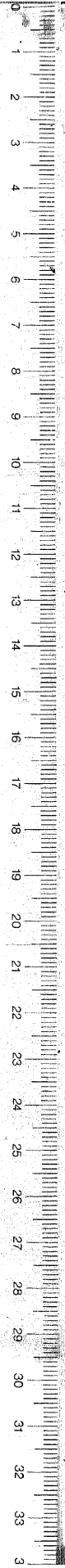

181
A
11

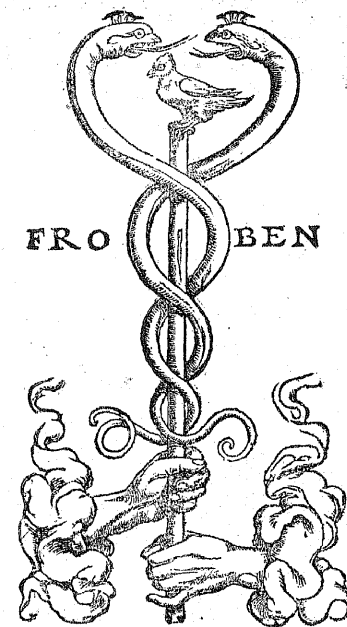
18-102

2 400 50
MADE IN SPAIN

R. 3007

B▷ GREGORII PAPAE OPERVM
 ♀ SECVNDVS TOMVS,
 COMPLECTENS ALIQVOT SACRAE
 SCRIPTVRAE EXPOSITIONES: TVM HOMILIAS SVPER
*Ezechielem, & in Euangelia: tum eiusdem Epistolas, cum
 quibusdam alijs, uti versa facie apparebit.*

BASILEAE, M▷ D▷ LXIIII▷

DE LA LIBRERIA
 DEL REAL COLEGIO MAYOR
 Reunido de Santa Cruz, y
 Santa Catalina.
 E. C. N.

IN HOC SECUNDO TOMO
H A E C C O N T I N E N T V R :

- Expositio in Cantica canticorum.*
- Homiliae super Ezechielem viginti duae.*
- In Euangelia, Homiliae quadraginta.*
- Explanatio in septem Psalmos poenitentiales.*
- Epistolarum ex Registro Gregorij, libri duodecim.*
- B. Gregorij decreta tempore Mauricij, Tiberij, & Theodosij Auggg.*
- Enarrationum in 1. Samuelis, qui & Regum primus dicitur, lib. VI.*

VIA si caeco, si longe a deoposito cordi sermo diuinus uoce propria, ac uoce diuina loqueretur, non caperet, per quaedam anigmata misericorditer monet & reuocat, & per res notas latenter ei amorem rerum non notarum insinuat. Per hoc enim quod non horret cognitum, intelligit quiddam incognitum. Rebus nostris allegoriae consueuntur, & in sententias diuinas uertuntur, ut dum recognoscimus sensu exteriora, intellectu perueniamus ad interiora. Hinc est quod in libro hoc qui Canticum canticorum inscribitur, amoris quasi corporei uerba ponuntur, ut a torpore suo anima per sermones consuetos discussa recalciscat, & per uerba amoris qui infra est, exciteatur ad amorem qui supra est. Nominantur enim hic oscula, ubera, genae, femora. Vbi non irridenda est sacra descriptio, sed consideranda misericordia dei, in hoc etiam amplior, quia dum membra corporis nominat, sic ad amorem suum nos uocat. Notemus quidem quod mirabiliter, quod misericorditer nobiscum operatur, qui ut nos ad amplexus sacri amoris accendat, usque ad turpis amoris nostri uerba se inclinatur. Sed unde se loquendo humiliat, inde nos intellectu exultat: quia ex sermonibus huius amoris discimus, qua uirtute in diuinitatis amore ferueamus. Hic etiam solerter intueendum est, ne cum exteriora audimus, ad exteriora sentienda remaneamus, & machina quae ponitur ut leuet, ipsa magis opprimat & aggrauet. Debemus in uerbis exterioribus corporeis quicquid interiorius est quaerere, & loquentes de corpore extra corpus fieri. Debemus ad nuptias sponsi & sponsae cum intellectu charitatis, id est cum ueste nuptiali uenire, ne si ista careamus, ab hoc conuiuio in exteriores tenebras, id est, in caecitatem ignorantiae repellamur. Debemus per uerba passionis transire ad uirtutem impassibilitatis. Litera enim occidit, spiritus uiuificat. Sicut enim palea frumentum, sic & litera tegit spiritum. Sed quia iumentorum est paleis, hominum frumentis uelci, qui humana ratione utitur, paleas abijciat, frumenta spiritus edere disponat. Humanae conuersationis uerba audientes, quasi extra humanitatem esse debemus: ne si humaniter quae audiuimus, capiamus, nihil diuinitus de his sentire possimus. Qui enim deum sequitur, imitari debet quotidie resurrectionem suam, ut sicut tunc nihil passibile erit in corpore, ita nunc nihil passibile habeat in corde: ut secundum interiorum hominem iam noua creatura sit, & sic iam quicquid uetustum sonuerit, calcet: & in uerbis ueteribus solum uim nouitatis

inquirat. Attendendum est quod liber hic non Canticum, sed Canticorum canticum dicitur: Tanto est enim omnibus canticis sublimius, quanto in nuptiis sublimioris festiuitatis offertur. Hic notandum est, quia quando uult timere, dominum, quando uult honorari, patrem, quando amari, sponsum se nominat dominus. Attende ordinem. Ex timore enim honor, ex honore solet procedere amor. Nec uacat a mysterio, quod liber hic tertius ponitur in operibus Salomonis. Post prouerbia enim Ecclesiastes, post Ecclesiasten Canticum canticorum, non casu, sed plena ratione posuit. In prouerbijs moralis uita exprimitur, cum dicitur: Audi fili mi sapientiam. In Ecclesiaste naturalis, ubi finis omnium consideratur, cum dicitur: Vanitas uanitatum & omnia uanitas. In Canticum uero canticorum contemplatiua uita exprimitur, dum in eo ipsius domini aduentus & aspectus desideratur, cum sponsae uoce dicitur: Osculetur me osculo oris sui. Quia ergo naturalis ad considerationem non perducitur, nisi prius moralitas teneatur, recte post Prouerbia Ecclesiastes ponitur. Et quia superna contemplatio non conspicitur, nisi prius haec infra labentia despiciantur, recte post Ecclesiasten Canticum canticorum ponitur. Prius quippe est mores componere, postmodum omnia quae sunt, tanquam non sint, considerare. Postea munda cordis acie superna & interna conspiciere. Hos ergo librorum gradus quasi quandam ad contemplationem dei scalam fecit, ut dum primum in seculo bene geruntur honesta, postmodum etiam honesta seculi despiciantur, ad extremum uero dei intima conspiciantur. Sic autem generaliter ex uoce sanctae Ecclesiae aduentus domini in hoc opere praestolatur: ut etiam specialiter unaquaeque anima ingressum dei ad corpus suum tanquam aditum sponsi in thalamum aspiciat. Itaque sancta Ecclesia diu praestolans aduentum domini, diu sitiens fontem uitae: quomodo optet uidere praesentiam sponsi sui: quomodo desideret, dicat.

B GREGORII EXPOSITIO IN CANTICA CANTICORVM.

Capitulum I

OSCVLETVR me osculo oris sui. Os sponsi inspiratio Christi. Osculum oris, dulcis amor inspirationis. Dicit ergo sponsa desiderio aestuans & in amplexum sponsi sui inardescens, Osculetur me osculo oris sui. Ac si diceret: Ille quem super omnia, immo solum diligo, ueniat, qui dulcedine suae inspirationis me tangat: quia

quia cum eius osculum sentio, subita mutatione me derelinquo, & in eius similitudinem illico liquefacta transformor. Fastidit quippe sancta mens omnia quae per corpus sentit, & in illa spiritalia tota transmutari concupiscit, & dum ista obtrepunt in illa fugit, seque abscondere ne haec sentiat, appetit. Ideoque osculum sponsi quaerit, quia si ille gratissimi amoris vinculo hanc non trahit, haec ut suae molestissimae grauedinis detenta, quomodo se ad illum conserat omnino non inuenit. Sed pius sponsus anxietatem eius sentiens, amorem diligens, uotum exaudiens, osculum porrigit, & ne desiderio lassescat, gustu suae suauitatis lenit, & dum suam praesentiam exhibet, eam ad maius dilectionis osculum accedit. Unde haec illum sentiens ad eum se conuertit, & quem praesentem habet, mox gaudens uoce mutata alloquitur & dicit:

Cant. I. Quia meliora sunt ubera tua uino, fragrantia unguentis optimis.

Ubera sponsi, dilectio dei & proximi. Ex his uberibus sponsam suam lacte pietatis nutrit, & inter tentationum turbines his eam fouet & nutrit, & ut persistat, reficit. Quid autem per uinum nisi cura temporalis exprimitur, a qua mens secularis cuiuslibet inebriatur, ut ad inuisibilia cognoscenda aut ex toto, aut penes insensibilis reddatur? Sed ubera sponsi uino meliora existunt, quia illud necat, haec nutriunt. Illud oculos mentis turbat, haec acuumt. Illud apostatate facit etiam sapientes, haec ipsos idiotas utique sapientissimos facit. Quae quot uicibus sponsa cum dilectionis ubertate fugit, tot sententias sapientiae sibi in uentrem memoriae trahit. Caritas enim sancta cor pacificat, mentem in tentationibus roborat, & ut sedes sapientiae sit anima iusti, quietem tribuit & locum praeparat. Haec itaque uerba unguentis optimis fragrant, quia odorem suauitatis per sapientiae uerba & sanctitatis exempla secum portant. Quicumque enim sancta charitate per gratiam dei se reficit, is spiritalium donorum & odorem & suauitatem sentit. Quorum bonorum ubertate proximos quosque ad interiora gustanda secum trahit, & ut in amorem diuinum conualescant, istis uberibus nutrit. Sequitur:

Cant. I. Oleum effusum nomen tuum.

Nomen sponsi Christus est. Sed nomen sponsi quasi oleum effundit, quia quicumque nomine Christiano in ueritate censentur, charitate sancta affluunt qua molliuntur, & ut flammis exemplorum emittant, eadem charitate continue suffunduntur. Hac charitate in amorem ipsius Christi uehementius accenduntur, & ab ipso accipiunt, quo ei amplius inhareant, quo perfunduntur. Hinc est quod Sequitur:

Ideo adolescentula dilexerunt te.

Quid enim per adolescentulas, nisi sanctae anime designatur, quae baptismatis aqua per spiritum sanctum regeneratur, & in noua uita per nouum testamentum transformatur? Quae propter olei infusionem Christum diligunt, quia ad gratiam uocatae in eo suauitatem uita perpetue inueniunt: pro cuius sua

uitatis dilectione omnes mundi fastus & diuitias respiciunt. Sunt enim nonnulli qui ita deum diligunt, ut seipsos contemnant, in interiora se rapiunt, ut deum inueniant. Et quia deus in superficie non inest, meditationibus laborant, subtilissime cogitationes suas examinant, lectionibus uacant, & quomodo Deus inueniatur, omnibus modis perquirere non cessant. Hi profecto odorem unguentorum sentiunt, & olei infusione se inungunt, quia dum omnem putredinem uitiorum abijciunt, flores sibi inueniunt, quorum compositione suae uolentia ungueta deo faciente consistunt. Qui eiusmodi est, desiderio aestuat, & quasi nil habeat, semper maiora exoptat, & quia sibi uirtus non superpetit, in deum inhians trahi se postulat, dicens:

Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum.

Non currit, qui non trahitur, quia quem diuina gratia non adiuuat, molestia suae corruptionis grauiatur. Gratia quippe diuina nos prauehit, & interiorum dulcedinem nobis ostendens, de exterioribus nos compungit, moxque in illa transiens animus, praeter eorum dilectione temporalia uilipendit. Iste ergo qui trahitur, currit, quia uinculum amoris libenter sequens, gratiae roboratus amore, sine grauedine obstacula omnia transit. Nec mirum, cum unguentorum odorem sequatur, quia cum spiritalium donorum suauitas sentitur, quid est in hac temporalitate cuius desiderio anima sancta sponsa Christi, ne in illa properet, teneatur? Ibi quippe lenitate unguentorum gaudet, & dum naribus discretionis spirat, charitas sibi suauiter olet. Hinc est quod a singulari numero ad pluralem transit, quia in dilectione dei, etiam praecipuum quod de proximi dilectione nos admonet, inuenit, quo instructa eructat nobis foras, quod gustauit suauiter intus, dicens:

Introduxit me rex in cellaria sua.

Quid per huius sponsi, qui rex est, cellaria intelligimus, nisi sanctae scripturae arcana quae rima mur, nisi sanctae contemplationis mysteria, quorum delicijs si reficimur, mox conualescimus? In illa procul dubio quisquis introducit, omnia temporalia mox contemnit, quia aeternis datur. Ideo sequitur:

Exultabimus & laetabimur in te, memores uberum tuorum super uinum.

Sancta anima sponsa Christi in sponsi sui delicijs exultat, dum corporalia respuit, & in spiritalibus se occultat. Eundemque sponsum delicias suas facit, in cuius respectu mundana omnia non curat. Sed haec in memoria uberum agit, quia dum recollit quanta charitate Christus eam dilexerit, qui sanguine suo eam moriens in cruce redemit, & quotidie eam in sinu Ecclesiae matris eiusdem sanguinis lacte nutrit, procul dubio magis ac magis in eius dilectionem intendit. Quod lac bene super uinum dulce esse dicitur, quia per sanguinem Christi misericorditer educamur, qui per legis literam seuerè prius constringebamur. Per quam dilectionem adimplet quod dicit:

Recti

Recti diligunt te:

Soli utique recti Christum diligunt, quia quicumque adhuc per distorta uitiorum ex desiderio currunt, dum in rectitudinis lineam semper offendunt, ipsum iustitiae autorem Christum omnino diligere non possunt. Tunc uero homo per uiam ueritatis incedit, cum & opera uirtutum exequitur, & tamen peccata sua semper agnoscit. Ideoque sequitur & dicit:

Nigra sum sed formosa, filiae Hierusalem, quasi tabernacula cedar, sicut pelles Salomonis.

Nigra quippe & formosam sancta anima se bene dicit: quia semper & turpitudinem peccatorum suorum respicit, & tamen illius iustitiae quam in intimis uidet, in exterioribus actibus secum solenter formam gerit. Quae bene sicut tabernacula cedar nigra, & sicut pelles Salomonis formosa dicitur: quia in quantum tenebras mortalitatis portat, nigredine corruptionis foeditatur. Cedar enim tenebrae interpretatur. Salomon uero qui Christum significat, pacificus dicitur: Formosam ergo se sicut pelles Salomonis dicit: quia dum sanctos quosque qui ad imitationem Christi se mortificat, imitari non negligit, eorum utique pulchritudini per similitudinem se iungit. Ne uero proximi in eius nigredinem intendentes minus exempla bonorum eius ad imitationem diligant, turpitudinis causam satis faciens ostendit: dum ab admiratione sua filias Hierusalem repellit, dicens:

Nolite me considerare quod fulca sim: quia decolorauit me Sol.

Per solem Christum significat. Sol ergo eam decolorauit, quia quantumlibet fulgeat anima, in comparatione Christi fulgoris amittit. Sunt quippe nonnulli, qui in hac nocte mundi uelut stellae hominibus fulgent, luminaria proximis apparent, sed mox ut iustitiae Christi se comparant, quasi sine luce sunt, qui bene incomparabiliter prius hominibus lucebant. Qualiter uero ad hoc peruenit ut aliquantum luceret, ostendit: cum subiungit.

Filij matris meae pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in uineis.

Mater sponsae sancta Ecclesia, filij matris sancti Apostoli extiterunt. Ante Apostolorum quippe praedicationem penes totum mundum rebellis extitit, omnis pene anima idolorum se cultibus foeditauit, & cupiditates sceleratas accumulauit. Apostolorum uero praedicatione superueniens, contra omnes uerbo pugnauit, in multis regnum daemonum expugnauit, & regnum Christi, id est sanctam Ecclesiam amplauit. Iunctam ergo Christo & sanctificatam congregationem Apostoli custodem in uineis posuerunt: quia primos credentes in Ecclesias per mundum ut eas & congregarent & custodiret, disperserunt. Cuius dispersionis causam ostendit, dicens:

Vineam meam non custodiui.

Quid per uineam singulariter, nisi Iudaea designatur: quae a se fideles expulit: quia custodiri aspernabatur. Praedicatione quippe expugnata, & sponsa Christi facta anima dilectione ardet & inquitent-

Greg. tom. 2

Ad eum quem diligit, in intimis se exercet dicens:

Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne uagari incipiam post greges sodalium tuorum.

In meridie Christus sub umbra pascit & cubat, quia in refrigeratione spiritus sancti sibi quasi requiem & pastum parat. Per meridiem quippe ardor uitiorum exprimitur. Per umbram uero spiritualis gratiae status designatur. Meridie ergo feruente in umbra Christus requiescit, quia dum in reprobis aestus uitiorum flagrat, ipse sponsae suae spiritum refrigerij tribuit, & in ea sibi delectabilem locum quietis efficit. Sed hoc sibi sponsa indicari deposcit, quod nulli unquam declarat, nisi ei qui idem sanctificatricis gratiae munus percipit. Quare uero ad haec percipienda aestuet: manifestatur, cum subditur:

Ne uagari incipiam post greges sodalium tuorum.

Vere in quo Christus non cubat, uagatur: quia mens quam ille suauis & poderosus Christi spiritus non implet, multis cogitationibus dissoluta circumfertur. Sed qui sunt sodales Christi, per quorum greges sponsa uagari pertimescit, nisi falsi quicumque Christiani? Qui autem ob nominis solius, aut etiam sacramentorum communionem fratres Christi uocant, quia electis quos ipse fratres uocauit, in Ecclesia cohabitando sociantur. Quorum multitudines bene per probationem greges appellantur, quia dum quasi irrationabilia animalia sine ordine uiuunt, seducto-ribus spiritibus ad deuorandum traduntur. Per huiusmodi greges uagatur quisquis ab intimo desiderio expulsus, reproborum stultitiam per similes cupiditates imitatur. Hos quippe electi cum molestè patiantur, per eorum persecutionem probati, mundiores ad aeterna bona perducunt. Unde admonetur sponsa, cum sibi per increpationem dicitur:

Si ignoras te o pulchra inter mulieres, egredere, & abi post uestigia gregum.

Si ignorat se sponsa, egrediat & abeat, quia quisquis nescit se in hoc politurum tentationes per sustentiam uincat, a familiaritate Christi recedit, quia in bello positus, cum domino suo pugnare recusat. Sciedum est enim omnibus quod cum in tentationibus sumus, contra aereas potestates pugnare praecipimur, quae sine uictoria coronari non possumus. Et si aduersarius deest, nec est quem uincamus, ideoque corona deerit, quam non nisi uincentes capiemus. Hoc qui ignorat in bello est, & quasi in pace exultat, & eo frequentius uulneratur, quo securior est, quia nescit uidere quem caueat. Digne ergo a pugnantibus secernit, ut uestigia gregum sequatur: quia dum prudens quosque imitari negligit, necessario reprobos sequit, quos stultitia brutis animalibus fecit similes.

Et pasce haedos tuos iuxta tabernacula pastorum.

Per haedos immunda cogitationes designantur, per tabernacula pastorum conuenticula haereticorum exprimitur. Qui ergo pascere nescit, iuxta tabernacula pastorum haedos pascit, quia quisquis obli-

a 3 stenti-

stentibus tentationum gladijs utiliter nō resistit, immundas cogitationes quasi hœdos lasciuos in corde nutrit, & efficit ei similis etiā qui à fide recedit. Anima uerò quæ sponsa Christi efficit cōcupiscit, qualiter se habeat, Christus eam docet, cum ei per comparationem protinus dicit:

Equitatuū meo in curribus Pharaonis, assimilauī te amica mea.

Scimus quia equitatus Israeliticus currus Pharaonis fugiēs, in mari demersos reliquit, nec tñ statim terrā repromissionis intrauit, sed prius multas tētationes in eremo xl. annis sustinuit, multos reges multis laborib. expugnauit, & sic tandē quod pmissum sibi fuerat, laboriosē acquisitū suscepit. Huic sancta anima spōsi amica similis efficit, quæ prius in baptismo omnia peccata sua extineta, quasi Pharaonis exercitū reliquit. Et post, dū inter huius mūdi habitatores, malignos uidelicet spiritus, uiuit, immunitia uitā quasi reges alienos prostermit, & sic tandē ad beatā terrā in qua cū spōso delectatē peruenit. Cui bene dicitur quod subditur.

Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.

Turtur postquā parē suū perdiderit semel, nunquā alteri se iungit, sed semper solitariē habitās in gemitu perseverat, quia quē diligebat nō inueniens querit. Sic sancta anima quæq; dū à spōso suo absens est, ab eius amore nō recedit, sed in eius desiderii semper anhelat & gemit: & dū illū quē ualde diligit, nō inuenit, quia ab omni alieno amore se retrahit, quasi in genarū uerecūdia castitatē cordis ipso habitu & actu exteriori ostēdit. Sequitur:

Collum tuum sicut monilia.

Per collū spōsæ prædicatores sanctæ Ecclesiæ designant. Monilibus prædicatores cōparantur, uel quia Ecclesiæ sunt ornamentū, uel quia Ecclesiam muniūt, ut pectus monile, uel à rotunditate, id est, perfectione. In monilibus gemæ in auro ponuntur. Per aurū quippe sapiētia, per lapides opa exprimunt. Collū ergo sponsæ sicut monilia existit, quia quilibet rectus Ecclesiæ prædicator & sapientia interius se induit, & opera exterius exercet quæ in sapientia uidet. Cui & adhuc dicitur:

Murenulas aureas faciemus tibi uermiculatas argento.

Murena piscis est, qui captus uertit se in circuitū, ad cuius exēplar fit inauris, quæ murenula dicitur, quia designat prædicatio, quæ auribus inhaeret & eas penetrat. Murenulis monilia collo ligantur, quia & sapientia & religio à scripturis sanctis prædicatorib. adiungit. Per murenulas em̄ sancta scriptura intelligit. Quæ bene auro & argēto uermiculate dicunt: quia & sapiētia sancta scriptura fulget, & sonora prædicatiōe per uniuersum mundū audit. Sicut em̄ per aurū sapiētia, sic per argētū sancta prædicatio demonstrat. His uerbis spōsi spōsæ respondet, & per corporeas rerū species amorē intimat, quo spiritaliter intus ardet, dicens:

Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

Nardus est herba humilis, quæ gustata frigus

A expellit, & calefacit mēbrū. Accubitū suū rex tūc intrauit, qñ dñs noster Iesus Christus corporaliter cœli interiora penetrauit. Quo reges cœte nardus spōsæ odorē suū dedit, quia uirtus sanctæ Ecclesiæ suauē famā bonitatis lōge lateq; sparsit. Ad cœlos em̄ dñs ascēdit, & spiritū sanctū suū super discipulos misit. Quo impleti uerba salutis mūdo prædicarēt, & per sancta opera boni odoris famā circumquaq; diffunderent. Hūc quippe spiritū in baptismo unaqueq; fidelis anima recipit, ut p̄ eū sibi ex uirtutū cōfectiōe unguēta cōponat, & pximos exēpli exhibitōe quali unguētū odore reficiat. seq̄:

Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera meā commorabitur.

Mortuorū corpora myrrha cōdixi solēt, ne putrescāt. Myrrhā quippe corporib. ne putrescāt adhibemus, dū mēbra nostra in Christi exēplū, per eorū dē mortificationē à putredine luxurię restrin-gimus, ne dū ea sine cōdīmēto dimiserimus dissoluta putredine escā uermib. æternis faciamus. Sed quid est q̄ dilectū suū sponsa nō myrrhā sed fasciculū myrrhæ nominat: nisi q̄ dū sancta mēs Christi uitā ex omni parte cōsiderat, contra omnia uitia ex eius imitatione repugnātes uirtutes cōgregat: ex quibus sibi fasciculū myrrhæ aptat, quo carnis suę putredinē sempiternā abstergat: Qui bene inter ubera cōmorari dicit, quia in dilectione dei & pximi habitatio Christi sancta edificatur. Sancta quippe anima dū deū sic diligit ut proximū nō cōtemnat & proximi amorē sic exequitur ut diuinū non minuat, procul dubio ubera in pectore sibi locat, quibus Christum amplectens ipsum nutrit. Quasi enim uberibus Christus nutritus roboratur, dum hac gemina dilectione ut fortius inhaereat, delectatur. De quo & adhuc dicitur:

Botrus cypri dilectus meus mihi, in uineis Engaddi.

Cyprus insula est, in qua ubertiores uineę q̄ alibi nascuntur. Per Cypriū ergo Ecclesia uniuersalis designat, quæ multas uineas nutrit. dū in multas Ecclesias diuisa, uinū quod lætificat cor hominis, gignit. In Engaddi balsamū gignitur, quod cū oleo pōtifficali benedictione chrisma efficitur, quod dona sancti spiritus exprimuntur. Engaddi interpretat fons hœdi. Hœdus aut antiquitus, p̄ peccatis immolabat. Quid ergo per fontē hœdi, nisi baptisimus Christi figurat: In quo dū corpus mergitur, anima abluit, et per illius fidē qui pro peccatorib. mortē pertulit, anima humana à peccatis omnib. mūdari se credit. Cui mox dilectus respondet:

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum.

Bis pulchrā spōsus spōsam suā uocat, quia cui dilectionē dei & proximi donat, geminā pulchritudinē ei inserit, qua delectat, & quā laudat. Cuius oculi bene colūbarū esse perhibent, quia dū in tēporalib. gemit, & ad æterna desideria rapit, in simplicitate sensus suos custodit, & carnales cōcupiscētias detestat. Colūba quippe in amore p̄ cantu gemit. Et bñ sancta anima colūbę cōparat, quia dū

reprobi quicq; in amore mūdi garrūt & lætantur, a mēs electa in cœlesti desiderio atterit, quia timet ne amittat quod diligit, dum differit. Possunt etiā per oculos colūbarū, Ecclesiarū prædicatores intelligi, qui simplicitatē quā prædicāt, seruāt, & uisibilia contemnent, ad æterna cum magnis gemitibus anhelant. Sequitur uox sponsæ dicentis:

Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus.

Pulcher & decorus dilectus dicit, quia in diuinitate & humanitate omni amātē se menti sine macula reprehensionis aspicitur. Quem dum sponsa pleno desiderio sequitur omnī mundi perturbationū obliuiscit, & dum in eius pace quiescit, magis ac magis decoratur. Vnde sequitur:

Lectulus noster floridus.

Quid per lectulum sponsæ nisi otij quietē intelligimus? Mens enim quæ sponsum suum Christum singulariter amat, in quantum potest, ab omnibus sollicitudinibus mundi uacat, uirtutes quibus spōso suo placeat, intus accumulatur. Quæ dum omnia quæ temporalia sunt contemnit, lectulum sibi cum spōso in pace uictorię facit, ubi quo quietius pauat, eo amplius flores inuenit quib. se decoram sponso ostendat. Sequitur:

Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypressina,

Cedrus quæ serpentes reprimit & fugat, sublimiores significat sanctos, cypressus simpliciores. Per tigna etiam dilectionem dei possumus intelligere, per laquearia dilectionē proximi, quæ sunt partes uirtutis eminentioris in cordibus sanctorum, quæ sunt domus dei. Cedrina uero & cypressina ideo dicunt: quia sicut hæc ligna incorruptibilia sunt, ita charitas nunq; excidit. Per domos plures Ecclesias intelligimus, per tigna cedrina prædicatores designamus, per laquearia cypressina ipsos populos figuramus. Tigna enim tectum sustentant, laquearia uerò domum implēt & ornāt. Sic sic in Sancta Ecclesia prædicatores boni scripturam diuinam in corde & ore portant, quam fidelibus quasi tectū expandentes prædicāt, ut dum Ecclesia prædicatione cœlesti instruit, munimen accipiat, quo ab imbribus tentationum protegatur. Cedrus autem & cypressus imputribilia ligna esse perhibentur. Quibus bene omnes electi figurantur: quia dum tēporalia nullo desiderio sectantur, æterni fiunt, eo quod mente in æterna figurantur. Respondet sponsus & dicit: Cap. II

Go flos campi, & lilium conuallium.

Bene flos Christus se nominat, qui dum spinas peccatorum exterminat, mentē sponsæ & pulchritudine suæ iustitiæ exornat, & naribus cordis dū cœlesti desiderii applicat, interiora animę quasi odore resocillat. Qui sequit adhuc & dicit:

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter

Bene sicut lilium inter spinas, sponsa (filias.) inter filias esse perhibet: quia cū multi sint in Ecclesia qui solis uerbis Christū cōfiteantur, operibus uero nihil nisi humanas sollicitudines sectantur, dum sola illa anima in lilij dignitate cōputat, quæ

à mortalitatis radice ad cœlestē pulchritudinē asurgit, & mūditiæ candorē corde & corpore sibi ipsi custodit, & proximos quosq; bonę opinionis odore reficit. Sed quia sponsus sponfam suam tanta laude dignam habuit, ipsa iam ex debito laudat à quo se laudari perspicit, & dicit:

Sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios.

Ligna siluestria esui hominū habiles fructus nō gignūt. Malus uerò quod gignit, congruē & salubriter homines edūt. Merito ergo per malū Christus, per siluestria uerò ligna ceteri homines figurant: quia in solo Christo cibū salutis quoties quærimus inuenimus, in eius uerbis & exemplis animas nostras fructu suauī & salubri reficimus. Ipse est quippe lignū uitæ, quam nobis tribuit. Ipse est qui dum nobis semetipsum inspirat, animā pascit. In ceteris uerò siquid resocillationis inuenimus, non quod illorum, sed quod Christi est, ab illis sumimus: quia quicquid in eis præter deum est, mortiferum nobis procul dubio inuenimus.

Sub umbra illius quem desiderabā, sedī.

Umbra Christi protectio est spiritus sancti. Spiritus quippe sanctus mentem quā replet obumbrat: quia omnē tentationū feruorē temperat, & dum aura suæ inspirationis suauiter mentem tangit, quicquid noxi caloris sustinebat expellit, & quā iam forsitan nimius uitorū æstus marcidā fecerat, umbra S. spiritus protegens recreat, ut dū in eius inspiratione sedēs pauat, uires colligat quib. ad æternam uitam robustius currat. Sequitur:

Et fructus eius dulcis gutturi meo.

Arbor quippe fructifera ipse Christus in corde nostro plātatus per fidē existit. Quā si mēs nostra dignē diligit, & instanter excolit, fructus nimirū interius pulchros & utiles gignit. Quos dū mens capiens auidē comedit, oēs mūdi uoluptates præ eius dulcedine postponit. Dulce em̄ est ualde sibi cœlestia cogitare, in æternitate oculum intimū figere, ut aliquādo in cœlestibus etiā mens accensa cōpungatur, & inter lacrymas subleuata, angelorum cibo ipsa uidelicet sponsa quāto dulcius, tanto auidius pascatur. Inde est quod subditur:

Introduxit me rex in cellam uinariā, ordinauit in me charitatem.

Quid em̄ per cellā uinariā cōgruētius, q̄ ipsam arcanā æternitatis contemplationē accipimus? In hac æternitate angeli sancti uino sapiētie inebriantur, dū ipsum deū facie ad faciē uidentes omni uoluptate spiritali satiant. Hęc sancta mens si à sponso introducat, postpositis omnibus tēporalibus intrat, in qua ex illis angelicis delicijs quantū sibi cōcedit gustat. Et si adhuc quia in corpore corruptibili deinet, se perfecte nō satiat, tamē ex illo minimo quod cursum sumit, considerat quantū debeat amare quod amat. Potest tamē per cellā uinariam scriptura diuina figurari. Per hęc quippe in sponsa charitas ordinat: quia in eius doctrina manifeste dicitur qualiter deus & proximus ordinatē diligantur. Hac charitate percussa sequitur & dicit:

Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.

Per flores teneri quies & incipientes, per mala uero perfecti fideles designantur. Sponsa quippe quia amore languet, fulciri se floribus & stipari malis appetit: quia dum se aternitatis desiderio afficit, dum qualiter illuc perueniat, tota anxietate perquirat, eo quod perfectionem dum in carne uiuit, omnino non inuenit, fatigata in desiderio suo requiescit. Et in hoc solo gaudet, si circa se respicit uel quibus ipsa proficiat, uel in quorum professione consolationem de langore suo recipere possit. Quibus de sponso subsequenter hæc dicit.

Leua eius sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.

Per laeuam sponsi uita præsens, per dexteram uero uita æterna designatur. Per caput autem sponsæ, mens quæ animæ principatur, assumitur. Sed leua sponsi sub capite sponsæ esse dicitur, & dextra eius amplexatur eam: quia uitam temporalem sub mente sua semper ponit, uitam uero æternam ut omnimodo amplexetur concupiscit. Hæc quippe quæ uidet, magnanimiter mente sublimi conculat, officijs cœlestibus se occupat. Hæc necessitate tolerat, ad illa summo desiderio quasi brachio dextero sponsi abraicta suspirat. In quæ cum aliquantulum intrat, delectabiliter quiescit, cuius quietis dilectione mundanos tumultus omnino fastidit. Sic quiescentem utique sponsus amplius diligit, et ab eius excitatioe improbos quosque repellit dicens:

Adiuuro uos filie Hierusalem per capreas ceruosque camporum, ne suscitatis neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa uelit.

Cerui & capreae munda animalia in lege esse perhibentur. Quid ergo per ceruos & capreas, nisi fidem, spem, & charitatem accipimus? Quas dum nobis mundas seruamus, per easdem altos montes contemplationis ascendimus. Sancta autem anima sponsa Christi à cunctis mundi perturbationibus quiescere appetit, in sinu sponsi sopitis terrenis cupiditatibus dormire sancto ocio concupiscit, ita ut etiam necessaria colloquia aliquando fastidiat, soliusque sponsi colloquio quanto quietius, tanto serenius hilarescat. Sed hanc dormientem carnales qui sunt in Ecclesia nonnunquam importune excitant, negocijs mundi eam implicare desiderant: quia eius uitam inutilem existimant, dum ab eorum curis eam se abstinentem considerant. Hæc tales satis congrue non filij sed filia nominantur: quia dum effœminatōs mores nutriunt uirili dignitate amissa, quales interioribus habentur, exteriori nomine fœmineo designantur. Hæc dilectam suscitare sub adiurationis pondere prohibentur, ne uidelicet mentem quæ ad uacandum deo se accingit, & solis spiritualibus studijs inherere concupiscit, importunis sollicitationibus inquietet, & tenebris curarum terrenarum oculum cordis eius obnubilent. Et tamen non ei omnis cura proximi interdicitur, sed quando suscitari debeat, eius uo-

luntati relinquatur: quia profecto omni perfectæ animæ discernendum est & quando cœlesti contemplationi studeat, & quando proximorum utilitatibus inseruiat. Hanc uacandi deo licentiam libentissimè sponsa suscipit, statimque uerbum sponsi amplectitur & dicit:

Vox dilecti mei.

Ac si diceret: Hanc uocem dilecti mei sponsi esse recognosco, hanc ab eius ore semper audire desidero: quia in hoc uideo quantum me diligit, cum me ab amplexibus eius desiderabilibus impediri prohibeat. Ad hos amplexus qualiter peruenit, subito narrat, dicens:

Ecce iste uenit saliens in montibus, transiliens colles.

Ad amplexus sponsæ suæ Christus uenire disponens, humanitatem nostram dignanter assumpsit. Ad quod mysterium peragendum, quasi saliens in montibus uenit, quia quædam opera inter homines ostendit, quæ ualde sublimia & super homines esse perspicuus humanum genus admirari potuit, sed attingere nequiuit. Quod enim de uirgine natus est, quod ad uagientem adorandum ire pastores angelus admonuit, magos stella perduxit: quod pendens in cruce, qua hora uoluit spiritum emisit, quod mortuus tertia die seipsum suscitauit: quod cœlum ingressus spiritum sanctum quibus sibi placuit donauit: quod fidei suæ per piscatores & idiotas mundum subiugauit, hæc faciens quasi in montibus ambulauit, quo eum nulla creatura assequi ualuit. In his nimirum operibus colles transiuit: quia sanctos omnes quantumcumque excreuerint, potentia suæ piæ operationis transcendit. De quo & sequitur:

Similis est dilectus meus capreae hinnulorum ceruorum.

Similis caprea bene esse dicitur: quia ex synagoga carnem traxit, quæ per capream ostenditur. Et quia ex antiquorum sanctorum stirpe progenitus est, quasi hinnulus ceruorum, recte esse perhibetur. Sequitur:

En ipse stat post parietem nostrum, aspiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

Quasi post parietem nostrum Christus incarnatus stetit, quia in humanitate assumpta diuinitas latuit. Et quia eius immensitatem si ostenderet, infirmitas humana ferre non posset, carnis obstaculum obiecit. Et quicquid magni inter homines operatus est, quasi post parietem latitans fecit. Per fenestras autem & cancellos qui aspicit, partim uidetur, partim uero se abscondit. Sic & dominus Iesus Christus dum & miracula per diuinitatis potentiam fecit, & abraicta per carnis infirmitatem perterritus, quasi per fenestram & cancellos prospexit, quia in alio latens, in alio quis esset apparuit. Incarnatus itaque Ecclesiæ suæ uel unicuique perfectæ animæ loquitur, & ad æternam exhortatur patriam, dicens:

Surge, propera amica mea, coluba mea, formosa mea, & ueni.

Propter

Propter fidem Christus sponsam suam amicam uocat, columbam propter simplicitatem, formosam propter operationem. Quia enim sine fide deo placere non possumus, bene per fidem amici uocamur: quia dum fide ecclesiæ appetimus, abraictis terrenis deo adheremus. Columba uero bene anima propter simplicitatem dicitur: quia anima deuota dum simplicem deum cordis simplicitate perscrutatur, nequaquam mundi ineptam lætitiā dissoluta sectatur, sed semper ad æterna festinans, columbæ gemitum pro cantu diligendo imitatur. Propter operationem anima formosa recte appellatur: quia dum præterita uitæ peccata per bona opera redimit, quasi antiquam turpitudinem assumpta forma meliori ante sponsi oculos abscondit. Hæc itaque hortatur sponsus ut surgat & ueniat, quia dignum est, ut quicumque ad amorem Christi properat, carnis torporē quantum potest abijciat, & se ad æterna consequenda celeriter accingat. Sed quia ut ad cœlestia festinemus per exhibitionem noui testamenti a deo accepimus, ideo recte sequitur:

Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit.

Quid per hyemem, nisi legis austeritas intelligenda est? Quæ dum in carnalibus sacrificijs populum antiquum detinuit, ad appetenda spiritualia & cœlestia obseruatores suos non adiuuauit. Possumus etiam per hyemem uitam præsentem intelligere, quæ dum nos assidujs tærationibus impetit, quasi imbribus importunis ad sequendum Christum torpere compellit. Sed iam sponsa surgat, quia hyems transiit, quoniam quanto magis dies ultimus instat, præsens uita recedit: & quo amplius tempus ad terminum ducitur, eo citius currendum est ne electa anima oblati sibi muneribus æternis priuetur. Transiit enim dicitur: quia in proximo transitura esse non dubitatur. Sequitur:

Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit.

Flores apparuisse in terra dicuntur: quia sanctæ animæ cum à corporibus recedunt, in cœlo recipiuntur. Et quia in hac uita quamuis hyems fuerit, à bono opere non torpuerunt, mox ut recesserunt, in terra uiuentium gloriosè floruerunt. Bene ergo sequitur quod dicit: Tempus putationis aduenit, quia quo amplior electorum numerus in cœlo congregatur, eo celerius reprobi ab Ecclesia tanquam samenta inutilia amputantur, ut mundus citius finiatur. Sequitur:

Vox turturis audita est in terra nostra.

Quid per turturum, nisi Ecclesia, quid per terram sponsam, nisi uita illa beata designatur? Sed uox turturis in terra sponsi audita esse dicitur: quia dum pro desiderio suo sancta Ecclesia deprecatur, à Christo in cœlo clementissimè exauditur. De qua recte subditur:

Ficus protulit grossos suos, uineque florentes odorem dederunt.

Ficus quippe grossos suos protulit: quia sancta Ecclesia martyres suos ad æternam patriam premisit.

Post quos uineæ florentes odorem suum dederunt: quia per uniuersum mundum exempla bonorum operum excreuerunt. Uineæ utique flores produciunt cum singulæ ecclesiæ animas prius infideles ad fidei nouitatem per baptismum educunt. Sed flores ipsi odorem proferunt, cum credentes animæ, exempla bona per suauem opinionem sibi inuicem & alijs aspergunt. Sed quia Christus utroque modo exhortationis nos trahit, ut uidelicet & præceptis nos admoneat, & exemplis sanctorum nos erigat: idcirco sponsa superius ut surgeret admonendo præcepit, & deinde exempla sanctorum ad cognitionem adduxit, & post exemplorum exhibitionem iterum se ad præcepti commotionem conuertit dicens:

Surge amica mea, foror mea, & ueni columba mea in foraminibus petrae, in cauernâ maceræ.

Surgit anima, cum à peccati perpetratioe se erigit. Venit, cum per bona opera desiderijs sancti passibus ad cœlestia tendit. Sancta etenim mens cum præterita uitæ turpitudines conspiciat, cum peccata sua enumerat quæ fecit, mox secum in conscientia erubescit, & quæcumque in mundo dilexerat, ad odiū sibi transferens fletibus se punit, & ipsa poenitentia facta robustior, ab omni iniquatione etiam cogitationis exilit, & ab omni torpore negligentia se excutit, ut iam in infimis cogitationibus non iaceat, sed ad appetenda inuisibilia per sancta desideria se extendat. Hæc itaque mens surgit & uenit: quia & à torporis infirmitate per concupitionem se erigit, & in sanctis studijs se exercens ad æterna pedibus amoris currit. Per foramina autem petrae, uulnera manuum & pedum Christi in cruce pendentis libenter intellexerim. Cauernam uero maceræ, uulnus lateris quod lancea factum est, eodem sensu dixerim. Et bene coluba in foraminibus petrae & in cauernâ maceræ esse dicitur: quia dum in crucis recollectione patientiam Christi imitatur, dum ipsa uulnera propter exemplum ad memoriam reducit, quasi columba in foraminibus, sic simplex anima in uulneribus nutrimentum quo conualescat, inuenit. Possunt tamen per foramina petrae, incarnationis Christi sacramenta signari, & per cauernam maceræ, ipsa prædictio angelicæ custodiæ figurari. In qua custodia cum anima ponit, bene ei a sponso dicitur:

Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis.

Quid enim per faciem, nisi fidem qua à deo cognoscimur, accipimus? Et quid per uocem, nisi prædicationem intelligimus? Sed præcipit sponsus ut ei sponsa faciem suam ostendat: quia quicumque se fidem dicit habere, necesse est ut in bonis operibus exerceat, ut in operibus exterioribus fides interior innotescat. Sed & opera necesse est ut uox prædicationis sequat: quia quicumque in sanctis operibus perfecte se dilatat, consequens est ut ad eadem faciendâ proximos quosque exhortetur. Ideo sequitur:

Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Tunc enim & uox placet, & facies decorat, quando

&

& opera prædicatio sequitur, & rursum prædicationem bona opera comitantur. Huiusmodi prædicatoribus consequenter dicitur:

Capite nobis uulpes paruulas, quæ demoliuntur uineas.

Per uulpes hæretici, per uineas singulæ Ecclesiæ designantur. Sed uulpes uineas demoliuntur, quia per hæreticos Ecclesiæ à rectæ fidei uiriditate exciccantur. Quæ bene paruula dicuntur, quia quamuis contra ueritatem intus superbiant, exterius tamē in uerbis humilitatē per simulationem sectantur. Quæ tunc à sanctis prædicatoribus capiuntur, quando instante altercatione sententijs ueritatis conuincuntur. Prædicatores quippe sancti aliquando canes per similitudinē dicuntur, quia prædicationibus assiduis quasi latratibus importunis aduersarios quosq; à grege ouium arcere nituntur. Isti canes uulpes Christo capiunt: quia ducem suū dum fideliter diligunt, pro eius amore laborantes, tergiuersantes hæreticos ab inuolutionibus quæstionū, quasi à tenebrosis caueis ad lucem ueritatis educunt. Quare uerò uulpium demolitio timeatur, manifestatur cum dicitur:

Nam uinea nostra floruit.

Vinea quippe floruit: quia sancta Ecclesia per baptismum filios ad fidei nouam cōuersationem perduxit. Quibus timendum est ne ab hæreticis deprauetur, quia dum quisq; fidelis in nouitatem Christi regeneratur, quo quisque tenerior est, eo citius ad prauitatem seducitur. Floribus omnino timendum est ne pereant, quia dum adhuc quisque ad perfectionem per exercitium diuturnum non conualuit, facile si à dente uenoso mordetur, ab hoc quod nactus fuerat euanescit. Perfecta enim quæq; anima in quo se iam diu exercuit, facile non amittit: quia quo frequentius palato intimo quam dulcis sit dominus gustauit, eo constanter sponi rectitudinem tenet, & distorta fastidit. Quæ proficitur conuenienter, & dicit:

Dilectus meus mihi, & ego illi.

Ac si diceret: Dilecti mei amicitiam constanter teneo, quia eius constantem beneuolentiā erga me sentio. Quia dum eius familiaritatē benignam habeo, durum mihi est quicquid ei aduersum inimicos latrantes audio. Et dum in eius assiduitate qualis sit uideo, siquid erroris proferunt aduersarii, à ueritate quam in eius uisione cognoui, non recedo. De quo bene sequitur:

Qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinatur umbra.

Quid per lilia, nisi mundæ animæ designantur? Quæ dum castitatis candorem retinent, per bonæ famæ opinionem proximis quibusq; suauiter olent. Inter lilia sponus ergo pascitur: quia proculdubio animarum castitate delectatur, quæ & in se munditiā carnis cōseruat, & per nitidas cogitationes coram eo placent, & exempla proximis quasi odoris suauitatis donat. Dies uerò tunc aspirabit, & umbra inclinabit, quādo uita æterna apparebit, & præsens uita finiet. Hic quippe nox est, ibi

uerò dies erit: quia hic in uisione ueritatis caligamus, ibi deus ipse tota ueritas mentibus elucebit. Ad hæc prorsus diē sanctæ animæ enituntur ut perueniant, propter hanc iustitiā illibatam inquantū possunt cōseruant: & quia sine Christo nihil possunt, eius auxiliū inuocant, eius familiaritatem desiderant. Quæ dum mentem cōsiderat, prope est benignus & adiurat: & quo amplius proficiunt, eo familiarius semper amat, donec finitis tenebris mūdi ad uitæ æternæ lucem perfectas educat. Quam lucē quia ualde desiderant, eamq; cum dominus ad iudicium uenerit, uidentam esse putant, idcirco cum summo desiderio dicunt.

Reuertere, similis esto dilectæ mi capreæ hinnuloq; ceruorum super montes Bethel.

A nobis dilectus corporaliter tunc abiit, quando post resurrectionem in cœlum ascendit. Tunc autē reuertetur, quādo in fine mundi resuscitatus corporibus hominū, omnibus in iudicio manifestabitur. Qui uerē similis capreæ & hinnulo ceruorū apparebit: quia in carne nostra ueniens ad iudicium omnib. se mōstrabit. Per capreā enim quæ mūdū est animal, Ecclesia designatur, quæ dum in cœlestibus mente habitat, quasi in montibus pascit: Per ceruos autem quid aliud quam patres antiqui designantur, ex quorū carne Christus natus, quasi hinnulus ceruorum mundo est præsentatus: Bethel autē domus dei interpretatur. Quæ bene ecclesia dei dicitur: quia in ea dominus habitat, dum per fidem corda nostra mundantur. Super montes ergo Bethel similis capreæ hinnuloq; ceruorū apparebit: quia in ea humanitatis forma ad iudicium ueniet, quam ab Ecclesia sumpsit quando in hoc mundo ex patrū progenie quasi hinnulus ex ceruis humilis natus fuit. Qui uerē & similis capreæ & super montes Bethel apparebit: quia & ex humanitate quidem similis ecclesiæ erit, & tamen super ipsos summos, qui quasi montes excellent in Ecclesia sublimior eminebit. Qui dum uenire moratur, quia eum semper sancta anima perquirere nititur, ideo sequitur.

Caput III

In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea.

Lectulū sibi sancta anima in nocte facit, dum omnes perturbationes mundi fugiens, secretum comparat in quo requiescit. In hoc lectulo quem diligit quærit: quia dum ab omnibus sollicitudinibus mūdi uacat, in eius inquisitione quomodo ad illum perueniat non quiescit. Notandum est autē quia per noctes quærit, qui modo in hoc mundo uiuit, & perfectæ tenebras temporalitatis à se nō excutit. Quas quo grauiores patitur, eo feruentius quærit eum, quo inuento tenebras amplius non patietur. Sed quia quem quærit, nunquam perfectē in hoc mundo inuenit, ideo subiungit:

Quæsiui illum, & non inueni.

Quia uerò maximo desiderio æstuat, & quicquid tenet, ei non sufficit donec dilectū inueniat, ideo constantiam inquisitionis subiungit, dicens: Surgam

Surgam, & circuibo ciuitatē, per uicos et plateas quærā quem diligit anima mea.

Quid per ciuitatem in hoc loco nisi Ecclesiam, quid per uicos ciuitatis, nisi spirituales quosq; accipimus? Qui dum ad cœlestia toto corde gradiuntur, angustam uiam tenent, qua ad uitā perducantur. Per plateas autem seculares designantur, qui dum uoluptates suas multas sequuntur, latas uias gradiuntur. Surgit ergo sponsa & ciuitatē circuit: quia perfecta anima quæ uisibilia fastidit, omnes sanctos qui sunt uel fuerunt in Ecclesia, mēte cōspicit: siquid forte in eorum actibus reperire poterit, quod imitando, ad sponsi inuentionē aliquando peruenire possit. Per uicos autē & plateas quærit: quia dum per bonorum imitationem ad dilecti familiares amplexus peruenire fatagit, non solum in spiritualibus, sed & in ipsis etiam carnalibus aliquando inuenit quod imitari dignē possit. Sed postq; laborē geminatū inquisitionis insinuauit, iterum difficultatem inuentionis subdit, dicens:

Quæsiui illum, & non inueni.

Sed dum quærit & non inuenit, ipsa etiam quæritur & inuenitur, & ideo subditur:

Inuenerunt me uigiles qui custodiunt ciuitatem.

Quid per uigiles, nisi doctores Ecclesiæ designantur? qui dum lucrandis animabus & scriptis & dictis inuigilant, ubi sancti desiderij aliquantum sentiunt, augmentare ad melius nunquā cessant. Hi sponsam quærentem inueniunt: qui piam animam Christum inuenire fatigentem excipiunt, & ut citius inueniat, præceptis instruunt, exemplis accendunt. Quos illa interrogans dicit:

Num quem diligit anima mea, uidistis?

Bene eos sponsa interrogare dicitur: quia dum eorum scripta uel uerba uigilanti studio perscrutatur tanquam præsentibus etiam absentibus animi intentione loquens, quid de Christo senserint, sciscitatur. Quia uerò dum in eos omnino intendit, nunquā sponsum inuenit, consequenter subiungit:

Paululum cum pertransissem, eos, inueni quem diligit anima mea.

Paululum uigiles trāsit, & dilectū inuenit, quia dum eos puros homines esse cogitat, ad diuinitatem mentem erigit, ibiq; sponsum suum supra homines patri æqualem cognoscit. Quem tunc inuenisse se dicit, cum sanctis laboribus adiuta in eius diuinitatis claritatem oculum fidei tanquam per speculū contēplando aliquantulū figit. Quod tantillū quāta aueritate mētis suscipiat, ostēdit dicens:

Tenui illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

Mater Ecclesiæ synagoga extitit: quia ex ipsa sanctos prædicatores habuit, à quibus uerbum ueritatis suscepit, per quod in fide regenerata fuit. Teneo ergo sponsum Ecclesia donec in domum matris eum introducat: quia usq; in finem mundi

ab eius fide & opere & amore non recedit donec ad fidem Iudæos adducat. Non quod postea recedat: quippe quem in exilio diligit, in patria uidentis amplius amabit. Sed de illo tempore dici debuit, de quo à quibuslibet propter obstitentes tentationes dubitari potuit. In domū ergo matris dilectū introducet, quādo in fine mundi Ecclesia per prædicationem in plebem Iudaicam Christiana sacramenta immittet. In cubiculum autem quasi in secretiorem partem domus eum introducet: quia ex eadem plebe ita plurimos conuertet, ut omnes mundi sarcinas abiciant, & in intimis cogitationibus soli deo placere concupiscant. Huiusmodi homines cubiculum facient sponso, quia dum à se omnes sordes cupiditatis abiciunt, quasi secretum locum in mente in quo delectetur cōponēt. A quorum inquietatione in eis delectabiliter pascens sponus improbos prohibet iterum dicens:

Adiuro uos filiæ Hierusalem per capreas ceruosq; camporū, ne suscitatis neq; eiusgilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit.

In hoc utiq; ostendit quia eiusdem perfectionis quosdam de synagoga post conuersionem inuenit, cuius de Ecclesia quā plurimos inuenit, dū in eorum quiete similiter delectatus ab eis inquietatores prohibet, sicut ab Ecclesia prohibuit. Introducta ergo ad fidem synagoga Ecclesiæ mentem per opera quæ uidet cōspicit, & sublimitatem eius ualde admirans dicit:

Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut uirgula fumi ex aromatib. myrrhæ & thuris, & uniuersi pulueris pigmentarij?

In deserto utiq; in hoc mundo Ecclesia siue sancta quæq; anima uiuit, dum à regno exul inter bestias, demones uidelicet, degit. Hic enim etsi non omnino à sponso deseritur, tamen dum in carne est, nondum ad certam eius uisionem admittitur, dum ab eo per exilia & tentationes peregrinatur, quia dum adhuc cum eo nō regnat, deserit ab eo sibi uidetur. Ob hoc semper laborat ut ascendat, ut quem ualde diligit, magis ac magis sentiat, quatenus quoniam perfectē eum in deserto non tenet, uel ipso eius desiderio se reficiat, ut sic in uia roborata, quandoq; ad hoc quod diu concupiuit perueniat. Sunt quippe nonnulli qui dum omnia uisibilia fastidiunt, mentē in cœlestia erigunt: & quia in infimis nihil quod eis dulcescat cōspiciunt, totum cor ad superna amanda conuertunt. Hi ab omnibus malis moribus se exuunt: censum mūdi cum cupiditatibus contemnunt, spe ad inuisibilia tendunt, & quo ampliori desiderio illis inharēt, eo magis ac magis moleste corruptionē ferūt quā habent. Hi nimirū per desertum ascendunt: quia dum in hoc mundo inter tentationes uiuunt, quo amplius dum hic morantē deserti metuunt, eo quidē fortius ista deserunt, & feruentius ad illa gradiuntur, in quibus cum fuerint, nihil amplius quod eos amoueat, iam timebunt. Bene autē sicut uirgula fumi ascendere dicuntur: quia & odorem bonæ famæ,

ma, & subtilitatem mentis habere dicuntur. Non autem quarumlibet rerum fumus iste esse dicitur, sed ex aromatibus myrrhæ & thuris & uniuersi pulueris pigmentarij existere declaratur. Myrrha quippe mortuorum corpora condiuntur ne putrescant, thura uerò accendunt, ut redoleant. Per myrrham ergo carnis mortificatio designat, per thur uerò orationū munditia intelligitur. Sancta igitur anima dum carnem suam à putredine uitiorum mortificat, dū omnes mundi uoluptates per continentiam abnegat, quasi myrrham mortuo corpori adhibet, ut post iudicium à corruptione æterna sanum permaneat. Cum uerò se ad celestia maiori desiderio accendit, & à cordis cubiculo omnes superfluas cogitationes feruenter abijcit, quasi thuribulum cor suum corā deo facit. In quo dum per dilectionē uirtutes congregat, quasi car bones in thuribulo coaptat, in quo seipsam mens in conspectu dei igne charitatis accendat. Dumq; feruentes & mundas orationes ad deum emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo educit, ut corā dilecto suauē redoleat, & proximos quosq; ad eius amorem per bona exempla concitare nō desinat. Sed notandum quod non ait uniuersi pigmenti, sed uniuersi pulueris pigmentarij. Pigmentum quippe facimus, quando uirtutes congregamus in corde. Quando uerò ipsas nostras uirtutes per singula quæque opera diligentius retractamus, ne quid in operibus nostris incultum remaneat, ne inter uirtutes uitium lateat, tunc procul dubio unguenta uirtutum quasi in puluerem tundimus, ut eo mundiora sint opera nostra, quo subtilius ea ab omni subreptione uitiorum discernere non cessamus. Huiuscemodi mentes dilecto suo delectabiles se per eius gratiam faciūt, & dum ab omni mundano strepitu se diuidunt, locū in quo sponsus requiescat, in seipsis componunt. De qua requie subditur:

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel.

Salomon quippe pacificus interpretat. Quid ergo per Salomonē nisi Christus intelligitur, de quo scriptū est: Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unū. Salomoni ergo lectulum facimus, quando à mundi sollicitudinibus omnino cessamus, dum in solo desiderio Christi libenter pausamus, eiq; ut nobiscum pauset, cor ab omni terrena cupiditate mundamus. Denarius autē numerus si per senariū numerum multiplicetur, nimirū sexaginta cōpletur. Per denariū itaq; decalogum legis accipimus. Per senarium autem totum hoc tempus intelligimus, quod sex diebus operatorijs uolui uidemus. Per sexaginta igitur fortes, omnes perfectos qui fuerunt ante nos in Ecclesia intelligimus: qui dū decem præcepta legis quo spiritalius eo fortius in sex diebus compleuerunt, quasi sexagenariū numerum perfecerunt. Hi lectulū Salomonis ambiunt: quia mentē sanctam in qua Christus pausat, uerbis & exemplis muniunt: quibus ab aditu mētis uenientes hostes repellunt, dum ipsam mentem exemplis sustinent, scriptis erudiunt.

Hi tenent gladios, & ad bella doctissimi existunt.

Quia dum uerbi dei opere cōplent, quod corde sciunt, magis ac magis semper docti, hostem suum daemone scilicet, sapiētia & fortitudine uincunt. Per gladium enim uerbum dei designatur. Per manus autem quibus gladios tenēt, ipsa opera figurantur. De quibus bene subditur:

Vniuscuiusq; ensis super femur suum, propter timores nocturnos.

Quid per ensē, nisi rigorem cōuersationis, & quid per femur, nisi carnis appetitum accipimus? Electi ergo quicq; qui iam ad perfectionem uitæ prouecti sunt, semper ensē super femur suum ferunt: quia rigore cōuersationis appetitū carnis assidue frangunt: ne hostis quē in nocte huius mundi timent, repente ueniens, mollem aditum inueniat, & per uoluptatis mollitiem eo facilius quo uoluptuosiores iuenerit, ad grauiora peccata perducat. De laude itaque Salomonis adhuc subditur cum dicitur:

Ferculū fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureū, ascensum purpureum, media charitate constrauit, propter filias Hierusalem.

Ligna Libani imputribilia esse asseruntur. Ferculum ergo fecit sibi rex Salomon de lignis Libani: quia secundum præscientiæ suæ gratiam, Christus sanctam Ecclesiam de in æternum permanentis sanctis construxit.

Columnas eius fecit argenteas.

Quia eidem Ecclesiæ prædicatores dedit, qui & ut eam exemplis sustentarent, magna iustitiæ reuerentia roborauit, & ut prædicatiōib; erudirēt, nitore eloquij quasi splendore argenti decorauit.

Reclinatorium aureum fecit.

Quia dum in cordibus perfectōrum resplendit, eis diuinitatis suæ potentiā per cōtemplationem ostendit. In qua cōtemplatione dum eis pulchritudinem celestium gaudiorum monstrauit, quasi reclinatorium ex auro eis cōposuit: quia locum in quo se refocillantes requiescant, apposuit. Quod reclinatorium bene aureum esse dicitur: quia melior est sapientia cūctis opibus, & omnia quæ desiderantur, ei non possunt comparari. Ad hoc reclinatorium multis laboribus peruenitur, multis tribulationibus ascenditur, ita ut si necesse fuerit, etiam sanguis effundi permittatur. Ideo ascensus recte purpureus esse dicitur. Dum enim sancti quicq; martyres propter uitam æternam corpora sua ad supplicia tradiderunt, dum flagella, aculeos, ignes, gladios, & alia innumerabilia tormenta patienter pertulerunt, non ne ad beatam scilicet uitam, per ascensum purpureum ascenderunt? Sed nos miseri quid agimus, qui in hoc ferculo columna argenteæ non sumus: quia sanctā Ecclesiā nec exemplis sustentamus, nec prædicatione docemus? In ea reclinatoriū aureum non habemus: quia

quia terrenis cogitationibus inuoluti, ad splendorem sapientiæ per cōtemplationem non assurgimus. Ascensum purpureū nec etiā cognoscimus, quia uoluptatibus uacantes, labores & persecutiones pro æterna beatitudine ferre recusamus. Consolat nos aliquatū quod de hoc ferculo subdit:

Media charitate constrauit, propter filias Hierusalem.

Quid enim per filias Hierusalem, cum non filios sed filias dixerit, intelligimus, nisi nos debiles qui in Ecclesia non uiuimus, sed foeminae sumus, quia contra uitia fortiter non reluctamur, uiriliter non resistimus, muliebriter subiaccimus? Hierusalem enim uisio pacis interpretatur, per quam ecclesia quæ est mater nostra designatur, eo quod assidue pacem perpetuam contempletur. Si ergo nos in ferculo regis columna argenteæ non sumus, reclinatorium aureū non habemus, per ascensum purpureum ascendere non ualemus, saltem charitatem quæ communis omnibus electis quasi in medio posita est, teneamus. Per hanc quippe rex Salomon nos in ferculo suo esse cognoscit, quia in eo cum columnis argenteis, cum reclinatorio aureo, cum ascensu purpureo, propter filias Hierusalem etiam media charitate constrauit, quia cum Ecclesiæ membris ad eandē sponsi beatitudinem peruenimus, si charitatem indefessā obseruamus.

Sequitur:

Egredimini filie Sion, & uidete regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

Mater Christi beata Maria esse creditur, quæ coronauit eum diademate: quia humanitatem nostram ex ea ipse assumpsit, sicut in Euangelio recitatur. Et hoc in die desponsationis eius, & in die lætitiæ cordis eius factum esse dicitur: quia quando unigenitus filius dei diuinitatem suam humanitati nostræ copulare uoluit, quando per bonam uoluntatem suam tempore opportuno Ecclesiam sponsam suam sibi assumere placuit, tunc cum charitatis exultatione carnem nostram ex matre uirginis suscipere uoluit. In qua cum doloribus pro tempore uiuens, de redemptione nostra uehementer exultauit. Sed cum diadema pro gloria assumatur, in humanitatis autem susceptio ne non gloria uerbi dei, sed humilitas esse cognoscitur, quomodo humanitate nostra quasi diademate coronatus fuisse dicitur? Sed cum ipsa eius incarnatio uerè gloria nostra fuerit, quia membra eius sumus propter communionem corporis diadema membrorum bene capitis scriptura prædixit. Hic itaq; quia à sponsa laudatur, & ipse uicissim sponsam laudare dignatur, dicens:

Cap. IIII.

Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es & decora, oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet.

Quia hæc superius exposuimus, ut potuimus;

Greg. tom. 2

nunc eadem repetere propter breuitatem seruandam deuitamus. Sed quia hic adiunctum est, absq; eo quod intrinsecus latet, breuiter uidendum est quomodo superioribus cōiungat. Pulchra est ergo sponsa, & oculi eius columbarum absq; eo quod intrinsecus latet, quod ualde honestum est quicquid in exterioribus operatur, q; simpliciter inter homines cōuersat, q; ea que uidet temporaliter concupiscere dedignat, & si quid tamē in hoc mūdo placet, post cōcupiscētias suas ire detestatur. Sed uehementer pulchrius & honestius est, q; cordis desiderij illibatam retinere conatur, q; æternæ beatitudinis claritatē in mente retinet, erecta cōtemplatur, q; in his quæ interiorius uidet, suauiter requiescit, & mundatur. Sequitur:

Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.

Si per oculos prædicatores Ecclesiæ designantur, quia cæteris uitam ostendunt, bene per capillos populi figurantur, quia eidem Ecclesiæ ornamentū tribuunt. Capilli ergo sponsæ sicut greges caprarum esse dicuntur, quia populi Ecclesiæ dum præcepta legis ruminantes celestia fide cōtemplantur, munda sunt animalia & in altis pascuntur. Galaad autē aceruus testimoniij interpretatur. Quid autem per aceruum testimoniij, nisi multitudinem martyrum intelligimus? Qui dum fidem Christi insuperabiliter tenuerunt, eos testimonium ueritatis etiam per mortem suam perhibuisse scimus. Grex itaque iste caprarum de monte Galaad ascendit: quia populus Ecclesiæ eo magis fide se ad æternā suspēdit, quo fortius sanctos martyres eidem fidei testimonium perhibuisse sciuit.

Sequitur:

Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.

Sicut per oculos prædicatores intelligunt: quia per eos Ecclesia illuminatur, similiter & dentes eiusdem possunt dici, quia per eos infideles confunduntur, & paruuli nutriuntur. Dentes quippe bene sancti prædicatores uocant, quia dum sanctā scripturam exponendo minoribus fratribus elucidant, quasi panem paruulis, tanquam matres filijs commasticant, quo infirmi ad fortiora contrahant. Hi nimirum bene sicut greges tonsarum quæ ascenderūt de lauacro esse dicuntur: quia dum se à peccatis omnibus in baptismo ablutos esse recordantur, libenter onera mundi deponunt, ut ad celestia consequenda & prædicanda quo libentius, eo facilius gradientur. De quibus subditur:

Omnes gemellis foetibus, & sterilibus non est inter illas.

Gemellos foetus omnes sancti prædicatores habent, quia dum in duobus præceptis charitatis cæteros homines supereminet, geminā dilectionem prædicant, & in ea duos populos iudæicū & Gentilem gignere non cessant. Inter quos nullus est sterilis, quia profecto prædicator nō est dicens, si filios spirituales gignere contemnit. De quibus adhuc subditur:

b Sicut

Sicut uitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.

Idem prædicatores labia Ecclesie dicunt: quia nimirum per eos populis præcepta uitæ loquitur. Qui bene sicut uitta dicuntur: quia dum fluxas cogitationes in cordibus hominum suis prædicationibus restringunt, quasi spargos crines ne immoderate diffuāt reprimunt. Sed quid est quod non tantum uittæ, sed coccinæ comparatur, nisi quia per coccum flamma charitatis intelligitur, qua illi ardēt, & per eos alij accenduntur: Per quos eloquium sanctæ Ecclesie dulcoratur: quia dum quæ dicunt faciunt, prædicationes suas hominibus quasi lapidas escas apponunt. Sequitur:

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absq̄ eō quod intrinsecus latet.

Quid per genas Ecclesie, nisi eosdem ipsos prædicatores intelligimus, qui dum in populis ut eis proficiant eminent, quasi in facie Ecclesie manifesti apparent: Per malum autem punicum ipsa Ecclesia designatur: quia dum multos populos in unitate fidei nutrit, quasi multa grana sub uno cortice stringit. Fragmen ergo mali punici sancti prædicatores existunt: quia dum se in diuino seruitio ceteris fortius affligunt, dum omnia mundana contemnunt, dum uoluntates suas abnegant, & uitia sua omnino mortificant, dum seipsum humiliant, & ceteros extollunt, & dum per exempla sua ceteros nutriunt, quasi fracti & aperti se cibos offerunt. Sed quantum magna sint quæ extrinsecus apparent, maiora tamen in occulto retinent, quæ diuini oculi soli uident. Ideo subiunctum est: Absq̄ eo quod intrinsecus latet. Sequitur:

Sicut turris Dauid collum tuū, quæ ædificata est cum propugnaculis.

Collū quippe extendimus, quādo longius prospicere uolumus. Propter aliud ergo sancti prædicatores oculi, propter aliud dentes, propter aliud autem genæ, & collum propter aliud cōuenienter uocant. Bene igitur sicut turris Dauid, collū sanctæ Ecclesie dicitur: quia sancti prædicatores procul uenientes hostes sanctæ Ecclesie speculantur, & fortiter resistunt, si quid in Ecclesia lædere conantur, & libere terrena despicientes, cœlestia contemplantur. Collum ergo propter hostiū speculationem, turris uerò dicitur propter fortitudinem & propter excelsum cœlestium gaudiorum contemplationem. Quæ turris recte Dauid esse dicitur: quia Dauid manu fortis interpretatur, per quod Christus significatur, cuius est quicquid forte & excelsum operantur. De qua subditur:

Quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

Cum propugnaculis turris Dauid ædificata dicitur: quia sancti prædicatores contra aduersarios homines si necesse sit, miraculis armantur. Contra uitia autem se clypeis muniunt: quia ne spiritalibus hostibus succumbant, uirtutibus se defendunt.

In quibus omnis armatura fortium pendet: quia quisquis hostium cuneis fortiter resistere uult, in eis exempla uidet, quibus armatus hostes strenue ualet superare. Mille autem hic pro perfectione ponitur: quia in millenario numero omnes numeri perfecti complentur. Sequitur:

Duo ubera tua sicut duo hinnuli capregemelli, qui pascuntur in lilijs donec aspiaret dies & inclinentur umbræ.

Per duo ubera, duo prædicatorum ordines, unus in circuncisione, alius in præputio designantur. Qui bene sicut duo hinnuli capree dicuntur: quia & filij synagogæ existunt, & in montibus contemplationum pascunt. Gemelli uerò ideo dicti sunt: quia concorditer prædicant & concorditer sapiunt. In lilijs uerò pascuntur, donec aspiaret dies & inclinentur umbræ: quia munditiam infatigabiliter sectantur donec in die iudicij præmia recipiant, quæ in labore noctis assidue contemplantur. Sequitur sponsus dicens:

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

Quid per montem myrrhæ, nisi fortem altitudinem mortificationis in opere, & quid per collem thuris intelligimus, nisi altam humilitatem in oratione: Ad montem ergo myrrhæ & ad collem thuris sponsus uadit: quia eos familiariter uisitat, quos per mortificationem uitiorum ad alta proficere, & per mundas & humiles orationes suauiter redolere perspicit. His quippe uirtutibus sancta Ecclesia uel unaquæq; anima munda efficitur: quia dum per uoluptatum mortificationem uitijs reluctatur, & per sanctas orationes frequenter lachrymis abluat, sordes lauat ut sponso placeat, cui pulchra apparere conatur. Cuius conatum ad effectum sponsus per gratiam suam ducit, opusq; suū in sponsa benigne laudat & dicit:

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

Cum scriptū sit: Nemo uiuit sine peccato, nec infans cuius uita est unius diei super terram, quid est quod sponsa tota pulchra esse dicit, in qua macula non habetur: Alibi quippe scriptum est: Stel-

la non sunt mundæ in conspectu eius. Et alibi: In multis offendimus omnes. Et Ioannes Apostolus ait: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ueritas in nobis non est. Et idem: Si dixerimus quia peccatum non habemus, mentimur, & ueritatem non facimus. Sed dū sancta anima à peccatis quotidianis se per poenitentiam mundat, dum quotidie peccata minuta cum lachrymis abluat, & à maioribus se obseruat, quantum frequenter peccet, per assiduam tamen poenitentiam, munditiam suam assidue seruat. Hinc enim alibi præcipitur: Semper sint uestimenta tua candida. Et illud: Iustus autem ex fide uiuit. Quantum enim mox ut peccat, à iustitia deuiet, tamen dum semper credit in eum qui iustificat impium, & assidue sub eius fide peccata sua deslet, per assiduas ablutiones iustitiam

Job 25
Luce 3

1. Ioan. 1

Eccles. 9
Rom. 1

tiam suam retinet. Se igitur ita mundanti sponsæ consequenter dicitur:

Veni de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ueni, coronaberis.

Libanus quippe dealbatio interpretatur. Quid ergo per Libanum nisi baptisma intelligitur, in quo sancta Ecclesia aqua abluitur, & à peccatorum nigredine per spiritum sanctum quem recipit, & per Christi fidem dealbatur. Unde scriptū est: Asperges me domine hyssopo, & emundabor, &c. De Libano ergo sancta Ecclesia ad coronam uenit, quia in Christi baptismo fidem percipit, sub qua cum Christi gratia meretur ut præmium recipere possit. Sed quid est quod ter dicitur: Veni, nisi quia in fide spe & in charitate quicquid operatur, subsistit, ut his tribus munita uirtutibus robur habeat, per quod in uia non lassescat. De fide enim dicitur: Fide mundans corda eorum: Et iterum: Sine fide impossibile est placere deo. De spe autem dicitur: Non confundentur omnes qui sperant in te domine. Cui iterum dicitur: Quis enim in te sperauit, & derelictus est: De charitate autem dicitur: Caritas operit multitudinem peccatorum. Et iterum: Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et Ioannes Apostolus: Deus charitas est. Potest tamen & aliter intelligi quod ter dicitur, ueni. Venit enim sponsa sancta ad Christum dum in hoc mundo uiuens bona quæ potest operatur. Venit quādo in hora mortis anima ipsa uidelicet sponsa à carne exiit. Venit tertio quando in die iudicij ultimi carnem resumit, & cum Christo thalamum cœlestem ingreditur. Ibi quippe omnium laborum suorū præmia consequitur. Ibi iam omnino prostratis & exclusis hostibus gloriose coronatur. Ideo & hic per promissionem sequitur:

Coronaberis de capite Amanæ, de uertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonū, de montibus pardorum.

Quid per Amanæ, Sanir, & Hermon, nomina uidelicet montium, nisi potentes huius seculi intelliguntur: Qui quanto ditiores, tanto excelsiores & firmiores apud infirmos esse uidentur. Sed de his montibus sancta Ecclesia coronatur: quia dum regnum prædicat æternum, dum exemplo suo omnia quæ mundi sunt, uilia esse demonstrat, ipsos etiam potentes ad poenitentiam inclinat, & sibi ipsi pro eorum acquisitione coronam in cœlestibus parat. Sic quippe fit ut humiles superbos prosternant, & infirmi excelsos inclinent. Ideo scriptū est: Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Sed quid est quod non solum de montibus, sed etiam de capitibus montium coronada esse dicitur, nisi quod impletum uidemus, quia iam ipsæ excelsiores persone in Christum credunt, & eius præceptis per Ecclesie prædicationem obediunt: Reges enim & Imperatores Christo seruiunt, coronas deponunt, & per poenitentiam

Esa. 20

Greg. tom. 2

nitentiam in Ecclesia ueniam petunt. Si itaq; per capita montium summas personas intelligimus, bene per cubilia leonum & montes pardorum, principes quique & ministri designantur, qui crudelitati interuunt, & dolositatibus suis quos uinon possunt lædere decipiunt: Pardi quippe maculas in cute semper portant. Per quos qui alij quam hypocritæ uel discordes significatur: In illis quippe qui crudelitatem sectantur, demones tanquam leones cubant. In illis uerò quasi pardi montes ædificat, quos dum uitijs suis aliquas uirtutes admiscere consentiunt, pro omnibus bonis suis laudis gloriam affectare compellunt. Hi itaq; uere pardorum uarietatem imitantur, quia dum cum uirtutibus etiam uitia sectantur, quasi in uario corio coloris dissimilitudine diuiduntur. Sed de cubilibus leonum & de montibus pardorum Ecclesia coronatur, quia dum per eius prædicationem & crudeles ad pietatem, & hypocritæ ad uitæ humilis unitatem conuertuntur, pro his omnibus præmium percipiet quod meretur. Cui iterum dicitur:

Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.

Per oculos sponsæ sanctæ Ecclesie prædicatores sicut dictum est designantur: Per crines uerò populi multitudo figuratur: Per collum autem sancti capitis & corporis coniunctio demonstratur, quæ fides Ecclesie intelligit. Per hanc enim caput & corpus coniunguntur, dum Christo quisque eō tenacius inhaeret, quod fidelior in bona cōuersatione habetur. In uno ergo oculorum & in uno crine colli sponsæ sponsus uulneratur, quia profecto usque ad mortem crucis afficitur, ut unitas prædicatorum & plebis in Ecclesia confirmetur. De cuius dilectione erga sponsam iterum subdit sponsus:

Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa.

Quid per mamas cōuenientius in hoc loco ipsa dilectio dei & proximi, de qua superius diximus, intelligitur: Per quas mens sancta oēs sensus suos suaui dilectione nutrit, dū deo suo charitatis tenacitate conglutinatur, & proximis si quid utilitatis habet, quomodo libet libenter impendit. Has mamas sponsæ quantum sponsus diligit, in repetitione laudis aperte manifestat dicens:

Pulchriora sunt ubera tua uino.

Quæ superius de sponsi uberibus diximus, hoc & hic cū de sponsa loquitur, intelligi posse æstimamus.

Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

Per unguenta quippe ipsæ uirtutes quæ ex charitate oriuntur, intelliguntur. Habent quippe etiam reprobis aliquando aromata quibus redolent, quia uirtutes quasdam possident, & bona opera perperant. Sed quia sine charitate uiuunt, in conspectu dei nulla quæ faciunt placet. Unde in iudicio

b 2 cum

cum dicent: Domine in nomine tuo prophetaui-
mus, & in nomine tuo uirtutes multas fecimus, re-
spondebitur eis: Nunquam noui uos, discedite
a me omnes operarii iniquitatis. Bene ergo un-
guenta Ecclesie super omnia aromata redolere di-
cuntur, quia et si opera reproborum aliquando ho-
minibus placent, hæc quæ sancta Ecclesia ex cha-
ritate conficit, in diuinis naribus sine cessatione
redolent. Sequitur:

Fauus distillans labia tua sponsa.

Prædicatores Ecclesie bene labia sponsæ dicitur:
quia per eos populis loquitur, & per eos ad si-
dem paruuli quicquid eruditur, dum per eos occul-
ta scripturæ quasi cordis latentia manifestantur.
In fauo autem mel latet, & cera uidetur. Recte er-
go labia sponsæ fauus uocantur: quia dum carnis
fragilitate sapientia magna habetur, quasi mel in
cera absconditur. Quando uero electus quisque præ-
dicat, quando cœlestia gaudia nescientibus reue-
lat, tunc fauus distillat: qua quanta dulcedo sapi-
entia in corde lateat, per oris fragilitatem audien-
tibus manifestat, unde scriptum est: Habemus the-
saurum istum in uasis fictilibus. Ideo subditur:

Mel & lac sub lingua tua.

Nimirum falsi prædicatores mel in lingua por-
tāt quod sub lingua non habent: quia cœlestia gau-
dia aliquando prædicant tanquam ueri sint, cum
ipsi terrestria bona totis desideriis appetant. San-
cta uero mens mel in lingua prædicat: quia sapi-
entia dulcedinem loquendo ostendit, quam uera
citer prædicans, audientes tanquam mellis dulce-
dine reficit. Lac gerit: quia congruenti sibi doctri-
na paruulos quosque in Ecclesia nutrit. Sub lingua
autem hæc omnia sibi ipsi reseruat: quia internam
dulcedinem assidue secum portat. Dum enim ter-
rena abijcit, dum uitiorum amaritudinem respuit,
in interioribus sensibus sapientia dulcedine se pa-
scit: quæ robur colligit, ut ad æterna gradiens, in la-
bore uitæ lassescere non possit. Cui bene dicitur:

Et odor uestimentorum tuorum sicut
odor thuris.

Quid per uestimenta hæc, nisi sancta opera de-
signantur, quibus præcedentium malorum turpi-
tudo operitur, ne uideatur? Hinc enim scriptum est:
Beatus qui uigilat & custodit uestimenta sua ne
nudus ambulet, & uideatur turpitudine eius. Thus
uero per significationem pro oratione ponitur, si-
cut scriptum est: Ascendat oratio mea sicut incen-
sum in conspectu tuo. Sancta itaque anima in hoc
mundo, quanta potest bona opera operatur, &
bene operans desiderio & intentione sancta ad
æterna se extendit: nihilque boni agit, nisi ea inten-
tione ut ad cœlestia quæ diligit, quandoque perue-
nire possit. Bene igitur odor uestimentorum eius
sicut thuris esse perhibetur: quia in omnibus ope-
ribus suis orat, dum perueniendi intentione ea que
potest bona operatur. Sequitur:

Hortus conclusus soror mea sponsa, hor-
tus conclusus, fons signatus.

Hortus sancta Ecclesia existit: quia dum popu-

los multos in sine gignit, quasi flores pulchros bo-
na terra emittit. Qui hortus conclusus bene esse
dicitur: quia charitatis uallo circumquaque munif-
ne intra numerum electorum reprobis aliquis in-
greditur. Vnaqueque anima sancta etiam hortus
conclusus esse intelligitur, quia dum uirtutes nu-
trit, flores gignit: & dum uirtutum exhilaratione
se reficit, fructus quos genuerat, eadem custodit.
Conclusus enim hortus esse dicitur: quia dum bo-
na sua intentione uitæ æternæ abscondit, dum hu-
manas laudes omnino contemnit, ipsa bona inten-
tione se circumsepit, ne ad interiora rapienda hostis
antiquus irumpere possit. Fons etiam dicitur:
quia dum cœlestia assidue cogitat, dum scientiam
scripturarum semper in uentrem memoriæ congre-
gat, quasi aquas uiuentes sancta mens in se gigne-
re non cessat, quas sitientibus proximis præbere
ut reficiantur ualeat. Vnde scriptum est dicente
domino: Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei,
non sitiet in æternum: sed aqua quæ ego dabo ei,
fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. Et
alibi: Qui credit in me sicut dicit scriptura, flumi-
na aquæ uiuæ fluent de uentre eius. Sed cur dicitur
fons ille signatus, nisi quia sensus spiritalis me-
tibus abscondit? Infideli enim homini a domino di-
citur: Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis
& nescis unde ueniat, aut quod uadat. Et iterum scri-
ptum est: Signatum est super nos lumē uultus tui
domine. Quod enim ubi lumē signatum, hoc hic
proculdubio fons signatus esse perhibetur. San-
ctus enim spiritus mentem quam replet, & illumi-
nās irrorat, & irrorās illuminat: ut & de luce eius
uideat quid appetat, & de rore eius se refrigeret,
ne lassescat. Sequitur:

Emissiones tuæ paradisi malorum pu-
nicorum cum pomorum fructibus.

Quid emittit sancta Ecclesia, nisi cum sanctis
operibus sancta uerba, quibus filios gignit & nu-
trit? Quorum dum alios usque ad martyrium perducit,
alios in sancta cōuersatione erudit, hos sanguine
martyrii rubentes ad æternā patriam transmittit,
illos uero in sanctis operibus uiuentes, proximis
in exemplum sanctitatis tradit, quid aliud quam
mala punica & pomorum fructus emittit? Mala pu-
nica enim sub rubeo cortice multitudinem grano-
rum continent: Fructus uero pomorum in se refectio-
nis dulcedinem habent. Sic sic martyres dum sub
igne tribulationis laborant, dum pro Christo san-
guinem exterius fundere non dubitant, multitudi-
nem uirtutum interiori sibi congregant in mente.
Sancti etiam quicquid qui in pace Ecclesie uiuunt, fru-
ctus pomorum gerunt: quia dum sancta opera fa-
ciunt, proximis exempla tribuunt, quorum exhi-
bitione se qui uolunt reficiunt. Quotquot enim sunt
in Ecclesia sancti, siue igne passionis ardeant, siue
in pace Ecclesie quiescentes succrescant, sancta-
rum uirtutum odorem tanquam paradisi sui uir-
tatis & deliciarum construere in se dum uiuunt non
cessant. Cuius paradisi ubertatem scriptura de-
monstrat, dum sub uoce sponsi per arbustorum no-
mina

mina quasque uirtutes designat dicens:

Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistu-
la & cinamomum cum uniuersis lignis Li-
bani, myrrha & aloe cum omnibus primis
unguentis.

Quid enim per has diuersas aromatum speci-
es designatur, nisi sanctarum uirtutum odor &
profectus qui in sanctis habetur? Ex his quippe
speciebus regalia unguenta conficiuntur, ex his
corporum sanitates inueniuntur. Bene igitur uir-
tutes animarum designant, quibus congregatis & con-
fectis, & bonus odor opinionis egreditur, & agris
animabus cōpetens sanitas reparatur. Sed adhuc
laus Ecclesie a sponsis repetitur: cum subditur:

Fons hortorum, puteus aquarum uiuen-
tium, quæ fluunt impetu de Libano.

Recte in emissionibus Ecclesie fons hortorum
& puteus aquarum uiuentium describitur. Quid
enim per fontem & puteum, nisi sancta scriptura
designatur? quæ sic aquam sapientia generat ut
& potentes semper reficiat, & tamē manare non
desinat. Quæ bene hortorum esse perhibetur: quia
illorum specialiter est sancta scriptura, in quorum
mentibus uirtutum semina oriuntur. Sed quæren-
dum nobis est, quare fons & puteus utrunque si-
mul scriptura dicatur, cum fons in superficie ap-
pareat, puteus uero in imis latens, omnes se quæ-
rentes maiori labore exerceat. Sed sciendum est
quod diuina scriptura in quibusdam manifesta existens,
in quibusdam uero locis obscuram se præbens,
& aliquando leuiter, sicut inuenitur, tanquam
fons potatur, & aliquando magna inquisitione
eget tanquam puteus, ut inuenta sumatur. Quod
uero sanctæ scripturæ intellectus per aquam desi-
gnatur, ostenditur alibi cum diuina uoce de repro-
bis dicitur: Mittam eis sitim aquæ, & famem pa-
nis. Et per Esaiam dicitur: Auferet dominus ab
Hierusalem & Iuda omne robur panis, & omne
robur aquæ. Vbi notandum quod robur panis
prius, & postea robur aquæ auferitur. Dum enim
grauia dicta scripturæ non perquiruntur ut man-
dantur, paulatim a scientia decidit mens, ut ali-
quando non leuia etiam intellectu capiatur. Sed
aquæ istæ bene de Libano fluere cum impetu di-
cuntur. Libanus enim, ut dictum est, dealbatio in
terpretatur. In baptismo quippe dealbamur, dum
amissa nigredine peccatorum ad mundiciam no-
uæ uitæ reformamur. De Libano ergo aquæ pu-
tei fluunt: quia in baptismo electi quicquid donum
spiritus sancti accipiunt, quo illuminati scripturæ
sacræ sensum intelligunt. Quæ scripturæ sanctæ
scientia tanto fluit impetu, ut electos dum tangit,
ab huius uitæ amore submoueat, & ad æterna gau-
dia uel impetus sui quosque adhaerentes traiciat.

Hinc est enim quod in Psalmo scriptum est: Flu-
minis impetus latificat ciuitatem dei. Impetus e-
nim fluminis ciuitatem dei latificat: cum per do-
num sancti spiritus foriter inundans scripturæ sa-
pientia sanctam Ecclesiam uel cuiuslibet capien-
tis mentem infusione sua exhilarat. Ad cuius spiri-

Greg. tom. 2

tus aduentum malignus spiritus increpatur, cum
hic in subsequentibus dicitur:

Surge Aquilo, & ueni Auster: perfla hor-
tum meum, & fluent aromata illius.

Quid enim per Aquilonem qui in frigore con-
stringit, & torpentes facit, nisi immundus spiritus
designatur: qui reprobos omnes dum possidet, a
bono opere torpere facit? Per Austrum uero, cali-
dum scilicet uentum, spiritus sanctus figuratur, qui
dum mentes electorum tangit, ab omni torpore
relaxat, & feruentes facit, ut bona quæ desiderant
operentur. Hinc enim dicitur: Conuerte domine

Psal. 125

captiuitatem nostrā, sicut torrens in Austro. Sur-
gat ergo Aquilo, & ueniat Auster, & perflat hor-
tum sponsi, & fluat aromata illius, ut uidelicet spi-
ritus malignus ab Ecclesia uel ab unaquaque ele-
cta anima discedat, & spiritus sanctus adueniat.
Qui ueniens charitatis igne cogitationibus infun-
dat, & a torpore negligentia dum se infuderit sol-
uat. Quod dum agit, aromata fluunt: quia dum ad-
ueniente sancto spiritu cor quod prius torpuit,
ad opera se excitat, mox sancta operationis opti-
miones per proximis quosque suauiter discurrent,
ut quicquid audientes ad eadem se accendant, & Aus-
tro flante, id est, spiritu sancto se infundente uir-
tutum odores emittant, ut ubique sanctus hortus
floreat, & post florē fructus redolentes & reficien-
tes producat. In quem hortum sponsa dilectum
inuitat, cum subdit:

Cap. V.

Veniat dilectus meus in hortum suum,
& comedat fructum pomorum suorum.

In hortum dilectus uenit & fructum comedit,
quando Christus mentes uisitat, & bonorum o-
perum delectatione se fatiat. Vnde & idem subi-
ciens dicit:

Veni in hortum meum soror mea spon-
sa, melli myrrham meam cum aromatibus
meis. Comedi fauum cum melle meo, bibi
uinum meum cum lacte meo.

Myrrham dilectus cum aromatibus metit, quan-
do Christus mortificatione uitæ ad perfectionem
perducta: electum suum ab hac uita succidens, ad
cœlestem horreum cum sancta opinione inducit. Fa-
uum cum melle comedit, quando desiderium san-
ctum in sanctis operibus latens perficit, & ad san-
ctorum cōuiuuiū sanctam animam sua delectatione im-
pinguandam transigit. Vinum uero suum cum lacte
bibit, quando & perfectione quorundam se reficit,
& innocentiam aliorum cum pietate diligit, utrosque
ad æternum cōuiuuium ingerit. Ad quorum exemplum
quosque remanentes inuitat cum subiungit:

Comedite amici mei, bibite & inebria-
mini charissimi.

Notandum in primis est: quia qui comedunt,
amici, qui uero bibunt & inebriantur, charissimi esse
perhibentur. In quibus uerbis intelligi datur: quia
in hoc loco comedere bonum est, sed bibere & ineb-
riari amplius bonum est. Sunt nimirum quidam
in sancta Ecclesia qui sic præcepta diuina audiunt,

b 3 ut

ut coelestia plus quam terrena amare discant, pro eorum desiderio multa pauperibus tribuat, a prauis operibus se custodiant, nulla alicui uolenter rapiant: Ecclesiae praedicationem libenter audiat, in fide se instruant, qua & operibus sanctis exerceant, & tamen uxores habent, pignora nutriunt, res suas diligunt, quamuis his omnibus Christum praeponeat. Hi profecto comedunt, & amici sunt: quia sanctam scripturam audientes, talem sibi refectionem assumunt, ut etsi ad summam perfectionem adhuc non assurgunt, tamen secundum modum suum perfecti, in praecipis diuinis sine crimine uiuant. Quod dum beati Ioannis parentes, Zacharias uidelicet & Elisabeth conseruare studerunt, per reuelationem angelicam in senectute sua filium accipere meruerunt, quo maior inter natos mulierum non surrexit, & ipsum saluatorem mundi digito ostendere & baptizare meruit. De cuius parentibus dicitur: Erant autem iusti ambo ante deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus domini sine querela. Sunt uero alij qui tanta aueritate diuinam scripturam audiunt uel legunt, ut protinus cunctis terrenis operibus abdicatis sola coelestia ambiant, pariter, uxores, domos, filios etiam & omnia transitoria abiciant, solummodo Christum sequi & amplecti concupiscant. Eius desiderio se affligunt ieiunijs, afficiunt lachrymis, exercent meditationibus diuinis, sola quae sunt aeterna cogitant, contemplationibus uacant, ad hoc laborantes, ut ea quae retro sunt obliuiscant, in anteriora magis ac magis se extendant. Quid profecto isti, quid aliud agunt nisi bibentes inebriantur: ut dum omnium terrenorum per desiderium obliuiscuntur: iure a sponso coelesti non tantum amici, sed charissimi uocari mereantur: De quibus idem sponsus sequitur & dicit:

Ego dormio: & cor meum uigilat.

Huiusmodi quippe electi cor sponsi bene uocari possunt, qui quo amplius exteriora quae sunt in mundo fugiunt, eo secretius ea quae sunt interiora sponsi cognoscunt. De quibus procul dubio idem sponsus alibi dicit: Qui diligit me, diligitur a patre meo: & ego diligam eum, & manifesta bo ei me ipsum. Dormit ergo sponsus, & cor eius uigilat: quia dum Christus iam glorificatus, in beatitudine quiescit, quicumque eum perfecte diligit, ut ad ipsum perueniat laborat. De qua uigilantia sponsa superius dixit: Cum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suum. Quod enim illud quiescere dormire dicat, id manifestat quod alibi legitur: In pace in idipsum dormiam & requiescam. Quod tamen ipsum & ipsa sponsa de se dicere potest: Dicat ergo: Ego dormio, & cor meum uigilat. Ac si aperte mens sancta loqueretur dicens: Dum a mundanis tumultibus exterius dormio, interiori cogitatione quae sunt coelestia uigilans penso. Sancti etenim uiri dum terrena omnia despiciunt, dum tumultus mundi omnino fugiunt, dum otium in uia dei assumunt, nequaquam ut torpori uacant, ea dimittunt, sed interius laboran-

Ioan. 1.4

Can. 1

Psal. 4

tes, quae sint illa ad quae facti sunt, in corde aspice-re contendunt. Neque enim ut torpeant dormiunt, sed ut liberius aeterna contemplant, a transitorijs rebus quiescant. Quos tamen aliquando spousus ad profectum proximorum excitat: & ut eis cum quibus uiuunt proficiant, ab otio quod diligunt reuocat. Cuius uocem audiens etiam cum dormit sponsa dicit:

Vox dilecti mei pulsantis.

Quid enim pulsans dicat subiungit:

Aperi mihi sponsa mea, amica mea, columna mea, immaculata mea.

Causam etiam clamoris annectit dicens:

Quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium.

Dum sponsa dormit, dilectus ut aperiat ei pulsant: quia dum sancta mens sibi ipsi per otium intendit: Christus multa peccatorum opera in hoc mundo tolerat: quae nisi spirituales uiri ad doctrinam se accingant, nunquam per seipsum carnales uel agnoscunt uel corrigere curant. Vult ergo sponsus ut aliquando otium dimittatur, & ad aedificationem proximorum spirituales quique sollicitentur. Quia dum perfecti uiri sibi solis per interiorum quietem intendunt: dolet sponsus quod seculares ad peiora magis ac magis corrumpunt, dum enim propter silentium spirituum semper minus ac minus cognoscunt, quod ipse manifestat cum dicit:

Quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium.

Quid per caput sponsi nisi deus, & quid per rorem in hoc loco, ubi lamentando dicitur, nisi frigus mentium carnalium accipit? Scriptum est enim: Caput Christi deus. Et de frigore cuiuslibet carnalis mentis iterum scriptum est: Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam fecit malitia suam. Caput ergo Christi plenum est rore: quia multi in ecclesia positi, & deum eum credunt, & tamen frigidi perersistentes ad ardorem charitatis non accendunt. Per cincinnati autem eiusdem, populos intelligimus, quos in fide diuinitatis, quasi in capite Christi pendentes & opprimetes scimus. Sed cincinnati pleni esse dicunt guttis noctium: quia dum in torpore huius tenebrae temporalitatis se suspendunt, magis ac magis stillationibus iniquitatum fluunt. Ad hos accedendos sponsa excitat, dum spiritualis quilibet pro aedificatione plurimorum, ab otio ad praedicationem Ecclesiae uocat. Sed quoniam metuit ne si ad praedicationem uenerit, sollicitudinibus mundi occupari necesse sit: sicque dum per occasionem aedificationis plurimorum, temporalibus se inclinauerit, quietem amittat, eamque sordibus peccatorum inficiat, ideo clamanti sponso respondet dicens:

Expoliaui me tunica mea, quomodo iterum induar illa: Laui pedes meos, quomodo iterum inquinabo illos?

Tunica sua sponsa se expoliauit: quia omnia exteriora quibus honorabat & onerabatur abiecit: De qua tunica dicitur: Nunc autem qui habet tunicam uendat eam, et emat gladium. Gladium quippe uendita tunica emit, qui pro aeternis temporalia abdicat, &

1. Cor. 11

Hier. 6

Luc. 22

in

in sancta conuersatione uiuens, uerbum praedicationis acquirat. De quo dicitur: Et gladium spiritus, quod est uerbum dei. Pedes autem suos sponsa lauit: quia dum in sancto otio sancta anima uiuit, opera sua studiosae ad memoriam reducit, & quicquid in eis sordidum examinando deprehendit, lachrymis quotidianis & gemitibus plangit. Pedes itaque lauit: quia praeterita opera quibus per hunc mundum dissolutae ambulauerat planxit. Pedes lauit, quia peccata ablans lachrymis, munda in conspectu dilecti sui apparere concupiuit. Hos pedes iterum inquinare metuit: quia ualde sollicita est, ne si in praedicatione ponat, per terrena ambulans, iterum suscipiat quod dimisit. Idcirco ab otio inuita recedit: quia dum a marinis fluctibus aliena est, quasi in littore posita securius uiuit. Sed dilectus non leuiter mortem proximorum tolerat. Ideoque propius accedens per seipsum eam excitare non dubitat, ubi dicitur:

Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum illius.

Manum dilectus ad sponsam mittit per foramen ut surgat, quando per subtilem intellectum, quanta sit operationis diuinae uirtus, ei inspirando manifestat: quod uidelicet & inter pericula saluare possit, quod etiam in pace nisi per eum saluus sit nemo, quod in tumultu certaminis sperantes in se non derelinquit. Ad cuius tactum uenter sponsae intremiscit: quia sancta anima quo amplius diuinam potestatem per interiorum utilitatem praesentialiter sentit, eo distrius iudicat quicquid in se carnale deprehendit. Quo enim maiori charitate in eum ardet quem mente concupiscit, eo timidius se ei subiicit, & amplius uere ne spousus in ea aliquid inueniat, propter quod eam a se dimittere uelit. Idcirco spousus obediens ad laborem se praeparat, ut sicut in quiete familiaris spousus, sic & in labore deuote seruans appareat. Ideo subdit dicens:

Surrexi ut aperirem dilecto meo.

Tacta surgit ut aperiat, quia dum spiritum dilectionis amplius solito accipit, mox de aedificatione proximi cogitat, & praedicatione agit, ut apertis cordibus sponsus ad inhabitandos proximos ueniens aditum intradi inueniat. Quae etiam cum praedicatione exempla operum auditoribus demonstrat dicens:

Manus meae stillauerunt myrrham.

Quid per manus nisi operationes: quid per myrrham nisi mortificatio carnis accipitur? Manus ergo sponsae praedicationis myrrham stillant: quia quicumque alijs praedicat necesse est, si multis proficere uelint, ut in omni opere suo carnalem uitam mortificare contendat. Sed ut hoc cum magna discretione fiat, manifestat cum subiungit dicens:

Digitus mei pleni sunt myrrha probatissima.

Sicut enim ab una manu plures digitus diuiduntur, sic in una sancta conuersatione per discretio-

nem diuersae uirtutes inueniuntur. Alia enim est uirtus largitatis, alia uirtus parcitatis. Aliud opus humilitatis, aliud liberae increpationis. Aliud uero agimus quando nos sub silentio continemus propter aedificationem propriam, aliud quando proximis loquimur propter utilitatem suam. Sed digitus myrrha probatissima pleni esse perhibent: quia in omni quod agitur, semper necesse est ut mortificatio carnalitatis teneatur. Quae tunc probatissima esse iure dicitur, quando in omni suggestione quae ab hoste ingeritur, sine cessatione uoluptas carnalis cauetur ne suscipiat. Quod quando fit, omnis duritia mentis dissoluit, et ut spousus intret ad cor aditus praeparat. Hinc est quod sequitur:

Pessulum ostij mei apertum dilecto meo.

Pessulum ostij facimus, quando per uoluptates carnis, aditum cordis contra spousum obseramus. Pessulum uero aperimus, quando remotis uoluptatibus fluxis, cor nostrum in amoris Christi, quod prius durum fuerat, soluimus, et spousus pulsati ad ostium introitum liberum facimus. Quod dum in hac carne uiuimus: quia repetere fieri non potest, restat ut magis ac magis quotidie faciamus. Nemo enim sic scriptum est, repetere fit summus. Aliquando enim dum in hac corruptione positi dominum nostrum quaerimus, magis nobis elongari quam appropiare uidetur. Ideoque sequitur:

At ille declinauerat, atque transierat.

Modo spousus dilectam tangit, modo declinat: quia quando nos torpentes conspicit, ad amoris incitat, qui uero laborantibus nobis posse apprehendi uideat, tunc ne apprehendat transiit et declinat. Quod maxima in nobis eius gratia agit, ut uidelicet nec in torpore nostro iacentes, omnino eum amittamus, nec de plena eius, ut nobis uideat, apprehensione superbia mus. Qui mox tamen ut recesserit, redit, & ne diutius anima sancta a dilecto suo alienetur, uerbo inspirationis suae desiderati animam se infundit, & in fundens liquefacit. Vnde exultat sponsa dicens:

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locum

Ad uerbum sponsi liquefacta se dicit: (tus est.) quia dum Christus se per spiritum suum animam desiderati infundit, omnem duritiam cordis mox dissoluit, & aliquando mentem in tantas lachrymas liquefacit, ut uix capere possit hoc quod se capere intra se exultat, et intus miret quod fuerit, & quid facta subito seipsa uideat. Quae liquore dum sentit, perfectius apprehendere concupiscit, & aliquando dum hoc ipsum cogitat, hoc quod modo sentiebat, iam non sentit. Vnde sollicita ad quaerendum ut hoc idem inueniat, sed aliquando cum etiam diu fatigetur, non inuenit quod modo tam praesens tenebat. Ideo sequitur:

Quaesiui, & non inueni illum: uocaui, & non respondit mihi.

Quaerit sponsa dilectum, sed non inuenit: quia a deo inspirata mens assidue suauitate illa intima perfrui concupiscit, sed corruptio prohibet, quam in hac uita gerit. Vocat ergo & non respondetur ei: quia & orationibus & operationibus suis dulcedine illius praesentiae satiari appetit, sed ad uotum suum hoc quod inuocat non occurrit. Restat ergo

go ut in se reuertens se cognoscat, & per scripturas sanctas dilectum suum magis ac magis illo gustu adiuta perquirat. Et hoc est quod sequitur: *(uitate.)* Inuenerunt me custodes, qui custodiunt ciuitatem.

Dum inquisitione dilecti sponsa sollicitatur, in custodes ciuitatis incidit: quia dum sancta mens desiderio sponsi sui Christi se affligit, predicatorum uerba in scripturis diuinis suscipit, & eis quamdiu a Christo exulat, eiusdem quem quarebat amore intendit. In quibus, quid exercitatio inueniat, subiungit:

Percusserunt me, & uulnerauerunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum.

Custodes percussit sponsam & uulnerat, quia predicatorum sancti dum celestia loquuntur, amantem animam afficiunt, & maiori amore sagittant. Pallium tollunt: quia si quid pompae secularis residuum erat in corde, exhortationibus suis ab animo auferunt. Pallium tollunt, quia aliquando ante uerba predicatorum nos non cognoscebamus, ipsi quoque omne quod interius latebat dum loquuntur detegunt. Quod dum fit, amplius diligendi sunt, & ut pro nobis dilecto loquantur, deuotius exorandi. Quod agit sponsa dum subiungit:

Adiuero uos filiae Hierusalem, si inuenieritis dilectum meum, ut nunciatis ei quia amore languo.

Dum enim sanctis uiris cogitationes nostras referamus, dum eis siue uiuentibus nobiscum, siue iam uitam eternam ingressis desiderium nostrum expandimus, & per deum oramus, ut domino Christo pro nobis orando offerant desiderium quo afficimur, quid aliud agimus quam filias Hierusalem adiuramus, ut dilecto cui nobis proximiores sunt nuncient, quia amore languemus? Sed & ipsi sancti si adhuc nobiscum sunt, & oratores suos orant, & qui ut nuncient orantur, praehumilitate tanquam ignari interrogant dicentes:

Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum?

Sed quia quo ardentius diligunt, eo dulcius uerba de eo repetunt: idem ipsum iterum dicunt:

Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos?

Dilectus ex dilecto sponsus dicitur, ut uidelicet per repetitionem dilectionis, maximus amor loquentis ostendatur. Vel dilectus ex dilecto bene Christus uocatur: quia si filium diligimus, & patrem ex quo est, consequenter amamus: Respondet sponsa subsequendo dicens:

Dilectus meus candidus est & rubicundus, electus ex milibus.

Candidus & rubicundus Christus esse perhibetur, quia nullum omnino peccatum faciens, iustitiae pulchritudinem ex integro tenuit, et tamen tanquam peccator esset, ad mortis passionem accessit. Cui per prophetam dicitur: Quare ergo rubrum est indumentum tuum? Eleolae uero est ex milibus, quia ex totius generis humani massa, nul-

lus sine peccato reperitur, ipse uero non solum sine peccato fuit, sed etiam peccatores sua iustitia & sanguine redemit. Sequitur:

Caput eius aurum optimum.

Caput Christi deus. Quod caput bene aurum dicitur, quia ad comparationem creatoris omnis creatura res uilissima esse perpenditur.

Comae eius sicut elatae palmarum, nigrae sicut coruus.

Quid per comas Christi, nisi fideles quosque intelligimus? Qui dum fidem trinitatis in mente custodiunt, & deo adherentes quod credunt faciunt, quasi in capite pendentes honorem portanti conferunt. Palma autem in altum ualde crescendo proficit, & uictoriam significatione sua praetendit. Comae ergo sicut elatae palmarum sunt: quia electi quique dum semper ad alta uirtutum se efferunt, per dei gratiam quandoque ad uictoriam se perdunt. Nigrae autem sicut coruus existunt: quia quamuis uirtutibus in caelum se erigant, semper tamen peccatores se esse cognoscunt. Sequitur:

Oculi eius sicut columbae super riuulos aquarum, quae lacte sunt lotae, & resident iuxta fluentia plenissima.

Oculi sponsae sicut columbae sunt: quia predicatorum Christi qui uiam nobis ostendunt, in simplicitate uiuunt. Super riuulos autem aquarum esse perhibentur: quia semper in refectione diuinarum scripturarum conuersantur. Lacte uero sunt lotae: quia gratia creatricis sapientiae tanquam lacte matris a peccatis per baptismum sunt mundatae. Quid autem per fluentia plenissima iuxta quae resident intelligimus, nisi sacrae scripturae profunda & arcana dicta quae discerpimus, quibus nos reficimus, dum ea legendum uel audiendum haurimus? Ad hoc etiam columbae iuxta fluentia residue solent, ut uolantium auium umbram in aqua uideant, super quam se projicientes ungues rapacium sic effugiant. Sic sancti uiri in scriptura sancta fraudes demonum prospiciunt, & ex descriptione quam uident quasi ex umbra hostem cognoscunt. Dumque se consilijs scripturae ex toto ad dicunt, ut uidelicet nihil agant nisi quod ex responsione scripturarum audiunt, quasi in aquam se projicientes, hosti illudunt. Quae fluentia plenissima dicuntur: quia de quibuscumque scrupulis in scripturis consilijs quaeritur, sine minoratione de omnibus ad plenum intenditur.

Genae eius sicut areolae aromatum, consistae a pigmentarijs.

Si per oculos predicatorum intelliguntur, bene per genas ipsi in Ecclesia figurantur, qui martyrio uitam finisse perhibentur. Dum enim pro fide Christi sanguinem suum fundere non dubitant, quasi genae in facie Christi rubent. Per eos quippe pulchritudo fidei Christianae publicat: quia ad quantum fidei premium tendant, ostendit dum pro ea moriuntur. Quae genae bene sicut areolae aromatum esse dicuntur: quia dum in constantia fidei, martyrio electi

eti exercentur, per cultum uirtutum sanctae opinionis fama, quasi odore aromatum dilatant. Sed areolae a pigmentarijs conferuntur, quia martyres sancti & a praecedentibus predicatoribus ad confessionem roborantur, et a subsequentibus ad imitationis exemplum populis adducuntur. Ab illis qui praecesserunt, pigmenta uirtutum coluntur, ab his uero qui sequuntur, pigmenta exemplorum sumuntur. Unde & sequitur:

Labia illius lilia stillantia myrrham primam.

Quid enim per labia sponsi nisi ipsos quos dicitur predicatorum Christi intelligimus? Qui dum mortis martyrum populis praedicant, quasi myrrham mortificandis carnibus ad condimentum distillant. Quae myrrha bene prima esse dicitur: quia nullus sic mortificat, quomodo ille qui pro Christo martyrio finitur. Prima enim dixit non pro tempore, sed pro dignitate. Quid est quod labia sponsi lilia esse dicuntur, nisi quod illi per quos Christus loquitur, necesse est ut mundi sint, & per eos bonus odor aspergatur? De quibus erat Apostolus Paulus, qui dicebat: Bonus odor sumus deo in omni loco, & in his qui pereunt, & in his qui salui fiunt. Sed notandum est quoniam qui quid in Ecclesia iustitiae & fortitudinis habetur, ab ipso Christo per exempla operum illius trahitur. Ideo sequitur:

Manus illius tornatiles, aureae, plenae hyacinthis.

Quid enim per manus Christi designatur, nisi opera sancta quae in mundo gessit, & quae nobis imitanda proponuntur: ipse enim ait: Qui me diligit, me sequatur. Et Apostolus: Qui dicit se in Christo manere, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare debet. Manus uero tornatiles esse perhibentur: quia sancta opera eius sine impositione iniquitatis ex omni parte in iustitia gradiebantur. Quod enim tornatur, in rotunditate sui sine obstaculo uoluit. Sic Christi opera in rectitudinis rotunditate uoluebantur: quia nulla culpa ei adhaerebat quam minus iustitia eius in rotundum duceretur. Aureae etiam manus esse dicuntur: quia quicquid exterius inter homines operabatur, interius in diuinitatis pulchritudine disponebatur. Quid uero per hyacinthum, qui ualde preciosus lapis est, nisi munus retributionis aeternae designatur? Manus ergo sponsi plenae hyacinthis esse dicuntur: quia quicquid illius opera pio corde imitantur, felicitatis aeternae muneribus in retributione ditantur. Unde & idem redemptor ait: Qui mihi ministrat me sequatur, & ubi ego sum, illic & minister meus erit. Sequitur:

Venter eius eburneus, distinctus saphiris.

Quid per uentrem nisi mortalitas, & quid per ebur, nisi incorruptio designatur? Ebur quippe ualde durabile os habetur, & in ornamenta regum assumitur. Venter ergo Christi recte eburneus esse dicitur: quia mortalitas Christi ad immortalitatem

perducit: dum per resurrectionem ad gloriam patris sui, regis uidelicet aeterni, in uita eterna collocatur. De quo dicitur: Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Qui uere in ornamento regum assumitur: quia quisquis carnis suae rex & Dominus esse probatur, ipsius Christi mortalitate & resurrectione, amore cognitionis et spe immortalitatis ornatur. Unde alibi dicitur: Qui gloriatur, in domino gloriatur. Sed uenter distinctus saphiris esse perhibetur: quia in nostra corruptione quam portauit, celestia opera per miracula quae faciebat, passionibus nostris inseruit. Saphirus enim qui aerium colorem portat, bene celestia facta quae in miraculis ostendebantur, designat. Venter uero Christi saphiris distinguitur: quia dum inter passiones carnis diuina miracula operabatur, quasi incorruptio uariabat. Qua dispensatione Apostoli in fide eruditi sunt, & ad passionem tolerandas robusti extiterunt. Ideo sequitur:

Crura illius columnae marmoreae: quae fundatae sunt super bases mareas.

Per crura enim apostolos intelligimus, per quos uniuersum mundum circueiuit, & fidem eis praedicantibus populis audientibus sparsit. Quibus ipse in Euangelio ait: Ite in orbem uniuersum, & praedicare Euangelium omni creaturae. Sed crura columnae marmoreae esse perhibentur: quia Ecclesiam inflexibiliter sustinet, dum contra omnes aduersarios eorum praedicationibus & exemplis roboratur. Super bases autem aureas columnae fundatae sunt: quia a prophetarum dictis, ut fortes perfisterent, fidem integram acceperunt. Unde ipse primas Apostolorum ait: Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes tanquam lucernae ardenti in caliginoso loco. Ideo enim aureae dicuntur: quia luce sapientiae resplescere sciuntur. Sequitur:

Species eius ut Libani, electus ut Cedri.

Libanus quippe mons est in quo sublimes ualde & odoriferae arbores habentur. Interpretatur autem Libanus dealbatio siue candidatio. Et de Christo dicit Apostolus Paulus: Ipse factus est nobis a deo sapientia & sanctificatio & iustitia. Bene ergo species eius ut Libani existit: quia per eum credentes dealbantur: cui si adhaeremus radicatus, sublimes efficitur. A cuius gratia etiam bonae opinionis odorem si quem habemus accipimus. Electus etiam ut cedri esse dicitur: quia de eo pater loquitur: Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Cedrus autem excelsa est ualde arbor, & odora & imputribilis. Christus autem excelsior cedris existit: quia quamuis homo sit, tamen deus esse non desistit. De quo per Esaiam dicitur: Et sublimis erit ualde. Odorus etiam super omnes est Christus, quia ipse de seipso ait: Ego flos campi & lilium conuallium. Et per sponsam ei dicitur: Curremus in odorem unguentorum tuorum. De quo hic bene sequitur:

Guttur

Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis.

Per guttur quippe uoces transferuntur, & sapores in uentre hauriuntur. Quid ergo per guttur sponsi, nisi testamentum Christi intelligitur, per quod Christus nobis loquitur, et in quo quod suauis sit dominus, a fidelibus gustatur. Totus ergo desiderabilis existit, quia per hoc quod de eo bona omnia anima sancta audit, magis ac magis semper eum uidere concupiscit. Cuius tot bonis enarratis consequenter concludit sponsa, dicens:

Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Hierusalem.

Sed enumeratis tot laudibus, ostendit tot muneribus, quis audiens non concupiscit, quis intendens non inardescit. Fidelis quippe anima que quo dulciora & ampliora de redemptore suo audit, eo ardentius inhiat & manifestiora de eo cognoscere appetit, dicens:

Quo abijt dilectus tuus o pulcherrima mulierum? Quo declinauit dilectus tuus? & quaremus eum tecum.

Cum enim proximus proximo de Christo loquitur, cum alter ab altero qualiter inueniatur sci scitatur, quid aliud quam quomodo quari debeat perferatur? Quauis hoc de synagoga intelligi ualeat, ut aliquando conuersa Ecclesiam interroget, cui protinus Ecclesia respondet:

Cap. VI.

Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

Dilectus in hortum suum ad areolam aromatum descendit, quia Ecclesiam uisitans, ad eos maiori gratia uenit, quos sanctis operibus & uirtutum exemplis bonae famae odorem ex se proximis emittere cognoscit. In hortis pascitur, cum multarum animarum uirtutibus delectatur. Lilia colligit, quando perfectos quosque ab hac uita succidit. Sed quia sancta Ecclesia in filiis suis fide Christo ita coniungitur, spe suspenditur, charitate conglutinatur, ut nihil extra Christum diligat, & eum sibi familiariter fide & amore inseparabilem teneat, ideo subiungit:

Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

Notandum quippe quod synagoga per praedicationem Ecclesiae, ad fidem quandoque conuertatur, ita ut se abnegans Christum solum sequatur, & eodem desiderio diligat Christum, quo et Ecclesia diligit: quae ceteris postpositis solum amat. Quam iam amica factam, iam sponsam sibi coniunctam sponsus alloquitur congratulans & dicens:

Pulchra es amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata.

Pulchra & amica, suauis & decora sicut Hieru-

salem synagoga esse perhibetur, quia sancta quatuor Euangelia aliquando conuersa sicut Ecclesia sectabitur. Hierusalem quippe uisio pacis interpretatur. Per quam bene sancta Ecclesia figuratur: quia dum in mundo semper pressuram patitur uiam fastidians, quae sit pax patriae coelestis currendo contemplatur, confidens in eo qui discipulis suis dicebat: In mundo quidem pressuram habebitis, sed confidite, ego uici mundum. Digne autem synagoga conuersa, sicut Hierusalem pulchra & amica & suauis & decora dicitur: quia dum sanctam Ecclesiam imitatur, quatuor Euangeliorum praecepta operatur, a quibus pulchritudine morum accipit ut placeat, exercitium sanctae operationis colligit ut in amicitia haereat, suauitatem mansuetudinis discit ut permaneat, specie decorae conuersationis ostendit ut per exemplum trahat. De qua consequenter dicitur:

Terribilis ut castrorum acies ordinata.

Notum expertis est quod milites cum in procliu contra hostes uadunt, si strictim & concorditer gradiuntur, ab hostibus contra uenientibus timetur: quia dum in eis aditum per scissuram non aspiciunt, qualiter eos penetrent, haesitantes non inueniunt. Illis quoque hoc impenetrabile munimen efficitur, quod concorditer ordinati seipsum semetipsos ruunt. Dum enim de seipsum sibi uallum efficiunt, intrandi ad se aditum hostibus non relinquunt, & ut occidatur appetiti, ipsi facillius occidunt. Sic in multitudine fidelium contingit, quae dum contra malignos spiritus pugnare non desinit, necesse est ut pace charitatis costringat, quo salua sit. Si enim pacem tenet, terribilis hostibus apparet. Si per discordiam scinditur, undique ab hostibus leuiter penetratur. Pace se itaque muniat, unitate se uinciat, charitate se uniat: ut dum in seipsa per scissuram damnatum non patitur, ducem suum semper exultans sine confusione sequatur. In pace quippe oculus mentis mundatur, ut in ipsam beatitudinis uisionem intendatur. Quam nemo sicut est, in hac uita conspicit: quia impossibile est patriam tenere, dum in exilio unusquisque nostrum gemit. Ideo sanctae animae inardescenti, inhianti, propinquanti sponsus respondet, dicens:

Auerte oculos tuos a me: quia ipsi me auolare fecerunt.

Oculos ad sponsum tendimus, dum intuitum mentis ad uidentiam Christi beatitudinem aliquantulum aperimus. Sed oculos auertere precipimur, ne uidelicet aspiceret eam sicuti est, quantumcunque uideamus, arbitremur. Ipsi enim oculi eum auolare fecerunt: quia quo amplius uidetur, eo magis inuisibilis esse cognoscitur. Et a nobis auolat: quia quantumcunque actu mentis apprehensus, incomprehensibiliter super omnem conatum nostrum se exaltatum esse manifestat. Oculi quippe mentis quasi hoc efficiunt ut auolet: quia per hoc tantillum quo uidetur, ualde longinquus & auolans a nobis, sicut dictum est, apparet. Sequitur:

Capilli

Capilli tui sicut greges caprarum quae appaerunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges ouium quae ascenderunt de laua cro. Omnes gemellis foetibus, & sterilibus non est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genae tuae: absque eo quod intrinsecus latet.

Hec omnia dicta de Ecclesia superius, ut potuimus, exposuimus. Ideo nunc de Synagoga eadem replicare deuitamus. Vnum tamen quod non similiter repetit: quia sibi sicut fragmenta mali punici, hic autem sicut cortex mali punici dicitur: Quo nihil aliud designari puto nisi sanguinem martyrum qui sub antichristo morietur, & unitate fidei sub qua multi Iudaeorum stringentur. In cuius constantia dum sanguinis effusionem patitur: fidei tribulatione quasi corticis rubore decorabuntur. Sequitur:

Sexaginta sunt reginae: & octoginta concubinae: & adolescentularum non est numerus.

Quid per reginas, nisi sanctorum animae designantur, quae dum corpora sua prudenter regunt, & alijs praesunt, regnum sibi aeternum acquirunt? Sunt enim nonnulli in sancta Ecclesia qui carnem suam macerant, & propter deum affligunt, uicia uincunt, demones uelut tyrannos sibi subijciunt, omnes motus suos ut ordinate currant, sapienter regunt, alijs praedicant hoc quod ipsi faciunt, multos a faucibus daemonum gladio uerbi pugnantes abstrahunt. Quid huiusmodi animae nisi reginae existunt, quae dum regem Christum sponsum suum ualde diligunt, amoris commixtione & libidinis execratione, regios filios, id est fideles populos gignunt: Quibus omnibus beatus Petrus Apostolus dicebat: Vos autem estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Sed reginae lx. esse perhibetur. Denarius quippe numerus per senarium multiplicatus in lx. completur. Et quid per denarium nisi decem praecepta legis, & quid per senarium nisi labor huius uita signatur? Sex enim diebus quod necessarium est operamur, & in septimo quiescere per legem iubemur. Bene ergo lx. reginae esse dicuntur: quia dum decem praecepta in hoc seculo operantur, seculum autem hoc sex diebus operatorijs euoluuntur, in eis quasi per senarium numerum denarius numerus replicatur. Praedicat enim perfecti quique x. praecepta legis, in quorum operatione se exercent in temporalitate huius corruptionis. Sex igitur decies uel x. sexies multiplicat: quia uniuersale hoc tempus in explenda x. praecepta legis spiritaliter esse transigendum operibus suis manifestant, & uerbo praedicant. Quorum laudem in hoc mundo aliquando reprobi aspiciunt. Et ut similiter laudentur uel ut aliquod commodum in hac uita quomodocumque adipiscantur, etiam ipsi per semetipsos praedicatores fiunt. De quibus bene subditur:

Et octoginta concubinae.

Concubinae quippe non uere sed ficti dominos diligunt, & ab eis non posteritatem filiorum, sed praesentiam commodorum expetunt, nec contentia se exercent, sed libidine explere concupiscunt. Sic falsi praedicatores in Ecclesia existunt, quia dum non Christum, sed lucrum uel laudem diligunt, non spiritaliter & caste, sed carnaliter & libidinosi Christo se coniungunt. Bene ergo concubinae uocantur, quia Christum quem praedicant, non spiritu, sed carne sectantur. De quibus Apostolus Paulus dicebat: Multi enim ambulat quos saepe dicebam uobis, nunc autem et flens dico inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus ueter est. De quibus ipse idem ait: Huiusmodi non seruiunt Domino Iesu: sed suo uentri. Quae tamen concubinae bene lxxx. esse dicuntur: quia etsi toto corde terrena diligunt, coelestia tamen loquuntur, Octonarium quippe numerum per denarium ducimus, & ad octoginta uenimus. Per decem autem decalogus sicut dictum est significatur. Per octo uero resurrectio: quia octauo die redemptor noster resurrexisset probatur. Praedicatores uero etiam falsi sunt, per desiderium tamen & scripturam diuinam, & resurrectionem quam credimus, manifestant per uerbum. Si enim aliud praedicarent praedicatores, inter Christianos non essent, de quibus in Euangelio ueritas ait: Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei. Quae dicunt facite, quae autem faciunt, facere nolite. Sed quia & falsorum & uerorum praedicatorum exhortatione plurimi ad fidem ueniunt, & cum electis multi intrant, qui ad sortem electorum non pertingunt, ideo subditur:

Et adolescentularum non est numerus.

Cum enim scriptum sit, adolescentia & iuuentus uana sunt: quid per adolescentulas has nisi uagas animas intelligimus? quae dum uana huius mundi sectantur quae diligunt, numerum electorum excedunt. De quibus per psalmistam dicitur: Annunciaui & locutus sum: multiplicati sunt super numerum. Quod enim electorum numerus apud deum sit constitutus, manifestat Apostolus Paulus qui ait: Nouit dominus qui sunt eius. Et per se metipsum Dominus ait: Ego scio quos elegerim.

Quos quia non imperfecte scit sed perfecte nouit, procul dubio & numerum in quo eliguntur cognoscit. De quibus per Paulum dicitur: Quos enim praesciuit, & praedestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Bene ergo adolescentularum non est numerus: quia dum per uanitatem quam diligunt, in numerum electorum non currunt, extra remanentes quasi in cognitionem diuinam non ueniunt. Quibus ipsa ueritas in futuro iudicio dictura est: Nescio uos, discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Sed dum reprobi mundana quaerunt, & per multiplices cupiditates animam diuidunt, sancta qualibet anima in numerum electorum se stringit, multa quae uidet fastidies, unum quod non uidet, ardenter appetit, quod quadiu non tenet,

tenet, in fide se nutrit, in charitate se uniat: Et dum id quod unum & idipsum est sequitur, de huiusmodi multis una ecclesia conficitur, de qua per sponsum dicitur:

Vna est columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa genetrici suae,

Mater noster est regeneratrix gratia, apud quam una columba eligitur, quia illos solos colligit, qui in simplicitate permanent, & ab unitate non secedunt. Multi quippe fideles dum in idipsum intendunt: dum uno desiderio Christi se inuicem nutriunt, dum habentes cor unum & animam unam in charitate se uniant, ex multis membris unum corpus efficiunt. Omnesque in unitatis simplicitate & unitate uiuentes, una columba existunt. Quae sola perfecta & electa genetrici suae dicitur, quia extra hanc quam dicimus Ecclesiam, nemo ad perfectionem, nemo ad uitam nisi per hanc solam gratia fouente nutritur. De qua bene subditur:

Viderunt eam filiae Sion, & beatissimam praedicaerunt, reginae & concubinae laudauerunt eam.

Sion filiae, [filiae] sunt Ecclesiae, quae dum uita aeterna in hac carne contemplantur, a peregrinatione Ecclesia ad regnatem Ecclesiam eriguntur. Vident filiae Sion columbam, & beatissimam praedicant, quia sanctae animae dum uirtutes Ecclesiae spectant, in laudem prorumpunt, & ad eius beatitudinem inhiant. Sancta quippe Ecclesia gratia genitrice nutritur, dum fide eruditur, carne sui sponsi pascitur, sanguine lauatur, scriptura diuina saginatur. Huiusmodi robusta nutrimentis daemones expugnat, uitia suffocat, carnem domat, spiritum roborat, uitam expectat. Haec omni quicumque aspiciat, recte in admirationem protinus assurgit, & beatissimam pronunciat, quia uidet ad quantam gloriam per tot uirtutes exurgat. Cum reginis eam & concubinae laudant, quia etsi operibus falsi praedicatores contradicunt, sermonibus tamen eademque & ueri populis ostendunt. De quibus ipsa ueritas dicit: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est a me: quod aperte manifestat dum iterum dicit: Dicunt enim, & non faciunt. De quibus et per Apostolum Paulum dicitur: Dicitis confitemur se nosse deum: factis autem negant. Sancti autem uiri dictis & factis deum confitentur, quia quod credunt faciunt, & ad bona quae faciunt, etiam alios sermonibus et exemplis trahunt. Quorum uirtutibus aduersarij ad fidem excitantur, dum in eis & puritatem fidei, & constantiam operis admirantur. Unde & synagoga ad fidem erigitur, cum in Ecclesia quae sunt merita fidei admirans contempletur, dicens:

Quae est ista quae progreditur quasi aurora?

Ecclesia sancta quasi aurora confurgens in iudicio ultimo progreditur, quia relictis tenebris corruptionis, incorruptionis claritate innovatur. Quae bene ut sol electa dicitur, quia ad eandem glo-

riam perducit, ad quam caput eius Christus: qui sol iustitiae esse perhibetur. Unde est quod idem sol ait: Volo pater ut ubi ego sum, illic et minister meus sit. Quod tamen & de membris eiusdem Ecclesiae adhuc in hac carne uiuentibus intelligi potest. Sunt enim nonnulli qui magna intentione quae sint tormenta reproborum aspiciunt, & quae sunt facta sua sine palpatione examinare contendant. Dumque se peccasse cognoscunt, & per hoc ire ad reproborum tormenta pertimescunt, subito tenebras iniquitatis derelinquunt, & luce iustitiae accendi concupiscunt. Mox ad sanctam operationem consurgunt, & per bona quae faciunt, clarescere quibusque proximis incipiunt. Hi proculdubio uelut aurora confurgentes progreditur, quia subito noctem peccati euacuantes, ad lucem magis ac magis dilatantur. Sic anima quae prius erat in tenebris, nunc splendens apparet, & quae etiam in semetipsa obscurabatur, nunc alijs lumine sanctae operationis resplendet. De qua bene subditur:

Pulchra ut luna, electa ut sol.

Luna quippe dum noctem illuminat, caligantibus oculis iter per quod homo gradat demonstrat. Sic nimirum quaeque anima quae tenebras dimittit, et in sanctam operationem se extendit, dum exemplum bene operandi tribuit proximis, quasi lucem tenebrescentibus oculis spargit. Dum enim peccantes quique bonum opus aspiciunt, & ad id faciendum se conuertunt, quasi errantes in nocte, per lumen lunae ad uiam redeunt. Haec itaque anima dum peccantibus bona exempla praebet, quasi luna in nocte lucet. Dum uero magis ac magis crescit, & de die in diem per consuetudinem operis lumen iustitiae tam perfecte accipit, ut etiam bonis exempla imitationis praebet, quae prius solis peccatoribus imitanda apparebat, profecto iam luna sol efficitur: quia quae in nocte errantibus nunc lucebat, modo in die ambulantis lumen ueritatis manifestat. Hinc est quod sequitur: Electa ut sol. De qua bene subditur:

Terribilis ut castrorum acies ordinata.

Hoc quia iam dictum est, iterum non necesse est exponi, ne sic uideatur fastidium generari. Sequitur ergo sponsum & causam dicit unde tanta uirtus in ecclesia ex crescere possit. Visitatione quippe Christi renouatur, & quod in ea tenebrosum est respectu eius illuminatur. Et hinc est quod subdens ait:

Descendi in hortum nucum: ut uiderem poma conuallium.

Quid per nucas, nisi perfectos quosque intelligimus, qui dum diuinam sapientiam intra corpora sua retinent, quasi nucleum in fragili testa portat. Sunt enim quamplures in Ecclesia qui assidue diuinae scripturae intendunt, quam suauis sit Dominus gustantes, amplius gustare concupiscunt, sancta gaudia in corde ruminant, & ruminantes magis ac magis conualescunt, & tamen foris nescientibus eos, uiles apparent, quia ignoratur quam dulcem in suis interioribus cibum portant. Quid istis,

nisi

nisi nucas existunt, qui nuclei dulcedinem intus ferunt, exterius uero carnis utilitatem praetendunt?

De quibus erat apostolus, qui dicebat: Habemus thesaurum istum in uasis fictilibus. Hortus igitur nucum, corda sunt sanctorum, qui dum deum ualde diligunt, coelestem dulcedinem in intimis gerunt. Unde in psalmo scriptum est: Quam magna multitudo dulcedinis tuae domine, quam abscondisti timentibus te. Sed quid est quod in hortum nucum sponsum descendit, ut poma uideat, cum potius nucas uidere debeat? Veruntamen sciendum est quod maxime corda perfectorum uisitat, eisque benignitatis suae suauitatem manifestat: ut per eos ad infirmiores postmodum ueniat, et quantum in argumentum iustitiae profecerint, per illos cognoscat. Unde scriptum est: Dominus de caelo prospexit super filios hominum, ut uideat si est intelligens, aut requirens deum. Dum enim diuina bonitas corda perfectorum illustrat, eosque ad curam proximorum per charitatis sollicitudinem instigat, quid hoc est aliud nisi quod ad hortum ueniens, poma conuallis per illos quibus praesidet prospectat? Tunc enim dominus uidere uel cognoscere dicitur, cum sanctos suos quos illustrat, ad uidentem exhortatur. Sed quid est quod non poma montis, sed poma conuallis ut uideat descendit, nisi quod illis respectu suae miserationis tribuit, quos in humilitate persistere cognoscit? De quo per psalmistam dicitur: Quonia excelsus dominus, & humilia respicit, & alta a longe cognoscit. Et ipse dominus per semetipsum ex uoce prophetae dicit: Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trementem sermones meos: Sequitur autem sponsum & dicit:

Et inspicerem si floruisent uinae, & germinassent mala punica.

Vinae florent, quando in Ecclesia filij recenter in fide generantur, & ad sanctam conuersationem quasi ad fructus soliditatem praeparantur. Mala punica germinant, quando perfecti quique per exempla sua proximos edificant, & in nouitatem sanctae conuersationis per praedicationem & bonorum operum ostensionem inuicant. Illud quippe malum punicum, uidelicet Apostolus Paulus, germinauerat, qui dicebat: Filii mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in uobis. Sic etenim in sancta Ecclesia agitur, ut per bonos mali conuertantur, per perfectos imperfecti nutriantur, donec & ipsi ad perfectionem ueniant, & infirmos quosque, sicut ipsi perducti sunt, ad meliora perducant. Hoc Christus Ecclesiae sponsus uisitando perficit, respiciendo corpus sanctum coniungit, quia ideo corpus infirmitatis assumpsisse cognoscitur, ut in corpus suae claritatis tota simul Ecclesia transformetur. Unde beatus Paulus ait: Qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae. Haec omnia in fine mundi synagoga tandem excitata percipiet, & se tamdiu haec ignorasse reprehendet, dicens:

Nesciui: Anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab.

Ac si diceret: Tot uirtutes in sancta Ecclesia fieri uident, quare in tanto tempore non percepisti? quare incredula persististi? cur tam diu per infidelitatem meam in tenebris ignorantiae remansi? Sed propter quadrigas Aminadab conturbasti: quia quandoque per Christi praedicationem ad fidem suscipiendam excitatur. Aminadab enim spontaneus populi mei interpretatur. Et bene procul dubio Christus Iesus a patre spontaneus populi mei dicitur: quia uere spontanea charitate ad populum saluandum descendit, & ut nos a morte releuaret, pia uoluntate & benigna gratia mortem in cruce suscepit. Unde & ipse ad patrem ait: Voluntarie sacrificabo tibi. Et unus ex redemptis ad Christum loquens aiebat: Exaudi me domine, quoniam benigna est misericordia tua. Propter quadrigas ergo Aminadab synagoga conturbatur: quia quando tandem quatuor Christi Euangelia in mundo currentia, in cordibus hominum feruentia per fidem contemplantur, mox de infidelitatis suae tenebris confunditur, & oborta confusione salubri, ad poenitentiam commouetur. Cui Ecclesia benigne loquitur dicens:

Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere, ut intueamur te.

Sunamitis quippe captiua interpretatur. Sunamitis ergo ut reuertatur uocatur: quia synagoga in fine mundi fides ab Ecclesia offerretur, ut dignitatem pristinam recipiat, quae sub infidelitatis iugo a daemonibus captiuatur. Et bene quater reuerti admonetur: quia in quatuor mundi partes modo Iudaei dispersi sunt, qui ubicumque fuerint, ut dictum est, in fine conuertentur, sicut praedictum est per prophetam: Si fuerit numerus filiorum Israel uelut arena maris, reliquiae saluae fient. Reuertatur ergo Sunamitis, ut eam intueamur, id est, synagoga ad fidem conuertatur, ut in poenitentia sua omnibus ostendat quantum malum fecerit, quando deum suum in cruce configebat. Sed protinus cum Ecclesia fidem synagogae intueri appetit, sponsum congratulando quasi interrogans respondet, & dicit:

Cap. VII.

Quid uidebis in Sunamite, nisi choros castrorum?

Castra quippe, militatum sunt. Castra ergo in Sunamite uidebuntur: quia pro fide quam modo impugnat, tunc robuste contra infideles praestabitur. Sed quia hoc per sanctam Ecclesiam fiet, ut synagoga conuertatur: quia sermonibus & exemplis praedicatorum ad fidem conuertetur, ideo recte ad laudem sponsae sponsum se conuertit dicens:

Quam pulchri sunt gressus tui in calciam mentis filia principis?

Filia principis sancta Ecclesia dicitur: quia praedicatione Christi in uitam nouam regenerat, qui per diuinitatis potentiam, omni creaturae quam

cōdidit principatur. Quid autem sunt calciamenta Ecclesiae, nisi exempla praecedentium patrum, quibus in uia mundi huius munitur: ut per omnes tribulationes quae exurgunt, confidenter calciata gradiatur. Vnde alibi praedicatoribus Paulus dicit: Calciati pedes, in praeparatione Evangelij pacis. Calciameta quippe de mortuis animalibus fiunt. Et nos pedes spiritualiter calciamus, quando a patribus sanctis carne mortuis exempla sumimus: ut ad eorum similitudinem mundi huius tentationes expugnemus. Potest tamen intelligi quod Ecclesia calciatur, quando in praedicatione sua ad perferenda insurgentia mala morte Christi munitur. Pulchri ergo sunt sponsae gressus calciatae, quae filia est principis: quia coram diuinis oculis placet officium cuiuslibet electi secundum exempla patrum praedicantis. Sequitur:

Iunctura scemorum tuorum sicut monilia.

Per duo scemora sponsae, duo populi Ecclesiae: per iuncturam scemorum, concordia designatur praedicatorum, quibus populi uniuertur, dum ad fidem catholicam circumcisio & praepitium per eos eruditur. Qui ut monilia existunt: quia dum in sapientia qua resurgunt, sancta opera faciunt, quasi in auro lapides gerunt. De quibus sequitur:

Quae fabricata sunt manu artificis.

Manu artificis monilia fabricantur: quia opere Christi praedicatorum pulchri & utiles efficiuntur. Sequitur:

Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.

Vmbilicus etiam sanctorum praedicatorum ordo est, qui bene crater esse dicitur: quia dum per eos populus eruditur, uino spirituali sponsum officio debriatur. Qui bene tornatilis nuncupatur, quia iuxta mores hominum uniuersos, necesse est ut lingua praedicatoris uoluatur. Qui poculis non indiget, quia quod alijs propinat, necesse est ut abundantius ceteris bibat, & plenius quod dat, contineat. Sequitur:

Venter tuus sicut aceruus tritici, uallatus lilijs.

Per uentrem, populi latitudo designatur, qui bene sicut aceruus tritici lilijs uallatur: quia dum operibus sanctis intendens, in coeleste horreum praeparatur, exemplis sanctorum ut perseueret, undique munitur, de quibus iterum dicitur:

Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreae gemelli.

Duo ubera, duo populi existunt: quia dum in amore fraterno semper uiuunt, se inuicem lacte pietatis in charitate nutriunt. Qui bene duo hinnuli capreae gemelli nominantur: quia dum per praedicationem synagogae in fide geniti eius scripturis nutriuntur, in spe aeternitatis intendentes, quasi in montibus concordat pascuntur. De quibus praedicatoribus sequitur:

Collum tuum sicut turre eburnea.

Collum sponsae sicut turre eburnea dicitur: quia

praedicatorum Ecclesiae, & alii per contemplationem, & fortes per sanctorum operum exercitationem, & preciosi per diuinam sapientiam habentur. De quibus iterum dicitur:

Oculi tui sicut piscinae in Efebon, quae sunt in porta filiae multitudinis.

Efebon cingulum moeroris interpretatur. Oculi ergo sponsae sicut piscinae in Efebon dicuntur: quia dum de peregrinatione sua contristantur, & moerore corroborati, contra spirituales hostes accinguntur, lacrymis se lauant, ut per eos populi conuenienter coram deo mundentur. In porta autem filiae multitudinis sunt: quia in fide stant per quam Ecclesiae multitudinem ad caelestia introducunt. Sequitur:

Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum.

In naso odoris discretio habetur. Per nasum ergo discretio praedicatorum designatur: quia per eos nobis uirtutum odores, & uitiorum foetores demonstrantur. Sed nasus sicut turris Libani existit: quia dum semel praedicatorum aqua baptismatis lauantur, & quotidianis lacrymis a peccatis quae contra deum commiserunt, dealbantur, digni fiunt ut ad altiora magis ac magis per fortitudinem erigantur. Sed turris contra Damascum respicit, quia peccatoribus semper sanctus quilibet praedicator contradicit. Damascus quippe sanguineus interpretatur, et peccatrici genti dicitur: Manus tuae plenae sunt sanguine. Sed quia de matris dixit: dignum est ut de capite loquatur. Ideo subditur:

Caput tuum ut Carmelus, & comae capitis tui ut purpura regis, iuncta canalibus.

Caput Ecclesiae Christus, qui bene ut Carmelus dicitur, quia ipse per passionem quam sustinuit, ad gloriam patris est exaltatus. De quo scriptum est: Et erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini in uertice montium. In Carmelo quippe Helias orans obtinuit pluuiam, & nos in Carmelo orantes, pluuiam impetramus, quando in Christum credentes, Christum desideramus, & a patre irrigationem gratiae suscipimus quam rogamus. Moraliter autem caput sponsae mens uocatur: quia sicut a capite membra, sic a mente omnes cogitatus nostri disponuntur. Carmelus autem scientia circuncisionis interpretatur. Caput ergo sponsae ut Carmelus esse perhibetur, quia quilibet sancta mens nouit qualiter digne circuncidatur, nouit quia nihil est quicquid in corpore agitur, si mens immunda fuerit, quae templum Christi si efficitur, ab ipso inhabitatur. Quod quia Pharisaei non agebant, ideo dicebat beatus Stephanus eis qui eum occidebant: Dura ceruice, & in circuncisi cordibus & auribus, uos semper restitistis spiritui sancto. Comae autem capitis eius ut purpura regis iuncta canalibus esse memoratur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua projicitur, per canales ad uestem quae supposita est currit, ut uestis tingatur.

reus, & inde nomen accipit, ut tincta colore purpureo purpura uocetur, quae omnia sanctae mentis congruunt si intelligatur. Comae quippe capitis sunt cogitationes mentis, quae in canalibus ligantur, quia in scripturis diuinis ne inutiliter fluant, stringuntur. Super quas aqua projicitur, quae uestem regiam currens tingit, quia dum in cogitationibus sanctae mentis, gratia coelestis suscipitur, totam animam in coeleste ornamentum componit: ita ut iam tota anima in uitam aeternam inardescat, & ad aeternum sponsum etiam per sanguinem martyris pergere concupiscat. De tota quippe Ecclesia Paulus dicit: Qui exhibuit sibi Ecclesiam, uestem sine macula & ruga. Et de singulis Ecclesiae fidelibus dicitur: His omnibus uelut ornamento uestieris. Sic tincte ergo, sic pulchre, sic purpureae facte sponsae adgaudens sponsus loquitur, dicens:

Quam pulchra es & quam decora charissima in delictis.

Notandum quod charissima in delictis dicitur, quia ad charitatem & familiaritatem Christi non peruenit, quisquis scripturae sanctae delictis abundare non contendit. Inde enim dicitur: Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod uidetur habere, auferetur ab eo. His enim delictis qui abundat, reficitur: his refectus, assidue ad maiora percipienda praeparatur. Vnde & huic sponsae charissimae dicitur:

Statura tua assimilata est palmae, & ubera tua botris.

Palma quippe dum crescit, deorsum stringitur, & sursum dilatae. Sic sancta anima ab imis ad minima incipit, & paulatim ad maiora crescendo, usque ad amplitudinem perfectae charitatis peruenit. Nemo enim, sicut scriptum est, repete fit summus. In psalmo autem de iusto homine dicitur: Iustus ut palma florebit. Vera autem sponsae duo praepcepta charitatis existunt, quae animam quam possident, uino coelesti inebriant & nutriunt. Potest tamen per palmam crux Christi intelligi. Palma enim sublime ualde crescens, dulcissimo fructus gignit, & crux Christi coelestem cibum nobis praeparauit. Cui statura sponsae assimilatur, quia pro Christo mori non dubitat, quisquis Christum ualde diligens digne imitatur. De palma sequitur sponsus dicens:

Dixi, ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius.

Dixit uere & ascendit, quia sicut ante secula pro morte nostra mori disposuit, sic in fine mundi propitius & uerax adimpleuit. In palmam ergo ascendit, & fructus eius apprehendit, quia in cruce suspensus, fructum uitae inuenit ac apprehendit, & nobis tribuit. Vnde adimpletum est quod sequitur:

Et erunt ubera tua sicut botri uinae.

Verè per crucem ubera sponsae sicut botri uinae existunt, quia in morte Christi duo praepcepta charitatis sensus animae susceperunt, quibus pasta

anima debrietur, debriata posteriora obliuiscatur, & in anteriora extendatur. His uberibus etiam proximos quosque nutrit, ac roboratos secum ad ea quae concupiscit perducit. Vnde scriptum est: Qui audit, dicat ueni. Sequitur:

Et odor oris tui sicut malorum.

Mala punica de quibus superius tam saepe dictum est, hic rememorantur, quorum odori odor oris sponsae benefatis assimilatur. Per mala autem punica martyres designari superius diximus. Per os autem sponsae hic debere intelligi eius praedicationem putamus. Quae dum uirtutes praedicatorum dum ad eorum similitudinem animos audientium instigat, dum in unius praedicatione fidei multas uirtutes esse manifestat, quid aliud quam malorum odorem in ore portat: quia & ruborem corticis in martyrio ostendit, quod praedicat, et in uirtutibus multitudinem granorum sub eadem si de quasi sub eodem cortice demonstrat. De quo & subditur:

Guttur tuum quasi uinum optimum.

In gutture quippe uox est. Per guttur ergo ipsa praedicationis iterum designatur, quae quasi uinum optimum esse dicitur: quia mentes hominum inebriat, ut praeteritorum, sicut dictum est, obliuiscatur, & in anteriora currentes non lassentur, de quo sponsa uerbum de ore sponsi suscipiens, adiungit:

Dignum dilecto meo ad potandum, labijsque & dentibus illius ad ruminandum.

Tale est sponsae uinum, ut dignum sit dilecto ad potandum: quia dum sancta Ecclesia fidem ueram praedicat: dum auditores suos ad sancta opera excitat: dum solum Christum diligere, imitari, amplecti, bonum esse uerbis & operibus demonstrat, quid aliud quam uinum suum dignum facit ut in ore sponsi dulce sapiat: quod bene Christi potare dicitur: quia a corpore suo, id est, a populis fidelibus amabiliter potatur. De quo notandum est quod omnes potant, sed labia sola & soli dentes ruminant: quia dum Ecclesia per sanctos suos praedicat, omnes quidem audiunt, sed non omnes quanta sit uirtus sententiarum quae dicuntur discernunt. Labia uero & dentes ruminant: quia dum perfectiores quique post auditum uerba ad memoriam reuocant: dum audita quaeque exercitatione assidue cogitant, quasi ad os reuocantes quod sumperunt, quanta sit uirtus cibi quem comederunt sentiunt. Idcirco in lege scribitur, quia animal quod non ruminat, immundum habetur: quia quisquis bona quae audit siue legit, non recogitat, uacans a sanctis cogitationibus, necessario immundus congregat. Sequitur sponsa & dicit:

Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.

Ac si diceret: Quoniam fide ac dilectione solus Christo adhareo, solum sequor: solum cum patre & spiritu sancto unum deum uidere concupisco, respectu eius seruitutem, uisitacionis benignitatem, conuersationis dulcedinem, gaudenter experior, experiens proclamo:

Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, ut uideamus in uillis, mane surgamus ad uineas, uideamus si floruit uinea, si flores fructus parturiant, si floruerunt mala punica.

Dum sponsa sponsi dulcedinem experta se reficit, de proximo etiam cogitat, quem ipsius sponsi praecepto sicut se diligit, & quia sponsi praecepta, uel secreta intelligit, etiam ut alij intelligant, concupiscit dicens: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum. Ager quippe, teste ueritate, est hic mundus. In agrum uero cum sponsa sponsus egreditur: quando uerbum dei carne suscepta, in thalamo uirginis mundo monstratur. In uillis comoratur quando gentes per fidem uisitat, quam recipientibus largitur. Mane ad uineas surgit: quia post resurrectionem suam in gloria patris sedens, Ecclesias quas construit, etiam defendit. Si floruit uinea conspicitur, quia omnem profectum Ecclesiae districto examine perpendit. Videt si flores fructus parturiant: quia respicit ad quem profectum teneri quicquid et imperfecti excrescunt. Videt etiam si floruerunt mala punica: quia perfectos quosque respicit, & quod utilitatis in proximis habeat, quasi in floribus fructum arborum cognoscit, de quibus bene sequitur:

Ibi dabo tibi ubera mea.

In malis puniceis dat sponso sponsa ubera: quia in perfectis uiuit charitas gemina, ex qua dum in firma membra in Ecclesia nutriunt, quasi Christum lactant, quem in minimis suis esse praesentem cognoscunt. De quibus bene subditur:

Mandragorae dederunt odorem suum in portis nostris.

Quid per mandragoras, herbam scilicet medicinalem & odoriferam, nisi uirtus perfectorum intelligitur: per quam perfecti quicquid dum imperfectorum infirmitatibus medentur, in fide quam praedicant, id est, in portis Ecclesiae ueri medici esse comprobantur. Qui dum exempla honorum operum circumquaque per sanctam famam tribuunt: quasi odorem quo aegroti sanentur, aspergunt. Sequitur:

Omnia poma noua & uetera dilecte mi seruaui tibi.

Hic per poma sensus scripturarum sanctarum intelliguntur, quae dum ex patribus sanctis ad nos usque perueniunt & creduntur quasi ex arboribus poma exurgunt, quibus animae delectantur. Omnia ergo poma noua & uetera dilecto suo sponsa seruat: quia sic nouum testamentum Ecclesia catholica recipit, ut uetus non abiciat, sic uetus ueneratur, ut nouum semper in ipsis sacrificijs carnalibus per spiritum intelligat, in nouo scilicet Christum uenisse congaudens, in ueteri autem semper uenturum expectans, & dicens:

Cap. VIII.

Vis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inueniam te solum foris, & deosculer, & iam me nemo despiciat.

In ueteri lege Ecclesia posita Christum exoptabat: et in secreto patris manentem, foras uenire per carnem ad humanos oculos non medio criteo cupiebat. unde & Dauid desiderans dicebat: Exurge, & ne repellas in finem. Et alibi, Inclina caelos tuos, & descende. Et Esaias ualde cupiens eum uidere dicebat: Utinam dirumperes caelos, & descenderes. Vult ergo spiritum foris spolia inuenire & deosculari: quia concupiscit sub lege posita, ut per carnem appareat: ut ei per amorem seruiat, cui prius non accepta gratia, plus timore quam amore seruiebat. Post cuius oculum iam a nemine despicitur: quia postquam Christus uenit, & fidelibus suis spiritum libertatis infudit, ab ipsis etiam angelis Ecclesia honoratur. Hinc est quod Iosue angelum adorauit, Iosue uero uolenti se adorare dixit: Vide ne feceris, conseruus tuus sum: & unus fratrum tuorum, habentium testimonium Iesu. Sed quia uenientem Ecclesia suscipit, synagoga repulit: quae iterum eum in fine mundi suscipiet & amabit, ideo subsequitur Ecclesia, & dicit:

Apprehendam te, & ducam in domum matris meae, & in cubiculum genitricis meae. Ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex uino conditum, & mustum malorum granatorum meorum.

Apprehensum in domum matris suae ducit: quia synagoga in fine mundi Christum in quem credit, praedicabit, dumque per praedicationem Ecclesiae susceptus fuerit, ibi Ecclesiam docebit: quia se doceri gaudebit, quando synagogam iam idem corpus factam erudiri secum uidebit. Poculum ex uino conditum Ecclesia dabit: quia ipsi synagoga nouum testamentum cum ueteri praedicabit, & quasi uino poculum condiet: quia dulcedinem Euangelij testimonijs legis, quae aspera est, ut robustius teneatur, cinget. Mustum uero malorum granatorum suorum tribuet: quia fortium uirorum qui uinitatem Ecclesiae etiam in martyrio tenuerunt, exempla apponet: ut ad eorum similitudinem synagoga inardescat, & Antichristi persecutionibus, martyrum praecedentium exemplis roborata non succumbat. Cum enim fortium pugnatorum, uictorias audierit, ad eorum imitationem pugnam subire non dubitabit. Quod aperte manifestat cum subiungit:

Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Laua Christi uita praesens, dextera uero uita beata habetur. Caput autem nostrum spiritaliter mens esse perhibetur. Dicit ergo synagoga praedicationibus Ecclesiae iam conuersa, exemplis roborata, imitatione subleuata: Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Ac si diceret: Quoniam nunc tandem Christi fidem teneo, eius ineffabilem gratiam experior concupiscibilem, & quam desiderare nesciebam dulcedinem sentio, iam terrena omnia postpono, etiam ipsam uitam carnis pro eius amore contempno, & ad eius beatitudinem

beatitudinem uidentem totis desiderijs anhelat. Hoc quippe quod rem aliquam amplectitur, ipsam quam amplectitur rem ex omni parte intra se habere non ignoratur. Laua ergo sub capite est, & dextera amplexatur, quando sancta anima mentis ea quae uidet supponit, & ea quae non uidet, omni conatu & uniuersis suis cogitationibus appetit. Sunt quippe modo nonnulli qui tanto desiderio coelestia sectantur, ut omnia uisibilia pro nihilo reputent, mentem suam coelestibus studijs sine intermissione occupent, ut nihil aliud agere libeat, quicquid extra spiritalem actionem est, animus fastidiat, hanc solum diligit, cetera contempnat, nisi forte ea isti necessaria esse cognoscat. Isti uero sub capite laeam habent, qui mente erecta ad beatitudinem Christi currentes, uitam praesentem sub se uident. Et dextera Christi eos amplexatur: quia ex omni parte eos dilectio coelestis intra se retinens tuetur. Huiusmodi quippe uiri sancto otio delectantur, in quo uita beatae delectatione concupiscibiliter per contemplationem perficiuntur. In qua contemplatione oculum cordis mundant, ut deum adhuc etiam in hac carne possit, quantum humanae infirmitati datum est, uideant, cuius uisione se illuminent, suauitate reficiant. Isti illam beatitudinem iam aliquantulum experiantur, de qua in Euangelio ueritatis uoce dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Quod enim futurum est, iam in eis incipit compleri, quia etsi in hoc mundo adhuc in carne uiuunt, iam tamen per hoc quod maius est in eis, extra carnem sunt. In his impletur quod per Psalmistam diuina uoce praecipitur: Vacate & uidete, quoniam ego sum deus. Hi enim quo sine mundi strepitu uiuunt, eo mentem in dei uisionem per desiderium et contemplationem figunt. Et quoniam tales multi ex synagoga in fine mundi, ut credimus, per conuersionem erunt, bene ad huiusmodi dictum intelligitur: Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. De quibus & pro quibus sponsus loquitur consequenter:

Adiuero uos filiae Hierusalem, ne suscitatis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit.

Sed quia iam illud superius exposuimus, iterum exponere recusamus. Sed de eadem synagoga iam facta Ecclesia, filiae Hierusalem admirantes interrogant & dicunt:

Quae est ista quae ascendit de deserto, de litijs affluens, innixa super dilectum suum?

Sancta Ecclesia uel quaelibet sancta anima de deserto ascendit, quia in exilio huius peregrinationis posita, ad coelestia gaudia mente & cogitationibus tendit. Unde & Paulus dicebat: Nostra conuersatio in caelis est. Delitijs affluit, quia sanctae scripturae meditationibus intendens, coelesti pabulo assidue mentem pascit. Super dilectum innititur, quia in solius Christi auxilio confidens, eo

Greg. tom. 2

largiente ab exilio ad patriam transferret. Ipsa quippe ueritas omnibus fidelibus ait: Sine me nihil potestis facere, unde uero acceperit ut ab infimis ad superiora, a deserto ad regnum ascendere possit, manifestat dilectus cum subdit:

Sub arbore malo suscitauit te.

Quid per arborem malum, nisi sancta crux designatur: quae malum illud sustinuit, de quo eadem sponsa in superioribus dicit: Sicut malum inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios. Sed spiritus sanctus sub arbore malo suscitauit, quia in cruce positus, subditam sibi Ecclesiam ad uitam uocauit, ut a somno mortis resurgeret, & cum illo se crucifigens, ad nouam resurrectionem properaret. Unde & Apostolus cuius animae mortuae dicit: Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Et quibusdam qui iam surrexerant, alibi dicit: Si conuixeritis cum Christo, quae sursum sunt quaerite. Sed quia infidelitas synagoga Christum crucifixum, ideo sequitur:

Ibi corrupta est mater tua.

Sub arbore malo mater Ecclesiae corrupta esse dicitur, quia quando saluatorem suum in ligno fixit, nefando scelere se corrupit. Cuius sceleris magnitudinem inculcat, cum idem replicat dicens:

Ibi uiolata est genitrix tua.

Sed quoniam ad hoc caecitas in Israel facta est, ut plenitudo gentium intraret, ideo intranti Ecclesiae dicitur:

Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.

In corde sunt cogitationes, & in brachio operationes. Super cor ergo & super brachium sponse dilectus, ut signaculum, ponitur: quia in sancta anima quantum ab ea diligitur, & uoluntate & actione designatur. Signum quippe sancta mens interius & exterius Christum portat, quia dum in eius meditationibus assidue laborat, in exteriori actione eum imitari non cessat, quo eius dilectio esse dubitari non debeat. De quo signo ipse sponsus discipulis suis aiebat: In hoc cognoscet omnes quia uere mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. De qua dilectione mox subditur:

Quia fortis est ut mors dilectio.

Bene proculdubio fortis ut mors dilectio esse perhibetur, quia dum per dilectionem a uitis mortificamur, quod mors agit in sensibus corporis, hoc agit dilectio in cupiditatibus mentis. Sunt enim nonnulli qui sic diligunt deum, ut omnia uisibilia negligant, & dum in aeterna mente tendunt, ad omnia temporalia penes insensibiles sunt. In his nimirum ut mors dilectio fortis existit, quia sicut mors exteriores corporis sensus ab omni proprio & naturali appetitu interficit, sic dilectio in talibus uiris omnia terrena desideria contempnere mentem alias intentam compellit. Huiusmodi mortuis & uiuis dicebat Apostolus: Mortui enim estis,

et 3 itis,

stis, & uita uestra abscondita est cū Christo in deo. Hi proculdubio uitam suam cum Christo abscondunt, quia dum omnia quæ uidemus postponunt, in his quæ nō uidemus, in beatitudine scilicet Christi ueraciter & secreta uiuunt. Quia enim falsam uitam despiciunt, quæ uisibiliter apparet, in uera uita se abscondunt, quæ nō nisi inuisibilibus oculis se manifestat. Potest tamen intelligi ut hoc de seipso Christus dicat inquiens: Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio. Ac si diceret: Dignum est ut in mente & actione signum dilectionis meæ meipsum tecum feras, quia in fortitudine dilectionis tuæ mortem subij, ut tu quæ mortua in infidelitate eras, mecum resurgēs, in fidei nouitate spiritaliter uiuas. Sed quia in cruce suspensus nequaquam fuisse, nisi ad magnam inuidiam cor synagogæ exarsisset, ideo subditur:

Dura ut infernus æmulatio.

Æmulatio quippe & in bonū & in malum accipitur. In bonum enim accipitur, sicut per Apostolum dicitur: Æmulamini charismata meliora. In malum autem assumitur, ubi per Samuelē Sauli dicitur: Auferetur à te regnum, & dabitur amulo tuo. Æmulus quippe eius David dicitur, cui Saul inuidere non ignoratur. Dura est ergo ut infernus æmulatio, quia dū synagoga Christū ad infeas posse trāsmittere se putauit, ei usq; ad mortē corde immisericordi inuidit. Vt infernus æmulatio dura extitit, quia sicut infernus sine misericordia quos tenet cruciat, sic Iudaica plebs Christum apprehendens sine respectu pietatis ad mortem trahebat. De qua bene subditur:

Lampades eius, lāpades ignis atq; flammaram.

Sicut enim ignis quæ incendit, cōsumit, sic Iudæos ab omni fidei uirtute inuidia sua destruxit, de quibus bene alibi dicitur: Et nūc ignis aduersarios consumit. Ac si diceretur: Antequam ad æternum ignem ueniant, in præsentī cōsumuntur, quia in se ipsi ignem inuidiæ portant, qui sine portantis combustione nō poratur. Hic ignis inuidiæ flammam protulit, quando per exempla in quibus accensus est, etiam in gentilibus usq; ad Christianorum martyria per mundum uniuersum excreuit. Sed quia hinc ignis inuidiæ, hinc ignis charitatis se extulit, ideo subditur:

Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.

Charitate quippe martyres sancti uiuaciter ardebant, quia in dei & proximi dilectione mirabiliter flagrabant. Hanc charitatem aquæ multæ extinguere non poterant, quia quantæcunq; tribulationes eis fierent, ad odium eos transmutare nō ualebant. Hoc nimirum esset charitatē extinguere, si in tribulationibus quas ingerebāt, ad dei aut proximi odium eos humiliare potuissent. Sed cū aquæ dictæ sint, quid rursus per flumina, nisi aquarum ipsarum incrementa & uiuacitas intelli-

gitur? Flumina quippe uiuas aquas solere dici cognoscimus. Flumina ergo maximas tribulationes accipimus, quæ dum per totum orbem super martyres ebullierunt, ad extinguendum charitatis ignem grandi impetu confluerunt. Sed quia inter flumina adeo charitatis uigor uixit, ut potius flumina consumeret, quàm se ab illis extingui permitteret, ideo multi etiam persecutorum ad eandem charitatem se cōuertebant, ita ut dimitterēt quicquid in mundo possidebant, & seipos morti darent, quam prius patientibus crudeliter inferrebant. Vnde & subditur:

Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

Cum terrenæ substantiæ cupiditate deus nō diligitur, quia terrenus amor oculum cordis fordādat, ne diuina claritas uideatur. Contra quod in Euangelio dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Et Ioannes Apostolus ait: Si quis diligit mundum, nō est charitas patris in eo. Nec mirum, quomodo enim eum diligere potest quæ nescit? Aut quomodo eum scit, ad quæ sciendum oculum cordis claudit? Sed homo omnem substantiā domus suæ pro dilectione tribuit, quādo quicquid in mūdo possidet, pro Christo distrahuit, ut abijciens quod impedit, deum diligat, & terro puluere sollicitudinū, oculos aperiat, ut deū uideat. Et cū omnem substantiam dederit, quasi nihil eam despicit, quia postquam oculum terfit, & deum conspexit, in illius uisione quicquid possederat, nihil pendit. Hoc Apostoli fecerunt, qui nō solum possessa, sed etiam cupita, ut Christum sequerentur, dimiserunt. Quibus ipse Christus, pro quo omnia dimiserant, dicebat: Cū feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumus, qd debuimus facere, fecimus. Sed quoniam abiecta terrena substantia nō statim ad perfectionē ascenditur, quia rebus exterioribus abnegatis, restat etiam labor ut idē ipse homo à se metipso abneget, quatenus gradatim proficiat, & quādoq; perfectus non solū se, sed & alios secū ad uitam trahat, ideo de noua & tenera adhuc Ecclesia uel unaquaq; anima consequenter dicitur:

Soror nostra paruula est, & ubera nō habet. Sororē Christus Ecclesiā uocat, quia de (bet.) ipsis Apostolis dicebat: Ite, dicite fratribus meis. Soror autem paruula, ubera non habebat, quando in solis Apostolis Ecclesia erat, in quibus seipsum uel alios nutriti lacte prædicationis nō poterat. Quid enim Petrus alijs prædicaret, cū seipsum discipulū Christi in unius ancillæ uoce detestādo et iurādo negaret? Prima ergo Ecclesia ubera nō habebat, quia post resurrectionē in una domo inclusa, inter persecutores suos nō dico prædicare, sed et uideri timebat. Cōsequēter ergo dicitur:

Quid faciemus sorori nostræ in die quā do alloquenda est?

Allo-

Allocutus est Christus sororem suam, quando spiritum sanctum super Apostolos misit, & eis in interioribus loquens, illos omnes mundi loquelas multiplici distributione docuit. Sed à quibus hoc querere intelligendus est qui omnia nouit, nisi à sanctis patribus antiquis quos ad querendū spiritu sancto insigauit? Quibus eodem spiritu quo in quæstionem eos induxit, respondet protinus conuenienter, & ait:

Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea.

Dato spiritu sancto, murus sancta ecclesia efficitur, quia quæ prius timida erat, instruente eandem spiritu omnipotentē, ad resistendum aduersarijs impenetrabiliter roboratur. Quod manifestat idem Petrus sub ancilla timidus, mox contra principes rigidus, quibus dicebat: Obedire oportet deo magis q̄ hominibus. Et iterum: Si iustum est uos potius audire q̄ deum, iudicate. Nos enim non possumus quæ uidimus & audiuimus, nō loqui. Et de cæteris discipulis scriptū est: Ibant discipuli gaudentes à conspectu concilij, quoniam illi habitū sunt pro nomine Iesu cōtumeliam pati. Ecce qualis murus facta est ecclesia, quæ modo tenerrima, nec pedē cuiuslibet gradientis sine sui lege gerit, modo uerò accepto mirabili artifice spiritu sancto, uniuersi exercitus affuitus illa cōtemnit. Super quam propugnacula ædificantur, quia ut nō tantummodo se defendat, sed ut impugnantes resistendo posternat, miracula ei face re cōceditur, quæ cū hostes uiderint, ab eius aggressionē iacula timentes terreantur. Quæ propugnacula bene argentea esse perhibentur, quia ipsa miracula cum uerbi prædicatione donantur. Et quia argentum ualde sonorum est metallū, argentea propugnacula existunt, quia per miracula factum est ut eorum uerba per uniuersum mundum conualescerent, & fidei prædicationem inflexibiliter circumquaq; diffunderent, quod manifestat Psalmista dicens: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum. Sequitur:

Si ostium est, cōpingamus illud tabulis cedrinis.

Ostium etiam bene esse Ecclesiā dicimus quā ab ipso Christo potestatem aperiendi & claudendi accepisse scimus. Ostium proculdubio in suis prædicatoribus existit, quia per eos aditus ad uitā se nobis aperit. Vnde & ipsi primo pastori Ecclesiæ dicitur: Quo decunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terrā, erit solutum & in cœlis. Vel ostium in ipso capite suo existit, quia ipse de se ueraciter dicit: Ego sum ostiū. Ostium uerò tabulis cedrinis compingitur, quia sancta Ecclesia fidē prædicans multitudinibus populorū decoratur, & dum populi uarijs uirtutibus asperguntur, ut uidelicet alijs de rebus quas possidet, indigentibus necessaria tribuat, alius omnia abijciens, etiā à legitimo conuicio se absteineat, alius uerò tantum proficiat, ut

aliorum etiam prædicator fiat, tanquam pictura multis coloribus, sic ecclesia multis distinctionibus honestatur, quæ sancto spiritu conualescens hilariter responderet, dicens:

Ego murus, & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum corā eo quasi pacē reperiēs.

Verba sua sicut turrim habuit, ex quo pacē coram sponso reperit, quia postquam sub ipso spiritu pacis accepit, prædicatorum contemplatione altos, & robore inflexibiles nutriuit. Sed quid est quod non ait pacem, sed quasi pacem reperiens, nisi quia dum in hoc mūdo sumus, à peccatis omnimodis non desistimus, & quandiu cum peccato uiuimus, pacem perfectā cum illo qui sine peccato in carne uixit, non habemus? Sed quoniam tantillam pacē quam habemus, per ipsum mediatorem dei & hominum tenemus, ideo subditur:

Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos, tradidit eam custodibus.

Ipse uerò pacificus noster esse dicitur: quia per ipsum deo omne genus humanum reconciliatum est. Huius pacifico uinea fuit, quia in labore præceptorum carnalium synagogam plantauit, de qua dicitur: Vinea domini sabaoth domus israel est. Quæ uinea in ea quæ habet populos extitit, quia in lege posita est, quæ multos populos ad se collegit. De quibus populis dicitur: Populi meditati sunt inania. Hanc uineā custodibus tradidit, quia synagogam Moysi & cæteris patribus custodiam subiecit. De qua bene subditur:

Vir affert pro fructu eius mille argenteos.

Hæc uinea fructum protulit, quia ex synagoga botrus ille magnus, qui de terra promissionis allatus est, Christus uidelicet Iesus, per humanitatem processit. De quo fructu pater ad David ait: De fructu uentris tui ponam super sedem tuam. Vnde & Apostolus scribit: Quorum patres sunt, & ex quibus Christus. Per argenteos uerò in hoc loco omnem terrenam substantiam intelligimus de qua Petrus elemosynam petenti claudendo dicebat: Argentum & aurum nō est mihi. Pro fructu ergo uineæ uir mille argenteos affert, quia quisquis utiliter in fide quam suscepit se habet, libenti mente & perfecte omnia terrena dimittit, ut Christum ueraciter habeat. Millenarius enim perfectus est numerus, ideo per eum perfectio rei cuiuslibet demonstratur. Hos argenteos in primitiua Ecclesia illi ferebant, de quibus in actibus Apostolorū scriptum est: Quotquot autem possessores agrorum aut domorum erant, uendebant, & afferentes ponebāt ad pedes Apostolorū precia eorum quæ uendebāt. Isti congregati aliam uineam uide licet sanctam Ecclesiam ex seipsis cōstruxerunt, & ut boni agricolæ, sanguine suo propagauerūt, & prædicationibus usq; ad fines terræ dilatauerunt, ut iam mundum penē uniuersum impleat, & fructum gratum locata agricolis suis temporibus reddat. Vnde in Euangelio dicitur: Malos male perdet, & uineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. De qua

uinea iam bonis locata ipse pacificus dicit:

Vinea mea coram me est.

Coram ipso uinea sua existit, quia perditis malis agricolis, sanctam ecclesiam per bonos doctores respectu benigno erudit. Cui dicit:

Mille tui pacifici, & ducenti ijs qui custodiunt fructus eius.

Qui sunt isti pacifici, qui mille dicuntur esse & ducēti, nisi illi superiores argentei, quos dum perfecte dimittimus, pacem per eorum distributionem cum sanctis nobis ipsi acquirimus? Vnde & in euangelio dominus praecepit: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in aeterna tabernacula. Sed quid per ducentos intelligimus, nisi duplicem retributionem quam acquirimus, dum in hoc mundo perfecte pro Christo omnia terrena contemnimus? Mille ergo & ducenti Ecclesiae argentei existunt, quia dum fideles quique omnia quae possident, ex toto relinquunt, & pacem sibi cum sanctis faciunt, & praesentis uitae remunerationem cum caelesti percipiunt. Et hoc est quod dominus in Euangelio ait: Amen dico uobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me & propter Euangelium, qui non accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc domos & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in seculo futuro uitam aeternam. Sed quibus ista remuneratio sic duplicatur, nisi his qui custodiunt fructus eius? Qui sunt autem qui fructus uinae custodiunt, nisi illi qui in sancto opere quod inceperunt, ut perseverantes existunt: Opus enim quod sancto desiderio incipitur, si constantia mentis usque ad finem non tenetur, sine fructu habetur: quia immature ab hoc unde procellerat uacuatur. Ideoque dominus in Euangelio ait: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Sequitur sponsus & dicit:

Quae habitas in hortis, amici auscultant te, fac me audire uocem tuam.

Sponsa in hortis habitat, quia sancta Ecclesia uel quilibet sancta anima in fructificatione uirtutum mentem uersat. Cuius uocem sponsus audire desiderat, quia in hoc summopere Christo placet, ut perfectus quilibet uir infirmos quosque uerbo sanctae praedicationis admoneat. Amici enim auscultant, quia fideles in Ecclesia ut amicus sponsi loquatur, pio desiderio expectant. Et notandum, quod amicus est qui auscultat, quia qui deum mente integra diligit, praedicantem quem diligit, libenter audit. Vnde in Euangelio dicitur: Qui est ex deo, uerba dei audit. Sed quia dum ecclesia ueritatem praedicat, multi non intelligunt: multi quod percipiunt, prauo intellectu subuertunt: ideo admonenti ut praedicet, respondet sponsa, & dicit:

Fuge dilecte mi, & assimulare capreae hinulocque ceruorum super montes aromatum.

Dilectus fugit, quia a reprobis cordibus se, ne intelligatur, abscondit. Dum enim reprobam men-

tes ad audienda uel legenda uerba dei, peruersa intentione accedunt, digno iudicio ueritatem non inueniunt, quam indigno appetitu requirunt. Vnde & ipsa dei sapientia dicit: Quarent me mali, & non inuenient. Sed fugiens reprobos dilectus montes aromatum petit, quia peruersos dimittens, sanctas animas uisitare non desinit, quae & per contemplationem excelsae sunt, & per confessiones uirtutum odorifera unguenta secum ferunt. Super hos montes dilectus capreae & hinulo ceruorum assimilatur, quia in cordibus sanctorum uirorum manifestatur quam pia charitate humanitatem pro nobis assumpsit. Qui dum ex patribus antiquis natus fuit, quasi ex ceruis hinulus, sicut dictum est superius, uenit. Qui dum esset diues, pauperem se, ut nos ditaremur fecit, & dum esset super omnia excelsus, humilitatem nostram ineffabili dignatione suscepit. Cui immensas gratias quo ad usque uiuimus reddamus, qui pro nobis in mortem tradito, & resurgenti in immortalitatem, nos ipsos & spiritum & corpus debemus: Qui uiuit & regnat cum deo patre in unitate spiritus sancti deus, per infinita secula seculorum, Amen.

Expositionis B. Gregorij Papae, super Cantica canticorum finis.

PRAEFATIO BEATI GREGORII PAPAE IN HOMILIAS super Ezechielem prophetam.

Dilectissimo fratri Mariano Episcopo Gregorius seruus seruorum dei. Homilias quae in beato Ezechiele propheta, ut coram populo loquebar, exceptae sunt, multis curis irruentibus in abolitione reliqueram. Sed post annos octo penitentibus fratribus notariorum schedulas require restitui, easque fauente domino transcurrere, in quantum ab angustijs tribulationum licuit, emendauim. Tua itaque dilectio has sibi ad legendum mitti poposcerat, sed ualde incongruum credidi, ut aquam despicabilem hauriret, quem constat de beatorum patrum Ambrosij atque Augustini torrentibus profunda ac perspicua fluenta assidue bibere. Sed rursus dum cogito quod saepe inter quotidianas delicias etiam uiltiores cibi suauiter sapunt, transmissi minima legenti potiora, ut dum cibus grossior uelut pro fastidio sumitur, ad subtiliores epulas auidius redeatur.

Homilia prima.

DEI omnipotentis aspiratione de Ezechiele propheta locutus, prius debeo tempora & modos aperire prophetiae, ut dum accessus eius ostenditur, uirtus melius cognoscat. Prophetiae tempora tria sunt, scilicet praeteritum, praesens, & futurum. Sed sciendum est quod in duobus temporibus prophetia etymologiam perdit. Quia cum

ideo

ideo prophetia dicta sit, quae futura praedicat quando de praeterito uel praesenti loquitur, ratione sui nominis amittit: quoniam non prodit quod uenturum est, sed uel ea memorat quae transacta sunt, uel ea quae sunt. Quae tamen tria prophetiae tempora uerius loquimur, si ex sacrae scripturae testimonijs ostendamus. Prophetia de futuro est: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium. Prophetia de praeterito: In principio creauit deus caelum & terram. De illo enim tempore dixit homo, quo non erat homo. Prophetia de praesenti est, quando Paulus Apostolus dicit: Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis uel idiota, concinuitur ab omnibus, iudicatur ab omnibus: occulta enim cordis eius manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit dominum, pronuntiatis quod uere deus in uobis sit. Cum igitur dicitur: Occulta cordis eius manifesta fiunt: profectio monstratur, quia per hunc modum prophetiae spiritus non praedicat quod futurum est, sed ostendit quod est. Quo autem pacto prophetiae dicitur spiritus, qui nihil futurum indicat, sed praesens narrat? Quia in re animaduertendum est quod recte prophetia dicitur, non quia praedicat ueritatem, sed quia prodit occulta. Rem quippe quamlibet sicut ab oculis nostris in futuro subtrahunt tempora, ita ab oculis nostris in praesenti subtrahit causa. Ventura etenim res occulta in futuro tempore, praesens autem cogitatio absconditur in latenti corde. Est etiam prophetia praesens, cum res quilibet non per animum, sed per absentem locum tegitur, quae tamen per spiritum denudatur.

Esai. 7

Gen. 1

1. Cor. 14

4. Reg. 5

Gen. 1

Gen. 49

Deut. 18

Et tibi sit praesens prophetantis animus, ubi per praesentiam non est corpus. Nam Giezi longae a propheta recesserat, cum Naam Syri munera percipiebat, cui tamen idem propheta dicit: Nonne cor meum in praesenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tibi? Sciendum quoque est, quia prophetiae tempora inuicem sibi concinunt, ad probationem, ut aliquando ex futuris praeterita, aliquando uero ex praeteritis probentur futura. Dixerat enim Moyses: In principio creauit deus caelum & terram. Sed quis crederet, quia uerum de praeterito diceret, si de futuro etiam aliquid non dixisset? In ipsius etenim libri fine, in cuius exordio illa de praeterito dixerat, aliquid prophetiae per Iacob uocem de uenturis permisit, dicens: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femoribus eius, donec ueniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Qui etiam per semetipsum eundem qui mittendus erat, ei quem ducebat populo prophetauit, dicens: Prophetam suscitabit uobis dominus deus uester de fratribus uestris, tanquam me, ipsum audietis. Erunt autem, quicumque non audierint prophetam illum, exterminabitur de populo suo. Cur ergo praeteritis uentura permisit, nisi ut dum implentur ea quae de futuro praediceret, ostenderet etiam quia de praeterito uera dixisset? Quia itaque doctissime qualiter ex futuro prophetiae probentur praeterita, restat nunc ut adhuc de sacris eloquijs ostendamus, quomodo in ipso prophetiae spiritu ex praeteritis probentur fu-

tura. Certum rex Babylonius cum somnium uideret, misit ad magos & hariolos, omnesque sapientes Babylonie conuocauit, nec ab eis solummodo interpretationem somnii, sed etiam somnium quaesit: Ut nimirum ex praeterito colligeret, si quid in eorum responsionibus de uenturo certum teneret. Qui cum dicere nulla potuissent, Daniel ductus ad medium est, qui de interpretatione somnii & de narratione requisitus, non solum hoc respondit quod interrogatus est, sed ipsam somnii originem replicauit, dicens: Tu rex coepisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum post haec. Et paulo post: Tu rex uidebas, & ecce quasi statuta una grandis, &c. Cuius uidelicet somnii mox ut ordinem dixit, quicquid ex eodem uenturum sequebatur, aperuit. Pensemus ergo ordinem prophetiae. A cogitationibus uenit ad somnium, a somnio peruenit ad futura. Qui ergo ipsam, ut ita dicam, radicem somnii protulit, profectio ex praeteritis probauit quod uera essent quae de futuris diceret. Prophetia autem praesentis temporis, nec praeteriti attestacione indiget, nec futuri: quia cum res occulta per prophetiae uerba detegitur, ueritati illius res ipsa quae ostenditur attestatur. Igitur quia de temporibus prophetiae tractauimus, restat ut de modis eius ac qualitatibus aliqua differamus. Spiritus quippe prophetiae nec semper, nec eodem modo prophetae animum tangit. Aliquando enim spiritus prophetiae ex praesenti tangit animum prophetantis, & ex futuro nequaquam tangit: aliquando ex futuro tangit, & ex praesenti non tangit. Aliquando uero ex praesenti & ex futuro tangit, aliquando autem ex praeterito & ex praesenti atque futuro pariter tangitur animus prophetantis. Aliquando tangit ex praeterito prophetiae spiritus, nec tangit ex futuro: aliquando autem tangit ex futuro, nec tangit ex praeterito. Aliquando uero in praesenti ex parte tangit, & ex parte non tangit: aliquando in futuro ex parte tangit, & ex parte non tangit. Sed haec ipsa si possumus eo ordine quo praemissa sunt sacrae scripturae testimonijs ostendamus. Ex praesenti enim prophetiae spiritus prophetantis animum tangit, atque ex futuro non tangit, sicut Iohannes baptista uenientem dominum uidens, ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sed cum iam moriturus esset multis discipulis requirebat dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? In quibus uerbis ostenditur quia in terris quidem uenisse redemptorem nouerat, sed an per semetipsum ad aperienda inferni claustra descenderet, dubitabat. Ex praesenti enim prophetiae spiritu tactus fuerat, qui humanitatem mediatoris uidens, & diuinitatem eius intelligens, confitebatur agnum qui peccata mundi tolleret. Sed tactus ex futuro non fuerat, quia aduentum illius in inferno nesciebat. Aliquando uero prophetiae spiritus animum prophetantis ex futuro tangit, atque ex praesenti non tangit, sicut aperte libri Geneseos historia testatur cum Isaac Esau filium suum ad uenandum misit, cui minoris filium Rebecca ad benedicendum supposuit, qui

Dan. 2

Ioan. 1

Gen. 27

qui hœdinus pellibus indutus paterno palpatui corpus fraternum finxit. Cui ille minori filio tanquam maiori benedictionē dedit, quæq; ei essent longè futura, nunciauit, sed quis esset qui coram se assisteret, scire non potuit. Prophetiæ ergo spiritus ex futuro animum prophetantis tetigit atq; ex presenti non tetigit, quando caligantibus oculis pater & uentura prædicebat, & præsentem filium nesciebat. Aliquando prophetantis animū ex presenti pariter & ex futuro tægit, quod ex eodē libro Geneleos liquidò docemur. In illo quippe scriptum est, quia cum ad uitā iam terminum propinquaret Iacob & duos filios suos Ioseph fecisset assistere ante eum, ut ex benedictione illius possent longè post futura promereri, cui maiorē ad dexteram, minorem uerò posuit ad sinistram. Cūq; ille oculis senectute caligantibus, nepotes suos, quis prior, quis uel minor, humanum uisū discernere nequaquā posset, ductis in obliquum brachijs, dexteram manum minori, sinistram maiori imposuit. Quod dum corrigere filius uellet, ait: Non ita conuenit pater, quia hic est primogenitus. Audiuit: Scio filii mei: scio. Et iste quidem erit in populos & multiplicabitur, sed frater eius iunior maior illo erit. Prophetiæ ergo spiritus ex presenti pariter & ex futuro prophetantis animū tetigit, dum Iacob & uentura nunciabat, & eos quos corporis oculis uidere non poterat, ante se posuit, per spiritum discernebat. Sic Ahia prophetæ animā pphetiæ spiritus & ex presenti, atq; ex futuro tetigerat, cum caligantibus oculis eam quæ se esse aliam simulabat, & uxorem Hieroboam esse cognouit, & quicquid ei futurū esset, aperuit, dicens: Ingredere uxor Hieroboam, quare aliam te esse simulat? Ego autem missus sum ad te, durus nuncius. Vade & dic Hieroboam, hæc dicit dñs Deus Israel: Quia operatus es malè super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alios & conflatiles, ut me ad iracundiam pro uocares: me autē proiecisti post corpus tuū, idcirco ego inducā mala super domū Hieroboam. Ex presenti ergo atq; ex futuro pariter prophetantis animus tactus fuerat, qui & ingredientem deprehendere potuit, & ei uentura nunciare. Aliquando autē ex præterito, & ex presenti, atq; ex futuro pariter animus tangit prophetantis, sicut Elizabeth uenire ad se Mariam conspiciens, quia incarnatum uerbum gestaret in utero, agnouit: eamq; iam domini sui matrem uocauit, dicens: Vnde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad me? De cuius conceptione per angelum quoque ad Ioseph dicitur: Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Quæ uidelicet Elizabeth dicit: Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à dño. Dicens enim, Beata quæ credidisti: aperte indicat quia uerba angeli quæ dicta ad Mariā fuerant, per spiritum agnouit, atq; subiungens: Perficient ea quæ sunt dicta tibi à dño, quæ eam in futuro sequerent, præuidit. Simul ergo de præterito & presenti atq; ex futuro per prophetiæ spiritū tacta est, quæ & eam pmissionib; angeli credidisse

Gen. 48

3. Reg. 14

Luc. 1

Matt. 1

cognouit, & matrem nominans, quia redemptorem humani generis in utero portaret, intellexit. Et cum omnia perficiēda prædiceret, quid etiam de futuro sequeretur, aspexit. Aliquādo uerò prophetiæ spiritus ex præterito tangit animū, nec tangit ex futuro, sicut in Paulo apostolo aperte ostēditur, qui discipulis dicit: Notum uobis facio fratres Euangelium quod euāgelizatum est à me, quia non est secundum hominē: neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationē Iesu Christi. Vnde alijs notum factum est mihi sacramentum. Qui tamen hoc ipsum Euangelium quod per reuelationem cognouerat, cum Hierosolymam prædicaturus ascenderet, ait: Ecce ego alligatus spiritu uado in Hierusalem, quæ in ea uentura sunt mihi ignorans. Hoc quippe Euangelij sacramentum est, quia unigenitus patris incarnatus atque perfectus homo factus est, qui crucifixus, mortuus & sepultus, die tertia surrexit: die quoque quadragesima ascendit in caelum, atque in dextra patris sedet. Qui ergo per reuelationem Euangelium agnouit, prophetiæ spiritu de præterito tactus est: sed quia quid pro eodem Euangelio passurus esset, ignorabat, de futuro procul dubio tactus non est. Nam sic dicit: Nisi quod spiritus sanctus per omnes ciuitates protestatur mihi dicens: Quoniam uincula & tribulationes Hierosolymis me manent. Aperte ostenditur, quia ea quæ ipsi futura essent, alijs de ipso reuelata erant, non autem ipsi de se, sicut de illo per Agabum dicitur: Virum cuius hæc zona est, ita alligari oportet in Hierusalem. Aliquando autem prophetiæ spiritus tangit ex futuro, nec tangit ex præterito, sicut in Helisai factò scriptum est, quia cum unus ex filijs prophetarum materiam succideret, huic ferrum securis in aquam cecidit, qui exclamauit: Heu heu domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo dei: Vbi cecidit? At ille monstrauit ei locum. Præcidit ergo lignum, & misit illuc, natauitq; ferrum. In quo uidelicet prophetæ factò cognoscitur, quia qui requirit ubi ceciderat, quid esset facturum nouerat: sed tamen cum requirit, constat quia ubi ferrum cecidisset, ignorabat. Prophetiæ ergo spiritus Helisai mentem ex futuro tetigerat, sed ex præterito non tangebatur: qui & ferrum ex profundis dimersum quia reuocaturus esset ad superficiem, scire potuit, sed ubi ceciderat, omnino nesciuit. Aliquando uerò prophetiæ spiritus in presenti ex parte tangit, & ex parte non tangit. Quod Petri Apostoli historia testatur: cum missi ad eum à Cornelio milites, ei sunt per spiritum nunciati. Scriptū quippe est: Et dixit spiritus ei: Ecce uiri tres quærunt te. Ad quos ille descendit, & requirens dixit: Quæ causa est propter quam uenistis? In cuius uerbis ostenditur quia eandem causam per spiritum non audierat, quam à militibus requirebat. In presenti ergo mentē Petri spiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tetigerat, qui & adesse milites dixit, & pro qua causa uenerat, tacuit. Aliquando spiritus prophe-

Gal. 1

Eph. 3

Act. 20

ibidem

Act. 21

4. Reg. 6

Act. 10

prophetiæ in futuro ex parte tangit, & ex parte non tangit, sicut prophetarū filij de auferēdo Helia ad Helisæum dicit: Nunquid nosti quia hodie dominus tollat dominum tuum à te? Quo tamen ablato, sese per diuersa dispergunt, eumq; in rupibus & uallibus quærunt. In futuro ergo eorū mentem prophetiæ spiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tangebatur, quando eum quem tollendum nouerant, non inueniendum quærebant. Ex parte itaq; tacti sunt, atq; ex parte non tacti: qui & sciebant quod tolli posset, & nesciebant quod inueniri non posset. Idem quoq; Helisæus per prophetiæ spiritū de futuro ex parte tactus est, & ex parte non tactus, cum regis Israel diceret: Percute iaculo terram. Et cum percussisset tribus uicibus, & stetit, iratus est contra eum uir dei, & ait: Si percussisses quinque aut sexies siue septies, percussisses Syriam usq; ad consumptionem: nunc autem tribus uicibus percuties eam. Qui itaq; nouerat quia totiens percuteret Syriam, quotiens percussisset terram, sed cum ei diceret: Percute terram, quotiens eam percussurus esset, ignorabat: quippe & indignatus est terram tertio percussam, profecto constat quia de futuro ex parte tactus fuerat, & ex parte non tactus, qui Syriam percuti prædixit, sed terram amplius percuti uoluit. Sic Samuel cum ad ugendum Dauid à domino mitteretur, respondit: Quomodo uadam? Audivit enim Saul, & interficiet me. Qui & Dauid unxit, nec tamē à Saule occisus est. Ex parte ergo de futuro tactus propheta animus fuerat, & ex parte non tactus, qui & ugendum Dauid in regno nouerat, & quia à Saule nō esset occidendus ignorabat. Sciendum quoque est quod prophete quidam è proximo tangunt, atq; è longinquo minime tangunt. Alij uerò è longinquo, & non tanguntur è proximo. Alij autem è longinquo & è proximo prophetiæ spiritu tangunt. Nam quidam tangunt è proximo, & nō è longinquo, sicut Samuel perisse aſinas nouerat, easq; inuentas esse nunciabat. Saul regem futurum prædicit: Dauid quoq; quia in eius regno succederet, nunciat, sed quia pater regis æterni futurus sit, non prædicit. Quidam uerò tanguntur è longinquo, & non tanguntur è proximo, sicut idem Dauid incarnandū dei unigenitum nouerat, de Iudæa dicens: Homo factus est in ea, & ipse fundauit eā altissimus. Atq; hunc ad coelos ascensurum, & ad patris dextram sessurum intelligit dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. Et tamen multa quæ eui cino acta sunt, minime præuidit. Vt enim pauca de multis loquar, seruū Miphiboseth Sibam contra suum dominum mentientem nō intellexit, & Amase promittens dicit: Hæc faciat mihi deus, & hæc addat, si non magister militiæ fueris corā me omni tempore pro Iob: uidelicet quid sequeretur, ignorans: quia Amasa idem non solum principatum militiæ pro Iob non susciperet, sed etiam per Iob post paululum uitam finiret. Et cum templum deo cōstruere uoluit, quid è uicino sequeret, nesciens, prophetæ alterū requisit. Quidam

4. Reg. 2

4. Reg. 3

1. Reg. 15

1. Reg. 10

1. Reg. 9

3. Reg. 15

Psal. 86

Psal. 109

2. Reg. 16

2. Reg. 20

2. Reg. 7

uero è longinquo tanguntur, & è proximo: sicut Esaias longè post futura prætincauit, dicens: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium: & uocabitur nomē eius Emanuel. De quo rursus ait: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus eius super humerum eius, & uocabitur nomen eius admirabilis consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Qui etiam de Ezechia rege prophetiæ spiritu tactus è uicino, quia de infirmitate sua surgeret, prædixit: & quot annis post infirmitatem uiueret, nunciauit. Aliquando enim prophetiæ spiritus prophetis deest, nec semper eorum mentibus præstito est, quatenus cum hunc non habent, & hunc agnoscat ex dono habere cum habent. Vnde Helisæus cum flentem Sunamitem mulierem à suis pedibus per Gyezi puerum auelli prohiberet, dixit: Dimitte illam; anima enim eius in amaritudine est, & dominus celauit à me, & non indicauit mihi. Sic quoq; cum eū Iosaphat de futuris requireret, & prophetiæ ei spiritus deesset, psalterm fecit applicari, ut prophetiæ ad hūc spiritus per laudem psalmodiæ descēderet, atq; eius animum de uenturis repleret. Vox etenim psalmodiæ cum per intentionem cordis agitur: per hanc omnipotentī domino ad cor iter paratur, ut intentæ menti, uel prophetiæ mysteria, uel cōpunctionis gratiam infundat. Vnde scriptū est: Sacrificium laudis honorificauit me, & illic iter est quo ostendam illi salutare dei. Quod enim Latine salutare, hoc Hebraicè Iesus dicitur. In sacrificio igitur laudis fit Iesu iter ostensionis, quia dum per psalmodiam cōpunctio effunditur, uia nobis in corde fit, per quam ad Iesum in fine peruenitur sicut ipse de sua ostensione loquitur dicens: Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum & manifestabo ei meipsum. Hinc quoq; scriptum est: Cantate domino, psalmū dicite nomini eius, iter facite ei qui ascendit super occasum, dñs nomen est ei. Ipse etenim super occasum ascendit, qui mortem relurgendo calcauit. Cui dum cantamus, iter facimus, ut ad nostrū cor ueniat, & sui nos amoris gratia accendat. Quia autem prophetis prophetiæ spiritus non semper adest, etiam uir dei indicat, qui contra Samaritā missus, mala quæ ei uentura erant, nunciauit: qui tamen prohibitus à domino in uia comedere, prophetæ falsa persuasio- ne deceptus est, quem fallax sermo non deciperet si prophetiæ spiritum præsentem habuisset. Sciendum quoq; quod aliquādo prophetæ sancti dum consuluntur, ex magno usu prophetandi quædā ex suo spiritu proferunt, & se hæc ex prophetiæ spiritu dicere suspicantur: sed quia sancti sunt, per sanctum spiritum citius correcti, ab eo quæ uera sunt audiūt, & semetipsos quæ falsa dixerint, reprehendūt. Nathā etenim pphetā sanctū uirū fuisse, quis nesciat? Qui Dauid regē & de uirpa aperte reprehēdit, & quæ ei pro culpa eadē essent uentura, nunciauit: quæ tamen dū idē Dauid quia templū deo uellet construere, requisisset: ilico respondit: Omne

Esa. 7

Esa. 9

Esa. 38

4. Reg. 4

4. Reg. 3

Psal. 49

Iod. 14

Psal. 47

3. Reg. 13

2.Reg.7 Omne quod est in corde tuo, uade & fac, quia do-
 minus tecum est. De quo illic statim subditur: Fa-
 ctum est autem in nocte illa, & ecce sermo domi-
 ni ad Nathan dicens: Vade & loquere ad seruum
 meum Dauid. Hec dicit dominus deus: Nunquid
 tu edificabis mihi domum ad habitandum? Neq;
 em habitauit in domo ex die qua eduxi filios Israel
 de terra Aegypti usq; in diem hac. Et paulopost:
 Cum completi fuerint dies tui, & dormieris cum
 patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod
 egredietur de utero tuo, & firmabo regnum eius,
 ipse edificabit domum nomini meo. Ecce Na-
 than ppheta qui prius regi dixerat: Vade & fac:
 postmodum prophetia spiritu edoctus, hoc fieri
 non posse denunciatis, & regis consilijs & suis ser-
 monibus contradixit: quia quod ex suo spiritu di-
 xerat, falsum fuisse deprehendit. Qua in re inter
 prophetas ueros ac falsos ista distantia est, quia pro-
 pheta ueri si quid aliquando per suum spiritum san-
 ctum eruditi citius corrigunt. Prophetas aut falsi,
 & falsa denunciatis, & alieni a sancto spiritu, in sua
 falsitate perdurant. Consideratis igitur prophetie
 temporibus & modis, intueri libet qualiter omni-
 potens deus ad profectum hominum irae suae mo-
 deramina dispensat. Israeliticus quippe populus
 conditori suo deliquerat, & idcirco regi Babylo-
 nio in captiuitate seruebat, cu quo tamen Ezechie-
 el propheta in captiuitatem mittitur, quae diuina
 gratia ita sibi placabilem fecerat, ut per eum uen-
 tura quaeq; praediceret, & afflicti populi mentem
 consolari dignaretur. Consideremus ergo, si possu-
 mus, quanta est dispensatio superne pietatis, quia
 sic iratus est populo suo dominus, ut tamen omni-
 modo non irasceretur. Nam si iratus non esset, in
 captiuitatem populum minime tradidisset, & si om-
 ni modo iratus esset, electos suos in captiuitate
 cum illo non mitteret. Sed agit haec diuina mi-
 sericordia, ut ex una eademq; re ex qua carnalib.
 dat flagellum, ex ea spiritalib. uirtutis praestet in-
 crementum. Cumq; illos per tribulationem purgat,
 istos ex societate tribulantium ad maiora prome-
 renda excitat. Et sic iniustus irascitur, ut tamen eor-
 um corda per iustorum consortium consoletur,
 ne si omnimodo deserat, nullus post culpas ad ue-
 niam redeat. Tenendo igitur repellit, & repellendo
 renet, quando cum his quos diiudicat, simul in tri-
 bulationem mittit quos amat. Quis ista tanta pie-
 tatis uiscera pensare sufficiat? quod & culpas po-
 puli dominus sine uindicta non deserit, & tamen
 delinquentem populum a se funditus non repel-
 lit. Sic cu Moyses ad repromissionis terrae explo-
 ratores duodecim misisset, ex quibus cum decem
 postmodum desperatione populo facerent, idem
 populus in ira murmurationis accensus, seductus
 se a domino esse conquestus est, ut eius cadauera
 iacerent in deserto. Cui omnipotens deus iratus,
 dixit quod nullus eorum in terram repromissio-
 nis intraret. Quo terrore compuncti, prauae se-
 gisse cognouerunt, sese in lachrymis afflixerunt,
 & accincti armis, protinus coeperunt contra ho-

Nu. 13 & 14

Eze. 3

A stes ascendere, ut repromissionis terram post la-
 chrymas intrare potuissent. Quibus per Moysen
 dominus dicit: Dic eis, nolite ascendere, neq; pu-
 gnetis: non enim sum uobiscum, ne cadatis coram
 inimicis uestris. Qua in re pensandum est, si cum
 ipsis non erat, cur eos ne caderent, ascendere pro-
 hibebat? Si autem cum ipsis erat, quid est quod ait:
 Non enim sum uobiscum? Sed mira dispensatio-
 ne disciplinae ac misericordiae, & cum ipsis erat, &
 cum ipsis non erat. Cum ipsis non erat ut uince-
 rent, sed tamen cum ipsis erat, ne ab hostibus pe-
 nirent. O ineffabilia pietatis uiscera. Culpas inse-
 quitur, & tamen peccantes protegit. Iratum se in-
 dicat, & tamen ab hostibus defendit. Sic plerunq;
 paruulo filio delinquenti irascitur mater, reprehē-
 dit, increpat, uerberat: sed si hunc in praecipis ire
 conspexerit, ubi in mortis periculum ruat, manu
 tendit & retinet: & quae sic irata uerberauerat, ac
 si non diligeret, sic diligenter retinet, ac si irata non
 uerberasset. Haec in sola praefatione colloquētes,
 nauigij nostri quasi intra portum exercitium feci-
 mus, ut ad indaganda prophetiae mysteria uelut in
 immensitate pelagi post uela pandamus. Quod ta-
 men non in nostra uirtute praesumimus, sed in eo
 qui linguas infantium fecit disertas. Quia spiritus
 domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod co-
 tinet omnia, scientiam habet uocis. Omnipotens
 enim deus, sermo patris omnipotentis est. Et qui
 de illo loqui concupiscimus, muti in illo nullo mo-
 do erimus. Dabit enim uerba utilia omnipotens
 uerbum, quod pro nobis in carnatu uiuit & regnat
 cum patre in unitate spiritus sancti deus per om-
 nia secula seculorum, Amen.

Homilia secunda.

T factum est in tricesimo an-
 no, in quarto, in quinta me-
 sis, cum essem in medio ca-
 ptiuorum iuxta fluuium Cho-
 bar, aperti sunt caeli, & uidi
 uisiones dei. In quinta mensis, ipse est an-
 nus quintus transmigratiois regis Ioachim,
 factum est uerbum domini ad Ezechie-
 lem, filium Buzi sacerdotem in terra Chal-
 daeorum, secus flumen Chobar. Et facta
 est super eum ibi manus domini. Et uidi,
 & ecce uentus turbinis ueniebat ab Aquila-
 lone, & nubes magna, & ignis inuoluens,
 & splendor in circuitu eius, & de medio
 eius quasi species electri, id est, de medio
 ignis. Et in medio eius similitudo quatuor
 animalium, & hic aspectus eorum, simili-
 tudo hominis in eis.

V Sus propheticę locutionis est, ut prius per-
 sonam, tempus locumq; describat, & post-
 modum dicere mysteria prophetiae incipiat. qua-
 tenus ad ueritatem solidius ostendendam antehi-
 storiae radicem figat, & post fructus spiritus per
 signa

signa & allegorias proferat. Ezechiel itaq; aetatis
 suae tempus indicat, dicens: Et factum est in tri-
 cesimo anno, in quarto mense, in quinta mensis.]
 Locu quoq; denunciatis adiungit: Cum essem
 in medio captiuorum iuxta flumen Chobar, aper-
 ti sunt caeli, & uidi uisiones dei.] Tempus etiam
 insinuat, subdens: In quinta mensis, ipse est an-
 nus quintus transmigratiois regis Ioachim.]
 Qui ut bene personam indicet, etiam genus nar-
 rat cum subditur: Et factum est uerbum domi-
 ni ad Ezechielem, filium Buzi, sacerdotem.] Sed
 prima quaestio nobis oritur, cur is qui nihil adhuc
 dixerat, ita exorsus est dicens: Et factum est in tri-
 cesimo anno.] Et, naq; sermo coiuuionis est,
 & scimus quia non coiuuigitur sermo subsequens,
 nisi sermoni praecedenti. Qui igitur nihil dixerat, cur
 dicit: Et factum est.] cum non sit sermo cui hoc
 quod incipit subiungat? Qua in re intuentum est,
 quia sicut nos corporalia, sic propheta sensu spiri-
 tualia aspiciunt, eisq; & illa sunt praesentia, quae no-
 strae ignorantie absentia uident. Vnde fit ut in me-
 te prophetaru ita coiuuicta sint exteriorib. interio-
 ra, quatenus simul utraq; uideant, simulq; in eis fiat
 et intus uerbu quod audiunt, & foras quod dicunt.
 Patet igitur causa cur qui nihil dixerat, inchoauit
 dicens: Et factum est in tricesimo anno.] Quia
 hoc uerbu quod foris protulit, illi uerbo quod in-
 tus audierat, coiuuixit. Continuuat ergo uerba quae
 protulit, uisioni intimae: & idcirco incipit dicens:
 Et factum est.] Subiuuixit em hoc quod exteri-
 us loq; inchoat, ac si & illud foris sit, quod intus ui-
 dit. Hoc aut quod dicitur, quia tricesimo anno spi-
 ritum prophetiae acceperit, indicat aliquid nobis
 considerandū, uidelicet quia iuxta rationis usum
 doctriuae sermo non suppetit, nisi in etate perfecta.
 Vnde & ipse dñs anno duodecimo aetatis suae in
 medio doctoru in templo sedes, non docens, sed in-
 terrogans uoluit inueniri. Vt enim non auderent
 homines in infirma etate praedicare, ille anno duo-
 decimo etatis suae interrogare homines est digna-
 tus in terra, qui per diuinitate suam semper ange-
 los docet in caelo. Quia enim ipse est dei sapientia,
 de ipso angeli uidendo uiuunt, hoc quod beatitu-
 dine aeterna fatiantur. Quod Moyses quoque sub
 allegoriae mysterio admonet dicens: Non arabis
 in primogenito bouis. Primogenitum enim bo-
 uis accipimus in infirma aetate primi nostri tem-
 poris bonam operationem. In qua tamen arandū
 non est, quia cum prima sunt adolecentie uel iuuen-
 tutis nostrae tempora nobis adhuc a praedicatione
 cessandum est, ut uomer lingue nostrae proscinde-
 re non audeat terram cordis alieni. Quoad usq; et-
 enim infirmi sumus, continere nos intra nosmet-
 ipsos debemus, ne dum tenera bona citius osten-
 dimus, amittamus: quia & arbuta plantata si pri-
 us in terra radicata non fuerint, manu tacta citius
 arefcunt: at si semel radicem fixerint, manus tangit,
 & tamen nil officit, uenti impellunt, nec tamen
 impellentes laedunt. Et constructi parietes si impel-
 lantur, erunt, nisi a suo prius fuerint humore sic-
 cati. Mēs itaq; quousq; ab humore prauitatis suae

Greg. tom. 2

perfecte non fuerit exiccata, aliena linguae manu
 tangi non debet, ne priusquam plene percipiat,
 perdat soliditatem suam, ne impulsu ruat, ne uelut
 arbutum sine radicibus dum plusquam tolerare
 ualet concutitur, arefcant. Ad exemplum ergo non
 sunt ostendenda, nisi quae firma sunt. Prius etenim
 conualefcere debet mens, atq; ad utilitatem pro-
 ximorum postmodum demonstrari, cum iam nec
 per laudem eleuata corruat, nec per uituperatio-
 nem percussa cotabescat. Nam etsi Timotheo di-
 citur: Praecepta haec & doce, nemo adolefcentiam
 tuam contemnat: sciendum est quod in sacro elo-
 quio nonnunquam adolefcentia iuuentus uocatur.
 Vnde scriptum est: Latere iuuenis in adole-
 scentia tua. Profecto igitur ut ostendatur cuius au-
 thoritatis sit in praedicatione, aetatis solidae esse de-
 scribitur, quatenus ei cum uita & spiritu omnia
 quae ad praedicandum congruunt, concordare ui-
 deantur. Nec contra haec quempiam mouere de-
 bet quod Hieremias atq; Daniel prophetiae spiri-
 tu pueri perceperunt, quoniam miracula in exem-
 plo operationis non sunt trahenda. Omnipotens
 enim deus & linguas infantiu fecit disertas: & ex
 ore infantiu atq; lactantium perfecti laudem. Sed
 aliud est quod nos de doctrinae usu atq; discipli-
 nae dicimus, aliud quod de miraculo scimus. Iam
 uero si querit ut in ipsa quoq; aetatis illius expres-
 sione mysticu aliquid designet, absurdum non est
 quod propheta dominu quem uerbis denunciat,
 ipso quoq; aetatis suae tempore ostendat. Anno tri-
 cesimo Ezechiele prophetae caeli aperti sunt, &
 uidi uisiones dñi iuxta fluuium Chobar, quia &
 quasi tricesimo aetatis suae anno dñs ad fluuiū Ior-
 danis uenit. Ibi itaq; caeli aperti sunt, quia spiritus
 in colūba descēdit, uox quoq; de caelo sonuit, di-
 cens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi co-
 placuit. Sed & ipsa Hebraea uerba multu nobis ad
 mysteriu interpretandū ualent. Nam Chobar in-
 terpretatur grauitudo uel grauitas, Ezechiel forti-
 tudo dei. Buzi despectus uel contemptus, Chaldae-
 captiuantes, uel quasi daemones. Venit ergo Eze-
 chiel iuxta fluuiū Chobar, quia enim Chobar gra-
 uitudo uel grauitas dicitur, quid per Chobar flu-
 uium, nisi humanum genus congrue designatur?
 quod ab ortu defluit ad mortem, & graue sibi est
 ex peccatis quae & perpetrāt & portat, quia sicut
 scriptum est: Iniquitas in talentum plumbi sedet.
 Omne enim peccatum graue est, quia non permit-
 tit animam ad sublimia leuari. Vnde & per Psal-
 mistā dicitur: Filij hominu, usq; quo graui corde
 scriptum quippe de domino meo est, quia ipse
 est dei uirtus, & dei sapientia. Venit ergo Ezechiel
 iuxta fluuium Chobar, quia fortitudo dei per in-
 carnationis suae mysterium propinquare dignata
 est peccatoru suorū pondera portantī generi hu-
 mano, quod ab ortu suo quouidie defluit ad mor-
 tem, sicut de illo per Psalmistā dicitur: Et erit tan-
 quam lignum quod plantatum est secus decur-
 sus aquarum. Iuxta decursus quippe aquaru plan-
 tatus est, quia iuxta lapsus incarnatus est defluentiu
 populoru. Ezechielem autē fortitudinē dei,
 Buzi

1. Tim. 4

Ecc. 11

Hier. 1

Dan. 13

Psal. 8

Ezec. 1

Matt. 14

Zach. 5

Psal. 4

1. Cor. 12

Psal. 11

Buzi uero despectum interpretari diximus. Sed Ezechiel filius est Buzi, quia ex illo populo unigenitus dei in carnari dignatus est, quem propter culpam perfidiae dominus despexit. Fortitudo ergo dei ex contemptu uel despectu nascitur, quia redemptor noster humanitatem assumere ex populo perfido & contempto dignatus est. Venit ergo in terram Chaldaeorum. Chaldaei interpretantur, ut diximus, captiuantes, uel quasi daemones. Iniqui enim quia & ipsi iniquitates perpetrant, & ad iniquitatem alios persuadendo trahunt, nimirum captiuantes sunt. Qui recte quoque & quasi daemones interpretantur, quia & hi qui alios ad iniquitatem suadendo pertrahunt, in semetiplos misterium daemonum ad iniquitatem suscipiunt, quantum daemones per naturam non sint. Venit ergo fortitudo dei in terra Chaldaeorum, quia inter eos unigenitus patris apparuit, qui & per semetipsum ad peccatum defluerant, & ad peccata alios captiuantes trahebant. Sed expositionis sermo ad prophetam nunc personam redeat: Et facta est super eum ibi manus domini. Manus uel brachium domini filius dicitur, quia per ipsum omnia facta sunt. De quo etiam Psalmista ait: Fiat manus tua, ut saluum me faciat. Manus quippe dei, quae per diuinitatem non est facta, sed genita, per humanitatem facta est, ut humani generis uulnera sanaret. Ibi ergo propheta incarnationem unigeniti agnouit, ubi super se manum domini factam uidit. Quod uero hic subditur: Et uidi, & ecce uentus turbinis ueniebat ab Aquilone. Intuendum nobis est quis sit in propheta uerbis ordo locutionis. Qui enim superius de seipso dixerat: Aperti sunt caeli, & uidi uisiones dei: postea tanquam si de alio narret, adiungit: Et facta est super eum ibi manus domini. Ac deinde quasi ad se reuertitur, & dicit: Et uidi, & ecce uentus turbinis ueniebat ab Aquilone. Quid est hoc quod modo Ezechiel loquitur, modo de Ezechiele? Si per totum diceret de se, quaestio non esset. Si per totum diceret quasi de alio, nihilominus quaestio non fuisset. Quid est ergo hoc quod sic uariatur sermo propheticus, ut modo propheta de se loquat, modo autem de ipso quasi alius loqui uideatur? Sed sciendum est quia hi qui prophetiae spiritu replent, per hoc quod aperte nonnunquam loquuntur, de se, & nonnunquam sic de se uerba tanquam de alijs proferunt, indicant quia non propheta, sed spiritus sanctus loquitur per prophetam. Pro eo enim quod per ipsos sermo sit, ipsi loquuntur de se, & pro eo quod aspirante spiritu sancto loquuntur, idem spiritus sanctus per ipsos loquitur de ipsis, ueritate attestante, quae dicit: Non enim uos estis qui loquimini: sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. Hinc Moyses ait: Erat Moyses uir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Qui enim non dicitur esse, sed erat, profecto aperte indicat, quia is qui per illum de illo loquebatur, alius erat. Hinc Ioannes ait: Vidit illum discipulum quem diligebat Iesus. Vnde & Paulus ut non se esse qui loquebatur ostenderet, dixit: An experimetum queritis eius qui in me loquitur Christus.

Ioan. 1
Psalm. 118

Matth. 10

Num. 12

Ioan. 19

2. Cor. 13

Quia igitur in locutione prophetica alter est qui praesidet, alter qui obsequitur: cum de seipso propheta loquitur, persona obsequentis est, cum uero per prophetam spiritus loquitur, sublimitas praesidentis ostenditur. Recte ergo & tanquam de alio dicitur: Facta est super eum ibi manus domini. Et de se protinus adiungit: Et uidi, & ecce uentus turbinis ueniebat ab Aquilone. Nunc itaque discutendum nobis est, quid sit quod dicit: Et ecce uentus turbinis ueniebat ab Aquilone, & nubes magna. Pro eo quod uentus Aquilo constringit in frigore, non incongrue Aquilonis nomine torpor maligni spiritus designatur. Quod Esaias quoque propheta testatur, qui dixisse diabolum denunciat, dicens: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Malignus enim spiritus montem testamenti tenuit, quia Iudaicum populum qui legem acceperat sibi in perfidiam subiugauit. Quando enim corda doctorum tenet, moti testamenti diabolus praesidet. Qui etiam in lateribus Aquilonis sedet, quia mentes hominum frigiditas possidet. Vnde & sponsi uoce in cantico cantico rum dicitur: Surge Aquilo, & ueni Auster, perfla hortum meum, & fluat aromata illius. Cum enim iubente domino, frigidus spiritus recedit, calidus spiritus mentem fidelium occupat: qui hortum dei, id est, sanctam Ecclesiam perflat, ut opiniones uirtutum eius, ad multorum notitiam uelut aromata defluant. Recedente etenim Aquilone, id est, maligno spiritu, sanctus spiritus mentem quasi Auster replet. Qui dum calefaciendo flauerit, statim de fidelium cordibus aromata uirtutum fluunt. Propheta ergo ea quae essent in finem uentura, conspiciens: uenire ab Aquilone uentum turbinis uidit, quia in extremo seculi mentes hominum torporis sui frigore malignus spiritus grauius occupat. Vnde scriptum est: Ve terra & mari, quia descendit diabolus ad uos, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Antiquus quippe aduersarius insidiarum suarum molimina in humanis mentibus grauius exaggerauit. Contra cuius excrecentem superbiam incarnati manifestata est humilitas dei, atque ut humanum genus a suo languore sanaret, tunc magna apparuit potentia medici, cum languor creuit aegroti. Bene autem maligni spiritus immissio uentus turbinis appellatur. Turbo quippe aedificium quod tangit, concutiendo subruit. Et omnis antiqui hostis tentatio, quae agitur in mente, uentus est turbinis, quia hanc concutiendo per desideria, a statu suae rectitudinis euellit. Sed nos ista reticentes quae humano generi erunt ab hoste callido in finem uentura, ad solam Iudaeam, ex qua propheta fuit, & cuius perditionem prophetando conspicit, uerba uertamus. Quae incarnato domino tanto grauius ab Aquilone uentum turbinis pertulit, quanto a sua rectitudine concussa cadens, per torporem mentis in perfidia frigida remansit. Ventus ergo turbinis ab Aquilone uenit, cum uita Iudaici populi malignus spiritus in tentatione concussit. Vbi & recte additur: Et nubes magna. Quia quanto plus quisque exarsit in crudeli-

Esai. 14

Matth. 4

Apoc. 18

crudelitate, tanto amplius obsecari meruit in igne malitiae suae caligine. Redemptorem quippe humani generis quem in lege ac prophetis intelligentes expectauerant, uidentes negabant. Vnde factum est, ut eorum mens magna ignorantiae suae nube tegeteretur, ne hunc post inquirentes agnoscerent, quem prius & denunciare poterant, & amare reuerentur. Nam cum modo eius uirtutes & miracula, modo autem passiones conspicerent, in infidelium cordibus nubes magna ab Aquilone uenerat: quia ex peccati sui frigore propter infirmitatem passionis illius & inter signa caligabant. Quid uero ex illa nube magna & caligine sit secutum, subiungit, cum protinus dicit: Et ignis inuoluit. Ignis enim nomine cum per significationem dicitur, aliquando spiritus sanctus, aliquando autem mentis malitia designatur. De bono enim igne scriptum est: Ignem ueni mittere in terram: & quid uolo, nisi ut accendatur: Ignis quippe in terram mittitur, cum per ardorem sancti spiritus afflata terrena mens a carnalibus suis desideriis concrematur. De malo autem igne dicitur: Et nunc ignis aduersarios consumit: quia cor pessimum ex sua malitia tabescit. Sicut autem ignis amoris mentem erigit, ita ignis malitiae inuoluit: quia & spiritus sanctus cor quod replet eleuat, et ardor malitiae ad inferiora semper incuruat. Iudaea igitur nube suae ignorantiae cecata, quia mox ad persecutionis nequitiam erupit, igne suo conuoluta est, quae in obligatione se nequitiae per eandem ipsam crudelitatem, qua arsit implicauit. Vetus autem turbinis ueniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluit, quia ex torporis sui frigore ad ignorantiam caliginem perducta, usque ad malitiam persecutionis erupit. Vnde ad alium quoque prophetam dicitur: Quid tu uides? Qui illico respondit: Ollam succensam ego uideo, & faciem eius a facie Aquilonis. Iudaeorum quippe mens in persecutione seque, atque in crudelitate malitiae undas cogitationum uoluit, quid aliud quam olla succensa fuit: Cuius facies a facie Aquilonis esse dicitur, quia si se aduerso spiritui per torporem mentis non subderet, contra bonos in tanta malitia non exarsisset. Nubem itaque sequitur ignis inuoluit, quia in eis caecitatem mentis secuta est crudelitas persecutionis. Si enim cognouissent, nunquam dum minimum gloriae crucifixissent. Sed iste ignis alibi arsit, atque alibi splenduit. Nam subditur: Et splendor in circuitu eius. Dum enim persecutio in Iudaea agitatur, sancta Apostolorum praedicatio in uniuerso mundo dispersa est, sicut ipsi dicunt: Vobis missum fuerat uerbum dei, sed quia indignos uos iudicastis, ecce imus ad gentes. De crudelitate ergo malitiae quae mentem Iudaeae concremauit, omnipotens deus lucem gentibus sparsit: quia per hoc quod illa redemptorem suum ac membra eius persecuta est, sanctis Apostolis per diuersa dispersis, nosque in Iudaea circuitu positi in tenebris fuimus dono coelestis gratiae splendorem ueri luminis uidimus. Vnde scriptum est: Sedetis in tenebris, & umbra mortis, lux orta est eis. Iste itaque ignis malitiae qui a Iudaeorum cordibus arsit in persecu-

Luc. 12

Heb. 10

Hier. 1

1. Cor. 2

Eze. 1

Act. 11

Esai. 60

tionem, priusquam sanctos apostolos sciendo affligeret, in ipso se exercuit authore ac redemptore generis humani. Vnde & subdit: Et de medio eius quasi species electri, id est, de medio ignis. Quid electri specie nisi Christus Iesus, mediator dei & hominum designatur: Electri quippe ex auro & argento est. In electro dum aurum argentumque miscetur, argentum ad claritatem crescit, aurum uero a suo fulgore pallefcit. Illud ad claritatem proficit, hoc a claritate temperatur. Quia igitur in unigenito dei filio, naturae diuinitatis unira est natura nostra, in qua adunatione humanitas in maiestatis gloriam excreuit, diuinitas uero a sui fulgoris potentia humanis se oculis temperauit, per hoc quod humana natura clarior facta est, quasi per aurum creuit argentum. Et quia diuinitas a fulgore suo nostris est aspectibus temperata, quasi aurum nobis palluit per argentum. Illa enim natura immutabilis, quae in se manens innouat omnia, si ita ut est, nobis apparere uoluisset, fulgore suo nos incenderet potius quam renouaret: sed claritatem suae magnitudinis temperauit nostris oculis deus, ut dum nobis eius claritas temperatur, etiam nostra infirmitas per eius similitudinem in eius luce claresceret, & per acceptam gratiam, ut ita dicam, suae habitudinis calorem mutaret. Quasi electri ergo in igne est deus factus homo in persecutione. Sequitur: Et in medio eius similitudo quatuor animalium. Quod in medio eius dicitur, siue electri siue ignis, nil obstat intelligi: quia quatuor haec animalia, sancti scilicet Euangelista, & ex eiusdem domini incarnatione ad fidei uirtutum solidati sunt, & in igne persecutionis multis tribulationibus afflicti. Quod si quis haec quae de primo domini aduentu diximus, etiam de secundo uelit accipere, celeriter assensu sequendus est: quia saepe prophetiae spiritus minimum quid loquitur, multa simul intuetur. Vetus etiam turbinis ab Aquilone uenit, quia nimirum causa peccatorum exigit, ut districti iudicij concussio omnia simul elementa perturbet. Terror enim perturbationis ultimae inde uenire dicitur, unde generatur. Nam quia ad feriendas frigiditas peccatorum mentes iudicium perturbationis ultimae agitur, recte ab Aquilone uentus turbinis uenire perhibetur. Quae uidelicet concussio apte uentus turbinis dicitur, quia illo die cunctorum qui tunc in carne mortali inuerti fuerint, in pauore nimio corda commouent. Cum enim ceperit impleri quod scriptum est: Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de caelo, & uirtutes caelorum commouebuntur, quae mens erit hominis, aeterni iudicij sententiam non formidantis. Ibi enim tunc cuncta simul peccata ante oculos redeunt: ibi omnia quae cum delectatione acta sunt, ad memoriam cum pauore reuocant: ibi caligo cogitationis miserae ex poena proxima damnationis, unde & subdit: Et nubes magna. Tunc quippe ex peccatorum memoria sensum mentis deprimit caligo caecitatis, cum unigenitum dei filium in forma diuinitatis conspiceret reprobi non permittuntur. Videbunt enim in quem transfixerunt, &

Matth. 24

Tollatur impius, ne uideat gloriam dei. Vbi & aperte subditur: Et ignis inuolvens. Quia uidelicet ignis ille iudicij, qui coelum aerem & terram concremat, peccatores iam in sua superbia non permittit erigi, sed inuoluit, quos proculdubio in poena sua damnationis confringit. Et splendor in circuitu eius. Quia sicut fulgur exit ab Oriente, & apparet usque ad Occidentem, ita erit aduentus filij hominis. Vbi nullus tunc a iudicio in sua mente late permittitur, quia ipso iudicij fulgore penetratur. De quo mox iudicij die subditur: Et in medio eius quasi species electi: id est, de medio ignis. Ipse enim angelis atque archangelis omnibusque uirtutibus praesidens redemptor noster, qui uelut in electi similitudinem unus ex utraque & in utraque natura, & deus permanens cum patre, & ad redemptionem nostram factus est mortalis cum hominibus, in suo tunc terrore uidebitur, eiusque ignis iudicij in reproborum uindicta famulabitur. Hinc enim scriptum est: Dies domini declarabit: quia in igne reuelabitur. Hinc Psalmista ait: Deus manifeste ueniet, deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas ualida. Hinc Petrus Apostolus dicit: Adueniet dies domini ut fur, in quo caeli magno impetu transibunt, elementa uero ignis ardore soluentur. Et quia tunc sancti omnes qui mundum perfecte reliquerunt, iudices ueniunt, aperte mox subditur: Et in medio eius similitudo quatuor animalium. Quid enim per quatuor animalia, nisi quatuor Euangelista signantur? Nec immerito per Euangelistas quatuor, perfectorum omnium numerus exprimitur: quia omnes qui in Ecclesia modo perfecti sunt perfectionis suae certitudinem per eorum Euangelium didicerunt. De medio enim eius similitudo quatuor animalium, quia illi tunc eius corpori uniti, eius maiestati coniuncti, & simul facti cum eo iudices uidebuntur, qui modo perfecta opera iuxta Euangelica praecepta secuti sunt. Hinc est enim quod ipsis sanctis apostolis dicitur: Vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Hinc Esaias ait: Dominus ad iudicium ueniet cum senioribus populi sui. Hinc Salomon de Ecclesia loquitur dicens: Nobilis in portis uir eius, cum sederit cum senatoribus terrae. His itaque sub breuitate transcursum, aduentus primi ordinem sicut coepimus exequentes, ad Euangelistarum personas in expositione redeamus. Sequitur: Et hic aspectus eorum similitudo hominis in eis. Quis hoc loco homo describitur, nisi ille de quo scriptum est: Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalē deo, sed semetipsum extinxiuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Hec itaque animalia ut surgere ad sanctitatis uirtutem ualeant, ad huius hominis similitudinem tendunt. Sancta enim non essent, si huius hominis similitudinem non haberent: quia quicquid in eis de uisceribus pietatis, quicquid de mansuetudinis spiritu, quicquid de custodia humilitatis,

1. Cor. 3

Psal. 49

2. Pet. 3

Matt. 19

Esai. 3

Prou. ult.

Phil. 2

tis, quicquid de seruire charitatis est, hoc ab ipso fonte misericordiae, ab ipsa radice mansuetudinis, ab ipsa uirtute iustitiae, id est, a mediatore dei & hominum deo domino traxerunt. Huius se hominis similitudinem habere egregius praedicator ostendit dicens: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ad eius nos similitudinem surgere admonet, cum dicit: Primus homo de terra terrenus, secundus homo de caelo coelestis. Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius qui de caelo descendit. Sanctus etenim quisque intantum ad similitudinem huius hominis dicitur, in quantum uita sui redemptoris imitatur. Nam ab eius mandatis atque operibus discordare, quid est aliud quam a similitudine longè recedere? Plangunt autem uita delinquentium praedicatores sancti, sed de ipso nostro capite scriptum est, quia fleuit super Hierusalem. Gaudent de bonis actibus subditorum, & recte operantes diligunt, sed de redemptore nostro scriptum est, cui cum adolescens quidam diceret: Hae omnia curasti adiuuante mea, magis dilexit eum. Portant illatas contumelias praedicatores sancti & nullam adinuicem contumeliam reddunt: sed cum redemptori nostro diceretur: Daemonium habes: non iniuriam reddidit, sed mansuetudinem respondit dicens: Ego daemonium non habeo. Feruent zelo rectitudinis praedicatores sancti, sed redemptor omnium, flagello de resticulis facto, uendentes & ementes eiecit de templo, cathedras uendentium columbas euerit, & nummulariorum effudit aes. In omne quod fortiter agunt, humilitatem tota intentione custodiunt, sed per redemptorem nostrum dicitur: Discite a me quia mitis sum, & humilis corde. Persecutores quoque suos diligunt praedicatores sancti, sed ipse auctor omnium ac redemptor in passione positus, pro persecutoribus intercedit, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Membra sua ponit in passione pro fratribus, sed pro electorum uita usque ad mortem se tradidit auctor uita. Dicitur ergo de sanctis animalibus quod similitudo hominis in eis est: quia quod sancta, quod dicitur sunt, hoc in eis de specie similitudinis est, id est, de uirtute imitationis. Caput quippe omnium nostrum redemptor noster est. Et per Salomonem dicitur: Oculi sapientis in capite eius, stultus autem in tenebris ambulat. Tunc enim in capite oculos habemus cum uita redemptoris nostri tacita cogitatione conspiciamus, cum omnis nostra intentio in eius imitatione se erigit, ne si uias lucis aspiceret oculus mentis neglexerit, statim clausus in tenebris erroris cadat. Ad huius similitudinem hominis surgere festinabat propheta, cum diceret: In mandatis tuis exercebor, & considerabo uias tuas. Qui enim uias domini tacite in mente considerat, & se exercere in mandatis illius festinat, quid aliud in semetipso nisi imaginem noui hominis reformatur? Quod quia in sanctorum cordibus incessanter agitur, recte nunc de animalibus dicitur: Similitudo hominis in eis. Post hanc uero similitudinem quae nunc in moribus tenetur, quandoque ad similitudinem gloriae peruenitur. Hinc etenim

1. Cor. 4

1. Cor. 15

Luce 19

Matt. 19

Ioan. 8

Ioan. 2

Matt. 11

Luce 23

Eccl. 2

Psal. 118

Ioannes

Ioannes dicit: Nunc filij dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Qui mox unde hoc fieri ualeat, adiungit dicens: Quoniam uidebimus eum sicuti est. Esse enim dei, est aeternum hunc atque immutabilem permanere. Nam omne quod mutatur, desinit esse quod fuit, & incipit esse quod non fuit. Dei uero esse, est dissimiliter nunquam esse. Unde ad Moysen dicitur: Ego sum qui sum. Et dices filijs Israel: Qui est, misit me ad uos. Iacobus quoque ait: Apud quem non est transmutatio, nec uicissitudinis obrumbratio. Itaque per Ioannem dicitur: Similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est. Quia per hoc quod aspiciamus eius essentiam naturam, a mutabilitate nostra liberati, figimur in aeternitate. Immutabimur quippe in ipso quem uidebimus, quia morte carebimus uidentem uita. Mutabilitatem nostram transcendemus, uidentem immutabilitatem. Corruptione nulla tenebimur, uidentem incorruptionem. Erat autem tunc similitudo hominis etiam in corporibus nostris. Hinc etenim per Paulum dicitur: Nostra conuersatio in caelis est: unde etiam saluatorem expectamus dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae, conformaturum corpori claritatis suae. Erunt ergo tunc electorum corpora claritatis dominici corporis configurata: quae etsi aequalitate gloriae eius non habent per naturam, similitudinem tamen configurationis eius habebunt per gratiam. Quia itaque similitudo uita eius nunc in moribus trahit electorum, & in resurrectione sequitur similitudo aeternitatis in mente, quoniam uidebimus eum sicuti est. Et quia similitudinem quoque illius etiam corpora nostra percipient in configuratione, dicatur recte de sanctis animalibus: Similitudo hominis in eis. Hae nos in expositionis exordio praebasse sufficiat, ut loquendi uirtus silentio referta, ad indaganda mysteria quae sequuntur robustior exurgat. Certi etenim sumus, quia ipsum de quo loquimur, habemus ad iutorem: Qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Exod. 3

Iacobi 1

Philip. 3

Homilia tertia.

Quatuor facies uni, & quatuor pennae uni. Et pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis uituli, & scintillae quasi aspectus aeris candentis. Et manus hominis sub pedibus eorum in quatuor partibus, & facies & pennas per quatuor partes habebant, iunctaeque erant pennae eorum alterius ad alterum. Non reuertebantur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiabatur. Sancta quatuor animalia, quae prophetiae spiritus futura praevidebat, subtili narratione describuntur cum dicitur: Quatuor facies uni, & quatuor pennae uni. Quid per faciem nisi notitia, & quid per pennas nisi uolatus exprimitur? Per faciem quippe unusquisque cognoscitur. Per pennam uero in altum auium corpora subleuantur. Facies itaque ad fidem pertinet, penna ad contemplationem. per fidem namque ab omnipotenti deo cognoscimur, sicut ipse de suis ouibus dicit: Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meae. Qui rursus ait: Ego scio quos elegerim. Per contemplationem uero quae super nosmetipsos tollimur, quasi in aere leuamur. Quatuor ergo facies uni sunt, quia si requiras quid Matthaeus de incarnatione domini sentiat: hoc nimirum sentit quod Marcus, Lucas, & Ioannes. Si quaeras quid Ioannes sentiat: hoc proculdubio quod Lucas, Marcus, & Matthaeus. Si quaeras quid Lucas, hoc quod Ioannes, Matthaeus, & Marcus sentit. Quatuor ergo facies uni sunt, quia notitia fidei qua cognoscuntur a deo, ipsa est in uno quae est simul in quatuor. Quicquid enim in uno inuenieris, hoc in omnibus simul quatuor cognosces. Et quatuor pennae uni, quia dei omnipotentis filium dominum nostrum Iesum Christum simul omnes concorditer praedicant, & ad diuinitatem eius mentis oculos leuantes, penna contemplationis uolant. Euangelistarum ergo facies ad humanitatem domini pertinet, penna ad diuinitatem, quia in eo quem corporeum aspiciunt, quasi facies intendunt. Sed dum hunc esse incircumscriptum atque incorporeum ex diuinitate annunciant, per contemplationis pennam quasi in aere leuatur. Quia itaque una est fides incarnationis eius in omnibus, & par contemplatio diuinitatis eius in singulis, recte nunc dicitur: Quatuor facies uni, & quatuor pennae uni. Sed quae uirtus esset, si fidem atque contemplationem domini habentes praedicatorum illius, sancta opera non haberent? Sequitur: Et pedes eorum pedes recti. Quid per pedes, nisi gressus actuum designantur? Quatuor ergo animalium pedes recti esse describuntur, quia sanctorum Euangelistarum atque omnium perfectorum opera ad sequendam iniquitatem non sunt re-torta. Hi autem pedes rectos non habent, qui ad mala mundi quae reliquerunt reflectuntur. De quibus scriptum est: Canis reuersus ad suum uomitum: & sus lora in uolubro luti. Dolebat de quibusdam doctor egregius quod pedum rectitudinem retrorsum retorsissent, quibus per increpationem dicebat: Quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa: quibus denouo seruire uultis? Dies obseruatis, & menses & tempora & annos, timeo uos ne forte sine causa laborauerim in uobis. Qui alios admonet dicens: Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus uestris. Uero in eisdem sanctis praedicatoribus uita grauitas, fortitudo atque discretio monstraret, recte subiungitur: Planta pedis eorum quasi planta pedis uituli. Quia enim praedicatores sancti bouum nomine designantur: docet Paulus Apostolus legis testimonium expo-

tuor pennae uni. Quid per faciem nisi notitia, & quid per pennas nisi uolatus exprimitur? Per faciem quippe unusquisque cognoscitur. Per pennam uero in altum auium corpora subleuantur. Facies itaque ad fidem pertinet, penna ad contemplationem. per fidem namque ab omnipotenti deo cognoscimur, sicut ipse de suis ouibus dicit: Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meae. Qui rursus ait: Ego scio quos elegerim. Per contemplationem uero quae super nosmetipsos tollimur, quasi in aere leuamur. Quatuor ergo facies uni sunt, quia si requiras quid Matthaeus de incarnatione domini sentiat: hoc nimirum sentit quod Marcus, Lucas, & Ioannes. Si quaeras quid Ioannes sentiat: hoc proculdubio quod Lucas, Marcus, & Matthaeus. Si quaeras quid Lucas, hoc quod Ioannes, Matthaeus, & Marcus sentit. Quatuor ergo facies uni sunt, quia notitia fidei qua cognoscuntur a deo, ipsa est in uno quae est simul in quatuor. Quicquid enim in uno inuenieris, hoc in omnibus simul quatuor cognosces. Et quatuor pennae uni, quia dei omnipotentis filium dominum nostrum Iesum Christum simul omnes concorditer praedicant, & ad diuinitatem eius mentis oculos leuantes, penna contemplationis uolant. Euangelistarum ergo facies ad humanitatem domini pertinet, penna ad diuinitatem, quia in eo quem corporeum aspiciunt, quasi facies intendunt. Sed dum hunc esse incircumscriptum atque incorporeum ex diuinitate annunciant, per contemplationis pennam quasi in aere leuatur. Quia itaque una est fides incarnationis eius in omnibus, & par contemplatio diuinitatis eius in singulis, recte nunc dicitur: Quatuor facies uni, & quatuor pennae uni. Sed quae uirtus esset, si fidem atque contemplationem domini habentes praedicatorum illius, sancta opera non haberent? Sequitur: Et pedes eorum pedes recti. Quid per pedes, nisi gressus actuum designantur? Quatuor ergo animalium pedes recti esse describuntur, quia sanctorum Euangelistarum atque omnium perfectorum opera ad sequendam iniquitatem non sunt re-torta. Hi autem pedes rectos non habent, qui ad mala mundi quae reliquerunt reflectuntur. De quibus scriptum est: Canis reuersus ad suum uomitum: & sus lora in uolubro luti. Dolebat de quibusdam doctor egregius quod pedum rectitudinem retrorsum retorsissent, quibus per increpationem dicebat: Quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa: quibus denouo seruire uultis? Dies obseruatis, & menses & tempora & annos, timeo uos ne forte sine causa laborauerim in uobis. Qui alios admonet dicens: Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus uestris. Uero in eisdem sanctis praedicatoribus uita grauitas, fortitudo atque discretio monstraret, recte subiungitur: Planta pedis eorum quasi planta pedis uituli. Quia enim praedicatores sancti bouum nomine designantur: docet Paulus Apostolus legis testimonium expo-

Ioan. 10

Ioan. 13

2. Pet. 2

Gal. 4

Greg. to. 2

d 3

nens

nens: Non obturabis os boui trituranti. In sanctis ergo prædicatoribus planta pedis est uirtuti, scilicet mature incedens, & fortis, & diuisa: quia unusquisque prædicator & uenerationem habet in maturitate, & fortitudinem in opere, & diuisionem unguis in discretione. Non enim facile prædicatio eius accipitur, si leuis in moribus esse uideatur. Et nulla erit maturitatis ostensio, si contra aduersa omnia non adfuerit operis fortitudo. Virtutis autem meritum ipsa fortitudo operis amittit, si discretio in intellectu non fuerit. Ecce enim sacram scripturam legimus, si omnia ad litteram sentimus uirtutem discretionis amisimus, si omnia ad spiritalem allegoriam ducimus, similiter indiscretionis stultitia ligamur. Legunt enim sacra eloquia prædicatores sancti, & aliquando in historia litteram suscipiunt, aliquando uero per significationem litteræ spiritum requirunt. Et modo bona facta patrum præcedentium, sicut iuxta litteram inueniunt, imitantur: modo quædam quæ iuxta historiam imitanda non sunt, spiritualiter intelligunt, & ad profectum tendunt. Quid ergo aliud prædicatores sancti in suo opere, nisi in pede unguis findunt? De quibus adhuc apte subdit: Et scintillæ quasi aspectus æris candentis. Æris metallum ualde sonorū est. Et recte uoces prædicantiū æri comparatur, quia In omnem terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ uerba eorum. Bene autem æs candens dicitur, quia uita prædicantium sonat & ardet. Ardet enim desiderio, sonat uerbo. Æs ergo candens, est prædicatio accensa. Sed de candente are scintille procedunt: quia de eorum exhortationibus uerba flammantia ad aures audientium procedunt. Recte autem prædicatorū uerba scintillæ appellatæ sunt, quia eos quos in corde tetigerint, incendunt. Consideradū quoque est quod scintillæ subtiles sunt ualde & tenues: quia cum prædicatores sancti de celesti patria loquuntur, non tantum ualent aperire uerbo, quantum possunt ardere desiderio. Et ex eorum lingua quasi quædam ad nos scintillæ ueniunt: quia de celesti patria in eorum uoce uix tenuè aliquid cognoscitur, quod tamen ab eis non tenuiter crematur. Neque enim celestem gloriam aut tantam uidere sufficiunt, quanta est, aut tantum loqui præuolent, quantum uident. Candens ergo æs scintillas proijcit, quando uix tenuiter prædicator loqui sufficit hoc unde ipse fortiter ignescit. Diuina autem pietate agitur, ut ex ipsis scintillis tenuissimis audientis animus inflammetur: quia sunt quidam qui dum parua audiunt, maiore desiderio replent. Et inde perfecte in dei amore ardent, unde uix tenuissimas uerborum scintillas acceperunt. Verbum quippe prædicationis, semen in corde audientis est. Et auditor bonus inde profert postmodum magnam messem scientiæ, unde parum prius acceperat semen lingue. Cui rei bene concinit factum in uidua ab Heliseo propheta miraculum, quæ ne duos filios auferente creditore amitteret, propheta dictis obediuit, & ex eo quod parum olei habebat, per uasa uacua effudit: quæ cuncta post usque ad summum repleta sunt, & ex eorū repletionem mulier a creditoris sui de-

Psal. 18

4. Reg. 4

bito est soluta. Quæ uidelicet mulier, quam aliam nisi sanctam ecclesiam signat, duorum populorum, id est, Iudaici & Gentilis, quasi duorum filiorum matrem: Quæ prius ex peruerso opere per callidi spiritus persuasionem quasi quendam peccati nummum a creditore acceperat, & duos quos in fide genuit, amittere filios timebat. Sed propheta uerbis, id est, scripturæ sacræ præceptis obediens, ex paruo quod habebat olei, uasa uacua infudit: quia dum ab unius ore doctoris paruū quid de amore diuinitatis multorum uacua mentes audiunt, exuberante gratia unguento diuini amoris usque ad summum replentur. Et iam multorum nunc corda quæ prius fuerat uacua uascula, unguento spiritus plena sunt, quæ ex paucitate olei solimmodo infusa uidebant. Quod dum alijs atque alijs datur, & ab auditoribus fides accipitur, Sareptana mulier, uidelicet sancta Ecclesia, sub creditoris sui iam debito non tenetur. Sequitur: Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus. Possunt hoc in loco quatuor partes mundi accipi, scilicet Oriens, Occidens, Meridies, & Septentrio, quia sanctorum prædicatio auctore deo in cunctis mundi partibus est egressa. Possimus etiam per quatuor partes principales quatuor uirtutes accipere, ex quibus reliquæ uirtutes oriuntur, uidelicet prudentiam, fortitudinem, iustitiam, atque temperantiam. Quas nimirum uirtutes tunc ueraciter accipimus, cum earum ordinem custodimus. Prima quippe prudentia, secunda fortitudo, tertia iustitia, quarta temperantia est. Quid enim prodesse potest prudentia si fortitudo desit? Scire etenim cuiquam quod non potest facere, poena magis quam uirtus est. Sed qui prudenter intelligit quod agat, & fortiter agit quod intellexerit, iam proculdubio iustus est: sed eius iustitia temperantia sequi debet, quia plerumque iustitia, si modum non habet, in crudelitatem cadit. Ipsa ergo iustitia uerè iustitia est, quæ se temperantia freno moderatur, ut in zelo quo quisque feruet, sit etiam temperans: ne si plus ferueat, perdat iustitiam, cuius seruare moderamina ignorat. Duæ autem sunt sanctorum prædicatorum uitæ: actiua scilicet, & contemplatiua. Sed actiua prior est tempore quam contemplatiua, quia ex bono opere tenditur ad contemplationem. Contemplatiua autem maior est merito quam actiua, quia hæc in usu presentis operis laborat, illa uero sapore intimo uenturam iam requiem degustat. Quid itaque per manus nisi actiua uita, & quid per pennas nisi contemplatiua uita signatur? Manus ergo hominis sub pennis eorum est, id est, uirtus operis sub uolatu contemplationis. Quod bene in Euangelio duæ illæ mulieres designant: Martha scilicet & Maria. Martha etenim satagebat circa frequens ministerium: Maria autem sedebat ad pedes domini, & uerba eius audiebat. Erat ergo una intenta operi, altera contemplationi. Vna actiua seruiebat per exterius ministerium, altera contemplatiue per suspensionem cordis in uerbum. Et quamuis actiua bona sit, melior tamen est contemplatiua, quia ista cum mortali uita deficit, illa uero in immortalis uita plenius

Luc. 10

plenius excrescit. Vnde dicitur: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Quia igitur actiua minor est merito quam contemplatiua, recte nunc dicitur: Manus hominis sub pennis eorum. Nam etsi per actiuam boni aliquid agimus, ad celestem tamen desiderium per contemplatiuam uolamus. Vnde & apud Moysen actiua seruitus, contemplatiua autem libertas uocatur. Et cum utraqque uita ex dono sit gratiæ, quoad tam en inter proximos uiuimus, una nobis in necessitate est, altera in uoluntate. Illa ergo in necessitate, altera in uoluntate, nisi prius bene operetur. Sine contemplatiua ergo uita intrare possunt ad celestem patriam, qui bona quæ possunt operari non negligunt. Sine actiua autem intrare non possunt, si negligunt bona operari quæ possunt. Illa in seruitute, ista in libertate. Hinc est enim quod ad Moysen dicitur: Si emeris seruum Hebræum, sex annis seruiet tibi, in septimo egredietur liber gratis. Cum quali ueste intrauerit, cum tali exeat. Si habens uxorem, & uxorem egredietur simul. Sin autem dederit illi dominus uxorem, & pepererit filios & filias, mulier & liberi eius erunt domini sui, ipse uero exibat cum uestitu suo. Quod si dixerit seruus, diligo dominum meum, & uxorem ac liberos, non egrediar liber, offerat eum dominus dijs, & applicabitur ad ostium & postes, perforabitque aurem eius subula, & erit ei seruus in seculum. Paulo latius testimonium de dimus, ut distinctionem seruitutis atque libertatis in utraqque uita mostremus. Sed onerosum esse non debet, si hoc exponendo exequimur, unde ista quæ diximus affirmemus. Hebræus enim transiens in interpretatur. Et seruus Hebræus emittitur, quando unusquisque qui iam ab hoc seculo mente transit, seruitio omnipotentis domini subditur. Ille etenim uerè deo seruire appetit, qui ab hoc seculo mente transire didicerit. Sic Moyses transiuit, ut uideret uisum. Sic Dauid cum uideret impiū exaltatum & eleuatum super cedros Libani, transiuit & ecce non erat. Quia iniquorum potestas esse magnum aliquid fortasse credimus, nisi ad permanentem seculum mente transeamus. Seruus uero Hebræus emptus sex annis seruire præcipitur, ita ut in septimo liber exeat gratis. Quid enim per se narium numerum, nisi actiua uitæ perfectio designatur: Quid per septenarium nisi contemplatiua exprimitur? Sex ergo annis seruit, & septimo egredietur liber, qui per actiuam uitam quam perfecte exhibuerit, ad contemplatiuam uitam libertatem transit. Et notandum quod gratis liber egreditur, quia hi postquam omnia fecerint, dicunt se inutiles seruos. Eis proculdubio sicut ipsa actiua fuit ex munere, ita erit ex gratia etiam contemplatiua. Cum quali ueste intrauerit, cum tali exeat: quia omnino necesse est ut unusquisque nostrum in hoc quod incipit serueuerit, atque usque ad finem operis in ea quam inchoauit intentione perduret. Ille quippe ad contemplatiuam transit, qui in actiua uita intentio nis suæ ueste ad deteriora non mutauerit. Et sunt nonnulli qui priusquam omnipotentis dei seruitio

Exod. 21

Psal. 66

in sancta conuersatione societur, iam bona operari diligunt. Sunt uero alij qui bona opera postquam ad seruitium omnipotentis dei uenerint, discunt. Qui ergo operationem bonam & priusquam ad dei seruitium ueniret habere studuit, Hebræus seruus cum uxore emptus est. Et plerumque is qui talis est, potest ad contemplatiuam uitam transire, & tamen actiuam non deserere. Vnde & illic subdit: Si habes uxorem, & uxor egredietur simul. Cum eo enim ad libertatem & uxor egredietur, quando is qui ad contemplationem peruenit etiam foris actionem boni operis, qua prodesse possit alijs, non relinquit. Sin autem dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios & filias, mulier & liberi eius erunt domini sui, ipse uero exibat cum uestitu suo. Seruo empto dominus dat uxorem, cum prædicator quisque eum quem iuri omnipotentis demancipauerit, bonæ actioni coniungit. Nam & prædicatores domini uocantur, sicut Heliseo propheta de prædicatore suo dicitur: Scis quod dominus filios et filias parit, quando bona actio fortes uel teneros fructus generat, sed mulier quæ a domino data est, eidem domino cum filijs remanet, ipse uero seruus exit cum uestitu suo, quia bona actio uel eiusdem bonæ actionis fructus prædicatoris mercede de reputatur. Ipse uero in desiderio sui intentione perdurans, per supernam gratiam ad contemplationem liber egredietur. Quod si dixerit seruus, diligo dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber. Seruus dominum suum diligit, quando prædicatoris uerba sollicita mente custodit. Vxor quoque amans & liberos, liber egrediret, quando actiuam uitam eiusque fructus diligens, transire ad contemplatiuam non uult, quia bona se opera habere in ministerij sui seruitute considerans, ad libertatis quietem recusat recedere. Sed offerat eum dominus dijs, et applicetur ad ostium & postes, & perforet aurem eius subula, ut sit ei seruus in seculum. Is enim qui in actiua disposuit uita perdurare, a domino dijs offert, quando ad prædicatore suo antiquorum patrum dictis imbuatur, qui nobis in uia omnipotentis domini sacerdotes fuerunt. Atque ad ostium & postes tabernaculi ducitur, ut de ingressu celestis habitaculi altius aliquid audiat, & tremidi iudicij diem subtiliter agnoscat, ne per bona opera quæ facit, placere hominibus appetat. Sicque auris eius subula perforatur, dum mens illius timoris dei subtilitate percutitur: ut uerbi acumine transfixa, per omne quod agit, nouerit ingressum regni semper attingere, & quasi ab ostio & poste tabernaculi perforatam aurem portare, qui erit seruus in seculo, ut esse post seculum liber possit. In seculo etenim seruus est qui per actiuam uitam hominibus seruire disposuit, ut post præsens seculum ad libertatem uerum ualeat peruenire. De qua per Paulum dicitur: Quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum dei. Tunc etenim in nobis uera libertas erit, cum ad gloriam filiorum dei adoptio nostra peruenit. Nunc uero non solum actiua

4. Reg. 4

Rom. 8

uita in seruitute est, sed ipsa quoque contemplatio qua super nos rapimur, libertatem mentis adhuc perfecte non obtinet, sed imitatur, quia illa quies intima in enigmate uidetur. Ipsa tamen in quanta libet sit contemplationis angustia, actiua uita iam ualde est latior atque sublimior, que ad quandam mentis libertatem transit, temporalia non cogitans, sed eterna. Quia itaque contemplatiua uita ad superiora euolat, & actiua uitae superest quadam, ut ita dicam, dignitate securitatis suae, apte nunc dicitur:

Et manus hominis sub pennis eorum.] Sin uero hoc in loco homo redemptor noster accipit, manus hominis sub pennis eorum est, quia nisi dominus homo fieret, qui mentes praedicantium ad coelestia subleuasset, illa quae apparent animalia, non uolarent. Nec immerito manus hominis esse sub pennis dicitur, quia de eodem redemptore nostro scriptum est: Qui cum sit splendor gloriae & figura substantiae eius, portansque omnia. Eius ergo manus corda nostra portat, eius manus in contemplatione nos subleuat. Nisi enim, ut dictum est, omnipotens uerbum propter homines homo fieret, humana corda ad contemplandam uerbi excellentiam non uolarent. Inde ergo excelsae factae sunt hominum mentes, unde inter homines apparuit humilis deus. Dicat itaque de sanctis animalibus: Et manus hominis sub penis eorum.] De quibus adhuc subditur: Et facies & penas per quatuor partes habebat, iunctaeque erant pennae eorum alterius ad alterum per quatuor partes.] Facies & pennas habent, quia in cunctis mundi regionibus praedicantes demonstrant quicquid de humanitate, quicquid de diuinitate nostri redemptoris sentiunt. Quia dum incarnatum deum ubique praedicant, in quatuor mundi partibus faciem demonstrant. Dumque eum esse unum cum patre & spiritu sancto annuntiat, ubique penna contemplationis uolant. Quorum pennae iunctae sunt alterius ad alterum, quia omnis eorum uirtus, omnisque sapientia qua ceteros homines contemplationis suae uolatu transcendunt, uicissim sibi in pace atque unanimitate coniungunt. Vnde scriptum est: Quae desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica. Vnde & eiusdem suus praedicatoribus ueritas dicit: Habete in uobis pacem, et pacem habete inter uos. Penna ergo animalium alterius ad alterum iungitur, quia sanctorum praedicatorum uirtus atque sapientia uicissim sibi in charitatis atque concordiae pace sociatur. Penna autem alterius ab altero diuisa esset, si in hoc quod unusquisque in sapientia euolat, habere pacem cum altero recusaret. Sequitur: Non reuertebantur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiiebatur.] Pennata animalia, uidelicet praedicatores sancti, cum incedunt, minime reuertuntur, quia sic a terrenis actibus ad spiritalia pertransiunt, ut ad ea quae reliquerunt, ulterius nullatenus reflectantur. Quasi enim per quandam uiam eis incedere, est mente ire semper ad meliora. Quo contra de reprobis dicitur, quia reuersi sunt corde in Aegyptum. Per semetipsam ueritas dicit: Nemo mittens manum in aratrum & aspiciens retrò, aptus est regno dei. Manum

Heb. 1

Iacob. 3

Mat. 9

Luc. 9

quippe in aratrum mittere, est quasi per quendam compunctionis uomerem ad proferendos fructus terram sui cordis aperire. Sed retrò post aratrum aspiciunt, qui post exordia boni operis ad mala reuertuntur quae reliquit. Quod quia electis dei minime contingit, recte nunc per prophetam dicitur: Non reuertebantur cum incederent.] Qui cur non reuertantur, indicat cum subiungit: Unumquodque ante faciem suam gradiiebatur.] Ante nos enim eterna sunt, post nos temporalia: quia & illa pergentes inuenimus, & ista recedentes quasi post dorsum relinquimus. Vnde & magnam illud pennatum animal dicitur, quod usque ad caeli terrena secreta uolauerat. Vnum uero quae retrò sunt oblitus, in ea quae sunt

Phil. 3

ante extendens me, sequor ad palmam superne uocationis. In anteriora etiam extretus, eorum quae retrò sunt oblitus fuerat, quia temporalia despiciens, sola quae sunt aeterna quae rebus. Ante faciem ergo suam gradiuntur sancta animalia, quia & ea quae reliquerunt, nullo iam appetitu respiciunt, & in aeternis que appetunt, sub contemplationis suae oculos boni operis pedem ponunt. Quisquis itaque iam ante faciem suam ambulare decreuerit, magna ei consideratione persandum est quod aliter retrò respiciat ex opere, atque aliter ex cogitatione. Sunt etiam quidam qui magna de liberant, & peccatorum suorum conspectu, multa ex his que possident, egenis distribuere pertractant, ut culpas suas ante dei oculos misericordiae uisceribus redimant. Iamque haec operari inchoant, & plerumque cum operantur, paupertatis timor eorum animam concutit, atque timetes ne egeant, erga egenos tenaces sunt, seque ab ea qua coeperant bona operatione suspendunt. Hi nimirum incedentes reuersi sunt, quia ante faciem suam ambulare noluerunt. Contra quos recte per Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo aestate, et non dabitur ei. Qui enim nunc propter pauorem mentis atque torporem bene operari negligit, cum sollicitudine in iudicio uelut in aestate claruerit, medicat uitam, sed non accipit, quia propter illam bona operari contempsit. Alius despectus carnis desiderijs cuncta relinquere, & omnipotentis dei se subdere seruitio pertractat, seque ipsum restringere sub continentiae & castitatis freno deliberat: sed cum cecidisse alios etiam post castitatem conspiciat, hoc ipsum facere quod deliberat pertimescit. Fitque ut retrò per cogitationem redeat, qui ad anteriora respiciens, iam mentis gressibus ad alta ibat. De quo bene per Salomonem dicitur: Qui obseruat uentum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metet. Venti quippe nomine, malignus spiritus, qui mentem tentationibus impellit, nubis uero appellatione peccator exprimitur, qui tentationis impulsione commouetur. Qui ergo attendit uentum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metit: quia is qui tentationes maligni spiritus metuens, & iniquorum lapsum conspiciens semetipsum desperat, neque nunc exercetur in bono semine operis, neque post reficiat de munere iustae retributionis. Sunt uero nonnulli qui bona quidem que nouerunt operantur, atque haec operantes meliora deliberant,

Pro. 20

Ecc. 11

fed

sed retractantes meliora quae deliberant immutat, & quidem bona agunt quae coeperant, sed a melioribus quae deliberauerant succumbunt. Hi nimirum ante humana iudicia stare uidentur in opere, sed ante omnipotentis dei oculos ceciderunt in de liberatione. Vnde fit plerumque ut bonum opus eorum minus deo placeat, quia cum pauore mentis in meliori gradu deliberationis inconstanter ponit, hos ipsa cogitationis inconstantia accusat. Sed quia perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam uel in opere, uel in cogitatione delabantur, quantum quotidie proficiant, incessanter pensant, recte de his dicitur:

Isa. 5

Non reuertebantur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiiebatur.] Inter haec igitur considerare libet nos ad ista tractanda, qui sumus, unde uenimus, & usque ad quem sacri eloquii mysteria perscrutanda subleuamur. Certè in anti quis parietibus nostris cultores idolorum fuimus, sed ecce per spiritum gratiae, uerba iam coelestia rimamur. Vnde hoc nobis: Sed impleuit hoc redemptor humani generis quod per prophetam dixit: Et deserta in ubertatem uersa aduenae comedent. Haec quippe prophetarum dicta deserta apud ludaeos fuerunt, quia per intellectum mysticum ea excolere inquirere noluerunt. Nobis autem in ubertate uersa sunt, quia & iuxta historiam uisionis dicta largiente deo mentis nostrae spiritaliter sapunt, & iam aduenae comedimus, quae ciues legis manducare noluerunt. Sint gratiae unigenito, sit laus aeternae sapientiae, qui uiuit & regnat, &c.

Homilia quarta.

Imilitudo autem uultus eorum facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor, facies autem bouis a sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilae desuper ipsorum quatuor, & facies eorum & pennae eorum extentae desuper. Dug pennae singulorum iungebantur, & duae tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat.

Per sanctum prophetiae spiritum pennata animalia subtiliter describuntur, ut per haec Euangelistarum significari personas ipsa nobis subtilitas discretionis aperiat, nihilque sermo dei nostro intellectu dubietatis relinquat. Ecce enim dicitur: Similitudo autem uultus eorum, facies hominis, & facies leonis a dextris ipsorum quatuor. Facies autem bouis a sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilae desuper ipsorum quatuor.] quod enim quatuor haec pennata animalia sanctos quatuor Euangelistas designent, ipsa uniuersumque libri Euangelici exordia testatur. Nam quia ab humana generatione coepit, iure per hominem Matheus: quia per clamorem in deserto, recte designatur per leo

ne Marcus. Quia a sacrificio exorsus est, bene per uultum Lucas. Quia uero a diuinitate uerbi coepit, dignè per aquilam significat Ioannes, qui dicit: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Dum in ipsa diuinitate substantia intendit, quasi more aquilae oculos in solè fixit. Sed quia electi omnes membra sunt redemptoris nostri, ipse autem redemptor noster caput est omnium electorum, per hoc quod membra eius figurata sunt, nihil obstat si etiam in his omnibus & ipse signetur. Ipse enim unigenitus dei filius ueraciter factus est homo, ipse in sacrificio nostrae redemptionis dignatus est mori ut uirtulus, ipse per uirtutem suae fortitudinis surrexit ut leo. Leo etiam apertis oculis dormire perhibet, quia in ipsa morte in qua ex humanitate redemptor noster dormire potuit, ex diuinitate sua immortalis permanendo uigilauit. Ipse etiam post resurrectionem suam ascendens ad caelos, in superioribus est eleuatus ut aquila. Totum ergo simul nobis est, quia & nascendo homo, & moriendo uirtulus, & resurgendo leo, & ad caelos ascendendo aquila factus est. Sed quia per haec animalia Euangelistas quatuor, & sub eorum specie simul perfectos omnes iam superius significari diximus, restat ut quomodo unusquisque electorum istis animalium uisionibus exprimat, ostendamus. Omnis etenim electus atque in uia dei perfectus, & homo, & uirtulus, & leo simul & aquila est. Homo enim rationalis est animal. Uirtulus autem in sacrificio mactari solet. Leo uero fortis est bestia, sicut scriptum est: Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Aquila ad sublimia euolat, & irreuerberatis oculis solis radios intendit. Omnis itaque qui in ratione perfectus est, homo est. Et quoniam semetipsum ab huius mundi uoluptate mortificat, uirtulus est. Quia uero ipsa sua spontanea mortificatione contra aduersa omnia fortitudinem securitatis habet, unde scriptum est: Iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit, leo est. Quia uero sublimiter contemplatur ea quae coelestia atque terrena sunt, aquila est. Igitur quoniam iustus quisque per rationem homo, per sacrificium mortificationis suae uirtulus, per fortitudinem securitatis leo, per contemplationem uero efficit aquila, recte per haec sancta animalia signari unusquisque perfectus potest. Quod idcirco dicimus, ut ea quae de quatuor animalibus dicta sunt, pertinere quoque etiam ad perfectorum singulos demonstremus. Sed magna nobis de eisdem Euangelistis & sanctis praedicatoribus quaestio oritur, cur homo & leo a dextris ipsorum quatuor, uirtulus uero a sinistris ipsorum quatuor esse perhibetur. Neque enim sine mira ratione est, cur duo illa a dextris, & unum hoc esse a sinistris dicitur. Et rursum quaerendum, cur aquila non a dextris uel sinistris, sed desuper ipsorum quatuor esse memoratur. Duas itaque nobis quaestiones obiecimur, quas oportet ut apertente domino dissoluamus. Homo igitur & leo a dextris, uirtulus uero a sinistris esse perhibet. A dextris etenim laeta, a sinistris uero tristitia habemus. Vnde &

Ioan. 1

2. Tim. 3

Pro. 30

Pro. 29

sinistrum

sinistrum nobis esse dicimus hoc quod aduersum esse deputamus. Et sicut praefati sumus, per hominem incarnatio, per uultum passio, per leonem uero authoris nostri resurrectio designatur. De incarnatione autem unigeniti filij, qua redempti sumus, omnes electi laetati sunt, de morte uero illius, ipsi electorum primi sancti Apostoli contristati, qui iterum de eius resurrectione gauisi sunt. Quia eius & natiuitas & resurrectio laetitiam discipulis praebuit, quos eius passio contristauit, homo et leo a dextris, uultus uero a sinistris eius fuisse describitur. Ipsi namque Euangelistae sancti de eius humanitate gauisi sunt, de eius resurrectione confirmati, qui de eius passione fuerant contristati. Homo ergo & leo eis a dextris est, quia redemptoris nostri eos incarnatio uiuificauit, resurrectio confirmauit. Sed uultus a sinistris, quia mors illius eos ad momentum temporis in infidelitate prostrauit. Iure autem locus aquilae non iuxta, sed desuper esse describitur, quia siue per hoc quod eius ascensionem signat, seu quia uerbum patris dei apud patrem esse denunciat, super Euangelistas ceteros uirtute contemplationis excreuit, cum quibus & simul de eius deitate loquitur, hanc tamen omnibus subtilius contemplatur. Sed si aquila cum tribus alijs adiuncta, quatuor animalia esse memoratur, mirum quomodo desuper ipsorum quatuor esse describitur, nisi quia Ioannes per hoc quod in principio uerbum uidit, etiam super semetipsum transiit. Nam nisi & se transisset, uerbum in principio non uidisset. Qui ergo et semetipsum transgressus est, non iam solummodo super tria, sed adiuncto et se, super quatuor fuit. Sequitur: Et facies eorum & pennae eorum extentae desuper. Facies & pennae extentae desuper describuntur, quia omnis intentio, omnisque contemplatio sanctorum super se tendit, ut illud possit adipisci quod in caelestibus appetit. Siue enim bono operi, siue uero in uigilantia contemplationi, tunc ueraciter hoc quod agit bonum est, quando ei concupiscit a quo est. Nam qui bona agere uideatur, & per haec non deo sed hominibus placere desiderat, intentionis suae faciem deorsum praemit. Et qui idcirco in sacro eloquio ea, quae diuinitatis sunt contemplatur, ut per hoc quod intelligit occupari ad quaestiones possit, quia non dulcedine quaesitae beatitudinis satiari appetit, sed doctus uideri, iste nimirum intellectus sui pennas desuper non extendit, sed quoniam sensus sui uigilantiam in terreno appetitu occupat, penas quas subleuare in altum, & quibus subleuari ipse potuit, in imis deponit. Qua in re pensandum est ut omne bonum quod agit, per intentionem semper ad caelestia leuet. Qui enim per bona quae facit, terrenam gloriam concupiscit, penas suas & faciem suam deorsum deprimat. Hinc enim per prophetam de quibusdam dicitur: *Victimas in profundum deferebat. Quid enim sunt lacrymae orationis, nisi uictimae oblationis nostrae? sicut scriptum est: Sacrificium deo spiritus contribulatus. Et sunt nonnulli qui idcirco se in prece laementis afficiunt, ut aut terrena comoda acquirant, aut hominibus sancti esse uideantur. Quid isti, nisi*

Osae 5
Psal. 50

uictimas in profundum deferunt: Qui per hoc quod in imo sunt quae requirunt, orationis suae sacrificium deorsum deponunt. Electi autem quia & in bono opere omnipotenti deo placere appetunt, & per contemplationis gratiam, aeternam iam beatitudinem degustare concupiscunt, facies & penas desuper extendunt. Sequitur: Duae pennae singulorum iungebantur, & duae tegebant corpora eorum. Dicitur fuerat: Et facies & pennae eorum extentae desuper, atque mox subiunctum est hoc quod protulimus, quia duae pennae singulorum iungebantur. Vbi aperte intelligitur quia extendebatur desuper & iungebatur, duae uero tegebant corpora eorum. Quid autem pennae animalium, nisi aliquid minatur? Qua in re nobis diligenti perscrutatione querendum est, quae sint quatuor pennae sanctorum, ex quibus duae superius extensa iunguntur, duae uero eorum corpora contegunt. Si uigilanter aspiciamus, quatuor esse uirtutes inuenimus, quae a terrenis actibus omnino penatum animal leuant, in futuris uidelicet amor & spes, de praeteritis autem timor & poenitentia. Pennae ergo sibi inueniuntur superius extenduntur, quia sanctorum mentem amor & spes ad aeterna subleuant. Quae autem quoque coniunctae nominantur, quia electi proculdubio & amant caelestia quae sperant, & sperant quae amant. Duae uero corpora contegunt, quia timor & poenitentia ab omnipotentis dei oculis eorum mala praeterita abscondunt. Duae itaque, ut dictum est, pennae iunguntur sursum, quando amor et spes electorum corda ad superiora eleuant, ad caelestia suspendunt. Duae autem pennae tegunt corpora, quando eorum mala praeterita a conspectu aeterni iudicis timor & poenitentia abscondunt. In eo enim quod se peccasse meminuerunt, quia pertimescunt & desunt, quid aliud quam corpus cooperiunt? Qui facta carnalia per superducta bona opera a districto examine abscondunt. Scriptum quippe est: Beati quorum remissae sunt iniquitates, & quorum reuera sunt peccata. Peccata enim tegimus, cum bona facta malis actibus superponimus. Omne enim quod operis, inferius ponitur, et hoc unde operis, desuper ducitur. Quando ergo abdicamus mala quae fecimus, et eligimus bona quae faciamus, quasi tegimus ei rei superducimus quam erubescimus uidere. Quamlibet enim sancti uiri in hac adhuc uita sint, habent tamen quod ante dei oculos operire debeant, quia omnino est impossibile ut aut in opere, aut in locutione, aut in cogitatione nunquam delinquant. Unde & B. Iob qui perfecta quidem hominibus dixerat, dei tamen uocem audies, seque ipsum de ipsa sua perfecta locutione reprehendens, dicebat: Manum meam ponam super os meum. In manu quippe operatio, in ore locutio est. Manu ergo super os ponere, est peccata locutionis per uirtute boni operis tegere. Libet fratres charissimi ad huius rei testimonium magistrum gentium uocare, qualiter sanctum illud animal alis quatuor innatur aspiceret, ex quibus duabus ad superiora euolat, duabus uero pennis corpus contegit, quia praeterita quae egerat, abscondit. Videamus igitur quantus hunc amor ad caelestia eleuet: Mihi

Psal. 31
Tob 30

hi uiuere Christus est, & mori lucrum. Cognoscamus quanta spe ad superiora tollitur: Nostra conuersatio in caelis est, unde etiam saluatorem expectamus Iesum Christum dominum nostrum. Videamus si & in tantis uirtutibus positus adhuc timet: Castigo corpus meum, & seruituti subijcio, ne forte cum alijs praedicauerim, ipse reprobus efficiar. Cognoscamus si huc mala fecisse poenitet: Ego minimus Apostolorum sum, qui non sum dignus uocari Apostolus, quia peruenit sum Ecclisiam dei. In cuius uerbis quid aliud quam duritia nostra mentis accusatur? quia ipse plangit quod ante baptismum commiserat, nos uero & post baptismum multa commisimus, & tamen flere recusamus. Quatuor itaque pennae sancta animalia utuntur, quia per amorem & spem ad caelestia euolat, & per timorem & poenitentiam facta in se illicita deplorant. Sed quia dictum est, duae pennae singulorum iungebantur, hoc fortasse intelligitur quod non penas proprias eleuant iungant, sed unius ad alterum pennae coniunctae sunt, ut pennae uidelicet eleuat uicissim sibi in coniunctione concordet. Qua in re quaestio oritur, quia si duae pennae quae eleuantur, amorem & spem, duae uero quae corpora contegunt, timorem & poenitentiam designant: cur duae quae extentae sunt, dicuntur esse coniunctae, & duae quae corpus contegunt, non dicuntur? Sed hac in re facilis largiente domino ratio occurrit, quod sanctorum pennae coniunctae sunt amor & spes: duae uero pennae quae corpora contegunt, sibi metipsis ad alterutrum coniunctae non sunt, timor & poenitentia. Dauid enim pro lapsu carnis timendo & poenitendo affligitur. Petrus casum perfidiae fleuit amare. Paulus in se crudelitatem praeteritae persecutionis plangit. Omnes tamen unam patriam appetunt, ad unum autorem omnium peruenire festinant. Duae ergo singulorum pennae coniunctae sunt, & duae non sunt: quia per amorem & spem unum est quod desiderant, sed per timorem & poenitentiam diuersum est quod deplorant. Sequitur: Et unum quodque eorum coram facie sua ambulabat. Dicitur superius fuerat, unum quodque eorum ante faciem suam gradiebatur, nunc autem dicitur, coram facie sua ambulabat. Ipsa itaque repetita uidetur esse sententia. Sed quia coram in praesenti dicimus, possimus subtilius inquirendo discernere, quod aliud sit ante faciem ambulare, atque aliud in praesenti. Ante faciem quippe ambulare, est anteriora appetere. In praesenti uero ambulare, est sibi metipsis absentem non esse. Omnis etenim iustus qui uitam suam sollicitus aspicit, & diligenter considerat quantum quotidie in bonis crescat, aut fortasse quantum a bonis decrescat, iste quia se ante se ponit, coram se ambulat, quippe qui uigilanter uidet utrum surgat an desinat. Quisquis uero uitae suae custodiam negligit, discutere quae agit, quae loquitur, quae cogitat, aut despicit aut nescit, coram se ipse non ambulat: quia qualis sit in suis moribus uel in actibus, ignorat. Nec sibi metipsis praesens est, qui semetipsum quotidie exquirere atque cognoscere sollicitus non est. Ille autem ueraciter se

Phil. 3
1. Cor. 9
1. Cor. 15

ante se ponit, sibi quae in praesenti est, qui se in suis actibus tanquam alium attendit. Nam sunt multa peccata quae committimus, sed idcirco nobis graua non uidentur, quia priuato nos amore diligentes, clausis nobis oculis in nostra deceptione blandimur. Unde fit plerumque ut & nostra graua leuiter, & proximorum mala leuiter grauius iudicemus. Scriptum quippe est: Erunt homines seipsos amantes. Et scimus quia uehementer claudit oculos cordis amor priuatus. Ex quo fit ut hoc quod nos agimus, & graue esse non existimamus, plerumque agatur a proximo, & nimis nobis detestabile esse uideatur. Sed quare hoc quod in nobis uile esse uidebatur, graue esse uidetur in proximo, nisi quia nec nos sicut proximum, nec proximum sicut nos, si enim nos sicut proximum aspiceremus, nostra reprehensibilia districte uideremus. Et rursum si proximum aspiceremus ut nos, nunquam nobis eius actio appareret intolerabilis, qui saepe fortasse talia egimus, & nil nos proximo intolerabile fuisse putabamus. Hoc male diuisum mentis nostrae iudicium corrigere per legis praecipit Moyses studuit, cum dixit ut iustus deberet esse modicus, & pondus sextarius. Hinc Salomon ait: Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud deum. Scimus quia in negotiatorum duplici pondere, aliud maius, aliud minus est. Nam aliud pondus habent ad quod pensant sibi, & aliud pondus ad quod pensant proximo. Ad dandum pondera leuiora, ad accipiendum uero grauiora praeparat. Omnis itaque homo qui aliter pensat ea quae sunt proximi, & aliter ea quae sua sunt, pondus et pondus habet. Vtrumque ergo abominabile est apud deum, quia si sic proximum ut se diligeret, hunc in bonis sicut se amaret. Et si sic se sicut proximum aspiceret, se in malis sicut proximum iudicaret. Debemus ergo nosmetipsos solliciti sicut alios uide reinosque ipsos, ut dictum est, ante nos ponere, ut pennata animalia incessanter imitantes, ne nesciamus quid agimus, coram facie nostra semper ambulemus. Peruersi autem, sicut paulo ante iam diximus, coram facie sua non ambulant, quia ea quae agunt, nunquam considerant, ad interitum tendunt, in praui actibus exultant. De quibus scriptum est: Qui latantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Sepe uero iustus qui eos conspicit, deslet: sed ipsi phreniticorum more planguntur & ridet. Alij indigentibus de rebus proprijs multa largiuntur, sed cum occasionis tempus inuenerint, indigentes opprimunt, eosque quibus ualuerint rapinis deuantant. Ponunt ante oculos cogitationis suae bona quae faciunt, & non ponunt pessima quae committunt. Hi uidelicet coram facie sua non ambulant, quia si sibi metipsis praesentes essent, cuncta subtiliter, quae agunt uiderent, qualiter bona opera malis actibus perdant agnoscerent. Sicut scriptum est: Et qui mercedem congregauit, misit eas in saculum pertusum. De pertuso quippe sacco aliunde exit quod aliunde mittit, quia indiscretas mentes mercedem quae ex bono opere acquiritur, non aspiciunt quod ex malo opere perdat.

2. Tim. 3
Leui. 19
Prou. 20
Prou. 2
Aggii 1

perdatur. Alius castitatem corporis seruat, sed uigilanter circumspectus, ne quid foris reprehensibiliter admittat, suis contentus est, aliena non diripit, sed tamen in corde odium fortasse contra proximum seruat. Et cum scriptum sit: Qui odit fratrem suum, homicida est, considerat quam sit mundus foris in opere, & non perpendit quam sit crudelis in mente. Quid iste nisi sibi metipso absens est, qui in cordis sui tenebris ambulat & ignorat? Alius iam aliena non diripit, iam corpus ab immunditia custodit, iam mente pura proximum diligit, & malorum praeteritorum conscientia laments in precibus afficit. Sed finita prece laetatur, de quibus in hoc mundo gaudeat requirit, & temporalibus gaudijs negligentem animum dimittit, nec curat ne in eo lachrymarum mensuram immoderata gaudia trāseant. Fitque ut bonum nimie ridendo perdat, quod plangendo lucratus est. Hic itaque coram facie sua non ambulat, quia damna quae patitur, conspiciere recusat. Scriptum quippe est: Cor sapientium ubi tristitia est, & cor stultorum ubi laetitia. In cunctis ergo quae agimus, diligenter nosmetipsos conspiciere interius exteriusque debemus, ut pennata animalia sequentes, nobismetipsis praesentes simus, & coram facie nostra semper ambulemus, habentes adiutorem unicum patris Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum deo uiuit & regnat in unitate, &c.

Homilia quinta.

Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium et aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Haec erat uisio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.

Quam mira est profunditas eloquiorum dei, libet huic intēdere, libet eius intima gratia duce penetrare. Hanc quotiens intelligendo discutimus, quid aliud quam sylvarum opacitate ingredimur, ut in eius refrigerio ab huius seculi aestibus abscondamur. Ibi uiridissimas sententiarum herbas legendo carpimus, tractando ruminamus. In ea locutione quae ad uos fratres charissimi nudius tertius facta est, qualiter ostensa animalia uel redemptorem nostrum, uel quatuor eius Euangelistas atque perfectos omnes significet, dictum est. Quorum uidelicet animalium adhuc subtilius uirtus exprimitur, ut ad eorum imitationem nos quoque infirmi & despicabiles, in quantum Domino largiente possumus, extendamur. Ecce enim dicitur: **V**bi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. In electis & reprobis diuersi sunt impetus. In electis uidelicet impetus spiritus, in reprobis impe-

tus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad exteriorem gloriam, ad crudelitatem, ad perfidiam, ad desperationem, ad iram, ad iurgiam, ad uoluptates animum impellit. Impetus uero spiritus ad charitatem, ad humilitatem, ad continentiam, ad largitatem misericordiae, ad interiorum profectum, ad pietatis opera, ad aeternorum fidem, ad spem sequentis gaudij, ad patientiam, ad pacem, ad considerationem uitae immortalis, ad lachrymas mentem pertrahit. Unde necesse est ut magna semper cura considerare debeamus in omne quod agimus, qui nos impetus ducat, utrum nostra cogitatio per impetum carnis, an per impetum spiritus impellatur. Amare etenim terrena, temporalia aeternis praepone, exteriora bona non ad usum necessarium habere, sed ad uoluptatem concupiscere, uisionem de inimico querere, de amulū casu gaude, impetus carnis est. At contra amare caelestia, contemnere transitoria, non ad fructum uoluptatis transitoriae, sed ad usum necessitatis querere, de inimici morte tribulari, impetus spiritus est. Et quia perfecti quique in istis se semper uirtutibus exercent, recte nunc de sanctis animalibus dicitur:

Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Sed sciendum nobis est quod plerumque impetus carnis se sub uelamine spiritualis impetus palliat, & quod carnaliter facit, mentitur sibi ipsa cogitatio quia hoc spiritualiter faciat. Nam saepe quis iracundiae stimulis uictus, contra delinquentes zelo ulciscende iustitiae plus quam necesse est inflammatur, & iustitiae limitem in ultione transiens, agit crudeliter quod se agere iuste suspicatur. Impetus igitur carnis huic sub specie spiritus uelatus est, quando hoc quod iuste agi creditur, sub discretione moderamine non tenetur. Et saepe alius nimiae mansuetudini studens, subiectorum uitia aspiciat, atque haec per feruorem zeli corrigere recusat, quae in eis crudeliter non corrigendo multiplicat. Fitque ut eius lenitas & sibi sit & subiectis inimica, qui torporem mentis suae patientiam deputat, per carnis spiritum ab impetu spiritus elongat. Prima ergo in nos cogitatio inquisitionem nostri cordis debet excutere, ne ad quaedam quae agimus, per apertum carnis impetum ducamur, nec prauis cogitationibus animus seductus, mala esse cognoscat, & tamen faciat. Secunda uero nos cura debet uigilantes reddere ne se impetus carnis quasi impetus spiritus latenter subijciat, & culpas quas agimus, nobis uirtutes fingat. Sciendum uero est, quia grauiore culpa sunt quae superducta specie uirtutes imitantur, quia illae in aperto cognita, animum in confusionem deiiciunt, atque ad poenitentiam trahunt: istae uero non solum in poenitentiam non humilant, sed etiam mentem operantis eleuant, dum uirtutes putantur. Hoc autem quod de sanctis animalibus dictum superius fuerat, ut altius confirmetur, iterum replicatur: **N**on reuertebantur cum ambularent. Quia electi quique sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. Qui enim perseuerauerit usque in finem,

nem, hic saluus erit. Et sicut per Salomonem dicitur: Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crederet usque ad perfectum diem. In eorum namque animis bonum desiderium atque intellectus lucis intimae iam pars diei est: sed quia usque ad finem uitae in uirtute proficiunt, ad perfectum diem tunc ueniunt quando ad regna caelestia perducti, in ea luce quam desiderant, iam minus aliquid non habebunt. Sequitur:

Et similitudo animalium & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Aspectus animalium carbonibus, ignis ardentibus atque lampadibus comparatur. Quisquis enim carnis bonum tangit, incenditur, quia qui sancto uiro adhaeret, ex eius affiduitate uisionis, usu locutionis, exemplo operis, accipit ut accendat in amore ueritatis, peccatorum suorum tenebras fugat, in desiderio lucis exardescit: ut iam per uerum amorem ardeat, qui prius in iniquitate tamen mortuus quantum frigidus iacebat. Lampades uero lucem suam longius spargunt, et cum in alio sint, in alio resplendent. Qui enim spiritu prophetae, uerbo doctrinae, miraculorum polleat gratia, huius opinio longe lateque ut lampas lucet: & quique bona eius audiunt, quia per haec ad amorem caelestium surgunt, in eo quod se per bona opera exhibet, quasi ex lampadis lumine resplendet. Quia ergo sancti uiri quosdam iuxta se positos quasi tangendo ad amorem patriae caelestis accedunt, carbones sunt. Quia uero quibusdam longe positos lucet, eorum itinera ne in peccati sui tenebras corrumpant, lampades fiunt. Hoc uero inter carbones & lampades distat, quod carbones ardent quidem, sed eius loci in quo iacuerint tenebras non expellunt. Lampades autem quia magno flamarum lumine resplendent, diffusas circumquaque tenebras effugant. Quae ex re notandum est, quia sunt plerique sanctorum ita simplices & occultati, seseque in locis minoribus sub magno silentio contegetes, ut uix eorum uita ab alijs possit agnosci. Quid itaque isti nisi carbones sunt? Qui etiam per feruorem spiritus ardorem habent, tamen exempli flammam non habent. Nec in alienis cordibus tenebras peccatorum uincunt, quia uita sua omnino sciri refugiunt. Sibi metipsis quidem accensi sunt, sed alijs in exemplo luminis non sunt. Hi autem qui et exempla uirtutum praerogant, & lumen boni operis per uitam & uerbum errantibus demonstrant, iure lampades appellatur: quia & per ardorem desiderij, & per flammam uerbi, a peccatorum cordibus erroris tenebras expellunt. Qui igitur in occulto bene uiuit, sed alieno profectui minime proficit, carbo est. Qui uero in imitatione sanctitatis positus, lumen ex se rectitudinis multis demonstrat, lampas est: quia & sibi ardet, et alijs lucet. Sequitur:

Et haec erat uisio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Splendor ignis & de igne fulgur egrediens in medio animalium discurrens uidetur, quia nisi ab igne ueritatis pennata illa animalia calorem susciperent, ipsa in carbonum atque lampadarum similitudinem non arderent. Ignis enim nomine, sanctus spiritus significari solet. De quo in Euangelio dominus dicit: Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo nisi ut accendatur: Cum enim carnalis mens spiritum sanctum accipit, spirituali amore successa malum plantat quod fecit. Et terra ardet, quando accusante se conscientia cor peccatoris uritur, atque in dolore poenitentiae crematur. Hinc rursum scriptum est: Deus tuus ignis consumens est. Quia enim mentem quam repleuerit, eam a peccatorum rubigine mundam reddit, creator noster & ignis dicitur, & consumens. Sanctus ergo spiritus in medio animalium splendor ignis, & de igne fulgur egrediens discurrens dicitur, quia uniuersam Ecclesiam replens, in electorum cordibus ex seipso flamas amoris proficit, ut coruscum more, per terrorem feriat, et ad amorem suum corda torpentia accendat. Sed quia spiritus sanctus deus ante secula patri est & filio coaeternus, quaerendum nobis est cur discurrens dicitur. Omnis etenim qui discurrens, accedit ad locum in quo non fuerit, & eum deserit in quo fuit. Quae igitur ratione discurrens spiritus dicamus, dum cuncta intra ipsum sint, & locus nusquam sit ubi non sit? sicut scriptum est: Spiritus domini repleuit orbem terrarum. Et tamen cum laus sapientiae describeret, adiunctum est: Est enim in illa spiritus intellectus, spiritus unicus, multiplex, subtilis, mobilis. Et paulo post: Humanus, stabilis. In quibus rursum uerbis magna nobis quaestio oritur, cur iste spiritus qui implet omnia, simul mobilis & stabilis dicatur? Sed si ad usum consuetudinis humanae recurrimus, sensum citius loquentis inuenimus. Homo quippe quia in ea regione in qua est ubique discurrens, proculdubio ubique obuiam uenit, & repente ubi non creditur, inuenitur. Omnipotentis ergo spiritus ut ubique praesentia signaretur, simul & mobilis & stabilis dicitur. Stabilis quia per naturam omnia continet. Mobilis autem dicitur, quia ubique etiam nescientibus occurrit. Tenens ergo omnia, stabilis, praesentem se omnibus, exhibens, mobilis appellatur. Splendor ergo ignis & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia discurrens, quia spiritus sanctus simul singulis atque omnibus praesto sit, & incendit quos contigerit, & illuminat quos incendit: ut post frigus pristinum accessit ardeant, & per ignem amoris quem acceperint, flamas explorum reddant. Fulgur quippe de hoc igne egrediens torpentes mentes percutit, easque percutiendo excitat & inflammat, ut post amorem illius ardentem pariter & lucetis currant. Unde aliam scripturam est: Thronus eius flama ignis, rotes eius ignis accensus. Hi enim qui animarum custodes sunt, & pacem gregis onera susceperunt, mutare loca minime permittunt. Sed quia uno in loco positi, diuinitatis in se praesentiam portant & ardent, thronus dei flamma ignis dicitur: Hi autem qui amore domini in praedicatione discurrunt, rotae eius ignis ardentem sunt: quia cum ex eius desiderio per uaria loca discurrunt, unde ipsi ardent, alios accendunt. Potest tamen discursus atque mobilitas spiritus requisitione alterius considerationis intelligi. In sanctorum quippe cordibus iuxta quasdam uirtutes semper permanet, iuxta quasdam uero recessurus uenit, & uerturus recedit. In fide etenim, spe atque charitate, & in bonis alijs sine quibus ad caelestem patriam non potest ueniri, sicut

Deut. 4
Sapient. 11. 4. 7
Dan. 7

est humilitas, castitas, iustitia, atque misericordia, perfectorum corda non deserit. In prophetia uero uirtute, doctrina facundia, miraculorum exhibitio ne, electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Adest ut eleuentur, & semetipsum subtrahit, ut humiliantur. Adest ut eos ostensa uirtute glorificet: recedit, ut semetipsum subtracta eius uirtute cognoscant. Adest ut ostendat quid per semetipsum sint, recedit ut patefaciat qui uel quales remaneant sine ipso. In his itaque uirtutibus sine quibus ad uitam minime peruenitur, sanctus spiritus in electorum suorum cordibus permanet. In his uero per quas sanctitatis uirtus ostendit, aliquando misericorditer praesert est, & aliquando misericorditer recedit. Discurrens ergo & mobilis spiritus dicitur, quia in signis atque uirtutibus iuxta uniuscuiusque uorum continue non habetur. Bene autem inter sancta animalia discurrere perhibetur. Discursus quippe ad celeritatem pertinet. Inter perfectos autem discurrens spiritus. Quia & si ab eorum corde ad momentum recesserit, citius redit. Sequitur: Et animalia ibant & reuertebant in similitudinem fulguris coruscantis. Cum superius dicitur sit. Non reuertebant cum ambularent, qua ratione nunc dicitur: Animalia ibant & reuertebant. Valde sibi haec uidentur esse contraria, quia ibant & non reuertebantur, & ibant & reuertebant. Sed qualiter intelligendum sit citius agnoscimus, si duas uitas, actiuam scilicet & contemplatiuam sollicitudine discernamus. In una enim fixi permanere possumus, in altera autem intentione manere nullo modo ualemus. Cum enim torporem nostrum relinquimus, nosque ipsos ad bonae operationis studium excitamus, quo alibi nisi ad actiuam imus, a qua reuerti post nos nullo modo debemus: quia qui post illam ad torporem negligentiam, ad prauitatis nequitias quas reliquerat redit, esse sine dubio coeleste animal nescit. Cum uero ab actiuam uita ad contemplatiuam surgimus, quia diu mens stare in contemplatione non ualet, sed omne quod de eternitate per speculum & in enigmate conspicit, quasi furtim hoc & per transitum uidet, ipsa sua infirmitate ab immensitate tantae celsitudinis animus repulsus, in semetipso relabit. Et necesse est ut ad actiuam redeat, sed ipsum continue in usu bonae operationis exerceat, ut cum mens surgere ad contemplanda coelestia non ualet, quaeque potest bona agere non recuset. Sicque fit ut ipsis suis bonis actibus ad superiora rursus in contemplationem surgat, & amoris partem de pabulo contemplatae ueritatis accipiat. In qua quia diu se tenere ipsa corruptionis infirmitas non potest, ad bona rursus opera rediens, suauitatis dei memoria pascitur, & foris prius actibus, intus uero sanctis desiderijs nutritur. Hinc etenim de perfectis uiris post contemplationem suam redeuntibus dicitur: Memoria suauitatis tuae eructabit. Dulcedinem quippe suauitatis intimae quia utcumque possunt, uelut quodum ex coruico, praegustando tangere, eius memoriam student recolendo semper & loquendo eructare. Vnde & aperte nos Psalmista admonet, dicens: Lux orta est iusto, & rectis corde laetitia. Latamini iusti in

Psal. 144

Psal. 86

domino, & confortemini memoriae sanctitatis eius. Qui rursus ait: quam magna multitudo dulcedinis tuae domine. Quae uidelicet quae magna esset, nullo modo cognosceret, nisi haec aliquatenus contemplando gustasset. Hinc iterum dicit: Ego dixi in ecclasi mea peccatus sum a uultu oculorum tuorum. Nisi enim in meritis excessu subleuatus, dulcedinem suauitatis aeternae cognouisset, in hoc adhuc mundo retentus non discerneret quae longe proiectus iaceret. Ostensa ergo animalia uadunt & non reuertunt, atque uadunt & redeunt: quia sancti uiri & ab actiuam uita quam apprehenderunt, ad iniquitates non corrumpunt, & a contemplatiua quam tenere iugiter non possunt, in actiuam relabuntur. Sicut enim dicitur est, ipso infirmitatis suae potestere deuicti, ad semetipsum repulsi redeunt, ut euntes discant quid desiderant, & reuertentes, ubi iaceant sciant. Euntes intelligant ubi nondum sint, reuertentes quid sint. Sed qualiter haec sancta animalia redeant, demonstratur cum subditur: In similitudinem fulguris coruscantis. Bene autem reuertentia animalia coruscanti fulguri comparant, quia sancti uiri cum ad superna contemplanda euolant, cum primitias sui spiritus in coelestis patriae amore ligant, sed grauari humanae conuersationis pondere, ad semetipsum redeunt: bona coelestia quae saltem per speculum contemplari potuerunt, fratribus denunciant, eorumque animos in amore intimae claritatis accendunt, quae nec uideri sicut est, nec loqui praesent sicut uiderunt. Loquentes autem uerbis suis corda audientium ferunt & incendunt. Quasi ergo fulgur coruscans redeunt, quia cum coelestia loquuntur, per eos supernum lumen intermicat, & ad amorem coelestis patriae mentes audientium inflamat. More itaque coruscantis fulguris cum loquendo percipiunt, ignem spiritualis desiderij spargunt. Alio quoque modo sancta animalia uadunt & redeunt. Vadunt enim cum ad insinuandam coelestis doni gratiam, in praedicatione mittunt, atque ut ad fidem trahant, mira coram infidelibus faciunt. Sed redeunt, quia haec omnipotentis domini uirtuti tribuunt, sibi semetipsis quae fecerint non ascribunt. Cum enim stupa faciant fulgura sunt: quia corda intuentium concutunt, terrent, illuminant, & accendunt. Vnde scriptum est: In lumine iacula tua ibunt, in splendore fulguris armorum tuorum. Iacula domini sunt uerba sanctorum, quae corda peccantium ferunt. Sed ista iacula habet arma. Scitis fratres quia praedicatorum uiri iacula mittunt, armis uero muniant. Dum ergo uerbis addunt miracula, quasi armis se muniant, ne ipsi feriant. In lumine iacula tua ibunt, quia in aperto exeunt uerba dei. Sed quia comitari debet sententias doctorum, facta miraculorum, recte subiungitur: In splendore fulguris armorum tuorum. Quia dum addunt eis arma miraculorum, mentes persequentium fulgurant, ut eos persequi non praesumat. Haec itaque animalia uadunt & reuertuntur in similitudinem fulguris coruscantis: quia postquam mira sancti inter homines faciunt postquam corda audientium sparsa lumine incendunt, ad quandam auctoritatem suam gloriam redeunt, ut illi laudem reddant per quem se posse talia sciunt. Sic

Psal. 30

Abac. 3

Petrus

Petrus cum sanato homine qui claudus ex utero matris fuerat, signum fecit, quod cum omnes qui cognoscerent ualde mirarentur, dixit: Quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini quasi nostra uirtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, deus Isaac & deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificauit filium suum Iesum. Et paulo post: In fide nominis eius hunc quem uidetis et nostis, confirmauit nomen eius. Signum quippe faciens, intuentium oculis miraculi lumine perstrinxit, sed humilitatem custodiens, & laudem auctoritate reddens, quasi unde uenerat rediit, quia lux fulguris unde fuerat ostendit. Sancta itaque animalia cum ad signa operanda ueniunt, & cum ad reddendam auctoritatem suam gloriam intus apud semetipsam redeunt, fulgura sunt, quia & ostendendo miracula, & exemplum humilitatis praebendo, mentes intuentium ferunt & incendunt. In omne autem quod faciunt, idcirco semper ad laudem creatoris redeunt, ut in ea uirtute quam accipiunt, uera stabilitate persistant. Nam si quid sibi tribuerent, in hoc quod acciperant, stare non possent. Vnde bene etiam per Salomonem dicitur: Ad locum de quo exeunt flumina, reuertuntur ut iterum fluant. Sicut enim in uirtutibus seu in doctrina, quid aliud sunt sancti uiri quam flumina, quae terram cordis carnalium aridam rigant? Sed siue in operatione quam faciunt, seu in doctrinae uerbis citius siccaentur, nisi per intentionem cordis semper sollicitudine ad locum de quo exeunt redirent. Si enim introrsus ad cor non redeant, ac sese in amore conditoris desideriorum uirtutibus non afringant, & manus ab eo quod agebat deficit, & lingua ab eo quod loquebatur arefcit. Sed intus semper per amorem redeunt, & hoc quod in publico operantes atque loquentes fundunt, in secreto suo de fonte amoris hauriunt: Amando enim discunt, quod docendo proferunt. Ad locum ergo de quo exeunt flumina, reuertuntur ut iterum fluant: quia aqua sapientiae inde semper hauriunt unde oritur, ne cum cucurrerit exiccat. Per omne ergo quod agimus, ad fontem ueri luminis sollicita mente redeamus. Reddamus creatori nostro gratias de bonis quae accepimus, etiam cum Esaias propheta superpliciter dicamus: Omnia opera nostra operatus es nobis. Bona enim nostra, eius sunt opera, cuius uisceribus non sufficit ut nos erigeret, nisi & semetipsum pro nobis inclinaret. Si enim coaeternus patri deus ante secula non fieret homo in tempore, quando homo temporalis saperet aeterna? Descensio ergo ueritatis, ascensio facta est humanitatis nostrae. Demus ei gloriam, demus laudem, qui uiuit cum patre in unitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Act. 3

Eccl. 1

Psal. 26

Homilia sexta.

Utrumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram, iuxta animalia, habens quatuor facies. Et aspectus rotarum & opus earum quasi uisio maris, & una similitudo ipsarum quatuor

Greg. tom. 2

& aspectus earum & opera quasi sit rota in medio rotarum. Per quatuor partes earum euntes ibant, & non reuertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus. Tenebrosa aqua in nubibus aeris: quia obscuro tra est scientia in prophetis. Sed Salomonis uoce attestata didicimus: Gloria regum, celare uerbum, & gloria dei est inuestigare sermonem: quia & honor est hominum, eorum secreta abscondere, & gloria dei est, mysteria sermonis eius aperire. Ipsa autem per se ueritas discipulis dicit: Quae dico uobis in tenebris, dicite in lumine, id est, aperte exponite quae in allegoriarum obscuritatibus auditis. Magnae uero utilitatis est ipsa obscuritas eloquiorum dei, quia exercet sensum ut fatigatio ne dilates, & exercitatus capiat quod capere non potest ociosus. Habet quoque adhuc aliud maius, quia scripturae sacrae intelligentia si in cunctis esset aperta, uilesceret. In quibusdam locis obscurioribus tanto maiore dulcedine inuenta reficit, quanto maiore labore fatigat animum quaesita. Ecce enim sancti Ezechielis nunc uoce dicitur: Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram. Quid autem rota, nisi sacram scripturam signat, quae ex omni parte ad auditorum mentes uoluit? Ex omni autem parte uoluit, quia inter aduersa & prospera, & recte & humiliter incedit. Circulus quippe praceptorum illius modo sursum, modo deorsum est, quia quae perfectioribus spiritaliter dicunt, infirmis iuxta literam congruunt. Et ipsa quae paruuli iuxta literam intelligunt, docti uiri per spiritalem intelligentiam in altum ducunt. Quis namque paruulorum in factis Esau & Iacob, quod aliter ad uenatum mittitur ut benedicat, alter uero per suppositionem matris a patre benedicit, nisi iuxta sacre lectionis historiam pascitur? In qua uidelicet historia si ad intellectum paulo subtilius astringatur, uidetur quia Iacob primogeniti benedictionem non per fraudem furripuit, sed ut sibi debitam accepit, quam concedente fratre data lentis mercede emerat. At uero si quis altius sentiens, utrorumque facta uelit per allegoriae arcana discutere, protinus ab historia in mysterium surgit. Quid est enim quod Isaac de maioris filij sui uenatione uesci concupiscit, nisi quod omnipotens Deus Iudaici populi bona operatione pasci desiderabat? Sed illo tardante, minorem Rebecca supposuit, quia dum Iudaicus populus bona opera foris quaerit, gentilem populum mater gratia instruxit, ut omnipotenti patri cibum boni operis offerret, benedictionemque maioris fratris acciperet. Qui eosdem cibos ex domesticis animalibus praebuit: quia gentilis populus placere deo de exterioribus sacrificijs non quaerens, per uocem prophetae dicit: In me sunt deus uota tua, quae reddam laudationes tibi. Quid est quod idem Iacob manus ac brachia & collum hederinis pellibus texit, nisi quod hederus pro peccato offertur confueuit? Et gentilis populus

Psal. 17

Prou. 15

Mat. 10

Gen. 27

Psal. 55

pulus carnis quidē in se peccata maculauit, sed co-
 opertum se peccatis carnalibus cōfiteri non eru-
 buit. Quid est quod uestimētis fratris maioris in-
 duitur, nisi quod sacra scripturā praeceptis quae
 maiori populo data fuerāt, in bona operatiōe ue-
 stitus est: Et eis minor in domo utit, quae maior fo-
 ras exiens intus reliquit: quia illa gētilis populus
 praecepta tenet in mēte, quae Iudaicus populus ha-
 bere non potuit dum solam in eis literam attēdit.
 Et quid est quod Isaac eundem filium nescit quē
 benedicit, nisi hoc quod de gentili populo domi-
 nus per Psalmistam dixit: Populus quem non co-
 gnoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mi-
 hi: Quid est quod praesentem non uidet, & tamē
 quē ei in futuro ueniebant uidet, nisi quod omni-
 potēs deus cū per prophetas suos praedicaret gē-
 tilitati gratiam praerogandam, eam & in praesenti
 per gratiam non uidet, quia tunc in errore dereli-
 quit, & tamē quia hanc quandoq; collecturus e-
 rat, per benedictionis gratiam praeuidit. Vnde &
 idem Iacob gentilis populi figuram tenet, ei q; in
 benedictione dicitur: Ecce odor filij mei sicut o-
 dor pleni agri, cui benedixit dominus deus. Sicut
 enim in Euangelio ueritas dicit: Ager est hic mū-
 dus. Et quia gētilis populus ad fidem perducitur,
 per electos suos in uniuerso mundo uirtutibus re-
 dolet, odor filij, odor est agri pleni. Aliter namq;
 olet flos uuae: quia magna est uirtus & opinio pre-
 dicatorum, qui inebriant mentes audientium. A-
 liter flos oliuae, quia suaue est opus misericordiae,
 quia more olei refouet & lucet. Aliter flos rosae,
 quia mira est fragrantia quae rutilat & redolet ex
 cruore martyrum. Aliter flos lilij, qui candida uita
 carnis est de incorruptione uirginitatis. Aliter
 flos uiolae, quia magna est uirtus humilitū, qui ex
 desiderio loca ultima tenentes, se per humilitatē
 a terra in altum non subleuant, & caelestis regni
 purpuram in mente seruant. Aliter redolet spica,
 cum ad maturitatem perducit: quia bonorū ope-
 rum perfectio ad satietatem eorum qui iustitiam
 esuriunt praeparatur. Quia ergo gentilis populus
 in electis suis ubiq; per mundum sparsus est, & ex
 eis uirtutibus quas agit, omnes qui intelligunt, o-
 dore bonae opinionis replet, dicat recte: Ecce o-
 dor filij mei, sicut odor agri pleni. Sed quia eiusdē
 uirtutes ex semetipso nō habet, adiungat: Cui be-
 nedixit dominus deus. Et quoniam electorum po-
 pulus per quosdam etiam in contemplationē sur-
 git, per quosdam uerō in actiue uitae solummodo
 opera pinguescit, recte illic additur: Det tibi do-
 minus de rore caeli, & de pinguedine terrae. Ros
 enim desuper & subtiliter cadit. Et totiens de ro-
 re caeli accipimus, quotiens per infusionem con-
 templationis intimae de supernis aliquid tenuiter
 uidemus. Cum uerō bona opera etiā per corpus
 agimus, de terrae pinguedine ditamur. Quid est au-
 tem quod Esau tardē ad patrem redit, nisi quod
 Iudaicus populus ad placandum dominum sero
 reuertitur: Cui & hoc in benedictione dicit: Tē-
 pusq; erit cum soluatur iugum de collo tuo. Quia
 a seruitute peccati Iudaicus populus in fine libera-

Psal. 17

Gen. 27

Luc. 17

Mat. 13

Gen. 27

Esau. 10

bitur, sicut scriptum est: Donec plenitudo gentiū
 introiret, & sic omnis Israel saluus fieret. Quē nō
 paruulorum ipsa Euangelica historia in miraculi
 operatione reficiat, quod hydrias uacuas domi-
 nus aqua implere precepit, eandemq; aquam pro-
 tinus in uinum uertit: Sed cum haec uigilantiores
 ingenio audiunt, & sacram historiam credēdo ue-
 nerantur, quid interius innuat requirunt. Qui em
 mutare aquam in uinum potuit, etiam uacuas hy-
 drias ualuit uino statim replere. Sed implere hy-
 drias aqua iubet, quia prius per sacra lectionis hi-
 storiā corda nostra replenda sunt. Et aquam no-
 bis in uinum uertit, quando ipsa historia per alle-
 goriae mysterium in spiritalem nobis intelligen-
 tiam commutatur. Rota ergo quasi per terrā tra-
 hitur, quia paruulis humili sermone cōcordat, &
 tamen magnis spiritualia infundēs, quasi circumum
 in altum leuat. Et inde sursum erigitur, unde ter-
 ram tangere paulo ante uidebatur. Quia uerō un-
 deq; adificat, quasi per circumum rota currit. Vn-
 de & in lege scriptum est: Facies & candelabrum
 ductile de auro mundissimo, hastile eius & cala-
 mos & cyphos & sphaerulas ac lilia ex ipso proce-
 dentia. Quis in candelabro nisi redemptor huma-
 ni generis designatur: qui in natura humanitatis
 insulit lumen diuinitatis, ut mundi candelabrum
 fieret, quatenus in eius lumine omnis peccator in-
 quibus iaceret tenebris uideret. Qui pro eo quod
 naturam nostram sine culpa suscepit, candelabrū
 tabernaculi ex auro purissimo fieri iubetur. Ducti-
 le autem feriendo producit, quia & redem-
 ptor noster qui ex conceptione & natiuitate per-
 fectus Deus & homo exiit: passionum dolores
 pertulit, et sic ad resurrectionis gloriam peruenit.
 Ex auro ergo mundissimo ductile candelabrū fu-
 it, quia & peccatum non habuit, & tamē eius cor-
 pus per passionis contumelias ad immortalitatē
 profecit. Nam iuxta uirtutes animae quibus per-
 cussionibus potuisset proficere, omnino non ha-
 buit. In membris autē suis (quae nos sumus) quo-
 tidie percussioibus proficit: quia dum nos tū-
 dimur & efficiuntur ut eius corpus esse mereamur,
 ipse proficit. De eius autem corpore scriptum est:
 Ex quo totum corpus per nexus & coniunctio-
 nes subministratum & constructum crescit in au-
 gmētum dei. Corpus quippe illius nos omnes su-
 mus. Per nexus uerō & coniunctiones corpus li-
 gatur: quia dum capiti pectus, dum pectori bra-
 chia, dum brachijs manus, digiti manib. sunt con-
 iuncti, ac membra cetera membris inhaerent, cor-
 pus omne perficitur, sicut sancti Apostoli quia re-
 demptori nostro propinqui steterunt, quasi pe-
 ctus capiti inhaerit. Quos quia martyres sunt secu-
 ti, quasi coniuncta brachia pectori fuerunt. Qui-
 bus dum pastores & doctores subiuncti sunt per
 bona opera, manus brachijs inhaeserunt. Hoc ue-
 rō omne corpus redemptoris nostri quotidie per
 nexum & coniunctionem subministratum est in
 caelo: quia cum ad eum illuc electae animae ducun-
 tur, ei sua membra colligantur. De quo bene dicitur:
 Subministratum & constructum crescit in augmen-

Rom. 11

Ioan. 2

Exod. 25

Col. 2

augmētum dei: quia deus omnipotens redēptor
 noster qui in se quod proficiat non habet, adhuc
 per membra sua quotidie augmētum habet. Vn-
 de rursum scriptum est: Donec occurramus om-
 nes in uinum perfectum, in mensuram aetatis ple-
 nitudinis Christi. Hastile uerō eiusdem candelab-
 ri ipsa Ecclesia debet intelligi, quae corpus eius
 est, quia inter tot aduersa libera stat. Calami au-
 tem qui de hastili procedunt, praedicatores sunt,
 qui dulcem sonum in mundo ediderunt, uideli-
 cet canticum nouum. Cyphi autem uino repleti
 solent. Quid ergo mentes auditorum nisi cyphi
 sunt, quae sanctis praedicantibus uino scientiae re-
 plentur? Sphaerula autem quid est aliud nisi uo-
 lubilitas praedicationis? Sphaera autem ex omni
 parte uoluitur. Et praedicatione quae nec aduersitate
 retineri potest, nec prosperitatibus eleuatur, sphae-
 ra est. Et inter aduersa fortis, & inter prospera hu-
 milis, nec timoris habet angulum, nec elationis.
 In cursu ergo suo figi non ualet, quia per cuncta
 se uolubiliter trahit. Ut autem hoc quod exēpli
 causa protulimus exequamur, bene post calamos
 cyphos & sphaerulas, in candelabro lilia descri-
 buntur, quia post eam quam diximus praedicationis
 gratiam atq; uolubilitatem, illa uirens patria
 sequit: quae animabus sanctis, id est floribus uer-
 nat aeternis. Sphaerula ergo ad laborem pertinet,
 lilia ad retributionem. Itaque sicut apud Moysen
 sphaerula doctrina praedicationis accipitur, ita hic
 per rotam ipsa sacra scriptura signatur. Prophe-
 ta igitur dum sancta animalia uideret, adiunxit:
 Cumq; aspicerem animalia: apparuit rota una
 super terram. Qua in re quarendum est cum in-
 ferius rote describitur, cur una rota prius apparu-
 isse dicitur: nisi quia antiquo populo uetus solum
 modo testamentum datum est, quod ad erudien-
 dam mentem illius quasi rota uolueretur? Bene
 autem rota eadem super terram apparuisse dicitur:
 Peccanti enim homini dictum est: Terra es, et
 in terram ibis. Rota ergo super terram apparuit,
 quia deus omnipotēs legem super corda peccan-
 tium dedit. Sed quia haec pennata animalia san-
 ctos (ut ante diximus) Euangelistas designant,
 quomodo prius animalia, & postmodum rota u-
 na aspicitur, dum ante testamentum uetus fuerit,
 & postmodum sancti Euangelistae secuti sint? Sed
 intelligere in his possumus quod illi prius a pro-
 pheta uisi sunt, qui merito transcendant. Nam
 quantum sanctum Euangelium testamentum ue-
 tus praecellit, tanto & praedicatores eius in descri-
 ptione prophetica praeferrī debuerunt. Quam-
 uis sit adhuc aliud quod in hac descriptione consi-
 derari debeat, quia prophetae spiritus sic intra se
 metipsum anteriora & posteriora simul colligit:
 ut haec simul prophetae lingua proferre non pos-
 sit. Sed ampla quae uidet de praeteritis sermonib.
 emanat, & nunc ultima post prima, nunc uerō pri-
 ma post ultima loquitur. Vnde Ezechiel prophe-
 ta sub figura sanctae uniuersalis Ecclesiae & Euan-
 gelistarum gloriam per quatuor animalium simi-
 litudinem uidet, & tamen repente illa subiungit

Ephr. 4

Gen. 3

Greg. tom. 2

quae anterioribus temporibus gesta sunt: ut patē-
 ter indicet simul se uidisse, qd carnis lingua non
 sufficeret simul dicere. Quia uerō per quatuor ani-
 malia etiam perfectos omnes significari diximus,
 considerandum quoq; est quosdam sanctorum &
 ante legem fuisse qui naturali lege districtē uiue-
 rent, & omnipotenti domino placerēt. Post ani-
 malia ergo rota describitur: quia electorum multi
 apud omnipotentem dominum perfecti & ante
 legem fuerunt. Sin uerō animalia solos (ut dixi-
 mus) Euangelistas debemus accipere, est adhuc
 aliud quod considerare debeamus. Videbat enim
 in spiritu propheta: quia haec ipsa uerba quae ob-
 scuritatibus obuoluta proferebat, nō Iudaico po-
 pulo, sed gentibus panderentur. Nobis igitur lo-
 quens, prius animalia, & post rotā describere de-
 buit: quia nos ad fidem domino largiente uenien-
 tes, non per legem Euangelii, sed per sanctū Eua-
 gelium legem didicimus. Vbi uerō uel qualis ro-
 ta apparuerit: adiungit cum dicit: Iuxta anima-
 lia habēs quatuor facies. Vbi adhuc subdit: Et
 aspectus rotarū & opus earum quasi uisio maris:
 & una similitudo ipsarū quatuor: & aspectus earū
 & opera, quasi si sit rota in medio rotae. Quid
 est hoc quod cū una rota diceretur, paulo post ad-
 iungitur: quasi si sit rota in medio rotae, nisi quod
 in testamēti ueteris litera testamētū nouum latu-
 it per allegoriam? Vnde & rota eadem quae iuxta
 animalia apparuit, quatuor facies habere describitur,
 quia scriptura sacra per utraq; testamēta in
 quatuor partib. est distincta. Vetus etenim testa-
 mētū in lege & prophetis, nouum uero in Euan-
 gelijs atq; apostolorum actibus et dictis. Scimus
 aut quia ubi faciem intendimus, ibi quod necesse
 est uidem. Rota ergo quatuor habet facies: quia
 prius refecanda mala in populis uidit per legem,
 postmodū uidit per prophetas: subtilius uero per
 Euangelium, ad extremum autem per Apostolos
 ea quae in culpis hominum refecarentur, aspexit.
 Potest quoque intelligi quod quatuor facies: rota
 habeat, propter hoc quod scriptura sacra per gra-
 tiam praedicationis extensa in quatuor mundi par-
 tes innotuit. Vnde & bene rota eadem una prius
 iuxta animalia apparuisse: & postmodū quatuor
 facies habuisse describitur: quia nisi lex Euangelio
 concordaret, in quatuor mundi partibus non in-
 notesceret. Sequitur: Et aspectus rotarū & opus
 earum quasi uisio maris. Recte sacra eloquia uisio-
 ni maris similia narrant, quia in eis magna sunt
 uolumina sententiarū, cum uisum sensum. Nec im-
 merito mari similis scriptura sacra dicitur: quia fir-
 mantur in ea sententiē locutionis, sacramento ba-
 ptismatis. Vel certe considerandum est, quia nauib.
 in mare nauigamus, cū ad desideratas terras
 tendim. Nobis autē quid est in desiderio, nisi illa
 terra de qua scriptū est: Portio mea in terra uiuentium.
 Ligno autem (ut dixi) euehitur qui mare
 transit. Et scimus quia sacra scriptura lignum cru-
 cis per legem nobis prenunciat, cum dicit: Male-
 dictus omnis qui pender in ligno. Quod dere-
 demptore nostro Paulus attestat, dicens: Factus

Psal. 141

Deut. 21

pro nobis maledictum. Per prophetas quoque lignum annunciat, cum dicitur: Dominus regnabit a ligno. Et rursus: Mittamus lignum in panem eius. Per Euangelium uero lignum crucis aperte ostenditur, ubi ipsa domini passio quae propheta est, declaratur. Per Apostolum autem haec eadem crux etiam in uerbis & operibus tenetur, cum Paulus dicit: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et rursus: Mihi autem absit gloriarum, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Nobis ergo qui ad aeternam patriam tendimus, scriptura sacra per quatuor suas facies mare est. Quae crucem annunciat: quia nos ad terram uiuentium ligno portat. Nisi autem mari scripturam sacram similem cerneret propheta, minime dixisset: Repleta est terra scientia domini: sicut aquae maris operientis. Sequitur: Et una similitudo ipsarum quatuor, & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rotarum. Vna similitudo ipsarum est quatuor, quia quod praedicat lex, hoc etiam prophetae, quod denunciant prophetae, hoc exhibet Euangelium, quod exhibuit Euangelium, hoc praedicauerunt Apostoli per mundum. Vna ergo est similitudo ipsarum quatuor, quia diuina eloquia etiam temporibus distincta, sunt tamen sensibus unita. Et aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rotarum. Rota intra rotam est testamentum nouum (sicut diximus) intra testamentum uetus: quia quod designauit testamentum uetus, hoc testamentum nouum exhibuit. Ut enim pauca de multis loquar, quid est quod Adam dormiente Eua producit, nisi quod moriente Christo Ecclesia formatur? Quid est quod Isaac ad immolandum ducitur, & ligna portat, arae superimponitur & uiuit, nisi quod redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi crucis ipse portauit? & sic in sacrificio pro nobis ex humanitate est mortuus, ut tamen immortalis maneret ex diuinitate. Quid est quod homicida post mortem summi pontificis absolutus, ad terram propriam redit, nisi quod humanum genus quod peccando sibi in seipso mortem intulit, post mortem ueri sacerdotis uidelicet redemptoris nostri, peccatorum suorum uinculis soluitur, et in paradisi possessione reparatur? Quid est quod in tabernaculo propitiatorium fieri iubet, super quod duo Cherubin, unum a summitate una, & alterum a summitate altera, ex auro mundissimo ponuntur expandentes alas, et operientes oraculum? Quid est quod se mutuo respiciunt, uersis uultibus in propitiatorium, nisi quod utraque testamentum ita sibi in mediatorem dei & hominum concordant, ut quod unum designat, hoc alterum exhibeat? Quid enim per propitiatorium, nisi ipse redemptor humani generis designatur? De quo per Paulum dicitur: Quem proposuit deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius. Quid uero per duo Cherubin quae plenitudo scientiae dicuntur, nisi utraque testamentum signata sunt? Ex quibus unum a summitate una propitiatorij, aliud uero a summitate altera stat: quia quod testamentum uetus de incarnatione nostri redemptoris coepit prophetando

Psal. 95
Hier. 11
Gal. 6
Esd. 11
Gen. 2
Ibid. 22
Iosue 20
Exod. 25
Rom. 3

promittere, hoc testamentum nouum perfecte narrat expletum. Duo autem Cherubin ex auro mundissimo facta sunt, quia utraque testamentum pura ac simplici ueritate describuntur. Expandunt uero alas, & oraculum operiunt, quia nos qui omnipotentis dei oraculum sumus, a culpis iminentibus scripturae sacrae adificatione protegi mur. Cuius dum sententias solliciti aspiciamus, ab errore ignorantiae eius alis uelamur. Duo ergo Cherubin in se mutuo respiciunt, uersis uultibus in propitiatorium: quia utraque testamentum in nullo a se distrepant. Et quasi ad semetipsa uicissim facies tenent, quia quod unum promittit, hoc aliud exhibet, dum inter se positum mediatorem dei & hominum uidet. Facies quippe a semetipsis Cherubin auerterent, si quod unum testamentum promitteret, aliud negaret. Sed dum concorditer de mediatore dei & hominum loquuntur, ut uicissim se respiciant, in propitiatorium intendunt. Rota ergo in medio rotarum est: quia inest testamentum ueteri testamentum nouum. Et sicut saepe iam diximus, quod testamentum uetus promittit, hoc nouum exhibuit, & quod illud occulte annunciat, hoc istud exhibitum aperte clamat. Prophetia ergo testamenti noui, testamentum uetus est, & expositio testamenti ueteris, testamentum nouum. Sequitur: Per quatuor partes earum ibant, & non reuertebantur. Quod alibi diuina eloquia nisi ad corda hominum uadunt: Sed per quatuor partes euntes ibant, quia scriptura sacra per legem ad corda hominum uadit, signando mysterium. Per prophetas uadit paulo apertius, prophetando dominum. Per Euangelium uadit, exhibendo quem prophetauit. Per Apostolos uadit, praedicando eum quem pater in nostra redemptione exhibuit. Habent ergo rotarum facies & uias: quia ostendunt sacra eloquia notitia praecipitorum cum exhibitione operum. Et per quatuor partes uadunt, quia distinctis (ut praediximus) temporibus loquuntur, uel certe quia in cunctis mundi regionibus incarnatum dominum praedicant. De quibus aperte mox subdit: Et non reuertebantur cum ambularent. Haec superius de animalibus dicta sunt, sed non eadem intelligi de rotis quae de animalibus possunt. Rotis quippe signari testamentum diximus. Et testamentum uetus ambulauit quidem, quia per praedicationem ad mentes hominum uenit: sed post ad semetipsam reuersum est, quia iuxta litteram, in praecipitis suis & factis usque ad finem seruari non potuit. Non enim sine immutatione permansit, cum in eo spiritalis intelligentia defuit. Sed cum redemptor noster in mundum uenit, hoc spiritaliter fecit intelligi, quod carnaliter inuenit teneri. Itaque dum spiritaliter littera eius intelligitur, omnis in eo illa carnalis exhibitio uiuificatur. Testamentum uero nouum etiam per testamentum ueteris paginas testamentum aeternum appellatum est: quia in intellectus illius nunquam mutatur. Bene ergo dicitur quod rotarum euntes ibant, & non reuertebantur cum ambularent, quia nouum testamentum non rescinditur, dum uetus iam spiritaliter intelligitur. Post se non redeunt, quia usque ad finem mundi immutabilia perstant. Ambulant ergo, sed non reuertuntur

1. Cor. 10
Phil. 4
4. Reg. 3
Esa. 1
Esa. 58
Esa. 60
Esa. 34
Iob. 1
Esa. ult.

uertuntur, quia sic spiritaliter ad cor nostrum ueniunt, ut eorum praecipita uel studia ulterius non mutantur. Sequitur: Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus. Quid est quod in scripturae sacrae eloquijs tria haec inesse narratur: ut staturam, altitudinem, & horribilem aspectum, id est terribilem habere memorem? Quarendum nobis magnopere est, quae diuinae scripturae statura, quae altitudo, quis horribilis aspectus dicitur. Scien dum ergo est, quia stare, ad uitam congruit bene operantis. Unde per Paulum dicitur: Qui stat, uideat ne cadat. Qui etiam discipulis dicit: Sic stete in domino charissimi. Et propheta qui se uita ac moribus ante dominum stare uidebat, ait: Viuit dominus, in cuius conspectu sto. Altitudo uero, est coelestis regni promissio. Ad quam tunc pertingit, quando iam mortalis uita omnis corruptio subiugatur. Horribilis uero aspectus est terror gehennae, quae sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatum conseruat. Statura ergo in rectitudine praedicationis est: Altitudo in celsitudine superne promissionis: Horribilis uero aspectus in minis atque terroribus supplicij sequentis. Scriptura igitur sacra staturam habet, quia mores ad standum dirigit: ut auditorum mentes ad terrenam concupiscentiam non curuentur. Altitudinem habet: quia in coelesti patria aeterna uita gaudia promittit. Horribilem quoque aspectum habet: quia omnibus reprobis gehennae supplicia minatur. Ostendit igitur staturam suam in aedificatione morum. Ostendit altitudinem in promissione praemiorum. Ostendit horribilem aspectum in terroribus suppliciorum. Recta est enim in praecipitis, alta in promissionibus, horribilis in minis. Habet staturam, cum per prophetam dicit: Quiescite agere per uerum: discite benefacere, quaerite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo: defendite uiduam. Et rursus: Frange esurienti panem tuum, & egenos uagosque induc in domum tuam. Cum uideris nudum, operi eum: & domesticos seminis tui ne despexeris. Habet altitudinem, cum per eundem prophetam dicit: Non erit tibi sol amplius ad lucendum per diem, nec splendor lunae illuminabit te, sed erit tibi dominus in lucem sempiternam, & deus tuus in gloriam tuam. Habet horribilem aspectum, cum infernum describens dicit: Dies ultionis domini, annus retributionis iudicij Sion, & conuertentur torrentes eius in picem, & fumus eius in sulphur, & erit terra eius in picem ardentem nocte & die, nec extinguetur in sempiternum. Quam beatus quoque Iob describit dicens: Terram tenebrosam & operam mortis caligine, terram miseriae & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans. Habet staturam cum per eum dominus propitius pollicetur dicens: Si cut coeli noui & terra noua quae ego stare facio coram me dicit dominus, sic stabit semen uestrum & nomen uestrum. Illi enim ueraciter coram domino stant, qui uitam suam in prauidate non dissipant. Habet altitudinem, cum statim subdit: Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato, & ue-

niet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit dominus: Quid est mensis nisi profectio dierum? Et quid est sabbatum nisi requies in qua fieri opus seruire non liceat? Mensis ergo ex mense est, quia qui hic perfecte uiuit, illuc ad perfectionem gloriae perducunt. Sabbatum uero ex sabbato est, quia qui hic cessant a peruerso opere, illic quiescunt in coelesti retributione. Habet etiam horribilem aspectum, cum protinus adiungit: Et egredientur & uidebunt cadauera uirorum, qui prauaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Quid enim horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis uulnera suscipere, & dolores uulnerum nunquam finire? De hoc horribili aspectu rotarum bene per Sophoniam dicitur: cum superuenire duris mentibus dies iudicij denunciat: Iuxta est dies domini magna, iuxta & uelox nimis. Vox dei domini amara, tribulabit ibi fortis. Dies ire dies illa, dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miseriae, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulae & turbidinis, dies tumbae & clangoris. Sed quia exterioris rotae dicta posuimus, restat nunc ut interioris quoque staturam, altitudinem, & horribilem aspectum proferre debeamus. Habet quippe rota interior staturam suam, cum per sanctum Euangelium ad terrae desideria incuruare nos prohibet, redemptoris nostri uocibus dicens: Attendite ut non grauentur corda uestra in crapula & ebrietate, aut in curis huius uitae. Habet altitudinem, cum de eodem redemptore promittit, dicens: Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios dei fieri. Quid enim hac potestate altius, quid hac altitudine sublimius dici potest, in qua creatus quisque efficiatur filius creatoris? Habet horribilem aspectum, cum de reprobis loquitur dicens: Ibunt in supplicium aeternum. Habet staturam, cum ueritas discipulos admonet dicens: Vendite quae possidetis, & date eleemosynam. Facite uobis facculos non ueterascentes. Habet promissionis altitudinem, cum dicit: Venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham & Isaac & Iacob in regno caelorum. Habet horribilem aspectum, cum subdit: Filij autem regni eiciuntur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Quibus rursus uoce ueritatis dicitur: Vos in peccatis uestris moriemini. Habet staturam, cum primi pastoris uocibus dicit: Ministrare in fide uestra uirtutem, in uirtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Habet altitudinem, cum paulo post dicit: Sic enim abundanter ministrabitur uobis introitus in aeterno regno domini & saluatoris nostri Iesu Christi. Qui rursus bonis pastoribus pollicetur, dicens: Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. Habet horribilem aspectum, cum dicit: Adueniet autem dies domini ut fur, in qua caeli magno impetu transient, elementa uero calore sol-

Soph. 1
Luc. 21
Ioh. 1
Matt. 25
Luc. 12
Matt. 2
Ioh. 8
2. Pet. 1
2. Pet. 3

uentur. Cum hæc igitur omnia dissoluenda sint, quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum dei dei; per quam cœli ardentis soluent, elementa uero ignis ardore tabescent? Habet staturam, cum per Paulum nos à terrenis desiderijs erigit, dicens: Mortificate membra uestra que sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritam, quæ est idolorum seruitus. Habet altitudinem, cum promittit dicens: Vita uestra abscondita est cum Christo in deo. Cum enim Christus apparuerit uita uestra, tunc & uos apparebitis cum ipso in gloria. Habet horribilem aspectum, cum minatur dicens: In reuelatione domini nostri Iesu Christi de cœlo, cum angelis uirtutis eius in flamma ignis, dantis uindictam his qui non nouerunt deum, & qui non obediunt Euangelio domini nostri Iesu Christi, qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie domini, & à gloria uirtutis eius. Habet staturam, cum nos admonet dicens: Videte ne quis alicui malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est sectamini in inuicem & in omnes. Rom. 8 Habet altitudinem, cum promittit dicens: Si comorimur, & conuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus. Et rursum: Non sunt condignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in uobis. Habet horribilem aspectum, cum minatur dicens: Terribilis quidem expectatio iudicij, & ignis æmulatio: quæ consumptura est aduersarios. Qui rursus ait: Horrendum est incidere in manus dei uiuentis. Quæ omnia breui quoque sententia stringit, dicens: Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum. Latitudo quippe est charitas, quia & inimicorum dilectionem capit, & per eam charitatē qua nos deus omnipotens late diligit, etiam longanimiter portat. Hoc ergo nos debemus exhibere proximis, quod indignis nobis à creatore nostro conspiciamus exhiberi. Latitudo itaque & longitudo ad staturam pertinet, quia per amorem mores dilatat, ut fraterna mala charitas longanimiter portet. Sublimitas autem est æternorum illa remuneratio præmiorum, de cuius immensitate dicitur: Quia nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderit, quæ præparauit deus diligentibus se. Habet ergo in sublimitate altitudinem, quia æterna sanctorum gaudia nulla nunc præualent cogitatione penetrari. Profundum quoque est illa inestimabilis damnatio suppliciorum, quæ eos quos susceperit, in imis demergit. In quibus sacra eloquia horribilem aspectum habent, quia inæstimabilem terrorem audientibus incutiunt, cum supplicia inferis loquuntur. Bene ergo dicitur: Statura quoque erat rotis, & altitudo & horribilis aspectus. Quia scriptura sacra in utroque testamento & admonendo recta est, & promittendo alta, & minando terribilis. Hæc nos fratres charissimi hodierna die largiente domino dixisse sufficiat, ut ad differenda ea quæ subiuncta sunt, ocio reparati re-

Col. 3
1. Thess. 1
1. Thess. 5
Rom. 8
Heb. 5
Heb. 10
Eph. 3

deamus, in authore omnium deo & domino nostro Iesu Christo confidentes: Qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Homilia septima.

Totum corpus oculis plenum in circuitu ipsorum quatuor. Cuncta ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea, & cum eleuaretur animalia de terra, eleuabantur simul & rotæ. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter eleuabantur, sequentes eum. Spiritus enim uitæ erat in rotis. Cum euntibus ibant; & cum stantibus stabant; & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur & rotæ sequentes ea: quia spiritus uitæ erat in rotis. Et similitudo super caput animalium firmamenti quasi aspectus crystalli horribilis & extenti super capita eorum desuper. Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum. Vnūquodque duabus alis uelabat corpus suum, & alterum similiter uelabatur.

Sicut nostis fratres charissimi, consuetudo prophetiæ est, nunc ista, nunc illa conspiciere, & ab alijs in aliud subito uerba deriuare, sicut Psalmista cum domino loqueretur, dixit: Deus iudex, iustus, fortis & patiens, nunquid irascetur per singulos dies? Nisi conuertamini, gladium suum uibrabit, arcum suum tetendit & parauit illum, & in ipso parauit uasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. Repente subiungit: Concepit dolorem & peperit iniquitatem. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit. Ecce cum domini narra ret iustitiam, quasi non mutata uoce, repente peccatoris intulit culpam. Quod unum me exempli causa dixisse sufficiat, quia quisquis in prophetis usum lectionis habet, quam crebro ista faciat, non ignorat. Vnde nunc Ezechiel propheta cum de rotis loqueretur, adiunxit: Et totum corpus plenum oculis, in circuitu ipsorum quatuor. Qui enim non ipsarum sed ipsorum dixit, profecto indicat quia repente sermo eius à rotis ad animalia rediit. Per quæ nimirum perfecti quique (ut prædictum est) designantur. Corpora itaque animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspicienda est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauens. Et hoc est laboriosius, quia sanctorum mens uehementer inuigilat ne se ante eorum oculos mala sub bonorum specie abscondat. Circumspicienda est uita sanctorum, ne sic sit libera, ut superba sit: quia sæpe superbia excedit in uerbis, & audiri appetit libertas puritatis. Ne sic sit humilis, ut formidolosa: quia aliquan-

Psal. 7

aliquando timor restringit animam, & loqui que re-cta sunt, non præsumit, sed tamen in ipsa timida cogitatione humilitatē esse se simulat. Ne sic sit parca, ut tenax sit: quia plerumque tenacia parsimonia appetit æstimari, ut iuste ac necessariē uideat tenere, quicquid egenti proximo misericorditer non uult impendere. Nec sic sit misericors, ut effusa sit: quia nonnunquam effusionem esse misericordiæ putat. Aliud enim est pietatis studio necessaria proximis dare, atque aliud ea quæ possident, sine mercedis intentione dispergere. Quicquid ergo agit, in radice intentionis pensandum est quo merito apud iudicij creatoris habeat. Vnde & idem creator dicit: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Oculum uidelicet intentionem, corpus uero actionem nominans. Quia si nostra intentio apud deum simplex fuerit, in eius iudicio nostra actio tenebrosa non erit. Igitur quia sancti uiri solerter inuigilant, ut se undique aspiciant, & ubique custodiant, ne aut mala propter ea ipsa appetant, aut hæc eadem sub specie bonorum agant, scilicet ne se eis uitia uirtutes esse mentiantur, totum corpus plenum in circuitu oculis habent: quia omnis eorum actio prouidentia sollicitudinibus & repletur & circumdatur. Hinc est quod Paulus Apostolus dum cuidam poenitenti de peccato facinore Corinthios prospiceret uoluisse misereri, ait: Si cui aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donauit, propter uos, in persona Christi, ut non circumueniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Si enim parcendum erat, cur se humiliter tantæ uoluntati discipulorum magister egregius sociat, ut neque ipse à discipulis, neque ab eo discipuli in compassionis causa diuisi uiderent: nisi quia sollicito prouidentia oculo attendit, quod plerumque dum alter donat, alter irascitur? Et quale est iam misericordiæ sacrificium, quod cum discordia proximi offertur? Vnde recte ait: Ut non circumueniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Quia uidelicet inde in alterius corde rixæ malum solet immittere, unde alterum conspiciet pietatis negocium fuisse. Imperfectum enim bonum est quod sic agitur, ut ne quid ei ex alio latere male surrepat, non attendatur, nisi forte hoc quod sine cuiuspiam scandalo fieri non potest, culpa sit non fecisse. Hoc uero ideo dicimus, ut uorum nostræ dilectionis faciamus: quia in nostro bono opere aliquando cauendum est scandalum proximi, aliquando uero pro nihilo contemnendum. Quod in ipso nostro authore didicimus, qui dum tributum Petro inquisito peteretur, prius paradigma proposuit, per quod se nihil debere respondit, dicens: Reges terræ à quibus accipiunt tributum uel censum, à filijs suis, an ab alienis? Cui cum diceretur ab alienis, ilico respondit: Ergo liberi sunt filij. Sed postquam liberum se esse monstrauit, ne fortasse scandalum cuiquam faceret, subdidit: Ut autem non scandalizemus eos, uade ad mare, & mitte hamum, & cum piscem qui primus ascenderit tolle, & aperito ore eius inuenies statuerem, illum sumens da eis

Mat. 6
2. Cor. 2
Mat. 17

pro me & te. Qui rursus cum diceret, quia omne quod in os intrat, non coinquinat hominem, tunc accedentes discipuli dixerunt ei: Scis quia Pharisæi audito hoc uerbo scandalizati sunt? At ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Ecce magistra ueritas ne in quorundam cordibus scandalum gigneretur, quod non debuit tributum dedit. Et rursum quia generari scandalum in quorundam cordibus contra ueritatem uidit, in suo eos scandalo remanere permisit. Ex qua re nobis considerandum est, quia in quantum sine peccato possumus, uitare proximorum scandalum debemus. Si autem de ueritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasse scandalum, quam ueritas relinquatur. Corpora ergo animalium plena sunt oculis, cum se hinc inde caute circūspiciunt. Sed sciendum nobis est, quia sæpe dum alios reprobos intēdimus, fit ut alia negligamus. Et ubi negligimus, ibi procul dubio oculum non habemus. Nam Pharisæus ille qui ascendit in templum orare (testante Euangelio) quid dixit agnouimus. Ait enim: Deus gratias ago tibi. Recte ergo gratias deo agebat, à quo acceperat bona quæ fecerat. Qui etiam subiungit: Quia non sum sicut ceteri hominum raptos, iniusti, adulteri, uelut etiam hic publicanus, ieiunio bis in sabbato, decimas de omnibus quæ possideo. Ecce ad exhibendam abstinentiam, ad impendendam misericordiā, ad referendas deo gratias oculum Pharisæus habuerat: sed ad humilitatis custodiā oculum non habebat. Et quid prodest quod contra hostium insidias penè tota ciuitas caute custoditur, si unum foramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur? Quid ergo prodest custodia quæ penè ubique circumponitur, quando inimicis tota ciuitas per neglectum loci unius aperitur? Pharisæus autem qui ieiunium exhibuit, decimas dedit, deo gratias retulit, quasi penè per circuitum in suæ ciuitatis custodia uigilauit. Sed quia unum in se foramen superbiæ non attendit, ibi hostem pertulit, ubi per negligentiam oculum clausit. Quia ergo sanctorum mentes undique se circumspicientes inuigilant, atque in omni suo opere pauoris & sollicitudinis oculum circumducunt, ne aut praua agant: aut recta quæ præcepta sunt non agant: aut bonis actibus expletis, in suis cogitationibus intumescant, & tanto grauius offendant, quanto iusti uidentur foris, & occultius peccant, recte dicitur: Totum corpus eorum plenum oculis in circuitu. Sciendum quoque quod in translatione ueteri non habetur totum corpus eorum in circuitu, sed dicitur: Dorsum eorum plena oculis. Quæ uidelicet sententia ab ædificationis intellectu non discrepat. Ea enim quæ sunt in facie, sæpe etiam peccatores homines custodire solent. Iusti autem uiri quia se & in eis custodiunt quæ in promptu & in facie non uidentur, in dorsis oculos habere referuntur. Qui ergo & ea quæ in occultis sunt discutit, atque ab ipsis se custodiunt quæ latet, profecto oculos in dorsis habet. Quod tamen

Mat. 15
Luc. 18

tamen intelligi & aliter potest, quia ea quae sunt ante faciem nostram, uideamus, dorsa autem nostra alius in nobis uidet, & nos uidere non possumus. Quia autem sancti uiri solenter se aspiciunt in quibus ab alijs iudicari possunt, & districtè se uidet sicut sepe districtè ab alijs uidentur qui in se nec ea quae latere poterant ignorant, lumē in dorsum portant. Sequitur: Cuncti ambulant animalia ambulabāt pariter & rotæ iuxta ea. Et cum eleuantur animalia de terra, eleuantur simul & rotæ. Ambulant animalia, cum sancti uiri in scriptura sacra intelligunt quemadmodum morali ter uiuant. Eleuantur uero à terra animalia, cum sancti uiri se in contemplatione suspendunt. Et quia unusquisque sanctorum quanto ipse in scriptura sacra profecerit, tanto hæc eadem scriptura sacra proficit apud ipsum, rectè dicitur: Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ, & cum eleuantur animalia de terra, eleuantur simul & rotæ: quia diuina eloquia cum legente cresunt, nam tanto illa quisque altius intelligit, quanto in eis altius intendit. Unde nec eleuantur rotæ si non eleuant animalia: quia nisi legentium mētēs ad alta profecerint, diuina dicta, uelut in imis, non intellecta iacent. Cum enim legenti cuiuslibet sermo scripturae sacrae si tepidus uidetur sensus diuini eloquii, eius mente non excitat, & in cogitatione sua nullo intellectu lumine emicat, rota et ocella & in terra est, quia animal non eleuatur à terra. At uero si animal ambulet, id est bene uiuendi ordinem quærat, & progressum cordis inueniat, quemadmodum gressum boni operis ponat, ambulat pariter & rotæ: quia tantum in sacro eloquio profectum inuenis, quantum apud illud ipse profeceris. Si enim pennatum animal se in contemplatione tenderet, rotæ protinus à terra subleuantur: quia terrena non esse intelligis, quæ prius in sacro eloquio iuxta terrenum morem dicta credidisti. Fitque ut scripturae sacrae uerba esse coelestia sentias, si accensus per contemplationis gratiam remetipsum ad coelestia suspendas. Et mira atque ineffabilis sacri eloquii uirtus agnoscitur, cum supremo amore legentis animus penetratur. Quia ergo animal ad alta se subleuat, rotæ uolat: Sequitur: Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter leuabantur, sequentes eum. Quod enim spiritus legentis tendit, illuc & diuina eloquia leuantur, quia si in eis altum quid uidendo & sentiendo quaeris, hæc eadem sacra eloquia tecum cresunt, tecum in altioribus ascendunt. Bene autem de eisdem rotis dicitur: Sequentes eum. Legentis enim spiritus si quid in eis scire morale aut historicum quaerit, sensus hunc moralis historiae sequitur. Si quid typicum, mox figurata locutio agnoscitur. Si quid contemplatum, statim rotæ quasi pennas accipiunt, & in aere suspenduntur, quia in uerbis sacri eloquii intelligentia coelestis aperitur. Quocumque ergo ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter leuabantur sequentes eum. Rotæ enim spiritum sequuntur: quia uerba sacri eloquii, ut saepe iam

dictum est, iuxta sensum legentium per intellectum cresunt. In una enim eademque scripturae sententia, alius sola historia percipit, alius typica, alius uero intelligentiam: per typum contemplatiua quaerit. Et fit plerumque ut, sicut dictum est, in una eademque sententia cuncta simul tria ualeant inueniri. Moyses enim cum de ardenti rubo uocatus fuisset, accessit propius ut uideret uisum, & ecce rubus ardebat, & non consumebatur. Magna est hoc miraculum. Si solum in eo historiam requiras, est unde legentis nutriatur animus, ut uideas quod in ligno ignis ardeat, & non consumat. At uero si typicam intelligentiam quaeras, quid flammam nisi legem de qua scriptum est: In dextera eius ignea lex: & quid rubus ille, nisi Iudaicum populum designauit, peccatorum suorum spinis obstructum? Sed rubus ardens consumi non potuit, quia Iudaicus populus & ignem quidem legis accepit, & tamen peccatorum suorum spinas non deseruit, nec eius uitia diuini sermonis flamma conseruauit. Fortasse in hoc facto alius maiora per typum contemplari desiderat. Huius quia sensus excrescit, eleuantur pariter & rotæ. Inter homines enim perfectus homo factus est: inicus dei filius, qui sua peccata non habuit, sed spinas nostrae nequitiae suscepit, atque usque ad passionem pro nobis humiliari dignatus est, & in semetipso igne tribulationis nostrae suscipere. Sed arsit, & non arsit: quia ex humanitate est mortuus, & tamen immortalis ex diuinitate permansit. Suscepit à nobis unde sacrificium fieret pro nobis, & tamen impassibilis atque incommutabilis permansit in proprijs, ut nos commutaret à nostris. Alius fortasse historiae moralitatem, atque per allegoriam intelligentiam contemplationem requirit. Patet cunctis, iuxta historiam, hoc quod in lege scriptum est, ut turtur quæ pro peccato offertur, retorquetur caput eius ad pennulas, ita ut collo in hæreat, & non penitus abrumptur. In quibus uerbis dubijs legentibus sensus historicus non est. Sed si hæc intelligere moraliter requiras, agitur rota, dum ad moralem intelligentiam ducitur sacri uerbi sententia. Nos enim ipsi in omnipotentis dei sacrificium esse turtur debemus, ita ut caput nostrum retorquetur ad pennulas, id est animus ad uirtutes. Non enim immerito per caput mentem intelligimus, quia sicut caput corpus, ita mētēs actiones regit. Sed caput ad pennulas retorquetur præcipitur, ut ea quæ dicis facias, & os ad opera coniungas. Nec ita caput abscindendum est, ut à corpore diuidatur, sed ex parte decidit, corpori suo iubetur inhærere, quia uidelicet mens nostra à carnali delectatione incidenda est, sed à carnis cura necessaria incidenda non est. Hinc enim scriptum est: Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Quæ ergo in desiderijs fieri prohibetur, proculdubio in necessitate conceditur. Caput ergo turturis ex parte abscissum est, & ex parte inhæret, ut sicut dictum est, & à uoluptate carnis mens nostra incisa sit, & tamē à necessitate non sit abscissa. Quod si hoc sacrificij genus sub typica redemptoris nostri

nostrum intelligentia, alius ad contemplationem requirat, ascendat ergo ad fortiora animus, eleuentur animalia, ut eleuentur pariter & rotæ. Quis enim caput nostrum est, nisi redemptor generis humani? De quo scriptum est: Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius. Quem cum Iudæi persequerentur, nomen eius delere de terra conati sunt. Cumque eum crucifixum & sepulchrum uiderent, hunc se ab amore omnium diuulsi crediderunt. Sed caput turturis & incisum est, & tamen à suo corpore diuisum non est: quia ex eo quod pro nobis morte perulit, omnes nos sibi uerius in ipsa sua morte coniunxit. Et per hoc quod se nostris oculis uisibiliter subtraxit, nostris semetibus inuisibiliter radicauit. Caput ergo turturis incisum inhæsit corpori: quia pro nobis quidem redemptor noster passus est, sed à nobis separatus per passionem non est. Quia igitur dicta sacri eloquii cum legentium spiritu excrescunt, rectè nunc dicitur: Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter leuabantur sequentes eum. Et subditur: Spiritus enim uire erat in rotis. In rotis enim spiritus uitæ est, quia per sacra eloquia dono spiritus uiuificamur, ut mortifera à nobis opera repellamus. Potest enim intelligi, quia spiritus uadit, cum legentis animum diuersis modis & ordinibus tangit deus, quando hunc per uerba sacri eloquii modò in zelo excitans, ad uisionem erigit, modò ad patientiam mitigat, modò in prædicationem instruit, modò ad penitentiam lamenta compungit. Sed curramus breuiter per hæc eadem uerba quæ diximus, & uideamus quomodo sequuntur rotæ spiritum, qui uitæ spiritus dicitur, & rotis inesse perhibetur. Certè si legentis animum spiritus uitæ in zeli seruire retigerit, protinus in sacris eloquijs uidet quod Moyses ad castra rediens, & populum per idola peccasse cognoscens, hunc per feruorem spiritus gladijs strauit. Quod Phinees persequendo luxuriam, iram domini gladio placauit. Quod Petrus sibi mentientes uerbo perculit & occidit. Quod Paulus negligentibus discipulis uirga minatur. Si uitæ spiritus legentis animum ad seruandam patientiam tangit, statim sequuntur & rotæ: quia in sacris eloquijs inuenit quod Moyses & Aarō cum loquentes recta persecutionem populi passi sunt, ad tabernaculum cucurrerunt, pro ipso populo exorantes quem fugiebant. Sancta autem eorum mens & tumorem superbientium perulit, & tamen contra eos ad odium non erupit. Patientia enim uera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare sed odisse non est uirtus mansuetudinis, sed uelamentum furoris. In eisdem quoque eloquijs inuenit quod Samuel de principibus culmine deiecit, orasse se etiam pro deiecentibus confitetur. Quod nemo sanctorum ad coelestem gloriam, nisi patientiam seruando peruenit. Quod ipse author & redemptor generis humani, sputa, colaphos, spinam coronam, crucem, lanceam pertulit, & tamen pro persecutoribus orauit. Si uita spiritus legentis animum ad studium prædica-

tionis excitat, statim sequuntur & rotæ, quia in sacris eloquijs inuenit: Moyses iubente domino contra Aegypti regem in quantis se prædicationibus liberè uerbis erexit. Quod Stephanus Iudæis perfidis diceret: Vos semper spiritui sancto resistitis, nec inter lapides timuit. Quod Petrus fultibus cæsus, ne in nomine Iesu loqueretur, cum magna libertate respondit: Obedire oportet deo magis quam hominibus. Quod Paulus catenarum uinculis stringitur, sed tamen uerbum dei non est alligatum. Si uita spiritus ad penitentiam lamenta compungit: sequuntur protinus rotæ, cum scripturae sacrae uerba Dauid penitentiam profert, quod rex reprehensus à propheta quia subiectus coelesti regi non fuit, subiecto increpanti non erubuit confiteri quod fecit. Quod publicanus qui reatum suæ nequitiae cognouit, etsi iniustus ad templum uenit, iustificatus à templo rediit. Quod Petrus negationis maculas lachrymis lauit. Quod Iatro qui in cruce cognouit culpam, in ipsa iam morte inuenit ueniam. De quibus adhuc rotis eadem propheta replicat atque subiungit: Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur, & rotæ sequentes ea, quia spiritus uitæ erat in rotis. Hæc sicut nostis fratres charissimi ex maxima parte iam dicta sunt, sed iterata descriptione narratur. Nec nos itaque pigeat eadem breuiter exponendo repetere, quæ spiritus per prophetam dignatus est replicando narrare. Hoc enim solum in his uerbis nouum dicitur, quod dictum est: Cum stantibus stabant. Sunt autem quidam qui usque ad hoc proficiunt, ut terrena quæ accipiunt, bene dispensare nouerint, misericordiae operibus intendant, oppressis subueniant. Hi uidelicet uadunt, in eo quod se ad proximi utilitatem tendunt. Cum his ergo rotæ gradiuntur, quia sacra eloquia doctorum suorum passus in eius itinere disponunt. Et sunt alij qui in fide quam acceperunt, ita ad tenendum fortes sunt, ut aduersis quibusque resistere ualeant, & non solum minime ad peruersitatem trahantur perfidie, sed etiam peruersa loquentes impugnent, eosque ad rectitudinem pertrahant. Cum istis stantibus stant etiam rotæ, quia in eis rectitudinem suam sacri eloquii uerbis confirmant cum in eis audiunt: State & tenete traditiones quas didicistis. Et rursum: Aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Et sunt alij qui omnia terrena despiciunt: nulla quæ prætereunt possidere dignantur, & in dei se, ut prædictum est contemplatione suspendunt. Cum his ergo eleuatis & rotæ pariter leuantur: quia in quantum quisque ad alta profecerit, intantum ei & sacra eloquia de altioribus loquuntur. Vadunt ergo animalia ad utilitatem proximi, stant ad custodiam sui, eleuantur ad contemplationem dei. Sed & rotæ pariter uadunt, stant, & eleuantur, quia que sita sancta lectio talis inuenit, qualis sit ipse à quo quaeritur. Ad actiuam enim uitam profecisti: ambulat tecum. Ad immobilitatem atque constantiam spiritus

spiritus profecisti, stat tecum. Ad cōtemplatiuam uitam per dei gratiam peruenisti: uolat tecum. Et rursum subditur: Quia spiritus uitæ erat in rotis. Quod idcirco secundo dicitur uitæ spiritus in rotis esse, quia scripturæ sacræ duo sunt testamenta, quæ utraq; dei spiritus scribi uoluit, ut nos à morte animæ liberaret. Vel certe quia duo sunt præcepta charitatis, dilectio uidelicet dei, & dilectio proximi, per quæ utraq; nos sacræ scripturæ dicta uiuificat. Secundo ergo dicitur, quod spiritus uitæ erat in rotis: quia dilectionē dei & proximi capimus in eloquijs diuinis. Per præcepta enim scripturæ sacræ reuiuiscimus, qui mortui in culpa iacebamus. Vnde omnipotēti domino per Psalmistam dicitur: In æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis uiuificasti me. Iustificationes enim præcepta domini dicitur, in quibus nos corrigendo iustificat. De quibus Psalmista aperit dicit: In tuis iustificationibus meditabor, non obliuiscar sermones tuos. In eis itaq; nos uiuificat: quia per hæc nobis spiritalem uitam demonstrat, eamq; per afflatum spiritus nostris mentibus infundit. Quod quia quotidie per donum gratiæ in electorum mentibus agit, spiritus uitæ erat in rotis. Hæc nobis scriptura in tenebris uitæ præsentis, facta est lumen itineris. Hinc etenim Petrus ait: Cui benefacitis intendētes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco. Hinc Psalmista dicit: Lucerna pedibus meis uerbum tuum domine, & lumen semitis meis. Scimus tamen quia & ipsa nobis nostra lucerna obscura est, nisi hanc nostris mentibus ueritas illustret. Vnde iterum Psalmista ait: Quoniam tu illuminas lucernam meam domine, deus meus illumina tenebras meas. Quid enim lucerna ardens, nisi lumen est? Sed lumen creatum nobis non lucet, nisi illuminetur à lumine non creato. Quia ergo omnipotēs deus ad salutem nostram sanctorum testamentorum dicta & ipse creauit, & ipse aperuit, spiritus uitæ erat in rotis. Sequitur: Et similitudo super capita animalium firmamēti, quasi aspectus crystalli horribilis extenti super capita eorum desuper. Hæc largiente domino duobus modis exponimus, ut lectoris iudicio quod eligendum censeat relinquamus. Possunt enim firmamenti nomine, cœlestes potestates intelligi. Quod firmamentum recte quasi aspectus crystalli dicitur: quia uidelicet crystallum forte quidem nimis est, sed ex aqua solidatur. Et natura angelica, quando creata est, liberum arbitrium accepit, utrum uellet in humilitate persistere, & in omnipotentis dei conspectu permanere, an ad superbiam laberetur, & à beatitudine caderet, per similitudinem aqua fuit. Sed quia cadentibus alijs, sancti angeli in sua beatitudine persistenter, atq; hoc acceperunt in munere, ut iam cadere omnino non possunt, in eis natura sua, quia iam dei conspectu mutabiliter non potest, quasi in magnitudine crystalli durata est. Quod crystallum horribile, & extensum super capita animalium dicitur: quia illę potestates angelicæ, quę omnipotentis dei conspectui assistunt, nobis ad-

Psalm. 118

1. Pet. 2

Psalm. 118

Psalm. 117

huc in hac corruptione positus, terribiles atq; pauendæ sunt. Quarum nunc gaudia quia sensum nostrarum mentium excedunt, super capita animalium esse memoratur. Quis enim in carne corruptibili positus, comprehendere ualeat quæ sit illa angelorum ineffabilis & sine fine lætitia? Quę beatitudo, sine defectu uultum uidere creatoris, atq; in eius delectatione sine immutatione persistere? Potest autem firmamenti nomine, ipse per figuram noster redemptor intelligi, uerus deus super omnia, & factus inter omnia homo perfectus, in quo nostra natura apud patrem cōfirmata est. De quo etiam per Psalmistam prophetando dicitur: Fiat manus tua super uirum dextera tua, & super filium hominis quem confirmasti tibi. Humana etenim natura priusquam à creatore omnium susciperetur, terra erat: nam firmamentum non erat, peccatoris quippe homini dictum est: Terra es, & in terram ibis. Et postquam assumpta est ab auctore omnium, atq; in cœlis subleuata, & super angelos ducta, firmamentum facta est, quæ terra fuit. Sed firmamentum quod aspicitur, cuius habeat similitudinem, subinfertur, cum dicitur: Quasi aspectus crystalli horribilis. Crystallum sicut dictum est, ex aqua congelascit, & robustum fit. Sciimus uerò quanta sit aquæ mobilitas. Corpus autem redemptoris nostri quia usq; ad mortem passionibus subiicit, aqua simile iuxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo, esuriendo, sitiendo, moriendo, usq; ad passionem suam per momenta temporum mobiliter decurrit. Cuius cursum propheta intuens ait: Exultauit ut gigas ad currendam uiam. Sed quia per resurrectionis suę gloriam ex ipsa sua corruptione in incorruptionis uirtutē conualuit, quasi crystalli more ex aqua duruit: ut in illo & hæc eadem natura esset, & ipsa quæ iam fuerat corruptionis mutabilitas non esset. Aqua ergo in crystallum uersa est, quando corruptionis eius infirmitas per resurrectionē suam ad incorruptionis est firmitatem mutata. Sed notandum quod hoc crystallum horribile, id est pauendum, dicitur. Quis autem nesciat cuius pulchritudinis sit crystallum? Et mirum quomodo in hoc crystallo cōueniat pulchritudo cum pauore? Sed omnibus uera scientibus constat quia redemptor humani generis cum iudex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. Quem enim mansuetum aspiciunt electi, hunc eundem pauendum atq; terribilem conspiciunt reprobi. Sed hinc ideo tunc electi terribilem non uidebunt, quia modo terrore illius considerare non cessant. Studiosè enim considerant quàm terribilis ad iudicium ueniat. Culpas antea cœtas desinent, imminentes declinant. Pauorem illius quotidie ante oculos mentis ponunt, & quando tremendus apparet, sine cessatione suspecti sunt, atq; quotidie timendo agunt, ne quando uenerit pertimescant. Similitudo ergo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis. Et quia ipse pauor eius quem in suis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit, recte subiungitur: Extenti super

Psalm. 79

Gen. 3

Psalm. 118

1. Pet. 4

per capita eorum desuper. Firmamentum hoc quod in similitudinem crystalli super capita eorum animalium apparet, & horribile & extensum est, quia bonorum mentes unde terret, inde protegit. Si enim pauendus in eorum cordibus non esset, protector & modo à peccatis & post à supplicijs non fuisset. Quia autem semper considerant quis pauor ex iudicio imminet, uirtutum pennas in rectitudinem cōseruant. Vnde & apte mox subditur: Sub firmamento autem pennarum eorum rectæ alterius ad alterum. Tunc pennarum uirtutum sub firmamento rectæ sunt, quando bonum quod alter habet, hoc alteri impendit, ut qui terrenam substantiam accipit, indigentis proximi inopiam subleuet. Qui doctrinæ gratia plenus est, ignorantis proximi tenebras uerbo suę prædicationis illustret. Qui temporali potestate subnixus est, oppressos à uolentibus releuet. Qui prophetiæ spiritu plenus est, à uita proximi mala, imminetia bona suadendo, declinet. Qui gratiam curationis accepit, intercessionem suam salutem firmamentum pie & humiliter impendat. Qui à terrenis actibus liber soli deo uacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit autem saepe ut qui in terrena substantia nimis occupatur, oratio non quantum debet inuigilet. Et fit plerumque ut is qui ad exorandum dominum cunctis mundi oneribus exutus uacat, sustentationem uiuentium atq; uestimentum pauperi, & dum pauper orationem suam animæ diuinitati impendit, pennarum animalium rectæ alterius ad alterum tenduntur. Nam dum ille mihi uerbum prædicationis exhibet, & lumine ueritatis ex corde meo ignorantia tenebras expellit: dumq; illi ego quia fortasse à mundi huius potente opprimitur, solatium meæ defensionis impartior, atq; hunc de uolentis manibus euello, uicissim nobis pennas nostras tendimus, ut nos affectu & ope uicaria, ex bono quod accepimus tangamus. Vnde bene primus pastor admonet dicens: Omnium finis appropinquauit. Estote itaque prudentes, & uigilate in orationibus: ante omnia mutuam in uobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitales inuicem sine murmurationibus. Vnusquisq; sicut accepit gratiam, in alterutrum illam ministrans. Quod ergo apud Ezechielem penna, hoc apud Petrum Apostolorum accepta gratia dicitur. Et quod ille ait: Rectæ pennarum alterius ad alterum, hoc Ecclesiæ pastor dicit: Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam ministrans. Pennarum enim nostrarum rectæ iam non sunt, si ad utilitatem nostram solummodo reflectuntur. Sed tunc rectæ fiunt, cum in utilitatem proximi dirigimus quod habemus. Quia enim bona nostra non à nobis sunt, sed ab eo hæc accepimus à quo facti sunt ut essemus, tanto ea nobis non debemus retinere priuata, quanto ea nobis cōspicimus ab auctore nostro ad communem utilitatem data. Vnde recte Petrus Apostolus in exhortatione huius rei

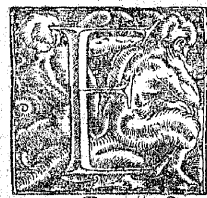
Greg. tom. 2

subdit dicens: Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ dei. Atq; adhuc adijcit: Si quis loquitur, quasi sermōes dei, si quis ministrat, tanq; ex uirtute quā ministrat deus. Ac si aperte dicat: Humiliter impendite bonum proximis, quia scitis uobis non à uobis esse quod habetis. Quilibet enim pena uirtutis cum ad proximum impartiendo tenditur, recta non erit, si humilitate caruerit. Sequitur: Vnumquodq; duabus alis uelabat corpus suum, & alterum similiter uelabatur. Quia per corpus actio, per alas uerò uirtutes signentur, supra iam diximus. Et cum dicat: Sub firmamento autem pennarum eorum rectæ alterius ad alterum, quærendum est qualiter subditur: Vnumquodque duabus alis uelabat corpus suum. Quia in re hoc patenter indicatur, quia & pennas alias ad alterum tendebat, & tamen duabus alis corpus proprium uelabant. Quid est hoc nisi quia sic debemus uirtutes quas accepimus alijs impendere, ut & ea in quibus peccauimus, non desinamus caute cogitare, & reatum nostrum quotidie per timorē & poenitentiam plangere? Duas enim alas superius, quibus corpus uelatur, timorē & poenitentiam diximus. Sic ergo in charitate crescimus, ut pennas tendamus in proximos, ut nunquam desinamus cogitare & plangere nosmetipsos. Penas tendantur iuxta, pennarum cooperiant corpora, ut & de bonis actibus præbeamus exempla, & mala quę egimus, abscondant à iudicio timorē & poenitentiam. In translatione autem ueteri de his alis dicitur: Singulis duæ coniunctæ & tegentes corpora eorum. In quibus uerbis intelligit, quia & ipsæ erant pennę quæ iungebantur alterius ad alterum, & ipsę quæ eorum corpora cooperiebant. Quod per figuram bene accipit, quia illæ nos uirtutes apud omnipotentē deū protegūt, quas ex charitate proximis impartimur atq; cōiungimus. Cum quibus dum cōcorditer uiuimus, mala quæ fecimus uelamus. Possunt ergo etiā per has alas duo præcepta charitatis intelligi, amor scilicet dei & proximi. Amando enim deum, nostra in nobis mala perfequimur, id est corpus uelamus. Diligendo autē proximum, & ei in quo prodesse possumus festinamus, id est alas ad alterum tendimus. Hoc autem quod subditur: Et alterum similiter uelabatur. In translatione ueteri non habetur. Et queri potest cur postq; dictum est: Vnumquodq; duabus alis uelabat corpus suum. Subiungit: Et alterum similiter uelabatur? Translatione autem septuaginta interpretum, Aquilę, Theodotionis, et Symmachi sollicitè perscrutantes nihil ex his uerbis inuenimus, sed beati Hieronymi scripturam legentes agnouimus, quia hanc sententiā in Hebræa ueritate ita positā non quidem iuxta uerbum, sed iuxta sensum inuenit. Querit etiam potest cur postq; dictum est: Vnumquodq; uelabat corpus suum. Itatim subditur: & alterum similiter uelabatur. Si enim diceret unum & alterum, loquendi ratio staret. Postq; uerò dictum est unum quodq; omnes comprehendatur: Sed si & perfectorum uitam, & proficiētū merita distinguimus, & unum

quodq;

quodq; & alterum non irrationabiliter positum videmus. Qui enim & sua desunt, & virtutum pennas ad proximos in exemplum tendunt, proculdubio perfecti sunt. Sunt autem plerique paruulorum, qui eorum lachrymas conspiciunt & imitantur. Et qui nudi in suis prauitatibus esse potuissent, sanctos uigilantioresq; uiros considerant: moxq; suis prauitatibus irati acceduntur ut plangant, & inflammantur ad poenitentiam. Atq; ut uelare sanctos corpora sua conspiciunt, ita ipsi quoque lachrymarum suarum alis uelantur. Seipfos enim magnis increpationibus ferunt, cur qui uirtutes non habent, peccata sua minime deplorant, si adhuc & illi plangere non desistunt, qui iam uirtutum pennas per exempla ad proximos tendunt. In quibus uerbis necesse est ut nos qui paruuli ad huc sumus, perfectorum semper & uirtutes & lachrymas ante mentis nostrae oculos ponamus. Imitemur quae in illis aspiciamus, ut dum cooperimus, per incrementa crescere, possimus ab illo districto examine mala quae fecimus uelare. In assiduus enim fletibus, in quotidiana nostra poenitentia habemus sacerdotem in caelis, qui interpellat pro nobis. De quo etiam per Ioannem dicitur: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Ecce exultat animus, cum aduocati nostri potentiam audimus. Sed exultationem nostram iterum remordet timor quia ipse qui nobis aduocatus est, dicitur iustus. Nos enim causas iniustitiae habemus, iustus uero aduocatus iniustas causas nullo modo suscipit, nec uerba dure pro iniustitia defendit. Quid ergo agimus charissimi fratres mei? Sed ecce occurrit animo quid agamus. Mala quae fecimus, & deseramus, & accusemus. Scriptum est: iustus in principio accusator est sui. Quilibet etenim peccator conuersus in fletibus, iam iustus esse inchoat, cum coeperit accusare quod fecit. Cur enim iustus non sit, qui contra suam iniustitiam iam per lachrymas saeuit? Iustus igitur aduocatus noster iustos nos defendet in iudicio, quia nosmetipsos & cognoscimus & accusamus iniustos. Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocati nostri allegatione confidamus: Qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Homilia octaua.

Laudiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum quasi sonum sublimis dei. Cum ambularet, quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum. Cuncti starent, dimittebantur pennae eorum. Nam cum fieret uox super firmamentum quod erat super caput eorum: stabant & submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eo-

1. Ioan. 2

Pro. 1. 18

Luc. 22

Luc. 7

illam

rum, quasi aspectus lapidis sapphiri, similitudo throni, & super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et uidi quasi speciem electi, uelut aspectum ignis intrinsecus per circuitum a lumbis eius & desuper, & a lumbis eius usque deorsum uidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu: uelut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluuiae. Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Haec uisio similitudinis gloriae domini. Et uidi, & cecidi in faciem meam.

Quod per exempla iustorum multi proficiant, superioris locutionis sine tractatum est. Atque hoc ipsum propheta nobis certius aperit, cum his quae dixerat adiungit: Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum. Solent in sacro eloquio per aquas populi designari. Unde per Ioannem dicitur: Aquae uero sunt populi. Idcirco autem aquis populus designatur, quia & in uita sonum habet ex tumultu carnis, & quotidie defluit ex decursu mortalitatis. Ut autem saepe iam diximus, alae sunt animalium, uirtutes sanctorum. Quid est ergo quod propheta alarum sonum audit quasi sonum aquarum multarum: nisi quod ex omnipotentis dei pietate illae alae uirtutum quae in paucis prius sanctis sonabant, iam nunc praedicatione diffusae, in multorum populorum conuersatione resonant? Incarnato enim, passio, ac resurgente domino, pauca pennata animalia fuerunt: quia rari ualde extiterunt qui caelestia desiderarent, & uirtutum pennas se in alta suspenderent. Sed postquam diuinitatis eius praedicatione in mundo diffusa est, quanti iam paruuli, quanti grauiiores, quanti fortes iuuenes, quanti imbecilles, quantae conuersae peccatrices, quantae annoxae uirgines per fidem, per spem, per amorem ad caelestia euolant, quis dicere, quis aestimare sufficit? Ecce alarum sonitus qui prius in paucis animalibus fuit, iam nunc in populis resonat, iam nunc mundi multitudinem ad caeleste desiderium pennae uirtutum leuant. Bene ergo dicitur: Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum: quia sicut praefati sumus, ille uirtutum sonus qui in aurem dei prius ex paucis sanctis factus est, postmodum ex aquis multis, id est, ex innumerabilibus, est populis multiplicatus. De quo sono adhuc bene additur: Quasi sonum sublimis dei. Quid est quod alarum sonus in sanctis animalibus quasi sonus sublimis dei dicitur, nisi quod omnipotens deus & ipse implet mentes sanctorum caelesti desiderio, & ipse exaudit impletas? Ipse etenim creat in sanctorum cordibus amorem, & ipse ex amantibus cordibus suscipit precem. Negationem suam Petrus fletu amare: sed tamen illic praemittitur, quia Iesus respexit Petrum. Venit Maria Magdalene post multas maculas culpae ad pedes redemptoris nostri cum lachrymis. Sed quis illam infudit intus, nisi qui benigne suscepit foris? Quis

illam ad lachrymas urgebat per compunctionis spiritum, nisi qui hanc exterius coram simul recubentibus recipiebat ad ueniam? Redemptor igitur noster peccatricis mulieris metem exergebat, cum de culpa compungeret: suscipiebat ut a culpa liberaret. Bene ergo iste alarum sonus quasi sublimis dei dicitur: quia quicquid in sanctorum uirtutibus agit, eius est gratiae qui merita largitur. Qui recte per prophetam sublimis deus esse memoratur. In scriptura etenim sacra aliquando deus nuncupatiue, aliquando uero essentialiter dicitur. Nuncupatiue enim dicitur, sicut scriptum est: Ecce constitui te deum Pharaonis. Et sicut Moyses ait: Si quis hoc uel illud fecerit applica illum ad deos: uidelicet ad sacerdotes. Qui rursus dicit: Dignus non detrahes: id est, sacerdotibus. Et sicut Psalmista ait: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Essentialiter autem deus dicitur, si deus ad Moysen dicit: Ego sum deus patris tui: deus Abraham, deus Isaac, deus Iacob. Unde Paulus Apostolus uolens nuncupatiuum dei nomen ab essentiali discernere, de redemptore nostro locutus est dicens: Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Qui enim nuncupatiue dicitur deus inter omnia, qui uero essentialiter, deus super omnia est. Ut ergo ostenderet Christum naturaliter deum, non hunc deum tantummodo, sed deum super omnia esse memorauit: quia & electus quisque sicut praemisimus, uel in exemplo iustitiae praerogando positus dici deus potest, sed inter omnia, quoniam nuncupatiue deus. Christus autem deus est super omnia: quia naturaliter deus. Quem ergo Paulus deum super omnia, hunc Ezechiel propheta deum sublimem nominat. Postquam uero dictum est: Audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum. Quia adhuc addit: Quasi sonum sublimis dei. Etiam hoc intelligere possumus, quod futurum electis omnibus scimus. Alarum etenim sonitus, sicut diximus, fuit in praedicatoribus sanctis: aquarum sonitus in conuersis & sequentibus populis. Sed idem ipse sonitus erit quandoque sonus sublimis dei: quia multitudo quae nunc ad fidem per sanctos doctores trahitur, quandoque in caeleste patriam congregatur: ut ibi omnes electi sine fine laudent, cum uiderint sine fine quae laudent. Et quia tunc perfectum corpus redemptoris efficitur omnis multitudo sanctorum, iuxta Pauli uocem dicentis: Quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum dei: eique ita tunc inhaeret, ut ei de corruptione, quae per resurrectionem uincitur, iam nihil in suo sancto amore contradicat, sed unita gloriae sui redemptoris fiat. Recte dicitur: Quasi sonus sublimis dei. Notandus est ordo describentis, quia prius sonus ex alis animalium, qui postmodum quasi sonus aquarum multarum, ad extremum uero quasi sonus sublimis dei dicitur. Quod enim prius praedicauerunt sancti, hoc postmodum crediderunt atque tenuerunt conuersi ad fidem populi, qui ad extremum quoque liberatori o-

Exo. 12

Psal. 31

Exo. 3

Rom. 9

Rom. 8

mnium reddent laudem in caelestia subleuati. Sonus itaque animalium fit quasi sonus aquarum, & sonus aquarum fit quasi sublimis sonus dei: quia laudem omnipotentis domini quam prius in mundo pauci, hanc postmodum multi clamauerunt. Et quam nunc multi clamant, cum adhuc eis in semetipsis sua corruptio repugnat, hanc in caelestem patriam electi omnes suo iam capiti uniti resonabunt. Adhuc autem sanctorum animalium opera uirtutesque describuntur, cum subditur: Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonitus castrorum. Si per sonitum sublimis dei, laus nostri creatoris in caelesti patria designatur, mirandum non est quod rursus ad sanctorum opera, in hac adhuc uita uiuentium, propheticus sermo refertur: quia sanctus spiritus in corde prophetarum quod simul ostendit intus, non simul eiecit per linguam foras. Aqua quippe scientiae qua prophetantis animus repletur, in contemplatione uehementer exuberat. Sed quia angustum est spiritui omne os hominis, id est, foramen carnis ad explendam illam immensitatem quae conspicitur, proferendo lingua variatur. Postquam ergo sonum alarum quasi sonum sublimis dei esse conspexit in caelis, rursus ad terras redit, et pennata animalia quae hic agant loquitur, ut illic summa mereantur, dicens: Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis: ut sonitus castrorum. Cum praedicatorum sancti mundum praedicatione & trahendo circumuehant, animalia ambulat. Et quia hi etiam quos colligunt, statim ut crediderint, in laudem nostri creatoris exurgunt, fit sonus quasi sonus multitudinis. Et quia in praedicatione eadem bellum contra aerias potestates sumunt, recte subiungitur: Ut sonitus castrorum. Cum sanctis praedicatoribus fideles populi coniunguntur, contra malignos spiritus in procinctu fidei multitudines castrorum fiunt. Et dum quotidie fideles quique caelestibus desiderijs replentur, terrena despiciunt, dura sibi pro amore supernae patriae proponunt, contra potestates aerias castra fiunt, quia armati fide & bonis operibus muniti gradiuntur. Quasi enim quibusdam castris spiritualis exercitus per Paulum dicitur: Induite uos armatura dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli: quia non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae in caelestibus. Sanctorum ergo multitudinis castra sunt, quae bellum contra potestates aerias susceperunt. Unde sancta uniuersalis Ecclesia ita sub specie dilectae describitur, ut dicitur: Pulchra es amica mea, suauis decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Quia enim Hierusalem pacis uisio interpretatur, cuius nomine patria caelestis exprimitur, sancta Ecclesia suauis & decora ut Hierusalem dicitur, quia eius uita & desiderium uisioni iam pacis intimae comparatur: ut in eo quod authorem suum diligit, quod eius speciem uidere concupiscit, de quo scriptum est: In quem desiderant angeli

Eph. 6

Canti. 6

1. Pet. 1

geli prospicere, per ipsa iam amoris sui desideria angelis similis dicatur: quæ quantum deo amabilis efficitur, tanto agitur ut malignis spiritibus terribilis fiat. Qualiter autem sit terribilis, subiuncta comparatione ostenditur, id est, ut castrorum acies ordinata. Quid est quod sancta Ecclesia ab hostibus suis ut castrorum acies sit timenda? Non enim à magno intellectu uacat ista comparatio, & idcirco est subtiliter intuenda. Scimus enim & constat quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atq; densata, ut in nullo loco interrupta uideatur. Nam si ita disponitur, ut locus uacuus per quem hostis possit ingredi dimittatur, profectio iam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summo opere necesse est ut per charitatē semper uniti atque constricti, nunquam interrupti per discordiam inueniamur, quia si quælibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per malum discordiæ locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos hostis ualeat intrare. Antiquus uero inimicus castitatem in nobis, si sine charitate fuerit non timet: quia ipse nec carne premitur, ut in eius luxuria dissoluatur. Abstinētiā non timet, quia ipse cibo nō utitur: quia necessitate corporis non urgetur. Distributionem terrenarum rerum non timet, si eidem operi charitatis desit: quia diuitiarum subsidijs nec ipse eget. Valde autem in nobis charitatem uerā, id est amorem humilem, quem nobis uicissim impendimus, timet, & nimis concordia nostræ inuidet, quia hanc nos tenemus in terra, quam ipse tenere nolens amisit in cælo. Bene ergo dicitur: Terribilis ut castrorum acies ordinata: quia electorū multitudinem eo maligni spiritus pertimescunt, quo eos per charitatis concordiam munitos contra se, & conglobatos aspiciunt. Quanta autem sit concordia uirtus ostenditur, cum sine illa uirtutes reliquæ, uirtutes non esse monstrantur. Magna enim est uirtus abstinentiæ. Sed si quis ita ab alimentis abstinere, ut cæteros in cibo diiudicet, & alimenta eadem quæ deus creauit ad percipiendum cum gratiarū actione, in fidelibus etiā damnet, quid huic uirtus abstinentiæ facta est, nisi laqueus culpæ? Vnde Psalmista quoque nullam esse abstinentiam sine cōcordia designans, ait: Laudate eum in tympano & choro. In tympano enim corium siccum resonat, in choro autem uoces concorditer cantant. Quid ergo per tympanum nisi abstinentia, & quid per chorum nisi charitatis concordia designatur? Qui itaque sic abstinentiam tenet, ut concordia deserat, laudat quidē in tympano, sed non laudat in choro. Et sunt nonnulli qui dum plus sapere quam necesse est student, à proximorum pace resiliunt, dum eos uelut hebetes stultosq; contemnunt. Vnde per se ueritas admonet, dicens: Habete in uobis sal, & pacem habete inter uos, ut quisquis habere sal sapientiæ studet, curet necesse est quatenus à pace concordia nunquam recedat. Quod uero de his duabus uirtuti-

Cant. 6

Rom. 14

Psal. 150

Mat. 9

bus diximus, hoc de cæteris omnibus sentiendum est. Vnde Paulus terribiliter admonet, dicens: Pacem sectamini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit deum. Quia autem nil sine concordia deo placeat, ipsa per se ueritas demonstrat, dicens: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ad altare, & uade prius reconciliari fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuum. Ecce à discordantibus accipere non uult sacrificium, holocaustum suscipere recusat. Hinc ergo perpendite quantum sit malum discordiæ, propter quod & illud abijcitur, per quod culpa laxatur. Quia uero electi semper in charitate coniuncti sunt, & hæc eadem eorum charitas sonum laudis reddit auctori, malignis uero spiritibus, id est, antiquis suis hostibus poenā incutit timoris: recte tamen de penatis animalibus dicitur: Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum. Debet autem ab exortu sanctæ Ecclesiæ fidei oculos usque ad finem mundi tendere, & hæc eadem castra quomodo ambulent uidere. Castra enim multitudines appellantur exercitus, cum in procinctu pergunt, aut in certo quolibet loco in itinere demorantur. Castris ergo uia est uita presentis seculi, omnibus concorditer uiuentibus sanctis. Alia autem sunt castra prædicantiū: qui huc illucq; pro colligendis animabus in sancti operis procinctu laborant. Alia castra cōtinentium, atq; ab hoc mundo recedentium, qui contra malignorum spirituum bella quotidie in corde se præparant. Alia castra bonorum coniugatorum, qui uiuentēs in amore omnipotentis dei concorditer, sic uicissim sibi carnis debitum soluant, ut tamen quid deo de bonis operibus debeant, nullatenus obliuiscantur. Sed etsi qua, ut homines, delinquant, hæc incessanter pñs actibus redimunt. Quia ergo distincti fidelium ordines ab exortu sanctæ Ecclesiæ usque ad finem mundi concorditer uiuentes, contra potestates aeris dimicant, castra ambulant: & sit quasi quidam castrorū sonitus, quia in eis ad laudem omnipotentis dei, & uirtutum gladij, & arma miraculorum sonant. De sanctis uero animalibus adhuc subditur: Cuncti starent, demittebantur pennæ eorum. Stant sancta animalia, quando ea quæ dei sunt, intenta contemplatione considerant. Sed eorum pennæ deponuntur, quia dum alta dei iudicia aspiciunt: suæ eis uirtutes uilescunt. Quod aperte exponitur, cum statim subditur: Nam cum fieret uox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant & submittebant alas suas. Firmamentum superius sub intellectu duplici iudicauimus exponendum. Possunt enim, sicut dictum est, firmamenti nomine, cœlestes potestates intelligi. Et potest firmamenti nomine, incarnatus unigenitus, per hoc quod in eum natura nostra ad æternitatem firmata est, designari. Prius ergo quid sentimus de angelis, postmodum de domino angelorum loquamur. Ecce enim dicitur: Cum fieret uox super

Heb. 12

Mat. 5

super

super firmamentum, stabant, & submittebant alas suas. Quo in loco hoc primò sciendum est, quia non submittere ab inferiori ad superiora tendere, sed à superiori ad inferiora alas deponere debet intelligi, propter hoc quod præmissum est. Cum starent, demittebantur pennæ eorū. Quærendū itaq; nobis est quæ sit uox quæ super firmamentū sit. Sed eandē uocem melius intelligimus si ab imis ad superiora gradientes, quasi quibusdam passibus ascendamus. Sicut auditus corporis excitatur uoce, ita sensus mentis excitatur intellectu, qui de interioribus agitur. Vox ergo est in mente, quasi quidam sonus intelligentiæ. Sed sciendū est, quia nostris sensib. aliquando uox carnis loquit, aliquando uox animæ, aliquando uox firmamenti, aliquando uox quæ super firmamentum est. Ponamus ergo ante oculos quod si quis piā sit læsus à proximo, qui ex humana ratione cogitat, ut uicē læsioni reddat, malū p malo retribuatur, huic uox carnis loquit in mēte: quia cum diuina mādāta præcipiāt bene nos facere his qui nos oderunt, quisquis malefacere se odientibus cogitat, in eius animo uox carnis sonat. Multa terrena quotidie agimus, post ad orationem redimus. Accenditur ad compunctionem animus, sed earum rerum quas egimus, imagines uersantur in mente, & intentionem compunctionis præpediunt in oratione: & quod uolentes foris egimus, hoc interius patimur inuiti, & quædam cogitationum phantasmata mentem per imagines corporeas dispergunt, ne stricta totam in oratione se colligat. Hæc quoq; uox carnis est. Cum uero & ista subigimus, atq; ab oculis mentis cunctas corporeas imagines effugamus, ipsam in nobismetipsis naturam animæ quærentes: qualis sit, quæ carnem uiuificare potest, sed semetipsam stringere in bonis cogitationib. sicut desiderat non potest: inuenimus quendam intellectualem spiritum per creatoris potentiam uiuentem, corpus quod sustinet uiuificantem, sed tamen obliuioni subditum, mutabilitati subiectum, quem sæpe timor afficit, letitia extollit. Ipse itaq; intellectus animæ uox eius est, quia sonat qd est: quæ tamen adhuc uox sub firmamento est. Sed transcendentes animam uocem de firmamento quærimus, cum illa sanctorum angelorum innumera multitudo in omnipotentis domini conspectu qualis sit inuestigamus, quæ sit in eis sine fine festiuitas uisionis domini, quæ lætitia sine defectu, qui amoris ardor nō crucians, sed delectans, quantum in eis sit desiderium uisionis dei cum satietate, & quanta satietas cum desiderio. In quibus nec desiderium poenam generat, nec satietas fastidium parit. Quomodo inhærendo beatitudini sint beati, quomodo contemplando semper æternitatem sint æterni, quomodo coniuncti uero lumini facti sint lux, quomodo aspicientes semper incommutabilem, mutati sint in incommutabilitatem. Sed cum ista de angelis cogitamus, adhuc uox de firmamento est non super firmamentum. Transeat ergo animus, & ab ipsis transcendat omne quod creatum est.

In solo creatoris sui lumine fidei oculos figat, quæ unus uiuificet omnia quæ creauit deus, quod ubique est, & ubiq; totus est, quod incircumscriptus & incomprehensibilis sentiri potest: & uideri nō potest, quod nusquam deest, & tamen ab iniquorum cogitationibus longe est: quod nec sibi deest ubi longē est: quia ubi non est per gratiam, adest per uindictam: quod omnia tangit, nec tamen æqualiter omnia tangit. Quædam enim tangit ut sint, nec tamen ut uiuant & sentiāt, sicut sunt cuncta insensibilia. Quædam tangit ut sint, uiuant, & sentiant, nec tamen ut discernant, sicut sunt bruta animalia. Quædam tangit ut sint, uiuant, & sentiant, & discernant, sicut est humana & angelica natura. Et cum ipse nunquam sibi metipsum sit dissimilis, dissimiliter tangit dissimilia. Quod ubiq; præsens est, & inueniri uix potest: quod stantem sequimur, & apprehendere nō ualemus. Ponamus ergo ante oculos mentis quæ illa natura sit quæ tenet omnia, implet omnia, circumplectitur omnia, superexcedit omnia, sustinet omnia. Nec alia ex parte sustinet, atque alia superexcedit: neque alia ex parte implet, atq; alia circumplectitur, sed circumplectendo implet, implendo circumplectitur: sustinendo superexcedit, superexcedendo sustinet. Huius naturæ potentiam cum strictus in ea cogitat animus, uox super firmamentum sit: quia eius intellectum concipit, qui & angelorum sensum sua incomprehensibilitate transcendit. Cum ergo uox super firmamentum sit, stant animalia, & submittunt alas suas: quia sanctorum mētes cum creatoris sui potentiam intenta contemplatione considerāt, uilescunt eorum animo uirtutes quas habent, & tanto fiunt apud se humiles, quanto eis illud allatū est quod super angelos sonat. Fortasse enim doctores sunt, sed cū cœperint tacita mente cogitare quæ sit ineffabilis dei sapientia, quæ mentes hominum sine strepitu uerborum docet, & quomodo hæc eadem sapientia si auditorum mentes non doceat, uox docentium uacue laborat, sua eis doctrina prius uilescit: quia neque qui plantat est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Fortasse prophetae sunt, sed cum tacita mente considerant, quia prophetiæ sui oculo simul omnia diuinitatis mysteria penetrare non possunt, quoniam sicut ait Apostolus: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: in illa immensitate secretorum uident, quia parum est omne quod uident, atque ex ipsa immensa altitudine luminis cōsiderāt quā minus sit illud quod intento oculo quasi per rimas uiderunt. Deponant ergo alas suas, cum uox super firmamentū sit: id est, humiliantur in eo quod apprehendunt, cum superna cōspiciunt, quæ ab eis cōprehendi non possunt. Sæpe etiā sanctorū cogitationibus ipsa quæ habent bona blandiuntur, ut eorum mentes in aliqua sui fiducia eleuent: sed protinus ad occulta dei iudicia recurrunt, quomodo alij ex uirtutibus ad infernum per elationem corruunt: alij ex uitijs correcti, ad cœlum per humilitatem leuantur. Vnde nos ad humilitatem

1. Cor. 3

1. Cor. 13

Greg. 10. 2

f 3 reuo-

Psal. 65 reuocans propheta tēret & admonet, dicens: Venite, & uidete opera domini, quā terribilis in consilijs super filios hominum. Quis enim dignē considerare ualeat quantus super nos terror sit consiliorum dei, quando alter ex uirtutibus in finem tendit ad uitia, & alter ex uitijs in uirtutibus

Eccles. 9 concludit finem: Quia iuxta Salomonis uocem, sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu dei. Nec tamen scit homo utrum amore uel odio dignus sit, sed omnia in futuro seruantur incerta. Et est uia quæ uidetur hominibus recta, & nouissimum eius ducit ad mortem. Hæc itaq; ocula iudicia profunde cogitare, quid est aliud quā alas deponere, id est, de nulla iam uirtute confidere, sed sub magno timore trepidare? Siue enim omnipotentis dei naturam cōsiderent, siue eius iudicia perpendat, trepidant, pertimescunt. Eis ergo quasi alas deponere, est uirtutes quas habent humiliare. Sic Abraham alas deposuit, qui quando loqui cum deo cepit, puluerem & cinerem se esse cognouit, dicens: Loquar ad dominū meum, cum sim puluis & cinis? Sic Moyses alas deposuit, qui eruditus omni scientia Ægyptiorū, mox ut uerba domini audiuit, uerba se non habere deprehendit, dicens: Obsecro domine, nō sum eloquens ab heri & nudius tertius. Ex quo enim locutus es ad seruum tuum, impeditōis & tardioris lingue sum. Ac si aperte diceret: Postquam à te uerba uitæ audio, cōfusum me in uerbis prioribus agnosco. Sic Esaias, cuius uita domino ad prædicandum placuerat, cum eundem dominum contemplantus, carbone de altari in ore tactus est, ait: Vae mihi quia tacui: quia uir pollutus labijs ego sum. Ecce ad superiora subleuatus sibimet ipsi de laborum pollutione displicuit. Nisi enim cœlestis munditiæ alta conspiceret, esse se iudicabilem non inuenisset. Sic loquente domino Hieremias clamat: A, a, a, domine deus: ecce nescio loqui: quia puer ego sum. Iuxta enim ea uerba quæ audiebat, uerba se non habere cognouerat.

Daniel. 3 Sic Daniel sublimem uisionem uidens, per plures dies elanguit & ægrotauit. Quia & hi qui in uirtutibus fortes sunt, cum altiora dei conspiciunt, in sua sibimet æstimatione infirmi atq; imbecilles fiunt. Sic beatus Iob de quo dominus amicis illius dixit: Nō estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob, cum uerba dei colloquentis audiret, respondit, dicens: Insipienter locutus sum, & quæ ultra modum excederent scientiam meam. Et paulopost: Idcirco ipse me reprehendo, & ago poenitentiam in fauilla & cinere. Qui enim quantum ad homines sapienter locutus fuerat, loquentem sibi deum audiens, insipienter se locutum fuisse reprehendit: quia in cōtemplatione ueræ sapientiæ sua ei sapientiā uisuit. Ad uocem ergo desuper uenientem animalia alas deponunt, quia uirtutem dei siue natura sua contemplantari requiramus, siue in occultis iudicijs inuestigare cogitemus, pro eo quod eius alta nobis impenetrabilia sunt, nostra nobis si qua inesse bona credebantur uilescunt. Et qui in quantalacunque

scientia uolare credebamur, inuisibile super nos naturam & impenetrabilia eius iudicia perpendentes, submissis alis humiliter stamus. Sequitur: Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri, similitudo throni. Et super similitudinem throni similitudo, quasi aspectus hominis desuper. Quid per thronum, nisi illa uirtutes angelicæ designantur, quæ ipsos quoq; angelos dignitate loci superioris excedunt? Nam cum angeli nunciij dicantur: saepe angeli ad annunciana quædam hominibus ueniunt, throni missi ad ministerium nunciij nusquam leguntur: quia eis longè sublimius creator omnium præsidet. Vnde Paulus Apostolus ordines cœlestium agminum quos ad tertium cœlum raptus uiderat, describens ait: Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Thronos igitur ante eos angelorum ordines dixit: quibus illos prælatos esse cognouit. Bene autē thronus lapidi sapphiri comparatur: quoniam lapis sapphirus aerium habet colorem. Virtutes ergo cœlestium lapide sapphiro designantur, quia ipse spiritus quibus deus omnipotens altius præsidet, superioris loci in cœlestibus dignitatem tenent. Super thronum uerò similitudo hominis: quia et super illas uirtutes quæ & ipsos angelos antecedunt, nostri est gloria redemptoris. Notandum ergo qui ordo seruatur. Super animalia enim firmamentum, super firmamentum thronus, super thronum homo esse describitur: quia & super sanctos homines adhuc in hac corruptione corporis uiuentes, angeli, & super angelos, superiores & deo proximæ angelicæ potestates, super potestates deo proximæ, eleuatus est mediator dei et hominum homo Christus Iesus. Sin uerò, ut prædiximus, firmamenti nomine mediator dei & hominum pro assumpta humanitate debet intelligi, quia sub unius nominis appellatione solent per prophetiæ spiritum multa signari, uox super firmamentum facta est quæ super baptizatum dominum de cœlo sonuit, dicens: Tu es filius meus dilectus: in te complacui. Sicut per Euangelistam alium dicitur: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Quæramus igitur quomodo uocem animalia audiunt, & alas deponunt? Abacuc propheta requisitus, dicit: Domine audiui auditum tuum, & timui: considerauit opera tua, & expaui. Quid est autem quod pater de filio loquitur, dicens: In quo mihi complacui? Omnis enim qui poenitendo corrigit aliqua quæ fecit, eo ipso quo poenitet, se sibi displicuisse indicat, quia emendat quod fecit. Et quia omnipotens pater sicut intelligi ab hominibus poterat, humano modo de peccatoribus locutus est, dicens: Poenitet me fecisse hominem super terram: quasi sibimet ipsi displicuit in peccatoribus quos creauit. In solo autem sibi unigenito domino nostro Iesu Christo complacuit: quia hunc inter homines hominem creasse eum non poenituit omnimodo, in quo peccatū nullo modo inuenit, sicut

sicut de illo per Psalmistam dicitur: Iurauit dominus, & nō poenitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. In solo ergo sibi redēptore nostro complacuit pater, quia in solo nō inuenit culpam, in qua se reprehendat quasi per poenitentiā. Sancta itaq; animalia uocem super firmamentum audiant & pertimescant: quia si solus sine peccato est, in eius innocentia aspiciunt in quantis ipsa quotidie delinquant, quæ necesse est ut incessanter desleant. Considerent quoq; quia & ipse author uitæ, sine passionis dolore ex hac uita non exiit. Et hæc ergo uox super firmamentum facta est, quia omnipotentis patris sententia etiam de morte ac resurrectione unigeniti processit. Sed cum uox super firmamentum sit, stant animalia, & submittunt alas suas, quia sancti quoq; cum ipsum quoq; unigenitum flagellatum in hoc mūdo conspiciunt, deponunt si quid de suis meritis præsumunt. Nam si ipse hinc sine flagello non exiit qui uenit sine peccato, quomodo flagellis digni nō erunt, qui huc cum peccato uenerunt? Ipsum ergo firmamentum quod est super caput animalium, id est, quod transcendit mētes sanctorum, habet super se uocem, quia redēptor noster eam quam cum patre disposuit ex diuinitate sententiam pertulit in carne. Quam auditiōis iusti terretur, & omnem de suis uirtutibus præsumptionem deponunt. Quibuslibet etenim uirtutibus polleat, quid digna est uita peccatorum, si & eius uita pro nobis flagello subiucuit, quæ subdita nullo peccato fuit? Sed ecce grauis nobis quæstio oritur, cum dicitur: quia super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni. Si enim per firmamentum dominus, & per lapidem sapphirum & similitudinem throni summæ illæ potestates angelicæ figurantur, quomodo super firmamentum, id est, super Dominum esse credenda sunt, cum & mox subditur: Et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper? Nam si ita, ut dictum est, firmamentum exprimitur dominus, & rursus homo accipitur dominus, quæ ratione potest intelligi, & ipse super thronum, & ipse sub throno? Sed abstractos huius quæstionis nodos ipse soluit de quo loquimur, qui afflatu sancti spiritus ea quæ clausa sunt aperit. Incarnatus enim unigenitus patris per hoc quod homo factus est, infra angelos fuit, sicut de eo scriptum est: Minuisti eum paulominus ab angelis. Resurgens autem & ascēdens in cœlos, omnibus angelicis potestatibus præsidet, sicut de eo illic rursus scriptum est: Omnia subiecisti sub pedibus eius. Et sicut ipse ait: Data est mihi omnis potestas. Firmamentum ergo sub throno, & homo super thronum est: quia per humanæ assumptionem naturæ, & ipse est sub angelis natus, & ipse super angelos exaltatus. Qui & prius quā per resurrectionis exaltaretur gloriam, diuinitate super angelos fuit, sed tamen ab angelis, ut dictum est, humanitate minoratus, ex qua & morti subiucuit. At postquam mortem resurgendo caleauit, humanitatem suam e-

tiam maiestatis angelorum superposuit. Prius itaque thronus super firmamentum, & post homo super thronum uisus esse describitur: quia humani generis redemptor, humanitatem quam descendendo sub angelis assumpsit, ascēdendo super angelos exaltauit. Sic uerò factum cum sub angelis dicimus, sicut factum sub lege prædicante Apostolo audiuius. Assumptam ergo humanitatem sub angelis accipimus pro ea minoratiōe in qua dignatus est apparere. Nam mox ut uerbum caro factum est: mox deus homo potestate super angelos fuit. De ipso quippe ante passionem scriptum est: Ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei. Sed tamen ut humanitatis eius infirmitas monstraretur, rursus de eo scriptum est: Apparuit illi angelus de cœlo, confortans eum. Indumento ergo utriusq; naturæ, huic & angeli ministrare, huic & angelus confortare describitur. Vnus quippe in utraq; natura, quoniam qui deus ante secula exiit, homo factus est in fine seculorum. Cui tamē ante passionem suam & angeli ministrarēt, & hunc angelus confortat. Post passionem uerò atq; resurrectionē eius huic angeli ministrare possunt, sed iam hunc confortare nō possunt: quia, ut prædictum est, et si prius firmamentum sub throno apparuit, iam tamen homo super thronum est. In cuius persona ut propheta sanctus adiuuatiōem utriusq; naturæ se uidisse ostenderet, prōtinus adiunxit: Et uidi quasi speciem electri. Quid est quod aspectus hominis uidet in throno quasi speciem electri, nisi quod in electo, sicut longè superius diximus, aurum argētumq; misceatur, ut res una ex metallis duobus fiat? In qua & per argentum auri claritas temperatur, & per auri claritatem species clarescit argenti. In redemptore autē nostro natura diuinitatis & humanitatis inconfuse unita sibimet atq; coniuncta est, ut & per humanitatem diuinitatis eius claritas nostris potuisset oculis temperari, & per diuinitatem humana natura in eo claresceret, atque exaltata fulgorem ultra hoc quod creata fuerat haberet. Ipse uerò aspectus hominis super thronum, & species electri quam uidit: qualis ei apparerit, adhuc scribendo subiunxit: Velut aspectus ignis intrinsecus per circuitum, a lumbis eius & desuper. Et a lumbis eius usque deorsum uidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu. Quid est quod mediator dei & hominum homo Christus Iesus a lumbis & desuper aspectū ignis intrinsecus per circuitum habere describitur, & a lumbis & deorsum speciem ignis splendentis per circuitum? Inue stigandum nāq; est quare a lumbis et desuper ignē intrinsecus, nec tamē splendentē ignē habere narratur: a lumbis uerò & deorsum habere ignis speciem dicitur, nō tamē huic habere intrinsecus memorat: quia & splendentē & in circuitu huic habere describit. Quid enī lumborū nomine, nisi propago mortalitatis exprimit? Propter quod etiā de Leui dicit, quia adhuc in lumbis patris erat cū Melchisedech occurrit Abraham. De lumbis uerò Abraham uirgo Maria exiit, in cuius utero unigenitus

patris per spiritum sanctum incarnari dignatus est. Ex qua incarnatione uniuerso innotuit mundo de us, sicut & per Psalmistam dicitur: Accingere gladio tuo circa foemur tuum potentissime. Gladium etenim circa foemur potentissimus sumpsit, quia sermo praedicationis illius, ex incarnatione coeua luit. Quid uero iste ignis designat, nisi ardorem sancti spiritus, qui corda quae repleuerit incendit? De quo ipsa ueritas dicit: Ignem ueni mittere in terram. Quid est ergo quod in hoc aspectu hominis qui prophetae apparuit, a lumbis superius intrinsecus per circuitum ignis ardet, a lumbis uero inferius non ignis intrinsecus, sed in circuitu resplendet: nisi quod ante incarnationem unigeniti redemptoris nostri, sola intra se iudaea ardorem amoris eius habuit, post incarnationem uero illius in circuitu eius ignis resplenduit, quia in uniuerso mundo gentibus claritatem sancti spiritus effundit? Prius ergo intrinsecus ignis erat, sed splendor non erat, quia spiritus sanctus in multis quidem patribus iudaeam replebat, sed ad notitiam gentium necdum eius lumen emicuerat. A lumbis uero eius & deorsum ignis in circuitu splendet: quia postquam de uirgine carnem sumpsit, in humano genere longe lateque sancti spiritus dona dilatauit. Et notandum quod ignis iste a lumbis superius per circuitum esse describitur, non extrinsecus, sed intrinsecus: quia amoris flamma, sicut dictum est, in electis atque spiritualibus uiris ubique in suis finibus iudaea repleuit. Nec tamen exibat extrinsecus, quia sese in multitudinem gentium non dilatabat. Quae ardoris flamma uisa est postmodum in circuitu splendere, quia per mundi cardines in uniuersis gentibus omnipotentis dei coepit amor excrecere. Erat ergo prius ignis intrinsecus, cum iacob diceret: Salutare tuum expectabo domine. Quod enim salutare dicimus Latine, hoc uerbo Hebraico Iesus dicit: In quo uerbo beati iacob mens ostendit, quod Iesu desiderio ardebat, quae se motiens expectare perhibebat. Ardebat ignis cum Moyses diceret: Si in ueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi temetipsum, ut uideam te. Ardebat ignis in mente, cum Dauid diceret: Sitiuit anima mea ad deum uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem dei mei? Qui in incarnationem uerbi desideras, ait: Ostende nobis domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Ardebat ignis cum Simeon de corruptione uitae praesentis exire desiderans, audiuit non prius se uisurum mortem, nisi uideret Christum domini. Sed ecce iam ignis iste quasi sub lumbis exterius resplendet, quia uniuersa gentilitas incarnati dei est amore succensa. Quod tamem intelligi & aliter potest, quia redemptor noster deus dominus Iesus Christus per humanitatem suam hominibus innotuit, qui per diuinitatem notus angelis & ante incarnationem fuit. Nobis ergo a lumbis inferius resplendet in circuitu, cuius ignis intrinsecus, a lumbis superius ardet in caelo: quia illic coelestes spiritus eum in diuinitate sua conspiciunt, & amoris eius ignibus accendunt. Nos uero qui huc ex assumpta humanitate diligimus, adhuc in hac cor-

ruptibili uita positi, splendorem ignis illius foris habemus. Vnus itaque super thronum est, qui & super lumbos ignem intrinsecus habet in angelis, & sub lumbis ignem in circuitu habet in hominibus, quia in omne quod ab angelis amat, per omne quod ab hominibus desiderat, unus est, qui in cordibus ardet amatum. Hinc de ipso quod magna illa potestates angelicae, Seraphin, id est, incendium nominatur. Hinc de ipso omnium creatore scriptum est: Deus noster ignis consumens est. Ignis enim deus dicitur, quia flammis amoris sui incendit mentes quas replet. Et idcirco Seraphin incendium dicitur, quia potestates ei proxime, in caelis inestimabili amoris eius igne succensa sunt. Ex hoc igne succensa ardent in terra corda iustorum. Hoc igne calefacta redeunt ad poenitentiam corda peccantium, quae inflammata uehementer timorem in amorem uertunt. Nam quae prius tabescere metu coeperunt, post modum igne amoris flagrant. Et quia eius membra sunt electi angeli in caelo, eius membra sunt conuersi homines in terra. Vnus homo est qui & super lumbos ardet intrinsecus, & sub lumbis inferius ignis sui splendorem in circuitu emittit, quia & angelos ad amorem suum per diuinitatem tenuit, & homines ad sancti ardoris sui desiderium ex humanitate reuocauit. Sequitur: Velut aspectus arcus cum fuerit in nube in die pluuiae. Arcum omnipotens deus inter se atque homines in signo posuit, ut ultra mundum diluuium non deleret, dicens: Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum foederis inter me & inter terram. Cumque obduxero nubibus caelum, apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor foederis mei uobiscum. Unde & in arcu eodem color aquae & ignis simul ostenditur: quia & ex parte est ceruleus, & ex parte rubicundus: ut utriusque iudicij testis sit, unius uidelicet facti, et alterius facti. Sed iam non ulterius faciendum, quia mundus quidem iudicij igne cremabit, sed aqua iam diuini non delet. Quid est autem quod splendete ignem a lumbis hominis throno praesidentis, sicut ait: Aspectus arcus cum fuerit in nube in die pluuiae, propheta conspexit? Quia enim per ignem, sicut dictum est, ardor sancti spiritus designat, quae similitudo est arcus & spiritus, ut ignis qui apparuit, quasi aspectus arcus apparuisse diceretur? Sed si ipsi quam praediximus uisioni arcus intendimus, quomodo arcus significet spiritum uideamus. In arcu quippe sicut praefatus sum, aqua & ignis appareret. Et post mediatoris aduentum, eo uirtus spiritus sancti in humano genere claruit, quo electos dei & aqua baptismatis lauit, & igne diuini amoris incendit. Quasi enim admixto colore aquae simul & ignis quidam arcus in nube ad probationem ponitur, cum ueritas dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei. Qui arcus in nube est in die pluuiae, quia in dominica incarnatione & in effusione praedicationis ostenditur, ut ad ueniam corda credentium domino parcente reuocentur. Nubem enim redemptoris carnem non inconuenienter accipimus. De qua per Psalmistam dicitur: Qui ponit nubem ascensum suum.

suum. Nubem quippe ascensum suum posuit, quia is qui diuinitate ubique est, carne ad caelestia ascendit. Expleta uero omni mystica uisione, subiungit: Hic erat aspectus splendoris per gyrum, & haec uisio similitudinis gloriae domini. Quid enim in uniuerso mundo sancti spiritus gratia agat aspiciens ait: Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Quae uero intrinsecus eiusdem sancti spiritus gloria maneat, considerare uolens, sed sicut erat non ualens, subiungit: Et haec uisio similitudinis gloriae domini. Non enim ait: Uisio gloriae, sed similitudinis gloriae: ut uidelicet ostendatur quia quantalibet se intentionem mens humana tendat, etiam si iam phantasias imaginum corporalium a cogitatione compescat, si iam omnes circumscriptiones spiritus ab oculis cordis amoueat, adhuc tamen in corde mortali posita, uidere gloriam dei non ualet sicut est. Sed quicquid de illa est quod in mente resplendet, similitudo, & non ipsa est. Unde et ille predicator qui raptus usque ad tertium caelum fuerat, dicebat: Videmus nunc per speculum in aenigmate. Qua in re non despicenda nobis quaestio oritur, quomodo Ioannes Euangelista cum erga miracula redemptoris nostri iudaeorum perfidiam etiam ex uerbis prophetis descripsisset, adiungit, dicens: Haec dixit Esaias quando uidit gloriam eius, & locutus est de eo. Et si Ezechiel uidit, quid est quod iste similitudinem gloriae, & ille eius gloriae uidisse describitur? Sed cum Ioannes Euangelista prius miracula redemptoris nostri narrauit, atque infidelitatem iudaeorum postmodum subdidit, hanc eiusdem redemptoris nostri gloriam quae in mundo apparuit, Esaiam uidisse manifestat. Omne enim quod in terra mirum diuinitus agitur, gloria omnipotentis dei est, & eius gloria in omnibus factis uidetur. Esaias ergo eius gloriam in terra uidit, Ezechiel uero gloriae in caelo sicuti est uidere non potuit: quia aliter est gloria eius in rebus factis, atque aliter in se metipso. Haec ergo eius gloria quae in rebus est, uideri potest: illa uero quae in ipso est, uideri modo nisi per similitudinem non potest. Sed & si eandem similitudinem gloriae uel subleuatus portare propheta potuerit, cognoscamus. Sequitur: Et uidi, & cecidi in faciem meam. Quid ergo de hoc uidero fieret, si ita ut est, eius gloriam uidisset, si ferre non ualens cecidit? Qua in re cum magno more re pensare & considerare cum lachrymis debemus in quantam miseriam & infirmitatem cecidimus, qui & ipsum bonum ferre non possumus, ad quod uidentium creati sumus. Est tamen & aliud quod de propheta facto consideremus in nobis. Propheta enim mox ut gloriae domini similitudinem uidit, in faciem suam cecidit. Cuius similitudinem gloriae quia nos per spiritum prophetiae uidere non possumus, haec afflicte cognoscere, & sollicitudine contemplari in sacro eloquio, in caelestibus monitis, in praecipitis spiritualibus, debemus. Qui cum aliquid de deo conspiciamus, in faciem nostram cadimus, quia ex malis erubescimus quae nos reminiscimus per petrasse. Ibi enim cadit homo ubi confunditur. Unde

& Paulus quasi quibusdam in facie facientibus dicebat: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Ecce caelestis gratiae dono largiente, obuolutum mysterijs libri initium in Ezechiel propheta discussimus, & dicta mystica moraliter differentes, uolantem prophetiae historiam a terra extraximus: ut quae prius paruulorum animae mihi quae similitudinem uolabat, sed non eleuabatur, iam nunc ab eis legatur et cognoscat, euolet & leuet. Agamus ergo gratias redemptori nostro, qui spiritali semper alimento nos reficit, qui panis uiuus descendit de caelo, & dat uitam mundo. Qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Homilia nona.

Taudiui uocem loquentis, et dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, & statuit me supra pedes meos. Et audiui loquentem ad me, & dicentem: Fili hominis mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatras quae recesserunt a me. Patres eorum praeuaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc, & filij dura facie & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te. Et dices ad eos: Haec dicit dominus deus, si forte uel ipsi audiant, & si forte quiescant, quia domus exasperans est, & sciens quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quonia increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, & uultus eorum ne formides: quia domus exasperans est. Loqueris ergo uerba mea ad eos, si forte audiant & quiescant, quonia irritatores sunt. Tu autem fili hominis audi quae cumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum, & comede quae cumque ego do tibi. Et uidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat inuolutus liber, et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus & foris, & scriptae erant in eo lamentationes, & carmen, & uae.

Initium libri in Ezechiel propheta magnis obsecrationibus clausum, & quibusdam mysteriorum nodis ligatum in hominibus octo, deo domino nostro Iesu Christo largiente discussimus. Iam nunc planiora sunt & minus difficilia quae sequuntur. Charitati itaque uestrae colloquimur, eidem omnipotenti Deo gratias referentes, quia post tot opaca

opaca sylvarum, tandem læti ad cāpos extuimus, in quibus liberis gressibus locutionis nostræ in-trepidum pedem ponamus. Ecce enim postq̄ propheta similitudinem gloriæ domini cōtemplatus in faciem suam cecidit, adiungit: Et audiui uocem loquentis, & dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum.] Vbi adhuc subditur: Et ingressus est in me spiritus postquā locutus est mihi, & statuit me sup. pedes meos.]

Ecce diuina uox iacenti prophetae iussit ut resurgeret. Sed surgere omnino non posset, nisi in hūc omnipotentis dei spiritus intrasset: quia ex omnipotentis dei gratia ad bona opera conari quidē possumus, sed hæc implere nō possumus, si ipse nō adiuuat qui iubet. Sic Paulus cū discipulos admo-

Phil. 2 neret dicens: Cū metu et tremore uestrā ipsorū salutem operamini: ilico q̄s in eis hæc ipsa bona operaretur adiunxit, dicens: Deus est enim qui operatur in uobis & uelle & perficere pro bona uoluntate.

1oan. 15 Hinc est qd̄ ipsa ueritas discipulis dicit: Sine me nihil potestis facere. Sed in his considerandum, quia si bona nostra sic omnipotentis dei dona sunt, ut in eis aliquid nostrū nō sit, cur nos qua si pro meritis æternam retributionem querimus? Si autem ita nostra sunt, ut dona dei omnipotentis non sint, cur ex eis omnipotenti deo gratias agimus? Sed sciendum est quia mala nostra solūmodo nostra sunt: bona autem nostra, et omnipotentis dei sunt & nostra: quia ipse aspirando nos præuenit ut uelimus, qui adiuuando subsequitur, ne inaniter uelimus, sed possumus implere quæ uolumus. Præueniente ergo gratia, & bona uoluntate subsequente, hoc quod omnipotentis dei donum est, fit meritum nostrum. Quod bene Paulus breuiter sententia explicat, dicens: Plus illis omnib. laboraui. Qui ne suæ uideret uirtuti tribuisse quod fecerat, adiunxit: Non autem ego, sed gratia dei mecum. Quia enim cœlesti dono præuētus est, quasi alienū se à bono suo opere agnouit: Nō autem ego. Sed quia præueniens gratia liberū in eo arbitrium fecerat in bono, quod libero arbitrio eandē gratiam est subsequutus in opere, adiunxit: Sed gratia dei mecum. Ac si diceret: In bono opere laboraui, non ego, sed & ego. In hoc em̄ quod solo domini dono præuenitus sum: non ego. In eo autem quod donum uoluntate subsequutus, & ego. His igitur breuiter cōtra Pelagium & Celestinum dicitis, ad exponendū ordinem redeamus. Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum.]

1. Cor. 15 Notādas nobis est ordo locutiōis & operis, quia prius similitudo gloriæ domini apparet ut deiciat, postmodum alloquitur ut eleuet, deinde super abundantis gratiæ spiritum mittit & leuat, ac supra pedes statuit. Nisi em̄ aliquid de æternitate in mente uideremus, nunquam in facie nostra poenitendo caderemus. Sed iam iacentes uox domini consolā nos facere ut in opere surgam, quod tamen nos nostra uirtute nō possumus facere. Ipsius ergo nos spiritus implet & leuat, & super pedes nostros statuit: ut qui proni in poenitētia pro culpa iacuumus, recti postmodum in bono opere

stemus. Sed stans propheta quid audierit adixit, dicens: Et audiui loquentem ad me, & dicens: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gētes apostatrices, quæ recesserunt à me.] Sic propheta describit sua, ut significet nostra. Nā qd̄ est hoc quod ei iacēti dicitur: Sta supra pedes tuos, & loquar tecum? Qui em̄ iacenti loquebatur, cur non se nisi stanti promittit esse locuturum? Sed sciendum quia alia sunt quæ iacentes, alia quæ stantes audire debeamus. Iacēti em̄ dicitur ut surgat, stanti autem præcipitur ut ad prædicationem profici sci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusione iacentibus præberi non debet authoritas prædicationis. Sed cū iam in bono opere surgimus, cū iam recti stare cœperimus: dignum est ut ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans ergo propheta, uisionem spiritalē uidit & cecidit. Cadens uerò, iam monitionis uerbum suscepit ut resurgeret. Surgens autem præceptum audiuit ut prædicaret. Nam qui adhuc ex superbia uertice stamus, cū iam de æternitatis timore aliquid sentire cœperimus, dignū est ut ad poenitentiam cadamus. Et cū infirmitatem nostram subtiliter cognoscētes, humiliter iacemus, per diuini uerbi consolationem surgere ad fortiora opera iubemur: & cū iam in bonorum operū soliditate persistimus, necesse est ut unde nosmet ipsos correximus, inde iam prædicantes & alios leuemus. Iacenti ergo non præcipitur ut ad prædicationem pergat, ne infirmus quisq̄ hoc quod uerbo ædificare potest, opere destruat. Vnde re-

Psal. 39 cte quoq̄ per Psalmistam dicitur: Eduxit me de lacu miserie, & de luto fecis. Statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos, & immisit in os meum canticū nouum, hymnum deo nostro. Prius enim de luto prauitatis educitur, ut eius pedes per fidem in petra solidētur. Sed quia rectam fidem, recta subsequi debet operatio: gressus eius directi sunt, ut post directionem gressuum, id est, post perfectionem boni operis, in ore acciperet etiam nouum canticum prædicationis. Sic Saulus dum superbe Damascum pergeret, redemptoris uoce prostratus iacuit. Et qui prædicator futurus erat, non tamen mox ut prædicaret quod uiderat audiuit, sed ei iacenti dicitur: Ingredere in ciuitatem, & dicitur tibi quid te oporteat facere. Iacens ergo hoc solum audire potuit, ut surgens disceret quod audierat. Surgens uerò hoc didicit ut quæ cognouerat prædicaret. Sed quærendum nobis est cur Ezechiel & Paulus in facie cadunt, & de ascensore equi, id est, de eo qui in huius mūdi gloria elatus est, dicit: Ut cadat ascēsor eius retrorū. Rursumq̄ de persecutoribus domini scriptū est: Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.

1oan. 18 Quid est hoc quod electi in faciem, & reprobi retrorsus cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ibi proculdubio cadit ubi non uidet: qui uerò ante se ceciderit, ibi cadit ubi uidet? Iniqui ergo quia in inuisibilibus cadūt, post se cadere dicunt: quia ibi corruunt ubi quid eos tunc sequatur, modo uidere non possunt. Iusti uerò quia in istis uisibilibus

bilibus semetipsos sponte deiciunt ut in inuisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti uidentes humiliantur. Notandum uerò quod dicitur: Mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, quæ recesserunt à me.] Si cut enim duobus modis à deo receditur, ita duobus modis à deo apostate homines fiunt. Nam unumquiscq̄ à cōditore suo aut fide recedit, aut opere. Sicut ergo q̄ à fide recedit apostata est, ita qui ad peruerium opus quod deserit redit, ab omnipotente deo apostata absq̄ ulla dubietate deputabitur, etiam si fidem tenere uideatur. Vnum enim sine altero nil prodesse ualet, quia nec fides sine operibus, nec opera adiuuant sine fide, nisi fors-

Aff. 10 se pro fide percipienda fiant, sicut Cornelius ante pro bonis operibus meruit audiri, quā fidelis existeret. Qua ex re colligif, quia bona opera pro fide percipienda faciebat. Nam cui ab angelo dicitur: Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascende runt in memoriam in conspectu dei: & mox pro eadem ascensionem præcipitur ut ad Simonem mitrat, qui e ueniens prædicare debebat, constat quia hoc petijt, unde meruit exaudiri. Sequitur: Patres eorum præuariatati sunt pactum meum usq̄ ad diem hanc, & filij dura facie & indomabili corde sunt ad quos ego mitto te.] Ecce est una culpa superbia: quia præuariatati sunt pactum. Ecce altera obstinationis, quia usq̄ ad diem hanc. Ecce in iniquitate filiorum culpa grauis impudentiæ, quia dura facie: quoniam mala quæ faciūt, iam nō erubescunt, & nunquam uel post culpas ad poenitentiam redeunt: quia indomabili corde sunt. Cū uerò tante prauitatis, tantęq̄ obstinationis sint hi ad quos propheta mittitur, quis iam non uideat, quia persona prophete à tam peruersis hominib. despici ualeat? Sed ecce autoritas personę tribuitur, cū subditur: Et dices ad eos: Hæc dicit dominus Deus.] Ac si aperte diceretur: quia si ex te despiceris, ex mea uoce necesse est ut loquaris.

Ne contemnaris ipse qui mitteris, uerba mea proferens, ostende qui misit. Sequitur: Si forte uel ipsi audiant, & si forte quiescant: quia domus exasperans est.] Dum constat quod omnipotens Deus omnia sciat, mirandum ualde est cur dicit: Si forte audiant, et si forte quiescant. Quapropter sciendum nobis est: quia ista dubitatio locutionis dei nō ex ignorantia, sed ex aliqua significatione descendit. Nam quis nesciat quod qui fecit & uidet omnia, omnia sciat? Et per semetipsam in Euāgelio ueritas de Antichristi prædicatoribus dicit: Dabunt signa magna & prodigia: ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Cur hoc sub dubitatione dicitur, cū quid futurū sit, à domino præsciatur? Vnum uerò ē duobus est, quia si electi sunt, fieri non potest. Si autem fieri potest, electi non sunt. Et tamē dicitur ut in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi. Ista ergo dominici sermonis dubitatio ex electorū cordibus, designatio tentationis fuit: quia qui electi sunt ad persistendum, per signa prædicatorū Antichristi tentabunt ad cadendū. Per hoc ergo quod

Mat. 24 dicitur, si fieri potest, hoc exprimitur quod electi in corde tentabuntur. Nutant em̄, sed non cadūt. Dicitur ergo si fieri potest, quia non cadunt. Dubitatio itaq̄ sermonis à domino in electis exprimit trepidationem mentis. Quos et electos nominat, quia cernit quod in fide & bono opere persistunt. Vnde hic quoque dicitur: Si forte audiant, & si forte quiescant.] Per hoc enim quod dicitur: si forte, quia ex magna multitudine pauci audituri sunt demonstratur. Per dubitationem ergo sermonū dei quid significatur aliud, nisi paucitas auditorum? Notandum uerò quod postquam mala parentū defunctorum dixerat, mittens prophetam ad filios os dicit: Si forte uel ipsi audiant, & si forte quiescant. Quid est dicere uel ipsi, nisi quia eorum patres qui in culpa defuncti sunt, audire noluerunt? Penlemus rogo que uirtus sit in hoc dominici sermonis defectu, ut dicat: si forte uel ipsi audiant. Nobis hoc aperte dicitur, qui afflicti, oppressi, conclusi, omnia quæ in hoc mundo habuimus bona perdidimus. Vrbes erutas, euerſa castra, depopulatos agros, suffossas Ecclesias uidemus, & tamē adhuc parentes nostros ad iniquitates sequimur, ab eorum elatione quam uidimus, nō mutamur. Et illi quidē inter gaudia, nos uerò, quod esse grauius, & inter flagella peccamus. Sed ecce omnipotens deus iniquitates iudicans, iam priores nostros abstulit, iam ad iudicium uo cauit. Nos adhuc ad poenitentiam expectat, ad reuertendū sustinet. Et qui in illis iam iudicium exercuit, nobis suæ patientiæ longanimitatem prærogat, ne cum nostris prioribus perdat, dicens: Si forte uel ipsi audiant, & si forte quiescant, quia domus exasperans est.] Omnis anima etiam post acceptam fidem in peruerſitate sua, aut permanēs aut reuertens, domus exasperans uocatur: quia eum quem per fidem suscepit, repellit à se prauis moribus habitatorē deum. Nam domus inhabitatur à domino. Si ergo domus, quare exasperans? Si uerò exasperans, quare domus, quæ utiq̄ iam non habitatur? Domus, quia in ea Deus per fidem habitare cœperat: Exasperans uerò est, quia ab ea prauis morib. repulſus exijt, ut uacua remaneat, quā prius cœlestis inhabitator replebat. Vnde etiam sicut ueritatis uoce cognouim, iniquissimus spiritus cum septem alijs rediēs, domum scopis mundatam inuenit, quia mētem à uirtutibus alienam replet. Sequitur: Et scient quia propheta fuerit in medio eorum.] Malis scire bonos, aut ad adiutorium salutis proficere, aut ad testimonium damnationis solet. Sciant ergo quia in medio eorum propheta fuerit, ut audita prædicatione aut adiuuentur ut surgant & conuertantur, aut sic in iniquitatibus eorum damnentur, ut excusatione careāt. Sequitur: Ergo filii hominis ne timeas eos, neq̄ sermones eorum metuas, quoniam in credulitate & subuersores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas.] Patet ad q̄ peruersos in prædicationem mittitur, qui ne timeat admonē. Et quia prauitate que peruersi quicq̄ bona sibi loquētib. alia iniqua faciunt

faciunt, & adhuc alia minantur, propter illa quae faciunt dicitur: Ne timeas eos, & propter hoc quod minantur, adiungitur: Neque sermones eorum metuas. Vel certe quia reprobi atque iniqui & mala bonis ingerunt, & eorum semper actibus derogant, propheta missus admonetur, ne eorum uel crudelitate aut furorē metuat, uel uerba pertimescat. In hoc itaque quod dicitur: Ne timeas, propheta datur auctoritas predicationis. Et quia omnes qui in deo uiuimus, organa ueritatis sumus, ut saepe per alium mihi, saepe uero alijs loquar per me, sic nobis boni uerbi inesse auctoritas debet, ut & is qui praest, dicat recta liberē, & is qui subest, inferre bona humiliter non recuset. Bonum enim quod maiori à minore dicitur: tunc uerē bonum est, si humiliter dicatur. Nam si rectitudo sentiendi humilitatem loquendi perdidit, radicem sensus in ramo linguae uitiauit. Quod uidelicet uitium iam non ex ramo, sed ex radice est, quia nisi cor intumesceret, lingua minimē superbiat. Inesse ergo ad loquendum priori humilis auctoritas, inesse autem minori libera humilitas debet. Sed saepe in hominibus ipse loquendi ordo confunditur, sicut & longē superius diximus. Nam aliquando quis per tumorem elationis loquitur: & loqui se per auctoritatem libertatis existimat: & aliquando alius per stultum putat. Ille locum sui regiminis attendens, non meretur sensum tumoris: iste locum suae subiectionis considerans, timet dicere bona quae sentit, & ignorat quantum charitatis reus efficitur tacendo. Sic uerō sub auctoritate superbia, & humanus timor sub humilitate se palliat, ut saepe nec ille ualeat considerare quid deo, nec iste quid debeat proximo. Nam ille dum eos qui sibi subiecti sunt cōspicit, & ei cui omnia subiacent non intendit, in elatione attollitur, & de elatione sua uelut de auctoritate gloriatur. Iste uerō nonnunquam dum timet ne maioris gratiam amittat, atque per hoc aliquid temporalis damni sustineat, recta quae intelligit occultat, atque apud se tacitus, ipsum timorem quo constringitur, humilitatem nominat. Sed est cui nil uult dicere, tacēdo in cogitatione diiudicat. Fitque ut unde se humilem existimat, inde grauius sit superbus. Discernenda ergo semper sunt libertas & superbia, humilitas & timor: ne aut timor humilitatem, aut superbia libertatē fingat. Ezechiel itaque quia non solum populo, sed etiam senioribus loqui mittebatur, ne incautum timorem humilitatem crederet, ut timere non debeat, admonetur, dum dicitur: Ne timeas eos. Ac ne forte derogationis eorum uerba pertimescat, adiungitur: Neque sermones eorum metuas. Cur autem linguas derogantium timere non debeat, etiam causa subiungitur, cum protinus subinfertur: Quoniam increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Timendi enim essent hi quibus loqui mittebatur, si in fide & opere deo omnipotenti placuissent. Quia autem increduli & subuersores sunt, in suis sermonibus derogantes, timendi non sunt: quia stultum

ualde est si illis placere quærimus, quos non placere domino scimus. Debent enim haberi in metu & reuerentia iudicia iustorum, quia membra omnipotentis dei sunt, & hoc ipsi in terra reprehendunt, quod dominus redarguit e cœlo. Nam peruersorum derogatio, uitae nostrae approbatio est, quia iam ostendit nos aliquid iustitiae habere, si illis displicere incipimus, qui non placent deo. Ne mo etenim potest in una eademque re, omnipotentem domino, atque eius hostibus gratias existere. Nam deo se amicum denegat, qui eius placet inimico. Inimicus ueritatis aduersabitur, qui eidem ueritati in mente subiugatur. Unde sancti uiri in uocis liberae increpatione succensit, eos ad sua odia excitare non metunt, quos deum non diligere cognoscunt. Quod propheta ardēter exhibēs, creatori omnium quasi in munere obtulit, dicens: Nonne qui oderunt te deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Ac si aperte dicat: Penite quantum te diligo, qui tuorum hostium excitate contra me inimicitias non pertimesco. Hinc iterum dicit: Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam secutus sum iustitiam. Bonum ualde est quod iustus tribuit, quando male agentibus libera uoce contradicit. Sed peruersi mala pro bonis retribuunt, cum iustis derogant, quia contra eos iustitiae defensionem seruāt. Non enim iusti humana iudicia, sed eterni iudicis examen aspiciunt, atque ideo derogantium uerba contemnunt. Hinc etenim derogantibus Corinthiis Paulus dicebat: Mihi autem pro minimo est ut à uobis iudicer, aut ab humano die. Qui nec in corde suo unde se reprehendere potuisset inueniens, adiungit: Sed neque me ipsum iudico. Videns autem quia ei ad perfectionem sanctitatis nec suum iudicium sufficeret, subdidit: Sed non in hoc iustificatus sum. Cur uerō nec sibi metipsum de seipso credidit, causam reddidit, cum subiunxit: Qui autem iudicat me, dominus est. Ac si aperte dicat: Nec meo de me iudicio credendum existimo, quia ille me iudicat, cuius ego iudicium non cōprehendo. Hinc B. Job cum amicorum derogantium linguas, inter dolores uulnerum pateretur iacula uerborum, cogitatione protinus ad cōscientiam recurrit, atque ubi mentem solidā haberet aspexit, dicens: Ecce enim in cœlo testis meus, & cōsciū meum in excelsis. Qui etiam subdidit: Verbo amici mei, ad deū stillat oculus meus. In omne enim quod de nobis dicit, semper taciti recurrere ad mentē debemus, interiorē testem & iudicē querere. Quid enim prodest si omnes laudēt, cum conscientia accuset? Aut quid poterit obesse si omnes nobis derogent, et conscientia sola nos defendat? Beatus ergo Job inter linguas derogantium inflexa mente persistens, quia in terra se impugnari falsis sermonibus uidit, in cœlo testem quaeruit. Hinc Esaias ait: Popule meus, qui beatificant te, ipsi te decipiunt, & uiam gressuum tuorum dissipant. Qui uidelicet populus ne uerba suae laudis attenderet, & in culpis altius periret, statim ei dicitur, quem aspiciat,

ciat, cuius iudicium pertimescat, cum subditur: Stat ad iudicandum dominus, stat ad iudicandos populos. Ac si aperte diceretur: Iudicia humana cur sequeris, qui stare super te cœlestem iudicem scis? Hinc est quod Ioannem Baptistā ueritas esse arundinem uento agitatum negat, dicens: Quid existis uidere in deserto? arundinem uento agitatum? Quod quia negando dixerat, non affirmando, subiecta uerba testantur. Ait enim: sed quid existis uidere in deserto? hominē mollibus uestitū? Ecce qui mollibus uestitū, in domibus regum sunt. Arundo autē uento agitata modo flatibus erigit, modo flatibus inclinatur. Omnis autem infirmus animus, qui uel derogatione deijcitur, uel laudibus exaltatur, arundo uento agitata est. Quod Ioannes non erat, quia inflexibilem mentis uerticem inter laudes hominum & derogationis tenebat. Sed magna inquisitione res indiget, cum recti operis uiam tenemus, utrum semper despiciere derogantium uerba debeamus, an certa aliquando compescere. de qua re sciendum est quia linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare ne ipsi pereant, ita per suam malitiā excitatione debemus æquanimitate tolerare, ut nobis meritum crescat. Aliquando autem etiā compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant. Hinc est enim quod Ioannes obtricatoris sui linguam redarguit, dicens: Is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes non recipit nos, propter hoc si uenero, commoneā eius opera quae facit, uerbis malignis garruens in nos. Hinc Paulus iterum de detrahentibus Corinthiis loquitur dicens: Epistolae inquit graues sunt & fortes, praesentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis. Hoc cogiter qui huiusmodi est, quia quales sumus uerbo per epistolam abstantes, tales & praesentes in opere. Hi etenim quorum uita in exemplo imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi uerba compescere, ne eorum praedicationem non audiant qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes, bene uiuere contemnant. Sed hac in re subtili inquisitione necesse est ut semetipsum animo inuestiget, ne fortasse suae laudis gloriam quaerant, & animarum lucra se quaerere nostra cogitatio simulet. Sape enim sui nominis laude animus pascitur, & quasi sub obtentu lucrorum spiritalium, cum de se bona dici cognouerit letatur. Et saepe suae gloriae defensione contra detrahentes irascitur, & fingit sibi met quod hoc ex eorum zelo faciat, quorum corda à bono itinere detrahentis sermo perturbat. Illi ergo debent magno opere curare, ne contra eorum opinionem detrahentium uerba praualeant, qui suam conscientiam subtiliter discutientes, se in ea inueniunt de amore priuatae gloriae nihil habere. Hinc est enim quod iusti atque perfecti aliquando uirtutes suas praedicant, bona quae diuinitus acceperunt, narrant: non ut ipsi apud homines sua ostensione proficiant, sed ut eos quibus praedicant, exemplo suo ad uitam trahant. Unde Paulus Apo-

stolus quotiens fustibus cecus, quotiens lapidatus, quotiens naufragium pertulit, quanta pro ueritate sustinuit, quod ad tertium caelum raptus, quod in paradysum ductus sit, Corinthiis narrat, ut eorum sensum à falsis praedicatoribus auertat: ut dum se innotesceret qualis esset, illi eis uilesceret quos ab eis cognouerat inique uenerari. Quod perfecti cum faciunt, id est cum uirtutes proprias loquuntur, in hoc quoque omnipotentis dei imitatores sunt, qui laudes suas hominibus loquuntur, ut ab omnibus cognoscatur. Nam cum scriptura sancta praecipiat, dicens: Laudet te alienus, et non os tuum, quomodo facit ipse quod prohibet? Sed si uirtutes suas omnipotēs deo taceret, eum nullus agnosceret, si eum nullus agnosceret, nullus amaret: si nullus amaret nullus ad uitam rediret. Vnde et per Psalmistā de eo dicitur: Virtutē operum suorum annūciabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium. Virtutes ergo suas annūciat, non ut laudibus suis ipse proficiat, sed ut hi qui hinc ex sua laude cognouerint, ad perpetuam hereditatem ueniant. Iusti itaque atque perfecti non solum cum uituperationis suae uerba reprehendunt, sed etiam cum uirtutes quas habent, infirmis loquuntur, reprehensibiles non sunt, quia per suam uitam quam referunt, aliorum animas ad uitam quaerunt. De quibus tamen sciendum est: quia nunquam bona sua detegunt, nisi eos, ut dixi, aut proximorum utilitas, aut certe nimia necessitas cogat. Unde Paulus Apostolus cum uirtutes suas Corinthiis enumerasset, adiunxit: Factus sum insipientis, uos me coegit. Fit uerō aliquando ut necessitate compulsi, in bonis quae de se referunt, non aliorum utilitatem, sed suam requirant, sicut B. Job facta sua enumerat dicens: Oculus fui caeco, & pes elaudis, pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. Et multa alia quae saepe egisse se commemorat. Sed quia in uulnere doloris positus, ab amicis increpationibus ipse impiē egisse, & uiolentus proximis, atque oppressor pauperum fuisse dicebatur, uir sanctus inter flagella dei, & humanae increpationis uerba deprehensus, mentem suam grauius contuit, atque de desperationis foueā cōspexit impellit, qui iam tamquam cadere poterat, nisi ad memoriam bene acta reuocasset, ut ad spem animum reduceret, ne oppressus uerbis & uulneribus in desperationē periret. Quod ergo bona sua enumerat, non innotescere alijs quali ex laude desiderat, sed ad spem animi reformat. Iusti itaque sicut sine arrogantia loquuntur aliquando bona quae agunt, ita sine zelo priuatae gloriae detrahentium sibi linguas redargunt, quia noxia loquuntur. Cum uerō linguae derogantium corrigi nequeunt, æquanimitate sunt per omnia toleranda. Nec obtricationis sermo timendus est, ne dum uituperatio peruersorum metuitur, recti operis uia deseratur. Unde nunc Ezechiel propheta dicitur: Sermones eorum ne metuas: quia increduli & subuersores sunt tecum. Minus autem mali esset, si hi qui sunt increduli, subuersores minimē fuissent. Quia enim ipsi uel cœlestis regni praemia, uel gehennae esse suppli-

cia non credunt, in suis prauitatibus dimissi, a fide & opere etiam alios subuertunt, ut regnum quod ipsi appetere non uolunt, nec alter assequatur. Hi namque cum teneriores quosdam bona incipere, mala iam deuitare cognouerint, modo irridendo quod in caelis promittitur, modo despiciendo quod Deus omnipotens de inferni supplicij minatur, modo laudando bona temporalia, & delectationes praesentis seculi callida persuasione pollicendo, delectant mentes innocetium, eorumque itinera peruertunt. Gaudent si quos potuerint a uita reuocare, ad mortem trahere, letant in prauitatibus suis, exultant & in alienis. His nimirum poena sua non sufficit, qui agunt ne soli moriantur. At si fortasse iustum quempiam tantam iam uirtutis inuenerint, ut eis loqui contraria non presumant, quia subuersores esse non possunt, statim scorpiones fiunt. Scorpio enim palpando incedit, sed cauda ferit. Nec mordet a facie, sed a posterioribus nocet. Scorpiones ergo sunt omnes blandi & malitiosi, qui bonis quidem in faciem non resistunt, sed mox ut recesserint derogant, alios quos ualuerint inflammant, quareque possunt noxia immittunt, mortifera inferre occulte non desinunt. Scorpiones ergo sunt qui blandi & innoxij in facie uidentur, sed post dorsum portant, unde uenenum fundant. Qui enim in occulto ferunt, quasi mortem latenter trahunt. Vnde etiam per Psalmistam dicitur: Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis. Apes enim in ore mel habent, in aculeo cauda uulnus. Et omnes qui lingua blandiuntur, sed latenter ex malitia ferunt, apes sunt: quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, sed occulte feriendo uulnus inferunt. Ista uero facientes exardescunt sicut ignis in spinis: quia per flammam detrahentium non iustorum uita comburitur, sed si quae in eis esse poterant peccatorum spine concremantur. Dicitur ergo: Increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Increduli scilicet deo, subuersores uero infirmatibus proximis, scorpiones autem etiam fortibus & robustis. Quibus etsi in facie contradicere non praesumunt, ex occulto tamen uulnus derogationis inferunt. Increduli quippe simul & subuersores & scorpiones sunt, quia & audita ea quae dei sunt non credunt, & eos quos praesalent a bonis moribus subuertunt, & quos inflectere non ualent, occultis machinationibus ferunt. Quia in re hoc quoque notandum est, quia cum propheta dicitur: Increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas, nobis consolationis medicamentum profertur. Quos saepe taedet uiuere, dum nolumus cum malis habitare. Querimus etenim cur non omnes boni sunt qui nobiscum uiuunt. Mala proximorum ferre nolumus, omnes sanctos iam debere esse decernimus, dum esse nolumus quod ex proximis portemus. Sed hac in re luce clarus patet dum malos portare renuimus, quam multum adhuc ipsi de bono minus habeamus. Neque enim perfecte bonus est, nisi qui fuerit & cum malis bonus. Hinc B. Iob de semetipso asserit, dicens: Frater fui draconum, & socius struthio.

106 30

num. Hinc Paulus Apostolus discipulis dicit: In medio nationis praua & peruersa, inter quos luctetis sicut luminaria in mundo. Hinc Petrus gregis dominici pastor dicit: Iustum Loth oppressum a nephandorum iniuria, conuersatione eripuit. Aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabant. Saepem uero cum de uita proximo rum querimus, mutare locum conamur, secretum uitae remotioris eligere, uidelicet ignorantes, quia si desit spiritus, non adiuuat locus. Idem enim Loth de quo loquimur, in Sodomis sanctus extitit, in monte peccauit. Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur patres, qui & in paradiso cecidit. Sed minus sunt omnia quae loquimur ex terra. Nam si locus saluare potuisset, Satan de caelo non caderet. Vnde Psalmista ubique in hoc mundo tribulationes esse conspiciens, quae sunt locum quod fugeret, sed sine deo inuenire non potuit munitum. Ex qua re & ipsum sibi locum fieri petijt, propter quem locum quaesiuit, dicens: Esto mihi in deum protectorem, & in locum munitum, ut saluum me facias. Tolerandi ergo ubique sunt proximi, quia Abel fieri non ualeat, quem Cain malitia non exercet. Vnde uero est pro quo uitari societas debet malorum, ne si fortasse corrigi non ualent, ad imitationem trahant. Et cum ipsi a sua malitia non mutantur, eos qui sibi coniuncti fuerint, peruertant. Vnde Paulus ait: Corrupti bonos mores colloquia mala. Et sicut per Salomonem dicitur: Noli esse amicus homini iracundo, nec ambules cum uiro furioso, ne forte dicas semitas eius, & sumas scandalum animae tuae. Sicut ergo perfecti uiri peruersos proximos non debent fugere, quia & eos saepe ad rectitudinem trahunt, & ipsi ad peruersitatem nunquam trahuntur: ita infirmi quique societatem declinare debent prauorum, ne mala quae frequenter aspiciunt, & corrigere non ualent, delectentur imitari. Sic enim uerba proximorum audiendo quotidie sumimus in mente, sicut flando atque respirando aerem trahimus corpore. Et sicut malus aer assiduo flatu tractus inficit corpus, ita peruersa locutio assidue audita, infirmantium inficit animum, ut tabescat delectatione prauis operis, assidui iniquitate sermonis. Sequitur: Verba eorum ne timeas, & uultus eorum ne formides: quia domus exasperans est. Ideo boni timendi sunt, ne offendantur, ne forte per eos ille prouocetur ad iram, qui eorum corda semper inhabitat. Nam sicut superius dictum est, si malos offendimus, timere minime debemus: quoniam illis nostra actio displicet, quibus nec iustitia creatoris placet. Quid ergo timendum est, si nobis ingrati sunt, qui deo amabiles non sunt? Vnde recte nunc dicitur: Verba eorum ne timeas, & uultus eorum ne formides: quia domus exasperans est. Ac si aperte diceretur: Timendi essent, nisi me in suis actibus exasperarent. De quibus adhuc subdit: Loqueris ergo uerba mea ad eos, si forte audiant & quiescant, quia irritatores sunt. Omnis qui peccat, quid aliud quam conditoris sui

in se

in se iracundiam irritat? Et scimus quia quotiens actum, quotiens uerbo, quotiens cogitatione delinquimus, deum contra nos totiens irritamus. Sed tamen sustinet, & clementer expectat per patientiam. Per praedicatores autem suos, uerbum nobis exhortationis praerogat. Omnis autem qui recta praedicat, si auditur, iram irritari creatoris super prauaricantem populum placat. Vnde necesse est ut ipse non debeat agere malum, quod solet in populo furorem conditoris sui irritare. Propter quod etiam subditur: Tu autem fili hominis audi quaecumque loquor ad te, & noli esse exasperans sicut domus exasperatrix est. Id est, mala quae fieri conspicias, ipse non facias: ne hoc quod prohibere niteris, ipse committas. Omnis etenim praedicator intenta semper debet mente pensare, ne qui missus est lapsos erigere, ipse in prauitate operis cum lapsis cadat, & Pauli hunc sententia feriat dicentis: In quo alterum iudicas, te ipsum condemnas. Vnde Balaam dei spiritu repletus ad loquendum, sed tamen in carnale uitam suo spiritu detentus, de semetipso loquitur dicens: Dixit auditor sermonum dei, qui nouit doctrinam altissimi: & uisiones omnipotentis uidet, qui cadens apertos habet oculos. Cadens apertos oculos habuit, qui rectum quod diceret uidit: sed recte uidere contempsit. Cadens uidelicet in peruerso opere, & apertos habens oculos in sancta praedicatione. Est tamen aliud quod possit intelligi: cur beatus Ezechiel qui ad praedicationem mittitur, esse exasperans prohibetur. Nisi enim ad loquenda uerba cum mittebatur obediret, omnipotentem dominum sicut populus de peruerso opere, sic propheta de suo silentio exasperasset. Nam sicut malitiae deum exasperant, quia loquuntur uel faciunt mala: ita nonnunquam boni exasperant, quia reticent bona. Illis itaque in culpa est peruersa agere, istis recta reticere. In hoc ergo cum malis etiam boni simul deum exasperant, quia cum peruersa non increpant, eis per sumum silentium proficiendi licentiam praestant. Sequitur: Aperi os tuum, & comede quaecumque do tibi. Aperi os nostrum, cum recta loquimur: & comedimus quae a deo accipimus: quia & tribuitur & augetur in nostris sensibus cibus uitae, cum praedicare coeperimus. Vnde propheta altius dicit: Os meum aperui, & attraxi spiritum. Non enim spiritum attraheret, nisi os aperiret: quia nisi ad praedicandum proximis se impenderet, spiritalis doctrina in eo gratia non creuisset. Sequitur: Et uidi: & ecce manus missa ad me, in qua erat inuolutus liber. Et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus & foris. Sicut per prophetam praedicatorum ordo, sic per liberum quem accepit, scripturae sacrae paginae designantur. Liber autem inuolutus, est scripturae sacrae eloquii obsecrum: quod profunditate sententiarum inuolutus, ut non facile sensus omnium penetraret. Sed coram propheta liber expandit: quia coram praedicatoribus sacri eloquii obscuritas aperit. Inuolutum liberum manus dei porregerat, cum saluator

Greg. to. 2

dicebat: Simile factum est regnum caelorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Cum autem dormiret homines, uenit inimicus eius, & superfeminauit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania: & reliqua, quae charitas uestra etiam me reticente reminiscitur. Sed liberum quem inuolutum ostenderat, expandit cum hoc quod per aenigmata loquebatur, expandit cum dicens: Qui seminat bonum semen, est filius hominis: Ager autem est mundus. Bonum uero semen, hi sunt filij regni: zizania autem filij sunt nequam. Inimicus autem qui seminauit ea, est diabolus. Messis uero consummatio seculi. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colligunt zizania, & igni comburuntur, sic erit in consummatione seculi. Inuolutus itaque liber expanditur, quando hoc quod obscurum prolatum fuerat, per latitudinem intellectus aperitur. Hunc inuolutum liberum ueritas expandit, quando in discipulis egit quod scriptum est: Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. De quo adhuc libro subditur: Qui erat scriptus intus & foris. Liber enim sacri eloquii intus scriptus est per allegoriam, foris per historiam. Intus per spiritalem intellectum, foris autem per sensum literae simplicem, adhuc infirmatibus congruentem. Intus, quia inuisibilia promittit: foris, quia uisibilia praepceptorum futurorum rectitudine disponit. Intus, quia coelestia pollicetur: foris autem quia terrena contemptibilia qualiter sint uel in usu habenda, uel ex desiderio fugienda, praecipit. Alia namque de secretis coelestibus loquitur, alia uero in exterioribus actionibus iubet. Et ea quidem quae foris praecipit, patent: sed illa quae de internis narrat, plene apprehendi nequeunt. Vnde scriptum est: Extendens caelum sicut pellem, qui regis aquis superiora eius. Quid enim caeli nomine nisi sacra scriptura signatur? De qua nobis & sol sapientiae, & luna scientiae, & ex antiquis patribus stellae exemplorum atque uirtutum lucent. Quod sicut pellis extenditur: quia per scriptores suos carnis lingua formatum, ante oculos nostros & per uerba doctorum exponendo displicatur. Quid uero aquarum nomine, nisi sanctissimi angelorum signantur chori? De quibus scriptum est: Et aquae quae super caelos sunt, laudent nomen domini. Huius ergo caeli superiora dominus aquis regit, quia alta sacri eloquii, id est, ea quae de natura diuinitatis uel de aeternis gaudijs narrat, nobis adhuc nescientibus, solis angelis in secreto sunt cognita. Coelum ergo hoc & coram nobis extenditur, & tamen aquis superiora eius contegitur: quia et quaedam sacri eloquii iam nobis per apertionem spiritus patet, & quaedam quae solis angelis possunt esse manifesta, nobis adhuc seruatur occulta. De quibus tamen occultis iam partem per spiritalem intelligentiam sentimus, iam sancti spiritus pignus accepimus: qui haec & plene necdum cognouimus, & tamen medullitus amamus, & in multis spiritalibus sensibus quos iam cognouimus, ueritatis pabulo pasчимur. Dicat ergo: Qui erat

g 2 scriptus

scriptus intus & foris. Quia in sacro eloquio & di-
ctis occultioribus atq; sublimioribus satiatur for-
tes, & præceptis apertioribus nos parvuli nutri-
mur. Vnde scriptum est: Motes excelsi ceruis, pe-
tra refugium herinacis. Habeant enim motes in-
telligentie qui iam cõtemplationis saltus dare no-
uerunt. Sed petra sit refugium herinacis: quia nos
parvuli & peccatorum nostrorum spinis cooper-
ti, & si intelligere alta non possumus, in petrae no-
stræ refugium, id est, in Christi fide saluamur. Vnde
1. Cor. 2 & quibusdam dicitur: Nihil me iudicavi scire
inter uos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.
Ac si diceret: Quia uos capere diuinitatis eius my-
steria nõ posse pensavi, sola uobis humanitatis ei-
us infirma locutus sum. Sequitur: Et scriptæ
erant in eo lamentationes, carmẽ, & uæ.] Carmẽ
aliquando in bono, aliquando uero in malo accipi
dubium nõ est: quia & lætum carmen, & lugubre
carmen dicere possumus. Sed nos scripturæ sacræ
usum sequentes, quæ penè semper carmen pone-
re in p̄peris solet, hoc in loco pro bona parte di-
ctum carmen accipimus. Nam cum omnipotens
deus populum suum de mari rubro liberaffet, scri-
ptum est: Tunc Moyses & filij Israel cecinerunt car-
men domino. Et cum Dauid uictoriam de hosti-
bus fecisset, scriptum est: Locutus est Dauid do-
mino uerba carminis huius. Salomon quoq; ait:
Acetum in nitro: qui cantat carmina corde pessimo.
Acetum quippe si mitratur in nitro: feruescit
nitrum protinus & ebullit. Et peruersa mēs quan-
do per increpationem corripitur, aut per prædica-
tionis dulcedinem bona suadentur, de correptione
fit deterior. Et inde in murmurationis iniquitate
succeditur, unde debuit ab iniquitate compelli.
Per Heliu quoq; de ingrato ac sese desperante
dicitur: Et nõ dixit: Vbi est qui fecit me, qui dedit
carmine in nocte? Carmẽ quippe in nocte est læ-
titia in tribulatione. Carmẽ in nocte accipimus,
quando in pressuris presentibus de futuris gau-
dijis consolamur. Carmen nobis ostendebat Apo-
stolus, cum dicebat: Spe gaudentes, in tribulatione
patientes. Carmẽ in nocte se Dauid habere in-
dicat dicens: Tu es mihi refugium a pressura, quæ
circūdedit me: exultatio mea, redime me a circū-
dantibus me. Qui enim circūdari se pressuris nar-
rat, & tamen deum sibi esse exultationem nomi-
nat, proculdubio carmẽ in nocte cantat. Quia igitur
penè semper in bono carmẽ ponere scriptura
sacra cõsuevit, ita a nobis etiam in hoc loco debet
intelligi. Væ autem in scriptura sacra sapius de e-
terno luctu, quàm presentis solet intelligi. Vnde
Esa. 3 scriptum est: Væ impio in malo: retributio enim
manuum eius fiet ei. Et B. Job loquitur dicens: Si
impious fuero, uæ mihi est, si autem iustus, nõ leua-
bo caput, saturatus afflictione & miseria. Iustorum
em̄ afflictio tēporalis est. Væ ergo quod dixit, a
temporalis afflictione distinxit, qui & iustum affli-
ctionem, & impium uæ habere perhibuit. Per se-
metipsam quoq; ueritas dicit: Væ mundo a scan-
dalis. Et uæ uobis qui ridetis, quoniam flebitis. Et
Mat. 23 uæ prægnantibus & nutriendis in illis diebus.

Psal. 103
1. Cor. 2
Exod. 15
2. Reg. 22
Prou. 25
Job 35
Rom. 12
Psal. 31
Esa. 3
Job 1
Mat. 25
Luc. 6
Mat. 23

A Pensandum ergo nobis est, quomodo hæc tria in
sacro uolumine scripta sint, lamētationes, carmẽ,
& uæ. Lamentationes uidelicet: quia in eo scrip-
ta est pœnitentia peccatorum. Carmen uero, quia
ibi prænunciantur gaudia iustorum. Væ autem,
quia illic expressa est damnatio reproborum. Vt
ergo peccata punias, lege quæ in hoc uolumine
scripta sunt lamenta: Scindite corda uestra, & nõ
uestimenta uestra. Et rursus: Miseri estote, & luge-
te, risus uester in luctum cõuertatur, & gaudium
in mœrorem. Vt autem de promissione gaudij se-
quentis hilarescas, cognosce quæ in hoc uolumi-
ne scripta sunt carmina laudis aeternæ: Beati qui
habitant in domo tua domine, in seculum seculi
laudabunt te. Et sicut per quendam sapientem de
coelesti Hierusalem dicitur: Ex lapide precioso &
mundo omnes plateæ eius sternentur, & per om-
nes ulcos eius halleluia cõtabitur. Hoc nobis car-
men coelestis patriæ nunciare ciues eius uenerat,
qui cõcorditer clamabāt: Gloria in excelsis deo:
& in terra pax hominibus bone uoluntatis. Sed si
adhuc presenti seculo mente inheres, si adhuc ter-
renis uoluptatib. delectaris, amare nõ potes gau-
dia aeterna quæ audis. Cognosce ergo in hoc uo-
lumine uæ quod in eo scriptum est, atq; ab animo
per timorem expelle quod diligis, ut possis ex tu-
dicio carmen amare quod legis. Ibi quippe sub u-
nibus damnati specie, multitudo omnis exprimit
reproborum, cum uoce ueritatis dicitur: Ligatis
pedibus eius ac manibus, mitte eum in tenebras
exteriore, illic erit fletus & stridor dentium. Tunc
etenim reprobi in exteriores tenebras cadūt: quia
nunc in interioribus sua se sponte deiecerunt, ut
ueritatis lumen nec credendo nec bene operan-
do sequerentur. In quibus ligatis pedibus ac ma-
nibus mitti præcipiuntur: quia nunc dum tempus
operandi atq; currēdi est, habere manus & pedes
liberos in bona actione noluerunt. Ibi uæ repro-
borum scriptum est: Vermis eorum non morietur,
& ignis eorum non extinguetur. Ibi damnatis ac re-
pullis dicitur: Discedite a me maledicti in ignem
aeternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.
In hoc itaq; uolumine cuncta quæ ædificant, om-
nia quæ erudiunt, scripta continentur. Peccasti e-
nim, & iam te pœnitentiam perperasse, ut ad a-
gendam pœnitentiam docearis: ibi inuenis lamẽ-
ta. Spe coelestium gaudiorum mentẽ releuare de-
sideras, ibi ad cõsolationem tuam inuenis carmẽ.
Sin uero & mala perpetrasti, & hæc te perpetras-
se non pœnitentem, sed cervicem mētis erigis, ad nul-
las pœnitentiæ lamentationes inclinaris, nulla coe-
lestium gaudiorum expectatione corrigaris, ue-
lis nolis, ibi scriptum auditurus es uæ: ut quẽ nec
timor ad pœnitentiã humiliat, nec spes ad super-
na præmia exaltat, damnationis suæ iam nũc pœ-
nam prospiciat, & sine excusatione in aeternum
supplicium cadat. Quid igitur fratres, quid agen-
dum est miseris nobis, nisi ut euigilemus ad huius
uerba uoluminis, & mala quæ nos egisse memi-
nimus, fletibus puniamus, ut per lamenta pœni-
tentia, perueniamus ad carmen uitæ: Ne si affligi
modo

Ezech. 3

Nlli hominis, quodcunq;
inueneris, comede. Co-
mede uolumen istud, &
uadens loquere ad filios
Israel. Et aperui os meū,
& cibauit me uolumine
illo. Et dixit ad me: Fili hominis, uenter tu-
us comedet, & uiscera tua cõplebuntur uo-
lumine isto, quod ego do tibi. Et comedi il-
lud, & factum est in ore meo sicut mel dul-
ce. Et dixit ad me: Fili hominis, uade ad do-
mum Israel, & loqueris uerba mea ad eos.
Nõ enim ad populum profundi sermonis
& ignotæ linguæ tu mitteris ad domum Is-
rael: neq; ad populos multos profundi ser-
monis & ignotæ linguæ, quorum nõ pos-
sis audire sermões. Et si ad illos mittereris,
ipsi audirent te. Domus autem Israel nolūt
audire te: quia nolunt audire me. Omnis
quippe domus Israel attrita frõte est, & du-
ro corde. Ecce dedi faciẽ tuam ualẽtiorem
frontibus eorum, & ut adamantem & ut si-
licem dedi faciẽ tuã. Ne timeas eos, neq;
metuas a facie eorum: quia domus exaspe-
rans est. Et dixit ad me: Fili hominis, om-
nes sermões meos quos ego loquor ad te,
assume in corde tuo, & auribus tuis audi,
& uade: ingredi ad transmigratiõem ad
filios populi mei, & loqueris ad eos, & di-
ces eis: Hæc dicit dominus deus, si forte au-
diant et quiescant. Et assumpsit me spiritus
et audiui post me uocem commotionis ma-
gnæ: Benedicta gloria domini de loco suo,
& uocem alarum animalium percutientium al-
teram ad alteram, & uocẽ rotarum sequen-
tium animalia, & uocem commotionis ma-
gnæ. Spiritus quoq; leuauit me, & assump-
sit me, & abij amarus in indignatione spi-
ritus mei. Manus enim domini erat mecum,
confortans me.

Homilia decima.

SOlent quidam scripturam sacri eloquij legen-
tes, cum sublimiores eius sententiã penetrat,
minora mandata quæ infirmioribus data sunt, tu-
menti sensu despiciere, & ea uelle in alio intellectu
permutare. Qui si recte in eo alta intelligerent, ma-
data quoq; minima despectui nõ haberent: quia
diuina præcepta sic in quibusdam loquuntur ma-
gnis, ut tamẽ in quibusdã cõgruant paruulis, qui
per incrementa intelligentiæ quasi quibusdam pas-
sibus mentis crescunt, atq; ad maiora intelligenda
perueniant. Vnde nunc sancto prophete dicitur:
Fili hominis, quodcunq; inueneris, comede.]
Quicquid enim in sacra scriptura inuenitur, eden-
dum est: quia & eius parua simplicem componit
uitam, & eius magna subtilem ædificant intelligẽ-
tiam. Sequitur: Comede uolumen istud, et uade
loquere ad filios Israel. Et aperui os meū, &
cibauit me uolumine illo.] Scriptura enim sacra
cibus & potus est. Vnde etiam dominus per pro-
phetam alium minatur: Mittã famem in terram,
nõ famẽ panis, neq; sitim aquæ, sed audiendi uer-
bum domini. Qui ergo subtracto suo eloquio, fa-
me ac siti nos dicit atteri: quia eius uerba & cibus
noster & potus sint demonstrat. Sed notandũ
aliquando cibus, aliquando potus sunt. In rebus em̄
obscuriõibus quæ intelligi nequeunt nisi expo-
nantur, scriptura sacra cibus est: quia quicquid ex-
ponitur ut intelligatur, quasi manditur ut glutia-
tur. In rebus uero apertioribus potus est. Potum
enim nõ mandẽdo glutimus. Apertiora ergo mā-
data bibimus: quia etiam nõ expõsita intelligere
ualemus. Pro eo aut quod multa Ezechiel p̄phe-
ta obscura atque perplexa auditurus erat, nequa-
quam ei de sacro uolumine dicitur, bibe, sed co-
mede. Ac si apertè diceretur: Pertracta & intelli-
ge, id est, prius mande, & tunc degluti. Sed in uer-
bis sacri eloquij iste debet studiũ nostri ordo serua-
ri, ut hæc ideo cognoscamus, quatenus de iniqui-
tate nostra compuncti, cognoscẽtes mala quæ fe-
cimus, uitemus ne alia faciamus. Et cũ iam ex ma-
gno usu lachrymarum, de peccatorum remissio-
ne cõperit esse fiducia, per uerba dei quæ intelli-
gimus, ad uitam quoq; & alios trahamus. Ad hoc
enim intelligenda sunt, ut & nobis prosint, & in-
tentione spiritali alijs cõferantur. Vnde benenũc
dicitur: Comede uolumen istud, & uade loquere
ad filios Israel. Ac si ei de sacro cibo diceretur: Co-
mede & pasce, saturare & eructa, accipe & spar-
ge, cõfortare & labora. Et notandũ quod prophe-
ta subiungit dicens: Et aperui os meum, & ci-
bauit me uolumine illo.] Os in corde esse aliis
propheta testatur, dicens: Labia dolosa in corde
& corde locuti sunt mala. Os ergo aperimus, quã-
do sensum ad intelligentiam sacri uerbi præpara-
mus. Itaq; ad uocem domini propheta os aperuit,
quia ad spiramentum dominici præcepti cordis
nostri desideria inhiant, ut de cibo uitæ aliquid su-
mant. Sed tamẽ hoc ipsum sumere, nostrum uir-
tutum non est, nisi ipse cibauerit qui ut comedatur
iussit. Ille etenim cibatur, qui per se edere nõ po-
test. Et quia ad capiẽda uerba coelestia idonea nõ

Amos 8
Psal. 11

stra infirmitas non est, ipse nos cibatur qui nobis in tempore mensuram tritici temperat, quatenus in sacro uerbo dum hodie intelligimus quod hesternodie nesciebamus, cras quoque comprehendimus quod hodie nescimus, per diuinam dispensationis gratiam quotidiano alimento nutriamur. Omnipotens etenim deus quasi totiens ad os cordis nostri manum porrigit, quoties nobis intellectu aperit, & cibum sacri eloquii in nostris sensibus mittit. Cibatur ergo nos uolumine, cum sensum nobis scripturae suae dispensando aperit, & eius dulcedine nostras cogitationes replet. Vnde & subditur:

Et dixit ad me: Fili hominis, uenter tuus comedit, & uiscera tua replebuntur uolumine isto quod ego do tibi. In translatione ueteri non habetur, uenter tuus comedit, & uiscera tua replebuntur. Os enim nostrum comedit dum uerbum dei legimus, uiscera uero nostra complentur, cum intelligimus atque seruamus ea in quibus legendo laboramus. In posteriori autem translatione qua & ueracitatem credimus, scriptum est: Venter tuus comedit, & uiscera tua replebuntur.

In sacro uero eloquio nonnunquam uenter promente poni consueuit. Vnde & per Hieremiam dicitur: Ventrem meum, uentrem meum doleo. Quod quia de spiritali et non corporeo uentre dixerat, adiunxit: Sensus cordis mei conturbati sunt. Neque enim ad salutem populi pertinebat, si propheta uentrem corporeum se dolere praedicaret. Sed uentrem doluit, qui mentis afflictionem sensit. Sed cur exemplum prophetiae proferimus, cum testimonium domini apertius habeamus? Et necesse est ut cum per semetipsam ueritas loquitur, propheta taceat: quia lucerna claritatem non habet in sole. Ait enim: Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquae uiae. Quia enim de mente fidelium sanctae praedicationes defluunt, quasi de uentre credentium aquae uiae flumina decurrunt. Vtrius autem uiscera quid sunt aliud nisi mentis interna, id est, recta intentio, sanctum desiderium, humilis ad deum, pia ad proximum uoluntas? Vnde nunc recte dicitur:

Venter tuus comedit, & uiscera tua replebuntur. Quia cum mens nostra pabulum ueritatis acceperit, interna nostra non iam uacua remanent, sed alimento uitae satiata. Praesemus charissimi fratres mei quam sit pia ista promissio, qua dicitur:

Venter tuus comedit, & uiscera tua replebuntur uolumine isto quod ego do tibi. Multi etenim legunt, & ab ipsa lectione ieiunium sunt. Multi uocem praedicationis audiunt, sed post uocem uacui recedunt. Quorum etsi uenter comedit, uiscera non replentur: quia etsi mente intellectum sacri uerbi percipiunt, obliuiscendo & non seruando quae audierint, haec in cordis uisceribus non reponunt. Hinc est enim quod per prophetam alius quosdam dominus increpat dicens: Ponite corda uestra super uias uestras. Seminastis multum, & intulistis parum, comedistis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati. Multum cordi suo seminastis, sed parum inferi, qui de mandatis coele-

Hier. 4

Ioan. 6

Aggai 1

stibus uel legendo, uel etiam audiendo multa cognoscit, sed negligenter operando pauca fructificat. Comedit & non satiatur, qui uerba dei audies, lucra uel gloriam seculi concupiscit. Bene autem non satiari dicitur: quia aliud mandit, & aliud esurijt. Bibit & non inebriatur qui ad uocem praedicationis aurem inclinatur, sed mentem non mutat. Solet enim per ebrietatem bibentium sensus mutari. Qui ergo ad cognoscendum dei uerbum deuotus est, sed ea quae sunt huius seculi adipisci desiderat, bibit & inebriatus non est. Si enim inebriatus esset, proculdubio mentem mutasset, ut iam terrena non quaereret, iam uana & transitoria quae amauerat non amaret. De electis namque per Psalmistam dicitur: Inebriabuntur ab ubertate domus tuae. Quia

tanto omnipotentis dei amore repleti sunt, ut mutata mente libimetipsis extranei esse uideantur, impletentes quod scriptum est: Qui uult post me uenire, abneget semetipsum. Semetipsum abneget, qui mutatur ad meliora, & incipit esse quod non erat, & desinit esse quod erat. Sape autem quosdam uidimus ad uocem praedicationis quasi ex conuersione compunctos, habitum non animum mutasse, ita ut religiosam uestem sumerent, sed antea acta uicia non calcarerent, ira stimulis inaniter agitari, malitia doloris in proximi laesionem seruere, de ostentis quibusdam bonis ante humanos oculos superbire, praesentis mundi lucra inahianter quaerere, & de solo exteriori habitu quem sumpserunt, sanctitatis fiduciam habere. Quibus quid aliud dicendum est, nisi hoc quod doctor egregius quibusdam legis exteriora seruauitibus loquitur dicens: quia in Christo lesu neque circumcisio aliquid ualet, neque praeputium, sed noua creatura.

Non enim magni est meriti, si quid foris erga nos agatur in corpore, sed magnopere praesandum est quid agatur in mente. Nam praesentem mundum despiciere, transitoria non amare, mentem medullitus in humilitate deo & proximo sternere, contra illatas contumelias patientiam seruare, & custodita patientia, dolorem malitiae a corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in deo diligere, propter deum & eos qui inimici sunt amare, de afflictione proximi lugere, de morte eius qui inimicus est non exultare, haec est noua creatura, quam idem magister gentium apud alios discipulos uigilanti oculo requirit, dicens: Si qua igitur in Christo noua creatura, uetera transierunt: Ecce facta sunt omnia noua. Ad ueterem quippe hominem pertinet, praesentem mundum quaerere, transitoria ex concupiscentia amare, mentem in superbiam erigere, patientiam non habere, ex dolore malitiae de proximi laesione cogitare, sua indigentibus non dare, atque ad multiplicandum aliena quaerere, nullum pure propter Deum diligere, inimicitias inimicis reddere, de afflictione proximi gaudere. Cuncta haec uetusti sunt hominis, quae uidelicet de radice trahimus corruptionis. Sed qui iam ista exuperat, et ad praecipua dominica mentem in benignitatem commutat, de hoc recte dicitur: Quia uetera transierunt,

Psal. 35

Mat. 16

Gal. 5

2. Cor. 5

runt: ecce facta sunt omnia noua. Tunc ergo in nostris uentibus noua fiunt, cum a nobis uetusti hominis uenter transeunt, quando sacri uerbi praecipuum uenter comedit, & uiscera medullitus replent. Sape enim quosdam uidimus tota se mente ad sanctae lectionis studium contulisse, atque inter uerba dominica recognoscentes in quantis deliquerint, semetipsos in lachrymis macerare, mero re continuo affligi, in nullis huius mundi prosperitatibus delectari: ita ut eis uita praesens oneri, & lux ipsa fastidio fieret, uix ad colloquendum communia admittere, atque a rigore disciplinae animam difficile relaxare: per amorem conditoris, luctuolum modo & silentio gaudere. Horum uenter sacrum uolumen comedit, & uiscera repleta sunt: quia praecipua uita quae sensus capere potuit, memoria non amisit, sed haec collecta in deo animus lugendo semper & recolendo seruabit. Et fit plerumque ut tales quique ex dono coelestis gratiae, etiam uerbum doctrinae percipiant, atque de ueritatis pabulo, quod ipsi intrinsecus dulciter ruminant, proximos suauiter pascant. De quorum profecto ore praedicationis audientibus dulcis est: quando eorum actio contraria suis praedicationibus non est: quia de propria uita sumunt, quod per linguam proximis conferunt. Vnde recte hic quoque propheta subiungit:

Et comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulcis. Liber qui uiscera repleuit, dulcis in ore sicut mel factus est: quia ipsi de omnipotentis domino sciunt suauiter loqui, qui hunc didicerint in cordis sui uisceribus ueraciter amare. In eius quippe ore scriptura sacra dulcis est, cuius uita uiscera mandatis illius replentur: quia ei suauis est ad loquendum, cui interioris impressa ad uiuendum fuerit. Nam sermo dulcedinem non habet, quem uita reproba intra conscientiam remordet. Vnde necesse est, ut qui uerbum dei loquitur, prius studeat qualiter uiuat, ut post ex uita colligat quae & qualiter dicat. Ad praedandum namque plus conscientia sancti amoris aedificat, quam exercitatio sermonis: quia amando coelestia, intra semetipsum praedicator legit quomodo persuadeat ut despici debeant terrena. Qui enim uitam suam interiorius pensat, & exemplo suo foris admonendo alios aedificat: quasi in corde linguae calami tingit, in eo quod manu uerbi proximis exteriorius scribit. Inde admirabilis praedicator cum multa discipulis exhortando dixit: quia nullam intra semetipsum de conscientia contrarietatem pertulit, secutus adiunxit: Si qua uirtus, si qua laus disciplinae: haec cogitate quae & didicistis & accepistis & audistis & uidistis in me. Haec agite, & deus pacis erit uobiscum. Sequitur: Et dixit ad me: Fili hominis, uade ad domum Israel, & loqueris uerba mea ad eos. In eo quod dominus propheta dicit: loqueris uerba mea ad eos, quid aliud quam eius ori frenum moderaminis imponit: ne quae prius intus non audierit: foris dicere praesumat. Nam prophetae falsi sua & non dei uerba loquebantur, de quibus scriptum est: Nolite audire uerba prophetarum qui prophetant uobis, & decipiunt uos: uisio-

nem cordis sui loquuntur, non de ore domini. Et rursum: Non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. Qua ex re quoque colligendum est: quia & quisquis expolitor in explanatione sacri eloquii ut fortasse auditoribus placeat, aliquid mentiendi componit, sua & non domini uerba loquitur, si tamen placendi uel seducendi studio mentiat. Nam si in uerbis dominicis uirtutem requirens, ipse aliter quam is per quem prolata sunt, senserit, etiam si intellectu alio aedificatione charitatis requirat, dicit sunt uerba quae narrat: quia ad hoc solum deus per totam nobis sacra scripturam loquitur, ut nos ad suum & proximi amorem trahat. Sequitur: Non enim ad populum profundi sermonis & ignote linguae tu mitteris ad domum Israel, neque ad populos multos profundi sermonis & ignote linguae, quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me. In ipso suffragio exordio quo propheta ad praedandum mittitur, aperte & uocatio gentium, & Israelitarum repulsio designat. Nam cum dicitur: Non ad populos multos profundi sermonis & ignote linguae mitteris: quorum non possis audire sermones, atque statim subdit: Et si ad illos mittereris, ipsi audirent te: aperte declaratur obediencia gentium, quae quandoque praedicatorum uoces essent sine tarditate secuturae. Et cum subditur: Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me: Iudaei duritia designatur, quae uerba praedicatorum & cognouit, & sequi noluit. Ignota autem lingua gentium ad obediendum moram non fecit, quamuis extra nea ab eloquio legis fuit. Bene autem dicitur: Nolunt audire te: quia nolunt audire me, secundum hoc quod scriptum est: Qui uos spernit, me spernit. Causa quoque cur non audiant, subinfertur cum dicitur:

Omnis quippe domus Israel attrita fronte est, & duro corde. Cum domus Israel attrita fronte esse perhibetur, quid aliud sentiendum, quid de cogitandum est, nisi quod frontem cordis in impudentiam atterit culpa frequens, ut quod crebrius committitur, eo de illa committentis animus minus uerecundetur? Atque ideo ad tantam cordis duritiam quandoque peccator peruenit, ut iam in correptione sensibilis non sit: quia qui usum peccandi induruit, nullo modo corripientis uerbum, id est, manum palpantis sentit, sicut Iudaei quoque crebrius delinquenti dicitur: Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Vel certe attrita frons est in huius mundi actibus assueta: quia sicut sunt nonnulli qui quietem cunctis mundi praemijs atque honoribus praeposunt, ita nonnulli ut in hoc mundo aliquid esse uideantur, terrenis laboribus insudant, insistant causis, permiscantur iurgijs. Et quamuis se corpore deficere inter labores sentiant, amore tamen terrenarum rerum deuicti, delibenter fatigantur. Quibus per prophetam dicitur: Effraim uitula docta diligere trititum. Vitula etenim in tritura area assueta, etiam si relaxatur a labore, sponte redit. Sic quibusdam prauius mentis nihil est laboriosius quam si eis praecipitur, ut in huius

Phil. 4

Hier. 22

Lucae 10

Ezech. 3

Osae 10

mundi actibus non laborent. Nam saepe quidam repullsi ab actione terrena, deprecantur ut redeant. Rogant ut premanant: graue se incurrisse periculum quietem putant. Attrita ergo fronte sunt, qui non solum labores non fugiunt, sed neque importuni uideri in laboribus qui sibi negant erubescunt. Sequitur:

Eccl. 4
Luc. 9
Ecce dedi faciem tuam ualentiore faciebus eorum, & frontem tuam durior frontibus eorum. Sicut uerecundia laudabilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono. Erubescere enim malum, sapientiae est: Bonum uero erubescere, fatuitatis. Vnde scriptum est: Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam. Qui enim erubescit poenitendo mala quae fecit, ad uitae libertatem peruenit. Qui uero erubescit bona facere: a statu rectitudinis cadit, atque ad damnationem tendit, sicut per redemptorem dicitur: Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum uenerit in maiestate sua. Et sunt qui bona sua iam in mente concipiunt, sed necdum malis aperte contradicunt. Hi nimirum quia boni sunt in mente, sed auctoritatem non habent in locutione, apti ad ueritatis defensionem non sunt. Ille enim esse ueritatis defensor debet: qui quod recte sentit, loqui nec metuit, nec erubescit. Vnde nunc in magno munere prophetae promittitur: Ecce dedi faciem tuam ualentiore faciebus eorum, & frontem tuam durior frontibus eorum. Quid est autem peccator, nisi uulneratus: & quid praedicator nisi medicus? Si ergo non erubescit peccator qui iacet in uulnere, cur erubescat medicus qui per medicamenta prouidet salutem? Saepe uero contingit ut praedicator reuerenter audiatur. Nonnumquam uero a peruersis ita despiciunt, ac si eis nihil utilitatis loquatur. Vnde recte nunc dicitur: Ut adamantem & ut siliam dedi faciem tuam. Adamas & silex utraque dura, sed unum horum preciosum est, alterum uile. Adamas ad ornamentum sumitur, silex ab itinerantibus calcatur. Et saepe contingit, ut hos quos correptionem suam conspiciunt nimis humiliter audire, uerecundemur eis aliqua dicere. Nonnumquam uero euenit: ut eos quos increpationem suam uidemus postponere, & despectui habere, trepidemus eis uerbum praedicationis inferre. Sed si recte sapimus, & ad eos a quibus nos honorari conspiciamus, & ad eos a quibus nos despici uidemus, auctoritatem exhortationis uel increpationis sumimus, ut nec illorum humilitatem debeamus erubescere, nec illorum superbiam formidare. Dicitur ergo: Dedi faciem tuam ut adamantem. Id est, si ab auditoribus honoraris. Dedi faciem tuam ut siliam. Si ab auditoribus conculcaris atque despiceris: ut nec per illatum honorem refrenet lingua ex uerecundia, nec per despectum taceat ex infirmitate. Sequitur: Ne timeas eos, neque metuas a facie eorum: quia domus exasperans est. Hoc iam superius dictum est. Sed notandum quam aspera domus habetur, cuius asperitas tam crebro replicatur. Increpandus itaque peccator est, & nunquam timendus, quia domus exasperans est. Timere enim homo debuerat, si ipse authorem omnium ut ho-

mo timuisset. Nam qui rationis sensum ad timorem dei non habuit, tanto in nullo timendus est, quanto hoc quod esse debuit, non est. Sequitur:

Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos loquor ad te, assume in corde tuo, & auribus audi: & uade ingredere ad transmigrationem filiorum populi mei. Vigilanter intuendum est quod uoce domini ad prophetam dicitur: ut prius sermones eius audiat, & postmodum loquatur. Audimus enim uerba dei, si facimus. Et tunc ea proximis recte loquimur, cum prius ipsi fecerimus. Quod bene Marcus euangelista confirmat, cum factum domini miraculum narrat, dicens: Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum ut imponat illi manum. Cuius ordinem curationis insinuat, subdens: Misit digitos suos in auricularum: expuensque tetigit linguam eius, & suspiciens in caelum ingemuit, & ait illi: Effeta: quod est adaperire. Et statim aperta sunt aures eius, & solutum est uinculum linguae eius, & loquebatur recte. Quid est enim quod creator omnium deus cum surdum & mutum sanare uoluisset, in aures illius digitos misit, & expuens linguam eius tetigit? Quid per digitos redemptoris, nisi dona sancti spiritus designant? Vnde cum in alio loco eiecisset demonium, dixit: Si in digito dei eicio demonia, profecto peruenit in uos regnum dei. Qua de re per euangelistam alium dixisse describitur: Si ego in spiritu dei eicio demones, igitur peruenit in uos regnum dei. Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus spiritus uocatur. Digitus ergo in auricularum mittere, est per dona spiritus sancti mentem surdi ad obediendum aperire. Quid est uero quod expuens linguam eius tetigit? Salua nobis est ore redemptoris, accepta sapientia in eloquio diuino. Salua quippe ex capite defluit in ore. Ea ergo sapientia quae ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad praedicationis uerba formatur. Qui suspiciens in caelum ingemuit, non quod ipse necessarium gemitum haberet qui dabat quod postulabat, sed nos ad eum gemere qui caelo praesidet docuit, ut & aures nostrae per donum spiritus sancti aperiri, & lingua per saluam oris, id est, per scientiam diuinam locutionis solui debeat ad uerba praedicationis. Cui mox effeta, id est, adaperire dicitur: & statim aperta sunt aures eius: & solutum est uinculum linguae eius. Qua in re notandum est, quia propter clausas aures dictum est, adaperire. Sed cui aures cordis ad obediendum aperta fuerint, ex subsequenti proculdubio etiam linguae eius uinculum soluitur: ut bona quae ipse fecerit, etiam facienda alijs loquatur. Vbi bene additur, & loquebatur recte. Ille enim recte loquitur, qui prius obediendo fecerit, quae loquendo admonet esse facienda. Quod uero ad transmigrationem populi admonendam propheta mittitur, non solum ea transmigrationis debet intelligi, quae eius populi erat in corpore, sed etiam quae facta fuerat in mente. Ab Hierusalem quippe ad Babyloniam uenerat. Et quid Hierusalem nisi uisio pacis? Quid Babylonia nisi confusio uocatur? Quisquis uero a rectis operibus in peruersis

actibus

actibus cadit: quoniam a bono studio ad uitia defluit, quasi ab Hierusalem ad Babyloniam ciuitatem uenit. Culmen enim bonae contemplationis defecit: atque in transmigratione confusionis iacet. Quod illis solet saepe euenire, qui cum bona agunt, in his de sua uirtute gloriantur. Vnde Psalmista ne a uisione pacis, id est, a bonis actibus, captiuus ad Babyloniam emigraret, domino supplicans dicit: Adiuutor meus, non emigrabo. Si enim in se consideret: a iustitiae operibus cadendo migrasset. Sed neque hi qui a statu rectitudinis in prauam actionem ceciderunt, desperandi sunt: quia ecce propheta ad transmigrationem Babyloniam mittitur. Et per prophetam alium dominus dicit: Et uenies usque Babylonem, & ibi liberaberis. Saepe enim quis postquam in confusionem uitiorum ceciderit, erubescens mala quae perpetravit, ad poenitentiam redit: sed a suis lapsibus bene uiuendo erigit. Quid ergo iste, nisi usque ad Babylonem uenit, & ibi liberatus est? Qui postquam confusus mente, peruersa perpetravit, haec ipsa erubescens mala quae fecit se contra se erigit, & bene operando ad statum rectitudinis redit. In Babylonem itaque ueniens liberatus est, qui per diuinam gratiam ostenditur etiam de confusione saluatus. Propheta ergo ad transmigrationem loquitur, cum illos increpat, qui a statu rectitudinis ad erroris uitia transmigando ceciderunt. Sequitur: Et loqueris ad eos, & dices: Haec dicit dominus deus, si forte audiant & quiescant. Quoties diuinis uocibus difficultas audiendi repetitur, ut dicatur si forte audiant: quid aliud quam transmigrationi populi duritia designatur? In quibus uerbis magna est nostra consolatio: quia si omnipotens deus prophetam mittens, a peruerso populo uerba sua denunciat difficile audiri, cur nos miseri contristamur, cum saepe a fratribus in nostra admonitione contemnimur? Nam crebro delinquentes alloquimur, frequenter increpamus. Saepe cum eis blandis sermonibus agimus, & tamen alter audit, alter audire contemnit. Alter ex parte uerbum exhortationis suscipit, & ex parte recipere recusat, ita ut quotidie impleri uideamus hoc quod per prophetam alium dominus narrat quae fecerit iratus, cum dicit: Plui super ciuitatem unam, & super alteram non plui. Pars una compluta est, & pars quae compluta non est, aruit. Cum enim sanctae exhortationis uerba aliam mens suscipit, aliam suscipere recusat, super unam ciuitatem dominus pluit & super alteram non pluit. Cum uero & ipse qui proximos audit, ab alijs se uitijs corrigit, atque ab alijs emendare contemnit: una eademque ciuitas & ex parte compluitur, & ex parte arida remanet, in qua a se praedicationis pluuiam repellit. Sunt etenim quidam, qui exhortationis uerba omnino non audiunt, hi penitus suscipere pluuiam nolunt. Et sunt quidam qui audiunt, sed tamen hanc medullitus non sequuntur: quia alia in se uirtutia refecant, sed in alijs grauiter perdurant. Saepe enim quosdam uidemus qui per praedicationis uerbum a semetipsis auaritia aeternam repellunt, & non solum iam aliena non rapiunt, sed & propria indigentia

bus largiunt, nec tamen irae stimulos edomant, nec patientiae moderamina per mentis tranquillitatem seruant. Et saepe alij ad exhortationis uerbum in semetipsis iam carnis immunditiam uincunt, corpus in castitate custodiunt, nec tamen adhuc animum sicut debent proximis inclinant, sed per rigorem superbiae in cogitatione se eleuant. In istis pars una compluta non est, aruit: quia exhortationis uerbum non plene suscipiens, a bono opere sterilis remansit. Sequitur: Et assumpsit me spiritus, & audiui post me uocem commotionis magnae. Benedicta gloria domini de loco suo. Quid est hoc quod propheta postquam ad transmigrationem filiorum populi mittitur, uocem post se magnae commotionis audit dicentem: Benedicta gloria domini de loco suo? Cuius quippe ad peccatores Babylonie fuerat, & uocem gloriae domini de loco suo post tergum audiebat. Locus est enim dei Hierusalem, id est, uisio pacis: quia nimirum illa corda uident ea quae dei sunt, quae ad transmigrationem Babyloniam, hoc est ad confusionem uitia non descendunt. Ibi enim inhabitat deus ubi uera pax quaeritur, interna contemplationis gloria amatur. Nam qui ad peruersitatem defluit, locus dei esse contemnit. Locus ergo gloriae dei est uel sancta quaeque anima, uel uniuersusque in caelestibus permanens angelicus spiritus. Et gloria domini de loco suo benedicitur: cum uel ab electis hominibus, uel a sanctis angelis auctori omnium laus aeterna cantatur. In eo ergo quod iusti de conuertendis peccatoribus cogitant: quia eorum uitia considerando ad carnales actus oculum ducunt: quasi ad Babyloniam intendunt. Qui tamen pro statu suae rectitudinis, quia in laude dei bona sanctorum considerare nunquam desinunt: quamuis per cogitationem aliud intendunt, quasi post se uocem gloriae domini ab Hierusalem, id est, de loco suo audiunt. Sed cur in istis immoramur, qui haec prophetae uerba largiente domino per sensum alterum & subtilius intelligere, & apertius dicere ualeamus? At enim: Et assumpsit me spiritus. Praedicator spiritus assumit, cum eius mentem in amore dei omnipotentis eleuatam, a terrenis iam desiderijs alienam reddit, ut nihil ei agere liberat, nisi ea quibus lucra spiritalia congreget, & ad regna caelestia quotidiani sui operis fructum portet. Vnde & nobis praedicatoribus iubetur: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in uitam aeternam. Bene autem subditur: Et audiui post me uocem commotionis magnae. Propheta sancto spiritu repletus, quasi transacta narrat, quae facienda prauidet: quia & in praedestinatione iam facta sunt, quae adhuc in opere sequuntur. Vnde & in translatione ueteri per Esaiam dicitur: Qui fecit quae futura sunt. Quid est ergo quod post se propheta uocem audiuit commotionis magnae, nisi quod post sermonem praedicationis, qui sit ad corda peccantium, lameta poenitentiae sequuntur? Peruersi etenim qui dum praua agunt, & a iustis recta non audiunt, nesciunt quam sint graua quae committunt, atque ex ipsa sua ignorantia, in suo stupore

stupore securi sunt: & iacētes in culpis, quasi moliter quiescunt: sicut de quodam peccatore & securo populo dicitur: Requieuit in fecibus suis, quia securus iacet in peccatis. Cum uero audire peruersi uerbū prædicationis coeperint, quæ sint supplicia æterna cognoscere: quæ terror iudicij, & subtilis examinatio de singulis quibusque peccatis, ilico contremiscunt: implentur gemitibus, & non se capientibus suspirijs anxiantur: atq; magno pauore cōcussi, in luctu & fletibus erumpunt. Prophetam ergo uox magnæ cōmotionis sequitur: quia post uerbum prædicationis, conuersorū atq; poenitentium luctus audiuntur. Qui enim prius quieti iacebant in uulnere: tacti postmodum manu medicinæ, cum dolore redeunt ad salutem. De hac commotione poenitentium per prophetam aliū dicitur: Pedes eius steterūt & commota est terra: quia cum ueritatis uestigia in mente audientiu figuntur, ipsa mens in sui consideratione turbata cōmouet. Hinc Psalmista pro peccatoribus exorat dicens: Qui sedes super Cherubin, moueatur terra. Hinc pro afflictis & poenitentibus deprecans, ait: Commouisti terrā, & cōturbasti eam: sana contritiones eius, quia mota est. Terra quippe cōmota & turbata, est peccator de cognitione reatus sui anxius, & ad poenitentiam lamēta perductus. Peccati etenim homini dictū est: Terra es & in terrā ibis. Exoret ergo ut sanæ contritio terræ, quia mota est: quatenus peccator qui de culpis suis affligit, de coelestis misericordiæ gaudio cōsoletur. Hæc est itaq; uox cōmotionis magnæ: quando unusquisq; sua acta diiudicans, in afflictione poenitentie perturbatur. Sed quid uox ipsa dicat, audiamus: Benedicta gloria domini de loco suo. Locus enim maligni spiritus fuerant corda peccantium, sed cum sibi metipsis irati per poenitentiam redeunt ad uitam, gloriæ domini locus fiunt. Iam enim se contra se erigunt: iam poenitentia lachrymis insequuntur mala quæ cōmiserunt. Inde ergo auditur benedictio gloriæ in laude domini, unde prius sonabat creatoris iniuria de amore præsentis seculi. Et corda poenitentiu fiunt iam domino locus suus: quæ prius in peccatis posita, fuerant locus alienus. Ipsi autem qui a peccatis suis ad dominū conuertuntur, non solum delent lachrymis peruersa quæ fecerūt, sed etiā miris operibus ad alta proficiunt: ut sancta animalia dei omnipotentis fiant: ut signis & uirtutibus ad alta eualet: ut terrā funditus deferant, & acceptis donis se ad coelestia per desideriu suspendāt. De quibus adhuc subditur: Et uocem alarū animalū percutientium alterū ad alterum. Audiat post se prophetam uocem cōmotionis magnæ: quia sicut dictum est, uerbum prædicantiū luctus poenitentium sequitur. Audiat post se uocem alarum animalium: quia ex ipso luctu poenitentium oriuntur uirtutes sanctorum: ut tanto magis in sancta actione proficiant, quanto se ad cognitionem uitæ nequiter egisse meminerūt. Sed est in his uerbis magna dubitatio: quia non aperte per prophetam dicitur, utrum unumquodq; animal alas suas in semetipsis

percutiat, an certè hæc eadē sancta animalia alis suis se uicissim feriant, ut ala huius alterū, & ala alterius istud animal tangat. Sed quia plerūq; in sacro eloquio ideo aliquid obscure dicit, ut dispensante mirabiliter deo multipliciter exponatur, nos charitati uestræ utraq; exponere largiente domino debemus. Sepe iam alas animaliu uirtutes diximus esse sanctorū. Quomodo ergo unūquodq; animal alas suas excutens, alterā ad alteram percutit: nisi quod aperte dat intelligi: quia si sancta animalia efficiuntur, uirtus in nobis uirtutē excitat dum una alterā ad perfectionem pulsatur. Ecce etenim quis habet iam uerbi dei scientiam, discat ut uiscera etiam misericordiæ habeat. Per scientiam quippe uerbi dei discit. Date elemosynā, & ecce omnia mūda sunt uobis. Cūq; iā esse misericors in elemosynis coeperit uerba sancte autoritatis legit: & quicquid in eis de misericordia dicit, uberior per experimentum intelligit. Ibi enim scriptū est: Pater eram pauperum. Quod fortasse antea legebat, & præteribat. Sed cum in eius corde iam misericordiā coeperit imitari natura, quod est patrem esse pauperum, legit & recognoscit quia introrsus redit, in semetipso intelligit quod foris audit. Aliud namq; est elemosynam ex præcepto facere, atq; aliud ex charitate. Ex præcepto enim facere bonum inchoantium est. Ex charitate autem bonum perfectorum: qui nō solum quia iubetur faciunt, sed etiam diligunt faciēdo quod iubetur. Hinc est em̄ quod in magna uirtute per Psalmistā dicitur: Vide quia mandata tua dilexi domine: in tua misericordia uiuifica me. Mandata enim dei pro iussione facere, seruientis & obedientis est: diligendo hæc facere, obediētis & amātis est. Quia ergo & per scientiam charitatis misericordiā discit: & per charitatē misericordiā in corde cōpuncto scientia multiplicatur, ala in nobis alam percutit: quia uirtus uirtutem excitat. Sic qui castitatis bonū in suo corpore custodit, contra luxuriantes zelo accenditur, ut ab immunditiæ maculis expientur. Et sæpe dum quosdam in lapsibus inuenit, edomat, affligit, atq; ad castitatis munditiam restringit. Cuius si fortè mens de immunditia luxuriæ fuerit tentata, ex ipso zelo quo alios corripit, semetipsum cōuenit: & erubescit immunda cogitare, quæ se in alijs recoluit corripisse. In hoc ergo ala alam percutit, dum uirtus uirtutem pulsatur, & ab immunditiā custodit. Sin uerò, ut præfati sumus, uicissim se alis suis animalia ferunt, & altera ad alterā ala percutit singulorū, huius quoque descriptionis largiente domino sensus patet. Quid est ergo q; hæc pennata animalia uicissim alas altera ad alterā ferūt: nisi quod omnes sancti se inuicē suis uirtutibus tangunt: & sese ad profectum excitant ex consideratione uirtutis alienæ. Non enim uni datur omnia, ne in superbā elatus cadat. Sed huic datur quod tibi nō dat: & tibi dat quod illi denegat: ut dū iste cōsiderat bonū quod habes, & ipse nō habet, te sibi in cogitatione præferat: Et rursum dum tu habere illum conspicis quod ipse nō habes, te illi in tua cogitatione post

ponas:

ponas & fiat quod scriptū est: Superiores sibi inuicem arbitantes. Ut enim pauca ex multis loquar: isti miræ abstinentiæ uirtus tribuitur: & tamen uerbum scientiæ non habet. Illi autem datur uerbum scientiæ, & tamen uirtutem perfectæ abstinentiæ apprehendere conatur, & nō ualet. Huic libertas uocis tribuitur: ut oppressis quibusq; protectionis solatia impēdens, ad defensionem iustitiæ liberè loquatur: sed tamē adhuc multa in hoc mundo possidens, relinquere omnia uult, & non ualet. Illi uerò iam datum est omnia terrena relinquere, & nihil in hoc mundo cupit habere: sed tamen adhuc auctoritatem uocis contra peccantes quoscq; non præsumit exerere. Et qui ideo plus loqui libere debuit quia iam non habet unde in hoc mundo teneatur: loqui contra alios liberè recusat, ne ipsam uitæ suæ quietem perdat. Isti uirtus prophetiæ data est, multa iam quæ uentura sunt præuidet: sed tamen præsentis proximi ægritudinem conspiciens atq; compatiens non ualet curare. Illi data est curationis gratia, atq; a corpore proximi molestiam quæ in præsentia est, orationibus repellit: sed tamen quid se ipsum paulo post sequatur ignorat. Mira itaq; dispensatione omnipotēs deus sic in electis suis sua dona dispensat: ut & isti det quod illi denegat: & alteri maius, quod alteri minus tribuit: quatenus dum uel iste habere illum conspicit quod ipse nō habet, uel ille hunc maius accepisse considerat, quod sibi minus adesse pensat, dona dei alter in altero, id est, uicissim omnes admirentur: atq; ex hac ipsa admiratione humilietur alter alteri: & quem uidet habere quod non habet, eum diuino iudicio sibi prælatum putet. Alis ergo suis uicissim se animalia ferunt: cum sanctæ mentes alternis se uirtutibus tangunt, & tangendo excitant, atque excitata ad profectum uolant. Videamus Paulum quomodo Apostolorum alis tactus, atq; ad poenitentiam excitatus fuerat: qui mala præteritæ persecutionis suæ, ad Apostolorum innocentem uitam considerans dicebat: Ego enim sum minimus Apostolorū, qui non sum dignus uocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam dei. Considerauit quippe Apostolorum innocentiam, & propter præcedentem malitiā, uilis in eius oculis facta est omnis quam exhibebat in Ecclesia sollicitudo sua. Et quā multos ex accepto intellectu præcederet, non attendit: quia illorum innocentiam pensans persecutorē aliquādo fuisse se doluit. Sed uideamus si quis ex Apostolis eum qui Paulo datus est intellectū miratur. Ipse nobis Apostolorū primus requirendus est qui discipulos admonens, ait: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis: sicut in omnibus epistolis, loquens in eis de his in quibus sunt quædā difficultia intellectu: quæ indocti & instabiles deprauāt. Miratur itaq; in Apostolis omnibus Paulus innocentiam: miratur Apostolorum primus in Paulo sapientiam. Alis ergo se tangunt qui inde se uicissim ad profectum excitant, unde uolūt. Hoc itaq; omnipotens deus agit in cordibus ho-

minum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namq; unī cuiuslibet regioni fructus omnes tribuere: sed si una qualibet regio alterius regionis fructu non indigeret: communionem cum altera non habuisset. Unde fit ut huic uini, alij uero olei abundantiam tribuat. Hanc multitudinem pecudū, illam uero uberrate abundare fructuū: ut cum illa defert quod ista nō habet, & ista reddit quod illa nō detulit, per communionē gratiæ sibi simul etiā diuise terre cōiunctæ sint. Sicut ergo regiones terrarū, ita sunt mentes sanctorū, quæ dū uicissim sibi conferunt quod acceperunt: quasi fructus suos regiones regionib; impendūt: ut in una omnes charitate iungantur. Sed inter hæc sciendum est quia sicut electi qui que hoc semper in alijs attendunt quod a deo melius acceperunt quam ipsi, ut eos sibi in cogitatione præferant, seq; illis in humilitate substernant: ita reproborum mens nunquam cōsiderat quid alter boni amplius quā ipse, sed quid boni ipse amplius quā alter habeat. Neq; enim pensant quæ bona spiritus alter acceperit, & ipsis desint: sed quæ bona ipsi, & quæ mala adsint alteri. Et cum omnipotens deus ad hoc uirtutes singulas diuidat, ut alterum alteri in cogitatione humiliet: ad hoc reprobi pertrahūt bonū quod acceperunt, ut ex eo in elatione perdantur: dum semper considerant bona quæ ipsi habent, & alij non habent: & nunquam perpēdere student quæ bona alij habeant, & ipsi non habeant. Quod ergo diuina pietas in augmentum disponit humilitatis, hoc mentes reprobæ in argumentum uertunt elationis. Et ex diuersitate munerum a bono deficit, unde crescere in humilitatis bono debuerunt. Propter hoc ergo necesse est fratres charissimi, ut in uobis hoc semper debeatis aspiciere quod minus habetis: in proximis uerò hoc quod uobis amplius acceperunt: quatenus dum super uosmetipsos eos pro bono qd ipsi habent, & uos non habetis, aspiciatis, ad hoc quoq; obtinendum etiam uos ex humilitate crescatis. Si enim & uos in illis accepta bona perpenditis, & illi in uobis considerant dona quæ habetis: uicissim uos alis tangitis, ut excitati semper ad coelestia uoletis. Sequitur: Et uocem rotarum sequentium animalia, & uocem commotionis magnæ. In rotis facti eloquiū testamenta signari superius diximus. Vox igitur rotarum, est sermo testamentorū. Post uocem itaq; alarum animaliu auditur etiam uox rotarum, quia prædicantium sermone suscepto, dum uirtutes sanctorum ad altiora agenda euolant, seq; uicissim ad profectum pulsant, sanctæ Ecclesiæ status erigitur: ut per uniuersum mundum sacrorum testamentorum pagina legantur. Vbiq; etenim iam sanctū euangelium, ubiq; Apostolorum dicta, ubiq; lex & propheta resonant. Post alarum ergo uocem uox rotarum sequitur: quia post sanctorū miracula, uerba sacri eloquiū intra sanctā Ecclesiam liberè & licenter audiunt. Quæ rotæ animalia sequunt, quia ut superius dictū est: postquā in honorē uenit uita sanctorū, uenerāda quoq; apparuerūt hominib; eloquia testamentorum.

mentorū. Vel certe rotæ animalia sequunt: quia in sanctorum patrum uita cognoscimus, quid in sacra scripturæ uolumine intelligere debeamus. Illorū quippe actio nobis aperit hoc quod in suis prædicationibus pagina testamentorū dicit. Sed querendum nobis est cur postq̄ superius dictum est: Audiuī post me uocem cōmotionis magnæ: post uocem quoq; alarum atq; rotarum subditur: Et uocem cōmotionis magnæ: Quod si diligēter aspicitur, inueniri potest quia non ociose repetit̄. Dux quippe sunt commotiones magnæ, quibus corda nostra commouentur. Vna quippe cōmotio ex timore est, altera ex charitate: una fit ex luctu pœnitentium, alia ex feruore amantium. Post prædicationis ergo uerbum prima cōmotio est: cum plangimus mala quæ fecimus. Post uocem uerò alarum & rotarū, secunda cōmotio est: dum magnis fletibus quarimus cœlestia bona quæ adimus. Ecce enim quia intra sanctam ecclesiā de multis patribus uirtutū exempla cognoscimus, quasi alarū sonitum quotidie audimus: quia ubiq; sacra eloquia personant, quasi rotarū uocibus excitamur. Et quia per eadem sacra eloquia ad amorem nostrī conditoris accendimur: magni feruore ignis esse nos longē adhuc ab omnipotētis dei facie plangimus. Post primam ergo uocem commotionis magnæ, & ad extremum quoq; uox magnæ cōmotionis fit: quia qui cognoscendo deum cœpimus peccata plangere, iam diligendo quem cognoscimus, nō cessamus eum cum fletibus desiderare. Post rotarum itaque uocem uox magnæ commotionis sequitur: quia cum testamenta dei in aure cordis sonare cœperint, audientium spiritus ex amore compunctus ad lamenta commouetur. Hinc est enim quod scripturæ sacrae uerba fiunt in corde legentū sapida. Hinc est enim quod ab amantibus plerunq; in silentium quasi furtiue & tacite leguntur. Vnde per prophetā quoq; alium dicitur: Præcidisti in alienatione capita potentium, mouebuntur in ea gentes, adaperient ora sua sicut pauper edens in occulto. Omnipotens enim deus in alienatione capita potentium præcidit: quia Iudæorum superbiam à semetipso alienando repulit. In qua alienatione gentes motæ sunt: quia dum Iudæi à fide caderent, ad cognitionem fidei corda gentilium cucurrerunt. Quæ uidelicet gentes in sacrae lectionis pabulum os cordis aperiuunt: & in occulto sicut pauper comedunt: quia cum festinatione & silentio uerba uite legentes sumunt. Sed sciendum est quia quanto auditores in charitate atque intellectu proficiunt, tanto sanctis prædicatoribus maior gratia spiritus dat̄. Vnde cum prius propheta dixisset: Assumpsit me spiritus, & audiui post me uocem cōmotionis magnæ: post uocem cōmotionis magnæ alarum atq; rotarum, atq; iterum commotionis magnæ, illico subiungit: Spiritus quoq; eleuauit me & assumpsit me. Cur qui se assumptum iam à spiritu dixerat: iterum eleuatum & assumptum narrat? Sed ad altiora mens prædicantium proficit: cum per eos sensus audientium ad omnipotentis dei

A desiderium commouetur. Qui uidelicet prædicatores sancti idcirco proficiunt, ut per eorū ministrū dona gratiæ in sancta Ecclesia multiplicent̄, sicut de hac eadem sancta Ecclesia dictum est: Riuus eius inebrians multiplica generationes eius, in stillicidijs suis letabitur cum exoriet̄. Riuus quippe Ecclesiæ sanctæ prædicatores sunt, qui terram nostrī cordis infundunt. Sed cum inebriantur riuus, generationes Ecclesiæ multiplicantur: quia cū uberiorem gratiam spiritus prædicatores accipiunt, fidelium numerus augetur. Quæ sancta Ecclesia in suis stillicidijs lætat̄. In stillicidio etenim aqua de tecto in terram cadit, quæ de cœlo ceciderat in tectum. Tectum uerò Ecclesiæ sancti prædicatores sunt, qui nos intercedendo & admonitionibus muniendo protegant. Sed quia illorum cor diuinitus in prædicatione infunditur, quasi aqua de cœlo uenit in tectum. Quia uerò nos eorū uerbis irrigamur, quasi aqua de tecto defluit in terram. Sancta itaq; ecclesia dum exoriet̄, in stillicidijs suis lætatur: quia cum in fide & bonis operibus nascitur, ea quæ accepit dona cōsiderat, & in uerbis prædicantium exultat. Quia ergo auditoribus ad meliora surgentibus, eorum quoq; prædicatoribus gratia multiplicat̄, propheta dicit: Spiritus quoq; eleuauit me & assumpsit me. Inde enim prædicator magis ac magis eleuatur & assumitur, unde auditor ad meliorem uitam mutatur. Sed querendum nobis est, cum spiritus mentem nō eleuet nisi assumpserit, cur prius eleuauit, & postmodum dicitur assumpsit? Sed hoc loco assumpsit dictum est, cōstanter tenuit. Nam sunt nonnulli quos eleuat spiritus, sed nō assumit. Quorum & intellectus ad spiritalia emicat, sed tamen uita in factis carnalibus remanens, intellectu nō concordat. Balaam namq; per prophetiæ spiritum eleuatus erat, sed assumptus nō erat, quia & ueraciter potuit longē post futura prospicere, & tamē à terrenis desiderijs mentem noluit separare. Sed quia propheta sanctus scientia eleuatus est, & uita pariter assumptus: iam qualis in prædicationē pergat, audiamus: Et abij amarus in indignatione spiritus mei. Pensate fratres charissimi, is cui dona sancti spiritus creuerant, cur amarus abibat? An omne cor quod idem spiritus assumit, amarum in indignatione sui spiritus facit? Vnde sciendum est, quia cui adhuc præsens uita dulcis est, etiam si uerbum dei loqui uideatur, eleuatus & assumptus prædicator non est. Mentem enim quam spiritus sanctus replet, in amaritudinē temporalium delectatione aeternorū cōmouet. Dulce em̄ est esse in rebus humanis, sed ei qui adhuc de cœlestibus gaudia nulla gustauit: quia quanto minus aeterna intelligit, tanto delectabilius in temporalibus requiescit. At si quis iam cordis ore gustauerit quæ sit illa dulcedo cœlestium premiorum, qui illi hymnidici angelorum chori, quæ incōprehensibilis uisio sanctæ trinitatis: huic quanto illud dulce fit quod intus uidet, tanto in amaritudinem uertitur omne quod foris sustinet. Rixatur secum de his quæ malè egisse, se recollit, & sibi metip̄

metip̄ displicet, cum ei ille placere iam cœperit. A qui omnia creauit. Reprehendit se de cogitationibus, insequit̄ de uerbis, & punit flendo de factis. Supernis inhiat, terrena iam omnia per mētis despectum calcat. Et quando illud quod desiderat, adhuc per speciem non habet, flere dulce habet, seseq; continuis lamentis affligere. Et quia necdū se esse in patria ad quam creatus est uidet, in huius uitæ exilio nil ei plus illud q̄ sua amaritudo placet. Dignatur itaq; subiacere temporalibus, & ardent̄ suspirat aeternis. Vnde recte quoq; per Salomonem dicitur: Eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, & qui apponit scientiam, apponit dolorem. Cœlestia etenim cognoscētes, terrenis animū subdere dedignamur. Et dum plus sapere incipimus de his quæ malè egimus, nobis ipsi irascimur, & fit in multa sapientia multa indignatio: quia quāto plus proficimus in cognitione, tanto nobis indignamur amplius de peruerso opere. Atq; cum scientia dolor crescit: quia quanto magis aeterna cognoscimus, tanto magis esse nos in huius exilij miseria dolemus. Vel sicut in translatione alia dicit: Et qui addit scientiā, addit laborem. Quo enim scire incipimus quæ sunt cœlestia gaudia, eo magis ut errorū nostrorū laqueos possimus euadere, flēdo laboramus. In multa ergo sapientia multa est indignatio: quia si aeterna iam sapimus, concupiscere temporalia dedignamur. Si aeterna iam sapimus, nosmetipsos despiciamus egisse hoc quod nos potuit ab aeternitatis amore separare. Reprehendit semetipsam conscientia, accusat quod egit, damnat per pœnitentiā quod accusat, fit rixa in animo, parturiens pacem cum deo. Sic Achab rex iniquus à propheta reprehensus, cum contra se diuinam sententiam audisset, pertremuit, & magno mœrore deprehensus est, ita ut propheta suo dñs diceret: Nonne uidisti humiliatum Achab corā me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. In quibus domini uerbis pensandū est quomodo & in electis suis mœror amaritudinis placeat qui amittere timent dominum, si sic ei & reprobi pœnitentiā placuit, qui timebat perdere præsens seculum? Aut quomodo ei grata sit spontanea afflictio pro culpīs in eis qui placent, si hæc ad tempus placuit & in eis qui displicebant? Sed sciendum quia nullus hæc pro amore omnipotentis domini ex toto corde agere præualet, nisi is cuius animum spiritus sanctus assumpserit. Nam quādo homo ex sua uirtute sufficiat terrena despiciere, cœlestia amare, pacē cum deo querere, secū rixā subire, in cogitatione semetipsum reprehendere, & gemitibus punire? Nullus hæc agere, nisi quem diuina gratia roborauerit, ualet. Vnde & subditur: Manus enim domini erat mecum, confortans me. Ad bona quippe assurgere perfecte non possumus, nisi nos spiritus & præueniendo eleuet, & subleuando confortet. Sed querendum est cum superius de uolumine quod accepit scriptū sit: Et factum est in ore meo sicut mel dulce. Quia ratio ne postmodū dicit: Abij amarus in indignatione

Greg. tom. 2

spiritus mei. Mirū quippe ualde est, si dulcedo simul & amaritudo conueniant. Sed iuxta superiorem sensum sciendum est, quia cum sermo dei in ore cordis dulcis esse cœperit, huius proculdubio contra semetipsum animus amarescit. Quo enim in illo subtiliter dicit qualiter reprehendere se debeat, eo se durius per amaritudinē pœnitentiæ castigat. Qui tanto sibi magis displicet, quanto in sacro uolumine amplius de omnipotēte deo uidet quod amet. Sed quia ad ista proficere sua uirtute non ualet homo, rectē nunc dicitur: Manus domini erat mecum, confortans me. Manus enim domini in sacro eloquio aliquando etiā unigenitus filius appellatur, quia omnia per ipsum facta sunt. Et de cuius ascensione per Moysen pater omnipotes loquitur dicens: Tollam in cœlum manū meam. Hæc manus quæ electorū suorum corda confortat, discipulis dicebat: Sine me nihil potestis facere. In omni ergo quod cogitamus, semper cogitandum est ut & ipso aspirate cogitemus: & ipso adiuuante faciamus. Qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti deus in secula seculorum, Amen.

Homilia undecima.

T ueni ad transmigrationem, ad aceruum nouarum frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar: & sedi ubi illi se debant, & mansi ibi septē diebus, mœrens in medio eorum. Cum autem pertransissent septem dies, factum est uerbum domini ad me, dicens: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: & audies de ore meo uerbum, & annuncia bis eis ex me. Si dicente me ad impium, morte morieris: nō annunciaueris ei, neq; locutus fueris, ut auertatur à uia sua impia & uiuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua, & à uia sua impia: ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberafti. Sed & si conuersus iustus à iustitia sua fuerit, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo. Ipse morietur, quia non annunciafti ei. In peccato suo morietur: & non erunt in memoriam iustitiæ eius quas fecit, sanguinem uerò eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris iusto ut non peccet iustus, & ille non peccauerit: uiuens uiuet, quia annunciafti ei, & tu animam tuam liberafti.

h Inter

Inter cætera prophetiæ miracula hoc quoque mirandum habent libri prophetarum: quod sicut in eis uerbis res, ita nonnunquam uerba rebus exponuntur, ut eorum non solum dicta, sed etiã regestã prophetiã sint. Vnde nunc dicitur: Veni ad transmigratiõnem, ad aceruum nouarũ frugũ, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar. Cum causã exigeret ut indicare debuisset quia ad transmigratiõnem ueniret: quã dicendi necessitas fuit, ut per fruges locum quoque exprimeret dicens: Ad aceruum nouarũ frugũ: nisi quod sæpe per res & loca causã signant? Multi quippe Ezechiele prophetante iã captiuitatis anni defluerant, atque ex his qui in captiuitatem ducti fuerant, plures iam in morte carnis obierant: ad quorum filios loqui propheta ueniebat. Vnde & ei superior dicit: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatras, quã recesserunt à me. Patres eorum prauaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc, & filij dura ceruice & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te. Ex quibus quia multi fuerant credituri, atque per obedientiam ad fertilitatem boni operis peruenturi, ac uerũ frugum uocantur. Quia enim bonę anime fruges appellatur dei, propheta alius testatur dicens: Sancti Israel domino primitiã frugum eius. Fruges enim domini etiam conuersã ad fidem gentes postmodum factæ sunt. Sed quia prius Israel domino credidit, recte hunc propheta frugum eius primitias appellauit. Quia ergo propheta missus non priori populo, sed filijs eiusdem populi uerba intulit: ad aceruum frugum nouarum uenit. Quid uero per Chobar fluitũ designetur, iam diximus. Quã nequaquam modo repetimus, ne repetendo fastidium generemus. Sequitur: Et sedi ibi ubi illi sedebant, & mansi ibi septẽ diebus mœrens in medio eorum. Notandum, captiuo populo propheta sanctus quanta compassione se copulat, eorumque se mœroribus cõseden do & mœrendo coniungit: quia radix uerbi, uirtus est operis. Et ille sermo ab audiente libenter accipitur: qui a prædicante cum compassione animi profertur. Sic ferrum cum ferro iungit, liquatur prius, ut postmodum uicissim a semetipso teneatur. Si enim prius minime mollescit, postmodum tenere se fortiter, non sufficit. Sic propheta captiuo populo consedit, & mœrens in medio eorum extitit: ut dum per charitatis gratiam condescendendo se molliorem redderet, & eum statim per uerbi fortitudinem teneret. Sin uero Israeli- ticus populus, qui domus exasperans uocatur, quã culpas nec inter flagella cognouit, nullo mœrore animum depreffit: propheta inter gaudentes mœrens sedere studuit, ut tacendo ostenderet quod loquẽdo uenerat docere. Et priusquam uerba faceret, in hoc quod mœrens tacuit, formam uerborum sumpsit. Sequitur: Cum autem pertransissent septem dies, factum est uerbum domini ad me dicens: In eo quod septem diebus mœrens sedit: & post diem septimum uerba domini cõiussione accepit, ut loqui debuisset: aperte in-

Hier. 2

dicat quia eisdem diebus mœrens tacerat. Missus autem ad prædicandum fuerat, & tamen septem diebus sedens tacebat. Quid est hoc quod nobis propheta sanctus in hoc suo silentio innuit, nisi quia ille loqui ueraciter nouit, qui prius bene tacere didicerit? Quasi enim quoddam nutrimentum uerbi est censura silentij. Et recte per crescentem quõque gratiam sermonem accipit: qui ordinate ante per humilitatem tacet. Hinc enim per Salomonem dicitur: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Non enim ait tempus loquendi, & tempus tacendi: sed prius tacendi præmittit tempus & postmodum subdit loquendi: quia nõ loquendo tacere, sed tacendo debemus loqui discere. Si ergo propheta sanctus qui missus ad loquendum fuerat, diu prius tacuit, ut postmodum recte loqueretur: pensandum nobis est quanta ei culpa sit non tacere, quem nulla cogit necessitas loqui. Sequitur: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel. Notandum quod eum quem dominus ad prædicandum mittit, speculatorem esse denunciat. Cui enim aliena cura committitur, speculator uocatur: ut in mentis altitudine sedeat: atque uocabulum nominis ex uirtute actionis trahat. Non est enim speculator qui in imo est. Speculator quippe semper in altitudine stat, ut quicquid uenturum est, longè prospiciat. Et quisquis populi speculator ponitur, in altum debet stare per uitam, ut possit prodesse per prouidentiam. Hinc propheta alius speculatorem admonet dicens: Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Vt uidelicet qui prædicationis locum suscipit, ad altitudinẽ bonæ ascendet actionis. Ad excelsa transeat, & eorum qui sibi commissi sunt opera transcendat, quatenus subiectorum uitam tanto subtilius uideat, quanto & terrenis rebus quas despicit, animum non supponit. O quam dura mihi sunt ista quã loquor: quia memetipsum loquendo serio: cuius neque lingua ut dignum est prædicationem tenet, neque in quantum tenere sufficit, uita sequitur linguam. Qui ociosis uerbis sæpe implicor, & ab exhortatione atque ædificatione proximorum torpens & negligens cesso. Qui in conspectu dei factus sum mutus & uerbosus, mutus in necessarijs, uerbosus in ociosis. Sed ecce sermo dei de speculatoris uita compellit ut loquar. Tacere non possum, & tamen loquendo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, ut uerbi dei gladius etiam per meipsum ad configendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, ut etiam contra me sermo dei sonet per me. Ego reum me esse non abnego, torporem meum atque negligentiam uideo. Erit fortasse apud pi- um iudicem impetratiõ ueniã, ipsa cognitio culpæ. Et quidem in monasterio positus, ualebam & ab ociosis linguam restringere, & in intentione orationis penè continuẽ mentem tenere. At postquam cordis humerum sarcinæ pastoralis supposui: colligere se ad semetipsum assidue non potest animus: quia ad multa partitur. Cogor namque modo Ecclesiarum, modo monasteriorũ cau-

Ezech.

Ezech.

fas discutere. Sepe singulorum uitas actusque pen- sare. Modo quãdam ciuũ negotia sustinere, modo de irruentibus Barbarorum gladijs gemere: & commissio gregi insidiantes lupos timere. Modorum curam sumere, ne desint subsidia eisipsis quibus disciplinæ regula tenet. Modo raptores quosdam æquanimitè perpetimodo eis sub studio seruata charitatis obuiare. Cum itaque ad tot & tanta cogitanda, scissa ac dilaniata mens ducitur, quando ad semetipsam redeat, ut totam se in prædicatione colligat, & a proferendi uerbi ministerio non recedat? Quia autem necessitate loci sepe uiris secularibus iungor, nonnunquam mihi linguæ disciplinam relaxo. Nam si in afflicto censura meã rigore me teneo, scio quia ab infirmioribus fugior, eosque ad hoc quod appeto, nunquam traho. Vnde fit ut eorum sæpe & ociosa patienter audiam. Sed quia ipse quoque infirmus sum, in ociosis sermonibus paulisper tractus, libenter ea loqui incipio, quã audire coeperam inuitus. Et ubi tædebat cadere, libet iacere. Quis ergo ego uel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in ualle infirmitatis taceo? Potens uero est humani generis creator & redemptor, indigno mihi & uita altitudinem, & linguæ efficaciam donare, pro cuius amore in eius eloquio nec mihi parco. Esse ergo speculatoris uita & alta debet semper & circumspecta. Ne enim terrenarum rerum amor succumbat, alta sit: ne occultis hostis iaculis feriatur, ad omni latere circumspecta. Neque enim speculatori sufficit ut altè uiuat, nisi & loquẽdo assidue ad alta auditores suos pertrahat, eorumque mentes ad amorem cœlestis patriæ loquendo succendat. Sed tunc hæc recte agit, cum lingua eius ex uita arserit. Nã lucerna quã in semetipsa non ardet, eam rem cui supponitur non accendit. Hinc enim de Ioanne ueritas dicit: Ille erat lucerna ardens & lucens. Ardens uidelicet per cœleste desiderium, lucens per uerbum. Vt ergo seruetur ueritas prædicandi, teneatur necessitas est altitudo uiuendi. Vnde recte quoque sanctæ Ecclesiæ sponsi uoce in canticis Canticorum dicitur: Nasus tuus sicut turris Libani. Quã ergo laus est fratres mei, ut sponsæ nasus turri comparetur: Quia per nasum semper odores fetoresque discernimus, quid per nasum nisi speculatorum discretio designatur? Qui nimirum nasus & sicut turris esse, & Libani dicitur: quia uidelicet præpositum discretio & munita semper debet esse ex circumspectione, & in altitudine uita consistere, id est, in ualle infirmi operis non iacere. Sicut enim turris in monte idcirco ad speculandum ponitur, ut hostes qui ueniunt, longius uideantur, sic prædicatoris uita semper in alto debet fixa permanere, ut more narium discernat fetores uitiorum, odoresque uirtutum. Incursum malignorum spirituum longè prospiciat, & commissas sibi animas per suam prouidentiam cautus reddat. Sequitur: Et audies ex ore meo uerbum, & annuncabis eis ex me. Ecce iterum monetur propheta ne præsumat loqui quod non audierit, sed prius aurem

Ioh. 5

Cant. 7

Ioh. 5

cordis aperiat uoci creatoris, & postmodum os sui corporis aperiat auribus plebis. Vnde propheta alius dicit: Inclinabo ad similitudinem aurem meam, aperiam in Psalterio propositionem meam. Qui enim recte prædicat, prius sicut dictum est, aurẽ cordis locutioni intimæ inclinã, ut postmodum os corporis in propositione admonitionis aperiat. Sequitur: Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris, neque locutus fueris, ut auertatur à uia sua impia & uiuat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requirã. In quibus uerbis quid nobis notandum est, quid sollicitè cogitandum, nisi quia nec subiectus ex culpa præpositi moritur, nec præpositus sine culpa est, quando uerba uitæ non audiens, ex sua culpa moritur subiectus? Impio etenim mors debetur. Sed & a speculatore uia uitæ nuncianda est, & eius impietas increpanda. Si uero speculator taceat, ipse impius in iniquitate sua morietur: quia impietas eius meritum fuit, ut dignus non esset ad quem speculatoris sermo fieret. Sed sanguinẽ eius dñs de manu speculatoris requirit: quia ipse huc occidit, qui eũ tacẽdo morti prodidit. In quibus utriusque pensandum est quantum sibi connexa sunt peccata subditorum atque præpositorum: quia ubi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Pensate ergo fratres charissimi, pensate: quia & quod nos digni pastores non sumus, etiam ex uestra culpa est, quibus tales prælati sumus. Et si quando uos ad iniquitatem defluistis, etiam ex nostro hoc reatu est, quod obstitentes atque reclamantes in prauis desiderijs non habetis. Vobis ergo & nobis parcimus, si a prauo opere cessatis. Vobis & nobis parcimus, quando hoc quod displicet, non tacemus. O quam liber a commissorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat: Mundus sum a sanguine omnium. Non enim subterfugi, quo minus annunciarẽ omne consilium dei uobis. Si enim non annunciaffer, mundus a sanguine non esset. Sed quibus omne consilium dei annunciare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua uoce nos conuenimur, nos constringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdotis uocamur, qui super ea mala quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus: quia tot occidimur, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacetes uidemus. Cum uero dicitur: Sanguinem autem eius de manu tua requirã, si hoc in loco sanguinis nomine mors corporis designatur, ualde nobis de nostro silentio augeat metus: quia si in subiectis suis is qui prælatus ad speculandum est, & de morte corporis quã doque morituri tam grauitè reus tenet, quo reatu de morte anime subiecti cõstringit, que potuisset semper uiuere, si uerba correctionis audisset? Sed melius possunt sanguinis nomine peccata signari. Vnde quidam cum peccata carnis defleret, dixit: Libera me de sanguinibus deus, deus salutis meæ. Sanguis ergo morientis de manu speculatoris requiritur: quia peccatum subditi culpa esse

Psal. 47

Act. 20

Psal. 50

Proh. 6

prapositioni si tacuerit reputatur. Est ergo quod faciat ut etiam moriente subdito se liberum reddat. Surgat, inuigilet, malis actibus contradicat, sicut scriptum est: Discurrere festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae. Vnde hic quoque additur: Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua, & a uia sua impia, ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberaasti. Tunc enim subiectus moritur sine te, quando in causa mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti cui non contradicis, adiungeris. Et notandum quae sunt quae debeant a speculatore praedicari. Nimirum fides & operatio. Nam ait: Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua, & a uia sua impia. Impietas quippe ad infidelitatem pertinet, uia uero impia ad prauam actionem. Et omnis speculator hoc habere debet studij, ut prius ad pietatem fidei, postmodum ad piam uiam, id est, ad bonam actionem trahat. Sed quia de exhortatione sermo se intulit, innotescere breuiter debemus, in ore pastoris quantus esse debeat ordo, atque consideratio locutionis. Pensare etenim doctor debet, quid loquatur, cui loquatur, quando loquatur, qualiter loquatur, & quantum loquatur. Si enim unum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum quippe est: Si recte offeras, recte autem non diuidas, peccasti. Recte autem offerimus cum bono studio bonum opus agimus. Sed recte non diuidimus, si habere discretionem in bono opere postponamus. Considerare etenim debemus quid loquamur, ut iuxta Pauli uocem sermo noster semper in gratia sale sit conditus. Pensandum uero nobis est qui loquamur: quia saepe increpationis uerbum quod haec admittit persona, altera non admittit. Et saepe ipsa eadem persona secundum factum fit altera. Vnde Nathan propheta Dauid post adulterium forti increpationis sententia percussit. Qui cum de raptore ouis diceret: Filius mortis est uir qui fecit hoc, ei protinus respondit dicens: Tu es ille uir. Cui tamen cum de Salomonis regno loqueretur: quia culpa defuit, ei se humiliter in adoratione prostrauit. In una ergo eademque persona quia causa dispar extitit, etiam sermo propheticus dissimilis fuit. Pensandum quoque est quando loqui debeamus, quia saepe etiam differitur increpationis, postmodum benigne recipitur. Et nonnunquam languescit, si hoc quod ante proferri debuit, tempus amiserit. Nam & sapiens mulier Nabal ebrium uidens, increpare de culpa tenaciter noluit, quem digesto uino increpationis suae uerbis utiliter percussit. Et propheta adulantium linguas non esse in subsequenti tempore differendas annunciat, qui ait: Confundantur statim erubescerent, qui dicunt mihi, euge euge. Adulatio etenim si uel ad tempus patienter suscipitur, augeatur, & paulisper demulcet animum ut a rigore suae rectitudinis mollescat in delectatione sermonis. Sed ne crescere debeat, statim est, & sine mora ferienda. Pensandum quoque nobis est, qualiter lo-

Col. 5

2. Reg. 12

3. Reg. 25

Psa. 40

quamur. Nam saepe uerba quae huc ad salutem reuocant, alii uulnerant. Vnde Paulus quoque Apostolus qui Titum admonet dicens: Argue cum omni imperio: Timotheum exhortatur dicens: Argue, obsecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Quid est quod uni imperium, & alij patientiam praecipit, nisi quod unum lenioris, alterum uero feruentioris spiritus esse conspexit? Leni per auctoritatem imperij iniungenda erat seueritas uerbi, is autem qui per spiritum feruebat, per patientiam temperandus fuerat: ne si plus iusto inferuisceret, non ad salutem uulnerata reduceret, sed sana uulneraret. Curandum quoque quantum loquamur, ne si ei qui multa ferre non ualet, per uerbum uel exhortationis uel increpationis longius trahimus, auditorem nostrum ad fastidium perducamus. Vnde idem praedicator egregius Hebraeis loquitur, dicens: Obsecro uos fratres ut sufferatis uerbum solatij. Etenim per paucos scripti uobis. Hoc tamen infirmis praecipue congruit, ut pauca quidem & quae praualent capere audiant, sed quae eorum mentem in poenitentiae dolorem compungant. Nam si eis uno in tempore exhortationis sermo fuerit multipliciter dictus: quia multa retinere non ualent, simul amittunt omnia. Vnde & medici corporum pannos quos infirmantibus stomachis ponunt, apto quidem medicamine, sed subtiliter liniunt: ne si repleti multo medicamine fuerint, infirmitatem stomachi non roborantes adiuuent, sed opprimentes grauent. Sciendum tamen quia etsi quando modum suum sermo prolixior transeat, periculosum hoc auditoribus non est. Si autem qualiter quid dicatur, & quibus dicatur, non uigilanter conspiciatur, ualde periculosum est. Verecundae etenim mentes si quas fortasse culpas admiserint, leniter arguende sunt: quia si asperius increpentur, franguntur potius quam erudiuntur. At contra mentes asperae atque impudentes, si increpatae leniter fuerint, ad maiores culpas ipsa lenitate prouocantur. Quod bene in eodem egregio praedicatoris discimus, qui cum Corinthios cognosceret pro amore personarum in schisma diuisos, eorum uerecundiae confusus, locutionem suam eis a gratiarum actione & laudibus coepit, dicens: Gratias ago deo meo semper pro uobis, in gratia dei quae data est uobis in Christo Iesu: quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni uerbo & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in uobis. Qui adhuc adiungit & dicit: Ita ut nihil desit uobis in ulla gratia, expectantibus reuelationem domini nostri Iesu Christi. Quae te Paule, si iam nihil desit, cur eis scribendo fatigaris? cur in longinquo positus loqueris? Pensemus ergo fratres charissimi quantum laudat. Ecce eis gratiam dei datam asserit, factos in omnibus diuites dicit, in omni uerbo & in omni scientia: Christi testimonium, id est, quod de semetipso moriendo & resurgendo testatus est, in eorum uita confirmatum esse perhibet, & nihil eis desit in ulla gratia testatur. Quis rogo credat, quia paulo post eos corripit. Quis

ad Tit. 2

2. Tim. 4

Heb. 14

1. Cor. 10

ita lau-

ita laudat? Nam post caetera subiungit: Obsecro autem uos fratres per nomen domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in uobis schismata. Quod enim potuit tam perfectis tamque laudabilibus schisma surrepere? Significatum enim est mihi de uobis fratres mei, ab his qui sunt Cloes, quia contentiones inter uos sunt. Hoc autem dico quod unusquisque uestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego uero Cephae, ego autem Christi. Ecce quos in omni uerbo & in omni scientia laudauerat, quibus nihil deesse in ulla gratia dixerat, paulisper loquens ad increpandum leniter ueniens, diuisos erga seipsum reprehendit. Et quorum prius salutem narrauerat, postmodum uulnera patefecit. Peritus enim medicus uulnus secandum uidens, sed agrum timidum esse conspiciens, diu palpauit, & subito percussit. Prius blanda manu laudes posuit, & postmodum ferrum increpationis fixit. Nisi enim uerecundae mentes fuerint palando reprehensae, ita ut ex alijs rebus audiant quod in consolationem sumant, per increpationem protinus ad desperationem cadunt. Sed nunquid mentitus est Paulus, ut prius eis nil deesse in omni gratia diceret, quibus postmodum dicturus erat unitatem deesse? Absit hoc ut quis de illo talia uel desipiens credat. Sed quia erant inter Corinthios quidam omni gratia repleti, & erant quidam in personarum fauoribus excisi, coepit a laudibus perfectorum, ut modesta inuectione ad reprehensionem pertingeret infirmorum. Et in hoc quoque ad medicinam cordis, a medicina corporis usum trahens. Nam cum ferendum uulnus medicus aspicit, prius ea membra quae circa uulnus sana sunt palpat, ut post ad ea quae uulnerata sunt, leniter palando perueniat. Cum ergo Paulus perfectos in Corinthijs laudauit, sana membra iuxta uulnus tetigit. Cum uero infirmos de diuisione reprehendit, uulnus in corpore percussit. Videamus tamen hunc ipsum qui tanta modestia atque mansuetudine ad corripiendos Corinthios ducitur, qualiter contra Galatas, qui a fide discesserant, erigitur. Nulla enim modestia in exordio inuehendo redarguit. Nam praemissa salutatione sic coepit: Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui uos uocauit in gratia Christi. Quibus etiam in aperta increpatione post caetera subiungit: O insensati Galatae, quis uos fascinauit? Mentis etenim durae nisi aperta essent increpatione percussae, nullo modo malum cognoscerent quod egissent. Nam saepe hi qui impudentes sunt, tantum se peccasse non sentiunt, quantum de peccatis quae fecerunt, non increpantur. Minores culpas suas aestimant, quas minor inuectio castigat. Et quas uehementer obiurgari uiderint, maiores esse deprehendunt. Vnde necesse est ut semper sermo praedicatoris cum auditorum debeat qualitate formari, ne aut uerecundis aspera, aut impudentibus lenia loquatur. Quid autem mirum si hoc uerbi dei erogator faciat, cum & agricola qui semina in terram mittit, prius terrae qualitatem prauidet,

quibus seminibus apta uideatur, & postquam qualitatem terrae uiderit, tunc semina aspergit? Sed qui de qualitate doctrinae locutionem longius traximus, oportet ut ad eum quem coepimus exponendi ordinem redeamus. Sed etsi conuersus iustus a iustitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipse morietur, quia non annunciauit ei. In peccato suo morietur, & non erunt in memoriam iustitiae eius, quas fecit, sanguinem uero eius de manu tua requiram. Quia iusto qui in peccato cadit, praedicator tacuit, eius sanguine reus tenetur. Et qui sollicitus esse non studuit in praedicatione, factus est particeps in damnatione. Sed cum dicitur, In peccato suo morietur, & non erunt in memoriam iustitiae eius, quas fecit, hoc nobis maxime considerandum est, quia cum mala committimus, sine causa ad memoriam bona nostra transacta reuocamus, quoniam in perpetratione malorum, nulla debet esse fiducia bonorum praeteritorum. Sed queri potest utrum iusto postquam ceciderit praedicandum sit, an & priusque cadat? Inuigilare praedicator debet, ne ad casum ueniat proculdubio & priusque cadat. Nam sequitur: Si autem tu annunciaueris iusto, ut non peccet iustus, & ille non peccauerit, uiuus uiuet, quia annunciauit ei: tu autem animam tuam liberaasti. Si ergo praedicator ideo animam suam liberauit, quia iusto ne peccaret denunciauit, cum iustus ad peccatum praedicator tacente cecidit, praedicator quia tacuit, reus tenetur. Sed quis nostrum rogo ad haec sufficiat, ut non solum peccato res studiose corripiat, sed etiam iustus inuigilet ne cadant? Nos enim infirmitatis nostrae consci, cum iustos uiros conspiciamus, admonere eos non praesumimus, ut iustitiae uiam teneant, quam quia tenent uidemus, & tam praedicatoris est, debitum etiam istos admonere. Vnde praedicator egregius dicebat: Sapientibus & insipientibus debitor sum. In his uero omnibus quae de iusto ad iniquitatem conuerso dicta sunt, hoc est laboriosum ad loquendum, hoc ualde pertimescendum quod dominus dicit: Ponam offendiculum coram eo. Ait enim: Si conuersus iustus a iustitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo. Nos enim dicimus, quia si iniquitatem fecerit, offendit: & uerum est omnino quod dicimus. Cur adhuc ei deus omnipotens offendiculum ponet, quae iam impietate egisse, & cecidisse per iniquitatem quam pertraxerat, conspiciat? Sed districta sunt omnipotentis dei iudicia. Et qui peccatorem diu expectat ut redeat, non redeunt atque contemnenti ponit adhuc ubi grauius impingat. Peccatum quippe quod per poenitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & poena peccati. Omne enim quod prius committitur, peccatum est. Sed si citius poenitendo non tergatur, iusto iudicio omnipotens deus obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, ut qui flecto et corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum inicipiat peccato cumulare. Peccatum ergo quod poenitentia lameto non diluitur, peccatum simul est & causa peccati.

Rom. 11

Greg. 10. 2

h. 3

peccati: quia ex illo oritur unde adhuc peccatoris animus altius obligetur. Peccatum uero quod ex peccato sequitur, peccati simul est & poena peccati: quia ex crecente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur, ut quasi iam quædam sint in peccatore supplicia ipsa incrementa uitiorum. Fit uero nonnunquam ut unū idemq; peccatum & peccatum sit, & poena peccati, simul & causa peccati. Ponamus enim ante oculos quempiam rem proximi concupisse, quam quia aperte non ualuit, furto diripuit, sed in furti accusatione positus, se hanc diripuisse iureiurando denegauit. Hic ergo concupiscentia peccati fuit & causa peccati: quia per eam peruenit ad rapinam. Ipsum uero furtum quo rem concupitam diripuit, & peccatum ei factum est & poena peccati: quia ex retributione iam non repressæ concupiscentiæ factum est ut ueniret ad furtum, & culpa cordis excreset in opere & ultione cæcitatibus. Sed quia furtum periurio tegere curauit, ex peccato rursum peccatum genuit. Furtum ergo quod ex concupiscentia processit, & periurium pertulit, peccatū & poena peccati factū est culpæ præcedenti: peccatū & causa peccati culpæ subsequenti: quia de illa natū hanc genuit. Quod bene Paulus de quibusdā deum intelligentibus, sed non honorantibus insinuat dicens: Cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis. Ecce est peccatum & causa peccati. Ex qua causa quid sequatur adiungit: Et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & uolucrū, & quadrupedum, & serpentium. Ecce est peccatum solummodo. Et poena peccati esset, si non adhuc ex hoc peccato & aliud sequeretur. Nam post infidelitatem eorum subditur: Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorū in immunditiam, ut contumelios afficiant corpora sua in semetipsis. Quia igitur cognoscētes deum non sicut deum glorificauerunt, ex eo peccato & causa peccati ad hoc quoq; perducti sunt, ut ad cultū serpentium & uolucrum laberentur. Sed quia per hanc etiam cæcitatē usq; ad immunditiam & carnis contumelias ceciderunt, ipsa infidelitatis eorum cæcitas præcedenti intellectui & peccatum est & poena peccati: subsequenti uero immunditiæ peccatum factum est & causa peccati. Sed quia de his in libris moralibus diu tractatum est, nobis nunc in eis diutius immorandum non est. Hoc autem nobis cum tremore considerandum est, quomodo iustus & omnipotens deus cum præcedentibus peccatis irascitur permittit ut cæcata mens etiā in alijs labat. Vnde Moyses ait: Nondū completa sūt peccata Amorrhæorū. Dauid quoq; ait: Appone iniquitatē super iniquitatē ipsorū, ut nō intrent in iustitia tua. Propheta etiam alius dicit: Maledictum & mendacium, & homicidiū, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinē tetigit. Sanguis eū sanguinē tāgit, quando

Rom. 1

Gen. 15

Psal. 68

Osee 5

A peccato peccatum additur, ut ante dei oculos adiunctis iniquitatibus anima cruentetur. Paulus Apostolus ait: Ut impleant peccata sua semper. Ioanni quoq; per angelum dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in fordidis, est, sordescat adhuc. Vnde nunc etiam dominus dicit: Si conuersus iustus a iustitia sua fecerit iniquitatē, ponā offendiculum coram eo. Ac si aperte dicat: Quia uidere pœnitendo noluit ubi iam impingit, iusto eum iudicio deserēs, ponā ei ut & alibi impingat. Quod tamen domini ponere, est nequaquam ad peccandum premere, sed nolle a peccato liberare, sicut de Pharaone dicit: Ego indurabo cor eius. Nō enim cor peccatis dominus obdurat: sed obdurare dicitur, cum ab obduratione non liberat. Misericors enim deus tempus nobis ad pœnitentiā relaxat, sed cum eius gratiæ patientiā nos ad augmentum uertimus culpæ, hoc ipsum tempus quod ad parcendū pie disposuit, districcius ad feriendū uertit: ut quia reuertī quis etiam spatio temporis accepto noluerit, per hoc mala sua ad reatū augeat, per quod ea diluere potuit, si conuertī uoluisset. Vnde scriptū est: Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitentiā te adducit? secundū duritiā aut tuā & cor impœnitens thesaurizas tibi irā in die iræ, & reuelationis iusti iudicij dei. De benignitate ergo omnipotentis dei iram sibi in die iræ reprobis thesaurizat: quia dum ad pœnitendum tempus accipitur, & ad peccandū exhibet, ipsum remediū gratiæ uertit in augmentum culpæ. Vnde & omnipotens deus quia collata remedia cōspicit ad culpæ augmentum trahi, ipsam benignitatem quam cōtulit, in iudicij districcionē uertit, ut inde post amplius feriat unde modo ampliū expectat. Et quia homo deserere malum nō uult ut uiuat, auget unde moriatur. Sed siue iustus in culpa, siue peccator in morte corruat, speculatori timēdum est ne hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter inuoluet. Sed interim dum loquor, auertere a memetipso oculos uolo, & ecce iterū sermo diuinus me impingit in memetipsum, ut meam negligentiam uideam, & mihi dici hæc quæ audio pertimescam. Sicut enim superius dixi, cuius cor in curis innumeris expertum se ad se colligat? Quando etenim possum & ea quæ circa me sunt sollicitè omnia curare, & memetipsum adunato sensu cōspicere? Quādo possum prauorum nequitias insequendo corrigere bonorum actus laudando & admonēdo custodire, alijs terrorem atq; alijs dulcedinem demonstrare? Quando ualeo & de his quæ sunt necessaria fratribus cogitare, & contra hostiles gladios de urbis uigilijs sollicitudinē gerere, ne incursione subita ciues pereāt prouidere, & inter hæc omnia pro animarum custodia plene atq; efficaciter uerbum exhortationis impendere? Loqui etenim de deo, quietæ ualde & liberæ mentis est. Tunc nanq; bene lingua dirigit in sermone, cum secure sensus quieuerit in tranquillitate: quia nec concussa aqua imaginem respicientis reddit, sed tunc in ea uultus intendentis aspicitur, cum nō mouet. Quam ergo exhortationē uobis speculator

1. Tim. 2

Apo. 14.

Exo. 5

Rom. 2

Rom. 12

Erod. 2. 8. 29

Leuit. 11

speculator uester fratres charissimi faciat, quē tot rerū cōfusio perturbat: Certē de quo loquimur propheta reuelatione ultima templū uidens, quæ in eodem templo conspexerit, inter cætera narrat dicens: Terra usq; ad fenestras, & fenestra clausa. Paulus quoq; apostolus dicit: Templū enim dei sanctū est, quod estis uos. In hoc autē tēplo fenestræ sacerdotes & speculatores sunt, qui in populo fidelitū lumen sanctæ prædicationis fundūt. Sed cum terra usq; ad fenestras est, fenestræ clausæ sunt: quia cum terrena cogitatio in sacerdotū cordibus excreuit, fenestræ lumen non fundunt: quia sacerdotes ab officio prædicationis obmutescunt. Est & aliud ualde in ordine sacerdotū graue: quia nō sicut hi qui uitā quietam ac remotā ducunt, fixi ualent in sua cogitatione permanere. Hi enim, sicut superius diximus, qui a loco regiminis longē sunt, possunt peccatorū suorum culpas & fletibus lauare, & post fletus in eodē mentis mœrore persistere, sicut de bona quoq; muliere scriptū est, quæ ad tabernaculū orauerat, & ab intentione sua animū post compunctionis gratiā non mutauit, cum dicitur: Vultusq; eius non sunt amplius in diuersa mutati. In qua nobis cōsiderandū est: quia si sic plangit mulier quæ quarebat filiū, quomodo debet plāgere anima quæ quærit deū? Sacerdos uero etiā post compunctionē ac lachrymas cogitare necessaria quoq; filiorū suorū cognoscere, & ea quæ refugit animo, patienter audire, atq; post suspiria cœlestiū, quorumlibet carnaliū hominū onera portare, & sæpe cum superuenientibus cor in diuersa qualitate transfundere. Nam aliquando de lacris spiritualibus gaudet, sed cum quilibet mœrēs superuenierit, nili eius mœrorem in se susceperit, tribulationi illius compatiēs non est. Et aliquando de damnis animarum luget, & repente superueniunt qui de quibusdā suis prosperitatibus lætantur. Quorum si lætitiæ sacerdos non congaudet, minus amare credit filios in quorum gaudio non exultat. Præcipue cum Paulus dicat: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Nihil ergo tam onerosum in ordine sacerdotum uideo, quam rigorem mētis compatiendo flectere, & cum personis superuenientibus animū mutare, & tamē hoc ualde est necessariū. Nam quando ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, si ipse prædicator uidetur ingratus: Vnde per hūc quoq; eundem prophetam in extrema parte dicit: Et cum sacerdotes intrinsecus ministrant, uestibus laneis non utantur. De quibus subditur: Cūq; egredientur atrium exterius ad populum, exuent se uestimenta sua in quibus ministrauerant, & reponent ea in gazophylacia sanctuarij. Grossiora quippe uestimenta sunt lanea. Sed cum sacerdos ad sanctum ministerium accedit, id est, cum intus per compunctionem ingredit, subtiliori intellectu necesse est quod ipse quasi lineo uestimento uestiatur. Sed cum ad populum foras egreditur, oportet ut uestimenta in quibus intrinsecus ministrauerat, reponat, atq; populo alijs uestibus indutus appareat. Quia si in cō-

A punctiois suæ rigore se teneat, si in eo quem orationis tempore habuit mœrore perduret, exteriorum uerba suscipere nō admittat. Et quid grex de necessarijs faciat, si audire atq; perpēdere, & hoc quod præfens tēpus exigit, pastor recusat? Grossiora ergo uestimenta sacerdos exiens ante populum induat, ut mentis suæ habitum pro utilitate filiorum etiam ad terrena toleranda cōponat. Pensate ergo fratres charissimi, quantus speculatori labor sit & ad sublimia cor tendere, & hoc repente ad ima reuocare, & in sublimitate cognitionis intimæ extenuare animum, & propter exteriores causas proximorum, ut ita dicam, subito in cogitatione crassescere. Non ergo mihi modo necesse est propheta uerba exponere, sed meam corā uobis miseriam deslere. Vnde peto ut uestra oratio talem faciat, qualis & mihi ualeat & uobis prodesse. Potēs est indigno mihi & infirmo ex uestra intercessione ista tribuere, qui ex sua pietate pro nobis dignatus est infirmari. Virtus enim dei est atq; sapientia, quæ nostram infirmitatem sumpsit, ut ex sua nos infirmitate roboraret Iesus Christus dominus noster: Qui uiuit, &c.

Homilia duodecima.

T facta est super me manus domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campū & ibi loquar tecū. Et surgens egressus sum in campū, & ecce ibi gloria domini stabat, quasi gloria quā uidi iuxta fluuiū Chobar, & cecidi in faciē meā. Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos, & locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ. Et tu fili hominis, ecce data sūt super te uinacula, & ligabunt te in eis, & nō egredieris de medio eorū: & linguā tuā ad hærerē faciā palato tuo, & eris mutus, nec quasi uir obiurgās: quia domus exasperans est. Cum autē locutus fuero tibi, aperiā os tuū, & dices ad eos: Hęc dicit dominus deus: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est. Et tu fili hominis, sūme tibi laterē, & pones eū corā te, & describes in eo ciuitatē Hierusalē. Et ordinabis aduersus eā obsidionē, & ædificabis munitiōes, & cōportabis aggerē, & dabis cōtra eā castra, & pones arietes in gyro. Et tu sūme tibi sartagine ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & inter ciuitatem, & obfirmabis faciē tuā ad eam, & erit in obsidionem & circundabis eam. Signum est domui Israel.

Servata veritate historie, divina eloqua aliquando ex tempore, aliquando ex loco causas designant, quas aperto sermone non indicant. Ex tempore etenim, sicut predicante iudeis domino per Evangelistam dicitur: Hyems erat. Inter illa enim mysteria quae veritas loquebat, quae causa fuit ut nomen hyemis adderetur, nisi ut per qualitate temporis ostenderet frigus cordis: quia et cum verba veritatis acciperet, frigida iudeorum corda remanebant. Aliquando vero ex loco, sicut carnali Israelitico populo descendente de monte, Moyse lex in caestribus data est, & sanctis Apostolis dominus in monte sedens, summa & spiritalia praecepta locutus est: ut ex locis videlicet monstraretur, quia & illis carnalibus mandata minima dabantur in vallibus: & isti tanquam spirituales & sancti in monte mandata coelestia audirent: quatenus aperte monstraretur quod ascendentes corde ad coelestia, infirma mundi relinquerent, & in mentis culmine starent. Vnde nunc Ezechiel propheta quid iubente deo in locis egerit describit, ut per locorum qualitate indicet quid in posterum de prophetarum mysterijs sequeretur. Ecce enim ait: Facta est super me manus domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum. Quid est hoc quod prius dominus in medio Israelitarum locutus ad prophetam suum fuerat, & tamen postmodum dicit: Egredere in campum & ibi loquar tecum: nisi quod prophetiae suae gratia & prius iudeis infundere, & hanc postmodum dignatus est in latitudine gentium demonstrare: Neque enim immerito per campum gentilitas designatur, quae longe lateque, id est, in universo mundo distendit. Vbi & subditur: Et surgens egressus sum in campum, & ecce gloria domini stabat, quasi gloria quam vidi iuxta flumen Chobar. In campo gloriam domini propheta vidit, quam iuxta flumen Chobar in medio Israelitarum viderat: quia ipsa eius maiestas gentibus apparuit, quae prius se electis in iudaico populo revelante spiritu declaravit. Sequitur: Et cecidi in facie mea. Vnde gloria domini in facie sua propheta cadit, quia quavis homo ad intelligenda sublimia eleuetur, ex contemplatione tamen maiestatis dei, infirmitate suae conditionis intelligit. Et quasi statum non habet, qui se ante dei oculos esse cinere & pulverem videt. Sequitur: Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos. Cum nos humiliter deo sternimus, cum esse nos pulverem cineremque cognoscimus, cum infirmitatem conditionis propriae pensantes, statum rigiditatis & superbiae non habemus, omnipotens deus per suum nos spiritum leuat, & super pedes nostros statuit: ut qui humiliter apud nos ex infirmitatis nostrae cogitatione iacuumus & iacemus, in bono post opere quasi super pedes ex rectitudine stemus. Quod cur in campo de propheta agitur, nisi ut specialiter designetur, quia etiam electis gentium spiritus sanctus datus esset: qui eos quos assumeret, & prius a superbiae suae statu deiceret, & postmodum super pedes suos, id est, super bona opera

Ioan. 10
Exod. 19
Matt. 5

A solidaret: sicut per Paulum dicitur: Remissas manus & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris. Sequitur: Et locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere et includere in medio domus tuae. Quid est quod de medio Israelitici populi propheta ad campum educitur, atque ad domum postea de campo reuocatur: nisi quod praedicationis gratia a iudaico populo ablata, in latitudine gentilitatis aspersa est: Sed tamen quia in finemundi iudei ad fidem redeunt, quasi ad domum propheta reducitur: ut in suo populo rursus praedicatione inhabitet, quae modo velut in campo ita diversis gentibus fulget. Scriptum quippe est: Domus tuae gentium subintraret, & sic omnis Israel saluus fieret. Quia & per prophetam alterum dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris, reliquiae saluae fient. Exeat ergo propheta de medio populi ad campum, de campo redeat ad domum: ut praedicatione quae iudaica facta est, egrediat inter gentes, & repletis fide gentibus, recipiat iudaicae spiritualis doctrinae dona quae amisit. Includi autem propheta in medio domus suae praecipitur: quia Antichristi tempore ab eis gentibus quae in infidelitate remanserint, plebs conuersa iudeorum, duris persecutionibus contumescatur. Vnde scriptum est: Atrium autem quod est extra templum, eijce foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est gentibus, & ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te uincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum, & linguam tuam adhaerescere facia palato tuo, & eris mutus, nec quasi uir obiurgans: quia domus exasperans est. Quae uidelicet uerba si per typicam expositionis ordinem sequimur, propheta in domo sua uincula suscipit & ligatur: quia in extremis cum iudaica crediderit, grauissimas Antichristi tempore persecutiones sentit, ut praedicationes eius, ministri iniquitatis non recipiant, sed resistendo has uinculis dolorum premant. Et in medio eorum non egreditur: quia ad corda prauatorum praedicatione non peruenit, dum lingua bonorum ligata tribulationibus tacet. Erunt etenim tunc multi ex iudeis infidelibus, qui eosdem ipsos qui ex iudeis crediderint, persequuntur. Vnde & notandum est quod hic quoque dicitur: quia in domo sua uincula propheta sustineat, ut uidelicet designetur, quoniam ex ipso suo genere iudaica cum fidelis fuerit, tribulationem persecutionis portet. Dum enim unigenitus summi patris incarnatus ac mortuus resurrexisset, atque ad caelos ascendisset non creditur, sicut per sacrae scripturae paginas praedicatur, nimirum apud eos prophetia ligata erit. Quae si ita ut dicta est, in eorum intellectu decurreret, quasi gressus liberos suae praedicationis habuisset. Reprobis ergo tunc praedicatorum scientia tacere compellitur. Vnde & hic subditur: Et lingua tua adhaerescere facia palato tuo, & eris mutus, nec quasi uir obiurgans: quia domus exasperans est. Sed quia Enoch & Helia praedicante,

Rom. 11
Osee 5
Apo. 11

Multi ex his qui tunc ex iudeis in infidelitate remanserint, ad cognitionem ueritatis redeunt, sicut de eodem Helia dicitur: Helias ueniet, & ipse restituet omnia, qui utriusque per Zachariam duae oliuae, & per Ioannem duo candelabra nominant, recte hic quoque subiungitur: Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos, Haec dicit dominus deus. Tunc enim uelut in extremo os prophetae aperitur, cum in praedicatione Enoch & Heliae iudeis ad fidem redeuntibus, prophetia sacri eloquii de Christo fuisse cognoscitur. Sed quia haec typice diximus, nunc uerba eadem charitatis uestrae moraliter differamus. Quid enim est quod exire propheta ad campum iubetur, nisi quod unusquisque qui praedicat, propter eos quos extra se posuit corrigit, atque ab iniquitate compescit, loquendo ad campum exit, ibique gloriam domini uidet: Quia tanto largius doctrinae gratiam percipit, quanto se in labore praedicationis ex amore proximorum tedit. Foras ergo exeundo in altam uisionem ducitur, quia unde in alienis cordibus ignorantiae caecitatem ministerio suae locutionis illuminat, inde eum superna gratia in altiore intelliguntiam exultat. Sed quia semper praedicator debet ad mentem recurrere, humilitatem atque munditiam intrinsicis custodire, post campum necesse est ut ad domum redeat, quatenus in his quae dicit, qualis etiam ipse sit intra conscientiam agnoscat. Si enim aut hoc quod loquitur minime custodit, aut de his quae loquitur, temporalem gloriam requirit, loquendo quidem ad campum exit, sed non cogitando semetipsum, ad domum redire contemnit. Accepto etenim spiritu, in medio domus includimur, quando per eius gratiam ad discutienda mentis nostrae secreta reuocamur, ut apud seipsum in deo animus quiescat, & non iam per exteriores concupiscentias in appetitu laudis & gloriae, cogitationis mobilitate discurret. De hac domo cordis cuidam sanato per semetipsam ueritas dicit: Tolle grabbatum tuum, & uade in domum tuam. Per grabbatum quippe, in quo carnis est requies, ipsa caro signatur. Per domum uero conscientia figuratur. Et quia cum mente mortui in uitis iacemus, in carnis delectatione quiescimus, infirmi portamus in lecto. Cum uero sanati fuerimus mente, ut iam pulsantibus carnis uitis resistamus, necesse est ut & tentionum contumelias de nostra carne toleremus. Egro itaque ad salutem redire praecipitur: Tolle grabbatum tuum, id est, porta lectum in quo portatus es: quia necesse est ut sanatus quisque portet contumeliam carnis in qua prius iacebat agrotus. Quid est ergo dicere: Tolle grabbatum tuum, et uade in domum tuam, nisi, porta tentationes carnis, in quibus haecenus iacuiisti, ac reuertere ad conscientiam tuam, ut uideas quae fecisti: Propheta itaque post campum in domo includi praecipitur, ut praedicator post gratiam doctrinae quam proximis ministrat, ad conscientiam redeat, seque ipsum subtili examinatione discutiat, ne de his quae foris praedicat, aliquid ipse apud se intrinsicis transitoriae laudis quarat.

Ioan. 5
Mar. 2

Vnde & per Salomonem dicitur: Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Diriuentur fontes tuiforas, & in plateis aquas diuide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Valde autem contraria esse uidentur quae dicit: Diriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide, cum protinus adiungit: Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Quomodo enim aquam scientiae solus habere poterit, si hanc in plateis diuidit: Quomodo alieni aquae eius participes non sunt, si fontes illius foras diriuantur: Sed cum praedicamus populis, nimirum in plateis aquas diuidimus, quia in auditorum multitudinem scientiae uerba dilataamus. Cum uero nos adiuuante diuina gratia intrinsicis custodimus, & ne maligni spiritus, qui iure a nobis alieni sunt, quia sortem beatitudinis perdidderunt, nobis in elatione surripiant, sollicitudine cauta circumspicimus, soli habemus aquas quas in plateis diuidimus, ut nobis in eis alieni participes non sint. Hi nimirum, de quibus scriptum est: Alieni insurrexerunt in me, & fortes quaesierunt animam meam. Aquas ergo & in plateis diuidit, & solus habet, qui per hoc quod multis praedicat, se in cogitatione temporalis gloriae non exultat. Tunc enim possidet homo quod docet, quando se non gaudet innotescere, sed prodesse. Ex campo ergo propheta ad domum reducit, ut is qui ex deo loquitur, postquam pro utilitate proximorum loquendo foras exierit, ex humilitate semper ad discutienda cordis sui secreta reuocet. Vnde & subditur: Et tu fili hominis, ecce data sunt super te uincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum. Cum enim praedicator quisque ad conscientiam domus suae reducitur, super eo uincula dantur, & ligatur in eis: quia quanto plus se in cogitatione discussit, tanto amplius agnoscit iusti animae quae mortalitatis suae infirmitatibus sit ligata. Nisi enim se ligatum conspiceret Paulus, minime dixisset: Desiderium habes dissolui, & cum Christo esse. Hinc per Psalmistam dicitur: Ut audiret gemitum uinculorum, & solueret filios interemptorum. Et rursus: Intret in conspectu tuo gemitus conpeditorum. Saepe autem cum iam anima ad redemptoris sui speciem contemplanda exire desiderat, cum coelestibus gaudijs interesse suspirat, ipsa mortalitatis suae uincula conspicit & gemit, quibus adhuc in presenti mundo ligata retinetur. Hinc est enim quod subtile omnipotentis dei iudicium intuens Hieremias ait: Circum aedificauit aduersum me ut non egrediar, aggrauauit compedem meam. Habemus enim compedes, ipsam infirmitatem atque corruptionem mortalitatis nostrae, sed cum tribulatio nobis & gemitus additur, ipsae nostrae compedes aggrauantur. Et quidem quando in hac uita iustus mores patitur loquendo bona, prodesse alijs festinat, sed cum duras mentes conspicit, easque considerat contentionibus occupari, praedicationis uerbum retinet. Et in medio eorum non egreditur, quia a bonis quae loqui poterat, obmutescit, sicut per Paulum dicit: Nihil per contentionem. Et rursus: Si quis uult contentiosus esse, nos talem consuetudinem

Pro. 5
Psal. 53
Psal. 66
Psal. 101
Phil. 2
1. Cor. 13

nem non habemus: Vnde hic quoque apte subiungitur: Et linguam tuam adhærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi uir obiurgans, quia domus exasperans est. Aliquando uero etiam contra resistentium linguas prædicantium corda zelo sui dominus accendit ne taceant, sed dicta fallacium uerbis ueritatis premant. Vnde hic subdit: Cum autem locutus fuero tibi, aperies os tuum, & dices ad eos. Hæc dicit dominus deus. Sed hæc quæ breuiter sub duplici intellectu discussimus, placet ut iuxta considerationem literæ leuiter tangendo traſeamus. Quid enim nobis amplius per ipsa uerba historię quam uirtus obedientię commendatur? cum modo ad transmigrationem iuxta flum utum Chobar pergere, modo ad campum egredi, ex campo ad domum redire propheta præcipitur? ut prius ex iussione pergens, & paulopost exiens, atque iterum domum rediens, & semetipsum recludens, semper suæ uoluntatis arbitrium ad diuini eloquij præceptum frangat, quatenus in cœlesti iussione suspensus, non suam, sed conditoris sui uoluntatem impleat. Cui dicitur: Et tu fili hominis, ecce data sunt super te uincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum. In re notandum est quod ad uerba propheta prænotat, ut contra omnia paretur. Minus enim mala contra mentem præualent, quæ inopinata non ueniunt, & tamen dum contraria prænotantur, quanta sit in eo obedientiæ uirtus ostenditur, qui & cognoscit quod aduersa passurus est, & tamen uocem dominicam inobediens non est. Magna enim consideratione indigent uerba quæ protinus adduntur: Et linguam tuam adhærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi uir obiurgans: quia domus exasperans est. Discernendum quippe nobis est, utrum pro solis malis auditoribus, an aliquando etiam pro uitio prædicantis, prædicationis sermo subtrahatur. Quatuor enim qualitatibus hæc considerata distinguitur. Nam aliquando propter malos auditores bonis tollitur sermo doctoribus. Aliquando uero pro bonis auditoribus datur sermo doctoribus, & malis. Aliquando autem propter doctum atque audientium iustificationem, bonis doctoribus datur, ut et ipsi per meritum crescant, & auditores eorum in intellectu & uita proficiant. Aliquando uero quia nec hi digni sunt accipere quibus doctrinæ sermo profertur, neque illi doctrinæ uerbum proferre qui locum docendi tenent, prædicationis sermo tollitur, ut utraq; pars districte iudicetur. Propter malos namque auditores bonis sermo doctoribus tollitur, sicut nunc ad Ezechielem dicitur: Linguam tuam adhærescere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi uir obiurgans, quia domus exasperans est. Et sicut Paulo dicitur: Festina & exi uelociter ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et sicut uolentibus Apostolis prædicare in Asia, scriptum est: quia prohibuit eos spiritus Iesu. Propter bonos auditores etiam malis doctoribus sermo datur, sicut de Phariseis dominus dicit: Omnia quæ cunctique dixerint uobis, seruate & facite, secundum ue-

Act. 16

Mat. 23

ro opera eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt. Propterea doctum quoque meritum, & audientium iustificationem, sermo doctrinæ tribuitur, sicut suis Apostolis dicit: Euntes docete omnes gentes. Propter malos uero auditores et indignam uitam eorum qui docere debuerant, sermo doctrinæ subtrahitur, sicut Heli ad corrigendos filios diſtricte increpationis uerbum non habuit: quia & eius negligētia, & filiorum exigebat uita, ut cum eis & populus caderet, & arca domini capta ad Alphylos transfret. Magna enim omnipotentis dei est gratia cum inique agentibus durus a doctoribus sermo increpationis profertur. Quo contra nunc dicitur: Eris mutus, nec quasi uir obiurgans. Delinquentes etenim obiurgasset, si digni ipsa obiurgationis gratia fuissent. Sed cum in doctrina atque silentio sit meritorum tanta diuersitas, ut sciri facile non possit utrum ex auditoris, an ex eius uitio qui doctrinæ locum uidet tenere, docendi sermo subtrahatur, quid aliud nobis est seruari semper in rebus dubijs humilitas iubetur? ut quando loqui possumus, non extollamur, ne fortasse hæc ipsa locutio nis nostre gratia non nobis sed auditoribus nostris collata sit. Et rursus quando loqui non possumus, hi qui nobis commissi sunt, minime nos iudicent ne fortasse non ex nostro, sed ex peccato audientium loqui minime possumus. Ad hoc ergo nobis cuncta de meritis nostris incerta sunt, ut unam certam gratiam teneamus humilitatem, quatenus & nos cum loquimur, ex omnipotentis dei dono hoc esse uestrum meritum putemus. Et quando a locutione doctrinæ obmutescimus, quauis nostra sit, uos tamen hæc esse uestram specialiter credatis, ut cum uicissim mala nobis tribuimus, & bona alijs, per ipsam humilitatis gratiam fiat ut doctrinæ sermo qui ablatu fuerat, redeat. Sequitur: Cum autem locutus fuero tibi, aperies os tuum, & loqueris ad eos. Hæc dicit dominus deus: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est. Sæpe quidam uerbum dei audire desiderant, sed dum alios conspiciunt aurem auertere, etiam ipsi a salutis auditu deuiant. & plerumque multi quiescere appetunt, atque cunctis mundi huius actibus uacare, nullis iam desiderijs terrenis succubere: sed dum uident alios inquiete agendo proficere, atque in hoc mundo diuitijs & honoribus extolli, quia necdum in uia rectitudinis firmi sunt, ad praua opera ex aliorum exemplo delabuntur. Hinc est enim quod in typo infirmatum Psalmista loquens dicebat: Mei autem penes moti sunt pedes, penes effusi sunt gressus mei, quia zelatus sum in peccatoribus, pacem peccatorum uidens. Hinc iterum dicit: Dum superbit impius, incenditur pauper. Hinc ad Hieremiam prophetam uoce dominice de Iuda & Israel dicitur: Nunquid uidisti quæ fecerit auerſatrix Israel? Abijt sibi metipsa super omnem montem excelsum, & sub omne lignum frondosum, & fornicata est ibi. Et dixi cum fecisset hæc omnia, ad me conuertere, & non est reuersa. Vbi statim subdit qualiter ex emulatione eius etiam Iuda cecidit, qui stare uidebat. Ait enim: Et uidi prauari-

Mat. 15

1. Reg. 2 3. & 4

Psal. 77

Psal. 9

Hier. 3

prauaricatrix, soror eius Iuda, quia pro eo quod mœchata esset auerſatrix Israel, dimissem eam, & dedissem ei libellum repudij, & non timuit prauaricatrix Iuda soror eius, & abiit & fornicata est etiam ipsa. Ecce misericors deus contēnit & uocat, auerſantibus se sinu misericordiæ aperit: quia peccanti dicit: Ad me conuertere, & tamen non est conuersa. Sed quia omnipotentē deum plebs Israelitica deseruit, reuerti nolens, libellum repudij accepit. Deseruit uidelicet peccando, sed libellum repudij accepit in suis iniquitatibus sine flagello remanendo. Anima enim quæ peccat, recedit. Sed si eam post peccatum prosperitas sequitur, nulla disciplina, nulla districciónis increpatione, reuocat ad conuersionem quam inter se & dominum fecit. Etiam libellum repudij accepit, ut iam uelut aliena derelicta faciat mala quæ uult, zeli dei flagella non sentiat, quatenus ad eterna supplicia profundius descendat. Sed soror eius Iuda quæ dimissam Israeliticam plebem in suis uoluptatibus uidit, ipsa quoque in immunditia fornicationis exarsit. Quia enim aspexit adulteram in sua peruersitate florere, etiam ipsa non timuit deterius peccare, atque a conuersione domini quasi a uiri legitimi cubili recedere. Vnde necesse est ut peccates quosque tunc consideremus amplius miseros, quando eos conspiciamus in culpa sua sine flagello derelictos. Hinc enim per Salomonem dicitur: Auersio paruulorum interficit eos, & prosperitas stultorum perdet illos. Qui enim a deo auertitur, & prosperatur, tanto perditioni sit proximus, quanto a zelo discipline inuenitur alienus. Dicitur ergo: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia dominus exasperans est. Ac si aperte diceretur: Vos qui iam & uerba ueritatis audire, & a praua cepistis actione quiescere, nolite illos imitari, quorum me exasperari moribus uidetis. Quod tamen intelligere & aliter possumus. Quidam enim uerbum audientes non audiunt: quoniam aures ad sacrum eloquium ponunt, sed cor a mundi desiderijs non euellunt. Et sunt nonnulli qui quiescentes minime quiescunt: quia a prauis quidem actibus ociosi sunt corpore, sed peruersitates operum ex delectatione uersant in mente. Hinc est enim quod de Iudæa ad captiuitatem perueniente scriptum est: Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius. Hostes quippe sabbata derident, quando maligni spiritus ociose menti prauas cogitationes insciunt, ut & si quiescit ab opere, non quiescat a malorum operum delectatione. Recte ergo nunc dicitur: Qui audit, audiat: quatenus sic fiat sermo in ore corporis, ut sonet in aure cordis. Et qui quiescit, quiescat: ut prauitatis desideria repellantur a cogitatione, cum iam repulsa uident ab opere. Vbi ne malorum, sicut diximus, exempla sequantur, adiungitur: Quia domus exasperans est. Mali autem & si diu tolerantur, subito corruunt, & eorum poenas infirmi conspiciunt, ne quorum culpas impunitas existimant, imitentur. Vnde hic quoque eiusdem Iudææ desolatio subiungitur, quæ domus exasperans uocatur, cum protinus prophe-

Prou. 1

Thren. 1

ta suo dominus dicit: Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum contra te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, & ordinabis aduersus eam obsidionem, & edificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pone eam in murum ferreum inter te & ciuitatem, & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & circumdabis eam, signum est domui Israel. In quibus uidelicet uerbis quid aliud iuxta historiam, nisi Hierosolymæ urbis obsessio atque destructio designatur, & peccatoris populi afflictio exprimitur? Qui domus exasperans uocatur, cum aperte dicitur: Ordinabis aduersus eam obsidionem, & edificabis munitiones, et comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Sed quia uerba prophetiæ sic plerumque narrant historiam, ut per hæc etiam mystica describat, oportet ut hæc eadem dicta quæ protulimus historialiter, etiam spiritualiter discernamus, maxime quia in eis interponitur quod tene ri posse ad literam non uidetur, cum dicitur: Et tu sume tibi sartaginē ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & ciuitatem, & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem. Nisi enim rebus historicis mystica miserentur, quid sartago ferrea necessaria prophetæ fuit, ut hæc inter se & ciuitatem poneret, quatenus ab eius obsidione separaret? Cum enim dicitur: Sume tibi sartaginē ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & ciuitatem, aperte declaratur quia per eandem sartaginē ferream ab obsidione ciuitatis propheta se liberum reddat. Vnde & quod prædixit subiungitur: Et obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem. Ex qua re ostenditur quia propheta in eadem obsidione non erit, si sartaginē ferream inter se & ciuitatem murum ferreum ponit. Et certe siue in ea captiuitate, siue in ea quæ postmodum Israelitico populo contigit, nullus ab eiusdem captiuitatis periculo liber fuit, sed omnes simul par calamitas inuoluit. Quid ergo intelligi iuxta literam potest, ut propheta inter se & ciuitatem quæ obsidenda est, sartaginē ferream ponat? Sed quauis omne hoc quod in descriptione lateris sub signo Hierosolymorum ciuitatis legit, iuxta literam factum sit, nobis tamen sciendum est quia typicum aliquid per sartaginē figuratur, & obsessio Hierosolymorum uera describit. Quare instrumur ut dum aliud completum iuxta historiam scimus, et aliud iuxta allegoriam a ratione uacare cognoscimus, quatenus & obsessionē Hierosolymorum, quæ iuxta literam postmodum facta est, in prophetę uerbis et factis credamus esse figuratam, & tamen per eandem obsidionē, obsidio alia, id est, interior designatur. In qua iure querimus quid per sartaginē ferream, quæ murus ferreus dicit, ualeat designari. Illa itaque obsidionem qua Hierosolymorum ciuitas destructa est, iam factam nouimus, sed nunc aliam intrinsecus quæ quotidie agit requiramus. De qua per significationem dicitur: Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem

uitatem Hierusalē.] Sed antē nobis inquirēdum est cur Ezechiel ppheta uel quoties sublimia cōspicit, uel quoties agere aliqua mystica iubet, prius filius hominis appellatur. Sape enim subleuatur ad coelestia, & occultis ac inuisibilibus rebus eius mens pascitur. Necesse ergo est ut inter occulta quę penetrat, filius hominis uocetur, ut semper agnoscat quod est, & nunquam extollatur de his ad quę ducit. Quid est enim propheta ad spiritalia subleuato semper fili hominis dicere, nisi ei infirmitatis proprię memoriam facere: ut cōsci us conditionis infirmę, eleuari in cogitatione nō debeat de magnitudine cōtemplatiōis suę. Quia uerō idem propheta, ut supra iam diximus, typū prædicantium uel doctorum tenet, recte ei nunc dicitur: Sume tibi laterem, & pones eum corā te. Omnis enim doctor cum terrenum quempia auditorem ad coelestis uerbi doctrinam suscipit, laterem assumit. Cui dum loqui cōperit quę sit retributio coelestis patrię, quę uisio pacis superne ciuitatis Hierusalem describit in latere. Quem coram se ponit: quia intēta mente qualitatem audientis cōsiderat, id est, profectum uel defectum cōspicit, & iuxta eiusdem intelligētiā, prædicationis suę uerba moderatur, ut describi in audientis mente ciuitas Hierusalē, id est, uisio pacis possit. Dicatur ergo: Sume tibi laterem, uidelicet proximi cor terrenum. Pones eum coram te, scilicet ut uitam atq; intellectum illius intenta mente custodias. Et describes in eo ciuitatem Hierusalē, ut ei quę sint superna gaudia de uisione pacis innotescas. Quasi enim iam Hierusalē in latere descripta est, cum terrena mens cōperit quę sint illa in ternę pacis gaudia uera cognoscere, & ad conspiciendam gloriā patrię coelestis anhelare. Quasi interna uisio pacis describitur, quādo mēs quę prius terrena sapuerat, per amorem iam ad cōtemplandam gloriā regni coelestis eleuat. Sed mox ut animus amare coelestia cōperit, mox ut ad uisionem pacis intīmę rota se intentione collegerit, antiquus ille aduersarius qui de cęlo lapsum est inuidet, & insidiari amplius incipit, & acriores q̄ consueuerat tentationes admouet, ita ut plerūq; sic resistentem animam tentet, sicut antē nunquā tentauerat quādo possidebat. Vnde scriptum est: *Eccles. 2* Fili, accedēs ad seruitutem dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Vnde & demoniacus qui a domino sanat, ab exeunte demone discerpitur, sicut scriptum est: *Mar. 9* Et clamas & multum discerpēs eum, exijt ab eo. Quid est enim quod obsessum hominem antiquus hostis quem possessum non discerpserat, deserens discerpit, nisi quod plerūq; dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quā prius excitauerat quando hoc quietus possidebat. Vnde & Israelitę quoq; ad Moysen & Aaron dicitur: *Exod. 5* Videat dominus & iudicet quoniam fecerit fecistis odorem nostrum coram Pharaone & seruis eius, & præbuitis ei gladiū, ut occideret nos. In Moysen enim & Aaron lex & propheta figurati sunt. Et sape apud se infirmus animus quasi cō-

tra sacra eloquia murmurat: quia postquam uerba coelestia audire & sequi cōperit, regis Ægyptij aduersitas, id est, maligni spiritus tentatio excreuit. Debet ergo uigilanter doctor proficienti animę quę illam tentationes sequantur innotescere, ut cautam se ualeat contra maligni spiritus insidias præparare. Vnde bene nunc post descriptam ciuitatē Hierusalem in latere, dicit propheta: Et ordinabis aduersus eam obsidionem, et ædificabis munitiones, & comportabis aggerē. In qua enim iam pacis uisio describitur, ei necesse est ut tentationum bella nuncientur. Nam ut ualeat ad illa pacis gaudia æterna pertingere, hęc hic proculdubio oportet tribulationum certamina multa sustinere. De qua bene dicitur: Ordina bis aduersus eam obsidionem. Prædicatores quippe cōtra erudiendam animam obsidionem ordinant, cum præmonendo indicant quibus semodis uitia uirtutibus opponant, quomodo luxuria castitatem feriat, qualiter ira tranquillitatem animi perturbet, quantum inepta læticia uigorē mentis resoluat, qualiter multiloquium munitionem cordis destruat, quomodo inuidia charitatem interficiat, quemadmodum superbia arcem, humilitatis effodiat, qualiter fallacia cum ueritatē in sermone corruerit, hanc etiam in cogitatione corrumpat, ut qui uerum dicere noluit quod intellexit, iam nec intelligat quod dicere ualeat. Ordinatur erga prædicatōrē obsidio, cum per sanctę admonitionis uerba singulis quibusq; uirtutibus, quę uel quibus modis uitia insidientur ostenditur. Et contra Hierusalem, quam describit in latere, prædicator munitiones ædificat, quando mala quęq; quā munita cōtra mentem ueniāt, demonstrat: ut sese uitia sub uirtutum specie abscondant, quatenus, sicut sape iam diximus, immoderata ira iustitia uideri appetat, & disciplinę remissio, mansuetudo uideri uelit, & tenacia se parsimoniam nominet, & inordinata rerum effusio se beneuolentiam appellet. Quasi enim ædificatę cōtra mentem munitiones sunt, quando uitia sub uirtutum specie excreunt, & in alto se ostendunt per imaginem, quę in imo iacent semper per actionem. Adhuc quoq; additur: Et comportabis aggerem. Quo enim mens desiderare coelestia cōperit, eo in illam maligni spiritus tentationibus suis terrenas amplius cogitationes exaggerant. Propheta ergo aggerem comportat, cum prædicator sanctus bonis mentibus qualiter terrena desideria surrepere solent denunciat. Atq; adhuc addit: Et dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Quasi dat contra animā doctor castra, quādo malignorum spirituum contra eam collectas atq; adunatas insidias indicat, ut aliquando nō solummodo ex uno, sed ex coniunctis uitij simul tentent. Nam sunt quædam uitia quasi per quandam sibi cognationem propinqua, sicut dissolutio spiritus, appetitus gulę, & immunditia luxurię, sicut multiloquium, fallacia, atq; periurium. Ex dissolutione quippe spiritus mēs ad ingluuiē uentris rapitur. Et dum cibus uenter extenditur, ad

ad luxuriam caro trahitur superbiēdo captiua. Et rursum ex multiloquio fallacia generat, quia ualde difficile est ut qui multa loquitur, non etiā mētiatur. Et sape mendaciū etiā periurio tegitur, ut ante humana iudicia uelatur. Superbia quoq; esse sine inuidia atque inani gloria nullatenus potest. Superbus etenim quisq; honorē quē ipse ambit, alijs inuidet. Et cum hunc fortasse obtinuerit, in elationem glorię temporalis attollitur, atq; quod alios conspiciat minime percipere potuisse, hoc sepe inanem gloriā gaudet præ cateris habere. Sciendum quoq; est quia sape nonnulla uitia ad mentem non simul ueniunt, sed supponuntur, ut unum alteri in tentatione succedat. Et aliud cōtra faciem uenit, aliud uerō in tentatione se ex latere subiicit, quatenus dū alteri resistit, ab altero mens decepta capiat. Ipsa enim quę superius diximus uitia, plerūq; se alia pro alijs furtiue supponunt, sicut nonnunquam dum iram uincere in nobismet ipsis conamur, plusquam necesse est lenitas mentem occupat, ut asperitatem peccatibus quam oportet minime proponat. Sape uerō dum nobis inesse incauta lenitas displicet, zelus se in furorē trahit, atq; extra patientię litem animum captiuum rapit. Quia ergo permixta uitia atq; adunata contra mentem ueniunt, recte in prædicatoris ore contra descriptam Hierusalem castra proponuntur. Et quia aliquando singula hinc inde sensum ferunt, in gyro arietes ordinantur. Pone ergo prædicator arietes in gyro, dum caute denunciat quāam blandē luxuria percutit, quāam asperē impatientia occidit, quāam laboriose auaritia accendit & interimit, quāam tumide superbia extinguit. In gyro itaq; arietes ponere, est prædicando ostendere qui undiq; soleant animam mucrones uitiorum ferire. Sequitur: Et tu sume sartagine ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatem. Quia ferrum forte metallum est, & in sartagine cibus frigitur, quid per sartagine ferream, nisi spiritalis zeli fortis fritura signatur? Omnis quippe spiritalis zelus doctoris animā frigit, quia ualde cruciatur dum infirmos quosq; æterna deserere, & rebus tēporalibus delectari conspiciat. Quā bene Paulus sartagine ferream sumpserat, cum zelo animarum cruciatus dicebat: *1 Cor. 12* Quis infirmat, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non troter? Ipsum suum cor quod animarum zelo succenderat, quid aliud quāam sartagine fecerat, in quo amore uirtutum contra uitia ardebat: Quod enim urebatur, sartago erat. Inardescerat enim & coquebat: quia incendebatur amaritudine, sed uirtutum alimenta præparabat ex sua afflictā cogitatiōe. Sed quid est quod eandem sartagine propheta inter se & ciuitatē murum ferreum ponit, nisi quod idem fortis zelus qui nunc in mēte doctoris agitatur, in die extremi iudicij inter eum & animam quā ad uitij zelatur, testis est: ut et si audire is qui docetur noluerit, doctor tamen pro zelo quem exhibet, de auditoris negligentia reus non sit. Murum ergo ferreum inter se & ciuitatem ponit: quia ultio-

nis tempore inde doctor a damnationis periculo munit, unde nunc per zelum custodiā cordis fruxuram patit. Nullum quippe omnipotenti deo tale est sacrificiū, quale est zelus animarū. Hinc em̄ Psalmista ait: Zelus domus tuę comedit me. Quā tum uerō fruxura cordis quę spiritali zelo agitatur, omnipotentem dominū deum placat, aperte ostenditur, cum offerri per legem similia in sacrificiū iubetur. De qua scriptum est: In sartagine oleo cōspersa friget, offeretq; eam calidā in odorem suauissimum domino sacerdos qui patri iure successerit, & tota cremabitur in altari. Tūc enim similia in sartagine frigit, cum mūda mēs iusti per zelum sancti amoris crematur. Quę cōspersi oleo præcipitur, id est, charitati misericordię misceri, quę in conspectu omnipotentis domini ardet & lucet. Conspergatur ergo oleo mens quę in sartagine frigitur: quia in sancti zeli distributione necesse est, ut ex misericordię uirtute & ardeat & clarescat. Amat enim eundem ipsum quē in se qui uidetur. Vnde & calida in odorem suauissimum domino offerri præcipitur: quia si amore zelus nō habet, ea quę de sartagine offertur, calorem similia amittit. Et notandum quis eam offerre præcipitur, uidelicet sacerdos qui patri iure successerit. Ille enim sacerdos patri iure succedit, qui esse se omnipotentis domini filium demonstrat moribus, atque a nobilitate intīma, operum suorum ignobilitate non discrepat. Quę in altari tota cremari præcipitur, ut uidelicet holocaustū fiat. Holocaustum enim totum incensum diximus. Vnde & in translatione altera hoc in loco hæc eadem similia quę in sartagine frigitur, holocaustum fieri iubetur. Hoc autem inter holocaustum & sacrificiū distat: quia omne quidem holocaustum sacrificiū est, nō omne sacrificiū holocaustum. Sunt enim multa bona quę aguntur sacrificia, sed holocaustum non sunt: quia totam mentem in amore spiritali minime incendunt. Qui enim sic operantur ea quę dei sunt, ut tamē & quędā quę sunt seculi nō relinquunt, nimirum sacrificiū & non holocaustum offerunt. Qui autem cuncta quę mundi sunt deserunt, & totam mentem igne diuini amoris incendunt, hi nimirum omnipotenti domino sacrificiū & holocaustum fiūt. Similia itaq; in sartagine, est mūda mens iusti in zeli spiritalis afflictione, quę per sollicitudinem animarum frigitur, & non solum sacrificiū, sed etiā holocaustum domino esse deputatur. Sumamus ergo sartagine ferreā, & ponamus eam murum ferreum inter nos & ciuitatem, id est, assumamus zelum fortem, ut inter nos & auditoris nostri animā inueniamus hanc postmodum fortem munitionem. Tūc enim hūc murum ferreum inuenturi sumus, si nunc eum fortiter tenemus, uidelicet docēdo, custodiēdo, suadēdo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquādo uerō etiā seuerius agendo. De qua seueritate recte subditur: Et obfirmabis faciē tuam ad eam, & erit in obsidionem. Quid est obfirmare faciē ad Hierusalem in latere descriptā, nisi ut ei animę cui coelestis pacis uisionē

doctor denunciat, si adhuc eam infirmari in suis actibus conspicit, remissioem & clementiorem se minime ostendat. Vnde scriptum est: Filia tibi sunt, serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Infirmæ quippe animæ atq; appetitui mundi deditæ, aliquando melius ex feueritate seruantur: ut obfirmata facies, id est, per feueritatis custodiam ab omni spe friuolæ remissionis abducta, inconstantem animam terreat, atq; à delectatione uitiorum distractionis uigore constringat. Quod cum à doctore agitur, semper necesse est ut dulcedo & humilitas in corde teneat, quatenus & multū amet, & nunquā contra eum per elationem superbiat, cui tamē amorem suum & humilitatem pro utilitate eius proderet recusat. Sequitur: Et circumdabis eam. Circundat doctor auditoris animam cum in omne quod in hac uita agitur, tērationum laqueos apponi posse denunciat: ut dum ubiq; sit mens pauida, ubiq; circumspēta, quanto timidior, tanto uigilantior uiuat. Sequitur: Signum est domui Israel. Si ad historiam obsidionis quæ iuxta literam facta est, signum est domui Israel quod propheta fecit: si ad mysterium, quod quotidie erga uniuersosq; animam à doctore agitur: signum est domui Israel & hoc quod agendum nunciavit: quia sicut domus Israel obsidionem corporaliter pertulit, ita unaquæq; anima quæ iam seruire omnipotēti deo incipit, obsidentes se insidias malignorum spirituum sentit. A quibus si uerē eripi appetit, scire debet quia eripi sua uirtute non possit, sed eius necesse est ut adiutorium speret, quinos & in carne corruptibili uiuentes, per redemptionis suæ mysterium potest etiam super spiritus qui sunt sine carne roborare, Iesus Christus dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Libri primi Homiliarum beati Gregorij
papæ super Ezechielem, finis.

PRAEFATIO IN SE-
CUNDVM LIBRVM HOMILIARVM
B. Gregorij super Ezechielem.

Quia multis curis prementibus, Ezechielis prophetae librū, coram charitate uestra totū per ordinem perscrutari non licuit, bonis uestris desiderijs placuit petere, ut saltem extrema eius uisio, quæ ei facta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est uisionibus eius obscurior, exponi debuisset. Et quidem uoluntati uestræ me parene necesse est, sed duo sunt quæ hac in re perturbant animū meū. Vnum quod hæc eadem uisio tantæ obscuritatis nebulis tegit, ut uix in ea aliquid intellectui interlucente uideat. Aliud quod iam Agilulfum Longobardorum regem ad obsidionē nostram summopere festinantem Padum transisse cognouimus. Vnde pensate fratres charissimi, in caliginosis ac mysticis sensibus penetrare quid ualeat mens misera, timoris sui perturbationibus occupata. Quāto em̄ circa terrena plus satagit, tāto in his

quæ sunt cœlestia minus uidet, pro eo quod curis suis extra se ducitur, & ualde intus minor est, quia scriptum est: Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Quæ enim superiora penetrare etiam collecta nō sufficiunt, pensate quid agere poterit diuisa. Scimus autē, scimus omnes quia & fluuius qui in multis riuus diuiditur, à suo alueo siccatur. Sed tamen inter hæc adest superna gratia. Et si mentem meam cogitationum mearum pondera deprimunt, uestrorum hanc pennam desideriorum leuant. Obscurum quidem ualde est opus quod aggredimur, sed ponamus in animo, quia nocturnum iter agimus. Restet ergo ut hoc palpatando carpiamus.

Homilia decimatertia.

Nuigesimo quinto anno transmigrationis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est ciuitas, ipsa hac die facta est super me manus domini, & adduxit me illuc in uisionibus dei. Adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium ciuitatis uergentis ad Austrum, & introduxit me illuc. Et ecce uir cuius erat species quasi species æris, & funiculus lineæ in manu eius, & calamus mensuræ in manu eius. Stabat autem in porta, & locutus est ad me idem uir.

In uigesimo & quinto anno transmigratiōis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postq̄ percussa est ciuitas, ipsa hac die facta est super me manus dñi, & adduxit me illuc. Dicitur mysticā narrationē, historicā præmittit, ut fiat ex tēpore, quod credat̄ in reuelatione. Notandum uero quod in exordio libri huius quo anno prophetare cœperit, indicauit in fine uerō inseruit, quod in extrema uisione uidit, ita ut cognosci ualeat in quot annis prophetiæ suæ librum dixerit. Tēpus nāq; quo prophetare cœpit, in locutionis suę initio posuit, dicēs: Aperti sunt cœli, & uidi uisiones dñi in quinta mēsis: ipse est annus quintus transmigratiōis regis ioachim. Nūc uerō loquitur, dicēs: In uigesimo & quinto anno transmigratiōis nostræ. Idē nāq; propheta in captiuitate prima cū ioachim rege fuerat in Babyloniā transductus. Nam de secunda Hierosolymorū captiuitate subiūgit: Quarto decimo anno postq̄ percussa est ciuitas. Vndecim ḡpe annis Sedechias post captiuitatē primā, in qua Ezechiel propheta cum ioachim rege ductus est, in Hierosolymorū urbe regnauerat. Post captiuitatē uerō eiusdem Sedechiæ, quæ etiā secunda erat urbis captiuitas, quartodecimo anno propheta uisionem ultimam uidit. Vndecim itaq; & quatuordecim simul iuncti, faciunt

faciunt uiginti & quinque. Si igit̄ uisionē primam quinto captiuitatis prioris anno locutus est, atq; hanc ultimā uigesimo & quinto anno factā fuisse describit, p̄fecto patet quod in uiginti annis locutionis suæ moras usq; ad ultimā uisionis suæ uerba tendent. Nec mouere quēpiam debet quod in medio prophetiæ suæ uolumine, cū de Babylónico rege loqueret̄, uigesimali ac septimi anni memoriā facit. Quo in loco cū nihil de tēpore suæ captiuitatis in terferit, apertē demonstrat, quia eius regis tēpora describat, de quo ut prophetaret acceperat. Quod uerō ait, in exordio anni, decima mensis, tēpus simpliciter exprimit: ut ex ipso quoq; tēpore in corda audientium iuxta literā uerbi radicem figat, ex qua spirituales fructus postmodū proferat. Notandum uerō quod ait: Quarto decimo anno postq̄ percussa est ciuitas ipsa hac die. Quid est enim quod per hanc uisionē ultimā omnipotens deus ea ipsa die dignatus est promissionis suæ misericordiam facere, quæ die in percussa ciuitate iram iustitię impleuit: nisi quod illa diuinitas quæ usq; in diuersitatis motū & mutabilitatē non ducit, ipsa luce iustitiæ afflictos ac poenitentes uiuificat, quæ superbientes ac rigidos percutit. P̄missio itaq; uisionis suę tēpore, subiūgit: Facta est super me manus dñi, & adduxit me illuc in uisionibus dei. Adduxit me in terrā Israel, & dimisit me super montē excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium ciuitatis uergentis ad Austrum. Cuius uidelicet ciuitatis edificium accipi iuxta literā nullatenus potest. Nam paulo post subdit hoc ipsum ædificiū calamo sex cubitorum & palmo, portam uerō eiusdem ciuitatis quatuordecim cubitis mensuratam, cuius portæ frontes esse perhibet sexaginta cubitorū. Quæ cuncta stare iuxta literam nullatenus ualent. Quomodo enim totum simul ædificium calamo, id est, sex cubitis & palmo mensuratur, & portæ ædificij in quatuordecim cubitis, frontes uerō portarum in sexaginta cubitis extēduntur? Porta uerō in ciuitate est, frontes uerō in portis. Et nulla recipi ratio permittit, quia minus est hoc quod continetur ab eo quod continet. In scriptura autē sacra & ea quæ accipi secundum historiam possunt, plerunq; spiritualiter accipienda sunt: ut & fides habeatur in ueritate historiae, & spiritualis intelligentia capiatur de mysterijs allegoriæ. Sicut illud quoq; nouimus quod Psalmista ait: Quoniā uidebo cœlos tuos, opera digitorum tuorum, lunam & stellas quæ tu fundasti. Ecce enim exteriori descriptione stat sermo rationis, quia & cœli opera dei sunt, & luna ac stelle ab eo creatæ atq; fundatæ sunt. Sed si hoc Psalmista iuxta sola exteriora opera, & non etiam secundum intellectum mysticum asserit, quia cœlos opera dei esse professus est, dicitur lunam & stellas, cur nō etiam solem quem scimus quia eius opus est, pariter enumerauit? Si enim solum iuxta literam loquebat̄, diciturus luminare minus, prius luminare maius dicere debuit, ut antē solem, & post lunam atque stellas fundatas esse perhiberet. Sed quia iuxta intellectum mysticum loquebatur, ut lunam sanctā

Greg. tom. 2

Ecclēsiā, & stellas homines sanctos accipere deberemus, solem nominare noluit, quia uidelicet ipsi aeterno soli loquebatur: De quo scriptum est: Vobis autē qui timetis dominum, orietur sol iustitiæ. De quo reprobi in fine dicturi sunt: Sol iustitiæ nō ortus est nobis. Dicendo ergo lunam & stellas quas tu fundasti, & tamen tacendo solem qui factus est, indicauit quia illi soli locutus est qui non solum solem & lunam atq; stellas corporaliter, sed etiam lunam Ecclēsiam atq; stellas homines sanctos spiritualiter fecit. Si ergo aliquid de historiæ aperta ratione ducimus ad intellectū allegoriæ, quanto magis illa spiritualiter accipienda sunt, in quibus iuxta rationem literā nihil historicum sonat. Facta est super me manus domini, & adduxit me illuc in uisionibus dei, adduxit me in terram Israel. Quod dixerat, adduxit me illuc, hoc replicans subdidit, adduxit me in terram Israel. Manus quippe in uisione, est uirtus in contemplatione. Quibus uerbis quid apertē indicat, nisi quia nihil de ciuitate quam uiderat, iuxta literam dicat? Nam spiritualiter de ea loquitur, quam spiritualiter contemplatur. Et dimisit me super montem excelsum nimis. Quem ergo significat mons excelsus, nisi mediatorē dei & hominum hominem Christum Iesum? Qui de terra quidem, sed ultra terram est: quia caro eiusdem redemptoris nostri de imis habet materiam, sed in summis præeminet ex potestate. Quem minus erat ut excelsus diceret, nisi adderet nimis: quia nō solum homo, sed eiusdem humanitatis conceptione quæ ab eo assumpta est, deus & homo. Non solum homo ultra homines, sed homo etiam super angelos factus. Hinc enim de illo per Esaiam dicit̄: In die illa erit fructus terræ sublimis. Creator etenim noster quia pro nobis incarnatus est, fructus terræ factus est nobis. Sed iam fructus terræ sublimis est, quia homo natus in terra, super angelos regnat in cœlo: quia iuxta David & Pauli uocē, omnia subiecit sub pedibus eius. In eo enim quod ei subiecit omnia, nihil dimisit non subiectum ei. Mons ergo iste est excelsus & nimis, quia et si de terra est per substantiam humanitatis, incomprehensibilis tamen est altitudine diuinitatis. Hinc est enim quod eundem dominū cum Esaias propheta prospiceret in carne esse uerturum, per prophetiā spiritum subleuatus, ait: Et erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini in uertice montium. Domus enim domini Israeliticus populus fuit. Mōs itaq; domus domini ille appellatus est, qui in Israelitico populo incarnari dignatus est. Fuerunt autē in eodē populo sancti uiri, qui montes iure uocarentur, quia per uitæ meritū ad cœlestia propinquauerunt. Sed incarnatus unigenitus istis montibus æqualis non fuit, quia naturā, uitam, merita omnium ex sua diuinitate transcendit. Vnde & rectē mons super uerticem montium dicitur: quia excelsus ex diuinitate sua inuentus est, etiam super cacumina sanctorum: ut hi qui multum in deo profecerant, eius uestigia uix potuissent tangere ex uertice cogitationis. Qui ergo il-

i 2 lic mons

ic mons super uerticem mōtium dicitur, ipse hic mons excelsus nimis esse perhibetur. Sequitur: Super quem erat quasi ciuitatis aedificium uergētis ad Austrum.] Notandum est quod nō dicitur super quem erat aedificium, sed quasi aedificium, ut uidelicet ostenderetur quod nō de corporalibus, sed de spiritalis ciuitatis aedificio cuncta dicerentur. Qui enim non se aedificium, sed quasi aedificiū uidisse perhibet, cor audientium ad spiritalē fabricam mittit, sicut per Psalmistam dicitur: Hierusalem quae aedificatur ut ciuitas. Quia etenim illa internae pacis uisio ex sanctorum ciuium congregatione construitur, Hierusalem coelestis ut ciuitas aedificatur. Quae tamen in hac peregrinationis terra dum flagellis percutitur, tribulationibus tūditur, eius lapides quotidie quadratur. Et ipsa est ciuitas, scilicet sancta Ecclesia, quae regnatura in caelo, adhuc laborat in terra. Cuius ciuib. Petrus dicit: Et uos tāquam lapides uiui superaedificamini. Et Paulus ait: Dei agricultura, dei aedificatio estis. Quae uidelicet ciuitas habet hic in sanctorum moribus magnum iam aedificium suum. In aedificio quippe lapis lapidem portat, quia lapis super lapidem ponitur. Et qui portat alterum, portatur ab altero. Sic itaq; sic in sancta Ecclesia unusquisque & portat alterum, & portatur ab altero. Nam uicissim se proximi tolerant, ut per eos aedificium charitatis surgat. Hinc enim Paulus admonet dicens: Inuicem onera uestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Cuius legis uirtutem denuncians, ait: Plenitudo legis charitas. Si em̄ ego uos portare negligendo in moribus uestris, & uos me tolerare contemnitis in moribus uestris, charitatis aedificium inter nos unde surgit, quos uicaria dilectio per patientiam nō coniungit. In edificio autem, ut praediximus, lapis qui portat portatur: quia sicut ego iam mores eorū tolero qui adhuc in conuersatione boni operis rudes sunt: ita ego quoq; ab illis toleratus sum, qui me in timore domini praecesserunt & portauerūt, ut portatus portare discerem. Sed & ipsi quoq; a maioribus suis portati sunt. Lapides uerō qui in summitate atq; extremitate fabricae ponuntur, ipsi quidem portantur ab alijs, sed alios nequaquam portant: quia & hi qui in fine Ecclesiae, id est, in extremitate mundi nascituri sunt, tolerantur quidem a maioribus, ut eorum mores ad bona opera imponantur. Sed cum non eos sequuntur qui per illos proficiant, nullos super se fideles fabricae lapides portāt. Nūc itaq; alij portant a nobis, nos uerō portati sumus ab alijs: Omne autem pondus fabricae fundamentum portat, quia mores simul omnium solus redemptor noster tolerat. De quo Paulus ait: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Portat fundamentum lapides, & a lapidibus non portatur: quia redemptor noster omnia nostra tolerat, sed in ipso malum non fuit quod tolerari debuisset. Vnde bene nunc dicitur: Dimisit me super montē excelsum nimis, super quem erat quasi aedificium ciuitatis.] Quia mores &

Psal. 121

1. Pet. 2
1. Cor. 3

Gal. 6

Rom. 13

1. Cor. 3

culpās nostras solus ille sustinet, qui totam sanctae Ecclesiae fabricam portat. Qui per prophetae uocem de peruersis adhuc uiuentibus dicit: Laboraui sustinens. Non autem sustinendo dominus laborat, cuius diuinitatis potentiam nulla fatigatio contingit: sed uerbis humanis loquens, ipsam suā circa nos patientiam, laborem uocat. Et notandū quod eandem ciuitatem quam propheta conspexerat, ad Austrum uergentem uidit. Aufer enim uentus, quia in sancti spiritus typo poni solet, hi qui in sacro eloquio studiosi sunt recognoscunt, sicut ecōtrario per Aquilonem sepe diabolus designatur: quia & ille relaxat in calore, & iste constringit in frigore. Et ueritas dicit: Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum. Propheta quoq; de Iudaea asserit, dicens: Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam fecit malitiam suam. Hinc enim diabolus propheta eodem attestante dixisse perhibetur: Sedebo, inquit, in mōte testamenti, in lateribus Aquilonis. Et quia torporis mētis sancti spiritus gratia relaxat, hinc Psal mista ait: Conuerte domine captiuitatem nostrā, sicut torrens in Austro. Captiuitas em̄ nostra quae torporis frigore ad sequendū deum pigra remanerat, per calorem sancti spiritus relaxatur, ut curat in amore dei. Vnde & nunc dicitur quod ciuitas quae in monte cōstituta est, ad austrum uergit, quia electorum Ecclesia cogitationes suas in afflatu sancti spiritus aperit, atque ab omni superbia suae uertice discedens, in deo cui credit, amoris calorem concipit, ut nihil ei libeat nisi eius gratiae submitti, eius dilectione calefieri, eius afflatus semper munere repleti. Vnde & ualido amore succensus contemplator dicebat: Anima mea exultauit in domino, delectabitur super salutari eius. Qui enim Latine salutaris, ipse Hebraice Iesus dicitur. Propheta igitur quia uias eius atq; miracula, redemptionis quoq; nostrae mysteriū per prophetiae spiritum contemplatur, exultare se in domino, & delectari super Iesu perhibet: quia inde gaudium in mente conceperat, unde per amorem fortiter ardebat. Pensamus itaq; si mentes spiritalium patrum in illo delectatae sunt, qui necdū uenerat, sed prauidebat, cuius reatus sit eius uias, eius exempla, eius monita postquam uenit & redemptionem exhibuit, non amare. Hec ergo ciuitas ad Austrum uergere dicitur, ac si aperte diceretur quod prior illa ciuitas, scilicet synagoga, in infidelibus suis ad Aquilonem stetit, quae in frigore perfidiae durauit. Sancta uero Ecclesia quia charitatem fidei concepit, per calorem ad Austrum uergit, & quasi calido uento innititur, quia nō in sui fiducia, sed in dono spiritalis gratiae laetatur. Sequitur: Et introduxit me illuc.] Coelestis ciuitatis aedificium ille intrat, qui in sancta Ecclesia bonorum uias imitādo cōsiderat. Intrare quippe est aedificium super mōtem, electos sanctae Ecclesiae aspicere. Iste enim uitam coniugio ligatam ducit, proprijs rebus contentus est, aliena non diripit, de suo quicquid praualeat indigentibus largitur, peccata sine quibus quotidiana uita coniugata

Hier. 9

Mat. 24

Hier. 6

Esai. 14

Psal. 121

Psal. 61. 61

iugatis duci non potest, flere non negligit. Pro eo enim quod ipsa familiaris cura animum conturbat, sese ad lachrymas excitat. Ille uerō iam cuncta quae sunt mundi deseruit, nil eius habere appetit, solius contemplationis exercitatione palcitur, spe praemiorum coelestium cum fletibus laetatur, transcendit praesentia quae haberi concessa sunt, quotidianum cum domino habere secretum quaerit, nulla eius animum pretereuntis mundi cura perturbat, mentē semper in expectatione coelestium gaudiorum dilatat. Alius uerō iam huius mundi cuncta deseruit, eiusq; mens in contemplatione coelestium subleuatur, sed tamē pro edificatione multorum, locum regiminis tenens, qui rebus praetereuntibus desiderio non succumbit, ad eas aliquando propter proximorum compassionem reflectitur, ut ex earum cura indigentibus misereatur, uerbum uitae auditoribus praedicat, animabus simul & corporibus necessaria ministrat. Et qui propter se ad coeleste desiderium iam per contemplationem euolat, adhuc tamen profectu & utilitate proximorum in rebus temporalibus laborat. Quisquis ergo in sancta Ecclesia considerare sollicitus studet, ut aut in bonorum coniugatorum uitam, aut in arcem continentium, & omnia quae sunt huius mundi derelinquentium, aut etiam in praedicatorum summitate proficiat, iam ciuitatis in monte positae aedificium intrat. Nam qui considerare meliorem uitam ut proficiat negligit; adhuc extra fabricam stat, Et si honorem quem iam sancta Ecclesia in mundo habet admiratur, quasi aedificium foris conspicit & obstupescit. Et quia exterioribus solis intentus est, intus ingressus non est. Sequitur: Et ecce uir cuius erat species quasi species aeris.] Ipse signatur in uiro, qui figuratur ex monte. Vir autem iste metiri aedificium dicitur: Et recte dominus per uirum signatur & mōtem, quia & ipse omnia intra sanctam Ecclesiam iudicando disponit, & ipse eandē sanctā Ecclesiam portat, & portandō ad coelestia subleuat, sicut in sancto quoq; Euangelio idem redemptor noster loquitur, dicens: Qui intrat per ostium, pastor est ouium. Et paulo post: Ego sum ostium. Atque iterum post pauca subiungit: Ego sum pastor bonus. Si igitur ipse pastor & ipse ostium, & intrat pastor per ostium, cur non hoc loco & ipse mons, & ipse uir intelligitur, qui aedificium metitur in monte? Sed quaerendum nobis est cur de hoc uiro dicitur: cuius species erat quasi species aeris? Cuncti autem nouimus fratres metallum aeris ualde esse durable atq; omnimodo sonorum. Quid est ergo quod aspectus mediatoris dei & hominū speciei comparatur aeris, nisi hoc quod aperte nouimus, quia unigenitus filius formam serui accipiens, fragilitatem nostram carnis humanae per resurrectionis suae gloriam uertit in aeternitatem, quia in eo caro facta est iam sine fine durabilis. Nam surgens a mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quid est autem quod ipsa eius in-

Hier. 9

Mat. 24

Hier. 6

Esai. 14

Psal. 121

Psal. 61. 61

Ioan. 10

Rom. 6

Greg. tom. 2

carnatio sonoro metallo comparatur, nisi quod per eandem assumptionem humanitatis nostrae, insonuit omnibus gloria maiestatis suae. Et quasi aspectum aeris habet ex corpore, quia Deus mundo innotuit ex carne. Vnde & per Ioannem dicitur: Habebat in uestimento & in femore suo scriptum: rex regum, & dominus dominantium. Quid enim uestimentum eius est, nisi corpus quod assumpsit ex uirgine? Nec tamē aliud eius uestimentum est, atq; aliud ipse. Nam nostrum quoq; uestimentum caro dicitur, sed tamē ipsi nos sumus caro qua uestimur. Hoc autem uestimentum illius longe ante Esaias aspiciens per crucem passionis sanguine cruentatum, dixit: Quare rubrum est indumentum tuum, & uestimenta tua quasi calcamentum in torculari? Cui ipse respondit: Torcular calcaui solus, & de gentibus non est uir mecum. Solus enim torcular in quo calcatus est calcauit, qui sua potentia eam quam pertulit passionem uicit. Nam qui usq; ad mortē crucis passus est, de morte cum gloria surrexit. Bene autem dicitur: Et de gentibus non est uir mecum: quia hi pro quibus patii uenerat, passionis eius esse participes debuerant, qui pro eo quod illo tempore necdum crediderant, de ipsis in passione queritur, quorum uita in illa passione querebatur. Per scemur enim propagatio carnis est. Quia ergo per propaginem generis humani, sicut generationum ordines Matthaeo uel Luca narrantibus describuntur, in hoc mundo uenit ex uirgine, & per incarnationis suae mysterium, quia rex esset & dominus, cunctis gentibus indicauit, in uestimēto & scemore scriptum habuit: Rex regum, & dominus dominantium. Vnde enim in mundo innotuit, sibi de selectionis scientiam infixit. Praedicatio ergo eius ex carne, quasi quidam sonitus ex aere est. Dicitur igitur reete, Cuius species quasi species aeris. Sequitur: Et funiculus lineus in manu eius.] In septuaginta interpretibus funiculus lineus nō habetur, sed funiculus cementariorum. Quorum si in hoc uersu translationem ad exponendum tenemus, quid aliud cementariorum quam sanctos doctores accipimus, qui loquendo spiritalia, ad coeleste aedificium uiuos lapides, id est electorum animas componunt. Quicquid enim antiqui patres, quicquid prophetae, quicquid Apostoli, quicquid Apostolorum successores locuti sunt, quid aliud fuit quā compositio lapidum in hac quae quotidie cōstruitur fabrica sanctorum? In funiculo autem cementariorum hoc agi solet, ut cognoscat equalitas uel rectitudo surgentis parietis debeat, ut si lapis intus est, foras eiciatur, si exterius prominet, interius reuocet. Et certe quidē hoc agit praedicatio doctorū, ut unaquaeq; anima cui regiminis onera suscipere fortasse non expedit, etiam si foris apparere appetat, interius reuocetur. Et rursum quae latere uult, & sui tantummodo curam gerere, si sibi ac multis esse utilis potest, etiam cum latere desiderat, exterius producat ut appareat. Sicq; fit ut sanctorum lapidum ordo teneatur, dum saepe & uolens

Apo. 19

Esai. 63

Mat. 1
Luc. 3

ad honorem uenire, repellit, & honorem fugies, in sacri ordinis arce subleuatur. Sed quia ut per interpretem nostrum didicimus, Hebræorum historia non habet commentariorum, sed funiculus lineus in manu eius: hoc quod apud nos certius habet, exponere debemus. Scimus autem quod funiculus lineus subtilior est quam qui funiculi fiant aliunde. Et quid in funiculo lineo nisi subtiliorem prædicationem, id est, spiritalem debemus accipere? Cæsuræ etenim legis, funiculus fuit, sed lineus non fuit: quia rudem populum non subtili prædicatione coarctauit, in quo per poenæ sententiam non peccata cogitationis, sed operis reseruit. At postquam per semetipsum dominus etiam cogitationes hominum prædicando religauit, & perfectum esse peccatum etiam in corde innotuit, funiculū lineum in manu tenuit. **Exod. 20** **Mat. 5** **Ast. 1** **Esa. 25** **Mat. 14** **Mar. 4**

Exod. 20. Audistis quia dictum est antiquis, non moechaberis, ego autem dico uobis: quia qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mocha tus est eam in corde suo. Funiculus ergo lineus prædicatio est subtilis, quæ mentem audientis ligat, ne se uel in misera cogitatione dissoluat. Et notandum quod dicitur, quia ei funiculus in manu est, id est, prædicatio in operatione. Ipse enim ostendit omne quod docuit, sicut scriptum est: Quæ cepit Iesus facere & docere. Et quia ipsa quæ dixit, etiam scripturæ tradidit, ut posteris mandaretur, recte subiungitur: Et calamus mensuræ in manu eius. De sancta Ecclesia per prophetam alium Dominus pollicetur, dicens: Orietur in ea uiror calami, & iunci. Quod in loco alio exposuisse me meminimus, ut per calamum scriptores, per iuncum uerò debeant auditores intelligi. Sed quia ad humorē aquæ & iuncus & calamus nasci solet, & ex una ea demque aqua utraq; proficiunt, & calamus quidē ad scribendum assumitur, cum iuncus uerò scribi non potest: quid in iunco & calamo accipere debemus, nisi quod una est doctrina ueritatis, quæ multos auditores irrigat? Sed irrigati alij ad hoc usque proficiunt in uerbo dei, ut etiam scriptores fiant, uidelicet tanquam calami. Alij uerò uerbum uitæ audiunt, bonæ spei & rectorum operum uiriditate tenent, sed tamē ad scribendum proficere nullatenus possunt. Hi quid in aqua dei, nisi quidam, ut ita dicam, iunci sunt? Qui quidem uiridescendo proficiunt, sed literas exprimere nequaquam possunt. Redemptor noster quia uerba quæ dixit, etiam per doctorum studium scribi largitus est, in manu calami tenuit. Qui calamus mensuræ dicitur: quia in ipsa doctorum studia sub quadam occulta iudicij dispensatione detinentur, ut & alijs legentibus profint, & alijs legentibus prodesse non possint. Vñ sancti Apostoli cum magistrum ueritatis sibi apertius loquentem requirerent, cur turbis in parabolis loquerentur, audierunt: Quia uobis datum est nosse mysterium regni caelorum, illis autem non. Vel certe calamus mensuræ est: quia in ipso sacro eius eloquio quod nobis conscriptum est, occultas esse dispensationes eius agnoscimus. Nam per incōprehensibile eius iudicium, & alter intra mensuram electorum mittitur, & alter foras relinquitur, ut nul-

lo modo ad electorum numerum pertinere mereat. **A** Habet ergo funiculū, habet in manu calamū mensuræ. Qui enim funiculo locum metit, alibi funiculū trahit, aliunde retrahit, & huc ducit quæ aliunde subducit. Sic nimirum sic redemptor noster in collecti one hominum facit, dum alios a suis iniquitatibus educit, alios in sua iniquitate derelinquit. In his enim quos colligere dignatus est, occultam mensuram funiculū traxit, & ab his quos derelinquendos esse iudicauit, quid aliud nisi funiculū retraxit? ut & boni intra mensuram cœlestis fabricæ teneantur, & mali extra fabricam. In quibus bona quæ æstimant non sunt quasi sine mensura remanent. Hunc funiculū et mensuram calamū in manu sua redemptor noster tenuit, cum Paulū Apostolū per apparatus uirū Macedonem admonere dignatus est, ita ut idē Macedo uir diceret: Transiens adiuua nos. Et tamē uolentibus Apostolis ad prædicandum ire in Asiā, non permisit spiritus Iesu. Quid est quod sancti Apostoli & ibi uocabantur ire, ubi fortasse pergere non cogitabant, et illuc ubi desiderabant pergere prohibebantur, nisi quia occulti iudicij funiculus & mensuræ calamus tenentur in manu, ut & alij uerba uitæ audiant, & alij audire nullatenus mereantur? Funiculus ergo mensuræ est, qui alio tractus est aliunde retrahitur. Sancto quoque Euāgelio testante didicimus quod uenit qui diceret: Magister, sequar te quocumque ieris. Cui responsum est: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidus, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Venit alter qui diceret: Magister, sine me primum ire, & sepelire patrem meum. Cui dicitur: Sine mortuos sepelire mortuos suos, tu autem me sequere, & annuncia regnum dei. Quid est quod ille promittit se ire, & deserit: iste domum uult redire, & tamen ut sequi debeat iubetur? Ille non suscipitur, iste nec ad horæ momentum ab obsequio relaxatur. Interno ergo occulto iudicio, funiculus & mensuræ calamus ducitur, in quo & iste trahitur, & ille relinquitur, ut cœlestis fabrica non sine pio & iusto examine construatur. Potest etiam calamus mensuræ scriptura sacra pro eo intelligi, quod quisquis hæc legit, in eam semetipsum metitur, uel quantum in spiritali uirtute proficit, uel quantum a bonis quæ præcepta sunt longè distans remansit, quantum iam assurgat ad bona faciēda, quantum adhuc in prauis actibus prostratus iaceat. Sequitur: Stabat autem in porta. Quisquis in porta stat, ex quadam parte intus est, ex quadam uerò foris: quia aliud eius foris aspiciunt, aliud intus abscondit. Redemptor itaque noster pro bonis misericorditer incarnatus, ante humanos oculos quasi in porta stetit: quia & per humanitatem uisibilis apparuit, & sese inuisibilem per diuinitatem seruauit. Hinc enim Iudæi qui hunc ex prophetarum promissione sustinerant, perfidie suæ confessione turbati sunt: quia eum quæ ad ereptionem suam uenire crediderant, mortalem uidebant, qui igitur in porta stat, sicut superius dictum est, ex quadam parte foris, ex quadam uerò parte intus uidetur. Vnde nec ipsa Iudeo-

Iudæorum perfidia sine diuinitatis uirtutis ostensione est derelicta. Nam miracula eius uidentes trahabantur ut crederent, sed rursus passionibus illius perpendentes dedignabantur deum credere, quem carne mortalem uidebant, unde factum est ut de eius cognitione dubitarent. Videbant enim esurientem, sitientem, comedentem, bibentem, lassescentem, dormientem, & purum hunc hominem esse æstimabant. Videbant mortuos suscitantem, leprosos mundantem, cæcos illuminantem, dæmonia efficientem, & esse hunc ultra homines sentiebant. Sed ipsa eius miracula in eorum corde cogitata, humanitas perturbabat. Vnde sancta ecclesia sub sponsa uoce hunc aperit iam uidere desiderans, ait: En ipse stat post parietem nostrum. Qui enim humanis oculis hoc quod demortali natura assumpsit, ostendit: & in seipso inuisibilis permansit, in aperto se uidere quærentibus, quasi post parietem stetit, quia uidendum se manifesta maiestate non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui humanitatis naturam quam assumpsit, ostendit: & diuinitatis naturam humanis oculis occultauit. Vnde & illic subditur: Respicens per fenestram, prospiciens per cancellos. Quisquis enim per fenestras, uel per cancellos respicit, nec totus later, nec totus uidetur. Sic nimirum redemptor noster ante dubitantium oculos factus est: quia si miracula faciens nil perulisset ut homo, plenè eis apparuisset Deus: & rursus humana patiens, si nulla fecisset ut Deus, purus putaretur homo. Sed quia & diuina fecit, & humana pertulit: quasi per fenestras uel per cancellos ad homines prospexit, ut Deus & appareret ex miraculis, & lateret ex passionibus, & homo cerne retur ex passionibus, sed tamen esse ultra hominē ex miraculis agnosceretur. Sed quia uir iste stare in porta dicitur, querendum nobis est utrum facie interiori stetit? Quia in re si ea quæ sunt præmissa & subiuncta cōspicimus, citius qualiter steterit inuenimus. Prius enim dicitur: Erat quasi ædificium ciuitatis uergentis ad Austrum, & intro duxit me illuc. Et paulo post de eodem uiro subditur: Stabat autem in porta. Statimque subiungitur: Et locutus est ad me idem uir. Qui enim introducto propheta in ædificium, stans in porta locutus est: profecto constat, quia facie interiori, & tergo exteriori stetit. Sed introductus propheta cui uir stans in porta locutus est, procul dubio faciem ad portam tenebat, unde uerba loquentis audiebat. Quid est ergo quod uir interiori aspicit, propheta foris? Quid est quod eiusdem uiri facies ad ædificium, propheta uerò oculi ad portam sunt: nisi quod unigenitus patris idcirco incarnatus est, ut nos ad spirituale ædificium, id est, ad sanctæ Ecclesiæ fidem intruderet? Cuius oculi ædificium suum semper aspiciunt: quia quantum quisque in uirtutibus proficiat, indefinenter attendunt. Propheta uerò ad portam respicit, quia qui uerba dei audit, semper oculos cor-

disponere ad exitum debet, & sine cessatione meditari quando a præsentis uitæ exeat, atque ad æterna gaudia pertingat. Propter hoc quippe incarnatus est deus, ut nos intruderet ad fidem, & educat ad speciem uisionis sue. Vnde quoque in sancto Euāgelio loquitur, dicens: Per me si quis introierit, sal uabatur, & ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. Ingridietur uidelicet ad fidem, egredietur autem ad speciem: pascua uerò inueniet in æterna satietate. Hinc etiam Psalmista ait: Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum. Custodit enim dominus uniuersumque animam introitum quo intrat ad fidem, exitum quo exit ad speciem, ut neque intrans ecclesiam erroribus supplantetur, neque ab hac temporalis ad æternam exiens, ab antiquo hoste rapiatur. Propter hunc uerò egres sum nostrum quem quotidie debemus mente meditari: Apostolus de redemptore nostro loquitur, dicens: Ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Non enim hic habemus manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Vir itaque qui apparuit, in porta stetit, atque ita locutus est: quia mediator dei & hominum Christus Iesus in ipso quoque passionis sue tempore, præcepta uitæ discipulis dedit: ut hi qui in eum credunt, ad portam semper respiciant, & passionem eius sollicita consideratione pensantes, a suo quoque exitu, cordis oculos non auertant. Nos quoque cum iam claustra carnis despiciere, mortalitatis nostræ angustias per immortalitatis desiderium transire, ad supernæ lucis libertatem tendere, ad cœlestis patriæ gaudia anhelaere cōperamus, ad portam oculos tenemus: quia dum a sacramentis temporalibus transire ad æterna cupimus, quasi iam præsentis uitæ terga dedimus, et cordis faciem in desiderio nostri exitus habemus. Scriptum quippe est: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: Sic itaque per contemplationem iam mentem extra carnis angustias tendimus: adhuc tamen in sacramentis quæ cognouimus, ipsa carnali angustia intra portam tenemus. Sepe namque animus ita in diuina cōtemplatione suspenditur, ut iam se percipere de eterna illa libertate quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, aliquid per quandam imaginem lætetur. Sed tamen cum reuerberatus pondere mortalitatis, ad ima relabatur, quibusdam poenæ suæ uinculis ligatus tenetur. Porta igitur intendit, qui ueræ libertatis suæ gaudia conspiciunt, iamque exire concupiscunt, sed adhuc non ualet. Hinc est ergo quod Hebraicus populus de Ægypti seruitute liberatus, cum loquente deo columnam nubis cerneret, unusquisque in tabernaculi sui foribus stabat et orabat. De quibus paulo superius dicitur: Cum egrederetur Moyses ad tabernaculū, surgebat uniuersa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui. Ibi etenim stamus, ubi mentis oculos figimus. Vnde Helias ait: Viuit dominus, in cuius cōspectu sto-

Homilia XIII.

Ibi utiq; stabat, ubi cor fixerat. Quid est autem populum columnam nubis aspiciere, & in tabernaculi sui foribus stare atq; orare, nisi quod humana mens cum superiora illa atq; coelestia utcumq; in aenigmate cōspicit, iam claustra habitationis corporeae per subleuatam cogitationem exit, atque illum humiliter adorat, cuius etsi uidere substantiam non ualet, iam tamen eius potentiam per illuminationem spiritus miratur? Et cum Moyses tabernaculum ingreditur, eius terga populus aspiciunt, & in papilionum suorum ostijs consistit, quia cum sanctus quisque praedicator alta de deo loquitur, supernae habitationis iam utcumq; tabernaculum ingreditur. Cuius praedicationis infirmi quicq; etsi uirtutem plenē pensare non possunt, tamen uelut terga aspiciunt: quia postrema quae preualent, per intellectū sequuntur. Sed in ipsis quoque quae minus capere sufficiunt, iam de suis papilionibus quasi exeunt, atque in ostijs stant: quia & habitacula carnis relinquere, & ad illa aeternae uitae gaudia quae audiunt, progredi conant. Hinc est etiam quod Helias cum uocem domini secum loquentis audiret, in speluncae suae ostio stetit, & faciem uelasse: quia cum per contemplationis gratiam uox supernae intelligentiae fit in mente, totus homo iam intra speluncam non est, quia animam carnis cura non possidet: sed stat in ostio, quia mortalitatis angustias exire meditata. Sed iam qui in ostio speluncae consistit, & uerba dei in aure cordis percipit, necesse est ut faciem uelet: quia dum per supernam gratiam ad altiora intelligenda ducimur, quanto subtilius leuamur, tanto semper ad humilitatem nosmetipsos intellectu nostro premere debemus: ne conemur plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, ne dum nimis inuisibilia discutimus, aberremus, ne in illa natura incorporea corporei luminis aliquid quaeramus. Aurem enim intendere & faciem operire, est uocem interioris substantiae audire per mentem, & tamen ab omni specie corporea oculos cordis auertere, ne quid sibi in illa corporeale animus fingat, quae ubiq; tota, et ubiq; incircūscripta est. Nos itaq; fratres charissimi qui iam per redemptoris nostri mortem ac resurrectionem, atque ad caelos ascensionem, gaudia aeterna didicimus: qui in testimonio diuinitatis eius apparuisse exterius ciues nostros angelos illius scimus, concupiscimus regem, desideremus ciues quos cognouimus, atque in hoc sanctae Ecclesiae aedificio stantes, oculos in porta teneamus, demus terga mentis huic corruptioni uitae temporalis, intendamus cordis faciem ad coelestis patriae libertatem. Sed ecce adhuc multa sunt quae nos de cura uitae corruptibilis premunt. Quia ergo perfecte exire non possumus, saltem in speluncae nostrae ostio stemus, exituri quandoq; prospere per gratiam redemptoris nostri: Qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

2. Reg. 19

Rom. 12

Nlli hominis, uide oculis tuis, et auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia quae ego ostendam tibi: quia ut ostendatur tibi adductus es huc. Annuncia omnia quae tu uides domui Israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique: & in manu uiri calamus mensurae sex cubitorum & palmo. Et mensus est latitudinem aedificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

Ne quidam me fortasse tacita cogitatione reprehendant, qui Ezechielis prophetae tam profunda mysteria a magnis expositoribus intentata discutere praesumo, qua mente id facia agnoscant. Non enim hoc temeritate aggredior, sed humilitate. Scio enim quia plerumque multa in sacro eloquio quae solus intelligere non potui, coram fratribus meis positus intellexi. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, ut scirem ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enim quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi praesentibus datur. Ex qua re largiente deo agitur ut sensus crescat, & elatio decreseat, dum propter uos disco quod inter uos doceo. Quia uerum fateor, plerumque uobiscum audio quod dico. Quicquid ergo in hoc propheta minus intellexero, meae caecitatis est: si quid intelligere apte potuero, ex diuino munere uestra uenerationis. Saepem enim per omnipotentis domini gratiam in eius eloquio quaedam intelliguntur melius cum sermo dei secretius legitur, atque animus culparum suarum conscius, dum recognoscit quod audierit, doloris se iaculo percutit, & compunctionis gladio transfigit, ut nihil ei nisi flere libeat, & fluentes fletuum maculas lauare. Inter quae etiam aliquando ad sublimiora contemplanda rapitur, & in eorum desiderio suauis fletu cruciatur. Dolet se hic esse anima, ubi adhuc postrata per infirmitatem iacet: atque illic adhuc non esse, ubi illuminata fortiter uigeat, & iam mentis oculum ad mortalitatis tenebras non reducat. Hinc itaq; hic ardor nascitur in mente, lucus oritur ex ardore. Et quia inhaerere coelestibus necdum ualet, seruire suo in lachrymis fessa requiescit. Sed aliud est cum de unius profectu res agitur, aliud cum de aedificatione multorum. Ea itaq; doctrinae sermone largiente deo proferenda sunt, quae uitam audientium moresq; componant. Nunc ergo quicquid nos ad studium bonae operationis aedificet, in prophetae uerbis, sicut coepimus, exequamur: Fili hominis uide oculis tuis, & auribus tuis audi. Ad testimonium spiritualium rerum deducto, quid est quod cum dicitur, uide oculis, addit tuis, & cum

subditur

Luc. 8

Iob 28

3. Reg. 18. 19

4. Reg. 1

3. Reg. 19

subditur, audi auribus, adiungitur tuis? Sed sciendum quia oculi atq; aures corporis adsunt etiam carnalibus, eisq; sunt in usu rerum quae corporaliter uidentur. Oculi uero atq; aures cordis solummodo spiritualium sunt, qui inuisibilia per intellectum uident, & laudem dei sine sono audiunt. Has omnipotens dominus aures querebat, cum diceret: Qui habet aures audiendi, audiat. Quis namq; in illo populo esse tunc poterat, qui aures corporis non haberet? Sed cum dicitur, qui habet aures audiendi, audiat: aperte monstratur quod illas aures querebat, quas omnes habere non poterant. Dicatur ergo: Fili hominis uide oculis tuis, & auribus tuis audi. In priori autem locutionum nostrarum parte iam diximus cur propheta quotiens ad uidentia spiritualia ducitur, filius hominis appellatur. Sed ne hoc mente excederet, breuiter replicabo: quia in hac appellatione memoratur semper quid est ex infirmitate, ne extollatur de contemplationis magnitudine. Et notandum quia diuersa sunt ut dicitur: oculis tuis uide, auribus tuis audi, & tamen filius hominis uocetur. Sed per haec uerba quid ei aliud aperte dicitur, nisi spiritualia spiritaliter aspice, & tamen infirmitatis tuae memorare? Hinc est etiam quod plerumque qui plus in contemplationem rapitur, contingit ut amplius in tentatione fatigetur, sicut quibusdam saepe contingere bene proficientibus solet: quorum mentem dum aut concupiscentia afficit, aut contemplatio super semetipsam rapit, statim etiam tentatio sequitur, ne de his ad quae rapta est, extollatur. Nam concupiscentia uel contemplatione ad deum erigitur, sed tentationis suae pondere uerberatur ad semetipsam: quatenus tentatio aggrauet, ne contemplatio inflet, & item contemplatio eleuet, ne tentatio demergat. Si enim sic contemplatio attolleret, ut tentatio funditus deesset, in superbia animus caderet. Et si sic tentatio premeret, ut contemplatio non leuaret, plenē in culpa laboraret. Sed mira dispensatione, in quodam medio anima libratur, ut neque in bonis superbiat, neq; in malis cadat. Unde & per beatum Iob de domino dicitur: Et aquas appendit mensura. Aquas quippe deo mensura appendere, est inter prospera & aduersa, inter dona & tentationes, inter summa & infima animarum sensum humilitate custodire. Sic Helias ignem de caelo deposuerat, aquas caelo ligauerat, & tamen pauore unius mulieris territus, per desertum fugiebat. Apparet fugienti angelus, cibum praebet, quia longum iter restat praedicit, & tamen timorem de corde non excutit: quia in corde prophetae, mentis magna erat custodia fortitudinis, illa infirmitas timoris. Sequitur: Pone cor tuum in omnia quae ego ostendam tibi: quia ut ostendatur tibi, adductus es huc. Annuncia omnia quae tu uides domui. Pone cor tuum. Ac si dicitur: Considera, quia ut ostendatur tibi, adductus es huc. Et annuncia omnia quae uides. Ad hoc ideo es adductus huc, ut uideas. Et ideo uides, ut annuncies. Quia quisquis spiritualia uidentem proficit, oportet

ut haec loquendo etiam alijs propinet. Videt quippe ut annunciet, qui ideo quod in se profecerit, & praedicando de profectu proximi curam gerit. Unde & alibi scriptum est: Qui audit, dicat ueni: Cui enim iam uox uocantis dei efficitur in corde, necesse est ut proximi per praedicationis officium erumpat in uoce, & idcirco alium uocet, quia iam ipse uocatus est. Unde & sponsus quoque in Canticis canticorum loquitur, dicens: Quae habitas in hortis amica ausculta, fac me audire uocem tuam. In hortis enim sancta Ecclesia, in hortis unaquaqueq; anima habitat, quae etiam uiriditate spei est, & bonorum operum repleta. Sicca quippe spes est huius seculi, quia omnia quae hic amantur, cum festinatione marcescunt. Et Petrus nos Apostolus festinare admonet, dicens: In haereditatem incorruptibilem, incontaminatam, immarcescibilem. Quae ergo in hortis habitat, oportet ut sponsum suum uocem suam audire faciat, id est, canticum bonae praedicationis emittat, in qua ille delectetur quem desiderat: quia amica auscultant, uidelicet omnes electi, qui ut ad coelestem patriam reuiuiscant, uerba uitae audire desiderant. Sed iam propheta ea nobis quae uidet aperiat. Sequitur: Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique. Plerumque in sacro eloquio ex protectionis suae munimine, murus dicitur ipse incarnatus dominus solet, sicut de sancta Ecclesia per prophetam dicitur: Ponetur in ea murus, & antemurale. Ipse enim nobis murus est, qui nos undique custodiendo circumdat. Antemurale autem muri nostri prophetae omnes fuerunt, qui prius quam dominus appareret in carne, ad construendam fidem prophetando missi sunt. In sancta ergo Ecclesia dominus murus nobis, & prophetae eius antemurale sunt positi: quia ad nos quos ipse perfecte protegit, etiam prophetarum uerba in fidei constructionem uenerunt. Unde & bene prius murus, & post antemurale ponitur: quia uocati ex gentibus, nisi prius dominum cognosceremus, prophetarum illius dicte minime suscepissemus. Et notandum quod dicitur murus spiritualis aedificij esse forinsecus dicitur. Murus quippe qui ad munitionem aedificij constituitur, non interius sed exterius poni solet. Quid ergo necessarium fuit ut diceret forinsecus, dum nunquam poni murus intrinsecus soleat? quia necesse est ut exterius positus, ea quae intus sunt defendat. Sed in hoc uerbo quid aperte nisi ipsa dominica incarnatio demonstratur? Murus enim nobis intus est deus: murus uero foris est deus homo. Unde & per quandam prophetam dicitur: Existi in salutem populi tui, ut saluos facias Christos tuos. Iste etenim murus, incarnatus uidelicet dominus, murus nobis non esset, si forinsecus non fuisset: quia intus nos non protegeret, si exterius non appareret. Sed neq; hoc negligenter praetereundum est, quod idem murus positus dicitur in circuitu domus undique. Domus quippe dei non solum angeli sancti, de quibus Psalmista ait: Domine dilexi decorum domus tuae, & locum tabernaculi gloriae tuae, sed etiam

Apoc. 22

Cant. 8

1. Pet. 1

Esai. 26

Abac. 3

Psal. 29

nos

nos fumus, quorum mentes inhabitare dignatur. Et murus iste undique in circuitu domus est: quia unigenitus patris, qui sursum est firmitas angelorum, ipse deorsum factus est redemptio hominū. Illis fortitudo ne cadant, nobis adiutorium ut surgamus post casum. Si uero per domū dei hoc loco sola redemptorum hominum multitudo signatur, undique nobis dominus & per circuitum murus est, quia ut nos perfecte custodiret, omnia quae docuit ostendit sicut scriptum est: Quae cepit lefus facere & docere. Quia em̄ nos uocare ad caelestem patriam uenit, nimirum despiciere nos bona transitoria docuit, & mala temporalia non timere. Vnde & opprobria despexit, iniurias perulit, mortem non timuit, crucis patibulum non refugit, & cum hūc uoluissent rapere, & regem constituere, statim fugit. Quid nobis aliud his exemplis innuens, nisi ut debeamus huius mundi & aduersa non metuere, & prospera uitare? quia plus perunq; eius bona occupant animū, quam mala perturbant. Ante passionem uero suam contumelias audiuit, nec tamen contumelias reddidit. Traditorem suum diu tacitus pertulit, & fictē salutanti dare osculum non recusauit. Suscepit mortem, ne mori timeremus. Ostendit resurrectionem, ut nos resurgere posse crederemus. Post passionem quoq; suam de his qui se crucifixerāt, ad fidei gratiam uocauit: donū pro iniquitate reddidit. Qui ergo nos exemplo suo de omnibus instruxit, murus nobis per circuitum & undique factus est. Sequitur: Et in manu uiri calamus mensuræ sex cubitorum & palmo. Præterita lectione iam diximus: quia per calamū scriptura sacra signatur. Qui calamus mensuræ esse dicit: quia in ipsa omnem uitæ nostræ actionem metimur, ut scilicet uideamus, uel quantum proficimus, uel quantum longe à profectu distamus. Nam sæpe aliquid agentes, iam cuiusdam meriti esse nos credimus, sed cum ad uerba dei recurrimus, præcepta sublimia audimus: ibi cognoscimus quantum à perfectione minus habeamus. Calamus ergo mensuræ est, quia per manus scribentium uita mensuratur auditorum. Qui calamus in manu uiri esse dicitur: siue quia sacrum eloquium in potestate est mediatoris dei & hominum hominis Christi Iesu: seu quia hoc quod scribi uoluit, operando complet. Idem uero calamus sex cubitorum & palmo esse describitur. Duæ etenim uitæ sunt, in quibus nos omnipotens deus per sacrum eloquium erudit: Actiua uidelicet, & contemplatiua. Et per sex cubitos quid aliud quam actiua uita exprimitur: quia sexto die perfecit deus omnia opera sua. Palmus uero qui super sex cubitos esse dicitur: iam de septimo est, sed tamen cubitus non est. Actiua ergo uita signatur per sex cubitos, contemplatiua per palmum: quia illam opere perficimus, de ista uero etiam cum cor tendimus, uix parum aliquid attingere ualemus. Actiua enim uita est, panem esurienti tribuere, uerbo sapientiæ nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis uiam superbientem proximum reuocare, infirmantis cu-

ram gerere, quæ singulis quibusq; expediunt dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere ualeant prouidere. Contemplatiua uero uita est, charitatem quidem dei & proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhaerere, ut nil iam agere debeat, sed calcatis curis omnibus, ad uidendam faciem sui creatoris animus inardescat: ita ut iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum mœore portare, totisq; desiderijs appetere illis hymnidicis angelorum choris interesse, admisceri caelestibus ciuibus, de aeterna in conspectu dei incorruptione gaudere. In palmo itaque manus & digiti tenduntur. Sed parū quid de mensura cubiti per palmum contingitur, quia quantolibet amore animus ardeat, quantalibet uirtute se in domino & cogitatione tetenderit, non iam quod amat perfecte uidet, sed adhuc inchoat uidere quod amat: quia sicut fortissimus prædicator dicit: Videmus nunc per speculū in ænigmate, tūc autē faciem ad faciem. Et nunc cognosco ex parte, tūc autem cognoscam sicut & cognitus sum. De septimo ergo cubito palmum tangimus, qui in hac uita positi, contemplationis intimæ sola initia degustamus. Actiua autem uita, quia perfecte teneri potest, & sexto die homo est conditus, qui bona debet operari, sed cubitos calamus habet. Bene has utraq; uitas duæ illæ mulieres signauerunt: Martha uidelicet & Maria: quarum una satagebat circa frequens ministerium, alia uero sedebat ad pedes dei, & audiebat uerba de ore eius. Cūq; contra sororem Martha quereretur quod se adiuuare negligeret, respondit dominus dicens: Martha, occuparis & satagis erga multa. Porro, unum est necessarium. Maria autem optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Ecce, pars Marthæ non reprehenditur, sed Mariæ laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicit, sed optimam, ut etiam pars Marthæ indicaretur bona. Quare autem pars Mariæ sit optima, subinfertur cum dicitur: quæ non auferetur ab ea. Actiua etenim uita cum corpore deficit. Quis enim in aeterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit? potū tribuat sitienti, ubi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur? Cum præfenti ergo seculo uita auferatur actiua. Contemplatiua autem hic incipitur, ut in caelesti patria perficiatur: quia amoris ignis qui hic ardere inchoat: cum ipsum quem amat uiderit, in amore ipsius amplius ignescit. Contemplatiua ergo uita minime auferitur: quia subtracta præsentis seculi luce perficitur. Has utraq; sicut & ante nos dictum est, duæ beati Iacob mulieres signauerunt: Lia uidelicet & Rachel. Lia quippe interpretatur laboriosa: Rachel uero ouis, uel uisum principium. Actiua autem uita laboriosa est: quia defudat in opere. Contemplatiua uero simplex ad solum uidendum principium anhelat, uidelicet ipsum qui ait: Ego sum principium: propter quod & loquor uobis. Beatus autem Iacob Rachel quidem concupierat, sed in nocte accipit Liam, quia uidelicet

omnis qui ad deum conuertitur, cōtemplatiuam uitam desiderat, quietem aeternæ patriæ appetit, sed prius necesse est ut in nocte uitæ præsentis operetur bona quæ potest, defudet in labore, id est Liam accipiat, ut post ad uidendum principium in Rachel amplexibus requiescat. Erat autē Rachel uidens & sterilis. Lia autem lippa, sed foecunda: Rachel pulchra & infœcunda. Quia contemplatiua uita speciosa est in animo, sed dum quiescere in silentio appetit, filios non generat ex prædicatione. Videt & non parit: quia quietis suæ studio minus se in aliorū collectione succedit. Et quantum introrsus conspiciat: aperire alijs prædicando non sufficit. Lia uero lippa & foecunda est, quia actiua uita dum occupatur in opere, minus uidet, sed dum modo per uerbum, modo per exemplum ad imitationem suā proximos accedit, multos in bono opere filios generat. Et si in contemplatione mentē redere non ualet, ex eo tamē quod agit exteriùs gignere sequaces ualet. Recte ergo in mensura calami prius sex cubiti & postmodum palmus dicitur: quia ante actiua agit, ut ad contemplatiuam postmodū ueniat. Sed sciendū est quia sicut bonus ordo uiuēdi est ut ab actiua in contemplatiuā tendat, ita plerūq; utiliter à contemplatiua animus ad actiuam reflectitur, ut per hoc contemplatiua mentem accēderet, perfectius actiua teneatur. Debet ergo nos & actiua ad cōtemplatiuam transmittere, & aliquando tamen ex eo q; introrsus mente cōspeximus, ad actiuam melius contemplatiua reuocare. Vnde & idē Iacob post Rachaelis amplexus ad Lie redijt, quia & post uisum principium, laboriosa uita boni operis nō est funditus deserenda. Est autem in contemplatiua uita magna mentis contentio, cum sese ad caelestia erigit, cum in rebus spiritalibus animum tendit, cū transgredi nititur omne qd corporaliter uidetur, cum sese angustat ut dilatat. Et aliquando quidem uincit, & reluctantes tenebras suæ cæcitatatis exuperat, unde incircumscripto lumine quiddam furtim & tenuiter attingit. Sed tamen ad semetipsam protinus uerberata reuertitur, atq; ab ea luce ad quam respirando transijt, ad suæ cæcitatē tenebras suspirando atque lamentando redit. Quod bene sacra historia designat, quæ beatum Iacob cum angelo luctatū narrat. Cū em̄ ad parentes proprios rediret, in uia angelum inuenit, cum quo in lucta magnum certamen habuit. Is enim qui certat in luctamine, aliquando superiorem se, aliquando uero eo cum quo contendit inferiorem inuenit. Designat autē angelus domini, & Iacob qui cum angelo contendit, uniuersuiusque perfecti uiri & in contemplatione positi animam. Quæ uidelicet anima cum contemplari deum nititur, uelut in quodam certamine posita, modo quasi exuperat, quia intelligendo & sentiendo de incircumscripto lumine aliquid degustat: modo succumbit: quia & degustado iterum deficit. Quasi ergo uincitur angelus, quando intellectu intimo apprehenditur deus. Sed notandum quod idem uictus angelus neruum foemo-

ris Iacob tenuit, eumq; marcescere statim fecit, atque ab eo Iacob tempore uno claudicauit pede, quia scilicet omnipotens deus cum iam per desiderium & intellectum cognoscitur, omnē in nobis uoluptatem carnis arefacit. Et qui prius quasi duobus pedibus innitentes, & deum uidebamur quærere, & seculum tenere, post agnitionem suauitatis dei unus in nobis pes sanus remanet, atq; altius claudicat, quia necesse est ut debilitato amore seculi, conualescat ad amorem dei. Si ergo teneamus angelū, uno claudicamus pede: quia dū crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui uno pede claudicat, soli illi pedi innititur quæ sanium habet: quia & cui desiderium terrenum iam arefactum fuerit, in solo pede amoris dei tota uirtute se sustinet. Et in ipso stat, quia pedem amoris seculi quem ponere in terra cōsueuerat, iam à terra suspensum portat. Et nos ergo si ad parentes priores, id est, ad spirituales patres redim, teneamus in uia angelum, ut suauitate intima apprehendamus deum. Contemplatiua etenim uita amabilis ualde dulcedo est, quæ super semetipsam animā rapit, caelestia aperit, terrena autē debere esse cōtemptui ostendit, spiritalia mentis oculis patefacit, corporalia abscondit. Vnde bene Ecclesia in Canticis canticorū dicit: Ego dormio, & cor meum uigilat. Vigilanti etenim corde dormit, quia per hoc quod interiorius contemplando proficit, ab inquieto foris opere quiescit. Sed inter hæc sciendum est quia quamdiu in hac mortali carne uiuitur, nullus ita in contemplationis uirtute proficit, ut in ipso incircumscripto luminis radio mentis oculos infigat. Neq; enim omnipotens deus iam in sua claritate conspiciatur, sed quiddam sub illa speculatur anima unde refota proficiat, et post ad uisionis eius gloriam pertingat. Sic nanque Esaias cum se dominum uidisse fatetur, dicens: Anno quo mortuus est rex Ozias, uidi dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, protinus adiunxit: Et ea quæ sub eo erant, implebant templum. Quando Ozias rex superbus ac præsumptor moritur, dominus uidetur: quia cum mundi huius elatio à desiderio mentis occiditur, tūc ipsa mens dei gloriam contemplatur. Et notandum quod dominus super solium excelsum & eleuatum sedit. Quid nanq; est eius solium, nisi creatura angelica uel humana, cui per intellectū quem dedit præsidet? Quod uidelicet solium excelsum & eleuatū dicitur, quia & natura humana ad caelestem gloriam eleuata proficit, & creatura angelica dum multis spiritibus cadentibus iam solidata est in celo ne cadat, inde & eleuata est unde & confirmata. Templum uero eius hoc est quod solium, quia aeternus rex ibi habitat ubi sedet. Nos ergo templum illius sumus in quorum mentibus habitare dignatur. Sed ea quæ sub eo erant, implebant templum: quia quicquid de illo modo conspiciatur, adhuc non est ipse, sed sub ipso est. Sic Iacob angelū uidit, & uidisse deū fatetur: quia cum ministeria eius cōspicimus, iam multum est quod super

super nosmetipsos leuamur. Notandum uero quod dicitur: implebant templum, quoniam etiam angelus apparet, infirmitas tamen mentis desiderio satisfaci, ut si adhuc manus non potest, iam tamen manus quod uidet admittit. Ea ergo quae sub eo sunt, implent templum: quia sicut dictum est, & cum mens in contemplatione profecerit, non iam quod ipse, sed id quod sub ipso est contemplatur. In qua uidelicet contemplatione iam quietis internae gustus contingitur. Cuius quia quaedam quasi pars est, & perfecta esse non potest, recte in Apocalypsi scriptum est: Factum est silentium in caelo, quasi media hora. Coelum quippe est anima iusti, sicut per prophetam dominus dicit: Coelum mihi sedes est. Et caeli enarrant gloriam dei. Cum ergo quies contemplationis uitae agitur in mente, silentium fit in caelo: quia terrenorum actuum strepitus quiescit a cogitatione, ut ad secretum intimum auris animum apponat. Sed quia haec quies mentis esse in hac uita perfecta non potest, nequaquam bona integra factum in caelo silentium dicitur: sed quasi media hora, ut neque ipsa media hora plene sentiatur, cum praemittitur quasi: quia mox ut se animus subleuare coeperit, & quietis intimae lumine perfundi, redeunte citius cogitationum strepitu, de semetipso confunditur, & confusus caecatur. Vita igitur contemplatiua quae illic hora quasi media dicitur: apud Ezechielem prophetam non cubitus, sed palmus appellatur. Ecce fratres charissimi dum uniuscuiusque uitae causas exprimere cupimus, paulo latius per excessum locuti sumus. Sed bonis mentibus quibus utraque eadem uita est ad agendum amabilis, esse non debet ad audiendum grauis. Sequitur: Et mensus est latitudinem aedificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Omnipotens deus qui nec in magnis tenditur, nec in minimis angustatur, sic de tota simul Ecclesia loquitur, ac si de una anima loquat. Et saepe quod ab eo de una anima dicitur nil obstat si de tota simul Ecclesia intelligatur. Latitudo itaque aedificij ad charitatem pertinet, de qua Psalmista dicit: Latum mandatum tuum nimis. Nihil enim latius quam omnes in sinu amoris recipere, & nullas odij angustias sustinere. Sic quippe lata est charitas, ut in amplitudine dilectionis suae capere etiam inimicos possit. Vnde & praecipitur: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Considerandum quoque nobis est, quia latitudo in aequalitate, altitudo uero in sublimitate tenditur. Latitudo ergo pertinet ad charitatem proximi, altitudo ad intelligentiam contemplatoris. Sed latitudo & altitudo aedificij uno calamo mensuratur, quia uidelicet unaquaeque anima quantum lata fuerit in amore proximi, tantum & alta erit in cognitione dei. Dum enim se per amorem iuxta dilatat, per cognitionem superius exaltat. Et tantum super semetipsam excelsa fit: quantum se iuxta se in proximi amorem tendit. Et quia aedificium quod inhabitat deus, & angelica simul & humana natura perficitur, per hoc quod angelica creatura sursum est,

Apoc. 8
Psal. 102.
107 18

Psal. 118

Matth. 5

& humana adhuc deorsum, potest per latitudinem atque altitudinem aedificij, utraque haec creatura significari: quia ista adhuc in imis degit, illa uero in sublimitibus permanet. Sed uno calamo mensuratur utraque, quia humilitas hominum quandoque ad aequalitatem perducitur angelorum. Vnde scriptum est: Neque nubent neque nubentur, sed erunt sicut angeli dei in caelo. Et unde per Ioannem dicitur: Mensura hominis quae est angeli. Quia usque ad illam altitudinem gloriae homo perducitur, in qua solidatos se angeli letantur. Latitudo ergo aedificij tanta est, quanta & altitudo: quia electi quique qui modo in imis laborant, quandoque illis beatissimis spiritibus non erunt inaequales. Sed nos inter haec redeamus ad mentem, ac totis medullis cordis deum diligamus & proximum. Dilatetur in affectu charitatis, ut exaltemur in gloria celsitudinis. Compatiamur per amorem proximo, ut coniungamur per cognitionem deo. Condescendamus fratribus minimis in terra, ut coaequemur angelis in caelo: quia uir qui sua imagine redemptorem signat, mensus est latitudinem aedificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Nunc igitur metitur mores, pensat opera, cogitationes considerat, ut sine fine postmodum retributionem reddat Iesus Christus unigenitus patris, qui cum eo uiuit & regnat in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

Homilia decimaquinta.

HT uenit ad portam quae respiciebat uiam Orientalem, & ascendit per gradus eius. Et mensus est limen portae calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudine, & thalamum unum calamo uno in longum, & uno calamo in latum, & inter thalamos quinque cubitos, & limen portae iuxta uestibulum portae intrinsecus calamo uno.

Vir cuius calamus mensurae in manu eius describitur, uenit ad portam quae respiciebat ad uiam Orientalem. Quis uero alius portae huius appellatione signatur, nisi ipse dominus ac redemptor noster, qui nobis ianua factus est regni caelestis: sicut ipse ait: Nemo uenit ad patrem, nisi per me. Sed cum eundem uirum lineis indurum figuram domini tenere dixerimus, quaerendum nobis est: qua ratione conueniat, ut idem dominus & per uirum designari ualeat, et per portam, dum uir ueniat ad portam? Num quidnam ipse uenit ad semetipsum? An ita est quia & in Euangelio ipse testatur dicens: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro? Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Et paulo post dicit: Ego sum ostium. Atque iterum subiungit: Ego sum pastor bonus. Si ergo pastor intrat per ostium, ipse est ostium, ipse pastor, ipse

Matth. 11

Ioan. 14

Ioan. 10

proculdu-

proculdubio intrat per semetipsum. Ecce dum Ezechielis sensum enodare cupimus, de Euangelio etiam quaestionem ligamus. Quaerendum nobis itaque est: qualiter & ipse intret, & per semetipsum intret. Dominus enim ac redemptor noster cum sancta Ecclesia quam redemit, secundum carnem una substantia est, Paulo attestante, qui ait: Adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius quod est Ecclesia. Huius capitis corpus Ecclesia est, & huius corporis caput Christus. De quo suo capite exultat corpus, id est, sancta Ecclesia, cum per Psalmistam dicit: Nunc autem exultauit caput meum super inimicos meos. Quia enim quandoque ipsa etiam exaltata est, iam nunc caput suum super inimicos suos exaltatum gaudet in caelis. Cum ergo electi quique ad uitam perueniunt, quia membra eius per eum intrat ad eum, ipse per se intrat ad se. Ipse enim in suis membris est qui intrat, ipse caput ad quod intrant membra perueniunt. Quod Ezechiel propheta multipliciter insinuat, qui uirum uenisse dicit ad portam, & quae eadem porta sit ostendit, dicens: Quae respiciebat ad uiam Orientalem. Ipse etenim nobis est uia qui dixit: Ego sum uia, ueritas, & uita. Ipse etiam Orientalis uia, de quo scriptum est: Ecce uir, Oriens nomen eius. Porta ergo uiam Orientalem respicit, quia illum signat qui nobis iter ad ortum fecit luminis. Potest etiam portae nomine unius quique praedicator intelligi: quia quisquis nobis ianuam regni caelestis ore suo aperit, porta est. Vnde et duodecim portae uel in Ioannis Apocalypsi, uel in extrema huius prophetae uisione describuntur. Potest etiam portae nomine, scripturae sacrae scientia non inconuenienter intelligi. Quae dum nobis intellectu aperit, caelestis regni ianuam pandit. Possumus portae nomine & fidem accipere, quam primam contingimus, ut ad uirtutum aedificia intremus. Vnde hic aperte subiungitur: Et ascendit per gradus eius. Quid enim gradus sunt huius portae nisi merita uirtutum? Siue enim in cognitione mediatoris dei & hominum hominis Iesu Christi, seu in scientia diuini eloquij, seu in ipsa fide quam de illo accipimus, quibusdam gradibus ad altiora incrementa peruenimus. Nemo enim repente fit summus, sed in bona conuersatione a minimis quisque inchoat, ut ad magna perueniat. De his gradibus dignoscitur dum suscipit eam. Dum enim sanctam Ecclesiam dominus suscipit, in gradibus eius dignoscitur, quia eius gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim sancta Ecclesia ascendendo profecerit, tantum deus hominibus ex eius uirtutibus innotescit. De his quoque gradibus beatus Iob loquitur, dicens: Per singulos gradus meos pronuntiabo illum. Omnipotentem quippe dominum per singulos gradus suos, pronunciat, qui per incrementa uirtutum quae coepit, ei semper laudem super pietatis reddidit. Si quidam gradus in cordis ascensione non essent, Psalmista non diceret: Ambulabunt de uirtute in uirtutem. Nec mirum si de uirtute in uirtutem gra-

Col. 1

Psal. 26

Ioan. 18

Zach. 6

Apoc. 21

Psal. 47

Iob 31

Psal. 63

Greg. tom 2.

adus sunt, quando unaquaeque uirtus quasi quibusdam gradibus agitur, & sic per incrementa meritum ad summa perducitur. Aliud namque sunt uirtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, sancti Apostoli minime dixissent: Adauge nobis fidem. Et quidam uenit ad Iesum, qui curari uoluit filium suum, sed requisitus an crederet, respondit: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Pensate ergo quod dicitur: Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si uero incredulitatem habere se nouerat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inspirationem gratiae, meritorum suorum gradibus fides creuit, uno eodemque tempore is qui necdum perfecte crediderat, simul & credebat, et incredulus erat. Hos nimirum gradus dominus sub mensis nomine describit, dicens: Sic est regnum dei quemadmodum si faciat homo semen in terram, & dormiat, & exurgat nocte ac die, & semen germinet & crescat dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis. Semen homo iactat in terram, cum cordi suo bonam intentionem inserit. Et postquam semen iactauerit, dormit: quia iam in spe boni operis quiescit. Nocte uero exurgit ac die, quia in aduersa & prospera proficit. Et semen germinat & crescit, dum nescit ille: quia dum adhuc metiri incrementa sua non ualet, semel concepta uirtus ad perfectum ducitur. Et ultro terra fructificat, quia praeueniens se gratia, mens hominis spontaneae ad profectum boni operis assurgit. Sed haec eadem terra primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum producit in spica. Herbam quippe producere, est inchoationis bonae adhuc tenuitatem habere. Ad spicam uero herba peruenit, cum se uirtus animo concepta, ad profectum boni operis pertrahit. Plenum uero frumentum in spica fructificat, quando iam in tantum uirtus proficit, ut esse robusti & perfecti operis possit. Sed cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis. Omnipotens enim Deus producto fructu, falcem mittit, & messem suam defecat, quia cum unumquodque ad opera perfecta perduxerit, eius temporalem uitam per emissam sententiam incidit, ut granum suum ad caelestia horrea perducatur. Cum igitur desideria bona concipimus, semen in terram mittimus. Cum uero operari recta incipimus, herba sursum. Cumque in eiusdem operationis perfectione solidamur, iam plenum frumentum in spica proficimus. Herba etenim Petrus fuerat, qui passionis tempore per amorem dominum sequens, hunc confiteri ante ancillae uocem timebat. Erat enim iam uiriditas in mente, quia credebat omnium redemptorem, sed ualde adhuc flexibilis pede conculcabatur timoris. Iam in spica surrexerat, quando eum quem moriturum confiteri timebat, nunciante angelo in Galilaea uiuentem uidebat. Sed

Luc. 17

Mat. 9

Mar. 4

Luc. 22

Mat. 26

Mar. 14

Ioan. 18

k ad

ad plenum granum in spica perueniat, quando ueniente desuper spiritu, & suam mentem in illius amore roborante ita solidatus est, ut uires persequentium casus despiceret, & redemptorem suum liberè inter flagella predicaret. Nullus itaque qui ad bonum propositum adhuc in mentis teneitudine esse cõspicitur, despiciatur: quia frumentum dei in herba incipit, ut granum fiat. Vir ergo uestitus lineis uenit ad portam: quia dominus ac redemptor noster membris suis intrantibus perducitur ad se. Et ascendit per gradus eius: quia nobis proficiẽtib; eo nobis amplius exaltat, quanto altius & incomprehensibilis esse cognoscitur. In uirtute quippe nostrarum mentium gradibus ipse ascendere dicitur, quia tanto ipse sublimior nobis ostenditur, quãtum noster animus a rebus infimis separatur. Sequitur: Et mensuratum est limen portæ calamo uno latitudinem. Cur postquam dictum est limen portæ, statim subiungitur limen unum? Nisi quia aperte inuuit quod adhuc inferius limen aliud dicatur. Porta autem a limine surgit ut porta sit. Si igitur porta dominus, quis huius portæ limen est, nisi illi antiqui patres ex quorum progenie dominus incarnari dignatus est: sicut per Paulum dicitur: Quorum patres ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Notandum nobis est in hac Pauli sententia, quod dii & ceteri hominum sunt uocati, sicut Moysi dicitur: Ponam te in deum Pharaoni. Et per Psalmistã dicitur: Ego dixi dii estis. Et rursum deus stetit in synagoga deorum. Sed aliud est nuncupatiue, aliud naturaliter dici deum. Et si Moyses in deũ Pharaoni est positus, sed deus intra omnia, non deus super omnia dicitur. Qui uerò est in utero uirginis incarnatus: deus super omnia uocatur. Itaque limen portæ, antiqui patres ex quibus ille natus est, qui nobis aditum regni cœlestis aperuit. Limen autem portæ uno calamo mensuratur, quia ipsi antiqui patres qui potuerunt redemptorem nostrum & prophetaando & bene uiuendo, predicare, tanquam sex cubita in perfectione operis, & palmum inchoationis per contemplationem habuerunt. Quia enim eorum uitam in unitatem fidei & perfecta operatione, & inchoata contemplatio sublimem reddidit, in uno calamo mensura liminis fuit. Sequitur: Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum. Consideremus quid agi in thalamo soleat, atque exinde hoc quod in sancta ecclesia agitur colligamus. In thalamo quippe sponsus & sponsa foederantur, sibi quæ in amore iunguntur. Qui ergo sunt in sancta ecclesia thalami, nisi eorum corda in quibus animæ per amorem sponso inuisibili iunguntur, ut eius desiderio mens ardeat, nulla iam quæ in mundo sunt concupiscat, presentis uitæ longitudinem pœnã deputet, excire festinet, & amoris amplexu in cœlestis spõsi uisione requiescere? Mens itaque quæ ita talis est, nullam presentis seculi consolationem recipit, sed ad illam quam diligit medullitus suspirat, feruet, anhelat, anxiatur. Vilis ei fit ipsa salus sui corporis,

Rom. 9

Exo. 7

Psal. 18

A quia transfixa est uulnere amoris, unde in canticis dicit: Vulnerata charitate ego sum. Mala autem salus est cordis, quæ dolorem huius uulneris nescit. Cum uerò anhelare iam in cœlesti desiderio, & sentire uulnus amoris cepit, fit anima salubrior ex uulnere, quæ prius aegrotabat ex salute. Mentis autem sponsum suum fortiter amanti, de amore uitæ presentis una solet esse cõsolatio, si per hoc quod ipsa ab eius uisione differit, aliorum animæ eius uerbo proficiant, & ad cœlestem spõsum amoris facibus inardescant. Mœret, quia differri se cõspicit. Triste est ei omne quod aspicit, quia illum adhuc non uidet quem uidere cõcupiscit. Sed est ut dixi non parua consolatio si feruens anima differtur, & per eam multæ colliguntur, ut tardè eum cum multis uideat, quem sola uidere citius uolebat. Vnde rursum in cãtico spõsa dicit: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languet. Quid nam sunt flores, nisi animæ bonum iam opus inchoantes, & desiderium cœlestem redolentes. Quid mala de floribus, nisi perfectæ iam bonorum mentes, quæ ad fructum perueniunt boni operis de initio sanctæ propositionis? Quæ ergo amore languet, fulciri querit floribus, stipari malis: quia si illum quem desiderat, uidere adhuc non permittitur, magna est ei consolatio si aliorum profectibus lætetur. Anima ergo sancta amore languida, floribus malisque fulciat, ut requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non ualet uultu dei. Pensemus ergo qualis thalamus Pauli mens fuerat, qui dicebat: Mihi uiuere Christus est, & mori lucrum. Omnipotentem deo in quantum se amore coniuxerat, qui sibi uitam Christum tantummodo, & moti lucrum esse deputabat: Hinc est quod iterum dicit, Desiderium habens dissolui, & cum Christo esse multo magis melius. Sed ecce qui dissolui desiderat, quo amore langueat uideamus. Quia interim differri te conspiciamus, fulciri que floribus non requiritis? Querit planè, nam sequitur: Per manere autem in carne necessarium propter uos. Et proficientibus discipulis dicit: Quæ est enim nostra spes aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne uos ante dominum nostrum Iesum Christum? Hinc est quod idem thalamus uno calamo in longum, & uno calamo in lato dicitur mensus. Longitudo quippe ad longanimitatẽ expectationis pertinet, & latitudo ad amplitudinẽ charitatis. Tantum ergo unusquisque thalamus habet in longitudinem, quantum & in latitudinem habere potuerit: quia mens cœlesti desiderio successa, quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantam & longanimitatem exhibet ad expectandum deum: & patienter portat moras longitudinis, quia se in profectum proximi dilatat amplitudo charitatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiæ quæ exhibetur proximo, designare. Et quia latitudo charitatem signat, quæ sinum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorem recipit, tanta est longitudo thalami, quanta latitudo: quia quantum lata mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem. Nam

Cant. 2

Phil. 1

Psal. 138

Psal. 113

tantum quisque portat proximum, quantum amat. Si enim amas, portas, si delistis amare, delistis tolerare. Quem enim minus diligimus, minus etiam toleramus, quia irruente fastidio, citius facta proximi adducuntur in grauedinem ponderis, quæ nobis non leuiat penna charitatis. Sequitur: Et inter thalamos quinque cubitos. Vnum supra thalamum dixerat, & postmodum quinque cubitos esse inter thalamos narrat. Ea uidelicet ratione, quia multi thalami unum faciunt, sicut & multæ ecclesiæ una ecclesia uocatur. Vnde & in loannis Apocalypsi septem ecclesiis scribitur, per quas una catholica designatur. Hi itaque qui in sancta ecclesia, sicut diximus, feruenti amore deum uidere sitiunt, eique iam per desiderium continentur, thalami uocantur. Sed tamen sunt in ea quidam qui penetrare subtilia non ualentes, & quinque adhuc corporis sensibus depressi, tanto minus amant eum qui fecit omnia, quanto amplius in his quæ facta sunt illigantur. Et iam quidem exercere se in timore domini, & amore proximi tenere studet, bona opera corporaliter agere, elemosynis peccata redimere. Sed quia ut amoris in timore ad cœlestem desiderium nesciunt, quasi adhuc deum in corporeis sensibus tenentur. Isti itaque thalami non sunt, sed tamen inter thalamos continentur: quia per eorum ducatum qui uisionem dei perfecte diligunt, & ipsi ad perfectum meritum diriguntur. Inter thalamos ergo quinque sunt cubiti, quia hi qui ab exterioribus quinque sensibus ad intellectum exteriorum non assurgunt, dum inter eos sunt qui spiritu amoris feruent, uelut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & a mensura cœlestis ædificij dissociati non sunt. Nam & paulisper se ab appetitu corporali sensuum subtrahunt, & dilatato mentis spatio, imitantes charitatem quam conspiciunt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quod ergo non per sex cubitos sed per quinque descripti sunt, ipsa adhuc eorum imperfectio designatur. Sed tamen per bonum desiderium in mensura spiritalis ædificij esse memorantur, quia ex uoce ecclesiæ per Psalmistã dicitur: Imperfectum meum uiderunt oculi tui, & in libro tuo oēs scribentur. Quis iterum per Psalmistã dicit: Benedixit omnes timetes se dominus, pusillos cum maioribus. Hi itaque & imperfecti sunt & pusilli. In quantum tamen cognoscere præuolent, & deum & proximum diligunt, atque ideo bona que possunt, non negligunt operari. Qui est necdum ad spiritalia dona proficiunt, ut uel ad perfectam operationem, uel ad successam contemplationem animam exerant, tamen ab amore dei & proximi in quantum capere præuolent non recedunt. Vnde fit ut ipsi quoque etiam minori loco, in sancta tamen ædificatione sint positi, quia etiam ad doctrinam, si ad prophetiam, si ad miraculorum gratiam, si ad contemptum mundi plenius exequendum fortasse minores sunt, tamen in timoris & amoris fundamento sunt, in quo solidantur: quia etiam igne cœlestis desiderij non ardent, in ipsis exterioribus que exercere sufficiunt, uapore charitatis animantur,

Greg. tom 2.

A & inter proximorum præcellentium ædificia continentur. Vnde & recte sponsa in canticis canticorum loquitur dicens: Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, mediã charitate constrauit, propter filias Hierusalem. Neque enim credendum est Salomonem tantæ magnitudinis regem, qui sic immensis delitijs affluebat, ut pondus auri eius æstimari non posset, & argentum in diebus illis precium non haberet, quia ferculum sibi ligneum fecit. Sed est Salomon uidelicet pacificus noster, qui sibi de lignis Libani ferculum fecit. Libani quippe ligna cedrina ualde sunt impuribilia. Ferculum itaque regis nostri sancta ecclesia est, que de fortibus patribus, id est impuribilib; mentibus est constructa. Que recte ferculum dicitur, quia ipsa fert quotidie animas ad æternum conuiuium conditoris sui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ sunt: quia prædicatores ecclesiæ sanctæ, eloquijs luce resplendent. Est autem cum columnis argenteis reclinatorium aureum: quia per hoc quod a sanctis prædicatoribus lucide dicitur, mentes audientium fulgorem charitatis intimæ in qua reclinentur inueniunt. Per hoc enim quod luculente & aperte audiunt, in illud quod clarescit in corde requiescunt. Columnæ ergo argenteæ & reclinatorium aureum factum est, quia per lucem sermonis inuenitur apud animum claritas quietis. Illius iam quippe fulgor internus mentem irradiat, ut per intentionem ibi requiescat, ubi prædicationis gratia queratur. De eadem quippe sancta ecclesia scriptum est: Penne columbæ de argentate, et posteriora dorsum eius in specie auri. Quæ enim hic spiritu mansuetudinis impleta, quali columba pennas de argentate habet, in posteriora dorsum eius speciem auri continet: quia hic prædicatores suos sermonis luce induit: in posteriori autem seculo, fulgorẽ in se claritatis ostendit. Sed ad hoc quod clarum intus ostenditur, qualis sit ascensus adiungit, cum de eodem ferculo protinus subdit: Ascensum purpureum. Vera quippe purpura quia de sanguine tingitur, non immerito in colore sanguinis uidetur: quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis ecclesiæ per martyrij sanguinem peruenit ad regnum. Rex noster ascensum purpureum fecit in ferculo: quia ad clarum quod intus aspicitur, per tribulationem sanguinis peruenitur. Quid ergo nos miseriatque ab omni fortitudine destituti, quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo columna esse non possumus, quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumẽ emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus, quia necdum sicut oportet per intellectum spiritalem requiem internæ claritatis aspiciamus. Ascensus purpureus non sumus, quia pro redemptore nostro fundere sanguinem non ualemus. Quid ergo de nobis agendum est? Quæ spes erit, si nullus ad regnum peruenit, nisi qui summis uirtutibus præditus fuerit? Sed adest quoque nostra cõsolatio. Amemus in quantum possumus deum, diligamus & proximum, & simul quoque nos ad dei

Cant. 3

Psal. 67

k 2 fercu-

ferculum pertinemus: quia sicut illic scriptum est: Media charitate constrauit. Habe quippe charitatem, & ibi sine dubio pertines, ubi & columna argentea erigit, & ascensus purpureus tenetur. Nam quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur aperte monstratur cum illic protinus subdidit: Propter filias Hierusalem. Sermo etenim dei qui non filios, sed filias dicit, quod aliud per sexum foemineum quam mentium infirma signauit: Quod ergo illic inter columnas argenteas, reclinatorum aureum & ascensum purpureum, inesse media charitas dicitur propter filias Hierusalem, hoc hic inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in uirtutibus infirmantur, si ipsi bona quae possunt facere cum charitate non negligunt, a dei aedificio alieni non sunt.

Sequitur: Et limen portae iuxta uestibulum portae intrinsecus calamo uno. Dum limen quod modo describitur, iuxta uestibulum portae intrinsecus esse memorat, aperte ostenditur, quia limen quod prius scriptum est, extrinsecus fuit. Sed si porta est dominus, quod sit limen portae intrinsecus, extrinsecus requiramus. Per limen etenim portam unusquisque ingreditur. Et quae sunt duo haec limina, nisi patres testamenti ueteris, & patres testamenti noui? Non solum quippe hi de quibus dominus incarnari dignatus est, sed omnes testamenti ueteris patres portae huius limen fuerunt: quia hi qui eum praedicare & in eo sperare meruerunt, cunctis ad eum uenientibus aperuerunt aditum fidei: ut omnis qui crediderit dominum, quasi iam portam huius liminis intraret.

Sed cur ante limen exterius, & post limen interius dicitur, nisi quia prius testamenti ueteris patres & postmodum noui testamenti doctores fuerunt? Recte autem limen exterius testamenti ueteris patres designat, quia per eorum praedicationem opera peruersa puniuntur. Per dicta uero nouorum patrum, uniuscuiusque animus etiam ab illicitis cogitationibus coercetur, dum reatus esse perfectus & in deliberatione cordis ostenditur. Illi quippe a flagitijs, a crudelitibus, a rapinis auditorum animas prohibere curauerunt: isti uero dum non solum peruersa opera, sed etiam illicita cogitationum resecant, quid nobis aliud nisi limen intrinsecus facti sunt? Vnde & ipsa ueritas loquitur dicens: Audistis quia dictum est antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico uobis, quia omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio. Recte quoque exterius limen illos patres designat, qui ab incarnatione redemptoris nostri per interualla temporum longius constituerunt. Et quidem ab Abel sanguine, passio iam coepit Ecclesiae. Et una est Ecclesia electorum praecedentium atque sequentium. Sed tamen

Mat. 5

Luc. 10

quia discipulis dicitur: Multi reges & prophetae uoluerunt uidere quae uos uidetis, & non uiderunt: antiquis patribus quasi foris stetit esse, redemptoris nostri praesentiam corporaliter non uidisse. Exterius igitur sed tamen non diuisi a sancta Ecclesia fuerunt, quia mente, opere, praedicatione, ista iam fidei sacramenta tenuerunt, istam

sanctae Ecclesiae celsitudinem conspexerunt, quam nos non adhuc prestolando, sed iam habendo consistimus. Sicut enim nos in praeterita passione redemptoris nostri, ita illi per fidem in eadem uentura sunt saluati. Illi ergo foris non extra mysterium, sed extra tempus. Vnde & in constructione tabernaculi, ut columnae argenteae interius starent, paxilli aerei figi per circuitum exterius iussi sunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnae itaque argenteae interius, paxilli uero aerei in circuitu figuntur, atque in ipsis funes ligati sunt, ut tabernaculum fixum maneret: quia uidelicet ut sancti Apostoli in luce sermonis sui solidi starent, & totum tabernaculum, id est sancta Ecclesia in fidei integritate consisteret: tanquam paxilli aerei patres testamenti ueteris ac prophetarum exterius fixi sunt, qui uerborum suorum funibus praedicatorum mentes in soliditate stringerent: atque in hoc dei paxilli sunt, ut habitaculum in statu fidei ligarent. Extra ergo paxilli sunt, qui ante tempus huius sanctae Ecclesiae fuerunt. Sed tamen eos ligant qui in ipsa sunt, quia dum caelestia mysteria uentura praedicant, haec postquam ostensa sunt credibilia omnibus fecerunt. Ut ergo iuntes columnae immobiles stent, foris paxilli funes continent: quia ut sancti apostoli perfecte in carnationis dominicae mysterium crederent, illorum praedicatione obtinuit, qui hoc priusquam fuerit, & uidere & praedicare potuerunt. Vnde recte quoque ipse primus Apostolorum, magna scilicet columna ueri tabernaculi, loquitur dicens: Habemus firmiter propheticum sermonem, cui bene facitis intendentes, quasi lucernae lucenti in caliginoso loco. In quibus uerbis indicat, quanto ad altiora surrexit ex culmine, ubi religata persistat in fide. Quae tamen lucerna prophetici sermonis iam qui dem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Vnde etiam per Psalmistam de istis dicitur prophetarum dicitur: Tenebrosa aqua in nubibus aeris, quia uidelicet occulta est scientia in prophetis. Nec immerito columnae argenteae paxilli uero aerei facti sunt: quia quod clare iam Apostoli praedicant, hoc prophetae sub intellectu mystico obscure locuti sunt. Recte ergo per aeris metallum signati sunt, qui clari in suis praedicationibus non fuerunt. Sancti uero Apostoli qui ad redemptoris nostri mysterium lucem praedicationis habuerunt, argenteis columnis expressi sunt. Et notandum quod argentum sonat & lucet, aere uero sonat & non lucet, quia praedicatores noui testamenti aperte locuti sunt quae etiam monstrare potuerunt. Praedicatores uero testamenti ueteris quia per allegoriarum umbras de caelesti mysterio obscura dicta protulerunt, quasi sine luce sonitum dederunt. Quod ergo illic per paxillos & columnas, hoc hic per limen exterius designatur. Si uero portam scripturam sacram hoc in loco accipimus, ipsa quoque duo limina habet, exterius & interius, quia in litera diuiditur & allegoria.

2. Petri 1

psal. 27

Mat. 22

Mar. 12

Exod. 20

Mar. 19

Leu. 19

Mat. 5

Luc. 12

Mat. 6

Luc. 14

men

men uero eius interius allegoria. Quia enim per litteram ad allegoriam tendimus, quasi a limine quod est exterius, ad hoc quod est interius uenimus. Et sunt in ea permulta quae ita iuxta litteram mentem edificant, ut per hoc quod exterius agitur, audientis mens interius trahatur. Ibi quippe inuenimus praedicationem operis & exempla uirtutis: ibi iubetur quid agere etiam corporaliter debemus: ibi hoc quod ad operandum praecipitur, in sanctorum uirorum ac fortium actione monstratur: ut postquam nos aperta praedicatione atque exempla iustorum ad bonam operationem instruunt, tunc ad limen interius, id est ad intellectum mysticum intimae contemplationis tendamus si possumus pedem mentis. Studete quae fratres charissimi dei uerba meditari, nolite despiciere scripta nostri conditoris, quae ad nos missa sunt. Multum ualde est quod per ea animus refrigeratur ad calorem, ne iniquitatis suae frigore respercat. Cum illa praedicationes iustos fortiter egisse cognoscimus, & ipsi ad fortitudinem bonae operationis accingimur, sanctorum exemplorum flamma animus legentis incenditur. Videt quae fortia ab eis facta sunt, & ualde indignatur sibi quia talia non imitatur.

Mat. 22

Mar. 12

Exod. 20

Leu. 19

Mat. 5

Luc. 12

Mat. 6

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

quunt omnia, multi autem possidendo renunciant: qui sic ad usum possessa retinent, ut eis desiderio non succumbant. Torpere quisque appetit, & laborem subire pro domino etiam cum praua letre fugit. In collo ergo Ecclesiae, id est in sacri eloquii praedicatione quae pro sua munitione & altitudine turri Dauid similis dicit, mille clypei dependent: quia quot illic praedicationes sunt, tot etiam pectoris nostri munimina. Ad seruandam itaque innocentiam etiam lesi a proximo perdurare in humilitate festinamus: Abel ante oculos ueniat, qui & occisus a fratre

Gen. 4

Gen. 5

Gen. 6

Gen. 12

Gen. 22

Gen. 24

Gen. 29.31.

Gen. 39

Num. 12

Num. 25

Deut. 34

Iosue. 3.5.8

I. Reg. 8

I. Reg. 12

I. Reg. 12

I. Reg. 12

I. Reg. 12

I. Reg. 12

I. Reg. 12

I. Reg. 12

I. Reg. 12

I. Reg. 12

ret in regem, respondit: Quomodo uadam: inueniet enim me Saul, & occidet me. Et tamen quia iratum deū eidem Sauli cognouerat, in tāto se lucē afflixerat, ut ei per se dñs diceret: Quousq; tu Saulē iuges, cū ego illū abiecerim? Pensamus ergo eius animū quātus ardor charitatis incenderat, qui & illum flebat a quo timebat occidī. Caue re autem uolumus quē timemus & sollicita nobis mente pensandum est ne si lo cum fortasse reperimus, malum pro malo reddamus ipsi quem iugimus. David ergo ad memoriā redeat, qui perse quenrem se regem & inuenit ut potuisset occide re, & tamen in ipsa feriendī potestate positus, ele git bonū quod ipse deberet facere, non autē malū quod ille merebatur pati, dicens: Absit a me ut mit tam manū meam in Christum domini. Et cū idem Saul post ab hostib. fuisset interemptus, eū quem persecutorem dum uiuere pertulit, fleuit occisum. Errantibus huius mūdi potentibus liber loqui decernimus? Ioannis auctoritas ad ani mum reducatur, qui Herodis nequitia reprehē dens, pro uerbi rectitudine occidī non timuit. Et quia Christus ueritas, ipse ideo pro Christo, quia pro ueritate animam posuit. Carnem iam nostrā pro deo ponere in mortem festinamus? Petrus ad mentem ueniat, qui inter flagella gaudet, qui casus principibus restitit, qui uitā suam pro uita des picit. Cum mortis appetitu disponimus aduer sa contemnerē? Paulus ante oculos deducatur, qui non solum alligari, sed & morti paratus pro Chri sto, nō facit pretiosiorē animam suam quā se. Succendi cor nostrum igne charitatis querimus? Ioannis uerba pensemus, cuius omne quod loquitur, charitatis igne uaporatur. Quia in uoce sacri eloquij cuiuslibet querimus munimen uirtutis, inuenimus mille clypei pendent ex ea, omnis ar matura fortium. Si enim pugnare cōtra spiritalia nequitia uolumus, in collo Ecclesie quē nobis si cut David turris erecta est: id est, in diuino elo quio protectionis arma requiramus, ut ex discre tione præcepti, contra uicia sumatur uirtus aditō riorij. Ecce enim cōtra aeras potestates festinamus fortes existere? In hac turri armaturā nostrā men tis inuenimus, ut inde præcepta cōditoris, inde su mamus exempla præcedentiū, per quā cōtra ad uersarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dū enim quamlibet uirtutem subire appetis, & hanc illic a patribus iam impletā uides, ibi armaturam tuam inuenis, per quam cōtra spiritalia bella mu niaris. Dependunt in ea quippe clypei, si quis pu gnare appetit, assumat, & ex ea uirtute pectus mu niat, & uerborū iacula emittat. Et notādum quia aedificata cū propugnaculis suis dicit. Hoc quippe agunt propugnacula quod clypei, quia utraq; pugnātem munit. Sed inter utraq; distat, quia clypeos pro nostro munimine ubicūq; uolumus mouemus. Propugnaculo autem defendi possumus, sed hoc mouere non possumus. Clypeus in manu tenetur, nam propugnaculum nō tenetur. Quid ergo inter propugnacula & clypeos distat: nisi quod in sacro eloquio patrum præcedentiū

1. Reg. 24
2. Reg. 1
Luc. 3
Mar. 6
Act. 4
Act. 20
1. Ioan. per totum
Cant. 4

& miracula legimus, & uirtutes bonorū operum audimus: Ibi namq; cognoscimus quod alius po tuit mare diuidere, alius solem figere, alius mortu um suscitare, alius paralyticū uerbo erigere: alius umbra ægros curare, alius per suā sententiā infir mantium febribus obuiare. Qui tamen omnes & patientia longanimitate mites, & zelo rectitudi nis feruentes fuerunt, uerbi prædicatione diuites, simul & misericordia largi. Hi itaq; quā uera de deo dixerint, testantur miracula, quia talia per il lum non facerent, nisi de illo uera narrant. Et q; pñ, quā humiles, quā benigni extiterint, eorū testantur operationes. Stigatur de fide tentamur, quā ex illorum prædicatione concepimus, lo quentium miracula cōspiciamus, & in fide quā ab eis accepimus, confirmamur. Quid ergo illorū miracula nisi nostra sunt propugnacula? quia & muniri per illa possumus, & tamē hęc in manu no stri arbitrij non tenemus: nam talia facere non ua lemus. Clypeus uerō in manu est, & defendit: quia uirtus patientia, uirtus misericordia, præcedente nos gratia, & in potestate est arbitrij, & a periculo protegit aduersitatis. Turris itaq; nostra cum pro pugnaculis suis aedificata est, in qua mille clypei dependent, quia scriptura sacra sub miraculis patrum a iaculo aduersitatis abscondimur, & cōuer sationis sanctæ munimina etiam in manu operis tenemus. Notādū uerō quod limen portæ un o calamo mensuratur. Calamus autē in sex cubitis & palmo tendit, quia uidelicet in scriptura sacra doctrina perfectæ operationis, & initiū supernæ cōtemplationis inuenitur. Sin uerō porta hoc lo co unusquisq; prædicator accipit, limen exterius in porta est uita actiua, limē uerō interius uita cō templatiua. Per illam quippe ambulat in fide, per hanc uerō festinatur ad speciem. Illa exterius ducit, ut unusquisq; bene uiuere debeat, ista interius perducit, ut ex bona uita ad gaudia æterna pertin gat. Hac nos hodie tractasse sufficiat. Quia enim transeuntes ad alia, dū per excessum locuti sum, ea quæ subiecta sunt, lectioni alteri referuimus, reparandi per silentium, sperantes in uerbo, quod uiuit & regnat cū patre in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

Homilia xvi

Limen est uestibulum portæ octo cubitorū, & frontē eius duobus cubi tis. Vestibulū aut portæ erat intrinsecus. Porro thalami portæ ad uia orientalem tres hinc & tres inde, mēsurā una tri um et mēsurā una frontiu ex utraq; parte. Et mensus est latitudinē liminis portæ decem cubitorū: & longitudinē portæ tredecim cubitorum, & marginē ante thalamos cubiti unius, & cubitus unus finis utruq;.

Vir cuius erat species quasi species aris, mensus est uestibulum portæ octo cubitorū, & frontem eius duobus cubitis. Ac ne hoc uestibu lum extra portā esse crederemus, subditur: Ve stibulum autē portæ erat intrinsecus. Quid ergo per interius uestibulum nisi æternæ uitæ latitudo signatur? quæ modo inter angustias uitæ præsen tis iam spe mēte concipit. De qua per Psalmistā dicit: Intrate portas eius in cōfessione, atria eius in hymnis cōfessionum. Cū em̄ peccata nostra per lacrymas confitemur, angustæ uitæ portam ingredimur. Sed cū post hęc ad æternam uitam perducimur, portæ nostræ atria in cōfessionum laudibus intramus, quia ibi iam angustia non erit, cū nos latitū æternæ solennitatis assumpserit. Propter cōfessionis nostræ angustiam ueritas di cit: Intrate per angustam portā. Et cū se Psalmi sta recipere in latitudine gaudia æterna præsum pferat, dicebat: Statuisti in loco spatiofo pedes meos. Ad atriu ergo per portā tendit, quia ad lat tudinem solennitatis pertingit: ab angustia cō fessionis. Illa itaq; gaudia, quæ apud David atria, apud Ezechielem uestibulum intrinsecus uocat. Vnde & hoc ipsum uestibulū octo cubitis dicit mēsuratum. Ibi enim omnes recipiendi sunt, qui nunc in exercitiō operis laborāt, & ad æterna gau dia per cōtemplationis gratiā suspirant. Nec im merito mēsurā uestibuli in octo cubitis ponit, quia septē diebus uniuersum tempus euoluuntur. Æterna etenim dies, quæ expleta septem dierum uicissitudine sequitur scilicet, octaua est. Vnde etiā Psalmista resurrectionis diem considerans, quia de extremi iudicij districtiōe erat locutus, præmisit titulum dicens: In finem Psalmus David pro octaua. Ut enim quā octauā diceret demō straret, diem illam tremendī terroris in Psalmi in choatione securus est, dicens: Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo corripas me. Mo do em̄ quisquis per flagella corripit, & correctio nibus emendatur, in mansuetudine corripit, non in ira. In districto autem illo examine omnis ar gutio atq; correctio ira est, quia uenia post corre ptionē nō est. Huius octonarij numeri causa est, quod post sabbatum Dominus uoluit a morte re surgere. Dies quippe dominicus, qui tertius est a morte dominica, a cōditione dierum numeratur octauus, quia septimū sequit. Vnde & ipsa uera redemptoris nostri passio & uera resurrectio figu rauit aliquid de suo corpore in diebus passionis suæ. Sexta em̄ feria passus est: sabbato quieuit in sepulchro, dominicō die resurrexit a morte. Præ sens etenim uita nobis adhuc sexta est feria, quia in dolorib. ducit, & in angustijs cruciatur. Sed sab bato quasi in sepulchro quiescimus, quia requiem animę post corp⁹ inuenimus. Dominico uerō die, uidelicet a passione tertio, a cōditione ut diximus octauo, iam corpore a morte resurgemus, & in glo ria animæ etiā cū carne gaudebimus. Quod ergo mirē saluator noster fecit in se, hoc ueraciter signi ficauit in nobis, ut nos dolor in sexta, & requies

in septima, & gloria excipiat in octaua. Hinc per Salomonē dicit: Da partes septē, necnō & octo, quia ignoras quid mali futurū sit super terrā. Par tes etem septē simul & octo damus, quādo sic ea quæ septē diebus euoluunt disponimus, ut per hęc ad bona æterna ueniamus. Ut dū modo cautē agi tur, postmodū ueniētis tremendī iudicij ira deuere tur. Octo itaq; cubitis uestibulū mēsurat intrin secus: quia per lucē quæ post septē dies sequit, latitudo nobis æternitatis aperit. Sed nemo ad illā uenit, nisi qui hic dilectionē dei ac proximi deuota mēte tenuerit. Vnde & subdit: Et frontē eius duobus cubitis. Frons etem portæ est boni me ritum uitæ presentis. Sicut em̄ uestibulū intrinse cus superna requies debet intelligi, ita per frontē portæ necesse est qualitatem uisibilis uitæ signari. Frons ergo portæ duobus cubitis mēsurat: quia quisquis hic dilectionē dei ac proximi seruare stituerit, ipse ad æternitatis atriu pertingit. Vita igi tē nostra ut duobus cubitis sit mēsurata, tendi quoti die per charitatē debet in amorē dei simul & p ximi. Non est em̄ charitas uera, si minus a duobus cubitis habet. Vnde Moyles cū per colotes uesti tum, electorum uirtutes exprimeret, in ornamento pontificis bis tinctū coccum iubet adhiberi. Quid namq; per coccū, nisi charitas designat, quæ sem per flamma amoris accenditur: Sed coccus bis tin gitur, quando non solum ex amore dei, sed etiam proximi nostra charitas inflammatur. Nam quis quis sic amat deum, ut commissi sibi proximi curam relinquat, adhuc in eo coccus semel tinctus est. Et quisquis sic amat proximum ut minuat de siderium quo flagrare debet in deum, non est ad huc in eo color tinctura geminatus. Debemus ergo & amare eos cum quibus uiuimus, & ad illum rotis desiderijs anhelare, in quo ueraciter uiua mus. Ecce etenim ad fidem atq; ad audiendum uer bum omnipotentis domini nos qui religioso in duri habitu uidemur, ex diuersa mundi qualitate conuenimus, atque ex dissimilibus iniquitatibus in sanctæ Ecclesie concordia congregati sumus; ita ut iam patēter factum esse uideat quod de pro missione Ecclesie per Esaiam dicit: Habitabit lupus cum agno, & pardus cū hœdo accubabit. Nā per sanctæ charitatis uiscera lupus cum agno ha bitat: quia hi qui in seculo raptores fuerunt, cum mansuetis ac mitibus in pace conuiescunt. Et pā dus cum hœdo accubabit: quia is qui peccatorū suorū maculis uariatus fuit, cum eo qui se despicit & peccatorem fatetur, humiliter consentit. Vbi & subditur: Vitulus & leo & ouis simul morabu tur. Quia & is qui per contritum cor ad quotidiana num se deo sacrificium præparat, & alius qui tan quam leo ex crudelitate sauebat, & alter qui uelut ouis in innocentia suæ simplicitate perdurat, in caulis sanctæ Ecclesie cōuenerunt. Ecce qua lis est charitas, quæ per diuersitates mētium accē ditur, cōcremat, cōflat, & quasi in unā auri specie reformat. sed i eo q; se electi sic amāt, ad illū neces se est ut festinēt, quē eterno gaudio i cœlis uidere

mereantur. Vnusest etenim dominus ac redemptor noster, qui & hic electorum suorum corda ad unanimitatem ligat, & ad supernum amorem per interna desideria semper stimulat. Vnde & illic subditur: Et puer paruulus minabit eos. Quis iste est puer paruulus, nisi de quo scriptum est: Puer natus est nobis, filius datus est nobis. Qui simul habitates minat, quia ne in terrenis rebus corda nostra inhæreant, hæc per internum desiderium quotidie inflammat. Et hoc ipsum eius minare, est ad sursum nos amorem incessanter accendere, ne cum nos vicissim diligimus, mente in hoc exilio remaneamus: ne quies huius uitæ sic placeat, ut ad obliuionem patriæ perducatur, ne delectata mens prosperis torpeat. Vnde & donis suis flagella permiscet, ut nobis omne quod nos in seculo delectabat, amarescat, & illud incēdiū surgat in animo, quod nos semper ad cœlestē desiderium in quiete excitet, atque ut ita dicam, delectabiliter mordeat, sua uisiter cruciet, hilariter cōtristet. Puer ergo nos paruulus minat, quia is qui paulominus quam angeli minoratus est, per charitatem quam nobis tribuit in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Bis tinctus itaque in nobis coccus est, si & hic proximis nostros sicut nos diligimus, & ad authorē omnium cum ipsis quos diligimus festinamus. Si igitur uita nostra de perfecta charitate bis tingitur, frons in uobis portæ duobus cubitis mensuratur. Siue igitur doctor seu sacrum eloquium, uel certe fides portæ nomine signetur, in mensura utriusque cubiti charitas non inconvēnienter accipitur: quia & ille uera prædicat, qui dei ac proximi amorem docet, & ipsa est certa scientia quam charitas adificat, & fides robusta est, quæ se in dilectione dei ac proximi exercet. Sequitur: Porro thalami portæ ad uiam orientalem tres hinc & tres inde, & mensura una trium. Quid thalami, quid uia orientalis designet, iam superius diximus, nec replicare latius necessarium putamus. Sed quærendum nobis est, quid est quod dicitur, tres hinc & tres inde? Thalami quippe iuxta uiam orientalem sunt corda feruentium in amore dei. Et siue hi qui electi in testamento ueteri fuerunt, siue hi qui in testamento nouo secuti sunt, nimirum constat, quia omnes ex amore trinitatis accensi sunt. Neque enim uere deum diligere, si eiusdem trinitatis, quæ deus est, gratiam non accepissent. Iuxta uiam ergo orientalem tres hinc & tres inde sunt thalami, quia dum inter ueteres & novos patres dominus incarnari dignatus est, quasi in medio thalamorum uia orientalis apparuit, qui thalami ad ueram speciem ex trinitatis sunt cognitione decorati. Sin uero ad uirtutes electorum eundem numerum referamus, tres sunt uirtutes sine quibus is qui aliquid operari iam potest, saluari non potest, uidelicet fides, spes, charitas. Et quia eadē fides, spes, & charitas in antiquis patribus quæ in nouis doctoribus fuit, iuxta orientalem uiam tres hinc & tres inde thalami describuntur. Vel certe quia tres patrum ueterum distinctiones fuerunt, tres quoque nouorum

sub gratia sequuntur. Vetus quippe populus habuit patres ante legem, ac deinde in lege, & postmodum prophetas. In nouo autem populo prius Hebræorum primitiæ crediderunt, postmodum plenitudo gentium fide secuta est, ac deinde in fine seculi Hebræorum reliquie saluantur. Quia ergo in carnatio domini & ex superiori parte patres ante legem, patres in lege, atque ad extremum prophetas habuit, & ex posteriore fideles ex Hebræis, fideles ex gentibus, ac postmodum Hebræorum omnes reliquias collegit, orientalis uia tres hinc & tres inde thalamos habere memoratur. Sed hoc quoque non inconvēnienter accipimus, si tres esse fidelium ordines dicamus. Siue namque in ueteri, seu in nouo testamento, alius est ordo prædicatum, alius continentium, atque alius honorum coniugatorum. Vnde & idē propheta in superiori parte tres uiros liberatos uidit: Noe, Daniel, & Iob, in quibus uidelicet tribus, prædicatores, continentēs, & coniugati signati sunt. Nam Noe arcā in undis rexit, atque ideo figuram rectorum tenuit. Daniel in aula regis abstinentiæ deditus fuit, & idcirco uitam continentium signauit. Iob uero in coniugio positus, & curam domus propriæ exercēs placuit, per quem digne bonorum coniugatorum ordo figuratur. Quia ergo etiā ante mediatoris aduentum, & prædicatores & continentēs, ac boni coniugati fuerunt, qui eundem eius aduentum præstolarentur, & magna hinc siti desiderij uidere cuperent: & postmodum prædicatores, continentēs, ac boni coniugati, sicut cernimus existunt, qui redemptorem nostrum non iam desiderant incarnatum, sed in maiestatis suæ gloria contemplandum: orientalis uia tres hinc, & tres inde thalamos habet, iuxta Psalmistæ uocem, qui de eadem uia redemptore uidelicet nostro dicit: In circuitu eius tabernaculum eius. Sed p̄sandū nobis est sollicita intentione quod dicitur, quia mensura una trium. Cum enim lōgē sit in continentibus & tacentibus excellentia prædicatorum: & ualde à coniugatis distet eminentia continentium, quid est quod una mensura dicitur trium? Coniugati quippe quamuis & bene agant, & omnipotentem deum uidere desiderent, domesticis tamē curis occupantur, & necessitate cogente, in utroque mentem diuidunt. Continentes autem ab huius mundi actione remoti sunt, & uoluptatem carnis etiā à licito coniugio restringunt: nulla coniugis, nulla filiorum cura, nullis noxijs ac difficilibus rei familiaris cogitationibus implicantur. Prædicatores uero non solum se à uitijs coercent, sed etiam alios peccare prohibent, ad fidem ducunt, in studio bonæ conuersationis instruunt. Quomodo ergo una eorum mensura est, quorum uitæ æqualitas una non est? Sed mensura una trium est, quia etsi in eis meritorum magna est diuersitas, tamen distantia in fide in qua tenduntur non est. Nam eadem fides qua istos solidat in maximis, illorum infirmitatem continet in paruis. Vel certè trium una mensura est, quia in retributione ultima quamuis eadē dignitas omnibus non

nō sit, una tamen erit omnibus uita beatitudinis. Vnde & per semetipsum Dominus dicit: In domo patris mei mansiones multe sunt. Sed tamen qui in ea ducti sunt, quamuis diuersis horis uenerint, unū denarium perceperunt. Quia itaque ratione conueniant mansiones multe cum uno denario, nisi quia diuersæ quidem beatorum ciuium dignitates erunt, sed tamen una requies æternæ retributionis? Nam & si dispar erit meritum singulorum, non erit diuersitas gaudiorum: quia etsi alter minus atque alius amplius exultat, omnes tamen unū gaudium de conditoris sui uisione lætificat. Hoc quoque est siue de ueteribus, seu de nouis patribus, sentiendum: quia orientalis uia cū tres hinc, & tres inde thalamos habet, mensura una trium est: quoniam ipsa fides atque ipsum meritum tenuit corda præcedentium, quæ repleuit corda sequentium sub testamento nouo positorum, sicut & per Paulū dicitur: Habentes autem eundē spiritū fidei, sicut scriptum est: credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus propter quod & loquimur. Spirituales quippe illi patres omnipotentem deum trinitatē ita esse crediderunt, sicut eadē trinitatem noui patres aperte locuti sunt. Esaias namque audiuit angelica agmina in cœlo clamantia: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus deus sabaoth. Vt enim personarum trinitas monstraret, tertio sanctus dicitur. Sed ut una esse substantia trinitatis appareat, nō Domini sabaoth, sed Domini sabaoth esse perhibet: quod Dauid quoque sentiens ait: Benedicat nos deus deus noster, benedicat nos deus. Qui cum tertio dixisset deus, ut unum esse hunc ostenderet, subdidit: Et metuatur eum omnes fines terræ. Paulus quoque loquitur dicens: Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ex ipso uidelicet, ex patre. Per ipsum, per filium. In ipso autem, in spiritu sancto. Quæ ergo ipsum cum tertio dixisset, adiunxit: Ipsi gloria in secula seculorum amen. Qui enim nō dixit, ipsis, sed ipsi, dicendo ter ipsum, distinxit per personas, & subiungendo ipsi gloria, nō diuisit substantiam. Quia itaque una est ueterum ac nouorum patrum fides, recte thalamorum describitur mensura una trium. Quod uerbis alijs replicatur cum subditur: Et mensura una frontium. Ex utraque enim parte est mensura frontium: quia patres nostri uel prius à ueteri, uel nunc à nouo testamento ueniētes, in una mediatoris fide conueniunt. Qui pro eo quod charitate pleni sunt, carnē suā abstinentiā edomant, corda audientium prædicationis lumine illustrant, signa faciunt, uirtutes operantur. Per hoc quoque eorum bona nobis foris innotescunt, nō immerito huius cœlestis ædificij frontes uocantur. Omne enim quod nunc in aperto ostendit, frons est: ut illud sit uestibulum ædificij, quod nobis interiori referuat. Vnde & sancta Ecclesia in Cantico canticorum dicitur: Sicut cortex mali punici genæ tuæ absque occultis tuis. Genæ quippe sunt sancta Ecclesia spirituales patres, qui nunc in ea miraculis coruscant, & uelut in eius facie uenerabiles apparēt. Cū enim uidemus multos mira agere, uentura prophetare, mundum perfecte relinquere, cœlestibus desiderijs ardere, sicut cortex mali puni-

ci sanctæ genæ rubent. Sed quid istud est omne quod miramur, in illius rei cōparatione de qua scriptum est, quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ preparauit Deus diligētibus se? Bene ergo cum miraretur genas Ecclesiæ, subdidit: Absque occultis tuis. Ac si aperte diceretur: Ea quidem quæ in te nō latent, magna sunt, sed illa ualde ineffabilia quæ latent. Sequitur: Et mensus est latitudinem liminis portæ decem cubitorum, & lōgitudinem portæ tredecim cubitorum. Multa superius de portæ significatione iam diximus. Sed unum tenere aliquid debemus, per quod possit & cetera lectoris prudentia penetrare. Dicitur quippe est, per portam scripturam sacrā posse significari. Sed hoc nobis modo laboriose discutendum est, cur latitudo liminis portæ decem cubitis, & longitudo portæ tredecim mensuratur. Hoc autem loco longitudo portæ altitudo dicitur, sicut nos longe staturā dicimus, quæ altū uidemus. Nā lōgitudo portæ dicitur in transversum nō potest, cuius latitudo per decem cubitos demonstrat. Quid ergo latitudo liminis portæ, nisi si lex testamenti ueteris fuit, & longitudo portæ, nisi si gratia testamenti noui? Quia uidelicet scriptura sacra dum per testamentum uetus crimina operum compescuit, dari decimas præcepit, quasi per mandata humilia in liminis latitudine iacuit. Sed dum per testamentum nouum cogitationes prauas coercuit, derelinqui omnia, & pro deo uitam corporis iussit cū presenti seculo despici, quasi porta nostra in lōgitudinis altitudine surrexit. Minora quippe præcepta Israelitico populo per legem data sunt. Vnde & eidem populo Moyses in campo locutus est. Altiora Dominus sanctis Apostolis dedit. Vnde & eosdē de mandatis uitæ in morte docuit. Dum uero redemptor noster per Euangelium dicit: Nolite putare quoniam ueni soluere legem aut prophetas, nō ueni soluere, sed adimplere. Adimplere enim uenerat legem, qui legis iustitiæ gratiam addidit, ut quod illa iubebat in minimis, ipse perfici adiuuaret in summis: & quod illa coercerat ab opere, ipse refecaret à corde. Intellecta ergo lex quæ in latitudine iacuit, in altitudine surrexit. Ipsa enim dei cognitio quæ apud illam in spiritualibus patribus fuit, nota omni Hebræorum populo non fuit. Nam omnipotentē deum, sanctam uidelicet trinitatem cum propheta prædicarent, populus ignorabat, solum decalogum tenebat in fide, legem trinitatis nesciens. Mensuretur ergo latitudo liminis portæ decem cubitis, quia durus ille populus subtilitatem fidei ignorans, mandatis seruiebat decalogi. Mensuretur ergo longitudo portæ tredecim cubitis, quia per testamentum nouum in corde fidelis populi super mandata decalogi quem uerius custodit, cognitio trinitatis creuit. Et cum mandata legis perficit, trinitatem esse omnipotentem Dominum credit. Vbi & quæri rationabiliter potest, cur istam latitudinem liminis portæ, quam superius dixerat uno calamo mensurari, inferius subiunxit quod decem cubitis mensuretur, ac deinde subdit quod longitu-

Esl. 6.4

1. Cor. 1.2

Exo. 19

Mat. 5

longitudo portæ tredecim sit cubitis mensuratur. Vnus etenim calamus iam, sicut saepe dictum est, sex cubitos habet, & palmum, decem uero cubiti iam mensuram suam super calamum tenent, tredecim uero amplius quam decem. Quid est ergo quod prius uno calamo limen portæ, postmodum latitudo eius decem cubitis, ad extremum quoque longitudo portæ tredecim mensuratur: nisi quod sancti patres quos per sacram scripturam ante legem fuisse cognoscimus, unum quidem omnipotentem deum, sanctam uidelicet trinitatem esse nouerunt, sed eadem trinitatem quam cognouerant, apertè minime predicauerunt. Qui eius iussionibus obediens, & uitæ munditiâ cõseruantes, quasi in sex cubitis calami habuerunt perfectionem operis, & saepe angelos uidentes, habuerunt palmum contemplationis. Data autem lege, rudis ille Hebræorum populus mandata decalogi seruare conatus est, sed tamē de cognitione sanctæ trinitatis eruditus non est. Et quamuis hæc spiritales patres perfectè cognouissent, multitudo tamē synagogæ nec inuenire mysterium trinitatis potuit, nec quærere sciuit. Superueniente autem gratia per testamentum nouum, omnis fidelis populus unum deum trinitatem esse cognouit, & uirtutem decalogi eius agnitione compleuit. Prius ergo limen portæ mensuretur calamo uno, postmodum latitudo eius cubitis decem: atque ad extremum longitudo portæ cubitis tredecim: quia & sanctis patribus ante legem actiua & contemplatiua uita non fuit, et sub lege decalogi populus diuinæ substantiæ mysterium nesciens, in mandatorum latitudinem seruauit. Et nunc sub gratia custoditis uerius decalogi præceptis, omnis qui ad fidem uenerit, sanctæ trinitatis sacramenta cognoscit. Quia in re hoc quoque nobis sciendum est, quia & per incrementa temporum creuit scientia spiritalium patrum. Plus namque Moyses quam Abraham, plus propheta quam Moyses, plus Apostoli quam propheta in omnipotentis dei scientia eruditi sunt. fallor si hæc ipsa scriptura non loquitur: Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia. Sed hæc eadem quæ de Abraham, Moysse, Prophetis & Apostolis diximus, & eiusdem scripturæ uerbis si possumus ostendamus. Quis enim nesciat quia Abraham cum deo locutus esset, & tamē ad Moysen dominus dicit: Ego sum deus Abraham, deus Isaac, & deus Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui eis. Ecce plus Moysi quam Abraham innotuerat, qui illud de se Moysi indicat, quod se Abraham non indicasse narrabat. Sed uideamus si propheta plus quam Moyses diuinam scientiam apprehendere potuerunt. Certè Psalmista dicit: Quomodo dilexi legem tuam domine tota die meditatio mea est. Atque subiunxit: Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. Et iterum: Super seniores intellexi. Qui ergo legem meditari se memorat, & super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur, quia diuinam scientiam plusquam Moyses acceperat manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus: quia plus sancti Apostoli edocti sunt quam propheta? Certè ueritas dicit: Multi reges & prophetae uoluerunt

Dan. 12

Exo. 6

Psal. 118

uidere quæ uideris, & audire quæ auditis, sed non uiderunt. Plus ergo quam prophetae de diuina scientia nouerunt, quia quod illi solo spiritu uiderant, ipsi etiã corporaliter uidebant. Impleta itaque est ea, quam superius diximus, Danielis sententia: quia pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia. Mensura ergo calami qui est sex cubitorum & palmo, ducatur ad cubitos decem, & mensura decem cubitorum ad extremum surgat in tredecim. Quia quanto mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis aeternæ scientiæ aditus largius aperitur. Sequitur: Et marginem ante thalamos cubiti unius. Sicut saepe diximus, thalami corda electorum sunt, omnipotentis amore feruentia. Quid per marginem ante thalamos, nisi fides exprimitur? quia nisi prius ipsa teneatur, nullo modo ad spiritalem amorem pertingit. Non enim charitas fides, sed fides charitatem præcedit. Nemo enim potest amare quod non crediderit. Margo itaque est ante thalamos, fides ante ardorem charitatis: quia sicut dictum est, nisi ea quæ audis credideris, ad amorem eorum quæ audieris, nullatenus inflammaris. Sed margo ante thalamum cubiti unius est: quia tunc fides corda audiendum in amore copulat, quando per errores & schismata diuisa non est, sed in unitate perdurat. Ut uidelicet margo unius cubiti audientis animam ad thalamum perducatur, quia cœlestis spiritus speciem quæ hic prædicat, postmodum in cœlestibus demonstrat. Vbi & bene subditur: Et cubitus unius, finis utrumque. Vtrumque autem dicitur, ac si dicatur utrumque. Per latitudinem quippe limitum, & longitudinem portæ, uetus ac nouum testamentum diximus delignari. Ad extremum uero additur quod cubitus unius sit finis utrumque, quia uidelicet & testamentum uetus unum nobis mediatorem dei & hominum nunciauit, & testamentum nouum eundem nobis nunciat in aeterna claritate uenturum, quem iam pro nobis cognouimus incarnatum. Cubitus ergo unius utrumque est: quia & quem lex prædixit, in carne apparuit, & ipse quem nunc testamentum nouum loquitur, in gloria maiestatis apparebit. Et tunc utrumque finis erit, cum uisus in diuinitatis suæ potentia, omnia quæ sunt prædicta compleuerit. Scriptum namque est: Finis legis Christus ad iustitiam credenti. Finis uidelicet, non qui consumit, sed qui perficit. Tunc etenim legem perfecit, cum sicut lex prædixerat, incarnatus apparuit. Sed adhuc de eius iudicio multa nouum testamentum loquitur, adhuc multa de regno illius narrat, quæ necdum uidemus impleta. Ecce quotidie Euangelium legitur, uentura prædicantur. Tunc ergo erit & noui testamenti finis, cum & quæ de se promissit compleuerit. Finietur uero testamentum nouum, quia perficietur. Nam cum ipse de quo loquitur, uisus fuerit, eiusdem testamenti uerba cessabunt. Vnde & sancta Ecclesiæ ueriluminis dicitur quasi tempus uernale præstolanti per sponsi uocem dicitur: Surge, prope amica mea, columba mea, formosa mea, et ueni. Iam enim hyes transiit, imber abiit et recessit, flores apparuerunt in terra. Siue enim sancta Ecclesia

Rom. 10

Mat. 23

Mat. 140

Gen. 6

Ecclesia, seu unaquæque electa anima, cœlesti sponso est amica per amorem, columba per spiritum, formosa per morum pulchritudinem. Quæ cum iam de corruptione carnis ducit, ei proculdubio hys transiit, quia præsentis uitæ torpor abscedit. Imber quoque abiit & recedit: quia cum ad contempandum in sua substantia omnipotentem deum educitur, iam uerborum guttæ necessariæ non erunt, ut pluuia debeat predicationis infundi. Nam quod minus audire potuit, amplius uidebit. Tunc apparent flores in terra, quia cum de eterna beatitudinis uita quædam suauitatis primordia prægustare anima coeperit, quasi iam in floribus odorata exit. Quod postquam egressa fuerit, in fructu uberius habebit. Vnde illic subditur: Tempus putationis aduenit. In putatione quippe sarmēta sterilia recidunt, ut ea quæ præualent, uberius fructum ferant. Non fructus itaque putationis tempus tunc aduenit, quando in fructuosam ac noxiam corruptionem carnis deserimus, ut ad fructum animæ peruenire ualeamus. Qui fructus nobis erit uberrimus, uisio unius cubiti. Ergo unius est finis utrumque, quia unius est ille qui dixit: Singulariter sum ego donec transeam. Qui solum cum patre & sancto spiritu præsidet in cœlo, sicut pater unicus in ædificio. Quem admodum impleuit legem per mysterium in carnationis & perfectæ humanitatis suæ, ita testamenti noui promissa impleturus est per ostensam gloriam claritatis suæ. Hunc unum nobis cubitum mensura quoque arcæ locuta est. Arca enim quæ tredecim cubitis fieri in longitudine iussa est, sexaginta uero in latitudine, triginta autem in altitudine, in uno est cubito consummata. Quid enim per arcam nisi sancta Ecclesia figuratur, quæ inferius ampla est, superius angusta? Quæ à tredecim et sexaginta ac triginta cubitis ad unum cubitum colligitur, quia latitudinem quam sancta Ecclesia in membris suis adhuc infirmitatibus habet, paulisper angustata & in altum proficiens ad unum redit. Ipsa enim ratio exigit ut credamus quod in illa arcæ latitudine omnes bestie, cuncta quadrupedia atque reptilia in inferioribus fuerunt, homo uero atque uolantia nimirum in superioribus. Iuxta superiorē etenim partem fenestra fuit in latere, de qua coruū & columbā dimisit homo, ut si iam diluuij transisset aqua, cognosceret. Et quia arca eadem in uno fuit cubito consummata, homo & uolantia iuxta cubitum fuerunt. Rectè itaque per arcam uniuersa Ecclesia designatur, quæ adhuc in multis suis carnalibus lata est, in paucis spiritalibus angusta. Et quia ad unum hominem qui est sine peccato colligitur, quasi in uno cubito consummat. Videmus etenim multos in ea sanctæ Ecclesiæ sinu in superbia erigi, in carnis uoluptate dissolui, acquirendis terrenis rebus inhære, imperante auaritia mare transire, deseruire iracundia, iurgijs uacare, proximos quos præualēt lædere. Sed quia eos adhuc sancta Ecclesia tolerat ut cõuertat, quasi in arcæ latitudine deorsum bestie morantur. Videmus alios iam aliena non quærere, illatas iniurias æquanimiter portare, rebus proprijs esse contentos, humiliter uiuere. Sed quia isti iam pauci

sunt, angustatur arca. Alios autem cõspicimus etiam possessa relinquere, nullum terrenis rebus studium dare, inimicos diligere, carnem a cunctis uoluptatibus domare, motus omnes sub rationis iudicio premere, per cœlestis desiderium contemptationis pennas subleuare. Sed quia tales quicquid ualde rari sunt, in arca iuxta cubitum ducuntur, ubi homines & uolantia continentur. Quærat tamen si quis in eis esse ualeat sine peccato, & nullus inuenit. Quis itaque homo sine peccato est, nisi ille qui in peccato natus non est? In uno ergo cubito cõsummat arca, quia unius est auctor & redemptor sanctæ Ecclesiæ sine peccato, ad quem omnes proficiunt qui se esse peccatores nouerunt. Ducatur itaque de limine & porta. Et cubitus unius, finis utrumque. Quia cum unius mediator dei & hominum Christus Iesus in maiestate sua apparuerit, omnia utriusque testamenti quæ prædicta & promissa sunt cõplebit. Sin uero utraque hoc loco marginem ac thalamos memorat, neque hoc ab hac sententia abhorret: quia cum maiestas redemptoris nostri nobis fuerit ostensa, finitur fides, cum iam coeperit uidere homo quod credidit. Et ad finem suum perueniunt thalami, quia corda fidelium in comparabiliter longè quam modo sunt in amore illius perficiuntur. Cubitus ergo unius finis utrumque est: quia unius domini & saluatoris uisio in electis suis fidem finit, & charitatem perficit. Considerare libet qui nos sumus qui ista tractamus. Certè ex gentibus uenimus, certè parentes nostri lignorum ac lapidum cultores fuerunt. Vnde ergo hoc nobis ut ea quæ nunc usque Hebræi nesciunt, Ezechielis propheta tam profunda mysteria rimemur? Agamus ergo gratias toto desiderio uni, qui cuncta quæ de eo in sacro eloquio scripta sunt, opere impleuit, ut quæ intelligi audita non poterant, uisa panderentur. Ibi quippe incarnationis, ibi passio, ibi mors, ibi resurrectio, ibi ascensio illius continetur. Sed quis nostrum hæc audita crederet, nisi facta cognouisset? Signatur ergo librum, sicut in Ioannis Apocalypsi legitur, quem aperire & legere nemo poterat, leo de tribu Iuda aperuit, quia omnia eius nobis mysteria in sua passione ac resurrectione patefecit. Et per hoc quod infirmitatis nostræ mala pertulit, suæ nobis potentie et claritatis bona monstrauit. Caro enim factus est, ut nos spiritales faceret: benigne inclinatus est, ut leuaret, exiit, ut introduceret, uisibilis apparuit, ut inuisibilia monstraret, flagella pertulit, ut sanaret, opprobria & irrisiones sustinuit, ut ab opprobrio eterno liberaret, mortuus est, ut uiuificaret. Agamus ergo gratias uiuificati & mortuo, & ideo amplius uiuificati, quia mortuo. Vnde bene salutem nostram, & passionem illius, Esaias contemplatus ait: Ut faciat opus suum, alienum est opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Opus etenim dei est animas quas creauit colligere, & ad aeternæ lucis gaudia reuocare. Flagellari autem atque spiritibus illiniri, crucifigi, mori, atque sepeliri, non hoc in sua substantia opus dei est, sed opus hominis peccatoris, quod hæc omnia meruit per peccatum. Sed peccata nostra ipse pertulit in

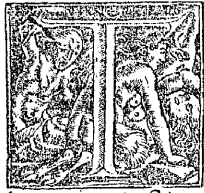
Apoc. 5

Mat. 27

lit in corpore suo super lignum. Et qui in natura sua ante semper incomprehensibilis, in natura nostra comprehendi dignatus est ac flagellari, nisi ea quae erant infirmitatis nostrae susciperet, nunquam nos ad suae fortitudinis potentiam subleuaret. Unde ergo faciat opus suum? Alienum opus eius, & ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo: quia incarnatus deus ut nos ad suam iustitiam colligeret, dignatus est pro nobis tanquam peccator homo uapulare. Et alienum opus fecit, ut faceret proprium, quia per hoc quod infirmas mala nostra sustinuit, nos qui creatura illius sumus, ad fortitudinis suae gloriam perduxit. In qua uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

Homilia XVII.

Eze. 40

MHalami autem sex cubitorum erant hinc & inde. Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum eius, latitudinem uiginti quinque cubitorum, ostium contra ostium. Et fecit frontes per sexaginta cubitos, & ad frontem atrium portae undique per circuitum, & ante faciem portae quae pertingebat usque ad faciem uestibuli portae interioris, quinquaginta cubitos, & fenestras obliquas in thalamis & in frontibus eorum, quae erant intra portam undique per circuitum. Similiter autem erant & in uestibulis fenestrae per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum celata.

Memoratis superius thalamis, propheta subiungit, quia thalami sex cubitorum erant hinc & inde. Qua in re magna nobis quaestio generatur, cur superius thalamum uno calamo mensuratum dixit, quem uidelicet calamum sex cubitos, & palmum habere perhibuit, atque inferius thalamos sex solummodo dicit cubitis mensurari? Si enim non calamo, sed sex cubitis mensuratur, palmus deest, qui superius in mensura calami dicebatur adesse. Sed si thalami sunt sensus atque cogitationes fidelium, in quibus castae animae conditori suo in amore iunguntur, & per sex cubitos perfecta operatio, per palmum uero inchoatio contemplationis exprimitur, sanctae uersalis Ecclesiae debemus membra conspiciere, & citius inuenimus quia sunt in ea thalami uno calamo, & sunt alij sex tantummodo cubitis mensurati. Nam fideles quidam in illa omnipotentem deum ita amant, ut & in opere perfecti sint, & in contemplatione suspensi. Hi profecto calamum in mensura habent, quia & cubitis operationis, & palmum contemplationis possident. Quidam uero omnipotentem quidem deum diligunt, & perfecti in bonis operibus exercentur,

sed tamen contemplari eius magnitudinem subtiliori intellectu nesciunt. Amant autem, sed inuestigare gaudia eius claritatis ignorat. Hi itaque sex cubitos habent, & palmum non habent, quia ei iam per amorem iuncti sunt, sed ex contemplatione disiuncti. Qui tamen thalami post commemorationem cubiti unius, hinc & inde esse referunt: quia uidelicet in amore authoris ac redemptoris nostri fideles animae, & ex Iudaico populo & ex gentilitate conuenerunt. Unde & idem redemptor noster cum a sellum sedens, Hierusalem tenderet, sicut Euangelista testatur, multi uestimenta sua strauerunt in uia, alij autem frondes caedebant de arboribus, & sternerant in uia, & qui praebant & qui sequebantur, clamabant dicentes: Osanna benedictus qui uenit in nomine domini. Saluator enim noster a sellum sedens, Hierusalem tedit, quando uniuscuiusque fidelis anima, reges uidelicet incrementum suum, ad pacis intimam uisionem ducit. lumentum sedet etiam cum sanctae Ecclesiae uniuersaliter praesidet, eamque in supernae pacis desiderium accendit. Multi autem uestimenta sua in uia sternerunt, quia corpora sua per abstinentiam domant: ut ei iter ad mentem parent, & exempla bona sequentibus praebant. Alij autem ramos uel frondes de arboribus caedunt, & sternerunt in uia: quia in doctrina ueritatis, uerba atque sententias patrum ex eorum eloquio carpunt, & haec in uia dei ad auditoris animum uenientes, humiliter praedicatione submitunt. Quod indigni quoque & nos modo facimus. Nam cum patrum sententias in sermone exhortationis assumimus, frondes de arboribus caedimus, & has in uia dei omnipotentis domini sternimus. Sed qui praebant & qui sequebantur, clamabant: Osanna. Praecessit quippe Iudaicus populus, secutus est gentilis. Et quia omnes electi siue qui in Iudaea esse potuerunt, siue qui nunc in Ecclesia existunt, in mediatorem dei & hominum crederunt & credunt, qui praeeunt & qui sequuntur, Osanna clamant. Osanna autem latina lingua, salua nos dicitur. Ab ipso enim salutem & priores quaesierunt & praesentes quaerunt, & benedictum qui uenit in nomine domini confitentur, quoniam una spes, una fides est praecedentium atque sequentium populorum. Nam sicut illis peccata passione ac resurrectione eius sanata sunt, ita nos praerita passione illius ac permanenti in secula resurrectione saluamur. Quem enim priores nostri ex Iudaico populo crediderunt atque amauerunt uenturum, hunc nos & uenisse credimus & amamus, eiusque desiderio accedimus, ut eum facie ad faciem contemplemur. Thalami ergo eius hinc & inde sunt, quia corda amantium fidem quae in illo est, & a priori parte seculi & ab ultima complectunt. Sequitur: Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum eius, latitudinem uiginti & quinque cubitorum. Sape iam diximus portam fidem, & per eandem fidem ipsum dominum ac redemptorem nostrum mediatorem dei & hominum Iesum Christum posse signari, quia per fidem quae in eo est, introitus ad fidem patet. Sed etiam

scripturam

scripturam sacram quae nobis eandem ipsam fidem in redemptoris nostri intellectum aperit, non immerito portam accipimus, quia ea ut oportet cognita, ad intelligenda uisibilia intramus. Si igitur hoc in loco, ut praediximus, porta scriptura accipitur, quaerendum est quid per tectum thalami, quid per tectum portae signetur. Sed habet thalamus tectum, quia operata est mens amantium, & adhuc feruor amoris in occulto est. Habet quoque & porta tectum, quia scriptura tota quidem propter nos scripta est, sed non tota intelligitur a nobis. Multa quippe in illa ita aperta sunt ut pascant paruulos, quaedam uero obscurioribus sententijs ut exerceant fortes: quatenus cum labore intellecta plus grata sint. Nonnulla autem ita in ea clausa sunt, ut dum ea non intelligimus, agnoscentes infirmitatem nostrae caecitatis, ad humilitatem magis quam ad intelligentiam proficiamus. Sunt enim quaedam quae ita de coelestibus loquuntur, ut solis illis supernis ciuibus in patria sua persistebus pateant, necdumque nobis peregrinantibus referentur. Nam si quis ad urbem incognitam pergens, multa de illa in uia audiat, quaedam quidem ex ratione colligit, quaedam uero quia necdum uidet, nullo modo cognoscit, ipsi uero ciues qui in ea sunt, & quae de illa tacentur uident, & quae de illa dicuntur intelligunt. Nos igitur in uia adhuc sumus, multa de illa coelesti patria audimus, aliam per spiritum & rationem intelligimus, quaedam uero non intellecta ueneramus. Unde & de eodem sacro eloquio scriptum est: Extendens coelum sicut pellis, qui tegis in aquis superiora eius. Coelum quippe sicut pellis extenditur, quia per ora mortalium scriptura sacra nobis expositionibus explicatur. Sed sunt aquae in coelo, superiores uidelicet multitudines, id est angelorum agmina; in quibus eiusdem coeli teguntur superiora: quia ea quae in sacro eloquio altiora & obscuriora sunt, angelicis solummodo spiritibus patent, & nobis adhuc incognita perdurant. Habet ergo thalamus tectum, quia nescit adhuc proximus quantum amatur a proximo. Porta quoque, id est sacrum eloquium, habet tectum: quia necdum omnia penetrare intellectu possumus quae de coelestibus audimus. Restat ergo ut in his quae intelligimus, in profectu quotidie charitatis ambulemus. Et quamuis in nobis proximi quoque nostri non uideant quantum diligantur a nobis, atque in sacro eloquio ea quae necdum intelligimus humiliter ueneramus, in his tamen ad quae intelligendo peruenimus, dilatari per bonam operationem debemus. Unde & dicitur: Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum eius latitudinem uiginti & quinque cubitorum. Quinque enim carnis sensibus praediti sumus, uidelicet uisu, gustu, olfactu, auditu, atque tactu. Idem uero quaternarius numerus per semetipsum multiplicatus, ad uicesimum & quintum numerum surgit. Operari autem exterius quiddam de mandatis coelestibus sine istis corporeis quinque sensibus non ualemus. His quippe officijs suis iudex animus interius praesidet, & quid exterius agere

Greg. 10. 2

iuste uel misericorditer possit, quasi eisdem officijs renunciantibus ac deseruentibus agnoscit. Cum ergo timore omnipotentis domini animus impletur, necesse est ut quinque nostri sensus nobis uelut subiecta officia in bona operatione deseruiant. Per quos cum aliquid agere misericorditer coeperimus, plus se quotidie ipsa misericordia aperit, & quasi quidam sinus boni operis expedit. Quinque igitur sensus multiplicantur in se, dum hoc quod per ipsos agitur, in bono quotidie opere per profectum multiplicatur. Unde & latitudo esse uiginti & quinque cubitorum dicitur, quia timor, tenacia, & pigredo angustia est. Quisquis enim ideo indigenti dare panem meruit, ne sibi desit: adhuc in angustia timoris est. Quisquis igitur uestimentum argenti non porrigit, quia hoc solus habere concupiscit, adhuc tenaciae suae angustia coarctatur. Quisquis ideo bonum non agit, quia tepore animi torpescit, ipse ei suus torpor angustia est. Respicere autem inopem, exaudire precem, largiri stipem, praebere defensionem, atque pro eiusdem defensione pauperis, aduersantis cuiuslibet inimicitias non timere, magnae mentis latitudo est. Mensuretur ergo inter thalamum & portam ea que in terest latitudo, cubitis uiginti et quinque: quia in exteriori sensuum operatione probatur & cognoscitur quae intrinsecus largitas bonitatis habeat. Nam quid iam de scriptura sacra didiceris, & quantum proximum tacitus ames, in latitudine boni operis ostendis. Pateat itaque uiginti & quinque cubitis latitudo inter thalamum & portam, quia inter charitatem & scientiam testis est bona operatio. Quae si fortasse defuerit, profecto certum est nec cognouisse te deum, nec diligere proximum, id est, nec portam sacri eloquii, nec amoris thalamum habere. Et notandum quod a tecto thalami usque ad tectum portae dicitur mensuratum. Per ea enim quae nobis in sacra scriptura cooperta sunt, nostra humilitas approbatur, quia quicquid in illa non intelligimus, non superbe reprehendere, sed uenerari humiliter debemus. Unde & de domino scriptum est: Palpebrae eius interrogant filios hominum. Palpebrae quippe eius interrogant, quando aliquid nobis claudunt, & aliquid aperunt. Aperiendo nos interrogant, si intelligendo non extollimur. Claudendo nos interrogant, si non despiciamus quae intelligere non ualemus. Per ea autem quae de charitate nostra proximis nostris non loquimur, in conspectu dei uerius probamur. In quorundam enim ore charitas ficta est, in quorundam cordibus uera. Et saepe de charitate ostenditur quod non est, & demonstratur quod est. Amorem itaque nostrum erga proximum plus bona operatio loquitur quam lingua, ut in ipso bono opere proximus noster amari se uideat. Et cum tantum non possumus quantum uolumus operari, omnipotenti deo occulta amoris nostri sufficiant. A tecto ergo thalami usque ad tectum portae sit magna latitudo, ut ab occultis nostrae charitatis propter proximum usque ad humilitatem scientiae, & propter deum, in quantum intelligimus & uale-

mus

mus, bona semper operemur. Potest enim porta ipse iam aditus regni celestis intelligi. Habet nunc thalamus tectum, habet & porta tectum: quia & quanta sit nostra charitas inter deum et proximum, non cognoscitur, & quando de hoc seculo ad aeternam uitam requiem introducamur, ignoratur. Et se enim nobis conditor noster diem mortis nostrae incognitum uoluit, ut dum semper ignorat, semper esse proximus credatur, & tanto quis feruentior sit in operatione, quanto & incertus est de uocatione. Unde & latitudo uiginti & quinque cubitorum a thalamo ad portam tenditur: quia per charitatem quam semel in deo & proximo concepit, usque ad ingressum regni debemus omnino quod possumus multipliciter atque incessanter operari. A tectum itaque thalami usque ad tectum portae magna latitudo est: quia ex gratia qua inchoamus deum diligere, usque ad ipsam dilectionem qua nobis aditum regni celestis aperit, debemus nosmetipsos in magna bonorum operum actione dilatari, aduersa patienter perferri, benigna charitatis obsequia libenter impendere, ipsos etiam quos patimur amare, habita tribuere, non habita non ambire, proximos sicut semetipsos diligere, eorum bona nostra credere, eorum mala quasi propria deflere. In tali ergo mente magna latitudo est, in qua angustia odiorum non est. Quam profecto latitudinem ex dei & proximi amore concipimus, quam per sacra mandata cognouimus. Nam & ipsos latitudinis uiginti & quinque cubitos non inconuenienter intelligimus, si eos iuxta sacrum eloquium discutere uelimus. Sex enim cubitis mensuratus thalamus dixerat, & sexto die homo est conditus, eo quoque die dominus perfecisse opera sua describitur. Unde etiam pro perfectione poni senarius numerus solet. Et quia omnem operationem bonam per quatuor sancti Euangelij libros agnouimus, si sex quater ducimus, ad uiginti & quatuor peruenimus. Cui monas addit, quia in uno semper deo bene operamur. Viginti ergo & quinque cubitis latitudo haec explicari debuit: quia omnis bona operatio per quatuor sancti Euangelij, ut diximus, libros agnoscitur, & in unius dei cognitione & confessione completur. Sequitur:

Et ostium contra ostium. Hoc loco contra non ad aduersitatem ponitur, sed ad rectitudinem. Ostium enim contra ostium est, cum recto itinere ab exteriori ad interiori aditum peruenitur. In cognitione uero omnipotentis dei primum ostium nostrum fides est, secundum uero species illius, ad quam per fidem ambulando peruenimus. In hac etenim uita hanc ingredimur, ut ad illam postmodum perducamur. Ostium ergo contra ostium est, quia per aditum fidei, aperitur aditus uisionis dei. Si quis uero utraque haec ostia in hac uita uelit accipere, neque hoc a salubri intelligentia abhorret. Nam saepe uolumus omnipotentis dei naturam inuisibilem considerare, sed nequaquam ualemus, atque ipsis difficultatibus fatigata anima ad semetipsam redit, sibique de seipsa gradus ascensionum facit: ut primum semetipsam, si ualeat, consi-

deret, & tunc illam naturam qua super ipsam est, in quantum potuerit, inuestiget. Sed mens nostra si in carnalibus imaginibus fuerit sparsa, nequaquam uel se uel animae naturam considerare sufficit: quia per quos cogitationes ducitur, quasi per tot obstacula caecat. Primus ergo gradus est ut se ad se colligat. Secundus, ut uideat qualis est collecta. Tertius, ut super semetipsam surgat, ac se contemplationi auctoris inuisibilis intendendo subiiciat. Sed se ad se nullatenus colligit, nisi prius didicerit terrenarum atque celestium imaginum phantasmata ab oculo mentis cōpescere, quicquid de uisu, quicquid de auditu, quicquid de odoratu, quicquid de tactu & gustu corporeo cogitationi eius occurrerit, respicere atque calcare, quatenus talem se quaerant intus, qualis sine istis est. Nam haec quando cogitat, quasi quasdam umbras corporum introrsus uersat. Abigenda ergo sunt omnia manu discretio nis ab oculis mentis, quatenus talem se anima consideret, qualis sub deo super corpus creata est, ut a superiore uiuificata, uiuificet inferius quod administrat. Quae & sic infusa est corpori, ut non per membra partes partibus sit diuisa. Nam in quolibet loco pars corporis percutitur, tota dolet. Mirum autem modo, una eademque uiuificatione membrorum praesidens, cum ipsa per naturam non diuersa sit, per corpus tamen agit diuersa. Ipsa quippe est quae per oculos uidet, per aures audit, per nares odoratur, per os gustat, per membra omnia tangit, & tangendo lenes ab aspero discernit. Et cum tam diuersa per sensus operatur, non haec diuersa, sed una illa, in qua creata est, ratione disponit. Cum ergo seipsam sine imaginibus corporis cogitat anima, iam primum ostium intrauit. Sed ab hoc ostio ad illud tendit, unde de natura dei omnipotentis aliquid contempletur. Anima itaque in corpore, uita est carnis. Deus uero, qui uiuificat omnia, uita est anima. Si igitur tanta est magnitudinis ut comprehendi non possit uita uiuificata, quis intellectu comprehendere ualeat, quantae maiestatis sit uita uiuificans? Sed hoc ipsum considerare atque discernere, iam est aliquatenus intrare: quia ex sua aestimatio ne anima colligit quid de incircumscripto spiritu sentiat, qui ea incomprehensibiliter regit quae incomprehensibiliter creauit. Conditor etenim noster longe incomparabiliter creaturae suae praesidet, & quaedam operatur ut sint, nec tamen uiuant, quaedam uero ut sint & uiuant, nec tamen discernere aliquid de uita ualeant, quaedam autem ut sint, uiuant, atque discernant. Et operatur unus omnia, sed in omnibus non diuisus. Est enim uere summus, & nunquam sibi dissimilis. Anima autem etsi per naturam sibi metipsi diuersa non est, per cogitationem tamen diuersa est. Eo enim momento iste quo de uisu cogitat, de auditu cogitare obliuiscitur, & eo momento iste quo de auditu uel gustu cogitat, de odoratu uel tactu cogitare non praevalet: quia per contentione & obliuione sit semper sibi metipsi dissimilis, ut nunc hoc, nunc illud cogitatione teneat. Omnipotens autem deus, quia sibi metipsi similis est, ea uirtute uidet qua audit, omnia ea uirtute

tute creat, qua iudicat creata. Eius ergo & uidere, simul omnia administrare est, & administrata conspiciere. Nec alia cogitatione iustos adiuuat, atque alia iniustos damnat, sed una eademque uel naturae singularis, sibi semper indissimilis dissimilia disponit. Cur autem hoc de potentia creatoris admireremur, qui uirtutis eius uestigia & in creatura conspiciamus? Natura quippe luti & cera diuersa est, Solis uero radius non est diuersus, & tamen cum diuersus non sit, diuersa sunt quae in luto operatur & cera: quia uno eodemque sui ignis calore luti durat, & ceram liquat. Sed fortasse hoc in natura luti uel cera est, non in ipsa Solis substantia, quae in naturis diuersis diuersa uideatur operari. Omnipotens autem deus in semetipso habet sine immutatione mutabilia disponere: sine diuersitate sui diuersa agere: sine cogitatione uicissitudine dissimilia formare. Longe ergo dissimiliter operatur dissimilia nunquam sibi dissimilis deus, qui & ubique est, & ubi que totus est. Ait enim: Coelum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Et de ipso scriptum est: Qui coelum metitur palmo, & terram pugillo concludit. Ex qua re considerare necesse est: quia is qui coelum uelut sedem praesidet, super & intus est. Et qui coelum palmo, & terram pugillo concludit, exterius, superius, & inferius est. Ut ergo indicaret, omnipotens deus interiori se esse & superiorem omnibus, coelum ipse sibi sedem esse perhibuit. Ut uero se ostenderet omnia circumdare, coelum metiri palmo, & terram se asserit pugillo concludere. Ipse est interior & exterior: ipse inferior & superior: regendo superior, portans inferior: replendo interior, circumdando exterior. Sicque est intus ut portet: sic circumdatur ut penetret: sic praesidet ut portet: sic portat ut praesideat. Cum ergo eleuata ad seipsam anima suum modulum intelligit, & quia corporalia omnia transcendat agnoscit, atque sibi intellectu suo se ad auctoris intellectum tendit, quid iam haec, nisi ostium contra ostium aspiciat? Unde & auctori omnium propheta dicit: Mirabilis facta est scientia tua ex me. Quia quantumlibet intenderit, nec semetipsam anima perfecte sufficit penetrare, quanto magis illius magnitudinem qui potuit & animam condere? Cuius in scientia dei intellectu laboraret, lassescens ac deficiens subdidit: Confortata est, nec poterit ad eam. Sed cum conantes atque tendentes quiddam iam de inuisibili natura conspiciere lassamur, reuerberamur, repellimur, & si interiora penetrare non possumus, tamen iam ab exteriori ostio interioris ostium uidemus. Ipse considerationis labor ostium est: quia ostendit aliquid ex eo quod intus est, & si adhuc ingrediendi potestas non est. Sequitur:

Et fecit frontes per sexaginta cubitos, & ad frontem atrium portae undique per circuitum. Saepe iam diximus senario numero perfectionem boni operis designari, non illud sequentes quod conati sunt huius seculi sapientes astruere, dicentes idcirco senarium numerum esse perfectum, quia sub ordine numeratus perficitur: ut cum unus duo tres dicuntur, senarius numerus impleatur. uel quia

in tribus partibus diuiditur, id est, sexta, tertia, & dimidia: uidelicet in uno, duobus, & tribus: sed idcirco senarium numerum esse perfectum, quia sicut paulo ante dictum est: Sexto die perfectus deus omnia opera sua. Quoniam uero peccatori homini legem dedit, quae in decem praecipis scripta est, & sex decies ducta in sexagenarium surgit, recte per sexaginta cubitos, bonorum operum perfectio designatur. Quod aperte etiam dominus in Euangelio designat: qui cum parabola seminantis exponeret, dixit: Aliud cecidit in terram bonam, & dabit fructum ascendentem & excrecentem, & afferet unum triginta, & unum sexaginta, & unum centum. Fructus etenim terrae bonae triginta affert, cum mens perfectionem fidei, quae est in trinitate conceperit. Sexaginta affert, cum bonae uitae opera perfecte protulerit. Centum uero affert, cum ad aeternam uitae contemplationem profecerit. Sinistra enim nostra, est uita praesens: dextera uero, est uita uentura. Erecte per centenarium numerum aeternae uitae contemplatio designatur, quia cum post triginta ac sexaginta ad centesimum numerum computandum peruenimus, idem centenarius numerus in dextram transit. Fides atque operatio adhuc in sinistra est: quia hic adhuc positi & credimus quod non uideamus, & operamur ut uideamus. Cum uero iam se animus in contemplationem aeternae uitae suspendit, quasi ad dexteram manum coputus peruenit. Fecit itaque frontes per sexaginta cubitos. Quia enim per sexagenarium numerum perfectio, quid per frontes aedificij nisi ipsa opera designant quae exterius uidentur? Praedicationis enim uerbum tribuere, alimenta esurientibus, uestimenta algentibus dare, & pro bono opere patienter aduersa tolerare, quid aliud quam frontes sunt aedificij celestis? quia pulchritudo operum exteriorum ornata habitaculum dei, quod adhuc latet intrinsecus. Sed istae frontes habent atrium undique per circuitum, quia in hoc magna sunt opera, si haec in mente dilatata amplitudo charitatis. De charitate quippe scriptum est: Latum mandatum tuum nimis. De hac iterum Psalmista ait: Statuisti in loco spatioso pedes meos. Sed ecce dum loquor, animo occurrit quomodo lata est charitas. Si per charitatem pertingitur ad deum, & per semetipsam ueritas dicit: Intrate per angustam portam: & rursum Psalmistam audio dicentem: Propter uerba labiorum tuorum; ego custodiui uias duras, atque in Euangelio dominus dicit: Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue: quomodo ergo aut lata charitas, si angusta porta: aut quomodo iugum suauis est, & onus leue, si in praecipis dei uiae durae sunt quae custodiuntur? Sed hanc nobis quaestio non citius ipsa ueritas soluit, quia uia dei & inchoantibus angusta est, & perfecte iam uiuentibus lata. Et dura sunt quae contra usum spiritualiter animo proponimus, & tamen onus dei leue est postquam hoc ferre coeperimus, ita ut pro amore eius etiam persecutio placeat, & omnis pro eo affectio in mentis dulcedine ueniat, sicut sancti

quoque Apostoli gaudebant, cum pro domino flagella tolerabāt. Ipsa ergo angusta porta amantibus lata sit, ipsa uia dura spiritualiter currentibus. molles & planae fiunt, dum scit animus se pro temporalibus doloribus, gaudia aeterna recipere, & hoc incipit quod affligit amare. Atrium ergo ante frontes eius, in perfectione operis est latitudo dilectionis. Et notandum quod dicitur: Undique per circuitum: ut uidelicet homo per omne quod agit, semper se in charitatis amplitudine dilatet, ne hunc aut timor, aut odia angustent. Si quis ergo de uerbo dei loquitur, & charitatem quam praedicat, in mente non seruat, & diffidit frontem habet, sed atrium ante frontem non habet. Si quis eleemosynam indigentibus largitur, & per hanc fortasse in corde extollit, nec ex charitate proximi inopia subuenit, sed se elatione tacita extollit, frontem quidem in aedificio ostendit, sed iuxta frontem atrium non fecit. Si quis illatas a proximo contumelias tolerat, et mala obiecta tacitus portat, magna est patientia quam demonstrat, si dolorem in corde non habeat, si lucrari ad tranquillitatem mansuetudinis etiam ipsum qui male excesserat, quaerat. Nam si patientiam exterius adhibens, intus dolorem tenet, nec amat eum quem sustinet, habet quidem frontem in aedificio, sed ante frontem atrium non habet: quia is qui se angustiae odiorum subdidit, profectio charitatis latitudinem amisit. Nam sicut in superiori parte iam diximus: Patientia ea uera est, quae & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est uirtus mansuetudinis, sed uelamentum furoris. Et notandum quod hoc ipsum atrium portae dicitur. Porta quippe nostra est aditus ad regnum. Et deum ac proximum perfecte amare, iam ad ingressum regni est tendere. In quantum enim quisque amat, in quantum ad ingressum propinquat. In quantum uero amare negligit, in quantum ingredi recusat: quia nec studet uidere quod appetit. Tunc ergo habemus atrium portae, quando ex latitudine charitatis ad supernam uitam quam adhuc contingere minimè possumus, iam per desiderium intramus. Itaque cum bonum opus erga proximum agitur, restat ut eiusdem boni operis intentio discernatur, si non praesentis gratiae retributionem quaerit, sed spem suam animus ad futuram promissionem tendit, ut ex temporalibus aeterna, ex terrenis caelestia speret. Spes enim caelestium mentem solidat, ne concutiatur fluctibus tumultuum terrenorum. De qua & per Paulum dicitur: Quam si cut anchoram habemus animae tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora uelaminis. De quibus interioribus hic quoque subiungitur: Et ante faciem portae quae pertingebat usque ad faciem vestibuli portae interioris quinquaginta cubitos.]

Hoc quod hoc loco dicitur, ante faciem portae: non exterior, sed interior ante portam locus describitur, dum usque ad faciem vestibuli portae interioris pertingere perhibetur. Unde & idem locus quinquaginta cubitis dicitur mensuratus. Per quinquagenarium enim numerum requies aeterna signatur. Habet enim septenarius numerus perfe-

ctionem suam: quia eo die dierum numerus est completus. Et per legem sabbatum in requiem datum est. Ipse autem septenarius per semetipsum multiplicatus, ad quadraginta & nouem ducit. Cui si motus additur, ad quinquagenarium peruenit: quia omnis nostra perfectio in illius unius contemplatione erit, in cuius nobis uisione iam minus aliquid salutis & gaudij non erit. Hinc etiam iubilaeus, id est, annus quinquagesimus in requie datus est: quia quisquis ad omnipotentis dei gaudia peruenit, labor & gemitum ulterius non habebit. Notandum uero: quia locus qui describitur per quinquaginta cubitos tendi, ad faciem vestibuli portae interioris pertingere memoratur. Non ergo hoc loco propheta iam ipsum vestibulum portae interioris, sed locum interius qui tendit ad vestibulum portae interioris narrat. Per quem locum utique, sicut diximus, spes nostra signatur, quae dum aeternam requiem quaerit, mentem ad vestibulum portae interioris ducit. Hoc ipsum enim quod desideramus caelestia, quod ad promissa gaudia suspiramus, quod aeternae uitae requie quaerimus, iam ad interioris vestibuli faciem propinquamus. Signetur ergo per portam fides, per atrium charitas, per locum uero qui ad faciem vestibuli portae interioris propinquat, figuretur spes, sine quibus tribus uirtutibus, quisquis iam utilitatem potest, ingredi ad caeleste aedificium non potest. Habeat ergo fides in porta: quia introducit ad intelligentiam. Charitas in atrio: quia mentem dilatat in amore. Spes in loco quinquaginta describitur cubitis: quia per desideria atque suspiria introducit animum ad secreta gaudia quietis. De qua quiete etiam adhuc sicut est ueritatis lumen non cernimus, iam tamè per rimas intelligentiae aliquid uidemus. Unde & hic subditur: Et fenestras obliquas in thalamis.] In fenestris obliquis pars illa per quam lumen intrat, angusta est, sed pars interior quae lumen suscipit, lata. Quia mentes contemplatiuum quauis aliquid tenuiter de uero lumine uideat, in semetipsis tamen magna amplitudine dilatatur. Quae uidelicet & ipsa quae conspicitur, capere pauca uix possunt. Exiguu ualde est, quod de aeternitate contemplantes uident, sed ex ipso exiguo laxatur sinus mentium in augmento feruoris & amoris. Et inde apud se amplae sunt, unde ad severitatis lumen quae si per angustias admittuntur. Quae magnitudo contemplationis: quia concedi non nisi amantibus potest, in thalamis obliquae fenestrae esse perhibentur, uel in his quae iuxta thalamos non iam extrinsecus, sed esse intrinsecus dicuntur. Nam de eisdem fenestris subditur: Et in frontibus eorum quae erant intra portam undique per circuitum.] Erant enim in thalamis, erant & in frontibus eorum, quae intra portam undique per circuitum fuerant constructae: quia qui cor intus habet, ipse quoque lumen contemplationis suscipit. Nam qui adhuc exteriora immoderatus cogitant, quae sint de aeterno lumine rimae contemplationis ignorant. Neque enim cum corporearum rerum imaginibus illa se infusio in corporeae lucis capit: quia dum sola uisibilia cogitantur, lumen inuisibile ad mentem non admittitur.

tur. Sed quisquis iam lumini contemplationis intendit, curare magnopere debet, ut mentem semper in humilitate custodiat, nunquam se de gratia qua infunditur extollat, & ipsas quae mentes contemplantium signant quales sint obliquae fenestrae consideret. Per obliquas etenim fenestras lumen intrat, & sur non intrat: quia hi qui uere speculatores sunt, semper sensum in humilitate deprimunt, atque ad eorum mentes intelligentia contemplationis intrat, sed inconstantia elationis non intrat. Et patent itaque fenestrae, & munitae sunt: quia & aperta est in mentibus eorum gratia qua replentur, & tamen ad se aduersarium ingredi ad superbiam non permittunt. Notandum uero, quod intra portam undique per circuitum fenestrae obliquae esse memorantur. Non enim contemplationis gratia summis datur, & minimis non datur, sed saepe hanc summam, saepe minimam, saepius remouit, aliquando eam coniugati percipiunt. Si ergo nullum est fidelium officium a quo possit gratia contemplationis excludi, quisquis cor intus habet, illustrari etiam lumine contemplationis potest: quia intra portam undique per circuitum fenestrae obliquae constructae sunt, ut nemo ex hac gratia quasi de singularitate gloriatur. Nullus se donum ueri luminis aestimet habere priuatum: quia in eo quod se habere praecipuum putat, saepe alter est ditior, quem habere apud se boni aliquid non putat. Unde hic quoque adhuc apte subiungitur: Similiter autem erant, & in vestibulis fenestrae per gyrum intrinsecus.] Postquam dixit fenestras in frontibus, adiungit fenestras in vestibulis per gyrum intrinsecus: quia non solum alta sanctae Ecclesiae membra quae prominent, habent contemplationis gratiam, sed plerumque hoc donum etiam illa membra percipiunt, quae etiam per desiderium ad summa emicant, tamè adhuc per officium in imis iacent. Nisi enim his qui despecti uidentur, omnipotens deus lumen contemplationis infuderit, fenestrae in vestibulis non fuissent. Videmus itaque alios in summis locis sanctae Ecclesiae constitutos, alta de caelestibus loqui: miro studio in quantum illustrata mens sufficit supernae patriae secreta rimari: quia fenestrae sunt in frontibus. Alij uero in sanctae Ecclesiae sinu continentur, & despecti humanis oculis uidentur, sed apud se sapientiae studijs uacant, ad caelestia anhelant, atque in quantum praevalent quae sint gaudia aeterna considerant. Fenestrae itaque obliquae sunt, sed in vestibulis. Bene autem dicitur per gyrum: quia omnis inquisitio secretarum rerum gyrum habet, dum in cogitatione sua dicitur animus, putasne hoc illud est? Quasi circuit, ut inueniat quod quaerit. Cui cum in circumscriptionem lumen erumpere in cogitatione coeperit, quasi per obliquam fenestram radius ueritatis uenit. Sic quippe in contemplatione nostram multa cogitationibus circumuectis proficimus, sicut exempla bonorum saepe quaerimus, ut in moribus proficiamus. Nam cum iam cogitat animus ad meliora transire, quicquid melius de alijs audire possit exquirat, nunc huius, nunc sancti alterius uitam uentilat. Unde & ele-

ctus quidam qui in expanso riuo sanctae Ecclesiae per uniuersum mundum mentis oculos miserat, bonorum uitam ad imitationem requirens, dicebat: Circuibō et immolabo in tabernaculo dei hostiam iubilationis. Ecce ut immolaret iubilationis hostiam, circuibat: quia nisi animam huc illucque ad bonorum uitam exquirēdam mitteret, ipse uero sancti uiri intra Ecclesiam ad loca summa perducuntur, eorum uita quasi in speculo ponitur, ut cuncti uideant bona quae debeant imitari. Unde & adhuc apte subiungitur: Et ante frontes pictura palmarum.] Quid per palmas nisi praemia uictoriae designatur? Ipsae quippe dari uincensibus solent. Unde de his quoque qui in certamine martyrij antiquum hostem uicerant, & iam uictores in patria gaudebant, scriptum est: Et palmae in manibus eorum, & clamabant uoce magna, dicentes: Salus deo nostro, qui sedet super thronum, & agnoscit. Palmas quippe in manibus tenere, est uictorias in operatione tenuisse. Cuius operationis palma ibi retribuetur, ubi iam sine certamine gaudebit. Unde & hic non dicitur: Palmae ante frontes, sed ante frontes pictura palmarum. Ibi enim uictoriae palma uidebit, ubi iam sine fine gaudebit. Nam hic plerumque sanctos uiros aspiciamus mira agere, uirtutes multas facere, leprosos mundare, demonia eijcere, tactu egritudinis corpora sanare, prophetiae spiritu uentura praedicere. Cuncta itaque haec necdum palmae sunt, sed adhuc pictura palmarum. Nam haec aliquando dantur & reprobis. Unde & per Euangelium ueritas dicit: Multi dicent mihi in die illa: domine, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in tuo nomine demonia eiecimus, & in tuo nomine uirtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui uos: discite autem me qui operamini iniquitatem. Vnum uero signum electionis est soliditas charitatis, sicut scriptum est: In hoc sciatur quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Haec autem miracula cum electi faciunt, longe dissimiliter a reprobis fiunt: quia quod electi ex charitate, hoc reprobi studēt agere per elationem. Sed eisdem electis ipsa mira quae per charitatem faciunt, non iam palmae sunt, sed adhuc pictura palmarum: quia de eis foris ostenditur, quales apud omnipotentem dominum intus habeantur. Ibi autem eis palma erit, ubi iam mortis contentio non erit. Nam praedicator egregius tunc aspexit palmam ueram uincensibus dari, cum resurrectionem prauidit mortuorum fieri, sicut dicit: Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in uictoria. Vbi est mors uictoria tua, ubi est mors stimulus tuus? Tunc erit perfecta uictoria, cum mors plenè fuerit absorpta. Id omne autem quod modo mirabiliter de signis agi conspicimus, non iam ipsam uictoriam, sed adhuc imagines uictoriae uidemus. Quia plerumque sanctis etiam & in locis sublimioribus positus, ut ad bo-

Greg. 10. 2

11eb. 5

Psal. 26

Apo. 7

Mat. 7

10. 13

1. Cor. 15

na opera alij prouocent, uirtutes & signa dantur, ante frontes interioris aedificij palmarum pictura ostenditur. Hec hodierno die tractata sufficiat, ut ad ea quae subiuncta sunt, ualentiores adiuuante Domino nostro Iesu Christo ueniamus, qui uiuit & regnat, &c.

Homilia xviii.

Iduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pauimentum stratum lapide in atrium per circuitum.

Triginta gazophylacia in circuitu pauimenti, & pauimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie portae inferioris usque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem & Aquilonem.

Postquam de contemplationis gratia obliquas fenestras insinuans propheta multa locutus est, eductum se exterius dicit, & gazophylacia uideisse commemorat. In quibus gazophylacijs quid aliud quam doctorum scientia designatur? Sed recte hac in re queri potest, cum doctores sancti spiritalia atque interna doceant, cur propheta eductum se exterius dicit, et gazophylacia foris uidisset? sed sciendum est: quia alia est contemplatio quae tantum uidet quantum dicere non ualeat: alia uero scientia atque doctrina, quae tantum uidet, quantum exprimere per linguam possit. In comparatione quippe illius luminis quod uoce exprimi non potest, quasi hoc totum foris est quod exprimi uoce potest. At itaque: Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia & pauimentum stratum lapide in atrium per circuitum. Quia sermone graeco phylatein seruare dicitur, & gaza lingua Persica diuitia uocatur, gazophylacium locus appellari solet in quo diuitiae seruantur. Quid itaque per gazophylacia designatur, nisi, ut praediximus, corda doctorum sapientiae atque scientiae diuitijs plena? quia iuxta Pauli uocem: Alij datur per spiritum sermo sapientiae, alij sermo scientiae in eodem spiritu. Sunt enim quidam qui per donum gratiae, & ipsa intelligunt quae exponi a doctoribus non audierunt, hi uidelicet sermonem sapientiae perceperunt. Et sunt quidam qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea quae in expositoribus legerint retinent, atque scienter proferunt quae lecta didicerunt. Vnde itaque isti, nisi sermone scientiae pleni sunt? Quamuis hoc intelligi & aliter possit: quia sapientia ad uitam, scientia uero pertinet ad doctrinam. Qui igitur bene uiuit & prudenter praedicat, gazophylacium spiritalis aedificij recte nominat: quia ab eius ore coelestes diuitiae dispensant. His diuitijs abundare discipulos idem magister gentium uiderat, cum dicebat: Diuites facti estis in illo, in omni uerbo & omni scientia. Sunt itaque in sanctae Ecclesiae aedificio constructa

1. Cor. 13

1. Cor. 1

A gazophylacia: quia abundat diuitijs scientiae lingua doctorum. Has ueras esse diuitias ipsa per se ueritas denunciat, cum de transitorijs diuitijs dicit: Fallacia diuitiarum suffocat uerbum scientiae. Sapientia etenim atque scientia doctrinae, spirituales uerae sunt diuitiae, in quarum comparatione quae transire possunt, falsae nominantur. De his diuitijs per Salomonem dicitur: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Excepto autem eo quod ad aeternam patriam diuitiae spirituales ducunt, est eis a terrenis diuitijs magna distantia: quia spirituales diuitiae erogatae proficiunt, terrenae autem diuitiae aut erogantur & deficiunt, aut retinentur & utiles non sunt. Qui ergo has in se ueras diuitias continent, recte gazophylacia nominantur. Et habent ipsa gazophylacia pauimentum per circuitum: quia eis adheret ac subiacet humilitas auditorum. Quod pauimentum recte stratum lapide in atrium dicitur: quia in latitudinem charitatis uicissim sibi iunctae sunt animae fideles. Quae & lapides appellantur pro fortitudine fidei, & strata in pauimento sunt in compage humilitatis. Has fide lium mentes Petrus apostolus fortes in fide conspexerat, cum dicebat: Et uos tamquam lapides uui superaedificamini domos spirituales. De his lapidibus sanctae Ecclesiae dominus per Esaiam dicit: Ponam iaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, uniuersos terminos in lapides desiderabiles, omnes filios tuos doctos a domino. Omnipotens enim Deus sanctae Ecclesiae propugnacula iaspidem, qui lapis uiridis coloris est, posuit: quia praedicatorum illius mentes internae uiriditatis amore solidauit, ut transitoria cuncta despiciant, nihil in hoc mundo quod sine claudatur appetant, cuncta eius gaudia uelut arida contemnant. Vnde & ipse pastor Ecclesiae, auditores suos ad pascua aeternae uiriditatis uocans, de deo loquitur dicens: Secundum magnam misericordiam suam regenerauit nos in spem uiuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hereditate incorruptibilem & incontaminatam & immarcescibilem, conseruatam in caelis. Huius sanctae Ecclesiae portae in sculptos lapides ponuntur: quia hi per quorum nos uocem ad uitam aeternam ingredimur, sancta opera quae diuinitus praecipita sunt, dum in semetipsis ostenderent, quasi in se sculpta tenuerunt. Portae etenim non sculptae, sed purae essent, si uocem quidem promerent, sed sancta in se opera non demonstrarent. At ubi secundum hoc se ostendunt uiuere quod loquuntur, & portae sunt, quia intus ducunt, & sculptae, quia uiuendo custodiunt quae alijs loquuntur. Huius sanctae Ecclesiae uniuersos terminos in lapides desiderabiles posuit uidemus, dum in ea fideles quosque fortes in fide & charitate conspiciamus. Qui ut quos dixerit lapides demonstraret, adiunxit: Omnes filios tuos doctos a domino. Quod ergo Esaias uniuersos Ecclesiae terminos desiderabiles uidit, hoc Ezechiel pauimentum lapide stratum per circuitum esse perhibuit, quia adhuc de gazophylacijs subdit: Triginta gazophylacia in circuitu pauimenti. Denarij numerus

Mat. 13

Proh. 21

1. Pet. 2

Esai. 54

1. Rom. 1

Esai. 54

rur

Arus pro perfectione semper accipitur, quia in decem praecipis legis custodia continetur. Actiua etenim ac contemplatiua uita simul in decalogi mandatis coniuncta est, quia in ea & amor dei & amor seruari proximi iubetur. Amor quippe dei ad contemplatiuam, sed unusquisque doctor, ut in actiuam uitam plene se dilaret, atque in contemplatiuam uigilanter surgat, in sanctae trinitatis fide debet esse perfectus. Vnde & eadem gazophylacia triginta esse commemorantur, ut cum denarius ter ducitur, uita & lingua doctoris in trinitate solidetur. Sed hac in re illud nobis est uigilanter intuentium, quod propheta dum gazophylacia descripsisset, adiunxit: Pauimentum per circuitum. Atque inferius subiunxit: Gazophylacia in circuitu pauimenti. Quatenus & gazophylacia in circuitu pauimenti, & pauimentum in circuitu gazophylaciorum esse uideatur. Pauimentum quippe & gazophylacia eo sunt ordine distincta, ut gazophylacia inter pauimentum, & pauimentum inter gazophylacia fuerit stratum. Non hoc fratres sine magno mysterio est, quod in circuitu gazophylaciorum dicitur esse pauimentum, & in circuitu pauimenti narrat esse gazophylacia. Habet enim pauimentum in circuitu gazophylacia, quia uita auditorum erudit quotidie & custodit linguam doctorum. Doctores etenim boni in sanctae eruditionis uerbis modo fontis dulcedinis, modo asperitate increpationis inuigilant, ut auditorum suorum uitam a uitijs defendant. Sed habent ipsa quoque gazophylacia in circuitu pauimentum: quia saepe etiam doctorum cor, uitiorum tentationibus tangitur, ut modo eleuetur in stationis superbia, modo ira stimulis inflammetur. Sed cum bonorum auditorum uitam considerant, eamque profecisse suis exhortationibus pensant, erubescunt tales non esse quales auctore deo per se conspiciunt alios factos esse, & tanto se in mente stabilium, quanto plene in culpam labuntur. Nam cum ipsa sua doctoribus uerba ad memoriam reducuntur, erubescunt non seruare quod dicunt. Vnde per Salomonem quoque dicitur: Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Os enim nostrum nos compellit ad laborem, quando per hoc quod diximus, a uitijs refrenamur: quia turpe nimis est sibi nos negligendo cadere, unde praedicando conati sumus alios leuare. Habent ergo gazophylacia in circuitu pauimentum, quia doctorum magna custodia est uita uenerabilis auditorum. Et suus ei sermo fit in adiutorio, quia erubescunt pulsantibus uitijs non resistere, qui contra uitia alios armauerunt. Quia enim quandiu in hac uita uiuimus, contra malignos spiritus quid aliud quam in acie stamus? sicut praediximus, doctoris animus forsitan aliqua elatione pulsatur. Sed siue ne ipse pereat, seu ne per exemplum suum alios ad perditionem trahat, uigilanter se & festine circumspicit, in cogitationibus remordet. Adducta auditorum suorum uita ad memoriam, semetipsum hu-

Proh. 16

Amilat, & quibus praeualet modis agit ne elatio principetur in mente, ne dominet in opere. Scriptum quippe est: Initium omnis peccati superbia. Quis ergo ante dei oculos fructus boni operis, si ex radice putruit elationis? Saepem ut praedictum est, eius animus tentatur ex ira, sed citius se ad circumspicendum recolligit, & disciplinae pondere deprimens agit ne motus animi transeat in sermone, ne erumpat in uoce. Fitque ut ira perturbati animi, ubi per negligentiam oritur, ibi per iudicium suffocata moriatur. Qua ex re agitur, ut ex coepta culpa animus uirtutem pariat, qui etsi se fortiter custodire noluisset ad motum surgeret, se tamen in commotione fortiter uicit. Vnde bene per Salomonem dicitur: Melior est patiens uiro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Patiens praefertur: quia in illa actione uictoriae, homo uictor est hominum, in hac autem mansuetudine patientiae, animus uictor est suus. Sequitur: Et pauimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Si portarum longitudinem ad locum referimus in quo portae fuerant constructae, secundum longitudinem portarum pauimentum erat inferius: quia quantum tenere locus portarum poterat, tantum tendebatur & pauimentum quod erat inferius. Longitudo ergo pauimenti a portis non erat dissimilis, sed tamen aequalitas pauimenti non erat cum portis. Quid est ergo quod pauimentum cum portis longum similiter erat, sed aequale non erat, nisi quod longe distat uita populorum a uita doctum? quia & si ad regna coelestia tendentes, eandem longanimitatem spei habent, eadem uero uiuendi studia non habent. Tendatur ergo pauimentum similiter in longum: quia ipsam fidem, ipsam spem in se retinent auditores, quam habere certum est praedicatores. Sed pauimentum inferius iaceat, ut omnes auditores, praedicatores suos longe suis meritis antecedere cognoscant. Sin uero longitudinem portarum ipsam, sicut superius diximus, earum altitudinem intelligere debemus, dum sicut paulo post scriptum est, ad portas gradibus ascendebatur, tanto pauimentum iacet inferius, quanto unaquaque porta surgit in altitudinem. Quia quanto sanctior est uita doctoris, tanto fit humilior sensus audientis. Et semetipsum despicit, dum praedicatoris sui uitam in magna surgere altitudine perpendit. Imitari etenim bona eius alia forsitan potest, alia non potest. In quibus praeualet, proficit: in quibus minime praeualet, ad humilitatem crescit. Et hoc ipsum ergo ei in profectu est, quod ei imitabile ad profectum non est. Ecce enim praedicatorum nostrorum ea quae legimus dicta & facta pensamus, & in quantam altitudinem surrexerint portae, cognoscimus. Ut enim taceamus de ostensione signorum, loquamur de uirtutibus cordium. Certum Paulus qui se legi mortuum per legem dicit, quia ut in Christo crederet, ei hoc & lex ipsa praedicauit, magno fidei ardore succensus, praecipua legis tenere carnali-

Ecc. 10

Proh. 16

ter noluit, circumcissionem in gentibus fieri ueluit. Et cum Petrus Apostolus seruari adhuc in circuncisione legis consuetudinem uellet, ei in faciem restitit, eumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et in hoc eius studium discipulis loquens, non solum culpam, sed quod est magis, hypocritism, id est, simulationem nominat, dicens: Cum uenisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restitit, quia reprehensibilis erat. Et paulo post: Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudaei. Idem uero Apostolorum primus cum multa discipulos admoneret, atque a quibusdam detrahi Pauli scriptis agnosceret, dicit: Sicut charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis, loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficulta intellectu, quae indocti & instabiles deprauant, sicut ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem, & ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his quae scripserat admirandum. Certum enim nisi legisset Petrus Pauli epistolas, non laudasset. Si autem legit, quia illic ipse reprehensibilis dicitur, inuenit. Amicus ergo ueritatis laudauit, etiam quod reprehensus est, atque ei hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat quae aliter quam debuerat sensit. Sed etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sequens minoris sui, etiam ut in hoc praeter: quatenus qui primus erat in Apostolorum culmine, esset primus & in humilitate. Pensate ergo fratres charissimi, in quo mentis uertice stetit qui illas epistolas laudauit, in quibus scriptum se uituperabilem inuenit. Quae illa mansuetudo tanta esse potuit, quae quietis animi, quae soliditas, atque imperturbatio cogitationis? Ecce a minore suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam reuocat, quod primus in Apostolorum uocatus sit, non quod clauis regni caelestis acceperit, non quod peccata quaecumque in terra soluerit, essent soluta & in caelo, non quod in mari pedibus ambulauit, non quod paralyticos in Iesu nomine iubendo erexerat, non quod aegros corporis sui umbra sanauerat, non quod mentientes uerbo occiderat, non quod mortuos oratione suscitabat. Ne igitur increpationis uerba dedignaretur audire, omnia dona quae acceperat, quasi a memoria repulit, ut unum fortiter humilitatis donum teneret. Quis ergo nostrum si uel extremum aliquod signum fecisset, a minori fratre increpatum increpationis uerba patienter audiret? Nihil enim signi fecimus: & si quis nos fortasse de actione nostra reprehenderit, statim intumescimus, magnos quosdam nos taciti cogitamus, uirtutes nobis ad animum deducimus, etiam quas non habemus. At contra Petrus cum uirtutibus humilis in reprehensionibus permansit, sed porta surrexit in altitudinem. Hanc autem tantam mansuetudinem nos imitari non possumus, sed quia pauimentum sumus, longe inferius iacemus. Sunt uero nonnulli qui non Petrum Apostolorum principem, sed quendam alium eo nomine, qui a Paulo est

reprehensus accipiunt. Qui si Pauli studiosius uerba legissent, ista non dicerent. Dicitur etenim Paulus: Cum uenisset Petrus Antiochiam ei in faciem restitit, ut de quo Petro loqueretur, ostenderet: in ipso suae narrationis initio praemisit, dicens: Creditum est mihi Euangelium praepitum, sicut Petro circumcissionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatam circumcissionis, operatus est & mihi inter gentes. Patet ergo de quo Petro Paulus loquitur, quem & Apostolum nominat, & praefuisse Euangelio circumcissionis narrat. Et fuerunt quidam qui secundam Petri epistolam, in qua epistolae Pauli laudatae sunt, eius dicerent non fuisse. Sed si eiusdem epistolae uerba pensare uoluissent, longe aliter pensare poterant. In ea quippe scriptum est: Voce delapsa ad eum huiusmodi a magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Atque subiungitur: Et hanc uocem nos audiimus cum essemus cum ipso in monte sancto. Legant itaque Euangelium, et protinus cognoscunt, quia cum uox ista de caelo uenit, Petrus Apostolus cum domino stetit. Ipse ergo hanc epistolam scripsit, qui hanc uocem in monte de domino audiuit. Sed quia pauca de Petro diximus: nunc si placet ad Pauli mansuetudinem conuertamur, & pensemus si possumus, ille qui tanti ardoris est in zelo praedicationis, ut Apostolorum quoque primo non parceret, quantae sit mansuetudinis in studio longanimitatis. Taecamus autem quod dicitur: ter uirgis caesus est, quia semel lapidatus est, quia ter naufragium fecit, quia nocte ac die in profundo maris fuit, quia a Iudeis quinquies quadragenas una minus accepit. Minus enim animum ad iracundiam commouet ea mala quae nobis ab apertis aduersariis irrogantur, hoc plus solet dolere quod a proprijs patimur. Vnde & per Psalmistam ipsa ueritas contra traditorem suum loquitur, dicens: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, supportassem utique. Tu uero unanimes dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. Pensemus ergo si possumus, Paulus Apostolus qui tantum patiens inter persecutores, quantum mansuetus inter discipulos fuerit. Certum Corinthi ueniens, ab idolorum seruitio Corinthios retraxit, quis esset uerus deus innotuit, aeternae eius uitae gaudia praedicauit. Et cum magnam multitudinem populi in fide collegisset, tantam illic inopiam pertulit, ut uictus sui graui necessitate laboraret. Et panem terrae a discipulis non accepit, quibus panem coeli praedicauit. Insistebat uerbo pro uita audientium, insistebat labori manuum pro uita corporis sui. De terris quoque alijs stipendia ei a discipulis mittebantur, ut Corinthios praedicare sufficeret. Ipse quoque ad eosdem Corinthios post per epistolam loquitur, dicens: Cum essem apud uos & egerem, nulli onerosus fui, nam quod mihi deerat, suppleuerunt fratres qui uenerunt a Macedonia. Quibus ad magnam quoque improperium premissit, dicens: Alias Ecclesias spoliaui, accipiens stipendium ad ministerium uestrum. Pensemus ergo

si possumus cuius hoc mansuetudinis fuerit; panem spiritus praedicare, & panem carnis non accipere, corda audientium de diuitijs aeternis instruere, & inter eosdem discipulos fideles & abundantes fame laborare, inter satiatos pati inopiam, nec tamen quod patiebatur dicere, nec tamen dolere, uidere dura erga se corda audientium tenacium, nec a praedicatione desistere. Nam sicut Apostolorum Acta testantur, anno & sex mensibus continue in eadem ciuitate praedicauit. Cuius ab eisdem Corinthijs recessisset, ad eos postmodum scribit quod apud eos positus pertulit. Quare autem hoc eis cum inter eos uiueret, nunquam dixit? Ne quod erga eum factum ex bona uoluntate non fuerat, fieret ex iussione. Et cum innotesceret eorum miseria, remaneret uoluntas ignota. Quare autem hoc postmodum longe positus scribit? Ne omnimodo discipuli incorrecti remanerent, & quales magistro in tenacia fuerant, alijs quoque fratribus tales non essent. Verum in hoc Paulus, uere magister gentium: sua negligentia, aliena curans impleuit quod praedicaerat: Nemo quod suum est, quareat, sed quod alterius. Et non quae sua sunt singuli cogitantes, sed ea quae aliorum. Quanta itaque ista mansuetudinis uirtus est? Quanta tranquillitas spiritus? Quis autem nostrum, si unum huius mundi diuitem ad omnipotentis dei seruitium conuertisset, seque egerere conspiceret, & illum sibi uitae subsidia non praebere; non protinus de eius uita desperasset? Quis non in castum laborasse se diceret? Quis non ab eius exhortatione obmutesceret, quem in semetipsum primum ferre fructum boni operis non uideret? Sed Paulus per mansuetudinem in uirtutis uertice solidatus persistit, praedicauit, dilexit, & bonum quod coepit expleuit, eaque portando & persistendo discipulorum corda ad misericordiam perduxit. Nam eorum profectum postmodum scire se indicans, in eadem epistola scribit de ministerio quod sit in sanctos: Ex abundantia est enim mihi scribere uobis. Scio enim promptum animum uestrum, pro quo de uobis glorior apud Macedonas, quoniam Achaia parata est ab anno priore, & uestra emulatio prouocauit plurimos. De quibus rursum ait: Qui non solum facere, sed & uelle coepistis ab anno priore. In quibus enim non tam opera quam pia uota requirebat, in eis procul dubio plus laudat pia uota quam opera. Notandum nobis est, quia habet improperium haec ipsa consolatio, cum dicitur, ab anno priore. Bonum quippe, sed tarde fecerat, atque ideo hoc magister non sine reprehensione laudat. Medicus quippe est qui medicamentum uulneri apponit, quod & ea quae purgata sunt, refoveret: & ea quae putrida inueniunt, mordet. Sed haec tolerando atque praedicanando, expleuit quod coepit. Et mirae longanimitatis uirtus discipulorum duritiam emolliuit ad misericordiae uiscera: quia longitudo portae surrexit in altitudinem. Sed infirmi nos ad imitandum alte mansuetudinis longanimitatem idonei non sumus: quia uide licet pauimentum sumus, & despecti in nostris

moribus iacemus. Ecce autem dum de duobus ducibus caelestis exercitus loquor, martyr quoque Stephanus memoriae occurrit: qui tentus pro creatoris sui nomine, & in medium persecutorum deductus, imperterritus stetit, fiducialiter docuit, & ex zelo ueritatis persecutores suos fortiter increpauit, dicens: Vos semper spiritui sancto restitistis. Cuius illi ad lapides currerent, flexo genu pro eisdem persecutoribus orauit dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Quae itaque ista uirtus est, sic zelo seruire, ut eis a quibus terrebatur, per fidiae impropria fiducialiter diceret: & sic diligere, ut in morte quoque pro eis a quibus moriebatur oraret? Sic quippe ex zelo inferuauit, ac si mansuetudinis nihil haberet. Et sic mansuetus in eorum dilectione persistit, ac si contra eos serueris nihil habuisset. Pensemus inter haec ubi nostrae conscientiae reatus iacet. Quis enim nostrum si factem uerbi contumeliam a proximo acceperit, non confunditur, commouetur, non ad odium erumpit, non praecipuum dilectionis obliuiscitur? Sed hoc Stephanus ex omnipotentis dei gratia potuit, quia surgens in altitudinem porta fuit. Hoc nos miseram nostram uirtute imitari non possumus, quia longe inferius sicut pauimentum iacemus. Quid autem nos in uita sanctorum de nostra admiratione dicimus; cum ipsi quoque antiqui patres praedicatorum sanctae Ecclesiae uitam considerantes, ualde admirati sint: An non eorum uitam Psalmista admiratus est, cum dicebat: Mihi autem ualde honorati sunt amici tui deus, nimis confortatus est principatus eorum: Quod de quibus uis amici dicat, Euangelium interroga, in quo ueritas praedicatoribus dicit: Vos amici mei estis. Esaias quoque eorum uitam intuens ait: Qui sunt isti qui ut nubes uolant, & quasi columbae ad fenestras suas? Recte autem praedicatorum sancti nubes appellati sunt: quia uerbis pluunt, miraculis coruscant. Qui uolare quoque ut nubes dicuntur: quia in terra uiuentes, extra terram fuit omne quod egerunt. Vnde & per quendam nubem dicitur: In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. Priores enim patres coniugijs utebantur, filios procreabant, substantias possidebant, curis rei familiaris intendebant. Istos autem prophetiam spiritu prauidens substantias deserere, nihil in terra quaerere, nil possidere, non eos uel homines per terram ambulantes, sed nubes uolantes nominat. Volant enim qui terram quasi non tangunt, quia in ipsa nil appetunt. Qui & ad fenestras suas quasi columbae sunt, quia pro mansuetudinis suae spiritu in hoc mundo per oculos nil concupiscunt. Consideremus ergo quantae altitudinis istae spiritualis aedificij portae sunt, quas & spirituales patres admirantur, quantumque nos in earum admiratione humiliter necesse est, qui pauimentum sumus. Sed quia sub longitudo uisus appellatione altitudinem portarum audiimus, nunc aliquid de earum latitudine cognoscamus. Sequitur: Et mensus est latitudinem, a facie portae inferioris usque ad frontem atrij interioris extrinsecus centum cubitos

cubitos ad Orientem & ad Aquilonem.] In quibus uerbis si portam aditū accipimus quo ad cognitionem domini intramus, porta inferior fides est, atrium uerò interioris contemplatio. Habet autem porta inferior latitudinem in facie, quia uide licet fides per charitatis suae amplitudinem habet eam quae uidetur à proximis operationē. Quam dum fortiter à perfectioribus agi cōspicimus, nos qui in bonis actibus angustamur, exempla per eos magnae operationis accipimus. Et unaquaeque sancta actio quasi quaedam nobis sit latitudo itineris, quae prius erat angustia difficultatis. Habet quoque atrium interioris frontem, quia contemplatiua uita per quaedam signa desideriorum & gemituum ostendit quantum intus uideat quae tantum amat. Denarius autem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit. Vnde recte per centenarium magna perfectio designatur, sicut de electis dicitur: Omnis qui relinquit domum uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam aeternam possidebit. Neque etenim sanctus quisque ideo terrena deserit, ut haec possidere in hoc mundo multiplicius possit: quia quisquis terreno studio terram relinquit, terram non relinquit, sed appetit. Nec qui unam uxorem deserit, centum recuperaturus est, sed per centenarium numerum perfectio designat. Quia quisquis pro deo nomine temporalia atque terrena contemnit, et hic perfectionem mentis recipit, ut iam ea non appetat, quae contemnit, & in sequenti seculo ad aeternae uitae gloriam peruenit. Centies itaque recipit quod dedit, qui perfectionis spiritum accipiens, terrenis non indiget etiam si haec non habet. Ille autem pauper est qui eget eo quod non habet. Nam qui & non habens habere non appetit, diues est. Paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Nam cui in paupertate bene conuenit, non est pauper. Mētus est ergo uita latitudinem à facie portae inferioris, usque ad frontem atrij interioris extrinsecus centum cubitos, quia redemptor noster quotidie per magistros atque doctores in mensura perfectionis metitur uitam fidelium, uel in specie boni operis per fidem, uel in sanctis desiderijs per contemplationem. Multi etenim uidentur in fide positi magna operari, sed in centum cubitis non mensurantur: quia per ipsa quae faciunt, terrenam gloriam quaerunt. Et quidam uidentur per abstinentiam cruciari, gemitibus insistere, sed eorum mensura ad centum cubitos minime ducitur: quia in his quae agunt, ab humano iudicio fauores requirunt. Quis ergo est qui per centum cubitos mensuratur, nisi is cuius bona operatio recta intentio ne utitur, ut in eo quod agit, non ad terrena lucra appetenda, aut ad laudes transitorias reflectatur? Ecce enim misericordiam proximis exhibere, possessa largiri, cum celeritate indigenti tribuere, latitudo in facie portae inferioris est. Sed si tua dans aliena non appetas, si terrenam gloriam de ipso bono opere non requiras, recte in centenario nu-

mero, id est, in perfectione mensuraris. Nam qui uidetur dare misericorditer propria, & rapit forsitan uiolenter aliena, iste adhuc quae sit uia perfectionis ignorat, nec cognouit unde ad perfectionem tendit, quia nec ipsum eius intuitum inuenit. Prius enim appetitum euellere à mente debuit, & postea quae iure possidet largiri. Vnde scriptum est: Declina à malo, & fac bonum. Quid enim potest esse boni quod fecit, qui necdum à malo declinauit? Et sunt quidam qui, sicut dictum est, ab alimentis abstinent, carnem cruciant, sed tamen si pulsati fuerint, cognoscuntur quia ad mundi gloriam anhelant. Isti frontem atrij interioris ostendunt, sed per centum cubitos non mensurantur. Hi ergo in numero perfectionis sunt, de quibus per Paulum dicitur: Qui carnem suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs. Et notandum, quia non dicitur quod intrinsecus, sed extrinsecus ista mensuratur: quia uidelicet redemptor noster cum per nos facta hominum, uel approbat, uel iudicat, non intrinsecus metitur. Vnde & per Euangelium dicit: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Quia enim per hoc quod uidemus, cognoscimus operantis animum quem non uidemus, siue latitudinem quae in facie portae est inferioris, siue frontem atrij interioris extrinsecus metimur. Cum enim alios conspiciamus largiri elemosynam, afflicto occurrere, oppresso subuenire, nihil in hoc mundo gloriae quaerere, nullis huius mundi cōpendijs inhierere, atque alios uidemus carnem domare, lachrymis insistere, uerbis caelestibus occupari, nihil transitorij honoris appetere, quid aliud debemus nisi eos perfectos esse credere, sanctos aestimare? Quia ergo per hoc quod aspiciamus, eos perfectos esse uidemus, eorum uitam per centum cubitos extrinsecus metimur. Et quia multi in Iudaea, plerique uerò in gentilitate positi, ad hanc perfectionis summam uenerunt, recte subiungitur: Ad Orientem & ad Aquilonem.] Iudaicus etenim populus Oriens iure dicitur, de cuius carne ille est natus qui Sol iustitiae uocatur. De quo per prophetam dicitur: Vobis autem qui timetis dominum, oriatur Sol iustitiae. Per Aquilonem uerò gentilitas figuratur, quae diu perfidia suae frigore torpuit, & in cuius corde ille regnauit, qui astante propheta apud semetipsum dixit: Ponam sedem meam ad Aquilonem. Quia itaque incarnatus omnipotens deus alios perfectos ex Iudaea, alios ex gentilitate perfectos intra sanctam Ecclesiam fecit, centum cubitos non solum ad Orientem mensus est, sed etiam ad Aquilonem. Sed quia sub Aquilonis nomine de gentilitate sermo sentitur, considerare liber quantum super nos effusa sunt uiscera creatoris nostri. Omnes enim nos ex gentilitate uenimus. Antiqui parietes nostri lignis & lapidibus seruiabant, & dereliquentes deum à quo facti sunt, deos uenerati sunt quos fecerunt. Nos autem per omnipotentis dei gratiam ad lucem de tenebris uenimus, & de luce quam accepimus, gratias agamus. Neque enim diuinam misericordiam intel-

ligit, qui suae misericordiae memor non est. Vnde & per Psalmistam deo dicitur: Mirifica misericordias tuas domine, qui saluos facis sperantes in te. Tunc enim nobis dei misericordiae mirificantur, cum nobis ad memoriam misericordiae nostrae reuocantur: quia recolentes quid fuimus, intelligimus cui debemus quod sumus. Cantemus itaque cum gaudio creatori nostro, qui de seruitio creature, colla mentis excusimus. Gaudeamus in nobis impletum esse quod per Esaiam dictum est: Et frenum erroris quod erat in maxillis populorum, canticum erit uobis sicut uox sanctificatae solennitatis. Frenum quippe erroris maxillas populorum constrinxerat, quādo idolorum errore obligata gentilitas, deo uero confessionis laudem dare nesciebat. Sed hoc ipsum erroris frenum iam nobis in canticum uersum est, cum gaudentes psallimus atque cantamus: Omnes dii gentium daemonia, domini autem caelos fecit. Et rursum: Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent & non loquuntur, oculos habent & non uidebunt. Aures habent & non audient, nares habent & non odorabunt. Manus habent et non palpabunt, pedes habent et non ambulabunt. Qui itaque haec omnipotenti domino psallendo dicimus: ipsum erroris nostri frenum quod à laude dei ora nostra ligauerat, uero domino canticum fecimus. Bene autem dicitur, sicut uox sanctificatae solennitatis: quia dum confessionis laudem deo reddimus, in sanctificata solennitate gaudemus. Respondemus ergo moribus tantae misericordiae redemptoris nostri, & qui lucem cognouimus, prauorum operum tenebras declinamus. Quid est iam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Vbi quae luctus aspiciamus, ubi quae gemitus audimus. Destructae urbes, euerfa sunt castra, depopulati agri, in solitudine terra redacta est. Nullus in agris incolae, penes nullus in urbibus habitator remansit, & tamen ipsa parua generis humani reliquiae adhuc quotidie & sine cessatione feruntur. Et finem non habent flagella caelestis iustitiae, quia nec inter flagella correctae sunt actionis culpa. Alios in captiuitatem duci, alios detruicari, alios interfici uidemus. Quid est ergo quod in hac libeat fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus: non iam gaudia, sed uulnera amamus. Ipsa autem quae aliquando mundi domina esse uidebatur, qualis remanserit Roma conspiciamus. Immensus doloribus multipliciter attrita: desolatione ciuium, impressione hostium, frequentia ruinarum: ita ut in ea completum esse uideamus, quod contra urbem Samaritam per hunc eundem prophetam longè superius dicitur: Pone ollam, pone inquam & mitte in ea aquam, & congere frustra eius in ea. Et paulo post: Effertur coctio eius, & discocta sunt ossa illius in medio eius. Atque iterum: Congere ossa quae igne succendam, consumetur carnes, & coquetur uniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas uacua, ut incalescat & liquefiat aes eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum haec est ciuitas constituta. Tunc in eam aqua

missa est, & frustra eius congesta sunt, quando ad eam undique populi defluebant, qui uelut aqua calens actionibus mundi feruescerent, & quasi frustra carnum in ipso suo feruore liquarentur. De qua bene dicit: Effertur coctio eius, & discocta sunt ossa eius in medio illius. Quia prius quidem in ea uehementer incaluit actio gloriae secularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potentes seculi, per carnes uerò populi designantur: quia sicut carnes portantur ossibus, ita per potentes seculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce iam de illa omnes huius seculi potentes ablati sunt, ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt, carnes eius liquefactae sunt. Dicitur ita: Congere ossa quae igni succendam: consumentur carnes, & coquetur uniuersa compositio eius, & ossa tabescent. Vbi enim senatus? ubi iam populus? Contabuerit ossa, consumptae sunt carnes, omnis in ea secularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est uniuersa compositio eius. Et tamē ipsos nos paucos qui remansimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumerarum tribulationes premunt. Dicitur ergo: Pone quoque eam super prunas uacua. Quia enim senatus deest populus interiit: et tamē in paucis qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicentur, iam uacua ardet Roma. Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinas crebrescentibus, ipsa quoque destruit aedificia uidemus? Vnde apte de ciuitate iam uacua subditur: Incalescat & liquefiat aes eius. Iam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius & carnes & ossa consumebantur: quia postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi autem sunt qui in eius aliquando gloria labantur? ubi eorum pompa? ubi superbia? ubi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea quod contra destructam Niniuem per prophetam dicitur: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? An eius duces ac principes leones non erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrerent, praedam saeuiedo, & interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inueniebant pascua: quia pueri, adolescentes, iuuenes, seculares, & secularium filij huc undique concurrebant, cum proficere in hoc mundo uoluissent. Sed iam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Iam nemo ad eam currit, ut in hoc mundo proficiat: iam nullus potens & uiolentus remansit, qui opprimendo praedam diripiat. Dicitur ergo: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? Contigit ei quod de Iudaea nouimus per prophetam dictum: Dilata caluitium tuum sicut aquila. Caluitium quippe hominis in solo capite fieri solet, caluitium uerò aquilae in toto corpore: quia cum ualde senuerit, plumae eius ac pennae ex omnibus membris illius cadunt. Caluitium ergo sicut aquila dilatat, quia plumas perdidit, quae populum amisit. Alarum quoque pennae ceciderunt, cum quibus uolare ad praedam consueuerat: quia omnes potentes extincti sunt, per quos aliena rapiebat. Haec autem quae de Romae urbis contri-

contritione dicimus, in cunctis facta mundi ciuitatib. scimus. Alia etem loca clade desolata sunt, alia gladio consumpta, alia fame cruciata, alia terrae hiatibus absorpta. Despicimus ergo ex toto animo hoc presens seculum uel extinctum. Finiamus mundi desideria saltem cum mundi fine. Imitemur bonorum facta quae possimus. Apud Orientem & Aquilonem multi sunt, qui pro perfectione uita centum cubitis mensurantur. Ex Iudaea etenim & gentilitate, sicut dictum est, ad sanctitatis culmen excreuerunt. Quauis intelligi per Orientem & Aquilonem, etiam iusti & peccatores possint. Oriens quippe non immerito iusti nominantur, qui sicut in luce fidei nati sunt, in innocetia perstiterunt. Per Aquilonem uero recte peccatores accipimus, qui mentis frigore dilapsi sub peccati sui umbra torpuerunt. Sed quia omnipotentis dei misericordia etiam tales ad poenitentiam reuocat, compunctioe & lachrymis lauat, uirtutibus ditat, usque ad perfectionis gloriam subleuat, non centum cubitis solum ad Orientem, sed etiam ad Aquilonem ducuntur, dum cum iustis etiam peccatores per dona & poenitentiam ad perfectionem ueniunt.

Homilia XIX.

Portam uero quae respiciebat uiam Aquilonis atriij exterioris, mensus est tam in longitudine quam in latitudine: & thalamos eius tres hinc & tres inde, & frontem eius & uestibulum eius secundum mensuram portae prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem eius, & latitudinem uiginti quinque cubitorum. Fenestrae autem eius, & uestibulum, & sculpturae secundum mensuram portae quae respiciebat ad Orientem, & septem graduum erat ascensus eius. Et uestibulum ante eam, & porta atriij interioris contra portam Aquilonis & Orientalem. Et mensus est a porta usque ad portam centum cubitos. Et eduxit me ad uiam Australem, & ecce porta quae respiciebat ad Austrum. Et mensus est frontem eius & uestibulum eius iuxta mensuras superiores, & fenestras eius, & uestibula in circuitu sicut fenestras caeteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine uiginti quinque cubitorum, & in gradibus septem ascendebatur ad eam. Et uestibulum ante fores eius, & caelatae palmae erant: una hinc, & altera inde in fronte eius.

Magna legentium debet esse discretio, ut in sacro eloquio cum quilibet unus sermo dicitur non semper unam eandemque rem significare credatur: sicut aliquando sol in bono, aliquando

uero accipitur in malo. Solis etenim nomine aliquando signatur dominus, aliquando persecutio. Attestante enim libro Sapientiae, in inferno impij dicitur: Errauimus a uia ueritatis, & Sol iustitiae non luxit nobis. Et de iactis seminibus dominus dicit: Orto sole aruerunt, quia uidelicet facta persecutione, in reproborum cordibus praedicationis uerba siccantur. Sic leo dominum signat. Vnde scriptum est: Vicit leo de tribu Iuda. Sic leonis nomine diaboli similitudo exprimitur, sicut per primum pastorem dicitur: Aduersarius uester diabolus sicut leo rugiens circuit quarens quem deuoret. Sic bouis nomine sapiens designatur. Vnde scriptum est: Non iunges bouem & asinum: id est, sapientem cum stulto in praedicatione non socias. Sic per bouem fatuus figuratur, sicut de eo qui in turpitudine amoris captus est, dicitur: Statimque eam sequitur, quasi bos ductus ad uictimam: id est, sicut fatuus trahitur ad mortem. Haec igitur dixi, ne quia portam significare dominum, uel praedicatorum, uel scripturam sacram, uel fidem exposui, ubique iam in hoc propheta porta legitur, signa re aliud non credatur. Cum enim de una porta propheta loqueretur, recte fides intellecta est, quia una est omnium electorum fides. Cum uero aliae portae nominantur, intelligi ora praedicatorum possunt, per quae uera uita cognoscitur, & per quae ascenditur ad sacramentorum spiritualium cognitionem. Nam porta per quam significari fidem diximus, notandum nobis est, quia inferior appellatur. In hac enim uita dum sumus, quasi in imo positi adhuc inferius tenemur. Et recte inferior porta fides est, quia nobis in terra positus aperit cognitionem dei. Itaque nunc dicitur: Portam quoque quae respiciebat uiam Aquilonis atriij exterioris, mensus est tam in longitudine quam in latitudine, & thalamos eius tres hinc, & tres inde. Et frontes eius, & uestibulum eius secundum mensuram portae prioris quinquaginta cubitorum longitudinem eius, & latitudinem uiginti & quinque cubitorum. Fenestrae autem eius, & uestibulum, & sculpturae secundum mensuram portae quae respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus eius, & uestibulum ante eam. De porta quae respiciebat uiam Aquilonis atriij exterioris ea ipsa replicantur quae iam de porta alia superiori dicta sunt, atque alia subiunguntur quae de praedicta porta propheta tacuerat. Ut ergo de his latius differamus, quae necdum discussa sunt, debemus ea quae dicta sunt, sub breuitate replicare. Porta enim uiam Aquilonis respicit, cum praedicator quisque uitae peccatoris agnoscat, etiam interiora uitae per uerbum praedicationis aperit. Quae porta atriij exterioris dicitur. Exterius quippe est atriij uita praesens, in qua omne quod corporaliter agitur, corporaliter etiam uidetur. Quae tam in longitudine quam in latitudine mensuratur, quia cum ad fidem peccator ducitur, necesse est ut eius doctor consideret, uel quantum in longitudinem spei, uel quantum in latitudinem charitatis ex eius admonitione proficiat. Qui enim ad deum conuertitur, si adhuc bona uitae praesentis

praesentis sperat, longitudinem non habet, quia breuis est uita in qua spem posuit. Si per terrenorum concupiscentiam, et adhuc proximi odio coangustatur, latitudinem non habet: quia nescit uel transitoria contemnere, uel se in proximi amore dilatare. Cum uero conuersus quisque aeternae uitae gaudia longanimitate sperat, proximorum molestias cum charitate tolerat, & ea quae non habet, concupiscere contemnit, longitudinem & latitudinem porta habet, quia gloria praedicatoris est profectus auditoris. Vnde quibusdam per magnum praedicatorem dicitur: Gaudium meum, corona mea. Et rursum: Ecce nunc uiuo, si uos statis in domino. Atque iterum: Quae est nostra spes aut gaudium? nonne uos ante dominum? Longitudo ergo & latitudo portae est quae ad Aquilonem respicit: quia cum infidelem quempiam in peccati sui frigore torpentem praedicator ad fidem conuertit, per hoc quod eum in longitudinem spei tendit, & in amplitudinem charitatis dilatat, eius gloriam facit. Et quia in cognitione sanctae trinitatis ex uerbo praedicationis auditores quaeque in eiusdem trinitatis amore proficiunt: habet haec eadem porta thalamos tres hinc, & tres inde: quia omne quod per testamentum nouum de trinitate conditor loquitur, hoc etiam de testamento ueteri ostendit. Et cor audientium in amore caelestis patriae perficit, ut anima inherens deo, quasi sponsa cum sponso in quodam iam thalamo se deat, atque se a terrenis desiderijs funditus auertat. Vel certe, ut longae superioris dictum est, quia tres sunt ordines bene uiuentium: bonorum scilicet coniugatorum, continentium, atque praedicatorum: & quia alij etiam in coniugijs positi, amore caelestis patriae anhelant, alij autem spe aeterni gaudij etiam carnem macerant, omnesque actus terrenos refugium, & in cura huius seculi implicari contemnant, alij uero & terrena bona despiciunt, & caelestia gaudia praedicant quae cognouerunt: quid illi nisi in spiritali aedificio thalami sunt, in quorum cogitatione & meditatione anima caelesti sponso sociatur: Quos tres honorum ordines, quia non solum Ecclesia ex gentibus habet, sed aliquando etiam synagoga habuit, dum magna multitudo spiritualium, redemptoris gratiam ardentem expectauit, porta aedificij caelestis tres hinc, & tres inde thalamos habet: quia praedicator quisque cum ad supernam patriam auditorem prouocat, & non uos patres & ueteres anhelasse caelestis desiderio demonstrat. Plus enim plerumque exemplum, quam rationationis uerba compungunt: & cum praedicator dicit quales alij in coniugio, uel in continentia, uel in praedicatione erga omnipotentis dei amorem in nouo testamento fuerint, uel alij quales in ueteri, porta quae loquitur, ternos ex utroque latere habere thalamos ostendit. Quae porta habet & frontem, quia sunt in praedicatoris uita aperta opera quae uidentur. Habet & ante frontem uestibulum: quia priusquam bona opera insinuet, praedicat fidem, per quam anima humiliter ueniens, ad bonorum actuum altitudinem subleuetur. Quae

Greg. tom. 2.

cuncta secundum mensuram portae prioris sunt, iuxta hoc quod subditur: Quia mensus est quinquaginta cubitorum longitudinem eius, & latitudinem uiginti quinque cubitorum. Haec iam superius latius me dixisse meministis. Per quinquagenarium enim numerum requiem diximus figurari: quia & quinquagesimus ueteri populo in requie datus, appellatus est Iubileus: & septenarius numerus, per quem hoc omne tempus euoluitur, septies multiplicatus, ad quadraginta & nouem ducitur. Cui monas additur, quia in unius contemplatione requies aeterna perficitur. Idem ergo quinquagenarius numerus nobis in longitudinem est, quia peruenire ad illam requiem non potest, nisi qui ad eam spem suam modo tendere longanimitate potest. Quia enim per quinquagenarium numerum ad aeternam requiem prouocamur, etiam hoc nos omnino instruit, quod in tabernaculo decem cortinae iussae sunt fieri, quae haberent ansulas quinquagenas, & circulos aureos quinquagenos a latere & summitate. Cortinae tabernaculi sancti omnes sunt, qui ex diuersis uirtutum coloribus in sanctae Ecclesiae ornametum profuturum. Qui & interiora uelant, & exteriora omnimodo exornant, quia eorum uita in quantum uidetur, ornamentum est, & eorum intellectus intus absconditus, dum caelestia quae in mente seruant, edicere non possunt, in eis aliquo modo uelatur. Recte autem decem cortinae sunt, quia per decalogi studium, ipsa sanctorum corda profecerunt. Hyacinthinae uero ansulae cortinarum fieri quinquaginta praecipit sunt. Hyacinthus caelestis, in quibus ergo cortinarum sunt praecipua caelestia, in quibus ligantur animae, ut ab inferioribus subleuatae, superius pendean. Quae uidelicet ansulae habent et circulos aureos, intellectum scilicet uera sapientia fulgentem. Qui intellectus, quia esse debet per omnia circumspectus, & caute sollicitudinis uigilantia munitus, recte per circulos designat. Et notandum quod a latere & summitate iubentur ansulae uel circuli in cortinis fieri: quia praecipua caelestia & intellectus spiritalis, non solum debet nos sursum in dei amorem suspendere, sed etiam proximo in charitate sociare. In eo enim quod conditorem nostrum diligimus, quasi per superiores ansulas in aere pedemus. In eo uero quod sicut nosmetipsos proximos amamus, ansulas & circulos a latere habemus, ut cortinae tabernaculi, id est, fidelium animae per charitatem coniunctae sint, & non per discordiam diuisae. Vnde & hic post longitudinem quinquaginta cubitorum, protinus latitudo subiungitur uiginti & quinque cubitorum, quae uidelicet latitudo ad charitatem proximi pertinet. Ipsa enim in fratrum amore se dilatat, atque erga eos omne quod potest boni operis, exercet. Cuncta autem bona opera quae corporaliter fiunt, per quinque corporeos sensus exhibentur, uidelicet per uisum, auditum, tactum, gustum, odoratum. Quinarius uero numerus per semetipsum ductus ad uicesimum & quintum peruenit, quia bona opera cum agi coeperint, per feruorem animum ad augmentum

m tum

tum excitant, & per semetipsa multiplicant. Unde & latitudinem menti faciunt, ut non sit angustia per teporē, sed expansa in bonis actib. per charitatem. Omnis enim torpor teporis angustia est, omnis uerò benignitas charitatis magna latitudo. Nam et si res desunt, quæ fortasse indigēti proximo præbeantur, ampla est substantia uoluntatis bonæ, quæ sufficit ad regni retributionem, sicut scriptum est: In terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Sequitur: Fenestra autem eius, uel stibulum & sculpturæ, secundum mensuram portæ quæ respiciebat ad Orientem. Cuncta hæc iam superius latius dicta sunt, et idcirco sermo nō debet morosa expositione tardare. Hoc tamē magno opere notandum est, quod porta ad Aquilonē ea omnia habere perhibetur, quæ porta ad Orientem: fenestras scilicet contemplationis, uestibulum humilitatis, sculpturā bonæ operationis. Omnes enim qui per hoc quod in conuersione nati sunt, in innocentia perstiterunt, portam ad Orientem habēt, quia eis cœlestis regni aditus patet ex lumine quod acceperunt. Et omnes qui in peccatis postmodum lapsi, torporis sui frigore sunt depressi, sed per poenitentiam redeunt ad amorem cœlestis patriæ & recalescunt, portam ad Aquilonem habēt: quia eis etiam post peccati sui frigus, regni aditus per misericordiam patet. Ea ergo habere dicitur porta ad Aquilonē, quia & cōuersi peccatores sic ditantur uirtutibus, sicut illi sunt diuites qui cadere in peccati poenitentiam uitauerūt. Unde & Psalmistæ uoce per dominum dicitur: Cinerem sicut panem māducabam. Quia sic poenitentes recipit ut iustos. Scriptum quippe est de peccatoribus: Olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent. Cinis ergo sicut panis comeditur, quando auctori suo peccator per poenitentiam, sicut innocens reuocatur. Porta igitur ad Aquilonem habet fenestras, habet uestibulum, habet sculpturas: quia cum peccator ad uitam post culpas reducitur, sæpe lumen contemplationis accipit, atq; de ipsa memoria iniquitatis suæ gratiam magnæ humilitatis: bonæ quoque operationis efficaciam, ut omne quod fieri præcipit, in uita eius quasi sculptum esse uideatur. Septem uerò graduum erat ascensus eius, & uestibulum ante eam. Septem gradibus ad portam ascenditur, quia per sancti spiritus septiformem gratiam aditus nobis regni cœlestis aperitur. Quam septiformem gratiam Esaias in ipso nostro capite, uel in eius corpore quod sumus, enumerans dicit: Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris domini. Quos gradus de cœlestibus loquens, descendendo magis quam ascendendo numerauit: uidelicet sapientiam, intellectum, consilium, fortitudinem, scientiam, pietatem, timorem. Et cum scriptum sit: Initium sapientiæ timor domini: constat proculdubio, quia à timore ad sapientiam ascenditur, non autē à sapientia ad timorem reditur, quia nimirum perfectam habet sapientia charita-

Luc. 2

Psal. 101

Matth. 11

Esai. 11

Prov. 9

tem. Et scriptum est: Perfecta charitas foras mittit timorem. Propheta ergo, quia de cœlestibus ad ima loquebatur, cœpit magis à sapientiā, & descendit ad timorem. Sed nos qui à terrenis ad cœlestia tendimus, eisdem gradus ascendendo enumeremus, ut à timore ad sapientiam peruenire ualeamus. In mente etenim nostra primus ascensionis gradus est timor domini: secundus, pietas: tertius, scientia: quartus, fortitudo: quintus, consilium: sextus, intellectus: septimus, sapientia. Est enim timor domini in mente. Sed qualis est iste timor, si cum eo pietas non est? Qui enim miseri proximo ignorat, qui compati eius tribulationibus dissimulat: huius timor ante omnipotentis dei oculos nullus est, quia non subleuatur ad pietatem. Sed sæpe pietas per inordinatam misericordiam errare solet, si fortasse pepererit quæ parcēda nō sunt. Peccata etenim quæ ferri gehennæ ignibus possunt, disciplinæ uerbere sunt corrigenda. Sed inordinata pietas cum temporaliter parcit, ad æternum supplicium pertrahit. Ut ergo uera & ordinata sit pietas, ad gradum est alium subleuanda, id est, ad scientiā: ut sciat uel quid ex misericordia puniat, uel quid ex pietate dimittat. Sed quid si sciat quid agere quis debeat, uirtutem uerò agendi non habeat? Scientiā ergo nostra crescat ad fortitudinem, ut cum uidet quid agendum sit, hoc agere per mentis fortitudinem possit, ne timore trepidet, & pauore collapsa, nō ualeat bona defendere quæ sentit. Sed sæpe fortitudo si improvida fuerit, & minus contra uitia circumspēcta, ipsa sui præsumptione in casum ruit. Ascēdat ergo ad consilium, ut providendo præmuniat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consilium non potest, si intellectus deest: quia qui non intelligit malum quod agentem grauat, quomodo potest bonum solidare quod adiurat? Itaque à consilio ascendamus ad intellectum. Sed quid si intellectus magno acumine uigilet, & moderari se nesciat per maturitatem? Ab intellectu ergo ascendamus ad sapientiam: ut hoc quod acutē intellectus inuenit, sapientiā maturē disponat. Quia igitur per timorem surgimus ad pietatem, per pietatem ad scientiam ducimur, per scientiam ad fortitudinē roboramur, per fortitudinē ad consiliū tendimus, per consiliū intellectu proficimus, per intellectu ad maturitatem sapientiæ peruenimus: septem gradibus ad portam ascendimus, per quā nobis aditus uitæ spiritualis aperitur. Bene autē dicitur, quia uestibulum erat ante eam: quia nisi quis prius humilitatem habuerit, ad hos gradus donorum spiritualium non ascendit, sicut scriptum est: Super quē requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & tremētem sermones meos? De quo per Psalmistam dicitur: Ascensus in corde eius disposuit in conualle lachrymarum. Conuallis quippe humilis locus est, & peccator quisque dum se in lachrymis humiliter affligit in corde, per ascensum uirtutum proficit. Qui rursus ait: Emittit fontes in conuallibus. Quia omnipotens deus dona spiritualis gratiæ humilibus præstat

Esai. 66

Psal. 11

Psal. 11

Psal. 11

stat. Potest quoq; per uestibulum fides intelligi. Ipsa quippe est ante gradus & portam: quia prius ad fidem uenimus, ut postmodū per spiritualium donorum gradus, cœlestis uitæ aditum intremus. Non enim uirtutibus uenitur ad fidem, sed per fidem pertingitur ad uirtutes. Cornelius enim Centurio cuius elemosynæ ante baptismum angelo testante laudatæ sunt: non operibus uenit ad fidem, sed fide uenit ad opera. Nam & ei per angelum dicitur: Orationes tuæ & elemosynæ ascenderunt in conspectū dei. Si enim Deum uerè & ante baptismum non crediderat, quid orabat? uel quomodo hunc omnipotens deus exaudierat, si non ab ipso se in bonis perfici petebat? Sciebat igitur creatore omnium deum, sed quod eius omnipotens filius incarnatus esset, ignorabat. Neque enim poterat bona agere, nisi antè credidisset. Scriptum namq; est: Sine fide impossibile est placere deo. Fidem ergo habuit, cuius operationes & elemosynæ placere potuerūt. Bona autem actione promeruit, ut deum perfectè cognosceret, & incarnationis eius mysterium crederet, quatenus ad sacramentum baptismatis perueniret. Per fidem ergo uenit ad opera, sed per opera est solidatus in fide. Vestibulum itaq; ante gradus est: quia qui prius credidit, ipse post uirtutum gradibus ad portam aditū ascendit. Sequitur: Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis & Orientalem. Hoc loco contra non pro aduersitate ponitur, sed pro rectitudine, ita enim porta interioris atrij posita monstrabat, ut porta Aquilonis & Orientis perfecto ad eam aditu tenderet. Quid est ergo quod porta interior recto itinere posita contra portam Orientis & Aquilonis ostēditur, nisi hoc quod aperte datur intelligitur: quia sicut iudaico & gentili populo, seu iustis & peccatoribus, sed post peccata conuersis, eque aditus regni cœlestis aperit? Larga est enim misericordia creatoris nostri. Et porta interior non solum portam Orientis respicit, sed etiam Aquilonis: quia non solum his qui in innocentia permanent, sed etiam peccatoribus peccata sua poenitendo damnantibus aperitur interioris atrij gaudia: ut ineffabilia mysteria patriæ cœlestis agnoscant, agnoscendo sitiant, sitiendo currant, currendo perueniant. Hæc æterni gaudij secreta cognouerat, qui dicebat: Sitiuit anima mea ad deum uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem dei? Prædicator gentium ad hunc aditum regni cœlestis anhelabat cum dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Hæc exultationis occultæ secreta cognouerat sponfa, quæ dicebat: Dilectus meus milit manū suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. Dilectus etenim manū per foramen mittit, quado uirtute sua dñs nostrū animum per subtilem intellectu pulsat. Et uenter in tactu illius cōtremiscit, quia infirmitas nostra per hoc quod cœlestis gaudij intellectu tangit, ipsa sua exultatione turbat, et sit in mente pauor cū lætitiā: quia et si iam sentit quid de cœlesti gaudio diligit, adhuc metuit, ne pereat quod

Mat. 10

Mat. 11

Psal. 61

Philip. 1

Cant. 5

Greg. to. 2.

uix tenuiter sentit. Quid igitur restat, nisi ut se ad perfectioris uitæ cursum dirigant omnes qui illa gaudia patriæ cœlestis agnoscent? Unde & hic aptè subiungitur: Et mensus est à porta usque ad portam centum cubitos. Centenarium numerum, quia decies per denarium ducitur, iam superius diximus esse perfectum. Is itaque qui aditum atrij interioris uidet, profecto necesse est ut per uitam perfectionis currat, & à porta inchoationis usque ad consummationis ingressum perueniat. Mensuretur ergo atrium interius, quod à portis exterioribus usque ad portam interiorē tenditur centum cubitis: ut qui intrare amando cœpit, latitudinem perfectionis habeat in mente, quatenus in eo quem diligit, hunc nec aduersa coangustent, sed transitoria cuncta despiciens, quo usq; ad gaudia secreta perueniat, per atrium perfectionis currat. Sunt etenim multi qui iam in septem gradibus aditum portæ exterioris intraverunt, iuxta quendam supernæ dispensationis modum, per timorem dei humiles, per pietatis studium misericordes, per scientiam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, per intellectum prouidi, per sapientiam maturi, sed adhuc quibusdam necessitatibus obligati, huius mundi curis inseruiunt. Et unde iam ex magna parte excusserunt animum, ibi adhuc tenentur inuiti. Cunctq; superimposita terrenæ occupationis portant onera, minus in præceptis cœlestibus exercentur. Et dum anhelare medullitus ad æternam patriam non uacat, ipsa in eis sua aliquo modo desideria languescunt, quia animo curis temporalibus præpediti, uera gaudia quæ cognouerunt, amare non tantum licet quantum libet. Hi plerunque à iugo mundi colla mentis excutiunt, omnia deserunt, terrenæ curæ pondera deponunt: atque ut ad cœleste desiderium latius animi sinum laxent, uitam remotam petunt, & in ea sanctis precibus intenti, sacris meditationibus dediti, quotidiano se fletu afficiunt, & uentositatem cordis, igne amoris conflant, atq; ad cœleste gaudium accendendo se innouant. Hi plerunque in ipso suo desiderio accensi, exire iam de carne concupiscunt, atque ad uitam præsentem redire post fletum nolunt. Sed tamen differuntur, ut dilatus amor ex ipsa sua dilatione proficiat, & ardenti desiderio quasi quod negatur, crescat. Sic in regione Gerasenorum qui liberatus à legione dæmonum fuerat, iam cum domino ire uolebat, sed tamen ei dicitur: Reuertere in domum tuam, & narra quanta fecerit tibi dominus. Sic sponfa in Canticis canticorum sanctis desiderijs anxia loquitur dicens: In lectulo meo per noctes quaesui quem diligit anima mea. Quaesui illum, & non inueni. In lectulo enim dilectū quaerit, quado in ipso suo ocio & uacatione quam appetit, iam uidere anima dominū concupiscit, iam ad eum exire desiderat, iam carere præsentis uitæ tenebris anhelat. Sed quaerit illum, & nō inuenit, quia quanuis magno amore desiderat, adhuc tamen ei non conceditur uidere quem amat. Tales

Luc. 8

Cant. 3

m 2 itaq;

itaque sanctorum mentes quid aliud in hoc desiderio faciunt, nisi quod iam a portis exterioribus per atrium interioris ad portam currunt? Quibus sapienter euenit, ut cum se uiderint magno celestis gratia munere compunctos, iam se perfectos existiment, & obediens putent, sed quia nullus est qui dura praecepta: patientes esse se credant, sed quia nemo eos per contumelias & aduersitates pulsaret. Et plerumque contingit, ut spiritale ministerium uel inuiti suscipiant, atque ad gubernationem fidelium deducantur. Qui cum magnis tribulationibus fuerint hinc inde pulsati, turbati mente, sese imperfectos inueniunt, qui non pulsati perfectos se esse crediderunt. Quia ex re agitur, ut se ad femeripfos colligant, & apud se opprobrium suae infirmitatis erubescant, atque ex ipsa sua confusione roborati, contra aduersa patientiam opponant, & ex tribulatione proficiant, qui prius in ocio ex ipsa sua securitate torpebant. Et ueraciter esse tales incipiunt, quales se esse prius inaniter putauerunt. Hi itaque cum a portis exterioribus usque ad interiorum portam per boni studij atrium deferuntur, hoc ipsum in eis atrium centum cubitis mensuratur, quia dilectione & exercitio in sancta quotidie perfectione proficiunt. Per quotidianam enim desideria in monte perfici, quasi centum est cubitis interiorum atrium mensurari. Idcirco ergo a portis usque ad portam centum sunt cubiti, ut quasi quaedam morae: unde fit ipsa dilatio uiuendi per quam quotidie in uirtutibus crescitur, ut ad interiorum aditum perfectius perueniatur. Sequitur: Et eduxit me ad uiam Australem, & ecce porta quae respiciebat ad Austrum. Et mensus est frontem eius, & uestibulum eius iuxta mensuras superiores, & fenestras eius, & uestibula in circuitu, sicut fenestras caeteras, quinquaginta cubitorum longitudo, & latitudinem uiginti quinque cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam, & uestibulum ante fores eius. Cuncta haec in Orientis & Aquilonis porta iam dicta sunt, & congruum non est, ut ea quae semel ac secundo exponentes diximus, saepius replicemus. Notandum tamen nobis est, quia in spiritali aedificio alter aditus ad Orientem alius ad Aquilonem atque alius ad Austrum patet. Sicut enim Aquilonis frigore peccatores, ita per Australem uiam feruentis spiritu designantur, qui calore sancti spiritus accensi, uelut in meridiana luce uirtutibus excrescunt. Pateat itaque porta ad Orientem, ut hi qui sacramenta fidei bene inchoauerunt, & in nulla postmodum uirtutum profunditate demersi sunt, ad gaudia secreta perueniant. Pateat porta ad Aquilonem, ut hi qui post inchoationem caloris & luminis in peccatorum suorum frigore & obscuritate dilapsi sunt, per compunctionem poenitentiae ad ueniam redeant, & quae sit internae retributionis uera latitudo cognoscant. Pateat porta ad meridiem, ut hi qui sanctis desiderijs in uirtutibus feruent, spiritali intellectu quotidie interni gaudij mysteria penetrent. Inter haec autem quaeritur potest, cum quatuor huius mundi partes sint:

cur in hoc aedificio haec exteriores non quatuor, sed tres portae esse memorantur: Quod recte quaerendum fuerat, si propheta non spiritale, sed corporale aedificium uideret. Sancta enim Ecclesia, id est, spiritale aedificium, ut ad secreta gaudia pertingat tres solummodo portas habet, uidelicet fidem, spem, atque charitatem. Vnam ad Orientem, aliam ad Aquilonem, tertiam ad Meridiem. Porta quippe in Oriente est fides, quia per ipsam lux uera nascitur in mente. Porta ad Aquilonem spes, quia unusquisque in peccatis positus, si de uenia desperauerit, funditus perit. Unde necesse est, ut qui per suam iniquitatem extinctus est, per spem misericordiae reuiuiscat. Porta ad Meridiem charitas, quia igne amoris ardet. In meridiana etenim parte Sol in altum ducitur, quia per charitatem lumen fidei in dei & proximi dilectione subleuatur. Tribus igitur portis ad interiorum atrium tenditur, quia per fidem, spem, atque charitatem ad gaudia secreta peruenitur. Alia quoque quaestio oritur, cur porta atrij interioris posita contra portam Orientis & Aquilonis dicitur, & an ad Australem portam pateat, tacetur. Sed quia per Orientem inchoantes, per Aquilonem lapsos diximus designari, dignum fuit, ut uel de inchoantibus quibus adhuc Sol in tepore est: uel etiam de lapsis, sed per conuersionem redeuntibus aperte diceretur, quod eis porta atrij interioris pateat, quatenus ex ipsis nos certos faceret de quibus dubitari poterat. Hoc autem de porta Australi dicendum non erat, quia eos ad gaudia interna pertere qui feruore spiritus in uirtutibus permanent, nullus ignorat. Sequitur: Et caelata palmae erant: una hinc, & altera inde in fronte eius. Quid est hoc quod prius in frontibus pictura palmarum, nunc autem caelata palmae in fronte esse memoratur? Sed sicut iam superius diximus pictura palmarum est offensio signorum. Nunc uero caelatura palmarum dicitur, ut honorum operum demonstratio designetur. Ipsi enim summis praedicatoribus dicitur: Videat opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in caelis est. Qui igitur in uita sua impressa esse sancta opera demonstrant, palmas in fronte caelatas habent: quia quinta illos in posterum uictoria sequatur, iam nunc in sanctis suis operibus ostendunt. Vel certe quia fidem per Orientem, spem per Aquilonem: charitatem uero per Australem portam diximus designari. Notandum uero nobis est, quia in Orientis porta pictura palmarum, in Aquilone uero & Meridie caelatura esse perhibetur: quia contingit saepe, ut hi qui adhuc inchoantes sunt, necdum se in operibus solidis ac magnis exercent: hi uero qui post iniquitates ad uirtutem redeunt, plerumque ut culpas suas ante omnipotentis dei oculos tegere ualeant, in magnis operibus exercentur. Et quia iam feruore spiritus actibus & uirtutibus excreuerunt, quasi meridies in sanctis actibus inardescant. In Orientis ergo porta pictura est, in Aquilonis uero & Meridie caelatura: quia signum uictoriae quod inchoantibus ostenditur

ditur, hoc in reuertentibus atque feruentibus iam solidius & robustius tenetur. Notandum quoque magnopere est, quod dicitur hinc & inde. Oes enim qui ad uitam aditum tendimus, & ex dextro & sinistro latere habere palmam debemus. Quod enim hinc inde dicitur, latus utrumque signatur. A dextro igitur palmam habet is, quem prospera non extollunt. A sinistro palmam habet is quem aduersa non desiciunt. Quasi ex utraque parte portabat Paulus palmam cum diceret: Per arma iustitiae a dexteris & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam: ut seductores, & ueraces. Non hunc aduersa frangebant, non prospera in mentis tumorem subleuabant. Hinc inde ergo gestabat palmam, quia et in aduersitate fortis, et in prosperitate humilis permanebat. Quisquis enim de prosperis extollitur, habere in dexteram partem palmam nescit. Quisquis in aduersitate frangitur, portare palmam a sinistro latere ignorat. Ut ergo hinc & inde palma gestetur in fronte, adesse semper nostris mentibus debet & in aduersis fiducia, & in prosperis timor: ne aut aduersa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est quod idem egregius praedicator dicebat: Scio & humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum. Et satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati, omnia possum in eo qui me confortat. Nunquid nam fratres ars est aliqua, humiliari & abundare, satiari & esurire: abundare & penuriam pati, ut pro magno se ista scire tantus praedicator insinuet? Ars omnino, & mira disciplinae scientia, quae toto nobis cordis est aduersu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderio non accendit, scit humiliari. Hoc enim loco Apostolus humiliari, dicit penuriam perpeti. Nam statim econtrario subiungit, scio & abundare. Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad usum uanae gloriae non intorquet, qui solus non possidet quod accepit: sed hoc cum indigentibus misericorditer diuidit, scit abundare. Qui accepta alimenta non ad ingurgitationem uentris utitur, sed ad reparationem uirtutis, nec plus carni tribuit, quam necessitas petit, scit satiari. Qui alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate uirtutis agit aliquid unde anima peccati laqueum incurrat, scit esurire. Quem ergo nec abundantia in superbiam eleuat, nec in necessitate cupiditas irrat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Qui cum statim subdidit, omnia possum: ne elationis esse uerba crediderimus, adiunxit: in eo qui me confortat. Ecce in altum ramus prodiit, sed quia in radice se tenuit, in uiriditate permansit. In altum enim surgens aresceret, si se a radice diuisisset. Sibi enim nihil tribuit, quia omnia se posse non in se, sed in eo qui se confortat fatetur. Hinc & inde ergo praedicator egregius palmam habet, quem nec abundantia in superbiam, nec inopia ad auaritiam pertrahit. Discamus itaque fratres non solum in prosperis, sed in ad-

uersis quoque gratias agere. Pater enim nobis pietate sua factus est conditor noster, nosque adoptiuos filios ad hereditatem regni caelestis nutrit. Et non solum donis reficit, sed etiam flagellis erudit. Discamus igitur abundare, ut cuncta quae ab eo accepimus, cum indigentibus partiamur, ut mentem abundantia non eleuet, ne fortasse gaudeat: quia hoc adest sibi quod deest alteri, & non iam communi bono, sed proprio laetetur. A priuato gaudio ueritas ad commune discipulos reuocat, cum eos de predicatione redeuntes, & de subiectione daemonum laetantes admonet dicens: Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete & exultate, quia nomina uestra scripta sunt in caelo. Non enim omnes electi daemonia eiciunt, sed tamen electorum omnium nomina caelo tenentur adscripta. Admonentur ergo discipuli priuatam letitiam deponere, de communi autem & perpetua felicitate gaudere. Quisquis itaque in eo gaudet quod alter non habet: ex ipsa sua abundantia deterior factus, gaudium priuatum habet. Contra huius nos appetitum abundantiae Ioannes admonet, dicens: Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Qui mox rationem subdidit, quare: Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Nemo enim potest duobus dominis seruire, quia non ualet simul transitoria & aeterna diligere. Si enim aeternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non in affectu possidemus. Qui eandem rationem protinus subdidit, dicens: Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia uitae. Ideo enim habere aliquid homines, & ultra quam necesse est, concupiscunt, ut habendo superbiant, & quia hoc alius non habet, se in cogitationibus extollant. Quisquis itaque talis est, adhuc ad portandam abundantiam doctus non est. Saepem autem quod auaritia ex appetitu suggerit, necessitatem putat. Et cum minora sufficiant, dolet maiora deesse, atque incautus animus quandam quasi necessitatem patitur quam parit. Et cum minima sunt quae desiderat, suam sibi auaritiam aliquo modo excusat. Abundantia itaque superbiae uicina est. Quam si quando etiam cupiditas interceptit, hanc, ut ita diximus, quasi peregrina captiuitas inuasit. Si igitur abundandi artem scire uolumus, necesse est, ut non solum ea quae uicina sunt, sed ea etiam quae de longinquo ueniunt, uicta fugiamus. Discamus penuriam pati, ne ea quae non habemus, habere etiam cum culpa requiramus, ne felices putemus, quos rebus onustos cernimus. Nimia ualde sunt ea quae sibi quasi in sumptus uitae praesentis praeparant. Multa portant, sed in uia breui. Magna est nobis in hoc itinere focia paupertas, quae animum non angustat, cum deest terrena substantia, de qua aeterno iudicij rationes ponamus. Liberius ad patriam tendimus, quia quasi in uia pondere caremus. Discamus satiari, ne in sumendis alimentis corporis, gulae magis quam necessitati seruimus. Plus enim concupiscentia, quam necessitas petit: Et saepe dum carnis inopiae satisfacere cura

mus, voluptas surrepit, modum refectiois excedit. Vnde fit ut culpa transeat ad culpam: quia plerunque inde alia tentatio carnis nascitur, dum carni immoderata refectioe seruit. Ex peccato etenim primi hominis, infirmate natura, in hoc mundo cum nostris tentationibus nascimur. Et caro nobis aliquando adiutrix est in bono opere, aliquando autem seductrix in malum. Si igitur ei plusquam debemus tribuimus, hostem nutrimus. Et si necessitati eius quae debemus non reddimus, eum necamus. Satianda itaque est caro, sed ad hoc usque, ut in bono nobis opere famulari sufficiat. Nam quisquis ei tantum tribuit ut superbiat, fatiari penitus ignorat. Ars itaque magna est fatiari, ne unusquisque per satietatem carnis ad iniquitatem prorumpat turpitudinis. Discamus esurire, ut nobis propter abundantiam sequentem nostra hic inopia placeat. Nec nos ventris necessitas ad culpam trahat, nec peccatum menti ipsa indigentia suggerat, & dum caro fame afficitur, ad cupiditatem animus irretitur, & quaerat cum culpa providere unde carni valeat in necessitate satisfacere: ne cor in indignationem prosiliat, & linguam in murmurationis amaritudinem accendat. Qui igitur in carnis suae inopia se hinc inde circumspicit, atque a peccati laqueo custodit, nouit esurire. Nos itaque fratres charissimi iram atque auaritiam in aduersitate fugientes, & elationem & immoderata gaudia in prosperitate declinantes, quia per fidem, spem, atque charitatem, interioris vitae atrium tribus portis intrare concupiscimus, palmas hinc & inde teneamus. Libet adhuc alterum eum coelestis patriae ad mentem reducere, & qualiter hinc inde palmam teneat, demonstrare. Beatus etenim Iob cum esset uiris Orientalibus ditior, & ei prospera cuncta suppetere, filijs polleret, familia crederet, greges exuberarent, in tanto omnipotentis dei timore perstitit, ut inter custodiam disciplinam, inter acta iustitiae, inter multa humilitatis obsequia: misericordiae operibus intentus, sacrificijs offerendis deditus, holocausta domino pro singulis filijs immolaret, ne quis eorum saltem in corde peccasset. Pensamus ergo quanta erat custodia boni operis, qui in filijs suis expiabat sacrificijs culpas cordis. Sed quam iustus esset in prosperitate innotuerat. Valde autem ignotum erat, si perseverare iustus & inter flagella potuisset. Tangendus ergo erat uerberare. Vir ille sanctus in prosperis, interrogatur aduersis: ut qui notus erat omnipotenti domino, notus per flagella fieret nobis & sibi metipso. Disponente itaque domino, consumpti sunt greges, interfecti custodes, eversa domus, extincti filij, percussa caro a planta pedis usque ad uerticem. Remansit uxor incolumis, quae uerborum iaculis uulnera auget. Sed hanc uir sanctus in tentatione, sanus in uulnere prudenter docet, et respondet dicens: Si bona accepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? Amici quoque ad consolandum ueniunt, ad contumelias prorumpunt, & in dolore uulnerum, addunt adhuc uulnera uerborum. Immisericordem

Iob 2

A dicunt, raptorem nominant, uiolentum denunciant, oppressorem pauperum fatentur. Quid igitur miles dei faceret inter dolentia uulnera & amara uerba depressus? Ecce flagella dei & uerba hominum simul afflicti animum ad desperationem premunt, sed uirtute spiritus plenus, carnis uulneribus iacens, mentis robore stans, contra desperationis impulsum reduxit ad memoriam bona quae egerat. Quia misericors fuerat, dicit: Oculi mei caeco, & pes claudo. Et rursum: Pater eram pauperum. Quia disciplinae custos & benignus, dicit: Cunctis federem quasi rex circumspectante me exercitu, eram tamen moerentium consolator. Quia humilis fuerat, dicit: Si contempsi subire iudicium cum seruo meo & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me. Quia hospitalis fuerat, fatetur: Si desepi praetereuntem, eo quod non habuerit indumentum. Quia largus in donis, dicit: Si non benedixerunt mihi latera eius, & de uelleribus ouium mearum calefactus est. Quia uiolentus non fuerat, testatur dicens: Si leuavi super pupillum manum meam, cum uiderem me in porta superiorem. Quia de inimici periculo nunquam exultauerat, dicit: Si gauisus sum ad ruinam eius qui me oderat. Quia patiens fuit, & etiam suorum malitiam aequanimiter pertulit, dicit: Si non dixerunt uiri tabernaculi mei, quis det de carnibus eius ut saturemur? Quid est hoc quod uir sanctus tot suas uirtutes inter flagella enumerat? Quid est quod ore suo opera quae fecerat, laudat: nisi quia inter uulnera & uerba quae hunc ad desperationem trahere poterat ad spem animum reformat? Et qui in prosperitate humilis fuit, reuocatis bonis suis ad memoriam, infra factus in aduersitate permansit. Cuius enim animum inter tot flagella illa uerba ad desperationem non impellerent, nisi sibi ad memoriam bona quae fecerat reuocasset? Vidit igitur sanctus uir mentem suam auditis tot malis ad desperationem conculsi, & mirabiliter studuit in spe certa ex bonis suis actibus solidari. Sic impletur quod scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malorum, & in die malorum ne immemor sis bonorum. Si enim cum bona habemus, malorum reminiscimur quae aut iam passi sumus, aut adhuc pati possumus: accepta bona mentem non eleuet, quia eorum gaudium timor memorie malorum premit. Et si cum mala habemus bonorum reminiscimur, quae aut iam accepimus, aut adhuc nos posse accipere speramus, malorum pondus animum ad desperationem non premit, quia hunc ad spem memoria bonorum leuat. Si itaque fratres charissimi, & per praecepta dominica, & per sanctorum exempla gradimur, ut nos nec prosperitas eleuet, nec aduersitas frangat, habere nos ante omnipotentis dei oculos palmas hinc & inde monstramus:

Cui est honor & gloria, in secula seculorum
Amen.

Homilia

Homilia xx

T porta atrij interioris in uia Australi. Et mensus est a porta usque ad portam in uia Australi centum cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam Australem, & mensus est portam iuxta mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & uestibulum eius eisdem mensuris, & fenestras, & uestibulum eius in circuitu quinquaginta cubitos longitudo, & latitudinis uiginti quinque cubitos, & uestibulum per gyrum longitudine uiginti quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum. Et uestibulum eius ad atrium exterius, & palmas eius in fronte, & octo gradus erant quibus ascendebatur per eam. Et introduxit me in atrium interius per uiam Orientalem, & mensus est portam secundum mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & uestibulum eius sicut supra, & fenestras eius, & uestibula in circuitu longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine uiginti quinque cubitorum. Et uestibulum eius, id est, atrij exterioris, & palmarum eorum in fronte eius hinc et inde, & in octo gradibus ascensus eius. Et introduxit me ad portam quae respiciebat ad Aquilonem. Et mensus est secundum mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & uestibulum eius, & fenestras eius per circuitum longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudinis uiginti quinque cubitorum. Et uestibulum eius respiciebat ad atrium exterius, & caelatura palmarum in fronte eius hinc & inde, & in octo gradibus ascensus eius, & per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum. Ibi lauabant holocaustum.

Prophetae uerba, quae largiente domino hominibus die charitati uestrae loquenda sunt, lectione magis indigent quam expositione. Ea enim in tribus portis interioribus replicantur, quae secundum iam uel tertio de exterioribus dicta sunt. Pauca uero in earum descriptione permutantur. Vnde necesse est ea nos quae iam dicta sunt, replicare, ut ea quae dicenda sunt, licentius possimus enotare. Itaque nunc dicitur: Et porta atrij interioris in uia Australi, & mensus est a porta usque ad portam in uia Australi centum cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam Australem, & men-

A sus est portam iuxta mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & uestibulum eius eisdem mensuris. Et fenestras eius, & uestibulum eius in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis uiginti quinque cubitos, & uestibulum per gyrum. Cuncta haec superius dicta atque exposita esse meministis. Necdum uero est dictum quod de eodem uestibulo subditur: Longitudine uiginti & quinque cubitorum, & latitudinis quinque cubitorum, & uestibulum eius ad atrium exterius. Atque iterum hoc quod iam superius dictum fuerat, replicatur cum dicitur: Et palmas eius in fronte, & statim quod adhuc dictum non fuerat, subditur: Et octo gradus erant in quibus ascendebatur ad eam. Hoc quoque quod de Australi porta scriptum est, de Orientali quoque porta in eodem ordine narratur. Nam protinus subinfertur: Et introduxit me in atrium interius per portam Orientalem, & mensus est portam secundum mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & uestibulum eius sicut supra, & fenestras eius, & uestibula eius in circuitu longitudine quinquaginta cubitorum, latitudinis uiginti quinque cubitorum. Et uestibulum eius, id est, atrij interioris, & palmarum calatae in fronte eius hinc & inde, & in octo gradibus ascensus eius. Ea quoque quae de Australi porta & Orientali dicta sunt, in eisdem uerbis etiam de porta quae ad Aquilonem respicit, replicatur. Nam subditur: Et introduxit me ad portam quae respiciebat ad Aquilonem, et mensus est secundum mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & uestibulum eius, & fenestras eius per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, latitudinis uiginti quinque cubitorum, & uestibulum eius respiciebat in atrium exterius, & caelatura palmarum in fronte illius hinc & inde, & in octo gradibus ascensus eius. Quid itaque interiori atrio, quid thalamo, quid frontibus, quid uestibulo, quid fenestris, quid longitudine & latitudine, quid palmarum caelatura signetur, late iam superius diximus. Nec oportet ut in eisdem iterum, sed in his solummodo quae necdum dicta sunt, occupemur. Nunc ergo quaerendum nobis est quae istae tres portae interiores sint, uel quid est quod earum dem portarum uestibula uiginti quinque cubitis longitudine, & quinque cubitis latitudine metiuntur: uel cur ad eas non septem sicut de portis exterioribus dictum fuerat, sed octo gradibus ascenditur. Porta enim atrij interioris quae superius dicta est, de his tribus portis interioribus non est: quia illa contra Orientis & Aquilonis portam respicere dicitur, istae autem singulae interioris ad Austrum uel Orientem & Aquilonem positae memorantur. Vnde recte per illam aditus interior designatur, quia sicut praecedenti locutione iam dictum est, uel Iudaeae & Gentilitati, uel inchoantibus atque in bono perseverantibus, uel a bono cadentibus, sed post culpas per poenitentiam surgentibus patet. Nunc autem postquam singulae in Oriente & Aquilone & Austro portae descriptae sunt, cur interioris atrij rursum portae singulae in Austro &

Ecclesi 11

Oriente atque Aquilone describuntur? Aspirante domino, magna intentione opus est sinum tantæ profunditatis indagare. Si enim portarum nomine sanctos prædicatores accipimus, sciendum nobis est: quia una est Ecclesia in prædicatoribus testamenti ueteris ac noui. Portæ autem septem uel octo gradus habent: quia sancti spiritus septiformem gratiam concorditer prædicant. Octauo uerò gradu annunciant præmium retributionis æternæ. Vnde scriptum est: Da partes septem, nec non & octo. Quid itaq; dicere possumus exteriores portas, nisi antiquos patres fuisse, qui per præcepta legis nouerant opera populi magis quam corda custodire: ut interiores portas prædicatores sanctæ Ecclesiæ debeamus accipere, qui spiritualibus monitis discipulorum suorum corda custodiunt, ne malis quæ non faciunt, uel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septem gradibus ascendit dicitur, istarum uerò octo graduum ascensus esse perhibetur: quia & in ueneratione legis dies septimus fuit, & in nouo testamento octauus dies in sacramento est: is uidelicet primus uetus appellatur, qui tertius à passione, sed octauus à conditione est: quia & septimum sequitur. Sin uerò portarum nomine solos intelligimus sanctos Apostolos designari, qui uidelicet primi nobis sunt sanctæ Ecclesiæ prædicatores, & nos fidem, sp̄e atq; charitatē summopere tenere docuerunt: ipsi itaq; nobis in his uirtutibus portæ sunt, qui nos per easdem uirtutes ad interiorē intellectum æternæ sapientiæ perducunt. Sed si ipsi exteriores portæ sunt, quos accipimus interiores? Si uerò ipsi interiores sunt, quos intelligimus exteriores? Quia in re intelligi uiliter potest: quia ipsi nobis & exteriores simul & interiores portæ sunt. Cum enim adhuc inchoantibus non alta & mystica, sed quædam quæ capi præualent prædicant, portæ exteriores sunt. Cum uerò perfectis profunda & mystica loquantur, portæ interiores.

1. Cor. 3 Videamus qualiter porta exterior pateat: Nō potui uobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo lac uobis potum dedi, nō escam. Videamus qualiter porta interior pateat: Sapientiam loquimur inter perfectos. Videamus utrum ipsa eadem sit porta interior & exterior: Sapientibus & insipientibus debitor sum. Qui rursus dicit: Siue mente excedimus, deo: siue sobrii sumus, uobis. In hoc em̄ quod contemplando & loquendo sapientibus mente excedit, porta interior est. In hoc uerò quod paruulis sobriè in prædicatione se temperat, & uanitate ebrietate spiritus infundatur in mente cum prædicat non ostendit, exteriorē portam se esse manifestat. Ipsi itaq; & exteriores portæ nobis sunt & interiores, qui nos & in primo aditu fidei, sp̄e, atq; charitatis instituunt, & cum iam proficientibus celestis regni mysteria prædicant, per subtiliorem sensum nos ad interiora perducunt. Vnde & per septem gradus prius ascensus earum describitur, & postmodum per octo. Per octauum etenim gradum illius uitæ mysteria signantur, quam

1. Cor. 3

1. Cor. 2

Rom. 1

2. Cor. 5

A in secretis suis perfecti intelligunt, qui iam cuncta temporalia mente transcendere nouerunt, qui præsentem uitam quæ septē dierum curriculo euoluitur, plenè despiciunt, qui de intima contemplatione pascuntur. Habent igitur portæ spiritualis ædificij septem gradus: quia timorem domini, pietatem & scientiam, fortitudinem & cōsiliū, intellectū & sapientiam suis auditoribus prædicant. Sed cum iam omnia dimitti præcipiunt, cum nihil in hoc mundo diligi admonent, nil per affectum teneri, uim contemplationis celestis patrie intendi, atq; in eius suadentis mysterijs delectari, gradum addunt, & ad interiora traiciunt. Iste gradus docente ueritate cuidam ostensus est, cui cum legis præcepta dicerentur, respondit: Hæc omnia custodiui à iuuentute mea. Quali enim iam in septem gradibus stabat, cum à iuuentute sua omnia custodisse se diceret. Sed ei mox dicitur: Adhuc unū tibi deest: Si uis perfectus esse, uade, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & ueni sequere me. In quibus uerbis octauū quidē gradū uidit, sed ascendere noluit: quia tristis abscellit. Quisquis itaq; contemptis rebus temporalibus, eternitatis contemplatione pascitur, celestis regni gaudia rimatur. Post septem gradus quos timendo & operando atq; intellectu sapientiæ suæ crescendo tenuit, octauo gradu interioris portæ aditum intrauit. Per octauum uerò numerum & dies æterni iudicij, & carnis resurrectionis designatur. Vnde & Psalmus qui pro octaua scribit, à pauore iudicij est inchoatus, cum dicitur: Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo corripias me. Nunc enim tempus est misericordiæ, in illo autē iudicio dies iræ. In quo uidelicet die omne hoc tēpus finit, quod septem diebus euoluitur. Et quia post septem dies sequitur, iure octauus appellat. In quo & caro nostra resurgit ex puluere, ut siue bona siue mala quæ egit, recipiat à ueritate. Vnde et per legē quoque octauo die fieri circumcisio iubeat. Nā per mēbrum quod circumciditur, mortalis propagatio generatur, decedentium quoq; & succedentium numerus augetur. Sed quia in resurrectione mortuorum, nec carnis iam propagatio agitur, & decedentium atq; successio nulla erit: quia sicut scriptum est: Neq; nubent neque nubentur, sed erunt sicut angeli in cælo, octaua die præcipitur præputium incidit. Ibi enim locum iam carnis propagatio nō tenet, ubi resurgens caro perseverantiam æternitatis habet. Per hoc uerbum mater uirgo descendit, quæ deum in utero sine uirilis carnis admixtione concepit, qui primus nobis æternæ patriæ gloriam in sua resurrectione mōstrauit. Qui resurgens à mortuis, iam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur. Nobisq; exemplum dedit, ut ea fieri in die ultimo de nostra carne credamus, quæ facta de carne illius in die resurrectionis agnouimus. Sed quia de carnis resurrectione nobis sermo se intulit, triste nimis & ualde lugubre est, quod quosdā in Ecclesia stare, & de carnis resurrectione dubitare cognoscimus. Hanc autem antiqui

Matth. 19

Psal. 6

Matth. 11

Luc. 20

Rom. 6

Iob 19

Psal. 21

Psal. 52

Psal. 103

Psal. 31

Ezech. 37

Osee 6

Ioh. 5

Philip. 3

1. Thef. 4

1. Cor. 15

antiqui patres uenturam esse certissimè crediderunt, etiā cum nullum adhuc eiusdem resurrectionis exemplum tenuerunt. Quia igitur damnatione digni sunt, qui & exemplum iam dominicæ resurrectionis acceperunt, & tamē adhuc de sua resurrectione diffidunt. Pignus tenent, & fidem nō habent. Ecclesias replent, sed quia de resurrectione sua dubitant, mente uacua stant. De hac quippe resurrectione per B. Iob dicitur: Scio quod redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circūdabor pelle mea, & in carne mea uidebo deum. Quem uisurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius. Hinc etiam per Psalmistam dicitur: In conspectu eius procidunt uniuersi qui descendunt in terram. In terram enim mortui non spiritu, sed corpore descendunt. In conspectu ergo domini procidunt qui in terram descendunt: quia resurgendo ad iudicium ueniunt, qui nunc in puluere putrescunt. Hinc iterum dicit: Sitiuit in te anima mea, quā multipliciter tibi caro mea: Sitiuit anima mea ad deum. Videat caro quid sitit, nisi ut resurgat. Hinc rursus ait: Aufer spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Moxq; de carnis resurrectione subiungit: Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Hinc iterum dicit: Exurge domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ. Exurrexit em̄ dominus in requiem suam, cum carnem suam de sepulchro suscitauit. Post hunc quoq; exurgit & arca: quia resurgit Ecclesia. Hinc per eundem prophetam de quo loquimur scriptum est: Ossa arida, audite uerbum domini. Hec dicit dominus deus ossibus his: Ecce ego intromittam in uos spiritum, & uiuetis. Et dabo super uos nervos, & succrescere faciam super uos carnes, & superextendam in uos cutem, & dabo uobis spiritum, & uiuetis. Hinc est quod propheta alius per resurrectionem domini humanum genus uidit in finem suscitari, atq; ait: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & uiuemus in conspectu eius. Hinc est quod cum de semetipso dominus loqueretur, adiunxit: Nolite mirari hoc, quia uenit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient uocem eius. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem uitæ, qui uerò mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Hinc Paulus ait: Vnde etiam saluatorem expectamus Dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratū corpori claritatis suæ. Hinc iterum dicit: Si enim credimus quod Iesus mortuus est, & resurrexit, ita & deus eos qui dormierunt, per Iesum adducet cum eo. Qui rursus ait: Primitiæ dormientium Christus. Si enim nos à mortis somno non surgimus, quomodo resurrectionem dominicam primitias habebimus? Ecce ueteres ac noui patres uno sibi spiritu de carnis resurrectione concordant. Ecce ipsa per se ueritas prius uoce docuit, quod de resurrectione carnis postmodum opere demonstrauit, & tamē adhuc quorum

A dam infirmitas fidē nō habet in domo fidei stans. Sed mirari solent qualiter caro reuiuiscere possit ex puluere. Mirantur igitur altitudinem cæli, molem terræ, abyssos aquarū, omnia quæ in mundo sunt, ipsos quoque angelos creatos ex nihilo. Minus est ualde aliquid ex aliquo facere, quàm omnia ex nihilo fecisse. Ipsa nobis elementa, ipsæ rerū species, resurrectionis imaginem prædicant. Sol enim quotidie nostris oculis moritur, quotidie resurgit. Stellæ matutinis horis nobis occidunt, uespere resurgunt. Arbusta aestiuis temporibus plena folijs & frugibus uidemus, quæ hyemali tempore nuda folijs, floribus, ac fructibus, & quasi arida remanent, sed uernali Sole redeunte, cum à radice humor surrexerit, suo iterum decore uestiuntur. Cur ergo de hominibus diffiditur, quod fieri in lignis uidetur? Sed sæpe in puluerem putrescentes carnes aspiciunt, & dicunt: Vnde ossa & medullæ, unde caro uel capilli poterunt in resurrectione reparari? Hæc itaq; requirētes, parua semina ingentium arborum uideant, atq; si possunt dicant: Vbi in eis latet tanta moles roboris, tanta diuersitas ramorum, tanta multitudo & uiriditas foliorum, tanta species florum, tanta ubertas, sapor, atq; odor fructuum? Nunquidnam semina arborum odorem uel saporem habent, quem ipsæ post arbores in suis fructibus proferunt? Si ergo ex semine arborum quod uideri non potest, produci potest, cur de puluere carnis humanæ diffiditur, quia ex eo reparari forma ualeat quæ non uidetur? Sæpe autem obijcere inanem quæstiunculam solent, qua dicunt: Carnē hominis lupus comedit, lupum leo deuorauit, leo moriens ad puluerem rediit, cum puluis ille suscitatur, quomodo caro hominis à lupi & leonis carne diuiditur? Quibus quid respondere aliud debemus, nisi ut prius cogitent qualiter in hoc mundo uenerint, & tunc inuenient qualiter resurgant? Certè tu homo qui loqueris, aliquando in matris utero spuma sanguinis fuisti, ibi quippe ex patris semine, et matris sanguine paruus ac liquidus globus eras. Dic rogo, si nobis qualiter ille humor seminis in ossibus duruit, qualiter in medullis liquidus remansit, qualiter in nervis solidatus est, qualiter in carne creuit, qualiter in cute extensus est, qualiter in capillis atq; unguibus distinctus, ita ut capilli molliores carnibus, & ungues essent teneriores ossibus, carnibus duriores. Si igitur tot & tanta ex uno semine per species distincta sunt, & tamen in forma remanent coniuncta, quid mirum si possit omnipotens deus in illa resurrectione mortuorum, carnē hominis distinguere à carne bestiarum, ut unus idemq; puluis & non surgat in quantum puluis lupi & leonis est, & tamen resurgat in quantum puluis est hominis? Vide itaq; homo qualiter ad uitam uenisti, & nequaquā dubites ad uitam qualiter redeas. Cur autem ratione uis cōprehendere quomodo redeas, qui ignoras quomodo uenisti? Da potētia creatoris tui quod cōprehendere nō uales de temetipso. Certè enim quia tu ex terra factus

ctus

Etus es, terra uero ex nihilo, tu es creatus ex nihilo. Ne ergo de carnis tuæ resurrectione desperes, perpende prudenter, quia minus est deo reparare quod erat, quam fecisse quod non erat. Si non potes resurrectionis effectum ratione comprehendere, perpende quam multa sunt quæ non intelligis qualiter sint, & tamen esse non dubitas. Dic rogo si nosti, gyrus cœli, terræ cardines, aquarum abyssus, ubi finiuntur, ubi suspensi sunt? Scimus autem, quia quod ex nihilo factum est, pendet in nihilo. Sed si est aliquid quod dicitur nihilum, iam nihilum non est. Si autem nihil est nihilum, nusquam mundi moles dependet, nec est ubi sit quod creatum est ut sit. Quomodo ergo nusquam est quod nouimus quia est? Sed hæc fortasse ad te multa sunt: Ad temetipsum homoreuertere. Certè ex spiritu es creatus & limo. Vno inuisibili, altero uisibili, uno sensibili, & altero in sensibili. Quomodo ergo permisceri in te potuit spiritus & limus, atque ex diuerso fieri res non diuersa: ita ut in tanta conuenientia misceretur spiritus & limus, ut cum caro atteritur, spiritus marceat, & cum spiritus affligitur, caro contabescat? Sed forsitan necdum præuales discutere temetipsum, perpende rogo si uales, quomodo rubrum mare uirga diuisum est, quomodo petrae diuitia percussioe uirge undas emanauit, quomodo Aaron uirga sicca floruit, quomodo ex eius genere ueniens uirgo concepit, quomodo & in partu uirgo permansit, quomodo quatridentanus mortuus iussione suscitatus, ligatus manibus, ac pedibus de sepulchro exiit, quem postmodum solui dominus per discipulos iussit: quomodo idem redemptor noster in uera carne atque ossibus resurgens, clausis ostijs ad discipulos intrauit. Ecce hæc inuestigare non uales, & tamen credis. Cur ergo de resurrectionis gloria dubitando & discutiendo dubitas, qui tam multa mysteria sine discussione credidisti? Qui tamen si resurrectionem carnis non credis, omnia sine causa credidisti: quia in hoc angelorum spectaculo uideris quidem uelociter currere, sed postquam cursum peregeris, ne brauium accipias auersaris. Vnde per Paulum dicitur. Sic currite, ut comprehendatis. Qui rursus ait: Si in hac uita in Christo tantum sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Diuinae autem uirtutis mysteria quæ comprehendere non possunt, non intellectu discutienda sunt, sed fide ueneranda. Sciendum itaque nobis est, quia quicquid ratione hominis comprehendere potest, mirum esse iam non potest. Sed sola est in miraculis ratio, potentia facientis. Ecce dum de resurrectione carnis loquimur, ab expositionis ordine paululum digressi sumus. Ad ea ergo quæ cepimus redeamus. Habent autem interiores portæ uestibula, quæ uiginti & quinque cubitis in longitudinem metiuntur. Si enim octo ter ducimus, ad uiginti & quatuor peruenimus. Cui unus additur ut uiginti & quinque teneamus. Auditores etenim boni qui quasi quædam uestibula sunt porta

Exod. 14

Num. 20

Num. 17

Ioh. 6

Ioh. 20

1. Cor. 9

1. Cor. 15

rum, æternæ spei longanimitatem tenent, octauum diem in trinitatis fide sustinent. Quæ trinitas quia unus est deus, octo quidem per tria ducunt, sed in unius dei confessione solidantur. Plana sunt uestibula: quia humilia sunt corda bonorum auditorum. Habent longitudinem: quia in spei perseverant longanimitatem. Viginti & quinque cubitis earum longitudo mensuratur: quia resurrectionem carnis in octaua per trinitatem credunt, & eandem sanctam trinitatem unum esse deum fatentur. Habent quoque quinque cubitos latitudinem: quia per uitam simplicem quæ quinque sensibus ducitur, circa amorem proximi dilatantur. Et notandum quia post quam portarum uestibula superius alia dicta sunt, postmodum uestibulum quod quinque cubitis habet latitudinem, exterius respicere dicitur: quia nimirum sunt auditores alij qui intellectum interioris uite magnis uirtutibus proficiendo penetrant: & sunt quidam simplices qui bene quidem, sed iuxta sensus corporeos uiuunt. Vnde & exterius respicere dicuntur. Quasi enim extra respiciunt, quia iuxta sensus corporeos uiuunt. Sed tamē & exterius respicientes intus sunt. Quia & si sensus corporeos intelligendo transcendere nesciunt: fidem tamen atque charitatem & humilitatem tenent. Et intus ergo sunt in spiritali edificio per amorem, & quasi foris respiciunt per simplicitatem. Potest per uestibulum quod exterius respicit, fides inchoantium designari: & per uestibulum quod est interius, fides perfectorum, qui iam per eam in uirtutibus emicant. Possunt etiam per uestibulum interius præcepta altiora, per uestibulum uero quod respicit exterius, præcepta adhuc minima figurari. Per uestibulum quippe itur ad gradus & ad portam: quia per præcepta prædicationis pertingitur ad uirtutes atque aditum gratiæ celestis. Cum uero iubet alijs in cogitatione sua æterna meditari, celestia sapere, eisque dicitur in Psalmis & hymnis & canticis spiritalibus uiuere, quasi interius uestibulum ostenditur: quod quinquaginta cubitis longitudine, & uiginti quinque latitudine mensuratur. De quibus numeris nunc tacemus: quia ex his iam multa superius diximus. Cum uero alijs præcipitur, uxori uir debitum reddat, similiter autem & uxor uiro, quasi uestibulum quod exterius respicit, designat. Quod quamuis extra respiciat, tamen intus est: quia rudis auditor & adhuc agit quod carnis est, & tamē à bonorum numero alienus non est. Potest autem & per Orientis portam Dominus, & per Australem Iudæa, per Aquilonis uero conuersa gentilitas designari. Sed hac in re quæstio animum pulsatur, cur in superiori narratione prophetæ prius Orientalis, postmodum Aquilonis, ac deinde Austri porta descripta est? Cunctæ eandem portas interiori atrio narraret: prius portam Austri, deinde Orientis, & tertio in loco descripsit Aquilonis. Cur autem non eundem ordinem quem ceperit tenuit, sed hunc in portarum descriptione permutauit, ut & prius diceret, Orientis

1. Cor. 7

tis portam, Aquilonis, & Austri, & postmodum Austri, Orientis & Aquilonis? Sed si Aquilonis nomine gentilitas designat, cunctis studiosè legentibus liquet, quia ante synagogam gentilitas fuit. Nam & uir ipse à quo Hebræi appellati sunt, ex gentibus est electus. Dicatur ergo porta Orientalis ante portam Aquilonis & Austri: quia in diuinitate sua Dominus ante gentilitatem & Iudæam natus est: quia & ante omnia secula. Dicatur uero narratione subsequenti porta Austri, Orientis & Aquilonis: quia redemptor noster in humana natura inter Iudæam & gentilitatem nasci dignatus est: quia & in fide synagogæ uenit, & ante initium Ecclesiæ quam ex gentibus collegit. In prima ergo descriptione sit Orientalis porta ante portam Aquilonis, & Austri, in secunda autem inter portam Austri & Aquilonis, Orientis porta nominetur: quia ex diuinitate antecessit omnia, & ex humanitate uenit inter omnia: quia & decedentis Iudææ finis factus est, & subsequenti gentilitatis initium. Igitur quia ea quæ necdum dicta fuerant, ut domino largiente potuimus, rimati sumus, & ea quæ sæpius sunt replicata, transcurramus, nunc ad ea ueniamus quæ sic iam per ordinem dicuntur, ut in eis penè nihil de his quæ dicta sunt replicetur. Et per singula gazophylacia ostium in frõtibus portarum. Gazophylacia superius diximus corda doctorum, quæ scientiæ diuitias seruant. Frontes autem portarum sunt uerba atque opera prædicatorum, in quibus eos foris agnoscamus, quales apud se intrinsecus uiuunt. Est autem ostium per gazophylacia singula in frontibus portarum: quia unusquisque doctor in corde auditoris intellectum aperit in dictis & operibus patrum. Cum enim Petri Apostoli prædicatione discutiimus, cum Pauli uerba perscrutamur, cum Ioannis Euangelium inuestigamus, atque ex eorum uerbis auditores nostros ad interiorum intellectum trahimus, quid aliud agimus, nisi ostium in portarum frõtibus aperimus? Dicatur ergo: Per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum: quia si doctor hoc quod loquitur, Apostolorum dictis minime confirmat, in frõtibus portarum ostium non habet. Et si ostium non habet, dici iam gazophylacium spiritalis edificij non potest: quia si intellectum non aperit, doctor non est. Cum uero auditores boni per ora docentium, Apostolorum dicta & opera cognoscunt, culpas suas apud semetipsos tacite reprehendunt, & lachrymis insequuntur omne quod se egisse inique meminere. Vnde hic quoque de ostio quod est in frontibus portarum, subditur: Ibi lauabunt holocaustum. Qui enim se per fidem in conuersatione sancta domino deuouerunt, holocaustum domino facti sunt. Sed quia adhuc multa in se de corruptibili sua carne patiuntur: quia adhuc in eis cordis munditia fordidis cogitationibus inquinatur, quotidie ad lachrymas redeunt, assiduus fletibus affliguntur. Sanctorum enim patrum dicta & facta considerant, & cum se indignos pensant, in portarum ostio holocaustum lauant. Ecce etenim quis pro ti-

more omnipotentis domini esse patiens deuouit, nulli conuictum pro conuictio reddere, omnia æquanimiter tolerare, & tamen cum hunc contumelia ab ore proximi illata subito percussit, turbatur: forte aliquid loquitur quod loqui non debuit. Certè iste iam holocaustum est, sed adhuc inquinatum. Fortasse contra illatas contumelias patientiam exhibuit, tacitus permansit: sed tamen contra easdem contumelias quas portat, dolore tangitur, eiusque animus in charitate fauciat. Patientia enim uera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est uirtus mansuetudinis, sed uelamentum furoris. Hic itaque sæpe in cogitatione sua se iudicat, reprehendit semetipsum quia dolet, nec tamen apud se preualere obtinere ne doleat. Iam ergo per bonam deuotionem holocaustum est, sed tamē per dolorem quo tangitur, adhuc inquinatum. Alius ea quæ possidet, apud semetipsum decreuit indigentibus cuncta tribuere, nil libimet referuare, uitam suam soli supernæ gubernationi committere: sed dum præbet pauperibus quæ habet, fortasse cogitatio mentem subrepat quæ dicit, unde uiues, si cuncta dederis? Nec tamen desistit tribuere. Sed quod lætus dare ceperat, postmodum tristis præbet. Quid huius mens nisi misericordiæ holocaustum est? sed tamen per tristitia cogitationis inquinatum. Aut enim deliberare summa non debuit, aut post deliberationem nullo modo dubitare. Alius contempta mundi superbia, honores atque dignitates huius seculi decreuit uitare. Vltimum appetit inter homines locum tenere, ut tanto excelsior inueniatur in permanenti gloria, quanto humilior aspicitur in transeunte uita. Is fortasse cum subito se à proximo despici agnoscat, dedignatur cur despicitur. Vult quidem in loco humili, sed tamen attendi contemptibilis non uult. Hunc iam deuotio eleuat, sed adhuc infirmitas grauat. Iam ergo per deuotionem holocaustum est, sed adhuc ex infirmitate inquinatum. Hi itaque qui in eis quæ optime deuouerunt, aliqua infirmitate sui culpa tanguntur, cum per uerba doctorum dicta patrum intelligunt, & in quanta culpa iaceant, agnoscunt, seque ipsos poenitentia lætatis afficiunt, holocaustum in ostio portarum lauant. Sciendum uero est, quia hoc inter sacrificium atque holocaustum distat, quod omne holocaustum sacrificium est, sed non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio etenim pars pecudis, in holocausto uero totum pecus offerri consueuerat. Vnde & holocaustum Latina lingua totum incensum dicitur. Pensemus ergo quid est sacrificium, quid holocaustum. Cum enim quis suum aliquid deo uouet, & aliquid non uouet, sacrificium est. Cum uero omne quod habet, omne quod uiuit, omne quod sapit, omnipotentis Deo uouerit, holocaustum est. Nam sunt quidam qui adhuc mente in hoc mundo retinentur, & tamen ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant, oppressos defendere festinant. Ipsi in bonis quæ faciunt, sacrificium offerunt: quia & aliquid de actione sua deo immolant, & aliquid sibi-

metipsis

metipsis reseruant. Et sunt quidam qui nihil sibi metipsis reseruant, sed sensum, linguam, uitam, atque substantiam quam ceperunt, omnipotenti domino immolant. Quid isti nisi holocaustum offerunt, immo magis holocaustum sunt? Israeliticus etenim populus primum sacrificium in Aegypto obtulit, secundum uero in eremo. Qui itaque adhuc mentem habet in seculo, sed boni iam aliquid operatur, deo sacrificium obtulit in Aegypto. Qui uero praesens seculo deserit, & agit bona quae ualeat, quasi Aegypto derelicta sacrificium praebet in eremo: quia repulso strepitu desideriorum carnalium, mentis suae quiete atque solitudine deo immolat quicquid operatur. Quam uis ergo, sicut dictum est, sacrificium sit etiam holocaustum, maius tamen huius mundi delectatione non premitur, totum in omnipotentis dei sacrificio incenditur quod habetur. Sed sciendum nobis est, quia sunt quidam qui etiam seculo relinquunt, totum quidem quod habet offerunt, sed tamen in bonis quae agunt, minime compunguntur: & bonum quod agunt, holocaustum est, sed quia flere ac semetipsos diiudicare nesciunt, seque ex amore ad lachrymas non accendunt, perfectum eorum holocaustum non est. Hinc per Psalmistam dicitur: Memor sit omnium sacrificij tui, & holocaustum pingue fiat. Holocaustum quippe siccum, est bonum opus quod orationis lachrymae non infundunt. Holocaustum uero pingue est, quando hoc quod bene agitur, corde humili etiam per lachrymas irrigatur. Vnde rursus dicitur: Holocausta medullata offeram tibi. Quisquis enim bonum opus agit, sed omnipotentis dei amore atque desiderio flere nescit: holocaustum habet, sed medullam in holocausto non habet. Qui uero bona operatur, & uisioni iam creatoris sui inhiet, atque ad aeterna contemplationis gaudia peruenire festinat, seque ipsum ex amore quo accenditur, in fletibus macerat, holocausta domino medullata dedit. Studendum uero nobis est & mala funditus relinquare, & bona quae sufficimus operari, atque in ipsis bonis quae agimus, amore aeterni luminis compungi. Ipse enim cordis tenebras discutit amor lucis, ut subtilius uidere ualeamus, ne qua in bonis quae agimus, praua misceantur. Considerandum nobis quippe est opus nostrum quale sit, quae cogitatio in opere, quae intentio in cogitatione. Et cum nostro bono operi admixtum aliquid malitiae uel prauae delectationis agnoscerimus, redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Sunt autem quidam qui semetipsos in magnis actionibus domino deuouerunt, atque ad tantam perfectionem perueniunt, ut ab eis nulla unquam difficultate flectantur, quatenus a deliberatione castitatis nequaquam caro in prauae cogitationis delectatione animum sternat. Nam etsi quando per suggestionem pulsatur, surgere non permittitur: quia uigore iudicij calcatur. In deliberatione quoque patientiae nec sermo inordinatus ab ore prodeat, nec dolor tacitus animum premat, ut in largitate

Exod. 12
Exod. 13

Psal. 119

Psal. 65

A elemosynae nulla inopia suspicio tristitia generet, ut in deliberatione humilitatis nullus despectus animum mordeat. Sed cum iam in his quae recte deuouerunt, sese fortiter exhibent, priora tamen peccata quae ab ipsis ante bonam deliberationem perpetrata sunt, ad memoriam deducunt, & plangunt quicquid illicitum se egisse meminerunt. Hi itaque per uitam quam tenent, holocaustum sunt, sed per uitam quam ante tenuerunt, inquinatum. Lauat ergo holocaustum in ostio portarum: quia intellectu quem percipiunt de dictis patrum, lamentis se quotidianis afficiunt, & mundant uitam lachrymis quam prauis aliquando actibus inquinauerunt. Nos itaque inter haec ad uitam praeteritam mentis oculos reducamus, reminiscamur qui fuimus, cum mundi huius concupiscentias sequeremur. Et si iam domino toto corde seruimus: quia nos peccasse meminimus, defluamus in fletibus, lauemus holocaustum. Ecce, omnipotenti deo deuouimus castitatem nostram. Sed si adhuc immunda cogitatio mentem inquinat, redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Ecce patientiam nos seruare decreuimus. Si adhuc ira perturbat, si mentem tacitus dolor excruciat, redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Ecce iam nouimus posse saluam tribuere, atque in hoc mundo humilem locum tenere. Si qua adhuc animum inopia suspicio deprimit, si despectus proximi in aliqua nos indignatione confundit, redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Magnus est etenim creatori nostro ad recipiendos fletus humilium, misericordiae sinus. Vbi enim innumerabilium hominum fletus suscepti sunt, ibi locum suum inuenturae sunt & lachrymae nostrae. Pilemus quid per alium prophetam dicitur: Et erit qui offenderit ex eis in illa die quasi Dauid, & domus Dauid quasi dei, sicut angelus domini in conspectu eius. Haec dies misericordiae, quae nobis de aduentu redemptoris nostri promissa est. Qui itaque offenderit, erit quasi Dauid: quia peccator ad poenitentiam redit. Domus autem Dauid, quasi dei: quia reuerfus quisque ad iustitiam, habitatio efficitur creatoris sui, ut sit sicut angelus in conspectu eius: quia misericordiae uiscera quae in se expertus est, annuncians & alijs propinat. Hinc etiam paulo post illic dicitur: In die illa erit fons patens domus Dauid habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatae. Fons quippe occultus est unigenitus patris inuisibilis deus. Fons uero patens est idem deus incarnatus. Qui fons patens recte domus Dauid dicitur: quia ex Dauid genere noster ad nos redemptor processit. Hierusalem uero uisio pacis interpretatur. Hi autem Hierusalem habitant, qui in uisione pacis intimam mentem figunt. Peccator uero & menstruata est uel is qui delinquit in opere, uel mens quae labitur in praua cogitatione. Menstruata namque ista pollutio est: quia & aliena carne non tangit, & sua carne inquinatur. Sic itaque, sic est omnis anima, quae etsi malum opus non agit, pollutata tamen cogitatione sordescit. Vnde etiam per prophetam alium sub Iudaeae specie de anima immundis

mundis desiderijs occupata dicitur: Oes qui quareunt eam, non deficiet, in mensuris eius inuenient eam. Maligni quippe spiritus quarentes non deficiunt, cum inferre perditionem cupiunt, & nulla bonae cogitationis rectitudine repelluntur. Atque in mensuris suis animam inueniunt, quando in pollutis cogitationibus positam facile ad peruersam operationem trahunt. Dicitur ergo: In die illa erit fons patens domus Dauid habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatae: quia apertus iam nobis est fons misericordiae redemptoris nostri, qui in domo Dauid incarnari dignatus est: ut peccator lauet a peruerso opere, & menstruata mentem diluat ab immunda cogitatione. Patet igitur fons, curramus cum lachrymis, lauemus in hoc fonte pietatis. In hoc fonte ipse quoque Dauid lotus est, cum rediit ad lamenta poenitentiae post maculas grauis culpe. Ipsum quippe inuenire fontem quarebat: cum diceret: Redde mihi laetitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Iesus enim Hebraice, Latine salutaris dicitur. Et quid est quod sibi laetitiam Iesu reddi postulat, nisi quod hunc ante culpam contemplari consueuerat, eiusque contemplationis gaudia in culpa perderat? Vnde recte post poenitentiam, uisionis eius laetitiam sibi reddi quarebat. In hoc fonte misericordiae lota est Maria Magdalene, quae prius famosa peccatrix, postmodum lauit maculas lachrymis, deterit maculas corrigendo mores. In hoc fonte misericordiae omnibus aperto lauit Petrus, quod negauerat: quia fleuit amare. In hoc fonte misericordiae in fine suo lotus est Iatro, qui semetipsum in morte reprehendens, a culpa sua ablutus est confessione ueritatis. Cur igitur pigri sumus? cur torpentes & frigidi remanemus, qui in hoc fonte pieratis tantos iam se lauasse cognouimus? Ergone in mudatione nostra desperabimus, qui tot exempla misericordiae in pignore tenemus? & cessamus ueniam quærere, atque cum lachrymis fiduciam habere, qui tantorum iam emundationem spei nostrae pignus accepimus? Quare enim misericordiae fontem debuimus, etiam si clausus esset. Patet, & negligimus. Mittamus oculos fidei in mundum uniuersum, consideremus quanti peccatores diebus ac noctibus per lamenta in hoc fonte misericordiae lauantur, quanti post tenebras ad lucem, quanti post maculas ad munditiam redeunt. Curramus cum talibus post mortis tenebras ad aquam uitae: consideremus quantum peccauimus, quantum quotidie peccamus, atque ut appareamus mundi post culpas lauemus holocaustum.

Homilia XXI

In uestibulo portae duae mensae hinc, & duae mensae inde: ut imoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portae quae pergit

Greg. tom. 2.

A ad Aquilonem, duae mensae: & ad latus alterum ante uestibulum portae duae mensae. Quatuor mensae hinc, & quatuor mensae inde. Per latera portae octo mensae erant, super quas immolabant. Quatuor autem mensae ad holocaustum de lapidibus quadris extructae, longitudine cubiti unius & dimidij, & latitudine cubiti unius & dimidij, & altitudine cubiti unius, super quas ponunt uasa in quibus immolatur holocaustum & uictima. Et labia earum palmarum unius, reflexa intrinsecus per circuitum. Super mensas autem carnes oblationis.

Quid sumus de mysticis sensibus Ezechielem propheta locuturi, qui ipsa eius historiae uerba uix capimus? Ecce etenim dicit: Et in uestibulo portae duae mensae hinc & duae mensae inde, ut imoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad ostium portae, quae pergit ad Aquilonem duae mensae: & ad latus alterum ante uestibulum portae duae mensae. Quatuor mensae hinc, & quatuor mensae inde. Per latera portae octo mensae erant, super quas immolabant. In quibus uidelicet uerbis magna caligo dubietatis oritur, utrum haec de una porta qualibet, an de duabus, aut de singulis portis dicantur. Sed dum quaternae mensae per latera describuntur, ac postmodum in summa conclusione dicitur: Octo mensae erant, super quas immolabant, patet quia hoc spiritus non de singulis portis quas superius descriperat dicat quia si portae sex superius enarratae quaternas mensas per latera haberent, simul oes non octo, sed quadraginta & octo dicerentur. Rursum si hoc de una dicitur, magno obstaculo nostra intelligentia reuerberatur, quod post descriptum portae uestibulum, ubi duae mensae hinc, & duae mensae inde esse narratae sunt adhuc ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portae quae pertingit ad Aquilonem duae mensae esse memorantur: atque subiungitur: Et ad latus alterum ante uestibulum duae mensae. Si enim intra uestibulum portae binas per latera mensae erant, cum subditur: Et ad latus exterius duae mensae, atque ad latus alterum ante uestibulum duae mensae, inter quas etiam porta quae respicit uiam Aquilonis, esse memoratur: profecto patet aliud uestibulum intrinsecus, atque aliud extrinsecus fuisse: quia & prius porta interior, & postmodum hoc in loco exterior Aquilonis porta describitur. Nam cum tres portas superius descripsisset, tres quoque alias interioris atrij esse memorauit, quarum extremam Aquilonis portam narrauerat: sed ut praedictum est, atrij interioris. Nunc ergo cum duae mensae hinc in portae uestibulo, & duae mensae inde describuntur, adhuc de eadem interiori porta sermo contexitur. Quippe cum protinus subinfertur: quia ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portae quae pertingit ad Aquilonem, duae mensae: & ad latus alterum ante uestibulum portae duae mensae. Porta ergo interior binas per latera

n latera

latera in vestibulo mensas habere descripta est, & porta exterior similiter binas. Quatuor autem hinc, & quatuor inde mensae pariter fiunt, dum per latera singula binae in vestibulo portae interioris, & binae hinc & inde exterioris in Aquilonis porta describuntur: quae simul oes octo sunt, in quibus immolatur. His itaque de exteriori narratione discussis, ad spirituale intellectum sermo redeat: quia tanto iam nobis interioris esse largiente domino facilior debet, quanto nos exterioris descriptionis ignorantia non angustat. Possunt etenim portarum nomine, sicut superius dictum est, sancti praedicatorum intelligi, ut vestibulum portae sit populus. Qui dum mente humiliter uerba praedicationis suscipit, in eo mensae ad sacrificium ex uirtute construuntur. Rursum nihil obstat si portam accipimus hoc quod nobis per ora praedicationum sacri eloquii intellectus aperit: ut vestibulum portae eiusdem nobis praedicationis uerba sint, quae prius humiliter accipimus, ut post ad sacri eloquii intelligentiam ueniamus. Sit itaque nobis porta interior testamenti nouum, porta uero exterior testamenti uetus: quia & hoc spirituale intellectum aperit, & illud rudibus adhuc mentibus in historia sacri eloquii litera custodit. Habet autem porta interior in magna iam multitudine fidelium populorum duo latera: uidelicet dilectionem dei, & dilectionem proximi. Binae autem mensae sunt hinc & inde: quia in dilectione dei necessarium tenenda est fides & uita: in dilectione autem proximi debet summopere patientia et benignitas custodiri. Est enim in dilectione dei necessaria fides & uita: quia uidelicet scriptum est, **Heb. 11** Sine fide impossibile est placere deo. Et rursum **1. Jac. 2** scriptum est: Fides sine operibus mortua est. Est autem in dilectione proximi nobis patientia & benignitas **1. Cor. 13** conseruanda: quia de eadem dilectione scriptum est: Caritas patientis est, benigna est. Patientis scilicet, ut illata ad proximis mala equanimiter portet. Benigna autem, ut sua bona proximis desiderabiliter impendat. Habet quoque porta exterior, uidelicet lex, duo latera: spirituales patres et carnalem populum. In quibus singulis binae mensae sunt: quia habet in spiritualibus patribus doctrinam & prophetiam, habet in carnali populo circumcisionem & sacrificium. In his itaque octo mensis immolatur: quia quicquid fides credit, quicquid uita in exemplo boni operis ostendit, quicquid patientia humiliter tolerat, quicquid benignitas largiter ministrat, quicquid doctrina salubriter docet, quicquid prophetia in posterum praemonet, quicquid circumcisio ad mandatum exterioris ligauit, quicquid sacrificium ex deuotione offerentis egit, in omnipotentis dei oculis hoc esse uictimam ostendit. In lege enim etiam per carnale sacrificium quid aliud populus, nisi deuotionis sui cordis immolabat? Notandum uero quod quatuor mensae solummodo ad holocaustum fuisse memorantur, quas uidelicet vestibuli portae interioris accipimus, ut de reliquis quatuor sentiamus, quae ad sacrificium constructae fuerant, non ad holocaustum. Holocaustum enim, sicut praedictum iam locutione profectum sum, totum incensum dicitur: Et lex quidem deum ac proximum diligere, diuina mandata custodiri

praecepit: ab alienarum rerum concupiscentia coepescit, non tamen omnia dimitti iubet. In testamento autem nouo nos ueritas contestatur, dicens: **Luc. 14** Nisi quis renunciauerit omnibus quae possidet, non potest esse meus discipulus. Atque iterum dicit: **Luc. 9** Qui uult post me uenire, abneget semetipsum. Mensae ergo interioris portae holocaustum habent: quia in uirtutibus testamenti noui quasi per holocaustum omnia incedimus, quando omnibus quae huius mundi sunt renunciauimus. Mensae uero portae exterioris sacrificium habent, sed holocaustum non habent: quia praecipua legalia decimas offerri iubent, sed dimitti omnia non iubent. De interioris autem vestibuli quatuor mensis dicitur: Ut immoletur super eas holocaustum & pro peccato & pro delicto: Hoc etenim inter peccatum & delictum distat, quod peccatum est mala facere: delictum uero est bona derelinquere quae summopere sunt tenenda. Vel certe peccatum in opere est, delictum in cogitatione. Recte ergo in interioris portae quatuor mensis immolatur holocaustum & pro peccato, & pro delicto: quia quicumque potuerit hoc praesens seculum pleniter continere, & derelinquens omnia, semetipsum domino holocaustum dare, ipse iam perfectus nouit & peccata operis plangere, et peccata cogitationis, uel quod malum fecit, uel quod debuit facere bonum, non fecit. Qui etenim totum dimisit, culpas suas in fletibus iam liberius conspiciunt. Cunctae eius mentem terrena cura non praepedit, pro opere simul & cogitatione plangendo, mentem suam omnipotentis domino quid aliud quam holocaustum dedit: Neque hoc a ratione uideretur extraneum, quod propheta cum lateris exterioris diceret, & ostium portae nominaret, addidit: Quae pergit ad Aquilonem. In exteriori enim custodia literae lex data tenebatur. Ostium uero portae est ipse historicus intellectus legis, qui ad domini timorem ducit. Quae porta ad Aquilonem pergere dicitur: quia lex eadem sub timore mortis frigida Iudaici populi corda constrinxit. Quasi enim per calorem ille populus curreret, si praecipua dominica ex amore seruasset. Sed quia sub timore mortis proposita literam custodiuit, quasi in torpore frigoris remansit. Unde nouis populis aeterna praemia amantibus, non autem temporalia tormenta timetibus atque iam calentibus dicitur: Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis, in quo clamamus, abba pater. Dicitur autem: Quatuor mensae hinc, & quatuor mensae inde per latera portae. Dum enim fides & uita, doctrina & prophetia in honorum mentibus custoditur, porta nostra, id est, intellectus sacri eloquii, quatuor ex latere mensas habet. Cunctae in proficietibus populis sancta praedicationis patientiam & benignitatem seruat, quae prius in carnalibus circumcisionem & sacrificium custodiunt, mensae quoque quatuor quasi ex alio latere monstrantur. Quae simul omnes octo ad immolandum fiunt, quatuor uidelicet interiores ad holocaustum, quatuor uero exteriores ad sacrificium. Quia et hi in sancta Ecclesia fidem, uita, patientiam atque benignitatem custodiunt, summis iam

iam proculdubio uirtutibus pollent. Et hi qui in synagoga doctrinam & prophetiam, circumcisionem & sacrificium cognouerunt, alia offerendo, atque si bimetipsum alia retinendo, deuotionis uictimam omnipotentis domino dederunt. Sed quia superius dictum est idcirco mensas quatuor interioris vestibuli constructas, ut immoletur super eas holocaustum & pro peccato & pro delicto, unde mensae ipsae constructae sunt, inferius aperitur, cum subditur: Quatuor autem mensae ad holocaustum de lapidibus quadris extructae. Quos enim hoc loco lapides quadros accipimus, nisi quoslibet sanctos quorum uita in prosperitate atque aduersitate nouit fortiter stare? Lapis etenim quadrus eque stat, in quocumque latere fuerit uersus. Quisquis ergo in prosperitate non extollit, in aduersitate non frangit, suasionibus ad malum non trahitur, uituperationibus a bono opere non reuocatur, lapis quadrus est. Et quasi ex omni latere statum habet, qui casum in qualibet permutatione non habet. Certe cum Iudaeorum populum propheta a fide perire cognosceret, & sanctos apostolos surgere in Ecclesia prauideret, per quos multi sunt ex gentibus in fidei & uitae fortitudine solidati, in magna consolatione locutus est, dicens: Lapidem ceciderunt, sed quadris lapidibus edificabimus. Videmus quippe in sancta Ecclesia apostolos, martyres atque doctores surgere, de lapidum casu, id est, de Iudaeorum perditione, minus doluit: quia omnipotentis dei edificium, id est, sanctam Ecclesiam de quadris lapidibus edificari conspexit. Mensae ergo quatuor de quadris lapidibus construuntur: quia fides & uita, patientia & benignitas de uita sanctorum in exemplum datae sunt frequentibus populis, ut iam uelut mensas habereat, id est, uirtutes uitae populus teneat, in quibus omnipotentis deo orationis sacrificium in ara sui cordis incendat. Quicquid enim boni fideles sanctae Ecclesiae populi uel fecerunt uel faciunt, hoc in exemplo de praedicatorum suorum uita susceperunt. Unde enim mensas hoc uelut mensas habereat, nisi quadros lapides inuenisset? Ut enim unum de quadris lapidibus breuiter ad medium deducamus, uultis fratres charissimi fidem uidere? Mihi uiuere Christus est, & mori lucrum. Uultis uitam cognoscere? Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Uultis patientiam audire? Usque in hac horam & esurimus, & colaphis caedimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris. Maledicimus, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamus, & obsecramus. Uultis benignitatem cognoscere? Ego autem libentissimam impendam, & superimpendam ipse pro animabus uestris. Ac ne forsitan credamus quia eorum pro quibus impendi desiderat, debitor fuerit, mox ad eosdem discipulos subiungit, dicens: Licet plus uos diligens, minus diligar. Cum ergo a populo fidei ad imitandas uirtutes sanctorum praedicatorum uita cognoscitur, profecto in vestibulo de quadris lapidibus mensae construuntur. Habuit uero & synagoga spirituales patres in doctrina atque prophetia, ex quibus exemplum uitae

in uirtutibus traheret. Sed rudis eius populus magis per timorem seruans, quam per amorem sequens, uitas patrum noluit imitari quas uidit: atque ideo porta exterior, quae ad Aquilonem uergit, mensas non habet ad holocaustum. Sed quia haec moraliter diximus, restat adhuc ut eadem mensas per intelligentiam typicam perscrutemur. Porta etenim nostra in interiori vestibulo quatuor mensas habet: quia sancta Ecclesia ad eruditionem fidelium populorum, quatuor regentium ordines accipit, quos Paulus ex dono omnipotentis dei enumerat, dicens: Ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios uero euangelistas, alios autem pastores & doctores. Pastores uero & doctores unum regentium ordinem nominat: quia gregem dei ipse ueraciter pascit, qui docet. Habuit quoque & porta exterior mensas quatuor: quia uidelicet synagoga, obsequium exterioris obseruantiam per principes sacerdotum & seniores populi, per scribas atque pharisaeos tenuit. Qui scilicet pharisaei, etiam legis doctores uocati sunt. Siue autem exteriori, seu interiori portae duae mensae hinc sunt, & duae inde: quia in exordijs suis sancta Ecclesia apostolos & prophetas habuit. Prophetas autem dicimus non eos qui in ueteri populo fuerant, sed eos qui in sancta Ecclesia post apostolos sunt exorti. Posteriori quoque tempore quod nunc est, habet euangelistas atque doctores. Quia uero euangelium bonum nuncium dicitur, euangelistas utique appellamus, qui rudibus populis bona patriae coelestis annunciant. Qui uidelicet euangelistae atque doctores & priorum quidem tempore fuerunt, sed & nunc usque domino largiente permanent: quia adhuc quotidie & infideles populos ad fidem trahit, & fideles quosque in bonos mores per doctores erudiri cognoscimus. Apostoli uero & prophetae ab hoc tempore praesentis sublati sunt: atque ideo dicimus quia mensae hae portae nostrae, id est, sanctae Ecclesiae, quasi in alio latere fuerunt. Habet & porta quae pergit ad Aquilonem, duas mensas hinc, & duas inde: eosdem quos diximus principes sacerdotum & seniores populi in maiori autoritate regimini: scribas quoque & pharisaeos qui rudi illi populo minori loco praesuerunt. Sed haec mensae iuxta portam sunt quae ad Aquilonem pergit: quia cum quatuor isti ordines populo praesentem synagoga in persecutione redemptoris nostri seruans, ad torporem perfidia prorupit. Quae tamen mensae habuerunt sacrificium, quod iuxta sola litera tenuerunt: unde & ad torporem frigoris lapsi sunt, quia flamma spiritus succensum non sunt. Interiores autem mensae holocaustum non habent, quia siue in cordibus apostolorum atque prophetarum, seu in mente euangelistarum atque doctorum, ignis spiritus & arsit & ardet. Qui pro eo quod omnem eorum cogitationem in bono opere assumit, flamma amoris dei quasi holocaustum simul quod inuenit incendit. Holocaustum enim offerunt, qui siue in bono opere, seu in sancta cogitatione medullitus accendunt. Mensae uero hae ex quadris lapidibus factae sunt, quia dum quotidie sacri eloquii in suis cor

1. Cor. 12
& Eph. 4

1. Jac. 2

Phil. 1

Gala. 6
1. Cor. 4

1. Cor. 12

Greg. tom. 2.

n 2
dibus

dibus uerba meditantē, ad offerendū domino orationis holo caustū quasi ex quadris lapidibus constructuntur. Verba etenim scripturæ sacræ lapides quadri sunt, qui ubique stant: quia ex nullo latere reprehensibilia inueniuntur. Nam in omne quod præteritum narrant, in omne quod uenturum annunciant, in omne quod moraliter prædicant, in omne quod spiritaliter sonant, quasi in diuerso latere statum habent: quia reprehensionem non habent. Corda itaq; sanctorum mensuræ dei sunt ad holocaustum ex quadris lapidibus constructa: quia qui dei uerba semper cogitat, semetipsum domino à carnali uita in cogitatione maectant. Vnde scriptum est: Lex dei eius in corde ipsius, & non supplantabitur gressus eius. Et unde rursum dicit: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Sed quia mensuræ hæc unde sint constructæ cognouimus, etiam cuius mensuræ sint audiamus. Sequitur: Longitudinē unius cubiti & dimidij, & latitudinē cubiti unius & dimidij, & altitudinem cubiti unius.] Hunc locum quidam exposuit, dicens: Longitudinem & latitudinem habet mensura, unum cubitum & dimidium, id est, per quadrum: quæ simul iunctæ tres cubitos faciunt. Qui tres cubiti habent in altitudinem cubitum unum, ut mysteria trinitatis unius cubiti, hoc est, diuinæ maiestatis mensura conseruet. Qui uidelicet sensus expositionis idcirco non potest stare, quia in illa summa trinitate quæ omnia creauit, omnia continet, dimidium nihil est, nec ex duobus dimidijs aliquid unum. Neq; enim quicquam imminutionis ac decisionis habet illa substantia: quæ semper incommutabilis manens, nec detrimentum recipit nec augmentum. Sæpe autem diximus longitudinem ad longanimitatem spei, latitudinem uero ad charitatis amplitudinem pertinere. Mensuræ ergo quæ ad holocaustum constructæ sunt, longitudine cubiti unius & dimidij metiuntur: quia sancti patres atq; doctores, qui se longanimitate ad secreta spei intima extendunt, per hoc quod in uirtutibus uiuunt, quantum ad humanam quidē mensuram pertinet, ualde perfecti sunt: quantum uero ad diuinā mysteria, quæ plene ab homine capi non possunt quam diu in hac mortali carne subsistit, perfecti non sunt. In semetipsis ergo iam cubitum habent, in deo autem adhuc cubitum non habent: quia iam quidem in uirtutibus plene proficiunt, sed tantum aliquid de deo adhuc ex parte cognoscunt. Ecce iterum in mensura mensuræ ad testimonium Paulus occurrat. Videamus an eius uita cubito integro mēsuretur. Dicit enim: Quotquot perfecti sumus, hoc sapiamus. Videamus si in his quæ de deo sentit, iam se ad percipienda mysteria perfecte tetenderit. Ego me non arbitror comprehendisse. Qui rursum ait: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cum autem uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Qui iterum dicit: Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Si ergo perfectus est, & ex parte cognoscit, cubitū habet quantum ad se, sed tamen dimidium super

psal. 36
Ej. 1. 18

Phil. 2

Phil. 3

se. Tendantur ergo in longanimitate spei corda sanctorum, tendantur in perfectione quam habent, cubito uno. Sed quia adhuc plene uidere non possunt ubi spei oculo mittunt, hoc quod super unum cubitum habent, in dimidio cubito recidantur, quatenus in hac uita semper se imperfectos aspiciant, & ardentius ad perfectionem currant. Habent quoque mensuræ latitudinem cubiti unius & dimidij: quia sanctorum corda in charitatis amplitudine dilatata, iuxta proximum quem diligunt & uidēt, habent cubitum. Possunt enim perfecte diligere, quos perfecte ualent iuxta aliquid scire. Omnipotentem uero deum medullitus diligunt, medullitus sequuntur, sed tamen tantum diligere non possunt quantum debent: quia adhuc non ualent uidere quem diligunt, & mensura amoris minor est, ubi adhuc mensura minor est cognitionis. Super unum ergo cubitum habent & dimidium: quia hoc eis iam in amore integrum est, quod ualde minus est in charitate cum proximo, atque illud quod eis ualde maius est adhuc in amore dei quem non uident, integrum non est. De hoc amore qui hic incipitur, ut ex uisione domini in æterna patria perficiatur, recte Esaias loquitur, dicens: Viuit dominus cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Hierusalem. Plus est autem caminum esse quam ignem: quia esse ignis et paruum potest, in camino autem uastior flamma succenditur. Sion uero speculatio, Hierusalem uisio pacis dicitur: Pacem uero nostram hic interim speculamur, ut illic postmodum plene uideamus. Ex amore ergo domini in Sion ignis, in Hierusalem caminus: quia hic amoris eius flammis aliquatenus ardemus, ubi de illo aliquid cōtemplamur. Sed ibi plene ardebimus, ubi illum plene uidebimus quem amamus. Altitudo uero mensurarum est cubiti unius. Quæ est enim altitudo sanctorum, nisi fides inuisibilium? Per fidem enim creditur quod non uidetur, atque ideo per hanc iustorum mensura ad altitudinem ducitur, ut cuncta uisibilia despiciat in terra, & ea quæ audit inuisibilia sequatur in cœlo. Sed unum cubitum habet altitudo mensuræ: quia unitas est fidei in corde omnium sanctorum. Vnum deum esse trinitatem & patres testamenti ueteris, & prædicatores professi sunt testamenti noui. Altitudo itaque mensurarum nil uno cubito amplius, nil minus habet: quia in magna sibi unitate concordat omnium fides patrum. Sed hi qui iam in longanimitatem spei summis uirtutibus proficientes, unum & dimidium cubitum habent, atq; in latitudine charitatis uno ac dimidio cubito metiuntur, in altitudinem uero fidei uno cubito excreunt, magni sunt, & summa admiratione uenerandi. Debent ergo paruulorum animas in sinu suæ conuersationis suscipere, atque eas in conspectu domini uelut quoddam holocaustum ac sacrificium offerre. Vnde aperte sequitur: Super quas ponunt uasa in quibus immolatur holocaustum & uictima.] Quid enim sunt animæ fidelium, nisi uasa sancta, quæ uerba pietatis capiunt, ut ex eorum mentibus holocaustum

Mat. 23

stum uitæ atq; orationis immoletur? Hinc est enim quod Paulus cum adhuc rudis esset in fidei uocatione: quia iam domini uerba perceperat, & cœlesti gratia plenus erat, uas appellat, cum dicitur: Vas electionis mihi est. Hinc pastores atq; doctores propheta admonet, dicens: Mundamini qui fertis uasa domini. Ipsi etenim quasi mensuræ domini uasa portant, qui uitam fidelium erudiendo tolerant, ut quandoq; hanc domino ad holocaustum & sacrificium perducant. Sed neq; hoc negligenter inueniendum est, quod in eisdem uasis holocaustum & uictima dicitur immolari. Holocaustum enim sicut & superius diximus, uictima est, non tamen uictima holocaustum: quia cum quid ex parte offertur, & ex parte retinetur, sacrificiū quidem est, sed holocaustum non est. Sunt uero in multitudine magna fidelium alij, qui quæ mudi sunt omnia relinquunt, cuncta quæ possident tribuunt, nihil sibi metipsis reseruant, ad æternā patriam medullitus anhelant, seq; ex toto corde in lachrymis maectant. Hi uidelicet uasa super mensuram sunt, in quibus immolatur holocaustum. Et sunt alij qui curam propria domus gerunt, de filijs cogitant, eisdem hereditatem seruant. Qui tamē æterni iudicij memores, misericordiam pauperibus impediunt, alimenta ac uestimenta eis ex parte qua decreuerint tribuunt. Hi nimirum uasa super mensuram sunt, in quibus uictima immolata est, non holocaustum. Quia enim patientia & doctrina sanctorum admonendo & sustinendo, suadendo atq; terrendo aliorum corda usq; ad hoc erudiunt, ut omnia deserant, & totos se in amore domini accendant: aliorum uero ad hoc usq; instruunt, ut quia omnia relinquere non ualent, uel ex parte qua praualent, misericordes fiant, & carnis curam cum anime cura partiatur: mensuræ domini de quadris lapidibus instructæ uasa portant, in quibus immolatur holocaustum & uictima: quia & perfecti, sicut dictum est, cum omnia deserunt, totum cor in amore domini accendant, & imperfecti sacrificiū offerunt, quod ex parte deuouerunt. Sequitur: Et labia eorum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum.] Quid est hoc quod mensurarum labia palmo metiuntur, nisi quod in palmo manus tenditur, & sancti patres atq; doctores ea prædicant, in quibus auditorum opera tenduntur? Quasi enim manum extendimus, cum opera nostra dilatamus. Loquitur ergo unusquisq; doctor, cor audientis exerceat, ociosorum torporem excutiat. Quos dum ad bona opera tetenderit, palmum se habere in labijs ostendit. Pensandum quoq; quia in palmo digitus maior ac minimus tenditur. Quid uero in maiori ac minimo digito, nisi magna & extrema actio designatur? Palmum ergo mensuræ in labijs habent, quatenus in doctorum suorum prædicatione auditor euigilet, & sic ex eorum admonitione magna opera faciat, ut agere et minima non omitat. Sic minimis intentus sit, ut piger in agendis maioribus non sit. Vnde per Euangelium ueritas dicitur: Væ uobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia decimatatis mentam & anetum & cyminum,

Greg. tom. 2.

& relinquitis quæ grauiora sunt legis: iudiciū & misericordiam & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere. Per iudiciū quippe & misericordiam & fidem, maior digitus operationis ostenditur. Per mentam uero & anetum & cyminum, digitus proculdubio minimus figuratur. Hæc ergo oportuit facere, & illa non omittere: quia si opus nostrum palmo metiri uolumus, sic necesse est ut tendatur minimus, quatenus maior digitus non attrahatur. Bene autem cum mensurarum labia metiuntur, & mensura palmi dicitur, additur unius: ut ex doctorum prædicatione sicut unitas tenetur in fide, ita quoq; unitas mentium seruetur in opere: ne per opus bonum quod alter agit, alter ad discordiæ malum prorumpat. Ita etenim bona facere opera debemus, ut per hæc quoq; cum his cum quibus uiuimus unanimiorem recte ut possumus conseruemus: id est, non deserendo quod agimus, sed præueniendo bonis perfratationibus malum discordiæ quod timemus. Sic in suis operibus unitatem palmi custodiens Paulus discordiam generari prohibebat, cum quendam lapsum atq; ab Ecclesia abiectum iam uelle recipere Corinthios uideret, dicens: Si cui aliquid donastis, & ego. Nā et ego si quid donauit, propter uos in persona Christi, ut non circumueniamur à satana. Qui uidelicet solet de bonis mala generare, & hoc quod per charitatem agitur, ad discordiam trahit. Vnde & mox de ipso subiecit, dicens: Non enim ignoramus cogitationes eius. Doctor autem qui per bona quæ prædicat, in suis auditoribus rectam operationem format, si mentes operantium ad unanimiorem non ligat, in labijs palmum non habet, sed eam quæ dicta est, palmi unitatem non habet. Pensandum uero est ualde quod dicitur: quia earundem mensurarum labia intrinsecus sunt reflexa. Tunc enim mensurarum labia intrinsecus reflectuntur, quando doctores ad conscientiam reuocant tacita cogitatione quod dicunt, quando semetipsos subtiliter perfratantur si faciunt quod loquuntur. Recte autem cum reflexa intrinsecus mensurarum labia dicuntur, additur quoq; per circuitum: ut non in una qualibet se parte consideret, atque ex alia semetipsum perpendere prætermittat, sed ubiq; semetipsum inspiciant, & in quantum præualent studeant singula opere implere quæ docent, ne si prædicantes facere bona dissimulant, sui uastatores sint, cultores alieni. O doctor, ecce iam mensuræ es, iam uasa portas, iam in uasis fidelibus pondus holocausti & uictimæ sustines, sed intus reflecte labium, id est, ad cor reuoca sermonem. Audi quod dicis, operare quod prædicas. Si enim negligis implere quod doces, alij messem seminās, & ipse à frumenti participatione ieiunas. Vnde scriptum est: Cuius messem famelicus comedit. Messem quippe doctoris qui bona loquitur sed non operatur, famelicus comedit: quia is qui panem iustitiæ esurit, operatur mandata quæ audit, & ipse fructum non habet qui seminando laborauit. Hinc Salomon ait: Abscondit piger manum suam sub axella, nec ad os suū porrigit eam.

Prov. 19

n 3 Nemo

Nemo ita piger est, ut ad os manum comedendo reducere laborem putet. Sed piger nec ad os manum suam porrigit, qui nec hoc uult operari quod dicit. Hinc iterum de bene docentibus & male operantibus dicitur: Filij Effraim intendentes arcum, & mittentes sagittas, conuersi sunt in die belli. Intendunt arcum, atque sagittas mittunt, qui scripturae sacrae sententias proponunt, & uerbis rectis auditorum uitia feriunt. Sed conuertuntur in die belli: quia post semetipsos redeunt in tentatione uitiorum, & peccatis opponere non uolunt: quia in tentationum certamine non resistunt. Hinc iterum dicitur: Auertisti adiutorium gladij eius, & non es auxiliatus ei in bello. Gladius quippe doctoris, est sermo dei. Vnde per Paulum dicitur: Eph. 6. Et gladium spiritus, quod est uerbum dei. Omnipotens itaque deus cum doctorem respicit nolle operari quae dicit, in die belli adiutorij eius gladium auertit: quia in tentationum certamine non permittit ei esse in adiutorium doctrinae uerba quae dedit. Habet igitur gladium, sed hunc in bello non adiurat: quia cum aduersitas tentationis eruperit, uerbi obliuiscitur quod dicebat. Ecce enim de patientia forsitan sermo doctori est, doctrinae suae magisterio docere cogitur qualiter contra illa damnata, contra auditas contumelias patientia feruetur. Sed cum ipse uel damno uel contumelia fuerit laceratus, oblitus quod docuerit, uel in laesione proximi, uel in reddendo grauius contumeliam excedit. Inter haec itaque cogiter: quia mensa Dei est, labium intus reflectat, seruet quod praedicat. Scriptum quippe est: In patientia uestra possidebitis animas uestras. Et rursum scriptum est: Doctrina uiri per patientiam noscitur. Si itaque index doctrinae patientia est, tanto quisque doctus ostenditur, quanto patientia fuerit. Hinc est enim quod bonus ille discipulus qui magistrum tolli in aera uidebat, per magnae charitatis affectum clamabat, dicens: Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius. Quid est fratres charissimi quod Helias currus Israel & auriga dicitur, nisi quia auriga agit, currus portat? Doctor ergo qui mores populi et per patientiam sustinet, et sacri eloquij uerbis docet, et currus dicitur et auriga. Currus, quia totum iterando portat: auriga, quia exhortando agit. Currus, quia mala sustinet: auriga, quia populum bonis admonitionibus exercet. Fortasse autem contra uanam gloriam sermo doctori est, & mire inlinuans qualiter debeat declinari, eisdem ipsis sermonibus uanam gloriam quaerit, quibus contra eandem uanam gloriam disputat. Si igitur hoc appetit adipisci quod prohibet, mensa intus labium non reflectit. Tunc autem mensa domini ex quadris lapidibus extructa habebit intus labium reflexum, si studuerit audire quod docet. Scriptum quippe est: Ne quid per contentionem, neque per inanem gloriam. Atque eisdem rursum egregius praedicator dicit: Nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a uobis neque ab alijs. De praedicationis etenim labore laudem transitoriam quaerere, quid est aliud quam rem magnam uili precio uenunda-

Psal. 77

Psal. 88

Eph. 6

Luc. 21

Proh. 19

4. Reg. 2

Phil. 2

re? Sed est in doctrinae uerbis graue periculum: quia saepe sermonem docentium fauores auditorum sequuntur: & cum doctores ab eo quod bene innotuerint, apparere iam minores in dictis nolunt, doctrinae uerbum quod pro acquirendis amabibus auditores ex omnipotentis dei amore inchoauerunt, in hoc postmodum pro acquirendis laudibus laborant. Et qui in uerbis dei quaerebant prius lucra spiritualia, temporales postmodum fauores sequuntur. Vnde fit ut siue recta qualibet opera, seu sanctae doctrinae uerba, in omnipotentis dei iudicio pereant, cum per haec quisque transitorijs fauoribus anhelat. Hinc etenim per prophetam Iudae dicitur, quod in seipsam incauta mens inuenit, si forte post culpam suas caute cogitationes rimetur. Oliuam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam uocauit dominus nomen tuum. Ad uocem loquelae grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius. Oliuam quippe uberem & pulchram, fructiferam & speciosam dominus uocat, cuius uel efficaciam in operatione, uel sancta studia in uerbis scientiae approbat. Sed ad uocem loquelae grandis exarsit ignis in ea: quia cum laudari quis coeperit, erubescit forsitan minor uide: quam dicitur, & studet esse quod dicitur. Vox enim grandis loquelae est, fauor adularis. Vnde scriptum est: Qui benedicit proximo suo uoce grandi de nocte confurgens, similis est maledicenti. Ad uocem ergo loquelae grandis exarsit ignis in ea: quia in magnitudine fauoris, flamma in corde accenditur de amore laudis. Sed omnia oliuae fruteta comburuntur: quia ante omnipotentis dei oculos uel quae bene gesta, uel quae scienter sunt dicta depereunt, cum iam non amore domini, sed intentione transitoriae laudis sunt. Sic enim cogitationi bonae cogitatio sinistra subiungitur, ut uix ipse qui easdem cogitationes generat animus cognoscat. Vnde praedicator egregius cum loquens subtiliter diceret: Viuus est sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti, & pertingens usque ad uisionem animae ac spiritus: ilico subiunxit, Compagum quoque & medullarum: & discretor cogitationum et intentionum cordis. Distinguit enim dei sermo compages & medullas: quia discernit cogitationes & intentiones cordis. Per compages quoque ossibus ossa iunguntur. Et saepe dum quid recta cogitatione agimus, sed subito in laudis amore declinamus, atque hoc pro laude facimus quod prius facere pro ueritate coeperamus: quia cogitationes cogitationibus adiunguntur, quasi quaedam compages fiunt. Sed habent ossa quae in compage iuncta sunt, etiam medullas. Quod praedicator sanctus apertius intulit, cum subiunxit: Discretor cogitationum & intentionum cordis. Compages enim nostrae, cogitationes sunt: medullae autem intentiones. Et saepe aliud cogitamus, atque aliud est quod per cogitationem intendimus. Nam si quis proposito nummorum praemio, pupilli uel uiduae causam defendat, & fortasse Ecclesiam ingrediens, in suis precibus deo dicat: Tu uides quia causam pupilli

Hier. 11

Proh. 27

Heb. 4

& uiduae defendo: iste proculdubio quod cogitat scit, sed quod intendat eius cogitatio ignorat. Aliud quippe cogitat, atque aliud intendit. Non enim defensionem pupilli uel uiduae, sed mercedem nummorum quaerit. Nam tollere temporale praemium, & non pupillum ac uiduam defendere intendit. Sermo itaque Dei discretor est cogitationum & intentionum cordis: quia non aspicit quid apud te met ipsum cogitas, sed per medullas compages, id est, per intentionem cogitationis quae accipere requirit. Restat ergo ut doctor cum loquitur, quasi mensa dei semper intus labium reflectat, ne aut mala intentione loqui inchoet, aut cum bene coeperit, seductus fauoribus, in appetitum alium declinet. Fortasse autem de custodia disciplinae sermo doctori est. Et saepe etiam contingit ut disciplinae regulam quam scit dicere, nesciat tenere: qui aut nimio zelo motus, minus se per mansuetudinem temperat, aut nimia mansuetudine placidus, minus se contra uitia in zeli stimulo inflammat. Magna enim cum consideratione debemus pensare quod scriptum est: Quia in uasis templi inter coronas & plectas, boues & leones & Cherubin exculpta sunt, & subter boues & leones lora dependunt. Coronae quippe signum uictoriae, plectae autem concordiae unanimitatem signant. Cherubin uero plenitudinis scientiae dicuntur. Sacerdotes enim atque doctores inter coronas & plectas, id est, inter fortitudinem boni operis quo ad uictoriam currunt, & charitatis concordiam quo ad se uicissim non discrepant, per boues & leones atque Cherubin designati sunt: quia in plenitudine scientiae quam habent, necesse est ut & bouum mansuetudinem teneant, & feruorem leonum: quatenus in disciplina quam praedicant, & ex sancto zelo accensi sint, & ex paterna dulcedine tranquilli. Quibus subter se lora dependeant, ut disciplinae suae retinacula quibus ipsi ligati sunt, etiam subiectis suis solliciti impendant. Super eos enim lora dependere, est custodire uincula subditis tenere. Quae tunc recte seruant, cum nec bouum mansuetudo in zeli feruore amittitur, nec leonum terror in mansuetudine declinatur. Tanta quippe debet esse discretior ut nec disciplina nimia, nec ipsa quoque misericordia sit remissa: nisi inordinate culpa dimittit, is qui est culpabilis, in reatu grauius adstringat. Et rursus, si culpa immoderate retinetur, tanto qui corrigitur deterior fiat, quanto erga se nil ex benignitatis gratia agi considerat. Exhibenda itaque praeuis est asperitas in ostensione, charitas in mente: ut & dura ostensio delinquentem coerceat, & charitatis custodia mercedem mansuetudinis non omittat. Ecce dum loquor, Ioseph animam pulsat, ut ad ostendenda quae dico, ipse testis ueniat. Certe somnium quod de profectu suo uiderat, fratribus narrans, per hoc quod innocenter retulit, malitiae contra se stimulos excitauit. Ab eisdem fratribus, Hismaelitis est uenditus, in Aegyptum ductus, mira omnipotentis domini dispensatione eidem Aegyptio praelatus est. Cumque in terra Chanaan famis exurgeret, fratres ad Aegyptum uenerunt, Ioseph praelatum A-

1. Reg. 2

Gen. 37

Gen. 39

gypto repperunt, eumque submissis ad terram ceruicibus adorauerunt. Et quia mutari dei consilium non ualet, quem ideo uendiderant ne adorarent, adorauerunt quia uendiderunt. Tunc ipse uir dei spiritu discretionis plenus, cognouit fratres, non cognitus. Sed memor culpa, & remissor iniuriae, mala fratrum nec reddere studuit, nec sine purgatione laxare. Nam suspecta uoce protinus dixit: Exploratores estis uos, ut uideatis infirmiora terrae, uenistis, iam nunc experimentum uestri capiam. Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc. O iaculum in corde. Peregrini uenerant, famis periculum fugiebant, frumenta quae quaerebant non acceperant, et feriri se in super iactatione criminis uidebant. Inter haec ducuntur ad carcerem, & post triduum adhuc in eadem asperitate terrentur. Iam reditur ad cor, iam culpa memoria pulsatur animam, atque inter se inuicem loquuntur: Merito haec patimur: quia peccauimus in fratre nostrum, uidentes angustiam animae illius, cum deprecaretur nos, et non audiuimus: idcirco uenit super nos ista tribulatio. In his autem cor Ioseph amore uincitur, secessum petit, soluit seculo quod pietati debuit. Seuerus ad fratres reuertitur: ut cruciatus eorum animas a culpa liberaret. Post haec unus religatur in uinculis, dimittuntur caeteri cum frumentis, et unus frater ueniat, quem minimum habere se dixerant. Venit postmodum frater. Vincebat mentem pietas, cum frater innocens uideretur, sed permanebat in ostensione asperitas, ut fratres noxij purgarentur. Frumenta dantur, cyphus in sacco iunioris fratris absconditur, furti post eos questio mouetur. Mititur ut reducatur addicti, in seruitute decernitur apud quem cyphus fuisset inuentus. In sacco ultimi fratris inuenitur. Tunc Benjamin reducitur, afflicti omnes fratres sequuntur. O tormenta misericordiae. Cruciat & amat. Reuertitur igitur, in terram cum lachrymis prostrati, ueniam postulant. Memores enim quid de illo patri promiserant, moreore intolerabili tabescebant. Tunc se ultra cohobere non ualens pietas clausa prorupit ad medium, & excussit charitatis lachrymas de uultu feruoratis. Deterfa est ira quae apparebat & non erat, ostensa misericordia quae erat & non apparebat. Sic uir sanctus facinus fratrum & dimisit, & uindicauit. Sic in uigore clementiam tenuit, ut delinquentibus fratribus nec sine ultione pius existeret, nec sine pietate districtus. Ecce hoc est magisterium disciplinae, ut culpis & discretus nouerit parcere, & pie refecare. Qui autem discretionis spiritum non habet, aut sic dimittunt peccata ut non corrigant, aut sic quasi corrigendo feriunt ut non dimittant. Doctor ergo cui de disciplina moderamine loqui necesse est, mensam dei esse se sciat, atque intus labrum reflectat, ut quod docendo loquitur, hoc sub discretionis spiritu uigilanter operetur. Nec si quaedam sibi deesse considerat, oportet ut ab eorum praedicatione conticescat. Locus quippe eius exigit ut loquatur. Uerbis ergo suis semetipsum conueniat: etsi non ideo loquitur quia operatur, ideo operetur quia loqui compellitur. Vbi itaque se conspiciat opere im-

Gen. 42

Gen. 43

Gen. 44

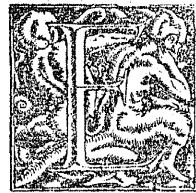
plere quod dicit, sibi auditores admoneat, eorūq; animos ad studium bonæ operationis accingat. Vbi autem necdum se uidet implisse quod loquitur, ad bona de quibus auditores admonet, se quoque pariter inflammet: ut ipse etiam simul discat in opere, quod per eum loquitur ueritas in prædicatione. Sæpe enim quod uiuendo nescimus, cōpulsū loqui doctrinā, loquendo discimus: ut dum de cogitationis nostræ pigritia reatus nascitur in mente, eandem mentem compunctio subito oborta trāstiterberet, & sua uoce excitata euigilet in opere, quæ prius torpebat in ocio sine uoce. Ecce autem cum mensæ labium palmo tenditur, id est, cum per doctoris os contra uitia disputatur, atq; ad bona opera cor auditorum accenditur, multi qui eius uerba audiunt, quanta uel qualia mala perpetrauerint, recognoscunt, atq; ad eum confidentes ueniunt, cumq; pro peccatis suis intercessorem fieri cūm fletibus petunt, ut ipse orando deleat culpas, quas prædicatio manifestat. Vnde & subditur: Super mensas autem carnes oblationis.] Doctores etenim sancti cūm pro compunctis peccatoribus atq; confitentibus omnipotentī domino preces fundūt, per hoc quod ad ueniā pro carnali eorum uita postulant, mensæ domini carnes oblationis portāt. Ut ergo sint pro quibus conuersis & fletibus rogent, oportet ut eisdem prius in peccato positis prædicent: & cū iam cœperint peccata relinquere, atq; ad innocentiam festinare, necesse est ut erga eos in ore doctoris incrementa prædicationis excreſcāt, & quibusdam doctrinæ suæ uerbo tanto uehementius insistat, quanto eos grauius cecidisse cōsiderat: uidelicet sciens quod ipse tāto mercedem magne remunerationis accipiat, quanto uerbis suis alios de profundioribus peccatis leuat. Libet inter hæc sancti Euāgelij ad medium uerba deducere, cuius sacra historia per hoc quod factum est miraculum narrat, mira quæ quotidie aguntur denunciat. Nam confessi atq; ieiuni ad dominum populi cū uenissent, discipulis dominus dixit: Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quid manducent: & si dimisero eos ieiunos in domos suas, deficiēt in uia: quidam enim ex eis de longe uenerunt. Turba triduo dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetravit, per penitentiam declinans, ad deum se in opere, locutione atque in cogitatione conuertit. Quos dimittere ieiunos in domū suam dominus noluit, ne deficiant in uia: quia uidelicet conuersi peccatores in præsentis uitæ uia deficiunt, si in sua consciētia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassetur in huius peregrinationis itinere, pascendi sumus sacra admonitione. Valde autem pefanda est pia sententia quæ processit ex ore ueritatis, qua dicitur: Quidam enim ex eis de longe uenerunt. Est autem qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus, ad omnipotentis dei seruitium festinauit. Ille de longinquo non uenit: quia per incorruptionem & innocentiam proximis fuit. Alius nulla impudicitia, nullis fla-

Matt. 3

Ibidem

gitijs inquinatur, solo autem coniugio expertus, ad ministeriū spiritale conuersus est. Neq; iste uenit de longinquo: quia usus cōiunctione cōcessa, per illicita non errauit. Alij uero post carnis flagitia, alij post falsa testimonia, alij post facta furta, alij post illatas uolētias, alij post perpetrata homicidia ad penitentiam redeunt, atq; ad omnipotentis dei seruitium conuertuntur, hi uidelicet ad domum de longinquo ueniunt. Quanto etenim quisq; plus in prauo opere errauit, tanto ab omnipotente domino longius recessit. Nam & prodigus filius qui patrem deseruit, abiit in regionem longinquam, in qua porcos pauit: quia uicia nutriti uit. Dentur igitur alimenta eis etiā qui de longinquo ueniunt: quia conuersis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in deum uires reparent, quas in flagitijs amisserunt. Qui sæpe a doctoribus tanto necesse est ut largioribus cibis doctrinæ fatientur, quanto fessi maioribus uitijs uenerunt. Et cū iam confiteri cœperint mala quæ cōmiserunt, atq; cōfitemo relinquere & fletibus punire, necesse est ut doctores sancti pro eorum peccatis sollicitē exorent, quatenus mensæ domini carnes oblationis portēt. Quod quoties agūt, & in hoc pro alienis peccatis interueniunt, sua ante dei oculos amplius deterunt: quia ea ipsa charitate se iustificāt, qua mira pietate pro alienis iniquitatibus se in lamētis maētāt. Ne laboriosum debet esse doctori pro conuersis peccatoribus lacrymas fundere, quando & ipse qui omnia creauit, homo factus, pro nostris iniquitatibus in cruce sanguinē fudit: Qui uiuit & regnat cū patre in unitate spūs sancti deus in secula seculorū, Amē.

Homilia xxii. & ultima.

Extra portā interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad Aquilonē, & facies corū cōtra uiam Australem unā ex latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad uiam Aquilonis. Et dixit ad me: Hoc gazophylaciū quod respicit uiam Meridianam, sacerdotum est qui excubant in custodijs templi. Porro gazophylaciū quod respicit ad uiam Aquilonis, sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filij Sadoch, qui accedunt de filijs Leui ad dominum, ut ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine centū cubitorū, & latitudine centū cubitorū per quadrū, et altare ante faciē templi. Et introduxit me in uestibulū tēpli, & mēsus est uestibulum quinq; cubitis hinc, et quinq; cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorū hinc, & trium cubitorum inde, longitudinem autem

autem uestibuli uiginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum. Et octo gradibus ascendebatur ad eam, & columnæ erant in frontibus una hinc, & altera inde.

Finis textus Ezechieelis.

Acri eloquij mysticos sensus, ppheta per aspersionem sancti spiritus prudenter intelligēs, dicit: mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est anima mea. Qui rursus ait: Reuela oculos meos, et cōsiderabo mirabilia de lege tua. Qui enim necdum occulta de apertis intelligit, oculos uelatos habet. Qui uero iam intelligit, reuelatos. Et mirabilia de lege dei cōsiderat, qui spiritualiter literæ uerba discutiens, quæ interiori magnitudo lateat pensat. An non est mirabile quādo aliud auribus sonat, atq; aliud exit ad intelligentiam quod non sonabat? Cui ergo uerba sacri eloquij, nisi lapidū similia dixerim, in quo ignis lateret? Qui manu quid dem frigidus tenetur, sed percussus ferro, per scintillas micat, atq; hoc emittit ignē qui post ardeat, quod prius manus frigidum tenebat. Sic etenim, sic uerba sunt sacri eloquij, quæ quidem per narrationem literæ frigida tenentur, sed si quis hæc aspirante domino intēto intellectu pulsauerit, de mysticis eius sensibus ignem producit, ut in eius uerbis post animus spiritualiter ardeat, quæ prius per literā ipse quoq; frigidus audiebat. Ecce etenim propheta dicit: Et extra portam interiorem gazophylacia cātorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad Aquilonem, & facies eorum contra uiam Australem unam, ex latere portæ Orientalis quæ respiciebat ad uiam Aquilonis.] In his itaq; uerbis literæ, ad amorem dei curus animus inferuescat, quin potius quis non ex ipsa eorum lectione tepesciat? Si autem latens in litera spiritalis medulla discutitur, per hoc scintilla intellectus exeunt, & incendunt quod prius cordis auribus frigidum sonabat. Nobis tamen ut se aspirate domino interior intellectus aperiat, ipsa prius narratio iuxta literā patefiat. Ait enim quia porta erat interior, atque extra hanc atrium quod appellatur interior, ac deinde alia, id est, Aquilonis, Austri atque Orientalis portæ describuntur, ut ipsum atrium quod esse extra portam interiorem dixerat, a portis exterioribus esse interior ostendat. Atrium ergo hoc & foris & intus est: foris, quia extra portam interiorem: intus autem, quia intra portas exteriores. Gazophylacia quoq; cantorū esse in hoc eodē atrio narratur, quæ a latere portæ posita dicuntur respicientis ad Aquilonē. Sed ipsa eadem gazophylacia ad Australem uiam respiciunt. Et subditur: Ex latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad uiam Aquilonis.] In quibus uerbis aperte intelligitur quia cantorum gazophylacia inter latus portæ respicientis ad Aquilonem, & latus portæ Orientalis fuerant posita: quæ porta uidelicet respiciebat ad uiam Aquilonis. Facies itaque gazophylaciorum cōtra uiam Australem, sed positio inter portam erat Orient-

is & Aquilonis. Porta ergo interior habebat ex latere portam Aquilonis, ex alio quoq; latere portam Australem. In fronte uero uestibuli Orientalis porta surrexerat, atq; sic atrium quod erat extra portam interiorem, ut hoc quoq; esset interior, portæ exteriori ambiebant. Hæc de uerbis literæ sub breuitate transcurramus, ut in eis sensus mysticos non breuiter exquiramus. In parte autem superiori tres portæ descriptæ sunt, id est, Orientalis, Aquilonis & Austri: moxq; interioris atrij tres alia narrata, id est, Austri, Orientalis, & Aquilonis: ac deinde porta atrij interioris dicta est, in qua mensæ de quadris lapidibus extructæ memorantur: & porta quæ respiciebat ad Aquilonem, in qua mensæ essent ad sacrificium, non ad holocaustum. Vnde in interiori diximus significari ecclesiam, in exteriori synagogam. Sed his expletis, rursus propheta incipit interiorem portam, atq; tres alias, id est, Aquilonis, Austri, et Orientalis describere: & in earum atrio interiori quod erat extra portam interiorem, esse gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia perhibet. In quibus uerbis quia de sanctæ Ecclesiæ institutione narrare alia ab eis quæ superius dixerat cœpit, patet quod interioris portæ intellectum mutauit. Si enim sub uno intellectu omnia diceret, nouo ordine ipsa atq; alio nō replicaret. Nam quomodo possumus extra portā interiorem atrium, gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia dicere, si per eandem prophetiā interior hoc loco sancta Ecclesia designatur? Cū enim cūctā hæc intra ipsam sint, quomodo extra portam interiorem sunt, si extra Ecclesiam non sunt? Intelligi ergo portam interiorem potest ea de qua iam longe superius locuti sumus, quæ contra portam Aquilonis & Orientalem dicitur posita, per quam figurari diximus aditum qui nobis ad interiora gaudia patriæ cœlestis aperitur, ut hic quoq; per portas quæ circa uestibulum narrantur, sancta Ecclesia: per portam uero interiorem, cœlestis regni aditus figurentur. Sed ne quis me uerba sancti spiritus æstimet ad intellectum meum uolenter inſectere, & dicat quia de porta interiori significationem sanctæ Ecclesiæ quam semel dixi, mutare non debui, inſulgentē dei omnipotentis gratia quæ cœptimus ipsa teneamus, ut & porta interior signet Ecclesiam, quæ nos ad interiora gaudia perducet, & gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia sint in atrio quod est extra portam, & tamē extra Ecclesiam non sint. Si enim subtili inuestigatione perquirimus, nihil obstat intelligi ut interiorem portam sicut dictū est, sanctam Ecclesiam sentiamus. De qua nunc dicitur: & extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori. Duo sunt etenim quæ dicuntur: Porta interior, atq; extra hanc atrium interior, quatenus hoc ipsum atrium et exterior sit & interior. A porta exteriori, interiori aut, sicut prædiximus, portis quas narrando subiunxit. Sancta enim Ecclesia duas uitas habet. Vnā quam tēporaliter ducit, aliam quam in æternū recipit. Vnam qua laborat

in

in terra, aliam qua remuneratur in coelo. Vnā qua mercedes colligit, aliam uero in qua iam de receptis mercedibus gaudet, atq; in utraq; uita offert sacrificium. Hic uidelicet sacrificium cōpunctio- nis, & illic sacrificium laudis. De hoc sacrificio di- citur: Sacrificium deo spiritus contribulatus. De illo autem scriptum est: Tunc acceptabis sacrificiū iustitiæ, oblationes & holocausta. De quo rur- sus ait: Vt cantem tibi gloria mea, & nō compun- gar. In utroq; autem sacrificio carnes offeruntur: quia hic oblatio carnis est maceratio corporis, ibi oblatio carnis est in laude dei gloria resurrectionis. Tūc quippe illic quasi in holocaustū offeret caro: quādo in aeterna incorruptione permutata, nil cōtradictionis, nil mortalitatis habuerit: quia tota simul amoris eius ignibus accensa, in laude sine fine permanebit. Porta ergo hęc interior, id est, sancta Ecclesia habeat interiora sua, illam ui- delicet uitā quæ adhuc oculis nostris occulta est. Habeat extra eam atrium exterius, id est, uitā prę- sentem, in qua omne bonū agitur, ut ad bonū sine fine perueniat. Sint ergo in interiori atrio, quod tamen extra portam est, gazophylacia cantorū: quia electi quicq; perfecti qui adhuc in carne mortali subsistunt, & intra sinum sunt sanctę Ec- clesię, & adhuc extra secreta gaudia interioris ui- tæ. Sint gazophylacia cantorum interius & exte- rius: quia corda sanctorum quæ omnipotēti deo desiderium suum per magni ardoris amorem can- tant, & iam intus sunt, & adhuc intus non sunt: quia in sanctę Ecclesię sinu posita, & iam uident per spiritum quod intus fortiter ament, & tamen adhuc nō uident perfecte quod amant. Sint itaq; in interiori atrio gazophylacia, sed extra portam, ut iam & intus sint per desiderium, et adhuc intus non sint per plenariū effectum. Quid sunt autem gazophylacia cantorū, nisi sancta desideria aman- tium: Qui pręcepta diuina quasi quasdam diuitias custodiunt in mente, quas cantando seruāt: quia mandata Dei non ex timore, sed ex amore perfici- unt, eisq; ipsę sacri eloquii pręceptiones can- tabiles fiunt, quas non ex tristitia, sed ex desiderio semper operantur. Vultis cor iusti quasi cuiusdam cantoris gazophylaciū adire? Cantabiles mihi erant iustificationes tuę in loco incolatus mei. Iu- stificationes dei dicimus pręcepta diuina, quę nos iustos faciūt, si impleantur. Quę tunc nobis in lo- co incolatus nostri cantabiles fiunt, quādo in hac peregrinatione uitę presentis ipsa eadem manda- ta diligimus, & ex desiderio implemus. Hinc est qd idem Psalmista iterū ex cantorū gazophylacio se esse insinuat, qui ait: Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Misericordiam domini qua peccata laxantur, cantare etiam peccator debet: id est, hanc cū gaudio dicere atq; sperare. Sed quis ita iustus est, ut eius sibi æternū iudiciū ante men- tis oculos reuocet, & non contremiscat? An po- tius uenire ad illud examē tanti iudicis presumat, festinet & gaudeat: Quisquis ille est, magnus est: quia iam misericordiam domini & iudicium can- tat. Cantat quippe iudiciū, ad quod intrare non

Psal. 50

Psal. 29

Psal. 118

Psal. 100

trepidat. Sit ergo mēs illius gazophylacium can- torum, ut per diuitias misericordiæ quas accipit, latus pergat ad iudicium quod iam non pertime- scit. Videamus si placeat fratricium charissimi, aliud quoq; gazophylaciū cantoris. Forsitan & ipse iu- diciū cantat. Quid etenim dicit? Ego enim iam delibor, & tēpus meæ resolutionis instat. Bonum certamen certauī, cursum consummaui, fidem ser- uauī, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Qui laborū suorum conscius, memor certaminis quod egit, memor fidei quam seruauit, esse sibi in iudicio repositam coronā dicit, eamq; sibi in illa die reddi sperat potius quā donari, profectō pa- tet quia iudiciū cantat, quod uenire desiderat. Vn- de etiam subdit: Non solū autē mihi, sed & his qui diligunt aduentū eius. Nemo enim aduentū iudi- cis diligit, nisi qui se habere causam in iudicio bo- nam nouit. Eorū ergo corda qui aduentū iusti iu- dicis diligunt, gazophylacia cantorum sunt: quia per pręsumptionem gratiæ & uitæ, per uirtutes sancti desiderij cantant iusti iudiciū, quod omnes iniusti pertimescunt. Meminit autem charitas ue- stra, quia superiori locutione per portam Oriētis fidem, per Aquilonis spem, per Austrā autem cha- ritatem diximus designari. Hęc itaq; gazophyla- cia inter portā Oriētis & Aquilonis esse memo- rantur, atq; ad uiam Australem respicere: quia cor- da sanctorum inter fidem & spem posita, Austrā- lem uiam respiciunt, quoniam sanctę charitatis ignibus inardescunt. Ipsa quoq; Orientalis porta respicere dicitur ad uiam Aquilonis: quia nobis per fidem quidem omnia in baptisate peccata laxantur, sed tamē dum adhuc hęc uiuimus, etiam post fidem sapius ad peccata declinamus. Et qua- si Oriētis porta uiam Aquilonis respicit, cum ui- ta nostra post perceptā fidem, adhuc aliquatenus in frigore culpę torpescit. Quis enim in hac uita ualeat post fidem sine culpa uiuere, cum Ioannes dicat: Si dixerimus quia peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis nō est: Cuius uerbis Iacobus cōcordans ait: In multis enim offendimus omnes. Si autem peccata pręterita in fidei perceptione dimissa sunt, & adhuc post fidē ad peccata declinatur, quę nobis erit pręsumptio- iustitiæ, quæ spes uitæ permanētis: nisi ut dum ad- huc inter portam Oriētis & Aquilonis sumus, ad uiam Austrā mētis oculos leuemus, quatenus ex sancta charitate seruentes calor nos amoris libe- ret a culpa teporis et frigoris: Sint ergo gazophy- lacia inter portam Oriētis & Aquilonis, sed sicut dictum est, ad Australem uiam facies intendant: ut inter hoc qd nati in fide sumus, & qd post ad pec- cata delapsi, de spe pietatis præsumentibus, exercea- mus nosmetipsos in ardore charitatis, et ibi tēda- mus oculos cordis, ubi accēdamur ignibus amoris. Potest autem per Aquilonis portam gētilitas, per Austrā uiam iudæa, per Oriētis autē portam ipse dominus designari. Per Aquilonē quippe nō immeritō gentilitas figuratur, quam ille in torpo- ris frigore possidet qui dixit: Sedebo in mon- te

2. Tim. 4

2. Tim. 4

1. Ioan. 1

Laco. 3

Psal. 14

te testamenti, in lateribus Aquilonis. Per Austrā- lem quoq; portā recte iudæa accipitur, in qua spi- ritales patres cœlesti amore serbuerunt. Quorum unus loquitur dicens: Conuerte domine captiui- tatem nostram, sicut torrens in Austro. Quæ est carnalem populum habuit, in quo uelut Aquilo- nis frigora portauit, in sanctis tamen suis doctori- bus ac prophetis ad deum ac proximū calore cha- ritalis arsit. Orientalis autem porta nō immeritō ipsum signat, de quo scriptum est: Ecce uir, Oriēs nomē eius. Et de quo Zacharias ait: Visitauit nos Oriēs ex alto. Sint ergo gazophylacia cātorū ex latere portę Aquilonis: quia non solum in iudæa fuerunt corda sanctorum spiritualiter accensa, sed etiam in gētilitatis multitudine ad sanctę fidei sa- cramenta cōuersa, ardent corda sanctorum amo- re cœlestis patriæ, inhiant gaudia æterna, suspirāt ad societatem sanctorū ciuium in cœlo, sed tamē exempla huius ardoris quę dono sancti spiritus acceperunt, a spiritualibus patribus synagoga ca- piunt. Vnde ipsa quoq; gazophylacia & in Aquilonis latere posita, oculos ad uiam Australem ten- dunt. Ecce enim ex gentibus uenimus, sed in hoc quoq; pro sancti spiritus amore calemus. Iudææ patres aspiciamus, qui nobis in suis dictis quotidie sancti desiderij exempla prębent. An non quasi calore Meridiani feruoris ardebat, gæstuebat di- cens: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum uiuum: quando ueniam & appare- bo ante faciem deit? Qui rursus ait: Psallam & in- telligam in uia immaculata, quādo uenies ad me. Hoc quoq; ardore succensus fuerat tum dicebat: Nunc dimittis domine seruum tuum secundum uerbum tuum in pace: quia uiderunt oculi mei sal- lutare tuum. Quia ergo ex gētilitate uenimus, sed sanctos iudææ patres nobis in diuini amoris imi- tatione proponimus, quasi quædam cātorum ga- zophylacia ex latere portę quæ uiam Aquilonis respicit, sumus: sed ad uiam Austrā facies tenemus. Et notandum quod hęc eadem gazophylacia in- ter portam Aquilonis & Oriētis esse perhiben- tur: quia uidelicet post incarnationē dominicam, multitudo gentiū ad fidem uenit, atq; inter ipsos fideles populos & sacramenta dominicę incarna- tionis quæ medullitus diligunt, corda amantium surgunt. Habeant ergo sancti gazophylacia, hinc Oriētis portam, et inde Aquilonis: quia inter ipsa redemptionis suę mysteria quæ sequuntur, & car- nales quosdā quos et intra sanctā ecclesiā tolerāt, multi in deū forti amore proficiunt, uirtutibus ex- crescunt, æterni iudicis aduentū quærūt, & inter ea quę amant atq; illa quæ tolerāt, quasi quædam gazophylacia, diuitias spiritus in mente seruant. Nec inter sacramēta quę diligunt, & quę iam con- traria portant, deficiunt: quia ad Austrā uiam fa- cies intendunt. Quid enim patimur quod patres nostri pro amore domini antea non pertulerunt? Notandū uero qd inter portā Austrā & Aquilonis, Oriētalis porta esse describitur: quia dominus ac redemptor noster de iudæa est natus, moxq; in si-

Psal. 125

Zach. 6

LHC. 1

Psal. 61

Psal. 100

LHC. 2

de iudæa Ecclesiā ex gentibus traxit. Quasi enim in- ter Meridianā portā & Aquilonis apparuit: quia ex illa uenit, & istam in suo seruitio conuertit. Vn- de & bene dicit qd porta eadē Orientalis ad uiam respicit Aquilonis: quia natus dominus synago- gam deseruit, & multitudinē gentiū collegit. No- tandū quoq; est qd dum de gazophylacijs dicitur: Et facies eorū ad uiam Austrā, additū est, unam: ut uidelicet aperte sentiamus, quia nō alia est uia ad cœlestē patriā nobis qui ex gentilitate uenimus, atq; alia illis patribus qui fuerūt in iudæa: sed hęc eadē una uia est nobis & illis, quæ nos ad æterna gaudia perducit, quæ nobis per Euangeliū dicitur: Ego sum uia, ueritas, & uita. De qua Psalmista ait: Vt cognoscamus in terra uiam tuam, in omnibus gentibus salutare tuū. Quod enim hebraicē Iesus, hoc latinē dicitur salutaris. In terra ergo uia cog- noscitur: quia Iesus, deus ante secula, & homo factus in fine seculorum, gentibus est manifestatus. Vna ergo est uia & illis qui ab Austro sunt, & his qui ab Aquilonis porta respiciunt, quia electis iu- dæis & gentibus dominus ac redēptor noster ex- pulsa pœna formidinis, ad patrē factus est iter a- moris, atq; adiutorium peruenitionis. Sequitur: Et dixit ad me: Hoc gazophylaciū quod respicit uiam Meridianā, sacerdotū est qui excubāt in cu- stodijs templi. Atq; mox subditur: Porro ga- zophylaciū quod respicit ad uiam Aquilonis, sa- cerdotū erit qui excubant ad ministeriū altaris. Quibus prophete uerbis prius nobis quærendū est, qui sint maioris ordinis sacerdotes, utrū hi qui in custodijs excubant templi, an qui in ministerio altaris? Sed quia paulo post subditur: Altare erat ante faciem templi: aperte ostenditur illos esse maioris ordinis sacerdotes qui in custodijs tēpli excubāt, quia profectō in altari quod est interius ministrāt. Hi autē qui ad altare quod intra faciem templi est excubant, tāto inferiores sunt, quanto exterioribus ministrāt. Quærendum ergo nobis est, qui sacerdotes sint qui templū custodiunt, & qui ad ministeriū altaris excubare perhibētur. Magister gentiū fidelibus scribens ait: Templum dei sanctum est: quod estis uos. Qui itaq; sacerdo- tes sunt qui templum dei custodiūt, nisi hi qui o- rando, prædicando, spiritualibus actibus uigilan- do, sanctam Ecclesiam a malignorū spirituum im- missionibus, a prauorū suasionibus, ab hæretico- rum erroribus defendunt? An non custos templi fuerat qui labores suę passionis enumerans dicit: In labore & ærumna, in uigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate? At- que statim subdit: Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo om- nium Ecclesiarum. Pensate quæso, custos tem- pli quanta sollicitudine uigilet. Ecce enim in se- ipso inæstimabilia patitur, & cordis sui sollicitu- dinem alijs impartitur. Cuius rogo uirtutis est, plus de utilitate proximorum quā de sua affli- ctione cogitare? Quis hoc digne æstimet? quis di- gne penset? Laborat, luget, elurrit, litit, alget, ieiun- nat, uigilat, & tamen uigilando de Ecclesiarum omnium

Ioan. 14

Psal. 55

1. Cor. 13

2. Cor. 11

omnium sollicitudine cogitat. Ecce enim est soler-
tissimus custos templi æterni in exemplo propo-
situs. Imitetur qui ualeat aduersa pro ueritate pa-
ti, bona proximis impedere, circa animarum sol-
licitudinē uigilare. Ne quis in perfidiam, ne quis
in superbiam, ne quis in rapinā uel immunditiam
labatur, exquirere atq; comperere: hoc est tem-
plum dei, id est, sanctam Ecclesiā custodire. Sunt
autem minoris ordinis sacerdotes, qui ad ministe-
rium altaris excubant, qui uidelicet in adiutorio
maiorum, peccata delinquentium subtiliter inue-
stigent, & uitam carnalium corrigunt, atq; ad hoc
usq; perducunt, ut per lamenta pœnitentiæ quasi
incendant carnem in sacrificio, quam prius uiue-
re permiserāt in peccato. Non enim hi qui sanctis
Ecclesiis præsent, per semetipsos cūcta agere præ-
ualent. Sed dum ipsi causis spiritualibus occupan-
tur, si qua praua ac carnalia perpetrantur, hæc alijs
discutienda atq; corrigenda cōmittunt. Per quos
dum carnalis uita corrigitur, & usq; ad abstinentiæ
atq; orationis studium a proficientibus perueni-
tur, quasi in altari iam caro incenditur, ut in cōspe-
ctu omnipotentis domini inde sacrificium redo-
leat, unde prius culpa displicebat. Sed hac in re
quæstio oritur, cum superius dictum sit quod gaz-
ophylacia ad Australem uiam facies haberent,
quaratione nūc dicatur quia gazophylaciū quod
respicit uiam Meridianam, sacerdotum est qui ex-
cubāt in custodijs templi: & gazophylaciū quod
respicit uiam Aquilonis, sacerdotū qui excubant
ad ministeriū altaris? Si enim utraq; facies ad Au-
stralem uiam tendebāt, quomodo nunc unum ad
Meridianam, atq; aliud ad Aquilonis uiam respi-
cere dicitur? Sed in his uerbis agnoscimus quod
gazophylaciū sacerdotum qui excubant in cus-
todijs templi, ita positū fuerat, ut solam Meridia-
nam uiam respiceret: gazophylaciū uero sacer-
dotum qui excubant ad ministerium altaris, ita e-
rat in atrio, ut & ad Australem uiam & Aquilonis
faciem tenderet, quatenus & cum gazophyla-
cio sacerdotum qui excubant in custodijs templi,
Meridianam uiam aspiceret, & tamen sine gazo-
phylacio eorundem sacerdotum Aquilonis uiam
uideret. Sed quid est hoc fratres charissimi? quid
in his uerbis mysticum possumus intueri, nisi hoc
quod secundum ea quæ præmissa sunt, iam spiri-
talis auditor intelligit: quia sacerdotes maioris or-
dinis, qui excubant in custodijs templi, solam Me-
ridianam uiam respiciunt, quoniā solis studijs spi-
ritalibus occupati, semper his quæ amoris dei sunt,
sollicitē intendunt: sacerdotes autem minoris or-
dinis, qui discutiendis peccatis delinquentiū præ-
sunt, etiam ad Aquilonis uiam oculos reflectunt,
ut in mentibus peccantium quæ sint operis frigo-
ra uideant, & hæc uerbis correptionis usq; ad pœ-
nitentiæ gemitus perducunt, quasi carnes in al-
tari domini incendant: Respiciant etiam cum ma-
gnis sacerdotibus ad Meridianā uiam: quia quan-
tum ad semetipsos est, feruent igne charitatis, &
succensi sunt flammis amoris dei. Sed quia pecca-
ra delinquentium crebro corrigunt, etiam ad A-

quilonis uiam oculos reducunt. De utrisq; autem
sacerdotum ordinibus subditur: Isti sunt filij Sa-
doch, qui accedunt de filijs Leui ad dominum ut
ministrent ei. Sadoch latine dicitur iustus. Quis
autem iustus est nisi ipse cui dicitur: iustus es do-
mine, & rectum iudicium tuum? Qui uero sunt fi-
lij iusti, nisi hi de quibus scriptum est: Quotquot
autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem fi-
lios dei fieri? Leui autē interpretatur assumptus.
Quis autē assumptus est, nisi populus fidelis, qui
per sacramēta fidei est a perfidis segregatus? Om-
nes ergo qui perseveranter spiritalibus actibus in-
tendunt, filij sunt iusti. Et de filijs populi assumpti
accedunt ad dominum, ut ministrent ei: quia de
ipsis quoq; fidelibus eliguntur qui ad omnipoten-
tis dei ministerium ueniant, & celestibus studijs
pro eruditione populi intendant. Sed nobis soler-
ter inquirendum est, qui sunt qui domino mini-
strant. Neq; enim omnes qui legunt, omnes qui
prædicant, omnes qui propria tribuunt, omnes qui
per carnis abstinentiam corpus castigant, domi-
no ministrent. Qui enim legendo atq; prædican-
do gloriam propriam quærunt, largiēdo quæ ha-
bent, & corpus in abstinentia macerando, laudes
recipere ab hominibus appetunt: sibi, non domi-
no ministrent. Quo contra per Psalmistam domi-
nus dicit: Ambulans in uia immaculata, hic mihi
ministrabat. Habet enim maculā in uia, qui in bo-
no opere quod agit, terrenæ gloriæ sibi præmium
proponit: quia qui in hoc mundo recipere merce-
dem quærunt, fœdat in conspectu dei speciem boni
operis per maculam prauæ intentionis. Fortasse
etenim quis disciplinæ studio intentus feruet: cul-
pas delinquentium refecat. Qui tamen ad hæc a-
genda si non ex omnipotentis dei amore, sed ze-
lo proprio ducitur: sibi in his & non domino mini-
strat. Alius ne asper esse uideatur, multa leniter to-
lerat quæ prauè perpetrantur. Iste itaq; qui uideri
pro domino districtus non uult, per lenitatis suæ
studiū sibi & non domino ministrat. Restat ergo
ut siue in uerbi ministerio fatigemur: seu indigen-
tibus nostra largiamur: siue per abstinentiam car-
nem domemus: seu zelo moueamur: siue per pa-
tientiā aliquando leniter praua toleremus: ut nos
summopere debeamus intentionem nostram dis-
cutere: quatenus omne quod facimus, non nostro
sed domini zelo faciamus: ne in his quæ agimus,
nobis potius quam domino ministremus. Non e-
nim domino, sed sibi ministrauerant: de quibus
Paulus dicebat: Omnes quæ sunt sua quærunt:
non quæ sunt Christi Iesu. Idem uero Paulus cum
coelestis fratribus non sibi ministrare, sed domi-
no, & uiuendo & moriendo festinabat, dicēs: Ne-
mo nostrum sibi uiuit: & nemo sibi moritur. Siue
enim uiuimus, domino uiuimus: siue morimur,
domini sumus. Sibi enim sancti nec uiuunt: nec mo-
riuntur. Sibi non uiuunt, quia per omne quod a-
gunt, ad lucra spiritalia anhelant: atq; orando, præ-
dicando, sanctis operibus insistendo, celestis pa-
triæ ciues multiplicare desiderant. Sibi minime
moriuntur, quia in cōspectu hominum deum sua
morte

morte glorificant: ad quem peruenire etiam mo-
riendo festinant. Pensemus itaq; in morte sancto-
rum nō quantum eorum opprobriū ab infidelibus
fuit: sed quanta laus domini in corde fidelium ex-
creuit. Qui si suam laudē quærerent: profecto pa-
tet quæ opprobria in morte timuissent. Sed nemo
illorum sibi uiuit, & nemo sibi moritur: quia suam
gloriam nec uiuendo nec moriendo quæsierunt.
Videamus si ipse primus pastor Ecclesiæ qui sibi
non uiuit, sibi sit mortuus. Ioannes eius socius re-
quiratur: & ex uerbis Domini de morte pastoris
eiusdem dicat: Hoc autē dixit significans quæ mor-
te clarificaturus esset deū. Non ergo sibi est mor-
tuus, qui deū clarificauit in morte. Discamus igitur
fratres mei intentionē nostrā in omne quod
agimus, sollicita inquisitione discutere: & nostra
non quærere, si omnipotenti deo uolumus mini-
strare. Sed quia ex fidei populo filios Sadoch ad
omnipotentis dei ministeriū diximus assumptos:
nunquid in eodem populo non sunt multi qui in
ueniantur in mandatis Dei uiuere perfecti? Sunt
omnino. Nam subditur: Et mensus est atriū lon-
gitudinem centum cubitorum: & latitudinē cen-
tum cubitorum per quadrum. Sæpe iam per lon-
gitudinem, longanimitatem spei: per latitudinem
uero, charitatis amplitudinē diximus signari. Cē-
tenarius autem numerus, in quo denarius decies
ducitur, quod summā perfectionis signet, plenē
superius dictum est. Quid est igitur atrium spīrita-
lis ædificij: nisi amplitudo fidelium populorū? Ipsa
autem longanimitas spei & latitudo charitatis ua-
cua in cordibus fidelium non est. Nam per fidem
quicquid ualet operatur. Vnde & per Paulum di-
citur: In Christo Iesu neq; circumcilio aliquid ua-
let, neq; præputiū: sed fides quæ per dilectionem
operatur. Si ergo in uita fidelium iuxta quendam
modum per singulos perfecta est longanimitas
spei, perfecta latitudo charitatis, perfecta certitudo
fidei, perfectum studium operationis: atrium
templi per quadrum centū cubitos habet. In men-
sura autem quadri non aliud latus maius est, atq;
aliud minus: sed cūcta simul quatuor latera æqua-
li spatio tenduntur: quia & ipsas easdem uirtutes
quas diximus, fidem scilicet, spem, charitatem at-
que operationem, quandiu in hac uita uiuimus,
æquales sibi esse apud nosmetipsos inuenimus. Id
circo autē maior spe & fide charitas dicitur: quia
postquam ad authoris nostri speciē peruenitur,
spes quidem & fides trāsit, sed charitas permanet.
Nam nūc & quantum credimus, tantū amamus,
& quantum amamus, tantū de spe præsumimus.
De fide quoq; & operatione Ioannes Apostolus
fatetur dicēs: Qui se dicit nosse deum, & mandata
eius nō custodit, mendax est. Notitia quippe Dei
ad fidem pertinet: mandatorum custodia ad ope-
rationem. Cum ergo uirtus, tempus, & locus ope-
randi suppetit, tanto quis operatur, quanto deum
nouerat. Et tantum se nosse deum indicat, quan-
tum pro deo bona operatur. Metantur ergo fide-
lis populi uirtutes in quadrum, quia unusquisq; qui
in hoc uitæ exercitio uersatur, tantū credit, quan-
tum sperat & amat: & tantum operatur, quantum
credit, amat & sperat. Quia itaq; sancta Ecclesiæ
populi multi sunt & robusti p̄ fidē, & longanimes
per sp̄, & amplii per charitatē, & efficaces per o-
perationem: atrium templi centum cubitis in qua-
dro mensuretur. Nam ut aliquid quoq; de eorum
uirtutibus loquamur: sæpe ex eis quosdam uide-
mus prudētes per intelligentiam, fortes in aduer-
sitate, iustos in operatione, temperantes a uolu-
ptatibus, atq; in omni zelo discretionis se mensu-
ra moderantes. Qui dum prudentiam, fortitudi-
nem, iustitiam, atq; temperantiam, uel sicut eas e-
numerare quibusdam placet, prudentiam, tempe-
rantiam, fortitudinem, atq; iustitiam tenent: men-
suram spiritalis atrij in quadro habent. Ecce enim
ipsæ uirtutes quas habere bonos ac fideles dixi-
mus, ita in quadro sunt, ut una aliam nō excedat.
Magna quippe est prudētia: sed si minus est a uo-
luptatibus temperans: minus in periculis fortis:
minus in operationibus iustus: profecto minus est
prudens. Magna est temperantia, sed si minus in-
telligit unde se temperat: si aduersa sustinere per
fortitudinem minus ualet, atq; in timore animum
deijcit: si per præceptionē suam aliquando ad in-
iustitiæ opera prorumpit, minus est temperans.
Magna est fortitudo, sed si minus intelligit quæ
bona custodiat, quibus malis resistat: si minus a
uoluptatis appetitu se temperat, sed uincitur dele-
ctatione: si iustitiæ opera minus tenet, atq; aliquan-
do ad iniustitiæ opera dominatione superatur: mi-
nus est fortis. Magna est iustitia, sed si minus q̄ de-
bet inter iusta & iniusta opera discernit: si minus
cor a mundi delectatione tēperat: si minus se con-
tra aduersa confortat, minus est iustus. Mensuretur
ergo perfectorum fidelium uita per quadrum: &
tantum habeat spiritalis atrij latus unū, quantum
latera singula: quia unusquisq; tantū prudens est,
quantum temperans: & iustus tantum, quantum
prudens, temperans, & fortis fuerit. Sunt tamen
inter eos plurimi, qui adhuc carnaliter uiuunt. Qui
& si fortasse literas ignorāt, & præcepta dei lege-
re non ualent: certe in multorum fidelium cōuer-
satione, bona quæ imitentur uident. Ecce in eccle-
sia uoces sancti Euangelij atq; Apostolorum son-
nant: ecce exempla bene uiuentium quotidie om-
nium oculis opponuntur. Nec in excusatione di-
cere poterunt, non uidimus quod imitari debere
mus. Vnde & subditur: Et altare ante faciē tem-
pli. Quid est templum nisi fidelis populus? sicut
per Paulū apostolū discipulis dicitur: Templum
enim dei sanctum est, quod estis uos. Et quid est
altare dei: nisi mens bene uiuentium? Qui pecca-
torum suorum memores, lachrymis se lauant: car-
nem per abstinentiam macerant: nullis se mundi
huius actionibus miscant: quæ habent, indigentibus
tribuunt: & habere quæ non habent, nō concu-
piscunt. Recte igitur horum cor altare dei dicitur,
ubi ex mœrore compunctionis ignis ardet, et
caro cōsumitur. Et nunquid non tales, fratres cha-
rissimi, quotidie in sancto hoc fidei populo qua-
si in templi atrio uidemus? Nunquid non eorum
uitam.

uitam nobis ad exemplum positam indefinenter aspiciamus? Altare ergo ante faciem templi est: cum multi in sanctae Ecclesiae conspectu sunt propositi: quatenus aeterni iudicii memores, semetipsos quotidie deo sacrificium in lamento compunctionis faciunt. Qui ut praedictum est, corpora castigat: quatenus hoc quod per magistrum gentium dicitur, impleat: Vt exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem, sanctam, deo placentem. Hostia quippe occiditur, ut offeratur: Sed hostia uiuens, est corpus domino afflicta. Quod & hostia dicitur, & uiuens: quia uiuit in uirtutibus, & est a uitijs occisum. Hostia uidelicet, quia iam huic mundo est a prauis actibus mortuum. Viuens autem, quia cum dea quae praeualet bona operatur. Sed quia sub altaris nomine, de compunctionis flamma sermo sentulit: necessariu puto quae sit diuersitas eiusdem compunctionis ostendere. Alia quippe compunctio est quae per timorem nascitur: alia quae per amorem: quia aliud est supplicia fugere, aliud praemia desiderare. Vnde etiam in tabernaculo per legem duo altaria fieri iubentur. Vnum uidelicet exterius, aliud uero interius. Vnum in atrio, aliud ante arcam. Vnum quod aere coopertum est, aliud quod auro uestitur. Atque in altari aereo cremantur carnes: in altari uero aureo incendantur aromata. Quid est hoc fratres charissimi quod foris concremantur carnes, intus aromata: nisi hoc quod quotidie uidemus: quia duo sunt compunctionis genera: Quia alij adhuc per timorem plangunt: alij uero iam se per amore in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum suorum memores, dum supplicia aeterna pertimescunt, quotidianis se lachrymis affligunt. Plangunt mala quae fecerunt: & incenduntur uita igne compunctionis, quorum adhuc suggestiones in corde patiuntur. Quid isti nisi altare sunt aureum: in quo carnes ardent: quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur. Alij uero a carnalibus uitijs liberi, aut longis iam fletibus securi, amoris flamma in compunctionis lachrymis inardescunt, caelestis patriae premia cordis oculis aspiciunt, supernis iam ciuibus interesse concupiscunt. Dura eis apparet seruitus, longitudo peregrinationis suae. Regem in decore suo uidere desiderant: & flere quotidie ex eius amore non cessant. Quid isti, nisi altare sunt aureum: in quorum corde aromata incensa sunt: quia uirtutes ardent. Bene autem de eodem altari dicitur quod ante uelum arcae sit positum in sancta sanctorum. Arca quippe testamenti ipse nobis factus est, de quo scriptum esse nouimus: In quo sunt omnes thesauri sapientiae absconditi. Arca intra uelum est redemptor noster in caelo. Altare uero aureum in quo thymiana incenditur ante uelum: quia sanctorum corda quae cum magnis uirtutibus in dei amore succensa sunt, per sanctum desiderium in illo ardent, quem adhuc reuelata facie uidere non possunt. Inter arcam quippe & altare uelut est: quia hoc quod nos adhuc a uisione dei separat, corruptionis nostrae obstaculum remotum non est. Sed quousque ante uelum sumus, oportet ut quasi thymiamatis

Roll. 12

Exo. 27
30

Col. 2

A incensum flamma amoris ardeamus. Per compunctionis autem lachrymas nil terrenum, nil transitorium querere debemus. Solus nobis desiderium perficit, qui fecit omnia. Transcendamus per desiderium omnia, ut mente colligamur in unum. Non iam timore poenarum, non memoria uitiorum, sed amoris flamma succensi, ardeamus in lachrymis cum odore uirtutum. Ista electorum oratio iam prospiciebatur, cum in sponsae laude dicitur: Quae est ista quae ascendit per desertum sicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhae & thuris: & uniuersi pulueris pigmentarij: Sancta quippe electorum Ecclesia cum ab hoc mundo in sanctis precibus ardenti amore se erigit, per desertum quod deserit ascendit. Qualiter uero ascendat adiungit: Sicut uirgula fumi ex aromatibus. Fumus de incenso nascitur sicut per Psalmistam dicitur: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Fumus excutere lachrymas solet. Itaque fumus est ex aromatibus, compunctio orationis concepta ex uirtutibus amoris. Quae tamen oratio fumi uirgula dicitur: quia dum sola caelestia postulat, secreta progreditur: ut ad terrena atque temporalia petenda minime reflectatur. Et notandum quod non uirga, sed uirgula nuncupatur: quia interdum in compunctionis ardore tantae subtilitatis est uis amoris, ut hanc nec ipse animus possit comprehendere qui illuminatus meruit habere. Bene autem dicitur: myrrhae & thuris. Thus enim ex lege domino in sacrificium incenditur. Per myrrham uero corpora mortua condiuntur, ne uermibus corrumpantur. Myrrhae ergo & thuris sacrificium offerunt, qui & carnem afficiunt, ne eis corruptionis uitia dominantur: & redolentem in conspectu domini amoris sui hostiam incendunt: seque ipsos deo in sanctis uirtutibus exhibent. Vnde & illic subditur: Et uniuersi pulueris pigmentarij. Puluis est pigmentarij, uirtus bene operantis. Et notandum quod uirtutes bene operantium non pigmenta, sed pulueres dicuntur. Cum enim quelibet bona agimus, pigmenta offerimus. Cum uero ipsa etiam bona quae agimus, retractamus, & ne quid in his sinistrum sit, iudicio retractionis attendimus, quasi ex pigmentis puluerem facimus: ut orationem nostram domino per discretionem & amorem subtilius incendamus. Ecce haec ut deo largiente potuimus, coram uobis fratres charissimissimi rimati sumus. Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessauero: quia sicut omnes certis, nostrae tribulationes excreuerunt: undique gladijs circumfusi sumus, undique immines mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij captiui, alij interempti nunciantur. Iam cogor linguam ab expositione retinere: quia tædet animam meam uitae meae. Iam nullus in me sacri eloquij studium requirat: quia uersa est in luctum cithara mea, & organum meum in uocem flentium. Iam cordis oculus in mysteriorum discussione non uigilat: quia dormitauit anima mea praetædio. Iam minus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum manducare panem meum, a uoce gemitus

Can. 3

Psal. 140

Iob 10

Iob 30

Psal. 118

Psal. 101

gemitus

gemitus mei. Cui autem uiuere non licet, de scripturae sacrae sensibus loqui mystica qualiter libere. Et qui cogor quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare? Quid igitur restat nisi ut inter flagella quae ex nostris iniquitatibus patimur: cum lachrymis gratias agamus? Ipse etenim qui nos creauit, etiam pater nobis factus est per adoptionis spiritum quem dedit. Et aliquando filios pane nutrit: aliquando flagello corrigit: quia per dolores et munera ad hereditatem perpetuam erudit. Sit itaque gloria omnipotenti domino nostro Iesu Christo, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti deo, per omnia secula seculorum, Amen.

Homiliarum beati Gregorii Papae super Ezechielem libri duo finiunt feliciter.

Homilia, si Tortellio creditur, cum aspiratione principij & uniceo atque latino secundum ueram orthographiam scribitur: indicatque apud nos sermonem: & descendit ab ἁμαρτωλῶν, quod est sermocinor. Calepinus autem dicit homiliam esse colloquium uel sermonem ad populum. Et habet penultimam correptam.

B. GREGORII PAPAE
 QUADRAGINTA HOMILIARVM DE
 diuersis lectionibus Euangelij, ad Secundum
 diuini Laurimianum episcopum
 pium, liber.

PROLOGVS.

Euerendissimo & sanctissimo fratri Secundino episcopo Gregorius seruus seruorum dei. Inter sacra missarum solennia, ex his quae diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent: sancti Euangelij quadraginta lectiones exposui. Et quarundam quidem dictata expositio assistenti plebi est per notarium recitata: quarundam uero explanationem coram populo ipse locutus sum: atque ita ut loquebar, ita excepta est. Sed quidam fratres sacri uerbi studio seruantes: antequam ad propositum modum ea quae dixeram, subtili emendatione perduceret, transtulerunt. Quos recte ego quibusdam famelicis similes dixerim: qui prius escas edere appetunt, quam cibi plenius excoquantur. Hoc uero ubi scriptum est: Ductus est Iesus in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo: prius quidem quasi sub quadam ambiguitate exposui: sed eandem dubitationem postmodum certa notatione correxi. Easdem quoque homilias eo quo dictae sunt ordine, in duobus codicibus, ponere curauit: ut & priores uiginti quae dictatae sunt: et posteriores totidem, quae sub oculis dictatae: in singulis essent distinctae corporibus. Quod uero quaedam anteposita sunt quae in Euangelio post leguntur: quaedam uero postposita, quae ante per Euangelistam scriptae sunt, inueniuntur: nequaquam mouere tuam fraternitatem debet: quia sicut a me diuersis temporibus dictatae sunt: ita quoque sunt ab ex-

Matt. 4

Greg. tom. 2.

A ceptoribus in codicibus affixae. Tua itaque fraternitas sacris semper lectionibus interta, si praedictum in locum Euangelij inuenit sub dubietate prolatum: uel easdem homilias repererit ita ut praedicta non esse dispositas: has inemendatas remansisse cognoscat: & iuxta easdem quas per praesentem portitorum mittere studui, corrigit: nullo modo illas sine emendatione remanere permittat. Edige autem in scrinio sanctae ecclesiae nostrae retinent: ut si qui forte a tua fraternitate longe sunt: hic inueniant unde in his quae emendatae sunt, certiores fiant.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

N illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Erunt signa in Sole, & Luna & stellis, & in terris pressura gentium: praefusione sonitus maris & fluctuum: arescentibus hominibus praef timore & expectatione: quae superueniet uniuerso orbi. Nam uirtutes caelorum mouebunt. Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum potestate magna & maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita uestra, quoniam appropinquat redemptio uestra. Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam & oes arbores: cum producut iam ex se fructum: scitis quoniam prope est aestas. Ita & uos cum uideritis haec fieri, scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico uobis: quia non praeteribit generatio haec donec omnia fiant. Caelum & terra transibunt: uerba autem mea non transibunt.

Homilia beati Gregorii papae in basilica beati Petri apostoli ad populum habitam: Dominica secunda aduentus domini.

Homilia prima.

Omnis ac redemptor noster, fratres charissimi, paratos nos inuenire desideras, senescit mundum quae mala sequantur denunciat: ut nos ab eius amore concipiat. Appropinquantem eius terminum quantae percussiones preueniant innotescit: ut si deum metuere in tranquillitate non uolumus: saltem uicinum eius iudicium, uel percussionebus attriti timeamus. Huic etenim lectioni sancti Euangelij qua modo uestra fraternitas audiuit, paulo superius dominus praemisit dicens: Exurget gens contra gentem: & regnum aduersus regnum: & erunt terrae motus magni per loca, pestilentiae, & fames: & quae

Matt. 13

o 2 & qui-

& quibusdam interpolitis, hoc quod modo audi-
stis adiunxit: Erunt signa in Sole & Luna, & stel-
lis: & in terris pressura gentium, præ cõfusione so-
nitus maris & fluctu. Ex quibus profecto om-
nibus alia iam facta cernimus: alia è proximo uer-
tura formidamus. Nam gentē contra gentē exur-
gere, earumq; pressuram terris insistere, plus iam
in nostris tēporibus cernimus, q̄ in codicibus le-
gimus. Quod terræ motus urbes innumerabiles
obruat: ex alijs mundi partibus scitis q̄ frequēter
audiuimus. Pestilentias sine cessatione patimur.
Signa uero in Sole & luna & stellis adhuc apertē
minime uidimus. Sed quia & hæc non longē sint,
ex ipsa iam aeris immutatione colligimus: quam
uis priusq; Italia gentili gladio feriēda traderetur,
igneas in cœlo acies uidimus, ipsumq; qui postea
humani generis fusus est sanguinem coruscantes.
Cõfusio autē maris & fluctu necdum noua ex-
orta est. Sed cum multa pronunciata iam comple-
ta sint, dubiū non est quin sequantur etiam præ-
cæ restant: quia sequentiū rerū certitudo est præ-
teritarū exhibitio. Hæc nos fratres charissimi id-
circo dicimus: ut ad cautelæ studium uestræ men-
tes euigilent: ne securitate torpeant, ne ignorātia
languescant: sed semper eas & timor sollicitet: &
in bono opere sollicitudo confirmet: pensantes
hoc quod redemptoris nostri uoce subiungitur:

Arescentibus hominibus præ timore & expe-
ctatione quæ superuenient uniuerso orbi. Nā uir-
tutes cœlorum mouebuntur. Quid etenim domi-
nus uirtutes cœlorum nisi angelos, archangelos,
thronos, dominationes, principatus, & potestates
appellat: quæ in aduentu districti iudicis nostris
tunc oculis uisibiliter apparebunt: ut districtē tūc
à nobis exigant hoc quod modo inuisibilis cōdi-
tor æquantimūter portat. Vbi & subditur: Et tūc
uidebunt filij hominis ueniētē in nubibus cum
potestate magna & maiestate. Ac si apertē dice-
retur, in potestate magna & maiestate uisuri sunt,
quē in humilitate positū audire noluerunt: ut uir-
tutem eius tanto tunc districtius sentiant, quanto
nūc ceruicē cordis ad eius patientiā non inclināt.
Sed quia hæc contra reprobos dicta sunt, mox ad
electorū consolationē uerba uertuntur. Nam &
subditur: His autem fieri incipientibus, respici-
te & leuate capita uestra: quoniam appropinquat
redēptio uestra. Ac si apertē ueritas electos suos
admoneat dicens: Cum plagæ mundi crebescūt:
cum terror iudicij uirtutibus cōmotis ostenditur:
leuate capita, id est, exhilarate corda: quia dum fi-
nitur mundus cuius amici non estis, propē fit red-
emptio quæ quæsiſtis. In scriptura etenim sacra
sæpe caput pro mēte ponitur, quia sicut capite re-
guntur membra, ita & cogitationes mente dispo-
nuntur. Leuare itaq; capita, est mentes nostras ad
gaudia patriæ cœlestis erigere. Qui ergo deum di-
ligunt, ex mundi sine gaudere atq; hilarescere iu-
bentur: quia uidelicet eum quem amant, mox in-
ueniunt: dum transit is quem non amauerunt. Ab-
sit enim ut fidelis quisq; qui deum uidere deside-
rat, de mundi percussionibus lugeat: quem finiri

A eisdem suis percussionibus nō ignorat. Scriptum
nanq; est: Quicūq; uoluerit amicus esse seculi hu-
ius, inimicus dei constituitur. Qui ergo appropin-
quante mūdi sine non gaudet, amicum se illius esse
testatur: atq; per hoc inimicus dei esse conuincit.
Sed absit hoc à fidelium cordibus: absit ab his qui
& esse aliam uitam per fidem credunt, & eam per
operationem diligunt. Ex mūdi enim destructio-
ne lugere, eorum est qui radices cordis in eius a-
more plantauerunt: qui sequentē uitam non quæ-
runt, qui illam neq; esse suspicantur. Nos autē qui
cœlestis patriæ gaudia æterna cognouimus, festi-
nare ad ea quanto cyus debemus. Optandum no-
bis est citius pergere, atq; ad illā breuiore uia per-
uenire. Quibus enim malis mūdos non urgetur?
Quæ nos tristitia, quæ aduersitas non angustat?
Quid est uita mortalis nisi uia? Et quale sit fratres
mei perpēdite: in labore uia lassescere, & tandem
eamdem uitam nolle finiri? Quod autē calcari mun-
dus ac despici debet: redemptor noster prouida
cõparatione manifestat: cum protinus adiunxit:

Uidete ficulneam & omnes arbores: cum pro-
ducunt iam ex se fructum, scitis quia propē est æ-
stas. Ita & uos cum uideritis hæc fieri, scitote quo-
niam propē est regnum dei. Ac si apertē dicat:
quia sicut ex fructu arborū uicina æstas cognosci-
tur: ita ex ruina mūdi propē esse agnoscit regnum
dei. Quibus profecto uerbis ostenditur: quia fru-
ctus mundi ruina est. Ad hoc enim crescit, ut ca-
dat. Ad hoc cadit, ut germinet. Ad hoc germinat,
ut quæcūq; germinauerit, cladibus cõsumat. Be-
ne autem regnum dei æstati cõparatur: quia tunc
mœroris nostri nubila transeunt: cum uite dies æ-
terni Solis claritate fulgescunt. Quæ omnia sub
magna certitudine confirmantur: cum sententiā
subiungitur: qua dicitur: Amen dico uobis: quia
non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.
Cœlum & terra transibunt: uerba autem mea non
transibunt. Nihil enim in rerum corporalium na-
tura cœlo & terra durabilis: & nihil in rerum na-
tura, ita uelociter quàm sermo transit. Verba enim
quousq; imperfecta sunt, uerba non sunt: cum ue-
ro perfecta fuerint, omnino iam nō sunt: quia nec
perfici nisi transeundo possunt. Ait ergo: Cœlum
& terra transibunt: uerba autem mea non transi-
bunt. Ac si apertē dicat: Omne quod apud uos
durabile est, sine mutatione durabile ad æternita-
tem non est: & omne quod apud me transire cer-
nitur, fixum & sine transitu tenetur: quia sine mu-
tabilitate manentes sententias exprimit meus ser-
mo qui transit. Ecce fratres mei iam cernimus
quod audiebamus. Nouis quotidie & crebrescen-
tibus malis mundus urgetur. Ex illa plebe in-
numerabili quanti remanseritis, aspiciſtis: & tamen
adhuc quotidie flagella urgent. Repentini casus
opprimunt: noua nos & improuisa clades affli-
gunt. Sicut enim in iuuentute uiget corpus: forte
& incolume manet pectus: torosa ceruix, plena
sunt brachia: in annis autem senilibus statura cur-
uatur, ceruix exiccata deponitur, frequentibus su-
spirijs pectus urget, uirtus deficit, loquētis uerba
anhelitus

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

N illo tēpore: Assumpsit le-
sus duodecim discipulos su-
os: & ait illis: Ecce ascendi-
mus Hierosolymam: & con-
summabuntur omnia quæ
scripta sunt per prophetas de filio hominis.
Tradetur enim gentibus & illudetur, & fla-
gellabitur, & conspuetur. Et postq; flagel-
lauerint, occidēt eum: et die tertia resurget.
Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autē
uerbum istud absconditū ab eis: & non in-
telligebant quæ dicebantur. Factum est au-
tem cum appropinquaret Hiericho: cæcus
quidam sedebat secus uiam mendicans. Et
cum audiret turbam prætereuntem, inter-
rogabat quid hoc esset. Dixerūt autem ei:
quod Iesus Nazarenus trāsiret. Et exclama-
uit dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et
quæ præbant, increpabant eum ut taceret.
Ipse uero multo magis clamabat: fili Dauid
miserere mei. Stans autem Iesus iussit illum
adduci ad se. Et cū appropinquasset inter-
rogauit illum dicens: Quid tibi uis faciam?
At ille dixit: domine ut uideam. Et Iesus di-
xit illi: Respice, fides tua te saluum fecit. Et
confestim uidit: & sequebatur illum, mag-
nificās deum. Et omnis plebs ut uidit, de-
dit laudem deo.

Homilia lectionis eiusdem habita ad po-
pulum, in basilica beati Petri Apostoli: Do-
minica in quinqua gesima.

Homilia secunda.

R edemptor noster præuidēs ex passione sua
discipulorū animos perturbādos, eis longē
antē & eiusdem passionis pœnam, & resurrectio-
nis suę gloriam prædixit: ut cum eum moriētem,
sicut prædictū est, cernerent: etiā resurrecturū nō
dubitarent. Sed quia carnales adhuc discipuli nul-
lo modo ualebant capere uerba mysterij, uenitur
ad miraculū. Ante eorū oculos cæcus lumen reci-
pit: ut qui cœlestis mysterij uerba non caperent,
eos ad fidē cœlestia facta solidarēt. Sed miracula
domini & saluatoris nostri sic accipienda sunt fra-
tres charissimi: ut & in ueritate credātur facta: &
tamen per significationē nobis aliquid innuant.
Opera quippe eius & per potentiā aliud ostēdūt:
& per mysteriū aliud loquuntur. Ecce enim quis
iuxta historiā cæcus iste fuerit, ignoramus: sed ta-
men quid per mysteriū significet, nouimus. Cæcū
quippe est genus humanū: quod in parētē primo
à paradisi gaudijs expulsū, claritatē supernę lu-
cis

anhelitus intercedit: nam & si languor desit, ple-
runq; senibus ipsa sua salus ægritudo est. Ita mun-
dus in annis priorib. uelut in iuuentute uiguit: ad
propagandam humani generis prolem robustus
fuit: salute corporum uiridis, opulētia rerum pin-
guis. At nūc ipsa sua senectute deprimitur: & qua-
si ad uicinā mortē molestijs crebrescentibus cre-
brius urgetur. Nolite ergo fratres mei diligere
quem uidetis diu stare non posse. Præcepta apo-
stolica in animo ponite, quibus nos admonet di-
cens: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in
mundo sunt: quia si quis diligit mundum, non
est charitas patris in eo. Nudiū tertius fratres ag-
nouistis quod subito turbine annoſa arbuta eru-
ta, destructæ domus, atq; Ecclesiæ à fundamentis
euerſæ sunt. Quanti ad uesperum sani atq; incolu-
mes, acturos se in crastinum aliquid putabant: &
tamen nocte eadē repētina morte defuncti sunt,
in laqueo ruinæ deprehensi: Sed considerandum
nobis est dilectissimi, quod ad hæc agenda inuisi-
bilis iudex uerū tenuissimi spiritum mouit: unius
procellam nubis excitauit: & terram subruit, casu
ra tot ædificiorū fundamenta concussit. Quid er-
go iudex ipse facturus est, cū per semetipsum ue-
nerit: & in ultionem peccatorum, ira eius exarſe-
rit: si portari nō potest, cum nos per tenuissimam
nubem ferit? In ira eius præsentia quæ caro subſi-
stet, si uentum mouit, & terram subruit, & cõcita-
uit aerea, & tot ædificia strauit? Hæc distinctionē
uenturi iudicis Paulus considerans ait: Horrendū
est incidere in manus dei uiuentis. Hanc Palmi-
sta exprimit dicens: Deus manifeste ueniet, deus
noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius arde-
bit: & in circuitu eius tempestas ualida. Distinctio-
nem quippe tanti iudicis, tempestas ignisq; comi-
tabuntur: quia tēpestas examinat quos ignis exu-
rit. Illum ergo diem, fratres charissimi, ante ocu-
los ponite: & quicquid modo graue credis, in e-
ius cõparatione leuigatur. De illo etenim die per
prophetā dicitur: luxta est dies domini magnus:
iuxta & uelox nimis. Vox diei domini amara, tri-
bulabitur ibi fortis, dies ira, dies illa: dies tribula-
tionis & angustie, dies calamitatis & miserie: dies
tenebrarum & caliginis, dies nebula, & turbis,
dies tubæ & clangoris. De hac die dominus iterū
per prophetam dicit: Adhuc semel, & ego moue-
bo non solum terram, sed etiam cœlum. Ecce, ut
prædixim, aerea mouit, et terra nō subſtitit. Quis
ergo ferat, cum cœlum mouerit? Quid autem ter-
rores quos cernimus, nisi sequentis iræ præcones
dixerimus? Vnde & considerare necesse est: quia
ab illa tribulatione ultima tanto sunt ista tribula-
tiones dissimiles: quantum à potentia iudicis per-
sona præconis distat. Illum ergo diem fratres cha-
rissimi tota intentione cogitate, uitam corrigite,
mores mutate, mala tentantia resistendo uincite,
perpetrata autem fletibus punite. Aduentū nan-
que æterni iudicis tanto securiores quandoq; ui-
debitis: quanto nunc distinctionem illius timen-
do præuenitis, præstante domino, &c.

1. Ioan. 2.

Heb. 10.

Psal. 49.

Sopho. 1.

Greg. tom. 2.

cis ignorās, damnationis suę tenebras patitur: sed tamen per redemptoris sui presentiam illuminatur: ut internę lucis gaudia iam per desiderium uideat, atque in uia uite boni operis gressus ponat. Notandū uero est q̄ cum Iesus Hiericho appropinquare dicitur, cęcus illuminat̄. Hiericho quippe luna interpretatur: luna autē in sacro eloquio pro defectu carnis ponitur: quia dum menstruis momentis decrescit, defectum nostrę mortalitatis designat. Dum igitur cōditor noster appropinquat Hiericho, cęcus ad lumē redit: quia dum diuinitas defectū nostrę carnis suscepit, humanum genus lumen quod amiserat recepit. Vnde enim deus humana patitur: inde homo ad diuina subleuatur. Qui uidelicet cęcus recte & iuxta uiam sedere & mendicans esse describitur. Ipsa enim ueritas dicit: Ego sum uia. Qui ergo eterne lucis claritatē nescit, cęcus est. Sed si iam in redemptorem credit, iuxta uiam sedet: si autem iam credit, sed ut æternam lucem recipiat, rogare dissimulat, atq; a precibus cessat: cęcus quidem iuxta uiam sedet, sed minimē mendicat. Si uerō & crediderit, & cęcitatem cordis sui cognouerit, & ut lumen ueritatis recipiat postulat, iuxta uiam cęcus sedet & mendicat. Quisquis ergo cęcitatē suę tenebras agnoscit, quisquis hoc quod sibi deest lumē æternitatis intelligit, clamat medullis cordis, clamat & uocibus mentis, dicens: Iesu fili Dauid miserere mei. Sed quid clamante cęco subiungitur, audiamus: Et qui prębant, increpabant eum ut taceret. Quid autem designant isti qui Iesum uenientem præcedunt, nisi desideriorum carnalium turbas, tumultusq; uitiorū? Qui priusquam Iesus ad cor nostrum ueniat, rērationibus suis cogitationem nostram dissipant, & uoces cordis in oratione perturbant. Sæpe namq; dum cōuertī ad dominū post perpetrata uitia uolumus, dum contra hæc eadem exorare uitia quę perpetramus conamur, occurrūt cordi phantasmata peccatorum quę fecimus, mentis nostrę aciem reuerberant, confundunt animam, & uocem nostrę deprecationis premunt. Qui prębant ergo, increpabant eum ut taceret: quia priusquam Iesus ad cor ueniat, mala quę fecimus, cogitationi nostrę suis imaginibus illisa, in ipsa nos nostra oratione perturbāt. Sed quid adhuc illuminandus iste cęcus fecit, aut diamus. Sequitur: Ipse uerō multo magis clamabat: Fili Dauid miserere mei. Ecce quem turba increpat ut taceat, magis ac magis clamat: quia quanto grauiori tumultu cogitationū carnalium premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus. Contradicit turba ne clamemus: quia peccatorum nostrorum phantasmata plerunq; & in oratione patimur. Sed nimis necesse est ut uox cordis nostri quo durius repellitur, eo ualentius insistat: quatenus cogitationis illicitę tumultum superet, atq; ad piās aures domini nimitate suę importunitatis erumpat. In se, ut suspicor, recognoscit unufquisque quod dicimus: quia dum ab hoc mundo animum ad deum mutamus: dum ad orationis opus conuertimur: ipsa quę prius dele-

Ioh. 1.4

stabiliter gessimus, importuna postea atq; grauiā in oratione nostra toleramus. Vix eorum cogitatio manu sancti desiderij ab oculis cordis abijcitur. Vix eorum phantasmata per pœnitentię lamenta superantur. Sed cum in oratione nostra uehementer insistimus, trāseunt Iesum menti fingimus. Vnde illic subditur: Stans autem Iesus iussit eum adduci ad se. Ecce stat, qui antē transibat: quia dum adhuc turbas phantasmatum in oratione patimur, Iesum aliquatenus transeuntem sentimus. Cum uerō orationi uehementer insistimus, stat Iesus ut lucem restituat: quia deus in corde figitur, & lux amissa reparatur. Qua tamē in re & aliud aliquid nobis dominus inuuit, quod intelligi de humanitate ac diuinitate illius trāliter possit. Clamantem etenim cęcum Iesus transiens audiuit, sed stans miraculum illuminationis exhibuit. Transire namq; humanitatis est, stare diuinitatis. Per humanitatem quippe habuit nasci, crescere, mori, resurgere, de loco ad locum uenire. Quia ergo in diuinitate mutabilitas non est: atq; hoc ipsum mutari transire est: profectō iste transitus ex carne est, non ex diuinitate. Per diuinitatem uero ei semper stare est: quia ubique præsens nec per motum recedit, sicut nec per motum uenit. Cęcum igitur clamantem dominus transiens audiuit, sed stans illuminauit: quia per humanitatem suam uocibus nostrę cęcitatē compatiēdo miserus est, sed lumen nobis gratiæ per diuinitatis potentiam infudit. Et notandum quid cęco uenienti dicat: Quid tibi uis faciam? Nunquid qui lumen reddere poterat, quid uellet cęcus ignorabat? Sed peti uult hoc quod & nos petere, & se cōcedere p̄noscit. Importunē namq; ad orationem nos admonet, & tamen dicit: Scit namque pater uester cœlestis quid opus sit uobis, antequam petatis eum. Ad hoc ergo requirit ut petatur: ad hoc requirit, ut cor ad orationē excitet. Vnde & cęcus protinus adiunxit: Domine ut uideam. Ecce cęcus a domino non aurum, sed lucem querit: paruipendens extra lucem aliquid querere: quia et si habere cęcus quodlibet potest, sine luce uidere nō potest quod habet. Imitemur ergo fratres charissimi eum quē & corpore audiuius & mēte illuminatum. Non falsas diuitias, non terrena dona, nō fugitios honores a domino, sed lucem queramus: nec lucem quę loco clauditur, quę tempore finitur, quę noctium interruptione uariatur, quę a nobis cōmunis cum pecoribus cernitur: sed lucē quęramus quam uidere cum solis angelis possumus: quam nec inuitū inchoat, nec finis angustat. Ad quam profectō lucem uia fides est. Vnde recte & illuminando cęco protinus respōdetur: Respice, fides tua te saluum fecit. Sed adhuc cogitatio carnalis dicit: Quomodo possum lucē spiritālē querere, quam uidere nō possum? Vnde mihi certū est si sit, quę corporeis oculis non insulget? Cui scilicet cogitationi est quod breuiter quisq; respondeat: quia & hæc ipsa quę sentit, non per corpus sed per animam cogitat. Et nemo suam animam uidet: nec

nec tamen dubitat se animam habere, quam nō uidet. Ex inuisibili namq; anima, uisibile regitur corpus. Si autē auferatur quod est inuisibile, protinus corrumpit hoc quod uisibile stare uidebatur. Ex inuisibili ergo substantia in hac uita uisibili uiuitur: & esse uita inuisibilis dubitatur? Sed iam petenti cęco quid factū sit: uel quid ipse fecerit, audiamus. Sequitur: Confestim uidit, & sequebatur eum. Videt & sequitur qui bonum quod intelligit operatur. Videt autem, sed non sequitur: qui bonum quidem intelligit, sed bene operari contemnit. Si ergo fratres charissimi cęcitatem iam nostrę peregrinationis agnoscimus: si credēdo in redemptoris nostri mysteriū, iuxta uiam sedemus: si exorando quotidie ab authore nostro uitę lumen petimus: si eadem luce iam per intellectum uidēdo illuminati post cęcitatem sumus: Iesum quē mente cernimus, opere sequamur. Aspiciamus quę graditur: & eius uestigia imitando teneamus. Iesum etenim sequitur qui imitatur. Hinc namq; dicit: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Sequere enim dicitur, imitare. Hinc rursus admonet dicens: Si quis mihi ministrat, me sequatur. Consideremus ergo quā graditur, ut sequi mereamur. Ecce cum sit dominus & creator angelorum, suscepturus naturam nostram quā condidit, in uterum uirginis uenit. Nasci tamē in hoc mundo per diuites noluit: parētes pauperes elegit. Vnde & cum agnus qui pro illo offerretur defuit, columbarum pullos & par turturum ad sacrificium mater inuenit. Prosperari in mūdo noluit, opprobria, irrisionesq; tolerauit: sputa, flagella, alapas, spineam coronam, crucemq; sustinuit. Et quia rerum corporalium delectatione a gaudio interno cecidimus, cū qua amaritudine illucredeat, ostendit. Quid itaq; homo pro se pari debet, si tāta deus pro hominibus pertulit? Qui ergo in Christū iam credidit, sed adhuc auaritię lucra sectat̄, in superbia honoris extollitur: inuidiā facibus inardescit: libidinis se immunditia polluit: prosperari ad ea quę in mundo sunt concupiscit: Iesum in quē credidit, sequi cōtemnit. Diuerso quippe itinere ambulat, si gaudia delectatiōis appetit, cui dux sit ante oculos peccata quę fecimus: consideremus quā terribilis iudex hæc puniturus adueniat. Mentem formemus ad lamēta. Vita nostra ad tempus amarefcet in pœnitentiā: ne æternam amaritudinem sentiat in uindicta. Per fletus quippe ad æterna gaudia ducimur, ueritate pollicente, quę ait: Beati qui lugent: quoniam ipsi cōsolabuntur. Ad fletum uerō per gaudia peruenitur, hac eadem ueritate attestante, quę ait: Vx uobis qui nunc ridetis: quia lugebitis & flebitis. Si ergo retributionis gaudium in peruentione querimus, pœnitentię amaritudinem in uia teneamus. Sicq; fit ut non solum uita nostra in deum proficiat, sed hæc ipsa nostra conuersatio ad laudem dei & alios accendat. Vnde illic subditur: Et omnis plebs ut uidit, dedit laudem deo.

Mat. 8

Ioh. 1.2

Mat. 6

Mat. 5

Luc. 6

Lectio sancti euangelij secundum Matthæum.

Nillo tempore: Loquente Iesu ad turbas: ecce mater eius et fratres stabant foris, querentes loqui ei. Dixit autem ei quidā: Ecce mater tua et fratres tui foris stant, querentes te. At ille respōdens dicenti sibi ait: Quę est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicūq; enim fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis est: ipse meus frater, soror, & mater est.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sanctę Felicitatis, die natalis eius.

Homilia tertia.

Sancti Euangelij fratres charissimi breuis est lectio recitata: sed magnis mysteriorum ponderibus grauida. Iesus etenim conditor & redemptor noster matrem se nosse dissimulat: & quę ei mater sit, & qui propinqui, nō per cognationem carnis, sed per coniunctionem spiritus designat, dicens: Quę est mater mea, & qui sunt fratres mei? Quicūque enim fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis est: ipse meus frater, & soror, & mater est. Quibus nobis uerbis quid aliud inuuit: nisi quod obsequentes iustionibus suis multos ex gentilitate colligit: & Iudæam, ex cuius carne est genitus, non agnoscit? Vnde & mater eius cum quasi non agnoscitur, foris stare perhibetur: quia uidelicet synagoga idcirco ab authore suo non recognoscitur: quia legis obseruationes tenens, spiritalem intellectum perdidit, et sese ad cursuā literę foris fixit. Sed cum is qui uoluntatem patris fecerit, soror & frater Domini dicitur: propter utrūq; sexum qui ad fidem colligitur, mirum non est: mirandum uerō ualde est quomodo etiam mater dicatur. Fideles enim discipulos fratres uocare dignatus est dicens: Ite nunciate fratribus meis. Qui ergo frater domini fieri ad fidē ueniendo potuerit, quærēdum est quomodo etiam & mater esse possit. Sed sciendum nobis est: quia qui Christi soror & frater est credendo, mater efficitur prædicando. Quasi enim parit dominū, quem cordi audientis infuderit. Et mater eius prædicando efficitur, si per eius uocē amor domini in proximi mentē generatur. Ad quam rem nobis idoneē cōfirmandam adest beata Felicitas, cuius hodie natalitia celebramus: quę credendo extitit ancilla Christi, & prædicando facta est mater Christi. Septem quippe filios, sicut in gestis eius emendationibus legitur, sic post se timuit uiuos in carne relinquere: sicut carnales parentes solent metuere ne mortuos præmittant. In persecutionis

Cap. 12

Mat. 23

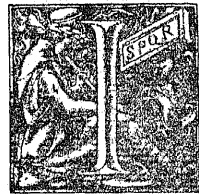
enim labore deprehensa, filiorum corda in amore superna patriæ prædicando roborauit. Et parturi uit spiritu quos carne pepererat: ut prædicatione pareret deo, quos carne pepererat mundo. Considerate fratres charissimi in foemineo corpore uiri le pectus. Ad mortem sterit imperterrita. Amittit se in filijs lumen ueritatis timuit, si non fuisset or bata. Nunquid ergo hanc foeminam martyrem dixerim? sed plus quam martyrem. Certè dominus cum de Ioanne loqueretur dixit: Quid exiistis in desertum uidere? prophetam? utiq; dico uobis & plusquam prophetam. Et Ioannes ipse requisitus, respondit dicens: Non sum propheta. Qui enim se plusquam prophetam nouerat, esse se prophetam negabat. Qui idcirco plusquam propheta dicitur: quia propheta est officium uentura prenunciare, non etiam ostendere. Ioannes uerò plusquam propheta est: quia quem uerbo dixit, digito ostendit. Non ergo hanc foeminam martyrem, sed plusquam martyrem dixerim: quæ septem pignoribus ad regnum præmissis, tot ante se mortuos transmissit. Ad poenam prima uenit: sed peruenit octaua. Aspexit mater & cruciata & imperterrita filiorum mortem: spei gaudio adhibuit dolorem naturæ. Timuit uiuentibus, gaudia est morientibus. Optauit nullum post se relinquere: ne si quem haberet superstitem, non posset habere consortem. Ne mo ergo ex uobis fratres charissimi existimet quod eius cor morientibus filijs, etiam carnalis affectus minime pulsarit. Neq; enim filios quos carnem suam esse nouerat, sine dolore poterat morientes uidere: sed erat uis amoris interior, quæ dolorem uinceret carnis. Vnde & passuro Petro dicitur: Cum fenueris, extendes manus tuas, & alius te cingeret: & ducet quod tu non uis. Neq; enim si plenissime Petrus nollet: pro Christo pati potuisset. Sed martyrium quod per infirmitatem carnis noluit, per uirtutem spiritus amauit. Qui dum per carnem ad poenas trepidat, per spiritum ad gloriam exultat. Actumq; est ut cruciatum martyrii nolo uoluisset. Sic nos quoq; cum gaudium querimus salutis, amarum poculum sumimus purgationis. Amaritudo quidè in poculo displicet, sed restituenta per amaritudinem salus placet. Amauit ergo iuxta carnem Felicitas filios suos: sed pro amore coelestis patriæ mori etiam coram se uoluit, quos amauit. Ipsa eorum uulnera accepit: sed ipsa in eisdem ad regnum præuenientibus excreuit. Rectè ergo hanc foeminam ultra martyrem dixerim: quæ toties in filijs est desiderabiliter extincta. Dum multiplex martyrium sustinuit, ipsam quoq; martyrii palmam uicit. Fertur apud ueteres mos fuisse, ut quisquis consul existeret, iuxta ordinem temporum honoris sui locum teneret. Et si quis postea ad consulatum ueniens, consul non semel, sed bis fortasse aut tertio fieret: etiã illos laude & honore transcenderet, qui non plus quam semel consules extitissent. Vicit ergo beata Felicitas martyres: quæ tot ante se morientibus filijs, pro Christo frequenter occubuit: quia ad illius amorem, sola sua mors ei minime suffecit. Consideremus fratres

Matth. 11

Ioan. 1

A hanc foeminam, consideremus nos qui membris corporeis uiri sumus: in eius cõparatione quid existimabimur. Sape nanq; agenda aliqua bona proponimus: sed si unicus cõtra nos uel leuissim; sermo ab ore irridentis eruperit: ab intentione actio nis nostræ fracti protinus & confusi resiliimus. Ecce nos plerumq; a bono opere uerba reuocant: Felicitatem uerò a sancta intentione frãgere, nec tormenta poterunt. Nos iniuriam maledictionis in aurem maledictoris impingimus: hæc ad regnum etiam per ferrum exiit, nihilq; esse quod oblittebat æstimauit. Nos ad præcepta dominica largiri nostra saltem superflua nolumus: hæc non solum deo suam substantiam contulit, sed pro illo etiam propriam carnem dedit. Nos cum ex diuina iussione filios amittimus, sine consolatione lugemus. Hæc eos uelut mortuos plãgeret, si non obtulisset. Cum ergo ad illud terribile examẽ districtus iudex uenerit, quid nos uiri dicemus, cum huius foeminæ gloriam uiderimus? De debilitate mentis suæ quæ tunc erit uiris excusatio, quando hæc ostenderet, quæ cõ seculo & sexum uicit: Sequamur ergo fratres charissimi districta & asperam redemptoris uiam. Vsu quippe uirtutũ ita iam plana facta est: ut per eã foeminis libeat ambulare. Despiciamus ergo cuncta præsentia. Nulla sunt etenim in hoc mũdo, quæ trãfire possunt. Turpe sit diligere, quod cõstat citius perire. Non nos terrenarũ rerũ amor superet, non superbia inflet, non ira dilaniet, non luxuria polluat, non inuidia cõsumat. Amore nostri fratres charissimi redemptor noster occubuit: & nos amore eius discamus uincere nosmetipsos. Quod si perfecte agimus, non solum imminentes poenas euademus, sed unã cõ martyribus gloria remunerabimur. Nam quamuis occasio persecutionis desit, habet tamẽ & pax nostra martyrium suum: quia etsi carnis colla ferro non subdimus, spiritali tamen gladio carnalia desideria in mēte trucidamus, ipso adiuuante, &c.

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

N illo tempore: Misit dominus Iesus duodecim discipulos suos: præcipiens eis & dicens: In uiam gentiũ ne abieritis: & in ciuitates Samaritanorũ ne intraueritis: sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israel. Euntes autẽ prædicate dicentes: quia appropinquauit regnũ coelorum. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mũdate, dæmones eiijcite. Gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurũ, neq; argentum, neq; pecuniam in zonis uestris. Non peram in uia, neq; duas tunicas, neq; calciamenta, neq; uirgam. Dignus est enim operarius cibo suo.

Cap. 10

Homi

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Stephani: de Apostolis.

Homilia quarta.

CVm cõstet omnibus fratres charissimi: quia redemptor noster in mundũ pro redemptione gentium uenit: cum Samaritanos quod tidie ad fidem uocari conspiciamus: quid est quod in prædicationem discipulos mittens dicit: In uiam gentiũ ne abieritis: & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israel: nisi quod ex facti sine colligimus: quia prius soli Iudææ uoluit, et postmodum cunctis gentibus prædicari? ut dum illa conuerti uocata renueret, prædicatores sancti ad uocationem gentium per ordinem uenirent: quatenus redemptoris nostri prædicatio a proprijs repulsa, gentiles populos quasi extraneos quæreret: & quod Iudæis fiebat in testimonium, hoc gentibus gratiæ esset in crementum. Erant enim tunc qui de Iudæa uocandi essent, & de gentibus uocandi non essent. Nam & in Apostolorum actibus prædicante Petro legimus, & prius Hebræorum tria milia, & postea quinque milia credidisse. Et cum prædicare Apostoli gentibus in Asia uoluissent, per spiritũ prohibiti esse memorantur: & tamen ipse spiritus qui prius prædicationem prohibuit, hæc Asianorum cordibus postmodum infudit. Nam diu est quod Asia cuncta iam credidit. Idcirco ergo prius prohibuit, quod postmodum fecit: quia tunc in illa erant qui saluandi non erant. Tunc in illa erant, qui necdum ad uitam reparari merebãtur: nec tamen grauius de contempta prædicatione iudicari. Subtili ergo occultoq; iudicio, a quorundam auribus prædicatio sancta subtrahitur: quia suscitari per gratiam non merentur. Vnde necesse est fratres charissimi, ut in omni quod agimus, omnipotentis dei super nos consilia occulta timeamus: ne dum mens nostra exteriori fusa, a sua se uoluptate non reuocat, intus contra eam iudex terribiliter aduersa disponat. Quod bene psalmista intuens ait: Venite & uidete opera domini: quã terribilis in cõsilijs super filios hominum. Vidit nanq; quod alius misericorditer uocatur, alius iustitia exigente repellitur. Et quia alia parcendo dominus, alia ita scendo disponit: expauit quod penetrare non potuit. Et quem non solum inuestigabilem in quibusdam suis sententijs, sed etiam inflexibilem uidit: terribilem in consilijs esse memorauit. Missis autem prædicatoribus quid præcipiatur audiamus. Euntes prædicate dicentes: quia appropinquauit regnũ coelorum. Hoc iam fratres charissimi, etiam si Euangelium taceat, mundus clamat. Ruinæ nanq; illius uoces eius sunt. Qui enim tot attritus percussionibus a gloria sua cecidit: quasi iam nobis è proximo regnũ aliud quod sequitur ostendit. Ipsis iam & a quibus amatur, amarus est. Ipsæ ruinæ eius prædicant quod amandus non est. Si enim ruinam sui domus quassata minatur,

Act. 3

Act. 4

Psal. 45

retur, quisquis in illa habitaret, fugeret. Et qui statem dilexerat, recedere quanto citius a cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, & nos cum amando amplectimur, opprimi uolumus potius quam habitare: quia nulla nos ratio a ruina illius separat, quos eius passionibus amor ligat. Facile est ergo nunciam cum destructa omnia cernimus, animum nostrum ab eius dilectione disiungere. Sed hoc illo in tempore difficillimum fuit, quo prædicare coelorum regnũ inuisibile mittebantur: cum longe lateq; omnes cernerent florere regna terrarum. Vnde & adiuncta sunt prædicatoribus sanctis miracula: ut fidem uerbis daret uirtus ostensa: & noua facerent qui noua prædicarẽt: sicut in hac eadem lectione subiungitur: Infirmos curate, mortuos suscite, leprolos mũdate, dæmones eiijcite. Florente mũdo, crescente humano genere, diu in hac uita subsistente carne, exuberante rerum opulentia: quis cum audiret uitam esse aliam, crederet? quis inuisibilia uisibilibus præferret? Sed ad salutem redeuntibus infirmis, ad uitam resurgentibus mortuis, carnis munditiam recipientibus leprosis, ereptis a iure immundorum spirituum dæmoniãcis, tot uisibilibus miraculis exactis, quis non crederet quod de inuisibilibus audiret? Ad hoc quippe uisibilia miracula coruscãt: ut corda uidentium ad fidem inuisibilium pertrahant: ut per hoc quod mirũ foris agitur, hoc quod intus est, longè mirabilius esse sentiantur. Vnde nunc quoq; cum fidelium numerositas excreuit, intra sanctam Ecclesiam multi sunt qui uitam uirtutum tenent, sed signa uirtutum non habent: quia frustra miraculum foris ostenditur, si deest quod intus operetur. Nam iuxta magistri gentiũ uocem: Lingue in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus. Vnde & idem prædicator egregius inter prædicationis uerba dormientem, cadentemq; de fenestra Eutychem, atq; a uita funditus extinctum, coram cunctis infidelibus orãdo suscitauit. Meliten ueniens, & plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publij dysenteria febribusq; uexatum, orando sanauit. Peregrinationis uerò suæ comitem, & sancte prædicationis adiutorem Timotheum ex infirmitate stomachi lassescentem non uerbo curauit, sed medicinali arte reparauit dicens: Modico uino utere, propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Qui ergo infirmum infidelem, & (ut credimus) mortuũ una pree saluat, cur & ægrotum socium prece non roborat? Quia nimirum ille foris per miraculum sanandus erat, qui adhuc interius uiuus non erat, ut per hoc quod exterior potestas ostenderet, hũc ad uitam interior uirtus animaret. Ægrotanti autem fidelis socio exhibenda foris signa non fuerant, qui salubriter intus uiuebat. Sed concessa potestate prædicationis, concessis uirtutũ miraculis, quod redemptor noster subiungat, audiamus: Gratis accepistis, gratis date. Præsciebat nanq; nonnullos hoc ipsum donũ accepti spiritus in usum negociationis inflexuros: & miraculorũ signa ad auaritiæ obsequiũ declinatuos. Hinc est enim quod Simo magus per

1. Cor. 14

Act. 20

Act. 28

1. Tim. 5

Act. 8

impo-

impositionem manus edita miracula cōspiciens, A
percipere donum spiritus sancti pecunia uoluit:
scilicet ut deterius uideret quod male comparaf-
set. Hinc de templo redemptor noster flagello de
1041.2 resticulis facto turbas eiecit, cathedras uenden-
tium columbas euerit. Columbas quippe uende-
re, est impositionem manus qua spiritus sanctus
accipitur, non ad uitæ meritum, sed ad præmium
dare. Sed sunt nonnulli qui quidem nummorum
præmia ex ordinatione non accipiunt: & tamē sa-
cros ordines pro humana gratia largiuntur: atq;
de largitate eadem, laudis solummodo retributio-
nem querunt. Hi nimirum quod gratis acceptum
est, gratis non tribuunt: quia de impenso officio
sanctitatis, nummum expetunt fauoris. Vnde be-
ne cum iustum uirum describeret, propheta ait:
Esa. 33 Qui excutit manus suas ab omni munere. Neq;
nem dicit: Qui excutit manus suas à munere: sed
adiunxit, ab omni: quia aliud est munus ab obse-
quio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua.
Munus quippe ab obsequio, est subiectio indebi-
te impensa. Munus à manu, pecunia est. Munus à
lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tūc
ab omni munere manus excutit, quando in diu-
nis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam
humanam gratiam non requirit. Sed uos fratres
charissimi, quos secularis habitus tenet, cum quæ
sint nostra cognoscitis, mētis oculos ad uestra re-
uocate. Cūcta erga uos uicissim gratis agite. No-
lite operis uestri in hoc mūdo retributionem quæ-
rere, quem cum tanta iam cernitis uelocitate de-
fecisse. Sicut male acta abscondi uultis ne aliq;
uideant: ita bona ne ad humanam laudem appa-
reant caute. Neq; mala quoquomodo, nec bona
pro temporali retributione faciatis. Ipsū uestri
operis testem quærite: quem iudicem sustinetis.
Occulta nunc bona uestra esse uideat: ut ea retri-
butionis suæ tempore in publico ostendat. Sicut
carni uestre ne deficiat, cibos quotidie præbetis:
sic mentis uestre quotidiana alimenta bona sint
opera. Cibo corpus pascit: pio opere spiritus nu-
tritur. Quod morturæ carni tribuitis, uicturæ in
perpetuum animæ non negetis. Si quando enim
repentinus ignis habitaculum absumit: quisquis
eius possessor extiterit: rapit quod ualuerit, & fu-
git: lucrum deputat, si quid secum ex ignibus tol-
lat. Ecce tribulationum flamma mundum concre-
mat: & cuncta quæ in eo speciosa uidebantur, fi-
nis iam proximus uelut ignis deastat. Lucrum
ergo fratres charissimi maximum credite: si uobis
scum aliquid de illo rapiatis: si quid fugientes tol-
litis: si hoc quod perire remanendo poterat, ad re-
tributionem uobis perpetuam largiendo serua-
tis. Terrena quippe omnia seruando amittimus,
sed bene largiendo seruamus. Cum uelocitate tē-
pora fugiunt. Ad uidentium ergo citius iudicem
nostrum quia cum magna importunitate impelli-
mur, ei bonis actibus cum festinatione præpare-
mur, donante domino nostro Iesu Christo, &c.

LECTIO sancti euangelij secundum
Matthæum.

Nillo tempore: Ambu-
lans Iesus iuxta mare Ga-
lilee, uidit duos fratres,
Simonē, qui uocatur Pe-
trus, & Andreā fratrem
eius, mittētes rete in ma-
re. Erant enim piscatores. Et ait illis: Veni-
te post me: et faciam uos fieri piscatores ho-
minum. At illi continuo relictis retibus, se-
cuti sunt eum. Et procedēs indē uidit duos
alios fratres, Iacobū Zebedæi, & Ioannem
fratrē eius in nauī, cum Zebedæo patre eo-
rum, reficientes retia sua: & uocauit eos. Illi
autem statim relictis retibus & patrē, secus-
ti sunt eum.

Homilia lectionis eiusdē, habita ad po-
pulum in basilica beati Andreæ Apostoli,
in natali eius.

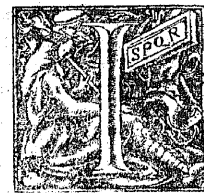
Homilia quinta.

Auidistis fratres charissimi: quia ad unius ius-
sionis uocē Petrus & Andreas relictis reti-
bus secuti sunt redemptorē. Nulla uerò hunc face-
re adhuc miracula uiderāt: nihil ab eo de præmio
æternæ retributionis audierant: & tamē ad unum
domini præceptū, hoc quod possidere uidebātur,
obliti sunt. Quanta nos eius miracula uidemus:
quot flagellis affligimur: quātis minarū asperitati-
bus deterremur: & tamē uocantē sequi contemni-
mus? In cœlo iam sedet, qui de cōuersione nos ad-
monet: iā iugo fidei colla gentiū subdidit: iam mū-
di gloriā strauit: iam ruinas eius crebrefcētibus di-
stricti sui iudicij diem propinquantē denūciat: &
tamen superba mēs nostra adhuc nō uult hoc spō-
te deserere, quod quotidie perdit inuita. Quid er-
go fratres charissimi, quid in eius iudicio dicentur
lumus: qui ab amore præsentis seculi, nec præce-
ptis flectimur, nec uerberibus emendamur? Sed
fortasse aliquis tacitis sibi cogitationib; dicat: Ad
uocē dominicā uterq; iste piscator quid aut quan-
tū dimisit, qui penē nihil habuit? Sed hac in re fra-
tres charissimi, affectū debemus potius p̄sare q̄
censum. Multū reliquit, qui sibi nihil retinuit: mul-
tū reliquit, qui quātūlibet parū totū deseruit. Cer-
te nos & habita cū amore possidemus: & ea quæ
minimē habemus, ex desiderio quærimus. Multū
ergo Petrus et Andreas dimisit: quādo uterq; etiā
desideria habēdi dereliquit. Multū dimisit: qui cū
re possessa etiā cōcupiscētis renūciauit. A sequē-
tibus ergo tanta dimissa sunt: quātā à nō sequenti-
bus cōcupisci potuerunt. Nemo igit; etiā cū quos-
dam conspicit multa reliquisse, apud semetipsum
dicat: Imitari mūdi huius contemptores uolo: sed
quod relinqū, nō habeo. Multa fratres relinquitis,
si desiderijs terrenis renūciatis. Exteriora etenim
nostra

nostra domino quālibet parua sufficiunt: cor nan-
que & non substantiā pensat. Nec perpendit quā-
tum in eius sacrificio, sed ex quāto profertur. Nam
si exteriorem substantiam perpendamus: ecce san-
cti negotiatores nostri perpetuam angelorum ui-
tam datis retibus & nauī, mercati sunt. Estimatio-
nem quippe precij rectē non habet: sed tamen re-
gnum dei tantum ualeat quantū habes. Valuit nan-
que Zacchæ dimidiū substantiæ: quia dimidiū
aliud ad hoc quod iniuste abstulit, restituendum in
LUC. 19 quadruplum reseruauit. Valuit Petro & Andreæ
dimissis retibus & nauī. Valuit uiduæ duobus mi-
nutis. Valuit alteri calice aquæ frigidæ. Regnum
MATH. 9 itaq; dei, ut diximus, tantum ualeat quātum habes.
P̄sate igitur fratres quid uilius cū emitur: quid
carius cū possidetur? Sed fortasse nec calix a-
quæ frigidæ suppetit qui indigenti præbeatur: e-
tiam tunc securitatem nobis promittit sermo di-
uinus. Redemptore etenim nato, cœli ciues ostē-
si sunt, qui clamarent: Gloria in excelsis deo: & in
LUC. 2 terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Ante dei
nanq; oculos nunquā est uacua manus à mune-
re: si fuerit arca cordis repleta bona uoluntate.
Hinc etenim psalmista dicit: In me sunt deus uota
tua: quæ reddam laudationes tibi. Ac si aperte di-
cat: Esti exterius munera offerenda non habeo: in-
tra memetipsum tamē inuenio quid in ara tuæ lau-
dis impono: quia qui nostra datione nō pasceris,
oblatione cordis melius placaris. Nihil quippe of-
fertur deo ditius uoluntate bona. Voluntas au-
tem bona est, sic aduersa alterius sicut nostra perti-
nescere: sic de prosperitate proximi, sicut de no-
stro profectu gratulari. Aliena damna, nostra cre-
dere: aliena lucra, nostra purare. Amicum nō pro-
pter mundum, sed propter deum diligere. Inimi-
cum etiam amando tolerare. Nulli quod pati non
uis, facere: nulli quod tibi iuste impedi desideras,
denegare. Necessitati proximi non solum iuxta
uires succurere: sed prodesse etiam ultra uires uel
le. Quid ergo isto holocausto locupletius: quan-
do per hoc quod deo immolat in ara cordis, ani-
ma semetipsum maculat? Sed hoc bone uoluntatis
sacrificium deo nunquā plenē persoluitur: nisi
mundi huius cupiditas perfecte deseratur. Nam
quicquid in eo concupiscimus, hoc proculdubio
proximis inuidemus. Videtur etenim quia nobis
desit quod alter assequit. Et quia semper inuidia
à bona uoluntate discordat, mox ut hæc mentem
ceperit, illa discedit. Vnde prædicatores sancti ut
possent proximis perfecte diligere, studuerūt in
hoc seculo nihil amare, nihil unquam appetere,
nihil etiam cū appetitu possidere. Quos bene E-
saías intuēs ait: Qui sunt isti qui ut nubes uolant:
& quasi columbæ ad fenestras suas? Vidit quippe
terrena eos desp̄cere, mente cœlestibus propin-
quare, uerbis plueri, miraculis coruscare. Et quos
à terrenis contagijs sancta prædicatio & sublimis
uita suspenderat: hos uolantes pariter & nubes
appellat. Fenestræ autem nostri sunt oculi: quia
per ipsos anima respicit quod exterius concupi-
scit. Columba uerò simplex est animal, atq; à ma-

litiæ fellis alienum. Quasi columbæ ergo ad fene-
stras suas sunt, qui nihil in hoc mūdo concupiscunt,
qui omnia simpliciter aspiciunt, & in hæc quæ ui-
dent, rapacitatis studio non trahuntur. At contra
miluus & non columba ad fenestras suas est, qui
ad ea quæ oculis considerat, rapinæ desiderio an-
helat. Quia ergo fratres charissimi, beati Andreæ
apostoli natalitiā celebramus, debemus imitari
quod colimus. Ostendat nostræ obsequium deuō-
tionis, immutata solennitas mentis: desp̄ciamus
quæ terrena sunt: relictis tēporalibus mercemur
æterna. Si autem necdū possumus relinquere pro-
pria, saltem non cōcupiscamus aliena. Si necdum
mens nostra accenditur igne charitatis, in ambi-
tione sua habeat frenum timoris: ut profectus sui
passibus uegetata, dum ab alienorum appetitu
compefcitur, quandoq; ad propria contemnenda
perducat: adiuuante domino nostro Iesu Christo.

LECTIO sancti euangelij secundum
Matthæum.

Nillo tempore: Cū au-
disset Ioānes in uinculis
opera Christi: mittēs du-
os de discipulis suis, ait il-
li: Tu es qui uenturus es:
an aliū expectamus? Et
respondens Iesus, ait illis: Euntes renuncia-
te Ioanni quæ audistis & uidistis. Cæci ui-
dent: claudi ambulant: leprosi mundantur:
surdi audiunt: mortui resurgūt: pauperes
euangelizantur. Et beatus est, qui nō fuerit
scandalizatus in me. Illis aut; abeūtibus, coe-
pit Iesus dicere ad turbas de Ioanne, Quid
existis in desertum uidere? Arūdinem uen-
to agitatā? Sed quid existis uidere? Homi-
nem mollibus uestitū? Ecce qui mollibus
uestiuntur, in domibus regū sunt. Sed quid
existis uidere? Prophetam? Etiam dico uo-
bis: & plus quam prophetam. Hic est enim
de quo scriptum est: Ecce ego mitto ange-
lum meum ante faciem tuam: qui præpara-
bit uiam tuam ante te.

Homilia lectionis eiusdē, habita ad
populum, in basilica sanctorum Marcelli-
ni & Petri: die natalis eorū: Dominica ter-
tia aduentus domini.

Homilia sexta.

Quærendum nobis est fratres charissimi: Io-
annes propheta & plus quā prophetam, qui
uenientem ad Iordanis baptismā dominū osten-
dit dicens: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata
mundi: qui & humilitatem suam, & diuinitatis
eius potentiam considerans dicit: Qui de terra
est, de terra loquitur: qui autem de cœlo uenit,
super omnes est: cur in carcere positus, mittens
disci-

discipulos suos requirit: Tu es qui uenturus es: an alium expectamus?] tanquam si ignoret quē ostenderat: & an ipse sit nesciat, quē ipsum esse prophetando, baptizādo, & ostēdendo clamauerat. Sed hęc citius quęstio soluitur: si gestæ rei tēpus & ordo pensetur. Ad Iordanis enim fluenta positus: quia ipse redemptor mūdi esset, asseruit. Missus uerō in carcerem, an ipse ueniat requirit: non quia ipsum esse mundi redemptorem dubitat: sed quærīt ut sciat si is qui per se in mundum uenerat, per se etiam ad inferni claustra descendat. Quem enim præcurrens mundo nunciauerat, hunc moriendo & ad inferos descendendo præcurrebat. Ait ergo: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus?] Ac si aperte dicat: Sicut pro hominibus nasci dignatus es, an etiam pro hominibus mori, & ad inferos descendere digneris insinuat: ut qui natiuitatis tuæ præcursor extitit, descensionis etiā præcursor fiam, & uenturū in inferno te nūciem, quem iam uenisse mundo enunciaui. Vnde & inquisitus dominus enumeratis potentia suæ miraculis, de mortis suæ protinus humilitate respōdit dicens: Cæci uident, claudi ambulāt, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgūt, pauperes euangelizantur: & beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.] Vilis tot signis, tantisq; uirtutibus non scandalizari quisq; potuit, sed admirari. Sed infidelium mens graue in illo scandalum pertulit, cum eum post tot miracula morientem uidit.

1. Cor. 1 Vnde & Paulus dicit: Nos autē prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Stultum quippe hominibus uisum est, ut pro hominibus author uitæ moreretur: & inde contra eum homo scandalū sumpsit, unde ei amplius debitor fieri debuit. Nā tanto deus ab hominibus dignius honorandus est, quanto pro hominibus & indigna suscepit. Quid est ergo dicere: Beatus qui non fuerit scandalizatus in me: nisi aperta uoce abiectionē mortis suæ humilitatemq; signare? Ac si patenter dicat: Mira quidem facio, sed abiectionē perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te subsequor, cauendū ualde est hominibus, ne in me mortē despiciāt, qui si gna uenerantur. Sed dimissis Ioannis discipulis, quid de eodem Ioanne turbis dicat, audiamus: Quid existis in desertum uidere? Arundinem uento agitatum?] Quod uidelicet non asserendo, sed negando intulit. Arundinem quippe mox ut aura contigerit, in partem alteram inflectit. Et quid per arundinem, nisi carnalis animus designatur? Qui mox ut favore uel detractio tangitur, statim in partem quālibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura fauoris flauerit, hilarescit & extollitur, totumq; se quasi ad gratiam inflectit. Sed si inde uentus detractiois eruperit unde laudis aura ueniebat, mox eum quasi in partem alteram ad uim furoris inclināt. Sed arundo uento agitata Ioannes non erat, quia hunc nec blandū gratia, nec cuiuslibet detractiois ira asperum faciebat. Nec prospera hunc erigere, nec aduersa nouerāt inclinare. Arundo ergo uento agitata, Ioānes nō erat,

A quem a status sui rectitudine nulla rerum uarietas inflectebat. Discamus ergo fratres charissimi arūdo uento agitata non esse, solidemus animum inter auras linguarum positum, stet inflexibilis status mētis. Nulla nos detractio ad iram prouocet, atq; ad remissionem inutilis gratia nullus fauor inclinet. Non nos prospera eleuent, non aduersa perturbent, ut qui in soliditate fidei figimur, nequaquam rerum transeuntium mutabilitate moueamur. Adhuc autem de eius sanctitate subiūgitur: Sed quid existis in desertum uidere? hominem mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uestitur, in domibus regum sunt:] Camelorum etenim pilis contextis, ut scitis, uestitus Ioānes fuisse describitur. Et quid est dicere: Ecce qui mollibus uestitur, in domibus regum sunt: nisi aperta sententia demonstrare, quia nō celesti sed terreno regi militant hi qui pro deo perpeti aspera fugiunt, & solis exterioribus dediti, presentis uitæ mollietatem & delectationem querunt. Nemo ergo existimet in fluxu atque studio preciosarum uestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Ioannem dominus de uestimenti sui asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Paulus Apostolus per epistolam foeminas a preciosarum uestium appetitu compelleret, dicens: Non in ueste preciosa. Pēfate ergo quæ culpa sit, hoc etiā uiros appetere, a quo curauit pastor Ecclesie et foeminas prohibere. Quamuis hoc quod Ioannes non esse uestitus mollibus dicitur, per significationem intelligi & aliter potest. Mollibus enim uestitus non fuit, quia uitam peccantium non blandimentis fouit, sed uigore asperæ inuentionis increpauit, dicens: Genimina uiperarum quis uobis demonstrauit fugere a uentura ira? Vnde & per Salomonem dicitur: Verba sapientū quasi stimuli, & sicut clauis in altū defixi. Clauis quippe atq; stimulis, sapientum uerba comparantur, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. Sed quid existis uidere in desertum? Prophetam? etiam dico uobis & plus quam prophetam.] Prophetæ quippe ministerium est, uentura prædicere, non etiam demonstrare. Ioannes ergo plus quam propheta est, quia eum quē præcurrendo prophetauerat, etiā ostendendo monstrabat. Sed quia arundo uento agitata esse denegatur, quia nō esse uestitus mollibus dicitur, quia prophetæ nomē huic impar esse perhibetur, iam quid dignē dici possit, audiamus. Sequitur: Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te.] Quod enim Græcè angelus, hoc Latine nuncius dicitur. Rectē ergo qui nunciare supernum iudicem mittitur, angelus uocatur, ut dignitatem seruet in nomine, quā explet in operatione. Altum quidem nomē est, si uita nomine inferior non est. Vtinam fratres charissimi, non ad iudicium nostrū dicamus, quia omnes qui sacerdotij nomine cēsentur, angeli uocantur: Prophetata attestāte, qui ait: Labia sacerdotis custo diūt scientiā, & legem requirūt ex ore eius, quia angelus domini

Domini exercituum est. Sed huius altitudinē nominis etiam uos si uultis potestis mereri. Nam uniusquisq; uestrū in quantum sufficit, in quātum gratiam sup̄ernæ aspirationis accepit, si a prauitate proximum reuocat, si exhortari ad bene operā dum curat, si æternum regnum uel supplicium erranti denunciat, cum sanctæ denunciationis uerba impendit, profectō angelus existit. Et nemo dicat, Admonere nō sufficio, exhortari idoneus nō sum. Quantum potes exhibe, ne malē seruatum talentum quod acceperas, in tormentis pēdere exigeris. Neq; enim plus quam unum talentum acceperat, qui hoc abscondere magis studuit, quam erogare. Et scimus quōd in tabernaculo nō solū phiala, sed præcipite Domino etiā cyathi facti sunt. Per phialas quippe doctrina exuberans: per cyathos uerō parua atq; angusta designatur scientia. Alius doctrina ueritatis plenus, audientium mētes inebriat. Per hoc ergo quod dicit, profectō phialā porrigit. Alius explere quod sentit non ualet, sed quia hoc cutuncq; denunciat, profectō per cyathū gustum præbet. In Dei ergo tabernaculo, id est in sancta Ecclesia positi, si per doctrinam sapientiæ ministrare phialas minime potestis, in quātū pro diuina largitate sufficitis, proximis uestris boni uerbi cyathos date. In quātum uos profecisse pensatis, etiam uobiscum alios trahite, in uias Domini socios habere desiderate. Si q; uestrū fratres ad forum aut forasse ad balneum pergit, quem ociosum esse considerat, ut secum ueniat inuitat. Ipsa ergo terrena actio uestra uos cōueniat: & si ad Deum tenditis, curate ne ad eum soli ueniatis.

Apo. 22 Hinc etenim scriptum est: Qui audit, dicat uenti: ut qui iam in corde uocem superni amoris acceperit, foras etiam proximis uocem exhortationis reddat. Et fortasse panem ut indigentis elemosynam porrigat non habet, sed maius est quod tribuere ualeat, qui linguā habet. Plus enim est uerbi pabulo uicturam in perpetuum mentem reficere, quam uentrem morituræ carnis terreno pane satiare. Nolite ergo fratres proximis uestram elemosynam uerbi subtrahere. Mecum uos admonet, ut ab ocioso sermone parcamus, inutiliter loqui declinemus. In quantum reniti linguæ præua lemus, in uentum uerba non defluant, cum iudex dicat: Omne uerbum ociosum quod locuti fuerint homines, reddēt de eo rationem in die iudicij. Ociosum quippe uerbum est quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione iustæ necessitatis caret. Ociosa ergo colloquia ad ædificationis studium uertite. Quam celerrimē huius uitæ tempora fugiant, considerate. Quam districtus ueniat iudex, attendite. Hunc ante oculos uestrī cordis ponite. Hunc proximorum uestrorum mentibus inuicem, ut in quantum uires suppetunt, si annuciare eum non negligitis, uocari ab eo angeli cum Ioanne ualeatis, adiurante Domino, &c.

Greg. tom. 2

A Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Nillo tempore. Miserunt Iudæi ab Hierosolymis sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, tu quis es? Et confessus est, & non negauit. Et interrogauerūt eum: Quid ergo? Helias es tu? qui dixit, Non sum. Propheta es tu? Et respondit, Non. Dixerunt ergo ei: Quis es? ut respondis de teipso? Ait: Ego uox clamantis in deserto, dirigite uiam Domini, sicut dixit Esaias propheta. Et qui misi fuerant, erant ex pharisæis. Et interrogauerūt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neq; Helias, neq; propheta? Respondit eis Ioannes dicens: Ego baptizo in aqua. Medius autem uestrū stetit, quem uos nescitis: Ipse est qui post me uenturus est, qui ante me factus est, cuius non sum dignus ut soluam eius corrigiam calciamenti. Hęc in Bethabara facta sunt trans Iordanē, ubi erat Ioannes baptizans.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populū in basilica sancti Petri apostoli: Dominica quarta in aduentu Domini.

Homilia septima.

EX huius nobis lectionis uerbis charissimi, Ioannis humilitas commendatur, qui cum tantæ uirtutis esset ut Christus credi potuisset, elegit solidē subsistere in se, ne humana opinio ne raperetur inaniter super se. Nam confessus est, & non negauit: & confessus est, Quia non sum ego Christus.] Sed qui dixit, Nō sum, negauit plane quod non erat, sed non negauit quod erat: ut ueritatem loquens, eius membrum fieret, cuius sibi nomen fallaciter non usurparet. Cum ergo non uult appetere nomē Christi, factus est membrum Christi: quia dum infirmitatem suam studuit humiliter agnoscere, illius celsitudinem meruit ueraciter obtinere. Sed cum ex lectione alia redemptoris nostri sententia ad mentem reducitur, ex huius lectionis uerbis nobis quæstio ualde implexa generatur. Alio quippe in loco inquisitus a discipulis Dominus de Helie aduentu, respōdit: Helias iam uenit, & non cognouerunt eum, sed fecerunt in eum quæcunq; uoluerunt. Et si uultis scire: Ioannes ipse est Helias. Requisitus autem Ioannes dicit: Non sum Helias.] Quid est hoc fratres charissimi, quia quod ueritas affirmat, hoc propheta ueritatis negat? Valde nanq; inter se diuersa sunt, Ipse est, & Non sum. Quomodo ergo propheta ueritatis est, si eiusdem ueritatis sermo-

1. Cor. 1

1. Tim. 2

Mat. 3

Pro. 22

Apo. 22

Mat. 12

Ioan. 2

Esai. 40

Mat. 17

nibus concors non est? Sed si subtiliter ueritas ipsa requiratur, hoc quod inter se contrarium sonat quomodo contrarium non sit, inuenitur. Ad Zachariam namque de Ioanne angelus dicit: Ipse precedet ante illum in spiritu & uirtute Helie. Qui idcirco uenturus in spiritu & uirtute Helie dicitur, quia sicut Helias secundum Domini aduentum preuenit, ita Ioannes preuenit primum. Sicut ille precurator uenturus est iudicis, ita iste precurator est factus redemptoris Ioanes ergo in spiritu Helias erat, in persona Helias non erat. Quod ergo Dominus fatetur de spiritu, hoc Ioannes denegat de persona: quia & iustum sic erat, ut & discipulis Dominus spiritalem de Ioanne sententiam diceret; & Ioannes ipsidem turbis carnalibus non de spiritu, sed de corpore responderet. Contrarium ergo ueritati uidetur esse quod Ioannes sonuit, sed tamen a ueritatis tramite non recessit. Qui cum se etiam prophetam negat, quia uidelicet non solum poterat redemptorem predicare, sed etiam demonstrare quis nam sit, continuo exprimit, dum subiungit: Ego uox clamantis in deserto. Scitis fratres charissimi, quia unigenitus filius uerbum patris uocatur, Ioanne attestante qui ait: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Et ex ipsa ueltra locutione cognoscitis, quia prius uox sonat, ut uerbum postmodum possit audiri. Ioannes ergo uocem se esse asserit, quia uerbum prececit. Aduentum itaque dominicum precurrans uox dicitur: quia per eius ministerium patris uerbum ab hominibus auditur. Qui etiam in deserto clamat: quia derelicta destitutaque Iudaeae solatium sui redemptoris annunciat. Quid autem clamat insinuat, cum subiungit: Dirigite uiam Domini, sicut dixit Elias propheta. Via Domini ad cor dirigitur, cum ueritatis sermo humiliter auditur. Via Domini ad cor dirigitur, cum ad preceptum illius uita preparatur. Vnde scriptum est: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniet, & mansioem apud eum faciet. Quisquis ergo in superbiam mentem eleuat, quisquis auaritia aetibus anhelat, quisquis se luxuria inquinatibus polluit, cordis ostium contra ueritatem claudit, & ne ad se Dominus ueniat, claustra animi seris uitiorum damnat. Sed adhuc qui missi sunt, percontantur: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta? Quod quia non studio cognoscendae ueritatis, sed malitia exercendae aemulationis dicitur, Euangelista tacite innotuit, qui subiungit dicens: Et qui missi fuerant, erant ex pharisaeis. Ac si aperte dicat: Illi Ioannem de suis actibus requirunt, qui doctrinam nesciunt quærere, sed inuidere. Sed sanctus quisque etiam cum peruersa mente requiritur, a bonitatis suae studio non mutatur. Vnde Ioannes quoque ad uerba inuidia, predicamenta respondit uitae. Nam protinus adiungit: Ego baptizo in aqua, medius autem uestrum stetit quem uos nescitis. Ioannes non in spiritu sed in aqua baptizat: quia peccata soluere non ualens,

baptizatorum corpora per aquam lauat, sed tamen mentem per ueniam non sanat. Cur ergo baptizat qui peccata per baptismum non relaxat, nisi ut praecursoris suae ordinem seruans, qui nasciturum nascendo praueuerat, baptizatum quoque Dominum baptizando praueiret? & qui praedicando factus est praecursor Christi, baptizando etiam praecursor eius fieret imitatione sacramenti. Qui inter haec mysterium nostri redemptoris annuncians, hunc in medio hominum & stetit asserit, & nescit: quia per carnem Dominus apparuit, & uisibilis extitit corpore, & inuisibilis maiestate. De quo etiam subdit: Qui post me uenit, ante me factus est. Sic namque dicitur Ante me factus: ac si dicatur, Ante me positus. Post me ergo uenit, quia postmodum natus. Ante me autem factus est, quia mihi prelatum. Sed haec paulo superius dicens, etiam praelationis eius causas aperuit, cum subiunxit: Quia prior me erat, ac si aperte dicat: Inde me etiam post natus superat, quo enim natiuitatis suae tempora non angustant. Nam qui per matrem in tempore nascitur, sine matre ante tempora est a patre generatus. Cui quantae reuerentiae humilitatem debeat, subdedit manifestat: Cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamenti. Mos apud ueteres fuit, ut si quis eam quae sibi competeret, accipere uxorem nollet, ille ei calciamentum solueret, qui ad hanc sponsus iure propinquitatis ueniret. Quid igitur inter homines Christus, nisi sanctae Ecclesiae sponsus apparuit? De quo & idem Ioannes dicit: Qui habet sponfam, sponsus est. Sed quia Ioannem homines Christum esse putauerunt, quod idem Ioannes negat, recte se indignum esse ad soluendam corrigiam eius calciamenti denunciat. ac si aperte dicat: Ego redemptoris nostri uestigia denudare non ualeo, quia sponsi nomen mihi immerito non usurpo. Quod tamen intelligi & aliter potest. Quis enim nesciat quod calciamenta ex mortuis animalibus sunt? Incarnatus uero Dominus ueniens, quasi calciauit apparuit: quia in diuinitate sua, morticina nostrae corruptionis assumpsit. Vnde etiam per prophetam dicit: In Idumaeam extendam calciamentum meum. Per Idumaeam quippe gentilitas, per calciamentum uero assumpta mortalitas designatur. In Idumaeam ergo Dominus calciamentum suum se extendere asserit: quia dum per carnem gentibus innotuit, quasi calciata ad nos diuinitas uenit. Sed huius incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Inuestigari etenim nullatenus potest quomodo incarnatur uerbum: quomodo summus & uiuificator spiritus, intra uterum matris animatur: quomodo is qui initium non habet, & existit & concipitur. Corrigia ergo calciamenti, est ligatura mysterij, Ioanes itaque soluere corrigiam calciamenti eius non ualeat: quia incarnationis eius mysterium nec ipse inuestigare sufficit, qui hoc per prophetiae spiritum agnouit. Quid est ergo dicere, Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius: nisi aperte & humiliter suam ignorantiam profiteri, ac si patenter dicat:

dicat: Quid mirum si ille mihi prelatum est, quem post me quidem natum considero, sed natiuitatis eius mysterium non apprehendo? Ecce Ioannes prophetiae spiritu impletus, mira scientia emicat, & tamen illud de se insinuat, quod ignorat. Quia in re pensandum nobis est fratres charissimi, & tota intentione cogitandum, quomodo sancti uiri ut humilitatis in se uirtutem custodiant, cum quaedam mirabiliter sciunt, illud ante mentis oculos student reuocare quod nesciunt: ut dum ex parte alia infirmitatem suam considerant, ex ea parte qua perfecti sunt, eorum se animus non extollat. Scientia etenim uirtus est, humilitas etiam custos uirtutis. Restat ergo ut in omne quod scit, sese mens deprimat: ne quod uirtutis scientiae congregat, uentus elationis spargat. Cum bona fratres agitis, semper ad memoriam male acta reuocate, ut dum caute culpa conspicitur, nunquam de bono opere incaute animus laetetur. Superiores inuicem in uia Dei eos maxime qui uobis commissi non sunt, proximis uestros attendite: quia & quos agere aliqua praua conspicitis, quae in eis lateant bona nescitis. Magnus ergo unusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, ne dum sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat intus quod erat. Hinc etenim per prophetam dicitur: Vae qui sapientes estis in oculis uestris, & coram uobismetipsis prudentes. Hinc Paulus ait: Nolite prudentes esse apud uosmetipsos. Hinc contra superbiterem Saul dicitur: Cum esses paruulus in oculis tuis, ca put in tribubus Israel factus es. ac si aperte dicere tur: Cum tu te paruulum conspiceres, ego te praeceteris magnum feci. Quia uero tu te magnum conspicias, a me paruus aestimaris. Quo contra cum Dauid regni sui potentiam coram aedibus Domini salutando despiceret, dixit: Ludam & uiliorem quam factus sum, & ero humilis in oculis meis. Quem enim non extolleret, oralionem frangere, urforum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Goliath sternere, a rege proposita extinctis allophylis numerosa praepudia reportare, regnum ex promissione percipere, cunctumque Israeliticum populum sine ulla postmodum contradictione possidere: & tamen in cunctis se despicit, qui in suis oculis se esse humilem confitetur. Si ergo sancti uiri etiam cum agunt fortia, de semetipsis uilia sentiunt, quid in sua excusatione dicituri sunt, qui sine operatione uirtutis intumescent? Sed & si quaelibet bona asint opera: nulla sunt, nisi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non eleuat, sed grauat. Qui enim sine humilitate uirtutes congregat, quasi in uento puluerem portat, & unde aliquid ferre cernitur, inde deterius caecatur. In cunctis ergo quae agitis fratres mei, radicem boni operis humilitatem tenere, nec quibus iam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspiciat: ut dum meliora uobis exempla proponitis, ad maiora semper ascendere ex humilitate ualeatis.

Greg. tom. 2

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam. Nullo tempore, exiit edictum a Caesare Augusto, ut describeretur uniuersus orbis. Haec descriptio prima facta est a praefide Syriae Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph a Galilaea de ciuitate Nazareth in Iudaeam ciuitatem Dauid quae uocatur Bethlehem, eo quod esset de domo & familia Dauid, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, & peperit filium suum primogenitum. Et pannis eum inuoluit & reclinauit eum in praesepe, quia non erat ei locus in diuersorio. Et pastores erant in regione eadem, uigilantes & custodientes uigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos. Et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim euangelizo uobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est uobis hodie saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc uobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in praesepe. Et subito facta est cum angelo multitudo militum caelestis exercitus, laudantium & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonae uoluntatis.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beatae Mariae, in die natalis Domini.

Homilia octaua.

Via largiente Domino, missarum solentia ter hodie celebraturi sumus, loqui diu de euangelica lectione non possumus. Sed nos aliquid uel breuiter dicere, redemptoris nostri natiuitas ipsa compellit. Quid est enim quod nasciturus Domino mundus describitur, nisi hoc quod aperte monstratur, quia ille apparebat in carne, qui electos suos ascriberet in aeternitate? Quo contra de reprobis per prophetam dicitur: Delectantur de libro uiuentium, & cum iustis non scribantur. Qui bene etiam in Bethlehem nascitur. Bethlehem quippe domus panis interpretatur. Ipse namque est qui ait: Ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi. Locus ergo in quo Dominus nascitur, domus panis antea uocatus est: quia futurum profecto erat, ut ille ibi per materiam carnis appareret, qui electorum mentes interna satietate reficeret. Qui non in parentum domo, sed in uia nascitur: ut profecto ostenderet, quia per humanitatem suam quam assumpsit

p 2 sumpt-

sumpserat, quasi in alieno nascebatur. Alienum uero delictum non secundum potestatem dico, sed secundum naturam. Nam de potestate eius scriptum est: In propria uenit. In natura etenim sua ante tempora natus est, in nostra uenit ex tempore. Qui ergo aeternus permanens, temporalis apparuit, alienum est ubi descendit. Et quia per prophetam dicitur: Omnis caro fenenum: factus homo, fenenum nostrum uertit in frumentum, qui de semetipso ait: Nisi granum frumentum cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Unde & natus in praesepio reclinatur, ut si deles omnes, uidelicet sancta animalia, carnis suae frumento reficeret, ne ab aeternae intelligentiae pabulo ieiuna remaneret. Quid autem est quod uigilantibus pastoribus angelus apparet, eosque Dei claritas circumfulget, nisi quod illi praeter ceteros uidere sublimia merentur, qui fidelibus gregibus praesse solliciti sciunt? Dumque ipsi pie super gregem uigilant, dirina super eos gratia largius conuiscat. Regem uero natum angelus nunciat, eiusque uoci angelorum chori concinunt, & congaudentes clamant: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae uoluntatis. Prius quippe quod redemptor noster nasceretur per carnem, discordiam cum angelis habuimus, a quorum claritate atque munditia per primae culpae meritum, per quotidiana delicta longe distabamus. Quia enim peccato extranei eramus a Deo, extraneos nos a suo consortio deputabant angeli, ciues Dei. Sed quia nos cognouimus regem nostrum, recognouerunt nos angeli ciues suos. Quia enim caeli ex terram nostrae carnis assumpsit, infirmitatem nostram illa iam angelica celsitudo non despicit. Ad pacem nostram angeli redeunt, & quos prius infirmos abiectosque despexerant, iam socios uenerantur. Hinc est enim quod Loth & Iosue angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur: Ioannes uero in Apocalypsi sua adorare angelum uoluit, sed tamen idem hunc angelus ne se debeat adorare compescuit, dicens: Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum & fratrum tuorum. Quid est quod ante redemptoris aduentum angeli ab hominibus adorantur, & tacent, postmodum uero adorari refugiant: nisi quod naturam nostram quam prius despexerant, postquam hanc super se assumptam conspiciunt, prostrata sibi uidere pertimescunt? Nec iam sub se uelut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se uidelicet in caeli rege uenerantur. Nec habere dedignantur hominem socium, qui super se adorant hominem Deum. Curemus ergo fratres charissimi ne qua nos immunditia polluat, qui in aeterna praesentia & Dei ciues, & angelis eius aequales sumus. Vendicemus moribus dignitatem nostram, nulla nos luxuria inquinat, nulla nos turpis cogitatio accuset, non malitia mentem mordeat, non inuidia rubigo consumat, non elatio inflat, non ambitio per terrena oblectamenta dilaniet, non iras inflamet. Dii etenim uocati sunt homines. Defende ergo tibi o homo contra uitia honoris Dei, quia propter te factus est Deus homo, qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Matthaeum.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam peregre proficiscens uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij uero unum: unicuique secundum propriam uirtutem: & profectus est statim. Abijt autem qui quinque talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Similiter qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. Post multum uero temporis uenit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: Intra in gaudium domini tui. Accedens autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: Intra in gaudium domini tui. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti, & timens abijt & abscondi talentum tuum in terra. Ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius dixit ei: Serue male & piger, sciebas quia meto ubi non semino, & congrego ubi non sparsi? Oportuit ergo te committere pecuniam meam numularijs, & ueniens ego recepissem utique quod meum est, cum usura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod uidetur habere auferetur ab eo. Et inuisibile seruum eijcite in tenebras exteriores, illic erit fletus & stridor dentium.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad pulpum in basilica sancti Siluestri Episcopi, die natalis eius.

Homilia nona.

Lectio sancti Euangelij, fratres charissimi, sollicito considerare nos admonet, ne nos qui plus

plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cerni mur ab autore mundi, grauius inde iudicemur. Cum enim argentum dona, rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo esse humilior, atque ad seruiendum promptior quisque debet ex munere, quanto se obligatiorem esse conspiciat in reddenda ratione. Ecce homo qui peregre proficiscitur, seruos suos uocat, eisque ad negocium talenta partitur. Post multum uero temporis positurus rationem reuertitur. Bene operantes pro apportato lucro remunerat, seruum uero a bono opere torporem damnat. Quis itaque iste homo est qui peregre proficiscitur, nisi redemptor noster, qui in ea carne quam assumpserat, abijt in caelum: Carnis enim locus proprius terra est: quae quasi ad peregrina ducitur, dum per redemptorem nostrum in caelo collocaat. Sed homo iste peregre proficiscens, seruis suis bona sua tradidit, quia fidelibus suis spiritalia dona concessit. Et uni quidem quinque talenta, alij duo, alij uero commisit unum. Quinque etenim sunt corporis sensus: uidelicet uisus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Quinque ergo talentis, donum quinque sensuum: id est, exteriorum scientia exprimitur. Duobus uero, intellectu & operatio designatur. Unus autem talenti nomine, intellectus tantummodo designat. Sed is qui quinque talenta acceperat, alia quinque lucratus est: quia sunt nonnulli qui etiam interna ac mystica penetrare nesciunt, pro intentione tamen superioris patrie docent recta quos possunt, de ipsis exterioribus quae acceperunt, duplum talentum portant. Dumque se a carnis petulantia, & a terrenarum rerum ambitu, atque a uisibiliu uoluptate custodiunt, ab his etiam alios admonendo compescunt. Et sunt nonnulli qui quasi duobus talentis ditati, intellectum atque operationem percipiunt, subtilia de internis intelligunt, mira in exterioribus operantur. Cunctique & intelligendo & operando alijs praedicant, quasi duplicatum de negocio lucrum reportant. Bene autem alia quinque uel alia duo in lucrum uenisse referuntur: quia dum utriusque sexui praedicatione impenditur, quasi accepta talenta geminantur. Sed is qui unum talentum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam Domini sui. Talentum in terra abscondere, est acceptum ingenitum terrenis actibus implicare, lucrum spiritale non quare, cor a terrenis cogitationibus nunquam leuare. Sunt namque nonnulli qui donum intelligentiae perceperunt, sed tamen sola quae carnis sunt sapiunt, de quibus per prophetam dicitur: Nescierunt ut faciant mala, bene autem facere sapierunt. Sed Dominus qui talenta contulit, rationem positurus reddit: quia is qui nunc pie spiritalia dona tribuit, districte in iudicio merita exquirat. Quid quisque accepit, considerat: & quod lucrum de acceptis reportet, pensat. Seruus qui geminata talenta retulit, a Domino laudatur, atque ad aeternam remunerationem intromittitur, cum ei uoce dominica dicitur: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Pauca quippe bona sunt omnia praesentis uitae, quamlibet multa esse uideatur,

Greg. tom. 2

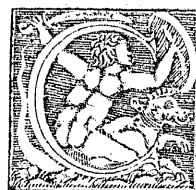
comparatione retributionis aeternae. Sed tunc fidelis seruus super multa constituitur, quando de uicta omni corruptionis molestia, de aeternis gaudijs in illa caelesti sede gloriatur. Tunc ad Domini sui gaudium perfecte intromittitur, quando in aeterna illa patria assumptus, atque angelorum coetibus admixtus, sic interiori gaudet de munere, ut non sit iam quod exterius doleat de corruptione. Seruus autem qui operari de talento noluit, ad Dominum cum uerbis excusationis redit, dicens: Domine scio quia homo durus es: metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti: & timens abijt, & abscondi talentum tuum in terra, ecce habes quod tuum est. Notandum quod inuisibile seruus durum Dominum uocat, cui tamen ad lucrum deseruire dissimulat: & timuisse se dicit in lucrum talentum expendere, qui hoc solum timere debuerat, ne hoc sine lucro ad Dominum reportaret. Sunt enim plerique intra sanctam Ecclesiam, quorum iste seruus imaginem tenet, qui melioris uitae uias aggredi metuant, & tamen iacere in sui torporis ignauia non pertimescunt. Cunctique se peccatores considerant, sanctitatis uias arripere trepidant, & remanere in suis iniquitatibus non formidant. Quorum bene Petrus adhuc in infirmitate positus speciem tenet, cum uiso miraculo pifitium dixit: Exi a me Domine, quia homo peccator sum. Imo si te peccatorem consideras, oportet ut a te Dominum non repellas. Sed qui idcirco melioris habitus uias, & rectioris uitae apprehendere ardem nolunt: quia infirmos se esse conspiciunt, quasi & peccatores se fatentur, & Dominum repellunt, eumque in quo sanctificari debuerant, fugiunt: & uelut in perturbatione consilium non habent dum moriuntur, & uitam timent. Unde & huic seruo protinus respondetur: Serue male & piger, sciebas quia meto ubi non semino, & congrego ubi non spargo? Oportuit ergo te dare pecuniam meam numularijs, & ego ueniens recepissem utique quod meum est, cum usura. Ex uerbis suis seruus piger committitur, cum Dominus dicit: Meto ubi non semino, & congrego ubi non sparsi. Ac si aperte dicat: Si iuxta tuam sententiam & illud exquiro quod non dedi, quanto magis a te exigo quod ad erogandum dedi? Pecuniam uero dare numularijs, est eis scientiam praedicationis impendere, qui hanc ualeant & dictis & operibus exercere. Sed sicut nostrum periculum aspiciatis, si dominicam pecuniam teneamus: ita uestrum fratres charissimi sollicito pensate, quia a uobis cum usura exigitur, quod auditis. In usura quippe pecunia etiam non data recipitur. Cum enim hoc redditur quod acceptum fuerat, illud etiam superimpenditur quod acceptum non est. Pensate ergo fratres charissimi, quia de accepta hac uerbi pecunia usuras soluatis, & curate ut ex eo quod auditis, etiam alia studetis intelligere quae non auditis, quatenus alia ex alijs colligetes, etiam illa discatis ex uobismetipsis agere, quae nec dum ex praedicatoris ore didicistis. Pigrum uero seruum qua sententia feriat, audiamus: Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Opportunum ualde uidebatur, ut cum a malo

P 3 seruo

seruo unum talentū tollitur, ei potius qui duo, q̄
qui quinque talenta acceperat daretur. Illi enim ma-
gis dari debuit, qui minus quam qui plus habuit.
Sed, sicut superius diximus, per quinque talenta,
quinque uidelicet sensus, id est exteriorum scientia
designatur. Per duo autem, intellectus & opera-
tio exprimitur. Plus ergo habuit qui duo, quā
qui quinque talenta perceperat: quia qui per quinque
talenta, exteriorum administrationem meruit, ab
intellectu interiorum adhuc uacuus fuit. Vn̄ ergo
talentum quod intellectum significare dixi-
mus, illi dari debuit, qui bene exteriora quae acce-
perat ministravit. Quod quotidie in sancta cerni-
mus Ecclesia: quia plerique dum bene ministrant ex-
teriora quae accipiunt, per adiunctam gratiam, ad
intellectum quoque mysticum perducuntur, ut etiā
de interna intelligentia polleant, qui exteriora fi-
deliter administrant. Generalis etiam mox senten-
tia subditur, qua dicitur: Omni enim habenti
dabitur, & abundabit; ei autem qui non habet, &
quod uidetur habere, auferetur ab eo. Habenti
namque dabitur, & abundabit: quia quisquis charita-
tem habet, etiam dona alia percipit. Quisquis cha-
ritatem non habet, etiam dona quae percipisse uide-
batur, amittit. Vnde necesse est fratres mei ut
per omne quod agitis, erga charitatis custodiā ui-
giletis. Charitas autem uera est, & amicum dilige-
re in Deū, & inimicū diligere propter Deū. Quā
quisquis non habet, omne bonum amittit quod
habet, talēto quod acceperat priuatur, & iuxta do-
minicam sententiā, in exteriores tenebras mittit.
Per poenam quippe in exteriores tenebras cadit,
qui per culpā suā spē in interiores tenebras ceci-
dit: & illic coactus patitur tenebras ultionis, qui hic
libenter sustinuit tenebras uoluptatis. Sciendum
uerō est quod nullus piger ab hac talēti acceptio-
ne securus est. Nullus namque est qui ueraciter dicat:
Talentum minimē accepi, non est unde rationes
ponere cogar. Talenti enim nomine, cuiuslibet pau-
peri etiam hoc ipsum reputabitur, quod uel mini-
mum acceperat. Alius namque acceperat intelligentiam
praedicationis, ministerium debet ex talēto. Alius
terrenam substantiam acceperat, erogationem talē-
ti debet ex rebus. Alius nec interiorum intelligē-
tiam, nec rerum affluentiam acceperat, sed tamen di-
cit artem qua pascitur, ipsa ars ei in talenti acce-
ptionem reputatur. Alius nihil horum assecutus
est, sed tamen fortasse familiaritatis locum apud
diuitem meruit, talentum profectō familiaritatis
acceperat. Si ergo nihil ei pro indigentibus loquitur,
pro talenti retentione damnatur. Habens ergo in-
tellectum, curet omnino ne raceat. Habēs rerum
affluentiam, uigilet ne à misericordiae largitate tor-
pescat. Habēs artem qua regitur, magnopere stu-
deat ut usum atque utilitatem illius cum proximo
partiat. Habens loquēdi locum apud diuitem,
damnationem pro retento talento timeat, si cum
ualet, non apud eum pro pauperibus intercedit.
Talentum quippe ab uno quoque nostrum uenturi
iudex exigit, quantū dedit. Ut ergo de talenti
sui rationibus redeunte Domino quisque securus sit,

cū tremore p̄set quotidie quid accepit. Ecce nāq̄
iam iuxta est, ut ille qui peregrē profectus est, re-
deat. Quasi quippe peregrē abiit, qui scilicet de
hac terra in qua natus est, lōge discessit. sed profe-
ctō reuertit, ut de talētis rationes ponat: quia si à
bona actione torpescimus, de ipsiis donis quae cō-
tulit, nos districtius iudicat. Consideremus ergo
quae accepimus, atque in eorū erogatiōe uigilemus.
Nulla nos à spiritali opere terrena cura impediāt,
ne si in terra talentū abscondit, talenti Dominus
ad trauertiā prouocet. Piger etenim seruus, cum
iam culpas iudex examināt, talentū de terra leuat:
quia sunt plerique qui tūc se à terrenis desiderijs uel
operibus subtrahūt, quādo iam per animaduersionē
iudicis ad aeternū supplicium trahunt. Antē ergo
de talēti nostri pondēra ratione uigilemus, ut cum
iā iudex ad feriēdū imminet, lucū nos quod fecimus
excuset. Quod praestet nobis Deus qui uiuit, &c.

Lectio sancti Euangelij secundum
Matthaeum.

Uim natus esset Iesus in Bethlehē ludae, in diebus
Herodis regis, ecce Magi
ab Oriente uenerunt Hierosolymam, dicētes: Vbi
est qui natus est rex Iudgo-
rum? Vidimus enim stellam eius in Orien-
te, & uenimus adorare eum. Audiēs autem
Herodes rex turbatus est, & omnis Hiero-
solyma cum illo. Et congregās omnes prin-
cipes sacerdotum & scribas populi, sciscita-
batur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi
dixerunt ei: In Bethlehē ludae. Sic enim scri-
ptum est per prophetam: Et tu Bethlehem
terra Iuda, nequaquam minima es in princi-
pibus Iuda. Ex te enim exiit dux, qui regat
populum meum Israel. Tūc Herodes clam
uocatis Magis, diligenter didicit ab eis tem-
pus stellae quae apparuit eis. Et mittēs illos
in Bethlehem dixit: Ite & interrogate diligē-
ter de puero, & cum inueneritis, renunciate
mihi, ut & ego ueniens adorem eum. Qui
cum audissent regem, abierunt. Et ecce stel-
la quam uiderant in Oriente, antecedebat
eos, usque dum ueniens staret supra ubi erat
puer. Videntes autē stellam gauisi sunt gau-
dio magno ualde. Et intrantes domum, in-
uenerūt puerum cum Maria matre eius. Et
proidentes, adorauerunt eū. Et apertis the-
sauris suis, obtulerūt ei munera, aurū, thus,
& myrrham. Et respōso accepto in somnis,
ne redirent ad Herodem, per aliam uiam re-
uersi sunt in regionem suam.

Homī-

Homilia lectionis eiusdem habita ad po-
pulū in basilica sancti Petri apostoli, in die
Epiphaniae.

Homilia x.

Sicut in lectione Euangelica fratres charissimi
audistis, cœli rege nato, rex terrae turbatus est:
quia nimirum terrena altitudo confunditur, cum
cellitudo cœlestis aperitur. Sed quare dū nobis
est quidnam sit quod redemptore nato, pastoribus in
Iudaea angelus apparuit, atque ad adorandum hunc
ab Oriente Magos non angelus sed stella perdu-
xit? Quia uidelicet Iudaeis tanquam ratione utētibz,
rationale animal, id est angelus, predicare debuit:
Gentiles uero quia uti ratione nesciebāt, ad co-
gnoscendum Dominū, non per uocem, sed per si-
gna perducuntur. Vnde etiam per Paulū dicitur:
Prophetiae fidelibus datae sunt, non infidelibus:
signa autē infidelibus, non fidelibus. Quia & illis
prophetiae tanquam fidelibus non infidelibus, & istis
signa tanquam infidelibus non fidelibus data sunt. Et
notandū quod redemptorē nostrū cum iam perfectē
esset aetatis, eisdē gentilibz Apostoli praedicant,
eumque paruulum & necdū per humani corporis
officium loquentē, stella gentibus denunciāt: quia
nimirum rationis ordo poscebat, ut & loquentem
iam Dominum loquentes nobis praedicores in-
notescerent, & necdum loquentē elementa muta
praedicarent. Sed in omnibus signis, quae uel na-
scente Domino, uel moriente eo monstrata sunt,
considerandū nobis est quanta fuerit in quorun-
dam Iudaeorū corde duritia, quae hūc nec per pro-
phetiae donū, nec per miracula cognouit. Omnia
quippe elementa auctorē suū uenisse testata sunt.
Ut enim de eis quiddā usū humano loquar, Deū
hunc cœli esse cognouerūt, quia protinus stellam
miserunt. Mare cognouit, quia sub plantis eius se
calcabile praebuit. Terra cognouit, quia eo mori-
entem contremuit. Sol cognouit, quia lucis suae ra-
dios abscondit. Saxa & parietes cognouerūt, quia
tempore mortis eius scissa sunt. Infernus agnouit,
quia hos quos tenebat mortuos reddidit. Et tamē
hūc quem Deum omnia insensibilia elemēta sen-
serūt, adhuc infidelium Iudaeorū corda Deū esse mi-
nimē cognoscunt, & duriora saxis, scindit ad poeni-
tendum nolunt, eumque confiteri abnegant, quem
elementa, ut diximus, aut signis, aut scissionibus
Deum clamant. Qui etiā ad damnationis suae cu-
mulum eum quem natū despiciunt, nasciturū lon-
ge ante praesciuerunt. Et non solū quia nasceretur
nouerant, sed etiā ubi nasceret. Nam ab Herode
requiriti, locū natiuitatis eius expriment, quē scri-
pturae auctoritate didicerūt. Et testimoniū profe-
rūt, quod Bethlehē honorari natiuitate noui ductis o-
stenditur, ut ipsa eorū gemina scientia & illis fieret
ad testimoniū damnationis, & nobis ad adiutoriū
credulitatis. Quos profectō bene Isaac cū Jacob fi-
lium suum benediceret, designauit: qui & caligās
oculis, & prophetans, in praesenti filij non uidit,
cui tamen multa in posterū preuidit. Quia nimirū
Iudaicus populus prophetiae spiritu plenus & ce-

cus, eum de quo multa in futurū praedixit, in praesenti
positū non agnouit. Sed natiuitate regis no-
stri cognita, Herodes ad callida argumenta cōuertit:
& ne terreno regno priuaretur, renunciari si-
bi ubi puer inueniat postulat. Adorare eum uelle
se simulat, ut hūc si inuenire possit, extinguat. Sed
quanta est humana malitia contra consilium diui-
nitatis? Scriptū quippe est: Non est sapientia, non
est prudentia, non est consiliū contra Dominum.
Nam ea quae apparuit stella, Magos perducit. Na-
tum regem reperiunt, munera deferunt. Et ne re-
dire ad Herodem debeant, in somnis admonent.
Sicque fit ut Iesum quem quaerit Herodes, inuenire
nō possit. Cuius persona qui alij quam hypocritae
designantur, qui dum fide quaerunt inuenire Do-
minum, nunquam merentur? Sed inter haec scien-
dū, quod Priscillianistae heretici nasci unumquemque
hominem sub constitutionibus stellarum putant
& hoc in adiutoriū sui erroris assumunt, quod nō
ua stella exiit cū Dominus in carne apparuit. Cu-
ius fuisse fatū eandem quae apparuit stellā, putant.
Sed si Euangelij uerba pensamus, quibus de eadē
stella dicitur: Vsq̄ dum ueniens staret supra ubi
erat puer. Dum non puer ad stellam, sed stella ad
puerum cucurrit, si dici liceat, non stella fatū pue-
ri, sed fatum stellae is qui apparuit puer fuit. Sed à
fidelium cordibus absit ut aliquid esse fatū dicā.
Vitam quippe hominum solus hic conditor qui
creauit administrat. Neque enim propter stellas ho-
mo, sed stellae propter hominem factae sunt. Et si
stella fatum hominis dicitur, ipsi suis ministris
subesse homo perhibetur. Certē cum Iacob de uir-
ro egrediens, prioris fratris plantam teneret ma-
nu, prior perfectē nequaquam egredi potuit, nisi
subleuens inchoasset: & tamen cum uno tempo-
re, eodemque momento utrunque mater fuderit, non
una utriusque uitae qualitas fuit. Sed ad hoc solent
mathematici respondere, quia uirtus cōstellatio-
nis in ictu puncti est. Quibus educto nos dici-
mus, quia magna est mora natiuitatis. Nisigitur in
ictu puncti constellationis permutatur, necesse iam
erit, ut tot dicant fata quot sunt membra nascenti-
um. Fateri etiam mathematici solent, quod quis
quis in signo aquarij nascit, in hac uita piscatoris
ministeriū fortiat. Piscatores uero, ut fertur, Ge-
tulia non habet. Quis ergo dicat quia nemo illē
in stella aquarij nascitur, ubi piscator omnino nō
habet? Rursum quos nasci in signo libræ asserūt,
trapezitas futuros dicūt: & trapezitas multarum
gentium prouinciae ignorant. Fateantur ergo ne-
cesse est, aut hoc in eis signū deesse, aut esse cū
fatalem nullo modo habere. In Persarum quoque,
Francorumque terra reges ex genere prodeūt, qui-
bus profectō nascentibus quis estimet quantū eis
dem momentis horarum ac temporum ex seruili
conditione nascuntur? & tamen regum filij uno
eodemque sydere cum seruis nati, ad regnum profi-
ciunt, cum serui qui secū fuerāt geniti, in seruitute
morianur. Haec de stella breuiter diximus, ne ma-
thematicorū stultitiā indiscussam praeterisse uidea-
mur. Magi uero aurum, thus, & myrrham defe-

p 4. ruti.

runt. Aurum quippe regi congruit. Thus uerò in Dei sacrificium ponitur. Myrrha aut mortuorum corpora condiuntur. Eum ergo Magi quem adorant, etiam mysticis muneribus prædicant: auro regem, thure Deum, myrrha mortalem. Sunt uerò nonnulli hæretici qui hunc Deum credunt, sed ubique regnare nequaquam credunt. Hi profectò ei thus offerunt, sed offerre etiã aurum nolunt. Et sunt nonnulli qui hunc regem existimant, sed Deum negant. Hi uidelicet ei aurum offerunt, sed offerre thus nolunt. Et sunt nonnulli qui hunc & Deum & regem fatentur, sed assumpsisse carnem mortalem negant. Hi nimirum ei aurum & thus offerunt, sed offerre myrrham assumpsisse mortalitatis nolunt. Nos itaque nato Domino offeramus aurum, & hunc ubique regnare fateamur. Offeramus thus, ut credamus quod is qui in tempore apparuit, Deus ante tempora extitit. Offeramus myrrham, ut eum quem credimus in sua diuinitate impassibile, credamus etiam in nostra fuisse carne mortalem. Quamuis in auro, thure, & myrrha intelligi & aliud potest. Auro namque sapientia designatur, Salomone attestante, qui ait: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Thure autem quod Deo incenditur, uirtus orationis exprimitur, Psalmista testante, qui dicit: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Per myrrham uerò carnis nostrae mortificatio figuratur. Vnde sancta Ecclesia de suis operarijs usque ad mortem pro Deo certantibus dicit: Manus meae distillauerunt myrrham. Nato ergo regi aurum offerimus, si in conspectu illius claritate supernae sapientiae resplendemus. Thus offerimus, si cogitationes carnis per sancta orationum studia in arcordis incendimus, ut suaue aliquid Deo per coeleste desiderium redolere ualeamus. Myrrham offerimus, si carnis uitia per abstinentiam mortificamus. Per myrrham namque, ut diximus, agitur ne mortua caro putrescat. Mortuam uerò carnem putrescere, est hoc mortale corpus fluxui luxuriae deferuire, sicut de quibusdam per prophetam dicit: Comptuerunt iumenta in stercore suo. Lumeta quippe in stercore suo putrescere, est carnales homines in foetore luxuriae uitae finire. Myrrham ergo Deo offerimus, quando hoc mortale corpus a luxuria putredine per condimentum continentiae custodimus. Magnam uerò nobis aliquid Magi inuenerunt, quod in regionem suam per aliam uiam reuertuntur. In eo namque quod admoniti faciunt, nobis profectò insinuant quid faciamus. Regio quippe nostra paradysus est. Ad quam Iesu cognito, redire per uiam qua uenimus prohibemur. A regione etenim nostra superbiendo, inobediendo, uisibilia sequendo, cibum uetitum gustando discessimus: sed ad eam necesse est, ut flendo, obediendo, uisibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando redeamus. Per aliam ergo uiam ad regionem nostram regredimur: quoniam qui a paradysi gaudijs per delectamenta discessimus, ad hanc per lumeta reuocamur. Vnde necesse est fratres charissimi, ut semper pauidi semperque suspecti ponamus ante oculos cordis hinc culpas operis, illinc

A iudicium extremae distinctionis. Pensemus quam districtus iudex ueniat, qui iudicium minatur & latet. Terrores peccatoribus intonat, & tamen adhuc sustinet. Et idcirco uenire citius differt, ut minus inueniat quod condemnet. Puniamus fletibus culpas, & cum Psalmista uoce praueuiamus faciem eius in confessione. Voluptatum nos ergo fallacia nulla decipiat, nulla uana lætitia seducat. In proximo namque est iudex qui dixit: Ve uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Hinc enim Salomon ait: Risus dolori miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat. Hinc iterum dicit: Risum deputauit error: & gaudio dixi, Quid frustra deciperis: Hinc rursus ait: Cor sapientium ubi tristitia est, & cor stultorum ubi lætitia. Pertimescamus ergo præcepta Dei, si celebramus ueraciter solennitatem diei. Gratum namque Deo sacrificium est afflictio contra peccatum, Psalmista testante, qui ait: Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Peccata nostra præterita in baptismatis perceptione laxata sunt, & tamē post baptismum multa commissimus, sed lauare iterum baptismatis aqua non possumus. Quia ergo & post baptismum inquinauimus uitam, baptizemus lachrymis conscientiam, quatenus regionem nostram per uiam aliam repetentes, qui ex ea bonis delectati discessimus, ad eam malis amaricatire redeamus, præstante Domino, &c.

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

Millo tempore, dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio illius uadit, & uendit uniuersa quae habet, & emit agrum illum. Iterum simile est regnum caelorum homini negociatori querenti bonas margaritas. Inuenta autem preciosa margarita, abiit & uendidit uniuersa quae habuit, & emit eam. Iterum simile est regnum caelorum sagenae missae in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in uasa sua, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Intellexistis hæc omnia: Dicunt ei, Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & uetera.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sanctae Agnetis, in die natalis eius.

Homilia

Homilia xi.

Caelorum regnum fratres charissimi idcirco terrenis rebus simile dicitur, ut ex his quae animus nouit surgat ad incognita quae non nouit: quatenus exemplo uisibilem se ad inuisibilia rapiat, & per ea quae usu didicit, quasi conficatus incalcescat: ut per hoc quod scit notum diligere, discat & incognita amare. Ecce enim caelorum regnum thesaurus abscondito in agro comparatur, quem qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio illius uadit & uendit uniuersa quae habet, & emit agrum illum. Quia in re hoc quoque notandum est, quod inuentus thesaurus absconditur ut seruetur: quia studium caelestis desiderij a malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscondit. In presenti etenim uita quasi in uia sumus, quia ad patriam pergimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsident. Depradari ergo desiderat, qui thesaurum publice portat in uia. Hoc autem dico, non ut proximi opera nostra bona non uideant, cum scriptum sit: Videant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in caelis est: sed ut per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus. Sic autem sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamē per intentionem, qua Deo soli placere querimus, semper optemus secretum. Thesaurus autem caeleste est desiderium: ager uerò in quo thesaurus absconditur, disciplina studij caelestis. Quem profectò agrum uenditis omnibus comparat, qui uoluptatibus carnis renuncians, cuncta sua terrena desideria per disciplinam caelestis custodiam calcet: ut nihil iam quod caro blanditur libeat, nihil quod carnalem uitam trucidat, spiritus perhorrescat. Rursum caeleste regnum negociatori homini simile dicitur, qui bonas margaritas querit, sed unam preciosam inuenit, quam uidelicet inuenta, omnia uendens emit: quia qui caelestis uitae dulcedinem in quantum possibilitas admittit, perfecte cognouerit, ea quae in terrenis amauerat, libenter cuncta derelinquit: in comparatione eius uilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in caelestibus animus, nihil in terrenis libeat, deforme conspiciatur quicquid de terrenae rei placebat specie, quia sola preciosa margaritae claritas fulget in mente. De cuius dilectione recte per Salomonem dicitur: Fortis est ut mors dilectio: quia uidelicet sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerum corporalium eterne uitae charitas occidit. Nam quem perfecte absorberit, ad terrena foris desideria uelut insensibilem reddit. Nec enim sancta haec cuius hodie natalitia celebramus, mori per Domino potuisset in corpore, si prius a terrenis desiderijs mortua non fuisset in mente. Erectus namque in uirtutis culmine animus tormeta despexit, praemia calcauit. Ante armatos reges & praesides inuicta stetit, feriente robustior, iudicate sublimior. Quid inter hæc nos barbati & debiles dicimus, qui ire ad regna caelestia puellas per ferrum uidemus: Quos ira superat, superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat. Qui si a-

A dipisci regna caelorum per bella persecutionum non possumus, hoc ipsum nobis turpe sit quod Deum nolumus saltē per pacem sequi. Ecce nulli nostrum hoc tempore dicit Deus, Pro me morere: sed, Illicita tantummodo in te desideria occide. Qui ergo in pace subigere carnis desideria nolumus, quando in bello pro Domino ipsam carnem daremus? Rursus simile esse regnum caelorum sagenae in mare missae dicitur, ex omni genere piscium congregati: quae impleta ad litus educitur, & in uasis boni pisces eligunt, mali autem projiciunt foras. Sancta Ecclesia sagenae comparat: quia & piscatoribus est commissa, & per eam quisque ad eternum regnum a presentis seculi fluctibus trahitur, ne in aeternae mortis profunda mergatur. Quae ex omni genere piscium congregat: quia ad peccatorum ueniam sapientes & fatuos, liberos & seruos, diuites & pauperes, fortes & infirmos uocat. Vnde per Psalmistam Deo dicitur: Ad te omnis caro ueniet. Quae sagenae scilicet Ecclesia tunc uniuersaliter repletur, cum in fine suo humani generis summa concluditur. Quae educunt, & secus litus sedent: quia sicut mare seculum, ita seculi fine significat litus maris. In quo scilicet fine boni pisces in uasis eliguntur, mali autem projiciunt foras: quia & electi quique in tabernacula eterna recipiuntur, & interni regni luce perdita, ad exteriores tenebras reprobi pertrahuntur. Nunc enim bonos malosque communiter quasi permixtos pisces fides sagenae nos continet, sed litus indicat sanctae Ecclesiae sigenae quid trahebat. Et quidem pisces qui capti fuerint, mutari non possunt: nos autem mali capimur, sed in bonitate permutamur. Cogitemus igitur in captione, ne diuidamur in littore. Ecce est grata est nobis hodierna solennitas, ita ut se non modicum addicat, si cui ex hoc conuentu nostro deesse contingat. Quid ergo in die illa acturus est, qui a conspectu iudicis rapit, ab electorum societate separatur, qui tenebre scit a lumine, cruciatur aeterna combustione? Vnde & hanc eandem in comparationem Dominus sub breuitate aperit, cum subiungit: Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium. Hoc iam fratres charissimi timendum est potius exponendum. Aperta enim uoce tormenta peccantium dicta sunt, ne quis ad ignorantiae suae excusationem recurret, si quid de eterno supplicio obsecrare diceretur. Vnde & subditur: Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Vtique Domine. Atque in conclusionem subiungitur: Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum similis est homini patrifamilias proferenti de thesauro suo noua & uetera. Si per nouum & uetus quod dicitur, utrumque testamentum accipimus, Abraham doctum fuisse denegamus, qui noui & ueteris testamenti etiam facta nouit, minime uerba nunciauit. Moysen quoque doctum patrifamilias comparare non possumus, qui etiam testamentum uetus edocuit, noui tamē dicta non protulit. Dum ergo ab hoc intellectu excludimur, ad alium uocamur. Sed in eo quod ueritas dicit: Omnis scriba doctus in regno caelorum similis est patrifamilias, intelligi ualeat:

ualet: quia nō de his qui fuerāt, sed de his qui esse in Ecclesia poterāt loquebatur. Qui tunc noua & uetera proferunt, cum utriusq; testamēti prādicamenta uocibus & moribus loquuntur. Quod tamen intelligi & aliter potest. Vetustū quippe humani generis fuit, ad inferni claustra descendere, pro peccatis suis supplicia aeterna tolerare. Cui per mediatoris aduentū, nouū aliquid accessit, ut si hic recte studeat uiuere, cœlorū regna ualeat penetrare. Et homo in terra editus, a corruptibili uitamoriaf, in cœlo collocandus. Et uetus itaq; est, ut pro culpa humanū genus in æterna poena intereat: & nouū, ut conuersus in regno uiuat. Quod ergo in cōclusionē locutionis suæ Dominus subdidit, hoc est utiq; quod prāmisiit. Prius enim de regni similitudine thesaurum inuentū, ac bonam margaritā protulit, postmodum uerō inferni poenas de malorum cōbustione narrauit, atq; in cōclusionē subiunxit: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorū similis est patrifamiliās proferenti de thesauro suo noua & uetera.] Ac si aperte dicitur: Ille in sancta Ecclesia doctus prādicator est, qui & noua scit proferre de suauitate regni, & uetusta dicere de terrore supplicij: ut uel poenā terreat, quos prāmia non inuitāt. Audiat de regno quod amet, audiat de supplicio unusquisq; quod timeat: ut torpentē animū & terræ uehementer inhærentē, si amor ad regnū nō trahit, uel timor minet. Ecce enim de gehennæ expressione dicitur: Ibi erit fletus & stridor dentium.] Sed quia præsentiā gaudia sequuntur perpetua lamēta, hic fratres charissimi uanam lætitiā fugite, si illic flere formidatis. Nemo etenim potest & hic gaudere cum seculo, & illic regnare cum Christo. Temporalis itaq; lætitiæ fluxa restringite, carnis uoluptates edomate. Quicquid animo ex præsenti seculo aridet, ex consideratione æterni ignis amarescat. Quicquid in mente pueriliter hilarescit, hoc discipulina iuuenilis cœsura coerceat: ut dū spōte temporalia fugitis, æterna gaudia sine labore capiat: prestāte Domino nostro Iesu Christo, qui uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amē.

Lectio sancti Euāgelij secūdū Matthæū.

Matth. 25

L N illo tēpore, dixit Iesus discipulis suis parabolā hanc. Simile est regnum cœlorū decē uirginibus, quæ accipiētes lampades suas, exierunt obuiam spōso & spōsæ. Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinq; prudentes. Sed quinq; fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleū secum. Prudentes uerō acceperunt oleum in uasis suis cum lapadibus. Moram autē faciēte sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est, Ecce sponsus uenit, exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes uirgines illæ, & ornauerunt

lampades suas. Fatuæ autē sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo uestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Respōderunt prudentes dicentes: Nefortē non sufficiat nobis & uobis, ite potius ad uendentes, & emite uobis. Dum autē irent emere, uenit spōsus, & quæ paratæ erāt intrauerūt cū eo ad nuptias, & clausa est ianua. Nouissimē uerō ueniūt & reliquæ uirgines dicētes: Domine Domine, aperi nobis. At ille respōdēs ait: Amen dico uobis, nescio uos. Vigilate itaq; quia nescitis diem neq; horam.

Homilia lectiois eiusdem habita ad populum in basilica sanctæ Agnetis, in die natalis eius. Homilia x i i.

S Ape uos fratres charissimi admoneo praua opera fugere, mundi huius inquinamēta deuitare: sed hodierna sancti Euāgelij lectione compellor dicere, ut & bona quæ agitis, cū magna cautela timeatis, ne per hoc quod a uobis recte geritur, fauor aut gratia humana requiratur. Ne appetitus laudis surrepat, & quod foris ostenditur, in tus a mercede uacuetur. Ecce enim redemptoris uoce decē uirgines, & omnes dicuntur uirgines, & tamē intra beatitudinis ianuā non omnes sunt receptæ: quia earū quædā dum de uirginitate sua gloriā foris expetunt, in uasis suis oleū habere non luerunt. Sed prius quærendū nobis est quid sit regnum cœlorū, aut cur decē uirginibus cōparetur, quæ etiam uirgines prudentes & fatuæ dicantur. Dum enim cœlorū regnū constat quia reproborum nullus ingreditur, etiā fatuis uirginibus cur simile esse perhibetur? Sed sciendum nobis est qd sæpe in sacro eloquio regnū cœlorū, præsenti tēporis Ecclesia dicitur. De quo alio in loco Dominus dicit: Mittet filius hominis angelos suos, & colligēt de regno eius omnia scādala. Neq; enim in illo regno beatitudinis in quo pax summa est, inueniri scandala poterunt quæ colligantur. Et unde rursum dicitur: Qui ergo soluerit unū de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, hic minimus uocabitur in regno cœlorū. Qui autē fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorū. Mandatū quippe soluit & docet, quādo hoc quisq; uoce prādicat, quod uiuendo non implet. Sed ad regnū æternæ beatitudinis peruenire non ualet, qui non uult opere implere quod docet. Quomodo ergo in eo minimus uocabitur, qui adhuc nullo modo intrare permittitur? Quid itaq; per hanc sententiā nisi præsens Ecclesia regnum cœlorum dicitur: In qua doctor qui mandatū soluerit, minimus uocatur: quia cuius uita despicitur, restat ut eius prādicatio contemnatur. In quinq; autem corporis sensibus unusquisq; subsistit: geminatus autem quinarius denarium perficit. Et quia ex utroq; sexu fidelium multitudo colligitur, sancta Ecclesia decē uirginibus similis denūciat. In qua quia mali cū bonis, & reprobi cū electis admixti sunt,

Matth. 5

Sunt, recte similis uirginibus prudētibus & fatuis esse perhibet. Sunt namq; pleriq; continentes, qui ab appetitu se exteriori custodiunt, & spe ad interiora rapiuntur, carnē macerant, & toto desiderio ad supernam patriam anhelant, æterna prēmia expetunt, pro laboribus suis recipere laudes humanas nolunt. Hi nimirum gloriam suam non in ore hominum ponunt, sed intra conscientiam contingunt. Et sunt pleriq; qui corpus per abstinentiam affligunt, sed de ipsa sua abstinentia humanos fauores expetunt, doctrinā inseruiunt, indigētibus multa largiuntur. Sed fatuæ profectō sunt uirgines: quia solam laudis transitorie retributionem quærunt. Vnde & apte subditur: Quinq; fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleū secū, prudentes autē acceperunt oleū in uasis suis cum lampadibus.] Per oleū quippe nitor gloriæ designatur: uascula autē nostra sunt corda, in quibus ferimus cuncta quæ cogitamus. Prudentes ergo oleū in uasis habent, quia nitorē gloriæ intra conscientiam retinent, Paulo attestante, qui ait: Gloria nostra hæc est, testimoniū conscientie nostræ. Fatuæ autē uirgines oleū secū nō sumūt: quia gloriā intra conscientiam non habent, dum hanc ab ore proximorum quærunt. Notandū uerō qd omnes lampades habent, sed omnes oleū non habent: quia pleriq; bona in se opera cum electis & reprobis ostendunt, sed soli ad sponsum cum oleo ueniūt, qui de his quæ foris egerint, intus gloriā requirunt. Vnde per Psalmistā quoq; de sancta electorū Ecclesia dicitur: Omnis gloria eius filie regis ab intus. Moram autem faciēte sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt.] Quia dum uenire iudex ad extremū iudicium differt, electi & reprobi in mortis somno sopiunt. Dormire etenim mori est. Ante somnū uerō dormire, est ante mortē a salute lāguescere: quia per pondus egritudinis, peruenitur ad somnum mortis. Media autē nocte clamor factus est, Ecce spōsus uenit, exite obuiā ei.] De aduentu spōsi clamor in media nocte fit: quia sic dies iudicij surrepit, ut prauideri non ualeat, quādo uenit. Vnde scriptū est: Dies Domini sicut fur in nocte ita ueniet. Tunc omnes uirgines surgunt: quia & electi & reprobi a somno suę mortis excitantur. Lampades ornāt: quia sua secum opera numerant, pro quibus æternam recipere beatitudinē expectant. Sed lampades fatuarū uirginū extinguuntur: quia earū opera quæ clara hominibus foris apparuerāt, in aduentu iudicis intus obscurantur: & a Deo retributionem nō inueniunt, quia pro eis receperunt ab hominibus laudes quas amauerūt. Quid est autē qd tunc a prudētibus oleū perunt, nisi qd in aduentu iudicis cum se intus uacuas inuenierint, testimoniū foris quærunt? ac si a sua fiducia deceptæ proximis dicant: Quia nos quasi sine opere repellī conspiciētis, dicite de nostris operibus quid uidiētis. Sed prudentes uirgines respondent dicentes: Ne forte non sufficiat nobis & uobis.] In illo enim die, quod tamen de quibusdā in pace Ecclesiæ quiescentibus loquor, sibi metipsum testimoniū uniuscuiusq; uix sufficit,

quanto minus & sibi & proximo? Vnde & protinus per increpationē subdunt: Ite potius ad uendentes, & emite uobis.] Venditores quippe olei, adulatores sunt. Qui enim accepta qualibet gratia, uanis suis laudibus nitorē gloriæ offerūt, quasi oleū uendunt. De quo profectō oleo Psalmista dicit: Oleū autē peccatoris non impinguet caput meum. Principale etenim membrū nostrū, caput est. Appellatione autē capitis, ea quæ principatur corpori, mens uocatur. Impinguat ergo caput oleū peccatoris, cū demulcet mentē fauor adulantis. Sed dum irent emere, uenit sponsus.] Quia cum uitæ suæ testimoniū a proximis quærunt, ita dex uenit, qui nō solum operū, sed & cordiū testis est. Quæ autē paratæ erāt, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.] O si sapere in cordis palato possit, quid admirationis habet quod dicitur, Venit sponsus: Quid dulcedinis. Intrauerunt cum eo ad nuptias: Quid amaritudinis. Et clausa est ianua: Venit quippe ille qui aduentu suo elementa concutit, in cuius conspectu cœlū & terrā cōtremiscit. Vnde etiā per prophetā dicit: Adhuc femel, & ego mouebo nō solum terrā, sed etiā cœlum. Ad cuius examen omne humanū genus deducit. Cui ad uindictā malorū remunerationēq; bonorū, archangeli, throni, principatus & dominationes obsequuntur. Pensate fratres charissimi, ante conspectū tanti iudicis, qui in illo die terror erit, quādo iā in poena remedium nō erit: Quæ illa cōfusio, cui reatu suo exigente cōtinget in conuentu omnium angelorū hominūq; erubescere? Qui pauor, eum quē & trāquillum mēs humana capere nō ualet, etiā fratum uidere? Quæ diē bene propheta intus ait: Dies ire dies illa, dies tribulationis & angustie, dies calamitatis & miserie, dies tenebrarū et caliginis, dies nebulę & turbinis, dies tubæ & clangoris. Pensate ergo fratres charissimi extremi diē iudicij super corda reproborū quæ asperitate propheta uidit amarescere, quem tota appellationibus nō ualet explicare. Quæ uerō tūc erit electorum lætitiā, qui de eius merentē uisione gaudere, de cuius cōspectu uidēt & elemēta omnia cōtremiscere, cum eo simul ad nuptias intrare: qui & in spōsi nuptijs gaudēt, & tñ ipsi sunt spōsī sa, quia in illo æterni regis thalamo uisioni nostrę Deus cōiungit. Quæ scilicet uisio nunq; iā in perpetuū ab amoris sui amplexibus euellet. Tunc regni ianua lugētibus claudet, quæ modō quotidie poenitentibus aperit. Erit nāq; & tunc poenitētia, sed fructuosa iā nō erit: quia nequaquā tunc ueniā inuenit, qui modō aptū ueniæ tēpus perdit. Hinc etenim Paulus dicit: Ecce nūc tēpus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Hinc propheta ait: Quante Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propē est. Vnde & easdē uirgines fatuas inuocantes Dominus non audit: quia interclusa regni ianua, is qui nunc per exauditionē propē esse poterat, propē iā nō erit. Nā subdit: Nouissimē ueniunt & reliquæ uirgines dicētes: Domine Domine aperi nobis. At ille respōdēs ait: Amē dico uobis, nescio uos.] Ibi iā a Deo nō potest mereri quod

Psal. 146

Aggē 2

Sopho. 8

2. Cor. 6
Esa. 55

PROV. 1

quod petit, qui hic noluit audire quod iussit: quia qui tempus congruæ poenitentis perdidit, frustra ante regni ianuam cum precibus uenit. Hinc est enim quod per Salomonem Dominus dicit: Vocauit, & renouit: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Depexistis omne consiliū meū, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitū uestro ridebo, & subsannabo, cum uobis quod timebatis aduenerit: cum intruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando uenerit super uos tribulatio & angustia. Tunc inuocabunt me, & non exaudia: mane consergent, & non inueniet me. Ecce aperiri clamant, & repulsionis suæ dolore compulsi, appellatione dominantis ingeminant dicentes: Domine Domine aperi nobis. Preces offerunt, sed nesciunt: quia tunc uelut incognitos Dominus deserit, quos modò suos per uita meriti non agnoscit. Vbi apte quoque generalis ad discipulos exhortatio subinfertur, cum dicitur: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Quia post peccata Deus poenitentiam suscipit, si sciret quisque de presenti seculo quo tempore exiret, aliud tempus uoluptatibus, atque aliud poenitentia aptare potuisset. Sed qui poenitentiam ueniam spopondit, peccanti diem crastinum non promissit. Semper ergo extremū diē debemus metuere, quem nunquam possumus prouidere. Ecce hunc ipsum diē de quo loquimur, ad inducias conuersionis accepimus, & tamē mala quæ fecimus, flere recusamus. Non solum commissa non plangimus, sed etiā quæ desleantur augemus. At si aliqua nos ægritudo corripit, si signa ægritudinis uicinā mortē denunciēt, inducias uiuēdi querimus, ut peccata nostra desleamus, & eas cum magno æstu desiderij perimus, quas acceptas modò pro nihilo habemus. Rem fratres charissimi refero, quam si intente audire uult charitas uestra, ex consideratione illius uehementer instruitur. Quidam uir nobilis in Valeria prouincia nomine Chrysaorius fuit, quē lingua rustica populus Chrysostris uocabat, uir ualde idoneus, sed tantū plenus uitij quantū rebus: superbia tumidus, carnis suæ uoluptatibus subditus, in acquirēdis rebus avaritię factibus accessus. Sed cū tot malis Dominus finē ponere decreuisset, sicut à religioso uiro quodā qui nunc superest, propinquo illius didici, corporis languore percussus est. Qui ad extremū ueniēs, eadē hora qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis uidit tetros & nigerrimos spiritus corā se assistere, & uehemēter imminere, ut ad inferni claustra se raperēt. Coepit tremere, pallefcere, sudare, & magnis uocibus inducias petere, filijque suū nomine Maximū, quē ipse iam monachus monachū uidebat, nimis & turbatis clamoribus uocare, dicens: Maxime curre, Maxime curre, nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuā me suscipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugēs & perstrepsens familia conuenit. Eos autē quos ille insistētes sibi grauiter tolerabat, ipsi malignos spiritus uidere non poterāt, sed eorū presentia in confusione, in pallore ac tremore illius qui trahēbat, uidebant. Pauore autem

tetræ eorū imaginis, huc illucque uertebat in lectulo. Iacebat in sinistro latere, aspectū eorū ferre non poterat: uertebatur ad parietē, sibi aderant. Cumque cōstrictus nimis relaxari se iam posse desperaret, coepit magnis uocibus clamare dicens: Inducias uel usque mane, inducias uel usque mane. Sed cū hæc clamaret, in ipsi suis uocibus de habitaculo suæ carnis euulsus est. De quo nimirum constat, quia pro nobis ista non pro se uiderit, ut eius uisio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia longanimitate expectat. Nā illi tetros spiritus ante mortem uidisse, & inducias petisse, quid profuit, qui eadē inducias quas petijt non accepit. Nos ergo fratres charissimi nunc sollicitē ista cogitemus, ne nobis in uacuum tempora pereant, & tunc queramus ad bene agendum uiuere, cum iam cōpellimur de corpore exire. Mementote quid ueritas dicat: Orate, ne fiat fuga uestra hyeme uel sabbato. Per legis quippe mandatū, ambulare longius sabbato non licet: hyems quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulantium torpor frigoris astringit. Ait ergo: Orate, ne fiat fuga uestra hyeme uel sabbato. ac si aperte dicat: Vide te ne tunc queraris peccata uestra fugere, quādo iam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere non licet, modò debet cogitari dum licet. Illa hora nostri exitus est semper intuenda, ista redemptionis nostri admonitio ante mentis oculos semper ponenda, qui ait: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.]

LECTIO SANCTI EUANGELIJ SECUNDUM LUCAM.

In illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis: Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris. Et uos similes hominibus expectantibus Dominū suū, quādo reuertatur à nuptijs, ut cum uenerit & pulsauerit, cōfestim aperiant ei. Beati serui illi, quos cum uenerit Dominus inuenit uigilantes. Amē dico uobis, quod præcinget se, & faciet illos discubere, & trāsiens ministrabit illis. Et si uenerit in secūda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autē scitote, quoniā si sciret pater familias qua hora fore ueniret, uigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. Ideo & uos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet.

Homilia lectionis eiusdem, habita in basilica beati Felicis, die natalis eius.

Sancti Euangelij fratres charissimi aperta uobis est lectio recitata. Sed ne aliquibus ipsa eius planities

Job 40

Math. 5

Math. 24

planities alta fortasse uideatur, eam sub breuitate planities alta fortasse uideatur, eam sub breuitate transcurramus, quatenus eius expositio ita nescientibus fiat cognita, ut tamen scientibus non sit onerosa. Quia uiris luxuria in lumbis sit, foemina in umbilico, testatur Dominus, quia de diabolo ad beatum Job loquitur dicens: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in umbilico uentris eius. A principali igitur sexu, lumborum nomine, luxuria designatur, cum Dominus dicit: Sint lumbi uestri præcincti. Lumbos enim præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Sed quia minus est mala non agere, nisi etiā quisque studeat & bonis operibus infudare, protinus additur: Et lucernæ ardentes in manibus uestris. Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, cū per bona opera proximis nostris lucis exemplam ostendamus. De quibus profectò operibus Dñs dicit: Luceat lux uestra corā hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrū qui in caelis est. Duo autē sunt quæ iubentur, & lumbos restringere, & lucernas tenere: ut & mūditiā sit castitatis in corpore, & lumē ueritatis in operatione. Redemptori etenim nostro unū sine altero placere nequaquam potest, si aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta non deserit, aut is qui castitate præminet, necdum se per bona opera exercet. Nec castitas ergo magna est sine bono opere, nec opus bonum est aliquod sine castitate. Sed & si utrumque agitur, restat ut quisquis ille est, spe ad supernam patriam tendat, & nequaquam se à uitij pro mundi huius honestate continet. Qui etiam quædam bona aliquādo pro honestate inchoat, in eius tamen intentione non debet permanere, nec per bona opera presentis mundi gloriam querere, sed totam spem in redemptoris sui aduentum constituat. Vnde & protinus subditur: Et uos similes hominibus expectantibus Dominū suū, quando reuertatur à nuptijs. Ad nuptias quippe Dominus abiit: quia resurgēs à mortuis, ascendens in caelum, supernam sibi angelorum multitudinem nouus homo copulauit. Qui tunc reuertitur, cum nobis iam per iudicium manifestatur. Bene autem de seruis expectantibus subditur: Ut cum uenerit & pulsauerit, cōfestim aperiat ei. Venit quippe Dominus cum ad iudicium properat: pulsat uerò, cum iam per egritudinis molestias esse mortem uicinam designat. Cui cōfestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire enim iudicij pulsanti non uult, qui exire de corpore trepidat, & uidere eū quem contempserit se meminit, iudicem formidat. Qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti cōfestim aperit, quia letus iudicem sustinet. Et cum tempus propinque mortis aduenerit, de gloria retributionis hilarescit. Vnde & protinus subditur: Beati sunt serui illi quos cum uenerit Dominus inuenit uigilantes. Vigilat, qui ad aspectum ueri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui seruat operādo quod credit. Vigilat, qui à se torporis & negligentia tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: Euigilate iusti, & no-

lite peccare. Hinc rursus ait: Hora est iam nos de somno surgere. Sed ueniēs Dominus quid seruis uigilantibus exhibeat, audiāmus: Amen dico uobis quod præcinget se, & faciet eos discumbere, & trāsiens ministrabit illis. Præcinget se, id est ad retributionem præparabit. Et faciet illos discumbere, id est æterna quiete refoueri. Discumbere quippe nostrum, in regno quiescere est. Vnde rursus Dominus dicit: Venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob. Trāsiens autem Dominus ministrat: quia lucis suę illustratiōe nos satiat. Trāsire uerò dictum est, cum de iudicio ad regnum redit. Vel certē Dominus nobis post iudicium transit: quia ab humanitatis forma, in diuinitatis suæ contemplationem nos eleuat. Et transire eius est in claritatis suæ speculationem nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiā in diuinitate post iudicium uideamus. Ad iudicium quippe ueniens, in forma serui omnibus apparet: quia scriptum est: Videbunt in quem transfixerunt. Sed cum reprobi in supplicij currunt, iusti ad claritatis eius gloriam pertrahunt, sicut scriptum est: Tollatur impius, ne uideat gloriam Dei. Sed quid si serui in prima uigilia neglectes existunt: Prima quippe uigilia, primæ uæ ætatis custodia est. Sed neque sic desperandum est, & à bono opere cessandū. Nam longanimitatis suę patientiam insinuans Dominus subdit: Et si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Prima quippe uigilia, primæ uæ tempus est, id est pueritia. Secunda adolescentia uel iuuentus, quæ auctoritate sacri eloquij unum sunt, dicente Salomone: Lætare iuuenis in adolescentia tua. Tertia autem senectus accipitur. Qui ergo uigilare in prima uigilia noluit, custodiat uel secundam: ut qui conuerti à prauitatibus suis in pueritia neglexit, ad uitas uitæ saltem in tempore iuuentutis euigilet. Et qui euigilare in secunda uigilia noluit, tertiæ uigiliæ remedia non amittat: ut qui in iuuentute ad uitas uitæ non euigilat, saltem in senectute respiciat. Pensate fratres charissimi, quia conclusit Dei pietas duritiam nostram. Non est iam quid homo excusationis inueniat. Deus despicitur, & expectat, contemni se uidet, & reuocat. Inuiriā de contemptu suo suscipit, & tamen quandoque reuertentibus etiā præmia promittit. Sed nemo hanc eius longanimitatem negligat: quia tanto districtiorem iustitiā in iudicio exigit, quāto longiorem patientiam ante iudicij prærogauit. Hinc etenim Paulus dicit: Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit: tu autem secundum duritiā tuā & cor impenitentens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. Hinc Psalmista ait: Deus iudex iustus, fortis & longanimis. Dicitur quippe longanimum, præmisit iustum: ut quem uides peccata delinquentium diu patienter ferre, scias hunc etiā quandoque districtē iudicare. Hinc per quendam sapientem dicitur: Altissimus enim est patiens redditor. Patiens enim redditor dicitur: quia

Math. 8

Ioan. 19

Isa. 26

Eccl. 12

Rom. 2

Isa. 7

Eccl. 5

peccata hominū & patit & reddit. Nam quos dicit ut cōuertant tolerat, nō cōuersos durius damnat. Ad excutiendā uerō mentis nostræ desidiā, etiā exteriora damna per similitudinē ad mediū deducunt, ut per hęc animus ad sui custodiam suscitetur. Nā dicit: Hoc autē scitote, quia si sciret pater familiās qua hora fur ueniret uigilaret utiq; & nō sineret perfodi domum suā. Ex qua pmissa similitudinē etiā exhortatio subinfert, cum dicit: Et uos estote parati: quia qua hora nō putatis, filius hominis ueniet. Nesciente em̄ pater familiās, fur domū perfodit: quia dū a sui custodia spiritus dormit, improuisa mors ueniens, carnis nostræ habitaculum irrupit, & eum quē dominū domus inuenit dormientē, necat: quia cum uētura dama spiritus minimē prauidet, hunc mors ad supplicium nescientē rapit. Furi autē resisteret, si uigilaret: quia aduentum iudicis qui occultē animam rapit pręcauens, ei pœnitendo occurreret, ne impoenitēs periret. Horā uerō ultimā Dominus noster idcirco uoluit nobis esse incognitā, ut semper possit esse suspecta: ut dum illam prauidere non possumus, ad illam sine intermissione pręparemur. Proinde fratres mei in conditione mortalitatis uestrae mentis oculos figite, uenienti uos iudici per fletus quotidie, & lamenta pręparate. Et cum certa mors maneāt omnes, nolite de temporalis uitæ prouidentia incerta cogitare. Terrenarum rerum uos cura non aggrauet. Quantislibet em̄ auri & argenti molibus circundetur, quibuslibet preciosis uestibus induatur caro, quid est aliud q̄ caro? Nolite ergo attendere quid habetis, sed quid estis. Vultis audire quid estis? Propheta indicat dicens: Verē foenum est populus. Si enim foenum populus non est, ubi sunt illi qui ea quæ hodie colimus, nobiscum transacto anno beati Felicis natalitia celebrauerunt? O quanta & qualia de presentis uitæ prouisione cogitabant, sed surrepente mortis articulo, repente in his quę prouidere nolebāt, inuenti sunt. Et cuncta simul temporalia quæ cōgregata quasi stabiliter tenere uidebantur, amiserunt. Sic ergo trāfacta multitudo generis humani quæ per natiuitatem uiruit in carne, post mortem aruit in puluere, uelut foenum fuit. Quia igit̄ momentis suis horæ fugiunt, agite fratres charissimi ut in boni operis mercede teneātur. Audite quid sapiens Salomon dicat: Quodcūq; potest manus tua facere, instāter operare: quia nec opus, nec scientia, nec ratio, nec sapientia erunt apud inferos, quō tu properas. Quia ergo & uēturae mortis tempus ignoramus, & post mortem operari non possumus: superest, ut ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim sic mors ipsa cum uenerit, uincetur, si priusquam ueniat, semper timeatur.

Lectio sancti Euangelij secundū Ioannē.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suā dat pro ouibus suis. Merces

Esa. 40

Ecc. 9

Ioan. 10

narius autem & qui nō est pastor, cuius nō sunt oues propriæ, uidet lupum ueniētem, & dimittit oues, & fugit, & lupus rapit & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eū de ouib. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscūt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animā meā pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocē meam audient. Et fiet unum ouile, & unus pastor.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica S. Petri apostoli, Dominica prima post octauas Paschæ.

Homilia XIII.

Adistis fratres charissimi ex lectione Euangelica eruditionem uestram, audistis ex lectione Euangelica periculum nostrum. Ecce enim is qui non ex accidenti dono, sed essentialiter bonus est, dicit: Ego sum pastor bonus. Atq; eiusdē bonitatis formam quam nos imitemur, adiungit dicens: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Fecit quod monuit, ostendit quod iussit. Bonus pastor pro ouibus suis animā suam posuit, ut in sacramēto nostro corpus suum & sanguinem uerteret, & oues quas redemerat, carnis suæ alimento satiaret. Ostensa nobis est de contemptu mortis uia quam sequamur, appolita est forma cui imprimamur. Primum nobis est exteriora nostra misericorditer ouibus eius impendere: postremum uerō, si necesse sit, etiā mortē nostram pro eisdem ouibus ministrare. A primo autem hoc minimo peruenitur ad postremū maius. Sed cum incomparabiliter longē sit melior anima qua uiuimus, q̄ terrena substantia quam ex terius possidemus: qui nō dat pro ouibus substantiam suam, quando pro his daturus est animā suā? Et sunt nonnulli qui dum plus terrenam substantiam quam oues diligunt, meritō nomen pastoris perdunt. De quibus protinus subditur: Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius nō sunt oues propriæ, uidet lupum ueniētem, & dimittit oues, & fugit. Non pastor sed mercenarius uocatur, qui non pro amore intimo oues dominicas, sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est, qui locum quidem pastoris tenet, sed lucra animarum non querit. Terrenis commodis inhiat, honore praelationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impentā sibi ab hominibus reuerentia lætatur. Istæ sunt etenim mercedes mercenarij, ut pro eo ipso quod in regimine laborat, hic quod querit inueniat, & ab hæreditate regis in posterum alienus existat. Vtrum uerō pastor sit an mercenarius, cognosci ueraciter non potest, si occasio necessitatis deest. Tranquillitatis enim tempore, plerunq; ad gregis custodiam, sicut uerus pastor, sic etiam mercenarius stat, sed

lupus

Exech. 13

lupus ueniens indicat, quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Lupus etenim super oues uenit, cum quislibet iniustus & raptor, fideles quosque atque humiles opprimit. Sed is qui pastor esse uidebatur & non erat, relinquit oues & fugit: quia dum sibi ab eo periculum ingeri metu it, resistere eius iniustitiæ non præsūmit. Fugit autem non mutando locum, sed subtrahendo solatium. Fugit, quia iniustitiā uidit & tacuit. Fugit, quia se sub silentio abscondit. Quibus bene per prophetam dicitur: Non ascendistis ex aduerso, neq; opposuistis murum pro domo Israel, ut stare tis in prælio in die Domini. Ex aduerso quippe ascendere, est quibuslibet potestatibus prauē agentibus, rationis libera uoce contraire. Et in die Domini pro domo Israel in prælio stamus, ac murum opponimus, si fideles innocentes contra peruerforum iniustitiā ex iustitiæ autoritate uindicamus. Quod quia mercenarius non facit, cum uenientem lupum uiderit, fugit. Sed est alius lupus qui sine cessatione quotidie nō corpora sed mentes dilaniat, malignus uidelicet spiritus, qui causas fidelium insidians circuit, & mortes animarum querit. De quo lupo mox subditur: Et lupus rapit & dispergit oues. Lupus uenit, & mercenarius fugit: quia malignus spiritus mentes fidelium in tēratione dilaniat, & is qui locum pastoris tenet, curam sollicitudinis non habet. Animæ pereunt, & ipse de terrenis commodis lætatur. Lupus rapit & dispergit oues, cum alium ad luxuriam pertrahit, alium ad auaritiā accēdit, alium in superbiam erigit, alium per iracundiam diuidit, hunc inuidia stimulat, illum fallacia supplantat. Quasi ergo lupus gregem dissipat, cum fidelium populum diabolus per tentationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accēditur, nullo seruore dilectionis excitatur: quia dum sola exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur. Vnde & mox adiungitur: Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Sola enim causa est ut mercenarius fugiat, quia mercenarius est. ac si apertē diceretur: Stare in periculo ouium non potest, qui in eo quod ouibus præest, non oues diligit, sed lucrum terrenum querit. Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus commodis lætatur, opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. Sed quia redemptor noster culpas ficti pastoris innotuit, iterum formam cui debeamus imprimi ostendit dicens: Ego sum pastor bonus. Atque subiungit: Et cognosco oues meas. Hoc est, diligo: Et cognoscūt me meæ. Ac si patenter dicat, Diligētes obsequuntur. Qui enim ueritatem nō diligit, adhuc minimē cognouit. Quia ergo audistis fratres charissimi periculum nostrum, pensate in uerbis dominicis etiam periculum uestrum. Videte si oues etis estis, uidete si eum cognoscitis, uidete si lumen ueritatis scitis. Scitis autem dico, non per fidem, sed per amorem. Scitis dico, non ex credulitate, sed ex

Greg. tom. 2

operatione. Nā idem ipse qui hoc loquitur Ioannes Euangelista testatur dicens: Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Vnde & in hoc loco Dominus protinus subdit: Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. Ac si apertē dicat: In hoc constat quia & ego agnosco patrem, & cognoscor a patre, quia animā meam pono pro ouibus meis: id est, ea charitate quā pro ouibus morior, quātm patrem diligā ostendo. Quia uerō nō solū iudeā, sed etiā Gentilitatē redimere uenerat, adiungit: Et alias oues habeo, quæ nō sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocē meā audiet, & fiet unū ouile, & unus pastor. Redemptionem nostram, qui ex Gētili populo uenimus, Dominus aspexerat, cum se adducere & alias oues dicebat. Hoc quotidie fieri fratres aspiciatis, hoc reconciliatis gētib. factum hodie uidetis. Hodie quasi ex duobus gregibus unum ouile efficit: quia iudaicum & Gentile populum in sua fide coniungit, Paulo attestante, qui ait: Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unū. Dum enim ad æternam uitam ex utraq; natione simplices eligit, ad ouile propriū oues deducit. De quibus profectō ouibus rursum dicit: Oues meæ uocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego uitam æternam do eis. De quibus & paulo superius dicit: Per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. Ingreddietur quippe ad fidem, egredietur uerō a fide ad speciem, a credulitate ad contemplationem: pascua autem inueniet in æterna refectione. Oues ergo eius pascua inuenient: quia quisquis illum corde simplici sequit, æternæ uiriditatis pabulo nutritur. Quæ autem sunt istarum ouium pascua, nisi interna gaudia semper uiuentis paradisi? Pascua nanq; electorū sunt, uultus præfens Dei, qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens uitæ cibo satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætati sunt, qui iam laqueos uoluptuosæ temporalitatis euaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori. Ibi societas supernorum ciuium. Ibi dicitis solennitas a peregrinationis huius tristi labore redeuntium. Ibi prouidi prophetarum chori. Ibi iudex Apostolorum numerus. Ibi innumerabilium martyrum uictor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus. Ibi confessorum constantia, præmij sui perceptio ne consolata. Ibi fideles uiri, quos a uirilutis suæ robore uoluptas seculi emollire non potuit. Ibi sanctæ mulieres, quæ cum seculo & sexum uicerunt. Ibi pueri, qui hic annos suos moribus transcederūt. Ibi senes, quos hic & ætas debiles reddidit, & uirtus operis nō reliquit. Queramus ergo fratres charissimi hæc pascua, in quibus cum tantorum ciuium solennitate gaudeamus. Ipsa nos letantum festiuitas inuitet. Certē sicubi populus nundinas celebraret, si ad alicuius Ecclesiæ dedicationem denunciata solennitate concurreret, festinarem omnes simul inueniri, & interesse uniusquisq; satageret. Graui se damno afflictū crederet,

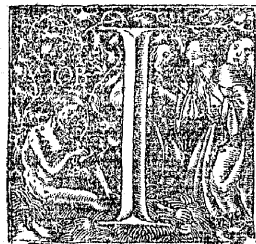
1. Ioan. 2

Ephes. 2

q 2 deret,

deret, si solennitatem communis lætitiæ non uideret. Ecce in cœlestibus electorum ciuium lætitiæ agitur, uicissim de se omnes in suo conuentu gratulantur: & camē nos ab amore eternitatis tepidi, nullo desiderio ardemus, interesse tantæ solennitatis non querimus, priuamur gaudijs, & læti sumus. Accendamus ergo animum fratres, recalescat fides in id quod credidit, inardescant ad superna nostra desideria, & sic amare, iam ire est. Ab internæ solennitatis gaudio nulla nos aduersitas reuocet: quia & si quis ad locum propositum ire desiderat, eius desiderium quælibet uitæ asperitas non immutat. Nulla nos prosperitas blandiens seducat: quia stultus uiator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire quod tendebat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet, nil in hoc mundo appetat, quod constat quia citius relinquat: ut si cœlestis pastoris ueraciter oues sumus, quia in uitæ delectatione non figimur, æternis pascuis in peruentione fatiemur, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui uiuit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Lectionis sancti Euangelij secundum
Lucam.

Nillo tēpore: Cū turba plurima cōueniret ad Iesum, & de ciuitatibus properarent ad eū, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semē suum. Et dū seminat, aliud cecidit secus uiam, & conculcatum est, & uolucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natū aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum, fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola: Semen est uerbum Dei. Quod autem secus uiam, hi sunt qui audiunt, deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorū, ne credentes salui fiant. Nam quod supra petram, hi sunt qui cū audierint, cū gaudio suscipiunt uerbum. Et hi radices nō habēt, quia ad tempus credunt, & in tempore

temptationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus & diuitijs & uoluptatibus uitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem cecidit in terrā bonā, hi sunt qui in corde bono & optimo audiētes uerbum retinent, & fructū afferunt in patientia.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli, in sexagesima.

Homilia xv.

Lectio sancti Euangelij, quam modò fratres charissimi audistis, expositione nō indiget, sed admonitione. Quam em̄ per semetipsum ueritas exposuit, hanc discutere humana fragilitas nō præsumit. Sed est quod sollicitè in hac ipsa expositione dominica pensare debeamus: quia si nos uobis semen uerbum, agrū mūdum, uolucres demonia, spinas diuitias significare diceremus, ad credendum nobis mēs forsitan uestra dubitaret. Unde & idē Dominus per semetipsum dignatus est exponere quod dicebat, ut sciatis rerum significationes querere in his etiam quæ per semetipsum noluit explanare. Exponendo ergo quod dixit, si guratē se loqui innotuit, quatenus certos nos redederet, cum uobis nostra fragilitas uerborū illius figuras aperiret. Quis enim mihi unquam crederet, si spinas diuitias interpretari uoluissim? Maximè cum illæ pungant, istæ delectent. Et tamen spinæ sunt, quæ cogitationum suarum punctioibus mentem lacerant, & cū usq; ad peccatū pertrahunt, quasi in hūcto uulnere eruentāt. Quas bene hoc in loco, alio Euangelista attestante, nequaquam Dominus diuitias, sed fallaces diuitias appellat. Fallaces em̄ sunt, quæ nobiscū dū permānere non possunt. Fallaces sunt, quæ mētis nostræ inopiam non expellunt. Solæ autem diuitiæ ueræ sunt, quæ nos diuites uirtutibus faciūt. Si ergo fratres charissimi esse diuites cupitis, ueras diuitias amate. Si culmen ueri honoris queritis, ad cœlestē regnum tendite. Si gloriam dignitatum diligitis, in illa superna angelorum curia adscribi festinate, uerba Domini quæ aure percipitis, mēte retinete. Cibus enim mentis est sermo Dei. Et quasi acceptus cibus stomacho languente reijcitur, quando auditus sermo in uentre memoriæ non tenetur. Sed quisquis alimenta nō retinet, huius profectō uita desperatur. Æternæ igitur mortis periculum formidate, si cibū quidem sanctæ exhortationis accipitis, sed uerba uitæ, id est alimēta iustitiæ in memoria non tenetis. Ecce transit omne quod ægitis, & ad extremum iudicium sine ulla momenti interpositione quotidie uolentes nolētesq; properatis. Cur ergo amatur quod relinquitur? Cur illud negligitur quod peruenit? Mementote quod dicitur: Si quis habet aures audiendi, audiat. Omnes enim qui illic aderant, aures corporis habebant. Sed qui cunctis aures habentibus, si quis habet aures audiendi audiat, dicitur: aures procul-

dubio

dubio cordis requirit. Curate ergo, ut acceptus sermo in cordis aure remaneat. Curate ne semen iuxta uiam cadat, ne malignus spiritus ueniat, & à memoria uerborū tollat. Curate ne petrosa terra semen excipiat, & fructum boni operis sine perseverantiæ radicibus mittat. Multis enim libet quod audiunt, boni operis inītia pponūt, sed mox ut fatigari aduersitatibus, coeperint, inchoata derelinquunt. Petrosa ergo terra humorem nō habuit: quia hoc quod germinauerat, ad fructum perseverantiæ nō perduxit. Multi itaq; cū uerbum contra auaritiā audiunt, eandem auaritiā detestantur, rerum omnium contemptum laudant: sed mox ut uiderit animus quod cōcupiscat, obliuiscit quod laudabat. Multi cū uerbum contra luxuriam audiunt, pollutiones carnis nō solum perpetrare nō appetunt, sed etiam perpetratas erubescunt: sed mox ut carnis species eorū oculis apparet, sic mēs ad desideria rapitur, ac si adhuc ab ea nihil sit contra hæc eadem desideria deliberatum: & damnanda agit, qui quicquid egisse se meminit, iam & ipse damnauit. Sæpe etiam contra culpas compungimur, & tamen post fletum, ad easdem culpas redimus. Sic Balaam Israelitici populi tabernacula contempletus fleuit, eisq; se similem fieri in morte deposeit, dicens: Moriatur anima mea morte iustorum, & fiat nouissima mea horum similia. Sed mox ut hora compunctionis transit, in auaritiæ nequitiam exarsit. Nam propter promissam uenera, in eius populi mortem consilium dedit, cuius mortis fieri similem optauit. Et oblitus est quod planxerat, cū extinguere noluit, quod per auaritiā ardebat. Notandum uerò est quod exponēs Dominus dicit, quia sollicitudines & uoluptates & diuitiæ suffocāt uerbum. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus suis, guttur mētis strāgulant: & dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum flatus uitalis necant. Notandum etiam quod duo sunt quæ diuitijs iungit, sollicitudines uidelicet & uoluptates: quia profectō & per curam mentem opprimunt, & per affluentiam resoluunt. Re enim contraria possessores suos & afflictos & lubricos faciunt. Sed quia uoluptas conuenire non potest cum afflictione, alio quidem tempore per custodiae suæ sollicitudinem affligunt, atq; alio per abundantiam ad uoluptates emollunt. Terra autem bona fructū per patientiam reddit, quia uidelicet nulla sunt bona quæ agimus, si non æquanimiter etiam proximorum mala toleramus. Quanto enim quisq; altius profecerit, tanto in hoc mundo inuenit quod durius portet: quia cū à præsentī seculo mētis nostræ dilectio deficit, eiusdem seculi aduersitas crefcit. Hinc est enim quod plerōsq; ceuimus & bona agere, & tamen sub graui tribulationum fasce desudare. Terrena namq; iam desideria fugiunt, & tamen flagellis durioribus fatigantur. Sed iuxta uocem Domini, fructum per patientiam reddūt: quia cū humiliter flagella suscipiūt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Sic uua calibus tunditur, & in uini saporem liquat. Sic oli-

Greg. tom. 2

ua contusionibus expressa, amurcam suam deserit, & in olei liquorem pinguescit. Sic per triturā areæ, à paleis grana separantur, & ad horreū purgata perueniunt. Quisquis ergo appetit plenè uitā uincere, studeat humiliter purgationis suæ flagella tolerare: ut tanto post ad iudicem mundior ueniat, quanto nunc eius rubiginem ignis tribulationis purgat. In ea porticu quæ euntibus ad Ecclesiam B. Clementis est peruisa, fuit quidā Seruolus nomine, quem multi uestrum mecum nouerunt, rebus pauper, meritis diues, quem longa ægritudo dissoluerat. Nam à primæ uetate usq; ad finem uitæ paralyticus iacebat. Quid dicā quia stare non potuerat, qui nunquam in lecto suo surgere uel ad sedendum ualebat? nūquam manum suam ad os ducere, nunquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruendū mater cum fratre aderat, & quicquid ex eleemosyna potuisset accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam literas nouerat, sed scripturæ sacre sibi met codices emerat, & religiosōs quosq; in hospitalitatem suscipiēs, hos coram se legere sine intermissione faciebat. Factumq; est ut quantum ad mensuram propriam attinet, plenè sacrā scripturam disceret, cū, sicut dixi, literas funditus ignoraret. Studebat in dolore semper gratias agere, hymnis Deo & laudibus diebus ac noctibus uacare. Sed cū iam tempus esset ut tanta eius patientia remunerari debuisset, membrorum dolor ad uitalia redijt. Cūq; se iā morti proximū agnouit, peregrinos uiros atque in hospitalitate susceptos admonuit ut surgerēt, & cū eo Psalmos pro expectatione exitus sui decantarent. Cūq; cum eis & ipse moriens psalleret, uoces psallentium repente compescuit, cum terrore magni clamoris dicens: Tacete. Nunquid non auditis quantæ resonāt laudes in cœlo? Cūq; ad easdē laudes quas intus audierat, aurē cordis intenderet, sancta illa anima in carne soluta est. Sed exeunte illa, tanta illic fragrantia odoris aspersa est, ut omnes illi qui aderant, inestimabili suauitate repleverunt: ita ut per hoc patēter agnoscerēt, quod eā laudes quas audierat, in cœlo suscepissent. Cui rei monachus noster interfuit, qui nunc usque uiuit, & cum magno fletu attestari solet: quia quousq; corpus eius sepulturæ traderēt, ab eorum naribus odoris illius fragrantia non recessit. Ecce quo sine ex hac uita migravit, qui in hac uita æquanimiter flagella tolerauit. Iuxta uocem ergo dominicam, bona terra fructum per patientiam reddidit, quæ exarata disciplina uomere, ad remunerationis segetem peruenit. Sed uos rogo fratres charissimi attendite, quod excusationis argumentū in illo districto iudicio habituri sumus nos, qui à bono opere torpentes, & res & manus accipimus, si præcepta dominica egenus & sine manibus potuit implere? Non contra nos Dominus tunc Apostolos ostendat, qui ad regnum secum turbas fidelium prædicando traxerunt. Non contra nos martyres exhibeat, qui ad cœlestem patriam sanguinē fundendo peruenerunt. Quid tunc dicituri sumus, cū

q 3 hunc

hunc de quo locuti sumus, Seruolum uiderimus, cui longus languor brachia tenuit, sed tamen hæc à bono opere non ligauit: Hæc uobiscum fratres agite, sic uos ad studium boni operis instigate, ut cum bonos uobis modò ad imitandum proponitis, eorum confortes tunc esse ualeatis, præstante Domino nostro Iesu Christo, &c.

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

Matth. 4. **I**n illo tempore: Ductus est Iesus in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatē, & statuit eum super pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandauit de te, & in manibus tolent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus rursum: Scriptum est: Nō tentabis Dominū Deū tuum. Iterū assumpsit eum diabolus in montem excelsum ualde, & ostendit ei omnia regna mūdi, & gloriam eorum, & dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dixit ei Iesus: Vade Satana. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Tunc reliquit eum diabolus, & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum, in basilica sancti Ioānis, quæ dicitur Constantiniana: Dominica prima in quadagesima.

Homilia xvi.

Du bitari à quibusdam solet, à quo spiritu sit Iesus ductus in desertum, propter hoc quod subditur: Assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem. Et rursum: Assumpsit eum in montem excelsum ualde. Sed uerè & absq; ulla questione conuenienter accipitur, ut à sancto Spiritu in desertum ductus credatur, ut illic eum suus spiritus duceret, ubi hunc ad tentandum malignus spiritus inueniret. Sed ecce cum dicitur Deus homo uel in excelsum montem, uel in sanctam ciuitatem à diabolo assumptus, mens refugit credere, humanæ hoc audire aures expauescunt. Qui tamen non esse incredibilia ista cognoscimus, si in

illo & alia facta pensamus. Certè iniquorum omnium caput diabolus est, & huius capitis membra sunt omnes iniqui. An non diaboli membra fuit Pilatus? An non diaboli membra, Iudæi persecuentes, & milites crucifigentes Christum fuerunt? Quid ergo mirū si se ab illo permisit in montem duci, qui se pertulit etiam à mēbris illius crucifigi? Nō est ergo indignum redemptori nostro quod tētari uoluit, qui uenerat occidi. Iustū quippe erat ut sic tentationes nostras suis tentationibus uinceret, sicut mortem nostram uenerat sua morte superare. Sed sciendum nobis est quia tribus modis tentatio agitur: suggestione, delectatione, & consensu. Et nos cum tentamur, plerumque in delectationem aut etiam in consensum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobis ipsis etiam gerimus, unde certamina toleramus. Deus uerò qui in utero uirginis incarnatus, in mundum sine peccato uenerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat. Tētari ergo per suggestionem potuit, sed eius mentē peccati delectatio nō momordit. Atq; ideo omnis diabolica illa tentatio foris non intus fuit. Sed si ipsum ordinem tentationis eius aspiciamus, pensemus quanta magnitudine nos à tentatione liberamur. Antiquus hostis contra primum hominem parentem nostrum in tribus se tentationibus erexit: quia hunc uidelicet gula, uana gloria, & auaritia tentauit: sed tentando superauit, quia sibi eum per consensum subdidit. Ex gula quippe tentauit, cum cibum ligni uetiti ostendit, atq; ad comedendum suauit. Ex uana gloria tentauit, cum diceret: Eritis sicut dii. Et ex prouectu auaritiæ tentauit, cum diceret: Scientes bonum & malum. Auaritia enim non solum pecuniæ est, sed etiam altitudinis. Rectè enī auaritia dicitur, cum supra modum sublimitas ambitur. Si enim nō ad auaritiā honoris rapina pertineret, nequaquā Paulus de unigenito Dei filio diceret: Non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo. In hoc autem diabolus parētem nostrū ad superbiam traxit, quo eum ad auaritiā sublimitatis excitauit. Sed quibus modis primum hominem strauit, eisdem modis secundo homini tētator succubuit. Per gulam quippe tentat, cum dicit: Dic ut lapides isti panes fiant. Per uanam gloriam tentat, cum dicit: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Per sublimitatis auaritiā tentat, cum regna omnia mundi ostendit dicens: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Sed eisdem modis à secundo homine uincit, quibus primum hominē se uicisse gloriabatur: ut à nostris cordibus ipso aditu captus exeat, quo nos aditu intromissus tenebat. Sed est aliud fratres charissimi quod in hac tentatione dominica considerare debemus: quia tentatus à diabolo Dominus sacri eloquij præcepta respondit, & qui eo uerbo quod erat, tētatore suū mergere in abyssum poterat, uirtutem suæ potentiae nō ostēdit, sola diuinæ scripturæ præcepta edidit: quatenus suæ nobis patientiæ præberet exemplū, ut quotiēs à prauis hominibus, aliquid patimur, ad doctrinā excitemur potius

tius quàm ad uindictam. Pensate quanta est patientia Dei, & quanta impatientia nostra. Nos si iniurijs aut aliqua læsione prouocamur, furore permoti, aut quantum possumus, nosmetipsos uiciscimus, aut quod non possumus, facere minamur. Ecce aduersitatem diaboli Dominus pertulit, & nihil ei nisi mansuetudinis uerba respōdit. Portat quem punire poterat, ut hoc in laudem eius altius cresceret, si hostem suum non extinguendo, sed interim patiendo superaret. Notādum uerò quod subditur, quia recedente diabolo, angeli ministrabant ei. Ex qua re quid aliud quàm unitus personæ utraq; natura ostenditur: Quia & homo est quem diabolus tentat, & idem ipse Deus est, cui ab angelis ministratur. Cognoscamus igitur in eo naturā nostram: quia nisi hunc diabolus hominem cerne ret, non tentaret. Veneremur in illo diuinitatem suam: quia nisi super omnia Deus existeret, ei nullo modo angeli ministrarent. Sed quia his diebus lectio congruit, nam quadraginta dierum abstinentiam nostri redemptoris audiuius: quia quadagesimæ tempus inchoamus, discutiendum nobis est, cur hæc ipsa abstinentia per quadraginta dierum numerum custoditur. Moyses enim ut legem acciperet, secundo diebus quadraginta ieiunauit. Helias in deserto quadraginta diebus abstinuit. Ipse author hominum ad homines ueniens, in quadraginta diebus nullum omnimodo cibum sumpsit. Nos quoq; in quantum possumus annuo quadagesimæ tempore carnem nostram per abstinentiam affligere conemur. Cur ergo in abstinentia quadragenarius numerus custoditur, nisi quia uirtus decalogi per libros quatuor sancti Euangelij impletur: Denarius etenim quater ductus, in quadragenarium surgit: quia tunc decalogi mandata perficimus, cum profectò quatuor libros sancti Euangelij custodimus. Ex qua resenti & aliud potest. In hoc enim mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, & per uoluptates eiusdem corporis, præceptis dominicis contraimus. Præcepta autem dominica per decalogum sunt accepta. Quia ergo per carnis desideria, decalogi mandata contempsimus, dignum est ut eandem carnē quaterdecies affligamus. Quamuis de quadagesima li tempore est adhuc aliud quod possit intelligi. A presentē etenim die usq; ad paschalis solennitatis gaudia sex hebdomadæ ueniunt. Quarum uidelicet dies quadragintaduo sūt. Ex quibus dum sex dies dominici abstinentiæ subtrahuntur, non plus in abstinentia quàm triginta & sex dies remanēt. Dum uerò per trecentos & sexagintaquinque dies annus ducitur, nos autem per triginta & sex, dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus, ut qui nobismetipsis per acceptum annum uiximus, auctori nostro nos in eius decimis per abstinentiam mortificemus. Vnde fratres charissimi si cut offerre in lege iubemini decimas rerum, ita ei offerre contendite & decimas dierum. Vnusquisque in quantum uirtus suppetit, carnem maceret, eiusq; desideria affligat, concupiscentias turpes interficiat, ut iuxta Pauli uocem, hostia uiua fiat. Ho-

stia quippe & immolatur, & uiua est, quando ab hac uita homo deficit, & tamen se à carnalibus desiderijs occidit. Caro nos læta traxit ad culpam, afflictata reducat ad ueniam. Author etenim mortis nostræ, per fructū ligni uetiti, uita præcepta transgressus est. Qui ergo à paradisi gaudijs per cibum cecidimus, ad hæc in quantum possumus, per abstinentiam resurgamus. Sed nemo sibi eandem abstinentiam solam credat posse sufficere, cum per prophetam Dominus dicat: Nōne hoc est magis ieiunium quod elegi? subiciens: Frange esurienti panem tuum, & egenos, uagosq; induc in domum tuam. Cum uideris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Illud ergo ieiunium Deus approbat, quod ad eius oculos manus elemosynarum leuat, quod cum proximi dilectiōe agitur, quod pietate conditur. Hoc ergo quod tibi subtrahis, alteri largire: ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur. Hinc etenim per prophetam Dominus dicit: Cum ieiunaretis, & plangeretis, nūquid ieiunium ieiunasti mihi? Et cum comeditis & bibitis, nunquid non uobis comeditis, & uobismetipsis bibitis? Sibi enim comedit & bibit, qui alimenta corporis, quæ sunt communia dona conditoris, sine indigentibus percipit. Et sibi quisq; ieiunat, si ea quæ sibi ad tempus subtrahit, non pauperibus tribuit, sed uentri postmodum offerenda custodit. Hinc per Iohēlem dicitur: Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe sanctificare, est adiunctis bonis alijs, dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Cesset ira, sopiantur iurgia. In cassum enim caro atteritur, si à prauis suis uoluptatibus animus nō refrenatur, cum per prophetam Dominus dicat: Ecce in die ieiunij uestri inuenitur uoluntas uestra. Ecce ad lites & cōtentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiē, & omnes debitores uestros repetitis. Neque enim qui à debitore suo hoc quod dedit repetit, aliquid iniustum facit: sed dignū est ut quisquis se in poenitentia macerat, etiā hoc quod sibi iuste cōpetit, interdicat. Sic sic nobis afflictis & poenitentibus à Deo dimittitur quod iniuste egimus, si pro amore illius & hoc quod nobis iuste cōpetit, relaxemus.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

In illo tempore, designauit Dominus Iesus & alios septuagintaduos, & misit illos binos ante faciem suā in omnem ciuitatē & locū quod erat ipse uenturus, & dicebat illis: Melsis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum melsis, ut mittat operarios in messem suā. Ite: Ecce ego mitto uos, sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neq; peram, neq; calciamenta: & neminem per-

uam salutaueritis. In quacuncq; domum intraueritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax uestra. Sin autem, ad uos reuertetur. In eadem autem domo manete, edentes & bibetes, quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quacunque ciuitatem intraueritis, & susceperint uos, manducate quæ apponuntur uobis. Et curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquabit in uos regnum Dei.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad pulpum in basilica Lateranensi: De Apostolis.

Homilia xvii.

Dominus & saluator noster, fratres charissimi, aliquando nos sermonibus, aliquando uero operibus admonet. Ipsa etenim facta eius præcepta sunt, quia dum aliquid tacitus facit quid agere debeamus innotescit. Ecce enim binos in prædicationem discipulos mittit: quia duo sunt præcepta charitatis, Dei uidelicet amor, & proximi: & minus quam inter duos, charitas haberi non potest. Nemo enim proprie ad semetipsum habere charitatem dicitur, sed dilectione se in alterum rendit, ut charitas esse possit. Ecce enim binos ad prædicandum discipulos Dominus mittit, quatenus hoc nobis tacitus innuat: quia qui charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet. Bene autem dicitur: Quia misit eos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quod erat ipse uenturus. Prædicatores enim suos Dominus sequitur: quia prædicatione præuenit, & tunc ad mentis nostræ habitaculum Dominus uenit, quando uerba exhortationis præcurrunt, atq; per hoc ueritas in mente suscipitur. Hinc namq; eiusdem prædicatoribus Esaias dicit: Parate uiam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Hinc filius Psalmista ait: Iter facite ei qui ascendit super occasum. Super occasum namq; Dominus ascendit: quia unde in passione occubuit, inde maiorem suam gloriam resurgendo manifesta uit. Super occasum uidelicet ascendit: quia mortem quam pertulit, resurgendo calcauit. Ei ergo qui ascendit super occasum, iter facimus: cum nos eius gloriam uestris mentibus prædicamus, ut eas & ipse post ueniens per amoris sui præsentiam illustret. Missis autem prædicatoribus quid dicat audiamus: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Ad messem multam, operarij pauci sunt, quod sine graui mœrore loqui non possumus: quia etsi sunt qui bona audiunt, defunt tamen qui dicant. Ecce mundus sacerdotibus plenus est, sed tamen in messe Dei rarus ualde inuenitur operator: quia officium quidem sacerdotale suscipimus, sed opus officij non implemus.

Esai. 40
Psalm. 67

Sed pensate fratres charissimi, pensate quod dicitur: Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Vos pro nobis petite, ut digna uobis operari ualeamus, ne ab exhortatione lingua torpeat, ne postquam prædicationis locum suscipimus, apud iustum iudicem nostra nos taciturnitas addicat. Sæpe enim pro sua nequitia, prædicantium lingua restringitur. Sæpe uero ex subiectionum culpa agitur, ut in eis qui præfunt, prædicationis sermo subtrahatur. Ex sua quippe nequitia prædicantium lingua restringitur, sicut Psalmista ait: Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas? Et rursum ex uitio subiectionum, uox prædicantium subtrahitur, sicut ad Ezechielem Dominus dicit: Linguam tuam adhaerescere faciã palato tuo, & eris mutus, nec quasi uir obiurgans, quia domus exasperans est. ac si aperte dicat: Idcirco tibi prædicationis sermo tollitur, quia dum me in suis actibus plebs exasperat, non est digna cui exhortatio ueritatis fiat. Ex cuius ergo uitio prædicatori sermo subtrahatur, non facile cognoscitur. Quia uero pastoris taciturnitas aliquando sibi, semper autem subiectis noceat, certissime scitur. Sed utinam si ad prædicationis uirtutem non sufficimus, loci nostri officium in innocentia uitæ teneamus. Nam subditur: Ecce ego mitto uos sicut agnos inter lupos. Multi autem cum regiminis iura suscipiunt, ad lacerandos subditos inardescunt. Terrorem potestatis exhibent, & quibus prodesse debuerant, nocent. Et quia charitatis uiscera non habent, domini uideri appetunt, patres se esse minime recognoscunt, humilitatis locum in elationem dominationis immutant. Et si quando extrinsecus blandiuntur, intrinsecus sæ uiunt. De quibus alijs ueritas dicit: Veniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Contra quæ omnia considerandum nobis est, quia sicut agni inter lupos mittimur, ut sensum seruantes innocentie, morsum malitie non habeamus. Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare, ut ex ipsa mansuetudine iram sauientium mitiget, & peccatorum uulnera in alijs ipse afflictionibus uulneratus sanet. Quem & si quando zelus rectitudinis exigit, ut erga subiectos sauiat, furor ipse de amore sit, non de crudelitate: quatenus & iura disciplinae foris exhibeat, & intus paterna pietate diligat quos foris quasi insequendo castigat. Quod tunc bene rector exhibet, cum seipsum diligere per amorem priuatum nescit, cum nulla quæ mundi sunt appetit, cum terrenæ cupiditatis oneribus nequaquam mentis colla supponit. Vnde & subditur: Nolite portare sacculum, neque peram neque calciamenta, & neminem per uiam salutaueritis. Prædicatori etenim tanta debet in Deo esse fiducia, ut presentis uitæ sumptus quamuis non prouideat, tamen sibi hoc non deesse certissime sciatis: dum mens eius occupatur ad temporalia, minus alijs prouideat æterna. Cui etiam per uiam neminem salutare conceditur, ut sub quanta festinatione in iter prædicationis pergere debeat, ostendatur.

Psalm. 49

Ezech. 3

Math. 10

Math. 7

Quæ si quis uerba etiam per allegoriam uelit intelligi, in sacculo pecunia clausa est: pecunia uero clausa, est sapientia occulta. Qui igitur sapientia uerbum habet, sed hoc erogare proximo negligit, quasi pecuniam in sacculo ligatam tenet. Vnde scriptum est: Sapientia abscondita & thesaurus occultus, quæ utilitas in utrisq;: Quid uero per peram, nisi onera seculi: & quid hoc loco per calciamenta, nisi mortuorum operum exempla signantur? Qui ergo officium prædicationis suscipit, dignum non est ut onus secularium negotiorum portet: ne dum hoc eius colla deprimat, ad prædicanda cœlestia non assurgat. Nec debet stultorum operum exempla conspiceret: ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat munire. Sunt etenim multi qui prauitatem suam, ex alienis prauitatibus uentur. Quia enim alios talia fecisse considerant, se hæc facere licenter putant. Hi quid aliud faciunt, nisi pedes suos ex mortuorum animalium munire pellibus conantur? Omnino uero qui salutat in uia, ex occasione salutat itineris, non ex studio optandæ eiusdem salutis. Qui igitur non amore æternæ patriæ, sed præmiorum ambitu salutem audientibus prædicat, quasi in itinere salutat: quia ex occasione, & non ex intentione, salutem audientibus exoptat. Sequitur: In quacunque domum intraueritis, primum dicite: Pax huic domui. & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax uestra: sin autem, ad uos reuertetur. Pax quæ ab ore prædicatoris offertur, aut requiescit in domo, si in ea filius pacis fuerit, aut ad eundem prædicatorem reuertitur: quia aut erit quisq; prædestinatus ad uitam, & cœleste uerbum sequitur quod audit: aut si nullus audire uoluerit, ipse prædicator sine fructu non erit: quia ad eum pax reuertitur: quoniam ei a Domino pro labore sui operis merces recompenfatur. Ecce autem qui peram & sacculum portare prohibuit, sumptus & alimenta ex eadem prædicatione concedit. Nam subditur: In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Si pax nostra recipitur, dignum est ut in eadem domo maneamus, edentes & bibentes quæ apud illos sunt, ut ab eis terrena stipendia cõsequamur, quibus præmia patriæ cœlestis offerimus. Vnde etiam Paulus hæc ipsa pro minimo suscipiēs dicit: Si nos uobis spiritalia seminauimus, magnum est si uestra carnalia metamus? Et notandum quod subditur: Dignus est operarius mercede sua. Quia iam de mercede operis, sunt ipsa alimenta sustentationis, ut hic merces de labore prædicationis inchoetur, quæ illic de ueritatis uisione perficitur. Quia in re considerandum est quod uni nostro operidux mercedes debentur: una in uia, altera in patria: una quæ nos in labore sustentat, alia quæ nos in resurrectione remunerat. Merces itaque quæ in presenti accipitur, hoc in nobis debet agere, ut ad sequentem mercedem robustius tendatur. Verus ergo quisq; prædicator non ideo prædicare debet, ut in hoc tempore mercedem recipiat,

Mat. 41

sed ideo mercedem recipere, ut prædicare subsistat. Quisquis nanque ideo prædicat, ut hic uel laudis uel muneris mercedem recipiat, æterna proculdubio mercede se priuat. Quisquis uero uel ea quæ dicitur ideo placere hominibus appetit, ut dum placet quod dicitur, per eadem dicta non ipse sed Dominus ametur: uel idcirco terrena stipendia in prædicatione consequitur, ne a prædicationis uoce per indigentiam lassetur: huic proculdubio ad recipiendam mercedem nil obstat in patria, quia sumptus sumpsit in uia. Sed quid nos, quod tamen sine dolore dicere non possumus, quid nos o pastores agimus, qui & mercedem coniequimur, & tamen operari nequaquam sumus? Fructus quippe sanctæ Ecclesiæ in stipendio quotidiano percipimus, sed tamen pro æterna Ecclesia minime in prædicatione laboramus. Pensamus cuius damnationis sit, sine labore hic percipere mercedem laboris. Ecce ex oblatione fidelium uiuimus, sed nunquid pro animabus fidelium laboramus? Illa in stipendium nostrum sumimus, quæ pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt: nec tamen contra peccata eadē uel orationis studio, uel prædicationis, ut dignum est, insudamus. Vix pro culpa sua quempiam aperta uoce reprehendimus. Et adhuc, quod est grauius, aliquando si persona in hoc mundo potens sit, eius forsitan errata laudamus, ne si aduersetur per iracundiam, munus subtrahat quod impendebat. Sed debemus sine cessatione meminisse quod de quibusdam in Osee scriptum est: Peccata populi mei comedent. Cur autem peccata populi comedere dicuntur, nisi quia peccata delinquentium fouent ne temporalia stipendia amittant? Sed & nos qui ex oblationibus fidelium uiuimus, quas illi pro peccatis suis obtulerunt, si comedimus & tacemus, & eorum proculdubio peccata manducamus. Pensamus ergo, cuius sit apud Deum criminis peccatorum precium manducare, & nihil contra peccata prædicando agere. Audiamus quid beati Iob uoce dicitur: Si aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent, si fructus eius comedi absque pecunia. Terra etenim contra possessorem suum clamat, quando contra pastorem suum iuste Ecclesia murmurat. Cuius etiam sulci deflent, si corda audientium quæ a præcedentibus sunt patribus prædicationis uoce & uigore inuentionis exarata, uident aliquid quod lugeant de uita pastoris. Cuius uidelicet terræ fructus possessor bonus si ne pecunia non manducat: quia discretus pastor prærogat talentum uerbi, ne ad damnationem suam de Ecclesia stipendium sumat alimentum. Tunc enim de terra nostra cum pecunia fructus comedimus, quando sumentes Ecclesiastica subsidia, in prædicatione laboramus. Præcones namq; uenturi iudicis sumus. Quis ergo uenturum iudicem nunciat, si præco tacet? Proinde considerandū nobis est, ut in quantum ualeat quisq; uel in quantum sufficit, & terrorem uenturi iudicis, & dulcedinem regni susceptæ Ecclesiæ insinuare contendat. Et quia una eadēq; exhortationis uoce non sufficit simul cõstos admonere.

Osee 4

Iob 31

1. Cor. 9

admonere, debet singulos in quantū ualeat instruere, priuatis locutionibus edificare, exhortatione simplici fructum in filiorum suorū cordibus querere. Debemus namque pensare continuo quod sanctis Apostolis dicitur, & per Apostolos nobis: Vos estis sal terrae. Si ergo sal sumus, condire mentes si delium debemus. Vos igitur qui pastores estis, p̄sate quia Dei animalia pascitis. De quibus profectō animalibus Deo per Psalmistam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea. Et saepe uidemus quod petra salis brutis animalibus ponitur, ut ex eadem salis petra lambere debeant, & meliorari. Quasi ergo inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populis. Curare namque sacerdotem necesse est, quae singulis dicat, unumquemque qualiter admoneat: ut quisquis sacerdoti iungitur, quasi ex salis tactu, aeternae uitae sapore condiantur. Sal etenim terrae non sumus, si corda audientium non condimus. Quod profectō condimentū ille ueraciter proximo impendit, qui praedicationis uerbum non subtrahit. Sed tunc uerē alijs recta praedicamus, si dicta rebus ostendimus, si nos ipsi diuino amore compungimur, & humanae uitae, quae sine culpa transiri nequaquam potest, quotidianas lachrymis maculas lauramus. Tunc autem de nobis uerē cōpungimur, studiose si patrum praecedentium facta pensamus, ut ex conspecta illorum gloria, in nostris nobis oculis nostra uita uideatur. Tunc uerē cōpungimur, cum praecpta Domini studiose perscrutamur, & per haec proficere ipsi contendimus, per quae iam profecisse nouimus quos ueneramus. Hinc est enim quod de Moysē scriptum est: Posuit & labrum aeneum in quo laurarentur Aaron & filij eius, cum ingrederentur in sancta sanctorum, quod fecit de speculis mulierum, quae excubabant in ostio tabernaculi. Labrum quippe aeneum Moyses ponit in quo sacerdotes lauari debeant, & sancta sanctorum ingredi: quia lex Dei prius nos lauari per cōpunctionem praecipit, ut nostra immunditia ad penetrandum secretorū Dei munditiam non sit indigna. Quod bene labrum de speculis mulierū perhibet factū, quae ad tabernaculi ostium indelinetur excubabāt. Specula quippe mulierū sunt praecpta Dei, in quibus se sanctae animae semper aspiciunt, et si quae in eis sunt foeditatis maculae, deprehendunt. Cogitationum uitia corrigunt, & quasi renitentes uultus uelut ex reddita imagine componunt: quia dum praecptis dominicis solerter intendunt, in eis proculdubio uel quid in se coelesti uiro placeat, uel quid displiceat, agnoscunt. Quae quam diu in hac uita sunt, aeternū tabernaculum ingredi nequaquam possunt. Sed tamen ad ostium tabernaculi mulieres excubant: quia sanctae animae etiam cum infirmitate adhuc carnis grauantur, amore tamen continuo ingressum aeterni introitus obseruant. Moyses ergo labrum sacerdotibus de speculis mulierū fecit: quia lex Dei lauarum cōpunctionis, peccatorum nostrorū maculis exhibet, dum ea per quae sanctae animae super nos sponso placuerit, intuēda nobis coelestia praecpta praebet. Quibus si diligenter intendimus, in

ternae nostrae imaginis maculas uidemus. Videntes autem maculas, in poenitentiae dolore compungimur. Compuncti uerō quasi in labro de speculis mulierum lauamur. Est autem ualde necessarium, ut cum de nobis cōpunctione afficimur, etiam commissorum nobis uitam zelemus. Sic ergo nos amaritudo compunctionis afficiat, ut tamen a proximorum custodia non auertat. Quid enim prodest si amātes nosmetipsos, relinquamus proximos? Vel quid rursus prodest si amantes uel zelantes proximos, relinquamus nosmetipsos? In ornamento quippe tabernaculi, bis tinctus coccus offerri praecipitur, ut ante Dei oculos charitas nostra, Dei & proximi amore coloretur. Ille autem uerē se diligit, qui purē diligit authorē. Tunc ergo coccus bis tingitur, quando erga se & proximum ex amore ueritatis animus inflammatur. Sed inter haec sciendum nobis est, ut sic exerceatur zelus rectitudinis contra praua acta proximi, quatenus in feruore distractionis nullo modo relinquatur uirtus mansuetudinis. Ira etenim sacerdotis nequaquam debet esse praecipua & perturbata, sed magis ex consilij grauitate metuenta. Et portare ergo debemus quos corrigimus, & corrigere quos portamus: ne si ex utroque unum fuerit, uel in feruore uel in mansuetudine, actio sacerdotalis non sit. Hinc namque est quod in templi ministerio, in basibus templi sculptorio opere leones & boues & cherubin expressa sunt. Cherubin quippe est plenitudo scientiae. Sed quid est quod in basibus nec leones sine bobus, nec boues sine leonibus sunt? Quid enim aliud designant bases in templo, nisi sacerdotes in Ecclesia: Qui dum solitudinem regiminis tolerant, quasi more basium superimpositū onus portant. In basibus ergo cherubin exprimuntur: quia decet nimirum ut sacerdotum pectora plenitudine scientiae sint referta. Per leones autem terror seueritatis, per boues uerō patientia mansuetudinis figuratur. Itaque in basibus nec leones sine bobus, nec boues sine leonibus exprimuntur: quia semper in sacerdotali pectore cum terrore seueritatis custodiri debet uirtus mansuetudinis: ut & iram mansuetudo condiat, et eandem mansuetudinem, ne fortasse dissoluta sit, zelus distractionis accēdat. Sed ista cur loquimur, cum adhuc plerisque grauari factis atrocioribus uideamus? Vobis enim sacerdotibus lugens loquor, quia nonnullos uestrum cum praemijs facere ordinationes agnouimus, spiritalem gratiam uenire, & de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam uestram non redit quod uox dominica praecipiens dicit: Gratis accepistis, gratis date. Cur non ante mentis oculos reuocatis, quod templū redemptor noster ingressus, cathedras uendentium columbas euertit, & nummulariorum effudit aēs? Qui namque sunt in templo Dei hodie qui columbas uendunt, nisi qui in Ecclesia precij de impositione manus accipiunt: per quā uidelicet impositio nem Spiritus sanctus coelitus datur. Colūba ergo uendit-

uenditur, quia manus impositio, per quam spiritus sanctus accipitur, ad precij praebet. Sed redemptor noster cathedras uendentium columbas euertit, quia talium negociatorum sacerdotium destruit. Hinc est enim quod sacri canones simoniacam haeresim damnant, & eos priuari sacerdotio praecipunt, qui de largiendis ordinibus precium quaerunt. Cathedra ergo uendentium columbas euertitur, quando hi qui spiritalem gratiam uenundant, uel ante humanos uel ante Dei oculos sacerdotio priuantur. Et quidem multa sunt alia praepositorum mala quae humanos modō oculos latent. Et plerumque se pastores sanctos hominibus exhibent, atque in occultis suis uideri turpes ante interni arbitri oculos non erubescunt. Veniet, ueniet profectō ille dies, nec longē est, in quo pastorum pastor appareat, & uniuersusque facta in publicū deducat. Et qui modō subditorum culpas per praepositos ulciscitur, tunc praepositorum mala per semetipsum sauiens damnat. Vnde & ingressus in templum, per semetipsum quasi flagellum de funiculis fecit, & de domo Dei prauos negociatores eiciens cathedras uendentium colūbas euertit: quia subditorum quidem culpas per pastores percutit, sed pastorum uitia per semetipsum ferit. Ecce modō hominibus negari potest, quod latenter agitur. Ille certē iudex uenturus est, cui tacendo quisque se non potest celare, quem negando non potest fallere. Est & aliud fratres charissimi, quod me de uita pastorum uehementer affligit: sed ne cui hoc in iuriosum uideatur fortasse quod assero, me quoque pariter accuso, quamuis barbarici temporis necessitate compulsus, ualde in his taceo inuitus. Ad exteriora enim negocia delapsi sumus, & aliud ex honore suscipimus, atque aliud ex officio actionis exhibemus. Ministerium praedicationis relinquimus, & ad poenam nostram, ut uideo, episcopi uocamur, qui honoris nomen, non uirtutis tenemus. Relinquant namque Deum hi qui nobis commissi sunt, & taceamus. In prauis actibus iacent, & correctionis manum non tendimus. Quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter uidemus. Sed quomodo nos uitā corrigere ualeamus alienā, qui negligimus nostram? Curis enim secularibus intenti, tanto insensibiliores in uis efficiuntur, quanto ad ea quae foris sunt studiosiores uidemur. Vbi quippe curae terrenae, a coelesti desiderio obdurescit animus: & dum ipso suo usu durus efficitur per actionem seculi, ad ea emolliri non ualet quae pertinent ad charitatem Dei. Vnde bene sancta Ecclesia de membris suis infirmantibus dicit: Posuerunt me custodem in uineis, uineam meam non custodiri. Uineae quippe nostrae actiones sunt, quas usu quotidiani laboris excolumus. Sed custodes in uineis positi, nostram uineam minime custodimus: quia dum extraneis actionibus implicamur, ministerium actionis nostrae negligimus. Nullum puto, fratres charissimi, ab alijs maius prauidicium, quam a sacerdotibus tolerat Deus: quando eos quos ad aliorum correctionem posuit, dare se exempla prauitatis cer-

ant, quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus. Plerumque, quod est grauius, sacerdotes qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt. Plerumque si quos humiliter, si quos cōtinenter uiuere conspiciunt, irident. Considerate ergo quid de gregibus agatur, quando pastores lupi insidiari gregi dominico non metuant, contra quos Dei greges custodiri debuerant. Nulla animarum lucra quaerimus, ad nostra quotidie studia uacamus, terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Et quia eo ipso quo caeteris praerati sumus, ad agenda quaelibet maiorem licentiam habemus: suscepra benedictionis ministerium uertimus ad ambitionis argumentum. Dei causam relinquimus, ad terrena negocia uacamus. Locum sanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Impletum est in nobis profectō quod scriptum est: Et erit sicut populus, sic sacerdos. sacerdos enim non distat a populo, quando nullo merito uitae suae uulgi transcendit actionem. Imploremus Hieremiae lachrymas, consideret mortem nostram, & deplorans dicat: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? Aurum quippe obscuratum est: quia sacerdotum uita quondam per gloriam uirtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reprobata. Color optimus est mutatus: quia illi sanctitatis habitus, per terrena & abiecta opera ad ignominiam despectionis uenit. Lapidēs uerō sanctuarij intrinsecus habebantur, nec sumebantur in summi sacerdotis corpore: nisi cum sancta sanctorū ingrediens, in secreto sui conditoris apparebat. Nos ergo fratres charissimi, nos sumtis lapides sanctuarij, qui apparere semper debemus in secreto Dei, quos nunquam necesse est foris conspici, id est nunquam in extraneis actionibus uideri. Sed dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum: quia hi qui per uitam reprobam & orationē intus semper esse debuerant, per uitā foris uacant. Ecce iam penē nulla est seculi actio, quā non sacerdotes administrant. Dum ergo in sancto habitu constituti, exteriora sunt quae exhibent, quasi sanctuarij lapides foris iacent. Quia enim Graeca uoce platea a latitudine uocatur: sanctuarij lapides in plateis sunt, cum religiosi quique lata mundi itinera sectantur. Nec solum in plateis, sed & in capite platearū dispersi sunt: quia & per desiderium, huius mundi opera peragunt, & tamen de religioso habitu culmen honoris quaerunt. In capite ergo platearum dispersi sunt: quia & iacent per ministerium operis, & honorari uolunt de imagine sanctitatis. Quanto autem mundus gladio feriat, aspiciunt: quibus quotidie percussionibus intereat populus, uidetis. Cuius hoc nisi nostro praecipue peccato agitur? Ecce depopulatae urbes, euersa castra, Ecclesiae ac monasteria destructa, in solitudinem agri redacti sunt. Sed nos pereuntī populo authores mortis existimus, qui esse debuimus duces ad uitam. Ex nostro etenim peccato

peccato populi turba prostrata est: quia nostra faciente negligentia, ad uitam erudita non est. Quid autem animas hominum, nisi cibum Domini dixerimus, quae ad hoc sunt conditae, ut in eius corpore traiciantur, id est ut in aeternae Ecclesiae augmentum tendant? Sed huius cibi condimentum nos esse debemus. Sicut enim paulo superius praefati sumus, missis praedicatoribus dicitur: Vos estis sal terrae. Si igitur cibus Dei est populus, condimentum cibi sacerdotes esse debuerunt. Sed quia dum nos ab orationis & eruditionis sanctae usque cessamus, sal infatuatum est; conditum non ualet cibus Dei, atque idcirco ab authore non sumitur: quia exigente fatuitate nostra, minime conditur. Pensamus ergo qui unquam per linguam nostram conuersi, qui de peruerso suo opere nostra increpatione correpti, poenitentiam egerunt: quis luxuriam ex nostra eruditione deseruit, quis auaritia, quis superbiam declinauit? Pensamus quod lucrum Deo fecimus nos, qui accepto talento ab eo ad negocium missi sumus. Etenim dicit: Negociamini dum uenio. Ecce iam uenit, ecce de nostro negotio lucrum requirit. Quale ei animarum lucrum de nostra negociatione monstrabimus? Quot eius conspectui animarum manipulos de praedicationis nostrae segete illaturi sumus? Ponamus ante oculos nostros illum tantae distractionis diem quo iudex ueniet, & rationem cum seruis suis quibus talenta credidit, ponet. Ecce in maiestate terribili, inter angelorum atque archangelorum choros uidebitur. In illo tanto examine, electorum omnium & reprobatorum multitudo deducetur, & unusquisque quid sit operatus ostendetur. Ibi Petrus cum iudaea conuersa, quam post se traxit apparebit. Ibi Paulus conuersum, ut ita dixerim, mundum ducens. Ibi Andreas post se Achaiam, ibi Ioannes Asiam, Thomas Indiam, in conspectum sui iudicis conuersam ducet. Ibi omnes dominici gregis ardetes, cum animarum lucris apparebunt, qui sanctis suis praedicationibus Deo post se subditum gregem trahunt. Cum igitur tot pastores cum gregibus suis ante aeterni pastoris oculos uenerint, nos miseri quid dicturi sumus, qui ad Dominum nostrum post negocium uacui redimus, qui pastorum nomen habuimus, & oues quas ex nutrimento nostro debemus ostendere, non habemus? Hic pastores uocati sumus, & ibi gregem non ducimus. Sed nunquid si nos negligimus, omnipotens Deus deseret oues suas? Nullo modo. Nam ipse eas, sicut per prophetam pollicitus est, per semetipsum pascet. Omnesque quos praedordinauit ad uitam, flagellorum stimulis, compunctionis spiritu erudit. Et per nos quidem fideles ad sanctum baptismum ueniunt, nostris precibus benedicuntur, & per impositionem nostrarum manuum a Deo spiritum sanctum percipiunt, atque ipsi ad regnum caelorum pertingunt, & ecce nos per negligentiam nostram deorsum tendimus. Ingressiuntur electi, sacerdotum manibus expiati, caelestem patriam: & sacerdotes ipsi per uitam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei, cui similes dixerim sacerdotes malos, nisi

Matth. 5

Luc. 19

Ezech. 34

aqua baptismatis, quae peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum caeleste mittit, & ipsa postea in cloacas descendit: Timeamus haec fratres, conueniat actioni nostrae ipsum ministerium nostrum. De peccatorum nostrorum relaxatione quotidie cogitemus, ne nostra uita peccato obligata remaneat, per quam omnipotens Deus quotidie alios soluit. Consideremus sine cessatione quid sumus, pensamus negocium nostrum, pensamus pondus quod suscepimus. Faciamus quotidie nobiscum rationes quas cum nostro iudice habebimus. Et sic debemus agere curam nostram, ut non negligamus curam proximi, ut quisquis ad nos iungitur, ex linguae nostrae sale condatur. Cum lasciuientem quempiam & lubricum uidemus, admonendus est ut coniugio frenare studeat iniquitatem suam, quatenus per hoc quod dicit, discat superare quod non licet. Cum coniugatum uidemus, admonendus est ut sic exerceat curam seculi, ne post ponat amorem Dei: sic placeat uoluntati coniugis, ut non displiceat conditori. Cum clericum uidemus, admonendus est quatenus sic uiuat, ut exemplum uitae secularibus prebeat: ne si quid in illo iuste reprehenditur, ex eius uitio ipsa religionis nostrae aestimatio grauetur. Cum monachum uidemus, admonendus est ut reuerentiam habitus sui in actu, in locutione, in cogitatione sua semper circumspiciat: ut ea quae mundi sunt, perfecte deserat, & quod ostendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus pratendat. Iste itaque iam sanctus est, admonendus est ut crescat: ille uero qui adhuc iniquus est, admonendus est ut se corrigat. Quatenus quisquis se ad sacerdotem iunxerit, sale sermonis illius conditus recedat. Haec fratres uobiscum sollicitate cogitate, haec & proximis uestris impendite, omnipotenti Deo fructum uos reddere de negotio quod accepistis parate. Sed ista quae dicimus, melius apud eum orando quam loquendo obtinebimus.

Oremus.

Deus qui nos pastores in populo uocare uoluisti, praesta quaesumus ut hoc quod humano ore dicimus, in tuis oculis esse ualeamus. Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

In illo tempore, dicebat Iesus turbis iudaeorum & principibus sacerdotum: Quis ex uobis arguet me de peccato? Si ueritatem dico uobis, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo iudaei, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu: & daemionium habes? Respondit Iesus: Ego daemionium non

Ioan. 8

non

non habeo, sed honorifico patrem meum, & uos in honorastis me. Ego autem non quaero gloriam meam. Est qui quaerat & iudicet. Amen amen dico uobis, si quis sermonem meum serauerit, mortem non uidebit in aeternum. Dixerunt ergo iudaei: Nunc cognouimus, quia daemionium habes. Abraham mortuus est, & prophetae: & tu dicitis, si quis sermonem meum serauerit, mortem non gustabit in aeternum. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? qui mortuus est, & prophetae mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me: quem uos dicitis, quia Deus uester est, & non cognouistis eum. Ego autem noui eum. Et si dixero quia nescio eum, ero similis uobis, mendax: sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum, uidit, & gaudius est. Dixerunt ergo iudaei ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham uidisti? Dixit eis Iesus: Amen amen dico uobis, antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides iudaei, ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli: Dominica in pasione.

Homilia XVIII.

Pensate fratres charissimi mansuetudinem Dei. Relaxare peccata uenerat, & dicebat: Quis ex uobis arguet me de peccato? Non dignatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex uirtute diuinitatis poterat peccatores iustificare. Sed terribile est ualde, quod subdit: Qui ex Deo est, uerba Dei audit, propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis. Si enim ipse uerba Dei audit qui ex Deo est, & audire uerba eius non potest, quisquis ex illo non est: interroget se unusquisque si uerba Dei in aure cordis percipit, & intelligit unde sit. Coelestem patriam desiderare ueritas iubet, carnis desideria conteri, mundi gloriam declinare, aliena non appetere, propria largiri. Penset ergo apud se unusquisque uelstrum si haec uox Dei in cordis eius aure conualuit, & quia iam ex Deo sit, agnoscat. Nam sunt nonnulli qui praeccepta Dei nec a re corporis percipere dignantur. Et sunt nonnulli qui haec quidem corporis aure percipiunt, sed nullo in fletibus compungantur, sed post lachrymarum tempus, ad iniquitatem redeunt. Hi profecto uer

Greg. tom. 2

ba Dei non audiunt, qui haec exercere in opere contemnunt. Vitam ergo uestram fratres charissimi ante mentis oculos reuocate, & alta consideratione pertimescite hoc quod ex ore ueritatis sonat: Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis. Sed hoc quod de reprobis ueritas loquitur, ipsi hoc de semetipsis reprobi iniquis suis operibus ostendunt. Nam sequitur: Responderunt igitur iudaei, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & daemionium habes?

Accepta autem tanta contumelia, quid Dominus respondeat, audiamus: Ego daemionium non habeo, sed honorifico patrem meum, & uos in honorastis me. Quia enim Samaritanus interpretatur custos, & ipse ueraciter custos est. De quo Psalmista ait: Nisi Dominus custodierit ciuitatem, in uanum uigilant qui custodiunt eam. Et cui per Esaiam dicit: Custos quid de nocte? Custos quid de nocte? respondere noluit Dominus, Samaritanus non sum: sed, Ego daemionium non habeo. Duo quippe ei illata fuerunt, unum negauit, aliud tacendo consensit. Custos namque humani generis uenerat, & si Samaritanum se non esse diceret, esse se custodem negaret. Sed tacuit quod cognouit, & patienter repulit quod dictum fallaciter audiuit, dicens: Ego daemionium non habeo. In quibus uerbis quid aliud nisi superbia nostra confunditur? quae si exagitata uel leuiter fuerit, atrociores iniurias redditur & acceperit, facit mala quae potest, minatur & quae facere non potest. Ecce iniuriam suscipiens Dominus non irascitur, non contumeliosa uerba respondet. Qui si eisdem ista dicentibus respondere uoluisset, Daemionium uos habetis, uerum profecto diceret: quia nisi impleti essent daemonio, tam peruersa de Deo loqui non possent. Sed accepta iniuria, etiam quod uerum erat, dicere ueritas noluit: ne non dixisse ueritatem, sed prouocatus, contumeliam reddidisse uideretur. Ex qua re quid nobis innuitur, nisi ut eo tempore quo a proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam uera mala taceamus, ne ministerium iustae correctionis, in arma uertamus furoris? Sed quia quisquis Dei zelo utitur, saepe a prauis hominibus dehonestat, in semetipso nobis Dominus patientiae praebuit exemplum, qui ait: Sed honorifico patrem meum, & uos in honorastis me. Sed quid nobis ad ista faciendum sit, adhuc exemplo nos admonet, cum subiungit: Ego autem non quaero gloriam meam, est qui quaerat & iudicet. Scimus certe quod scriptum est, Quia pater omne iudicium dedit filio: & tamen ecce idem filius iniurias accipiens, gloriam suam non quaerit. Illatas contumelias patris iudicio referuat: ut nobis profecto insinuet, quantum nos esse patientes debemus, dum se adhuc ulcisci non uult & ipse qui iudicat. Cum uero malorum peruersitas crescit, non solum praedicationis non debet minui, sed etiam augeri. Quod suo Dominus exemplo nos admonet, qui postquam habere daemionium dictus est, praedicationis suae beneficia largius impendit, dicens: Amen amen dico uobis, si quis sermonem meum serauerit, mortem

Psalm. 126

Esai. 21

Ioan. 5

non

non uidebit in aeternum. Sed sicut bonis necesse est ut meliores etiam per contumelias existant, ita semper reprobi de beneficio peiores fiunt. Nam accepta praedicatione, iterum dicunt: Nunc cognouimus quia daemones habes. Quia enim aeternae morti inhaerant, & eandem mortem cui inhaerant, non uidebant, dum solam mortem carnis aspicerent, in ueritatis sermone caligabant, dicentes: Abraham mortuus est, & propheta mortuus est: & tu dicis, si quis sermonem meum serauerit, mortem non gustabit in aeternum? Unde & ipsi ueritati eundem Abraham & prophetas quasi uenerantes praeferebant. Sed aperta nobis ratione ostenditur: quia qui Deum nesciunt, Dei quoque famulos falso uenerantur. Et notandum quod uidit eos Dominus aperta sibi impugnatione resistere, & tamen eis se iterata non desinit uoce praedicare, dicens: Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum: uidit, & gauisus est. Tunc quippe die Domini Abraham uidit, cum in figura summae trinitatis, tres angelos hospitio recepit: quibus profecto susceptis, sic tribus, quasi unilocutus est: quia & si in personis numerus trinitatis est, in natura unitas diuinitatis est. Sed carnales mentes audientium, oculos a carne non subleuant, dum in eo solam carnis aetatem pensant, dicentes:

Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham uidisti? Quos benigne redemptor noster a carnis suae intuitu submouet, & ad diuinitatis contemplationem trahit, dicens: Amen amen dico uobis, antequam fieret Abraham, ego sum. Ante enim, praeteriti temporis est, Sum, praesentis. Et quia praeteritum & futurum tempus diuinitas non habet, sed semper esse habet, non ait: Ante Abraham ego fui, sed, Ante Abraham ego sum. Unde & ad Moysen dicitur: Ego sum qui sum, & dices filiis Israel, Qui est, misit me ad uos. Ante ergo & post, Abraham habuit, qui & accedere potuit per exhibitionem praesentiae, & recedere per cursum uitae. Veritas uero semper esse habet: quia ei quicquam nec priori tempore incipit, nec subsequenti terminatur. Sed sustinere ista aeternitatis uerba mentes infidelium non ualentes, ad lapides currunt, & quem intelligere non poterant, obruere quaerebant. Quid autem contra furor lapidantium Dominus fecerit, ostenditur cum protinus subinfertur: Iesus autem abscondit se, & exiit de templo. Mirum ualde est fratres charissimi, cur persecutores suos Dominus se abscondendo declinauerit, qui si diuinitatis suae potentiam exercere uoluisse, tacito nutu mentis in suis eos ictibus ligaret, aut in poena subita mortis obrueret. Sed quia pati uenerat, exercere iudicium nolebat. Certum sub ipso passionis tempore, & quantum poterat ostendit, & tamen hoc ad quod uenerat pertulit. Nam cum persecutoribus suis se quaerentibus diceret: Ego sum, sola hac uoce eorum superbiam percussit, & omnes in terram strauit. Qui ergo & hoc in loco potuit manus lapidantium non se abscondendo euadere, cur abscondit se, nisi quod homo inter homines factus redemptor noster alia nobis

uero loquitur, alia exemplo? Quid autem nobis hoc exemplo loquitur, nisi ut etiam cum resistere possumus, iram superbientium humiliter declinamus? Unde & per Paulum dicitur: Date locum irae. Quanta humilitate iram proximi ferre debeat, perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se, declinauit Deus. Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat, nemo conuictis conuictum reddat. Imitatione etenim Dei, gloriosius est iniuriam tacendo fugere, quam respondendo superare. Sed contra hoc superbia dicit in corde: Turpe est, ut accepta iniuria taceas. Quisquis conspicit quia contumeliam accipis, & taces: non putat quia patientiam exhibes, sed crimina agnoscis. Sed unde uox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia in imis cogitationem fiximus, & dum in terra gloriam quaerimus, placere ei qui nos de caelo conspicit, non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere uocem Dei: Ego non quaero gloriam meam: est qui quaerit & iudicet. Hoc autem quod de Domino scriptum est: Abscondit se, intelligi & aliter potest. Multa quippe Iudaeis praedicaauerat, sed praedicationis eius uerba deridebant. Deteriores quoque ex praedicatione facti sunt, qui usque ad iaciendos lapides peruenerunt. Et quid abscondendo se Dominus significat, nisi quod eis ipsa ueritas absconditur, qui eius uerba sequi contemnunt? Eam quippe quam non inuenit humilem ueritas fugit mentem. Et quam multi sunt hodie qui Iudaeorum duritiam derestantur, quia praedicationem Domini audire noluerunt, & tamen quales illos arguunt fuisse ad fidem, tales ipsi sunt ad operationem. Praecepta Domini audiunt, miracula cognoscunt, sed conuerti a suis prauitatibus renuunt. Ecce uocat, & redire nolumus. Ecce sustinet, & eius patientiam dissimulamus. Dum ergo tempus habemus fratres, prauitatem suam uniusquisque deserat, Dei patientiam pertimescat, ne quem nunc tranquillum despicit, iratum postmodum nequaquam euadere possit.

Lectio sancti Euangelij secundum Matthaeum.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnum caelorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in uineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in uineam suam. Et egressus circa horam tertiam, uidit alios stantes in foro ociosos, & illis dixit: Ite & uos in uineam meam, & quod iustum fuerit dabo uobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam, & fecit similiter. Circa undecimam uero horam exiit & inuenit alios stantes, & dixit illis: Quid hic statis tota die ociosi?

Rom. 12

Mat. 20

ociosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dixit illis: Ite & uos in uineam meam. Cum sero autem factum esset, dixit Dominus uineae procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens a nouissimis usque ad primos. Cum uenissent ergo qui circa undecimam horam uenerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patremfamilias, dicentes: Hi nouissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & aestus? At ille respondens uni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & uade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. An non licet mihi facere quod uolo? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Multi enim sunt uocati, pauci uero electi.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Laurentij martyris, in septuagesima.

Homilia XIX.

In explanatione sua, multa ad loquendum sancti Euangelij lectio postulat: quam uolo, si possum, sub breuitate perstringere, ne uos & extensa processio, & proluxa expositio uideatur onerare. Regnum caelorum homini patrifamilias simile dicitur, qui ad excolendam uineam suam operarios conducit. Quis uero patrifamilias similitudinem rectius tenet quam conditor noster, qui regit quos condidit, & electos suos sic in hoc mundo possidet, quasi subiectos dominus in domo? Qui habet uineam, uniuersalem scilicet Ecclesiam: quae ab Abel iusto usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit. Hic itaque paterfamilias ad excolendam uineam suam mane, hora tertia, sexta, nona, & undecima operarios conducit: quia a mundi huius initio usque in finem ad erudendam plebem fidelium praedicatores congregare non desistit. Mane etenim mundi fuit ab Adam usque ad Noe. Hora uero tertia, a Noe usque Abraham. Sexta quoque ab Abraham usque ad Moysen. Nona autem a Moysen usque ad aduentum Domini. Undecima uero ab aduentu Domini usque ad finem mundi. In qua praedicatores sancti Apostoli missi sunt, qui mercedem plenam & tarde uenientes acceperunt. Ad erudendam ergo Dominus plebem suam, quasi ad excolendam uineam suam, nullo tempore desistit operarios mit-

Greg. hom. 2

tere: quia & prius per patres, & postmodum per legis doctores & prophetas, ad extremum uero per Apostolos, dum plebis suae mores excoluit quasi per operarios in uineae cultura laborauit. Quamuis in quolibet modulo uel mensura, quisquis cum fide recta, bonae actionis exitit, huius uineae operarius fuit. Operator ergo mane, hora tertia, sexta, & nona, antiquus ille & Hebraeus populus designat, qui in electis suis ab ipso mundi exordio dum recta fide Deum studuit colere, quasi non desistit in uineae cultura laborare. Ad undecimam uero gentiles uocantur, quibus & dicitur: Quid hic statis tota die ociosi? Qui enim transacto tam longo mundi tempore, pro uita sua laborare neglexerant, quasi tota die ociosi stabant, sed pensate fratres quid inuestigati respondeant. Dicunt enim, Quia nemo nos conduxit. Nullus quippe ad eos patriarcha, nullus propheta uenerat. Et quid est dicere, Ad laborem nos nemo conduxit, nisi, Quia uita nobis uias nullus praedicauit? Quid ergo nos a bono opere cessantes, in excusatione nostra dicituri sumus, qui penes a matris utero ad fidem uenimus, qui uerba uitae ab ipsis cunabulis audiimus, qui ab uberibus sanctae Ecclesiae potum supernae praedicationis sumimus cum lacte carnis? Possumus uero & eadem diuersitates horarum, etiam ad unumquemque hominem per aetatum momenta distinguere. Mane quippe intellectus nostri, pueritia est. Hora autem tertia, adolescentia intelligi potest, quia quasi iam sol in altum proficit, dum calor aetatis crescit. Sexta uero iuuentus est, quia uelut in centro sol figuratur dum in ea plenitudo roboris solidatur. Nona autem senectus intelligitur, in qua sol uelut ab alto axe descendit, quia ea aetas a calore iuuentutis deficit. Undecima uero hora ea est aetas quae decrepita uel ueterata dicitur. Unde & Graeci ualde seniores, non γέροντες, sed προγεροντες appellant, ut plus quam senes esse insinuent, quos prouectiores uocant. Quia ergo ad uitam bonam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in iuuentute, alius in senectute, alius in decrepita aetate perducitur, quasi diuersis horis operarij ad uineam uocantur. Mores ergo uestros fratres charissimi aspice, & si iam Dei operarij estis, uidete. Penset unusquisque quid agat, & consideret si in Domini uinea laboret. Qui enim in hac uita ea quae sua sunt quaerit, adhuc ad dominicam uineam non uenit. Illi namque Domino laborant, qui non sua sed lucra dominica cogitant, qui zelo charitatis, studio pietatis inseruiunt, animabus lucrantibus inuigilant, perducere & alios secum ad uitam festinant. Nam qui sibi uiuit, qui carnis suae uoluptatibus pascitur, recte ociosus redarguitur, quia fructum diuini operis non sectatur. Qui uero & usque ad aetatem ultimam Deo uiuere neglexerit, quasi usque ad undecimam ociosus stetit. Unde recte usque ad undecimam torpentibus dicitur: Quid hic statis tota die ociosi? Ac si aperte dicatur: Etsi Deo uiuere in pueritia & iuuentute nolueritis, saltem in ultima aetate respicite, &

r 2 ad

ad uitæ uias cum iam laboraturi multum non estis, uel sero uenite. Et tales ergo paterfamilias uocat, & plerumque ante remunerantur: quia prius ad regnum de corpore exiit, quam hi qui iam a pueritia uocati esse uidebantur. An non ad undecimam horam uenit latro, qui etiam non habuit per ætatē, habuit tamen sero per pœnam: qui Deum in cruce confessus est, & penē cum uoce sententiæ, spiritum exhalauit uitæ? A nouissimo autem reddere denarium paterfamilias cœpit: quia ad paradisi requiem prius latronem quam Petrum perduxit. Quanti patres ante legem, quanti sub lege fuerunt, & tamen hi qui in Domini aduentu uocati sunt, ad cœlorum regnum sine aliqua tarditate perueniunt. Eundem ergo denarium accipiunt qui laborauerunt ad undecimam, quem expectauerunt toto desiderio qui laborauerunt ad primam: quia æqualem uitæ æternæ retributionem sortiti sunt cum his qui a mundi initio uocati fuerant, hi qui in mundi termino ad Dominum uenerunt. Unde & hi qui in labore præcesserant, murmurantes dicunt: Hi nouissimi una hora fecerunt, & patres illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus? Pondus enim diei & æstus portauerunt hi quos a mundi initio, quia diu hic contigit uiuere, necesse fuit etiam longiora carnis tentamenta tolerare. Vnicuique enim pondus diei & æstus ferre, est per longioris uitæ tempora, carnis suæ calore fatigari. Sed quæri potest quomodo murmurasse dicuntur, qui saltem sero ad regnum uocantur? Cœlorum etenim regnum nullus murmurans accipit: nullus qui accipit, murmurare potest. Sed quia antiqui patres usque ad aduentum Domini quantum uoluerunt iuste uixerunt, ducti ad regnum non sunt nisi ille descenderet qui paradisi claustra hominibus interpositione suæ mortis aperiret: eorum hoc ipsum murmurasse est, quod & recte pro percipiendo regno dilati sunt. Quos enim post peractam iustitiam inferni loca quamuis tranquilla suscepunt, eis profectō & laborasse fuit in uinea, & murmurasse. Quasi ergo post murmuracionem denarium accipiunt, qui post longa inferni tempora, ad gaudia regni perueniunt. Nos autē qui ad undecimam uenimus, post laborem non murmuramus, & denarium accipimus: quia post mediatoris aduentum, in hoc mundo uenientes, ad regnum ducimur, mox ut de corpore eximus, & illud sine mora percipimus, quod antiqui patres cum magna percipere dilacione meruerunt. Unde & idem paterfamilias dicit: Volo & huic nouissimo dare sicut & tibi. Et quia ipsa regni perceptio eius est bonitas uoluntatis, recte subiungit: An non licet mihi quod uolo facere? Stultitia enim quæstio est hominis contra benignitatem Dei. Conquerendum quippe esset non si non daret quod non deberet, sed si non daret quod deberet. Unde apte subditur: An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Nemo autem se de opere, nemo de tempore extollat, cum hac expleta sententia, subsequenter ueritas clamat:

Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Ecce enim etiam scimus quæ uel quanta bona egimus, adhuc supernus iudex qua subtilitate hæc examinet, ignoramus. Et quidem gaudendum cuique summopere est in regno Dei esse uel ultimum. Sed post hæc terribile est ualde quod sequitur: Multi enim sunt uocati, pauci uero electi. Quia & ad fidem plures ueniunt, & ad cœleste regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam festiuitatem quam multi cōuenimus, Ecclesiæ parietes implemus: sed tamen quis sciat quam pauci sunt qui in illo electorum Dei grege numerantur? Ecce enim uox omnium Christum clamat, sed uita omnium non clamat. Plerique Deum uocibus sequuntur, moribus fugiunt. Hinc etenim Paulus dicit: Qui contententur se nosse Deum, factis autem negant. Hinc Iacobus ait: Fides sine operibus mortua est. Hinc per Psalmistam Dominus dicit: Annunciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Vocante enim Domino, super numerum multiplicantur fideles: quia non nunquam etiam hi ad fidem ueniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. Hic enim fidelibus per cōfessionem admixti sunt, sed propter uitam reprobam illi numerari in sorte fidelium non merentur. Hoc ouile sanctæ Ecclesiæ hædos cum agnis recipit, sed attestante Euangelio, cum iudex uenerit, bonos a malis separat, sicut pastor segregat oues ab hædis. Neque etenim possunt qui hic carnis suæ uoluptatibus seruauit, illi in ouium grege numerari. Illic eos a sorte humilium iudex separatur, qui se hic in superbiæ cornibus exaltant. Regnum cœlorum percipere nequeunt, qui hic & in cœlesti fide positi, toto desiderio terrena quaerunt. Et multos tales intra Ecclesiam fratres charissimi cernitis, sed eos nec imitari nec despiciere debetis. Quid enim sit hodie aspicimus, sed quid cras futurus sit unusquisque nescimus. Plerumque & qui post nos uenire cernitur, per agilitatem nos boni operis antecedit, & uix cum cras sequimur, quem hodie præire uidebamur. Ecce cum Stephanus pro fide moreretur, Saulus lapidantium uestimenta seruabat. Omnium ergo lapidantium manibus ipse lapidauit, qui ad lapidandum omnes expeditos reddidit: & tamen eundem ipsum in sancta Ecclesia laboribus antecessit, quem persequendo martyrem fecit. Duo ergo sunt quæ sollicitè pensare debemus. Quia enim multi uocati, sed pauci electi sunt, primum est ut de se quisque minimè præsumat: quia etiam ad fidem uocatus est, utrum perenni regno dignus sit, nescit. Secundum uero est, ut unusquisque proximum quem fortasse iacere in uitis conspicit, desperare non audeat, quia diuine misericordiæ diuitias ignorat. Rem fratres quæ nuper contigit refero, ut si uos peccatores ex corde esse conspicitis, omnipotentis Dei misericordiam amplius ametis. Præsenti anno in monasterio meo, quod iuxta beatorum martyrum Ioannis & Pauli Ecclesiam situm est, frater quidam ad conuersionem uenit, deuotè susceptus est, sed ipse deuotius est conuersatus. Hunc ad monasterium fratres

ad Tit. 1

Iacob 2

Psal. 39

Matt. 25

Act. 7

suus corpore, non corde secutus est. Nam ualde cōuersationis uitam & habitum detestans, in monasterio ut hospes habitabat, & monachorum uitam moribus fugiens, recedere a monasterij habitatione non poterat: quia uel quid ageret, uel unde uiueret, non habebat. Erat eius prauitas cunctis onerosa, sed hinc omnes æquanimiter pro fratris eius amore tolerabant. Nam superbus & lubricus, si qua post hoc seculum sequeretur uita, nesciebat. Irridebat uero si quis illi hanc prædicare uoluisset. Itaque cum habitu seculari uiuebat in monasterio, uerbis leuis, nutibus instabilis, mente tumidus, ueste incōpositus, actione dissipatus. Men se autem lulio nuper elapso huius quam nostis pestilentie clade percussus est: qui ad extremum ueniens urgeri cœpit ut animam redderet. Et ultima iam corporis parte præmortua, uitalis uirtus in solo pectore & lingua remanserat. Fratres aderant, oratione tuebantur. At ille subito ad deuorandum se draconem uenire conspiciens magnis uocibus cœpit clamare, dicens: Ecce draconi ad deuorandum datus sum, qui propter uestram præsentiam deuorare me non potest. Quid mihi moram facitis? date locum, ut ei deuorare me liceat. Cumque hunc fratres ut signum sibi crucis imprimeret admonerent, respondebat uirtute qua poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia a dracone premor. Spumæ oris eius faciem meam liniunt, guttur meum eius ore suffocatur. Ecce ab eo brachia mea comprimuntur, qui iam & caput meum in suo ore absorbit. Cumque hoc ille pallens & tremens & moriens diceret, cœperunt fratres uehemētius orationibus insistere, & oppressum draconis præsentia suis precibus adiuuare. Tunc repente liberatus, magnis cœpit uocibus clamare, dicens: Deo gratias. Ecce discessit, ecce exiit, ante orationes uestras fugit draco, qui me acceperat. Mox autem seruaturus se Deo, & esse monachum deuouit: atque a tempore illo nunc usque febribus premitur, doloribus fatigatur. Morti quidem subtractus est, sed adhuc plenius uitæ restitutus non est. Quia enim longis & diuturnis iniquitatibus pressus est, longo languore fatigatur, & durum cor ignis purgationis durior cōcremat: quia diuina dispensatione agitur, ut prolixiora uisita agritudo prolixior exurat. Quis illum unquam seruari ad conuersionem crederet? Quis tantam Dei misericordiam considerare sufficiat? Ecce iuuenis prauus draconem uidit in morte, cui seruauit in uita: nec uidit ut uitam funditis perderet, sed ut cui seruierat sciret, sciendo resisteret, ipsumque resistendo superaret: & eum a quo prius non uidens tenebatur, uidit ne postea teneretur. Que ergo lingua narrare uiscera diuine misericordiæ sufficiat? Quis spiritus tantæ pietatis diuitias non obstupescat? Has diuina pietatis diuitias considerauit Palmista, cum diceret: Adiuutor meus tibi psallā, quia tu Deus susceptor meus es. Deus meus misericordia mea. Ecce perpendens in quibus laboribus humana sit uita constituta, Deum appellauit adiutorem: & quia a tribulatione

præsenti in requiem æternam nos suscipit, appellat etiam susceptorem. Sed considerans quod mala nostra aspicit & portat, culpas nostras tolerat & tamen nos per pœnitentiam ad præmia referat, noluit Deum misericordie dicere, sed hunc ipsum misericordiam uocauit, dicens: Deus meus misericordia mea. Reuocemus ergo ante oculos mala quæ fecimus. Pensemus ex quanta Dei benignitate toleramur, consideremus quæ sunt pietatis eius uiscera, ut non solum culpas indulgeat, sed cœleste regnum pœnitentibus etiam post culpas promittat. Atque ex omnibus medullis cordis dicamus singuli, dicamus omnes: Deus meus misericordia mea, qui uiuus & regnas trinus in unitate, & unus in trinitate, per infinita secula seculorum, Amen.

ibidem

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Nno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iudææ & Trachonitidis regionis, & Lyfania Abilenes tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha: factum est uerbum Domini super Ioannem, Zachariæ filium, in deserto. Et uenit in omnem regionem Iudææ, prædicans baptismum pœnitentiæ, in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum Esaie prophetæ: Vox clamantis in deserto: parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis uallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur. Et erunt praua in directa, & aspera in uias planas. Et uidebit omnis caro salutare Dei. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipso: Genimina uiperarum, quis ostendit uobis fugere a uentura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim uobis: quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

Luc. 3

Ier. 40

Greg. tom. 2

r 3 Homilia

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Iohannis baptistae, Sabbato quatuor temporum ante natalem Christi.

Homilia xx.

Redemptoris nostri praecursor quo tempore praedicationis officium acceperit, memorato Romae republice principe & ludae regibus designatur, cum dicitur: Anno quintodecimo imperij Tiberij Caesaris, procurante Pontio Pilato ludaeam, tetrarcha autem Galilae Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Itureae atque Trachonitidis regionis, & Lyfania Abilenes tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna & Caiphas factum est uerbum Domini super Iohannem Zachariae filium in deserto. Quia enim illum praedicare ueniebat, qui & ex ludaea quosdam, & multos ex gentibus redempturus erat, per regem gentium & principes ludaeorum praedicationis eius tempora designantur. Quia autem gentilitas colligenda erat, & ludaea pro culpa perfidiae dispergenda, ipsa quoque descriptio terreni principatus ostendit, quoniam & in Romana republica unus praefuisse describitur, & in ludaea regno per quartam partem plurimi principabant. Voce etenim nostri redemptoris dicitur: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Liqueat ergo quod ad finem regni ludaea peruenerat, quae tot regibus diuisa subsistebat. Aperte quoque non solum quibus regibus sed etiam quibus sacerdotibus actum sit, demonstratur: & quia illum Iohannes baptista praedicaret, qui simul rex & sacerdos existeret, Lucas Euangelista praedicationis eius tempora per regnum & sacerdotium designauit: Et uenit in omnem regionem Iordanis, praedicans baptismum poenitentiae, in remissionem peccatorum. Cunctis legentibus liquet, quia Iohannes non solum baptismum poenitentiae praedicauit, uerum etiam quibusdam dedit, sed tamen baptismum suum in remissionem peccatorum dare non potuit. Remissio etenim peccatorum in solo nobis baptismo Christi tribuitur. Notandum itaque quod dicitur, Praedicans baptismum poenitentiae, in remissionem peccatorum: quoniam baptismum quod peccata solueret, quia dare non poterat, praedicabat: ut sicut incarnatum uerbum patris praecurrerat uerbo praedicationis, ita baptismum poenitentiae quo peccata soluntur, praecurreret suo baptismo, quo peccata solui non possunt: ut quia eius sermo praecurrerat praesentia redemptoris, ipsum quoque eius baptismum praecedendo fieret umbra ueritatis. Sequitur: Sicut scriptum est in libro sermonum Esaię prophetae, Vox clamantis in deserto, parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Idem uero Iohannes baptista requisitus quis esset, respondit dicens: Ego uox clamantis in deserto. Qui, sicut ante per nos dictum est, ideo uox a propheta uocatus est, quia uerbum praebat. Quid autem clamaret aperitur, cum subditur: Parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis

qui fidem rectam & bona opera praedicat, quid aliud quam uenienti Domino ad corda audientium uiam parat: ut haec uis gratiae penetret, lumen ueritatis illustret, ut rectas Deo semitas faciat dum mundas in animo cogitationes per sermonem bonae praedicationis format. Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Quid hoc loco uallium nomine, nisi humiles: quid montium & collium, nisi superbi homines designantur: In aduentu ergo redemptoris, ualles implebitur, montes uero & colles humiliati sunt. quia iuxta eius uocem: Omnis qui se exaltat humiliabitur, & omnis qui se humiliat, exaltabitur. Vallis etenim impleta crescit, mons autem & collis humiliatus decreuit: quia nimirum in fide mediatoris Dei & hominum hominis Christi Iesu, & gentilitas plenitudinem gratiae accepit, & ludaea per errorem perfidiae hoc unde tumebat perdidit. Omnis enim uallis implebitur: quia corda humilium sacre doctrinae eloquio uirtutum gratia replebuntur, iuxta hoc quod scriptum est: Qui emittit fontes in conuallibus. Et unde rursum dicitur: Et conualles abundabant frumento. A montibus namque aqua dilabitur: quia superbas mentes ueritatis doctrina deserit. Sed fontes in conuallibus surgunt: quia mentes humilium uerbum praedicationis accipiunt. Iam uidemus, iam conualles frumento abundare conspicimus: quia illorum ora pabulo ueritatis impleta sunt, qui mites ac simplices huic mundo despicibiles esse uidebantur. Ipsum quoque Iohannem baptistam quia mira sanctitate praeditum populus uiderat, illum hunc esse singulariter celsum ac solidum montem credebat, de quo scriptum est: In nouissimo dierum erit mons domus Domini praeparatus in uertice montium. Nam hunc esse Christum putabat, sicut per Euangelium dicitur: Estimante autem populo & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne forte ipse esset Christus, quem & requirebant dicentes: Nunquid Christus es tu? Sed nisi ideo Iohannes apud se uallis esset, repletus gratiae spiritu non fuisset. Qui ut hoc quod erat ostenderet, dixit: Venit fortior me post me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius. Et rursum: Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem sponsi: hoc autem gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere, me autem minui. Ecce cum pro mira operatione uirtutum talis esset ut Christus esse crederetur, non solum Christum non esse se respondit, sed etiam corrigiam calciamenti eius soluere, id est incarnationis eius mysterium perscrutari non se dignum esse perhibuit. Eius esse sponsam Ecclesiam credebant, qui hunc Christum esse existimabant. Sed ait: Qui habet sponsam, sponsus est. ac si diceret: Ego sponsus non sum, sed amicus sponsi sum. Nec propter uocem suam sed in uoce sponsi se gaudere perhibebat: quia non ideo letabatur in corde, quoniam a populis humiliter audiebatur loquens: sed quia ipse ueritatis uocem audiebat intus, ut loqueretur foris. Quod bene gaudium impletum dicit: quia

LHC. 18

Psal. 103
Psal. 64

Mich. 4

Math. 3
Ioh. 1

Math. 3

Ioh. 3

quia quisquis de sua uoce gaudet, plenum gaudium non habet. A quo & subditur: Illud oportet crescere, me autem minui. Quia in re quaerendum est in quo creuit Christus, in quo imminutus est Iohannes, nisi quod populus Iohannis abstinentiam uidens, remotum hunc ab hominibus esse conspicit, eum esse Christum putabat: Christum uero cum publicanis comedentem, inter peccatores ambulatorem intuens, eum non Christum, sed esse prophetam credebat. Sed dum per accessum temporis & Christus qui propheta esse putabatur, Christus est agnitus, & Iohannes qui Christus esse credebat, propheta esse innotuit, impletum est quod de Christo suus praecursor praedixit: Illud oportet crescere, me autem minui. In estimatione quippe populi & Christus creuit, quia agnitus est quod erat: & Iohannes decreuit, quia cessauit dici quod non erat. Igitur quoniam & idem Iohannes ideo in sanctitate perstitit, quia in cordis humilitate perdurauit: & multi idcirco ceciderunt, quia apud semetipsos elata cogitatione tumuerunt, dicitur recte: Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Quia donum humiles accipiunt, quod a se corda superbientium repellunt. Sequitur: Et erunt praua in directa, & aspera in uias planas. Prava directa fiunt, cum malorum corda per inuisciam detorta, ad iustitiae regulam diriguntur. Et aspera in uias planas immutatur, cum inimites atque iracundae mentes, per infusionem supernae gratiae ad lenitatem mansuetudinis redeunt. Quando enim uerbum ueritatis ab iracunda mente non recipitur, quasi asperitas itineris gressum pergentis repellit. Sed cum mens iracunda per acceptam mansuetudinis gratiam, correptionis uel exhortationis uerbum recipit, ibi planam uiam praedicator inuenit, ubi prius praeseritate itineris pergere, id est praedicationis gressum ponere non ualebat. Sequitur: Et uidebit omnis caro salutare Dei. Quia omnis caro accipitur omnis homo, salutare Dei uidelicet Christum in hac uita omnis homo uidere non potuit. Vbi ergo in hac sententia propheta prophetiae oculum, nisi ad extremi iudicii diem tetendit: ubi cum apertis caelis, ministrantibus angelis, confidentibus Apostolis, in sede maiestatis suae Christus apparuerit, omnes hunc & electi & reprobi pariter uidebunt: ut & iusti de munere retributionis sine fine gaudeant, & iniusti in ultione supplicij in perpetuum gemant. Nam quia ad hoc ista sententia tendit, quod in extremo examine ab omni carne uidebitur, recte subiungitur: Dicebat autem ad turbas quae exibant ut baptizarentur ab eo: Genimina uiperarum, quis ostendit uobis fugere a uentura ira? Ventura enim ira est animaduersio ultionis extremae. Quam tunc fugere peccator non ualet, qui nunc ad lamenta poenitentiae non recurrit. Et notandum quod mala soboles malorum parentum actionem imitantes, genimina uiperarum uocantur: quia per hoc quod bonis inuident, eosque persequuntur, quod quibusdam mala retribuunt, quod lusiones proximis exquirunt, quoniam in his omnibus prio-

rum suorum carnalium uias sequuntur, quasi ueneni filij de uenenatis parentibus nati sunt. Sed quia iam peccauimus, quia usu male consuetudinis inuoluti sumus, dicat quid nobis faciendum sit, ut fugere a uentura ira ualeamus. Sequitur: Facite ergo fructus dignos poenitentiae. In quibus uerbis notandum est, quod amicus spiritus non solum fructus poenitentiae, sed dignos poenitentiae admonet esse faciendos. Aliud namque est fructum facere poenitentiae, aliud dignum poenitentiae fructum facere. Ut enim secundum dignos poenitentiae fructus loquamur, sciendum est, quia quisquis illicita nulla commisit, huic iure conceditur, ut licitis utatur: sicque pietatis opera faciat, ut tamen si uoluerit, ea quae mundi sunt, non relinquat. At si quis in fornicationis culpam, uel fortasse, quod est grauius, in adulterium lapsus est, tanto a se licita debet abscindere, quanto se meminit & illicita perpetrasse. Neque enim par fructus boni operis esse debet, eius qui nullus, & eius qui in quibusdam facinoribus cecidit, & eius qui in multis est lapsus. Per hoc quod dicitur: Facite dignos fructus poenitentiae, uniuscuiusque conscientia conuenitur, ut tanto maiora acquirat bonorum operum lucra per poenitentiam, quanto grauiora sibi intulit damna per culpam. Sed Iudei de generis nobilitate gloriantes, idcirco se agnoscere peccatores nolabant: quia de Abraham stirpe descenderant. Quibus recte dicitur: Et ne coeperitis dicere, patrem habemus Abraham, dico enim uobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Quid enim lapides, nisi corda gentilium fuerunt, ad intellectum Dei omnipotentis insensibilia: sicut etiam quibusdam ex Iudeis dicit: Auferam cor lapideum de carne uestra. Nec immerito lapidum nomine gentes significatae sunt, quia lapides coluerunt. Unde scriptum est: Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. De quibus nimirum lapidibus, filij Abraham suscitati sunt: quia dum dura corda gentilium in Abraham semine, id est in Christo crediderunt, eius filij facti sunt, cuius semini sunt uniti. Unde & eiusdem gentibus per egregium praedcatorem dicitur: Si autem uos Christi, ergo Abraham semen estis. Si igitur nos per fidem Christi, Abraham iam semen existimus, Iudaei propter perfidiam Abraham filij esse deserunt. quia uero in illo tremendi examinis die, parentes boni malis filiis prodesse non possunt, testatur propheta qui dicit: Noe, Daniel & Iob si fuerint in medio eorum, uiuo ego, dicit Dominus Deus, quia filium & filiam non liberabunt: sed ipsi in iusticia sua liberabunt animas suas. Et rursum quia boni filij nihil malis parentibus proficiunt, sed ad reatum potius malorum parentum proficiunt bonitas filiorum, ipsa per se ueritas non credentibus Iudaeis dicit: Si ergo in Beelzebub eijscio demonia, filij uestri in quo eijsciunt: ideo ipsi iudices uestri erunt. Sequitur: Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis enim arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Arbor huius mundi est uniuersum genus humanum. Securis uero est redemptor noster, qui uelut ex manubrio & ferro

Ezech. 11

Psal. 113

Gal. 3

Ezech. 14

LHC. 11

tenetur ex humanitate, sed incidit ex diuinitate. Quæ uidelicet securis iam ad radicem arboris posita est: quia etsi per patientiam expectat, uidetur tamen quid factura est. Omnis enim arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur: quia unusquisque peruersus paratam citius gehennam combustionem inuenit, qui hic fructu boni operis facere contemnit. Et notandum quod securim non iuxta ramos positam, sed ad radicem dicitur. Cum enim malorum filij tolluntur, quid aliud quam rami infructuosæ arboris abscindunt? Cum uero tota simul progenies cum parente tollitur, infructuosa arbor à radice abscissa est, ne iam remaneat unde praua iterum soboles succrescant. In quibus Ioannis Baptistæ uerbis constat quod audientium corda turbata sunt, cum protinus subinfertur: Et interrogabat eum turbæ, dicens: Quid ergo faciemus? Percussæ enim terrore fuerant, quæ consilium quærebant. Sequitur: Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Per hoc quod tunica plus est necessaria usui nostro quam pallium, ad fructum dignum poenitentiae pertinet, ut non solum exteriora quæque & minus necessaria, sed ipsa ualde nobis necessaria diuidere cum proximis debeamus, scilicet uel escam qua carnaliter uiuimus, uel tunicam qua uestimur. Quia enim in lege scriptum est: Diliges proximum tuum sicut teipsum: minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in necessitate illius etiam ea quæ sibi sunt necessaria partitur. Idcirco ergo de diuidendis cum proximo duabus tunicis datur præceptum, quia hoc de una dici non potuit, quoniam si una diuidatur, nemo uestitur. In dimidia quippe tunica & nudus remanet qui accipit, & nudus qui dedit. Inter hoc autem sciendum est quantum misericordiae opera ualeant, cum ad fructus dignos poenitentiae ipsa præ cæteris præcipiuntur. Hinc etiam per semetipsam ueritas dicit: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis. Hinc rursus ait: Date, & dabitur uobis. Hinc scriptum est: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Hinc iterum dicitur: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit. Hinc bonus pater innocentem filium admonet, dicens: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum fuerit, etiam exiguum libenter stude impartiri. Ut autem quanta esset uirtus in continentia & susceptione indigentium, redemptor noster ostenderet dicit: Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. In quibus uerbis notandum est, quia non ait mercedem de propheta, uel mercedem de iusto: sed mercedem prophetæ, atque mercedem iusti accipiet. Aliud est enim merces de propheta, aliud merces prophetæ: atque aliud merces de iusto, aliud merces iusti. Quid est enim dicere, mercedem prophetæ accipiet: nisi quia is qui prophetam suam largitate sustentat, quantum ipse prophetam non habeat, apud omnipotentem tamen Dominum prophetæ præmia habebit? Iste enim fortasse iustus est, & quanto in hoc mundo nihil possidet, tanto lo-

Matth. 22
Leuit. 19

Luc. 11

Luc. 6
Eccles. 3

Tob. 4

Matth. 10

quendi pro iusticia fiduciam maiorē habet. Hunc dum ille sustentat, qui in hoc mundo aliquid possidet, & fortasse adhuc pro iusticia loqui liberē non præsumit, iusticie illius libertatem sibi participem facit, ut cum eo pariter iusticie præmia recipiat, quæ sustentando adiuuit, quatenus eandem iusticiam liberē loqui potuisset. Ille enim prophetiæ spiritu plenus est, sed tamen corporeo eget alimentō. Et si corpus non reficit, certum est quod uox ipsa subtrahatur. Qui ergo alimentum prophetæ propter hoc quod propheta est tribuit, prophetiæ illius uires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ accipiet, qui etsi spiritu prophetiæ plenus non fuit, hoc tamen ante Dei oculos exhibuit, quod adiuuit. Hinc est quod de quibusdam peregrinantibus fratribus. Cæsar per Ioannem dicit: Pro nomine enim Christi profecti sunt, nihil accipientes à gentilibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus ueritatis. Qui enim spiritalia dona habentibus, temporalia subsidia tribuit, in ipsis donis spiritalibus, cooperator existit. Nam cum pauci sint qui spiritalia dona percipiunt, & multi qui rebus temporalibus abundant, per hoc se diuites uirtutibus, pauperes in se, quo eisdem sanctis pauperibus, de suis diuitiis solatiunt. Unde cum per Esaiam uocem, derelictæ Dominus gentilitati, id est sanctæ Ecclesiæ, spiritalium uirtutum merita, tanquam deserto arbuta promitteret, ulmum quoque pariter promissit, dicens: Ponam desertum in stagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum: dabo in solitudine cedrum, & spinam, myrtum, & lignum oliuæ: ponam in deserto abietem, ulmum & buxum simul: ut uideatur & sciatur, & recogitent, & intelligant pariter. Desertum quippe Dominus in stagna aquarum posuit, & terram inuiam in riuos aquarum: quia gentilitati quæ prius per ariditatem mentis nullos bonorum operum fructus ferebat, fluentia sanctæ prædicationis dedit: & ipsa ad quam prius pro asperitate suæ siccitatis, uia prædicatoribus non patebat, doctrinæ postmodum riuos emanauit. Cui adhuc ex magno munere promittitur: Dabo in solitudine cedrum & spinam. Cedrum, quia magni odoris est, atque imputribilis naturæ, iure accipimus in promissione. De spina uero cum peccanti homini dicitur sit: Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi: quid mirum si sanctæ Ecclesiæ illud promittitur, quod peccanti homini pro poena multiplicatur? Sed cedri signantur nomine, hi qui uirtutes & signa exhibent in sua operatione, qui dicere cum Paulo ualent: Christi bonus odor sumus Deo. Quorum corda ita in æterno amore solidata sunt, ut eadem iam terreni amoris putredo nulla corrumpat. Per spinam uero signati sunt doctrinæ spiritalis uiri, qui dum de peccatis ac uirtutibus, differunt, & modo æterna supplicia minantur, modo celestis regni gaudia promittunt, corda audientium pungunt, sicque mentem dolore compunctionis perforant, ut ab eorum oculis, quasi quidam sanguis animæ, lachrymæ decurrant. Myrtus uero temperatiuæ uirtutis est, ita ut dissoluta membra temperando constringat. qui itaque per myrtum, nisi hi signati sunt, qui afflictio-

Ioan. 3

Esai. 41

Gen. 3

2. Cor. 3

aflictio-

afflictionibus proximorum compati sciunt, eorumque tribulationem per compassionem temperant? Iuxta hoc quod scriptum est: Gratias autem Deo, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt. Qui dum afflictis proximis uerbum uel opem consolationis ferunt, eos proculdubio ad statum reformationis restringunt, ne immoderata tribulatione in desperationem soluantur. Quos autem per olivam nisi misericordes accipimus? Quia & Gracem electos misericordia uocat, & quasi oliuæ liquor, ante omnipotentis Dei oculos, misericordiae fructus lucet. Cui adhuc in promissione subiungitur: Ponam in deserto abietem, ulmum & buxum simul. Qui per abietem, quæ ualde crescendo ad aeris alta sustollitur, nisi hi designati sunt, qui intra sanctam Ecclesiam adhuc in terrenis corporibus positi, iam celestia contemplantur? Et quantum nascendo de terra erigunt, contemplando tamen iam iuxta æthera uerticem mentis extollunt. Et quid per ulmum, nisi secularium mentes expressæ sunt? Quæ dum terrenis adhuc curis inserviunt, nullam uirtutum spiritalium fructum ferunt. Sed etsi fructum proprium ulmus non habet, portare tamen uitam cum fructu solet: quia & seculares uiri intra sanctam Ecclesiam quantum spiritalium uirtutum dona non habeant, dum tamen sanctos uiros donis spiritalibus, plenos sua largitate sustentant, quid aliud quam uitam cum botris portant? Buxus autem quos alios designat, quæ in altum non proficit, & quantum fructum non habeat, uiriditatem tamen habet, nisi eos qui intra sanctam Ecclesiam adhuc ex ætatis infirmitate bona opera ferre non ualent, sed tamen pariter fidelium credulitatem sequentes, fidem perpetuam uiriditatis tenent? Post quæ omnia apte subiungitur: Ut uideant & sciatur, & recogitent, & intelligant pariter. Ad hoc enim cedrus in Ecclesia ponitur, ut quisquis à proximo odorem uirtutum spiritalium trahit, ipse quoque in terrena uitæ dilectione non torpeat, sed ad bonorum celestium desideria ignescat. Ad hoc spina ponitur, ut qui prædicationis eius uerbo compunctus fuerit, ipse quoque exemplo illius discat corda sequentium prædicationis uerbo compungere. Ad hoc myrtus ponitur, ut qui in ardore tribulationis ab ore uel opere proximi compatientis, temperamentum consolationis acceperit, ipse etiam discat quemadmodum afflictis proximis suæ consolationis temperamentum proferat. Ad hoc oliua ponitur, ut qui aliena misericordie opera cognoscit, discat quemadmodum debeat indigenti proximo & ipse misereri. Ad hoc abies ponitur, ut quisquis uim contemplationis eius agnouerit, ipse quoque ad contemplanda æterna præmia succendatur. Ad hoc ulmus ponitur, ut quisquis intuetur eum qui habere uirtutum fructum spiritalium non ualet, sed tamen eos qui spiritalibus, donis pleni sunt sustentat: ipse quoque sanctorum uitæ, quæ ualeat largitate inseruiat, & celestium bonorum botros quos gignendo non ualet, sustinendo ferat. Ad hoc buxus ponitur, ut qui habere multos adhuc in infirmitate positos, uere fidei uiriditatem confi-

2. Cor. 1

Esai. 41

derat, etiam esse ipse infidelis erubescat. Bene ergo descriptis prius arboribus, dicitur: Ut uideant & sciatur, & recogitent, & intelligant. Vbi & apte subiungitur, Pariter: quia cum intra sanctam Ecclesiam diuersi hominum mores, diuersi sunt ordinis, necesse est ut omnes simul discant, dum in ea spiritalis uiri diuersæ qualitatis, ætatis, & ordinis ad imitandum simul uidentur. Sed ecce nos dum monstrare ulmum quærimus, per multa arbuta longius euagati sumus. Ad hoc itaque propter quod propheta testimonium protulimus, reuertamur. Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetæ accipiet: quia etsi fructum ulmus non habet, uitam tamen cum fructibus portans, hæc ipsa sua efficit, quæ bene sustentat aliena. Quia uero ad magna nos opera Ioannes admonet, dicens: Facite fructus dignos poenitentiae. Et rursus: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Iam patienter datur intelligi quid est quod ueritas dicit: A diebus Ioannis Baptistæ usque nunc, regnum celorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Quæ supernæ uerba sententiæ nobis sunt magnopere perferenda. Nam quærendum est, quomodo uim perpetui regnum celorum possit. Quis enim celo uiolentiam irrogat? Et rursus quærendum est, si pati uim regnum celorum potest, & uiolenti rapiunt illud: cur eandem uim a diebus Ioannis Baptistæ, & non etiam ante pertulerit? Sed cum lex dicat: Si quis hæc uel illa fecerit, morte moriatur: cunctis legentibus liquet, quia peccatores quoque poena suæ seueritatis perculit, non autem poenitentia ad uitam reduxit. Cum uero Ioannes Baptistæ, redemptoris gratiam præcurrentes, poenitentiam prædicat, ut peccator qui ex culpa mortuus est, per conuersionem uiuat, profectus à diebus Ioannis Baptistæ regnum celorum uim patitur. Quid est autem regnum celorum, nisi locus iustorum? Solis enim iustis celestis patriæ præmia debentur, ut humiles, casti, mites atque misericordes ad gaudia superna perueniant. Cum uero quis uel superbia tumidus, uel carnis facinore pollutus, uel iracundia accensus, uel crudelitate impius, post culpas ad poenitentiam redit, & uitam æternam percipit, quali in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Ioannis regnum celorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud: quia qui poenitentiam peccatoribus, indixit, quid aliud quam regno celorum fieri uiolentiam docuit? Recogitemus ergo fratres charissimi, mala quæ fecimus, & nosmetipsos assiduis lacrimis atteramus. Hereditate iustorum quam non tenuimus per uitam, rapiamus per poenitentiam. Vult a nobis omnipotens Deus talē uiolentiam perpeti. nā regnum celorum rapit uult nostris fletibus, quod nostris meritis non debet. Ab spei ergo certitudine nulla nos malorum nostrorum qualitas, nulla quantum frangat. Præstat magnā ueniam fiduciam latro ille uenerabilis, qui non inde uenerabilis, unde latro: nā latro ex crudelitate, uenerabilis ex confessione. Cogitate rogo, cogitate quam sint incomprehensibilia in omnipotentis Deo misericordiae uiscera. La-

Matth. 10

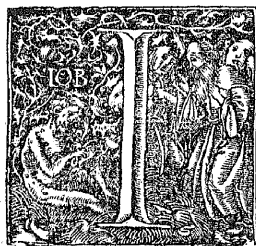
Matth. 11

tro

tro iste cruentis manibus, abstractus à facie itineris, suspensus in patibulo crucis, ibi confessus, ibi sanatus est, ibi audire meruit: Hodie mecum eris in paradiso. Quid est hoc? Quis tantā bonitatem Dei dicere, quis aestimare sufficiat? De ipsa poena criminis peruenit ad prēmia uirtutis. Idcirco autem omnipotens Deus electos suos in quibusdā lapsibus cadere permisit, ut alijs in culpa iacentibus, si toto ad eum corde confurgant, spem ueniā redderet, & eis per lamenta poenitentiā, iam coelestē patriā aperiret. Exerceamus ergo nosmetipsos in lamentis, extinguamus fletib. & dignis poenitentiā fructib. culpas quas fecimus, ad ueniā tēpora nobis indulta nō pereāt: quia qui multos à suis iniquitatib. iam sanatos aspiciamus, quid aliud q̄ supernā misericordiā pignus tenemus? Adiuuat ipse quē amamus Iesus Christus Deus Dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

*Finis primæ partis homiliarum B. Greg.
Initium secundæ.*

Lectio sancti Euangelij secundum
Marcum.

Mar. 16

In illo tēpore, Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, ut ueniētes ungerēt Iesum. Et ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monumentum, orto iam sole. Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, uiderunt reuolutum lapidē. Erat quippe magnus ualde. Et introeuntes in monumentū, uiderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerūt. Qui dixit illis: Nolite expauescere. Iesum queritis Nazarenū crucifixum. Surrexit, non est hic. Ecce locus ubi posuerūt eum. Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet uos in Galilgā. Ibi eum uidebitis, sicut dixit uobis.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beatæ Mariæ, die sancto Paschæ.

Homilia XXI.

Multis uobis lectionibus fratres charissimi per dictatum loqui consueui. sed quia lascescente stomacho, ea quę dictaueram, legere ipse non possum, & quosdam uestrū minus libenter audientes intueor, unde nunc à memetipso exigere contra morem uolo, ut inter sacra missarum so-

lennia, lectionē sancti Euangelij non dictando, sed colloquēdo edisseram. Sicq̄ excipiat ut loquimur: quia colloctionis uox corda torpentia plus quam sermo lectionis excitat, & quasi quadā manu sollicitudinis ut euigilet, pulsat. Et quidem ad hoc opus me sufficere posse nō uideo, sed tamē uires quas imperitiā denegat, charitas ministrat. Scio namq̄ qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud. Bonum ergo opus nobis in uoluntate sit. Nam ex diuino adiutorio erit in perfectiōe. Dat loquendi ausum ipsa etiam resurrectionis dominicæ tanta solennitas: quia & indignum ualde est, ut eo die laudes debitas taceat lingua carnis, quo uidelicet die caro resurrexit auctoris. Audistis fratres charissimi q̄ sanctæ mulieres quæ Dominum fuerant secutæ, cum aromatibus ad monumentum uenerūt, & ei quem uiuentem dilexerāt, etiā mortuo studio humanitatis obsequunt. Sed res gesta, aliquid in sancta Ecclesia signat gerendum. Sic quippe necesse est ut audiamus quæ facta sunt, quatenus cogitemus etiā quæ nobis sint ex eorum imitatione faciēda. Et nos ergo in eum qui est mortuus credētes, si odore uirtutum referri, cum opinione bonorum operum Dominū querimus, ad monumentum profectō illius cū aromatibus uenimus. Illæ autē mulieres angelos uident, quæ cum aromatibus uenerunt: quia uidelicet illæ mētes supernos ciues aspiciunt, quæ cum uirtutum odoribus ad Dominum per sancta desideria proficiscunt. Notandū uerō nobis est, quidnā sit q̄ in dextris sedere angelus cernit. Quid nāq̄ per sinistra, nisi uita præsens: quid uerō per dextram, nisi perpetua uita designat? Vnde in Canticis canticorū scriptum est: Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabit me. Quia ergo redemptor noster iam præsentis uitæ corruptionē transierat, rectē angelus qui nunciare perennē eius uitam uenerat, in dextera sedebat. Qui stola cādida coopertus apparuit: quia festiuitatis nostræ gaudia nunciauit. Candor etenim uestis, splendorem nostræ denunciat solēnitatis. Nostræ dicamus, an suę? Sed ut fateamur uerius, & suæ dicamus & nostræ. Illa quippe redemptoris nostri resurrectio, & nostra festiuitas fuit, quia nos ad immortalitē reduxit: & angelorū festiuitas extitit, quia nos reuocando ad cœlestia, eorū numerum impleuit. In sua ergo ac nostra festiuitate angelus in albis uestibus apparuit: quia dum nos per resurrectionem Dominicā ad superna reducimur, cœlestis patriæ dāna reparant. Sed quid adueniētes foeminas affatur, audiamus: Nolite expauescere. Ac si aperit dicat: Paueāt illi qui non amant aduentū supernorum ciuium. Perrimescant qui carnalibus desiderijs pressi, ad eorū se societate pertingere posse desperant. Vos autem cur pertimescitis, quæ uestros cōciues uidetis? Vnde & Mattheus angelū apparuisse describens, ait: Erat aspectus eius sicut fulgur, & uestimēta eius sicut nix. In fulgure etem terror timoris est, in niue autem blandimentum candoris. Quia uerō omnipotens Deus & terribilis peccatoribus, & blandus est iustis; rectē re-

Psal. 80

Can. 2

Matth. 28

his resurrectionis eius angelus, & in fulgure uultus, & in candore habitus demonstratur, ut de ipsa sua specie & terreret reprobos, & mulceret pios. Vnde rectē quoque populum per deserta gradientem, columna ignis in nocte, & columna nubis præibat in die. In igne enim terror est, in nube autem uisionis lene blandimentum: dies uerō uita iusti, & nox accipitur uita peccatoris. Vnde & conuersis peccatoribus Paulus dicit: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. In die ergo per nubem columna monstrata est, & in nocte per ignem: quia omnipotens Deus & blandus iustis, & terribilis apparebit iniustis. Istos in iudicio ueniens per lenitatis mansuetudinem demulcet, illos uerō per iusticiæ districtiōē terret. Sed iam quid angelus subiungat, audiamus:

Iesum queritis Nazarenum. I Iesus Latino eloquio salutaris, id est saluator interpretatur. At uerō multi tunc Iesus dici poterant, non tamen substantialiter, sed nuncupatiue. Ideo & locus subiungitur, ut de quo Iesu dictum sit manifestetur: Nazarenū. Et causam protinus subdidit: Crucifixū. Atq̄ addidit: Surrexit: non est hic. Nō est hic dicitur, per præsentiam carnis, qui tamē nusquam deerat per præsentiam inuicem. Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedit uos in Galilgā. Quærendum nobis est, cur nominatis discipulis, Petrus designat ex nomine. Sed si hūc angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negauerat, uenire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re considerandū nobis est, cur omnipotens Deus eum quē cūctæ Ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ uocem pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, ut is qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate cognosceret, quā misericorditer aliena infirma toleraret. Bene autem de redemptore nostro dicitur: Præcedet uos in Galilgā, ubi eum uidebitis, sicut dixit uobis. Galilgā namq̄ transmigratio facta interpretatur. Iam quippe redemptor noster à passione ad resurrectionem, à morte ad uitam, à poena ad gloriam, à corruptione ad incorruptionem transmigrauerat. Et prius post resurrectionem in Galilgā bene à discipulis uidetur: quia resurrectionis eius gloriam postlati uidebimus, si modò à uitijs ad uirtutum celsitudinem transmigramus. Qui ergo in sepulchro nunciatur, in transmigratiōe ostenditur: quia is qui in mortificatione carnis agnoscit, in transmigratiōe mentis uidetur. Hæc fratres charissimi pro tanta diei solennitate, de lectionis Euangelicæ expositione transcurramus: sed libet ut de hac eadem solennitate aliquid subtilius loquamur. Duæ etenim uitæ erant, quarum unam nouimus, alteram nesciebamus. Vna quippe mortalis est, altera immortalis. Vna corruptionis, altera incorruptionis. Vna mortis, altera resurre-

ctionis. Sed uenit mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, suscepit unam, & ostendit alteram resurgendo. Si ergo nobis mortalem uitam scientibus, resurrectionem promitteret carnis, & tamē hanc uisibiliter non exhiberet, quis eius promissionibus crederet? Factus itaq̄ homo apparuit in carne, mori dignatus est ex uoluntate: sed resurrectionem promissit in præmio. Sed fortasse aliquis dicat: Iure ille surrexit, qui cum Deus esset, teneri à morte non potuit. Ad instruendam ergo ignorantia nostram, ad roborandā infirmitatem nostrā, suæ tantum resurrectionis exemplum nobis sufficere noluit. Solus in illo tēpore mortuus est, & tamen solus minimē resurrexit. Nam scriptum est: Multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Ablata ergo sunt omnia argumenta perfidie. Ne quis em̄ dicat, sperare de se nō debet homo, quod in carne sua exhibuit Deus homo: ecce cum Deo homines resurrexissent cognoscimus, & quos puros homines fuisse nō dubitamus. Si ergo membra nostri redemptoris sumus, præsumamus in nobis, quod gestum cōstat in capite. Si multū nos abijcimus, sperare in nobis debemus nos membra ultima, quod de membris eius superiorib. audiuius. Ecce uerō ad memoriam redit, quod crucifixo Dei filio Iudæi insultantes dicebant: Si rex Iudæi est, descendat de cruce, & credimus ei. Qui si de cruce tunc descenderet, nimirum insultantibus cedens, uirtutem nobis patientiæ nō demonstraret. Sed expectauit paululum, tolerauit opprobria, irisiones sustinuit, seruauit patientiā, distulit admirationem. Et qui de cruce descendere noluit, de sepulchro surrexit. Plus igit fuit de sepulchro surgere, quā de cruce descendere. Plus fuit mortē resurgendo destruere, quā uitā descendendo seruare. Sed cum Iudæi hunc ad insultationes suas de cruce descendere minimē cernerent, cum morientem uiderent, eum se uicisse crediderunt, nomen illius se quasi extinxisse gauisi sunt. Sed ecce clarificatum de morte nomen eius per mundum creuit, ex quo hæc infidelis turba extinxisse se credit. Et quem gaudebat occisum, doler mortuum: quia hunc ad suam gloriam cognoscit peruenisse per poenam. Quod bene in libro Iudicum Sampson illius facta significat: qui cum Gazā ciuitatē Philistinorū fuisset ingressus, Philistæi ingressum eius protinus cognoscentes, ciuitatem repente obsidionibus circumdederunt, custodes deputauerunt, & Sampson fortissimum se iam comprehendisse gauisi sunt. Sed quid Sampson fecit agnouimus. Media nocte portas ciuitatis abstulit, & mortis uerticem ascēdit. Quem fratres charissimi hoc in facto, quem nisi redemptorem nostrum Sampson ille significat: Quid Gaza ciuitas, nisi infernum designat? Quid per Philistæos, nisi Iudæorū perfidia demōstratur? Qui cum mortuum Dominum uiderent, eiusq̄ corpus in sepulchro iam positum, custodes illico deputauerunt, & eum qui aut tor uitæ claruerat, in inferni claustris retētū, quasi

Matth. 27

Iud. 16

Sampsonem

Sampsonem in Gaza se deprehēdisse lætati sunt. Sampson uerò media nocte non solum exiit, sed etiam portas tulit: quia uidelicet redemptor noster ante lucem resurgens, non solum liber de inferno exiit, sed & ipsa etiā inferni claustra destruxit. Portas tulit, & montis uerticem subiit: quia resurgendo claustra inferni abstulit, & ascendendo cœlorū regna penetrauit. Hanc ergo resurrectionis eius gloriā fratres charissimi quæ & prius demonstrabatur ex signo, & post patuit ex facto, tota mente diligamus, pro eius amore moriamur. Ecce enim in resurrectione authoris nostri, ministros eius angelos conciuēs nostros agnouimus. Ad horum ergo ciuium illam frequentem solennitatem festinemus. His, cum nec dum uisione possumus, desiderio & mente iungamur. Transmigremus ad uirtutes de uitij, ut in Galilæa redemptorem nostrum uidere mereamur. Adiuuet omnipotens Deus ad uitam desiderium nostrum, qui pro nobis in mortē dedit unicum filium suum, Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum eo uiuit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Ioh. 20

Nillo tempore. Vna sabbati Maria Magdalene uenit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & uidit lapidem sublatum à monumento. Cucurrit ergo & uenit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum quē diligebat Iesus, & dixit eis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & uenerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & uenit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, uidit linteamina posita, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum. Et uidit linteamina posita & sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in unum locum. Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui uenerat primus ad monumentum, & uidit, & credidit. Nondum enim sciebant scripturas, quia oportebat eum à mortuis resurgere.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum, in basilica beati Ioannis, quæ appellatur Constantiniana, sabbato Paschæ.

Homilia XXII.

Factus lōga molestia stomachus, diu me charitati uestre de lectōis Euāgelicę expositione loqui prohibuit. Vox nāq; ipsa à clamoris uirtute succubuit: & quia à multis audiri nō ualeo, loqui fateor inter multos erubescō. Sed hanc in me uerēcundia & ipse reprehendo. Quid em̄? Nūquid si multis pdesse nequeo, nec paucis curabo? Et si ex mēse portare manipulos multos nō possum, nunquid nā debeo ad arē uacuu redire? Quāuis em̄ quantos debeo ferre non ualeo, certē uel paucos, certē uel duos, certē uel unum feram. Habet nāq; ipsa infirmitatis intētio mercedis sue certitudinē: quia supernus arbiter noster etsi pōdus cōsiderat in retributione, tamen uires pensat in pōdere. Lectio sancti Euāgelij quam modō fratres audistis, ualde in superficie historica est aperta, sed eius nobis sunt mysteria sub breuitate requirēda. Maria Magdalene cum adhuc tenebræ essent, uenit ad monumentum. Iuxta historiam notatur hora: iuxta intellectu uerō mysticum requirēntis signatur intelligentia. Maria etenim authorē omnium, quem in carne uiderat mortuum, querebat in monumento: & quia hunc minime inuenit, furatum credidit. Adhuc ergo erāt tenebræ, cum uenit ad monumentum. Cucurrit citius, discipulis nunciavit. Sed illi præ cæteris cucurrerunt, qui præ cæteris amauerūt: uidelicet Petrus & Ioannes. Currebant autem duo simul: sed Ioannes præcucurrit citius Petro. Venit prior ad monumentū, & ingredi nō præsumpsit. Venit ergo posterior Petrus, & intrauit. Quid fratres, quid cursus significat? Nunquid nam hæc tam subtilis Euāgelicę descriptio, à mysterijs uacare credenda est? Minime. Neque em̄ se Ioānes & præisse & nō intrasse diceret, si in ipsa sui trepidatiōe mysterium defuisse credidisset. Quid ergo per Ioannem nisi synagoga, quid per Petrum nisi Ecclesia designatur? Nec mirum esse uideatur quod per iuniorem synagoga, per seniore uerō Ecclesia signari perhibetur: quia etsi ad Dei cultum prior est synagoga, quam Ecclesia gentium: ad usum tamen seculi, prior est multitudo gentium, quam synagoga, Paulo attestante, qui ait: Quia nō prius quod spiritale est, sed quod animale. Per seniore uerō Petrum significatur Ecclesia gentium, per iuniore uerō Ioannem synagoga Iudæorum. Currunt ambo simul: quia ab ortu sui tempore usq; ad occasum, pari & communi uia, etsi non pari & communi sensu, gentilitas cum synagoga cucurrit. Venit synagoga prior ad monumentum, sed minime intrauit: quia legis quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione ac passione Dominica audiuit, sed credere in mortuum noluit. Vidit enim Ioānes posita linteamina, non tamen introiuit: quia uidelicet synagoga & scripturæ sacræ sacramenta cognouit, & tamen ad fidem passionis dominicę credendo intrare distulit. Quem diu longē lateq; prophetauit, presentem uidit, & recipere renuit. Hominem esse despexit, Deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo est, nisi quia & citius cucurrit, &

1. Cor. 1

rit, & tamen ante monumentum uacua stetit: Venit autē Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentū: quia secuta posterior Ecclesia gentium, mediatorem Dei & hominū hominē Iesum Christum, & cognouit carne mortuum, & uiuentem credidit Deum. Vidit linteamina posita, & sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in unum locum. Quid esse fratres credimus, quod sudarium capitis Domini cum linteaminibus nō inuenitur in monumento, nisi quia Paulo attestante, Caput Christi Deus, & diuinitatis incōprehensibilia sacramēta ab infirmitatis nostre cognitione disiuncta sunt, eiusq; potentia creaturæ transcendit naturā: Et notandum qd non solum separatim, sed & inuolutū inueniri dicitur in unum locum. Linteum quippe quod inuolutum, eius nec initium nec finis aspicitur. Rectē ergo sudarium capitis in uolutum inuentum est: quia celsitudo diuinitatis nec coepit esse, nec desinit: nec per initium nascit, nec termino coangustat. Bene autē additur: In unum locum: quia in scissura mentiū Deus non est. Deus quippe in unitate est, & illi eius habere gratiam merentur, qui se ab inuicem per se ceterū scandala non diuidunt. Sed quia solet per sudarium laborantium sudor detergi, potest etiam sudarij nomine exprimi labor Dei: qui in se quidem semper quietus atq; incommutabilis permanet, sed tamē laborare se denunciat, cum duras hominum prauitates portat. Vnde & per prophetam dicit: Laboraui iustinens. Deus autē dū apparuit in carne, laboraui ex nostra infirmitate. Quem laborē passionis eius dum increduli uiderūt, et uenerari noluerunt. Quē enim uidebant carne mortalē, dedignati sunt credere immortalē esse diuinitate. Vnde etiā Hieremias ait: Reddes eis uicē Domine, iuxta opera manuum suarum: dabis eis scutū cordis laborem tuum. Ne enim prædicationis spicula eorum corda penetrarēt, dum passionis eius laborem dedignati sunt: quasi eundem laborem illius pro scuto tenuerūt, ut eo ad se transire eius uerba non permetterent, quo eum laborare usque ad mortem uiderunt. Quid autē nos nisi nostri capitis, id est Dei membra sumus? Per linteamina itaq; corporis, laborum ligamenta signantur, quæ nūc electos omnes, id est eius membra confringunt. Sudarium ergo quod super caput eius fuerat, seorsum inuenitur: quia ipsa redēptoris nostri passio longē à nostra passione disiuncta est: quoniam ipse sine culpa pertulit, quod nos cū culpa toleramus. Ipse sponte morti succumbere uoluit, ad quā nos uenimus inuiti. Sequitur: Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui uenerat prior ad monumentum. I Postquam intrauit Petrus, ingressus est & Ioannes. Posterior intrauit, qui prior uenerat. Notandum fratres est, quod in fine mundi ad redemptoris fidem etiam Iudæa colligetur, Paulo attestante, qui ait: Donec plenitudo gentiū intraret, & sic omnis Iſrael saluus fieret. Et uidit, & credidit. Quid fratres, quid estimandus est credidisse? Nūquid quia Dominus resurrexerat, quem

Rom. 11

Greg. tom. 2.

querebant? Non utiq; quia adhuc tenebræ erant ad monumentum, & subiuncta quoq; uerba contradicunt, cum dicitur: Nondum enim sciebāt scripturas, quia oporteret eum à mortuis resurgere. I Quid ergo uidit, & quid credidit? Vidit linteamina posita, & credidit quod mulier dixerat, de monumento Dominum fuisse sublatum. Quia in re diuinæ dispensationis magnitudo pēfanda est, quod discipulorum corda & accenduntur ut quæ rant, & differuntur ne inueniant: quatenus infirmitas animi ipso suo mœrore cruciata, & purgator ad inueniēdum fiat, & tanto ualidius teneat cum inuenierit, quāto tardius inuenit quod querebat. Hæc sub breuitate fratres charissimi de Euāgelica lectione transcurrimus: nunc restat ut de ipsa tantæ solennitatis nobilitate aliquid loquamur. Hanc enim rectē nobilitatem solennitatis dicam: quia solennitates cæteras antecedit. Sicut enim in sacro eloquio, sancta sanctorum, uel Cærica cantorum, pro sui magnitudine dicuntur: ita hæc festiuitas rectē dici potest solēnitas solēnitatum. Ex hac quippe solennitate exemplum nobis resurrectionis datum est, spes cœlestis patriæ aperta, & facta superni regni iam iam præsumptibilis gloria. Per hanc electi, qui quamuis in tranquillitatis sinu, tamen apud inferni claustra tenebantur, ad paradisi amœna reducti sunt. Quod ante passionem dixit, in resurrectione sua Dominus impleuit. Si exaltatus fuero, inquit, à terra, omnia trahā ad me. Omnia etenim traxit, qui de electis suis apud inferos nullum reliquit. Omnia abstulit, utiq; electa. Neq; etem infideles quosq; & pro suis criminibus eternis supplicijs deditos, ad ueniam Dominus resurgendo reparauit, sed illos ex inferni claustris rapuit, quos suos in fide & actibus recognouit. Vnde rectē etiā per Osee dicit: Ero mors tua o mors, ero morsus tuus inferne. Id nāq; quod occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex eo etenim quod mordemus, partem abstrahimus, partemq; relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus occidit mortem, mors mortis extitit. Quia uerō ex inferno partem abstulit, & partem reliquit, nō occidit funditus, sed momordit infernum. Ait ergo: Ero mors tua o mors. ac si aperte dicat: Quia in electis meis te funditus perimo, ero mors tua. Ero morsus tuus inferne: quia sublati eis, te ex parte transigo. Quæ est ergo ista solennitas, quæ inferni claustra destruxit, & ianuas nobis regni cœlestis aperuit? Inquiramus subtilius nomē eius. Requiritur egregius prædicator. Videamus quid de eius estimatione denunciet. Ait enim: Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Si ergo pascha Christus, pensandum nobis est quid de pascha lex loquitur: ut indagemus subtilius an de Christo dicta uideantur. Moyses quippe ait: Sument de sanguine agni, ac ponent super utrumq; postem, & in superliminaribus domorum in quibus comedent illum, edent carnes nocte illa asfas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus

Ioh. 12

Osee 13

1. Cor. 5

dibus eius & intestinis uorabitur, nec remanebit ex eo quicquam usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburentur. Vbi & additur: Sic autem comedetis illum. Renes uestros accingetis, calciamenta habebitis in pedibus uestris, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinantes. Quae uidelicet cuncta magnam nobis aedificationem parant, si fuerint mystica interpretatione discussa. Quid namque sit sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super utrumque postem ponitur: quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. In utroque etenim poste sanguis agni est positus, quando sacramentum passionis illius cum ore ad redemptionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui sic redemptoris sui sanguinem accipit, ut imitari passionem illius necdum uelit, in uno poste sanguinem posuit, qui etiam in superliminariis domorum ponendus est. Quid enim spiritualiter domus, nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cuius domus superliminare est ipsa intentio, quae praeminet actioni. Qui ergo intentionem cogitationis suae ad imitationem Dominicae passionis dirigit in superliminari domus, agni sanguinem ponit. Vel certe domus nostrae, ipsa sunt corpora, in quibus quoque uiuimus habitamus. Et in superliminari domus agni sanguinem ponimus: quia crucem passionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno subditur: Et edent carnes nocte illa assas igni. In nocte quippe agnum comedimus: quia in sacramento modo dominicum corpus accipimus, quando adhuc ad inuicem nostras conscientias non uidemus. Quae tamen carnes igni assandae sunt: quia nimirum dissoluit ignis carnes quas aqua coxerit, quas uero ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni nostri ignis excoxit: quia cum ipsa uis passionis illius ad resurrectionem ualentior reddidit, atque ad incorruptionem roborauit. Qui enim ex morte conualuit, uidelicet carnes illius ab igne duruerunt. Vnde etiam per Psalmistam dicit: Exaruit uelut testa uirtus mea. Quid namque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur, ut solidetur. Virtus ergo humanitatis eius uelut testa exaruit: quia ab igne passionis, ad uirtutem incorruptionis creuit, sed sola redemptoris nostri percepta sacramenta ad ueram solennitatem mentis non sufficiunt, nisi eis quoque & bona opera iungantur. Quid enim prodest corpus & sanguinem illius ore percipere, & ei peruersis moribus contrariet? Vnde bene adhuc ad comedendum subditur: Et azy mos panes cum lactucis agrestibus. Panes quippe sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione uanae gloriae exercet, qui mandata misericordiae sine admixtione peccati exhibet, ne peruersè diripiatur, quod quasi recte dispensat. Hoc quoque peccati fermentum bonae suae actioni miscuerat, quibus prophetae uoce per increpationem Dominus dicebat: Venite ad Bethel, & impiè agite. Atque post pauca: Et sacrificate de fermentato lau-

dem. De fermentato namque laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Lactuca uero agrestes ualde amarae sunt. Carnes ergo agni cum lactucis agrestibus sunt edendae, ut cum corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus, quatenus ipsa amaritudo penitentiae abstergat a mentis stomacho peruersam humorem uitae. Vbi & subditur: Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua. Ecce iam nos ipsa uerba historiae ab intellectu historico repellunt. Nunquid fratres charissimi, Israeliticus ille populus in Aegypto constitutus, comedere agnum crudum consueuerat, ut ei lex dicat: Non comedetis ex eo crudum quid? Vbi & addit: Nec coctum aqua. Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat? iuxta hoc quod per Salomonem sub haereticorum uoce dicitur: Aquae furtiuae dulciores sunt. Quid crudae agni carnes, nisi inconsideratam ac sine reuerentia cogitationis relictam illius humanitatem significat? Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est, nec aqua cocta: quia redemptor noster nec purus homo aestimandus est, neque per humanam sapientiam, qualiter incarnari Deus potuit, cogitandus. Omnis enim qui redemptorem nostrum purum hominem credit, quid iste aliud quam agni carnes crudas comedit, quas uidelicet coquere per diuinitatis eius intelligentiam noluit. Omnis uero qui incarnationis eius mysteria iuxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni aqua uult coquere: id est dispensationis eius mysterium per dissolutam uult scientiam penetrare. Qui ergo paschalis gaudij solennitatem celebrare desiderat, agnum nec aqua coquat, nec crudum comedat: ut neque per humanam sapientiam, profunditatem illius incarnationis penetrare appetat, neque in eum tanquam in hominem purum credat: sed assas igni carnes comedat, ut dispensari omnia per sancti Spiritus potentiam sciat. De quo adhuc recte subiungit: Caput cum pedibus & intestinis uorabitur. Sicut iam praediximus fratres, Paulo attestante didicimus, quod caput Christi Deus est: quia redemptor noster est & u: Deus uidelicet ante secula, & homo in fine seculorum. Caput ergo agni uorare, est diuinitatem illius fide percipere. Pedes uero agni uorare, est uestigia humanitatis eius amando & imitando perquirere. Quid uero sunt intestina, nisi uerborum illius occulta & mystica mandata? Quae tunc uoramus, cum uerba uitae cum auiditate sumimus. In quo deuorationis uerbo quid aliud quam pigritiae nostrae torpor reprehenditur? qui eius uerba ac mysteria, & per nosmetipsos non requirimus, & dicta ab alijs audimus inuiti. Non remanebit ex eo quicquam usque mane: quia eius dicta magna sunt sollicitudine discutienda, quatenus prius quam dies resurrectionis appareat, in hac praesentis uitae nocte omnia illius mandata intelligendo & operando penetrentur. Sed quia ualde difficile est ut omne sacrum eloquium possit intelligi, & omne eius mysterium penetrari: recte sub-

ctè subiungitur: Si quid autem remanserit, igne comburentis. Quod ex agno remanet, igne comburentis, quando hoc quod de mysterio incarnationis eius intelligere & penetrare non possumus, potestati sancti Spiritus humiliter referuamus: ut non superbe quis audeat uel contemnere uel denunciare quod non intelligit: sed hoc igni tradit, cum sancto Spiritui referuat. Quia qualiter edendum sit Pascha cognouimus: nunc a qualibus edi debeat, agnoscamus. Sequitur: Sic autem comedetis illum. Renes uestros accingetis. Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Vnde & Psalmista postulat, dicens: Vre renes meos. Si enim uoluptatem libidinis in renibus esse nesciret, eos uirum minime petisset. Vnde quia potestas diaboli in humano genere maxime per luxuriam praua-

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

In illo tempore, duo ex discipulis Iesu ibant ipsa die in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus: & ipsi loquebantur ad inuicem de omnibus his quae acciderant. Et factum est, dum fabularentur, & secum quaererent, ipse Iesus appropinquans, ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermone quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti ea quae facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quae? Et dixerunt: De Iesu Nazareno: qui fuit propheta, potens in opere & sermone, coram Deo & omni populo. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super haec omnia tertia dies est hodie, quod haec facta sunt. Sed & mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius, uenerunt dicentes se etiam uisionem angelorum uidisse, qui dicunt eum uiuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum uero non inuenerunt. Et ipse dixit ad illos: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quae loquuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de ipso erant. Et appropinquauerunt castello quod ibant. Et ipse finxit se longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Manenobiscum Domine, quoniam ad uesperascat, & inclinata est iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum est dum recumberet cum eis, accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et statim aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum, & ipse euauit ab oculis eorum. Et dixerunt ad inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis

Luc. 24

Amen.
Greg. tom. 2.

s 2 de Iesu

de Iesu, dū loqueretur nobis in uia, & aperiret nobis scripturas. Et surgentes eadē hora regressi sunt in Hierusalem, & inuenerūt congregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes quod surrexit Dominus uere, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabāt quæ gesta erant in uia, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Petri apostoli, in crastino Paschæ.

Homilia XXIII.

IN quotidiana nobis solēnitate laborantib. paulo loquenda sunt, & fortasse hæc utilius proderunt: quia sæpe & alimenta quæ minus sufficiunt, auidius sumunt. Lectionis ergo Euangelicæ summam sensum statui non per singula uerba discutere, ne dilectionem uestram ualeat sermo prolixior expositionis onerare. Ecce audistis fratres charissimi, quia duobus discipulis ambulanti. in uia non quidem credentib. sed tamē de se loquentib. Dominus apparuit, sed eis speciem quam recognoscerent, non ostendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi namq. apud semetipsos intus, & amabāt & dubitabāt. Eis autē Dominus foris & præfens aderat, & quis esset, nō ostendebat. De se ergo loquentib. præsentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suæ speciem abscondit. Verba quidem contulit, duritiam intellectus increpauit. Sacre scripturæ mysteria quæ de seipso erant, aperuit, & tamen quia adhuc in eorū cordib. peregrinus erat à fide, se ire longius sinxit. Fingere namq. componere dicimus: unde & compositores luti, figulos uocamus. Nihil ergo simplex ueritas per duplicitatē fecit, sed talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mente. Probandi autem erāt, si hi qui eum etsi necdum ut Deum diligere, saltem ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei à charitate non poterant hi cum quibus ueritas gradiebatur, eum ad hospitium quasi peregrinum uocant. Cur autem dicimus uocant, cum illic scriptum sit: Et coegerunt eum. Ex quo nimirum exemplo colligitur: quia peregrini ad hospitium non solum in uitandi sunt, sed etiam trahendi. Mensam igitur ponunt, panes cibosq. offerunt, & Deū quem in scripturæ sacre expositione non cognouerant, in panis fractione cognoscunt. Audiendo ergo præcepta Dei, illuminati non sunt, faciendo illuminati sunt, quia scriptum est: Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Quisquis ergo uult audita intelligere, festinet ea quæ iam audire potuit, opere implere. Ecce Dominus non est cognitus dum loqueretur, & dignatus est cognosci dum pascitur. Hospitalitatem ergo fratres charissimi diligite, charitatis opera amate. Hinc enim per Paulum dicitur: Charitas fra-

Rom. 2

Heb. 13

ternitatis maneat in uobis, & hospitalitatem nolite obliuisci. Per hanc em̄ placuerunt quidam, angelis hospitio receptis. Hinc Petrus ait: Hospitalitatem inuicem sine murmuratione. Hinc ipsa ueritas dicit: Hospes fui, & suscepistis me. Opinata res est ualde, & seniorum nostrorum nobis relatione tradita. Quidam paterfamilias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio seruibat. Cūq. quodam die ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad mensam ductus est. Dumq. paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam uellet in eius manibus fundere, cōuersus uerum accepit, sed repente eum in cuius manibus aquam fundere uoluerat, nō inuenit. Cūq. hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per uisionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, hesternum autem die me in memetipso suscepisti. Ecce in iudicium ueniens, dicit: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Ecce ante iudicium cum per membra sua suscipitur, susceptores suos etiam per semetipsum requirit, & tamen nos ad hospitalitatis gratiam pigri sumus. Pensate fratres quanta hospitalitatis uirtus sit. Ad mensas uestras Christum suscipite, ut uos ab eo suscipi ad conuiuia æterna ualeatis. Præbete modò peregrino Christo hospitium, ut uos in iudicio non quasi peregrinos nesciat, sed ut proprios recipiat ad regnum, ipso adiuuante qui uiuit & regnat Deus in secula.

1. Pet. 4

Matth. 25

Lectionis sancti Euangelij secundum Ioannem.

IN illo tempore, manifestauit se iterum Iesus discipulis suis ad mare Tyberiadis. Manifestauit autem sic. Erant autem simul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat in Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado pescari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt & ascenderunt in nauim, & illa nocte nihil prederunt. Mane autem iam facta, stetit Iesus in littore, non tamen cognouerunt discipuli quia Iesus est. Dicit ergo eis Iesus: Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Et dixit eis: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miserunt ergo, & iam non ualebant illud trahere præ multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon ergo Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se, erat enim nudus, & misit se in mare. Alij autem discipuli nau-

1041.27

li nauigio uenerunt. Non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, uiderunt prunas positas, & piscem superpositum & panem. Dixit eis Iesus: Ascendite de piscibus quos prederistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus cētum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, nō est scissum rete. Dixit eis Iesus: Venite, prædicate. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? sciētes quia Dominus est. Et uenit Iesus, & accepit panem, & dabat eis, & piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, cum surrexisset à mortuis.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Laurentij: Feria quarta Paschæ.

Homilia XXIII.

Lectio sancti Euangelij quæ modò in auribus uestris lecta est, fratres mei, questione animi pulsata, sed pulsatione sua uim discretionis indicat. Quæri etenim potest, cur Petrus qui piscator ante conuersionem fuit, post conuersionem ad piscationem redijt. Et cum ueritas dicat: Nemo mittēs manum suam ad aratrum, & aspiciēs retrō, aptus est regno Dei: cur repetijt quod dereliquit? Sed si uirtus discretionis inspicitur, citò uidetur: quia nimirum negocium quod ante conuersionem sine peccato exiit, hoc etiam post conuersionem repetere, culpa non fuit. Nam piscatorē Petrū, Matthæum uerò telonearium scimus. Et post cōuersionem suam ad piscationem Petrus redijt, Matthæus uerò ad telonei negocium nō resedit: quia aliud est uictum per piscationem querere, aliud autem telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negocia quæ sine peccatis exhiberi aut uix aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatū implicant, ad hæc necesse est ut post cōuersionem animus non recurat. Quæri etiam potest, cur discipulis in mari laborantib. post resurrectionē suā Dominus in littore stetit, qui ante resurrectionem suam corā discipulis in fluctib. maris ambulauit. Cuius rei ratio festinè cognoscitur, si ipsa quæ tūc inerat causa pensetur. Quid em̄ mare nisi præfens seculum signat, quod se casuum tumultib. & undis uitæ corruptibilis illidit: Quid per soliditatem littoris, nisi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur: Quia ergo discipuli adhuc fluctibus mortalis uitæ inerant, in mari laborabant. Quia autē redemptor noster iam corruptionem carnis excefferat, post resurrectionem suam in littore stabat. Ac si ipsum resurrectionis suæ mysterium rebus discipulis loqueretur, dicens: Iam uobis in mari non

Luc. 9

Matth. 13

Greg. tom. 2.

appareo: quia uobiscum in perturbationis fluctibus non sum. Hinc est quod alio in loco post resurrectionem suam eisdem discipulis dicit: Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum. Neq. enim cum ipsis non erat, qui bus præfens corporaliter apparebat: sed tamē iam se esse cum ipsis denegat, a quorum mortali corpore, carnis immortalitate distabat. Quod illic cum ipsis positus, fateatur non se esse cum ipsis, hoc quoque hic situ corporis indicat, cum adhuc eis nauigantibus, esse se iam in littore demonstrat. Facta est autē discipulis piscationis magna difficultas, ut magistro ueniente fieret admirationis magna sublimitas. Qui protinus dixit: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Bis in sancto Euangelio legitur, quia Dominus iussit ut ad piscandum retia mitterentur, ante passionem uidelicet, & post resurrectionem. Sed prius quam redemptor noster pateretur & resurgeret, mitti quidem rete ad piscandum iubet, sed utrum in dexteram an in sinistram mitti debuisset, nō iubet. Post resurrectionem uerò discipulis apparens, mitti rete in dexteram iubet. In illa piscatione tanti capti sunt, ut retia rumpentur. In ista autem & multi capti sunt, & retia rupta non sunt. Quis uerò nesciat bonos dextera, & malos sinistra figurari? Illa ergo piscatio in qua specialiter in quam partem mitti rete debeat non iubetur, præsentem Ecclesiam designat, quæ bonos simul ac malos colligit, nec eligit quos trahat: quia & quos eligere possit, ignorat. Hæc autem piscatio post Domini resurrectionem facta, in solam dexteram missa est: quia ad uidendam claritatis eius gloriam, sola electorum Ecclesia pertingit, quæ de sinistro opere nihil habebit. In illa piscatione præ multitudine piscium rete rumpitur: quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobis tanti intrant, qui ipsam quoq. Ecclesiam hæresibus scindant. In ista uerò piscatione & multi pisces & magni capiuntur, & rete non rumpitur: quia sancta electorum Ecclesia in continua authoris sui pace requiescēs nullis iam dissensionibus dilaniatur. Capti autem tam magnis piscibus, ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram. Iam credo quod uestra charitas aduertat, quid est quod Petrus rete ad terram trahit. Ipsi quippe sancta Ecclesia est commissa. Ipsi specialiter dicitur: Simon Ioannis amas me, pasce oues meas. Quod ergo postmodum aperitur in uoce, hoc nunc signatur in opere. Quia ergo prædicator Ecclesiæ nos à mundi huius fluctibus separat, nimirum necesse est ut rete plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatem littoris pertrahit: quia sanctæ prædicationis uoce stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. Hoc egit uerbis, hoc epistolis: hoc agit quotidie miraculorum signis. Quotiens per eum ad amorem quietis æternæ cōuertimur, quotiens à terrenarum rerum tumultibus separamur: quid aliud quam missi in rete fidei, ut pisces, ad litus trahimur? Sed cum rete magnis piscibus ple-

Luc. 24

1041.28

8 3 num

num dicitur, addit & quantis, scilicet cētum quin-
 quagintatribus. A magno mysterio numerus nō
 uacat, sed intētos uos tāti mysterij profunditas ex-
 peccat. Neq; enim quātūtatū summam solerter E-
 uangelista exprimeret, nisi hanc sacramento ple-
 nam esse iudicasset. Scitis nanq; quōd in ueteri te-
 stamento omnis operatio per decalogi mandata
 praecepitur, in nouo autem eiusdem operationis
 uirtus per septiformem gratiā sancti Spiritus mul-
 tiplicatis fidelibus datur. Quam propheta denun-
 cians dicit: Spiritus sapientiā & intellectus, spiri-
 tus consilij & fortitudinis, spiritus sciētiae & pie-
 tatis, & replebit eum spiritu timoris Domini. Sed
 ille in hoc spiritu operationē percipit, qui fidem
 trinitatis agnoscit, ut & patrem & filij & eundem
 spiritum sanctum unius uirtutis credat, unius sub-
 stantiae esse fateatur. Quia ergo septem quae super-
 rius diximus, per nouum testamentum latius data
 sunt, decem uerō per uetus praecepta, omnis no-
 stra uirtus & operatio per decem & septē potest
 plenē comprehendī. Ducamus ergo per trigonū
 decem & septem, & ueniunt ad quinquagintatū
 decem. Qui profectō numerus a magno mysterio
 nō uacat: quia in testamēto ueteri legimus, quōd
 annus quinquagesimus iubileus uocari iussus est.
 In quo uidelicet cunctus populus ab omni opera-
 tione quiesceret. Sed uera requies in unitate est.
 Diuidi quippe unum non potest. Vbi enim scissū-
 ra diuisionis est, uera requies non est. Ducamus
 ergo per trigonum quinquaginta & unum, & fi-
 unt centum quinquagintatres. Quia ergo omnis
 nostra operatio in fide trinitatis exhibita, ad re-
 quem tendit, decem & septem ter ducimus, ut ad
 quinquaginta & unum uenire debeamus. Et quia
 uera nostra requies tunc est, cum ipsam iam claritatem
 trinitatis agnoscimus, quam in unitate di-
 uinitatis esse certum tenemus, quinquaginta & u-
 num ter ducimus, & electorum summam in su-
 perna patria quasi centum quinquagintatrium
 piscium numerum tenemus. Post resurrectionem
 ergo Domini missum rete dignū fuit ut tot pisces
 caperet, quot solummodo electos ciues supernae
 patriae designarent. Inter haec uerō, ut hesternā san-
 cti Euangelij lectio, & hodierna nos admonet, ut
 uigilanter debeamus inspicere, cur Dominus &
 redemptor noster post resurrectionem suam pi-
 scem assum legitur comedisse. Non enim uacat a
 mysterio, quod iteratur in facto. In hac etenim le-
 ctione panem & assum piscem, in illa uerō quae he-
 sterno die lecta est, cum asso pisce etiam fauum
 mellis comedit. Quid autem signare piscē assum
 credimus, nisi ipsum mediatorē Dei & hominum
 passum? Ipse enim latere dignatus est in aquis ge-
 neris humani, capi uoluit laqueo mortis nostrae, &
 quasi tribulatione affatus est tempore passionis
 suae. Sed qui piscis affatus fieri dignatus est in pas-
 sione, fauus mellis nobis extitit in resurrectione.
 Nam qui in pisce asso figurari uoluit tribulatio-
 nem passionis suae, in fauo mellis utranq; naturam
 exprimi uoluit personae suae. Fauus quippe mel in

cera est. Mel uerō in cera est diuinitas in humani-
 tate. Quod ab hac quoq; lectione nō discrepat: nā
 piscem comedit & panem. Qui em̄ assari ut piscis
 potuit ex humanitate, pane nos reficit ex diuini-
 tate, qui ait: Ego sum panis uiuus, qui de caelo de-
 scendi. Assum ergo piscem comedit & panem, ut
 ipso suo cibo nobis ostenderet, quia & passionem
 ex nostra humanitate pertulit, & resurrectionem no-
 stram ex sua diuinitate procurauit. Quod si uigilā-
 ter inspicimus, nobis quoq; qualiter ad imitandū
 congruat uidemus. Sic em̄ sua facta redemptor in-
 dicat, ut imitationis uiam nobis sequentibus ster-
 nat. Ecce in cibo suo Dominus noster pisci asso cō-
 iungere fauum uoluit: quia uidelicet illos in suo
 corpore ad aeternam quietē suscipit, qui cum hic
 tribulationes pro Domino sentiunt, ab amore in-
 ternae dulcedinis non recedūt. Cum asso pisce fa-
 uus sumitur: quia qui hic afflictionem pro uerita-
 te suscipiunt, illic dulcedine uera satiantur. Notan-
 dum quoq; quod ultimum conuiuium Dominus
 cum septem discipulis habuisse describitur. Pe-
 trus nanq; & Thomas, Nathanael, filij Zebedaei,
 & alij ex discipulis eius duo, in eo fuisse memoran-
 tur. Cur cum septem discipulis ultimum conuiui-
 um celebrat, nisi quod eos tantummodo qui se-
 ptiformi gratia sancti Spiritus pleni sunt, futuros
 secum in aeterna resurrectione denunciatur: Septē quo-
 que dieb. omne hoc tempus euoluūt, & sepe septe-
 nario numero perfectio designatur. Illi ergo ulti-
 mo cōuiuiō de praesentia ueritatis epulantur, qui
 nūc perfectionis studio terrena transcendunt, quos
 mundi huius amor non ligat: quibus etsi utcūq;
 per tētamēta obstrepit, cepta tamen eorum de-
 sideria non retundit. De hoc extremo cōuiuiō a-
 lias per Ioannem dicitur: Beati qui ad coenam nu-
 ptiarum agni uocati sunt. Idcirco em̄ non ad pran-
 dium sed ad coenam uocatos narrat: quia nimirū
 in fine diei conuiuium coena est. Qui ergo finito
 praesentis uitae tempore, ad resurrectionem supernae
 contemplationis ueniunt, non ad agni prandium,
 sed ad coenam uocantur. Quae uidelicet coena hoc
 ultimo cōuiuiō exprimit, cui septē discipuli ad se-
 se memorant: quia illos ut diximus, tunc interna
 resectio reparat, qui pleni nunc septiformi gratia
 in amore spiritus anhelant. Haec ergo uobiscum
 fratres agite, huius spiritus repleti praesentia desi-
 derate. Quid uos sequi in futurum possit, ex praesenti
 perpendite. Pensate si hoc spiritu pleni estis,
 & nostis si ad illud conuiuium peruenire ualeatis.
 Quisquis nanque ille est quem nunc spiritus iste
 non reparat, profectō ab illa aeterni conuiuij refe-
 ctione ieiunat. Mementote quid de eodē spiritu
 Paulus dicat: Si quis spiritum Christi non habet,
 hic nō est eius. Quasi quidam titulus diuinā pos-
 sessionis est iste spiritus amoris. Nūquidnam spi-
 ritum Christi habet is cuius mentem odia disti-
 pant, elatio inflat, ira usque ad diuisionem mentis
 exasperat, auaritia cruciat, luxuria eneruat? Pen-
 sate quis sit spiritus Christi. Profectō ille qui facit
 amicos & inimicos diligit, terrena despici, p
 celestibus

Isa. 11

Leuit. 25

Ioan. 21

Luc. 24

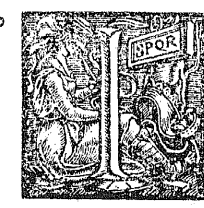
Ioan. 6

Apo. 19

Rom. 8

Isa. 138

Ioan. 20

Nullo tempore, Maria sta-
 bat ad monumentū foris
 plorās. Dum ergo fleret,
 inclinauit se, & prospexit
 in monumentū. Et uidit
 duos angelos in albis se-
 dentes, unum ad caput, &
 unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus
 Iesu. Dicit ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit
 eis: Quia tulerūt Dominū meum, & nescio
 ubi posuerunt eum. Haec cum dixisset, con-
 uersa est retrorsum, & uidit Iesum stantē: &
 nesciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus: Mu-
 lier, quid ploras? Quē quaeris? Illa existimās
 quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si su-
 stulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, &
 ego eum tollam. Dicit ei Iesus: Maria. Con-
 uersa illa, dixit ei: Rabboni: quod dicitur ma-
 gister. Dicit ei Iesus: Noli me tangere: non-
 dum enim ascendi ad patrem meum. Vade
 autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo
 ad patrem meum & patrē uestrum, Deum
 meum & Deum uestrum. Venit ergo Ma-
 ria Magdalene annuncians discipulis: Quia
 uidi Dominum: & haec dixit mihi.

Homilia lectionis eiusdem habita ad po-
 pulū in basilica sancti Ioannis, quae appella-
 tur Constantiniana: Feria quinta Paschae.

Maria Magdalene que fuerat in ciuitate pec-
 catrix, amando ueritatem, iauit lachrymis
 maculas criminis. Et uox ueritatis impletur, qua
 dicit: Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit
 multum. Quae enim prius frigida peccado reman-
 serat, postmodum amando fortiter ardebat. Nam
 postquam uenit ad monumentū, ibiq; corpus do-
 minicum non inuenit, sublatum credidit, atq; di-
 scipulis nunciauit. Qui uenientes uiderunt, atq;
 ita esse ut mulier dixerat crediderūt. Et de eis pro-
 tinus scriptum est: Abierunt ergo discipuli ad se-
 metipsos. ac deinceps subiungitur: Maria autem
 stabat ad monumentum foris, plorans. Quia in
 re pensandum est, huius mulieris mentem quan-
 ta uis amoris accenderat, quae a monumento Do-
 mini etiam discipulis recedentibus non recede-
 bat. Exquirebat quē non inuenit, flebat inquit-
 tendo, & amoris sui igne succensa, eius quem ab-
 latum credidit, ardebat desiderio. Vnde contigit
 ut eum sola tunc uideret, quae remanserat, ut quaer-
 eret: quia nimirum uirtus boni operis, perseue-
 rantia est. Et uoce ueritatis dicitur: Qui autē per-
 seuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. Et praep-
 to legis cauda hostiae in sacrificio iubetur offerri.
 In cauda quippe finis est corporis: & ille bene im-
 molat, qui sacrificium boni operis usq; ad finem
 debite perducit actionis. Hinc Ioseph inter reli-
 quos fratres talarum tunicam habuisse describit.
 Tunica quippe usque ad talum, est opus bonum
 usque consummationem. Maria ergo cum fleret,
 inclinauit se, & prospexit in monumentum. Cer-
 tē iam monumentum uacuum uiderat, iam subla-
 tum Dominū nunciauerat. Quid est quod se ite-
 rum inclinat, iterum uidere desiderat? Sed aman-
 ti semel aspexisse non sufficit, quia uis amoris in-
 tentionē multiplicat inquisitionis. Quasi uis ergo
 prius, & minime inuenit: perseuerauit ut quaer-
 eret, unde & contigit ut inueniret. Adumq; est
 ut desideria dilata crescerent, & crescentia cape-
 rent quod inuenissent. Hinc est enim quod de eo-
 dem sponsa Ecclesia in Canticis canticorum di-
 cit: In lectulo meo per noctes quaesui quem dili-
 git anima mea, quaesui illum, & non inueni. Sur-
 gam, & circuibō ciuitatem, per uicos & plateas
 quaram quem diligit anima mea. Quae defectum
 quoq; inuentionis ingeminat, dicens: Quasi uis il-
 lum, & non inueni. Sed quia diu inuentio se non
 elongat, si inquisitio non desistat, adiungit: Inue-
 nerunt me uigiles qui custodiunt ciuitatem. Num
 quē diligit anima mea uidistis? Paululū cum per-
 traxissem eos, inueni quē diligit anima mea. Dile-
 ctū nanq; in lectulo quaerimus, quando in praesen-
 tis uitae aliquatula requie redemptoris nostri desi-
 derio suspiramus. Per noctē quaerimus: quia etsi
 iam in illo mens uigilat, tamen adhuc oculus caligat.
 Sed qui dilectū suū nō inuenit, refert ut surgat
 & ciuitatē circumeat, id est, sanctā electorū Eccle-
 siam mēte & inquisitione percurrat: per uicos eū &
 plateas quærat, id est, per angusta & lata gradien-
 tes

Luc. 7

Ioan. 6

Matt. 10

Ex. 24

Leuit. 3

Exod. 20

Gen. 37

Can. 3

tes aspiciat: ut si quā inuenire in eis ualeat, eius ue-
 stigia exquirat: quia sunt nonnulli etiam uitæ se-
 cularis, qui imitandum aliquid habeant de actio-
 ne uirtutis. Quærentes autem nos uigiles inueni-
 unt qui custodiunt ciuitatem: quia sancti patres
 qui Ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris stu-
 dijs occurrunt, ut suo uel uerbo uel scripto nos do-
 ceant. Quos cum paululum pertransimus, inueni-
 mus quem diligimus: quia redemptor noster est
 humilitate homo inter homines, diuinitate tamē
 super homines fuit. Cum ergo transeuntur uigi-
 les, dilectus inuenitur: quia cum prophetas & A-
 postolos infra ipsum esse conspiciamus, illum qui
 natura Deus est, esse supra homines cōsideramus.
 Prius ergo non inueniendus quæritur, ut post in-
 uentus strictius teneatur. Sancta enim desideria,
 ut prædiximus, dilatione crescunt. Si autem dilata-
 tione deficiunt, desideria non fuerunt. Hoc amo-
 re arsit, quisquis ad ueritatem pertingere potuit.
 Hinc nanq; Dauid ait: Situit anima mea ad Deū
 fontem uiuum, quando ueniā & apparebo ante fa-
 ciem Dei. Hinc nos admonet dicens: Quærite fa-
 ciem eius semper. Hinc propheta ait: Anima mea
 desiderauit te in nocte, sed & spiritu meo in præ-
 cordijs meis de mane uigilabo ad te. Hinc iterum
 Ecclesia in Canticis Canticorum dicit: Vulnera-
 ta charitate ego sum. Iustum quippe est, ut ex ui-
 sione medici pertingat ad salutem, quæ per æstum
 eius desiderij uulnus amoris portat in pectore.
 Hinc iustus ait: Anima mea liquefacta est, ut dile-
 ctus uocatus est. Mens nanq; hominis, conditoris
 sui speciem non quærentis, malè dura est: quia in
 semetipsa remanet frigida. At si ardere iam ex desi-
 derio cœperit ad sequendum quem diligit, lique-
 facta per ignem amoris currit. Fit desiderio anxia,
 uilescit in seculo cuncta quæ placebant, nihil est
 quod extra conditorem libeat, & quæ prius dele-
 ctabant animum, fiunt postmodū uehementer o-
 nerosa. Nihil eius mœstissimam consolatur, quousq;
 adhuc qui desideratur nō aspicitur. Mœret mens,
 lux ipsa fastidio est: talisq; igne in mente decoquitur
 rubigo culpæ, & succensus animus quasi aurif-
 more, quia per usum speciem perdidit, per incendiū
 clarescit. Ita itaque quæ sic amat, quæ se ad
 monumentū quod perspexerat, iterum inclinari
 uideamus quo fructu uis amoris in ea ingeminat
 opus inquisitionis. Sequitur: Vidit duos an-
 gelos in albis sedentes, unum ad caput, & unū ad
 pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu. Quid
 est quod in loco dominici corporis duo angeli ui-
 dentur, unus ad caput, atq; alius ad pedes sedens,
 nisi quia Latina lingua angelus nuncijs dicitur:
 & ille passione sua nunciandus erat, qui & Deus
 est ante secula, & homo in fine seculorum? Quali
 ad caput sedet angelus, cum per apostolum Ioan-
 nem prædicatur: quia in principio erat uerbum,
 & uerbum erat apud Deū, & Deus erat uerbum.
 Et quasi ad pedes sedet angelus, cum dicit: Verbū
 caro factū est: & habitauit in nobis. Possumus et-
 iam per duos angelos duo testamenta cognosce-
 re: unum prius, & aliud sequens. Qui uidelicet an-

Psal. 41
 Psal. 104
 Esai. 26
 Cant. 4
 Cant. 5
 Ioh. 1

geli per locū dominici corporis sibi met sunt con-
 iuncti: quia nimirum utraq; testamenta dum pa-
 ri sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisset
 Dominum denunciant, quasi testamentum prius
 ad caput, & testamentum posterius ad pedes se-
 det. Vnde & duo cherubin quæ propiciatorium
 tegunt, sese inuicem aspiciunt uersis uultibus in
 propiciatorium. Cherubin quippe plenitudo sci-
 entia dicitur. Et quid per duo cherubin, nisi utra-
 que testamenta signantur? Quid uerō per propi-
 catorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De
 quo Ioannes ait: Ipse est enim propitiatio pro pec-
 catis nostris. Et dum testamentum uetus hoc faci-
 endum denunciat, quod testamentum nouum de
 Domino factum clamat, quasi utraq; cherubin se
 inuicem aspiciunt, dum uultus in propiciatorium
 uertunt: quia dum inter se positū incarnatum Do-
 minum uident, a suo aspectu non discrepant, quæ
 dispensationis eius mysterium concorditer nar-
 rant. Requiritur Mariam angelū dicens: Mulier
 quid ploras? Et dicit ei: Quia tulerunt Do-
 num meū, & nescio ubi posuerunt eum. Ipsa nanq;
 sacra eloquia quæ in nobis lachrymas amoris ex-
 citant, easdem lachrymas consolantur, dum nobis
 redemptoris nostri speciem promittunt. Sed no-
 tandum iuxta historiam est quod mulier non ait:
 Tulerunt corpus Domini mei: sed, Tulerunt Domi-
 num meū. Vnus nanq; sacri eloquij est, ut aliquan-
 do ex parte totum, aliquando uerō ex toto partē
 significet. Ex parte etenim totum signat: sicut de
 Iacob filijs scriptum est: Quia descendit Iacob in
 Ægyptum in animabus septuaginta. Neq; enim
 in Ægyptum animæ sine corporibus descende-
 runt, sed per solam animam totus homo significa-
 tur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum do-
 minicū corpus in monumento iacuerat, & Maria
 non corpus Domini sed sublatum Dominū quæ-
 rebat, uidelicet ex toto significans partem. Hæc
 cum dixisset, conuersa retrorsum uidit Iesum stan-
 tem: & nesciebat quia Iesus esset. Notandū quod
 Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubi-
 tabat, retrorsum cōuersa est ut uideret Iesum: quia
 uidelicet per eandem dubitationem suam quasi
 tergum in Domini faciem miserat, quem resurre-
 xisse minime credebat. Sed quia amabat & dubi-
 tabat, uidebat, & non agnoscebat, eumq; illi & a-
 mor ostenderat, & dubietas abscondebatur. Cuius
 adhuc ignorātia exprimitur, cum infertur: Et ne-
 sciebat quia Iesus esset. Qui dixit ei: Mulier quid
 ploras? Quæ quæris? Interrogatur doloris causa
 ut augeatur desiderium, quatenus cum nomina-
 ret quem quæreret, in amore eius ardentius æstua-
 ret. Illa existimans quia hortulanus esset, dixit ei:
 Domine si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posui-
 sti eum: & ego eum tollam. Forsitan nec errando
 hæc mulier errauit, quæ Iesum hortulanum credi-
 dit. An nō ei spiritualiter hortulanus erat, qui in e-
 ius pectore per amoris sui semina, uirtutum uiren-
 tia plātabat. Sed quid est quod uiso eo quæ hortulanū
 credidit, cui necdū dixerat quæ quærebatur, ait: Do-
 mine, si tu sustulisti eum? Quasi enim iam dixisset,
 ex cuius

Exod. 25
 I. Ioh. 2
 Gen. 46

ex cuius desiderio plangeret, eum dixit quæ non
 dixerat. Sed uis amoris hoc agere solet in animo,
 ut quem ipse semper cogitat, nullum alium igno-
 rare credat. Recte & hæc mulier quem quærit, nō
 dicit: & tamē dicit, Si tu sustulisti eum: quia alteri
 non putat incognitū, quem sic ipsa cōtinuo plan-
 git desiderio. Dicit ei Iesus: Maria. Postquam
 eam cōmuni uocabulo appellauit ex sexu, & agni-
 tus non est, uocat eam ex nomine. Ac si ei apertē
 dicat: Recognosce eum a quo recognosceris. Per-
 fecto quoq; uiro dicitur: Noui te ex nomine: quia
 homo commune omnium nostrū uocabulum
 est, Moyses uerō proprium, cui recte dicitur: quia
 ex nomine scitur, ac si apertē Dominus dicat: Nō
 te generaliter ut cæteros, sed specialiter scio. Ma-
 ria ergo quia uocatur ex nomine recognoscit au-
 thorem: atq; cum protinus rabboni, id est magi-
 strum uocat: quia & ipse erat qui quærebatur ex-
 terius, & ipse qui eam interius ut quæreret, doce-
 bat. Iam uerō ab Euangelista non subditur, quid
 mulier fecit, sed ex eo innuit quod audiuit. Cui di-
 citur: Noli me tangere. Nondum enim ascendi
 ad patrem meum. In his nanq; uerbis ostendi-
 tur quod Maria amplecti uoluit eius uestigia, quæ
 recognouit. Sed ei magister dicit: Noli me tan-
 gere. Non quia post resurrectionem Dominus
 tactum renuit foeminarum, cum de duabus ad se-
 pulchrum eius uenientibus scriptum sit: Accesserunt,
 & tenuerunt pedes eius. Sed cur tangi non
 debeat, ratio quoq; addit cum subinfertur: Non
 dum enim ascendi ad patrem meum. In corde et-
 enim nostro tunc Iesus ad patrem ascendit, cum
 æqualis credi patri. Nam quisquis eum æqualem
 patri nō credidit, adhuc in eius pectore ad patrem
 Dominus non ascendit. Ille ergo Iesum ueraciter
 tangit, qui patri filium coæternum credit. In corde
 etenim Pauli iam ad patrem Iesus ascenderat, cum
 idem Paulus dicebat: Qui cum in forma Dei esset,
 non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.
 Vnde Ioannes quoq; redemptorē nostrū manu si
 dei tetigit, qui ait: In principio erat uerbū, & uer-
 bū erat apud Deū, & Deus erat uerbū. Hoc erat in
 principio apud Deū, omnia per ipsum facta sunt.
 Tangit ergo Dñm, qui eum patri æternitate sub-
 stantia æqualem credit. Sed fortasse aliquis tacita
 quæstione pulsatur, quomodo filius patri esse æ-
 qualis possit. Qua in re humana natura quod ad-
 mirando cōprehendere nō ualet, restat ut hoc sibi
 esse credibile ex admiratione alia sciat. Habet nan-
 que quod ad hæc sibi sub breuitate respondeat.
 Constat enim quia ipse creauit matrem, in cuius
 uirgineo utero ex humanitate crearetur. Quid ergo
 mirum si æqualis est patri, qui prior est matre?
 Paulo quoq; attestante didicimus Christum Dei
 uirtutem, & Dei sapientiam. Qui ergo filium mi-
 norē putat, patri specialiter derogat, cuius sapien-
 tiam esse ei in æqualem fatetur. Quis etenim ho-
 mo potens æquantimur ferret, si quis ei diceret:
 Magnus quidem es, sed tamen sapientia tua te mi-
 nor est? Ipse quoq; Dominus dicit: Ego & pater
 unum sumus. Et rursus ait: Pater maior me est. De

Exod. 33
 Mat. 28
 ad Phil. 2
 Ioh. 1
 I. Cor. 1
 Ioh. 16. 14

quo etiam scriptum est, quia subditus erat paren-
 tibus suis. Quid ergo mirum si ex humanitate sua
 minorē se patre asserit in celo, ex qua subiectus
 erat etiam parentibus in terra? Ex qua humanita-
 te nunc Mariæ dicitur: Vade ad fratres meos,
 & dic eis: Ascendo ad patrem meum, & patrem
 uestrum: Deum meum, & Deum uestrum. Cum
 meum dicat & uestrum, cur non communiter di-
 cit nostrum? Sed distincte loquens indicat, quia
 eundem patrem & Deum dissimiliter habeat ipse
 quam nos. Ascendo ad patrem meū, uidelicet per
 naturam: & patrem uestrum, per gratiam. Ad De-
 um meum, quia descendit ad Deum uestrum, quia
 ascendit. Quia enim & ego homo, Deus mihi
 est: quia uos ab errore liberati, Deus est uobis. Di-
 stincte ergo mihi pater & Deus est: quia quem an-
 te secula Deum genuit, hominem in fine seculorū
 me meū creauit. Venit Maria Magdalena an-
 nunciata discipulis, quia uidi Dominum, & hæc
 dixit mihi. Ecce humani generis culpa ibi abscon-
 ditur, unde processit. Quia enim in paradiso mulier
 uiro propinauit mortē, a sepulchro mulier ui-
 ris annunciauit uitā. Et dicta sui uiuificatoris nar-
 rat, quæ mortiferi serpentis uerba narrauerat. Ac
 si humano generi non uerbis Dominus, sed rebus
 dicat: De qua manu uobis illatus est potus mor-
 tis, de ipsa suscipite poculum uitæ. Hæc de ex-
 positione lectionis Euangelicæ succincte trans-
 currimus: nunc opitulante eodem de quo loqui-
 mur Domino, & resurrectionis eius gloriam, & pie-
 tatis eius uiscera cōsideremus. Citius enim a mor-
 te uoluit resurgere, ne nostra diu anima in infide-
 litatis morte remaneret. Vnde bene quoque per
 Psalmistam dicitur: De torrente in uia bibet, pro-
 pterea exaltabit caput. In humano quippe gene-
 re, ab ipso mundi initio torrens mortis effluerat:
 sed de hoc torrente Dñs in uia bibit, quia mortem
 in trāsitu gustauit. Atq; ideo exaltauit caput: quia
 hoc quod moriendo in sepulchro posuit, resur-
 gendo super angelos eleuauit. Et inde antiquum
 hostem in æternum percussit, unde seruire contra
 se manus persequentium temporaliter permisit.
 Quod apertē Dominus beato Iob indicat dicens:
 Nunquid capies leuiathan hamo? Per Leuiathan
 quippe, quod additamentum eorum dicitur,
 uetus ille deuorator humani generis designatur.
 Qui dum se diuinitatem homini addere spo-
 ndit, immortalitatem sustulit. Qui præuaria-
 tionis quoq; culpam quam primo homini propi-
 nauit, dum se sequentibus pessima persuasione
 multiplicat, poenas eis sine cessatione coaceruat.
 In hamo autem esca ostenditur, aculeus occulta-
 tur. Hunc ergo pater omnipotēs hamo cepit, quia
 ad mortem illius unigenitum filium incarnatum
 misit, in quo & caro passibilis uideri posset, & diu-
 nitas impassibilis uideri non posset. Cumq; in eo
 serpens iste per manus persequentium escam cor-
 poris momordit, diuinitatis illū aculeus perfora-
 uit. Prius uerō eum in miraculis Deum cognoue-
 rat, sed de cognitione sua ad dubitationem ceci-
 dit, quādo hunc passibile uidit. Quasi hamus ergo
 fauces

Psal. 109
 Iob 40

fauces glutientis tenuit, dum in illo esca carnis pa-
 tuit, quam deuorator appeteret, & diuinitas pas-
 sionis tempore lauit quæ necaret. In hamo ergo
 eius incarnationis captus est: quia dum in illo ap-
 petijt escam corporis, transfixus est aculeo diuini
 tatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se deuo-
 ratorem duceret. Ibi diuinitas, quæ perforaret. Ibi
 aperta infirmitas, quæ prouocaret. Ibi occulta uir-
 tus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur
 captus est: quia inde interijt, unde momordit.
 Et quos tenebat mortales, iure perdidit: quia eum
 in quo ius non habuit, morte appetere immorta-
 lem præsumpsit. Hinc est etiam quod hæc ipsa de
 qua loquimur Maria uiuit: quia ille pro humano
 genere qui morti nihil debebat, occubuit. Hinc
 est quod nos quotidie ad uitam post culpas reuer-
 timur: quia ad pœnam nostram conditor sine cul-
 pa descendit. Ecce iam antiquus hostis ea quæ de
 humano genere cœperat spolia amisit, supplantati-
 onis suæ uictoriam perdidit. Quotidie peccato-
 res ad ueniam ueniendo, à sua potestate recedunt,
 quotidie de eius faucibus redemptoris manu rapiuntur.
 Vnde bene quoque ad beatum Iob uoce do-
 minica iterum dicitur: Aut armilla perforabis ma-
 xillam eius? Armilla ubi ponitur, ambiendo con-
 stringit. Quid ergo per armillam, nisi circumple-
 ctens nos diuina misericordia designatur? Quæ le-
 uiathan istius maxillam perforat, dum nobis post
 perpetrata quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ re-
 medium ostendit. Armilla Dominus maxillam
 leuiathan perforat: quia ipse ineffabili misericor-
 diæ suæ potentia, sic malitiæ antiqui hostis obui-
 at, ut aliquando eos etiam quos iam cepit amit-
 tat. Et quasi ab ore illius cadunt, qui post perpe-
 tratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim
 ore illius semel raptus, maxillam eius euaderet, si
 perforata non esset? An non in ore Petrum tenuit
 cum negauit? An non in ore Dauid tenuit, cum
 in tantam se luxuriæ uoraginem misit? Sed dum
 ad uitam alterque per pœnitentiam redijt, leuiathan
 iste eos aliquo modo quasi per maxillæ suæ fora-
 men amisit. Per foramen ergo maxillæ ab eius ore
 subtracti sunt, qui post perpetratiorem tantæ
 nequitiae, pœnitendo redierunt. Quis autem ho-
 minum leuiathan istius os euadat, ut illicita nulla
 committat? Sed hinc cognoscamus, quantum re-
 demptori humani generis debitores sumus, qui
 non solum nos in ore leuiathan ire prohibuit, sed
 ab ore eius redire concessit. Qui spem peccatori
 non abstulit: quia maxillam eius, ut euadendi uiam
 tribueret, perforauit, ut saltem post morsum fugiat,
 qui incautus prius cauere noluit ne morde-
 retur. Vbiq; ergo nobis occurrit superna medici-
 na: quia & dedit homini præcepta ne peccet, &
 tamen peccanti dedit remedia ne desperet. Vnde
 cauendum summopere est, ne quis delectatione
 peccati leuiathan istius ore raptatur, & tamen si
 raptus fuerit, non desperet: quia si peccatum per-
 fectè lugeat, adhuc foramen in maxilla eius inue-
 nit, per quod euadat. Adest testis diuinæ miseri-
 cordiæ, hæc ipsa de qua loquimur Maria, de qua

Mat. 26
1. Reg. 2

A Pharisæus dum pietatis fontem uellet obstruere,
 dicebat: Hic si esset propheta, sciret utique quæ
 & qualis est mulier quæ tangit eum, quia pecca-
 trix est. Sed lauit lachrymis maculas cordis & cor-
 poris, & redemptoris sui uestigia terxit, quæ sua
 itinera praua dereliquit. Sedebat ad pedes Iesu,
 uerbumq; de ore illius audiebat. Vienti adhæse-
 rat, mortuum quærebat. Vientem reperit, quem
 mortuum quæsiuit. Tantumq; apud eum locum
 gratiæ inuenit, ut hunc ipsi quoque Apostolis,
 eius uidelicet nuncijs, ipsa nunciaret. Quid itaq;
 fratres, quid in hac re debemus aspiciere, nisi im-
 mensam misericordiam conditoris nostri: qui no-
 bis uelut in signo ad exemplum pœnitentiæ po-
 suit eos quos per pœnitentiam uiuere post lapsum
 fecit. Perpendo enim Petrum, considero latronem,
 aspicio Zacchæum, intueor Mariam: & nihil in his
 aliud uideo, nisi ante oculos nostros posita spei &
 pœnitentiæ exempla. Fortasse enim in fide lapsus
 est aliquis, aspiciat Petrum, qui amare fleuit, quod
 timide negauerat. Alius contra proximum suum
 in malitia crudelitatis exarsit, aspiciat latronem,
 qui & in ipso mortis articulo ad uitæ præmia pœ-
 nitendo peruenit. Alius avaritiæ æstibus anhe-
 lans, aliena diripuit, aspiciat Zacchæum, qui si
 quid alicui abstulit, quadruplum reddidit. Alius
 libidinis igne succensus, carnis munditiam perdi-
 dit, aspiciat Mariam, quæ in se amorem carnis,
 igne diuini amoris excoxit. Ecce omnipotens
 Deus ubiq; oculis nostris quos imitari debeamus
 obijcit, ubique exempla suæ misericordiæ oppo-
 nit. Mala ergo iam displiceant, uel experta. Li-
 benter obliuiscitur omnipotens Deus quod nocen-
 tes fuimus, paratus est pœnitentiam nostram no-
 bis ad innocentiam deputare. Inquinati post a-
 quas salutis, renascamur ex lachrymis. Itaq; iuxta
 primi pastoris uocem, sicut modo geniti infantes,
 lac concupiscite. Redite ergo paruuli filij ad sinum
 matris uestræ æternæ sapientiæ, fugite larga ube-
 ra pietatis Dei, transacta plangite, imminentiã ui-
 tate. Redemptor noster momentaneos fletus
 nostros æterno consolabitur gaudio, qui uiuit &
 regnat cum Deo patre in unitate Spiritus sancti
 Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Luc. 7

Mat. 26

1. Pet. 2

Ioan. 20

Lectio sancti Euangelij secundum
Ioannem.

IN illo tempore. Cum esset sero
 die illa una sabbatorum, & fores
 essent clausæ, ubi erant discipuli
 congregati propter metum Iu-
 daeorum: uenit Iesus & stetit in medio eor-
 um, & dixit eis: Pax uobis. Et cum hoc dix-
 isset, ostendit eis manus & latus. Gauisi
 sunt ergo discipuli uiso Domino. Dixit er-
 go eis iterum: Pax uobis. Sicut misit me pa-
 ter & ego mitto uos. Hæc cum dixisset, in-
 sufflauit

sufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum.
 Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta
 sunt. Thomas autem unus de duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quan-
 do uenit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit
 eis: Nisi uidero in manibus eius fixuram clauorum: & mittam digitum meum in locum
 clauorum: & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum
 erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in me-
 dio, & dixit eis: Pax uobis. Deinde dixit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & uide ma-
 nus meas: & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fide-
 lis. Respondit Thomas & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. Dixit ei Iesus: Quia ui-
 disti me Thoma credidisti: beati qui non uiderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia
 signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro
 hoc. Hæc autem scripta sunt ut credatis quia Iesus est filius Dei: & ut credentes uitam hæc
 beatis in nomine eius.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Iohannis quæ dicitur
Constantiniana, in octauis Paschæ.

Homilia xxvi.

PRima lectionis huius Euangelicæ quæstio
 animam pulsat: quomodo post resurrex-
 tionem corpus dominicum uerum fuit, quod clausis
 ianuis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciendum
 nobis est quod diuina operatio si ratione
 comprehenditur, non est admirabilis. Nec fides
 habet meritum, cui humana ratio præbet experi-
 mentum. Sed hæc ipsa nostri redemptoris opera,
 quæ ex semetipsis comprehendere nequaquam
 possunt, ex alia eius operatione pensanda sunt, ut re-
 bus mirabilibus fidem præbeant facta mirabiliora.
 Illud enim corpus Domini intrauit ad discipulos
 ianuis clausis, quod uidelicet ad humanos oculos
 per natiuitatem suam clauso exijt utero uirginis.
 Quid ergo mirum si clausis ianuis post resurrex-
 tionem suam in æternum iam uicturus intrauit:
 qui moriturus ueniens, non aperto utero uirginis
 exiuit? Sed quia ad illud corpus quod uideri
 poterat, fides inuentum dubitabat, ostendit
 eis protinus manus & latus: palpandam carnem
 præbuit, quæ clausis ianuis introduxit. Quia
 in re duo mira, & iuxta humanam rationem sibi
 ualde contraria ostendit: dum post resurrex-
 tionem suam corpus suum incorruptibile, & tamen

A palpabile demonstrauit. Nam & corrupti necesse
 est quod palpatur, & palpari non potest quod
 non corrumpitur. Sed miro modo atque inæstimabili,
 redemptor noster & incorruptibile post
 resurrectionem, & palpabile corpus exhibuit: ut
 monstrando incorruptibile, inuitaret ad præmiū,
 & præbendo palpabile, formaret ad fidem. Et in-
 corruptibilem se ergo & palpabilem demonstra-
 uit: ut profectò esse post resurrectionem ostenderet
 corpus suum & eiusdem naturæ, & alterius gloriæ.
 Dixit eis: Pax uobis. Sicut misit me pater, & ego
 mitto uos. Id est, Sicut misit me pater Deus Deus,
 & ego mitto uos homo homines. Pater filiū misit:
 qui huc pro redemptione generis humani incarnari
 constituit. Quæ uidelicet in mundū uenire ad pas-
 sionem uoluit, sed tamen amauit filium quem ad
 passionem misit. Electos uero Apostolos Domi-
 nus non ad mundi gaudia: sed sicut ipse missus
 est, ad passiones in mundum mittit. Quia ergo &
 filius amatur a patre, & tamen ad passionem mit-
 titur: ita & discipuli a Domino amantur, qui ta-
 men ad passionem mittuntur in mundum. Itaque
 rectè dicitur: Sicut misit me pater, & ego mitto
 uos: id est, Ea uos charitate diligo, cum inter scan-
 dala persecutorum mitto: qua me charitate pater
 diligit, quem uenire ad tolerandas passiones fecit.
 Quamuis mitti etiam iuxta naturam diuinitatis
 possit intelligi. Eo enim ipso a patre filius mit-
 ti dicitur, quo a patre generatur. Nam sanctum
 quoque Spiritum, qui cum sit coequalis patri & filio
 non tamen incarnatus est, eisdem se filius mit-
 tere perhibet dicens: Cum uenerit paracletus quæ
 ego mittam uobis a patre. Si enim mitti solummodo
 incarnari deberet intelligi: sanctus proculdubio
 Spiritus nullo modo diceret mitti, qui nequaquam
 incarnatus est. Sed eius missio ipsa processio
 est, qua de patre procedit & filio. Sicut itaque
 spiritus mitti dicitur, quia procedit: ita & filius non
 incongruè mitti dicitur, quia generatur. Hæc autem
 cum dixisset insufflauit, & dixit eis: Accipite
 Spiritum sanctum. Quærendum nobis est, quid
 est quod Spiritum sanctum Dominus noster & se-
 mel dedit in terra consistens, & semel cælo præsi-
 des? Neque enim alio in loco datus Spiritus sanctus
 aperte monstratur, nisi nunc cum per insufflationem
 percipitur, & postmodum cum de cælo ueniens,
 in linguis uarijs demonstratur. Cur ergo prius in
 terra discipulis datur, postmodum de cælo mitti-
 tur, nisi quod duo sunt præcepta charitatis: dile-
 ctio uidelicet Dei, & proximi? In terra datur spiri-
 tus, ut diligatur proximus. E cælo datur spiritus,
 ut diligatur Deus. Sicut ergo una est charitas & duo
 præcepta: ita unus spiritus & duo data. Prius a cõ-
 sistente Domino in terra, postmodum de cælo: quia
 in proximi amore dicitur, qualiter perueniri de-
 beat ad amorē Dei. Vnde & idem Iohannes dicit:
 Qui non diligit fratrem suum quem uidet, Deum
 quem non uidet, quomodo potest diligere? Et
 ante quidem discipulorum mentibus idem Spiritus
 sanctus inerat ad fidem, sed tamen manifesta-
 tione non nisi post resurrectionem datus est.
 Vnde

Ioan. 15

1. Ioan. 4

10. 7 Vnde & scriptum est: Nondum erat spiritus datus: quia Iesus nondum fuerat glorificatus. Vnde etiam per Moysen dicitur: Suxerunt mel de petra, & oleum de firma petra. Neque enim quicquam tale iuxta historiam legitur, si tota testamenti veteris series recensatur. Nusquam de petra mel, nusquam oleum ille populus suxit. Sed quia iuxta Pauli uocem, Petra erat Christus: mel de petra suxerunt, quia eiusdem redemptoris nostri facta & miracula uiderunt. Oleum uero de firma petra suxerunt: quia effusione sancti Spiritus post resurrectionem eius ungi meruerunt. Quasi ergo infirma petra mel dedit, quoad adhuc mortalis Dominus miraculorum suorum dulcedinem discipulis ostendit. Sed firma petra oleum fudit: quia post resurrectionem suam factus iam impassibilis, per afflationem spiritus donum sanctae unctiois emanauit. De hoc oleo per prophetam dicitur: Computrescet iugum a facie olei. Sub iugo quippe tenebamur daemoniacae dominationis, sed uncti sumus oleo Spiritus sancti. Et quia nos gratia libertatis unxit, dominationis daemoniacae iugum putruit, Paulo attestante, qui ait: Vbi Spiritus Domini, ibi libertas. Sciendum uero est quod hi qui prius Spiritum sanctum habuerunt, ut & ipsi innocenter uiuerent, & in praedicatione quibusdam prodesse: idcirco hunc post resurrectionem Domini patenter acceperunt, ut prodesse non paucis, sed pluribus possent. Vnde & in hac ipsa datione spiritus dicitur: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Libet inueniri, illi discipuli ad tanta onera humilitatis uocati, ad quantum culmen gloriae sint perducti. Ecce non solum de semetipsis securi fiunt, sed etiam alienae obligationis potestatem relaxationis accipiunt: principatumque superni iudicii fortuantur, ut uice Dei, quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent. Sic sic eos a Deo decebat erigi, qui tantum pro Deo consenserant humiliari. Ecce qui districtum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt: & alios damnant uel liberant, qui semetipsos damnari metuebant. Horum profectio nunc in Ecclesia episcopi locum tenent. Ligandi atque soluendi auctoritate suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur. Grandis honor, sed graue pondus istius est honoris. Durum quippe est ut qui nescit tenere moderamina uitae suae, iudex uitae fiat alienae. Et plerumque contingit ut hic iudicij locum teneat, cui ad locum uitae minime concordat. Ac proinde saepe agitur ut uel damnet immitos, uel alios ipse ligatus soluat. Saepe in soluendis a ligandis subditis suae uoluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit ut ipsa hac ligandi & soluendi potestate se priuet, qui hanc pro suis uoluntatibus & non pro subditorum moribus exercet. Saepe fit ut erga quemlibet proximum odio uel gratia moueatur pastor. Iudicare autem de subditis digne nequeunt, qui in subditorum causis sua uel odia uel gratiam sequuntur. Vnde recte per prophetam dicitur: Mortificabant animas quae non moriuntur, & uiuifica-

abant animas quae non uiuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat. Et non uiuentium uiuificare nititur, qui reum a supplicio absolueri conatur. Causae ergo pensandae sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndum est quae culpa, aut quae sit poenitentia secuta post culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam uisitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim uera est absolutio praesidentis, cum aeterni arbitrium sequitur iudicis. Quod bene quadriduanus mortui resuscitatio illa significat, quae uidelicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus uocauit & uiuificauit dicens: Lazarus ueni foras: & postmodum is qui uiuens egressus fuerat, a discipulis est solutus, sicut scriptum est: Cumque egressus esset qui fuerat ligatus institis, tunc dixit discipulis: Soluite eum, & sinite abire. Ecce illum discipuli iam uiuentem soluunt, quem magister resuscitauerat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum foluerunt, foetorem magis ostenderent quam uirtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quod illos nos debemus per pastorem auctoritate soluere, quos autorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam uiuificare. Quae nimirum uiuificatio ante operationem rectitudinis, in ipsa iam cognoscitur confessione peccati. Vnde & huic ipsi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, Reuiuifce: sed, Veni foras. Omnis quippe peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introrsum latet, in suis peccatis occultatur. Sed mortuus uenit foras, cum peccator nequitas suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, Veni foras. ac si aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? Foras iam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem latet. Veniat itaque foras mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem uero foras soluunt discipuli, ut pastores Ecclesiae ei poenam debeant amouere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Haec de solutionis ordine breuiter dixerim, ut sub magno moderamine pastores Ecclesiae uel soluere studeant uel ligare. Sed utrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suae sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo uel absolueri indiscretum timeat uel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat uel iniuste: nec pastoris sui iudicium temere reprehendat, ne & si iniuste ligatus est, ex ipsa tumida reprehensionis superbia, culpa quae non erat, fiat. Sed qui haec breuiter per excessum diximus, ad expositionis ordinem redeamus. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando uenit Iesus. Iste unus discipulus defuit, reuersus quod gestum est, audiuit, audita credere renuit. Venit iterum Dominus, & non credenti discipulo latus palpandum praebuit, manus ostendit, & ostensa suorum cicatrice uulnerum infidelitatis illius uulnera sanauit. Quid fratres charissimi, quid inter

hac

haec animaduertitis: Nunquid casu gestum creditis, ut electus ille discipulus tunc deesset: post autem ueniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc casu, sed diuina dispensatione gestum est. Egit namque in modo supra clemencia, ut discipulus ille dubitans, dum in magistro suo uulnera palparet carnis, in nobis uulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomas infidelitas ad fidem, quam fides credentium discipulorum profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens, omni dubitatione postposita, in fide solidatur. Sic quippe discipulum Dominus post resurrectionem suam dubitare permisit, nec tamen in dubitatione deseruit: sicut ante natiuitatem suam habere Mariam sponsum uoluit, qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nam ita factus est discipulus dubitans & palpans, testis uerae resurrectionis: sicut sponsus matris fuerat custos integerrimae uirginitatis. Palpauit autem, & exclamauit: Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia uidisti me, credidisti. Cum Paulus apostolus dicat: Est autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium: profectio liquet, quia fides illarum rerum argumentum est quae apparere non possunt. Quae etenim apparent, iam fidem non habent, sed agnitionem. Dum ergo uidit Thomas, dum palpauit, cur ei dicitur: Quia uidisti me, credidisti: Sed aliud uidit, aliud credidit. A mortali quippe homine diuinitas uideri non potuit. Hominem ergo uidit, & Deum confessus est dicens: Dominus meus, & Deus meus. Videndo ergo credidit: qui considerando uerum hominem, hunc Deum quem uidere non poterat, exclamauit. Laetificat ualde quod sequitur: Beati qui non uiderunt, & crediderunt. In qua nimirum sententia nos specialiter signati sumus: qui eum quem carne non uidimus, mente retinemus. Nos signati sumus: sed si fidem nostram operibus sequimur. Ille etenim uere credit, qui exercet operatio quod credit. Quo contra, de his qui fidem nominatenus retinet, Paulus dicit: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Hinc Iacobus ait: Fides sine operibus mortua est. Hinc ad beatum Iob de antiquo hoste generis humani Dominus dicit: Abforbebit fluuium, & non mirabitur: & habet fiduciam quae influat Iordanis in os eius. Quis etenim per fluuium designat, nisi humani generis fluxus? Quod uidelicet genus ab ortu ad finem defluit: & quasi aquae more, usque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrat. Quid per Iordanem, nisi baptizatorum forma signatur? Quia enim in Iordanis flumine ipse autor redemptionis nostrae baptizari dignatus est, recte Iordanis nomine, eorum multitudo exprimitur, qui intra sacramentum baptismatis continentur. Antiquus ergo hostis generis humani fluuium abforbuit: quia a mundi origine usque ad redemptoris aduentum, uix paucis electis euadentibus, in uentre suae malitiae genus humanum traxit. De quo recte dicitur: Abforbebit fluuium, & non mirabitur: quia pro magno non habet, cum infideles rapit. Sed graue est ualde quod

Greg. tom. 2

subditur: Et habet fiduciam quae influat Iordanis in os eius: quia postquam infideles quosque a mundi origine rapit, adhuc se posse decipere etiam fideles praesumit. Nam ore pestiferam persuasionis eos quotidie deuorat: in quibus a confessione fidei reproba uita discordat. Hoc ergo fratres charissimi tota intentione pertimescite. Hoc apud uos sollicita mente cogitate. Ecce paschalia solennia agimus: sed ita uiuendum est nobis, ut peruenire ad aeterna festa mereamur. Transeunt cuncta quae temporaliter festiua celebrantur. Curate qui his solennitatibus interestis, ne ab aeterna solennitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis angelorum? Umbra uenturae solennitatis est solennitas praesens. Idcirco hanc annuere agimus, ut ad illam quae non est annua sed continua perducamur. Cum haec statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra reficitur. Frequentatione ergo gaudij temporalis, ad aeterna gaudia mens incalescat & ferueat: ut ex ueritate laetitia perfruatur in patria, quod de umbra gaudij meditatur in uia. Vitam ergo uestram fratres moresque componite. Is qui mitis resurrexit ex morte, quam districtus in iudicio ueniat, prauidete. Certum in die tremendi examinis sui, cum angelis, cum archangelis, cum thronis, cum dominationibus, cum principatibus & potestatibus apparebit: caelis ac terris ardentibus, cunctis uidelicet elementis in sui obsequij terrore commotis. Hunc ergo tantum timete: ut hunc cum uenerit, non timidi, sed securi uideatis. Timendus ergo est, ne timeatur. Terror eius nos ad usum bonae operationis exercet: metus illius uitam nostram ad prauitatem compestat. Mihi fratres credite, quia tanto tunc erimus securi de eius praesentia, quanto nunc esse satagimus suspecti de culpa. Certum si aliquis uestrum cum suo aduersario causam dicitur in meo iudicio, die castino esset exhibendus: totam fortasse noctem insomne duceret, quid sibi dici posset, quid obiectionibus responderet, secum sollicita & astuante mente uerfaret: ne me inueniret asperum, uehementer metueret: ne apud me appareret noxius, formidaret. Et quis aut quid ego? nimirum non longe post futurum post hominem uermis, atque post uermem puluis. Si ergo tanta cura pertimescitur iudicium pulueris: qua intentione cogitandum est, qua formidine prouidendum, tanta iudicium maiestatis? Sed quia sunt nonnulli qui de resurrectione carnis incerti sunt: & hanc tunc rectius docemus, si etiam cordium uestrorum quaestionibus occultis occurrimus: pauca nobis de ipsa resurrectione fide loquenda sunt. Multi etenim de resurrectione dubitantes, sicut & nos aliquando fuimus, dum carnem in putredinem, ossaque in puluerem redigi per sepulchra conspiciunt: reparari ex puluere carne & ossa diffidunt. Sicque apud se quasi ratiocinantes dicunt: Quando ex puluere homo reducitur? quando agitur ut cinis animetur? Quibus breuiter respondemus: quia longaeuimus est Deo reparare quod fuit, quam creasse quod non

t fuit.

fuit. Aut quid mirum si hominem ex puluere restituit, qui simul omnia ex nihilo creauit? Mirabilius nanque est celum & terram ex nullis existentibus condidisse, quam ipsum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, & in carnem redire posse desperatur: & diuinae operationis uirtus comprehendendi quasi ex ratione quaeritur. Qui scilicet haec idcirco in suis cogitationibus dicunt: quia eis quotidianae Dei miracula ex assiduitate uisuerunt. Nam ecce in uno grano paruissimi seminis latet tota quae nascitura est arboris moles. Constituamus nanque ante oculos cuiuslibet arboris miram magnitudinem. Cogitemus unde oriendo coepit, quae ad tantam molem crescendo peruenit. Inuenimus proculdubio eius originem, paruissimum semen. Consideremus nunc ubi in illo paruo grano seminis latet fortitudo ligni, asperitas corticis, saporis, odorisque magnitudo, ubertas fructuum, uiriditas foliorum. Contrectatum nanque seminis granum non est ualidum. Unde ergo processit ligni duritia? Non est asperum, unde asperitas corticis erupit? Non est saporum, unde sapor in fructibus? Olfactum nil redoleret, unde odor in fructibus fragrat? Nil in se uiride ostendit, unde foliorum uiriditas exiuit? Cuncta ergo in semine simul latent: quae tamen non simul ex semine prodeunt. Ex semine quippe producitur radix: ex radice procedit uirgultus: ex uirgulto oritur fructus: ex fructu etiam producitur semen. Addamus ergo quia & semine latet in semine. Quid igitur mirum, si ossa, neruos, carnem, capillosque reducat ex puluere: qui lignum, fructus, folia, in magna mole arboris ex paruo quotidie semine restaurat? Cum ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quaerit, earum rerum ei quaestiones inferendae sunt, quae & incessanter fiunt, & tamen ratione comprehendinequaquam possunt: ut dum non ualet ex uisione rei penetrare quod conspicit, de promissione diuinae potentiae credat quod audit. Illa ergo uobiscum fratres charissimi promissa cogitate, quae permanent: quae uero cum tempore transeunt, uelut iam dimissa despiciate. Ad huius resurrectionis gloriam quam in se ueritas ostendit, tota intentione festinate. Terrena desideria quae ab auctore separant, fugite: quia tanto altius ad conspectum Dei omnipotentis pertingitis, quanto mediator Dei & hominum singularius amatis. Qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicem: sicut dilexi uos. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio uobis. Iam non dicam uos seruos: quia seruus

nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecumque audiui a patre meo, nota feci uobis. Non uos me elegistis, sed ego elegi uos: & posui uos ut eam, & fructum afferatis, & fructus uester maneat: ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo, det uobis.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sancti Pancratij: die eius natiuitatis.

Homilia xxvii.

Cum cuncta sacra eloquia dominicis plena sint praeceptis: quid est quod de dilectione, quasi de singulari mandato Dominus dicit: Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicem: nisi quia omne mandatum de sola dilectione est, & omnia unum praeceptum sunt: quia quicquid praecipitur, in sola charitate solidatur. Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt: sic multae uirtutes ex una charitate generantur. Nec habet aliquid uiriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Praecepta ergo dominica & multa sunt, & unum: multa per diuersitatem operis, unum in radice dilectionis. Qualiter autem ista dilectio tenenda sit, ipse insinuat qui in plerisque scripturae sententijs & amicos iubet diligere in se, & inimicos propter se. Ille enim ueraciter charitatem habet, qui & amicum diligit in Deo: & inimicum diligit propter Deum. Nam sunt nonnulli qui diligunt proximos: sed per affectum cognitionis & carnis. Quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impenditur natura: aliud quod praeceptis dominicis ex charitate debetur obedientiae. Hi nimirum & proximum diligunt: & tamen illa sublimis dilectionis praemia non assequuntur: quia amorem suum non spiritaliter, sed carnaliter impendunt. Proinde cum Dominus diceret: Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicem: protinus addidit, Sicut dilexi uos, ac si aperte dicat: Ad hoc amate, ad quod amauit uos. Quia in re fratres charissimi, solerter intueendum est, quod antiquus hostis dum mentem nostram ad rerum temporalium dilectionem trahit, infirmior contra nos proximum excitat, qui ea ipsa quae diligimus, auferre molitur. Nec curat antiquus hostis haec faciens ut terrena tollat: sed ut charitatem in nobis feriat. Nam in odium repente exardescimus: & dum foris inuicti esse cupimus, intus grauiter ferimur: dum parua foris defendimus, intus amittimus maxima: quia dum rem diligimus temporalem, ueram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui nostra tollit, inimicus est. Sed si odio habere coeperimus inimicum, intus est quod perdimus. Cum ergo aliquid exterius a proximo patimur, contra occultum raptorem interius uigilemus: qui nunquam minus uincitur, nisi cum raptor exterior amat. Una quippe & summa est probatio charitatis, si & ipse diligitur, qui aduersatur. Hinc est quod ipsa ueritas & crucis patibulum sustinet: & tamen ipsis suis persecutoribus

cutoribus affectum dilectionis impendit dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Quid ergo mirum si inimicos diligant discipuli dum uiuunt: quando & tunc inimicos diligit magister cum occiditur? Cuius dilectionis summam exprimit, cum subiungit: Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Mori etiam pro inimicis Dominus uenerat, & tamen posturum se animam pro amicis dicebat ut profectio nobis ostenderet, quia dum diligendo, lucrum facere de inimicis possumus, etiam ipsi amici sunt qui persequuntur. Sed ecce nos usque ad mortem nemo persequitur. Unde ergo probare possumus an diligamus inimicos? Sed est quod in pace sanctae Ecclesiae fieri debeat, unde clarescat si persecutionis tempore mori pro dilectione ualeamus. Certum idem Ioannes dicit: Qui habuerit substantiam mundi huius, & uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit uiscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? Hinc etiam Ioannes baptista ait: Qui habet duas tunicas, det non habenti. Qui ergo tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam suam: quando in persecutionis tempore daturus est animam suam? Virtus ergo charitatis ut inuicta sit in perturbatione, nutriat per misericordiam in tranquillitate: quatenus omnipotenti Deo primum discat sua impedere, postmodum semetipsum. Sequitur: Vos amici mei estis. O quanta est misericordia conditoris nostri. Serui digni non sumus, & amici uocamur. Quanta est dignitas hominum, esse amicos Dei? Sed uos distis gloriam dignitatis: audite & laborem certaminis. Si feceritis quae ego praecipio uobis. Amici mei estis, si ea quae praecipio uobis facitis. ac si aperte dicat: Gaudetis de culmine: pensate quibus laboribus peruenitur ad culmen. Certum dum filij Zebedaei interueniente matre quaerent, ut unus a dextris Dei, et alius a sinistris sedere debuissent, audierunt: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Iam locum celsitudinis quaerebat. Ad uiam illos ueritas reuocat, per quam ad celsitudinem uentiret. ac si dicatur: Iam uos locus dilectat celsitudinis, sed prius uia exerceat laboris. Per calicem enim pertingitur ad maiestatem. Si mens uestra appetit quod demulcet, prius bibite quod dolet. Sic sic per amarum poculum confessionis, peruenitur ad gaudium salutis. Iam non dicam uos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: uos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audiui a patre meo, nota feci uobis. Quae sunt omnia quae audiuit a patre suo, quae nota fieri uoluit seruis suis, ut eos efficeret amicos suos: nisi gaudia internae charitatis, nisi illa festa supernae patriae, quae nostris quotidie mentibus per aspirationem sui amoris imprimitur? Dum enim audita supercoelestia amamus, amata iam nouimus: quia amor ipse notitia est. Omnia ergo eis nota fecerat: qui a terrenis desiderijs immutati, amoris summi facibus ardebat. Istos uero amicos Dei aspexerat propheta, cum dicebat: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus. Amicus enim quasi animi

custos uocatur. Quia ergo Psalmista prospexit electos Dei a mundi huius amore separatos, custodire in mandatis coelestibus uoluntatem Dei: miratus est amicos Dei dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus. Et tanquam si ab eo protinus causas honoris tanti nobis insinuari quaeremus, illico adiunxit: Nimis confortatus est principatus eorum. Ecce electi Dei carnem domant, spiritum roborant, daemonibus imperant, uirtutibus coruscant, praesentia despiciunt, aeternam patriam cum uoce & moribus praedicant: eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi possunt, & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus est principatus eorum. In ista ipsa passione qua ceciderunt in morte carnis, uidete quantum fuerit culmen mentis. Unde hoc, nisi quia confortatus est principatus eorum? Sed ne putes quod sic magni forsitan pauci sunt, subiunxit: Dintulerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Totum mundum fratres aspiciate. Martyribus plenus est. Iam penes tot qui uideamus non numerus, quod ueritatis testes habemus. Deo ergo non numerabiles, nobis super arenam multiplicati sunt: quia quanti sunt, a nobis comprehendere non possunt. Sed quisquis ad hanc peruenit dignitatem, ut amicus uocetur Dei, sese in se conspiciat: dona autem quae percipit, super se nihil suis meritis tribuat, ne ad inimicitias erumpat. Unde & subditur: Non uos me elegistis, sed ego elegi uos: & posui uos ut eatis & fructum afferatis. Posui ad gratiam: plantaui ut eatis uolendo: fructum afferatis operando. Eatis enim uolendo dixi: quia uelle aliquid facere, iam merite ire est. Qualem uero fructum afferre debeant, subdit: Et fructus uester maneat. Omne quod secundum praesens seculum laboramus, uix usque ad mortem sufficit. Mors nanque interueniens, fructum nostri laboris abscindit. Quod uero pro aeterna uita agitur, etiam post mortem seruat: & tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus coeperit non uideri. Ibi ergo illa retributio inchoat, ubi ista terminatur. Quisquis ergo iam aeterna cognouit, apud eius animum temporales fructus uilescant. Tales ergo fructus operemur, qui maneant: tales fructus operemur, qui cum mors cuncta interimat, ipsi exordium a morte sumant. Nam quod a morte incipiat fructus Dei, testatur propheta, qui dicit: Cum dederit dilectis suis somnum: haec est hereditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdidit hereditatem: sed cum dederit dilectis suis somnum, haec est hereditas Domini: quia electi Dei postquam peruenierint ad mortem, tunc inueniunt hereditatem. Sequitur: Ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo, det uobis. Ecce hic dicit: Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, det uobis. Rursum alibi per eundem Euangelistam dicit: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Vtique modo non petistis quicquam in nomine meo. Si omne quod petimus in nomine filij, dat nobis pater: quid ergo est quod Paulus ter Dominum rogauit, & exaudiri non meruit, sed dicitur est illi: Sufficit tibi gratia mea: nam

Luc. 23

1. Ioan. 3

Luc. 3

Math. 20

Ioan. 15

Psal. 138

ibidem

Psal. 126

Ioan. 16

2. Cor. 12

uirtus in infirmitate perficitur? Nunquid ille tam egregius praedicator in filij nomine non petijt? Quare autem non accepit quod petijt? Quomodo ergo uerum est quia quicquid petierimus patrem in nomine filij, dat nobis pater, si auferri a se angelum satanae petijt Apostolus in nomine filij, & tamē quod petijt non accepit? Sed quia nomē filij Iesus est, Iesus autem saluator uel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine saluatoris petit, qui illud petit quod ad ueram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petitur, non in nomine Iesu petitur pater. Vnde & eisdem Apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: Vsq; modo non petistis quicquam in nomine meo. ac si aperte dicere tur: Non petistis in nomine saluatoris, qui nescitis quærere aeternam salutem. Hinc est quod & Paulus non exauditur: quia si liberaretur a tēatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce uidimus fratres charissimī, quā multi ad solennitatem martyris cōuenistis, genua flectitis, pectus tunditis, uoces orationis ac confessionis emittitis, faciem lachrymis rigatis. Sed pensate quāso petitiones uestras, uidete si in nomine Iesu petitis, id est, si gaudia salutis aeternae postulatis. In domo enim Iesu, Iesum non quæritis, si in aeternitatis templo importunē pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit uillam, alius postulat uestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hac desunt, ab omnipotēti Deo petēda sunt. Sed meminisse cōtinuō debemus quod ex mandato eiusdem nostri redemptoris accepimus: Quærite primum regnū Dei, & iustitiā eius, & haec omnia adijcientur uobis. Et hec itaq; a Iesu petere, non est errare, si tamen non nimie petant. Sed adhuc, quod est grauius, alius postulat mortem inimici, eumq; quem gladio non potest persequi, persequitur oratione. Et uiuit adhuc qui maledicitur, & tamen is qui maledicit, iam de morte illius reus tenetur. Iuber autem Deus ut diligatur inimicus, & tamen rogatur Deus ut occidat inimicum. Quisquis itaq; sic orat, in ipsis suis precibus contra conditorem pugnat. Vnde & sub Iude specie dicitur: Fiat oratio eius in peccatū. Oratio autem in peccatum, est illa petere quæ prohibet ipse qui petitur. Hinc ueritas dicit: Cum statis ad orandum, remittite si quid habetis in cordibus uestris. Quam uirtutem remissionis apertius ostēdimus, si unum testimonium testamenti ueteris proferamus. Certē cum Iudaea conditoris sui iustitiā culpīs exigentibus offendisset, prophetam suum ab oratione Dominus prohibet dicēs: Non assumas laudem & orationē pro eis. Si Moyses & Samuel steterint corā me, non est anima mea ad populum istum. Quid est quod intermissis, relictisq; tot patribus, soli Moyses & Samuel ad mediū deducuntur, quorū mira obtinēdi uirtus ostēditur, dum nec ipsi posse intercedere dicuntur, ac si aperte Dominus dicat: Nec illos audio quos propter magnum petitionis suae meritum minimē cōtemno. Quid ergo est quod Moyses & Samuel ceteris patribus in postulatione praerunt, nisi quod hi duo

tantummodo in cuncta testamenti ueteris serie etiam pro inimicis suis leguntur exorasse? Vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus suis Dominum deprecatur. Alter ex principatu eiicitur, & tamen petitus ut exoraret, fatetur dicens: Absit à me hoc peccatum in Domino, quo minus cessem orare pro uobis. Si Moyses & Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istū. ac si aperte dicat: Nec illos modō pro amicis audio, quos magna uirtutis merito, orare etiam pro inimicis scio. Virtus ergo uerae orationis est celsitudo charitatis. Et tunc quisq; quod rectē petit, adipiscitur, cum eius animus in petitione nec inimici odio fusca. Sed plerunq; reluctantem animum uincimus, si etiam pro inimicis oramus. Effundit os pro aduersarij precem, sed utinam cor teneat amorem. Nam saepe & orationem pro inimicis nostris impendimus, sed hāc ex praceptione potius fundimus quā ex charitate. Nā & uitam inimicorum petimus, & tamen ne exaudiamur, timemus. Sed quia internus iudex mentē potius quā uerba considerat, pro inimico nil postulat, qui pro eo ex charitate non orat. Sed ecce in nos grauius inimicus deliquit, damna intulit, iuuantes laetit, auantes persecutus est. Retinenda haec essent, si remittenda nobis delicta non essent. Aduocatus etenim noster precem nobis in causa nostra composuit, & ipse eiusdem causae iudex est, qui aduocatus. Preci autem quam composuit, cōditionē inseruit, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quia ergo ipse iudex uenit, qui aduocatus extitit, ipse precem exaudit, qui fecit. Aut ergo non facientes dicimus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, & nosmetipsos hoc dicendo amplius ligamus: aut fortasse cōditionem hanc in oratione intermittimus, & aduocatus noster precem quam cōposuit, non recognoscit, atq; apud se protinus dicit: Scio quid monui, non est ipsa oratio quam feci. Quid ergo nobis agendum est fratres, nisi ut uerae charitatis affectū impendamus fratribus, nulla in corde malitia maneat: ut consideret omnipotēs Deus erga proximum charitatem nostram, & nostris impendat iniquitatibus pietatē suam. Memento quod monemur: Dimittite, & dimittetur uobis. Ecce debetur nobis, & debemus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur à nobis. Sed ad haec mēs renitit, & uult implere quod audit, & tamen reluctatur. Ad martyris tumbam consistimus, qui ad coeleste regnum ex qua morte peruenerit, scimus. Nos si pro Christo corpus non ponimus, saltem animū uincamus. Placatur Deus isto sacrificio, & probat in iudicio pietatis suae, uictoriam pacis nostrae. Certamen enim nostri cordis aspiciat, & qui post uincentes remunerat, nunc decertantes iuuat Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

lectio

lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Ioan. 4

Nullo tempore. Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Caparnaum. Hic cum audisset quia Iesus ueniret à Iudaea in Galilaeam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet & sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus uiuit. Credidit homo sermone quem dixit ei Iesus, & ibat. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei & nunciauerunt dicentes: quia filius eius uiueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixerat ei Iesus: Filius tuus uiuit. Et credidit ipse & domus eius tota.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sanctorum Nerei & Achillei, die natalis eorum.

Homilia xxviii.

Lectio sancti Euangelij quam modō fratres audistis, expositione non indiget. Sed ne hanc taciti praeterisse uideamur, exhortando potius q̄ exponendo in ea aliquid loquamur. Hoc autē nobis solummodo de expositione uideo esse requirendum, cur is qui ad salutem filio petendam uenerat, audiuit: Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis. Qui enim salutem filio quærebat, proculdubio credebat. Neq; enim ab eo quæreret salutem, quem non crederet saluatore. Quare ergo dicitur, Nisi signa & prodigia uideritis, nō creditis: qui antē credidit quā signa uideret? Sed memēto quid petijt, & aperte cognoscetis quia in fide dubitauit. Poposcit namq; ut descenderet, & sanaret filium eius. Corporalem ergo praesentiam Domini quærebat, qui per spiritum nusquā deerat. Minus itaq; in illū credidit, quem non putauit posse salutem dare, nisi praesens esset & corpore. Si enim perfecte credidisset, proculdubio sciret, quia non esset locus, ubi non esset Deus. Ex magna ergo parte diffusus est, quia uirtutem non dedit maiestati, sed praesentiae corporali. Salutem itaque filio petijt, & tamen in fide dubitauit: quia eum ad quem uenerat, & potentem ad curandum credidit, & tamen morienti filio esse absentem putauit. Sed Dominus qui rogatur ut uadat, quia nō desit ubi inuitatur, indicat. Solo iussu salutem reddidit, qui uoluntate omnia creauit. Qua in re hoc est nobis solerter intueundum, quod sicut Euange

Greg. tom. 2

lista alio testate didicimus, cetero ad Dominum uenit, dicens: Domine puer meus facit paralyticus in domo mea, & male torquet. Cui à Iesu protinus responderetur: Ego ueniam & curabo eum. Quid est quod regulus rogat ut ad eius filium ueniat, & tamen ire corporaliter recusat: ad seruū uero centurionis non inuitatur, & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalē praesentiam non dignatur adesse: centurionis seruo non dedignatur occurrere. Quid est hoc, nisi quod superbia nostra retēditur, qui in hominibus non naturam qua ad imaginem Dei facti sunt, sed honores & diuitias ueneramus? Cumq; pensamus quæ circa eos sunt, negligimus pensare ipsos, eo profecto quod interiora minimē prouidemus, dum ea consideramus quæ in corporibus despecta sunt, negligimus pensare quod sunt. Redemptor uero noliter ut ostēderet quia quæ alta sunt hominum, despicienda sunt, & quæ despecta sunt hominum, despicienda non sunt: ad filium reguli ire noluit, ad seruū centurionis ire paratus fuit. Increpata est ergo superbia nostra, quæ nescit pensare homines propter homines. Sola, ut diximus, quæ circūstant hominibus pensat, naturam non aspiciat, honore Dei in hominibus non agnoscat. Ecce enim uult filius Dei ad filium reguli, & tamē uenire paratus est ad salutem serui. Certē si nos cuiuspiā serui rogaret, ut ad eū ire deberemus, protinus nobis nostra superbia in cogitatione tacita responderet, dicens: Non eas, quia temetipsūm degeneras, honor tuus despiciatur, locus uilescit. Ecce de celo uenit, qui seruo in terra occurrere non despiciat: & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus. Quid uero apud Deū uilius, quid despectius esse potest, quā seruare honorem apud homines, & interni testis oculos non timere? Vnde & in sacro Euangelio ad phariseos Dominus ait: Vos estis qui iustificatis uos corā hominibus, Deus autem nouit corda uestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est apud Deum. Notate fratres, notate quod dicitur. Si enim quod hominibus altum est, abominabile est apud Deum, cordis nostri cogitatio tāto apud Deū in imo est, quanto hominibus in alto. Et humilitas cordis nostri tanto apud Deū in alto est, quāto hominibus in imo. Despiciamus ergo si quid boni gerimus, nulla nos nostra inflet operatio, non rerum abundantia, non gloria extollat. Si quibuslibet ex bonis affluētibus intus intumescimus, Deo despecti sumus. Quo contra Psalmita de humilibus dicit: Custodiens paruulos Dominus. Qui quia paruulos humiles appellat, postq̄ sententiam protulit, cōsiliū subiungit. Nam quasi quæreremus quid ipse ad haec faceret, adiunxit: Humiliatus sum, & liberauit me. Hæc ergo cogitate fratres. Hæc tota intētionē pensate. Nolite in proximis uestris mundi huius bona uenerari. Hoc propter Deū honorate in hominibus, quibus tamen commissi non estis, quod facti sunt ad imaginem Dei. Quod tūc proximis uerē seruatis, si apud uosmetipsos prius in corde non intumescitis. Nam qui se adhuc pro

rebus

rebus transitorijs extollit, nescit in proximo uenire quod maneat. Nolite ergo intra uosmetipfos pensare quod habetis, sed quid estis. Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti illi ad quorum tumbam consistimus, florentem mundum mentis despectu calcauerunt. Erat tunc uita longa, salus continua, opulencia in rebus, fecunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cum in seipso floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam mundus in seipso aruit, & adhuc in cordibus nostris floret. Vbiq; mors, ubiq; luctus, ubiq; desolatio, undiq; percutimur, undiq; amaritudinibus replentur: & tamen caeca mente carnalis concupiscentiae, ipsas eius amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhaeremus. Et quia labentem retinere non possumus, cum ipso labimur, quae cadentem tenemus. Aliquando nos mundus delectatione retraxit a Deo: nunc tantis plagis plenus est, ut ipse nos iam mundus mittat ad Deum. Pensate ergo quia nulla sunt, quae temporaliter currunt. Finis temporalium ostendit, quam nihil sit quod transire potuit. Casus rerum indicat, quia res transiens & tunc propenit nihil fuit, cum stare uideretur. Haec ergo fratres charissimi sollicita consideratione pensate, in aeternitatis amore cor figite, ut dum terrena culmina adipisci contemnitis, perueniatis ad gloriam quam per fidem tenetis, per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

LECTIO sancti Euangelij secundum Marcum.

In illo tempore, Recumbentibus undecim discipulis apparuit eis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his qui uiderant eum resurrexisse, non crediderant. Et dixit eis: Euntes in uniuersum mundum, praedicate Euangelium omni creaturae. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: Qui uero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, haec sequentur. In nomine meo daemonia eijcient, linguas loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocerebit. Super aegros manus imponent, & bene habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet a dextris Dei. Illi autem profecti praedicauerunt ubiq; Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sancti Petri, in ascensione Domini.

Homilia XXIX.

Quod resurrectionem dominicam discipuli tarde crediderunt, non tam illorum infirmitas, quam nostra, ut ita dicam, futura firmitas fuit. Ipsa namque resurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monstrata est. Quae dum nos legentes agnoscimus, quid aliud quam de illorum dubitatione solidamur? Minus enim nobis Maria Magdalene praestitit quae citius credidit, quam Thomas qui diu dubitauit. Ille etenim dubitando, uulnerum cicatrices tetigit, & de nostro pectore dubitationis uulnus amputauit. Ad insinuandam quoque ueritatem dominicae resurrectionis notandum nobis est quid Lucas referat, dicens: Conuolvens praecipit eis, ab Hierosolymis ne discederent. Et post pauca: Videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Notate uerba, signate mysteria. Conuolvens eleuatus est. Comedit & ascendit: ut uidelicet per effectum comestionis, ueritas patesceret carnis. Marcus uero priusquam caelum Dominus ascendat, eum de cordis atque infidelitatis duritia increpasse discipulos memorat. Quia in re quid considerandum est, nisi quod idcirco Dominus tunc discipulos increpauit, cum eos corporaliter reliquit, ut uerba quae recedens diceret, in corde audientium arctius impressa remanerent? Increpata igitur eorum duritia, quid admonendo dicat, audiamus: Euntes in uniuersum, praedicate Euangelium omni creaturae. Nunquid fratres mei, sanctum Euangelium uel infensatis rebus, uel brutis animalibus fuerat praedicandum, ut de eo discipulis dicitur: Praedicate omni creaturae: Sed omnis creaturae nomine, signatur homo. Sunt namque lapides, sed nec uiuunt, nec sentiunt. Sunt herbae & arbuta, uiuunt quidem, sed non sentiunt. Viuunt dico, non per animam, sed per uiriditatem, quia & Paulus dicit: Insuper, tu quod seminas, non uiuificatur, nisi prius moriatur. Viuit ergo quod moritur, ut uiuificetur. Lapidem itaque sunt, sed non uiuunt. Arbuta etiam sunt, & uiuunt, sed non sentiunt. Bruta autem animalia etenim sunt, uiuunt, sentiunt, & discernunt. Omnis autem creaturae aliquid habet homo. Habet namque commune esse cum lapidibus, uiuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, iuxta aliquid omnis creatura est homo. Omnis ergo creaturae praedicatur Euangelium, cum soli homini praedicatur: quia ille uidelicet docetur, propter quem in terra cuncta creata sunt, & a quo omnia per quandam similitudinem aliena non sunt. Potest etiam omnis creaturae nomine, omnis natio gentium designari. Antequam enim dictum fuerat: In uiam gentium ne abieritis. Nunc autem dicitur, Praedicate omni creaturae: ut scilicet prius a Iudaea Apostolorum repulsa praedicatio, tunc nobis in adiutorium fieret, cum hanc illa ad damnationis suae testimonium, superba repulisset. Sed cum discipulos ad praedicandum ueritas mittit, quid aliud in mundo facit, nisi grana

grana seminis spargit? Et pauca grana mittit in semine, ut multarum messium fruges recipiat ex nostra fide. Neque etenim in uniuerso mundo tanta fidelium mellis exurgeret, si de manu Domini super rationalem terram illa electa grana praedicationum non uenissent. Sequitur: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: Qui uero non crediderit, condemnabitur. Fortasse unusquisque apud semetipsum dicit: Ego iam credidi, saluus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quae in hoc quod uerbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Hinc Ioannes ait: Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Quod cum ita sit, fidei nostrae ueritatem in uitae nostrae consideratione debemus agnoscere. Tunc enim ueraciter fideles sumus, si quod uerbis promittimus, operibus complemus. In die quippe baptismatis omnibus nos antiqui hostis operibus, atque omnibus pompis abrenunciare promissimus. Itaque unusquisque uelut ad considerationem suam mentis oculos reducat: & si seruat post baptismum quod ante baptismum spondit, certus iam quia fidelis est, gaudeat. Sed ecce si quod promissit, minime seruaui: si ad exercenda praua opera, ad concupiscendas mundi pompas dilapsus est: uideamus si iam scit plangere quod errauit. Apud misericordem namque iudicem nec ille fallax habetur, qui ad ueritatem reuertitur, etiam postquam mentitur: quia omnipotens Deus dum libenter nostram poenitentiam suscipit, ipse suo iudicio hoc quod errauimus abscondit. Sequitur: Signa autem eos qui credituri sunt, haec sequentur. In nomine meo daemonia eijcient, linguas loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocerebit. Super aegros manus imponent, & bene habebunt. Nunquidnam fratres mei, quia ista signa non facitis, minime creditis: Sed haec necessaria in exordio Ecclesiae fuerunt. Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda: quia & nos cum arbuta plantamus, tam diu eis aquam infundimus, quousque ea in terra iam coaluisse uideamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. Hinc est enim quod Paulus dicit: Linguae in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus. Habemus de his signis atque uirtutibus quae adhuc subtilius considerare debeamus. Sancta quippe Ecclesia quotidie spiritaliter facit, quod tunc per Apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes eius cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, & habitant malignos spiritus in eorum mente contradicunt: quid aliud faciunt, nisi daemonia eijciunt? Et fideles quique qui iam uitae ueteris secularia uerba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant, conditoris sui laudes & potentiam quantum praeualent narrant quid aliud faciunt, nisi nouis linguis loquuntur? Qui dum bonis suis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt. Et dum pestife-

ras suasiones audiunt, sed tamen ad operationem prauam minime pertrahuntur: mortiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocerebit. Qui quod tiens proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt, dum eis tota uirtute concurrunt, & exemplo suae operationis illorum uitam roborant, qui in propria actione titubant: quid aliud faciunt, nisi si super aegros manus imponunt ut bene habeant? Quae nimirum miracula tanto maiora sunt, quanto spiritualia: tanto maiora sunt, quanto per haec non corpora, sed animae suscitantur. Haec itaque signa fratres charissimi auctore Deo si uultis uos facitis. Ex illis enim exterioribus signis obtineri uita ab haec operantibus non ualet: Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem, non autem faciunt. Haec uero spiritualia quae aguntur in mente, uirtutem uitae non ostendunt, sed faciunt. Illa habere & mali possunt: istis autem perfrui nisi boni non possunt. Unde de quibusdam ueritas dicit: Multi mihi dicunt in die illa: Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo daemonia eiecimus, & in nomine tuo uirtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia non noui uos: discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Nolite ergo fratres charissimi amare signa, quae possunt cum reprobis haberi communia: sed haec quae modo diximus, charitatis atque pietatis miracula amate: quae tanto securiora sunt, quanto & occulta: & de quibus apud Dominum eo maior sit retributio, quo apud homines minor est gloria. Sequitur: Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet a dextris Dei. In ueteri testamento cognouimus, quod Helias sit raptus in caelum. Sed aliud est caelum aereum, aliud aethereum. Coelum quippe aereum terrae est proximum. Unde & aures caeli dicimus: quia eas uolitare in aere uidemus. In caelum itaque aereum Helias subleuatus est, ut in secretam quandam terrae regionem repente duceretur: ubi in magna iam carnis & spiritus quiete uiueret, quousque ad finem mundi redeat, & mortis debitum soluat. Ille etenim mortem distulit, non euasit. Redemptor autem noster quia non distulit, superauit: eamque resurgendo consumpsit, & resurrectionis suae gloriam ascendendo declarauit. Notandum quoque est quod Helias in curru legitur ascendisse: ut uidelicet aperte demonstraretur, quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Per angelos quippe facta illa & ostensa sunt adiumenta: quia nec in caelum quidem aereum per se ascendere poterat, quem naturae suae infirmitas grauabat. Redemptor autem noster non curru, non angelis subleuatus legitur: quia is qui fecerat omnia, nimirum super omnia sua uirtute ferebatur. Illud etenim reuertebatur, ubi erati: & inde redibat, ubi remanebat: quia cum per humanitatem ascenderet in caelum, per diuinitatem suam & terram pariter continebat & caelum. Sicut autem Ioseph a fratribus uenditus, ueritatem redemptionis nostri figurauit: sic Enoch translatus, atque ad caelum aereum Helias

Mar. ill.

Act. 1

Ad Tit. 1. 1. Ioan. 2

1. Cor. 15

1. Cor. 14

Math. 10

Math. 7

Psal. 6

4. Reg. 2

Gen. 37 Gen. 9

subleuatus, ascensionem dominicam uterque desig-
 nauit. Ascensionis ergo suae Dominus preuocios
 et testes habuit, unum ante legem, alium sub lege:
 ut quadoque ueniret ipse qui ueraciter caelos pene-
 trare potuisset. Unde & ipse ordo in eorum quo-
 que utrorumque subleuatione per quaedam incre-
 menta distinguitur. Nam Enoch translatus, Heli-
 as uero ad caelum subuectus esse memoratur: ut
 ueniret postmodum qui nec translatus, subuectus,
 caelum aetherum sua uirtute penetraret. Qui nobis
 in se credentibus quia carnis suae quoque mun-
 ditiam largiretur, & sub eo per incrementa tem-
 porum, uirtus castitatis ex cresceret, in ipsa quoque
 eorum translatione, & quia ascensionem dominicam
 ut uidelicet famuli designauerunt, & in seipso qui
 ad caelum ascendit, Dominus ostendit. Nam E-
 noch quidem uxorem & filios habuit. Helias uero
 neque uxorem, neque filios legitur habuisse. Pensa
 te ergo quomodo per incrementa temporum cre-
 uerit munditia sanctitatis: quod & per translatos
 famulos, & per ascendens Domini personam pa-
 ter ostenditur. Translatus namque est Enoch &
 per coitum genitus, & per coitum generans. Rap-
 tus est Helias per coitum genitus, sed non iam per
 coitum generans. Assumptus uero est Dominus,
 neque per coitum generans, neque per coitum gene-
 ratus. Considerandum uero nobis est, quid est quod
 Marcus ait: Sedet a dextris Dei. & Stephanus di-
 cit: Video caelos apertos, & filium hominis stan-
 tem a dextris Dei. Quid est quod huc Marcus se-
 dentem: Stephanus uero stare se uidere testatur?
 Sed scitis fratres quia sedere iudicatis est: stare uero
 pugnantis uel adiutantis. Quia ergo redemptor
 noster assumptus in caelum, & nunc omnia iudicat,
 & ad extremum iudex omnium ueniet: hunc
 post assumptionem Marcus sedere describit: quia
 post ascensionis suae gloriam, iudex in fine uidebitur.
 Stephanus uero huc in labore certaminis posi-
 tus, stantem uidit, quem adiutorem habuit: quia
 ut iste in terra persecutorum infidelitatem uinceret,
 pro illo de caelo illius gratia pugnavit. Sequitur:
 Illi autem profecti praedicauerunt ubique. Do-
 mino cooperante, & sermonem confirmante se-
 quentibus signis. Quid in his considerandum est,
 quid memoriae commendandum: nisi quod prae-
 ceptum obedientiam, obedientiam uero signa secu-
 ra sunt? Sed quia authore Deo breuiter lectionem
 Euangelicam exponendo transcurramus: restat ut
 aliquid de ipsa tantae consideratione solennitatis
 dicamus. Hoc autem nobis primum quaerendum est:
 quidnam sit quod nato Domino apparuerunt an-
 geli, & tamen non leguntur in albis uestibus appa-
 ruisse: ascendente autem Domino, missi angeli in al-
 bis leguntur uestibus apparuisse. Sic etenim scri-
 ptum est: Videntibus illis eleuatus est: & nubes su-
 scepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in
 caelum euntem illum, ecce duo uiri steterunt iuxta
 illos in uestibus albis. In albis autem uestibus gau-
 dium & solennitas mentis ostenditur. Quid est ergo
 quod nato Domino, non in albis uestibus: ascen-
 dente autem Domino, in albis uestibus angeli appa-

Mar. 16
Act. 7

Act. 1

rent: nisi quod tunc magna solennitas angelis facta
 est, cum caelum Deus homo penetravit: quia nascere
 te Domino, uidebatur diuinitas humiliata: ascen-
 dente uero Domino, est humanitas exalata. Albae
 etenim uestes, exaltationi magis congruunt quam
 humilitati. In ascensione ergo eius angeli in al-
 bis uestibus uideri debuerunt: quia qui in natiuitate
 sua apparuit Deus humilis, in ascensione sua
 ostensus est homo sublimis. Sed hoc nobis magno
 pere fratres charissimi in hac solennitate pensandum
 est: quia deletum est hodierna die chirographum
 damnationis nostrae, mutata est sententia corruptio-
 nis nostrae. Illa enim natura cui dictum est, Terra es,
 & in terram ibis, hodie in caelum iuit. Pro hac ipsa
 namque carnis nostrae subleuatione per figuram beatus
 Iob Dominum auem uocat. Quia enim ascen-
 sionis eius mysterium Iudaeam non intelligere con-
 spexit: de infidelitate eius per figuram beatus Iob
 sententiam protulit, dicens: Semitam ignorauit auis,
 Auis enim recte appellatus est Dominus: quia cor-
 pus carneum ad aethera librauit. Cuius auis semitam
 ignorauit quisquis eum ad caelum ascendisse
 non credidit. De hac solennitate per Psalmistam di-
 citur: Eleuata est magnificentia tua super caelos.
 De hac rursus ait: Ascendit Deus in iubilatione: &
 Dominus in uoce tubae. De hac iterum dicit: Ascen-
 dens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit do-
 na hominibus. Ascendens quippe in altum, capti-
 uam duxit captiuitatem: quia corruptionem nostram
 uirtute suae incorruptionis absorbit. Dedit uero
 dona hominibus: quia misso desuper spiritu, alij
 sermonem sapientiae, alij sermonem scientiae, alij
 gratiam uirtutum, alij gratiam curationum, alij genera-
 linguarum, alij interpretationem tribuit sermonum.
 Dedit ergo dona hominibus dum per huius gra-
 tiam eorum uirtus in mundum excreuit. De hac ascen-
 sionis eius gloria etiam Abacuch ait: Eleuatus est
 sol, & luna stetit in ordine suo. Quis enim solis no-
 mine nisi Dominus, & quae luna nomine nisi Ec-
 clesia designat? Quousque enim Dominus ascendit
 ad caelos, sancta eius Ecclesia aduersa mundi om-
 nimodo formidauit. At postquam eius ascensione
 roborata est: aperte praedicauit, quid occulte credi-
 dit. Eleuatus est ergo sol, & luna stetit in ordine
 suo: quia cum Dominus caelum petijt, sancta eius
 Ecclesia in autoritate praedicationis excreuit.
 Hinc eiusdem Ecclesiae uoce per Salomonem dicitur:
 Ecce iste uenit saliens in montibus, & transiens
 colles. Considerauit namque tantorum operum culmi-
 na, & ait: Ecce iste uenit saliens in montibus. Veni-
 do quippe ad redemptionem nostram, quosdam,
 ut ita dicam, saltus dedit. Vultis fratres charissimi
 ipsos eius saltus agnoscere? De caelo uenit in u-
 terum, de utero uenit in praesepe, de praesepe uenit
 in crucem, de cruce uenit in sepulchrum, de sepul-
 chro redijt in caelum. Ecce ut nos post se curre-
 re faceret, quosdam pro nobis saltus manifestata
 per carnem ueritas dedit: quia exultauit ut gigas
 ad currendam uiam suam, ut nos ei diceremus
 ex corde: Trahe nos post te: curremus in odore
 unguentorum tuorum. Unde fratres charissi-
 mi

Gen. 3

Iob 28

Psal. 8

Psal. 46

Psal. 67

1. Cor. 12

Abac. 3

Cant. 2

Psal. 18

Cant. 1

mi

mi oportet ut illuc sequamur corde, ubi eum cor-
 pore ascendisse credimus. Desideria terrena fugia-
 mus: nihil nos tam delectet in infimis, qui patrem ha-
 bemus in caelis. Et hoc nobis est magnopere per-
 pendendum: quia is qui placidus ascendit, terribi-
 lis redibit: & quicquid nobis cum mansuetudine
 praecipit, hoc a nobis cum districtione exigit. Ne-
 mo ergo indulta poenitentiae tempora paruipen-
 dat: nemo curam sui diu ualeat agere, negligat: quia
 redemptor noster tanto tunc in iudicium distri-
 ctior ueniet, quanto nobis ante iudicium magna
 patientiam praerogauit. Haec itaque uobiscum fra-
 tres agite: haec in mente sedula cogitatione uersate.
 Quamuis adhuc rerum perturbationibus ani-
 mus fluctuet: iam tamen spei uestrae anchoram in
 aeternam patriam figite, intentionem mentis in
 uera luce solidate. Ecce ad caelum ascendisse Do-
 minum audiuius. Hoc ergo seruemus in medi-
 tatione, quod credimus. Et si adhuc hic tenemur in
 firmitate corporis, sequamur tamen eum passibus
 amoris. Non autem deserit desiderium nostrum
 ipse qui dedit Iesus Christus Dominus noster: qui
 uiuit & regnat cum Deo patre in unitate Spiritus
 sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Ioh. 14

In illo tempore, dixit Iesus
 discipulis suis: Si quis diligit me, sermonem me-
 um seruabit. Et pater meus diligit eum, & ad eum
 ueniet, & mansione apud euum faciemus. Qui non
 diligit me, sermones meos non seruat. Et ser-
 monem quem audistis non est meus, sed eius qui
 misit me patris. Haec locutus sum uobis apud
 uos manens. Paraclitus autem Spiritus sanctus
 quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit
 omnia, & suggeret uobis omnia quaecumque
 dixerit uobis. Pacem relinquo uobis: pacem meam
 do uobis. Non turbetur cor uestrum, neque formidet.
 Audistis quia ego dixi uobis: Vado & uenio
 ad uos. Si diligeretis me, gauderetis utique,
 quia uado ad patrem: quia pater maior me est.
 Et nunc dixi uobis priusquam fiat: ut
 cum factum fuerit, credatis. Iam non multa
 loquar uobiscum. Venit enim princeps mundi
 huius, & in me non habet quicquam. Sed ut
 cognoscat mundus quia diligo patrem, & sicut
 mandatum dedit mihi pater, sic facio.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum
 in basilica sancti Petri, die sancto Pentecostes.

Homilia xxx.

Libet fratres charissimi Euangelicae uerba le-
 ctionis sub breuitate transcurrere, ut post diutius
 liceat in contemplatione tantae solennitatis
 immorari. Hodie namque Spiritus sanctus repetens
 sonitu super discipulos uenit, metesque carnalium
 in sui amorem permutauit. Et foris apparentibus
 linguis igneis, intus facta sunt corda flammantia:
 quia dum Deum in ignis uisione susceperunt, per
 amorem suauiter arserunt. Ipse namque Spiritus san-
 ctus amor est. Unde & Ioannes dicit: Deus chari-
 tas est. Qui ergo mente integra Deum desiderat,
 profecto iam habet quem amat. Neque enim qui-
 quam posset Deum diligere, si eum quem diligit,
 non haberet. Sed ecce si unusquisque uestrum re-
 quiratur, an diligit Deum: tota fiducia & secura
 mente responderet, Diligo. In ipso autem lectionis
 exordio audistis quid ueritas dicit: Si quis diligit
 me, sermonem meum seruabit. Probatio ergo dilectionis,
 exhibitio est operis. Hinc in Epistola sua idem Ioannes dicit: Qui dicit, diligo Deum,
 & mandata eius non custodit, mendax est. Verum
 enim diligimus, si ad mandata eius a nostris non
 uoluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illi-
 cita desideria diluit, profecto Deum non amat: quia
 ei in sua uoluntate contradicit. Et pater meus diligit
 eum, & ad eum ueniet, & mansione apud
 eum faciemus. Pensate fratres charissimi, quanta
 sit ista dignitas, habere in cordis hospitio adue-
 tum Dei. Certum si domum nostram quisquam di-
 ues aut praepotens amicus intraret, omni festinan-
 tia domus tota mundaretur, ne quid fortasse esset
 quod oculos amici intrantis offenderet. Tergat ergo
 fordes prauis operis, qui Deo praeparat domum
 mentis. Sed uidete quid ueritas dicat: Veniet
 mus, & mansione apud eum faciemus. In quorundam
 etenim corda uenit, & mansione non facit:
 quia per compunctionem quidem Dei respectum
 percipiunt, sed temptationis tempore hoc ipsum
 quod compuncti fuerant, obliuiscuntur, sicque
 ad perpetranda peccata redeunt, ac si haec mi-
 nimè planxissent. Qui ergo Deum uere diligit, qui
 eius mandata custodit, in eius corde Dominus
 uenit, & mansione facit: quia sic eum diuinitatis
 amor penetrat, ut ab hoc amore, temptationis
 tempore non recedat. Ille ergo uere amat, cuius
 uidelicet mentem delectatio praua ex consensu
 non superat. Nam tanto quisque a superno amo-
 re disiungitur, quanto inferius delectatur. Unde
 & adhuc subditur: Qui non diligit me, sermo-
 nes meos non seruat. Ad uosmetipsos ergo fra-
 tres charissimi introrsus redite, si Deum uere ama-
 tis, exquirite. Nec tamen sibi aliquis credat, quic-
 quid sibi animus sine operis attestatione responde-
 rit. De dilectione conditoris, lingua, mens, & ui-
 ta requirantur. Nunquam est Dei amor ociosus.

Opera

Operatur etenim magna, si est: si uero operari re-
nuit, amor non est. Et sermonem meum quem
audistis, non est meus, sed eius qui misit me pa-
tris. Scitis fratres charissimi quia ipse qui loqui-
tur unigenitus filius, uerbum patris est: & ideo ser-
mo quem loquitur filius, non est filij, sed patris, quia
ipse filius uerbum est patris. Hæc locutus sum
uobis, apud uos manens. Quando non maneret
apud eos, qui ascensus cœlum promittit dicens:

Matth. 28

Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad
consummationem seculi: Sed uerbum incarnatum
& manet & recedit. Recedit corpore, manet diui-
nitate. Apud eos ergo tunc se mansisse perhibet:
quia qui inuisibili semper potestate præsens erat,
corporali iam uisione recedebat. Paracletus autem
Spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo,
ille uos docebit omnia, & suggeret uobis omnia
quæcumque dixero uobis. Nostis plurimi fratres
mei, quæ Græca locutione paracletus, Latina aduo-
catus dicitur, uel consolator. Qui idcirco aduoca-
tus dicitur: quia pro errore delinquentium apud iusti-
tiam patris interuenit. Qui unius substantiæ cum
patre & filio, exorare pro delinquentibus perhibe-
tur: quia eos quos repleuerit, exorates facit. Unde

Rom. 8

& Paulus dicit: Ipse enim spiritus postulat pro no-
bis, gemitibus inenarrabilibus. Sed diceret quis:
Minor est qui postulat quæ qui postulat, quomodo
ergo spiritus postulare dicitur, qui minor non est?
sed ipse spiritus postulat: quia ad postulandum eos
quos repleuerit, inflamat. Consolator autem idem spiri-
tus uocatur: quia de peccati perpetratione mœrere
tibus, dum spiritus uenire præparat, ab afflictione tristi-
tiae mentem leuat. De quo recte promittitur: Ipse
uos docebit omnia, quia nisi idem spiritus cordi
afflit audientis, ociosus est sermo doctoris. Nemo
ergo docti homini tribuat, quod ex ore docentis
intelligit: quia nisi intus sit quod doceat, doctoris lin-
gua exterius in uacuum laborat. Ecce unam loquen-
tis uocem omnes pariter auditis, nec tamen pari-
ter sensum audite uocis percipitis. Cum ergo uox
dispar non sit, cur in cordibus uestris dispar est uo-
cis intelligentia: nisi quia per hoc quod uox lo-
quentis communiter admonet, est magister inte-
rior, qui de uocis intelligentia quosdam speciali-
ter docet. De hac unctioe spiritus rursus per Io-
annem dicitur: Sicut unctio eius docet uos de om-
nibus. Per uocem ergo non instruit, quando mens
per spiritum non ungitur. Sed cur ista de doctrina ho-
minum loquimur, quando & ipse conditor non ad eru-
ditionem hominis loquitur, si eisdem homini per unctio-
nem spiritus non loquatur? Certè Cain priusquam
fratricidium opere perpetraret, audiuit: Peccasti,
quiesce. Sed quia culpis suis exigentibus, uoce est
admonitus, non unctioe spiritus, audire uerba Dei
potuit, sed seruare contempsit. Requiritur uero
nobis est, cur de eodem spiritu dicatur: Suggester uo-
bis omnia: cum suggerere soleat esse minoris? Sed
quia suggerere aliquando dicimus subministrare,
inuisibilis spiritus suggerere dicitur, non quod nobis
scientiam ab imo inferat, sed ab occulto. Pacem re-
linquo uobis, pacem meam do uobis. Hic relinquo,

1. Ioan. 2

illuc do. Sequentibus relinquo, peruenientibus do.
Ecce fratres charissimi, uerba sacrae lectionis sub
breuitate discussimus: nunc in contemplationem
tantæ festiuitatis animam transferamus. Sed quia
cum lectione Euangelica uobis est etiam actum
Apostolorum lectio recitata: ex ea ergo aliquid
in usum nostræ cõtemplationis trahamus. Audi-
stis etenim quia Spiritus sanctus super discipulos
in igneis linguis apparuit, omniumque linguarum
scientiam dedit. Quid scilicet hoc miraculo desi-
gnans, nisi quod sancta Ecclesia eodem spiritu re-
pleta, omnium gentium erat uoce locutura? Qui
uero contra Deum turrim edificare conati sunt, com-
munionem unius lingue perdidit. In his autem qui
Deum humiliter metuebant, lingua omnes unitæ sunt.
Hic ergo humilitas uirtutem meruit, illic superbia
confusionem. Sed quærendum est nobis fratres dile-
ctissimi, cur Spiritus sanctus patri & filio coæter-
nus, in igne apparuit, cur in igne simul & linguis,
cur aliquando in columba, aliquando uero in igne
monstratur, cur super unigenitum filium apparuit
in columbæ specie, & super discipulos in igne: ita
ut neque super Dominum ueniret in igne, neque super
discipulos monstraretur in columba. Per quatuor
itaque hæc quæ proposuimus, soluendo redeamus.
Patri namque & filio coæternus spiritus in igne mon-
stratur: quia incorporeus, ineffabilis, atque inuisibilis
ignis est Deus, attestante Paulo: Deus noster ignis
consumens est. Deus quippe ignis dicitur: quia per
hunc peccatorum rubigo consumitur. De hoc igne
ueritas dicit: Ignem ueni mittere in terram: &
quid uolo nisi ut ardeat? Terra enim uocata sunt
corda terrena, quæ dum semper infimas in se cogi-
tationes congerunt, a malignis spiritibus concul-
catur. Sed ignem Dominus in terram mittit, cum
afflatu sancti Spiritus corda carnalium incendit. Et
terra ardet, cum cor carnale in suis prauis uolupta-
tibus frigidum, relinquit concupiscentias presen-
tis seculi, & incenditur ad amorem Dei. Bene ergo in
igne apparuit spiritus: quia ab omni corde quod
replet, torporis frigoris excutit, & hoc in desiderio
sua æternitatis accendit. In igneis autem linguis
monstratus est: quia idem spiritus coæternus est fi-
lius, & habet cognationem maximam lingua cum
uero. Verbum quippe patris est filius. Et quia una
est spiritus & uerbi substantia, idem spiritus mon-
strari debuit in lingua. Vel certè quia per linguam
procedit uerbum, in lingua apparuit spiritus: quia
quisquis sancto Spiritu tangitur, Dei uerbum, id est,
unigenitum Dei filium cõfiteatur: & negare Dei uer-
bum non ualet, quia iam sancti Spiritus lingua ha-
bet. Vel certè in linguis igneis apparuit spiritus:
quia omnes quos repleuerit, ardentes pariter & loquen-
tes facit. Linguas igneas doctores habent: quia dum
Deum amandum prædicant, corda audientium inflam-
mant. Nam & ociosus est sermo doctoris, & præbe-
re non ualet incendiis amoris. Hoc doctrinam incen-
dium ab ipso ueritatis ore conceperat, qui dicebat:
Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loque-
retur in uia, & aperiret nobis scripturas? Ex audi-
to quippe sermone inardescit animus, torporis
frigus

Act. 2

Gen. 11

Heb. 12

Luc. 12

frigus recedit, sit mens in superno desiderio anxia,
a concupiscentiis terrenis aliena. Amor uerus qui
hanc repleuerit, fletibus cruciat, sed dum tali ardo-
re cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire
ei libet præcepta cœlestia, & quot mādatis instrui-
tur, quasi tot facibus inflammatur, & quæ torpe-
bat prius per desideria, ardet postmodum per uer-
ba. Unde bene per Moysen dicitur: In dextera ei-
us ignea lex. In sinistra quippe reprobi, qui & ad
sinistram ponendi sunt: dextera autem Dei appel-
lant electi. In dextera ergo Dei, ignea lex est: quia
electi mandata cœlestia nequaquam frigido cor-
de audiunt, sed ad hæc amoris intima facibus inar-
desunt. Sermo ad aurem ducitur, & mens eorum
sibi met irata, ex interna dulcedinis flamma con-
crematur. In columba uero Spiritus sanctus & in
igne monstratus est: quia omnes quos repleuerit,
simplices & ardentes facit. Simples puritate, ar-
dentes æmulatione. Neque enim placere Deo aut sim-
plicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate po-
test. Hinc ipsa ueritas dicit: Estote prudentes sicut
serpentes, & simplices sicut columbæ. Quia in re-
notandum est quod discipulos suos nec de colu-
bæ sine serpente, nec de serpente sine columba uo-
luit Dominus admonere: quatenus & colubæ sim-
plicitatem astutia serpentis accenderet, & serpen-
tis astutiam columbæ simplicitas temperaret. Hinc
Paulus ait: Nolite pueri effici sensibus. Ecce pru-
dentiam serpentis audiuiimus, nunc de simplicitate
columbæ moneamur. Sed malitia paruuli esto-
te. Hinc de beato Iob dicitur: Erat uir simplex &
rectus. Quæ est autem rectitudo sine simplicitate,
aut quæ simplicitas sine rectitudine? Quia ergo
& rectitudinem docet iste spiritus, & simplici-
tatem: & in igne monstrari debuit, & in columba
quatenus omne cor quod eius gratia tangitur, &
mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelo iusti-
tiae accensum fiat. Ad extremum uero quæren-
dum est, cur in ipso redemptore nostro, mediatore
Dei & hominum, per columbam apparuit, in di-
scipulis uero per ignem? Certè unigenitus Dei fi-
lius, iudex est generis humani. Sed quis eius iusti-
tiam ferret, si priusquam nos per mansuetudinem
colligeret, culpas nostras per zelum rectitudinis
examinare uoluisset? Homo ergo pro hominibus
factus, mitem se hominibus præbuit. Noluit pec-
catores ferire, sed colligere. Prius uoluit mansue-
te comperire, ut haberet quos postmodum in iudi-
cio saluaret. In columba ergo super eum apparere
debeuit spiritus, qui non ueniebat ut peccata iam
per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetudinem
toleraret. At contra super discipulos in igne
debeuit spiritus sanctus demonstrari, ut hi qui erant
simpliciter homines, atque ideo peccatores, eos con-
tra semetipsos spiritalis seruator accenderet: & pec-
cata quibus Deus per mansuetudinem parceret, ipsi
in te per poenitentiam punirent. Nec ipsi quippe
esse poterant sine peccato, qui adhærebant cœ-
lesti magisterio, Ioanne attestante, qui ait: Si dixe-
rimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos
seducimus, & ueritas in nobis non est. In igne ergo

Pent. 33

Matth. 10

1. Cor. 14

Iob 1

1. Ioan. 1

uenit in hominibus, in columba uero apparuit in
Domino: quia peccata nostra quæ pie Dominus
per mansuetudinem tolerat, nos per zelum recti-
tudinis debemus cautè conspicerè, & ardore sem-
per poenitentiae cremare. Igitur per columbæ spi-
ritus in redemptore monstratus est, per ignem uero in
hominibus: quia quanto nobis nostri iudicis facta
est seueritas temperata, tanto erga se debet fieri no-
stra infirmitas accensa. Quatuor itaque propositiones
num expleta ratione, ad dona eiusdem spiritus con-
templanda transeamus. De isto quippe spiritu scri-
ptum est: Spiritus eius ornauit cœlos. Ornamenta enim
cœlorum, sunt uirtutes prædicantium. Quæ uide-
licet ornamenta Paulus enumerat, dicens: Alij datur
per spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ secun-
dum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij
gratia sanctorum in uno spiritu, alij operatio uirtu-
tum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera
linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem om-
nia operatur unus atque idem spiritus, diuidens sin-
gulis prout uult. Quot ergo sunt bona prædican-
tium, tot sunt ornamenta cœlorum. Hinc rursus scriptum
est: Verbo Domini cœli firmati sunt, &c. Verbum
enim Domini, filius est patris. Sed eisdem cœlos, ui-
delicet sanctos Apostolos, ut tota simul sancta tri-
nitas ostendat operata, repere de sancti Spiritus di-
uinitate adiungit: Et spiritu oris eius omnis uirtus
eorum. Cœlorum ergo uirtus de spiritu sumpta est:
quia mundi huius potestatibus contraire non præsu-
meret, nisi eos sancti Spiritus fortitudo solidasset.

Iob 26

1. Cor. 12

Psal. 33

Matth. 26

Luc. 24

Act. 9

1. Reg. 16

Quales namque doctores sanctæ Ecclesiæ, ante ad-
uentum huius spiritus fuerint, scimus: & post aduen-
tum illius, cuius similitudinis facti sunt, conspiciamus.
Certè iste ipse pastor Ecclesiæ, ad cuius sacratissi-
mum corpus sedemus, quate debilitatis, quateque for-
midinis ante aduentum spiritus fuerit, ancilla ostitaria
requisita dicat. Vna enim mulieris uoce percussus,
dum mori rimuit, uitam negauit. Et pensandum quia
eum comprehensum Petrus negauit in terra, quæ su-
spensum latro confessus est in cruce. Sed uir iste tan-
tæ formidinis, qualis post aduentum spiritus exis-
tat, audiamus. Fit conuentus magistratus atque semi-
norum, celsis denunciatur Apostolis, ne in nomi-
ne Iesu loqui debeant. Petrus magna autoritate
respondet: Obedire oportet Deo, magis quam ho-
minibus. Et rursus: Si iustum est in conspectu Dei
uos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim pos-
sumus quæ uidiimus & audiuiimus, non loqui. Et il-
li quidem ibant gaudentes a conspectu concilij,
quonia digni habitus sunt pro nomine Iesu contu-
meliam pati. Ecce gaudet Petrus in uerbis, qui ante
in uerbis timebat. Et qui prius ancille uo-
cem requisitus timuit, post aduentum sancti Spi-
ritus, uires principum casus premit. Libet oculos fi-
dei in uirtutem opificis huius attollere, atque spar-
sim patres testamēti noui ac ueteris considerare.
Ecce apertis eisdem oculis fidei, Dauid, Amos,
& sanctus Petrus, Paulus, Mattheum intueor,
& sanctus iste spiritus qualis sit artifex, considera-
re uolo, sed in ipsa mea cõsideratione deficiō. Im-
plet namque citharæ puerum, & Psalmistam
facit.

Amos 7
Dan. 13
Matth. 4
Acto. 9
Luc. 5

facit. Implet pastorem armentariorum sycororos uel
licantem, & prophetam facit. Implet abstinentem
puerum, & iudicem senum facit. Implet piscato-
rem, & predicatorem facit. Implet persecutorem,
& doctorem gentium facit. Implet publicanum,
& Euangelistam facit. O qualis est artifex iste spi-
ritus, nulla ad descendum mora agit in omne quod
uoluerit. Mox enim ut tetigerit, mentem docet: so-
lumque tetigisse, docuisse est. Nam humanum ani-
mum subito ut illustrat, immutat: abnegat hoc re-
pentē quod erat, exhibet repentē quod non erat.
Pensamus, sanctos predicatores nostros quales
hodierna die reperit, quales fecit, Certē qui in u-
no conclauit pro Iudæorum metu residebant, nati-
uitatis suæ singuli linguam nouerāt, & tamen nec
ea ipsa lingua quam nouerant, apertē Christū lo-
qui præsumebant. Venit spiritus, & in ore eos per-
diuersitate linguarum docuit, in mente autē ex
authoritate roborauit. Cœperūt & in aliena Chri-
stum eloqui, qui de illo prius & in sua lingua lo-
qui metuebant. Inflammatum etenim cor despe-
xit tormenta corporis, quæ antē metuebat. Vicit
uim carnalis formidinis præ amore conditoris. Et
qui prius suis aduersarijs succumbebant formidi-
ne, eis iam præerant autoritate. Qui ergo in tãtæ
eos celsitudinis culmē erexit, quid aliud dixerim,
nisi quod mētes terrenorum hominum cœlos fecit:
Pefate fratres charissimi, post incarnationem
unigeniti filij Dei qualis sit hodierna solēnitas de
aduētū Spiritus sancti. Sicut enim illa, ita quoque et
hæc est honorabilis. In illa quippe Deus in se per-
manens suscepit hominem, in ista uerò homines
uenientem desuper susceperūt Deū. In illa Deus
naturaliter factus est homo, in ista homines facti
sunt per adoptionem dii. Si ergo remanere carna-
les in morte nolumus, hunc fratres charissimi ui-
uificantem spiritum amemus. Sed quia caro spiri-
tum nescit, dicat fortasse carnali cogitatione apud
se aliquis: Quomodo diligere ualeo, quem igno-
ror? Hoc & nos cōcedimus: quia mens uisibilibus
intenta, uidere nescit inuisibilem. Nulla enim nisi
uisibilia cogitat, eaque & cum non agit, eorum ima-
gines introrsus trahit: dumque in imaginibus cor-
poris iacet, surgere ad incorporea non ualet. Vn-
de fit, ut tanto deterius creatorem nesciat, quanto
in cogitatione sua familiaris corpoream creaturam
portat. Sed cum Deum uidere nō possumus,
habemus aliquid quod agamus unde iter fiat, quo
ad eum nostræ intelligentiæ oculis ueniat. Certē
quem in se uidere nullo modo ualemus, hunc in
seruis suis uidere iam possumus. Quos dum mira
conspicimus agere, certum nobis fit, in eorū men-
tibus Deum habitare. In re autem incorporea à re-
bus corporalibus usum trahamus. Nemo etenim
nostrum oriētem clarē solem in spheram illius in-
tendendo ualet conspiciere: quia tensi in eius ra-
dijs oculi reuerberantur. Sed sole illustratos mon-
tes aspiciamus, & quia iam sol ortus est, uidemus.
Quia ergo solē iustitiæ in seipso uidere nō possu-
mus, illustratos montes claritate illius uidemus:
sanctos uidelicet Apostolos, qui uirtutibus emi-

cant, miraculis coruscant, quos nati solis claritas
perfudit, & cum in seipso sit inuisibilis, per eos no-
bis quasi per illustratos montes se uisibilem præ-
buit. Virtus enim diuinitatis in se, quasi sol in cœ-
lo est. Virtus diuinitatis in hominibus, sol in ter-
ra. Solem ergo iustitiæ intueamur in terra, quē ui-
dere non possumus in cœlo, ut dum inoffenso pe-
de per hunc in terra gradimur, ad intuedum illum
quandoque oculos & in cœlum leuemus. Sed in of-
fenso pede iter nostrum in terra agitur, si Deus ac-
proximus integra mente diligitur. Nec enim Deus
uerē sine proximo, nec proximus uerē diligitur si-
ne Deo. Hinc est quod, sicut in alio sermone iam
diximus, idē spiritus secundō legi discipulis da-
tus: prius à Domino in terra degente, postmodū
à Domino cœlo præsidente. In terra quippe dat,
ut diligit proximus: e cœlo uerò, ut diligit Deus.
Sed cur prius in terra, postmodū e cœlo, nisi quod
patēter dat intelligi: quia iuxta Ioānis uocē, Qui
fratrem suū non diligit quē uidet, Deum quem non
uidet, quō potest diligere? Diligamus ergo proxi-
mū fratres, amemus eū qui iuxta nos est, ut perue-
nire ualeamus ad amorē illius qui super nos est.
Meditetur mēs in proximo quod exhibeat Deo,
ut perfectē mereamur in Deo gaudere cū proxi-
mo. Tunc ad illā supernæ frequentiæ latitiā per-
uenimus, de qua nūc sancti Spiritus pignus acce-
pimus. Ad istū finē toto amore tendamur, in quo
sine fine lætabimur. Ibi supernorū ciuiū societas
sancta. Ibi solennitas certa. Ibi requies secura. Ibi
pax uera, quæ nobis iam non relinquatur, sed dat
per Dominum Iesum Christum.

LECTIO SANCTI EUANGELII SECUNDUM LUCAM.

In illo tēpore, dicebat Iesus tur-
bis similitudinem hæc. Arborem
fici habebat quidam plātātam in
uinea sua, & uenit quærens fru-
ctum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad
cultorem uineæ: Ecce anni tres sunt ex quo
uenio quærens fructum in ficulnea hac, &
non inuenio. Succide ergo illam. Vt quid
etiam terram occupat? At ille respondens
dixit illi: Domine, dimitte illam & hoc an-
no, usque dum fodiam circa illam, & mittam
stercora. Et si quidem fecerit fructū: sin au-
tem, in futurum succides eam. Erat autē do-
cens in synagoga eorū sabbatis. Et ecce mu-
lier quæ habebat spiritum infirmitatis an-
nis decem & octo, & erat inclinata, nec om-
nino poterat sursum respicere. Quam cum
uideret Iesus, uocauit eā ad se, & ait illi: Mu-
lier, dimissa es ab infirmitate tua. Et impos-
uit illi manus, & cōfestim erecta est, & glo-
rificabat Deum. Respondens autem archisy-
nagogus

nagogus, indignās quia sabbato curasset Ie-
sus, dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus
oportet operari. In his ergo uenite & cura-
mini, & non in die sabbati. Respondens au-
tē ad illū Iesus dixit: Hypocritæ, unusquis-
que uestrūm sabbato nō soluit bouē suum
aut asinum à præsepio, & ducit ad aquam?
Hanc autem filiam Abraham quam alligauit
satanas, ecce decem & octo annis, nōne o-
portuit solui à uinculo isto die sabbati? Et
cum hæc diceret, erubescerāt omnes aduer-
sarij eius. Et omnis populus gaudebat in u-
niuersis quæ gloriosē fiebant ab eo.

Homilia lectionis eiusdem habita ad po-
pulum in basilica sancti Laurētij martyris,
Sabbato quatuor temporum.

HOMILIA XXXI.

Domini ac redemptor noster per Euange-
lium suum aliquando uerbis, aliquando re-
bus loquitur: aliquando aliud uerbis, atque aliud re-
bus: aliquando autem hoc uerbis, quod rebus.
Duas etenim res ex Euangelio fratres audistis, fi-
culneam infructuosam, & mulierem curuam, &
utriusque rei est pietas impensa. Illud autem dixit per
similitudinem, istud egit per exhibitionem. Sed
hoc significat ficulnea infructuosa, quod mulier
inclinata: & hoc ficulnea referuata, quod mulier
erecta. Dominus uineę tertio uenit ad ficulneam,
& fructum minimē inuenit: & mulier quæ erecta
est, decem & octo annis fuerat curua. Hoc autē de-
cem & octo annorum numero signatur, quod ter-
tio Dominus uineę ad ficulneā infructuosam ue-
nisse perhibetur. Quia ergo præmittendo summa-
tim totum perstrinximus, iam per lectionis ordi-
nem singula disseramus. Arborem fici habebat
quidam plantatam in uinea sua, & uenit quærens
fructum in illa, & non inuenit. Quid arbor fici,
nisi humanam naturā designat? Quid mulier in-
clinata, nisi eandē naturam significando denun-
ciat: Quæ & bene plantata est sicut ficus, & bene
creata sicut mulier: sed in culpam propria sponte
lapsa, neque fructum seruat operationis, neque sta-
tum rectitudinis. Ad peccatum quippe ex uolun-
tate corruens, quia fructum obedientiæ ferre no-
luit, statum rectitudinis amisit. Quæ ad Dei simili-
tudinem condita, dum in sua dignitate non persti-
tuit, quod plantata uel creata fuerat, seruare con-
tempnit. Tertio Dominus uineę ad ficulneam ue-
nit: quia naturam generis humani ante legem, sub
lege, sub gratia, expectando, admonendo, uisitā-
do requisit. Dixit autem ad cultorem uineę: Ec-
ce anni tres sunt ex quo uenio fructum quærens
in ficulnea hac, & non inuenio. Venit ante le-
gem: quia per naturalem intellectum quid unus-
quisque exemplo sui, qualiter erga proximum age-
re debuisset, innotuit. Venit in lege: quia præcipi-
endo docuit. Venit post legem per gratiam: quia

pietatis suæ præsentiam exhibendo monstrauit.
Sed tamen in tribus annis fructum se non inuenit
se conqueritur: quia quorundam prauorum men-
tes nec inspirata lex naturalis corrigit, nec præce-
pta erudiunt, nec incarnationis eius miracula con-
uertunt. Quid uerò per cultorem uineę, nisi præ-
positorum ordo exprimitur? Qui dum præsumit
Ecclesiæ, nimirum dominicæ uineę curam gerit.
Huius enim uineę primus cultor Petrus aposto-
lus extitit. Hunc nos indigni sequimur, in quan-
tum pro eruditione uestra, docēdo, deprecando,
increpando laboramus. Sed cum magno iam tē-
more audiendum est, quod cultori uineę de in-
fructuosa arbore dicitur: Succide eam, ut quid
etiam terram occupat? Unusquisque iuxta mo-
dum suum, in quantum locum uitæ præsentis te-
net, si fructum bonæ operationis non exhibet, ue-
lut infructuosa arbor terram occupat: quia in eo
loco in quo ipse est, & alijs operandi occasionem
negat. Sed in hoc seculo potēs quilibet si fructum
non habet operationis bonæ, etiam impedimen-
tum præstat cæteris: quia quicumque sub ipso sunt,
exemplo prauitatis illius, quasi umbra peruersita-
tis eius premuntur. Stat desuper arbor infructuo-
sa, & subter terra sterilis iacet. Infructuose arboris
desuper umbra denatur, & solis radius ad terram
descendere nequaquam permittitur: quia dū sub-
iecti quilibet, patroni peruersi peruersa exempla
conspiciunt, ipsi quoque infructuosi remanētes, ue-
ritatis lumine priuātur. Et pressi umbra, calorem
solis nō accipiunt: quia inde remanent à Deo fri-
gidi, unde in hoc seculo malē proteguntur. Sed de
hoc peruerso quolibet & potēte, penē iam requi-
sitio Deo nō est. Postquam enim se perdidit, que-
rendum solūmodo est, cur & alios premat. Vnde
bene eiusdem uineę Dominus dicit: Vt quid etiam
terram occupat? Terrā quippe occupat, qui mentes
alienas grauat. Terrā occupat, qui locū quem
tenet, in bonis operibus non exercet. Sed tamen
nostrū est pro talibus deprecari. Nā cultor uineę
quid dicat, audiamus: Domine, dimitte illam &
hoc anno, usque dum fodiam circa illam. Quid est
circa ficulneā fodere, nisi infructuosas mentes in-
crepare? Omnis quippe fossa in imo est. Et nimi-
rū increpatio dū mentē sibi demonstrat, humiliat.
Quoties ergo aliquē de peccato suo corripimus,
quasi ex cultura debito circa infructuosam arbo-
rē fodimus. Post fossionē uerò quid dicat, audia-
mus: Et mittā cophinū stercoris. Quid est co-
phinus stercoris, nisi memoria peccatorū? Pecca-
ta etenim carnis, stercora uocantur. Vnde & per
prophetā dicitur: Computruerunt iumenta in ster-
core suo. Iumenta quippe in stercore suo cōputre-
scere, est carnales quosque in foetore luxuriæ uitam
finire. Nos itaque quoties carnalē mentem de suis
peccatis increpamus, quoties ad eius memoriam
uitia antea cōtra reducimus, quasi infructuosam arbo-
rē cophinū stercoris uersamus: ut malorū quæ e-
gūt, memoriā recolat, & ad cōpūctiōis gratiā qua-
si de foetore pinguescat. Mittitur ergo cophinus
stercoris ad radicē arboris, quando prauitatis suæ

conscientia tangitur memoria cogitationis. Cūq; se per poenitentiam ad lamenta mēs excitat, & ad bonæ operationis gratiam reformat, quasi per tactum stercoris redit ad fecunditatem operis radix cordis. Plangit quod fecisse se meminit. Displicet sibi qualem fuisse se recollit. Intentionē contra se dirigit, atq; ad meliora animam accendit. Ex foetore ergo ad fructū reuiuiscit arbor: quia de confidētiā peccati ad bona se opera resuscitat animus. Et sunt pleriq; qui increpationes audiūt, & tamen ad poenitentiam redire cōtemnunt, & infructuosi Deo, in hoc seculo uirides stant. Sed audiamus quid ficulneæ cultor adiungat: Si quidem fecerit fructū: in autem, in futurum succides eam.] quia profectō qui hic non uult ad fecunditatem pinguescere per increpationem, illic cadet unde iam resurgere per poenitentiam non ualet: & in futurum succidetur, quāuis hic sine fructu uiridis stare uideatur. Erat autē docens in synagoga eorū sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritū infirmitatis annis decem & octo.] Paulo antē iam diximus: quia hoc erat trinus aduentus Domini ad infructuosam ficulneā, quod decē & octo annorum numerus ad curuam mulierem signat. Sexto enim die homo factus est, atq; eodem die opera Domini cuncta perfecta sunt. Senarius autē numerus in trigonum ductus, decē & octo facit. Quia ergo homo qui sexta die factus est, perfecta opera habere noluit, sed ante legē, sub lege, atq; in exordio inchoantis gratiæ infirmus exiit, decē & octo annis curua mulier fuit. Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.] Omnis peccator terrena cogitans, cœlestia nō requirens, sursum respicere nō ualet: quia dum desideria inferiora sequitur, a mētis suæ rectitudine curuatur; & hoc semper uidet, quod sine cessatione cogitat. Ad corda uestra fratres charissimi redite, quid horis omnibus in cogitationib; uestris uoluatis, semper aspiciat. Alius de honoribus, alius de pecunijs, alius de prædiorum ambitu cogitat. Hęc cuncta in imo sunt, & quando mens talibus implicat, ab status sui rectitudine fleuitur. Et quia ad cœlestē desiderium nō assurgit, quasi mulier inclinata sursum respicere nequaquam potest. Sequitur: Hanc cū uidisset Iesus, uocauit ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua: & imposuit illi manum, & confestim erecta est.] Vocauit & erexit: quia illuminauit ipsam mulierem, & adiuuit. Vocat, sed non erigit, quādo per eius gratiam illuminatur, sed exigentibus nostris meritis adiuuari non possumus. Plerunq; enim uidemus quæ agenda sunt, sed opere non implemus. Nitimur et infirmamur. Mētis iudicium rectitudinem conspiciat, sed ad hęc operis fortitudo succumbit: quia nimirum iam de poena peccati est, ut ex dono quidem possit bonum conspici, sed tamē ab eo quod aspiciatur, contingat per meritum repelli. Usitata etenim culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem. Conatur, & labitur: quia ubi sponte diu perstrit, ibi & cū noluerit, coacta cadit. Bene de hac nostra incuruatione ex

A typo humani generis per Psalmistā dicitur: Incuruatus sum, & humiliatus sum usquequaq;. Cōtentus platus nanq; q; ad supernam lucem intuendā homo conditus fuerat, sed peccatis exigentibus foras missus, mentis suæ tenebras secū portat, superna non appetit, infimis intendit, cœlestia nequaquā desiderat, terrena semper in animo uersat: hoc quod de suo genere doluit, in seipso exclamauit, dicens: Incuruatus sum, & humiliatus sum usquequaq;. Contēplationē nanq; cœlestium perdēs, si sola carnis necessaria homo cogitaret, incuruatus & humiliatus esset, sed tamē usquequaq; nō esset. Quem ergo a supernis cogitationibus non solum necessitas deiecit, sed etiam uoluptas illicita sternit, nō solum incuruatus, sed usquequaq; incuruatus est. Hinc alius propheta de immundis spiritibus dicit: Qui dixerunt animæ tuæ, incuruare ut transeamus. Recta quippe stat anima, cū superna desiderat, & nequaquam fleuitur ad ima. Sed maligni spiritus cū hanc in sua rectitudine stare conspiciunt, per eam transire non possunt. Transire nanq; eorum, est immunda illi desideria spargere. Dicunt ergo, Incuruare ut transeamus: quia si ipsa se ad ima appetenda non deiecit, contra hanc illorum peruersitas nullatenus cōualescit: & transire per eam nequeunt, quam cōtra se rigidam in superna intentione pertimescūt. Nos ergo fratres charissimi, nos uiam malignis in nobis spiritibus damus, cū terrena concupiscimus, cū ad tēporalia appetenda curuamur. Pudeat ergo terrena concupiscere, & dorsa mentium ascendentibus aduersarijs præbere. Terrā semper intuetur qui curuus est, & quo præmio sit redemptus, non meminit, qui ima quærit. Hinc etiam per Moysen dicitur ut qui gibbo premitur, nequaquam ad sacerdotiū prouehatur. Et quotquot Christi sanguine redempti sumus, membra eiusdem summi sacerdotis efficiuntur. Vnde & nobis per Petrum dicitur: Vos autem genus electum, regale sacerdotiū. Sed qui gibbū tolerat, ima semper intuetur. A sacerdotio ergo repellitur: quia quisquis solis terrenis intentus est, ipse sibi testis est, quod membrū summi sacerdotis non est. Hinc rursus pisces qui pennulas non habent, ab estu fidelis populi prohibentur. Pisces qui pennulas squamarum habent, dare etiam saltus super aquas solent. Quid ergo pennatis piscibus nisi electa animæ figurantur? Quæ profectō solæ in cœlestis Ecclesiæ corpus transeunt. Quæ modō uirtutum pennulis sultæ, saltus dare per cœlestē desiderium sciunt, ut superna per contemplationem appetant, quamuis in seipulis iterū ex mortali carne relabantur. Si ergo iam bona cœlestis patriæ agnouimus, displicebat nobis fratres charissimi quod curui sumus. Ponatur ante oculos mulier curua, & arbor infructuosa. Reminisca mur malorum quæ fecimus, mittamus ad radicem cordis cophinum stercoris, ut tunc in retributionis fructu pinguescat quod nobis hic per poenitentiam foetebat. Et si uirtutum summa operari non possumus, ipse Deus nostro gaudet lamento. Ex ipsa em̄ ei iustitię inchoatione placebimus, qui in

Psal. 112
Esa. 57
Leui. 21
1. Pet. 2
Leui. 11

iusta quæ fecimus punimus. Nec mora erit in fletibus: quia terget citius trāscentes lacrymas mansura gaudia. Per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

Matth. 16
Luc. 9

N illo tēpore, dixit Iesus discipulis suis: Si quis uult uenire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suam, & sequatur me. Qui em̄ uoluerit animā suā saluā facere, perdet eā. Qui autē perdiderit animā suā propter me, inueniet eā. Quid enim prodest homini, si uniuersum mundū lucretur, animā uerō suæ detrimentū patiatur? Aut quā dabit homo cōmutationē pro anima sua? Filius enim hominis uēturus est in gloria patris sui cū angelis suis, & tunc reddet unicuiq; secundum opera sua. Amen dico uobis, sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec uideant filium hominis uenientem in regno suo.

Homilia lectiōis eiusdē habita ad populū in basilica sanctorū Procesi & Martiniani.

Homilia xxxii.

Q uia Dominus ac redemptor noster nouus homo uenit in mundū, noua præcepta dedit mundo. Vitæ etenim nostræ ueteri in uitij enutritæ, cōtrarietate opposuit nouitatis suæ. Quid enim uetus, quid carnalis homo nouerat, nisi sua retinere, aliena rapere si posset, concupiscere si non posset? Sed cœlestis medicus singulis quibusq; uitij obuiantia adhibet medicamenta. Nā sicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitæ, iracundis mansuetudinē, elatis præcipere humilitatem. Certē cū se sequentibus noua mandata proponeret, dixit: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. ac si apertē dicit: Qui per uitam ueterem aliena concupiscitis, per nouæ conuersationis studium & uestra largimini. Quid uerō in hac lectiōe dicat, audiamus. Qui uult post me uenire, abneget semetipsum.] Ibi dicitur ut abnegemus nostra, hic dicitur ut abnegemus nos. Et fortasse laboriosum nō est homini relinquere sua, sed ualde laboriosum est relinquere semetipsum. Minus quippe est abnegare quod habet, ualde autem multum est, abnegare quod est. Ad se autem nobis uenientis Dominus præcepit, ut renunciemus nostris: quia quicumq; ad fidei agonem ue-

Luc. 14

animus, luctamēri contra malignos spiritus sumimus. Nil autem maligni spiritus in hoc mūdo proprium possidēt. Nudi ergo cum nudis luctari debemus. Nam si uestitus quisq; cū nudo luctatur, citius ad terram deiecitur, qui habet unde teneatur. Quid enim sunt terrena omnia, nisi quædam corporis indumenta? Qui ergo contra diabolum ad certamen properat, uestimenta abijciat, ne succumbat. Nihil in hoc mundo amando possideat, nullas rerum labentium delectationes requirat, ne unde ad uotum tegitur, ad casum inde teneatur. Nec tamen sufficit nostra relinquere, nisi relinquamus & nos. Quid est quod dicimus, relinquamus & nos? Si enim nosmetipsos relinquimus, quō ibimus extra nos? uel quis est qui uadit, si se deseruit? Sed aliud sumus per peccatum lapsi, aliud per naturam cōditi: aliud quod fecimus, aliud quod facti sumus. Relinquamus nosmetipsos quales peccando nos fecimus, & maneamus nosmetipsi quales per gratiam facti sumus. Ecce etenim qui superbus fuit, si conuertitur ad Christum humilis factus est, semetipsum relinquit. Si luxuriosus quisq; ad continentiam uitam mutauit, abnegauit utiq; quod fuit. Si auarus quisque ambire iā desijt, & largiri didicit propria, qui prius aliena rapiebat, proculdubio semetipsum reliquit. Ipse quidem est per naturam, sed non est ipse per malitiam. Hinc enim scriptum est: Verte impios, & non erunt. Conuersi nanq; impij non erunt, non quia non erunt omnino in essentia, sed scilicet nō erunt in impietatis culpa. Tūc ergo nosmetipsos relinquimus, tunc nos ipsos abnegamus, cū uitam quod per uetustatem fuimus, & ad hoc nitimur quod per nouitatem uocamur. Pŕesemus quomodo se Paulus abnegauerat, qui dicebat: Uiuo autem iam non ego. Extinctus quippe fuerat factus ille persecutor, & uiuere cœperat pius prædicator. Si enim ipse esset, pius profectō non esset. Sed qui se uiuere denegat, dicat unde est quod sancta uerba per doctrinam ueritatis clamat. Protinus subdit: Uiuo uerō in me Christus. ac si apertē dicat: Ego quidem a memetipso extinctus sum, quia carnaliter non uiuo: sed ramen essentialiter mortuus non sum, quia in Christo spiritualiter uiuo. Dicit ergo ueritas, dicat: Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum.] Quia nisi quis a semetipso deficiat, ad eum qui super ipsum est, non appropinquat: nec ualet apprehendere, quod ultra ipsum est, si nescierit mactare quod est. Sic olerum plantæ transponuntur, ut proficiant, atq; ut ita dixerim, eradicantur ut crescant. Sic rerum semina in terræ admixtione deficiunt, ut in reparatione sui generis uberius assurgant. Vnde enim uidentur perdidisse quod erāt, inde accipiunt hoc apparere quod non erāt. Sed qui iam se a uitij abnegat, exquirendæ ei uirtutes sunt in quibus crescat. Nam cū dictum est: Qui uult post me uenire, abneget semetipsum: protinus additur: Et tollat crucē suam quotidie, & sequatur me.] Duobus etenim modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam afficitur corpus, aut per compassionem

Prou. 12

Gal. 2

Greg. hom. 2

proximi affligitur animus. Penſemus qualiter utroq; modo Paulus crucem ſuam tulerat, qui dicebat: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne forte alijs prædicās, ipſe reprobus efficiar. Ecce in afflictione corporis audiuiſimus crucē carnis: audiamus nunc in compaſſione proximi crucem mentis. Ait enim: Quis infirmatur, & ego nō infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uoror? Perfectus quippe prædicator ut exemplum daret abſtinentiæ, crucem portabat in corpore. Et quia in ſe trahebat damna infirmitatis alienæ, crucem portabat in corde. Sed quia ipſis uirtutibus quædam uitia iuxta ſunt, dicendum nobis eſt quod uitium abſtinentiam carnis, & quod obſideat compaſſionem mentis. E uicino nanq; abſtinentiam carnis nonnunquam uana gloria obſidet: quia dñi tenuitas in corpore, dum pallor in uultu reſpicitur, uirtus patefacta laudatur: & tanto ſe celerius foras fundit, quāto ad humanos oculos per oſtenſum pallorem exit. Et plerunq; fit, ut hoc quod cauſa Dei agi creditur, pro ſolis humanis fauoribus agatur. Quod bene Simon ille ſignificat, qui inuentus in itinere, crucem dominicam in angaria portat. Aliena quippe onera in angaria portantur, quando per uanitatis ſtudium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem designantur, niſi abſtinentes & arrogantes? qui per abſtinentiam quidem carnem afficiunt, ſed fructum abſtinentiæ interius non requirunt. Crucem ergo Domini in angaria Simon portat: quia Chriſtū ad opus bonum ex bona uoluntate non ducitur, rem iuſti ſine fructu peccator operatur. Vnde idem Simon crucem portat, ſed non moritur: quia abſtinentes & arrogantes, per abſtinentiam quidem corpus afficiunt, ſed per deſiderium uanæ gloriæ mundo uiuunt. Compaſſionem uerò animi plerunq; latenter obſidet pietas falſa, ut hanc nonnunquam uſque ad condeſcendendum uitij pertrahat, cum ad culpas quiſque non debeat compaſſionem exercere, ſed zelum. Compaſſio quippe homini, & reſtitutio uitij debetur, ut in uno eodemq; homine & diligamus bonum quod factus eſt, & perfequamur mala quæ fecit: ne dum culpas incaute remittimus, non iam per charitatem compati, ſed per negligentiam conſeſſiſſe uideamur. Sequitur: Qui enim uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: & qui perdidit animam ſuam propter me, ſaluam eam faciet. Sic dicitur fideli: Qui uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: & qui perdidit animam ſuam propter me, ſaluam eam faciet. ac ſi agricolæ dicatur: Frumentum ſi ſeruas, perdis: ſi ſeminas, renouas. Quis enim neſciat quod frumentum cum in ſemine mittitur, perit ab oculis, in terra deſicit: Sed unde putreſcit in puluere, inde uiſeſcit in renouatione. Quia uerò ſancta Eccleſia aliud tempus habet perſecutionis, atque aliud pacis, redemptor noſter ipſa eius tempora diſtinguit in præceptis. Nam perſecutionis tempore ponenda eſt anima: pacis autem tempore ea quæ amplius dominari poſſunt, frangenda ſunt

deſideria terrena. Vnde & nunc dicitur: Quid enim prodeſt homini, ſi lucretur totum mūdum, ſe autem perdat, & detrimētū ſui faciat? Cum perſecutio ab aduerſarijs deeſt, ualde uigilantius corcuſto diendum eſt. Nam pacis tempore quia licet uiuere, liber etiā ambire. Quæ pfectio auaritia bene cōpeſcitur, ſi ipſe ſtatus ambientis ſollicitē conſideretur. Nam cur inſtet ad colligēdū, quādo ſtare nō poteſt ipſe qui colligit? Curſum ergo ſuum quiſq; conſideret, & agnoſcet ſibi poſſe ſufficere parua quæ habet. Sed fortatte metu ite in huius uitæ itinere ſumptus deſit. Lōga noſtra deſideria increpat uia breuis. Incaſſum multa portant, cum iuxta eſt quod pergitur. Plerūq; autē & auaritiā uincimus, ſed adhuc obſtat quod uias reſtitutiōnis minori tenemus cuſtodia perfectionis. Nam ſepe labentia cūcta deſpicimus, ſed tamē adhuc humanæ uerecundiæ uſu præpedimur, ut reſtitutiōne quæ ſeruamus in mente, nō dum exprimere ualeamus in uoce. Et tanto Dei faciē ad iuſtitie deſenſionē negligimus, quanto humanas faciēs contra iuſtitia ueremur. Sed huic quoq; uulneri congruū ſubiungitur medicamētum, cum Dominus dicit: Qui me erubuerit & meos ſermones, hūc filius hominis erubeſcet cum uenerit in maieſtate ſua, & patris, et ſanctorum angelorum. Sed ecce nunc apud ſe homines dicit, Nos iam Dominum & ſermones eius nō erubeſcimus: quia aperta eum uoce pſitemur. Quibus ego reſpondeo, q̄ in hac plebe Chriſtiana ſunt nonnulli qui Chriſtū ideo cōſitentur: quia cunctos Chriſtianos eſſe conſpicit. Nam ſi nomen Chriſti in tanta hodie gloria nō eſſet, tot profeſſores Chriſti ſancta Eccleſia nō haberet. Nō ergo ad probationem fidei uox ſufficit profeſſionis, quam defendit ad uerecundia profeſſio generalitatis. Eſt tamē ubi ſe quiſq; interroget, ut in confeſſione Chriſti ſe ueraciter probet, ſi nō iam nomen eius erubeſcit, ſi plena uirtute mentis humanū pudorem ſubdidit. Certē enim perſecutionis tempore erubeſcere poterāt fideles, ſubſtitijs nudari, de dignitatibus deſcī, uerberibus affligi. Pacis autem tempore quia hæc à noſtris perſecutionibus deſunt, eſt aliud ubi oſtendamus nobis. Veremur ſape à proximis deſpicī, dedignamur iniurias uerbi tolerare. Si contingat iurgium fortatte cum proximo, erubeſcimus priores ſatiſfacere. Cor quippe carnale dum huius uitæ gloriā quærit, humilitatem reſpuit. Et plerunq; ipſe homo qui iracundus, diſcordanti ſibi recōciliari appetit, ſed ire ad ſatiſfaciendum prior erubeſcit. Penſemus facta ueritatis, ut uideamus quo iaceāt noſtræ prauitatis actiōnes. Si enim membra ſummi capitis ſumus, imitari eum cui conneſtimur, debemus. Quid nanq; ad noſtræ eruditionis exēplum Paulus egregius prædicator dicit: Pro Chriſto le-

fundatur quiſq; ſi non ſatiſfaciat prior proximo, quando poſt culpā noſtram ut ei reconciliari debeamus, & ipſe qui offenſus eſt, legatis interuenientibus obſecrat Deus. Sequit: Dico autem uobis. Verē ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabūt mortem, donec uideant regnū Dei. Regnū Dei fratres chariſſimi nō ſemper in ſacro eloquio uenturum regnum dicitur, ſed nonnunquam præſens Eccleſia uocatur. Vnde ſcriptum eſt: Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala. In illo quippe regno ſcandala nō erunt, ubi proſecto reprobis non admittunt. Quo uidelicet exemplo colligitur, quod hoc loco regnū Dei præſens Eccleſia uocatur. Et quia nōnulli ex diſcipulis uſq; ad eō in corpore uicturi erant, ut Eccleſiam Dei conſtructā cōſpicerent, & contra mūdi huius gloriā erectā, cōſolatoria promiſſione nunc dicitur: Sunt quidam de hic ſtantes qui non guſtabunt mortem, donec uideant regnum Dei. Sed cum tanta Dominus ſubeūde mortis præcepta aderet, quid neceſſarium fuit ut ad hanc ſubito promiſſionē ueniret: Quod ſi ſubtiliter attendamus, quanta diſpenſatione pietatis agatur, agnoſcimus. Diſcipulis enim rudibus etiā de præſenti uita aliquid promittendū fuit, ut poſſent robuſtius in futura ſolidari. Sic Iſraelitico populo ex Ægypti terra liberando, repromiſſionis terra promittitur, & cum uocandus eſſet ad dona cœleſtia, terrenis promiſſionibus ſuadet. Cur hoc? ut dum eſſet aliquid quod de uicino perciperet, illud iam fidelis crederet, quod de lōginquo audire potuiſſet. Carnalis etenim populus ſi parua non acciperet, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus largiendo terrena, ſuadet ad cœleſtia, ut percipiens quod uideret, ſperare diſceret quod minime uidebat. Et tanto ſolidior de inuiſibilibus fieret, quāto eum ad ſpei certitudinem uiſibilia promiſſa fulcirent. Vnde rectē quoque per Pſalmiſtam dicitur: Dedit eis regiones gentium, & labores populorum poſſederunt, ut cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius requirāt. Sic ergo hoc loco rudibus diſcipulis ueritas loquens uidentur regnum cœlorum promittit in terra, ut hoc ab eis fidelius in cœlo præſumatur. Ex ipſo itaque regno quod iam uidemus in mundo eſſe ſublimatum, ſperemus regnum quod in cœlo credimus percipiendum. Nam ſunt nonnulli qui Chriſtianitatis nomine cenſentur, ſed Chriſtianitatis non habent fidem. Sola eſſe uiſibilia æſtimant, in uiſibilia non appetunt: quia nec eſſe ſuſpicantur. Ad ſanctorum martyrum corpora cōſiſtimus fratres mei. Nūquid iſti carnem ſuam in morte darent, niſi eis certiffimē conſtituiſſet eſſe uitam pro qua mori debuiffent? Ecce qui ita crediderūt, miraculis coruſcant. Ad extincta nanq; eorum corpora, uiuentes ægri ueniunt, & ſanantur. Perituri ueniunt, & a dæmonio uexantur. Dæmoniaci ueniunt, & liberantur. Quomodo ergo uiuunt illic, ubi uiuunt, ſi in tot miraculis uiuunt hic, ubi mortui ſunt? Rem fratres dico breuē uerbo, ſed non paruam merito, quam religioſis quibuſdā ſenioribus narrantibus agnouī. Gothorū tempore matrona quædam fuit ualde religioſa, quæ ad horum martyrum Eccleſiā crebro ueniebat. Quadā die dum ex more ad orandum ueniſſet, egrediens duos ſtantes ſub peregrino habitu monachos inuenit, peregrinos credidit, dari eis aliquid elemoſynæ præcepit. Sed priuſquam eſus erogator eis ad largiendum elemoſynam propinquaiſſet, aſtiterunt illi uicini, & dixerunt: Tu nos modō uiſitās, nos te in die iudicij requiremus, & quicquid poſſumus, præſtabimus tibi. Quo dicto, ab oculis eius ablati ſunt. Territa illa ad orādū redijt, ſeſe q̄ in lachrymis plixius effudit. Et facta eſt poſt hoc tanto inſtātor in prece, quāto certior de promiſſione. Si autē iuxta Pauli uocē, Eſt fides ſperandā ſubſtantia rerū, argumētū nō apparentiū: nequam iā dicimus ut ueturā uitā credatis: quia ecce ipſi qui in illa uiuunt, humanis obtutibus uiſibiliter præſentantur. Quod em̄ uideri poteſt, melius dicit ſciri q̄ credi. Veturā ergo uitā nos Dominus magis uoluit ſcire q̄ credere, qui eos quos inuiſibiliter recipit, apud ſe uiuere nobis etiā uiſibiliter oſtēdit. Hos ergo fratres chariſſimi in cauſa ueſtri examinis quā cum diſtricto iudice habebitis, patronos facite. Hos in die tanti terroris illius defenſores adhibete. Certē ſi apud quandam magnū iudicē cauſa quælibet ueſtra eſſet die craftino uentilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duce retur, patronum ueſtra fraternitas quæreret, magnis precibus ageret, ut apud tātum iudicem ſibi deſenſor ueniret. Ecce diſtrictus iudex Ieſus uenturus eſt, tanti illius angelorum archangelorumq; concilij terror adhibetur. In illo conuentu cauſa noſtra diſcutitur, & tamē nos patronos modō nō requirimus, quos tunc defenſores habeamus. Aſunt defenſores noſtri ſancti martyres, rogari uolunt, atq; ut ita dixerim, quærunt, ut quarantur. Hos ergo adiutores ueſtris orationibus quærite. Hos proteſtores ueſtri reatus inuenite: quia ne punire peccatores debeat, rogari uult & ipſe qui iudicat. Vnde etiam lōgo tempore comminatur iram, & tamē miſericorditer expeſcat. Sic autem nos & miſericordia eius reſoueat, ut nullo modo negligentes reddat. Sic peccata noſtra perturbēt, ut mens in deſperationem non proruat: quia & ſi præſumentes metuimus, & metuētes ſperamus, æternum regnum citius adepturi ſumus, per eum qui uiuit & regnat cum patre in unitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

In illo tempore, rogabat Ieſum quidam Phariſæus, ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi, diſcubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit q̄ Ieſus accubuit in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguēti, & ſtans re-

trō secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat: & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Videns autem Phariseus qui uocauerat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier que tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens Iesus dixit ad illum: Simō, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Et respondens Iesus dixit: Duo debitores erāt cuidam sceneratori, unus debebat denarios quingētos, alius quinquaginta. Nō habentibus illis unde redderent, donauit utrisq; . Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simō, dixit: Aestimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vis des hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terxit. Oculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intrauit, nō cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum nō unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem Iesus ad illam: Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt qui simul discumbant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit, uade in pace.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sancti Clementis, feria sexta quatuor temporum Septembris.

Homilia xxxiii.

Cogitāti mihi de Mariæ Magdalene pœnitentia, flere magis libet, quā aliquid dicere. Cuius enim uel saxum pectus ille huius peccatricis lachrymæ ad exemplum pœnitendī nō emolliant: Considerauit namq; quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super conuiuantes ingressa est, non iussa uenit, inter epulas lachrymas obtulit. Discite quo dolore ardet, que flere & inter epulas nō erubescit. Hanc uerō quā Lucas peccatrice mulierem, Ioannes Mariam nominat, illam esse Mariam credimus, de qua Marcus septem dæmonia eiecta fuisse testatur. Et quid per septem dæmonia, nisi uniuersa uitia designantur? Quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur, recte septenario numero uniuersitas figuratur. Septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ uniuersis

uitiis plena fuit. Sed ecce quia turpitudinis sue maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordie cucurrit, conuiuantes non erubuit. Nam quia semetipsam grauiter erubescere intus, nihil esse credidit quod uerecundaretur foris. Quid ergo miramur fratres, Mariam uenientem, an Dominum suscipientem? Suscipientem dicam an trahentem? Sed melius trahentem dicam & suscipientem: quia nimirum ipse eam per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris. Sed iam textum sancti Euangelij percurrentes, ipsum quoq; ordinem quo uenerit sananda, uideamus. Attulit alabastrum unguenti, & stans retrō secus pedes Iesu, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat: & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat.] Liquebat frater quod illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum sibi pro odore sue carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc iā Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat, sed hos iam per pœnitentiam conterens flebat. Capillos ad compositionem uultus exhibuerat, sed iam capillis lachrymas tergebat. Ore superba dixerat, sed pedes Domini osculans, hoc in redemptoris sui uestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Conuertit ad uirtutum numerum, numerum criminum: ut totum seruiret Deo in pœnitentia, quicquid ex se Deum contempserat in culpa. Sed hoc Phariseus intuens despicit, & non solum uenientem peccatricem mulierem, sed etiam suscipientem Dominum reprehendit, dicens intra se:

Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis esset mulier quæ tangit eum: quia peccatrix est.] Ecce Phariseus ueraciter apud se superbus, & fallaciter iustus, agrum reprehendit de agritudine, medicum de subuentione, qui ipse quoque de elationis uulnere agrotabat, & ignorabat. Inter duos autem agros medicus aderat: sed unus ager in febre integrum sensum tenebat, alter uerō in febre carnis & sensum perdidit mentis. Illa quippe flebat quod fecerat, Phariseus autem de falsa iustitia elatus, uim sue inualitudinis exaggerabat. In agritudine ergo & sensum perdidit, qui hoc ipsum quoq; quod a salute longè esset, ignorabat. Sed inter hæc nos gemitus cogit, quosdam nostri ordinis uiros intueri, qui sacerdotali officio praditi, si quid fortasse iuste exterius uel tenuiter egerint, protinus subiectos despiciunt, & peccatores quosq; in plebe positos dedignantur, eisq; compati culpam suam consentibus nolunt, ac uelut Pharisei more, a peccatrice muliere tangi despiciunt. Quæ profectō mulier si ad Pharisei pedes uenisset, nimirum calcibus repulsa discederet. Inquinari enim se alieno peccato crederet. Sed quia hunc uera sua iustitia nō replebat, de alieno uulnere agrotabat. Vnde semper necesse est ut cum peccatores quosq; cōspicimus, nosmetipsos prius in illorū calamitate desineamus: quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi nō sumus. Et si celsura magistrum debet

debet semper uirtute disciplina uitia persequi, oportet tamen ut sollicitè discernamus: quia distributionem debemus uitis, compassionem naturæ. Si enim ferendus est peccator, nutriendus est proximus. Cum uerō iam per pœnitentiam percutit ipse quod fecit, iam nosfer proximus peccator nō est: quia cum Dei iustitiam cōtra se dirigit, & hoc in se punit quod iustitia diuina reprehendit. Sed iam iste superbus & arrogans qua sententia conuincatur, audiamus. De duobus quippe ei debitoribus paradigma opponitur, quorū unus minus, & alius amplius debet: utrorunq; debito dimisso, quis amplius largitorem debiti diligit, interrogatur. Quibus uerbis protinus ille respondit: Ille plus diligit, cui plus dimittitur.] Qua in re notandum est, quia dum sua sententia Phariseus conuincitur, quasi phreneticus funem portat unde ligetur. Enumerantur ei a Domino bona peccatricis mulieris, & enumerant mala falsi iusti, cum dicit:

Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terxit. Oculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intrauit non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos.] Post enumerationem uerō subinfertur sententia: Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.] Quid fratres mei esse dilectionem credimus, nisi ignem? & quid culpam, nisi si rubiginem? Vnde nunc dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. ac si aperte diceretur: Incendit plenè peccati rubiginem, quia ardet ualidè per amoris ignem. Tanto namq; amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce ea quæ ad medicum uenerat agra, sanata est, sed de salute eius adhuc alij agrotant. Nam simul discumbentes cōquesti sunt intra se, dicentes: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Sed cœlestis medicus agros non despicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores uidet. Eam autem quam sanauerat, per pietatis sue sententiam confirmat, dicens: Fides tua te salutem fecit, uade in pace.] Fides etenim eius salutem eam fecit, quia hoc quod petijt, posse se accipere non dubitauit. Sed ipsam quoq; spei certitudinem iam ab illo acceperat, a quo per spem etiam salutem querebat. In pace autem ire præcipitur, ut a ueritatis itinere in uiam scandali ulterius non diriuetur. Vnde & per Zachariam dicitur: Ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis. Tunc enim gressus nostros in uiam pacis dirigimus, quando per illud actionem iter pergitur, in quo ab authoris nostri gratia non discordamus. Hæc itaq; fratres charissimi historica expositione transcurramus: nunc uerō si placet, ea quæ dicta sunt, mystico intellectu differamus. Quæ namq; Phariseus de falsa iustitia præsumens, nisi iudaicum populum: quem peccatrix mulier sed ad uestigia Domini ueniens & plorans, nisi cōuersam gentilitatē designat? Quæ cum alabastrum uenit, unguentum sudat, retrō secus pedes Domini

stetit, lachrymis pedes rigauit, capillis terxit, eosdemq; quos infundebar & tergebat, pedes osculari non desit. Nos ergo nos illa mulier expressit, si toto corde ad Dominum post peccata redeamus, si eius pœnitentiæ luctus imitemur. Quid namq; unguento, nisi bonæ odor opinionis exprimitur: unde & Paulus dicit: Christi bonus odor sumus Deo in omni loco. Si ergo recta opera agimus, quibus opinionibus boni odoris Ecclesiam respergamus, quid in Domini corpore nisi unguentum fundimus? Sed secus pedes Iesu mulier stetit. Contra pedes enim Domini stetimus, cum in peccatis positi, eius itineribus renitebamur. Sed si ad uerā pœnitentiā post peccata cōuertimur, iam retrō secus pedes stamus: quia eius uestigia sequimur, quæ in pugnamus. Lachrymis mulier pedes eius rigat. Quod nos quoq; ueraciter agimus, si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinamur, si sanctis eius in tribulatione cōpatimur, si eorum tristitiam, nostram putamus. Capillis mulier pedes quos rigauerat, terxit. Capilli quippe superfluunt corpori. Et quid abundans terrena substantia, nisi capillorum speciem tenet? Quæ dum ad usum necessitatis superfluit, etiam abscessa non sentitur. Capillis ergo pedes Domini tergitur, quādo sanctis eius quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quæ nobis superfluunt, miseremur: quatenus sic mens per compassionem doleat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat. Rigat namq; lachrymis redemptoris pedes, sed capillis suis non tergit, qui utcumq; proximorū dolori cōpatitur, sed tamen eis ex his quæ sibi superfluunt, non miseretur. Plorat & non tergit, qui uerba quidem doloris tribuit, sed non ministrando quæ defunt, uim doloris minimè abscondit. Osculatur mulier pedes quos tergit. Quod nos quoq; plenè agimus, si studiose diligimus quos ex largitate cōtinemus, ne grauis nobis sit necessitas proximi, ne ipsa nobis eius indigentia quæ sustentat, fiat onerosa, & cum manus necessaria tribuit, animus a dilectione torpescat. Potest quoq; per pedes ipsum mysterium incarnationis eius intelligi, per quod diuinitas terram tetigit, quia carnem sumpsit. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis. Osculamur ergo redemptoris pedes, cum mysterium incarnationis eius ex toto corde diligimus. Vnguento pedes unguimus, cum ipsam humanitatis eius potentiā sacri eloquij bona opinione prædicamus. Sed hoc Phariseus uidet & inuidet: quia cum iudaicus populus gentilitatem Deum prædicare conspicit, sua apud se malitia tabescit. Sed redemptor noster facta eiusdem mulieris, quasi bona gentilitatis enumerat, ut in quo malo iudaicus populus iaceat, agnoscat. Nam sic Phariseus retunditur, ut per eum, sicut diximus, perfidus ille populus ostendatur. Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos.] Aqua quippe extra nos est, lachrymarū humor intra nos: quia uide licet infidelis ille populus, nec ea quæ extra se erant unq; pro Domino tribuit, conuersa autē gentilitas

tilitas pro eo non solum rerum substantiam dedit, sed etiam sanguinem fudit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos.] Osculum quippe dilectionis est signum. Et infidelis ille populus Deo osculum non dedit: quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timore seruiuit. Vocata autem gentilitas, redemptoris sui uestigia osculari non cessat: quia in eius amore continuo suspirat. Vnde & spose uoce de eodem redemptore suo in Canticis canticorum dicitur: Osculetur me osculo oris sui. Osculum recte conditoris sui desiderat, quæ se ei obsequi per amorem parat. Oleo caput meum non unxisti.] Si pedes Domini, mysterium incarnationis eius accipimus, congruè per caput illius ipsa diuinitas designatur. Vnde & per Paulum dicitur: Caput Christi, Deus. In Deo quippe, & non in se, quasi in homine credere Iudaicus populus fatebatur. Sed Pharisæo dicitur: Oleo caput meum non unxisti: quia ipsam quoque diuinitatis eius potentiam, in qua se Iudaicus populus credere sponndit, digna se de Iudaico populo credere sponndit, digna se de Iudaico populo credere sponndit, digna se de Iudaico populo credere sponndit. Hæc autem unguento unxit pedes meos.] quia dum incarnationis eius mysterium gentilitas credidit, summa laude etiam eius ima prædicauit. Sed iam redemptor noster enumerata bona concludit, cum per sententiam subdit: Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.] Ac si aperte dicat: Et si durum est ualde quod conquitur, abundat tamen amoris ignis quo etiam dura consumantur. Libet inter hæc considerationem tantæ pietatis intueri. Peccatricis mulieris opera, sed poenitentis, qua æstimatione ueritas apud se seruat, quæ eius aduersario sub tanta distributione enumerat. Ad Pharisæi prandium Dominus discumbat, sed apud poenitentem mulierem mentis epulis delectabatur. Apud Pharisæum ueritas pascebatur foris, apud peccatricem mulierem, sed tamen cõuersam, pascebatur intus. Vnde & ei sancta Ecclesia, quam sub specie hinnuli ceruorum quærit, in Canticis canticorum dicit: Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubas in meridie. Ceruorum quippe hinnulus, Dominus appellatur, iuxta assumptam carnem, antiquorum filius patrum. Feruētior uero in meridie æstus ardescit, & umbrosam locum hinnulus quærit, quæ æstus igne non afficit. In illis ergo cordibus Dominus requiescit, quæ amor præsentis seculi non incendit, quæ carnis desideria non exurunt, quæ incensa suis anxietatibus in huius mundi concupiscentijs non arescunt. Vnde & Mariæ dicitur: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Umbrosa ergo loca in meridie ad pascedum hinnulus querit: quia talibus mentibus Dominus paschitur, quæ per respectum gratiæ temperatæ, corporalibus desiderijs non uruntur. Plus ergo poenitens mulier pascebat intus, quam Pharisæus Dominum pascebat foris: quia ab æstu carnalium quasi hinnulus redemptor noster ad illius mentem fugerat, quam post uitiorum ignem, poenitentiae umbra temperabat. Pensamus quantæ pietatis fuerit,

A peccatricem mulierem non solum ad se admittere, sed ei etiam ad tangendum pedes præbere. Consideremus gratiam misericordis Dei, & damnum multitudinem reatus nostri. Ecce peccatores uidet, & sustinet, resistentes tolerat, & tamen quotidie per Euangelium clementer uocat. Confessionem nostram ex puro corde desiderat, & cuncta quæ delinquimus relaxat. Tæperauit nobis distributionem legis, misericordiam redemptoris. In illa quippe scriptum est: Si quis hæc uel illa fecerit, morte moriatur. Si quis hæc uel illa fecerit, lapidibus obruatur. Apparuit conditor noster in carne, confessioni peccatorum non poenã, sed uitam promittit: mulierem sua uulnera consentem suscipit, & sanam dimittit. Inflexit ergo ad misericordiam duritiam legis: quia quos iuste illa damnat, ipse misericorditer liberat. Vnde bene quoque in lege scriptum est: Quia manus Moysi erant graues: lumen res ergo lapidem, posuerunt subter, in quo sedit. Aaron autem & Hur sustentabant manus eius. Moyses quippe sedit in lapide, cum lex requieuit in Ecclesia. Sed hæc eadem lex manus graues habuit: quia peccantes quosque non misericorditer pertulit, sed seuera distributione percussit. Aaron uero mons fortitudinis, Hur autem ignis interpretatur. Quem itaque mons iste fortitudinis signat, nisi redemptorem nostrum, de quo per prophetam dicitur: Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus Domini in uertice montium. Aut quis per ignem, nisi Spiritus sanctus figurat: de quo idem redemptor dicit: Ignem ueni mittere in terram. Aaron ergo & Hur graues manus Moysi sustinet, atque sustentando leuiore reddunt: quia mediator Dei & hominum cum igne sancti Spiritus ueniens, mandata legis grauiam, quæ dum carnaliter tenerent, portari non poterat, tolerabilia nobis per spiritalem intelligentiam ostendit. Quasi enim manus Moysi leues reddidit: quia pondus mandatorum legis ad uirtutem confessionis reuertit. Hanc nobis sequentibus misericordie promissionem innuit, cum per prophetam dicit: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Hinc iterum sub Iudææ specie unicusque peccatrici animam dicit: Si dereliquerit uir uxorem suam, & illa recedens duxerit uirum alterum, nunquid reuertetur ad eam ultra: nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: ueruntamen reuertere ad me, dicit Dominus. Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostendit quod post turpitudinem recipi non possit. Sed hoc ipsum paradigma quod protulit, per misericordiam uincit, cum dicit fornicantem mulierem recipi nequaquam posse, & tamen ipse fornicantem animam ut recipiat expectat. Pensate fratres pondus tantæ pietatis. Dicit quod fieri non potest, & demonstrat quia hoc ipse facere etiam contra morem potest. Ecce uocat, & quos inquinatos denunciat, hos etiam amplecti quærit, a quibus desertum esse se queritur. Nemo ergo tantæ misericordie tempus perdat, nemo oblata remedia diuine pietatis abijciat. Ecce superna benignitas auersos nos reuocat, & nobis reuertentibus, suæ clementiæ sinum aperit.

Vnus-

Vnusquisque ergo penset quo debito cõstringitur, quando illum Deus expectat, ne contemptus exaspere. Qui ergo permanere noluit, redeat: qui stare cõtemplit, saltem post lapsum surgat. Quanto nos amore conditor noster expectat, insinuat, cum per prophetam dicit: Attendi & auscultauit, nemo quod bonum est loquitur. Non est qui cogitet in corde suo & dicat, Quid feci? Certè nunquam cogitare mala debuimus. Sed quia cogitare recta nolimus, ecce adhuc sustinet, ut recogitemus. Videte tantæ pietatis sinum, cõsiderate apertum uobis misericordie gremium. Quos male cogitantes perdit, bene cogitantes quærit. Ad uos ergo fratres charissimi, ad uos oculos mentis reducite, & poenitentem peccatricem mulierem in exemplum uobis imitationis anteferte. Quæcunque uos in adolescentia, quæcunque in iuuentute deliquisse meministis, deserte, morum operumque maculas la chrymis tergite. Amemus iam redemptoris nostri uestigia, quæ peccando contempsimus. Ecce, ut diximus, ad recipiendos nos supernæ pietatis sinus aperitur, nec maculosa in nobis uita contemnitur. Per hoc quod iniquationem nostram perhorrescimus, internæ iam munditiæ cõcordamus. Reuertentes nos Dominus clementer amplectitur; quia peccatorum uita ei esse indigna iam non potest; quæ fletibus lauatur in Christo Iesu Domino nostro, qui uiuit & regnat cum patre Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

In illo tempore, erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant scribæ & pharisæi, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: Quis ex uobis homo qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & uadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cum inuenierit eam, imponit in humeros suos gaudens. Et ueniens domum conuocat amicos & uicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Dico uobis quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonagintanouem iustis qui non indigent poenitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & uadit ad illam quæ perierat? Ecce mira dispensatione pietatis, similitudinem ueritas dedit, quam & in se ipse homo recognosceret, & tamen hæc specialiter ad ipsum authoris hominum pertineret. Quia enim centenarius perfectus est numerus, ipse centum oves habuit, cum angelorum

A perdidit unam. Ita dico uobis, gaudium erit in cælo coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.

B Homilia lectionis eiusdem; habita ad populum in basilica beatorum Iohannis & Pauli, dominica tertia post Trinitatem.

Homilia xxxiiii.

Aestiuum tempus quod corpori meo ualde contrarium est, loqui me de expositione Euangelij longa mora interueniente prohibuit. Sed nunquid quia lingua tacuit, ardere charitas cessauit? Hoc etenim dico quod apud se uestrum unusquisque recognoscat. Plerumque charitas quibusdam occupationibus præpedita, & intus flagrat in corde, & tamen non monstratur in opere: quia & sol cum nube tegitur, non uidetur in terra, & tamen ardet in cælo. Sic sic esse occupata charitas solet, & intus uim sui ardoris exerit, & foris flammam operis non ostendit. Sed quia nunc ad loquendum tempus redijt, uestra me studia accendit, ut mihi tanto amplius loqui libeat, quanto hoc uestræ mentes desiderabilis expectant. Audistis namque in lectione Euangelica fratres mei, quia peccatores & publicani acceperunt ad redemptorem nostrum, & non solum ad colloquendum, sed etiam ad conuiscendum recepti sunt. Quod uidentes pharisæi, dedignati sunt. Ex qua re colligitur, quia uera iustitia compassionem habet, falsa iustitia dedignationem, quamuis & iusti soleant recte peccatoribus dedignari. Sed aliud est quod agitur typho superbiam, aliud quod zelo disciplinæ. Dedignantur etenim, sed non dedignantes: desperant, sed non desperantes: persecutionem comouent, sed amant: quia etsi foris increpationes per disciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per charitatem seruant. Præponunt sibi in animo ipsos plerumque quos corrigunt, meliores existimant eos quoque quos iudicant. Quod uidelicet agentes, & per disciplinam subditos, & per humilitatem custodiunt semetipsos. At contra hi qui de falsa iustitia superbire solent, ceteros quosque despiciunt, nulla infirmitatibus misericordia condescendunt, & quo se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores sunt. De quorum profectio numero pharisæi extiterant, qui diiudicantes Dominum, quod peccatores suscipere, amenti corde ipsum fontem misericordie reprehendebant. Sed quia agri erant, ita ut agros se esse nescirent, quatenus quod erant agnoscerent, cælestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma obijcit, & in eorum corde uulneris tumorem premit. Ait namque: Quis ex uobis homo qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & uadit ad illam quæ perierat? Ecce mira dispensatione pietatis, similitudinem ueritas dedit, quam & in se ipse homo recognosceret, & tamen hæc specialiter ad ipsum authoris hominum pertineret. Quia enim centenarius perfectus est numerus, ipse centum oves habuit, cum angelorum

lorum substantiam & hominum creauit. Sed una ouis tunc perijt, quando peccando homo pascua uitæ dereliquit. Dimisit autem nonagintanouem oues in deserto: quia illos summos angelorū choros reliquit in cælo. Cur autem cælum desertum uocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tūc autē cælum homo deseruit, cum peccauit. In deserto autem nonagintanouē oues remanserāt, quando in terra Dominus unā quærebat: quia rationalis creaturæ numerus, angelorū uidelicet & hominum, qui ad uidentū Deum cōditus fuerat, pereunt homine, erat imminutus: & ut perfectē summa ouium redintegraretur in cælo, homo perditus quærebat in terra. Nam quod hic Euangelista dicit, in deserto: alius dicit, in montibus, ut significet in excelsis: quia nimirum oues quæ nō perierant, in sublimibus stabant. Et cum inuenerit ouem, imponit in humeros suos gaudēs. Ouem in humeris suis imposuit, quia humanā naturam suscipiens, peccata nostra ipse portauit. Et ueniens domum, conuocat amicos & uicinos, dicens eis: Congratulamini mihi, quia inueni ouē meam quæ perierat. Inuenta ouē domū redit, quia pastor noster reparato homine ad regnū cœlestē redijt. Ibi amicos & uicinos inuenit, illos uidelicet angelorū choros qui amici eius sunt, quia uoluntatem eius continuē in sua stabilitate custodiunt. Vicini quoque eius sunt, quia claritate uisionis illius sua assiduitate perfruuntur. Et notandum quod non dicit, congratulamini inuenta ouī, sed mihi: quia uidelicet eius gaudium est uita nostra. Et cum nos ad cælum reducimur, solennitatē lætitiæ eius implemus. Dico uobis quod ita gaudiū erit in cælo super uno peccatore pœnitentiā agente, quam super nonagintanouē iustis, qui non indigent pœnitentiā. Considerandum nobis est fratres mei, cur Dominus plus de cōuersis peccatoribus, quod de stantibus iustis in cælo gaudiū esse fateatur. Unde hoc, nisi quod ipsi per quotidianū uisionis experimentum nouimus, quia plerumque hi qui nullis se oppressos peccatorū molibus sciunt, stant quidem in uia iustitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cœlestem patriā anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus licitis usum præbent, quanto se perpetrasse nulla illicita meminerūt. Et plerumque pigri remanent ad exercēda bona præcipua, quia ualde sibi securi sunt, quod nulla cōmiserint mala grauiora. At contra nonnunquam hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore cōpuncti, inardescunt in amorē Dei, seseque in magnis uirtutibus exercent, cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumelijs lætantur, flagrant desiderio, ad cœlestem patriam anhelant, & quia se errasse a Deo cōsiderant, damna præcedentia lucris sequētibz recōpensant. Maius ergo de peccatore cōuerso, quod de stante iusto gaudiū sit in cælo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus, hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam am-

plius terram amat, quæ post spinas uberes fruges profert, quam eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem producit. Sed inter hæc sciendum est, quia sunt plerique iusti in quorum uita tantum est gaudium, ut eis quelibet peccatorum pœnitentiā præponi nullatenus possit. Nam multi & nullorum sibi malorum sunt conscij, & tamen in tantis ardoris afflictione se exercent, ac si a peccatis omnibus coangustentur. Cuncta etiam licita respuunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, licere sibi nolunt omne quod libet. Bona sibi amputant etiam concessa, contemnunt uisibilia, inuisibilibus accenduntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliāt, & sicut non nulli peccata operum, sic ipsi cogitationum peccata deplorant. Quid itaque istos dixerim, nisi & iustos & pœnitentes, qui se & in pœnitentiā de peccato cogitationis humiliant, & recti semper in opere perseverant. Hinc ergo colligendū est, quantum Deo gaudium faciat, quando humiliter plangit iustus: si facit in cælo gaudium, quando hoc quod malē gessit, per pœnitentiā damnat iniustus. Sequitur: Aut quæ mulier habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unā, nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat drachmā quam perdidit: Qui signatur per pastorem, ipse & per mulierem. Ipse etenim Deus, ipse & Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo qui cōditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine conditoris sui recessit. Sed accendit mulier lucernam: quia Dei sapientia apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est: lumen uero in testa, est diuinitas in carne. De qua uidelicet testa sui corporis dicit ipsa sapiētia: Exaruit uelut testa uirtus mea. Quia enim testa in igne solidatur, eius uirtus sicut testa exaruit: quia assumptam carnem ad resurrectionis gloriam ex passionis tribulatione roborauit. Accēsa autem lucerna euertit domum: quia mox ut eius diuinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia concussit. Domus namque euertitur, cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbat. Qui euersionis sermo non discrepat ab eo quod in alijs codicibus legitur, emundat: quia nimirum praua mens si non prius per timorem euertitur, ab affuetis uitijs non emundatur. Euersa ergo domo inuenitur drachma: quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris. Et cum inuenerit, conuocat amicas & uicinas suas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdidit. Quæ amica uel uicina, nisi illæ potestates cœlestes sunt, iam superius dicitur: Quæ tanto supernæ sapiētiæ iuxta sunt, quanto ei per gratiā continuæ uisionis appropinquāt. Sed inter hæc nequaquam relinquere negligenter debemus, cur ista mulier per quā Dei sapientia figuratur, decem drachmas habuisse perhibet, ex quibus unam perdidit, quam cum quæreret, inuenit. Angelorum quippe & hominum naturam, ad

cogno-

cognoscendum se Dominus condidit, quam dum consistere ad aternitatē uoluit, eam proculdubio ad suam similitudinē creauit. Decem uero drachmas habuit mulier: quia nouē sunt ordines angelorum. Sed ut completeretur electorum numerus, homo decimus est creatus, qui a cōditore suo, nec post culpam perijt: quia hunc æterna sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine testæ reparauit. Nouem uero angelorum ordines diximus: quia uidelicet esse testante sacro eloquio scimus angelos, archangelos, uirtutes, potestates, principatus, dominationes, thronos, cherubin, atque seraphim. Esse namque angelos & archangelos, penē omnes sacri cloquij paginæ testantur. Cherubin uero atque seraphim sæpe, ut notum est, libri prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinū nomina Paulus apostolus ad Ephesios enumerat, dicens: Supra omnem principatum, & potestatem, & uirtutem, & dominationem. Qui rursus ad Colossenses scribens, ait: Siue throni, siue potestates, siue principatus, siue dominationes. Dominationes uero & principatus ac potestates iā ad Ephesios loquens descriperat: sed ea quoque Colossensibus diciturus, præmisit thronos, de quibus necdum quicquid fuerat Ephesius locutus. Dum ergo illis quatuor quæ ad Ephesios dixit, id est, principibus, potestatibus, uirtutibus, atque dominationibus cōiunguntur throni, quinque sunt ordines qui specialiter exprimiunt. Quibus dum angeli & archangeli, cherubin atque seraphim adiuncta sunt, proculdubio nouem esse angelorū ordines inueniuntur. Unde & ipsi angelo, qui primus est conditus, per prophetam dicitur: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in delicijs paradisi Dei fuisti. Vbi notandū est quod non ad similitudinē Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur: ut quo in eo subtilior est natura, eo in illo imago Dei similis insinuetur expressa. Quo in loco mox subditur: Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Sardius, topazius, & iaspis, chrysolitus, onyx, & beryllus, sapphirus, carbunculus, & smaragdus. Ecce nouem dixit nomina lapidum: quia profecto nouē sunt ordines angelorū. Quibus nimirum ordinibus ille primus angelus ideo ornatus & opertus extitit, quia dū cunctis agminibus angelorū prælatus est, ex eorū cōparatione clarior fuit. Sed cur istos persistentium angelorum choros enumerando perstrinximus, si non eorum quoque ministeria subtiliter exprimamus: Græca etenim lingua angeli nuncij, archangeli uero summi nuncij uocantur. Sciendum uero quod angelorū uocabulū, nomē est officij, non naturæ. Nam sancti illi cœlestis patriæ spiritus, semper quidem sunt spiritus, sed semper uocari angeli nequaquam possunt: quia tunc solum sunt angeli, cum per eos aliqua nunciantur. unde & per Psalmistā dicitur: Qui facit angelos suos spiritus. ac si patenter dicat: Qui eos quos semper habet spiritus, etiā cum uoluerit angelos facit. Hi autem qui minima nunciant, angeli: qui uero summa annunciant, archangeli uocantur. Hinc est enim quod ad Mariā uir-

ginem non quislibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministeriū summū angelum uenire dignum fuerat, qui summum omnium nunciabat. Qui idcirco etiam priuatis nominibus censentur, ut signetur per uocabula etiam in operatione quid ualeant. Neque enim in illa sancta ciuitate quam de uisione omnipotentis Dei plena sciētia perficit, idcirco propria nomina sortiantur, ne eorum personæ sine nominibus sciri non possint: sed cum ad nos aliquid ministraturi ueniunt, apud nos etiam nomina a ministris trahunt. Michael namque, quis ut Deus? Gabriel autē fortitudo Dei, Raphael uero dicitur medicina Dei. Et quoties miræ uirtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibet: ut ex ipso actu & nomine deus intelligi quia nullus potest facere, quod facere præualer Deus. Unde & ille antiquus hostis qui Deo esse per superbiam similis concupiuit, dicens: In cœlum conscēdam, super astra cœli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamēti, in lateribus Aquilonis, ascēdam super altitudinem nubium, similis ero altissimo: dum in fine mundi in sua uirtute relinquetur extremo supplicio perimendus, cū Michaele archangelo præliaturus esse perhibet, sicut per Ioannem dicitur: Factū est prælium cum Michaele archangelo: ut qui se ad Dei similitudinē superbus extulerat, per Michaelem peremptus discat quia ad Dei similitudinē per superbiam nullus exurgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nunciare ueniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per Psalmistam dicitur: Tollite portas principes uestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis & potēs, Dominus potēs in prælio. Et rursus: Dominus uirtutum ipse est rex gloriæ. Per Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui uirtutū Dominus, & potens in prælio cōtra potestates aereas ad bella ueniebat. Raphael quoque interpretatur, ut diximus, medicina Dei: quia uidelicet dum Tobias oculos quali per officium curationis tetigit, cæcitatē eius tenebras terisit. Qui ergo ad curandum mittitur, dignum uidelicet fuit ut Dei medicina uocaretur. Sed quia angelorum nomina interpretando perstrinximus: nunc superest ut ipsa officiorum uocabula breuiter exequamur. Uirtutes etenim uocantur illi nimirum spiritus, per quos signa & miracula frequentius fiunt. Potestates etiam uocantur hi qui hoc potentius cæteris in suo ordine ceperunt, ut eorum ditio- ni uirtutes aduersa subiectæ sint, quorum potestates refrenantur, ne corda hominum tantum tentare præualeant, quantum uolunt. Principatus etiam uocantur, qui ipsis quoque bonis angelorum spiritibus præsunt, qui subiectis alijs dum quæque sunt agenda disponunt, eis ad explenda diuina ministeria principantur. Dominationes autem uocantur, qui etiam potestates principatum dissimilitudine alta transcendunt. Nam principari est inter reliquos priorem existere: dominari uero est etiam

Luc. 2

Esai. 14

Apo. 12

Psal. 23

Tob. 8

etiam subiectos quosque possidere. Ea ergo angelorum agmina quae mira potentia praeminent, pro eo quod eis caetera ad obediendum subiecta sunt, dominationes uocantur. Throni quoque illa agmina sunt uocata, quibus ad exercenda iudicia semper Deus omnipotens praesidet. Quia enim thronos Latino eloquio sedes dicimus: throni Dei dicti sunt hi qui tanta diuinitatis gratia replent, ut in eis Dominus sedeat, & per eos sua iudicia decernat. Vnde & per Psalmistam dicitur: Sedes super thronum, qui iudicas aequitatem. Cherubin quoque plenitudo scientiae dicitur. Et sublimiora illa agmina idcirco Cherubin uocata sunt, quia tanto perfectiori scientia plena sunt, quanto claritatem Dei uicinius contemplantur: ut secundum creaturam modum, eo plene omnia sciant, quo uisioni conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphin etiam uocantur illa spirituum sanctorum agmina, quae ex singulari propinquitate conditoris sui incomparabili ardent amore. Seraphin namque ardentes uel incendentes uocantur. Quae quia ita Deo coniuncta sunt, ut inter haec & Deum nulli alij spiritus intersint, tanto magis ardent, quanto hunc uicinius uident. Quorum perfectio flamma amor est: quia quo subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt, eo ualidius in eius amore flammescunt. Sed quid prodest nobis de angelicis spiritibus ista perstringere, si non studeamus haec etiam ad nostros perfectus congrua consideratione deriuare? Quia enim superna illa ciuitas ex angelis & hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contigit electos angelos remansisse, sicut scriptum est: Statuit terminos gentium secundum numerum angelorum Dei: debemus & nos aliquid ex illis distinctionibus superiorum ciuium ad usum nostrae conuersationis trahere, nosque ipsos ad incrementa uirtutum bonis studijs inflammare. Quia enim illuc tanta ascensura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remansit angelorum: superest ut ipsi quoque homines qui ad caelestem patriam redeunt, ex eius agminibus aliquid illuc reuertentes imitentur. Distincte namque conuersationes hominum, singulorum agminum ordinibus congruunt, ut in eorum sortem per conuersationis similitudinem deputentur. Nam sunt plerique qui parua capiunt, sed tamen haec eadem parua pie annunciant fratribus non desistunt. Isti itaque in angelorum numerum currunt. Et sunt nonnulli qui diuinae largitatis munere repleti, secretorum caelestium summa & capere prauelet & nunciare. Quod ergo isti, nisi inter archangelorum numerum deputantur? Et sunt alij qui mira faciunt, signa ualenter operantur. Quod ergo isti, nisi ad supernarum uirtutum sortem & numerum congruunt? Et sunt nonnulli qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus fugant, eosque uirtute orationis & ui acceptae potestatis eiciunt. Quod itaque isti meritum suum, nisi inter potestatum caelestium numerum sortiantur? Et sunt nonnulli qui acceptis uirtutibus etiam electorum hominum merita transcendunt: eumque & bonis meliores sunt, electis quo-

que fratribus principantur. Quod ergo isti sortem suam nisi inter principatum numeros accipiunt? Et sunt nonnulli qui sic in semetipsis cunctis uitijs, omnibusque desiderijs dominant, ut ipso iure munditiae, dii inter homines uocentur. Vnde & ad Moysen dicitur: Ecce constitui te Deum Pharaonis. Quod ergo isti, nisi inter numeros dominationum currunt? Et sunt nonnulli qui dum sibimetipsis uigilanti cura dominantur, dumque se sollicita intentione discutiunt, diuino timori semper inhaerentes, hoc in munere uirtutis accipiunt, ut iudicare recte & alios possint. Quorum perfectio mentibus dum diuina contemplatio praesto est, in his uelut in throno suo Dominus praesidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de sua sede dispensat. Quid ergo isti nisi throni sui conditoris sunt? Vel quod nisi ad supernarum sedium numeros ascribuntur? Per quos dum sancta Ecclesia regitur, plerique de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi iudicantur. Et sunt nonnulli qui tanta Dei ac proximi dilectione pleni sunt, ut Cherubin iure nominentur. Quia enim, ut praefati sumus, Cherubin plenitudo scientiae dicitur, & Paulo dicente dicimus quia plenitudo legis est charitas: omnes qui Dei & proximi charitate caeteris amplius pleni sunt, meritorum suorum sortem inter Cherubin numeros perceperunt. Et sunt nonnulli qui supernae contemplationis facibus accensi, in solo conditoris sui desiderio anhelant, nihil iam in hoc mundo cupiunt, solo aeternitatis amore pascunt, terrena quaeque abiciunt, cuncta temporalia mente transcendunt, amant & ardent, atque in ipso suo ardore requiescunt, amando ardent, loquendo & alios accendunt, & quos uerbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos nisi Seraphin dixerim, quorum cor in igne conuersum lucet & urit: quia & mentium oculos ad superna illuminant, & eos compungendo in fletibus uiciorum rubiginem purgant? Qui ergo ita ad amorem sui conditoris inflammati sunt, quod nisi inter Seraphin numerum sortem suae uocationis acceperunt? Sed haec fratres charissimi me loquente, introrsus uos ad uosmetipsos reducite, secretorum uestrorum merita cogitationesque discutite. Videte si quid iam boni uobiscum intus agitis, uidete si in numero horum agminum quae breuiter tangendo perstringimus, sortem uestrae uocationis inuenitis. Vae autem anime quae in se de his bonis quae enumerauimus, minime aliquid recognoscit. Eique adhuc uae deterritus imminet, si & priuatum se donis intelligit, & nequaquam gemit. Quisquis ergo talis est frater mei, gemendus est ualde, quia non gemit. Pensemus ergo accepta electorum munera, & uirtute qua possumus, ad amorem tantae fortis anhelemus. Qui in se donorum gratiam minime recognoscit, gemit. Qui uero in se minora cognoscit, alijs maiora non inuideat: quia & supernae illae distinctiones beatorum spirituum ita sunt conditae, ut aliae alijs sint praetatae. Fertur uero Dionysius Areopagita, antiquus uidelicet & uenerabilis pater, dicere, quod ex minorum angelorum agminibus foras ad explendum

plendum ministerium uel uisibiliter uel inuisibiliter mittuntur, scilicet quia ad humana solatia aut angeli, aut archangeli ueniunt. Nam superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt: quoniam ea quae praeminet, usum exterioris ministerij nequaquam habent. Cui rei illud uidetur esse contrarium quod Esaias dicit: Et uolauit ad me unus de Seraphin, & in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari, & attigit os meum. Sed in hac prophetae sententia uult intelligi, quia si spiritus qui mittuntur, eorum uocabulum percipiunt, quorum officium gerunt. Qui enim ut peccata locutionis incendat, de altari angelus carbonem portat, Seraphin uocatur, quod incendium dicitur. Huic autem sensui & illud creditur non inconuenienter opitulari, quod per Danielelem dicitur: Milia milium ministrabant ei, & decies milies centena milia assistebant ei. Aliud namque est ministrare, aliud assistere: quia si administrant Deo, qui ad nos nunciando exeunt: assistunt uero, qui sic contemplatione intima perfruuntur, ut ad explenda foras opera minime mittantur. Sed quia in quibusdam scripturae locis quaedam per Cherubin, quaedam uero per Seraphin agi didicimus: utrum per se haec faciant, an per subiecta agmina agant, quae sicut dicitur, in eo quod a maioribus ueniunt, maiorum uocabula sortiuntur, nos affirmare nolumus, quod apertis testimonijs non approbamus. hoc tamen certissimè scimus, quia ad explendum de supernis ministerium alij spiritus alios mittunt: Zacharia scilicet propheta testante, qui ait: Ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur: & ecce alius angelus egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum: Curre, & loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabit Hierusalem. Dum enim angelus ad angelum dicit, Curre & loquere, dubium non est quia alius alium mittit. Minora uero sunt quae mittunt, maiora quae mittunt. Sed hoc quoque de ipsis agminibus quae mittuntur certum tenemus, quia & cum ad nos ueniunt, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam desint interius per contemplationem. Et mittuntur igitur, & assistunt: quia etsi circumscriptus est angelicus spiritus, summus tamen spiritus ipse qui Deus est, circumscriptus non est. Angeli itaque & missi & ante ipsum sunt: quia quolibet missi ueniant, intra ipsum currunt. Sciendum quoque est, quia plerumque ipsi beatorum spirituum ordines uiciorum sibi ordinum uocabula sortiuntur. Thronos etenim scilicet sedes Dei speciale beatorum spirituum ordinem diximus, & tamen per Psalmistam dicitur: Qui sedes super Cherubin, appare: quia uidelicet dum in ipsis distinctionibus agminum Cherubin thronis iunguntur, sedere etiam super Cherubin Dominus ex uicini agminis aequalitate perhibetur. Sic quippe in illa summa ciuitate specialia quaedam singulorum sunt, ut tamen sint communia omnium: & quod in se ex parte quisque habet, hoc in alio ordine totum possidet. Sed idcirco uno eodemque uocabulo communitate non censentur, ut ille ordo uocari priuato

uniuscuiusque rei nomine debeat, qui haec in munere plenius accepit. Seraphin namque incendium diximus: & tamen amore conditoris simul omnes ardent. Cherubin uero plenitudinem scientiae dicimus: & tamen quis sibi aliquid nesciat, ubi ipsum omnes simul fontem scientiae Deum uident? Throni quoque illa agmina quibus conditor praesidet, uocantur: sed beatus esse quis potest, nisi creator suus eius menti praesideat? Quae ergo ex parte ab omnibus habetur, eis in priuato nomine data sunt, qui haec in munere plenius acceperunt. Nam & si qua illic sic alij habent, ut haberi ab alijs nequaquam possint, sicut speciali nomine dominationes & principatus uocantur, cuncta ibi singulorum sunt, quia per charitatem spiritus, ab alio in alijs habent. Sed ecce dum caelestium ciuium secreta rimamur, ab expositionis nostrae ordine longè digressi sumus. Suspiremus ergo ad eos de quibus loquimur, sed redeamus ad nos. Meminisse etiam debemus, quia caro sumus. Taceamus interim de secretis caeli, sed ante conditoris oculos, manu poenitentiae tergamus maculas pulueris nostri. Ecce ipsa diuina misericordia pollicetur, dicens: Gaudium erit in caelo super uno peccatore poenitentiam agente. & tamen per prophetam Dominus dicit: Quia quacumque die iustus peccauerit, omnes iustitiae eius in obliuione erunt coram me. Pensemus si possumus dispensationem supernae pietatis, quae stantibus, si ceciderint, minatur poenae, lapsis uero ut surgere appetant, promittit misericordiam. Illos terret, ne praesumant in bonis: istos refouet, ne desperent in malis. Iustus es, iram pertimesce, ne corruas: peccator es, praesume de misericordia ut surgas. Ecce autem iam lapsi sumus, stare nequaquam ualuimus, in prauis nostris desiderijs iacemus. Sed qui nos condidit rectos, adhuc expectat & prouocat ut surgamus. Sinum suae pietatis aperit, nosque ad se recipere per poenitentiam quaerit. Sed poenitentiam agere dignam non possumus, nisi modum quoque eiusdem poenitentiae cognoscamus. Poenitentiam quippe agere, est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut dissimulat, aut ignorat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriae defleat, & tamen adhuc auaritia aetibus anhelat? Aut quid prodest si irae culpas iam lugeat, & tamen adhuc inuidiae facibus tabescat? Sed minus est ualde quod dicimus, ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat: & qui plangit uitia, perpetrare uitia timeat. Nam cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminisse commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibimetipsi abscondere debeat etiam concessa: & se reprehendat in minimis, qui se meminisse in maximis deliquisse. Minima sunt quae loquor, si haec ex sacri eloquii testimonijs non affirmo. Lex certe ueteris testamenti alienam uxorem concupisci prohibet. A rege uero fortia iuberi militibus, uel desiderari aquam, non

poenaliter trectat. Et cuncti nouimus quod Dauid concupiscentiæ mucrone transfixus alienam conjugem & concupuit, & abstulit. Cuius culpam digna uerbera sunt secuta, & malum quod perpetravit, per poenitentiam lamenta correxit. Qui cum longè post contra hostium cuneos sederet, aquam bibere de Bethlehemitica cisterna ex desiderio uoluit. Cuius electi milites inter cateruas aduersantium medias erumpentes, aquam quam rex desiderauerat, illæsi detulerunt. Sed uir flagellis eruditus, semetipsum protinus cum periculo militum aquam desiderasse reprehendit, eamque Domino fundens libauit, sicut illic scriptum est: Libauit eam Domino. in sacrificium quippe Domini effusa aqua conuersa est, quia culpam concupiscentiæ macta uit per poenitentiam reprehensionis suæ. Qui ergo quondam concupiscere alienam conjugem nequaquam timuit, post etiam quia aquam concupisset, expauit. Quia enim se illicita perpetrasse meminerat, contra semetipsum iam rigidus, etiam a licitis abstinebat. Sic sic agamus poenitentiam, ut ea quæ commissimus, perfecte desicemus. Pensemus supernas diuitias conditoris nostri. Peccare nos uidit, & pertulit. Qui nos ante culpam peccare prohibuit, etiam post culpam expectare ad ueniam non desistit. Ecce ipse nos quem despicimus uocat. Auerit ab illo sumus, & tamen non auertitur. Vnde bene per Esaiam dicitur: Et erunt oculi tui uidentes præceptorem tuum, & aures tuæ audient uocem post tergum monentis. Quasi in faciem suam homo monitus est, quando ad iustitiam conditus, præcepta rectitudinis accepit. Sed cum hæc eadem præcepta contempsit, quasi conditori suo dorsum mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc post tergum sequitur & monet: quia iam & a nobis contemptus est, & tamen nos adhuc uocare non cessat. Quasi dorsum ei in faciem dedimus, cuius uerba despiciamus, cuius præcepta calcamus. Sed stans post tergum nos aduersos reuocat: quia & uidet quod despicitur, & tamen per præcepta clamat, per patientiam expectat. Pensate ergo fratres charissimi, si cuiuslibet uestrum loquenti famulus suus superbiat, terga in faciem mitteret, nunquid non contemptus dominus eius superbiam feriret, uulnera districtæ animaduersionis infligeret? Ecce nos peccando authori nostro terga in faciem dedimus, & tamen sustinemur. Superbe aduersos benigne reuocat, & qui ferire nos auerfantes potuit, ut reuertamur munera promittit. Tanta ergo conditoris nostri misericordia duritiâ nostri reatus emolliat, ut homo qui malum quod fecit, experiri percussus poterat, saltem expectatus erubescat. Rem fratres breuiter refero, quâ uiro uenerabili Maximiano tunc patre monasterij mei atque presbytero, nunc autem Syracusano episcopo narrante cognoui. Hanc autem si solerter auditis, charitati uestræ breuiter suffragari credo. Nostris modò temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Amilianus appellatus est, non inopis substantiæ iuxta mediocritatem uitæ. Sed quia plerumque re-

gnat in rerum opulentia carnis culpa, in quodam facinore lapsus est, quod debuisset ualde pertimescere, ac de suæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo sui consideratione cõpunctus erexit se contra se, mundi huius omnia dereliquit, monasterium perijt. In quo nimirum monasterio tantæ humilitatis, tantæque sibi districtiõnis extitit, ut cuncti fratres qui illic ad amorem diuinitatis excreuerant, suam cogentur uitam despiciere, dum illius poenitentiam uiderent. Studuit namque toto mentis aditus cruciare carnem, uoluntates proprias frangere, furtiuas orationes querere, quotidianis se lachrymis lauare, despectum sui appetere, oblatam a fratribus uenerationem timere. Hinc itaque nocturnas fratrum uigilias præuenire consueuerat. Et quia mons in quo monasterium situm est, ex uno latere in secretiore parte prominebat, illuc consuetudinem fecerat ante uigilias egredi, ut se quotidie in fletu poenitentiam quanto secretius, tanto liberius mactaret. Contemplabatur namque districtiõnem uenturi iudicis sui, & iam eidem iudici concordans, puniebat in lachrymis reatum facinoris sui. Quadam uero nocte abbas monasterij uigilias hunc latenter egredientem intuitus, lento foras pede secutus est. Quem cum in secreto montis latere cerneret in oratione prostratum, expectare uoluit quando surgeret, ut ipsam quoque longanimitate orationis eius exploraret, cum subito cœlestis lux emissa super eum fusa est, qui in oratione prostratus iacebat. Tantaque se illo in loco claritas sparsit, ut tota pars regionis illius ex eadem luce candesceret. Quam abbas ut uidit, intremuit, & fugit. Cumque post longum horæ spatium, idem frater ad monasterium rediisset, abbas eius ut disceret an super se effusionem tantæ luminis agnouisset, requirere eum studuit, dicens: Vbi fuisti frater? At ille latere posse se credens, in monasterio se fuisse respondit. Quod negans abbas cõpulsit eum dicere quid uidisset. At ille uidens se esse deprehensum, hoc quoque quod abbatem latebat, aperuit adiungens: Quando super me uidisti lucem de cœlo descendere, uox etiam pariter uenit dicens: Dimissum est tibi peccatum tuum. Et quidem omnipotens Deus peccatum eius potuit tacendo laxare. Sed loquendo per uocem, radendo per lumen, exemplo suæ misericordiæ nostra ad poenitentiam uoluit corda cõuerrere. Miramur fratres charissimi quod persecutorem suum Saulem Dominus de cœlo prostrauit, de cœlo allocutus est. Ecce nostris quoque temporibus peccator & poenitens uocem de cœlestibus audiuit. Illi dictum est: Quid me persequeris? iste uero audire meruit: Dimissum est tibi peccatum tuum. Longè est inferior meritis peccator iste poenitens quam Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur, crudelitatem necis anhelante, liceat audenter dicere: quia Saulus propter superbiam uocem increpationis, iste uero propter humilitatem uocem consolationis audiuit. Hunc quia humilitas strauerat, diuina pietas erigebat. Illum quia superbia erexerat, diuina seueritas humiliabat. Habere ergo

ergo fiduciam fratres mei de misericordia conditoris nostri, cogitate quæ facitis, recogitate quæ fecistis. Largitatem supernæ pietatis aspiciate, & ad misericordem iudicem dum adhuc expectat, cum lachrymis uenite. Cõsiderantes namque quod iustus sit, peccata uestra nolite negligere. Cõsiderantes uero quod pius sit, nolite desperare. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo. Est nobis spes magna poenitentibus, quia aduocatus noster factus est iudex noster: qui uiuit & regnat cum patre & Spiritu sancto Deus in secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum
Lucam.

LHC. 21

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Oportet enim hæc primū fieri: sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: Surgegens cõtra gentem, & regnū aduersus regnū & terræ motus magni erunt per loca, & pestilentia, & fames, terroresque de cœlo, & signa magna erunt. Sed ante hæc omnia iniicient uobis manus suas & persequetur, tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsidēs propter nomen meum. Cõringet autem uobis in testimoniū. Ponite ergo in cordibus uestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo uobis os & sapientiam: cui non poterunt resistere & cõtradicere omnes aduersarij uestri. Tradimini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis: & morte afficiet ex uobis, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de capite uestro non peribit. In patientia uestra possidebitis animas uestras.

Homilia lectiõis eiusdem, habita ad populū
in basilica sancti Mammæ, die natalis eius.

Homilia xxxv.

Quia longius ab urbe digressi sumus, ne ad reuertendū nos tardior hora præpediat, necesse est ut expositionem sancti Euangelij breuior sermo transcurrat. Dñs ac redemptor noster perituri mundi præcurrentia mala denunciat, ut eo minus perturbent uenientia, quo fuerint præscita. Minus enim iacula feriunt quæ præuidentur: & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum munimur. Ecce enim dicit: Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Oportet enim primū

Greg. tom. 2

hæc fieri, sed nondum statim finis. Pensanda sunt uerba redemptoris nostri, per quæ nos aliud denunciat, alius exterius passuros esse denunciat. Bella quippe ad hostes pertinet, seditiones ad ciues. Vt ergo nos indicet interius exteriusque turbari, aliud nos fatetur ab hostibus, aliud a fratribus perpetrari. Sed his malis præuenientibus quia non statim finis sequatur, adiungit: Surgegens cõtra gentem, & regnū aduersus regnū, & terræ motus magni erunt per loca, & pestilentia, & fames, terroresque de cœlo, & signa magna erunt. Vel sicut in quibusdam codicibus inuenitur, Terroresque de cœlo, & tempestates: atque post subditur, Et signa magna erunt. Ultima tribulatio multis tribulationibus præuenitur: & per crebra mala quæ præueniunt, indicantur mala perpetua quæ subsequuntur. Et ideo post bella & seditiones non statim finis: quia multa debent mala præcurrere, ut malum ualeant sine fine nunciare. Sed cum tot signa perturbationis dicta sint, oportet ut eorum considerationem breuiter per singula perstringamus: quia necesse est ut alia de cœlo, alia de terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur. At enim: Surgegens cõtra gentem, ecce perturbatio hominum.

Erunt terræ motus magni per loca. ecce respicitur ira de super. Erunt pestilentia. ecce inæqualitates corporum. Erit fames. ecce sterilitas terræ. Terroresque de cœlo & tempestates. ecce inæqualitas aeris. Quia ergo omnia consummanda sunt, ante consummationem omnia perturbantur: & qui in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur ut impleatur quod dicitur: Et pugnabit pro eo orbis terrarum contra inuensas. Omnia namque quæ ad usum uite accepimus, ad usum conuertimus culpæ. Sed cuncta quæ ad usum prauitatis infleximus, ad usum nobis uertunt ultionis. Tranquillitatem quippe humanæ pacis, ad usum uertimus uanæ securitatis. Peregrinationem terræ pro habitatione diligimus patriæ. Salutem corporum redigimus in usum uitiorum. Vbertatis abundantiam, non ad necessitatem carnis, sed ad peruersitatem intorsimus uoluptatis. Ipsa serena blandimenta aeris, ad amorem nobis seruire coegimus terrenæ delectatiõis. Iure ergo restat ut simul nos omnia feriant, quæ simul omnia uitij nostris male subacta seruiabant: ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormēta. Notandum uero quod dicitur: Terrores de cœlo & tempestates. Cum tempestates hyemales uenire ex ordine soleant temporum, cur hoc loco tempestates uenire in perditionis signum prædicuntur, nisi quod eas tempestates Dominus uenire denunciat, quæ nequaquam ordinem temporum seruant? Quæ enim ordinatè ueniunt, in signa non sunt: sed tempestates in signa sunt, quæ ipsa quoque temporum statuta confundunt. Quod nos quoque nuper experti sumus, quia æstiuum tempus omne cõuertimur in pluuijs hyemalibus uidimus. Quia autem cuncta hæc non de iniustitia feriētis sunt, sed de merito mūdā patientis, facta prauorū hominum præmittuntur,

x 2 cum

cum dicitur: Sed ante hæc omnia incipient uobis manus suas iniicere, & persequentur, & tradent uos in synagogas, ducentes ad reges & præfides propter nomen meum. Ac si aperte dicat: Prius corda hominum, & post elementa turbantur, ut cum rerum ordo confunditur, ex qua iam retributione ueniat, demonstratur. Nam quamuis finis mundi ex ipso suo ordine pendeat, peruersiores tamen quosq; inueniens, quia digne ruinis illius opprimantur, innotescit, cum subditur:

Ducentes ad reges & præfides propter nomen meum. Contingent autem hæc uobis in testimonium. In testimonium uidelicet quorum, nisi eorum qui aut persequendo mortes inferunt, aut uidendo non mutantur? Mors quippe iustorum bonis in adiutorium est, malis in testimonium, ut inde peruersi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut uelint. Sed auditis tot terribus, turbari poterant infirmorum corda, atq; ideo consolatio adiungit, cum protinus subinfertur: Ponite ergo in cordibus uestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo uobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij uestri. Ac si aperte membris suis infirmantibus dicat: Nolite terri, nolite pertimescere: uos ad certamen acceditis, sed ego prælior: uos uerba æditis, sed ego sum qui loquor. Sequitur: Tradimini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte ex uobis afficient. Minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur. Plus uero in nobis ea tormenta faciunt, quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præsumebamus: quia cum damno corporis, mala nos cruciat amittæ charitatis. Hinc est enim quod de Iuda traditore suo per Psalmistam Dominus dicit: Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, supportraffem utiq;: & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me utiq; ab eo. Tu uero homo unanimes, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu. Et rursum:

Psalm. 54

Homo pacis meæ in quo sperabam, & qui edebat panes meos, amplauit aduersum me supplicatorem. Ac si de traditore suo apertis uocibus dicat: Transgressionem eius tanto grauius pertuli, quanto hanc ab eo qui meus esse uidebatur, sensi. Omnes ergo electi quia summi capitis membra sunt, caput quoq; suum in passione sequuntur, ut ipsos quoq; aduersarios in sua morte sentiant, de quorum uita præsumebant, & tanto eis crescat merces operis, quanto eis uirtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis. Sed quia dura sunt quæ prædicunt de afflictione mortis, protinus consolatio subdit de gaudio resurrectionis, cum dicitur: Capillus de capite uestro non peribit. Scimus fratres quia caro incisa dolet, capillus incisus non dolet. At ergo martyribus suis: Capillus de capite uestro non peribit. uidelicet aperte dicens: Cur timetis ne pereat quod incisus dolet, quando & illud in uobis perire non potest, quod incisus non dolet?

Psalm. 40

Sequitur: In patientia uestra possidebitis animas uestras. Idcirco possessio animæ in uirtute patientiæ ponitur: quia radix omnium custodisq; uirtutum patientia est. Per patientiam uero possidemus animas nostras: quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus. Patientia uero est aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoq; qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet sed ostendit. Scriptum quippe est: Charitas patientia est, benigna est. Patientia namq; est, ut aliena mala toleret: benigna uero est, ut ipsos etiã quos portat, amet. Hinc namq; per semetipsam ueritas dicit: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos, orate pro persequentibus & calumniantibus uos. Virtus itaq; est coram hominibus aduersarios tolerare, sed uirtus coram Deo, diligere: quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante eius oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum uero quod plerunq; ideo patientes esse uidemur: quia retribuere mala non possumus. Sed quia idcirco malum non retribuit, quia nequaquam ualet, proculdubio, ut prædiximus, patientia non est: quia patientia non in ostensione inquitur, sed in corde. Per impatientiam autem uitium, ipsa uirtutum nutritrix doctrina dissipatur. Scriptum namq; est: Doctrina uiri per patientiam noscitur. Tanto ergo quisque minus ostenditur doctus, quanto conuincitur minus patientia. Neque enim potest ueraciter bona docendo impendere, si uiuendo nesciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quanto enim culminæ uirtus patientiæ polleat, rursus Salomon indicat, dicens: Melior est patientis uero forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Minor est ergo uictoria, urbes expugnare: quia extra sunt quæ uincuntur. Maius autem est quod per patientiam uincitur: quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi et ipsi subijcit, quando eum patientia in humilitate tolerantia sternit. Sciendum uero est quod plerunq; euenit patientibus solet, ut eo quidem tempore quo aduersa patiuntur, uel contumelias audiunt, nullo dolore pulsantur, & sic patientiam exhibeant, ut custodire etiã cordis innocentiam curēt. Sed cum post paululum hæc ipsa quæ pertulerint, ad memoriam reuocant, igne uehementissimi doloris instigantur. Argumenta ultionis inquirunt, & mansuetudinem quam tolerantibus habuerunt, in retractatione sua semetipsos diiudicantes perdunt. Callidus namq; aduersarius bellum contra duos mouet, unum uidelicet inflammandum, ut contumelias prior inferat, alterum uero prouocans, ut contumelias læsus reddat. Sed quia eius iam uictor extitit, quem ad proferendas contumelias commouit: contra illum acrius dolet, quem ad reddendas iniurias commouere non potuit. Unde fit ut tota se uirtute contra eum erigat, quæ contumelias fortiter pertulisse cõsiderat. Quæ quia commouere in ipsa iniuriarum iaculatione

non

non potuit, ab aperto certamine interim recedens, in secreta cogitatione deceptionis tempus inquit. Et qui in publico bello perdidit, ad exhibendas occulte insidias exardescit. Quietis namq; iam tempore ad uictoris animum redit, & uel damna rerum, uel iniuriarum iacula ad memoriam reducit. Cunctaq; quæ sibi illata sunt, uehementer exaggerans, fuisse intolerabilia ostendit: & quiescentis animum tanto furore conturbat, ut plerunq; uir patientis illa se æquanimiter tolerasse, etiã post uictoriam captiuus erubescat: seq; non reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere, si occasio præbeatur, quærat. Quibus ergo isti sunt similes, nisi his qui per fortitudinem in campo uictores sunt, sed per negligentiam postmodum intra urbis claustra capiuntur? Quibus isti sunt similes, nisi his quos irruens grauis languor à uita non subtrahit, sed leuiter ueniens recidua febris occidit. Ille ergo ueraciter patientiam seruat, qui & ad tempus aliena mala sine dolore tolerat: & hæc eadem retractans, pertulisse se talia exultat: ne bonum patientiæ quietis tempore pereat, quod in perturbationibus custoditur. Sed quia natalem martyris hodierna die colimus, fratres mei, nequaquam nos à uirtute eius patientiæ existimare extraneos debemus. Si enim adiuuante nos Domino uirtutem patientiæ seruari contendimus, & in pace Ecclesiæ uiuimus, & tamen martyrii palmam tenemus. Duo quippe sunt martyrii genera: unum in mente, aliud in mente simul & actione. Itaque esse martyres possumus, etiam si nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe à persequente, martyrium in aperto opere est. Ferre uero contumelias, odientem diligere, martyriū est in occulta cogitatione. Nam quia duo sunt martyrii genera, unum in occulto opere, aliud in publico, testatur ueritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Cui cum protinus responderent: Possimus, ilico Dominus respondit, dicens: Calicem quidem meum bibetis. Quid enim per calicem, nisi dolorem passionis accipimus? De quo alias dicit, Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Et Zebedæi filij, id est, Iacobus & Ioannes non uterque per martyrium occubuit: & tamen quod uterq; calicem biberet, audiuit. Ioannes namque nequaquam per martyrium uitam finiuit, sed tamen martyrii extitit: quia passionem quam non suscepit in corpore, seruauit in mente. Et nos ergo hoc exemplo sine ferro esse possumus martyres, si patientiam ueraciter in animo custodimus. Non abs re arbitrator fratres charissimi, si unum uobis exemplum seruandæ patientiæ ad ædificationem loquar. Fuit quidam diebus nostris Stephanus nomine, pater monasterij iuxta Reatinæ urbis moenia cõstituti: uir ualde sanctus, uirtute patientiæ singularis. Et supersunt multi qui illum no uerunt, eiusq; uel uitam, uel obitum narrant. Erat autem huius lingua rustica, sed docta uita. Hic pro amore cœlestis patriæ cuncta despexerat, possidere aliquid in hoc mundo fugiebat. Tumul-

Matt. 20

Mar. 10

Matt. 26

Mar. 14

1. Cor. 13

Matt. 5

Luc. 6

Proh. 19

Proh. 16

Greg. tom. 2

tus deuitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo uehementer excreuerat, ita ut eum sibi amicum crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset. Reddebat contumelijs gratias. Si quod in ipsa sua inopia damnum fuisset illatum, hoc maximum lucrum putabat. Omnes suos aduersarios nihil aliud quam adiutores æstimabat. Hunc cum dies mortis egrèdi de corpore urgeret, conuenerunt multi, ut tam sanctæ animæ de hoc mundo recedenti, suas animas commendarent. Cumq; circa lectum illius hi qui cõuenerunt, omnes assisterent: alij corporeis oculis ingredientiæ angelos uiderunt, sed dicere aliquid nullo modo potuerunt: alij omnino nihil uiderunt. Sed omnes qui aderant, ita uehementissimus timor percussit, ut nullus egrediente illa sancta anima, illic stare potuisset. Et hi ergo qui uiderant, & hi qui omnino nihil uiderant, uno omnes timore percussi & territi fugerunt. Nullusq; illic assistere illo moriente potuit. Pensate ergo fratres, omnipotens Deus quæstiter terreat quando districtus iudex uenturus est, si sic assistentes terruit, quando gratus & remunerans uenit: aut qualiter timeri potest, cum uideri potuerit, si sic mentes presentium strauit & quando uideri non potuit. Ecce fratres charissimi seruata illa in Ecclesiastica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen euexit. Quid huic suus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die eius exitus & foris innotuit? Quibus hunc credamus nisi sanctis martyribus sociatum, quæ attestantibus corporeis quoq; oculis à beatis spiritibus cõstat esse susceptum? Nullo iste gladio percussus occubuit, & tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit, in egressione percipit. Probamus quotidie uerū esse quod ante nos dictum est: quia sancta Ecclesia electorū floribus plena, habet in pace lilia, in bello rosas. Sciendum præterea est q; tribus modis uirtus patientiæ exerceri solet. Alia namq; sunt quæ à Deo, alia quæ ab antiquo aduersario, alia quæ à proximo sustinemus. A proximo namq; persecutiones, dāna, & contumelias: ab antiquo uero aduersario tentamenta: à Deo aut flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis uigilanti oculo semetipsam debet mens circumspicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem maline contra tentamenta aduersarij, seducatur ad delectationem uel consensum delicti: ne contra flagella opificis ad excessum proruat murmuratiōis. Perfecte enim aduersarius uincitur, quando mens nostra & inter tentamenta eius ad delectationem atq; consensum non trahitur: & inter contumelias proximi custoditur ab odio: & inter flagella Dei cõpescitur à murmuratiōe. Nec hæc agentes, retribuimus nobis bona presentia requiramus: nam pro labore patientiæ bona speranda sunt sequentijs uite, ut tunc præmiū nostri laboris incipiat, quando omnis iam labor funditus cessat. Unde & per Psalmistam dicitur: Non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem. Quasi

x 3 enim

enim perisse patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac uita humilibus recompensatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit: quia tunc eius gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminantur. Seruate ergo fratres in mente patientiam, eamque cum res exigit, exerceite in operatione. Nullum uestrum ad odium proximi, contumeliosa uerba commoueat, nulla periturarum rerum damna perturbent. Si enim fixa mente mansura damna pertimescitis, damna rerum transeuntium grauiam non putatis. Si aeterna retributionis gloriam concupiscitis, de temporali iniuria non doletis. Tolerate ergo aduersarios uestros: sed ut fratres diligite, quos toleratis. Aeterna premia pro damnis temporalibus quaerite. Nec quisquam uestrum suis se uiribus hanc implere posse confidat: sed obtinete precibus ut ipse hanc qui imperat, praestet. Et scimus quia petentes libenter exaudit, quando hoc petitur largiri quod iubet. Cum continuo pulsatur in prece, concite optulatur in tentatione, Iesus Christus Dominus noster, qui cum patre & Spiritu sancto uiuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

LECTIO sancti Euangelij secundum
Lucam.

LUCIA.

In illo tempore dixit Dominus Iesus discipulis suis, parabolam hanc: Homo quidam fecit cenam magnam, & uocauit multos, & misit seruum suum hora cenae dicere inuitatis ut ueniret: quia iam parata sunt omnia. Et coeperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire & uidere illam. Rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorera duxi, & ideo non possum uenire. Et reuersus seruus nunciauit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, caecos & claudos introduce huc. Et ait seruus: Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem uobis quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cenam meam.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum, in basilica beatorum apostolorum Philippi & Iacobi: Dominica secunda post Trinitatem.

Homilia xxxvi.

Hoc distare fratres charissimi inter delicias corporis & cordis solet, quod corporales deliciae cum non habentur, graue in se desiderium accendunt, cum uero auidē eduntur, comedentem protinus in fastidium per fatietatem uertunt. At contra spirituales deliciae cum non habentur, in fastidio sunt, cum uero habentur, in desiderio: tantoque a comedente amplius esuriuntur, quanto & ab esuriēte amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia displicet. In istis appetitus uilis est, & experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat. In istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales deliciae desiderium in mente, dum satiāt: quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur quod auidius ametur. Et idcirco non habitae amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Quis enim amare ualeat quod ignorat? Proinde Psalmista nos admonet, dicens: Gustate, & uidete quoniam suauis est Dominus, ac si aperte dicat: Suauitatem eius non cognoscitis, si hanc minimē gustatis. Sed cibum uitae ex palato cordis tangite, ut probantes eius dulcedinem amare ualeatis. Huius autem homo delicias tunc amisit, cum in paradiso peccauit, extra exiit, os a cibo aeternae dulcedinis clausit. Unde nos quoque nati in huius peregrinationis aerumna, huc fastidiosi iam uenimus: nescimus quid desiderare debeamus. Tantoque se amplius fastidij nostri morbus exaggerat, quanto se magis ab esu illius dulcedinis animus elongat. Et eo iam internas delicias non appetit, quo eas comedere diu longeque desereuit. Fastidio ergo nostro tabescimus, & longa inediae peste fatigamur. Et quia gustare intus nolumus paratam dulcedinem, amamus foris miseri famem nostram. Sed superna nos pietas, nec deserentes se deserit. Contemptas enim illas delicias ad memoriam nostrae oculos reuocat, easque nobis proponit: in promissione torporem excutit, atque ut fastidium nostrum repellere debeamus, inuitat. Ait namque: Homo quidam fecit cenam magnam, & uocauit multos. Quis iste homo est, nisi ille de quo per prophetam dicitur: Et homo est, & quis cognouit eum? Qui fecit cenam magnam: quia fatietatem nobis dulcedinis internae praeparauit. Qui uocauit multos, sed pauci ueniunt: quia nonnunquam ipsi qui ei per fidem subiecti sunt, aeterno eius conuiuio male uiuendo contradicunt. Sequitur: Misit autem seruum suum hora cenae dicere inuitatis, ut uenirent. Quid hora cenae, nisi finis est mundi: In quo nimirum nos sumus, sicut iam dudum Paulus testatur, dicens: Nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt. Si ergo iam hora cenae est cum uocamur, tanto minus nos debemus excusare a conuiuio Dei, quanto propinquasse iam cernimus finem seculi. Quo enim pensamus quia nihil est quod restat, eo debemus pertimescere, ne tempus gratiae quod praesto est, pereat. Idcirco au-

eo autem hoc conuiuium Dei non prandium, sed coena uocatur: quia post prandium coena restat, post coenam uero conuiuium nullum restat. Et quia aeternum Dei conuiuium nobis in extremo praeparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium, sed coena uocaretur. Sed quis per hunc seruum qui a paterfamilias ad inuitandum mittitur, nisi praedicatorum ordo designatur: De quo uidelicet ordine quamuis adhuc indigni existimus, quamuis peccatorum nostrorum ponderibus grauamur, & nos tamen in istis diebus fumus, & cum de edificatione uestra aliquid uobis loquor, hoc est quod ago. seruus enim sum summi patrisfamilias. Cum uos admono ad contemptum seculi, inuitare uos uenio ad coenam Dei. Nemo me propter me hoc in loco despiciat. Et si ad inuitandum nequaquam dignus appa- reo: sed tamen magnae sunt deliciae quas promitto. Saepe fratres mei solet euenire quod dico, ut persona potens famulum habeat despectum, cumque per eum suis forte uel extraneis aliquid responsum mandat, non despiciat persona loquentis serui, quia seruatur in corde reuerentia mittentis domini. Nec praesentant qui audiunt per quem, sed quid uel a quo audiunt. Ita ergo fratres, ita uos agite, & si nos forsitan dignē despiciatis, in mente tamen uestra uocantis Domini reuerentiam seruate. Conuiuia fieri summi patrisfamilias libenter obedite. Corda uestra discutite, atque ex eis mortale fastidium pellite. Ad repellendum namque fastidium uestrum iam parata sunt omnia. Sed si adhuc carnales estis, fortasse epulas carnales inquiritis. Ecce ipsae carnales epulae in spirituale uobis alimentum conuersae sunt. Ad abstergendum namque mentis uestrae fastidium, in coena Dei ille uobis singularis agnus est occisus. Sed quod agimus, qui hoc quod subiungitur, adhuc fieri a multis uidemus? Et coeperunt simul omnes excusare. Offert Deus quod rogari poterat: quia dignaretur largiri postulatus, & tamen contemnitur. Contemptoribus uero paratas delicias refectionis aeternae denunciat, & tamen simul omnes excusant. Ponamus ante oculos mentis minima, ut possimus dignē pensare maiora. Si quispiam potens ad inuitandum quemlibet pauperem mitteret, quid fratres rogo, quid pauper ille faceret, nisi de eadem sua inuitatione gauderet, responsum humile redderet, uestem mutaret, ire quanto cyus festinaret, ne prior se ad potentis conuiuium alter occurreret? Homo ergo diues inuitat, & pauper occurrere festinat. Ad Dei inuitamur conuiuium, & excusamus. Sed ecce inter haec estimare possumus quid sibi corda uestra respondeant. Occultis enim fortasse libenter cogitationibus dicunt: Excusare nolumus. Ad illud enim supernae refectionis conuiuium, & uocari & peruenire gratulamur: Loquentes uobis talia mentes uestrae uerum dicunt, si non plus terrena quam coelestia diligunt, si non amplius rebas corporalibus quam spiritualibus occupantur. Unde hic quoque ipsa excusantium causa subiungitur, cum protinus subinferet: Primus dixit: Villam emi, & necesse habeo exire & uidere il-

lam: rogo te, habe me excusatum. Quid per uillam, nisi terrena substantia designatur? Exiit ergo uidere uillam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam. Alter dicit: Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Quid in quinque iugis bouum, nisi quinque corporis sensus accipimus? Qui recte quoque iuga uocati sunt: quia in utroque sexu geminantur. Qui uidelicet corporales sensus, quia interna comprehendere nesciunt, sed sola exteriora cognoscunt: & deserentes intima, ea quae extra sunt tangunt: recte per eos curiositas designatur. Quae dum alienam quaerit uitam discutere, semper sua intima nesciens, studet exteriora cogitare. Grauenaque curiositatis est uitium, quae dum cuiuslibet mentem ad inuestigandam uitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit, ut aliena sciens se nesciat, & curiosi animus quanto peritius fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus sui. Propter hoc namque & de eisdem quinque iugis bouum dicitur:

Eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Ipsa enim excusantis uerba a uerbi sui significatione non discrepant, dum dicit, Eo probare illa: quia uidelicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notandum est quod & is qui propter uillam, & is qui propter probanda iuga bouum a coena sui inuitatoris excusat, humilitatis uerba permiscet, dicens: Rogo te, habe me excusatum. Dum enim dicit, Rogo te: & tamen uenire contemnit, humilitas sonat in uoce, superbia in actione. Et ecce haec diiudicat prauus quisque cum audit: nec tamen ea quae diiudicat, agere desistit. Nam dum cuiuslibet peruerse agenti dicimus, Convertere, Deum sequere, mundum relinque: tibi huiusmodi nisi ad dominicam coenam uocamus? Sed cum respondet, Ora pro me, quia peccator sum: hoc facere non possum: quid aliud agit, nisi & rogat & excusatur? Dicens namque, Peccator sum, humilitatem innuat: subiugens autem, Convertere non possum, superbiam demonstrat. Rogando ergo excusat, qui humilitatem perducit in uoce, & superbiam exercet in actione. Alius autem dixit: Vxorera duxi, & ideo non possum uenire. Quid per uxorem nisi uoluptas carnis accipitur? Nam quamuis bonum sit coniugium, atque ad propagandam sobolem prouidentia diuina constitutum: nonnulli tamen non per hoc fecunditatem prolis, sed desideria expetunt uoluptatis: & idcirco per rem istam significari potest non incongrue res iniusta. Ad coenam ergo nos aeterni conuiuij summus paterfamilias inuitat: sed dum alius avaritiae, alius curiositati, alius uoluptati carnis est deditus, nimirum reprobi simul omnes excusant. Dum huiusmodi terrena cura occupat, illius alieni actus sagax cogitatio deuastat, alterius etiam mentem uoluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad aeternam uitae epulas non festinat. Sequitur: Reuersus seruus nunciauit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, debiles, caecos & claudos introduce huc. Ecce quod terrenae substantiae plus iusto incubit, uenire ad do-

minicam coenam recusat: qui labori curiositatis insudat, preparata uita alimenta fastidit: qui carnalibus desiderijs inseruit, spiritalis conuiuij epulas respuit. Quia ergo uenire superbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? quia iuxta Pauli uocem, Infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia. Sed norandum nobis est quomodo describantur qui ad coenam uocantur, & ueniunt. Pauperes & debiles dicuntur, qui iudicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes & quasi fortes sunt, qui & positi in paupertate superbiunt. Caeci uero sunt, qui nullum ingenij lumen habent. Claudij quoque sunt, qui rectos gressus in operatione non habent. Sed dum morum uitia in membrorum debilitate signantur, profectio liquet: quia sicut illi peccatores fuerunt, qui uocati uenire noluerunt, ita hi quoque peccatores sunt qui inuitantur & ueniunt. Sed peccatores superbi respiciuntur, ut peccatores humiles eligantur. Hos itaque elegit Deus, quos despiciunt mundi: quia plerumque ipsa despectio hominem reuocat ad semetipsum. Is enim qui patrem reliquit, & partem substantiae quam percepit prodige expendit, postquam esurire coepit, in se reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Longe quippe a se discesserat, quando peccabat. Et si non esurisset, in semetipsum minime rediisset: quia postquam terrenis rebus indignus, tunc cogitare coepit quid de spiritalibus amiserit. Pauperes ergo & debiles, caeci & claudij uocantur, & ueniunt: quia infirmi quique, atque in hoc mundo despecti, plerumque tanto celerius uocem Dei audiunt, quanto & in hoc mundo non habent ubi delectentur. Quod bene Amalechitarum puerille Aegyptius designat, qui Amalechitis praedantibus atque currentibus aeger remansit in uia, & fame siti que aruit. Quae cum Dauid inuenit, ei cibum potumque praebuit: qui illico conualefcens dux Dauid factus est. Conuiuantes Amalechitas reperit, & eos qui se debilem reliquerant, cum magna fortitudine prostrauit. Amalechita quippe populus lambes uocatur. Et quid per lambentem populum, nisi metes secularium designantur? Quae terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporalibus delectantur. Quasi enim populus lambens praedam facit, dum terrena diligentes, lucra de alienis damnis exaggerant. Sed puer Aegyptius eger in uia relinquitur: quia peccator quisque dum infirmari ab huius mundi statu coeperit, mox secularibus mentibus in despectum uenit. Quem tamen Dauid inuenit, ei que cibum & potum praebet: quia manu fortis Domini abiecta mundi non despiciunt, & plerumque eos qui sequi mundum minime ualentes, quasi in uia remanent, ad amoris sui gratiam conuertit: eis que uerbi sui cibum potumque porrigit, & quasi duces sibi in uia eligit, dum suos etiam praedicatorum facit. Dum enim Christum peccatorum cordibus inseruit, quasi Dauid super hostes ducunt. Qui conuiuantes Amalechitas uelut Dauid gladio ferunt: quia superbos quosque qui se in mundo despexerant, Domini uirtute prosternunt. Puer ergo Aegyptius qui in uia remanserat, Amalechitas interfecit:

quia plerumque ipsi mentes secularium predicando superant, qui prius cum secularibus in hoc mundo currere non ualebant. Sed deductis ad coenam pauperibus, quid puer subiungat audiamus: Domine factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Multi tales ad coenam dominicam ex Iudaea collecti sunt, sed multitudo quae ex Israelitico populo credidit, locum superni conuiuij non impleuit. Intrauit iam frequentia Iudaeorum: sed adhuc locus uacat in regno, ubi suscipi debeat numerositas gentium. Vnde et eidem seruo dicitur: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Cum de uicis & plateis ad coenam quosdam Dominus inuitat, illi uidelicet populum designat, qui tenere legem sub urbana conuersatione nouerat. Cum uero conuiuas suos colligi ex uis & sepibus praecipit, nimirum agrestem populum colligere, id est gentilem quaerit, de cuius significatio ne per Psalmistam dicitur: Tunc exultabunt omnia ligna siluarum ante faciem Domini, quoniam uenit. Ligna enim siluae, gentes uocatae sunt: quia in infidelitate sua tortae & infructuosae semper fuerunt. Qui ergo ex illo agresti usu conuersi sunt, ad coenam Dominicam quasi ex sepibus uenerunt. Notandum uero est, quod in hac inuitatione tertia non dicitur, Inuita, sed Compelle intrare. Alij enim uocantur, & uenire contemnunt: alij uocantur, & ueniunt: alij autem nequaquam dicitur, quia uocantur, sed compelluntur ut intrent. Vocantur & uenire contemnunt, qui donum quidem intellectus accipiunt, sed eundem intellectum operibus non sequuntur. Vocantur & ueniunt, qui acceptam intellectus gratiam operando perficiunt. Quidam uero sic uocantur, ut etiam compellantur. Nam sunt nonnulli, qui bona facienda intelligunt, sed haec facere desistunt. Videtur quae agere debeant, sed haec ex desiderio non sequuntur. His plerumque, ut superius diximus, contingit, ut eos in carnalibus desiderijs suis mundi huius aduersitas feriat, apprehendere temporalem gloriam conentur, & nequeant: & dum per alta pelagi quasi ad grandiores curas huius seculi nauigare proponunt, semper aduersis flatibus ad deiectionis suae littora repellantur. Cuncti se frangi in desiderijs suis aduersante mundo conspiciunt, quid de se auctori suo debeant commoneant: ita ut ad eum erubescerent redeant, qui eum superbientes pro mundi amore deserebant. Saepem nanque nonnulli ad temporalem gloriam proficere uolentes, aut longa egritudine tabescunt, aut afflicti iniurijs concidunt, aut percussu grauius damnis affliguntur, & in mundi dolore uident: quia nihil consistere de eius uoluptate debuerunt, sed ipsos in suis desiderijs reprehendentes, ad Deum corda conuertunt. De his quippe Dominus per prophetam dicit: Ecce ego sepiam uiam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: quaeret, & non inueniet eos, & dicit: Vadam & reuertar ad uirum meum priorem, quia bene mihi erat tunc, magis est nunc. Vir uniuscuiusque fidelis anime Deus est: quia haec uidelicet ei est coniuncta per fidem. Sed illa quae

coniun-

coniuncta Deo fuerat anima, amatores suos sequitur, quando mens quae iam per fidem credidit, adhuc se immundis spiritibus in operatione subternit, mundi gloriam quaerit, carnali delectatione paschitur, exquisitis uoluptatibus nutritur. Sed plerumque omnipotens Deus talem animam misericorditer respicit, & eius uoluptatibus amaritudines permiscet. Vnde dicit: Ecce ego sepiam uias tuas spinis. Via etenim nostrae spinis septae sunt, quando in hoc quod male cupimus, dolorum punctio nes inuenimus. Et sepiam eas maceria, & semitas suas non inueniet. Via nostra maceria sepiuntur, cum desiderijs nostris dura in hoc mundo obiectio nes resistunt. Et semitas nostras inuenire non possumus: quia hoc quod male quaerimus, ad ipsi prohibemur. Et sequetur amatores suos, & non apprehendet eos, quaeret, & non inueniet eos: quia malignos spiritus quibus se in suis desiderijs anima subdidit, ad desideriorum suorū effectum minime comprehendit. Sed ex hac salubri aduersitate quanta utilitas nascatur, adiungit cum subditur. Et dicit: Vadam & reuertar ad uirum meum priorem: quia bene mihi erat tunc magis quam nunc. Postquam ergo uias suas spinis septas inuenit, postquam amatores suos apprehendere non ualet, ad amorem uiri prioris redit: quia plerumque postquam in hoc mundo non possumus obtinere quae uolumus, postquam in terrenis desiderijs de impossibilitate lassamur, tunc ad mentem Deum reducimus, tunc placere incipit quod displicebat, & is cuius nobis amara fuerant praecpta, repente dulcescit in memoria, & peccatrix anima quae adultera conata est esse, nec tamen aperto opere potuit, decernit esse fidelis coniunx. Qui ergo huius mundi aduersitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque a praesentis uitae desiderijs corriguntur, quid isti fratres mei nisi compelluntur ut intrent? Sed ualde est tremenda sententia quae protinus subinfertur. Intenta hanc cordis aure percipite fratres & domini mei: In quantum peccatores, fratres mei, in quantum iusti, domini mei. Intenta hanc aure percipite, ut tanto eam minus sentiat in examine, quanto nunc auditis formidolosius in praedicatione. Ait enim: Dico autem uobis, quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit coenam meam. Ecce uocat per se, uocat per angelos, uocat per patres, uocat per prophetas, uocat per Apostolos, uocat per pastores, uocat etiam per nos, uocat plerumque per miracula, uocat plerumque per flagella, uocat aliquando per huius mundi prospera, uocat aliquando per aduersa. Nemo contemnat, ne dum uocatus excusat, cum uoluerit intrare non ualet. Audite quid sapientia per Salomonem dicat: Tunc inuocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent, & non inuenient me. Hinc est quod fatuae uirgines tarde uenientes clamant dicentes: Domine domine aperi nobis. Sed iam tunc aditum quaerentibus dicitur: Amen amen dico uobis, nescio uos. Quid inter haec fratres charissimi nisi relinquere omnia debemus, curas mundi postponere, solis deside-

rijs aeternis inhare? Sed haec paucis data sunt. Ad monere uos uolo, ut relinquatis omnia, sed non praesumo. Si ergo cuncta mundi relinquere non potestis, sic tenete quae huius mundi sunt, ut tamen per ea non teneamini in mundo, ut terrena res possideatur, non possideat, ut sub mentis uestrae sit dominio quod habetis, ne mens uestra dum terrenarum rerum amore uincitur, a rebus suis ipsa magis possideatur. Sit ergo res temporalis in usu, aeterna in desiderio: sit res temporalis in itinere, desideretur aeterna in peruatione. Quasi ex latere respiciatur quicquid in hoc mundo agitur. Antequam nos autem tendant mentis oculi, dum tota intentione illa conspiciunt, ad qua peruenimus. Exirpentur funditus uitia, non solum ab actu operis, sed etiam a cogitatione cordis euulsa. Non nos uoluptas carnis, non sollicitudo curiositatis, non aetuis ambitionis a dominica coena praedat, sed ipsa quoque quae honesta in mundo agimus, quasi ex quodam mentis latere tangamus, ut terrena quaelibet sic nostro corpori seruiant, quatenus cordi minime obstant. Non ergo fratres audemus uobis dicere, ut omnia relinquatis, sed tamen si uultis, omnia etiam retinendo relinquitis, si sic temporalia geritis, ut tamen tota mente ad aeterna tendatis. Hinc etenim Paulus apostolus dicit: Tempus breue est, reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes: & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: praeterit enim figura huius mundi. Uxorem nanque habet, sed quasi non habens, qui sic scit debita carnis exoluere, ut tamen per ea mundo tota mente non cogatur inharere. Nam cum idem rursus egregius praedicator dicat: Qui habet uxorem, cogitat quae sunt huius mundi, quomodo placeat uxori: ille uxorem habet quasi non habens, qui sic studet placere coniugi, ut tamen non displiceat conditori. Flet quoque, sed tanquam non flet, qui sic temporalibus damnis affligitur, ut tamen de aeternis lucris semper animam consoletur. Gaudet uero, sed tanquam non gaudeat, qui sic de temporalibus bonis hilarescit, ut tamen semper tormeta perpetua consideret, & in hoc quoque mentem gaudio subleuat, hanc continuo pondere prouidi timoris premit. Emit autem sed quasi non possidens, qui & ad usum terrena praeparat, & tamen cauta cogitatione prauidet quod haec citius relinquat. Mundo quoque utitur, sed quasi non utatur, qui & necessaria cuncta exterius ad uitae suae ministerium redigit, & tamen haec eadem non sinit suae menti dominari, ut subiecta foris seruiat, & nunquam intentionem animi ad alta tendentis frangat. Quicumque ergo tales sunt, eis profectio terrena omnia non ad desiderium, sed ad usum assunt: quia rebus quidem necessariae sunt, sed nihil habere cum peccato cupiunt. De ipsis quoque rebus habitis quotidie mercedis acquirunt, & plus gaudent bono opere, quam bona possessione. Ac ne aliquibus ista difficilia esse uideantur, re de persona refero, quam multi uestrum mecum nouerunt.

nouerunt. Quam uidelicet rem ipse ante triennium in Centumcellensi urbe à personis fidelibus didici. Nuper namque in eadem ciuitate Theophanius comes fuit, uir misericordiae actibus deditus, bonis operibus intentus, hospitalitati praecipue studens. Exercendi comitatus actibus occupatus, agebat terrena & temporalia, sed ut post ex fine eius claruit, magis ex debito quam ex intentione. Nam cum appropinquante mortis eius tempore, grauissima aeris tempestas obsisteret, ne ad sepeliendum duci potuisset, eumque coniunx sua cum fletu uehementissimo requireret, dicens: Quid faciam? quomodo te ad sepeliendum eicio, quae ostium domus huius egredi praenimia tempestate non possum? Tunc iller respondit: Noli mulier flere, quia mox ut ego defunctus fuero, aeris serenitas redibit. Cuius protinus & uocem mors, & mortem serenitas est secuta. Cuius manus ac pedes podagrea humore tumefcentes, & uersi in uulneribus fuerat, & profluente sanie putebant. Sed cum corpus illius ex more ad lauandum fuisset detectum, ita manus, pedesque illius sani reperti sunt, ac si unquam uulneris nihil habuissent. Ductus itaque ac sepultus est: eiusque coniugi uisum est, ut quarto die in sepulchro illius marmor quod superpositum fuerat mutari debuisset. Quod uidelicet marmor corpori eius superpositum dum fuisset ablatum, tanta ex eius corpore fragrantia odoris emanauit, ac si ex putrescenti carne illius pro uermibus aromata feruissent. Haecigitur dixi, ut e uicino exemplo ostendere possem, nonnullos & secularem habitum gerere, & secularem animum non habere. Quos enim tales in mundo necessitas ligat, ut ex omni parte exui à mundo non possint, sic debent ea quae mundi sunt tenere, ut tamen eis nesciant ex mentis fractione succumbere. Hoc ergo cogitate, & cum relinquere cuncta quae mundi sunt, non potestis, exteriora bene exterius agite, sed ardentius interius ad aeterna festinate. Nihil sit quod desiderium uestrae mentis retardet, nullius uos rei in hoc mundo delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id est in caelestibus, delectetur. Si malum metuitur, mala animo aeterna proponantur: ut dum illic esse conspicit & amplius quod diligit, & amplius quod pertimescat, hic omnino non hereat. Ad haec agenda habemus medietorem Dei & hominum, adiutorem nostrum, per quem citius cuncta obtinebimus, si ad illum uero amore flagramus: qui uiuit & regnat cum patre, &c.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Luc. 14

Nullo tempore, dixit Iesus turbis: Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus. Et qui

non baiulat crucem suam, & uenit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex uobis uolens turrim aedificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum: ne postquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui uiderint, incipiant illudere ei dicentes: Quia hic homo coepit aedificare, & non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, nonne sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere ei qui cum uiginti milibus uenit ad se? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quae pacis sunt. Sic ergo omnis ex uobis qui non renunciauerit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica beati Sebastiani martyris.

Homilia XXXVII.

Si consideremus fratres charissimi, quae & quanta sunt quae nobis promittuntur in caelis, uidebunt animo omnia quae habentur in terris. Terrena namque substantia supernae felicitati comparata, pondus est, non subsidium. Temporalis uita aeternae uitae comparata, mors est potius dicenda quam uita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quam quaedam prolixitas mortis? Quae autem lingua dicere, uel quis intellectus capere sufficit, illa supernae ciuitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriae conditoris assistere, praesentem Dei uultum cernere, incircumscriptum lumen uidere, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuae munere laetari? Sed ad haec audita inardescit animus, iamque illic cupit assistere, ubi se sperat sine fine gaudere: sed ad magna praemia perueniri non potest, nisi per magnos labores. Vnde & Paulus egregius praedicator dicit: Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Delectat ergo mentem magnitudo praemiorum, sed non deterreat certamen laborum. Vnde ad se uenientibus ueritas dicit: Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus. Sed percontari libet quomodo parentes & carnaliter propinquos praecipimus odisse, qui iubemur & inimicos diligere? Et certe ueritas de uxore dicit: Quod Deus coniunxit, homo non separet. Et Paulus ait: Viri diligite uxores uestras, sicut & Christus Ecclesiam. Ecce discipulus uxorem diligendam praedicit, cum magister dicat: Qui

2. Tim. 2

Math. 9
Ephe. 5

UXOREM

uxorem non odit, non potest meus esse discipulus. Nunc quid aliud iudex nunciat, aliud praeco clamat? An simul & odisse possumus, & diligere? Sed si uim praecipiti perpendimus, utrumque agere per discretionem ualeamus: ut eos qui nobis carnis cognatione confuncti sunt, & quos proximos nouimus, diligamus, & quos aduersarios in uia Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus. Quasi enim per odium diligitur, qui carnaliter sapiens, dum praua nobis ingerit, non auditur. Ut autem Dominus demonstraret hoc erga proximos odium non de affectione procedere, sed de charitate, addidit protinus dicens: Adhuc autem & animam suam. Odisse itaque praecipimus proximos, odisse & animam nostram. Constat ergo, quia amando debet odisse proximum, qui sic eum odit, sicut semetipsum. Tunc etiam bene nostram animam odimus, cum eius carnalibus desideriis non acquiescimus, cum eius appetitum frangimus, eius uoluptatibus reluctamur. Quae ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odij discretionem debemus, ut in eis & diligamus quod sunt, & habeamus odium quod in Dei nobis itinere obsistit. Certè dum Paulus Hierosolymam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, suisque pedibus alligauit, dicens: Virum cuius haec zona est, sic alligabunt Iudaei in Hierosalem. Sed is qui animam suam perfecte oderat, quid dicebat? Ego non solum alligari, sed & mori in Hierosalem paratus sum pro nomine Domini Iesu Christi, nec facio animam meam preciosiorem quam me. Ecce quomodo animam suam amando oderat, imò odians amabat, quam cupiebat pro Iesu morti tradere, ut hanc ad uitam de peccati morte suscitaret. Ab hac ergo discretionem odij nostri trahamus formam ad odium proximi. Ametur quilibet in hoc mundo etiam aduersarius, sed in uia Dei contrarius non ametur etiam propinquus. Quisquis enim iam aeterna concupiscit, in ea quam aggreditur causa Dei, extra patrem, extra matrem, extra uxorem, extra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet, ut eo uerius cognoscat Deum, quo in eius causa neminem recognoscit. Multum namque est quod carnales affectus intentionem mentis diuerberant, eiusque aciem obscurant, quos tamen nequaquam noxios patimur, si eos premendo teneamus. Amandi ergo sunt proximi, impendenda est charitas omnibus & propinquis & extraneis, nec tamè pro eadem charitate à Dei amore deflectendum. Scimus autem quia cum de terra Philistinum arca Domini ad terram Israelitarum rediret, plaustrum superimposita est, & uacca plaustrum subiuncta sunt, quae foetae fuisset memorantur, quarum filios clauerunt domi. Et scriptum est: Ibant autem in directum uacca per uiam quae ducit Bethsamis, uno itinere gradiabant, pergetes & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Quid ergo uacca, nisi fideles quosque in Ecclesia designant, qui dum sacri eloquii praecipua considerant, quasi superimposita sibi Domini arca portant. De quibus, hoc etiam est notandum

Math. 21

1. Reg. 6

quae fuisse foetae memorant: quia sunt plerique qui in uia Dei intrinsecus positi, foris carnalibus affectibus ligantur: sed non declinant à recto itinere, qui arcam Dei portant in mente. Ecce enim uacca Bethsamis pergunt. Bethsamis quippe dicitur domus Solis. Et propheta ait: Vobis autem qui timetis Dominum, orientur Sol iusticiae. Si ergo ad aeterni Solis habitationem tendimus, dignum profectus est, ut de Dei itinere pro carnalibus affectibus, non declinamus. Tota enim uirtute perlandum est, quod uacca Dei plaustrum supposita pergunt, & gemunt. Dant ab intimis mugitus, & tamen ab itinere non desleant gressus. Sic nimirum praedicatorum Dei, sic fideles quique esse intra sanctam Ecclesiam debent, ut copiantur proximis per charitatem, & tamen de uia Dei non exorbitent per compassionem. Hoc ipsum uero animae odium qualiter exhiberi debeat, ueritas subdeco manifestat, dicens: Qui non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Crucem quippe à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini baiulamus, cum aut per abstinentiam carnem afficimus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum uero est, quod sunt nonnulli qui carnis abstinentiam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent. Et sunt plerique qui compassionem proximo non spiritaliter, sed carnaliter impendunt, ut ei non ad uirtutem, sed quasi miserendo ad culpas faueant. Haec itaque crucem quidem uidentur ferre, sed Dominum non sequuntur. Vnde rectè haec eadem ueritas dicit: Qui non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Baiulare etenim crucem, & post Dominum ire, est uel carnis abstinentiam, uel compassionem proximo pro studio aeternae intentionis exhibere. Nam quisquis haec pro temporali intentione exhibet, crucem quidem baiulat, sed ire post Dominum refusat. Quia uero sublimia praecipua data sunt, protinus comparatio aedificandae sublimitatis adiungitur, cum dicitur: Quis enim ex uobis uolens turrim aedificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne postea quam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui uiderint, incipiant ei illudere dicentes: Quia hic homo coepit aedificare, & non potuit consummare? Omne quod agimus, praenire per studium considerationis debemus. Ecce enim iuxta ueritatis uocem, qui turrim aedificat, prius aedificij sumptus parat. Si ergo humilitatis turrim construere cupimus, prius nos praeparare contra aduersa huius seculi debemus. Hoc enim inter terrenum & caeleste aedificium distat, quod terrenum aedificium expensas colligendo construit, caeleste uero aedificium expensas dispergendo. Ad illud sumptus facimus, si non habita colligamus. Ad istud sumptus diues ille habere non potuit, qui multas possessiones possidens, magistrum requisit, dicens: Magister bone, quid faciendo uitam aeternam possidebo? Qui cum praecipua relinquenda omnia au-

Mal. 4

Luc. 14

Math. 9

disset, tristis abcessit, & inde est angustatus in mente, unde foris fuit latior in possessione. Quia enim in hac uita amabat sumptus celsitudinis, tendendo ad aeternam patriam, habere noluit sumptus humilitatis. Considerandum uero est quod dicitur: Omnes qui uiderint, incipiet illudere ei. ^{1. Cor. 4} quia iuxta Pauli uocem, Spectaculum facti sumus mundo, angelis, & hominibus. Et in omne quod agimus, considerare occultos nostros aduersarios debemus, qui semper nostris operibus insunt, semper ex nostro defectu gratulantur. Quos propheta intuens ait: Deus meus in te confido, non erubescam, neque irideant me inimici mei. In bonis enim operibus inteti, nisi contra malignos spiritus solliciti uigilemus, ipsos irrisores parimur, quos ad malum persuasores habemus. Sed quia de construendo edificio comparatio data est, nunc ex minori ad maius similitudo subditur: ut ex rebus minimis maiora pensentur. Nam sequitur: Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, nonne sedens prius cogitat, si possit cum decem milibus occurrere ei, qui cum uiginti milibus uenit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quae pacis sunt. Rex contra regem ex aequo uenit ad praesidium; & tamen si se perperdit non posse sufficere, legationem mittit, & ea quae pacis sunt, postulat. Quibus ergo nos lachrymis ueniam sperare debemus, qui in illo tremendo examine cum rege nostro ex aequo ad iudicium non uenimus? Quos nimium conditionis infirmitas, & causa inferiores exhibet. Sed fortasse iam mali operis culpas abscedimus, iam praua quaeque exterius declinamus. Nunquid ad reddendam rationem cogitationis nostrae sufficimus? Nam cum uiginti milibus uenire dicitur is, contra quem minime sufficit iste qui cum decem milibus uenit. Decem milia quippe ad uiginti milia, simpliciter ad duplicem sunt. Nos autem si multum proficimus, uix exteriora nostra opera in rectitudine seruamus. Nam etsi iam luxuria carnis abscessa est, tamen adhuc a corde funditus abscessa non est. Ille autem qui iudicaturus uenit, exteriora simul & interiora iudicat, facta pariter & cogitationes pensat. Cum duplo ergo exercitu contra simplicem uenit, qui nos uix in solo opere paratos, simul de opere & cogitatione discutit. Quid ergo agendum est fratres, nisi ut dum nos cum simplo exercitu contra duplicem illius sufficere non posse conspiciamus, dum adhuc longe est, legationem mittamus, & rogemus ea quae pacis sunt: Longe enim esse dicere, qui adhuc praesens per iudicium non uidetur. Mittamus ad hunc legationem, lachrymas nostras, mittamus misericordiae opera, mactemus in ara eius hostias placationis, cognoscamus nos cum eo in iudicio non posse contendere. Pensemus uirtutem eius fortitudinis, rogemus ea quae pacis sunt. Haec est nostra legatio, quae regem uenientem placat. Pensate fratres quam benignum sit, quod is qui suo aduentu ualet opprimere, tardat uenire. Mittamus ad hunc, ut diximus, legationem nostram, flendo,

tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter namque ad absolutionem nostram oblata cum lachrymis & benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur: quia is qui in se resurgens a mortuis iam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quotiens ei hostiam suae passionis offerimus, totiens nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus. Multos ut arbitror uestrum fratres charissimi contigit nosse hoc quod uolo ad memoriam uestram narrando reuocare. Non longe a nostris fertur temporibus factum, quod quidam ab hostibus captus longè transductus est. Cumque diu teneretur in uinculis, eum uxor sua cum eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit. Pro quo iam uelut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cuius totiens uincula soluebantur in captiuitate, quotiens ab eius coniuge oblata fuissent hostiae pro animae eius absolutione. Non longo post tempore reuersus, admirans ualde suam indicauit uxori, quod diebus certis hebdomadibus singulis, eius uincula soluebantur. Quos uidelicet dies eius uxor atque horas discutens, tunc eum recognouit absolutum, cum pro eo sacrificium mernerat oblatum. Hinc ergo fratres charissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata a nobis hostia sacra quantum in nobis soluere ualeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero soluere uincula corporis. Multi uestrum fratres charissimi Cassium Narniensis urbis episcopum nouerunt: cui mos erat quotidianas Deo hostias offerre, ita ut penè nullus dies uitae eius abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Cui cum sacrificio ualde etiam concordabat uita. Nam cuncta quae habebat, in elemosynis tribuens, cum ad horam offerendi sacrificij uenisset, uelut totus in lachrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Cuius & uitam & exitum a quodam uenerabilis uitae diacono qui fuerat ab eo nutritus, referente cognoui. Atebat enim quod quadam nocte eius presbytero per uisum Dominus assistit, dicens: Vade, & dic episcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua. natali Apostolorum uenies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit presbyter: sed quia e uicino Apostolorum natalitius dies imminebat, tam propinqui exitus die episcopo nunciare peritumuit. Alia nocte Dominus redijt, eiusque inobedientiam uehementer increpauit, atque eadem iussione suae uerba retexuit. Tunc presbyter surrexit ut pergeret, sed rursus infirmitas cordis impedimento facta est indicandae reuelationis. Et ad admonitionem quoque iterata iussione obduruit pergere, & quae uiderat, manifestare neglexit. Sed quia magnam mansuetudinem contemptrae gratiae, maior sequi solet ira uindictae, uisione tertia Dominus apparens, iam uerbis addidit uerba: & tam districta caede mactatus est, ut in eo duritiam cordis emollirent uulnera corporis. Surrexit ergo eruditus ex uerbere, perrexit ad episcopum,

1. Cor. 4

Psal. 24

pum, etiam iam ex more iuxta beati Iuuenalis martyris sepulchrum ad offerendum sacrificium consistentem reperit, secretum a circumstantibus petijt, seque eius pedibus strauit. Cumque eum ubertim flentem episcopus uix ad se leuare potuisset, lachrymarum causas cognoscere studuit. Ille uero relictus deuoluto, detexit plagas corporis, ut ita dicam, testes ueritatis & culpae, monstrauit quanta animaduersione distractionis membra illius accepta uerbera liuore inflato fulcauerant. Quae mox ut episcopus uidit, exhorruit: & quis sibi talia facere praesumpisset, cum magna obstupescitionis uocibus inquisiuit. At ille respondit, haec se pro ipso fuisse perpeffum. Excreuit cum terrore admiratio: sed nullas iam presbyter inquisitioni eius moras adiciens, secretum reuelationis aperuit, etiam iussione dominicae ea quae audierat uerba narrauit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset manus tua, non cesset pes tuus: natali Apostolorum uenies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis, episcopus se in orationem cum magna cordis contritione prostrauit, & qui oblaturus sacrificium ad horam tertiam uenerat, hoc pro extensa orationis magnitudine, ad horam nonam usque protelauit. Atque ex illo iam die magis magisque aucta sunt ei lucra pietatis. Factusque est tam fortis in opere, quam certus ex munere: quippe qui eum cui ipse debitor fuerat, ex ea promissione iam coeperat habere debitorum. Huic autem consuetudo fuerat, annis singulis natalitio Apostolorum die, Romam uenire. Iamque ex hac reuelatione suspectus, uenire iuxta morem noluit. Eodem ergo tempore sollicitus fuit, secundo quoque anno uel tertio in mortis suae expectatione suspensus, quarto, quintoque & sexto similiter. Qui desperare iam de ueritate reuelationis poterat, si uerbis fide uerbera non fecissent. Cum ecce anno septimo usque ad expectati natalis sacras uigilias incolumis peruenit, sed leuis hunc in uigiliis calor attigit, atque ipso die natalitio filijs suis se expectantibus, missa rursus solennia implere se posse recusauit. Illi uero qui de eius erant pariter egressione suspecti, simul ad eum omnes uenerunt, sese unanimiter astringentes, ut die eodem nequaquam acquiescerent missarum solennia celebrari, nisi pro eis apud Dominum idem antistes suus intercessor accederet. Tunc ille compulsus, in episcopij oratorio missas fecit, & manu sua corpus dominicum pacemque omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblatis sacrificij peracto, ad lectulum redijt, ibique iacens, dum sacerdotes suos ac ministros circumsteterit cerneret, quasi uale ultimum dicens, de seruando eos uinculo charitatis admonebat, & quanta debuissent concordia inter se uniri, praedicabat. Cum subito inter ipsa sanctae exhortationis uerba, uoce terribili clamauit, dicens: Hora est. Moxque assistentibus ipse suis manibus linteam dedit, quod ex more morientium, sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso, spiritum emisit: sicque sancta illa anima ad gaudia aeterna perueniens, a carnis corruptione soluta est. Quem fra-

tres charissimi, quem uir iste in morte sua imitatus est, nisi eum quem in uita sua fuerat contemplatus? Dices enim, Hora est, de corpore exijt: quia & Iesus peractis omnibus cum dixisset Consummatum est, inclinato capite tradidit spiritum. Quod ergo Dominus ex potestate, hoc egit famulus ex uocatione. Ecce quotidianae hostiae illa cum elemosynis & lachrymis missa legatio, quantam cum rege ueniente gratiae pacem fecit. Relinquat ergo omnia qui potest. Qui autem relinquere omnia non potest, cum adhuc longe est rex, legationem mittat, lachrymarum, elemosynarum, hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia portari non possit iratus. Quod adhuc moram facit uenire, legationem pacis sustinet. Venisset iam iamque si uellet, & cunctos suos aduersarios trucidasset. Sed & quam terribilis ueniet, indicat, & tamen ad ueniendum tardat: quia non uult inuenire quos puniat, sed reatum nobis contemptrae nostri denunciat, dicens: Sic ergo omnis ex uobis qui non renunciat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. Et tamen sperandae salutis remedium confert: quia qui per iram non potest ferri, per postulatae pacis uult legationem placari. Lauate ergo fratres charissimi lachrymis maculas peccatorum, elemosynis tergite, sacris hostijs expiate. Nolite possidere per desiderium, quae adhuc per usum minime reliquistis. Spem in solo redemptore figite, ad aeternam patriam mente transite. Si enim nil in hoc mundo iam amando possideris, etiam possidendo cuncta reliquistis. Ipse nobis gaudia desiderata concedat, qui nobis aeternae pacis remedia contulit Iesus Christus Dominus noster: qui uiuit & regnat cum patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Matthaeum.

Nillo tempore, loquebatur Iesus principibus sacerdotum & Pharisaeis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias, & nolebant uenire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce praesidium meum parauit, & altitia occisa sunt, & omnia parata, uenite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in uillam suam, alius uero ad negotiationem suam. Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est, & misit exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitates illorum succendit. Tunc ait rex seruis suis: Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo

1047. 19

Matth. 22

ad exitus uiarum, & quoscunq; inueneritis, uocate ad nuptias. Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intrauit autem rex ut uideret discumbentes, & uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intraisti, non habens uestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedibus eius & manibus, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt uocati, pauci uero electi.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica beati Clementis, Domini ca uigesima post Trinitatem.

Homilia XXXVIIII.

Textum lectionis Euangelicæ fratres charissimi mi uolo, si possum, sub breuitate trācurrere, ut in fine eius ualeam ad loquendum largius uacare. Sed quærendum prius est, an hæc apud Matthæum ipsa sit lectio, quæ apud Lucam sub appellatione cœnæ describitur? Et quidē sunt nonnulla quæ sibi dissōna esse uident: quia hic prædium, illic cœna memoratur: hic qui ad nuptias non dignis uestibus intrauit, repulsus est: illic nullus qui intrasse dicitur, repulsus esse perhibetur. Quæ ex re recte colligit, quod & hic per nuptias præfens Ecclesia, & illic per cœnam æternam & ultimum conuiuium designatur: quia & hanc nonnulli exituri intrant, & ad illud quisquis semel intrauerit, ulterius non exiit. At si quis forte cōtendat hanc eandem esse lectionem, ego melius puto, salua fide, alieno intellectui cedere, quam contentionibus deseruire: quoniam & intelligi congrue forsitan potest: quia de profecto eo qui cum nuptiali ueste non uenerat, quod Lucas tacuit, Matthæus dixit. Quod uero per illum cœna, per hunc autem prandium dicitur, nequaquam uel hoc nostræ intelligentiæ obsistit: quia cum ad horam nonam apud antiquos quotidie prandium fieret, ipsum quoque prandium cœna uocabatur. Sæpe autem iam me dixisse memini, quod plerunq; in sancto Euangelio regnum cœlorum præfens Ecclesia nomine. Congregatio quippe iustorum, regnum cœlorum dicitur. Quia enim per prophetā Dominus dicit: Cœlum mihi sedes est. & Salomon ait: Anima iusti sedes sapientiæ. Paulus etiam dicit Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam, liquidō colligere debemus: quia si Deus sapientiā, anima autem iusti sedes sapientiæ, dum cœlum dicitur sedes Dei, cœlum ergo est anima iusti. Hinc per Psalmistā de sanctis prædicatoribus dicit: Cœli enarrant gloriam Dei. Regnum ergo cœlorum est Ecclesia iustorum: quia dum eorum corda in terra nil ambiunt, per hoc quod ad superna spirant, iam in eis Dominus quasi in cœlestibus regnat. Dicatur ergo: Simi-

Esa. 66
Sap. 7
1. Cor. 1

Psal. 18

Ale est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.] Iam intelligit charita uestra, quæ est iste rex, regis filij pater, ille nimirum cui Psalmista ait: Deus, iudiciū tuum regi da, & iusticiam tuam filio regis. Qui fecit nuptias filio suo.] Tūc enim Deus pater Deo filio uo nuptias fecit, quādo hunc in utero uirginis, umana naturæ cōsumxit, quando Deum ante se uia, fieri uoluit hominem in fine seculorum. Sed quia ex duabus personis fieri solet ista nuptia is cōiunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, ut personam Dei et hominis, redemptoris nostri Iesu Christi, ex duabus personis credamus unitam. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis existere dicimus, sed ex duabus personis cōpositum credi, ut nefas, uitamus. **A**perius ergo atque securius dici potest, quia in hoc pater regi filio nuptias fecit, quo ei per incarnationis mysterium sanctam Ecclesiam sociauit. Vterus autē genitricis uirginis, huius sponsi thalamus fuit. Vnde & Psalmista dicit: In sole posuit tabernaculum suum: & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Tanquā sponsus quippe de thalamo suo processit, qui ad coniungendam sibi Ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto utero uirginis exiit. Misit ergo seruos suos, ut ad istas nuptias amicos inuiterent. Misit semel, misit iterum: quia incarnationis Dominicæ prædicatores ad inuitandū misit, & prius prophetas, & postmodum Apostolos fecit. Bis itaq; seruos ad inuitandum misit: quia incarnationē unigeniti & per prophetas dixit futuram, & per Apostolos nunciavit factam. Sed quia hi qui prius inuitati sunt, ad nuptiarum conuiuium uenire noluerunt, in secunda inuitatione iam dicitur: Ecce prandium meū parauit, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata. Quid in tauris uel altilibus fratres charissimi, nisi noui ac ueteris testamenti patres accipimus? Quia enim uulgo loquor, etiam ipsa me necesse est uerba Euangelicæ lectionis explanare. Altilia enim saginata dicimus. Ab eo enim quod est alere, altilia quasi altilia uocamus. Cum uero in lege scriptum sit: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicū tuum: accepta tunc iustis licentia fuerat, ut Dei inimicos, suosq; aduersarios quāta possent uirtute comprimerent, eosq; iure gladij ferirent. Quod in nouo proculdubio testamēto compefcitur, cum per semetipsam ueritas prædicat dicens: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Qui ergo per tauros, nisi patres testamenti ueteris significatur? Nam dum ex promissione legis acceperant, quatenus aduersarios suos odij retributione percuterent, ut ita dicam: quid aliud quā tauri erant, qui inimicos suos uirtutis corporeæ cornu feriebant? Quid uero per altilia, nisi patres testamenti noui figurant? qui dum gratiam pinguedinis internæ percipiunt, æternis desiderijs innitentes, ad sublimia contemplationis suæ pennis subleuantur. In imo quippe cogitationem ponere, quid est aliud quā quædam ariditas mētis: Qui autem intellectu cœlesti, iam per sancta desideria de supernis, delectationis intimæ cibo

Psal. 71

Psal. 18

Leuit. 19

Math. 5

Psal. 62. cibo pascuntur, quasi largiori alimento pinguescunt. Hac enim pinguedine saginari propheta concupierat, cum dicebat: Sicut adipe & pinguedine repletur anima mea. Quia ergo prædicatores Dominicæ incarnationis missi, persecutionem ab infidelibus, & prius prophetæ, & postmodum sancti Apostoli pertulerūt, inuitatis & uenire nolentibus dicitur: Tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata.] Ac si apertius dicatur: Patrum præcedentiū mortes aspiciat, & remedia uitæ uestræ cogitate. Notandum uero quod in priori inuitatione nil de tauris & altilibus dicitur, in secunda autem iam tauri & altilia maçtata esse memorantur: quia omnipotēs Deus, cum uerba eius audire nolumus, adiungit exempla, ut omne quod impossibile credimus, tanto nobis ad sperandum fiat facilius, quanto per hoc transisse iam & alios audimus. Sequitur: Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in uillam suam, alius uero in negotiationem suam.] In uillam quippe ire, est labori terreno immoderatē incumbere. In negotiationē uero ire, est actionum secularium lucris inhære. Quia enim alius intentus labori terreni, alius uero mundi huius actionibus deditus, mysteriū incarnationis Dominicæ pensare, & secundum illud uiuere dissimulat, quasi ad uillam uel negocium pergens, uenire ad regis nuptias recusat. Et plerunq; quod est grauius, nonnulli uocantis gratiam non solum respuunt, sed etiam persequuntur. Vnde & subditur: Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & contumelias affectos occiderunt. Sed rex ista cognoscens, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.] Homicidas perdidit: quia persequentes interimuit. Ciuitatem eorum igni succendit: quia illorum non solum animæ, sed & caro quoq; in qua habitauerant, æternæ gehēnæ flamma cruciatur. Missis uero exercitibus extinxisse homicidas dicitur: quia in hominibus omne iudiciū per angelos exhibetur. Quid namq; sunt illa angelorū agmina, nisi exercitus regis nostri? Vnde & idē rex Dominus sabbaoth dicitur: Sabbaoth quippe exercitus interpretatur. Ad perdendos ergo aduersarios suos exercitum mittit: quia nimirum iudicium Domini per angelos exercet. Cuius uindictæ potentiam tunc nostri patres audiebant, nos autem iam cernimus. Vbi sunt enim superbi illi martyrum percutiores? Vbi illi qui contra conditorē suum ceruicem cordis erexerant, & de huius mundi gloria mortifera tumebant? Ecce iam mors martyrum floret in fide uiuentium, & hi qui contra illos de crudelitate sua gloriati sunt, nequaquā ad memoriam nostram ueniūt, uel in numero mortuorū. Rebus ergo cognoscimus, quod in parabolis audiuius. Sed is qui inuitantem se contemni conspiciat, regis filij sui nuptias uacuas non habebit. Ad alios mittit: quia est apud aliquos laborat uerbum Dei, quandoq; tamen sermo Dei inuenturus est ubi requiescat. Vnde & subditur: Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidē paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarum, &

Greg. tom. 2.

A quoscunq; inueneritis, uocate ad nuptias.] Si in scriptura sacra uias actiones accipimus, exitus uiarum intelligimus defectus actionum: quia illi plerunq; facile ad Deū ueniunt, quos in terrenis actibus prospera nulla comitantur. Sequitur: Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quos inuenerūt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.] Ecce iam ipsa qualitate conuiuantium aperte ostenditur: quia per has regis nuptias præfens Ecclesia designat, in qua cum bonis & malis conueniunt. Permixta quippe est diuersitate filiorum: quia sic omnes ad fidem generat, ut tamen omnes per immutationē uitæ ad libertatem spiritalis gratiæ culpis exigentibus non perducatur. Quousq; namq; hic uiuimus, necesse est ut uitā præsentis seculi permixti peragamus. Tūc autem discernimur, cum peruenerimus. Boni enim soli nusq; sunt, nisi in cœlo: & mali soli nusq; sunt, nisi in inferno. Hæc autem uita quæ inter cœlum & infernū sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarunq; partium ciues cōmuniter recipit: quos tamen sancta Ecclesia & nūc indiseretē suscipit, & postmodum in egressione discernit. Si ergo boni estis, quandiu in hac uita subsistitis, æquanimiter tolerare malos debetis. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiā suā testis est, quia bonus non est. Abel enim esse reuicit, quæ Cain malitia non exerceat. Sic in tritura aræ grana sub paleis premuntur: sic flores inter spinas oriuntur, & rosa quæ redolet, crescit cum spina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo: unus horum electus est, alter reprobus fuit. Tres filios Noe arca continuit: sed duo ex his electi sunt, & unus reprobus fuit. Duos Abraham filios habuit: sed unus electus est, alter reprobus fuit. Duos Isaac filios habuit: sed unus electus est, alter reprobus fuit. Duos Iacob filios habuit: sed ex his unus per innocentiam uenditus est, alij uero per malitiam uenditores fratris fuerunt. Duodecim Apostoli sunt electi: sed unus in his admixtus est reprobus qui probaret, undecim qui probarentur. Septem sunt diacones ab Apostolis ordinati: sed sex in fide recta permanentibus, unus extitit author erroris. In hac ergo Ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. Antea itaque que tempora fratres charissimi ad mentem reducite, & uos ad malorum tolerantiam roborate. Si enim electorū filij sumus, restat necesse est, ut per eorū exempla gradiamur. Bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusauit. Hinc namq; est quod de semetipso beatus Iob asserit dicens: Frater fui draconum, & socius struthionum. Hinc per Salomonem sponsi uoce sanctæ Ecclesiæ dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Hinc ad Ezechielē Dominus dicit: Fili hominis, increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Hinc Petrus beati Loth uitam glorificat dicens: Et iustum Loth oppressum a nefandorum iniusta conuersatione eruit. aspectu enim & auditu iustus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam iustā iniquis operibus cruciabant.

Iob 13

Can. 2

Ezech. 2

2. Pet. 2

Y 2 Hinc

Phil. 2 Hinc Paulus discipulorum uitam & laudat & roborat, dicens: In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mudo, uerbum uitæ continentes. Hinc Ioannes Pergami Ecclesiæ attestatur dicens: Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Ecce fratres charissimi penè omnia percurrendo cognoscimus, quia bonus non fuit, quem malorū prauitas non probauit. Vt enim ita loquar, ferrum animæ nostræ nequaquā perducitur ad subtilitatē acuminis, si hoc non eraserit aliena lima prauitatis. Terrere autē uos non debet q̄ in Ecclesia & multi mali, & pauci sunt boni: quia arca in undis diluuij, quæ huius Ecclesiæ typū gessit, & ampla in inferioribus, & angusta in superioribus fuit. Quæ in summitate etiā sua ad unius mensuram cubiti excreuit. Inferius quippe quadrupedia atq; reptilia, superius uerò aues & homines habuisse credenda est. Ibi lata extitit, ubi bestias habuit, ibi angusta, ubi homines seruauit: quia nimirum sancta Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritalibus angusta. Vbi enim bestiales hominū mores tolerat, illic latius sinum laxat. Vbi autem eos habet qui spiritali ratione suffulti sunt, illic quidē ad summum ducitur: sed tamē quia pauci sunt, angustatur. Lata quippe uia est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui uadunt per eam: & angusta est quæ ducit ad uitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Eo autē usq; arca angustatur in summis, quousq; ad mensuram unius cubiti perducatur: quia in sancta Ecclesia quanto sanctiores quique sunt, tãto pauciores. Quæ in summo ad illum perducitur, qui solus homo in hominibus, & sine alterius comparatione natus est sanctus. Qui iuxta Psalmistæ uocem, factus est sicut passer unicus in ædificio. Tanto ergo magis mali tolerandi sunt, quanto & amplius abundant: quia & in arce tritura pauca sunt grana quæ seruantur horreis, & grandes acerui palcarum qui ignibus comburuntur. Sed quia iam largiēte Domino, nuptiarum domū, id est sanctam Ecclesiam intrauit, solerter fratres aspiciate, ne aliquid de mentis uestre habitu rex ingrediens reprehendat. Cum magno enim cordis timore pensandum est quod protinus subditur: Intrauit autē rex ut uideret discumbētes, & uideritibi hominē non uestitū ueste nuptiali. J Quid fratres charissimi exprimi per nuptialem uestē putamus? Si enim uestem nuptialem, baptisma uel si dem dicimus, quis sine baptismo & fide has nuptias intrauit? Eo enim ipso foris est, quo necdum credidit. Quid ergo debemus intelligere nuptialem uestem, nisi charitatē? Intrauit enim ad nuptias, sed cum nuptiali ueste nō intrat, qui in sancta Ecclesia assistens, fidem habet, sed charitatē non habet. Recte enim charitas, nuptialis uestis uocatur: quia hanc in se cōditōr noster habuit, dum ad associandā sibi Ecclesiæ nuptias uenit. Sola quippe dilectione Dei actum est, ut eius unigenitus mentes sibi electorū hominū uniret. Vnde & Ioannes dicit: Sic enim dilexit Deus mundū, ut filiū suum unigenitū daret pro nobis. Qui ergo per charita-

tem uenit ad homines, eandem charitatē innotuit uestem esse nuptialem. Omnis ergo uestitū qui in Ecclesia positus Deo credidit, iā ad nuptias intrauit: sed cum nuptiali ueste non uenit, si charitatis gratiā non custodit. Et certē fratres si quis ad carnales nuptias esset inuitatus, uestē mutaret, congaudere se sponso & spōsæ ex ipso sui habitus decore ostenderet, inter gaudentes & festa celebrantes, despectis uestibus apparere erubesceret. Nos ad Dei nuptias uenimus, & cordis uestem mutare dissimulamus. Cōgaudent angeli, cum ad cœlum assumunt electi. Qua ergo mente hæc spiritalia festa conspiciamus, qui nuptialem uestē, id est charitatem, quæ sola nos speciosos exhibeat, non habemus? Sciēdū uerò est, quia sicut in duobus lignis, superiore uidelicet & inferiore uestis textitur, ita in duobus præceptis charitas habetur, in dilectione scilicet Dei, & proximi. Scriptū quippe est: Diliges Dominū Deū tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota uirtute tua, & proximum tuū sicut teipsum. Qua in re notandum est, quia in dilectione proximi mensura amoris ponitur, cum dicit: Diliges proximum tuū sicut teipsum. Dei autem dilectio nulla mensura constringit, cum dicit: Diliges Dominū Deū tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota uirtute tua. Nō enim iubetur quisq; quantū diligat, sed ex quanto, cum dicitur ex toto: quia ille ueraciter Deū diligit, qui sibi de se nihil relinquit. Duo ergo hæc necesse est ut charitatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptijs uestem nuptialem curat. Hinc est enim q̄ apud Ezechielē prophetā, portæ ipsius ciuitatis in monte constitutæ, uestibulum duobus cubitis mensuratur: quia nimirū accessus nobis celestis ciuitatis non panditur, si in hac Ecclesia, quæ pro eo quod adhuc foris est uestibulum dicitur, Dei & proximi dilectio non tenetur. Hinc est q̄ cortinis tabernaculi intexti coccus bis tinctus iubeat. Vos estis fratres, uos estis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in cordibus uestris secreta cœlestia uelatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem habet. Quid uerò est charitas nisi ignis? Sed ista charitas esse bis tincta debet, ut tingatur & per amorē Dei, & per amorē proximi. Qui enim sic amat Deum, ut per cōtēplationē illius negligat proximum: coccus quidem est, sed bis tinctus nō est. Rursum qui sic amat proximum, ut tamen cōtēplationē Dei per eius amorem relinquat: coccus est, sed bis tinctus nō est. Vt ergo charitas uestra bis tinctus coccus esse ualeat, & ad amorē se Dei, & ad amorē proximi accendat, quatenus nec ex cōpassione proximi, cōtēplationē relinquat Dei, nec plus quam debet inherens cōtēplationi Dei, cōpassionem abijciat proximi. Omnis itaq; homo inter homines uiuens, sic ad eum anhelet quē desiderat, ut tamē hunc nō deserat cū quo currebat: & sic huic adiutorium ferat, ut ab illo nullatenus torpeat ad quē festinabat. Sciēdū quoq; est q̄ ipsa dilectio proximi in duobus præceptis subdiuidit, cū quidam sapiēs dicat: Omne quod tibi odis fieri, uide ne ipse

ne ipse alteri facias. Et per semetipsum ueritas prædicat dicens: Quæ uultis ut faciat uobis homines, & uos eadem facite illis. Si enim & quod impendi nobis recte uolumus, hoc alijs impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc alijs facere ipsi deuitamus, charitatis iura illesa seruamus. Sed nemo cum quempiā diligit, habere se protinus charitatē putet, nisi prius ipsam uim suæ dilectionis examinet. Nam si quis quemlibet amat, sed propter Deū non amat, charitatem non habet, sed habere se putat. Charitas autē uera est, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deū diligit inimicus. Ille enim propter Deū diligit eos quos diligit, qui ita & eos diligere a quibus non diligitur, scit. Probari enim charitas per solam odij aduersitatē solet. Vnde & per semetipsum Dominus dicit: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Ille ergo securus amat, qui propter Deū illū amat a quo se intelligit nō amari. Magna sunt hæc, alta sunt hæc, & multis ad exhibendū difficilia: sed tamē ista est uestis nuptialis. Quisquis autē hanc recumbens in nuptijs non habet, iam sollicitus metuat, ingrediente rege quando mittatur foras. Ecce enim dicitur: Intrauit rex ad nuptias, ut uideret discumbentes, & uidit ibi hominē non uestitum ueste nuptiali. J Nos sumus fratres charissimi qui in nuptijs uerbi discumbimus, qui iam fidē in Ecclesia habemus, qui scripture sacre epulis pascimur, qui coniuncta Deo Ecclesiā esse gaudemus. Cōsiderate rogo, si cū nuptiali ueste ad has nuptias uenistis, cogitationes uestras sollicita inquisitione discutite. De rebus singulis corda uestra trutinatē, si iam cōtra nullū odiū habetis, si cōtra felicitatē alienam nulla uos inuidiæ face succendit, si per occultam malitiā nemini nocere festinatis. Ecce rex ad nuptias ingreditur, & cordis nostri habitū contemplant, atq; ei quem charitate uestitū nō inuenit, protinus iratus dicit: Amice, quomodo huc intraisti nō habens uestem nuptialem? J Mirandum ualde est fratres charissimi q̄ hūc & amicū uocat, & reprobat. ac si ei apertius dicat: Amice, & non amice. Amice per fidem, sed non amice per operationem. At ille obmutuit. J quia quod dici sine gemitu non potest, in illa distinctione ultimæ increpationis omne argumentum cessat excusationis: quippe quia ille foris increpat, qui testis conscientiæ intus animū accusat. Sed inter hæc sciendum est, quia quisquis hanc uestem uirtutis habet, sed tamen adhuc perfectē non habet, ad pij regis ingressum desperare de ueniā non debet: quia ipse quoq; spem nobis per Psalmistā tribuēs dicit: Imperfectū meū uiderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Sed quia pauca hæc in consolatione labentis & infirmantis diximus: nunc ad eū qui hanc omnimodo non habet, uerba uertamus. Sequitur: Tunc rex dixit ministris: Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. J Ligan- tur tunc pedes & manus per distinctionē sententiæ, qui modò a prauis operibus ligari noluerunt per meliorationē uitæ. Vel certē tunc ligat poena,

quos modò a bonis operibus ligauit culpa. Pedes enim qui uisitare agrū negligunt, manus quæ nihil indigentibus tribuūt, a bono opere iam ex uoluntate ligatæ sunt. Qui ergo nunc sponte ligatur in uitio, tunc in supplicio ligantur in uita. Bene autem dicitur q̄ in exteriores tenebras proijciatur. Interiores quippe tenebras dicimus cæcitātē cordis, exteriores uerò tenebras æternā nō cētē damnationis. Tunc ergo damnatus quisq; non in interioribus, sed in exteriores tenebras mittit: quia illic inuitus proijcitur in nō cētē damnationis, qui hūc spōte cecidit in cæcitatem cordis. Vbi fletus quoq; & stridor dentium esse perhibet, ut illic dentes strideant, qui hūc de edacitate gaudebant: illic oculi defleant, qui hūc per illicitas concupiscentias uersabantur in mudo: quatenus singula quæq; membra supplicio subiaceant, quæ hūc singulis quibusq; uitijs subiecta seruiebāt. Sed repulso uno, in quo uidelicet omne malorū corpus exprimit, generalis protinus sententia subinfertur, qua dicitur: Multi enim sunt uocati, pauci uerò electi. J Tremēdum est ualde fratres charissimi quod audiūmus. Ecce nos omnes iam uocati per fidem ad cœlestis regis nuptias uenimus, incarnationis eius mysteriū & credimus & confitemur, diuini uerbi epulas sumimus, sed futuro die iudicij rex intraturus est. Quia uocati sumus, nouimus: si sumus electi, nescimus. Tanto ergo necesse est ut uniusquisq; nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat. Nonnulli enim bona nec incipiūt, nōnulli uerò in bonis quæ inceperūt, minimè persistant. Alter penè totā uitā ducere in prauitate cōspicit, sed iuxta finē uitæ a prauitate sua per districtę pœnitentiæ lamēta reuocat. Alter electū uiderit uitā ducere, & tamen hunc cōtingit ad erroris nequitia iuxta finē uitæ declinare. Alius bonū bene inchoat, melius cōsummat. Alius in malis actibus a primæ uætatē se exercet, & in eisdem operibus semper seipso deterior cōsummat. Tanto ergo sibi uniusquisq; sollicitē metuat, quanto ignorat quod restat: quia quod sepe dicendū est, & sine obliuione retinēdū, multi sunt uocati, pauci uerò electi. Sed quia nonnunquā mentes audientū plus exempla fidelitū, q̄ docentū uerba cōuertunt, uolo uobis aliquid de proximo dicere, quod corda uestra tanto formidolosius audiant, quanto eis hoc de propinquo sonat. Neq; enim res longē antē gestas dicimus: sed eas de quibus testes existunt, eisq; interfuisse se referunt memoramus. Tres pater meus sorores habuit, quæ cunctę tres sacre uirgines fuerunt. Quarū una Tarilla, alia Gordiana, alia Amiliana dicebatur. Vno omnes ardore cōuersæ, uno eodemq; tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria sociale uitam ducebant. Cunctę essent diutius in eadē cōuersatione, cœperunt quotidianis incremētis in amorem conditoris sui Tarilla & Amiliana succrescere, & cum solo hūc essent corpore, quotidie animo ad æterna transire. At contra Gordiana animus cœpit a calore amoris intimi per quotidiana decremēta tepescere, & paulisper ad huius seculi amo-

Math. 7

Psalm. 101

Ioan. 3

Math. 22 Dehl. 6

Ezech. 40

Exo. 25

Job. 4

Luc. 6

Psalm. 138

Greg. tom. 2.

rem redire. Crebro autem Tarfilla dicere Æmiliana sorori suæ cum magno gemitu solebat: Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse. perpendo enim quia foras defluit, & cor ad quod proposuit non custodit. Quæ curabant blanda quotidie redargutione corripere, atq; à levitate mori ad grauitatē sui habitus reformare. Quæ quidem resumebat uultum subito grauitatis inter uerba correptionis: sed cum eiusdem correptionis hora transisset, trālibat protinus & superducta grauitas honestatis, moxq; ad leuia uerba redibat. Puellarū gaudebat societate laicarū, eiq; persona ualde onerosa erat, quæcunq; huic mundo dedita non erat. Quadam uero nocte huic Tarfilla, quæ inter sorores suas uirtute continuæ orationis, afflictionis studiosa, abstinentiæ singularis, grauitate uitæ uenerabilis, in honore & culmine sanctitatis excreuerat, sicut ipsa narrauit, per uisionē atauus meus Felix huius Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit, eiq; mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione fu scipio. Quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem peruenit extremū. Et sicut nobilibus sceminis, uirisq; morientibus multi conueniunt, qui eorum proximos consolentur, eadem hora eius exitus multi uiri ac foeminae eius lectulū circumsteterunt, inter quas mater mea quoq; affuit. Cum subito sursum illa respiciens, Iesum ueniētem uidit, & cum magna animaduersione coepit circumstantibus clamare, dicens: Recedite recedite, Iesus uenit. Cuncq; in eum intenderet quem uidebat, sancta illa anima à carne soluta est: tantaq; subito fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoq; suauitas cunctis ostenderet, illic authorē suauitatis uenisse. Cuncq; corpus eius ex more mortuorum ad lauandum esset nudatum, longæ orationis usu, in cubitis eius & genibus, camelorum more inuenta est obdurata cutis excreuisse, & quid uiuēs eius spiritus semper egerit, caro mortua testabat. Hac autē gesta sunt ante Dominici natalis diem. Quo trāfacto, mox Æmiliana sorori suæ per uisionem nocturnæ uisionis apparuit dicens: Veni, ut quia natalem Dominicum sine te feci, sanctam Theophaniam iam tecum faciam. Cui illa protinus de sororis suæ Gordianæ salute sollicita respondit: Et si sola uenio, sororem nostrā Gordianam cui dimittor: Cui sicut asserbat, tristis uultu iterum dixit: Veni, Gordiana etem soror nostra inter laicas deputata est. Quam uisionem mox molestia corporis secuta est, atq; ita ut dictum fuerat, ante Dominicæ apparitionis diem, eadem molestia ingrauescente defuncta est. Gordiana autem mox ut solam remānisse se reperit, eius prauitas excreuit, & quod prius latuit in desiderio cogitationis, hoc post effectū prauæ actionis exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudoris & reuerentiæ, oblita consecrationis, conductorem agrorū suorum postmodum maritū duxit. Ecce omnes tres uno prius ardore conuersæ sunt, sed non in uno eodemq; studio permanerunt: quia iuxta Dominicam uocem, multi sunt uocati, pauci uero ele-

cti. Hæc ergo dixi, ne quis in bono iam opere positus, sibi uires boni operis tribuat, ne quis de propria actione confidat: quia & si iam nouit hodie qualis sit, adhuc cras quid futurus sit, nescit. Nemo ergo de suis iam operibus securus gaudeat, quando adhuc in huius uitæ incertitudine qui finis sequatur, ignorat. Sed quia rem reuoli, quæ uos ex diuina districtione perterruit, aliud adhuc è uicino refero, quod ex diuina misericordia perterrita uestra corda consoletur, quod tamen in sermone alio iam dixisse me meminisse: sed uos nequaquam affuistis. Ante biennium frater quidam in monasterium meum, quod iuxta beatorum martyrum Ioannis & Pauli Ecclesiam situm est, gratia conuersationis uenit, qui diu regulariter protractus, quandoq; susceptus est. Quem frater suus ad monasterium non conuersationis studio, sed carnali amore secutus est. Is autem qui ad conuersationem uenerat, ualde fratribus placebat. Et contra, frater illius longè à uita eius ac moribus discrepabat. Viuebat tamen in monasterio necessitate potius quam uoluntate. Et cum in cunctis actibus peruersus existeret, pro fratre suo ab omnibus æquanimiter tolerabatur. Erat enim leuis eloquio, prauus actione, cultus uestibus, moribus incultus, ferre uero non poterat si quisquam illi de sancti habitus conuersatione loqueretur. Facta autem fuerat uita illius cunctis fratribus uisu grauis: sed tamen, ut dictum est, pro fratris sui gratia erat cunctis tolerabilis. Aspernabatur ualde, si quis sibi aliquid de prauitatis suæ correctione loqueretur. Bona non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctæ conuersationis habitum uenire, iurando, irascendo, deridendo, testabatur. In hac autem pestilentia quæ nuper huius urbis populum magna ex parte consumpsit, percussus in inguine, est perductus ad mortem. Cuncq; extremum spiritū ageret, conuenerunt fratres, ut egressum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum, in solo tantummodo peccatore uitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tanto pro eo coeperunt enixius orare, quanto eum iam uidebant sub celeritate discedere. Tum repente coepit eisdem fratribus assistentibus adnissu quo poterat clamare, & orationes eorum interrompere, dicens: Recedite, recedite: ecce draconis ad deuorandum datus sum, qui propter uestram præsentiam deuorare me non potest. Caput meū iam in suo ore absorbit, date locū ut me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandum datus sum, quare propter uos moras patior? Tunc fratres coeperunt ei dicere: Quid est quod loqueris frater? Signum tibi sanctæ crucis imprime. Respondebat ille ut poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum: quia à draconem premor. Cuncq; hoc fratres audirent, prostrati in terra cum lachrymis coeperunt pro ereptione illius uehementius orare. Et ecce subito coepit melioratus æger quibus ualebat uocibus exultare, dicens: Gratias Deo, ecce draco qui me ad deuorandum

randum acceperat, fugit. Orationibus uestris expulsum est, & stare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia conuerti paratus sum, & secularē uitam funditus relinquere. Homo ergo qui, sicut iam dictum est, ab extrema corporis fuerat parte præmortuus, reseruatus ad uitā, toto ad Deum corde conuersus est. Longis & continuis in cōuersatione eadem flagellis eruditus, atq; ante paucos dies excrecente corporis molestia defunctus est. Qui iam moriens draconē non uidit, quia illum per cordis immutationē uicit. Ecce fratres mei, Gordiana, quam superius dixi, à sanctimonialis habitus excellentia corruit ad poenam: & frater hic de quo ista narraui, ab ipso mortis articulo rediit ad aternā uitam. Nemo ergo scit quid de se in occultis Dei iudicijs agatur: quia multi sunt uocati, pauci uero electi. Quia ergo nulli de se certū est electum se esse, restat ut omnes trepidet, omnes de sua actione formident, oēs in sola diuina misericordia gaudeant, nullus de suis uiribus præsumat. Est qui perficiat fiducia nostrā, ille scilicet qui in se dignatus est assumere naturā nostram Iesus Christus, qui uiuit & regnat in secula seculorū, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Luc. 19

In illo tempore: Cum appropinquaret Iesus Hierusalem, uidēs ciuitatem fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses, & tu, Et quidem in hac die tua, quæ ad pacē tibi: nunc autē abscondita sunt ab oculis tuis. Quia ueniēt dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, Et circumdabunt te, & coangustabunt te undiq; & ad terrā prosternent te, & filios tuos qui in te sunt. Et nō relinquēt in te lapidē super lapidē, eo quod nō cognoueris tēpus uisitationis tuæ. Et ingressus in templū, coepit eijcere uendentes in illo & ementes, dicens illis: Scriptū est, quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illā speluncam latronum. Et erat docens quotidiē in templo.

Esa. 56

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica beati Ioannis, quæ dicitur Constantiniana.

Homilia xxxix.

Lectioem breuem sancti Euangelij breui, si possum, uolo sermone percurrere, ut illis in ea prolixior detur intentio, qui sciunt ex paucis multa cogitare. Quod à flente Domino, illa Hierosolymorū subuersio describitur, quæ à Vespasiano & Tito Romanis principibus facta est, nullus qui historiam euerisionis eiusdem legit, igno-

rat. Romani enim principes denunciantur, cum dicitur: Quia ueniēt dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undiq; & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt. Hoc quoq; quod additur, Nō relinquēt in te lapidē super lapidē, etiam iam ipsa eiusdem ciuitatis transmigratio testatur: quia dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam fuerat Dominus crucifixus, prior illa Hierusalem, ut dicitur funditus est euerfa. Cui ex qua culpa euerisionis suæ poena fuerit illata, subiungitur: Eo quod non cognoueris tempus uisitationis tuæ. Creator quippe hominum per incarnationis suæ mysterium hanc uisitare dignatus est, sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Vnde etiam per prophetam in increpatione cordis humani, aues cœli ad testimonium deducuntur, dum dicitur: Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudiciū Domini. Sed quærendum prius est, quid sit quod dicitur: Vidēs ciuitatem, fleuit super illam dicens: Quia si cognouisses, & tu. Fleuit etenim prius redemptor ruinam perfidæ ciuitatis, quam ipsa sibi ciuitas non cognoscebat esse uenturam. Cui à flente Domino rectè dicitur: Quia si cognouisses, & tu. Subaudi feres, quæ modò quia nescis quod imminet exultas. Vnde & subditur: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Cum enim carnis se uoluptatibus daret, & uentura mala non prospiceret, in die sua, quæ ad pacem esse ei poterant habebat. Cur uero bona præsentia ad pacem habuerit, manifestatur cum dicitur: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Si enim cordis eius oculis mala quæ imminēbant, abscondita non essent, lata in præsentibus prosperis non fuisset. Cuius mox etiam poena quæ de Romanis, sicut prædixi, principibus imminēbat, adiuncta est. Quæ descripta, quid Dominus fecerit, subditur: quia ingressus templū, coepit eijcere uendentes de illo & ementes, dicens illis: Scriptū est, quia domus mea domus orationis est, uos autē fecistis illam speluncam latronum. Qui enim narrauit mala uentura, & protinus templum ingressus est, ut de illo uendentes & ementes eijceret, profectò innotuit, quia ruina populū maxime ex culpa sacerdotum fuit. Euerisionem quippe describens, sed uendentes & ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit unde radix prodijt perditionis. Sicut autem Euangelista alio teste didicimus, in templo columbæ uendebantur. Et quid per columbas, nisi sancti Spiritus donum accipitur? Sed uendentes & ementes è templo eliminati: quia uel eos qui pro munere impositionem manuum tribuunt, uel eos qui donum spiritus emere nituntur, damnat. De quo templo mox subditur: Domus mea, domus orationis est: uos autem fecistis illam speluncam latronum. Qui enim ad accipienda munera in tēplo residebant, profectò quia quibusdam nō dantibus læsionē exquirerēt, dubium

Hier. 3

Matt. 21

Esa. 56
Matt. 12

non erat. Domus ergo orationis, spelunca latronum facta fuerat: quia ad hoc in templo assistere nouerant, ut aut non donantes munera studebant corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Quia uero redemptor noster praedicationis uerba nec indignis nec ingratis subtrahit, postquam disciplina uigore efficiendo peruersos tenuit, donum mox gratiae ostendit. Nam subditur: Et erat docens quotidie in templo. Hanc iuxta historiam breuiter tractando transcurramus. Sed quia euerfam Hierusalem nouimus, atque euerfam suam in melius commutaram, quia expulsos latrones a templo, atque ipsum iam templum dirutum scimus: debemus ex rebus exterioribus introrsus aliquam similitudinem trahere, atque ex eueris aedificijs parietum, morum ruinam timere. Videns enim ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu. Hoc semel egit, cum peritura ciuitate esse nunciasset. Hoc quotidie redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cum quosdam ex bona uita ad mores reprobos peruenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt cur plangentur, qui iuxta Salomonis uerba, Latentur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Qui si damnationem suam quae eis imminet, agnouissent, semet ipsos cum lachrymis electorum plangerent. Bene autem periturae animae sententia quae subditur conuenit: Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Ista hic die habet anima peruersa, quae transitorio gaudet in tempore. Cui ea quae assunt, ad pacem sunt: quia dum rebus temporalibus latatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis uoluptate resolutur, dum nulla uenturae poenae formidine terretur, pacem habet in die sua, quae graue damnationis suae scandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda est ubi iusti latabantur: & cuncta quae modo ei ad pacem sunt, tunc in amaritudinem rixae uertentur: quia rixari secum incipiet, cur damnationem quam patitur non expauit, cur a prospiciendis malis sequentibus oculos mentis clausit. Vnde ei dicitur: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Peruersa quippe anima rebus praesentibus dedita, in terrenis uoluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia: quia prauidere futura refugit, quae praesentem latitiam perturbant: dumque in praesentis uitae oblectationibus se deserit, quid aliud quam clausis oculis ad ignem uadit? Vnde bene scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malorum. Et inde per Paulum dicitur: Qui gaudent, tanquam non gaudentes sint: quia etsi qua est praesentis temporis, ita est agenda laetitia, ut nunquam amaritudo sequentis iudicij recedat a memoria: quatenus dum mens pauca extreme ultionis timore transfigitur quantum nunc praesens laetitia, tantum post ira subsequens temperetur. Hinc namque scriptum est: Beatus homo, qui semper est pauidus. Qui uero mentis est durae, corruet in malum. Sequentis enim ira iudicij tanto tunc districtior portabitur, quanto nunc & inter culpas minimè timeat. Sequitur: Quia uenient

Prou. 2

Eccle. 11

1. Cor. 7

Prou. 28

A dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo.] Qui inquam sunt humanae animae maiores inimici, quam maligni spiritus, qui hanc a corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam, deceptoris delectationibus fouent: Quam uallo circumdant: quia ante mentis eius oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suae damnationis trahentes coarctant, ut in ipsa iam extremitate uitae deprehensa, & a quibus hostibus circumclula sit, uideat, & tamè euadendi aditum inuenire non possit: quia operari iam bona non licet, quae cum licuit agere, contempsit: de quibus adhuc aptè quod sequitur, intelligi ualeat: Circumdabunt te, & coangustabunt te undique.] Maligni quippe spiritus undique animam coangustant, quando ei non solum operis, uerum etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quae prius se per multa dilatauit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Sequitur: Et ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt. Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram confertur, cum caro cui uitam suam credidit, redire ad puluerem urgetur. Tunc in mortem filij illius cadunt, cum cogitationes illicitae quae modo ex illa prodeunt, in extrema uita ultione dissipantur, sicut scriptum est: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quae scilicet durae cogitationes intelligi, etiam per lapidum significationem ualent. Nam sequitur: Et non relinquent in te lapidem super lapidem.] Peruersa etenim mens, cum peruersae cogitationi adhuc peruersiorem adijcit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa ciuitate super lapidem lapidis non relinquitur: quia cum ad ultionem suam anima ducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur. Quae cur hoc patitur, adiungitur: Eo quod non cognoueris tempus uisitationis tuae.] Praua quamque animam omnipotens Deus multis modis uisitare consueuit. Nam assidue hanc uisitat praepro, aliquando aut flagello, aliquando uero miraculo: ut ea uera quae nesciebat, audiat, & tamen adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficijs deuicta, malum quod fecit, erubescat. Sed quia uisitationis suae tempus minimè cognoscit, illis in extremo uita inimicis traditur, cum quibus in aeterno iudicio damnationis perpetuae societate colligatur, sicut scriptum est: Cum uadis cum aduersario tuo ad principem in uia, da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. Aduersarius noster quippe in uia, est sermo Dei, contrarius nostris carnalibus desiderijs in praesenti uita. A quo ipse liberatur, qui praecipitis eius humiliter subditur. Alio qui aduersarius iudici, & iudex tradet exactori: quia ex sermone Domini contempto reus peccator tenebitur in examine iudicis. Quae iudex exactori tradet: quia hunc maligno spiritui ad ultionem tradit permittet, ut compulsum animam ipse ad poenam de corpore exigat, quae ei ad culpam sponte consensit. Exactor

Psal. 145

Luc. 21

Exactor mittit in carcerem: quia per malignum spiritum in infernum recluditur, quousque dies iudicij ueniat, ex quo iam in inferni ignibus simul & ipse crucietur. Expleta ergo perditione ciuitatis, quam nos ad peruentis animae similitudinem traximus, protinus subditur: Et ingressus templum, cepit eiecere iacentes & ementes de illo. Sicut templum Dei ciuitate est, ita & in plebe fidelium uita religiosorum. Et saepe nonnulli religionis habitum sumunt, & dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctae religionis officium in commercium terrenae negotiationis trahunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit, ad praemium largiuntur. Iustitiam enim uendere, est hanc pro praemij acceptatione seruare. Ementes uero in templo sunt, qui dum hoc persoluere proximo quod iustum est, nolunt: dumque rem iure debitam facere contemnant, dato patronis praemio emunt peccatum. Quibus bene dicitur: Domus mea, domus orationis est: uos autem fecistis illam speluncam latronum. Quia dum nonnulli peruersi homines locum religionis tenent, ibi in malitia suae gladijs occidunt, ubi uiuificare proximos orationis suae intercessione debuerunt. Templum quoque & domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium. Quae si quando in laesionem proximi peruersas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident, & simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei sunt, lectionis gladios desigunt. Mens enim fidelium iam non domus orationis, sed spelunca latronum est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde ualeat proximis nocere. Sed quia contra peruersa haec omnia uerbis redemptoris nostri per sacras paginas indefinenter instruiuntur, nunc usque hoc agitur, quod factum fuisse perhibetur, cum dicitur: Et erat docens quotidie in templo. Cum enim mentem fidelium ad cauenda mala subtiliter erudit, quotidie ueritas in templo docet. Sed sciendum nobis est, quia ueritatis uerbis ueraciter erudimur, si extrema mala nostra formidolose & indefinenter aspiciamus: iuxta hoc quod per quemdam sapientem dicitur: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Pensare quippe quotidie debemus, quod ex eiusdem uoce nostri redemptoris audiuimus: Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Dum enim districtus iudex sustinet, & adhuc manum non erexit in percussione, dum a retributione ultionis ultima esse quaedam temporis securitas uideatur, debemus pensare malum quod sequitur, penitentes gemere, gementes ea quae commisimus peccata indefinenter aspiciere, aspicientes flere, & fletus abstergere. Nulla nos prosperitates transitoriae laudis laetitiaque dissoluat, nec mentis nostrae oculos ea quae sunt transitoria obstruant, nec caecos ad ignem ducant. Si enim districtè pensetur cuius sit ponderis improprium, ex ore ueritatis agnoscat, cum negligenti & futura non prospicienti dicitur: Et quidem in hac die tua, quae ad pacem

Matth. 21

Eccle. 7

A tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.] Nam cogitandum ualde est, quantum nobis erit terribilis hora nostrae resolutionis, qui pauor mentis, quanta tunc omnium malorum memoria, quae obliuio transactae felicitatis, quae formido & consideratio iudicis. Quid ergo esse nobis de praesentibus ad delectationem debet, quando cunctis simul transeuntibus, non ualet transire quod imminet: quando & hoc funditus finitur, quod diligitur: & illud incipitur, ubi dolor nunquam finitur? Tunc maligni spiritus egrediente anima, sua opera requirunt. Tunc mala quae suaserunt, replicant, ut istam ad tormenta trahant. Sed cur hoc de peruersa solummodo anima dicimus, cum ad electos quoque egredientes ueniant: & suum in illis, si praualeant, aliquid requirant? Vnus autem in hominibus extitit, qui ante passionem suam libera uoce dixit: Iam non multa loquar uobiscum: uenit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Quia enim hunc mortalem hominem uidit, suum in illo mundi princeps aliquid inuenire posse credidit. Sed sine ullo peccato a mundi corruptione exiit, qui sine peccato in mundum uenit. Hoc de se contra mundi principem nec Petrus dicere praesumpsit, qui audire meruit: Quae cinque ligaueris super terram, ligata erunt & in caelis: & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in caelis. Hoc nec Paulus dicere praesumpsit, qui priusquam mortis debitum solueret ad caeli tertij secreta peruenit. Hoc nec Ioannes dicere ausus est, qui pro amore praecipuo, in redemptoris sui pectore in cena recubuit. Nam cum propheta dicat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea: sine culpa in mundo esse non potuit, qui in mundum cum culpa uenit. Hinc namque idem propheta ait: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuus. Hinc Salomon ait: Non est homo iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet. Hinc Ioannes dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Hinc Iacobus ait: In multis enim offendimus omnes. Constat enim, quia omnes qui de carnis delectatione concepti sunt, in eorum proculdubio uel actione, uel locutione, uel cogitatione aliquid suum princeps huius mundi habuit. Sed idcirco illos uel post rapere, uel prius tenere non potuit: quia eos ille a debitis suis eripuit, qui pro nobis sine debito mortis debitum soluit: ut nos ideo sub iure hostis nostri debita nostra non teneant, quia pro nobis mediator Dei & hominum homo Christus Iesus gratuito reddidit quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos a debita animae morte liberauit. Ait ergo: Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Vnde curandum nobis est, & cum magnis quotidie fletibus cogitandum, quam rabi-dus, quam terribilis ira in nobis opera requirere in die nostri exitus princeps huius mundi ueniat, si etiam ad Deum carne morientem uenit, & in illo aliquid quaesit, in quo suum inuenire nihil potuit. Quid itaque nos

Ioan. 14

Matth. 16

2. Cor. 3

Ioan. 21

Psal. 51

Psal. 142

Eccle. 7

1. Ioan. 1

Iacobi 3

Ioan. 14

nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti aduersario, & multa sua in nobis inuenienti dicemus, nisi solum quod nobis est certum refugium, & solida spes: quia unum cum illo facti sumus, in quo princeps huius mundi & suum aliquid requisit, & inuenire minime potuit: quoniam solus est inter mortuos liber. Et a peccati iam seruitio ueraci libertate solui: quia ei qui uere liber est, unimur. Constat enim, nec negare possumus, sed ueraciter fatemur, quia princeps huius mundi habet in nobis multa: sed tamen in mortis nostre tempore, iam nos rapere non ualet, quia eius membra effecti sumus, in quo non habet quicquam. Sed quid prodest quod eisdem redemptori nostro per fidem iungimur, si ab eo moribus disiungamur? Ipse etenim dicit: Non

Matt. 7 **M** omnium qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum caelorum. Recta ergo opera recta fidei iungenda sunt. Mala quae fecimus, per quotidiana lamenta diluamus, transactas nostras nequitias surgentia ab amore Dei & proximi recta opera superent, nulla quae possumus fratribus impendere bona recusemus. Neque enim aliter redemptoris nostri membra efficiuntur, nisi inhaerendo Deo, & compatiendo proximis. Sed quia ad amorem Dei & proximi plerumque corda audientium plus exempla quam uerba excitant, charitati uestrae indicare studeo, quod is qui praesto est filius meus, Epiphanius diaconus, Isauria prouincia exortus, in uicina factum terra Lycaoniae solet narrare miraculum. Ait enim, quod in ea quidam Martyrius nomine, uix ualde uenerabilis monachus fuit, qui ex suo monasterio uisitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritalis pater praerat. Pergens itaque, leprosum quendam quem densis uulneribus elephantinus morbus per membra foedauerat, inuenit in uia, uolentem ad suum hospitium redire, sed praesalitudine non ualentem. In ipso uero itinere se habere perhibebat hospitium, quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem Dei eiusdem leprosi lassitudinem misertus, pallium quo uestiebatur, in terram protinus proiecit & expandit, ac desuper leprosum posuit, eumque suo pallio undique constrictum super humerum leuauit, secumque reuertens detulit. Cumque iam monasterii foribus propinquaret, spiritalis pater eiusdem monasterii magnis uocibus clamare cepit: Currite, ianuas monasterii citius aperite, quia frater Martyrius uenit Dominum portans. Statim uero ut Martyrius ad monasterium aditum peruenit, is qui leprosus esse putabatur, de collo eius exiliens, & in ea specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet redemptor humani generis, Deus & homo Christus Iesus, ad caelum Martyrio aspiciente rediit, eique ascendens dixit: Martyri tu me non erubisti super terram, ego te non erubescam super caelos. Qui sanctus uir mox, ut est monasterium ingressus, ei pater monasterii dixit: Frater Martyri, ubi est quem portabas? Cui ille respondens dixit: Ego si scissem quis esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat: quia cum eum porta-

set, pondus eius minime sensisset. Nec mirum. Quomodo enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re pensandum est nobis quantum fraterna compassio ualeat, quantum nos omnipotenti Deo misericordiae uiscera coniungant. Inde enim ei qui est super omnia propinquamus, unde nos per compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit, nisi qui tenditur. In rebus uero spiritalibus certum est, quia quanto plus per compassionem attrahimur, tanto altius uerius propinquamus. Ecce autem redemptori generis humani ad aedificationem nostram minime sufficit, quod in extremo iudicio dicturum se esse perhibuit: Quamdiu fecistis uni de his fratribus meis

Matt. 25 **M** minimis, mihi fecistis: nisi & ante iudicium hoc in se ostenderet quod dixisset: ut uidelicet demonstraret, quia quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ei haec specialiter impendit, cuius haec amore exhibuerit. Et tanto plus quisque maiorem mercedem recipit, quanto nec eum despicit, qui amplius despiciendus uidetur. Quid enim in humana carne sublimius carne Christi quae est super angelos exaltata? Et quid in humana carne abiectius carne leprosi, quae tumescens uulneribus scinditur, & exhalantibus foetoribus impletur? Sed ecce in specie leprosi apparuit: & is qui est reuerendus super omnia, uideri despectus infra omnia de dignatus non est. Cur hoc nisi ut sensu nos tardiores admoneret, quatenus quisquis ei qui in caelo est, festinat assistere, humiliari in terra & compati etiam abiectis & despiciabilibus fratribus non recuset? Loqui charitati uestrae sub breuitate decreueram: sed quia non est in homine uia eius, decurrens sermo retineri non potest, quem disponit ipse de quo loquimur: qui uiuit & regnat cum patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia, &c.

Lectio sancti Euangelij secundum
Lucam.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. **Luc. 16**
Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quae cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes ueniebant, & lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahamae. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis, uidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans

clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili recordare quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & uos chaos magnum firmatum est: ut hi qui uolunt hinc transire ad uos, non possint, neque inde huc transire. Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi ueniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi Abraham: Habet Moysen & prophetas, audiant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis uerit ad eos, poenitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen & prophetas non audieris, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica beati Laurentij martyris: Dominica prima post Trinitatem.

Homilia XL.

In uerbis sacri eloquij fratres charissimi prius seruanda est ueritas historiae, & postmodum requirenda spiritalis intelligentia allegoriae. Tunc namque allegoriae fructus suauiter carpit, cum prius per historiam in ueritatis radice solidatur. Sed quia nonnunquam allegoria fidem aedificat, & historia moralitate: nos qui auctore Deo iam fidelibus loquimur, non abs re credimus, si ipsum loquendi ordinem postponamus: quatenus qui fidem iam rectam tenent, prius de allegoria aliquid breuiter audire debeant. Et quod uobis de moralitate historiae ualde est necessarium, hoc in expositionis nostrae ordine seruetur extremum: quia ea plerumque solent melius recoli, quae contingit postmodum audiri. Sensus ergo allegoricos sub breuitate transcurramus, ut ad moralitatis latitudinem citius uenire ualeamus: **D** Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Quem fratres charissimi, quem diues iste qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide, nisi Iudaicum populum signat, qui cultum uitae exterius habuit, qui acceptae legis delicijs ad nitorem usus est, non ad utilitatem: Quem uero Lazarus ulceribus plenus, nisi gentilem populum figuratiter exprimit: qui dum conuersus ad Deum, peccata confiteri sua non erubuit, huic uulnus in cute fuit. In cutis quippe uulnere uirus a uisceribus trahitur, & foras erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quaedam uulnere ruptio: quia peccati uirus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferum latebat in men-

te. Vulnere etenim cutis in superficiem trahunt humorem putredinis. Et confitendo peccata, quid aliud agimus, nisi malum quod in nobis latebat aperimus? Sed Lazarus uulneratus cupiebat saturari de micis quae cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: quia gentilium quoniam ad cognitionem legis admittere superbus ille populus despiciebat. Qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, sed ad elationem, quasi de acceptis operibus tumuit. Et quia ei uerba defluebant de scientia, quasi micae cadebant de mensa. At contra facientis pauperis uulnera lingebant canes. Nonnunquam solent in sacro eloquio, per canes praedicatorum intelligi. Canum etenim lingua uulnus dum lingit, curat: quia & doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi uulnus mentis per linguam tangunt. Et quia nos loquendo a peccatis eripiunt, quasi tangendo uulnera ad salutem reduciunt. Quia enim canum nomine praedicatorum lingua signatur, a Domino per Psalmistam dicitur: Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Ex Iudaicis quippe infidelibus sancti praedicatorum electi sunt, qui in assertionem ueritatis contra fures, latronesque uenientes magnos pro Domino, ut ita dicam, latratus dederunt. Quo contra de quorundam reprobatione dicitur: Canes muti, non ualentes latrare. Quia ergo praedicatorum sancti peccata damnant: confessionem uero peccatorum approbant, dicentes: Confitemini alterorum peccata uestra, & orate pro inuicem, ut saluemini: ulcera Lazari canes lingunt. Sancti etenim doctores, dum gentilium confessiones accipiunt, mentium uulnera saluti restituunt. Unde & Lazarus bene interpretatur adiutus: quia ipsi hunc ad ereptionem iuuant, qui eius uulnera per linguae correptionem curant. Potest etiam per lincionem canum, lata adulantium lingua signari. Adulantibus etenim, uulnera nostra lingere est: quod plerumque solent etiam ipsa mala quae nos in nobis reprehendimus, improbo favore laudare. Contigit uero, ut uterque moreretur. Diues qui induebatur purpura & bysso, sepultus est in inferno. In sinum uero Abrahamae Lazarus ab angelis ductus est. Quid Abrahamae sinus, nisi secretam requiem significat patrum? De qua ueritas dicit: Multi, inquit, uenient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abrahamae, & Isaac, & Iacob, in regno caelorum: filij autem regni ei eiciuntur in tenebras exteriores. Qui enim purpura & bysso indutus dicitur, recte regni filius uocatur. Qui de longinquo ad uindendum Lazarum oculos leuat: quia dum per damnationis suae supplicia infideles in imo sunt, fideles quosque ante diem extremi iudicij super se in requie attendunt, quorum post gaudia contemplant nullatenus possunt. Longe uero est quod conspiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere ostenditur, cum dicit: Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Infidelis populus uerba legis in ore tenuit, quae opere seruare contempsit. Ibi ergo amplius

Eccle. 6

amplius ardebit, ubi se ostendit scire quod facere noluit. Quapropter bene de doctis & negligentibus per Salomonem dicitur: Omnis labor hominis in ore eius, sed anima illius non implebitur: quia quisquis hoc solūmodo laborat ut sciat quid loqui debeat, ab ipsa refectione suae scientiae mente uacua seiuat. Ab extremo digiti se tangi desiderat: quia aeternis supplicijs datus optat operatione iustorum, uel ultima participari. Cui respondetur, quod in hac uita bona receperit: quia omne suum gaudium felicitatem transitoriam putauit. Habere hic etenim possunt & iusti bona, nec tamen haec in recompensatione recipere: quia dum meliora, id est, aeterna appetunt, eorum iudicio quaelibet bona affuerint, cum sanctis desiderijs aestuant bona minimè uidentur. Vnde Dauid propheta qui regni diuitijs, multisq; obsequijs fulciebatur, quamuis & haec ad necessitatem bona esse conspiceret, unum tamen singulariter bono inhiante aestuabat, dicens: Mihi autem adherere Deo bonum est. Inter haec uerò notandum est, quod ei dicitur:

Ezal. 72

Memento filii.] Ecce enim Abraham filium uocat, quem tamen a tormento non liberat: quoniam huius infidelis populi praecedentes patres fideles, quia multos a sua fide deuiasse considerant, eos nulla compassione a tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem diues positus, quinque fratres habere se perhibet: quia superbus idem Iudaicus populus, qui ex magna iam parte damnatus est, sequaces suos quos super terram reliquit, quinque libris Moysi carnaliter intellectis, uel quinque sensibus corporis deditos nouit. Quinario ergo numero fratres quos reliquerat, exprimit: quia quos ad spiritalem intelligentiam non assurgere in inferno positus gemit, petit ut ad eos Lazarus mittatur. Cui quia Moysen & prophetas habeant, dicitur. Sed ait: Quia non credent, nisi quis ex mortuis resurrexerit.] Cui protinus respondet: Si Moysen & prophetas non audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei.] Certè de Moysen ueritas dicit: Si crederetis Moysi, crederetis utiq; & mihi. De me enim ille scripsit. Implet ergo quod per Abraham responsionem dicitur. Ex mortuis enim Dominus resurrexit, sed Iudaicus ille populus, quia Moysi credere noluit, ei etiam qui resurrexit ex mortuis, credere cōtempserit. Cumq; Moysi uerba spiritaliter intelligere contempsit, ad eum de quo Moyses locutus fuerat, non peruenit. Haec nos fratres charissimi pro indicandis allegoriae mysterijs succinctè transcurrere sufficiat: nunc ad intuentiam latius rei gestae moralitatem animus recurat: Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ante ianuam diuitis, ulceribus plenus.] Nonnulli putant praecipua ueteris testamenti districtiora esse, quam noui: sed hi nimium improvida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina mulctatur. Ibi res iniuste sublata, restitutione quadrupli punitur. Hic

Ioan. 10

autem diues iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse. Nec dicitur, quia uenquam oppressit, sed in acceptis rebus extulit. Hinc ergo summopere colligendum est, qua poena mulctandus sit qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur qui propria non largitur. Nemo ergo securum se aestimet, dicens: Ecce aliena non rapio, sed concessis licite rebus fruor: quia diues iste non idcirco punitus est, quoniam aliena abstulit, sed quia acceptis rebus semetipsum malè dereliquit. Hoc quoq; fuit quod hunc in inferno tradidit: quia in sua foelicitate timidus non fuit, quia accepta dona ad usum arrogantiae inflexit, quia uiscera pietatis ignorauit, quia peccata sua redimere etiam cum sibi abundaret precium, noluit. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium preciosarumq; uestium non putant esse peccatum. Quod si uidelicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam uigilanter exprimeret, quod diues qui torquebatur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset. Nemo quippe uestimenta preciosa, nisi ad inanem gloriam quaerit, uidelicet ut honorabilior ceteris esse uideatur. Nam quia pro sola inani gloria uestimentum preciosius quaeritur, res ipsa testatur, quod nemo uult ibi preciosis uestibus indui, ubi ab alijs non possit uideri. Quam culpam possumus melius etiam ex diuerso colligere: quia si abiectio uilis indumentis uirtus non esset. Euangelista uigilanter de Ioanne non diceret: Erat indutus pilis camelorum. Sed notandum nobis est magnopere, in ore ueritatis de superbo diuite & humili paupere quantus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: Homo quidam erat diues: & protinus subinfertur, Et erat quidam mendicus nomine Lazarus. Certè in populo plus solent nomina diuitum quam pauperum sciri. Quid est ergo quod Dominus de paupere & diuite uerbum faciens, nomen pauperis dicit, & nomen diuitis non dicit: nisi quod Deus humiles nouit atq; approbat, & superbos ignorat? Vnde & quibusdam de miraculorum uirtute superbientibus in fine dicitur: Nescio uos unde sitis: discite a me omnes operarij iniquitatis. At contra Moysi dicitur: Noui te ex nomine. Ait ergo de diuite: Homo quidam. ait de paupere: Egenus nomine Lazarus. ac si aperte dicat: Pauperem humilem scio, superbum diuitem nescio. Illum cognitum per approbationem habeo, hunc per iudicium reprobationis ignoro. Pensandum nobis est etiam, conditor noster quanta omnia consideratione dispensat. Vna etenim res non pro una re agitur. Nam ecce plenus ulceribus mendicus Lazarus ante ianuam diuitis iacet. Qua de re una Dominus duo iudicia expleuit. Habuisset enim fortasse aliquam excusationem diues, si Lazarus pauper & ulcerosus ante eius ianuam non iacuisset, si remotus fuisset, si eius inopia non esset oculis importuna. Rursum si longè esset diues ab oculis ulcerosi pauperis, minorem tolerasset in animo tentationem pauper. Sed dum egenus & ulceratus ante ianuam diuitis & delicijs affluentis posuit, in una eademq;

re & ex uisione pauperis non miserenti diuiti curmulum damnationis intulit, & rursum ex uisione diuitis tentatum quotidie pauperem probauit. Quantas namq; hunc egenum & uulneribus obsessum tentationes creditis in sua cogitatione tolerasse, cum ipse egeret pane, & non haberet sanitatem, atque ante se diuitem cerneret salutem & delicias habere cum uoluptate: se dolore & frigore affici, illum gaudere conspiceret, bysso & purpura uestiri: se deprimi uulneribus, illum affluere acceptis rebus: se egere, illum nolle largiri? Quantus putamus fratres mei tunc in corde pauperis tumultus tentationis fuit, cui certè ad poenam sufficeret paupertas, etiam si sanus fuisset, & rursum suffecisset aegritudo, etiam si subsidium adesset? Sed ut probaretur amplius pauper, simul hunc & paupertas & aegritudo tabefecit. Atq; insuper uidebat procedentem diuitem obsequentibus curneis circumfulciri, & se in infirmitate & inopia a nullo uisitari. Nam quia nemo ei ad uisandum aderat, testantur canes, qui licenter eius uulnera lungebant. Ex una ergo re omnipotens Deus duo iudicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante ianuam diuitis iacere permisit, ut & diues impius damnationis sibi augeter ultionem, & tentatus pauper cresceret ad remunerationem. Conspiciebat ille quotidie cui non miseretur, uidebat iste de quo probaretur. Duo infertur corda, sed unus desuper inspector, qui & hunc tentando exercebat ad gloriam, & illum tolerando expectabat ad poenam. Nam sequitur: Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.] Qui nimirum diues eum cui in hac uita misereri noluit, in suo iam supplicio positus patronum quaerit. Nam ecce subiungitur: Qui eleuans oculos cum esset in tormentis, uidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.] O quanta est subtilitas iudiciorum Dei. O quam districtè agitur bonorum actuum malorumq; retributio. Certè superius dictum fuit, quia in hac uita Lazarus cadentes micas de mensa diuitis quaerebat, & nemo illi dabat: nunc de supplicio diuitis dicit, quia de extremo digito Lazari distillari aquam in ore suo concupiscit. Hinc ergo, hinc fratres colligite, quanta sit districtio ueritatis Dei. Diues enim iste qui uulnerato pauperi mensa suae uel minima dare noluit: in inferno positus, usq; ad minima quaerenda peruenit. Nam & guttam aquae petiuit, qui micas panis negauit. Sed notandum ualde est quid sit quod diues in igne positus linguam suam refrigerari petiit. Mos quippe est sacri eloquij, ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autè hunc superbum diuitem Dominus non loquacitati uacantem dixerat, sed superflue conuiuauentem. Neque hunc de loquacitate notauit, sed cum elatione & tenacia de edacitate peccasse.

Mar. 1

Matt. 3

Matt. 7

Exod. 33

re

Sed quia abundare in conuiujs loquacitas solet, is qui malè hic conuiuatus dicitur, apud infernum grauius in lingua ardere perhibetur. Prima namq; malè conuiuantibus famulatur culpa loquacitatis, post loquacitatem uerò ludendi etiam leuitas sequitur. Nam quia edacitatem lusum sequatur, testatur sacra scriptura, quae ait: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Sed priusquam ad lusum moueatur corpus, ad iocos ac uerba inania mouet lingua. Quid ergo est quod innuitur, quia in tormentis positus diues linguam suam refrigerari postulat, nisi quod is qui conuiuando magis de loquacitate peccauerat, per retributionis iustitiam in lingua atrocius ardebat? Sed cum graui ualde est pauore pensandum hoc quod ei per Abraham responsionem dicitur: Fili recordare, quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu uerò cruciaris.] Ista fratres mei sententia pauore potius indiget, quam expositione. Nam si qui estis qui in hoc mundo exterioris boni aliquid accepistis, ipsum, ut ita dicam, donum exterius pertimescere debetis: ne uobis pro quorundam uestrorum actuum recompensatione sit datum: ne iudex qui hic bona exteriora restituit, a retributio ne boni intimi repellat: ne honor hic uel diuitiae, non adiumentum uirtutis, sed remuneratio sint laboris. Ecce enim dum dicitur, Recepisti bona in uita tua: indicatur & diues iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac uita bona receperit. Rursumque dum de Lazaro dicitur, quia recepit mala: profecto monstratur & Lazarus habuisse malum aliquod quod purgaretur. Sed mala Lazari purgauit ignis inopiae, & bona diuitis remunerauit felicitas transeuntis uitae. Illum paupertas afflixit & terfit, istum abundantia remunerauit & repulit. Quicumq; ergo bona in hoc seculo habetis, cum uos bona egisse recolitis, ualde de ipsis pertimescite, ne concessa uobis prosperitas eorum dem remuneratione sit bonorum. Et cum quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspiciatis: nolite despiciere, nolite desperare: quia fortasse quos superfluitas tenuissima prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De uobis omnimodo pertimescite: quia nonnulla etiam malè acta, prospera uita secuta est. De illis uerò sollicitè pensate, quia eorum uitam etiam magistra paupertas cruciat, quousq; ad uitae rectitudinem perducatur. Sequitur: Et in his omnibus inter nos & uos chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt hinc ad uos transire, non possint, neq; inde huc transire.] Qua in re ualde quaerendum est, quomodo dicatur, hi qui uolunt hinc ad uos transire non possunt. Quia enim hi qui in inferno sunt, ad beatos sortè transire cupiant, dubium non est. Qui uerò iam in beatitudinis sorte suscepti sunt, quo pacto dicitur quia transire ad eos qui in inferno cruciantur uolunt? Sed sicut transire reprobis ad electos cupiunt, id est, a suppliciorum suorum afflictione migrare ita ad afflictos atq; in tormentis positos transire iustorum, est mente ire per misericordiam, eosq;

re & ex uisione pauperis non miserenti diuiti curmulum damnationis intulit, & rursum ex uisione diuitis tentatum quotidie pauperem probauit. Quantas namq; hunc egenum & uulneribus obsessum tentationes creditis in sua cogitatione tolerasse, cum ipse egeret pane, & non haberet sanitatem, atque ante se diuitem cerneret salutem & delicias habere cum uoluptate: se dolore & frigore affici, illum gaudere conspiceret, bysso & purpura uestiri: se deprimi uulneribus, illum affluere acceptis rebus: se egere, illum nolle largiri? Quantus putamus fratres mei tunc in corde pauperis tumultus tentationis fuit, cui certè ad poenam sufficeret paupertas, etiam si sanus fuisset, & rursum suffecisset aegritudo, etiam si subsidium adesset? Sed ut probaretur amplius pauper, simul hunc & paupertas & aegritudo tabefecit. Atq; insuper uidebat procedentem diuitem obsequentibus curneis circumfulciri, & se in infirmitate & inopia a nullo uisitari. Nam quia nemo ei ad uisandum aderat, testantur canes, qui licenter eius uulnera lungebant. Ex una ergo re omnipotens Deus duo iudicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante ianuam diuitis iacere permisit, ut & diues impius damnationis sibi augeter ultionem, & tentatus pauper cresceret ad remunerationem. Conspiciebat ille quotidie cui non miseretur, uidebat iste de quo probaretur. Duo infertur corda, sed unus desuper inspector, qui & hunc tentando exercebat ad gloriam, & illum tolerando expectabat ad poenam. Nam sequitur: Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.] Qui nimirum diues eum cui in hac uita misereri noluit, in suo iam supplicio positus patronum quaerit. Nam ecce subiungitur: Qui eleuans oculos cum esset in tormentis, uidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.] O quanta est subtilitas iudiciorum Dei. O quam districtè agitur bonorum actuum malorumq; retributio. Certè superius dictum fuit, quia in hac uita Lazarus cadentes micas de mensa diuitis quaerebat, & nemo illi dabat: nunc de supplicio diuitis dicit, quia de extremo digito Lazari distillari aquam in ore suo concupiscit. Hinc ergo, hinc fratres colligite, quanta sit districtio ueritatis Dei. Diues enim iste qui uulnerato pauperi mensa suae uel minima dare noluit: in inferno positus, usq; ad minima quaerenda peruenit. Nam & guttam aquae petiuit, qui micas panis negauit. Sed notandum ualde est quid sit quod diues in igne positus linguam suam refrigerari petiit. Mos quippe est sacri eloquij, ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autè hunc superbum diuitem Dominus non loquacitati uacantem dixerat, sed superflue conuiuauentem. Neque hunc de loquacitate notauit, sed cum elatione & tenacia de edacitate peccasse.

Greg. tom. 2

z uelle

uelli liberari. Sed qui uolūt de beatorum sede ad afflictos atq; in tormētis positos trāfire, non possunt: quia iustorum animā quamuis in suā naturā bonitate misericordiam habeant, iam tunc auctoris sui iustitiā conuincunt, tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos cōpassione moueantur. Ipsi quippe iudici concordant, cui inhærent, & eis quos eripere non possunt, nec ex misericordia condescendunt: quia tantum illos tunc a se uidebunt extraneos, quantum ab eo quem diligunt auctore suo conspiciunt esse repulso. Nec iniusti ergo ad beatorum sortem transeunt: quia damnatione perpetua cōstringunt. Nec iusti tranfire ad reprobos possunt: quia erecti iam per iustitiam iudicij, eis nullo modo ex aliqua compassione miserentur. Sed postquam ardenti diuini de se spes tollitur, eius animus ad propinquos quos reliquerat, recurrit: quia reproborum mentem poena sua quādoq; inutiliter erudit ad charitatem, ut iam tunc etiā suos spiritualiter diligāt, qui hīc dum peccata diligerent nec se amabant. Vnde nunc subditur: Rogo te ergo pater, ut mittas eum in domum patris mei. habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum tormentorum. ¶ Quā in re notandum est, ardenti diuini quanta ad supplicium cumulantur. Ad poenam nanq; suam ei & cognitio seruatur, & memoria. Cognoscit enim Lazarum quem despexit. Fratrum quoque suorum meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, si hunc in retributione non recognosceret. Et perfecta poena in igne non esset, si non hoc quod ipse patitur, etiā suis timeret. Vt ergo peccatores in supplicio amplius puniant, & eorum uident gloriam quos contempserūt, & de illorum etiā poena torquentur quos inutiliter amauerunt. Credendum uero est, quod ante retributionem extremi iudicij, iniusti in requie quosdā iustos conspiciūt, ut eos uidentes in gaudio, nō solū de suo supplicio, sed etiā de illorū bono crucientur. Iusti uero in tormentis semper intuentur iniustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer euaserunt: tantoq; maiores redemptori suo gratias referunt, quanto uident in alijs quod ipsi perpeti, si essent relicti, potuerunt. Nec illam tantā beatitudinis claritatem apud iustorum animū fuscata aspecta poena reprobortū: quia ubi iam compassio miseritā non erit, minui proculdubio beatorum lætitiā non ualebit. Quid autem mirum, si dum iusti iniustorum tormenta conspiciūt, hoc eis ueniat in obsequium gaudiorum, quando & in pictura niger color subternitur, ut albus uel rubeus clarior uideatur? Nam sicut dictum est, tanto bonis sua gaudia excrescunt, quanto eorum oculis damnatorum mala subteriacent, quæ euaserunt. Et quanuis eis sua gaudia ad perficiendum plenē sufficiant, mala tamen reproborum absq; dubio, semper aspiciunt: quia qui creatoris sui claritatem uidet, nihil in creatura agitū, quod uidere non possint. Petenti autem diuini, ut Lazarus mittatur, ab Abraham protinus respon-

detur: Habent Moysen & prophetas, audiant illos. ¶ Sed qui Dei uerba despexerat, hæc audire non posse suos sequaces existimabat. Vnde & respondit diues: Non, pater mihi: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. Cui mox uera ei sententia dicitur: Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. ¶ Quia nimirum qui uerba legis despiciunt, redemptoris præcepta qui ex mortuis resurrexit: quanto subtiliora sunt, tanto hæc difficilium implebunt. Minus est enim quicquid per legem dicitur, quā hoc quod per Dominum iubetur. Illa enim dare decimas præcipit, redemptor uero noster ab his qui perfectionem sequuntur, omnia dimitti iubet. Illa peccata carnis resecat, redemptor uero noster illicitas cogitationes etiā damnat. Si ergo Moysen & prophetas non audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credent: quia hi qui uiliora legis præcepta implere negligunt, Saluatoris nostri mandatis altioribus obedire quando conualescunt. Et nimirum constat quia cuius implere dicta renuunt, ei proculdubio credere reculant. Hæc nos de ipsa rei gestæ consideratione dixisse sufficiat. Sed uos fratres & requiem Lazari, & poenam diuinitis cognoscentes, solerter agite, culparum uestrarum intercessores querite, atq; aduocatos uobis in die iudicij pauperes procurate. Multos etenim nunc Lazaros habetis, ante ianuas uestras iacent, atq; his indigent, quæ uobis iam satiatis quotidie micæ de mensa cadūt. Verba sacre lectionis debent nos instruere ad implenda mandata pietatis. Quotidie Lazarum si querimus, inuenimus: quotidie Lazarum & si non querimus, cernimus. Ecce importunē se pauperes offerunt, rogant nos, qui tunc pro nobis intercessores uenient. Certē nos omnino rogare debuimus, sed tamen rogauerunt. Videte si negare debemus quod petimur, quādo patroni sunt qui petunt. Nolite ergo misericordiam tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare. Ante supplicium cogitate de supplicio. Cū quoslibet in hoc mundo abiectos aspiciatis, etiā si qua reprehensibilia eorum esse uideantur, nolite despiciere: quia fortasse quos morum infirmitas uulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum si qua sunt talia quæ debeant iure reprehendi: hæc si uultis, ad usum uestræ mercedis inflatite, ut ex ipsis eorum uitij cumulentur uobis incrementa pietatis, quatenus panem pariter detis & uerbum, panem refectionis cum uerbo correctionis: & duo à uobis alimenta percipiat, qui unum quærebat, dum & exterius cibo, & interius satiatur eloquio. Pauper ergo cū reprehensibilis cernitur, moneri debet, & despici non debet. Si uero reprehensionis nihil habet, uenerari summopere sicut intercessor debet. Sed ecce multos cernimus, quis cuius sit meriti nescimus. Omnes ergo uenerandi sunt, tantoq; necesse est, ut omnibus te humiliare debeas, quanto quis sit ipse ignoras. Rem fratres refero, quam bene is qui præfatus est frater & compresbyter meus Speciosus nouit. Eodem tempore quo monaste-

monasterium petij, anus quædam Redempta nomine, in sanctimoniali habitu constituta, in urbe hac iuxta beatæ Mariæ uirginis Ecclesiam manebat. Hæc illius Herudinis discipula fuerat, quæ magnis uirtutibus pollens, super Prænestinos montes uitam eremiticā duxisse ferebatur. Huic duæ, in eodē habitu, discipulæ adhærebāt: una nomine Romula, & altera quæ nunc adhuc superest, quæ quidē facie scio, sed nomine nescio. Tres itaq; hæc in uno habitaculo commanentes, morum quidē diuinitis plenam, sed tamen rebus pauperem uitam ducebant. Hæc autem quam præfatus sum Romula, aliam quam prædixi condiscipulam suam magnis uitæ meritis anteibat. Erat quippe miræ patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium, studiosa ualde ad continuæ orationis usum. Sed quia plerumque hi quos iam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi oppificis aliquid imperfectionis habent: sicut sæpe imperiti homines necdum perfecte sculpra sigilla conspiciunt, & iam quasi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex considerat & limat, laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non desinit: hæc quam prædiximus Romula, ea quæ Græco uocabulo medici paralytim uocant, molesta corporali percussa est, multisq; annis in lectulo decubās, penē omnium facebat membrorum officio destituta: nec tamen hæc eadem eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa uirtutum: quia tanto sollicitius ad usum orationis succreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquā ualebat. Nocte ergo quadā eandem Redemptā quam præfatus sum, quæ utraq; discipulas suas filiarū loco nutrebat, uocauit dicens: Mater ueni, mater ueni. Quæ mox cū alia eius condiscipula surrexit, sicut utriusq; referentibus & multis res eadem claruit, & ego quoque eodem tempore agnouī. Cūq; noctis medio lectulo iacentis assisterent, subito cœlestis lux emissa, omne illius cellulæ spatium impleuit: & splendor tantæ claritatis emicuit, ut corda assistentium in æstimabili pauore perstringeret, atq; ut post ipsæ refererebant, omne in eis corpus obrigesceret, & in subito stupore remaneret. Cœpit nanque quasi cuiusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostium cellulæ concuti, ac si ingredientium turba premeretur. Atque, ut dicebant, intrantium multitudinem sentiebant, sed nimitate timoris & luminis, uidere nil poterant: quia earum oculos & pavor deprefferat, & ipsa tanti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinus miri odoris est fragrantia subsecuta: ita ut earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suauitas refoueret. Sed cū uim claritatis illius ferre non possent, cœpit eadem Romula assistentem sibi & tremement Redemptam, suorum morum magistrā, blanda uoce consolari, dicens: Noli timere mater, non morior modò. Cūq; hoc illa crebro diceret, paulatim lux quæ fuerat immissa, subtracta est, sed is qui subsecutus est odor remanuit.

Greg. tom. 2

A Sicq; dies secundus & tertius transit, ut asperā fragrantia odoris remaneret. Nocte ergo quarta eandem magistrā suam iterum uocauit. Quæ ueniente uaticum petijt, & accepit. Necdum uero eadem Redempta & alia eius discipula à lectulo iacentis abcesserant, & ecce subito in platea ante eisdem cellulæ ostium duo chori psallentium astiterunt, & sicut ipsæ se dicebant sexus ex uocibus discreuisse, psalmodiæ cantus dicebant uiri, & feminae respondebant. Cūq; ante fores cellulæ exhiberentur cœlestes exequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Quæ ad cœlum ducta, quāto chori psallentium altius ascendebant, tanto cœpit psalmodia lenius audiri, quousq; & eiusdem psalmodiæ sonitus, & odoris suauitas elongata finiretur. Hæc ergo quamdiu uixit in corpore, quis illam haberet in honore? Indigna cunctis, omnibus despecta uidebatur. Quis enim ad illam accedere, quis ad illam uenire dignaretur? Sed latebat in sterquilinio margarita Dei. Sterquilinium fratres hanc ipsam corruptibilitatem corporis appellat, sterquilinum abiectiōnem pauperitatis nominat. Assumpta est ergo margarita quæ iacebat in sterquilinio, & posita in cœlestis regis ornamento, iam inter supernos ciues emicat, iam inter ignotos illos lapides æterni diadematis coruscant. O uos qui in hoc mundo diuites aut esse creditis, aut estis, cōferte, si potestis, falsas diuitias uestras ueris diuitijs Romulæ. Vos in huius mundi uia omnia amissuri possidetis: illa nihil quæsiuit in itinere, & omnia inuenit in peruentione. Vos lætam uitam ducitis, tristem mortem timetis: illa tristem uitam pertulit, ad lætam mortem peruenit. Vos ad tempus queritis obsequium hominum: illa despecta ab hominibus, inuenit socios choros angelorum. Discite ergo fratres temporalia cuncta despiciere. Discite honorem transeuntem contemnere, æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes uidetis, & quos foris conspiciatis despectos secuti, intus arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod habetis, ut hoc quandoq; dignentur uobiscum participari quod habent. Pensate quod ore magistræ gentium dicitur: In hoc tempore uestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut & illorum abundantia, uestræ inopiæ sit supplementum. Pensate quod ipsa per se ueritas dicit: Quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Ad tribuendū ergo pigri cur estis, quando hoc quod iacenti in terra portigitis, sedenti in cœlo datis? Sed hæc omnipotens Deus quæ per me in uestris auribus loquitur, per se in uestris mentibus loquatur: qui uiuit & regnat cum patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Beati Gregorij papæ Homiliæ quadraginta, de diuersis Euangelij lectionibus finiunt.

z 2 Prolo-

PROLOGVS BEATI

GREGORII PAPAE IN SEPTEM

Psalmos poenitentiales.

Ille rex & propheta conuenienter Dauid, id est, manu fortis uocatus est: quia ursum interfecit, leonem suffocauit, Goliath fortissimum lapidis unius ictu prostrauit, & gentes innumeratas imperij sui ditioni subegit: non incongrue eodem nomine sanctam animam accipimus, quae illum qui quasi leo rugiens circueit quaerens quem deuoret, in seipsa interfecit, & si quando eam sicut fortis armatus aperto certamine aggreditur, lapidis quem reprobauerunt adificantes, illum ictu prostermit, corporis nihilominus passiones subigit, atque ad uirtutum officia conuertit. Psalterium quoque eandem animam spiritalibus exercitijs assuetam non inconuenienter nominamus. Sicut enim musicum illud instrumentum triangulum decem chordarum inferius quidem percutitur, superius uero sonare uidetur: ita anima sanctae trinitatis fide formata, decem legis praecipis instructa, inferius percutitur, & superius auditur: quia cum carnem aliquis perfecte afflixerit, tunc suauissimum Deo in dulcedine melos reddit. Per psalmum ergo, meditationes, & laudes, & gaudia de Deo in animo concepta accipimus, sicut cantum illius musici instrumenti psalmum uocamus. Psalmus ergo iste, id est, haec meditatio, Dauid, id est, fidelis animae uirtutibus exercitata attribuitur: anime scilicet tendenti in finem, id est, in Christum, qui est initium & finis. Christus finis dicitur: uel quia est consummatio legis & prophetarum, sicut ipse pendens in cruce testatus est, cum aceto & felle potatus dixit: Consummatum est. uel quia bonorum omnium perfectio est, quia nullum bonum perficitur, nisi quod in summo bono solidatur. Sicut enim nobis non sufficit alios bonos quaerere, nisi ad eius studeamus agnitionem peruenire: ita eo inuenito nullus iam melior querit: quia omnis creatura eo, sub cuius pedibus a patre omnia sunt subiecta, inferior inuenitur. Pro octaua uero psalmus iste factus asseritur, quia pro consideratione futurae resurrectionis Domino decantatur. Omne praesentis uitae tempus septem diebus euoluatur, & ideo aeterna dies quae expleta horum dierum uicissitudine futura est, octaua uocatur. Et quia pro consideratione extremi iudicii psalmus iste concinitur, recte pro octaua intulatur. Vel quia sequitur finem carnalis & spiritalis generationis: ideo octaua dicitur resurrectionis. Caro enim ex quatuor constat elementis, anima tribus uegetatur naturis. Est enim rationalis ad discernendum, concupiscibilis ad uirtutes appetendum, irascibilis ad uitia auersandum. De hac enim ita per eundem prophetam dicitur: Irascimini, & nolite peccare. Quod enim se contra seipsum erexerit, & zelo rectitudinis inflammatus,

Ioan. 19

Psal. 4

contra uitiorum se importunitates uisiliter commouerit, in conspectu interni iudicis nequaquam delinquit. Vel secundum quosdam octaua dicitur: quia sequitur sex aetates in hoc seculo uiuentium, & septimam dormientium iustorum. Hunc autem psalmum in hymnis habendum titulum asseruit: quia qui tactus dolore cordis intrinsecus peccata sua confitens, cor in poenitentia coterit, suauiter ad aures misericordis Dei uocem exultationis reddit. Maius est enim angelis Dei super uno peccatore poenitente gaudium, quam de nonagintanouem perseuerantia iustorum. Et qui pro indulgentiae desiderio iniquitates suas annunciat, in tabernaculis iustorum dulciter hymnizat. Loquitur ergo in hoc psalmo fidelis anima octauam illam, id est, diem iudicij tremendam considerans, terroremque distractionis diuinae & reproborum damnationem perpetua prudentiae intuitu contemplans. Et quia de suis meritis diffidens in se qualiter in illo tremendo examine iram ultionis diuinae effugere possit, non inuenit: audacter quidem sed confidenter ad fontem misericordiae faciem eius praecoccupans accedit, malens in hac uita per poenitentiam & flagella conteri, quam in futuro horrendis suppliciorum cruciatibus affligi. Quid ergo dicat audiamus, & illius exemplum cum fiducia ad thronum gloriae Dei adeamus.

Luc. 19

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

Vides quam bonum principium, quam effectuosum, quam gratiae plenum. In eo enim quod Dominum eum uocauit, quod sui iure misereri deberet ostendit. Dominorum enim est, seruos alere, non negligere: delinquentes corrigere, non necare: fugientes requirere, non abdicare: Domine, ne in furore tuo. Solet fieri, ut qui dominorum iram incurrunt, si eis reconciliari appetunt, patronos quaerant, interuentores adhibeant, aduocatos adsciscant. Sed haec anima illius terribilis iudicij terrore percussa, amoris Dei desiderio accensa, moras non patitur, dilationem auersatur, & si ad horam Deum conuenire distulerit, damnationem se euadere non posse arbitrat. Desiderium enim non sustinet, & in patientia modum non habet. Vires ergo colligit, de misericordia conditoris confidit, & quasi eum praesentem uideat, loqui praesumat, ac si dicat: Scio quid de qua ab oculis tuis meis excludor meritis, sed tamen minor sum cunctis miserationibus tuis. Tu igitur Domine cuius me seruus esse non abnego, cuius imperijs obtemperare desidero, cuius suauis iugum ferre nequaquam recuso: Ne arguas me in furore tuo. Hic me potius argue: dum tempus est misericordiae, corripe: dum dies salutis est, exerce. Quisquis in hac uita flagellis atteritur, in mansuetudine corripitur: quia correptionibus emendatur. In illo autem tremendo examine iniquus omnis in furore arguitur: quia poenam interminabilem uenia nulla comitatur. Absit, ut in Deo furorem esse credamus, Non enim esset incommutabilis, si eum commouere posset alicuius necessitas passionis. Sed quia aliter de Deo nisi secundum huma-

huma-

humanum morem loqui non possumus, infinitae damnationis sententiam, furorem uocamus. Non ut in illa iustitiae seueritate, aliqua omnino perturbatione Deus moueatur, sed quia in eos qui duplici sunt contritione conterendi, iremediabiliter uim dicat: Ne arguas me in furore tuo: non humano, non transitorio. Furor humanus, sicut cito preterit, ita suae uigorem potestatis, non nisi in corporibus extedit: diuine uero ultionis animaduersio, non solum poenas in corpore & anima multiplicat, uerum etiam in damnatis immobiliter perseuerat. Neque in ira tua corripas me. Sicut maior est furor quam ira, ita arguere maius est quam corripere. Eos corripimus, quos amantes emendamus. Et quia post mortem carnis alij aeternis depurantur supplicijs, alij ad uitam per ignem transeunt purgationis, fidelis anima non solum furorem timet, sed etiam iram abhorret. Teste beato Augustino, hi omnes qui non posuerunt sibi fundamentum Christum, in furore arguuntur: quia aeterno igne cruciantur. Qui autem eidem fundamento superposuerunt lignum, foenum, stipulam, in ira corripuntur: quia igne purgati, ad beatitudinis requiem reducentur. Dicat ergo fidelis anima quid fecit considerans, & quid sit receptura contemplans: Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Ac si aperte dicat: Hoc solum tota cordis intentio ne efflagito, hoc indefinenter uotis omnibus concupisco, ne me in illo tremendo examine, uel cum reprobis ferias, uel cum purgandis flammis ultricibus affligas. Et ut hoc fiat:

Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

In eo quod nomen uenerandum repetit, piaer precis affectum se habere ostendit. quasi dicat: Tu Domine, quem suauiter uideatur mihi sapienter in uocare, miserere mei dum tempus est misericordiae. Hic me misericorditer corripe. Hic per flagella contere. Hic igne tribulationis exure. Et ne quid in me post huius uitae terminum uindicandum inuenias, oro ut per ignem tui amoris omnem in me uitiorum rubiginem consumas. Et hoc opus est ut facias: Quoniam infirmus sum. Ex peccato primi parentis poenam contraxi magnae infirmitatis: non enim quod uolo, ago: sed quod odi malum, illud facio. Infirmus sum: quia ad malum pronus sum. Sed tu Domine animarum debiliu uelox medice: Sana me: scilicet, interius ab omni uitiorum labe emunda. Quoniam conturbata sunt omnia ossa mea. Id est uirtutes animae obscuratae sunt, & extenuatae uirtutes simul conturbatae sunt. Charitas enim confunditur, humilitas impingitur, fortitudo deicitur, castitas impugnatur. Per ossa uirtutes accipimus, per quas nimirum animam sustentamus. Sicut enim in ossibus est fortitudo corporum, ita in uirtutibus robur inuenitur animarum. Et plane debilis omnis comprehenditur anima, nisi quae fuerit uirtutum fortitudine fulta. Postquam enim in ordine culpam incurrat primus humani

Greg. tom. 2

generis parens, ab illa in qua positus fuerat mentis celsitudine decidit, claritate uisionis diuinae perdidit, suauissimas uerborum Dei epulas quibus interius reficiebatur amisit. Oculos carnis ad obscena & turpia uidentia aperuit, qui prius aciem mentis qualucis summam fulgor intuebatur, obscurauit.

Et anima mea turbata est ualde. Sed tu Domine usquequo?

Et quia me infirmum sentio, quia ossa mea conturbata agnosco: Anima mea scilicet eo quod mea est, quod per me corrupta est, quod per me debilis & egra facta est, turbata est ad gemitum, commota est ad compunctionem & lamenta, ualde magna scilicet & multimoda turbatione. Turbat enim, quia peccauit, quia bonum Dominum offendit, quia uitam perdidit, mortem incurrat: Sed tu Domine usquequo turbatis contra me, quia peccauit, quia te ad iracundiam delinquendo prouocauit? Vel tu Domine, demones quidem inuadentes non Domini naturaliter, malunt meam perditionem quam salutem. Sed tu Domine qui non uis mortem peccatoris: singulariter Domine, non abusu sed proprie usquequo, id est, quando differis sanare? Ecce in conspectu boni medici, & curare ualentis afflito, uulnera detego, preces emitto, dolores augeo, lachrymas effundo. Cur ergo dissimulas, cum non sit tibi minor potentia quam uoluntas? Licet hoc celes in corde tuo: ramen scio, quia uniuersorum memineris. Omnis curatio quanto difficilior acquiritur, tanto acquisita cautius custoditur.

Iob 19

Conuertere Domine, & eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam.

Ne magis turberis, supplico: ne ultra misereri differas, peto, imo conuertere Domine. Sicut anima mea conuersa est ad te per turbationem poenitentiae, ita tu conuertere ad eam per serenitatem miserationis. Et conuersus Eripe animam meam. Impediunt eam uepres carnalium delectationum, detinent illam secularium illecebre cupiditatum. Sed tu qui potens es omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, ea eripe: igne tui amoris, terrenarum dumtaxat uoluptatum quibus irretitur, adure: extra omnem peccati appetitum illam tuam manu fortitudinis trahere: Saluum me fac propter misericordiam tuam. Parum est ut animam meam a mundi uoluptatibus liberes, nisi me ab hostium tentationibus uirtutis tuae protectione conserues. Boni medici officium est, non solum salutem restituere, sed etiam restitutam custodiam sedulitate seruare. Sic ergo & tu cum animam meam a carnalibus desiderijs eripueris, damnum in bono perseuerantiam, ne mihi demissos laqueos iterum tentationum incurram. Et hoc propter misericordiam tuam. Non de meis meritis confidens, ut me saluum facias supplico, sed de sola misericordia tua praesumens imperare, quod non de meis meritis spero.

Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno aut quis confitebitur tibi?

Peccata consummata generant mortem. Nisi enim conuersus fueris, nisi animam meam eripueris, nisi

z 3 me

me saluum feceris, in peccatorum me caligine, id est, in morte dimittis: quod si in morte, tui proculdubio memoriam perdo. Et inde hoc scio, quod in morte penitus tui memor esse nequibo: Quoniam non est in morte qui memor sit tui.] Quomodo namq; mihi conceditur, quod omnibus denegatur: In inferno autem, &c.] Sicut de morte ad infernū peccator peruenit, ita de peccatorum multitudine in desperationis foueam cadit. Vnde & scriptum est: Peccator cum uenerit in profundum malorum, contemnit. Fidelis anima non exaudiri metuens miserias, quas peritura est si non exauditur, enumerat: ut se maximo timore concutiat, & Deum citius ad misericordiam fleat. Ait ergo: In inferno autem quis confitebitur tibi?] Quasi dicat: Dico si non eripueris me, in morte futuram: & non solum in morte futuram me prauideo, sed etiam in inferno, id est, in desperatione me sepeliendam cognosco. Quod si in inferno fuero, tibi me confiteri non posse perpendo. Nullus enim in inferno confitebitur tibi. Et hoc est quod ait sub specie tui interrogantis, In inferno autem quis confitebitur tibi?] scilicet nullus. Non enim est speciosa laus in ore peccatoris. Aliter, Quoniam non est in morte qui memor sit tui.] Precor ut animam meam liberares a carnalibus desiderijs quae militant aduersus eam. Si enim hoc non feceris, interficiet me: quia a te, qui es uita mea, separabitur me. Cum enim tu sis illud idem animam, quod anima corpori: si tibi inseparabiliter non inhaerero, necessario mortem incurro. Et si in morte fuero, tui memor non ero: Quoniam non est in morte qui memor sit tui. Sicut nullius rei meminit caro mortua, ita nec te sentite preualet a te Deo anima diuisa. Nulla societas luci ad tenebras. Vbi autem tui ingreditur memoria, sibi est lux ueritatis immensa. Quod tamen intelligi & aliter potest, quasi dicat: Immedicabile corpus est recidendum ense, & membri in corpore mortui abscissio potius est necessaria quam medicina. Sed ego non sum, ut membrum mortuum cui medicina non proficiat, sed uilitas nihil conferat. Nam sum memor tui, scilicet misericordiae. Te enim medicū scio, misericordē non ambigo, logani me agnosco: quod non facerem si in morte essem. Et hoc apparet a toto, quoniam non est in morte.

Laborauī in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.

Dixerat superius, Saluum me fac, & tempus est ut facias: nam ego laborauī in gemitu meo. Adest miser, assistit & misericordia. Misericordiam meam ego cognosco, uulnus non dissimulo, peccatum non celo. Nisi enim miserum me agnoscerē, in gemitu non laborarem. Sed ego laborauī, id est, studio se egī ut essem in gemitu, scilicet ut quousq; uiuerem, gemendum mihi putarem. Et, Laborauī in gemitu: id est, modo mihi proprio. Nemini enim sicut mihi ingemiscendum aestimo, quia pra omnibus me peccasse perpendo. Et quia non sufficit bene incipere, nisi studeat quis in bono opere per-

Prok. 18

Ecl. 15

A seuerare: adiungit, Lauī per singulas noctes, id est, singulas tenebras cogitationes. Lectum meum.] Per lectum conscientiam accipimus: quia sicut in lecto iacētes quiescimus, ita in ea uel legi Dei uel legi peccati consentimus. Et sicut in laboribus pressi, in lecto quiescentes reficimur: ita dum mundi huius aduersitatibus premimur, in bona conscientia interius delectamur: Paulo attestante, qui ait: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Lectum ergo per singulas noctes lauat, qui conscientiam a cogitationibus tenebrosis lachrymis compunctionis emundat. Et non solum conscientiam purificabo, sed etiam Lachrymis meis stratum meum rigabo.] Quia uilitas lectus est stratum, per ipsum, carnem accipimus. Et quoniam sicut stratum facile concutitur, ita caro ab infirmo animo uariē uersat, sicut per eundem prophetam dicitur: Vniuersum stratum eius uersasti in infirmitate eius. Rigat ergo lachrymis stratum suum, quia continuo luctu dolore carnis maculas diluit, & cordis duritiam imbre compunctionis emollit: ut sicut ortus recepta strauis pluuia euidenter germinat, ita caro lachrymarum fluentis rigata, bonorum operum & iustitiae germen emittat. Cur autem laborauerit, causam subdit: ac si dicat, Ideo laborauī, ideo ingemui, quia

Turbatus est a furore oculus meus, inueterauī inter omnes inimicos meos.

C Humana natura ad imaginem primitus & similitudinem Dei condita, per prauaricationis culpam a contemplationis diuinae claritate expulsa, sicut immortalitatis aeternae beatitudinem perdidit, ita interiorē oculum animae scilicet rationabilem obscurauit. Et quia postea bonum a malo discernere uoluit: uolens postmodum, quid sibi sequendum, quid tū fugiendum esset, scire nequiuit. Et quia illum qui lux est, & in quo non sunt ullae tenebrae, non tenuit: sicut in nocte, sic postea in meridie palpauit. Dicat ergo fidelis anima: Turbatus est a furore oculus meus.] Quia discernendi recte uoluntatem non habui, per furorē, id est, damnationis sententiam ipsam eligendi potentiam amisi. Vel etiam illius a furore oculus turbatur: quia tremendi diem iudicij, damnari metuēs, intuetur. Cum enim quod quisq; gesserit, quia ibi sit recepturus, considerat: mentem quae hoc prauidet, malorum suorum conscientiam, ipse iudicij terror perturbat. Et quia ad illud iudicij uentire non trepidat, nisi quem conscientia de peccatis accusat, ideo adiungit: Inueterauī inter omnes inimicos meos.] Ac si diceret: Ideo ad illud terribile examen deduci metuo: quia per consuetudinem & perseverantiam prauorum operum, non nouum sed ueterem me peccatorem agnosco. Cum enim sim inter inimicos meos, spiritus uidelicet malignos: quia eorum a me suggestiones non repulsi, illis consentiens, in tenebrarum operibus inueterauī: id est, in ueteris hominis inobedientia redij. Factus sum comparabilis ueteri uesti. Sicut enim uetus uestis, nec ornatum adiicit, nec frigus repellit: ita

2. Cor. 1

Psal. 40

lit: ita nec frigus tentationis expellere ualeo, nec proximorum animas per docting uerbum adoro. Vel inueterauī habitans inter inimicos meos: inimicos scilicet catholicae fidei, & Christianae religionis.

Diccedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit Dominus uocem fletus mei.

Quae societas luci ad tenebras? Quae conuentio Christi ad Belial? aut quae pars fidelis cum infidelis? Sicut enim qui diabolum sequitur, sanctorum collegij affectu & opere aspernatur: ita qui Deo perfecte adhaerit, impiorum consortium nequaquam admittit. Quia ergo inueterauī conuersans inter inimicos meos, ne amplius aliquid uetustatis in me appareat, ne inimicorum conuersatio notam mihi prauaricationis insingat: uos qui operamini iniquitatem, qui culpas uestras confiteri negligitis, qui in malis operibus impoenitentes perseveratis, hic a me affectu discedit, hic uos a me operū dissimilitudine elongate: ut quia a Deo receditis hic animo, & in futuro etiam corpore a me discedatis. Discedit ut amplius non comunicem operibus uestris iniquis: Quoniam exaudiuit Dominus uocem fletus mei.] Lauī pedes meos, quomodo inquinabo illos? Vocem iubilium Domini exaudiuit, quia ab omni inquinamento carnis & spiritus me mundauit. Quomodo autem exauditus sit, ostendit.

Exaudiuit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

Peccata dimittendo, Dominus orationem meam suscepit, perseverantiam dando, quasi dicat: Non solum pro peccatis meis fletū delictorū mihi indulgentiam contulit, sed etiam ne eadem ulterius committerem, gratiae suae ubertatem concessit. Dixerat superius: Discedit a me omnes qui operamini iniquitatem.] Sed quia charitas non quarit quae sua sunt, & hinc uera esse ostenditur, cum ille diligitur qui aduersatur, ideo subiungit:

Erubescant & conturbentur uehementer omnes inimici mei, conuertantur & erubescant ualde uelociter.

Ille ueraciter charitatem habet, qui & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Hinc namq; per semetipsam ueritas dicit: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Ne ergo surda aure praeccepta transeat dominica, pro inimicis orat anima exaudita: Erubescant & conturbentur.] Ergo quia propter peccata quae perpetraueram erubui, erubescens uero ut ea diluerem in gemitu meo laborauī, exaudita ueniam impetraui. Et utinā meo exemplo erubescat, quicumq; quod ad imaginem & similitudinem Dei sit factus intelligit, & qualiter illam peccando foeda uit; agnoscat: si se circumspicens consideret, & decorē quem perdidit, & obscuritatem quia se uelut quodam terribilo colore perfudit, de operū suorum qualitate, nisi sit lapis, erubescit. Nobilis

2. Pet. 3

Luc. 6

A anima si quas aliquando peccati notas admiserit, uerecundiam tamē a se funditis non repellit. Nam & illud uerum est aperta desperationis indicium, si uerecundia non sequitur peccatum. Vnde sub ludaeae specie contemnentis animae dicitur: Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisse erubescere. Qui enim neglecto Dei timore peccata peccatis accumulatur, profecto ut meretrix frontē obducat. Sed quia minus est de antea cta uita erubescere, nisi quis etiā studeat ea quae admisit, poenitendo corrigere, subiungit: Et conturbentur uehementer.] Quisquis peccati sui modum considerans, sibi iratus, contra seipsum grauius quod egit puniendo inuehitur, per compunctionis lachrymas uehementer conturbatur. Quia uero per dolorem poenitentiae peruenitur ad conuersionē uitae, protinus additur: Conuertantur.] Ille nimirum ad Deum conuertitur, qui tam cogitatus suos, quam etiam operationes ad Deum semper dirigit conatur. Et quoniam tempus breue est, & finis peccatorum mors est, ne quis putaret in hominis esse potestate, quando uias suas uelit corrigere, re petit: Erubescant.] se peccasse, erubescant conuersionem distulisse. Et hoc faciant, Valde uelociter.] Dies enim Domini sicut fur in nocte ita ueniet. Vnde & Salomon: Ne tardes, inquit, conuerti ad Dominum, neq; differas de die in diem.

Prologus secundi psalmi poenitentialis. Sicut supra iam diximus, per David fidelis anima accipitur, cui & nominis interpretatio, & operum magnificentia conuenienter aptantur. Fidelis ergo anima ea quae in hoc psalmo dicuntur, intelligat, & ab isto nunquam intellectu recedat. Intellectus uero David in hoc psalmo est, ut nemo se ante fidē de meritis suis, quae nulla sunt, efferrat. Nemo fide per gratiam accepta, de peccati impunitate praesumat. Nemo bonum quod facit, sibi, sed gratiae Dei attribuat. Nemo per desidiam torporem in bona operatione pigrescat. Videamus nunc quid dicat:

Expositio secundi psalmi poenitentialis. Beati, quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Quasi dicat: Cū omnes uelint esse beati, diuersi de beatitudine diuersa sentiunt, & desideriorū suorum errorē sectantes, ad beatitudinis portū per denia uenire proponunt. Sed quicquid illi aestimēt, istud estratum, istud est catholicū, q; illi solū sunt beati, quorum remissae sunt iniquitates originales per baptismū: Et quorum tecta sunt peccata.] actualia post baptismū commissa. Si tegit infirmus uulnera, quomodo illi a medico adhibet medicina? Nonne si celare uulnus ceperit, latius extensum introrsum putrescit? Sic & peccatū, nisi per confessionē detegatur, latius in intus dilatat. Et sicut uulnus non ostēsum etiā sanam carnē putredine inficit: ita peccatū nisi confitendo reuelat, etiā si quae ibi sunt, bona corrumpit. Non enim accepta sunt Deo bona, quae malorū admixtione maculantur. Sed aliud est quod a peccatore homine per obsequium

Hier. 3

2. Pet. 3

Ecl. 5

nationem tegitur, aliud quod miserente Deo per remissionem operitur. Tegit medicus uulnus sanandum medicamine: tegit Deus peccatū, ea quę multitudinē peccatorum operit, charitate. Si quis ergo peccata sua tecta esse desiderat, Deo ea per uocē confessionis ostendat. Sunt tamen quędam peccata, quę quamdiu in hac uita uiuunt, etiā a perfectis uiris aut uix, aut nullatenus declinētur. Habent enim sancti uiri aliquid quod in hac uita operire debeant: quia omnino est impossibile ut in locutione, aut etiā in cogitatione nūquā delinquant. Studēt igitur uiri Dei, oculorū lingueq; culpas tegere meritis uite, student pondere bonorum operum premere immoderata uerborum. Verūm quomodo in electis est possibile, eorum transgressiones contegi, cum ab illo cuius oculis nuda & aperta sunt omnia, non possunt abscondi? Sed quia hoc quod tegitur, inferius ponitur, & aliud aliquid superducitur, ut quod est subterpositum, tegatur: tegere peccata dicimus, quę quasi subterponentes abdicamus. Quibus nimirū, quasi tegmen superducimus, dum bonorum operum nos indumento uestimus. Peccata itaq; tegimus, si bona facta malis actibus superponamus.

Beatus uir, cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus.

Si nosmetipsos iudicaremus, non utiq; iudicaremur. Si nobis peccata nostra imputauerimus, non ea nobis imputat Deus. Si ea satisfaciēdo puniremus, nullum qui nos in futuro puniat, inueniremus. Imputare sibi Adam peccatum suum noluit, quando culpam suam in creatore refundit, dicens: Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Vnde quia se confiteri culpabilem renuit, mortiferę damnationis sententiam ad posteros misit. Iudicare autem seipsum nemo poterit, nisi qui uirilem animum ad uitia persequēdum assumit, sicut per eundem prophetam dicitur: Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant. Qui enim mollis est, & dissolutus in opere suo, frater est opera sua dissipantis. Ideo dixit: Beatus uir, quasi dicat: Ad hoc opus nemo assurgere preualet, nisi qui sanctę fortitudinis uires habet. Quid enim fortius quā omnes animi sui motus rationi subigere, omnia carnis desideria spiritus uirtute frenare, proprias uoluntates abijcere, contemptis uisibilibus ea quę non uidentur amare? Vnde & Salomon ait: Melior est patiens uiro forti, et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.

Nec est in spiritu eius dolus. Illi quidem peccatū non imputabitur, in cuius spiritu dolus mendacij non inuenitur. Qui se iustum esse non simulat, qui ea etiā quę occulte deliquit, non celat. In spiritu publicani ad templum ascendentis, dolus non fuit: quia dum illum quem occulta non transeunt, placare uoluit iudicem, confiteri se non erubuit peccatorem. Ait namq;: Deus propicius esto mihi peccatori. Magis ergo iustificatus descendit, quā qui se de meritorum enumeratione

iactabat. Deniq; & iustus in principio sermonis accusator est sui. In Pharisæi uerō spiritu dolus fuit, qui magis uideri, quā esse iustus optauit. Dum ergo ea quę clamare debuerat, tacuit: miser quod sibi tacendum esset, clamauit. Et per superbiam, si qua in eo fuerant, minuit merita, qui humiliari contemnens, adauxit peccata. Et nos ergo exemplo huius publicani præoccupemus faciem huius iudicis in confessione, & effundamus coram illo corda nostra, leuantes puras manus sine ira & deceptione in habitu ordinato cum ueracundia & sobrietate: ut qui omni tētationi patentes, manum effugere non possumus iudicis, per confessionem mundati, clementiam experiamur misericordis.

Quoniam tacui, inueterauerūt ossa mea, dum clamarem tota die.

Ille in cuius spiritu dolus non est, beatus est: e contrario ille in cuius spiritu dolus est, infelix est. Et hoc mihi experto credendum est. Nam inueterauerunt ossa mea, quoniam tacui dum clamarem. Per ossa nimirum uirtutes accipimus, quia per eas animam sicut corpus per ossa sustentamus. Quę profectō inueterantur, quando a statu suę fortitudinis infirmantur. Sicut enim morborum infestationes corporis ossa debilitāt, ita uitiorum importunę turbationes animę uirtutes infirmāt. Ait ergo: Inueterauerunt ossa mea. Ac si dicat: Virtutes & iustitia, uel ratio & intelligentia, ita in me debilitata sunt, ut nec per me quidem uirtijs resistere, nec animam ægram & ad ima ruentem, uirtutum ualeam fortitudine sustentare. Et quia per humilitatem confessionis ad nouum hominem peruenire nolui, per arrogantia iactantiam in ueteris infirmitate permāsi. Quare autem inueterauerunt, causam aperit, cum ait: Quoniam tacui dum clamarem tota die. Cum clamare & tacere inter se repugnent, quomodo potest fieri ut aliquis taceat & clamet? Sed ille tacet nimirum & clamat, qui peccata quidem sua silentio contegit, merita uerō per uocem magnificationis extollit. Aut certē ille tacet & clamat, qui peccata quidem præterita per confessionem non annunciat, & per cor impoenitens alia committere accepta peccandi libertate non cessat. Nam quod peccatum clamor sit, testatur scriptura quę dicit: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum ascendit ad me. Et iterū: Descendam uidere utrum clamorem qui uenit ad me, opere cōpleuerint. Peccatum quippe cum uoce, culpa est in actione: peccatum cum clamore, est culpa cum libertate.

Dum clamarem tota die. Tota die clamat, qui pro omni bono opere quod agit, laudari affectat. uel etiā tota die clamat, qui publicē peccare non trepidat.

Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua, conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.

Sicut per noctem opera tenebrarū, ita per diē bonarum intelligimus lucem actionum. Qui ergo pec-

Gen. 3

Psal. 16

Prou. 16

Luc. 18

Prou. 18

Gen. 18

go peccare non desinit, & cæteris se præferens, per bona opera superbit, die ac nocte diuinę potentia iram incurrit. Vel, die ac nocte: id est, in prosperitate & aduersitate. Grauata est super me manus tua. Quia enim & in aduersis succubi, & in prosperis me nimis erexi, iram tuę potentia super me prouocauit: Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Quoniam manus tua quę superbos humiliat, humiles exaltat, grauata est super me. Me enim superbim depellit: quia non solum peccatum mihi dominari permisit, sed etiā de qua nimis gloriabar, iustitiam mihi difficilē fecit. Ideo, Conuersus sum in ærumna mea. Qui enim de me præsumens, quasi diuitem me prius & nullius egentem credidit: postea ad me rediens, quā sum miser & infelix agnouit. Et hoc feci, Dum configitur spina. Per spinam omne peccatum ideo accipitur: quia dum confert delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. Tunc autem pœnitētis anima ad lamentum ducitur, cum perpetrata nequitia in memoria fixē retinetur. In alia translatione non configi, sed cōfringi spina dicitur: quia nimirum mens ad luctum uertitur, ut peccati compunctio pœnitendo frangatur. Quomodo autē sit conuersus, ostendit dum subdit:

Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi.

Quāuis omnia sint nuda, & aperta oculis tuis, tamen quia ore confessio fit ad salutē, feci tibi cognitum delictum, dicens illud esse meum. Mihi enim quia deliqui imputo, me solum in operum meorū prauitate culpabilem clamo. Plus est delictum cognitum facere, quā delictum manifestare. Ille enim delictum cognitum facit, qui non solum quod fecit annunciat, sed etiā omnem peccati causam & originem narrat. Qui non superficialitatenus peccatum loquitur, sed & quādo, & ubi, & quomodo: & si uel ignorantia, uel casu, uel studio deliquerit, cōfiteatur. Et iniustitias meas non abscondi. Nullum in corde meo dolositatis scrupulum retinui, iniustū esse quicquid a me habeo intimaui. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectū desursum est. Delictum meum cognitū tibi feci, & iniustitiā meam nō abscondi. Non solum quod deliqui, quę mihi facienda fuerant bona prætereūdo, aperui: sed quicquid cōmissi, quę prætereūda fuerāt mala faciendo, narraui.

Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiā meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

Quod delictū meum cognitum tibi feci, quod iniustitias meas non abscondi: non fuit ex necessitate, uel alicuius leuitatis occasione, sed ex pœnitendi & cōfiteudi præmeditatione. Nam, Dixi, id est, in corde meo statui: Confitebor aduersum me iniustitiā meam Domino. Aduersum se confitetur, qui omnino confitetur quod aperit. Qui in peccati confessione sibi non parcat, quicquid peccauit, non Deo imputat, nō Deo annotat, nō

fortunę attribuit, non diabolo, non constellationi ascribit. In eo autem euasurum se credit, si sibi iratus se sine moderatione accusat: Et tu remisisti impietatem peccati mei. Attende quanta sit indulgentia uitalis uelocitas, quanta misericordia Dei cōmendatio, ut contentis desiderium cōmittetur uenia, antequam ad cruciatū perueniat pœnitentia, antē remissio ad cor perueniat, quā cōfessio in uocem erumpat. Tu remisisti impietatem peccati mei. Tu qui solus parcis, qui solus peccata dimittis. Quis enim potest dimittere peccata nisi solus Deus? Remisisti impietatem peccati mei. Projecisti post tergū tuum omnia peccata mea. Non solum peccatū remisisti, sed etiā ipsam impietatem, prauę scilicet operationis intentionem, ut iam nulla in corde meo malitia radix remaneat, ex qua pestiferæ actionis de cætero germen succrescat.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno.

Scriptum est, quia nemo sine peccato, neq; infans cuius est unius diei uita super terram. Et iterum Iob restatur, quia cœli non sunt mundi in cōspectu eius, & in angelis suis reperit prauitatem. Quanto ergo electus quisq; maiori sanctitate preeminet, tanto magis de his sine quibus hæc uita non ducitur, uenialibus peccatis dolet. Quis autē sanctior Paulo, qui cum delectaret lege Dei secūndum interiorē hominem, & aliam legē in membris suis, legi mentis suę uideret repugnantē, miserum se exclamans cōmemorat, & de se diffidēs, de corpore mortis illius per Dei gratiam liberari expectat. Idē nihil sibi conscius fuerat, sed nequiquā in hoc se iustificatū credebat. Sancti etenim uiri licet magnis iam uirtutibus polleant, habent tamen adhuc de culpæ obscuritate quod feriant. Et licet magna iam uitæ claritate luceant, aliquas tamen peccati nebulas uelut quasdam noctis reliquias nolentes trahūt. Quod diuinę profectō pietatis dispensatione agitur, ut qui ascensionē in corde suo disposuit, ad humilitatis celsitudinem suā melius infirmitate subleuetur: quatenus ut de parua reprehensibilia humiliter patitur, inde uerius in iustitię uirtute roboretur: & eo se in uirtutis culmine erectus minimū sentiat, quo suis uirtutibus etiam parua quę eum impediunt non expugnat. Orat ergo pro remissione peccati omnis sanctus: quia sine peccati macula solus inuenitur homo Iesus Christus. Deniq; de ipso solo legitur, quod non haberet quotidie necessitatem, quem admodum sacerdotes prius pro suis delictis hostiam offerre, deinde pro populo. Verūm ne aliquid intelligas transitorium appeti in oratione sanctorum, adiungitur: Ad te. Electi etenim Dei orantes ut ad Deum perueniant, infirmitatis suę incessanter excessus deplorāt: quia & inde refectionis intima dulcedinem sentiunt, unde uiri suauissimi amoris per lachrymas emittunt. In tempore opportuno. Ecce nunc tēpus acceptabile, ecce nunc dies salutis, dicit Apostolus. Tempus opportu-

Es. 38

Tob. 19

Rom. 7

2. Cor. 6

num

num, tempus gratiæ: dies remissionis, plenitudo temporis. In quo propter nimiam charitatē suam qua dilexit nos Deus, misit filium suum factū ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erāt, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Sed quid est quod dicit, In tempore opportuno? Nunquid & ante aduentū Christi non extiterunt sancti qui orarent pro hac sua & populi ignorantia? Fuerunt plane. Sed quia ipsum in carne venturum expectabant, eumque solum saluatorem suum esse sciebant, per eius nimirum fidem saluati sunt. Iamque illud tempus opportunum in corde susceperant, quia ad ipsum toto cordis desiderio nihil hæsitantē suspirabant.

Veruntamen in diluuiū aquarum multarum, ad eum non approximabunt.

Proh. 9 Aqua profunda uerba ex ore uiri. Et de hereticorum adinventionibus scriptum est: Aquæ futuriæ dulciores sunt. Per aquarum ergo diluuium, multiplicatam intelligimus doctrinarum. A qui bus nimirum Paulus nos prohibet, dicens: Doctrinis uarijs & peregrinis nolite abduci. Quisquis enim hæreticas & prophanas nouitates susceperit, longè a ueritate abducitur. Et eo ad littus misericordiæ Dei non approximatur, quo inanit̃ garrulitatum fluctibus raptus, in procellosum se disputationum caliginē omnes recipiēs ineptias iactat. Illis ergo tempus opportunum non est, qui de sua stulta sapientiā inflati, unde Deum placare debuerant, inde eum magis per uanarum assertionum blasphemiam irritant. Et excusando excusationes in peccatis, ut ad Deum ueniant, nō inueniunt remedium, quem per compendium confessionis possent habere placatum.

Tu es refugium meum à tribulatione quæ circumdedit me, exultatio mea, erue me à circumdantibus me.

Quasi dicat. Illi in diluuiū aquarū, id est, in multiplicatam doctrinarum & excusationū ad te non approximabunt: sed ego qui delictum meum cognitum tibi feci, qui iniustitias meas non abscondi, qui à fidei unitate non exorbito, qui de me diffidēs, de multitudīne miserationum tuarum præsumo, ad te per humilitatem confessionis approximo. nam tu es refugium meum. Maledictus homo qui spem suā ponit in homine, & benedictus homo qui confidit in Domino. Impugnāt me carnis illecebræ, circumueniunt ignominiosę passionēs, perturbant inordinati desideriorū tumultus. Sed eo tutius omnia despicio, quo de me uisū sentiens, in solo uirtutis tuæ munimine confido.

Hier. 17 Exultatio mea erue me. In diuinæ contemplationis claritate electorum mentes quanto grauiorē reum temporalium tumultus tolerant, tanto in meditatione securæ in perpetuum felicitatis suauis exultant. Et cum coeperint eis mundanæ peruersitatis inæqualitates amarescere, tunc primum possunt internæ quietis suauitatem sentire. Et quia nihil de seculo, nisi tristitiæ fructus colligunt,

Deum solummodo suum esse gaudium ducunt. Cæterum quoniam secundum Apostolum, Omnes qui uolunt pie uiuere in Christo, persecutionem patiuntur, ideo subiungitur: Erue me à circumdantibus me. Sancta etenim anima diuini amoris speculis uulnerata, cū anhelare in Deū cœperit, cum ad supernam se patriam per desiderium extendit, ad tentationē ei uertitur quicquid in hoc seculo amicū antea blandumque putabatur: quia qui peccantem amare consueuerant, recte uiuentem crudeliter impugnant. Voluptates nihilominus pristinæ ad memoriam redeunt, & resistentem sibi graui aperti certaminis perturbatione affligunt. Orat ergo, ut in his omnibus liberationis præsidium à Deo habeat, metuēs ne ipso fatigationis suæ tadio deuicta succumbat.

Intellectum tibi dabo, & instruam te in uia hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.

Pendent inferiora ex superioribus. Dixerat enim propheta superius: Remisisti impietatem peccati mei: nunc uero ipsius propiciationis diuinæ uerba interserit, in quibus significat, non solum de præteritis adeptum ueniam, sed etiam de futuris peccatis diuinitus sibi prouisam esse cautelam, dicens: Intellectum tibi dabo, & instruam te. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Qui naturæ rationalis dignitatem contra auctoris nostri præcepta superbiendo perdidimus, per infusam cordis nostris Spiritus sancti gratiā quam in nobis peccatū obscurauerat, intelligentiæ lucem confessionis humilitate reuocamus. Cum enim ad secretarium cordis accedimus, & quam districtus iudex futurus sit, qui nunc est patiens & longanimis cōsideramus, cum ad intuentia sanctorum præmia & iniquorum damnationem oculos mentis attollimus, cum de futuris incerti, ne labamur metuimus, & ea quæ male egimus, flendo punimus: tūc nimirum salutari à Deo intellectu accepto, de cordis nostri habitaculo ignorantie tenebras effugamus. Sed quia minus est recte intelligere, nisi studeat quis recte intellecta morum honestate complere, adiungitur: Et instruam te. Non te permittam perfunctorie uoluntatis meæ arcana cognoscere, sed & hoc tibi conferam, ut etiam bonum quod intellexeris, peragas: & qualiter id agendum sit, cauta consideratione discernas. Sunt namque nonnulli qui recte quidem offerunt, sed recte diuidere nō sciunt: quia bonum quodlibet recta intentione incipiunt, sed habere in eodem bono opere discretionis uirtutem postponunt. Hi nimirum quod bene inchoant, malo plerumque sine consummant: quia inde reatum incurrunt criminis, unde fructum habere potuerūt uirtutis. Quia uero nihil est bonū quod incipimus, nisi perseveranti illud sine compleamus, recte subdit: In uia hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos. Quamdiu hic uiuimus, in uia sumus qua ad patriam tendimus. Maligni autem

tem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi custodiunt, & operi nostro insidiantes, deceptionis suæ ubique laqueos tendunt. Facile ergo inter laqueos ambulantes labimur, nisi sapientiæ Dei ductu gubernemur. In hac uero uia ille non graditur, qui temporalium rerum uel copiam cupiens, uel inopiam metuens, à rectæ operationis studio reuocatur. Sed quoniam is qui spiritu Dei operatur, non desidia corrumpitur, non timore repellitur, non laborē lassatur: non incongruè subiungitur: Quia gradieris. Quia nimirum semper de uirtute in uirtutem graditur, qui à sanctæ operationis studio nulla antiqui hostis calliditate superatur. Super eū ergo qui in hac uia graditur, Deus oculos suos firmat: quia quicumque à boni proposito intentione non deficit, respectus ab eo diuinæ misericordiæ nunquā recedit, quatenus eum semper in omnibus adiutorem habeat, ad quē indeficientis amoris desiderio incessanter anhelat. Unde & alibi per eundem prophetam scriptum est: Oculi Domini super iustos.

Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.

Sancti uiri cum mala sua superant, cum ad superna intuenta bonorū operum perfectionibus uolant, nihil esse quod faciunt deputant, nisi etiam alios ab errore compescant. Scriptū enim est: Charitas nō querit quæ sua sunt. Sollicitæ ergo discretionis inspectione in secretis cordium ipsam matrem uirtutum charitatem exquirunt, quam profectō se non habere comperiunt, nisi omnibus etiam inimicis eadem uelint tribui quæ sibi optant impendi. Unde sancta anima quæ per confessionis uocem peccata sibi dimissa nō dubitat, & ipsius promissionis diuinæ oraculo roborata, in eo quod superest uix, hostium insidias incurrere nō formidat, ad proximos alloquendos conuertitur, & ne ipsi ab hac inuestitate pietatis Dei inueniatur exortes, hortatur dicens: Nolite fieri sicut equus & mulus. Iam si dicat: Quoniam quidem ad naturæ uestræ statū pietas diuina uos reuocat, & similitudinē suæ imaginem quam inobedientia destruxerat, benignitas Saluatoris nostri in uobis reformat: nolite diuitias bonitatis Dei cōtemnere, nolite sicut equus alienum sefforem indifferenter portare. Equus enim sicut dominum suū ad portandum recipit, ita etiam sine discretionē alios qui uolunt ascendere seffores admittit. Qui ergo timore Dei postposito, qui Dominus omnium est, diabolicæ se potestati subiecerit, & animā quæ sedes sapientiæ esse debuerat, fallacis dominationi mancipauerit, sine intellectu proculdubio sicut equus existit. Mulus uero sicut onus domini sustinet, ita se cuiuslibet extraneo onerabilem præbet. Quisquis itaque Domini illius cuius iugū suauē, & cuius onus leue, præcepta respiciens, grauissimas peccatorū sarcinas ferre nō recusauerit, irrationabilem se profectō sicut mulum ostendit.

In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

Plerumque qui præcepta Dei aurē cordis audire renunt, persecutionum uerbis admonentur, ut ad uirtutis amorem poenarum dolores pertrahant, quos æternæ uitæ præmia non inuitant. De quibus nimirum scriptum est: Sola uexatio intellectum dabit auditui. Sepe etenim amator presentis seculi ita ab eodem quem diligit mundo despicitur & impugnatur, ut cum eo nequaquam curare ualeat, sed fractus aduersitate torpescat. Quod diuinæ profectō dispensatione miserationis agitur: quia in hoc mundo despectus, tanto celerius trahitur ad Deū, quanto nihil habet in seculo ubi delectetur. Orat igitur fidelis anima ut lubricos peccatorum cursus mundana aduersitate uirtus diuina coerceat, quatenus erroris sui desideria sequi non ualeant, & hoc modo ad se reuersi, saltem ex difficultate & impotentia peccandi resipiscant. Possimus quoque per chammum & frenum uerba diuinæ legis accipere: quæ quia peccatibus aliquando grauius minantur de poena, aliquando suauiter blandiuntur de uenia, dum in ora fidelium ueniunt, uagos eorum gressus more freni & chami reflectunt. Maxillas constringunt, quia uocem iactantiæ comprimunt: dum qui ex uitio superbiæ solebant iactare merita, per humilitatis uirtutem discunt confiteri peccata. Quare autem rator perē prauorum hominum etiam inuitā conuersionem exoptet, ostendit cum subdit:

Multa flagella peccatoris sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

Qui enim per superbiam erectus contra conditorē peccata augere non desierit, & hic curarum aduersantium flagellis affligitur, & in futuro duplici nihilominus contritione cōteretur. Cui si ad iniquitatis suæ cumulū peccanti contigerit exterius proficere, hoc ipsum sibi est diuinæ animaduersionis flagella tolerare: quia modò in conspectu Dei eo ipso interius deijcitur, quo falsa gloria in conspectu hominum exterius eleuatur. Et illi sua in poenam uertitur culpa: quia hoc ipsum fuit uerè intus cadere, quod foras ostenditur profecisse. Hæc quidē prædicta inconfidentes inueniunt: Sperantem autem in Domino, misericordia circumdabit. Diligentibus enim Deum, omnia cooperantur in bonum. Qui in amore cœlestium fixus, seculū perfecte despexit, nulli omnino uanitati succūbit, nulla hunc aduersitas deiecit, nulla prosperitate corrumpitur, flagellis proficit: quippe qui ea aut quæ perpetravit peccata obliuiscit, aut quæ perpetrare poterat, futura deuitat. Et sibi omnia fore existimat prospera, quæ à dilectoribus mundi putantur aduersa.

Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.

Quasi diceret: Quandoquidē sperantes in Domino misericordiæ diuinæ clypeo munimur:

Lætamini in Domino & exultate iusti. Nō est impijs gaudere, dicit Dominus: quia g terrenarū rerū amore uincit, in Deo nullatenus delectatur. Et quāto quis ad tēporalia acioni cura exarserit, tanto

tanto magis ab æternis damnabili torpore frige-
scit. Iustus ergo solummodo, ut in Domino laten-
tur dicitur: quia qui Deum toto corde nō diligit,
in eo latari quamdiu secularibus delectatur, non
possunt. Scriptum est enim: Quicumq; amicus hu-
ius seculi esse uoluerit, inimicus Dei constituitur.
Nec enim possumus hic gaudere cum seculo, &
illic regnare cum Christo. Sed iusti tantum in Do-
mino exultant: quia ita extra mundum sunt facti,
ut nec prosperari in mundo cupiant, nec aduersa
pati nullo tacti presentium amore pertimescant.
Et notandum, quia non solum latamini dixit, sed
etiā & exultate adiecit: ut intelligas eos nō posse
tristari in corpore, quibus diuina claritas misera-
tionis fulget in mente. Et gloriamini omnes re-
cti corde. Illi quidem qui habent cor ad terrena
distortum, non gloriantur in Domino, quia spem
suam posuerunt in mundo. Vos autem qui cor ue-
strum secundum Dei uoluntatem dirigitis, in spe
beatitudinis æternæ gloriari debetis, ut qui glo-
riatur, in Domino gloriatur. Illa namq; sine dubio
est uera gloria, quam nullius mœstitiæ obtene-
brat poena.

Prologus tertij psalmi pœnitentialis.

Sabbatum requies interpretatur. Sabbatū hu-
manum genus in primo parente habuit, qui
quamdiu in cōditoris sui obedientia persistit, in
suauissimo contemplationis diuinæ lecto requie-
uit. In paradiso namq; primus homo delicijs poti-
tus, sicut nullam in anima poterat sentire esuriam:
ita etiam omnē quæ ex carne nascitur, ignorabat
passionem. At postquam diuini colloquij peccan-
do familiaritatē perdidit, mortis legibus succum-
bens, requiem felicitatis æternæ amisit. Et in pro-
cellosos mundanæ instabilitatis corrui fluctus,
quia statum reſtitutionis seruare contempſit. Fide-
lis ergo anima requiem in primo homine perdi-
tam ad memoriam reuocans, & futurū nihilomi-
nus uitæ æternæ sabbatum spiritus agilitate con-
templans, ab omni spiritus & carnis optat corru-
ptione eripi, & ad futuram indeficientis beatitudi-
nis requiē, consummato huius uitæ termino, orat
sine cunctatione perducī. Ait ergo:

Explanatio tertij psalmi pœnitentialis.

Domine, ne in ira tua arguas me,
neq; in ira tua corripas me.
Quasi dicat: Scio futurū esse, ut post huius uitæ
exitum alij flammis expiētur purgatorijs, alij sen-
tentiam æternæ subeant damnationis. Sed quia
illum transitorium ignem omni tribulatione esti-
mo presentī intolerabiliorem, non solum in furo-
re æternæ damnationis opto non argui, sed etiam
in ira transeuntis timeo correptionis purgari. Tu
ergo Domine cui in spiritu meo seruiō, quem om-
nium saluatorem esse cognosco, ne arguas me in
furore damnationis perpetuæ, neq; corripas me
in ira expurgantis uindictæ. De furore & ira, quia
sufficenter in superioribus exposuimus, iterū tra-
ctare superfluum putamus: ne eadem repetentes,
legentibus fastidium generemus. Quare autem

nō debeat in ira corripī, & in furore damnari, sub-
iungit cum ait:

Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi,
& confirmaſti super me manum tuam.

Quanto quisq; plus cœperit quod amisit intel-
ligere, tanto plus incipit corruptionis fug senten-
tiam quam subiuit lugere. Fidelis ergo anima per-
pendens quod perdidit, considerans quod inuen-
nit, uidens se à paradisi gaudijs uenisse ad miseras
uitæ præsentis, à societate angelorum transisse ad
curas necessitatum, pensat quod subiacet pericu-
lis, quæ peccando gloriam perdidit æternæ incor-
ruptionis. Nouit etiam quia mortem nulla possit
ratione euadere: quæ possit, si non peccasset, sem-
per uiuuisse. Has ergo sibi sagittas infixas esse con-
queritur: quia iam nobis est naturaliter inditum,
quod primo homini fuit pro culpa uindicta illa-
tum. Mortalitas & passibilitas sunt sagittæ, quæ ni-
mirum nobis infixæ sunt: quia quamdiu in presen-
ti seculo uiuimus, ab eis liberari aliqua ratioe ne-
quimus. Dicit ergo fidelis anima: Quando quidē
pro originali cōmisso mortalis effectus, magnam
huius seculi miseriam sustineo, pro me autem pœ-
nitentiā ago: tu qui uisitabis iniquitates in uirga,
ne impleas amaritudinibus uniuersa. Sed cum in
hoc seculo peccati pœnam lugeam, saltem in futu-
ro districtæ animaduersionis terrorem euadam.
Quod ut facere debeas: Confirmaſti super me
manum tuam. Sicut studiosus magister frequen-
ter uerbere puerum corripit, ita à me tuę uindictę
manus nunq; recedit. Per manum Domini quam
super se asserit confirmatam, miseriarum frequen-
tiam & assiduitatem intellige. Quam ideo memo-
rat, ut tanto facilius in futuro acquiratur uenia,
quāto maior hic fuit irrogata uindicta. Possumus
etiam per sagittas uerba Dei intelligere, quæ cor-
da quidem nostra transfodiunt, cum nobis altius
infixa, amoris Dei nos uulnere cōpungūt. Quo-
modo autem sit continua hæc pœna quam pati-
tur, ostendit dicens:

Non est sanitas in carne mea à facie iræ
tuæ, non est pax ossibus meis à facie pecca-
torum meorum.

Caro humana ex quo maledictionis prome-
ruit sententiam, portare non desinit peccati con-
tinuam pœnam. Et quia nos eius incessanter infir-
mitas debilitat, iræ Dei faciem nobis indefinenter
repræsentat. Portamus namq; corpus mortale do-
loribus obnoxium, indigentis impeditum: quod
nimirum tentationes sollicitat, sollicitudines an-
gustant, angustię conterunt, contritiones affli-
gunt. Quodq; etiam si aliquando uideatur esse ua-
lidum, ipsa sua ualitudine magis inuenitur infir-
mum. Quid enim infirmius quā affluē fame ra-
bescere, difficultate somni languere, frigore dis-
solui, æstu torrerī? Quæ autem sanitas esse poterit,
ubi tot malorum multitudo cōcurrit? Dicit ergo
fidelis anima: Non est sanitas in carne mea. Vt
uide licet corpus infirmum esse sentiat, quod
tam facile passionū inæqualitas permutat. Ne autem

tem

tem intelligas propter peccati pœnam non infir-
mari in mēte, quia dixerat sibi non esse sanitatē
in carne, subiungit: Non est pax ossibus meis, à
facie peccatorum meorum. Sicut iam dictū est,
per ossa uirtutes accipimus, quia sine eis nullum
in anima robur habemus. Omnes autem uirtutes
in conspectu Dei uicaria ope se subleuant, nec uir-
tutes ueræ sunt, si à se inuicē aliqua diuersitate di-
scordāt. Vna enim uirtus sine altera, aut omnino
nulla est, aut minima. Si enim aut castitatē humili-
tas deserat, uel humilitatem castitas derelinquat,
cum Deus detestetur tam superbiam quā immu-
ditiam, quomodo oculis eius accepta erit castitas
elata, uel humilitas immūda? Non enim bona ac-
cepta sunt Deo, quæ malorum admixtione macu-
lantur: quia modicum fermentum totam massam
corrumpit, & qui in uno offendit, multa bona per-
dit: & qui sine humilitate uirtutes cōgregat, quasi
in uentum puluerem portat. Quia ergo uirtutes
animę aut uitij impugnantur, aut plerunq; elatio-
ne deprimuntur, recte nunc dicitur: Non est
pax ossibus meis, à facie peccatorum meorum. Quotidieq;
peccatorum pœnam patior, quā in
ipsa peccatorum facie contemplan. Et quia sentio
pœnam, recogito culpam. Vel, Non est pax os-
sibus meis à facie peccatorum meorum. Quia ui-
delicet nullam anima mea potest habere requiē,
donec aliquā peccati in se habeat recordationē.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ
sunt caput meum, & sicut onus graue gra-
uata sunt super me.

Quasi dicat: Non est mirum si non est pax ossi-
bus meis, nam iniquitates meæ grauata sunt su-
per me sicut onus graue. Iniquitas in talēto plum-
bi sedet. Plerunq; anima amoris Dei desiderio ac-
cenditur, adeo ut etiam ad summa ambienda sus-
tollī uideatur. Sed quia graui peccatorum pōde-
re premitur, eo citius ad ima labitur, quo admisso
rum conscientia interius grauatur. Et quidē ascen-
dere ad Deū ea qua potest uirtute nititur, sed ipso
suo conamine lassata, relabi compellitur. Causam
uerò tantæ grauitatis præmisit, cum ait: Quo-
niam iniquitates meæ supergressæ sunt caput me-
um. Nisi enim iniquitates principale cordis mei
superando transcenderent, nequaquam tanta me-
pauorum operum depressione grauaret. Sancti
namq; uiri, si quando in mente tētationes tolerāt,
illicitum cordis appetitum magna uirtutis domi-
natione refrenant, ne si in aliquo lapsu tentatori
consentiant, non iam cogitationū suarum, sed ser-
ui crudelium dominorum existāt. Cum enim dia-
bolicis anima subesse uisionibus cœperit, quan-
to se hosti callido crebrius subiicit, tanto eum sibi
intolerabiliorem facit, ut ei iam in nullo resistere
ualeat, cui in uno sui oblita assensum præstat. So-
lenter itaq; uigilandum est, ut cum pulsare mētem
culpa inchoat, peractam culpam quis finis sequi-
tur, attendat: ne si malæ uisionis blandimēta nō
perspiciat, in nequissimæ tenebras perpetratiōis
nesciens ruat.

Greg. tom. 4

Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices
meæ, à facie insipientiæ meæ.

Fidelis anima quæ in seipsam, sibi non parcēs,
uehitur, deteriora adhuc de se quā prius dixe-
rat, confitetur dicens: Putruerunt, &c.] Super-
curatum uulnus cicatrix obducitur, dum signum
præterite plage in resarcita cute monstratur. Quæ
nimirum cicatrix necessariō corruptitur, si caro
sanata iterum uulneratur. Vbi quanto magis ex-
tenditur inæqualitas corporis, tanto difficultus o-
stenditur efficacia curationis. Sed quid per uulnus
nisi peccatum exprimitur? Quid uerò per cicatri-
cem, nisi pœnitentiæ actio designatur? Qui enim
per pœnitentię lamenta peccatum corripit, quasi
cicatricē uulneri superducit. Quod si dimissæ ne-
quitie mentem iterum ad delectationem pertra-
hunt, superductæ uulneri cicatrices putrescūt. Ci-
catrices namq; putrescere, est sanata iam peccato-
rum uulnera rursum in tentationem serpere, atq;
de eorum iteratione delectationem sentire. Cicat-
trices computrescere, est ex peccatorū suggestio-
nibus post superductam cutem pœnitentiæ, dolo-
rem iterum culpæ in occulto cordis per putidas
cogitationes perpeti, & tandē per opus miseriam
quali effuso fœtore corrumpi. Quare autem hoc
sibi contigit, ostendit cum ait: A facie insipien-
tiæ meæ. Sicut summa prudentia est, aliquid post
acceptam pœnitentiā sollicitæ sibi circumspe-
ctionis studio in posterum prospicere: ita misera-
bilis insipientiæ est, in istius uitæ ambiguo quasi
accepta securitate dormire. Per insipientiam ergo
negligentiæ uulnus iam sanatum cōputruit: quia
dum per studium uigilantiæ mens ingrata sibi in
posterum providere noluerit, miserabilis ea quæ
prius abdicauerat mala committit.

Miser factus sum, & curuatus sum usque
in finem, tota die contristatus ingrediebar.

Tanto unaquæq; anima fit preciosior ante oculos
Dei, quāto fuerit despectior ante oculos suos.
Quid autem infelicius quā infelicitatem suam
non cognoscere, & inter ipsa uitæ discrimina nul-
lum infirmitatis dolorē sentire? Sicut enim phre-
netici mentis alienationem tolerant, cum se notū
solum nihil pati, sed etiam incolumes putent: ita
qui mortali carne circumdatus, ærumnas præsen-
tis uitæ non senserit, à uirtute sapientię alienus ex-
istit. Innumerabiles namq; humanæ deiectionis
miseriæ, sicut corda iustorum graui tristitiæ dolo-
re conuulnerant, ita iniquorū mentes ipsa sua im-
portunitate delectant. Cum enim omni uanitati
patentes, sola quæ carnis sunt, cogitant, & lachry-
marum causas tripudiantes peragunt, mortis suæ
negocium ridentes exequantur. De quibus pro-
fecto scriptum est: quia latantur cum malē fecerunt.
& exultant in rebus pelsimis. Verū qui ad
sabbatum quietis æternæ peruenire desiderat, cir-
cumspecta quas patitur miseriarum multitudinem,
seipsum humilians dicat: Miser factus sum, &
curuatus sum usque in finē. Vsq; in finē curua-
tur, qui iniquæ uoluntatis studiū usq; ad effectum

A prauū

prauū operis terrenis inhians protrahit, & ad cœlestia ambiēda nō solum nō per gradū operis, sed nec per intentionis uolatū affurgit. Sed quia culpam sæpe sequitur pœnitentia, & plerunq; qui cadit, adijcit ut resurgat, sequitur: Tota die cōtristatus ingrediebar.] Cūm sollicito se timore mēs humana circumspiciens, modò quæ egit, mala enumerat: modò quæ agere neglexit, bona ad memoriā reuocat: modò reprehensibilia esse in quibus uersatur, conspicit: modò sibi recta opera adhuc deesse perpendit: quia malorum tantorum in se remediū non inuenit, tristitiæ intolerabilis pondere prægrauata tabescit, & tanto se durius in cogitatione dilaniat, quāto terribilius esse quod imminet, iudicium pensat. Tota autem die contristatus ingreditur, qui miseriam esse deputat, si quando ei prosperitas seculi fallaciter perniciosèq; blanditur, sicut in Canticis canticorū sponfus ad sponfam loquitur, dicens: Oculi tui columbarum. Columba enim pro cantu gemitum habet. Quia ergo sancti uiri seculi blandimenta timentes & dolentes mundi securi & gaudentes exultant, sancta Ecclesia columbis assimilatur: quia inde sanctus omnis cum dolore ingemiscit, unde iniquus quisq; cum gaudio hilarescit. Vnde per Salomonem dicitur: Risum reputaui errorem, & gaudium dixi: Quid frustra deciperis? Quare autem contristatus, uiam præsentis uitæ ingrediatur, ostendit dicens:

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusione, & non est sanitas in carne mea.

In lumbis carnalis delectatio continetur, & inde nimirum humana generatio propagatur. Possumus ergo per lumbos animam accipere: quia sicut ex lumbis carnales delectationes prodeunt, ita ex anima omnes cogitationes procedunt. Deinde cūm illiciti operis tentatio subrepat, per uanarum cogitationum phantasmata spiritus malignus illudit. Sæpe nanq; sanctorum etiam uirorum mentes cogitationes illicitæ polluant, & eas iam ad summa tendentes, terrenarum rerum delectationibus tangunt. Sæpe etiā in ipso orationis tempore importunè se illis ingerunt, ut hoc ipsum sacrificium aliquo modo cōmaculare ualeāt, quod in odore suauitatis Deo acceptū contrito corde & cōtribulato spiritu mactatur. Quod nobis aperte illud quod de Abraham scriptū est, innuit: quia circa solis occasum sacrificium offerens, insistentes aues pertulit, quas ne oblatum raperent sacrificium, sollicitè abigere curauit. Nos ergo si quando in ara cordis sacrificiū Deo offerimus, à malignis hoc spiritibus sollicitè custodiamus, ne tenebrarum importunitates cogitationum hoc aliquādo ualeant diripere, quod Deo speramus utiliter offerre. Quod autem sequitur: Non est sanitas in carne mea, idem est quod ait Apostolus: Non inuenio in me, hoc est in carne mea, bonum. Omnia nanq; corporis membra quæ ad usum uitæ accepimus, ad erroris materiam inclinamus.

Cant. 1

Eccle. 2

A Oculos enim ad uidendū obsecra & turpia inflectimus. Aures libenter ad audiēdas detractio- nes accōmodamus. Illecebrosos odoratus narib. haurire concupiscimus. Iniquitatē in excelso loquimur, & inter fratres discordiā seminamus. Salutem etiam corporis redigimus in usum uitiorū. Omnia tandē quibus uti utiliter possemus ad Dei feruitū, in prauū operis conuertimus instrumentū. Non est in carne nostra sanitas: quia nulla pars nostri corporis intentata remanet, per quam nos peccati desiderium non titillet. Sequitur:

Afflictus sum & humiliatus sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei.

Qui enim dixerat, Nō est sanitas in carne mea, ne fortè in anima nihil pati putaretur, subiicit:

B Afflictus sum, & humiliatus sum nimis:] ut intelligas in anima grauissimo iniquitatis pondere obrutū, quem in carne uides tot miserijs & passionibus afflictum. Peccatum enim sicut peccantis mentem retribus delectationum illaqueat: ita etiam implicitam quasi mole superposita grauatur, ut ad sublimia leuari iam non ualeat, quoniā iniquitatis eā grauitudo coarctat, sicut per Psalmistam dicitur: Filij hominum usquequò graui corde. Plerunq; enim & quæ agenda sunt, bona conspiciamus, & ad hæc assurgere cordis desiderio nō ualeamus. Et si fortè mens aliquando ad bonū anhelare inchoat: grauitas quam sustinet, cogit ut cadat: quia ex pœna peccati est, ut à bono quod per rationis iudicium clarè conspicitur, per uitæ meritum anima infirma pellatur. Vnde fit, ut quia ad supernam lucem intuemdam non ualet ascēdere, peccatis exigentibus delectetur in tenebris iacere. Et quā à supernis deiecit necessitas, eam in infimis illicita teneat uoluptas. Nimis ergo humiliatus est, qui ex peccati pœna non solum cœlestia non appetit, sed etiam carnalibus & terrenis cum amore & delectatione intendit. Sed quia plerūq; tanto citius ad Deum anima conuertitur, quanto longius se ab eo separatam intuetur, adiungitur:

Rugiebam à gemitu cordis mei.] Rugitus, gemitus est cordis cum magno dolore: quia quanto uehementius pœnitentis animum concutit, tanto uelocius ad aures diuinæ misericordiæ cōscendit. Et notandū quòd dixit, A gemitu cordis mei: quia sicut dolorem carnis generat amissio pecuniæ, & pignorum, ita cordis dolorem confert extirminatio uirtutum.

Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus.

Tale est desiderium meum, ut dignū sit in conspectu tuo. Quia enim requiem, pro qua semper est orandum, desidero, esse coram te desiderium meū confido. Sancti uiri, quia mundi gloriā contemnent, supernæ claritatis lumine illustrari solummodo cupiunt, diuinæ maiestatis conspectui semper assistunt. Cūm enim sola cœlestia appetunt, usq; ad cōtemplandū Deum per mentis desiderium ascēdunt. Et quia quā dulcis est Dominus interius sentiunt, nunq; ab eo per prauæ uoluntatis

3. Reg. 17

Exod. 14

Exod. 33
Matth. 15

luntatis studium recedunt. Si em̄ à Deo Helias propheta aliquo modo discessisset, nequaquā dixisset: Viuit Dominus, ante cuius cōspectū sto. Quo contra de reprobis dicitur: Non apparebit in conspectu Dei omnis hypocrita. Hypocrita enim nequaquam celos penetrat: quia per opus bonum non Deum, sed humanas laudes, uel transitorios quæstus affectat. Et quia ad Deū desiderium non dirigit, se ab eius oculis sub nequitia latebris abscondit. Qui autem per amorem spiritus cœlestia appetit, oculis Dei intentionē suam ostendit. Despicimus ergo terrena, & amemus cœlestia, ut possimus & nos dicere cum propheta: Domine ante te omne desiderium meum.] Qui Deum amat, ipsum solum desiderat. Qui autem eum desiderat, ad ipsum cordis uoce clamare nō cessat. Nisi enim de corde desiderantis magnus ad aures misericordis Dei clamor procederet, nequaquā Moyse diceretur: Quid clamas ad me? Sicut ergo frigescente charitate cor à bonis silet, ita clamorem emittit, cūm charitas feruet. Et notandum, quia dicitur desiderium, præmisit omne: ut intelligas illud Deo non posse placere desiderium, quod prauæ uoluntatis cōmaculat additamentū. Et gemitus meus à te non est absconditus.] Omne desiderium in pœnam conuertitur, si non citò euenit quod optatur. Desiderium enim non sustinet: quia sicut scriptum est: Cupiditati ipsa celeritas tarda est, & cupienti animo nihil satis festinat. Quisquis ergo de Deo in corde desiderium concipit: quia statim quod optat non obtinet, ingemiscit. Igitur hoc animo cūm præmisisset desiderium, statim adiecit gemitum dicens: Et gemitus meus à te non est absconditus.] Quasi dicat: Quia desiderium quod de te concipio, per iudicium approbas: ideo dolorem quem inde sustineo, non ignoras. Scire enim Dei, approbare est: sed nescire, est reprobare. Moyse si nanq; dicit: Noui te ex nomine. Et reprobis in fine dicitur est: Nescio uos. Non ergo à Deo absconditur gemitus, qui illi spiritui qui discretor est cogitationum, existit acceptus.

Cor meum conturbatum est in me, dereliquit me uirtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.

Ac si dicat: Non est mirū si doleo, si gemo: nam Cor meum conturbatum est in me.] Latrones enim timeo, temporalia damna formido, cœli motus & terræ perhorresco, undiq; sollicitudinibus angustor, undiq; angustijs premor, undiq; pressuris desijor. Aduersitas me deprimit, successus extollit, conuicia cōmouent, adulationes demulcent. Hæc autem omnia ideo patior: Quia dereliquit me uirtus mea.] Humanū cor ad omnē tentationis impulsū facile cōcutitur, si uirtute constantiæ interius nō firmatur. Possumus quoq; per hanc uirtutem rationalitatem accipere, quæ ita in nobis per peccatum primi parentis hebetata est, ut Dei in nobis obfuscentes imaginem, creaturas sequentes, relinquamus creatorem. Sequitur:

Lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.

A mecum.] Solet plerunq; animæ peccanti contingere, ut mox cūm in culpam labitur, & à sui cognitione longius separetur. Peccatum enim ipsum quod peragit, quasi murū quendam oculis se mentis opponit, adeo ut nec unde ceciderit conspiceret ualeat, nec bonum quod sibi quarendū sit, cognoscat. Voluntarijs nanq; tenebris obuoluta, quanto malis tenacius adhæserit, tanto difficilius intelligit bona perpetua quæ amittit. Lux quippe ueritatis prauorum culpas subtiliter examians, si ab opere repellitur, nequaquam in corde uersatur. Distincto enim & occulto agitur iudicio, ut à quo inuenta negligitur, ab eo postmodum nec amissa requiratur, & qui illam non seruat in opere, notitiam illius non habeat in corde. Sed tunc homo lumē quodammodo intelligentiæ habere incipit, cū cæcitatibus suæ tenebras recognoscit. Quicunq; ergo claritate luminis diuini illustrari desiderat, ignorantia suæ primitus agnoscens caliginem, dicat: Lumē oculorum meorum, & ipsum non est mecum.] Nec uacat quod ait: Et ipsum.] Ipsum sine quo cor humanum in tenebris est, sine quo uiuere non ualet, sine quo bonum à malo discernere non queo. Sequitur:

Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt.

Sciendū nobis est, quòd hi qui spiritu prophetiæ replentur, sicut aliquando uerba de se quasi de alijs proferunt, ita nonnunquam de Deo quasi de seipsis loquuntur: ut in hoc quoq; quòd unū cum Deo sint innuāt, cūm Dei opera quasi sint sua narrent. Sic etiam fideles quicq; quia in corpore Christi, quod est Ecclesia, positi, membra sunt Christi, de eo quasi de seipsis aliquando loquuntur: ut dum uerba capitis sui Christum induti, quasi sint sua enunciant, alium esse qui per ipsos profatur, ostendant. Spiritus enim sanctus per eos loquitur, sicut ipsa ueritas Apostolis loquens testatur. Ait enim: Non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Hinc etiam Paulus ait: An queritis experimentum eius qui in me loquitur Christus? Ipse est enim qui dixit: Aperios tuum, & ego adimplebo illud. Ipse etiā ait: Ego ipse qui loquebar, ecce assum. Cū itaq; nō prophetas, sed se locutum esse denunciat: profectò quia ipse in eis loqueretur, affirmat. Non autē admirandum est, si de seipso aliquando loquitur qui intus præsidet: quandoquidem ipse est qui os & animam per officium obsequentis adimplet. Sic ergo & in hoc loco, enumeratis aliquibus humanæ infirmitatis miserijs, passionem suam commemorat, ut capiti congruere quod conuenit membris ostendat. Et fiat nobis magnum cōsolationis remediū, si illum etiā passionis nostræ fieri participem cognoscimus, quem laborum quos patimur, futurum remuneratorem speramus: sicut etiam alias loquit: Si me persecuti sunt, & uos persequentur. Ait ergo: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt.] Quasi dicat: Non solum membra mea illis quibus

Matth. 10

1. Cor. 13

1. Cor. 13

Esai. 52

1. Cor. 13

prædictum est modis cōturbantur, sed etiam ego ut uirtutem in primo parente perditam eis restitutam, conturbationem auferam, lumen nihilominus amissum reddam, solus inter mortuos liber, factus sum obediens patri usque ad mortem. In qua morte Amici mei & proximi mei aduersum me, &c.] Multi ex Iudæis amicos se Christi dicebant, multi eum miracula facientem sequebatur. Multi eum Dominū, multi uocabant magistrum: sicut legis doctor, qui cum uellet eū capere in sermone, dicebat: Magister, scimus quia uerax es, & uisā Dei in ueritate doces. Proximos quoque eosdē appellat Iudæos, secundum carnis sibi cognationem propinquos. Neque enim fratres eius credebant in eum. Qui omnes appropinquauerunt Christo: non mēte, sed corpore: non passibus fidei, sed processu nequitia: non uoluntate sequēdi, sed intentione nocendi. Quod factum est, quando congregati in atrio principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, cōsiliū fecerunt, ut eum dolo caperent & occiderent. Aduersus eum steterunt, quando constanter accusabant eum, & quādo clamantes dicebant: Crucifige, crucifige eum.

Matth. 22

Matth. 26

Mar. 14

Et qui iuxta me erant, de longē steterunt, & uim faciebant qui quærebant animam meam.

Matth. 26

Scriptum est enim: Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Et iterum: Stabant autem notius de longē. Et uim faciebant qui quærebant animam meam.] Volente Pilato Christum dimittere, Iudæi clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari. Vim ergo faciebant qui iudicem in iustē iudicare minis & clamoribus urgebant. Animam Christi Iudæi quærebant, non ut in eum crederent, sed ut illum perderent. Vel aliter: Vim faciebant: quia sua uis & potestate Christo mortem inferre putabant. Sed ipse eis dicebat: Nemo tollit a me animam meam, sed ego pono eam, & sumo eam. Et iterum: Potestatem habeo ponendi animam meam.

Joan. 19

Joan. 10

Et qui inquirebāt mala mihi, locuti sunt uanitates, & dolos tota die meditabantur.

Mala Christo principes sacerdotū inquirebāt, quando falsum testimonium contra eum, sicut Evangelica lectio testatur, quærebant. Et omnibus inquisitis, locuti sunt uanitates. Dicit enim Euangelista, quia non erat conueniens testimonium ipsorum, sicut illorum qui dicebāt: Hic dixit, Possū destruere templum Dei, & in tribus diebus reedificare illud. Et dolos tota die meditabantur.] Non enim casu aut ignorantia peccauerunt, qui scienter mendacia cōfinxerūt. Grauiori ergo pœna plectuntur, quia eorum delicta qui ex præcipatione corrumpunt, exquisita per studium peccata transcendunt, sicut in eadem passione sua ueritas ait: Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Et alibi: Si non uenisset, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Et iterum:

Matth. 26

Joan. 19

Joan. 15

A Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & uiderunt & oderunt, & me & patrem meum. Tribus namque modis peccatū admittitur: aut ignorantia incurritur, aut infirmitate cōmittitur, aut studio perpetratur. Sed sicut grauius est infirmitate quā ignorantia delinquere, ita peius est studio quā infirmitate peccare. Ignoranter quidem Paulus peccauerat, qui dicebat: Qui prius fui blasphemus & persecutor, sed misericordiā consecutus sum, quia ignorans feci. Per infirmitatem uerō Petrus cecidit, quando mentis suæ ædificium fidei fundamentum titubante concussit. Et quia subire mortē per timuit, ad ostiariā uocem, uitam negauit. Vnde post fletū amaritudinis a Domino respicitur: quia electi quiq; eo citius miserationis diuinæ diuitias inueniunt, quo se si quando per carnis infirmitatē deliquerunt, durius & amaritius affligunt. Ex industria autem Iudæi peccauerunt, qui eum quem inaudita miracula facientē uidebant, execrabiles inuidiæ facibus accensi, ut morti traderent, consiliū quærebant. Vnde excusationem de peccato suo non habent: quia est malum sit bona non agere, tamen nequius est honorum doctorum acta odisse.

1. Tim. 1

Mar. 14

Ego autem tanquā surdus non audiebā, & sicut mutus non aperiens os suum.

Disce qui maledicta & irrisiones pateris, in omnibus seruare patientiam, & obtrahentium linguas audire. Dissimula, ne si tu contumelijs conuicia retuleris, a doctrina Christi extorris inueniaris. Mediator namque Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui ad hoc uenerat, ut humilitatis & patientiæ præberet exemplum: non solum iniurias sustulit, sed nec conuiciantibus respondit: nos in hoc instruens, ut cum perfidorum iniurijs impetitur, etiam si uera dicere possumus, ad contumelias reddendas non erumpamus, ne ministeriū correptionis in arma uertamus furoris.

Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.

Sicut homo non audiens erat, cui nihil ad obiecta respondentē, Pilatus dicebat: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Qui cogitationes iniquorum nouerat, blasphemantium uoces non audiebat. Nulla enim blasphemia eum mouere poterat, qui penitus omnem mutabilitatē ignorat, & qui posset eis uera pro falsis respondere, ut adimpleretur quod de eo per prophetam scriptum est: Tanquam ouis ad occisionē ductus est, & sicut agnus coram tondēte se sine uoce, sic non aperuit os suum. Redargutiones enim in ore suo Christus non habebat, qui unde eos reprehenderet, nihil in cordibus, nihil in actibus eorum laudabile uidebat. In ore redargutiones non habebat, qui unde eos reprehenderet, in promptu habebat, & in ore suo habebat unde posset eos redarguere, ex quo nullus unquam potuit mendacium audire.

Matth. 27

Esā. 53

Quoniam

Quoniam in te Domine speraui, tu exaudies me Domine Deus meus.

Quasi dicat: Ideo omnia patienter sustinui, ideo ad eorum cōtumelias non respondi: Quoniam in te Domine speraui.] Tibi em̄ Domine reuelauit causam meam: In te Domine speraui.] non in sapientia seculi, non in diuitijs mundi, non in uiribus corporis, non in nobilitate carnis, non in tuitamento principum, non in p̄sidijs amicorū. Verba sunt hæc Christi secundum humanā naturam. Sic ergo & membrum Christi, si quando persecutionibus affligitur, si flagellis atteritur, si conuictijs prouocatur, illum qui propositus est nobis forma iustitiæ, in omnibus imitetur: non deficiat si causa sua non auditur apud terrenum iudicem, sciens quoniam consciū habet in excelsis regem cœlestem. Speret, quia si in hoc seculo immeritō accipit damnationis sententiā, a Deo accipiet in cœlo coronam. Sciat, quia retributionis æternæ gaudium nequaquam in cœlo colligitur, nisi prius in terra cum fletu & gemitu, & amaritudine semine tur, sicut scriptum est: Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem uenient cum exultatione, portantes manipulos suos. Sicut enim carne quiescente spiritus deficit, ita ea laborante cōualefcit. Et quemadmodum carnem mollia nutriunt, ita animā dura ad alta sustollunt. Illa namque delectationibus pascitur, hæc amaritudinibus uregetur. Denique illam lenia refouent, istam uerō aspera exercent. Et rursum, sicut carnem dura contulnerant, ita spiritum mollia necant. Et sicut carnem laboriosa attenuant, ita spiritum delectabilia angustant. Nos ergo quāto grauiora in hoc mundo tentamenta perferimus, tanto spei nostræ anchoram in Deo immobilis figimus, ut dicere ueraciter cū capite nostro possimus: Quoniam in te Dñe speraui, tu exaudies me Dñe Deus meus.]

Psal. 125

Quia dixi, ne quando supergaudeant mihi inimici mei, & dum cōmouentur pedes mei, super me magna locuti sunt.

Gauii sunt Iudæi occiso Christo, sed non sunt ei supergauii: quia in causa mortis eius ipso sunt inferiores inuenti. Qui enim, ut a morte redimeret hominē, mortis legibus subiaccuit, tertia mox die uictoriosissime a mortuis surrexit. Hoc est quod ante omnia secula clementissimæ dispensationis moderamine sapiētia Dei statuerat, hoc est quod caro sine contagione peccati assumpta euidēter rogabat, cum diceret: Pater, clarifica filium tuum. Hoc etiā multo antē tempore per prophetam manifestauerat, dicens: Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Ipse enim dixit, & facta sunt. Sequitur: Et dum commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt.] Pedes dicti sunt Apostoli: quia sicut pedes corpus deserunt, ita Apostoli Christum in omnium gentium notitiam detulerunt, iuxta quod scriptum est: In omnem terram exiit sonus eorū. Qui nimirum commoti sunt, quando eum quem pati uiderunt, esse filium Dei dubitauerūt: sicut ille qui dicebat:

Joan. 17

Psal. 15

Psal. 32

Psal. 18

Greg. tom. 2

Nos sperabamus quod ipse esset redēpturus Israel. Pedibus ergo commotis, super Christum inimici eius magna locuti sunt: quia Apostolis conturbatis & fugientibus, Iudæi illum reum esse mortis iudicauerunt. Possunt quoque hæc uerba fidelis animæ conuenire. Habet namque fidelis anima inimicos suos in hac uita, habet qui contra eam intērius dimicēt, habet etiam qui eam extrinsecus impugnent. Sed super eam inimici gaudere non ualent: quia consilij spiritu & fortitudinis repleta, & suggestiones diabolicas abdicat, & rabiem persequentium calcat. Cuius affectus si timore aliquo fenerint qui persequuntur arcem intentionis proposito permoueri, uel si cognouerint inuisibiles hostes prauis eam suggestionibus delectari, tanto grauiores tentationes ingerunt, quanto magis de uictoria confidentes, quasi unum ingrediendū aditum inuenerunt. Difficile enim inimico resistitur, si persuasionibus illius anima delectatur. Ideo ut non supergaudeant mihi inimici mei, confido.

Luc. 24

Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper.

Malo enim occidi quā uinci. Flagella libenter patior, persecutiones amplector, utilitates desidero, correptiones concupisco. Sancti uiri in hac uita flagellari desiderant, ut flagellis correcti, & imminentes culpas uideant, & commissas ante oculos ponant. Sæpe enim delinquentes oculos flagella aperiunt, quos inter uitia insolentiæ & securitatis tenebræ concludunt. Sæpe torpentis animus persecutionibus tangitur ut excitetur: quatenus qui statum suæ rectitudinis per securitatem perdidit, in afflictione consideret quo peruenit. Sequitur: Et dolor meus in cōspectu meo.] Sicut causam reddidit quare uisibiles inimicos non timeat, quasi imputet beneficio quod ipsi inferunt pro tormento: ita etiam quare uersutias diaboli non timeat, subdendo manifestat: Et dolor meus in cōspectu meo semper.] Scriptum est enim: Cor quod cognouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio illius non miscbitur extraneus. Nam qui omnes uitæ præsentis arumnas frequenter cogitat, quā sunt tranquilla quæ perdidit, quā confusa in quibus incidit pensat: quia qui supernæ patriæ desiderijs accessus, mundo nequā & concupiscentijs eius moritur, nullis uanitatibus mundanæ delectationibus occupatur.

Prou. 14

Quoniam iniquitatē meam ego annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.

Qui peccatum suum confitendo annuntiat, & pro eiusdē peccati satisfactione cogitare non cessat: quia nullam in mundo inuenit requiē, in conspectu suo semper habet dolorem. Vnde cum dixisset: Dolor meus in conspectu meo semper.] quasi quomodo hoc fieri possit quæreremus, subiicit dicens: Quoniam iniquitatem meam annuntiabo.] Hæc sunt namque ueræ humilitatis testimonia, & iniquitatem suam quæque cognoscere, & cognitam uoce confessionis nūciare, & nun-

A 3

ciatam

ciatam poenitentiae satisfactione delere. At contra omne prauorum hominum uitium est, & peccatum labendo committere, & commissum negando abscondere, & uulgatum defendendo multiplicare. Sciendum tamen est, quia peccata sua saepe & reprobi confitendo aperiant: sed quia nouae uitae habitum immutare despiciunt, ea ipsa quae confitentur, flere obstinati contemnunt. Elechi uero culpas suas non solum uoce confessionis denunciant, sed etiam districtae animaduersionis eas fletibus abolere procurant. Ad poenitentiam namque lamenta incitant, occulta se increpatione dilaniant, & futuri iudicij timore percussi, si qua in eis adhuc male gesta lateant, diligenter inuestigant. Saep enim quod torpentes latuit, fletibus innotescit. Et qui reatum suum securi nesciunt, hunc in se contra se erecti deprehendunt. Cogitemus ergo & nos pro peccato nostro, & amara illud poenitentiae inuentione persequamur, ne dum culpas nostras pensare negligimus, peccati pondus per negligentiam augeamus. Sequitur:

Inimici autem mei uiuunt, & confirmati sunt super me, & multiplicati sunt qui oderunt me inique.

Occulti dispensatione consilij, conditor noster & culpas mortalium inspicit, & spatia uitae disponit, ut diuturnae uitae tempora quibus iustus utitur ad bene operandi auxilium, iniquus accipiat ad damnationis augmentum. Si enim accepta quis poenitentiae tempora disuertit ad culpam, districtus cum uenerit iudex, indulta misericordiae spatia conuertit ad poenam. Et confirmati sunt super me.] Ad hoc namque omnipotens Deus aliquando peruersos patitur diutius uiuere, ut & ipsi male uiuentes praua quotidie opera augeant, & contemptores seculi ex eorum nihilominus persecutione clarificent. Qui fastu superbiae tumentes, eo se grauius aduersus electos erigunt, quo in mundo eis cum cetera ad uotum succedunt. Nec intelligunt, quod in uita sua plerumque bona mali recipiant, & ideo eos aurarum aut nunquam aduersa conturbant. Nam & iniquitatum suarum fautores perditos quosque eo citius tales inueniunt, quo mundi gloriam quaerunt & muneribus quaerunt. Vnde & subditur:

Et multiplicati sunt qui oderunt me inique.] Nihil est iniquius quam odium pro dilectione repedere, mala pro bonis retribuere, pro correptione iniurias respondere. Quod plerumque mali faciunt, cum iustos qui eorum saluationem appetunt, execrabilis nequitiae percussione affligunt. Atque ideo subiungit:

Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.

Qui reddit mala pro malis, bonus non est. Qui non reddit bona pro bonis, ingratus est. Qui autem reddit mala pro bonis, iniquus est. Solent namque perditii homines bene uiuentibus inuidiose detrahere, aut nota eis excogitati criminis insigere, aut purae uitae innocentiam, simulationem uocare. Quare autem hoc faciant, ostendit cum ait: Quo-

nam sequebar bonitatem.] Bonitatem sequitur qui Christum imitatur. Cuius imitatores tanto in hac uita grauiora tentamenta perferunt, quanto longius corde a mundo discedunt. Dicit enim Apostolus: Omnes qui pie uolunt uiuere in Christo, persecutionem patiuntur. Et alibi scriptum est: Multae tribulationes iustorum. Iusti namque qui ea quae Dei sunt, tota intentione desiderant, & supra mundum facti, mundana omnia quadam uirtute dominationis conculcant, non solum in occulto cordis diabolicas infestationes tolerant, sed etiam peruersorum malitiam decore suae conuersationis inflammant. Verum quia ad superandum nullus inuenitur idoneus, nisi qui fuerit uirtutis diuinae fortitudine roboratus, qui persecutorum flagellis atteritur, qui detrahentium dentibus mordetur, praesentiam & auxilium diuinae maiestatis expostulat, ut eius fultus praesidio, contra omnia quae patitur aduersa conualescat. Ait ergo:

Ne derelinquas me Domine Deus meus, ne discesseris a me.

Illos proculdubio Dominus relinquit, quibus constantiam in tribulatione non tribuit. Necessario enim sequitur, ut omni tentationi sit subditus, quicumque a Deo fuerit derelictus. Qui ergo tentamenta diaboli meruit, qui pati in hoc seculo aduersa pertimescit, ad Deum tota uirtute se conuertat; clamet ad Deum medullis cordis, & dicat: Ne derelinquas me Domine Deus meus.] Quod uerbum si cum affectu & desiderio saepe replicare studuerit, puto quod quandam in eo dulcedinem sentiet, quam sermo noster explicare non ualet. Sequitur: Ne discesseris a me.] Sancta anima que solum Deum perfecte desiderat, precatur, ut nec ad horam Deus ab illa discedat. Nouit enim, quia inter inimicos graditur: nouit, quia omni tempore diabolus sibi aduersatur. Quia ergo omni tempore intelligit sibi imminere pericula, etiam momento temporis non potest esse secura.

Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis meae.

Quasi dicat: Tu qui es adiutor in opportunitatibus, in tribulatione noli me uelut alienum negligere, noli uelut extraneum abdicare, imo intende in adiutorium meum, tuque me inter letifera tentationum iacula protege, tu ab omni inimicorum incursione defende, tu in corde meo intelligentiae lucem illumina, tu me ab omni malo, auxilio tuae uirtutis circumda. Quod bene debes facere, quia tu es Dominus meus. Te enim solum habeo Dominum, te solum confiteor Deum. Congruum ergo uidetur, ut qui es restitutor salutis in primo parente perditae, sis & conseruator eiusdem in me per gratiam restituta.

Prologus quarti Psalmi poenitentialis:

Nota est historia de qua titulus iste sumptus est. Dauid enim captus pulchritudine Berisabe uxoris Uriae, non solum cum ea carnaliter coijt, sed etiam occiso uiro eam sibi in coniugium copulauit.

1. Tim. 3
Psal. 23

copulauit. Postea uero cum uenisset ad eum Nathan propheta, eumque suo iudicio, inducta de ouibus similitudine, condemnasset, non solum peccatum celare uel defendere noluit, sed etiam confessus quod fecerat, ad dura se poenitentiae lamenta conuertit. In psalmo tamen nulla fit de historia mentio, sed magna cognoscitur animi dolentis affectio. Admonemur autem in hoc psalmo prospera metuere, & contra omnem seculi felicitatem acrius uigilare. Saep enim praesentia gaudia sequuntur perpetua lamenta. Sicut enim per fletus ad gaudia ducimur, ita per gaudia ad fletum peruenitur. Ille nempe qui dixit: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur: ipsemet ait: Va uobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. Quis sanctorum Dauid: Qui cum Saulis persecutionibus urgeretur, non solum persequentem occidere non uoluit, sed ipsi persecutori cum ipsum occidere posset, pepercit. Tanto enim in Dei misericordiam spem suam fixerat, quanto miserabilius infirmitatem suae tribulationis sentiebat. Verum ubi deus hostibus pressuris caruit, homicidium adulterio incaute securus adiecit. Admonemur etiam in hoc psalmo carnales cupiditates restringere, & de Dei misericordia nunquam desperare. Quisquis ergo desperans de uenia, agere poenitentiam dubitat, Dauid poenitentiam ad animum reducat. Audiamus & nos Dauid clamantem, & nos cum eo clamemus: gementem, & congemiscamus. Audiamus fletentem, & collachrymemur: correctum, & collatemur.

Expositio quarti Psalmi poenitentialis.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Ponamus ante mentis oculos aliquem grauius uulneratum, & uix iam ultimos huius uitalis aurae trahentem anhelitus, qui & nudus in sterquilino iaceat, & uulnus nondum ligatum ostendat, aduenientis medici desiderio confici, & agnitum ut sui misereatur precari. Uulnus enim animae peccatum est, de quo dicitur: Uulnus & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. Agnosce interius uulnerate medicum tuum, & ei peccatorum tuorum uulnera detege. Audiat cordis tui gemitum, cui omne patet cogitationis arcanum. Moueant illum lachrymae tuae, & quadam illum importunitate querendi semper ad eum alta de profundo cordis suspiria educito: perueniat ad eum dolor tuus, ut dicatur etiam tibi: Transtulit Dominus peccatum tuum. Clama cum Dauid, uide quid ipse dixerit: Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.] Quasi diceret: Ingenti uulnere perclitor, quod nullus medicorum curare ualeat, nisi medicus ille qui est: omnipotens succurrat. Omnipotenti enim medico nihil est insanabile, qui si curat medetur sine precio, ita salutem restituit uerbo. Desperare ergo de uulnere, si non praesumere rem de omnipotente. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.] Quare parua

misericordiam, qui ignorantem contrahunt culpam. Ego autem sicut grauius cecidi, ita etiam scieter peccaui. Sed tu omnipotens medice & contemptores corrigis, & nescientes instruis, & confitentibus ignoscis. Vtinam Domine Iesu ad me misericordia motus digneris accedere, qui descendens ab Hierusalē in Hiericho, prouens scilicet de summis ad infima, de uitalibus ad infirma, in angelos tenebrarum incidi: qui non solum gratiae spiritualis mihi uestimentum abstulerunt, sed etiam plagis impositis semiuuam reliquerunt. Vtinam peccatorum meorum uulnera data mihi recuperandae salutis fiducia alliges, ne deterius saeuant si sanari desperent. Vtinam oleum mihi remissionis adhibeas, & unum compunctionis infundas. Quod si in iumentum tuum me imposueris, de terra inopem, & pauperem de stercore suscitabis. Tu es enim qui peccata nostra pertulisti, qui pro nobis quae non rapueras exoluisti. Si in stabulum me Ecclesiae tuae duxeris, corporis & sanguinis tui me refectioe cibabis. Si curam mei egeris, nec praeccepta tua praetereo, nec fremetium rabiem bestiarum incurro. Custodia enim tua indigeo, quandiu carnem hanc corruptibilem porto. Audi ergo me Samaritane spoliatum & uulneratum, fletentem & gementem, inuocantem, & cum Dauid clamantem: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.]

Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Peccata mea magna sunt & multa, & ideo non solum magnam misericordiam expeto, sed etiam multitudinem miserationum tuarum requiro, ne pro alijs quod metuo subeam supplicium, si unum solum non deleret peccatum. Per misericordiam, miserentis affectum intelligimus: per miserationem uero, ipsam misericordiae exhibitionem signamus; iuxta quod scriptum est: Misericors & miserator Dominus. Superfluum enim esset utrumque ponere, nisi esset uarietas in significatione. Scire debemus quia nemo est insanabilior eo qui sibi sanus uideatur. Illud enim est clarum uenturae salutis indicium, si incipit homo cognoscere semetipsum. Semetipsum autem Dauid cognoscebat, cum multitudinem miserationum quaerebat. Dicit peccator cum eo: Secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.] Immensas & innumerabiles mundo exhibuisti misericordias, quando genus humanum de seruitute diabolicae tyrannidis eripuisti, & a peccatis suis in sanguine tuo electos tuos lauisti. Lauet sanguis iste peccatorum meorum maculas, qui totius mundi potuit delere offensas. Non postulo a te aurum, non lapides preciosos, non labonibus & naufragijs exquisita commercia, non peregrinas merces de remotis terrenarum regionum multo ad nos discrimine delatas: quae etiam fortium saepe uiuorum mentes effoemnant, & false pulchritudinis imagine illectas captiuant. Verum quod omnibus his est praestantius & preciosius, remissionem peccatorum expeto. Quae tunc terra esse probabit, si addito fructu poenitentiae gratiae

Matth. 5
Luc. 6

Luc. 18

Psal. 112
1. Pet. 2

Esai. 1

2. Reg. 12

tua muneribus cumulatur. Quid enim mihi prodest malorum quae feci impunitas, nisi etiam bene operandi subsequatur facultas?

Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me.

Quid iniquius quam alienam contrectare uxorem uirum eius nec scientem nec lachrymantem occideret? Et hoc quidem fecerat propheta de gregibus ouium sublatus, de post foetantes ad regni gubernacula assumptus, corporis fortitudine praeditus, spiritalis gratiae donis illuminatus. Qui tanto grauius ceciderat, quanto celsius & regni gloria & excellentia uirtutum caeteris praeminebat. Gloriae namque praecedentis praconium, sequentis culpa adauxit reatum. Tanto enim quisque grauius corruit, quanto antequam caderet in conspectu Dei altius ascendit. Dicit ergo: Amplius laua me ab iniquitate mea. Prosit mihi Domine quod cecidi. Lauentur cum hac macula notae delictorum, quas haecenus neglexi. Saepem namque dum quaedam male gesta plangimus, ipsa uel amaritudinis ad discutiedos nos excitati, alia in nobis plangenda inuenimus. Quae admissa eo facilius obliuioni tradimus, quo ea uel nulla uel leuia putamus. Sed succrescens amaritudo poenitentiae, non solum maiora peccata cordi nostro congerit, sed etiam minima quaeque ad memoriã reducit. Quae omnia tanto obstinatius prosequimur, quanto omne malitiae germen uigilantius extirpare de corde conamur. Lauatur ergo amplius, cui non solum quod in se puniit peccatum dimittitur, sed etiam alia quae obduxerat obliuio, nihilominus delentur. Aquae quibus diluitur iniquitas, dona sunt sancti Spiritus: quae quasi torrens de supernis uenientia, sicut electorum corda ut germinent irrigant, ita etiam ab omni iniquitamento carnis & spiritus emundant. De hoc quippe torrente scriptum est: Fluminis impetus laetificat ciuitatem Dei. Et a peccato meo munda me. Inquinauit me facinorum colluues, polluit peccati contagium: sed ad fontem confugio misericordiarum. Potens es me & ab iniquitate abluere, & a peccato mundare. Iniquum egi innocentem opprimens, peccatum feci mihi ipsi non parcens. Sciebat enim propheta, quia quicumque molitur laedere alium, prius proprio iaculo percutit semetipsum. Quid crudelius quam semetipsum occidere? Si os mentientis occidit animam, quanto magis gladius ferientis extinguit uitam: Unde scriptum est: Miserere anime tuae, placens Deo. Et iterum: Qui sibi nequam est, cui bonus erit?

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.

Quasi diceret: Scio quem inuocem. Iustum inuoco, qui & peccata odio habet, & ista impunita non dimittit. Sicut eius misericordiam expeto, ita etiam iustitiam ipsius attendo. Nam sic postulo misericordiam accipere, ut uelim ab eo iustitiam suam auferre. Nolo ut peccatum meum remaneat impunitum. Sic misericordia est ut peccanti igno-

scat, sicut iustitia est ut peccatum impunitum non transeat. Sed quia peccatum meum ego ipse pauco, ideo ut tu me non punias tam uehementer exoro. Ideo agnosco, ut tu ignoscas. Ergo miserere mei, laua, munda, quoniam iniquitatem meam ego agnosco: Et peccatum meum contra me est semper. Non posui super dorsum quod feci, non intueor alios oblitus mei. Non affecto de oculo fratris festucam eijcere, & trabem quae in oculo meo est, non considerare. Peccatum meum contra me est semper. Quicumque misericordiam Dei inuenire desiderat, necesse est ut iam grauius peccata agnoscat, puniat culpas fletibus, faciem Domini in confessione praueuiat, ponat ante cordis oculos & culpas operis, & ultimam terrorem animaduersionis: penset quod discretus iudex ueniat, qui ideo peccatores sustinet, ut eis conuersis minus inueniat quod condemnet. Ascendat tribunal mentis suae, constituat se ante se, uideat scditatem suam ut corrigat, ne uolens tandem uideat & erubescat. Sit sibi iudex incorruptus, torqueat eum timor, erumpat confessio, ut cum propheta possit dicere Deo: Iniquitatem meam ego cognosco.

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iudicaris.

Homo homini non peccat, quia est aut par aut grauior culpa inquinat. Deus solus iuste peccata ulciscitur, quia ipse solus est in quo non potest inueniri quod puniat. Quia ergo solus Deus parcat, solus iuste iudicat, ipsum solum offendit qui peccat. Quo enim se quisque peccando dissimilem Deo facit, eo tremendam superni iudicis maiestatem offendit. Clamet ergo ad Deum peccator, clamet iniquitatum suarum conscius, clamet medullis cordis, & dicat: Tibi soli peccaui. Quia tu solus es sine peccato. Et malum coram te feci. Ab alijs quidem peccatum meum ignorari potuit, te autem latere nequiuit. Penetrabilior enim omni gladio ancipiti, penetras usque ad diuisionem animae & spiritus, artuum quoque & medullarum, & discretor es cogitationum cordis. Nulla creatura in conspectu tuo est inuisibilis, quia omnia nuda & aperta sunt oculis tuis. In tantum es sine peccato, ut etiam iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iudicaris. Scribit Apostolus dicens: Est autem Deus uerax, omnis homo autem mendax, sicut scriptum est: Iustificeris in sermonibus tuis. Si Deus uerax est, necessario in uerbis suis iustus est. Nam si in sermonibus suis falsa ueris insereret, iustus omnino non esset. Sed absit a fidelium cordibus, ut esse in Deo mendacium putemus. Fidelis enim est in omnibus uerbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, sicut ipse etiam ait: Coelum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt. Deum ergo ueritas iustificat, hominem uero mendacium condemnat. Sequitur: Et uincas cum iudicaris. Praeuidebat propheta Deum in carne uenturum, qui humano condonandus esset iudicio, ut eterne mortis homo careret tormeto: ideoque ait: Et uincas cum

scat, sicut iustitia est ut peccatum impunitum non transeat. Sed quia peccatum meum ego ipse pauco, ideo ut tu me non punias tam uehementer exoro. Ideo agnosco, ut tu ignoscas. Ergo miserere mei, laua, munda, quoniam iniquitatem meam ego agnosco: Et peccatum meum contra me est semper. Non posui super dorsum quod feci, non intueor alios oblitus mei. Non affecto de oculo fratris festucam eijcere, & trabem quae in oculo meo est, non considerare. Peccatum meum contra me est semper. Quicumque misericordiam Dei inuenire desiderat, necesse est ut iam grauius peccata agnoscat, puniat culpas fletibus, faciem Domini in confessione praueuiat, ponat ante cordis oculos & culpas operis, & ultimam terrorem animaduersionis: penset quod discretus iudex ueniat, qui ideo peccatores sustinet, ut eis conuersis minus inueniat quod condemnet. Ascendat tribunal mentis suae, constituat se ante se, uideat scditatem suam ut corrigat, ne uolens tandem uideat & erubescat. Sit sibi iudex incorruptus, torqueat eum timor, erumpat confessio, ut cum propheta possit dicere Deo: Iniquitatem meam ego cognosco.

Matth. 7 Luc. 7

Rom. 3

Psal. 144

Matth. 24

cum iudicaris. Quasi diceret: Omnes qui iudicati sunt, etiam si multum fuerint in uirtute prouecti, non omnino iniuste subierunt iudicium, quia antequam iudicarentur, aliquo modo commiserunt peccatum. Tu uero cum mortis iniusta sententiam acceperis, quia solus homo inter homines ab omnibus peccatis es immunis, uincis ergo omnes iudicatos, cum iudicaris uel tu Deus pater in filio, uel tu Deus uerbum in homine assumpto. Quod tamen intelligi & aliter potest. quasi dicat: Ideo ut miserearis precor, ut laues, ut mundes, ut iustificeris in sermonibus tuis, id est, ut uerax appareas in promissis. Promissisti enim iustis regnum aeternum, & uirtutum amatoribus uitae aeternae brauium praeparasti. Sed nisi me & alios iustifices, non poteris inuenire quos non damnes. Iustifica ergo me, ut tu iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iudicaris. Iudicant te, qui negant post lapsum reparationem fieri, & remissionem peccatorum nemini dandam astruunt. Quos, si mihi peccatum remisseris, uel ut fabricatores mendacii & peruersorum dogmatum cultores superabis. Vel iustifica me, ut iustificeris in sermonibus tuis. Promissisti enim quod de stirpe mea carnem sis assumpturus: sed si me de tanto non mundes scelere, de cuius femine carnem assumas uideor indignus. Tu enim es qui dixisti: De fructu uentris tui ponam super sedem tuam. Laua me ab iniquitate, ne sim fraudatus a promissione. Et uincas cum iudicaris. Iudicatus Dominus uicit, quia unde in passione succubuit, inde maiorem sui gloriam resurgendo manifestauit. Iudicatus uicit, quia quorum ad tempus iudicium moriendo subiit, eos iusto iudicio condemnatos aeterna morte mulcetauit.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Opus est Domine ut miserearis, quia ab in eunte uita primordio, in peccati foueam incidit, & concupiscentiae carnalis fordidibus inquinata natiuitatis meae initia contraxi. Non in me illa quam nouiter admisi, sola uiget iniquitas, habeo in me etiam ex ueteri quod ignoscas: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. Non ideo homines in peccatis concipiuntur, quia peccatum sit coniugibus commiseri: hoc enim opus castum non habet culpam in coniuge, quia nuptiale foedus non exorbitat a fide. Deus enim copulam maritalē instituit, quando masculum & foeminam in principio creauit. Qui quidem sine peccato filios ederent, si in paradiso positi, in conditoris obedientia persistissent. Sed quia a statu rectitudinis primus homo peccando corruit, peccati poenam ad filios misit. Carnalis enim delectatio poena peccati est, quae ex radice peccati ita contrahitur, ut nullus absque illa in mundo generetur. Sed sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur. Confiteatur ergo poenitens de culpa quod metuuit, ut consequi ualeat de uenia quod cupit.

Ecce enim ueritatem dilexisti, incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

Psal. 131

1. Cor. 15

Ideo uias meas a principio arguo, peccata mea ego ipse condemno, quia ueritatem dilexisti. Veritatem Deus diligit quia sine ulatione delictum non deserit. Aut enim hoc homo in se puniens persequitur, aut postmodum Deus districto examine ulciscitur. Siue ergo sit magna, siue parua iniquitas, nisi puniatur ab homine poenitente, punietur a Deo iudicante: sicut per quendam sapientem dicitur: Sciens quia non parceres delinquenti. Delinquenti non parciatur, quia sine uindicta peccatum non relaxatur. Veritatem itaque Deus diligit, quia iustum iudicium non praetermittit. Incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi. Qui non est securus de munere ueniae, non est uehemens in executione uindictae. Et quidem ad aduentum Christi incertum fuit, si grauius lapsi possent habere ueniam, & peccatorum remissio complures latuit: sed Dauid qui redemptorem mundi ut peccata tolleret, futurum praueiderat, de peccatorum indulgentia non dubitabat. Non ignorabat opus sapientiae Dei a seculis absconditum, ante omnia tempora dispositum, exhibitum in fine seculorum. Namque sapientia filius Dei est, de quo scriptum est: Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam. Ipse est per quem omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Ipse est de quo propheta dicit: Omnia in sapientia fecisti. Dignum autem fuerat ut per eum fieret remissio, per quem facta fuerat creatio: & ipse esset largitor gratiae, qui fuerat omnibus auctor naturae. Quam remissionem sicut in tempore gratiae contentibus tribuit, ita ante aduentum suum eum expectantibus praerogauit. Haec sunt incerta & occulta diuinae dispositionis consilia, omnibus gentibus per Dei sapientiam ultimis temporibus reuelata. Quae quia Dauid per spiritum cognouerat, de Dei confidenter misericordia praesumebat. An non Ninuitis incerta erant, qui poenitentiam agentes, super praedicatione Ionae haesitando dicebant: Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus?

Asperges me Domine hyssopo, & munda bor: lauabis me, & super niuem dealabor.

Hyssopus est herba humilis, saxo quidem adherens, & parum utilitatis in se ipsa sui facie ostendens, quae tamen pulmonis inflationem deprimat, & uirtutis suae acrimoniam si conteratur ostendit. Quid ergo per hyssopum, nisi Christi humilitas designatur? Ipsa est enim quae omnem in nobis reprimat contumaciam, sicut herba illa pulmōni inflato adhibet medicinam. Quis etenim iam dignetur in mundo se pro Deo abijcere, cum audiat Dei filium opprobria & derisiones subijcere? Quis supplicium pro Deo perpeti arbitretur dedecus, cum ipse rex regum & dominus dominantium morte turpissima propter nos sit condemnatus? praesertim cum ipse sit nobis positus forma iustitiae, cuius & audire imperia, & sequi debeamus exempla: sicut ipse in Euangelio ait: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Iuxta legis quoque testimonium inquinatos mundabat eiusdem

1. Cor. 1

10. an. 1

Psal. 131

10. an. 1

Matth. 23

dem herbe fasciculus, uacce rufe cruore intinctus. Quid autem per uaccam, nisi ad sacrificiū assumpta incarnationis dominicæ infirmitas designatur? Sicut enim per masculinum sexum solet fortitudo intelligi, sic & per foemininum potest infirmitas designari: & de eo scriptū est: Quia et si mortuus est ex infirmitate, sed uiuit ex uirtute Dei. Ipse est enim summus pontifex noster, qui in ara crucis pro totius mundi sanitate, sui corporis hostiam obtulit. Pontifex uidelicet futurorum bonorum, qui per proprium sanguinem in sancta æterna redemptione inuenta semel intrauit. Hæc autē uacca rufa dicitur, ut in ea sanguinis Christi rubor euidenter demonstraretur. De quo in Canticis canticatorū sponsa loquitur dicens: Dilectus meus candidus, & rubicundus. Candidus nimirum ex diuinitatis specie, rubicundus ex passionis cruore. Hoc itaq; hyssopo ille solummodo aspergitur, qui uias dominicæ passionis imitat. Sanctificatur uerò asperius, sicut per Paulum dicitur: Si enim sanguis taurorū & uitulorum & cinis uitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationē carnis, quāto magis sanguis Christi qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostrā ab operibus mortuis ad seruendū Deo uiuenti? Sequitur: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Quemadmodum corpus aqua lauat à squaloribus sordium, ita gratia sancti Spiritus animā purgat à maculis peccatorum. Quod uerò ait: Et super niuem dealbabor. Ostendit quia nulla pulchritudo quæ inest corpori, ualet decori sanctæ animæ comparari. Quid namq; in corporibus niue candidius? Et tamen qui uias passionis Christi sequitur, super niuem dealbatur. De sanctis etenim scriptum est: Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Quis uerò ignoret solem niue candidiorem? Præterea candor niuis citò præterit, decor autem sanctorū in æternum manebit.

Auditui meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata.

Tunc quidem uerum & inestimabile gaudium habituri sunt sancti, cum impijs æterna morte mulctatis, & in horrendam perpetui cruciatus uoraginem per extremæ damnationis sententiam missis audituri sunt: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobis paratum est ab origine mundi. In eo autem quod ait, Gaudium & lætitiā, duplicē sanctorū uenerationē intellige: qui uisione claritatis in illa die, quantū cogitare non possumus illustrati, sicut animarum perfuerunt beatitudine, ita etiam corporis uestientur incorruptione. De ipsis enim scriptum est: In terra sua duplicia possidebunt. Sancti etenim uiri mundi gloriam mentis despectu calcantes, omnes in se carnales uoluptates mortificāt, ut in Deo postmodum perenniter uiuant. Qui quoniam mundi miserias pro Deo pati minime refugiant, beatitudinis æternæ retributionem acquirunt. Quæ nimirum beatitudo & animabus eorū ante resurrectio-

2. Cor. 13

Mat. 5

Heb. 9

Matth. 13

Matth. 25

Ps. 49

nem tribuitur, & corporibus nihilominus post iudicium conferetur, sicut in Apocalypsi Ioānes apostolus scribit, dicens: Vidi sub altari Dei animas interfectorum propter uerbū Dei, & testimoniū quod habebant, & clamabant uoce magna dicentes: Usq; quō Domine sanctus & uerus non uindictas sanguinem nostrū, de his qui sunt in terra? Et datae sunt eis singulae stolæ albae, & dictum est illis, ut requiescerēt tempus adhuc modicū, donec impleatur numerus conseruorum & fratrum ipsorū, qui interficiendi sunt sicut & illi. Quid namq; est singulas illis stolas albas tribuere, nisi animabus eorum beatitudinis æternæ immortalitatem conferre? Quid uerò est donec electorum numerus impleatur requiescere, nisi futuræ resurrectionis gloriam expectare? In qua nimirum iterum singulas stolas albas accipiēt: quia immortalia & incorruptibilia corporum suorum uestimenta resumēt. Quia ergo sancti uiri ad æternæ felicitatis premia non solum anima sed etiam corpore post iudiciū transeunt, rectē de eis dicitur quia in terra sua duplicia possidebunt. Huius incrementa felicitatis propheta intuens, ait: Auditui meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata. Animarum nostrarum ossa uirtutes sunt, quæ nimirum in hac uita humiliantur, quia assiduis temptationum impugnationibus indefinenter turbantur. Tentatio enim est uita hominis super terram. In æterna autem uita non solum inuictæ: potestatis accipient fortitudinem, sed etiam nullam uitiorum aduersantium sentient impugnationem.

Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.

Quia peccata sua semper habet præ oculis, merito rogat ut Deus faciē suam auertat ab ipsis. Superius nempe propheta dixerat: Peccatum meū cōtra me est semper. Qui ergo peccatum suū semper uidebat, continuum pro eo dolorem in corde gestabat. Et ideo oculos ab eius peccato Deus auertit, quia ipse illud sine cessatione animaduertit. Non enim Deus eorum peccata ulciscitur, qui in occulto cordis de prauorum operum memoria affliguntur. Qui nimirum ad hoc semetipsos iudicant, ut terribile omnipotētis iudicium euadant, iuxta illud Apostoli: Si nosmetipsos dijudicemus, non utique iudicemur. At contrā reprobi quia ea quæ commiserunt, nequaquam conspiciunt, actus suos à cōspectu iudicis non abscondūt. Et quanto magis errores suos ipsi considerare refugiant, tanto magis eos conspectui diuinæ maiestatis opponunt. Delinquentium autē mala Deus uidet, non ut approbet, sed ut condemnet: non ut foueat, sed ut puniat: nō ut semper patiat, sed ut in iudicio ulciscatur. Deniq; oculi Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriā eorū. Grauis ultio, non solum de terra mala facientes expellere, sed etiam omnē penitus memoriā eorū abolere. Consideremus ergo mala quæ fecimus, & ea ante mentis oculos sine intermissione ponamus: ne cū ante iudicis illius conspectum uenerimus,

Apo. 6

1. Cor. 11

Ps. 33

Ps. 49

Ps. 43

Ps. 39

Matth. 5

1. Cor. 3

mus, tunc primū quicquid gesserimus, nolentes uideamus. Impoenitenti enim Deus terribiliter minatur dicens: Existimasti iniquē quod ero tui similis: arguam te, & statuam cōtra faciem tuam. Similis tui essem, si peccatum tuum impunitū dimitterem. Tu enim illud non solum non uis punire, sed & post tergū proijcis, ne possis uidere. Ego autem qui illud uideo, quid faciam? nunquid impunitum dimittā? Iudex sum & iustus, iudex sum & ultor iniquitatum. Quomodo ergo iniuste iudicabo? quomodo ueritatem mendacio mutabo? Tacui, nunquid semper tacebo? Tacui, quia misericordiam prærogavi. Iniquitatem tuam dissimulaui, tempus poenitentiae indulsi. Sed nūquid semper tacebo? imò arguam te, & statuam contra faciem tuam. Arguā quidem te de mendacio, quando cordium consilia manifestabo. A peccatis tuis auertis oculos tuos, & quandam tibi uanæ spei securitatē promittis. Et quia ipse te nō uides, quod nec ego te uideam suspicaris. Putas quod te non uideam fornicantem, quem uideo adulterium cogitantem? Ex hoc itaq; te arguam, & statuam contra faciem tuam. Si non uis hic attendere faciem tuam, faciā ut agnoscas miseriam tuā. Et omnes iniquitates, &c. Per prophetam Dominus dicit: Ego sum qui deleo iniquitates tuas, & memor non ero. Tu autem memor esto, & iudicemur. Audi qua conditione iniquitatum tuarum se esse immemorem dicat, uidelicet si tu memor fueris. Caue ergo ne unquam quod deliquisti, à memoria tibi excidat, aut aliqua obliuione peccata tua obliueres: ne si carnalium uoluptatum illecebris captus, iniquitatum tuarum memor non fueris, dicatur tibi in tempore necessitatis: Proiecisti sermones meos retrorsum.

Cor mundum crea in me Deus, & spiritū rectum innoua in uisceribus meis.

In Euangelio scriptum est: Beati mūdo corde. Si illum qui ab omni peccato mundus est, in cordis nostri hospitio habere uolumus, oportet primò ut illud ab omni uitiorum sorde purgemus. Emundemus ergo interiora mentis nostræ, & diligenter peccatorum nostrorum secreta scrutemur, ne ex affectu nostro peccati delectatio pullulet, ne turpe desiderium cor in occulto titillet, ne passionum ex eo contentiones prodeant, ne peruersarum cogitationū dispensationes aliquando erumpant. Templum enim Dei nō potest esse pollutum, quia scriptum est: Templum Dei sanctum est, quod estis uos. Verū quis gloriabitur mundum se habere cor, aut immunem esse se à peccato? Si propheta pollutū labijs se esse asserit, cuius os Seraphin carbone quē susceperat de altari purgauit: quid dicitur sumus nos, quos luxuria inquinat, inuidia angustiat, ambitio precipitat, superbia exaltat? Non est enim uirtutis humanæ ita ab illicitis moribus mundare animū, ut pestrepentium uoces non sentiat cogitationum. Sed quia Deo nihil est impossibile, clamemus ad Deū tota uirtute: Cor mundum crea in me Deus, & spiritū rectū.

innoua in uisceribus meis. Vide ordinē: primò cor mundū, deinde spiritū rectū propheta à Deo requirit. Prius enim abrenunciandū est tibi omni peccato, & omnis à corde uitiorū sorditas eliminanda, ut omne quod agit aut dicit, eo purum in conspectu Dei ac lucidum appareat, quo ex intentionis origine quasi de puro quodammo fonte manat. Quomodo enim poterit esse perspicuum, quod in ipsa origine fuerit uitiatum? Scriptum est enim: Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. Omnibus igit carnalibus desiderijs à corde exclusis, pete à Deo ut spiritum rectum renouet, ne forte spiritus ille immūdus inueniens domum de qua exiuit uacantē, assumptis alijs septem nequioribus se, cum eis ibi habitet, & fiant nouissima tua peiora prioribus. Hæc est autem spiritus recti innouatio, ut omnem mundi gloriam mente despicias, mentem medullitis in conditoris tui amore infigas, illatis contumelijs patientiam custodias, & custodita patientia dolorem à corde repellas, omnibus te per humilitatem inferiorem deutes, de morte inimici nullatenus exultes, aliena non ambias, propria egentibus distribuas, amicum in Deo, & inimicū propter Deū diligas, in afflictione proximi te ipsum per compassionem affligas. Hæc quidem est illa spiritus innouatio quā persuradet Apostolus dicens: Renouamini spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est, in iustitiā & sanctitate ueritatis. Et iterū: Si qua igitur in Christo noua creatura, uetera transferūt, & ecce facta sunt noua. Ad ueterem quippe hominem pertinet, mundi huius gloriam concupiscere, animū à Deo auertere, patientiam non seruare, opportunitatem uindictæ exquirere, melioribus quibusq; despectis superbiere, aliena diripere, propria retinere, nullum propter Deū diligere, de inimici morte gaudere. Hæc autem omnia ille respuit qui Deum induit, quicquid in nouitate uitæ ambulare contendit.

Ne proijcias me à facie tua, & spiritū sanctum tuum ne auferas à me.

A facie Dei proijcitur, cui spes ueniæ post peccatum negatur. Qui enim peccauerit in Spiritum sanctum, non remittetur ei neq; in hoc seculo neque in futuro. Quis est autem qui peccat in Spiritum sanctū, nisi qui non credit remissionem peccatorum? Remissio enim peccatorū, opus Spiritus sancti est. Nam & de baptismo Christi, in quo remissio peccatorum danda erat, dixit Ioannes: Ipse uos baptizabit in Spiritu sancto & igne. Unde etiam super baptizatum Dominum in columbæ specie Spiritus sanctus descendit, ut ex hoc aperte ostenderet, quia spiritalis gratia per lauacrū baptismatis credentium corda mundaret. An non in Spiritum sanctum Caïn peccauit, quādo dixit: Maior est iniquitas mea quā ut uentā merear? Et quia de ueniā desperauit, ideo dixit: Ecce efficis me à facie tua. De quo & postea subditur, quod egressus sit à facie Domini. Vides quemadmodū ille

Matth. 23

Eph. 4

1. Cor. 3

Gen. 4

ille qui in desperationis fouea labitur, a facie Dei proijciatur: Et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me.] Attende qualiter postulat, ne spem uenturae post peccatum amittat. Vbi Spiritus sancti praesentia est, ibi desperatio esse non potest. Fides enim in spiritu datur, sicut Apostolus ait: Denique ipse postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Nam in eo clamamus abba pater, quia scriptum est: Veri adoratores, adorabunt patrem in spiritu & ueritate.

Redde mihi leticiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Latabatur propheta de aduentu filij Dei antequam peccaret, & certus quod de suo nasciturus erat semine, antequam laboreretur gaudebat. Sed postquam uxoris Uria amore deceptus modum in peccando non habuit, ne sibi Deus hoc offensus subtraheret quod antea placatus promiserat, formidauit. Ideoque ait: Redde mihi letitiam salutaris tui.] Salutaris quis est nisi Dei hominumque mediator? De quo iste idem propheta in persona Dei patris dixerat: Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Ponam in salutari, fiducialiter agam in eo. Exurgere enim dicitur Deus pater, cum filium mittit: qui quasi iacere uisus est, cum seruos misit. Illi enim neminem saluare potuerunt: sed filius hominis uenit quaerere, & saluum facere quod perierat. Ideoque perfectam & manentem saluationem in eo se positurum astruit, & in eo fiducialiter se dicit agere, quem constat nihil omnino peccati habuisse. Qui enim grauium sibi conscius est delictorum, non potest fiducialiter agere: quia poterit eum uel ille quem corripit reprehendere, uel conscientia propria remordere. Redemptor uero nossemus eo libere loqui potuit, quo nunquam peccati maculam ex natiuitate uel etiam ex operatione contraxit. Vnde turbis Iudaeorum & principibus sacerdotum inuidentibus & detraherentibus ipse dicebat: Quis ex uobis arguet me de peccato? Fiducialiter ergo agebat, quae in nullo conscientia accusabat. Nam & de eo scriptum est, quod erat docens tanquam potestatem habens, & non sicut Scribae & Pharisei. Huius ergo salutaris sibi reddi letitiam Dauid postulat, in quo omnis ante aduentum ipsius electus sperabat: Et spiritu principali confirma me.] Solet quibusdam contingere, ut dum se purgatos per satisfactionem reputant, ab interna mentis custodia animam resoluant. Qui quidem ipsa sua elatione depressi, eo deterius corruunt, quo sibi de indulgentia blandientes, uanae spei securitatem promittunt. Inde est quod propheta exorat dicens: Laetetur cor meum, ut timeat nomen tuum. Non dicit laetetur, ut securum sit, sed laetetur ut timeat. ac si aperte dicat: Ita me correctum facito gaudere de uenia, ut tamen nunquam desinam esse suspectus de culpa. Sic & in hoc loco postquam sibi reddi salutaris Dei letitiam petit, ne sibi dimissus ad deteriora proueretur, illico

Rom. 8
1. Cor. 12
Rom. 8
1. Cor. 12

Psal. 11

Ioan. 8

Matth. 7

Psal. 85

adiunxit: Et spiritu principali confirma me.] Sciebat enim quia infirma est omnis anima, nisi sancti Spiritus fuerit uirtute firmata. Nam & de Apostolis dictum est: Verbo Domini caeli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Quid enim caelorum nomine, nisi sancti Apostoli designantur? Qui nimirum uerborum imbribus terram cordis nostri inebriant, uenturi iudicij minis & terroribus intonant, miraculorum signis & operum sanctitate coruscant. Denique ipsi sunt qui enarrant gloriam Dei. Quibus profecto tunc spiritus uirtutem tribuit, cum in igneis linguis apprensus, in cordibus eorum diuini flammis amoris accendit. Quod quidem aperte cognoscere possumus, si quales ante, quales post aduentum sancti Spiritus fuerunt, perpendamus. Qui enim ad passionem tendentem magistrum fugientes reliquerant, postmodum per adiunctam sancti Spiritus gratiam roborati, constanter & publice nomen Christi praedicabant. Nam ut reliquos pretermittamus, ipse Apostolorum princeps qui mori metuens uitam negauerat, cum factio conuentu caelis Apostolis sacerdotibus & scribae ne in nomine Christi loquerentur prohiberent, aiebat: Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Caelorum igitur uirtus de spiritu sancto est, quae per infusam sancti Spiritus gratiam facti sunt in Christi confessione fortes Apostoli, qui prius fuerant ex fragilitate carnis infirmi. Nisi enim promissa charismatum dona illi dominici gregis pastores susciperent, eorum corda nullo uirtutis decore claruissent. Haec nanque uirtus spiritus sicut ab omni poenarum & mortis timore quos repleuerit efficit liberos, ita ab omni diabolicae reddit tentationis incursum securus. Merito ergo cui salutaris Dei in remissionem peccatorum letitia redditur, postulat ut in uera innocentia spiritus principalis uirtute confirmetur.

Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur.

Illos diuina clementia a peccatis per remissionem efficit liberos, quos prauidet utilitati Ecclesiae post conuersionem profuturos. Vnde Ananiae de Saulo dixit: Vade, quoniam uas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Israel. Magno igitur fructu dimissa sunt illi a Deo peccata. Qui enim prius blasphemus & persecutor ac iniurius extitit, postmodum plus omnibus laborauit. Propheta ergo qui deleri iniquitates suas, & spiritu sancto confirmari a Domino postulat, quod non sine fructu hoc sit futurum, affirmat dicens: Docebo iniquos uias tuas.] Vniuersa uia Domini misericordia & ueritas. Misericordia est, qua sine ullis praecedentibus meritis, poenitentibus ueniam tribuit: ueritas, qua post gratiam uocationis & uenturae peccata impoenitentium punit. Ille ergo cui peccata dimittuntur, uias Dei iniquos docet, cum peccantibus si resipuerint, exemplo sui spem tribuit uenturae: & inconuertibilibus, nisi ad ueniam redeant, infert timorem gehennae: Et impij ad te conuertentur.

Psal. 32

Act. 5

Act. 9

conuertentur.] O quam utilis est peccatorum remissio, quae conuersos non solum a peccatis liberat, sed etiam alios a uia impietatis & iniustitiae retrahit, flamma charitatis accendit. Haec est enim charitatis euidentis probatio, ut cui per gratiam Dei contigerit a peccatorum uinculis eripi, ipse ex zelo iustitiae studeat ad spem uenturae delinquentes hortari. Nullum quippe tam gratum Deo est sacrificium, quam zelus animarum. Exerceat ergo se in uia Dei, cui Deus peccata dimisit, & exemplo suo peccatores quosque ad poenitentiam conuigere remedium admoeat. Non sit arbor infructuosa, aut ociosus operarius, sciens quia non solum mane uenientibus ad uineam merces promittitur, sed etiam circa undecimam horam uocatus uitae aeternae denarius praebetur.

Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis meae, & exultabit lingua mea iustitiam tuam.

Nisi primitus me a peccatis liberaueris, non potero alij esse exemplum conuersionis. Libera ergo me de sanguinibus, desiderijs uidelicet carnalibus, quae militant aduersus animam. Caro enim & sanguis regnum Dei non possidebunt. Deus Deus salutis meae.] Nota in repetitione nominis, magnum affectum cordis. quasi dicat: Merito te ut me salues inuoco, quia tu solus es author salutis meae. Na Domini est salus. A te solo est salus, quia ab omnibus alijs est infirmitas, uanitas uanitatum, & omnia uanitas. Non saluatur rex per multam uirtutem, & gigas non saluabitur in multitudine uirtutis suae. Denique fallax equus ad salutem. Ex quibus uerbis colligitur quod nec ex diuitijs temporalibus, nec ex corporali fortitudine salus acquiratur: Et exultabit lingua mea iustitiam tuam.] Iustitia Dei, fides est, sicut scriptum est: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam: quia iustus ex fide uiuit. Si ergo iusti uita fides est, consequens est eandem fidem esse iustitiam, sine qua quisque esse iustus non potest. Hanc itaque Dei iustitiam ille cum exultatione enunciat, qui nec mundi huius copiam cupiens, nec inopiam metuens, omnem haereticam prauitatem impugnat. Vel iustitia Dei est, quod non uult mortem peccatoris. Homini nempe iustum uidetur, ut suam ulciscatur iniuriam. Dei uero iustitia est, contenti relaxare offensam.

Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Non aliter iustitiam tuam proferre potero, nisi tu labia mea aperias. Tu es enim qui ora superbiorum obstruis, & linguas infantium difertas facis. Hactenus os meum ego ipse aperui, & ideo ex uano loquio peccatum contraxi. Nunc uero ut tu aperias desidero, quia nihil nisi quod suggereris, loqui concupisco. Illius labia Deus aperit, qui non solum quid loquitur, sed etiam quando & ubi & cui loquatur colligit. Sapientia namque Dei dicit: Dominus dedit mihi linguam eruditam, quando scilicet oporteat sermonem dicere. Merito ergo sapiens est, quia accepit a Domino quo tempore sibi

Matth. 20

1. Pet. 2
1. Cor. 15

Eccle. 1
Psal. 32

Gen. 15

Psal. 50

Greg. tom. 2

loquendum sit. Vnde non inconuenienter ait scriptura: Homo sapiens tacebit usque ad tempus. Hinc rursum scriptum est: Ori tuo fac ostium & uestem, & in uerbis tuis iugum & statera. Et fortasse hoc ostium sibi propheta postulabat a Domino, cum dicebat: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiae labijs meis. Debemus enim os nostrum claudere, & diligentius obseruare, ne quis in iracundiam excitet uocem nostram, & contumeliam rependamus contumeliam. Iugum etiam in uerbis nostris esse & statera praecipitur, ut omne quod loquimur, & humilitate conditur, & mensura ponderetur. Proferamus ergo sermones examinatos libra iustitiae, ut sit grauitas in sensu, modus in uerbis, pondus in sermone. Nec prius loquendo os aperiamus, quam expediat, sed examinemus uerba nostra, si tacendum hoc, si dicendum aduersus hunc, si tempus sit sermonis huius, postremum si a uirtute modestiae non dissentiat. Nihil indecens, nihil inhonestum, nihil inuidum sonans erumpat. Verum quia ad haec omnia idonei esse non possumus, nisi hoc a largitore omnium gratiarum percipiamus, exclamandum est nobis cum propheta: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.] Non est speciosa laus in ore peccatoris. Ideoque propheta indulgentiam peccatorum primum a Domino expetit, & postmodum laudem se Dei annuntiatum esse promittit: nobis patenter inueniens, quia illi soli laudis Dei possunt sentire dulcedinem, qui peccatorum suorum meruerint percipere remissionem. Vnde scriptum est: Rectos decet collaudatio. Quid autem laudabilius in Deo, quam misericordiae scriptum namque est: Confiteantur Domino misericordiae eius, denique: Miserationes eius super omnia opera eius. Quamuis enim laudabile sit quod hominem de limo terrae condidit: laudabilis tamen est, quod perditum proprium filij sui morte redemit. Denique illud potestatis est, hoc gratiae. Et os meum annuntiabit laudem tuam.] Sunt enim plerique qui non ore laudant Deum. Nunquam suo laudat ore Deum auarus. Nunquam suo ore laudat luxuriosus. Nonne quasi alienum os tibi uidetur assumere, dum ea conatur quae in corde non sentit proferre? De quibus profecto scriptum est: Cor eorum longum est a disciplina, propterea non exultabunt: quia nimirum eorum laus ad omnipotentis Dei aures nequaquam extollitur, quorum cor a semita iustitiae per prauae intentionis studium elongatur. Tales erant illi de quibus Dominus dicebat: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longum est a me.

Quoniam si uoluisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis non delectaberis.

Sciebat propheta per spiritum, quia illa legalium instituta sacrificiorum, ad inuisibilis essent oblationis intelligentiam transferenda: quia illud uerum & acceptabile est sacrificium, quod aliquis puro corde laudat Deum. Vnde & alio in loco dicit: In me sunt Deus uota tua, quae reddam laudatio-

Eccle. 20
Eccle. 28

Psal. 140

Psal. 32

Psal. 144

Gen. 1

Iob 17

Matth. 15
Mar. 7

nes tibi. Et item: Immola Deo sacrificiū laudis. Et rursum: Sacrificiū laudis honorificabit me. Cum ergo dixisset, Os meum annūciabit laudem tuam, ilicō subiunxit: Quoniā si uoluisses, sacrificiū dedissem. Ac si dicat: Laudis tibi offeram sacrificiū, sciens quia carnalium nolis obseruantia ceremoniarum. Quoniā si uoluisses sacrificiū, dedissem utiq; holo caustis nō delectaberis. Ideo nolo confidere in carnalis ritu sacrificij, quia scio te hircorum & arietū occisione non delectari. Tu es enim qui dixisti: Non accipiam de domo tua uisulos, neq; de gregibus tuis hircos.

Sacrificiū Deo, spiritus cōtribulatus: cor contritum & humiliatū Deus nō despicias.

Nequaquam uerē poenitentia agit, qui ex peccatorum suorum recordatione quandam spiritus tribulationem nō sentit. Quod quidem reprobis familiare est: quia etsi aliquando peccata sua confiteantur, ea tamen distracta animaduersionis fleatibus non persequuntur. Electi uerō etiam si minime sint quae in se puniendi inueniunt, zelo reuerentiae contra se erecti, ad poenitentiae se lamenta studiose succendunt. Qui dum sanctae contemplationis pennis ad caelestia se intuenda erigunt, eo subtilius si quid in seipsis uitiosum latebit inueniunt, quo ad diuinæ lucis claritatem uicinius accedunt. Tantoq; eis displicet quod infirmū ex carne tolerat, quanto eos delectat quod ex incorruptibilis uite suauitate degustant. Vnde fit quod graui in seipso, uel pro ociosis uerbis, uel pro uanis cogitationibus in uocatione deserviunt, & quae leuia ante crediderant, mox ut grauiā & mortifera perhorrescant. Beneficia sibi diuinitus collata conspiciunt, culpas nihilominus antea actas ad memoriam reducunt. Vite huius corruptibilis aerum nosas necessitates enumerant, quanta sit caelestis gloriae felicitas, in meditatione pertractant. A qua quia per carnis fragilitatem retrahi se sentiunt, ualidissimi seipso interius uulnere doloris transigunt. Dum ergo haec omnia ante mentis oculos intentā consideratione recolligunt, uehementissimi tribulationis igne intrinsecus inardescunt. Haec est illa spiritalis sanctorum tribulatio, quam in cordibus eorum generat poenitentiae desiderij dilati amaritudo. Hanc nimirum Iob sentiebat, cum dicebat: Loquar in tribulatione spiritus mei. Electorum etenim linguas tribulatio spiritus commouet, ut reatum prauis operis uox confessionis impugnet. Cor contritum & humiliatum Deus non despicias. Multi habent cor contritum, qui non habent cor humiliatum. Sunt enim plerique qui etsi peccata sua fletibus puniunt, pauperes tamen opprimere potestatis suae dominatione non cessant. Hi nimirum nequaquam purum sacrificiū Deo offerunt, quia detestabilis superbiae illud admixtionē corrumpunt. Vel sicut beatus Hieronymus hunc locum exponit, illi cor conterunt, sed non humiliant, qui peccata quidem quae commiserunt desunt, sed tamen eadem committere etiam post fletus non timent. Dum enim errorum

suorum consideratione reuocati, ad ea quae dimiserant redeunt, se contra conditorem suum per opera prauitatis extollunt. Ex superbiae namq; uitio est timorem Dei contemnere, conditoris praecpta prauae actionis transgressione calcare, caelestis uitae gaudia mansura negligere, damnationis perpetuae infinita supplicia non timere. Illorū ergo sacrificiū Deus non accipit, qui lachrymis quidem se compunctionis abluunt, sed eisdem a quibus ante mundati esse uidentur, peccatorū maculis in idipsum reuertentes sordescunt. De talibus scriptum est: Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius? Ille quippe lauatur a mortuo, qui per poenitentiam mundatur a peccato. Quem si contigerit eadem quae punierat iterando peccata committere, nihil contulisse uidetur adhibita satisfactionis lauatio, quae maculauit inhonestius iterata facinoris turpitudine. Quia igitur scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: illos qui superbiendo ad peccata redeunt, diuina iustitia respuit. Illos uerō qui continent & humiliando post tergum non respiciunt, clementia Dei non despiciunt: quia scriptum est: Propē est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit.

Benignē fac Domine in bona uoluntate tua Sion, ut aedificentur muri Hierusalem.

Sion speculatio interpretatur, per quam sancta significat Ecclesia. Quae in eminentioribus uirtutum & scientia locata uestigijs, & caelestem patriam a longē prospicit, & irruentes spiritalium inimicorum cuneos, interiori intuitu deprehendit. Cui Deus tūc benignē fecit, quando filium suum in mundum misit. Veniens autē filius Dei, quam de diabolica potestate eripit, sanctam sibi Ecclesiam in unitate spiritus confederauit. De quo Ioannes ait: Qui habet sponfam, sponsus est. Quid autem benignius quam filium Dei seruilem formam induere, mortis legibus subiacere, proprio sanguine nos redimere, aeternae uitae aditū quem culpa obstruxerat aperire, corpore suo nos pascere, & de tenebrarū potestate erutos, ad caelestem gloriam, & ad regnum nos lucis transferre? Quid denique benignius quam quod Deus tradidit filium, ut redimeret seruum? Benignitatem nihilominus Dei quotidie sentit Ecclesia, cum illā Deus claritate suae cognitionis illuminat, inter seculi turbines fluctuantem spiritus sui uirtute confirmat, suauitatis intimae delicijs reficit, atq; per eam peccata dimittit. Et notandum quod ait: In bona uoluntate tua. Ut intelligas nihil perfectum haberi posse ex meritis, sed tantum conferri gratuito munere diuinæ miserationis. Ut aedificentur muri Hierusalem. Per Hierusalem, quae uisio pacis interpretatur, sancta anima accipitur, quae futuram sanctorum pacem mentis intuitu conspiciat, & omnibus in se mortificatis hostibus, illicitorum motuum impugnationem non sentit. Cuius muri uirtutes sunt. Quos ille nimirum aedificat, qui

Esā. 49

Iob 7

Eccle. 24

1. Pet. 5

Psā. 33

Iob 7

qui ex operibus iustitiae & pietatis, spiritale construere aedificium non cessat. Vnusquisq; autem Hierusalem aut Babylonis ciuis est. Sicut enim per amorem Dei sanctus quisq; Hierusalem ciuis efficitur, ita per amorem seculi, omnis iniquus in Babylonie structura operatur. Ad construendum autem huius spiritalis Babylonie aedificium, peruersi quicq; illius antiquae Babel imitantur exemplum. Cuius teste sancta scriptura, ciuitatis auctores, & pro saxis lateres, & pro cemento bitumen habuisse leguntur. Per quod intelligitur quod mundi amatores, carnalis uitae construunt municipiū, quod ad uim uentorum & impetus fluij, facili impulsu uelociter est subruendum. Notandum uerō est, quia illi de quibus agitur, de Oriente uenisse, & in campo Sennaar habitasse perhibentur. Cum enim Christus uerē sit Oriens, propheta attestante qui ait: Ecce uir Oriens nomen eius: de Oriente ueniunt, qui a Christi consortio male uiuendo recedunt. Sennaar autem interpretatur excussio dentium, siue foetorum eorum. In campo ergo Sennaar habitant, qui positi non in celsitudine uirtutum, sed in planitie uitiorum, & detractio-nis moribus proximos lacerant, & in ociosa uitae uolubro iacentes, infamiae suae circumquaque foetorem exhalant. Quorum dentes tunc omnipotens excutit, cum illorum facta simul & uerba confundit. Vnde per prophetam scriptum est: Dentes peccatorum contriuiti. Et iterum: Dominus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus. Nam de foetore eorum per alium prophetā scriptū est: Computruerunt iumenta in stercore suo. Computrescere iumenta est carnales homines in foetore luxuriae uitae finire. Et Esaias ait: Et erit pro suaui odore foetore, pro zona funiculus. Quia nimirum hi prauis operibus foetorem emittunt, qui abiectio cingulo castitatis, funiculum intexunt lasciuiae. De quibus dicitur per prophetam: Vae qui trahit peccata sicut restem longam. Merito ergo qui in Sennaar habitant, de lateribus ciuitate aedificant: quia qui terrenis dediti sunt, uoluptatibus carnis inserviunt, de fragili materia mentis mutationem attollunt. Caterum qui contempta terrenarum opum cupiditate, & carnalis uite abdicatis illecebris, per opera sanctitatis uirtutum in seipsis sanctificationem accumulunt, hi profecto lateres in lapides mutant. Et neq; in arena mundanae confidentie spiritalē structuram erigunt, sed in petra fidei, quae Christus est, acria nulli excidio obnoxia, ad similitudinem Euangelice illius parabolae constituunt. Tales nimirum rectē cum Esaiā possunt dicere: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus aedificabimus. Sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. Lateribus quippe cadentibus, lapidibus quadris aedificat, quicunq; carnis lasciuiae disciplinae strictioris rigore castigat: qui membrorum legem, mentis lege superat: qui corporis fortitudinem spiritus uirtute cōmutat. Hinc namq; per prophetā dicitur: Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinē. Qui dum non dixit,

accipient: sed, mutabunt: aperte ostendit, quia alia est fortitudo quae deponitur, & alia quae nouiter inchoatur. Habent enim sancti uiri suā in hac carne positi fortitudinē, cum uel pro fide certantes, tormenta omnia cōstantia uirtute despiciunt, uel tentationes diabolicas armis spiritalibus protecti repellunt. De eis namq; per Salomonem scriptum est: En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortissimis Israel. Lectulum quippe Salomonis fortes ambiunt: quia intimam nostrī redemptoris requiem, sancti quique indefessa desiderij sedulitate cōtemplantur. Hinc de sancta Ecclesia electorum dicitur: Fortitudo & decor indumentum eius. Qui enim ita se in uirtutibus decorum exhibet, ut tamen tentationum impugnationibus non repugnet, hic nimirum decore ad tempus induitur, sed fortitudine nequaquam uestitur. Quia uerō sancti Dei & ex operibus iustitiae fulgidi, & ex aduersariorum apparent impugnationibus uestiti, rectē de eis sub typo Ecclesiae dicitur: Fortitudo & decor indumentum eius. Quisquis ergo infirma carnis fortitudine contempta, in uirile spiritus robur animum excitat, quasi lateres in saxa quibus muri Hierusalem aedificantur commutat. Possimus quoq; per Hierusalem, illam sanctam ciuitatem accipere, quae ex uiuis lapidibus in caelis construitur, & sicut sponsa ornata uiro suo a Deo paratur. De illa namq; dicit Apostolus: Illa autem quae sursum est Hierusalem, libera est, quae est mater nostra. Quae merito dicitur libera: quia ob omni corruptionis molestia inuentur aliena. Nec incongruē Hierusalem dicitur, quae ueram in seipsa pacem sine defectu experitur. Illa est enim ciuitas pacis, in quam nullus hostis ingreditur, & ex qua nullus ciuis egreditur. Ciuitas inquam cuius plateae auro mundo struntur, & in qua canticum laetitiae indefinenter cantatur. Quae quidem, sicut scriptum est, non eget sole neq; luna: quia cum illam Deus praesentia suae claritatis illuminet, impossibile est ut eam aliqua caliginis obumbratio obscuret. Deus enim lux est, sicut ait in epistola sua Ioannes apostolus, Et tenebrae in eo non sunt ullae. Quod si tanta est claritas solis, ut totā ortu suo terrā illuminet: quanta aestimanda est Dei claritas, qui & ipsum solē cōdidit, & ei ad utilitatem nostram hanc quam cernimus luminis uenustatem infudit? Huius igitur Hierusalem muri aedificantur, cum fideles ad uitam praedestinati, ad perfectionem iustitiae deducuntur. Figuram autem huius ciuitatis illud Salomonis templum gestauit, in cuius aedificatioe lapidibus extructa, mallei sonitus auditus non fuit. In sacris enim aedificijs permanens, adhuc foris per flagella tundimur, ut in templo Domini postmodū sine aliqua percussioe disciplinae disponamur: quatenus quicquid in bonis superfluum aut distortum est, modō percussioe resecet, & tunc sola in caelesti aedificio in cōcordia ueritatis liget. Nec mirū si templum eadem ciuitas dicatur, quae etiam tabernaculum dicitur, sicut scriptum est: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.

Zach. 6

Psā. 57

Iob 1

Esā. 3

Esā. 5

Esā. 9

Esā. 40

Can. 3

Prou. 31

Gal. 4

Apoc. 22

1. Ioh. 1

Apoc. 21

Greg. tom. 2

B 2 Tunc

Tunc acceptabis sacrificium iustitię, oblationes & holocausta, tunc imponent super altare tuum uittulos.

Ædificata cœlesti Hierusalem, sacrificium duntaxat iustitię acceptum erit Domino: quia ibi nõ erit opus offerri sacrificium pro peccato. In hac enim uita quia in multis quotidie delinquimus, oportet ut contriti cordis & contribulati spiritus Deo sacrificium offeramus. In resurrectione autẽ, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, nec uultus sanctorum peccare postmodum poterit, nec quisquam ad Deum pro peccato orabit. In tantũ nanque peccatum delebitur, ut etiam pœna peccati omnino destruat, sicut scriptum est: Absorpta est mors à uictoria. Vbi est mors uictoria tua? Vbi est mors aculeus tuus? Stimulus enim mortis, peccatum est. Necessariõ ibi peccatum deesse conuincitur, ubi mortis aculeus non inuenitur. Non igitur oportet ibi offerri pro peccato sacrificium, ubi nec in cogitatione admittitur delictum. Sacrificium itaque iustitię sancti in æterna uita Deo offerent: quia in solo cõditoris amore intenti, indefessas remuneratori suo in lætitiã cordis laudes dicent: Vnde scriptum est: Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Et iterũ: Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Tunc electorũ suorum oblationes Deus acceptas habebit: quia sanctas eorũ meditationes nullius prauitatis admixtio commaculabit. Holocausta nihilominus eorum accipiet: quia totum quod in eis erit, flamma diuinę charitatis accendet. Et tunc imponent super altare tuum uittulos. Altare Dei filius est, de quo ipse Dñs ait: Altare de terra facietis mihi. Quid est enim aliud altare de terra facere, nisi de Dei filij incarnatione non dubitare? Ipse est namq; cui in hac uita cordium nostrorũ sacrificia imponimus, & in quo cogitationes illicitas ne conualescant maceramus. Vnde scriptum est: Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram. Ad petram quippe paruulos nostros allidimus, cum oriẽtes motus illicitos imitatiõis Christi intentiõẽ mortificamus. Scriptũ est enim: Petra autẽ erat Christus. Ipse ergo est petra ad quam cogitationes nostras tenemus, ipse altare cuius clementiã peccatorum uictimas imponere præsumimus. Deniq; peccata nostra ipse portauit. Super ipsum ergo uittulos in æterna uita sancti se ipsos imponent: quia per gratiã Dei liberati à lege peccati & mortis, q nulli iugo legis postmodũ erunt subditi, totum attribuent gratiã filij Dei. Nullus enim hominũ in cœlum ascenderet, nisi filius Dei pro salute nostra carnẽ sumpsisset. Vel certẽ uittulos super altare imponent, cum deposita primi hominis uetustate, & mortalibus exuti exuuijs, facti uittuli, id est, innouati & puri in perpetuũ uiuent. Quod si ut præmissum est, secundum moralem intelligentiã ædificatiõẽ Hierusalem accipere uolumus, hunc quoq; uersum eidem intellectu hoc modo conuenienter aptamus. Dicitur est

1. Cor. 5

Psal. 83

Psal. 117

Exod. 20

Psal. 137

1. Cor. 10

1. Pet. 2

ctum est David regi à Domino: Non tu ædificabis mihi domum, quia uir sanguinum es: postea uerõ filius eius re & nomine pacificus, & sapiẽtię gratiã à Domino ultra mortales obtinuit & templum mirifici operis, sicut liber historiari attestatur, Deo Israel ædificauit. In quo dat̃ intelligi, quia dum cum hostilibus uitorũ cuneis uirtutum oppositione configimus, domum sapientiã nequaquã ædificare ualemus: ubi uerõ superatis aduersariorum agminibus, & passionum depulsa barbare, pacem in nobis factam, omnibus mentis imperijs carne iam obtemperante senserimus, tunc corpus nostrum inuolabile templum Domino construimus: in quo & sacrificium quod ex zelo iustitię ueritatem prædicantes offerimus, Deus accipit, & oblationes sanctarũ meditationum, & igne feruentis desiderij ardentium orationum holocausta assumit. Super altare quoq; cordium nostrorũ ponimus uittulos cornua producẽtes & ungulas, si hæreticorum sententias utriusq; testamenti auctoritate nouerimus comminuere, & uirtutes à uitijs per studium discretionis separare. Per ungulas enim uittulorum, quæ finduntur, discretionem accipimus: per cornua uerõ, utriusq; testamenti præcepta notamus. Vel certẽ cornua producimus, si etiam in his quæ carnis sunt Deo placere studeamus. Cornu namq; cum de carne sit, carnẽ superexcedens durefcit. Quisquis ergo carnis infirmitate deposita, etiam per carnis obsequium opera uirtutis effecerit, quasi cornua de carne producit.

1. Para. 17

Prologus quarti Psalmi pœnitentialis.

Ratio pauperis cum anxius fuerit, & coram Domino effuderit precem suam. Quis est iste pauper cuius in hoc Psalmo notatur oratio, nisi ille de quo ait Apostolus: Qui cum esset diues, pauper pro nobis factus est? Ipse enim ut nos diuitiarum suarum efficeret participes, paupertatis nostrę suscepit necessitates. Exinanit namque semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens usq; ad mortem, mortẽ autem crucis. Sicut autem pauper pro nobis factus est, ita & pro nobis anxius est. Deniq; & pro nobis est morti traditus, & pro nobis in ligno suspensus. Mortuus est em, ut ait Apostolus, propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificatiõẽ nostrã. Ex humana aut natura habuit ut anxius esset, ex qua habuit etiã ut moreretur. Orat ergo caput nostrum in Psalmo hoc ut illuc reducamur per gratiã, unde per primi parẽtis cecidimus culpam. Potest etiã hæc oratio cõuenire unicuiq; qui pauperẽ se esse intelligit, & suarum miseriam necessitatũ agnoscit, qui fallaces esse diuitias seculi istius considerat, & quã horrendum sit in manus Dei uiuentis incidere pensat. Qui post tergum reductis oculis cogitat unde ceciderit, & circumspicit omnibus quæ imminent, quas inuenerit calamitates attendit. Hęc itaq; omnia ante mentis oculos omnis pauper cõgerat, & pauperẽ Christum pro nobis anxiatum consi-

Phil. 2

1. Cor. 15

consideras, miseriarũ suarũ multitudinẽ attendat. Quanta gloria in Adam fuerit creatus recolligat, & in eis omnibus anxius, nõ in oculis hominũ, sed coram Domino precem suam effundat, dicẽs: Explanatio quarti Psalmi pœnitentialis.

Domine exaudi orationẽ meam, & clamor meus ad te ueniat.

In hac oratione quam exposuimus sumus, quædam ipsi attribuuntur capiti, quædam nostrę conueniunt infirmitati. Nec mirandum si ea quæ nobis solummodo congruant, quasi sint sua Christus pronunciat. Vnum quippe corpus est tota sancta uniuersalis Ecclesia, sub Christo Iesu suo uidelicet capite cõstituta. Vnde ait Apostolus: Ipse est caput corporis Ecclesię, qui est principũ, primogenitus ex mortuis. Ipsa est enim quæ per prophetam iocudatur & dicit: Nunc exaltauit caput meum, super inimicos meos. Pater enim filium, qui est caput Ecclesię, super inimicos eius exaltauit, cum destructo mortis imperio, in suã illũ maiestatis æqualitate constituit, cui & dixit: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Christus itaq; cum tota sua Ecclesia, siue quæ adhuc uersatur in terris, siue quæ cum eo iam regnat in cœlis, una persona est. Et sicut est una anima quæ diuersa corporis membra uiuificat, ita totam simul Ecclesiam unum Spiritus sanctus uegetat & illustrat. Sicut namque Christus, qui est caput Ecclesię, de Spiritu sancto conceptus est: sic sancta Ecclesia quæ corpus eius est, eodẽ Spiritu sancto repletur ut uiuat, eius uirtute firmatur, ut in unius fidei & charitatis compage subsistat. Vnde dicit Apostolus: Ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum & cõstructum crescit in augmentũ Dei. Istud est corpus extra quod non uiuificat spiritus. Vnde dicit beatus Augustinus: Si uis uiuere de spiritu Christi, esto in corpore Christi. De hoc spiritu non uiuit hæreticus, non uiuit schismaticus, non uiuit excommunicatus: non enim sunt de corpore. Ecclesia autem spiritu uiuificantẽ habet, quia capiti suo Christo inseparabiliter adhaeret. Scriptum est enim: Qui adhæret Domino, unus spiritus est cum eo. Pro membris itaq; orat caput in hoc Psalmo, ut corporis sui oratione Deus pater exaudiat, & ut eius clamor ad diuinã maiestatis aures ascendat. Quotidie enim orat Christus pro Ecclesia, de quo testatur apostolus Paulus: Quia sedens ad dextram patris, interpellat pro nobis. Deniq; & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Potest autem hæc oratio unicuiq; conuenire fideli, qui à Deo postulat in bono perseverantiã, & tam sancti desiderij quã etiam irremissę operationis emittit clamorẽ. Clamor autem aliquando in bona, aliquando in mala significatione accipitur. Clamat enim iustus cum operatur iustitiã ex desiderio: clamat & impius cum peccatum adiungit peccato. Clamabat Moyses cum populum de Ægyptiaca seruitute liberatum, ad terram promissionis per desertum deduceret. Clamabat

Col. 1

Psal. 36

Psal. 109

1. Cor. 6

Col. 3

& populus Gomorraeus, cum ex frequentissima peccati perpetratiõne Deum ex fructuã prouocaret. Deniq; & Moysi tacenti dictum est à Domino: Quid clamas ad me? Et de illis ait Dñs: Clamor Sodomorum & Gomorraeorum ascendit ad me. Vnde quidam nos admonet dicens: Auferat clamor de medio uestro. Hic aut pro irremissã operatione clamor accipitur, cum dicitur: Clamor meus ad te ueniat. Notandũ uerõ est q; cum premisset, Exaudi orationem meam, statim adiecit: Et clamor meus ad te ueniat. Illi em à Dño exaudiri merentur, qui diuini zelo amoris accessit omnia quæ possunt bona operant. Nam qui peruersis actionibus assuetus, operibus iniquitatis inuigilat, nequaquam dignus est exauditione cum orat. Hinc namq; per semetipsam ueritas ait: Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnũ cœlorũ. Si uolumus igitur ut ad aures Dei nostra perueniat oratio, studeamus necesse est ut ab omni admixtione prauitatis nostra mundetur operatio, ut possimus Deo cum propheta dicere: Clamor meus ad te ueniat.]

Exod. 14

Matt. 7

Non auertas faciem tuã à me, in quacũq; die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

Ad similitudinem dominorum dictum est, qui cum pro alicuius suorũ culpa grauius offenduntur, solent eum à conspectu suo expellere, & à familiarium assistentium collegio separare, à suppli-cante faciem auertere, roganti ueniam denegare. Deus uerõ licet cum superbiendo ab eo auertimur, à nobis per iustitiã auertatur: tamen cum humiliati ad eum conuertimur, ad nos per misericordiam cõuerti nõ dedignatur. Ipse est enim qui dicit: Cõuertimini ad me, & ego cõuertar ad uos. Et iterum: Si impius egerit pœnitentiam de omnibus peccatis suis quæ operatus est, & fecerit iudiciũ & iustitiã, uita uiuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, nõ recordabor, & in iustitia sua quam operatus est, uiuet. Ecce patet nobis sinus misericordię Dei. Quare misericordiam Dei à nobis excludimus? quare uocationem eius audire dissimulamus? Nõ enim solum à conuersis nõ auertitur, sed etiam auersos ut conuertantur hortatur. Hinc est enim quod per prophetam dicit: Si dimiserit uir uxorem suam, & illa recedens duxerit uirum alium, nunquid reuertetur ad eam ultra? Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus tuis multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Mulieris derelictę & fornicantis similitudinem adducit, ut eius cognoscamus pietatem, & sciamus eo nos illum grauius offendere, quo non cessat nos etiam post delictũ uocare. Hęc aut uocationis Dei clementia à patre exprimit, cum homini auerso per alium prophetam dicitur: Et erunt oculi tui uidentes præceptorem tuum, & aures tuę audient uocem post tergum monentis. Ille enim coram positus uerba Dei percipit, qui antequam peccatum perficiat, uoluntatis eius præcepta cognoscit.

Ezech. 18

Elere. 3

Esa. 30

Quasi enim adhuc ante faciem eius stare, est nec dum eum peccando contemnere. Ceterum si abiectione timore Dei iniquitatem operari coeperit, quasi tergum in faciem eius mittit. Sed & post tergum subsequens Deus abscedentem admonet, quia etiam nequitia perpetrata ad se eum reuerti persuadet. Audiamus ergo uocem post tergum monentis, & ad inuitantem nos Deum, saltem post peccata reuertamur: ut si iustitiam uindicantis formidare negligimus, saltem uocantis & miserentis pietatem erubescamus. In quacumque die tribulor inclina, &c.] Ecce iam caput nostrum sedet a dextera Dei, & tamen se dicit tribulari. Vbi ergo tribulatur, nisi in corpore? Nam quod in corpore tribulatur, manifeste ostendit cum Saulo persecutori dixit: Saul Saul quid me persequeris? Et Petro ait: Venio Romam iterum crucifigi. Qui enim in seipso iam pridem crucifixus fuerat, in Petro iterum se crucifigendum dicebat. Quamuis sit in electorum cordibus etiam alia tribulatio quam in eis generat continua poenitentiae amaritudo. Qui enim mala quae commisit, ante mentis oculos congerens, pro singulis quibuscumque compungitur, in arcano cordis magna & amara doloris & merus anxietate contribulatur. Solent nanque electi uiri ad ea quorum sibi sunt conscii peccata, mentis intuitum reducere, & modis eorum cauta singulatum consideratione perspectis, singula quaeque desistere, ut hoc modo cordis sui praeparant habitaculum, dum per unumquodque erroris sui deplorant excessum. Hinc nanque Hieremias ait: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Diuisas quippe aquas ex oculis deducere, est dispersitas lachrymas unicuique peccato tribuere, & iniquitatis gaudia satisfactionis doloribus compensare, quatenus dum nunc huius, nunc illius delicti memoria mens acrius tangitur, simul de omnibus singulis commota purgetur. Quod uero ait, Inclina ad me aurem tuam: tale est, quasi dicat: Ager sum, non possum me erigere ad te, quia non est hominis dirigere uiam suam. Sed tu more fidelis medici, inclina ad me aurem tuam. Inclina aurem: quia ego non erigo ceruicem. Scio enim quia si me exrexero, longius discedis: si humiliauero, propius accedis. Sicut enim humiliato appropinquas, ita te ab elato elongas. Ideo ergo tribulor, ut ad me inclines aurem tuam.

In quacumque die inuocauero te, uelociter exaudi me.

Non iam terrenus terrena desidero, sed a prima captiuitate liberatus, coelestia concupisco. Exaudi ergo me orantem non pro diuitiis seculi, non pro gloria temporalis, non pro fecunditate pignorum, non pro morte inimicorum. Velociter autem exaudi, ut in me adimpleas quod dixisti: Adhuc loquente te dicam, Ecce assum. Multi uocant Deum, sed non inuocant: quia labijs tantummodo, non cordis affectu orare procurant. Qui uero Deum toto corde desiderat, confidenter clamat: In quacumque die inuocauero te, uelociter exaudi me.]

In die inuocat, qui in mentis puritate. Deu exorat. Cuius iustitia cum uias suas Domino reuelauerit, sicut lumen educitur, & iudicium, sicut ait propheta, tanquam meridies illustratur. Vnde & scriptum est: Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quaerite illum. Cordis enim simplicitas dies est, quam fraus non obnubilat, non obtenebrat mendacium, non obscurat inuidia, non obfuscet dolus: quam lux ueritatis illuminat, praesentiae diuinae claritas illustrat. Scriptum est enim: Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo autem sermocinatio, est per suam praesentiae illuminationem humanis mentibus uoluntatis suae arca na reuelare. Cum simplicibus igitur Deus sermocinari dicitur: quia illorum mentes de arcanis coelestibus suae inspirationis claritate illuminat, quos nulla caligo duplicis obnubilat. Quo contra de non simplicibus dicitur: Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. Et Salomon ait: Spiritus sanctus disciplinae effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus quae sunt sine intellectu. Costat ergo quia istos inhabitando illuminat, illos recedendo excoecat.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt.

Speccat hoc ad id quod dixit, Velociter exaudi me. quasi diceret: Opus est ut uelociter me exaudias: quia dies mei defecerunt, uidelicet ad defectum uelut fumus deuenerunt. Per dies suos hic uult intelligi omne tempus quo mandata Dei postposuit, & funestis perituram rerum accensus desiderijs, sibi non Deo militans carnaliter uixit. Habet enim in hac uita diem suam anima peruersa, quae transitorio gaudet in tempore, & lactifera carnalis delectationis perfruitur iocunditate. Hinc est quod Saluator noster praenunciatrix Hierusalem destructionis suae iustum excidium comminans ait: Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi. Diem etenim suam ille tunc populus habebat: quia in rerum labentium opulencia confidens, quiete & successu gaudebat. Quorum nimirum oculos prosperitas clauserat, ut nec uisitacionis suae tempus cognoscerent, nec imminentium malorum contritionem uiderent. Sicut enim cordis oculos flagella aperiunt: sic mentis aciem aliquotiens successus prosperi retundunt, adeo ut seipsam mens cognoscere non ualeat, quam prosperitatis mundanae oblectatio captiuat. Hinc nanque Salomon ait: Auersio populorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos. Israeliticum ergo populum prosperitas perdidit, cuius in die sua oculos ne futuri excidij uastitatem cognoscerent, clausit. Haec est dies de qua Hieremias ait: Diem hominis non desiderauit. Dicit & fidelis anima: Defecerunt sicut fumus dies mei.] Fumus, sicut est omnibus notum, in altum quidem se in primis erigit, sed cito deficiens, quasi non fuerit euanescit. Sic nimirum si humana superbia cum rerum opulencia intumescens, se in altum extulerit, a statu suae celsitudinis corruens, ad ima ruit. Hinc nanque per semetipsam ueritas ait: Omnis qui se exaltat,

humilia-

humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Hinc per prophetam scriptum est: Vidi impium super exaltatum & eleuatum sicut cedros libani. Et transiit, & ecce non erat: quaesui eum, & non est inuentus locus eius. Quia in re pensandum est, per uersorum potentia qualiter destruitur, quorum nec locus quidem post modicum inuenitur. Sequitur: Et ossa mea sicut cremium aruerunt. Per ossa, rationem & intelligentiam possumus accipere, quae quasi sicca remanent, dum factorum & uirtutum pinguedinem non habent. De qua profecto pinguedine dicit propheta: Sicut adipe & pinguedine repletur anima mea. Vel per ossa, fortiores qui sunt in Ecclesia accipimus: quia sicut per ossa corpus nostrum uegetatur, ita per illos corpus Christi, quod est corpus Christi carnem suam, infirmos scilicet, uirtutum carentes fortitudine, qui peccatorum indigent sustentatione. De hac carne in persona Christi recte per Iob dicitur: Pellis mea, consumptis carnibus, adhæsit os meum. Quod nimirum in passione Christi impletum est, quando discipulis fugientibus mulieres steterunt, & usque ad crucem secutae sunt. Scimus enim, quia in corpore hominis pellic exterioris eminet, caro uero ossibus introrsus adhæret. Pellis ergo consumptis carnibus os Christi adhæret: quia fugientibus & dubitantibus Apostolis, qui ei familiariter assisterant, mulieres quae quasi remotiores esse uidebantur, nec a cruce suspensi, nec a sepulchri monumento discedebant. Quia uero sancti uiri imperfectis delinquentibus condolent, & eorum infirmitati compatiuntur, recte nunc dicitur: Ossa mea sicut cremium aruerunt.] Quo uidentur ostendimus, si unum exemplum ad medium deducamus. Videamus unum de ossibus Christi quomodo cum infirmantibus infirmetur, cum dolentibus doleat, cum arescentibus arescat. Ait enim: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Vides quomodo omnium in se infirmitates transfulerat, omnium casus uelut proprios desolebat. Ideo quoque ait: Velugeam omnes qui peccauerunt, & non egerunt poenitentiam. Denique & omnibus omnia factus est, ut omnes lucrificeret. Ossa ergo sicut cremium consumptum adipe arent, cum perfecti quique carnalium infirmitatibus condolent, & se quasi spiritali pinguedine aestimant uacuos, dum illos aspiciunt uirtutum auxilijs destitutos. Cuius infelicitatis causam manifeste aperit, cum subiungit:

Percussus sum ut foenum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.

Scriptum est in Esaiâ: Omnis caro foenum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Et rursum: Verè foenum est populus. Homo nanque foeno comparabilis est: quia per natiuitatem uiuet in carne, per uirtutem candescit in flore, per mortem aret in puluere. Ipse est enim, Iob attestante, qui quasi flos egreditur & cõteritur. Hac autem mors & contritio, quae ad omnes homines ex iusta damnationis sententia peruenit, ex primi hominis peccato de-

scendit. Vnde & Apostolus ait: Per primum hominem peccatum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit. Homo ergo qui si in creatoris obedientia persistisset, posset in aeternum uiuere, propter inobedientiae culpam percussus est mortalitate. De qua nimirum percussione in hoc loco dicitur: Percussus sum ut foenum, & aruit cor meum.] Quia oblitus sum comedere panem meum.] Panem suum in paradiso primus homo conditus habuit, quando in concussio mentis uestigio conditoris sui precepta seruauit. Panis autem eius fuit uisionis diuinae delectatio, uerbi Dei fatietas, internae quietis gaudium, lucis inaccessibilis splendor, sapientiae relectio, angelorum societas, amor Dei, iubilum spiritus, contemplationis suauitas, colloquutionis desiderium, securitas mentis, praesentia creatoris. Quae panem tunc profecto perdidit, cum serpentis suggestioni consensit. Tangens enim ueritatem, oblitus est praecipitum. Vnde factum est ut qui tenebat arcem beatitudinum, in lacum incidere miseratus: & qui intimae reficiebatur suauitate dulcedinis, panem postmodum manducaret doloris. Quicumque ergo illius portat imaginem, factus est de terra terrenus, panem suum comedere obliuiscitur: quia terrena uoluptatis captus illecebris, in uerbo Dei non delectatur. Panis etenim noster, uerbum Dei est. Hinc nanque per semetipsam ueritas ait: Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei. Sequatur ergo obliuionem commemoratio, & esuriam relectio comitetur, ut panem illum qui de caelo descendit manducantes, & poenam euadamus mortis perpetuae, & uitae particeps pemus aeternae, sicut Dominus ait in Euangelio: Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in aeternum.

A uoce gemitus mei adhæsit os meum carni meae.

Arescente corde propter panis & uini inopiam & obliuionem, uox gemitus emittitur: quia ubi a desiderio uitae aeternae defecerit intentio, consequenter de corde procedit malarum cogitationum uociferatio. In qua nimirum os adhæret carni, si ratio subigitur delectationi. Quae nimirum uox gemitus dicitur: quia per eam ad tristitiam peruenitur. Aut enim in hac uita generat dolor poenitentiae, aut in futuro cruciatum parit uindictae. Possimus quoque per uocem gemitus uocem serpentis accipere, quae primis hominibus ut de interdictione gustaret persuasit, eosque deos futuros fraudis suae dolositate promissit. Illa est enim uox gemitus per quam omnes peccauimus, per quam mortales & passibiles facti sumus. Vox per quam a coelestibus gaudijs cecidimus, & in ualle lachrymarum exulamus. Per hanc uocem os carni adhæsit, quia Adâ & Euam consensit. Habet in se unusquisque Adâ & Euam. Sicut enim in illa prima hominis transgressionem suggest-

B 4 sit

Rom. 5

Luc. 4

Ioh. 6

Act. 8

Thren. 1

Sapient. 1

Prov. 3

Psal. 5

Sapient. 1

Psal. 36

Psal. 62

Iob 19

1. Cor. 11

1. Cor. 9

Esai. 40

Iob 13

fit serpens, delectata est Eua, consensit Adam: sic & quotidie fieri uideamus, dum suggerit diabolus, delectat caro, cōsentit spiritus. Nos quippe cū tentamur, plerunq; in delectationem, aut etiam in consensum labimur. Sicut autem peccatum illud subsecuta est mors, sic & peccato consentiens moritur anima: quia à uita sua, que Deus est, separat. Mortui enim sumus, quando implemur ossibus mortuorum. Mortuus est sermo malus, qui ex ore nostro procedit. Scriptum nanq; est: Sepulchrum patens est guttur eorum. Habemus autem portas per quas mortui efferimur, corporis uidelicet sensus, de quib; ait propheta: Qui exaltas me de portis mortis. Hæ sunt enim portæ per quas mors ingreditur, & per quas mortuus effertur. Nam q; per illas mors ingreditur, testatur alius propheta, qui ait: Intravit mors per fenestras nostras. Qui enim uidit mulierem ad concupiscendum eam, mortem per oculorum fenestras admisit. Qui uerò seminat inter fratres discordias, & iniquitatem in excelso loquitur, per oris portam mortuus effertur. Et qui dem mihi hoc significare uideatur iuuenis extra ciuitatis portam delatus, quem suscitauit Iesus. Signat enim hominem delectatione mortuū, & per prauis operis iudicia iam extra portas perlatū. Obsecro Domine Iesu, ut cunctas meas ciuitatis portas iusticiæ facias, ut ingressus in eas, consistear nomini tuo, tuæq; maiestati, cum iustis per eas intrātib; ut mors ibi aditus ingressum non habeat, passio non dominetur: sed occupet saluos muros eius, & portas illius laudatio.

Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio.

Pellicanus autem est amans solitudinem, in qua uenenatis animalibus uescit: & ideo per eam peccator designatur, qui in deserto huius mundi corde habitans, ærumnolis istius uitæ captus illecebris, ueneno delectatur diabolice persuasionis. Nycticorax, qui alio nomine bubo dicitur, in dirutarum domuum adibus moratur. Solet autem nocte cantum cantare: per quod notantur hi qui in tenebroso tripudiant opere, & in mentium suarum exultant destructione. Sed quia fagina Ecclesiæ missa in mari presentis seculi, non solum malos pisces colligit, sed etiā bonos trahit, rectē nūc dicit:

Vigilauit, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.

Vigilat qui ad aspectum ueri luminis metis oculos apertos tenet. Vigilat qui seruat operando quod credit, sicut scriptum est: Beatus qui uigilat & custodit uestimenta sua. Vestimentum tuum, fides tua est: uestimentum tuum, operatio tua est. Custodi ergo ne diripiāt alieni laborem tuum: ne denuderis, & appareat ignominia tua. Esto sicut passer solitarius in tecto. Per passerem quæ cauta & querula auis est, & in domibus nidificat: rectē homo intelligitur, qui in excelsis habitans, & solitudinem incolens, pro peccatis suis clamare non cessat. Prudentis enim & circūspecti uiri est, in alto nidū ponere, & pro peccatis plorare, & solitu-

A dīnem inhabitare, quatenus in opere terrena non appetat, & in lamento ueniam acquirat, & in habitatione inanum strepitus cogitationū effugiat, ut possit dicere cum propheta: Elongauit fugiens, & mansi in solitudine. Vel etiam caput nostrum, pellicanus fuit solitudinis, quando natus est in Iudæa, quæ erat sola ciuitas plena populo, prophetis uidelicet & iustis orbata, & Spiritus sancti uirtute desituta. Nycticorax extitit, quando his qui in tenebris erant, regnum Dei euangelizauit. De illo nanq; scriptū est: Lux in tenebris lucet, & tenebræ eā nō cōprehenderūt. Si enim cognouissent, nunq; Dominū gloriæ crucifixissent. Per domiciliū Iudæos intelligimus, qui ex parte diruti erant, & ex parte stare uidebantur, pro eo quod circuncisionem tenentes, legem & prophetas habebāt, sed in eum quem propheta in carne uenturū prædixerant, nequaquā credebant. Stabant quidem in eis parietes carnalis obseruantiæ: sed conuerter tectum fidei & disciplinæ. Occiderunt ergo uitam mortui, & lucem tenebræ extinxerunt. Sed quid ultra fecerit audiamus. Vigilauit, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.] Vigilauit, quia à mortuis resurrexit. Qui enim dormiuit in morte, uigilauit in resurrectione. Hinc nanq; ait: Ego dormiui & somnum cepi, & resurrexi. Hinc Iacob in benedictione ait: Catulus leonis Iuda, ad prædam filii mi ascendisti, requiescens accubisti ut leo, & quasi leona. Quis suscitabit eum? Quis est iste catulus leonis, nisi ille de quo in Apocalypsi ad Ioanem dicitur: Vicit leo de tribu Iudæ. Qui ad prædam ascendit: quia fortem armatum fortior superueniens expugnauit. Arma eius abstulit: quia iure illo quod in hominibus habere uidebatur, eum priuauit. Ille enim dum ambit illlicita, perdidit acquisita. Spolia quoq; eius distribuit: quia uasa iræ fecit uasa misericordiæ. Hinc ergo leo requiescens accubuit: quia mortem sponte subiuit. Sed nullus eum suscitauit: quia per diuinitatis suæ potentiam ipse à mortuis resurrexit. Et quia post resurrectionem suam in cœlum ascendit, rectē cum præmississet Vigilauit, subiecit: Et factus sum sicut passer solitarius in tecto.] Quia solus inter mortuos liber, cum patre regnat in cœlo. Vnde & ait: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo. Ferunt philosophi quod pellicanus filios suos statim ut nati sunt, interfecit: postea uerò per triduum multo dolore se afficit, eis que quodammodo naturę affectum ostendit. Postea uerò mater seipsam uulnerat, eosque sanguine suo resuscitat. Quis uerò pater noster & mater, nisi mediator Dei & hominum homo Christus Iesus: qui occidit in nobis omnem iniquitatem, ut meliorem inuentamus resurrectionem, sicut ipse ait: Ego occidam, & ego uiuere faciam. Et de eo per prophetā scriptum est: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. Clamat adhuc in solitudine caput nostrum uel membrum eius, cum eos uocat qui nondum agnouerunt ueritatem. Clamat in domicilio, dum eos ad poenitentiam qui ceciderunt inuitat. Clamat in tecto,

tecto, cum admonet ut foras mittamus timorem. Vnde in Euangelio discipulis ait: Quæ in aure auditis, prædicare super tecta.

Tota die exprobrabāt mihi inimici mei, & qui laudabant me, aduersum me iurabāt.

Quid iniquius? Venerat filius hominis quærere & saluū facere quod perierat. Venerat inquam ut auferret gemitum dolentium, ut reconciliaret nos Deo: sed Iudæi quos iniquitatis suæ caligo cauebat, pro bonis mala retribuentes, illum quasi hostem oderant, eiq; maledictionis conuitia exprobrantes inferebant cum dicerent: Demonium habes: & cætera infantia deliramenta, quæ Euangeliorum liber continet. Qui & si ei aliquando extrinsecus blandirentur, intrinsecus sauebāt, sicut alibi eum capere in sermone uolentes dicebant: Magister, scimus quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces, & nō est tibi cura de aliquo. Magistrū eum uocabant, qui uenerant non discendi intentione, sed nocendi cupiditate. Nam quod ita se res habeat, ueritas manifestat, cum tentatores eos & hypocritas uocat. Quasi ergo aduersum eum iurauerant, qui ex consilio contra eum mendacia congebant. Toto etiam uitæ huius tempore, ueritatis inimici Ecclesiæ Dei exprobrant, cum eam hæretica prauitate aut morum dissimilitudine impugnant. Pleriq; autem in causa Dei subdole & fallaciter intendentes, & esse se in corpore Christi simulant, & pacem Ecclesiæ Dei occulta machinatione perturbant. De quibus profetā hic dicit: Qui laudabant me, aduersum me iurabāt.] Hi sunt qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Qui in uerbis quidem sociale uidentur habere mansuetudinem, in corde uerò hostilem gestant furem. Talis erat ille Simon magus ab Apostolis baptizatus, sed postea ab Apostolorum principe propter nequiditatem ueritatis ambitione reprobatus. Vnde & dictum est ei: Nō est tibi pars in sermone isto. Dum enim Spiritus sancti gratiā precio comparare uoluit, à doctrina Christi miser se alienauit. Ipse nanq; preceperat dicens: Gratis accepistis, gratis date. Hæc est inquam hæresis, quæ ipsa nascentis Ecclesiæ rudimenta tentauit, & ante alias hæreses prima apparuit. Cuius erroris uersantia licet extunc damna ta fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulauit. Nostris uerò maxime temporibus malitiæ suæ uirus exercuit, & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbauit. Concitauit enim aduersus Ecclesiam Dei non solum innumera rabilem populū multitudinē, uerum etiā regiam, si fas est dicere, potestatem. Nulla enim ratio sinit ut inter reges habeatur, qui destruit potius, quam regat imperium, & quotcumq; habere potest peruersitatis suę socios, eos à consorcio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illeceus, sponsam Christi captiuam cupit abducere, & pallionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit euacuare. Ecclesiam quippe quam sui sanguinis precio redemptam Saluator noster

uoluit esse liberam, hanc ipse potestatis regis iura transcendens facere conatur ancillā. Quanto melius foret sibi dominam suam esse agnoscere, eiq; religiosorum principum exemplo deuotionis obsequiū exhibere, nec contra Deum factum extendere dominationis, à quo suæ dominium accepit potestatis. Ipse est enim qui ait: Per merces regnāt. Sed immensæ cæcatus cupiditatis caligine, & diuino, ut patet, ingratus beneficio, & cōtra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contempto diuino timore transgreditur, & cōtra catholicam ueritatem suæ furore tyrannidis effertur. In tantum autem suæ temeritatem extendit uersantia, ut caput omnium Ecclesiarū Romanam Ecclesiam sibi uendicat, & in domina gentiū terrenarum ius potestatis usurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro apostolo specialiter cōmiserit dicens: Tibi dabo Ecclesiā meam. Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis hæreticorum acies obmutescat: quia nullas uires habet mendacium, quod ipsius uoce ueritatis inuenitur destructum. Sequitur:

Quia cinerem tanquā panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.

Ex hoc maxime Scribæ & Pharisei redemptorem nostrū criminabant, quia publicanos & peccatores non solum non respuebat, sed etiam cum illis in cibo & potu cōmunicabat. Vnde quidā eorum indignè ferentes dicebant: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister uester? Sed ille qui non iustos sed peccatores uocare uenerat, quid dicebat? Nō est opus sanis medicus, sed malè habentibus. O immensam Dei clementiam. O inestimabilem gratiæ charitatē. Illos uolebat curare, qui salutem uolebant habere, qui aduersus salutem suam armati & phreneticorum more medicum incusantes, uolebāt potius ex infirmitate mortē incurere, q̄ uitā ex salute inuenire. Sed cineres redemptor noster manducabat, quādo in corpus suum eos traiecit. Cineres nanq; erāt: quia dum principē tenebrarū magis q̄ autorem sequerentur luminis, in eorū cordibus quasi extinctus fuerat diuini prorsus ignis amoris. Cineres inquam erāt, uidelicet nullo apti usui, & sine charitatis glutino omnino dissoluti. Quis non hauriretur misericordiæ Dei diuitias? Quis iam de remissione peccatorū desperet? Quis nō credet se si conuertat, ueniā cōsequi, cum audiat etiā incredulos tāta benignitate admitti? Vnde ait Apostolus: Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortē filij eius; multo magis reconciliati salui erimus ab ira per ipsū. Quia ergo redemptor noster in mundū ueniens, uasa iræ fecit uasa misericordiæ, & omnib; ad se ueniētibus pietatis suæ signū aperuit, rectē nūc dicit: Quia cinerē tanq; panem manducabam, & potū meum cum fletu miscebam.] Quæ autē esuriet eius uel sitis fuerit, ipse eui denter ostēdit, cum ait: Meus cibus est ut facia uoluntatē patris mei qui misit me. Et iterū: Me oportet operari opera patris mei qui me misit, donec

Prouer. 7

Matth. 16

Matth. 9

Rom. 8

Ioh. 4

Ioh. 5

dies

Psal. 54

Thren. 1

Ioh. 1

1. Cor. 1

Psal. 3

Gen. 49

Apoc. 5

Ioh. 3

Deut. 32

Os. 6

Psal. 5

Psal. 9

Hier. 9

Matth. 5

Luc. 7

Apoc. 16

dies est. Venit nox, quando nemo operari potest. Quæ sunt hæc patris opera, quæ in die dicit & nō nocte operanda, nisi salutifera agri intellectualis cultura? Ipse est enim homo qui seminavit bonū semen in agro suo, ad cuius culturam postea operarios destinabat, cum diceret: Messis quidē multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Quis sit ergo iste ager, ipse ostendit, cum agrum mundum, & semē dixit esse uerbū Dei, Seminavit ergo ut meteret, messis ut manducaret. Huius agri fructum quotidie colligit, & quasi eo pascitur, cum electorum profectibus delectatur. Vnde sponsus in Canticis canticorum dicit: Comedi fauum cum melle meo. Habet iste homo & uineam sanctam, uidelicet Ecclesiam, ad quam excolendam primo mane operarios misit, & postea singulis quibusq; temporibus mittere non cessauit. Patet ergo quia sicut agrum excoluit ut comedat, ita uineam plantauit ut bibat. Bona uinea, quæ uuarum decorata coloribus, & dilectionib; ac perseuerantiæ palmis propagata, regi omnium suauem in fructibus suis hauritum præbet. Bona inquam uinea, quæ potest dicere: Vinea sui pacifico, in ea quæ habet populos. Quæ est illa quæ habet populos, nisi sancta Ecclesia per totū orbē diffusa? Illa namq; habet populos: quia ex omni parte terrarū recte credentes continet. In hac ergo solūmodo electus quisq; uinea efficitur: quia nullum aliquando fructū ferre poterit, qui ab unitate Ecclesiæ discedit. Eo em̄ Deo poculū subtrahit, quo hereticorū ineptæ garulitati consentit. Quid enim litit Deus nisi fidem nostrā? Vnde & a muliere Samaritana quesitū bibere, de cuius eum non legimus aqua bibisse: sed spiritalē potum ei mulier obtulit, cum mūdi eum saluatore agnouit. In cruce quoq; positus sitiebat, & poenitentia peccantium, & fidē exoptabat perfidorū. Sed uinea Domini sabbaoth in patribus à Deo plantata, & doctrinæ aratro & uerbi ligonibus per manus prophetarū exulta, nouissimē in amaritudinē uersa, dū ei uinū lætitiæ ferre debuit, feralis inuidiæ acetū porrexit. Plerunq; etenim bonum uinū corrumpitur, & in acetū mutatur. Quia ergo ille populus & in patribus sanctus, & in filiis nequam extitit: quasi primō uinum, postmodū uerō acetū fuit. Fuerunt tamen aliqui etiā inter illos qui hunc omnium saluatore crediderunt: fuerunt & qui de peccatorū profundo ad misericordiarū sepatrē leuauerūt. Quis enim pluribus aut maiorib; criminibus unquā obligatus extitit quā mulier illa peccatrix, de qua septē, ut ait Euangelista, dæmonia eiecit? Nam & Zacchæus publicanis & raptoribus publicanus ipse & raptor præfuit, & tamen ad ipsius hospitium Dei filius diuertit. Sed & Simon indignē tulit de admisione mulieris, & turba murmurauit de hospitio peccatoris. Poculum namq; suū cum fletu miserat, & ideo sibi inimicorū proteruitas exprobrabat. Quod quotidie in Ecclesia fieri cernimus, cum peccatores pro peccatis suis plangētes, Christū indui, & ad ipsius intrare unitatē uidemus. Vel certē poculū Deo cū fle-

Math. 9

Cant. 5

Cant. 8

Ioan. 4

Mar. 16

Luc. 19

tu miscere, est alios ab exterioribus introrsus trahere, alios ab interiorib; exteriorius iactare. Scimus enim, quia potus ab exterioribus interius trahit, fletus ab interiori exteriorius deriuatur. Quia ergo conditor noster occulta nostra examinat, & non solum opera, uerum etiā intētionēs radicibus pensat, occulto eius iudicio fit, ut quosdam qui in oculis hominū iusti esse uident reprobet, quosdā criminibus reos per poenitentia correctos saluet. Et cum iuxta Apostoli sententia, neq; uolētis neq; currentis, sed miserentis sit Dei: alios qui corruerant, misericorditer erigit: alios qui stare uidebantur, cade re iuste permittit. Ex peccato namq; primi parentis accepimus, ut nec in ipsa iusticia stabiles esse possimus, sed aut cōtra Deū nobis bonum quod facimus imputatō erigimur, aut cōtra proximos in superbiam leuamur. unde & subditur:

Rom. 9

A facie iræ indignationis tuæ, quia eleuans allisisti me.

Quia enim iustæ damnationis sententiam primus homo peccando pertulit, quam postmodum nepotū successio cōsequenter incurrit, ideo Christus Iesus uenit in mundum peccatores saluos facere, & ab ea qua tenebantur damnatione liberare. Ecclesia uerō quæ corpus eius est, cui clauēs regni cœlorum tribuit, & ligandi atq; soluendi potestatem dedit, ideo peccatores quotidie suscipit, quia illam iræ Dei sententiam agnoscit. Quia enim per faciem personam agnoscimus hominis, recte per faciem iræ, damnationis intelligimus cognitionem. Nam quod iram indignationis agnoscat, manifeste ostendit cum subiūgit: Quia eleuans allisisti me. Creatis cæteris animalibus, homo præ cunctis eleuatus fuit: quia & libertate extitit arbitrij præditus, & rationis lumine illustratus. Cui etiā datum est ut non sicut cætera animantia terram semper aspiceret, sed ut ipso situ corporis cœlos erectus uideret: ut ex hoc quoq; aperte cognosceret, quia & intentionem ad summa dirigere, & mentem deberet ad Deum leuare. Nam & terror eius & tremor omnibus animantibus incubuit, quia diuina uoce eis prælatu fuit. Mortem quoq; nequaquam incurreret, si diuinis præceptis obediens nunquam peccaret. Sed conditoris sui mandata transgrediens, tanto grauius corruit, quanto anteq; caderet, altius stetit. Cadēs igitur allisus est: quia peccare non metuens, & pro salute infirmitates pertulit, & pro uita mortem suscepit.

Dies mei sicut umbra declinauerunt, & ego sicut fœnum arui.

Gravis allisio, per quam lux in tenebras uertitur, & in ariditatem uiror mutatur. Diem namq; sicut umbram primus homo habuit, quando se a facie conditoris abscondit. Nam inter opaca nemorū latere uoluit, ut ex hoc quoq; patenter ostenderet quas cæcitatis umbras interius pertulisset. Si enim in umbra non esset, Deum esse localem non crederet, nec ab eius oculis putaret se abscondi, à quo sciret etiā cordis occulta uideri. Quæsiuit ergo umbrā corporis, qui prius incurrit umbrā mētis. Diēs namq;

nanque eius inclinata fuerat, & ideo illi lumen sapientiæ interius non fulgebat. Sol etenim dum inclinat, maiores umbras efficit, & caloris sui magnitudinem paulatim subtrahit. Vnde post meridiē Adam à Deo uocatus esse describitur, ut ab exterioribus agnoscamus quid interius gereretur. In meridiē enim lux est purior, aer lympidior, æstus feruentior. Quasi ergo meridiēs in Adam peccatore inerat, dum lumine diuinæ contemplationis illustratus, amoris summi facibus ardebat. Sed hunc miser meridiē perdidit cum peccauit. Ibi enim amoris refriguit incendium, caligauit claritas, defecit uisio. Veniens autem in mundum lux uera Dei filius, hanc nobis claritatem reddidit, cum cordis nostri tenebras præsentia suæ illuminatione fugauit. Vnde scriptum est: Populus qui ambulabat in tenebris, uidit lucē magnam. Magna lux remissio peccatorum, donum gratiæ, intelligentiæ claritas, contemplationis gaudium, collatio uirtutum. Dedit enim nobis, ut ait Apostolus, pignus spiritus: gustauimus bonum Dei uerbum, uirtutesq; seculi superuenturi. Hi sunt diēs gratiæ quos nobis contulit excellentia bonitatis Dei. In quibus sinoctē nequitia contemnimus, ad cœlestis regni hæreditatem inoffenso itinere ambulamus. Hinc etenim Saluator ait: Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucē huius mundi uidet. Sed hi diēs in nobis sicut umbra declinant, cum peccatorū nostrorum nebulas propiciationi diuinæ opposentes, & mentis patimur caliginem, & diuinæ extinguiuntur charitatis ardorem. Scimus autem quia sole ad occasum uergente, umbræ crescunt donec nox ueniat, & lumen omnino diei deficiat. Sic nimirū cum in reproborum cordib; sol iusticiæ occidere cœperit, cæcitate umbra uehementer excrescit, adeo ut diuino non illuminentur lumine, sed mortifera noctis inuoluantur obscuritate. Sequitur: Et ego sicut fœnum arui. Nemo est qui nesciat quod quantumlibet tenera aut delectabilis herba sit, si apposta falce succiditur, ex coloris uenustate confestim exiuit, & à radicis humore siccat. Sic profectō quicumq; per opera prauitatis à Deo recessit, necessario à uirtutis intima humore arefcit. Hinc etenim Saluator discipulis ait: Sicut palmes nō potest ferre fructum à semetipso nisi manserit in uite, sic & uos nisi in me manseritis. Nam et si florere in hac uita peccatores plerunq; uideantur, ariditatem tamen suam in fine recognoscent, dum simul amittunt & ridentis uitæ dulcedinem, & temporalis gloriæ dignitatem. In sapientiæ quippe suæ uanitate confisi, dum sperant facile sibi cūcta suppetere, arbitrantur utiq; se religionis uirtute non egere. Et dum de inani sapientia se iactant, insipienter uiuere nequaq; formidant. Et quia à ueræ sapientiæ radice præcisi sunt, in stulta sua sapientia aruerunt. Qui si uoluerint in ipsa sapientiæ uitalis radice reuiuisci, summopere studeant ad fontem uitæ mentis processu properare.

Mat. 9

2. Cor. 5

Ioan. 11

Ioan. 15

Speçat hoc ad id quod ait: Ego sicut fœnum arui. Quasi dicat: Qui diligens uanitatem, & sequens mendaciū in æternitate & stabilitate persistere nolit, temporalis & instabilis factus, mortis ariditatem incurrit. Sed tu Domine in æternū permanes. Hæc ergo est unica spes salutis meæ, ut tibi inhæream, ut sicut per me factus sum aridus, ita per te fiam æternus. Et in te uiuens mortem effugiam, à quo discedens perdidit uitam. Nos quoque scientes quia primus homo factus est de terra terrenus, secūsus de cœlo cœlestis: sicut terreni imaginem portauimus, ita cœlestis imaginem portemus, & cum eo unum efficiamur, qui resurgens à mortuis, iam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Ipse est enim qui factus est in spiritum uiuificantē: cuius si mēbra fuerimus, quo caput nostrum præcessit, pariter ascendemus. Cuius ascensus spem ipse nobis contulit, qui ait: Pater, uolo ut ubi ego sum, & ipsi sint mecum. Quod si ab eius separati fuerimus corpore, uelut abscissa mēbra participatione caremus uitæ, nec cum eo in cœlum ascendimus. Cum eo ergo unū sumus, quia sicut ipse ait: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo. Et notandum quia non dixit, uiuis: sed, permanes in æternū. Homo etiam si multo tempore uiuat, non tamē uno die permanet: quia ut semper mutetur, ex condicione mortis habet. De quo quidam sapiens perhibet dicens: Qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit uelut umbra, & nunquā in eodem statu permanet. Deus uerō qui solus uerè æternus, uerè immortalis est, in æternū permanet: quia in eo nihil est transitorium, nihil mutabile, nihil quod alienum sit à sempiterna eius diuinitate.

Ioan. 17

Job 13

Psal. 144

Memoriale tuum in generatione & generationem. Quid magis memoriale in Deo quā misericordiar? De illa namq; scriptum est: Misericordia eius, super omnia opera eius. Misericordia Domini ab æterno usq; in æternū super timētes eum. Licet enim hominem mirabiliter condiderit, mirabilius tamē perditū per filij sui mortē redemit. Hæc memoriale Dei misericordia in generatiōe & generatione permanet, quæ omnibus per temporū curricula uiuentibus, usq; in finem seculi patet.

Tu exurgens Domine misereberis Sion, quia tempus miserēdi eius, quia uenit tēpus.

Si Sion ad literam accipimus, Iudæorum in hoc loco & Gentium uocationem notare ualeamus. Et uidebitur hoc modo quasi præcedentis uerbi expositio, ut cum duas generationes nominat, qualiter in generatione & generatione misericordia Dei sit mansura ostendat. Ait ergo: Tu exurgens misereberis Sion. Per filij Dei pater exurxit: quia qui antea non cognoscebatur, per eum in hominum noticiam uenit. Vnde & uerbum patris & splendor dicit: quia per eū & uoluntas Dei agnosceatur, & ipsa diuinitatis essentia declaratur. Sion uerō, id est Iudaici populi misertus est, quando de eorum progente nasci uoluit, & prius eos ad fidem uocauit: Tempus miserēdi. Tempus plenu-

Tu autē Dñe in æternū permanes, & memoriale tuū in generatione & generationē.

modum extitit, & aduersus eam cuius ancilla fuerat, se in superbiam erexit. Plerunq; autem usq; ad deo erigitur, ut ipsa dominae suae uersa uice dominetur. Vnde fit ut in filiorum procreatione per delectationem in peccatum incidat, & bonum opus male operando delinquat. Sed Dei hominumq; mediator, sicut nobis quam perdidimus uitam contulit, ita etiam hanc in nobis generationem reparauit. Vnde & de uirgine, & sine peccato nasci uoluit, ut ex hoc patenter ostenderet: quia hoc etiam nobis inter innumera beneficiorum suorum dona conferret. Ideoq; Esaias ait: Propter hoc dabit Dominus ipse uobis signum. Ecce uirgo concipiet & pariet filium. Quam uirginis conceptionem nequaquam signum esse diceret, nisi aliquid nobis in ipsa sua natiuitate quod credere deberemus signaret. Vnde rursus scriptum est: O radix Iesse, qui stas in signum populorum. Signum enim fuit populis illa Christi sine uirili commixtione natiuitas, quod his qui credunt in nomine eius, daturus erat potestatem filios Dei fieri: his uidelicet qui non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. Sicut namque beata Maria Christum peperit uirgo, & post partum incorrupta permansit: ita & mater Ecclesia filios Deo sine dolore generat, & uirgo semper illibata perseuerat. Qui in hoc quoque quod Deum toto corde diligunt, patrem se Deum habere euidenter ostendunt. Filiorum enim est diligere, non timere. Porro in hac dilectione nequaquam torpescunt ocio, aut operibus insolescunt, sed & in mandatis celestibus uoluntatem Dei custodiunt, & ex uirtutum operatione nullam ab hominibus laudem quaerunt. Vnde & subditur: Et populus qui creabitur, laudabit Dominum. In operibus nempe suis Deum laudat, qui bonum quod faciunt, nequaquam sibi, sed gratiae Dei attribuunt. Vnde & Paulus cum plus omnibus se laborasse dixisset, subiicit atque ait: Non autem ego, sed gratia Dei mecum. Sed quae in nobis sunt sanctitatis opera, ita sunt ad proximorum aedificationem exterius tradenda, ut in eis non fauor aut gratia humana requiratur, sed ipse a quo haec sunt hominibus collata, Deus laudetur. Hinc namque per semetipsam ueritas Apostolus ait: Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in caelis est.

Quia prospexit de excelso sancto suo, Dominus de caelo in terram aspexit.

Nec noua post creationem nasceretur, nec Deum perfecte sanctorum uita laudaret, nisi per eum nos diuina miseratio respexisset, qui nos in Nicodemus denuo nasci docuit, dum aliter in regnum intrare non posse, nisi ex aqua & spiritu renasceremur monstrauit. Vnde dum populum creatum Dominum benedicturum esse propheta dixisset, causam illico nostrae redemptionis adiecit, uelut qui indubitanter sciret aliter nouum non posse creati populum, nisi Dominus & redemptor noster nouus homo ueniret in mundum. Nec posse quenquam amplius de uera salute ambigere, cum sciret omnipotentem medi-

cum ad infirmos descendisse. Dicitur ergo: Quia prospexit de excelso sancto suo. Prospicere dicimus, cum a longe intuemur. Quia ergo per uerbi Dei incarnationem non solum Iudaea quae iuxta esse uidebatur, sed etiam Gentilitas liberanda erat per misericordiam, recte nunc dicitur: Quia prospexit de excelso sancto suo, iuxta quod scriptum est: Pacem eius qui longae, & pacem eius qui prope. Redemptor noster non immerito excelsus dicitur: quia diuinitatis eius potentiam nemo mortalium intuetur: denique & sanctus extitit, & Dei per omnia fuit. Hinc namque ipse de se in Euangelio ait: Quae Deus sanctificauit, & misit in mundum. Nam quod Dei per omnia fuerit, ipse testatur cum ait: Non potest filius a seipso facere quicquam, nisi quod uiderit patrem facientem. Idem autem qui excelsus extitit, etiam caelum fuit. Sed excelsus propter sublimitatem, caelum uero propter diuinam inhabitationem. In eo enim, sicut testatur Apostolus, habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et per prophetam quoque Dominus ait: Caelum mihi sedes est. Quae autem maior sedes Dei quam Christus? Coelum igitur Dei Christus est, de quo Dominus in terram aspexit, ut cum peccatis quibusque spem per eum ueniae tribuit, de caelo in terram aspexit, ut caelum fieret qui terra fuit. Quod aperte ostenditur, cum illico subiungitur.

Vt audiret gemitus compeditorum, ut solueret filios interemptorum.

Sancti uiri non incongrue compediti dicuntur, quia ligati uinculis disciplinae Dei, nequaquam ad ea quae exteriora sunt uagantur, & quasi gressum operis immobiliter figunt, dum a conditoris desiderio nusquam discedunt. De his namque compeditibus scriptum est: Iniice pedes tuos in compedes eius, & in torques illius collum tuum. Quia profecto cuius a prauitate gressus coepescitur, eius fides sanctarum uarietate uirtutum adornatur. Collum namque fides est, per quam Deo fidelis quisque coniungitur, & quasi per collum capiti suo Christo Ecclesia, quae eius est corpus, unitur. Vnde in laudem sponsae in Canticis canticorum dicitur: Collum tuum sicut monilia. Quia enim, sicut Iacobus ait, Fides sine operibus mortua est: quasi collum sponsae monilibus circumdata, dum fides sanctae animae operibus decoratur. Gemitus continuae compediti, quia dum exilij sui tenebras electi considerant, ad claritatem uisionis Dei indefinenter suspirant. Sed eorum gemitus nequaquam Deus audiret, nisi mediator nobis filium suum dedisset. Vnde dicit Apostolus: Per quem accessum habemus ad patrem, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Constat ergo quia nullius audiret gemitum Deus, nisi ille uenisset per quem ad patrem habemus accessum. Ut solueret filios interemptorum. Filij interemptorum sunt imitatores martyrum, eorum scilicet qui uel pro testamento Dei sua corpora tradiderunt, & in sanguine agni lauerunt stolas suas, uel qui membra sua super terram mortificantes, carnem suam cum uitijs & concupiscentijs crucifixerunt. Possu-

mus quoque per compeditos eos accipere, qui mortalitatis & passibilitatis uinculis se astrictos intelligunt, & miseris humanae necessitatis afflicti, indefinenter gemit.

Vt annunciet in Sion nomen Domini, & laudem eius in Hierusalem.

Soluti a peccatorum uinculis, eo magis in Ecclesia nomen Dei annunciant, quo eis dimissum est de peccatorum excessibus quod timebant. Quid uero aliud est nomen Domini annunciare, nisi Dei misericordiam in Ecclesia predicare? Dominorum enim est misereri. Hinc namque de Christo dicitur: Benedictus qui uenit in nomine Domini. Scimus enim quia mediator Dei & hominum homo Christus Iesus iudex est humani generis, iuxta quod scriptum est: Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. Qui si in primo aduentu uenisset in nomine iudicis, nemo profecto foret qui poenam aeternae euaderet damnationis. Omnes enim, ut ait Apostolus, peccauerunt, & egent gloria Dei. Venit ergo in nomine Domini, qui uenit ut peccata dimitteret, non ut peccatores damnaret. Venit, inquam, in nomine Domini primo, qui in nomine iudicis in aduentu ueniet secundo. In Sion ergo nomen Domini annunciant, qui Dei misericordiam populis praedicant. Sequitur: Et laudem eius in Hierusalem. Vnam Ecclesiam propter diuersas causas diuersis appellat nominibus, Sion eam nominans, sicut quae ad alta sustollitur: Hierusalem uero quae quasi iam mortificatis hostibus, ueram in se pacem intuetur. Notandum uero quia nomen Domini prius annunciant, postea uero posuit esse laudandum. Agnitionem enim nominis laus sequitur confessionis. Quomodo enim credent ei quem non audierunt? Quae autem laus Dei, quam quod mundus in unitate fidei collectus, non solum opera eius annunciat, sed etiam uita eum & operibus laudat? Vnde & subditur:

In conueniendo populos in unum, & reges ut seruiant Domino:

Respondit ei in uia uirtutis suae, paucitatem dierum meorum nuncia mihi.

In unum conueniunt populi in Ecclesia per totum orbem diffusa, quae Christum credit esse filium Dei. De hac unitate dicit Apostolus: Vnus Deus, una fides, unum baptisma. Extra hanc nemo laudat Deum, nemo annunciat. Hanc designabat ille unus qui post motionem aquae in piscinam descendens sanabatur. Nemo namque est qui uerae possit in uenire salutis remedium, nisi ad unitatem fidei ueniat, & per sanctificationem uirtutis Christi induens, unum cum eo fiat. Hinc namque per semetipsam ueritas ait: Haec est uita aeterna, ut cognoscant te solum uerum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Per reges eos intelligas qui animorum suorum motus secundum Dei uoluntatem dirigunt, eisque regum more dominantur, dum in rationis eminentia quasi in regali solio praesidentes, repugnantia quaeque seruituti subiungunt, & pacatis omnibus, aequitatis leges & innocentiae iura in seipsis disponunt: siue etiam

eos qui populis praefecti, in rerum culmine stare uidentur, dum diuitijs affluunt, honoribus cumulantur, terreni praeminent dominatione imperij, & gloria mundanae potentiae extolluntur, non absurdum uidebitur, cum & illi in ipsa cordium suorum directione Domino seruiant, & isti religionis Christianae documenta tenentes, orthodoxae fidei iugo mentis colla supponant. In hoc igitur populorum & regum conuentu, quilibet fidelis respondit Deo in uia uirtutis positus, uidelicet in Christo, qui uiam se nobis proposuit, dicens: Ego sum uia, ueritas & uita. Responso autem haec non uoce aestimatur, sed opere. Non enim respondent Domino qui uocati peruersae uiuunt, qui post illud diuinum semen in terra rationabili susceptum, spinas peruersitatis, aut tribulos producant nequitiae: sed qui in omni bono se aptantes, & de sua uocatione gratias Deo referunt, & fructum Deo centesimum, uel sexagesimum, aut etiam tricesimum in cordis innocentia ferunt. Notandum uero quod dicit, In uia uirtutis. Virtus namque Christi, est gloria resurrectionis eius. Licet enim opera fecerit quae nemo alius fecit, & miraculorum signa diuinitatis eius fidem astruant, credendi tamen in eum nulla potentior aut condecetior uia extitit, quam quod mortuus & sepultus, tertia die resurrexit. In uia ergo uirtutis Dei respondet Ecclesia, cum de gloria resurrectionis Christi nihil asserens ambiguit, nihil sentiens obscurum, studet in membris suis Christo per baptismum & poenitentiam commori, & per nouitatem uitae Christi induens eadem conuiuificari. Cum enim nihil in se lucidum, nihil uitale conspiciat, a solo Deo se putat posse acquirere & luculentarum uirtutum plenitudinem, & desideratam uitae indeficientis aeternitatem. Quae etiam non nisi per gratiam Dei potest aduertere quot sit obnoxia defectibus, quot infirmitatibus subdita, quot miseris uallata. Ideoque dicit: Paucitatem dierum meorum nuncia mihi. Quasi dicat: Qui ex meis uiribus, hoc conlequi non ualeo, ut quae pauci sunt dies mei intelligam, fac ut per gratiam tuae inspirationis, & uirtutum defensionis, & huius uitae breuitatem agnoscam, qua tenus uitae huius uelociter considerans transiit, nullum in corde sentiam de amore illius affectum.

Ne reuoces me in dimidio dierum meorum in generatione & generationem anni tui.

Per dimidium dierum, imperfectionem uitae accipimus, in qua se fidelis quisque non reuocari de mundi huius exoritur exilio, ne si in die exitus sui transitoriae adhuc uirtutis amore occupatus fuerit, ad illam aeternitatis uitam transire minus possit. In hac uita dimidium tantum dierum accipimus: quia etsi nos assidue solis huius materialis splendor illuminet, sequitur tamen nox, quae assidue illuminatos obsecuret. Roget ergo unusquisque, ut dum in uita huius cursu mentis amore desigitur, antequam de adipiscendis aeternis fatagat, a Deo non reuocetur. Sancti uiri est sunt mortali carne circumdati, nequaquam sunt in dimidio dierum: quia perfecti desiderij amore a terrenis suspensi, illa beatae uitae aeternitate iam in spe perfruuntur. Hinc namque Paulus dicit: Spe

salui facti sumus. Hinc rursus ait: Nostri conuersa...

Eccl. 1

Rom. 2

neralem, sed in tempore Donati & ante finem...

Initio tu Domine terram fundasti, et ope...

Initium Dei filius est, de quo scriptum est: Ipse est...

Math. 28

Prou. 3

Apo. 2

1. Cor. 3

Math. 16

Eccl. 1

Math. 16

non omnes portae inferi? Quis cogitare sufficiat...

Math. 16

Ps. 144

Ps. 55

Ps. 66

Ps. 32

Nemo iam spem suam ponat in homine. Ipsi enim...

Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur...

Non pretereundum nobis est, quod cum dixisset...

Greg. tom. 2.

C 3 bunt

bunt stabilitatem: ut sicut mori non poterunt, ita & peccare quidem non possint, & appareat in eis multiplicis bonitatis Dei beneficium, cum & mortale induerit immortalitatem, & affectus non sentiet tentationem. Notandum quod oportet Dei sancti dicitur. Sicut enim homini nihil est uicinius quam ueritas, ita Deo nihil est uicinius sanctis. Sicut enim uestimentis suis homo circumdatur, ita sanctis suis Deus uestitur. Hinc namque per prophetam scriptum est: *Viuo ego, dicit Dominus, quia in sublimitate tua omnibus his uelut uestimeto uestieris.* Hinc

Esai. 49

Psal. 44

1. Cor. 2

Exo. 3

Psal. 118

Gal. 4

rursus Deo per alium prophetam dicitur: *Myrrha & gutta & cassia a uestimentis tuis. Quia enim omnium uirtutum odorem a sanctis prodeunt, recte dicitur, quia est uestimentis Dei myrrha & gutta & cassia procedunt.* Hinc namque Apostolus ait: *Christi bonus odor sumus Deo. Vestimenta ergo Dei mutantur: quia sancti post mortem corporis, in felicitatem transeunt uitae coelestis. Sequitur: Tu autem idem ipse es.* Hanc est uera Dei aeternitas, & uera eiusdem immortalitas, quod non solum nullius finis limite sempiterna eius uirtus & diuinitas concluditur: sed quod potestas ac uoluntas ipsius nullatenus imperfectionis cuiuscumque aut inconstantiae uarietate permutatur. Vnde ad Moysen de seipso ait: *Ego sum quisquam. Et iterum: Hanc dices filiis Israel: Qui est, misit me ad uos. Ideo & hic dicitur: Tu autem idem ipse es.* Homo namque etsi ipse sit, non tamen idem est: quia hoc ex suae mortalitatis corruptione accepit, ut in eodem statu diu permanere non possit. Quod de Deo sentire nimis absurdum est. Sicut enim est aeternus, ita incommutabilis, non diminutione sentiens, nec augmentis excrescens: non mutans propositum, non improbens quod semel est approbatum. Vnde & subditur: *Et anni tui non deficient.* Si per annos Dei, aeternitatem accipimus, qualiter anni eius non deficient, aperte uidemus. Quod si per annos ipsam sanctorum multitudinem intelligere uolumus, anni non deficient: quia cum illo qui nunquam deficit unum sient. Reuolutione enim quandam dierum, annum uocamus. Quid autem sunt sancti nisi dies, & quid peccatores nisi nox? Hinc etenim scriptum est: *Dies diei eructat uerbum, & nox nocti indicat scientiam. Anni ergo non deficient: quia sanctorum chori postquam illam in comprehensibilem semel in semet ipsis acceperint lucem, nullam amplius sentient ignorantiae uel tentationis obscuritatem. Tunc enim dies uidetur deficere, cum aut nubium aut noctis tenebris obscuratus coeperit non lucere. Quod ab illa uita alienum erit: quia uera lux quae obscurari non potest, in sanctis fulgebit.*

Filij seruatorum tuorum habitabunt, & semen eorum in seculum dirigitur.

Qui sunt filij in annis, id est, in eternitate Dei habitaturi, nisi Apostolorum imitatores, cum Deo in coelesti regno perenniter mansuri: Omnes enim fideles, Apostolorum dicuntur filij: quia ab eis fuerunt in fide generati. Hinc namque ad Galatas Apostolus ait: *Filii soli mei, quos iterum parturio. In eo*

quod dicit filios illic & non seruos habituros, ostendit quod ad coeleste regnum aliquis peruenire non ualeat, nisi prius ueritate abiectione per nouitatem uitae filius fiat. Nam & ipsi quos seruos uocat, Apostolorum filij fuerunt, ueterem uidelicet conuersationem abdicantes, & in nouitate uitae per Christum ambulantes. Fuerunt igitur serui, fuerunt & filij: serui propter laborem operis, filij propter mutationem nouitatis. Hinc est quod ex filiis Israel qui ex Aegyptiaca seruitute liberati sunt, & mare rubrum praevio ductore Moysen transierunt, nullus terram promissionis, exceptis duobus, intravit: sed filij eorum postea intrauerunt, & patribus eorum repromissa diuinae largitatis beneficia acceperunt. Significabatur namque per hoc quod ad promissam nobis aeternae hereditatis terram nemo potest ascendere, nisi qui prius per amorem spiritus in nouitate uitae didicerit ambulare. Duo, Ca-leph uidelicet & Iosue, caput designant & corpus, Christum scilicet & Ecclesiam, qui soli ingrediuntur illam uiuentium terram. Quod uero ait, *Semen eorum in seculum dirigitur,* electorum uoluit opera intelligi, quae tunc profectio dirigitur in seculum, cum omnia spectant ad Deum. Semine quippe suum nequaquam dirigit, qui ex operibus suis aliquid transitorium quaerit. Opera autem nostra idcirco semen dicta sunt: quia sicut ex semine fructus colligimus, sic ex operibus nostris mercedem expectamus. Hinc namque Apostolus ait: *Quaecumque seminauerit homo, haec & metet. Qui enim in hac uita semen boni seminauerit operis, in futuro fructum aeternae consequetur remunerationis. Per seculum uero, illius beatae uitae intelligitur aeternitas, quae quia per uarias temporum mutationes nullatenus diuiditur, unius seculi appellatione non inconuenienter signatur. In illud ergo seculum dirigamus semine nostrum, & cibum operemur non qui perit, sed qui permanet in aeterna uita. Dum tempus habemus, operemur bonum, ut cum ad indeficientem uitam illius beatitudinem peruenerimus, perpetuos fructus in caelo colligamus. Ille enim uere perpetuus est fructus, per quem perpetuo uiuimus, & perenni panis & uini satietate gaudemus. Perpetuus, inquam, quia & mandando non minuitur, & ueritate non deterioratur.*

Prologus sexti Psalmi poenitentialis.

Inter innumeras & rutilantium operum & eminentium structurarum uarietates, quibus templum Salomonicum adornatum fuit, hoc quoque fuisse describitur, quod quindecim ad illud gradibus ascende-batur. Quod quidem non casu uel sine causa factum credendum est. Salomon quippe coelestium scrutator secretorum, & diuinae receptaculum sapientiae, sic templum illud manufactum edidit, ut exinde templum aliud non manufactum signaret, quatenus ex corruptibili terrenge domus aedificio, incorrupta coelestis templi quodammodo imaginaretur pulchritudo. Ad illud namque templum quod ex uiuis in caelo lapidibus constructum, non plana aut spaciofa peruenit uia, uel gressu ascendit-

Psal. 83

Iob 10

Iob 8

1. Cor. 2

Eccle. 11

ascenditur corporeo, sed processu fidei & charitatis ascensu. Hinc namque propheta dicit: *Beatus uir cuius est auxiliu abs te, ascensionem in corde suo disposuit. Dixit ascensionem in corde beati uiri dispositas, & unde ascendere debeamus ostendit, cum ait: In ualle lachrymarum. In ea namque exilij nostri damnationem deplangimus, & innumerabiles corruptionis humanae dessemus molestias. Quis enim immunis a molestiis? Hinc enim Iob dicit: *Si impius fuero, uae mihi est: si autem iustus, non leuabo caput, saturatus afflictione & miseria. Et iterum: Tentatio est uita hominis super terram. Quia enim in hac uita omnia uidit esse plena laqueis & tentationibus, non in ea tentationes esse dixit, sed ipsam esse tentationem memorauit. Laboriosa enim est uita temporalis, leuior fabulis, uelocior cursore, instabilitate fluitans, imbecillitate nutans: cuius habitatio in luceis domibus, immo ipsa in luto subsistens, cui nulla est fortitudo, nulla propositi constantia, nulla a turbationibus requies, nulla a laboribus reclinatio. Quis denique est quem non excruciet dolor, sollicitudo non urgeat, non subruat timor? Risus fletum sequitur, gaudium tristitia comitatur, esuriei succedit saturitas. Saturitatem iterum excludit esuriei: in nocte dies optatur, in die nox quaeritur. In algore calor, in aestu refrigerium, ante cibum suspiria, post cibum tribulatio, irae indignationes exagitant, & innumerabiles miseris homines motus perturbant. Haec est uallis quam sancti uiri mentis affectibus indefinenter exire disponunt, & ad illud ineffabile bonum, ad illud inestimabile gaudium ascendere, quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Qui etsi corpore quidem inter homines esse uideantur, animas tamen suas ad coelestia eleuant, & illi puro & summo bono atque immortalis & perpetuo adherentes, temporalia & corruptibilia deserunt, & mundo superiores facti, in sinu diuinae contemplationis quiescunt. Ibi in illo coelesti templo cordis oculis Deum conspiciunt, immo & in eiusdem templi structura ipsi quoque lapides sunt. Per quindecim uero illius templi gradus, spiritualis sanctorum signatur ascensus. Numerus enim iste in septem & octo diuiditur, & ideo per eum gemina iustorum uita signatur, actiua uidelicet, & contemplatiua. Actiua namque in mundo uersatur, contemplatiua uero ad coelestia erigitur. Quia uero septenario numero temporalis, octonario uero perpetua uita signatur, recte per eosdem numeros & contemplatiua uita exprimitur & actiua. Hinc namque praedicti templi auctor Salomon Dominum exorans ait: *Da mihi Domine partes septem, necnon & octo. Optabat enim regiae dignitatis potentia praeditus, ita sibi subditos populos regere, ut tamen contemplationis diuinae non defraudaretur perfectione. Ipsa namque officij administratoria necessitate constructus cogebatur temporali actioni insistere, sed suauis eum contemplationis diuinae dulcedo resiciebat in mente. Potest etiam intelligi quod ille quindecim gradus ad illud diuinae illuminationis***

templum ascendit, qui sempiternae uirtutis Dei amore correptus, temporalibus quae per septenarium numerum designantur, gradatim contemptis, per scalas octo beatitudinum ad sublimia prouehitur, donec Deus deorum in Sion mentis oculis uideatur. Sed uidemus nunc, sicut ait Apostolus, per speculum in aenigmate. Impossibile est enim ut quis lucei huius corporis ergastulo inclusus, aut mortalis carnis circumseptus uolutabro, ascendentem super Cherubin & super pennas uentorum uolantem Deum conspiciat, uel quanta sit eius potentia diuinitatis agnoscat. Vnde per Ioannem dicitur: *Deum nemo uidit unquam. Et Moysi Deum uidere querenti, responsum est a Domino: Non uidebit me homo, & uiuet. Quod si tanta claritas est solis ut oculis in eum corporalibus non ualeamus intendere, quanta est illius claritas qui fecit solem, ut eum possimus in hac qua sumus corruptione uidere? Ipsum uero per speculum in aenigmate intueri, quod humili aduentu sponsi accepit Ecclesia, illius aeternae uisionis signum est, & futurae perfectionis imago: in qua non iam per fidem, sed per speciem ambulabimus, & reuelata facie ipsam diuinae maiestatis gloria irreuerberatis oculis conspiciemus. Quia ergo hi quindecim Psalmi quantum spiritualis ascensus continent formam, recte sub eodem titulo omnes praenotati sunt: ut sicut ad illud materiale templum per gradus ascende-batur lapideos, ita coeleste illud templum haec nobis cantica praefertant, per quae in Deo exultans anima, quasi per quosdam gradus ascendat. Ascensuri ergo non corpore sed spiritu, non passibus sed affectibus, hunc Psalmum decantemus, & in eo studeamus Deo meditatione appropinquare, dicentes cum propheta:*

Explanatio sexti Psalmi poenitentialis.

DE profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi uocem meam.

Attendat unusquisque in quo profundo iaceat, & quam longe a Deo peruersae agens affectus sit. Clamet ad eum toris uiribus qui intrat abyssos, & sedet super Cherubin, donec de profundis tenebris erutus, superno illustretur lumine, & claritate perfruat cognitionis diuinae. Clamauit Ionas ad Deum de ventre ceti, de altitudine maris, de profundo inobedientiae, & ad aures Dei oratio illius peruenit: qui eum eruit a fluctibus, eripuit a bestia, absoluit a culpa. Clamet & peccator quem a Deo recedentem cupiditatum tempestas contriuit, quem malignus hostis absorbit, quem praesentis seculi fluctus inuoluit, agnoscat se esse in profundo, ut ad Deum sua perueniat oratio. Quia uero Psalmus iste ad ascendentes pertinet, uideamus qualiter ad Deum iustus de profundo clamet. Quomodo enim non profundus est qui ascensionem suam in corde suo disposuit, qui intentionem cordis ad Deum dirigit, qui laboris studium ad caelos attollit? Sed sciendum quod sancti uiri eo se magis infimos & abiectione sentiunt, quo per mentis desiderium erecti, uicinius ad Deum accedunt.

Tunc enim primum miseriam suam incipiunt perfecte cognoscere, cum Dei presentiam ceperint in corde sentire. Hinc est quod Abraham qui colloquutionis diuinæ gratiā meruit, puluerem se esse & cinerem memorat, dicens: Loquar ad Dominū, cum sim puluis & cinis. Hinc Iacob postquam Dominū uidit, neruo femoris emarcescente, uno pede claudicauit: quia profecto debiles se esse & infirmos reputant, qui se ad uidendum Deum per studium sanctæ cōtemplationis leuant. Qui dum spem suam in carne ponere desinunt, quasi unius cruris uires amittunt. Eoq; affuescunt cœlesti duntaxat desiderio inniti, quo senserint se à spe rerum temporalium debilitari. Et quasi neruum non habent in femore, dum non confidunt in carnali generatione. Omnia quæ sub cœlo sunt uanitatem aestimant, & cum presentis uitæ miseris plenos se esse & obritos circumquaq; cōspiciunt, quasi de profundis ad Deum clamant. Magna profunditas uita mortalis, in qua nihil est certum, nihil uitale, nihil tutum, nihil tranquillum. Magna inquam profunditas, in qua peccator obruitur, impius immergitur, iustus turbatur. Ideo nanq; clamat & dicit: De profundis clamaui ad te Domine. In quo notandum: quia non ait clamo, sed clamaui. Habes in hoc perseverantiæ documentum, ut si primò non exaudiris, ab oratione non deficias, immò precibus & clamori insistas. Vult Deus rogari, uult cogi, uult quadam importunitate uinci. Ideo tibi dicit: Regnum Dei uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Esto ergo sedulus in oratione, esto in precibus importunus: caue ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire quem rogas, esto raptor, ut regnum cœlorū accipias: esto uiolentus, ut uim etiam ipsius inferas cœlis. Quid hac rapina locupletius? quid hac gloriosius uiolentiæ? Bona uiolentiā, qua Deus non offenditur sed placatur, proximus non læditur sed iuuatur, peccatum minuitur non multiplicatur. Bona inquam uiolentiā qua non queritur lucrum citò periturum, sed regnum. acquiritur sine fine mansurum. Discant qui res alienas diuino postposito timore diripiunt, & rapinis pauperum magis peccata cumulare quam lucra augere non cessant, aliquid rapere quo & ueras sibi uendicent diuitias, & gloriam laudis perpetuæ acquirant: ne in hoc quoque stultitiā arguantur, si cum possint preciosa & æterna diripere, uilia solum & transitoria uideantur auferre. Inferant & ipsis cœlis uiolentiā, & regnum cœlorum quadam orationis ui rapiant. Sint in precibus importuni, ut ex longo clamoris usu dicere possint: De profundis clamaui ad te Domine, Dñe exaudi uocem meā. Nominis uenerandi repetitio, precandi adauget affectū. Mouetur enim desiderium, si nomen quod diligitur replicatur. Videtur hic qui loquitur, quandam exauditiōis causam preterendere, cum se insinuat clamasse, ut quasi iure debeat exaudiri, qui dudum institit clamori. Hanc & Apostoli causam Dominò dedisse legunt, cum Chanaanæ rogante dixerunt: Dimitte eā: quia clamat post nos. Ideo nanq;

Gen. 43
Gen. 22

Matth. 11

Matth. 15

à Domino exaudiri meruit, quia prima Domini responsione repulsa, clamare nequaquam cessauit. Fide quippe & dilectione accensa, à clamore non antea desistit, q̄ optatam filiæ salutem acquisiuit.

Fiant aures tuæ intendentes in uocē deprecationis meæ.

Ascendens iste maius aliquid rogare aggreditur, & in ipsa etiam sua oratione ascendit, cum hoc à Deo exposculet, ut quasi quodammodo aures inclinans orationi suæ Deus intendat: ne forte sit mora in exauditione, si longè sint aures ab oratione. Videtur enim quendam diuinæ miseratiōnis præcipuum precari affectum, cum rogat eum quodammodo ad audiendum affectari: ut cum uocem uelit audire supplicantis, opus non differat exercere miserentis, humanæ in hoc sequens locutionis modum: quasi huiusmodi Deus affectione indigeat, quem non effugit cogitatio, non latet uoluntas, dum ei nec intentio silet, nec desiderium tacet. Nam dum potens quilibet supplicantem aliquem audire negligit, quasi primo aditu repulsus, exaudiri qui supplicat diffidit. Si uerò qui rogatur, primò libèter audire ceperit, & alijs postpositis negocijs, uerbis solummodo rogantis intendere: continuò ille qui rogaturus aduenit, quandam concipit impetrandi fiducia, & ipsa quodammodo spe animatus, suam libèter proloquitur causam. Magnum quippe bonæ uoluntatis suæ Dominus illi dedit indicium, cum loquenti se præbuit incunctanter intentum. Sic & nos cum dari nobis ueniā à Deo quarimus, & cœlestis gratiæ uitalia dona conferri, si nobis Deum presentē aliquibus suauitatis & dulcedinis suæ senserimus indicijs, ad ipsius desiderium studiosius animamur, super his quæ cupimus, ad ipsius desiderium studiosius animamur, super his quæ cupimus, ad ipsius desiderium studiosius animamur, super his quæ cupimus, ad ipsius desiderium studiosius animamur. Magnam quippe bonæ uoluntatis suæ Dominus illi dedit indicium, cum loquenti se præbuit incunctanter intentum. Sic & nos cum dari nobis ueniā à Deo quarimus, & cœlestis gratiæ uitalia dona conferri, si nobis Deum presentē aliquibus suauitatis & dulcedinis suæ senserimus indicijs, ad ipsius desiderium studiosius animamur, super his quæ cupimus, ad ipsius desiderium studiosius animamur, super his quæ cupimus, ad ipsius desiderium studiosius animamur.

Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?

Nomē repetit, ut affectū excitet. Iniquitatē Deus obseruaret, si peccatoribus ueniā negaret. Si solummodo ostenderet seueritatē, non etiā adhiberet pietatem. Quod si faceret, nemo ad patiendum iusti examinis

examinis pœnam sufficeret. Omnes enim peccauerunt, ut ait Apostolus, & egent gratia Dei. Verum quia pœnitentibus ex corde ignoscit, & peccatore conuerso omnium iniquitatū eius obliuiscitur, quis iam de misericordia dubitet? Quis iam de ueniā desperet? Hæc etenim per prophetā Dominus pollicet dicens: Ego sum, ego sum qui deleo ut nebulam iniquitates tuas, ut iustificeris. Attende qualiter peccati cōfessio peccata obliteret, quæ iustificat iniquum, tollit à Deo memoriā peccatorum. Confiteamur ut deleantur nostra peccata, nec post cōfessionē ad ea reuertamur, sed iuxta Apostolum in anteriora nos extendentes, quæ retrō sunt obliuiscamur: Non gestiamus reuerti in Ægyptum, aut sedere super ollas carniū, nec simus concupiscentes malorum, nec idola mentis ueneremur, nec Deum tentemus, nec in deserto mundi huius murmuremus. Cōfiteamur de præteritis peccatis nos accusantes, cōfiteamur de peccatorum indulgentiā Deū laudantes. Est nanq; cōfessio peccati, & cōfessio laudis. Si enim cōfessio laudis non esset, Saluator noster nequaquam dixisset: Confiteor tibi pater cœli & terræ. Nam quomodo peccatum confiteretur, qui peccatum non fecit? præcedat itaq; cōfessio, ut laudatio sequatur, sicut scriptum est: Rectos decet collaudatio. Habemus enim pontificem qui possit cōpati infirmitatibus nostris, de quo & apertè sequitur:

Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te Domine.

Quis est propitiatio nisi Christus Iesus: qui se obtulit sacrificiū Deo, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum? denique Iohannes ait: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Qui est apud Deum: quia sedet ad dexteram Dei, sicut dicit propheta: Dixit Dominus Dño meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Apostolus quoq; prohibet, quòd ad dexteram patris sedens pro nobis interpellat. Et propter legem tuā sustinui te Domine. Lex Dei misericordia est, qua peccatis ueniā contulit, reuertentibus æternæ uitæ aditum patefecit. Hanc legem per crucifixoribus suis patrem exorans Christus impleuit, hanc nobis tenendam uerus magister indixit. Ait enim: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui uos oderunt, & orate pro persequentibus & calumniantibus uos, ut sitis filij patris uestri qui in cœlis est. In quo profecto ostendit: quia filij Dei aliter esse nō possumus, nisi misericordiæ legem seruantes inimicos diligamus. Hanc etiam nobis Paulus tenendam insinuat, cum ait: Fratres etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic implebitis legem Christi. Quis autem portat alterius onera nisi qui charitatem habet? Qui enim ueraciter diligit, læsus

Rom. 3

Matth. 44

Phil. 3

Psalm. 32

Matth. 9

Ioh. 15

Psalm. 109

Luce 9

Gal. 6

non lædit, cōtumelijs uicem non reddit, detrahentibus sibi non detrahit, qui eum oderunt, nō odit. Scriptum nanq; est: Caritas patiens est, benigna est. Patiens quidē ut aliena mala toleret, benigna uerò ut ipsos etiam quos portat amet. Qui ergo illata mala æquanimitè tolerat, quasi infirmi fratris onera portat. Hæc est lex misericordiæ, per quam perpetuam euadere damnationem confidimus, per quam etiam saluatorem Dominum nostrum Iesum Christum expectamus. Qui si, ut supra dictum est, iniquitates obseruaret, nemo sustinere sufficeret. Sustinemus autem cum propter legem suam, qui peccantibus in nos idcirco dimittimus, ut peccatorū nostrorum ab eo ueniā percipiamus. Hinc nanq; per semetipsam ueritas ait: Dimittite, & dimittetur uobis.

Sustinuit anima mea in uerbo eius, sperauit anima in Domino.

Vide perfectæ charitatis ordinem. Ascendens iste & in amore diuino proficiens, qui fide & dilectione introrsus accenditur, desiderio ad æterna erigitur. Spe ad summa leuatur, proximorum non postponit salutem: ad eos inter ipsa diuinæ gaudia cōtemplationis conuertitur, & ut gradibus eisdem ad Deum accedat hortatur: eis nimirum exemplum se proponens, ut si infirmitate aliqua impediant à desiderio proficiens, iam & peruenientis promoueat exēplo. Ideoq; ait: Sustinuit anima mea in uerbo eius. Nolite diffidere, nolite dubitare, ponite corda uestra in uirtute eius: quia sustinuit anima mea in uerbo eius. Qui manet in uerbo, non fraudatur à regno. Aliter nanq; fructum facere non possumus, nisi in eo maneamus. Ideoq; ait: Manete in me, & ego in uobis. Vbi enim manendum nisi in ipso? Deficient domus, palatia corruent, destruentur ciuitates, ab imis sedibus turres euellentur, postremo cœlum & terra transibunt: uerbum autem Domini manet in æternū. Maneamus ergo in eo qui manet in æternum. Non sequamur uanitatem, deserentes ueritatem: nec contristemur sicut cæteri qui spem non habent, sed sustineamus eum. Et si moram fecerit, expectemus, ne contingat nobis quod per prophetam dicitur: Vae his qui perdidit sustinentiam. unde & subditur: Sperauit anima mea in Domino. Quicunq; mundanæ aduersitatis fractus molestijs, diabolicæ tentationis infestatione deiectus, à spe cœlestium promissionum decidit: sustinentiæ quam prius habuerat mercedem amittit. Qui uerò sustinebit, magnam reportabit remunerationem. Fidelis enim Dominus in omnibus uis suis. Promisit in hac uita pœnitentibus ueniā. Manifestum est ergo quia sicut contentibus remissionem tribuit peccatorum, ita à spe non decidit dabit regnum cœlorum. Ideo qui in uerbo eius sustinuit, in Domino sperare se dicit. Sicut enim maledictus homo qui confidit in homine: ita & beatus cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in uanitates & infanias falsas.

I. Cor. 13

Luce 9

Ioh. 15

Eccle. 2

Psalm. 144

Hiere. 17

Psalm. 32

A custodia

A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino.

Si ad litteram hoc accipiamus, dehortari nos potius quam monere videtur. Quis enim tam pusillanimis, ut una tantum die speret in Domino? Vbi tam erit illa Pauli sententia qua ait: Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus? Quam parua unius diei patientia, & quam brevis expectatio? Sed ut huc locum melius intelligamus, ad uicesimiprimi Psalmi titulum curamus. Intitulatur enim pro assumptione matutina. Quae est assumptio matutina, nisi resurrectio Deo mane facta? Ibi nempe & custodia facta fuit, ad hoc usque prorumpente Iudaicae caecitate perfidia, ut quem uiderant mortuum, crederent non resurrecturum. Et ne eum discipuli nocte raperent, custodibus sepulchrum munierunt. Alia translatio habet, a uigilia matutina: per quod aptius ipsa Domini resurrectio exprimitur. Qui enim dormiuit in morte, uigilauit in resurrectione. Ideoque dicit: Ego dormiui, & soporatus sum, & resurrexi. Et iterum: Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Haec itaque resurrectio spei nostrae fundamentum est: quia illuc nos peruenire speramus, quo caput nostrum praecessisse cognoscimus. Multos enim ante hanc resurrectionem legimus resuscitados, & tamen dicit Apostolus: Quia primitus dormientium Christus. Ioannes quoque primogenitum mortuorum eum nominat. Quotquot enim ante eum resurrexerunt, iterum mortui sunt: Christus uero resurgens a mortuis, iam non moritur. Christi ergo resurrectio spei nostrae fundamentum est: quia in illa uita resurrecturos nos credimus, in qua nos cum eo uicturos sine fine speramus. Nec debet iam homo de resurrectionis ueritate ambigere, cum sciat uerum hominem Christum a mortuis resurrexisse. Ad hoc enim mortuus est ut uiveremus, accepit a nobis ut offerret pro nobis. Moriendo itaque mortem destruxit, resurgendo uita aditum nobis patefecit. Hinc est quod eidem Ecclesia dicit: Notas mihi fecisti uias uitae. Ante aduentum quippe eius, uita uia omnibus ignota fuerat, tendentibus cunctis ad mortem, & ad inferos descendentibus etiam electis, donec ille ueniret qui & impios ad iustificationem, & mortuos uocaret ad uitam, ueram fidem astruens mortis & resurrectionis suae indicijs, & doctrinae nouae nos formans instituitis, per quae nimirum & mortem possemus euadere, & in nouitate uitae per aduentum Spiritus sancti gratiam ambulare. Possimus quoque per custodiam matutinam ipsa fidei nostrae rudimenta accipere, ut a tempore accepti baptismatis, post illustrationem gratiae salutaris, intentionem suam unusquisque ad eum dirigat, & spem suam in eo singulariter ponat. Quasi enim matutinam lucem recipit anima, cum tenebris infidelitatis expulsa, & uictorum deterfa caligine, & emundatis peccatorum maculis per lauacrum regenerationis, paulatim incipit Deum agnoscere, & in lumine iocundari cognitionis diuinae. Est enim lumen cognitio Dei

Rom. 8

Psal. 3

Psal. 100

Rom. 6

Psal. 15

de qua scriptum est: Illuminate uobis lumen cognitionis. Magnum lumen, quod tenebras cordis euacuat, mentis oculos purgat, animos erigit, corda accendit, edocet semitas iustitiae, desiderium uirtutis adauget. Magnum lumen, per quod uitamus offendicula, praecipitia praecauemus, euadimus pericula, pertransimus laqueos, non timemus prospera, sustinemus aduersa, respuimus errorem, sequimur ueritatem. Quis non desideret hoc illuminari lumine? Quis non hoc fulgore illustrari exoptet? Hinc est quod propheta nos admonet dicens: Accedite ad eum, & illuminamini. Qui accedit per fidem, illuminatur per cognitionem. Statim autem post illuminationem, gratiae spem sequi oportet. Hoc enim monet qui dicit: A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino.] Quae est haec custodia? nunquid auri uel argentinum monilium uel lapidum preciosorum? num uestium uel pecuniarum? Nonne haec sunt quae merentur hominem in interitum? Sed est his multo preciosius quod illuminatum custodiri oportet. Dicit enim propheta: Iudicia Domini uera, iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum. Denique de sapientia dictum est: quia est preciosior cunctis opibus, & omnia quae desiderantur, huic non ualent comparari. Haec sunt ergo diuitiae quas custodire debet qui de nocte ad matutinum peruenit, multo preciosiores terrenis, & temporalibus ueriores, quas nec ignis exurere, nec tineae comedere, nec praedo potest auferre. Haec etiam mihi uidetur propheta sensisse cum in praecedentibus quaereret: In quo corrigit adolescentior uiam suam? Nec si hoc sine discussione assereret, uideretur quod adiunctum est, magis ex praecipitatione prolatum, quam ex iudicio diffinitum. Et ut consilium eo salubrius crederetur, quo propensiori meditatione examinatum uideretur, secutus adiunxit: In custodiendo sermones tuos. Cuius uero ad Deum, ad interrogata respondet, ut diuinae pietatis remedium crederetur, quod esset inuentum non praesumptione humana, sed inspiratione diuina. Hinc Hieremias ait: Bonum est uiro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, & tacebit. Iugum est uerbum Dei, mentis nostrae collo positum, ut nec alta ceruice aut nutibus procedamus oculorum, nec de accepta qualibet gratia inflemur, nec extollamus in altum cornu nostrum, nec aduersus Deum iniquitatem loquamur: sed in omnibus sicut Dei ministros nosmetipsos exhibentes, animas nostras humiliemus, & iuxta Apostolum, imitatores Dei sicut filij charissimi existamus. Portandum autem hoc iugum ab adolescentia, ut iuuentutis annos congrua disciplinae correctione unusquisque praueuiat: ne si post decursam iuuentutis annos iugum tulerit, suorum stimuletur rememoratione peccatorum, & erroris usu & peccandi consuetudine exagitetur, & nouis semper insurgentibus praelijs, eos in seipso sentiat impugnationum tumultus, per quos quotidie aut uictor existat, aut uictus. Nam si ab ipsis adole-

Psal. 13

Psal. 18

Prou. 3

Psal. 119

Thren. 3

Ephes. 5

scientiae

scientiae primordijs ceruicem uerbi iugo subdiderit, omnibus in seipso rite compositis in pace sedebit. Sedebit quidem animae carnem subiciens, & de tribunali rationis quasi de iudiciaria sede omnibus internis motibus uelut quibusdam ciuibus edicta proponens. Sedebit inquam, nullum metuens hostem, nullam sentiens impugnationem. Stare namque pugnantis est, sedere uero feriatum. Sedebit quoque solitarius, id est, ab omni carnalium desideriorum tumultu remotus. De hac solitudine David dicit: Elongauit fugiens, & mansi in solitudine. Neque enim reus potentissimus qui tot milibus populorum praerat, in solitudine habitabat. Habebat autem in solitudine cordis sui, in qua nullos hostium spiritualium impetus, nullos peruersarum cogitationum strepitus, nullos patere clamoris iniqui tumultus. Qui uero solitarius sedet, tacet: intelligens melius esse silere, quam loqui incaute. Hinc etenim scriptum est: Homo sapiens tacebit usque ad tempus. Prius namque oportet discere quam docere. Ideo dictum est: Audi Israel. Neque enim prius dixit loquere, sed audi. Sed propheta dictum est a Domino: Fili hominis, sta super pedes tuos, & audi quaecumque loquor ad te. Qui audit, tacet. Tacet ergo qui in lege Dei meditatur die ac nocte, & audit quid loquatur in eo Dominus Deus, qui loquitur pacem in eos qui conuertuntur ad cor. Restat ergo ut dicamus quid sit quod usque ad noctem sperandum in Domino dicit. Quis dubitat noctem finem esse diei? Sic unicuique hominis finis istius uita: mors sua est. Potest quoque per noctem intelligi illa extremi iudicij dies, quam propheta diem nominat tenebrarum & caliginis, in qua ad caeleste regnum uocantur electi, ubi iam spes eorum terminabitur, receptis omnibus quae in hac uita sperauerunt, & ad laudem Dei concinentibus sanctis: Sicut audiuimus, sic uidimus in ciuitate Domini uirtutum. Quod enim uidet quis, quid sperat? Sperauimus ergo in hac uita, ut quod hic in spe concipimus, ibi in re habeamus.

Psal. 54

Prou. 11

Ezech. 2

Psal. 84

Psal. 47

Quia apud Dominum misericordia, & piofa apud eum redemptio.

Commendat nobis Dei charitatem, ut nos ad sperandum hortetur. Ex hoc enim usque ad noctem speramus: quia eum misericordem credimus, longanimum scimus. Vnde non incongrue per quendam sapientem dictum est: Tribularer, si non scirem misericordias tuas Domine. Tribulationi quippe cordis nostri remedium miserationis diuinae occurrit: & contra diffidentiae malum firmissimae spei adhibet consolationem, promissionum diuinarum certa nobis proponens exempla, quibus peccantium salutem se malle asserit quam perditionem. Quorundam quoque correctionem ad animum reducens, quos etiam a statu rectitudinis error subruit, conditoris tamen gratia in melius reformat. Ecce grauius delictorum mole obrutus, & de meritorum qualitate diffusus, aspicio Zachariam, intueor Mariam, considero Petrum, per-

pendo latronem: in quibus miserationis diuinae splendor apparuit, atque per eos spem ueniae peccantibus dedit. Haec sunt inestimabilis miserationis Dei diuitiae, humano quidem generi a saeculis absconditae, non uisibiles uero temporibus per mediatorum Dei & hominum declaratae. Quae pro sui immensitate a deo incomprehensibiles sunt, ut in explanatione eorum manus torpeat, fatiscant ingenia, eloquentiae conticescant. Superant enim sensum, sermo nem transcendunt, intellectum excedunt. Quis enim digne enarrare sufficiat quantae misericordiae fuit unigenitum Dei filium de sinu patris ad publicum nostrum descendere, carnem mortalem assumere, irrisiones pro nobis, uincula, flagella, crucem mortemque tolerare? Quis cogitare ualeat quare fuerit gratiae, oue perditae quaerere, quaesitam inuenire, inuentam in humeris portare? Quis exponere queat, quantae fuerit miserationis, sacratissima preciosi sanguinis effusione genus humanum redimere, & sacrosanctum uiuifici corporis & sanguinis sui mysterium in membris suis tribuere? cuius perceptione corpus suum quod est Ecclesia, pacitur & potatur, abluunt & sanctificatur. Ideo & plenitudo temporis tempus gratiae nominatur, in quo iuxta Pauli uocem, Apparuit gratia saluatoris nostri Dei omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie & iuste & pie uiuamus in hoc saeculo. Et iterum: Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri, non ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Hinc per Zachariam prophetam dicitur: In die illa erit fons patens domus David inhabitantibus Hierusalem in ablutione peccatorum & menstruata. Quis est iste fons nisi unigenitus Dei filius? de quo per prophetam dicitur: Apud te est fons uitae. Qui nimirum tunc patens extitit, quando in mundo uisibilis apparuit, pro liberatione nostra carne suscepit. Qui etiam domus David dicitur esse: quia ex semine David secundum carnem natus est. Hierusalem uero uisio pacis interpretatur. Hi ergo Hierusalem inhabitant, qui ad mortem caelestium mentem leuant. Peccator uero & menstruata est, uel is qui delinquit in opere, uel mens quae labitur in praua cogitatione. Menstruata namque mulier ita in seipsa polluitur, ut aliena carne minime tangatur. Quasi ergo menstruata illa est anima, quae etiam in prauis operis effectum non ducitur, in immundarum tamen cogitationum delectatione uersatur. Quia igitur iam patet nobis misericordiae redemptor noster, toto hunc pectore hauriamus, ut extinguere sitim carnalium desideriorum ualeamus. Lauemus in eo maculas criminum, notas diluamus carnalium cogitationum. Et qui fontem misericordiae, si clausus esset, quaerere debuimus, saltem apertum & patentem non negligamus. Sperandum namque nobis est: quia ibi poenitentiae nostrae locus non deerit, ubi innumera bilis hominum compunctio locum inuenit. Ad hoc enim patet ut lauet, ad hoc fluit ut laetificet, ad hoc redundat ut purget. Nam subditur:

Et ipse

Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius.

Restat igitur ut Israel efficiamur, & omnem transcendentes creaturam, in eum qui omnia creauit mentis aciem dirigamus. Disponamus ascensiones in corde nostro, & per eas ad conditorem angelorum puro & simplici intellectu ascendamus. Quid enim tam suauis & tam iocundum, quam mentis oculis & cordis desiderio contempleri Deum, atque eius suauissimam degustare dulcedinem, dulcissimamque sentire suauitatem? Adest nobis gloria redemptoris nostri, quae nos a terrenis ad caelestia erigat, oculos cordis nostri ad uidentem solem iustitiae aperiat, ac per hoc ex omnibus nos iniquitatibus nostris redimat: qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Prologus septimi Psalmi poenitentialis.

DE Psalmo centesimi quadragesimosecundi titulo, iuxta quod pietas diuina contulerit, locuturus, prius uolo modos aperire prophetiae, quatenus dum eius diuersitas ostenditur, eius & intelligentia facilius acquiratur. Sciendum namque est, quia prophetia tribus modis fit: uidelicet uerbis, factis, somnijs. Quicumque enim propheta futura innotuit, aut uerbis, aut factis, aut somnijs prophetauit. Verbis namque futura praedixit Esaias cum ait: Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel. Somnijs uero Nabuchodonosor futura praedixit, quae Spiritu sancto Daniel repletus enodauit. Factis Abraham futura nunciavit, quando unicum filium suum ad sacrificia obtulit. Quem nimirum, quem in hoc opere designat, nisi eum qui proprio filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum? Ipsa enim antiquorum patrum gesta nobis prophetiae sunt, qui dum aliud agunt, & aliud innuunt, occulta nobis quasi per operis linguam produnt. Quod hoc in loco euidenter ostenditur, cum Absalon facta ad memoriam reducuntur. Absalon namque patrem persequens, ad hoc usque liuore feralis prorupit inuidiae, ut in seipso destrueret iura naturae. Quem enim naturaliter amare debuerat ut patrem, eum inhumanè persequatur ut hostem. Absalon autem pax patris interpretatur, non quod ei pax ulla cum patre fuerit, sed quia quantae pacis & patientiae extitit eius perueritate pater, ostendit. Quis autem per Absalon nisi Iudaicus populus, quis uero per Dauid nisi redemptor noster signatur? Hinc namque per prophetam ueritas ait: Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt. Denique ipse est filius senior, qui adolescentioris inuentioni inuidens & saluti, domum reuoluit intrare Ecclesiae. Qui profecto canticum non cantat laetitiae, nec concinentium admiscetur choris, & annulo carens fidei, nec stola immortalitatis induitur, nec uituli saginati alimento satiat. Qui etiam haec dum quaerit: quia agnum qui tollit peccata mundi, non sequitur: & ideo inter haec in iudicio statuitur, nec ad coenam nuptiarum eius uocatur. Patrem ergo Absalon persecu-

Isa. 7

Rom. 8

2. Reg. 18

Psal. 17

tus est: quia Iudaicus populus dum monita salutis respuit, in propria uenientem Dei filium recipere recusauit. In tantum autem uesaniae suae extendere conatus est rabiem, ut suum occidere praesumeret creatorem. In quo nimirum facto patientia Christi declarata est, qui non solum eis malum pro malo non reddidit, uerumetiam ad mortem ductus pro eis orauit dicens: Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Vnde & Apostolus admonet dicens: Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, ut sequamur uestigia eius. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur. Orat autem caput in hoc Psalmo pro membris, Christus pro Ecclesia, uirtus pro infirmitate. Orat quippe ut non seuerè iudicentur, sed misericorditer exaudiantur. Persequitur etiam hoc tempore schismaticus corpus Christi, impugnat haereticus Ecclesiam, unitatem infidelis perturbat. Sed clamat ad Deum Ecclesiam, capiti suo Christo in unitate spiritus coniuncta. Quae etsi omni tempore ad Deum clamat, praecipue tamen in tribulatione se ad orandum excitat. unde & dicit: In die tribulationis meae clamaui ad te. Sed uideamus quid dicat:

Luo. 23
1. Pet. 2

Explanatio septimi Psalmi poenitentialis.

Domine exaudi orationem meam, aures percipe obsecrationem meam in ueritate tua, exaudi me in tua iustitia.

Sancta uniuersalis Ecclesia secundum dignitorem partem sui in spe caelestium praemiorum roborata, sicut in electis habet quod conseruari desideret, ita in infirmis inuenit quod sibi dimitti exoret: scilicet omnes diuino egere auxilio, quos infelicis uitae conditio angustat, cum & iustus inter pericula securus esse non ualeat, & peccantem non nisi sola gratia diuinae miserationis absoluat. Utrobique ergo pauca, utrobique suspecta, & pro currentibus orat ut perueniant, & pro regressis obsecrat ut currant. Inter orationem autem & obsecrationem hoc interest, quod oratio pro perseverantia uirtutum, obsecratio uero fit pro indulgentia peccatorum. Orat ergo caput uel Ecclesia, ut & bene operantes in iustitia roborentur. In eo uero quod ait: Auribus percipe obsecrationem meam, delinquentium designat debilitatem, qui ad similitudinem agrotantium quadam omnipotentis medici indigent condescensione, cum se non ualeat ad eum peccator leuare. Vel, auribus percipe: id est, obsecrationibus intende. Hoc namque per prophetam pollicetur dicens: Convertimini ad me, & ego conuertar ad uos. Vnde & subditur: In ueritate tua. In hoc enim uera apparet promissio: quia conuerso tribuitur remissio peccatorum, iuxta quod scriptum est: Iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iudicaris. Exaudi me in tua iustitia. Qui gloriatur in se, non exauditur. Non exauditur illi qui ignorantem Dei iustitiam, & suam uolentes statuere, iustitiae Dei non sunt subiecti. Denique Pharisaeus iustitiam suam in templo statuere uoluit,

Esai. 45

Psal. 50

uoluit, & ideo a Domino reprobatus fuit. Gloriamur ergo in iustitia Dei, si exaudiri quaerimus, ut nos cum propheta dicere possimus: Exaudi me in tua iustitia. Quis autem gloriatur in iustitia Dei, nisi qui nihil boni suis meritis tribuit, & iustum esse quicquid aduersi tolerat sentit? Glorabat Paulus in infirmitatibus suis, nihil boni non accepti se habere testabatur, humilitatis nobis exempla proponens erat, ut qui gloriatur, in Domino gloriatur.

1. Cor. 1

Et non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.

Iob 39

Nier. 2

Esai. 58

Prou. 1

Qui contra conditoris flagella murmurat, quasi cum eo in iudicium intrat. Dei namque accusat iudicium, qui se estimat iniuste percussum. Et quasi cum Deo in iudicio contendit, qui inter flagella innocentem se ostendit. Hinc etenim Dominus ad beatum Iob loquitur dicens: Nunquid qui contendit cum Deo, tam facile conuiescit? Vtique qui arguit Deum, debet & respondere illi. Tunc beatus Iob quasi Deum arguit, cum de percussione sua an fuerit iusta dubitauit. Nullius quippe delicti sibi conscius, iniuste se percussum credidit: quia merita sibi augeri ex percussione nesciuit. Sed qui multa de operatione sua locutus, audita sanctorum uita tacuit, quasi cum Deo contendens facile conuiescit. Vel certe ille cum Deo in iudicium ingreditur, qui cum orauerit, murmurat si non exauditur. Quibus dicit: An uultis mecum iudicio contendere? Quasi enim iudicio contendeant, qui dicebant: Quare uenturinauimus, & non aspexit? Humiliauimus animas nostras, & nescisti? Si quidem stultum est ab oratione deficere, si Deus differat cum rogatur exaudire: & iniquum arguere conditor, si effectus non sequitur orationem, praesertim cum quid oremus sicut oportet nesciamus. Nonnullis quippe impudentibus Dominus quod petebant saepe concessit iratus, sicut e contra Apostolo negauit propitius. Dedit enim regem petentibus secundum desideria cordis eorum: dedit etiam postulanti diabolo, ut Iob simplicem & rectum & timentem Deum teteret. Malignos spiritus exaudiuit, & porcorum gregem daemonum concessit legionem intrare. Non igitur pro magno quis habeat si fuerit exauditus, cum aliquid petat quod non impetrare plus prodest. Quod si postulata non obtinet, non se abiciat, aut de diuina erga se miseratione desperet, cum forte ea peteret quibus acceptis uel affligatur atrocius, uel inutilius prosperetur. Scriptum quippe est: Auersio paruulorum interficit eos, & prosperitas stultorum perdet eos. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Scio multos in conspectu hominum iustos uideri, & ad spem caelestium promissorum euctos innocenter in mundo uiuere: qui etsi non delinquant in opere, labuntur tamen aliquando uana aut perueria cogitatione. Cuius enim mentem cogitationes uanae non laniant? cuius cor tentationes non uexant? cuius animum desideria carnis non turbant? Non ergo in conspectu Dei iustificatur qui corde delinquit, quod iniquetur Deus.

Greg. tom. 2

Quia persecutus est inimicum animam meam, humiliavit in terra uitam meam.

1. Pet. 5

Psal. 139
Iob 18

Quis sit generis humani inimicus, ostendit qui parabolam zizaniorum exponens ait: Inimicus autem diabolus est. Et apostolus Petrus ait: Inimicus uester diabolus tanquam leo rugiens circuit, querens quem deuoret. Ipse enim est qui animas persequitur, qui mortem inferre perpetuam molitur. Ipse est inquam, qui incautos decipit, & in uia huius uitae gradientibus laqueos tendit. Ideo propheta ait: In uia hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Rursum de eo scriptum est: Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitas. Dum enim humanae salutis inuidens perdere innocentes appetit, prius ei aliquid quod libeat ostendit. Quod dum appetere incautus nititur, occulto peccati mucrone transuerberatur. Quasi ergo in terra pedica absconditur, dum in terrenis commodis peccatum occultatur. Decipula quoque ab antiquo hoste super semitam ponitur, cum in actione huius mundi quam mens appetit, peccati laqueus paratur. Ita namque in terra decipula ponitur, ut exposita efca ipsa non uideatur. Sic nimirum sic antiquus hostis dum subruere aliquem cupit, quasi escam in mulcipula, lucrum in culpa ponit. Ad quod dum audidit amoris uia tor inhiat, ex improviso eum peccati laqueus suffocat. Quis huius hostis uersutias non metuat, qui tanto est perniciosior, quanto occultior? Non enim quae extra nos sunt auferre nititur, sed diripere thesauros interiores conatur. Nulla sibi temporalium bonorum cupiditas, nulla diuitiarum ambitio, nullum dignitatis desiderium: sola interiora appetit, solas uirtutes diripit, solam animam occidit. Quod si aliquando exteriora tetigerit, non ea auferat ut habeat, sed ea auferendo animam euerat. Nouimus quomodo multos quotidie fraudibus suis occupet, quomodo uestimentis gratiae expoliet, deceptos uirtutum priuet ornatum, diuitijs opum defraudet, liuoribus insuscet tentationum, uulneribus peccatorum transfigat. Haec est namque perueritatis eius intentio, ut omnes dericiat. Denique quos in uis Dei ambulantes uiderit, & in proposito iustitiae cognouerit fortiores, eos grauius persequitur, a statu rectitudinis subruere conatur. Ideoque ait: Persecutus est inimicus animam meam, humiliavit in terra uitam meam. Grauis persecutio. Qui coeperam amore caelestium terrena relinquere, & contemptis diuitijs secularibus, in caelis conuersari, iam impulsione diabolica cogor summa & aeterna despicere, & de mundi huius prouidentia in terra cogitare. Terrenarum rerum curis aggrauor: carnalium uoluptatum captus illecebris, ad ima deducor. Deprimit enim terrena habitatio sensum multa cogitantem. Humiliauit in terra uitam meam. Qui contemptis caelestibus, ad ima solummodo appetenda deducitur, eius uita in terra humiliatur. Vnde fit ut eo morti fiat proximus, quo a Deo factus est per dissimilitudinem longinquus. Hinc namque Apostolus ait:

S. p. 9

ait: Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentatione, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, quae mergunt homines in interitum. Vnde & apte subditur:

Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi, & anxius est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

Quid infelicius? Viuebā olim Deo, mortuus seculo, nunc e contrario mortuus Deo, mūdo uiuo. Quid est em̄ peccatū nisi mors? Hinc etenim scriptū est: Non est in morte qui memor sit tui. Et iterū: Intrauit mors per fenestras nostras. Mors nāq; est quae animā a Deo separat, sensuū interiorū intercludit officia, diuinā derurat imaginē, lucis adimit claritatē. Deniq; qui in Christo morit̄, in sepulchro cōscientiāe tumulat̄, ligatur concupiscentiarū institūtis, a conspectu Dei proicitur, duritie operitur, lapide iniquitatis intus claudit̄. De talib; scriptū est: Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorū. Hos tamen aliquando resuscitat Iesus, & sublatō impoenitūdinis lapide, a tenebris ad lucē reuocat. Et cum pro eis Ecclesia intercesserit, per ministerium eos sacerdotū absoluit. Venit ipse ad monumentū, ad lachrymas Ecclesiae cōmouetur: iubet ut ad iustitiā resurgat, qui pridē in iniquitate iacuerat. Tantūmodo opus est ut per confessionē forās ueniat, sentiat cordis dolorē, timeat iudiciū Dei, ab iniquitate recedat. Habet etiā in hoc prophete documentū. Nā subditur: Anxius est super me spiritus meus, in me turbatū est cor meū.] Pœnitētis uiri spiritus anxiat̄, cum superna desiderās, carnis corruptione deprimis. Cum enim terrena labis pondere praeuolatus, sustollit ad altiora nitit̄, ipso suo conamine fatigatus lassatur. Sed eo enīxius superiora desiderat, quo uerius sarcinā agnoscit quā portat. Turbat̄ uerō cor peccatoris in recordatiōe peccati, cum primū cōperit seipsum cognoscere, & quā longē a Deo recesserit cogitare. Nec uacat quod addidit, In me. Quasi em̄ extra se fuerat, qui spiritus salubrib; & aeternis, de noxijs & tēporalibus cogitabat: quae aegritudinis suae molestias non sentiebat: qui se uidere cum caecus esset putabat. Sed eo in se rediit, quo seipsum qualis fuerat recognouit. Scriptum nāq; est: Redite prauaricatores ad cor. Sed de filio prodigo narrat Dominus: quia cum distractis & profusis paternis bonis, uitae coelestis alimēto egeret, in se reuersus sit. Non em̄ in se reuertere, nisi a se prius exisset. Ideoq; & pater eius ait: Hic filius meus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Si ergo a patre a quo per inobedientiam discesseras, inueniri desideras, & deliciose in domo illius epulari: ad teipsum statim reuertere, & discussis actibus, unde excideris recordare, ut eo magis mouearis ad pœnitentiā, quo incipies cognoscere quod amiseris, & perdere quod inuenieris. Sequitur:

Memor fui dierum antiquorum, meditatatus sum in omnibus operibus tuis, & in factis manuum tuarum meditabar.

Psal. 6
Hier. 9

Psal. 75

Psal. 46

Felices antiqui dies, nihil tenebrarū, nihil caliginis preferentes. Quas diuinitatis illustrabat praesentia, securitatis purgabat serenitas, letitiae immensitas decorabat. Dies gaudiorum & luminis, dies uirtutū & pacis, dies deliciarū & suauitatis. Quos non perturbabat moeror, nō infestabat angustia, non obumbrabat infirmitas. Hos dies in paradiso habuit anima anteq; a statu rectitudinis per culpam caderet prauaricationis: sed eosdem tunc in feliciter perdidit, cum praeccepta conditoris seruare contēpsit. Potest quoq; intelligi per antiquos dies, primorū parentū transgressio, per quam oculos eorū apertos testat̄ scriptura. Vel etiam illecebrosa istius mundi prosperitas, fraudulenta quadā amoenitate stultis arridēs, cui maledicit iustus dicens: Pereat dies in qua natus sum. Sancti etenim uiri mundi huius prospera magis quam aduersa metuentes, in ipsis successibus suis seipos discutunt: & quā cito transeat mundanae felicitatis fumus attendūt, reuoluentes quod scriptum est: In die malorum ne immemor sis bonorum. Si quem uerō in mundo prosperari uiderint, & in gloria diuitiarum suarum exultare: nō culmen dignitatis eius considerant, sed finem illius mente pertractant: ut tanto obnoxius uera bona considerent, quanto apertius bona non esse quae transeunt uident. Hinc nāque lob dicit: Ego uidi stultū firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim. Qui enim in multitudine diuitiarū suarū cōfidit, quasi in terra radice firmavit. Sed uir sanctus eius maledicit pulchritudini, cum illius derogat prosperitatē. Meditatus sum in omnib; operibus tuis.] Qui mundi huius diuitias fallaces esse agnouerit, & amore coelestium contempserit terrena; meditatur in operibus bonis quae uita hac transeunte permaneant, & aeternae uitae praemia ferant. Neq; enim tempore utiliter uiuitur, nisi ad comparandum meritum quo in aeternitate uiuatur. Sequitur: Et in factis manū tuarū meditabar.] Loquitur propheta ad Deum. Opera manū tuarum sunt caeli. Et alibi: Coeli enarrant gloriam Dei. Illi sunt caeli qui enarrant gloriam Dei, qui opus manuum Dei dicuntur: quia diuinam in se non deformant imaginem, charismatum non excludunt dona, animae speciem nō demolunt. Qui nihil boni sibi, sed totum gratiae Dei tribuunt, sciētes se nihil habere quod non acceperunt. Hoc enim operatus est in eis, qui uasa misericordiae fecit eos, qui illos ante mundi constitutionem in seipso elegit, ut in se non gloriantur nec altum sapiant, sed timeant, nec dicant in abundantia sua, Nō mouebor in aeternum. In his meditabitur, qui de Babylone reuersus, exempla eorū sibi ad imitandū proponēs, ne deceptus conuersione eorum qui terrena sapiunt, in eadem que dimiserat relabatur, & fiat deterior erroris confusio, si post acceptam aratrum cōperit retrō aspiciere, aut ad tollendam tunicam in domum remeare. Eorū itaq; exemplo se ad bene operandū excitat, & cum eis absens corpore, mente cōuersatur. Gloriā ergo beatitudinis aeternae quam receperunt aut recepturi sunt, attendit, ut eo

Thren. 3
Luc. 11
Psal. 75

Eccl. 14
Iob 3
Eccl. 14
Iob 5

2. Cor. 1
Iob 10
Psal. 118

Psal. 107
Iob 15
Phil. 2
Eph. 1
Iob 15

Psal. 107
Iob 15
Phil. 2
Eph. 1
Iob 15

ut eo magis ad opus bonum animeretur, quo ceperit agnoscere quod egerunt, & sperare quod acceperunt.

Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Non sufficit bene uelle, nisi sequatur & facere. Ideo qui in operibus bonis meditatatum se dixerat, & in meditatione laudis sanctorum immoratum, secutus adiunxit: Expandi manus meas ad te.]

Hinc nāq; propheta nos admonet dicens: Leuamus corda nostra cum manibus ad Deum. Quid est manus ad Deum expandere, nisi operationem ad omnipotentem leuare? Deniq; ille manus suas contrahit, qui indigentibus nihil tribuit, qui uocem pauperis non exaudit. Hinc quidam sapiens admonet dicens: Non sit manus tua ad dandum contracta, & ad accipiendum porrecta. Docuit ille manus expandere, qui dixit: Date eleemosynā, & ecce omnia munda sunt uobis. Et propheta testatur dicens: In die tribulationis meae Deum exquisiui manibus meis. Quid est em̄ manibus Deum exquirere, nisi operibus sanctis saluatorem in uocare? Nec ociose additum est, Ad te: quia sunt pleriq; qui in eo quod agunt, laudari ab hominibus appetunt. Hi manus suas ad Deū expandunt, qui per opera sanctitatis non Deum sed mūdi gloriam quærunt. De talibus dicit Dominus: Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Expandamus ergo manus nostras ad Deum, ne iustitiā nostram faciamus coram hominibus, nec cum factis uirginibus lampades uacuas accipiamus, sed in uasis nostris oleum sumentes, uenienti sponso occurramus, ut dicere cum Apostolo possimus:

Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Anima mea sicut terra sine aqua tibi.] Hoc est propter quod magis timoratus quisq; se ad bene operandum excitat, si se non extollat de meritis, si in se superbiā humanae presumptionis extinguat, si nihil se esse reputet, si uirtutis incrementum a conditore expectet. Ideoq; ait: Anima mea sicut terra sine aqua tibi.] Quasi enim terra sine aqua, est anima sine gratia. Sicut em̄ terra quae umbra non perfunditur, non uestitur herbis, non uenustatur floribus, nō abundat messe: sic anima gratia carens non operitur uirtutibus, non cogitatur de coelestibus, nō insistit utilibus. Vitiato namque in primo parente libero arbitrio, iam nec uelle quidem bonum possumus, nisi illius gratia adiuuemur, apud quē gressus hominis diriguntur. Scriptū quippe est: Preparatur uoluntas a Domino. Et Dominus discipulis ait: Non uos me elegistis, sed ego elegi uos. Et Apostolus: Deus est, inquit, qui operat̄ in uobis & uelle & perficere, pro bona uoluntate. Et iterum: Gratia Dei saluati estis, per fidem. Si ergo fidem sine gratia Dei nemo habet, quis se facere fructū aestimet sine adiutorio illius qui ait: Posui uos ut eatis, & fructus uester maneat? Quicumq; enim plantet aut rigit in cassum uox correctionis exterius perstrepat, nisi ille incrementum dederit sine quo nihil possumus facere.

2. Cor. 1
Iob 10
Psal. 118

Iob 15
Phil. 2
Eph. 1
Iob 15

Iob 15
Phil. 2
Eph. 1
Iob 15

Iob 15
Phil. 2
Eph. 1
Iob 15

Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus.

Non incongruē a quodam sapiente dictum est: Cupiditati ipsa celeritas tarda est. Parum enim est desideranti iustificationes Dei ut exaudiatur, nisi etiam uelociter exaudiatur. Adde etiam causam quare exaudiri debeat, quasi instantē iam spiritū nō habeat, qui spem suam omnino in Deo ponit. Dicendo enim Defecit spiritus meus, pauperē spiritu se esse testatur, & de ipso nō praesumere, sed sacrificium Deo spiritum cōtribulatum offerre. Agnoscit hoc etiam se ex gratia Dei habere q; humiliatus est, cōfidens se eius auxilio erigendū, cuius gratia se sentit elisum. Hinc nāq; propheta Dominū exorans ait: Auferes spiritum eorū, & deficiet, & in puluerem suum reuertentur. Emitte spiritum tuum, & creabuntur. Non enim receptaculum spiritus Dei quisquā efficitur, nisi spiritu suo primitus euacuetur. Nam nec requiescit spiritus Dei, nisi super humilem & quietū, & trementem sermōes Dei. Deniq; qui tremit, defecit. Hinc propheta ait: Defecit in salutari tuo anima mea. Nisi enim quis a semetipso deficiat, ad eū qui supra ipsum est, nō appropinquat. Hinc de regina Saba scriptū est, q; audita sapientia Salomonis, & uisis ministris domus eius, nō habebat ultra spiritum; quia electorum Ecclesia de gentibus cōgregata, cognita Christi gratia, & Euāgelicā doctrinā intuentis magistris, abiecto superbiā spiritu, omniq; elationis fastu deposito, didicit de seipsa diffidere, & in regis sui misericordia magna sperare.

Non auertas faciem tuam a me, & similis ero descendentes in lacum.

Solent Domini irati ab his quibus offensi sunt feruis oculos auertere, & si quando illi pro gratia supplicauerint, in partem aliam faciem declinare: Et quia recto eos intuitu cōspicere nequeunt, animorum suorum motus in ipso corporis habitu ostendūt. Deus quoq; idem delinquentibus auertitur: quia turpitudinē eorū sereno uultu inspicere dedignatur. Sed qui abiicit delinquentem, cōuertitur ad pœnitentem, uocat etiam auersos, donat peccata conuersis, hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studiosos, adiuuat dimicantes, confirmat laborantes, exaudit corde clamantes. Ipse nāq; per prophetā dicit: Conuertimini ad me: & ego conuertar ad uos. Sed quia cōuertit ad eū sine ipso nō possumus, quotidie cum propheta clamemus: Ne auertas faciem tuam a me, & similis ero descendentes in lacum.] Auertente Domino faciem, peccator in lacū descendit: quia nisi illū Deus misericorditer respexerit, post multa perpetrata scelera, in desperationis fontem cadit. Nam & Petrus amare nō fleuisset, nisi eum Dominus respexisset. Est enim pœnitentia unum de perfectis donis descendentes a patre luminum. Nisi ergo benigna Dei misericordia mentem hominis illuminauerit, impossibile est ei in nouam naturam mutari, cum scriptum sit: Non potest homo a se facere quicquā, nisi datum fuerit desuper. Et

D 2 Aposto-

Greg. tom. 2

Apostolus: Fiducia, inquit, talē habemus per Christum ad Deū, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Si ergo nec cogitare aliquid a nobis sufficientes, quō sine respectu misericordie Dei penitentiam agemus? Sunt enim tenebræ ubi Christus non respicit, ubi lux illa uera non ingreditur, quæ sicut in tenebris, ut tamen non comprehendat a tenebris. Ideo quæ propheta Dominū exorans dicebat: Faciem tuam illumina super seruū tuum. Quid est autem facies Dei, nisi quædam claritas cognitionis eius? Hanc cognitionis eius claritatem non uident, qui misericordiam ipsius ignorant, qui de peccatorum suorum uenia desperant. Illi denique in lacum descendunt, ubi lumen non uideant misericordiam, intentionē cordis non dirigant ad cælos, carnis satisfaciunt desiderijs, Deum contemnant, sicut scriptum est: Peccator cum in profundum uenerit, contemnit. De talibus per Amos propheta Dominus intonat dicens: Si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mādabo serpenti, & mordebit eos. Quid est enim celari in profundo maris, nisi in altitudine delitescere desperationis? Celat uero se qui non confitetur peccata sua. Non confitetur autem qui desperat de misericordia Dei. Vel certe ille se ab oculis Dei celat, qui a mandatis eius auertit. Oculi enim Domini, spiritus Dei, qui legē, id est mandata dedit. Qui ergo se ab oculis Dei in profundo desperationis celauerint, potest accipit diabolus ut eos mordeat, & ut in uentrem eos sine malitiae inducat. Ipse est enim serpens cui dicitur est: Terrā comedes omnibus diebus uitæ tuæ.

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speraui.

Quid est mane, nisi sequentis diei initium? Quæ autem dies nisi illa de qua propheta dicit: Melior est dies una in atrijs tuis super milia? Et Apostolus: Nox, inquit, præcessit, dies autem appropinquabit. Abijctamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Illa est enim dies quam ueris ille sol illuminat qui nescit occasum, quem non obtenebrat nubes, non obscurat nebula, non obumbrat turbo. Quæ recte una dicitur: quia nullius finis termino angustat. In hac quippe uita diem non habemus, in qua per fidem, non per speciem ambulamus. In qua cæcitate nostræ patimur tenebras, & erroris humani deflemus caliginē. In qua assiduus mœroris & angustie premimur nebulis, & per deua trahimur, quasi captiuū lumen sapientie non habentes, & in cogitationibus nostris euanescentes. Cum autem Christus apparuerit uita nostra, & reuelata facie Deum uidere coeperimus, tunc omnis effugiet caligo tenebrarum, omnis euanesceat ignorantie fumus, omnis dissipabitur tentationis nebula: quia & corruptibile hoc inducet incorruptionē, & mortale hoc inducet immortalitatem. Illa erit claritatis & lucis dies, quam electis omnibus preparauit, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnū filij dilectionis sue. Huius diei mane est

A futura resurrectio, iuxta quod scriptum est: Mane astabo tibi & uidebo, quoniam non Deus uolens iniquitatē te es, neque habitabit iuxta te malignus. Et iterum: Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo altissime: ad annuncian dum mane misericordiam tuā. In ea quippe iustorum lucefecerit felicitas, apparebit gloria, uidebitur exultatio, ubi absterget Deus omnem lachrymā ab oculis sanctorum, ubi nouissima destruetur mors, ubi iusti subgebur sicut sol in regno patris eorum. In illo autē mane auditā faciet Dominus misericordiam suā, cum segregatis iustis ab impijs, ouibus scilicet ab hereticis, dicitur his qui a dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobis paratum est ab origine mundi. Ibi nota fiet misericordia Dei, quam in presenti uita mens humana capere non potest. Preparauit enim Dominus diligentibus se, quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Ideo qui per bonam conuersationem a gratia Dei uenientem, ad desiderium æternæ uitæ erigitur, dicit: Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, scilicet æternā. Misericordia enim Domini ab æterno usque in æternū super timētes eum. Quod si illa sanctorū felicitas misericordia est, & non meritis acquiritur, ubi erit quod scriptū est: Et tu reddes unicuique secundum opera sua? Si secundum opera redditur, quomodo misericordia æstimabitur? Sed aliud est secundum opera reddere, & aliud propter ipsa opera reddere. In eo enim quod secundum opera dicitur, ipsa operum qualitas intelligitur, ut cuius apparuerint bona opera, eius sit & retributio gloriosa. Illi namque beatæ uitæ in qua cum Deo & de Deo uiuunt, nullus potest æquari labor, nulla opera comparari, præsertim cum Apostolus dicat: Non sunt cōdignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Quanquā & ex hoc quoque misericordia iure possit nominari: quia pro illis operibus datur quæ sine præueto misericordie Dei nemo assequitur. Unde in Psalmis dicitur: Deus meus, misericordia eius præueniet me. Nisi enim uasa iræ fecisset uasa misericordie, neminem ab illa perditionis massa cōuersatio sancta discerneret, neminem a pœna perpetuæ mortis iustitia propria liberaret. Constat ergo quia quibus misericorditer tribuit ut in hac uita bene operentur, eis misericordius largitur ut in æterna beatitudine centuplicato fructu remunerentur. Hæc est gratia quæ pro gratia dandam sanctis Dei Apostolus perhibet, ut quibus in hac uita diuinitus datur gratia sanctificationis, eis ex hac quoque in futuro detur gratia æternæ felicitatis. Quod uero ait: Quia in te speraui, quasi causa est iustæ petitionis: quia cum spem suam quis in Deo posuerit, ad exorandum Deum cōsidentior erit. Dixerat quoque superius: Defecit spiritus meus, nunc uero in Deo sperare se dicit. In quo maioribus usus confidentie remedijs, spei nostræ saluberrimum adhibet documentum, ut discamus parum esse quod a nobis deficiamus, nisi nos transcendentes in Deo proficiamus.

Notam

Notam fac mihi uiam in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam.

Quis est qui peruenire possit ad audendam manē uocem misericordie, nisi ambulauerit in uia iustitie? Hinc propheta Dominū exorans ait: Viam iustificationū tuarum instrue me. Et illud: Dirige me in semitā rectā propter inimicos meos. Et: Dirige in conspectu tuo uiam meam. Sciebat enim uiam esse quæ recta uidetur hominibus, cuius nouissima ad mortem ducit. Ideo quæ ait: Notam fac mihi uiam in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam. Vide ordinem. Primum est ut a teplo deficiat, nec super te causa instantie rapiaris, sed omnibus inferiorem te sentias, & sic in te spiritum superbie extinguas. Non te generis nobilitas extollat, non erigat honor, non inflat prudentia. Qui enim cōfidit in homine, maledictio subiacet. Deinde sequit ut in Deo speres, ut derelictus, iuxta prophetā a patre & matre, assumaris a Domino, & eius præsidio gubernaris inter fluctus mundanæ tentationis. Postremo ut animā ipsam leues ad Deum, & omni uanitate expulsa, in cœlestibus cōuerferis, ubi deliciarū Dei reficiaris dulcedine, & uisionis eius perfruaris claritatē. Non tibi subrepat terrenarū delectatio cupiditatis, non uanitatū phantasmata mentem occupent: quæ cum animū in diuersa traxerint, tantā inducunt caliginem negligentie, & cæcitate tenebras opponunt, ut cum appetere coeperit infima, nullatenus erigatur ad summa. Si amore cœlestium accensus fueris, & per istos ascenderit humilitatis gradus, poteris & tu dicere cum propheta: Ad te Domine leuaui animam meam. Beatus qui hoc potest dicere. Beatus plane quem iniquitas non onerat, non reuocat delectatio, non inclināt uoluptas, quæ non grauat cupiditas, non deprimit opulentia, non trahit ambitio, sicut scriptum est: Beatus uir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit.

Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere uoluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Qui in uia ambulat, insidias metuit, hostium timet incursus, prædonū impetus perhorrescit. Ideo qui uiam nosse salutis desiderat, ut etiam ab inimicis eripiat, exorat. Nouit quia inter inimicos graditur, in medio laqueorū, undique pericula imminent, undique ponuntur insidie, undique incauti præcipitantur. Aduersarius enim noster diabolus tanquam leo rugiens circūit, quærrens quæ deuoret. Occupat incautos, inermes sauciatur, incautos expoliatur. Alios necat, alios captiuit, alios suffocatur. Aliquando transfiguratur se in angelum lucis, & incautæ menti quædam agēda bona proponit: ut dū a proposito tētatus deciderit, & tentationū uentis uelut arundo coeperit agitari, facilius ad delicti in ducatur consensus. Inerit inutiles cogitationes, uana adhibet desideria, uirtutū signēta depingit. Si quem uero inuenerit fortiorem, in bono proposito perseverantem: eū acrius persequitur, & grauioribus ad motis tentationum aculeis, extingue-

A re conatur. Habet quoque secū nequitie ministros, duces & satellites suos: cum quibus aduersus humanam fragilitatē congregat, ut eo tanto facilius superetur, quanto non ab eo sed a multis impugnetur. Contra hunc potentem aduersariū eiusque plurimos apparatus nos instruebat Paulus cum diceret: Non est uobis colluctatio aduersus carnem & sanguinē, sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitie in cœlestibus. Quis tot inimicorum cateruas euadere, eorumque insidias inuestigare potest? Non grauantur carne, nullis occupantur curis, sed sunt ad nocendum parati. Quis hominum aduersus eos dimicās illæsus abire potest, nisi auxilio diuinæ gratie uallatus fuerit, & scuto bonæ uoluntatis eius coronatus? Etiam si bonæ operationis studio floreat, si lumen polleat uirtutum: non poterit inimici rugientis superare nequitiam, nec potestatis iniquæ reprimere uires, nisi illius fuerit fretus præsidio, qui sic manet in nobis, ut etiam pugnet pro nobis. Restat ergo ut in omnibus diuinæ gratie auxilium postulemus: & ad illud inexpugnabile occurramus semper refugium, in quo nullius hostis timeamus incursum. Ad illud nempe refugium confugerat qui dicebat: Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi. Et alibi: Domine refugium factus es nobis. Notandum uero quia non ait, Protege me: sed, Eripe me, quasi dicit: iam me fraudum suarum laqueis implicat, iam deceptionum astringunt nodis, iam retibus iniquitatum inuoluunt. Quis autem ad eripiendū idoneus, nisi ille cui propheta cantamus: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo uenantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus? Et nē quis sibi placēs de ereptione sua gloriatur, adiunctum est: Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. Ambulantes itaque in uia hac in qua absconderunt laqueos nobis, totis ad Deum medullis cordis clamemus: Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere uoluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Iustus est ut Deo suo omnis homo seruatus: creatura obediat creatori, Domini sui mandata seruatus non transgrediat. Contendat Christiana anima facere uoluntatem Dei sui, agnoscat creatorem suum, audiat uocem eius, dirigat uiam eius, obediat præceptis eius. Oret ut doceatur, postulet ut dirigatur, supplicet ut confirmetur. Hoc quippe sine auxilio diuinæ inspirationis assequi nemo potest, sed in omnibus diuina nobis est exoranda clemētia: ut infuso cordibus nostris spiritu cuius unctio docet nos de omnibus, discamus quæ sit uoluntas Dei bona, bene placens & perfecta.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum Domine uiuificabis me in æquitate tua.

Qui a spiritu suo deficit, a spiritu Dei deducit. Dixerat autem superius suum spiritum defecisse. Constat itaque quia ad malum eum suus spiritus deduxerat. Et fortasse deduxerat eum in regionem

D 3 longin-

longinquam, in qua substantiam suam dissipasset, in qua fames esset uerbi Dei, in qua uni ciuium, uel delictet diabolo, qui princeps est mundi huius nuncupatus, adhærens, ad porcos mitteretur pascendos. Vbi porcorum cibis uentrem suum cuperet implere: id est, malignorum spirituum suggestionibus carni suæ satisfacere. Jam uero malo spiritu deficiente, Dei bono assumptus, in terram rectam speret introducti: quæ tribulos non germinat & spinas, nec deserta sit uel inuia uel inaquosa, sed cœntenis exuberet fructibus, & delicijs abundet æternis. **Qui enim spiritu Dei agunt, hi, iuxta Apostoli uocem, filij Dei sunt. Si autem filij, & hæredes. Et si hæredes, hæreditatem possidentes. Quæ est autem hæreditas, nisi terra uiuentium? Hinc nanque propheta ait: Mansueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Hinc rursus ait: Benedicentes ei, hæreditabunt terram. Et ne quis crederet terram illam quæ transitura est, benedicentibus & mansuetis hæreditatem promitti, subiunxit atque ait: Iusti autem hæreditabunt terram, & inhabitabunt in seculum seculi super eam: & Nouit Dominus dies immaculatoꝝ, & hæreditas eorum in æternum erit. Si ergo hæreditas filiorum est, & illi sunt filij Dei, qui aguntur spiritu Dei, cum hæreditas terra uiuentium sit: qui spiritu Dei illuminantur, in terram rectam deducuntur. Ad quam quicumque deducitur, in multitudine pacis delectatur. Hæc pacis multitudinẽ Dominus per prophetam pollicetur dicẽs: Dabo illis solatium uerum, pacem super pacem. Super pacem enim quam dilectis suis in hac uita tribuit, in æterna felicitate aliam diuina miseratio dabit: ut iam caro non repugnet spiritui, nec aliqua ullius tentationis subrepat occasio, omnibus iam compositis, ut reformata in melius humana natura, nemo iam cadere, nemo possit peccare. Hæc est pax Christi, quam Apostolis ipse promisit dicens: Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. In quo notandum, quia cum bis eis suam pacem promisit, intelligamus sanctos Dei quãdam in hac uita pacem habere: sed ueram perfectamque pacem ibi solimmodo inuenturos, ubi eos iam nulla uana mouebit cogitatio, nulla turbabit illusio, cum eripuerit Deus animas eorum de morte, oculos eorum a lachrymis, pedes eorũ a lapsu. Hanc pacem Christus solus habuit, quia solus inter mortuos liber, peccati aculeum in corde non sensit. Nos uero quãdiu corruptibili carne premimur, & corporis inuestimur nodis, integræ illius perfectæque pacis ignari uanè conturbamur, irrepentibus nobis terrenarum illecebris cupiditarum, & cogitationibus uanis, quæ frequenter quasi facto agmine ex improuiso erumpentes, mentem confundunt, atque aliò quã proposuerimus animum trahunt. Non enim in potestate nostra est cor nostrum. Non ad Deum secundum uoluntatem nostrã erigitur, deducitur ad ima, trahitur ad deua. Si ergo in terram rectã cupimus ingredi, a spiritu Dei bono optemus deduci. Propter nomen tuum Domine uiuificabis me in æquitate tua. Non uiuif**

Rom. 8

Psal. 36

Isa. 26

Mat. 14

iustitiæ, nisi qui moritur iniquitati. Sicut autem quod seminauimus non uiuificatur nisi moriatur prius: sic qui mundo & concupiscentijs eius non moritur, in fructu bonorum operum non multiplicat. Superest ergo ut mortificemus mēbra nostra quæ sunt super terram, quatenus uiuificet nos auctor uitæ. Ad hoc enim ipse mortuus est & resurrexit, ut nos peccatis mortui, iustitiæ uiuamus. Hinc propheta dicit: Viuificabit nos post duos dies, & in die tertia suscitabit nos. Illa nempe resurrectio nostra uita fuit, per quam a morte animæ liberati sumus, atque uitæ restituti perpetuæ. Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Vides quia qui Christo commoritur, cum eo conuiuificatur, sicut testatur Apostolus dicens: Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Plus est autem uiuificari in æquitate, quã uiuificari æquitati. Denique qui in æquitate uiuificatur, in ipsam æquitatem introducitur, ut nihil iniquum sapiat, nihil impiũ agat. Potest etiam per æquitatem ipse Christus intelligi, in quo uiuificatur qui mundo moritur. Denique corpore suo & sanguine paschimur & uiuificamur, alimur & saginamur. Nec oculos additur, Propter nomẽ tuũ. Ad omnẽ enim bonum quod agimus, non nostrã sed Domini gloriam quærimus. In eo nanque opus bonum Deo acceptum efficitur, si ex uirtute operis non serui, sed Domini nomen glorificetur.

Educes de tribulatione animam meam, & in misericordia tua disperdes omnes inimicos meos.

Inter multiplices humanæ animæ tribulationes, & innumerabiles afflictionum molestias, nulla est maior afflictio, quã conscientia delictorũ. Cum enim exterius patitur homo, ad Deum confugit, ad uirũ fortitudinis recurrit. Singulare nanque & saluberrimum est cõsolationis remedium, tribulationes exterius patienti, ut si eum contristat orbitas, si angit paupertas, si uenit infirmitas, recedat ab eo qui fors est strepitu, & ingressus in interiora mentis penetrat, ibi Deũ inuocet, ubi nemo uidet. Restat quoque ut ostium cordis contra illatas claudat molestias, ut scruentium exterius non sentiat impetus, sed in spe cœlestium promissorum exultans postponat damna, molestias negligat, seculi blandimenta contemnat, humiliet se in confessione peccati, magnificet & laudet Deum corripientem & consolantẽ. Quod si male conscientia tribulationẽ perferes, in arcano cordis Deũ non inuenit, quonia forte recessit ab hospitio cordis pro abudantia iniquitatis, quid facturus est homo: ubi cõsolationẽ inueniet? ubi requie perquiret? Grandis tribulatio ubi nullus euadendi adiutus, ubi nulla libertatis spes, ubi nulla ereptiois fiducia. Si ad exteriora recurrit, si in trãsitiois cõsolationem quæserit, ibi animi afflictio urget, solitudinum stimulat calamitas, miseriarum turba uallabit. Quæ enim in tẽporalibus. cõsolatioꝝ quale

Os. 6

Rom. 8

D

quale in diuitijs gaudium? Nãquid nobiscũ permanurã sunt? Nonne illæ sunt spinae, quæ semen uerbi suffocant? Quæ sicut acquisitæ lætificant, sic etiã amissæ contristant. Superest itaque ut in tribulatione positus peccator ad eũ recurrat, in quo solo uera est cõsolatio, & per istius uitæ noctes in lectulo cordis Deum quærat. Quem si primò non inuenit, magis ad quærendũ animetur, surgat ad amorẽ cœlestiũ, ciuitatẽ circũeat exultatione ueris terræ fundatã, interroget uigiles qui custodiunt Ecclesiã, nudetur pallio secularis ornatus, et charitatis sagitta interius uulneretur. Nec prius a quærendo desistat, quã moerentiũ consolatorẽ inueniat. Inuentũ autẽ summopere teneat, donec redemptus ope adiutricis gratiæ, a conscientia eripiat tribulatione. Si enim naufragus cupiens uitam in undis seruare, semel adeptã tabulã non ante dimittit, quã fractus labore scruentiu procellarũ deficiat, aut ueliculi presidio adiutus, operatũ littus attingat: quis in huius maris magni et spatiosi naufragio Dei nõ amplectatur sapientiã, cuius gubernator presidio, regimine deducatur? De ipsa nanque scriptum est: Lignũ uitæ est his qui apprehenderit eam, & qui tenuerit eam, beatus. Quæ est autẽ Dei sapietia nisi Christus? secundũ quod Apostolus ait, Christũ Dei uirtutẽ & Dei sapietiam. Teneamus ergo lignũ salutis in pelago procellosæ tẽpestatis, per quod possimus & a periculo horrendæ mortis eripi, & de tribulatione diaboliarũ tẽtationũ educi. Dat nobis magnũ ereptionis nostræ fiducia, quod subditur: Et in misericordia tua disperdes omnes inimicos meos. Qui sint inimici humani generis, & Christianæ animæ impugnatores, superiori satis expositio declaratum est. Quos tunc clementia diuina disperdit, cum eis uires nocendi adimit, cum aduersus facula tentationis diabolice scutum opponit sue protectionis. Quali enim confusi abscedunt, cum se ad praualeudum impotentes agnoscunt.

Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego seruus tuus sum.

Iustum est ut bonus seruus a bono domino adiuuetur, contra hostiles muniat inuictus, a periculo liberetur. Sed quid est quod se nominat seruum, cum seruus non maneat in domo in eternũ? Hinc ipsa ueritas discipulis ait: Iam non dicã uos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Et Apostolus: Nõ accepistis, inquit, spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filioꝝ, in quo clamamus, abba pater. Sed sciendũ, quonia sicut sunt duo timores, ita etiam sunt duæ seruitutes. Est enim timor pœnam habens, quem perfecta charitas foras mittit. Est et timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi, de quo etiam scriptũ est: Initiũ sapietia timor Domini. Et iterum: Timetibus Deum nihil deest. Ille igitur timor qui a charitate excluditur, ad seruum non manentẽ in domo pertinere uidetur. Timor uero sanctus seruo illi cõuenire noscitur, cui uoce dominica dicitur: Euge serue bone & fide-

Rom. 8

1. Cor. 1

1. Cor. 15

Rom. 8

Ecl. 1

Luc. 12

lis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituram, intra in gaudium domini tui. Quod uero ait: Perdes omnes qui tribulant animam meam, Iad illã beatã uitẽ felicitatem referendum est, in qua nullũ habebimus aduersariũ, nullũ metuemus inimicum, eum absorbebit mors in uictoria, cũ illa nouissima inimica destruetur mors; cum immutati fuerimus, & æquales angelis effecti. Modò enim nihil quietis aut securitatis inuenire possumus, dũ adhuc in nobis ipsis ingemiscimus grauati, adoptionẽ expectãtes redemptionẽ corporis nostri. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatẽ, tũc nulla erit diabolice fraudis impugnatio, nullum hæretice prauitatis dogma, nulla infidelis populi impietas, omnibus ita pacatis & cõpositis, ut in tabernaculis iustorum sola audiat uox exultationis & salutis. Ibi sancti sine fine laudabunt Deum, et in lumine claritatis eius exultabunt, ciues effecti illius ciuitatis, quæ libera est & æterna in cœlis. Quã non obscurat tenebrẽ, nõ obumbrat nox, non consummat uentus, non in ea rutilat lumen solis, aut lunæ splendor, aut stellarum iubar, non ibi lucerna quærif, nõ lampas accendit, non lychnus aptatur. Claritas quippe diuina eam illuminat, sol clarificat iustitiã, lux uera illustrat: lux in quã inaccessibilis, quæ non clauditur loco, non finitur tempore, non obumbrat tenebris, nõ uariatur nocte. Hoc immenso & indeficiente & lucidissimo lumine illustrata Hierusalẽ sancta, quæ est mater nostra, filios abdicat tenebrarũ, ciues recipit pacificos; filios uel delictu lucis & dei, filios adoptionis, cõsortes supernæ hereditatis. Nullus in eam ingreditur impius, nullus habitat iniquus, nullus intrat immundus. Murri eius ex lapidibus cõstruuntur uiuis, portæ eius ex optimis adornantur margaritis, plateæ eius ex auro purissimo sternuntur, & cantium lætitiæ sine fine in ea cantatur. Ibi est lux sine defectu, gaudium sine gemitu, desideriu sine pœna, amor sine tristitia, satietas sine fastidio, sospitas sine uitio, uita sine morte, salus sine languore. Ibi sancti & humiles corde, ibi spiritus & animæ iustorum, ibi cuncti cœlestis patriæ ciues, & beatorum spirituum ordines regem in decore suo uidentes, et in gloria uirtutis eius exultantes. Perfecta uiget in omnibus charitas, una omnium lætitiã, una iocunditas.

One Iesu, uerbum patris; splendor paternæ gloriæ; in quem desiderant angeli prospicere, doce me facere uoluntatẽ tuam, ut a spiritu tuo bono deductus ad beatam illam perueniam ciuitatem, ubi est dies æternus, & unus omnium spiritus, ubi est certa securitas, & secura eternitas, & æterna tranquillitas, & tranquilla felicitas, & felix suauitas, & suauis iocunditas, ubi tu Deus cũ patre & spiritu sancto uiuis & regnas per infinita seculorum secula, Amen.

Deo gratias.

Rogis explanatiois diui Gregorij in septem psalmos poenitentiales.

IN NOMINE DOMINI INCIPIUNT EPISTOLAE EX Registro sancti Gregorij pape. Mense Septembri, Indictione nona, quae fuit ordinationis eius prima.

Gregorius uniuersis episcopis per Siciliam constituit. Vt semel in anno in unum conueniant. Cap. I.

Epist. 1. Habetur pri- ma parte de cretoru, dis. 94. in pri. ca. Valde

M. ALDE necessarium esse per speximus, ut sicut predeces- soru nostroru fuit iudiciu, ita uni eidemq; personae omnia comittamus, ut ubi nos pre- sentes esse non possumus, no- stra per eum cui precipimus representet autoritas. Quia obre Petro subdiacono sedis nostrae, intra provin- cia Sicilia uices nostras Deo auxiliante commisi- mus. Nec enim de eius actibus dubitare possumus, cui Deo auxiliante totum nostrae Ecclesiae nosci- mur patrociniu comisisse. Illud quoque fieri debe- re perspeximus, ut semel per annum ad Syracusanā, siue Cathanensiu ciuitate, uniuersaliter hono- re quo dignum est, sicut eidem iussimus, fraternitas uestra conueniat, quatenus quae ad utilitate ipsius prouinciae Ecclesiaruque pertinent, siue ad necessi- tate pauperu oppressoruque subleuanda, uel ad mo- nitione omnium atque correctione eorum, quorum excessus contigerit demonstrari, congrua cum eodem Petro subdiacono sedis nostrae, debeatis modera- tione disponere. A quo concilio pcul absint oia facinoru nutrimeta, atque inuidia interna tabescat, & nimis execrabilis animoru discordia. Sacerdo- tes suos concordia Deo placita, & charitas reco- gnoscat. Haec igitur omnia cum ea maturitate ac tran- quillitate gerite, ut dignissime possit episcopale concilium appellari.

Gregorius iustino praetori Siciliae. Quem redarguit de frumentis non ex integro transmisissis. Caput II.

Epist. 2

Q. Uod lingua loquitur, attestatur consciencia: quia dudum uos et nullius dignitatis occupa- tionibus implicitos, multu dilexi, multuq; ueneratus sum. Ipsa naque incessus uestri modestia quibusdam conatibus exagebat, ut diligi & uenerari etiam a nolente debuisset. Et cum uos uenisse ad administrandam praelaturā Siciliae audiui, ualde gauisus sum. Et quia quamdam inter uos atque ecclesiasticos simulationem subreperere comperi, uehementissimē contristatus sum. Nunc uero quia & uos administrationis cura, & me studiu huius regiminis occupat, in tantu uos recte diligere spe- cialiter possumus, in quantum generalitati minime nocemus. Vnde per omnipotentem Dominum rogo, in cuius tremendo iudicio nostroru actuu poluitur rationes sumus, ut eius respectu semper gloria uestra ante oculos habeat, & nunquam quod- libet ex quo inter uos uel parua dissensio proue-

niat, admittat. Nulla uos lucra ad iniustitia pertra- hant, nullus uel mine uel amicitiae, a rectitudinis itinere defleat. Quod sit uita breuis aspiciat, ad quem quandoq; ituri estis iudicem, qui iudiciaria potestatem geritis, cogitate. Solerter ergo intuen- dum est, quod cum ceta lucra hic relinquimus, & so- las dispēditio fororum lucrorum causas nobiscum ad iudicium deportamus. Illa ergo sunt nobis com- moda quaerenda, quae nequaquam mors adimat, sed mansura in perpetuu presentis uitae finis osten- dat. De frumentis autem quae scribitis, longē al- ter uir magnificus Citonatus asserit: quia solum- modo tanta transmissa sunt, quae pro transactae in- dictionis debito ad replendum sitoniceum suffice- rent. De qua re curā gerite: quia si quid minus huc transmittitur, non unus quilibet homo, sed cun- ctus simul populus trucidatur. Ad regendum ue- ro Siciliae patrimonium, talem, ut exultimo, uirū, Deo autore transmisi, cum quo uobis, si, ut ego expertus sum, recta diligitis, omnino conueniat. Quod autem me ut uestri memor esse debeā ad- monetis, uerum fateor, si ex antiqui hostis inuidia iniustitia nulla subrepat, tantā gloriae tuae modesti- am didici, ut tuus non esse erubescam.

Gregorius Paulo scholastico. Maurentium magistrum militum & Petrum subdiaconum commendat. Cap. III.

Epist. 3

Q. Uiquid mihi ex honore sacerdotalis offi- cij extranei arident, non ualde pso. De uo- bis autem mihi haec ex re aridētibus non mini- me doleo, qui desideriu meū plenissime scitis, & tamen profecisse me creditis, summus enim mihi profectus fuerat, si potuisset impleri quod uoluit: si uoluntatem meam quam dudum cognitam ha- betis, perficere optatae quietis perceptione ualuis- sem. At quia nunc in ciuitate teneor Romana, ho- noris huius uinculis religatus, habeo aliquid quod etiam uestra gloriae exultē. Et quia uiro excellen- tissimo domino Leone ex consule ueniente, uos in Sicilia remanere non suspicor: & cum ipse quoque tuo honore religatus, retineri Romae cooperis, quid mœroris, quod amaritudinis ego patiar agno- sces. Veniente autem uiro magifico domino Mau- rentio Cartulario, ei quae in Romanae urbis ne- cessitate concurrite: quia hostilibus gladijs foris sine cessatione cōfodimur. Sed seditione militum interno periculo grauius urgemur. Petrum uero subdiaconum nostrum, quem pro regendo Ecce- siae patrimonio, Deo autore transmissimus, uestrae gloriae per omnia commendamus.

Gregorius Iohanni episcopo Constantinopolitano. Ipsius beati Gregorij confirmationem apud imperatorem procurauit, amice coqueritur, et eius orationibus se comittit. Ca. IIII.

Epist. 4

S. I charitatis uirtus in proximi dilectione con- sistit, si sic diligere proximos sicut nos iube- mur, quid est quod me beatitudo uestra, non ita si- cut se diligit? Quo enim ardore, quo studio, episco- patus pondera fugere uolueritis scio, & tamē hec eadem

eadem episcopus pondera ne mihi deberent im- poni non restitistis. Cōstat ergo quia non me sicut uos diligitis, qui illa me uolulistis onera suscipere, quae uobis imponi nolulistis. Sed quia uetusta na- ue uehemēter cōfracta indignus ego infirmusque suscepi, undiq; enim fluctus intrant, & quotidiana ac ualida tēpestare quallatae putridae naufragiu ta- bulae sonant, per omnipotentem Deum rogo, ut in hoc mihi periculo orationis uestra manum porri- gatis: quia & tunc enixius potestis exorare, quatu & a cōfusione tribulationum, quas in hac terra pa- timur, longius statis. Synodica uero epistolam de subsequenti festinatione transmittito: quia latorem presentium Bacandā fratrem & coepiscopum no- stru, in ipso meae ordinationis initio multis & gra- uibus pressus occupationibus relaxauit.

Gregorius Theoctiste sorori Imperatoris. Scribit de onere cura pastoralis, et uitae adiuuam & con- templatiuam per Rachel & Liam, Martham & Mariam si- gnificari luculenter declarat. Cap. V.

Epist. 5

M. ENS mea uestra uenerationi quantā deuo- tione subternitur, explere uerbis nequeo, nec tamen me prodero laboro: quia et me tacente in uestro corde legitis, quid de mea deuotione sentiatis. Miror autem quod in me collatas dudum con- tinentias uestras ex hac moderna pastorali offi- cij continentia distraxistis, in qua sub colore epi- scopatus, ad seculum sumu reductus, in qua tantis terrae curis in seruiuo, quantis me in uita laica ne- quaquam deseruisse reminiscor. Alta enim quietis meae gaudia perdidit, & intus corruens, ascen- dit se exteriori uidetur. Vnde me a cōditoris mei fa- cie lōge expulsio deploro. Conabar namque quoti- die extra mundum, extra carnem fieri. Cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter uidere, & non so- lum uocibus, sed medullis cordis ad Dei speciem anhelans dicebam: Tibi dixit cor meum, quesiui uultum tuum: & uultu tuum Domine requirami.

Psal. 26

Isa. 58

Psal. 68

Isa. 46

Psal. 39

Nil autem in hoc mundo appetēs, nil pertime- scens, uidebar mihi in quodam reum uertice sta- re, ita ut in me penē impletum credere, quod pol- licēte Domino ex propheta didicissem: Sustollā te super altitudines terrae. Super enim altitudinē terrae sustollitur, qui & ipsa quae alta & gloriosa presentis uidentur seculi, per mentis despectum calcat. Sed repente a rerum uertice tentationis hu- ius turbine impulsus, ad timores pauoresque cor- rui: quia etsi mihi nil timeo, eis tamē qui mihi cō- missi sunt, multum formido. Vndiq; causarum flu- ctibus quatior, ac tempestatibus deprimor, ita ut recte dicam: Veni in altitudinem maris, & tempe- stas demersit me. Redire post causas ad cor dese- ro, sed uanis ab eo cogitationu tumultibus exclu- sus redire non possum. Ex hoc ergo mihi longē fa- ctum est quod intra me est, ita ut obedire nequeā propheticae uoci, qua dicitur: Redite preuaricato- res ad cor. Sed stultis pressus cogitationibus, solum- modo exclamare compellor, Cor meū dereliquit me. Contemplatiuae uitaē pulchritudinem uclut

Rachelem dilexi, sterile, sed uidentē ac pulchra, quae et si per quietē suā minus generat, lucē tamen subtilius uidet. Sed quo iudicio, nescio, Lia mihi in nocte cōiuncta est, a cetera uidelicet uita, fœe cum da, sed lippa, minus uidēs, quāuis amplius patēs. Sedere ad pedes Domini cum Maria festinaui, uer- ba oris eius percipere: & ecce cum Martha com- pellor in exterioribus ministrare, & erga multa sa- tagere. Expulsa a me, ut credidi, legione demonu, uolui oblitisci quos noui, ad saluatoris pedes qui- escere, & ecce mihi nolenti atque cōpulsio dicit: Re- uertere in domum tuā, & annuncia quanta fecerit tibi Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas ualeat Dei miracula praedicare? cum ita mihi diffi- cile sit saltē recolere. Pressus enim in hoc honore tu- multu secularium negociorum, ex eis me esse ui- deo, de quibus scriptum est: Deiecasti eos dum alle- uarent. Neque enim dixit, deiecasti eos postea alle- uati sunt: sed, dum alleuarent: quia praua qui dum tēporali honore suffulti, foris uidentē surgere, in- rus cadunt. Alleuatio ergo ipsa ruina est: quia dū gloria falsa subnixi sunt, a gloria uera euacuatur. Hinc iterum dicit: Deficientes ut fumus deficient, fumus quippe ascēdendo deficit, et sese dilata- do euanescit. Sic uidelicet fit cum peccatoris uita pre- sens felicitas comitat: quia unde ostendit ut altius sit, inde agit ut non sit. Hinc rursum scriptum est: Deus meus pone illos in rotā. Rota quippe ex po- steriori parte attollit, & in anterioribus cadit. Po- steriora autem nobis sunt bona presentis mundi, quae relinquimus: anteriora uero sunt aeterna & permanentia, ad quae uocamur: Paulo attestante, qui ait: Quae retrō sunt oblitus, in ea quae sunt prio- ra me extendens. Peccator ergo cum in presen- ti uita profecerit, ut rota ponitur: quia in anteriori- bus corruēs, ex posterioribus eleuatur. Nam cum in hac uita gloriam percipit quam relinquit, ab il- la cadit quae post hanc uenit. Et quidē multi sunt, qui sic exteriores prouectus regere sciunt, ut per eos nequaquam interioribus corruiant. Vnde scriptū est: Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potēs. Et per Salomonē dicitur: Et intelligens gubernā- cula possidebit. Sed mihi haec difficilia sunt, quia & ualde onerosa. Et quod mens sponte non reci- pit, congruē non disponit. Ecce serenissimus Do- minus imperator fieri simiam leonē iussit. Et qui- dem prouisione illius uocari leo pot, fieri autē leo non potest. Vnde necesse est ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi sed suae pietati deputet, qui uirtutis mysterium infirmo commisit.

Gregorius Narsi patricio. Cui exponit id quod apostolo Petro dicitur: Mastra & mastra duca. Cap. VI.

D. Vni cōtemplationis dulcedinē altē descri- psistis, ruinae meae mihi gemitu renouastis, qui audiui quid intus perdidit, dum foris ad culmē regiminis ascēdit immeritus. Tanto autē me per- cussu mœrore agnoscite, ut uiu loqui sufficiat: oculos enim mētis meae doloris tenebrae obsidēt. Triste est quicquid aspiciat. Quicquid delectabile creditur

Psal. 72

Psal. 36

Psal. 82

Phil. 3

Job 32

Prou. 1

Epist. 8

creditur, cordi meo lamētabile apparet. Penso em̄ ab alto quietis meae culmine corruens, ad quantū deiectus exterioris prouectus culmē ascēdi, & p̄ culpīs meis in occupationis exiliū a facie dom̄nantis missus, quasi destituta uideū uocibus, cum propheta dico: Qui consolabat me, iōgē recessit a me. Quod uerō causā & nominis similitudinē faciendo, per scripta uestra clausulas declamationesq; formatis, certē frater charissime, simiam leonē uocas. Quod eo modo uos agere cōspicimus, quo scabiosos saepe catulos, pardos uel tygrides uocamus. Ego em̄ bone uir quasi filios perdidit: quia per terrenas curas recta opera amisi. Nolite ergo me uocare Noemi, id est pulchrū, sed uocare me Marā: quia amaritudine plenus sum. Quod autē me dicitis scribere nō debuisse, ut in agro dominico cū bubalis non arares: quia in ostenso beato Petro linteo & bubali & oēs ferā oblatā sunt, scis ipse quia subiumctū est, Maeta & māduca. Tu ergo qui eadē bestias necdum maetaueras, manducare iā per obedientiā cur nolēbas? Aut nescis quia eadē quas scripsisti bestias oris tui gladius occidere recusauit? Quas ergo per cōpunctionē occidere potueris, de illis necesse est ut in tui desiderij fame fatieris. De causa autē fratrum nostrorum ut scripsisti, ita futurū, si Deus adiuuet, existimo, de qua modo serenissimis rerū dominis scribere omnino nō debuit: quia in ipso initio nō est a questibus inchoandū: sed dilectissimo filio meo Honorato diacono scripsi, ut opportuno tēpore eis congruē suggerat, & mihi responsum sub celeritate indicet. Domnum Alexandrum, domnū Theodorum, filium meum Marinum, domnam Eufiriam, domnam Eudochiam, & domnam Dominicam, mea peto uice saluari.

Gregorius, Anastasio episcopo Antiocheno. Cui dicit ab imperatore se reditū eius postulasse. Ca. VII.

Epist. 7. Vide infra. Epist. 25. li. 1. Psal. 118. Psal. 68.
E pistolā beatitudinis uestrae, ut fessus requiē, salutem aeger, fontem sitiens, umbrā aētians accepi. Neq; enim illa uerba per linguam carnis uidebant̄ expressa, sed sic spiritalē amorem suum quem gestabat, aperuit, ac si mens per seipsam loqueretur. Sed durum ualde fuit quod secutum est: quia amor uester terrena me portare onera precepit: & quem prius spiritaliter diligebatis, postea, ut existimo, temporaliter amantes, usq; ad terram me superposito onere depresistis, ita ut mētis rectitudinem funditus perdens, contemplationisq; aciem amittens, non per prophetiae spiritum, sed per experimentum dicam: Incuruatus sum, & humiliatus sum usquequaq;. Tanta quippe occupationum onera deprimunt, ut ad superna animus nullatenus erigatur. Multis enim causarum fluctibus quator, & tumultuose uitae tempestatibus affligor; ita ut rectē dicam: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Periclitanti igitur mihi orationis uestrae manum tendite, uos qui in uirtutū littore statis. Quod uero me os Domini, q̄ lucernam dicitis, q̄ multis prodesse perhibetis, hoc quoq; mihi ad iniquitatū mearū cumulū acce-

dit, ut cū uindicari in me iniquitas debuit, laudes pro uindicta recipiam. Quibus autē hoc in loco terrenarū rerum tumultibus premor, explere uerbis nequeo: quod tamen colligere ex breuitate epistolae potestis, in qua ei minus loquor, quē plus omnibus diligo. Præterea indico quia a serenissimis dominis quātis ualui precibus postulauī, ut uos honore restituto, ad sancti Petri Apostolorū principis limina uenire, et quousque ita Deo placuerit, hic mecum uiuere cōcedant, quatenus dum uos uidere meruero, peregrinationis nostrae reditū de aeterna patria inuicem loquendo releuemus.

Gregorius, Bacandae episcopo Formiensi. Menturiensem Ecclesiam desolatā Formiensi cōiungit. Ca. VIII.

Epist. 9.
E ntio personarum exigit, ut destitutis Ecclesijs salubri ac prouida debeamus dispositiōe succurrere. Et ideo quoniam Ecclesiam Menturiensem funditus tam cleri quā plebis destituta desolatione cognouimus, tuāq; pro ea petitionē, quatenus Formianae Ecclesiae, in qua corpus beati Erasmi martyris requiescit, cui fraternitas tua praesidet, adiungi debeat, piam esse ac iustissimā prouidentes, necessarium duximus, consulentes tam desolationi loci illius, quā Ecclesiae tuę paupertati, reditus supradictae Ecclesiae Menturienſis, uel quicquid ei antiquo modernoq; iure uel priuilegio potuit, potestūe qualibet ratione competere, ad tuę Ecclesiae ius potestatemq; hac præcepti nostri autoritate migrare, ut a praesenti tempore sicut de propria Ecclesia debeas cogitare, eiq; competentia tua prouisione disponere, quatenus deinceps, quod perire hucusq; potuit, pauperum Ecclesiae tuę utilitatibus pleriq; proficiat.

Gregorius, Petro subdiacono. Discepcionem de possessione per quadraginta annorum tēpus possessā, sine debito terminari mandat. Cap. IX.

Epist. 9.
G regorius seruus Dei, presbyter & Abbas monasterij sancti Theodori in Sicilia prouincia, territorio Panormitano constituti, in sinua uit nobis, homines fundi Saloniaci, turis sanctae Ecclesiae Romanae, fines fundi Gerdimig, collimi tantis eidem praefato fundo Ecclesiae sanctae Romanae, quos quieto iure per innumeros annos possederūt, uelle peruadere, & ideo uolumus accedente te ad Panormitanam ciuitatem, quaestione ipsam tali ratione discutere: dominio rei apud possessorem sicuti haec tenus possessa est, uidelicet permanente, ut si monasterium praefatum sancti Theodori fines de quib. certatio mota est, inconcusis quadraginta annis possedisse repereris, nullam deinceps, etiam si quid sanctae Romanae Ecclesiae competere potuit, patiaris sustinere calumniam, sed quietem eorum incōcussam modis omnibus procurare. Sin uerō autores sanctae Ecclesiae nō eos possedisse quadraginta annis incōcussio iure monstrauerint, sed aliquā hęc intra tēpora motā fuisse aliquādo quaestione eorundē finitū, electis arbitris, tranquille & legaliter sopiat. Nos enim nō solum nunq; mota suscitari nolumus, uerū etiam quae

Causa 16. quest. 4. nolumus

quae praua foris admonemur, sopire modis omnibus festinamus. Ita ergo experientia tua cuncta faciat effectibus macipari, ne qua posthac huius rei quaestio ad nos reuertatur. Testamentum autem Bachandae quondam xenodochi in ea qua conditum est, uolumus firmitate persistere.

Mense Nouembri. Indictione nona. Gregorius, Honorato diacono Salonitano. De cōtentione ipsius contra episcopum suum. Cap. X.

Epist. 10.
E A qua contra nos tu & episcopus tuus contraria direxistis scripta agnoscentes, doluimus, eo q̄ inter uos nihil charitas recognoscit. Verū tamen te in officio ordinis tui administrare praecipimus, & si illic pōt superate gratia causa uestri scādali definiri, multū credimus uestrae animae acquisiuisse. Sin uerō discordia inter uos partes suas armauit, ut in timore scādali uolūtas uestra debeat remanere, tu ad nostrā audientia indifferēter occurre, & episcopus tuus pro se dirigat quā elegerit personā instructā; ut omnibus subtili ratione perpēlis cōstituere, quae uisa fuerint partibus, debeamus. Scire uerō te uolumus, q̄ a te districtē quaesituri sumus, si nō ea quae uel propriae Ecclesiae, uel de diuersis Ecclesijs similia sunt collecta, sub omni nūc sollicitudine & fide seruent. Quod si quid ex eis uel negligentia, uel cuiusquā fraude deperierit, tu in hoc reatu cōstringeris, qui per archidiaconatus ordinem custodiae eiusdem Ecclesiae arctius implicaris.

Mense Decembri. Indictione nona. Gregorius, Clementine patricia. Cōsolatoriā epistolā facit de morte Eutherij episcopi. Ca. XI.

Epist. 11.
E pistolā gloriae uestrae suscipiētes, quae de transitu Eutherij quondā magnifice memorie loquebat̄, indicamus non minus animos nostros q̄ uestros esse tali mœrore confusos, eo q̄ opinionis probatae uros huic paulatim subtrahit mūdo conspiciamus, quorū ruina in ipsis iam causarū effectibus cōprobatur. Sed huic nos solerti decet cōuersionis cautela subducere, ne sua nos secū pariter ruina circūplicet. Et quidē amicorū nos amissio tanto debet tolerabilius cōuiscare, quāto amissuros nos illos cōditio mortalitatis exposcit. Sed tamen amissum carnalis uitae subsidii, potens est ille cōsolari, qui ut adimere permittendo cōcessit, & ipse ad locū qui destitutus erat cōsolator accedere. Diaconū uerō Anatholium quē ad uos dirigi poposcitis, hoc nos facere nō posse cautā magis modus q̄ rigoris austeritas facit. Vicedominū enim eum cōstituimus, cuius arbitrio episcopum commisimus disponendum.

Gregorius, Ioanni episcopo de urbe ueteri. Admonet de iniusta uexatione monasterij tollēda. Ca. XII.

Epist. 12. Ca. 16. q. 1. Agapitus
A gapitus Abbas monasterij sancti Gregorij, in sinuauit nobis plurima se a uestra sanctitate graua mina sustinere, & non solum in his quae necessitatis tēpore aliquod monasterio possint inferre subsidium, uerū etiam quod in eodem monasterio missas prohibeat̄ celebrari. Sepeliri

etiam ibidē mortuos interdicatis. Quod si sita est, a tali uos hortamur inhumanitate suspendi, & sepeliri ibidem mortuos, uel celebrari missas, nulla ulterius habita cōtradictione permittatis, ne de nūo querelam de ijs quae dicta sunt, praedictus uir uenerabilis Agapitus deponere compellatur.

Gregorius, Dominico episcopo Centumcellensi. Commēdat Luminosam uiduam Zemarchi. Cap. XIII.

Epist. 13.
O fficij quidē sacerdotalis est, ut uideus ac in aeternali regimine desolatis, impartiri solatia debeatis: ut unde in hoc mūdo humana cōditioe priuant̄, sacerdotali tuitiōne possint remedia reperire. Quoniam ergo Luminosa honesta foemina relicta charissimi Zemarchi tribuni, nostrae se post Deū tuitiōni cōmisit, huic uos solatiari in quo sibi necesse fuerit, admonemus, nullusq; sit ei de quolibet molestus articulo. Sed quia comitiuā illā quā uir eius agenda susceperat, nūc Theodoro Palatino cōcedēte, ipsi est mulieri ut peragere debeat attribūtū, uel quē ipsi placuerit, donec praesentis indictionis celebret̄ implerit, nullū eadē quousq; expleat inquietare permittas. Ita ergo facite, ut & Deū uobis faciatis pro rebus talibus debitorē, & noster huiusmodi, de impēlis a uobis solatijs, propensius animus gratuletur.

Gregorius, Demetrio episcopo Neapolitano. Praecipit haereticos, etiam cum periculo, in communionem suscipere. Cap. XIII.

Epist. 14.
S tephanus praesentium portitor, cum de quibusdam fidei catholicae capitulis, eius a uia ueritatis nutaret intētio, pro huius rei dubietate a catholice se Ecclesiae cōmunionē suspēderat, donec eū Deus ueritatis iudex ad uia rectitudinis reuocaret, quae recepta satisfactiōne in fidē catholicā cōmunicasse cognoscas. Sed quia eū quosdā dubietatis suae socios ibidē in Neapolitana ciuitate habere cōperimus, hoc nobis de his quoq; praefatus Stephanus pollicitus esse dinoscit̄, ut si eorū ambiguitatē animae nostrae interpositionis periculum sanarem, ipsos etiā ad cōmunionē catholicā sine mora posse uel reluctance cōuerti. Pro qua re praesentibus epistolis admonemus, nostra fide, nostrosq; sicut ipsi uidentur poposcisse, periculo; eos in fidē catholicā cōmunionēq; suscipite, quibus potestis modis ad lucē de tenebris reuocare. Ne postquā ad nos huiusmodi causa perlata est, si silentio praeterimus, de animabus eorū negligentia possimus subire iacturam.

Gregorius, Balbino episcopo Rosellano. Populonensem Ecclesiam uisitationis gratia cōmēdat. Ca. XV.

Epist. 15.
P eruenit ad nos quod Populonensis Ecclesia ita sit sacerdotis officio destituta, ut nec poenitentia decedentibus ibidem, nec baptismā possit praestari infantibus. Huius igitur tam praerei, tamq; necessitatis mole permotū, iubemus dilectioni tuae, ut huius praecptionis auctoritate cōmonitus, memoratae Ecclesiae uisitor accedas, ut unū cardinalē illuc presbyterū, & duos debeas diacones

diacones ordinare. In parochijs uerò præfatæ Ec-
clesiæ tres similiter presbyteros : quos tamen di-
gnos ad tale officium ueneratione uitæ & morū
grauitate præuideris, & quibus in nullo obuiant
constituta canonica disciplina, ut sanctæ cum di-
gna cautela prouideatur Ecclesiæ.

Gregorius Seuro episcopo Aquileiensi. Præcipit Romæ ob
fidei causam uenire. Cap. XVI.

Epist. 16 **S**icut gradientem per deuiā, carpentem denuo
rectum tramitē, tota Dominus auiditate com-
plectitur, ita demum de deserente cognitam ueritatis
uiam maiore mœrore, quam gaudio quo de-
conuertente lætatus fuerat, contristatur: quia mi-
noris excessus est ueritatē non cognoscere, quam
in eadem cognita non manere. Aliudq̄ est quod
ab errante committitur, aliud quod per sciētā per-
petratur. Et nos siquidem quantū incorporatum
te iam pridem fuisse in unitatē Ecclesiæ gauisi fue-
ramus, abundantius nūc dissociatum à catholica
societate confundimur. Pro qua re imminente la-
tore præsentium, iuxta Christianissimi & serenissi-
mi rerū Domini iussione, ad beati Petri aposto-
li limina, cū tuis sequacibus uenire te uolumus, ut
auctore Deo aggregata synodo, de ea quæ inter
uos uertit dubietate, quod iustū fuerit iudicet.

Gregorius uniuersis episcopis Italiae. Scribit ut filios Lon-
gobardorum in hæresi Ariana baptizatos ad fidem catholi-
cam conciliet. Cap. XVII.

Epist. 17 **Q**uoniam nefandissimus Antharith in hac,
quæ nuper expleta est, paschali solennitate
Longobardorū filios in fide catholica bap-
tizi prohibuit, pro qua culpa eū diuina maiestas
extinxit, ut solennitatē paschalē ulterius nō uide-
ret: uestram fraternitatē decet cūctos per loca ue-
stra Longobardos admonere, ut quia ubiq̄ grauis
mortalitas imminet, eosdem filios suos in Ariana
hæresi baptizatos, ad catholicā fidē cōciliet, qua-
tenus super eos irā Domini omnipotentis placēt.
Quos ergo potestis admonete, quāta uirtute ualē-
tis eos ad fidē rectā suadendo rapite, eternā eis ui-
tā sine cessatione prædicite, ut cum ad districti ue-
neritis conspectū iudicis, possitis ex uestra sollici-
tudine lucrum in uobis ostentare pastoris.

Gregorius Petro subdiacono. Insinuat ut Marcello uictus
& uictus necessaria ministret. Cap. XVIII.

Epist. 18 **I**nsinuat nobis est Marcellum Barubicanae
Ecclesiæ, ibidē in Panormitana ciuitate, in mo-
nasterio sancti Adriani, in poenitentiam deputa-
tum, non solum uictus necessitatē pati, sed & nu-
ditatis nimiam sustinere molestiā. Pro qua re ne-
cesse habemus strenuitati tuæ præsentī iussione
præcipere, ut ipsi pro uictu & uestimēto, stratoq̄
ad cōtinentiam, pueroq̄ eius annonam quantum
prospexeris satis esse, constituas: ut inopia nuditasq̄
eius tali prouidentia possint habere consul-
tum, & ut ea quæ eidē uiro deputaueris, tuis post-
modum possint rationibus imputari. Id ergo fac,
ut & nostrā iussione impleras, & tu quoque hoc
ipsū bene disponēdo hac ipsa possis participari

mercede. Præterea hoc tibi indagandū mādare
curauimus, ueteri quæ iā inoleuerat cōsuetudine
postposita, ut si quæ ciuitates in puincia Siciliae
per peccatis per sacerdotū lapsus à pastoralī regimi-
ne uacare noscunt, de clero Ecclesiarū ipsarū, uel
ex monasterijs, si qui digni ad sacerdotale locum
possunt inueniri, perspicias: & ad nos inquisita pri-
mitus morū grauitate trāsmittas, ut grex uniuscui-
usq̄ loci per pastoris lapsum inueniri nō debeat
lōgo tēpore destitutus. Si uerò uacatiā quidē lo-
ca reperiis, & nullus tali dignitati ex eadē Ecce-
lesia cōgruus inueniat, ad nos similiter inquisitiōe
solerti renuncia, ut Deus quē dignū talibus ordi-
nationibus indicauerit, ualeat prouidere. Nō em̄
oportet ut unius excessu grex dominicus per præ-
rupta possit sine pastore diffluere. Ita em̄ & loco-
rū ordinatio prouenit, et reuertēdi lapsis ad gradū
priorē quo melius poeniteat, suspicio nō manebit.

Gregorius Natali episcopo Salontano. Præcipit ut Hono-
ratiū archidiaconi suo gradui restituat. Cap. XIX.

Esta quæ nobis in cōcilij uestri confecta se-
cretario direxistis, in quibus archidiaconus
Honoratus addicatur, plena esse cognouimus se-
mine iurgiorum, cum uno eodemq̄ tempore una
persona nolens ad sacerdotij ordinē prouehitur,
quæ tanq̄ immerita à diaconatus officio remoue-
tur. Et sicut iustum est, ut nemo crescere compellatur
inuitus, ita censendū puto similiter, ne quis-
quam infons ab ordinis sui ministerio deiciatur
iniuste. Veruntamen quia inimica Deo discordia
tuas partes accusat, locum & administrationē
suam Honorato archidiacono restituas cōmone-
mus, atq̄ concordēs diuinis ministerijs competi-
tia exhibere seruitia. Audientia & quaestioni no-
stræ si adhuc inter uos causa nutritur scandali, præ-
dictus archidiaconus occurrat admonitus, atq̄ di-
lectio tua pro partibus suis dirigat personā instru-
ctam, quibus præsentibus solatiante Domino no-
bis deposito studio personarum, quæ competunt
fautori iustitiæ decernere ualeamus.

Gregorius Natali episcopo Salontano. Scribit se, gregemq̄
Dominicum ut precibus adiuet. Cap. XX.

Scripta reuerentiæ uestræ quæ processionī no-
stræ gratias referebat, offerente Stephano dia-
cono, quē direxistis, accepimus: & nimirū ualde
credenda sunt gratia & studio charitatis impensa,
dum pontificatus nostri congaudere ordinē ratio
cōmonebat. Idcirco nos salutis uestræ causa red-
diti lætiores, cōscientiā nostram indicamus, ipsi-
us honoris onera me ægro animo suscepisse. Sed
quia diuinis iudicij nō poterā resultare, necessa-
riō mētem meam parti lætiori reuocauī. Pro qua
re reuerentiam uestram epistolario sermone de-
poscimus, ut tam nos quam Christianus grex cu-
ræ nostræ cōmissus, orationis uestræ solatijs per-
fruemur, quatenus ea ualeamus præsidij firmitate
procellas temporum superare.

Mense Februario: Indictione nona.

Gregorius Nonnofo. Maurentium de possessione quam pe-
tijt, dicit se exaudiri. Cap. XXI.

Omnipo-

Epist. 21 **O**mnipotēs Deus cordi uestro indicet quan-
ta deuotione ac dilectione uobis coniun-
gor. Et si hanc per epistolas implere nequeo, si
quando tamen opportunitatem inueniam, rebus
ostendere curabo. Salutationis præterea alloquū
soluens indicō, quia ueniētē humili uestro Domi-
no Maurentio de possessione quam gloria uestra
petijt, per omnia parebimus.

Gregorius Georgio episcopo Italiae. Gratularum actiones fa-
cit. Cap. XXII.

Epist. 22 **B**onitatem uestræ excellētis quæ semper co-
gnitā habui, experimento superaddito reco-
gnoui. Undē omnipotentē Deū deprecor, ut sua
uos protectione custodiat, uobisq̄ & apud se gra-
tiā, & apud serhenissimos dominos largiat. Si autē
nulla hominum qui intersunt uos prauitates diui-
dāt, esse me uestrum proprium ualde certū tenē-
te, & uobis dilectione cōiunctum. Quod in omni
potētē Domino confido: quia hoc e uobis etiā per
documētum meæ attestatiōis ostēdo. Salutatiō-
nis igitur alloquū soluens peto, ut quotiens usus
exegerit, uestris me affatibus releuare curetis.

Gregorius Anthemio subdiacono. Ancillas Dei, Paulinum
presbyterum, & alios commendat. Cap. XXIII.

Epist. 23 **I**nsinuat nobis est, ancillas Domini quasdā
Nolanæ ciuitatis in Aboritana domo comito-
rantes, nimiam uictus uestrisq̄ penuriā sustinere.
Quibus ex præcepto Dei nos subuenire cōuenit,
& inopia earū, quāto postulum, donātē Domi-
no subleuare. Præterea experientia tuæ præsen-
ti iussione mādamus, ut de hac præsentī nona in-
dictione, quadraginta in auro eis solidos dare de-
beas, & deinceps succedētibus indictionibus an-
nuos uiginti solidos ministrare, qui tuis possint ra-
tionibus imputari. Præterea Paulino presbytero
monasterij sancti Erasmi, quod in latere montis
Soracis sitū est: sed & duobus monachis in ora-
torio sancti Archangelī seruitibus, quod in Lu-
cano castro iuxta sancti Petri Basilicā esse dinosci-
tur: binos te in præsentī solidos dare præcipimus,
qui & ipsi tuis rationibus imputent. Ita ergo fac ut
impensa mercedis tu quoq̄ participiū sortiaris.

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano, Eulogio
Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Ioanni Hierosolymita-
no, & Anastasio Patriarchæ Antiocheno, à paribus. Scri-
bit epistolam de onere pastoralis sibi nuper imposito, in qua
etiā plurima testimonia scripturarū exponit. Ca. XXIII.

Epist. 24 **C**onsideranti mihi quod impar meritis, ac to-
to animo renitens, pastoralis curæ pondera
portare compulsus sum, caligo mœrore occurrit,
& triste cor nihil aliud, nisi eas quæ uideri nil finit
tenebras uidet. Nam quid antistes ad Dominum,
nisi pro delictis populī intercessor eligitur? Qua-
itaq̄ fiducia ad Deū pro peccatis alienis interces-
sor uenio, apud quē de proprijs securus non sum?
Sifortasse quispiam apud potentem uirum, qui et
sibi iratus, & mihi esset incognitus, intercessorem
suum me fieri quæret, protinus responderem:

Greg. tom. 2.

Ad intercedendum uenire nequeo: quia eiūs no-
titiā ex sedula familiaritate non habeo. Si igitur
recte homo apud hominem de quo minime præ-
sumpsissem, fieri intercessor erubescerem: quantæ
hoc audacię est, quod apud Deum pro populo lo-
cum intercessoris obtineo, cui familiarem me esse
per uitæ meritū non agnosco? Qua in re est mihi
adhuc aliud grauius formidandum: quia sicut cupi-
tali quidō cognouimus, cum is qui displicet, ad
intercedendū mittitur, irati ad deteriora animus
prouocatur. Et ualde pertimesco, ne cōmissa mihi
plebs fidelium, reatus mei additamento deperat,
cuius nunciusq̄ delicta Dominus æquanimiter to-
lerabat. Cū uero utcunq̄ hunc timorem suppri-
mo, & consolatam mētem ad pontificalis operis
studia accingo, considerata ipsa rei immensitate
deterreor. Perpendo quippe quod omni cura uigilandum
est, ut rector cogitatione sit mundus, operatione
præcipuus, discretus in silentio, utilis in uerbo,
singulis cōpassione proximus, præcunctis contem-
platione suspensus, bene agentibus per humilitatem
socius, contra delinquentium uitia, per zelum iustitiæ
erectus. Quæ uidelicet cura dum subtili studio &
inquisitione perscrutor, ipsa me in singulis latitudo
cōsiderationis angustat. Nam, sicut prædixi, curandū
summo opere est, ut rector cogitatione sit mundus,
quatenus hunc immunditia polluat, qui hoc suscepit
officij, ut in alienis quoq̄ cordibus pollutionis macu-
las tergat. Quia necesse est ut esse munda stu-
deat manus, quæ diluere sordes curat, ne tacta
quæq̄ deterius inquinet, si fordida ipsa stercoris
lutum tenet. Scriptum namq̄ est: Mundamini qui
fertis uasa Domini. Domini etem̄ uasa ferunt, qui
proximorum animas ad interna sacrificia perducen-
das, in cōuersationis suæ exemplo suscipiunt.
Apud semetipsum ergo quantum debeat munda-
ri conspiciat, qui ad eternitatis templum uasa ui-
uentia in sinu propriæ cōuersationis portat. Hinc
diuina uoce præcipitur ut in Aaron pectore ratio-
nale iudicij uittis ligantibus imprimat, quatenus
sacerdotale cor nequaquā cogitationes fluxæ pos-
sidadeant, sed ratio sola cōstringat. Nec indiscretum
quid uel inutile cogitet, qui ad exemplū alijs con-
stitutus, ex grauitate semper debet ostēdere quan-
tam in pectore rationem portet. In quo etiā ratio-
nale uigilanter adiungit, ut duodecim patriarcharum
nomina describatur. Asscriptos enim pa-
tres in pectore ferre, est antiquorū uitam sine in-
termissione cogitare. Nam tunc sacerdos irrepre-
hensibiliter graditur, cum exempla patrum præ-
cedentium indefinēter intuetur: cū sanctorum
uestigia sine cessatione cōsiderat, & cogitationes
slicitas deprimit, ne extra ordinis sui lūitem, pe-
dem operis tendat. Rursum cū me ad consi-
deranda debita pastoris opera confero, perpēdo
quanta intentione curandum est, ut sit operatio-
ne præcipuus: quatenus uitæ uitam subditis uiuen-
do denūciat, & grex qui pastoris uocem moresq̄
sequitur, per exempla melius quam per uerba gra-
diat. Qui enim loci sui necessitate exigij summa
dicere,

dicere, hac eadem necessitate cōpellitur summa monstrare. Illa namq; uox libētius auditorum cor penetrat, quam dicētis uita cōmendat: quia quod loquendo præcipit, ostendendo adiurat ut fiat.

Esai. 40. Hinc enim per prophetam dicitur: Super mōtem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Ut uidelicet qui cōlesti prædicatione utit̄, ima iam terrenorum operum deferens, in rerum culmine stare uideatur, tantoq; subditos facilius ad meliora pertrahat, quanto per uitā meritū de supernis clamat. Hinc diuina lege armū sacerdos in sacrificiū & dextrū accepit & separatū, ut nō solum sit eiūs operatio utilis, sed etiā singularis, nec inter malos tantūmodo quæ recta sunt faciat, sed bene quoq; operantēs subditos, sicut honore ordinis superat, ita etiā morū uirtute transcendat. Cui in esu quoq; pectusculū cum armo tribuitur, ut quod de sacrificio præcipit sumere, hoc de semetipso discat conditori suo immolare. Et non solum pectore quæ recta sunt cogitet, sed spectatores suos ad sublimia armo operis inuitet. Nulla presentis uitę appetat, nulla pertimescat: blandimenta mundi, respecto intimo terrore despiciat, terrores autē considerato internę dulcedinis blandimento cōtemnat. Vnde superne quoq; uocis imperio, in utroq; humero sacerdos uelamine superhumerali astringitur, ut cōtra aduersa & prospera, uirtutū semper ornamento muniatur, quatenus iuxta Pauli uocem, Per arma iustitię a dextris sinistrisq; gradiēs, cum ad sola quæ anteriora sunt nitit̄, in nullo delectationis infumē latere fleat̄. Nō hunc prospera eleuent, non aduersa perturbent, non blandi usq; ad uoluptatem demulceant, nō aspera ad desperationē premant: ut dum nullis passionibus intentionem humiliat, quanta in utroq; humero superhumerali pulchritudine tegatur, ostendat. Quod rectē etiā superhumeralē ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri bysso præcipitur, ut quanta sacerdos clarescere uirtutū diuersitate debeat, demonstraretur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapiētīę principaliter emicet. Cui hyacinthus qui aereo colore resplendet, adiungitur, ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad fauores infimos, sed ad amorem cōlestiū surgat, nē dum in suis incautus laudibus capitur, ipso etiam ueritatis intellectu uacuetur. Auro quoq; ac hyacintho purpura permisceat, ut uidelicet sacerdotale cor, cum summa prædicat, in semetipso etiam suggestiones uitiorū reprimat, eisq; ueluti regia potestate cōtradicat, quatenus nobilitatē semper intīmę regenerationis aspiciat, & cōlestis regni habitū moribus defendat. De hac enim nobilitate spiritus per Petrum dicitur: Vos autem genus electum, regale sacerdotiū. De hac etiam potestate qua uirtū subigimus, Ioannis uoce roboramur, qui ait: Quotquot autem receperūt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Auro autē ac hyacintho & purpura bis tinctus coccus adiungitur, ut ante internū iudicis oculos, omnia uirtutū opera ex charitate decorentur; & cuncta quæ coram

Esai. 40.

2. Cor. 6.

1. Pet. 2.

1. Tim. 2.

hominibus rutilant, hæc in cōspectu occulti arbitri flāma intīmi amoris accēdat. Quæ scilicet charitas, quia Deum simul & proximū diligit, quasi coccus ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad authoris speciem anhelat, ut proximorum curam negligat, uel sic proximorum curam exequitur, ut a diuino amore tepescat, quia unum horum quodlibet negligit, in superhumerali ornamento habere coccum bis tinctū nescit. Sed cum mēs ad præcepta charitatis tendit, restat proculdubio, ut per abstinentiā caro maceretur. Vnde & bis tincto cocco torta bysso adiungitur: de terra enim bysso nitētī specie oritur. Et quid per bysso, nisi candens decore munditię corporalīs castitas designatur? Quæ uidelicet torta pulchritudini superhumerali innectitur: quia tūc castinonia ad perfectissimę munditię candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cumq; inter uirtutes ceteras etiam afflictę carnis meritū proficit, quasi in diuersa superhumerali specie bysso torta candescit. Rursum cum me ad considerandum debitum pastoris uerbum ac silentium confero, pauenti cura perpendo, quod ualde necesse est, ut & discretus sit in silentio, & utilis in uerbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeat. Nam sicut incauta locutio in errore pertrahit, ita indiscretum silentium, hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namq; rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui recta liberē pertimescunt: & iuxta ueritatis uocem, nequaq; iam gregis custodia pastorū studio, sed mercenariorū uice deseruūt: quia ueniēte lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namq; eos Dominus per prophetā increpat, dicens: Nō ascendistis ex aduerso, neq; opposuistis murū pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. Ex aduerso quippe ascendere, est pro defensione gregis uoce libera huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est prauis decertatibus ex iustitiā amore resistere. Pastori etenim recta timuisse dicere, quid est aliud q̄ tergatcedo prebuisse? Qui nimirū si pro grege se obicit, murū pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur: Prophetæ tui uiderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant tibi iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiā prouocarent. Prophetę quippe nonnunq; in sacro eloquio doctores uocantur, qui dum fugitiua esse præsentia indicant, quæ sint uentura manifestant. Quos diuinus sermo falsa uidere redarguit: quia dum cotripere culpas metuūt, in casum delinquentibus promissa securitate blandiuntur. Qui iniquitatē peccantium nequaq; aperiuunt, quia ab increpationis uoce conticescunt. Clauis quippe apertionis, sermo est correptionis: quia increpando culpam detegit, quam sepe nescit ipse etiam qui perpetratit. Hinc Paulus ait: Ut potens sit exhortari in doctrina sacra, & eos qui cōtradiciunt, redarguere. Hinc per Malachiam dicitur: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum est. Hinc per

Exech. 13.

Thren. 2.

Ad Tit. 1.

Malac. 2.

Esaiam

Esai. 58. Esaiam Dominus admōnet, dicēs: Clamā, ne cesses, sicut tuba exalta uocē tuam. Præconis quippe officii suscipit, quisquis ad sacerdotiū ascendit, ut ante aduentū iudicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos uero si prædicationis est nescius, quam clamoris uocē daturus est præco mutus: Hinc est enim q̄ super pastores primos in linguarū specie Spiritus sanctus insedit: quia nimirū quos repleuerit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moysi præcipit ut tabernaculum sacerdos ingrediens, tintinnabulis ambiat: ut uidelicet uoces prædicationis habeat, ne sit perni speculatoris iudiciū ex silentio offendant. Scriptū quippe est: Audiatur sonitus quando ingreditur uel egreditur sanctuariū in cōspectu Domini, & non moriatur. Sacerdos namq; ingrediens uel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu prædicationis incedit. Aptē autē tintinnabula uestimētis eius describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis, quid aliud q̄ recta opera debemus accipere? propheta attestante, qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitiā. Vestimētis itaq; illius tintinnabula inhaerent, ut uitæ uitam cum lingua sonitu, ipsa quoq; opera sacerdotis clamet. Sed considerandum quoq; est, ut rector cum se ad loquendum præparat, sub quantæ cautelæ studio loquatur attendat, ne si inordinatē ad loquēdum rapitur, erroris uulnere audientū corda feriatur, & cum fortasse sapiēs uideri desiderat, unitatis cōpagem insipienter abscindat. Hinc namq; ueritas dicit: Habete sal in uobis, & pacem habete inter uos. Per sal quippe, uerbi sapientia designat. Qui igitur loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne eius eloquio audientū unitas confundat. Hinc Paulus ait: Non plus sapere q̄ oportet sapere, sed sapere ad sobrietatē. Hinc in sacerdotis ueste iuxta diuinā uocē, tintinnabulis mala punica cōiunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei unitas designatur? Nā sicut in malo punice uno exterius cortice multa interius grana muniuntur, sic innumeros sanctę Ecclesię populos unitas fidei contegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. Tunc ergo tintinnabulis mala punica iungimus, cum per omne quod dicimus, unitatē fidei custodimus. Rursum, cum me ad considerandū cōfero qualis rector in cōpassione, qualisq; esse debeat in contemplatione perpendo, ut & singulis cōpassione sit proximus, & præ cunctis contemplatione suspensius, quatenus & per pieratis uiscera in se infirmitatē ceterorū transferat, & per speculationis altitudinē semetipsum quoq; inuisibilia appetendo transcendat, ne aut alta petens, proximorum infirma despiciat, aut infirmis proximorum cōgruens, appetere alta desistat. Hinc est namq; q̄ Paulus in paradysum ducitur, cœliq; tertij secreta rimatur: & tamen in illa inuisibilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium mētis aciem reuocat, & cum sanctum sit coniugium, creando-rum causa liberorū, aliquid etiā eis & de uoluptate largitur, dicens: Propter fornicationes autem

Exod. 28.

Psal. 131.

Mar. 9.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

2. Cor. 7.

Greg. tom. 2.

unusquisq; suam uxore habeat, & unaqueq; suum uirum habeat. Vxorī uir debitū reddat, similiter & uxor uiro. Ecce iam cōlestibus secretis inserit, & tamen per cōdescensionis uiscera, carnalium cubile perscrutatur: & quem subleuatus ad inuisibilia erigit, hunc mentis oculum ad secreta cōiugum inflectit. Cœlum contemplatione transcendit, nec tamen stratū carnalium sollicitudine deserit: quia compage charitatis summis simul & infirmis iūctus, & in semetipso uirtute spiritus ad alta ualētē rapitur, & pietate in alijs æquantimiter ad ima reuocatur. Pro hac suæ cōpassione charitatis iterum apostolus Paulus dicit: Quis infirmas, & ego non infirmor? quis scandalizat, & ego non uror? Hinc rursus ait: Factus sum iudæis tanq; iudæus. Quod uidelicet exhibebat nō amittēdo iudæm, sed extendendo pietatē, & in se personam infidelium transfigurans: ut ex semetipso disceret qualiter alijs misereri debuisset, quatenus hoc illis impenderet, quod sibi ipse, si ita esset, impendit recitauerat. Hinc iterum dicit: Siue mente excēdimus, Deo: siue sobrii sumus, uobis: quia & semetipsum nouerat contemplando transcendere, & eundē se auditoribus cōdescendendo attempere. Hinc Iacob Domino desuper innitente, & uincto deorsum lapide ascendentes & descendentē angelos uidit: quia scilicet prædicatores recti, non solū sursum sanctū caput Ecclesię, uidelicet Dominū cōtemplādo appetūt, sed deorsum quoq; ad mēbra illius miserando descēdunt. Hinc Moyses crebrō tabernaculū intrat & exit, & qui intus in cōtemplatione rapitur, foris infirmantū negocijs urgetur. Intus Dei arcana cōsiderat, foris onera carnaliū portat. Qui de rebus quoq; dubijs semper ad tabernaculū recurrit, & coram testamenti arca Domini cōsulit: exemplū proculdubio rectoribus præbens, ut cū foris ambigunt quid disponāt, ad mentē semper quasi ad tabernaculum redeant, & uelut corā testamenti arca Dominum cōsulant, si de his in quibus dubitant, apud semetiplos intus sacri eloquiū paginas requirant. Hinc ipsa ueritas per susceptionē nobis nostre humanitatis ostensa, in monte orationi inhaeret, miracula in urbibus exercet: imitatiōis uidelicet uis bonis rectoribus sternens, ut et si iam summā cōtemplādo appetūt, necessitatibus tamē infirmantium compatiendo misceantur: quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit, & quo benignē descendit ad infima, ualenter recurrit ad summa. In qua uidelicet cōpassione necesse est ut talem se qui præest exhibeat, cui subiecti qui que occultata quoq; sua proderē non erubescant: ut cum tentationū suarum fluctus paruuli tolerant, ad pastoris mentē, quasi ad matris sinū recurrant, & hoc q̄ se inquinari pulsantis culpæ sordibus præuidēt, exhortationis eius solatio, & lachrymis orationis lauent. Vnde & ante fores templi ad ablundas ingredientū manus mare æneū, id est, luterē, duodecim boues portāt, qui quidē faciē exterius emittunt, sed ex posterioribus latēt. Quid namq; duo-

2. Cor. 11.

1. Cor. 9.

2. Cor. 5.

E 2

decim

decim bobus, nisi uniuersus pastorū ordo signat. **1. Cor. 9** De quibus lex Paulo differente dicit: Nō obturabis os boui triturati. Quorū quidē nos aperta opera cernimus, sed apud districtum iudicē, quā illos posterius maneant in occultā retributione, nescimus. Qui tamen cūm condescensionis suā patientiam abluendis proximorū confessionibus preparant, uelut ante fores templi luterem portant, ut quisquis intrare aeternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti pastoris indicet, & quasi in boui luterē cogitationis uel operationis manus lauet. Et sit plerūq; ut dum rectoris animus tentamēta condescendendo recognoscit, auditis tentationibus & ipse pulsatur: quia & hāc eadem per quam populi multitudo diluit, aqua proculdubio luteris inquinatur. Nam dum sordes diluentium fuscipit, quasi suā munditiā serenitatē perdit. Sed hec nequaquā pastorū timēda sunt: quia Deo subtiliter cuncta pensante, tāto facilius ā sua eripitur, quanto misericordius ex aliena tentatione fatigat. Rursum cūm me ad cōsiderandū confero, qualis in humilitate, qualisq; esse rector debeat in districtione, perpendo quoniā necesse est ut & bene agentibus sit per humilitatē socius, & cōtra delinquentium uitiā per zelum iustitiā erectus, quatenus & bonis in nullo se praeferat, & cūm prauorū culpa exigit, prioratus sui potestātē agnoscat, ut & honore suspensio, aequalem se subditis bene uiuentibus deputet, & contra peruerforū culpas ex zelo iustitiā exerceat. Hinc est nanq; q; Petrus auctore Deo sanctae Ecclesiae principatū tenēs, ā bene agēte Cornelio & sese ei humiliter prosternente, immoderatus uenerari recusauit, seq; illi similem recognouit dicens: Surge ne feceris, & ego **Ath. 9** homo sum. Sed cūm Anania & Sapphyrae culpā reperit, mox quanta potentia super cētos excreuisset ostendit. Verbo nanq; eorum uitā percussit, quam spiritu perscrutante deprehēdit, & summū se intra Ecclesiam cōtra peccata recoluit, quod honore sibi uehementer impenso, coram bene agentibus fratribus nō agnouit. Hic cōmunionē aequalitatis meruit sanctitas actionis, illic zelus ultionis uim aperuit potestatis. Hinc est q; Paulus bene agētib; fratrib; praelatū se esse nesciebat, cūm diceret: Nō quia dominamur fidei uestrae, sed adiutores sumus gaudij uestri. Ad quā ilicō adiunxit: Fide enim statis. Ac si id quod praetulerat aperirer, dicens: Ideo non dominamur fidei uestrae, quia fide statis. Aequales em̄ uobis sumus in quo uos stare cognoscimus. Quasi praelatū se esse fratrib; nesciebat, cū diceret: Facti sumus paruuli in medio uestrūm. & rursus: Nos autē seruos uestrōs per Christū. Sed cūm culpā quae corrigi debuisset, inuenit, ilicō se magistrū esse recoluit, dicens: Quid uultis, in uirga uenī ad uos? Summus itaq; locus bene regitur, cūm is qui praest, uitijs potius quam fratribus dominatur. Bene acceptā potestatem regit, qui & tenere illā nouit, & impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, scit cum illa ceteris in aequalitate componi. Sic autem seruanda est uirtus humilitatis, ut non sol-

uant iura regiminis: ne dum praelatus quisq; plus se quam decet desicet, subditorum uitā restringere sub disciplinē uinculo non possit: & sic seruanda est disciplina: seueritas, ne dū plus quam necesse est zelus accēditur, mansuetudo funditus amittatur. Saepē nanq; uitiā uirtutes se esse mentunt, ut tenacia parsimonia, effusio largitas, crudelitas zelus iustitiā, remissio pietas uelit uideri. Disciplina ergo uel misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Sed magna discretionis arte seruanda est & iuste consulens misericordia, & pie feriens disciplina. Hinc nanq; est quod docente ueritate per Samaritani studium semiuuuis in stabulum ducitur, & uinum atq; oleum uulneribus eius adhibetur: ut per uinū scilicet mordeatur uulnera, & per oleū foueantur. Necessē quippe est, ut is qui sanandis uulneribus praest, in uino morsum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis, quatenus per uinum mordeantur putrida, per oleum sananda foueantur. Sit ergo amor, sed non emolliens: sit uigor, sed non exasperans. Quod bene illa tabernaculi arca significat, in qua cum tabulis uirga simul & manna est: quia cū scripturae sacre scientia in boni rectoris pectore sit est uirga districtiois, sit & manna dulcedinis. Suscepto itaq; pastoralis curae onere, cū cuncta haec atq; alia huiusmodi multa considero, uideor quod esse nō possum, maxime quia hoc in loco quisquis pastor dicitur, curis exterioribus grauius occupat, ita ut saepe incertum fiat utrum pastoris officium, an terreni proceris agat. Et quidē quisquis regendis fratribus praest, uacare funditus ā curis exterioribus non potest, sed tamen curandum magno opere est, ne ab his immoderatē deprimat. Vnde recte ad Ezechielē dicit: Sacerdotes caput suum non radant, neq; comam nutriant, sed tondentes attondeant capita sua. Quid enim signant capilli in capite, nisi exteriores cogitationes in mente? Qui dum super cerebrum insensibiliter oriuntur, curas uitae praesentis exprimunt, quae ex neglecto ac torpenti sensu quia inopportune pdeunt, quasi nobis nō sentientibus procedunt. Quia ergo cuncti qui praesunt, habere quidem sollicitudines exteriores debēt, nec tamen eis uehementer incumbere, sacerdotes recte & caput prohibentur radere, & comam nutrire: ut cogitationes carnis de uita subditorum nec ā se funditus amputet, nec rursum ad crescendum nimis relaxet. Vnde bene dicitur, Tondentes tondeant capita sua: ut uidelicet, curae temporalis sollicitudinis & ad quantum necesse est prodeant, & tamen recidantur citius, ne immoderatus exerceant. Dum igitur per administratam exteriorē prouidentiam corporalis subditorum uita protegatur, & rursus per immoderatam, alta cordis intentio non impeditur, quasi capilli in capite sacerdotis seruantur, ut cutem cooperiant, & reserantur, ne oculos claudant. Sed hoc in loco huius discretionis moderamina uideo seruati non posse, quia tāti quotidie casus imminēt, ut mentem simul obruat, cū uitam corporalem necant. Vnde fratres sanctissimi, per uenturū iudicem

dicem rogo, per multorū militū angelorū frequentia; per Ecclesiam primitiuorū qui cōscripti sunt in caelis, sub hoc pastoralis curae onere lassescentem orationis uestrae intercessionem me adiuuate; ne suscepta me pōdera ultra uires premiant. Memor uerō quod scriptū est: Orate pro inuicē ut saluemini, etiā impendo quod peto. Sed recipiā quod impendo. Dum em̄ nos uobis per orationis opē cōiungimus, quasi ambulantes per lubricū, uicissim nobis manū tenemus, sitq; ex magna prouisione charitatis, ut eo singulorū robustius charitas perfigat, quo in alterum alter innitit. Praeterea quia corde credidit ad iustitiā, ore autē cōfessio sit ad salutē, sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor cōcilia suscipere & uenerari me fateor. Nice nū scilicet, in quo peruersum Arii dogma destruitur. Cōstantinopolitanum quoq; in quo Eunomij & Macedonij error conuincit. Ephesinū etiā primum, in quo Nestorij impietas iudicatur. Chalcedonense uerō, in quo Euthicetis Dioscoriq; prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio: quia in his uelut in quadrato lapide, sanctae fidei structura confurgit. Et cuiuslibet uitae atq; actionis existat, quisquis eorum soliditatē non tenet, etiam silapis esse cernitur, tamen extra aedificium iacet. Quintum quoq; concilium pariter ueneror, in quo epistola quae Ibe dicitur, erroris plena, reprobatur, in quo Theodoros personā mediatoris Dei & hominū in duabus substantijs separans, ad impietatis perfidia cecidisse cōuincitur, & in quo scripta quoq; Theodoriti per quae beati Cyilli fides reprehenditur, ausu dementiae prolata refutantur. Cunctas uerō quas praefata ueneranda cōcilia personas respuunt, respuo, quas uenerantur, amplector: quia dum uniuersali sunt consensu constituta, se & nō illa destruit quisquis praesumit aut soluere quos religant, aut ligare quos solunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis uerō praedictarum synodorum fidem tenet, pax ei sit ā Deo patre per Iesum Christū filium eius, qui cum eo uiuit & regnat cōsubstantialiter Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

Gregorius Anastasio patriarche Antiocheno. Conqueritur de onere pastorali. Cap. XXV.

Epist. 25 **Vide supra epistolā 7** Scripta uestrae beatitudinis, ut fessus requiem, salutem aeger, fontem sitiens, umbrā aestuans accepi. Neq; enim illa uerba per linguā carnis uidebātur expressa: quia sic spiritalem amorē suum quem gestabant aperuerunt, ac si mēs per semetipsam loqueretur. Sed durum ualde fuit quod scriptū est, quia amor uester terrena me portare onera praecipit, & quem prius spiritualiter diligebatis, postea, ut existimo, temporaliter amantes, usq; ad terrā me superposito onere depressistis, ita ut omnem mentis rectitudinem funditus perdens, cōtemplationisq; aciem amittens, non per prophetiae spiritum, sed per experimentum dicam: Incuruatus sum & humiliatus sum usquequaq;. Tanta me quippe occupationum onera deprimūt, ut ad

superia animus nullatenus erigat. Multis causarū fluctibus quatior, & post illa quietis otia; tumultuosae uitae tēpestatibus affligor; ita ut recte dicā: Veni in altitudinē maris, et tēpestatas demersit me. Periclitanti igitur mihi manū orationis uestrae tēditē, uos qui in uirtutū littore statis. Quod uerō me os Domini, q; lucernā dicitis, q; loquendo multis prodesse, multisq; posse lucere perhibetis, existimationē mihi meā, fateor, in dubietatē maximam perduxistis. Cōsidero nāq; qui sum, & nihil in me ex huius boni signo deprehendo. Cōsidero nāq; qui estis, & uos mētiri posse nō arbitror. Cū ergo credere uolo quod dicitis, cōtradicit mihi infirmitas mea. Cū disputare uolo qd in laude mea dicit, cōtradicit mihi sanctitas uestra. Sed quāso uir sancte nobis aliquid de hoc certamine nostrō cōueniat, ut etiā nō quod dicitis ita est, sit ita quia dicitis. Praeterea sicuti patriarchis alijs uel fratrib; ita & synodicam uobis epistolā direxi: quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotenti Deo munere accepistis esse, nō qd ex uoluntate hominū putamini nō esse. Latori uerō praesentiū Bonifacio defensori aliqua iniūxi, quae sanctitati uestrae debeat feruor in timore. Amatoris autē uestri beati Petri apostoli uobis clauēs transmissi, quae super aegros positae, multis solent miraculis coruscare.

Gregorius Anastasio archiepiscopo Corinthiensis. Conqueritur de onere pastorali, & hortatur ut succurrat portitori praesenti. Cap. XXVI.

Epist. 26 Iudicia Dei quāto sunt inuestigabilia, tāto debent humanis mentibus esse metuenda, ut quia ea ratio mortalis comprehendere non ualet, his se necesse est humili cordis ceruice subternat, quatenus quo eam regentis uoluntas duxerit, illuc obedientibus mentis gressibus prosequatur. Ego autem considerans infirmitatē meam ad Apostolicā sedis culmen non posse pertingere, onus hoc malui declinare, ne in pastoralis regimine imparis administrationis actione succumberem. Sed quia cōtraire non est Domini disponētis arbitrio, obediēter secutus sum quod misericors de me regentis manus uoluerit operari. Nā fraternitati uestrae, & si praesens non eueniret occasio, necessario fuerat indicandum, q; licet indignum; me Apostolicā sedē Dominus praesente dignatus est. Cū ergo fieri hoc & causa posceret, & directi ā uobis praesentiū latoris, id est Bonifacij defensoris, euenisset occasio: curauimus non solum scriptis fraternitati uestrae charitatis uota persoluere, sed etiam de ordinatione nostra, quod desiderabile uobis fuisse credimus, indicare. Propterea charitas uestra reciprocis literis nos de unitate Ecclesiae, & desiderabili nuncio salutis uestrae laetificet: quatenus absentia corporalis, quam nos locorum facit sustinere disiumctio, scriptorum sibi uicissitudine praesentetur. Adhortamur etiam ut quia memoratum superius praesentium portitorem pro necessarijs quibusdam causis ad clementissimi principis uerba solet impedimēta itineris generare, quicquid est

siue in terreni itineris prouisione, siue etiā in procuratione nauigij necessarium fuerit, uestra sacerdotalis impendat affectio, ut destinatum iter celerius Domino miserante ualeat explicare.

Gregorius Sebastiano episcopo Rysiniensi. De reuersione Anastasij patriarche. Cap. XXVII.

Epist. 27

Quāuis nulla merui beatitudinis uestrę scripta suscipere, tamē ego etiā obliuiscētē me nō obliuiscor, negligētē pulso, torpentem amoris stimulis inquieto, ut qui ex semetipso nō uult impendere, uel pulsatus sciat reddere quod debet. Præterea indico suggestionē me apud piissimos Dominos summis precib. plenā fecisse, ut uirū beatissimū dominū Anastasij patriarchā concessio usū pallij ad beati Petri Apostolorū principis limina mecum celebraturū solēniā missarū trāsmittere debuissent, quatenus si ei ad sedē suā minime reuertī liceret, saltē mecum in honore suo uiueret. Sed quę causa cōtigerit ut eadē scripta retinerē, præsentij lator uobis innotescet. Eiusdē tamē dñi Anastasij animum cognoscite, et quicquid ei de hac re placuerit, uestris mihi epistolis indicatē.

Gregorius Aristobolo expr. esecto & antiographo. De expositione epistolarum suarum. Cap. XXVIII.

Epist. 28

Ad explēdum affectū meum fateor, lingua nō sufficit, sed quicquid de uobis sentio, uerbo uobis melius affectus dicit. Quibusdam uerō uos aduersitatibus laborare audiui. Sed nō hac de re ualde cōtristor, quia plerumq; nauis quę peruenire ad alta pelagi per p̄speritatē poterat, in ipso nauigationis initio uento aduersante repellitur, sed ad portum repulsa reuocatur. Præterea si prolixam epistolam ad interpretandum accipere fortasse contigerit, rogo non uerbū ex uerbo, sed sensum ex sensu transferte, quia plerūq; dum proprie tas uerborū attenditur, sensuum uirtus amittitur.

Gregorius Andrea de Dibiria. Transmittit clauem a corpore sancti Petri, & de catenis eius. Cap. XXI.

Epist. 29

Omnipotens Deus dulcissimo cordi uestro indicet: quia & absens corpore a charitate uestra animo nō recessi. Bona em̄ uestra etiam si obliuisci uolo, nō ualeo. Hoc autē quod me ad episcopatus ordinē cognoscitis peruenisse, si me diligitis, plangite: quia hic huius mūdi tātā occupationes sunt, ut per episcopatus ordinē penē ab amore Dei me uideā esse separatū. Quod incessanter desleo, atq; ut p̄ me Dominū exoretis, rogo. Præterea sanctissimā clauē, a sancti Petri apostoli corpore uobis transmisi, quæ super ægros multis miraculis solet coruscare: nā etiā de eius catenis interiorius habet. Eadē igitur catenę quę illa sancta colla tenuerunt, suspensę colla uestra sanctificent.

Gregorius Ioanni excōsuli atq; patrio & questori. Clauē sancti Petri & de catenis eius transmittit. Cap. XXX.

Epist. 30

Bona excellentiæ uestrę expertus, tanto erga meo pectore aboleri nullatenus possit. Sed contra amorem non modicē cōtristor, quia quatenus me querere cognouistis, & ad inquietudinē per-

duxistis, uobis quidē omnipotēs Deus quia hoc bono animo fecistis, bona æterna retribuatur, sed me a tanto loci huius periculo qualiter uoluerit absoluat: quia sicut peccata mea merebant, nō Romanorū sed Logobardorū episcopus factus sum, quorū synthicæ spatæ sunt, & gratia pœna. Ecce ubi me patrocinia uestra perduxerūt. Gemo quotidie occupationibus pressus, et respirare nō ualeo. Sed uos qui adhuc ualetis, huius mūdi occupatio nes fugite: quia quāto in eo quisq; p̄fecerit, tanto, ut uideo, ab amore Dei amplius decreuit. Præterea sanctissimā clauē a beati Petri Apostolorum principis corpore uobis trāsmissi, quę super ægros multis solet miraculis coruscare. nā etiā de eius catenis interiorius habet. Eadē igitur catenę quę illa sancta colla tenuerūt, suspensę colla uestra sanctificēt.

Gregorius Philippo Comiti Excubitorum. Causas Italia commendat. Cap. XXXI.

In quantum homo discutere & inuestigare iudicia sup̄erna non sufficit, in tantum sub eis debet ceruicem cordis inflectere: & quia id quod sibi tribuitur, quo iudicio disponatur ignorat, nec ad appetendum locum pro cax insisteret, nec ad repellendum contumax debet inueniri. Vnde indignus ego ad suscipiēda episcopatus onera iussio, ni omnipotentis Dei, uestręq; me uoluntati subdidi. Cui me præesse largitate magis gratiā quā iudicij extimatione uoluistis. Potēs est enim Deus propter quem me indignum diligitis, hanc uobis in perpetuū repensare mercedem, ut gratiā quam indignis famulis eius impenditis, apud eum inuenire multiplicius ualeatis. Causas uerō Italia, uestra quæso excellentia habeat mandatas, ut dum uos petentibus libenter impenditis, omne quod a Deo petitis, quanto cyus impetretis.

Gregorius Romano patricio & exarcho Italia. Exarcho scribit de Blado episcopo restituēdo. Ca. XXXII.

Scribendi ad excellentiā uestram si causa omnino nulla suppeteret, nos tamen esse oportet charitate paterna de uestra salutis incolumitate sollicitos, ut quod de uobis audire cupimus, inter nunciorum frequentia cognoscamus. Præterea peruenit ad nos, Blandum episcopum Hortensis ciuitatis, longo iam tēpore in ciuitate Rauennate a uestra excellentia detineri. Et sit ut Ecclesia sine rectore, & populus quasi sine pastore grex consistens defluat, & ibidē infantes pro peccatis absq; baptisinate moriantur. Et rursus quia non credimus quod eum excellentia uestra nisi pro aliqua probabilis excessus causa tenuerit, oportet ut habita synodo palam fiat si quod in eū crimē intendit. Et si talis in eo culpa reperitur, quæ usq; ad degradationē sacerdotij perducatur, aliā necesse est ordinationem inquiramus, ne Ecclesia Dei in his sine quibus iam Christiana nō patitur esse religio, inculta ac destituta remaneat. Sin autē excellentia uestra aliter se habere quod de eo quod dicitur esse perpexerit, eum ad Ecclesiā suā reuertī concedat, ut officij suū in cōmissis sibi animabus adimpleat.

Mense Martio: Indictione nona.

Gregorius Venantio cancellario Italię.

Venantio ex monacho scribit, & increpat de habitu monachi eo dimisso. Cap. XXXIII.

Epist. 33

Multi hominum stulti putauerūt quod si ad ordinē episcopatus eueheret, uos alloqui ac per epistolas frequentare recusarem. Sed non ita est, quia ipsa iam loci mei necessitate compellor, ut tacere non debeam. scriptū quippe est: Clama, ne cesses, sicut tuba exalta uocem tuam. Et rursus scriptū est: Speculatorem te dedi domui Israēl, audies de ore meo uerbum, & annuncabis eis ex me. Ex qua uidelicet annunciatione uel retenta, uel exhibita quid speculatorem uel auditorem sequatur, protinus intimatur: Si dicente me ad impiū, Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, ut auertat a uia sua impiā & uiuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris impiō, & ille non fuerit conuersus ab iniquitate sua, & a uia sua impiā, ipse quidē in iniquitate sua morietur, tu autem animā tuam libera sti. Hinc etiam Ephesij Paulus dicit: Mundas sunt hodie manus meæ a sanguine omnium uestrum. non enim subterfugi quo minus annūciare uobis omne Dei consiliū. Mundus ergo a sanguine eorum non esset, si eis Dei cōsiliū annūciare noluisset: quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacēdo pastor occidit. Hac igitur consideratione compulsus, uelis nō uis locuturus sum, quia omni uirtute aut te cupio saluari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris recolis, & sup̄ernæ districtiōnis animaduersione posita, ad quid sis delapsus agnoscis. Culpā ergo tuam pensa dum uacat, districtiōnem futuri iudicij dum uales exhorresce, ne tunc illam amarā sententiā audias, cum iam nullis fletibus euadās. Pensa quod scriptū est: Orate ne fiat fuga uestra hyeme uel sabbato. Ad ambulandum quippe in hyeme torpor frigoris obstitit, & iuxta præceptum legis, ambulare in sabbato non licet. In hyeme ergo uel sabbato fugere conatur, qui iram districti iudicij tunc appetit fugere, quando ei iam non licet ambulare. Dum uacat ergo, dum licet, animaduersionē tantū terroris fuge. Pensa quod scriptū est: Omne quod potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia sunt apud inferos, quod tu properas. Teste Euangelio, scis quia diuina feueritas de ociofo sermone nos arguit, & de uerbo inutili rationes subtiliter exquirat. Pensa ergo quid factura est de peruerso opere, si quosdam in iudicio suo reprobatur de sermone: Ananias pecunias Deo uouerit, quas post diabolica uictus persuasionē, subtraxit. Sed qua morte multatus est, scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat nummos Deo abstulit: cōsidera quāto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui nō nummos sed temetipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti: Considera iudicium Dei quod mereat qui semetipsum Deo

Ast. 20

Dist. 43

Ephesij

Matth. 24

Ecc. 9

Matth. 12

Can. 17

quæst. 1

Ananias

uouit, continuo quod mundi desiderijs irretitus, mentitus est quod uouit. Si mihi crederis, si corruptionis meæ uerba secutus audieris, quod sint blanda & dulcia in fine cognoscet. Ecce fateor, mores loquor, & facti tui tristitia astrictus, ædere uerba uix ualeo: & tamē animus tuus actionis suæ ediscius uix sufficit ferre quod audit: erubescit, confunditur, auersatur. Si ergo non ualeat uerba ferre pulueris, quid facturus est ad iudicij conditoris? Fateor tamen, quia sup̄ernæ gratiæ esse misericordiam maximā credo, quod te effugere uitam conspicit, & tamen ad uitā adhuc referat: quod superbientem te uidet, & tolerat: quod per indignos famulos suos uerba tibi increpationis & admonitionis ministrat. Tantum est ut pensare sollicitē debeas, quod Paulus ait: Exhortamur uos fratres ne in uacua gratiā Dei recipiatis. ait em̄: Tēpore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Sed scio quia cum epistola mea suscipitur, protinus amici cōueniunt, literati clientes uocantur, & de causa uitæ consiliū a fautoribus mortis querunt: qui dum nō te, sed res tuas diligunt, nulla tibi nisi quæ ad tēpus placeant loquuntur. Tales enim fuerunt, sicut ipse reminisceris, dudum consiliarij qui te ad tanti facinus perduxerūt delicti. Ut tibi aliquid secularis authoris loquar: Cū amicis omnia tractāda sunt, sed prius de ipsis. Si uerō in causa tua hominē consiliarium quæris, consiliariū rogo me suscipe. Nullus tibi fidelior esse ad consiliū potest, quā qui non tua sed te diligit. Omnipotens Deus cordi tuo indicet, cor meū quāto te amore, quanta quę charitate amplectis, in quantū tamen diuina gratia non offendatur. Nam sic culpā tuam insequor, ut te diligam. Sic personā diligo, ut culpæ uitium non amplectar. Si igitur a me amaritē credis, Apostolorū liminibus præsentare, me quę consiliario utere. Si autē esse fortasse in causa Dei minus credor, & pro zeli mei ardore suspensus sum, cunctā simul Ecclesiam in cōsilio huius disceptationis adhibeo, & quicquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico, sed quod in cōmune decernitur, lætus impleo & subscribo. Impletent quæ monui, gratia diuina te custodiāt.

Gregorius Petro episcopo Terracineni. De Iudeis non persequendis. Cap. XXXIII.

Ioseph, presentium lator, Iudæus nobis insinua uit quod de loco quodam in quo ad celebrandas festiuitates suas Iudæi in Terracineni castro consistentes conuenire consueuerant, tua eos fraternitas expulerit, & in aliū locū pro colendis similiter festiuitatibus suis, te quoque noscente & consentiente migrauerint, & nūc de eodem loco expulso se denuo conquerunt. Sed si ita est, uolumus ut tua fraternitas ab huiusmodi se querela suspendat, & ad locū quę sicut prædiximus, cum tua conscientia quod congregentur adepti sunt, eis sicut mos fuit, ibidem liceat conuenire. Eos em̄ qui a religione Christiana discordant, mauerunt, benignitate, admonendo, suadendo, ad unitatē fidei

necesse est congregare, ne quos dulcedo praedicationis, & praeratus futuri iudicis terror ad credendum inuitare poterat, minis & terroribus repellatur. Oportet ergo ut ad audiendum de uobis uerbum Dei benigne conueniant, quam austeritatem quae supra modum extenditur expauescant.

Gregorius Ioanni Episcopo Rauennati. De controuersia Ioannis & Stephani episcopi. Cap. XXXV.

Epist. 35 In professione ordinis nostri, & locum cuius ministerium gerimus, attendamus: oportet nos afflictis, in quantum possumus, comitante iustitia subuenire. Quonia ergo gloriosum uirum Maurilionem ex praefecto in fonte concedere in gestis Ecclesiasticis cognouimus: uestra fraternitas in quantum possibilitas subest, opem ferre festinet: non quia, quod absit, de uiri excellentissimi Domini Georgij praefecti iustitia dubitamus, aut in aliquo putamus eum rationis tramite declinare, uirum quem in huius tantae dignitatis administratione in bonis omnibus habemus expertum, sed quod & gloriosus uir Maurilio expressio rationes suas absque suspicionem oppressionis exponat, & praedictus excellentissimus uir Dominus Georgius praefectus rationes sine laceratione suae opinionis exequatur.

Gregorius Malcho episcopo Dalmatensi. De contentionibus Ioannis & Stephani. Cap. XXXVI.

Epist. 36 Ioannes uir eloquentissimus, consiliarius uiri excellentissimi Domini Georgij praefecti per Italiam, insinuauit nobis contra Stephanum episcopum Scodrensis ciuitatis quorundam se negociorum habere controuersias: & petijt inter eum & se iudicium debere consistere, Propterea fraternitatem tuae praesentis praecipione curauimus admonendam, ut praedictum episcopum ad eligendum compellas uenire iudicium. Et quicquid inter praedictum Ioannem uirum magnificum & saepe factum episcopum electorum fuerit sententia diffinitum, ad effectum perducere non omittas: ut & actor de consecuta iustitia gratias referat, & pulsatus cum ad cognitionem deducitur, nihil contra se de illata iniustitia conquatur.

Gregorius Anthemio subdiacono. Ut dominae Paterichiae & Viuianae necessaria subministraret. Caput XXXVII.

Epist. 37 Descendenti tibi mandauimus, & postmodum praecipitis discurrentibus inuinxisse me meministi, ut curam pauperum gereres. Et si quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares: & uix de paucis haec facere curasti. Volo autem ut dominae Paterichiae meae mox ut praesentem iussione suscepis, offeras ad calcarium puerorum solidos quadraginta, & tritici modios quadringentos. Dominae Palatinae relictae Urbici, solidos uiginti, & tritici modios trecentos. Dominae Viuianae relictae Felicis, solidos uiginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur. Summam uero impensionum sub festinatione transmittito, & ad paschalem diem Domino auxiliante occurrito.

Gregorius Felici episcopo Messanensi. De monasterio sancti Theodori ordinando. Cap. XXXVIII.

Epist. 38 Tibi gratum confidimus si fratris tui uiri uenerabilis episcopi Paulini peregrinationis onera releuentur, & eius regimine communi mercede beati Theodori monasterium in ciuitate tua fundatum studiose omnipotenti Deo deseruiat. Quod etiam te uoluisse facere, eius relatione cognouimus. Ideoque rectori patrimonij nostri praecipimus, ut monachos monasterij memorati episcopi perquisitos ad unum congreget: et in eodem monasterio cum his qui nunc ibi sunt, collocare non differat, quatenus eorectore dignius animarum suarum curam exerceat. Quare uenerationi tuae innotescenda praetridimus: ne te omisso, aliquid ordinatum in tua contriueris diocesi.

Gregorius Petro diacono. De monachis dispersis per Siciliam. Cap. XXXIX.

Epist. 39 Verum Paulinus episcopus Tauri ciuitatis, prouinciae Briciorum, nobis asseruit monachos suos occasioe dispersos barbarice: eosque nunc per totam uagari Sicilia, & eos, quippe sine rectore, nec animarum curam gerere, nec disciplinae sui habitus indulgere. Quia de re praecipimus eosdem monachos te omni cura & sollicitudine perquisitos ad unum reducere, & cum memorato episcopo rectore suo in monasterio sancti Theodori in Messanensi ciuitate posito collocare: ut & hi qui nunc ibi sunt quos egeret rectore cooperimus, & illi quos de congregatione eius inuentos reduxeris, in unum possint eo duce omnipotenti Domino deseruire. Quarem & Felici eiusdem ciuitatis episcopo nos significasse cognosce: ne praeter suam notitiam in diocesi sibi concessa ordinatum qui praesentem contristetur.

Gregorius Anthemio subdiacono. De monachis circumquaque uagantibus. Cap. XL.

Epist. 40 Ioannes frater & coepiscopus noster directio per iustum clericum suum capitulari, inter alia plura hoc nobis noscitur intimasse, aliquos monachos monasteriorum in Surrēna diocesi positorum, de monasterio in monasterium, prout eis liberit, transmigrare, & a proprii abbatis regula desiderio rei secularis abscedere. Sed & quod non licere notum est, peculiaritati eorum singulos studere. Si quos autem a clericatu in monachicam conuersionem uenire contigerit, non liceat eis ad eandem uel aliam Ecclesiam, quarum pridem milites fuerant, sua uoluntate denuo remeare: nisi talis uita monachus fuerit, ut episcopus cui ante militauerat, sacerdotio dignum praeriderit, ut ab eo debeat eligi, & in loco quo indicauerit ordinari. Propterea experientiae tuae iussione praesentem mandamus, ut neque monacho ulterius de monasterio in monasterium liceat migrare, neque eorum aliquem peculiare quicumque habere permittas. Sed si quilibet hoc praesumpserit, in monasterio in quo ab initio conuersatus, & sub abbatis sui regula de qua fugerat, cum competenti coercionem reddat: ne si tantam iniquitatem fluxam in emendatamque dimittimus, pereuntium animam a praepositorum anima requiratur. Et quia aliquos monachorum usque ad tantum nephas profuisse

Can. 27. 1. Et quia

profuisse cognouimus, ut uxores publice fortiantur: sub omni eos uigilantia requiras, & inuentos digna coercionem in monasterijs quorum monachi fuerunt retrahimittas. Sed & de clericis ad monachatum uentibus, sicut supra diximus, peragere non omittas. Ita enim Dei placabis oculos, & impletam mercedis particeps inuenieris.

Gregorius Leandro episcopo Hispaniarum. De Recharado rege. Et de trina meritione baptismi. Cap. XLI.

Epist. 41 Respondere epistolis uestris tota intentione uoluissim, nisi pastoralis curae ita labor me attereret, ut mihi magis flere libeat quam aliquid dicere. Quod uestra quoque reuerentia in ipso literarum meorum textu uigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor quem uehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco huius mundi fluctibus quatior, ut uetustam ac putrescentem nauem quam regendam occulta Dei dispensatione suscepimus, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex aduerso fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli spumosi maris intumescunt, nunc a tergo tempestas insequitur. Interque haec omnia turbatus cogor modo in ipsam clauem aduersitatē dirigere, modo curuata nauis impetum fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quoniam negligente me crescit sentina uitiorum, & tempestate fortiter obuiante iamiamque putrida naufragium tabulae sonant. Flens reminiscor quod perdidit meae placitum litus quietis, & suspirando terram conspicio, quam tamen rerum uentis aduersantibus tenere non possum. Si ergo me frater charissime diligis, tuae mihi orationis in his fluctibus manum tende, ut quo laborantem me adiuues, ex ipsa uice mercedis in tuis quoque laboribus ualentior existas. Explere autem loquendo nullatenus ualeo gaudium meum quod communem filium Recharadum gloriosissimum regem ad catholicam fidem integerrima agnouit deuotione conuersum. Huius dum mihi per scripta uestra mores exprimitis, amare me etiam quem nescio fecistis. Sed quia antiqui hostis insidias scitis, quonia belum durius contra uictores proponit, nunc contra eundem solertius sanctitas uestra euigilet, ut bene coepta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus extollat, ut fidem cognitam uitae quoque meritis teneat, & quia aeterni regni cuius sit operibus ostendat: quatenus post multa annorum curricula, de regno ad regnum transeat. De trina uero meritione baptismatis, nil responderi uerius potest quam quod ipsi sensistis: quia in una fide nihil officit sanctae Ecclesiae consuetudo diuersa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanam sepulturae sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduanam temporis exprimat. Quod si quis forte etiam pro summae trinitatis ueneratione existimet fieri, neque istud aliquid obsistit, baptizandos semel in aquis mergere: quia dum in tribus personis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate uel ter uel semel immergere: quando & in tribus meritionibus personarum trinitas, & in una potest diuinitas

4. fen. di. 3. iuxta finem Decof. di. 4. De trina

tis singularitas designari. Sed quia nunc hucusque ab haereticis infans in baptismate tertio mergebatur, siendum apud nos esse non cenfeo: ne dum meritiones numerant, diuinitatem diuidant, dumque quod faciebant faciunt, se morem nostrum uicisse gloriantur. Dulcissima autem mihi fraternitati uestra coedices direxi, quorum notitiam subter inserui. Ea autem quae in beati Iob expositione dicta fuerant, & uobis dirigenda scribitis, quia haec uerbis sensibusque petentibus per homilias direxeram, utcumque studui in librorum ductu permutare, qui nunc a librariis conscribunt. Et nisi portitoris praesentium me festinatio coagustasset, cum uobis transmittere sine aliqua imminutione uoluissim, maxime quia & hoc ipsum opus ad uestram reuerentiam scripsi, ut ei quem praeter ceteris diligo, in meo iudicio labore desudasse. Praeterea si uobis indulgeri tempora ab Ecclesiastica occupatione cognoscitis, quid sentiam scitis: quis etiam absentem corpore praesentem mihi te semper intueor, quia uultus tui imaginem intra cordis uiscera impressam porto.

Gregorius Petro subdiacono Siciliae. De iniustis ponderibus rusticorum, aliisque quam plurimis rebus necessariis: ac de uxoribus clericorum. Cap. XLII.

Epist. 42 Quid responsalem tuum tarde dimissimus, paschalis festiuitatis occupationibus implicati, eum relaxare citius minime ualimus. Causas uero de quibus indicandum curasti, omnes subtiliter perquirentes, qualiter disposuimus, inferius cognosces. Cognouimus rusticos Ecclesiae uehementer in frumentorum precijs grauari, ita ut instituta summa eis in comparatione abundantiae tempore non seruetur. Et uoluimus ut iuxta precia publica omni tempore siue minus siue amplius frumenta nascantur, in eis comparationis mensura teneatur. Frumenta autem quae naufragio pereunt, per omnia uolumus reputari, ita tamen ut a te negligentia ad transmittendum minime fiat, ne dum transmittendi tempus negligitur, damnum ex uitio uestro generetur. Valde autem iniquum & iniustum esse prospeximus, ut a rusticis Ecclesiae de sextariaticis aliquid accipiatur, & ad maiorem modum dare compellantur, quam in horreis Ecclesiae infertur. Unde & praesentem admonitionem praecipimus, ut plus quam decem & octo sextariorum modum nunquam a rusticis Ecclesiae frumenta debeant accipi. Nisi forte si quid est quod nauis iuxta consuetudinem super accepit: quod minui ipsi in nauibus attestant. Cognouimus etiam in aliquibus massis Ecclesiae exactione ualde iniustissimam fieri, ita ut a septuaginta ternis semis, quod dici nophas est, conductores exigantur: & adhuc neque hoc sufficit, sed insuper aliquid ex usu iam multorum annorum exigi dicuntur. Quam rem omnino detestamur, & amputari de patrimonij funditus uolumus. Sed tua experientia siue in hoc quod per libram amplius, siue in alijs minutis oneribus & quod ultra rationis aequitatem a rusticis accipitur penset, & omnia in summam pensionis redigat, & prout uires rusticorum portant, pensionem integram & pensantem ad septuagena bina persoluant, & neque

Epist. 43

& neq; siliquas extra libras, neq; libram maiorem, neq; onera supra libram maiorem exigi debeant: sed per aestimationem tuam prout uirtus sufficit, in summā pensionis crescat, & sic turpis exactio nequaquam fiat. Neq; uerò post obitum meū hæc ipsa onera quæ super pensionem illata subtraximus, & in capite pensionis fecimus crescere, iterum in quolibet addantur & inueniantur, & summa pensionis augeri, & onera adiectionis insuper rustici persolvere compellantur. Volumus ut securitatis libellos ita de pensionibus facias, quatenus in primis dicens tantam pensionem unūquemq; debere persolvere, inibi adiectis siliquis oneribus, uel granaticis. Quod autem ex his minutis in usu rectoris accedebat, uolo ut hoc ex præsentis iussione nostra, ex summa pensionis in usum tuum ueniat. Ante omnia hoc te uolumus sollicitè attendere, ne iniusta pondera in exigendis pensionibus ponant. Sed si qua talia inuenieris, frange, & noua & recta constitue: quia & filius meus & seruus Dei diaconus iam talia inuenit, quæ ipsi displicerent, sed licentiam hæc immutandi non habuit. Super iusta ergo pondera præter excepta & uilia cibaria nihil aliud uolumus à colonis Ecclesiæ exigere. Præterea cognouimus quod prima illatio burdationis rusticanos nostros uehementer angustat, ita ut priusquam labores suos uenundare ualeant, compellantur tributa persolvere: quæ dū de suo unde dare nō habent, ab auctionarijs publicis mutuò accipiunt, & graua commoda pro eodem beneficio persolunt, ex qua res ut dispēdis grauibus coangustentur. Vnde præsentis admonitione præcipimus, ut omne quod mutuum pro eadem causa ab extraneis accipere poterant, à tua experientia ex publico des, & à rusticis Ecclesiæ paulatim ut habuerint accipiant, ne dū in tēpore coangustantur, quod eis postmodū sufficere poterat, in inferē dū prius cōpulli, uilius uendat, & hoc eis minime sufficiat. Peruenit etiā ad nos q̄ de nuptijs rustico rū immoderata commoda percipiunt: de quibus præcipimus, ut omne commodum nuptiarū unius solidi summam nullatenus excedat. Si qui sunt pauperes, etiā minus dare debeant. Si qui autē diuites, præfati solidi summam nullatenus transgrediantur: quod nuptiale commodum nullatenus uolumus in nostrā rationem redigi, sed ad utilitatem conductorū proficere. Cognouimus etiā q̄ nonnullis conductoribus morientibus parēs sui non permittuntur succedere, sed res eorū ad usum Ecclesiæ pertrahuntur: de qua re diffinimus ut parentes morientū qui in possessione Ecclesiæ degunt, hæredes eis succedere debeant, nec aliquid eis de substantia morientū subtrahatur. Si uerò filios paruulos aliquis reliquerit, quousq; ad aetatem talem ueniant, ut substantiam suam regere ualeant, personæ eligantur cautæ, quibus parentum eorum res tradi debeant ad custodiendum. Cognouimus etiā quod si quis ex familia culpam fecerit Ecclesiæ, non in ipso sed in eius substantia uindicatur: de qua re præcipimus ut quisquis culpam fecerit, in ipso quidem ut dignum est

Can. 16. q. 6. cognouimus

uindicetur. A cōmunionē autē eius omnino abstineatur. Nisi forte parum aliquid quod in usum executoris, qui ad eum transmissus fuerit, proficere non possit. Cognouimus etiā quia quotiens conductor aliquid colono suo iniuste abstulerit, hoc quidem à conductore exigitur, sed ei non red datur à quo ablatum est: de qua re præcipimus ut quicquid uolenter cuilibet ex familia ablatum fuerit, ipsi restituatur cui ablatū est, & utilitati nostræ non proficiat, ne nos ipsi auctores uolentia esse uideamur. Præterea uolumus ut si quando eos qui in obsequio sunt experientia tuæ, in aliquibus causis quæ sunt extra patrimonium transmittas, parua quidem commoda ex eis accipiant, sed tamē ita ut in eorum utilitatē proficiant: quia nos facculum Ecclesiæ ex lucris turpibus, nolumus inquinari. Iubemus etiā ut hoc experientia tua summopere custodiat, ut per commodum conductores in massis Ecclesiæ nunquam fiant, ne dum cōmodum quæritur, conductores frequenter mutantur: ex qua commutatione quid aliud agitur, nisi ut Ecclesiastica prædia nunquam colant: Sed ipsa etiā libellatica, prout summa pensionis fuerit, moderentur, per cellas & cellaria non plus de massis Ecclesiæ accipere uolumus, nisi quantum consuetudo est: tua autem quæ comparari iustissimus, ab extraneis comparentur. Peruenit autē ad nos, tres libras auri Petro conductori de Subpatriana iniuste ablatas: de qua causa Fantinum defensorem subtiliter require, & si manifeste iniuste & incompetenter ablatæ sunt, sine aliqua tarditate restituere. Cognouimus etiā rusticos burdationem quā iam ab eis exactam Theodosius minime persoluerat, iterum dedisse, ita ut in duplo exacti sint. Quod ideo factum est: quia eius substantia ad debitum Ecclesiæ nō sufficiebat. Sed quoniam per filium nostrum seruū Dei diaconū edocti sumus, q̄ ex rebus substantiæ eius possit hoc ipsum damnum sufficienter resarciri, uolumus quingētos septem solidos eisdem rusticis sine aliqua imminutione restitui, ne in duplo uideantur exacti. Si autem supra damnum rusticorū etiā quadraginta solidi de rebus Theodosii remanēt, quos apud te diceris habere, uolumus ut filia eius reddantur, ut res suas quas in pignore dederat, recipere debeat. Cui etiā Battolam patris sui restitui uolumus. Campanianus gloriosus magister militū duodecim solidos annuos Ioanni notario suo reliquerat ex massa Varroniana, quos dare te annis singulis sine aliqua dubitatione præcipimus. Nepti Eupli conductoris, quamuis omne mobile eiusdē Eupli perceperit, exceptis duntaxat solidis: dare etiā de solidis illius te uolumus solidos uiginti quinque. Suppositorium aliquod argenteum, pro uno solidi dicitur esse oppositum, & calix pro sex solidis dicitur esse oppositus. Interrogato Dominico secretario, uel alijs qui scire possunt, debitū recipere, & uascula præfata restituere. Agimus autem gratias sollicitudini tuæ, quia de causa fratris mei præcepti tibi ut argentū illius transmittere debuisses, & sic obliuioni mādasti, ac si tibi aliquid ab extremo

manepto diceretur, quod iam uel modò non experientia, sed negligentia tua studeat implere, uel quicquid eius apud Antonium fuisse cognoueris sub omni uelocitate retransmitte. De causa Salpingi Iudæi epistola aliqua est inuenta, quam tibi fecimus transmitti, ut eam relegens, & subtiliter causam eius, uel uiduæ cuiusdam quæ in eodē negotio dicitur implicata cognoscens, de quinquaginta uno solidis, qui reddi debere nō sciuntur, sicut iustum tibi fuerit uisum, responsum facias: ita ut res aliene iniuste nullo modo à creditoribus fraudentur. Antonio medietas legati sui data est, medietas redimetur: quam medietatem ex communi substantia ei uolumus adimpleri, & non solum ei, sed etiā defensoribus & peregrinis, quibus legati titulo aliquid dereliquit, & familia legatum persolui uolumus, quod tamen ad nos pertinet. Collecta ergo ratio pro nostra parte, id est pro nouē uncis persolue. De solidis Ecclesiæ Canusine uolumus ut aliquid clericis eiusdem Ecclesiæ largiaris: quatenus & ij qui nunc in opiam patiunt, sustentationem aliquam habeant. Et si illic Deus uoluerit ordinari episcopum, habeat unde subsistat. De lapsis sacerdotibus, uel leuitis, uel quolibet ex clero, obseruare te uolumus, ut in rebus eorū nulla contaminatione miscearis: sed pauperiora regularia monasteria require, quæ secundum Deum uiuere sciunt, & in eisdem monasterijs ad poenitentiam lapsos trade, ut res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere poenitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correptione eorum sollicitudine gerunt. Si uerò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur, ita tamen ut eorum stipendium qui in poenitentiam dati fuerint, sufficere debeat procurari. Si qui uerò ex familia Ecclesiastica sacerdotes, uel leuitæ, uel monachi, uel clerici, uel quilibet alij lapsi fuerint: dari eos in poenitentiam uolumus, sed res eorum Ecclesiastico iuri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant, unde ad poenitentiam subsistant: ne si nudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi sint. Si qui parentes in possessione habent, ipsis res eorum tradenda sunt, ut in ipsis iura Ecclesiæ cōseruentur. Ante trīennium subdiaconi omnium Ecclesiarum Sicilia prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ, nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atq; incompetens uidet, ut qui usum eiusdem continentie non inuenit, neq; castitatem ante promissit, cōpellatur à sua uxore separari: atq; per hoc, quod ablit, in deterius cadat. Vnde uidetur mihi ut à præsentis die omnibus episcopis dicatur, ut nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se uicturum castè promiserit: quatenus & præterita mala quæ per propositum mentis appetita non sunt, uolenter non exigantur, & futura caute caueantur. Qui uerò post eandem prohibitionem, quæ ante trīennium facta est, continenter cū suis uxoribus uixerint, laudandi atq; remunerandi sunt: & ut in bono sic permaneant, exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factā se à suis

Can. 16. q. 6. de lapsis

Dist. 31. Ante

uxoribus continere noluerint, promoueri ad sacrum ordinem nolumus: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Liberto negotiatori qui se Ecclesiæ commendauit, qui habitat in massa Cinciana, annuam continentiam à te uolunt fieri. Cuius continentia summā ipse aestima quanta esse debeat: ut renunciata nobis in tuis possit rationibus imputari. De præsentis uerò indictione, ut iam à filio nostro seruo Dei diacono percepi, Fantinū defensorem Ioannes monachus quidem moriens in sex uncias hæredē dimisit: cui hoc quidē quod dimissum est trade, sed cōtestare eum ut hoc facere ulterius nō præsumat. Sed pro labore suo statue quid accipiat, ut ei uacuus labor frus esse non debeat: & hoc meminerit, ut qui Ecclesiæ stipendijs subsistit, ad lucra propria non anhelet. Si quid uerò sine peccato, sine appetitu concupiscentiæ, per eos qui causas Ecclesiæ agunt ad Ecclesiam uenerit, dignum est ut labore suo ipsi uacui esse non debeant. Sed nostro seruetur iudicio, qualiter debeant remunerari. De argento Rusticiani, causam subtiliter require, & quod tibi iustum uidetur, exequere. Alexandrum uirum magnificū admone, ut causam suam cum sancta Ecclesia decidere debeat. Quod si facere forte neglexerit: eandem causam cum timore Dei, honestate seruata, ut potes, exequere. In qua re etiam largiri te uolumus aliquid, & si potest fieri, quod alijs dandum est, ipsi relaxetur: dum modò causam quam nobiscum habet, exeat. Donationem ancillæ Dei quæ lapsa est, & in monasterio data, omni postposita tarditate restituere: quatenus ipse locus, ut superius dixi, rerum eius stipendia habeat, qui eius sollicitudinis labores portat. Sed quicquid ab alijs eius substantia tenetur, recollige: & monasterio præfato trade. Pensiones xenodochij de uia noua quantas mihi indicasti, quia apud te habes, nobis dirige. Actionario autem quem in eodem patrimonio deputasti, prout tibi uidetur, ei aliquid largire. De ancilla Dei quæ cum Theodosio fuit, Extranea nomine, uidetur mihi ut ei continentia facias si utile conspicis: aut certe donationem quam fecit reddas. Domum monasterij quā Antonius datis triginta solidis à monasterio tulerat: receptis solidis omni postposita tarditate restituere. Amulas onychinas requisita subtiliter ueritate restituere, quas per portitorē præsentē transmittit. Saturninum, si uacat, & occupatus apud te non est, ad nos dirige. Felix conductor domine Campaniæ, quæ liberum reliquerat, atq; esse indiscussum iusserat, dixit sibi à Maximo subdiacono septuaginta duos solidos ablatos, pro quibus dādīs asseruit quia omnes res suas quas in Sicilia habuit, uel uenundedit uel opposuit. Sed scholastici dixerunt q̄ de fraudibus indiscussus esse non potest, dum tamen ad nos de Campania reuerteretur, facta tempestate mortuus est: cuius te uolumus uxorem & filios requirere, & quicquid opposuerat uel uendiderat opposita absolue, & uēditis precij restituere, & insuper eis aliquid alimētum præbe: quia Maximus eum

um in Siciliam miserat, & ibi ei quæ afferebat ab stulerat. Cognosce ergo quæ ablata sunt, & uxori, filiisq; eius sine aliqua mora restitue. Hæc omnia sollicitè relege: omnemq; illā familiarē tuā negligentiam postpone. Scripta mea ad rusticos quæ direxi, per omnes massas fac relegi: ut sciant quid sibi contra uiolentias debeant defendere ex auctoritate nostra, eisq; uel authentica uel exemplaria eorū dētur. Vide ut omnia absq; imminutione custodias, quia de his quæ tibi pro seruanda iustitia scribo, ego absoluo: & tu si negligis, obligaris: terribilem iudicē considera uenientē, & de aduentu illius nunc tua conscientia contremiscat, ne tunc sine causa iam timeat, cum corā illo cœlū & terra tremuerit. Audisti quod uolo: uide quid agas.

Gregorius uniuersis episcopis per Illyricum. De episcopis ab hostibus expulsis suscipiendis. Cap. XLIII.

Epist. 43 **I**obinus excellentissimus uir, filius noster, præpositus per Illyricū, scriptis suis nobis indicasse dinoscitur ad se sacris apicibus destinatis iussu fuisse: episcopos quos a proprijs locis hostilitatis furor expulerat, ad eos episcopos qui nunc usque in locis proprijs degunt, pro sustentatione & stipendijs præsentis uitæ esse iungendos. Et licet ad hoc fraternitatem uestrā iussio principalis admoneat, habemus tamen maius tuis mandatum æterni principis, quo ad hæc terribilius peragenda compellimur, ut non dico fratres & coepiscopos nostros, sed etiam quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas postulat, in conferendis subsidijs necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo uos ad hanc rem & cœlesti primitijs principii obediētes existere, & imperialibus iussionibus cōsentire: quatenus fratres coepiscoposq; nostros quos & captiuitatis diuersarumq; necessitatum angustia comprimunt, debeat cōsolandos, conuicturosq; uobiscum in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere. Non quidem ut per communionem episcopalis throni dignitas diuidatur, sed ut ab Ecclesia iuxta possibilitatem sufficientiæ debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in uestris Ecclesijs auctoritatem tribuimus: sed tamen eos uestris solatijs contineri summopere hortamur.

Mensis Iunij, Indictione nona.

Gregorius Petro subdiacono. Petrum quandam commendat. Cap. XLIIII.

Epist. 44 **D**iximus sicut nosmetipsos: & cū hac eos præcipiamur charitate diligere, quanto magis debemus his in subsidijs necessitatum carnalium subuenire: ut eorum angustias si non ex omnibus, saltem aliquibus sustentaculis subleuemus. Quoniam ergo Godefridus dignissimi filium nō solum amissione uisus, sed etiam inopia uictus egestatē pati conspeximus: necessarium duximus in quantum possibilitas suppetit, ei præbere cōsultū. Propterea experientia tua præsentis iussione præci-

A pimus, ut ei annis singulis uiginti quatuor modios tritici, fabæ quoque modios duodecim, & uini decimatas uiginti pro sustentatione debeat ministrare: quod tuis postmodū possit rationibus imputari. Ita ergo fac ut præsentium lator nullas de percipiendis Dñi donis moras sustineat: & tu bene dispensata mercedis possis particeps inueniri.

Gregorius Virgilio & Theodoro episcopis Malsitie Galliarum. De iudeis quod ui non debeant baptizari. Ca. XLV.

Scribendi ad fraternitatē uestrā reddendiq; de **Epist. 45** **S**bitæ salutationis alloquiū, licet nulla congrui temporis uel personarū esset occasio: actū est ut uno in tempore & quæ decebāt de dilectione proximitatis fraternæ persoluerē, & quorundā queri moniam quæ ad nos perlata est quomodo errantium animæ saluandæ sint, non tacerē. Plurimi siquidē Iudaicæ religionis uiri in hac prouincia cōmorantes, ac subinde in Malsitie partes pro diuersis negocijs ambulantes, ad nostrā perduxere notitiam, multos consistentiū in illis partibus Iudæorum, uī magis ad fontē baptismatis quā praedicatione perductos. Nam intētionē quidē huiusmodi & laude dignā censeo, & de Domini nostri dilectione descendere profiteor. Sed hanc eandē intētionē, nisi competens scripturæ sacrae comiteatur effectus, timeo ne aut mercedis opus exinde non perueniat, aut iuxta aliquid, animarū quas eripi uolumus, quod absit, dispendia subsequantur. Dum enim quispiā ad baptismatis fontē non praedicationis suauitate, sed necessitate peruenierit, ad pristina superstitionē remeans, inde deterius moritur, unde renatus esse uidebat. Fraternitas ergo uestra huiusmodi homines frequenti praedicatione prouocet: quatenus mutare ueterē uitā magis de doctoris suauitate desideret. Sic enim & intētio uestra recte perficit, & conuersi animus ad priorē denuo uomitū non mutatur. Adhibēdus ergo est illis sermo qui & errorum in ipsis spinas urere debeat, & praedicatione quod in his tenebre scit illuminet, & pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas uestra capiat, & eos quantum Deus donauerit, ad nouā regenerationē uitæ perducatur.

Gregorius Theodoro duci Sardinie. De Iuliana abbatisa & Pompeiana. Cap. XLVI.

Iustitiam quā mente geritis, oportet coram hominibus luce operum demonstratis. Iuliana siquidē abbatisa monasterij sancti Viti, quod Vitulana quondam recordandæ memoriæ construxerat, insinuauit nobis a Donato officiali uestro possessionem iuris prædicti monasterij detentari. Qui dum excellentiæ uestræ patrocinijs erigi se conspicit, ad examinandum iudicium uenire contemnit. Sed nunc gloria uestra præcipiat eundem officialem, cum prædicta ancilla Dei arbitrale subire iudicium: quatenus quicquid eorū de tali controuersia arbitratorum iudicio fuerit diffinitū, effectui mancipetur, ut id quod se admittere siue retinere prospexerit, non hoc uirtutis opere fieri, sed legis iustitia debeat reputari. Præterea & Pompeiana

peiana religiosa quæ monasterium in domo propria construxisse dinoscit, queritur matrē quondam generi sui defuncti testamentū eius uelle cessare, quatenus ultimum filij eius arbitrium ad irritum deducatur. Pro qua re charitate paterna, gloriam uestram necessariō duximus adhortandam, ut p̄ijs se causis salua iustitia libenter accommodet, & quicquid his iuris ratio tribuit, benignē iubeat custodire. Dominum autem petimus, ut uiam uitæ uestræ propitijs dirigat, dignitatemq; eius suscepta administratione prosperitate disponat.

Gregorius Honorato diacono.

De oppositionibus Theodori ducis. Cap. XLVII.

Quia regiminis locum licet immeriti suscepimus, oportet ut fratrum nostrorū necessitatibus, in quantum facultas suppetit occurramus. Ianuarius ergo metropoles Carallis frater & coepiscopus noster ueniens huc in Romanam ciuitatē edocuit nos, Theodorū gloriosum magistrum militum, qui ducatum Sardinie insula suscepisse dinoscitur, multa illic contra p̄issimorū dominorū iussa peragere, quib. plurima grauamina possessorū, uel ciuium imperij sui, illa cōperētī clementia ac mansuetudine submouerunt. Pro qua re uolumus ut apto tēpore p̄issimis dominis, iuxta id quod prouinciales prædictæ insulae competenter postulant, suggeras, dum & ad Edancium gloriosum magistrum militum, iam per indictionem septimam tunc ducem Sardinie sacra imperialia concurrunt: quibus omnia præceperunt graua nunc capitula submoueri, quatenus eorū iussa de pietatis fonte procedentia, a ducibus quos in tempore præesse cōtigerit, inconcussa seruentur, mercesq; eorum ab administrantibus non debeat dissipari: ut quietam sub imperio clementi dominorum uitā transigant, & cōsultū quod subiectis suis tranquilla mente tribuant, in aduentu æterni iudicis multiplicata cōpensatione percipiant.

Gregorius Anthemio subdiacono.

Quod mulieres circa monasteria monachorum nō maneant, nec pueri ante octo decim annos in monasterio suscipiantur.

Capitulum XLVIII.

Sicut regiminis locū Deo, ut ipsi placuit disponente suscepimus, ita nos oportet de commissis nobis animabus esse sollicitos. Comperimus autem in insula Orphiana, in qua situm beati Petri Apostolorū principis oratorium esse dinoscitur, multos uirorum cum mulieribus suis diuersorum patrimoniorum, illuc pro necessitate feritatis barbaricę refugisse: quod importunum iudicauimus, ut dum aliorum refugiorū loca uicina sint, ibidem cum monachis debeat mulieres habitare. Propterea præsentis iussione præcipimus experientia tua, ut a præsentis tempore nullam illic ulterius mulierem, siue Ecclesiasticæ iuris sit, siue cuiuslibet alterius habitare, cōmmanerēue permittat, sed refugium sibi, cum sicut prædictum est, tot loca uicina sint, ubi maluerint ipsi præuideant, ut omnis exinde mulierum conuersatio submoueat: ne si quæ in nobis est curam gerere delistamus, & inimici laqueis obuare, nos exinde, quod absit, si quid

Greg. tom. 2

A aduersi contigerit, culpabiles existamus. Præsentium itaq; latori Felici abbati mille quingentas plumbi libras, de quo in eadem insula egere dinoscitur, dare non differas: quod postmodum cum totius quantitatis summa noscēt, tuis rationibus imputetur. Ita ergo fac, ut tu ipse provideas, si in eiusdē insula fabrica expendi utiliter ualent. Quia autem dura est in insulis congregatio monachorum, etiā pueros in eisdem monasterijs ante decem & octo annorum tempora suscipi prohibemus. Vel si qui nunc sunt, tua eos experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc & in Palmaria alijsq; insulis te per omnia uolumus custodire.

Can. 20. q. 1. Quia autem

Gregorius uniuersis monachis in Christi mōte insula cōstituitis.

De Horosio abbate suscipiendis. Cap. XLIX.

Peruenit ad nos, nulla uos monachicæ regulæ præcepta custodire. Ideo cōpulsus sumus præcepti portitorem Horosium abbatem ad uos dirigere, ut omnia acta uestra subtiliter requirēs, quæq; ei recta fuerint uisa disponat, & nobis quæ ab eo ordinata fuerint renunciet. Proinde admonemus ut omnem ei obediētiam præbeatis. Et quicquid disposuerit, uelut antē a me dispositum cum debita reuerentia custodire.

Gregorius Symmacho defensori.

De Horosio abbate in Gorgone insula ordinando. Cap. L.

Filius meus Bonifacius diaconus dixit mihi, quæ experientia tua scripsisset monasteriū quondam ab Albina religiosa scemina cōstruētū posse paratum existere, ut in eo debeant monachi ordinari. Et quidem laudauit sollicitudinem tuam, sed uolo ut excepto eo loco qui iam in eandē rem dimissus est, locus alter debeat provideri, ita tamen ut pro incertitudine temporis locus super mare requiri debeat: qui aut loci dispositioe munitus existat, aut certe non magno labore muniri ualeat, ut illuc monachos transmittamus: quatenus insula ipsa quæ monasteriū nuncusq; non habuit, ex huius conuersationis uia meliorari debeat. Ad quā rem implendā atq; prouidendam Horosii abbatem præsentis præcepti portitorē direximus, cum quo tua experientia littora Corsicæ circumeat: & cuiuslibet personæ priuatae locus talis inueniri dignus poterit, dignum parati sumus precium dare, ut possimus aliquid firmē cōstituere. Cui præfatio Horosio iniunximus, ut in Gorgonem insulam pergat, cum quo tua experientia pariter eat, & mala omnia quæ illic cognouimus admittat, ita uindicat, ut per ultionem uestrā præfata insula etiam in posterum maneat correctā. Huius insulae monasteria sepe fatus abbas Horosius instituat, atq; ita ad nos remeare festinet. Ita igitur experientia tua faciat, ut ex utraq; re, id est uel prouidendo in Corsica monasterio, uel corrigendis monachis in Gorgonia, non nostræ sed uoluntati omnipotentis Dei parere festinet. Præterea uolumus ut sacerdotes qui in Corsica cōmorant, prohiberi debeant, ne cum mulieribus conuersentur, excepta dumtaxat matre, sorore, uel uxore, quæ castè regenda est. Tribus uerō de quibus prædicto filio meo Bonifacio diacono tua experientia scripsit:

R quia

quia uehementer egent, quicquid eis sufficere estimas impende, quod nos in tuis postmodum rationibus reputabimus.

Gregorius Felici episcopo Syppontino. Canosinam Ecclesiam commendat. Cap. LI.

Epist. 51 Peruenit ad nos quod Canosina Ecclesia ita sit sacerdotij officio destituta, ut nec poenitentia ibidem decedentibus, nec baptisma prestari possit infantibus. Huius igitur tam pie rei tamque necessitate mole permoti, iubemus dilectioni tuae, ut huius preceptionis autoritate commonitus, memorata Ecclesiae uisitor accedas, & uel duos parochiales presbyteros debeas ordinare, quos tamem dignos ad tale officium ueneratione uitae, & morum grauitate praeuideris, & quibus in nullo obuiens constituta canonica disciplina, ut sanctae cum digna cautela prouideatur Ecclesiae.

Gregorius Iohanni episcopo Surrentino.

Præcipit consecrationem monasterij sancti Stephani. Cap. LII.

Epist. 52 Religiosis desiderijs facile est præbere consensum ut fidelis deuotio celerem sortiatur effectum. Et quoniam Sauius abbas monasterij sancti Stephani insulam Cabis suggestit nobis, se sanctae Agathæ martyris reliquias iam olim apud se habere concessas, & in monasterio suo uult ipsa sanctuaría collocari: ideo ad prædictum monasterium te iubemus accedere, & si ibidem nullum corpus constat humatum, prædicta sanctuaría sollemniter collocabis: ut deuotionis suae portiat effectum.

Gregorius Anthemio subdiacono.

Scribit de oppressione Gaudiofi. Cap. LIII.

Epist. 53 Non solum frequentibus preceptionibus, sed etiam presentem te sapius me monuisse memini, ut illic uice nostra, non tantum pro utilitatibus Ecclesiasticis, quantum pro subleuandis pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis a cuiuslibet oppressionibus uindicares. Presentium ergo lator Gaudiofus insinuauit nobis ab auctoribus sanctae Romanae, cui Deo auctore praesidemus, Ecclesiae sibi uolentiam irrogari, asserens quod filios suos uiri predictae Ecclesiae uelint uindicare. Oblatis etenim ab eo documentis, agnouimus Si ricam uxorem presentium portitoris ab Ecclia quoniam gloriosae memoratae, Morenae cuidam foeminae, titulo donationis fuisse largitam, & ab eadem Morena per epistolam manumissam: & ideo indecens esse credimus, ut progeniti ex libera muliere filij ad seruitium retrahantur. Propterea experientiae tuae praesenti auctoritate praecipimus, ut his ipsis documentis sicut & nos didicimus exuto a curis animo, diligenter intendat, quatenus si documenta nulla sunt ab Ecclesiae parte quae documentis huius hominis debeant obuiare: ab eius se molestia sine aliqua retractatione suspēdat. Durum enim est, ut si alij pro mercede sua libertates tribuant, ab Ecclesia quam tueri has oportuerat, reuocentur. Iterum ergo atque iterum experientiam tuam necessario submonemus, ut illic si quae inter pauperes & Romano Ecclesiam sanctam quaestiones uertunt, omni mentis integritate discutiat: sicutque patrimoniales utilitates peragat, ut a benignitate iustitiae non recedat.

Gregorius Petro subdiacono.

De stipendijs in dedicatione sanctae Ecclesiae dandis. Caput LIIII.

Epist. 54 Estiuatibus sanctorum desiderabiliter insistentes, praesentis praecceptionis nostrae paginam, ad experientiam tuam necesse duximus dirigendam: indicantes ei, oratorium beatae Mariae quod nuper in cella fratrum aedificatum est, ubi Marinianus abbas praesse dinoscitur, Augusto mense dispossuisse nos adiuuante Domino summopere dedicare, quatenus coepta nostra operante Domino debeant consummari. Sed quia cellae ipsius tenuitas exigit debere nos in ipsa diei festiuitate concurrere, propterea uolumus ut ad celebrandam dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus, in auro solidos decem, uini amphoras triginta, annonae modios ducentos, olei orcas duas, uerueces duodecim, gallinas centum, quae tuis possint rationibus postmodum imputari. Statim ergo fieri haec nulla more interiectione constitue, ut uota nostra Deo auctore fortiantur effectum.

Gregorius Seuero episcopo.

Visitationem Ariminensis Ecclesiae iniungit. Cap. LV.

Epist. 55 Fraternitatis tuae doctissimus epistola, in persona Odeatini de electione episcopatus aliquos consensisse: quem quoniam nos non concedimus, in eius non debent immorari persona. Sed habitatoribus eiusdem ciuitatis edicito, ut si in eadem Ecclesia dignum ad hoc opus inuenerint, in ipsius cuncti electione declinent. Alioquin praesentium tibi portitor personam de qua ei diximus indicabit, in cuius debeat fieri electione decretum. Vos etenim in eiusdem uisitatione Ecclesiae estote solertes atque solliciti, ut & res eius illibatae seruentur, & utilitates uobis disponentibus more solito peragantur.

Gregorius Vrsicino duci, clero, ordini & plebi Ariminensis ciuitatis. De episcopo eligendo. Cap. LVI.

Epist. 56 Dilectionis uestrae qua sit in expectatione ponitur insinuat. Sed quia ordinatore uehementer in his oportet esse sollicitum, nostrae in hoc utique cura deliberationis inuigilat. Ideoque charitatem uestram scriptis praesentibus admonemus, ut nullus se debeat pro Odeatini ad nos fatigare persona, sed si in eadem ciuitate qui ad hoc sit utilis inuenitur, ita ut a nobis reprehendi non possit, uestra concurrat electio. Si uero ad hoc dignus inuentus non fuerit, nos in quo pariter debeat praebere consensum, praesentium diximus portitori. Vos autem unanimiter orate fideliter, ut quicumque fuerit ordinandus & uobis utilis possit existere, & dignum Deo nostro sacerdotale exhibere seruitium.

Gregorius Anthemio subdiacono.

Palatinam illustrem foeminam pro sustentatione commendat. Caput LVII.

Epist. 57 Si in proximorum necessitatibus habita compassione benigna mente concurrimus, nostris proculdubio petitionibus clementem Dominum reperimus. Palatina siquidem foemina illustri, continua hostilitate insinuauit se plurimis necessitatibus subiacere.

subiacere. Propterea experientiae tuae praesenti auctoritate praecipimus, ut pro sustentatione eius annuos triginta solidos dare non differas, qui tuis postmodum possint rationibus imputari. Ita ergo fac, ut tu & bene miserando mercedis commodum percipias, & nostra ad effectum praeccepta perducas.

Gregorius clero & ordini & plebi consensenti Perusia. De episcopo eligendo. Cap. LVIII.

Epist. 58 Miramur charissimi fratres in Christo, quare Ecclesiam Dei tanto tempore absque rectore conspicitis, ac de uostro totiusque plebis regimine minime cogitatis. Notum est enim quod grex si pastoris cura defuerit, per auiam gradiatur, & ob hoc familiaris inimici laqueos insidiantes incurrat. Unde necesse est de his qui ecclesiae militant, unum habito timore Domini perquirere, qui pastoris ministerium possit digne suscipere, atque illic protegente Domino sacramento diuinorum dispensator insistere: quatenus & pro filijs Ecclesiae uestrae purae quotidie mentis holocaustum offerat, & uiam gregi quomodo ad supernam gratiam gradiatur, ostendat.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho Aphrice. De uolentibus Theodori magistrum militum. Cap. LIX.

Epist. 59 Dei praeculis uos indefinenter habere timorem, ac seclari iustitiam, submissa hostium colla testantur: sed ut gloriam uestram in eadem prosperitate gratia Christi custodiat, quae cunctis perperam committi cognoscitis, celeri, sicut consueuistis, cohibitione compescite, ut armis iustitiae praemuniti, hostiles impetus fidei uirtute, quod est totius Culmen uirtutis, superetis. Marianus siquidem Turritanae ciuitatis frater & coepiscopus noster nobis lachrymabiliter indicauit, ciuitatis suae pauperes omnino uexari, & comodalibus affligi dispendijs. Insuper & religiosos Ecclesiae suae homines graue ab hominibus Theodori magistrum militum sustinere molestiam, ac pati corporales iniurias, & quod ad hoc usque prorumpit, ut in carcerem, quod dicitur nephas est, retrudantur. Se quidem etiam in causis ad Ecclesiam suam pertinentibus, a praefato glorioso uiro grauitate impediti. Quae cum sint, si tamen uera sint, reipublicae disciplinae contraria uos scitis. Et quia haec omnia uestram excellentiam conuenit emendare, salutem eminentiam uestram postulo, ut ea ulterius fieri non sinatis: sed ex opere illi iubete diligere, ut ab Ecclesiae se laesione remoueat, & nullus eorum in angarijs seu commo dis ultra quam sinit ratio praegrauef, aut si quae causae fuerint, non poterantur metu, sed legali ordine finiantur. Ita igitur quae aspirante uobis Domino haec omnia interminationis nostrae praecceptione corrigite, ut si non rectitudinis contemplatione, saltim for midine nostrae iustitiae, a talibus se gloriosus Theodoros, uel homines eius abstineant: quatenus, quod ad laudem uestram proficiat & mercedem, in partibus uobis commissis possit florere cum libertate iustitia.

Gregorius Ianuario archiepiscopo Caral. Sardiniae. Catellam illustrem foeminam commendat. Cap. LX.

Epist. 60 Sorphanorumque patrem scripturae sacrae proficitur testimonio, nos quoque membra corporis eius

A ad imitandum caput summo debemus mentis affectu intendere, & salua iustitia, orphanis & uiduis praesto, si necesse sit, esse. Et quia insinuatum est nobis Catellam religiosam foeminam, habentem filium suum hic in sancta Romana Ecclesia, cui Deo auctore praesidemus, militantem, quorundam immisionibus uel inquietudinibus molestari: de ea re fraternitatem uestram scriptis praesentibus necesse duximus adhortandam, ut eidem praedictae foeminae tuitionem ferre, salua iustitia, non declinet: sciens quod de huiusmodi rebus & Dominum sibi debitorem faciat, & nostram circa se charitatem magis astringat. Causas enim praedictae foeminae, siue sint, siue fuerint, nostro uolumus iudicio terminari, ut foralis illi inquietudo submoueri debeat, & tamen a iudicij iustitia nullatenus excusetur. Oro autem Dominum, qui uiam uestram cursu ad se prospero dirigat, & ad regnum uenturae gloriae propitiatus ipse perducatur.

Gregorius Ianuario episcopo Caral. Sardiniae. Pompeianam religiosam commendat. Cap. LXI.

Epist. 61 Licet fraternitas uestra zelo iustitiae se in diuorum tuitionem congruenter impendat: proxiorem tamen eam credimus profusum existere in eorum solamina, quos et nostra commendat epistola. Pompeiana igitur religiosa foemina per hominem suum suggestit nobis, multa se quorundam hominum sustinere assidue irrationabiliter graua mina, & ob hoc nobis supplicasse dignoscit, ut nostris ea uobis commendaremus apicibus. Propterea salutantes fraternitatem uestram, debito charitatis affectu praedictam uobis foeminam necessariam duximus commendandam, ut comitante iustitia, in nullo eam fraternitas tua contra aequitatem grauari permittat, nec aliqua inconsulte pati dispendia. Sed si quas eam habere causas contigerit, in electorum iudicio altercando uentiletur contentio: & quaecumque fuerint diffinita, ita tranquille ad effectum uobis solatiantibus perducantur, ut & uobis pro tali opere merces inhareat, & nostris apicibus commendata gaudeat se inuenisse iustitiam.

Gregorius Ianuario archiepiscopo Carallitano Sardiniae. Catellam religiosam commendat. Cap. LXII.

Epist. 62 Pastoralis regiminis necessitate compellimur, ut orphanorum, uiduarumque causis solentius quam curis caeteris insistamus. & quia insinuatum nobis est Catellam religiosam foeminam, habentem filium hic in sancta Romana Ecclesia, cui Deo auctore praesidemus, militantem, quorundam immisionibus uel inquietudinibus molestari: de ea re fraternitatem uestram scriptis praesentibus necesse duximus adhortandam, ut eidem praedictae foeminae tuitionem ferre salua iustitia non declinet: sciens quod de huiusmodi rebus & sibi Dominum faciat debitorem, & nostram circa se charitatem astringat. Causas enim praedictae foeminae siue sint, siue fuerint, nostro uolumus iudicio terminari, ut foralis illi inquietudo submoueri debeat, & tamen a iudicij iustitia nullatenus excusetur.

Oro autem Dominum qui uiam uestram cursu ad se prospero dirigat, & ad regnum uenturae gloriae propitiatus ipse perducat.

Gregorius Anthemio subdiacono.

Scribit domum Petronij iniuste titulatam. Cap. LXIII.

Epist. 63

Sicut res ad ius Ecclesiae pertinentes amittere non debemus, ita alienas appetere inciuile esse nihilominus iudicamus. Et quoniam edocti sumus, domum Petronij notarij sanctae Romanae Ecclesiae, cui Deo auctore praesidemus, a Constantino tunc defensore irrationabiliter titulatam: experientiae tuae praesentis praecipue pagina demandamus, ut omni excusatione uel dilatioe ommissa, de polstro titulo eandem domum praesentium latrici Theodorae relictae antedicti Petronij sine mora restituas: ne, quod absit, uidearis inde praesudicium oriatum, unde consolationis debent inuenire solatium.

Gregorius Felici episcopo Messanensi.

Scribit ut consuetudines antiquas obseruet. Cap. LXIII.

Epist. 64

Consuetudines quae Ecclesijs grauamen non sciuntur inducere, nostra nos decet consideratione remittere: ne illuc aliqua cogantur inferre, unde sibi inferenda debeant potius expectare. Clericorum quidem aliorum consuetudinem te oportet illibatam seruare, eisque annis singulis quae sunt consuetae, transmittere. Nobis autem decet ratio ne quid transmittere debeas inhihemus. Et quoniam non delectamur xenijs, palmacianas quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione susceptimus: sed eas, ne quod exinde potuisses sentire dissondium, digno fecimus precio uenundari, & id fraternitati tuae transmissimus sigillatim. Sed quia charitatem tuam ad nos uenire uelle cognouimus, scriptis praesentibus admonemus, ut ad ueniendum non debeas laborem assumere, sed ora pro nobis, ut quanto nos itineris interualla distociant, tanto animis nostris adiuuante Christo adiuuante simus in charitate coniuncti: quatenus nos alterna obsecratione iuuantes, susceptum officium uenturo integrum iudici resignemus.

Gregorius Anthemio subdiacono.

Pastore quendam infirmum oculis commendat. Cap. LXV.

Epist. 65

Si proximorum necessitatibus habita compassione benigna mente concurrimus, nostris proculdubio petitionibus Dominum clementem reperimus. Pastorem siquidem qui nimia uisus imbecillitate laborat, habentem coniugem, duosque mancipia, qui & cum Ionatha quondam glorioso fuerat, plurimis cognouimus necessitatibus subiaccere. Propterea experientiam tuam per praesentis praecipue paginam admonemus, uti pro sustentatione eius annuos tritici modios xxij, necnon & fabae modios xi, dare non differas, quae postmodum possint tuis rationibus imputari. Ita ergo fac ut bene ministras mercedis & commodum percipias, & nostra ad effectum praecipue perducas.

Mense Augusto.

Gregorius Anthemio subdiacono.

Castigationem iniungit illorum qui sacra uasa & ministeria Ecclesiastica iudeis uendiderunt. Cap. LXVI.

Uiscus Archiater ardore fidei prouocatus preces effudit, dicens Opilionem diaconum, sed & seruum Dei Crescentium, clericos Benefanae Ecclesiae, oblitos timorem futuri iudicij, ministeria praefatae Ecclesiae Hebraeo cuidam, quod dici nephas est, uendidisse: id est, in argento calices duos, coronas cum delphinis duas, & de alijs coronis lilios, pallia maiora sex. Et ideo mox ut praesentem iussione experientia tua susceperit, memoratos Ecclesiasticos ad se faciat indifferenter occurrere, & requisita ueritate, si ita esse sicut suggestum est confiterit, memoratum Hebraeum, qui oblitus uigorem legum, praesumpsit sacra ciuilitate comparare, per iudicem prouinciae faciat conueniri, & sine aliqua mora antefata ministeria restituere compellatur, ut ex eis saepesate Ecclesiae nihil possit immiui. Ipsum autem diaconem uel clericos qui nephas commiserunt, in poenitentia relegare non differas, ut tale tantumque delictum suis lachrymis possint diluere.

Gregorius Petro subdiacono Siciliae.

Praecipit ut exteriorum curam monasterij Fausto commendet. Caput LXVII.

Caput

LXVII.

Sicut studij nostri esse condecet, a litigijs foralibus monachos submouere, ut diuini ministerijs pie ac solerter inuigilent: ita necesse est nostra prouisione, quemadmodum negocia eorum disponi debeant ordinare, ne districta mens per uarias causarum curas defluat, & ad celebrandum opus consuetum eneruata torpescat. Praesentium itaque lator abbas Ioannes plurima se monasterij sui asserit habere negotia. Pro qua re experientiam tuam per praesentis praecipue paginam admonemus, quatenus cum Fausto qui Romani uiri magnifici ex pratore cancellarius fuerat, loqui debeat. Cuius si pronomam ad hanc rem coopereris uoluntate, ei monasterij ipsius generaliter debeas constituto salario commendare negotia. Expedi enim paruo incommodo a strepitu causarum seruos Dei quietos existere, ut & utilitates cellae per negligentiam non pereant, & seruorum Dei mentes ad opus dominicum liberiores existant.

Gregorius uniuersis episcopis per Siciliam.

Ut hi caueant de his qui fallaciter angarias accipiunt. Caput LXVIII.

Caput

LXVIII.

Fraternitatis uestrae diu iam probata deuotio quanto nos asserit audito uestrae Ecclesiae damno studiose concurrere. Cognouimus quosdam in Sicilia insula simulantes se sedis Apostolicae defensores, de frumento uos in angarijs alijsque rebus affligere: necessarioque duximus eorum fallaciae scriptis praesentibus obuiare. Ideoque fraternitatem uestram charitate debita salutantes, magnopere commouemus, ut nullo modo talibus deinceps apud uos locus surrependi remaneat: sed quisquis ille est, si reuera sedis nostrae fuerit notarius uel defensor, nisi nostra ad uos specialiter, uel rectoris nostri patrimonij scripta detulerit, nullis per nomen Ecclesiae nostrae potatur angarijs: nec aliqua uobis ab eo grauamina imponi permittatis, sed suis utilitatibus iter suum proprijs, ut nouit, disponat expensis. Nec quenquam ab eo in locis istis patiamini molestari

molestari. Haec etenim quae nostris apicibus pro uestra uestrorumque quiete nos inhiuisse cognoscimus, sic constantius conseruate, ut hoc exuti graamine, diuini obsequijs deuoti ac paratioris inueniri ualeatis.

Gregorius Petro subdiacono.

Tuitionem Cyriaci & Ioanna commendat. Cap. LXIX.

Epist. 69

E oportet nos, in quantum ratio patitur, benigna mente praebere subsidium. Proinde experientiae tuae Cyriacum ad Ioannam coniugem eius, praesentium portitores, nostra praecipue duximus commendandos, quatenus a nullo eos contra iustitiam opprimi uel grauari permittas. Sed ubi necesse fuerit, tuis, annuente iustitia, solatijs perfruantur: ut salua aequitate, nostra sibi in omnibus commendationem te concurrente prodesse latentur. Quia uero praefata foemina, pro eo quod post acceptas sponsalitates arras, ex Iudaea ad Christianam religionem conuersa est, dicitur sustinere molestiam: & eandem causam iam dictam, asseritam & finitam, experientia tua diligenter exquirat: & si causam iudicatum cognouerit, nullam exinde querelam aduersus superscriptam foeminam ulterius quolibet modo reserpere permittat. Sed quae iudicata sunt, modis omnibus conseruentur, ne ob id quod meliorem partem elegisse dignoscitur, malorum hominum controuersijs quatiatur.

Gregorius Petro subdiacono.

Ne episcopi ante hyemem ad se ueniant. Et de comparatione frumenti. Cap. LXX.

Epist. 70

Quia fratres & coepiscopos nostros in Sicilia insula comorantes, & beati Petri apostoli natalitium diem conuenisse uoluimus, scriptis praecedentibus agnouisti. Sed quia ea causa quae cum uiro magnifico Iustiano ex pratore dicitur, eorum iter praepedit, & quia iam tempus ueniendi & redeundi non sinit, eos nolumus ante hyemem fatigari. Gregorium uero Agrigentinum, & Leonem Cathenensem, & Victorem Panormitanum per omnia uolumus ad te ante hyemem proficisci. Quinquaginta uero auri libris quas habes, ex eis noua frumenta ab extraneis compara, & in Sicilia in locis in quibus non pereant, reponne: ut mense Februario illuc naues quantas possumus, dirigamus: & eadem ad nos frumenta deferantur. Sed si nos transmittere cessamus, ipse naues provide, & ad nos auxiliante Domino Februario mense transmittite haec eadem frumenta, exceptis duntaxat frumentis, quae nunc mense Septembrio uel Octobrio, iuxta consuetudinem transmitti praestolamur. Ita ergo experientia tua faciat, ut sine alicuius uexatione coloni Ecclesiastici, frumenta congregentur: quia tantum hic parua nauitas fuit, ut nisi auxiliante Deo frumenta de Sicilia congregentur, fames uehementer imminet. Naues uero quae commendatae Ecclesiae sanctae semper fuerunt, in omnibus tuere, ad quod tibi etiam directae gloriosi uiri Leonis ex consulis epistolae concurrunt. Multi uero huc ueniunt, qui terras aliquas uel insulas in iure Ecclesiae nostrae, in emphi-

Greg. tom. 2

teosim sibi postulat dari: & aliquibus quidem negamus, aliquibus uero iam concessimus. Sed tua experientia sanctae Ecclesiae utilitati conspiciat, memor quae ante sacratissimum beati Petri apostoli corpus, potestatem patrimonij eius acceperit. Et licet hinc scripta decurrat, quod utilitatem patrimonij impedit, fieri nullo modo permittat: quia nec nos sine ratione aliquid dedisse reminiscimur, uel dare disponimus.

Gregorius Petro subdiacono.

De possessionibus Taurominitanae Ecclesiae iniuste occupatis. Caput LXXI.

Caput

LXXI.

Quanto Apostolicae sedis ab Ecclesijs reuerentia caeteris exhibetur, tanto eam in earum decet esse tuitione sollicitam. Et quia domus uel fines uel possessiones Taurominitanae iuri Ecclesiae pertinentes, ab actionarijs dicuntur nostrae Ecclesiae contra rationis ordinem occupate, experientiae tuae huius praecipue paginam deputamus, quatenus cognita ueritate, si ita est, cura quae occupata didiceris, in antefata Ecclesiae pristina iura restituas. Quia uero peruenit ad nos, uiuente adhuc Victori no episcopo eiuisdem Ecclesiae perisse pecunias, ad earum requisitionem te Secundino fratri & coepiscopo nostro uolumus praebere solatia: & utilitatibus eiuisdem Ecclesiae in quo necessarium fuerit, salua aequitate concurrere. Ita etenim cuncta quae in huius praecipue pagina continentur, effectui mancipare festina, ut de aequitate seruata praefati episcopi relationibus ipse lauderis.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho Aphyricae.

De concilio contra haereticos faciendo. Cap. LXXII.

Epist. 72

Sicut excellentiam uestram hostilibus bellis in hac uita Dominus uictoriarum fecit luce fulgere, ita oportet eam inimicis Ecclesiae eius omni uiuacitate mentis & corporis obuiare, quatenus eius ex utroque triumpho magis ac magis enitescat opinio: cum & forensibus bellis aduersarijs catholice Ecclesiae pro Christiano populo uehementer obstitit, & Ecclesiastica praedia sicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim haereticarum religionis uiros si eis, quod absit, suppetit nocendi licentia, contra catholicam fidem uehementer insurgere, quatenus haereseos suae uenena ad tabefacienda, si ualuerint, Christiani corporis membra transfundant. Cognouimus enim eos contra Ecclesiam catholicam, Domino eis aduersante, colla subrigere, & fidem uelle Christiani nominis inclinare. Sed eminentia uestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum ceruices iugo reuerentiae premat. Concilium uero catholicorum episcoporum admoneri praecipite, ut primatem non ex ordine loci, postpositis uitae meritis faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, sed uitae melioris actio comprobatur. Ipse uero primas non passim sicut moris est, per uillas, sed in una iuxta eorum electionem ciuitate resideat, quatenus adeptae dignitatis meliori ingenio resistendi Donatistis possibilitas disponat. Ex concilio uero Numidiae, si qui desiderarint ad Apostolicam sedem uenire, permittite, & si quilibet eorum uia contradicere uoluerit, obuiate. Magno profecto excellentiae uestrae apud creatorem

F 3 torem

torem gloria proficit, si per eam dispersarum Ecclesiarum potuerit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit reuocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis suae dignitatem uiderit ampliari. Perfoluentes praeterea paternae charitatis affectum, Dominum petimus, quo brachium uestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem uestram fidei uelut mucronem gladij uibrantis exacuat.

Gregorius Gemadio patricio & exarcho per Aphricam. Gratulationes facit pro beneficijs sancto Petro collatis. Caput LXXII.

Epist. 73. Can. 23. q. 4. Si non

S non ex fide merito, & Christianae religionis gratia, tanta excellentiae uestrae bellicorum aetuum prosperitas eueniret, non summo pere miranda fuerat, cum sciamus etiam haec antiquis bellicorum ducibus fuisse concessa. Sed cum futuras Deo largiente uictorias non carnali prouidentia, sed magis orationibus praeuenitis, sit ut hoc in stuporem ueniat, quod gloria uestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum uestrorum loquax non discurrat opinio? Quae bella uos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed tantum dilatandae causa reipublice in qua Deum coli conspiciamus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes, fidei praedicatione circumsaque discurrat. Sicut enim exteriora uos uirtutum opera eminentes in hac uita constituit, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia, in futurorum gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ouibus beati Petri Apostolorum principis utilitatibus excellentiam uestram praestitisse didicimus: ita ut non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, largitis Datitorum habitatoribus restaurauerit. Quae cumq; igitur hic illic Christiana mente cõfertis, horum retributionem per spem in futuro iudicio sustinetis. Quamobrem praesentium quoque latorem Hilarij nomine, eminentiae iudicauimus commendandum uestrae, ut in his quae sibi necessaria, iustitia tamen praecunte, suggesserit, solitum ei impendatis affectum. Perfoluentes autem paternae charitatis alloquium, petimus Dominum saluatoremque nostrum, qui eminentiam uestram pro solatio reipublicae sanctae, misericorditer protegat, & ad dilandum per finitimas gentes nomen eius, magis magisque brachij sui firmitate confortet.

Gregorius Gaudioso materno Aphricae. Congratulatur pro beneuolentia. Cap. LXXIIII.

Epist. 74

Sicut lucernae lumen per collimitantia quaeque quo lucet loca diffunditur, ita cuiuslibet personae honorum affectuum probitas, non solum quod degit, sed per diuersas prouincias fama loquente cognoscit, ut quoniam praesentiae nulla potest esse notitia, hoc discursus opinionis efficiat, quod rei ueritas per praesentiam poterat exhibere. Didicimus enim diuersos iudices qui ad administrandam Aphricanam prouinciam diriguntur, summa gloria uestram familiaritate diligere. Quod non procederet, nisi apud eosdem iudices mentis eius sinceritas appareret, ut adeptam administrationem confi-

lij uestri participatione disponderent. Ex quo maxime Deo gratias referimus, cum tales habere proprios prouincias habitatores cognoscimus, qui in genita nobilitate polleant, & potentibus uiris adhaereant, prouincialibusque suis ad remedium, ad praeterea temporum opportunitate, consistant. Perfoluentes itaque paternae charitatis affectum, praesentium latorem quem illuc ad ornandas res pauperum direximus, uestrae gloriae commendamus: quatenus ei quae necessaria fuerint, salua iustitia tribuatis. Oro autem Dominum, qui uitam uestram in omni bono custodiat, actusque uestris misericordiae suae dono disponat.

Gregorius uniuersis episcopis Numidia. Ut nullum ex Donatistis ordinent. Cap. LXXV.

Si quando charissimi in Christo fratres, inter uidentes segetes zizaniorum quadam se infert importuna commixtio, hanc radicibus necesse est cultoris manus adimat, ne futurus foecunda segetis fructus possit intercipi. Et nos ergo qui licet indigni dominici agri culturam susceperimus, ab omni zizaniorum scandalo ingenuam reddere segetem festinamus, quatenus ager Domini redditu abundantiori fructificet. Petistis etenim per Hilarium chartularium nostrum, a beatae memoriae praedecessore nostro, ut omnes uobis retro temporum consuetudines seruariantur, quas a beati Petri Apostolorum principis, ordinationum in istis haecenus uetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis nostrae, consuetudinem quae tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus, siue de primatibus constituendis, caeterisque capitulis, exceptis his qui ex Donatistis ad episcopatum perueniunt, quos prouehi ad primatus dignitatem, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eundem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissis sibi plebis tantummodo curam gerere: non autem etiam illos antistites, quos catholica fides in Ecclesiae sinu & edocuit & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire. Vos ergo fratres charissimi, admonitiones nostras zelo charitatis dominicae praenite, scientes, quod districtus iudex ad examinandum deducturus est cuncta quae gerimus, & unumquemque nostrum non ex praerogatiua sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit. Quae ergo uosmetipsos inuicem alterna pace diligite in Christo, & haereticis uel inimicis Ecclesiae uno cordis intuitu obuolate. De proximorum animabus estote solliciti, ad fidem quos ualeatis praedicatione charitatis praetense terrore futuri iudicij suadete: quoniam pastores constituti estis, & Dominus gregum ab ipsis quibus commisit pastoribus fructum multiplicat gregis expectat. Qui si proprii gregis augmentum adhibito studio diligentiori prospexerit, multiplicibus profectus uos caelestis regni muneribus decorabit. Perfoluens praeterea fraternae dilectionis alloquium, oro Dominum, qui nos animarum pastores quos elegit, ante se dignos efficiat, sed hic actus nostros quos in futura uita dignè suscipiat, ipse disponat.

Gregorius

Gregorius Leoni episcopo in Corsica. Visitatione inuigili Sagonensis Ecclesiae. Ca. LXXVI.

Epist. 76

Pastoralis nos cura constringit, Ecclesiae faceretis moderamine destituta, sollicita consideratione concurrere. Et quoniam Ecclesiam Sagonensem ante annos plurimos, obesse eius pontifici, omnino destitutam agnouimus, fraternitati tuae uisitationis eius operam duximus, praesentium latorem quem illuc ad ornandas res pauperum direximus, uestrae gloriae commendamus: quatenus ei quae necessaria fuerint, salua iustitia tribuatis. Oro autem Dominum, qui uitam uestram in omni bono custodiat, actusque uestris misericordiae suae dono disponat.

Gregorius Martino episcopo in Corsica. Praecipit de Tamitana Ecclesia trāsire in Alerisem. Ca. LXXVII.

Epist. 77

Vista poscentibus, aurem nos oportet benedictionem commodare, quatenus & petentes remediosa sperata reperiant, & Ecclesiae non desit sollicitudo pastoris. Et quoniam Ecclesia Tamitana, in qua dudum fuerat honore sacerdotali tua fraternitas decorata, ita est delictis facientibus, hostili feritate occupata atque diruta, ut illuc ulterius spes remeandi nulla remanserit: in Ecclesia Salonensi, quae iam diu pontificis auxilio destituta est, cardinalem te secundum petitionis tuae modum, hac autoritate constituimus sine dubio sacerdotem. Ita ergo studio uigilanti cum Dei amore secum canonum praecipua, cuncta dispone uel ordina, ut & fraternitas tua suis desiderijs se gaudeat esse positam, & Ecclesia Dei alterno gaudio repleatur cardinali te suscepisse pontificem.

Gregorius clero, & ordini, & plebi Vianensis Ecclesiae. De episcopo eis ordinando. Cap. LXXVIII.

Epist. 78

Quotiens res aliqua pluribus agenda committitur, dum quisquis dissentit ab altero, dispenses potius quam utilitatis, aditus referat. Quod nos prouidentes, ne hoc uestra contingere possit Ecclesiae, eius curam utilitatesque Honorato presbytero ad praesens committendas eligimus, quatenus res utilitatesque Ecclesiae per eum procurari ualeant, & modis omnibus custodiri. Ideoque dilectionem uestram scriptis praesentibus adhortamur, quatenus ut uobis possit ordinari sacerdos, inuicem uestra uoluntatis omnino in unius digna electione concordet assensus, nec amplius Dei Ecclesiam officio patiamini uacare pontificis. Quousque uero Ecclesia ipsi sacerdos fuerit ordinatus, omnem supra dicto presbytero, sicut diximus, sollicitudinis eius curam commisimus. Ita ergo se uestra dilectio in his omnibus exhibere festinet, ut amorem uos Eccle-

siā habere, prouae deuotio mentis ostendat.

Gregorius clero, & nobilibus Corsicae a paribus. De Martino episcopo eis de alia Ecclesia ordinando. Caput LXXIX.

Epist. 79

Et si uos multo iam tempore sine pontifice esse Dei Ecclesiam non doletis, nos tamen de eius regimine cogitare & suscepti cura compellit officij, & uestrae quamplurimum charitas dilectionis astringit, scientes quod in eius gubernationibus animarum uestrarum simul consistit utilitas. Nam si gregi pastoris cura defuerit, facile laqueos infidiatoris incurrit. Ea de re quoniam Ecclesia Salonensis sacerdotis diu est auxilio destituta, necessarium duximus Martinum fratrem & coepiscopum nostrum ibidem cardinalem constituere sacerdotem: Leoni uero fratri & coepiscopo nostro operam uisitationis iniungere. Cui etiam in ea, parochijsque eius presbyteros atque diacones concessimus ordinandi licentiam, eumque rebus eius quousque illic fuerit, ut proprium pontificem uti permisimus. Ideoque scriptis praesentibus admonemus, ut praefatum uisitatorem charitas uestra cum omni deuotione suscipiat, eique obedientiam in his quae rationi conueniunt, sicut Ecclesiae decet filios, exhibete, quatenus omnia quae ad utilitatem praescriptae pertinere cognoscuntur Ecclesiae, uestra ualeat suffultus deuotione implere.

Gregorius Laurentio episcopo Mediolanensi. De quibusdam possessionibus iniuste detentis. Cap. LXXX.

Epist. 80

Scripta fraternitatis uestrae suscipiens, gratias spiritus eius nuncio releuauit. Quod autem perhibitis ab exactioe patrimonij Siciliae prouinciae uestrae, sanctae, cui Deo praesidetis auctore, Ecclesiae certam redhiberi pecuniae quantitatem, pro eo quod ab authoribus sanctae Romanae Ecclesiae illo tempore patrimonij Ecclesiae uestrae celebratur exactio: necessarium fuerat iuxta tenorem scriptorum a uobis directorum, acceptarum illarumque pecuniarum summam inspicere, & totius rationum meritum subtiliter indagare, quibus perspectis nihil a sancta Romana Ecclesia Ecclesiae uestrae allegatum est redhiberi. Sed quia dum Constantius diaconus uester ad ea quae obiecta a nostris fuerant, aliud allegauit: examen negocij uenit in dubium, quod subtilius poterat uentilari, si qua persona existeret, cum qua definiti aliquid stabiliter potuisset. Proinde necesse est, sanctitas uestra hac de re personam instituat, cum qua Romana Ecclesia aliquid debeat solidè definire, ut siue nihil debet, ex iudicio pateat, seu aliquid debet, restituat: & personam quam instituitis, cum securitate solenniter remittat.

Gregorius Ianuario archiepiscopo Carallii Sardiniae. De superbia Liberati diaconi comprimenda. Ca. LXXXI.

Epist. 81

Scriptis tuis cor nostrum letificasse dignosceris, quod te mandatorum nostrorum memorem fuisse testatus es. Et quia memoriter retinemus ea quae nos fraternitati tuae mandasse commemoras, quoadmodum disponendum sit ubi uoluntatis nostrae expectat auctoritas, scriptis praesentibus breuiter

F 4 respon-

respondemus. Liberatus igitur de quo nobis tua fraternitas indicauit, quia diaconij fungi perhibetur officio, si a decessore tuo non factus est cardinalis, ordinatis a te diaconibus nulla debet ratione praponi, ne eos quos consecrando probasse cognosceris, reprobare supponendo quodammo do uidearis. Prædictum itaq; Liberatum quem reprimendus ambitionis inflat spiritus, omni instantia a sui prauitate compesce, & ultimum inter diaconos stare constitue, ne dum se illicite præferri cõtentit, immeritus loco in quo nunc situs est, iudicetur. Cuius tamen si obedientia fueris inuitatus, & eum post hæc cardinalem facere uolueris, nisi pontificis sui cessionem solenni more meruerit, abstinendum ab omni eius incardinatione memineris, quoniam æquitati conuenire non ambigis, ut alijs seruare non differas, quod ipse quoq; tibi seruari desideras.

Gregorius Hilario Monacho Aphrice. De Argētio episcopo, & Donatistis. Ca. LXXXII.

Epist. 22 **F**elicissimus atq; Vincentius diacones Ecclesie Lamigenis, oblata petitione quæ tenetur in subditis, suggererunt ab Argētio eiusdem ciuitatis episcopo, grauem se iniusticiam pertulisse, & accepto premio, Donatistas in Ecclesijs fuisse præpositos, eiq; inter alia non leue aliud facinus, quod dici nephas est, cõmississe cõmemorant. Propterea experientia tua præfenti pagina præcepti duximus iniungendum, quatenus præfatum episcopum idoneæ satisfactioni cõmittere nõ cõmittas, tuaq; instantia in locis illis fiat ex more concilium, & omnia secundum oblata petitionis textũ canonice coram positis partibus subtili indagatio ne perquirantur. Et quæcunq; eorum iudicio fuerint terminata, te exequente modis omnib. compleant. Ita ergo cum omni te uiuacitate huic causæ uolumus præbere instantiam, ut ad examinanda quæ iustissimæ, nulla possit subnecti dilatio, sciturus non in leuẽ te offensam incurrere, si nostra quacunq; excusatione lenrata fuerit præceptio.

LIBER SECVNDVS
In nomine Domini. Mense Septembrio:
Indictione decima.

Iemporibus papæ Gregorij, cõsulatus Mauricij Augusti anno septimo, depositus est Laurētius, qui primus fuerat in ordine diaconij sedis Apostolicæ, ppter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est archidiaconus

Honoratus coram omnibus presbyteris & diaconibus, notarijsq; subdiaconibus, uel cuncto clero in basilica aurea.
Charta quæ relicta est de letania maiore, in basilica S. Mariæ.
Solentitas annuæ deuotionis nos filij dilectissimi admonet, ut letania quæ maior ab omnib. appellatur, sollicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare, per quam

a nostris excessibus, eius misericordiæ supplicantes, purgari aliquatenus mereamur. Considerare etenim nos conuenit dilectissimi, q; uarijs, continuisq; calamitatibus pro nostris culpis atq; offensionibus affligamur, & qualiter cœlestis pietatis nobis subinde medicina subueniat. Sexta igitur feria ueniente a titulo beati Laurētij martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes ad beatũ Petrũ apostolorũ principẽ, Domino supplicantes cũ hymnis & canticis spiritualibus properemus, ut ibidem sacra mysteria celebrantes, tam de antiquioribus quam de præsentibus beneficijs pietati eius, in quantum possumus, referre gratias mereamur.

Gregorius Petro notario. De monachis in monasterio sancti Michaelis. Cap. I.

Monasterium sancti Archangeli, quod Tropæis est cõstitutum, indicante præfenti portitore, uictus habere necessitatẽ didicimus. Ideoq; experientia tua diligenter inuigilet, & si eiusdem loci monachos bene se tractare noueris, in quibus eos necessitatem habere manifesta ueritate patuerit, eis subuenire hac autoritate suffultus, modis omnibus festinabis, sciturus tuis rationibus quicquid nostra præceptione præbueris, imputandum. Sed & terulam Ecclesie nostræ uicinam quam solidum unum & tremissem duos penitare asserunt, si ita est, sibi libellario nomine ad summã tremissem unius habere concede. Studij ergo tui sit hæc omnia ita complere: si, sicut diximus, eius loci monachi in Dei seruitio, sicut decet, solerter perstitierint.

Gregorius Prædictio episcopo Narniensis. De mortalitate, & cõuersione Longobardorũ. Cap. II.

Pruenit ad nos, peccatis imminentiibus, in ciuitate uestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis addixit. Quamobrem salutantes fraternitatem tuam instantissimẽ suademus, ut a Longobardorũ siue Romanorũ, qui in eodem loco degunt admonitione siue exhortatione nulla ratione cessetis, & maxime a gẽtilium & hæreticorũ, ut ad ueram, rectamq; fidem catholicam cõuertantur. Sic enim aut diuina misericordia pro sua eis forsità cõuersiõẽ, & in ha cuita subueniet, aut si eos migrare cõtigerit, a suis, quod & magis optandũ est, trãsient facinoribus absoluti.

Gregorius clero, nobilibus, ordini et plebi cõsistentibus Neapoli. De episcopo eligendo. Cap. III.

Quæuis spiritaliũ sincera deuotio filiorũ pro matre Ecclesia, nullius adhortationis indigeat: ne tamẽ se neglectã existimet, epistolari debet alloquio prouocari, propter quod dilectione uestrã cõmonitione paternæ charitatis aggreddior, ut profusis lachrymis redemptori nostro unanimiter gratias referatis, q sub tã peruerso doctore uos per auia gradiẽtes, ad iter rectũ perduxit, & tã indigni pastoris crimina publicauit. Demetrius siquidẽ q nec antè episcopus dici meruerat, tãtis ac talib. negocijs inuẽtus est inuolutus, ut si secundũ suorũ qualitatẽ facinorum iudiciũ sine misericordiã recepisset, diuinis mūdanicisq; legib. durissima proculdubio fuerit morte plecendus. Sed

Sed quia poenitentia referuatus, sacerdotij honore priuatus est, Ecclesiam Dei sine ductore diu uacare non patimur: quia & canonicis regulis est cõstitutũ, ut defuncto uel sublato pastore, diu sacerdotio priuari Ecclesia non debeat. Ideoq; charitatem uestram scriptis præsentibus admonemus, ut ad eligendum p̄tificem nec mora, nec discordia, quæ cõfueuit scandala generare, proueniat. Sed talem uobis cum omni sollicitudine personam exquirite, in qua & omnium adunata possit gaudere concordia, & sacris nullo modo canonibus relictetur, quatenus officium quod nephadissimum hominũ malè gerendo polluerat, quisquis ille per Dei gratiam fuerit ordinatus, ipso quoq; suffragante, digna ualeat administratione complere.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. Præcipit uice sua esse super omnes Ecclesias Siciliæ. Cap. IIII.

Mandata cœlestia efficacius gerimus, si nostra cũ fratrib. onera partiamur. Proinde super cunctas Siciliæ Ecclesias reuerendissimũ te uirum Maximianũ fratrem & coepiscopũ nostrũ uices sedis Apostolicæ ministrare decernimus, ut quisquis illic religionis habitus censet, fraternitatuẽ ex nostra autoritate subiacet: quatenus eis nõ sit necessariũ post hæc p paruulis ad nos causis tãta maris spacia trãsmeando peruenire: sed si qua fortasse difficulta existunt, quæ fraternitatis tuæ iudicio nequaq; dirimi possint, hæc cõmmodo nostrum iudiciũ flagitent, ut subleuati de minimis, in causis maiorib. efficacius occupemur. Quas uide licet uices non loco, sed personæ tribuimus: quia ex transacta in te uita didicimus, quid etiã de subsequenti tua conuerfatione præsumamus.

Mense Decembri: Indictione decima. Gregorius Candido episcopo de Vrbe ueteri.

De Calumnioso agrote. Cap. V.

Cum percussio corporalis imminet, utrũ pro purgatione, an pro uindicta cõtingat, Dei in hoc iudiciũ ignorat, & ideo nõ debet a nobis ad di flagellatis afflictio, ne nos culpæ quod absit, offensa respiciat. Et quia presentũ lator Caluiniosus pro hac percussione quam sustinet, consueta sibi commoda ab Ecclesia uestra asserit negari, idcirco fraternitatem tuã presentibus hortamur epistolis, quatenus nihil eum ad percipienda quæ cõsue ta sunt, hæc ægritudo debeat impedire: quia diuersis in Ecclesia militantibus, uaria, sicut nosti, sæpe cõtingit infirmitas. Et si hoc fuerint exemplo deterri, nullus decetero qui Ecclesie militet, poterit inueniri: sed secũdum loci eius ordinem quæq; ei si sanus esset poterant ministrari, de ipsa exiguitate quæ Ecclesie potest accedere, fraternitas tua diuini contemplatione iudiciũ ægotanti præbere non desinat, quatenus in huius rei administratione ad elemosynam potius uidearis quæ sunt consueta exoluendo conuertere.

Gregorius ordini & plebi cõsistenti Neapoli. De eligendo Paulo episcopo. Cap. VI.

Quæuis spiritaliũ sincera deuotio filiorũ pro matre Ecclesia, nullius adhortationis indigeat: ne tamẽ se neglectã existimet, epistolari debet alloquio prouocari, propter quod dilectione uestrã cõmonitione paternæ charitatis aggreddior, ut profusis lachrymis redemptori nostro unanimiter gratias referatis, q sub tã peruerso doctore uos per auia gradiẽtes, ad iter rectũ perduxit, & tã indigni pastoris crimina publicauit. Demetrius siquidẽ q nec antè episcopus dici meruerat, tãtis ac talib. negocijs inuẽtus est inuolutus, ut si secundũ suorũ qualitatẽ facinorum iudiciũ sine misericordiã recepisset, diuinis mūdanicisq; legib. durissima proculdubio fuerit morte plecendus. Sed

A paucis dieb. experti, ut eum cardinalem habere desideretis, episcopũ gratulamur. Sed quia summis in rebus citum non oportet esse cõsiliũ, & nos quid sciendũ sit, matura subinde Christo adiuuante deliberatione disponimus, & uobis melius tractu temporis qualẽ se exhibeat innotescet. Ideoq; filij dilectissimi prædicto uiro si eum uerè diligitis, obedite, deuotisq; ad eum mentibus occurfione pacifica conuenite, quatenus ita uos ad alterutrum dilectio mutua charitatis astringat, ut inimicus scruendo circumuolans, in nullo uiam nanciscatur ad uestram dissociandã unanimitem, quã subrepat. Præfatu quoq; episcopum dum fructum animarũ quẽ desideramus Deo nostro, ipso quoq; suffragante facere senserimus, quicquid post hæc de eius persona, uestroq; desiderio cordi nostro inspiratio diuina ministrauerit, faciemus.

Gregorius Paulo episcopo Neapolitano. De officio sacerdotali. Cap. VII.

Sacerdotale quod suscepimus, securè ministramus officium, & diuinum adiutorium, & dilectio nobis spiritalium aderit sine dubio si horũ. Propterea ita te fraternitas tua in cunctis illud deat exhibere, quatenus testimonium quod de ea Neapolitanæ ciuitatis clerus, nobilitas simul habet & populus, bonitatis tuæ roboretur augmento. Sic ergo te in præfati populi adhortatione assiduam debes occupatione constringere, ut uerbi tui fructum quem ex eis fueris operatus, in suis horreis diuinus condat agricola. Quousq; uerò de ijs quæ a nobis prædicti filij nostri fienda postulant, reuelate Dño deliberare possimus, clericos ex laicis ordinari, nec non & manumissiones apud te in eadem Ecclesia solenniter celebrari concedimus. Consuetudines autem cleri supra scriptæ Ecclesie & presbyterorũ te uolumus sine cunctatione persoluere. In cuius etiã instructione ita diligenter inuigila, quatenus ab incongruis uel illicitis omnibus abstinentes, in Dei nostri seruitiũ digno obsecundationis ministerio te quoq; hortate cõsistant.

Mense Ianuario: Indictione decima. Gregorius clero, ordini, & plebi cõsistenti Neapoli.

De Leontio illuc trãsmisso, ut ei obediat. Cap. VIII.

Leontio uiro clarissimo præsentium portitori, curam sollicitudinemq; ciuitatis iniuimus, ut in cunctis inuigilans quæ ad utilitatem uestram, uel reipublicæ pertinere dinoscet, ipse disponat. Ideoq; dilectionem uestram scriptis præsentibus admonemus, quatenus ei exhibere obedientiam in omnib. debeat, nec quisq; uestrum eũ pro uestra utilitate tractantẽ existimet cõtemnendum: quia quisquis congruè ordinationi eius restiterit, nostræ resultare dispositioni cognosceat. Quicq; uerò eum in ijs quæ supra retulimus audierit, nos audiet. Si quis aut, quod non credimus, eum post hanc admonitionẽ nostrã cõtemnendũ putauerit, ad firmum proculdubio sciat pertinere periculũ.

Gregorius Castorio episcopo de Arimino. De oratorio sancte Crucis consecrando. Cap. IX.

Timothea illustris scemina petitoria nobis insinuatione suggestit, quod habetur in subditis,

ditis, intra ciuitatē Ariminēsem in loco iuris sui oratoriu se pro sua deuotione fundasse, qd̄ in honorem sanctę crucis desiderat cōsecrari. Et ideo frater charissimē si in tuę ciuitatis iure memorata cōstructio cōsistit, & nullū corpus ibidē cōstat humanū esse, percepta primitiūs donatiōe legitima, id est, totius facultatis eius excepta familia, prius mobilis uel immobilis, se q̄ mouētū uncijs octo retēto sibi usufructuariō dieb. uite sue, gestis q̄ municipalib. alligatā, prædictū oratoriu absq̄ missis publicis solenniter cōsecrabis, ita ut in eodē loco nec futuris temporib. baptisteriu construat, nec presbyterū constituas cardinalē. Et si missas forte mauerit fieri sibi à dilectione tua, presbyterū nouerit postulandū, quatenus nihil aliās à quolibet sacerdote alio nullatenus præsumatur. Sanctuarua uerò suscepta sui cum reuerentia collocabis.

Gregorius importuno episcopo.

Transmittit Dominicum presbyterum. Cap. X.

EA quæ prouidē disponuntur, fraternitatem tuam credimus libet̄ amplecti. Et quia Ecclesiam sanctę Marię Capisonis in tua parochia positam, presbytero uacare cognouimus, præsentium portitorem Dominicum presbyterum in eadem Ecclesia ut præesse debeat, nos certū est deputasse. Ideo q̄ fraternitas tua ei emolumēta eiusdem Ecclesię faciat sine cunctatione præstari, & decimæ fructus indicitiōis, qui iam percepti sunt, prædicto uiro fac sine mora restitui: quatenus eiusdem Ecclesię utilitates cuius emolumenta cōsequitur, Deo adiutore sollicitē ualeat procurare.

Gregorius Ioanni episcopo Vellitrano.

Præcipit in alium locum transmigrare. Cap. XI.

Temporis qualitas admonet, episcoporum sedes antiquitū certis ciuitatibus constitutas, ad alia quę securiora putamus eiusdem dioceseos loca transponere, quo & habitatores nūc degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Ioānem fratrem, coepiscopum q̄ nostrum Vellitrensis ciuitatis, sedem q̄ tuam in loco quem Harenata ad sanctū Andream apostolū dicit, præcipimus exinde transmigrari: quatenus & ab hostilitatis incurfu liberior existere ualeas, & illic consuetudinum solennium festa disponas.

Gregorius Paulo episcopo.

Scribit de persona Petri. Cap. XII.

Ad hoc fraternitatem tuā Neapolitanę Ecclesię ad præsens præesse cōstitui, ut quosq̄ potuisses, suaforia ad Deum prædicatione conuerteres. Et dum tota te oporteat hoc intentione peragere, priusquam hic Domini fructū opereris, reuertit festinas, petis q̄ à me ut celeriter eandem debeam Ecclesiam ordinare, dum meus non sit animus in hac re ociosus. Sed quia utilitates eius summa cupio firmitate uallare, diuturna de hoc necesse habeo deliberatione tractare, ut eam digna possim ordinatione Christo reuelante disponere. Interea ergo fraternitas tua ita inuigilare animarum lucris studeat, ut iudicium quod de te habeo, operationis tuę roboretur effectu. De persona uerò Petri diaconi quę scripsisti, omnia mihi Theodo-

rus uir consularis nunc indicauit. Et ideo post q̄ tibi adherere, & Ecclesiasticis eum utilitatibus, tua testificatione studere cognoui, nullius debet aduersitatem uel inimicitias formidare: sed quanto sibi alios inuidere perpendit, tanto uigilantius ut ei nihil nocere ualeant, in utilitatibus Ecclesię, & Dei seruitio perseveret. Fraternitas autem tua pro eius persona post hoc nō debet esse suspecta: quia apud me nulla subreptio locum inueniet.

Gregorius Paulino episcopo. Liparitanam Ecclesiam sua autoritate commendat. Cap. XIII.

Scire te uolumus, quia Maximiano fratri & coepiscopo nostro scripsimus, ut fraternitatem tuam Ecclesię Liparitanę ex nostra autoritate præesse constituat. Cui te modis omnibus obedire necesse est, eius q̄ te Ecclesię utilitatibus præcipimus decenter insistere, & quæq̄ eius cōmoditatibus cognoueris oportere, te uolumus sine cunctatione peragere. Ecclesiam uerò Tauritanensem, quoties opportunū tēpus cognoueris, uisita-bis. Ita ergo fraternitas tua hæc omnia implere festinet, ut & sui præsentia Liparitanā salubriter disponat Ecclesiā, & uisitationis studio Tauritanensem Ecclesiam congregare & fouere non desinat.

Gregorius Natali episcopo Salonitano.

De Honorato archidiacono in locum suum restituendo. Cap. XIV.

Multis ab urbe tua ueniētibus frater charissime didici, pastoralī cura derelicta, solis te conuiuijs occupatum. Quę audita nō crederem, nisi hæc actionum tuarum experimētis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortatiōi inuigiles, sed ipsum quoq̄ usum Ecclesiasticū ordinis ignores: hoc est in restimonia, quod eis sub quibus es positus, reuerentiam seruare nescis. Cum enim sanctę memorię decessoris mei fueris scriptis prohibitus, ne cōtra Honoratum archidiaconum tuum dolorem tam longā ingratitudinis in corde retineres, cum q̄ à me sæpe correptus fueris, & hæc tibi summopere fuerint interdicta, & mandata Dei negligens, & scripta nostra cōtemnens, præfatum Honoratum archidiaconum tuum, quasi ad fortio-rem honorem prouehens, conatus es callida arte degradare. Vnde actum est, ut eo de archidiaconatus loco summoto, alium accersires, qui tuis moribus obtēperare potuisset, cum præfatus uir pro nulla tibi re, ut arbitror, displicuit, nisi quod uasa sacra & uelamina tuis te parētibus dare prohibebat. Quam causam subtili uoluimus & nunc ego, & tunc sanctę memorię decessor meus indagatione discutere, sed tu tuorum tibi actuum conscius personam ad iudicium instructam transmittere distulisti. Proinde fraternitas tua uel post frequentatam totiens admonitionem à culpæ suę errore resipiscat, & præfatum Honoratū in suum mox, ut mea scripta suscepit, locum suscipiat. Quod si forte facere distuleris, usum tibi pallij, qui ab hac sede concessus est, noueris esse sublatum. Si uerò etiam amisso pallio in eadem pertinacia adhuc persistis, Domini corporis ac sanguinis te scias participatione

Can. 7. q. 1. in uniuersis

participatione esse priuatū. Post quæ iam necesse est ut causas tuas subtilius indagantes, an in episcopatu ipso persistere debeas, summa cura atq̄ inquisitione debeamus tractare. Eū enim uero qui contra iustitię regulam, in archidiaconatum alterius se prouehi consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus. Qui si ulterius in loco eodē ministrare præsumperit, se participatione cōmunionis sacrę nouerit esse priuatū. Tu igitur frater charissime, nequa q̄ nos amplius prouoces, ne diuos ualde in asperitate sentias, quos erga te positos in charitate contemnis. Restituito igitur loco suo Honorato archidiacono, instructam personam sub festinatione transmittite, qui mihi hoc debere ex ratione fieri suis possit allegationibus demonstrare. Eundem namq̄ archidiaconem ad nos uenire decreuimus, ut quicquid iustum, quicquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nos enim nullum pro personali amore defendimus, sed autore Deo normam iustitię postposita cuiuslibet personæ acceptione custodimus.

Gregorius uniuersis episcopis per Dalmatiam constituta. De Natali episcopo, & Honorato archiepiscopo. Cap. XV.

Epist. 15

Fraternitatem uestram licet desideremus scriptis discurrentibus frequenter uisitare, tamen præterea cum res exigat, utraq̄ cupimus negocij unius occasione persoluere, ut & fraternos de uisitacione releuemus animos, & quæ superueniūt, ne mentem possint ignorata cōfundere, subtilius explicemus. Frater itaq̄ noster Natalis Salonitanę ciuitatis episcopus, cum Honoratū archidiaconem sedis suę ad ordinē presbyteratus uellet prouehere, ac deinceps ille ad sublimiorem gradum crescere declinaret, à sanctę memorię decessore meo missa supplicatione poposcerat, ne ad hunc ordinē inuitus accederet. Hoc enim fieri sibi non prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tūc iam sanctę memorię decessor noster scripta Natali fratri coepiscopo q̄ nostro direxerat, interdicens ne prædictum Honoratum archidiaconē inuitum proueheret, neue dolorem conceptæ ingratitudinis in corde suo retineret. Cum q̄ & à nobis sæpe correptus fuerit, & hæc eidem summopere fuerint interdicta, non solum mādata Dei negligēs, sed & scripta nostra cōtemnens, præfatum archidiaconem, ut dicitur, contra morem quasi ad fortio-rem honorem prouehens, conatus est callidē degradare. Vnde actum est, ut eo de archidiaconatus loco submoto, alium adscisceret, qui in loco depositi archidiaconi ministraret. Quē scilicet Honoratū arbitramur antistiti suo propterea displicere potuisse, quod eum uasa sacra dare parētibus prohibebat. Quam causam & tunc sanctę memorię decessor meus, & nunc ego subtili uoluimus indagatione discutere: sed is ipse sibi conscius, personam ad iudicium postposuit destinare, ne actuum eius discussa potuisset ueritas apparere. Nos itaq̄ tot iam scriptis admonitū, & hæc tenus pertinaciter obstinatum,

scriptis iterū directis per præsentiu latorē curauimus admonendū, quatenus Honoratum archidiaconē coniungente statim præsentiu latorē prior loco susciperet. Qui iam obdurato adhuc corde contumaciter ad eundem reuocare gradum si forte postponeret, usū eum pallij, qui ab hac sede concessus est, pro contumacia tot uicibus admittā priuari præcipimus. Si uerò etiā amisso pallio adhuc in eadem pertinacia perseverauerit, à Domini quoque corporis ac sanguinis participatione submoueri. Al quū em̄ est, ut asperos de iustitiā sentiat, quos erga se positos in charitate contempnit. Nos itaq̄ nec nunc quidem à iustitiā, quam præfatus antistes despexit, semita deuiamus: sed restituito in locum suum eo cuius uobis culpa minimē patuit, præcipimus Natalē episcopū instructā ad nos debere dirigere personā, quæ rectam eius esse intentionē suis possit nobis allegationibus demōstrare. Nam & eundem archidiaconē uenire fecimus, ut quicquid iustum, quicquid omnipotenti Deo placitū fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nullū namq̄ pro personali amore defendimus, sed authore Deo normā iustitię, postposita cuiuslibet personæ acceptione custodimus.

Gregorius Antonino subdiacono.

De Natali episcopo, & Honorato archidiacono. Ca. XVI.

Honoratus archidiaconus Ecclesię Salonitanę, à sanctę memorię decessore meo missa supplicatione poposcerat, ut ab antistite suo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinē contra morem nullatenus cogere. Hoc enim fieri sibi non prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tūc iam sanctę memorię decessor noster scriptis suis Natali fratri coepiscopo q̄ nostro interdixerat, ne prædictum Honoratū archidiaconum inuitum proueheret, neue dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cum q̄ & à nobis hæc eidem summopere fuerint interdicta, non solum mādata Dei negligēs, sed & scripta nostra cōtemnens, præfatum archidiaconum quasi ad fortio-rem honorem prouehēs, conatus est arte callida degradare. Vnde actū est, ut eo de archidiaconatus loco summoto, aliu adscisceret, qui eius obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconū arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse, nisi q̄ eum uasa sacra suis dare parentibus prohibebat.

Quam causam subtili uoluimus, & tunc sanctę memorię decessor meus, & nunc ego indagatione discutere: sed ipse suorum sibi actuum cōscius, personam ad iudicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam præsentis præcepti autoritate duximus fulciendam, quatenus cōueniens in Salona, Natalem fratrem coepiscopum q̄ nostrum saltem tot scriptis admonitū studeat adhortari, ut supra memoratū archidiaconem in suo statim loco suscipiat. Quod si facere hoc contumaciter, ut consuevit, forte distulerit, usum ei pallij, qui ab hac sede cōcessus est, ex autoritate sedis apostolice cōtradicto. Quē si etiā amisso pallio adhuc in eadem

Epist. 16

eadem pertinacia perseverare perspexeris. Domini quocumque corporis ac sanguinis eundem antistitem participatione privabis. Eum uero qui contra iustitiam regulam, in archidiaconatu alterius se provehit consentit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponi precipimus. Quod si ulterius in loco eodem ministrare presumpserit, communionis sacrae participatione privamus. Equum enim est ut asperos de iustitia sentiat, quos erga se positos in charitate contemplit. Restituto ergo loco suo Honorato archidiacono, instructam personam supradictus antistes te compellente dirigat, quae intentio nem eius esse uel fuisse iustam, suis mihi allegationibus possit demonstrare. Sed & eundem archidiaconum ad nos uenire precipimus, ut quicquid iustum, quicquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitius assertionibus partium decernamus. Nos enim nullum pro personali amore defendimus: sed auctore Deo normam iustitiae postposita cuiuslibet acceptione personae seruamus. Malchum uero fratrem coepiscopumque nostrum curabis fideliter committere, ut ad nos quanto cyus ueniat, quatenus omni mora ac dilatione postposita, actionum suarum expolitis ratiocinijs, ad propria cum securitate ualeat remeare.

Gregorius tobino episcopo illyrici.

Plurimum gaudet, et de Natali episcopo loquitur. Cap. XVII.

Epist. 17

Licet ad reddenda paternae charitatis officia, hostilitate itineribus occupatis, raritas portorum impediatur: quotiens tamen occasio incidit, excellentiam uestram non desistimus scriptis discurrere uisitare, quatenus hos quorum aspectum praesentium uidere non possumus, eos aliqua tenus scriptis ualeamus alternatibus intueri. Gaudemus itaque quod eminentiae uestrae regimine, afflictae dominus uoluit prouinciae consulere, ut qua ex una parte flagello barbaricae uastationis ulcerat, hanc ex alia per eminentiam uestram, quasi per superductam salutem curet. Largitam ergo uobis dignitatem ex solo munere donantis attendite, & ex ipsa concessi regiminis administratione conditorem uestrum erga uos placibilem facite: quatenus cum ipse quod largitus est meritis honorum operum, ad suam uiderit gloriam reuocari, & in hac uos uita clariore efficiat, & praemia uobis regni coelestis concedat. Praesentium igitur latorum quem illuc pro ipsa exigui patrimonij administratione direximus, uestrae excellentiae commendamus. Nos enim charitatis uestrae connexi uinculo, Dominum petimus, quo sic actus uestros in hac uita dirigat, ut ipsorum merito ad aeterna uos regna perducat. Natali autem fratri & coepiscopo nostro in nullo gloria uestra opem contra iustitiam ferat: quia tanto necesse est ut canonica ultionis uindicta sentiat, quanto & ipse regulam canonicam ignorat.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

De quodam presbytero digno ad episcopatum Ecclesiae. Caput XV III.

Epist. 18

Felix uir consularis, praesentium lator, edocuit nos, esse quendam in illis partibus presbyterum,

rum, qui ad episcopatus ordinem prouehi probatae uita merito dignus appareat. Hunc ergo frater nitas tua coram se deduci faciat, eumque, sicut certus sum, propter animae periculum diligenter examinet. Quem si ad hunc gradum prouehi dignum esse perspexerit, ad nos studeat destinare, ut eum disponente Deo loco cui praeuiderimus, possimus ordinare pastorem. Praesentium uero latorem Felicem uirum consulare Chartularium, salua fraternitatis tuae iusticia, commendamus, quatenus in his quae iuste poposcerit, fraternum inuenire possit affectum.

Gregorius Benenato episcopo, uisitori Cumanae Ecclesiae. Visitationem iniungit Cumanae Ecclesiae. Cap. XXI.

Quoniam Cumanae Ecclesiae Liberius quondam antistes de hac luce migrasse cognoscitur, propterea uisitationis destituta Ecclesiae fraternitati tuae opera solenniter delegamus: quam ita te conuenit exhibere, ut nihil de promotionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque uel quicquid illud est, a quoquam praesumat Ecclesiae. Et ideo charitas tua ad praedictam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque eiusdem Ecclesiae admonere te uolumus, ut remoto studio diuersarum partium, uno eodemque consensu talem sibi praeficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus ualeat reperiri, & a uenerandis canonibus nullatenus respiciatur. Quod si dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti, omnium subscriptionibus roborati, dilectionis tuae testimonio literarum ad nos sacrandum occurrat. Comonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas Ecclesiae, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis in qua uisitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri. Prouisurus ante omnia, ne ad hoc cuiuslibet conuersationis uel meriti laice personae aspirare praesumat, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

Gregorius Ioanni episcopo uisitori Nepesinae Ecclesiae. Visitationem Nepesinae iniungit Ecclesiae. Cap. XX.

Quoniam Paulo fratri & coepiscopo nostro Neapolitanae Ecclesiae uisitationis operam iniunximus, idcirco fraternitas tua uisitationem Ecclesiae Nepesinae non desinat assumere, quatenus exigente paschali festiuitate, quicquid sacrorum solennitas poscit, te operante, modis omnibus impleatur. Donec igitur quid de persona praedicti fratris & coepiscopi nostri agendum sit, deliberare possumus, ita in cunctis te fraternitas tua solertem uigilantemque studeat exhibere, ut praedictus uir absens nullo modo sentiat.

Gregorius Rusticiano. De uisitatione sanctorum locorum, & insidijs Pasiui. Cap. XXI.

Epistolam excellentiae uestrae suscipiens, uoti uo sum incolumitatis eius nuncio releuatus, optans ut uitam actusque uestros sua Dominus misericordia protegat & disponat. Valde autem miratus sum, cur deliberatae uiae eundem ad loca sancta intentione-

intentione & uotum boni operis deflexistis, dum si quando bonum aliquid dono conditoris in corde concipis, celeri necesse est deuotione compleri: ne dum callidus insidiator animum irretire nititur, subinde impedimenta suggerat, quibus ad effectum minime desideria sua mens occupationibus debilitata perducatur. Vnde necesse est excellentiam uestram omnibus impedimentis pijs causis obuiantibus anteire, & ad fructum boni operis totis cordis nixibus inhare, ut & in praesenti seculo tranquille uiuere, & in futuro coeleste regnum ualeat possidere. Illud autem quod scripsistis: Passiuum contra uos aliquas molitum fuisse calumnias, pijs uero imperatores non solum libenter non audisse, sed etiam asperè suscepisse: cuius hoc fuerit donum perpeditate, & ad eum qui hominibus in hoc seculo ne quantum appetunt nocere ualeant, potenter obuiat, totam spem mentis inflectite: quatenus prauas hominum uoluntates brachij sui oppositione reuerberet, conatusque eorum ut consueuit misericorditer ipse confringat. Gloriosum domnum Appionem, & domnam Eusebiam, domnum Eudoxium, & domnam Gregoriam, mea per uos deprecor uice salutaris.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennati. Commendat episcopos longe a se positos. Cap. XXI.

Epist. 22

Dominicis mandatis precipimur proximos sicut nosmetipsos diligere, eorumque languoribus tanquam proprijs infirmitatibus condolere. Quorum memor fraternitas uestra competenti sibi more Castorium fratrem coepiscopumque nostrum, & prius compassione habita studuit uisitare, & postmodum pro excrecanti molestia corporis Rauennati in urbe suscipere. Vnde non solum nos impense charitatis, sed & Deum uobis fecistis proculdubio debitorum, cui in fratris infirmitate condoluisset probamini, ipsumque agrum in sui membri molestia, non solum uisitasse, sed etiam suscepisse. Quod quidem ipse pro sua simplicitate illic ordinare omnimode renuebam: sed potentium importunitas fecit, ut contradicere nullatenus potuissem. Si autem fieri potest, multum mihi & ipsi consuletis, si eum ad me per Siciliam transmittatis, si tamen ei graue non esse perpenditis. De episcopis uero ad nos pertinentibus, qui tamen huc pro interpositione hostium uenire non possunt, curam uestra fraternitas gerat. Ita tamen ut pro causis suis ad Rauennatem urbem nullatenus reuocentur, ne eos hoc tempore uexare aut fatigare in aliquo uideamur. Sed si qua sunt quae in eis uideantur iuste reprehendi, debent semper per fraternitatis uestrae epistolas admoneri. Sin uero, quod absit, aliqua grauiora contigerint, haec ad nos subtiliter referre uos uolumus, ut inquisitionis uestrae testimonio roborati, quae legibus canonicisque conueniunt, salubri, tuante Domino, consilio disponamus.

Mense Iulio: Indictione decima.

Gregorius Iuliano presbytero.

Epist. 23

Can. 7. q. 5. Habet

Habet hoc proprium antiqui hostis inuidia, ut quos in prauorum actuum perpetratione,

Greg. tom. 2.

Deo sibi resistente, deicere non ualet, opinionones eorum falsa ad praesens simulando dilaceret. Quoniam igitur quaedam contra sacerdotale propositum de Leone fratre & coepiscopo nostro sinister rumor asperit, utrum uera essent, districta diutius fecimus inquisitione perquiri, & nullam in eo de his quae dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid uideretur omissum, quod nostro potuisset dubium cordi remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundanti fecimus sacramenta praebere. Quibus praestitis, magna sumus exultatione gauisi, quod huiusmodi experimento innocetia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria uestra praedictum uirum cum omni charitate suscipiat, & reuerentiam ei, qualem sacerdoti decet, exhibeat: nec aliqua in cordibus remaneat de his quae sunt iam purgata, dubitas. Sed ita superscripro uos episcopo deuotissimum oportet in omnibus adherere, ut congrue deceterque Deum in eius persona, cuius minister est, uideamini honorare.

Gregorius Eusebio abbati. De contentione inter ipsum & Maximianum episcopum. Cap. XXIII.

Credat mihi charitas tua, quia ualde contristatus sum de tristitia tua, ac si in te iniuriam ipse pertulisset. Sed postmodum agnouit, quia etiam reddente reuerendissimo uiro fratre & coepiscopo nostro Maximiano gratiam atque communionem, tua dilectio ab eo communicare nolebat. Cognouit & illud prius iustum fuisse quod factum est. Seruorum Dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere. Qui uero se contra prepositos suos erigunt, profectio ostendunt quia serui Dei esse contemnant. Et quidem ab illo hoc quod factum est, minime fieri debuit, a te tamen omnino debuit diligenter suscipi, & rursum cum gratia reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurrere. Quod quia ita a te factum non est, adhuc cognosco quia nobis omnino lachrymarum opus est. Non enim grande est si non esse humiles, a quibus honoramur: quia & hoc seculares quilibet faciunt. Sed illis maxime humiles esse debemus, a quibus aliqua patimur. nam Psalmista dicit: Vide humilitatem meam de inimicis meis. Nos cuius uita sumus, qui humiles esse etiam patribus nolumus? Proinde dilectissime fili rogo ut omnis amaritudo de corde tuo traseat, ne fortasse finis uicinus sit, & antiquus hostis per iniquitatem discordiae, uiam regni coelestis intercludat. Propterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuae dari fecimus, quos peto ut absque iniuria sui suscipiat.

Gregorius Ioanni episcopo Squilatio.

Visitationem cuiusdam iniungit Ecclesiae. Cap. XXV.

Pastoralis officij cura nos admonet destitutis Ecclesijs proprios constituere sacerdotes, qui gregem Dominicum debeant sollicitè gubernare. Propterea te Ioannem ab hostibus captiuatum Lilitanæ ciuitatis episcopum in Squilatina Ecclesia cardinalem duximus necesse constitutere sacerdotem, ut susceptam semel animarum curam, intuitu futurae retributionis impleas. Et licet a tua Ecclesia

G sis

Epist. 24

Epist. 9

Epist. 25
Can. 7. q. 1
Pastoralis

sis hoste imminete depulsus, alia qua pastore uacat, Ecclesia debet gubernare, ita tamen ut si ciuitatem illam ab hostibus libera effici, & Domino protegente ad priorē statū cōtulerit reuocari, in eam in qua prius ordinatus es, Ecclesia reuertaris. Sin autē praedicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac in qua a nobis ordinatus es uel inordinatus Ecclesia debeas permanere. Praecipimus autē ne unquam illicitas ordinationes facias. Ne bigamū, aut qui uirginē non est sortitus uxorem, aut ignorantem literas, uel in qualibet parte corporis uitiatū, uel poenitentiae, uel curiae, uel cui libet cōditioni obnoxii, ad sacros ordines permitas accedere. Sed si quos huiusmodi repereris, nō audeas promouere. Aphros passim, uel incognitos peregrinos, ad Ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias: quia Aphri quidē aliqui Manichaei, aliqui rebaptizati: peregrini uerō plurimi etiam in minoribus ordinibus cōstituti, ad fortiores pretendisse honores saepe probati sunt. Admonemus etiam fraternitatē tuā, ut in cōmissis sibi animabus solerter inuigilet, & animarū magis lucris quam cōmodis uitae praesentis intendat. In cōtinendis autē disponēdis rebus Ecclesiae diligens insistant, ut omni ex parte susceptum, dignē te gessisse pastoris officii uenturus iudex cum ad iudicandum uenerit, debeat approbare.

Gregorius Ioanni episcopo Squilino. Ad idem admonet, ut supra. Cap. XXVI.

Epist. 26

Obitum Paulini Taurinensis Ecclesiae, sed & illius Turrinanae Ecclesiae antistitum, directa relatio patefecit. Quapropter uisitationis deservituarum Ecclesiarū fraternitati tuae operam solenniter delegamus, quam ita te conuenit exhibere, ut nihil de prouectionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsq; uel quicquid illud est, in patrimonio eiusdem a quoq; praesumatur Ecclesiae. Et ideo fraternitas tua ad praedictas Ecclesias se properet, & assiduis adhortationibus clerum plebemq; earundem Ecclesiarum admonere festinet, ut remoto studio uno eodemq; cōsensu talem sibi praeficiendum expetant sacerdotem, qui & ratio ministerio dignus ualeat reperiri, & a uenerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & directionis tuae testimonio literarum ad nos ueniat consecrandus. Cōmouentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter clericos earundem ciuitatum in quibus uisitationis impendis officii, nullus ad episcopatū dignus, quod euenire non credimus, poterit inueniri: prouisurus ante omnia ne ad hoc cuiuslibet conuersationis uel meriti laicae personae aspirare praesumant, & tu periculum ordinis tui, quod ablit, incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius parochia constituta, sub tua cura disposito, neq; quousq; illic prius fuerit episcopus ordinatus esse concedimus, ut sollicitudinis tuae uigilantia, proposito suo congrua Deo iuuante actione respondeat.

Gregorius Ioanni, clero, ordini & plebi consistenti Cronae. De Ioanne uisitate eiusdem Ecclesiae.

Capitulum XXVII.

Vestri antistitis obitum cognoscentes, curae nobis fuit, deservituarum Ecclesiae uisitationem fratri & coepiscopo nostro Ioanni solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de prouectionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsq; a quoquam usurpari patiatur. Cuius uos assiduis adhortationibus conuenit obedire, quatenus in Ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur, qui a uenerandis canonibus nulla discrepet ratione. Quis dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & uisitationis pagina prosequente, ad nos ueniat ordinandus: prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet uitae uel meriti laicam personam praesumat eligere. Nam nō solum talem ad episcopatus apicem nulla ratione prouehendum, uerum etiam uos nullis intercessionibus ueniam promereri posse cognoscite: sed omnes quos ex uobis de laica persona aspirasse contigerit, ab officio & a cōmunionē alienos faciendos proculdubio noueritis.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennati. De Viulando & Gauiniano diacono. Cap. XXVIII.

Iurgantiū controuersias celeri sententia terminare, & aequitati proculdubio cōuenit & uigori. Quia ergo Viulandus praesentiu lator, fraternitatis tuae cognitionē implorat, diaconē Gauinianū contra quē se habere causam commemorat, fraternitas tua ad suū faciat accessiri iudiciū, & amota dilatione, causae ueritatem subtili inquisitione discutiat, & quae cunctis iusticiae ordo distauerit, ac tua fuerit sententia definitum, & obseruare & implere partes modis omnibus compellantur.

Gregorius Felici episcopo de Acropoli. Visitationem Velinae, Vixentinae, & Blandanae iniungit Ecclesiarum. Cap. XXIX.

Quoniam Velina, Vixentina, & Blandana Ecclesiae, quae tibi in uicino sunt constitutae, sacerdotis noscunt uacare regimine: propterea fraternitati tuae earum solenniter operam uisitationis iniunximus, illud praes omnibus commouentes, ut ubi praefatarum Ecclesiarum siue dioeceseos earum, uel diacones, siue religiosae personae inuentae fuerint, districtē canonicē ut uiuant, modis omnibus admonere studebis. Nec passim eis in qualibet re sit excedendi licentia, sed tuo moderamine atque prouisione inculpabiliter in qua sunt, conuersatione uel habitu perseuerent: sciturus si quid secus accesserit, tuo neglectu modo dis omnibus imputari. Presbyteros quoq; uel diacones, si in aliquibus Ecclesiis prauidebis ordinandos, si tales personae fuerint quae canonicis regulis morum uel uitae qualitate nullo modo reprobentur, habebis per omnia ordinandi licentiam. Ministeria uerō earundem Ecclesiarum ubi sint recondita, sollicita indagatione perquire, quibus repertis ad nostram notionem perducere festinato, ut cognoscentes quid siquid sit, adiutore Domino disponamus.

Gregorius

Gregorius Lucillo episcopo de Mellita. De clericis terras Aphricanae Ecclesiae tenentibus.

Capitulum XXX.

Officij nostri decet ualde de propositum, subiectis magnopere suadere, ut rebus debeant seruari fides in placitis: ne dum inconsiderate lucrare rapiunt studio, pacificam uertant cōventionem in iurgium. Peruenit itaq; ad nos, fraternitatis tuae clericos, terras Aphricanae tenentes Ecclesiae, quod pensionem earundem possessionum dare contemnant. Quod si uerū est, & ad fraternitatis tuae haec sunt perlata noticiā, tua in hoc desidia eorū culpa nutrita est. Ob quā rem scriptis te praesentibus admonemus: quatenus ad perfoluendā pensionem nulla mora, nullaq; excusatione eos dē clericos uti permittas. Sed si fidem, honestatis cōtemplatione seruare postponent, tua districtione compulsi, quae rationi conueniunt, cogantur implere. Nam si huius rei ad nos denuo querela recurrerit, & de te aliam aestimationem habere incipiamus, & in illos ut dignum est uindicabimus.

Gregorius Benenato episcopo. Cumanam & Musitanam unitas praecipit esse Ecclesias. Cap. XXXI.

Epist. 31. Cap. 16. q. 1. Et temporis

Et temporis qualitas, & uicinitas nos locorum inuitat, ut Cumanam atq; Musitanam unire debeamus Ecclesias: quoniam haec non longo a se itineris spacio seiunctae sunt, nec peccatis facientibus tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere debeant sacerdotes. Quia igitur Cumanam castrum sacerdos cursum uitae huius expleuit, utraq; nos Ecclesias praesentis autoritatis pagina unisse, tibiq; commississe cognosce, propriumq; utrarumq; Ecclesiarum scito te esse pontificem. Et ideo te quae cunctis tibi de earum patrimonio, uel clerici ordinatione siue promotione, iuxta canonum statuta uisa fuerint ordinare atq; disponere, habebis ut proprius reuera sacerdos, liberā ex nostrae autoritatis consensu atq; permissione licentiā. Vbi uerō cōmodius atq; utilius esse perspexeris, ibi habitato, ita sanē ut alterā Ecclesiam cui corporaliter praesens nō es, sollicita prouidentia cura disponas: quatenus diuina illic mysteria solenniter auxiliante Domino peragantur. Fraternitas ergo tua tanto in adhortatione populi, lucrandaq; animabus sollicitiori cura semper inuigilet, quanto se unitarum Ecclesiarum gubernationis onera suscepisse cognoscit.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennate. De Arnulpho. De episcopis Hystriae. De baptizatis nō rebaptizandis. Et de ordinatis nō reordinandis. Aliaq; quibus plura. Cap. XXXII.

Epist. 32

Quod scriptis uestrae beatitudinis minime reputate: quia peccatis meis faciētib; eo tempore quo Arnulphus ad Romanā urbē uentens, alios occidit, alios detrucauit, rana moestitia affectus sum, ut in colicā molestiam caderem. Valde autē mirabar quid esset quod illa mihi nouissima sollicitudo uestrae sanctitatis huic urbi meisq; necessitatibus minime prodesset: sed scriptis uestris discurrentibus, agnouit uos quidem sollicitē agere, cul-

Greg. tom. 2.

A pamq; non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo: quia iste qui nūc interest, & repugnare contra inimicos nostros dissimulat, & nos facere pacem uetat, quamuis iam modō, etiā si uelit facere, omnino nō possumus: quia Arnulphus exercitū Ansurith & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, ut nobiscum aliquid loqui de pace dignetur. De causa uerō episcoporum Hystriae omnia quae mihi uestra fraternitas scripsit, ita esse iam antē deprehendi in ijs iussionibus, quae ad me a piissimis principibus uenerūt: quatenus me interim ab eorum compulsionē suspenderem. Ego quidem pro ijs quae scripsistis, zelo atq; ardori uestro ualde cōgaudeo, debitoremq; me uobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen quia de eadem re serenissimis dominis cum summo zelo Dei & libertate rescribere non cessabo. Mouere autem uos non debet praefati excellentissimi uiri Romani Patricij animositas: quia nos quāto eum loco & ordine praesimus, tanto si qua sunt eius leuia, tolerare mature & grauius debemus. Si quando tamen est aliqua cum eo locus obtinendi, agat apud eum fraternitas uestra, ut pacē cum Arnulpho, si ad aliquid parum possumus, faciamus: quia miles de Romana urbe ablatus est, sicut ipse nouit. Theodosiani uerō qui hic remaserunt, togam non accipientes, uix ad murorum custodiam se accommodant: & deservituta ab omnibus ciuitas, si pacem non habet, quomodo subsistet? Praeterea de puella de qua scripsistis nobis, quae de captiuitate redēpta est, uolo ut requirat sanctitas uestra qualiter orta sit: quia ignota persona non facile inuestigari potest. Illud autem quod dicitis, ut is qui ordinatus est, iterum ordinetur: ualde ridiculum est, & ab ingenij uestri consideratione extraneum: nisi forte quod exemplum ad medium deducitur, de quo & ille iudicandus est qui tale aliquid fecisse perhibetur. Absit autem a fraternitate uestra sic sapere. Sicut enim baptizatus semel, iterum baptizari non debet: ita qui consecratus est semel, in eodem iterū ordine non debet cōsecrari. Sed si quis forsitan cum leui culpa ad sacerdotium uenit, pro culpa poenitentia indicit debet, & tamen ordo seruari. De Neapolitana uerō urbe excellentissimo uiro exarcho instanter imminente uobis indicamus: quia a Rhegijs, ut cognouimus, cum Arnulpho se fecit, & reipublicae contra fidem uenit, & ualde insidiatus est eidem ciuitati, in quam si celesiter dux non mittatur, omnino iam inter perditas habetur. De hoc quod dicitis incensae ciuitati Seueri schismatici elemosynam esse mittendam, idcirco uestra fraternitas sentit: quia quae contra nos praemia in palatium mittat, ignorat. Quae & si non transmitteret nobis, cōsiderandum fuit, quia misericordia prius fidelibus, ac postea Ecclesiae hostibus est facienda. Iuxta quippe est ciuitas fanum, in qua multi captiuati sunt, ad quā ego iam transacto anno trāsmittere uolui, sed inter hostes medios non praesumpsi. Vide ergo mihi ut Claudium abbatē cum aliquanta pecunia sibi transmittere debeatis: & liberos quos illic pro precio suo

G 2 in ser.

in seruitio teneri inuenerit, uel si qui adhuc sunt captiui, redimat. De summa uero eiusdem pecunie tras mittenda, uobis certum sit: quia quicquid uos decernitis, mihi placet. Sin aut cum excellentissimo uiro Romano Patricio agitis ut pacem facere cum Arnulpho debeamus: ego ad uos personam aliam transmittere paratus sum, cum qua mercedis causa melius fiant. De fratre autem & coepiscopo nostro Natali ualde contristabar: quod de illo quaedam superba cognoueram, sed quia mores suos ipse correxit, meam tristitiam simul me ipsum uincendo consolatus est. Pro qua re fratrem & coepiscopum nostrum Malchum admoneo, ut priusquam ad nos ueniat, ei rationes suas ponat, & tunc demum alibi ubi necesse est proficiatur. Et si eius actus bonos cognoscimus, ei fortasse ubi necesse est ut hoc ipsum patrimonium quod tenuit, restituamus.

Gregorius Columbo episcopo Numidie. De heresi Donatistarum. Et de cura pastoralis. Cap. XXXIII.

Epist. 33

Notum est charissime in Christo frater, quod antiquus hostis qui primum hominem de paradisi delicijs in hanc aerumnosam uitam callida persuasione deposuit, & in eo iam tunc humano generi poenam mortalitatis inflixit, eadem calliditate nunc ouium Dominicarum pastores, quo facilius gregem capiat, transfusus conetur uenenis inficere, & iure iam potestati propriae uendicare. Sed nos qui licet immeriti, sedem Apostolicam uice Petri Apostolorum principis suscepimus gubernandam, ipso pontificatus officio cogimur generali hosti quibus ualeamus nilibus obuiare. Porrecta igitur petitione insinuauerunt nobis presentium latores, Constantius & Mustellus, ut asserunt Ecclesiae Pudentianae diacones in Numidia provincia constituti: Maximianum eiusdem Ecclesiae antistitem in loco quo degit, corruptum praemio Donatistarum, episcopum noua licentia fieri permisit, cum & si hoc anterior usus permitteret, manere atque persistere fides catholica prohiberet. Ob hoc ergo fraternitatem tuam scriptis presentibus necessarium duximus adhortandam, ut ueniente ad te Hilario chartulario nostro, adunato episcoporum uniuersali concilio, habito praeculis terrore uenturi iudicis, causa eadem subtili ac solerti debeat indagacione perquiri. Et si capitulum hoc a presentium latoribus praedicto episcopo documentis idoneis fuerit approbatum, a dignitate officio quo fungitur, modis omnibus degradetur, ut & ille ad poenitentiae lucra per agnitionem delicti redeat, & caeteri tentare talia non presumant. Neque enim est, ut qui Iesum Christum Dominum nostrum haeretico accepta pecunia uenundedit, ut fertur, ab eius uidelicet sacrosancti corporis ac sanguinis tractandis mysterijs submoueatur. Si qua autem inter eos extra crimen hoc damnorum quorundam uel priuatorum negociorum, sicuti petitio diaconorum ipsorum continet, uersatur intentio: hanc tua fraternitas cum praedicto chartulario nostro priuata cognicione perquirat, & inter utraque partem iusticia praecedente definiat. Porro autem presen-

tium latorum insinuatione didicimus, Donatistarum haeresim pro peccatis nostris quotidie dilatarum, & ualde plures data per uenalitate licentia, post catholicum baptismum a Donatistis denuo baptizari. Quod quod graue sit frater, oportet nos tota mentis intentione perpescere. Ecce lupus Dominicum gregem non iam in nocte latenter, sed in aperta luce dilaniat, & nos eum grassari in ouium nece cernimus, & nulla ei sollicitudine, nullis uerborum iaculis obuiamus. Quos ergo fructus Domino multiplicati gregis ostendimus, si & ipsum quem pasendum suscepimus, ociosa mente cernimus a bestia deuorari? Studeamus igitur cor nostrum terrenorum pastorum imitatione succendere, qui hyemales noctes, imbribus geluque constricti ducunt saepe peruigiles, ne uel una ouis, & non forte utilis pereat. Quam & si insidiator ore uoraci momorderit, quomodo satagunt, quibus cordis anhelantibus, in quas uoces ut eruant captum pecus angustia stimulante prosiliunt, ne a gregis domino quicquid per incuriam perdidit, exigatur? Vigilemus ergo ne quid pereat, aut si captum forte quid fuerit, uocibus diuinorum eloquiorum ad gregem Dominicum reducamus, ut ille qui pastor pastorum est, uigilasse nos circa gregem suum dignetur iudicio comprobare. Hoc quoque uos necesse est solerter attendere, ut si qua contra latores presentium eiusdem episcopi recta fuerit petitio, subtili debeat indagacione perquiri, & si fortasse ipsi quoque pro sua culpa iure feriendi sunt, nequaquam censemus esse parcendum.

Mense Augusto: Indictione decima.

Gregorius Ianuario episcopo Carthagenensi.

Inter alia scribit de Isidoro sine causa excommunicato.

Capitulum XXXIII.

Si sacerdotale quod administramus officium summetis integritate pensamus, sic nos cum filijs nostris debet unire concordia, ut sicut patres in nomine, ita affectu probemur in opere. Dum ergo tales nos esse quales praefati sumus oporteat, miramur cur aduersus fraternitatem tuam tanta querimoniarum moles exorta est. Quod quidem nos adhuc credere dubitamus. Sed ut ueritatem ualeamus agnoscere, Ioannem sedis nostrae notarium nostra illic praecceptione suffultum direximus, qui partes in electorum compellat adesse iudicio, & sua ad effectum executione quae fuerint iudicata perducatur. Quocirca fraternitatem tuam scriptis presentibus adhortamur, ut causam apud se ante debeat merita pertractare. Et si qua se iniuste tulisse uel habere cognoscit, ante iudicium sacerdotum contemplatione restituat. Inter querelas autem multiplicatas, Isidorus uir clarissimus a fraternitate tua frustra se excommunicatum anathematizatumque conquestus est. Quod ob quam rem factum fuerit, dum a clerico tuo qui praesens erat, uoluissimus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo quod te iniuriauerat, factum innotuit. Quae res nos uehementer affligit. Quod si ita est, nil te ostendis de caelestibus cogitare, sed terrenam te conuersationem habere significas, dum pro uindicta propriae iniuriae, quod sacris regulis prohibetur, maledictionem anathematiae

Epist. 34

Capitulum 23, 9, 4 Inter querelas

matris inuexisti. Vnde decetero omnino esto circumspexus atque sollicitus, & talia cuiquam pro defensione propriae iniuriae tuae inferre denuo non praesumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea uindicandum.

Gregorius Ioanni episcopo. sian suae Ecclesiae uniri praecipit.

Treuerensium Ecclesiae. Cap. XXXV.

Epist. 35 Can. 16, 9, 1 Postquam

Postquam hostilis impietas diuersarum ciuitatum, ita peccatis facientibus desolauit Ecclesias, utre parandi eas spes nulla populo deficiente remanserit, maiori ualde cura constringimur, ne defunctis earum sacerdotibus, reliqua plebs nullo pastoris moderamine gubernate per inuiciae fidei, hostis callidi raptant, quod absit, insidijs. Huius ergo rei sollicitudine saepe commoti, hoc nostro cordi se dit consilium, ut uicinis eas mandarem pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati tuae curam gubernationemque Treuerensium Ecclesiae prouidimus committendam, quam tuae Ecclesiae aggregari unquam necesse est: quatenus utrarumque Ecclesiarum sacerdos recte Christo adiutore possis existere. Quaeque tibi de eius patrimonio, uel clerici ordinatione seu promotione, uigilantia ac canonica uisa fuerint cura disponere, quippe ut pontifex proprius, liberam habeas ex nostra praesenti permissione licentiam. Quapropter frater charissime dominicorum reminiscens salubriter mandatorum, ita in commissae plebis regimine lucrandis animabus inuigila, ut ante tribunal aeterni iudicis constitutus, fructum bonae operationis, quod ad mercedem tuam pertineat, eidem redemptori nostro, in quo latari possis, exhibeas.

Gregorius uniuersis episcopis per Hyberniam.

De causa trium capitulorum. Cap. XXXVI.

Epist. 36

Scripta uestra summa cum gratulatione suscepi: sed erit in me uerior ualde laetitia, si mihi de uestra contigerit reuersione gaudere. Prima itaque epistola uestra frons, grauem uos pati persecutionem innotuit. Quae quidem persecutio dum non rationabiliter sustineretur, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem praemiorum expectare pro culpa. Debetis enim scire sicut beatus Cyprianus dixit: quia martyrem non facit poena, sed causa. Dum igitur ita sit, incongruum nimis est de ea uos quam dicitis persecutione gloriarum, per quam uos constat ad aeterna praemia minime prouehi. Reducat ergo charitatem uestram tandem integritas fidei ad matrem quae uos generauit Ecclesiam, nulla uos animorum intentio a concordiae unitate dislociet, nulla persuasio repetendo uos a recto itinere defatiget. Nam in synodo, in qua de tribus capitulis actum est, apertum liquet nihil de fide conuulsum esse, uel aliquatenus immutatam, sed sicut scitis, de quibusdam illic solimodo personis est actum: quarum una, cuius scripta euidenter a rectitudine catholicae fidei deuiabant, non iniuste damnata est. Quod autem scribitis quia ex illo tempore inter alias prouincias maxime flagelletur Italia, non hoc ad eius debetis intorquere opprobrium, quoniam scriptum est: Quae diligit Dominus, castigat,

Hebr. 12

Greg. tom. 2.

flagellat omnem filium quem recipit. Si igitur ita est ut dicitis, ex eo tempore magis dilecta est apud Deum, & modis omnibus approbata, ex quo domini sui meruit sustinere flagella. Quia uero non ita sit quae admodum uos in eius insultatione affirmare conamini, rationem attendite. Postquam recordandae memoriae Virgilius papa in urbe regia constitutus, contra Theodoram tunc augustam & acephalos damnationis promulgauit sententiam, tunc Romana urbs ab hostibus adita & captiuata est. Ergo bona causam habuerunt acephali, & iniuste damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt: Absit. Hoc enim nec nostrum quempiam, nec alios qui catholice fidei mysterijs instituti sunt, dicere uel aliquo modo confiteri conuenit. His denique cognitis, ab hac quandoque iam deliberatione recedite. Ut igitur de tribus capitulis animis uestris ablata dubietate possit satisfactio abundanter infundi, librum quem ex hac re sanctae memoriae decessor meus Pelagius papa scripserat, uobis utile iudicauimus transmittere. Quae si posito uoluntarie defensionis studio, puro uigilanti corde sapienter uolueritis relegere, eum uos per omnia secuturos, & ad unitatem uestram reuersuros nihilominus esse confido. Porro autem si post huius libri lectionem in ea qua estis, uolueritis deliberatione persistere, sine dubio non rationi operam, sed obstinationi uos dare monstratis. Vnde iterum habita locutione charitatem uestram admoneo, ut quoniam Deo suffragante dei nostrae integritas in causa trium capitulorum inuiolata permanet, mentis timore deposito, tanto citius ad matrem uestram, quae filios suos expectat & inuitat, Ecclesiam redeatis, quanto uos ab ea quotidie expectari cognoscitis.

Gregorius Natali episcopo Salonitano.

De conuiujs iustis & iniustis. Et de Honorato archidiacono. Cap. XXXVII.

Epist. 37

Quasi oblita praecedentium scriptorum serie, sola uestra beatitudinis quae ad dulcedinem pertinet, loqui decreuerat: sed dum uestra epistola ad priora scripta ratiocinando reuocat, iterum forsitan quaedam quae minus libeant, narrare compellor. In conuiujs etenim defensionem uestra fraternitas Abraham conuiuium memorat, in quo, teste sacro eloquio, tres angelos suscepisse perhibetur. Sed hoc exemplo neque nos beatitudinem uestram de conuiuio reprehendimus, si hanc suscipere angelos in hospitalitate cognoscimus. Rursum narrat, Isaac fatiatum benedictionem filio dedisse. Quae utraque ueteris testamenti quia ita sunt gesta per historiam, ut tam signarent aliquid per allegoriam, utinam ualeamus sic res gestas legendo percurrere, ut possimus etiam gerendas prauidendo sentire. Ille quippe in tribus angelis unum salutans, trinitatis subsistentias unius substantiae esse declarauit. Ille uero fatiatus benedixit filium: quia qui diuinis epulis repletur, illius sensus in prophetiae uirtute tenditur. Diuinae autem epulae sacri eloquii uerba sunt. Si igitur assidue legitis, si exemplum ab exterioribus trahentes, interna penetratis, quasi de agri uenatione satiati, mentis uentre repletis, ut anteposito filio, suscepto

G 3 uidelicet

uidelicet populo, possitis uentura nunciare. Sed iam in hoc seculo caligat qui de Deo aliquid prophetat: quia profectò dignū est, ut hīc iam per cōcupiscētiā minus uideat, cuius sensus per allegoriam intus coruscat. Hęc ergo ad uosmetipsos trahite, & si uos tales cognoscitis, nihil est quod de uera æstimatione dubitetis. Gaudere quoque beatitudinē uestrā inuenio, si uoracis nomē cum rerū authore sustineat. Quod ego breuiter expono: quia si de uobis falsum dicitur, nomen hoc ueraciter cum rerū authore sustinetis. Si uerò de uobis uerum est, hoc de illo falsum fuisse quis dubitet: absoluere uos non ualeat par nomē, quorū dispar est causa. Nam cum eo crucē etiā periturus la tro suscepit: sed quem reatus proprius tenuit, par crucifixio non absoluit. Ego autem quantis ualeo precibus deosco, ut sanctissimā fraternitatē uestrā authori nostro non solū nomen, sed etiā causa cōiungat. Cōuisa autē cōmunia quę ex intentione impendendę charitatis fiunt, rectē sanctitas uestra in suis epulis laudat. Sed tamen sciendū est, quia tunc ueraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla absentiu uita mordetur, nullus ex irratione reprehēditur, & non inanes in eis seculariū negotiorū fabulę, sed uerba lectōnis sacre audiuntur, cum non plus q̄ necesse est seruiū corpori: sed sola eius infirmitas reficitur, ut ad usum exercendę uirtutis habeatur. Hęc itaq; si uos in uestris cōuiuijs agitīs, abstinentium fateor magistri estis.

Parte 1
dist. 44
Conuiuia

ROM. 14

Quod ergo Pauli apostoli testimoniu ad me posuistis, in quo ait: Qui non māducat, manducantē non iudicet, omnino existimo incōgruum fuisse: quia neq; ego non comedo: neq; ad hoc a Paulo dictū est, ut membra Christi quę in eius corpore, id est, in Ecclesia inuicē sibi charitatis cōpage con nexa sunt, nullā de se ullo modo curā gerant. Sed si neq; ego ad te, neq; tu aliquid pertineres ad me, iure tacere cōpellerer, ut eum non reprehēderem qui emendari non posset. Hęc ergo sententia solummodo propter eos dicta est, qui illos iudicare student, quorū sibi cura cōmissa non est. At postq̄ nos authore Deo unū sumus, si ea quę nobis corrigenda sunt tacemus, ualde delinquimus. Ecce fraternitas tua agrē se tulit de conuiujs a me esse reprehēsam, cum ego qui et si hanc non uita, tamen loco transgredior, ab omnibus corripi, ab omnibus emendari paratus sim. Et hunc solū mihi amicum æstimo, per cuius linguā ante apparitionē districte iudicis meę maculas mentis tergo. Illud autē frater dulcissime, q̄ tribulationibus pressum te legere posse abnegas, minus ad excusationē idoneū puto, cum Paulus dicat: Quęcunq; scripta sunt, ad nostrā doctrinā scripta sunt, ut per patientiam & cōsolationē scripturarū spem habeamus. Si igitur ad cōsolationē nostram sacra scriptura preparata est, tanto magis debemus legere, quanto magis nos conspicimus sub tribulationū fasce lassari. Si uerò in ea solummodo sentētia est fidentum, quam in epistola uestra posuistis, qua Dominus dicit: Cum tradent uos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim uobis in

ROM. 15

MAT. 10

illa hora quid loquamini. Non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri qui loquit in uobis. sacra ergo ad nos eloquia frustra mandata sunt, quia repleti spiritu, uerbis exterioribus non egemus. Sed aliud est frater charissime q̄ angustia ti persecutionis tēpore absq; dubitatione confidere, aliud quod in tranquillitate Ecclesię agere debemus. Oportet etenim nos per spiritū hunc modò legendo percipere quę possumus, si cōtigerit causa in nobis esse, etiā patiendo demonstrare. Valde uerò in epistola uestra gauisus sum, q̄ uos exhortationi studiū dare fatemini. In hoc etenim scio quia curā uestri ordinis solerter agitīs, si ad authorē uestrū & alios trahere curatis. Quod autē in eodē loco dicitis uos mei similes non esse, post obortā lætitiā me illico cōtristastis: quia laudes meas per irrationē dici existimo, quas per ueritatē minime recognosco. Ago autē omnipotenti Deo gratias: quia per uos quidā hæretici ad sanctā Ecclesiā reuocant. Sed curare uobis necesse est, ut ipsi quoq; qui intra sanctę Ecclesię gremiū cōtinent, ita uiuāt, quatenus eius aduersarij prauis moribus non existant. Nam si non diuino desiderio, sed terrenis cupiditatibus, uoluptatibusq; deseruiūt, intra eius gremiū filij alieni nutriuntur. Quod autem uos fatemini Ecclesiasticos ordines ignorare nō posse, ego quoq; hoc de uobis per omnia scio, atq; idcirco ualde cōtristor: quia cum rerū ordinē scitis, in me qd̄ peius est sciēdo deliquistis. Postq̄ enim ad beatitudinem uestrā, & decessoris mei, & mea in causa Honorati archidiaconi scripta directa sunt, tunc contempta utriusq; sententiā, præfatus Honoratus proprio gradu priuatus est. Quod si quilibet ex quatuor patriarchis fecisset, sine grauissimo scandalo tanta contumacia transire nullo modo potuisset. Tamen postq̄ fraternitas uestra ad suum ordinem redijt, nec ego meę, nec decessoris mei iniurię memor sum. Quod uerò dicitis nostris temporib; debere seruari quę a meis quorūque prædecessoribus tradita atq; custodita sunt, absit hoc a me, ut statuta maiorū consacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam: quia mihi iniuriam facio, si fratrum meorū iura perturbo. Sed cum responsales uestri aduenerint, quę inter uos & præfatum Honoratum archidiaconem sint iusta cognoscam, & ex ipso meo examine perpende tis: quia si pars uestra per iusticiam fulta est, nihil aduersi a me perferetis, sicut nec antē pertulistis. Sin uerò sapefato Honorato archidiacono in asser tione sua iusticia suffragatur, ex eius absolutio ne monstrabo, quia personas etiam quas noui, in iudicio non agnosco. De excōmunicatiōis uerò articulo, quę tamen interposita cōditione gra dus, secundo uel tertio iam, ut ita dicam, ex neces sitate sub iūcta est, beatitudo uestra immeritò que ritur, cum Paulus apostolus dicat: In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam. Sed ista iam transeant, ad nostrā redeamus. Si enim rectē agit, ego domino Natali non possum coniunctus non esse, cuius me affectui ualde esse debi torem noui.

Can. 25. q. 2
Quod uerò

Can. 24. q. 3
De excōmunicatiōis

2. Cor. 10

Gregorius

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.
De Ecclesia Liparitana ordinanda. Cap. XXXVIII.

Epist. 38

Locus inimicis Ecclesię constituta, pastoris uacare non debet officio. Quia igitur Ecclesię Liparitana sacerdotē priuata dinoscitur: ideo Paulinum Taurinensis Ecclesię episcopum in prædicta Ecclesię Liparitana fraternitas tua sine mora præesse constituat, ut officij sui administrationem in eadem Ecclesię uigilanter exhibeat, & quę eius utilitatibus cōuenire didicerit, ordinare non desinat. Cunctumq; clerum ut in omnibus canonicē ei obedire debeat, adinoncas: quatenus præfata Ecclesię in cunctis utilitatibus prædicto fratre & coepiscopo nostro disponente, Christo adiuuante procurari ualeat.

Data pridie Martij: Indictione decima.
Gregorius Dominico episcopo Carthaginiensi. Gratularum actiones reddit. Et de cura pastoralis admonet, & de Ecclesiasticis priuilegijs. Cap. XXXIX.

Epist. 39

Per laus ad nos seruis per Donatū atq; Quod uult deum, reuerendissimos fratres & coepiscopos nostros, necnon & Victorem diaconē uel Angelum notarium uestrę fraternitatis epistolas summa cum gratulatione suscepimus. In quarum et si nos sustinuisse dispendium tarditate putauimus: tamē de uberiori reperimus charitate compendium, ut hac dilatione temporis, non interrupta uideatur, sed nutrita dilectio: quam miserante Dno, contemplatione sacerdotij, lectionis usu, ætatisq; in uobis cognoscimus iam maturitate fundatā. Non em̄ tam largē de te flueret, si in tuis plurimas uenas mentibus nō haberet. Hanc ergo matrem custodemq; uirtutum sanctissime frater incōcussa stabilitate tenemus. Nullā in nobis eam subdolorum linguę imminuant, nullā antiqui hostis insidię corumpant. Hęc nanq; diuisa iungit, & coniuncta custodit. Hęc humilī sine timore subrigit. Hęc erecta sine defectioe submittit. Per hanc uniuersalis Ecclesię unitas, quę est compago corporis Christi, ex æquatione mētis gaudet in singulis, cum sit ei disparilitas in diuersitate membrorum. Per hanc eadem membra & alieno gaudio in suis afflictā exiliunt, & alienis mœroribus etiam in suis læta contabescunt. Teste enim magistro gentium, dum si quid patitur unum membrum, compatiuntur cætera membra, & si gloria tur unum membrum, congaudent omnia membra: uos non ambigo de nostra perturbatione ingemiscere, cum nos omnino certum sit de uestra pace gaudere. Quod uerò ordinationi nostrę fraternitas uestra congaudet, affectum mihi integer rimę charitatis exhibet. Sed ex cōsideratione huius ordinis mentem meam, fateor, transuerberat uis doloris. Graue nanque est pondus sacerdotij: prius quippe est sacerdoti necesse, ut cæteris ad exemplum uiuat, ac deinde seruandum, ut mentem per ostensa exempla non eleuet. De prædicationis semper ministerio cogitet: intentissimo timore considerans quod recessurus ad percipiendum regnū Dominus & talenta seruis distribuēs, dicat: Nego ciuimini dum uenio. Quod profectò

1. Cor. 12

Luc. 19

negocium tunc uerē nos agimus, si uiuendo & loquendo proximorum animas lucratur, si infirmos quoq; cœlestis regni gaudia prædicando, in superno amore roboramus, si proteruos ac tumidos, gehennę supplicia terribiliter insonando flectimus. Si nulli contra ueritatem parcimus. Si supernis amicitijs dediti, humanas inimicitias non timemus. Quod nimirum exhibens, quasi quoddam se sacrificium obtulisse Deo Psalmista nouerat, cum dicebat: Nōne qui oderāt te Deus oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderā illos, & inimici facti sunt mihi. Sed ad hoc ego pondus meę infirmitatis expauesco, & q̄ accepto regno paterfamilias redeat, rationem nobiscū positurus, aspicio. Sed qua eum mente sustineo, cui de suscepto negotio animarum lucrū aut nullū, aut penē nullū reportor. Tua ergo me oratiōe frater charissime adiuua, & quę de me formidare me conspicias, in temetipso quotidie timore prouidę sollicitudinis pensa. Per charitatis quippe cōpagem, & tua sunt quę de me loquor, & mea quę te agere cōcupisco. De Ecclesiasticis uerò priuilegijs quod uestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat: quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusq; Ecclesijs sua iura seruamus. Nec cuiuslibet, fauēte gratia, ultra q̄ merei impartior, nec ulli hoc qd̄ futuris est, ambigere stimulantē derogo, sed fratres meos per omnia honorare cupio, sicq; studeo honore singulos subuehi, dūmodo nō sit qd̄ alteri iure ab altero possit opponi. Responsaliū uerò nostrorū morib; ualde cōgaudeo: in quib; mihi ostēsum est quantū me diligitis, q̄ ad me electos fratres & filios trāsmisistis.

Psal. 138

Can. 25. q. 2
Ecclesiastic.

Data decimo Augusti: Indictione x.

INCIPIUNT EPISTOLAE EX REGISTRO BEATI GREGORII: Indictione xi.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ. De persecutione Pauli episcopi. Cap. XL.

VALE in castello Luculano sit scelus in Paulū fratrem & coepiscopū nostrū cōmissum, directa nobis fecit relatio manifestum. Et quia his diebus Scholasticus uir memorabilis Campanię iudex hīc præsens inuentus est, specialiter ei iniunximus, ut tantę peruersitatis insaniam districte debuisset emendatione corrigere. Sed quia nunc prædictę relationes portitor nos ut personam dirigeremus admonuit, ideo Epiphaniū subdiaconem illuc direximus: qui una cum præfato iudice a quibus excitata sit uel cōmissa seditio, inuestigare ac cognoscere possit, & digna ultione uindicare. Experientia ergo tua ita tota uirtute in hac causa solatiari festinet, quatenus & cognosci ueritas, & in delinquentes ualeat uindicta procedere. Quoniam igitur mancipia gloriosę Clementiæ in

Epist. 1

eodem scelere interfuisse, & uoces quæ seditionē commouerant factitasse dicuntur: si ita est, districtè ea imminenti ultioni substerne, nec pro persona ullius sit uestra seueritas remissior: quia tanto amplius ferienda sunt, quanto, utpote nobilis scemina pueri, ex sola superbia deliquerunt. Sed & illud subtili uos oportet indagatiōe perquirere, utrum ne prædicta scemina in tanta habuerit sceleris immanitate consiliū, aut si cum eius est scientia perpetratum: ut quàm sit periculosum non solum manibus, sed etiam in sacerdotem uerbis excedere, ex nostra cuncti possint defensione cognoscere. Si quid enim in hac causa lentatū fuerit uel omissum, ad tuam culpam, ac potius cognoscas pertinere periculum: nec aliquem apud nos excusationis locum inuenies. Nam quāto te apud nos res ipsa si districtissimè fuerit perscrutata & emendata commendat: tanto si lentata fuerit, nostram contra te scito indignationem exacui. Mancipia aut si qua decetero in monasterio sancti Seuerini, uel in alia Ecclesia eiusdem castelli de ciuitate refugerint: mox ut ad notitiā tuam peruenerit, nullo modo illic ea immorari liceat, sed intra ciuitatem in Ecclesiam reuocentur: & si iustam contra dominos suos querelam habuerint, cum cōgrua ordinatione de Ecclesijs exire necesse est. Si uerò ueniale culpam commiserint, dominis suis accepto de uenia sacramento, sine mora reddantur.

Gregorius Paulo episcopo.

Consolatoriam scribit epistolam. Cap. XLII.

Epist. 2

Licet non mediocriter nos contristauerit cognita quam es perpeffus iniuria: habemus aliquam tamen cōsolationis materiā, quod laudem tuam huic rei inesse cognouimus: ob id quod pro æquitate rectitudine hoc quantum directa nobis patefecit relatio, pertulisti. Ut ergo ad maiorē fraternitatis tuæ gloriam applicetur: hæc res constantiam tuam nec frangere, nec a uia debet ueritatis auertere. Nam maior in sacerdotibus merces est, in ueritatis tramite etiam post iniurias permanere. Ac ne tātæ impietatis infania inulta remaneat, & in peius indisciplina perniciofa prorumpat, Scholastico uiro memorabili Campaniæ iudici, quia hic præfens inuentus est, ut hæc digna coercitione uindicare debuisset, iniunximus. Sed quia homines tui a nobis ut personam dirigeremus, petiuerunt: propterea Epiphaniū subdiaconem illic nos transmisisse cognosce, qui unā cum supra scripto iudice inuestigare ualeat ac cognoscere ueritatem: quatenus in eos a quibus tantum facinus commissum constiterit uel perpetratū, sua instantia dignam faciat exerceri uindictam.

Gregorius Iohanni abbati. De Bonifacio preposito. De tunica sancti Iohannis. De causa Floriani. De cura animarum. De hospitibus, & de pauperibus. Cap. XLII.

Epist. 3

Perijt dilectio tua ut frater Bonifacius in monasterio tuo a te debeat ordinari prepositus: quod ego ualde miratus sum, quia antè factum non est. Nam ex quo illū tibi dari feci, iam eum ordinare debuisti. De tunica uerò sancti Iohannis omnino gratè suscepti, quia sollicitus fuisti mihi in-

dicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut quod melius est, eundē episcopū qui eā habet, cū clericis suis, & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunicæ persuamur, & de eodē episcopo uel clericis mercedē habere ualeamus. Causam uerò quæ cum Floriano uertit, incidere uolui: etiā ei uel octoginta solidos mutuos dedi. Quos ille credo disponit sibi, pro monasterij debito recōpensari, & omnino uolo eandem causam decidi: quia Stephanus chartularius dicit imminere, ut eā prædictus Florianus in publico transferat, & graue nobis est cum publico litigare. Vnde necesse est nobis aliquid cedere, ut possimus eandē causam ad cōpositionē perducere. Quod dum factū fuerit, dilectioni tuæ, Deo auxiliante, nunciabimus. De fratrum uerò animabus esto sollicitus. Sufficiat iam quæ opinio monasterij per uestrā negligentiam inquinata est. Nō frequenter foras egrediaris: in causis istis procuratorē institue, & tu ad lectionē atq; orationē uaca. De hospitalitate esto sollicitus: quantū potes, pauperibus largire: ita tamen ut serues quod Floriano restitui debeat. In ipsis aut fratribus monasterij tui quos uideo, nō inuenio eos ad lectionē uacare. Vnde cōsiderare necesse est quantū peccatū est, ut ex aliena oblatione Deus uobis alimoniam trāsmiserit, & uos mandata Dei discere negligatis. De sex uerò uncijs domus, si authenticā chartulā nō uidemus aut exemplaria, nil possumus facere. Sed Florentino Dei famulo præceptū trāsmisi, ut si ei ueritas constiterit, easdem sex uncias uobis restituat. Quibus restitutis, reliquas sex uncias aut in emphiteosim damus, aut redditus commutamus.

Gregorius Bonifacio episcopo Regien.

De humanis laudibus uitandis. Cap. XLIII.

Epist. 4

Quibusdam uenientibus agnouit fraternitatē tuā misericordiæ operibus uehementer instere, atq; omnipotenti Deo gratias retuli: quia iuxta egregij prædicatoris uocē, nūc uiuimus, si uos statis in Dño. Sed illud, fateor, nō leuiter mentem meā momordit, quod eadē opera multis uos ipsi nunciastis: ex qua re collegi, quod mens uestra nō studeat Dei oculis, sed humano iudicio placere. Vnde necesse est frater charissime, ut cum bona exterius agis, hæc interius cū magna cautela custodias, ne appetitus placēdi hominibus subrepat & omnis labor boni operis incassum fiat. Nos em̄ qui sumus, quibus placeri ab hominibus querit? Quid nāq; aliud quæ puluis & cinis sumus? Sed illi tua fraternitas placere desideret, qui & non longè est ut appareat, & omne quod retribuere, sinē nullo modo habebit.

Mense Octobri: Indictione undecima.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.

De uolentibus laicorum reprimendis. Cap. XLIII.

Epist. 5

Sicut in iudicijs laicorum priuilegia turbare non cupimus, ita eis præiudicijs, moderata te uolumus autoritate resistere. Violentos namq; laicos coercere, non contra leges est agere, sed legi ferre subsidium. Quia igitur Deus dedit generi Felici de Orticello præsentium laici uolentia dicit irrogasse,

irrogasse, præfatamq; rem illicitè detinere: ita ut uiduitatis eius deiectione non misericordiam pro-uocare, sed eius inueniatur roborare malitiā: præcipimus experientia tua, ut tam cōtra præfatum uirum, quæ in cæteris causis in quibus se asserit præfata scemina præiudiciū sustinere, tuæ ei solatiū tuitionis impendas, nec a quolibet eam prægruari permittas: ne uel ea quæ tibi salua tamen æquitate mandantur, in aliqua inueniaris parte negligere, uel uiduis alijsq; pauperibus, dum illic auxilium non inueniunt, ex huius itineris profligetur longinquitate dispēdia.

Gregorius Iohanni episcopo primæ Iustinianæ.

De iniusta condemnatione Adriani episcopi. Cap. XLV.

Epist. 6

Post longas tribulationes suas quas Adrianus Thebanæ ciuitatis episcopus a consacerdotibus suis uelut ab hostibus pertulit, in Romanā ciuitatem confugit. Et licet aduersus Iohannem Larissæum episcopum eius fuisset prima suggestio, non ab eo in causis pecuniarijs referuatis legibus iudicatum: tamen post hæc magis contra personā fraternitatis tuæ, a qua non iuste se a sacerdotij gradu flagitabat esse deiectionem, grauissimè querebatur. Sed nos indiscussis petitionibus non credentes, eadē quæ apud Iohannē fratrem & coepiscopum nostrum, uel quæ apud fraternitatē tuā sunt acta relegimus. Et quidē de memorato Iohannis episcopi Larissæi iudicio, quod fuerat appellatione suspensum, satis & pijsimi rerū domini ad Corinthi episcopū missis iussionibus decreuerunt. Et nos quoque per præsentium latores epistolis nostris ad præfatum Iohannem Larissæum directis, Christo auxiliante decreuimus, cum diuersi disceptatione iudicij, cuius examinationē tibi imperialia iussa tradiderant, & inspecta gestorum apud Iohannē episcopum de criminalibus habitorum serie uentilarem, reperimus propè nil te quod ad nominatas indicasq; sibi causas attinuit, exquisisse: sed machinationibus quibusdam testes aduersus Demetrium diaconem in damnatione eiusdem episcopi produxisse. Qui eum de illo, quod nec audiri phas est, testimonium dicentem se audisse perhibent. Quod dum præfens Demetrius contradiceret se dixisse, aduersus sacerdotalem morem disciplinamq; canonicam, deiectionem honore suo diaconem proconsuli prouinciæ tradidisse. Qui cum multis lanctus uerberibus aduersus episcopum suum forsā aliqua potuisset tormentorū necessitate mentiri, usq; ad finē negocij nihil eum de quibus interrogabat penitus inuenimus fuisse cōfessum. Sed nec alia in gestis ipsis, siue per depositiōnē testium, siue per Adriani professionē, quæ ei potuisset obesse, reperimus. Sed tantum fraternitas tua nescio quo mentis motu, diuino humanoq; iure contempto, abruptā protulit in eius damnatione sententiā: quæ licet non esset appellatione suspensa, contra leges canonesq; prolata, ipso non poterat iure subsistere. Postquā tamē ex abundantia appellatione tibi constat esse porrectā, mirati sumus cur nec homines tuos secundū cautionē Honora-

to diacono nostro per responsales tuæ Ecclesiæ expositam, qui tui iudicij rationē potuissent reddere transmisisti. Quod factū te uel de contumacia, nec conscientia trepidatione redarguit. Si igitur hæc quæ nobis aperta sunt ueritate uallant: quoniā occasione uicium nostrarum consideramus nos iniusta præsumere: de his alijs secundum id quod a nobis deliberatū fuerit, Christo auxiliante decernemus. Quod uerò ad præfens attinet, cassatis prius atq; ad nihilū redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis: ex beati Apostolorum principis auctoritate decernimus, triginta dierum spatio sacra te communionē priuatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus ueniam cum summa pœnitentiā ac lachrymis exorare. Quod si hanc sententiā nostram te cognouerimus implese remissius, non iam tantum iniustitiam, sed & contumaciā fraternitatis tuæ cognoscas adiuuante Domino seuerius puniendam. Præfatum uerò Adrianum fratrem & coepiscopum nostrum ex tua sententiā, ut diximus, nequaquam canonibus neq; legibus existente damnatum, in suum locum atq; ordinē reuerti Christo comitante disponimus: ut nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiā tramitem prolata sententiā: nec charitas tua pro placanda futuri indignatione iudicis, incorrecta remaneat.

Gregorius Iohanni episcopo Larissæo.

De iniusta condemnatione Adriani. Cap. XLVI.

Epist. 7

Can. 16. q. 1

Frater

Frater noster Adrianus, Thebanæ ciuitatis episcopus, ad Romanā urbem ueniens lachrymabiliter est conquestus, de quibusdam capitulis se a fraternitate tua, nec non a Iohanne primæ Iustinianæ urbis episcopo, non legitimè neq; canonicè condemnatum. Cumq; per diuturnum tempus nullā diuersæ partis uideremus huc aduenire personam, quæ eius debuisset obiectiōibus respondere, necessariò cognoscendæ ueritatis intuitu, ea quæ penes uos acta sunt, relegenda tradidimus. Ex quibus cognouimus Iohannem atq; Cosmam diacones, unum pro lubrico corporis, alterū pro fraudibus Ecclesiasticarum rerum proprio depulso officio, de pecuniarijs criminalibusq; capitulis aduersus eum pijsimis nostris imperatoribus suggestisse. Qui per iussiones suas te uoluerunt, seruata uidelicet iuris canonumq; districtiōe cognoscere: ita ut de pecuniarijs quidē ferres firmā iure sententiā. De criminalibus uerò eorum clemētiā habita subtilius examinatione suggereres. Quod si tam rectas iussiones tua fraternitas rectis quoq; mentibus accepisset, nunquā uos pro suis excessibus proprio amotos officio, atq; iam immutabilis animi, ad accusationē passim sui susceptisset episcopi, maximè cum ex suggestiōe pijsimis dominis oblata eorum sit detecta fallacia: quia cū consensu omnium clericorum hæc contra suum pontificē se suggestisse professi sunt. Post hæc tamen ut breuiter quædam strictimq; quæ apud te sunt acta percurram: primū capitulum penes fraternitatē tuam motū est Stephanus Thebani diaconi: cuius uitam quasi sciens turpissimā Adrianus episco-

episcopus, non eum sui ordinis honore priuauerat. Quod capitulum, nullus deductorum testium ad Adriani episcopi dicit peruenisse notitiam: nisi quod solus Stephanus turpis uitae suae professione damnabilis, dicitur esse confessus. Secundum capitulum aduersus eum uidetur esse propositum, de infantibus eius iussu a sacri baptismatis susceptione prohibitis, atque ita inabluta sorde peccati defunctos in tenebris. Sed nullus aduersus eum deductorum testium professus est nosse se tale aliquid ad Adriani episcopi peruenisse notitiam: sed a matribus infantum, quarum uiriremoti pro culpis, ut dicitur, ab Ecclesia fuerant, se cognouisse dixerunt. Sed nec in baptizatos eos mortis tempus professi sunt occupasse, sicut accusatorum continebat inuidiosa suggestio: cum in Demetriade ciuitate baptizatos eos esse constiterit. Et haec quidem de criminalibus causis. De pecuniarijs uero qualiter a te fuerit iudicatum, inquisitio deputatorum a principe uirorum pijsissima iussione serenissimis principibus attestatur. Nam cum tuam saepe fatus Adrianus suspendisset appellatione sententiam, quantum ex quatuor testium depositionibus apud Ioannem primae Iustinianae episcopum prolatis agnouimus, arctissima de uisus custodia libellum in quo obiecta sibi confiteretur capitula, tua coactus est fraternitate porrigere. Qui quidem in porrecto a se libello de pecuniarijs inuenit tuae consensisse sententiae. Criminalia uero medio quodam dubioque uerborum calle transcurrit, ut & tua quibusdam subiectis nebulis frustraretur intentio, & ipse porro a confessione imperplexae locutionis obscuritate refugeret. Cumque porrecta appellatio per homines eius, ceteraque quae penes te gesta sunt, pijsimam fuissent deponata principibus: deputatis, ut diximus, Honorato diacono sedis nostrae, & Sebastiano glorioso antrigrapho, cunctisque examinatis subtiliter a serenissimis est dominis ab omnibus iussionibus absolutus. Sed nescio quibus machinationibus exquisitis alia rursus est principalis iussio elicit: ut de cunctis antefatis capitulis Ioannes primae Iustinianae episcopus requireret subtiliter iudicaret. In cuius iudicio omnes clerici Adriani episcopi, & Demetrius diaconus inter tormenta professus est, omnem hanc contra Adrianum episcopum calumniam fraternitatis tuae machinatione confecta. Nec aliqua de capitulis ipsis quae in tua audientia criminaliter obiecta fuerant Adriano episcopo, sunt probata. Sed prouenit alia contra canones ac leges in Demetrio diacono eius alijque personis crudelis atque dolosa discussio, in qua nihil penes reperrum est, ex quo saepe memoratus Adrianus damnari legitime debuisset, sed magis ex quo potuisset absolui. Sed de Ioanne primae Iustinianae urbis antistite, ac de nequissimo eius damnato quoque iudicio alias sumus iuuante Domino tractaturi. Adrianum uero episcopum reperimus, & tuo contra sacerdotales mores odio laborasse: & nullo iure pecuniarijs in causis eum fraternitatis tuae condemnatum fuisse sententia. Quia igitur & ab antefato Ioanne primae Iustinianae epi-

scopo contra ius canonesque depositus, honoris sui gradu carere non potuit, in sua eum reformari Ecclesia, atque in propriae dignitatis ordinem decreuimus reuocari. Et cum opportuisset te ex eo dominici corporis comunione priuari, quod admonitione sanctae memoriae decessoris mei contempta, per quam eum Ecclesiamque eius de tuae iurisdictione potestatis exemit, rursus in eis aliquid tibi iurisdictionis seruare praesumpseris: rante nos humanius decernentes, comunionisque tibi sacramentum interim seruantes, decernimus, ut fraternitas tua ab eo Ecclesiaque eius omnem antehabita suae potestatem iurisdictionis absteineat, & secundum scripta decessoris nostri, si qua causa uel fidei, uel criminis, uel pecuniariae aduersus praefatum Adrianum sacerdotem nostrum potuerit euenire, uel per eos qui nostri sunt uel fuerint in urbe regia responsales, si mediocris est questio, cognoscatur: uel huc ad Apostolicam sedem, si ardua est, deducatur: quatenus nostrae audientiae sententia decidatur. Quod si contra haec que statuimus, quolibet tempore, seu qualibet occasione uel surreptione uenire tentaueris, sacra scias te comunione priuatum, nec eam te, excepto ultimo uitae tuae tempore, nisi cum concessa Romani Pontificis decernimus iussione percipere. Haec enim consona sanctis patribus definimus sanctione, ut qui sacris ne scit canonibus obedire, nec sacris administrare, uel comunione capere sit dignus altaribus. Res autem siue sacras, siue alias mobiles immobilisque eius Ecclesiae quas haecenus diceris retinere, quarum notitiam nobis oblatam praesentibus annectimus literis, sine aliqua ei dilatione fraternitatis tuae restituat. De quibus si qua inter uos questio uertitur, uolumus ut apud responsalem nostrum in urbe regia ueniret.

Gregorius Natali archiepiscopo Salonitano.
 Vi non deponatur episcopus nisi in comuentu episcoporum.
 Capitulum XLVII.

Cum cuncta negotia indagande sollicitudine ueritatis indigeant, tum quae ad deiectionem sacerdotalium graduum pertinent districtus sunt trutinanda: in quibus non tam de humanis constitutis, quam diuinae quodammodo benedictionis refragatione tractat. Quae res quoque nos in Florentij Tauritanae ciuitatis episcopi persona ad exhortationem uestrae fraternitatis admonuit. Nunciatum siquidem nobis est, a quibusdam fuisse eum in causis criminalibus accusatum: & nullis canonicis probationibus exquisitis, nec sacerdotalis concilij praesente iudicio, eum ab honoris officio non iure, sed autoritate depositum. Quia ergo non potest quenquam episcopatus gradu, nisi iustis ex causis concursu sacerdotum summouere sententia: hortamur fraternitatem uestram, ut praefatum uirum ex eodem in quod detrusus est, eijsi faciatis exilio, causamque eius episcopali disceptatione perquiri. Et si in his in quibus accusatur, canonica fuerit probatione conuictus, canonica proculdubio est ultione plectendus. Quod si alias quam de eo aestimatum est, synodali fuerit inquisitione com-

Epist. 8

perum

Cap. 14. q. 1. De uer. noster

perum: necesse est ut & criminatores iusti districtione iuris exhorreant, & in criminato innocentiae suae seruentur illibata suffragia. Executionem uero antefati negocij cum Antonino subdiacono nostro, ex nostra praecipione mandauimus: quatenus eius instantia & quae sunt legibus canonicisque placita decernantur, & decreta iuuante Domino mancipentur effectui.

Gregorius Antonino subdiacono. De Florentino episcopo iniuste deposito. Capitulum XLVIII.

Peruenit ad nos Florentinum Epitauritanae ciuitatis episcopum perceptis prius rebus eius pro quibusdam non approbatis criminibus sine sacerdotali concilio fuisse damnatum. Et quia non debet is poenam sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia: praecipimus experientiae tuae, ut Natali fratri & coepiscopo nostro debeas inuenire, quatenus supradictum uirum de eodem eijsi faciat quo nunc dicitur detrusus exilio. Conuocatoque episcoporum concilio, si haec in quibus accusatus est, canonicè fuerint approbata, praefati Natalis fratris & coepiscopi nostri uolumus in eum pro prium robur obtinere sententiam. Sin autem generali fuerit iudicio absolutus, nec eum deinceps cuiuslibet praedictio subiacere permittas: & praefata res districta tuae sollicitudinis restituantur instantia. Necesse est ergo ut quanto grauiora talium negotiorum perpendis pondera, tanto ea maturiori uigilantiorique studeas executione complere.

Gregorius Sauiino subdiacono. De Chalcedonensi synodo: & de alijs tribus synodis recipiendis. Capitulum XLIX.

Exeuntes maligni homines turbauerunt animos uestrorum, non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant: asserentes quod aliquid de sancta Chalcedonensi synodo praeter memoriam Iustiniani temporibus sit imminutum, quam omni fide omnique deuotione ueneramus. Et sic quatuor libros sanctae uniuersalis Ecclesiae, sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis uero de quibus post terminum synodi aliquid actum fuerat, eiusdem praeter memoriam Iustiniani temporibus est uentilatum: ita tamen ut nec fides in aliquo uiolaretur, nec de eisdem personis aliquid aliud ageretur, quam apud eandem sanctam Chalcedonensem synodum fuerat constitutum. Anathematizamus autem si quis ex diffinitione fidei, quae in eadem synodo prolata est, aliquid imminuere praesumit, uel quasi corrigendo eius sensum mutare: sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergo fili charissime, decet ad unitatem sanctae Ecclesiae remeare: ut finem tuum ualeas in pace concludere, ne malignus spiritus qui contra te per alia opera praualere non potest, ex hac causa inueniat unde tibi in die exitus tui in aditum regni coelestis obstat.

Gregorius ordini & plebi consistenti in Albano. De ordinatione episcopi. Capitulum L.

Robabilibus desiderijs nihil attulimus tarditatis: fratrem namque & coepiscopum nostrum hominem bonum uobis ordinauimus sacerdotem.

Mense Nouembrio: Indictione xi.
 Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De causa Gregorij Agrigentini episcopi. Capitulum LI.

Pridem quidem fraternitati uestrae scripseram, ut eos qui aduersus Gregorium episcopum Agrigentinae ciuitatis aliqua dixerant, ad Romanam ciuitatem transmittere deberetis. Quod ut nunc instantius fieri debeat, praesentibus adhortamur epistolis. Vnde personas ipsas, ceteraque documenta, id est gesta & petitiones quae data sunt, festinate cum celeritate transmittere. Nec moram aliquam excusationemque perquiri penitus permittimus: quatenus eis in Romanam, sicut diximus, ciuitatem transmissis, sub celeritate sciamus quid auxiliante Domino de persona salubrius eius disporre debeamus.

Gregorius Agnello episcopo de Fundis, qui nunc in ciuitate ordinatus est Terracina. Praecipit ut in Terracinesi Ecclesia sit episcopus. Capitulum LII.

Relatio cleri simul & populi Terracinenfis Regentis nos ualde laetificat, ob hoc quod de tua fraternitate bona testatur. Et quia defuncto Petro pontifice suo, sibi cardinalem postulant, constituit te sacerdotem, eorum uota necessario complenda esse prauidimus: quatenus & illi se gaudeant impetrasse quod postulant, & nos concessisse quod expedit uideamus. Quia igitur ob cladem hostilitatis, nec in ciuitate nec in Ecclesia tua est cuiquam habitandi licentia: ideo te autoritate nostra Terracinenfi Ecclesiae cardinalem constituimus sacerdotem, admonentes ut ita de animabus populorum illic consistentium Deo protegente debeas esse sollicitus: quatenus callidi peruersique hostis insidie commissio tibi gregi, qualibet arte nocere non ualeat. Sed sollicitudinis tuae grex circumscriptus custodia, digni se pastoris gaudeat meruisse tutamina. In tuis actibus plebi exempla bene uiuendi existant, auaritia in te uires non habeat. Tua praedicatione qui literas nesciunt, quid diuinitus praecipitur agnoscant. In Dei timore populum quem admodum uiuere possit, tui mores instituunt. Operibus exerce quod subiectos doces, & praedicas. Actus tui in aliorum correptionem proficiant, in adiutorium sibi uitae tuae imitationem assumant. Sicque te in cunctis operibus exhibe, ut scripturam conscriptionemque te habeat, quicumque aut negligit, aut non potest lectione formari. Totam igitur mentis intentione ita lucrum animarum Domino nostro facere festinato, ut digna te merces ante eius conspectum in die retributionis inueniat. Quicquid uero de praedictae rebus Ecclesiae uel eius patrimonio, seu cleri ordinatione promotioneue, & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, solerter atque canonicè ordinare facereque prouideris: liberam habebis, quippe ut sacerdos proprius, modis omnibus facultatem. Illud quoque fraternitatem tuam scire necesse est: quoniam sic te praedictae Terracinenfis Ecclesiae cardinalem esse constituimus sacerdotem, ut & Fundensis Ecclesiae pontifex esse non desinas, nec curam gubernationemque

Epist. 12

Epist. 13 Can. 21. q. 1 Relatio

21. quest. 1 illud quoque

præcipimus, ut præfato Secundino remoto ab ab-
batis officio, Theodosium quem cõgregatio ipsa
sibi petijt ordinari, in monasterio sancti Martini
abbatem solenniter per eum cuius prouisio inter-
est, facias ordinari: quatenus in cura congregatio-
nis subiecta, adiuuante Deo, cauta possit sollicitu-
dine uigilare. Possessioes uero uel hortos eiusdem
monasterij ecclesiastica, in quantum ratio patitur,
tuitioe defende.

Gregorius Leontio episcopo.

De infirmitate Castorij, et uisitatione eius Ecclesie. Ca. L XIII.

Epist. 24

Castorium fratrem et coepiscopum nostrum
hic pro corporis sui molestia retinemus. Et
quia nunc ad suam Ecclesiam non ualet remeare:
propterea eo absente, Ecclesie ipsius fraternitati
tuæ operã prouidimus uisitationis delegandam,
admonentes charitatem tuam ut ita efficaciter om-
nes utilitates eius exerceat, quatenus tui præ-
sentia proprium se, absentem habere non sentiat
sacerdotem. Quicquid autem tibi uisum fuerit pro
utilitatibus eiusdem Ecclesie ordinare, habebis mo-
dis omnibus ex nostra permissioe licentiã. Redditi-
uero uel ornamenta, ministeriaque ipsius sollicitudi-
nis tuæ cura cõseruet. Et præter ordinationes cle-
ricorum, cætera omnia in prædicta Ecclesia tamque car-
dinali & proprii te uolumus agere sacerdotem.

Gregorius uniuersis habitatoribus Arimini.

De infirmitate Castorij, et uisitatione Leontij. Ca. L XIII.

Epist. 25

Sicut in culpam uestram filij dilectissimi intentius
uelletis interdere, alsidua uos apud Deum debe-
tis oratione purgare, quod episcopum uestrum non
deuota mente nec ut filij suscepistis: quem in que-
tudo & tribulatio a uobis illata ad hoc usque perdu-
xit, ut molestia corporalẽ incurrerit: quauis in eo
nihil de his quæ nobis sunt scripta cognouimus,
sed solã inesse debilitatẽ uidimus, pro qua eum hic
retinere curauimus. Et quia illuc modo ad præ-
sens non ualet remeare, Ecclesie uestræ prouidi-
mus Leontium fratrem & coepiscopum nostrum uisi-
tatorẽ per omnia deputare, cui etiam nostris scri-
ptis iniunximus, ut omnia quæ ad curã utilitatẽque
Ecclesie pertinent, tanquam proprius episcopus
debeat ordinare. Vos ergo ei ita & in omnibus
obedite, quatenus operam sibi uisitationis iniun-
ctam uestra uirtute, salubri in omnibus deuotione
possit complere.

Gregorius Magno presbytero Ecclesie Mediolanensis.

De excommunicatione eius, et de episcopo eligendo. Ca-
put LXV.

Epist. 26

Sicut exigente culpa, quis a sacramento com-
muniõis dignè suspenditur, ita in fontibus nul-
lo modo talis debet irrogari uindicta. Comperi-
mus siquidem, quod Laurentius quondam frater
& coepiscopus noster nullis te culpis exigentibus
communione priuauerit: ideoque huius præcepti
nostri auctoritate munitus, officium tuum securus
perage, & communionem sine aliqua sume formi-
dine. Illud præterea necessario te duximus adhor-
tandum, ut ita te cunctis utilitatibus Ecclesie tuæ

Ca. 24. q. 3
Cõperimus

purè ac diligenter exhibeas, quatenus nec offensa
te aliqua de neglectu respiciat, & culpã si qua in-
te, propter quam dominici corporis & sanguinis
communione fueras priuatus, uellatens inuenta
est, tuæ fidei puritate detergas. Admone igitur cle-
rum & populum, ut ad eligendum nullatenus dis-
sentiant sacerdotem: sed uno consensu talem sibi
eligant consecrandum episcopum, cuius & actus
laudabiles, & grata Deo & hominibus possit esse
persona, ne si aliter actum fuerit, in diuersis, quod
ablit, studijs damnũ Ecclesiasticis rebus eueniat.

Mense Aprilis: Indictione undecima.

Gregorius Marmiano abbati de Panormo, & Benenato no-
tario rectori patrimonij Panormitanensis. De Bonifacio
Victore iniuste damnato. Cap. LXXVI.

Sicut ea de quibus uehementer Deus offendit, in-
sequi uel ulcisci differimus, ad irascendum utique
diuinitatis paciẽtiã puocamus. Multa etenim ad
nos mala de quibusdam in Panormitana ciuitate de-
gentibus peruenerunt, quæ quoniam maiorẽ co-
ercitiõẽ expectant, nec temere credenda, nec desidi-
ose querenda sunt. Pro qua re Victor fratri & co-
episcopo nostro iniunximus, ut si uera essent, &
ea insequi debuisset, & ulcisci. Nunc itaque ueni-
ens Bonifacius Victor presentium lator frustra se
& cõmunionem priuatus, & alia se grauiora a prædi-
cto episcopo querit fuisse perpeffum. Quia ergo
nullus sine cognitione danandus est, eidẽ fratri &
coepiscopo nostro scripsimus, ut si persona quæ
de ipso quædam dicere possit, inuenta fuerit, eã ad no-
strã debeat cognitionẽ dirigere. Ideoque huius præ-
cepti uos pagina necessario duximus adhortan-
dos, quatenus nullius personã attendantes, sed Dei
timorẽ habentes præ oculis, ibi cõ omni æquitate
si qua uobis de eo dicta fuerint, memores futuri iu-
dicii, subtili debeat indagatione perquirere. Et
si in uestra cognitione cuiuscumque eum facinorosi crimi-
nis reũ esse patuerit, tunc ex nostra autoritate nõ
solum dominici corporis & sanguinis cõmunionem
priuatus sit, uerumetiam in monasteriũ ubi pœ-
nitentiã agere debeat, retrudatur: ut criminis sui
maculas conuenienti ualeat apud æternum iudicem
lamentatione purgare. Si uero aut nihil ad-
uersus eum in cognitione uestra dictũ fuerit, aut
si quid dici contigerit, & uerum non esse constite-
rit, nec aliquibus illum iudicij in hoc quod dici-
tur incidisse, potueritis agnoscere, modis omni-
bus renuocare nobis curabit. Prædictum enim
Bonifacium nullam a quolibet uolumus molesti-
am sustinere: quoniam sicut iustum est, ut in delin-
quentibus digna debeat uindicta procedere, ita
iniquum est quibusdam afflictionibus quæquam
irrationabiliter subiacere.

Gregorius uniuersis episcopis per Italiam.

Ut Armenio in necessitatibus subueniant. Cap. LXXVII.

Quicquid misericorditer ac respectu pieta-
tis impendit, & hic auctorẽ suũ adiuuat, &
optatũ ei præmiũ in die retributiõis appor-
tat. Quod cum ita sit, quia excellentiam uestram
ualde diligo, mercedis uobis causas inlinuo. Ar-
menius

Epist. 27
Ca. 23. q. 4
Sicut

menius itaque magnificus filius quondam Antoni
ni illustissimi uiri, sua me egestate cõpulsit, ut pro
ipso uobis debuissim scribere. Qui quoniam, sicut
nostis, utroque parente orbatus est, eminentiã ue-
stræ tuitioem & continentiam præstolatur. Unde
pietas uestra piæ consideratiõis, ut cõsueuit, in-
tuitu, in quantum utile prospicit, ei locum uel actio-
nem prouideat, ex qua quotidianis stipendijs ua-
leat contineri: quoniam hæc maxima laus & mer-
ces est, si illa orphanis impendantur, quæ eorum pro-
prios obsequijs poterant genitoribus exhiberi.

Gregorius presbyteris, diaconibus, & clero Mediolanensis
Ecclesie. De ordinando ad episcopatum Constantio dia-
cono. Et admonitio de die iudicij. Cap. LXXVIII.

Epist. 29

Epistolam dilectionis uestræ suscepimus, cui
tamẽ nullus erat inserta subscriptio, sed fide
Magni presbyteri, & Hippolyti clerici portitorũ
personæ faciebant. Qua relecta, comperimus om-
niũ uestrũ in Constantio filio nostro Ecclesie
uestræ diacono conuenire cõsensum, qui dudum
mihi bene cognitus fuit. Et cum in urbe regia re-
spõsa sedis Apostolicæ facerẽ longo mihi tẽpore
adhæsit, sed mihi unquam in illo quod reprehendi
passim potuisset, inueni. Veruntamẽ quia anti-
quæ meæ deliberatiõis intentio est, ad suscipien-
da pastoralis curæ onera, pro nullius unquam mi-
seri persona, orationibus prosequor electionem
uestram, ut omnipotens Deus qui futurorũ actũ
nostrorũ semper est præsciũs, talẽ uobis pastore
præbeat, in cuius lingua & moribus, exhortatio-
nis diuinæ pascua ualeatis inuenire: in cuius men-
te & humilitas cum reuerentiã fulgeat, & seueri-
tas cum pietate: qui uobis uiam uitæ non solum
legendo uel loquẽdo, sed etiã uiuẽdo possit ostẽde-
re: quatenus exemplo illius discat uestra dilectio,
ad æternæ patriæ desiderium suspirare. Itaque nos si-
li charissimi officij nostri cõsura commoniti sua-
demus, ut in hac suscipiendi antistitis causa nullus
uestrũ neglecta utilitate cõmuni suo lucro p-
spiciat: ne si quisquam propria cõmoda appetit,
frivola æstimatione fallatur: quia nec libero iudi-
cio præferendam sibi personam examinat mens,
quam cupiditas ligat. Pensantes igitur quæ cum-
ctis expediunt, ei quem uobis diuina gratia prætu-
lerit, integerrimam semper in omnibus obedi-
entiam præbete: id est, talẽ eligite cui semper de-
bet semel prælati, sed tanto nunc subtiliter iudi-
candus est, quanto postmodum iudicandus non
est. Consecrato autem uobis Deo auctore pastori
tota uos mente cõmittite, atque in illo omnipotenti
Domino qui uobis hunc prætulit deseruite. Sed
quia iuxta meritum plebium, solent superno iudi-
cio personæ prouideri pastores, uos spiritalia quæ-
rite, coelestia amate, temporalia ut fugitiua despi-
cite: & certissimum tenere, quia placentẽ Deo pa-
storem habebitis, si uos in uestris actibus Deo pla-
cetis. Ecce iam mundi huius omnia perditã cor-
ripimus, quæ in sacris paginis audiebamus peris-
tura. Euerse urbes: castra eruta: Ecclesie destruc-
tae: nullus terrã uestrã cultor inhabitat. In nobis
ipsis paucissimis, quæ ad modicũ derelicti sumus, cõ-
superne percussiois eladibus, humanus gladius
incessanter sequit. Mundi igitur mala quæ dudum uentura
audiebamus, aspiciamus: quasi paginẽ nobis codi-
cũ, facte sunt ipse iam plagẽ terrarũ. In interitũ ergo
rerũ omnium p̄sare debemus, nil fuisse quod amaui-
mus. Appropinquantẽ itaque æterni iudicis diẽ sol-
licita mente cõspicite, & terrorẽ ipsius pœnitẽdo
præuenite. Delictorũ omnium maculas fletibus lau-
uate. Ira quæ æterna imminet, tẽporali lamẽto cõ-
pescite. Pius em̄ cõditor noster cum ad iudiciũ tẽ-
nerit, tãto nos maiore gratia cõsolabit, quãto nũc
cõspicit, quod a nobis nostra delicta puniunt. Lato-
rẽ uero presentium Ioannẽ subdiaconũ nostrum
ad hoc Deo fauente transmisiimus, ut electum ue-
strum sua imminentiã cõ Dei omnipotentis solatio
secundum morẽ predecessoris eius faciat episco-
pum cõsecrari. Nã sicut ab alijs nostra exigimus,
ita singulis sua iura seruamus.

Gregorius Ioanni subdiacono.

De electione & consecratione Constantij. Cap. LXXIX.

Quanto Apostolica sedes Deo auctore cunctis
prælati cõstat Ecclesijs, tãto inter multipli-
ces curas, & illa nos ualde sollicitat, ubi ad
cõsecradũ antistitẽ nostrũ expectat arbitriũ. De-
functo igitur Laurẽtio Ecclesie Mediolanensis epi-
scopo, sua nobis relatiõe clerus innotuit, in electi-
one se filij nostri Cõstantij diaconi sui unanimiter
cõsensisse. Sed quoniam eadẽ nõ fuit subscripta rela-
tio, ne quid quod ad cautelã pertinet omittamus, hu-
ius idcirco præcepti auctoritate suffultũ Genuã te-
pifici necesse est. Et quia multi illic Mediolanen-
siũ coacti barbarica feritate cõsistũt, eorũ te uolũ-
tates oportet cõuocatis clericis in cõmuniõẽ per-
scrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electiõis uni-
tate disternat, siquidẽ in prædicto filio nostro
Cõstantio omnium uoluntates atque cõsensum p̄-
durare cognoscis, tunc eum a proprijs episcopis,
sicut antiquitatis mos exigat, cõ nostre auctoritatis
assensu, solatiante & auxiliante Dño, facias conse-
crari: quatenus huiusmodi seruata consuetudine,
& Apostolica sedes proprium uigorẽ retineat, &
a se concessa alijs iura non minuat.

Gregorius Romano patricio & exarcho Italiae.

De obitu Laurẽtij, & consecratione Cõstantij. Cap. LXXX.

Obitum Laurentij Ecclesie Mediolanensis
episcopi excellentiam uestram iam credimus
cognouisse: & quia quãtum ex cleri relatione di-
dicimus, in Constantio filio nostro diacono eius-
dem Ecclesie omnium cõsistit electio, necesse
fuit pro seruanda consuetudine, militem Ecclesie
nostræ dirigere, qui eum in quo omnium uolunta-
tes atque cõsensum cõcorditer cõuenire cognoue-
rit, a suis episcopis, sicut uetus mos exigat, cum nõ
stro tamen assensu faciat consecrari. Proinde pa-
terna dilectione persoluentes debitum salutatio-
nis officium, quæsumus ut prædicto Cõstantio, seu
fuerit cõsecratus episcopus necne, excellentia ue-
stra ubi necesse fuerit, suũ dignè impẽdere, iusti-

Epist. 30
Parte 1
Dist. 63

Epist. 31

ria fauente, solatium: quatenus haec uos merces, & hic apud inimicos uestros exaltet, & in futura uos uita apud Deum praeuenienter commendat. Meus est enim proprius, olimque mihi magna fuit familiaritate coniunctus. Et uos quos nostros cognoscitis, habere ut uestros, & peculiariter diligere debetis.

Gregorius Honorato archidiacono Salontano. De absolute ipse. Cap. LXXI.

Epist. 32 **D**um quidem decessoris nostri, nostraque praecipio ad dilectionem tuam cucurrerat, in qua & de obiectis tibi calumiosum capitulum fueras absolutus: & in tui gradus ordine sine aliqua te institui mutuo altercatione restitui. Sed quia rursus ante non multum temporis spatium, ad Romanam ciuitatem ueniens, de aliquibus illis actis incongrue, & de sacrorum conquestus alienatione uasorum: atque dum pro hac re, quae tuis obiectioibus respondere potuissent, si inueniremus in hac ciuitate personas, Natalis episcopus tuus de hac luce migravit: necessarium iudicauimus easdem praecipiones tam decessoris nostri, quam nostras quas dudum, ut dictum est, pro tua absolute transmissimus, praesentibus deinceps apicibus confirmare. Quomodo enim a cunctis tibi obiectis capitulis te plenius absolueres, in tui te ordinis gradu sine aliqua uolumus altercatione permanere, ut nihil tibi penitus mota a praefato uiro quaestio qualibet occasione praerudicet. De his autem capitulis de quibus conquestus es, Antonino subdiacono & rectori illius patrimonii sanctae (cui Deo auctore praesidemus) Ecclesiae, instanter iniunximus, ut siquidem in his Ecclesiasticas inuenerit immixtas esse personas, cum summa causas ipsas distinctione atque authoritate diffinit. Sin autem cum talibus res agerent, in quos Ecclesiasticum uigorem non possit iurisdictionis extendi, de singulis quibusque capitulis praebitiones inter publicas gestas depositas, ad nos absque ulla dilatione transmittat, ut instructi subtiliter sciamus quid de his debeamus, Christo auxiliante, disponere.

Gregorius Dinamio patricio Galliarum, &c. Crucem transmittit, in qua de craticula sancti Laurentii reliquiae continebantur. Cap. LXXII.

Epist. 33 **M**onstrat tibi bene dispenset propria qui fideliter administrat aliena. Quod uestra nobis gloria ostendit, quae perenni muneri intenta, beato Petro, Apostolorum principum, suorum reddituum fructus intulit. Cui dum sua fideliter impenditis, haec apud eum uestra munera fecistis. Sic quippe agere huius terrae gloriosos de aeterna gloria cogitantes decet, ut in eo quod temporaliter praeualent, mercedem sibi non temporaliter parent. Proinde debitum salutationis alloqui perfoluentes, omnipotentem Dominum deprecamur, ut uitam uestram & bonis praesentibus repleat, & ad sublimia gaudia aeternitatis extendat. Suscepimus namque per Hilarium filium uestrum de praefatis Ecclesiae nostrae redditibus, gallicanos solidos quadringentos. Transmissimus autem beati Petri apostoli benedictionem & crucem paruulam, cui de catechismis eius beneficia sunt in serua. Quae illius quidem ad tempus ligauerunt, sed uestra colla in perpetuum a peccatis soluant, Per quatuor uero in circuitu partes

de beati Laurentij craticula in qua perustus est, beneficia continentur: ut hoc ubi corpus illius pro ueritate crematum est, uestram mentem ad amorem Domini accendat.

Gregorius Petro subdiacono Campaniae. De festo episcopo a ciuibus suis contempto. Ca. LXXIII.

Epist. 34 **Q**ueris Festus frater & coepiscopus noster, a suis se clericis ac ciuibus despici atque contemni. Pro qua re experientiae tuae praecipimus ut tranquilla eos ad horratione conuenias, quatenus sedatis, si quae forte odiorum causa sunt, mutua eos, & Deo placita charitate concilies: ut & illi quod patri oportet exhibeant. Si quae uero aliae causae sunt, praedicto episcopo te impendere praecipimus, salua tamen iustitia & aequitate, solatium.

Mense Maio: Indictione undecima. Gregorius Petro subdiacono Campaniae. De eligendo in Neapolitana ciuitate episcopo. Ca. LXXIII.

Epist. 35 **S**apientius a uobis Paulus frater & coepiscopus noster expetit, ut eum ad propria reuertere faceremus Ecclesiae. Quod quia rationabile esse perspeximus, eius petitione necessarium duximus adimplendam. Proinde experientia tua clerum Ecclesiae Neapolitanae conueniat, quatenus duos uel tres de suis eligere, & huc ad eligendum episcopum transmittere non omittat. Sed & sua nobis relatione insinuet, quoniam si quos transmiserint, omnium in hac electione uice fungantur, ut Ecclesiae illi Deo auctore futuris antistes ualeat ordinari. Nam amplius eam sine proprio non patimur esse rectore. Qui si fortasse admonitionem tuam quolibet modo differre tentauerint, Ecclesiasticum in eos uigorem exerce. Nam prauiditatis de se dabit indicium, quibus in hoc non sponte consenserit. Praedicto autem Paulo fratri & coepiscopo nostro centum solidos, & unum puerulum orphanum quem ipse elegerit, pro labore suo de eadem Ecclesia facies dari. Illos autem qui cunctorum uice huc uenerint ad eligendum episcopum, admonere, ut uestiarii omne episcopi sui sciant deferendum, & quantum prauiderint fecerit argentum adducant, quod in usu suo habere possit, qui fuerit episcopus ordinatus. Haec uero omnia uiuaciter, distincteque implere festina, & sub omni hac celeritate electos, sicut diximus, de clero transmittite: ut quia diuersi hic nobiles ciuitatis Neapolitanae praesentes sunt, una cum eis de episcopali ordinatione & tractare, & adiutore Domini deliberare possimus.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Ianuario episcopo, & de Epiphano presbytero. Cap. LXXV.

Epist. 36 **Q**uod ad aures nostras grauius peruenerunt, quae quoniam canonicam emendationem expectant, idcirco experientiae tuae praecipimus, quatenus una cum Ioanne notario, omni excusatione postposita, Ianuarius fratrem & coepiscopum nostrum summa huc exhibere instantia non omittas: ut eo coram posito, ea quae ad nos perlata sunt, subtili ualeant indagatioe perquiri. Pompeiana uero atque Theodosiana religiose foeminae iuxta postulationem suam, si huc uenire uoluerint, uestra

eis in

eis in omnibus praebete solatia, ut desideria sua uobis queant succurrentibus adimplere: praecipue autem Isidorum eloquentissimum, sicut petijt, studij uestri sit per omnia uobiscum adducere, ut causae eius qualitas, quae contra Ecclesiam Caralitanam habere dinoscitur, interius trutinata, legalem ualeat finem accipere. Praeterea quoniam aliqua nobis de persona Epiphani presbyteri facinora nunciata sunt, necesse est ut diligentius cuncta perscruteris, & seu mulieres cum quibus perisse dicuntur, seu alios quos de causa eadem scire aliquid senseris, huc pariter festinus adducere: quatenus Ecclesiasticam distinctionem liquide possint aperiri quae uera sunt. Haec uero omnia ita efficaciter utrique curabis adimplere, ut nulla uos de neglecta culpa respiciat, scientes ad uestrum omnino pertinere periculum, si haec nostra quoquo modo fuerit letata praecipio.

Gregorius Libertino praefecto Siciliae. De praesumptione Nafae iudaei, & de mancipijs comparatis. Caput LXXVI.

Epist. 37 **A** ipso administrationis exordio, Deus uos in causa sua uoluit uindicta procedere, & haec uobis mercedem propitius cum laude seruaui. Fertur siquidem quod Nafas quidam sceleratissimus Iudaeorum, sub nomine beati Heliae altare puniendum temeritate construxerit, multosque illic Christianorum ad adorandum sacrilega seductione deceperit. Sed & Christiana, ut dicitur, maeritia comparauit, & suis ea obsequijs, ac utilitatibus depurauit. Dum igitur uerissimè in eum per tantis facinoribus debuisset uisceribus, gloriosus Iustinus medicamentum auaritia, ut nobis scriptum est, delinitus, Dei distulit iniuriam uindicare. Gloria autem uestra haec omnia distincta examinatione perquirat, & si huiusmodi manifestum esse repererit, ita distinctissime ac corporaliter in eundem sceleratissimum uindicare Iudaeum, quatenus hac ex causa & gratia sibi Dei nostri conciliet, & his se posteris per sua mercede imitandum monstrat exemplis. Mancipia autem Christiana quae cumque eum comparasse paruerit, ad libertatem iuxta legum praecipua, sine omni ambiguitate perducite, ne, quod absit, Christiana religio Iudaeis subdita polluat. Ita ergo omnia distinctissime sub omni festinatione corrigite, ut non solum pro hac uobis disciplina gratias referamus, sed & testimonium de bonitate uestra, ubi necesse fuerit, praebemus.

Gregorius uniuersis episcopis Corinthijs. De Adriano episcopo. Cap. LXXVII.

Epist. 38 **D**esiderij nostri est ad concordiam redigere discordes, et unitos esse in gratia, eos quos diuisos ab alterutra dilectione uoluntatis fecit esse diuersas. Scripta igitur fraternitatis uestrae relegendes, agnouimus quod hi qui contra Adrianum fratrem & coepiscopum nostrum aliqua dixerant, modo est eodem episcopo in amicitiam conuenissent, & magna nobis ad praesens facta est de eorum unitate laetitia. Sed quoniam ea quae dicta sunt, indiscussa remanere non patimur, sedis nostrae diaconum ad ea inuestiganda dirigimus: quia nunciati nos facinoris qualitas uehementer impellit, ut ea quae audiuimus dissimulare

Reg. tom. 2

Nullatenus debeamus, praesertim cum accusatores et accusatum inter se fecisse gratiam indicastis: hoc nobis necesse est subtilius perscrutari, ne fortasse eorum sit comparata concordia, quae si, quod absit, non ex charitate, sed ex praemio facta consulerit, maiori hoc emendatione plectendum est. Nam nos qui canonice reuelate Deo, mala, si quidem uera sunt, rescare praecedentia festinamus, commissam postmodum culpam sine uindicta nulla ratione dimittimus.

Mense Iunio: Indictione undecima. Gregorius Petro subdiacono Campaniae. De Numero diacono, & Catella puella. Ca. LXXVIII.

Epist. 39 **A**nte aliquot dies tibi scripsimus, ut Numeri Num diaconum Nucering Ecclesiae interrogare subtiliter debuisses, & si nihil esset quod ei ad sacerdotij gradum potuisset obistere, huc eum consecraturum Deo auctore transmitteres. Et ideo si facta interrogatioe qua diximus, superscriptum ad nos diaconum transmissurus es, clerum & populum ciuitatis ipsius admonere curabis, ut cum eo quatuordecim potuerint, uenire non differant, quatenus eis praesentibus, si Deo placuerit, qui ordinandus fuerit, consecretur. Praeterea quia Felix defensor puellae nomine Catellae habere dicitur, quae cum magnis lachrymis, & uehementer desiderio habitum conuersionis appetit, sed eam praefatus dominus suus conuerti minime permittit: pinde uolumus ut experientia tua praefatum Felicem adeat, atque puellae eiusdem animam sollicitate requirat, & si ita esse cognouerit, precium eiusdem puellae suo domino prebeat, & huc eam in monasterio danda cum personis grauioribus domino auxiliante transmittat. Ita uero haec age, ut non perlentam actionem tuam praefatae puellae anima detrimentum aliquod in desiderio suo sustineat.

Gregorius Panthaleoni notario. De filia diaconi a Felice stuprata. Cap. LXXIX.

Epist. 40 **Q**uestus est nobis Euangelus Syponting Ecclesiae diaconus, filiam suam a Felice fuisse, quod dicitur nephas est, stupratam. Pro qua re huius praecipio auctoritate suffultum ad Sypontinam ciuitatem te proficisci necesse est; et adhibitis tibi sapientibus illis uiris, cum omni subtilitate ueritatem curabis addiscere: & si ita reperies, eam quam stuprauit, aut uxorem factis nuptialibus instrumentis accipiat, aut corporaliter castigatum in monasterium eum priuatum communione ubi poenitentiam peragat, tradere festinabis: ita ut nulla exitus de eis quoquo modo egrediendi licentia, nisi hoc nostra permiserit fortasse praecipio. Praeterea quia supra dictus diaconus de hostibus se redemptum, ac propterea debitum habere commemorat: ideo si tale eius substantiam non esse cognoueris, quae ad reddendum debitum ipsum possit sufficere, Felici & fratri & coepiscopo nostro te imminere praecipimus, ut eius precium de Ecclesia dare non differat, quatenus supra dictus Euangelus sine tarditate aliqua a debiti possit necessitate cui est suppositus, liberari.

Gregorius Felici episcopo Sypontino. De diuersis causis emendandis. Cap. LXXX.

Epist. 41 **P**ropositi nostri sollicitudo nos uehementer adstringit, ut ita rerum Ecclesiasticarum, Deo auxiliante

H 3 liante

ante debeamus providere cautela, quatenus in eis nulla possit ex neglectu puenire iactura. Proinde fraternitas tua una cum Bonifacio, nec non & Panthaleone latore presentium sedis nostrae notarij res Ecclesiarum, quae apud Sypontina noscunt esse Ecclesia, curet subtiliter singulas qualque describere: ut tam ministeria Ecclesiarum, quam etiam usuale argentum, uel quicquid aliud est, idem breuis a uobis conscriptus, ueraciter rerum facta inspectione contineat. Nec quandam ad hoc moram uel excusationem fraternitas tua tentet adducere, sed omni excusatione cessante, haec quae a nobis iniuncta sunt, modis omnibus implere festina, eundemque nobis breuem manum tua subscriptum, per antedictum Panthaleonem transmittite: quatenus quid de hoc fieri salubriter debeat, diuina possimus gratia suffragante disponere.

Gregorius Felici episcopo Sypontino.
De peruersitate Felicis nepotis eius. Cap. LXXXI.

Expectabamus fraternitatem tuam sua aliquos ad Deum praedicatione conuertere, & male agentem ad rectitudinem reuocare. Quae de re nimis contristamur: quia eduerso in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talis nutriti, culpa monstrata est. Peruenit itaque ad nos, quod supra scriptus Felix Euangelii diaconi tui filiam stupro deceperit. Quod si uerum est, quamuis graui esset de lege poenae plectendus: nos tamen aliquatenus legis duritiam mollientes, huiusmodi disponendo praecipimus: ut aut quam stuprauit uxorem habeat, aut certe si renuendum putauerit, districtius ac corporaliter castigatus, excōmunicatusque, in monasterium ubi poenitentiam peragat, retrudatur, de quo ei nulla sit egrediendi sine nostra praedicatione licentia. Ita ergo fraternitas tua ut haec compleantur studeat, quatenus nihil de his aliquo modo possit omitte. Nam si quid, quod non credimus, lentatum fuerit, & illi graue postea periculum imminet, & te non leuis incipiet culpa respicere.

Gregorius Bonifacio episcopo Regitano.
De iniustitia Stephanie facta. Cap. LXXXII.

Sicut Ecclesia proprias res amittere non debet, ita etiam rapacitatis ardore inuadere alienas non oportet. Stephaniam siquidem latris presentium, quaedam res suas temporibus decessoris tui Lucij quondam episcopi ab actoribus eius ut queritur occupatas. Et quia sibi eas petijt iustitia fauente debere restitui, propterea fraternitas tua cum Dei timore haec quae asserit, subtiliter curet addiscere. Et si ita, quae admodum supra scripta foemina ait, esse repperit, quae cum male ablata sunt, faciat sine aliquo dano uel dilatione restitui. Nam ualde durum est res alienas contra rationem Ecclesiam detinere. Ita ergo queri moniam praefate mulieris salubriter finire festina, ut nec nos exinde denuo molestiam patiamur, nec re auarum uel desidiosum haec causa demonstrat.

Gregorius Andreae episcopo Tarentino. De concubinae eius muliere de Matriculis uerberata. Ca. LXXXIII.

Tribunal iudicis aeterni securus aspiciet, quisquis reatus sui conscius, digna eum modo po-

nitentia placare contendit. Habuisse te siquidem concubinam, manifesta ueritate cooperimus: & te illius criminis participationem habere. De qua etiam contra ria est quibusdam innata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse iudicium: hoc conscientiae tuae elegimus committendum. Quae de re si in sacro ordine constitutus es te permixtione esse reuoluis maculatum, sacerdotij honore deposito, ad administrandum nullo modo praesumas accedere: sciturus in animae tuae periculum te ministrare, & Deo nostro sine dubio te reddere rationem: si huius sceleris conscius, in eo quo es ordine, celans ueritatem permanere uolueris. Unde iterum adhortamur, ut si te deceptum antiqui hostis calliditate cognoscis, competentem dum licet poenitentiam superare festines: ne cum eo particeps, quod non optamus, in die iudicij deputeris. Si uero huius reatus tibi conscius non es, in eo te necesse est, quo es ordine permanere. Praeterea quoniam mulierem de Matriculis contra ordinem sacerdotij caedi crudeliter sustibus deputasti: quae licet post octo menses exinde minime arbitramur fuisse defunctam, tamen quia ordinis tui habere noluisse respectum, propterea duobus te mensibus ab administratione missarum statuimus abstinere. In quibus ab officio tuo suspensum, flere te conuenit quod fecisti. Nam ualde dignum est ut postquam te ad uitam istius tranquillam reuerentiam laudabilium sacerdotum exempla non prouocant, saltem correptionis medicina compellat.

Gregorius Iohanni episcopo Calliopolitano. De Andreae episcopo, & Matricula uerberata. Cap. LXXXIII.

Ex gestis quae ad nos fraternitas tua direxit, inuentum est Andream fratrem & coepiscopum nostrum habuisse sine dubio concubinam. Sed quia incertum est si eam in sacro ordine constitutus contigerit: necesse est ut eum sollicita adhortatione comoneas, ut si positus in sacro ordine, cum ea se nouit mixtum, ab eo in quo est officio quiescat, & nullatenus administrare praesumat. Qui si forte conscius sibi huius rei, peccatum suum suppressum, administrare praesumpserit, animae suae periculum diuino iudicio imminere cognoscat. Matriculam uero quam fecit sustibus castigari, quamuis exinde post octo menses obijisse non credimus: quia tamen eam contra propositum suum ordinem huiusmodi fecit affligi, duobus hunc mensibus, a missarum solennitate suspende: ut uel haec eum uerecundia qualem se decetero possit exhibere, instituat. Praeterea oblata nobis petitione, quae tenet in subditis, clerici praedicti episcopi multa se mala ab eo sustinere commemorat. Ob quam rem fraternitas tua subtiliter cuncta curet addiscere, & ita ea rationabili modo emendare atque disponere, ut nulla eis per haec re huc remeandi decetero necessitas imponatur.

Gregorius clero Ecclesie Salonitane.
De Honorato ad episcopatum eligendo. Ca. LXXXV.

Dilectionis uestra scripta relegendes, electionem uos in Honoratum archidiaconem uestrum fecisse didicimus: & omnino nobis gratum fuisse

fuisse cognoscite, quod olim expertum uirum, & grauem moribus, ad episcopatus ordinem elegistis. Cuius etiam & nos personam, quia dudum est nobis bene cognita, comprobamus: eumque uobis iuxta desiderium uestrum & nos ordinari uoluimus sacerdotem. Pro quare hortamur uos in eius electione sine aliqua ambiguitate persistere. Nec quaedam uos res ab eius debet persona deflectere: quia si uel ista laudabilis nunc probatur electio, ita si, quod absit, dilectionem uestram ab eo quisquam deuiare seduxerit, & animam uestram grauamen, & opinionem maculam infidelitatis imponet. Eos uero qui ab electionis uestra unitate incōsiderate discordant, ut uobiscum sentire possint, ab Antonino subdiacono nostro fecimus admoneri. Cui etiam de persona Malchi fratris & coepiscopi nostri quid oporteat fieri, iam pridem iniunximus. Sed quoniam & ipsi scripsimus, credimus eum ab inquietudine uestra sine mora quiescere. Qui si fortasse obedire quo cunctis modo neglexerit, contumacia eius canonica ultionis distractione modis omnibus multabitur.

Gregorius Columbo episcopo Numidiae.
De sacris ordinibus, & de concilio faciendis. Ca. LXXXVI.

Ante fraternitatis tuae scripta susciperem, bonum te Dei famulum esse, nunciante ueridica opinione cognoui. Et postquam suscepi certum fuisse hoc quod fama dudum aspererat, plenius intellexi: meritisque tuis ualde cogauit, quod testes uitae laudabilis mores tuos & actus ostendit. Hec ergo quoniam superna tibi sentio maiestate collata, gratulor: & Deum creatorem nostrum utique benedico, qui seruis humilibus misericordiae suae dona non denegat. Quae de re uerum fateor: quia sic me fraternitas tua ad amorem suum flamma charitatis accendit, sicque tibi unitus est meus spiritus, ut & uidere te cupiam, & tamen absente corde semper attendam. Haec igitur ita esse ex te bene consideras. Nam profectio plus in charitate animorum unitas, quam corporalis potest uenerari praesentia. Praeterea tota te mente, toto corde, totaque anima Apostolicae sedi inhaerere ac esse deuorum & nunc scio, & priusquam epistola tua hoc testimonium perhiberet, manifeste cognoui. Praemisso ergo ex charitate salutationis alloquio adhortor, ut eorum quae beato Petro Apostolorum principi promissisti, memor esse non desinas. Itaque erga primatem synodi tuae esto sollicitus, ut pueri ad sacros ordines nullatenus admittant, ne tanto periculosius cadant, quanto citius conscendere ad altiora festinant. Nulla sit in ordinatione uenalitas, potentia uel supplicatio personarum nihil aduersus haec quae phibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, si ad sacros ordines quisque non ex merito, sed ex fauore, quod absit, aut ex uenalitate prouehitur. Hec autem si fieri cognoscis, non faceas, sed instanter oblitte: quoniam si haec aut inuestigare fortasse neglexeris, aut intellecta celaueris, non solum illos qui haec agunt, peccati uinculum alligabit, sed & te huius rei non leuis ante Deum culpa respiciet. Oportet ergo

canonica ultione si quid tale committitur, coerceretur tantum facinus, cum aliorum peccato parcat, ut res ex dissimulatione percipiat. Praesentium igitur portitor Victorinum fraternitatis tuae diaconem, quem tuum reor imitator existere, & cum charitate suscepi, & ad remeandam citius relaxaui: per quem etiam clauis beati Petri, in quibus de ceteris ipsius inclusum est, tibi met pro benedictione transmisi. Propterea de unitate ac pace concilij, quod Deo auctore congregare disponitis, charitas tua animos nostros subtiliter omnia indicando laetificet.

Gregorius Adeo dato episcopo primati prouinciae Numidiae.
Ut nullus ad sacros ordines praeco ascendant. Ca. LXXXVII.

Qualiter erga nos fraternitatem uestram charitatis dilectionis adstrinxerit, scriptorum uestrorum series euidenter innotuit. Magnamque fomite nobis contulere laetitiam, quae & benigna pietate composita, & Deo placita dilectione feruere cognouimus. Ut igitur breuiter diximus, ita mentem uestram epistola quam direxistis exposuit, ut auctor eius abesse minime crederet. Nec enim absentes iudicandi sunt, quorum animus ab alterutra charitate non discrepat. Quamuis autem nec uirtus, nec aetas uos, sicut scribitis, ad nos uenire permittat, ut de fraternitatis uestrae corporali possumus gratulari praesentia: tamen quia animus noster uobis, uestrumque nobis unitus est, uicissim nobis per omnia praesentes sumus, dum nos unita per amorem mente conspiciamus. Salutantes praeterea fraternitatem uestram, congruo charitatis affectu hortamur, ut officium primatus, quod Deo habetis auctore, tota intentione sic studeatis sagaciter exhibere: quatenus ad hunc uos ordinem peruenisse & animae uestrae proficiat, & alius in futuro exemplum bonae imitationis existat. Estote ergo praecipue in ordinatione solliciti: & ad sacros ordines aspirare, nisi prouehiores aetate, & mundos opere, nullatenus permittatis, ne forte semper esse desinant, quod immature esse festinant. Eorum enim qui in sacro sunt ordine collocati, prius uitam moresque discutite: & ut dignos huius officio adhibere possitis, non uobis potentia, aut supplicatio quarumlibet surrepat personarum. Ante omnia autem cautos uos esse oportet, ut nulla praeueniat in ordinatione uenalitas, ne, quod absit, & ordinatis et ordinantibus periculum malus imminet. Si quando igitur de his tractari necesse est, graues expertosque uiros consilijs uestris adhibete participes, et cum eius communi de hoc deliberatiōe pensate: Prae omnibus autem Columbum fratrem & coepiscopum nostrum in cunctis adhibere uos conuenit. Credimus enim quia si illa quae agenda sunt, cum eius consilio feceritis, nullus in uobis quod quibusque modis redarguere possit, inueniet: nobisque ita gratum esse, tanquam si cum nostro consilio agantur, cognoscite: quoniam uita moresque illius ita in omnibus sunt nobis approbati, ut cunctis liquido constet, quia quod cum eius consensu agit, nullius culpa macula fuscet. Praesentium uero lator Victorinus supra scripti coepiscopi nostri diaconus;

uestrorum prece ita extitit meritorum, ut animos nostros de uestra uehemeter actione reficeret. Et oramus omnipotentem Dominum, ut bona que de uobis ore tenus retulit, placita sibi plenius faciat operatione clarescere. Concilium itaque quod congregare disponitis, dum Deo fuerit solatiante peractum, de eius nos unitate atque concordia legitime, ac reddeite per omnia certiores.

Gregorius Theodoro episcopo Lilibitano. De Paulo in penitentiam dato. Cap. LXXXVIII.

Epist. 49 **F**raternitatis tuae gratia nobis omnino sollicitudo est: quia ea que de sacerdotum uita cognoscit, & perscrutari curat, & inuestigata renunciat. Vt ergo in hac sollicitudine quam in te laudamus, possis sine diminutione persistere, studiosus esto ac uigilans, & si quos illic a quibuslibet, quod absit, excessus perpetrari cognoueris, siquidem tales sunt qui emendari ibidem possint, rationabiliter emendent: alioquin fratri nostro Maximiano episcopo scriptis renunciare festina, ut quid fidenter sit, a uobis informatus agnoscat. Nulla igitur res ab inuestigatione prauorum actuum uel insinuatione tere uocet, nam quanto uigilantia tua modo laudamus, tanto culpabilior inuenieris, si huiusmodi actus quolibet dissimulatione celaueris. Paulum preterea quondam episcopum in monasterio in quo est, in penitentia uolumus permanere. Res autem que apud eum inuenta sunt, in cimiliarchio Ecclesie tue seruari modis omnibus studebis. De quibus etiam secundum reru inuentarum paginam scriptum te facere uolumus, & in scriinio Ecclesie tue transmittere. Sed clericis eius, si tamem illic aliqui presentes sint, a pari aliquid facere desulceptum te conuenit, in quo tua fraternitas fateatur, quia desulceptum de eisdem rebus in scriinio nostro emiserat: quatenus dum necesse fuerit, competentis personae res omnes possint sine detrimento restitui. De Bonifacio uero que ad grauis ad nos accusatio peruenit, cuius scelera uolumus, utrum uera sint, fraternitas tua cum loci seruatore preatore examinet.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano, &c. De gestis sanctorum per Italiam. Cap. LXXXIX.

Epist. 50 **F**ratres mei qui mecum familiariter uiuunt, omnimodo me compellunt aliqua demira culis patrum que in Italia facta audiui, sub breuitate scribere. Ad quam rem solatio uestrae charitatis uehementer indigeo, ut ea que uobis in memoria rederunt, queque cognouisse uos contigit, mihi breuiter indicetis. De domino enim Nonoso abbate qui iuxta dominum Anastasium de Petumis fuit, aliqua retulisse te memini, que obliuioni mandauit. Et hoc igitur, & si qua sunt talia, tuis peto epistolis imprimi, et mihi sub celeritate transmitti, si tamen ad me ipse non perperas.

Gregorius Prisco patricio Orientis. De humilitate tenenda in prosperis & aduersis. Cap. XC.

Epist. 51 **S**uauitate istius cursum ueraciter attendamus, nihil in eo firmum, nihil inuenimus stabile, sed quemadmodum uiator modum per plana, modum per

aspera graditur: sic nobis utique in hac uita manentibus nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas. Denique alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se uice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec eleuari prosperis, nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illud nos conuenit anhelare, ubi quicquid est, firmum permanet, ubi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo uita miro Dei omnipotentis moderamine idcirco agitur, ut uel prosperitatem aduersitas, uel aduersitatem prosperitas subsequatur: quatenus & humilitati discamus quicquid deliquimus flere, & iterum exaltati, aduersitatis memoriam, quasi humilitatis anchoram in mente teneamus. Non hoc ergo creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia, per quam discimus ut eius dona tanto seruemus uerius, quanto humiliter tenemus. Quia igitur perfectam uos dominorum gratiam auctore omnipotentis Deo reparasse cognouimus, magna pro uobis exultatione gaudemus, optantes ut uitam uestram rerum omnium gubernator & bonis semper presentibus fulciat, & ad gaudia perpetua extendat. Hoc uobis ideo loquor: quia multum uos diligo, atque me a uobis diligi scio. Sed hoc quod me diligitis, in latere presentium Sabinianum diaconum demonstrate, ut ubi usus exegerit, uestra patrocinia consequatur. Vir autem gloriosus Castus prece laudum uestrarum, in Romanis partibus existit, quem uestrae excellentiae paterna dilectione commendo.

Gregorius Iohanni episcopo Constantinopolitano. De Iohanne presbytero, & de monachis Isauriae castis. Ca. XCI.

Epist. 52 **Q**uauis causae consideratio me mouet ad scribendum, tamen & charitas impellit: quia & semel & bis sanctissimo fratri meo domino Iohanni scripsi, sed non eius epistolas recepi. Alter enim mihi secularis quidam sub eius nomine loquebatur, quae si epistola eius fuerit, ego uigilans non fui, qui longe de eo aliter credidi quam inueni. De causa enim reuerentissimi uiri Iohannis presbyteri scripseram, atque de questionibus monachorum Isauriae, quorum unus & in sacerdotio positus, in Ecclesia uestra fustibus castus est: & rescripsit mihi, sicut ex nomine epistolae agnosco, sanctissima fraternitas tua, quia nescierit de qua causa scriberem. Ad quod scriptum uehementer obstupui, mecum tacitus uolens, si uerum dicit, quid esse deterius potest, quam ut agantur talia contra seruos Dei, & ipse nesciat qui praesto est: Quae enim potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit? Si autem sciuit sanctitas uestra & de qua causa scripserim, & quid uel contra Iohannem presbyterum, uel contra Anastasium Isauriae monachum atque presbyterum gestum sit, & mihi scripsit contra hoc, ego nescio, quid respondeam: quoniam per scripturam suam ueritas dicit: Os quod mentitur, occidit animam. Requiro frater sanctissime: illa tanta abstinentia ad hoc peruenit, ut fratri suo ea quae nouit gesta, negando uelut abscondere? Nunquid non melius fuerat illud os carnes ad uescendum ingredi, quam de eo falsum sermonem

Matth. 25 sermonem ad illudendum proximum exire: precipue autem ueritas dicat: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quae exeunt de corde, illa sunt quae coinquinat hominem. Sed absit hoc, ut ego de sanctissimo corde uestro tale aliquid credam. Illae epistolae uestro nomine prae notatae sunt, sed uestras eas fuisse non arbitror. Ego beatissimo uiro Domino Iohanni scripseram: sed credo quod mihi familiaris uester ille iuuenulus rescripsit, qui adhuc de Deo nihil didicit, qui uiscera charitatis nescit, qui in caelestibus rebus ab omnibus accusatur, qui inuidiarum quotidianae diuersorum mortibus dicitur per occultam testameta, nec Dominum metuetes, nec homines erubescens. Mihi crede frater sanctissime si zelus charitatis perfectus habes, ipsum prius corrige, ut ex his qui uobis uicini sunt, etiam si qui uicini non sunt, exemplo melius emendentur. Illius linguam nolite recipere: ille ad conciliu uestrae sanctitatis debet dirigi, non autem sanctitas uestra ad uerba illius inflecti. Si enim illum audit, scio quia pacem cum suis fratribus habere non poterit. Ego enim attestatae mihi conscientia fateor: quia cum nullo homine habere scandalum uolo, & quanta ualeo uirtute declino. Et quamuis cum omnibus hominibus pacem habere summopere cupiam, uobiscum precipue, quos uehementer amo, si tamen ipsi quos noui, uos estis. Nam si canones non confoditis, & maiorum uultis statuta conuellere, non cognosco qui estis. Age ergo frater sanctissime atque charissime, ut nos inuicem recognoscamus, ne si antiquus hostis duos per scandalum mouerit, per nequissimam uictoriam multos necet. Ego enim ut aperte indicem quia per elationem nil quero, si ille iuuenulus de quo praelocutus sum, apud fraternitatem tuam culmen prae ueritatis minime teneret, ipsa etiam quae mihi de canonibus suppetunt, interim tacere potuissent, & ab ipso initio uenientes ad me personas ad eam fiducialiter transmississent, sciens quod eas sanctitas tua cum charitate susciperet: sed iam nunc dico, aut eandem personas in suis ordinibus suscipe, eisque quietem praebere: aut si hoc fortasse nolueris, omni mihi altercatione postposita, de eorum causa statuta maiorum & canonum terminos custodi. Si uero neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamen uenientem a uobis non deuitamus. Quid autem de episcopis qui uerberibus timeri uolunt, canones dicant, bene uestra fraternitas nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius praedicator dicit: Argue, obsecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Noua uero atque inaudita est ista praedicatione, que uerberibus exigit fidem. Sed de his multa in epistolis loqui non debet, quia dilectissimum filium meum Sabinianum diaconum pro responsis Ecclesiasticis faciendis, ad dominorum uestigia transmisi, qui uobiscum cuncta subtilius loqueretur. Si nobiscum litigare non uultis, paratum eum ad omnia quae iusta sunt inuenietis. Quem uestra beatitudini commendo, ut saltem ipse dominum illum Iohannem inueniat, quem ego in urbe Regia sciui olim.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De Agathone episcopo. Cap. XCII. **P**ostquam in Agathonem, quondam episcopum, iuxta qualitatem excessum districtio est canonica uindicatum: necesse est humanitatis intuitu, quemadmodum sustentari possit, disponere. Propterea fraternitas tua ad Liparitanam Ecclesiam, in qua supradictus Agatho sacerdotis gestit officium, festinet dirigere, eique ad praesens exinde quinquaginta solidos qui in eius possint proficere uictum, transmittat. Nam nimis est impium, si alimentorum necessitati post uindictam subiacent.

Gregorius Iohanni episcopo Rauennati. De illicita usurpatione pallii. Cap. XCIII.

Epist. 53 **N**on multum temporis interuallum est, quod quaedam nobis de tua fraternitate fuerat nunciata, de quibus uobis ueniente illic Castorio notario factae, cui Deo auctore praesidemus, Ecclesiae, subtiliter nos indicasse meminimus. Peruenerat namque ad nos quaedam in Ecclesia uestra contra consuetudinis atque humilitatis tramitem geri, que sola, ut bene notis, est officii sacerdotalis erectio. Quae si sapientia uestra mansuetet, uel cum episcopali suscepisset studio, non de illis accedi debuerat, sed oportuerat te haec eadem cum gratiarum actione corrigere. Contra more quippe Ecclesiasticum est, si non patetissimè tolerat, quod a uobis absit, etiam iniusta correctio. Mota autem nimis est uestra fraternitas, atque cum tumore cordis quasi satisfaciens, scripsit nobis pallio te non nisi post dimissos de secretario filios Ecclesiae, & missarum tempore, atque in letanias utitur solenibus uerbis aliquid te usurpasse contra generalis Ecclesiae consuetudinem apertissima ueritate professus. Quomodo enim fieri potest, ut illud cineris atque cilicij tempore per plateas inter populorum strepitum agas licite, quod te agere in conuentu pauperum nobilitum, & in secretario Ecclesiae uelut illicitum excusasti? Illud tamen frater charissime tibi non putamus ignotum, quod penes de nullo Metropolitanano in quibuslibet mundi partibus, sit auditum, extra missarum tempus usum sibi pallii uedicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis Ecclesiae noueritis, uestris nobis manifestissimè significastis epistolis, quibus praecipuum beate memorie decessoris nostri Iohannis papae nobis in subditis transmissis annexum, continens omnes consuetudines ex privilegio praedecessorum nostrorum concessas uobis, Ecclesiaeque uestrae, debere seruari. Consitemini igitur aliam esse generalis Ecclesiae consuetudinem, postquam ea quae uos geritis, uobis ex privilegio uendicatis. Nulla ergo uobis in hac re, ut arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium Metropolitanorum etiam a tua est fraternitate seruandus, aut si tuae Ecclesiae aliquid specialiter dicitur esse concessum, praecipuum uel a prioribus Romanarum urbis pontificibus, quod haec Rauennati Ecclesiae sunt concessa, a uobis oportet ostendi. Quod si hoc non ostenditur, restat, postquam talia agere neque consuetudine generali, neque privilegio uendicas, ut usurpasse te comprobare quod fecisti.

fecisti. Et quid dicitur sumus futuro iudici, frater charissime, si illud quod gratie iugum atq; uinculu ceruicis nostre no dico p Ecclesia, sed p quadam seculari nobis dignitate defendimus, grauari nos indicantes, si tanto pondere uel parui temporis spatio careamus? Decorari pallio uolumus, forsitan moribus indecori, du nihil in episcopali ceruice splendidius fulget q; humilitas. Oportet igitur fraternitate tua si honores suos sibi quibuslibet argumētis stabili pposuit mēte defendere, aut generalitatis usum ex non scripto sequi, aut ex scriptis priuilegijs se tueri. Quod si postremo nihil horū est, alijs Metropolitanis huiusmodi te prabere uolumus p̄sumptionis exemplū. Sed ne forte putes, nos hac uobis scribētes, quā p fraterna sunt charitate neglexisse, scitote in nostro scrinio de priuilegio Ecclesie tuā subtiliter perquisitum. Et quidē quādā inuenta sunt quæ omnino possint fraternitatis tuæ intentionibus obuiare, nihil autē in quo de huiuscemodi capitulis pars uestre possit Ecclesie roborari. Nā & de ipsa cōsuetudine tuā quam opponis Ecclesie, quæ uobis olim, ut a partibus uestris probaref, scripsimus: iā nos satis sollicitudinē gessisse cognoscite, inquirētes filios nostros Petrum diaconē, atq; Gaudiosum primicerium, necnon & Michaelium defenforem sedis nostræ, uel alios, qui pro diuersis reponis Rauennam a nostris decessoribus sunt transmissi, & hæc te in presentia sua egisse districte negauerūt. Apparet igitur secretū nō potuisse geri, nisi quod usurpatur illicitē. Vnde quod latenter subintroductum est, nulla debet stabilitate persistere. Quæ ergo superflue a te uel a tuis decessoribus sunt p̄sumpta, cum charitatis intuitu, atq; cum fraterna stude benignitate corrigere. Nullatenus, non dico per te, sed per aliorum uel decessorum tuorum normam ab humilitatis tentes regula deuiare. Ut enim ea quæ superius dixi breuiter colligam, admoneo quatenus nisi decessorum meorum munificentia tibi hæc per priuilegium attributa docueris, ut in plateis pallium ulterius ferre non p̄sumas, ne non habere & ad missas incipias, quod audaciter et in plateis usurpas. De secretario autem, quod fraternitas tua resedisse cum pallio, & filios Ecclesie suscepisse, & fecit & excusauit, nūc interim nihil querimus, quia synodorum sententiam sequentes, minores culpas quæ negantur, ulcisci recusamus. Hoc tamen quia semel & iterum sit factū cognouimus, sed fieri ulterius prohibemus. Fraternitas autem tua sit omnino sollicita, ne hoc quod p̄sumptioni inchoanti adhuc ceditur, in proficiente dererius uindicetur. Conquesti p̄terea estis quod quidam de sacerdotali ordine Rauennatis ciuitatis peccatis imminētibus, grauius sint criminibus inuoluti. Quorū causam uel illic te discutere uolumus, uel huc eos, si tamē probationum difficultas pro locorum longinquitate non impedit, ad hæc ipsa discernenda transmittere. Quod si uel ad tuum iudiciū, uel ad nos, maiorum fultu patrociniū, quod non credimus, uenire despexerint, & in obiectis sibi capitulis contu-

maciter respondere nequiterint, uolumus ut eis post secundam & tertiam admonitionē tuam ministerium sacri interdicas officij, atq; nobis de cōtumacia eorum scriptis tuis renuncies, ut delibere mus quemadmodum actus eorum debeas subtiliter perscrutari, atq; secundum diffinitiones canonicas emendare. Cognoscat igitur fraternitas tua de causa hac nos plenissime absolutos, ex eo quod uobis causas ipsas commisimus perquirendas, atq; omnia peccata eorum si inulta uenerint, & omne pondus discussionis nullas in tuæ animæ redundare periculum, sciens nullam dilectionem uestram excusationem apud futurum iudicem habituram, si non excessus clerici tui cum summa canonici rigoris feueritate correxeris, et hos quibus hæc fuerint approbata, sacros ulterius ordines temerare permiseris. Illud autem quod pro uendis a clero uestro mappulis scripsistis, a nostris est clericis fortiter obuiatum, dicētib; nulli hoc unquam alijs cuiuslibet Ecclesie concessum fuisse: nec Rauennates clericos uel illic, uel in Romana ciuitate tale aliquid cum sua conscientia p̄sumpsisse: nec si tentatum esset ex furtiua usurpatione sibi p̄iudiciū generari. Sed etiā si in aliqua Ecclesia hoc p̄sumptum fuerit, asserunt emendandum, quod nō cōcessione Romani p̄tificis, sed sola surreptione p̄sumit. Sed nos seruantes honore fraternitatis tuæ, licet cōtra uoluntatē antedicti cleri nostri, tamē primis diaconibus uestris, quos nobis quidā testificati sunt etiā antē eis ufos fuisse, in obsequio ditaxat tuo mappulis uti permittimus: alio aut tempore uel alias personas hoc agere uehementissime prohibemus.

Gregorius Cypriano diacono.
De Cosma multis debitis obligato. Cap. XCIII.

Cosmas ex uarijs periculorū necessitatibus multis se dicit debitis obligatum, ita ut pro eis a creditorib; suis, suos dicat filios detineri. Quæ res si ita est, nos omnino cōmouet. Quamobrem hortamur dilectionē tuam, ut quia de rebus pauperū dandis agitur, causam eius cum summa subtilitate perquiras: & si inueneris eū p̄dictis debitis ueraciter inuolutum, ut non sit substantia unde possit hæc ipsa persoluere, p̄dictos creditores eius adeas, & propter recolligēdos filios eius, quanta cognoueris quātitate componas. Et quia, sicut dictū est, non habet unde restituat, de rebus pauperū ex presenti nostra autoritate persolue, sciens quicquid illic te prouidente datum fuerit, patrimonij nostri pensionibus esse reputandum.

Gregorius Secundino episcopo.
De auferendo baptisterio de monasterio monachorum. Cap. XCV.

Pridem p̄cepimus ut de monasterio sancti Andree, quod est super Mascalas, baptisteriū propter monachorū insolētias debuisset auferri, atq; in eodē loco quo fontes sunt, altare fundari. Cuius rei perfectio hactenus est p̄tracta. Admonemus igitur fraternitatē tuā, ut nullā iam moram post

post susceptas p̄sentes literas nostras inferere debeas, sed repleto loco ipsorū fontium, altare ad sacra celebranda mysteria illic sine aliqua dilatione fundetur, quatenus & p̄dictis monachis opus Dei securius liceat celebrare, & non de negligentia uestra, contra fraternitatem tuam nos animus excitetur.

Gregorius Vallicæ patricie.
De rebus pauperū cū māsuetudine disponēdis. Ca. XCVI.

Suscipimus plenas dulcedine literas uestras, atq; incolumitatis excellentiæ uestra nos laudificauit auditus. Circa quas tanta est nostre mentis sinceritas, ut nihil in earū tranquillitate similitatis recōditum, paternus nos suspicari permittat affectus. Sed omnipotens Deus faciat, ut sicut de uobis nos bona sentimus, ita mēs uestra nobis bona respondeat, & dulcedinē quam uerbis impenditis, exhibeatis operibus. Nihil enim potest gloriosissima sanitas & pulchritudo in superficie corporis, si uulnus animæ latet intrinsecus. Atq; illa magis cauenda est discordia, cui satellitiū pax p̄bet exterior. Illud uerō quod Epistolis p̄dictis reuocare in memoriam nostram excellentiæ uestre studiose contendit, scriptum uobis sciat nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu uobiscum nos uelle de causis pauperū definire. Hoc nos & scripsisse meminimus, & scimus nosmetipsos iuuante Domino a causarū litigijs Ecclesiastica moderatione compescere, atq; secundum Apostolicum illum sensum, rapinam honorum nostrorum cum gaudio sustinere. Sed illud scire uolumus, taciturnitatē atq; patientiam nostram futuris post me pontificibus in rebus pauperum p̄iudiciū non facturam. Vnde & nos explentes supra memoratam promissionē uestrā, iam de causis ipsis p̄uidimus reticendum, nec in his in quibus minus agi benignē cognouimus, desideramus nos per nosmetipsos immiscere negocijs. Sed ne forte ex his conijciatis, gloriosa filia, ea quæ ad concordiam pertinent, adhuc nos omnino renuere: filio nostro Cypriano diacono uenienti ad Siciliæ partes indiximus, ut si quid de his salubriter, & sine peccato animæ uestre ordinare disponitis, ex nostra autoritate uobiscum definiat, & nos nō amplius illis uexemur negocijs, quorū cum mansuetudine est dispensandus effectus. Deus autem omnipotēs qui ea quæ omnino impossibilia sunt, ad possibilitatem bene nouit inflectere, ille uobis aspiret & causas uestras cum pacis intētionē disponere, & pro mercede animæ uestre, de rebus eis cōpetētibus huius Ecclesie cōsulare pauperibus.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.
De monasterio Gratiolæ abbatisse cōsecrādo. Ca. XCVII.

Religiosis desiderijs sine difficultate p̄stari decet effectum. Atq; ideo Gratiolæ abbatisse una cum congregatione sua, oblaq; petitione quæ tenetur in subditis, postulauit quod patriciæ recordationis Rustica per ultimū uoluntatis suæ arbitriū in ciuitate Neapolitana, in domo pro-

pria, in regione Herculesi, in uico in quo Lampadius monasterium ancillarum Dei cōstituit sepeliretur: in quo p̄saratam Gratiolam abbatisam p̄sese disposuit, simulq; & oratorium extruxisse dinoscitur, cui & pro uoto suo quatuor uncias totius substantiæ suæ dimisisse suggestit, quodq; in honorem beatæ Mariæ semp̄ uirginis genetricisq; Dei, & Domini nostri Iesu Christi desiderauit consecrari. Et ideo frater charissime p̄senti p̄ceptione dilectionē tuā duximus adhortandam, ut in p̄scto primitus testamento, si iure subsistit, & eadem quatuor uncias uerissime eidem monasterio collatas esse cōpereris, ad p̄dictū locū cū postulauerint, in grauāter accedas, uenerandæ solēniæ dedicationis impēdēs, ut quoties necesse fuerit, a presbyteris Ecclesie in supra scripto loco deseruentibus celebrent sacrificia ueneranda missarū, ita ut in eodē monasterio neq; fraternitas tua, neq; presbyteri p̄ter diligentia disciplinæ, aliquid molestiarū inferant. Aut si quid p̄ di uerorum deuotione cōmoditatis accesserit, siue aurū, siue argentū, siue p̄ditiū, siue uestimentum, omnibus modis cōstructio p̄sata possideat, ancillis Dei in eodē loco deseruentibus debeat proficere, quicquid offerri ibidem contigerit.

Gregorius Eulicio episcopo Tundarino.
De cultoribus idolorum conuertendis. Cap. XCVIII.

Scripta fraternitatis tuæ Benenato Ecclesie tuæ clerico deferente suscepti, gratiasq; omnipotenti Deo retuli, q; in causis animæ & ijs quæ ad Deum pertinent, te occupatum esse cognouimus. Scripsisti siquidem nobis quosdā idolorum cultores, atq; Anglorū dogmatis, in ijs in quibus constitutus es partibus inueniri, de quibus plures asseruisti esse conuersos, aliquos autem potētum nomine atq; locorum se qualitate defendere. Auxiliantes igitur bonis tuæ charitatis operibus, uero glorioso p̄tori Sicilię nostra scripta transmisi-mus, quatenus iuuante Domino, qua potest tibi uirtute concurrat, ut quod laudabiliter occēptū est, ualeat salubriter adimpleri. Oportet ergo fraternitatē tuam maximam in hoc sollicitudinē gerere. Verē enim episcopālē uitam sequeris, si per zelum linguāq; tuam, hos qui a fidei ueritate distantiunt, in Ecclesie unitatem reduxeris.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.
Quomodo in Ecclesia sua conuersari debeat. Cap. XCIX.

Scripta tuæ charitatis accepimus, quibus nobis indicasti Deo propitio te bene a filijs tuis Neapolitanis ciuib; esse susceptum. De quibus omnipotēti Deo gratias retulimus. Oportet ergo affectui eorū te tuis moribus cōp̄sare, malos coercere, bonis te discretē atq; benignissime relaxare, ad sequendas eos meliores partes frequētius admonere: quatenus & illi paternos in te mores inuenisse se gaudeant, & tu creditā tibi regiminis causam cooperāte Domino studiosius exequaris.

Gregorius Mauricio Augusto.
De lege eius iniusta ut miles in monasterio nō suscipiatur. Ca. C.

Omnipō-

Epist. 61

Omnipotenti Deo reus est, qui serenissimis dominis in omne quod agit & loquitur, purus non est. Ego autem indignus pietatis uestrae famulus, in hac suggestione neque ut episcopus, neque ut seruus iure reipublicae, sed iure priuato loquor: quia serenissime domine, ex illo iam tempore dominus meus fuisi, quando adhuc dominus omnium non eras. Longino uero clarissimo stratore ueniente dominorum legem suscepi, ad quam fatigatus tunc aegritudine corporis, respondere nil ualui. In qua dominorum pietas sanxit, ut quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad ecclesiasticum officium uenire non liceat. Quod ualde laudauit, euidentissime sciens, quia qui secularium habitum deserens, ad ecclesiastica officia uenire festinat, mutare uult seculum, non relinquere. Quod uero in eadem lege dicitur, ut ei in monasterio conuerti non liceat, omnino miratus sum, dum & rationes eius possint per monasterium fieri, & agere potest ut ab eo loco in quo suscipitur, eius quoque debita soluantur. Nam etiam quisquam deuota mente conuerti uoluisset, prius res male ablatas redderet, et de sua anima tanto uerius, quanto expeditior cogitaret. In qua lege subiunctum est, ut nulli qui in manu signatus est, conuerti liceat.

Quam constitutionem ego, fateor dominis meis, uehementer expaui: quia per eam coelorum uia multis clauditur, & quod nunc usque licuit, ne liceat prohibetur. Multi enim sunt qui possunt religiosam uiam etiam cum seculari habitu ducere. Et plerique sunt qui nisi omnia reliquerint, saluari apud Deum nullatenus possint. Ego uero haec dominis meis loquens, quid sum nisi puluis & uermis? Sed tamen quia contra auctoritatem omnium Deum hanc intendere constitutionem sentio, dominis tacere non possum. Ad hoc enim potestas super omnes homines dominorum meorum pietati coelitus data est, ut qui bona appetit, adiuuentur, ut coelorum uia largitus pateat, ut terrestre regnum coelestis regno famuletur. Et ecce aperta uoce dicitur, ut ei qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro Iesu Christo militare non liceat.

Ad haec ecce per me seruum ultimum suum & uestrum respondebit Christus dicens: Ego te de notario comitem excubitorum, de comite excubitorum Caesarem, de Caesare imperatorem, nec solum hoc, sed etiam patrem imperatorum feci. Sacerdotes meos tuae manus commisi, & tu a meo seruitio milites tuos subtrahis? Responde rogo piissime domine seruo tuo, quid uenienti & haec dicenti respondurus es in iudicio Domino tuo? Sed fortasse creditur: quia nullus eorum puro animo conuertatur. Ego indignus famulus uester scio, quanti his diebus meis in monasterio milites conuersi miracula fecerunt, signa & uirtutes operati sunt. Sed per hanc legem iam ne quisquam talium conuerti ualeat, prohibetur. Requirit rogo dominus meus quis prior imperatorum talis legem dederit, & subtilius astimet si debuit dari. Et quidem considerandum ualde est: quia eo iam tempore prohibent quoque relinquere se-

culum, quo appropinquauit finis ipse seculorum. Ecce enim mora non erit, & ardente caelo, ardente terra, conuulsantibus elementis, cum angelis & archangelis, cum thronis & dominationibus, cum principatibus & potestatibus tremendus iudex apparebit. Si omnia peccata dimiserit, & sola haec legem contra se dixerit esse prolatam, quae rogo erit excusatio: Unde per eundem tremendum iudicem deprecor, ne illae tantae lachrymae, tantae orationes, tanta ieiunia, tateque elemosynae domini mei ex qua libet occasione apud omnipotentis Dei oculos suscentur, sed aut temperando pietas uestra, aut immutando uigorem eiusdem legis inflectat: quia tunc magis dominorum exercitus contra hostes crescit, quanto Dei exercitus ad orationem creuerit. Ego quidem iusioni subiectus, eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci, & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordet, ecce per suggestionis meae paginam serenissimis dominis nunciaui. Vtrobique ergo quae debui exolui, qui & imperatori obedientiam praebui, & pro Deo quod fensu minime tacui.

Gregorius Domitiano Metropolitano.
De diabolo corruptore animae, & Sichemitis iuste occisus.
Caput CII.

Scripta dulcissima & suauissima beatitudinis uestrae suscipiens, ualde gauisus sum: quia multa mihi de sacra scriptura loquebatur. Et quia dilectas in eis epulas reperi, eas audire comedi. In quibus quaedam quoque de causis exterioribus & necessarijs sunt permixta. Et quasi menti conuiuium praeparantes egistis, ut oblatae epulae ex diuersitate melius placerent. Et si quidem exteriores causae, uelut inferiores & abiecti cibi minus sapiunt, ita tamen a uobis prudenter dictae sunt, ut libenter sumantur: quia & cibi contemptibiles plerumque dulces ex condimento bene coquitis fiunt. Seruata autem ueritate historiae, hoc quod dudum de diuina significatione dixeram, respui nullo modo debuit. Nam et si mihi, quoniam ita uultis, significationis eius non congruit, ex ipsis tamen locis suis circumstantibus, hoc quod ex ea dictum est, incunctanter teneri potest. Nam & corruptor eius princeps terrae dicitur, per quem aperte diabolus designatur: quia redemptor noster ait: Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Qui etiam uxorem petiit: quia malignus uidelicet spiritus festinat, utiliter possideat animam, quam prius occulta seductione corruperit. Unde Iacob filij uehementer fratri contra omnem Sichem domum, eiusque patriam, gladios sumunt: quia a cunctis zelum habentibus ipsi quoque insequendi sunt, qui maligni spiritus adfuturos fiunt. Quibus prius circumcisionem praecipunt, quos in dolore positos postmodum occidunt. Quia plerumque magistris seueriores si zelum suum moderari nesciunt, quamuis per predicationem uitia corruptionis reserent, cum iam a delinquentibus plangitur quod fuerat perpetratum, adhuc tamen ipsi per asperitatem disciplinae saeuunt, & duriores existunt. Qui enim iam & praepunita

Gen. 34

absiderant, mori minime debebat: quia qui culpam plangunt luxuriae, & uoluptate carnis in dolore uertunt, a magistris sentire non debent asperitatem disciplinae, ne ipse humani generis redemptor minus amet, si pro eo anima plus quam debet atteritur. Unde & eisdem filijs Iacob dicit: Turbastis me, & odiosum fecistis Chanaanais. Quando enim & hoc quod iam delinquentes plangunt, adhuc magistris crudeliter insequuntur, infirmam mentem ipse redemptoris sui amor tepescit: quia ubi se affligi considerat, ubi sibi & ipsa non parcat. Haec igitur dixerim, ut intelletus quem protulit, non esse improbabile ex locis circumstantibus demonstrare. Ea uero quae ex eodem loco a uestra sanctitate in meam consolationem dicta sunt, libenter accipio: quia in intellectu sacrae scripturae respui non debet, quicquid sanae fidei non resistit. Sicut enim ex uno auro alij murenulas, alij annulos, alij dextralia ad ornamentum faciunt: ita ex una scripturae scientia expositores quoque per innumeros intellectus quasi uaria ornamenta componunt, quae tamen omnia ad decorum coelestis sponsae proficiunt. Valde autem gaudeo, quod dulcissima beatitudo uestra etiam causis secularibus occupata, ad intellectu facri eloquij uigilanter ingenium reducit. Sic quippe neceffe est ut si illa omnimodo cauere non possint, ista non omnimodo postponantur. Sed per omnipotentem Dominum rogo, mihi in tantis tribulationum fluctibus laboranti, tende orationis manum, ut ex uestra intercessione ad summam releuer, qui culpam meam pondere ad profundum premor. Imperator uero Perfarus etiam non fuisse conuersum doleo, uos tamen ei Christianam fidem praedicasse omnimodo exulto: quia et si ille ad lucem uenire non meruit, uestra tamen sanctitas praedicationis suae praemium habebit. Nam & Aethiops in balneum niger intrat, & niger egreditur, sed tamen balneator nummos accipit. De Mauricio autem bene dicitur ut in actione eius ab umbra statuam cognoscere, id est, in minimis maiora perpendere. In hoc tamen ei credimus: quia eius uobis animam sacramenta & obsoles ligat.

Gregorius Narsae. De causa Ioannis episcopi & presbyterorum eius.
Cap. CII.

Epist. 63

Multa mihi dulcissima charitas uestra per epistolas suas in bonae operationis laudibus locuta, ad quae omnia breuiter ego respondere. Nolite me uocare Noem, id est pulchrum: sed uocate me Mara, id est amarum: quia amaritudine plenus sum. De causa uero presbyterorum, quae cum fratre meo & coepiscopo, uero reuerendissimo Ioanne patriarcha agit, ipsum (puto) aduersarium patimur, quae asseris uelle canones custodire. Charitati autem tuae breuiter fateor: quia omni uirtute & omni pondere, eandem causam, auxiliante omnipotente Deo, exigere paratus sum. In qua si uidero sedis Apostolicae canones non seruari, dabit omnipotens Deus quid contra contemptores eius faciat. Quod autem charitas uestra scripsit mihi, ut filio meo domino Theodoro archiatro & ex praefecto pro uobis gratias agerem, feci: & quantum potui, uos commendare minime cessauit, Peto au-

Greg. tom. 2

tem mihi ignoscas, quod epistolis tuis sub breuitate respondeo: quia tantis tribulationibus premor, ut mihi neque legere, neque per epistolas multa loqui liceat. Hoc solum tibi breuiter dico: quia oblitus sum manducare panem meum, a uoce gemitus mei. Oes qui uobiscum sunt, mea peto uoce salutari. Dominae Dominicae salutes meas dicite. Cui minime respondit: quia cum sit Latina, Graece mihi scripsit.

Gregorius Theodoro medico, etc.
De iniusta lege imperatoris, ne miles conuertatur. Cap. CIII.

Quanta bona omnipotentis Dei & serenissimi domini mei imperatoris habeam, lingua mea non sufficit explere. Pro quibus bonis quid est meum retribuere, nisi eorum uestigia pure amare? Peccatis autem meis facientibus, ex quorum suggestione uel consilio, nescio an uestro, tras actio anno talis in republica sua legem protulit, ut quisquis eum pure amat, flere uehementer debeat. Ad quam legem tunc respondere non potui, quia aegrotus fui. Modò autem eidem domino aliqua suggesti. Praecipit enim ut nullus qui actionem publicam egit, nullus qui officio uel manu signatus, uel inter milites fuit habitus, ei in monasterio conuerti liceat, nisi forte si militia eius fuerit expleta. Quam legem primò, sicut ij dicitur qui leges ueteres nouerunt, Iulianus protulit, de quo scimus omnes quantum Deo aduersus fuerit. Quod si ideo serenissimus dominus noster fecit, quia forte multi milites conuertebantur, & exercitus decresebat: nunquid per uirtutem militum subrogauit ei omnipotens Deus imperium Perfarum? Nunquid non solae lachrymae illius audita sunt, & eo ordine quae ipse nesciuit, eius imperio Perfarum regnum subdidit? Valde autem mihi durum uidetur, ut ab eius seruitio milites suos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit. Nunquid si intentio est seruandarum rerum, non poterat ea ipsa monasteria quae milites suscepissent, alienas res reddere, atque ad conuersionem homines tantummodo habere? Haec quia mihi ualde dolent, eidem domino suggesti. Sed uestra gloria opportuno tempore secreta suggestio nem meam ei offerat. Nolo eam a responsali meo publice dari, quia uos qui ei familiariter seruitis, loqui ei liberius & aptius potestis, quae pro eius sunt anima: quoniam in multis est occupatus, & uix animus eius inuenitur a curis maioribus uacuus. Tu quidem gloriose filij, pro Christo loquere. Si auditus fueris, lucrum est animae praedicti domini tui, & tuae. Si uero auditus non fueris, lucrum solummodo tuae fecisti.

Gregorius Theotimo medico.
De illo quod scriptum est: Erat illis cor unum & anima una.
Caput CIIII.

Fuerunt quidam ueteres philosophorum, qui in duobus corporibus unam esse animam dicerent, non affectus iungentes duos, sed unam in duobus animae substantiam partientes. At contra nos esse in duorum mentibus unam animam dicimus,

I non

Ad. 4 non diuidendo substantiā, sed corda iungēdo. Nā de illis primis fidelibus scriptū est: Erat in eis cor unum, & anima una. Quod ego sic in Actibus Apostolorum lego, ut in me & domino Theotimo recognoscā: quia sic unanimitas mecum est, ut presens corpore, nunq̄ mihi defuerit, & absens corpore, semper per spiritū præsens fiat. Ago aut̄ omnipotēti Deo gratias, qui charitatis suae gratiam mentis uestrae uisceribus infundit, & deprecor, ut magis magisq̄ in uobis dona sua augeat, et hic bona nobis presentia, & in futuro seculo gaudia eterna cōcedat. Filium meū Sabīnānum diaconū uenientē charitati uestrae cōmendo, petens, ut eo amore quo me diligitis, etiam nostros ametis.

LIBER TERTIVS
Epistolae ex registro beati Gregorij papae.
Mense Septēbri: Indictione duodecima.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.
Congratulatur quod bene receptus sit a suis. Cap. I.

Epist. 1

CRIPTA fraternitatis uestrae suscipiēs, magnas omnipotēti Deo gratias retuli, quae ordinationis uestrae merui celebratiōe releuari. Quod uero ex superno munere in electione uestra cōcorditer omnium conuenit assensus, hoc

fraternitas tua cū summa debet cōsideratiōe pēsare: quia post Deū ualde est debitoris eis, q̄ sibi uos p̄ferri tā subdita mēte uoluerunt. Decet igit̄ uos sacerdotali benignitate eorū moribus in omnibus respondere, eorūq̄ necessitatibus pia cōpassione succurrere. Si quorū fortasse sunt uitia, haec maturis obiurgationibus increpate, ut ipsa quoq̄ sacerdotalis indignatio uirtute sit admixta dulcedinis: quatenus & tunc a subiectis amari debeat, etiā cū grauius timeat. Quae res personā uestrā apud eorū iudiciū in magnā quoq̄ reuerentiā adducit: quia sicut p̄aeceptis furor usitatusq̄ despiciat, ita contra culpas discretā indignatio plerūq̄ quo tarda fuerit, eo amplius sit timēda. Ioannes uero subdiaconus noster multa nobis bona tuae fraternitatis rediēs nunciāuit. De quibus omnipotēti Dominū petimus, ut haec quae coepit, ipse perficiat: quatenus te interius exteriusq̄ p̄fecisse, & nūc inter homines, & post inter angelos ostēdat. Praeterea palatū ad sacra missarum solēnia utēdum ex more trāmissimus. Sed peto ut dum hoc suscipitis, eius honorem ac genium ex humilitate uendicemus.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.
De tribus capitulis, & Theodelinda regina. De episcopis à communionē eius separatis, & Agone rege Longobardorum. Cap. II.

Epist. 2

Dilectissimus filius meus Bonifacius diaconus quiddā mihi ex scripto fraternitatis tuae secretō nunciāuit, q̄ exquisita occasiōe potius q̄ inuēta, tres se episcopos à fraternitatis uestrae cōmuni-

one separauerint, dicētes uos in dānationē trīstī capitulorum cōsensisse, atq̄ cautionem fecisse. Et quidē si quid de tribus capitulis in quocunq̄ uel uerbo uel scripto nominatū est, bene fraternitas tua reminiscit̄: quamuis decessor fraternitatis tuae Laurentius districtissimā cautionē sedi Apostolice remisit, in qua utri nobilissimi, ex legitimo numero subscripserunt. Inter quos ego quoq̄ tūc Urbanā praturam gerens, pariter subscripsi: quia postq̄ talis scissura p̄ nulla re facta est, iustum fuit ut sedes Apostolica curā gereret, quatenus unitatē uniuersalis Ecclesiae in sacerdotū mētibus per omnia custodiret. Quod autē dicit̄, filiā nostrā Theodelindā reginā sese à cōmunionē tua hoc auditō nuncio suspēdīsse, cōstat per omnia: quia etsi prauorum hominum uerbis ad paululū seducta est, uenientibus tamē Hippolyto notario, & Ioanne abbate, erit modis omnibus uestrae fraternitatis cōmunionē quaesitura. Cui etiā meas epistolas direxi, quas fraternitas uestra sine dilatione trāsmittat. De episcopis uero qui se suspendere nisi sunt, aliam epistolam feci, quam cū eis ostendi feceris, eos non ambigo de superstitione suae superbie apud fraternitatem tuā poenitentia acturos. Subtiliter autē mihi & breuiter indicasti, uel de Agone rege, uel de Francorū regibus quae gesta sunt. Peto, ut uestra fraternitas quae adhuc recognouerit, mihi modis omnibus innotescat. Si autem uideritis, quia cum Patribus nihil facit Ago Longobardorum rex, de nobis ei promittit: quia paratus sum in causa eius impendere, si ipse utiliter aliquid cum republica uoluerit ordinare.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.
De episcopis ab eo diuisis, & synodo Chalcedonensi. Cap. III.

Peruenit ad nos q̄ quiddā episcopos uestrae dice-
celis exquirentes occasionem potius q̄ inuenientes, sese scindere à fraternitatis uestrae unitate tentauerint, dicētes te apud Romanam urbem in trium capitulorum damnationē cautionē fecisse. Quod uidelicet idcirco dicunt: quia quantum fraternitati tuae etiam sine cautione credere soleam, nesciunt. Si enim hoc esset necessarium fieri, uerbis nudis uobis credi potuisset. Ego tamen nominata inter nos neq̄ uerbo, neq̄ scripto tria capitula recolo. Sed eis, si citius reuertuntur, de suo errore parcendum est: quia iuxta Pauli apostoli uocē: Non intelligunt neq̄ quae loquuntur, neq̄ de quibus affirmant. Nos enim auctore ueritate, teste conscientia, fatemur nos fidem sanctae Chalcedonensis synodi per omnia illibata custodire, nihilq̄ eius definitioni addere, nihilq̄ subtrahere audere. Sed si quis contra eam, eiusdemq̄ synodi fidē, siue plus minusue ad sapiendū appetit usurpare: eum omni dilatione postposita, anathematizamus, atque à sinu matris Ecclesiae alienū esse decernimus. Quem igitur ista mea cōfessio non sanat, non iam Chalcedonensem synodum diligit, sed matris Ecclesiae sinum odit. Si ergo ea ipsa quae audere uisi sunt, zelo loqui animae praesumpserunt, superest ut hac satisfactiōe suscepta, ad fraternitatis tuae unitatem

unitatem redeant, seq̄ à corpore Christi quod est sancta uniuersalis Ecclesia, non diuidant.

Gregorius Theodelinda reginae Longobardorum.
De synodo Chalcedonensi, & Constantio episcopo. Ca. IIII.

Epist. 4

Quorundā ad nos relatione peruenit, ab aliquibus episcopis gloria uestrā usq̄ ad hoc scādālū cōtra sanctā Ecclesiā fuisse perditā, ut sese à catholicā unanimitatis cōmunionē suspēderet. Quod quātū uos purē diligimus, tantū de uobis fortius dolemus: quia uos imperitis, stultisq̄ hominibus creditis, qui nō solum ea quae loquunt̄ nesciunt, sed uix ea percipere quae audierint possunt. Dicunt em̄ pia memoriae Iustinianī tēporibus aliqua cōtra Chalcedonensem synodū fuisse cōstituta: qui dum neq̄ legunt, neq̄ legentibus credunt, in ipso errore manēt, quē sibi de nobis ipsi slexerunt. Nos em̄ teste conscientia, fatemur de fide eiusdē sancti Chalcedonēsis cōcilij, nihil motum, nihil esse uolatum: sed quicquid praedicti Iustinianī tēporibus actum est, ita actum est, ut fides Chalcedonēsis cōcilij in nullo uexaret. Si quis autē cōtra eiusdē synodi fidem aliquid loqui praesumit uel sapere, nos eius sensum sub anathematis interpositione detestamur. Cū ergo integritatē nostrā ex cōscientiē uestrae attestatiōe cognoscitis, superest ut uos nunq̄ à catholicā Ecclesiae cōmunionē separetis, ne tot uestra lachryma, tātaq̄ bona opera pereat, si à fide uera inueniunt̄ aliena. Decet ergo gloria uestrā ad reuerēdissimū fratrem & coepiscopū meū Constantiū, cuius & fides, & uita bene olim mihi approbata est, sub omni celeritate trāsmittere, eiq̄ directis uestris epistolis indicare; ordinationē eius q̄ benignē suscipitis. Et quia ab eius Ecclesiae cōmunionē in nullo separamini, quāuis in hac re me uobis superflue dicere arbitror: quia etsi quid in uestro animo dubitatis fuit, ueniente filio meo Ioanne abbate, atque Hippolyto notario ex corde uestro arbitror fuisse sublatum.

Gregorius Bonifacio episcopo regio, &c.
De correctione cleri eius. Cap. V.

Epist. 5

Contumelia siquidē sacerdotum est, de diuinis cultibus admoneri. Quod em̄ ipsi debēt exigere, turpiter exigunt. Tamē ne, quod nō aestimamus, in aliquo fraternitas tua ea quae ad opus Dei pertinent, negligat: de hoc ipso specialiter te prauidimus adhortādum. Admonemus itaq̄ ut nullatenus clerus Regitanā ciuitatis in causis quas eorum poscit officium, fraternitatis tuae remissione laxet. Sed in his quae ad Deū pertinet, instatissimē atq̄ studiosissimē cōpellant. Opinione quoq̄ praedicti cleri tui studere te uolumus, ut nihil de his praetū, nihil quod cōtra Ecclesiasticā disciplinā pertinet, audiat. Ad ornatum quippe eius, nō ad foeditatē actuum eorum pertinere debet officium. Subdiaconibus uero tuis hoc qd̄ de Siculis statuimus, decernimus obseruari. Nec illā definitionē nostrā cuiusquāq̄ sinas cōtumacia aut temeritate corrumpi, quatenus dum praedicta

dist. 32
Subdiaconibus

Greg. tom. 2

omnia per te fuerint cōseruata districtissime, nec admonitionis nostrae, sicut & credimus, transgressor existas, nec in quolibet reum te remissionis accuset pastoralis tibi commissus ordo regiminis.

Gregorius Cypriano diacono nostro, & rectori Siciliae.
De Petronella cōuersa, & Agnello corruptore eius. Ca. VI.

Epist. 6
Ca. 19. q. 3
Perlatum

Perlatum est ad nos, Petronellam nomine de prouincia Lucania progenitam, per exhortationem Agnelli episcopi fuisse conuersam, resq̄ suas omnes quas habere potuit, licet sibi iure potuissent cōpetere, tamē easdem monasterio quod ingressa est, etiā specialiter donationis titulo contulisse. Morientemq̄ praedictum episcopum dimidiā partem substantiē suae Agnello cuidam filio suo, qui notarius nostrae esse fertur Ecclesiae, atq̄ dimidiā eidem monasterio reliquisse. Sed cū propter irruentem Italiae cladē ad Siciliam refugerent: dicitur eā saepe nominatus Agnellus corruptis eius moribus stuprasse, atq̄ sentiens grauidā, de monasterio seduxisse, resq̄ eius omnes tam proprias quam eas quas de parte patris ipsius habere poterat, abstulisse, ac post perpetratum tantum facinus, in sui eam dominij iure defendere. Hortamur igitur dilectionem tuam, ut praedictū uirum uel antefatam foeminam sub districta ad te facias executione perducere, causamq̄ ipsam secundum suum meritum summa subtilitatis examinatione perquiras. Et si ita inuenieris ut nobis nunciatum est, negocium tot iniquitatibus in quantum, cum summae purgationis seueritate determinata: quatenus & antefatum uirum, qui neq̄ suum, neq̄ illius attēdit habitum, & tantorum causa fuit scelerū, ultio districta praueuiat: & illa prius precedente uindicta, atq̄ in monasterium sub poenitentia redacta, omnes res quae de saepedicto loco ablatae fuerant, cum omnibus illic suis fructibus atq̄ accessiōibus reuertantur.

Gregorius Gennadio patritio & exarcho Apherice.
De peruerso concilio Numidiae. Cap. VII.

Epist. 7

Satis credimus religiosam excellentiē uestrae mentem aduersus ea maximē quae in Ecclesiis geruntur incongrua, diuini auctoris amulatione succendi. Tanto igitur Ecclesiasticarū correptionem causarum uobis libenter ingerimus, quanto de pia uestrae mentis intentione cōfidimus. Cognoscat siquidem excellentia uestra quibusdā de Aphericanis partibus uenientibus ad nos fuisse perlatum, plura in concilio Numidiae contra patrum tramitem atq̄ canonum statuta cōmitti. Quarum rerum frequentes querelas, quia diutius tolerare nullatenus potuimus, Columbo fratri & coepiscopo nostro, de cuius grauitate ipsa eius quae percrebuit dubitare iam nos non permittit opinio, commissimus perquirendas. Quamobrem paterno salutantes affectu hortamur excellentiam uestram, in cunctis quae ad Ecclesiasticam correptionem pertinent, uestri robur ei subrogetis auxiliū, ne si quod malē geritur, quaesitum uel uindictatū non fuerit, longorum usurpatione temporū cum

I 2 maiori

maiori licentia in futuris crescat excessibus. Scito autem excellentissime fili si uictorias quaritis, si de commissis uobis prouinciae securitate tractatis, nihil uobis magis aliud ad hoc proficere; quam zelari sacerdotum uitas, & intestina Ecclesiarum quantum possibile est, bella compescere.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano Sardiniae. De Theodosia religiosa, & monasterio constituendo. Ca. VIII.

Theodosia religiosa foemina in construendo monasterio uoluntatem Stephani quondam uiri sui complere desiderans, petijt a nobis ut ad fraternitatem tuam nostras transmitteremus epistolae, quibus per commendationem nostram tuum facilius mereretur auxilium. Asserit siquidem hoc a suo coniuge constitutum, ut in praedio quod appellatur Piscenas, quod ad Xenodochi Thomae quondam episcopi iura peruenit, monasterium constructi debuisset. Quia igitur in alienis hoc fundare rebus licet possessor permitteret, dominus tamen uidetur cum ratione refugere, petitione eius praeuidimus annuendam: id est ut in domo iuris sui, qua Caralis asserit se habere, ancillarum Dei monasterium debeat Domino adiuuante construere. Sed quia praedictam domum suam dicit ab hospitibus atque superuenientibus onerari, hortamur fraternitatem tuam ut studeas eis in cunctis concurrere, deuotionis quoque tuae praebas tuitionis auxilium, ut mercedis defuncti, atque eius studij tuus te concursus faciat & sollicitudo participem. Reliquias uero quas ibidem postulat collocandas, uolumus ut a fraternitate tua sub debita ueneratione condantur.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De monasterijs ancillarum Dei. Et de concilio episcoporum, & de episcopis seruis & ancillis Iudaeorum. Et quod presbyteri baptizatos infantes in frontibus signare non debeant, sed semel in pectore, & postea episcopi semel in fronte. Cap. IX.

Statim quidem te ipse pastoralis zelus instigare debuerat, ut gregem quem susceperas, etiam sine nostro solatio salubriter ac prouide tuereris, & a callidis inimicorum surreptionibus eum diligenti circumspeditione seruares. Sed quia charitatem tuam pro sua infirmitatis augmento, nostrae quoque paginae autoritatis indigere comperimus: necessarium nobis fuit titubantes animos tuos ad religiosi uigoris studium, fraternae dilectionis exhortatione firmare. Peruenit siquidem ad nos minus te monasterijs ancillarum Dei in Sardinia sitis, tuitionis impendere: & cum dispositum a tuis prudenter fuisset decessoribus, ut quidam de clero probati uiri curam gerentes earum se necessitatibus adhiberent: nunc ita funditus est neglectum, ut per publicas personas, pro tributis, alijsque munijs ipse per se principaliter Deo dedicate foeminae compellantur subire, necessitateque habeant pro supplementis fiscalibus, per uillas, praediaque discurrere, atque uiculis incompetenter se miscere negotijs.

Quod malum fraternitas tua facili correptione

remoueat, ut unum probatum uirum uita moribusque, cuius aetas atque locus nihil de se prauae suspicionis obijciat, sollicitudine deputet, qui sic monasterijs ipsis cum Dei timore possit assistere, quatenus ulterius eis pro quibuslibet causis, priuatis uel publicis extra uenerabilia loca contra regulam uagari non liceat, sed quaequid pro his agendum est, per eum quem deputaueris, rationabiliter peragatur. Ipse uero referetes Deo laudes, atque coercetes semetipsas, in monasterijs suis nullam occasionem ulterius fidelium mentibus prauae suspicionis iniiciant. Si qua autem earum uel per antiquiorem licentiam, uel per impunitatis prauam consuetudinem ad lapsum adulterij deducta fuerit, aut in stupri fuerit perducta uoraginem: hanc post competentis seueritate uindicta, in aliud districtius uirginum monasterium in poenitentiam redigi uolumus, ut illic orationibus atque ieiunijs uacet, & sic poenitendo proficiat, & metuendum caeteris arctioris disciplinae praestet exemplum. Is autem qui cum huiusmodi foeminis in aliqua fuerit iniquitate repperus, omni communione priuetur, si laicus est: si uero clericus, a suo quoque remotus officio, pro suis continuo lugendis excelsibus in monasterium detrudatur. Episcoporum etiam concilia, sicut tam tuos mos dicitur fuisse prouinciae, quae quod sanctorum canonum autoritate praecipitur, bis in anno celebrare te uolumus, ut si quis inter eos a sui formae propositi actionis atque morum qualitate discordat, sociali possit fratrum increpatione redargui: & pro securitate commisi gregis, animarumque statu, paternam ualeat circumspectione tractari. Peruenit etiam ad nos, seruos ancillasque Iudaeorum, fidei causa ad Ecclesiam refugientes, aut infidelibus restitui dominis, aut eorum, ne restituantur, precium dari. Hortamur igitur ut nullatenus tam prauam consuetudinem manere permittas: sed si quilibet seruus Iudaeorum ad uenerabilia loca confugerit causa fidei, nullatenus eum patiamini praedictum sustinere. Sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizatus, sine ullo pauperum damno, religioso Ecclesiae pietatis patrocinio, in libertatem modis omnibus defendatur. Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non praesumant. Sed presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut episcopi postmodum ungere debeant in fronte. Pro fundandis etiam monasterijs, quae a diuersis iussa sunt constitui, si iniusta perspicias haec ab ijs quibus indicta sunt, excusatione differri, solerter secundum quod leges praecipunt, admonere te uolumus, ne pie uiuorum aut defunctorum uoluntates, tua, quod absit, remissione cassentur. De monasterio autem quod in domo sua construendum quondam Petrus asserit praecipisse, prauidimus ut fraternitas tua subtiliter requiratur relictorum illis reddituum quantitate. Et si quidem modus habetur substantiae, relictis omnibus quae de rebus ipsis imminuta dicitur esse, uel dispersa, cum omni studio hoc & sine aliqua dilatione fundetur. Sin autem uel minus idonea uel damnosa facultas est, omnibus, ut edictum est, subtiliter

Ca. 27. q. 1. Si qua

De consue. dist. 4. Presbyteri

Ca. 16. q. 1. Admonet

tiliter inquisitis, nobis renunciare te uolumus, ut sciamus quid deliberare iuuante Domino de eius constructione possimus. Fraternitas igitur tua ita in cunctis praedictis capitulis se solerter impendat, ut nec nostrae admonitionis seriem inueniam fuisse transgressa, nec diuini re iudicij, de minori zelo pastoralis existat officij.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De monasterio construendo. Cap. X.

Nos quidem arbitramur quae ad imminentiam expletionis praerum rerum, ipse te tuus satis ordo compellat. Sed ne zelum tuum cuiuslibet interuentus remissionis emolliat, de his etiam te specialiter iudicauimus exhortatum. Peruenit siquidem ad nos Stephanum uestrum de hac luce migrantem, suae praerum uoluntatis eloquio monasterium praecipisse fundari. Cuius desiderium a Theodosia honesta foemina haere de eius, ferit quae haec tenus dilatatione protrahit. Quae obrem hortamur fraternitatem tuam, ut maximam de praedicta causa studium geras, atque antea nominata foeminam comoneas, quatenus intra annale spatium monasterium, ut iustum est, debeat ordinare, & cuncta secundum defuncti uoluntatem sine altercatione construere. Quod si intra praedicti temporis metam aliqua perficere negligentia uel calliditate distulerit, ut siue in loco eo quo constitutum fuerat, seu certe ibi non poterit & alibi placet ordinari, et dilatione interueniente negligit: tunc uolumus ut fraternitatis tuae adificet studio, ordinatisque omnibus, res atque redditus qui relicti sunt, per te loco ipsi uenerabili sine imminutione aliqua locent. Sic enim & ante tremendum iudicium tuum sententiam remissionis effugies, & secundum piissimas leges, dilatis defunctorum pijs uoluntates episcopali supplebis studio.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De redditibus Ecclesiarum. Et nullum clericorum in monasterijs abbat esse debere. Iuenculas fieri abbatissas uehementissime prohibet. Nullam uirginem nisi sexagenariam uelantam. Cap. XI.

Quidam quidem fraternitati tuae nostra fuerat auctoritate commissum, ut si quae in Sicilia exciderent Ecclesiae, ceterisque uenerabilibus locis, uel incongrue gererentur, nostra uice corrigeres. Sed quia post haec de quibusdam neglectis haec tenus capitulis ad nos querela peruenit, rursus ad eorum correctionem tuam fraternitatem specialiter prauidimus excitanda. Cognouimus namque de redditibus Ecclesiarum nouiter acquisitis, canonicis dispositione quartarum minime puenire: sed episcopos locorum tantummodo distribuere quartam antiquorum reddituum, nunc uero quaesita suis uisibus retinere. Quare praua subintroductamque consuetudinem fraternitas tua utaciter emendare festinet: ut siue de praeteritis redditibus, siue de ijs quae obueniunt, uel obuenientibus, quartae secundum distributionem canonicam dispenset. Incongruum namque est unam eandemque ferri, id est usurpatiois et canonum. Presbyteros, dia-

Ca. 16. q. 1. Presbyteros

Greg. tom. 2

cones, caeterosque cuiuslibet ordinis clericos, qui in ecclesijs quoquomodo militat abbat fieri per monasteria non permittas, sed aut admittas clericatus militiam, monasticis non promoueat ordinibus: aut si in abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittant habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum unum ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad utrumque iudicet idoneus: sicque inuicem & Ecclesiasticus ordo uitae monachice, & Ecclesiasticis utilitatibus regula monachice impediatur. Illud quoque charitate tua comonere curauimus, ut si quisquam episcopus de hac luce migrauerit, uel, quod absit, pro suis fuerit remotus excessibus, conuenientibus hiearchitis cunctisque cleri primoribus, atque in sui praesentia inuentarium Ecclesiae rerum facientibus, omnia quae reperta fuerint, subtiliter describantur, sicut antea fieri dicebantur, species quaedam aut aliud quodlibet de rebus Ecclesiae, quasi pro faciendi inuentarij labore tollant. Sic namque ea quae ad munitionem pauperum facultatis pertinent, desideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eorum ambiciosi hominibus uenialitatis relinquantur occasio. Visitatores ecclesiarum, clericisque eorum qui cum ipsis per non suae ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris sui capiant te disponente subsidium. Iustum namque est ut illic consequantur stipendium, quo tempore suum commodare reperiuntur obsequium. Iuenculas abbatissas fieri uehementissime prohibemus. Nullam igitur fraternitatis tuae, nisi sexagenariam uirginem, cuius aetas hoc atque moris exegerint, uelari permittat: quatenus tam primoribus, quam praesentibus capitulis tuae districtiois instantia Domino adiuuante correctis, & diu ditto-lutum rerum uenerabilium statum canonicis nexibus religare festines, et diuina negotia non per incongruas uoluntates hominum, sed competentis possint districtione disponi.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De uxore cuiusdam ablata, & alteri data. Cap. XII.

Tanta nobis subinde mala quae agunt in ista prouincia, nunciatur: ut peccatis facientibus, quod auertat omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus. Praesentium namque portitor ueniens lachrymabiliter questus est, ante plurimos annos ab homine nescio quo, de possessione Mesanensis Ecclesiae, de fontibus se susceptum, & uolenter diuersis persuasionibus puellae ipsius iunctum, ex qua iuenculos filios iam habere se asseruit: & nunc uolenter huic disunctam abstulisse dicitur, atque cuidam alij uenundasse. Quod si uerum est, quam sit inauditum atque crudele malum, tua bene dilectio perspiciat. Ideoque admonemus ut hoc tantum nephas sub ea uita uacitate quam te in causis pijs habere certissime scimus, requiras atque discutias. Et si ita ut supra dictus portitor insinua-uit, esse cognoueris, non solum quod male factum est, ad statum pristinum reuocare curabis, sed & uindictam quae Deum possit placare, exhibere modis omnibus festinabis. Episcopum uero qui ho-

Ca. 12. q. 2. Charitatem tuam

Ca. 20. q. 1. Iuenculas

Epist. 12

mines suos talia agentes corrigere negligit atque emendare, uehementer aggredere, proponens quia si denuo talis ad nos de quoquam qui ad eum pertinet, querela peruenerit, non in eum qui excesserit, sed in ipsum canonicè uindicta procedet.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De Adeodati presbyteri iniusta expulsiōe. Cap. XIII.

Epist. 13. Presentium latoris Adeodati querelā qui se a sui presbyteratus loco incōgruè dicit expulsum, licet subditā tibi textus petitionis explanet, tñ paulo latius iudicauimus apertiusq; retexedā. Asserit nāq; a Quintiano fratre & coepiscopo nostro in loco suo p quibusdā se suis ordinādis negocijs relaxatū, a gritudinisq; causa per duorū meliū spatiū suā se Ecclesiā defuisse: cuius rei occasione captatē predictū fratrem nostrū, aliū loco eius illic presbyterū ordinasse. Hortamur igitur fraternitatē tuā ut causam eius sollicitè perquiras, districtèq; discutias. Et si manifestā a gritudinis, sicut dicit, causa, Ecclesiā suā eum defuisse repperis, nullū ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas preiudiciū generari: sed in locū suū sine aliqua eū fac dubietate restitui. Sin autē aliter se res habere dicit, q; porrecta ab eo cōtinere uidef suggestio, causam eiufdē canonicè legitimeq; perquirere, & quicquid tibi secūdū Deū uisum fuerit, iuuāte Domino, ita stude decernere, ut nulla de hac re quæstio ad nos ulterius reuertat. Illud autē charitatem tuā specialiter admonemus, ut si uera fuerit huius suggestio, atq; in suū fuerit ordinem restitutus, de presbytero qui in loco eius ordinatus est, subtiliter districtèq; debeas esse sollicitus. Et si quidē sine datioe aliqua ad eūdē ordinē peruenerit, ut in Simoniacā hēresim non potuisset incidere, in alia qualicunq; uacante Ecclesia, eum uolumus ordinari. Sin autē in eo quippiā, quod auertat Dominus, fuerit tale repertū, ipso etiā presbyteratus priuē ordine, quē nō causa replēdæ necessitatis Ecclesiā, sed sola cōprobatur ambitione suscepisse.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De Felice diacono. Cap. XIII.

Epist. 14. Presentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hereticorū dogma lapsus sit, nec a catholica fide discesserit, prauis ille ctus aduersus Cōstantinopolitanā synodū suspiciōibus, in Hystri corū se separatione remouerat. Qui cum Romā uenisset, recepta a nobis, iuuāte Domino, ratioe, excessum suum recepta dominici corporis & sanguinis cōmunionē correxit. Quia ergo, ut dictū est, non in hēresim incidit, sed a sacris generalis Ecclesiā mysterijs quasi rectā studio intentionis errauit, imbecillitati eius atq; necessitatibus confulentes, maximeq; sustentationi eius, pietatis inuitu prouidētes, in tua Ecclesia Syracusana eum prauidimus cardinandū: siue ut officii diaconatus expleat, seu certē ut sola eiufdē officij sustentanda paupertate sua cōmoda cōsequatur, in tuā fraternitatis uolumus hoc pendere iudicio. Quod hortamur ut tua fraternitas implere festinet. Cōmendantes etiā personā eius, quatenus

nullis eū patiaris molestijs aut necessitatibus subiacere: ne uel nostre cōmēdationis inueniaris tramitē neglexisse, uel minus exhibuisse q; tuus exigit ordo pauperibus: quia et nos ei annuū quid de nostra Ecclesia dari fecimus, ut eiufdē operis qd te hortamur exhibere, participes esse possimus.

Gregorius Cypriano diacono restori Siciliae. De ministerijs Ecclesiarū per Sicilia recolligēdis. Cap. XV.

Epist. 15. Pervenit ad nos diuersos Italiae sacerdotes Siciliae confugientes, plurima secum Ecclesiarum suarum ministeria detulisse, eaq; siue defunctis eis, siue malè dispersētibus, propè omnia deperijisse. Qua in re moti hortamur dilectionē tuā, quatenus transmittens per omnia Siciliae loca, si cubi uasa sacra, resq; Ecclesiarum positas incautè repperis, ea cum summa districtiōe recolligi facias, atq; adunatas sub notitia testium suscipias, suscepiasq; apud singulos episcopos Ecclesiarū deponas, apud quos usq; dum pacis tempus exposcerit, iuuāte Domino debeant tutissimè cōseruari. Omnī autē rerū ipsarū non solū de suscepta eos qui eas tradunt percipere uolumus, sed etiam a te notitias earū subtiliter retineri: ut dum necesse fuerit, ex hac cautela iuuāte Domino, possint ab ijs quibus tradūtur, sine imminutione restitui.

Gregorius uniuersis episcopis per Dalmatiam. Ut nulli in Salonitana Ecclesia manus sine sua permissione imponant: & de Maximi presumptione. Cap. XVI.

Epist. 16. Oportuerat quidem fraternitatem uestrā diuini respectu iudicij, clausis carnalibus oculis, nihil quod ad Deum pertinet, a recta mētis intentione omittere, nec cuiuslibet hominis faciem re cōtitudinē iustitiæ præponere. Sed postquā mores uestri ita sunt secularibus traditi negocijs, ut obliuiscētes omnem sacerdotalis in uobis honoris tramitem, cunctumq; superni metus intuitum, nō quid Deo, sed quid uobis placeat studeatis explere, necesse habuimus hac ad uos districtiōra specialiter scripta transmittere: quibus ex beati Petri principis apostolorum autoritate præcipimus, ut nulli penitus extra consensum permissionemq; nostram, quantum ad episcopatus ordinationem pertinet, in Salonitana ciuitate manus præsumatis imponere, nec quenquam in ciuitate ipsa aliter quā diximus ordinare. Quod si contra hec quippiam uel sponte uestra, uel a quolibet coacti præsumpseritis uel tētaueritis agere, decernimus uos a dominici corporis & sanguinis participatione priuatos, quatenus ex eadē uobis ipsa attrectatione uestra, uel uoluntate trāsgrediendæ præceptionis nostre, a celestibus mysterijs alienis sitis, nec is quē ordinaueritis, habeat episcopus. Nos nanq; nullum cuius uita reprehēdi potest, ordinare temerè uolumus. Quod si Honoratus diaconus indignus ostēdit, de uita moribusq; eius q electus fuerit, nobis renunciari uolumus, ut quicquid in hac re agendū est, cū cōsensu nostro salubriter permittamus implere. Cōfidimus em̄ in omnipotentē Dominum: quia quātum ad intētionē nostram

nostram pertinet, nunquam quod nostram grauari possit animam, nunquā sinimus fieri quod nostram grauari possit Ecclesiam. Sin uerō in qualibet persona ita uoluntarius omnī consensus accesserit, ut auctore Deo digna sit, & non sit qui ab eius ordinatione dissentiat, hāc a uobis in eadem Salonitana Ecclesia ex præsentis epistolæ nostræ concessa licentia uolumus cōsecrari: excepta dumtaxat persona Maximi, de qua ad nos multa mala perlata sunt: quæ si ab appetiui maioris ordinis nō cessat, restat, ut arbitror, quatenus subtiliter discussa, ipso quoq; in quo est officio careat.

Mense Septembris: Indictione duodecima. Gregorius Felici episcopo Syponino, etc.

De tribuno ab hostibus redimendo. Cap. XVII.

Epist. 17. Qualiter succurrendū sit redemptionibus captiuorū, & sanctorū canonum, & mundanarum legū sanctio euidenter edocuit. Quod cum omnibus notū sit, mirati sumus ut fraternitas tua in redemptionē tribuni clerici tui præsentī latoris nulla mota misericordia subueniret. Quod ergo sponte facere distulisti, nostra saltē facere festina adhortatione cōmonitus: ne si, quod non credimus, negligendū putaueris, incipiat tibi necessitas, quod uoluntas fugit, imponere. Quia igitur si predictus Tribunus ab hostibus se prædatū, ac cētum duodecim solidis se perhibet computatū, ad quorū se deflexit restitutionē urgeri, hac te oportet diligētē inquirere. Et si ita est, nec eum unde precium in se datū reddere possit habere cognoueris, supradictos solidos de Ecclesia redemptori eius restitue. Nā ualde durū est si de Ecclesia cui militat, remedium nullū ueniat. Omīssa itaq; excusatione, precij quod in eo datum manifesta ueritate patuerit, sine aliqua mora, sicut sumus præfati, restitue: quatenus nec creditorē eius tempore necessitatis afflictō subuenisse pœniteat, & hic onere mœroris exutus, mente libera officij sui ministerium sollicitè ac competenter exhibeat.

Mense Ianuario: Indictione duodecima.

Gregorius Mauro abbati a sancto Pancratio. Commendat Ecclesiam sancti Pancratij. Cap. XVIII.

Epist. 18. Ecclesiarum cura quæ sacerdotibus officijs euidenter infixā est, ita nos cogit esse sollicitos, ut nulla in eis neglectus culpa appareat. Quoniam uerō Ecclesiam sancti Pancratij, quæ erat cōmissa presbyteris, frequenter neglectam fuisse cognouimus: ita ut uenientes dominico die populū missarum solennia audiri, non inuento presbytero, murmurantes redirent: hoc matura deliberatione nostro sedit arbitrio, ut eis remotis, monachorum congregationem in monasterio eidē Ecclesiā coherenti constituere cum Dei gratia delibere, quatenus abbas qui illic præfesset, curam & sollicitudinem antefate Ecclesiæ habere modis omnib. debuisset. In quo etiā monasterio te Maurum abbatem præuidimus præponendū: statuentes ut terras præfate Ecclesiæ, uel quicquid illuc intrauerit, seu de redditibus eius accesserit, ante-

dicto monasterio tuo debeat applicari, atq; illic sine diminutione aliqua pertinere: ita sanè ut quæcumq; in ipsa suprascripta Ecclesia fienda reparandaq; sunt, per te sine dubio reparent. Sed ne remotis presbyteris quibus Ecclesia ipsa fuerat antè cōmissa, uacare mysterijs uideatur: idcirco huius tibi autoritatis tenore præcipimus, ut peregrinū illic debeas adhibere presbyterū, qui sacra missarū possit solennia celebrare. Quæ tamen & in monasterio tuo habitare, & exinde uite subsidia habere necesse est. Sed & hoc præ omnibus curæ tuæ sit, ut ibidē ad sacratissimū corpus beati Pancratij quoti die opus Dei proculdubio peragatur. Hæc igitur quæ tibi præcepti huius faciēda serie deputamus, non solum te perficere, uerum etiam ab his qui in officio locoq; tuo successerint, sic in perpetuū seruari uolumus & impleri, ut nullus deinceps in supradicta Ecclesia possit inueniri neglectus.

Gregorius Leoni acolutho.

Ecclesiam sancte Agathe in Suburra commendat. Cap. XIX.

Epist. 19. Lectorum uenerabilū cura nos admonet de Leorum utilitate per omnia cogitare. Quia ergo Ecclesia sanctæ Agathæ sita in Suburra, quæ spelunca fuit aliquādo prauitatis hæreticæ, ad catholicæ fidei culturā Deo propitiante reducta est: ideo huius autoritatis tenore cōmonitus, pensiones omnium domorum in hac urbe constitutarum, quas prædictam Ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constiterit, annis singulis congregare non desinas, & quantū in fartis tectis uel luminaribus, aliaq; reparatione eiusdem Ecclesiæ necessarium fuerit, erogare modis omnibus studebis. Quicquid uerō exuberare potuerit, fideliter rationibus te Ecclesiasticis inferre præcipimus.

Mense Aprili: Indictione duodecima.

Gregorius Maximiano presumpatori in Salona.

De excommunicatione illorum episcoporum, qui ei manus contra canonum statuta imposuerunt. Cap. XX.

Epist. 20. Licet cætera cuiuspiam talia uitæ sint merita, ut nihil sit quod ex his sacerdotalibus ualeat ordinibus obuiare, tamen solius nephas ambitus feuerissima canonum districtiōne damnatur. Cognouimus itaque quod uel surrepta uel simulata pijsimorum principū iussione, dum uita dignus non fueris, te ad sacerdotij ordinem cunctis uenerabilem prorupisse. Quod nos ideo sine ulla hæsitatiōe credidimus, quia uita a te tamq; tiam non habemus incognitam: ac deinde, quia serenissimi domini imperatoris animum non ignoramus, q; se in causis sacerdotalibus miscere non solet; ne nostris in aliquo peccatis grauetur. Additur inauditum nephas, quod post interdictionem quoq; nostram, quæ sub excommunicatione tua, ordinantūq; te facta est, cæsis presbyteris, diaconibus, cæteroq; clero, manu militari ad medium diceris deductus. Quam rem nos cōsecrationē dicere nullo modo possumus: quia ab excommunicatione est hominibus celebrata. Quia igitur sine ullius exēpli forma uiolasti talē tantāq; sacerdotij

dignitatem: præcipimus ut usq; dū dominicis uel responsalis nostri cognouerimus apicibus quod nō surreptitia, sed uera fueris iussione ordinatus, nullatenus tu ordinatoresq; tui atre stare quicq; præsumatis sacerdotalis officij, neq; usq; ad rescriptum nostrum, ad cultum sacri altaris accedere. Quod si contra hæc agere præsumperitis, anathema uobis sit à Deo, & à beato Petro apostolorum principe: ut contemplatione iudicij uestri, cæteris quoq; catholicis Ecclesijs, ultionis uestre præbeatur exemplum.

Mense Maio: Indictione duodecima.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. Quod iudæis nō liceat Christiana mancipia habere. Cap. XXI.

Epist. 21

M Vtorū ad nos relatione peruenit, à Iudæis in Lunensi ciuitate degentibus ad seruitiū Christiana detineri mancipia: quæ res nobis tanto uisā est asperior, quanto à fraternitatis tuæ patientia operosior. Oportebat quippe te respectu loci tui, atq; Christianæ religionis intuitu nullā relinquere occasionē superstitioni Iudæicæ, ne simplices animæ non tam suasionibus quàm potestatis iure quodammodo deseruerēt. Quamobrē hortamur fraternitatē tuam, ut secundum p̄ssimarū legum tramitē, nulli Iudæo liceat Christianū mancipiū in suo retinere dominio. Sed si qui penes eos inueniuntur, libertas eis tuitionis auxilio ex legū sanctione seruetur. Hi uerò qui in possessionibus eorū sunt, licet & ipsi legū distinctione sint liberi, tamen quia colendis eorū terris diutius adhæserunt, utpote conditionē loci debentes, ad colenda quæ consueuerant rura permaneāt, pensiones prædictis uiris præbeant: quæ cuncta de colonis uel originarijs iura præcipiunt peragant, nihil eis extra hoc oneris amplius indicatur. Quod si quisquam de his uel ad aliū migrare locū, uel in obsequio suo retinere uoluerit, ipse tibi reputet qui ius colonariū meritate sua, ius uerò domini sub iuris seueritate damnauit. In his ergo omnibus ita tenolumus soleriter impendī, ut nec direpti gregis pastor reus existas, nec apud nos minor æmulatio fraternitatem tuam reprehensibilem reddat.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

Ut Venantio episcopo Lunensi concurrat. Cap. XXII.

Epist. 22

Q Vorundam de Laudensium uenientij partibus ad nos relatione peruenit, religiosorum locorum ipsorum ita ab Ecclesiastica disciplina tramite deuiasse, ut nullatenus in suis moribus actionibusq; canonicæ dispositionis statuta respiciant. Quæ quia erant & examinanda subtilius, & seuerius ulciscenda: præsentium latorem Venantium fratrem & coepiscopum nostrū ut instanter emendarentur, admonui. Sed pro magnitudine inquitudinis excedentium personarum, solum se non iudicauit in huiusmodi inquisitione sufficere: ideoque postulauit à nobis ut in eodem examinando negotio fraternitatis tuæ ei addiceretur auctoritatis solatium. Quanquam igitur fraterna dilectio hoc à te & sine nostris scriptis debeat exigere, ta-

A men præsentibus quoq; uos specialiter epistolis adhortamur, ut adhibito uobis prædicto fratre nostro, cunctos clericos cæterosq; religiosos prænominata ciuitatis & territorij eius de excessibus quorum aliquid est suspicionis, ad te uenire cōpellas, atq; cuncta secundū Deum propter futuri metum iudicij subtiliter inquirentes, si quem à canonū statutis recessisse reperitis, canonica eum ultione corrigite. Nec patiamini in locis uestris eos qui nō gerunt in moribus, quod ostendūt in habitu, per abrupta diutius euagari. Quos oportet ad reuocandis normam pastorali uos circumspectione reducere. Ita ergo fraternitas tua cunctis solertius indagatis, quæ nobis in talibus nunciata sunt corrigat, ordinet, atq; in futurum sopire festinet, ut & animæ tuæ proficiat, si tui causas uigilanter atq; ueraciter perscrutaris officij, & nostrum minime frustrari permittas, quod semper de tuæ maturitatis habuimus distinctione iudicium.

Gregorius nobilibus ac possessoribus in Sardinia insula consistentibus, &c. De rusticis idolis seruientibus. Cap. XXI.

F Ratri & coepiscopi mei Felicis, & filij mei Ciriaci serui Dei, relatione cognoui, penè omnes uos rusticos in uestris possessionibus idololatriæ deditos habere. Et ualde hac de re contristatus sum, quia scio quod subiectorum culpa, præpositorum deprimat uitā, & cum in subiecto peccatum non corrigitur, in eos quipræsum sententia retorquetur. Vnde magnifici filij exhortor, ut omni cura omniq; sollicitudine animarum uestrarum zelum habere debeatis, & quas rationes omnipotenti Deo de subiectis uestris reddituri estis, aspiciate. Ad hoc quippe illi uobis commissi sunt, quatenus & ipsi uestre utilitati ualeant ad terrena deseruire, & uos per uestram prouidentiam eorum animabus ea quæ sunt æterna prospicere. Si igitur impendūt illi quod debent, uos eis cur non solutis quod debetis? id est, ut assidue illos magnitudo uestra commoneat, ab idololatriæ errore compescat, quatenus eis ad fidem ductis, omnipotentem Dominum erga se placabilem faciat. Ecce enim mundum hunc, quia finis uicinus urget aspiciatis, quod modò humanus in nos, modò diuinus gladius sæuiat uidetis: & tamen uos ueri Dei cultores, à cōmissis uobis lapides adorari cōspicitis, & tacetis. Quid quæso in tremendo iudicio dicturi estis, quando hostes Dei & sub potestate uestra suscepistis, & tamē eos Deo subdere, atq; ad eum reuocare contemnitis? Vnde debitum salutationis alloquium soluens peto, ut magnitudo uestra attendere erga zelum Dei uehementer inuigilet, & quis quantos ad Christum perduxerit, suis mihi epistolis indicare festinet. Quod ergo uos agere ex aliqua occasione forsitan minime ualeatis, prædicto fratri & coepiscopo nostro Felici uel filio meo Ciriaco iniungite, etq; ad opus Dei solatium præbere, ut in remuneratione uitæ tanto possitis esse participes, quanto nunc bono operi solatium præbetis.

Gregorius

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De Xenodochio Ecclesiæ. De Epiphania presbytero. De Paulo clerico malefico. De ordinationibus & nuptijs clericorum. De uirginibus uelatis. De mulieribus à monasterijs egressis. Cap. XXIII.

Epist. 24

O Portebat siquidē fraternitatem tuam ita de rebus prijs esse sollicitā, ut nihil ad explēdas eas nostris admonitionibus penitus indigeret: tamen quia quædā ad nos peruenērūt quæ sunt corrigenda capitula, nihil est incongruum si nostræ quoq; uobis pagina auctoritatis accedat. Quamobrē significamus peruenisse ad nos, consuetudinem fuisse, ut Xenodochia quæ sunt in Caralitanis partibus constituta, apud episcopum ciuitatis singulis quibusq; temporibus suas subtiliter rationes exponerent, eius uidelicet tuitione atq; sollicitudine gubernanda. Quod quia tua hæcenus fertur charitas negligisse: hortamur ut, sicut dictum est, tibi singulis quibusq; temporibus rationes suas Xenodochi qui in eis sunt constituti uel fuerunt, subtiliter reddant. Atq; tales in eis qui præsentor dīnentur, qui uita, moribus, atq; industria inuentur esse dignissimi, religiosi duntaxat, quos uexandi iudices non habeant potestatem: ne si tales personæ fuerint, quas in suū possint euocare iudicium, uastandarum rerū debilitā, quæ illic refacient, præbeatur occasio: de quibus rebus summā te curā gerere uolumus, ut nulli sine tua licentia dentur notitia, ne usq; ad direptionem earū, ex fraternitatis tuæ perueniatur incuria. Præterea nostrilatorē præsentium Epiphanium presbyterū quorundā sacerdotū literis criminaliter accusatū. Cuius nos, ut ualimus, discutientes causam, nihilq; in eo obiectorū reperientes, ut ad locum suū reueteretur, aboluimus. Crimini ergo eius auctores te uolumus perscrutari. Et nisi qui eandem transmisit epistolas, paratus fuerit hoc quod obiecit, canonicis atq; districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ ministerij cōmunionis accedat. Paulū uerò clericum qui sepe dicitur in maleficijs deprehensus, qui despecto habitu suo ad laicā reuersus uitam, in Africā fugerat: si ita est, corpora si prius præueniente uindicta, præuidimus in poenitentiam dari, quatenus & secundū Apostolicā sententiā, ex carnis afflictione spiritus saluus fiat: & terrenas peccatorū fordes, quas prauis contraxisse fertur operibus, lacrymarū possit assiduitate diluere. Eis uerò qui ab Ecclesiastica cōmunionis suspensio sunt, nullus religiosus secundū canonum præcepta iungatur. De ordinationibus uerò uel de nuptijs clericorū, aut de ijs quæ uelantur uirginibus, nullus, ut nunc fieri dicitur, quicquā præsumat accipere, nisi quippiam sua sponte offerre maluerint. In mulieribus quæ de monasterijs ad laicam uitam sunt egressæ, utrosq; sortitæ, quid fieri debeat, cum prædicto fraternitatis tuæ presbytero subtilius sumus locuti: cuius relatione sanctitas uestra potest plenius informari. Religiosi uerò clerici conuentus parrochiaq; laicorū caueant, qui tuæ modis omnibus secundum canones iurisdictioni subdantur, ne remissione fraternita-

tis tuæ, eius cui præes disciplina dissoluatur Ecclesiæ. Eos autē qui in prædictas mulieres quæ egressæ sunt de monasterijs excesserunt, & nunc dicuntur à cōmunionis suspensio: si fraternitas tuā de tali facinore dignè poenituisse præuiderit, ad sacramentum cōmunionis te uolumus reuocare.

Gregorius Zabardæ duci Sardinie.

De Barbaricinis conuertendis. Cap. XXV.

Can. 27. q. 1. Eos autē qui

Epist. 25

S criptis fratris & coepiscopi mei Felicis & Ciriaci serui Dei, gloriæ uestræ bona cognouimus. Magnasq; omnipotenti Deo gratias agimus quod talem ducem Sardinia suscepit: qui sic sciat quæ terrena sunt, reipublicæ exoluere, ut bene etiam nouerit omnipotenti Deo obsequia patriæ cœlestis exhibere. Scripserūt etiam mihi quod eo pacto cum Barbaricinis facere pacem disponitis, ut eosdem Barbaricinos ad Christi seruitium adducatis. Hac de re ualde lætatus sum, & dona uestra, si omnipotenti Deo placuerit, citius serenisimis principibus innotesco. Vos ergo quod cœpistis, explete: omnipotenti Deo deuotionem uestræ mentis ostendite: eos quos illuc ad conuertendos Barbaricinos transmisiuimus; quantum ualeatis adiuuate, scientes quod talia opera multum uos & ante terrenos principes, & corā cœlesti rege præualeant adiuuare.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De ordinatione Ecclesiarum. De rusticis Paganis. De lapsis ad priuatum officium non reuocandis. Et de chrismate. Cap. XXVI.

Epist. 26

F Ratri & coepiscopi nostri Felicis, & Ciriaci Sardinia relatione cognouimus, quod in insula Sardinia sacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri tui despiciant: dumq; solum simplicitati à uobis studetur, quantum uidemus, disciplina negligitur. Vnde horror ut omni excusatione postposita, Ecclesiam quam suscepisti, auctore Deo regas, disciplinā clericos tenere cogas, nullius uerba metuerē studeas. Archidiaconem uerò tuum, ut audio, cum mulieribus habitare prohibuisti, & nunciusq; in ea prohibitione despiceris. Qui nisi iussioni tuæ paruerit, eum à sacro ordine uolumus esse priuatum. Accidit autem aliud ualde lugendum: quia ipsos rusticos eos quos habet Ecclesia tua nunciusq; in infidelitate remanere, negligentia fraternitatis uestræ permisit. Et quid uos admoneo ut extraneos ad Deū adducatis, qui uestros ab infidelitate corrigere negligitis? Vnde necesse est uos per omnia in eorum conuersionem uigilare. Nam si cū uisibet episcopi in Sardinia insula Paganorum rusticū inuenire potuero, in eundem episcopum fortiter uindicabo. Iam uerò si rusticus tanta fuerit perfidia & obstinationis inuentus, ut ad Dominum Deum uenire minime cōsentiat, tanto pensionis onere grauandus est, ut ipsa exactiois suæ poena compellatur ad reuocandam festinare. Peruenit etiam ad nos quod dā de sacris ordinibus lapsos, uel post poenitentiam, uel ante ad ministerij sui officium reuocari: quod omnino prohibemus, & in hac re

Ca. 23. q. 8. tam uerò

parte i. dist. 56. Peruenit

facra-

facratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, ut ad altaris ministerium ulterius non accedat. Sed ne unquam is qui ordinatus fuit pereat, provideri debet quales ordinentur: ut prius aspiciatur si uita eorum continens in annis plurimis fuit, si studium lectionis, si elemosynae amorem habuerunt. Querendum quoque est, ne forte fuerit bigamus. Videndum etiam ne sine literis, aut obnoxius curiae, compellatur post sacrum ordinem ad exactiorem publicam redire. Haec itaque omnia diligenter fraternitas uestra inquirat, ut dum diligenter quilibet exquisitus ordinatur, non celeriter post ordinationem deponatur. Ea autem quae fraternitati uestrae scripsimus, cum etis sub uobis episcopis innotescite: quia ego illis scribere nolui, ne honorem uestrum uiderer imminuere. Peruenit quoque ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quos presbyteros chrismate tangere in fronte eos qui baptizandi sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum usum ueteris Ecclesiae nostrae fecimus: sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizandos chrismate tangere debeant, concedimus.

Parte 1. dist. 95. Peruenit. De consuetudine. 4. dist. 4. Presbyteri baptizatos. 4. sententiarum dist. 7. cap. 1.

Gregorius Hospitem duci Barbaricorum. De Barbaris conuertendis. Cap. XXVII.

Epist. 27. Cum de gente uestra nemo Christianus sit, in hoc scio quia omni gente tua es melior, quia tu in ea Christianus inueniris. Dum enim Barbaricini omnes ut insensata animalia uiuunt, Deum uerum nesciant, ligna autem & lapides adorant in eo ipso quod Deum uerum colis, quantum omnes antecedas, ostendis. Sed fidem quam percepisti etiam bonis actibus & uerbis exequi debes, & Christo, cui credis, offerre: quod praeualens, ut ad eum quoscumque potueris adducas, eosque baptizari facias, & aeternam uitam diligere admoneas. Quod si fortasse ipse agere non potes, quia ad alium occuparis: salutans peto, ut hominibus nostris quos illuc transmisiimus, scilicet fratri & coepiscopo meo Felici, filioque meo Ciriaco seruo Dei, solatiari in omnibus debeas: ut dum eorum labores adiuras, deuotionem tuam omnipotenti Domino ostendas, & ipse tibi in bonis actibus adiutor sit, cuius in bono opere, famulis solatiaris. Benedictionem uero sancti Petri apostoli uobis transmisiimus, quam peto ut debeat benignè suscipere.

Mense Iunio: Indictione duodecima.

Gregorius Candido defensori.

De Albino luminibus priuato. Cap. XXVIII.

Epist. 28. Necessitatem patientibus pontificale conuenit adesse subsidium. Pro quo experientiae tuae praesenti auctoritate praecipimus, quatenus Albino priuato luminibus, filio quondam Martini coloni, singulis annis duas tremisses sine aliqua dilatione praestare non desinat, non dubitatura suis hoc sine dubio rationibus imputari.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano.

De episcopo intra Dardaniam ordinando. Cap. XXXIX.

Peruenit ad nos, in loco qui intra prouinciam Sardiniam dicitur Phauliana, consuetudinem fuisse episcopum ordinari, sed hanc proterum necessitate longis aboluisse temporibus. Quia autem nunc sacerdotum indigentia, quosdam illic Paganos remanere cognouimus, & serino degeneres modo, Dei cultum penitus ignorare: hortamur fraternitatem tuam, ut illic secundum pristinum modum ordinare festinet antistitem, talem uidelicet qui ad hoc opus moribus ac uerbo existat idoneus, & oberrantes ad gregem dominicum pastoraliter studeat amulatione deducere: quatenus eo illic ad animarum uacante compendium, nec uos inuentiamini superflua poposcisse, nec olim destructa frustra nos reformasse poeniteat.

Gregorius Constantiae Augustae. De miraculis Apostolorum Petri & Pauli. Et de monachis Graecis mortuorum ossa effodientibus, detentisque uendere ea in Oriente pro reliquijs. Et de sudario sancti Pauli. Cap. XXX.

Epist. 30. Serenitas uestrae pietatis, religionis studio, & sanctitatis amore conspicua, propter eam quae in honorem sancti Pauli apostoli in palatio aedificatur Ecclesiam, caput eiusdem sancti Pauli, aut aliud quid de corpore ipsius suis ad se iussionibus a me praecipit debere transmitti. Et dum illa mihi desiderare imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, uestra erga me amplius potuisset gratiam prouocare: maior me coestitia tenuit, quam praecipitis, quae facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli apostolorum, tantis in Ecclesijs suis coruscant miraculis atque terroribus, ut neque ad orandum sine magno illic timore possit accedi. Denique dum beatae recordationis decessor meus, quia argentum quod supra sacratissimum corpus beati Petri apostoli erat, longe tamen ab eodem corpore fere quindecim pedum spatio, mutare uoluit: signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli apostoli meliorare uolui: & quia necesse erat, ut iuxta sepulchrum huiusmodi effodi altius debuisset, praepositus loci ipsius ossa aliqua non quidem eidem sepulchro coniuncta reperit. Quae quonia leuare praesumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus signis, subita morte defunctus est. Praeter haec autem sanctae memoriae decessor meus, itidem ad corpus sancti Laurentij martyris quaedam meliorare desiderans, dum nescitur ubi uenerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo, subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est: & ij qui praesentes erant atque laborabant, monachi & mansionarij qui corpus eiusdem martyris uiderunt, quod quidem minime tangere praesumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita ut nullus uitae superesse potuisset, qui sanctum & iustum corpus illius uiderat. Cognoscat autem tranquillissima domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, ut quicquid tangere praesumant de corpore: sed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora

corpora sanctorum ponitur. Quod leuatum, in Ecclesia quae est dedicanda, debita cum ueneratione reconditur: & tantae per hoc ibidem uirtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit ut beatae recordationis Leonis papae temporibus, sicut a maioribus traditur, dum quidam Graeci de talibus reliquijs dubitarent: praedictus pontifex hoc ipsum brandeum allatis forcibus incidit, & ex ipsa incisione sanguis effluerit. In Romanis namque uel torius Occidentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegium, si sanctorum corpora tangere quisquam fortasse uoluerit. Quod si praesumpserit, certum est quia haec temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Graecorum consuetudine, qui ossa leuare sanctorum se assentunt, uehementer miramur, & uix credimus. Nam quidam monachi Graeci huc ante biennium uenientes, nocturno silentio iuxta Ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorum in campo iacencia effodiebant, atque eorum ossa recondabant, seruantes sibi dum recederent. Qui cum deprehensi, & cur hoc facerent diligenter inuestigati, confessi sunt quod illa ossa ad Graeciam essent tanquam sanctorum reliquias portatura. Ex quorum exemplo, sicut praedictum est, maior nobis dubitatio nata est: utrum uerum sit quod leuare ueraciter ossa sanctorum dicuntur. De corporibus uero beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet, quia eo tempore quo passi sunt, ex Oriente fideles uenerunt, qui eorum corpora sicut ciuium suorum repeterent: Quae ducta usque ad secundum urbis miliarium, in loco qui dicitur ad Catatumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos uis tonitruum atque fulguris nimio metu terruit atque disperisit, ut talia denuo nullatenus attentare praesumerent. Tunc autem exeuntes Romani eorum corpora, quae hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis quibus nunc sunt condita, posuerunt. Quis ergo nunc serenissima domina tam temerarius possit existere, ut haec sciens, eorum corpora non dico tangere, sed uel aliquatenus praesumat inspicere? Dum igitur talia mihi a uobis praecipita sunt, de quibus parere nullatenus possem, quantum inuenio, non uestrum est: sed quidam homines contra me pietate uestram excitare uoluerunt: ut mihi, quod absit, uoluntatis uestrae gratiam subtraherent, & propterea quaesierunt capitulum, de quo uobis quasi inobediens inueniret. Sed in omnipotente Domino confido, quia nullo modo benignissimae uoluntati surrepitor, & sanctorum Apostolorum uirtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporali praesentia, sed ex protectione semper habebitis. Sudarium uero quod similiter transmitti iussistis cum corpore eius est, quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimae dominae tam religiosum desiderium esse uacuum non debet, de catenis quas ipse sanctus Paulus apostolus in collo & in manibus gestauit, ex quibus multa miracula in populo demonstrant, partem aliquam uobis transmittere curabo, si tamen hanc tollere licet mando praualuerit: quia dum frequenter ex cate

nis eisdem multi uenientes benedictionem petunt, ut parum quid ex limatura accipiant, assisist sacerdos cum lima: & aliquibus petentibus ita concite aliquid de catenis ipsis excutit, ut mora nulla sit. Quibusdam uero petentibus, diu per catenas ipsas ducit lima, & tamen ut aliquid exinde exeat, non obtinetur.

Mense Iunio: Indictione duodecima.

Gregorius Anthemio subdiacono.

De Iudeis conuertendis.

Cap. XXXI.

Epist. 31. His quos de Iudaica perditione redemptor noster ad se dignatur conuertere, rationabilis nos oportet moderatione concurrere: ne uictus, quod absit, inopiam patiantur. Ideoque tibi huius praecipiti auctoritate mandamus, quatenus filijs iustis ex Hebraeis, id est, Iuliano, Redepo, & Fortunae a tercia decima succedenti Indictione annis singulis solidos dare non differas, quos tuis noueris modis omnibus rationibus imputandos.

Gregorius Panthaleoni episcopo Aphrica.

De Donatistis comprimendis.

Cap. XXXII.

Epist. 32. Haereticorum nequandissima praetutatem quam litera lex perfequitur instantius, excellentiae uestrae non habetur incognitum. Hi igitur quos & fidei nostrae integritas, & legum dicitur distinctio mundanarum, non leue peccatum est si uestris inueniant temporibus licentiam referendi. In illis igitur partibus quantum didicimus, ita Donatistarum creuit audacia, ut non solum de suis Ecclesijs auctoritate petita eijciant catholicae fidei sacerdotes: sed & quos uera confessione aqua regenerationis abluerat, rebaptizare non metuunt. Valdeque miramur, si tamē ita est, ut uobis illic positus huiusmodi liceat hominibus prauis excedere. Primum siquidem quale de uobis iudicium hominibus relinquatis attendite, si hi qui aliorum temporibus iusta ratione comprehensi sunt, uobis administratibus uisum fuerit excelsus inueniant. Deinde perditorum animas Deum nostrum de manu uestra scitote requirere, si tantum ne phas, in quantum possibilitas exigit, emendare negligitis. Haec enim excellentia uestra non amare suscipiat. Nam quia uos ut filios proprios diligimus, propterea haec quae uobis prodesse non ambigimus, indicamus. Paulum uero fratrem & coepiscopum nostrum ad nos sub omni festinatione dirigite, ne cuiquam impedire eum aliqua occasio uel excusatio detur, ut ueritatem plenius agnoscentes, qualiter tanti facinoris ultio debeat peruenire, Deo adiuuante, rationabili possimus tractatu disponere.

Gregorius Theodolinda reginae Longobardorum, &c.

De quarta synodo, & Constantino episcopo. Cap. XXXIII.

Epist. 33. Quorundam ad nos relatione peruenit ab aliis quibus episcopis gloriam uestram usque ad hoc scandalum contra sanctam Ecclesiam fuisse perductam, ut sese a catholicae unitatis communione suspenderet. Quod quantum uos pure diligimus, tanto de uobis fortius dolemus, quia uos imperitis stultisque hominibus creditis: qui non solum

ea quae

ea quæ loquuntur nesciunt, sed uix ea quæ audierunt, percipere possunt. Qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent, quæ sibi de nobis finxerunt. Nos enim ueneramus sanctas quatuor synodos: Nycenâ, in qua Arius: Cōstantinopolitanam, in qua Macedonius: Ephesinâ primâ, in qua Nestorius atque Dioscorus: Chalcedonensem, in qua Euthices damnatus est: profiteres quia quisquis aliter sapit, quæ hæc quatuor synodi, a fide ueritatis alienus est. Damnatus autem quoscumque damnant, & quoscumque absoluunt absoluimus: sub anathematis interpositione ferientes eum, qui earundem quatuor synodorum, maximè autem Chalcedonenfis, de qua quibusdam imperitis hominibus nata est superstitionis occasio, fidei adde re, uel adimere præsumit. Cum itaque integritatem nostram ex aperta mea traditione seu professione cognoscitis, dignum est ut de Ecclesia beati Petri apostolorum principis nullum ulterius scrupulum dubietatis habeatis: sed in uera fide persistite, & uitam uestram in petra Ecclesiæ, hoc est in confessione beati Petri apostolorum principis solidate: ne tot uestræ lacrymæ, tantaque bona opera pereant, si a fide uera inueniantur aliena. Sicut enim rami sine uirtute radicis arescunt: ita opera quantumlibet bona uideantur, nulla sunt, si a soliditate fidei distunguntur. Decet ergo gloriam uestram ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Constantinum, cuius & fides & uita olim mihi bene est approbata, sub omni celeritate transmittere, eique directis epistolis indicare ordinationem eius quæ benigne suscipitis: & quia ab eius Ecclesiæ cōmunione in nullo separemini, ut uerè, sicut de bona ac fidei filia, cōmuni exultatione gratulemur. In hoc autem uos ac uestra opera Deo placere cognoscite, si prius quam eius examen ueniat, sacerdotum illius iudicio comprobentur.

Gregorius Leoni episcopo Cathacenfi. De uxore Speciosa si diaconi in monasterium detrusa. Cap. XXXIII.

Epist. 34. Cath. 27. q. 2. Auctorit.

M Vitorum relatione comperimus hanc apud uos olim consuetudinem tenuisse, ut subdiaconi suis licite miscerentur coniugibus. Quod ne denuo quisquam præsumeret, a seruo Dei, sedis nostre diacone, ex autoritate nostri decessoris est isto modo prohibitum: ut eodem tempore hi qui iam uxoribus fuerant copulati, unum e duobus eligerent: id est, aut a suis uxoribus abstinere, aut certè nulla ratione ministrare præsumerent. Et quantum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus hac pro re ab administrationis se suspendit officio, & usque in obitus sui tempus notarij quiddam gessit officium, & a ministerio quod subdiaconem oportuerat exhibere, cessauit. Post cuius obitum, quia relicta eius Honorata marito est sociata, a tua eam fraternitate in monasterio cognouimus esse deputatam. Ideoque si, ut fertur, eius se maritus ab administratione suspendit, antedictæ mulieri non debet officere quod ad secundam coniugij copulationem migravit: præsertim si non tali mente subdiacono iuncta est, ut a carnis uoluptatibus

abstineret. Si ergo ita se ueritatem, quemadmodum edocti sumus, habere cognoscis: prædictam te mulierem de monasterio per omnia conuenit relaxare, ut ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare. Decetero uero fraternitas tua sit omnino sollicita, & quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quam maxime diligenter inspiciat, ne si uxores habent, miscendi se cum eis licentia potantur, sed ad similitudinem sedis Apostolicæ eos cuncta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

Gregorius Victori & Columbo episcopis Aphricæ. De hæresi Donatistarum. Cap. XXXV.

Q Valiter neglectus inter initia morbus uires accipiat, ex nostris necessitatibus, quicumque in hac sumus uita constituti, probauimus. Huic igitur nascenti morbo si doctorum obstaret prouisio medicorum: scimus quidem quia antè solet cessare quam noceat. Huius ergo considerationis ratio uehementer nos debet impellere, ut animarum morbis inuitantibus, tota festinemus possibilitate resistere, ne dum salubria adhibere medicamenta negligimus, multorum nobis uita quos Deo nostro contendimus lucrari, subripiatur. Vnde nos oportet ita caulas uitæ, quibus custodes uidemur esse præpositi, uigilanti custodia atque sollicitudine præmunire, quatenus lupus insidians undique pastores sibi repugnantes inueniat, & uiam ingrediendi in eas non habeat. Comperimus siquidem Donatistarum stimulos sic in illis partibus gregem turbasse dominicum, ac si nullius pastoris moderamine regeretur. Nunciatumque nobis est, quod dicere sine graui dolore non possumus, quod plurimi eorum uenenatis iam sint dentibus laniati. Denique sacerdotes canonicos prauissima de suis Ecclesijs temeritate repellere. Et multos insuper, quibus salutem regenerationis aqua præbuerat, rebaptizantes, prauitate nephandissima necauisse dicuntur. Quæ res animos nostros ualde mœstificat, quod uobis illic positus damnata præsumptioni tantum scelus perpetrare licuerit. Quæ de re fraternitatem uestram scriptis presentibus adhortamur, ut habito tractatu, in toto concilio, ita nascenti huic adhuc morbo inhiante ac tota uirtute debeatis obistere, dummodo nec uires ex neglectu percipiat, nec in commisso uobis grege pestilentia damna commutiat. Nam si quolibet modo, quod non credimus, incipienti negligitis iniquitati resistere, plurimos erroris sui gladio uulnerabunt. Et est profecto grauissimum, laqueo diabolice fraudis irretiri permittere, quos prius possumus ne alligentur eripere. Melius est autem ne quisquam uulneretur obistere, quæ uulneratus qualiter sanari possit exquirere. Hoc itaque considerandum: sacrilegâ prauitate sedula oratione ac uirtute qua ualeatis obruite, ut subsequens nuncijs Christi gratia suffragante, de eorum ultione lætificet, magis quæ de excessu contristet. Paulum præterea fratrem & coepiscopum nostrum ad nos quo potestis studio omni sub festinatione dirigite, quatenus ab eo causas subtilius

Epist. 35

tanti facinoris agnoscentes, huic nephandissimæ prauitati cum creatoris nostri solatio medicinam dignam possumus correptionis imponere.

Gregorius Maximiano episcopo, etc. Præcipit Euplo bona patris reddi. Cap. XXXVI.

Epist. 36

E V plus presentium portitor Eufanum Agrigeninæ ciuitatis episcopum suum fuisse memorat genitorum, matrisque suæ res apud eum plurimas indicat mansisse. Quæ quoniam inuestigatum inquit esse defunctum, ideo & res maternas sibi petit debere restitui, & antedicti episcopi patris sui se permitti substantiâ adipisci. Quæ de re fraternitati tuæ huic præcepti serie deputamus, quatenus diligenter curet addiscere, & si quid apud prædictam Ecclesiâ de rebus matris ipsius inueniri potuerit, si quidem nihil est quod antedicto Euplo rationabiliter possit obistere, ei secundum suam faciat portionem restitui. Proinde & de rebus paternis quas ante episcopatum dinoscitur habuisse, si eas in ius Ecclesiæ suæ quodammodo transtulit, ei quantum portioni eius legaliter scit competere, ut satisfieri possit imminet. Nam omnino & contra rationem & contra nostrum probatur esse propositum, si cui ea quæ iuste competunt, restitui ac satisfieri denegemus. Ita ergo hæc fraternitas tua implere festinet, ut superscripto portitori ad nos denuo ex hac re nulla remeandi necessitas imponatur. Nam quod beata recordationis decessor nostri præceptum direxerat, ut lapsus eo res eius omnes Ecclesiæ remaneret, hoc ideo eum credimus præcepisse, ne per eas adhuc amplius deperiret: nunc uero æquum esse pensamus, ut filium patris culpa non ingrauet. Sed fraternitatis tuæ dispensatione, quicquid ei legaliter potest competere, consequatur.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi, etc. De iuramento non dando ciuibus Brixia. Et de nominatione Ioannis inter missarum solennia: & quatuor synodis. Cap. XXXVII.

Epist. 37

S CRIPTIS sanctitatis uestræ percuris, in graui uos in errore esse cognouimus, maximè propter episcopum & ciues Brixia, qui uobis mandat, ut eis epistolam transmittatis, in qua iurare debeatis uos tria capitula minime damnasse. Quod si decessor fraternitatis uestræ Laurentius non fecit, a uobis queri non debet. Si autem fecit, cum uniuersa huius Ecclesiæ non fecit, & cautionis suæ iuramenta transegit. Sed quia eundem uirum sua credimus sacramenta seruasse, atque in unitate catholice Ecclesiæ permanisse, dubium non est quod nulli episcoporum suorum iurauerit se tria capitula minime damnasse. Ex qua re colligat sanctitas uestra, quia cogi non debet ad hoc quod a decessore uestro factum nullo modo est. Sed ne si qui uobis ista scripserunt, scandalizari uideantur, transmittite eis epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, neque uos aliquid de fide Chalcedonenfis synodi imminuere, neque eos qui imminuunt, recipere, & quoscumque damnauit, damnare, & quoscumque absoluit, absoluere. Vnde credo eis posse ce

Greg. tom. 2

lerrime satisfieri. Quod autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem Rauennatis Ecclesiæ inter missarum solennia nominetis, requirenda uobis consuetudo antiqua est, & si consuetudo fuit, modo a stultis hominibus reprehenderit non est. Si uero consuetudo non fuit, fieri non debet unde quibusdam scandalum moueri possit: tamen sollicitè perquirete studui, si idem Ioannes frater & coepiscopus nostrer uos ad altare nominet, quod minime dicitur fieri. Et si ille uestri nominis memoriâ non facit, quæ necessitas cogat ignoro, ut uos illius faciatis. Quod quid si sine aliquorum scandalo fieri potest, uos tale aliquid facere ualde laudabile est, quia charitatem quam erga fratres uestros habetis ostenditis. Quod autem scripsistis, quia epistolam meam reginæ Theodelindæ transmittere minime uoluitis, pro eo quod in ea quinta synodus nominabatur: si exinde scandalizari posse credidistis, rectè factum est ut minime transmitteretis. Vnde nunc ita facimus sicut uobis placuit, ut quatuor synodos solimodo laudaremus. De illa tamen synodo quæ in Constantinopoli postmodum facta est, quæ a multis quinta nominatur, scire uos uolo, quia nihil contra quatuor sanctissimas synodos constituerit uel senserit, quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis de quibus in Chalcedonenfi concilio nihil continetur, sed post expressas synodos seu canones facta contentio & extrema actio de personis uentilata est. Nos tamè sicut uoluitis ita fecimus, ut eiusdem synodi nullam memoriâ faceremus. Sed & de episcopis quæ scripsistis, prædictæ filia uestra reginæ scripsimus. Vrsicinum qui uobis scripsit aliqua contra Ioannem fratrem & coepiscopum nostrum, uos per epistolas & dulcedine & ratione ab intentione sua compescere debetis. De Fortunato autem fraternitatem uestram esse sollicitum uolumus, ne uobis a malis hominibus in aliquo subripiat. Nam audio eum cum decessore uestro Laurentio ad mensam Ecclesiæ per annos plurimos nusquam comedisse, inter nobiles confedisse, & subscripsisse: eumque fratre nostro scire innumeris annis militasse. Et post tot annos modo uideretur fraternitati uestræ ut de status sui conditione pulsetur. Quod mihi omnino incongruum uideatur. Et ideo hoc per ipsum uobis sed secrete mandauit. Tamè si quid est rationale quod ei possit opponi, in nostro debet iudicio uentilari. Ad filium uero nostrum domnum Dinamium, si omnipotenti Deo placuerit, per hominem nostrum scripta transmittemus.

Gregorius Marcello scholastico. De presumpcione Maximo. Cap. XXXVIII.

G LORIE uestræ charitas sic in nostro corde semper inuigilat, ut nihil sibi corporalis defendat absentia. Nam quauis a carnalibus oculis longè est, mentis tamen aspectibus nunquam deest. Frequenter enim nos uoluntas ad scribendum desideranter impellit, sed occupatio non permittit. Dum ergo nobilitatis uestræ peritia non ignoret

K quantis

Epist. 38

quantis sit locus noster occupationib. involutus: quod a scribendi interdū cessamus officio, nō voluntatis sed necessitatis esse consideret. Gloria autem uestra q̄ tardius sua nos requirit epistola: quā possit excusatione defendere, nō uideamus. In hoc igit sola me debui taciturnitate defendere, sed feruor charitatis linguā meā non pertulit habere silentium. Salutantes itaq; cū omni affectu atq; dulcedine indicamus nos grauiter contristatos, q̄ illa a nobis uoluitis expetere: in quibus uoluntate uestram perficere, quia obstitit ratio, nō ualemus: cōtristare uos quod nolumus, uideamur. Nā hoc nos sine correctione relinquere Ecclesiastica nō sinit aliquo modo disciplina: nec uos pro talibus decet petere, ne non rectitudini sed indiscipline, quod absit, uideamini consentire. Causa uero eiusdem Maximi, pro quo nobis scribitis, quem, si missarum solennia celebrare presumpserit, iam sacri corporis cōmunionē priuauimus, matura quando oportuerit deliberatione, sicut Deo nostro placuerit, iudicabit atq; disponetur. Oramus autē omnipotentē Dominū, ut & hic uos sua protectione custodiat, & ad aeternā uitae prēmia perducat.

*Mense Augusto: Indictione xij.
Gregorius clero, ordini & plebi consistenti Hortone. De obitu episcopi corū, & uisitatione Ecclesie. Ca. XXXIX.*

Vestri antistitis obitū cognoscentes, curē nobis fuit, destituta Ecclesiae uisitationē fratri & coepiscopo nostro Barbaro solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de redditu, ornatu, ministerijsq; a quoquam usurpari patiat: cuius uos assiduis adhortationibus conuenit obedire. Hoc tamen scitote: quia ei ordinandi presbyteros ac diacones, si necesse fuerit, quos dignos ad hoc officium inuenire potuerit, dedimus licentiam: quatenus in Ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur, qui a uenerandis canonib. ulla nō discrepatione, & tanto ministerio dignus ualeat reperiri. Qui dū postulatus fuerit, cum solēni decreto omnium subscriptionibus roborato, & uisitatoris pagina prosequere, ad nos ueniat ordinandus: prouiduri ante omnia ne cuiuslibet uitae uel meriti laicā personā praesumat eltere. Et non solum illic ad episcopatus apicē nulla ratione promoueat, uerum etiā uos nullis intercessionibus ueniā pmereri posse cognoscite. Sed oēs quos ex uobis de laica persona aspirare cōstituerit, ab officio & a cōmunionē alienos faciēdos, pculdubio noueritis.

*Gregorius Valentino abbati.
Ne monachi eius faciant sibi commatres. Cap. XL.*

Peruenit ad nos quod in monasterio tuo passim mulieres ascendāt, & quod adhuc est grauius monachos tuos sibi commatres facere. & ex hoc incautam cum eis cōmunionē habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos, quod absit, calliditate decipiat: ideo huius te praeccepti serie commonemus, ut neq; mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas accedere, neq; monachos tuos commatres

sibi facere. Nā si hoc denuo ad aures nostras quocunq; modo peruenierit, sic te seuerissimā ueneris ultioni subdendum, ut emendationis tuae qualitate ceteri sine dubio corrigantur.

*Gregorius Bonifacio magnifico Aphrice Sal. etc.
De fide sua apud sanctum Petrum exponenda. Cap. XLII.*

Sita ut audierā, magnitudo uestra intentione sollicita de animae suae salute cogitaret, nequaquam se mihi de fide suae per epistolas, sed per semet ipsam potuit respondere. Nā q̄ in excusatione molestia corporalī adducit, expectato salutis tempore, labore summopere porulitis pro cōmodo aeternae salutis assumere, ut & uos de nostra ratione, & nos de uestra credulitate gauderemus. Etenim quae in eis scriptis epistolis, replicanda nunc nō sunt, neq; alia ratiocinatione monstranda: quia apud uolentis animū quamuis sit euidēs ratio, haec ipsa obstaculū esse solet. Sed per uos uenite, & beati Petri apostolorū principis liminib. uosmet praesentate, & cuncta quae scripsi, nisi ex lectione monstrauero, cū qua uultis disputatione recedite. Hortor tamen ut dū uitae spaciū superest, ab eiusdē beati Petri Ecclesia, cui clauēs caelestis regni cōmissae sunt, & ligandi ac soluendi potestas attributa: uestra anima non inueniatur diuisa, ne si hic beneficium eius despiciat, illic uitae aditū claudat. Hi autē qui dubitationis uestrae participes sunt, si ad me uenire uoluerint, nullā ex me quasi ex potestate prodeūte uolentia pertimescat. Nā nos licet in omnib. causis, in ijs tamen praecipue quae Dei sunt, ratione magis stringere homines, q̄ potestate festinamus.

*Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.
De clericis Baucadaen. per Siciliam dispersis. Cap. XLIII.*

Indicauit nobis Baucada frater & coepiscopus noster, quosdam de clero suo in Sicilia partibus ad sacros ordines peruenisse. Qui quoniam neque presbyterum, neq; diacones se habere commemorat, eos ad se petij debere transmitti. Proinde fraternitas tua ubicunq; illos latore praesentium indicante, repperit, huc eos sine dilatione transmittat: quatenus & illi ad Ecclesiam in qua olim militauerunt reuocent, & antedictus episcopus optatum de eis possit habere solatium.

*Gregorius Fantino defensori.
De Cosina Syro multis debitis obligato. Cap. XLIII.*

Lator praesentium Cosmas Syrus in negotio quod agebat, debitum se contraxisse perhibuit, quod & multis alijs & lachrymis eius attestatibus uerum esse credimus. Et quia centum quinquaginta solidos debebat, uolui ut creditores illius cum eo aliquid paciscerentur: quoniam & lex habet ut homo liber pro debito nullatenus teneatur, si res defuerint quae possint eidem debito addici. Creditores ergo suos, ut asserit, ad octoginta solidos consentire possibile est. Sed quia multum est ut a nil habente homine octoginta solidos petant, sexaginta solidos per notarium tuum tibi transmissimus: ut tu cum eisdem creditoribus subtiliter loquaris, rationem reddas, quia filium eius quem tenere

tenere dicuntur, secundum leges tenere non possunt. Et si potest fieri, ad aliquid minus quam nos dedimus condescendant. Et quicquid de eisdem sexaginta solidis remanserit, ipsi reddere: ut cum filio suo exinde uiuere ualeat. Si autē nil remanet, uel ad eandem summam debitū eius incidere stude, ut possit sibi liberē postmodū laborare. Hic tamen solerter age: ut acceptis solidis ei plenariam munitionem scripto faciant.

*Gregorius Rusticiana patriciae.
De redditu eius a monte Syna. Cap. XLIII.*

Excellentiae uestrae scripta suscipiens, libenter agnouī, qualiter ad motū Syna perrexit. Sed mihi credite: ego quoq; uoluissē uobiscū ire, sed uobiscū minimē redire. Quamuis mihi ualde difficile fuit credere quia ad loca sancta fuistis, patres multos uidistis. Nam credo si uidissetis, tam celeriter ad Cōstantinopolitanā urbem redire minimē poteratis. At postquā talis ciuitatis amor de corde uestro nullo modo recessit, suspicor quia excellentiae uestra sancta quae corporaliter uidit, ex corde minimē attendit. Sed omnipotens Deus mentem uestrā gratia suae pietatis illustrer, donet uobis sapere, & temporalia omnia q̄ sint fugitiua pensare: quia dum haec loquimur, & tempus currit, & iudex superuenit, & mundū quē sponte nolumus, ecce iam propē est ut inuiti relinquamus. Domnū Apionē & domnam Eusebiā, eorumq; filias mea peto uice salutari: Domnam uero illam nutricem meam, quā mihi per literas cōmendatis, omnino diligo, & grauari in nullo uolo. Sed tantis angustijs premimur, ut ab angarijs atq; oneribus hoc iam tempore nec nosmetipsos excusaremus.

Finiunt epistolae Indictionis duodecimae. Finit liber tertius secundum computationē Gratiani in Decretis.

LIBER QVARTVS

Epistolae Indictionis decimae tertiae ex registro beati Gregorij papae.

*Gregorius Ioanni Rauennati archiepiscopo, etc.
Monasterium monachorum non per clericos nec laicos ordinandum. Cap. XLV.*

Epist. 1
Ca. 18. q. 2.
Peruenit

Ca. 16. q. 1.
Nemo

Peruenit ad me quod in Ecclesia fraternitatis tuae, aliqua loca dudum monasterijs consecrata, nūc habitacula clericorum aut etiā laicorum facta sunt: dumq; hi qui sunt in Ecclesijs, singūt se religiosē uiuere, monasterijs praeponi appetunt, & per eorū uitā monasteria destruuntur. Nemo etenim potest & Ecclesiasticis obsequijs deservire, & in monachica regula ordinatē persistere: ut ipse monasterij districtiōne teneat, qui quotidie in obsequio Ecclesiastico cogit permanere. Proinde fraternitas tua, hoc quolibet in loco fa-

Greg. tom. a

ctum sit, emendare festinet: quia ego nullo modo patiar ut loca sacra per clericorum ambitū destruantur. Vos itaq; ita agite, ut mihi hac de re correctam causam sub celeritate nunciatis.

*Gregorius Felici & Ciriaco abbatibus.
De ordinando monasterio Theodosiae. Cap. XLVI.*

Querelā Theodosiae religiosae foeminae subditae uobis, satis series narrationis explanat, in qua plura & non ad sacerdotalē pertinentiam mansuetudinē, contra Ianuarium fratē & coepiscopū nostrum capitula comprehensa relegimus: ita ut post fundatum a se seruatorū Dei monasteriū, omne quod ad auaritiaē turbulentiaē praedudiciumq; pertinet, tempore dicatur oratorij ipsius dedicationis exhibitum. Quamobrem si ita est, ut antefata eius suggestione comperimus, & in hoc quicquā cognoscitis indecentius fuisse cōmissum: hortamur ut Masicum abbatē monasterij Agilitani, remotis prius omnibus praedudicijs, studeatis ut monachos suos quos illi ordinare ceperat, summopere reuocare festinet: quatenus ipso uenerabili loco, decenti regulariq; modo per uos Domino iuuante disposito, nec frequens nos praedictae religiosae foeminae de nō impletis bonis desiderijs suis querela concutiat: nec cū uestra detrimento sit animus, si tam pium propositum aliqua uobis negligentibus, quod non credimus, dilatione torpescat.

*Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi.
De compescendis haereticis. Cap. XLVII.*

Veniens ad nos Prosper praesentium lator, responsalis uester, post alios uestrae charitatis affectus, secundo nobis uestras epistolas cum allegatione principalitū iussionū, apud uos habitae synodi chartulā porrexit. Quibus relictis, & de uestro gratulati sumus, quē pastoraliter geritis, zeloz & pijsimos dominos occasione religionis illatas uenaliū personarum remouisse calumnias. Maxime autē quia ita studuit fraternitas uestra Aphricanam in concussam seruare prouincia, ut nullatenus deuias haereticorū sectas cū seruore sacerdotali coercere negligeret. De quibus etiā omnibus sopiendis, & antequā charitatis uestrae cōsuleremur apicibus, in tantum nos subtilius definisse meminimus, ut nihil rursus de his uobis responderi necessarium credamus. Quamquā ergo haec se ita habeant, & desideremus omnes haereticos a catholicis sacerdotibus uigore semper ratione q̄ compesci: tamen subtiliter intuentes omnino nos tetigit, ne per ea quae apud uos gesta sunt, aliorū consiliorū primatibus, quod auertat Dominus, generet scandalum. Sententia namq; a uobis prolata est in conclusione gestorū. In qua dum pro inuestigandis illis hereticis admonetis, subtilitatis eos qui negligunt, substantiarū dignitatumq; priuatione plebedos. Optimū est igit frater charissime, ut in his quae foris corrigenda sunt, prius charitas interna seruet, & simus mēte subiecti. Quod maxime uestrae grauitatis proprium iudicamus, etiā personis dignitate minoribus. Tunc enim totis coadunatis

uiribus haereticorum commodius obuiatis erroribus, cum secundum morem sacerdotij uestri studueritis Ecclesiasticam custodire concordiam.

Gregorius Victori episcopo Patormitanensi. De Gregorio abbate & Martia abbatisa. Cap. XLVIII.

Epist. 4. Latorem praesentium Gregorium Abbatem atque presbyterum monasterij sancti Theodori nulla quidem ratio permittebat, ut post lapsum illius poenam generalem, ultra ei praesse debuisset. Qui enim tot discipulos per suam negligentiam ad infernum duxit, reliquis unquam praeponi non debuit. Sed quia longa hic est apud nos poenitentia afflictus, fraternitatem tuam necesse est eum in monasterium praedictum recipere, locoque suo constitueret: ita tamen ut Urbicus monasterij mei praepositus dare aliquem de seruis Dei debeat, qui eius praepositus fiat, ut quod istius incuria negligitur, illius sollicitudine seruetur. Praeterea ex monasterio ancillarum Dei, quod est sancti Martini, Martiam sanctimoniam foeminam in monasterium aliud iniuste audio fuisse migrata: & Victoria quae locum illius sequebatur, sicut audio, res monasterij dispersit, ut ad prioratus locum pertingeret, & ipsa post abbatisa interim inueniri debuisset. Quam rem fraternitas tua sub omni studeat celeritate corrigere: cuius enim iam culpa sit intelligis, ut ego tam longe positus, quae in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus, quae fieri debeant disponam. Praedictam itaque Martiam in monasterium suum & locum suum uolumus reuocari. Victori uero Faino defensori nostro trade, quatenus ipse eam discutens, cui quid de rebus monasterij dedit, inueniat. Quam discussam in monasterium aliud dari uolumus, nobisque per Fantinum defensorem subtiliter renunciari, ut sciamus quid de ea debeat sententia certiori constitui. Multa autem mala in eodem monasterio per Anastasium medicum audio contigisse. Qui si quando in monasterium uirginum seu ipse, seu alius fuerit ingressus, fraternitatem tuam culpa respiciet, quae gregem commissum tenet, & custodire dissimulat.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De Saturnino episcopo lapsio. Cap. XLIX.

Epist. 5. Parte 1. dist. 50. accedens. Accedens ad Gorgoniam insulam fraternitas uestra discutiat id quod ad nos de Saturnino presbytero est perlatum. Peruenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus fuit a sacerdotij ordine est deiectus, ad explendum ministerium sacerdotij praesumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas uestra repererit, eum sacri corporis & sanguinis dominici participatione priuatum, in poenitentiam redigat: ita ut usque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & uaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem poenitentiam agere cognouerit, ut ei iuste ad recipiendam inter laicos communionem etiam ante exitum debeat miseri, hoc in tuae fraternitatis ponimus potestate.

Mense Octobri. Indictione xlij. Gregorius Cypriano diacono & restori patrimonij Siciliae. De Manichaeis comprimentis. Cap. L.

Epist. 6. De Manichaeis qui in possessionibus nostris sunt, frequenter dilectionem tuam admonui, ut eos persequi summopere debeat, atque ad fidem catholicam reuocare. Quod si tempus exigit, per te: si autem pro causis alijs non licet, per alios solerter inquire. Peruenit ergo ad me, esse Hebraeos in possessionibus nostris, qui conuerti ad Deum nullatenus uolunt. Sed uideam mihi ut per omnes possessiones in quibus ipsi Hebraei esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad uerum Dominum Deum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus possessionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoque fieri uolo, ut si quis ex eis conuersus fuerit: si solidi pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat: si tres uel quatuor, unus solidus relaxet. Si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri, uel certe iuxta quod dilectio tua prauidet: ut & ei qui conuertit onus releuetur, & Ecclesiastica utilitas non graui dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus: quia etiam ipsi minus fideliter ueniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint, iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucratur. Et ideo non est graue quicquid de pensione pro Christo dimittimus. Praeterea ante hoc tempus Ioane subdiacono ueniente, mihi tua dilectio aliqua scripsit: quae omnia hora eadem relegens, multos dies interposui, & post multorum dierum moram tanquam in memoria retinens quae legeram, ad singula respondi. Sed nunc, ut arbitror, unum capitulum excidit: & de eo suspicor nihil respondisse. Scripseras enim ut mutui solidi rusticis per manus quorundam debiti conductorum darentur, ne tollentes ab alijs, aut in angarijs, aut rerum precijs grauantur. Quod capitulum mihi gratissimum fuit. Et siquidem iam scripsi, ea serua quae scripta sunt. Si autem ex eo, ut suspicor, minime aliquid rescripsi, commonitione certa dandos solidos pro utilitate rusticorum non debes immorari: quando & res Ecclesiastica non perit, & ex ea utilitas rusticorum leuatur. Sed & alia si qua sunt quae utilia esse consideras, omni ambiguitate postposita debes exhibere.

Gregorius Felici episcopo in Sardinia. De obedientia maioribus exhibenda. Cap. LI.

Epist. 7. Valiter obedientia uel sit reuerentia praepositis exhibenda, ex tuis quoque subiectis ipse non ambigis. In qua re est ualde utile, si id quod disciplina uigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda serauerit. Peruenit itaque ad nos, quod fraternitas tua Ioanni fratri nostro primae Iustinianae episcopo secundum morem parere despiciat, & nec decreto eius, nec relationi quam ad nos direxit, iuxta consuetudinem uoluisse subscribere. Quod si ita est, contristamur: quia superbiae de te manifestum praebes indicium. Quod quam sit, praecipue in sacerdote, culpabile, diuinae admonitionis

tionis clamant eloquia. Propterea hortamur ut mentis tumore deposito, ordinatori tuo antedicto fratri & coepiscopo nostro humilem te exhibere, ac parere non delinas: quatenus & Deus gaudeat in fraternitatis uestrae concordia, & alij de te sumant bonitatis exemplum. Nam si, quod non credimus, te in superbia permanere contigerit, districtam canonicamque disciplinae correctionem contumaciae tuae nos scito ulciscerentur imponere. Bene ergo facis, talem te sponte salubri consideratione praebere: qualis esse canonica coercionem exigente compelleris. Nam nec tibi denuo post nostram admonitionem, licebit ad tuae uoluntatis arbitrium contra morem maioribus tuis inobedientem existere, nec tantae nos indisciplinationis Ecclesiasticae cognoscas dissimulare uel differre uindictam.

Gregorius Petro notario in Sardinia. De ministerijs Miriensis Ecclesiae recipiendis. Cap. LII.

Epist. 8. Ministeria Ecclesiae Miriensis, quae secum Scuilatrum quodam episcopus Severinus detulerat, praesentibus sibi portitores restitui postulant. Quia ergo res Ecclesiasticae cauta debent sollicitudine praemuniri, hoc nobis uisum est: ut in eadem Ecclesia seu ciuitate, episcopus cui ministeria ipsa tradi possint, debeat ordinari. Sed quoniam Leonem archidiaconem aliosque clericos eiusdem Ecclesiae esse illic commemorant: experientiae tuae praecipimus, quatenus eos ad suam Ecclesiam proficisci, ac eligere ordinandum episcopum sibi commoneat: ut dum Deo illic fuerit propitio consecratus, ipse Ecclesiae suae res sine aliqua ambiguitate recipiat.

Gregorius uniuersis Episcopis per Ilyricum. De ordinatione Ioannis episcopi. Cap. LIII.

Epist. 9. Et nobis confert de sollicitudine uestra laetitiam, & fraternitatem uestram de sua reddit ordinatione securam, si antiquae consuetudinis ordo seruetur. Quia ergo per epistolas quas ad nos per Maximianum presbyterum, & Andream diaconem direxistis, in personam Ioannis fratris & coepiscopi nostri consensum omnium uestrum, & serenissimi principis conuenisse cognouimus uoluntatem: magna nos exultatio habuit, talem Deo aurore ad sacerdotij officium fuisse prouectum, qui dignus cunctorum est electionis iudicio comprobatus. Proinde iuxta postulationis uestrae desiderium, praedictum fratrem & coepiscopum nostrum in eo in quo est sacerdotij ordine constitutus, nostri assensus auctoritate firmamus: ratamque nos eius consecrationem habere dirigentes pallium in dicamus. Cui quoniam iuxta morem nostras uices commissimus peragendas, ideo fraternitatem uestram necessario prauidimus adhortandam, quatenus ei in his quae ad ordinem Ecclesiasticum, reuerentiamque pertinet disciplinae, siue in alijs quibus canonum decreta non obstant, parere nullo modo differatis: ut charitatem uestram sincero cum iudicio elegisse, exhibita ualeat obedientia declarare.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennae. De usu pallij. Cap. LIII.

Greg. tom. 2

Epist. 10. Fraternitatem uestram ualde inuenio contristatam, pro eo quod in letanijs induere pallium rationis censura prohibetur. Sed per excellentissimum Romanum patritium, & per eminentissimum praefectum, atque per alios ciuitatis suae nobiles uiros importune expetit ut hoc debeat concedi. Nos autem solliciti requirentes ab Adeodato diacono quodam fraternitatis tuae cognouimus, quia nunquam constretudo fuerit decessoribus tuis, ut in letanijs pallio nisi in solennitate beati Ioannis baptista, & beati Petri apostoli, & beati martyris Apollinaris uterentur. Cui quidem nequaquam credere debuimus, nisi quia multi apud ciuitatem fraternitatis uestrae responsales sapius fuerunt, qui se fatentur tale aliquid nunquam uidisse. Et hac de re multis potius credendum est, quam uni pro sua Ecclesia aliquid attestanti. Sed quia nos fraternitatem uestram contristari nolumus, & petitionem filiorum nostrum apud nos minime frustrari: usum pallij, donec subtilius ueriusque aliquid cognoscamus, in letanijs solennibus: id est die natalitio beati Ioannis baptista, & beati Petri apostoli, & beati Apollinaris martyris, atque in ordinationis uestrae celebratione concedimus. In secretario uero secundum morem pristinum susceptis ac dimissis Ecclesiae filijs, induere uestra fraternitas pallium debeat: atque ad missarum solennia ita proficisci, & nihil sibi amplius ausu temerariae praesumptionis arrogare: ne dum in exteriori habitu inordinatè aliquid arripitur, ordinatè etiam quae licere poterant amittantur.

Gregorius Petro episcopo Trecantonitano. De uisitatione Agrigentinae Ecclesiae. Cap. LV.

Epist. 11. Quoniam Agrigentinae ecclesiae a nobis fraternitati tuae uisitationis commissa est cura, laboribus tuis aliquid ex ea utile prospeximus consulendum. Propterea Maximiano fratri & coepiscopo nostro scripsimus, ut quartam quam eiusdem Ecclesiae episcopi oportebat accipere, a die uisitationis tuae, uel quousque illic eam sollicitudinem gesseris, tibi debeat applicare. Unde fraternitatem tuam necesse est mente sollicita cogitare, ut cuius fructus Ecclesiae perceperit, opera studeat solerter impendere, atque ad Deum illic animas congregare, prauos ab iniquitate compescere, incipientes bona opera, uerbo exhortationis nutrire. memor quod de Ecclesia uniuersali dictum est: Panem ociosa non comedit.

Gregorius Gaudentio episcopo Nolano. Visitationem Capuanam iniungit Ecclesiae. Cap. LVI.

Epist. 12. Quoniam Festus Capuanae Ecclesiae episcopus, in Romana ciuitate positus, de hac luce migrauit, curae nobis fuit, quae uniuersis Ecclesijs a nobis impendit, ad fraternitatem tuam praesentia scripta dirigere, ut memoratae Ecclesiae uisitor accedas: sic tamen ut nihil de prouisione uisitor clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque, uel quicquid praefati loci esse patuerit, a quoquam praesumptum patiaris, sed omnem uigilantiam atque cautelam circa clerum plebemque eiusdem Ecclesiae exhibere te conuenit, ut in uigilijs obsequioque Ecclesiastico

siastico sedule ac deuote debeant deferuire: quate nus fraternitatis tue instantia atq; adhortatione tales se in seruitio diuino exhibeat, ut irreprehensibile eorum valeat obsequium reperiri.

Gregorius clero Ecclesie Capuane degenti Neapoli. De uisitatione Ecclesie eiusdem Gaudentio commissi. Cap. LVII.

Epist. 13

Quonia Festus Capuanae Ecclesie episcopus fuit, destituta Ecclesie uisitatione fratri & coepiscopo nostro Gaudentio Nolanae ciuitatis episcopo solemniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de prouentionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsq; a quoqua usurpari patiat. Cuius uos assiduis adhortationibus conuenit obedire: quatenus in Ecclesiastico obsequio, atque in Dei laudibus uigilanti debeatis cura persistere, moresq; uestros sub digna Ecclesiastici regiminis disciplina componere. Nec quisqua uestrum eius audeat praeceptionibus obuiare, sed omni tam Ecclesiastica obseruatione, quam etiam Ecclesie uestre custodia, eius prouisionibus obedientiam exhibere: quatenus dum eius regimini uestra fuerit obedientia comodata, & Ecclesie uestra in nullo negligatur utilitas, & eius sit cura propensior.

Gregorius Ioanni episcopo Rauenne. De irrisorio dictatu eius. De duplicitate morum & operum. De contumelia seruorum. De doctrina clericorum. De inordinato usu pallij, & cura pastoralis. & alijs plurimis rebus. Ca. LVIII.

Epist. 14

Primum me hoc contristat, quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, alia in lingua sua seculariter ostendit. Deinde graue mihi est, quia irrisiones illas quas habere notari adhuc pueri solent, usque hodie frater meus Ioannes in lingua sua retinet. Mordaciter loquitur, & quasi de tali astutia letatur. Amicis presentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertio graue mihi & omnino execrabile est, quia seruis suis qua hora furit, turpia crimina imponit, ut effoeminati & adhuc grauius hoc apertius uocentur. Post haec accessit q; disciplina ad uitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo solum clericis suis dominum exhibet. Vltimum uero est quod tam pondere elationis primum est: scilicet de usq; pallij extra Ecclesiam. Quod decessorum meorum temporibus facere nunquam quisqua praesumpserit: nunquam a decessoribus eius praesumptum est, sicut responsales nostri testantur, excepto si reliqua conderentur. Quod tamen de reliquis unus tantummodo potuit inueniri, qui meis diebus in despectu meo cum summa audacia non solum faciebat, sed etiam frequenter. Ex quibus omnibus inuenio, quia honor episcopatus uestri totus foris in ostensione est, non in mente. Et quidem omnipotenti Deo gratias ago: quia eo tempore quo ad me hoc peruenit, quod ad aures decessorum meorum nunquam peruenerat, Longobardi inter me & Rauennatē ciuitatē positi fuerant. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scio esse districtus. Ne aut credas, quia ego Ecclesiam tuam in ali-

quo grauari aut minui uolo: recordare in missarij Romanarum solennibus ubi Rauennas diaconus stabat, & require ubi hodie stat, & cognosces quia Ecclesiam Rauennatē honorare desidero. Sed ut quicumque quodlibet ex superbia arripiat, hoc ego tolerare non possum. Tamen hac de re iam diacono nostro ad Constantinopolim scripsi, ut per oes qui sub se etiam tricenos & quadragenos episcopos habent, requirere debeat. Et sic ubi iste usus est, ut in letanijs cum pallijs ambulent, absit ut per me Rauennatis honor ecclesiae in aliquo imminui uideatur. Haec ergo omnia quae superius dixi, frater charissime recogita, diē tuae uocationis attende, quas rationes de sarcina episcopatus redditurus es, cōsidera. Emēda illos mores notarij. Vide quid in lingua, quid in actu episcopi deceat. Esto totus purus. Fratribus tuis non aliud loquaris, & aliud in corde habeas. Nec appetas ultra uideri quae es, ut possis ultra esse quam uideris. Crede mihi, quando ad hunc locum ueni, tantae deliberationis fui, tantaeq; charitatis circa fraternitatem tuam, ut si eandem charitatem meam custodire uoluisses, adhuc talem fratrem sicq; te pure diligente, tibiq; omni deuotione concurrentem nunquam inueneras: sed cognitis uerbis ac moribus, fateor, resiliui. Rogo ergo per omnipotentē Deū, emēda omnia illa quae praemisi, maxime duplicitatis uitia. Permite me amare te, & ad praesentē, & ad futurā uitā utile tibi esse poterit, ut a tuis fratribus amaris. Ad haec autem mihi non uerbis, sed moribus responde.

Gregorius Ioanni episcopo prima Iustiniana. De usu pallij, & cura pastoralis. Cap. LX.

Manifestum bonitatis esse liquet indicium, in unius electione cunctorum conuenire consensum. Quia igitur suscepta fratrum & coepiscoporum nostrorum relatio, ad locum uos sacerdotij totius concilij unito consensu, & serenissimi principis uoluntate declarata accessit: gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui uitam actusq; uestros ita de praeteritis fecit esse probabiles, ut omnium uos, quod est ualde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoq; in personā fraternitatis tuae per omnia consentimus. Atq; omnipotentem Dominum deprecamur, ut charitatem uestram sicut sua gratia eligit, ita in omnibus sua protectione custodiat. Pallium uero ex more transmissimus, & uices uos Apostolicę sedis agere iterata inuocatione decernimus: admonētes ut ita uos circa subiectos debeatis exhibere placabiles, ut rectitudinem uestram diligere prouocentur potius quam timere. Quorum si culpa forte poposcerit, ita excessus emendare curabitur, ut paternum affectum de animo nullo modo relinquatis. Estote in custodia commissi gregis uigilantes atq; solliciti, & disciplinaz zelo districti, ne lupus insidias, nec ouile turbare dominicum, nec nocere ouibus aliqua fraudis occasione praeualeat. Animarum lucrum Deo nostro tamentis intentione facere festinate: nomen nos pastoris non ad quietem, sed ad laborem suscepisse cogno-

Epist. 15

Parte 1. dist. 63. Quia

cognoscite. Exhibeamus ergo in opere quod signatur in nomine. Sacerdotij prerogatiuam si recta consideratione pensemus, sollicitis & bene gerentibus in honore, negligentibus autē profectio erit in onus. Sicut igitur laborantes, & circa animarum salutē sollicitos hoc nomē ante Deum aeternā ducit ad gloriam, ita desides ac torpentes urget ad poenā. In lingua nostra uitā non esse aliam plebs commissa agnoscat. Sit illis fraternitatis uestrae doctrina, gratus coercionis stimulus, & uita imitationis exemplum. Quid em̄ diligere, & quid time re debeant, charitatis uestrae sermo praedicationis aperiat, fructū efficaciam uestra aeternę huiusmodi retributionis acquirat. Inter haec uero & huiusmodi ista uos principaliter deliberationis cura cōstringat, ne unquam ordinationes facere tētetis illicitas, sed si quos ad clericatus ordinē, uel potiorē forte gradum promoueri cōtingerit, non praemissis aut precibus, sed meritis ordinent. In nulla ordinatione fraternitati uestrae comoda quolibet modo surrepant, ne laqueis Simoniacae, quod absit haereos illigetur. Quid enim prodest homini, sicut ueritas docet, si totum mundum acquirat, & suae faciat animae detrimentum? Unde necesse est ut Deum in omni quod gerimus attendamus, peritura & temporalia contemnamus, atq; ad aeternitatis bona cordis desiderium dirigamus. Xenia autē uestrae sanctitatis suscipere omnino noluerā: quia ualde esset incongruum, ut a praedatis atq; afflictis fratribus munera percepisse uideremur. Sed responsales uestri alio me argumento uicerunt, ad eum illa deferentes, a quo non posset oblatio uestrae fraternitatis repelli. Illud em̄ uobis praer omnibus studendum est, ut uerturo iudicium animarum, sicut praediximus, non peritura munera procuretis, quatenus & uos de uestra mercedis operatione, & nos pariter de uestra adhortatione respiciat.

Math. 16

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

De lapsu presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum. Caput LX.

Epist. 16

Parte 1

dist. 50

Preterea

Electae textus qua fraternitas tua direxit epistolae, sollicitudine tua diligenter innotuit: sed cognita nos corporis tui molestia contristauit. Veruntamen dominica patienter debet sustineri flagella. Nam frequenter ad emendationē agritudo concedit. Et hoc ante Deum hominē purgaturū statuit, quod in hac illum ad praesens uita contristat. Unde necesse est ut creatori nostro etiā in infirmitate positi gratias referamus, et ut in illa nobis uita castigatio ista proficiat exoremus. Praeterea ad fraternitatis tuae cōsulta respondentes, statuius diaconē & abbatē de portu Veneris, quē indicas cecidisse, ad sacrum ordinē non debere uel posse ullo modo reuocari. Quē quidem sacro ordine priuatum in poenitentia deputare te conuenit. Cuius si postea actus, conuersatioq; inuenerit, priorē inter alios monachos, ubi tu tamen decreueris, standi locum obtineat. Subdiacones quoq; quos similis culpa cōstringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi, inter laicos comunione accipiāt. In

portu autē Veneris loco lapsi diaconis, alium qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum uero ex presbytero, ut nunq; ad sacri ordinis ministerium praesumiar accedere, scriptis cauere decreuimus. Sed eum in insula Gorgona atq; Capraria sollicitudine de monasterijs gerere, et in eo in quo est statum, sine cuiusquam aduersitate manere permittimus. Fraternitas ergo tua commissos sibi uigilanti cura custodiat, a malis actibus sua, ut tralet, praedicatione corripiat, quatenus & officij sui inueniatur, sicut decet, implere propositū, & Deū sibi retributorē suae faciat actionis existere. Nos uero omnino uos uidere cupimus, atq; in Deo de uestra presentia & salute gaudere. Vestre uero et quę baptizanda est direximus, atq; ut nobis talia scribatis, semper optamus. Codicem uero regulę pastoralis domno Columbo presbytero transmittendum per harum portitorem direximus, quem uos nolite detinere. Nam usui uestro alium sub celeritate transmittemus.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

De his qui depositi sunt quomodo ad poenitentiam deputentur. Cap. LXI.

Si lapsi ad suum ordinem reuertendi licentia concedatur, uigor canonice proculdubio frangitur discipline, dum pro reuersionis spe praue actionis desideria quisq; concipere non formidat. Fraternitas siquidē uestra nos consuluit, si Amanadinus ex presbytero & abbate qui a suo est decessore culpa exigente depositus, in eo quo fuerat ordine cōstitutus, debeat reuocari. Quod quidem nec licet, nec fieri posse aliqua ratione decernimus. Eius tamen si conuersio forte meruerit, sacro per omnia sicut est priuatus officio, in monasterio eū ante alios ut prauideret monachos ordinatē. Illud igitur praer omnibus studete, ut lapsos in sacrum ordinem nullius uobis supplicatio aliquo modo reuocare suadeat, ne huiusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur eis esse uindicta. Vitalianū uero ex presbytero de quo scribitis ut districte debeat custodiri, in Sicilia dirigi faciemus: ut spe discedendi sublata, in poenitentia se saltem tunc lamenta constringat. Iobinū quoq; de portu, Veneris quondam diaconem et abbatem suo decreuimus priuandum officio, atq; ut alter in eius loco debeat ordinari, scripsimus. Similiter etiam & tres subdiacones quos fraternitas uestra lapsos innotuit, a suo semper uacare, ac decernimus priuatos officio, quibus nihil aliud quam inter laicos sacra est praebenda communio. Saturum uero ex presbytero ne ad sacri ordinis ministerium praesumat unquam accedere, deputauimus facere cautionē. Eumq; in eadē qua fuerat insula cū sacri ordinis priuatione uolumus permanere, permittentes ei curam & sollicitudine de monasterijs habere uel gerere, quoniam & ex suo lapsu cautiorem factum eum credimus commissos sibi tam nunc sollicitius custodire. De Ioanne autē Ecclesie uestrę notario charitas nos qua uos diligimus, olimq; dileximus, ut scriberemus admonuit, ne dum eius

Epist. 17

Parte 1

dist. 50

Si lapsi

culpa prouocat, aliquid quod ad peccatum pertinet, fieri mandaretis. Hoc ergo cauentes, Ecclesie uestrae res subtiliter modis quibus potueritis inquirite, dummodo nec Deum offendatis, nec ille uos unde apud homines accuset, ualeat inuenire. Nam nos Ioannem non defendendo, uel cōtra rationem cōmēdando eius personam, sed ne uestra magis anima, stimulante furore, in aliquo grauares, scripsimus. Vnde necesse est ut, sicut praefatus sumus, Ecclesiam uestram subtili inuestigatione cum Dei timore perquirere minime negligatis. Preterea multum nos de Fortunati persona charissime fraternitatis uestrae mirari fecit epistola. Sed aut a uobis minime scripta ipsa dictata sunt, aut certe si uestra sunt, nos in eis fratrem nostrum dominum Constantinum nequaquam agnoscimus. Debuitis etenim & adhuc deberis attendere, quia pro uestra est opinio quod scribimus. Nam dum illic se praedictus Fortunatus uolentia sustinere, nec defensoris auxilio muniri potuisse commemorat, quid aliud nisi uestram attingit inuidiam: Ergo ut nec opinio uestra hac res apud quosdam obfuscat, nec Ecclesiae uestrae sit, si bona causa est, detrimentum: instructa huc debetis mandare personam, ut causae qualitas trutinata sine uestra possit inuidia terminari: quonia praesertim post eius querelam, si illic pro uestris partibus fuerit dicta sententia, non rationaliter, sed sola potestate credes superatus. Nos uero pro charitate qua uobis astringimur, quae pro opinione uestra sunt, ut facere debeatis, non delistimus admonere: scientes quia etsi uos ad tempus adhortatio ista contumax, postea tamen deposita contentio intentionis laetificat.

Mense Septembris: Indictione decimatertia.

Gregorius Romano exarcho per Italiam.

De Specioso presbytero, et sanctimonialibus ad seculum reuersis. Cap. LXXII.

Epist. 18

A pud excellentiam uestram prauorum audacia correptionis debet aculeos, magis quam defensionis inuenire solatium. Nam satis graue est, ut illic habere prauam contingat actionem refugium, unde disciplinae debet prodire censura. Peruenit itaque ad nos, Speciosum quendam presbyterum, qui causam poscete in monasterio a Ioanne fratre & coepiscopo nostro fuerat deputatus, contra sui pastoris exinde uoluntatem exisse, et Ecclesiae sanctae constitutionis uigore despecto, antedictio episcopo, uestra fratrum tuitione, resistere. Quod quia excellentiae uestrae sine dubio pulsat inuidiam, necesse est ut ab eius uos, habita discretionem, debeat tuitione suspēdere: ne si nominis uestri occasione pastoris suo inobediens uel contumax extiterit, ad tempus & uestros cōtra uos iudices defendere, atque excellentiam uestram hac ex re cogatur offendere, & nos pariter de uestra discordia contristare. Comperimus praeterea, quod dici nephas est, quosdam mulieres quae nuncupque in religio atque monachico habitu permanserunt, sacram uestem & suam uelaturam deponere, & conlugibus, quod sine graui referre non possumus do-

lore, sociari. Sed hoc quidem ut dicere uel attentare praesumant, fauoris uestri patrocinio fulciri dicuntur: quod nos credere perueritatis ipsius acerbitas non permittit. Petimus ergo ut tanto uos peccato miscere nullatenus debeatis. Nam huiusmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur remanere. Vnde iterum quęsumus, ut excellentia uestra in talium se causarum defensione non misceat, ne & Deus suam defendat iniuriam, & inter nos aliorum pariat culpa discordiam.

Mense Februario: Indictione decimatertia.

Gregorius Cypriano diacono.

De obitu Maximiani, et de episcopo eligendo. Ca. LXXIII.

A marissimas tuę dilectionis epistolas de domini Maximiani obitu mense Nouembris suscepimus. Et quidem ille ad praemia desiderata peruenit, sed infelix populus Syracusanę ciuitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectio tua sollicitudinem gerat, ut in eadem Ecclesia talis debeat ad ordinandum eligi, qui post domnum Maximianum eiusdem regiminis locum non uideatur immerito fortiri. Et quidem credo quod Traianum presbyterum maxima pars eligat, qui, ut dicitur, bonae mentis est: sed quantum suspicor, ad regendum locum illum idoneus non est. Tamē si melior inueniri non ualet, & ipse nullis criminibus tenetur inuolutus, condescendi ad eum, cogente nimia necessitate potest. Si autem mea uoluntas ad hanc electionem quaeritur, tibi secreto indico quod uolo: quia nullus mihi in eadem Ecclesia post domnum Maximianum tam dignus uideatur quam Ioannes archidiaconus Cathanensis Ecclesiae. Qui si fieri potest ut eligatur, credo quod apta ualde persona inueniatur. Sed ipse quoque prius de criminibus quae impedire possunt, a te secreto requirendus est. A quibus si liber inuentus fuerit, eligi iure potest. Quod cum factum fuerit, etiam frater & coepiscopus noster Leo ei cessionem prestare debebit, ut liber ad ordinandum possit inueniri. Haec ergo dilectioni tuae indicare curauit tuę iam sollicitudinis intererit, ut omnia sollicitudine circumpicias, & ea quae sunt Deo grata disponas.

Gregorius Ioanni episcopo Squillatino.

Visitationem Ecclesiae Rauennatis commendat. Cap. LXXIII.

O bitum Ioannis antistitis directam relationem patefecit. Quapropter uisitationis destitutae Ecclesiae fraternitati tuae operam solenniter delegamus: quam ita te conuenit exhibere, ut nihil de prouectionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque, uel quicquid illud est in patrimonio eiusdem, a quoquam praesumatur Ecclesiae, &c. secundum modum praehabitu.

Gregorius clero, ordini, et plebi consistentibus

Rauennae. De uisitatore Seuero. Cap. LXXV.

V estri antistitis obitu cognoscens, curam nobis fuit, uisitationem destitutae Ecclesiae fratri & coepiscopo nostro Seuero Paulino solenniter delegare, cui dedimus in mandatis, ut nihil de prouectione

prouectionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque a quoquam usurpari patiat. Cuius tros assiduus adhortationibus conuenit obedire, &c. secundum morem habitum.

Gregorius Cypriano diacono.

De obitu Theodori, et alio episcopo eligendo. Ca. LXXVI.

O bitum Theodori episcopi dilectionem tuam credimus cognouisse. Sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter te ne quid de rebus Ecclesiae suae consumpsisset, oportet inquirere. Et si quidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris, ita age ut res ipsa ab eo cuius interest modis omnibus reparentur. Clericum uero & populum loci ipsius admonere te conuenit, ut omni dilacione postposita, eligat qui sibi reuelante Deo debeat episcopus ordinari.

Gregorius Castorio notario.

De morte Ioannis, et alio episcopo eligendo. Ca. LXXVII.

N imis nos Ioannis fratris & coepiscopi nostri mors cognita contristauit: maxime quod ciuitas illa hoc tempore amissit pastoralis curae solatium. Quia igitur plurimę utilitates exposcunt, ut Ecclesiae ipsi sacerdos sine mora Christo auctore debeat ordinari: ideo experientiae tuae precipimus, quatenus clerum & populum omni instantia studeat adhortari, ut consecrandum sibi non differant eligere sacerdotem. Quos tamē pra omnibus admonere te uolumus, ut in generali causa utilitates proprias non attendat. Nulla ergo sit in hac electione uenalitas, ne dum praemia appetunt, discretionem electionis amittant: & illum dignum ad hoc esse arbitrentur officium, qui non datione, sed meritis placuerit. Specialiter enim & absolute cognoscant, quia non solum indignus est sacerdotio, sed & alijs profectio erit culpis obnoxius, quif quis Dei donum precij praesumpserit uenalitate mercari. Non itaque largus praemij, sed dignus meritis eligatur. Nam & electi & eligentes par pena respiciet, si sacerdotij sinceritatem mente sacrilega uiolare tentauerint. Siue autem unus, siue duo electi fuerint, quinque de prioribus presbyteris, & quinque de praecedentibus diaconibus simul uenire ad nos per omnia comoneto. De clericis uero praeter eos quę uenire deliberat, si quos alios praesentes esse necessarios aestimas, ad nos sine mora transmittito, ut ad ordinandum Dei Ecclesiam, nec excusatio, nec aliqua possit praenire dilatio.

Gregorius Castorio diacono.

De peruersitate episcoporum, et Valerio monacho. Ca. LXXVIII.

Q uaedam ad nos de Pisaurensi episcopo peruenierunt, quae indiscussa nullo modo sunt relinquenda. Propterea experientiae tuae precipimus, ut de uita & actibus ipsius subtili indagatione studeat percrutari. Et si quid fortasse repererit, quod sacerdotij, quod abstinentiae, integritate ualeat maculare, ad nos eum cum scriptis tuis de his quę in ueritate cognoueris, ordinimodo sub cōperenti cautela transmittite: ut informati Deo reuelate sub-

tilius ueritatem, quid fieri debeat, pertractemus. Non solum autem de eo, sed & de aliorum quoque sacerdotum te uita conuenit esse sollicitum. Et si de quolibet sinistrum quippiam sentire potueris, nobis renunciare festina, ut actum prauidas salubriter cum Dei solatio debeat emendari. Peruenit quoque ad nos, Ad eodatum quendam ciuem Pisaurensem filio atque uernaculo suo de quibusdam haereticis institutis Thomam deputasse tutorem: hanc conditionem adiciens, ut si forte haereses ipsius in pupillari aetate de hac uita transierent, omnis eius substantia per manus antedicti tutoris debuisset pauperibus erogari. Sed defunctis qui haereses fuerunt instituti, ne defuncti possit uoluntas impleri, superscriptus tutor a quibusdam dicitur impediri. Propterea si, sicut edocui sumus, ita esse in ueritate compereris, cure atque sollicitudinis tuae sit, antedictum tutorem rationabiliter tueri atque defendere, ut quaeque sibi iniuncta sunt, ualeat effectui mancipare. Sed quoniam dicitur, eundem tutorem uelle aliquid in diaconia quae ibidem constituta est emere, summo opere ei solatiari festina, ut ea quae mercedis intuitu pijs causis relicta sunt, te concurrente sine cuiusque possint impedimento compleri. Valerianum uero monachum quem emendatum in monasterio beati Ioannis in classe posito tradidisti, in eodem eum monasterio sine dubio uolumus permanere. Praeterea ne quam necessitatem in expensis tua experientia patiat, de redditibus sanctae Romanae Ecclesiae, qui illuc te prouidentem aggregati sunt, omnes expensas tuas te facere uolumus. Et si quid superuerit, nobis cum ueneris defer.

Gregorius Vincomali defensori.

Dat sibi potestatem inter ceteros defensores. Cap. LXXIX.

E cclesiasticae utilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio, ut si nulli conditioni uel torpori teneris obnoxius, nec fuisi clericis alterius ciuitatis, aut in nullo tibi canonum obuiant statuta, officium Ecclesiae defensorum accipias: ut quicquid pro pauperum comodo tibi a nobis iniunctum fuerit, incorrupte & uiuaciter exequaris, uturus hoc priuilegio quod in te habita deliberatione contulimus, ut omnibus quae tibi a nobis fuerint iniuncta, cōplendis operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei nostri iudicio rationem. Haec autē epistolam Paterio notario Ecclesiae nostrae subscribendam dictauimus.

Mense Martio: Indictione decimatertia.

Gregorius Gaudentio episcopo Nolano.

De Capuanis clericis Neapoli degentibus. Cap. LXXX.

Q uae Ecclesiasticis famulantur obsequijs, Ecclesiasticum, ut possibilitas exigit, debet adimpleri subsidij. Proinde fraternitatem tuam praesertim hortamur affatibus, ut clericis Captianae Ecclesiae, qui in ciuitate Neapolitana consistunt, quartam in presbyterum eorum de hoc quod ante Ecclesiae singulis annis accesserit, iuxta antiquam consuetudinem distribuere secundum personarum studeat qualitatem: quatenus aliquo d stipendiorum habentem

Epist. 19

Epist. 20

Epist. 21

Epist. 22

Epist. 23

Epist. 24

Epist. 25

habentes solatis, ministeriū, officiuq; suū circa ean-
dē Ecclesiā deuotiori mēte puocentē impendere.
Præterea decē solidos quos Rustico archidiacono
suo Festus episcopus suprascriptę Ecclesię ab-
tulit, fraternitas tua omni cessante ambiguitate
restituat: quia in tāta dicit pauperiē peruenisse, ut
cōferēdū illi potius esset, q̄ aliquid ab eo auferen-
dū. Durū em̄ est & procul a sacerdotis officio, per
sonā positam sub necessitate negligere, & studio
congregandi indecenter inhiare pecunijs.

Gregorius Cypriano diacono.

De Cicerone monacho. Cap. LXXI.

Enenatus frater & coepiscopus noster, Cice-
ronem quendā monachum, qui pro suis ex-
cessib. a dilectissimo filio nostro diacono Petro,
tunc autem subdiacono & rectore patrimonij no-
stri, est in poenitentiam deputatus, iuris Ecclesię
tuę famulum esse perhibet, eumq; sibi cum rebus
suis postulat debere restituī. Necessē est ergo ut di-
lectio tua studiose perquirat. Et si ita uerū esse cō-
stitit, suprascriptū Ciceronē cum rebus suis que
apud Fautinum defensorē dicuntur esse deposite,
domino Mirenatis Ecclesię sine aliqua dilatione
restituē, ut postq; a monachica cōuersatione cul-
pæ lapsus arripuit, iugum domini sui qd̄ euadere
in cōuersatione poterat, permanentes recognoscat.

Mense Augusto: Indictione decimatercia.

Gregorius Cypriano diacono.

De monachis Theodosij abbatis. Cap. LXXII.

Pruenit ad nos insinuāte Theodosio abbate
monasterij sancti Martini, tres se illic in Sici-
lia monachos, quos p̄ utilitate monasterij sui trās-
miserat, ibidē retinuisse, & petijt a nobis ut cū tuo
eos solatio in suū debeat monasteriū reuocare. Di-
lectio ergo tua quæ nos huiusmodi causas zelare
seruēto cognouit, eos sollicita faciat indagatiōe
perquiri, & inuētos ad suprascriptū abbatē cui cō-
rumaces extiterūt, sub cōpetēti cautela atq; distri-
ctione trāsmitti. Esto itaq; sollicitus neregularis
distributio uel dilatione aliqua, uel deputatorū re-
missione lædā. Præsentiū uerō portitoribus qui
p̄ agēdis eiusdē monasterij utilitatibus a supradic-
to Theodosio abbate noscunt esse transmissi, in
omnib. te instāter uolumus præberi solatia, quate-
nus te cōcurrente, rationabiliter quæ sibi iniūcta
sunt ualeant explicare. Mancipia autē eiusdē mo-
nasterij quæ prædictus abbas ab hominibus Ec-
clesię nostrę indebitē perhibet detineri, necessē
est te modis omnibus perscrutari. Et si ita reperi-
tis, sine aliqua ei facio dilatione restituī.

Gregorius Seuero scholastico exarcho.

De Agilulpho rege Longobardorum. Cap. LXXIII.

Qui assistunt iudicibus, & sinceris erga eos
dilectionibus obstringunt, illa eis suadere
debēt atq; suggerere, quæ & animā saluēt,
& opinioni non derogent. Proinde quoniā noui-
mus quanta fidei sinceritate excellentissimū exar-
chum diligatis, idcirco magnitudinē uestrę quæ
acta sunt indicare curauimus, ut hæc cognoscen-

tes, ad cōsentiedū eū rationabiliter puocetis. Sci-
rote autē quia Agilulphus Longobardorū rex gene-
ralē pacē facere nō recusat, si tamē ei dominus Pa-
tricius iudiciū esse uoluerit. Nā multa sibi in locis
suis intra pacis terminū querit esse commissa. Et
quoniā sibi, si ratio iudicantiū inuenerit, satisfieri
postulat, & ipse quoq; se satisfacturū modis omni-
bus pollicet, si quid a partibus suis cōstitit in pa-
ce cōmissum. Quia ergo rationi nō ambigūt cōue-
nire quod petit, oportet esse iudiciū, ut si qua ab
utraq; parte malefacta sunt, cōponant: dūmodo
generalis pax ualeat Deo protegente firmari. Nā
qualiter sit nobis omnib. necessaria, bene nostis,
Sapienter itaq; sicut cōsueuistis agite, ut excellen-
tissimus exarchus ad hoc sine mora debeat con-
sentire, ne per eū pax renui, quod nō expedit, ui-
deatur. Si em̄ cōsentire noluerit, nobiscū quidem
specialē pacē facere repromittit: sed scimus quia
& diuersæ insulæ & loca sunt alia proculdubio pe-
ritura. Hæc autem consideret, & pacem habere fe-
stinet, quatenus in hac saltē dilatione & nos quie-
tem possimus habere ad modicū, & Reipublicæ
resistēdi uires adiuuante Dño melius reparentur.

Gregorius Helia presbytero & abbati prouincie Isauriæ,
De Epiphano diacono, & de solidis. Cap. LXXIII.

Dilectissima sanctitatis uestrę scripta suscepti,
in quibus mihi satisfecistis, ut cōtristari non
debeam quod secundum meū desiderium ad bea-
ti Petri apostolorū principis limina non uenistis.
Et ego quidē omnino uos uidere uolui, sed si mo-
lestia corporis aut etatis infirmitas obstatit, aut im-
pedimento fuit, hoc mihi sufficit ut ubicunq; tua
sanctitas fuerit, pro me sollicitē oret: quia & si lo-
cis corpore diuidimur, charitate semper indissun-
cti sumus. Euangelistā autē sicut mandastis tran-
smisimus. Filium uerō uestrum Epiphanium man-
dastis ut ad sacrum ordinem prouehere debere-
mus, uobisq; transmittere. Sed in uno uos audiui-
mus, in alio autem minimē audire potuimus. Dia-
conus quidē factus est, sed quisquis semel in hac
Ecclesia sacrū ordinem acceperit, egrediendi ex
ea ulterius licentiam nō habet. Si ergo uos uide-
re non potui, hac ex re cōsolationem habeo, quia
in filio uestro requiesco. Solidos autē nobis uo-
lulistis pro necessitatibus cellæ quinquaginta trās-
mitti, quos multum esse existimātes, ex eis nobis
decem donastis, ut quadraginta mitteremus. Sed
ne forsitan uel hoc graue esset, adhuc alios nobis
ex eis estis dignati largiri. Sed quia uos ualde in
continentia nostra benignos inuenimus, eidem
benignitati uice simili respondemus. Quinquā-
ginta trāsmissimus, & ne forsitan minus esset, alios
decē superaddidimus. Ne uerō & hoc adhuc mi-
nus esset, alios duodecim iungi fecimus. In hoc au-
tem cognoscimus charitatē uestram: quia de no-
bis ita præsumistis, sicut uos præsumere debetis.
Sed per omnipotentē Dominū rogo, ut assiduas
preces pro nobis faciatis, quatenus de peccatis in
quibus obligatus teneor, & tribulationib. quibus
premor, citius absoluar, & patrię cœlestis gaudijs
perfruar.

perfruar. Hoc autē quod pro me qualiter oratis,
in epistolis uestris indicastis, cognoscite quia ual-
de me releuauit. Sed iam post petitionem meam
amplius facite, quam etiam me non petente fecis-
tis. Præfatum uerō dilectissimum filium meum Epi-
phanium diaconem, quia huic Ecclesię diacona-
tu interueniente ligauimus, sanctitatem tuam non
debet cōtristare, quod sancto Petro apostolorum
principi, quia per temetipsum corpore non uales,
ei per filium tuum ipse deseruias, ut lucro cœlestis
remuneracionis perfruaris. Sancta autem trinitas
sua te protectione custodiat, & in præsentis uitæ
exerō a subsequētibus atq; obuiantibus hostibus
teget, ut & si qua sunt nostra præterita peccata re-
laxet, & ea quæ adhuc ante faciem ueniunt, a no-
bis manu suæ pietatis amoueat. Ipsa te ducat &
ipsa perducatur, atque in æterno gaudio suscipiat.
Det tibi ad electorum sortem pertingere, & pro
peccatore me, ut absolui merear, orare.

Mense Iunio: Indictione decimatercia.

Gregorius Mauricio Augusto.

Cōqueritur se fatuū appellatum. De sacerdotibus honora-
tis, exemplū ponti cōstantini, & de frumētis. Ca. LXXV.

In serenissimis iussionibus suis dominorū pie-
tas dum me de quibusdam redarguere studuit,
parcendo mihi minimē pepercit. Nam in eis urba-
nē simplicitatis uocabulo me fatuum appellat. In
scriptura etenim sacra cum in bona intelligentia
ponitur simplicitas, sæpe prudentiæ aut rectitudi-
ni sociatur. Vnde etiā de beato Iob scriptum est:
Erat uir simplex & rectus. & beatus Paulus apo-
stolus admonet dicens: Estote simplices in malo,
& prudentes in bono. Et per semetipsam ueritas
admonet dicens: Estote prudentes sicut serpētes,
& simplices sicut columbæ. Esse ualde inutile iu-
dicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiæ
simplicitas desit. Vt ergo seruos suos ad cuncta e-
ruditos efficeret, esse eos & simplices sicut colum-
bas, & prudentes ut serpētes uoluit: quatenus in
eis & serpentis astutia columbæ simplicitatem a-
cueret, & columbæ simplicitas serpentis astutiam
temperaret. Ego igitur qui in serenissimis domi-
norū iussionibus ab Arnulphi astutia deceptus,
non adiuncta prudentia simplex denunciator, con-
stat proculdubio quia fatuus appellor. quod ita
esse ego quoq; ipse cōfiteor. Nā si hoc uestra pie-
tas taceat, causæ clamant. Ego enim si fatuus non
fuissem, ad ista toleranda, quæ inter Longobardo-
rū gladios hoc in loco patior, minimē uenissē.
In ea autem re quam de Arnulpho perhibui, quia
toto corde uenire ad rempublicam paratus fuit,
dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reptē
hendor. Sed & si sacerdos nō sum: scio graue esse
hanc iniuriā sacerdoti, ut ueritati seruiens, fallax
credatur. Et dudum noui, quoniā Arnulpho plus
est creditum quam mihi, Leoni amplius est credi-
tum quam mihi: & nunc eis qui esse ad mediū ui-
dentur, plus quam meis assertionibus credulitas
impenditur. Et quidem si terrę meę captiuitas per
quotidiana momenta non excreceret, de despe-

ctione mea atq; irrisione lætus tacerem. Sed hoc
me uehementer affligit: quia ego unde crimen fal-
sitate tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Lon-
gobardorū iugo captiua. Dumq; meis suggestio-
nibus in nullo creditur, uires hostium immaniter
excreuerunt. Hoc tamē p̄sūmō domino suggero,
ut de me mala omnia quilibet existimet, de utili-
tate uerō reipublicæ & causa ereptionis Italię nō
quibuslibet facile pijs aures præbeat, sed plus re-
bus q̄ uerbis credat. Sacerdotibus autē non ex ter-
rena potestate Dominus noster citius indignet,
sed excellenti consideratione propter eum cuius
serui sunt, eis ita dominetur, ut etiam debitam re-
uerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs ali-
quando sacerdotes dij, aliquando angeli uocant.
Nam & per Moysen de eo qui ad iuramentū de-
ducēdus est dicitur: Applica illum ad Deos, id est
ad sacerdotes. Et rursum scriptū est: Djs nō de-
trahes, scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: La-
bia sacerdotis custodiunt scientiam, & legē requi-
rēt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum
est. Quid ergo mirum si illos uestra pietas dignet
honorare, quibus in suo eloquio honorē tribuēs,
eos aut angelos, aut Deos ipse etiā appellat De-
us? Ecclesiastica quoq; testat historia: quia cum
piæ memoriæ Cōstantino principi in scripto obla-
tæ accusationes cōtra episcopos fuissent, libellos
quidē accusationis accepit, & eosdē qui accusati
fuerāt episcopos cōuocās, in eorū cōspectu libel-
los quos acceperat incēdit, dicens: Vos dij estis, a
uero Deo cōstituti. Ite, & inter uos causas uestras
discutite, quia dignum non est ut nos iudicemus
Deos. In qua tamen sententiā piæ domine, sibi ma-
gis ex humilitate, q̄ illis aliquid præstitit ex reue-
rentia impensa. Ante eum quippe pagani in repu-
blica principes fuerunt, qui uerum Deū nescien-
tes, Deos ligneos & lapideos colebant, & tamen
eorum sacerdotibus honorē maximū tribuebant.
Quid ergo mirum, si Christianus imperator uerū
Dei sacerdotes dignet honorare, dum pagani, ut
prædicimus, principes, honorē impedere sacerdo-
tibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis serue-
bant? Hæc ergo pietati dominorum non pro me;
sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim
homo peccator sum. Et quia omnipotentē Deo in-
cessanter quotidie delinquo, aliquid mihi apud
tremendum examen illius esse remediū suspicor;
si incessantibus quotidie plagis serior. Et credo;
quia eundem omnipotentē Dominum tanto uo-
bis amplius placatis, quanto me ei male seruien-
tem districtius affligitis. Multas enim iam plagas
acceperam, & superuenientibus dominorū ius-
sionibus inueni cōsolationes, quas non spera-
bam. Si enim possum, has celeriter plagas enume-
ro. Primum, quod mihi pax subducta est, quam
cū Longobardis in Thurcia positus sine ullo reipu-
blicę dispendio fecerā. Deinde corrupta pace, de
Romana ciuitate milites ablatis sunt. Et quidē alij
ab hostibus occisi, alij uerō Narnijs & Perusij po-
siti, & ut Perusij teneret, Roma relicta est. Post
hoc plaga grauior fuit aduentus Agilulphi, ita ut
oculis

Ca. 11. q. 1
Sacerdotib.

Exod. 23

Malac. 2

Ca. 1. q. 1
Epilium

oculis meis cernerem Romanos more cantum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur uenales. Et quia nos qui intra ciuitatem fuimus, Deo protegente mantis eius euasimus: quæsitum est unde culpabiles esse uideremur, uidelicet cur frumenta defuerint, quæ in hac urbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicauit. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum, quia teste conscientia fateor: aduersa quælibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia cum salute duntaxat meæ animæ euadam. Sed de gloriosis uiris Gregorio præfecto, & Castorio magistro militum non medio cititer sum afflictus, qui & omnia quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores uigiliarum, & custodiam ciuitatis, in eadem obsessione uehementissimos pertulerunt, & post hæc omnia graui dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo: quia eos non sua acta, sed mea persona grauat. Cum qua, quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborem pariter tribulantur. Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum, & terribile omnipotentis Dei iudicium intencat, rogo per eundem omnipotentem Dominum, ne hoc ulterius quidē faciat. Nā adhuc nescimus quis sibi qualis sit. Et Paulus egregius prædicator ait: Nolite iudicare ante tempus, donec ueniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Hoc tamen breuiter dico, quoniam indignus & peccator, plus de uenturis lesu misericordia, quam de uestre pietatis iustitia presumo. Et sunt multa que de iudicio illius homines ignorant: quia fortasse quæ uos laudatis, ille reprehendet: & quæ uos reprehendit, ille laudabit. Intermitto ergo incerta, ad solas lachrymas redeo, petēs ut idem omnipotens Deus piissimum dominum nostrum, & sua hic manu regat, & in illo terribili iudicio liberum ab omnibus delictis inueniat. Et me ita placere, si necesse est, hominibus faciat, ut æternam eius gratiam non offendam.

Gregorius Mauricio Augusto.

De Ioanne episcopo Constantino politano, qui sibi uniuersale nomē arripuit. Et de peruersitate episcoporum. Cap. LXXVI.

Epist. 32

Pissimus atque à Deo constitutus dominus noster, inter cæteras angustiarum ponderum curas, conseruandæ quoque sacerdotali charitati rectitudine studij spiritalis inuigilat: uidelicet pie ueraciterque considerans, neminem posse recte terrena regere, nisi nouerit diuina tractare, pacemque reipublicæ ex uniuersalis Ecclesiæ pace pendere. Quæ enim serenissime domine uirtus humana, quodque carni robur brachij contra uestri Christianissimi culmen imperij irreligiosas præsumeret manus erigere, si studeret concors sacerdotum mens redemptorem suum pro uobis atque ut oportebat meritis exorare? Aut quis ferocissimæ gētis gladius in necem fidelium tanta crudelitate grassaretur, nisi nostra uita qui sacerdotes nominamur, & non sumus, à prauissimis grauatæ operibus? Sed

dum nos competentia nobis relinquimus, & nobis incompetētia cogitamus, peccata nostra barbaricis utribus sociamus, & culpa nostra hostium gladios exacuit, quæ reipublicæ uires grauat. Quid autem dicturi sumus, qui populum Dei cui indignè præsumus, peccatorum nostrorum oneribus premimus: qui quod per linguam prædicamus, per exempla destruimus, qui iniqua docemus operibus, & sola uoce ea quæ sunt iusta prætendimus. Ossa ieiunij atteruntur, & mente turgemus. Corpus despectis uestibus tegitur, & elatione cordis purpuram superamus. lacemus in cinere, & excessa respicimus. Doctores humilium, duces superbiæ, ouina facie, lupinos dentes abscondimus. Sed quis horum finis est, nisi quod hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus? Quam obrem providentissimè piissimus dominus noster ad cōpescendos bellicos motus pacem querit Ecclesiæ, atque ad huius compagem sacerdotum dignatur corda reducere. Quod quidē ego opto, atque quantum ad me attinet, serenissimis iussuibus obedientiam præbeo. Quia uerò non causa mea, sed Dei est: & quia non solus ego, sed tota turbata Ecclesia: quia piæ leges, quia uenerandæ synodi, quia ipsa Domini nostri lesu Christi mandata superbi atque pompatici cuiusdam sermonis inuentione turbatur: piissimus dominus locum secet uulneris, atque resistentem ægrum augustinæ auctoritatis uinculis constringat. Adstringēdo eum, statum reipublicæ subleuatis: & dum alia reciditis, de regni uestri prolixitate tractatis. Cunctis enim Euangelium scientibus liquet, quod uoce dominica sancto & omnium Apostolorum Petro principi apostolo, totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetit cribare uos sicut triticum, & ego pro te rogauit Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauēs regni cælorum: & quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Ecce clauēs regni cælestis accipit, potestas ei ligandi & soluendi tribuitur. Cura ei totius Ecclesiæ, & principatus committitur, & tamen uniuersalis Apostolus non uocatur: & uir sanctissimus confacerdos meus Ioannes uocari uniuersalis episcopus conatur. Exclamare compellor ac dicere: O tempora, o mores. Ecce cuncta in Europæ partibus Barbarorum iuri sunt tradita. Destructæ urbes, euersa castra, depopulatæ provincie, nullus terram cultor inhabitat: sauiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum: & tamen sacerdotes qui in paupimento & cinere flentes iacere debuerunt, uanitatibus sibi nomina expetunt, & nouis ac prophanis uocabulis gloriantur. Nūquid ego hac in re piissime domine propriam causam defendo? Nūquid specialem iniuriam uindico? & non magis causam

10m. 21

Luc. 22

Math. 16

sam omnipotentis Dei, & causam uniuersalis Ecclesiæ? Quis est iste qui contra statuta Euangelica, contra canonum decreta, nouum sibi usurpare nomen præsumit? Vtinam uel sine aliorum imminutione unus sit, qui uo carum appetat uniuersalis. Et certe multos Constantino politanæ Ecclesiæ in hæreseos uoragine incidisse nouimus sacerdotes, & non solum hæreticos, sed etiam hæresiarchas factos. Inde quippe Nestorius, qui mediator Dei & hominum lesum Christum duas esse personas existimās: quia Deū fieri hominē potuisse non credidit, usque ad Iudaicam perfidiam erupit. Inde Macedonius, qui consubstantialē patri & filio spiritū sanctū Deū esse denegauit. Si igitur illud nomen in ea Ecclesia sibi quisque arripuit, quod apud honorū omnium iudiciū fuit: uniuersa ergo Ecclesia, quod absit, à statu suo corruit, quādo is qui appellat uniuersalis, cadit. Sed absit à cordibus Christianorum nomē istud blasphemie, in quo omnium sacerdotū honor adimit, dum ab uno sibi dementer arrogatur. Certè pro beati Petri apostolorum principis honore per uenerandam Chalcedonensem synodum Romano pontifici oblatū est. Sed nullus eorum unquam hoc singularitatis uocabulum assumpsit, nec uti consensit, ne dum priuatum aliquid daretur uni, honore debito sacerdotibus priuarentur uniuersi. Quid est ergo quod nos huius uocabuli gloriam & oblatā non quarimus, & alter sibi hanc arripere etiam non oblatam præsumit? Ille ergo magis est piissimorum dominorum præceptione flectendus, qui præceptis canonicis obedientiam præbere contemnit. Ille coercendus est, qui sanctæ uniuersali Ecclesiæ iniuriam facit, qui corde tumet, qui gaudere de nomine singularitatis appetit, qui honori quoque imperij uestri se per priuatum uocabulum superponit. Ecce omnes hac de re scandalum patimur. Ad uitam ergo rectam reuertatur author scandalī, & omnia sacerdotum iurgia cessabunt. Ego enim cunctorum sacerdotum seruus sum, in quantum ipsi sacerdotaliter uiuunt. Nam qui contra omnipotentem Dominum per inanis gloria tumorem, atque contra statuta patrum suam ceruicem erigit, in omnipotenti Domino confido, quia meā sibi nec cum gladijs flectit. Quid autem nuper in hac urbe ex huius auditu uocabuli gestū sit, Sabiniano diacono ac respōsali meo subtilius indicauit. Cogiter ergo dominorum pietas de me proprio iuro, quem specialiter præ cæteris semper fouit atque continuit, qui & uobis obedientiam præbere desidero, & tamen de mea negligentia reperiri reus in superno tremendoque iudicio pertimesco. Ac secundum petitionem prædicti Sabiniani diaconi, aut piissimus dominus ipsum dignetur iudicare negocium, aut sæpe nominatum uirum, ut ab hac tandem intentione cesset, deflectere. Si ergo iudicio pietatis uestre iustissimo, uel clementibus admonitionibus cesset, omnipotentem Deo gratias referimus, atque de concessa per uos omni Ecclesiæ pace gaudemus. Sin autem in eadem diutius contentione persistit, hac de re iam ueritas sententiā certā tenemus, quæ ait: Omnis qui se

Greg. 10m. 2

exultat, humiliabit. Et rursum scriptū est: Anter uenā exaltabit cor. Ego autem dominorum iussuibus obedientiam præbēs, præbens, prædicto cōsacerdoti meo & dulciter scripti, & humiliter, ut ab hac inanis gloriae appetitione sese emendat admonuit. Si igit me audire uoluerit, habet deuotū fratrem. Si uerò in superbia persistit, iā quid assequat aspicio, quā illū sibi aduersariū inuenit, de quo scriptū est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Gregorius Constantiæ Augusti.

De peruersitate iudicij in Sardinia, et superbia Ioannis episcopi. Cap. LXXVII.

Luc. 14

18

Proh. 16

10co. 4

Epist. 33

Cum serenissimam dominam sciam de cœlesti patria atque animæ suæ uita cogitare, culpam me committere uehementèr existimo, si ea quæ pro timore omnipotentis Domini sunt suggerenda, siluero. Dū in Sardinia insula multos esse gentiles cognouissem, eosque adhuc prauæ gentilitatis more, idolorum sacrificijs deseruire, & eiusdem insulæ sacerdotes ad predicandum redemptorem nostrum torpentes existere, unum illuc ex Italiae episcopis misit, qui multos gentilium ad fidem Domino cooperante conuertit. Sed quidam rem mihi sacrilegā nunciavit: quia hi qui in ea idolis immolant, iudici præmium perfoluunt, ut eis hoc facere liceat. Quorum dum quidam baptizati essent, & immolare iam idolis desuisissent, adhuc ab eodem insulæ iudice etiam post baptismū præmium illud exigitur, quod dare prius pro idolorum immolatione consueuerant. Quem cum prædictus episcopus increparet, tantū se suffragium permisisse respōdit, ut nisi de causis etiam talibus impleri non possit. Corsica uerò insula tanta nimietate exigentium, & grauamine premitur exactio, ut ipsi qui in illa sunt, eadem que exiguntur, compleuix filios suos uendendo sufficiat. Vnde fit, ut derelicta pia reipublica, possessores eiusdem insulæ ad nephandissimam Longobardorum gentē cogantur effugere. Quid enim grauius, quid crudelius à Barbaris pati possunt, quam ut cōstricti atque compressi suos uendere filios compellantur? In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium chartularius, tanta præiudicia tantisque oppressiones operari dicitur, inuadendo loca singulorum, atque sine dictione causarum possessiones ac domos titulos ponendo, ut si uelim acta eius singula quæ ad me peruenierunt dicere, magno uoluntine hæc explere non possim. Quæ omnia serenissima domina solerter aspiciat, & oppressorū gemitus cōpescat. Hæc enim ego ad piissimas aures uestras peruenisse non suspicor. Nā si peruenire potuissent, nunc usque minime permansissent. Quæ piissimo domino apto sunt tempore suggerenda, ut ab anima sua, ab imperio, atque à filiis suis tale hoc tantūque facinus peccatū pondus amoueat. Qui scio quoniam dicitur est, quia nobis in Italiae expensis transmittitur, quicquid de prædictis insulis aggregatur. Sed ego suggero, ut etiam minus expensæ in Italia tribuantur, a suo tamē imperio oppressorum calamitates non

L mitigan-

mitigantur. Nam idcirco fortasse tante expense in hac terra minus ad utilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant ergo serenissimi domini nil cum peccato colligi. Nam scio, quia & si parum reipublicæ attribuitur utilitatibus, ex eo multum reipublica adiuvatur. Quam etsi fortasse contingat expensis minoribus minus adiuvari, melius est tamen temporaliter nos non uiuere, quam uos ad æternam uitam obstaculum aliquod inuenire. Quæ enim mentes, qualia uiscera parentum esse possunt, perpendite, quando filios suos distrahunt ne torqueant. Qualiter autem miserendum sit filiis aliorum, hoc bene sciunt qui habent proprios. Vnde mihi hæc breuiter suggessisse sufficiat, ne si ea que in his partibus aguntur, pietas uestra non cognosceret, me apud districtum iudicem silentij mei culpa mulctaret.

Gregorius Constantie Auguste.
De superbia Ioannis episcopi, et de Maximo preuaricatore.
Capitulum LXXVIIII.

Epist. 34

Omnipotens Deus, qui pietatis uestræ cor sue dextera maiestatis tenet, & nos ex uobis protegit, & uobis pro temporalibus actibus æternæ præmia remunerationis parat. Nā Sabiniano diacono responsali meo scribente cognoui in causis beati Petri apostolorum principis contra quosdam superbos, humiles facietenus & blandos, quanta se iustitia uestra serenitas impendat. Et in redemptionis nostri largitate confido, quia bonum hoc in serenissimo domino & pijsimis filiis in cœlestis quoque patriæ retributione recipietis. Nec dubium est peccatorum uinculis solutos, æterna uos bona recipere, qui in causis eius Ecclesiæ ipsum uobis, cui potestas ligandi & soluendi data est, debitor fecistis. Vnde adhuc peto, ut nullam præualere contra ueritatē hypocrisis permittatis: quia sunt quidam qui iuxta egregij prædicatoris uocē, per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium, qui ueste quidem despecti sunt, sed corde tument. Et quasi in hoc mundo cuncta despiciunt, sed tamen ea quæ mundi sunt, simul cum cetera adipisci querunt. Qui indignos se omnibus hominibus fatentur, sed priuatis uocabulis contempti esse non possunt: quia illud appetunt, unde omnibus digniores esse uideantur. Uestra itaque pietas, quam omnipotens Deus cū serenissimo domino uniuerso mundo præesse constituit, illi per fauorem iustitiæ famulatum suum reddat: a quo ius tantę potestatis accepit, ut quāto uerius in executione ueritatis auctori omnium seruit, tanto securius commisso sibi mundo dominetur. Præterea indico, quia pijsissimi domini scripta suscepi, ut cū fratre & cōsacerdote meo Ioanne debeam esse pacificus. Et quidē sic religiosum dominum decuit, ut ista sacerdotibus præciperet. Sed cum se noua presumptio ne atque superbia idem frater meus uniuersalem episcopum appelleret, ita ut sanctæ memoriæ decessoris mei tempore adscribi se in synodo tali hoc superbo uocabulo faceret, quāuis cū cetera illius synodi sede cōtradicente Apostolica soluta sint: tri-

ste mihi aliquid serenissimus dominus innuit, quod non eum corripuit, qui superbit, sed me magis ab intentione mea declinare studuit, qui in hac causa Euāgeliorum & canonum statuta, humilitatis atque reuerentiæ uirtute defendo. Quia in re a prædicto fratre & cōsacerdote meo cōtra Euāgelicā sententiam, cōtra beatorum Petri apostolorum, et cōtra omnes Ecclesias, cōtraque canonum statuta agit. Sed est omnipotens Dominus, in cuius manu sunt omnia, de quo scriptum est: Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Et quidē sepe præfatus sanctissimus frater serenissimo domino multa suadere conatus: sed bene noui, quia tanta illa orationes eius & lachrymæ, nil ei a quoque contra rationem aut animam suam surripere permittunt. Triste tamen ualde est, ut patienter ferat, quatenus despectis omnibus, prædictus frater & coepiscopus meus solus conatus appellari episcopus. Sed in hac eius superbia quid aliud nisi propinqua iam Antichristi esse tempora designat, quia illi uidelicet imitatur, qui spretis in sociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, dicens: Super astra cœli exaltabo solium meum, sedebō in monte testamēti, in lateribus Aquilonis, & ascendam super altitudinem nubium, & ero similis altissimo. Vnde per omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis uestræ tempora permittatis unius hominis elatione maculari, neque tam peruerso uocabulo ullum quoquo modo præbeatis assensum, atque hac in causa nequaquam me pietas uestra despiciat: quia etsi peccata Gregorij tanta sunt, ut patialia debeat, Petri tamen apostoli peccata nulla sunt, ut uestris temporibus patialia mereatur. Vnde iterum atque iterum per omnipotentem Dominum rogo, ut sicut pariter priores uestri principes, sancti Petri apostoli gratiam quaesierunt: ita uos quoque & hanc uobis querere & conseruare curetis, et propter peccata nostra, qui ei indignè seruimus, eius apud uos honor nullatenus minuat, qui & modo uobis adiutor esse in omnibus, & postmodum uestra ualeat peccata dimittere. Viginti autē iam & septē annos ducimus, quod in hac urbe inter Longobardorum gladios uiuimus. Quibus quæ multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus erogatur, ut inter eos uiuere possimus, suggerenda non sunt. Sed breuiter indico, sicut in Rauennæ partibus dominorum pietas apud primū exercitum Italiæ sacellarium habet, qui causis superuenientibus quotidianas expensas faciat, ita & in hac urbe in causis talibus eorum sacellarius ego sum. Et tamē hæc Ecclesia, quæ uno eodemque tempore clericis, monasterijs, pauperibus, populo, atque insuper Longobardis tam multa indelinerat expendit, ecce adhuc ex omnium Ecclesiarum premiis afflictione, quæ de hac unius hominis superbia multum gemunt, etsi nihil dicere præsumunt. Salonitanæ uero ciuitatis episcopus me ac responsali meo nesciente ordinatus est, & facta res est quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatore qui inordinate ordinatus est, protinus misi, ut omnino missarum solennia celebrare nullo

Pror. 21

Esai. 14

Parte 2 dist. 63 Salonitanæ

nullo modo præsumeret, nisi prius a serenissimis dominis cognosceret, si hoc fieri ipsi iussissent quod ei sub excōmunicacionis interpositione mandauit. Et cōtempo me atque despecto, in audacia quorundam secularium hominum, quibus denudata sua Ecclesia præmia multa præbere dicitur, nunciusque missas facere præsumit, atque ad me uenire secundum iussionem dominorum noluit. Ego autē præceptio ni pietatis eorum obediens, eidem Maximo qui me nesciente ordinatus est, hoc quod in ordinatione sua me uel responsalē meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxaui, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia uero peruersa illius, scilicet mala corporalia que cognoui, uel quia cum pecunijs est electus, uel quia excōmunicatus missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita relinquere non possum. Sed opto, & dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his quæ dicta sunt, ualeat inueniri, et sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamē quæ hæc cognoscatur, serenissimus dominus discurrēte iussione præcepit, ut eum uenientem cum honore suscipiam. Et ualde graue est, ut uir de quo tanta nunciatur, cum antequam requiritur & discuti debeat, honoretur. Et si episcoporum causa mihi cōmissorū apud pijsimos dominos aliorum patrocinijs disponuntur, infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed ut episcopi mei me despiciant, & cōtra me refugium ad seculares iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis depono. Hoc tamē breuiter suggero, quia aliquantulum expecto, & si ad me diu uenire distulerit, in eo exercere districtiōnem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotenti Domino confido, quia longam pijsimam dominis uitam tribuet, & nos sub manu uestra non secundum peccata nostra, sed secundum gratiæ sue dona disponet. Hæc ergo tranquillissimæ dominæ suggero: quia integerrima serenitatis eius constantia quantō moueatur zelo reuerentiæ atque iustitiæ, non ignoro.

Gregorius Sebastiano episcopo Serinensi.
De militia Romani, et de Bonifacio defensore. Cap. LXXIX.

Epist. 35

Dulcissima atque suauissima fraternitatis tuæ scripta suscepi. Quæ mihi, quamuis nunquam desit a corde, sanctitatē tamē uestrā quasi corpora litera presentē fecerunt. Sed omnipotentē Dominum rogo, ut sua uos dextera protegat, nobisque & hic tranquillā uitā, & quādo ei placuerit præmia æterna cōcedat. Sed peto, si illo me amore diligitis, quo presentē semper amastis, ut pro me enixius exoretis: quatenus omnipotens Deus a peccatorum meorum nexibus me citius soluat, & corruptiōis huius potere exutum suo cōspectui liberū existere faciat. Quāuis enim inæstimabilis sit cœlestis patrię dulcedo que trahat: multū tamē in hac uita dolores sunt, quidam amorē cœlestium quotidie impellant. Qui mihi in hoc ipso solū uehemēter placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt. Quæ enim frater sanctissime de amici uestri domini Romani persona in hac terra patimur, loqui minime ualeamus. Breuiter tamen dico, quia

Greg. tom. 2

eius in nos malitia gladios Longobardorum uicit, ita ut benigniores uideantur hostes qui nos interimunt, quæ reipublicæ iudices, qui nos malitia sua rapinis atque fallacijs in cogitatione cōsumunt. Et uno tempore curā episcoporum atque clericorum, monasteriorum quoque & populū gerere, cōtra hostium insidias sollicitū uigilare, cōtra ducū fallacias atque malitias suspectū semper existere, cuius laboris, citius doloris sit, uestra fraternitas tāto uerius pefat, quanto me qui hæc patior, purius amat. Præterea debitū salutationis alloquium soluēs, indico quod ad me Bonifacio defensore referēte peruenerit, quia uir sanctissimus pater noster dominus Anastasius patriarcha in una suarū ciuitatū regendā uobis Ecclesiā cōmittere uoluit, & cōsuetū noluitis. Quæ sensum ac sapientiā uestrā ualde ego libenter amplexus sum, laudauī uehemēter, & uos felices, me infelicē esse deputaui, qui hoc tali tempore regimē Ecclesiæ suscipere cōsensit. Si tamē animus uester fortasse fratribus cōdescendendo, & misericordie operibus intentus, ad hoc unquam consentire decreuerit, peto ut amorī meo alium minime præponatis. Sunt enim in Sicilia insula Ecclesiæ uacantes episcopis, & si uobis placet auctore Deo Ecclesiā regere, iuxta beati Petri apostoli limina, cum eius adiutorio melius potestis. Sin uerō non placet, flecter instā, & pro nobis infelicibus exora. Omnipotens autem Deus in quo cuncti uos esse loco uoluerit, sua protectione custodiat, & ad cœlestia uos dona perducatur.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino, et Anastasio episcopo Antiocheno. Ut cōmuniter insequantur superbiam Ioannis episcopi. Cap. LXXX.

Epist. 36 Rom. 11 1. Thes. 2

Dum prædicator egregius dicat: Quādiu quidē sum gentium Apostolus, ministerium meū honorificabo, qui rursus alias dicens: Facti sumus ut paruuli in medio uestrum: exemplum proculdubio nobis se sequentibus ostendit, ut & humilitatem teneamus in mente, & tamē ordinis nostri dignitatem seruemus in honore, quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio sit superba. Ante hos siquidem annos octo sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij tempore, frater & coepiscopus noster Ioannes in Constantinopolitana urbe ex causa alia occasione querēs synodum fecit, in qua se uniuersalem appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus ut agnouit, directis literis ex autoritate sancti Petri apostoli eiusdem synodi acta cassauit. Quarū uidelicet epistolarū sanctitati uestræ exemplaria studui destinare. Diaconē uerō qui iuxta morē pro responsis Ecclesiæ faciendis pijsimorum dominorum uestigijs adhereret, cum præfate cōsacerdote nostro missarum solennia celebrare prohibuit. Cuius ego quoque sententiam sequens, similia prædicto cōsacerdoti nostro scripta transmissi, quorū exemplaria uestrę beatitudini censui transmittenda: hoc precipue intendens, ut hac de re, qua ex noua superbia tota uniuersalis Ecclesię uiscera perturbantur, prius sepe fati fratris nostri animū modesta intentione pul-

L 2 semus.

semus. Qui si nequaquam a superiorum rigore uoluerit inclinari, tunc quid fieri debeat, cum omnipotentis Dei solatio subtrahatur pertractetur. Sicut enim ueneranda uestra sanctitas nouit, uni per sanctam Chalcedonensem synodum pontifici sedis Apostolicae, cui Deo disponente deseruio, hoc uniuersitatis nomen oblatum est. Sed nullus unquam decessorum meorum hoc tam prophano uocabulo uti cōsensit, quia uidelicet si unus patriarcha uniuersalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc, absit a Christiana mente id sibi uelle quem piam arripere, unde fratrum suorum honorē imminuere ex quantalacūque parte uideat. Cum ergo nos hūc honorē nolimus oblatū suscipere: penlate quod ignominiosum sit hunc sibi quem piam uolenter usurpare uoluisse. Propterea sanctitas uestra in suis epistolis neminem unquam uniuersalē nominet, ne sibi debitū detraxat, cum alteri honorē offert indubitū. Nec hac in re de serenissimis dominis animū uestrū mox de sinistra suspicio, quia omnipotentē Dominum metuit, & contra statuta Euangelica, contra sacratissimos canones agere aliquid nullo modo consentit. Ego uero quāuis a uobis per longā terrarū atque maris spatia diuisus sum, sum tamen omnino uobis corde cōiunctus. Ideoque de uestra beatitudine erga me modis omnibus cōfido: quia eum me uicissim diligitis, a me nō lōge estis. Vnde magis gratias referimus grano illi sinapis, qui ex modici despicabilisque seminis specie, ita est ramus ex eadem radice surgentibus, atque se distendens usqueque diffusus, ut in eis uolatilia cœli cuncta nidescant. Gratiaque sit fermento illi quod tribus farinę satis totius humani generis massam in unitate cōspersit. Atque paruo lapidi, qui abscissus de monte sine manibus, occupauit uniuersam faciē orbis terrarū. Qui ad hoc se usqueque distendit, ut ex omni humano genere in unitatē redactō totius corpus perficeret Ecclesie, atque ita ad totius cōpaginis pertinere cōmodū, membrorum partialis ista distinetio. Vnde nos quoque a uobis nō longē sumus: quia in illo qui ubique est, unum sumus. Agamus ergo ei gratias, qui solutis inimicitij, in carne sua fecit, ut in omni orbe terrarū unus esset grex, & unum ouile sub se uno pastore, memores semper quid nos prędicator ueritatis admoneat, dicēs: Solliciti seruate unitatē spiritus in uinculo pacis: & Pacē sectamini cū hominibus & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Deū. Qui alijs quoque discipulis dicit: Si fieri potest, quod ex uobis est, cū omnibus hominibus pacem habentes. Vidit enim pacem bonos cum malis habere non posse: & idcirco sicut noxtis pręmissit, Si fieri potest. Sed quia pax nisi in duabus partibus firmari non ualet, cum hęc mali fugiunt, boni tenere medullis debent. Vnde & mirē dicis, Quod ex uobis est: ut uidelicet in nobis maneat, etiā cum a prauorum hominum mente repellitur. Quā uidelicet pacem tunc ueraciter tenemus, cum superiorū culpas, cum caritate simul & iustitia insistente prosequimur, cum eos diligimus, & eorum uicia odio habemus. Opus quippe Dei homo est, sed opus hominis uitium.

Eph. 4

Heb. 12

Rom. 12

A Nos ergo discernamus quid Deus, quid autē homo fecerit: & neque propter errorem odio habeamus hominē, neque propter hominē diligamus errorem. Vnita ergo mente insequamur in hominē malū superbia, ut ab hoste suo uidelicet errore prius ipse homo liberet. Pręstabit uires omnipotēs redemptor noster caritati atque iustitię, pręstabit nobis lōge a nobis positis unitatē spiritus sui, ipse cuius artificio quali in arcæ modū quatuor mundi cōstructa lateribus, atque impuitribiliū lignorū cōpagē, & bitumine caritatis adstructa, nullius aduersitate spiritus, nullius ueniētis extrinsecus tumore fluctus perturbet Ecclesia. Sed quęadmodū illius gubernatē gratia petendum est, ut nulla nos superuentēs exterius unda cōturbet, ita ex totis oradū est uisceribus, frater charissime, ut suę prudentię dextera cumulū sentinę in nobis interioris exhauriat. Aduersarius quippe diabolus qui contra humiles seruus, sicut leo rugiens circumciuit quęrens quę deuoret, non iam, ut cernimus, caulas circumciuit, sed ita ualidē in quibusdā Ecclesie necessarijs mēbris dētes figit, ut nulli sit dubium, quia nisi unanimitate fauente Dño cunctorum pūda pastorum turba concurrat, omne, quod ablit, citius ouile dilaniet. Perpendite fratres charissimi, quis ē uicinus subsequit, cuius & in sacerdotibus erumpunt tamperuersa primordia. Quia em̄ iuxta est ille de quo scriptū est: Ipse est rex super uniuersos filios superbia, quod non sine graui dolore dicere cōpellor: frater & coepiscopus noster Ioannes mandata dominica, Apostolica pręcepta, regulas patrū despicens, eum per elationem pręcurrere cōnat in nomine. Ueſtra autē beatitudini indicet omnipotēs Deus, quę graui considerationis huius gemitu torquet, quod ille quondā mihi modestissimus, ille omnibus dilectus, ille qui in elemosynis, orationibus, atque in uicinis uidebat occupatus, ex eo in quo sedebat cinere, ex ea quam prętendebat humilitate, ita cōtantia sumpsit, ita ut uniuersa sibi tenter adscribere, & omnia quę soli uni capiti coherent, uidelicet Christo, per elationē papatici sermōis eiusdē Christi sibi studeat mēbra subiugare. Nec mirum, quod ille tentator qui inuitū omnīs peccati scit esse sit superbia, & tunc ea in primo hominē ante omnia uersus est, & nunc eam quibusdā hominibus ponit in fine uirtutis, ut qui aliquatenus bonis uitæ studijs eius uidebant crudelissimas manus effugere, eis in ipsa meta boni operis, & in ipsa quodammodo apponat perfectionis conclusionē tendiculū. Vnde magnopere oradū est, & omnipotēs Deus aduersus precibus implorandus, ut hunc a mēte illius auertat errorem, hoc ab unitate atque humilitate Ecclesie malū superbie & cōfusionis amoueat. Et fauente Dño omnibus uiribus concurrentum atque prouidendum, ne in unius ueneno sermonis uiuentia in Christi corpore membra moriant. Si enim hoc dici licentē permittit, honor patriarcharum omnium negat. Et cum fortasse in errore perit, qui uniuersalis dicit, nullus iam episcopus remansisse in statu ueritatis inuenitur. Oportet ergo ut constanter ac sine pręiudicio seruetis sicut accepistis

Iob 41

pistis Ecclesias, & nihil sibi in uobis hęc tentatio diabolicę usurpationis adscribat. State fortes, stante securi, scripta cū uniuersalis nominis falsitate nec dare unquam, nec recipere presumatis. Omnes episcopos curę uestrę subiectos, ab huius elationis iniquatione prohibete, ut uniuersa uos Ecclesia patriarchas, nō solum in bonis operibus, sed in ueritate autoritate cognoscat. Si qua autē forsitan aduersa subsequuntur, unanimiter persistentes, etiam moriendo debemus ostendere, quia in damno generalitatis nostrum specialiter aliquid nō amamus. Dicamus cum Paulo: Mihi uiuere Christus est, & mori lucrum. Audiamus quod primus omnium pastorū dicit: Si quid patiamini propter iustitiā, beati eritis. Mihi enim credite, quia honorē quę pro prædicanda ueritate suscepimus, si necessitatis causa exigat, securus pro eadē ueritate relinquimus quę tenemus. Pro me autē, sicut uestram charissimā beatitudinē decet, orate: ut hoc quod uobis loqui audeo, operibus ostendam.

Phil. 1

1. Pet. 3

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno.

Congratulatur de reuersione eius.

Cap. LXXXI.

Epist. 37

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonę uoluntatis: quia magnus ille fluxus uius qui quondā arentia Antiochię saxa reliquerat, tandem ad proprium alueum reuersus, subiectas & iuxta positas ualles rigat, ut & unū tricesimum, et aliud sexagesimum, aliud uerō ceterissimum fructum ferat. Iam nunc dubium nō est, multos in eius uallibus animarū flores excrescere, eosque ad maturos fructus per linguę uestrę fluxu peruenire. Vnde omnipotenti Deo debita laudē cordis atque oris uocabis ex omnibus medullis reddimus, & in uestra beatitudine non uobis tantummodo, sed omnibus qui uobis subiacent, congraudemus. Suscepi uerō epistolas dulcissimā mihi atque suauissimā sanctitatis uestrę, ipsum, ut ita dicā, laborem sudantes. Et quidē scio, quod post illa quietis culmina, in quibus secreta coelestia cordis tangebant manu, graue ualde sit exteriora tolerare. Sed memento, quia Apostolica sedē regis, & dolorē citius tēperas: quoniam omnibus omnia factus es. In libris Regum, sicut perfecta uestra sanctitas nouit, quidā describitur, qui utraq; manu pro dextera utebatur. In qua rē ego de dulcissimo atque sanctissimo dudum patrono domno Anastasio dubius non sum: quia dum terrena opera ad cœlestē utilitatem pertrahit; in usum dextrę uertit sinistram, ut cœlestis intentio opus suum uidelicet dextrę peragat, & cura tēporalium dum ad iustitię utilitatem ducit, ad fortitudinē dextrę sinistra permutet. Equidē hac esse sine graui labore & tædio, nequaquam possunt. Sed recordemur labores præcedentium, & dura non erunt quę toleramus. Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Et supra modum grauari sumus: supra etiam uirtutē, ita ut tæderet nos uiuere. Sed & ipsi in nobis responsum mortis habuimus, ut nō simus fidentes in nobis. Et tamē Rom. 8 nō sunt condignę pæsiones huius tēporis ad futurā gloriam quę reuelabit in nobis. Quomodo

Greg. tom. 2

A igitur sine labore transire possumus æstuum huius seculi, nos infirmę otes, in quo grauiter sudasse nouimus & arietēs. Quātas uerō in hac terra tribulationes de Logobardorum gladis, de iniquitatibus iudicum, de insolentia atque importunitate causarum, de cura subiectorum, de molestia etiā corporis patior, explere nec calamo, nec lingua sufficio. De quibus & si qua breuiter possum loqui, dubito ne uestrę sanctissimę pietati, dum de suis tribulationibus affligit, etiā meas augeat. Sed omnipotens Deus, & sue largitate pietatis sanctissimę uestrę beatitudinis mentē omnī cōsolatione repleat, & indignum me aliquando ab his quę patior malis quiescere pro uestra intercessionē cōcedat, Amen. Gratia. Quā uidelicet uerba de scriptis uestris accepta, idcirco in meis epistolis pono, ut de sancto Ignatio uestra beatitudo cognoscat: quia nō solum uester est, sed etiā noster. Sicut enim magistrum eius Apostolorum principē habemus cōmunē, ita quoque eiusdē principis discipulū nullus nostrū habeat priuātū. Benedictio uerō autē uestrā qua debuimus, mēte suscepimus, bene redolentē, bene sapientē. Et omnipotentī Deo gratias agimus: quia & odora sunt & saporā quę agit, quę dicitis, quę datis. De uita igit uestra dicamus pariter, dicamus oēs, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonę uoluntatis.

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano.

De pace sanctę Ecclesie ab eo per uniuersalis nomē turbata.

De synodo per Pelagium papā cassata. Exemplū proponit diaboli contra Deum superbientis. Et de superbia eius nimia.

Capitulum

LXXXII.

Epist. 38 Eo tēpore quo fraternitas uestra in sacerdotā lē honorē p̄uēta est, quāta Ecclesiarū pacē atque concordiam inuenit, recolite. Sed quo ausur, quouē timore nescio, nouū sibi conata est nomē arripere, unde omnium fratrum corda potuissent ad scādālū peruenire. Quā in re uehemēter admiror, quia ne ad episcopatum uenire potuisset, fugisse uelle te memini. Quē t̄n adeptū ita exercere desideras, ac si ad eū ambitioso desiderio cōcurrisses. Qui em̄ indignū te esse fatebatur, ut episcopus dici debuisses, ad hoc quādoque perductus es, ut despectis fratribus, episcopus appetas solus uocari. Et quidē hac de re sanctę memorię decessoris mei Pelagij grauiā ad sanctitatē uestrā scripta trāsmisissunt. In quibus synodi quę apud uos de fratris quondā & cōsacerdotis nostri Gregorij causa cōgregata est, propter nephādū elationis uocabulū, acta dissoluit: & archidiaconū quē iuxta mōrē ad uestigia dominorum trāsmiserat, missarū uobis scōlennia celebrare, phibuit. Post eius uerō obitum, cum indignus ego ad Ecclesie regimē adductus sum, & ante per alios respōsales meos, & nūc per cōmunē filium meū Sabiniānū diaconū alloqui fraternalitē uestrā, ut a tali se pręsumptione cōmpesceret, non equidem scripto, sed nudo sermone curauit. Et si emendari nollet, eum missarū scōlennia cum fraternitate uestra celebrare prohibuit, ut sanctitatem uestram prius sub quadam uerecundia

L 3 reueren-

reuerentia pulsare: quatenus si emendari ne-
phandus ac prophanus tumor uerecunde non posset,
tunc ad ea debuisset quae sunt districta atq; cano-
nica perueniri. Et quia res eadem uulnera prius leui
manu palpanda sunt: rogo, deprecor, & quanta
possum dulcedine exposco, ut fraternitas uestra
cunctis sibi adulantibus, atq; erroris nomen dese-
rentibus contradicat, nec stulto ac superbo uoca-
bulo appellari consentiat. Verè enim flens dico,
atq; ex intimo uiscerum dolore peccatis meis re-
puto, quod ille meus frater nunc usq; ad humilita-
tem reduci non ualuit: qui ad hoc in episcopatus
gradu constitutus est, ut aliorum animas ad humi-
litem perducatur, quod ille qui ueritatem docet
alios, semetipsum docere, nec me quoq; deprecā-
te consensit. Perpende rogo, quia in hac prae-
sumptione temeraria pax totius turbetur Ecclesia, &
gratia contradicitur cōmuniter omnibus effusa.
In qua nimirum ipse tantū crescere poteris, quan-
tum penes temetipsum decreueris. Tantoq; ma-
ior efficeris, quanto te a superbi & stulti uocabuli
usurpatione restringis. Atq; in tantū proficis, in
quantum tibi non studueris derogando fratribus
arrogare. Humilitatem ergo frater charissime to-
tis uisceribus dilige, per quā cunctorum fratrum
concordia, & sanctae uniuersalis Ecclesiae unitas
ualeat custodiri. Certè Paulus apostolus cum au-
dieret quosdam dicere: Ego sum Pauli, ego Apo-
lo, ego uero Cepha: hanc dilacerationem corpo-
ris dominici, per quā membra eius alijs quodam-
modo se capitibus sociabant, uehementissimè per-
horrescens exclamauit, dicens: Nunquid Paulus
pro uobis crucifixus est, aut in nomine Pauli bap-
tizati estis? Sic ergo ille mēbra dominici corpo-
ris certis extra Christum quasi capitibus, & ipsis
quidem Apostolis subijci particulariter euitauit:
tu quid Christo, uniuersalis scilicet Ecclesiae capi-
ti, in extremi iudicij es dicturus examine, qui cun-
cta eius membra tibi met conaris uniuersalis ap-
pellatione supponere? Quis rogo in hoc tam per-
uerso uocabulo, nisi ille ad imitandum proponit,
qui de peccatis angelorum legionibus secum socia-
liter constitutus, ad culmē conatus est singularita-
tis erumpere, ut & nulli subesse, & solus omnibus
praesse uideretur? Qui etiam dixit: In caelum con-
scendam, super astra caeli exaltabo solium meum.
Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilo-
nis. Ascendam super altitudinē nubium, similis ero
altissimo. Quid enim fratres tui omnes uniuersa-
lis Ecclesiae episcopi, nisi astra caeli sunt? Quorum
uita simul & lingua inter peccata, erroresq; homi-
num quasi inter noctis tenebras lucent. Quibus
dum cupis temetipsum uocabulo elationis prepo-
nere, eorumq; nomen tui comparatione calcare:
quid aliud dicis, nisi In caelum conscendam super
astra caeli exaltabo solium meum? An non uniuersi
episcopi nubes sunt, qui & uerbis praedicationis
pluuuij, & honorij operum luce coruscant? Quos
dum uestra fraternitas despiciens, sub se premere
conat: quid aliud dicit nisi hoc quod ab antiquo
hoste dicitur, Ascendam super altitudinē nubium,

1. Cor. 1

Esu. 14

Quae cuncta ego cum flens conspicio, & occulta
Dei iudicia pertimesco, augetur lachryma, gemitus
se in meo corde non capiunt, quod ille uir san-
ctissimus dominus Ioannes, tāta abstinentia atq;
humilitatis, suorum familiarium seductione lingua-
rum ad tātam superbiam erupit, ut in appetitu per-
uersi nominis illi esse conetur similis, qui dum su-
perbe esse similis Deo uoluit, etiam donata simili-
tudinis gratiam amisit, & ideo ueram beatitudinē
perdidit, quia falsam gloriam quaesuit. Certè Pe-
trus apostolus primum membrum sanctae & uni-
uersalis Ecclesiae est. Paulus, Andreas, Ioannes,
quid aliud quam singularium sunt plebium capi-
ta? Et tamen sub uno capite omnes membra sunt
Ecclesiae. Atq; ut cuncta breui cingulo locutionis
alstringam: sancti ante legem, sancti sub lege, san-
cti sub gratia, omnes hi perfectiores corpus Domi-
ni, in membris sunt Ecclesiae constituti, & nemo se
unq; uniuersalem uocare uoluit. Vestra autē san-
ctitas agnoscat quantum apud se tumeat, quae illo,
nomine uocari appetit, quo uocari nullus presum-
psit, qui ueraciter sanctus fuit. Nūquid nam, sicut
uestra sanctitas nouit, per uenerādum Chalcedo-
nense cōcilium huius Apostolicae sedis antistites,
cui Deo disponente deseruio, uniuersales oblato
honore uocati sunt? Sed tamē nullus unquam tali
uocabulo appellari uoluit, nullus sibi hoc temera-
riū nomen arripuit: ne si sibi in pōtificatione gradu
gloria singularitatis arripere, hāc omnibus fratri-
bus denegasse uideret. Sed haec, scio, quia uestra
sanctitati ab illis oriunt, qui nobis deceptiosa fa-
miliaritate deseruiunt: contra quos peto, ut uestra
fraternitas solerter inuigilet, nec se eorum uerbis
fallendum praebet. Tanto enim maiores hostes
credendi sunt, quanto magis laudibus adulantur.
Relinque tales, & si omnino decepturi sunt, salte-
terrenorum hominum, & non sacerdotum corda
decipiant. Sine mortuos sepelire mortuos suos.
Luc. 9 Vos autem cum propheta dicite: Auertantur sta-
tim erubescences, qui dicunt mihi Euge euge. Et
rursus: Oleum autem peccatoris non impinguet
caput meum. Vnde & bene quidam sapiens ad-
monet: Multi sint pacifici tui, consiliarius autem
sit unus tibi de mille. Corruptunt enim bonos mo-
res colloquia mala. Antiquus enim hostis cor ro-
bustum irumpere nō ualet, subiectas ei infirmas
personas quatit, & quasi contra alta moenia scalis
appositis ascendit. Sic Adam per subiectam mu-
lierem deceptus. Sic beato Iob cum filios occidit,
infirmitatem mulierem reliquit: ut qui eius cor per se
minimè poterat, saltem si posset per mulieris uer-
ba penetraret. Quicūq; ergo iuxta uos infirmi ac
seculares sunt, in sua semper persuasionem atq; adu-
latione frangantur: quia inde aeternas Dei inimici-
tias pariunt, unde ipsi peruersi amatores uident.
Certè olim clamabat per apostolū Ioannē: Filio-
li, nouissima hora est, secundū quod Christus praedixit.
Pestilentia & gladius per mundū sequit, gen-
tes insurgunt gētib; terra concutitur, orbis cum
habitoribus suis terra dehiscente sorbetur. Om-
nia enim quae praedicta sunt, sunt. Rex superbiae
prope

Luc. 9

Psal. 69

Psal. 140

Gen. 3

1. Ioan. 2

propè est, & quod dicitur nephas est, sacerdotum est
præparatus exitus: quia ceruici militant elationis,
qui ad hoc positi fuerant, ut ducatum praebent
humilitatis. Sed hac in re, etiam si nostra lingua
minimè contradicat, illius uirtus cōtra elationem
in uisionem erigitur, qui superbiae uitio per semet-
ipsum specialiter aduersatur. Hinc enim scriptum
est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat
gratiam. Hinc rursus dicitur: Imundus est apud
Deum qui exaltat cor. Hinc contra superbientem
hominem scriptum est: Quid superbis terra & ci-
nis? Hinc per semetipsam ueritas dicit: Omnis
qui se exaltat, humiliabitur. Quae ut nos ad uiam
uitae per humilitatem reduceret, in semetipsa di-
gnata est, quod nos admonet, demonstrare dicēs:
Dicitis a me quia mitis sum, & humilis corde. Ad
hoc nanq; unigenitus Dei filius formam infirmi-
tatis nostrae suscepit: ad hoc inuisibilis, non solum
uisibilis, sed etiam despectus apparuit: ad hoc con-
tumeliarum ludibria, illusionum probra, passio-
num tormenta tolerauit, ut superbum nō esse ho-
minem doceret humilis Deus. Quanta igitur hu-
militatis uirtus est, propter quam solam ueraciter
edocendam, is qui sine aestimatione magnus est,
usq; ad passionem mortis factus est paruus? Quia
enim originem perditionis nostrae se praebuit su-
perbiae diaboli, instrumentum redemptionis nos-
trae inuenta est humilitas Dei. Hostis quippe no-
stra inter omnia conditus, uideri supra omnia uo-
luit elatus. Redemptor autem noster magnus ma-
nentis supra omnia, fieri inter omnia dignatus est
paruus. Quid ergo nos episcopi dicimus, qui ho-
noris locum ex redemptoris nostri humilitate su-
scipimus, & tamen superbiae hostis ipsius imita-
mur? Ecce nouimus creatorem nostrum de suae
celitudinis culmine, ut humano generi daret glo-
riam, descendisse: & nos de infimis creati, de fra-
trum minoratione gloriamur. Humiliauit se usq;
ad nostrum puluerem Deus, & in caelos os suum
ponit, & super terram lingua pertransit puluis
humanus, & non erubescit: non metuit extolli ho-
mō puredo, & filius hominis uermis. Reduca-
mus ad animum frater charissime hoc quod per-
sapientissimum Salomonem dicitur: Ante toni-
trum praebit coruscatio, & ante ruinam exalta-
bitur cor. Vbi ediuersō subiungitur, Ante gloria
humiliabitur. Humiliemur ergo mente, si ad soli-
dam conamur uenire celsitudinem. Nequaquam
per elationis fumum oculi cordis obscurētur: qui
quanto magis excreuerit, tanto celerius euane-
scit. Pensemus quid nos praecipra admoent re-
demptoris nostri dicentis: Beati pauperes spiritu,
quoniam ipsorum est regnum caelorum. Hinc et-
iam per prophetam dicit: Super quem quiescet
spiritus meus, nisi super humilem & quietum &
tremementem sermones meos? Certè cum Domi-
nus ad humilitatis uiam adhuc infumantia disci-
pulorum corda reduceret, dixit: Si quis uult inter
uos primus esse, erit omnium minimus. Quae in re
aperit cognoscitur, quoniam ille ueraciter subli-
mis est, qui in suis cogitationibus humiliatur. For-

Luc. 4

Eccl. 10

Luc. 14. 18

Math. 11

Eccl. 32

Math. 5

Esu. 66

Math. 20

Mar. 10

midemus ergo in illorum numerum adscribi, qui
primas in synagogis cathedras quaerunt, & saluta-
tiones in foro, & uocari ab hominibus Rabbi. Math. 23
Quo contra discipulis Dominus dicit: Vos autē
nolite uocari Rabbi. Unus enim magister uester
est, uos autem omnes fratres estis. Et patrem nolite
uocare uobis super terram: unus est enim pater
uester. Quid ergo frater charissime in illo terribilis
examine uenientis iudicij dicturus es, qui non so-
lum pater, sed etiam generalis pater in mundo uo-
cari appetis? Caueatur ergo malorum praua sug-
gestio, fugiatur omnis instigatio diaboli. Oportet
quidem ut ueniant scandala: ueruntamen ue ho-
minū illi per quem scandalum uenit. Ecce ex hoc
nephando elationis uocabulo Ecclesia scinditur. Math. 18
Fratrum omnium corda ad scandalum prouocan-
tur. Nunquid nam mente excidit, quod ueritas di-
cit: Qui scandalizauerit unum de pusillis istis qui
in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asi-
naria in collo eius, & demergatur in profundū ma-
ris? Scriptum uerò est: Caritas non quaerit quae
sua sunt. Ecce uestra fraternitas sibi arrogat etiam
aliena. Rursus scriptū est: Honore inuicem praue-
nientes. Et tu conaris eū omnibus tollere, quem ti-
bi illicite desideras singulariter usurpare. Vbi est
frater charissime quod scriptū est: Pacem habere
cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo ui-
debit Deum? Vbi est quod scriptū est: Beati paci-
fici, quoniam filij Dei uocantur? Cōsiderare nos
cōuenit, ne qua radix amaritudinis sursum germi-
nans impediatur, & per illam coinquentur multi. 1. Cor. 13
Quod tamen si cōsiderare negligimus, contra tan-
tae elationis tumorem iudicia superna uigilabunt.
Et nos quidem in quos talis tantaq; per ausum ne-
pharium culpa committitur, seruamus quod ueri-
tas praecipit: Si peccauerit in te frater tuus, uade,
& corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audie-
rit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non
audierit, adhibe tecum adhuc unum uel duos, ut
in ore duorum uel trium restitum sit omne uer-
bum: quod si non audierit eos, dic Ecclesiae. Si au-
tem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus
& publicanus. Ego itaq; per responsales meos se-
mel & bis uerbis humilibus hoc quod in tota Ec-
clesia peccatur, corripere studui: nunc per me scri-
bo. Quicquid facere humiliter debui, non omisi.
Sed quia in mea correptione despicior, restat ut
Ecclesiam debeam adhibere. Haec itaque dicens,
omnipotēs Deus fraternitati uestrae indicet, quā-
to circa uos amore constringor: quantumq; in
hac causa non contra uos, sed pro uobis lugeo. In
qua tamen praecipis Euangelicis, institutioni-
bus canonum, utilitatibus fratrum personam praepo-
nere nō possum, nec eius quem multum amo-
Scripta autem sanctitatis uestra dulcissima atq;
suauissima de causa presbyterorum Ioannis & A-
thanasijs suscepi, de qua uobis in subsequētib;
Domino adiuuante respondebo: quia sub tantis
tribulationibus circumfusis Barbarorum gladijs
premor, ut non dico multa tractare, sed mihi respi-
rare uix liceat.

Gregorius Aniano diacono Constantinopolitano. De superbia Iohannis episcopi uitanda. Cap. LXXXIII.

Epist. 39

DE causa fratris nostri uiri reuerentissimi Iohannis episcopi Constantinopolitani, duas epistolas facere uolui. Sed una breuiter facta est, quae utrunq; habere uidetur admixtum: id est, & rectitudinem, & blandimentum. Tua itaq; dilectio eam epistolam quam nunc direxi, propter uoluntatem imperatoris dare studeat. Nam de subsequenti talis alia transmittitur, de qua eius superbia non laetetur. Ad hoc enim usq; peruenit, ut sub occasione Iohannis presbyteri gesta huc transmitteret, in quibus se penè per omnem uersum patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisis illius superna maiestas soluet. Miror autem quod dilectionem tuam fallere potuit, ut permitteres domino imperatori persuaderi, quatenus ad me sua scripta de hac causa transmitteret, in quibus admoneret, ut cum eo pacem habere debuissim. Qui si iustitia tenere uult, illum debuit admonere, ut se a superbo uocabulo compesceret, & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua id calliditate a praedicto fratre nostro Iohanne factum sit, minime suspicor, pensasti. Idcirco enim hoc ille fecit, ut audiretur dominus imperator, & ille in sua uanitate confirmatus esse uideretur: aut non a me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam uitam tenemus, nihil in hac causa aliud nisi omnipotentem Dominum metuentes. Vnde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia quae in hoc seculo uidet alta esse contra ueritatem, pro ueritate despiciat: in omnipotentis Dei gratia, atq; beati Petri apostoli adiutorio confidat. Vocem ueritatis recolat dicentis: Maior est qui in coelis est, quam qui in mundo. & in hac causa quicquid agendum est, cum summa auctoritate agat. Postquam enim defendi ab inimicorum gladijs nullo modo possumus: postquam pro utilitate reipublicae, argentum, aurum, mancipia, uestes perdidimus: nimis ignominiosum est, ut per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelerato uocabulo consentire, nihil est aliud quam fidem perdere. Vnde sicut tibi iam transactis epistolis scripsi, nunquam cum eo procedere praesumas.

Gregorius Theodoro medico.

Gratias refert de pecunia pauperibus transmissa. Caput LXXXIII.

Epist. 40

AGO omnipotentem Deo gratias: quia eorum qui se uicissim ueraciter diligunt, loca animum non diuidunt. Ecce enim dulcissime & gloriosissime fili longe a uobis distamus corpore, & tamen praesentes uobis existimus charitate. Hoc uestra opera, hoc scripta testantur, hoc de praesenti expertus sum, hoc de absentis uestra gloria recognosco. Hoc uos & hominibus amabiles, & omnipotentem Deo dignos in perpetuum faciat: Quia enim uirtutum mater est charitas, idcirco bonos operum fructus profertis, quia ipsam eorundem fructuum in mente radicem tenetis. Ea autem quae in redemptionem captiuorum, Deo uobis aspirante

A transmissistis, laetus, fateor, & tristis accipi. Laetus uidelicet uobis, quos de praeparanda mansione caelestis patriae cogitare cognoui: tristis uero uehementer mihi, qui super curam rerum sancti Petri apostoli, adhuc etiam de rebus dulcissimi filij mei domini Theodori rationes positurus sum: sollicitum an negligenter eas expenderim, requirendus uado. Omnipotens autem Deus, qui menti uestrae suae misericordiae uiscera infudit, qui uobis sollicitum cogitare concessit, hoc quod de Salvatore nostro per egregium predicatorem dicitur: quia pro uobis egenus factus est, cum diues esset, in eiusdem Saluatoris aduentu, uos uirtutibus diuites ostendat, ab omni culpa liberos assistere faciat, & pro terrenis caelestia, pro transitorijs gaudia uobis aeterna concedat. Hoc autem quod pro uobis agi apud sacratissimum corpus sancti Petri apostoli scribitis, certum tenete: quia & si lingua uestra taceat, fieri charitas uestra iubet. Sed utinam digni simus, qui pro uobis orare debeamus. Quia uero dignus ego non sum, non ambigo. Sed multi hic digni sunt, qui ex oblatione uestra ab hostibus redimuntur, & fideliter nostro creatori deseruiunt, de quibus hoc egistis quod scriptum est: Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & haec pro te exorabit. Sed quia ille plus diligit, qui plus praesumit: erga dulcissimam mentem gloriosissimi filij mei domini Theodori habeo aliquam querelam: quia donum ingenij, donum rerum, donum misericordiae: atque charitatis a sancta trinitate percepit, sed tamen secularibus in desinenter causis adstringitur, assiduus processibus occupatur, & quotidie legere negligit uerba redemptoris sui. Quid est autem scriptura sacra, nisi quaedam epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam? Et certe sicubi esset gloria uestra alibi constituta, & scripta terreni iam imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi prius quid si bi imperator terrenus scripsisset, agnouisset. Imperator coeli, Dominus hominum & angelorum, pro uita tua tibi suas epistolas transmissit: & tamen gloriose filij eadem epistolas ardentem legere negligis. Stude ergo quae, & quotidie creatoris tui uerba meditare. Disce cor Dei in uerbis Dei, ut ardentius ad aeterna suspires, ut mens uestra ad caelestia regna maioribus desiderijs accendatur. Tanto enim tunc maior ei erit requies, quanto modo ab amore conditoris sui requies nulla fuerit. Sed ad haec agenda infundat uobis omnipotens Deus consolatorem spiritum. Ipse mentem uestram sua praesentia impleat, & implendo leuet. De me autem cognoscite, quia multas hic & innumeras amaritudines patior. Sed ago omnipotentem Deo gratias, quia minus affligor ualde quam mereor. Charissimum autem filium meum susceptum uestrum dominum Narsetem gloriae uestrae commendo. Quae quidem scio, commendatum in omnibus habetis, sed facere uos rogo quod facitis: ut dum peto quod fieri uideo, mercedi uestrae me petendo subiungam. Praeterea excellentiae uestrae benedictionem, ea qua transmissa est charitate suscepimus. Vna uero anatem

2. Cor. 8

Ecd. 29

cum duob; paruulis Atticis pro uestrae amoris gratia transmittere praesumpsit: ut quotiens ad respiciendum eam uester oculus ducitur, memoria etiam mei inter occupationes, tumultusq; causarum in animum uestrum reuocetur.

Gregorius Luminoso abbati monasterij sancti Thomae de Ariminis. Scribit omnia grauiamina a monasterio illius auferenda. Cap. LXXXV.

Epist. 41

PETITIONEM tuam congregationis tuae libenter suscepimus, secundum statuta iurisq; formam tuis precibus accommodantes effectum. Castorio siquidem fratri & coepiscopo nostro, nostra praecipione transmissa est epistola, successoribusq; eius a monasterio quo cunctam laesionis funditus abstulimus potestatem, ut nec ultra in uestro uerferetur grauiamine, nec monasterij res describantur, nec publica illis debeat esse processio: illa uidelicet eius iurisdictione relicta, ut in defuncti abbatis locum, alium quae dignum communis consensu congregationis elegerit, debeat ordinare. His autem ita perfectis, in Dei opere estote solliciti, & assidue operam orationi date, ne non uideat magis uobis quae sita mentis in oratione securitas, sed male, quod absit, de gentibus episcopalis euitata distractio.

Gregorius Leontio episcopo uisitori Ariminensis Ecclesiae. De uisitatione Ariminensi melius procuranda. Ca. LXXXVI.

Epist. 42

CLERO Ariminensis Ecclesiae, cuius uisitor es, conquerente conperimus, quod remotis omnibus clericis, fraternitas tua hominibus sui patrimonij eius gubernatione, ceterasq; utilitates commiserit peragendas. Quod si ita est, querela eiusdem cleri inepta esse non credimus. Ea de re his te hortamur assatibus, ut omnia quae ad supra scriptam Ecclesiam pertinent, per proprios eius homines, quos ipse praesideris, siue per diaconem latorē praesentium gubernari agere disponas, ut nulla eis aduersum te iusta murmura relinquantur occasio. Si uero quaedam de eis infidelitatis est fortasse suspicio, cum eis quoque homines tuos in actione constitue, ut alterna erga se sollicitudine debeant esse custodes, rationes tibi modis omnibus posituri. Quicquid uero redditibus Ecclesiae ipsius accesserit, quatuor iuxta consuetudinem oportet fieri portiones: unam scilicet quae clero praebenda sit, aliam quae pauperibus. De reliquis autem duabus partibus, tres fieri uolumus. Vna partem te actis profutura: aliam pro sustentatione sua Castorio proprio episcopo dirigendam: reliquam tibi meretur retinendam. Si quis igitur in supra scripta Ecclesiae clero dignus sit presbyter uel diaconus, siue in gradu alio ordinari, liberam habebis ex nostra auctoritate eum promouendi licentiam. In licentiam ergo animabus inuigila, circa cleri rectitudine esto sollicitus. Utilitates Ecclesiae, cuius uisitatione geris, iniuste perire uel deteriorari nulla subiectione permittas: ne, quod absit, & apud Deum perpetui laber periculi, & apud nos reatu culpa possis incurrere. Conperimus praeterea aliquid te annonae de publico consequi, & hac ex re ueuercundia conperimus, atq; in causis Ecclesiae, uel defensione pauperum,

ut congruit, non esse efficacem. Propterea abstinentum est ab hoc quod ueuercundia inuenit, & stipendij quae de Ecclesia consequeris, debes esse contentus. Nam si aliter facere post nostra adhortatione uolueris, aliam de te estimationem habebimus. Quippe qui commissos tibi auaritia militare doctos, quos sufficientibus stipendijs instituis, non esse contentos;

Gregorius Castorio episcopo Ariminensi.

Ut Luminoso abbati, eiusq; monasterio nullam inquietudinem faciat. Cap. LXXXVII.

Epist. 43

LUMINOSUS abbas monasterij sanctorum Andreae & Thomae, in Ariminensi ciuitate constituti, quas nobis lachrymabiliter preces effuderit, indita textus petitionis informat. Pro quare fraternitatem tuam hortamur, ut obeunte abbate monasterij ipsius, Ecclesia tua in describendis, prouidentisq; acquiritis acquirendisq; eiusdem monasterij rebus nulla se occasione permisceat. Abbatem uero eidem monasterio non alium, sed quae dignum moribus atq; actibus disciplinae monasticae communi consensu congregatio tota poposcerit, te uolumus ordinare. Nullas autem illis publicas per episcopum fieri omnimodo prohibemus: ne in seruium Dei secessibus, popularibus occasio praebatur ulla conuentibus, & simpliciores ex hoc animas plerumq; quae absit, in scandalum trahat frequentior quoque introitus muliebris. Hanc autem scriptorum nostrorum paginam omni in futuro tempore a te uel post te episcopis ordinandis, firmam statuimus illibatamq; seruari, ut & tua Ecclesia iurante Domino suo tantummodo sit iure contenta, & monasterium illud nulli ulterius aliqua ratione generali canonicae uel iurisdictioni deseruiens, remotis uexationibus ac cunctis grauiaminibus, diuinum opus cum summa animi deuotione perficiat.

Ca. 18. q. 24. Abbatem

Gesta synodi habite a beato Gregorio papa, tempore Mauricii Augusti, in urbe Romana. Cap. LXXXVIII.

Epist. 44

REGNANTE in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, temporibus pijsissimi ac serenissimi dominorum Mauricii, Tiberij & Theodosij Augustorum eiusdem domini, imperio Mauricii anno tertio decimo, indictione tertio decima, quinto die mensis Iulij: Gregorius papa coram sanctissimo beati Petri corpore cum episcopis omnibus, ac Romanae Ecclesiae presbyteris residens, astantibus diaconibus, & cuncto clero dixit. In sancta Romana Ecclesia, cui diuina dispensatio praesente me uoluit, dudum consuetudo est ualde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi uocis inseruiant, quos ad praedicationis officium, elemosynarumq; studium uacare congruebat. Vnde sit plerumq; ut ad sacrum ministerium dum blanda uox quaeritur, quare congrua uita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum uocibus delectat. Quia in re praesenti decreto constituto, ut in sede hac sacri altaris ministerii cantare non debeant, solumq; lectionis Evangelicae officium inter

inter missarum solennia exoluant: psalmos uero ac reliquas lectiones censeo per subdiacones; uel si necessitas fuerit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum uenire tentauerit, anathema sit: & omnes responderunt, Anathema sit. Verendum mos torporem indiscretionis inuoluit, ut huius sedis pontificibus ad secreta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequantur: & cum pastoris uita esse discipulis semper debeat in exemplo, plerumque clerici qualis in secreto sit uita sui pontificis nesciunt, quam tamen, ut dictum est, pueri sciunt seculares. De qua re presentis decreto constituo, ut quidam ex clericis, uel etiam ex monachis electi, ministerio cubiculi pontificalis obsequantur: ut is qui in loco est regimini, habeat testes tales, qui uitam eius in secreta conuersatione uideant, & ex uisione sedula exemplum profectus sumant. Consuetudo noua in Ecclesia hac, & ualde reprehensibilis erupit, ut cum rector eius patrimonij urbana uel rustica praedia iuri illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant: atque hoc quod competere pauperibus aestimant, non iudicio, sed manibus defendant. Et cum per praedicatorum suos ueritas dicat: Nihil per contentionem: etiam ipsum litigiosae contentionis malum transcendunt: & res quaelibet cum aestimatur Ecclesiae posse competere, per uim tenetur. Proinde presentis decreto constituo, ut si quis Ecclesiasticorum unquam titulos ponere siue in rustico, siue in urbano praedio sua sponte praesumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. Is autem qui Ecclesiae praestit, si hoc uel ipse fieri preceperit, uel sine sua preceptio nefactum digna punire animaduersione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. Sicut indignos nos pro beati Petri apostoli reuerentia mens fidelium ueneratur, ita nostram infirmitatem decet semetipsam semper agnoscere, & impense sibi uenerationis onera declinare. Ex amore quippe fidelium, huius sedis rectoribus mos ultra meritum erupit: ut eorum corpora humanda deferuntur, & haec dalmaticis contegant, easdem dalmaticas pro sanctitatis reuerentia sibi met partendas populus scindat: & cum assint multa a sacris corporibus Apostolorum, martyrumque uelamina, a peccatorum corpore sumitur, quod pro magna reuerentia reseruat: de qua re presentis decreto constituo, ut feretrum quo Romani pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegmine ueletur. Quam decreti mei cura gerere, sedis huius presbyteros ac diacones censeo. Si quis uero ex eorum ordine haec curare neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. Antiquam patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea quam noua per ambitionem simulatio inuenit appellatione pastelli. Quia enim ordinando episcopo pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam

notarius scribit: sicut pontificem non decet, manum quam imponit uendere: ita minister uel notarius non debet in ordinatione eius uocem suam, uel calumiam uenundare. Pro ordinatione uero uel pallio seu chartis atque pastello, eundem qui ordinandus uel ordinatus est, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus praedictis rebus si quis hinc aliquid commodi appellatione exigere, uel deferre forte praesumpserit, in districto Dei omnipotentis examine reatu subiacet. Is autem qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, neque petitus post acceptas chartas & pallium, aliquid cuiuslibet ex clero gratiae tantummodo causa dare uoluerit: hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpam maculam ingerit, quae accipientis ambitu non processit. Multos de Ecclesiastica familia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, ut ab humana seruitute liberi, in diuino seruitio ualeant in monasterio conuersari: quod si passim dimittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici iuris dominium occasionem praebemus. Cum uero festinantes ab omnipotentis Dei seruitio incaute retinemus, illi inuenimur negare quaedam, qui dedit omnia. Unde necesse, ut quisquis ex iuris Ecclesiastici seruitute, ad Dei seruitium conuerti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus: & si mores eius atque conuersatio bono desiderio eius testimonium ferunt, absque retractione seruire in monasterio omnipotenti Domino permittatur, & ab humano seruitio liber recedat, qui diuini obsequij districtiorem appetit seruitutem.

Subscriptio episcoporum.

Gregorius Dei gratia episcopus his decretis subscripsit. Maurianus episcopus ciuitatis Rauennae, subscripsit. Paulus episcopus ciuitatis Nepefinesis. Ioannes episcopus ciuitatis Surrentinae. Gratianus ciuitatis Nomētumae. Ioannes episcopus ciuitatis Falantinae. Angelus episcopus ciuitatis Terracinenfis. Romanus episcopus ciuitatis Blentanae. Dominicus episcopus ciuitatis Centumcellensis. Pelagius episcopus ciuitatis Anagninae. Felix episcopus ciuitatis Portuensis. Ioannes episcopus ciuitatis Viliternae. Candidus episcopus ciuitatis Bulcinensis. Luminosus episcopus ciuitatis Ferentinae. Baldinus episcopus ciuitatis Rosellas. Secundinus episcopus ciuitatis Tauromeniae. Marcianus episcopus ciuitatis Ferensis. Homobonus episcopus ciuitatis Albanensis. Dominicus episcopus ciuitatis Vtriculanae. Constantius episcopus ciuitatis Narniensis. Fortunatus episcopus ciuitatis Neapolitanae. Anastasius episcopus ciuitatis Tiburtinae. Proculus episcopus ciuitatis Praenestinae.

Subscriptio presbyterorum.

Laurentius presbyter tituli sancti Syluestri subscripsit. Ioannes presbyter sancti Vitalis. Speciosus presbyter sancti Clementis. Deusdedit presbyter sancti Ioannis & Pauli. Andromachus presbyter Apostolorum. Cresceus presbyter sancti Lauren-

Laurentij. Rusticus presbyter sanctae Sufatinae. Atilibus presbyter sancti Marcelli. Petrus presbyter sancti Iulij & Calixti. Spectatus presbyter sancti Vitalis. Stephanus presbyter sancti Martij. Felix presbyter sancti Sixti. Petrus presbyter sanctae Balbinae. Iustus presbyter sanctorum Nerai & Achillaei. Speciosus presbyter sancti Damasi. Maurus presbyter sanctae Priscae. Placitus presbyter sanctae Balbinae. Victor sanctae Ceciliae. Ioannes sancti Grifogoni. Auentius sanctae Praxedis. Andreas sancti Marci. Ioannes sancti Ioannis & Pauli. Agapitus Apostolorum. Felix sanctae Sabinae. Bonus sancti Eusebii. Bassus sancti Prudentis. Ioannes sancti Syluestri. Albinus sanctorum Marcellini & Petri. Antonius sanctae Balbinae. Candidus sancti Clementis. Romanus sancti Marcelli. Leo sancti Damasi. Auentius sancti Quiriaci. Fortunatus sanctorum quatuor coronatorum.

Gregorius Andreae scholastico.

De ordinatione Mariani presbyteri ad episcopatum. Cap. LXXIX.

Epist. 45.

Excellentissimi uiri domini patris uoluntatem in persona Donati archidiaconi implere uoluimus. sed quia ualde periculosum est animae temere cuiquam manum imponere: cura nobis fuit, uita actusque eius subtili inuestigatione discutere. Et quoniam multa inuenta sunt, sicut eidem domino patrio scripsimus, quae eum procul ab episcopatu remouerent, Dei iudicium metuentes in ordinando eo non praesumpsimus consentire. Sed nec Ioannem presbyterum psalmorum nescium praesumpsimus ordinare, quia haec eum res minus sui profecto habere studium demonstrabat. His igitur remotis, cum ad eligendum de suis a nobis partibus urgerentur, & nullum se habere ad hoc officium faterentur idoneum, maiorque nos una cum eis teneret afflictio: tandem uenerabilem fratrem presbyterum Marianum, quem diu mecum didicere in monasterio conuersatum, communi concordantique uoce atque consensu sepius petiuerunt. Cui refugienti, diuersis modis uix aliquando potuit suaderi, ut eorum praebere petitioni consensum. Et quia bene nobis eius uita est cognita, atque in lucrandis animabus illi nouimus esse sollicitum, nullam in ordinatione ipsius moram attulimus. Gloria itaque uestra eum, sicut decet, suscipiat, nouitatisque eius consolationis auxiliu praebet. Nam omnibus, sicut notis, cuiuslibet officij ualde onerosa est nouitas. Ego autem magna confidentiam habeo, quia omnipotens Deus, qui eum dignatus est suo gregi praepone, & ad interiora illi curanda exaceret, & ad exteriora gerenda gratiae suae pietate confortabit. Sed quia post longa quietis otia, eius, ut praediximus, nouitas proculdubio perturbatur: peto, ut cum uenerit tempestati secularium procellas fugiens, semper apud uestram mentem portu quietis inueniat, & de uestrae bonae charitatis hilarescat. Quantum uero uobis cum illo conuenire ualeat, citius cognoscetis, quia ad episcopatum uenit inuitus.

Gregorius Leandro episcopo Hispaniarum. De libris in expositionem beati Iob. Cap. XC.

Quanto ardore uidere te scribam, quia ualde me diligis, in tui tabulis cordis legis. Sed quia longo terrarum spatio disuncti te uidere nequeo, unum quod mihi de te dictauit charitas, feci, ut librum regulae pastoralis, quem in episcopatus meo exordio scripsi, & libros quos in expositione beati Iob, iam dudum me fecisse cognouisti, sanctitati tuae cum communi filio Probino presbytero uenienti transmitterem. Et tuae quidem charitati in eo opere tertiae & quartae partis codices non transmisisti, quia eos solummodo inuenio, quos ex eisdem partibus codices iam monasterijs dedi. Hos itaque sanctitas tua studiosae percurrat, & peccata mea studiosius desinat, ne mihi culpe grauioris sit, quam scire uideor, quod agere praetermitto. In hac uero Ecclesia quantis causarum tumultibus premor, ipsa charitati tuae epistolae meae breuitas innotescit, quam do ei parum loquor, quem magis omnibus diligo.

Gregorius nobilibus Syracusanis.

De episcopo eis eligendo. Cap. XCII.

Audis uestrae testimonium, quam direxistis epistola, electionis uos onera sapienter declinastis, ac multa bona de ueneranda memoriae quondam Maximiano episcopo referentes, tale uobis ordinari deposcitis, uos quidem sicut decet fideles filios, facitis: quia haec de digno sollicitoque patre restamini, & obstrictantibus alijs bona ipsius etiam post obitum non tacetis. Unde oramus omnipotentem Dominum, ut & uobis pro sinceritatis uestrae uoluntate retribuat, & obloquentibus clementer ignoscat. Hoc tamen sciat magnitudo uestra: quia ciuitati illi quem dare possimus, Maximiano reuerentissimo simile non habemus. Sed quia a clero & plebe Ecclesiae Syracusanae Agatho, ab aliquibus autem alter eligi, hunc qui a clero & plebe electus est, ad nos interim uenire necesse est: ut utriusque cominus constitutis, ille quoque Deo placuerit, & utilis uisus fuerit, ordinetur. Nam desiderij nostri est, tale illic cum Christi gratia ordinari pontificem, quod bonorum supradicti episcopi cuius uos actibus testimonium perhibetis, in omnibus debeat, Deo adiutore, imitator existeret.

Gregorius Ioanni abbati de Regio.

De correctione monasterij sancti Andreae. Cap. XCIII.

Ena quae ad correptionem religiosorum pertinent personarum, nos praeterire non decet, nec conuenit. Peruenit itaque ad nos, in monasterio sancti Andreae, quod iuxta Vulcanum est positum, multa perpetrari facinora. Atque ideo nostrae auctoritatis praefectio suffultum, ad id te monasterium proficisci necesse est: & omnia quae dicuntur, subtili inuestigatione discutere. Et si ita, quod absit, inuenieris, sic in illos regulariter uindicabis, ut digna eos correctio a prauis & illicitis de caetero doceat actibus abstinere.

Gregorius Petro & Prudentio, episcopis de Hispania.

Scribit de fide eis satisfacturum se. Cap. XCIII.

Deus.

Epist. 49

DEus qui lætatur in unitate fidelium, & reuelat quærentibus ueritatem, cordibus uestris dilectissimi fratres aperiat, quanto uos desiderio in gremio cupiam sanctę uniuersalis Ecclesie contineri, & in eius manere unitate cõcordes. Quod fore non dubito, si abiecto contentiouis stimulo, fatissieri uobis ueraciter de his de quibus est dubietas intendatis. Remeantis autem Castorij notarij mei relatione edoctus sum, fraternitatem uestram ad me habere desideriu ueniendi, si promissum fuerit, quia nullam molestiã sustinebit. Hoc ego cognoscens & opto, & succensus ardore charitatis inuito, ut ad me ueniendi debeatis laborem assumere: quatenus pariter conferentes, quæ uera & redemptori nostro sunt placita, & cõmuniter loquamur, & modis omnibus teneamus. Ego uerò diuinæ protectionis gratia suffragante, fatissacere uobis de quibus dubitatis paratus sum: & cõfido de omnipotentis Dei misericordia, quod ita uobis satisfactio mea interitus inhaerebit, ut nihil charitati uestræ decetero possit ambiguũ remanere. Nam illa quæ sanctissimæ quatuor synodi fauerunt atq; definerunt, sicuti prædecessor noster sanctissimus Leo papa, ita ea & nos sapimus, sequimur ac tenemus, nec ab earum fide aliquo modo dissentimus. Sed quia plus persona præsens quæ epistola satisfaciunt: hortor dilectissimi fratres, ut ad me uenire, sicut præfatus sum debeatis, dummodo ratione percepta ad concordiam sanctæ uniuersalis Ecclesie dissensio uos nulla dislociet. Hoc tamen certa sit uestra charitas, quia uos & cum affectu quo decet suscipiã, & cõ gratia relaxabo. Nec aliquam uos uel quoscumque alios qui pro hac ad me causa uenire uoluerint, afflictionem uel molestiam sustinere permitto. Sed seu ad consuetudinem mihi cor uestrum misericordia diuina compunxerit, siue, quod absit, in ea uos durare dissensionem contigerit, ad propria uos remeare quando uolueritis, iuxta promissionem meam sine læsione uel molestia relaxare curabimus.

*Gregorius Ioanni episcopo Corinthiorum.
De Anastasio episcopo deposito, & diacono eius. Ca. XCIII.*

Epist. 50

Aequitatem atque sollicitudinem Secundini fratris & coepiscopi nostri, quæ olim bene nobis est cognita, etiam series iudicati & scriptorũ uestrorũ monstrauit. In qua re ualde placuit, lætosq; nos reddidit: quia in causa Anastasij quondam episcopi quam ei examinandã iniunximus, uigilantiã suã & diligenter exercuit, & cognita crimina, ut iustitia poscebat & oportuit, uindicauit. Sed in his omnib. gratias omnipotenti Deo referimus, quod delictis, quibusdã accusatoribus, cognitio ni eius ueritatẽ, ne tantorũ causa facinorũ latere potuisset, ostendit. Quoniã uerò in eadẽ sententia in qua superscriptũ Anastasij iuste dãnatur constat atq; depositũ, sic qualdã superscriptus frater & coepiscopus noster ultus personas est, ut nostro arbitrio reseruaret: idcirco quid de eis tenendũ seruandũq; sit, presenti epistola perspeximus. Paulũ itaq; diaconẽ latorẽ presentiu, quãuis culpa sua uehe-

*Can. 2. q. 3.
Paulum*

Amenter confundat atq; redarguat, quod deceptus promissione, ab accusatione nuper depositi quondam episcopi sui destiterit, & cupiditatis studio silere contra animam suam potius, quã prodere uera cõsenserit: tamen quia plus esse cõuenit nos misericordes quã districtos, hãc ei culpã ignoscimus, atq; eum in ordine locoq; suo recipiendũ esse censemus. Nam ei a tempore prolata sententia afflictionẽ quam pertulit, credimus ad uindictam huius posse culpã sufficere. Euthemium uerò atq; Thomam, qui pro deserenda accusatione episcopi sui sacros ordines acceperunt, eisdem sacris priuatos ordinibus esse censemus: atq; ita sicuti sunt depositi, uolumus permanere, nec unquẽ eos sub qualibet excusationis specie sacros in ordines reuocari decernimus. Nam nimis indignũ, & contra Ecclesiasticã regulam disciplinã est, ut honore quem non ex meritis, sed pro scelere præmio perceperunt, fungantur. Quia tamen plus misericordie, quã districtie nos conuenit operam dare iustitie: eisdem Euthemium atq; Thomam in ordine locoq; tantummodo, unde ad ordines sacros promoti fuerant uolumus reuocari, & cunctis diebus uitæ suæ eorundem locorũ continentiam sicut consueuerant, antepercipiant. Clematium uerò lectorem simili benignitatis intuitu, in ordinem locumq; suum reuocandum esse constituo. Quibus & omnibus, id est, Paulo diacono, Euthemio, Thomæ atq; Clematium cõmoda sua secundum locũ & ordinem in quo quisq; eorũ est, sicut solitus erat accipere, a presentis tertiadecima indictione uestra fraternitas sine aliqua imminutione præbere. Quia igitur superscriptus Paulus diaconus multa se pro utilitate Ecclesie uestræ memorat expendisse, & ut ea possit recipere, fraternitatis uestrę solatio desiderat adiuuari: hortamur, ut si ita est, omni ei possibilitate ad recipienda quæ dedit, debeatis concurrere, atq; uestris eum auxilijs adiuuare: quia nulla ratio patit, ut in his quæ pro utilitate generalitatis impendit, aliquid sustineat iniuste dispendium. Præterea tres libras aurũ quas imminente superscripto fratre & coepiscopo nostro Secundino, eundem Paulum diaconem pro utilitate uestrę dedisse constat Ecclesie, fraternitas uestra eas cessante dilacione restituat: ne, quod absit, non rationabiliter, sed sola eum grauare uoluntate tantummodo uideatur.

*Menſe Auguſto: Indictione decimatertia.
Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi. De usu pallij, & de sacris ordinibus per uenilitatem non dandis, & de Simoniacâ heresi condemnanda. Cap. XCIV.*

Quam bona est charitas, quæ absentia per imaginẽ, presentia sibi metipsis exhibet per amorem: diuisa unit, cõfusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat. Quæ recte prædicator egregius uinculum perfectionis uocat: quia uirtutes quidẽ cæterã perfectionem generent, sed tamen eas charitas etiã ligat, ut ab amãtis mente dissoluã iam nequeant. Hac itaque uirtute frater charissime plenum te esse reperio, sicut mihi

Epist. 51

de te

Philip. 2

Mat. 21

Mat. 10

de te, & hi qui ex Gallicanis partibus ueniunt, & epistola tuæ ad me directę uerba testantur. Quod uerò in eis iuxta antiquum morem, usum pallij, ac uices sedis Apostolicæ postulasti: absit, ne aut transitorie potestatis culmen, aut exterioris cultus ornamentum in uicibus nostris ac pallio quesuisse te suspicer. Sed quia cunctis liquet, unde in Galliarum regionibus fides sancta prodierit, cum priscam consuetudinem sedis Apostolicæ fraternitas uestra repetit, quid aliud quã bona soboles ad sinum matris Ecclesie recurrat? Libenti ergo animo postulata cõcedimus, ne aut uobis quicquam de debito honore subtrahere, aut præcellentissimi filij nostri Childeberti regis petitionẽ contempsisse uideamur. Sed iam nunc studio maiori res indiget, ut cum honor crescit, etiam sollicitudo proficiat, & erga cæterorum custodiam uigilantia excreſcat: uitæ quoque merita subiectis in exemplum ueniant, & nunquam sua per suscepti honoris gratiam, sed lucra cœlestis patriæ uestra fraternitas acquirat. Nostis em̄ quid beatus Apostolus gemens dicat: Omnes enim quæ sua sunt, querunt, non quæ sunt Christi Iesu. Quibusdam nanque narrantibus agnouit, quod in Galliarum uel Germaniæ partibus nullus ad sacrum ordinẽ sine commodi datione peruenerat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio: quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio quid redemptor noster per semetipsum fecerit, quia ingressus templum, cathedras uendentium columbas euerit. Columbas enim uendere, est de Spiritu sancto, quẽ Deus omnipotens consubstantialẽ sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, malo iam innuitur quid sequatur. Quia qui in templo Dei columbas uendere præsumpserunt, eorũ Deo iudice cathedre ceciderunt: qui uidelicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoq; qui precio ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice uitiatu paratior est alijs uendare eum emit. Vbi est quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date. Et cum primum Simoniacâ heresis sit contra sanctam Ecclesiam exorta: cur nõ perpenditur, cur non uideatur, quia eum quem quis cum precio ordinat, pro uehendo agit ut hæreticus fiat? Alia quoque nobis res est ualde detestabilis nunciata: quod quidam ex laico habitu per appetitum gloriæ temporalis defunctis episcopis tonsurantur, & fiunt subito sacerdotes. Quia in re iam notum est qualis ad sacerdotium uenerit, qui repente de laico habitu ad sacrum transit ducatum. Et qui miles nunquam extitit, dux religiosorum fieri non pertimescit. Quam iste suam prædicationẽ habiturus est, qui fortasse nunquam audiuit alienam? Aut quando aliena mala corrigat, qui necdum sua fleuit? Et cum ad sacros ordines Paulus apostolus neophitum uenire prohibeat, sciendum nobis est, quia si cut neophitus tunc uocabatur, qui adhuc nouiter erat eruditione plantatus in fide: ita nũc inter

*Parte 1. dist.
43. Sicut*

Greg. tom. 2

Aneophitos deputamus, qui adhuc nouus est in sancta conuersatione. Scimus autem quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi a natiuitatis suæ humore siccentur: ne si ante pondera quã solidantur accipiunt, cuncta simul fabricam ad terram deponant. Et cum ad ædificiũ arbuta succidimus, ut prius uiriditatis humor exiccari debeat, expectamus: ne si eis adhuc recentibus fabricę pondus imponitur, ex ipsa nouitate curuentur, & contracta citius corruant, quæ immaturẽ in altum leuata uidebantur. Cur ergo hoc non subtiliter in hominibus custoditur, quod in lignis quoq; ac lapidibus tanta consideratione perpeditur? Quia de re necesse est, ut uestra fraternitas præcellentissimum filium nostrum Childebertum regẽ admonere studeat, ut huius peccati maculam a regno suo funditis repellat: quatenus omnipotens Deus tanto illi apud se maiora retribuat, quanto eum cõspicit, & amare quod ipse diligit, & euitare quod odit. Itaq; fraternitati uestræ uices nostras in Ecclesijs quæ sub regno sunt præcellentissimi filij nostri Childeberti, iuxta antiquũ morem Deo auctore cõmittimus. Singulis siquidem metropolitibus secundum priscam consuetudinem proprio honore seruato, palliũ quoq; transmissimus, quo fraternitas tua intra Ecclesiam ad sola missarum solennia utatur. Sicubi autem longius episcoporum quisquam pergere forte uoluerit, sine tuæ sanctitatis autoritate ei ad loca alia transire non liceat. Si qua uerò inquisitio de fide, uel fortasse aliarum rerũ inter episcopos causa emerferit, quæ discerni difficiliter possit, collectis duodecim episcopis uentiletur atq; decidatur. Si autẽ decidi nequiverit, discussa ueritate ad nostrum iudiciũ referatur. Omnipotẽs autẽ Deus sua uos protectione custodiat, honoremq; perceptum uos in moribus seruari concedet.

Gregorius uniuersis episcopis Galliarum.

De Virgilio eis prelato, & de synodo. Cap. XCVI.

AD hoc diuinæ dispensationis prouisio gradus diuersos & ordines cõstituit esse distinctos: ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, uera cõcordie fieret ex diuersitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neq; enim uniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentie ordo seruaret. Quia uerò quæq; creatura in una eademq; qualitate gubernari uel uiuere non potest, cœlestium militariũ exemplar nos instruit: quia dum sunt angeli, sunt archangeli: liquet quod nõ æquales sunt, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differunt unus ab altero. Si ergo inter hos qui sine peccato sunt, istam constat esse distinctionem: quis hominum abnuat huic se dispositioni libenter submittere, cui nouit etiam angelos obedire? Hinc etenim pax & charitas mutua se uice complectuntur, & manet firma concordia in alterna & Deo placita dilectione sinceritas. Quia igitur unũquodq; tunc salubriter complectitur officium, cum fuerit unus ad quem possit

*Parte 1. dist.
160. Palliũ*

*Epist. 52
Parte 1. dist.
89. Ad hoc*

M recurrit

recurrī praepositus: idcirco opportunū esse perspeximus, in Ecclesijs quae sub regno praecellentissimi filij nostri Childeberti regis sunt, secundū antiquā consuetudinē fratri nostro Virgilio Arelatensis ciuitatis episcopo uices nostras tribuere: quatenus & catholicae fidei integritas, id est, sanctorum quatuor synodorum, Deo protegente, sollicita deuotione seruetur: & si inter fratres, consacerdotesq; nostros aliqua euenit fortē contentio, autoritatis suae uigore, uicibus nempe sedis Apostolicae sanctus, discreta moderatione cōpescat. Cui etiam iniunximus, ut si quarundam causarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum praesentia opus sit: congregatis sibi in numero competentī fratribus & coepiscopis nostris, salubriter hoc seruata aequitate discutiat, & canonica integritate definiat. Si quā uerō cōtentionē, quae longē faciat diuina potentia, de fidei causa euenire cōtingerit, aut negotiū emerferit cuius uehementis sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine iudicium sedis Apostolicae indigeat: examinata diligentius ueritate, relatione sua ad nostram studeat perducere notionem: quatenus a nobis ualeat congrua sine dubio sententia terminari. Et quoniam necesse est, ut ad eū cui nostras uices iniunximus, quatenus oportere perspexerit, pro facienda collatione aptis debeant episcopi temporibus cōuenire: hortamur, ut nullis mandatis eius inobediens esse praesumat, nec communi congregationi interesse postponat, nisi aut corporis infirmitas quem piam fortasse uetuerit, aut cuiusquam eum causa iusta excusatio minimē uenire permiserit. Hi tamen qui prohibente aliqua necessitate nequeunt in synodū cōuenire, loco suo presbyterū aut diaconē dirigāt: quatenus quae a nostro uicario Deo auxiliante fuerint definita, ad eum qui absens est, per ipsum quem miserit, fida relatione perueniāt: ut inconcussa firmitate seruent, & nullius ea quae constituerit, audeat occasionis excusatio uiolare. Hoc etiam uos pariter praeguidimus admonendos, ut nullus uestrum ad longinquiora loca sine praefati fratris & coepiscopi nostri Virgilij autoritate tentet aliquo modo proficisci: scientes quia & praedecessorum nostrorū qui uices suas eius praedecessoribus commiserunt, sic proculdubio mandata definiunt. Hortamur praeterea, ut de officio suo sit quisq; uestrum sollicitus, ut qui promissam cupit mercedē pactionis accipere, commissum sibi gregē sollicitudine & oratione custodiat, ne lupus insidians oues creditas inuadendo dilaniet, & sit in retributione poena pro munere. Optamus igitur fratres charissimi, & totis omnipotentē Dominū precibus exoramus, ut dilectionē uestram in amoris sui cōstantia faciat magis magisque feruescere, atq; in pace Ecclesiae, & in una uos cōcedat manere cōcordia. Nunciatū uerō nobis est, quod per Simoniacā haeresim ad sacros quidā ordines adducant: & hoc superscripto fratri & coepiscopo nostro Virgilio per omnia prohibendum mandauimus: quod ut uestra fraternitas recognoscat, & studiose custodiat, & ipsa corā uobis est epistola relegenda.

Gregorius Childeberto regi Francorum.
De multis rebus corrigendis in regno eius.
Caput XC VII.

Letos nos excellentiae uestrae uehementer felicit epistola, quae pia uos affectione de honore & reuerentia sacerdotali testatur esse sollicitos. Hinc etenim cunctis ostēditis fideles Dei uos esse cultores, dum sacerdotes ipsius grata ac debita ueneratione diligitis, & Christiana deuotione quicquid ad eorum augmentum pertinet, agere festinatis. Vnde & gratāter quae scripsistis, accepimus, & quae uoluitis, animo libenti concessimus: atq; ideo fratri nostro Virgilio Arelatēsis ciuitatis episcopo, uices nostras iuxta antiquū morem, & excellentiae uestrae desiderium Deo fauente committimus: cui etiam & pallij usum sicut prisca habuit consuetudo, concessimus. Sed quia aliqua ad nos perlata sunt, quae & omnipotentem Deum nimis offendunt, & quamplurimum sacerdotij honorē reuerentiamq; confundunt: quēsumus, ut potestatis uestrae annuente cēsure, modis omnibus emendantur, ne dum laudandę deuotioni uestrae res temerariae ac peruersę repugnant: aliorum, quod absit, culpa aut regnum uestrum grauetur, aut anima. Peruenit autem ad nos, obeuntibus episcopis quosdam ex laicis tonsurari, atq; ad episcopatum praecipiti saltu conscendere. Et qui discipulus non fuit, inconsiderata ambitione magister efficitur. Et quoniam quod possit docere, non didicit, sacerdotium tantummodo gerit in nomine: nam laicus in sermone pristino perseuerat & opere. Quomodo ergo pro aliorū peccatis intercessurus est, qui sua primitiis non defleuit? Talis enim pastor non munit gregem, sed decipit: quia dum contradicente uerecundia, non potest alijs hoc quod ipse non facit persuadere: quid est aliud nisi ut plebs dominica praedonibus populanda remaneat, & inde sumat interitum, unde salutiferae protectionis magnum debuit habere subsidium? Quod quam prauum sit, quam peruersum, ex sua quoq; ordinatione excellentiae uestrae celsitudo perpendat. Certū nanq; est, non uos ante exercitū ducem praepone re, nisi uobis labor eius fidesq; probata constiterit, nisi eum antea actae uitae uirtus & sollicitudo aptum esse monstrauerit. Si uerō non alijs, nisi huiusmodi uiris committitur gubernandus exercitus, qualis dux esse debeat animarum, ex istius bene rei comparatione colligitur. Sed uerecundum nobis est, & dicere pudet: quia ducatum sibi facer dotes arripiunt, qui exordium religiosae militiae non uiderunt. Simul autem & illud ualde execrandum nobis est nunciatum, quod sacri ordines per Simoniacam haeresim, id est, accepto precio conferantur. Et quia pestiferum nimis est, & sanctae Ecclesiae uniuersali contrarium, in sacrum quempiam ordinem non meritis, sed precio collocari: hortamur ut tam detestabile facinus de regno suo excellentia uestra prohiberi praecipiat. Nam ipse se ad hoc officium ostendit prorsus indignum, quid donum Dei pecunia mercari non metuit: & commodis praesumat appetere, quod habere per gratiam

Epist. 33

tiam non meretur. Haec igitur praecellentissime fili idcirco admonere, quia animam uestram saluari desidero. Quae etiam dudum scribere uolui, si uoluntatem meam innumeram occupationes minimē praepedissent. At postquam se congruum rescribendi tempus ingessit, quod facere me oportuit non omisi. Salutantes itaque excellentiam uestram, paternae charitatis affectu petimus, ut cuncta quae superscripto fratri & coepiscopo nostro fieri seruariq; mandauimus, fauoris nostri praesidio compleantur: nec cuiusquam ea aliquo modo elatione aut superbia conuelli permittatis. Sed sicut per praedecessores eius singulos in patris uestri regno seruata sunt, ita quoque auxilio uestro sollicita & modo deuotione seruatur. Oportebit ergo ut hoc nobis uicarij rependatur: & sicut nos uestram implere non distulimus uoluntatem, ita & uos propter Deū, & beatum Petrum Apostolorum principem uestra faciatis in omnibus seruari statuta: quatenus excellentię uestrae laudabilis, & Deo placita se circunquaq; tendat opinio.

Gregorius Martiniano episcopo Rauennae.
De usu pallij ei concessio. Cap. XC VIII.

Apostolicae sedis beneuolentia, & antiquae consuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuae quam in Rauennati Ecclesia gubernationis suscepisse constat officium, pallij usum praedidimus concedendum. Quo non aliter te uti memineris, nisi in propria tuae ciuitatis dimissis iam filijs Ecclesia procedens a saluatorio ad sacra missarum solennia celebranda: praestis ergo missis, id in saluatorio rursum curabis deponere. Extra Ecclesiam uerō non amplius illo tibi, nisi quater in anno, in letanijs quas ad decessorem tuum Iohannem expressimus, uti permittimus: hoc nihilominus admonentes, ut sicut a nobis huiusmodi decoris usum ad sacerdotalis officij honorē largiente Domino percepisti, ita etiā morum atq; actuum probitate ad Christi gloriam susceptum adornare contendas officium. Sic etenim alterno eris inuicem decore conspicuus: si ad huiusmodi corporis habitum, mentis quoque tuae bona concordent. Omnia etiam priuilegia quae tuae pridem concessa esse constat Ecclesiae, uestra autoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.

Gregorius Iohanni episcopo Corinthiorum.
Quomodo gregem Dei gubernare debeat. Cap. XC IX.

Postquam Deus noster, cui nihil occultum est, de Ecclesiae suae gubernatione nephandam pollutionis pestem abiciens, uos ad eius uoluit re gimen adducere, magna uobis praecauendum est prouisione, ut post uulnera & diuersa prioris mali pastoris contagia, in fraternitate uestra grex dominicus consolationem ac salubre medicamentū inueniat. Sic ergo praecedentis contagij maculam manus uestrae actionis abstergat, ut nulla execrandae prauitatis illius uestigia, nullam sinat manere memoriam. Sit igitur erga subiectos sollicitudo laudabilis. Exhibeatur cum mansuetudine disciplina. Sit cum discretione correptio. Iram benignitas mitiget, benignitatem zelus exacuat: & ita al-

Greg. tom. 2

terum condatur ex altero, ut nec immoderata ultio plus quam oportet, affligat, nec iterum fragat rectitudinem disciplinae remissio. Instructio commissi populi, fraternitatis uestrae sit actio. Videat in uobis quod diligit, cernat quod imitari festinet. Exemplo uestro uiuere doceatur. A recto itinere te duce non deuiet, ad Deum uos sequendo perueniat: ut tot ab humani generis saluatore retributiones accipias, quot lucra ei operatus fueris animarum. Labora itaque frater charissime, & ita togam mentis & cordis ad hoc efficaciam dirige, quatenus dignē merearis in futuro audire: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium domini tui. Pallium uerō sicut per epistolam uestram, quam per Andream fratrem & coepiscopum nostrum susceperimus, postulasti, direximus: quo ita uos, ut necesse est, sicut praedecessores uestri usi, concedentibus nostris praedecessoribus, approbant. Propterea peruenit ad nos, quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemēs denuncio: quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus templū cathedras uendentium columbas euerit. Columbas enim uendere, est de sancto Spiritu, quē Deus omnipotens consubstantialē sibi per impositionē manuū hominibus tribuit, cōmodum temporale percipere. Ex quo ut praedixi, malo iam innuitur quid sequatur: quia qui in templo Dei columbas uendere praesumpserunt, horum Deo iudice cathedrae ceciderunt. Qui uidelicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque qui ad sacrum ordinē perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice uitiat, paratior est alijs uenundare quod emit. Et ubi est quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date? Et cum primum Simoniacā haeresis sit exorta contra sanctam Ecclesiam: cur non perpenditur, cur non uidetur, quia eum quem quis cum precio ordinat, prouehēdo agit ut haereticus fiat? Quia ergo hanc nephandissimam prauitatem sancta uniuersalis omnino damnat Ecclesia: hortamur fraternitatem uestram, ut tam detestabile, & tam immane peccatum de locis omnibus quae sub se sunt, sollicitudinis suae modis omnibus compescat instantia. Nam si quid tale aliquid deinceps fieri senserimus, iam non uerbis, sed canonica hoc ultione corrigemus: & de uobis, quod non oportet, aliud incipiemus habere iudicium. Nouit autem fraternitas uestra: quia prius pallium nisi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione uertimus. Oportet ergo ut neq; per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiat uel permissis ad duci. Nam est peccatū, sicut diximus, graue, & sine correptione hoc non patitur remanere. Superscriptum uerō Andream fratrem & co-

Luc. 19

Matth. 21

Matth. 19

Parte 1. dist. 100. Nouit Can. 1. q. 1. De ordinationibus

M 2 pisco-

piscopum nostrum ob hoc tardè suscepimus, quia renunciante fratre & coepiscopo nostro Secundo, didicimus epistolas nostras sibi eum in Ioannis Larissæi episcopi executione finxisse. Et nisi bona uestra nobis quæ audiuimus suauissimè, nulla illum habuimus ratione suscipere.

Gregorius uniuersis episcopis per Helladam prouinciam constituit. Ut nullum per præmium ordinè. Pariterq; exponit, quòd Dominus cathedras colubas uendendi euerit. Cap. C.

Epist. 56

Gratias omnipotenti Deo uobiscum fratres charissimi refero, qui latens uulnus quod antiquus hostis intulerat, ad omnium fecit peruenire salutem, & de Ecclesiæ suæ corpore salutifera illud incisione compescuit. Ex qua re & gaudendum nobis est, & dolendum. Gaudendum quippe de correctione facinoris, dolendum uerò de casu fratris. Sed quoniam plerumq; alterius casus, alterius solet esse cautela: quo quisq; timet cadere attendat, aditum hosti non præbeat, non putet latere quod agitur. nam ueritas clamat: Nihil opertum quod non reueletur, & occultum quod non sciat. Hæc etenim uox actioni nostræ iam præco est & ipso teste modis omnibus adducitur ad publicum, quod agitur in secreto. Aut quis actus suos ante illum nitatur abscondere, qui eorum & testis & iudex est? Quia uerò nonnunquam dum aliud attenditur, aliud non cauetur, oportet ut contra omnes hostis insidias quisq; debeat esse sollicitus, ne dum in uno uincit, superetur in altero. Nam & terrenus hostis, qui munita loca cupit inuadere, pugnantem arte sic utitur. Latenter quidem ponit insidias, & ad unius loci se expugnationem totus ostendit, ut dum ad defensionem loci illius ubi instat periculum conuenitur, loca alia de quibus nulla est suspicio capiantur. Et euenit, ut qui cognitus resistētis uirtute repulsus est, latēs obtineat quod certando non potuit. Sed quia in his omnibus diuinae protectionis auxilio opus est, uoce cordis singuli clamemus ad Dominum, dicentes: Domine, ne longè facias auxilium tuum à me, ad defensionem meam respice. Manifestum nanque est, quia nisi ipse auxiliatus fuerit, & ad se clamantes defenderit, hostis noster uinci non poterit. Præterea epistolam charitatis uestræ per Andream fratrem, & coepiscopum nostrum suscipiens, palium Ioanni fratri nostro Corinthiorum episcopo nos transmisisse cognoscite: cui uos magnopere conuenit obedire, præsertim dum hoc sibi & anti quæ consuetudinis ordo defendat, & bona eius quibus ipsi testimonium perhibetis, inuitet. Quibusdam namq; narrantibus agnouit, quòd in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commo di datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemensq; denunciatio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoq; diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noster per semetipsum fecerit, quia ingressus in templum, cathedras uendentium columbas euerit. Columbas quippe uendere, est de sancto Spiritu, quem sibi consubstantialem Deus omnipotens per impo

Matt. 10

Psal. 39

Can. 1. q. 1
Quibusdam

Matt. 21

sitionem manuum hominibus tribuit, comodum temporale percipere. ex quo, ut prædixi, innuitur quid sequatur: quia qui in templo Dei colubas uendere præsumperunt, eorum Deo iudice cathedre ceciderunt. Qui uidelicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoq; qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice uitiat, paratior est alijs uendere quod emit. Et ubi est quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date? Et cum primò contra sanctam Ecclesiam Simoniacam hæresis sit exorta: cur non perpenditur, cur non uidetur, quia eum quem quis cum precio ordinat, prouehendo agit ut hæreticus fiat? Ideoq; hortamur, ut nullus uestrum denuo hoc fieri patiat, sed neq; gratia alicuius, neq; supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promouere, nisi eum quem uitæ & actionis qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit. Nam si aliter factum denuo senserimus, districta ac canonica illud noueritis ultione compesci.

Matt. 10

Finit liber iij. secundum computationem Gratiani.

LIBER QUINTVS

Incipiunt epist. Indictionis xiiij. ex Registro beati Gregorij papæ, huius nominis primi.

Gregorius Martino episcopo Rauennæ. De testamento à Ioanne episcopo condito. Cap. C I.

Icut iniusta poscentibus nullus est tribuendus effectus, ita legitima desiderantium non est differenda petitio. Presbyteri igitur ac diacones atq; clerici fraternitatis uestræ oblata nobis petitione conquesti sunt, Ioannem quondam de-

Epist. 1

cessorem tuum condito testamento diuersa in Ecclesiæ suæ grauamina conscripsisse. Et petierunt ut hæc in damnum Ecclesiæ, prohibente quippe lege, nulla deberent occasione persolui. Et quantuis postquam hæreditas illius, successioq; repudiata est, ad hæc te satisfacienda ratio nulla constringar: ueruntamem ex abundanti his te hortamur a fatibus, ut ea quæ de Ecclesia sua, uel de acquisitis in episcopatu rebus contra legem fieri statuta disposuit fraternitas uestra nec autoritate præbeat, nec aliqua ratione cõsentiat. Si quid autem de proprijs rebus quas ante episcopatum habuit, quod quid prius Ecclesiæ suæ non contulit, fieri uoluit uel decreuit, firmum per omnia robur obtinere necesse est: nec quisquæ Ecclesiasticorum id contra rationem tentet qualibet excusatione cõuellere. Quia uerò dum ueretur, sapius à nobis expetit, ut ea quæ in monasterio illo cõtulerat, quod iuxta Ecclesiæ sancti Apollinaris ipse cõstruxerat, nostra debuissimus auctoritate firmare, & nos facturos hoc esse promissimus: fraternitatem uestram necessariò duximus adhortandam, ut nihil de his quæ illic cõtulit atq; cõstituit, aliquo modo patiatur imminui, sed omnia sit ma studeat stabilitate seruari. Huius igitur monasterij &

Can. 12. q. 5
Quia uerò

rijs & collectarum illis rerum, quia in testamento quod condidit fecisse noscitur mentionem: sciendum uobis est non ea nos ideo confirmasse, quoniam supremam eius sequimur uoluntatem, sed quia ei hoc, sicut diximus, uolenti promissimus. Hæc itaq; sic sollicitè fraternitas uestra implere festinet, quatenus & quæ in suprascripto monasterio cõstituit, & à nobis sunt firmata, seruent: & illa quæ in damnum dari uel fieri per testamentum suæ decreuit Ecclesiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem.

Gregorius clero & plebi Ecclesiæ Rauennæ. De Maximiano episc. quòd recte fidei sit. Cap. C II.

Epist. 2

Peruenit ad nos, quosdam homines maligni spiritus instigatione persuasos, erga opinionem fratris & coepiscopi nostri Maximiani mentes uestras corrumpere falsa locutione uoluisse, dicentes quòd idem frater noster minus q; decet sanctam Chalcedonensem synodum ueneret. De qua re omnibus uobis & ipse præsens de integritate suæ fidei satisfaciatur, & nos per omnia testamur eum à cunctis in sanctæ uniuersalis Ecclesiæ gremio nutritum, rectè prædicationem fidei cum uitæ sue attestacione tenuisse. Venerat enim sancta Nicenæ synodus, in qua Arius: Constantinopolitanæ, in qua Macedonius: Ephesianæ primam, in qua Nestorius atq; Dioscorus: & sanctam Chalcedonensem synodum, in qua Euthices damnatus est. Si quis autem contra harum quatuor synodorum fidem, & contra sanctæ memoriæ Leonis papæ tomum atq; definitionem aliquid unquam loqui præsumat, anathema sit. Proinde satisfacionem plenissimam recipientes, charitate integra, puro corde, pastorem uestrum diligite, ut apud Deum purius iusta eiusdem uobis ualeat prodesse intercessio patris.

Gregorius Maximiano presumptori Ecclesiæ Salonitanæ. Quòd per Simoniacam hæresim ordinatus est. Cap. C III.

Epist. 3

Quotiens contra Ecclesiasticam quid gestum dicitur disciplinam, ne nos ante Deum culpa ex dissimulatione redarguat, irrequisitum hoc relinquere non audemus. Peruenit itaq; ad nos, quòd per Simoniacam hæresim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta sunt, de quibus unum quàm maximè fuit, propter quod necesse habuimus te summopere per scripta nostra prohibere ne missarum solennia celebrare debuisses: donec quid esset, uerius potuissimus addiscere. Ne etgo filij Ecclesiæ diu uideantur non habere pastorem, & ne per hæc quæ dicuntur, si indiscussa remanserint, huiusmodi se uitium tendat in plurimos, hortamur ut ad nos uenire omni postposita excusatione festines: quatenus seruata iustitia, hæc & cognoscere & finire secundum canonica instituta Christo reuelante possimus. Ita autem fac, ut ad ueniendum amplius iam moras non ingeras, ne ipsa te magis absentia obnoxium his quæ dicuntur assignet, & nos in te hæc res non solum propter dicta crimina quæ purgare subterfugis, sed etiam propter inobedientiæ culpam durius, scilicet ut in contumacem, cogat ex concilio ferre iudicium.

Greg. tom. 2

Gregorius Cypriano diacono. Præcipit modios tritici pauperibus erogare duo milia. Cap. C IIII.

Non frater & coepiscopus noster quosdam in ciuitate sua alimoniarum necessitatem innotuit sustinere: quibus quoniam, ut possibile est, aliquid desideramus ferre consulti: idcirco dilectionem tuam antedicto fratri & coepiscopo nostro mille modios tritici, aut si plus leuare potuerit, usq; ad duo milia scriptis te dare presentibus deputamus. Hortamur igitur, ut in his præbendis nullam moram aut excusationem adducas: quatenus dum tempus finit, & hic cum Dei adiutorio sine periculo ad propria remeare, & citius ualeat necessitatem patientibus subuenire.

Gregorius Brunichilde regine Francorum.

Candidum presbyterum rectorem patrimonij commendat. Cap. C V.

Excellentiæ uestræ prædicandam ac Deo placitam bonitatem, & gubernacula regni testantur, & educatio filij manifestat. Cui non solum incolumem rerum temporalium gloriam prouida sollicitudine conseruastis, uerumetiam æternæ uitæ præmia prouidistis, dum mentem ipsius in radicem ueræ fidei materna, ut decuit, & laudabiliter institutione plantastis. Vnde non immerito contigit, ut cuncta gentium regna præcelleret: quippe qui earundem gentium creatorem & pure colit, & ueraciter confitetur. Sed ut laudabilis in eo fides cum operibus enitescat, adhortationis uestræ eum uerba succendat: quatenus sicut sublimem illum inter homines potentia regalis ostendit, ita ante Deum magnum faciat pietas actionis. Quia uerò multarum rerum experimenta nos admonent de excellentiæ uestræ Christianitate confidere: idcirco paterno salutantes affectu, quæsumus, ut propter amorem beati Petri Apostolorum principis, quem toto uos scimus corde diligere, dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum presentium portitorem, unam cum patrimonio, ad cuius eum gubernationem transmisisimus, auxilij uestri patrocinio foueatis: quatenus potestatis uestræ gratia roboratus, patrimonio ipsi ipsum quod pauperum constat expensis proficere, & salubriter regere, & si qua exinde ablata sunt, uestro fultus auxilio diligenter inquirere, & Deo propitio in pristinum possit reformare statum. Ad ipsius uerò patrimonioli regimen proprius Ecclesiæ homo transmissus est. Excellentia ergo uestra ita se libenter in his quæ poscimus dignetur impendere, ut beatus Petrus Apostolorum princeps, cui à Domino Iesu Christo ligandi ac soluendi data est potestas, & hic excellentiam uestram in sobole gaudere concedat, & post multorum annorum curricula à malis omnibus absolutam ante conspectum æterni faciat iudicis inueniri.

Gregorius Childeberto regi Francorum.

Candidum presbyterum commendat. Cap. C VI.

Quanto cæteros homines regia dignitas antecellit, tanto ceterarum gentium regna regni uestri profecto culmen excellit. Esse autem regem, quia sunt & alij, non mirum est: sed esse catholicum, M 3 quod

Epist. 4

Epist. 5

Epist. 6

quod alij non merentur, hoc satis est. Sicut enim magna lampadis splendor in tere noctis obscuritate, luminis sui claritate fulgescit, ita fidei uestre claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscatur. Quicquid autem reges se ceteri gloriantur habere, habetis. Sed ipsi in hac re uehementius superantur, quonia hoc principale bonum non habent quod habetis. Ut ergo sicut fide, ita & actione uincatur, benigna se excellentia uestra suis subiectis semper exhibeat. Et si qua sunt quae eius animum offendere ualeant, ea indiscussa non sinat. Tunc enim uere regi regum, id est, omnipotenti Domino amplius placebit, si potestate suam restringens minus sibi crediderit licere quod potest. Quia igitur sinceritate fidei, & mente seruatis & opere, beati Petri Apostolorum principis amor, qui in uobis est, euidenter ostendit, cuius res sub Christianae religionis intuitu sub uestri culminis potestate bene haecenus gubernata & conseruatae sunt. Sed quoniam Dinamius patritius, qui ex nostra commendatione rebus ipsis sollicitudinem impendebat, eas modo gubernare, ut cognouimus, non potest: ne patrimonium ibidem constitutum faciente negligentia deperiret, idcirco praesentium portitorem dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum ad id gubernandum transmisiimus, quem excellentiae uestrae, praemissa paterna charitate salutationis alloquio in omnibus commendamus: petentes ut si aliquod illis fortasse prauidicium factum est, aut res eiusdem patrimonii ab aliquo detinentur potestatis uestra iustitia corrigatur, & iuri pristino quae ablata sunt, reformentur: quatenus sicut fides uestra, ita & aequitas omnibus, quod est ualde gloriosum atque laudabile, gentibus enitescat. Clauus praeterea sancti Petri in quibus de uinculis carnarum eius inclusum est, excellentiae uestrae direximus, quae collo uestro suspensa a malis uos omnibus tueantur.

Gregorius Theodoro & Demetrio, Philippo, Zenoni, & Alciffono episcopis Epiri. De ordinatione Andree episcopi. De usu pallij: & quid sit in templo Dei columbas uendere.

Capitulum

C V I I.

Scriptorum uestrorum insinuatio, fratres charissimi, patefecit Andream fratrem nostrum Nicomeditanam ciuitatis episcopum Deo propitio solentiter ordinatum. Cuius quonia consecratione cleri & prouincialium prouenisse significatis assensu, gaudeamus, atque bona quae de ipso testamini, ut in eo manent, & Dei gratia cooperante augmentum accipiunt, exoramus: quia bonitas praepositorum, salus est utique subditorum. Oportet ergo ut ea quae in persona ipsius placere uobis laudantes ostendistis, imitari studiosius festinetis. Nam & apud homines culpa, & apud Deum poena est nolle quinquam bonum imitari quod placet. Testimonio itaque uestro, obedientia fidem accomodet, nullus ei in his quae integritate seruata Ecclesiae pro communi utilitate in iunxerit, contradicat. Deuotionem suam quisque uestrum libenter exhibeat, ut dum Deo placita inter uos sacerdotalis fuerit & non ficta concordia, nulla uos a charitatis mutuae uinculo inuidia dissoluere

ualeat, aut turbare diuersitas. Nec enim callido hosti in cordibus uestris ullus erit accessus: quonia scit se nullatenus nec capi posse nec recipi, ubi plene sincerum locum charitas inuenit. Estote praeterea solliciti fratres charissimi, & commisso gregi uigilantiam quam suscepistis, ut debetis, impendite: inimici fraudibus, sollicitudine & oratione resistite, & obedite incotaminata fide, Deo nostro cui praestis populum resignate, ut officium uobis sacerdotale ante conspectum aeterni iudicis non ad poenam, sed proficiat ad coronam. Suprascripto igitur Andree fratri & coepiscopo nostro pallium nos direxisse agnoscite, atque priuilegia atque cuncta concessisse quae praedecessores nostri eius praedecessoribus contulerunt. Praeterea peruenit ad nos, quod facti ordines in illis partibus, cum datione commodi conferantur. Quod si ita est, flens dico gemensque denuncio: quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus templum cathedras uendentium colubas euerit. Colubas enim uendere, est de Spiritu sancto, quem Deus omnipotens consubstantiali sibi per impositionem manuum hominibus, tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut praedixi, malo iam inuicem quid sequatur: quia qui in templo Dei columbas uendere praesumpserunt, eorum, Deo iudice, cathedrae ceciderunt. Qui uidelicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam eo ipso quod quisque ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa proventus sui radice utiatus, paratus est alijs uendere quod emit. Et ubi est quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date. Et cum prima contra sanctam Ecclesiam Simoniacam haeresis orta sit: cur non perpenditur, cur non uidetur, quia eum quem quis cum precio ordinat, prouehendo agit ut hereticus fiat? Pro qua re admoceo atque colector ut omnino debeat esse solliciti, ut nihil sibi commodi datio, nil gratia, nil quarumlibet supplicatio personarum in sacris ordinibus uendatur: sed ille ad hoc officium perducatur, quem morum grauitas commendat & actio. Nam si, quod non credimus, fieri tale aliquid senserimus, canonica illud, ut dignum est, seueritate corrigemus. Deus autem omnipotens qui sapientiae suae potestate cuncta mirabiliter ordinat, & misericorditer ordinata custodit: ipse uobis & uelle tribuat, & operari quod praecipit.

Gregorius Maximiano episcopo Rauennae. De usu pallij. Cap. C V I I I.

Apostolica sedis beneuolentia atque antiquae consuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuae quam in Messanenensis Ecclesiae gubernatione suscepisse constat officium, pallij usum prauidimus concedendum, illis uidelicet temporibus atque ordine, quibus decessorem quoque tuum esse usum non ambigimus: hoc nihilominus admonentes ut sicut a nobis huiusmodi decoris usum ad sacerdotalis officij honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum atque actuum probitate ad gloriam in Christo nostram, susceptum adornare contendas officium. Sic etenim alterno eris inuicem decore conspicuus, si ad huiusmodi corporis habitum

Capitulum 1. q. 1. Quibusdam

Mat. 11

Mat. 10

Epist. 8

mentis quoque tuae bona concordent omnia. Omnia enim priuilegia quae tuae pridem concessa esse constat Ecclesiae, nostra autoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.

Gregorius Bonifacio episcopo Regitano, ubi ei Carinensem coniungit Ecclesiam. Cap. C I X.

Postquam Ecclesiae Carinensis, defuncto eius antistite, alium ordinari, nec loci desertio, nec sinit immunitio personarum, maiori cura constringimur, ne defunctis earum sacerdotibus consistentes, ibidem si pastoris fuerint moderamine destituti, per inuia fidei hostis callidi rapiantur insidijs. Sed hoc nostro sedet cordi consilium, tuam eam sollicitudinem de bere committi, quod facere per presentia scripta per speximus. Cuius ut curam gubernationemque studiosius habere gerereque festines, tuam eam Ecclesiae agere gregari unitatem cilemus: quatenus utrarumque Ecclesiarum sacerdos recte Christo adiutore possis existere, & quaeque tibi de eius patrimonio uel cleri ordinatione ac canonica uigilanti uisa fuerint cura disponere: quippe ut sacerdos proprius, liberam habebis ex praesenti nostra permissioe licentiam. Quapropter frater charissime, dominicorum reminiscens salubriter mandatorum, ita in commissa plebis regimine, lucrandisque animabus inuigila, ut ante tribunal aeterni iudicis constitutus, fructus bonae operationis, quod ad mercedem tuam pertinet, redemptori nostro in quo latari possit, exhibeas.

Gregorius Candido presbytero eunti ad patrimonium Gallie. Patrimonium sancti Petri commendat in Gallijs. Cap. C X.

Epist. 10

Pergens auxiliante Domino Deo nostro Iesu Christo ad patrimonium quod est in Gallijs gubernandum, uolumus ut dilectio tua ex solidis quos acceperit, uestimenta pauperum, uel pueros Anglos qui ab annis decem & septem uel decem & octo sunt in monasterijs dati, ut Deo proficiat comparet, quatenus solidi Galliarum qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium utiliter expendantur. Si quid uero de pecunijs reddituum, quae dicuntur ablati, recipere potueris, ex his quoque uestimenta pauperum comparare te uolumus, uel, sicut praefati sumus, pueros qui in omnipotentis Dei seruitio proficiant. Sed quia Paganii sunt qui illis inueniri possunt, uolo ut cum eis presbyter transmittatur, ne quid aegritudinis contingat in uia, ut quos morituros conspexerit, debeat baptizare. Ita igitur tua dilectio faciat, ut haec diligenter implere festinet.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Gratiano diacono, & cura pastoralis. Cap. C X I.

Epist. 11 Parte 1 dist. 71 fraternitatem

Fraternitatem tuam a nobis petisse recolimus, ut Gratianum Ecclesiae Benephranensis diaconem tuam concederemus Ecclesiae ordinandum. Et quoniam nec episcopum cui obsecundare, nec propriam habet Ecclesiam, hoste scilicet prohibere, quo suum debeat ministerium exhibere, petitionem tuam non prauidimus differendam: idcirco scriptis tibi praesentibus eum necessario duximus concedendum, habituro licentiam diaconum illi nostra interueniente autoritate Ecclesiae tuae Deo propitio constitue

re cardinali. Quia uero peruenit ad nos, clericos aliasque ciuitatis ac parochiae tuae religiofas personas ab alijs conueniri, fieri hoc decetero prohibemus, & neque clericum tuum, & neque monachum, uel quamlibet ciuitatis aliam religiofam personam parochiae tuae conueniri a quoque, uel ad alterius uoluntatis iudicium exhiberi. Sed si quis contra huiusmodi personas cuiuslibet negocij mouere uoluerit quaestione, fraternitatem tuam nouerit aduendam. Aut si forte, ut asolet, aliqua illis quolibet modo fuerit nata suspicio, & electorum desiderauerit fortasse iudicium, sub tua executione eligendi fas habeant cognitores: quatenus hoc modo nec tu amississe iurisdictionem, nec actor apud suspectum litigando uideatur prauidicium sustinere. Hoc enim seruandum & Anthemio subdiacono nos praecipisse cognosce. Oportet ergo ut fraternitas tua erga monasteria ciuitatis, parochiaeque suae omnes subiectos pastoralis cura diligenter inuigilet, & de uita actusque eorum sit omnino sollicita: ut sicut nos haec tibi priuilegia seruare dinoscimus, ita & tu uigilantiam tuam in cunctis, ut decet, solerter exhibeas: quatenus in nulla re possis de neglectu reprehensibilis inueniri. Porro autem si tu, quod non opinamur, dissimulandum putaueris, rectori parimonij Ecclesiae nostrae, qui illic est, uel fuerit constitutus, noueris esse licentiam, ut quod sponte postponis, eius facere instatia modis omnibus urgearis. Sed & illud studere te conuenit, ut hi qui contra quoslibet iurisdictioni tuae suppositos causam habuerint, nullis apud fraternitatem tuam frustratorijs debeat dilatationibus lacessiri, ne ad fatigationem & damnum ulterius haec tibi seruasse priuilegia uideamur.

Gregorius Montano & Thoma. Libertatem per testamentum dat. Cap. C X I I.

Cum redemptor noster totius conditor creaturae ad hoc propitius humanam uoluerit carnem assumere, ut diuinitatis suae gratia dirupto quo tenebamur captiui uinculo seruitutis, pristinam nos restitueret libertati: salubriter agitur, si homines quos ab initio natura liberos protulit, & suis gentium iugo substituit seruitutis, in ea natura in qua nati fuerant, manumittentis beneficio, libertati reddatur. Atque ideo pietatis intuitu, & huius rei consideratione permoti, nos Montanum atque Thomam famulos sanctae Romanae Ecclesiae, cui Deo adiutore, deseruimus, liberos ex hac die ciuesque Romanos efficiamus, omneque uestrum uobis relaxamus seruitutis peculium. Et quia tu Montane animos ad conuersionem fateris appulisse monachicam: idcirco duas uncias quas tibi quondam Gaudiosus presbyter per supremam suam uoluntatis arbitrium institutionis modo noscitur reliquisse, hac die tibi donamus atque concedimus, omnia scilicet monasterio sancti Laurentij, cui Constancia abbatissa praesert, in quo conuerti Deo miserante festinas, modis omnibus profutura. Si quid uero de rebus suprascripti Gaudiosi te aliquo modo celasse consistit, id totum Ecclesiae nostrae iuri sine dubio mancipet. Tibi autem suprascripto Thomae, quem pro libertatis tuae cumu

Epist. 12 Cap. 12. q. 2 Cuius redemptor

Io etiam inter notarios uolumus militare, quinque uincias quas praefatus Gaudiosus presbyter per ultimam uoluntatem haereditario tibi nomine dereliquit, simul & sponsalia quae matris tuae descripserat: similiter hac die per huius manumissionis paginam donamus atque concedimus, ea sane lege atque conditione subnexa, ut si sine filiis legitimis, hoc est de legitimo susceptis coniugio te obire contigerit, omnia quae tibi concessimus, ad ius sanctae Romanae Ecclesiae sine diminutione aliqua reuertantur. Si autem filios de coniugio, sicut diximus, cognitos lege susceperis, eosque superstitibus reliqueris, earundem te rerum dominum sine quadam statuimus conditione persistere, & testamenti de his faciendi liberam tibi tribuimus potestatem. Haec igitur quae per huius manumissionis chartulam statuimus atque concessimus, nos successoresque nostros sine aliqua scitote refragatione seruare. Nam iusticiae ac rationis ordo suadet, ut qui sua a successoribus desiderant mandata seruari, decessoris sui proculdubio uoluntatem & statuta custodiant. Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam distauimus, & propria manu una cum tribus presbyteris prioribus, & tribus diaconibus pro plenissima firmitate subscripsimus, uobisque tradidimus. Actum in urbe Romana.

Gregorius Cypriano diacono rectori Siciliae. De ordinando episcopo Libitanae Ecclesiae. Cap. CXIII.

Epist. 13

Libitanae clerus Ecclesiae huc pro ordinando sibi ueniens sacerdote, licentiam eis de requirendo sibi episcopo nos dedisse cognoscas. Qui reperiens Decium Forensensem presbyterum, sibi eum consecrari multis precibus poposcerunt, quorum petitionem necessarium duximus adimplere, & ideo dilectio tua in omnibus ei solatiari non negligat: ut quia Theodorus quondam eiusdem Ecclesiae episcopus dereliquit plurima quae emendari debeant, tuo in omnibus adiutus auxilio, dumtaxat aequitate seruata, a causarum inquietudinibus liberior, in Dei laudibus possit existere.

Gregorius Narasi comiti.

De Pelagiana heresi. De anima Ade in peccato mortua. De synodo Ephesiana, & de causa Ioannis presbyteri. Cap. CXIIII.

Epist. 14

Charitas uestra sollicitudinem nostrae opinionis habens, scribere studuit quid de illo codice qui contra Athanasium presbyterum transmissus est, sensit. Quem nos ex parte aliqua subtiliter percurrentes, in Manichaei inuenimus dogma cecidisse. Sed is qui loca aliqua esse haeretica signo contrapposito ostendit, ipse quoque in Pelagianam haeresein labitur: quia quaedam loca catholice dicta, & omnino orthodoxa, uelut haeretica annotauit. Hoc enim ubi scriptum est: quia cum peccauit Adam, eius est anima mortua, qualiter mortuam dixerit, inferius ostendit: quia status sui beatitudinem amisit. Hoc quisquis negat, catholicus non est. Deus autem dixerat: Qua hora comederitis, morte moriemini. Cum ergo comedit de ligno uento Adam, quia in corpore mortuus non est, nouimus: quia post hoc filios genuit, atque annis mul-

Gene. 2

tis uixit. Si itaque in anima mortuus non est, quod dici nephas est, ipse mentitus est, qui hunc praedixit die qua peccasset, moriturum. Sed sciendum est, quia mors duobus accidit modis: aut absentia uiuendi, aut a qualitate uiuendi. In hoc ergo quod comedendo uetum eius anima dicitur mortua, non absentia uiuendi, sed a qualitate uiuendi, ut postmodum uiueret in poena, qui ad hoc creatus fuerat, ut beatè uiueret in laetitia. Hunc ergo locum qui in eodem codice qui mihi a fratre meo Ioanne episcopo transmissus est, annotauit haeticum, Pelagianus est, quia sententia ista euidenter Pelagij est. Quam Paulus apostolus aperte in suis epistolis destruxit. Quae loca epistolarum eius singula dicere praetermitto, quia scienti loquor. Pelagius uero qui in Ephesina synodo damnatus est, ea intentione hoc dixit, ut ostenderet nos a Christo uacue redemptos. Si enim nos per Adam in anima mortui non sumus, quod dicere nephas est, uacue redempti sumus. Ephesinam autem synodum perscrutantes, de Adelstio & Saura, & caeteris alijs qui illic dicuntur esse damnati, omnino nihil inuenimus: & existimamus, quia sicut Chalcedonensis synodus in uno loco ab Ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesina synodo factum est. Charitas ergo uestra uetustos omnino codices eiusdem synodi requirat, & illic inde uideat si quid tale inuenitur, mihi quoque eundem codicem quem inuenierit, transmittat: quem mox ut legero, etransmitto. Nouis enim codicibus passim non credat. ex qua re dubius factus sum, & nihil adhuc uolui de hac causa praedicto fratri meo Ioanni episcopo rescribere. Romani autem codices multo ueriores sunt quam Graeci: quia nostri sicut non acuminata, ita nec imposturas habent. De Ioanne uero presbytero cognoscite, quia illius causa per synodum decisa est: in qua aperte cognoui, quia eius aduersarij eum facere haeticum uolebant, & diu conati sunt sed minime potuerunt. Vestros qui nostri sunt, mea uice salutate, & nostri qui uestri sunt, per me uos multum salutem. Omnipotens Deus sua te manu inter tot spinas ptegat, ut eos illatus, quos Dominus elegit, flores decerpas.

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano.

De Ioanne presbytero iniuste damnato. Cap. CXV.

Epist. 15

Sicut haeticorum prauitas zelo rectae fidei commendanda, ita uerae confessionis est integritas amplectenda. Nam si credi fideliter contenti despicitur, cunctorum in dubium fides adducitur, atque errores ex incauta generantur distinctione mortiferi. Et hinc non solum errantes oues ad caulas minime dominicas reuocantur: sed etiam introposita ferinis dentibus lanianda crudeliter exponuntur. Hoc ergo frater sanctissime subtiliter perpendamus, & sub praetextu haereseis affligi quempiam ueraciter profitentem fide catholica non sinamus: ne, quod absit, haereseis fieri sub emendationis magis specie permittamus. Valde autem mirati sumus, cur hi qui in causa fidei iudices contra Ioannem Chalcedonensis Ecclesiae presbyterum, a uobis fuerant deputati, negligentes ueritatem, opinioni credide-

crediderint, & credere districtè profitenti noluerint, maxime dum accusatores ipsius Marcianistarum, quam commemorabant, haereseim, unde eum reum moliebantur efficere, interrogati quae esset, nescire se manifesta professione responderunt. Ex qua re euidenter agnoscitur: quia personam ipsius sine Dei respectu non iuste, sed contra animas suas sola grauari uoluntate tantummodo uoluerint. Nos itaque facto concilio, sicut gestorum apud nos habitorum tenor ostendit, cuncta quae erant necessaria subtiliter perscrutantes ac tractantes, quoniam in nullo antedictum presbyterum, reum inuenire potuimus, praecipue quia libellus quem delegatis a uobis iudicibus obtulit, recte fidei per omnia sinceritati concordat: eapropter eorundem iudicum reprobantes sententiam, nostra eum diffinitione catholice, & ab omni haeretico crimine liberum esse Christi Dei redemptoris nostri misericordia & gratia reuelante denunciamus. Quae quoniam ad uestram transmissimus sanctitatem, oportet ut eum, sicut se cunctis exhibet, benigne suscipiat, & charitate illi sacerdotalem impendat, atque a cuncta eum inquietudine tueatur, nec quoniam se in eius molestia occupare permittat: sed sicut alios ab oppressione defenditis, ita huic uestra subtrahere solatia non debetis.

Gregorius Mauricio Augusto. De Ioanne presbytero recipiendo iniuste damnato. Cap. CXVI.

Epist. 16

Uim sincera in uobis Christianissime principum uelut emissum celeriter iubar fidei reuerentia resplendet, cumque notum sit omnibus serenitate uestra, quae Deo pollet propitio, integram professionem uehementer amplecti, & toto corde diligere: necessarium esse ualde perspeximus pro his quos una eademque fides illustrat, suggerendo deposcere, quatenus dominorum pietas sua eos gratia protegat, & ab omni molestia tueatur. Quorum dum confessionem quidam despiciunt, uerae fidei contradicere uidentur. Nam cum oris confessionem fieri clamet Apostolus ad salutem, qui recte confessioni credere non consentit, in eo quod alium improbat, se accusat. Relatis igitur in concilio quae contra Ioannem Chalcedonensis presbyterum Ecclesiae acta sunt, simul & serie iudicati, maiorem illum iniusticiam sustinuisse cognouimus: quippe quem clamantem se atque monstrantem catholicum esse non reatus culpa, sed diu accusatio in certa contriuit: in tantum, quia accusatores ipsius, Marcianistarum quae commemorabant haereseim se nescire aperta responsione professi sunt. Et qui illico in ipso fuerant iudicij limine repellendi, in accusatione eius permanere incerti permisi sunt: sed ne dicta eum saltem lacerare potuisset opinio, libellum fidei protulit, in quo se patenter ostendere fidei rectae professorem studuit & sequacem. Sed hunc a sanctissimo Ioanne fratre & coepiscopo nostro iudices deputati, iniuste ac irrationabiliter negligentes, dum in eius se nituntur occupare grauamine, se potius reprehensibiles ostenderunt. Nam nullus ambigit, infidelitatem esse, fidem fidelibus non habere. Quia ergo omnibus subtiliter rimatis atque

tractatis, catholicum superscriptum Ioannem presbyterum sancti concilij mecum definitio diuinae potentiae reuelante gratia declarauit, nec quaedam in ipso haeretica macula prauitatis inuenta est: obsecro, ut pia serenitatis uestrae protectio illatum illum ab omni molestia seruari praecipiat, nec catholicae fidei confessorum aliquam sinat inquietudinem sustinere. Nam ueraciter confitenti non credere, non est haereseim purgare, sed facere. Quod si licuerit, surgit infidelitatis occasio, & ipsi in eas in quas incaute uolunt euadere, culpas incurrunt. Haec igitur serenissimus dominus pia prouidentia consideret, & sicut poposci profusus iterum precibus rogo, ut affligi denuo innocentem uelut obnoxium non permittat: quatenus Deus omnipotens qui placitum sibi catholicae reuerentiae integritate clementiam uestram amare cernit atque defendere, & hic deuictis hostibus pacatae uos imperare reipublicae, & cum sanctis suis in aeterna faciat uita regnare.

Gregorius Theotisto cognato imperatoris.

Commendat Ioannem presbyterum iniuste damnatum.

Capitulum CXVII.

Sicimus excellentiae uestrae Christianitatem bonis intentionibus semper esse operibus, & idcirco mercedis uobis causam qua nos diligere ceruum est, prouidemus, ut nos uestris meritis prouidendo iungamur. Indicamus itaque uobis, Ioannem presbyterum latorum praesentium liberum ab his quibus accusatus fuerat extitisse. Cuius fidem facto concilio subtili examinatione, ut petij, perscrutantes, nullam in eo culpam prauae confessionis inuenimus. Sed quia recte fidei Deo miserere professor ac cultor apparuit, nostra est diffinitioe abfoluimus: praesertim cum accusatores ipsius, quae esset Marcianistarum quae commemorabant, haereseim se nescire professi sunt. Eapropter paterno salutari affectu quaesumus, ut fauoris uestri eum gratia tueri dignemini. Et ne quisquam illum frustra post hoc uelit affligere, aut aliquam ei pro hac re quolibet modo molestiam irrogare, ita eum excellentiae uestrae defensor contra haec instantius pro sua mercede protegat ac defendat, ut nec hinc amplius tribulatio iniusta consumat, & eius uobis uice humani generis conditor ac redemptor quem sincera confessione colitis, inter bona plurima quae agitis, recompenset.

Mense Octobris: Indictione decimaquarta.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

De usu pallij. Cap. CXVIII.

Epist. 18

Apostolicae sedis beneuolentia, & antiquae consuetudinis ordine puocati, fraternitati tuae, quam in Syracusana Ecclesia gubernationis officium constar suscepisse, pallij usum prouidimus concedendum, illis uidelicet temporibus atque ordine quibus decessorem tuum usum esse non ambigis: hoc nihilominus admonentes, ut sicut a nobis huius pallij usum ad sacerdotalis officij honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum atque actuum probitate ad gloriam in Christo nostram susceptum adornare contendas officium. Sic enim alterno eris inuicem honore conspicuus, si ad huius corporis habitum mens quoque tua concordet. Omnia enim

enim priuilegia quae tuae pridem concessa esse constat Ecclesiae, nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.

Gregorius Dominico episcopo Aphricano scribit, petens pro se orari. Cap. CXXIX.

Epist. 19

Epistolarum uestrarum plena sacerdotali charitate elocutio, ita sanctitatem uestram memoriter nostris facit mentibus inherere, ut non credatur abesse corpore, quippe quae per affectum semper manet in corde. Ut ergo haec quam ad alterutrum habemus dilectio, celestium nobis commodum acquirat gaudiorum, nostris simul inuicem adiutores, & auxiliium nobis orationis mutuae porrigamus, quatenus diuina misericordia clementiae suae nobis dono concedat, & praedicare quod diligit, & sequi hoc quod per nos praedicare concessit. Sicque officij nostri ministerium pietatis suae protectione disponat, ut fructum de creditis eidem uenienti Domino reportemus, & ad futurae aequitatis praemia cum aliorum lucro eius adiuuante gratia perducamur. Quia uero scriptum est, Orate pro inuicem ut saluemini, ut ad haec peruenire mereamur, & me pro uobis apud sacratissimum beati Petri apostolorum principis corpus, & uos pro me apud sanctum Cyprianum martyrem orationibus decet incumbere. Preces etenim nostrae tanto celerius in Dominicae pietatis aurem subleuantur, quanto eas uicissim pro nobis suas charitatis ardor exacuit. Sed quia sanctitas uestra nudis me uerbis alloqui recusat, epistolis quoque uenia coniunxit. Quae nos cum gratiarum actione suscipimus: sed tamen plus mentis uestrae affectu, quam rerum copia delectamur.

Gregorius Cypriano diacono. Praecipit adiutorium impendere Iohanni episcopo. Cap. CXX.

Epist. 20

Sicut dilectio tua studiosè laborauit pro persona fratris & coepiscopi nostri Iohannis, ut in Syracusana Ecclesia autore Deo debuisset ordinari: ita nunc necesse est, ut per dilectionis tuae studia ei quoque regiminis solatia ministrant. Quendam enim presbyterum proprium habuisse se perhibet, qui tamè a fratre & coepiscopo nostro Leone in Catinensi Ecclesia dicitur ordinatus: & quia in nouam Ecclesiam uadit, & suos illic proprios homines habere necesse est, ut cum causarum tumultibus premitur, in secreto suo inueniat ubi requiescat: praedicto fratri & coepiscopo nostro Leoni blandè & leniter persuadere debes, ut ei praefatum presbyterum cedere debeat, ne quem tam benignus ad ordinandum cessit, ordinatum destituere fortasse uideatur. Sed sicut idè frater & coepiscopus noster Iohannes, quantum ego in eius mente didici, eius se esse archidiaconum, nec ob episcopatum susceptum obliuiscitur: ita etiam saepe frater & coepiscopus noster Leo suum proprium debet attendere, & non solum de unius persona presbyteri, sed in quacunque re eius solatio indigerit, sua ei ministrare auxilia.

Mense Nouembri: Indictione xiiii. Gregorius Petro episcopo Hydruntino uisitori Brundisii & Gallipolensi. Cap. CXXI.

Pastoralis nos cura constringit Ecclesiae sacerdotis moderamine destitutis, sollicita consideratione prospicere, ne proprio decedente rectore contrarium, quod absit, aliquid patrum regulis oriatur. Quia igitur Ecclesiae Brundisii Lippias atque Gallipoli, obeuntibus earum pontificibus, omnino destitutas agnouimus, idcirco fraternitati tuae uisitationis earum operam duximus iniungendam. Quam ita te conuenit exhibere, ut nihil de prouectionibus clericorum, redditu, ornatu, ministris que uel quicquid illud est in patrimonio earum, a quoquam patiaris imminui. Et ideo fraternitas tua ad praedictas Ecclesias ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque earum dem Ecclesiarum admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu tales sibi praeficiendos expetant sacerdotes, qui & tanto mysterio digni ualeant reperiri, & a uenerandis canonibus nullatenus respuantur. Qui dum fuerint postulati, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuae testimonio literarum ad nos ueniant consecrandi: prouisurus ante omnia ne ad hoc cuiuslibet conuersationis seu meriti laicae personae aspirare praesumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autem si qua sunt in earum parochia constituta, sub tua cura dispositioneque, quousque illic fuerit proprius episcopus ordinatus, esse concedimus, ut sollicitudinis tuae uigilantia proposito suo congrua Deo adiuuante actione respondeant.

Mense Ianuario: Indictione xiiii. Gregorius Petro episcopo Alexandriae de Corsica. De baptisterio faciendo in possessione Cellascupias. Caput CXXII.

Epist. 21

Quoniam in insula Corsica in loco Nigeunio in possessione que Cellascupias appellatur, iuris sanctae Romanae, cui Deo adiutore de seruimus, Ecclesiae, basilicam cum baptisterio in honore beati apostolorum principis Petri, atque Laurentij martyris pro lucrandis animabus fundari praecipimus: idcirco fraternitatem tuam his hortamur assatibus, quatenus praedictum locum debeat incunctanter accedere, & uenerandae solennia dedicationis impendens, praedictam Ecclesiam & baptisterium solenniter consecrare te uolumus. Sanctuarium uero recepta sui cum reuerentia collocabis.

Gregorius Anthenio subdiacono. De Pigmenio Amalphitano episcopo. Cap. CXXIII.

Epist. 22

Peruenit ad nos, Pigmenium Amalphitanum ciuitatis episcopum in Ecclesia sua residere non esse contentum, sed foris per diuersa loca uagari: quod uidentes alij nec ipsi in castro se retinent, sed ipsius exemplum sequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia sic agentes ipsi potius ad suam hostes depraedationem inuitant, idcirco haec tibi auctoritate praecipimus, ut supra dicto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc decet: ro facere non praesumat, sed in Ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quae si forte non emendari positum interminationem cognoueris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare.

Epist. 23

Cap. 7. q. 1 Peruenit

indicare, ut quid facere debeas, nostra iterum praecipione cognoscas.

Gregorius Mariano episcopo Rauenennae. De disceptatione inter Ecclesiam Rauenennam, & Claudinum abbatem. Commemoratur dubias quoque causas Romae determinandas. Cap. CXXIII.

Epist. 24

Scripta fraternitatis uestrae Vigilio diacono de clero & populo clamitasse, contra leges & canones esse, ut inter Ecclesiam & Claudinum abbatem causa hic examinari debeat ac iudicari. Quasi Ecclesiasticum ordinem, uel inter quos uertitur, nosse aduertere, se a superflua querela modis omnibus abstinere, praesertim quia nec causa dici illuc possit, ubi se praedictus abbas a decessore uestro questus est iniustitiam pertulisse, & ex ea haec tenus laborare. Hoc enim poterat fortassis opponi, si non ad maiorem recurreret, & apud eum cause suae peteret meritum terminari. Nunquid non ipse nosti, quia in causa quae a Ioanne presbytero contra Ioannem Constantinopolitanum fratrem & coepiscopum nostrum orta est, secundum canones ad sedem Apostolicam recurrit, & nostra est sententia definita? Si ergo de illa ciuitate ubi princeps est, ad nostram causa cognitionem deducta est: quanto magis negotium quod contra nos est, hic est ueritate cognita terminandum? Vos autem ibi stultorum uerba non moueant, nec per nos credatis aliquid dependit Ecclesiae uestrae fieri. Nam si seruum Dei diaconem uestrum, atque Castorium nostrum requireretis, ab eis agnosceretis qualiter causam istam iam decessor uester uoluerit ordinare. Fraternitas autem uestra sapienter egit personas pro negotio ipso transmittere, & uerba inania non audire. Confidimus autem in omnipotentis Deo: quia examinata subtilius ueritate, ita Deo placitus huic cause finis imponetur, ut nec aliqua de nouo querela remaneat, nec pars quaelibet contra iustitiam pergraueretur. Spartam uero quam apud decessorem uestrum dilectissimus filius noster Petrus diaconus tunc illic defensor reliquerat, nobis per Secundinum seruum Dei, atque Castorium notarium praesentium portitores transmittite.

Gregorius Maximo in Salona, qui episcopatum arripuit. Praecipit ut humiliatus Romano ueniat, & Paulino episcopo & Honorato archidiacono amplius uim non inferat. Caput CXXV.

Epist. 25

De uis scriptis nostris quaesitis quibusdam excusationibus differens obedientiam exhibere, dum pro ueritatis satisfactione toties a nobis admonitus uenire postpositis: his que aduersum te dicta sunt, si dem ex hoc magis accommodas, & uel si qua alia deesse uidebantur quae grauent aut noceant, id agis ut sola te dilatio faciat & accuset esse culpabilem. Humiliare tandem, & obedientiam te submitte, atque ad nos sine excusatione aliqua uenire festina, ut requisita & cognita ueritate, secundum Dei timorem, quicquid aequum canonicumque fuerit, decernatur. Certus enim esto, quia iustitiam tibi, & canonum statuta seruabimus, atque cause tuae reuelante Domino ueritatis autore amicum iustitiae sine imponemus. Nam quod postulas ut illuc personam dirigere debeamus, qua praesente de his quae dicuntur, possit esse probatio: esset utique excusabile si unquam ratio ei qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquam non tibi sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos, sicut praefati sumus, dilatione cessante uenire non desinas: & aut sine mora aderit accusator, qui ea que de Si moniaca haeresi uel alijs dicta sunt, congruenti probatione suffulciat: aut certe in his quae ad salubritatem negotij ipsius pertinent, interueniente beato Petro apostolorum principe, dispensatio iusta praerueniat, quatenus nulla ante Deum dissimulatione pro eo que haec ad nostram conscientiam peruenire, reatus culpa possit confundere. Quod uero indicas serenissimos dominos, ut illic debeat esse cognitio, praecipisse: nos quidem nullas eorum alias de hac re, nisi ut ad nos uenire debeas, iussiones accepimus. Sed & si forsitan pro republica sua utilitate, quae diuina sibi largitate concessa est, multa cogitantibus, & in diuersis sollicitudinibus occupatis suggestum est, & eorum iussio per obreptionem elicit, postquam & nobis & omnibus notum est piissimos dominos disciplinam diligere, & ordines seruare, canones uenerari, & in causis sacerdotalibus non miscere: instanti exequimur quod & illorum iuuat animam atque rem publicam, & ad quod nos terribilis tremendique iudicis respectus impellit. Quiesce ergo a cunctis excusationibus, & huc adesse non differas, ut ueritatis indagacione roborati, causa tua tandem terminum imponamus. Quod autem ualde te pertimescere ac omnino trepidare cognouimus, ne hoc fortasse in te ueliscamur quod sine nostro consensu ad sacerdotalem ordinem cognosceris inordinate prorupisse: intolerabilis quidem culpa est, sed hanc secundum iussiones serenissimi domini imperatoris, sine quaquam amplius in contumacia tua errore persistiteris, laxamus, atque de hac re contra te minime mouemur. Sed & alia quae nobis dicta sunt ita requisita praeterire non patimur. Quia uero dudum scripta tibi transmisiimus, ut quoad usque uoluntatem eiusdem serenissimi domini cognosceremus, missarum solennia nullo modo celebrare auderes: sed tu elata mente egisti callide ne eadem scripta susciperes, quae tamè eorum esset sententia, quo quomodo cognouisti, sed seruare noluit: ideo ea que tibi prius scripta transmisiimus confirmamus, ut missarum solennia celebrare non audeas, donec omnia quae contra te dicta sunt, subtiliter inquisitione fuerint ac discussa. Qui si peruerso forsitan ausu celebrare presumpseris, ab interdictione praedictae communitatis interminatione liberum te non esse cognoscas. Nam etiam si alij excessus desint, pro ista solummodo culpa superbie, Dominici te corporis ac sanguinis communitate priuamus. Pro qua re obedientiam quam decet exhibere, ad nos summopere, sicut diximus, uenire festina, ita ut triginta dierum spatium habeas, quatenus iter tuum praepares, & omni excusatione postposita, huc adesse non differas. Si qua autem a iudicibus, uel manu militari, uel a populo ad

contra-

Can. 6. q. 5 Quod aut

contradiscendum itineri tuo occasio fuerit exorta, qua calliditate agat, agnoscamus. Ipse ergo uideas quā uel hic hominibus, uel in futuro iudicio omnipotēti Deo de tua reddas obligatiōe rationem, qui districtā in te ex tuo cōtemptu prouocasti sententiā. Præterea peruenit ad me, quia Paulinus frater & coepiscopus meus, & Honoratus Ecclesiæ Salonitanę archidiaconus pro eo q̄ præsumptioni tuæ noluerūt præbere cōsensum, graues à te molestias patiant: ita ut datis fideiuisoribus sint cōstricti, quatenus eis ciuitatē uel domos suas egredi omnino nō licet. Quod si ita est, uel serō iam ad sensus salutis rediēs, scriptis presentibus acceptis, ab utrorūq̄ te suspende molestia, ut eis libera sit licētia, uel ad me ueniēdi si uoluerint, uel quomodolibet alibi pro suis utilitatibus proficiāsi.

Gregorius dilectissimis filijs, clero & nobilibus Salonę consentientibus. Cap. CXXVI.

Epist. 26 Peruenit ad me, quosdam peruersę mentis homines ut dilectionis uestre animos uulnerent, uobis insinuare conatos: quia ego cōtra Maximum quosdam odio mouear, & non magis quæ canonica, sed ea quæ foris sunt exequi concupiscam. Sed absit hoc, absit à sacerdotali animo, ut in qualibet causa priuato zelo moueatur. Ego autem & uestre dilectioni prouidens, & meę animę omnipotētis Dei iudicium perimēscens, eiusdem Maximi causam subtiliter exquiri desidero, si nullis criminibus pressus quæ sacro ordini contradicunt, si non per Simoniacā hæresim, id est, præmia quibusdam se eligentibus præbendo, ad sacerdotale pertingere officium conatur. Tūc enim liber pro uobis apud Dominum intercessor erit, si non obligatus de suis ad locum intercessionis uenerit.

Can. 1. q. 6
Ego

Cuius tamen culpa superbiæ in aperto monstratur, quod euocatus ut ad nos uenire debeat, diuersis excusationibus renititur, refugit, metuit. Vnde ergo trepidat, si eum de his in quibus inelamatus est, conscientia non accusat: Ecce enim iam diu dilectio uestra sine pastore est, & sicut uobis omnipotens Deus innotescat, uehementer destitutiō uestre, & medullitus, & toto corde cōpatior. Audio enim quę in grege Domini dilaceratiōes fiāt. Sed cum pastor deest, quis cōtra lupos inuigilat? Ideoq̄ prædictū Maximum, ut huc ad nos ueniat urgete, quatenus si hunc innocentē inuenire possimus, confirmemus. Sin uerō ea quæ de eo dicta sunt, uera patuerint, non iam tam diu dilectio uestra per interpositionē personæ eius destituta sit. De me enim certum tenete: quia nec odio, nec priuati studij zelo contra eum moueor: sed quicquid canonicum, iustumq̄ fuerit, autore Deo decerno.

Parte 1.
dist. 9 3
Miratus

Miratus autem ualde sum: quia in tanto Salonitanæ Ecclesiæ clero uel populo uix duo ex sacris ordinibus inuenti sunt, frater scilicet & coepiscopus noster Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus archidiaconus eiusdem Ecclesiæ, qui cōmunicare Maximo sacerdotum rapiēti, minime cōsentirent, & se Christianos esse cognoscerent. Deuistis enim filij charissimi pensare ordi-

nes uestros, & quem sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere, ut prius si posset, ab illatis criminibus mundaretur, & tunc ei uestra dilectio communicaretur, ne particeps obligationis eius existeret. Nos tamen erga charitatem uestram uisceribus pietatis adstringimur: & quia quosdā uolenter pressos ad consentiendum ei, & ad communicandum cognouimus, omnipotentem Dominum deprecamur, ut uos ab omni reatu peccatorum uestrorum atq̄ ab omnibus uinculis alienæ obligationis absoluat, uobisq̄ & in præsentī uita suæ protectionis gratiam tribuat, & nos de uobis in æterna patria gaudere concedat.

Mense Martio: Indictione decimaquarta.

Gregorius Candido episcopo de Vrbe ueteri maiore.

De presbyteris ordinandis. Cap. CXXVII.

Indicauit nobis fraternitas tua se non habere presbyteros, & ex hac causa necessitatem non modicam sustinere. Et quia in quibusdam monasterijs in sua parochia constitutis quosdā esse monachos perhibet, qui ad hoc apti possint esse officium, & eos secum nostra auctoritate ad hunc postulatum ordinem promoueri: propterea presentibus uobis licentiam damus epistolis, monachos de monasterijs in tua parochia positos cum consensu abbatis sui tollere, & presbyteros ordinare. Sed illud præ omnibus estote solliciti, ut uitam actusq̄ horum qui in hoc sunt officio constituendi, subtiliter debeatis inquirere, & tūc eos si digni fuerint ordinare. Si uerō aliqua in eis culpa celauerit, quę hos ad hunc ordinem canonica prohibitione prouehi non permittat, nullius uobis supplicatio aut gratia personæ surrepat, ut talibus debeat manus imponere: ne, quod absit, hic honor, & illis pœna, & uobis incipiat esse peccatum.

Epist. 27

Gregorius Mariano episcopo Rauennæ. De importunitate clericorū in monasterio. Cap. CXXVIII.

Miramur cur sic in breui fraternitatis tuæ fuerit immutata discretio, ut ea quæ postulat, nō aduertat, ex qua re dolemus: quia manifestum præbet indicium plus apud te uerba malę suadentium ualuisse, quàm diuinę lectionis studium profecisse. Cum ergo monasteria oporteat defendere, & religiosos illic summopere congregare, ut lucrum de animarum congregatione possis efficere, in eorū te ediuersō grauamina, sicut literę tuę testatur, desideras exercere, & quod est deterius, nos tuę culpę studeas fieri debere participes: scilicet, dum cum nostro cōsensu monasterium quod decessor tuus condidit, cupis sub quarundam rerum atq̄ causarum nomine prægrauare. Debes enim recollere: quia te præsentē, diuersis etiam presbyteris & diaconibus, clericisq̄ tuis presentibus, contra ipsius præceptum sicut postulauere concessimus. Vbi tamen eiusdem decessoris tui dispositio, quā fecerat de monasterio ipso, firmata est, tu nunc ista dissimulans, contraria nos poscis debere præcipere. Et hæc quidē scimus non tua sunt, sed dum incongrua dicentes audire non renuis, non solum opinionem tuā, sed graues & animam.

Epist. 28

Quia

Quia ergo te multum diligo, instanter admono, quod sic rectē consideres ut non plus pecuniā quā animabus studeas. Illud à latere respiciendum est, ad hoc autem tota mentis intētiōe laborandum ac uehementer innitendum. Huic rei operam & sollicitudinem uigilanter impende: quia redemptor noster à sacerdotis officio nō quærit aurum, sed animas. Præterea peruenit ad nos, quia monasteria quæ sub fraternitate tua sunt constituta, clericorum importunitatibus, & diuersis eorum molestijs prægrauntur, quod ne decetero fiat, districta hoc interminatione compece: quatenus monachis illic degentibus liberē in Dei nostri laudibus liceat exultare. Romanū uerō atq̄ Dominicum clericos, qui de hac urbe ausu temerario sine nostra præsumptione benedictione discedere, licet maiori fuerint ultione plectendi, tamen relaxari eis benignitatis studio debet, ut ad suum remeare officium urgeantur.

Suprascripto mense Aprili: Indictione xiiij.

Gregorius Secundino seruo Dei non à paribus.

De pace Agilulfi: & Mariniano episcopo increpando.

Capitulum CXXIX.

Epist. 29

Postq̄ reuertens Castorius omnia nobis quæ inter uos & Agilulfum regem acta sunt indicauit, ne excusationem contra nos de mora potuissit aliquis inuenire, sub omni eum celeritate illuc transmittendum præuidimus. Ab eo ergo quę sunt agenda cognosces, esto sollicitus, & omnimodō immine, ut pax ista debeat ordinari: quia, quantum dicitur, aliqui hoc impedire conantur, pro qua re festina sollicitē agere, ut labor uester sine effectu non ualeat remanere. Nam iam & partes istæ, & diuersæ insule in graui sunt periculo posite. Fratrem nostrum Marinianum episcopum uerbis quibus uales excita, quia obdormisse eum suspicor. Nam uenerūt quidam ad me senes mendicantes, qui à me disculli sunt, à quibus quid acceperint: & per singula retulerunt quanta eis & à quibus in itinere data sunt. Quos dum sollicitē de prædicto fratre requirerem quid eis dedisset, responderūt se eum rogasse, sed ab eo se omnino nihil accepisse, ita ut neq̄ panem in uia acceperint, quum dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo quod uobis dare possim. Et miror si is qui uestes habet, argentū habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat dare non habet. Dic ergo ei, ut cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solam lectionē & orationē sufficere, ut remotus studeat sedere, & de manu minimē fructificare, sed largam manū habeat, necessitatē patientibus concurret, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non habet, uacuum episcopi nomē tenet. Quædam uerō eum per epistolam meam de anima sua admonui, sed nihil mihi omnino respondit. Vnde credo quia eam neq̄ legere dignatus est. Pro qua re iam necessariū non fuit, ut eum per epistolam meam admonere aliquid debuissim: sed tantum illa scripsi, quæ in causis terrenis cōsiliarius dictare potuit. Nam ego ad hominem non legentem

Greg. tom. 2.

tigari in dictatu non debui. Tua ergo dilectio secretō ei omnia loquatur, & admoneat qualiter se disponere debeat, ne per præsentē negligentiam uitam, quod absit, priorem perdat.

Gregorius fratribus & coepiscopis, sacerdotibus, leuitis, & omni populo Rauennæ.

Excommunicat quendam qui de nocte contestationem posuit. Cap. CXXX.

Quidā maligni spiritus cōsilio repletus, cōtra Castoriū notariū ac responsalem nostrū nocturno silentio in ciuitatis loco contestationē posuit in eius crimine loquentem, mihiq̄ etiam de faciēda pace callidē contradicentem. Et quia quisquis ueraciter loquitur, semetipsum innotescere non debet formidare, oportet ut publice exeat, & quæq̄ in contestatione sua loqui præsumpsit ostendat: quod si non exierit, neq̄ publice confessus fuerit, quisquis ille sit qui hoc agere præsumpsit, uel cōsensum in tantā iniquitatis cōsilio præbuit, ex Dei & Domini nostri Iesu Christi spiritu definimus, ut sancti eius corporis ac sanguinis participatiōe priuatus sit. Si uerō quia latet, & quoniam nescitur, teneri à disciplina non ualet tanti mali cōsciū, etiam prohibitus corpus ac sanguinem Domini percipere præsumit, anathematizatiōe percussus sit, ut fallax ac pestifer à sanctæ Ecclesiæ corpore sit diuisus. Si quis autē fortal se talis est, quem nos huius facti actorem ac participem esse scientes, ad eum bona optātes, epistolas transmittamus, ipsa pro eo apud omnipotentē Dominum deprecatō sit uacua. Sin autem in eadem ciuitate egressus ad publicum potuerit docere quæ dixit, uel certē sciens se non posse quæ scripsit ostendere, errorem suum fuerit apertē confessus, Dominici corporis ac sanguinis participatiōne non sit priuatus, neq̄ à corpore sanctæ Ecclesiæ alienus existat: quia nos apud omnipotentem Dominū ex nostris quotidie culpis agnoscamus, ut quatenus seruato disciplinæ moderamine, aliorum tamen erratis parcendo indulgeamus.

Mense Aprili: Indictione xiiij.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De iudeis & de mancipijs ab eis comparatis. Cap. CXXXI.

Fraternitati uestre ante hoc tempus scripsimus, ut hos qui de Iudaica superstitione ad Christianā fidem Deo aspirante uenire desiderāt, dominis eorum nulla esset licentia uenundandi, sed ex eo quo uolūtatis suæ desiderium prodidissent, defendi in libertatem per omnia debuissent. Sed quia quantum cognouimus, nec uoluntatem nostram, nec legum statuta subtili scientes discretionē p̄sare, in paganis seruis hac se non arbitrantur conditione cōstringi: fraternitatem uestram oportet de his esse sollicitam. & si de Iudæorū seruitio non solum Iudæus, sed etiam quisquam paganorum fieri uoluerit Christianus, postquam uoluntas eius fuerit patefacta, ne hunc sub quolibet ingenio uel argumento cuiuspiam Iudæorū uenundandi facultas sit: sed is qui ad Christianam conuertit fidem desiderat, defensionē uestra in libera

Epist. 30

Epist. 31

Parte 1
dist. 54
Fraternitatem

N tem

tem modis omnibus uendicetur. Hi uerò quos huiuscemodì oportet seruos amittere, ne forsitan utilitates suas irrationabiliter æstiment impediri, sollicita uos hæc conuenit cõsideratione seruare: ut si Paganos quos mercimonij causa de extraneis finibus emerint, intra tres menses dũ emptor cui uendi debeant non inuenitur, fugere ad Ecclesiam forte contigerit, & uelle se fieri dixerint Christianos, uel etiam extra Ecclesiam hanc talem uoluntatem prodiderint, precium eorum tibi à Christiano scilicet emptore percipiant. Si autem post præfinitos tres menses quisquẽ huiusmodi seruorum uelle suum edixerit, & fieri uoluerit Christianus, nec aliquis eum postmodum emere, nec dominus qualibet occasionis specie audeat uenundare, sed ad libertatis proculdubio præmia perducat: quia hũc non ad uendendũ, sed ad seruendũ sibi intelligitur cõparasse. Hæc igitur omnia fraternitas uestra ita uigilanter obseruet: quatenus ei nec suppliatio quorundam ualeat, nec persona surrepere.

Gregorius Leoni episcopo Cathinensi.

De Samarais qui Pagana mancipia emerunt et circumcidunt. Cap. CXXXII.

Epist. 32

Remica ad nos detestabilis & omnino legibus inimica peruenit, quæ si uera est, fraternitatẽ uestram uehemẽter accusat: quia eam de minori sollicitudine probat esse culpabilem. Comperimus autem quod Samarais degentes Cathinæ Pagana mancipia emerint, atq; ea circumcidere ausu temerario præsumpserint. Atq; idcirco necesse est, ut omnimodo zelũ in hac causa sacerdotalem exercens, cum omni hoc utuacitate ac sollicitudine studeas perscrutari: & si ita repereris, mancipia ipsa sine mora in libertatem modis omnibus uindica, & Ecclesiasticam eis tuitionẽ impende, nec quicquid dominos eorum de precio quolibet modo recipere patiaris: qui nõ solũ hoc damno mulcandi, sed etiam alia erant pœna de legibus feriendi.

Gregorius Castorio notario.

De usu pallij secundum morem antiquum Andrea episcopo restituendo. Cap. CXXXIII.

Epist. 33

Vir magnificus dominus Andreas crebrò mihi imminet de usu pallij secundũ antiquam consuetudinem in Rauennati Ecclesia restituendo. Et scis quia Ioannes episcopus mihi scripserit, quod in letanijs solennibus consuetudo fuit eiusdem Ecclesiæ, episcopos uti pallio. Huius Ecclesiæ diaconus Adeodatus cum me pro eadem causa fortiter rogaret, iureiurãdo satisfecit: quia quater in anno uti in letanijs pallio eiusdem loci episcopi solebãt. Prædictus dominus Andreas in epistolis suis dicit, quia præterq; in quadragesima, omni tempore Rauennas episcopus in letanijs pallio utebatur. Et ipsas asserit letanias solẽnes, quas non erubescit dicere quotidianas. Vnde omnino miratus sum. Sed tua experientia nullius personã, nullius uerba cõsideret: solum Dei timorem & reuerentiam ante oculos habeat, & seniores personas, & eiusdem Ecclesiæ archidiaconẽ, quem non suspicor pro alterius honore periurare, & alios antiquiores qui in sacris ordinibus ante Ioannis epi-

scopi tempora fuerãt, requirat: uel si qui maturiores sunt extra sacros ordines, & ueniant ante corpus sancti Apollinaris, & tacto eius sepulchro iurent, quæ consuetudo ante Ioannis episcopi tempora fuerat: quia sicut scis, idem uir multum præsumptor extitit, & multa sibi per superbiam conabatur arrogare. Et quicquid à fidelioribus uiris & grauibus iurãtũ fuerit, secundum indiculum qui subter annexus est, hoc uolumus in eadem Ecclesia conseruari. Sed uide ne negligenter agas, ne quis fidem tuam aut deuotionẽ tuam in hac causa corrumpat, zelum enim tuum scio: age sollicitẽ, ita tamen ut prædicta Ecclesia contra iusticiã non grauetur: sed usus qui ante Ioannis episcopi tempora extitit, ei conseruetur. Personas autem non duas uel tres ad satisfaciendum tibi, sed quantas antiquiores & grauiore inueneris require, ut neque quod usus fuit antiquior eiusdẽ Ecclesiæ denegemus, neq; quod nouo ausu appetitũ est, concedamus. Sed omnia age blandẽ & dulciter, ut actio tua districta sit, & lingua mitis. Spatam quæ illic dimissa est, sicut iam pridẽ scripsimus, tecum reuoca, & hoc quod tibi filius noster Bonifacius diaconus, & uir magnificus Maurentius chartularius scripsit, sollicitẽ attẽde. Iuro ergo per patrem & filium & spiritum sanctum, inseparabilem diuinæ potentia trinitatẽ, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore personæ, neq; cõmodo aliquo interueniẽte testari, sed hoc scio & per memetipsum cognoui: quia ante tempora Ioannis quondam episcopi Rauennas episcopus presente Apocryfario sedis Apostolicæ illo atq; illo, illis & illis diebus consuetudinẽ utendi pallio habuit, & non cognoui quia hoc latẽter uel absente Apocryfario usurpasset.

Gregorius Anthemio subdiacono.

De receptione captiuorum. Cap. CXXXIII.

Quanti dolor, quantaq; sit nostro cordi afflicto de his quæ in partibus Campaniæ contigerunt, dicere non possumus: sed ex calamitatis magnitudine potes ipse cognoscere. Ea de re pro remedio captiuorũ qui detenti sunt, solidos experientia tuẽ per horum portitorem Stephanum uirum magnificũ transmisiimus, admonentes ut omnino debeas esse sollicitus, ac strenuẽ peragas, & liberos homines quos ad redemptionẽ suam sufficere non posse cognoscis, tu eos festines redimere. Qui uerò serui fuerint, & dominos eorũ ita pauperes esse compereris, ut eos redimere non assurgant, & hos quoq; comparare nõ desinas. Pariter etiam & seruos Ecclesiæ qui tua negligẽtia perierunt, curabis redimere. Quoscuq; autem redemeris, subtiliter nota quæ nomina eorũ, uel quis ubi maneat, siue quid modis omnibus, seu unde sit, cõtinuò facere studebis: quæ tecum possis asserere cum ueneris. Ita autem in hac re studiose exhibere festina, ut ij qui redimẽdi sunt, nullum te negligente periculum possint incurrere, & tu apud nos postea uehemẽter incipias esse culpabilis. Sed & hoc q; maximẽ age, ut si fieri potest, captiuos ipsos minori possis precio comparare. Substantiam

stantiam uerò sub omni puritate atque subtilitate A describe, & ipsam nobis descriptionem cum celebritate transmittite.

Mense Maio: Indictione decimaquarta.

Gregorius Secundino episcopo Zaurona. De Synce ro latore presentis epistole. Cap. CXXXV.

Epist. 35

Et legum ratio, & æquitas admonet naturalis, ut quisquis hæreditatẽ aut renuit, aut parentum successione se abstinet, hæreditaria nõ debeat onera sustinere. Quia ergo Synceus lator presentium Hilarium socerum suum omnino inopem defunctũ innotuit, & uxorem suam filiãq; ipsius in qualibet re eius se substantiẽ minimẽ miscuisse, & ad persoluendum paternum debitũ eam ab eius creditoribus queritur perurgeri: idcirco fraternitas uestra diligenter inquirat, & si ea quæ ait, ueritate subsistunt, sacerdotali illis studeat tuitionẽ impendere, nec eos cõtra rationis ordinem uexari, aut damnum permittat aliquod sustinere. Nam ualde durum est, ut unde nullum sensit commodum, sustineat iniuste dispendiũ. Prædictus autẽ portitor, si huc cum uxore sua uenire uoluerit, quia illic se dicit non posse subsistere, uestris propter Deum solatijs potiantur, nec cuiuscq; eos illic aduersitas pro sua tantum uoluntate retineat, aut eis irrationabiliter molestus existat: sed liberã habeat quò uoluerint eundi licentiã: quatenus uiuendi subsidiũ alibi saltẽ Deo largiẽte reperiant.

Mense Iunio: Indictione xiiij.

Gregorius Columbo episcopo Numidia. De Petro quodã episcopo, et de Donatistis. Cap. CXXXVI.

Epist. 36

Scripta fraternitatis uestræ sacerdotali plena dulcedine presentiu portitore Rogitano diacono deferente suscepimus. Et ualde nos eorũ laetificauit benigna locutio: presentim, quia per ea de uestra, quod desiderij nostri est, incolumitate cognouimus. Deuotionẽ uerò sanctitatis uestræ & olim nouimus, & nunc sicut scribitis sic habemus. Nam qualis erga nos sinceritas fraternitatis uestræ sit, satisfactione non egemus: quia eam ex mētis nostra, quæ circa uos est, dilectione cognoscimus. Supra scripto autẽ latori quem nobis epistoliter cõmendastis, scripta ad rectorẽ patrimonij Siciliae dedimus, ut aduersam partẽ facere quæ iusta sunt urgeat: quatenus frustratoria excusatione postposita, ad finẽ citius perducatur totius causæ contentio. Indicamus itaq; sanctitati uestræ uenisse ad nos quendã hominem Petrum nomine, qui se asserit fuisse episcopum, atq; causæ suæ a nobis remedium postulasse. Et prius quidem retulit quæ digna esse miseratione potuissent, sed requirerent, postea multo aliter quam indicauit inuenimus, & uehemẽter nos eius actio contristauit. Sed quia causæ ipsius interna subtiliter nequaquã addiscere tam longo itineris intervallo disiuncti potuimus, eam, incerti quippe, definire nequiuimus. Nunc uerò quoniam remeans supra dictus diaconus secum eum relaxari poposcit, & ipse ad uos se petijt transmitti, scientes sanctitatem uestrã zelum, sicut deet, fidei, & amorem debere iusticiæ: nobis gratum fuit, & ea quæ petierunt con-

Greg. tom. 2.

cessimus. Quia ergo præsentis causam subtilius potestis scire, hortamur ut eidem Petro ita seruare quicquid iustum canonicumq; fuerit debeatis, quatenus & reuerentiã uigore à uobis in omnibus impleatur, & causa ipsius secundum Dei timorem & Ecclesiæ uideatur regulas iudicata. Si quis uerò conscius uel particeps præfatus Petro in his quæ accusatur, dicitur extitisse, subtiliter requirendum est, & ueritate cognita, similiter canonicẽ iudicandum. Præterea res ad nos omnino dura, & reuocanda fidei inimica peruenit: quia, quod dici nephas est, catholici homines & religiosi, quod est deterrimus, filios mancipiaq; sua, uel alios quos in potestate habent, in Donatistarum hæresi baptizari cõsentiant: & ideo si uerum est, fraternitas uestra hoc summopere studeat emendare, quatenus sinceritas fidei uestra sollicitudine intemerata consistat, & innocentes animæ quæ catholico baptisate saluari poterant, hæreticorũ infectione non pereant. Quisquis ergo de his personis quas superius cõmemorauimus, quenquam suorum apud Donatistas passus est baptizari, ad catholicã eos fidem omni uirtute omniq; instantia studeat reuocare. Si quis uerò talitẽ deceterò hoc fieri de suis qualibet excusatione pertulerit, à clero sit modis omnibus alienus.

Gregorius Anthemio subdiacono. Alexandriam reliam Vincomali commendat. Cap. CXXXVII.

Quanto uidua bene uiuentis uirorum sunt solatio destituta, tanto eis enixius Ecclesiastica est impendenda tuitio. Atq; ideo huius tibi præcepti pagina deputamus, quatenus Alexandriae magnificæ foemine relictæ quondã Vincomali omni instantia omniq; sollicitudine, ubi necesse fuerit, seruata scilicet equitate, tuitiõem festines impẽdere, atq; eius utilitatibus studiose cõcurrere, nec eam à quoquã uexari permittas, aut molestiam sustinere: sed ita, sicut prædicimus, ubi causa poposcerit, ope tuæ sollicitudinis potiatur, ut nullus se in afflictione oppressioneq; ipsius te illic coramposito tentet aliquatenus occupare.

Gregorius Cypriano diacono.

Ioannem religiosum commendat. Cap. CXXXVIII.

Ioannem religiosum presentiu latorem qui ex Historicorum schismate ad sinum sanctæ Ecclesiæ Deo reuelante accepta ratione reuersus est, dilectionem tuam, æquitate seruata, habere necesse est in omnibus cõmendatũ, atq; ei in quibus causa poposcerit, Ecclesiasticam tuitionem impendere. Cui etiam pro dispendiorum suorum subsidio, ab hac quartadecima indictione annis singulis octo solidos dare te uolumus, quos tuis per omnia noueris rationibus imputandos.

Gregorius Dono episcopo Messanensi. Georgium si emendare se uoluerit, commendat. Ca. CXXXIX.

Gorgius presentium portitor degere, ut ait, in ciuitate uestra desiderans, apud fraternitatem uestram nostram se petijt epistola cõmendari. Cui quoniam à praua se promissit actione compe-

N 2 scire,

scere, quod petebat previdimus non denegandū. Et ideo sanctitas uestra de anima eius studeat propter Deum esse sollicita, atq; eum adhortationibus ad uiam Deo placitam reuocare: & si adiuuante Domino, ut pmisit, ab omni se prauitate suspēdens, uiuere honeste uoluerit, fraternitas uestra pro mercede sua, ut prospexerit, eius sustentationi subueniat, ne forsitan ad malē agendum excusationem sibi ex necessitate uideat assumere. Quid autem fraternitas uestra ex eius importunitate sit passura consideret, qui ad uos cum nostris epistolis uenit, quem nos sine auctoritate aliqua importunum ualde in prece pertulimus.

*Gregorius Rufino episcopo Viuonensi.
De presbytero ordinando in Ecclesia Massanichoterana.*

Caput CXL.

EX habitatorum Massanichoteranæ, quorum episcopus pro quibusdam culpīs in poenitentiam deputatus est, relatione cognouimus, nullū illic esse presbyterum, qui sacra possit missarum solennia celebrare, in tātum ut etiam filios suos sine baptisimate petierit remāsisse. Et quia hac pro causa magnopere petiuerunt sibi in eadem Ecclesia cui fraternitas uestra operā uisitationis impendit, debere presbyterum ordinari: eapropter scriptis uos presentibus adhortamur, ut de clero eiusdem Ecclesie requirere debeatis, cuius uita & mores ad hoc possint officii conuenire, & eum illic presbyterū festinetis auxiliante Domino consecrare. Nā ualde durū est, ut quousq; causa episcopi eorū subtiliter requiratur, nō habeat Ecclesia illa presbyterum, qui sacri illic opus ualeat celebrare.

Mense Iulio: Indictione xiiij.

Gregorius Victori episcopo Panormitano. Cap. CXL I.

VRbicus abbas monasterij sancti Hermæ, quod Panormi situm est, a nobis cum aggregatione sua magnopere postulat in eodem monasterio presbyterum, qui sacra missarum solennia celebrare debeat, ordinari. Et quia huiusmodi non est differenda petitio, fraternitatem uestram scriptis presentibus necessariō duximus adhortandam, ut eum qui ad hoc ministeriū de hac congregatione electus fuerit, cuius uita, mores & actio tanto possint ministerio conuenire, sine mora auxiliante Domino ualeat consecrari: quatenus nec ille de monasterio suo hac pro causa egredi, nec extraneum sibi ad peragendum sacrum opus cogatur adducere.

Gregorius Venantio patricio exmonarcho.

De discordia inter ipsum & Ioannem episcopum.

Caput CXLII.

Multum ea quam direxistis iam nos contristatos inuenit epistola, quod inter uos & Ioannem fratrem & coepiscopū nostrum, de quorum desiderabamus gaudere concordia, scandalū prōdixisse cognouimus. Queis enim causa fuisset, non usq; ad hoc debuit furor erumpere, ut armati homines uestri, sicut audiuimus, in episcopum irruerent, & diuersa hostili more mala cōmitterent, atq; uos hac res a paterna charitate interim diuideret. Nunquid non poterat quilibet contentio

fuerit, tranquille disponi, ut nec partium utilitas detrimentum, nec sentiret gratia lesionem? Cuius autem grauitatis, cuius sanctitatis, cuius mansuetudinis supradictus frater noster sit, non habemus incognitū. Ex qua re colligimus, quia nisi uis eum doloris nimia coegisset, ad hanc rem de qua uos contristatos asseritis, eius fraternitas nullo modo peruenisset. Nos tamen ut hoc eo scribente comperimus, illico ei scripsimus, admonētes ut & oblationes uestras sicut antē susciperet, & missas in domo uestra non solum celebrari permitteret, sed si uelitis etiam ipse perageret, causamq; suam seruata charitate exequi debuisset. Et quia nullos discordes uel fieri uolumus uel manere, eandem adhortationem iterandam esse prospeximus. Vnde necesse est charissime fili, ut & uos sacerdotalē illi reuerentiam exhibere, sicut decet filios, debeatis, nec eius ad iracundiā animos prouocetis. Nam cū quo fidam estis gratiam habituri, si uobis, quod absit, cum sacerdote fuerit discordia: Ita q; animarum errore deposito, sic agere causas quas habetis inuicem studeate, ut & charitas inter uos intermerata permaneat, & alterutra mansuetē procuratur utilitas.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

De discordia inter ipsum & Venantium patricium facta.

Caput CXLIII.

Quāuis causa fuerit quæ fraternitatis uestræ animos ad iracundiā nō immeritō prouocaret, ut nec oblationes domini Venantij uolueritis suscipere, nec in domo ipsius sacra missarum sineretis solennia celebrari: tamē quia ita terrena agi debet utilitas, ut nullum uos iurgium a charitatis ualeat connexionione disungere: proinde charitatem uestram, sicut dudum scripsimus, adhortamur, quatenus & oblationes antedicti uiri omnino in dulcedine & Deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius missarū peragi mysteria permittatis, ut sicut scripsimus, si fortasse uoluerit, per uos debeatis accedere, & celebrādo apud eum missas, priorē gratiam reformare. Oportet namq; filijs sacerdotalē uos amorē impendere, & in causis, prout ratio suffragatur, iurisdictionē Ecclesie uestræ minimē præterire. Hoc ergo cōsiderans, necesse est, ut ita se circa eos fraternitas uestra discreta moderatione exhibere studeat, ut & quod negocij qualitas exigit, salubriter peragat, & a paternæ charitatis gratia nō recedat.

Gregorius Bono abbati. De monasterio eius in melius transmutando.

Cap. CXLIII.

Ecclēsiastica damnū non sentit utilitas, si res alijs competentes, cognita ueritate restituantur: atq; ideo cognouimus Ioannē quōdam presbyterū sanctæ Romanæ, cui Deo auctore presidemus, Ecclesie, in domo iuris sui posita in hac urbe Roma iuxta thermas Agrippinas oratorium construxisse, ibiq; quosdam redditus legati titulo per testamenti sui seriem reliquisse. In quo etiam oratorio seruorum Dei congregationem esse constituit, & hac omnia ut debuissent impleri, testamenti sui pagina sanctæ memoriæ decessori nostro Pelagio

Pelagio dicitur deputasse. Sed quia morte occupatus, necdū hoc occurrit implere, & domus ipsa cum horto suo ab authoribus nostræ Ecclesie detinetur, & idcirco hæcenus necdum uoluntas defuncti cōpleta est: nostra sollicitudine piæ dispositionis uoluntatem, & hoc quod decessori nostro iniunctū est, prouidimus esse cōplendum. Ideoq; necessarium esse perspeximus, ut dedicari oratorium ipsum protegēte Domino debuisset: & quia monasterium ubi prius fuit, in ruina erat periculo constitutum, te illic cum cōgregatione tua consistere per omnia debere, quatenus & in supra scriptæ domus monasterio esse cōgregatio potuisset, & imminens res periculum euitaret. Vnde necesse est ut & nunc, & in futuris temporibus Dei illic laudes per eam quæ modō est uel successura est congregationē modis omnibus celebrentur. Considerantes igitur antedicti presbyteri uoluntatem, perpetuo illic tempore monasterium esse, atq; ad eandem domum in integro cum horto suo, & rebus inferius designatis, quæ a testatore relicte sunt, proprietatis iure constituimus pertinere: id est, massam Magulianensem cum appēdicijs suis, uia Numentana, miliario plus minus undecimo, tabernam in hac urbe, quæ est posita iuxta Palacem, & Salgamum positum ante domum supra scripti monasterij. Oportet ergo ut ita dilectio tua diligenter inuigilet, ut Dei illic, sicut præfati sumus, laudes deuotē, ut moris est, celebrentur, & supra scriptæ res in eius ius pertinentes, nulla te negligente occasione depereant. Hanc enim sollicitudinem non solum a te, sed etiam a tuis successoribus in prædicto oratorio & rebus superius designatis constituimus nihilominus exhiberi.

Gregorius Leontio episcopo Ariminensi.

De Ecclesia sancti Stephani dedicanda. Cap. CXLV.

Bernitas uestra Stephani martyris, quam fraternaliter uestra incendio asserit cōcrematam, quam etiam nuper instauratam esse cōmemorat, facultatem tribuimus dedicandi, in qua etiam reliquiarū sanctuarium eiusdem beati Stephani martyris uolumus collocari. Et ideo frater charissime ad prædictam te Ecclesiam ire necesse est, & tam Ecclesie quam etiam altaris nouiter cōstructi dedicationem solenniter exhibere, ut expectantium de eadem consecratione deuotio Domino ualeat auxiliare cōpleri. Quicquid præterea eidem loco a fundatorib. olim cōcessum est, in ea qua dimissum est uolūtate ac firmitate uolumus permanere.

Gregorius Felici episcopo Pisarensi. De decimis monasterij a Ioanne constructi.

Cap. CXLVI.

Miramur fraternitatē uestram quod serie præcepti neglecta, quod ad uos sanctæ memoriæ decessor noster dederat, monasterium a Ioanne presentium portitore constructū, aliter quam antiquæ consuetudinis usus exigit, consecraret. Dum etiam in eodem præcepto inter alia mandatum sit, ut locum ipsum absq; missis publicis dedicaret, ut ad nos peruenit, cathedra posita illic publice missarum solennia celebrantur. Quod si ue-

rum est, his uos hortamur affatibus, ut omni excusatione cessante, cathedram uestram exinde amoueri modis omnibus faciatis, nec denuō illic missas publicas peragatis. Sed & sicut consuetudo & præcepti tenor eloquitur, si missas ibidem sibi celebrari uoluerint, ad te presbyter dirigatur, in eodem autem monasterio congregationē seruorum Dei, sicut prædictus Ioannes & petijt, & nunc est, cum Dei gratia semper uolumus permanere. Calicem uerō quem sibi a fraternitate uestra ablatum innotuit, ei, si ita est, restituere festinate. Hæc ergo sanctitas uestra ita studeat adimplere, ut denuō ad nos prædictus portitor pro hac causa necessitatē remeandi non habeat.

Gregorius Leoni episcopo Fanensi.

De schismaticis ad unitatem Ecclesie redeuntibus.

Caput CXLVII.

Sicut in schismaticis prauo studio perdurantes, Soburgandi detestandi sunt, sic ad sinum matris Ecclesie redeuntes, cōsolandi ac nihilominus refouendi. Quia igitur Ioannes religiosus presentium lator recepta ratione ad unitatem sanctæ Ecclesie ab errore Histricorū Deo miserante cōuersus est: eapropter fraternitatē uestram hortari præuidimus, ut eū, salua ratione, habere debeat in omnibus cōmendatū, atq; suo fauore protegēte. Cui etiam ne possit post conuersionem alicui necessitati succumbere, aliquid de Ecclesia illi prouidimus annis singulis consulendū. Quia ergo uestræ sanctitati se summopere petijt cōmendari, prouidendum uobis pro uestra mercede est, ut, sicut diximus, uestris in omnibus solatijs fulciatur.

Gregorius presbyteris, diaconibus & clero, nobilibus ac populo laderæ consistentibus, & militibus qui Maximo præuaricatori communicauerant.

Cap. CXLVIII.

Peruenit ad me quosdam uestrū ignorantia uel necessitate deceptos, his qui ab Apostolica sede culpa, sicut nostis, exigente, cōmuniōe priuati sunt, cōmunicasse, quosdam uerō se salubri discretionē, protegente Domino, suspendisse: & quantum de constantibus gaudeo, tantum de deuantibus ingemisco: quoniam sacra cōmunio nis mysteria, quæ ad absolutionem nobis diuina pietate concessa sunt, in detrimentum magis suæ animæ perceperunt. Et quia sicut uobis omnipotens Deus uehementer innotescat, charitati uestræ medullitū & ex toto corde compatiatur, paterno affectu obtestor atq; suadeo, ut ab illicita cōmunionē se quisq; suspendat, & quos Apostolica sedes in cōmunionis suæ confortiū non recipit, omnino refugiat, ne inde reus ante conspectum aterni iudicis unde poterat saluari consistat. Comperi autē quod quidam peruersę mentis homines illic insinuare conati sunt, quia ego contra Maximum quodam odio mouear, & non ea quæ canonica, sed ea potius quæ furoris sunt, exequi concupiscā. Sed absit hoc, absit a sacerdotali animo, ut in quolibet causa priuato zelo moueatur. Ego uerō populo in illis partibus consistenti, ac meæ animæ prouidens, & omnipotentis Dei iudiciū pertime-

scens, causas eiusdē Maximi exquiri uolo, & cum omni sinceritate reuelāte Domino quod est canonicum definiti. Cui quoniā frequēter scripsimus, ut non prius sacra missarum solēnia celebraret, q̄ causam potuissēmus agnoscere, alioquin esset cōmunionē priuatus, ex hoc iam superbiā ipsius culpa in aperto monstrat, q̄ sapius, sicut dixi, admonitus ut ad nos ueniret, diuersis excusationibus renitē, refugit, metuit. Vnde ergo trepidat, si eū de his quæ dicta sunt, cōscientia non accusat. Hoc ergo cognoscentes, postq̄ uobis nullam de ignorantia excusationē asumere potestis, rogo, hortor, & moneo, ut à prohibēte uos cōmunionis confortio per omnia suspēdati, nec cuiquā sacerdoti superscripto Maximo cōmunicanti, cōtra animā suam quiscquam uestrū cōmunicare præsumat. Quia tamen audito, sicut præfatus sum, quosdā uestrū ignorantia lapsos, quosdam etiā ad cōmunicandum uolētē esse oppressos, omnipotentē Dominū deprecor, ut & eos qui huic prauitati minime cōsenserunt, perpetua gratiā suā protectione custodiat, & optata eis largitate respondeat. Et illos quos aut studium, aut ignorātia, aut alia quælibet causa traxit in culpā, ab omnireatu peccatorum, atq; ab omnibus uinculis alienæ obligatiōis absoluat in omnibus, qui & in præsentī uita protectionis suæ gratiam tribuat, & nos de uobis in æterna patria gaudere concedat. Ut igitur hæc uobis intercessio apud Deum saluatore nostrū proficiat, adhortantibus nobis, pro animæ uestræ salute obedientiā exhibere, & ab illis sacram cōmunionem percipere, quos se antedicti Maximi cōmunionē abstinuissē uel abstinere cognoscitis.

Gregorius Urbico abbati monasterij Hermetis, quod in Panormo situm est. De Agathone suscipiendo.
Caput CXLIX.

Epist. 49

Quisquis diuina inspiratione cōpunctus, relictris seculi huius actionibus, ad Deum cōueriti festinat, ita cum charitate suscipiendus est, & blandis per omnia consolationib. refouendus, ut in ea quam elegit, Deo adiuuante, delectetur modis omnib. cōuersatione persisteret. Quia igitur Agatho præsentū lator in monasterio dilectionis tuæ cōueriti desiderat, hortamur ut cum omni eum dulcedine dilectione suscipias, atq; ad æternam uitam eius desiderium continua adhortatione succendas, & circa animæ ipsius salutem diligenter studeas esse sollicitus: quatenus dum in Dei nostri seruitio, te admonente, deuota mente persisterit, & illi pro sit seculum reliquissē, & tibi eius cōuersio proficiat ad mercedem. Quem tamen ita suscipiendum esse cognosce, si & uxoris ipsius similiter cōueriti uoluerit. Nam dum unum utrorumq; corpus coniugij copulatione sit factū, incongruum est partem cōueriti, & partem in seculo remanere.

Gregorius Palladio episcopo Sanctonis. De reliquijs apostolorum Petri & Pauli suscipiendis.
Caput CL.

Epist. 50

Veniens lator præsentium Leuparicus presbyter uester insinuauit nobis fraternitatē

uestram Ecclesiam in honore beati Petri & Pauli apostolorū, necnon Laurentij atq; Pancratij martyrum cōstruxisse, atq; illic tredecim altaria collocasse, ex quibus quatuor necdum dedicata cōperimus remansisse, ob hoc q̄ superscriptorum sanctorum reliquias illic collocare Deo annuente disponitis. Et quia reliquias sanctorū Petri & Pauli, necnon Laurentij atque Pancratij martyrum cum ueneratione præbuimus, hortamur ut eas cum reuerentia suscipere & collocare, auxiliante Domino, debeatis: prouiduri ante omnia, ut seruientibus ibidem non debeant alimoniarum deesse suffragia.

Gregorius Brunichilde regine Francorum. De reliquijs apostolorum Petri & Pauli. Cap. CLI.

Eanimum & piæ mentis studium continebat, non solum uolūtatis uestræ fecit nos laudare propositum, sed etiam libet inuitauit postulata concedere. Nec enim nos negare deuit, quod Christiana deuotio & recti cordis desiderium flagitabat, præsertim dum illa postulari & tota amplecti mente cognouimus, quæ credentium fidem ualde protegere, & animarū salutem operari nihilominus poterunt ac seruare. Atq; ideo congruo honore uestram excellentiam saluantem, indicamus latori præsentium Leuparico, quem uos esse presbyterum scripsistis, per quem eloquia uestrarū suscepimus literarum reliquias nos beatorum apostolorum Petri & Pauli, iuxta excellentiā uestræ petitionem cum ea ueneratione qua dignum est præbuisse. Sed ut in uobis magis magisq; laudabilis & religiosa possit clarere deuotio, prouidentum uobis est, ut sanctorum beneficia cum reuerentia & debito honore condantur, & seruientes ibidem nullis oneribus nullisq; molestijs affligantur: ne forsitan necessitate exterius imminente, in Dei seruitio inuitiles segnesq; reddātur, & iniuriā, quod absit, neglectumq; beneficia sanctorū collata sustineant. Quietis ergo eorum excellentia uestra prospiciat, quatenus dum uestro beneficio liberi ab omni tuerint inquietudine custoditi, & illi Deo nostro securo mente laudes exoluāt, & uobis in æterna uita merces accrescat.

Gregorius Pelagio de Turinis, & Sereno de Massilia, episcopis Galliarum à paribus. Commendat Augustinum. Cap. CLII.

Licet apud sacerdotes habētes Deo placitam charitatē, religio si uiri nullius cōmendatiōis indigeant: quia tamē aptū scribendi tēpus ingessit, fraternitati uestræ nos transmittere scripta curauimus, insinuantes latorē præsentū Augustinū seruū Dei, de cuius certis studio, cū alijs seruis Dei illuc nos pro utilitate animarum, auxiliante Domino, direxissē. Quē necesse est ut sacerdotali studio sanctitas uestra adiuuare, & sua ei solatia præbere festinet. Cui etiam ut promptiores ad suffragandū possitis existere, causam uobis iniunximus subtiliter indicare, scientes q̄ ea cognita, tota uos propter Deum deuotione ad solatiandum, quia res exigit, commodetis. Candidum præterea presby-

presbyterum communem filium, quem ad gubernationem patrimonioli Ecclesiæ nostræ transmisisimus, charitati uestræ in omnibus cōmendamus.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatenis Metropolit. Gallie. Augustinum episcopum commendat. Cap. CLIII.

Epist. 53

Quanuis fraternitatē uestrā bonis esse intentione operibus, & sponte se in causis exhibere Deo placitis cōfidamus: ueruntamē utile esse fraterna uos alloqui ueritate credimus, ut solatia quæ uos ultrò decet impendere, nostris quoque prouocati epistolis augeatis. Atq; ideo indicamus sanctitati uestræ Augustinū seruū Dei præsentium portitorē, cuius zelus & studiū bene est nobis cognitum, cum alijs seruis Dei pro animarū nos illuc compendio transmisisse, sicut ipse uobis coram positus poterit indicare. In qua re oratione uos eum & auxilijs adiuuare necesse est, atq; ubi opus exegerit, solatiorum uestrorum ei præbere suffragia, & paterna ac sacerdotali illius consolatione, sicut conuenit, refouere: quatenus dum sanctitatis uestræ fuerit solamina consecutus, si quid Deo nostro lucrificare, sicut optamus, ualuerit, & uos possitis pariter mercedem acquirere: quia ad bona opera suffragij uestri deuote copiam ministratis. Candidum autem presbyterum, communem filium, & patrimoniolum Ecclesiæ nostræ fraternitas uestra, quippe ut unanimes nobis, studeat habere commendatum, ut aliquid inde pauperum alimonijs sanctitate uestra ualeat adiuuante proficere. Quia igitur patrimonioli ipsū per annos plurimos prædecessor uester tenuit, & collectas apud se pensiones seruauit, fraternitas uestra cuius sint res, uel cui erogentur cōsideret, atq; eas animæ suæ respectu superscripto filio nostro Candido presbytero nobis restituat dirigendas. Nam ualde est execrabile, ut quod à regibus gentium seruatum est, ab episcopis dicatur ablatum.

Gregorius Desiderio Viennensi & Siagro Augustino episcopo Gallie à paribus. Augustinū cōmendat. Cap. CLIII.

Epist. 54

De fraternitatis uestræ sincera charitate bene cōfidimus, quod amore beati Petri Apostolorum principis hominibus nostris uestra deuota solatia commodetis, præsertim dum causæ qualitas exigit, ubi etiam sponte concurrere, & laborare magis optetis. Indicamus itaq; sanctitati uestræ Augustinum seruū Dei præsentium portitorem, cuius zelus & studiū bene nobis est cognitum, cum alijs seruis Dei pro animarū illuc causa, disponente Domino, direxissē: cuius relatione quid sibi iniunctum sit, subtiliter agnoscens fraternitas uestra ei modis omnibus in quibus causa poposcerit, impendat solatia, ut boni operis adiutores, sicut decet & conuenit, possitis existere. Ita ergo fraternitas uestra in hac re se deuotā studeat demonstrare, ut bona quæ de uobis opinione narante didicimus, uera esse opere comprobemus. Dilectum uerò communē filium Candidum, cui patrimoniolum Ecclesiæ nostræ commisisimus in illis partibus constitutum, uobis per omnia commendamus.

Gregorius Protasio episcopo de aquis Gallie. Ut Virgilio episcopo de pensionibus Ecclesiæ insinuet.
Caput CLV.

Quantus in uobis beati Petri Apostolorum principis amor excellat, non solū officij uestri prærogatiua, sed etiam deuotio quā circa utilitates Ecclesiæ ipsius geritis patefecit. Quē quia Augustino seruo Dei præsentium latore cognouimus referente de affectu & ueritatis studio quod in uobis est, ualde congaudemus, & gratias agimus: quia etsi corpore abientes, mente tamē & animo nobiscum uos esse monstratis, quippe erga quos charitatem fraternam, ut conuenit, exhibetis. Ut igitur bona quæ de uobis prædicauit opinio, rerum possit ueritas confirmare, Virgilio fratris & coepiscopo nostro dicite, ut pensiones quas prædecessor eius per annos plurimos de patrimonio nostro percepit & apud se retinuit, ad nos, quia pauperum res sunt, studeat destinare. Qui si forte aliquo se modo, quod non credimus, excusa re uoluerit, uos qui ueritatem ipsam subtilius nostis, reuera qui in Ecclesia ipsa tempore illo curam uice domini gerebatis, qualiter se habeat causa disserite, & ne res sancti Petri & pauperum eius apud se retinere debeat, admonete. Sed & si fortasse hominibus nostris necessarium fuerit, uestrum in causa testimonium non negate, ut tam pro ueritatis quam pro uoluntatis uestræ deuotione beatus Petrus apostolus, cuius amore hæc facitis, sua uobis & hic & in futura uita intercessione respondeat. Candidum presbyterum communem filium cui patrimoniolum ipsū commisisimus, sanctitati uestræ magno opere commendamus.

Gregorius Stephano abbati à Gallijs. Ut sollicitus sit circa cōgregationē sibi cōmissam. Cap. CLVI.

Letos nos relatio Augustini serui Dei presentium portitoris effectit, quod dilectionem tuam, ut oportet uigilantem esse narrauit: deniq; & presbyteros & diacones, cunctamq; cōgregationem unanimes uiuere ac concordēs affirmat. Et quoniam præpositorum bonitas subiectorum salubris est regula, omnipotentem Dominum deprecamur, ut in bonis te semper operibus gratia suæ pietatis accendat, & commissos tibi ab omni diaboli fraudis tentatione custodiat, & tecum cum charitate & placita sibi uiuere cōuersatione concedat. Quia uerò humani generis inimicus insidiari nostris actibus non quiescit, sed assidua calliditate hoc nititur, ut Deo seruiētes animas in qualibet parte decipiat: ideo dilectissime fili hortamur, ut sollicitudinē tuam uigilanter exerceas, & ita commissos tibi oratione & cura prouidentis custodias, ut lupus circumiēs nullā dilaniandi occasionem inueniat: quatenus dum Deo nostro incolumes quorum suscepisti curam reddideris, & præmia labori tuo gratia sua rependat, & tibi æternæ uitæ desideria multiplicet. Cocleares uerò & circulos quos direxisti, suscepimus, & charitati tuæ gratias agimus: quia qualiter pauperes diligas ostendisti, qui ad usus eorum quæ sunt necessaria transmisisisti.

Gregorius Arigio patricio de Gallia.

Augustinum episcopum, & Candidum presbyterum com-
mendat. Caput CLVII.

Epist. 57

Quanta in vobis bonitas, quantaque mansuetudo cum Christo placita charitate respicienda, latore presentium Augustino seruo Dei referente coprimus: atque omnipotenti Deo gratias agimus, qui haec vobis pietatis suae dona concessit, per quae inter homines valde laudabiles, & ante conspectum ipsius, quod est veraciter utile, gloriosum possitis existere. Oramus ergo omnipotentem Dominum, ut haec in vobis quae concessit dona multiplicet, & sua vos cum omnibus vestris protectione custodiat, & ita actionem gloriae vestrae in hoc seculo disponat, ut & hic vobis & in futura gloria, quod magis optandum est, vita proficiat. Salutantes itaque gloriam vestram paternam dulcedine petimus, ut labor presentium, & serui Dei qui cum eo sunt, vestra in quibus necesse fuerit, solatia consequantur: quatenus dum vestrum favorem inveniunt, iniuncta sibi melius, adiuuante Domino valeant adimplere. Praeterea filium nostrum Candidum presbyterum, quem ad gubernationem patrimonij Ecclesiae nostrae quod illic est transmissimus vobis per omnia commendamus, confidentes a Deo nostro vos mercedis vicem recipere, si rebus pauperum solatia sua gloria vestra deuota mente praestiterit.

Gregorius Theodorico & Theodeberto, regibus Francorum.
De Augustino seruo Dei. Cap. CLVIII.

Epist. 58

Postquam Deus omnipotens regnum vestrum fidei rectitudine decorauit, & integritate Christianae religionis inter gentes alias fecit esse conspicuum: magnam de vobis materiam praesumentem concepit, quod subiectos vestros ad eam conuerti fidem per omnia cupiat, in qua eorum nempe reges estis & domini. Atque ideo peruenit ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam Deo miserante desideranter uelle conuerti, sed sacerdotes vestros e vicino negligere, & desideria eorum cessare sua adhortatione succedere. Ob hoc igitur Augustinum seruum Dei praesentium portitorem, cuius zelus & studium bene nobis est cognitum, cum alijs seruis Dei prauidimus illuc dirigendum. Quibus etiam iniunximus ut aliquos secum e vicino debeant presbyteros ducere, cum quibus eorum possint mentes agnoscere, & uoluntatem admonitione sua, quantum Deus donauerit, adiuuare. In qua re ut efficaces ualeant atque idonei apparere, excellentiam uestram paternam salutantes charitate quaesumus, ut hi quos direximus fauoris uestri inuenire gratiam mereantur. Et quia animarum causa est, uestra eos potestas tueat & adiuuet, ut Deus omnipotens qui uos in causa sua deuota mente & toto studio solatari cognoscit, causas uestras sua protectione disponat, & post terrenam potestatem ad caelestia uos regna perducatur. Praeterea dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum, & patrimonium Ecclesiae nostrae, quod in illis partibus est constitutum, ut commendatum excellentiam uestram habere debeat postulamus: quatenus beatus Petrus Apostolorum princeps sua uobis in-

tercessione respondeat, qui mercedis intuitu, tuitionem in rebus pauperum eius impenditis.

Gregorius Brunichildae reginae Francorum.

De conuersione Anglorum, & Augustino. Cap. CLIX.

Epist. 59

Excellentiam uestrae Christianitas ita nobis ueraciter olim innouit, ut de bonitate eius nulatenus dubitemus, sed magis certum modis omnibus teneamus: quia in causa fidei deuote & studiosae concurrat, & religiosae sinceritati sua solatia copiosissime subministrat. Ex qua re bene confidentes paternam charitate salutantes indicamus ad nos peruenisse, Anglorum gentem Deo annuente uelle fieri Christianam, sed sacerdotes qui in uicino sunt, pastorem erga eos sollicitudinem non habere. Quorum ne animae in aeterna damnatione ualeant deperire, cura nobis fuit praesentium portitorem Augustinum seruum Dei, cuius zelus & studium bene nobis est cognitum, cum alijs seruis Dei illuc dirigere, ut per eos potuissemus ipsorum uoluntates addiscere, & de eorum conuersione uobis quoque annitentibus, in quantum est possibile, cogitare. Quibus etiam iniunximus, ut ad agenda haec e vicino secum debeant presbyteros ducere. Excellentiam ergo uestra, quae prona in bonis consueuit esse operibus, tam pro nostra petitione, quam etiam diuini timoris consideratione, eum dignetur in omnibus habere commendatum, atque ei tuitionis suae gratiam uehementer impendat, & labori eius patrocinij sui ferat auxilium, & ut plenissime possit habere mercedem, ad praescriptam Anglorum gentem sua tuitione securum iter prauideat: quatenus Deus noster qui in hoc seculo uos bonis sibi placitis decorauit, hic & in aeterna requie cum suis uos sanctis faciat gratulari. Praeterea dilectum filium nostrum Candidum presbyterum, & patrimonium Ecclesiae nostrae quod illic constitutum est, uestrae Christianitati commendantes, petimus ut tuitionis uestrae gratiam in omnibus consequatur.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino.
De laude charitatis, & persecutione Longobardorum.
Caput CLX.

Epist. 60

Mater & custos honorum omnium charitas, quae multorum corda uniendo constringit, absentem non aestimat eum quem oculis mentis habet praesentem. In huius ergo radice cum frater charissime teneamur, nihil sibi in nobis corporalis absentia, nihil poterit regionum uendicare longinquitas: quippe quia scilicet longe a nobis non sumus qui unum sumus. Hanc autem esse nobis cum ceteris fratribus communem semper optemus. Est tamen aliquid quod nos erga Alexandrinam Ecclesiam quadam peculiaritate constringit, & in eius amore proniores existere speciali quodammodo lege compellit. Nam sicut omnibus liquet, quia beatus euangelista Marcus sancto Petro apostolo magistro suo Alexandriam sit transmissus, huius nos magistri & discipuli unitate constringimur, ut & ego sedis discipuli praesidere uidear propter magistrum, & uos sedis magistri propter discipulum. Ad hanc autem unitatem cordium etiam uestrae

uestrae sanctitatis meritis ligamur, quos auctoritas sui salubriter sequi instituta cognoscimus, & semper ad magistrum sui gremium unde illi praedicatio salutis exorta est, tota se conferre deuotione sentimus. Atque ideo sanctitatis uestrae susceptis apicibus, quantum cor nostrum de fraterna uisitatione gauisum est, tantum de indicis quae significatis operibus molestia premitur, & fraterna compassione nobiscum gemimus quod doletis. Sed quia in diuersa se tendit ubi concussio in communi necessitate, minus est de propria dolendum, sed studendum magis est ut patienter tolerando uincamus, quod omnino deuitare non possumus. Quanta autem nos a Longobardorum gladijs in quotidiana nostrorum ciuium depradatione uel de truncatione atque interitu patimur, narrare recusamus: ne dum dolores nostros loquimur, ex compassione quam nobis impenditis, uestros augeamus. Praeterea ante aliquantum temporis communi filio Sabiniano diacono responsa Ecclesiae in urbe regia facienti, scripta nostra transmissimus, quae uestrae fraternitati debuisset dirigere. Quae si suscepistis, miramur cur nobis ad ea minime respondistis. Et ideo quia cauendum est ne cuiuslibet superbia scandalum Ecclesiae introducat, necesse est ut ea dem scripta subtiliter relegentes, omni studio & tota intentione quae ad honorem uestrum & pacem Ecclesiae pertinet, conseruetis. Omnipotes autem Deus qui pietatis suae gratia sacerdotalem uobis animam & charitatem contulit, in suo uos seruitio protegat, atque ab omni aduersitate interius exteriusque custodiat, & conuerti ad se errantium animas uestra propitius praedicatione concedat. Laboris autem praesentium Isidorum diaconem communem filium cum ea qua oportuit charitate suscepimus, benedictionem nobis sancti Marci Euangelistae deferentem. Et uos quidem bonae uitae merito respicietes, ea quae paradiso uicina sunt bene oleria nobis ligna transmisisistis. Nos uero quia uidelicet peccatores sumus, ab Occidente uobis ligna transmisisimus, quae construendis apta nauibus, nostrae mentis tumulum signantia, in marinis semper fluctibus agitantur: & quidem transmittersse maiora uoluimus, sed haec nauis angusta non recepit.

Mense Augusto: Indictione xiiij.
Gregorius Gennadio patricio Africae.

De Paulo episcopo. Cap. CLXI.

Epist. 61

Excellentiam uestram non ambigimus reminisci, quia ante biennium pro Paulo fratre & coepiscopo nostro scripsimus, ut ei ad nos uenire desideranti, dignitatis uestrae suffragia praereteris, ob hoc quod a Donatistis infestationis dicebatur molestiam sustinere: quatenus postquam dum contra eos nunciatum est habere subsidium non posse, cognita ueritate, fraterna ei compassione potuissemus ferre consilium, & salubri dispositione quid contra pessimam praesumptionis insaniam debuisset fieri, tractaremus. Et quantum nobis praedictus frater innouit, non solum nullum meruit cuiusquam habere solatium, sed ne minime ad Romaenam potuisset urbem accedere diuerso est impedi-

mento prohibitus. Cui tamen dum uestram relegi fecissemus epistolam, respondit se non quorundam odio quia Donatistas prohibebat laborare, sed magis pro defensione catholice fidei multorum perhibet ingratitude sustinere: multaque alia reuulit, quae quoniam aptum dicendi tempus non extitit, silentio reticere prauidimus. Quia ergo non de rebus terrenis, sed de animarum salute tractatur, & uestra atque illius diuersa existit assertio, nihil indiscussa ueritate subtiliter respondere potuimus: quia tempore quo excellentiam uestrae scripta suscepimus, corporis aegritudine tenebamur. Sed dum nos omnipotens Deus si ei placuerit, pristinae salutis reddiderit, ueritatem diligentem ut possumus inquisitione rimabimur. Et secundum ea quae ualuerimus addiscere, ita causam Deo miserante disponemus, ut animarum quarum uos curae pro uestra mercede studere dignamini, salus non solum quae ab errantibus iam amissa est reparetur, sed etiam quae nostrae fidei cultrix est, redemptoris nostri gratia disponente seruetur. De supra scripto autem episcopo, quae communi priuatum esse asseritis, ualde miratissimus, cur nobis hoc non primatis eius, sed excellentiam uestrae epistola indicauit.

Gregorius Dominico episcopo, Charthagini.

De laude charitatis, & cura pastoralis. Cap. CLXII.

Epist. 62

Vere mirabilis charitatis uirtus est dilectio fratrum, quae aduentu supernae gratiae postquam spiritalia inclinauit ad infima, postquam ipsum sibi unumquemque carnalibus illecebris discordantem pacauit hominem, ita in humanis se dilatauit mentibus, ut sublimia inclinaret, humilia sublimaret, pacaret discordantia, ferocia mansueti faceret, dissociata conglutinet, scilla sarcinet, diuisas tor aquarum terrarumque spatij climatumque diuersitatibus hominum nationes compaginatis ad unum mentibus suae uinculo suauitatis adstringeret. Huius amplitudinis praecognia quando humanae infirmitatis exponere lingua sufficiat: Huius autem laus in caelis perfecta est, in terris uero forma eius ostendenda potius est quam dicenda: ut qualis quantaque sit, postquam ore nostro plene non potest, ex nostra magis compassione monstretur. Quae & si utcumque laudamus ore, simul necesse est ut fateamur manu: ne si laudator eius tantum est quisquam & non factor, sententia subimagis exacuat: quia in conspectu iudicis hoc fauoribus exaggerat quod omisit. Hanc nos licet locorum interuallis disiuuncti, atque corpore longe a uobis positi, auxiliante Dei potentia erga uos studio sissime conseruamus: hanc uos non solum circa nos, sed erga fratres filiosque uestrorum paternis fraternisque oportet uisceribus exhibere. Nam quomodo hoc non sit studiosissime faciendum quando eius non tam in fratrum filiorumque est, quam in inimicorum quoque dilectione perfectio? Quam obrem charissime, nos quos pastoralis curae constringit officium, diligamus fratres. Ipsos quoque aduersarios nostros propter mandatum Domini cum nostro circa nos copulemus affectu. Pacem sequamur cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo

nemo uidebit Deū. In pijs uersetur operibus, uirtutibus polleamus, fulgeat in nostro pectore rationale iudicij cum superhumeralis actione coniunctum. Ita in Dei conspectu procedamus, atque totius Israel. Huiusmodi commissio nobis gregi praebeamus exempla, ut uideant nostra opera bona, & glorificent patrem nostrum qui in caelis est. Sit in lingua sermo, sit coeli feruor in animo, ut uere de illorum dicamur numero de quibus legitur:

Act. 2 Apparuerunt illis dispartite linguae sicut ignis, seditque supra singulos eorum. Verè enim in nobis igneae linguae resident, si in fraternam filiorumque exhortatione diuini feruore spiritus accendamus. Creditum nobis agrum dominicum exerceamus dum licet, seminemus in timore dum tempus est, bonum facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Simus de illis de quibus Psalmista dicit: Euntes ibant & flebant, mitentes semina sua. Ad cuius rei fructum nos prouocans subdidit: Venientes autem uenient cum exultatione, portantes manipulos suos. Vigilemus itaque, & relinquentes terrena negocia coelestibus anhelemus. Ea quae retrò sunt obliuiscetes, in his quae ante sunt, nosmetipsos enixius extendamus. Mens nostra seculari uarietate non distuliat, sed tota in unum currat atque confluat sine quem mira suauitate David respexerat, cum dicebat: Vnam petij à Domino, hanc requirã, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitae meae. Hoc amore liquefiant boni corda rectoris. In his se mens tota suspendat. Dum adhuc in terris sumus positi, frequens à nobis lachrymarum imber in coelo compunctionis nube fructificet. Tunc enim bene atque uere dilecte mi frater ad proximorum dilectionem descendimus, si in dilectione Dei ex toto corde, ex tota anima, tota & mente, atque ex totis uiribus persistimus. Xenia uero temporalia à uobis directa, licet nos talibus non egeamus, tamen debita charitate suscepimus. Egemus autem debita charitate atque commisi uobis regiminis sollicitudine gratulari. Multo enim nobis haec dulcissima sunt, cum sacerdotum mentes pia conuersationis fuerint suauitate conditae.

Gregorius Mauricio Tiberio Augusto. De Donatistis, & episcopis ad eum transmissis. Cap. CLXIII.

Epist. 63 Inter armorum curas & innumeras sollicitudines, quas indefesso studio pro Christianae reipublicae regimine sustinetis, magna mihi cum uni uerso mundo laetitiae causa est, quod pietas uestra custodiae fidei, qua dominorum fulget imperium praecipua sollicitudine semper inuigilat. Vnde omnino confido quia sicut uos Dei causas religiosae mentis amore tuemini, ita Deus uestras maiestatis suae gratia tuetur & adiuuat. Qualiter autem pietatis uestrae serenitas contra Donatarum flagitiosissimam prauitatem consideratione iustitiae & sincerissimae religionis zelo commota sit, directarum lucidissimè tenor insinuauit iustionem. Sed uenientes uiri reuerentissimi ex Africana prouincia episcopi, asserunt ita esse incauta dissimulatione postpositas, ut nec Dei illic iudicium habere

in metu, nec principales haecenus iustiones fortirentur effectum: hoc etiam subiungentes, quod in praefata prouincia Donatarum praemijs praualentibus, fides catholica publice uenundetur. At contra gloriosus uir Gennadius de uno eorum mihi similia questus est, qui talia querebatur. Cui etiam duo alij in re eadem testimonium ferebant. Sed quia causa ipsa secularis iudicis intererat, eosdem episcopos ad pietatis uestrae existimauit esse uestigia dirigendos; ut per semetipsos serenissimis auribus suggerat, quae se fatent pro fide catholica perituisse. Eapropter obsecro ut dominorum Christianitas pro salute animae & uita pijsissime solobis, sua eos quos tales esse cognoscit, districta ulcisci iustione praecipiat, & ruinam pereuntium ereptionis manu suspendat, atque insanis mentibus correptionis medicinam adhibeat, & errorum ab eis morbos expellat: quatenus dum piae prouisionis uestrae remedio, pestiferæ prauitatis fuerit caligo depulsa, & uera illic fides radios suae serenitatis asperferit, caelestis uos ante redemptoris sui oculos triumphus expectet: quia quos exterius ab hoste defenditis, etiam interius à diabolicae fraudis ueneno, quod est gloriosius, liberatis.

Gregorius Anastasio presbytero de Isauria. De condensatione haeretica. Cap. CLXIII.

Epist. 64 Sicut de eis quos ab unitate Ecclesiae haereticae prauitatis error abscidit, affligimur & dolemus: ita his quos intra sinum suum catholice fidei professio continet, congaudemus. Et ut pastoralis sollicitudine illorum nos oportet impietatibus obuiare: sic pijs eorum professionibus congruit fauorem impendere, & sincera esse quae sapiunt declarare. Atque ideo dum tibi Athanasio presbytero monasterij sancti Mile, cui est uocabulum Tamnaco, quod in Lycaonia est prouincia constitutum, contraria integre fidei fuisset orta suspicio ut professio tua potuisset integritas apparere, ad Apostolicam sedem cui praesidemus, elegisti recurrere, asserens etiam te corporaliter uerberatum aliqua iniuste ac uolenter fecisse. Et quanquam ea quae uel impulsione sunt, canonum minimè censura recipiat, & iure habeantur infirma: quia ipse ea dissoluit qui iniustum fateri compellit: sed magis illa suscipienda est & amplectenda confessio, quae ex spontanea uoluntate monstratur procedere, si cut apud nos fecisse dignosceris: ne quid tamen nobis ambiguū potuisset existere, sanctissimo Iohanni quondam fratri & coepiscopo nostro Constantinopolitanae ciuitatis antistiti, de te prauidimus scribendum, ut suis nos quid actuum esset epistolis informaret. Qui saepe à nobis admonitus, rescribens innotuit codicem apud te fuisse inuentum in quo plurima continebantur haeretica: & ob hoc se aduersus dilectionem tuam fuisse commotum. Quem quia ad nos studuit pro satisfactione transmittere, priores eius partes sollicita lectione percurrimus. Et quoniam manifesta in eo haereticae prauitatis uenena reperimus, ne denuo debuisset legi, uetimus. Sed quia hunc te simpliciter testatus es legisse, & ad amputandam ambiguam suspicio-

suspicionis materia libellum nobis manu tua porrexisti per scriptum, in quo fidem tuam exponens omnes generaliter haereses, uel quicquid aduersus catholicam fidei uel professionis integritatem est, apertissime condemnasti: & cuncta quae sanctae quatuor uniuersales synodi recipiunt, te semper recepisse ac recipere, & quae condemnant, condemnasse condemnareque professus es: eam quoque synodum quae Iustiniani temporibus de tribus capitulis facta est, & suspicere & custodire promissisti, & prohibitus nobis codicem ipsum legere, in quo pestiferae fraudis uirus innexum est, libentissimè cōsensisti: reprobans etiam atque condemnans ea omnia quae contra catholicam fidei integritatem in eo dicta uel lateer inserta sunt, nec eum te legere denuo promissisti. Hac ratione permoti, postquam etiam exprobatam à te libelli pagina, fides tua nobis catholica Deo custodiete perclaruit, ab omni te haeretice peruersitatis macula, iuxta professionem tuam liberum esse decernimus atque catholici, & sincerae fidei in omnibus professori, atque sequacem Christi Iesu saluatoris gratia clariuissimè pronunciamus: liberam quoque tribuimus licentiam ad tuum monasterium in tuo te loco uel ordine nihilominus remeare. De hoc quoque & dilecto fratri nostro Constantinopolitanae ciuitatis antistiti, qui in supradicti sancti Iohannis loco ordinatus est, nostra uolumus scripta transmittere. Sed quia consuetudo non est ut prius quam ad nos eius synodica deferantur debeamus scribere, idcirco distulimus. Sed postea ei, haec dum impleta fuerint, indicabimus.

Finit liber quintus, secundum computationem Gratiani.

Finiunt epistolae Indictionis xiiiij.

LIBER SEXTVS
Incipiunt Epistolae beati Gregorij papae, per Indictionem quintam decimam.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De muliere quadam uiro iungenda. Cap. CLXV.

Epist. 1
C. 29. q. 2
Causa rei causae

Vius rei causa cum matre sua huc compulsa anno praeterito praesentium uenerit latratrix, fraternitas tua cautius nouit. Quia scilicet maritus suus clericus uester, ob hoc quod de seruili fuerat conditione pulsata à suo noscitur eam remouisse consortio: uosque hic positos asserunt permisisse, quod si liberam probare se adiuuante Domino ualuisse, suo eam uos coniugare reformaretis. Fraternitas igitur uestra cognoscit, quod reuelante Deo libertatis autore approbata sit libera, nullaque seruilis in ea macula inuenta est. His ergo cognitis, sine mora aliqua suo per uos eam uolumus marito restitui, nec ulterius idem uir eius argumenta sibi aliqua occasione exquirat quibus eam possit abscere. Nam si à uobis, quod non credimus, minimè fuerit adimpletum, eamque recipere forte distulerit, nos illud cognoscatis cum districta uindicta correcturos.

Gregorius Columbo episcopo Numidiae.

De Paulo episcopo. Cap. CLXVI.

Epist. 2 E cono uestro deferente suscepimus. In qua nobis de persona Pauli episcopi quae apud uos acta sunt, indicastis. Quod tam serò factum est, ut persona ipsa hic iam ualuisse minimè reperiri. Nam & uir excellentissimus filius noster Gennadius patricius suum ad nos pro causa eadem cancellarium destinauit. Sed dum fecissemus inquiri, uirum cum eo nobis coram positus uellet inire cōstituit: respondit ad haec se minimè fuisse transmissum, sed solummodo tres quosdam huc de eius Ecclesia deduxisse, qui contra eum plurima dicere debuissent. Dum ergo neque illud ad inferendas actiones paratum inuenimus, neque personarum illarum nos qualitas mouit, quod in accusatione episcopi ualuisse idonei reperiri, sapientissimo Paulo episcopo ad urbem se regiam relaxari debuisse precibus speranti, non potuimus contradictionis moras asserere, sed mox eum secundum petitionem suam cum alijs duobus secum deductis episcopis ambulare permisimus. Si qua ergo fuere quae contra eum dici rationabiliter poterat: mox eo huc ueniente uestra debuit, quod non fecit, fraternitas cuncta subtiliter indicare. Quod enim multorum uos inimicitias ob hoc quod nostris uos frequentius uisitamus epistolis, pati signastis: dubium non est reuerentissime frater bonos prauorum odia sustinere, diuinisque intentos operibus peruersorum aduersi ratibus lacerari. Sed quanto haec quae sunt praua circumstant, tanto in commissi uobis cura regiminis debetis constantius occupari, circa gregis Christi uigilare custodiam: quantoque iniquorum uos contrarietas premit, tanto alacriores, ac de promissa remuneratione certissimos, pastoralis sollicitudinis cura debet accendere: quatenus pastor summo lucrū de iniuncto uobis opere ualeatis offerre.

Gregorius Gennadio patricio de Africa.

De Rufurio & Anastasio. Cap. CLXVII.

Epist. 3 His qui se apud excellentiam uestram nostris desiderant epistolis commendari, securi de uestra benignitate facimus quod petimur. Rufurius siquidem comes, cum alijs concubus suis à uobis, ut cognouimus, ad Africam euocati prouinciam, petuerunt scriptorum nostrorum suffragia sibi apud uos prodesse. Quapropter excellentiam uestram paterno salutantes affectu, petimus, ut eos in nullo à quoquam patiamini apud uestros animos contra iustitiam praegruari, sed sicut circa commissos uobis pia discretaque uos nouimus inuigilare cautela, ita ut de his tranquille disporre in spirante uobis Domino debeat, atque de insula ipsius sollicitus tractare cautela: ne si illuc exercitus sine persona utili, quae hunc gubernare ualeat, & incauta dispositione transmittitur, adiuumentum hostibus praebatur. Quia autem Anastasium tribunalum, quae illic excellentia uestra ordinauerat, bene secum egisse, atque in nulla laesione eum asserunt miscuisse se prouinciae, quae etiam nunc esse remotum grauius ferunt: praecipiat excellentia uestra illic eum iterum

iterum destinari, suisq; adhortationibus formari: ut qui de bona actione iam placuit, nullius ad male agendum suasionibus incitetur; ne tantorum iudicium quod ex bona administratione habere meruit deterius perdat, quod non optamus, agendo contraria. Ita ergo petimus ut uestra excellentia faciat quatenus bonum uestrum quod testat Aphrica, etiam Corsica cognoscat.

Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopolitano. De conseruanda pace sancte Ecclesie. Cap. CLXVII.

Epist. 4

DVdū dum in urbe regia responsa sedis Apostolicæ facerē, bona uestræ sanctitatis agnouit. Et quia uobis animarū nūc cura cōmissa est, ualde gaudeo. Et quamuis indignus omnipotentem Dominum quibus ualeo precibus exoro, ut in uobis suam gratiam semper augeat, uosq; ad æternā patriam faciat animarum lucra congregare. Quia uerō ad hoc opus ad quod perducti estis infirmos uos esse dicitis, scimus quia prima uirtus est cognitio infirmitatis: atq; ex eo colligimus posse uos bene susceptum ministerium implere, quia uos uideamus infirmitatem propriam ex humilitate cognoscere. Omnes enim infirmi sumus: sed ille est infirmior, qui suam considerare non ualet infirmitatē. Vos uerō beatissimi fratres ideo fortes estis, quia de fortitudine propria diffidentes, in omnipotentis Dei uirtute confiditis. Quantū uerō mens mea charitati uestræ ligata sit, uerbis epistolaribus explere non possum. Sed oro ut omnipotens Deus eandem quæ inter nos est charitatem, ex gratiæ suæ dono multiplicet, omnemq; occasionem scandalī auferat: ne sancta Ecclesia confessione ueræ fidei unita, & coniunctis fidelium cordibus constipata, detrimentum aliquod quod absit, sacerdotibus inter se discrepantibus sentiat. Quamuis ego in omne quod loquor, in omne quod superbis quorundam actibus contradico, ex omnipotentis Domini largitate charitatis intīmæ custodiam nunquam relinquo: sed sic ea quæ sunt iustitiæ, foris exequor, ut ea quæ intus amoris & dilectionis sunt, minimè postponam. Vos autem mihi amoris mei uicem reddite: & ea quæ pacis & dilectionis sunt, custodite: ut unum in mente permanentes, quo nullam dissensionem inter nos intrare permittimus, eo obtinere quæ petimus, apud Dominum ex ipsa melius cordium nostrorū unitate ualeamus. Præter ea Ioannem Chalcedonensem presbyterum, & Athanasium Lyconia, sanctitati uestræ commendo, ut nullus uobis contra eos fallidica locutione surrepat: quia eorū fidem subtiliter discussi, eosq; rectos in suis confessionibus, quæ & scripto datæ sunt, inueni. Sancta autē trinitas sua uos manu protegat, & circa animarū custodiam semper uos uigilantes & sollicitos reddat: quatenus in æterna retributione ualeatis non solum de uestro opere, sed etiam de subiectorum uestrorum melioratione coronari.

Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopolitano. De custodia charitate, & unitate sancte Ecclesie. ubi etiā inserit multa testimonia ualde utilia sacre scripture. Cap. CLXX.

Communes filios Georgium presbyterum & Theodorum diaconem uestrum, ea qua decuit charitate suscepimus, uosq; ab Ecclesiasticarum rerum cura ad animarum regimen uenisse gaudemus: quia iuxta ueritatis uocem, qui in modico fidelis est, & in magnis fidelis est. & bene ministranti seruo dicitur: Quia enim in pauca fidelis fuisti, supra multa te constituam. Cui etiam mox de æterna retributione subiungitur: Intra in gaudium Domini tui. In scriptis autem uestris uos magno opere requiem quassisse narratis. Sed per hoc ad pastorem sollicitudinem uos congruè uenisse ostenditis: quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus est. Et sicut scriptum est: Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui uocatur à Deo tanquam Aaron. Et rursum idem prædicator egregius dicit: Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & unus pro omnibus mortuus est Christus, ut qui uiuunt, iam non sibi uiuant, sed ei qui pro eis mortuus est & surrexit. Et pastor in sanctæ Ecclesiæ dicitur: Simon Ioannis amas me? Pasce oues meas. Ex quibus uerbis colligitur: quia si is qui ualet, omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostendit se pastorem summum minime amare. Si enim unigenitus patris pro explenda utilitate omnium, de se creto patris egressus est ad publicum nostrū: nos quid dicituri sumus, si secretum nostrum præponimus utilitati proximorum? Quies itaq; nobis ex corde appetenda est, & tamen pro multorum lucro aliquando postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit qui prædicet, occupationis onus libenti necesse est animo subire. Quod ex duorum prophetarum opere docemur, quorum unus prædicationis officium uitare conatus est, & alter appetiit. Nam mittenti se Domino Hieremias respondit dicens: A, a, a, Domine Deus nescio loqui, quia puer ego sum. Et cū omnipotens Deus personā ad prædicandū quæreret, dicens: Quem mittam, & quis ibit ex uobis? ultrò se Esaias obtulit dicens: Ecce ego, mitte me. En ab utriq; exterius diuersa uox prodijt, sed non à diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis, Dei uidelicet amor, & proximi. Per actiuam igitur uitam prodesse proximis cupiens Esaias officium prædicationis appetiit: per contemplatiuam uerò Hieremias amoris conditoris sui sedulo inhaerere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter unus appetiit, hoc laudabiliter alter expauit. Iste ne tacitæ cōtemplationis lucra loquendo perderet: ille damna studio si operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum: quia & is qui recusauit, plene non restitit: & is qui mitti uoluit, ante se per altaris calculum purgatum uidit: ne aut non purgatus adire quisquam sacra ministeria audeat, aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbe contradicat. Magno autem desiderio uos in epistolis uestris inuenio serenitatē mentis quærere, & repulsa perturbatione, ad tranquillitatem cogita-

Epist. 5

Math. 25

Can. 8. q. 1 in scriptis

Heb. 5

2. Cor. 5

1. Cor. 12

Hiere. 1

Esai. 6

cogitationis anhelare. Sed quæ ratione ad hoc uestra fraternitas pertingere possit, ignoro. Qui enim regendam nauem suscipit, tanto amplius necesse est uigilet, quanto amplius litus relinquit: ut aliquando futuras procellas ex signo præuideat, aliquando uenientes aut directo clauo si parua sint superet, aut si uehementer intumescunt, dato in obliquum latere irruentes declinet: & sæpe solus uigilat, cū cuncti illi quibus nulla nauis cura commissa est, quiescant. Quomodo autem suscepto pastoralī onere habere serenitatem cogitationum potestis, cum scriptum sit: Ecce gigantes gemunt sub aquis: iuxta Ioannis etenim uocem, aquæ populi sunt. Et gigantes sub aquis gemere est, quia quisquis in hoc mūdo quasi quadam corporis mole, ordine potestatis excreuerit, tanto pondera maioris tribulationis sentit, quanto super se regendorum populorum curam suscepit. Sed si sancti Spiritus uirtus afflictam mentem afflauerit, protinus hoc quod Israelitico populo corporaliter factum est, nobis spiritaliter contingit. Scriptum quippe est: Filij Israel ambulauerunt per siccum & medium mare. Et per prophetam Dominus pollicetur dicens: Cū transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Illos enim flumina operiunt, quos actiones huius seculi mentis perturbatione cōfundunt. Nam qui sancti Spiritus gratiam tenet in mente, transita aquas, & tamen fluminibus non operitur: quia etiam inter medias populorum turmas sic peragit gressus sui itineris, ut non submittat actionibus seculi caput mentis. Ego quoq; qui indignus ad locum regiminis ueni, infirmitatis meæ conscius, secretiora loca petere aliquando decreueram: sed superna mihi iudicia aduersari conspiciens, iugo conditoris subdidi ceruicem cordis: hoc præcipue perpendens, quia qualibet occulta loca sine Dei gratia animam saluare non possunt: quod aliquando in ipsis quoq; conspiciamus erratibus electorum. Nam Loth in peruersa ciuitate iustus fuit, in monte peccauit. Sed ista cur dicimus, cū maiora norimus? Quid enim paradiso iocundius? Quid cœlo securius? & tamen homo ex paradiso peccando, & angelus cecidit e cœlo. Illius ergo nobis uirtus quæranda est, & gratia postulanda, sine qua nusquam absq; periculo & culpa, cum quo nusquam sine iustitia esse nō possumus. Curandū ergo est, ut perturbatio cogitationum nō exuperet animum: nam repellit funditus nullatenus potest. Quisquis enim est in loco regiminis, aliquando necesse est habeat etiam terrena cogitare, & exteriorum quoq; curā gerere, ut grex cōmissus ualeat ad ea quæ sibi sunt explenda subsistere. Sed magno opere semper prouidendum est, ne hæc eadem cura modum transeat, ut cū ad cor licenter admittitur, nimis excrecere nō permittatur. Vnde recte per Ezechielem prophetam dicitur: Sacerdotes caput suū non radant, neq; comam suā nutriant, sed tondeutes attondeant capita sua. Quid enim per significationē sunt capilli in capite, nisi cogitationes in mente: qui dum super cerebrū in-

Job 26

1. Cor. 15

Esai. 43

sensibiliter oriunt, curas uitæ præsentis designat, quæ ex sensu negligenti quia importunè aliquando prodeunt, quasi nobis non sentientibus procedunt. Quia igitur cuncti qui præsumt, habere quidem sollicitudines exteriores debent, nec tamen eis uehementer incumbere: sacerdotes recte & caput prohibentur radere, & comam nutrire, ut cogitationes carnales de uita subditorū nec à se funditis amputent, nec rursus ad crescendo nimis relaxent. Vbi & bene dicitur: Tondeutes tondeant capita sua: ut uidelicet curæ temporalis sollicitudines, & quantū necesse est prodeant, & tamen recidant citius, ne immoderatus excreseat. Dum igitur & per administratā exteriorē prouidentiam corporū uita protegatur, & rursus per immoderatam cordis intentionē non impeditur, capilli in capite sacerdotis & seruantur ut cutem cooperiant, & refecantur ne oculos claudant. Præterea epistolas uestras directas plenas fide suscepimus. Atq; omnipotenti Deo gratias agimus, qui incōsutilem tunicam desuper cōtextam, uidelicet Ecclesiam suam, uicaria confessione fidelium in unitate gratiæ ab omni erroris scissione custodit, & contra pereuntis mundi, ut ita dicam, tot culpārū diluuiū, ex multis lignis arcam construxit, in qua omnipotentis Dei electi seruētur ad uitam. Nam cū uicissim nobis fidei nostræ cōfessionē transmittimus, & charitatem nostram erga uos ostendimus: quid aliud in sancta Ecclesia agimus, nisi arcā bitumine linimus, ne unda erroris intret, & uel spiritales quosq; tanquam homines intret, uel carnales tanquam animalia occidat? Sed cū sapienter à uobis recta fides prolata sit: restat ut proculdubio debeat pacem cordis prudentius custodire, propter hoc quod ueritas dicit: Habete sal in uobis, & pacem habete inter uos. Et Paulus apostolus admonet dicens: Solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis, qui rursus ait: Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Deum. Quam uidelicet pacem tūc nobiscū ueraciter habebitis, si prophani nominis superbiam declinetis, iuxta quod idem magister gentium dicit: O Timothee depositum custodi, deuitans prophanas uocū uanitates. Nimis quispe iniquum est, si hi qui prædicatores humilitatis facti sunt, de uani nominis elatione gloriantur, cū uerus prædicator dicat: Mihi autem absit gloria nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Ille ergo uerè gloriosus est, qui non de temporali potentia, sed pro Christi nomine de sua passione gloriat. In hoc itaq; uos medullitū ampleximur. In hoc sacerdotes uos esse recognoscimus, si repulsa uanitate uerborū, sanctitatis locum cum sancta humilitate teneatis. Ecce enim in nephādi appellatione nominis scandalizati sumus, & nō minimas querelas seruamus in mente, & promimus in uoce. Uestra autem fraternitas nouit quid ueritas dicit: Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum, & uade prius reconciliari fratri tuo, & tunc ueniens offer-

Ezech. 44

Mar. 9

Ephe. 4 Heb. 12

1. Tim. 6

Gal. 6

Math. 5

O res

Greg. tom. 2

cuncti se fratres extendant: nec eos adhuc locus inferior ad bene operandum tepidos reddat; dum in illo qui profecerit, de presentis quod imitentur aspiciunt. Dilectioni quapropter tua in hac ordinatione sit nulla dubietas, quod non locus, sed actio apta perquiritur: quia & ante Deum ille prioris obtinet locum, qui in eiusdem oculis etiam si hic abiectus sit, bonae actionis instrumento placuerit. Circa fratres namque sollicita uos, sicut confidimus, decet inuigilare custodia: ne a recto conuersationis itinere per illicitas euagando cogitationes exorbitent, atque inimico per inermem custodiam irruptionis aditum praestent. Sed eos orationi decet instantius adherere, quatenus pia coepta eorum, suae propitiationis dono perficiant, & imperfecta ad cumulum faciant perfectionis ascendere.

Gregorius Rufino episc. Ephes. Commendat clericum quemdam literas nescientem. Cap. CLXXV.

Epist. 11

A Micitarum uestrarum antiqua nos charitas monuit fraternitatem uestram scriptis praesentibus uisitare. Magno etenim sumus gaudium relecta, quod de uestra salutis indicio prospera cuncta cognouimus: sed in his omnipotentem Dominum deprecamur, ut sicut nos in praesenti uita, quae quodammodo umbra futurae est, de transitoria praesentis corporis incolumitate gaudere, ita in illa coelesti patria, in qua uita uera est, de perfecta animae salute gratulari, communique faciat exultatione gaudere. Harum namque lator nostris se apud uos desideras epistolae commendari, a nobis inquisitis, utrum, sicut de cet clericum, literas didicisset, eas se ignorare respondit. Quid ergo commendationis de eo apud fraternitatem uestram amplius agam, ignoro, nisi ut de eius anima debeatis esse solliciti, ac circa eum pastoralis inuigilare studio: ut qui nescit legere, lingua uestra illi sit codex, in bono praedicationis uestrae uel operis, quod imitetur aspiciat. Solet enim plerumque strictus cor uiua uox trahere, quae lectio dicta per transitum. Sed dum haec ei interius spiritalis a uobis magisterij doctrina tribuetur, exterior quoque sollicitudo non desit: ut eius adiuuamento ad spiritualia appetenda perueniat. Transitoria quoque percipiat: ne si hoc despiciatur, desit cui praedicationis ministratur.

Gregorius Respecta abbatissa de Gallijs Massiliae. De priuilegijs monasterij sui. Cap. CLXXVI.

Epist. 12

Plae postulatio uoluntatis effectum debet praesente copleri: quatenus & deuotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata uires indubitanter assumat. Proinde monasterio quod in honore sancti Cassiani est consecratum in quo praesens esse dimoeris, iuxta petitionem filiorum nostrorum Dinamij atque Aureliani, qui id religiosa deuotione domui sui iuris iunctis uniusse aedificijs coprobantur, & priuilegia prauidimus indulgeri: constituentes, ut obeunte antedicti monasterij abbatissa, non extranea, sed qua congregatio sibi de suis elegerit ordinetur: qua tamen si digna hoc ministerio iudicata fuerit, eiusdem loci episcopus ordinet. In rebus autem uel in dispositione monasterij eiusdem,

A nec episcopum, neque ecclesiasticorum quenquam aliquam habere decernimus potestatem: sed haec ad sollicitudinis tuae curam, uel qua post te in eodem loco fuerit abbatissa, statuimus per omnia pertinere. Die si quidem natalis uel dedicationis supradicti monasterij, episcopo illi missarum sacra conueniat solennia celebrare: a quo tamen ita est hoc officium exoluendum, ut cathedra eius nisi praedictis diebus dum illi missarum solennia celebrat, non ponatur. Quo discedente, similiter etiam cathedra illius de eodem oratorio auferatur. Caeteris uero diebus per presbyterum qui ab eodem episcopo fuerit deputatus, missarum officia peragantur. Praeterea erga uitam actusque ancillarum Dei siue abbatissae quae in supra scripto fuerit monasterio constituta, episcopo secudum Dei timorem, sollicitudinem statuimus adhibere: ut si aliqua de illis habitantibus exigente culpa oportuerit ultioni submitti, ipse iuxta sacrorum canonum uigorem modis omnibus debeat uindicare. His ergo a nobis statutis atque concessis, ita te in congregationis tuae dispositione custodiam stude sollicitiorum enixius in omnibus exhibere, ut iniqui hostis malitia nihil tibi quod maculari possit inueniat. Haec igitur omnia quae huius paginae preceptio nis amplectitur, monasterio tuo in omnibus, & ab omnibus in perpetuum seruari Christo protegente censemus: quatenus indultorum priuilegiorum beneficia, in sua semper inuolabiliter firmitate permaneat.

Mense Nouembri: Indictione decimaquinta.

Gregorius Fortunato episcopo Fanensi.

Scribit sacra uasa pro redemptione captiuorum uenundanda. Cap. CLXXVII.

Sicut reprehensibile & ultione dignum est sacra-
Sta quenquam uasa, praeterquam in his quae lex & sacri canones praecipunt, uenundare: ita nulla est oburgatione uel uindicta plectendum, si pietatis causa pro captiuorum fuerit redemptione distracta. Quia ergo fraternitate uestra in indicatae coprimus ad redemptionem captiuorum mutua se fecisse pecunia, & ea unde solueret non habere, atque ob hoc cum nostra uos autoritate sacra uelle uasa distrahere: in hac re, quia & legum & canonum decreta consentiunt, nostrum consensum praebere curauimus, & in distrahendis sacris uasis uobis licentiam indulgemus. Sed ne eorum uenditio ad uestram possit inuidiam pertinere, oportet ut in Ioannis defensoris nostri praesentia usque ad quantitatem debiti distrahi, & eorum solui precium creditoribus, debeat: quatenus dum haec res huiusmodi fuerit obseruatione completa, nec creditores mutuae pecuniae damna sentiant, nec fraternitas uestra inuidiam nunc uel quandoque sustineat.

Gregorius Constantio episc. Mediola. De non curandis obreftationibus malorum. Cap. CLXXVIII.

Antiquus humani generis inimicus quibus
Auos linguarum iaculis, & malorum cordium insidijs existimauit impercedos, relaxatione multorum iam dudum me audisse cognoscite. Sed in cunctis quae in hac uita aduersa proueniunt, sola est, sicut nobis, omnipotentis Dei districtio pensanda, atque ad

Epist. 13

Epist. 14

cor

cor semper proprium recurrendum, ut nullius nos ibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat. Quae enim conscientia defendit, & inter accusationem liber est: & liber uel sine accusatione esse non potest, si sola quae interius audit conscientia accusat. De uestra igitur sanctitate absit a Christianorum iudicio, ut ea quae maledicorum hominum rumoribus conficta sunt, credamus in qualicumque modulo suspicionis adduci: quia ex facti eloquij testimonio tenemus, ut maiora mala cum forsitan dicuntur, nisi probata credi non debeant, sed probata citius uel cisci. Nam ipse qui omnia creauit, & cuncta quae condidit intuetur Deus, malorum grauius ultione commotus ait: Clamor Sodomae & Gomorrae ascendit ad me, descendat ut uideam utrum clamorem quem audiui, opere compleuerint, & ulciscar, an non est ita ut sciam. Quod enim descenderet Deus, ut quae essent facta cognosceret? Aut quid non is qui ubique est sciret? Sed ut nostrae ignorantiae exemplum discretionis daret, quatenus deberemus mala gratia audita non credere, ipse se dicit ad cognoscendum descendere: de quo omnibus liquet, quia & non descendens omnia sciret. Haec igitur dixi, ut nimis esse leuitatis ostenderem, si quis mala grauius credere studeat, quae probari non possunt. Unde sanctitas uestra debet mentem suam a maledicorum hominum rumoribus atque obreftatione distingere: & sola quae aeternae uitae sunt, atque ad utilitatem subditorum proficiunt, cogitare: quia & ad hoc fortasse antiquus hostis tali cura implicari uos uoluit, ut dum frater nitatis uestrae animus erga ea quae sua sunt indelenter occupatur, aliena minus cogitet: & nullum uerbi solatium subditis inferat, atque peruersis agentibus nulla distinctione contradicat. Sic namque in corporali praesidio fieri solet, ut is qui in certamine uexillum portat, ipsum hostis uehementer impetatur: quatenus si ipse qui a caeteris attendit, uulnus accepit, multitudo omnis citius dispersa capiatur. Hoc igitur opinionis illatae uulnus sentire uestra fraternitas non debet, sed uitam atque meliorationem sibi commissorum curare: quatenus uenturo iudici bonam possitis & de uestra innocentia, & de subditorum melioratione ponere rationem. Caetera autem quae ad utilitatem temporis congruunt, per Marianum defensorem uestrum uobis uerbo intimanda mandauimus. Illum uero episcopum quem a fraternitate tua inuenimus esse depositum, postquam sacri canones, sicut nostis, ultra tres menses Ecclesiam praecipiant non uacare, si manifestum in eo crimen apparuit, loco eius episcopum studij uestri sit modis omnibus ordinare: quia diu sine proprio rectore esse non debet Ecclesia.

Mense Maio: Indictione decimaquinta.

Gregorius Georgio presbytero, & Theodoro diacono Ecclesiae Constantinopolitanae. Quos Dominus descendens ad inferos secum assumpsit. Cap. CLXXIX.

Epist. 15

Memor bonitatis uestrae atque charitatis, me-
Memetipsum ualde reprehendo, quod uos ad remeandam citius relaxaui: sed quia semel ac secundo importune mihi de relaxatione uestra uos

Greg. tom. 2

A insistentes uidi, perpendi ne graue esset, si uestra apud nos dilectio moraretur. Postquam uero cognouimus uos propter hyemis tempus iam longo tempore in itinere remansisse, fateor, citius dimissos esse uos dolui. Si enim iter propositum uestra dilectio peragere non ualebat, melius fuerat ut apud me moram quam extra me faceret. Praeterea post discessum uestrum dilectissimis filiis meis diaconibus narrantibus agnouimus, quod dilectio uestra dixisset, omnipotentem Dominum saluatorem nostrum Iesum Christum ad inferos descendentem, omnes qui illic confiterentur eum Deum, saluasse, atque a poenis debitae liberasse. De qua re uolo ut fraternitas uestra longe aliter sentiat. Descendens quippe ad inferos, solos per suam gratiam liberauit, qui eum & uenturum esse crediderant, & praecipua eius uiuendo tenuerant. Constat autem quia post incarnationem Domini nullus ex his etiam saluari potest, qui fidem illius tenent, & uitam fidei non habent: quia scriptum est: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. & Ioannes ait: Qui dicit quia nouit eum, & mandata eius non custodit, mendax est. Iacobus quoque frater Domini scribit dicens: Fides sine operibus mortua est. Si ergo fideles nunc sine operibus bonis non saluantur, & infideles ac reprobis sine bona actione Domino ad inferos descendente saluati sunt: melior illorum fors fuit, qui incarnationem Domini minime uiderunt, quam horum qui post incarnationis eius mysterium nati sunt. Quod quantae fatuitatis sit dicere uel sentire, ipse Dominus testatur discipulis dicens: Multi reges & prophetae uoluerunt uidere quae uos uidetis, & non uiderunt. Sed ne dilectionem uestram in mea disputatione immorer: quid de hac heresi Philaster in libro quem de heresibus scripsit dixerit, cognoscat. Cuius haec uerba sunt: Sunt haeretici qui dicunt, Dominum in infernum descendisse, & omnibus post mortem etiam ibidem se nunciasse, ut confitentes ibidem saluarentur: cum hoc sit contrarium dicenti prophetae Dauid: In inferno autem quis confitebitur tibi? Et Apostolus: Quotquot sine lege peccauerunt, sine lege peribunt. Cuius uerbis beatus quoque Augustinus in eo libro concordat, quem de heresibus scripsit. Haec itaque omnia pertractantes, nihil aliud teneatis, nisi quod uera fides per catholicam Ecclesiam docet: quia descendens ad inferos Dominus, illos solummodo ab inferni claustris eripuit, quos uiuentes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione seruauit. Quod enim per Euangelium dicit, Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum, omnia uidelicet electa: nam trahi ad Deum post mortem non potuit, qui se a Deo male uiuendo separauit. Omnipotens Deus sua uos protectione custodiat, ut ubicumque estis, & in anima & in corpore gratiae eius auxilium sentiat.

Gregorius Agnello episcopo Terracineni.

De obitu Beccandae, & uisitatioe Ecclesiae eius. Ca. CLXXX.

Obitum Beccandae antistitis directa relatio
Opatefecit. quapropter uisitatioe Ecclesiae destitutae

ad Tit. 1

1. Ioan. 2

1. Cor. 4

Matth. 13

1. Sal. 6

Rom. 2

1. Tim. 2

Epist. 16

destituta fraternitati tuae operam solentiter delegamus: quam ita te convenit exhibere, ut nihil de profectionibus clericorum, redditu uel ornatu, ministerijsque, uel quicquid est in patrimonio eiusdem a quoque praesumatur: Ecclesiam monere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi praeficiendum expeat sacerdotem, qui tanto ministerio dignus ualeat reperiri, & a uenerandis canonibus nullatenus respuatur: qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuae testimonio litterarum ad nos sacradas occurrat: comonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittatis Ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis in qua uisitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri. Prouisurus ante omnia, ne ad hoc cuiuslibet conuersationis se ueriti laicae personae aspirare praesumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

Gregorius Sabiniano episcopo adrentino. Denon communitando Maximo praenicatori. Cap. CLXXXI.

Epist. 17

Si dispensationis Ecclesiasticae regulam, & antiquae consuetudinis ordinem, sollicita studuissimam consideratione pensare, nec tibi aliqua illicita praesumptiois culpa surreperet, nec alij occasione tui peccati discrimen incurrerent. Itaque cognouisse te non est ambiguum, quia dum ad nos quaedam de Maximo peruenissent quae sacerdotij prouectum non leuiter impedirent, nostrum in eius persona non fuisse consensum, nec prius eum uoluissim ad hoc quod nitebatur accedere, quam digna de his quae dicta erant satisfactio proueniret. Quod cum seruare & tu omnimodo debuisses, actum magis est ut antedictus Maximus caecae mentis auaritate episcopatum arripens, ad suam te incaute uoluntatem, contra nostrum ueritum inclinaret. Sed ne uel tunc irrequisita quae ad nos perlata fuerant permaneret, nostris ut huc ueniret epistolis est acceritus. Quae etiam prauo studio differente, curae nobis fuit sub interdictione communionis iteratis epistolis admonere, ut ad nos pro sui purificatione uenire excusatione postposita properaret, sed elegit excommunicationi succumbere, quam obedientiam exhibere. Unde contigit ut peruersae ipsius mentis prauitas in suam alios secum, quod dici nephas est, perditionem conuolueret. Nunc autem quia ab eius te nequitia cognouimus dissentire, denique ut nec ei communices, nec nominis ipsius facias inter sacra missarum solentia mentionem, ut animae tuae uel sero te ab eo discordasse proficiat, scriptis te praesentibus adhortamur, quatenus ad nos mox submota uenire non differas, sed & alios tecum, quos tamen potueris, episcopos, caeterosque religiosos festines adducere: ut causa subtilius examinata, & uestra, si res exegerit, congrue, decenterque debeat absolutio prouenire, & hi qui in peccato eiusdem temeritatis collapsi sunt, ad uitam salutis auxiliante beato Petro apostolorum principe dispositione Deo placita reuocentur. Sciat autem quisquis

ad nos episcopus uel religiosus uenerit, nullum se praerudicium uel iniustitiam sustinere, sed ita interiorius cognita ueritate, quae redemptori nostro placuerit ordinari: quatenus ex ipsa nostra dispensatione Domino suffragante cunctis appareat non nos proprio odio contra aliquem, sed Dei zelo & Ecclesiastici ordinis libramine commoueri.

Gregorius Martio diacono & abbati. De absoluteione eius. Cap. CLXXXII.

Sicut ueraciter aduersus religiosos dicta crimina digna sunt ultione plestenda: ita ab illicitis sunt nihilominus absoluedi, quando nullus eos culpa reatus adstringit. Quia igitur aliqua nobis de te fuerant nunciata, quae officij tui propoliturum non leuiter macularent, curae nobis fuit ea diu ac subtili inuestigatione perquirere. Et quoniam nil quod tibi noceret inuenimus, ne qua de his quae dicta fuerant, suspicio remaneret, ad plenissimam te satisfactionem si ab eis insons extiteris, ad sacratissimum corpus beati Petri apostolorum principis districta fecimus sacramenta praebere. Et ideo postquam nobis, ut oportuit, satisfactum est: dilectionem tuam prauidimus modis omnibus absoluedam, atque ad tuam te Ecclesiam, in eo uidelicet quo fuisti loco & ordine per omnia statuimus remeare, & nullam te a quoquam contradictionem uel inquietudinem de his quae ad nos perlata fuerant sustinere: admonentes ut ita te decetero cautum sollicitumque debeas exhibere, quatenus & officio tuo, moribus & actio ne respondeas, & omnis contra te penitus aduersae opinionis dicendi subtrahatur occasio.

Mense Maio: Indictione decimaquinta. Gregorius Cypriano diacono. De conuentu episcoporum, & consolatione Libertini. Cap. CLXXXIII.

Nouit dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse, ut fratres & coepiscopi nostri Romam semel in triennio de Sicilia conuenirent: sed nos eorum labori consulentes, constituisse, ut suam huc semel in quinquennio praesentiam exhiberent. Et quia iam diu est quod huc minime conuenerunt, eos hortari te uolumus, ut natalem sancti Petri hic Deo perducente nobiscum debeant celebrare. Sed ne forte praetori aliqua possit nasci suspicio, si eos huc admonitos uenire cognouerit: uoluntatem nostram intelligens, ita hoc ex te facere stude, ut & ipsi, sicut praediximus, ad diem costitutum huc ueniant: & nulla de eis praetori possit esse suspicio. Liparitanum uero & Regitanum episcopos ut huc ueniant, pariter commonebis. Circa Libertinum uero uirum magnificum esto sollicitus, ut nullus illum dolus decipiat: quia aliqua nobis de Ra-uennati urbe scripta sunt, ipsamque ad te epistolam misimus, ut ex ea qualiter te erga eum debeas exhibere, possis addiscere. Consolare autem eum, ut se non affligat: quia credimus, quod nos dilectissimi mus atque excellentissimus filius noster exarchus non contristet. Nam de persona ipsius scribere non distulimus. Sed quia in Pado idem exarchus occipatus est, minime scripta eius suscepimus.

Gregorius

Gregorius Fortunato episcopo, & Anthemio defensori. De desponsata comitessa. Cap. CLXXXIII.

Epist. 20

Catellus praesentium lator nobis innotuit, fororem suam quae Stephano cuidam fuerat desponsata, diuinae propitiationis instigatu Neapolitanum monasterio esse conuersam, atque eundem Stephanum domum & res eius aliquas indebitum detinere. Er quia decreta legalia desponsata si conuertit uoluerit, nullo omnino censerunt damno mulctare, fraternitas tua una cum Anthemio subdiacono ueritate diligenti curiositate studeat perscrutari. Et si, ut edocui sumus, domum uel quid aliud suprascriptum Stephanum iniuste tenere cognoscitis, eum adhortatio uestra instanter admoneat, ut quae indebitum detinet, sine aliqua mora uel altercatione restituat, ne rerum alienarum restitutionem sub qualibet excusationis specie differat. Quae si adhortationem uestram negligere fortasse cognoscitis, nobis tam hoc quam etiam qualiter se cause ueritas habeat, subtiliter indicate, quatenus cognito negotij merito, alter cogat aequitate suadente restituere, quod facere propria sponte honestatis consideratione contemnit. Latorem uero praesentium fraternitati tuae commendantes hortamur ut eum illic moras pati hac pro causa diutius non permittas.

Gregorius Candido presbytero Galliae.

De redemptione captiuorum a Iudeis detentorum. Ca. CLXXXV.

Epist. 21

Dominicus praesentium portitor lachrymabiliter nobis innotuit, quatuor fratres suos de captiuitate a Iudeis redemptos esse, atque eos nunc Narbonae in eorum Iudeorum seruitio detineri. Et quia omnino graue execrandumque est, Christianos esse in seruitio Iudeorum, dilectionem tuam scriptis praesentibus adhortamur, ut cum omni subtilitate et sollicitudine studeat perscrutari. Et si reuera ita est, atque manifesta tibi ueritate constiterit, quia nec ipsi unde se redimant, nec suprascriptus portitor habet, eos studij tui sit redimere: sciens quia quicquid in eis dederis, tuis sine dubio rationibus imputabitur.

Mense Ianuario: Indictione decimaquinta.

Gregorius Gregoriae cubiculariae Augustae.

De eo quod scriptum est: Dimissa sunt ei peccata multa: alijsque testimonijs multis. De misericordia Dei. Ca. CLXXXVI.

Epist. 22

Desiderata dulcedinis uestrae scripta suscepti, in quibus uos omnino de peccatorum multitudine studuistis accusare: sed scio quia omnipotentem Dominum seruenter diligitis, atque in eius misericordia confido, quia illa de uobis sententia ex ore ueritatis pcedit, quae de quadam sancta muliere dicta est: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quomodo autem fuerint dimissa, in hoc etiam monstratum est, quod postmodum est sequutum: quia ad pedes Domini sedebat, & uerbum ex ore illius audiebat. In contemplatiua enim uita suspensa, iam actiua transcenderat, quae adhuc Martha illius foror tenebat. Sepultum quoque dominum requisitum, studeat ad monumentum inclinatum corpus illius non inuenit. Sed etiam recedentibus discipulis ipsa ante

Math. 23

Luc. 24

ianuam monumenti ploras perstitit, & quae mortuum querebat, uiuentem uidere meruit, & quia resurrexisset Dominus, discipulis nunciavit. Et hoc mira dispensatione pietatis Dei fuit, ut ex ore mulieris nunciaretur uita, quia ex ore mulieris mors fuerat in paradiso propinata. Quae alio quoque tempore cum Maria altera Dominum post resurrectionem uidit, & accedens pedes eius tenuit. Dicit rogo ante oculos, quae manus, cuius tenuerunt pedes? Illa mulier quae fuerat in ciuitate peccatrix, ille manus quae fuerant iniquitate polluta, illius tetigerunt pedes, qui ad patris dexteram super angelorum uertice sedet. Pensemus si possumus, quae sint ista supernae pietatis uiscera, ut mulier quae in profundo uoraginis fuerat demersa per culpam, ex amoris pennam sic in altum leuaretur per gratiam. Impletum est dulcissima filia, impletum quod de hoc sanctae Ecclesiae tempore prophetica nobis uoce promissum est: Et in die illo erit domus Dauid fons patens in ablutioem peccatorum & menstruate. Domus enim Dauid nobis peccatoribus fons patens in ablutioem est: quia ab iniquitatibus nostris sordibus per Dauid filium saluatore nostrum aperta iam misericordia lauamur. Quod uero dulcedo tua in suis epistolis subiunxit, importuna semel existere, quoad uel scribam mihi esse reuelatum quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficilem etiam inuitem postulasti. Difficile quidem: quia ego indignus sum cui reuelatio fieri debeat. Inutilem uero: quia securam de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die uitae tuae ultimo plangere eadem peccata minime ualebis. Quae dies quousque ueniat, semper sit specta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Certum Paulus apostolus iam ad tertium caelum ascenderat, in paradysum quoque ductus fuerat, arcaena uerba audierat, quae homini loqui non liceret, & tamen adhuc trepidans dicebat: Castigo corpus meum, & seruituti subijcio, ne forte alijs praedicans, ipse reprobus efficiar. Adhuc timeri qui iam ad caelum ducit, & iam tremere non uult qui adhuc in terra conuersat? Perpen de ducissima filia, quia mater negligetiae solet esse securitas. Habere ergo in hac uita non debes securitatem, per quam negliges reddaris. Scriptum est enim: Beatus uir qui semper est pauidus. Et rursus scriptum est: Seruite domino in timore, & exultate ei cum timore. In pauco ergo huius uitae tempore mentem uestram necesse est ut tremor teneat, quatenus per securitatis gaudium sine fine postmodum exultet. Omnipotens Deus sancti Spiritus sui gratia in mentem uestram repleat, et post fletus quos quotidie in oratione funditis, ad gaudia uos aeterna perducatur.

Gregorius Theotisko pariter & Andreae.

De duobus generibus copunctiois. Necno gratias ago de peccunia in redemptione captiuorum collata. Et de miraculo per clarum sancti Petri transpositam factum. Cap. CLXXXVII.

Quod in tanto tumultu causarum uestra excellentia posita, sacri uerbi ubertate plena est, atque ad aeterna incessanter gaudia suspirat, magnas omnipotenti Deo gratias ago: quia hoc in uobis

Zach. 13

2. Cor. 12

1. Cor. 9

Prou. 28

Psal. 2

Epist. 23

Exod. 15
Psal. 68

impletū uideo, quod de dilectis patribus scriptū est: Filij autem Israel ambulauerūt per siccum per medium mare. at contra: Ego ueni in altitudinem maris, & tempestas demerlit me. Vos uero ad re-promissionis patriam inter undas causarum secularium siccis, ut uideo, gressibus ambulatis. Agamus ergo gratias spiritui qui corda quae implet leuat, qui inter tumultus hominum, solitudinem in mente facit. In cuius praesentia nullus locus compunctae animae est secretus. Aeternae enim suauitatis odorē trahitis, atque ideo sponsum animae arden-ter amatis, ita ut cum coelesti sponsa ei dicere possitis: Trahe me post te: in odorem unguentorum tuorum currimus. In epistolis autem excellentiae uestrae hoc minus reperi: quia mihi de serenissima domina indicare noluit, quae studiose legat, uel in lectione qualiter compungatur. Prodesse quidem ei multum debet uestra praesentia, ut inter causarum fluctus quas assidue patitur, ex quibus uelit nolit foras trahitur, semper ad amorem coelestis patriae interioris reuocetur: & hoc quoque inuestigare debetis, quotiens ei pro sua anima lachrymae dantur, utrum adhuc ex timore, an iam ex amore compungatur. Duo quippe sunt compunctionis genera, sicut scitis. Vnum quod aeternas poenas metuit, aliud quod coelestibus praemijs suspirat: quia Deum sitiens anima prius timore compungit, post amore. Antequam enim semetipsam in lachrymis afficit: quia dum malorum suorum recollit, pro his perpetui supplicia aeterna pertimescit. At uero cum longa aeternitatis anxietate fuerit formido consumpta, quaedam iam de praesumptione ueniae securitas nascitur, & in amore coelestium gaudiorum animus inflammatur. Et qui prius flebat antequam duceretur ad supplicium, postmodum flere amarissime incipit quia differtur a regno. Contemplatur etenim mens qui sunt illi angelorum chori, quae ipsa societas beatorum spirituum, quae uisio internae charitatis Dei, & amplius plangit quia a bonis perennibus deest, quam flebat prius cum mala aeterna metuebat, sicque fit ut perfecta compunctio formidinis trahat animam ad compunctionem dilectionis. Quod bene in sacra ueracique historia figurata narratione describitur, quae ait: Axa filia Calephi sedes super asinam suspirauit. Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem. Terram Australem & arenam dedisti mihi, iunge & irriguam. Et dedit ei pater suus irriguum inferius, & irriguum superius. Axa quidem super asinam sedet, cum irrationabilibus carnis suae motibus anima praesidet. Quae suspirans a patre terram irriguam petit: quia a creatore nostro cum magno desiderio quaerenda est lachrymarum gratia. Sunt namque nonnulli qui iam in dono percipiunt liberē pro iustitia loqui, oppressos ueri, indigentibus propria tribuere, ardorem fidei habere, sed adhuc gratiam lachrymarum non habent. Hi nimium terram Australem & arenam habent: sed adhuc irrigua indigent. In bonis enim operibus positi, in quibus magni atque seruētes sunt, optant ualde ut aut timore supplicij, aut amore regni coele-

Iosue 15

stis peccata sine quibus uiuere non possunt, quod tidie plorent. Sed quia, ut dixi, duo sunt compunctio- nis genera, dedit ei pater suus irriguum superius, & irriguum inferius. Irriguam quippe superius accipit anima, cum se in lachrymis regni coelestis desiderio affligit. Irriguam uero inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Et qui dem prius inferius, & post irriguū superius datur. Sed quia compunctio amoris magna dignitate praeminet, necesse fuit ut prius irriguū superius, & post irriguū inferius diceret. Vos ergo quae operante omnipotente Domino utraq; compunctio- nis genera experimento nostis, quantum per uerba serenissimae dominae uestrae prodesse, quotidie sollicitate perscrutari debetis. Peto autem ut paru- los dominos quos nutritis, praecipue moribus in- struere curetis: & gloriosos eunuchos qui eis de- putati sunt admonete, ut ea illis loqui debeant, quae eorum mentes in charitate circa se inuicem, & erga subiectos in mansuetudine compungant, ne si quid odij modò inter se coeperint, in aperto pos- ita erumpat. Verba siquidem nutritiui aut lac erunt si bona sunt, aut uenenū si mala. Talia ergo nunc eis suggerant, quae postmodum ostēdant quae bona fuerint, quae a nutritorū suorū ore suxerunt. Praeterea triginta auri libras dilectus filius meus Sabinianus diaconus ab excellentia uestra trans- missas in redēptionē captiuorū dandas, atque pau- peribus erogandas detulit: de quibus uobis gaudeo, sed mihi pertimesco: quia apud tremendum iudicem non solum de sancti Petri Apostolorum principis substantia, sed etiam de uestris rationem redditurus uado. Vobis autem omni- potēs Deus pro terrenis coelestia, pro temporalibus aeterna restituat. Indico uero quia ex Crotonensi ciuitate quae super Adriaticū mare in terra Italiae posita, transacto anno à Longobardis capta est, multi uiri ac multae mulieres nobiles in praedā ductae sunt, & filij a parētibus, parentes a filijs, & cō- iuges a cōiugibus diuisi, ex quibus aliqui iam redempti sunt. Sed quia grauiā precia eis indicunt, multi apud nephandissimos Longobardos hactenus remanserunt. Mox autem medietatē pecuniae quam transmisistis, in eorū redēptionē transmisi. De medietate uero ancillis Dei quas uos Graeca lingua monasticas dicitis, lectissima emere dis- posui: quia in lectis suis graui nuditate in huius hyemis uehementissimo frigore laborabant, quae in hac urbe multae sunt. Nam iuxta notitiam qua dispensantur, tria milia reperiuntur. Et quidem de sancti Petri apostolorum principis rebus octo- ginta annuas libras accipiunt. Sed ad tantam mul- titudinem ista quid sunt: maxime in hac urbe, ubi omnia graui precio emuntur. Harum uero uita- talis est, atque in tantum lachrymis & abstinentia districta, ut credamus quia si ipsae non essent, nul- lus nostrum iam per tot annos in loco hoc subsi- stere inter Longobardorū gladius potuisset. Prae- terea benedictionem sancti Petri apostoli clauē a sacratissimo eius corpore transmisi, de qua uide- licet clauē hoc est gestum quod narro miraculum. Dum

Epist. 24

Dum eam quidam Longobardorū ciuitatem in- gressus, in transpadanis partibus inuenisset: quia sancti Petri clauis esset despiciēs, sed pro eo quod eam aureā uidit, facere sibi ex illa aliquid aliud uolens, eduxit cultellum ut eam incideret. Qui mox cultellū cum quo eam per partes mittere uoluit, arreptus per spiritū, sibi in gutture defixit, eadēque hora defunctus cecidit. Et dum illic rex Longobar- dorū Ancharith atque alij multi eius homines ad- essent, & is qui se percusserat, eorū mortuus, cla- uis uero haec seorsum iaceret in terra, factus est om- nibus uehementissimus timor, ut eandē clauem de terra leuare nullus praesumeret. Tunc quidam Longobardus catholicus, qui sciebatur orationi & eleemosynis deditus, Minulfus nomine, uoca- tus est, atque ipse hanc leuauit de terra. Ancharith uero pro eo dem miraculo aliam clauem uestram fecit, atque cum ea pariter ad sanctae memoriae decessorē meū transmisit, indicans quale per eam mira- culum contigisset. Ipsam ergo uestrae excellentiae transmittere studui, per quam omnipotens Deus su- perbientem & perfidum hominē potens, ut per eam uos qui eum timetis & diligitis, & praesentē salutem & aeternam habere ualeatis.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno.
De Cyrico episcopo, & prophano uocabulo.
CLXXXVIII.

Ca-

CLXXXVIII.

Proh. 27

Desideratam suauissime uestrae sanctitatis epi- stola communi filio meo Sabiniano diacono deferente suscepi, in qua non linguae sed anime uer- ba profluebant. Et non mirū si bene loquū qui per- fectē uiuit. Quia enim per magistrū spiritū in schola cordis per praecipua uitae didicistis terrena cuncta despiciere, ad coelestē patriam festinare: quantum uos in bono profecistis, tantum bona etiā de alijs sen- titis. Dum uero in scriptis uestrae beatitudinis mul- ta de me dici laudabilia audire, intellexi studium, quia commemorare uoluistis nō quid sum, sed quid esse debeat. Illud uero quod me dicitis morū meo- rum debere reminisci, & maligno spiritui quaerenti animas cribrare pro nulla causa locū dare: ego quidē malis semper me esse moribus recolo, atque eodē in me mores si possum uincere ac delere fe- stino summopere. Si tamē, ut uos creditis, aliquid boni habui, in omnipotentis Dei adiutorio cōfido, quia oblitus non sum. Sed sanctitas uestra, ut ui- deo, in praemissis uerbis dulcedinis, & subsequētū hoc uerbo epistolā suā apud esse simile uoluit, quae mel simul & aculeū portat, ut me & melle satiare, & aculeo pungeret. Sed inter haec ego ad medi- tandā Salomonis uocē redeo: quia meliora sunt uulnera diligentis, quae inimici blandientis oscula. Quod uero dicitis pro nulla causa dare nos locū scandalo debere, haec mihi & pijslimus dominus filius uester, pro cuius uita incessanter orādum est, iam saepius scripsit: & quod ille ex potestate, scio quia hoc uos ex amore dicitis. Nec miratus sum uos in uestris epistolis imperialia uerba posuisse: quia ha- bēt inter se maximā cognationē amor et potestas. Nā utraq; principaliter praesumunt, utraq; per au-

thoritatē semper loquunt. Et quidē in suscipiēdā fratris & cōsacerdotis nostri Cyriaci synodica e- pistola dignū nō fuit ut, pro causa prophani uocabuli moras facerē, ne unitatē sanctae Ecclesiae perturba- rē: sed tamē de eodē superflitioso et superbo uoca- bulo eū admonere studui, dicens quia pacē nobi- scum habere non possēt, nisi elationem praedicti uerbi corrigeret, quam primus apostata inuenit. Vos tamen eandem causam nullā esse dicere non debetis: quia si hanc aequanimiter portamus, uniu- uersa Ecclesiae fidem corrumpimus. Scitis enim quanti non solum haeretici, sed etiam herefiarchae de Constantinopolitana Ecclesia sunt egressi. Et ut de honoris uestri iniuria taceam, si unus episco- pus uocatur uniuersalis, uniuersa Ecclesia corrūit si unus uniuersus cadit. Sed absit haec stultitia, ab- sit haec leuitas ab auribus meis. In omnipotente au- tem Domino confido, quia quod promissit, citius impleturus est. Omnis qui se exaltat, humiliabit. Haeccupatus in multis, ad epistolarum uestra- rum dicta in breuitate respōdi, nam quae modò lo- qui per scripta nō debeo, in animo signata manent. Peto ut me beatitudo uestra in suis sanctis oratio- nibus semper ad memoriā reducat, quatenus a malis me temporalibus & aeternis uestrae interces- siones eripiāt. Pro serenissimo autē domino im- peratore studiose & seruēter orate: quia ualde est eius uita mundo necessaria. Cesso autem amplius dicere: quia & uos non dubitō scire.

Gregorius Theodoro medico Constantinopolitano.
De largitate eleemosynarum eius. Cap. CLXXXIX.

Dilectissimus filius meus Sabinianus diacono- nus ad me reuersus, nulla gloria uestrae scri- pta detulit, sed ea quae transmissa sunt, captiuis & pauperibus deportauit, unde & intellexi causam: ideo enim hominū loqui per epistolas noluiistis; quia omnipotenti Deo uerbum in bona operatio- ne feceratis. Habet enim uestra operatio uocē pro- priam, quae ad aures Dei secreta clamat, sicut scri- ptum est: Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & haec pro te orabit. Et quidem mihi (fateor) triste est aliena expēdere, & super eas quas de sub- stantia Ecclesiastica habeo, adhuc etiam de rebus sanctissimū filij domini Theodori rationes pone- re. Uestra tamē benignitati congaudeo: quia sol- licite attenditis atque custoditis hoc quod ueritas dicit: Date eleemosynā, & ecce omnia munda sunt uobis. Et hoc quod scriptum est, Sicut aqua extinguit ignē, sic eleemosyna extinguit peccatū: Paulus quoque apostolus ait, Uestra abundantia illorū in opiam suppleat, ut & illorū abundantia uestrae sit inopiae supplementū. Tobias filium admonet, dicens: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si autem parum, etiam de exiguo libenter imparte- re. Vos itaque haec omnia praecipua seruatis, sed pro nobis ut oretis petimus, ne laborum nostrorū fru- ctus indiserētē & nō sicut necesse est dispēsemus; ne unde uos peccata minuitis, nos inde cumule- mus. Omnipotēs autē Deus sua uos protectionē custodiat, sicque uobis in terreno palatio humanā gratiam

Luc. 14
18

Epist. 25

Eccle. 19

Luc. 11

Eccle. 3

2. Cor. 9

Thob. 4

gratiam tribuat, ut post longa uos tempora ad coelestis palatii gaudia eterna perducatur. Benedictio uero sancti Petri apostolorum principis, quem multum diligitis, clauem a sacratissimo eius corpore uobis transmissus, in qua ferrum de catenis eius clausum est, ut quod illius collum ligauit ad martyrium, uestrum ab omnibus peccatis soluat.

Gregorius Andreæ. De contemnendo hoc seculo. Cap. CXC.

Epist. 26

Magnitudinis uestrae scripta suscipiens, cognita salute uestra gauisus sum, & de benedictione uestra dominam, quae erga uos sua gratia ostendere dignata est, ualde letatus. Et quod domina Constantia clarissima puella prius quam nuptias faceret, ab huius mundi illecebris est erepta, uehementer exulto. Illud autem quod uos in militia spirituum eius intrasse dixistis, & quod serenissimo domino imperatori commendari uoluistis, ut uobis aliqua iniungat, ubi uos utiles esse existimat, mentem meam non modo dico mœrore tetigit: quia ego bonitatem morum uestrorum ad aliud tendere semper existimaui. Multos autem noui qui in seruitio reipublicae positi uehementer affliguntur: quia eis non licet uacare & peccata sua plangere, & uos quare nescio occupari desideratis. Cur enim magnifice filii non consideras, quia mundus in fine est? Omnia urgentur quotidie, ad reddendas rationes eternae & tremendo iudicio ducimur. Quid ergo aliud nisi de aduentu illius cogitare debemus? Vita enim nostra nauiganti est similis. is namque qui nauigat, stat, sedet, iacet, uadit: quia impulsu nauis ducit. Ita ergo & nos sumus, qui siue uigilantes, siue dormientes, siue tacentes, siue loquentes, siue ambulantes, siue uolentes, siue nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. Cum igitur finis nostri dies aduenierit, ubi nobis erit omne quod modo cum tanta cura quaeritur, & cum sollicitudine congregatur? Non ergo honor, non diuitiae quaerendae sunt, quae dimittuntur. Sed si bona quaerimus, illa diligamus quae sine fine habebimus. Si autem mala pertimescimus, illa timeamus quae a reprobis sine fine tolerantur. Hoc ipsum uero esse in obsequio piissimi principis, quanta est mentis occupatio in appetitu terrenae gratiae, & quantus est timor ne haec eadem gratia perdat si adpta fuerit? Perpende ergo quae poena sit, aut prosperitatis desiderio fatigari, aut aduersitatis timore pauescere. Unde magis suadeo ut magnitudo uestra in suo proposito quondam, in paucis tempore delectabili receptaculo peregrinationis uiuere studeat, et quietam ac tranquillam uitam ducere, sacris lectionibus uacare, coelestia uerba meditari, in aeternitatis amore se accendere, de terrenis rebus secundum uires bona opera agere, & regnum perpetuum in eorum remuneratione sperare. Sic autem uiuere, iam in aeternitatis uita partem habere est. Haec magnifice filii loquor, quia multum te diligo. Et quia in procellas & fluctus cordis tediis, uestrorum funibus te ad littus reuoco: & si trahentem sequi uolueris, quae pericula euaseris, quae gaudia

inueneris, in ipso quietis tuae littore positus agnosces. Praeterea gratias ago, quia me de duabus personis quae cum glorioso Gallio uenerunt, cautum reddere studuistis: quamuis personae eius quam prius magnitudo uestra nominauit, iam in malis non modicum experimentum tenuimus. Sed quia mala sunt tempora, omnia cum gemitu portamus. Omnipotens autem Deus sua uos protectione custodiat, detque uobis & hic bene agere, & apud se in perpetuum in aeterna uita gaudere.

Gregorius Marce religioso.

De persecutione non timenda, & salute plurimorum amicorum. Cap. CXCII.

Cum Romanum defensor ad urbem regiam mittere, diu scripta uestra requisii, sed inueniri minime potuerunt, postmodum uero inter multas aliorum epistolas sunt inuenta: in quibus mihi dulcedo uestra suas afflictiones & tribulationes spiritus indicat, & aduersitates malorum hominum manifestat. Sed rogo in his omnibus reuoca ad mentem hoc quod credo quia nunquam oblitusceris: Quia omnes qui uolunt uiuere in Christo, persecutionem patiantur. Quia in re ego fidei dico, quia minus pie uiuis, si minus persecutionem pertuleris. Idem quoque doctor gentium quid aliud discipulis dicat audiamus: Ipsi scitis fratres introitum nostrum ad uos, quia non inanis fuit, sed ante passum & contumelias affectum. Ecce dulcissime filii, predicator sanctus ingressum suum uacuum fuisse perhibuit, si contumelias non pertulisset: & tua charitas dici bona uult, sed mala perpeti recusat. Unde necesse est ut inter aduersa se strictius accingat, ut desiderium ad amorem Dei atque studium bonae operationis ipsa plus aduersitas augeat. Sic semina messium gelu cooperta fertilius germinant. Sic ignis flatu premis ut crescat. Scio quidem quia ex tot malarum linguarum sermonibus perueris tempestatem ualidam pateris, in mente contradictionum fluctus sustines. Sed rede ad animam quod per Psalmistam Dominus dicit: Exaudiui te in abscondito tempestatum, probaui te ad aquas contradictionum. Si enim inter contradicentes ea quae Dei sunt egeris, tunc uerus operator probaris. Dulcissima autem uestra charitas mihi scripsit, ut monasterijs quae per orationes & misterium uestrum a filio nostro domino Paulo instituta sunt, aliud admonendo scriberem. Sed si Dei sunt uasa, scio quia per copulationis gratiam fontem sapientiae intus habent, & meae sinceritatis guttas paruulas suscipere non debent. Perfecta uero uestra sapientia recolat, quia in paradiso pluuia non fuit, sed fons ascendebat de medio paradisi, qui irrigaret faciem terrae. Illa ergo anima quae per copulationis gratiam fontem in semetipsis habent, de aliena lingua pluuiam necessariam non habent. Per scripta autem uestra mihi transitum dominam Eulichiae nunciastis: & magna exultatione gauisus sum, quia illa bona anima feliciter ad suam patriam peruenit, quae in patria laborabat aliena. Gloriosas autem filias meas dominam Dominicam, & dominam Eudochiam mea uice salutate.

Epist. 27

2. Tim. 3

1. The. 2

Psal. 50

litate. Sed quia praedictam dominam Dominicam iam diu est quod audio praeposita factam, hoc circa eam uestra charitas uigilet, ut quia iam seruire in labore terreni palatii non compellitur, omnes mundi huius strepitus perfecte fugiat, totam se Deo committat, nihil de se extra se relinquat. Sed & quantas uolet animas in creatoris sui seruitium colligat, ut earum mentes per uerbum eius gratiam copulationis accipiant, & tanto celerius ipsa ab omnibus peccatis suis absoluta sit, quanto per eius uitam & linguam etiam aliarum animarum peccatorum suorum nexibus erupent. Quia autem nemo hominum in hoc mundo sine peccato est, (& quid est aliud peccare nisi a Deo fugere?) fiducialiter dico etiam eandem filiam meam peccata aliqua habere. Ut ergo Dominam suam, id est aeternae sapientiae perfecte satisfaciatur, quae sola fugit, cum multis redeat. Auersionis enim suae culpa nulli imputabitur, quae reuertens lucrum reportat. Dominum autem Alexandrum & dominum Theodorum meam per uos peto uice saluari. Quod uero scribitis, ut excellentissimae filiae meae dominae Gurdiae, & sanctissime filiae eius domine Theodotitae, & magnificis earum hominibus domino Marino et domino Chistodoro scribere debeam, eosque aliquid de anima sua admonere, bene scit dulcissima uestra magnitudo, quia hodie in Constantinopolitana ciuitate, qui de Latino in Graecum dictata bene transferant, non sunt. Dum enim uerba custodiunt, & sensus minime attendunt, nec uerba intelligi faciunt, & sensus frangunt. Pro qua re praedictae filiae meae dominae Gurdiae breuiter scripsi nam ceteris tacui. Duas autem camillas, & quatuor oraria uobis transmissi, quae praedictis uiris ex benedictione sancti Petri peto humiliter offerri. Praeterea quidam moriens unum mihi puerulum dimisit: de cuius anima cogitans, eum dulcedini uestrae transmissi, ut in eius uiuat in hac terra seruitio, per quem ad libertatem caeli ualeat peruenire. Dulcissimum autem filium meum Anatholium diaconem, quem ad faciendam responsa Ecclesiae in urbem regiam transmissi, peto ut frequenter dulcissima uestra charitas uisitet: ut post labores quos in causis secularibus patitur, in uerbo Dei uobiscum requiem inueniat, & quasi quodam candido linteo eiusdem laboris terreni sudorem detergat. Quem personis omnibus, quae uobis nota sunt commedate: quamuis scio quia si perfecte cognoscitur, commedatione non eget. Vos autem quantum sanctum Petrum apostolum, quantum me diligitis, in ipso modo monstrare. Omnipotens autem Deus dulcissimam mihi charitatem uestram ab interioribus hostibus exterioribusque custodiat: & quando ei placuerit, ad coelestia uos regna perducatur.

Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopolitano.

De subuoluendo prophano uocabulo. Cap. CXCIII.

Epist. 28

Scripta beatitudinis uestrae suscepimus, quae nobis non linguae, sed animae uerba loquebatur. Aperiebant etenim mentem, quae tamen mihi clausa non erat, quia per memetipsum seruitutis

ipsum experimentum tenebam. Unde omnipotentem Deo incessanter gratias refero, quia si erga nos in corde nostro uirtutum mater charitas permanet, honorum operum ramos nunquam amittitis, quia ipsam bonitatis radicem tenetis. Oportet ergo ut mihi atque omnibus fratribus uestris eius charitatis pulchritudinem in hoc primum opere monstratis, ut uerbum superbiae, per quod graue scandalum in Ecclesijs generatur, auferre festinetis, hoc modis omnibus implentes, quod scriptum est: Solliciti seruire unitate spiritus in uinculo pacis. Et rursum: Nulla occasio dare aduersario maledicti gratia. Tunc enim ostensa charitas uera est: si per typum superbiae inter nos schisma non fuerit. Ego enim Iesum testem inuoco in anima mea, quia a summo usque ad ultimum nulli hominum dare scandalum occasionem uolo. Omnes magnos esse & honorabiles cupio, quorum tamen honor honoris omnipotentis Dei non detrahat. Nam quisquis se contra Deum honorari appetit, mihi honorabilis non est. Sed ut cognoscatis quae erga uestram beatitudinem habere uoluntatem, dilectissimum filium meum Anatholium diaconem ad piissimorum dominorum uestrigra transmissi, qui eorum pietati ac uestrae fraternitati satisfaciatur, quia nulli in hac causa nocere appeto, sed humilitatem Deo placitam, & sanctae Ecclesiae concordiam custodire. Et quia hostis omnipotentis Dei Antichristus iuxta est, studiosè cupio ne proprii quid inueniat non solum in moribus, sed etiam nec in uocabulo sacerdotum. Ea ergo quae nouo modo introducta sunt, ipso ordine quo illata sunt, auferantur, & pax in Domino illibata permanebit. Nam quae erit inter nos dulcedo, quae charitas si nosmetipsos uoce refouemus, & rebus pungimur? Hoc ergo uestra sanctitas agat, ut bona quae dicitis, nos in cordis medulla sentiamus, quatenus dum in unitate corda fuerint sacerdotum, piissimorum dominorum uita deprecantes tanto citius exaudiri mereamur, quanto et orationes uestras ante Dei oculos pax illuminat, & discordiae macula non obscurat.

Gregorius Anastasio presbytero.

De contentione inter ipsum & Hierosolymorum episcopum.

Capitulum CXCIII.

Quia bonus homo de bono thesauro cordis sui bona profert, hoc tua charitas & semper uiuendo, & modo mihi in epistola sua loquendo monstrauit: in qua inueni duos quosdam de uirtutibus litigantes, te uidelicet pro charitate, atque alium pro timore & humilitate contendere. Et quamuis in multis occupatus, quamuis Graecae linguae nescius, in contentione tamen uestra iudex resedi. Sed requisita ueritate in meo iudicio contradicentem tuum ipse uicisti per Apostolicam sententiam, quam uobis contendentibus protuli: quia timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor poenam habet: qui autem timet, non est perfectus in charitate. Tua itaque fraternitas quantum in charitate perfecta sit scio. Et quia omnipotentem Deum multum diligit, oportet ut de proximo multum

Ephe. 4

1. Tim. 3

Epist. 29

Matth. 12

1. Ioan. 4

multum præsumat. Non enim loca uel ordines creatori nostro nos proximos faciunt, sed ei nos merita bona iungunt, aut mala disiungunt. Quia ergo adhuc incertum est quis interius qualis sit, cur non audebas scribere, cum inter me & te quis sit superior ignores? Et quid bene te uiuere scio, me autem multis oneratum peccatis noui. Sed et si ipse peccator es, me tamen multo melior: quia tu tua tantummodo, ego uero & eorum qui mihi commissi sunt peccata porto. In hoc ergo te altum, in hoc te magnū aspicio, qui ante humanos oculos in magno atq; in alto loco minime profecisti, in quo sæpe dum exterius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis discerpentibus grauat. Tibi autem omnipotēs Deus iuxta hoc quod scriptū est: Ascensus in corde disposuit, in conuallē lachrymarum. Multo autem mihi altior, multo sublimior uideri poterat, si nequid ducatum monasterij quod Neas dicitur suscepisset: quia in eodem monasterio (sicut audio) monachorum quidē species tenetur, multa uero substantiatis habitu secularia aguntur. Sed etiam ad hoc te existimabo cœlesti gratia peruenisse, si ea quæ in loco illo omnipotētī Deo displicēt, te fuerint duce correctā. Sed quia inter patrem eiusdē monasterij & pastorem Hierosolymorum Ecclesiæ semper esse iurgia consueuerunt, credo quod omnipotens Deus idcirco dilectionē tuam et sanctissimum fratrem & consacerdotem meum ambos esse uno tempore Hierosolymis uoluit, ut ea quæ prædixi iurgia tollerentur. Nūc ergo ostendite quantum uos prius amastis. Scio quia utriq; abstinentes, utriq; docti, utriq; humiles estis: unde necesse est ut saluatoris nostri gloria in uobis iuxta uocē Psalmistæ resonet, in tympano & choro laudetur. In tympano etenim coriū ex pelle sicca est, in choro uero uocum concordia. Quid igitur per tympanum, nisi abstinentia: quid per chorum, nisi unanimitas designatur? Quia ergo per abstinentiam Dominum laudatis in tympano, peto ut per unanimitatem laudatis in choro. Per semetipsam quoq; ueritas dicit: Habete sal in uobis, & pacē habete inter uos. Quid per sal nisi sapientia designatur? Paulo attestāte qui ait: Sermo uester in gratia semper sal sit cōditus. Quia ergo per doctrinam uerbi cœlestis sal habere uos nouimus, restat ut per charitatis gratiam etiam inter uos pacem toto corde teneatis. Hęc charissime frater dico, quia utrosq; uos multum diligo, atq; omnino pertimesco ne orationum uestrarum sacrificia ex aliqua inter uos dissensione maculentur. Benedictionem uero quam & prius per exhilaratum secundicerium, & postmodū per Sauinianū diaconē trāsmisistis, cū gratiarum actione suscepit: quia de sancto loco decuit uos sancta trāsmittere, & cui assidue ministratis, ex uestro ipso munere demonstrare. Omnipotēs Deus sua uos dextera protegat, atq; a malis omnibus seruet illæfos.

Gregorius Mauricius Augustus.
Quod qui uniuersalem se nominat, prece sit Antichristi. Ca. CXCVIII.

Psal. 83

Mat. 9

Col. 4

Epist. 30

Discandali in unitate sanctæ Ecclesiæ ex sacerdotū dissensione generari potuisset, semel ac bis me admonere dignata est, ut responsales fratris & confacerdotis mei Cyriaci benignē susceperem, eosq; ad remeandū citius relaxarem. Et licet piissime domine apte et prouidē cuncta precipiatis, ego tamen inuenio quia eorum iudicio indifferētus esse ex hac tali admonitione reprehēdor. Num quid nam si ex superbo ac prophano uocabulo meus non in modico est animus uulneratus, tantæ indiscretionis esse potui, ut nescirem quid unitati fidei, quid concordia Ecclesiasticæ deberem, & fratris mei responsales & synodicam epistolam suscipere cuiuslibet causæ amaritudine interuentēte recusarem? Absit hoc. Nimis mihi fuerat desipuisse, sic sapere. Aliud namq; est quod cōseruanda unitati fidei, atq; aliud quod debemus comprehendere elationi. Distinguenda ergo erant tempora, ne prædicti fratris mei ex quolibet articulo nouitas turbaretur. Vnde & responsales eius cum magno affectu suscepi. Quicquid debui charitatis exhibui, meliusq; eosq; cōsuetudo prisca fuerat honorauit, et mecum feci eos sacra missarum solennia celebrare: quia sicut meus diaconus ad exhibēda sancta mysteria illi non debet ministrare, qui elationis culpā aut cōmisit, aut cōmissam ab alijs ipse non corrigit: ita ministri illius in celebratione missarum mihi adesse debuerunt, qui custodiēte Deo, in superbiæ errorē non cecidi. Eundem uero fratrem & consacerdotē meum studiose admonere curauit, ut si habere pacem omnium concordiamq; desiderat, ab stulti uocabuli se appellatione compescat. De quare mihi in suis iustificationibus dominorū pietas præcepit dicens, ut pro appellatione frivoli nominis inter nos scādalum generari nō debeat. Sed rogo ut imperialis pietas penset, quia alia sunt frivola ualde innoxia, atq; alia uehemētē nocua. Nunquid non cum se Antichristus ueniēs Deū dixerit, frivolum ualde erit, sed tamen nimis perniciosum? Si quantitatem sermonis attendimus, duæ sunt syllabæ: si uero pondus iniquitatis, uniuersa pernicies. Ego autem fidenter dico, quia quisquis se uniuersalem sacerdotē uocat, uel uocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit, quia superbiendo se cæteris præponit. Nec dispari superbia ad errorē ducitur: quia sicut peruersus ille, Deus uideri uult super omnes homines, ita quisquis iste est qui solus sacerdos appellari appetit, super cæteros sacerdotēs extollit. Sed quoniam ueritas dicit, Omnis qui se exultat, humiliabitur, scio quia quælibet elatio tanto citius rumpitur, quanto amplius inflatur. Illis ergo pietas uestra præcipiat, ne quod per appellationem frivoli nominis scādalum gignāt, qui in superbię typhum ceciderunt. Nam peccator ego, qui autore Deo humilitatem teneo, admonēdus ad humilitatem non sum. Omnipotens autē Deus serenissimi domini nostri uitam, & ad pacem sanctæ Ecclesiæ, & ad utilitatē reipublicæ Romanæ per tempora longa custodiat. Certe etenim sumus, quia

Luc. 14
et 18

quia si uos uiuatis, qui cœli dominū timetis, nulla contra ueritatem superba præualere permittitis.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino, & Anastasio episcopo Antiocheno. De responsalibus Cyriaci episcopi, in causa fidei commissis. De suo diacono cum eo non processit. De damnatione Eudoxij sibi incognita. De historia Sozomeni, ab Apostolica sede reprobata. De anima Adæ, quod in peccato mortua est. Dicit quoq; eum per penitentiam saluati. Et quod diabolus cor hominis ingreditur. Ca. CXCV.

Epist. 31

Charitas qua uobis talde constructus sum, tacerē me minime permittit, ut sanctitas uestra quæcunq; apud nos aguntur agnoscat, & falsis rumoribus non decepta, suæ iustitiæ atq; rectitudinis utam, sicut perfectē cepit, perfectius teneat. Responsales siquidem fratris & coepiscopi nostri Cyriaci uenientes, eius ad me synodicā detulerunt epistolam. Et quidem inter nos & ipsum sicut uestra beatitudo nouit, propter appellationē prophani nominis est grauis discordia: sed in causa fidei trāsmisissos responsales eius existimauit esse suscipiēdos, ne culpa elationis quæ in Constantinopolitana Ecclesia penē contra omnes sacerdotēs exorta est, dissensionē fidei & rixam Ecclesiasticæ faceret unitati. Eosdem uero responsales, quia hoc omnino humiliter precabantur, missarum solennia mecum celebrare feci: quia sicut & serenissimo domino imperatori nostro intimare studui, responsales fratris & confacerdotis nostri Cyriaci mihi cōmunicare debuerunt: quia autore Deo in elationis errorem non cecidi. Meus uero diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco missarum solennia celebrare non debet: quia per prophanū uocabulum culpam superbiæ aut commisit, aut sequitur: ne si, quod absit, procedit, ei in tali elatione posito, uanitatem stulti nominis confirmare uideamur. Eundem uero fratre admonere studui, ut se à tali elatione corrigat: quia si hanc non correxerit, pacem nobiscum nullo modo habebit. Præterea idē frater noster omnia in suis synodis catholicæ, Deo autore, locutus est. Quendam uero Eudoxium damnauit, quem neq; in synodis damnatum inuenimus, neq; a decessoribus eius in suis synodis reprobaturum. Et canones quidem Constantinopolitani concilij Eudoxianos damnant, sed quis fuerit eorum autor Eudoxius, minime dicunt. Romana autem Ecclesia eosdem canones uel gesta synodi illius hætenus non habet, nec accipit: in hoc autem eandem synodum accepit, quod est per eam contra Macedoniū definitum. Reliquas uero hæreses quæ illi memoratæ sunt, ab alijs iam patribus damnatas reprobant. De Eudoxianis uero nihil hætenus agnouit. In historia autē Sozomeni, de quodam Eudoxio qui Constantinopolitana Ecclesiæ episcopatum arripuisse dicit, aliqua narrat. Sed ipsam quoq; historiam sedes Apostolica recipere recusat, quoniam multa mentitur, & Theodorū Mopsuestianum uelimit laudat, atq; usq; ad diē obitus sui magnū doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet. Restat ergo ut si quis illam historiam recipit, synodo quæ præ

Greg. tom. 2

memoria Iustiniani temporibus, de tribus capitulis facta est, contradicat. Qui uero huic contradicere non ualer, illam historiam necesse est: ut repellat. In Latina uero lingua de hoc Eudoxio nūc usq; neq; in Philastro, neq; in beato Augustino, qui multa de hæresibus conscripserunt, neq; in alijs patribus, aliquid inuenimus. Charitas igitur uestra si quis apud Græcos probatorum patrum de eō sermonem fecit, suis mihi epistolis innotescat. Præterea ante triennij, cogente causā monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur, satisfaciens mihi quondam frater & cōsacerdos meus dominus Ioannes literas misit, quibus nitebatur ostendere eos Ephesiā synodi definitionibus, contradixisse, & uelut ex eadem synodo certā nobis quibus ipsi obliterent capitula destinauit. Inter alia autem scriptum illic continebatur, de Adæ anima, quia in peccato mortua nō fuerit, de quod diabolus in cor hominis non ingreditur: & si quis hoc dixisset, anatHEMA esset. Quæ cum mihi relata fuissent, ualde contristatus sum. Si enim Adæ, qui primus peccauit, anima in peccato mortua non est, quomodo de ligno uetito ei dictum est: In quacūq; die comederitis ex eo, morte moriemini? & ecce comedit Adam & Eua de ligno uetito, et tamen in carne sua ultra nongentos annos postmodum uixerunt. Constat itaq; quia in carne non est mortuus. Si ergo in anima mortuus non est, quod dici nephas est, falsam sententiam de illo protulit Deus qui dixit: quia qua die comederet, moreretur. Sed absit hic error, absit à uera fide. Nos enim primum hominē qua die peccauit, anima mortuum dicimus, atq; per hunc omne genus humanum in hac mortis & corruptionis pœna damnatum. Per secundum uero hominem & modō à morte animæ, & postmodum ab omni corruptione carnis in æterna resurrectione liberari nos posse confidimus. Sic autem & prædictis responsalibus diximus: Adæ animā in peccato mortuam dicimus, non à substantia uiuendī, sed à qualitate uiuendī. Quia enim aliud est substantia, atque aliud qualitas, non est etiam anima ita mortua, ut non esset, sed ita mortua, ut beata non esset. Qui tamen Adam postmodum per penitentiam ad uitam redijt. Quod uero diabolus cor hominis ingreditur, si Euangelio creditur, non negatur. Ibi enim scriptum est: Et post bucellam introiuit in eum Satan. Et rursum ibi dicitur: Cum diabolus iam se misisset in cor Iudæ, ut traderet eum Iudas. Hoc autem qui negat, in Pelagianam hæresim cadit. Quia ergo perscrutātes Ephesiā synodum, nihil in ea tale inuenimus contineri: de Raennati quoq; Ecclesia uetustum ualde codicem eiusdem synodi ad nos deferri fecimus, & ad synodum quam habebamus, eum ita concordare inuenimus, ut in nullo discreparet: & nihil aliud continet in definitione anathematis & reprobationis, nisi quod duodecim capitula beatae memoriæ Cyrilli reprobant. Hanc autem totam rationem multo latius subtiliusq; prædictis responsalibus eius in præsentī positīs reddidimus,

Gen. 2

Ioan. 14

P

didimus, atq; ei plenissime satisfecimus. Igitur ne uel hæc, uel aliqua similia illic surrepant quæ sanctam Ecclesiam scandalizent, necesse nobis fuit hæc ipsa sanctitati uestræ indicare. Et quauis huc fratrem & coepiscopum nostrum Cyriacum nouerimus orthodoxum, tamē propter alios cauti esse debemus, ut antequam ad publicum prodeant errorum semina conculcentur. Scripta autem uestræ sanctitatis cōmuni filio Sabiniano diacono ueniente suscepti. Sed quia harū lator, tam ad egredientem paratus, retineri non potuit, ad hæc responsali meo diacono ueniente respondebo.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginiensi. Ne monachi contra abbates ab episcopis defendantur. Cap. CXCVI.

Epist. 32 **L**icet fraternitatem tuam erga monasteriorum curam pastorali uigilantia credamus esse sollicitam, ea tamen que de monasterio, in Africana prouincia posito cognouimus, uobis necessario præuidimus indicare. Queritur autem Cōcodrus abbas, lator presentium: quia si quando monachos, quibus præesse dinoscitur, sub regulari uoluerit disciplina restringere, monasterium temere deserant, & licite quocumque uoluerint uagantes existant. Quia ergo hoc & ipsis omnino perniciosum est, & alijs perditionis monstrat exemplum, hortamur fraternitatem uestram, ut si ita est, Ecclesiasticam in illos correptionem exercent, & congrua eos ultione à tali proculdubio presumptione compescat, atque ita ad obediendum salubri prouisione superbiētes animos iugo disciplinæ subiciat: ut quos ad huius prauitatis excessum eorum poterat imitatio prouocare, emendatio à culpa reducat, & suis, ut dignū est, doceat prepositis obedire. Quia uero à quibusdam episcopis excedentes monachos perhibet defendari, fraternitas uestra in hoc studeat esse sollicita, & eos à tali defensione, sua modis omnibus, interminatione suspēdat.

Mense Iulio: Indictione decimaquinta. Gregorius Dinamio & Aurelio per Franciam.

Ut ad meliora proficiat. Et de codice transmissio. Ca. CXCVII.

Epist. 33 **S**criptorum uestrorum pagina lectione percursa, magnā nobis studio uestro indicato cōtullit lætitiā: quia per hoc quod uos sacræ lectiōis pabula querere, & supernæ patrię desiderare gaudia nunciāuit, dilectionē uestrā religiosam cōuerfationē nō solum amare nomine, sed etiā tenere uita monstrauit. Et quoniam desiderata uos adepturos esse cōfidimus, uehementi uobis cor nostrum exultatione cōgaudet. Nā quia huiusmodi desiderium gratia diuina nō deserat, ipsa nos ueritas testimonio suæ uocis informat dicens: Omnis qui querit, inuenit: qui petit, accipit: & pulsanti aperiet. Hæc itaque sultū certitudine, de eiusdem redemptoris nostri misericordia nihil ambigere, sed spe debemus indubitata præsumere. Nec enim muneris sui largitate frustrabimur, sed uires obrinendi profusius indulget, qui uelle cōcessit. Nā ita ipsum desiderantes appetere, donum est. Quia tamen ita de gratia debemus superna præsumere, ut nō simus negli-

Math. 7 Luc. 11

gētes in oratione uel opere, uoce eiusdem ueritatis exprimit: Oportet semper orare, & nō deficere. Petamus igitur oratio, quæramus legēdo, pulsemus operando. Sit igitur mens uigilans, sit undique suspecta, sit ubique sollicita, ut insidiantis possit laqueos præcauere. Sed quia quanto hostis noster cautius cōtra se unumquemque cognoscit, tanto corda sibi resistētium subtili molitur arte subuertere: omnipotentem Dominum assiduis lachrymis & deprecatione poscimus, ut nos uenientis eius nō sinat in sefectione corrumpi, sed cōtra certamina & latētes suggestiones quas ingerit, potētia suæ nos scuto circumteget, in quo iacula illius illisa franganter, & cor nostrum percussiois ipsius cōtractus nō uulneret, sed gratia suæ dono eius nobis insidias & intelligere donet, & uincere. Codicem uero quē dirigeremus, talem qui uos ut petistis instrueret, minime paratum habuimus, sed in subsequenti transmittemus.

Gregorius Dominice uxori Iohannis. Ut ad uirum suum reuertatur. Cap. CXCVIII.

Epist. 34 **L**atos nos uestræ nimis epistolæ reddiderunt, quos uos unitati ecclesie sociatas Deo protegente cognouimus. Et quidē licet & ipse scribitis, antequam hoc facere debuistis: quia talis uiri cōiugē, nec ad modicum esse decuit à communione unitate distinctā. Considerare enim debuistis, gloriosa filia, quanta multitudo fidelium in matris Ecclesie sinu cōsistat, quātisque uirtutibus sacerdotes, qui in ista fide defuncti sunt, coruscant, uel quanta adhuc corpora sua miracula faciunt: atque nō diffidicare, sed plus tantis uiris ac sacerdotibus quibus tibi credere debuistis. Inter hæc tamen omnipotenti Deo gratias agimus, qui ita cordi uestro lumen suæ ueritatis iniecit, ut erroris sui pulsa caligine, rectam uobis uiam quā sequi & tenere debeatis, ostēderet. Gloriosum autē cōiugē uestrum quousque uiuimus, à nobis dimittere nolumus, & ideo eum ad uos reuertit nullatenus cōfidatis. Et quidē ipse ad uos uenire desiderat, sed postquam in ciuitate Romana est, non potest, nō ei licet: quia amoris nostri omnino tenetur uinculis alligatus. Melius est ergo ut uos ad eum uenire modis omnibus festinetis: quia caput suum potius membra & sequi debent, & quocumque iuerit, comitari.

Gregorius Domino episcopo Messanensi. De uasis sacris pro redemptione captiuorum distrahendis. Caput CXCIX.

Epist. 35 **E**t sacrorum canonum, & legalia statuta permittunt, ministeria Ecclesie pro captiuorum esse redemptione uendenda. Et ideo quoniam Faustinus lator presentium ut filias suas de iugo potuisset captiuitatis exuere, trecentorum triginta solidorum probatur debitum contraxisse, ex quibus triginta redditis, ad reliquæ quantitatis restitutionem eum certum est non posse sufficere: fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut de argento Merienlis Ecclesie, cuius miles esse dinoscitur, quod apud uos est, quindecim ei libras accepto

cepto ab eo desucepto dare modis omnibus debeat, ut eo uenudato, & restituto debito, necessitate ualeat obligationis absolui. Sed & illud fraternitas uestra debet esse sollicita, ut si liquidem de prædicta Ecclesia usuale argentum est, superscriptam quantitatem accipiat, alioquin de sacratis uos uasis hac in re eam quam prædiximus quantitatem præbere necesse est. Nam sicut omnino graue est frustra Ecclesiastica ministeria uenundare, sic iterum culpa est imminenti huiusmodi necessitate, res maxime desolata Ecclesie captiuis suis preponere, & in eorum redemptione cessare.

Gregorius Iohanni episcopo Syracusano. De contentiōibus monasteriorum terminandis. Cap. CC.

Epist. 36 **N**ereligiosorum uirorum corda secularium rerum contentio à mutua, quod absit, charitate disiungat, magna est sollicitudine studendum, ut facillimum finem res possit in altercatione deducta percipere. Quia ergo indicatæ Cæsariæ abbate monasterij sancti Petri, quod in loco est qui Baias dicitur constitutum, comperimus inter eum & Iohannem abbatem monasterij sanctæ Lucie in Syracusana ciuitate constituti, grauem esse exortam de quibusdam finibus quaestione, ne ipsa inter eos ualeat contentio prolongari, certamina eorum agrimensoris definitione prospeximus finienda. Et ideo scripsimus Fantino defensori, ut Iohannē agrimensorem, qui de Romana urbe Panormum profectus est, illuc ad fraternitatem uestram debeat destinare. Hortamur ergo ut cum eo ad loca de quibus est contentio debeatis accedere, & utraq; parte cominus constituta, per loca quæ in lite sunt, uestra faciatis presentia terminari, quæ draginta tamen annorum utriusque parti præscriptio seruata. Quæcunque uero definita fuerint, ita seruari fraternitas uestra sollicitè studiosèque prouideat, ut denuo nec iurgium exinde aliquod excitari, nec querela ad nos ualeat aliqua peruenire: Cæsarius abbas uenerabilis, quia noster olim fuerit, fraternitatem uestram credimus non latere, & ideo eum uobis salua æquitate in omnibus commendamus. Et quia in secularibus causis omnino inexpertus est, uestra eum sollicitudine necesse est adiuuari, sic tamen ut in cunctis, sicut decet, rationem & iustitiam conseruetis.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino. De tribus Apostolicis sedibus, & de lignis transmissis. Cap. CCI.

Epist. 37 **S**uausissima mihi sanctitas uestra multa in epistolis suis de sancti Petri apostolorum principis cathedra locuta est, dicens quod ipse in ea nunc usque in suis successoribus sedeat. Et quidē ego indignum me esse non solum in honore præsentium, sed etiam in numero stantium agnosco. Sed cuncta quæ dicta sunt, in eo libenter accēpi, quod ille mihi de Petri cathedra locutus est qui Petri cathedra tenet. Et cum me specialis honor nullo modo delectet, ualde tamē lætatus sum: quia uos sanctissimi quod mihi impēdistis, uobismetipsis de-

Greg. rom. 2

distis. Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate firmatam: quia firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus à petra uocaretur: Cui ueritatis uoce dicitur: Tibi dabo clauas regni cælorum. Cui rursum dicitur: Et tu aliquid conuersus, confirma fratres tuos. Iterumque: Simon Iohannis amas me? pacse oues meas. Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum principis sedes in autoritate conualuit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimauit sedē, in qua etiam quiescere, & presentem uitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedem, in qua Euangelistam discipulum misit. Ipse firmauit sedem, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. Cum ergo unius atque una sit sedes cui ex autoritate diuina tres nunc episcopi præsentent, quicquid ego de uobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis, hoc uestris meritis imputate: quia in illo unum sumus qui ait: Ut omnes unum sint, sicut & tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint. Debitum autem salutationis alloquium persoluens, indico quia magno gaudio exulto, quod uos contra hæreticorum latratus assidue laborare cognoui: atque omnipotentem Dominum deprecor, ut beatitudinem uestram sua protectione adiuuet, quatenus per linguam uestram de sinu sanctæ Ecclesie omnem radicem amaritudinis euellet, ne rursum germinans impediatur multos, & per illam coinquinetur multi. Accepto etenim talentum cogitatis quod præceptum est: Negociamini dum uenio. Ego autem est negotiari non ualeo, lucris tamen negocij uestri congaudeo, hoc uidelicet sciens: quia & si me participem operatio nō facit, laboris uestri me participem charitas facit: quia, sicut existimo, bonum proximi etiam otioso commune fit, qui de alterius actibus gaudere communiter scit. Præterea ligna transmittere uolui, sed beatitudo uestra si essent necessaria nō indicauit, & maiora multo mittere possumus, sed nequaquam talis nauis huc mittitur, quæ hæc capere ualeat. Minora autē mittere uerecundū puto. Quid tamen facere debeam, beatitudo uestra suis mihi Epistolis innotescat. Paruulam uero benedictionē de amatoris uestri sancti Petri Ecclesie si sex minorā Aquitanica pallia, & duo oratoria transmisi: quia enim multum diligo, etiam de paruis præsumo. Habet enim ipsa dilectio auctoritatem suā, & omnino certa est: quia iniuria non erit in omne quod amando præsumperit. Suscepit autem benedictionem sancti euangelistæ Marci, iuxta breue uestris epistolis insertū. Sed quia colarum ac iuritheum non libenter bibo, præsumēs cognidum requiro, quod in hac urbe post multa tempora uestra innotescere transacto anno sanctitas fecit. Nam nos hic à negociatoribus nomē cognidij, & non substantiam comparamus. Peto autem ut contra omnes amaritudines quas in hac uita patior, uestræ me sanctitatis oratio fulciat, atque ab his apud omnipotentem Dominum suis intercessionibus defendat.

P 2 Gregorius

Gregorius Cypriano rectori nostro per Siciliam. De episcopo Lucensi, Ecclesie ordinando. Cap. CCII.

Epist. 28 H Abitatores Lucensis ciuitatis quendam ad nos presbyterum adduxerunt, qui eis debuisset episcopus ordinari. Sed quia minime dignus inuentus est, ne diu sine proprio possint consistere sacerdote, a nobis admoniti in scriinio promiserunt alium studiosè quærere, & ad nos consecrandum Deo adiuuante perducere. Et ideo ad dilectionem tuam latore presentium ueniente Marcianum presbyterum diceceseos Taurianensis Ecclesie, qui nunc habitat in Ecclesia que est in Massalargia constituta, dicecesis Cathenensis Ecclesie, ad te facito modis omnibus euocari, atque eum studiū tuū sit de criminibus quæ ad episcopatum accedere non permittunt, cum omni subtilitate requirere. Et si eorum se expertem esse responderit, cū presentium portitore eum festina dirigere, ut factio in eum decreto ad nos ueniat Deo adiuuante ordinandus. Si uero est aliquid quod ei possit obistere, hunc qui ad dilectionem tuam uenit, cum omni cura & celeritate dimitte, ut eo ad loca sua remeante, alter secundum ea quæ premissa sunt, requiratur.

Gregorius Mariniano episcopo Rauenna. De ordinando episcopo in Corneliensi Ecclesia, loco alterius lapsi. Cap. CCIII.

Epist. 39 F Raternitatis uestræ epistola nunciante comperimus, Corneliensis Ecclesie filios assidua supplicatione in loco lapsi quondam episcopi sui consecrandum sibi a uobis poscere sacerdotem, atque uos quid de ea re fieri debeat dubitare, & nostrum euidentis expectare mandatum. Postquæ ergo quenquam criminaliter abscedentem in locum de quo lapsus est nulla permittit ratio reuocari, & ultra tres menses Ecclesiam uacare pontifice statuta sacrorum canonum non permittunt, ne cadente pastore dominicum gregem antiquus, quod absit, hostis insidiando dilaniet: fraternitas uestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare. Nam dum non petentes eos etiam ante uestris ad hoc debueratis adhortationibus admonere, postulantes nulla uos oportet excusatione differre: quia Ecclesia Dei diu uiduata proprio episcopo remanere non debet.

Gregorius Mariniano episcopo Rauenna. De submouendo clericorum dominio in monasterijs. Cap. CCIII.

Epist. 40 D Vdum ad nos multorum relatione peruenerat, monasteria in Rauennæ partibus constituta omnino clericorum uestrorum dominio prægrauari, ita ut occasione quasi regiminis ea, quod dici graue est, uelut in proprietate possideant. Quibus non modicum condolentes decessori uestro epistolas misimus, ut hoc emendare per omnia de-

huisset. Sed quoniam uita est termino citius occupatus, ne hoc onus monasterijs remaneret, fraternitati uestræ hæc eadem nos scripsisse recolimus. Et quia, ut comperimus, in huius rei hæc tenus correptione cessatum est, hæc ad uos iterum præuidimus scripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora, omniq; excusatione submota, ita monasteria ipsa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici uel hi qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant nisi orandi tantummodo causa accedendi licentiam, aut si forte ad peragenda sacra missarum fuerint inuitati mysteria. Sed ne pro cuiuslibet monachi aut abbatis promotione aliquod onus monasteria fortasse sustineant, studendum uobis est, ut si quispiam abbatum aut monachorum ex quocunq; monasterio ad clericatus officium uel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat ulterius, ut diximus, potestatem: ne monasteria huius occasionis uelamine, ea quæ prohibemus, sustinere onera cōpellantur. Hæc itaq; omnia uigilanti cura emendare iam secundo commonita sanctitas uestra non differat, nesci post hoc negligentes uos esse, quod non credimus, senserimus, aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam uobis notum sit, quia tantæ necessitati seruorum Dei congregationem amplius subiacere nō patimur. Ne uero aliqua uobis excusatio de monachis oriat, personam huc quam præuiderit uilem ex opere fraternitas uestra transmittat, & ei nos qui cum eo ad uos uenire possint, monachos deputabimus: quos ut prospexeritis, debeat in monasterijs ordinare, sitamen talia loca sunt, ut sit tibi unde subsistere ualeant.

Gregorius Cypriano diacono per Siciliam. De Paula & quodam Iudeo. Cap. CCV.

Epist. 41 Q Vesta nobis est Paula presentiu matris, quendam Theodorū ex Iudæo sibi nimis frustrum inimicum existere, in tantum ut, quod dici nephas est, iniquitate maleficiorū eam lædere moliat, atq; ab hominibus Ecclesie Messanensis eundem Theodorum contra hoc facinus fortius uindicari. Dilectio igitur tua studeat, ut nullus Ecclesiasticorum prædicte mulieri in hac causa tenter aduersus existere. Sed ad inuestigandum hoc ipse, ut potueris, esto sollicitus. Et si superscriptus Theodorus tantæ iniquitati obnoxius esse patuerit, ita hoc distincta uisione per hos quorum interest facias uindicari, ut & Deus placari possit, & alijs exemplum correptionis sit.

Finis liber tertius Registri beati Gregorij papæ, qui secundum aliam computationem domini Gratiani in decretis est sextus.

Incipit liber quartus secundum aliam computationem.

LIBER SEPTIMVS. Incipiunt epistolæ beati Gregorij papæ: Indictione prima.

Gregorius Sabiniano diacono. De causa Maximi, & præsumptione eius. Cap. I.

Epist. 1

E causa Maximi præuaricatoris quid actū sit, cognouisti. Sed postq; serenissimus dominus imperator iussiones transmisit ut ordinari minime debuisset, tunc ad altiorē superbiam erupit. Nā homines gloriosi uiri Patricij Romani ab eo præmia acceperunt, eūq; ita ordinari fecerunt, ut Antonium subdiaconē & rectorē parimonij nisi fugisset occiderent. Ego aut epistolas transmisit, postquæ eū ordinatū contra rationē cognouit & cōtra cōsuetudinem, ut missarū solemnitas celebrare non præsumeret, nisi prius a serenissimis dominis cognoscerem, quid de eius persona iussissent. Quæ scripta mea publicè relecta, uel in ciuitate posita, publicè scindi fecit, atq; in contemptrū sedis Apostolicæ apertius exiijt. Quod ego qualiter patiar scis, qui antè paratior sum mori, quam beati Petri apostoli Ecclesiam meis diebus degenerare. Mores autem meos bene cognitos habes: quia diu porto, sed si semel deliberauero non portare, cōtra omnia pericula lætus uideo. Unde necesse est cū Dei auxilio periculo succurrere, ne cogatur excedendo peccare. Vide quæ dico, & pensa ex quanto dolore sum. Peruenit uero ad me quia transmisit nescio quem clericū, qui diceret quia Malcus episcopus in custodia pro solidis occisus sit. De qua re unum est quod breuiter suggeras serenissimis dominis nostris: quasi ego seruus eorum in morte Longobardorum me misere uoluissim, hodie Longobardorū gens nec regē, nec duces, nec comites haberet, atq; in summa confusione esset diuisa. Sed quia Deū timeo, in mortem cuiuslibet hominis me misere formido. Quod autem Malcus episcopus neq; in custodia fuit, neq; in aliqua afflictione, sed die qua causam dixit, & addictus est, nesciente me a Bonifacio notario in domū eius ductus est, cui & prandium factum est, ubiq; prandit & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est, iam dilectionē tuam arbitror cognouisse. Exhilaratum autē nostrum pro ea re dirigere uolui. Sed quia iam eandē causam actam existimaui, idcirco me retinui. Domino autē Romano dilectio tua dicat: quia pro Felice, sicut scripsit ad uirum excellentissimum magistrum epistolas, si Deus iusserit facio, & per hominem meum transmittō. Nam modo postquam nulli alteri scribo, durum mihi fuit soli magistro scribere. Cui etiam dicendū est: quia Catellus palatinus substantiam eius quantum Virigantinus dicit, malè extermiat. Cui uix potui imponere, ut expensas eidē Virigantino in monasterio quolectioni uacat, & laborare non potest, parum aliquid de substantia matris suæ dare debuisset.

Greg. tom. 2

Gregorius Crysostomus episcopo Spolitano. De conuertendis ab idolorum cultura. Et de quinquaginta solidis baptizandis transmissis. Cap. II.

Epist. 2 S Vscēptis epistolis fraternitatis uestræ magnas Somnipotenti Deo gratias retulimus, quia de cōgregatione multarū animarū nos dignatus es releuare. Et ideo fraternitas uestra sollicitè studeat opus quod cœpit auxiliante Domino ad perfectionē deducere. Et siue eos qui aliquando fideles fuerunt, sed ad cultum idolorum negligentia aut necessitate faciente reuersi sunt, festinet cū indicta pœnitentia aliquantorū dierum ad fidem reducere, ut reatū suum plangere debeant, & tanto firmius teneat hoc ad quod Deo adiuuante reuertuntur, quāto illud perfectè desleuerint unde discedūt. Siue eos qui necdum baptizati sunt ad monendo, rogando; de uetero iudicio terrendo; rationē quoq; reddendo, quia ligna & lapides colere non debent, festinet fraternitas tua omnipotenti Domino cōgregare: ut in aduentu eius cū districtus dies iudicij uenerit, in numero sanctorum possit tua sanctitas inueniri. Quod enim opus utilius & sublimius acturus es, quam ut de animarum uiuificatione et collectione cogites; et tuo Domino qui tibi locum prædicandi dedit, im mortale lucrum reportes? Transmissimus autē fraternitati tuæ quinquaginta solidos pro uestimentis eorū qui baptizandi sunt cōparandis: presbytero quoq; Ecclesie quæ in Negeugno mote sita est, possessionem quam tua fraternitas petijt, dari fecimus, ita ut quantum præstat; tantum de solidis quos accipere cōsueuerat, minus accipiat. Uestra autem fraternitas petijt, ut sibi episcopum in Ecclesia quæ non longè ab eodem monte est facere debeat: quod omnino libenter accepi, quia quantum uicinia fuerit, tantum prodesse animabus illis consentibus amplius poterit. Latorē uero presentium per intercessionem sanctitatis uestræ accoluthū fecimus, quem ad obsequia uestra transmimus, ut si in lucrandis animabus amplius seruiret, proficere amplius possit.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. Consolatoriam scribit epistolā de aduersitatibus huius mundi. De Barbarorum gladijs, ac diuersis aduersitatibus. Cap. III.

Epist. 3 S Vscēpi epistolas suauissimæ beatitudinis uestræ, quæ pro uerbis lachrymas pluebāt. Vidinancq; in eis iuubē more suo in altum uolantem, sed quandam caliginem tristitiæ ferentem, nec penetrare in ipso exordio facile ualui: unde ex quo iret, quia præ ipsa quam dixi caligine ad plenum causas non intellexi. Hoc tamē sanctissimos uos semper sicut & facitis reducere ad mentem decet, quod prædicator gentiū dicit. In nouissimis temporibus instabūt tempora periculosa, & erunt homines seipos amantes, cupidi, elati, & cetera, quæ mihi labor est dicere, & uobis nō est necessarium audire. Ecce in senectute sancta uestra beatitudo multis tribulationib; laborat, sed perpendat cuius sedem teneat. Nunquid non illius cui uoce ueritatis

P 3

Ioan. 21 tatis dictum est: Cum feneris, alius te cinget, & ducet quod tu non uis: Sed hæc dicēs recole q̄ sanctitas uestra in multis aduersitatibus etiā a iuuentute defūdauit. Cum bono ergo rege dicat: Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animę meę. Sunt autem multi qui delectationem suam, sicut scribitis, de nostris sibi uulneribus faciūt, sed scimus qui dixit: Plorabit̄ & flebit̄ uos, mūdus autē gaudebit, uos autē contristabit̄. Et protinus adiunxit: Sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Quia uerō iam prædicta patimur, restat ut etiā promissa sperare debeamus. Hi enim de quibus dicitis, quia ipsi addunt onera qui subleuare debuerunt, scio quia illi sunt qui ueniunt in uestitu ouium, & intus sunt lupi rapaces. Sed tanto magis tolerandi sunt, quanto non solum per malitiam mentem, sed etiam per religiosum habitum persequuntur. In hoc autem quod soli præ alijs haberi appetunt, quod dignū non fuerat ut uel cum fratribus haberēt, nullo modo turbamur: quia omnipotentī confidimus, quia hi qui aliena appetūt, etiam suis citius priuātur. Scimus enim qui dixit: Quia omnis qui se exaltat, humiliabit̄. Et rursum scriptum est: Ante ruīnam exaltabit̄ cor. His autem diebus, sicut inuenio, noua hæreticorum bella consurgunt, de quibus uestræ beatitudini iam antea scripsi, ita ut prophetias, Euangelia, & dicta patrū omnia euacuare moliantur. Sed permānente uita uestræ sanctitatis, in protectoris nostri gratia speramus, quod eorum ora citius obmutescant, quæ contra soliditatem ueritatis aperta sunt: quia & quamlibet acuti gladij mittantur cum saxum feriunt, fracti resiliūt. Hoc autem magna omnipotentis Dei est gratia, quod in ipsis qui a sanctæ Ecclesię doctrina diuisi sunt, unitas non est: quoniā omne regnum in se diuisum non stabit. Et sancta Ecclesia subrilis in sua semper eruditione instruitur, dum hereticorum quæstionibus impugnatur, ita ut aperte impleatur quod per Psalmistam contra hæreticos de Deo dictū est: Diuisi sunt ab ira uultus eius, & appropinquauit cor illius. Nā dum ipsi in suo prauo errore diuiduntur, cor nobis Dei appropinquat: quia eruditi aduersitatibus intellectum eius subtilius inuenimus. Quæ autem mala a Barbarorum gladijs, quæ a peruersitate iudicum patimur, beatitudini uestræ narrare refugio, ne eius gemitum augeam quem minuere consolando debuerā. Sed in his omnibus authoris nostri me præcepta consolantur dicentis: Hæc locutus sum uobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis. Pense enim quibus dictū est: Hæc est hora uestra, & potestas tenebrarum. Si ergo potestas lucis postea erit, quia electis dictum est: Vos estis lux mundi. & sicut scriptum est: Obtinebant eos iusti in matutino: omne quod in hora & potestate tenebrarū patimur, lugendum non est. Indicat autem mihi suauissima sanctitas uestra q̄ mecum, si potuisset fieri, sine charta & calamo loqui uoluisset, & dolet quod nobis Orientis penē & Occidentis spacium interiacet. Sed hoc quod sentio, uerum dico: & in charta mihi mens uestra

A sine charta loquitur: quia in uerba uestræ sanctitatis sola charitas sonat, & diuisi locis nō sumus, qui ex dono omnipotentis Domini dilectionis uirtute uniti sumus. Cur igitur accipere pennas columbæ de argentatæ quaritis, quas iam habetis? Pennæ quippe eius sunt charitas Dei, & proximi. Per ipsas enim sancta Ecclesia euolat, per ipsas terræ omnia transcendit: quas si uestra sanctitas non haberet, ad me cum tanta charitate per epistolas non uenisset. Rogo autem ut pro mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus omnipotens Deus mentem meam a malis omnibus pro uestra intercessione tueatur, & citius me de tot procellis huius tempestatis eripiat, atq̄ in æternæ quietis littore perducatur. Benedictiones uerō locupletissimas omnes quæ directæ sunt suscepi, quæ mihi uir Dei pauper spiritu transmisisti, de quibus dicitis: Quid enim det pauper nisi ea quæ pauperia sunt? Sed nisi uos per humilitatis spiritū pauperes essetis, benedictiones uestræ locupletes non fuissent. Omnipotens Deus sua uos a malis omnibus protectione defendat, & quoniā uita uestra bonis omnibus ualde est necessaria, post longa adhuc tempora uos ad celestis patrię gaudia perducatur.

Gregorius episcopo Messalino.

De precio pro sepultura aliqua nunquā recipiendo: & proponit exemplum Abrahę & Sichimitarum Cap. IIII.

Epist. 4 Filius noster Faustinus uir eloquentissimus ad nos ueniens questus nobis est, quod pater eius quondam Petrus aliqua uestrę Ecclesię sepulture suę gratia iuris alieni reliquerit. Et quidē quid de hac re seculi leges habeant, & ipsi nostis, & nos audiuimus: quia hæres ad soluendum cogitur, si author eius uel testator aliena legauerit. Sed quia fraternitatem uestram lege Dei, non autem lege seculi nouimus uiuere, ualde mihi iniustum uidetur, ut calix electus & puer qui cuiusdam Ecclesię, in possessione eius positæ, dioceseos Consentinæ Ecclesię esse perhibetur, a tua fraternitate teneatur. Cum enim & uir reuerendissimus Palumbus nunc episcopus, tunc uerō archidiaconus ita fuisse testatus est, uos omnino eius fidei credere, & aliena restituere debuissetis. Fibulam uerō auream quam prædictus uir moriens pariter reliquit considerare, ut arbitror, debuissetis, quæ esset summa eius substantiæ, si quid esset unde hi quos reliquerat, sustentari debuissent, & tūc pro sepultura eius accipere: quamuis secundum nostrum institutum noueritis nos illicitam anti-quam consuetudinem a nostra Ecclesia omnino uetuisse, nec cuiquam assensum præbere, ut loca humani corporis precio possint adipisci. Nam si gentiles, ut arbitramur, uiri Sichimitæ Abrahę pro Saira mortua, atq̄ in loco proprio humāda sepultura gratis obtulerūt, & uix magna eius importunitate coacti sunt ut precii de loco sepulture perciperent, nos qui episcopi dicimur, de humanis fidelium corporibus pensā quid facere debemus. Hoc ergo fraternitatis uestrę iudicio committo. Et hæc quoq̄ nobis prædictus eloquentissimus uir questus

questus est, Sifinnium defensorem Ecclesię tuę irrationabiliter iuri suo mancipia competentia detinere. De quibus etiam iudicio sanctæ memorię Maximiani episcopi, ut ea detentator redderet, esse asserit definitum, sed eorum restitutionem hæc tenus uoluntarie distulisse. Hortamur ergo fraternitatem tuam, ut si manifeste causa iam iudicata est, quæ statuta sunt, compleantur. Alioquin deputato defensore ad fratris & coepiscopi Secundini nostri partes fac iudicium conuenire, ut dum cuius sint iuris mancipia, de quibus quæstio uertitur, eius fuerit sententiā declaratū, nec hic præiudicium, nec ille uideatur iniuriam sustinere.

Gregorius Brunichildę reginę Francorum.

De pallio Siagrio episcopo concedendo, & sacris ordinibus premio non concedendis, & de schismaticis. Cap. V.

Epist. 5 Vanta in omnipotentis Dei timore excellentiæ uestrę mens soliditate firmata sit, inter alia bona quæ agitis, etiam in sacerdotū eius laudabiliter dilectione monstratis: & magna nobis sit de Christianitate uestra lætitia, quoniam quos uenerantes ut famulos reuera Christi diligitis, augere honoribus studetis. Decet enim uos excellentissima filia, decet tales existere, ut subiectæ possitis esse dominatori. In eo enim timore regnū potestatis uestrę & subiectis gentibus confirmatis, in quo timori omnipotentis Domini mentis colla subijctis: & uosmetipsas seruitio creatoris subditis, inde uobis uestris subditos ad seruitium deuotius obligatis. Susceptis itaq̄ epistolis uestris, ualde nobis excellentiæ uestrę studiū placuisse signamus, atq̄ fratri & coepiscopo nostro Siagrio pallium dirigere secundum postulationē uestrā uoluimus: propter quod & serenissimi domini Imperatoris, quantum uobis diaconus noster qui apud eum responsa Ecclesię faciebat, innouit, prona uoluntas est, & concedi hæc omnino desiderat, atq̄ multa de prædicto fratre nostro tam uobis q̄ etiā alijs testificantibus ad nos bona perlata sunt: maxime uitam eius Ioanne regionario ad nos remeante cognouimus. Et quid in fratre nostro Augustino fecerit audientes, redemptorem nostrum benedicimus, quia eum sacerdotis nomen etiam operibus implere sentimus. Sed res plurimæ restiterunt, quæ nos hoc interm facere minime permiserunt. Primum siquidem quia is qui pallium ipsum uenerat accepturus, schismaticorum tenetur errore implicatus. Deinde quod non id ex uestra petitione, sed ex nobis transmissum uoluistis intelligi. Extra hoc autem quia nec is qui eo uti desiderat, directā ad nos hoc sibi largiri speciali petitione poposcerat, & tantam causam nullo modo præbere sine eius postulatione debuimus, maxime quia & prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallij nisi exigentibus causarum meritis & fortiter postulanti dari non debeat. Nos tamen ne uestrę excellentiæ desiderium sub prætextu cuiusdam excusationis forsitan uideremur uelle differre, dilectissimo filio nostro Candido presbytero pallium præuidimus

Dist. 100. Prisca

A diligendum, iniungentes ei ut uice nostra cōgrua id debeat obseruatione tribuere. Vnde necesse est ut ex eo opere superscriptus frater & coepiscopus noster Siagrus facta cum aliquantis suis episcopis petitione hoc sperare, atque eam prædicto debeat dare presbytero: quatenus digne eiusdem pallij usum cum Dei gratia ualeat adipisci. Ut ergo hæc uobis cura ante oculos creatoris nostri in fructu sit, Christianitatis uestrę sollicitudo diligenter inuigilet, & nullum qui sub regno uestro est, ad sacrum ordinem ex datione pecunię, uel quorumlibet patrocinio personarum seu proximitatis iure patiatur accedere: sed ille ad episcopatum uel alterius sacri ordinis officium eligatur, quem dignum uita & mores ostenderint: nisi, quod nō optamus, honor uenalis fuerit sacerdotalis, Simoniaca in illis partibus hæresis, quæ prima in Ecclesia prodijt, & patrum sententiā damnata est, consurgat, & regni uestri, quod absit, uires imminuat. Nam graue omnino & ultra quam dici potest facinus est, Spiritum sanctum, qui omnia redemit, uenundare. Sed & hoc curæ uobis sit, ut quia sicut nostis, Neophitum egregius prædicator ad sacerdotij regimen omnino uetat accedere, nullum ex laico patiamini episcopum consecrari. Nam qualis magister erit, qui discipulus nō fuerit? Aut quæ admodum ducatum gregi dominico præbeat, qui disciplinā pastoris subditus ante non fuerit? Si cuius ergo uita talis constituerit, ut ad hunc dignum sit ordinem promoueri, prius ministerio debet Ecclesię deferuire, quatenus longe exercitationis usu uideat quod imitetur, & discat quod doceat: ne forte onus regiminis conuersionis nouitas non ferat, & ruīnæ occasio de proueritate cōsurgat. Qualiter autem se excellentiæ uestrę erga fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum exhibuerit, quantamq̄ illi sibi Deo aspirante charitatem impenderit, diuersorum fidelium relatione cognouimus: pro qua gratias referentes, diuinę potentię misericordiam deprecamur, ut & hic uos sua protectione custodiat, & sicut in per homines, ita quoq̄ & post multorum annorum tempore, in æterna faciat uita regnare. Præterea hos quos ab unitate Ecclesię schismaticorum error dissociat, ad unitatem studete concordia pro uestra mercede reuocare. Nam non ob aliud ignorantia suæ hæc tenus cæcitate uoluuntur, nisi ut Ecclesiasticā fugiant disciplinam, & peruersę habeant, ut uoluerint, uiuendi licentiam: quia nec quid defendant, nec quid sequantur intelligunt. Nos autem Chalcedonensem synodum de qua illi sibi pestiferæ nebulas excusationis assument, per omnia ueneramur & sequimur: & si quis de fide eius minuire aut addere aliquid præsumperit, anathematizamus. Sed ita illos erroris labes imbibit, ut ignorantia suæ credentes uniuersalem Ecclesiam atq̄ omnes quatuor parrochias non ratione, sed malitiosamente tantummodo refugiant, ita ut is qui ad nos a uestra excellentiā missus est cum quæretur a nobis cur ab uniuersali Ecclesia separatus existeret, se ignorare p̄fessus sit. Sed neq̄ quid diceret,

neq; quid aliud audiret, ualuit scire. Hoc quoq; pa-
 riter hortamur, ut & ceteros subiectos uestris sub-
 disciplina debeat moderatone restringere, ut i-
 dolis non immolent, cultores arborum non existat,
 de animalium capitibus sacrificia sacrilega non exhi-
 beant: quia peruenit ad nos qd multi Christianorum
 & ad Ecclesias occurrat, & quod dici nephas est,
 a culturis demonum non discedant. Quonia itero
 omnino Deo nostro hac displicet, & diuisas men-
 tes non possidet: prouidete ut ab his debeant illi-
 citis salubriter coerceri: ne, quod absit, non eis ad
 ereptione, sed ad poena sacri fiat baptismatis sacra-
 mentum. Si quos igitur uiolentos, si quos adulteros,
 si quos fures uel alij prauis actib; studere cogno-
 scitis, Deu de eorum correctione placare festinate,
 ut super uos flagellu perfidarum gentium, quod (qua-
 tum uidemus) ad multarum nationum uindicta exci-
 tarum est, non inducat: ne si, quod non credimus, di-
 uina ultionis iracundia sceleratorum fuerit actione
 comota, belli pestis interimat, quos delinquentes
 ad reuerentiam uia Dei precepta non reuocant. Ne
 cesse est ergo ut omni studio & oratione assidua
 ad redemptoris nostri conuertimisericordiam festine-
 mus, ubi tutus omnibus locus est, ubi magna securi-
 tas. Nam illic quatenus solidum persistere nec periculum
 coterit, nec metus exagitat. Codicem uero, sicut scri-
 plistis, praedicto dilectissimo filio Candido pres-
 bytero uobis offerendum transmittimus, quia bo-
 ni uestri studij esse participes festinamus. Omni-
 potens Deus sua uos protectione custodiat, atq;
 a perfidis gentibus regnum uestrum sui brachij ex-
 tensione defendat, uosq; post longa annorum cur-
 ricula ad gaudia aeterna perducatur.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

De monasterio suo consecrando. Cap. VI.

Fraternitatis uestrae insinuatione didicimus,
 quae habetur in subditis, intra ciuitate Lunen-
 sem in domo te propria monasterium ancillarum Dei
 pro uestra deuotione fundasse, quod in honore
 beati Petri apostolorum principis, & sanctorum mar-
 tyrum Ioannis & Pauli, atq; Hermae & Sebaliani
 desideras consecrari. Et ideo frater charissime, si
 nullum corpus ibidem constat humatum, data primitus
 a fraternitate tua donatione legitimum est, calicem
 argenteum unum habentem unicas sex, patenam ar-
 genteam habentem libras duas, syndones duas, co-
 pectorum super altare unum, lecta strata numero x. in
 amentis cap. xx. in ferramentis cap. xxx. in ce-
 spite fundum Faborianum, & lumbricate in integro
 constitutum in territorio Lunensi miltario ab urbe
 eadem plus minus secundo, iuxta fluuium Macram, cum
 feruis duobus, id est Mauro & Ioanne, & bouum pa-
 rium ij. tantum, gestisq; municipalibus alligatis praedi-
 ctum monasterij oratorum absq; missis publicis solle-
 miter consecrabis, & caetera secundum morem.

Mense Nouembrio: Indictione prima.

Gregorius Amos episcopo Hierosolymitano.

De Petro acolutho fugiitio. Cap. VII.

Cum fraternitatem uestram confidamus ca-
 nonum statuta, & uigorem diligere discipli-

Ca. 23. q. 4
Si quos

Epist. 6

Epist. 7

nae, ne clerici nostri uobis ad euitandam discretio-
 nem Ecclesiastici ordinis fallitas surripere ualeat,
 eius culpam sanctitati uestrae indicare prospexi-
 mus, ut sollicitudine uestra disciplina possit sub-
 mitti quam refugit. Comperimus autem quod Pe-
 trus acoluthus, quem dilectissimo filio nostro Sabi-
 niano diacono responsa Ecclesiastica facienti obser-
 uare in urbe regia feceramus, fugiens ad uestram
 Ecclesiam uenerit. Quod si uerum est, in tuto eum
 facere fraternitas uestra, & inuenta huc studeat oc-
 casione remittere. Aut si forte hoc metuens a ue-
 stra discesserit Ecclesia, & per diuersa loca, ne co-
 prehendi ualeat, latiter in omnibus parrochijs ue-
 stris ut diligenter requiratur iniungite, & inuentum
 ad nos, sicut praefati sumus, retransmittite, quem
 etiam uolumus per uos quia sit communionem pri-
 uatus agnoscere, nec dominici corporis ac sangui-
 nis quousq; ad nos redeat, audeat mysteria sume-
 re, nisi forte uicino mortis insistente periculo.

Gregorius Leoni episcopo Cateniensium.

De portionibus clericorum. Cap. VIII.

Ad hoc locorum gradus rationis ordo distin-
 xit, & iudicia esse constituit, ut nec praeposi-
 ti in opprimendos se frustra ualeant occupare sub-
 iectos, nec subiectis iterum contra suos praeposi-
 tos effrenata sit resultandi licentia. Et ideo quia
 per xv. nuper indictionem elapsam Ecclesiae tuae
 acoluthi, dato contra te capitulari, quaedam coquesti
 sunt, ne aut in tuae fraternitatis inuidia remaneret,
 aut illos in suis uideremur petitionibus non audire,
 dilectissimo filio nostro Cypriano diacono ea
 subtiliter inquirenda mandauimus. Qui iniuncta
 cognoscens, quid de capitulo uno quoq; decreue-
 rit, inquisitioni nostrae est subtiliter patefactum. Et
 quia inter alia de quarta portione clerus hoc tenet
 dum statuit, ut unam portionem hi qui in sacro lo-
 co sunt positi, & reliquas duas clerus accipiat, &
 latores praesentium Donatus presbyter, necnon
 & Theodosianus atq; Viator diacones, aliorum
 quoq; qui in sacro sunt ordine constituti, relatio-
 nem ad nos deferentes conquesti sunt, hoc contra
 antiquam consuetudinem in suo grauamine pra-
 iudicialiter statutum: quippe quia de eadem quar-
 ta semper duas se partes, & tertiam clerum perhibent
 consecutum, & petiuerunt ne haec diffinitio in suo
 prauidicio permaneat: nos hoc fraternitatis tuae
 dispositioni oportere prauidimus committendum.
 Volumus ergo ut quicquid Ecclesiae tuae ex red-
 ditu uel quolibet alio titulo fortassis accesserit,
 quartam exinde portionem sine diminutione aliqua
 debeas segregare, atq; eam secundum Dei timorem
 presbyteris, diaconibus, ac clero ut tibi usum fue-
 rit, discrete diuidere, ita sane ut unicuique sicut meri-
 tum laboris exegerit, libera tibi sit, iuxta quod pra-
 uideris largiendi licentia: quatenus & hi qui me-
 rentur, etiam temporaliter se sentiant commodo co-
 solatos, & alij adiuuante Domino eorum ad me-
 lius contendant imitatione proficere.

Gregorius Vitaliano episcopo Syppontino.

De filia Tulliani magistris militiae. Cap. IX.

Sicut

Epist. 8
Can. 16. q. 1
Ad hoc

Epist. 9
Can. 27. q. 1
Sicut

Sicut religiosus habitus esses, aut esse nosse
 Episcopus, filiam gloriosae memorie Tulliani
 magistris militiae, te illic posito, nec proiectis reli-
 giosis uestibus ad secularem reuerti habitum, nec
 ad nos licuisset peruersam epistolam destinare. Sed
 quia nimia desidia ac torpore deprimeris, in tuo
 dedecore res ad praesens illicita impune commissa
 est. Nam, sicut praefati sumus, si sollicitus extitisses,
 prius ad nos ultio mulieris prauissimae, quam cul-
 pa debuit peruenire. Quia ergo tantum hebes,
 tantumq; es negligens, ut nisi canonicam in te fue-
 ris coercionem expertus, in alijs districtiorem
 & disciplinam nescias custodire, qualiter debeas es-
 se sollicitus congruo tibi, si Domino placuerit, te-
 pore demonstrabimus. Praesentia igitur scripta
 suscipiens euigila, & excitatus saltem exequere,
 quod pressus nuncusq; ignauia distulisti. Instantie
 ergo tuae sit, praedictam mulierem unam cum Ser-
 gio defensore nostro comprehendere, & statim
 non solum ad male contemptum habitum sine ali-
 qua excusatione reuocare, sed etiam in monaste-
 rium, ubi omnino districte ualeat custodiri, oportet
 detrudere: & ita omnem circa illam sollicitudi-
 nem exhibere, ut quam sit nefarium quod commi-
 sit, ex tua possit districtione cognoscere. Qua in-
 re si quis, quod non credimus, clericorum uel lai-
 corum aliquo tibi ingenio tentauerit obstandum,
 a sacratissima cum communionis participatione
 suspendere, nobisq; renunciare festina, ut quantum
 sit execrabile quod praesumpserit, postquam con-
 sideratione propria non aduertit, emendationis
 qualitate cognoscat. In his aut omnibus ita te cau-
 tum stude ac uigilantem ostendere, ut culpam tuam
 non geminare neglectus, sed aliquantisper ualeat
 sollicitudo minuere.

Gregorius Sergio defensori.

De filia Tulliani magistris militiae. Cap. X.

Epist. 10

Si homo esses, aut discretionem aliquam habuis-
 ses, ita regularis disciplinae debuisti custos exi-
 stere, ut ea quae illicite illic committuntur, ante uin-
 dicta corrigeret, quam ad nos eius nuncius perue-
 niret. Sed dum nimia te facit stultitia negligentem,
 non solum de illis offendimur, sed etiam ad ulci-
 scendum desidia tua nihilominus prouocamur.
 Omni ergo dilatione omniq; excusatione postpo-
 sita, filiam gloriosae memorie Tulliani magistris mi-
 litiae, quae proiectis quas spontaneas assumpsit re-
 ligiosis uestibus, indumentis se laicis deturpauit,
 unam cum fratre & coepiscopo nostro Vitaliano fe-
 stina comprehendere, atq; ad religiosum rursus ha-
 bitum reuocare, ac in monasterium mittere, ubi
 stricte omnino ualeat custodiri. Nec eius custo-
 diam aliquatenus releuari permittas, quousq; no-
 stra denuo scripta susceperis. Nam si quolibet mo-
 do in hac re negligens uel lentus extiteris, ita in te
 noueris districtissime uindicandum, ut quod ex-
 te nescis, poena possis refecante cognoscere: quia
 sicut diximus, si intellectum hominis habuisses,
 haec quae modo facere praecipis, ante debueram
 etiam cum ultione facta cognoscere.

Gregorius Eusebio Theffalonicensi, Urbilio Diracitano, Con-
 stantino Mediolanen. Andrea Nicopol. Ioanni Corinthi, 10-
 anni prime Iustiniane, Ioanni Cretenfi Coritano, Ioanni La-
 rissaeo, Mariano Rauennae, Ian. Carol. Sard. & omnibus epi-
 scopis Siciliae. De lege imperatoris: quod ex militari habitu
 nullus ante triennium suscipiendus sit. Cap. XI.

Legem quam piissimus Imperator dedit, ne for-
 tasse hi qui militiae uel rationibus sunt publi-
 cis obligati, dum causarum suarum periculum fugi-
 unt, ad Ecclesiasticum habitum ueniant, uel in mo-
 nasterijs conuertantur, uestrae studij fraternitati
 transmittere: hoc maxime exhortans, quod hi qui
 seculi actionibus implicati sunt, in clero Ecclesiae
 praeproperè suscipiendi non sunt: quia dum in Ec-
 clesiastico habitu non dissimiliter quam uixerant
 uiuunt, nequaquam student seculum fugere sed ni-
 rare. Quod si etiam tales quoq; monasterium petunt,
 suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius actionibus
 publicis absoluti fuerint. Si qui uero ex militari-
 bus uiris in monasterijs conuerti festinant, non sunt te-
 mere suscipiendi, nisi eorum uita fuerit subtiliter
 inquisita. Et iuxta normam regularem debent in
 suo habitu per triennium probari: & tunc monachi-
 cum habitum Deo auctore suscipere. Qui si ita sunt
 probati atq; suscepti, & pro anima sua poenitentiam
 de perpetratis culpis agere student, pro eorum uita
 & lucro caelesti, non est eorum conuersio reuocan-
 da. Qua de re etiam serenissimus & Christianissimus
 imperator, mihi credite, omni modo placet,
 & libenter eorum conuersionem suscipit, quos in ra-
 tionibus publicis implicatos non esse cognoscit.

Mense Decembri: Indictione prima.

Gregorius Sabiniario episcopo Iadertino.

De poenitentia eius, & Florentino Episcopo. Cap. XII.

Sicut perseueranti culpa debetur iure uindicta,
 ita relapsis uenia concedenda. Nam
 utres illa contra se merito iracundiam excitare,
 sic haec in sua prorsus dilectione solet concordiam
 propagare. Et ideo quia fraternitatem tuam a con-
 sortio & communionem Maximi, ubi te prius ne-
 glectus impulerat, in tantum postea grauitas sa-
 cerdotij ad animum reducta suspendit, ut eius so-
 la nullatenus patereris esse congregatione cotena-
 tus, nisi & in monasterij te claustra recipiens du-
 dum commissa deseres: ea propter in nostram te
 gratiam ac communionem receptum esse non du-
 bites. nam quantum nos prius culpa tuae charita-
 tis offenderat, tantum poenitentia mitigauit. Hor-
 tor igitur dilectissime frater ut gregi dominico
 pastorem sollicitudinem instanter impendas,
 uerum de commissis ouibus facere diligenter in-
 uigiles, ut tanto tibi copiosae retributionis mercedis
 exuberet, quanto in aduentu aeterni iudicis multi-
 plices laboris fructus obtuleris. Stude itaque in
 culpa lapsos eruere, stude errantibus regrediendi
 uiam ostendere, stude communionem priuatos ad
 communionis salubriter gratiam reuocare. Sit cae-
 teris charitatis uestrae reuersio ereptionis officiu-
 m, sit salutis exemplum: quatenus dum erran-
 tes gressus ouium ad septa summi pastoris sollici-
 tudinis

Epist. 11
Pare. 1. dist.
53. Legent

Epist. 13

tudinis uestrae cura direxerit, nec ipsi gluporū den-
tibus relinquantur expositae, & te in aeterna uita,
quod summo perē petendū est, dignae cōpensatio
retributionis excipiat. De causa uerō quam nobis
scripsistis, ut debeamus ne in urbe regia cōtra uos
surripiatur esse solliciti, animos uestrōs res ista nō
turbet. Nā responsali nostro omnino studiosē mā-
dauimus, ut sollicitū cautumq; se debeat exhibe-
re. Et confidimus de Dei nostri potētia, quia id a-
git ut uos nullius contra rationē aut turbare quo-
quo modo aut premere possit aduersitas. Præter-
ea habitores Epitauriensis ciuitatis Florētium,
quē suū esse dicunt episcopū, sibi a nobis restituen-
dum studiosissimē poposcerunt, asserentes frustra
eum ad solā tantūmodo uoluntatē Natalis episco-
pi detrusum exilio. Et ideo si qd de eius causa fra-
ternitas uestra cognouit, nobis suis subtiliter epi-
stolis innotescat. Si autē necdū cognouit, requirat,
nobisq; renunciet, ut quisquid de eo statuendum
sit certi, deliberare adiutore Domino ualeamus.

*Menſe Februario: Indictione prima.
Gregorius Candido Abbati monaſterij ſancti Andreae ad cli-
uum Scauri. De contentione inter ipſum & Maurentium.
Caput XIII.*

Sicut loci nostri cōsideratio providere nos ad-
monet, ut monasteriorū negocia pacis inten-
tio salubri sine distinguat: sic iterū ratione cōstrin-
gimur, consensus nostri authoritate quae utiliter
decisa fuerint, roborare: ne forte cuiquā excusatio
nis obiectū, quod a religioso proposito & aquita-
te ualde dissentit, aliquid in dubiū contentio reci-
diua perducatur, & gignat ex pace litigium. Proin-
de quoniā inter te Candidum abbatem monaste-
rij sancti Andreae apostoli positi in hac urbe Ro-
mana in cluio Scauri, agentem utilitates eiusdem
monasterij, & Maurētium gloriosum magistrum
militiae, causa successiois hereditatisq; Ioannis
fratris cōsanguinei praedicti uiri, qui in suprascri-
pto monasterio conuersus est ac defunctus, cū no-
stro quoq; cōsensu cōmodae sollicitaq; transactio-
nis pagina interueniente decisa est: deniq; quia
cum fidei memorati gloriosi sinceritas olim no-
bis ueraciter nota sit & bene cōperta, ut ad satisfi-
cationē posset omnino sufficere, etiam dato corpo-
raliter sacramento firmaret, nihil se in fraude uer-
satū, aut aliquid occultasse, sed omnia in integro
prodidisse: idcirco huius decreti praecipiq; no-
stri serie transactionē decisionemq; inter te & pre-
fatū Maurētium gloriosum habitā, ratā habentes,
per omnia cōfirmamus, nec in totū partemūe ali-
qua ratione conuelli, sed eam habere perpetuā de-
cernimus firmitatē. Cui rei si quis, quod non credi-
mus, contrariam afferre quoquo modo tentauerit
uoluntatē: ille quidē reum se ante Deū esse noue-
rit, qui nititur ea quae utiliter sunt finita rescinde-
re: nā eidē decisioni transactioniq; nihil se derogare
cognoscat. Ut ergo & sapiedicti gloriosi Mau-
rentij manerēt illibata securitas, & tu nihil de his
quae decisa sunt ualeas dubitare, simile ei praece-
ptum pro utraq; partiū munitione concessimus.

*Gregorius Adeodato & Maurentio, episcopis Aphrica &
paribus. Perseuerantiam boni operis commendat, laudatq;
Caput XIII.*

Multum frater charissime sinceritatis tue bo-
no congaudeo, quod grauitatē qua praedi-
tum te dudum audierā, praesentiu portitoris Pauli
fratris & coepiscopi nostri testificatio confirma-
uit. Qui tanto latius quanta in nobis sollicitudo
Ecclesiastici ordinis, quātaq; cura sit re cōtudinis
indicabit, quanto hoc & praesens cōperit, & in sua
amplius defensione cognouit. Quia ergo magnū,
sicut noſtis, coram Deo nostro est in bonis quen-
quā indefinenter operibus permanere, fraternita-
tis uestrae se sollicitudo ad fouendas partes iustitiae
decenter exacuat, & contra Ecclesiastici uigoris
moderamina prout possibile fuerit prouisiōis suae
sollicitudine fieri nihil permittat. Nec uos res ali-
qua ab huiusmodi intentione remoueat: sed si qua
sunt quae dilectionis uestrae sinceritatē offendunt,
& regulas canonicā discretionis excedūt, uigilan-
tem studete curā imponere, atq; ea hortando, sua-
dendo, terrendo emendare, charitatis unitate ser-
uata, in quantū uires suppetunt, Deo adiuuante cō-
tendite, & excessus authorē coercionis freno sa-
cerdotali constringite, atq; eū ab iniūo itinere lin-
gua duce & actione reducite, & ita uestram in om-
nibus efficaciam exhibete: ut Deus omnipotens
qui bonae uoluntatis author, & intentionis inspe-
ctor est, uelle uestrum & hic adiuuet, & in futura
uita remuneret. Supradictum uerō Paulum fratrem
& coepiscopum nostrum fraternitati uestrae com-
mendātes hortamur, ut idonee charitatem uestrā
debeat experiri quam praedicat.

*Gregorius Victori & Columbo, episcopis Numidiae.
De contentione parrochiarum. Cap. XV.*

Quanto cordi nostro latitā Ecclesiae ordo
inculpabiliter custoditus infundit, tanto re-
cisus tādū doloris imponit, qd prauitatis te-
meritas in euerſionem disciplinae tentat, & quae
sunt olim laudabiliter statuta dissoluere, & quae
fortius punienda, praesumere. Praesentium itaque
portitoris Crifonij fratris & coepiscopi nostri que
rela ad nos insinuante peruenit, quod nulla exi-
gente culpa, uel concilij definiente sententia, Ec-
clesiae eius parrochiae antiquitū deputatae, a Va-
letione fratre & coepiscopo nostro, ante ferē quin-
decim annos sint irrationabiliter occupatae, atque
eum insuper res decessoris ipsius ad suum, quod
dici graue est, arbitrium abstulisse. Quod si ita ue-
ritas se habet, quam peruersum, quam uē sit exe-
crandum, praecipue religioso praeposito, dicere
nō ualemus. Hac igitur in re, quia nec leuitas, ne-
que aliqua debet esse dilatio, fraternitatem uestrā
praesenti epistola commonemus, ut sollicitius re-
quiratis. Et si querela eius manifesta esse constite-
rit, ablatarum rerū & occupatarum parrochiarum
restitutionem dilectio uestra sine mora succurre-
re provideat, & ita omnia uobis solatiantibus
cessante excusatione, iustitia fauente recipiat: ut
nec hunc labor obseruationis afficiat, nec de eius
damno

damno aliquid lucri inuasor acquirat. Accendat
ergo uos zelus aequitatis, accedat iustitiae re cōtudo.
Ad custodiendā in cūctis antiquā ecclesiastici
ordinis dispositionē, operā instanter impēdite, di-
strictos sollicitosq; uos inter culpas & innocentiā
exhibete: quatenus & iustitiā habentibus magna
de re cōtudinis uestrae sit zelo fiducia, & inquietis
de futuro omnis excedendū ampūtetur occasio.

*Gregorius Columbo episcopo Numidiae.
Paulum episcopum commendat. Cap. XVI.*

Qualiter de fraternitatis uestrae debeamus cha-
ritate confidere, ex mentis nostrae quam circa
uos habemus, qualitate colligimus. Nec aliter uos
Apostolicā sedē diligere, quam ipsa uos diligit ar-
bitramur. Vnde necesse est, ut eos quos in Ecclē-
sia beati Petri apostolorū principis, ut oportet, de
uotos esse cognoscimus, uobis cuius uita & actio
sacerdotis ornat & dignitas, peculiariter cōmēde-
mus, de cuius scilicet sinceritate firmū experimen-
tum de praeteritis iam tenemus. Frater igitur & coe-
piscopus noster Paulus praesentiu portitor, quan-
tis illic fluctibus, quātis te aduersitatibus quaria-
tur, san cōtate uestrā memorat nō latere. Qui quo-
niam querelas quas de eo ad uos peruenisse signa-
stis, non ueras esse, sed instigatione aduersantium
contra se asserit excitari, & omnia se fidei patroci-
nante ueritate, uobis cognoscētib; adiutore posse
Domino superare: hortamur dilectissime frater,
ut ei in quibus fuerit iustitiae ratio manifesta, ma-
num decēter praebere solatiij, atq; sacerdotali eum
cōpassione debeas adiuuare. Nulla ergo uos res
ab aequitate studio, nulla suspendat potentia per-
sonarū. Sed innitens praecipis dominicis, omnia
quae sunt certitudinī aduersa, contemne. In defen-
dendis partibus iustitiae, cōstater insiste. Odiā pro
ueritate, si qua sunt, sustinere non reuēas: ut tanto
maiorē in aduentu redemptoris nostri fructū mer-
cedis inuenias, quāto eius mādāta non negligēs,
in fauorem iustitiae & defensionem impenderis.

*Menſe Martio: Indictione prima.
Gregorius Bonifacio primo defensori priuilegij primicerij.
Defensori priuilegium primicerij concedit. Cap. XVII.*

Ecclēsiasticis utilitatibus fideliter insudantes
congruae remunerationis sunt beneficio pro-
sequendi: ut & nos respondisse eorū dignē obse-
quijs uideamur, & illi ex indulta cōsolationis gra-
tia utiliores existāt. Quia igitur defensorū officij
in causis Ecclesiae & obsequijs nōscitur laborare
pontificū, hac eos concessa prospeximus recom-
pensationis praerogatiua gaudere: constituentibus
sicut in schola notariorū atq; subdiaconorū per in-
dultam longē retrō pontificū largitatē sunt regio-
narij constituti: ita quoq; in defensoribus septem
qui ostensa suae experientiae utilitate placuerint, ho-
nore regionario decorentur. Quos quolibet per
absentiam pontificis & sedendū in conuentu clerici
corum habere licentiā, & honoris sui priuilegia in
omnibus statuimus obtinere. Praeterea si quis ad
prioris locū ueniens, in alia fortasse prouincia pro

pter utilitatē propriā degit, hūc necesse est prima-
tus loco per omnia curare, ut ille prior defensorū
omnium possit existere, qui & ante prioratus lo-
cū in Ecclesiasticis utilitatibus obsequijs pontifi-
cis non destitit per sedulā praesentia permanere.
Hac itaq; constitutionis nostrae decreta, quae pro
defensorū sunt priuilegijs & ordinatione dispo-
sita, perpetua stabilitate & sine aliqua cōstituimus
refragatione seruari: siue quae scripto decreuimus,
seu quae in eis in nostra praesentia uidentur esse dis-
posita, nec a quoquam pontificum in totum par-
temūe ea qualibet occasione cōuelli decernimus
uel mutari. Nam nimis est asperū, & praecipue bo-
nis sacerdotū moribus inimicū, niti quem piā qua-
cunq; rationis excusatione, & quae bene sunt ordi-
nata rescindere, & exemplo suo docere, ceteros
sua quandoq; post se constituta dissoluere.

*Menſe Aprili: Indictione prima.
Gregorius Mariniano episcopo Rauennati.
Priuilegium dat monasterio sanctorum Ioannis & Stephani.
Caput XVII.*

Quam sit necessarium monasteriorum quietē
ti prospicere, & de eorum perpetua securi-
tate tractare, antea cū uos officij, quod in
regimine monasterij exhibuistis, informat. Et id-
eo quia monasteriū beatorū Ioannis & Stephani,
quod in Claustrana est ciuitate constitutū, cui cō-
munis filius Claudius abbas praesse dinoscitur,
multa a praedecessoribus uestris prauidicia atque
grauamina pertulisse cognouimus, oportet ut fra-
ternitatis uestrae prouisiō eorum de futuro quietē
salubri ordinatione disponat, quatenus cōuersari
res illic in Dei seruitio ipsius quoq; gratia suffragā-
te mente libera persequerent. Sed ne ex ea quae mā-
gis emendanda est consuetudine, quisquam illi
quolibet tempore quicquā molestiae praesumat in-
ferre: necesse est ut haec quae inferius numerandā
curauimus, ita fraternitatis uestrae studio debeant
custodi dirī, ut ex eis non possit ulterius inferendae
inquietudinis occasio reperiri. Interdicimus igitur,
ut nullus episcoporum aut seculariū ultra praesumat
de redditibus, de rebus uel chartis praedicti mona-
sterij, uel de loco aliquo qui ad id pertinet, quo-
cunq; modo qualibet occasione minuere, nec im-
missiones uel dolos aliquos facere. Sed si qua for-
tē causa inter Rauennatē Ecclesiam & praefatum
monasteriū euenit, & pacifice non potuerit or-
dinari, apud electos a partibus, timentes Deum, si
ne uolūtaria dilatione, medijs sacrosanctis Euan-
gelij, finiatur. Defuncto uerō abbate, cuiuscum-
que congregationis non extraneus nisi de eadem
conuersione, quem sibi propria uoluntate con-
cors fratrum societas elegerit: & qui electus fue-
rit sine dolo uel uenialitate aliqua ordinetur: quod
si aptam inter se personam inuenire nequeerint,
solerter de alijs monasterijs sibi similiter eligant
ordinandum. Neque ueniēti abbati quae cunq;
persona qualibet occasione in suo monasterio
praeponat, nisi fortē extantibus, quod absit, cri-
minibus, quae sacri canones punire monstrantur:
Paritē

*Epist. 18
Ca. 18. q. 2.
Quam sit*

*Eadem caus.
& cap.*

Ead. q. 2.

Pariter autē custodiendum est ut invito eiusdem A monasterij abbate ad ordinanda alia monasteria, aut ad ordinis uel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. Sed si abundantes fuerint, & ad celebrandas Deo laudes uel utilitates monasteriorum complendas sufficiant: abbas cum deuotione de his qui superfluerint offerat, quos dignos corā Deo putauerit. Quod si sufficienter habens dare noluerit, tunc Rauennas episcopus ad ordinanda alia monasteria de his qui superfluit tollat. Ad Ecclesiasticū tamen officium nullus exinde producat, nisi quem abbas loci admonitus propria uoluntate obtulerit. Quisquis autē ex praedicto monasterio ad Ecclesiasticum ordinem peruenerit, ulterius illic nec aliquā potestatem, nec licentiam habeat habitandi. **B** Observandum quoque est ut descriptio rerum aut chartarū eiusdem monasterij ab Ecclesiasticis fieri nō debeat, si quando rex exigat, sed abbas loci cum abbatibus alijs rerū inuentarum attestacionem faciat. Quoties autē pro utilitate monasterij sui ad Romanum pontificem abbas uenire uel trāsmittere forte uoluerit, ei modis omnibus liceat. Præterea cum episcoporū aduentus desideranter à monasterijs debeant expectari, quia tamen hospitandi occasione praedictū monasterium temporibus decessoris uestri nobis fuisse nunciatum est: pregrauatum: oportet ut hoc sanctitas uestra decenter debeat temperare, ut uisitandi **C** Cap. 18. q. 2. uisitandi gratia ad monasterium, quotiens placuerit, ab eiusdem ciuitatis antistite accedat, sed sic charitatis officium illic episcopus impleat, ut grauenam aliquod monasterium non incurrat. Vestram quoque fraternitatē praedictus abbas non solum non metuat ad monasterium frequenter accedere, sed etiam desiderabiliter concupiscat: sciens quod per uos substantia monasterij omnino grauari non possit.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennae. De Claudio abbate. Cap. XIX.

Epist. 19

Quod communem filium Claudium abbatem latorem praesentium longa apud nos habitus mora retinuit, res illa fecit quod magnum nobis, sicut nostis, erat in uerbo Dei solatium: quem etiam hic adhuc uolueramus diutius retinere, nisi & ipse ad suum monasterium festinasset, & non cōgregationi fratrum eius praesentiam esse omnino necessariam sciremus. Et ideo quia illum sicut petijt & exigebat utilitas, relaxandū esse prospeximus: commendantes eum hortamur, ut sanctitas uestra sacerdotali illum affectione suscipiat, paternam illi monasterijsque ipsius charitatē, sicut decet, impendat: benignitatis suae eum consolatione refoueat, in eius se tuitionem instanter accommodet, & praesidij sui beneficio liberum ab omni inquietudine reddat, quieti & utilitibus fratrum uacare permittat, atque peculiariter sicut à nobis eum scit diligi, diligat: quatenus & charitatis uestrae affectum, quem olim expertus est, in se multiplicius recognoscat, & nos in uobis inuenisse se gaudeat.

Gregorius Agnello episcopo Terracinae. De his qui idola colebant & arbores. Cap. XX.

Epist. 20

Peruenit ad nos quosdam illic, quod dici ne- phas est, arbores colere, & multa alia contra Christianā fidē illicita perpetrare. Et miramur hoc fraternitas uestra districta emendare ultione distulerit. Eapropter scriptis uos praesentibus adhortamur, ut hos diligenti inuestigatione perquiratis, & ueritate cognita, talē in eis faciatis exerceri uindictā, quatenus & Deus placati possit, & alij eorū ultio correptionis exemplum sit. Scripsimus autē & Mauro nunc uice comiti, ut fraternitati uestrae in hac re debeat adhibere solatia, dummodo ad cōprehendendos eos inuenire excusationē aliquā non possitis. Quia uerō comperimus multos se à murorū uigilijs excusare, sit fraternitas uestra sollicita, ut nullū nec per nostrae uel Ecclesiae suae nomen, aut quolibet alio modo defendi à uigilijs patiat, sed omnes generaliter cōpellantur, quatenus cum ceteris uigilantibus, melius auxiliante Domino ciuitatis ualeat custodia procurari.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennae. De molestia uxoris cuiusdam Ioannis. Cap. XXI.

Epist. 21

Ioannes praesentium portitor queritur uxorem suam molestias Georgij cuiusdam refugientem diu in septis uenerabilibus residere, & nullum habitus inuenire solatium. Cuius quia de conditione esse controuersiam asserit, & uestrae eam fraternitati petijt commendandam, his uos hortamur assatibus, ut eidē mulieri, seruata aequitate, tuitionem debeatis impendere, & à nullo eam contra rationis ordinem grauari aliquo modo permittatis. Sed si de statu eius quaestio perseuerat, studij uestri sit, ut sine oppressione aliqua, legali modo ad iudicium ueniat: quatenus dum ueritate cognita quo diuis ordo fuerit, fuerit definitum, neutra se pars aliquod doleat prauiudicium pertulisse.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De Felice quodam Samaræo donato. Cap. XXII.

Epist. 22

Felix praesentium portitor quaestus nobis est, cum sit de Christianis natus parentibus, à quodam Christiano Samaræo se, quod dicit scelus est, esse donatū. Et dū huiusmodi superstitionis homines Christiana quolibet modo mancipia possidere, nec ratio legis, nec reuerentia religionis admittat: se tamē per decē & octo annos in eius asserit seruitio permansisse. Sed cognoscete hoc sanctae memoriae decessore uestro Maximiano ab eo se zelo, sicut decuit, sacerdotali cōmoto, de Samaræi seruitio nefario dicit liberatū. Sed quia eiusdem Samaræi filius post quinque annos factus dicit Christianus, & supradictū Felicē in eius seruitiū, quātū ipse dicit, quidā nitunt redigere: sanctitas uestra haec quae edocti sumus, diligenter inquirat, & si ita ei esse cōstiterit eū tueri studeat, & à nullo suo quolibet occasione grauari permittat: quia dū superstitione seclae mancipia dominos suos ad fidē praecedentia seruitio eorū aperte redigi iura prohibeant: quāto magis hic de Christianis parentibus natus, & factus

ctus à paruulo Christianus, hanc non debet quaestionem aliquo modo sustinere: maxime quia nec patris eius esse seruus potuit, quem liquet ex praua potius praesumptione poenā posse uenientē de legibus sustinere? Et ideo sicut diximus, ita eū sanctitatis uestrae defensio rationabiliter tueatur, ut nulli eum sub quolibet argumento sit aliquatenus affligendi licentia.

Gregorius Rusticanae patriciae. Ut Romam ueniat. Et de precio in captiuos expenso. Cap. XXIII.

Epist. 23

Iamdudum uestrae excellentiae me scripsisse, & saepius monuisse reminiscor, ut beati Petri Apostolorū principis limina festinet reuidere. Et quae tanta sit Constantinopolitanae ciuitatis delectatio, quae Romae urbis obliuio, ignoro: obtinere apud uos hac ex re nuncusque nil merui. Quantum enim ad colligendas aeternae uitae mercedes uestrae animae expedire possit, quantum etiā gloriosae filiae uestrae dominae Eusebiae in omnibus congruat, & nos subtiliter attendimus, & uos considerare subtilius potestis. Filium meum Petrum hominem uestrum, quem ultra aetatem suam sapere, & maturitari studere cognoui: si requiritis, inuenietis quantus hic omnium habentium circa excellentiam uestrae amor sit, quantumque desiderium ut uos reuidere mereamur. Et si precipiente Deo, sanctis eloquijs admonemur, ut etiam inimicos diligere debeamus, pensandum nobis est quantae culpae sit etiam amantes minime amare. At si forte dicitur quod amamus, nos certissime scimus, quia nemo potest diligere quos non uult uidere. Sin uero gladios Italiae ac bella formidatis, sollicitudine debetis aspiciere quanta beati Petri Apostolorum principis in hac urbe protectio est: in qua sine magnitudine populū, & sine adiutorijs militum tot annis inter gladios illesi, Deo auctore, seruamur. Haec nos, quia amamus uos, dicimus. Sed omnipotens Deus quicquid anime uestrae in perpetuum, quicquid opinionum domus in praesenti conspiciat expedire, concedat. Decem uero auri libras quas in captiuorum redemptionem excellentia uestra transmisit, praefato filio meo deferente suscepi. Sed peto ut superna gratia, quae uobis concessit eas pro animae uestrae mercede tribuere, mihi etiam concedat sine aliquo peccati contagio dispensare: me unde uos peccata detergitis, nos inde maculemur. Omnipotens Deus qui debilitatem corporis uestri, & peregrinationē uestram conspiciat, de sua semper gratia, & dulcissimi filij mei dñi Strategij, uos uita & salute consoletur: quatenus eum & uobis per longa tempora, & sibi ad aeternitatem nutriat: uosque cum omni domo uestra, & bonis praesentibus repleat, & supernā gloriam habere concedat. Gloriosum uero dominum Eudoxium nostra petimus uice salutari.

Gregorius Faustino defensori. De conuersione Iudeorum in Agrigentino territorio. Cap. XXIII.

Epist. 24

Domina abbatissa monasterij sancti Stephani, quod in Agrigentino est territorio constitutum, indicante comperimus, multos Iudeorum ad Christianā fidem diuina gratia inspirante

uelle cōuerti, sed esse necessarium ut aliquis illuc ex nostro mandato debeat proficisci. Proinde huius tibi autoritatis tenore praecipimus, ut omni excusatione submota, ad praedictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen si longum uel triste uideretur solennitatem sustinere Paschalem, & eos nunc ad baptismā festinare cogno- scis: ne, quod absit, longa dilatio eorum retrō possit animos reuocare, cum fratre nostro episcopo loci ipsius loquere, ut poenitentia ac abstinētia quadraginta dierū indicta, aut die dominico, aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizes: quia & temporis qualitas propter eam quae sibi imminet cladem, impellit ut desideria eorum nulla debeant dilacione differri. Quoscumque uerō ex eis pauperes, & ad uestem sibi emendam non sufficere posse cognoscis, te eis uestem quam ad baptismā habeant cōparare uolumus ac praebere: in quibus precium quod dederis, tuis noueris rationibus imputandum. Si uero sanctum Pascha elegerint expectare, iterum cum episcopo loquere, ut modō quidem catechumeni fiat: atque ad eos frequenter accedat, geratque sollicitudinem, & animos eorū admonitione suae adhortationis accendat, ut quāto quae expectatur est longa festiuitas, tanto se praeparent, ut eam desiderio seruenti debeant sustinere. Præterea cum omni studio ac diligentia studij tui sit perscrutari, utrum supradictum monasterium cui antedicta domina praestit, sufficiens sibi sit, an necessitatem aliquā patiat. Et quicquid in ueritate cognoueris, uel quid de his qui baptizari desiderant, actum fuerit, nobis subtiliter indicare festina.

Mense Iunio: Indictione prima.

Gregorius Sauintano episcopo Iaderino. De obedientia eius, & contumacia Maximi. Cap. XXV.

De cōsec. di. 4. Ne quod

Epist. 25

Satis frater charissime de sinceritate tua iustificor, quod eam solliciti discretionē iudicij, & ubi obediendum est obedire, & ubi resistendum est resistere, studio sacerdotali cognosco. Cū quanta nanque te deuotionis alacritate submisseris his quae ob culpam praeteriti excessus indiximus, literarum tuarum quas per latorem praesentium direxisti, pagina referauit. Nec enim poterat aliter à dilecto fratre suscipi, quā à diligente mandatum est. Vnde in omnipotentis Dei miseratione confido, quia ita eius te gratia protegit, ut per hoc etiā ab alijs absolutus, salubriter paruisse gaudeas. De hoc uerō quod se contristari charitas tua Maximi prauaricatoris & excōmunicati emulatione significauit, turbari non debet, sed decet ut ad modicum tumentes inaniter fluctus patienter tolerando sustineas, & undarum spumas perseverantiae uirtute substernas. Nouit enim patientia leuigare quod graue est, & constantia superare quod saeuit. Animos ergo tuos aduersitas non deiciat, sed accendat. Audacior te in omnibus uigor sacerdotalis ostendat. Nam uera documenta ueritatis sunt, promptiorē in duris, & fortiorē se quem

quam

Greg. tom. 2

quam quandoque in contrarijs exhibere. Ut igitur re-
 citudinis robur a bono deliberationis suae nullo
 valeat impulsione conuelli, mentis gressus in
 eius petre soliditate, sicut coepistis, dirigite, in qua
 redemptorem nostrum per totum mundum fundasse
 nostis Ecclesiam: quatenus certa sinceri cordis
 uestigia in deo itinere non offendant. Ea uero
 quae nobis scripsistis, uel praesentium lator coram
 positus explicauit, non nos credatis negligenter
 ommittere, sed de his omnino sollicitè cogitamus.
 Dilectissimo autem filio nostro Anatholio diacono
 iam & prius & nunc iterum omnia subtiliter indicaui-
 mus: hortantes ut quicquid ad utilitatem ac quietem
 charitatis uestrae uel filiorum uestrorum pertinet,
 creatoris nostri auxilio suffragante agere districtè ac
 studiosè festinet. Et ideo fraternitatem uestram nec
 moror afficiat, nec inimicitia cuiuslibet affligat.
 Nam diuinitatis gratia opitulante, in proximo ad
 esse cõfidimus, ut & praefati praearicatoris & ex-
 cõmunicati praesumptio districtè reprimatur, & uestra
 quies, sicut desideratis, adueniat. Excellentissimo
 quoque filio nostro Exarcho, qui nobis eum studet
 cõmendare, de prauitate ipsius scribere nequaquam
 omisimus. Presbyterum uero de quo nos fraternitas
 tua latoris praesentium legatione cõsultuit, nulla
 ratione in sacro ordine post lapsum aut
 permanere, aut reuocari posse cognoscas. Circa
 quem tamen mitius agendum est: propterea quod
 commissum facinus facile dicitur professione
 confessus. Praeterea pariter hic portitor quaedam
 ecclesiae uestrae uel privilegia a nostris concessa
 praedecessoribus intinuit. De quibus scriptis
 charitatis uestrae nos subtilius uolumus infor-
 mari, uel si qua ex eis scripta in Ecclesia uestrae
 scrinio reiacent, eorum huc exemplaria transmitti
 necesse est, ut quicquid ad honoris uestri reuerentiam
 uel gentium praefatae Ecclesiae pertinet, libenti
 animo praeparare possimus. Glorioso autem
 communi filio domino Marcello, si huc uenire
 uoluerit, instantius suadete, quia omnino eum
 uidere desidero. Si uero illic stare elegerit,
 ita uos ei in charitate qua conuenit exhibete,
 ut affectui ipsius quem circa uos habet, respondere,
 sicut condecet, ualeatis. Omnipotens Deus gratiae
 suae dono uos custodiens protegat, & cor uestrum
 in ea quae ei sunt placita semper accendat.

Gregorius Victori episcopo Panormitano.

De iudeis non opprimendis iniuste. Cap. XXXVI.

Epist. 26

Sicut iudaeis non debet esse licentia quicquam
 in synagogis suis ultra quam permillum est lege
 praesumere: ita in his quae eis concessa sunt, nullum
 debent praedudicium sustinere. Quae autem nobis
 in hac urbe Romana habitantes Hebraei pro his
 qui Panormi degunt, conuicti sunt, data uos ab
 eis petitio quae in subditis tenetur, informat. Si
 igitur querimonia eorum ueritate fulcitur, oportet
 quod paternitas uestra, legis serie diligenter
 inspecta, ita eis quicquid hac de re decretum est,
 custodire debeat ac seruare, ut nec ipsa aliquid iniustum
 facere, nec illi pati praedudicium uideatur.

Si uero est aliquid quod ad restituendum ea quae
 sunt ex postulata rationabiliter possit obistere, iudices
 a partibus eligatur: qui ea quae aequitati conueniant,
 ualeant definire. Quod si forte illic contentio ipsa
 finire nequiverit, ad nos uenire causam necesse est:
 quatenus sine uestra inuidia, quae amica iustitiae
 uisa fuerint decernantur. Quousque ergo causa ipsa
 finem accipiat, a consecratione locorum quae ablata
 dicuntur, fraternitas uestra se suspendat.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

De clericis sacra uasa uendentibus. Cap. XXXVII.

Epist. 27

Quia peruenit ad nos, quod quidam ex Italiae
 Ecclesia clerici uasa in Sicilia uenundarunt: quidcirco
 Panthaleonem notarium nostrum direximus, ut eadem
 uasa sollicitè inquisitione requireret. Qui postquam
 in uestra sanctitatis est obsequio occupatus, eandem
 causam eum cognouimus neglexisse. Oportet ergo
 ut fraternitas tua congrua debeat sollicitudine
 providere, ut tempore quo utile esse crediderit,
 eum ad peragendam ea ipsa debeat relaxare:
 quatenus & ipsa de illo possit habere solatium,
 & ipse salubriter ualeat quae sibi mandata sunt
 Deo adiuuante peragere: quia necesse est ut in
 indictione subsequenti huc ueniat, & subtiliter nos
 coram positus de cunctis informet.

Gregorius episcopo Syracusano. De praesumptione clericorum Cathinensium. Cap. XXXVIII.

Epist. 28

Ecclesiastici uigoris ordo confunditur, si aut
 temerè illicita praesumantur, aut impune non
 cõcessa tententur. Peruenit itaque ad nos diacones
 Ecclesiae Cathinensis calcias copagis procedere
 praesumpsisse: quod quia nulli hactenus per totam
 Sicilia licuit, nisi solis tantummodo diaconibus
 Ecclesiae Messanensis, quibus olim a praedecessoribus
 nostris non dubitatur esse concessum, bene colitis.
 Quia ergo tantae temeritatis ausus non est leuiter
 attendendus, cum omni hoc fraternitas uestra
 subtilitate perquirat: & si ita sicut ad nos peruenit
 inuenit uerum esse, utrum uel per se, uel alii cuius
 hoc autoritate praesumpserint, nobis subtiliter
 innotescat, ut cognita ueritate, quid fieri debeat,
 disponamus. Nam si negligenter ea quae male
 usurpant omittimus, excessus uia alijs aperimus.

Mense iunio: Indictione prima.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino. De libris Eusebij, & lignis transmissis. Cap. XXXIX.

Epist. 29

Utilis semper est docti uiri allocutio: quae aut
 discit audire quod nescire se nouerat, aut cognoscit,
 quod est amplius, id quod se & nescisse nesciebat.
 Qua in re ex audientium numero ego nunc factus sum,
 cui sanctissima uestra beatitudo scribere studuit,
 ut cunctorum martyrum gesta, quae pia memoriae
 Constantini temporibus ab Eusebio Caesariensi
 collecta sunt, transmittere debeamus. Sed haec neque
 si collecta sunt, neque si sunt, ante uestrae
 beatitudinis scripta cognoui. Ago ergo gratias,
 quia sanctissimae uestrae doctrinae scriptis eruditus
 coepi scire quod nesciebam. Praeter illa enim quae
 in eiusdem Eusebij libris de gestis sanctorum
 martyrum continentur, nulla in archiuo huius
 nostrae Ecclesiae, uel in Romanae urbis bibliothecae esse
 cognoui, nisi pauca quaedam in uoluntate
 uolumine collecta. Nos autem penè omnium
 martyrum distinctis per dies singulos passionibus
 collecta in uno codice nomina habemus, atque
 quotidianis diebus in eorum ueneratione mis-
 sarum solennia agimus. Non tamen in eodem uo-
 lumine quis qualiter sit passus indicat, sed tantum
 modo nomen, locus, & dies passionis ponitur.
 Unde fit, ut multi ex diuersis terris atque prouin-
 cijs per dies, ut praedixi, singulos cognoscantur
 martyri coronati. Sed haec habere uos beatissimos
 credimus. Ea uero quae transmitti uolueritis,
 quarentes quidem non inuenimus, sed adhuc non
 inuenientes quaerimus, & si potuerint inueniri,
 transmittemus. De lignis autem quod scribitis,
 quia breuia fuerint, nauis per quam transmissa
 sunt, qualitas fecit: quia si maior nauis uenisset,
 potuimus ligna etiam maiora transmittere. Quod
 autem dicitis, quia si maiora transmittimus,
 precium datis, largitati quidem gratias agimus,
 sed accipere precium, Euangelio interdiciente,
 prohibemur. Nos enim ea quae transmittimus
 ligna non emimus, & quomodo possumus precium
 accipere, cum scriptum sit: Gratis accepistis,
 gratis date. Nunc ergo iuxta modum nauis per
 nauiclerum parua ligna transmissimus, quorum
 notitia subterannexa est. Sequenti uero anno,
 si omnipotenti Deo placuerit, maiora praeparamus.
 Benedictio nem autem sancti Marci euangelistae,
 imò quod est uerius, sancti Petri apostoli in ea
 dulcedine qua est transmissa suscepimus,
 & salutationis alioquin perfoluentes petimus
 ut beatitudo uestra pro nobis orare dignetur:
 quatenus & a malis praesentibus mereamur
 citius eripi, & a futuris gaudijs non excludi.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino.

Ubi commemorat, in sancta Chalcedonensi synodo papam Romanum uniuersalem appellatum. Cap. XXXX.

Epist. 30

Communis filius praesentium lator sanctitatis
 uestrae scripta deferens, agrum me reperit, agrum
 reliquit: quae ex re contigit ut ad largum
 uestrae beatitudinis fontem breuis epistolae meae
 uix parua potuisset aqua referuare. Superne autem
 muneris fuit, ut in dolore corporis positus, sua-
 uissimae uestrae sanctitatis scripta susciperem,
 quae me de doctrina Alexandrinae Ecclesiae, de conuer-
 sione haereticorum, de concordia fidelium sublimiter
 latificaret: quatenus ipsa mentis latitudo imma-
 nitatem mihi molestiae temperaret. Et quidem de
 bonis uestris noua semper exultatio gaudemus,
 sed tamen ita nos perfecte agere, noua esse nullo
 modo deputamus. Quod enim crescit sanctae
 Ecclesiae populus, quod ad coeleste horreum spiri-
 tales segetes multiplicantur, hoc de omnipotentis
 Dei gratia quae in beatissimis uobis largè influuit,
 nunquam habuimus incertum. Gratias itaque omni-
 potenti Deo soluimus, quia impletum uidemus in
 nobis esse, quod scriptum est: Ubi plurimae segetes,
 ibi manifesta fortitudo bouum. Si enim bos fortis
 aratrum linguae in terra cordis audientium non trans-

Greg. tom. 2

Prolog. 14

fixisset, tanta fidelium seges minimè surrexisset.
 Sed quoniam uerè in bonis quae agitis, scio quod & alijs
 congaudetis, uestrae uobis gratiae uicem reddo, &
 non dissimilia nuncio: quia dum gens Anglorum
 in mundi angulo posita, in cultu lignorum ac
 lapidum perfida nunciusq; remaneret, ex uestra
 mihi orationis adiutorio placuit, ut ad eam
 monasterij mei monachum in praedicationem
 transmittere Deo auctore debuisset. Qui data
 a me licentia, a Germaniarum episcopis factus,
 cum eorum quoque solatijs ad praedictam gentem
 in fine mundi perductus est, & iam nunc de
 eius salute & opere ad nos scripta perueniunt:
 quia tantis miraculis uel ipse, uel hi qui cum
 eo transmissi sunt, in gente eadem coruscant,
 ut in signis quae exhibent, imitari uideantur.
 In solennitate autem dominicae natiuitatis
 quae hac prima indictione transacta est,
 plus quam decem milia Angli ab eodem
 nunciato sunt fratre & coepiscopo nostro
 baptizati. Quod idcirco narraui, ut cognoscatis
 quid in Alexandrino populo loquendo, &
 quid in mundi finibus agitis orando. Uestra
 enim orationes sunt in eo loco ubi non
 estis, quorum operationes sanctae monstrant
 in eo loco in quo estis. Praeterea de Eudoxij
 haeretici persona, de cuius errore in
 Latina lingua nihil reperi, mihi a uestra
 beatitudine largissime gaudeo satisfactum.
 Virorum quippe fortissimorum Basilij,
 Gregorij, atque Epiphaniij testimonia
 protulistis: & manifestè peremptum
 cognoscimus eum in quem heroes nostri
 tot saecula dederunt. De his uero erroribus
 qui nunc in Constantinopolitana Ecclesia
 probantur exorti, doctissime omnia, & ut
 iudicium tantae sedis proferre debeat,
 respondistis. Unde omnipotenti Deo gratias
 agimus, quia adhuc arcae Dei insunt
 tabulae testamenti. Quid est enim
 sacerdotale cor, nisi arca testamenti
 in qua quia spiritalis doctrina uiget,
 proculdubio tabulae legis iacent. Indicare
 quoque uestra beatitudo studuit, iam se
 quibusdam non scribere superba uocabula,
 quae ex uanitatis radice prodierunt,
 & mihi loquitur dicens: Sicut iussistis,
 quod uerbum iussionis peto a me
 auditu remouete: quia scio quis sum,
 qui estis. Loco enim mihi fratres estis,
 moribus patres. Non ergo iussi, sed
 quae utilia uisa sunt, indicare curauim.
 Non tamen inuenio uestram beatitudinem,
 hoc ipsum quod memoriae uestrae
 intuli, perfecte retinere uoluisset.
 Nam dixi nec mihi uos, nec cuiquam
 alteri tale aliquid scribere debere:
 & ecce in praefatione epistolae,
 quam ad me ipsum qui prohibui
 direxistis, superbae appellationis
 uerbum, uniuersalem me papam
 dicentes, imprimere curastis. Quod
 peto dulcissima mihi sanctitas uestra
 ultra non faciat, quia uobis subtrahit
 quod alteri plus quam ratio exigit
 praebetur. Ego enim non uerbis
 quae prope rari, sed moribus. Nec
 honorem esse deputo in quo fratres
 meos honorem suum perdere cognosco.
 Meus namque honor est, honor uniuersalis
 Ecclesiae. Meus honor est, fratrum
 meorum solidus uigor. Tunc ego uerè
 honoratus sum, cum sim-

Q 2 gulis

Parte 1. dist. 99. Ecce

gulis quibusq; honor debitus non negatur. Si enim uniuersalem me papam uestra sanctitas dicit, negat se hoc esse quod me fatetur uniuersum. Sed ablit hoc. Recedant uerba quae unitatem inflant, & charitatem uulnerant. Et quidem in sancta Chalcedonenſi ſynodo, atq; poſt a ſubſequentibus patribus hoc de ceſſoribus meis oblatum ueſtra ſanctitas nouit. Sed tamen nullus eorum uti hoc unquam uocabulo uoluit: ut dum in hoc mundo honorem ſacerdotum diligenter omnium, apud omnipotentem Deum cuſtodirerent ſuum. Proinde debitum ſalutationis alloquium ſoluens, peto ut in ſanctis orationibus ueſtris mei memores eſſe dignemini, quatenus a peccatorum meorum nexibus, quia meis meritis non ualeo, ueſtris interceſſionibus me Dominus abſoluat.

Gregorius Secundo episcopo Taurom. De querimonia monachorum monasterij Caſtellien. Cap. XXXI.

Epist. 31

Quereſimoniam monachorum monaſterij Caſtellienſis oblata ab eis petitio qua tenetur in ſubditis, patefecit. Proinde fraternitas ueſtra hac quae aſſerunt, ſollicita perſcrutari cura ſit deat. Et ſi ea inuenit in ueritate ſubſiſtere, rationem tuitionis illis impendat, & monaſteriu qd' monaſterio eorū unitū eſt, ſecundū conſuetudinē deputatis de cōgregatione eorū illic monachis prouideat ordinari: quia rationis ordo non patitur, ut monaſterium ipſum, & maxime contra uoluntatem fundatorum, ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum, preſertim laica perſona ſubducatur, aut aliquod ſibi in id ius debeat uendicare.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginis. De laude charitatis. Cap. XXXII.

Epist. 32

Scripta ſanctitatis ueſtrae, quae latore praſenti ſum deſerente ſuſcepimus, ita ſacerdotale mo-deſtiam loquebantur, ut authoris ſui corporalem nobis quodammodo praſentiam blandirentur. Nec enim ſermo rarus aliquid officit, ubi manet in animis continuus dilectionis affectus. Magna autem charitatis uirtus eſt dilecte frater, quae ſinceritatis ſuae uinculo alterna mutuo affectu corda conſtringit, & ea a gratiae non ſinit compage diſſoluat: diſiuncta coniungit, unita cuſtodit, & ignotos ſibi imagine reddit cognitos per amorem. Quiſquis igitur in huius cardine mentē ſigit, eum de ſuperbae patriae habitaculo cuiuſlibet aduerſitatis impuſſio non euellit: quoniam quocunq; ſe uerterit, a mandatorum limine nō excedit. Vnde & in eiuſdem charitatis laude per egregiu praedicatorum dicitur: Quae eſt uinculum perfectionis. Quanta itaq; ſit laudis aſpicimus, quae perfectionem non ſolum in mente generat, ſed etiam ligat. Quia igitur huius uirtutis igne ſuccenſum tuarum te prodit locutio literarū, uberi in Domino exultatione latificor, atq; opto ut hac in te magis magisq; reſplendeat, quia lux gregis flamma eſt paſtoris. Decet enim, decet dominicum ſacerdotem moribus & uita clareſcere, quatenus in eo tanquam in uitae ſuae ſpeculo plebs commiſſa & eligere quod ſequatur, & uidere poſſit quod corrigat. Scientes praeterea unde in Aphricanis par-

tibus ſumpſerit ordinatio ſacerdotalis exordium, laudabiliter agit quod ſedem Apoſtolicam diligendo, ad officij ueſtri originem prudenti recordatione recurratis, & probabili in eius affectu conſtantia permanetis. Certum quippe eſt, quia ueſtro honori additis, quicquid reuerentiae ac deuotionis ordini ſacerdotali exhibetis: quia per hoc ut uicaria erga uos dilectione adſtrungi debeat, in uita. Quod ſuper eſt chariſſime frater, omnipotentem Dominū aſſidua oratione poſcamus, quatenus cordis noſtri grefſus in ueritatis ſuae tramitem dirigat, & ut ad coeleſtia regna perducatur, nominis officium protectionis ſuae gratia operibus nos exhibere concedat.

Gregorius Ioanni Schillitano. De oppreſſione monachorum Caſtellien. monaſterij. Caput XXXIII.

Rauē nimis & cōtra ſacerdotale conſtat eſſe proſitum, uelle cuiuſquam monaſterij priuilegia olim indulta confundere, & ad irritum quae ſunt pro quiete diſpoſita niti deducere. Queſti itaq; nobis ſunt monachi Caſtellienſis monaſterij, qd' in fraternitatis ueſtrae ciuitate eſt conſtitutum, quia eidem monaſterio quaedam contra ea quae a praedeceſſoribus noſtris permiſſa, ac conſuetudine longa ſeruata ſunt, feſtineris ſuperinducere, & antiquam ordinationem quadam praedicti nouitate turbare. Proinde his fraternitatem ueſtram hortamur affatibus, ut ſi ita eſt, ab eius moleſtia ſe ſine aliqua excuſatione contineat, & quae ei ſunt diutius cuſtodita, nullius occaſionis tentet uſurpatione conuellere: ſed cuncta illibate, & ſine aliqua ſtudeat refragatione ſeruare, & plus ſibi in eodem monaſterio q̄ praedeceſſoribus ſuis licuit, nouerit non licere. Quia uero pariter queſti ſunt fraternitatem tuam quaedam de monaſterio ſub xenij quali ſpecie abſtuliffe, neceſſe eſt ut ſi quid te indecenter recolis accepiffe, ſine dilatione reſtituas: ne auaritia te grauitur culpa redarguat, quem largum erga monaſteria ſacerdotalis magis debuerat munificentia demonſtrare. Seruatis itaq; omnibus, quae a tuis, ſicut diximus, praedeceſſoribus permiſſa ſunt ac ſeruata, cura tuę ſit circa actus ac uitam conſiſtentium illic monachorum uigilantem inſiſtere: & ſi quempiam illic prae uē conuerſari, aut in aliquam immunditiae, quod abſit, culpam inueneris incidiffe, diſtricta ac regulari emendatione corrigere. Nam ſicut ab ijs quae incongruē uſurpantur, fraternitatem ueſtram uolumus abſtinere, ita in his quae ad diſciplinę rectitudinem uel animarum cuſtodiam pertinent, eſſe ſollicitam modis omnibus admonemus. Indicaue runt etiam praedicti monaſterij monachi caſtrum quod Schillitanum dicitur, in ſolo iuris monaſterij eorum eſſe fundatum, atque ob hoc habitantes illic factis libellis ſolatium annis ſingulis ſpōndiſſe perſoluere, ſed poſtea contempſiſſe, & ab eadem ſe praſtatione ſuperuacue ſuſpēdiſſe. Fraternitas ergo ueſtra ſubtiliter ueritatem curet ad diſcere, & ſi ita repererit, inſtiter ſtudeat ut ea quae promiſerunt (quia & ratio exigit) praebere non differant,

differant, quatenus & illi quiete quod tenet, poſſi deant, & monaſterij iura praedictum non incur rant. Praeterea queſti nobis ſunt praedicti monaſterij monachi abbatem ſuum terram intra Schillitanum caſtrum, quae in ſexcentos pedes extenditur, ſub praetextu fabricandae Eccleſiae fraternitati tue donationis titulo conceſſiſſe: & ideo uolumus quantum parietes poſſunt aedificatę Eccleſiae circundare, iuri eccleſiae uendicari. Quicquid uero extra parietes eiſdem Eccleſiae eſſe poterit, ad iura monaſterij ſine difficultate aliqua reuertamur, quia nec mundanarum legum nec ſacrorum canonum ſtatuta permittunt, res monaſterij de iure eius quolibet titulo ſegregari. Eapropter donatio nem eiſdem terrae, quae cōtra rationem facta eſt, ſine aliqua dilatione reſtitue.

Gregorius Leontio exconſuli. De coeleſti Hieruſalem & Babylone. Cap. XXXIII.

Epist. 34

Via in magna domo non ſolū ſunt uafa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia: & quaedam quidem in honore, quaedam autē in cōtumelia: quis ignoret q̄ & in uniuerſe Eccleſie ſinu, alij uelut uafa contumeliae rebus deputantur inſimilis, alij uero ut honoris uafa rebus deputant mundis? Et tamē plerumq; cōtingit, ut & ciues Babyloniae in angaria ſeruiant Hieruſalem: & ciues Hieruſalē, id eſt, coeleſtis patriae, in angaria deputentur Babyloniae. Cū enim electi Dei magnis moribus praediti, modeſtia ornati, lucra propria nō quarentes terrenis deputantur rebus, quid aliud quā ſanctę Hieruſalem ciues in Babyloniae opere ſeruiunt? Et cū quidā in prauis moribus effrenati, locum ſancti honoris tenent, atq; in ipſis quę benefacere uidentur, propria laudē quaerunt, quid aliud q̄ ciues Babyloniae ſuperbae Hieruſalē angarias exoluūt? Sic enim ludas apoſtoliſ admixtus diu redemptorē humani generis praedicauit, ſigna cum ceteris fecit. Sed quia Babyloniae ciuis fuit, Hieruſalē coeleſti opus ſuum in angaria perſoluit. At contra Ioseph in Aegyptū ductus, terreno palatio ſeruiuit, curam miniſterij in rebus temporalibus geſſit, quicquid iniuſte regno tranſitorio debebatur exhibuit. Sed quia ſanctę Hieruſalem ciuis extitit, ſeruitiū Babyloniae in ſola, ut dictum eſt, angaria miniſtrauit. Huius ergo bone uir eſſe te ſequacē credo, quē terrenis actibus implicatū, manueto ſpiritu agere, humilitatis arcem per omnia cuſtodire, & ſingulis quae iuſta ſunt tribuere cognosco. Tanta em̄ de ueſtra gloria a multis bona referuntur, ut mihi hac non libeat audire, ſed cernere: eius tamen quem uidere non licet, bona me paſcit opinio. Sanctae autem Eccleſiae, id eſt omnium electorū typum tenens mulier, quae alabaſtrū ſudat, domū repleuit unguento. Et nos quotiens de bonis aliquid audimus, ſua uirtutis aurā qua ſi per narem traſimus. Et Paulus apoſtolus cū dicebat, Chriſti bonus odor ſumus Deo: patenter datur intelligi quia ſaporem ſe quidem praſentibus, ſed odorem abſentibus exhibebat. Nos itaq; qui per praſentiae ſaporē non poſſumus, per odorem ueſtrae abſentiae nutrimur. Hoc etiā ualde gau-

demus quod munera quae tranſmiſiſtis, ueſtris moribus diſſimilia nō fuerint. Oleum quippe ſanctae crucis, & aloes lignum ſuſcepimus. Vnū quod tantum benedicat, aliud quod incenſum redoleat. Decebat igitur ut bonus uir ea tranſmitteret, quae irā nobis Domini placare potuiſſent. Alia quoq; in cellarijs multa miſiſtis: quia ſicut mente & carne ſuſſiſtimus, neceſſarium fuit ut a uobis nunc in utroq; contineri deberemus. De quibus tranſmiſiſis cur dulciſſima mens ueſtra ualde ſe erubere fatetur, atq; eidem uerecundiae ſcutum charitatis opponere: Sed in his ego uerbis omnimodo gau deo, quia in tali eius atteſtatione cognosco q̄ nunquā poſſit aliena tollere, & hoc ipſum erubeſcit, q̄ propria largitur. Parua uero appellatis munera ueſtra, quae magna ſunt, ſed credo ut adhuc amplius ex ipſa gloria ueſtrae humilitate proficiat. Et petitis ut hac bona mente ſuſcipiā. Sed inter iſta ad memoriam cuiuſdam uiduā duo minuta reducite. Si em̄ illa Deo placuit, quae bono animo pauca obtulit: cur non hominibus placeat, qui mente humili multa dedit? Praeterea benedictionē uobis ſancti Petri apoſtolorū principis, clauē ſanctiſſimi ſepulchri eius, in qua benedictione de catenis illius eſt inſerta tranſmiſimus, ut qd' eius collū ligauit ad martyriū, hoc ueſtrū ab omnib. peccatis abſoluat.

Finiunt epistolae Indictionis primae.

Incipiunt Epistolae Indictionis secundae, ex Registro beati Gregorij papae.

Menſe Septembri: Indictione ſecunda. Gregorius Ianuario episcopo Caralitano.

De exarata meſſe cuiuſdam ante miſſarum ſolennia dominicorum die: & terminis eradicatis poſt miſſarum ſolennia. Caput I.

Pradicator omnipotentis Domini Apoſtolus dicit: Seniores ne increpaueris. Sed hec eius regula tunc obſeruanda eſt, cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem ſenior iuuenibus exemplo ad interitū praebet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptū eſt: Laqueus iuuenū oēs uos. Et rursus propheta dicit: Et puer centū annorum maledictus eſt. Tanta autē nequitia ad aures meas de tua ſenectute peruenit, ut eam niſi adhuc humanitatis penſaremus, fixa ſam maledictione ſeriremus. Dicitū quippe mihi eſt, q̄ dominico die priuſquā miſſarū ſolennia celebrares, ad exarandā meſſem latoris praſentiu perrexiſti, & poſt exarationē eius miſſarū ſolennia celebraſti. Poſt miſſarum ſolennia etiā terminos poſſeſſionis illius eradicare minimē timuiſti. Quod factū quę poena de beat inſequi, oēs qui audiūt ſciūt. Dubij autē de tanta hac peruerſitate fueramus, ſed filius noſter Cyriacus abbas a nobis reſtitus, dū eſſet Caralis, ita ſe cognouiſſe phibuit. Et quae adhuc canis tuis parci-

Epist. 1. Causa 2. q. 7. Paulus

Esa. 42. Eſa. 65. Parte 1. diſt. 86. Tanta

mus, hortamur ut aliquando respicias miser senex, atque a tanta te leuitate morum, & operum peruerlitate compescas. Quanto morti uicinior efficieris, tanto fieri sollicitior atq; timidior debes. Et quidem poene sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus, interim tacemus. Eos uero quorum consilio hac egisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus: ita tamen ut si quid eis intra duorum mensium spatium humanitatis euenerit, benedictione uaticini non priuentur. Deinceps autem ab eorum consilijs cautus exisite, te quoq; sollicitè custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tue ulterius, nec senectuti parcamus.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De pace facta cum rege Longobardorum. Cap. II.

Epist. 2

Quod in Sardinia hostes nostri fuerit operati, priusquam fraternitatis uestrae epistola ad nos perueniret, agnouimus. Et quia hoc futurum dudum metuimus, euenisse quod prauidimus nobiscum non gemimus. Quod si secundum ea quae tam uobis, quam excellentissimo filio nostro Genadio hoc fore nunciantes scripsimus, sollicitudo fuisset adhibita, inimici illuc aut non accederent, aut accedentes periculum quod fecerunt mererent. Vel nunc ergo ea quae contigerunt, uigilantiam uestram in futura exacuunt. Nam & nos quicquid prodesse possumus, facere Domino auxiliante nequaquam omittimus. Cognoscatis autem abbatem quem ad Agilulfum ante multum iam tempus transmisiimus, pacem cum eo, Deo propitio, quantum uobis ab excellentissimo exarcho scriptum est, ordinasse. Et ideo quousque pacta de confirmatione pacis ipsius conscribantur, ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum uelint accedere, murorum uigilias, & sollicitudinem in locis facite omnibus adhiberi. Et confidimus in redemptoris nostri potentia, quia aduersariorum nobis incurtus uel insidiae denuo non nocent. Hoc uero quod scripsistis, multos contra uos nobis querelas deponere, uerum est: sed inter diuersa non nos sic res alia contristauit quomodo id quod nobis dilectissimus filius noster Cyrillus abbas retulit: quia die dominico ante missas messim de agro quem Donatus possidebat, feceris exarari. Quod ne parum esset, expleto sacrificio, per temetipsum illuc accedens terminos effodisset. Ob quam rem hortor ut officium quod geris sollicita mente consideres, & quicquid grauari potest aut opinionem tuam aut animam, omnino refugas, & te committere illud nullius ualione consentias. Nam non terrenarum rerum curam, sed animarum te ducatum suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere, ibi sollicitudinem, ibi totum debes studium adhibere, atq; de earum lucro diligentius cogitare, ut dum uenienti Domino multiplicata quae tradidit talenta reddideris, retributionis ab eo fructum consequi, & inter fideles famulos in aeterna merearis gloria exaltari. Hoc autem quod obiurgo uel increpo, non ex asperitate sed ex fraterna scito

dilectione descendere: quia sacerdotem te apud omnipotentem Deum non nomine, quod solum ad poenam est, sed etiam meritis, quod ad mercedem respicit, inueniri desidero. Nam dum unum in redemptoris nostri corpore membrum sumus, sicut in culpa tua dilaceror, ita quoque in bona actione laetificor. Illud praeterea quod uultis, ut personam a nostro latere deponamus, cui causas uestras insinuare nobis referendas subtiliter debeatis, dilectissimo filio nostro Petro, & Theodoro consiliario quaecumque uultis scribite, ut per eos nobis insinua ta, quicquid de his ratio fuerit, Domino ualeat reuelante disponi. De fratre autem & coepiscopo nostro Mariniano dum pax cum praedicto Agilulfo perfecte fuerit consummata, erit cognitio, & fiet quicquid rationis ordo dictauerit.

Gregorius Marcellino pro consuli Dalmatiae. Scribit redarguens de fauore Maximo praenicatori praesito. Cap. III.

Epist. 3

Epistolam magnitudinis uestrae suscepimus, in qua uos nostram incurrisse ingratitude habere nostram uelle uos gratiam. Et quidem tanta ad nos de uestra magnitudine peruenit, quanta a fidei uiro minime committi debuerant. Vos enim tanti mali de causa Maximi omnes astruunt authores existere, per quos spoliatio illius Ecclesiae uel tantarum animarum perditio, atq; inaudita praesumptionis audacia sumpsit initium. Et qui dem quae nostram uos uelle gratiam habere petitis: conuenit ut redemptori nostro pro his talibus satisfacere tota intentione mentis, ut dignum est, cum lachrymis debeatis: quia si illi satisfactum non fuerit, quid nostra relaxatio uel gratia poterit certe conferre? Dum tamen adhuc in praesumptorum ruinis uel errantium defensionibus inesse uos certimus, qualis uel Deo uel hominibus uestra satisfactio non uideamus. Tunc enim Deo & hominibus se satisfacere magnitudo uestra patenter euidenterque cognoscat, si & de uia ad rectitudinem, & praesumptiua ad humilitatis normam reducat. Quod si factum fuerit, per hoc uos & Dei percepturos & hominum gratiam cognoscatis.

Gregorius Andree scholastico. Castorium chartularium commendat. Cap. IIII.

Epist. 4

Qualiter de gloria uestrae debeamus sinceritate praesumere, cognitae deuotionis qualitas, quam beato Petro apostolorum principum olim exhibuistis, ostendit. Cuius licet causis mente uos adesse promptissima cofidamus, non tamen ab re est, si ea quae sponte egistis, nostra ex abundantia epistola deposcamus. Atque ideo salutates paternae charitatis affectu petimus, ut quia lator praesentium Castorium chartularium nostrum pro necessarijs illis causis direximus, uestra eum ope in omnibus adiuuetis, atque illi bonitatis uestrae cofilio quocumque necesse fuerit concurratis: quatenus fultus Christianitatis uestrae solatio, ad explenda quae sibi iniuncta sunt, solers & idoneus possit inueniri. Sic etenim & uos quae uestra sunt facitis, & nos pro uobis enixius orare compellitis. Omnipotens Deus gratiae suae uos tuitione praemuniat,

muniat, & ita actus uestros in suo sicut desideratis propitius timore disponat, ut & a malis omnibus hic exuat, & ad gaudia uos aeterna perducatur.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano.

Scribit de excessu Petri Neophiti contra Iudaeos. Cap. V.

Epist. 5

Iudaei de ciuitate uestra huc uenientes quae ista sunt, quod synagoga eorum quae Caralis sita est, Petrus qui ex eorum superstitione ad Christianam fidei cultum Deo uolente perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est Dominico in ipsa festiuitate Paschali, cum graui scandalo sine uestra occupauerit uoluntate, atque imaginem illic genitricis Dei Dominicae nostrae, & uenerandam crucem, uel birrum album quo de fonte surgens indutus fuerat, posuisset. De qua re & filiorum nostrorum Eupaterij gloriosi magistri militum, atque magnifici pij in Domino praesidis, aliorumque nobilium ciuitatis uestrae ad nos haec eadem scripta attestantia cucurrerunt. Qui etiam adiecerunt a uobis hoc praesentium, & praedictum Petrum ne hoc auderet fuisse prohibitum. Quod cognoscentes, omnino laudauimus: quia sicut reuera bonum deuit sacerdotem, nil fieri unde iusta esset reprehensio uoluistis. Sed quia per hoc quod minime uos in his quae praua sunt miscuistis, displicere uobis quod factum est demonstrastis, considerantes hac de re uestra uoluntatis intentum, ac magis iudicium: his hortamur affatibus, ut sublata exinde cum ea qua dignum est ueneratione imagine atque cruce, debeatis quod uiolenter ablatum est reformare: quia sicut legalis diffinitio Iudaeos nouas non patitur erigere synagogas, ita quoque eos sine iniquitate ueteres habere permittit. Ne ergo supra dictus Petrus, uel alij qui ei in hac indisciplinatis prauitate praebere solatium, sine consensu hoc zelo fidei se fecisse respondeant, ut per hoc quasi eis necessitas fieret conuertendi, admonendi sunt, atque scire debent: quia haec circa eos temerantia magis uendum est, ut trahatur ab eis uelle non reniti, non ut adducantur inuiti, quia scriptum est: Voluntarie sacrificabo tibi: id est ex uoluntate mea cofitebor tibi. Sanctitas ergo uestra gratiam inter ciuitatis suae habitatores adhibitis sibi filiis suis, quibus una uobis haec displicent, sacerdotali adhorratione, sicut conceder, studeat facere: quia in hoc maxime tempore quando de hoste formido est, diuisum habere populum non debetis. Quia uero non minorem de uobis, quam de nobis sollicitudinem gerimus, hoc quoque pariter indicandum curauimus, quod finita hac pace, Agilulfus Longobardorum rex pacem non faciat. Vnde necesse est ut fraternitas uestra, dum licet, ciuitatem suam uel alia loca fortius muniri prouideat, atque imminere ut abundanter in eis condita procurantur: quatenus dum hostis illuc Deo sibi irato accesserit, non inueniat quod laedat, sed confusus abscedat. Sed & nos pro uobis quantum possumus cogitamus, & ijs quorum interest, ut se ad oblitendum Deo adiutore prepara re debeant, imminemus: quia sicut uos nostras tri-

bulationes uestras attenditis, ita quoque nos uestras afflictiones nostras similiter reputamus.

Gregorius Eusebio archiepiscopo Thessal.

De pace, & Luca presbytero heretico. Cap. VI.

Epist. 6

Si quam magna sit frater charissime pacis uirtus attendimus, quo a nobis studio sit colenda agnoscimus. Hanc quippe Dominus & redemptor noster in magno munere discipulis suis relinquere ac dare dignatus est, ut eos qui firmitate ei fidei cohaerebant, per hanc sibi pia faceret participatione confortes. Scriptum namque est: Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. Quisquis ergo patris haeres esse desiderat, filius existere hanc custodendo non renuat. Nam qui locum praebet discordiae, ipse profecto tanti se muneris exortem esse constituit. Cum igitur fidei tuae sinceritas catholica nobis, ut oportuit, Deo propitio sit reuerentia declarata, magna nimis admiratione suspeditur, ut eos quos bene credere & recte sentire cognoscis, frustra quandam scandalizari uitio patiaris, ut aliorum culpa, fraternitatis tuae suscetur opinio. Nam quomodo sine erroris suspicionem sit, qui patientiam praestat erranti? Aut quam de se aestimationem praebet, si ea quae seruator fidei postulat, aperta purgari satisfactione non prauidet? Fertur siquidem Lucam presbyterum tuum, & Petrum Chalcedonensem synodum nolle suscipere, atque ex hoc filiorum tuorum orthodoxorum corda non leui scandalo perturbari. Quorum quia zelus non solum laudandus, uerum etiam omnino fouendus est, hortamur ut cum omni uiuacitate ac sollicitudine fraternitatis hoc uestrae rimari cura non desinat. Et si ab hac eos insontes prauitate repererit, scandalum de filiorum suorum mentibus habita eorum satisfactione remoueat, atque inter omnes haereses Seuerum ac Nestorium anathematizent, ut quibus sinistra de eis suspicio discessionem amore fidei genuit, gignat purificatio charitatem. Et salubriter unus concordiae ne cetera affectus, quos catholice sintera & una tenet, confessio ueritatis. Nec satisfactio dubitatis existime indigna, quia Domini ca uoce praecipit: Ne contemnat unum ex his minimis. Qui ergo non despici a praecipiente desiderat, praepitoris uerba non renuat: quia & is quem uas electionis redemptor sibi noster testatus est esse, seruare nos unitatem spiritus in uinculo pacis admonuit. Vnde quisquis hoc se teneri salutis uinculo non recusat, quae sunt pacis studeat, & locum hosti non praebet, ut facta fortius ualeat unitate calcari, qui in fratrum saeva poterat diuisione grassari. Si uero, quod non optamus, erroris huius deprehendunt iaculo uulnerati: Ecclesiasticae adhortationis est adhibenda curatio, ut aut inter oues Dominicas si sanati fuerint, permaneant, aut ab unitate Ecclesiastici corporis excidant, quatenus & magnus ex dano modico lucrum fiat, & totum faciat liberum pars amissa. Nam & prouidi sollicitudo pastoris ouem languidam quae curationem non recipit, ne alias languoris sui labe contaminet, a sanarum confortio non distert eijcere, sciens ceterarum se sanitatem non aliter nisi huius posse electione seruare. Proinde iterum

Matt. 5

Matt. 18

fraterna charitate comoneo, ut summa hoc uigilantia percurari, & summo quæ scripsimus serua re studio debeat, ne rectam fidem quam geritis, aliorum dubiam consortio faciatis. Nam qui non corrigi refecanda, committit. Itaq; magna uobis sollicitudine, magna omnino prouisione pensandum est, ut nec alijs eorum persona scandalu, nec uobis opinio sit nocua: quatenus tanto fraternitati uestræ de commissis ouibus pastoris lucra proficiant, quanto uos ad earum custodiam & sincera dilectio, & credita fecerit cura sollicitos.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano.

De Grauinia abbatisse sacramento. Cap. VII.

Quia ingredientibus monasterium conuertendi gratia, ulterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum eiusdem monasterij iuris fiat, aperta legis definitione decretum est. Quod cum penè omnib. notu sit, in magna nos Grauinia abbatisse monasterij sanctorum Gauini & Luxorij insinuatio admiratione perduxit. Quæ Siricæ monasterij sui abbatisam postquam regendi suscepit officium, condito testamento legata quibusdam asseruit reliquisse. Et dum de sanctitatis uestræ sollicitudine quæreremus, cur res monasterio competentes ab alijs pertulerit detineri, comunis filius Epiphanius archipresbyter uester presens inuentus respondit, memoratâ abbatissam usq; ad diem obitus indui se monachica ueste noluisse, sed in uestris quibus loci illius utuntur presbyteræ permansisse. Ad hæc replicabat prædicta Grauinia hoc penè ex consuetudine licuisse, adeo ut abbatissam quæ ante superscriptam Siricam fuerat, talibus usam fuisse uestibus allegaret. Cum ergo de qualitate uestitum nec nos mediocriter coepissemus ambigere, necessarium uisum est, ut tam cum consiliarijs nostris, quam cum alijs huius ciuitatis doctis uiris quid esset de lege tractarè. Qui tractantes responderunt: Postquam solenni more abbatissæ ab episcopo ordinata est, & in monasterij regimine per annos plurimos usq; ad uitæ suæ transitum præfuit, uestis qualitatè ad culpâ fortè episcopi respicere, qui eam sic permisit: non tamen potuisse monasterio præiudicium irrogare, sed res ipsius eidem loco ex eo quod illuc ingressa abbatissæ constituta est, manifesto iure competere. Et ideo quia ex dimissis illicite rebus xenodochium possessionè asserit indebitè retinere, his uos hortamur affatibus, ut quia & monasterium & xenodochium ipsum in uestra est ciuitate positum, omni cura ac studio prouidere debeat: quatenus si possessio ipsa ex nullo præcedenti contractu, sed ex memoratæ Siricæ legato descendit, antedicto monasterio postposito strepitu uel excusatione reddatur. Si uerò ex alio fortè dicitur obuenisse contractu, aut fraternitas uestra inter partes cognita ueritate quod legalis suaserit ordo definat, aut mutuo sibi consensu arbitros eligant, qui earum ualeant allegationes discindere. A quibus quicquid fuerit statutum, ita uestra prouisione seruetur, ut nullum inter uenerabilia loca iurgium remaneat, quæ magnopere altera pacis sunt fouenda

*Epist. 7
Cap. 19. q. 3
Quia ingredientibus*

concordia. Alia igitur omnia quæ ex testamento prænominate Siricæ detinent, quippe quod nullum esse legali sanctione permittitur, necesse est ut iuri monasterij fraternitatis uestræ sollicitudine sacerdotali per omnia studio reparentur: quia imperiali constitutione aperte sancitum est, ut ea quæ contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiâ profectis habenda sint.

Gregorius Vincentio, atq; quam plurimis episcopis.

De tempore Pasche requirendo. Cap. VIII.

Cognouimus quod mos uestræ sit insule post Paschalem festiuitatem uobis euntibus aut directis responsalibus uestris ad metropolitanum uestrum, utrum sciatis, an minimè, ipse uobis de uenturo Pascha scripta debeat denunciatione mandare. Et quantum dicitur quidam uestrum hoc facere secundum consuetudinè postponentes, aliorum quoq; ad non obediendū corda peruertunt. Additur etiâ quod ex uobis aliqui pro Ecclesiæ suæ emergentibus causis transmarina petentes, sine prædicti metropolitani sui cognitione uel epistolis, sicut canonu ordo constituit, audeant ambulare. Hortamur ergo fraternitatè uestrâ, ut antiquam Ecclesiæ uestrarū consuetudinè exequentes, tam de suscipienda Paschali denunciatione, quæ etiâ si quenqu uestrum pro causis proprijs ubicuq; cōpulerit ambulare necessitas, ab eodē metropolitano uestro secundum indicatam uobis regulam petere cessionem debeatis, nec eum postponere in aliquo præsumatis: excepto si, quod non optamus, cōtra eundem metropolitanū uestrum habere uos aliquid causæ contingat, ut ob hoc sedis Apostolicæ iudiciū requiratis. Nam ijs qui petere festinant licentiam, quod scitis, per canones etiam antiquorum patrum institutione habere permissum est.

Gregorius Basilio. De schismaticis, & de peruerso consilio Iustini. Cap. IX.

Inter hæc quod mihi de Selauis uictorias nunciatis, magna me lætitia releuatum esse cognoscite, quod latores præsentiu de Capritana insula unitati sanctæ Ecclesiæ cōiungi festinantes, ad beatum Petrū Apostolorū principē ab excellentia uestra transmissi sunt. In hoc enim contra hostes uestrōs amplius præualētis, si eos quos Dei hostes agnoscitis, sub iugo ueri Domini reuocatis, tãtoq; uestras causas apud homines fortiter agitis, quanto Dei causas in hominibus sincera ac deuota mente feceritis. Quod aut exemplar iussionis quæ ad uos pro schismaticorū defensione transmissa est, mihi ostēdit uoluitis, pensare sollicitè dulcissima mihi uestra excellentia debuit: quia quamuis iussio ipsa subrepta est, nō tamen in ea uobis præceptum est, ut uenientes ad unitatē Ecclesiæ repellatis, sed ut uenire nolentes hoc incerto tempore nō compellatis. Vnde necesse est ut hæc ipsa pijsimis imperatorib. nostris suggerere festinè debeatis, quatenus cognoscant quod eorum temporibus schismatici cum omnipotentis Dei solatio & labore nostro sua sponte reuertant. Quæ aut de insulæ Capritanæ ordinatione decreuerim, per reuerendissimum

Epist. 8

Epist. 9

dissimum fratrem & cœpiscopum meum Maritanum uestra excellentia agnoscat. Illud uerò cognoscite, quia me non modicè contristauit, quod maior domus uestra qui petitionem episcopi uolentis reuerti suscepit, eam se perdidisse professus est, & postmodum ab aduersarijs Ecclesiæ tenebatur. Quod non negligentia sed uenialitate eius factum arbitror. Vnde miror quia in eo culpam hæc minimè uestra excellentia uindicauit. Sed tam en quia hoc miratus sum, memetipsum citius reprehendi. Nam ubi dominus Iustinus consilium præbet, qui pacem cum catholica Ecclesia non habet, ibi non possunt hæretici adduci. Præterea sancti Petri Apostolorum principis natalitium dicim in Romana ciuitate uos facere uelle perhibetis. Et oramus omnipotentem Dominum ut sua uos misericordia protegat, & uota uestra uos implere cōcedat. Sed prædictus uir eloquentissimus peto ut simul ueniat, qui si non uenerit, a uestris obsequijs recedat. Vel certè si uestra excellentia fortasse emergentibus causis uenire nequiuerit, ipse aut sanctæ Ecclesiæ unitati cōmunicet, aut peto ut uestrorum consiliorum particeps non sit. Bonum enim uirum audio, si pessimi non esset erroris. De causa uerò Maximī, quia importunitatè dulcedinis uestræ iam ferre non possumus, quid decreuimus Caistorio notario suggerente cognoscetis.

Gregorius Maritano episcopo Rauennæ.

De episcopis Hybricæ, scilicet Nouano & Capritanensi.

Capitulum X.

Epist. 10

Latores presentium ad nos uiri clarissimi atq; defensores uenerunt, asserentes quod in castello quod Nouas dicitur, episcopus quidam Iohannes nomine, de Pannonijs ueniens fuerit constitutus: cui castello eorum insula quæ Capritana dicitur, erat quasi per diocesim cōiuncta. Adiungunt autem quod eodem episcopo uolenter expulso, alius illic fuerit ordinatus. De quo tamen hoc placuisse referunt, ut non in prædicto castro, sed in sua insula habitare debuisset. Qui cum illic cū eis degeret, in errore se schismaticis detinere noluit, atq; cum omni plebe sua excellentissimo filio nostro Callinico exarcho petitionem dedit, ut catholice Ecclesiæ cū omnibus qui cum ipso erant, sicut præ diximus, uniri debuisset. Qui, ut aiunt, a schismaticis persuasus post semetipsum rediit, & nunc omnis ille populus qui in prædicta insula cōsistit, sacerdotis protektionē priuatus est: quia dum sanctæ Ecclesiæ uniri desiderat, illum tam recipere non potest qui ad schismaticorum errorē reuersus est, & petunt sibi ordinari aliu debere. Sed nos quia cuncta necesse est districte & subtiliter percurari, hoc ordinandum esse præuidimus, ut fraternitas tua ad eundem episcopum mittat, eumq; reuertit ad Ecclesiæ unitatem & ad propriam plebem admoneat. Qui si iam monitus redire cōtempserit, grex Dei decipi non debet in errore pastoris. Et idcirco sanctitas tua illic episcopū ordinet, eandemq; insulam in sua diocesi habeat, quousq; ad fidem catholicam Hybricæ episcopi reuertant: ut & unicuiq; Ecclesiæ suæ diocesanos iura serue-

mus, & destituto a pastore populo non desit protectio & cura regiminis. In his tamē omnibus fraternitatem tuam decet sollicitè uigilare, ut plebs eadem quæ ad Ecclesiam uenit, studiosius admonetur: quatenus cōstanter in sua reuersione fixa sit, ne uagis cogitationibus in erroris iterum foueam relabatur. Excellentissimū uerò exarchū petere studeat, ut hæc ipsa suis suggestionibus pijsimis imperatorū auribus innotescat: quia quamuis iussio quæ ad eum delata est, subrepta esse uideat, non tamē in ea iussione ei præceptū est, ut uolentes ad Ecclesiā redire nō permittat, sed ut inuitos hoc interim tēpore minimè cōpellat. Huius ergo causæ ordinationē in suā curā prædictus filius noster suscipiat, quatenus suis responsis agat, ut quicquid ordinauerit, dubiū non fiat. Quod tamen & nos communi filio Anatholio scripsimus, ut hæc pijsimis principibus subtiliter innotescat. Excellentissimi filij mei domni Callinici exarchi assidue & importunè pro persona Maximī scripta suscepī. Cuius importunitate uictus, nihil habui quod amplius facere debuissem, nisi eiusdem Maximī causam tuæ fraternitati cōmitterē. Si quis ad fraternitatē uestrā uenerit idē Maximus, deducat & Honoratus eius Ecclesiæ archidiaconus, & cognoscat sanctitas tua si rectè ordinatus est, si in Simoniacam hæresim lapsus non est, si ei de criminibus corporalibus nihil obuiauit, si se non cognouit ex cōmunicatū quando missas facere præsumpsit, & quicquid sub timore Dei tibi uisum fuerit, decerne: ut nos dispositioni tuæ cōsensum Deo autore præbeamus. Si autē tuā fraternitatē suspectā prædictus filius noster habuerit: etiâ reuerendissimus uir frater noster Constantius Mediolanensis episcopus Rauennā ueniat, tecū resideat, & de eadē causa pariter decernite, & quod utriusq; uobis placuerit, mihi placiturum esse certum tenete. Sicut enim obstinati esse humilibus nō debemus, ita districte existere superbis debemus. Uestra ergo fraternitas sicut in scripturæ sacre paginis didicit, quicquid iustū perpenderit, in eius negotio decernat.

Gregorius Serentino episcopo, & pluribus alijs. De reliquijs cōcedendis Gregorio expresso. Cap. XI.

Gloriosus filius noster Gregorius expresso, sanctuarium beatorum martyrum in diocesi uestræ locis quiescentium, sibi postulat debere concedi, in quorum honorem basilicā proprijs sumptibus edificari desiderat. Et ideo fratres charissimi præfati uiri desiderijs ex nostra uos præceptione cōuenit obedire, ut deuotionis suæ in cōsecratione quam postulat potiat effectum.

Gregorius episcopo Chrisanto. De reliquijs collocandis in Ecclesia sanctæ Mariæ. Cap. XII.

Paulus Ecclesiæ Reatinæ diaconus, petitoria nobis insinuatione poposcit, ut ad fontes in basilica beatæ Mariæ semper uirginis genitricis Dei & Domini nostri Iesu Christi, quæ est intra ciuitatē Reatinā posita, reliquiæ beatorum martyrum Hermatis & Hyacinthi & Maximī debeant collocari.

Epist. 11

Epist. 12

collocari. Et ideo frater charissime si in eodem loco nullum corpus constat humatum, sanctuarium praedictorum martyrum cum reuerentia sine ambiguitate suscepta diligenter consecrabis.

Gregorius Severo episcopo Anconitanensi. De argento Ecclesiae, apud Serenum diaconum deposito, requirendo. Cap. XIII.

Epist. 13

Ir reuerendissimus Passiuus frater & coepiscopus noster, ad nos ueniens, indicauit argentum Ecclesiae suae a decessore suo Fabio apud Serenum diaconem tuum pro temporis qualitate esse depositum. Cuius parte aliqua restituta, partem apud eum asserit iacere, & restituere eam quadam excusatione differre. Proinde his fraternitatem tuam hortamur assatibus, ut eum admonere studeat: quatenus quae accepit, sine contentione restituat. Aut si forte ab eius restitutione aliqua se excusari ratione confidit, necesse est ut inter eum & auctores Firmanae Ecclesiae una cum Armenio fratre & coepiscopo nostro cognoscere debeatis, & subtiliter ueritate discussa ita huic causae finem imponere, ut nec antedictus diaconus praedictum, nec praefata iniuste damnus uideatur Ecclesia sustinere.

Gregorius Demetrio & Valeriano clericis Firmanis. De pecunia expensa ab Ecclesia pro eorum redemptione. Caput XIII.

Epist. 14

Factorum canonum statuta, & legalis permittit autoritas licite res Ecclesiasticas in redemptionem captiuorum impendi. Et ideo quia edocti a uobis sumus, ante annos fere decem & octo, uirum reuerendissimum quendam Fabium episcopum Ecclesiae Firmanae pro redemptione uestra, ac patris uestri Passiui fratris & coepiscopi nostri, tunc uero clerici, nec non matris uestrae libras undecim argenti de eadem Ecclesia hostibus impendisse, atque uos ex hoc quandam habere formidinem, ne hoc quod datum est, a uobis quolibet tempore repetatur: huius precepti autoritate suspicionem uestram praeuidimus auferendam, constituentes nullam uos exinde haereditatem uestris quolibet tempore repetitionis molestiam sustinere, nec a quoquam uobis aliquam obijci questionem: quia ratio aequitatis exposcit, ut quod studio pietatis impensum est, ad redemptorum onus uel afflictionem non debeat pertinere.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

Quod consecret Ecclesiam sancti Petri apostoli, & sancti Michaelis archangeli. Cap. XV.

Epist. 15

Theodosius abbas monasterij sancti Martini petitoria nobis insinuatione suggestit, quae habetur in subditis, in domo quondam Martini, ex eius uoluntate decessorem suum Andream abbatem monasterium in quo monachi habitare debeant, construxisse. Et quia id in honore beati Petri apostolorum principis, & sancti archangeli, postulari dicitur, dilectionem tuam praesentibus apicibus uoximus adhortandam: quatenus ad praedictum locum cum postulauerit ingratanter accedas, uenerandae solennia dedicationis impendens. Et quotiens necesse fuerit, a presbyteris Ecclesiae tuae in loco sancto deseruentibus celebrentur sacrificia ueneranda missarum, ita ut in eodem mo-

nafterio nec fraternitas tua, nec presbyteri praeter diligentiam disciplinae aliquid molestiarum inferant, aut si quid illis pro diuersorum deuotione commoditatis accesserit, sibi existimet uendicari, cum monachis in eodem loco deseruentibus debeat proficere, quicquid a fidelibus offerri contigerit.

Gregorius Romano defensori. De monasterio in Sicilia construendo. Cap. XVI.

Epist. 16

Liberio quondam patricio in Campania parte constructi, nobis noscitur intinuisse, Rusticam quondam illustrem foeminam ante nos fere uiginti & uno annis condito testamento Felicem iugalem suum haeredem instituisse, et de construendo illi in Sicilia monasterio hac conditione interposita delegasse, ut si intra anni spacium omnia liberis dimissa legata non solueret, uel praedictum monasterium ita, ut uoluit, minime ordinaret, tunc sancta Romana Ecclesia portione quam in fundo Comas habere uisa est, sibi deberet sine dubio uendicare, & ipsa ad perfoluenda eadem legata uel constructionem ipsius monasterij solatia comoderet. Unde quia, quantum dicitur, dimissa res haec minus minime ipsi monasterio est completa, atque ab eius nuncusque haeredibus possessionis pars aliqua detinetur, cum omni subtilitate experientia tua causam exquirat atque discutiat. Et primum quidem si in conditione testamenti haeres incidit, per quod nostra habeat causas Ecclesiae, inuestigare te uolumus atque euidenter addicere, & utilitatem pauperum, sicut rei ordo poposcerit, exequi: & tunc pro ordinatione cellae illius, uel redintegratione dimissae rei instanter esse sollicitum, quatenus pia testatrix uoluntas in utroque ualeat adimpleri, & detentores iniusti culpam retentionis indebitae ex iusta amissione cognoscant. Cum omni ergo uiuacitate te causam hanc & exquirere, & ad effectum uolumus, Domino auxiliante, perducere, ut pia ordinatae deuotio tandem sortiatu esse possit. Sed & monasterio ipsi in omnibus, salua iusticia, solatiari te uolumus, ut laicae personae quasi ex conditoris nomine quae iuuaminis debuerit ferre solatium, legendum non habeant, sicut asseritur, facultatem.

Gregorius Romano defensori. Patrimonium Ecclesiae in Sicilia commendat. Cap. XVII.

Epist. 17

Propositi nostri cura nos admonet Ecclesiasticas utilitates strenuis agendas mandare personis. Et ideo, quia te Romanum defensorum fidelem sollicitum probauimus extitisse, patrimonium sanctae Romanae, cui Deo miserante deseruimus Ecclesiae, in partibus Syracusanis, Cathinenis, Agrigentinis uel Milensibus constitutum, a praesenti secunda indictione gubernationi tuae prauidimus committendum. Unde necesse est te illi indifferenter accedere, ut diuini consideratione iudicij, nostrae quoque admonitionis memoria te efficaciter accedat, uel deliter studeas exhibere, ut nullius neglectus uel fraudis, quod ablit, inueniaris sustinere periculum. Magis autem id agas, quatenus de fide & industria tua diuinae possis gratiae commendari. Ad familiam uero

uero eiusdem patrimonij secundum morem praeccepta direximus, ut nihil sit quod te ad peragenda ea quae tibi iniuncta sunt, ualeat impedire.

Gregorius colonis patrimonij Syracusani.

Ut obediant Romano defensori. Cap. XVIII.

Epist. 18

Cognoscatis uolo, quia ad sollicitudinem uos defensoris nostri dispositio nostra pertinere constituit. Et ideo praecipimus ut ea quae uobis peragenda pro utilitatibus Ecclesiasticis prauiderit & iniunxerit, sine aliqua debeatis difficultate obedire. Cui talem dedimus potestatem, ut eos qui inobedientes uel attentauerint contumaces existere, districta ultione corripiat. Pariterque illi demandauimus, ut mancipia quae foris latitant, uel a quoquam aliqui fines inuali sunt, sollicitudinis suae instantia iure Ecclesiastico reuocare non differat. Non ueritis etenim periculo suo fuisse comonitum, ut nullam aliquando uiolentiam rebus alienis, uel ruptum aliqua excusatione facere praesumat.

Gregorius Petro Siciliensi.

Quod Romano patrimonium Ecclesiae commendasset. Caput XIX.

Epist. 19

Scientes deuotionis affectum paternis commendationibus ampliari, necesse est ut ea quae agere uos sponte confidimus, gloriae uestrae in his fauorem nostris augere epistolis festinemus. Indicamus itaque Romano defensori latori praesentium, patrimonium Ecclesiae quod in Syracusanis, Cathinenis, & uicinis locis noscitur esse constitutum, Dei protegente gratia credidisse. Et propterea salutantes paterno affectu petimus ut uestrae eum fouere prouidentia debeatis, atque ei in omnibus uestrum, sicut de uobis confidimus, auxilium comodetis, ut dum in gloria uestro solatio uel fauore subsidiu consolationis habuerit, & uos qualem circa nos charitate geritis manifestius ostendatis, & nos uoluntati uestrae respondere, dum necesse fuerit, per omnia festinemus.

Gregorius Libertino expraesefecto. De patrimonio in Sicilia Romano commendato. Cap. XX.

Epist. 20

Gloria uestra & experta & cognita nos deuotio prouocat epistolari uos alloquio causis Ecclesiasticis exhibere adiutores. Et ideo quia Romano defensori praesentium portitori causam patrimonij Ecclesiae nostrae quod in Syracusano atque Cathineni territorio situm est, Deo auctore comissimus, salutantes gloriam uestram petimus, ut concurrere illi ac ferre solatium in omnibus debeatis. Et ne forsan de nouitate minus aliqua quae sunt utilia comprehendat, uestris eum subtiliter consilijs informate, atque agenda haec uestram illi sicut consueuistis, operam adhibere, quatenus dum uobis opitulantiu utiliter quae iniuncta sunt peregerit, & uos de bono uestro mercedem recipere ualeatis, & nos pro gloria uestrae uita omnipotentis Dei misericordiam exorare enixius inuitemur. De capitulo autem de quo mihi lator praesentium est locutus, uel reuerendissimus frater noster Ioannes episcopus scripsit, interim uel tentari uel agi nil potuit: quia persona apud quam agi poterat, necdum est in potestate aliqua confirmata.

Gregorius Libertino Ciridano.

Romanum defensorem commendat. Cap. XXI.

Epist. 21

Gloria uestrae bonitas nuncio ueraci diffusa, tantam nobis de se certitudinem praebet, ut nihil de ea diffidere, sed magis sicut reuera sapienter filio Ecclesiae nostrae debeamus specialiter causam comendare. Et ideo Romanum defensorem nostrum praesentium portitorem ad gubernationem patrimonij Ecclesiae nostrae in Cathinenis ac Syracusanis partibus constituti, Deo protegente transmisisimus. Salutantes igitur paterna dilectione gloria uestram, petimus ut in cunctis affectum uestrae charitatis inueniat, & fauoris uestri solatijs quocumque necesse fuerit potiatu, ut uobis praesentibus nos absentes esse non sentiat, quatenus cum iniuncta sibi salubriter uestra ope expleuerit, & nos uobis gratiarum possimusexistere debitores, & beatus Petrus apostolorum princeps, in cuius causis uos impenditis, hic uobis & in futuro compenset.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

De querimonia Leonij contra Leonem episcopum. Caput XXII.

Epist. 22

Illius noster gloriosus uir Leontius ex consularu de fratre et coepiscopo nostro Leone grauius est questus, nosque eius querela omnimodo turbauit, quia ita praecipitanter & leuiter ab episcopo agi non debuit. Quam causam subtiliter exequendam ueniendi Romano defensori comissimus. De uestra autem fraternitate is qui ab eo directus est queritur, quod Marchilai utri clarissimi medici defensione fratris & coepiscopi nostri Domitiani metropolitae utilitas grauetur. Et quidem tueri iuste filios suos, uel sicut est forte sanctae Ecclesiae negotia fraternitas uestra debet, & nullam occasionem dare aduersarijs maledicti gratia. Quod tamen uos per omnia custodire, etiam ista loquendo non ambigo: eidem tamen Romano ueniendi etiam de hac causa iniunximus, ut uobiscum debeat quae sunt recta disponere.

Gregorius Romano defensori.

De Stephania & Calixeno filio eius. Cap. XXIII.

Epist. 23

Vanquam ea quae ad Ecclesiae iura perueniunt, alienari legis ratio non permittattemperanda tamen interdum est celsura districtio, ubi misericordiae respectus inuitat, maxime quando tanta est quantitas, quae nec dante onerat, & accipientis pauperum iuxta aliquid consolatur. Et ideo quia Stephaniam praesentium matrem cum Calixeno filio suo paruulo, quem de Petro quondam uiro suo se suscepisse, & nimia asserit pauperie laborasse, huc ueniens assidua obsecratione & lachrymis a nobis exigit, ut domum possessionis in ciuitate Cathenensium, quam Ammonia quondam socrus eius, Ecclesiae nostrae titulo donationis obtulerat, eidem Calixeno restitui faceremus: memorata Ammonia asserens alienandi eam non habere licentiam, sed antefati Calixeni per omnia iuris esse. Cui rei filius noster Cyrianus diaconus, qui causam cognitam habuit, contradictor extitit, iniquis quod praedictae mulieris querimonia non haberet

haberet iusticiam, nec posse rationabiliter ad filij sui nomen domum ipsam uendicare siue repetere. Sed ne suprascriptæ mulieris lachrymas inanes relinquere, & plus sequi rigoris uiam quam causas uideamur pieratis complecti, hac tibi præceptione mandamus, ut memoratam domum sæpefato Calixeno simul & donationem ab Ammonia factã de domo ipsa, quia illic in Sicilia esse no scitur, reddere debeas: quia, sicut diximus, melius est in dubijs non districtionem exequi, sed ad benignas potius partes inflecti, præsertim dum ex parue rei cessione nec Ecclesia grauatur, & orphano atq; pauperi misericorditer subuenitur.

Gregorius Romano defensori.

Laicis non temerè tuitionem Ecclesiasticam impendam.

Capitulum

XXIIII.

Epist. 24

Pervenit ad nos quia quidam homines in omnimodo discretionē tenentes, in suis nos periculis implicari desiderant, atq; ita uolunt ab Ecclesiasticis personis defendi, ut ipsa quoq; persona Ecclesiastica ex eorum culpa teneatur. Idcirco præfenti te præceptione admono, & per te fratrem & coepiscopum nostrum domnum Iannem uel ceteros qui interesse possunt, ut patrocinia Ecclesiastica, siue mea suscipiatis scripta, siue etiam minimè fuerint directa, sub tanto moderamine debeat impèdere: quatenus hi qui in furis publicis implicati sunt, à nobis non uideantur iniuste defendi, ne opinionem malè agentium ex indiscretè defensionis ausu in nos ullo modo trãferamus: sed quantum decet Ecclesiam, admonendo, & uerbum intercessionis adhibendo, quibus ualetis succurrere, ut & illis opè feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquinatis.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Visitationem Messenatis Ecclesie iniungit. Cap. XXV.

Epist. 25

Cognoscentes Messenatem Ecclesiam sacerdotis regimine destitutam, uisitationis eiusdem Ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quã ita te conuenit exhibere, ut nihil de prouectionibus clericorū, redditu, ornatu, ministerijs q; uel quicquid aliud est in patrimonio eiusdem, à quoquam præsumatur Ecclesiæ. Et ideo charitas tua ad prædictam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus plebem, clerumq; eiusdem Ecclesiæ admonere festinet, ut remoto contentionis diuerso studio, uno eodemq; cōsensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus ualeat reperiri, & uenerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, & cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roboratus, dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Cōmonentes etiam fraternitatē tuam, ut nullum de altera eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua uisitationis impendis officium, nullus ad episcopatū dignus, quod euenire nõ credimus, potuerit inueniri: prouisurus ante omnia ne huc cuiuslibet conuersationis uel meriti laicæ personæ aspirare præsumant,

& tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

Gregorius clero, ordini, & plebi consistenti Messene.

De eligendo episcopo.

Cap. XXVI.

Epist. 26

Cognoscentes Ecclesiam uestram sacerdotis regimine destitutam, curæ nostræ fuit uisitationem eiusdem Ecclesiæ, fratri & coepiscopo nostro Fortunato solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de prouectionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijs q; à quoq; usurpatori patiat. Cuius uos assiduis adhortationibus conuenit obedire, & remoto strepitu, uno eodēq; cōsensu talem uobis præficiendū expetere sacerdotem, qui & à uenerandis canonibus nulla discrepatione, & tanto ministerio dignus ualeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & uisitatoris pagina prosequente, ad nos ueniat ordinandus: prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet uitæ uel meriti laicam personam præsumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatum apicem nulla ratione prouehatur, uerum etiam uos nullis intercessionibus ueniam promereri posse cognoscite, sed omnes quos ex uobis de laica persona aspirasse constiterit, ab officio & a communione alienos faciendos proculdubio noueritis.

Gregorius Antonio subdiacono, & Dominico abbati atq; presbytero à paribus. De concordia facta inter Ecclesiam & monasteria. Cap. XXVII.

Epist. 27

Sicut graue & plenum uituperationis est, inter personas omnipotenti Deo militantes, de secularibus negocijs ortam diu controuersiam permanere: ita laudabile & studio est religioso conueniens, terrenis gratam Deo pacem præferre cōpendijs, & ex rebus transitorijs mansura super charitatis lucra mercari. Et ideo quia de possessionibus Fatani, Nasuniani, & Labiniati, positus in prouincia Sicilia territorio Panormitano, de quib. inter præpositos monasterij sanctorū Maximi & Agathæ quod Luculianum dicitur, & diuerso administratores xenodochij in hac urbe constituti, qd' Valerij nuncupatur, longa se traxit cōtentio: nunc uerò inter te Antonium subdiaconē nostrū memorati xenodochij præpositum, & diuerso dilectissimum filium nostrum Dominicum abbatem atq; presbyterum dicti monasterij pactis interuenientibus salubris processit, Deo autore, decisio: igitur necesse est, ut omnis discordiæ possit occasio præueniri, ea quæ gesta sunt, interueniente autoritate firmari. Proinde per huius præcepti seriem hoc decernendum esse perspeximus, ut omnia instrumenta, uel quicquid est aliud quod partibus, quod absit, ad inuicem contra se uenire cupientibus, quoquo modo uel ex temporis prescriptione, seu aliter opem de lege, aut quocūq; privilegio poterat ministrare, sit, sicut & uos poscitis, uacuū, & omni uirtute cassatum, & sola pactorum inter uos nunc habitorum pagina ualidum perpetuumq; robur obtineat. Cui si quid forte incuria uel imperitia minus firmitatis insertū est, uires plenissimæ munitionis & soliditatis ex hac nostra autoritate suscipiat, nec superesse aliquid ualeat, unde ea quæ religioso

religioso studio prouidè, ut oportuit, ac pacificè terminata sunt, ne quocumq; tempore quicq; dubietatis incurrant: sed omnia quæ in eisdem pactis tenent adscripta, firma, illibata, & sine aliqua refectione persistat, quatenus amota penitus totius altercationis materia, inter quos charitatis immutabiliter decet manere concordia, nulla queat inceptis litigiosæ contentionis occasio generari. Pro munitione uerò suprascripti monasterij memorato Dominico abbati atq; presbytero præceptum simile dedimus.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De contentione Adeodate & matris eius. Cap. XXVIII.

Epist. 28

Quæ sit Adeodate ancille Dei latricis præsentium, aduersus Fidentiam matrem suam querimonia, ex pagina petitionis oblata quæ tenetur in subditis, fraternitas uestra cognoscit. Et quoniã æquitatis censura admonet, ut maximum conuersis, salua ratione, episcopale debeat esse solatium, idcirco his fraternitatē uestrā epistolis adhortamur, ut prædictam matrem ipsius ad se faciat euocari, & tranquilla ei adhortatione fradeat, ut facere sponte non desinat, ad quod legalis potest ratione cōpelli: quatenus nec illa affligi, nec ista uideatur præiudicium sustinere. Quæ si, quod non credimus, ad motionem uestram differre uoluerit, prædictæ Adeodate religiosæ contra eam tuitionem impendite, atq; uestris eam solatijs apud iudicem, uel quocumque usus exegerit, instantius adiuuate. Et ita in exequendam uos hanc causam impendite, ut legali ratione constructa, inuita urgeatur facere quod sponte postponit. Memoratam uerò latricem fraternitas uestra ita seruata æquitate habeat in omnibus cōmendatam, ut uobis ei tuitionem impendentibus, in eo quem assumpsit habitu sine aliqua, Deo protegente, collisione permaneat.

Gregorius Antonio subdiacono Campanie. De massa Veneris Stephano abbati restituenda. Cap. XXIX.

Epist. 29

Aequitatis ius exigit, ut hoc quod ad prædecessoribus nostris cognita ueritate est redditum, nostra indebitè denuo Ecclesia tenere non debeat: ne, quod omnino contra religiosum constat esse propositum, non uera, sed imaginaria ac magis dolosa fuisse restitutio uideat. Et ideo quoniam Stephanus abbas monasterij sancti Marci, quod constitutum iuxta muros Spoletanæ ciuitatis esse dinoscitur, questus est nobis massam Veneris in prouincia Campania sitam, territorio Minturnensi, quam ei beatæ memoriæ decessoris nostri Benedicti reddidit præceptione cognouimus, ab Ecclesia nostra nunc indebitè detineri: idcirco hac tibi autoritate præcipimus, ut si manifestè ab Ecclesiæ nostræ hominibus detinetur, in iura eam prædicti monasterij sine aliqua mora uel altercatione restituas. Si uerò non à nostris, sed à quibusdam forsitan extraneis detinetur, strenua te agere sollicitudine uolumus, ut in iure modis omnibus memorati debeat monasterij reformari, quatenus & ipse quod suum est, te solatiante sine aliqua fa-

Greg. tom. 2.

tigatione recipiat, & alter de dispendio monasterij iniuste lucrum non habeat.

Gregorius Fausto. De ministerijs Ecclesiasticis à filio Constantij recipiendis. Cap. XXX.

Epist. 30

Sicut res Ecclesiasticæ competētibus personis sine aliqua sunt dilatione reddendæ, ita restituendis adhibenda cautela, ut nulla possit postmodum ex ipsa nasci restitutione molestia. Et ideo quoniam tempore quo quondam Consentius defensor paternæ gloriæ uestræ, cōmissi sibi patrimonij Campaniæ curam gessit, ministeria Ecclesiæ Vulternæ, quæ erat pro peccatis clero & pontifice destituta, apud se propter iniunctam sibi sollicitudinem tulisse dignoscitur, quæ uos nunc reddere sine nostro consensu dubitare cognouimus: eapropter his uos hortamur epistolis, ut ea Antonio subdiacono sub depositi emissionem restituere sine aliqua difficultate debeatis: quatenus & res Ecclesiæ in tuto apud eos quos conuenit habeantur, & gloria uestra ab omni dubitatione sit libera.

Gregorius Anthemio subdiacono. De ministerijs Ecclesie Vulternæ. Cap. XXXI.

Epist. 31

Comperimus ministeria Ecclesiæ Vulternæ, quæ Consentius defensor propter iniunctam sibi sollicitudinem deficiente clero uel episcopo eiusdem Ecclesiæ tulerat, apud hæredē ipsius remansisse. Et quia gloriosum uirū Faustum filium ipsius ea reddere sine nostro cōsensu dubitare cognouimus, nostris eum hortati sumus epistolis, ut experientia tuæ ministeria eiusdem Ecclesiæ reddere sine dubitate aliqua debuisset. Et ideo experientia tua ministeria ipsa sub depositi emissionem suscipiat, atq; in tuto habere studeat, & modum ac qualitatem ipsorum nobis facta noticia omni subtilitate innotescat.

Gregorius Andrea. De infirmitate eius: & quod flagellat Deus omnem filium quem recipit. Cap. XXXII.

Epist. 32

Afflixerit luctus & ægritudo, ualde condolui. Sed protinus agnoscens quod te morbus perfectè reliquerit, dolorem mox in læticiam uerti, magnasq; omnipotentis Deo gratias retuli: quia percussit, ut sanaret: afflixit, ut ad gaudia uera perduceret. Hinc enim scriptū est: Quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnē filium quem recipit. Hinc per semetipsum ueritas dicit: Pater meus agricola est, & omnē palmitem in me non ferentem fructum tollet eum: & eum qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Palmes enim infructuosus tollitur, quia peccator funditus eradicatur. Palmes uerò fructuosus purgari dicitur, quia per disciplinam reciditur, ut ad ubertorem gratiam perducatur. Sic enim spicarū grana tribulis attrita, aristas & paleis nudantur. Sic oliuæ prælo pressæ, in olei pinguedinem destillant. Sic botri uinearum tumis calcibus, in uinum liqueunt. Gaude igitur bone uir, quia in hoc flagello tuo & prouectu conspicis quod ab æterno iudice amaris. Præterea filiā meam gloriosam coniugem uestram mea peto uice salutari. Omnipotens autem Deus cœlesti uos protectione custodiat, uosq;

Hebr. 12

1o ad. 15

R & modo

& modò consoletur de largitate donorū, & postmodum de retributione pramiorum.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De presbyteris & diaconibus. Aldioni ordinandis. Cap. XXXIII.

Epist. 33

Q Votiens ea quæ hortari nos convenit postulamus, moras ad concedendū facere nō debemus, ne differre bona desideria, quæ magis fouenda sunt, uideamur. Et ideo quia gloriosus Aldio magister militū in ciuitate ipsius presbyteros uel diacones omnino, sicut suis nobis epistolis indicauit, desiderat ordinari, eos qui ad cōsecrandū eliguntur, fraternitas uestra diligenter inquirat. Et si nihil est quod canonicè eorum ordinationem impediat, Deo illos propitio studeat ordinare. Cum quibus nos etiam loqui conuenit, ut adhortationis suæ sollicitudine degētem illic populum ab infidelitate reuocare, ac contendat à gentiliū cultu suspendere, atq; eos in omnipotentis Dei doceat timore persistere, & pramiam eternæ uitæ diligere: quatenus hæc consecratio & illis ante Deum ad gloriam, & habitanti illic populo proficiat ad salutem.

Gregorius Constantio Mediolanensi.

De pecunia Virgilio presbitero. Cap. XXXIII.

Epist. 34

Q Vamuis ita fraternitas uestra cōuenientissimè grauitate discreta sit, ut nō admonita, sed ex se quid cui sit impendendū intelligat: tamen quia lator presentium Ioannes uir memorandus, qui presbiter uices illic adcurus aduenit, nostra te petijt epistola commendari, sanctitas ei uestra, dum necesse fuerit, salua ratione presbiteri sui fauoris impēdat, & ita eum sacerdotaliter studeat suis solatijs adiuuare: quatenus uobis presentibus nec aliorum debeat iniuste oppressionibus laborare, nec ipse alijs contra rationem grauis existat. Quia uerò peruenit ad nos, qd Virgilius qui uices illic ante hunc presbiterum gessit, per scriptorū nostrorum occasionem, quibus eum petitione eius compulsi cōmendauimus, mutuas à uobis, ut ita dicamus, pecunias exegisset, & si uerum est sustinemus, ut hoc non ex se, sed quasi per nostram epistolam obtineret. Et ideo fraternitatem tuam scire necesse est ita sibi à nobis eos qui hoc exigat cōmendari, ut eis adesse in quantū possibile & iustum est debeat, non tamen ut Ecclesiæ suæ huius rei occasione aliquod grauamen imponat.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

De iudeis & Christianis mancipijs. Cap. XXXV.

Epist. 35

C Ognoscentes qualis fraternitatem uestram zelus pro Christianis mancipijs, quæ Iudæi de Galliarum finibus emunt accenderit, adeo nobis sollicitudinem uestram placuisse signamus, ut inhibendos eos ab huiusmodi negociatione nostra etiam deliberatio iudicaret. Sed Basilio Iudæo cum alijs Hebræis ueniente cōperimus, hanc illis à diuersis iudicibus reipublicæ emptionem iniungi, atq; euenire ut inter paganos & Christiani pariter comparentur. Unde necesse fuit ita causam ordinatione cauta disponi, ut nec mādantes frustrari, nec hi qui contra uoluntatem suam se inquirunt

obedire, aliqua sustineant iniuste dispendia. Proinde fraternitas uestra hoc uigilanti sollicitudine obseruari ac custodiri prouideat, ut reuertentibus eis de prefata prouincia Christiana mancipia que ab ipsis adduci contigerit, aut mandatoribus cōtradantur, aut certe Christianis emptoribus intra diem quadagesimū uenundent. Et transacto hoc dierum numero, nullus apud eos quolibet modo remaneat. Si autem quedam ex eisdem mancipijs talem ægritudinē fortasse incurrerint, ut intra statutos dies uendi non ualeant, adhibenda sollicitudo est, ut dum saluti fuerint pristina restituta, similiter modis omnibus distrahantur: quia rem quæ culpa caret, ad damnū uocari non conuenit. Quoniam uerò quotiens nouum quid statuitur, ita soler futuris formam imponere, ut multis dispendijs præterita non cōmodent, si qua apud eos mancipia de emptione anni præteriti remanserunt, uel à uobis nuper ablata sunt, dum apud uos sunt posita, ea habeant alienandi licentiam: ne detrimentum ante prohibitionē possint ignorantes incurrere, quod eos dignum est postmodum uetitos sustinere. Nunciatū præterea nobis est, superscriptū Basilium filijs suis Deo propitio Christianis quadam mancipia ad hoc uelle titulo donationis concedere, ut ei huius occasionis obtentu, domini solimodo nomine ablato deseruiat, & post hoc si ad Ecclesiam confugiendū fore crediderint, ut fieri debeant Christiana, non in libertatem, sed eorū dominio, quibus antea donata sunt, uendicentur. In qua re fraternitatem uestram decenter conuenit uigilare. Et si qua filijs suis mancipia donare uoluerit, ut cuncta fraudis tollatur occasio, fiant modis omnibus Christiana, & in domo eius nō maneant: sed cum res exegerit, ut eorum debeat uti solatijs, hoc illi iubeantur impendere, quod etiam à suis filijs ei decet, & propter Deum conuenit exhiberi.

Gregorius Chrisanto episcopo Spoletano.

De monachis ab eo non defensis. Cap. XXXVI.

Epist. 36

C Vm sit proprium disciplinæ ab illicitis prohibere, & excessus culpas salubriter reserare, studiose eius seruanda censura est. Nam si negligitur, cuncta in confusionem deueniunt, dum alter destruit, quicquid ea custodiendo alter ædificat. Valentinus itaq; presbyter questus est nobis, quia si monachus monasterij ipsius exigente culpa fuerit communionem priuatus, ad loca uestra conferat, & cōmunionem sine aliqua reservatione percipiat. Quod si ita se res haber, quoniā non solum regularis ordo dissoluitur, sed etiam perditionis ex hoc materia ministratur, qui sub uobis sunt presbyteris districtè ac sollicitius interdiceret uos necesse est, ut hoc facere deceterò nō præsumant. Sed si forte iniuste se excōmunicatū quis queritur, fraternitas uestra & subtili indagatione cognoscat, & ita causam cognita ueritate disponat, ut nec iniusticia diu infontis afflictione preualeat, nec disciplinæ uigor aut frangi, aut ex indiffera ualeat presumptione dissolui. Et pariter superscriptus presbyter nobis questus est, diaconem quendam duo iuris sui sub hac conditione manu-

mississe mancipia, ut monachi fieri, & in eodē monasterio debuissent ubi ipse fuerat permanere, adficiemem ut si quis cōtrafacere præsumpisset, iugo iterum seruitutis per omnia subderetur, atq; unum ex eis hanc omnino cōditionem despexisse, & monasterium temerario ausu deseruisse, atq; se inter clericos sociasse. Fraternitas igitur uestra & hoc subtili indagatione discutiat, & si ita repererit, sic sacerdotali se zelo hac in re decenter exhibeat, ut nec illi monasteriū deserendi facultas sit, & manumittentis uoluntas nihilominus seruata, aliqua præteriri excusatione non ualeat.

Gregorius Anthemio subdiacono.

De Mauro multis debitis obligato. Cap. XXXVII.

Epist. 37

M Aurus presentium portitor in quadringentis solidis quasdam merces à Felice uiro memorando se asserit suscepisse, atq; promississe sex solidas per solidum lucri causa persolvere precij. Qua lucri quantitate in unū congesta, duas se cautiones, id est unam de quadringentis quinqueingenta, & alterā de quinquaginta solidis emisse, spondens certo tempore quod debeat exoluere. Sed quia, ut perhibet, in eisdē mercibus passus est non leue dispendiū, & restitutis quadringentis decem solidis quod reliquum lucri est implere compellitur, atq; ex hoc maiori se necessitati ac potius desperationi ingemit subiaccere, & propterea aliquo sibi subueniri petit auxilio: experientia tua, si ita est, apud magnificum filiū nostrū unā cum reuerendissimo fratre & coepiscopo nostro Fortunato, ac glorioso filio nostro Maurētio magistro militū, quia & ipsi scribimus, agere studeat, ut hac in re sicut Christianū decet & nobilem, plus benignus q̄ rigidus, plus misericors esse debeat q̄ districtus, & lucrū de dāno alterius nō expectet, sed recepta precij sit forte contentus, quatenus quicquid pauperi cesserit, omnipotens ei Deus multiplicata, sicut promissit, restitutione compenset. Ita ergo studiose experientia tua agat, ut illi modis omnibus hoc pro mercede ipsius imponere, & hunc ab afflictione possit obligationis exuere.

Gregorius Romano defensori Siciliæ.

De Gaudio penuria sustentada. Cap. XXXVIII.

Epist. 38

D iuorum nos admonent eloquia præcepto Drum, necessitatem patientibus, Ecclesiasticū præbere subsidium. Quia ergo dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus Gaudiosum defensorum sedis nostræ, qui Syraculis degere comprobatur, paupertatis asseruit inopia cōstringi: idcirco experientia tuæ presentium autoritate mandamus, ut à presentii secunda indictione sex solidos annis singulis ei dare non differas: ut & ille huius remedij solatio potiatur, & tu quod dederis tuis sine dubio noueris rationibus imputandum.

Gregorius Romano defensori, Fantino defensori, Sabino subdiacono, Adriano notario, Felici subdiacono, Sergio defensori, Bonifacio defensori, à paribus & sex patronis. Ut episcopi cum mulieribus non habitent. Cap. XXXIX.

Epist. 39

Q uia sicut cauta prouisio culpā uias obstruere, & nouit quæ sunt noxia declinare, quæ neglectus patet excessibus, & quæ sunt

cauēda solet incurrere, magnā sollicitudinis oportet curā impendere, & fratrum sacerdotūq; nostro rum opinioni pariter & cauteq; prospicere. Peruenit autem ad nos quosdam episcoporum sub pre-textu quasi solatiij in una domo cum mulieribus cōuersari. Et ideo ne per hoc aut subannatoribus iusta obtreccionis derur occasio, aut facilem antiquus humani generis inimicus materiam deceptionis assumat, huius tibi serie præceptionis iniungimus, ut strenuum te studeas ac sollicitum exhibere. Et si qui episcoporū, quos cōmissi tibi patrimonio finis includit, cū mulieribus degunt, hoc omnino compefcas, & deceterò eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis quas sacrorum canonum censura permittit: id est matre, amita, germana, & alijs huiusmodi, de quibus praua nō possit esse suspicio. Melius tamen faciunt, si etiā a talium se cohabitatione contineant. Nam legitur quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consueuerit, dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Docti ergo uiri cauela, magna nobis debet esse instructio. Nam incauta præsumptionis est, quod fortis pauet, minus ualidum non timere. Sapienter enim illicita superat, qui didicerit etiam non uti concessis. Et quidem nos nullos in hoc nolētes adstringimus, sed sicut facere solent medici, & si ad tempus tristē curam, tamen pro salute dicimus. Et idcirco necessitatē non imponimus, sed si imitari doctum sanctumq; uirum elegerint, ipsorum uoluntati relinquimus. Tua igitur experientia, ut seruari debeant quæ prohibenda mandauimus, studium & sollicitudinem gerat. Nam si aliter postmodum inueniri contigerit, non leue se apud nos nouerit periculum incursum. Præterea cura tuæ sit eosdem fratres nostros episcopos adhortari, ut subiectos sibi in facris uidelicet ordinibus constitutos, quod ipsi seruant, ad similitudinem sui modis omnibus seruare cōmoneant: hoc tantummodo adiecto, ut hi, sicut canonica decreuit autoritas, uxores quas castè debent regere, non relinquunt.

Gregorius Romano defensori.

De Calixeno filio Stephanie. Cap. XL.

Epist. 40

M ense Nouembrio presentis secundæ indictionis, experientia tuæ præceptione nostra mandauimus, ut Calixeno filio Stephanie domum Catinae possessionis, quam Ammonia uia eiusdem Calixeni Ecclesiæ nostræ facta donatione contulerat, reddere ei donationē eandem tandem debuisses. Quod hac, ut dicitur, excusatione facere distulisti: quia noticia eiusdem donationis non esset de pollicitis caraxata. Quod incongruēte dixisse cognosceas, dum ad munitionē tuam præcepti nostri pagina posset ualde sufficere. Proinde presentii autoritate suscepta, prædictā domū & donationē antefato Calixeno orphano sine mora restitue. Nam quod iustum & ipse sentias nouimus, & nos tamē prædicto eidem orphano supra dictam domum ex benignitate largimur.

Gregorius Agilulfo regi Longobardorum.

Gratias agit de pace iusta.

Cap. XLI.

R 2 Gratias

Epist. 41

Gratias excellentie vestre referimus, quia petitionem nostram audientes, pacem quam utriusque esset partibus profutura, sicut de vobis confidentiam habuimus, ordinastis. Ex qua re excellentie vestrae prudentiam & bonitatem valde laudamus, quia pacem diligendo, Deum uos, qui auctor est ipsius, amare monstrastis. Nam si, quod absit, facta non fuisset, quid aliud agi habuit, nisi ut cum peccato & periculo partium, miserorum rusticorum sanguis, quorum labor utrisque proficit, funderetur? Sed ut prodesse nobis eandem pacem sentiamus, quemadmodum a vobis facta est, paterna charitate salutantes petimus, ut quotiens se occasio dederit, ducibus vestris per diversa loca, & maxime in his partibus constitutis, vestris precipiatis epistolis, ut hanc pacem, sicut promissum est, pure custodiant, & occasiones sibi aliquas non quaerant, unde aut contentio quaedam, aut ingratitudo nascatur, quatenus uoluntati vestrae amplius agere gratias ualeamus. Latentes uero presentium, sicut reuera homines uestros, in eo quo decuit affectu suscepimus: quia iustum fuit ut uiros sapientes, & qui pacem factam Deo propitio nunciauerunt, cum charitate & suscipere & dimittere deberemus.

Gregorius Theodelinge Longobardorum regine. Gratias refert de pace facta. Cap. XLII.

Epist. 42

Quia excellentia uestra ad faciendam se pacem studiosius & benignè, sicut solet, impenderit, renūciante filio nostro Probo abate cognouimus. Neque enim aliter de Christianitate uestra fuerat confidendum, nisi quia in causa pacis labore & bonitate uestra modis omnibus monstraretis. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, qui ita cor uestrum sua pietate regit, ut sicut rectam fidem tribuit, ita quoque placita sibi uos semper operari cōcedit. Non enim excellentissima filia de sanguine qui ab utraque parte fundēdus fuerat, parum te credas acquisisse mercedem. Ex qua re uoluntati uestrae gratias referentes, Dei nostri misericordiam deprecamur, ut honorum uobis uicem in corpore & in anima hinc & in futuro compenset. Salutates praeterea paterna dilectione hortamur, ut apud excellentissimum coniugem uestrum illa agatis, quatenus Christianae reipublicae societatem non renuat. Nam sicut & uos scire credimus, multis modis est utile si se ad eius amicitias cōferre uoluerit. Vos ergo more uestro, quae ad gratiam partium pertinent, semper studete, atque ubi causa mercedis se dederit laborate, ut bona uestra amplius ante omnipotentis Dei oculos commendatis.

Gregorius Felici in Sicilia. De reuerentia & iusticia Ioannis episcopi. Cap. XLIII.

Epist. 43

Cum reuerendissimi fratris nostri Ioannis episcopi bene nobis nota sit grauitas, mirari nos gloria uestra ualde fecit epistola, quod nihil eum secundum admonitionem nostram facere uoluisse significabat. Et quidem durum nobis uidebatur, aut uobis non credere, aut de illo talia suscipi carum, quippe cuius cogniti nobis mores & actio ta-

le non permittebant habere iudicium. Cum ergo noster animus dubius in utroque penderet, comperimus eum inter uos & Ecclesiam suam uoluisse esse iudicium, sed uestram magis gloriam distulisse. Quod negare neque homo uester lator presentium potuit. Et contristati sumus cur gloria uestra quae iudicium refugit, contra eum queri uoluerit, postquam constat, quia quod ratiois fuit, uel ultro, ut scripsimus, obediuit. Nec ei scribere iterum necessarium erat, ne distulisse prius secundum animum uideretur. Sed ne uos contristare forsitan uideremur, ex abundantia rursus prauidimus scribendum. Et quoniam certi sumus quia quicquid aequitas ordinauerit, facere non recuset, oportet ut gloria uestra animos suos contra eius inuidiam non accendat, sed studeat inire iudicium, in quo una eademque cognitio ne & momenti & proprietatis causa ualeat distinguere. Nam nos uentre ad iudicium cupienti, prauidicialiter scribere quaedam non possumus: quia ita nos uni parti accommodare decet auditum, ut tamen alteri, praesertim inaudita allegationis, sine dubio rem integram reseruemus. Et ideo agite, sicut diximus, ut negotiorum uestrorum merita ueritate cognita iudicij censura definiat. Nam dum nullum uelimus prauidicium sustinere, multo magis uobis, sicut reuera filijs, uolumus seruari quod iustum est.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De possessionibus iniuste peruersis. Cap. XLIIII.

An te aliquantum temporis filius noster uir gloriosus Felix, suis nobis epistolis questus est, quarundam possessionum suarum fines ab hominibus Ecclesiae uestrae uolenter esse peruersos, & nullam se apud uos inuenire iusticiam. Sed nobis incredibile uisum est, hoc aut uobis esse praesentibus perpetratum, aut certe si ad aures uestras peruenit, non fuisse correctum. Ne tamen eius praetermittere querimoniam uideremur, fraternitati uestrae scripsimus, ut aut ea si uera essent compefci, aut certe actores Ecclesiae suae cum eo faceret subire iudicium. Post haec uero hominem cum epistola ad nos dirigens, indicauit nihil uos facere uoluisse. De qua re, scientes sanctitatis uestrae discretionem, dum noster animus dubitaret, comperimus illum magis distulisse. Nam uos paratos extitisse, ut debuisset esse iudicium. Et quamuis hac de causa denuo uobis non fuerat scribendum, quippe quia ea quae rationis sunt, ante uos manifestum est facere uoluisse: tamen ne querelam ipsius neglexisse forsitan uideamur, hanc ad uos idcirco epistolam dedimus, hortantes ut cum eo etiam nunc mora postposita, uestros ad iudicium homines transmittatis, in quo & momenti & proprietatis ualeat questio terminari: ut posthac nec ille habeat quod queratur, nec Ecclesia uestra tenere aliquid prauidicialiter uideatur. Quia uero homo quem ad nos misit, schedam compromissam ac iudicati protulit, ubi legebatur possessionem eam quae Asinaria dicitur, quam ab hominibus uestris inuasam nuper asseruit, decessoris uestri recordandae memoriae Maximiani temporibus esse ex iudicio restituta: necessarium esse prauidimus eius exemplar trans-

Epist. 44

Epist. 45

Quia excellentia uestra ad faciendam se pacem studiosius & benignè, sicut solet, impenderit, renūciante filio nostro Probo abate cognouimus. Neque enim aliter de Christianitate uestra fuerat confidendum, nisi quia in causa pacis labore & bonitate uestra modis omnibus monstraretis. Unde omnipotenti Deo gratias agimus, qui ita cor uestrum sua pietate regit, ut sicut rectam fidem tribuit, ita quoque placita sibi uos semper operari cōcedit. Non enim excellentissima filia de sanguine qui ab utraque parte fundēdus fuerat, parum te credas acquisisse mercedem. Ex qua re uoluntati uestrae gratias referentes, Dei nostri misericordiam deprecamur, ut honorum uobis uicem in corpore & in anima hinc & in futuro compenset. Salutates praeterea paterna dilectione hortamur, ut apud excellentissimum coniugem uestrum illa agatis, quatenus Christianae reipublicae societatem non renuat. Nam sicut & uos scire credimus, multis modis est utile si se ad eius amicitias cōferre uoluerit. Vos ergo more uestro, quae ad gratiam partium pertinent, semper studete, atque ubi causa mercedis se dederit laborate, ut bona uestra amplius ante omnipotentis Dei oculos commendatis.

Gregorius Sergio defensori. De Panthaleone notario, & de substantia auunculi eius. Caput XLV.

Via Panthaleo notarius sit in Ecclesiasticis utilitatibus occupatus, experientia tua non habet incertum. Et ideo quia Ioannes auunculus Megalis foris ipsius nullo alio proximiore existente obisse intestatus, & sine filijs memorat, ne per absentiam generi sui illa damnnum possit incurrere: quia, si ita est, lex praedictam mulierem ad intestati auunculi successionem uocare dinoscit: hac tibi praecipione iniungimus, ut reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Vitalianum atque Bonifacium notarium in solatio tuo adhibeas, & quascunque res eum qui defunctus est constitit reliquisse, sub breui annotari, quousque praedictus Panthaleo redeat, in totum studiose facere debeas. Quod ut melius possis implere, filium nostrum Ioannem uirum memorandum tribunalum in tuo pariter stude adhibere solatio. De quo omnino confidimus: quia si ei uoluntatem nostram prodideris, deuote se tibi accommodare non denegat. Pariter etiam studij tui sit, quoniam quaedam apud se sacra praedictus Ioannes habuisse ministeria perhibet, & ea diligenter inquirere, & cum omni cautela in tutum facere, nobisque subtiliter quicquid inuentum fuerit indicare. Ita ergo experientia tua, hac quae scripsimus facere sollicitate ac urbanè festinet, ut non possit esse culpabilis. Nam si negligendum esse putaueris, ita te nostros noueris motus incurrere, ut nulla te postmodum possis excusatione defendere.

Gregorius Sabino subdiacono. De Bonifacio episcopo a clero suo accusato. Cap. XLVI.

Epist. 46

Cuerendissimum fratrem nostrum Bonifacium episcopum suum data nobis petitione cōquestus est, petens ut ad nos debuisset habere ueniendilicentiam, quatenus causa ipsa hic subtiliter probarentur. Sed quia nos interim praedictum fratrem nostrum hinc modo non prauidimus deducendum, uisum nobis est illic deputare causam eandem cognoscendam. Et ideo medijs sacrosanctis Euangelij experientia tua, una cum Paulino, Proculo, Palumbo uel Venerio, atque Martiano, reuerendissimis fratribus coepiscopisque nostris sine cuiusquam personae respectu, tam clericorum querela, quam aduersus suum, sicut diximus, habent episcopum, uel si quam forte ille contra eos habuerit, cum omni aequitate ac sollicitudine perscrutetur. Et quic-

Greg. tom. 2.

quid in ueritate cognouerit, nobis una cum praedictis fratribus nostris subtiliter diligenterque significet, ut renūciatione uestra redditi certiores, quid fieri debeat decernamus.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. De cura pastoralis. De eo quod non recte fidei homines ad sacros ordines minime prouehi debeant. Et de obseruatione quatuor conciliorum. Et de damnatione Pelagij & Celestini. Cap. XLVII.

Fraternitatis tuae scripta suscepi, professionem fidei rectae seruantia: magnasque omnipotenti Deo gratias retuli, qui & immutatis gregis sui pastoribus, fidem quam semel sanctis patribus tradidit, etiam post eos immutabilem custodit. Praedicator autem egregius dicit: Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Quisquis ergo cum dilectione Dei & proximi, fidei quae in Christo est, firmitate tenet, eundem Iesum Christum Dei & hominis filium apud se posuit fundamentum. Sperandum ergo est, quod ubi Christus fundamentum est, honorum quoque operum sequatur aedificium. Ipsa quoque per se ueritas dicit: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro: qui autem per ostium intrat, pastor est ouium. Qui paulo post subiicit dicit: Ego sum ostium. Ille ergo ad ouile ouium intrat per ostium, qui intrat per Christum. Ipse autem per Christum ingreditur, qui de eodem creatore ac redemptore humani generis uera sentit & praedicat, & praedicata custodit. Culmen regiminis ad officium portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriae transitorij honoris. Curae quoque suscepti ouilis solerter inuigilat, ne oues Dei aut peruersi homines praua loquentes delanient, aut maligni spiritus oblectamenta uitiorum suadentes deuaferent. Certè beatum Iacob qui pro uxoribus suis diu seruerat, dixisse meminimus: Viginti annis fui tecum, oues tuae & caprae tuae steriles non fuerunt. Arietes tui gregis non comedi, nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnū omne reddebam, quicquid furto perierat, a me exigebas. Die noctuque estu urebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si igitur sic laborat & uigilat qui pascit oues Laban: quanto labori, quātisque uigilijs debet intendere, qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui propter nos homo factus est, qui dignatus est fieri quod fecit. Ipse & infirmitati meae, & tuae charitati spiritum sui amoris infundat, atque in omni sollicitudine custodiat, circumspectionis oculum nostrum cordis aperiat. Quod uero ad sacros ordines rectae fidei uiri perducantur, eidem omnipotenti Deo gratiae sine cessatione soluendae sunt, & pro uita pessimi & Christianissimi domini nostri imperatoris, & tranquillissima eius coniuge, & mansuetissima sobole semper orandum est, quorum temporibus hereticorum ora conticescunt: quia etsi eorum corda in infamia peruersi sensus ebulliant, catholici tamen imperatoris tempore praua quae sentiunt, eloqui non praesumunt. Praeterea dum de sanctorum conciliorum custodia tua fraternitas loqueretur, sancta Ephra-

Epist. 47

1. Cor. 3

10. d. 10

Gen. 32

R 3 linam

finam synodū primā se custodire professā est. Sed quia ex annotatione hæretici codicis, qui ad me ex regia urbe transmissus est, agnouit hoc quædam capitula catholica cum hæreticis fuerant reprehensa, quia quidam illam Ephesinam primam synodū in eadem urbe existimant, quæ quondam ab hæreticis traditur esse cōposita, omnino necesse est ut charitas uestra eandem synodū apud sanctam Alexandrinā atq; Antiochenā Ecclesiam requirat, & qualiter in ueritate se habeat, inueniat. Vel si placet, hinc dirigimus quæ ab antiquitate seruata in scrinijs habemus. Illa enim synodus que sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Celestini atq; Pelagij prædicamenta. Et cum Celestinus atq; Pelagius in ea synodo sint dānati, quomodo poterant illa capitula recipi, quorū damna bantur autores? Quia uerò peruenit ad nos, in Orientis Ecclesijs nullū ad sacrū ordinē nisi ex præmiorū datione peruenire, si ita esse uestra fraternitas agnoscat, hanc primam oblationem omnipotentī Deo offerat, ut à subiectis sibi Ecclesijs errorem Simoniacę hereseos compescat. Nam, ut alia taceam, quales esse in factis ordinibus poterunt, qui ad hoc non merito, sed præmijs euehuntur? Omnipotens Deus dilectionem tuam gratia celesti custodiat, & de ijs qui sibi cōmissi sunt, fructū multiplicem ac mensuram superaffluentem ad æterna gaudia reportare concedat,

Gregorius Bone abbatijse. De monasterio eius in melius transmutando, Cap. XLVIIII.

Epist. 43

Ecclesiastica danū non sentit utilitas, si res alijs competentes cognita ueritate restituantur. Cognouimus itaq; Ioannem quondam presbyterum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui authore Deo deseruimus, in domo iuris sui posita in hac urbe Roma iuxta thermas Agrippinas oratorij cōstruxisse, atq; illic quosdam redditus legati titulo reliquisse, in quo etiam oratorio seruorū Dei congregationem esse constituit. Et hæc omnia ut debuissent impleri, testamētī sui pagina sanctæ memoriæ Pelagij decessori nostro mandauerat. Sed quia morte occupatus hoc non occurrit implere, & domus ipsa cum horto suo ab actoribus nostrę Ecclesiæ detinetur, iustitiæ nos ratio uehementer incitat, huiusmodi pię dispositionis arbitrium adimplere. Sed quoniam illic pro difficultate temporis noua seruorum Dei congregatio adhiberi non potuit, fœminarum saltem ibi cōgregationē constituendam esse decernimus, atq; ideo & locum ipsum solenniter dedicare. Et quia monasterium tuum, ubi prius fuisti, in ruinæ erat periculo constitutum, te illic cum congregatione tua consistere Deo annuente perspeximus, quatenus & in suprascriptæ domus monasterio iuxta uoluntatem defuncti, Domino redemptori nostro seruiens habitare cōgregatio debuisset, & imminens potuisset periculū euitare. Præterea considerantes antedicti presbyteri uoluntatē, perpetuo illic tempore monasterij esse, atq; ad eandem domū in integro cum horto suo & rebus inferius designatis,

quæ à testatore relicte sunt, proprietatis iure constitutus pertinere: id est, massam Magulianē sem cū appendicijs suis uia Numentana militario plus minus xi. tabernam in hac urbe quæ est posita iuxta Palatinos, & Salgamū posuit ante domū supradicti monasterij. His igitur ita cōcessis atq; dispositis, dilectio tua diligenter inuigilet, ut & Dei illic laudes salubri studio deuotissime, ut moris est, celebrentur, & supradictæ res ad ius ipsius est, celebrentur, & supradictæ res ad ius ipsius pertinentes, nulla te negligēte occasione depereant. Hanc enim sollicitudinē non solum te, sed etiam eas quæ loco tuo successerint, in prædicto monasterio & rebus superius designatis constituimus nihilominus exhibere.

Gregorius Mariniano archiepiscopo Rauennæ. De Ariminensi Ecclesia propter infirmitatem episcopi destituta. Atq; hortatur eius alium eligere. Cap. XLIX.

Epist. 49

Qualiter ordinati à nobis sacerdotis, corporis qua nostis impediēte molestia, Ariminensī Ecclesia pastoralis hactenus sit regimine destituta, dudum fraternitas uestra cognouit. Quem dum habitatorū loci illius precibus permoti sæpius hortamur, ut si de eadem capitis qua detinebatur molestia, melioratum se esse sentiret, ad suam auxiliatē Domino, reuerteretur Ecclesiam, datis inducijs in hoc quadriennio expectatus est. Quem dum monitu cleri ciuimq; illinc uenientium, nosq; precibus arguentium, instantius hortamur, ut si ualeret, cum eis auxiliante Domino remearet: data in scriptis supplicatione nos petiit, ut quia ad eiusdem Ecclesię regimē uel susceptū officij pro eadē qua detinetur molestia assurgere nullatenus possit, Ecclesiæ ipsi ordinare episcopū deberemus. Unde quia cunctarū Ecclesiarum in iuncta nos sollicitudinis cura constringit, ne diutius gregi fidelitū desit custodia pastoralis, illorum precibus huiusq; ex sui impossibilitate renuntiatione cōpulsus, uisum nobis est eidē Ariminensī Ecclesiæ debere episcopū ordinari, & datis ex more præceptis, clerū plebemq; eiusdem Ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus ad eligendū sibi antistitem concordī prouisione concurrant. Hortamur igitur ut fraternitas uestra eum quem uno consensu omnes elegerint, sicut & ipsi à nobis poposcisse noscuntur, ad se faciat euocari, quem cauta ex omnibus examinatione discutite. Et si ea in eo quæ in textu heptatici morte mulctati sunt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atq; fidelium personarū relatione eius nobis quidem uita placuerit, ad nos eum cum decreti pagina uestræ quoq; addita testificatiōis epistola destinate, quatenus eiusdem à nobis Ecclesiæ disponēte Domino consecratur antistes.

Gregorius Leoni episcopo in Corsica. Propter infirmitatem episcopi sui præcipit alium eligendum. Caput L.

Epist. 50

Pastoralis nos cura cōstringit, Ecclesijs sacerdotis moderamine destitutis, sollicita consideratione cōcurrere. Et ideo quia Ecclesia uestra diu sacerdotis proprii, corporis qua nostis impediēte molestia, pastoralis est regimine destituta: uestris precibus

precibus permoti, eundem episcopum non destitimus admonere, ut si ex eadem molestia se melioratum esse sentiret, ad susceptū sacerdotij debuisset remeare ministerium. Qui semel à nobis sæpius cōmonitus, eadem urgente molestia, nunc in scriptis nobis supplicatiōe porrecta noscitur intinuisse, nullatenus se ad regimen eiusdem Ecclesiæ uel susceptum officium, impediēte molestia assurgere posse. Qua personæ eius desperatione cōpulsus, necessarium duximus de ordinatione nos eiusdem Ecclesiæ cogitare. Hortamur ergo ut uno omnes eodemq; consensu, remoto strepitu, talem uobis præficiendum eligatis auxiliante Domino sacerdotem: qui & à uenerandis canonibus nullatenus respuatur, & tanto ministerio dignus ualeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cū solennitate decreti, omnium subscriptionib; roborati, & uisitatores pagina prosequente, ad nos ueniat ordinandus: quatenus Ecclesia uestra, disponente Domino propriū ualeat habere sacerdotem. Volumus autem ut eum quem unanimitas uestra elegerit, ad fratrem & coepiscopum nostrum Marinianū Rauennam sine dilatione aliqua perducatis, ut ab eo subtiliter inquisitus atq; perspectus, ipsius quoque ad nos ueniens testimonio roboretur.

Gregorius Leoni episcopo in Corsica. De eligendo episcopo in Arimino Cap. LI.

Epist. 51

Pastoralis nos cura cōstringit, Ecclesijs sacerdotis moderamine destitutis, sollicita consideratione cōcurrere. Et ideo, quia Ariminensī Ecclesia cui fraternitas uestra uisitationis impendit officium, diu sacerdotis proprii, corporis qua nostis, impediēte molestia pastoralis est regimine destituta, cleri uel ciuimq; precibus permoti, eundem episcopum non destitimus admonere, ut si ex eadem molestia se melioratum esse sentiret, ad susceptū sacerdotij debuisset ministerium remeare. Qui semel à nobis sæpius cōmonitus, eadē urgente molestia nunc in scriptis nobis supplicatiōe porrecta noscitur intinuisse, nullatenus se ad regimen eiusdem Ecclesiæ uel susceptū officium impediēte molestia assurgere posse. Qua personæ eius desperatione cōpulsus, necessarium duximus de ordinatione nos eiusdem Ecclesiæ cogitare. Hortamur ergo ut clerū, plebemq; Ecclesiæ eiusdē sollicita debeat admonitione cōpellere, ut sibi cū Domini auxilio talem præficiendum eligant sacerdotem, qui & aptus tanto ministerio ualeat inueniri, & à uenerandis canonib; nullo modo respuat. Qui dum fuerit postulatus, cū solennitate decreti, omnium susceptionibus roborati, uestrarū quoq; testimonio literarū huc sacrandus occurrat, quatenus Ecclesia ipsa proprium, auxiliante Domino, habere ualeat sacerdotem.

Gregorius Anthemio Campano subdiacono. De testamento importuni Attellane ciuitatis episcopi. Cap. LII.

Epist. 52

Quorundā ad nos relatione peruenit, quod importunus Attellane ciuitatis episcopus, diu de hac luce migraret, cōdito testamento in octo uncijs rotis substantiæ suæ nurū suā hæredē instituerit, & Ecclesiam suam in residuis quatuor.

A Hortamur ergo experientia tuam, ut sollicita inquisitione discutias, & quicquid Ecclesię ipsius esse patuerit, à qualibet personā detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solū quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse cōstitit. Quicquid uerò uel ante Ecclesiæ ipsius esse cognoueris, uel in episcopatus ordine prædictū episcopum acquisisse, in eiusdem Ecclesiæ cōseruetur dominio, nec quisquam exinde aliquid usurpare qualibet occasione præsumat. Clerū uerò plebemq; eiusdem Ecclesię cum omni te uolumus instantia cōmonere, quatenus præficiendum sibi sine dilatione aliqua eligant sacerdotē, qui clerū plebemq; uel res Ecclesiæ ipsius, cauta regulariq; ualeat obseruatione disponere. Pariter etiam clerum, plebemq; ipsius Ecclesiæ, uel altarum quæ ei unitæ sunt coram instantius cōmoneto: quatenus & ipsi omni mora dilationeq; postposita, aptum sibi eligere debeant sacerdotem, ne diu, & tali præsertim tempore, pastoris proprii sint regimine destituta.

Gregorius Secundino seruo Dei in cluso. De insidijs anti qui hostis. De Chalcedonensi synodo omnimodè recipienda. De Iba & Cyrillo. De ordinatione Apostolica sedis. De sacerdotali officio post lapsum, si penitentiā secuta fuerit, in pristinum gradum restituendo. De muneribus ab eo transmissis. De paruulorum animabus, quæ sine baptismo moriuntur. Et de imaginibus transmissis. Cap. LIIII.

Epist. 53

Dilectiōis tuæ scripta suscepi, quæ in meo sensu, amoris melle condita sapuerūt. O quantā aspiratione uite plena sunt, quæ per gratiam spiritus proferuntur? Non in eius cultus eloquentię, non uerborum typhus apparebat, sed solam ueritatis atque charitatis radicem tenentia, per omne quod locuta sunt, celestis patriæ amorem flagrabant. In eis uerò tua à me dilectio petere studuit, ut ad hanc libellum exhortatorium scribere deberem. Sed scire te necesse est, fili charissime, quia tantis podagræ doloribus, tantisq; curarum tumultibus premor, ut quamuis nunquam me aliquid fuisse reminiscar, ualde tamen me uideam non esse qui fuerim. Quod autem tua se charitas & ultra ætatem quinquagenariam adhuc iuuentibus desiderijs asserit subiacere, in hoc quoq; diuini oraculi implet præceptum, quo scriptum est: Iustus in principio accusator est sui. Nec tamen dubito, maiores te insidias hostis callidi perpeti, qui maior contra eum bella præparasti. Tanto quippe ille deceptionis molimina ardentius exquirat, quanto te celesti patriæ feruentius inhiare cognoscit. Et nos quidem qui uitam cum pluribus ducimus, etsi formidolosi ac timidi, tamen quia contra antiquum hostem bella proposuimus, quasi in acie stamus. Vos autem qui solitariam uitam ducitis, quid aliud quam monachos dixerim, qui seruore uirtutis etiam ante aciem exitu festinatis? Cur ergo eum non singulariter hostis impetat, à quo se impeti singulariter spectat? Et nos quidē qui inter homines uiuimus, sæpe per homines à callido hoste tentamur. Vos autē qui uitam uitæ præsentis extra hominum frequentiam ducitis, tanto maiora certamina pati necesse est, quāto ad uos ipse

tentationum magister accedit. Neque enim vacare orationibus ac laudibus. Dei sine aliqua interruptio ne temporis potestis: quia & si intentio continue prompta est, ipsa tamen humanitatis infirmitas ad semetipsam relabatur, ut aliquando fessa iaceat, atque ab studij exercitatione torpescat. Antiquus uero hostis mox ut ociosam mentem inuenit, ad eam sub quibusdam occasionibus locuturus uenit, & quaedam ei de gestis praeiteritis ad memoriam reducit, audita quondam uerba indecenter cogitationi resonat, & si qua dudum turpiter acta sunt, eorum species oculis cordis apponit: ut quem de praesentibus non ualet inquinare, de malis transactis uiolent. Et decepta mens saepe inde delectationem reparat, unde diu iam se per poenitentiam afflixit: ita ut uere cum Psalmista dicat: Computruerunt & deterioratae sunt cicatrices meae, a facie insipientiae meae. Cicatrix quippe figura est uulneris, sed sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando peccati uulnus, quod iam per poenitentiam sanatum est, in delectatione sui animum conculcit. Saepe quod nunquam fecimus, per hostis callidi insidias cordis oculis uidemus. Cumque insensibiliter in hoc delectatio surripit, quamuis tam plangat quae fecerat, tædet tamen infelicem animum quaedam non fecisse quae plangat. Haec sunt cordis nostri tenebrae, quas in hac uita uolentes nolentesque sustinemus. Quis contra haec querendus est, nisi adiutor in opportunitatibus in tribulatione? Valde autem libenter accepi quod tua me charitas de sua dubitatione requirit, an Orientales Ecclesiae fidem atque doctrinam sanctae memoriae Leonis sequantur, ne fortasse earum sensus inter semetipsas pro trium capitulorum defensione diuisus sit. Vnde certam dilectionem tuam esse desidero, quia praedictae sanctissimae Orientales Ecclesiae uno sensu una doctrina, fidem eiusdem sanctae memoriae Leonis tenent, sanctamque Chalcedonensem synodum ita nobiscum custodiunt atque uenerantur, ut nullus esse episcopus reputetur, qui eiusdem synodi defensor seclatorque non fuerit. Hinc est etiam quod quotiens in quatuor praecipuis sedibus antistites ordinantur, synodales sibi epistolas uicissim mittant, in quibus se sanctae Chalcedonensem synodum cum alijs generalibus synodis custodire fateantur: sicut & nos auersamur, atque anathemate plectendos ducimus, qui de fide eiusdem synodi aliquid minuere, uel aliquid in ea addere praesumunt. Nam synodus quae post eam generaliter facta est, idcirco a nobis recipitur, quia eiusdem synodi in omnibus sequax, honorem illius auctoritatemque custodit. Vnde necesse est ut dulcissima mihi tua dilectio in hoc quod praecipue in bonis moribus uiuit, quod se per abstinentiam affligit, quod doctrinae Dei uehementius insistit, hoc studiosius cogitet, ne errorem schismaticorum sequens, a sancta uniuersali Ecclesia diuisa possit inueniri. Et quid tot labores proderunt, si in unitate fidei inuenta non fuerint, quae ante Dei omnipotentis oculos in bonis actionibus animam praecipue custodit? Hinc enim dicitur: Vna est columba mea, perfecta mea. Hinc

psal. 37

cant. 5

ad Moysen Dominus dicit: Est locus penes me, & stabis super petram. Quis est locus qui non sit in Deo, dum cuncta ab ipso per quem creata sunt continentur? Sed tamen est locus apud eum, uidelicet sanctae Ecclesiae unitas: in qua super petram statur, dum confessionis eius humiliter soliditas tenetur. De quo loco subiungit: Tunc uidebis posteriora mea. In petra enim, id est, in sancta Ecclesia stantes, Dei posteriora uidebimus: quando iam ea quae in fine promissa sunt caelestis patriae gaudia contemplabimur. Peruersi autem homines qui trium capitulorum occasione reperta, Ecclesiasticam disciplinam fugiunt, de suis carnalibus actibus reprehendi pertimescunt, subesse sedis Apostolicae praecipitum nolunt, & nos quasi de fide reprehendunt, quam ipsi nesciunt. Et dum neque in fide recti sunt, neque in bonis operibus intenti, student ut certare pro fide uideant. Sicque fit ut quotidie deteriores fiant, dum in eis culpa grossescit. Quae quasi de zelo feruoris uideri etiam laudabilis appetit. Sed iuxta hoc quod scriptum est: Ex operibus eorum cognoscetis eos: uitam eorum tua charitas attendat, & meritum intentionis aspiciat. Ut enim dilectioni tuae de eadem re breuiter loquar, sancta Chalcedonensis synodus usque ad definitionem fidei, & prolationem canonum, de generalibus causis locuta est. Nam post prolationem canonum specialia episcoporum certamina sopire curauit. Epistola uero quam in ea reuerentissimus Ibas denegat suam: quae in extrema parte synodi iaceat, agnoscit. Quae uidelicet epistola Nestoriani inauditum, & inquisitione non facta damnatum asserit, Cyrillum uero in Apollinaris dogma cecidisse suspicatur. Et si totus superius textus praedicti synodi legitur, quantum haec epistola eidem synodo aduersetur, inuenitur: quia scilicet sancta synodus & Nestoriani, sicut est, haereticum denunciat, & beatum Cyrillum patrem catholicum ueneratur. Epistola ergo quae illum defendit qui a synodo damnatus est, & illum accusat qui a synodo ueneratur, proculdubio definitioni sanctae synodi probatur aduersa. Sed quia eius defensores solent dicere quod hanc Ibas eo tempore scripsit quo adhuc Cyrillus propter duodecim capitula quae necdum exposuerat, dubius habebatur, in ipsa hac epistola perpende: quia legitur quod inter Orientales episcopos, & beatum Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo post concordiam pacis, post satisfactionem amotae dubitationis, haec eadem epistola scripta est, constat quia non est catholica, quae patrem catholicum, atque in toto synodi uolumine laudatum, haereticum appellat. Haec paucis dixi, quia ex quibus praecipue causis hac in re dubitationem tua charitas habet, in epistolis non inueni. Et quia tua sanctitas hoc a nobis requisit, ut sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritates scriberemus, dum se dicit de hoc canonum diuersorum diuersas sententias inuenisse: alias resurgendi, alias nequaquam posse. Ideo sanctas nos generales synodos a Nicena incipientes, haec cum reliquis quatuor ueneramus: quia ipsum sequentes, ceterum in canonicis sententijs unanimiter concordant.

Exo. 33

Matt. 7

Prima parte, dist. 50. Quibus sum dicitur

Nam

Nam & nos praecedentes patres sequi debemus, qui authore Deo a sacra doctrina illorum non discor damus. A capite itaque incipientes, usque ad quartum altaris ministrum, hanc formam seruandam cognoscimus, ut sicut minorem maior praecedit honore, ita & crimine: & quem maior sequitur culpa, maiori plectatur uindicta, & sic postea poenitentia credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare, & fructum illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad honorem, dicente propheta: Nunquid qui cadit, non adiciet ut resurgat? & Qui uersus est, non reuertetur? Et peccatori ait: In quacunque die conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Vnde & Psalmista ait: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in uisceribus meis. Ne proicias me a facie tua, & Spiritum sanctum ne auferas a me. Dum enim petij, ne a Domino proiceretur pro culpa sua, alienam rex propheta simul rapuisse uxorem tremefactus expauit, & propheta indicante flagitium suum, poenitentiam agens addebat: Redde mihi latitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Si enim condignam Deo poenitentiam non fecisset, nequaquam alijs praedicaret. Ait enim: Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur. Dum enim peccata prospexit propheta mundatus per poenitentiam, non dubitauit praedicando curare aliena, & sacrificium de semetipso Deo offerre studuit, quod dicebat: Sacrificium Deo spiritus contritum. Ad hoc ista sufficeret: sed omnis sententia quo plus sacrae scripturae testi monijs confirmatur, facilius creditur. De hoc enim propheta dicit: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. De hoc peccatibus dicitur: Peccator in quacunque die conuersus ingemuerit, saluus erit: omnes iniquitates eius obliuioni tradentur. Si enim redemptor noster, qui peccatores non perdere, sed iustificare uenit, in obliuione peccantium delicta dereliquit: quis hominum condempnanda reseruat, quum Apostolus dicat: Si Deus iustificat, quis est qui condempnet? Ad fontem misericordiae recurrentes, Euangelij proferamus sententiam. Gaudeo, inquit, super uno peccatore poenitentiam agente, magis quam super nonagintanouem iustis qui non indigent poenitentia. Et ouem perditam, nonagintanouem non errantibus relictis, humero pii pastoris ad ouile reportata Dominus ipse testatur. Si ouis perditam errantem post inuentionem ad ouile humero reportatur, cur iste post poenitentiam ad Ecclesiae ministerium lapsus non reuocetur? Sicut in Apocalypsi dicitur, de ministerio Ecclesiae: Memento unde excideris, & age poenitentiam, & prima opera fac. Quid enim est grauius, aut canale delictum admittere, sine quo pauci inueniuntur, aut Dei filium iureiurando negare? In quo uerbo hunc ipsum beatum Petrum apostolorum principem, ad cuius sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem poenitentia secuta est, & post poenitentiam misericordia data est: quia postea

psal. 40

psal. 50

Ezech. 18

Rom. 8

Luc. 15

ab Apostolatu eum non expulit, qui ante quidem ipsum se negare praedixit. Tibi haec fili charissime dicta sufficiant, ut illum quem conspicis delicta fletu delere, in conspectu diuinitatis non dubites misericordiam consequi: quia ille peccatorem reuer sum non despicit, qui peccatores sanguine suo redimere uenit. De ordinationibus uero Apostolicis deis pontificum, utrum post beatissimum uirum Hormisdam aliqua sint addita, uestra charitas requirit. Sed usque ad Vigilij papae tempora, expositas ordinationes praesulum esse cognoscas. Aloem uero, thymiana, styracem & balsamum, sanctorum martyrum corporibus offerenda, latore praesentium deferente transmissimus. In extremo uero epistolae quaesisti quid eis respondendum sit, qui dilectionem tuam de paruulorum animabus requirunt, qui sine gratia baptismatis moriuntur, dicens: Si corpus originali tenetur culpa, unde anima quae a Deo datur, rea erit, quae adhuc in actuali delicto corpori non consensit? Sed hac de re dulcissima mihi tua charitas sciat, quia de origine animae inter sanctos patres requisitio non parua uersata est, sed utrum ipsa ab Adama descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit. Eamque in hac uita insolubilem fassi sunt esse quaestionem. Grauis enim est quaestio, nec ualet ab homine comprehendere: quia si de Adama substantia anima cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? Si uero cum carne non nascitur, cur in ea carne quae de Adama prolata est, obligata peccatis tenetur? Sed cum hoc sit incertum, illud incertum non est: quia nisi sacri baptismatis gratia fuerit renatus homo, omnis anima originalis peccati uinculis est obstricta. Hinc enim scriptum est: Non est mundus in conspectu eius, nec unius diei infans super terram. Hinc David ait: In iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Hinc ipsa ueritas dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non introibit in regnum caelorum. Hinc Paulus ait: Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificantur. Cur ergo infans qui nihil egit, in conspectu omnipotentis Dei non ualet esse mundus? Cur Psalmista ex legitimo coniugio prolatus, in iniquitate conceptus est? Cur nisi qui mundatus aqua baptismatis fuerit, mundus non est? Cur in Adam omnis homo moritur, si originalis peccati uinculis non tenetur? Sed quia genus humanum in parente primo uelut in radice putruit, & ariditatem traxit in ramis: & inde omnis homo cum peccato nascitur, unde primus homo permanere noluit sine peccato. De his autem subtilibus & latius loqui debueram, sed dum me & curarum tumultus premittit, & harum portitor ut laxari debuisset importunus extitit: unde multa debui, pauca locutus sum. Rogo autem omnipotentem Deum, ut sua te gratia protegat, & beati Petri apostolorum principis intercessione a malis omnibus illaerum seruet, quatenus feruor caelestis desiderij in tua mente quotidie ardentius excrescat, ut semper nouus, & semper seipso robustior ad caelestia premia multipliciter percipienda pertingas. Transmissi autem duos homiliarum codices,

psal. 50

ioan. 3

1. Cor. 15

dices.

dices, quas dixi in Ecclesia dum adhuc loqui praevalerem: ut quia ipse te uidere, tibi quod sedulo colloqui non possum, charitati tuae uel per ea quae scribere ualui, absens non sum. Exiguum quoque uerbum transmittere studui, per quod tua charitas quia Australi in animo calore feruet, foris a corpore Arcturi frigus repellat. Peto autem ut pro me orare enixius debeas, ut tuae intercessionis ope & a malis praesentibus eripi, & aeternis merear gaudijs praesentari. Imagines quas tibi dirigendas per Dulcidium diaconum rogasti, misimus. Unde ualde nobis tua postulatio placuit, qui illi toto corde, tota intentione diligis, cuius imaginem praeculis habere desideras. Ab re non facimus, si per uisibilia inuisibilia demonstramus. Sic homo qui alium ardentem uidere desiderat, aut sponsam amans uidere conatur, si contigerit eam ad balneum, aut ad Ecclesiam ire, statim per uiam incedenti se praeparat, ut de uisione eius hilaris recedat. Scio quidem quod imaginem Saluatoris nostri non ideo petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationem filij Dei in eius amore recalcas. cuius te imaginem uidere consideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus quem per imaginem aut natum, aut passum, sed & in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam filium Dei reducit, animam nostram aut de resurrectione laetificat, aut de passione demulcet. Ideo quod diximus tibi surtarias duas, imaginem Dei saluatoris, & sanctae Dei genitricis Mariae, beatorumque apostolorum Petri & Pauli continentem, per supradictum filium nostrum, & unam crucem, clauem etiam pro benedictione a sanctissimo corpore Petri apostolorum principis: ut per ipsum a maligno sis defensus, per cuius signum munitum te esse credis: & ex eo te protegat, qui iuuenis semper suggerit recordari, ut in bonis actibus perseverans, alios in eius amore accendas, propter quem te fecisti haberi, ut uitae huius mala quaeque inimicus suggerit retroacta mentis prouentibus quasi facilius inardescas, pro cuius amore uitam etiam uelis finire. Ipse quoque te protegat usque in finem, qui cunctum mundum dignatus est redimere Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Gregorius Adeodatae illustri.

Eam ad supernam meditando corroborat. Cap. LIIII.

Epist. 54

Magnam nobis laetitiam gloriae uestrae inuagellat epistola, quae aeternae uitae desiderium uos habere signauit: sed quia huiusmodi studium fugitiua solet mundi gloria praepedire, hortamur ut mentis uestrae saluberrimam deliberationem res quaelibet transitura non reuocet, nec ab incepto eam tramite deuiet. Sed magis supernae patriae amor accendat, praemia mansura sollicitent, & ad uenturi iudicis promissionem certa semper aspiciat, atque ex temporalibus aeterna mercetur: ut ex hoc & in uera gloria esse, & inter matronas possit coelestes adscribi. Reducite ad animos prosperitates temporum, multitudinem hominum, dignitatum pompas, matronarum gloriam, diuitiarum abun-

dantiam. Attendite haec omnia ubi uel quid facta sunt, & ex hoc pensate quod nulla sint, & quia qui ista diligit somnium uigilans uidet. Haec itaque recordatio magna uobis debet esse instructio, quoniam pro magno diligi non debet quicquid sine concluditur. Illa ergo petenda, illa summopere diligenda sunt, quae nec inuenta transeunt, nec adempta deficiunt. Sed quia ad horum desiderium anhelare sine diuinae misericordiae gratia nullus ualeat, oramus omnipotentem Dominum, ut haec uobis & eligendi uelle, & posse tribuat obtinendi: quatenus & hic uos in suo uiuere timore concedat, & postea in sanctarum matronarum sorte recipiat. Paterna itaque charitate gloriam uestram saluantes indicamus de causa fratris & coepiscopi nostri Decij hoc nobis uisum fuisse, ut eam audientiam fratri & coepiscopo nostro Iohanni, & Leonatio uiro glorioso, quia bonus & iustus uir dicitur, committere deberemus: securi maxime quia ubi praedicti fratris & coepiscopi nostri in iudicio charitas interest, nec eis surripitur, nec pars Ecclesiae possit praedictum sustinere.

Gregorius Ianuario episcopo Sardiniae. Quod nihil pro sepultura exigendum est. Cap. LV.

Quaestio Vestra nobis est Nereida clarissima femina quod ab ea centum solidos pro filiae suae sepultura fraternitas uestra non erubescat exigere: atque ei super doloris gemitum, maiorem dispendium studeat inferre molestiam. Quod, si ita se ueritas habet, quia graue nimis est, & procul nimis est a sacerdotis officio precium de terra concessa putredini quaerere, & de alieno uelle facere luctu conpendium, ab hac se patratione fraternitas uestra contineat, & molesta ei decetero non existat: maxime quia & hortulanum quandam de quo se ipsam asserit filiam suscepisse, Ecclesiae uestrae non in parua quantitate munificum memorat extitisse. Hoc autem uitium & nos postquam, Deo auctore, ad episcopatus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino uetuimus, & per prauam de nouo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus: memores quia dum Abraham a filiis Emor, hoc est Ephron, filio Seor, sepulchri terram precio ad humanum corpus coniugis postularet, praemium accipere renuit, ne commodum uideretur de caduere consecutus. Si ergo tantae considerationis paganus uir fuit, quanto magis nos qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc auaritia uitium, ne uel in alienis denuo tentari praesumat, admonet. Sed si quando aliquem in Ecclesia uestra sepeliri conceditis, siquidem parites ipsius, proximi uel haeredes pro luminaribus. sponte quid offerre uoluerint, accipere non uetamus. Peti uero aut aliquid exigi, omnino prohibemus: ne quod ualde irreligiosum est, aut uenalis fortasse, quod ablit, dicat Ecclesia, aut uos de humanis uideamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaueribus studeatis quaerere quolibet modo compendium. Alias uero causas quas praedictae Nereidae est complexa petitio, hortamur ut aut pacifica si fieri potest, ordinatione desinias: aut certe in deputatum a nobis iudicium

Epist. 55
Can. 13, 42
Quaestio

iudicium personam instructam dirigere non omittas: quia ad hoc Redemptum defensorem nostrum praesentium portitorum illic direximus, ut & partes in iudicio obseruare cōpellat, & executionis suae instatia ad affectum quae fuerint iudicata perducatur.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

De clericis Cumanis ad unitatem Ecclesiae reducendis. Cap. LVI.

Epist. 56

Latore praesentium communi filio Euentio diacono, qui fraternitatis uestrae nobis scripta de tulit referente cognouimus, clericos Ecclesiae Cumanis quos sacerdotali studio reuertit ad unitatem Ecclesiae monuistis, respondisse, non sibi talem a uobis affectum impendi, ut ad hoc redire charitate suadente praeualeant: afferentes res diuersas suas iniuste ab alijs, inter quos & a nostra Ecclesia possessionem quae uilla Auriana dicitur, detineri. Nos quidem sanctitatis uestrae sollicitudinem omnino laudauimus, quia quod uos oportuit facere, minime neglexistis. Sed nec nos praedictam possessionem forte reuertit distulerint, contra rationis ordinem patimur detineri, sed ea cognita uolumus ueritate restitui. Si uero ad unitatem Ecclesiae, quod optamus, Deo se inspirante conuerterint, etiam si nihil illis competat, eam illis parati sumus concedere. Nam nulla occasione excusare uolumus, quod ad matris Ecclesiae sinum redire desiderabiliter expectamus. De hortis uero quos in capitulare transmissio ex substantia, & Italiae Ecclesiae cōpetere signastis, uel praedictis uobis portitor indici cauit, in subsequenti illic personam transmittemus: cui inter alia curabimus euidenter iniungere, ut ueritatem congrua indagatione cognoscat, & quicquid iustum fuerit faciat. Nam nos qui alios contristare contra aequitatem non patimur, multo magis uos quos multum diligimus tristes relinquere non ualeamus. De alijs autem causis, quales nostrum ad singula sit responsum, supradicti communis filij relatione cognoscetis. Scripta uero ad dilectissimum filium nostrum Anatholium diaconem, pro commendatione hominum uestrorum, sicut uolulistis, fecimus.

Gregorius Anatholio diacono Constantij episcopi commendat. Cap. LVII.

Epist. 57

Reuerentissimus frater & coepiscopus noster Constantius suos homines illic pro Ecclesiae suae utilitatibus festinans transmittere, tuam eos dilectioni uoluit commendari. Proinde in quantum, Deo iubente, poteris, eis salua ratione, ubi necesse fuerit, concurras atque teras solatium: quatenus dum tua fuerint, sicut dignum est, opitulatione suffulti, & ipsi illic minus ualeant laborare, & praedictus frater noster Ecclesiae suae utilitates adiutas, te suffragante, cognoscat.

Gregorius Fantino defensori. De synagogis Iudeorum irrationabiliter occupatis. Cap. LVIII.

Epist. 58

Ante aliquantum tempus Victorii fratris & coepiscopo nostro scripsimus, ut quoniai quidam Iudeorum data nobis petitione questi fuerunt, synagogas in ciuitate Panormitana positas, cum hospitij suis fuisse ab eo irrationabiliter occupa-

tas, quousque causa utrum iuste factum esset potuisset agnosci, ab eorum suspenderet se cōgregatione: ne forte in eorum sola uoluntate uersari iudicium uideretur. Et quidem nos praedictum fratrem nostrum incongrue aliquid egisse, sacerdotij eius respectus facile credere non permisit. Sed quia Salerio notario nostro, qui illic praesens postea inueneris est, renunciantem cōperimus, nullam extitisse causam pro qua potuissent rationabiliter occupari, atque eas esse in cōsulte ac temere cōsecratas: idcirco experientiae tuae praecipimus, ut quia quod semel consecratum est, Iudeis ultra non ualeat restitui, quantum a filiis glorioso Venantio Patricio, & Urbicio abbate, synagogae ipsae cum his hospitij quae sub ipsis sunt, uel earum parietibus coherent, atque hortis sibi coniunctis aestimatae fuerint, studij tui sit ut praefatus frater & coepiscopus noster dare precium debeat: quatenus hoc quod occupari fecit, in ius Ecclesiae ipsius ualeat permanere, & illi opprimi, aut aliquam partem iniustitiam nullo modo uideant. Codices uero uel ornamenta pariter ablata quaerant. Quae si manifeste culta sunt, & ipsa sine ambiguitate aliqua uolumus restitui: quia sicut illis quicquam in synagogis suis facere, ut & ipsi prius scripsimus, ultra quam lege decretum est, non debet esse licentia: ita eis contra iustitiam & aequitatem, nec praedictum, nec aliquid debet inferri dispendium.

Gregorius Fantino defensori.

De Tamno Iudeo.

Cap. LIX.

Epist. 59

Indicauit nobis Tamnus Iudeus praesentium portitor, nauem suam atque res suas Candidum defensorem nostrum cum alijs creditoribus occupasse, atque eas pro credita quam dederat pecunia uenun dedisse, & a cunctis debitis cautionibus restitutis solum apud se praefatum defensorem obligationis chi rographum tenuisse, & saepius se supplicantem ideo reddere contempsisse: & quia, ut cum omni subtilitate curet addiscere, & si ita repererit, districta compulsionem perurge, quatenus omni mora postposita, cautionem praedicti portitoris restituat. Ita ergo sollicitudo tua studeat, ut denuo ad nos hac de causa querela non redeat.

Gregorius Praeecti illustri.

Gesta inter ipsum & Fantinum defensorem approbat.

Capitulum

LX.

Epist. 60

Quotiens in cōventionibus quibusdam nostris expectatur assensus, ne in dubium uentiant quae geruntur, ratio ea pro securitate partium debet habita solidare. Proinde cognoscentes quid inter dilectionem tuam & Fantinum defensorem ac rectorem patrimonij partium Panormitanarum conuenerit de portionibus tibi competentibus in Massalenas & Samantheria, in prouincia Sicilia, & in territorio Panormitano, & domo in Panormitana ciuitate sita, qua Ecclesiae nostrae dudum titulo donationis obtruleras: nostrum his accommodamus assensum, atque omnia sicuti inter uos gesta sunt, per huius rationis paginam confirmamus, nec quicquam eorum a nobis, successoribusque nostris deduci in irritum profitemur: quia ualde Ecclesiasticae est moderationi conueniens, ut quaeque

ut quæq; ordinata fuerint uel decisa, nulla in poterum debeant refragratione turbari.

Gregorius Martino scholastico.

Quod episcoporum cause magna cum diligentia sunt perscrutanda. Cap. LXI.

Epist. 61

Cum de negotijs quibuslibet exorta occasio maioris, ut magnitudini tuæ notū est, requisitionis indigeat, quanta cura, quantaq; uigilantia episcoporum causę debeant perscrutari, sapientia tua consideret. In ea uerò epistola, quam per latorem præsentium transmisistis, pro quibus ad nos causas à Crementio fratre & coepiscopo nostro transmissus fueris, superficierenus indicasti, & earū radicem penitus tacuisti. Quarum si nobis origo, uel fuisse qualitas intèrius manifesta, quid de eis diffiniendum esset, prædicti fratris uestri animos responsione utiq; patenti ac cõgrua firmarem. Illud tamen nobis omnino displicuit, qd aliquos episcoporum sine primatis sui epistolis ad comitatum profectos esse, uel conuentus significas illicitos celebrare. Sed quia, sicut præfati sumus, causarum origo uel qualitas omnino nobis ignota est, pronunciare aliquid definitiuè non licet, nec possumus: ut ne quod reprehensibile nimis est, de rebus non bene cognitis proferre sententiam uideamur. Vnde ualde necessarium fuerat, si hic plenissima instructiõe nostra magnitudo tua nostris interrogationibus responsura, tempore quo in Sicilia dilata est, perrexisset. Sed tamen postquã fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem uidistis, in eo & uos uidisse nos credimus. Et ideo quia de eisdem nobis & ipse causas scribere studuit, ei que nobis sunt uisa rescripsimus. Qui quoniam maturi prouidq; consilij sacerdos est, si cum ipso causas pro quibus missus est tractare uolueris, certi sumus quia in ea, & quod utile est, & quod rationẽ habet, inuenies.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De deponendo Lucillo episcopo. Cap. LXII.

Epist. 62

Quæ aduersus Lucillum Miletinã ciuitatis episcopum querela commota sit, ex epistolarum uestrarū, & gestorū que ad nos direxistis pagina declaratū est. Et ideo quia tanti facinoris ultio nulla debet dilatione differri, fraternitas uestra tres uel quatuor de fratribus ac confacerdotibus sibi nostris adhibeat, ut ipsi quoque præsentibus prædicta ac satisfacta ueritate prædictum Lucillum de episcopatus ordine quem huius sceleris contagio maculauit, studeat sine ambiguitate deponere. Quia uerò presbyteri uel diacones quidam proditæ iniquitatis fuisse cõscij ac participes memorantur, sanctitas uestra subtili indagatone discutiat. Et si ita repererit, ab honoris sui & ipsos similiter gradu deiciat, & in monasterijs ubi dignè ualeant pœnitentiam agere, deputet. Sed quia per hos multi in huius labem peccati perhibentur esse collapsi, cunctos qui rei esse clauerint, dominici corporis ac sanguinis participatione priuare uos conuenit, atq; eos uestris epistolis strictius admonere, ut letanijs & orationibus operam dent, & peccati quam contraxerunt ma-

culam flendo tergant. Quibus quando sit secundum modum pœnitentię reddenda cõmunio, iudicio uestro cõmittimus. Hoc tamen sollicitè uos prouidere necesse est, ut ijs qui mortis urgent periculo, uaticum nõ negetur. Curæ praterea sit uobis clerum & populum Miletinę ciuitatis hortari, ut quia sine proprio pastore esse non poterunt, ordinandū sibi eligant Deo propitio sacerdotẽ. Causam uerò presbyterorum ac diaconorū, qui in lapsu accusati sunt, sollicitè omnino rimamini. Et si rei criminis esse patuerint, seueram in eis ultionẽ & canonicam exhibete, ut quanto illorū iniquitas Deum potuit ad iracundiã prouocare, tanto eum uos placare emendatione districissima ualeatis.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

Contra aliquorum murmurationem rationem reddit de misse ordinatione. Cap. LXIII.

Veniens quidam de Sicilia, mihi dixit quod aliqui amici eius uel Græci uel Latini, nescio quid quasi sub zelo sanctę Romanę Ecclesię de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: Quomodo Ecclesiam Cõstantinopolitanam disposuit cõprimere, qui eius cõsuetudines per omnia sequitur? Cũ em dicerẽ, Quas cõsuetudines sequimur? respondit: Quia halleluia dici ad missas extra Pentecostes tempora fecistis: quia kyrie eleison uel spoliatos procedere: quia kyrie eleison dicitur quia orationem dominicam mox post canonem dici statuistis. Cui ego respondi, Quia in nullo eorum secuti altam Ecclesiam sumus. Nam ut halleluia hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia ex beati Hieronymi traditione, tẽpore beatę memorię Damasi papę traditur tractum: & ideo magis in hac sede illam cõsuetudinẽ amputauimus, quæ hic à Græcis fuerat tradita. Subdiacones autem ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesię fuit. Sed placuit cuidam nostro pontifici, nescio cui, qui eos uestitos procedere præcepit. Nam uestra Ecclesię, nunquid traditio nem à Græcis acceperunt? Vnde habent ergo hodie ut subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neq; diximus, neq; dicimus, sicut à Græcis dicitur: quia in Græcis simul omnes dicunt: apud nos autem à clericis dicitur, à populo respondetur: & totidem uicibus etiã Christe eleison dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autẽ missis alia quæ dici solent tacemus: tantummodo kyrie eleison, & Christe eleison dicimus, ut in his deprecationis uocibus paulo diutius occupemur. Orationem autem dominicam ideo mox post precem dicitur: quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent. Et ualde mihi inconueniens uisum est, ut precem quam scholasticus cõposuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem quam redemptor noster cõposuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus. Sed & dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos autem à solo sacerdote, in quo ergo Græcorū consue-

consuetudines secuti sumus, qui aut uetères nostras reparauimus, aut nouas & utiles constituimus, in quibus tamen alios cõprobamur imitari? Ergo uestra charitas cùm occasio dederit, ut ad Cathenensem ciuitatem pergat, uel in Syracusana Ecclesia eos quos credit atq; intelligit quia de hac murmuratione potuerunt, facta colloquutione doceat, & quasi alia ex occasione eos instruerẽ nõ desistat. Nam de Cõstantinopolitana Ecclesia quod dicit, quis eam dubitet sedĩ Apostolicę esse subiectam? Quod & dominus piissimus imperator, & frater noster Eusebius eiusdem ciuitatis episcopus assidue profiteat. Tamẽ si qd boni uel ipsa uel altera Ecclesia habet, ego & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primū existimat, ut bona quæ uiderit, discere contemnat.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De episcopo Cõstantinopolitano, de crimine accusato. Cap. LXIII.

Epist. 64

Fraternitatis uestre scripta suscepi, in quibus indicastis Martinū uirū eloquentissimum de Africana prouincia Syracusam uenisse, uobisq; aliquod secretum locutū fuisse. Et quidẽ fraternitas uestra quotiẽs occasionẽ reperit, amorem suū circa beatū Petrum apostolū non cessat ostendere. Vnde omnipotenti Deo gratias agimus, quia ubi illa est, ibi nos absentes non inuenimur. Causam tamen de qua agitur, necdũ sanctitas uestra subtiliter agnouit. In quodã enim crimine Byzancenus primas fuerat accusatus: & piissimus imperator eum iuxta statuta canonica per nos uoluit iudicari. Sed acceptis decem auri libris, tunc Theodoros magister obstitit ut minimè fieret. Tamen piissimus imperator admonuit ut transmitteremus, & quicquid esset canonicū faceremus. Sed uidentes contrarietates hominū, eandẽ causam inire uoluimus. Nunc aut idẽ primas aliqua de cõsilio suo loquit. Et ualde dubiū est utrū pure an certè: quia à coepiscopis suis impetit, nobis modò talia loquatur. Nã qd se dicit sedĩ Apostolicę subiecti: si qua culpa in episcopis inuenit, nescio quis ei episcopus subiectus non sit. Cũ uerò culpa non exigit, omnes secundũ rationẽ humilitatis æquales sunt. Tamen quod uestra fraternitati placet, cum prædicto eloquentissimo Martino loquimini. Vos enim tractate quid agere debeat. Cui nos de causa breuiter rescripsimus, quia & hominibus incognitis passim nos credere nõ debemus. Si tamẽ uos qui eum in præsentem conspicitis, ei loquendū fixius aliquid iudicatis, uestre hoc charitati cõmittimus, de cuius amore in omnipotētis Dei causa certi sumus. Quę aut uos agitis, nos egisse non dubitetis.

Gregorius Vitali defensori. Quod presidium defensionis non præstet clericis, ab episcopis suis punitis pro eorum excessibus. Cap. LXV.

Epist. 65

Indicatum est nobis quod quidam Caralitana Ecclesię clerici disciplinam sui refurgentes episcopi, contra eum solatium tuę defensionis exquisierant, atq; per hoc illi quod dici graue est, contuma-

Greg. tom. 2

ces existant. Quam rem, si ita est, omnino durè suscepimus. Dicitur etiam quod suæ actus deferentes Ecclesię, in altarium se obsequijs ac laboribus occupantes, ubi nomen dederunt militiã inueniantur extranei. Experimentiã ergo tuã denunciamus, ut nõ deinceps tale aliquid facere præsumat: sed si cuiusquã clericus, ut assolet, culpæ casus emerferit, in qua te sibi petere debeat adiutorẽ, ad eundẽ episcopum reuerenter accede, & sicut causę meritū cognoueris, apud eū non defensor culpæ, sed potius intercessor existe: ut hac prouisione & poscēti feras auxiliū, & iurã præpositi non turbentur. Si qui uerò sunt qui iusta poposcerint, eis per te auxiliū sedis Apostolicę non est negandum. Sed tamen ita seruandū est, ut unitusquisq; episcopi reuerentiã, & clericorum disciplina per defensionis tuę experiētiã minimè soluiatur. Dicitur etiam nobis etiam quod rustici possessionis eiusdem Caralitana Ecclesię iura propria deferentes, in priuatorum possessionibus culturã laboris exhibeant. Ex qua re agitur ut possessiones Ecclesię propriõ in alios occupato cultore depereant, atq; ad tributa sua persoluenda idoneæ non existant: in qua re experiētiã tuã uolumus omnino esse sollicitã, ne tale quicquam fieri post hac nostra autoritate data tibi permittere debeas, sciturus quod si neglexeris, nostros exinde de minori cõtra te sollicitudine animos cõmoueri. Cognouimus etiã quod monasteria seruatorū Dei, uel etiã scõminarum pro suo quisq; libito & diuersarū causarū executione perturbat: quod omnino non grate suscipimus; tuamq; experiētiã ex hoc cõmonemus, ne quæquã hoc usurpare denuo accepta nostra autoritate permittas, sed ut episcopis loci ipsius sub cuius degunt moderamine, curæ sit eorū causas utilitatesq; disponere. Valde enim est incõgruum ut omissio eo, alius quilibet eorum se causis admisceat. Sed ille eorū uitã cõpetenti regulariq; debet moderatione disponere, qui pro commissis eorum sibi animabus compellitur reddere rationem.

Gregorius Iannario episcopo Caralitano. De clericis suis ei non obedientibus, & alijs multis. Cap. LXVI.

Peruenit ad nos quod quidam de uestris clericis spiritu elatiõis inflati, quod dici graue est, fraternitatis uestre iussionibus obedire postponant, atq; in aliorum se magis obsequijs ac laboribus occupantes, suæ deserant ubi sunt necessarij actus Ecclesię. Ex qua re nimium admiramur, cur in eis Ecclesiastica non teneatis regulam disciplinę, nec eos dissolutè uagantes in deijs ad normã suscepti officij districti moderaminis freno restringatis. Dicitur etiam quod aliqui ex eisdẽ contumacibus clericis, ut defendi contra uos ualeant, ad Vitalis defensoris nostri patrocinia conuolant. Vnde ad eū scripta nostra direximus, ne quęquam clericorum uestrorum contra uos irratiõnabiliter denuo audeat defendere, sed si culpæ casus emerferit, & grauis non est, sed ueniam meretur, intercessor apud uos magis accedere debeat, quam defensor. Ne ergo tale ad nos deinceps de-

S subiecto.

subiectorum uestrorum contemptu quicquā pro-
ueniat, praeuete. Cognouimus etiā quod mona-
sterio sancti Iuliani quaedā uidua suam substantiā
derelinquens, a clerico uestro, qui eiusdem defun-
ctae mulieris actus, dum adhuc uiueret, guberna-
bat, ipsa sit direpta substantia, nuncq; callidum ad
reddendū existere. Hortamur ergo ut eum, si ut di-
citur, ita uerū esse patuerit, districta faciatis execu-
tione constringi, quatenus res monasterio dereli-
ctas restituere line imminutione festinet, & quod
adire seruata fidei suae puritate non debuit, uel cū
pudoris sui damno reddere cōpellatur. Quā uerō
uere eundem sit, ut fraternitatē uestram nos ad-
monere uideamur, quatenus clericū suū sub disci-
plina uigore constringat, credo quod eadē frater-
nitas uestra tacita etiam ipsa consideret. Cōtra ido-
lorum nanq; cultores uel aruspicum atq; sortilego-
rum, fraternitatē uestram uehementius pastoralī
hortamur inuigilare custodia; atq; publicē in po-
pulo contra huius rei uitios sermonē facere, eosq;
a tanti labe sacrilegij, & diuini intentione iudicij,
& praesentis uitae paruulo, adhortatione sua foria
reuo care. Quos tamē si emēdare se a talibus atq;
corrigere nolle reppereris, seruenti comprehende-
re zelo te uolumus, & si quidē serui sunt, uerberi-
bus cruciatibusq;, quibus ad emendationē perue-
nire ualeant, castigare. Si uerō sunt liberi, in clu-
sio ne digna districtaq; sunt in poenitentiam dirigen-
di: ut qui salubria, & a mortis periculo reuocantia
audire uerba contemnunt, cruciatu saltē eos cor-
poris ad desiderandā mentis ualeat reducere sani-
tatem. Indicatū etiā nobis est, quod laicis quibus-
dam curā uestri patrimonij cōmittentes, postmo-
dum in rusticorum uestrorū depradationibus, at-
que per hoc & fatigationibus fuerint deprehensi,
& reddere res, quas indecenter retinent habitas
quali suę ditionis, quippe uestrae non suppositi cu-
rationi postponant, uobisq; despiciant actuū suo-
rum reddere rationem. Quod si ita est, districtē a
uobis discuti cōuenit, atq; inter eos Ecclesiae q; ue-
strae rusticos causam examinare subtilius. Et quic-
quid in eis fuerit fraudis inuentum, cum poena le-
gibus statuta reddere compellatur. Decetero ue-
rō cauendum a fraternitate uestra est, ne seculari-
bus uiris, atq; non sub regula nostra degentibus,
res Ecclesiasticae committantur, sed probatis de
uestro officio clericis. In quib; si quid reperiri po-
terit prauitatis, ut in subditis, emendare quod illi-
cité gestū fuerit ualeatis, quos apud uos habitus
sui magis officium commendat, quā excuset.

*Gregorius Anatholio diacono Constan.
De his qui ex Hystriae partibus ad unitatem fidei uenerunt.
Caput LXVII.*

Epist. 67

Latores praesentiu, qui de Hystricorū schisma
te ad unitatē Ecclesiae Deo miserante reuersi
sunt, multa de prauitate episcoporum qui in illis par-
tibus sunt, conquerunt. Et quia ea pro re Constan-
tinopolim festinantes tua sibi petunt adesse debe-
re solatia, dilectionem tuam his hortamur affati-
bus, ut eis salua ratione solatiari debeat atq; cōcur-

tere, quatenus te opitulante & minus illic fatiga-
ri, & quod iustum est facilius ualeant adipisci.

*Gregorius Constantino episcopo Mediolanen.
De Maximo Salonitano episcopo. Cap. LXVIII.*

Maximus Salonitanae Ecclesiae praeuarica-
tor, postquā per potestates maiores seculi
obtinere nihil ualuit, ad minores sese contulit: no-
bisq; tam nimietate precū, quā attestatōne bo-
norū operū praeualere contendit. Ex qua re inhu-
manū credidi, si is qui se quasi multū timere me di-
cit, in aliquo temperatiorē minime inuenire po-
tuisset. Et ideo decreui ut reuerēdissimus frater &
coepiscopus noster Marinianus eius causam de-
beat in Rauennati urbe cognoscere. Si autē perso-
na eius suspecta forsitan habet, uolumus ut uestra
quoq; fraternitas, si ei laboriosum non est, ad ean-
dem ciuitatem fatigare se debeat, & cū praedicto
fratre in eodē iudicio pariter sedere. Quicquid au-
tem uestrae utrorumq; sanctitati placuerit, scitote
mihi modis omnibus placitum: & uestrum ego
iudicium meum deputo, & quae utriq; uos relaxā-
da esse censetis, me relaxare certū tenere: hoc ta-
men solliciti pensantes, ne aut cum peccato remis-
si aut cum iniuria sanctae Ecclesiae esse uideamur
austeri. Huius autem causae executionē Castorio
chartulario iniunximus, ut ipse nobis debeat cun-
cta quae acta fuerint, subtiliter renunciare.

*Gregorius Eusebio Thessalonicensi, alijsq; compluribus epi-
scopis. De superbia Ioannis episcopi Constantinopolitani,
& Cyriaci. Cap. LXIX.*

Svcepti regiminis cura constringimur officij
nostri sollicitudinem uigilanter extendere, &
fratru nostroru animos sermone admonitionis in-
struere, ut nec ignorantes praesumptio praua deci-
pere, nec scientes dissimulatio quaedā ualeat excu-
sare. Cognoscat siquidē fraternitas uestra, Ioannē
quondā Constantinopolitanae ciuitatis antistitē,
contra Deū, contra pacē Ecclesiae, in omnium de-
spectum & iniuriā sacerdotū, modestiae ac mensu-
rae suae terminos excessisse, & illicitē in synodo su-
perbum ac pestiferū comenico, hoc est uniuersa-
lis sibi uocabulū usurpasse. Quod beatae recorda-
tionis Pelagius decessor noster agnoscens, omnia
gesta eiusdē synodi, praeter illa quae illic de causa
uenerandae memoriae Gregorij episcopi Antio-
cheni sunt habita, ualida omnino districtione cas-
savit, districtissima illū increpatione corripiēs, ut
se a nouo & temerario superstitionis nomine co-
hiberet: adeo ut suū illi diaconē nisi tantū nephas
emēdaret, procedere prohiberet. Cuius nos recti-
tudinis zelo per omnia inherentes, futura ipsius
sine refragatione Deo protegente seruamus: quia
dignū est ut recta decessoris sui uia gressibus inof-
fensis incedat, quē de eodē loco ad reddendā ra-
tionē aeterni iudicis tribunal expectat. In quare ne
quid omittere quod ad pacē Ecclesiae pertinet ui-
deremur, nostris eundē sanctissimum Ioannē scri-
ptis semel iterumq; conuenimus, ut amoto super-
biae uocabulo, cordis sui elationē ad humilitatem
quam

quam magister & Dominus noster docuit, incli-
naret. Quem quoniam neglexisse comperimus,
haec eadem & beatissimum fratrem & consacer-
dotem nostrum Cyriacum successorē ipsius con-
cordiae studio nō destitimus admonere. Sed quia
iam ut uideamus, mundi huius termino propin-
quante, in praecursione sua apparuit humani gene-
ris inimicus, ut ipsos qui ei contradicere bene at-
que humiliter uiuendo debuerunt, per hoc super-
biae uocabulum praecursores habeat sacerdotes,
hortor atq; suadeo ut nullus uestrum hoc nomen
aliquando recipiat, nullus id consentiat, nullus scri-
bat, nullus ubi fuerit scriptum admittat, uel subscri-
ptionem suam abijciat: sed sicut omnipotentis
Dei ministros decet, integrum se ab huiusmodi
uenenata infectione custodiat, & callido insidia-
tori in se locum non praebet: quoniam hoc in to-
tius Ecclesiae iniuriam ac discissionem, & sicut di-
ximus, in omnium uestrum respectum sit. Nam si
unus, ut putat, uniuersalis est, restat ut uos episco-
pi non sitis. Praeterea peruenit ad nos, quod frater-
nitas uestra ad urbem Constantinopolim sit con-
uocata. Et quamuis piissimus noster imperator a-
gillilic illuc non permittat, tamē ne peruersi ho-
mines conuentus uestri occasione percepta, aut
per huius nominis superstitionem locum surre-
ptionis requirant, aut ob aliam rem facere syno-
dum cogitent, quatenus hoc in ea callidis machi-
nationibus inducant, quamuis sine Apostolicę se-
dis autoritate atq; consensu nullas quaecunq;
acta fuerint uires habeant: ueruntamen coram om-
nipotente Deo contestor & admoneo, ut nullius
uestrum illic quibuslibet praemijs, quibuslibet ter-
roribus teneatur assensus, sed pro aeterni iudicij cō-
sideratione, aduersos uos prauis desiderijs salubri-
ter ac unanimitate exhibete, & pastoralī constan-
tia atq; Apostolica autoritate suffulti praedone,
irruentemq; lupum excludite, & in discissionē Ec-
clesiae saeuienti non cedite: ne de hac re quacunq;
surreptione synodum patiamini, quae neq; legiti-
ma quidem, nec synodus dicenda est, celebrari.
Hoc quoq; pariter admonemus, ut si forte nil actū
de huius peruersi nominis mentione fuerit, sed de
alia re synodus forte colligitur, omnino sitis cau-
ti, circumspecti, uigilantes atq; solliciti, ne quid il-
lic circa locum aliquem uel personam praedicia
liter siue illicitē, uel aduersus canones censeatur.
Sed si quid incidentis utilitatis causa tractandum
est, sic causa de qua agitur formas accipiat, ut statu-
ta uetera nulla conuellat. Vnde iterum corā Deo
& sanctis ipsius admonemus, ut haec omnia sum-
mo studio, & tota mentis intentione seruetis. Nā
si quis, quod non credimus, scripta praesentia ali-
qua in parte neglexerit, a beati Petri apostolorum
principis pace se nouerit segregatum. Ita ergo fra-
ternitas uestra agat, ut cū pastorum in iu-
dicio uenerit, de loco regiminis quem accepit, rea-
tum habere non possit.

*Gregorius Maurentio, magistro milium.
Theodorum commendat oppressum. Cap. LXX.*

Greg. tom. 2

Valde mirati sumus quod uobis in Neapoli-
tana ciuitate positus, uenire ad nos pro quibus-
dam causis Theodorus uir memorandus praesentium
portitor cogere tur, maxime dum in illa
se re contra antiquum morem a fratre & coepisco-
po nostro Fortunato queratur praedictum per-
tulisse: quam ad curam dispositione inq; patroni ci-
uitatis eiusdē gloria uestra teste asserit sine dubio
pertinere. Quod si ita se res habet, omnino contri-
stamur, cur in eius uos defensione ueritas non per-
mouit, ut & liberē quod esset ratio diceretis, & re-
seruari quod longa sibi consuetudo iure uendicat
faceretis. Quia ergo graue nimis est, contra uete-
rem usum sacerdotes sibi quicquam arripere, un-
de in laicorū uidentur actus incidere: praedicto fra-
tri coepiscopoq; nostro scribere quae nobis sunt
uisa curauimus, ipsorumq; ad uos scriptorū exem-
plar transmisiimus, ut ex eis quid debeat scrutari
gloria uestra cognoscat. Praeterea indicauit nobis
supradictus portitor, Vectano qui comes fuit in
Misinati castello, propterea quod eum nobilem
fuisse nouerat, & paupertate nimia laborabat, tri-
ginti urnas uini per duos annos de insula Prochi-
ta, quae ei uicina erat, misericordiae intuitu se fuisse
largitum, & nunc eas de eadem insula successore
tem ipsius tanquam debitas uolenter exigere. Et
quoniam hoc ne decetero tentari debeat, postu-
lat prohiberi; gloria uestra curat addiscere. Et si
hoc quod queritur, ueritate subsistit, & haec antē
consuetudo non fuit, huiusmodi grauiamen iusti-
tia suadente compescat, & studeat ut pietatis ad-
ministratio in praefata insula onus praedicti non
imponat. Quia uerō priuilegia ciuitatis suae, uel
causas insulae illius, a nobis gloriae uestrae petit cō-
mendandas: hortamur ut uestram ei tuitionem im-
pendere seruata aequitate quocunq; necesse fue-
rit debeat, & si qua in re utilitas populi cui praesentis
est cōtra rationis, sicut ait, ordinem praegratuur,
imposita onera usq; ad modum iustitiae uobis suf-
fragantibus releuentur, nec priuilegia eorū quoli-
bet modo calcantur: sed omnia quae usus antiqui-
tatis statuit, in omnibus intemerata seruentur. Ita
ergo in his gloria uestra se decenter exhibeat, ut
& ipsa partes fouere iustitiae cōprobetur, & ij qui
commendati sunt, bona nobis uestra quae de uo-
bis cupimus semper audire, renuncient.

*Gregorius Passiuo episcopo Firmano.
Mandat consecrare oratorium sancti Sauini. Cap. LXXI.*

Valerianus notarius Ecclesiae Firmanae fra-
ternitatis tuae petitoria nobis insinuatione
suggessit, quae habetur in subditis, in fundo Vilia-
no iuris sui iuxta muros ciuitatis Firmanae orato-
rium se pro sua deuotione fundasse: quod in ho-
norē beati martyris Sauini desiderat consecrari.
Et ideo frater charissime si in tuae parochiae me-
morata constructio iure consistit, & nullū corpus
ibidem constat humatum, percepta primitus dona-
tione legitima, id est in redditu solidos tres libe-
ros a tributis fiscalibus, gestisq; municipalibus al-
ligata, praedictū oratorium absq; missis publicis

S 2 solen-

solenniter consecrabis: ita ut in eodem loco nec temporibus futuris baptisterium construatur, nec presbyterum constituas cardinalem. Et si missas tibi fieri forte maluerit, a dilectione tua presbyterum nouerit postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus praesumatur. Sanctuarium uero recepta sui cum reuerentia collocabis.

Gregorius Crisanto episcopo Spoletano. Mandat sanctuarium sancti Sauii Valeriano notario Firmano dari. Cap. LXXII.

Epist. 72 Valerianus notarius Ecclesiae Firmanae sanctuarium beati martyris Sauii oblata petitio ne sibi postulat debere concedi, quatenus in eius nomine oratorium propriis constructum sumptibus possit solenniter consecrari. Et ideo frater charissime praefati desiderijs ex nostro te mandato conuenit obedire: ut deuotionis suae in conseruatione quam postulat, potiat effectum.

Gregorius Constantio episcopo Panormitano. Ecclesiae Terracinenfis uisitatione committit. Cap. LXXIII.

Epist. 73 Fraternalitati uestrae Ecclesiae Terracinenfis uisitationis operam nos olim madasse recolimus. Sed quia peruenit ad nos quod peccatis facientibus nec clerus illic, nec plebs tanta remanserit, quibus debeat interim episcopus ordinari, utile esse perspeximus eandem Ecclesiam, uel quicquid ipsius est, quousque illa ut Domino placuerit ordinemus, uestra Deo auctore dispositioni committere. Et ideo sollicitudinem uos conuenit adhibere, ut quicquid possessionibus Ecclesiae ipsius in qualibet re accedere potuerit, uobis in reparationem eiusdem Ecclesiae siue cleri ipsius subuentionem proficiat: quatenus et nos remedium pro uestro labore capere, et illi aliquod ualeant sustentationis habere solatium. Mobilia uero praedictae Ecclesiae facta subtiliter uolumus describi notitia, nobisque transmitti, ut ex hoc quod fieri debeat, auctore Domino disponamus. Circa actus autem uel disciplinam cleri uel filiorum Ecclesiae ipsius magnam te habere curam necesse est, atque ita super pastoralis studio uigilare: ut de animaibus eorum non culpabilis sis, sed apud omnipotentem Deum mercedem potius possis acquirere.

Gregorius Maurentio magistro militum. Theodosium abbatem commendat. Cap. LXXIII.

Epist. 74 Illius noster Theodosius abbas monasterij quod a Liberio quondam patricio in Campania partibus noscitur esse constructum, a nobis precibus impetrauit, ut eum cum congregatione sua uestrae deberemus gloriae commendare. Afferit enim se in murorum uigilijs ultra uires suas uehementer affligi. Petimus ergo gloriae uestrae, ut siquid est possibile de eodem per uos onere releuetur. Si uero ex toto ut non fiat hoc est omnino difficile, uel ita illi ex nostra commendatione ipsum leuigantes pondus sollicitudinis temperetis, ut dum in Dei laudibus liberior uacare uoluerit, pro uobis cuius opere ut leuationem aliquam habeat factum est, securior ualeat Dominum exorare, sed et nostram sibi apud gloriam uestram sentiat epistolam profuisse.

Gregorius Crisanto episcopo Spoletano. De ordinatione clericorum Viuanensis Ecclesiae. Ca. LXXV.

Epist. 75 Ante hoc biennium fraternitati tuae Viuanensis Ecclesiae uisitationis deputauimus officium, in quo de amore Scriui nostri nihil uos de projectionibus facere uoluimus clericorum. Nunc uero uenientes huc praesentium portitores praedictae Ecclesiae clericis, dixerunt sacerdotes se nec in eadem Ecclesia, nec in eius parochijs habere. Hortamur igitur fraternitatem tuam, ut si quidem talem potuerint reperire personam, quae digna ad episcopalis officij apicem ualeat promoueri, huc eam cum solennitate decreti, uestrarumque testimonio literarum celerius dirigatis. Sin uero hoc inueniri non potest, cum omni studio ac uiuacitate personas exquirite, quae illic in presbyterij ordine ualeant consecrari. Quarum uitam actusque subtili prius inquisitione discutite ut in nullo eis uel sacri canones, uel Ecclesiasticae regulae ualeant obuiare: ut hac prouisione populus illic degens comunione quam se priuatos ob sacerdotum necessitatem flebiliter conuerunt, recepisse se gaudeant, et in Ecclesijs illis sacra missarum solennia deesse non debeant. Sed et pro consignandis infantibus fraternitas tua illuc curet accedere, ut nihil sit quod pastoralis sollicitudinis neglecta uos cura remordeat.

Gregorius Castorio notario Rauenne. De legitimo usu pallij. Cap. LXXVI.

Epist. 76 Dum Florentinus Rauennatis Ecclesiae diaconus apud nos pro reuerentissimo fratre & coepiscopo nostro Mariniano de usu pallij ageret, requisitus a nobis quae esset antiqua consuetudo, respondit quod in omnibus letanijs pallio Rauennatis Ecclesiae episcopus uteretur. Quod ita non esse & ab alijs didicimus, et ex epistolis Ioannis quondam episcopi quas ei ostendi fecimus, euidenter apparuit. Sed hoc asseruit quod dicere iustus est. Nam tempore quo a te idem Ioannes quondam episcopus est inhibitus ne pallio inordinatim ac temere uti praesumeret, scripsit nobis hanc fuisse praesentem consuetudinem, ut ciuitatis ipsius episcopus pallio in letanijs solennibus uteretur. Quarum tibi literarum exemplaria pro tua informatione transmissimus. A deo datus uero praedictae Ecclesiae diaconus, dum apud nos tempore quo hic fuit similiter de eiusdem usu pallij agere enixius studeret, uolentes cognoscere ueritatem, eum similiter quae esset consuetudo curauimus requirere. Qui ut credi sibi met suaderet, atque a nobis ualeret quod petebat exigere, sub iureiurando testatus est, antiquam consuetudinem fuisse, ut in quatuor aut quinque solennibus letanijs pallio ciuitatis suae episcopus uteretur. Experientia ergo tua diligenter inuigilet, et cum omni sollicitudine quot letaniae solennes ab antiquitate fuerint, requirat. Nec eas solennes nominando requirere studeat, sed maiores: ut per hoc quod nobis praefatus A deo datus diaconus testatus est, et praedicti Ioannis episcopi fateatur epistola, dum conlitterit quantae letaniae solennes fuerint, quotiens indui solebat in letanijs pallium cognoscentes, libentissime

tissime concedamus. Sed hoc non ab illis perquirat, qui ab Ecclesiasticis exhibent, sed ab alijs quos sine fauore partis esse cognoscit, et quaeque sollicita indagatione repperit, nobis subtiliter indicet: ut ueritate, sicut diximus, cognita fratris coepiscopi nostri reuerentissimi Marini animos releuemus.

Gregorius Tonello episcopo Erogatori. De eo quod anima amat amantem se. Cap. LXXVII.

Epist. 77 In nostra mente uestra magnitudo quantae sit dulcedinis, ex uestra, ut suspicor, mente pensatis: quia, sicut scriptum est, amat anima amantem se. In eo ergo quod me diligitis, uos quoque a me diligi scitis. Et quod prius illuc Castorio chartulario nostro uenire, uobis minime scripsi, non torporis fuisse credite, sed egritudinis et occupationis. Nam nos et praesentes uos uidere cupimus, et absentibus colloqui saltem per epistolam desideramus. Unde et optamus ut uos beatus Petrus apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducatur, quatenus in omnipotentis Dei gratia perfrui praesentia uestra mereamur.

Gregorius Eulogio patriarcha Alexandrino. De possessione Ecclesiae, et lignis. Cap. LXXVIII.

Epist. 78 Scripta dulcissime uestrae sanctitatis latore praesentium deferente suscepi, quae mihi de eius causa citius terminanda locuta sunt. Sed mox ut uenit, qualiter possessio qua quaerebat, ab Ecclesia nostra tenebat agnouit, sibi quod ipsi citius rationem reddidit. Ea autem quae cum alijs habuit, sine strepitu decidit. De causa uero de qua mihi omnino scribendum fuerat, nihil uestra sanctitas scripsit, in qua me et tardum esse iudicauit: quae ne fortasse in scandalo diuisionis erumperet, eiusdem diuisionis nolui auctor existere. Elegi enim ut ea quae seculura sunt, per alios exirent. Sed subsequenti tempore, Deo auctore probabitur: quia in causa in qua Deo placere cupio, homines non formido. De qua uobis iam etiam in Constantinopolitana urbe uenientibus scribere curauit. Ligna uero, sicut beati uobis uestra scriperat, maiora paraueram: sed ita parua nauis huc transmissa est, ut nisi rescissa essent, ferrum non posset. Quae rescindi nolui, sed uestro iudicio quid de his fieri debeat reseruari. Si autem non sunt necessaria hic, ea in alijs uisibus aptamus. Peto autem ut pro me enixius uestra sanctitas orare debeat, quia et podagrae doloribus, et Barbarorum gladis, et curarum afflictionibus incessanter premor. Sed si mihi orationis uestrae operam impenditis, credo quod me contra aduersa omnia fortiter iuuetis.

Gregorius Mariniano episcopo Rauenne. Quid de Maximo agendum sit. Cap. LXXIX.

Epist. 79 Quae de causa Maximi sunt agenda, ex epistolis quas ad uos ante transmissimus, agnouistis. Sed quia qualis hac de re fraternitatis uestrae uoluntas sit, ac magis petitio, praesente latore Castorio chartulario nostro renunciantem cognouimus: ideo si idem Maximus coram uobis et praedicto chartulario nostro de Simoniacae haeresi praestito se sacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris, sicut scripsimus, tantummodo re-

quisitus, liberum se esse responderit: causam ipsius, fraternitatis uestrae, de eo quod excommunicatus missarum solennia agere praesumpsit, iudicio committimus, quae debeat poenitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquid uobis secundum Deum placet, securi disponite: nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam si quid a uobis hac de causa fuerit ordinatum, nos et gratie suscipimus, et libenter admittimus. Hortamur tamen ut debeatis esse solliciti, et ita quae fienda prospicitis temperetis, quatenus et illi quod uidebit benignae praestetis, et uigoris Ecclesiastici genium, ut oportet, congrua dispensatione seruetis. Supra scriptum uero portitorem in praesenti quid uobiscum ei sit agendum, instruximus. A quo cuncta subtiliter ad discetes, sic uos in omnibus exhibete, ut in uestra sollicitudine nostra fuisse praesentiam sentiamus.

Gregorius Castorio notario. Post poenitentiam consolatoriam Maximo dare iubet epistolam. Cap. LXXX.

Epist. 80 Quanto credi tibi a nobis, et necessarias uides causas iniungi, tanto te strenuus debes et sollicitus exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus praestito sacramento firmauit, Simoniacae haeresi non teneri: atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus, innoxium se esse responderit: et de inobedientia sua poenitentiam, sicut deputauimus, egerit: uolumus ut ad consolandum illum epistolam qua ad eum scripsimus, ubi ei et gratiam nostram, et comunione nos reddidisse signauimus, experientia tua dare debeat: quia sicut in contumacia persistentibus seueros nos esse conuenit, sic iterum humiliatis et poenitentibus, negare locum non debemus. Praeterea de fratre nostro Sauiano episcopo laderino, atque Honorato archidiacono Salonitano, uel alijs qui se ad sedem Apostolicam contulerunt, cum eodem Maximo omnino studio agendum est, ut illos in ea qua decet charitate suscipiat, et dolor contra eos nullo modo in corde retineat, sed pura cum eis gratia et sincera dilectione uiuat.

Gregorius Maximo Salonitanensi episcopo. De usu pallij concessio. Cap. LXXXI.

Epist. 81 Vanis culpabilibus ordinationis tuae praemordijs graue malum per inobedientiae culpam addideris: nos tamen sedis Apostolicae auctoritate eo quo decuit moderamine temperantes, nunquam contra te usque adhuc, ut causa poscebat, exarsimus. Sed ut longius se ingratitude nostra quam tu tibi excitaisti produceret, credita nos sollicitudo uehementer angebat: ne quaedam illicita quae de te audieramus, negligenter omittere uideremur. Quae si bene consideres, ipse per te satisfacere differendo firmabas, atque ex hoc aduersum te zelum nostrum acrius incitabas. At ubi tandem salubri consilio usus, iugo te obedientiae humiliter submisisti, et tua dilectio poenitentiam agens, digna se, ut deputauimus, satisfactione purgauit, redditam tibi gratiam fraternae charitatis intellige, atque in nostro te receptum consortio gratulare: quia sicut perseuerantibus in culpa districtos,

ita respicientibus nos benignos esse decet ad ueniam. Postquam ergo fraternitas tua Apostolicę sedis cōmunionem se reparasse cognouit, personam ad nos transmittat, quę palliū tibi deferendū ex more percipiat. Nam quemadmodū illicita perpetrari non patimur, sic quę sunt consuetudinīs non negamus. Licet autē ad hęc cōcedenda dispensatio nos loci nostri uocauerit, multū tamen a nobis petitio dulcissimi atq; excellentissimi filij nostri domini Galinici exarchi ut temperantius erga te ageremus, exegit. Cuius charissimam uoluntatem nec pertulimus, nec potuimus contristare.

Gregorius Anatholio diacono. Marcellinum commendat. Caput LXXXIII.

Bonīs deuotisque filijs ita nos opere dignū est respondere, ut quia debitū reddimus, id quod ultro nos conuenit impendere duplicemus. Quia igitur lator presentij filius noster magnificus Marcellinus sic in causa se fratris & coepiscopi Maximi atq; Hystricorū exhibuit, & in Ecclesię nostre utilitates festinat impendere, ut sinceritatis suę affectū nō solū uerbis sed etiā opere magis magisque ualeat demonstrare: idcirco dilectionē tuā his hortamur affectibus, ut ei in urbe regia uenienti toto studio, totaq; intentione concurras, atq; eū ita in omnibus tuis studeas solatijs adiuuare, ut omnipotentis Dei ac tuis fultus auxilijs, minus illic debeat laborare. Quē etiā ita sicut reuera nostrū propriū atq; tēdere, atq; ei affectū tuę charitatis in omnibus studebis impendere, quatenus & de pręteritis sibi uicem reddita recognoscat, & magnā de futuro deuotionis suę, quā se Ecclesiasticis exhibere utilitatibus pollicetur, spem possit retributionis assumere. Quoniā uerō, quantū didicimus, prædictū magnificum filiū nostrū serenissimus dominus imperator ad sua sub festinatione iusserat uestigia properare, quę sita opportunitate inferre te conuenit: quia non inobediencię culpa, sed fratris & coepiscopi nostri Maximi eum causā retinuit. Quę etsi tardē, sinē tamen eo studente percepit. Hoc autē dilectionē tuam uoluimus sollicitē attendere, ne se in quacunq; causa ubi grauamē est pauperū, misceri consentiat: ne forte potentia personarū aliquatenus pressus, cogatur agere quod animę illius non possit expedire. Cuncta ergo cum Dei timore tractantes, ęternam maximē mercedem perpendite.

Gregorius Fantino defensori. De molestia Ianuarie ab Anastasio. Cap. LXXXIII.

IAnuarĩa presentium latrrix maximam se molestiam ab ingenuo Anastasio atq; Bonifacio cōtra iustitiam pati commemorat, adeo ut possessio ne quam per plurimos annos asseritur possedisse, eam, sicut ipsa ait, nitantur expellere. Et quia cōtra eos se Ecclesiastica debere petijt tuitione defendi, experientia tua prædictos uiros ad se euocet, eosq; admonet, ut illi mali facere nihil præsumāt. Sed si quid sibi contra suprascriptam mulierē credunt iuste posse competere, iudices cum ea eligāt, & quę inter eos fuerint diffinita, tuo pro quiete

partium solatio compleantur. Si uerō eos differre cognoueris, antefata mulieri, salua æquitate tuitionem impendas, & eam contra rationis ordinē nullo modo grauari permittas.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Ianuarie reliquias sanctorum Seuerini & Iuliane dare iubet. Caput LXXXIII.

IAnuarĩa religiosa fœmina, petitoria nobis in sinuatione suggestit, quod habetur in subditis in massa Furiana iuris sui oratorij se pro sua deuotione fundasse, quod in honorē sanctorū Seuerini cōfessoris, & Iulianę martyris desiderat cōsecrari. Et ideo frater charissime si in tuę parochię memora ta cōstructio iure cōsistit, & nullū corpus ibidē cōstat humatū, percepta primitiuis donatione legitima, id est, in redditu præstātes liberos a tributis fiscalibus solidos decē, gestisq; municipalibus alligata, prædictū oratorij absq; missis publicis solenniter consecrabis: ita ut in eodē loco nec futuris tēporibus baptisteriū constituatur, nec presbyterū cōstituas cardinalē. Sed si missas ibi fieri suprascripta conditrix forte maluerit, a dilectione tua presbyterum nouerit postulandū: quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus præsumat. Sanctuarĩa uerō suscepta sui cū reuerentia collocabis.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Ianuarie reliquias sanctorum Seuerini & Iuliane dare iubet. Caput LXXXV.

IAnuarĩa religiosa fœmina sanctuarĩa beatorū Seuerini cōfessoris, & Iulianę martyris oblata petitione sibi postulat debere concedi: quatenus in eorū nomine oratorij proprijs sumptibus constructū possit solenniter consecrari. Et ideo frater charissime præfata Ianuarĩa desiderijs ex nostra te præceptiōe cōuenit obedire: ut deuotionis suę in consecratione quā postulat potiatur effectū.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanen. De reliquijs sanctorū Ioannis & Pancratij martyrum. Ca. LXXXVI.

Lator presentij Euentius diaconus fraternitatis uestrę nobis talia intimat sibi a uobis in iuncta, ut reliquias beati Pauli apostoli, sed & beatorū Ioannis & Pancratij per eū ad uos dirigere deberemus. Quā petitionē uestram curauimus effectui mācipandā. Fraternitas ergo uestra solito studio perscrutari non differat, quatenus in locis quibus cōdēdę sunt, luminaria uel alimonia ibidē seruientū ante dedicationē loci ipsius debeāt profligari, & tunc in eisdē locis directa, sanctuarĩa sui cū reuerentia collocent: ne loca Deo dicata si prædicta prouiso omīssa nūc fuerit, futuris tēporibus, destituta, quod absit, seruientū reperiant obsequijs.

Gregorius Fortunato episcopo Mediolanen. De uisitatione Cadinensis Ecclesię. Cap. LXXXVII.

Cognoscentes Ecclesiā Cadinensem diu sacerdotis proprij regimine destitutam, fraternitati tuę eiusdem Ecclesię uisitationis operā solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, ut nihil de prouectionibus clericorū, redditu, orna-

tu, ornatu, ministerijsq; uel quicquid illud est in patrimonio eiusdē, a quoq; præsumat Ecclesię. Et ideo fraternitas tua ad prædictā Ecclesiā ire, properet, & assiduis adhortationibus clericum, plebēq; eiusdē Ecclesię admonere festinet, ut remoto studio, uno eodēq; cōsensu talē sibi præficiendū expectant sacerdotē, qui & tāto ministerio dignus ualeat reperiri, & a uenerādis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionib; roborati, & dilectionis tuę testimonio literarū ad nos sacrandus occurrat. Cōmonētes etiā fraternitatē tuā, ut nullum de altera eligi permittas Ecclesiā, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua uisitationis impendis officium, nullus ad episcopatū dignus, qd euenire nō credimus, potuerit inueniri: prouisurus ante, omnia ne cuiuslibet cōuersationis seu meriti laicę personę aspirare præsumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

Gregorius clero, ordini, & plebi consistenti Radinas. De episcopo eligendo. Cap. LXXXVIII.

Cognoscentes Ecclesiā uestrā diu sacerdotali regimine destitutā, curę nobis fuit eiusdem Ecclesię uisitationem fratri & coepiscopo nostro Gaudio Egabinę Ecclesię solēnter delegare. Cui dedimus in mādati, ut nihil de prędictis clericorū, redditu, ornatu, ministerijsq; a quoq; usurpari patiat. Cuius uos assiduis adhortationibus cōuenit obedire, & remoto strepitu, uno eodēq; cōsensu talē uobis præficiendum expectere sacerdotē, qui & a uenerādis canonibus nulla discrepet ratione, et tāto ministerio dignus ualeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cū solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & uisitationis pagina, sequēte ad nos ueniat ordināndus: prouisurus ante omnia, ne cuiuslibet uitę uel meriti laicę personę præsumatis eligere. Et nō solum ille ad episcopatus apicē nulla ratione prouehat, uerum etiā uos nullis intercessionibus ueniam promereri posse cognoscite. Sed oēs quos ex uobis de laicę personę aspirasse constiterit, ab officio & a cōmunione alienos faciendos proculdubio noueritis.

Gregorius Seuero episcopo Anconitano. Uisitacionem inuigil Ausina ciuitatis. Cap. LXXXIX.

Postquam ciuitas Ausina Deo iuuante recuperata est, atq; a republica teneri dinoscit, magna de Ecclesiā ipsa sollicitudo habenda est, maximē quia gloriosus filius noster Bahā magister militū a nobis p hac re auxilium sperasse dinoscitur: atq; ideo ad fraternitatē tuā presentia curauimus scripta dirigere, ut eidē Ecclesię ex more uisitationis accedas. Quā ita te cōuenit exhibere, ut nihil de prędictis clericorū, &c. ut supra epistola lxxxvij.

Gregorius clero, ordini & plebi Ausina ciuitatis. De eligendo episcopo. Cap. XC.

Cognoscentes Ecclesiā uestram diu pastorali sollicitudine destitutā, postq; ciuitatē uestrā recuperatā, & in iure reipublicę, auxiliante Domino, cognouimus restitutā: curę nobis fuit Ec-

clesię uestre uisitacionem fratri & coepiscopo nostro Seuero Anconitanę ciuitatis episcopo solenniter delegare. Cui etiā dedimus in mandatis, &c. ut supra epistola lxxxvij.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De abbate instituendo. Cap. XCi.

Quia seruorū Dei patēr quē in Neapolitanā ciuitate trāsmiserā, Deo, sicut ei placuit, disponēte defunctus est: uisum mihi est latorē presentij Barbatianū monachū p eorū dē monachorū gubernatione trāsmittere. Quē ad præsens præpositū esse decernimus, ut si eius uita tuę fraternitati placuerit, hūc post aliquātū tēporis eorum patre debeas ordinare. Sunt em̄ bona quę in eo placeāt. Sed hoc est in illo uehemēs uisū, qd ualde sibi esse sapiēs uidet. Ex qua radice quātū rami peccati ualeat pdirē, patētē agnoscat. Tua itaq; sanctitas circa eū sollicitē inuigilet, et si hunc cautum in regimine, & humilē in suo sensu fieri cognouerit, tūc eum ad abbatē honore, Deo auctore, perducatur. Si uerō minus in humilitate proficit, eius ordinationem differat, mihiq; renunciet.

Gregorius Victori episcopo Pauiormitano. De ordinādo sacerdote in monasterio Pracoritano. Ca. XCII.

Desideriū qd ad religiosum propositum, & animę salutē pertinere monstrat, sine aliqua, Deo authore, est dilatiōe cōplēdum. Et ideo quia monachorū cōgregatio quę in monasterio Pracoritano cōsistit, p sacris missarū solēnibus peragēdis presbyteri indigere probat officio, atq; de sua sibi cōgregatione in hoc ordine postulat cōsecrādū: fraternitatē uestrā scriptis presentibus adhortamur, ut eū quē sibi de cōgregatione sua unanimes duxerint eligēdū, in prædicto monasterio sine mora uel exculatione aliqua presbyterū debeat ordinare, atq; eū nec in Ecclesiā, nec in loco alio obseruare, sed illic iugiter permanere ex nostra quoq; autoritate cōstituatur: quatenus et ille dū alibi non fuerit occupatus, in officio suo assiduus possit & utilis inueniri, & congregatio quę sibi eum postulat ordinari, quotiens necesse fuerit, ipso sacrificij solennitate ueneratione debita celebrante, ualeat refoueri.

Gregorius Basilio. De schismaticis. Cap. XCIII.

Multū cor nostrum uestrę magnitudini cōgaudet, qd sic uos studiosos in uestris actionibus inuenimus, ut uobis & apud homines gloriam, & apud omnipotentē Deum præmiā mercedis acquiratis. Inter alia igitur laudanda quę agitis, qualiter uos cōtra Hystricorū schisma pro unitate Ecclesię amoris olim feruor accenderit, & multorum testificatione, & nostrorum modō plene relatione cognouimus. Vnde redēptoris nostri misericordiā exoramus, ut sua uobis in omnibus gratia suffraget, & effectū uos implere tribuat, qd uelle cōcelsit. Quia ergo hac in re tanto cōmoda retributionis accrescunt, quanto & studiū laboris augetur, paternā dilectione salutantes, hortamur ut opportunitate occasionis inuenta, efficaciam ue-

stram exercere enixius debeatis. Atque id modis quibus possibile fuerit, omni studio agere contentis, quatenus prædicabile desiderium uestrum de reuersione errantium adiuvante Domino cõpleatis. Presentium uerò portitorem Castorum charularium nostrum, quem pro quibusdam illic cauis transmissimus, magnitudo uestra ut bona sua multiplicet, suis in omnibus studeat solatijs adiuuare. Omnipotens Deus sua uos protectione cum filijs & omni domo uestra ab omni aduersitate tueatur atque custodiat, uobisque & presentis uitæ prosperitatem, & lætitiã futuræ concedat.

Gregorius Mastaloni. De zelo eius iusto pro Domino. Capitulum XCIII.

Responsalium nostrorum relatione comperimus, quod pro amore unitatis Ecclesiæ tantus uos diuini zeli ardor accenderit, ut quoscumque ualueritis non desinat ad sinum matris Ecclesiæ reuocare, atque ut bonus fidelisque famulus lucrum quotidie de accepto dono, Domino & redempto ri nostro cum summa mentis intentione facere non desistatis. Et quidē uenientē ad nos ut potuimus ex corporalibus uisus ostensione didicimus, bonum uerò quod ex diuina inspiratione in mentis tuæ charitate manebat occultum, desiderabilis nunc operis attestacione cognoscimus. Unde diuinæ misericordiæ gratias ineffabili laude reddentes, hortamur dilectionē tuam, atque quibus ualemus admonitionibus confortamus, ut quantum te acceptum talentum occultatis poena perturbat, tantum lucrum facientium, atque per hoc de celestis regni perceptione letantium, dominicę uocis imitatio te desiderabiliter ad petēda corroboret. Scire te namque dilectissime fili conuenit, quod fructus huius quę apprehendisti studij, retributionis suæ non careat fine. Et ideo præpedientium te nulla, uel si est, debet contrarietas perturbare: quia quanto ex difficultate causæ bonum perfici Domino cooperante ualuerit, tanto tibi erit & gloriosius retributiois spes. Excellentior namque nascitur ex desperatione uictoria, quæcumque fuerit laboris nimij adepta sudoribus. Cognouimus etiam quod Theodosius filius noster tui sequax, bonique cooperatore studij, pariter tecum in sollicitudine lucrandarum animarum solerter inuigilet. Cui omnipotentē Deum intercessionis beati Petri apostolorum principis retributorem citius esse confidimus.

Gregorius Gulsari magistro militum. Ut melius quotidie proficiat. Capitulum XCV.

Latores presentium de Hystrię ad nos partibus uenientes, tanta nobis bona glorię uestrę re tulerunt, ut in reddendā nos uobis gratiarum actionem uehemēter accenderent. Cognouimus namque quod inter curas iniunctas uobis gubernationis illarum partium præcipuam de animarum lucris sollicitudinem habeatis, & ita errantium corda ad unitatem festinare uos Ecclesię reuocare, ut quantum ad desiderium uestrum pertinet, nullum illis ab Apostolica segregatum remanere uelitis Ecclesię

tātusque uos beati Petri apostolorum principis amor accenderit, ut ouile ipsius cui a Dño oēs creature sunt tradite, summo redintegrare cum desiderio cupiatis. Habe gloriosę fili ex tanto taliq; opere præfixā de diuina retributione fiduciā, in qua uos non solum nostra adhortatio, sed Apostolicus quoque sermo confirmat: quia is qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uicę suę, saluabit animam eius a morte, & operiet multitudinē peccatorum. Quatilibet enim sit temporalis affluentia uel certe prosperitas, habet finem suum terminum mortis. Hoc uerò quod de animarum lucris apprehendistis studium, tenet fixam spei suę certitudinem, æternę scilicet uitę retributionem. Quapropter paterno salutatiois affectu hortamur gloriā uestrā, ut pro unitate sanctę fidei zelum quę uobis ipse unitatis autor tribuit, studiosius peragatis, & quousque potueritis, in sinu matris Ecclesię ab schismatis sui reuocantes errore, adhortacione continua foueatis. Hoc etiā peragetes, ut & quos per uos Dñs suo ouili redintegrari concesserit, ita defensionis uestrę solatijs protegatis, ut non sit quo hic quod adhuc in errore sunt positi, reuertentes ad salubre consilium ualeat applicare. Dum enim uos causas Dei in terra agitis, ipse & hic actus uestris protectionis suę feliciter ope disponit, & in æterna uobis uita quam cupitis, pro tanto bono uestro retributio existet.

Gregorius Romano defensori. De Hystrianis ad unitatē Ecclesię reuersis. Capitulum XCVI.

Presentium portitores huc de Hystrię partibus uenientes, ad episcopum suum, qui nunc in Sicilia degit partibus, cum nostro se perrexisse solatio poposcerunt. Quos hinc ordinates fecimus ambulare. Suscipiens ergo eos experientia tua ordinet, qualiter ad predictum episcopum suum uelocius ualeat uenire, ne sicut astruunt, schismaticorum illarum partium eos alij ad persuadendum præueniant. Quantum enim indicat, ipse episcopus pro unitate fidei ad nos habet desiderium ueniendi. Concurrentium ergo illis est, ut bona quę cupiunt, Domino adiuuante ualeat perficere. Sed experientia tua aut per se si in uicino est, aut suis epistolis eundem episcopum adhortetur, ut propitiante Domino, ad Apostolorum limina properare festinet, sciturus quod a nobis cum omni suscipiam affectu. Cui expensam itineris qualiter ad nos ueniat, præbere te uolumus. Sin uerò onerosum illi est huc uenire, & Sicilia habitare disponit, atque in unitate Ecclesię apud scripturarum perueriores cum cautela permanere consentit, & hoc nobis tua suggestione indicare non differas: ut qualiter illi consilium habeat, expensam auxiliante Domino disponamus. Sed & harum latores quemadmodum ad eundem episcopum suum ueniant, tuę concursiois sit atque solatijs, ut uenientes a nobis nihil minus sentiant.

Gregorius Gallinico exarcho Italia. De schismaticis ad Ecclesiam redeuntibus. Capitulum XCVII.

Apod excellentiam uestram tanto nobis quę petimus, uelut impetrata iam credimus, quanto & hoc quod petitur, ab officio nostro non discre-

discrepat, & uos inter curas fluctuationum secularium æternæ quoque ex hoc cumulus retributionis expectat. Harum siquidem latores de Hystrię ad nos partibus uenientes, schismaticorum, inter quos erant positi, uitantes errorem, unitati Ecclesię subditi salubriter cupierunt. Quorum boni intentionem operis pendentes, in sinu matris Ecclesię com petenti cum exhortacione suscepimus, eosque nostrę desiderantes Ecclesię militare gratę concessimus. Præmissis quapropter excellentiæ uestrę paternę salutationis affectu, petimus ut eos pro bono desiderij sui quo ad Apostolorum principis petram solidam concurrerunt, ne fluctuantium adhuc erroribus mixti naufragium desperatę salutis incurrerent, habere dignemini comendatos: quatenus ad propria remeantes, nullis propter hoc bonum quod appetisse noscunt, peruersorum in quietudinibus perturbentur, sed magis in omnibus auxilium uestrę tuitionis inueniant, ut ex eorum quiete, aliorum adhuc in schismate positorum corda flectantur, atque horum per bonum uestri patrocinij prouocati se quaces existant. Ad augmentum namque mercedis uestrę pertinet, si inter curas bellicas sicut corpus ab exteriori hoste, sic animam ab interni insidiatoris impugnatione protegatis.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennę. De schismaticis ad Ecclesiam unitatē reuersis. Ca. XCVIII.

Latores presentium ad nos de Hystrię partibus uenientes, unitati se Ecclesię subditi auxiliante Domino cupierunt. Quos pro sui laude desiderij cum affectu suscepimus, eosque de cõseruatione adeptę unitatis premissa exhortacione, nostre quoque, sicut eorum desiderium erat, Ecclesię fecimus militare. Quos fraternitas uestra gratanter excipiat, eisque opem ut exegerint libenter impēdat: quatenus ad propria reuertentes, nullis, ut boni operis sui poenitent, peruersorum inquietudinibus fatigentur. Magis autem apud excellentissimum filium nostrum Exarchum id studiosius peragite, ut suis illos iussionibus apud eos quorum illic inter est, securos in omnibus reddat, ut horum quiete aliorum quoque adhuc in schismate positorum animi ad conuersionis gratiam prouocentur.

Gregorius habitatoribus Caprę insule. De episcopo eis constituendo. Capitulum XCIX.

Redemptor noster Dei hominumque mediator conditionis humanę non immemor, sic imis summa coniungit, ut ipse in unitate permanens, ita temporalia occulto instinctu pia consilens moderacione disponat, quatenus de eius manu antiquus hostis nullatenus rapiat, quos ante secula intra sinum matris Ecclesię coadunandos esse præsciuit. Nam etsi quisque eorum inter quos corporaliter degit, flatibus motus ad tempus ut palmas titubet: radice tamē rectę fidei, quę ex occulto prodit, diuino iudicio uires manet, quę accepto tempore fructum de se ostēdere ualeat qui latebat. Quod in uobis nunc ex desiderio uestro gestum esse superini respectus illustratione cognoscimus, qui schismaticorum inter quos habitatis pertinaciam refutantes, coadunari

ouili dominico mēte promptissima ipsa rei operatione monstratis. Quibus enim scissura displicet, sanos uelle se esse testantur, & reprobantes errorem, ostēditis uos amare quod rectum est, uitare quod demum. Hinc est quod nos & uestra dudum directa petitio, & latores presentium respectu uestrorum salubria postulatiū latificauit aduersus, per quos significastis uos & deuos reprobare gressus errantium, et rectam salutis iter querere, per quod unitati uos sanctę Ecclesię reformantes, ad retributionē bene operantium, quę intra eius sinum constituta est debita, tēderetis. Unde sic laudabilē, uestręque in æternam animę profuturā uoluntatē uestrā cum omni gaudio sumus libenter amplexi: hoc cum Dñi auxilio disponetes, ut siquidē episcopus quę uobis in uestra reformari petiueratis Ecclesia, a schismaticorum lapsu se segregas, Ecclesię uoluerit unitati coniungi, fratri & coepiscopo nostro Mariniano euidenter scripsimus, qualiter petitionē uestrā ex nostra auctoritate debeat confirmare. Sin uerò, quod optandum a nobis non est, ab illorum se noluerit schismate separare, idē quomodo uestra Ecclesia proprium habere ualeat sacerdotē, prædicto fratri & coepiscopo nostro scripsimus: quatenus in uroque & pia mentis uestrę deuotio sortiat effectum, et grex dominicus contra insidiantis inimici iacula sit securus.

Gregorius Felici in Sicilia. Conqueritur ab Ecclesia suas possessiones fuisse occupatas. Capitulum C.

Suceptis magnitudinis uestrę epistolis cõtristati sumus, quod ab actoribus Ecclesię Syracusanę quasdam possessiones, quas uos tenuisse dicistis, occupatas irrationabiliter indicastis. Sed credimus quia hoc ad fratris & coepiscopi nostri Ioannis notitiam non peruenit. Nam absolute poterat cognita ueritate si quid illicite factum est, emendare. Et ideo quia legali prouisione decretum est tam momenti quam proprietatis causam in uno eodemque iudicio debere cognosci, nec nos contra inaudita aliquid possumus definire, prædicto fratri nostro scripsimus, ut actores Ecclesię suę depurare debeat, qui nobiscum sine mora electorum possint subire iudicium: ne aut uos res uestras sine cognitione, sicut querelam facitis, amittere, aut pars altera uideat præiudicium sustinere. Gloria ergo uestra nullas ad eligēdos iudices moras interserat aut difficultates, uel differat ad causam accedere. Nam omnino de supradicti fratris & coepiscopi nostri moribus certi sumus, quia facere quicquid rationis ordo exegerit, non recuset.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. Quod cum Felice iudicium subeat. Capitulum CI.

Felix uir memorandus suis nobis epistolis quietus est, fraternitatis uestrę actionarios possessiones quas tenuerat, illicitē & contra iuris ordinem peruasisse, petens ablata sibi restitui, & se cum eis, si tamen causam uoluerint dicere, paratum esse in iudicio sine aliqua dilatione consistere. Quod si ita est, quia quid legalis ratio habeat non nescitis, oportet ut omni mora postposita, actores uestrę

uestrae Ecclesiae deputetis, ut cum eo debeant eligere cognitores, qui tam momenti quam principalis rei quaestiones cognoscere valeant & finire: ne si qualibet occasione dilatum fuerit, & ipse pati praedictum, & partes Ecclesiae non habere iustitiam videant. Ita ergo agite, ut sub omni celeritate iudicium eligatur. Nam nos sic causas Ecclesiae uestrae fieri uolumus, ut nec dispeditur contra aequitatem sustineat, nec ad uestram possit aliquid inuidiam sustinere.

Gregorius Theodoro curatori Rauennae.

De pace facta cum Longobardis.

Cap. CII.

Epist. 102

Licet multa de uobis ad nos olim, referentibus respicientibus nostris, quae animos nostros letificarent peruenierint, nunc autem remeans filius noster Probus abbas, tanta de gloria uestrae amplius charitate retulit, quanta de bono reuera & Christianissimo decet filio praedicari. Et quoniam tantum sibi affectum impensum, ac tale studium in ordinanda pace uos habuisse narrauit, quale nec in nostris ciuibus, qui illic ante inuenti sunt extitit, supernae protectionis misericordiam postulamus, ut hanc uobis uicem in corpore & in anima hic & in futuro retribuatur, qui pro multorum salute uigilanter agere quae erant utilia non cessastis. Indicamus itaque Arnulfum de seruanda pace, non ut rex ipsius iurauit, sed sub conditione si sibi in quoquam excessum non fuerit, aut si nullus contra Arogis exercitum ambulauerit, sacramenta praestitisse. Quod quia omnino iniquum & dolosum est, nos tanquam si non iurasset putamus: quia in aliquid parum facile sibi exercendi occasionem inueniet, & plus nos si de eo suspecti non fuimus, decipiet. Vnarnulfrida uero ad cuius consilium idem Arnulfus cuncta agit, omnino iurare desepit. Et id contingit ut ex pace quam multum desiderauimus, nos in his partibus nullum penem remedium habere possimus: quia de eisdem hostibus de quibus suspecti nuncius fuimus, adhuc & in posterum suspecti sumus. Cognoscat praeterea gloria uestra, homines regis qui huc transmissi sunt, imminere, ut in pacto debeamus subscribere. Sed recordates eorum quae Agilulphus Basilio uiro clarissimo conuita super nos in beati Petri dixisse fertur iniuria, quamuis hoc penitus idem Agilulphus negauerit, a subscriptione tamen abstinere prauidimus: ne nos qui inter eum & excellentissimum filium nostrum dominum Exarchum pettores sumus & medij, si quid forte clam sublatum fuerit, falli in aliquo uideamur, & nostra ei promissio in dubium ueniat, & si qua de futuro, quod absit, necessitas fuerit, occasionem inueniat qualiter nostrae petitioni consentire non debeat. Et ideo petimus, ut sicut & a praedicto filio nostro excellentissimo poposcimus, gloria uestra ea qua nobis claritate unita est peragat, quatenus antequam homines ipsi ab Arogis reuertantur, rex eis sub festinatione scripta transmittat, quae tamen ad nos deferantur, in quibus eis praecipiat ut nos subscribere non petant. Sed si tantum est, gloriosum fratrem nostrum, uel de episcopis unum, aut certe archidiaconem subscribere faciemus. De persona

uero Augusti gratias agimus, atque studemus, ut cum aduersario suo causam suam secundum equitatem definiat: quia ita illi ne illuc exhiberet laborem imponi uolumus, ut tamen aduersario ipsius iustitiam non negemus. De alijs autem quia digne uobis gratias agere necdum occurrimus, in subsequenti responsale dirigimus, per quem in charitate qua ad alterum nexi sumus, amplius miserante Domino constringamur. Praeterea gloria uestrae meror nos uehementer afficit. Sed quia uir sapiens ea quae per consolationem dicenda sunt, cuncta nouit, uerbis consolari cessamus, sed oratione prosequimur, petentes ut omnipotens Deus uita & salutem uestram uestrorumque omnium pietatis suae protektione custodiat, & cor uestrum in afflictione positum consoletur.

Gregorius Occiliano tribuno.

De ordinatione eius, & de Sauius episcopo.

Cap. CIII.

Epist. 103

Cognoscetes magnitudinem uestrae de Rationis partibus cum ordinatione excellentissimi filij nostri domini Exarchi Hydrontinae ciuitatis feliciter remeasse, gratie suscepimus, et Dominum exoramus quo actus uestrorum suae propiciationis opitulatione disponat. Sauius siquidem frater & coepiscopus noster ad nos ueniens, graues nobis ciuium suorum querelas innotuit, asserens a uiatore ex tribuno Hydrontinae ciuitatis multa se haecenus illicita pertulisse. Magnitudinem ergo uestrae paternae salutates affectu hortamur, ut quicquid pridem male gestum esse cognoscitis, iudicialia debeat emendatione corrigere. Scitis etenim quod locus ipse Ecclesiae nostrae sit propius, & ipsi pauci qui illic rusticiter remanserunt, si in aliquibus incompetentibus angustijs uel oppressionibus affligunt, locum ipsum deserunt: & quod non optamus, hostibus dat illi occasio peruenire. Praedictum ergo episcopum, oesque habitatores loci ipsius uobis peculiariter commendamus, ut non solum nullis illicitis iniunctionibus onerentur, sed magis ex commedatione nostra uestra sibi in omnibus sentiant adesse solatia: ut & beatus Petrus apostolorum princeps, cuius res ipsa est, uobis retributor existat, & nos in uestris promptius utilitatibus commodemus.

Gregorius Sauiano episcopo Calliopolitani.

De hominibus suis ab aduersarijs defendendis.

Cap. CIIII.

Epist. 104

Indicatum nobis est quod homines Calliopolitani castrum, in quo te propiciante Domino esse constitimus sacerdotem, grauibus diuersorum molestijs affligant, atque in longinquis angustijs multisque dispensionibus coterant. Hortamur ergo fraternitatem tuam, ut quia & locus ipse nostrae, sicut cunctis notum est, Ecclesiae esse dinoscitur, sollicitudinem tuam rectae defensionis zelo succedas, eosque non permittas illicitis pregruari: quia & exemplaria tibi priuilegiorum Ecclesiae de serinio nostro ob hoc fecimus dari, quatenus informatus ex omnibus qualiter habitatores loci illius defensione ualeas, non ignores. Volumus etiam ut massae ipsius Calliopolitanae homines sub sollicitudinis tuae cura, a futura tertia in dictioe habere debeas, atque de eorum releuandis molestijs esse cautiissimum, & adhibita sollicitudinis cura,

cura, uniuscuiusque uires quid praestare de sua pensione Ecclesiae utilitatibus ualeant, caute cognoscere, ac secundum uires suas ad persoluendum quaeque disponere. De qua ordinatioe fraternitas tua subtiliter facta notitia quid dare ipsi homines totius Calliopolitanae massae possunt, indicare non differat, ut sciamus quid exinde disponere auxiliante Domino ualeamus. Ad Sergium uero defensorum praecipua direximus, ut in hac uobis re non solum non audeat esse contrarius, sed uobis magis ubi ualuerit solatia subministret.

Gregorius Sergio defensori.

De Fruiscendo obnoxio Ecclesiae Hydrontinae.

Cap. CV.

Epist. 105

Reuerendissimus frater noster Petrus Hydrontinae ciuitatis episcopus, questus est nobis per Vincentium diaconem suum, Fruiscendum Ecclesiae suae in multis existere debitorem, & non solum nolle satisfacere de his quibus tenetur obstrictus, sed etiam cōtemnere subire iudicium. Inde experientiae tuae praesenti autoritate praecipimus, ut eum admonere studeat, quatenus si quid de obstrictu Ecclesiae se redhibere cognoscit, satisfacere dilatione postposita non desistat. Alioquin mora cessante ad electorem te cōpellente accedat iudicium. Et quicquid ueritate cognita medijs sacrosanctis Euangelijs fuerit statutum, ita ad effectum executionis tua instantia perducatur, ut huius rei querela ad nos denuo non redeat.

Gregorius Sergio defensori.

De Petro puero fuga lapsio.

Capitulum.

CVI.

Epist. 106

Filius noster uir magnificus Occilla tribunus Sironinae ciuitatis ad nos ueniens puerum unum Petrum nomine, artis pistoriae ex iure germani nostri ad eum noscitur perduxisse. Quae nunc fuga lapsio ad partes illas reuertit cognouimus. Experientia ergo tua antequam ad Reatinam ciuitatem ualeat is ipse contingere, sub qua ualueris celeritate, uel ad episcopum Hydrontinae ciuitatis, uel ad praedictum tribunum, uel ad alium quem in loco tuo te habere cognoscis, scripta dirigas, ut uxorem uel filios praedicti mancipij sub omni habere debeant cautela, atque de ipso sollicitudinem gerere, ut perueniens ualeat detineri, & mox cum rebus suis omnia quaeque ad eos pertineant, nauim positus per fidelem personam huc modis omnibus destinari. Experientia itaque tua cum omni hoc studeat efficacia solertiaque perficere, ne de neglectu uel mora nostros, quod non optamus, animos offendas.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

Ne milites in monasterio uirginum hospitentur.

Ca. CVII.

Epist. 107

Instruauit nobis latratrix presentium Angela abbatissa, quod intra monasterium ipsius milites hospitentur. Et omnino de fraternitatis uestrae sollicitudine mirati sumus, cur hoc patienter tulerit, & non illud cum omni celeritate fecerit emendari. Unde hortamur ut uel nunc studij uestri sit instanter eis quorum interest imminere, quatenus sine aliqua exinde excusatione tollantur, & nullus illic ulterius hospitium accipiat, ne callidus hostis occa-

sionem inueniens deceptione religiosi habitus, quod absit, ualeat exultare.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

De diuisione populi Neapolitani.

Cap. CVIII.

Epist. 108

Quorundam in Neapolitana consistentium ciuitate relatione de quibusdam capitulis Stephano deferente suscepimus. De quibus Theodorus uir magnificus maior populi ad nos ueniens, ante questus iam fuerat, a fraternitate tua in eis fuisse praedicta irrogata. Sed et altera quorundam relatione in praedicta urbe degentium, qui praedicti maioris populi partem sequuntur, accepimus. Ex quibus liquidum comperimus in duas se partes populum diuisisse. Et quia nobis triste & tibi graue est inter habitatores memoratae ciuitatis prodisse discordiam, quorum unitati studere debueras ac concordiam: ideo fraternitatem tuam his hortamur assatibus, ut cessante omni excusatione, personam huc instruatam sub festinatione transmittas, quae aut in electorem, aut certe in deputatum a nobis iudicio, si qua pro tuis partibus sunt agenda, aduersariorum intentionibus ac obiectis per omnia ualeat respondere, ut ueritate cognita, salubrem hinc finem causa suscipiat, quatenus rationabiliter omnibus capitulis quae in altercatione uenerant terminatis, nullas in hac contentione ingrauedo uires accipiat, sed sola inter te & filios tuos pax, sicut decet, & charitas perseueret. Quia ergo exortae contentiones nulla illic possunt ratione distinguui, quippe ubi tanta in habitatoribus est nata dissensio, ut nullus sit qui possit in iudicio respondere, siue defendendae alternae partis studio remanere: ita fraternitas tua agat ut in transmittenda persona, sicut diximus, nullam tarditatem qualibet excusatione subiungat.

Gregorius Sereno episcopo Massiliensi.

De imaginibus in Ecclesijs non cōstringendis.

Cap. CXIX.

Epist. 109

Quod fraternitati uestrae tam seruo transmittimus, non hoc torpori, sed occupationi deputate. Lator uero presentium dilectissimum filium nostrum Cyriacum monasterij nostri patre uobis in omnibus commendamus, ut nulla hinc in Massiliensi ciuitate mora detineat, sed ad fratrem & coepiscopum nostrum Syagrium cum sanctitatis uestrae solatio Deo protegente proficiscatur. Praeterea indico dudum ad nos peruenisse quod fraternitas uestra quosdam imaginum adoratores aspiciens, easdem Ecclesiae imagines confregit atque proiecit. Et quidem zelum uos, ne quid manu factum adorari possit, habuisse laudauimus, sed frangere easdem imagines non debuisse iudicamus. Idcirco enim pictura in Ecclesijs adhibetur, ut hi qui literas nesciunt, saltem in parietibus uidendo legant quae legere in codicibus non ualent. Tua ergo fraternitas & illas seruare, et ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & literarum nescij haberent unde scientiam historiae colligerent, & populus in picturae adoratione minime peccaret.

Gregorius Syagrio, Betherio, Virgilio, & Desiderio, episcopis a paribus.

De Simoniaca heresi, & quod neophitus non ordinetur, nec episcopi cum mulieribus maneant.

Cap. CXX.

Capitulum

Epist. 110

CApit nostrū, quod Christus est, ad hoc scia esse membra nōs uoluit, ut per compagem charitatis & fidei, unū nos in se corpus efficeret. Cui ita corde adherere nos conuenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum possumus esse qđ dicimur. Ab arce capitis nostri res nulla nos diuidat, ne ab ea, si eius esse membra refugimus, relinquamur, & uelut eieci de uite palmites are- scamus. Vt ergo redemptoris nostri esse habitacu- lum mereamur, in dilectione ipsius toto mētis stu- dio maneamus. Ipse namq; ait: Qui diligit me, ser- monē meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & mansionem apud eum fa- ciemus. Sed quoniam bonorū authori adherere ali- ter non ualemus, nisi cupiditatē a nobis, quæ om- nium malorū radix est, abscindamus: per scripta præsentiā quæ alterno adinuicem desideratē uisi- tationis sermone nos sociant, fraternitatē uestrā institutis Apostolicis cōmonemus, ut patrum re- gulis & præceptis dominicis innitentes, de tem- plo fidei avaritiam, quæ idolorum est seruitus, ex- cludamus, ut in domo Domini nil noxiū, nilq; de- beat esse confusum. Nuncio siquidem apud nos olim discurrete uulgatum est quod in Galliarum partibus facti ordines per Simoniacam hæresim conferantur. Et uehementi tædio moeroris affici- mur, si in Ecclesiasticis officijs quenq; habeat lo- cum pecunia, & sit seculare quod sacrū est. Qui- cūq; uerō hoc precij studet datione mercari, dum non officium, sed nomen attendit, sacerdos non esse sed dici tantūmodo inaniter cōcupiscit. Quid scilicet quid per hoc aliud agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de uita discussio: sed ille solūmodo dignus, qui dare precium suffecerit, æstimetur. Ex qua re si re- cti libraminis examinatione pense, dum impro- be ad inanem gloriam locum festinat utilitatis ar- ripere, eo ipso magis quod honorem querit, indi- gnus est. Sicut autem is qui inuitatus renuit, qua- situs refugit, sacris est altaribus admonendus: sic qui ultrō ambit, uel importunē se ingerit, est pro- culdubio repellendus. Nā qui sic nititur ad alio- ra conscendere, quid agit nisi ut crescendo decre- scat, & ascendēdo exterius, interius ad profunda descendat. Itaq; fratres charissimi in sacerdotibus ordinandis sinceritas uigeat, sit simplex sine uena litate consensus, pura præferat electio, ut ad sum- ma sacerdotij nō suffragio uenditorū prouectus, sed Dei credatur esse iudicio. Nam quia graue om- nino sit facinus, Dei donum uelle precio cōpara- re, uel uendere, Euangelica est testis autoritas.

Templum enim Dominus & redēptor noster in- gressus, cathedras uendentium columbas euerit. Quid est autē colūbas uendere, nisi precij de ma- nus impositione percipere, & sanctum Spiritum quē omnipotens Deus hominibus tribuit, uenun- dare. Quorum sacerdotiū ante oculos Dei cade- re, cathedrarum utiq; patēter euerisione signatum est. Et tamen exerit adhuc nequitie prauitas uires suas. Nam cogit uendere quos decipit ut emerēt. Et dum nō attenditur quod diuina uoce præcipi-

10m. 14

Ca. 1. q. 1
Quicumq;

Matth. 21

atur: Gratis accepistis, gratis date: agitur ut crescat, & geminata fiat in uno eodemq; delicti cōtagio, euentis scilicet & uendentis. Et cum liqueat hęc hæresim ante omnes radice pestifera surrepisse, atq; in ipsa sua origine Apostolica esse detestatio- ne damnatam: cur non cauetur, cur non perpēdi- tur, quia benedictio illi in maledictionem cōuer- titur, qui ad hoc ut fiat hæreticus, promotetur. Plerunq; ergo aduersarius animarū dum non po- test in his quæ ad faciem sunt praua surrepere, cal- lidē specie quasi pietatis inieciā, nititur supplantare. Suadetq; forsitan debere ab habētibus accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari, dum- modo uel sic uenena mortifera elemosynæ cæla- ta obumbratione transfundat. Nam nec uenator feram, aut auem auceps deciperet, uel piscem pi- scator caperet, si aut ille laqueum in aperto propo- neret, aut ille hamum in esca absconditum nō ha- beret. Omnino ergo metuenda & cauenda est ho- stis astutia, ne quos aperta nequit tentatione sub- uertere, latente telo fauuis ualeat trucidare. Neq; enim elemosyna reputanda est, si pauperibus dis- pensetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione male accipit, ut quasi bene di- spenset, grauatur potius quam iuuatur. Elemosy- na redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis rebus & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis & bene acquisitis impenditur. Vnde etiam illud certum est: quia etsi monasteria aut xenodochia uel quid aliud de pecunia quæ pro sacris ordinibus datur, construantur, mercedi non proficit, quoniam dum peruersus & emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad sui similitudinem sub cōmodi datione consti- tuit, plura male ordinando destruit, quam ille po- test edificare qui ab eo pecuniā ordinationis acce- pit. Ne ergo sub obtentu elemosynæ cum pecca- to aliquid studeamus accipere, aperte sacra scri- ptura nos prohibet dicens: Hostiæ impiorum ab- ominabiles, quæ offeruntur ex scelere. Quicquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipo- tentis Dei non placat iracūdiā, sed irritat. Hinc rursus scriptum est: Honora Dominum de tuis tu- stis laboribus. Qui ergo male tollit, ut quasi bene præbeat, constat sine dubio quia Dominū nō ho- norat. Hinc quoq; per Salomonem dicitur: Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi uelumat filiū in conspectu patris. Quātus autem dolor patris sit perpendamus, si in eius conspectu filius uictime est. Et hinc facile cogitoscimus, quan- tum apud Deum dolor exasperatur, quando ei sa- crificiū ex rapina tribuitur. Nō ergo declinā- dum est dilectissimi fratres, sub obtentu elemo- syne, peccata Simoniacæ hereseos perpetrare. Nā aliud est propter peccata elemosynas facere, a- liud ppter elemosynas peccata perpetrare. Hoc quoq; ad nos peruenisse non dissimili dignū dete- statione cōplectimur, quod quidam desiderio hō- noris inflati, defunctis episcopis tonsurantur, & fiunt repente ex laicis sacerdotes, atq; inuerecun- de religiosi præpositi ducatum arripiunt, qui nec esse

Matth. 10

Ca. 1. q. 1
Cū liqueat

Ca. 1. q. 1
Non est
putanda

Prou. 11

Prou. 5

Eccle. 34

Prima par-
te, dist. 4. c. 6.
Sicut neo-
phitus

1. Tim. 5

Ca. 1. q. 1
Non est pu-
tanda, in
fi. ca.

esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus qđ isti subiectis præstaturi sunt, qui anteq̄ discipula- tus limen attingant, tenere locum magistrerij non formidant? Quia de re necesse est, ut quamuis in- culpati quisq; sit meriti, antē tamen per distinctos ordines Ecclesiasticis exerceatur officijs. Videat quod imitetur, discat quod doceat, informetur quod teneat: ut postea non debeat errare qui eligi- tur uiam erranti demonstrare. Diu ergo religiosa meditatione poliatur ut placeat, & sic lucerna su- per candelabrum posita luceat, ut aduersa uentorū uis irruens, cōceptam eruditionis flammam non extinguat, sed augeat. Nam cū scriptum sit, ut prius quis probetur, & sic ministret: multo am- plius antē probandus est, qui populi intercessor assumitur, ne fiant causa ruinae populi sacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla po- test esse defensio: quia cunctis liquidō notum est que sit in huius rei negligentia egregij sollicitudo doctoris, qui neophitum ad ordines uetat sacros accedere. Sicut autem tunc neophitus dicebatur, qui in sanctæ fidei erat eruditione plātatus: sic mo- dō neophitus habēdus est, qui repente in religio- nis habitu plantatus, ad ambiendos honores sa- cros irreperit. Ordinatē ergo ad ordines ascēden- dum est, nam casum appetit, qui ad summa loci fa- stigia postpositis gradibus per abrupta quarit a- scensum. Et cū idem Apostolus doceat inter a- lia sacri ordinis instituta discipulum, manum non esse cuiq; citius imponendam: quid hoc celerius, quid dūcē præcipitantis, quam ut exoriatur a sum- mitate principium, & antē esse incipiat episcopus quam minister? Quisquis ergo sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad utilitatē adipisci de- siderat, prius uires suas cū hoc quod est subiturus onere metiatur, ut si impar est, abstineat, & ad id cum metu etiā cui se sufficere existimat accedat. Ab re autem non facimus, si ad argumentū ratio- nabile, usum rerum irrationabilium colligamus. Apta namq; ædificationibus de siluis ligna succi- duntur, nec tamen adhuc uiridibus ædificij pon- derum imponitur, nisi eorum uiriditatem multorum dierum mora siccauerit, & apta ad necessarium u- sum effecerit. Quæ obseruantia si fortē negligi- tur, citius superimposita mole franguntur, & gi- gnit ruina ad auxilium res prouisa. Hinc enim & medici, qui curam gerūt de corpore, quædam adiutoria recenti adhuc confectione formata, in- digenti non offerūt, sed maceranda temporibus derelinquunt. Nam si immaturē quis dederit, du- bium non est quia sit causa periculi, res salutis. Di- scant itaq; discat in officio suo sacerdotes quibus animarum credita est cura, seruare quod diuersa- rum artium homines docete ratione custodiunt, & a præcipiti se ambitione si non metu, saltem pu- dore cōtineant. Sed ne forsan adhuc prauæ se con- stitudinis quisq; uelit obiectu defendere, fraterni- tatis uestræ discretio rationis eos freno coerceat, & labi in illicitis non permittat: quia quicquid ul- tione dignum est, non ad imitationis, sed in exem- plum potius debet correptionis adduci. Neq; au-

tem hoc quod similiter corrigendum est, patimur negligenter omittere. Nam quid prodest cuncta munijse, si per unum locū perniciosus hosti præ- beatur accessus? Cum his itaq; qui in sacro sunt or- dine constituti, habitare mulieres prohibentur. De quibus ne antiquus humani generis inimicus exuliet, omnium definiendū consensu est, ut præ- ter eas quas sacri canones complectuntur, alias se- cum mulieres habere non debeant. Quæ interdi- ctiō & si fortē aliquibus ad tempus amara est, cer- tum est quia postmodum ex ipsa animæ utilitate dulcescit, si unde inimicus superare potuit, superetur. Nec hoc quoq; in hac sollicitudinis parte re- linquimus, quod de habendis per parochias cōcl- lijs patrum prouidētia utilitatis causa sancitū est. Vnde ne qua inter fratres dissensio, ne qua inter præpositos & subiectos sint fomenta discordiæ, in unum cōuenire sacerdotes necesse est, ut & de incidentibus causis discretio, & sit salubris de Ecclesiastica obseruatione collatio: quatenus dū per hoc & præterita corriguntur, & regulam futu- ra suscipiunt, omnipotens Dominus fratrū cōcor- dia collaudetur. Cuius uobis adesse presentiam, si hæc obseruabitis, scitote, quia scriptū est: Vbi fue- rint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Si ergo adesse dignatur ubi duo uel tres fuerint, quanto magis non deerit, ubi plures conuenerint sacerdotes? Et quidem quia de habendo bis in anno concilio patrū sit regulis statutū, non latet. Sed ne fortē aliqua impleri hoc necessitas non permittat, semel tamē sine excusa- tione aliqua decernimus congregari, ut expecta- tione concilij nihil præuū, nihil præsumatur illicitum. Nam plerunq; etsi non amore iustitiæ, metu tamē examinis abstinetur ab hoc quod omnium notū est posse displicere iudicio. Hanc frater cha- rissime obseruantiam nostris relinquendam po- stis teneamus, & omnia quæ ad eruditionē no- stram sacris apicibus scripta sunt, meditemur: atq; ad ea quoscunq; possumus incitemus. Certū quip- pe est, quia si toto corde præceptis nos salutaribus occupamus, omnī uitorū labē effugimus: quia dum in his quibus ædificamur innitimur, locum sine dubio deceptionis excludimus. De his itaq; quæ superius dicta sunt, fraternitatem uestram, au- thore Deo, uolumus synodum cōgregare, atq; in ea reuerendissimo fratre nostro Aregio coepisco- po, & dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate mediantibus, omnia quæ sanctis canonibus, sicut prædiximus, sunt aduersa, districtē sub anathema- tis interpositione damnantur: id est, ut nullus pro- adipiscēdis Ecclesiasticis ordinibus dare aliquod cōmodum præsumat, uel pro datis accipere, nec ex laico habitu quisq; repētē audeat ad locū sacri regiminis peruenire. Neq; ut alia mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi quæ sacris, ut prædictū est, canonibus sunt permittæ. De quibus cunctis reuerendissimus frater noster Syagrius episcopus cum omni synodo dilectissimo filio nostro Cyria- cō abbate remeante, nobis quæ acta sunt, studeat remuare: ut subtiliter agnoscentes quid, et cum

Matth. 18

qua cautela, vel qualiter sit decretum, omnipotenti Deo de uita uestra ac moribus gratias incessabiliter persoluamus.

Gregorius Aregio episcopo. Consolatoriam scribit epistolam de interitu hominum suorum, et usum dalmaticarum concedit, et de synodo facienda hortatur. Cap. CXL.

Epist. 111

Fraternitatis uestrae afflictio quam de amissione uestrorum uos hominum habuisse cognouimus, tantam nobis causam mœroris iniecit, ut quia nos de duobus charitas unum fecit, cor nostrum in uestris specialiter uri tribulationibus sentiremus. Sed in hoc dolore multum me consolata est sanctitatis tuae ad animum reducta discretio, quam & patienter ferre tristitia, & decet de morte, spe uitae alterius, longam non habere mœstiam. Ne tamen aliqua adhuc tribulatio in uestra mente se teneat, hortor quiescere dolere, desine tristis esse. Nam indecens est de illis tædio afflictionis addici, quos credendum est ad ueram uitam moriendo peruenisse. Habent forsitan illi iustam longi doloris excusationem, qui uitam alteram nesciunt, qui de hoc seculo ad melius esse transitum non confidunt. Nos autem qui nouimus, qui hoc credimus & docemus, cōtristari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentia quodammodo genus est, cōtra hoc quod quisque praedicat, torqueri mœstia, dicere Apostolo: Nolimus autem uos ignorare fratres de dormientibus, ut non cōtristemini, sicut & caeteri, qui spem non habent. Hac itaque frater charissime ratione perspecta, studendum nobis est: ut, sicut diximus, de mortuis non affligamur, sed affectum uiuentibus impendamus, quibus & pietas ad utilitatem, et sic ad fructum dilectio. Proinde obiurgando, hortando, suadendo, blandiendo, consolando prodesse quibus possumus festinemus. Lingua nostra bonis fomentum sit, prauis aculeus, tumidos rerundat, iratos mitiget, pigros exacuatur, desides hortatu succendat, re fugientibus suadeat, asperis blandiat, desperatos cōsoleat. Et quia ductores dicimur, uiam salutis gradientibus ostendamus. Simus in custodia uigilantes, aditus cōtra hostis insidias solliciti muniamus. Et si quando per deum ouem de commissis gregibus error abduxerit, toto illam adnisiu ad causas reuocare dominicas cōtendamus, ut de pastoris nomine quod habemus, non supplicium, sed premium consequamur. Quia ergo in his omnibus diuinæ gratiae adiutorio opus est, omnipotentis Dei assiduis precibus clementiam exoremus, quatenus ad haec nobis operanda & uelle tribuat, & posse concedat, atque in ea nos uia cum fructu boni operis, quam se pastor pastorum esse testatus est, dirigat: ut sine quo facere nihil assurgimus, per ipsum implere omnia ualeamus. Praeterea cōmunis filius Petrus diaconus nobis innotuit, quod fraternitas uestra tempore quo hic fuit poposcit ut sibi & archidiacono suo uicini dalmaticis licentiam preberemus. Sed quia ita hominum suorum infirmitate cōpulsus festinanter abscessit, ut nec ipse mœror incumbens diuitius, ut

Parte 1 dist. 23 Cōmunis

dignū erat, & res desiderata poscebat, sineret permanere, & nos in multis implicatos ut Ecclesiasticae rationis est, consideratio noui hoc inconsulte & subito non permitteret indulgere, idcirco postulat rei prolongatus effectus est. Nunc uero charitatis tuae bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis nostrae serie petita concedimus, atque te & archidiaconem tuum dalmaticarum usu decorandos esse concessimus, eademque dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente transmissimus. Praeterea in ea synodo quam contra Simoniacam haeresim per fratrem & coepiscopum nostrum Syagrium decreuimus congregari, sanctitatem uestram uolumus interesse, atque eidem fratri ita pallium quod transmisiimus tribui, si prius se promiserit illicita quae prohibuimus, per definitionem synodicam a sancta Ecclesia remoueri. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem uolumus scriptis discurrentibus nunciare, ut ipse cuius nobis sanctitas ualde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

Gregorius Syagrius episcopo Augustodunensi. De conuersione gentis Anglorum, et Augustino episcopo, et de synodo. Cap. CXII.

Magistra honorum omnium charitas, quae nihil sapit extraneum, nil asperum, nil cōsumum, ita exercet corda & corroboret, ut nihil graue, nil difficile existimet, sed fiat totum dulce quod agitur. Huius igitur cum sit proprium nutrire cōcordiam, seruare coniuncta, dissociata cōiungere, praua dirigere, & uirtutes caeteras perfectionis suae munimine solidare: quisquis in eius radices se inserit, nec a uirtute deficit, nec a fructibus inanescit, quia humorem fecunditatis opus efficax non amittit. Atque ideo multum tibi condelector atque congaudeo, quod sic eadem charitate te praeditum multorum testificatione comperio, ut & ipse quae sacerdotis sunt decenter exhibeas, & alij te laudabiliter imitandum ostendas. Quia igitur in praedicationis opere, quam diu cogitans Anglorum genti per Augustinum quondam monasterij mei praepositum, nunc fratrem & coepiscopum nostrum impendere studui, ita sollicitum atque deuotum, adiutoremque in omnibus te, ut oportuit, fuisse cognouimus, ut magnum me sibi fraternitas tua hac de re faceret debitorem, tantae rei consideratione commotus, ne infructuosus erga te uiderer existere, fraternitatis tuae petitionem nulla pertuli ratione postponere. Proinde secundum postulationis tuae desiderium pallij te usu, quod intra Ecclesiam tuam habere debeas, ad sacra tantum missarum solennia celebranda, Deo autore, prauidimus honorandum. Quod tamen ita tibi dandum esse decreuimus, si prius per synodi definitionem emendari promiseris quae corrigenda mandauimus: quia dignum profecto esse credimus, ut cum mentis grauitate qua Deo te propitio pollere didicimus, habitus quoque exterioris clarior in te cultus accresceret: praesertim cum te hunc non ad superfluae elationis pompam, sed pro genio & honore tuae arbitramur

Epist. 112

bitamur Ecclesiae petiisse. Cuius ne indumenti munificentiam nudam uideamus quoddammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut metropolitae suo per omnia loco & honore seruato, Ecclesia ciuitatis Augustodunae, cui omnipotens Deus praesse te uoluit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat, & hinc sibi locum & ordinem ex nostrae auctoritatis indulgentia uendicare. Caeteros uero episcopos secundum ordinationis suae tempus, siue ad cōsedendum in concilio, siue ad subscribendum, uel in qualibet alia re sua attendere loca decreuimus, & suorum sibi prerogatiuam ordinum uendicare: quia omnino rationis ordo nos admonet ut cum usu pallij aliqua simul, sicut diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura quoque sollicitudinis debet accrescere, ut cultus uestrum actionis quoque ornamenta cōueniant, oportet ut enixius in cunctis se studijs uestra fraternitas exerceat. Et circa subiectorum actus sit cura uigilans, ut uestrum illis exemplum in studio & uita magistra sit. Linguae uestrae exhortatione discant quod metuant, & doceant quod diligant: ut dum talia credita lucro multiplicata reddideris, in die retributionis audire sis meritis: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Curam praeterea congregandae synodi, quam uobis atque alijs fratribus nostris pro illicitarum rerum prohibitione sciendam scripsimus, uestrae specialiter sollicitudini diu noueritis incumbere. Unde quia praecellentissimos filios nostros Francorum reges magnam uobis nouimus dilectionem impendere, omni uos studio omnique agere annisu necesse est, ut quod de synodo congreganda mandauimus, fraternitatis uestrae uigilantia compleatur, atque omnia illic quae pro animarum salute scripsimus censeantur: quatenus per hoc & uos zelum uestrum, & qualiter uobis illicita displiceant ostendatis, & nos utiliter prouidisse, qui uestram ad hoc praeteris personam eligimus, uideamus.

Parte 1 dist. 17. ca. Episcopos

Parte 1 dist. 100. ca. Rationis

Math. 25 et Luc. 19

Gregorius Brunichilde reginae Francorum. De laicis ad episcopatum non adhibendis. De Simoniaci haeresi. De synodo. De Iudeis Christiana mancipia possidentibus. Cap. CXIII.

Epist. 113

Postquam excellentiae uestrae sollicitudo, regia est ubique gubernatione laudabilis, ad augmentum gloriae suae uigilantior se debet & prouidam exhibere, ut quos consilio regit exterius, perire interius non permittat: quatenus per fructum pie sollicitudinis post huius, quod geritis, temporalis regni fastigium, ad aeterna, Deo autore, possitis regna pertingere. Quod quidem hac uobis confidimus posse ratione contingere, si inter alia bona de ordinandis curam sacerdotibus gesseritis. Quorum officium in tantam illic, sicut didicimus, ambitionem perductum est, ut sacerdotes subito, quod graue nimis est, ex laicis ordinent. Sed quid isti acturi, quid populo praestaturi sunt, qui non ad utilitatem, sed fieri ad honorem episcopi concupiscunt? Hi ergo qui necdum quod docere debeant didi-

Parte 1 dist. 61. ca. Sacerdotale

Greg. tom. 2

cerunt, quid aliud agunt nisi ut paucorum prouentus illicitus, fiat multis interitus; & in confusione Ecclesiasticae moderationis obseruantia deducatur: quippe ubi nullus regularis ordo obseruatur. Nam qui ad eius regimen improuidus, & ob hoc praecipitatus magis accedit, qua admonitione subiectos edificet, cuius exemplum non rationem docuit, sed errorem? Pudet profecto, pudet alij tales imperare, quod ipsi nesciunt custodire. Nec illud quidem quod simili emendationi tradendum est, praeterimus, sed omnino execrabile & esse grauisimum detestamur, quod sacri illi ordines per Simoniacam haeresim, quae prima cōtra Ecclesiam orta, & districta maledictione damnata est, cōferatur. Hinc igitur agitur, ut sacerdotij dignitas in despectu, & sanctus sit honor in crimine. Per uitiumque reuerentia, adimitur disciplina, quia qui culpas debuit emendare, committit: & nefaria ambitione honorabilis sacerdotij ducit in deprauatione censura. Nam quis denuo ueneretur quod uenditur, aut quis non uile putet esse quod emittit? Unde ualde cōtristator, & terrae illi condoleo: quia dum sanctum Spiritum, quae per manus impositionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere despiciunt, sed praemijs affequuntur, sacerdotium illic subsistere diu non arbitrantur, ad Dei seruitium non uita queritur, sed magis cōtra Deum pecuniae uenerantur. Quia igitur tantum facinus non solum illis periculum, uerum etiam uestro regno satis est noxium, salutates excellentiam uestram paterno affectu, petimus ut de huius prauitatis emendatione Deum uobis placabilem faciatis. Et ut nulla deinceps ualeat occasio ne committi, synodum fieri iussio uestra constituat, ubi praesente dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate, sub districta anathematis interpositione debeat interdici, ne ullus ex laico habitu subito ad episcopatum audeat gradum accedere, neque pro Ecclesiasticis ordinibus cuiuslibet quicquam dare, uel ausus sit accipere: ut Dominus & redemptor noster sic quae uestra sunt faciat, sicut excellentiam uestram in his quae sua sunt, pia esse uiderit deuotione sollicitam. Curam uero & sollicitudinem eiusdem synodi quam fiedam decreuimus, fratri coepiscopoque nostro Syagrius, quem uestrum nouimus specialiter delegare cura uimus, quem petimus ut & supplicansem libenter audire, & opere iuuare dignemini: quatenus quod ad mercedem uestram respiciat, remoto huius mali contagio in cunctis finibus iuri uestro subiectis, pia & Deo placita procedat ordinatio sacerdotum. Cui fratri nostro pro eo quod se in ea praedicatione qua Anglorum genti, auctore Domino, facta est, deuotum uehementer exhibuit, pallium ad missarum solennia utendum transmisiimus: ut quia iuuare spiritualia studuit, Apostolorum principis solatio in ipso quoque inueniatur spirituali ordine profecisse. Omnino praeterea admirati sumus, quod in regno uestro Iudeos Christiana mancipia possidere, permittitis. Quid enim sunt Christiani omnes nisi membra Christi? Quorum uidelicet membro

T 2 rum

rum caput cuncti nouimus quia fideliter honora- tis. Sed quam diuersum sit, excellentia uestra per- pendat, caput honorare, & membra ipsius hostibus calcanda submittere. Atque ideo petimus ut excel- lentia uestra constitutio de regno suo huius pra- uitatis mala remoueat, ut in hoc uos amplius di- gnas cultrices omnipotentis Domini demostretis, quod fideles illius ab inimicis eius absoluitis.

Gregorius Theoderico & Theoberto regibus Francorum a paribus. De Simoniaci haeresi. Et ut ex laicali habitu nul- lus fiat episcopus. Cap. CXIIII.

Epist. 114

Uim regni uestri nomen inter ceteras gen- tes gratia olim Christianae religionis est uul- nit, ualde studendum est, ut unde gloriosiores ca- teris gentibus eminentis, inde omnipotenti Domi- no qui dat salutem regibus, perfectius placeatis, & fidem quam colitis, adiuuicem in omnibus ha- beat. Optaueramus quidem excellentissimi fili- lii nostrum ad uos solita dirigere uilitatione sermo- nem, ut charitatis officijs paternum monstrarem affectum. Sed quia animum res contristat illicita, sic unum nos conuenit exhibere, ut aliud sub silen- tio, quod emendatione indiget, minime relinqua- mus. Quod si diligenter attenditis, pro salutis ue- strae nos loqui prorsus incolumitate cognoscetis.

Ca. 1. q. 1

ca. Pertur

Fertur autem Simoniaci haeresis, quae prima contra Dei Ecclesiam diabolica plantatione surrepsit, & in ipso ortu suo, zelo Apostolicae ultionis percul- sa atque damnata est, in regni uestri finibus domina- ri, cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum uita. Si enim uita deest, fides meritum non habet, beato

Iaco. 2

Iacobo attestante, qui ait: Fides sine operibus mortua est. Quae enim opera esse ualeant sacerdo- tis, qui honorem tantum sacramenti conuincitur obti- nere per praemium? Ex qua re agitur ut ipsi quoque qui sacros ordines appetunt, non uitam corrige- re, non mores componere studeant, sed diuitias qui- bus honor fieri emittitur, satagant congregare. Hinc fit etiam ut infantes & pauperes a sacris ordinibus prohibiti, despectique resiliant. Et dum innocentia displicet, dubium non est quod praemium illic delicta comendat: quia ubi aurum placet, ibi & uitium. Hinc igitur non solum in ordinatoris & ordinati animam letale uulnus infligitur, uerum etiam excel- lentia uestrae regimene uestrorum episcoporum culpa, quorum magis intercessionibus iuari de- buerat, praegratur. Si enim dignus is sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed praemiorum copia suffragatur, restat ut nihil sibi in honoribus Ecclesiasticis grauitas, nil defendat industria, sed totum auri prophanus amor obtineat. Et dum uita remunerantur honore, in locum uitoris is qui fortasse fuerat ulciscendus adducitur, atque hinc sa- cerdotes non proficere, sed perire potius iudican- tur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? Aut quomodo popu- lum orationis clypeo ueatur, qui iaculis se hosti- libus feriendum exponit? Aut qualem de se fru- ctum producturus est, cuius graui peste radix in- fecta est? Maior ergo metuenda est locis illis cala-

mitas, ubi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam pro- uocant, quam per semetipsos placare debuerant. Audiuimus autem quia Ecclesiarum praedia tri- buta nunc praebant: & magna super hoc admira- tione suspendimur, si ab eis illicita quaerantur ac- cipi quibus etiam licita relaxetur. Nec hoc quoque malum sollicitudo nostra patitur negligenter omi- ttere, quod quidam instinctu gloriae inanis electi, ex laico repente habitu sacerdotij honore arripiunt: & quod dicere pudet, & graue tacere est, regendi rectores, & qui docendi sunt doctores nec erube- scunt fieri, nec metuunt. Ducatum animarum im- pudenter assumunt, quibus uia omnis ignota du- ctoris est, & quod uel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quod prauum, quamuis sit temerarium, secula- ri etiam ordine & disciplina monstratur. Nam dum dux exercitus non nisi labore & sollicitudine ex- pertus eligitur, quales animarum duces esse debeant, qui ad episcopatus culmen immatura cupiunt fe- stinatione conscendere, huius saltem rei compara- tione considerent, & aggredi repente in expertos labores abstineant, ne caeca honoris ambitio & ipsis in perniciam suam, & alijs pestifera erroris semina ia- ciat: quippe qui non didicerunt, quod ipsi doceant. Proinde paterno salutantes affectu petimus ex- cellentissimi filij, ut hoc tam detestabile malum de regni uestri studeatis finibus prohibere, & nulla apud uos excusatio, nulla contra animam uestram suggestio locum inueniat: quia facientis procul- dubio culpa habet, qui quod potest corrigere, negli- git emendare. Qua de re ut magnam omnipotentem Do- mino munus ualeatis offerre, synodum congregari praecipite. In qua sicut fratribus, coepiscopis quoque nostris mandauimus, praesente dilectissimo filio no- stro Cyriaco abbate, sub anathematis debeat obli- gatione constitui, nullum pro Ecclesiastico ordine aliquid unquam dare, nullum accipere, nec quemquam ex laicis ad sacerdotium repente transire, quatenus hac uobis mercedem, & hic, & in futura uita redemptor noster cuius sacerdotes interius ab hoste perire non sinitis, recopense. Omnino praeterea admira- ti sumus, quod in regno uestro Iudeos Christiana ma- cipia possidere permittitis. Quid enim sunt Chris- tiani omnes, nisi membra Christi? Quorum uidelicet membrorum caput cuncti nouimus, quia fideliter honoratis: sed quod diuersum sit excellentia uestra perpendat, caput honorare, & membra ipsius hosti- bus calcanda submittere. Atque ideo petimus ut ex- cellentia uestra constitutio de regno suo huius pra- uuitatis mala remoueat, ut in hoc uos amplius di- gnos cultores omnipotentis Domini demostre- tis, quod fideles illius ab inimicis eius absoluitis.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi.

De priuilegio monasterij Arelatensis. Cap. CXV.

Uim pietatis desiderium uoluntatis, & laudan- dae deuotionis intentio sacerdotibus sit sem- per studijs adiuuanda, cura est sollicitudinis adhi- benda, ut ea quae pro quiete monachorum religio- sae conversationis fuerint ordinata, nec dissimu- latio

Epist. 115 Ca. 25. q. 2 c. cum pie

latio negligere, nec quaedam ualeat praesumptio perturbare. Sed sicut hoc ratio exigebat uti- litatis, oportuit definiti: ita quod definitum est (ni- si forte ubi maior est autoritas) non debet uiolari. Igitur gloriosae memoriae Childbertus Francorum rex catholicae religionis amore successus, intra mu- ros Arelatensis ciuitatis, monasterium uitorum, ut scri- pto reperimus, pro sua mercede constituens, quaedam ibidem pro habitantium sustentatione concessit. Cuius ne uoluntas unquam ducere in irritum, & ea quae pro quiete monachorum disposita fuerant, turbarentur, quaeque cotulit in iure monasterij, epistolis suis Apostolicae petijt autoritate firmari: hoc quoque suae peti- tioni subiungens, ut eidem monasterio tam in disposi- tione rerum, quam in ordinatione abbatis, quaedam pari- ter priuilegia largirentur. Sciens quippe eam Aposto- licae sedis reuerentiam a fidelibus exhiberi, ut quae e- ius fuisse decreto disposita, nullius deinceps il- licite usurpationis molestia quaterentur. Unde quia effectum & regia uoluntas, & res ualde desiderata poscebat, a praedecessore nostro Virgilio Romano sedis antistite ad praedecessorem uestrum Aurelium scripta transmissa sunt, ubi omnia quae amplecten- da uoluntatis studium deposcebat, Apostolicae au- thoritatis libenter annuunt firmata sunt, quia diffi- cultate pati non potuit huiusmodi res petita. Sed ut fraternitas uestra, quae fuerat tempore illo decre- ta cognoscat, antedicti praedecessoris nostri scri- pta his prauidimus scriptis adiungi. Quibus lectio- ne percursis hortamur ut omnia sacerdotali, sicut decet, studio inuoluntate conserues, nihilque illi de in- debitum, nihil permittas de illicitis irrogari, nec ea quaedam patiaris usurpatione conuelli. Nam licet ea quae semel Apostolicae sedis autoritate sancita sunt, nil egeant firmitatis: ex abundantia tamen uestra cuncta quae pro huius rei quiete a praedecessore no- stro statuta sunt, nostra iterum autoritate in omnib. roboramus. Fraternitas ergo uestra ita se in cus- todendis eis exhibeat, quatenus & omnem occa- sionem inquietudinis excludat, & alijs haec operari studeat, dum se in custodienda defuncti piissima uo- luntate sollicita, ut decet, exhibuerit & deuotam.

Gregorius Desiderio episcopo.

De priuilegijs Ecclesiae suae. Cap. CXVI.

Epist. 116

Fraternitatis uestrae desiderium Ioannis regio- narij relatione cognouimus: quod quidem li- benter parati sumus implere, si diligenter fuerimus de his quae retulit informati. Inquit autem a uestra sibi relatu dilectione, quod Ecclesiae uestrae quaedam olim priuilegia ab Apostolica sede concessa sunt, atque uilium pallij eius sacerdotes antiquitus habu- isse. Quod quia uobis magnopere poscitis refor- mari, in Ecclesiae nostrae scriptis requiri fecimus, et inueniri nil potuit. Sed quoniam quanto studiosius ista cupitis adipisci, tanto uos arbitramur esse sol- licitos, inquirendis chartis Ecclesiae uestrae uigilantius curam impeditate, & si qua exinde scripta inueniri potuerint quae nos ualeant informare, huc curae uestrae sit transmittere. Nam qui noua conce- dimus, uetera libentissime reparamus.

Greg. tom. 2

Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi. De Menate et Theodoro episcopis male uiuentibus. Ca. CXVII.

Uim sacerdotalis dignitas alijs uideatur digni- tatibus eminere, ita quisquis ea ornatus est, cunctis se imitandum debet ostendere, ut exemplo sui nulli nocere, sed uitam potius ualeat componere subiectorum. Nam si actus dissentiat a nomine, quanto pontificatus ipse plus erigit, tanto magis addicit. Itaque Menate quaedam episcopus, qui illic de dioecesi Romanae Ecclesiae nostra ordinatione profectus est, in tanta se leuitate didicimus exhibere, ut & nobis de eo maior sit uerecundia, & illi episcopus uisus nomene non sit in honore, sed onere. Quod quia pu- doris nobis est de eo illa cognoscere, quae in alia- rum puinciarum omnino reprehendimus sacerdotibus, fraternitas uestra eum illic immorari amplius non permittat, sed ad nos quatenus reuertitur conpellat, ac magis inuenta per omnia occasione transmittat, ut sub ea qua dignum est obseruatum reseruetur, seculares mores ad sacerdotalem studeat conuertere gra- uitate. Nam satis noxiu atque perniciosum est, ut imi- tatione ipsius, quae edificari debuerat, destruantur. In qua re non solum ille culpabilis, sed etiam qui non re- stiterit inuenit. Quia uero Theodorus quidam epis- copus de dioecesi reuerendissimi fratris nostri Con- stantij Mediolanensis Ecclesiae episcopi disciplinae, ut dicit, euitas, illic uenisse firmat: hortamur ut & isto diligentius requisito, ad episcopum suum uestra fra- ternitas transmittat. Et quia sicut legitur: Qui abiicit disciplinae, infelix est: nulla eum illic se excusatione patiamini retinere, quatenus ipsi qui leuitatis eo- rum uitio possunt decipi, liberentur, & de ipsis ha- bere mercedem ne in hac stultitia pereant ualeatis.

Gregorius Virgilio & Syagrio episcopis Galliae.

De Syagria defendenda. Cap. CXVIII.

Commisisti officij qualitas me fratres charissimi mi in uocem cogit doloris erumpere, & dilectione uestra anxietate charitatis exasperare, quod illic uos nimium negligentes & remissos dicit extitisse, ubi studium uestrum acriter iustitiae rectitudo, & zelus debuit castitatis accedere. Peruenit enim ad nos, Syagria quodam uita religiosam, mutatis etiam uestribus affectu, postea marito uiolenter esse, quod dicit iniquum est, sociata, & nullo uos in eius defensione dolore permotos. Quod si ita est, ue- hementius ingemisco, ne apud omnipotentem Do- minum, quod absit, mercenarij officij, & non pasto- ris meritum habeatis. Quippe qui in ore lupi ouem lamandam sine certamine reliquistis. Quid enim dic- turi, quam uere ratione futuro estis iudici reddituri, quos stupri scortatio non comouit, quos ad de- fendendum fauor nequaquam religiosi habitus excita- uit, quos ad tutandam pudicitiae integritate sacerdo- talis consideratio non erexit? Vel nunc ergo ne- glectus ad memoriam redeat, huius recordatio cul- pae solliciter, & officij uestri consideratio ad pra- dictae mulieris uos adhortatione impellat. Et ne forte per tempus transisset in uoluntate necessitas, lingua illi uestra medela sit, atque admonentibus

T 3 uobis,

vobis, orationibus operā det, de memoria lamen-
ta poenitentia nō recedat, redēptori nostro cor poe-
nitens exhibeat, & castitatis damna quā ei corpo-
re seruare nō licuit, fletu resarciat. Quia ergo prae-
dicta mulier res suas etiā nūc p̄is, ut fertur, deside-
rat causis impēdere, hortamur, ut fraternitatis uest-
rae hac in re fauorē inueniat, solatijs portat, & ser-
uata cōpetenti filijs portione, fas illi sit de substantia
sua iudicare quod uelit. Vestrū em sine dubio bo-
nū facitis, si bona uolētibus opē fertis. Hęc igitur di-
lectissimi fratres quae loquimur, ex quāto procedat
amore p̄ferate, & omnia cū ea qua dicunt chari-
tate suscipite. Nā dum unū in redēptoris nostri
corpore corpus sumus, in his quae uobis nocere
sentio, simul uror. Qua aut intentione, quōtie affe-
ctu hanc uobis epistolā miserim, cordi uestro ue-
ritatis auctor aperiat. Et ideo hęc fraterna uos ad-
monitio nō cōtristet: quia & asperū poculū liben-
ter accipit, quod intētionē salutis offertur. Quod
superest, charissimi fratres, iunctis Dei nostri mi-
sericordias precibus exoremus, ut uitā nostram in
suo p̄pitijs timore disponat, quatenus & hic illi
sacerdotaliter deseruire, & in conspectu ipsius in
futuro securi assistere & sine metu ualeamus.

Gregorius Syagrius episcopo Augustodunensi.
De Vrsicino Taurinane ciuitatis episcopo. Cap. CXXIX.

S In rebus secularibus suū cuiq; ius & p̄prios
Sordo seruādu est, quāto magis in Ecclesiasti-
cis dispositionibus nulla debet induci cōfusio, ne
sibi discordia locū inueniat, unde pacis debent bo-
na p̄cedere. Quod hac ratione seruabitur, si nihil
potestati, sed totū equitati tribuit. Perlatū siquidē
ad nos est, dilectissimū fratrem nostrum Vrsicinum
Taurinane ciuitatis episcopū, post captiuitatē &
depredationē quā pertulit, graue in parochijs su-
is, quae in Francorū sita terminis perhibent, prae-
iudiciū pertulisse, deniq; ut alter illic cōtra Ecclē-
siastica statuta nullo eius crimine deposcente cō-
stitueret antistes. Et ne leue forsitā uideret huius
rei praeiudiciale cōmissum, etiā aliquid doloris est
additū, ut res ei Ecclēsiac suae quas habere potuit,
tollerent. Quod si haec ueritate subsistat, quia cru-
dele nimis est, & aperte sacris canonibus inimicū,
ut ab altari p̄prio in fontē ambitio remoueat sacer-
dotē, qui non mereat ex crimine successorē, suā in
huius praeiudiciū cuncti causam attēdat, & quod
nolunt perpeti, nec alijs imponāt. Nā si prauae rei
aditus anteq; diu pateat non claudat, usu sit lati-
or: & erit cōsuetudine licitū, quod ratione constat
esse prohibitū. Sed prae caeteris fraternitatis uestre
sollicitudo p̄ nostra cōmendatiōe, ac diuinae con-
siderationis intuitu, in eius se enixius defensione
impēdat, & a suis illum amplius contra rationē
remotū esse parochijs nō permittat. Sed tam per
se, q̄ supplicando p̄ excellentissimis regibus, quos
uos in nullo credimus cōtristare, id peragat, ut &
hoc qd malefactū est corrigat, et quae uolēter ab-
lata sunt, ueritate patrocinatē reddant. quia cum
scriptū sit: Frater fratrem adiuuās exaltabit: tanto se
ab omnipotēte Deo charitas uestra nouerit rece-

Proh. 18

Apturā, quāto praepcepta ipsius in adiuuando fratre
libenter atq; constanter fuerit executā.

Gregorius Theoderico & Theoberto regibus Francorum.
De Vrsicino episcopo. Cap. CXXX.

S Vmmum in regibus bonum est, iustitiam co-
Slere, ac sua cuiq; iura seruare, & subiectis non
sinere quod potestatis est fieri, sed quod aequū est
custodire. Quod quia uos & diligere & omnino
confidimus custodire, excellentiae uestrae indica-
re ea quae emendationē expētūt inuitamur, ut per
hoc opprellis succurrere, & uobis mercedē acqui-
rere nostris epistolis ualeamus. Fratrem itaq; & co-
episcopū nostrū Vrsicinū Taurinane ciuitatis an-
tistitē in parochijs suis quae intra regni uestri sunt
terminū constitutā, omnino dicitur praediciū
sustinere, adeo ut contra Ecclesiastica obseruan-
tiam, cōtra sacerdotale grauitatē, & contra sacro-
rum canonum definita, nullo eius exigente crimi-
ne, alter illic non metuerit episcopus ordinari. Et
quia parum uisum est si illicitis non iungerentur
illicita, etiā res Ecclēsiac suae, ut fertur, ablatae sunt.
Quod si ita se ueritas habet, quoniā intolerabile
nimis est, ut ui opprimeretur cui culpa nō nocuit,
praemisso paterna charitate salutationis alloquō,
petimus ut quod excellentia uestra amore Ecclē-
siastica reuerentiae, & aequitatis contemplatione
sponte potest impēdere, nosra studeat benignius
intercessionē concedere, & iustitiam illi, sicut de
aequitatis eius bono cōfidimus, faciat in omnibus
custodiri, atq; patefacta ueritate, & quod illicitē
actum est corrigi, & res ei uiolenter ablatas aequi-
tate iubeat fauente restitui. Nec quod ad tempus
eius ab hostibus detinetur, debet illi aliquid offi-
cere, sed hoc ad subueniendum Christianitatis ue-
strae magis ac magis debet animos permouere, ut
largitatis uestrae munere consolatus, captiuitatis
quā pertulit, non possit damna sentire. Pro utilita-
te ergo animae uestrae, hęc apud uos exhortatio lo-
cum inueniat, ut ad mercedē uestrae deiectionem
ipsius porrecta manu iustitiae releuetis: quatenus
per hoc quod equitatem sacerdotibus custoditis,
eorū precibus ante Dei semper oculos floreatis.

Gregorius Brunichilde reginae Francorum. Hilarius com-
mendat. Cap. CXXXI.

C Vm in regni regimine uirtus iustitia, & po-
Clestas egeat aequitate, nec ad hoc alterū sine
altero possit sufficere: quanto in uobis amore ho-
rum cura praefulgeat, ex hoc utiq; ostenditur pa-
tenter, dum turbas gentium laudabiliter guberna-
tis. Quis ergo haec considerans, de excellentia ue-
strae bonitate diffidat: aut de impetratione sit dū-
bius, quādo illa a uobis quae subiectis uos libeter
posse nouit impēdere, duxerit postulanda? Lator
itaq; presentū Hilarius excellentiae uestrae famu-
lus, nosra se interventione apud potestates uestrae
estimas adiuuari, cōmendationis nostrae sibi popo-
scit epistolas suffragari, certū tenēs sibi uberius, si-
cut caeteris conceditis, promereri, si nosra pro eo
intercessio loqueret. Proinde paternae charitatis
affectu

Epist. 120

Epist. 121

affectu salutationis perfoluētēs alloquia petimus,
ut quia quorundam se perhibet nequitia aduersi-
tatibus laborare, excellentiae uestrae eū tuitio mu-
niat, & ne contra rationem ualeat praegruari, sua
illum iustione tutum esse praecipiat: quatenus dū
uobis iubentibus atq; propitijs nullius aduersitas
iniuste & pro sola tantummodo uoluntate locum
habuerit, & nos de impetratis quae pro uestra ma-
gis mercede poscimus gratias referamus, & excel-
lentiae uestrae beatus Petrus apostolorū princeps,
quem in omnibus cōcedendo quae petimus Chri-
stiana deuotione ueneramini, recompenfet.

Gregorius Vanilono & Aregio.
Hilarius commendat. Cap. CXXXII.

A D magnam gloria uestrae laudem accedit,
quod Hilarius praesentium lator ualido se si-
dit praesidio releuari, si assequi fauorem tuitiois
uestrae meruerit. Quod adeo, sicut est, magnū exi-
stimat, ut ad hoc obtinendum etiam nosram sui
commendationem adhibere studuerit adiutricē.
Hunc igitur quoniam ad uestrū patrocinium uide-
mus desideranter uelle confugere, scribere pro eo
non iudicauimus differendum, confidentes tanto
uos defensionē petētibus libenter impartiri, quā-
to eam in tristitia & in stricto positus cognoscitis
suppliciter expectare. Ea de re gloria uestrae pater-
na dulcedine salutes, petimus ut quia praedictus
portitor aliquorū inimicitijs se contra rationē asse-
rit subiacere, patrocinium uestrū quod magnopere
cupit, inueniat, & nullā illū contra aequitatem mole-
stam, nullā uexationē patriamini sustinere, sed ab
omni eū afflictione, quā non ratio, sed aduersan-
tium uoluntas ingesserit, patrocinij uestri gratia
tueatur: ut & hic opatū se in uobis, ut sperat, late-
tur inuenisse refugium, & aliquid uobis ad merce-
dem proficiat, ac uestrū quidem in nobis alij simi-
liter quarere discant in tribulatione solatium.

Epist. 122

Gregorius Asclipiadoto.
Hilarius commendat. Cap. CXXXIII.

Q Vi terrenis rebus adherent, quantū eis prae-
standi locus conceditur, tanto priorēs in
causis debet mercedis existere, ut fructu bo-
ni operis & hic eorū quibus seruiūt gratia perfrua-
tur, & coelestis regni aulā introire postea merean-
tur. Vnde licet hoc diligere, & in hoc uos esse con-
fidamus intentos: uerū tamen quia paternū allo-
quū aliquid bonis mentibus semper addit, hōta-
mur ut quoties congruū iuuādī tēpus astiterit, ne-
quaquā quod operandū uobis est differatis. Nam
qui fratrem relictū releuat, apprehensum eripit, mē-
tem consolāt, ab illo sibi retribuī, cui totū impēdit
non dubitet, qui ait: Quod unī ex minimis istis fe-
cistis, mihi fecistis. Quia igitur Hilarius praesentū
portitor pro eo q̄ frustra contra se quorundā per-
hibet inimicitias exarsisse, uestrae se tuitioi nosra
petij epistola cōmendari, certus q̄ patrocinanti-
bus uobis cuiquā contra rationē aduersitas ei no-
cere non ualeat: idcirco paterno gloria uestram sa-
lutantes affectu, petimus ut fauoris uestri gratia-

Matth. 25

muniat, & quod caeteris iusta petētibus indulgētis,
huius quoq; pro nostra intercessionē largius im-
pendatis, atq; eū contra aequitatē opprimi non si-
natis, sed manū illi auxiliij ubi rationis ordo uoca-
uerit, porrigatis: quatenus ad mercedē gloriae ue-
strae, & ipse in uobis quod omnino arduē quefuit
inueniat, & uos afflictio & humiliter supplicanti
uideamini, quod ualde gloriosum est; subuenisse.

Gregorius Claudio in Hispanijs.
De familiaritate regis Gothorum. Cap. CXXXIII.

Q Via unguenti more bonorum fragrat opti-
nio, uestrae gloriae de Occidentibus partibus
hucusq; odor tetendit. Cuius profecto auge-
suauitate respersus, multū fateor quē nesciebā dile-
xi, atq; intra linū cordis amoris manu te rapui: nec
iam eum nesciens diligebā, cuius bona cognoue-
ram. Qui enim mihi magna intentione notus, sed
corporis uisione manet incognitus, de eo procul-
dubio ueraciter dicere possum: quia personā illius
scio, sed domū nescio. Magna aut uestrae laudis da-
tur assertio, quod excellenti Gothorū regi uestra
gloria sedulo adherere perhibetur: quia dum mā-
lis boni semper displiceant, bonos uos esse certū
est, qui bono placuistis. Propterea debitū saluta-
tionis alloquū soluens, opto uos in his quae cepti-
stis exerceri, ut in uobis compleatur ueridica Salo-
monis illa sententia quae ait: Iustorū semita quasi
lux splendens procedit, & crescit usq; ad perfectū
diē. Nunc enim cum lux nobis ueritatis insulget,
cum sese regni coelestis suauitas mentibus aperit,
iam quidem dies est, sed adhuc perfectus non est.
Tunc aut dies perfectus erit, quando iam quicquā
de nocte peccati in mente nostra non erit. Vos au-
tē usq; ad perfectū diem crescite: ut quousq; patriā
aeterna uideatur, bonorū hic operum augmēta di-
latentur: quatenus tanto post in retributione ma-
ior sit fructus muneris, quanto nunc studiū creue-
rit laboris. Propterea dilectissimū filiū nostrū Cy-
riacū monasterij nostri patre uestrae gloriae cōm-
mendamus, ut peractis quae ei iniuncta sunt, nulla
illū remeandi mora praepediat. Omnipotēs Deus
coelestis uos brachij protectionē tueatur, & nunc
gloriosos inter homines, & post longa annorum
curricula inter angelos esse concedat.

Epist. 124

Proh. 4

Gregorius Leandro episcopo Hispaniarum.
De laude charitatis. De honore sue prelationis. De pal-
lio ad sacra tantū missarii solemnità transmissio. Ca. CXXXV.

S Anctitatis tuae suscepi epistolam, solius chia-
ritatis calamo scriptam. Ex corde enim lingua
tinxerat, quod in chartae pagina refundebat. Boni
autem sapientesq; uiri cum legeretur affuerunt;
quorum statim uiscera in compunctione cōmota
sunt. Coepit quisq; amoris manu in suo corde te ra-
pere: quia in illa epistola tuae mentis dulcedinem
non erat audire, sed cernere. Accendebantur & mi-
rabantur singuli, atq; ipse ignis audientū demor-
strabat qui fuerit ardor dicētis. Nisi enim prius in-
se faces ardeant, alium non succendūt. Ibi ergo ui-
dimus, quanta charitate tua mens arserit; quae sic

Epist. 125

& alios accendit. Vitam uero uestram, cuius ego semper cum magna ueneratione reminiscor, minime nouerat, sed eius altitudo uestri cordis patuit ex humilitate sermonis. Vitam autem meam cunctis esse imitabilem illa uestra epistola loquitur. Sed quod non est ita ut dicitur, sit ita quia dicitur, ne qui non solet, mentiatur. Ad haec autem breuiter cuiusdam bone mulieris uerba loquor: Nolite me uocare Noemi, id est pulchra, sed uocate me Mara: quia amaritudine plena sum. Neque enim bone uir hodie ego sum ille quem nosti. Multum fateor exterius proficiendo, interius cecidi: neque de eorum numero esse pertimesco, de quibus scriptum est: Deiecisti eos dum alleuarentur. Cum alleuatur enim deicitur, qui honoribus proficit, & moribus cadit. Ego enim uias mei capitis sequens, summo pere esse decreueram opprobrium hominum, & abiectione plebis: atque in eius fortem currere, de quo rursus per Psalmistam dicitur: Ascensus in corde suo disposuit in ualle lachrymarum: ut uidelicet tanto uerius intus ascenderem, quanto per conuallem lachrymarum foris humilius iacerem. At me multum nunc deprimit honor onerosus, curae innumerae perstrepunt, & cum sese ad Deum animus colligit, hunc suis impulsibus, quasi quibusdam gladijs scindunt. Nulla cordis quies est. Prostratum in infimis iacet suae cogitationis pondere depressum. Aut rara ualde aut nulla hoc in sublimia penna contemplationis leuat. Torpet ignaua mens, & circumlatrantibus curis temporalibus iam penes ad stuporem deducta, cogitur modo terrena agere, modo etiam quae sunt carnalia dispensare. Aliquando uero fastidio exigente compellitur, quaedam etiam cum culpa disponere. Quid multa loquar? Victa suo pondere sanguinem sudat. Nisi enim sanguinis nomine culpa ceteretur, Psalmista non diceret: Libera me de sanguinibus. Cum uero culpam culpis iungimus, hoc quoque quod per alium prophetam dictum est implemus: Sanguis sanguinem tetigit. Sanguis enim sanguinem tangere dicitur, cum culpa culpae adiungit, ut iniquitatis cumulus multiplicetur. Sed inter haec per omnipotentem Deum deprecor, in perturbationis fluctibus lapsam tuae orationis manu me teneas. Quasi enim prospero flatu nauigabam, cum tranquillam uitam in monasterio ducerem. Sed procellosis subito motibus tempestas exorta, in sua perturbatione me rapuit, & prosperitatem itineris amisi: quia quiete perdita mentis naufragium pertuli. Ecce nunc in undis uersor, & tuae intercessionis tabulam quaero: ut qui in nauis integra diues peruenire non merui, saltem post damna ad litus per tabulam reducar. De podagrae uero molestia sanctitas uestra ut scribit affligitur, cuius dolore affligo et ipse uehementer attritus sum. Sed facilis erit consolatio, si inter flagella quae patimur, quae cunctis fecimus ad memoriam delicta reuocemus: atque haec non ita flagella sed dona esse conspiciamus, si quia carnis delectatione peccauimus, carnis dolore purgamur. Praeterea ex benedictione beati Petri apostolorum principis pallium uobis transmissimus ad

Ruth. 1

Psal. 72

Psal. 83

Psal. 50

Osai 4

sola missarum solennia utendum. Quo transmissio, ualde debui qualiter uobis esset uiuendum admonere. Sed locutione supprimo, quia uerba moribus anteitis. Omnipotens Deus sua uos protectione custodiat, atque ad caelestis remuneratione patriae cum multiplici animarum fructu perducat. Ego autem quanta occupatione deprimar, & debilitate, breuis attestatur epistola, in qua ei quem multum diligo, parum loquor.

Gregorius Recharedo regi Visigothorum. De muneribus sancto Petro transmissis. Factum David ad memoriam redidit, qui aquam noluit bibere. Crucem transmittit in qua de ligno Domini erat, & de capillis sancti Ioannis Baptistae. Caput CXXXVI.

EXplere uerbis excellentissime fili non ualeo, quantum tuo opere, tua uita delector. Audita quippe noui diebus nostris uirtute miraculi, quod per excellentiam tuae cuncta Gothorum gens ab errore Arianae haeresis in fidei rectae soliditate translata est, exclamare cum propheta libet: Haec est immutatio dexterarum excelsum. Cuius enim uel saepeum peccatus tanto hoc opere cognito non statim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuae excellentiae amore mollescat? Haec me fateor quae per uos acta sunt saepe conuenientibus filiis meis dicere, saepe cum eis pariter admirari delectat. Haec me plerumque etiam contra me excitant, quod piger ego & inutilis tunc inerti otio torpeo, quando in animarum congregationibus pro lucro caelestis patriae reges elaborat. Quid itaque ego in illo tremendo examine iudicis ueniens diciturus sum, si tunc illuc uacuus uenero, ubi tua excellentia greges post se fidelium ducet, quos modo ad uerae fidei gratiam per studiosam & continuam praedicationem traxit? Sed est mihi bone uir hoc ex Dei munere in magna consolatione: quia opus sanctum quod in me non habeo, diligo in te. Cunctis de tuis actibus magna exhortatione gaudeo, ea quae per laborem tua sunt, per charitatem mea fiunt. De conuersione igitur Gothorum in uestro opere, & in nostra exultatione libet cum angelis exclamare: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae uoluntatis. Nos enim, ut existimo, gratiarum amplius omnipotenti Domino debitores sumus, qui est uobiscum nihil egimus, uestro tamen operi congaudendo participes sumus. Beatus uero Petrus apostolorum princeps quam libenter munera excellentiae uestrae suscepit, ipsa cunctis liquidum uita uestra testatur. Scriptum quippe est: Vota iustorum placabilia. Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid datur, sed a quo datur aspicitur. Hinc est enim quod scriptum est: Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera eius non respexit. Dicitur quippe quod dominus respexit ad munera, praemisit sollicitate quia respexit ad Abel. Ex qua re patet ostendit, quia non offeres a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Vestra itaque oblatio quae sit grata ostendit, qui datur aurum, prius ex conuersione gentis subditae animarum munera dedistis. Quod uero transmissis

Epist. 126

Psal. 76

Luc. 2

Proph. 15

Gen. 4

transmissos abbates, qui oblationem uestram beato Petro apostolo deferabant, uir maris dicitis fatigatos ex ipso itinere ad Hispanias remeasse: non munera uestra repulsa sunt quae postmodum perueniunt, sed eorum qui transmissi fuerant constantia est probata, an scirent sancto desiderio obiecta pericula uincere, & in fatigatione corporis mente minime lassari. Aduersitas enim quae bonis uotis obicitur, probatio uirtutis est, non iudicium reprobationis. Quis enim nesciat quam prosperum fuit quod beatus Paulus apostolus praedicaturus ad Italiam ueniebat, & tamen ueniens naufragium pertulit? Sed nauis cordis in marinis fluctibus integra stetit. Praeterea in iudicio, quia creuit de uestro opere in laudibus Dei hoc quod dilectissimo filio meo Probino presbytero narrante cognoui: quia cum uestra excellentia constitutionem quamdam contra ludaeorum perfidiam dedisset, hi de quibus prolata fuerat, rectitudinem uestrae mentis inflectere pecuniarum summam offerendo moliti sunt: quam excellentia uestra contempsit, & omnipotentis Dei placere iudicio requirere, auro innocentiam praetulit. Qua in re mihi David regis factum ad memoriam uenit: cui dum concupita aqua de cisterna Bethleemica quae inter hostiles cuneos habebatur ab obsequentibus militibus fuisset allata, protinus dixit: Absit a me ut sanguinem iustorum hominum bibam. Quia quia fudit & bibere noluit, scriptum est: Libauit eam Domino. Si igitur ab armato rege in sacrificium Dei uersa est aqua contempta, penes quem quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam sed aurum accipere contempsit? Itaque filii excellentissime fidenter dicam, quia libasti aurum Domino, quod contra eum habere noluisti. Magna sunt haec & omnipotentis Dei laudi tribuenda. Sed inter haec uigilanti sum studio antiqui hostis insidiae cauendae, qui quanto maiora in hominibus dona conspicit, tanto haec auferre subtilioribus insidijs exquirat. Neque enim latrunculi in uia capere uiatores uacuos expectant, sed eos qui auri uascula uel argenti ferunt. Via quippe est uita praesens. Et tanto quisque necesse est ut insidiantes spiritus caueat, quanto maiora sunt dona quae portat. Oportet ergo excellentiam uestram in tanto hoc de conuersione gentis subditae munere quod accepit, summo pere custodire prius humilitatem cordis, ac deinde munditiam corporis. Cum enim scriptum sit: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur: profecto liquet quia ille ueraciter alta amat, qui mentem suam ab humilitatis radice non desecat. Saepe namque malignus spiritus ut bona destruat quibus prius aduari non ualuit, ad operantis mentem post peractam operationem uenit, eamque tacitis cogitationibus in quibusdam suis laudibus excutit, ita ut decepta mens admiretur ipsa quam sint magna quae fecit. Quae dum per occultum tumorem apud semetipsam extollit, eius qui donum tribuit, gratia priuatur. Hinc est enim quod per prophetam uocem contra superbientem animam dicitur: Habens fiduciam in pulchritudine tua, for-

1. Paral. 11

Luc. 14

1. Cor. 13

Ezech. 10

nificata es in nomine tuo. Fiduciam quippe animam in pulchritudine sua habere, est in semetipsa de iusta actione praesumere. Quae in suo nomine fornicatur, quando in hoc quod recte egit, non conditoris laudem dilatarum appetit, sed suae opinionis gloriam requirit. Hinc rursus per prophetam scriptum est: Quo pulchrior es, descende. Anima etenim unde est pulchrior, inde descendit, quando ex uirtutis decore quo ex altari apud Deum debuit, ab eius gratia per suam elationem cadit. Quid ergo in his agendum est, nisi ut malignus spiritus cum nobis ad eleuandam mentem reducit bona quae egimus nos semper ad memoriam mala nostra reuocemus? quatenus & nostra cognoscamus esse quae peccando fecimus, & solius omnipotentis Dei munera, cum peccata declinamus. Custodienda est quoque munditia corporis in studijs bonae actionis, quia iuxta uocem praedicantis Apostoli: Templum Dei sanctum est, quod estis uos. Qui rursus ait: Haec est enim uoluntas Dei, sanctificatio uestra. Quam sanctificationem quid dixerit, ostendens protinus adiunxit: Ut abstineatis uos a fornicatione, ut sciat unusquisque uestrum suum uas possidere in sanctificatione & honore, & non in passionibus desiderij. Ipsa quoque regni gubernacula erga subiectos magno sunt moderamine temperanda, ne potestas mentem surripiat. Tunc enim regnum bene regitur, cum regnandi gloria animo non dominatur. Curandum quoque est ne ira furere pat. Ne fiat citius omne quod licet. Ira quippe etiam cum delinquentium culpas exequitur, non debet menti quasi domina praere, sed post rationis tergum uelut ancilla famulari, ut ad faciem iussa ueniat. Nam si semel mentem possidens coeperit, iustum esse deputat etiam quod crudeliter facit. Hinc enim scriptum est: Ira uiri iustitiam Dei non operatur. Hinc rursus dicitur: Sic omnis homo uelox ad audendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Haec autem uos auctore Deo omnino seruare non ambigo. Sed occasione admonitionis exorta, bonis uestris actibus me furtiue subiungo, ut cum non admoniti facitis, quando uobis admonens additur, iam non soli faciatis. Omnipotens autem Deus in cunctis actibus uestris, caelestis brachij extentione uos protegat, uobisque & praesentis uitae prospera, & post multa annorum curricula gaudia concedat aeterna. Clauum uero paruulam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore pro eius benedictione transmissimus, in qua inest ferrum de catenis eius inclusum: ut quod collum illius ad martyrium ligauerat, uestrum ab omnibus peccatis soluat. Crucem quoque dedit lateri praesentium uobis offerendam, in qua lignum dominicae inest, & capilli beati Ioannis baptistae. Ex qua semper solatium nostri Saluatoris per intercessionem praecursoris eius habeatis. Reuerentissimo autem fratri & coepiscopo nostro Leandro pallium a beati Petri apostoli sede transmissimus, quod & antiquae consuetudini, & nostris moribus, & eius bonitati atque grauitati debeamus. Itē in anagnostico antelongum tempus dulcissima mihi uestra excellentia Neapoli-

Ezech. 38

1. Cor. 9

1. Thess. 4

1. Cor. 1

1. Cor. 1

Neapolitano quodam iuvene ueniente mandare curauerat, ut pijsissimo imperatori scriberet, quatenus pacta in chartophylacio requireret, quae dudum inter patris memoriam Iustinianum principem & iura regni uestri fuerat emissa, ut ex his colligeret quid uobis seruare debuisset. Sed ad hoc faciendum duces mihi uehementer obstiterunt. Vna quia chartophylacium praedicti patris memoriam Iustiniani principis tempore, ita surripiente subito flamma incensum est, ut omnino ex eius temporibus penes nulla charta remaneret. Alia autem, quia, quod nulli dicendum est, ea quae contra te sunt, apud te ipsum debes documenta requirere, atque haec pro me in medium proferre. Ex qua re hortor ut uestra excellentia suis moribus congrua disponat, & quae ad pacem pertinent, studiosè peragat, ut regni uestri tempora per longa sint annorum curricula in magna laude memoranda. Praeterea transmissimus clauim aliam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore, quae cum digno honore reposita, quae apud uos inueniret benedicendo multiplicet.

Gregorius Italiae patriciae, & Venetio. Conqueritur de doloribus eius. Cap. CXXVII.

Epist. 127

Quosdam de Sicilia uenientes affectu quo debui de sospitate uestrae excellentiae requirere curauit. Sed de affiduitate aegritudinum mihi tristitia responderunt. Haec autem dicens nec ego uobis de me ipso inuenio aliud quod debeam nunciare, nisi quod peccatis meis exigentibus ecce iam undecim menses sunt quod ualde rarum est si de lecto surgere aliquando potuero. Tantis enim podagris tantisque molestiarum doloribus premor, ut uita mea mihi grauissima poena sit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In clero uero huius urbis & populo tantum febrium languores irruerunt, ut penes nullus liber, nullus seruus remanserit, qui esse idoneus ad aliquod officium uel ministerium possit. De uicinis autem urbibus strages quotidie mortalitatis nobis nunciantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus uastetur, quanto uiciniore estis, tanto credo quod subtilius cognouistis. De Oriente uero qui ueniunt, grauiore desolationes nunciant. In his itaque omnibus quia appropinquante fine mundi generalem percussione esse cognoscitis, affligi nimis de proprijs molestijs non debetis. Sed sicut sapientes nobiles decet, omne cor ad animarum curam reducite, districtum iudicium quanto sit uicinius, plus timete. Studijs pietatis intendite, de qua scriptum est, quod promissionem habeat uitae praesentis & futurae. Potens est autem omnipotens Deus uitam uestrae excellentiae & hic in longo tempore conseruare, & post multa annorum curricula ad gaudia aeterna perducere. Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam Antoninam mea uice salutari. Quas oro ut superna gratia protegat, eisque prosperari in omnibus concedat.

Gregorius Donello erogatori. De prouisione Romanae ciuitatis. Cap. CXXVIII.

Epistolam gloriae uestrae plenam, boni filij, charitate suscepimus, ex qua quidem de molestia corporis uestri noster est animus contristatus. De diuina tamen miseratione confidimus, quod qui uos miseram & deiectam diligere fecit Italiae, ipse uobis & corporis salutem restituat, & in aeterna retributione compenset. De militari enim toga, quam uos contra uoluntatem uestram principali significatione iussione iterum suscepisse, omnino sumus libenter complexi, scientes quia magnitudo uestra cautiore salubriorique prouisione militari necessitati concurrat. De sex uero centenarijs, qui in cimiliarcho Rauennati Ecclesiae fuerant commendati, sicut uestra testatur epistola, ab excellentissimo Exarcho in quotidiana militum praefectura sunt mutati: qui ut haec uenit minimè restantur, cuius sit causa cognoscitis. Quod enim scripsistis, hoc praedicto filio nostro Exarcho uisum esse, ut quia pax ad conclusionem tenuit de pecunijs hinc competentibus, primum ut togam illarum partium factatis, gloria uestra caute prospiciat si uel fieri debet, uel sit quoquo modo praesumendum, ut si praefectura illarum partium acceptas pecunias recuperare negligit, haec partes ob hoc periculum de militis nuditate sustineant. Sed si quibus mutatae ipsae dicuntur pecuniae, debent a mutante constringi, quatenus sicut nouerunt expensa centenaria ipsi restituant, & pecuniae quae sine erogatione non possunt tangi periculo, subtractae quibus debentur, admissio quod nobis imminet periculo, minimè alijs dispergantur indebitè. Et hoc quidem nos nec cum nouo in causa uero Romanarum partium ignaro agimus. Cui quippe constat quod si pax reparata minimè fuerit, belli tempore in his locis nisi solius diuinae potentiae maiestatis, humanum non praeualeret subuenire remedium. Sciens ergo magnitudo uestra uoluntate dominorum principum quanta de Romanae ciuitatis cura praecipue subuentione sit prouida, quod ex donis eorum euidenter agnoscitur, sed & partium istarum immixtus periculum, omnino curae tuae est & ciuitatis cum pecunijs huc uenire. Quod si omissum fuerit, & aduersi aliquid, quod non optamus, euenierit, neque apud Deum, nec apud rerum dominos cuiuslibet obtentu personae uos excusare quoquo modo ualeatis. Romana enim ciuitas peccatis nostris facientibus diuersis est attrita languoribus, ut nec qui in murorum custodia sint, idonei persistant.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano. De usu pallij, & ratione eius. Cap. CXXIX.

Epist. 129

Uscaptis fratris & coepiscopi nostri Maritimae nisi epistolis, sed & Castorio chartulario nostro remeate, fraternitatem uestram plenissime de his quibus dubietas fuerat, satisfecisse cognouimus, magnasque omnipotenti Deo gratias agimus: quia de meo corde medullitus omnis rancor sinistrae suspicionis euulsus est. Pro qua re Stephanum communem filium diaconem uestrum cum summa uolui celeritate laxare. Sed hunc apud me uel paucis diebus immorari, dolores crebris mearum aegritu-

aegritudinum compulerunt. At postquam meliorari uel modicum coepi, eum protinus cum gaudio transmittere curauit. Itaque pallium ad sacra missarum solennia utendum ex more transmisiimus, cuius uos uolumus per omnia genium uendicare. Huius enim indumenti honor humilitas atque iustitia est. Tota ergo mente fraternitas uestra se exhibere festinet in prosperis humilem, & in aduersis si quando eueniunt, cum iustitia erectam: amicum bonis, peruersis contrariam. Nullius unquam faciem pro ueritate loquentem premens, misericordiae operibus iuxta uirtutem substantiae inlittens, & tamen insistere etiam supra uirtutem cupiens, infirmis compatens, bene ualentibus congaudens, aliena damna propria deputans, de alienis gaudijs tanquam de proprijs exultans, in corrigendis autem uitijs saeuens, in fouendis uirtutibus auditorum animos demulcens, in ira iudicium sine ira tenens, in tranquillitate autem seueritatis suae censuram non deserens. Haec est frater charissime pallij accepti ratio, quam si sollicitè obseraueris, quod foris accepisse ostenderis, intus habes. Praeterea fratrem & coepiscopum nostrum Sauintianum fraternitati uestrae in omnibus commendo, & si quae causae sint, interim postponantur. Charitas inter uos fixa permaneat, ut sic de exterioribus, si quando contentio uertitur, examen ueniat, quatenus mentem charitas non relinquat. Communem quoque filium Honoratum archidiaconum commendamus. De quo, si ita est, sicut per Castorium chartularium nostrum didicimus: quia per eum iam tres antea archidiaconi seruare consuetudinem Ecclesiae iustitiam, qui quinque uero ex eundo compulsi sunt, tuae quidem uolumus ut charitatem sanctitatis inueniat. Nam flagitari iudicium non debet de causa quam ipse iudicauit. Sin uero ita non est, omni mentis timore depresso, omnique odio postposito, debet in charitate recipi, & nullatenus a loco in quo inuentus est, amoueri. Mesianensem quoque clericum, qui ad nos confugerat, communi filio Stephano diacono fiducialiter dedimus, certi quia quem nos uestrae fraternitati transmittimus, uos in eo non odium, sed gratiam potestis ostendere. Omnipotens Deus sua uos protectione custodiat, detque nobis ita agere, ut post huius temporalitatis fluctus, ad aeterna ualeamus simul gaudia peruenire.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi. De Philagrino. Cap. CXXX.

Epist. 130

Incet multum fraternitatem uestram ad seruandam sibi iustitiam Philagrini portitoris presentium flagellum cecitatis inuinet, ueruntamen quia ad restauranda quae sibi praedudicialiter asserit detineri, per nos uos uoluit fieri promptiores, praesentia ad uos scripta prauidimus dirigenda. Questus autem est campum cum uinea sua ab Ecclesiae uestra hominibus irrationabiliter occupatum. Quod si ita est, quanquam ante iudicium possessio ei de-

buerat uolenter ablata restitui: tamen quia peruenit communis filius Euentius diaconus uester, consentiente praefato latore constituit per quinque testes partem Ecclesiae uestrae satisfacere posse, eiusdem Ecclesiae iuris illum esse. Ideoque fraternitas uestra praedictum Philagrinum contra iustitiam laborare non faciat, sed modis quibus potuerit, ueritatem diligenter inquirat. Et si manifeste sicut hic constituit, probari potuerit uestri iuris esse, huic propter Deum citius satisfaciendum est, ut a sua intentione sine labore discedat. Alioquin ante omnem contentionem res eius tuta uestra prouisione reddatur, ut sua cuique parti integra post hoc maneat de proprietate cognitio. Quia uero pro eo quod uobis nescientibus inde decessit, uestros se existimat animos offendisse, fraternitas uestra ei dulcedinem suae charitatis ostendat, ut cognoscat se longe aliter quam debuit de sacerdote credidisse. Sed quoniam & sanctorum Apostolorum liminibus se, ut ait, praesentare desiderat: quoties uentre uoluerit, nullius impedimento auertatur, sed uestrum magis habeat in hac parte solatium. Indicauit praeterea praedictus portitor quod collecta facta inter alios ciuitatis Ianuensis habitatores, ipse dare pariter compellatur. Et miramur quod qui magis misericordia dignus est, uobis praesentibus praegrauetur. Quod si ita est, denuo ab eo per quemlibet exigite uestra sanctitas non permittat: quia eum quem caecitas sua grauat, inhumanum nimis est in collatione affligere, cui si esset magna necessitas, debuit ex collatione misereri. Quia uero ab Ecclesia Dertonensi puerum suum iniuste queritur detineri, fraternitas tua praedictae ciuitatis episcopo curat scribere, ut si ita est, sine aliqua illius contentione restituat. Qui si aliter esse forte responderit, aut apud uos, aut apud arbitros causa haec cognoscenda sine excusatione est aliqua facienda. Nam idem Philagrinus puellam suam cum filijs & nepotibus, de qua, ut ait, nulla est quaestio, eundem puerum suum nomine Maurum maritum suum securam innotuit. Ex qua re actum est ut per eum de quo esse contentio, etiam alij de quibus nulla est quaestio, teneantur. Quod si ueritate subsistit, puella illi cum filijs & nepotibus sine aliqua altercatione reddenda est, & tunc de superscripto Mauro quaestione uentilata, quod ratio suaserit, terminetur. Quod si forte & de uxore ipsius aliqua dicitur esse contentio, & hoc quoque ita interuentu iudicij finiatur, ut uobis illic praesentibus ad nos de memoratis causis denuo praedictus portitor necessitatem remeandi non habeat.

Finiunt Epistola Indictionis secundae.

Incipiunt Epistolae Indictionis tertiae ex Registro beati Gregorij papae.

LIBER OCTAVVS

Gregorius Romano defensori. De Lucillo episcopo qui ministeria Ecclesiastica iniuste abstulit. Cap. I.

Epist. 1

Nihil proficit sacerdotum culpas ulcisci, & commissa digna deiectione crimina vindicare, si eis qui conuicti facinore deponuntur, amissio honoris solatiu, & casus sui coeperint esse compendiu. Questus itaque nobis est frater & coepiscopus noster Trajanus Lucillum quondam infu lae Melitenis episcopu, flagitij sui iniquitate perterritum, non solum res Ecclesiae cuius no rector, sed inimicus potius extitit, abstulisse, uerum etiam plurima eum eidem Ecclesiae competentia de praeteritis retinere. Quippe qui in fabrica, uel sartatecta ipsius nihil pertulit expendere, sed mente sacrilega suis totu studiu compendij applicare. Et quia graue nimis ac contra Deum est, ut sua illi deiectione non sit poena, sed commodum: experientia tua eum districte comoneat, ut quicquid abstulit, uel apud se de praeteritis retinet, sine mora restituat. Qui si indita sibi nequitia negare forte uoluerit, quia facile dicitur posse conuinci, una cum reuerendissimo fratre & coepiscopo nostro Ioanne Syracusano residens, subtili inquisitione huius rei ueritate rimamini, quatenus probatione habita, quicquid eu tulisse uel furrupuisse claruerit, palam uerecundia confusus restituat, quod inuerecunde clam abstulit. Petrum autem praedicti Lucilli filium, similiter tui studij sit admonere, ut quia & ipse supra dictae Ecclesiae tulisse plurima perhibetur, honesta ea consideratione restituat: alioquin uestro & ipse est iudicio praesentandus, ut procedente subtili inquisitione, utrorumq; causa ualeat uno fine concludi. Praeterea petijt a nobis superscriptus Trajanus frater noster, ut de monasterio suo, quod in ciuitate Syracusana situm est, ei quatuor uel quinque dari monachi debuissent. Quod pro eius solatio nequaquam existimauimus denegandum: quia ad locum proficiscens incognitu, si proprios quorum consolatione utatur no habeat, mens affecta tristitia minus se ad ea quae utilitatis sunt erigit, & ante incipit succumbere q; laborare. In qua re ne superscripti reuerendissimi fratris & coepiscopi nostri Ioannis priuilegiorum uideremur praerogatiuam minuere, ita hoc illi noueris esse concessum, ut tamen fratris & coepiscopi nostri Ioannis sit arbitrio per omnia reseruatum. Quia ergo petitioni suae praedictus frater noster adiecit, ut pueros quos de pecunia sua comparauit, ac suos patrisq; sui codices, aut res alias proprias quas in eodem monasterio haber, ei sit tollendi licentia, ratio nos hoc negare non pertulit. Sed ne postulata uideamur indiscretè concedere, hanc tenendam obser-

uantiam scito: id est, ut quicquid postq; ab abbatis remotus est officio, comparauit, uel quolibet titulo acquisiuit, libera illi tollendi facultas sit. Sed & hoc quod de monasterio illo in quo coeuerus est, quod in prouincia Valeria in possessione iuris sui patrem eius manifestum est construxisse, pellente hostilitate discedens abstulit, secumq; detulit, sine aliqua dubitatione ei reddendum est: quia alterius inquisitionis ius effugit, quod semel monasterij fuerit dominio sociatum. Si quid autem dum adhuc illic abbatis fungeretur officio acquisiuit, no suum sed monasterij ipsius esse cognoscat. Et ideo de iure illud eiusdem monasterij auferri ulterius quolibet modo non patimur. Legatum autem quod antedictum fratrem nostrum illud capitulans conditrix supra dicti monasterij singulis annis de eodem monasterio per ultimam uoluntatem suam habere constituit, experientia tua solatiante, iustitia faciente, sine aliqua faciat dilatione percipere.

Gregorius Maurizio Augusto.

De denarijs sancto Petro transmisissis. Cap. II.

Dominorum pietas, quae suos consueuit misericorditer famulos continere, ita benigna hic subuentione respicit, ut cunctoru debilium inopia, largitatis eius sit consolatione subleuata. Pro qua re lachrymabili prece omnes deprecamur, ut omnipotens Deus qui clementiae uestrae ad hoc corda compunxit, incolume in amoris sui constantia dominoru seruet imperiu, & uictorias eoru in cunctis gentibus auxilio suae maiestatis extendat. Triginta itaq; libras auri quas confamulus meus Eusa detulit, scribo sacerdotibus egenisq; & alijs fideliter erogauit. Et quia quaedam in hanc urbem sanctimoniales foeminae ex diuersis prouincijs fugientes, post captiuitate uenerunt, ex quibus quantum locoru possibilitas recipit, aliqua in monasterijs datae sunt: quae uero in eis minime capi potuerunt, singulariter degentes inopem uitam ducunt: placuit ut hoc quod caecis, truncis, alijsq; debilibus superesse posset, eis erogari debuisset: dummodo no solum dominorum misericordia indigentes indigenae, sed aduenientes etiam peregrini susciperent. Unde actum est ut simul omnes pro uita dominorum concorditer orarent, quatenus omnipotens Deus longa uobis & quieta tempora tribuat, & pietatis uestrae felicissimam sobolem diu in Romana republica florere concedat. Togae quoq; militu ita per praedictum confamulum meum Scribonem, praesente quoq; glorioso Rasco factae sunt, ut dona dominorum cuncti sub disciplina debita gratias agendo susciperent, & hoc quod eis prius dominari consueuerat, omne murmur auerterent.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

De monasterio Romani consecrando. Cap. III.

Fraternitati uestrae esse non putamus incognitum, quia Romanus clarissimae memoriae uir, per ultimae suae uoluntatis arbitrium, in domo iuris sui Ecclesiam quae in ciuitate uestra sita est, edificari deputauit. Et quia, Deo miserante, defuncti noscitur uoluntas impleta, sanctitas uestra illic ingratanter

Epist. 2

Epist. 3

uenter accedat, & si nullum ibidem corpus constat humatum, locum ipsum in honorem sanctorum Hermetis, Sebastiani atq; Cyriaci, necnon & Pancratij solenniter studeat absq; missis publicis cum ueneratione debita consecrare, ita ut in eodem loco baptisterium nunquam constituitur, nec presbyterum constituas cardinalem. Sed quoties missas ibi degentes illic monachi fieri uoluerint, a dilectione uestra presbyterum nouerint postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus praesumatur.

Gregorius Fautino defensori. De mancipijs Romani spectabilis uiri. Cap. I III.

Epist. 4

Mancipia iuris Romani spectabilis memoriae uiri, qui in domo sua quae in Neapolitana est, monasterium ordinari constituit, habitare in Sicilia perhibentur. Et quia monasterium ipsum iuxta uoluntatem eius noscitur ordinatum, experientia tua praesentium portitoribus qui ad recolligenda mancipia ipsa illuc directi sunt, omni studio solatiari festinet. Et recollectis eis possessiones illis ubi laborare debeant, te solatiante conducant. Et quicquid eorum labore accesserit, reseruat unde ipsi possint subsistere, reliquum ad praedictum monasterium experientiae tuae cura annis singulis auxiliante Domino transmittatur.

Gregorius Sautino subdiacono Regionario. De Sifinnio presbytero culturae idolorum dedito. Cap. V.

Epist. 5

Chom plerunq; quod in laicis culpa non est, hoc crimen in sacro sit ordine constituitis, quanta in eis districtione puniendum sit placulare flagitium, qui zelo reuerentiae uirum, no ignorat. Quorundam siquidem relatione perlatu est, quia Sifinnius Regitanae ciuitatis presbyter, qd' auditu ipso intolerabile nimis est, idolorum uenerator ac cultor est, adeo ut in domo sua quoddam idolum positum habere praesumeret. Sed & quod non dissimile nephas est, So domitico illum scelere maculatum. Et ideo quia tanti facinoris iniquitas districta atq; subtili inuestigatione quaerenda atq; plectenda est, hac tibi autoritate praecipimus, ut uigilanti studio, & diligenti omnino cura perquiras. Et si qua indicia apprehendere huius rei poteris, eum in custodia districta, quousq; nobis renuncies redigas, ut qualiter immanissimum facinus discuti debeat ac puniri, deliberare possimus. Scito autem quia studium, zelusq; tuus qualis contra nefandissima sit crimina, hac causa est sine dubio monstratura, per quam te apud nos, aut multum de sollicitudine commendari, aut periculosè de neglectu noueris accusari. Unde necesse est, ut ita te uigilantem in hac requisitione studeas exhibere, quatenus & nos de sollicitudine tua laetifices, & Deum tibi facias esse placabilem. Hoc quoq; nobis de praedicto presbytero nuntiatum est, quod Victorianus presbyter ei cum diuersis rebus uel ornamentis auctoritati suae pecuniam comendasset, qui dum depositum abnegaret, iudicio habito conuictus est, & unde reddere debuisset, addictus sit. Et quia eo restituere id qd' condemnatus est differente, is qui deposuisse dici

Greg. tom. 2

tur obiit, & necessitate eius perhibentur filij laborare: & hoc experientia tua diligenter inquirat, atque ita, salua ratione, ad finem hanc causam perducatur: dummodo, si ita est, nec ille res alienas perfida mente retineat, & orphanum quod suum est uel amisso patre recipiant.

Gregorius Sautino subdiacono. De iniustitia Stopaulo Marcello facta. Cap. VI.

Epist. 6

Atores praesentium Stopaulus atq; Marcello plus liberti quondam Comicioli excubitois, questi nobis sunt, asserentes duas substantias suae uncias quas libertis suis idem dominus eoru per paginam testamenti sui legauerat, ab haerede filia ipsius Maria uxore Pardi clerici necdum sibi esse completas. Et ut legatum ipsum differrè ualeat, ab haerede eadem ipsius status sui sibi fieri terrorem insinuant. Et quoniam ea quae relicta sunt, tua postulant instantia adimpleri: idcirco tibi hac auctoritate praecipimus, ut praedictam Mariam comoneas, quatenus uoluntatem patris auctoritate sui implere no differat, studijq; tui sit, ut nullis contra rationem dispendijs debeant subiacere. Quod si forte ab hac se solutione aliqua nititur excusatione defendere, medijs sacrosanctis Euangelij causam subtiliter perscrutari, & ita quae legis ac iustitiae ordo postulauerit diffinire conuenit, atque diffinita effectui mancipare, ut hac ad nos denuo querela no redeat: Quia uero comperimus, duas uncias substantiae suae praedictum testamentum sanctae Ecclesiae sancti Gregorij ubi se sepeliri uoluit legauisse, curae tuae sit ut eadem duas uncias substantiae suae, si tamen necdum completae sunt, praedicto loco modis omnibus uendicare debeas, ut pia uoluntatis intentio, etiam inuita haerede ad effectum per omnia perducatur, nec in hac re amplius differri quae relata sunt patiaris. Nam sacrilegium & contra leges est, si quis quod uenerabilibus locis relinquitur, praue uoluntatis studijs, suis tentauerit compendij retinere.

Gregorius Theodoro curatori. Ioannem praesentium commendat. Cap. VII.

Epist. 7

Quamuis gloriae uestrae bonitas semel sibi commendatos nesciat obliuioni madare, uerum tamen scientes haec eadem iterata charissimum filium no onerosè suscipere, scribere nos quae iam dudum scripsimus, no piget. Quia ergo Ioanes gloriosissimus filius noster praefectus urbis ad deducenda huc coingere sua lator praesentiu Ioanni clarissimu uiru illic noscitur transmississe, hinc paterna dilectione salutates petimus, ut qua memoratus gloriosissimus filius diuisus hic consistere no potest, uenienti coniugi ipsius gloriae uestrae sinceritas patrociniij sui ope ferat. Et ut securius iter suu, Deo custodiente, peragere ualeat ad Perusinam ciuitate militari ea solatio fulciri disponat, quatenus & ante dictus gloriosus uir amplius patrocinijs uestris sit dectus, & nos dulcissime gloriae uestrae gratias referamus.

Gregorius Martiniano episcopo Rauennae. Ioannem praefectum commendat. Cap. VIII.

Epist. 8

Gloriosissimus filius noster Ioannes praefectus urbis ad hoc illuc latorem praesentium

V Ioannem

Ioannē uirum clarissimū destinauit, ut gloriosam a cōiugem ipsius Deo debeat protegente huc perducere. Quā & nos hic uolumus per omnia aduenire, ut prædictum gloriosissimū filium nostrum non diuisum, sed totum habere possimus. Fraternitas itaq; uestra sollicitudinem gerat, ne quod impedimentum ad ueniendum sustineat, atq; ut hic citius adesse ualeat, studiosē concurrat. Et ita se circa eam quocunq; exegerit usus exhibeat, ut nec suam abesse coniugem sentiat, & nos in uobis modis omnibus præsentem esse cognoscas.

Gregorius Maritano episcopo Rauennæ. De sanctimoniali de monasterio egresso, marito sociata. Cap. IXX.

Epist. 9

Slatoris præsentium Stephani uiri clarissimī querela ueritate subsistit, omnino nos fraternitas uestra contristatos intelligat, cur tam pigra uel deses extiterit, ut antē ad nos facti prauitas q̄ correctio perueniret. Questus itaq; est quod cognatam eius, cui aliquando Petrus quidā nequissimus diabolico instinctu de monasterio exire suaserat, atq; a Gratioso notario nostro fuerat mutato habitu unde exierat reuocata, nequissimus uir iniqua suasionē de monasterio rursum exire, apud se nunc usque impeditē retineat. Ex qua re ualde nos, sicut diximus, tua desidia cōtristauit, cur nec dum in monasterium reuocata sic ac reuocata. Vel nunc ergo propositi tui cōsideratio & zelus te castitatis accendat, id summopere modis quibus poteris studere, ut asperitatem quam de tantæ iniquitatis perpetratiōe concepimus, eius citius ualeas corrigere. Nam & Vitali defensori præcipimus, ut uobis hac in causa solatiari non differat. Sed quia memoratus Petrus ab homine filij nostri magnifici Filoxeni dicit defensori, apud eum uobis cum omni studio & charitate instanter agendū est, ut eam sine aliqua faciat dilatiōe restituat, quē credimus hoc, quia bonus omnino uir esse dicit, sine mora facturū. Quod si fortē, quod non credimus, aliqua hoc fuerit excusatiōe dilatatum, tunc etiam publicē cōtestandus est. Atq; fraternitas nobis uestra renunciet, ut exinde in urbē regiam scribamus, quatenus quod fieri honestē negligitur, ea qua dignum est ultione plectatur.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

De decem auri libris, Basilio Capuano episcopo transmissis. Caput XX.

Epist. 10

Cloriosi filij nostri, Cethegus atq; Flora iugales, pro certis causis suis Maximū uirum clarissimū Palatinū priuatarum ad Siciliā transmittentes, decem libras auri a reuerendissimo filio nostro Basilio Capuanæ ciuitatis episcopo, qui illic iam esse dinoscit, suis utilitatibus profuturas dari de pensionibus Ecclesiastici patrimonij uoluerūt. In quarū restitutione ne qua mora fieret, aut difficultas fortē cōtingeret, quantitatem ipsi dilectissimo filio nostro Bonifacio diacono tradiderūt. Et ideo quia nostros nos filios, & præsertim ubi damnum minimē sentit Ecclesia, non conuenit contristare, his fraternitati tuæ mandamus apicibus, ut superscripto fratri, coepiscopoq; nostro Basilio, & Maximo uiro clarissimo secundum uoluntatē

prædictorum filiorum nostrorum Cethegi atque Floræ, gloriosarum personarum, decem libras auri sine tarditate post subditam de suscepto paginā dare debeatis: quatenus dum nulla in accipiendō eis mora prouenerit, & illi mandata sibi, ut nouerint, utiliter exequantur, & pars Ecclesiæ rationaliter sit munita.

Gregorius Romano defensori. De Basilio episc. in causis forensibus occupato. Cap. XXI.

Perlatum ad nos est reuerendissimū fratrem nostrum Basilium episcopū uelut unum de laicis in causis secularibus occupari, & prætorij inutiliter deseruire. Quæ res quoniā & ipsum uilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptum suscepit eum ita ad reuerendum districta executione compellat, quatenus ei illic te insistente quinq; diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat: ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

Gregorius Gudiscalco duci Campaniæ. De infractiōe monasterij sancti archangeli. Cap. XXII.

Illa præpositorum sollicitudo utilis est, illa est cautela laudabilis in qua totum ratio agit, & furor sibi nihil uendicat. Restrīgenda ergo sub ratione potestas est, nec quicquam agendum priusquam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore iustum omne putat quod fecerit. Peruenit itaq; ad nos magnitudinē tuam usq; ad hoc esse impetu furoris impulsam, ut non solum frangi tanuas monasterij sancti archangeli, uerū etiam diripi exinde quod ibi inuentum est feceris. Insuper autē sic contra abbatē eiusdem monasterij diceris exarsisse, ut nisi occultas se, iracundiæ tuæ tempore latuisset, non leue discrimen incurrisset: deniq; ut metu tuo perterritus, de domo in qua se olim receperat, exire nunc usq; non audeat. Quod ne frustra fecisse forsitan uidereris, fugam monachi ipsius, qui ad hostes abiit, ad eius quantum ad nos perlatum est, crimen impingis, asserens quod ipsius uoluntate fugerit. Quod si ita est, contristamur, & ualde uestram sapientiam miramur. Nam si licitū putatis, ut aliorum culpa alijs sit nocua, multi huic possunt crimini subiacere. Diuersorum enim nobilitum serui, multarum Ecclesiarum clerici, diuersorum monasteriorum monachi, multorum iudicum homines, sæpe se hostibus tradiderunt. Ergo si hoc creditur, seruorum utiq; domini, clericorum episcopi, monachorum abbates, diuersorū fugacium iudices, omnes sub culpa sunt & crimine constituti. Nunquid & diebus magnitudinis tuę multi de ciuitate in qua consistis, ad Longobardos milites fuga nō lapsi sunt? Et quis tantæ indiscretionis, tantæq; possit stultitię reperiri, ut eorum iniquitatem tibi extimet applicandam? Hæc itaq; sollicitē pensa, atq; ex te aliorum causas æstima, & in quorundam aduersitates falsis suspitionibus non ducaris. Si uerō est aliquis qui de prædicti monasterij abbate possit ali-

Epist. 11
Parte 1. diff.
88. c. Perlatum

Epist. 12
Can. 11. q. 3.
Illa præpositorum

quid dicere, quod ad culpam reatumq; eius pertineat, nos hoc non negligi, sed magis unā quidem cum eis quorum interest, causam omnino districtē & sollicitē uolumus percurari, ut aut feriat uindicta culpabilē, aut absoluat ueritas innocentem. Si autem nullus inueniri potuerit, qui contra eum hoc quod solus ipse perhibes asserat: hortamur magnifice fult, ut a memorati monasterij abbatibus ipsius & potius tuitiōne illis & propter Deum charitatem impendas. Et si quid est unde animi uestri fortassis offensus sunt, pro nostra eis interuētiōe remittite, & ita uos, sicut Christianos cōuenit & prudentes, in eorum magis iuuamine cōmodate, quatenus & nos uobis gratias referamus, & ante omnipotentem Dominum mercedē pro impensis seruis eius beneficijs ac solatijs acquiratis.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Fuscum abbatem & monasterium eius commendat. Cap. XXIII.

Epist. 13

Quamuis & ratio & loci sui qualitas fraternitatem uestrā cōmoneat, tuitiōne monasterijs & maximē sub se constitutis impendere: ueruntamen quia lator præsentū Fuscus abbas suū a nobis uoluit & ex abundantia monasterij cōmendari: his uos hortamur affatib. ut quia frustra monasterij ipsum inquietudine dicitur laborare, sanctitatis uestræ illud defensio tueatur, & ab aliquo illud grauari contra rationis ordinem non permittat: quatenus dum nullum id iniustæ rei pondus affixerit, & uos uideamini quod sacerdotis est salubriter impendisse, & degens illic congregatio queat in Dei laudibus occupari, & nullus irrationabiliter molestijs ualeat subiacere.

Gregorius Romano defensori. De Fusco abbate & xenodochio sancti Theodori. Cap. XXIII.

Epist. 14

Fuscus abbas monasterij sanctorum Herafmi, Maximi atq; Iulianæ, q̄ Neapoli ab Alexandra clarissimæ memorię fœmina, sicut nostri, fundatum est, quę etiā & hæredem instituit, massam Papyriansensem quæ illic in Sicilia sita est, cum xenodochio sancti Theodori, superscriptū monasterij suum asserit habere cōmunem. Sed ut ad diuidendam eam cum his quorū interest, dilatiōnem non debeat sustinere, experientia tuā sibi petit adesse solatiū. Proinde huius tibi serie præceptiōis iniungimus, ut ei concurrere, atq; in omnib. solatiari festines, quatenus massa ipsa secundum portiones competentes sine mora aliqua diuidatur. Sed ne fortē dicat: quia a prædicto monasterio possessio nes quæ hic cōmunes sunt, detinent, esse ex hoc excusatio non debet: quia & ipsas paratus est sine difficultate diuidere. Quia uerō legatū quod prædictæ Alexandræ a Pompeio relictu dicitur, ab eodem xenodochio, quippe quod ei in octo uncijs iure perhibetur hæreditario successisse, memoratus abbas suo faciat monasterio redhiberi, & hoc quoq; experientia tua curet addiscere, & si ita est, agere studeat, ut q̄ relictu est, modis omnib. exoluat. Ita ergo sollicitudo tua in hac se exhibeat, ut suffragante iustitia, prædicti abbatis labor quē ut ad nos ueniret assumpsit, uacuuus esse nō debeat.

Greg. tom. 2

Gregorius Fantino defensori. De Fusco abbate, & Constantino cellæ suæ presbytero. Cap. XXV.

Fuscus abbas monasteriorū sancti archangeli, quod Macharis dicit, atq; sanctorū Maximi, Herafmi & Iulianæ, asserit Constantinū cellæ suæ presbyterum, ob temporis qualitatem se in Siciliam transmigrasse, & codices monasterij sui atq; uela secum deportasse. Quem quoniā defunctum perhibet, & ea quę cellæ suæ esse cōmemorat, sibi postulat debere restitui: experientia tua ueritatem curet addiscere, & si ita est, omnia quę monasterij ipsius sunt, sine aliqua faciat dilatiōne restitui. Nā contra rationem est, ut quod de monasterio temporis, sicut dictum est, qualitate sublatum est, ab eius debeat iure separari. Ita ergo experientia tua agat, ut ueritatem addiscens, prædictum illic abbatem uel quem uice sua transmiserit, dilatiōne frustra sustinere minimē patiatur.

Gregorius Clementina patriciæ.

De malis hominibus discordiam seminantibus. Cap. XXVI.

Abbate quodam ad nos referente peruenit, quod gloriæ uestræ a quibusdam sit maledictis nunciatum: quia aliquem, quod absit, contra uos stimulum habeamus. Quod si ita est, quicumque hoc fallaciter cōfinxerit sub puritatis uobis specie duplices extiterit: ut se quasi fideles ostenderent, ut uos de nobis prauē facerent dubitare. Ego autē gloriola filia, bona tua olim cognoscens, & præcipue castitatē quæ tibi ab adolescentia comes fuit, in magna semper ueneratiōe & dilectione te habui. Sed ne uel nunc aliud cor meum esse gloria uestra suspicetur, nullum mihi odij uel iracundiæ circa uos scrupulū inesse significo, sed paternā me uobis dilectionē exhibere cognoscite. Vnum tamen quod ad me perlatum est, reticere non debeo, ne minus esse charitatis incipiat, si silentio premat: quod ad emendationē dicendum est. Nunciatum siquidem mihi est, quod si quādo uos quisquā offenderit, dolorem irremissibiliter retinetis. Quod si uerum est, quia quantum uos diligo, tantum contristor, peto ut hoc a uobis uitiū nobiliter excludatis, & secundum boni operis segetem, inimici semen crescere non sinatis. Dominicæ orationis uerba ad memoriam reducuntur, & nō apud uos plus ualeat culpa quam uenia. Excessus gloriæ uestræ bonitas superet, & magis salubriter ignoscendo deuotum faciat quem potest persistens facere asperitas in deuotum. Relinquitur illi unde uerecundiam habeat, & non seruetur quod doleat. Nam plerunq; plus uirum habet discreti in correctiōe remissio, quam in exequenda ultione districtio, adeo ut nonnunquam hæc fidelio rem atq; subiectum, illa uerō obstinatum faciat & æmulum. Et quidem hæc nō ad hoc dicimus ut zelo uos rectitudinis subtrahatis, sed ne tales sitis in minimis, quales esse debetis in maximis. Nam si quando seueritatem excessus qualitas exigit, agendum est ut & culpam ultio corrigat, & correctis post gratia nō neget. Hęc igitur quia paterna

V 2

suaden-

suadente dilectione pro uestra uos anima comonemus, cum ea qua dicuntur charitate suscipite, atque ea ad gloria uestrae utilitatem assumite, ut bona uestra & apud homines clariora, & apud omnipotentem Dominum possint esse purissima. De nobis autem sicut reuera charissima filia fiducialiter in cunctis praesumite. Et quia de uestra cupimus prosperitate semper audire, discurrentibus nos saepius epistolis releuate.

Gregorius Clementinae patriciae.

De Amando a Surrentinis electo. Cap. XVII.

Epist. 17

Mandum presbyterum a Surrentinis ad episcopum gloriosa filia electum esse cognoscas. Quem quia huc scripsimus debere transmitti, contristari de eius absentia non debetis: quia nec abscedere creditur, qui mente uobiscum est. Et quoniam pastorem quaerentibus, is qui uobis olim placuit, gratus est, omnipotentem Deum benedictes Christiana magis in hoc deuotione gaudete, & ut ad nos celerius alius profuturus uenire debeat, hilariter studete: quia sincerae charitatis est exultare quando is qui diligit, ad hoc uocatur ut crescat.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Amando presbytero ad se dirigendo. Cap. XVIII.

Epist. 18

Postquam is qui ad episcopatum Surrentinae ciuitatis electus fuerat, aptus nobis uisus non est, Amandum presbyterum oratorij sancti Seuerini, quod in castro Luculano situm est, elegerunt. Eapropter experientiae tuae praecipimus, ut eundem presbyterum excusatione postposita sub omni ad nos studeat festinatione transmittere, quatenus petentium desideria cum Christi auxilio, si nihil est quod eum impediatur, impleant. Cuius uita uel actus quia melius possunt illuc ubi diu est conuersatus agnosci, curae tuae sit cum fratre & coepiscopo nostro Fortunato de eo diligenter inquirere. Et si nulla sunt quae ad sacrum ordinem obistere ualeant, ad nos debet omni postposita tarditate transmitti. Ne autem gloriosa filia nostra Clementina hoc moleste suscipiat, ad eam experientia tua pergat, & cum eius uoluntate hoc faciat. Sin uero reniti fortasse uoluerit, huc est, sicut diximus, sine mora experientia tua transmittat: quia ita animi filiorum nostrorum a nobis pacandi sunt, ut tamen animarum utilitas a nobis non debeat praepediri.

Gregorius Anthemio subdiacono.

De monachis Surrentinis. Cap. XIX.

Epist. 19

Peruenit ad nos quod monachi quos in Surrentina ciuitate pro complenda, sicut nosti, Antonini quondam defensoris uoluntate transmisisimus, pecuniam quam acceperant, ad emendas possessiones expendant. Quae res quoniam non leuem eis necessitatem in breui indicat imminere: ideo experientia tua hac autoritate communita prouideat atque dispenset, ut solidos ipsos incaute uitio seque erogare non debeant. In qua re ut sollicitudo tua possit esse laudabilis, cum omni eis studio ac uigilantia possessiones ad comparandum exquire. Ex quarum fructibus serui Dei alimoniam consequentes, nec acceptos solidos incassum expendere, nec ipsi ualeant uictus necessitate incurere. Ita ergo omni uigilantia,

omnia intentione in hoc te exhibere festina, ut efficacia tua & ab illis periculum, & a nobis omnem possit curam sollicitudinis amouere.

Gregorius Ioanni proconsuli Italiae.

De annona Neapolitana subtracta. Cap. XX.

Epist. 20

Quicquid tribuitur pauperi, si subtili consideratione pensetur, non est donum sed mutuum: quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu recipitur. Scripsistis autem nobis ut Dulcicio agenti uices uestras dicere deberemus, ne quid superbiae typho auderet expendere. Et quamquam sit laudabile futura prospicere: quia tamen infirma omnino cautela est quae pietatis adiutorio non munitur, in hac sollicitudine uestra quod nos pro uobis contristaret, inuenimus. Fertur itaque quod annonas atque consuetudines diaconiae quae Neapoli exhibent, eminentia uestra subtraxerit. Quod minus fortasse fuerat obstupendum, si Ioannis decessoris uestri non fuisset tempore ministrata. Si igitur haec ille cuius cunctis notum est quam fuerit grauis actio, non negauit, quale sit sapientia uestra consideret, si uel in aliquo bono opere malus homo uos superet. Nulla enim occasione hoc subtrahere uos decuit. Quod et si forte nullus uestris uoluisse rationibus imputare, hoc de proprio uos impendere non debuit grauari precatio: ut huius pietas in uestro esset patrona iuuantine, quae ministri fuisse in opere. Haec itaque eminentia uestra potentia qua pollet inspicere, atque hoc quod a praedecessoribus eius non est ademptum, ut solite ualeat ministrari, largitatem bonitatis suae debeat magis ostendere: quatenus nec in his quae secundum iustitiam agitis, aduersitatem aliquam incuratis, & huius uobis officij administratio, & coram hominibus laudem parare, & coram omnipotenti Deo possit prouidere mercedem.

Gregorius Leoni episcopo Cathinensi.

Quod monachi monasterij sancti Viti tan nequiter uiuant, ut mulieribus se coniungere sine metu audeant. Cap. XXI.

Epist. 21

Martianus monachus monasterij sancti Viti quod in Aethna monte est positum, consensu, ut ait, congregationis eiusdem monasterij ad nos ueniens, questus est multas monasterium ipsum a quibusdam molestias ac praedicia sustinere. Inter quae illud nos quoque uehementissima exacerbatione commouit, quod in tantum monasterium ipsum innotuit calcari ac despici, ut etiam monachis ibidem degentibus mulieribus se iungi sine metu sit licitum. Quod si ita est, fraternitatem tuam quam graue & apud Deum peccatum, & apud homines culpa respiciat, ipse poteris iudicare: quippe quia nulla te praesuales excusatione defendere. Aut enim haec fieri nescisti, & culpa neglectus uehementer argueris: aut certe factum recognouisti, & grauiorem erga te uideris indignationem exigere, cur tantum facinus ultione districissima non punisti. Itaque scriptis fraternitatem uestram praesentibus admonemus, ut cum omni hoc uigilantia inuestigare festinet. Et si huiusmodi iniquitatem a quibusdam perpetrata inuenit, ita huius peruersitatis facinus digna studeat emendatione

datione corrigere, quatenus & Deum placare, & alius ne decetero quid simile perpetraret, custodia possit disciplinam ostendere. Molestias uero quas praedictum monasterium pati, uel ea quanta eius perhibentur inuasa, sanctitas uestra cognoscat: & ita se in quantum iustum est, in protectione eiusdem exhibeat, ut in nullo contra aequitatis ordinem ualeat aliquo modo praegruari. Praeceptum uero beatae recordationis praedecessoris nostri Pelagij datum ad Lapidium praedecessorem uestrum cuius subtu exemplaria fecimus ascribi, sine aliqua uolumus refragatione seruari.

Gregorius Hadriano notario.

De supradictis monachis. Caput XXII.

Epist. 22

Res ad nos omnino detestabilis & nephanda peruenit, & miramur cur si ueritate subsistit, eam minime cognouisti. Veniens autem ad nos Martianus monachus monasterij sancti Viti, qui in monte Aethna est positus, oblata nobis petitione questus est inter alia, ita monachus eiusdem monasterij peruersae ac nequiter uiuere, ut etiam mulieres sibi sociare, quod dici nephas est, audeat. De qua re quia fratri & coepiscopo nostro Leoni scripsimus, requisita ueritate, si ita repperit, districissima hoc studeat seueritate corrigere, necesse est ut in hac re tua quoque se experientia ad inuestigandam ueritatem, & puniendum tantum scelus omnimodo sollicitudine debeat exhibere, ut neque remissum, neque negligenter agi aliquid uideatur. In alijs uero utilitatibus memorati monasterij solatia tua in quantum ratio poposcerit aequitatis, impende, quatenus & si quid ei, sicut dicis, inuafum est, secundum iustitiam reformetur, & decetero praedictum illud aliquod contra Dei timorem, & legum ordinem nullo modo generetur.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Mauricio monacho cum alijs fuga lapsa. Cap. XXIII.

Epist. 23

Cum fraternitas uestra minus erga monasteria sibi subiecta studeat esse sollicita, & ipsa culpam reprehensionis incurrit, & nos de sua leuitate contristat. Peruenit autem ad nos, Mauricio quendam qui nuper in monasterio Barbaciani conuersus est, ablati secum alijs monachis, fuga de eodem monasterio discessisse. Qua in re praedictum nobis Barbacianum praecipitatio sua uehementer accusat, qui temere secularem hominem & non ante probatum tonsurauit. Nunquid uobis scripsimus ut prius probaretis, & tunc si aptus esset abbatem facere deberetis? Vel nunc ergo circa eum quem elegistis, estore solliciti. Nam uos illo delinquente delinquitis, si ita coeperit se exhibere ut se ad fratrum regimen ostendat indignum. Praeterea monasterijs omnibus fraternitas uestra districtius interdicat, ut eos quos ad conuertendum susceperint, priusquam biennium in conuersatione compleant, nullo modo audeant tonsurare. Sed hoc spatio uita moresque eorum sollicitudine comprobentur, ne quis eorum aut non sit contentus quod uoluit, aut ratum non habeat quod elegit. Nam dum graue sit in expertos hominum sociari obsequijs,

Greg. tom. 2

quis possit dicere quam sit grauius ad Dei seruitutem improbatos applicari? Miles uero si conuerti uoluerit, prius quam nobis renuncietur, nullus eum sine nostro consensu qualicumque praesumat ratione suscipere. Quod nisi diligenter fuerit custoditum, omnem subiectorum in te culpam in excusabiliter noueris redundare, qui minus te erga eos rebus ipsis testaris esse sollicitum.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

De restituentis iniuste ablati. Cap. XXIII.

Epist. 24

Si scriptorum nostrorum seriem uoluisses distinger aduertere, aut sponte restituere quae tui sibi, aut certe personam secundum admonitionem nostram in causa transmittere debuisti. Et dum te modo quodam excusare contendis, asserens in his quae contra fraternitatem tuam a parte contraria gesta sunt, non uoluntarie, sed magnis te confictum coniurationibus misicuisse, ea quae scripsimus, quasi intelligere distulisti, & magnificos uiros Faustum atque Dominicum non a te, sed a quibusdam filijs tuis indicasti esse transmissos: ac per hoc, ut alijs litigantibus ipse que tuleras retineres. Pars uero altera epistolae tuae rextum addiscens crebra nobis allegacione coepit insistere, ut ea quae abstuleras redderentur, parata se inquiring si quid contra eam magnifici uiri praedicti sitorum uel aliorum nomine mouere uoluerunt, respondere. Quod quia nec nobis a rationis uisum est ordine dissentire, praesertim postquam admonitus instruatam personam ad dicendam causam transmittere neglexisti: idcirco fraternitatem tuam hortamur, illico ut praesentia scripta susceperit, Theodorico uiro magnifico maiori populi portas & Rustico uiro clarissimo seniori a queduca sine aliqua contentione restituat, ne in hac re moram, uel aliquam excusationem interferat, ne culpam indiscretionis incurrat, si quod ultrò facere debuerat, ad monita differendum qualibet forte putauerit. Hac itaque memoratis uiris primitus reformata, liberum tibi sit si quam contra eos postea apud nos hic causam mouere uolueris. Sin uero non ipse, sed filij tui, ut asseris, causam se habere querantur, unde eos publico debeant pulsare iudicio: eis est liberum in quolibet loco uoluerint, causam suam negotium contra eos legaliter propositum terminare.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

De Petro a pueris falso accusato. Cap. XXV.

Epist. 25

Valde nos uestra mirari fecit fraternitas ut causam clerici sui aut noluisse, aut non assergeret definire. Petrus itaque praesentium portitor ad nos ueniens, questus est, pueros a quibus de tentatione sceleris falso se asserit criminatum, non ut oportuit esse discussos, sed tantummodo uerbotenens inquisitos, & sibi hoc solum ne uobiscum procedere audeat, interdictum. Aut enim uera fuere quae dicta sunt, & iuxta causae qualitatem canonice fuit coercionis subdendus: aut falsa, & diu non debuit in crimine remanere. Quia ergo & ratio indixit, & hic pro sui purificatione sollicitus, que aduersum se dicta sunt, Apostolica sedem

adijt, & iusta examinatioe finiri perquirat, necesse est ut una cum Anthemio subdiacono nostro subtili ac distincta discussione a pueris illis ueritatem exigere debeatis. Et si praedictus portitor attentati facinoris reus esse patuerit, canonica modis omnibus ultione plectatur. Si uero insons fuerit declaratus, ceteri absolutione respiret, & uobiscum habeat procedendi licentiam: quia sicut reis competens exercenda uindicta est, ita innocentibus non est absolutio differenda. Sic ergo huic causae sollicitè fraternitas uestra finem studeat imponere, quatenus nullam de neglectu ualeat reprehensionem incurrere.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Petro a pueris falsò accusato. Cap. XXXVI.

Epist. 26

Petrus clericus lator praesentium questus est nobis, a quibusdam se pueris fallaciter criminatum, & causam suam non ut oportuit distincta examinatione discussam, nec se ab aliquo condemnatum, sed solum ab episcopo suo, ne cum eo procedere auderet inhibuit. Quod audientes omnino aegre tulimus: quia ueritate subtiliter perquisita, aut reum, ut causae exigebat qualitas condemnare, aut certe debuit innocentem absolueret. Quia igitur & causa exigit, & memoratus portitor magnopere postulat ut hac de re subtilis debeat haberi discussio, praesenti tibi autoritate praecipimus, ut una cum reuerentissimo fratre nostro Fortunato coepiscopo atque si uisum tibi fuerit, glorioso filio nostro Laurentino attentati criminis ueritatem subtili nimis indagatione ac discussione studeatis addiscere, & ita aut culpam ulcisci, aut festinetis innocentiam reuelare: ut nec uos uideamini negligentibus in aliquo extitisse, nec hac amplius sine definitione causa remaneat.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Saponarijs ciuitatis suae. Cap. XXXVII.

Epist. 27

Augustinus praesentium portitor, qui reliquorum Saponariorum ciuitatis uestrae uice se se dixit esse transmissum, questus nobis est quod Ioannes uir clarissimus Palatinus multis eos frustra affligat in commodis, atque noua plurima eorum corpori praedicialiter nitatur impendere. Denique ut, sicut ait, eos promittere sibi compellat, ut si quis arti eorum sociari uoluerit, quicquid commodi de introitu eius accesserit, ipsi proficiat. Ad iudicium quoque pactum inter se de quibusdam rationabilibus artis suae capitulis iuxta priscam consuetudinem omnium consensu interposita esse poena confectum, atque id sacramento interueniente firmatum, & ab eo nunc uelle quosdam ex suis, eius scilicet patrociniis fretos, abscedere: atque ita contrauenire tuitionem cupientibus impendere, ut, quod dici graue est, plus in defensione eius praesumptionem habeant, quam de poena penuriam, uel de sacramento praestito possint habere formidinem. Quod si ita se res habet, quia etiam ipsi quod ait aduersum est, quippe qui alieno se peccato sua defensione constituit esse participem, fraternitas uestra paterna eum adhortatione conueniat, ut ab huiusmodi se actu contineat, & praedicialiter il-

lis nihil imponat, nec eos dispendijs contra rationem affligat. Pariter etiam providendum est, ut & pactum ubi sacramenta sunt praestita conseruetur, & cum dispendio animae suae temporalia lucra contraueniendo non appetat: ne & periuurij crimen incurrat, & commoda prae desiderata non capiat. Et si, quod non credimus, admonitionem uestram praedictum Ioannem uirum clarissimum uideatis forte differre, cum eminentissimo filio nostro Praefecto strictè loquimini, ut ipse hoc sicut in praesenti dici fecimus quomodo prauidet, rationabiliter faciat emendari: quatenus & eos qui tuitionis uestrae suffragia quaesierunt, quorundam uoluntas iniuste non opprimat, & ille ab opere se indecenti prohibuit, pro suae magis animae utilitate cognoscat.

Gregorius Zizafina militi. De rebus Ecclesiasticis in publico competentibus. Cap. XXXVIII.

Epist. 28

Epistolas uestras Graeco sermone dictatas me indico suscepisse, in quibus dicitis quod quaedam religiosa loca responsum iuri publico de rebus ei competentibus reddere contemnant. Quae res me omnino contristauit, quia non solum praedicta minime facere, sed etiam facta aequanimiter portare, nisi forte quia res pauperum defendere rationabiliter cogimur, ne apud omnipotentem Deum culpabiles inueniri ualeamus. Proinde Fantino defensori quae scripserunt gloriae uestrae transmisi: ut ipse religiosos quosque in Panormitanis partibus apud electos iudices uenire compellat, & suorum actuum rationem reddant. Omnipotens Deus coelestis uobis misericordiae largita tem praebet, ut per cuncta quae agitis, eius gratiae seruiatis.

Gregorius Fantino defensori. De redditibus Ecclesiae hospitibus dandis. Cap. XXXIX.

Epist. 29

Sabinus uir clarissimus praesentium lator nobis indicauit, hanc olim sibi consuetudinem conuenisse, ut diuersis superuenientibus, ciues eiusdem ciuitatis de proprio expensas expenderent. De qua re dum se quererentur affligi, hoc illis cum Theodoro quondam episcopo conuenisse, ut in Ecclesia eius certa portiones substantiae suae donatione conscriberentur, & hoc in se onus susciperet, atque securis eis redditus, ipse de Ecclesia quicquid esset necessarium erogaret. Si uero per tertiamdecimam & primam indictiones, quibus praedicta ciuitati defensoris officium absente episcopo de proprio expendisset, quod de Ecclesia poterat erogari. Et quia sibi quod expendit, postulat debere restitui, idcirco experientiae tuae praecipimus, ut reuerentissimo fratri & coepiscopo nostro Decio studeat imminere: quatenus aut pacifica, si ita est, cum eo ordinatione decidat: aut certe si qua se ratione a restitutione expensarum credit defendere posse, in iudicio tuo partes assistat: & exquisita diligentius ueritate, ita quicquid tibi aequitatis ordo iuauerit, mora postposita definito, ut & rationabiliter causa finem accipiat, & partes apud te nulla fatiget in obseruatione dilatio. Si autem donationes, de quibus dictum est, Ecclesiae suae

suae esse onerosas existimat, & reddere eas donatoribus fortasse uoluerit: si qui ex eis qui eas recipiunt, clerici sunt, a se similiter moneantur, ut aut secundum portiones suas quae erant soliti dare persoluant, aut certe si causari uoluerint, contentiones partium, tua necesse est cognitione distingui, ut nulla se pars inaudita queratur praedictum sustinere. Alias uero causas quae cum memorato reuerentissimo uiro fratre nostro supra scriptus portitor habere se asserit, tuo similiter uolumus, medijs sacris Euangelijs, iudicio definiti.

Gregorius Constantino episcopo Mediolanensi. De Poppo episcopo innocenter condemnato. Cap. XXXX.

Epist. 30

Relictis epistolis quas ad nos per Marianum ratorem praesentium transmisisse, gratam nobis sollicitudine uestrae fuisse rescripsimus, quod ea quae ad uos de fratre & coepiscopo nostro Poppo, qui adhuc a nobis nominandus est, perueniunt, dissimulare minime pertulisset. Sed si qualis fuit in requisitione cura, talis fuisset in discussione subtilitas, nihil ex hoc quod de eo dictum est, fuisset ambiguum. Sed utrum uerum an esse coepiscopo patuisset, iam contra ipsum dudum in Sicilia apud reuerendae memoriae fratrem nostrum Maximianum episcopum talis quaestio, ut cognouimus, mota est. Sed quia causa ipsius subtili omnino investigatione quaesita est, inuentus est innocens, qui fuerat accusatus in crimine. Nunc ergo quoniam illa quae contra eum dicta sunt, non sub illa qua deicitur restrictione quaesita sunt, & gesta quae exinde apud fraternitatem uestram confecta sunt, neque ad condemnationem, nec ad absolutionem eius probantur posse sufficere, non leuis res agitur, ut incaute uel in transursu debeat definiti. Nam graue est factis & indecens, ut in re dubia certa dicatur sententia. Et haec quidem gesta esse poterant ad definitum factis idonea, si accusari ea confessio sequeretur: si tamen eandem confessionem subtilitas examinis ex occultis eijceret, & non afflictio uehemens extorqueret, quae frequenter agit, ut noxios se ferri etiam cogantur innocij. Nam postquam praefatus episcopus, ut dicitur, cruciari custodia, cremarique fame se asserit, scire debetis si ita est, ut non noceat si sic fuerit exorta confessio. Nunquid quando sententiam tales causae suscipiunt, & ad sedem Apostolicam appellatae, non ne & persona quae iudicat praesens est, ut distinctissime atque ab omni latere ueritas quaeratur, ut tunc si debeat necne manere sententia decernatur? Necnon & si praedictus episcopus ad sedem Apostolicam appellare uoluerit, causa ipsius interius & cum omni diligentia est perscrutanda. Et ideo postquam & persona absens est, & gesta quae ad nos transmisisse, nobis, sicut praefatum sumus, satisfecisse idonee non uidentur, temere aliquid de episcopo persona decernere nec postsumus, nec debemus: ne quod ablit, reprehensibiles inueniamur in nostris, quibus aliorum iure competit retractare sententias. De Alemanis autem quod uobis indicatum est, nos & longius quam uos possit scimus. Et quia uerum non sit, minime dubita-

mus. Vestra tamen fraternitas bene fecit pro informatione nostra scribere quod audiuit.

Gregorius Libertino expraesecto. De aduersitatibus patienter tolerandis. Cap. XXXXI.

Epist. 31

Quoniam non habemus. Sed quia in summa tribulatione positus sola est consolatio misericordiae creatoris, in eum spem uestram ponite, ad ipsum tota uos mente conuertite, qui & iuste quem uult permittit affligi, & confidenter in se misericorditer liberabit. Ipsi ergo gratias agite, & patet quae que illata sunt sustinete. Nam recta mentis est, Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in aduersitatibus collaudare. In his ergo quae patimini, nullum contra Deum murmur cordi uestro surrepat, quia ad quid hoc creator noster operetur, ignorum est. Forsitan enim magnifice filii aliquid illum in prosperis positus offendit, unde te clementi amaritudine uult purgare. Et ideo nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum damna detempore: quia si in aduersis gratias referes Deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quae amissa sunt, multiplicata reddunt, & super hoc gaudia aeterna praestantur. Peto autem ne iniuriosum ducatis quod uiginti annuos uestitus ad pueros uestros per Romanum defensorem scripsimus praebet: quia de beati Petri apostoli rebus quamuis parua sint quae offerunt, pro magna semper benedictione suscipienda sunt: quoniam & hic uobis ualebit maiora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia aeterna praestare.

Gregorius Secundino Tauromitanensi. De uxore Leonis Cartharij. Cap. XXXXII.

Epist. 32

Praesentium portitor Leo Cartharius ad nos ueniens indicauit uxoris suae causam, quae relicto eo pro fornicationis crimine quo uehementius stimulat aiebat, atque ob hoc religiosam uestem induerat, se culpabilem nullatenus extitisse: adeo ut, sicut ait, requirere fraternitatem uestram, cui huius rei cognitionem ante hoc fere triennium mandaueramus, in nullo claruerit eum post initum coniugium in fornicationis culpam collapsum: ad iudicium quoque eadem uxori suae distinctissima sacramenta praebuerit, in fontem se ea de re, unde etiam illam mordebat suspicio, permansisse: & idcirco propria eam sponte ad se reuerfam. Sed quia comunione illam cum familia sua pro hoc solummodo a fraternitate uestra priuatam asserit, quod ad eam clam postpositis uobis redierit: uolumus familia quidem ipsius ut sacra comunione recipiat, & dominae ea culpa in huius afflictionis poena familiam diu non teneat. De ipsa uero hoc est de uxore praedicti portitoris hoc uos obseruare necesse est, ut si manifeste constat, quia contra coniugium dicere nihil potuit: sed insuper suspicio ipsius praestito, ut edocti sumus, sacramento amputata est, & utique post hoc sua ad eum sponte reuersa est, & in ea quoque temperanda est censura iudicij, ut longo iam tempore minime comunione priuet. Si autem aliter se ueritas quae uobis insinuat est forassis habuerit, fraternitatis uestrae subtiliter scripta nos instruant, ut quid sciendum sit, nostris iterum discurrentibus epistolis agnoscat.

V 4 *Gregorius*

Gregorius Secundino episcopo Tauromitanensi.
De mendacio Marciani episcopi nescienter dicto.

Capitulum XXXIII.

Epist. 33

Scripta fraternitatis vestre suscepimus, in quibus indicatis reuerēdissimū fratrem nostrū Marcianū Lucensis ciuitatis episcopū aliter nobis de causa Ecclesie cōtra monasteriū S. Christophori, quod in uestra diocēsi est constitutū, intinasse, nō quidē fallendī uoluntate, sed quia a clericis suis nō fuerat ueritatis naturā diligēter instructus. Et quoniam scribitis Dulcinū decessorē ipsius nihil de rebus Ecclesie suae fuisse testatū, sed de proprijs ac magis quae in praedicto monasterio fidelium oblatiōe collatae sunt, eulogiū cōdidisse, atq; sex uncias Ecclesiae, & sex eidē monasterio iure haereditario reliquisse: necesse est, ut si ita esse nō ex opinione sed absolute in ueritate recolitis, nullā praedicto monasterio sinatis molestiā irrogari, praecipue dum eandem causam iam temporib. reuerendae memoriae Maximiani episcopi uos atq; fratrem nostrū coepiscopū Ruffinum ex eius deputatiōe audisse ac de cōdidisse testemini, adeo ut inter partes ea quae inueniri poterāt, partirent, & quod Ecclesie fuit intrinsecus redderetur. Volumus ergo ut pars utraque conticeat, & ea quae a fraternitate tua unā cū praedicto Ruffino quondā episcopo statuta sunt, incōuulsa persistant: quatenus nec pars Ecclesiae denūo iniuste quaeſtionē inferre, nec monasterium irrationabiliter uideatur, post uestrā maximē definitionem controuersiam sustinere.

Gregorius Eulogio episcopo Eufusino.

De Ioanne episcopo ordinando. Capitulum XXXIII.

Epist. 34

Gloriosus filius noster Anfidus ad nos scripta transmisit, indicans quod in castro balneum regis dicto, unā cum habitatoribus loci ipsius sibi Ioannem diaconem elegerit episcopum ordinandum, de cuius omnino uita bona testatus est. Sed quia quae sunt canonica nesciunt, & nos in expertis uel incognitis manus temerē non audemus imponere, fraternitas uestra cum omni sollicitudine ac uigilantia diuersis quibus potuerit modis de uita actibusq; ipsius requirere studeat. Et si nihil est quod ei canonicē possit obſistere, requirendum quoq; est si in opere Dei studium habuit, uel psalmos nouit. Et si talis fuerit, eum ad nos cum testificationis suae epistola dirigat. Si uerō aliter fuerit, uestris nobis similiter epistolis indicate, & habitatores loci ipsius adhortamini, ut si iste aptus non fuerit, sicut & supra scripto Anſido filio nostro scripsimus, alium sibi eligant qui ad hoc officium cum gratia Dei aptus ualeat inueniri.

Gregorius Eulogio patriarchae Alexandrino.

De heresi Agnoitarum. Capitulum XXXV.

Epist. 35

Transacto anno suauissima sanctitatis uestrae scripta suscepī, quibus pro aegritudinis meae nimietate respondere nuncusque non ualeo. Ecce enim iam biennium penē expletur quo lectulo teneor, tantisq; podagrae doloribus affligor, ut uix in diebus festis usq; ad horarum trium spacium surgere ualeam missarū solennia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, ut

A cruciatum meum possim interrumpente gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus est, interdum nimius. Sed neq; ita lentus ut recedat, neque nimius ut interficiat. Vnde fit ut qui quotidie in morte sum, quotidie repellar a morte. Nec mirum, quia peccator grauis talis corruptiōis carcere diu teneor inclusus. Vnde compellor clamare: Educ de carcere animā meā, ad cōsistendū nomini tuo: Sed quia meis hoc precibus obtinere non mereor, rogo ut uestrae sanctitatis oratio suae mihi intercessio nis adiutorium praebet, meq; a peccati & corruptionis pondere liberū reddat in illam quam bene nostis libertatē gloriae filiorū Dei. Scripsit autē mihi dulcissima & semper honoranda beatitudo uestra, q; ei cōmunis filius Anatholius diaconus

Epist. 141

B de Constantinopolitana urbe scripserat, ad me quosdam monachos de Hierosolymorum partibus uenisse, qui me aliquid de Agnoitarum errore requirerent: & dicitis quia petijt ut uestra sanctitas scriberet quid de eadem debuisset inquisitione sentire. Sed neq; ad me de Hierosolymorū partibus requirentes aliqui monachi uenerūt, neque eundem cōmunem filium nobis potuisse aliquid aliud quā erat scribere, sed interpretē suspicor in eius epistolis errauisse. Nam idem diaconus mihi iam ante biennium scripsit, quia a praedictis partibus ad Constantinopolitanam urbem talia requirentes monachi uenerunt, meq; studuit requirere quid sentirem. Cui ego ante longum tempus quā uestra scripta suscipere, respondi: quae postmodū in epistola uestrae sanctitatis inueni, atq; omnipotenti Deo magnas gratias retuli: quia de cunctis inquisitionibus Romanorū atq; Graecorū partes, quorum nos sequaces sumus, uno spiritu sunt locuti. In multis enim eandem uestram epistolam ita reperī, ac si contra praedictā haerēsim scripta Latinorum patrum legerem. Et quantū potui de sanctissimo fratre meo amare bonum & laudare, perpendite: in cuius ore uenerādos patres, quos multum diligo, recognoui. Sic ergo illi laus sit in excelsis & gloria, cuius dono adhuc in sede Petri clamat uox Marci, de cuius effusione spiritus cum sacerdos ad perſcrutanda mysteria, scilicet ad sancta sanctorum intrat, in sancta Ecclesia uel in tabernaculo ex uerbis praedicationis spiritalia tintinabula resonant. Recta itaq; & ualde laudabilis est uestra praedicatione. Sed omnipotentem Dominum deprecamur, ut diu uos etiam in hac uita custodiat, ut de Dei organo quod estis, in mundo latius uox ueritatis sonet. Pro me autem peto intercedite, ut huius peregrinatiōis uia quae mihi asperior facta est, cum celeritate finatur: quatenus qui ex meis non ualeo, ex uestris meritis possim ad aeternae patriae promissā pertingere, & cū coeli ciuibus gaudere.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano. De Iuliano Scribone, & de Frontinianijs. Capitulum XXXVI.

Epist. 36

AD Romanā ueniens urbem cōmunis filius presbyter Veteranus, ita me podagrae doloribus debile reperit, ut fraternitatis tuae epistolis per me respondere nullatenus ualuissem. Et quidem

Prouer. 24

dem de Sclatorum gente quae uobis ualde imminet, & affligor uehementer & cōturbor. Affligor in his quae iam in uobis patior: cōturbor, quia per Hystria aditum iam ad Italiam intrare coeperunt. De Iuliano autem Scribone quid dicam, quando ubiq; uideo, quia nobis peccata nostra respondeant, ut & foris a gentibus, & intus a iudicibus conturbemur: Sed nolite de talibus omnimodo contristari: quia qui post nos uixerint, deteriora tempora uidebunt, ita ut in comparatione sui temporis, felices nos existimant dies habuisse. In quantum uerō praualet fraternitas tua, opponere se pro pauperibus & oppressis debet. Quae etiam si prodesset minimē ualuerit, ipsa omnipotenti Deo mentis deuotio sufficit quam dedit. Scriptū est enim:

Eripe eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitū liberare ne cesses. Quod si dixeris, Vires nō suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit. In omni ergo quod agis, inspector cordis appetere habere placatū. Quicquid uerō est unde illi placeas, facere non omittas. Nā humani terrores & gratiae fumo sunt similes, qui leui aura rapus euanescent. Hoc certissime scito, quia placere Deo & prauis hominibus nullus potest. In tāto se ergo existimet fraternitas tua omnipotenti Deo placuisse, quanto se peruersis hominibus displicuisse cognouerit. Ipsa tamē defensio pauperū moderata & grauis sit, ne si quid nimis rigidē agitis, ex iuuentute uos arbitrentur homines superbiere. Sed talis necesse est ut inueniatur pro oppressis uestra defensio, quatenus & humiles praedicationē sentiant, & oppressores non facile inueniant quod ex maleuola mente reprehendāt. Attēde ergo quod ad

Ezech. 2

Iob 30

Philip. 2

Ezechielē dicit: Fili hominis, increduli & subuersores sunt tecū, & cū scorpionibus habitas. Et beatus Iob ait: Prater fui draconū, & socius struthionum. Et Paulus discipulis dicit: In medio nationis prauae & peruersae, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Tanto ergo debemus cautius ambulare, quāto nos scimus inter Dei inimicos uiuere. De Frontinianis autē fraternitas tua sit omnino sollicita, & sicut coepit, studeat, quatenus ad sinū sanctae Ecclesie reuocent. Si qui uerō ad me uenire uoluerint, & rationē recipere, prius iurandū praebent quia nō permittāt suis q; in eorū errore etiā ratione recepta, persistant. Et postmodū eis tua sanctitas promittat: quia a me nullā uiolentiā patientē, sed rationē reddo. Si ueritatē cognouerint, suscipiant: si non cognouerint, illa eos dimitto. Si qui uerō contra uos ex eis ad nos uenire uoluerint, minimē eos fraternitas tua retineat, quia uenientes aut rationē recipient, aut scito: quia aliter profecto terram illam ulterius non uidebunt.

Gregorius Innocentio episcopo.

De libris Iob transmittendis, & de libris sancti Augustini.

Capitulum XXXVII.

Epist. 37

Luculenta eminentiae uestrae, & condita cordis melle facundia, ita sui nobis saporem medullitatis infudit, & in suo amore nos rapuit, ut nobis & dulce sonet quod scribitis, & sapiat suauis quod agitis. nec immerito: quia qui bonis studijs

A comptus est, iudicio magnus est, non fauore. Praefectura autem uos suscepisse cingula cognoscentes, laetitia se miscuit nostrae tristitia. Nam ex una parte laetati de profectu dulcissimi filij, contristati sumus ab altera: quia q; graue sit confusis temporibus locis maioribus esse praepositos, ex nostro prorsus dolore sentimus. Vnde omnino studendum est, ut res aspera fiat mercedis occasio. Nam, sicut nostis, de terra plena tardius frumentū egreditur, & de spinis rosa producit. Dum ergo seminandi uobis cōgruū tempus est, honorū operū ferere semina nō cessetis, ut maiores in die messis laetitia manipulos reportetis, atq; ad aeternā gloriā ex transitoriū honoris merito ueniat. Cognoscentes quale studiū in praeparandis drumonibus gesseritis, sollicitudinem uestram, desiderato nuncio, releuamus: indicantes cum Longobardorū rege usq; ad mensē Martium futurae quartae Indictionis, de pace, propiciante Domino, cōuenisse. Quae si retineatur ignoramus: quia idem rex obijisse postea nunciatus est, licet adhuc habeatur incertum. De Anamundaro autem quae scripsistis fecimus, sed uoluntatē utinā sequatur effectus: quia quantum ad nos pertinet, afflictis intercessionis nostrae solatium non negamus. Quod uerō in expositiōne sancti Iob transmitti uobis codicem uoluissem, de uestro omnino studio gaudemus: quoniam illi rei eminentiam uestram studere conspiciamus quae nec totos foras uox exire permittat, & ad coriterum secularibus curis dispersos recolligat. Sed si delizioso cupitis pabulo faginari, beati Augustini patriota uestri opuscula legite, & ad comparationem siliginis illius nostrum surfurem non quaeratis. Quale praeterea patrociniū qualemq; affectum in utilitatibus pauperū beati Petri Apostolorum principis amatoris sui gloria uestra praebuerit, Hilario chartulario nostro testificante didicimus. Ex qua re uberes gratias exoluētes omnipotentis Dei misericordiam exoramus, ut gratia suae protectione uos muniat, & nec malos contra uos homines exterius, nec malignos spiritus interius praualere permittat: sed ita actiōes uestras in suo propitius timore disponat, ut sicut fecit inter homines, ita quoq; post longā uae aetatis discursus, in sanctorū suorum uos esse faciat numero gloriosos.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano.

De oppressionibus minorum a maioribus in Sardinia.

Capitulum XXXVIII.

Epist. 38

Qualiter in Sardinia minores uel pauperes uerendissimi fratris nostri Carthaginensis episcopi atq; eminentissimi filij nostri Innocentij praefecti epistola testantur: a quibus ut quae nobis scripta sunt noueritis, ipsarum uobis epistolarum exemplaria praeuidimus transmittēda. Et ideo quia ea quae nobis perenda sunt, offeruntur: studiose agendū est, ut ea quae promittunt, opere cōpleant. Si qui eorū de quibus est quaestio, in Ecclesia fortasse refugerint, ita debet causa disponi, ut nec ipsi uiolentiā patiantur, nec ij qui dicuntur oppressi, damna sustineant. Curae ergo uestrae sit, ut eis sacramentum

cramentum ab ijs quorum interest, de seruanda lege & iusticia promittatur, & per omnia comoneantur...

Gregorius Adeodato abbati Neapolitano. De unitate monasterij Gazarenfis ad Neapolitanum. Caput XXXIX.

Epist. 39

Q uorundam monachorum eiusdem monasterij ad nos relatione peruenit, monachos monasterij Gazarenfis quod situm in Plagia est, & monachos S. Sebastiani monasterij, quod Neapolitanum in domo quondam Romani constructum est...

Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis. De eligendo eis episcopo. Cap. XL.

Epist. 40. Can. 8. q. 1. ca. Nec nouum. Parte 1. dist. 28. ca. Priusquam

Nec nouum, nec reprehensibile est, in eligendo episcopo populi se uota in duas partes diuidere: sed graue est quando in huiusmodi causa non ex iudicio, sed ex solo fauore uenit electio...

paruulam habere filiam quorundam relatione cognouimus. Vnde si ratione uoluerint attendere, nec illi eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua praesumptione ad episcopatum audet accedere...

Parte 1. dist. 39. ca. Pe. 1

Parte 1. dist. 47. ca. De Petro

Parte 1. dist. 61. ca. Sicut

Gregorius Dominico episcopo Carthagenensi. De pestilentia Africana. Cap. XLI.

Epist. 41

Q uanta in Africanis partibus lues irruerit, iam dudum cognouimus, & quia necdum a tali percussione est libera, geminati in nobis dolorum sunt gemitus. Sed inter haec mala, & alias calamitates innumeras desperata cor nostrum charissime frater tribulatione deficeret...

non nescimus, tanto rationes nostras quas in eius sumus examine posituri, bonae actionis studio & fieri poenitentiae muniamus, ut tantae nobis percussiones fauentae eius gratia non damnationis initium, sed beneficium purgationis existant. Quia uero ea infirmitatis nostrae natura est, ut non possimus de obeuntibus non dolere, fraternitatis uestrae doctrina tribulatis sit solamen...

Gregorius Eulogio patriarchae Alexandrino.

De hereticis Agnoitis, & expositione Euangelij de ficulnea, sub testimonio scilicet Augustini. De eo quod scriptum est: Nemo scit diem iudicij, nec filius, nisi pater solus. De eo quod dicitur: Adam ubi est? Et ad Cain: Vbi est frater tuus? Et de Lazaro: Vbi posuisti eum? quae omnia utiliter exponit. Cap. XLII.

Epist. 42. Proem. 25

Sicut aqua frigida animae sitienti, sic nuncius bonus de terra longinqua. Quis uero mihi esse nuncius bonus quantum ad sanctae Ecclesiae adiutorium potest, nisi uita atque incolumitas suauissima mihi uestrae sanctitatis, quae ex percepta luce ueritatis, & eandem Ecclesiam praedicationis uerbo illuminauit, & ad meliorem uiam morum suorum exemplis conformat? Quoties autem in corde meo uanimitatem uestram relego, atque in corde uestro fixum me permanere cognosco, ago omnipotentem Deo gratias, quia diuidi locis charitas non potest. Nam etsi corpore longe disiungimur, mente tamen indiuisibiles sumus. Communis autem filius Anatholius diaconus suis mihi scriptis innotuit, in urbe regia nonnulla Ecclesiastica quaedam de causis terrenis mota. Sed credo quod prius hoc mihi nunciauerit, quam de causa Ecclesiae beatitudo uestra loqueretur...

serim, uel cur tunc responderim. Sed Abramius nauigij necessitate compulsus, diu perhibetur in Neapolitana ciuitate demoratus, atque in eo sensu quod dudum scripseram, ita rescribo: quia de doctrina uestra contra haereticos, qui dicuntur Agnoitae, fuit ualde quod admiraremur, quod autem displiceret, non fuit. In eodem autem sensu iam dudum communi filio nostro Anatholio diacono plurima scripseram. Ita autem doctrina uestra per omnia Latinis patribus concordauit, ut mirum mihi non esset quod in diuersis linguis spiritus non fuerit diuersus. Nam hoc quod de ficulnea dixistis, in eo sensu proprie beatus Augustinus loquitur: quia cum Euangelista subiungit: Nondum enim erat tempus ficorum: aperte cognoscitur quod per ficum Dominus in synagoga fructum quaesierat, quae foetia legis habuit, sed fructum operis non habebat. Non enim poterat creator omnium nescire, quia fructum ficus non habuit, quod dum tempus ficorum non esset, omnes poterant scire. De eo uero quod scriptum est: Quia diem & horam neque filius neque angeli sciunt: omnino recte uestra sanctitas sensit, quoniam non ad eundem filium, iuxta hoc quod caput est, sed iuxta corpus eius nos quod sumus, est certissime referendum. Quia de re multis locis idem beatus Augustinus eo sensu utitur. Dicit quoque aliquid quod de eodem filio possit intelligi: quia Deus omnipotens aliquando more loquitur humano, sicut ad Abraham dicit: Nunc cognoui quia times Deum. Non quia se Deus tunc timeri cognouit: sed quia tunc eundem Abraham fecit agnoscere quia Deum timeret. Sicut enim nos diem latum dicimus, non quod ipse dies latus sit, sed quia nos latus facit: sic dictum est non quod ipse nesciat diem, sed quia hunc sciri minime permittat. Vnde & pater solus dicit scire: quia consubstantialis ei filius, ex eius natura qua est super angelos, habet ut hoc sciat quod angeli ignorant. Vnde & hoc intelligi subtilius potest: quia incarnatus unigenitus, factusque pro nobis homo perfectus, in natura quidem humanitatis nouit diem & horam iudicij: sed tamen hunc non ex natura humanitatis nouit. Quod ergo in ipsa nouit, non ex ipsa nouit, quia Deus & homo factus, diem & horam iudicij non nisi per deitatis suae potentiam nouit, sicut cum ei in nuptijs mater uirgo diceret unum deesse, respondit: Quid mihi & tibi mulier? Nondum uenit hora mea. Neque enim Iesus angelorum Dominus horae subiectus erat, qui inter cuncta quae creauerat, horas & tempora fecerat: sed quia mater uirgo cum unum defuit, per eum miraculum fieri uolebat, statim ei responsum est: Quid mihi & tibi mulier? Ac si aperte diceret: Vnde facere miraculum possum, hoc mihi ex patre, non ex matre est. Ex matre enim mori poterat, qui ex natura patris miracula faciebat. Vnde & in cruce positus, eandem matrem moriens recognouit, quae discipulo commendauit, dicens: Ecce mater tua. At ergo: Quid mihi & tibi est mulier? Nondum uenit hora mea. Quod est dicere, In miraculo quod ex tua natura non habeo, te minime recognosco: sed cum hora mortis uenerit, cognosco te matrem, quae

Mar. 11

Mar. 13

Gen. 22

Ioan. 2

Ioan. 19. Ioan. 2

unde

undemori possum, hoc ex te habeo. Itaque scientiam quam ex humanitatis natura non habuit, ex qua cum angelis creatura fuit, hanc se cum angelis, qui creaturae sunt, habere denegavit. Die ergo & horam iudicij scit Deus & homo. Res autem valde manifesta est, quia quisquis Nestorianus non est, agnoscit esse nullatenus potest. Nam qui ipsam Dei sapientiam fatetur incarnatam, qua mente valet dicere, esse aliquid quod Dei sapientia ignoret. Scriptum est: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt. Si omnia, proculdubio etiam dies iudicij, & hora. Quis ergo desipiat ut dicere presumat, quia verbum patris fecit quod ignorat. Scriptum quippe est: Sciens Iesus quia omnia dedit ei pater in manus. Si omnia, profecto diem iudicij & horam. Quis ergo ita stultus est, ut dicat quia accepit filius in manibus quod nescit? De eo vero loco in quo mulieribus de Lazaro dicit: Vbi posuistis epum? ipsa specialiter sensimus quae sensistis: quia si negant scisse Dominum ubi fuerat Lazarus sepultus, atque ideo requisivisse, proculdubio compellentur fateri, quia nesciuit Dominus in quibus locis se Adam & Eva post culpam absconderant, cum in paradiso dixerat: Adam, ubi es? aut cum Cain corripuit, dicens: Vbi est Abel frater tuus? Qui si nesciebat, cur protinus adiunxit: Sanguis fratris tui de terra clamat ad me. Quamvis hoc in loco Severianus Gualensis aliud loquitur, dicens: quia hoc mulieribus Dominus per increpationem quasi dixerit, quod mortuum Lazarum ubi posuerunt requisivit. Ac si aperte Evae culpam memorans mulieribus diceret: Ego virum in paradiso posui, quem vos posuistis in sepulchro. Ad hoc vero mihi idem communis filius Anatholius diaconus respondit aliam quaestionem dicens: Quid si obijciatur mihi, quia sicut immortalis mori dignatus est, ut nos liberaret a morte, & aeternus ante tempora fieri voluit temporalis, ita Dei sapientiam ignorantiam nostram suscipere dignatam esse, ut nos ab ignorantia liberaret? Sed ad hoc ei necdum respondi, quia gravi nunciusque infirmitate detentus sum. Iam nunc autem vestra coepi oratione conualescere: & ei, si ita perfecte convaluerit ut dicere valeam, adiuvanre Domino respondebo. Ex quibus vobis mihi nihil dicendum est, ne videar docere quae nostis: quia & medicamina vitae medendi perdunt, quae membrum sanis & fortibus apponuntur. Indicamus praeterea quia gravem hic difficultatem interpretum patimur. Dum enim non sunt qui sensum de sensu exprimant, sed transferre semper proprietatem volunt, omnem dictorum sensum confundunt. Unde agitur ut ea quae translata fuerint, nisi cum gravi labore intelligere nullo modo valeamus. Benedictionem vero sancti Marci euangeliste, & vestre beatitudinis accepi. Ligna autem transmittere volui, sed quia navis parva fuit quae venit, ea portare non potuit. Quamvis haec ipsa qui viderunt Alexandrinum venientes dixerunt quae parva sunt. Nam alia omnino vobis maiora paraueram, quae necdum ad Romanam civitatem tracta sunt, quia ex-

1041. 1

Luc. 10

1041. 11

Gen. 3

Gen. 4

peccavi ut veniente Alexandrina naui trahi debuissent, & in loco ubi incisa fuerunt remanserunt. Omnipotens Deus vitam vestram ad edificationem sanctae Ecclesiae per longa tempora custodiat, vobisque aspiret ut pro me enixius oreris, ut quae propria peccata deprimunt, vestrae apud omnipotentem Deum preces levent.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

De abbatis ordinanda. Cap. XLIII.

Fraternitatis vestrae adeo nobis sollicitudinem placuisse scribimus, ut nostri studij esset ea quae voluistis effectu complere. Quia ergo scripsistis ut personam transmittere deberemus, quae in monasterio quod in civitate nostra situm est, abbatissae regere possit officium, quae divinae misericordiae suffragante, in regimine eiusdem monasterij strenuam posse existere arbitramur, illuc praeguidimus dirigendam, ut a vobis Deo protegente abbatissa debeat ordinari. Nam ad nos huc tantummodo causa orationis venit. Quia ergo memoratam ancillam Dei ad vestram voluntatem & scripta transmissimus, hortamur ut circa eam monasteriumque ipsius sollicitudinem gerat fraternitas vestra, atque degentem illuc congregationem in Iesu Christi Dei & redemptoris nostri servitio adhortationis suae voce, & bonorum operum exhibitione corroboret, & ita se erga exteriores utilitates eius, ubicunque necesse fuerit, & causas exhibeat, ut converfantes ibidem magnum in vobis subsidium, sicut decet, inveniatis, & nullius rei eas necessitas deprimat: quatenus dum vobis providentibus omnis eius fuerit amota necessitas, in oratione Dei & laudibus assidue secura valeant mente persistere. Sic etenim ageretur ut & illis electa conversatio ad salutem, & vobis proficiat ad mercedem. Nam gratia prorsus maior acquiritur, si de commissis omnibus lucrum offerat Domino sollicitudo pastoris.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De petitionibus Agrippini & Servandii. Cap. XLIIII.

Videtur Agrippini presbyteri vel Servandii diaconi continere Ecclesiae Fesulanae, subiecta vobis pagina patefacit. Et ideo si ea quae illic continentur, veritate subsistunt, atque tales personae ad vos venerint quibus credi aliquid debeat, usque ad viginti solidos, aut si plus vobis visum fuerit, in reparationem Ecclesiarum, quae in ruinis esse prohibentur, sub testamento pagina dare vos convenit: quatenus & illic remedium sit, & vestra debeat esse monitio. De ceteris vero rebus quae apud nos sunt, pro memoria futuri temporis ex eiusdem susceptum emittite, ut dum Deus pacem donaverit, res ipsae iuri Ecclesiae cuius sunt, sine aliqua valeant dilatione vel controversia reparari.

Gregorius Palladio presbytero de monte Syna. De detractionibus non curandis. Cap. XLV.

Epistolis dilectionis tuae susceptis, filium meum simplicium requirere curavi, & qua tentatione tua charitas urgeretur, inveni: de qua tamen verbi mei consolatione non indiget, cum ipsa veritas dicat: Si patremfamilias Beelzebub vocaverint, quanto magis domesticos eius? Qui iterum dicit

Epist. 43

Epist. 44

Epist. 45

Matt. 10

1041. 15

2. Cor. 1

106. 16

Matt. 15

1041. 4

Psal. 87

Psal. 70

dicit: Si de hoc mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret. Sed quia de hoc mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mundum videlicet corda carnalia designans, quae diligunt mundum. Haec igitur cum perfecte te scire audiam, miror dilectionem tuam verbis hominum contristatam. Inter verba enim laudantium siue vituperantium, ad mentem semper recurendum est, & si in ea non invenitur bonum quod de vobis dicitur, magna tristitia generari debet. Et rursum si in ea non invenitur malum quod de vobis homines loquuntur, in magna debemus laetitia proficere. Quid enim si homines laudant, & conscientia accuset? Aut quae debet esse tristitia si omnes accusent, & sola conscientia nos liberos demonstrat? Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Iob quoque dicit: Ecce in caelo testis meus. Si ergo nobis est testis in caelo, testis in corde, dimitte stultus foris loqui quod voluit. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi in pulverem sufflant, atque in oculos suos terram excitant, ut unde plus detractiones perfiant, inde magis nihil veritatis videant? Vocandi tamen sunt etiam ipsi, & tranquillè admonendi, eisque satisfieri modis omnibus debet, scientes quid de iudicis veritas dicit: Ne forte scandalizemus eos. Si autem satisfieri sibi ex veritate noluerint, habes consolationem quam in sancto Evangelio conspicias: quia cum Domino dictum fuisset: Scis quia Pharisei auditio hoc verbo scandalizati sunt? respondit: Simite illos, caeci sunt, & duces caecorum. Paulus quoque apostolus admonet dicens: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Dicturus quippe, Cum omnibus pacem habentes: quia hoc difficile esse prospexit, praemisit, Si fieri potest. Sed tamen ad iunxit quod possit fieri, cum dixit: Quod ex vobis est: quia si nos in mente charitate contra odientes servare cupimus, etiam illi nobiscum pacem non habent, nos tamen cum illis sine dubio habemus. In omnibus ergo fili dilectissime cor custodi, sicut scriptum est: Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Haec breviter pro charitatis commemoratione rescripti. Sed peto ut pro me orare debeas, quatenus omnipotens Deus, & a malis me spiritibus, & a peruersis hominibus custodire dignetur: quia in hac vita mea peregrinatione mala me simul & multa circumdant, ita ut cum Psalmista iure dicam: In me pertransierunt irae tuae, & terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me sicut aqua tota die, circumdederunt me simul. Coelestis gratia & nos in urbibus, & nos in itinere protegat: quia antiquus hostis terrarum locis a tentatione non excluditur: quia si in paradiso hominem stravit, quis locus extra paradisum esse potest, in quo mentes hominum penetrare non valeat? In sola ergo creatoris nostri protectione fidendum est, cui ex intimo corde clamemus: Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut saluum me facias. Transmissimus vobis de benedictione sancti Petri apostoli cucullam & tunicam, quas ea petimus

charitate suscipi, qua a nobis transmissae sunt.

Gregorius Ecclesio episcopo Elusino. De episcopo cautè eligendo. Cap. XLVI.

Scripta fraternitatis vestrae suscipientes, contristati sumus quod vos per ea & graviter infirmatos, & adhuc debiles esse cognovimus. Et licet sanctitatem vestram videndi desiderium habemus, bene tamen fecistis isto vos illic tempore continere, ne venientes huc de aegritudinis vestrae molestia recidivam nobis tristitiam faceretis. De episcopatu autem laudavimus quod personam non temere elegistis, sed cauti, sicut decuit, exististis. Venientibus enim vobis, si Deo placuerit, communi deliberatione tractabimus, & quod utile visum fuerit, Deo auxiliante disponemus. Vnum autem caballum vobis qualem invenire potuimus, de benedictione sancti Petri transmissimus, ut habeatis cum quo post infirmitatem vestram possitis. De causis vero pro quibus latentes praesentium huc veniunt, quid actum sit, ipsorum omnia renunciatione cognoscetis. Praeterea Ecclesiae ad quas sine labore potestis accedere, fraternitas vestra officium visitationis impendat, ut ij qui illic Deo propitio baptizantur, inconfignati non debeant remanere.

Gregorius 10 anni episcopo Syracusano. Crescentium vicarium commendat. Cap. XLVII.

Unus lator praesentium Crescentius, vicarius noster, quae ad se filius noster gloriosissimus dominus Leontius ex consulatu praecipit occurrere, exire de septis venerabilibus, dubitaret, ne quae per eum excusatio alijs fortasse inaequiter, aut publica diceretur utilitas impediti, ei ut egressi debuisset, aequitate servari promitti fecimus. Et ideo quia haec illi res sicut iustus fuerat, illic suasit occurrere, fraternitas vestra ei salua ratione concurrat, atque apud praedictum gloriosissimum dominum vestrum agere cum ea qua consuevit charitate studeat, ut in nullo eum contra leges aut rationem patiat aliquo modo praegravari, sed iustitiam ei sicut Christianitati eius convenit, in omnibus faciat custodiri: quatenus & ipse ad mercedem suam, quod aequitatis ordo exigit videatur salubriter servasse, & hic se contra ea quae promitti fecimus, gravari non sentiat.

Gregorius 10 anni episcopo Syracusano. Apollonium magistrum militum commendat. Cap. XLVIII.

Quamvis glorioso Apollonio magistro missi tunc communi filio paternam vos pietatem noverimus impendere: quia tamen eundem dilectionis modum quae circa eum sacerdotaliter exhibitis, nostris credidit apicibus augmentandum, idcirco eum fraternitati vestrae his epistolis commendamus, hortantes ut paternam in vobis, sicut decet, consolationem inveniatis, & solatijs vestris, sicut usus exegerit, comitante iustitia potiatur: quatenus dum vestram erga se amplius fuerit dilectionem expertus, & ipse quod de vobis confidit agnoscat, & nostram sentiat epistolam profuisse.

Gregorius Leontio exconsuli. Apollonium commendat. Cap. XLIX.

Scientes gratia paterna vos scripta suscipere, si illud peragere studeamus, gloriam vestram

Epist. 46

Epist. 47

Epist. 48

Epist. 49

ultrò non est dubium operari, ut filiorum nostro-
rum desideria non patiamur contristari. Et ideo
quia gloriosus filius noster Apollonius magister
militum, lator presentium, nostris se apud uos uo-
luit apicibus commendari, salutates gloriã uestram
paterna dilectione perimus, ut salua ratione gra-
tiam uestri fauoris inueniat, & patrocini opem in
quocunq; necesse fuerit, consequatur: quatenus
dum gloria uestra ea quæ spõte cõsueuit impende-
re, nostræ quoq; cõmendationi præstiterit, & ipse
se optatum in uobis gaudeat inuenire subsidium,
& nos uberes sincerissimæ bonitati uestræ gra-
tias referamus.

Gregorius Domitiano episcopo Metropolitano.

De Leontio, et substantia Theodori episcopi. Cap. L.

Epist. 50

Quam magnæ charitatis sit in mēte uestra sin-
ceritas, etiã res ipsa testatur, quod dilectio-
nis affectū quē coram positis exhibetis, ser-
uare absentib. non cessatis. Proinde multū nos ad
diligendum gloriosum Leontium cõmunem filium
epistolarū uestrarum testificatio prouocauit: quia
dum illum sanctitati uestræ in amicitijs indicatis
esse coniunctum, qualis iam sit ostenditur, scilicet
quia bono uiro nisi bonus placere non potuit. Et
ideo non immeritò diligendus est, qui uobis inue-
nitur familiariter coniunctus. Idem autem glorio-
sus uir in Sicilia se retinuit, & ad Romanā urbem
necdum uenit. In his tamen quæ ei pro publica u-
tilitate serenissimorū dominorum iussione man-
data sunt, in quantum ratio fuit, minimè suffragari
distulimus. Gloriosum enim Gregorium expro-
fecto uel alios qui in septis Ecclesiasticis reside-
bant, hortari studiosè curauimus, ut exire, & ratio-
nes suas exponere debuissent. Qui egredientes
cum Marco uiro magnifico Scribone, qui ad exhi-
bitionem eorum uenerat, accepto uerbo ad Sici-
liam ire parati sunt. Præterea de substantia Theo-
dori episcopi quem Ecclesiæ uestræ iuri scripsistis
fuisse superpositam, plus amplius aliud quod fieri
posset non fuit, quam ut antefato gloriosissimo
Leontio de quo tanta testificamini, cui & causam
ipsam asseritis commendatam, atq; Iohanni fratri &
coepiscopo nostro, de cuius sanctitate & sollicitu-
dine certi sumus, huius negocij audientiam man-
darem, hortantes ut & ueritatem cum omni stu-
deant subtilitate perquirere, & ita cõtentionibus
partium secundum iusticiam citius finem impone-
re, quatenus nec homines sanctæ fraternitatis ue-
stræ longa ualeat illis dilatio retinere, nec pars al-
tera inauditam se pati præiudicium conqueratur.
Quicquid enim alteri hac de re fuerit statutū, cer-
ti estote quia sine mora complebitur. Nam sicut si
ne iudicio quenq; nolumus condemnari, ita quæ
diffinita fuerint, nulla patimur excusatione differ-
ri. Omnipotens autem Deus sua uos protectione
atque propitiatiõ circumtegit, gressusq; uestrorū
in timoris sui tramite conseruet, uosq; pro me ad
orandum excitet, ut & uestris intercessionibus mea
studia in uiam uitæ dirigantur.

*Gregorius Leontio exconsulti. De causa Libertini, et
quia ira uiri cauta esse debeat. Cap. L.I.*

Cautiois exemplar Libertini ad me studuit
gloria uestra transmittere, quatenus mihi o-
stenderet cum qua obligatione uel mente ad præ-
turæ dignitatē idem Libertinus accesserit. Quæ à
glorioso fratre meo Palestino patricio uel consi-
liario meo uiro magnifico Theodoro relecta, mi-
hi subtiliter insinuata est, atq; execrabilis & mihi
& cunctis apparuit, qui cognoscere ualuerunt.
Sed debet gloria uestra meminisse, quia nunq; epi-
stolas meas pro cõmendatione alicuius accepit,
nisi ut protectionem uestram fauente iusticia præ-
staretis. Et quia de eodē Libertino tota simul pro-
uincia gratias referebat, iudicauit. Nam uel quis
esset, uel quales causas habuerit, neq; unq; profes-
sus sum, nec hæc uenit simpliciter scio. Nam licet
in ista causa cautionis culpabilis inuenitur, & de
alijs causis quid pro se alleget nescio, unum tamen
bene atq; constanter noui: quia si quam rebus pu-
blicis fraudem fecit, substantia eius cædi debuit,
non libertas. Nam in hoc quod liberi cadunt, ut
taceam quod omnipotens Deus offenditur, ut ta-
ceam quod opinio uestra uehementer grauatur,
pijsissimi tamen imperatoris nostri omnino tempo-
ra suscantur. Hoc enim inter reges gentium & im-
peratores Romanorū distat: quia reges gentium
domini seruatorum sunt, imperator uerò Romano-
rum, dominus liberorū. Vnde & uos quidē quic-
quid agitis, prius quidem seruata iusticia, deinde
custodita per omnia libertate debetis. Scriptū est:
Quod tibi non uis fieri, alteri non feceris. Et per
semetipsam ueritas dicit: Quæ uultis ut faciant uo-
bis homines, & uos facite eadem illis. Libertatem
ergo eorum qui uobis in discussione cõmissi sunt
uestram, specialiter attendere debetis, & si ipsi à
maioribus uestris iniuriari libertatem uestram nō
uultis, subiectorum uestrorum honorando liber-
tatem custodire debetis. Scimus enim qui dixit:
Cælum & terra transibunt, uerba autem mea non
transibunt. Cuius quia uerba non transeunt, sed
per omnia implentur, metuamus quod iterum di-
cit: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur
uobis. Quid autem gloria uestra existimat, quia si
superbè, si crudeliter agimus, despecto Deo nobis
hominem placamus? Nullo modo. Nam ipse qui
despicitur, eum contra nos cui despecto Deo pla-
cere uolumus, irritat. Curemus ergo per omnia
placere Deo, qui potens est etiam iratos homines
ad mansuetudinem reducere. Nam, sicut dixi, etiã
mansueti homines indignatè Deo ad iracundiam
prouocantur. Si aut dicitur quia sine uerbis
atq; terroribus fraudes publicè inueniri non pos-
sunt, hoc admittere poteram, si in ratio cõmiorum
causa dominus Leontius non uenisset. Nam uerū
est, quia illi solent manibus excedere, qui in sensu
& lingua deficiunt, de quo se mihi uestra gloria
non ualeat excusare. Nam quæ auditis, uel quæ di-
citis, subtiliter exquirens, inueni quia homines si-
ne causa cæditis, qui auxiliante Deo uerbis agere
omnia potestis. De causis uerò eorum quos discu-
titis, uerum fateor quia multa audiens quæ nunq;
antè cognoui, uehemētèr erubescō. Vnde & uo-

Epist. 51

Tob. 4

Matth. 7

Mat. 24

Mat. 7

bis

bis & pijsissimo domino imperatori taceo. Nam si
mihi constare potuisset, quia iustas causas de suis
rationibus haberent, prius per epistolas uos pul-
sare habui, & si auditus minimè fuisset, serenissi-
mo domino imperatori suggererē. Sed quia mihi
de suorum rationibus nihil constat, ideo sicut dixi
& uobis & pijsissimo principi hæc uenit nihil dico.
Turpe est enim hoc defendere, quod mihi nō con-
stitit iustum esse: quia ego homines propter ius-
titiam diligo, non autem iusticiam propter homi-
nes postpono. Ita ergo age gloriose fili, ut in actio-
ne cõmissa prius illum habeas placatum, qui con-
tinet omnia, ac deinde serenissimi principis utili-
tatem cum omni sollicitudine impleas. Nam & in
eius actione à quo tibi cõmissa est, esse negligē-
tem non sine peccato existimo. Sed quia omnipo-
tente Deo largiente, idonea est uestra sapientia et
rationes uigilanter ac subtiliter exquirere, & crea-
toris uobis iudicium per mansuetudinē placare,
quotiens ira animū inuadit, mentem edoma, uin-
ce te ipsum. Differ tēpus furoris, & cum tranquil-
la mēs fuerit, quod placet uindicare. Ira enim in uin-
dicta malorum sequi debet rationem animi, non
præire, ut quasi ancilla iustitiæ post tergū ueniat,
& non lasciuia ante faciem prorumpat. Aliquan-
do uerò ostendēda est, & nō exhibenda. Aliquan-
do exhibenda est, sed nunq; sequenda. Quando
enim in executione iustitiæ placata mente irasci-
mur, iracundiam & non sequimur & exhibemus.
Ira enim quæ animum perturbat, quanta conside-
ratione cauenda est, monstratur. De qua scriptum
est: Sit omnis homo uelox ad audiendum, tardus
autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim
uirū iustitiarū Dei non operatur. Hinc rursum scri-
ptū est: Quis potest habitare cum homine, cuius
spiritus facilis est ad irascendum? Hinc iterum di-
citur: Noli esse cum homine iracundo, neq; ambu-
les cum uiro furioso: ne forte discas semitas eius,
& sumas scandalum animæ tuæ. Contra hanc in-
laude patientiæ dictum est: Mellior est uir qui uin-
cit iram, q̄ qui capit ciuitatem magnam. Hinc Da-
uid personam in se infirmorū sumens, ait: Turba-
tus est præ ira oculus meus. Atq; ex ipsa perturba-
tione quid sequatur, adiunxit dicens: Inueteraui
inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cū tur-
batus fuerit oculus cordis, inter inimicos nostros
ad uetustatem reducimur: quia inter malignos spi-
ritus ad uetusti hominis similitudinē reuocamur.
Cum igitur ira quæ cor permouet, sacra eloquia
tot testimonijs detestentur, perpendamus qua in-
tentione debemus hoc uitium fugere, quod Deo
iudice, in testimonio illius toties reprobat. Alia
quoq; occurrit opinio, quia alij pro alijs grauanti.
Ex quibusdam quæ ex principali iussione expen-
sa sunt, minimè reputantur. Quod si uerum sit, ne-
scio. Si tamen ita est, hoc omnino facere & pro ti-
more aeterni iudicij, & pro ipsius humanæ consi-
derationis ratione minimè debetis. Ecce gloriose
fili amore Dei uocq; prouocatus, cuncta quæ sen-
si, quæ audiui, breuiter indicaui. Sapientis aut uiri
est, & breuiter audita latius pensare, & quæq; Deo

displicent, in celeritate corrigere. Omnipotens
Deus coelestis uos gratiæ protectione circundet,
& hic uos & à prauis actibus, & à peruersis homi-
nibus tueatur, & apud se postmodum in aeterna
patria pia remuneratione lætificet.

Gregorius Amantino domestico.

De cautionibus Ioannis Palatini. De persona Libertini.

Caput

LII.

EA quæ per Paulum latorem presentium, &
Timarchū excubitorē gloria uestra transmi-
sit, eo quo uoluistis modo suscepta sunt. Sed & ex-
cellentissimo filio nostro Exarcho per superscrip-
tum excubitorē qui ad eū profectus est, scripsi
mus ut cautiones agentium uices Ioannis præfecti
simul & palatini huc transmittere debeat: indican-
tes ei, quia nisi illas direxerit, usq; ad aduentus ue-
stros ea quæ à gloria uestra trāsmissa sunt, non tan-
gantur, sed uobis remeantibus conseruentur. De
persona autē gloriosi Libertini quædā ad nos an-
tè peruenerant, & necesse fuit ut ea uobis sicut re-
uera filijs quos diligimus, minimè taceremus. Et
quantū in gloriæ uestræ epistolis inuenimus, mo-
lestè illa, quod non deceit, suscepistis: dum quan-
do nihil asperū scripsisse meminimus, sed horratū
sumus ut cum eo charitatem & gratiā haberetis.
Sed quia ad hæc aspera uobis rescribentibus, ne-
pam ad nos epistolam mitteretis, per somnium
uos scripsistis esse prohibitos, omnipotenti Deo
gratias agimus, qui sic uos uigilantes custodit, ut
etiam dormientes admoeat. Sed quia in eodem
somnia & à me uos de eadem causa reprehensos
scribitis, qualis sim, uel ex hoc colligite. Et quādo
uos paterna adhortatione conuenio, molestè susci-
pere nō debetis: quia qui dormientib. purus sum,
uigilantibus duplex esse non patior.

Gregorius Romano defensori.

De insulis Neapolitanis.

Cap. LIII.

Peruenit ad nos quod quidam prauæ uoluntatis
studio, contra seniores & ciues Neapolitanæ
ciuitatis de insulis iuris eorum Leontio glorioso
filio nostro nitantur surripere, ut eos iniuste dam-
nis possint afficere atq; affligere. Idcirco tibi hæc
præceptione iniungimus, ut debeas esse sollicitus,
quamuis apud eum nullus locus surreptionis hæc
de causa inueniatur, ubi fortè aliquid dictum fue-
rit, uel episcopum præiudicialiter quid, quod non
credimus, facere fortè cognoueris, ex nostro illi
mandato dicere te uolumus, ut malorū hominum
uerbis assensum præbere, & in hoc peccato se mis-
scere non debeat: quia licet retrò principū iussio-
nibus omnino de eisdem insulis sint muniti, nobis
tamen cū in regia urbe fuimus suffragantibus, ita
serenissimi domini Mauritijs principis elicitæ ius-
sione, eorum strictè iura munita sunt, ut nō habeat
unde iuste debeat formidare. Pro qua re ut & tu di-
ligentius informari, & antedicto glorioso filio no-
stro, si causa se dederit, liquidò satisfacere ualeas,
earū tibi iussionū exemplaria præuidimus transmit-
tēda. Sed si necessariū fuerit, ipsas facimus authen-
ticas destinari. Tantū est, ut diximus, studeas esse
sollicitus, ut surripiedi cuiq; illic locus nō pateat.

Epist. 52

Epist. 53

Gregorius Bono episcopo Messanenſi.

Gregorium præfectum commendat. Cap. LIIII.

Epist. 54

Licet gloriosus filius noster Gregorius expræfecto magnam de fraternitate uestra certitudinem habeat, ut sacerdotalem sibi à uobis impendi affectum non dubitet: quia tamen charitatis uestræ modum nostra rogante cōmendatione fidit augeri, his uos epistolis præuidimus adhortādos, ut utilitati ipsius concurrere, atq; in eius iuamine impendere uos quæcumq; fuerit ratio debeatis. Et quia aliqua apud fraternitatē uestrā pro sua, ut ait, cautela agere desiderat, locum apud uos, sicut reuera decet sacerdotes, inueniat, & paterna sibi cōpati dilectione uos cognoscat: quatenus dū sollicitudinis cura ipsius uestræ charitatis studio fuerit releuata, & ipse confidentiā quā de uobis gerit operib; ualeat experiri, & fraternitas uestra postulantiū desiderijs se uideatur salubriter impendisse.

Gregorius Leontio exconsuli.

De Gregorio expræfecto. Cap. LV.

Epist. 55

Cum iusticiæ uigor in cognitiōe uestra, & ueritas iuuare sufficiat quos tuet, cuiuscūq; apud uos cōmendatione opus nō fuerat: quippe qui ea quæ pro æquitate petēda sunt, ex uobis impenditis. Sed ne postulantū delideria, qui bonorū filiorū studiū paterna crescere adhortatione cōfidunt, postponere uideamur, idcirco illa apud gloriā uestrā agere quæ ultrò exhibetis, omnib; modis inuitamur. Eapropter paterna dilectione uos salutantes petimus, ut glorioso uiro filio nostro Gregorio expræfecto charitatis gratiā, qua estis præditi, largius tribuatis: quatenus & ille quicquid æquitatis in uestra benignitate confidit, ueris possit effectibus experiri, & nos bona quæ de uobis multipliciter prædicantur addiscentes, assidue pro gloriā uestræ incoluntate omnipotentem ualeamus Dominum deprecari.

Gregorius Anantino domestico.

Gregorium expræfecto commendat. Cap. LVI.

Epist. 56

Confidentes q; gloria uestra se in amicorum suorum solatijs deuotā semper exhibeat, eorum uobis causas cōmendare quos diligitis, studemus. Atq; ideo salutantes petimus, ut gloriosus filius noster Gregorius, quales nos hic habuit, illic uos tales inueniat, & tam apud gloriosum filium nostrum Leontium, q̄ alibi quocunq; necesse fuerit, gloriæ uestræ solatiā consequatur, ac magnā in uobis consolationē inueniat, & in quantū possibile est, ne cuiq; iniusta possit afflictioni uel grauamini subiacere, gloriæ uestræ sollicitudo studio uigilanti provideat, & tranquillo maturoq; hoc studeat consilio declinare: quatenus dum uos, sicut decet, adiutores habuerit, & ipse & nos amplius cognoscere ualeamus, quia, sicut de gloria uestra præsumimus, non ad faciē, sed quod est ualde laudabile, puras nostis amicitias exhibere.

Gregorius Secundino & Ioanni episcopis Siciliae.

Gregorium commendat. Cap. LVII.

Epist. 57

Bonorum nos hortatur dilectio filiorum, utilitatibus eorum studiose concurrere, & eos in quantū ratio suppetit, adiuuare. Et ideo quia quā-

Atum se gloriosus filius noster Gregorius expræfecto benignè cunctis exhibuit, tanto omnium debet uti solatijs: fraternitatem uestrā his hortamur affatibus, ut illic ueniēti tam apud Leontium gloriosum exconsulem in disponendis rationib; suis, quā apud alios ubi causa poposcerit, opem ferre, & partes illius subleuare fauente iusticia festinetis, ut uobis sacerdotallyter concurrentibus, nullam molestiam uel dispendiū cōtra ordinem possit æquitatis incurere. Quem si, quod non credimus, grauari frustra in aliquo senseritis, apud prædictum gloriosum uirū agere uos episcopali modestia seruata necesse est, ut uerbum quod ei per Alimarcum uirum magnificum Scribonem præbuit, custodire debeat ac seruare, atq; illum irrationabiliter affligi uel sustinere dispendium minimè patiatur. Ita ergo fraternitas uestra se erga eum sollicitā curet ostēdere, & in eius se causis secundum Deum studeat exhibere, ut & sacerdotale in uobis subsidium & paternam inueniat charitatem.

Gregorius Bonifacio episcopo Regio.

De querimonia Gregorij aduersus eum. Cap. LVIII.

Epist. 58

Sacerdotali proculdubio conuenit grauitati, ut si quas Ecclesiæ suæ causas habuerit, aut pacifica eas ordinatione, si fieri potest, aut certè iudicio interueniente sine mora diffiniat, ut sublata è medio cōtentionis materia, sola illi cum filijs suis pacis possit remanere cōcordia. Indicauit itaq; nobis gloriosus filius noster Gregorius expræfecto, quod inter se & Ecclesiā uestrā de locis quæ cōpetunt, aliqua sit orta cōtentio. Ob quā rē hortamur ut eam aut cessante iurgio siniat, aut certè dilatio ne submotā Ecclesiæ uestræ actores ad electorū ire iudiciū faciatis, ut eorum diffinitione præcedente, nec ille contra iusticiā grauari, nec uestra prædictum uideat Ecclesia sustinere. Quia uerò homines suos & possessiones quas illic habet, uobis uoluit cōmendari, oportet ut uestra se fraternitas in eius causis quodcūq; ratio inuitauerit, nō omittat impendere. Atq; ita eum in quibuscūq; ualuerit iuuare festinet, ut concurrentibus uobis, absentiē se à suis utilitatibus esse non agnoscat.

Gregorius Ioanni & Fortunato episcopis, et Anthemio subdiacono. Homines Gregorij commendat. Cap. LIX.

Epist. 59

EA quæ filijs nostris ultrò nos decet impendere, negare eis petentibus non debemus. Et ideo quoniam filius noster gloriosus Gregorius expræfecto possessiones quas illic habet, uel homines suos fraternitati uestræ à nobis studuit cōmēdandos, scriptis uos præsentibus adhortamur, ut utilitatibus eius salua ratione concurrere, & possessiones eius atq; homines tueri, sicut desiderat, debeatis, nec eos cōtra iusticiam à quibuslibet uexari, aut patiamini prægrauari. Sed id agite, ut tuitione uestra prædicti filij nostri supplere presentiam ualeatis: quia ita se, sicut nostis, exhibuit cunctis, ut omnium solatiā habere mereatur.

Gregorius Azimarco Scriboni.

De infirmitate Gregorij. Cap. LX.

Epist. 60

Quod præsentium portitor gloriosus filius noster Gregorius tardè ad Siciliam uenit, non uoluntate distulit, sed ita infirmitate corporis debilis factus est, ut uix in multis diebus reparari potuerit. Cuius debilitatis indicia etiam ipsi adhuc in eo cognoscetis. Mox autem ut aliquantum cōualuit, uenire illuc sicut magnitudinē uestræ promiserat, nō neglexit. Quod ideo his apicibus scribendū præuidimus, ne eū distulisse spōte credētes hanc morā eius forsitan studio factam reputetis.

Uoluntate distulit, sed ita infirmitate corporis debilis factus est, ut uix in multis diebus reparari potuerit. Cuius debilitatis indicia etiam ipsi adhuc in eo cognoscetis. Mox autem ut aliquantum cōualuit, uenire illuc sicut magnitudinē uestræ promiserat, nō neglexit. Quod ideo his apicibus scribendū præuidimus, ne eū distulisse spōte credētes hanc morā eius forsitan studio factam reputetis.

Gregorius Romano defensori.

De Gentione uiro magnifico. Cap. LXI.

Epist. 61

Quonia filius noster Gentio uir magnificus scribo tantę, Deo propitiō, bonitatis est, ut ualde sit diligendus, si quid ei potuissimus cōferre, debuimus. Voluerat enim possessionē iuris Ecclesiastici sub specie libellorum tenere. Sed propter malos scribones iudicauimus in hac nos causa, nec bono committere. Proinde excepta de possessione quæ potuerit in eius utilitatē uerti, eadem uolumus eius magnitudinē singulis annis of ferri: id est porcos uiginti qualiter ipse præuideris, berbices uiginti, & gallinas quadraginta. Quæ omnia uolumus in exceptis reputari.

Gregorius Adeodata illustri foemina.

De reliquijs ei concessis. Cap. LXII.

Epist. 62

Vtmorā in dādis reliquijs, quas gloria uestra petit faceremus, nō uolūtate distulimus, sed præcedētis rei nos casus fecit ambigere. Deus aut omnipotēs cordis uestri deuotionē intūs, miraculorū signis admonentib; à uestra uos intētionē fraudari nō pertulit. Sed ideo desiderium modica uoluit dilatione differri, ut docētib; miraculis & amor uobis crederet in uenerationē sanctorū, & maior fieret exultatio gaudiorū. Quia ergo in affectu postulatę rei, gloriā uestræ uota cōpleta sunt, hortamur ut cuius prædicatores colitis, eius sollicitē mādāta seruetis. Et sicut religiosa deuotiōe terrena sanctorū honorib; loca cōstruitis, sic quoq; cū eis mansionē uobis procurare in cœlestib; festinetis: quatenus & hic illos in omnibus adiutores, & in futura mereamini habere uita consortes.

Gregorius Decio episcopo Lillabitanō.

De consecratione Ecclesiæ. Cap. LXIII.

Epist. 63

Adeodata gloriosa foemina petitoria nobis insinuatione suggestit, quod habetur in subditis. In domo siquidē iuris sui intra ciuitatē Lillabitanam monasterium ancillarū Dei à solo se pro sua deuotione fundasse, quod in honorē beati Petri principis Apostolorum, & sanctorum Christi martyrum Laurentij, Hermetij, Pancratij, Sebastiani & Agnetis, desiderat consecrari. Et ideo frater charissime, quia in tuo memorata constructio iure consistit, si nullum corpus ibidem constat humanum, percepta prius donatione legitima: id est, in redditu præstantes liberos à tributis fiscalibus solidos decem, pueros tres, boum paria tria, mancipia alia quę seruiāt in ipso monasterio numero quinq;, equas numero decē, uaccas decem, iastulas uinearum numero quatuor, oues numero quadraginta, & cætera secundum morem.

Gregorius Hilario notario.

De nani Adeodate abbatisse data. Cap. LXIII.

Greg. tom. 2.

NAuem in qua Vitalis præsentium portitor nauigat, ad dilectissimā filiam nostrā Adeodata abbatisam, pro sustentatione monasterij sui emissam cognoscas. Qua illuc ueniente, hac tibi autoritate præcipimus, ut ita eam in cūctis tuearis, atq; ab omni angaria uel onere exuere excusa req; festines, ac si specialiter nostra sit. Nam nostri causa in eodē monasterio tanta cōgregatio Deo propitio degere comprobatur, ut plus illi solatiari atq; concurrere quā nostrā in omnibus festinemus Ecclesiæ. Et ideo postq; uoluntatem nostram experientia tua circa prædictum monasterium talem esse cognoscit, ita se in tuitione supra dictæ, ut diximus, nauis impendat, ut te illic posito, nullam moram uel impedimentum ab aliquo ualeat sustinere. Nam si, quod non credimus, in aliquo negligens esse tentaueris, uehemēter te nostram noueris offensam incurere.

Gregorius populo, presbyteris, diaconibus, & clero Mediolanenſi. De obitu Constantij episcopi, & alio episcopo eligendo. Cap. LXV.

Quantus nos de obitu fratris & coepiscopi nostri Cōstantij mœror afficiat, paginali ex plere locutione non possumus. Sed quā multa bona partes illæ in uno homine perdidērunt, utinā uicinā repentina calamitate non sentiant. Nam quemadmodū sollicitus in Ecclesiasticæ regula disciplina, uel quā fuerit uigilans in tuitione ciuitatis uestræ, non habemus incognitum. Sed quoniam obeunte pastore sine proprio uos esse nō decet antistite, omnino grate suscepimus, quod Deus dedit diaconem uestrū ad episcopatus officium uos unanimes elegisse, Deo authore, signastis. Vnde quia bonorum studiorū desideria nulla debet tarditas impedire, uota in eo uestra complere cum Dei gratia festinamus. Et quia prædictus uir nobis non moribus sed solum specie tenus notus est, oportet ut quanto in hac electione non solum uestrā utilitatē, sed etiam causam Dei agi cognoscitis, tāto debeatis esse solliciti. Et si subtiliter requirentes, nihil est quod ei ex antea cta uita criminis per sacros possit canones obuiare, aut si ad tenēdam disciplinam, uel exhibendum regimen idoneus reperitur, atq; cunctorum in eius, licet scribitis, electione concordet assensus, diuinitatis gratia suffragante eum præsentium scriptorum autoritate solenniter decernimus ordinari. Illud autem quod uobis ab Agilulfo indicastis scriptum, dilectionem uestram nō moueat. Nam nos in hominem qui non à catholicis, & maxime à Longobardis eligitur, nulla præbemis ratione consensum. Nec si alicuius præsumptionis usurpatione factus fuerit, in locum uel ordinem illum sacerdotis suscipimus: quia uicarius sancti Ambrosij indignus euidenter ostenditur, si electus à talibus ordinatur. Nec enim est quod uos hac ex causa deterreat, uel aliquam uobis necessitatem incutiat: quia unde possunt alimēta sancto Ambrosio seruientibus clericis ministrari, nihil in hostiū locis, sed in Sicilia, & in alijs reipublicæ partibus, Deo protegēte, consistit. Ut igitur in ordinando

eo qui a uobis electus est, nulla possit mora continere, Panthaleonem notarium nostrum transmissimus, qui eum, ut moris est, annuente consensus nostri autoritate faciat consecrari. Cui etiam quia de possessiunculis, quas Magnus presbyter commissas habuerat, uel de alijs Ecclesie nostrae utilitatibus curam gerere, uel quid aliud agere debeat, in praesenti mandauimus, uestra se ei dilectio in omnibus deuota, ut decet, studeat exhibere.

Finiunt epistola Indictionis tertiae.

LIBER NONVS

Incipiunt epistola Indictionis quartae, ex Registro beati Gregorij papae.

Gregorius seruus seruorum Dei, Innocentio Aphricae praefecto. De Victore Eufasianensi episcopo. Cap. I.

Epist. 1

Qui prauorum actu eminentiam uestram iudicem esse desiderat, quid de aequitatis eius bono sentiat aestimat. Proinde reuerentissimi fratris & coepiscopi nostri Victoris Eufasianensis episcopi plenam uobis doloribus querelam deferimus, ut & malos ab actione propra corrigatis, & ab iniusticia quam sustinent, bonos eruatis. Queritur siquidem supradictus frater noster multas in illis locis uiolentias, multaque alia contra Dei timorem Aphricanos iudices exercere. Denique ut duplicem illic tributam, quod auditu ipso intolerandum est, exigatur. Et quia huius mali emendatio uestrae specialiter autoritate dignitatis expectat, petimus ut subtili indagacione perquirere, & ita hoc Deo uobis imperante debeat corrigere, quatenus afflictis pro mercede animae uestrae protectione iusticia succurratis, & huius emendacionis exemplo alios in futuro a prauis actionibus arceatis.

Gregorius Maritimo episcopo Rauennae. De persona quadam ad sacrum ordinem promouenda. Caput II.

Epist. 2

Fraternitatis uestrae scripta suscepimus, in quibus indicastis Florentinum diaconem uestrum pro utilitatibus Ecclesiae uestrae ad urbem regiam uos uelle transmittere. Et quia uoluistis ut eum dilectissimo filio nostro Anatholio diacono superscriptis debuissimus apicibus commendare, scribere ei curauimus, ut illi in quibus necesse fuerit & ualuerit adesse non differat, ipsaque scripta ad uos transmissimus, ut secum ea, quam direxeritis, persona debeat deportare. De persona uero quam in sacro uos dicitis uelle ordine promouere, uidetur nobis ut si nihil est quod uitae eius obstat, & ei a nullo res quam indicastis obicitur, quod uisum uobis fuerit, faciatis. De alijs uero causis uolumus uobis ut sollicitudinem gereretis, scribere. Sed postquam una uobis commisit, quae per neglectum uestrum deperijt, de alijs tacere elegimus, ne & ipsas similiter perderemus.

Gregorius Anatholio diacono Constantinopolitano. Diaconum Maritani episcopi commendat. Cap. III.

Frater & coepiscopus noster Marinius ad urbem regiam pro Ecclesiae suae utilitatibus diaconum suum scripsit se uelle transmittere. Et quia illum dilectioni tuae magnopere uoluit commendari, scriptis presentibus adhortamur, ut ubicumque necesse fuerit, salua eiratione concurras, & ita in cunctis illi optulari festines, ut charitatem tuam de qua praedictus frater noster ualde confidit, cognoscat in opere.

Gregorius Alexandrino praefecto. De patrimonio Ecclesiae Rauennae. Cap. IIII.

Qui de filij charitate non dubitat, commendare ei quos diligit, non recusat. Et ideo quia patrimonium Ecclesiae Rauennatis quod in Sicilia constitutum est, ita dicitur diminutum, ac si nullus esset qui utilitates ipsius agere potuisset, necesse fuit reuerentissimum fratrem & coepiscopum nostrum Marinianum de ordinando patrimonio ipso ne amplius decrederet, cogitare. Ad cuius gubernationem Ioannem diaconem suum transmissit, paterno salutate affectu petimus, ut ei tanquam a nobis missio, sicut de uobis confidimus, charitatem in omnibus impendatis.

Gregorius Leoni episcopo Cathenensi. Seuerum commendat. Cap. V.

Filius noster Seuerus uir magnificus praesentium lator ad Siciliam uenire desiderans, nostris se apud fraternitatem uestram petijt epistolis commendari. Venientem ergo eum sacerdotali qua decet charitate suscipite, eique in quo usus exegerit uestra solatia ministrare: quatenus uobis coram positus in nullo se contra iusticiam sentiat laborare: sed magis auxilij uestri ope suffultus, quiete sua quam studiosè diligit, securus perfruatur, nosque de eius tranquillitate quae illi per uos fuerit procurata, laudificari possimus.

Gregorius Taltiano. Patrimonium Ecclesiae commendat. Cap. VI.

Cum tanta nos de uobis oporteat charitate praesumere, ut si Ecclesiae nostrae utilitates apud alios agerentur, uestram illi gloriam adhibere remus adiutricem, satis debemus: quoniam in uobis est causa, gaudere quia uos non oportet negligere, quod amore beati Petri Apostolorum principis praestare ipsi apud alios poteratis. Quia igitur comperimus publici patrimonij curam uestrae ordinationi esse commissam: idcirco paterna dulcedine salutantes, patrimonium uobis nostrae Ecclesiae secundum iusticiam commendamus. In quo si forte, ut fieri assolet, occasione inuenta homines publici aliquam uelint inferre molestiam, hoc magnitudinis uestrae bonitas fieri non permittat, sed ab omnium illud hominum inquietudine tueatur. Sicque salua ratione pauperum partes attendat, ut elemosynae uicem impleat seruata iusticia, & uobis ex hoc ante Dei oculos maior merces accrescat. Hortamur ergo dilectissime fili, ut uos benignos exhibere tam circa Ecclesiam nostram quam diligitis utilitates, quam etiam in omnibus curis Ecclesiarum debeat: quatenus & iniuncta salubriter expleatis, & omnipotentem Deum uobis, quod summo opere studendum est, placabilem faciatis.

Grego-

Gregorius Romano defensori.

De Tecla abbatissa defendenda. Cap. VII.

Epist. 7

Quia Tecla abbatissa monasterij sanctae Mariae, quod Neapoli in domo quondam Felicii scholastici constitutum est, contra Alexandrum uirum magnificum generum ipsius de quibusdam rebus causam habere dinoscitur, & ad hoc praesentium portitorem transmissit, ut causa ipsa illic cum eo si potest fieri pacifice decidatur: hac experientia tuae autoritate praecipimus, ut ei quocunque usus exegerit, salua ratione, solatiari ac concurrere non omittat. Sed & praedictum uirum magnificum hortari studeat, ut omni contentione cessante, ad decisionem causae ipsius, pacis & ipse intentione perueniat: ne si negligendum putauerit, cum strepitu postea & dispendio cogatur efficere, quod bona uoluntate implere postponit: quia sicut edocti sumus, frequenter iam praedictae abbatissae per epistolas suas promissit ipsam decidere, & facere hoc haecenus superedit. Tua ergo experientia ita agat, ut aut ipsa causa, sicut diximus, decidatur: aut si certe differre ualuerit, & uideris quia facere quae pacis sunt, non uolet, subtiliter nobis ea ipsa renuncia, ut quid pro utilitate monasterij memorati agi debeat, sciamus.

Gregorius Bono abbati monasterij Lirinensis.

De cauta prouisione monasterij. Caput VIII.

Epist. 8

Praepositorum sollicitudo subiectorum est cautela: quia qui super rem creditam uigilat, hostis insidias declinat. Quam autem solers sis in regendis fratribus, quantoque studio in eorum custodia uigilans, reuerentissimo fratre & coepiscopo nostro Menna referere cognouimus. Et sicut nos audita decessoris tui incauta remissio sepius contristauit, ita prouisionis tuae sollicitudo laetificat: quia studij tui cautelam & tibi ad remunerationem, & alijs ad utilitatis exemplum prodesse non dubium est. Sed quia quantum se aduersarius noster ex omni parte praecaueri cognoscit, tanto per occulta quaerit irumpere, & repugnantem sibi callida arte nititur decipere: dilectionis tuae uigilantia ardentiori se semper cura succendat, & ita cuncta, Deo adiuuante, praemuniat, ut lupus saeuens huc illucque discurrens, in oues dominicas ingrediendi locum non habeat. Eos ergo qui tibi commissi sunt, a gula, a superbia, ab auaritia, a maliloquio, & ab omni immunditia, redemptoris nostri suffragante gratia prohibere, ac studij tui sit per omnia custodire, ut tanto tibi maior de commissa gubernatione merces accrescat, quanto subiecti tui contra aduersarij nequitias te fuerint uigilante uictores. Itaque boni te dulcem, prauis sentiant correctorem. In qua uidelicet correctione hunc esse ordinem noueris obseruandum, ut personas diligas, & uitia persequaris: ne si aliter agere fortasse uolueris, transeat in crudelitatem correctio, & perdas quos emendare desideras. Sic enim uulnus debes abscondere, ut non possis ulcerare quod sanum est: ne si plus quam res exigit ferrum impresseris, noceas cui prodesse festinas. Ipsa enim in te dulcedo cauta, non remissa sit: correctio uero diligens sit, non seuera. Sed sic alte

Arum condiatur ex altero, ut & boni habeant amando quod caueant, & prauis metuendo quod diligant. Haec dilectissime fili sollicitè attende, studio se custodit, ut dum tali moderatione Deo nostro incolumes quos suscepisti reddideris, in die aeternae retributionis eo dicente audire sis meritis: Euge serue bone & fidelis: quia in pauca fidelis fuisti, in praemulta te constituam, intra in gaudium domini tui. Filium praeterea nostrum Columbum praebiterum qui charitati tuae suis est meritis commendatus, in tua dilectione proficere optamus, & ex nostra commendatione.

Luc. 19

Gregorius Sereno episcopo Massiliensi.

De sanctorum imaginibus non infringendis, et malis hominibus non admittendis in societatem. Cap. IX.

Literarum tuarum primordia ita sacerdotalem linde esse beneuolentiam demonstrabant, ut maior nobis fieret de fraternitate tua laetitia. Sed tantum earum finis a suis dissensit inijtis, ut non unus, sed diuersarum esse mentium talis crederetur epistola. Ex illo autem quod de scriptis nostris quae ad te missimus dubitasti, quam sis incautus apparuit. Nam si diligenter ea quae fraterno amore mouimus attendisses, non solum minime dubitasses, quinimo quid sacerdotalem grauitatem oporteret agere, cognouisses. Neque enim Cyriacus quondam abbas, qui scriptorum nostrorum portitor extitit, istius disciplinae uel erudicionis fuit, ut uel ipse aliud facere, sicut putas, auderet, uel istam de eius tibi persona suspicionem falsitatis assumeres. Sed quia monita salubria pensare postponis, contingit ut iam non solum actu, uerum etiam effes interrogatione culpabilis. Perlatum siquidem ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregisset. Et quidem quia eas adorari uetuisses, omnino laudauimus, fregisse uero reprehendimus. Dic frater a quo factum sacerdote aliquando auditum est quod fecisti? Si non aliud, uel illud te non debuit reuocare, ne despectis alijs fratribus, solum te sanctum, & esse crederes sapientem? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturam historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis praestat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantibus uident quod sequi debeant, in ipsa legunt qui literas nesciunt. Unde & praecipue gentibus pro lectione pictura est. Quod magnopere a te qui inter gentes habitas, attendi debuerat, ne dum recto zelo incaute succenderis, ferocibus animis scandalum generares. Frangi uero non debuit, quod non ad adorandum in Ecclesijs, sed ad instruendas solummodo mentes fuit nescientium collocatum. Et quia in locis uenerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione uetustas admisit, si zelum discretionem condixisset, sine dubio & ea quae intēdebas salubriter obtinere, & collectum gregem non dispergere, sed potius dispersum poteras congregare, ut pastoris in te meritum non excelleret, non culpa disperforis incumberet.

X 4 Hinc

Hinc autem dum in hoc animi tui incaute nimis motus exequeris, ita tuos scandalizasse filios perhiberis, ut maxima eorum pars a tua se comunione suspenderit. Quando uero ad ouile domini cum errantes oues adducas, qui quas habet retinere non prauales. Proinde hortamur ut uel nunc studeas esse sollicitus, atque ab hac te presumptione compescas, & eorum animos quos a tua distinetos unirate cognoscis, paterna ad te dulcedine, omni adnitu, omni studio reuocare festines. Cui uocandi enim sunt dispersi Ecclesie filii, eiusque scripturae sacrae est testimonijs ostendendum, quia omne manufactum adorare non liceat: quoniam scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Ac deinde subiungendum est: quia picturas imaginum quae ad aedificationem imperiti populi fuerant factae, ut nescientes literas, ipsam historiam attendentes discerent quid actum sit, quia transisse in adorationem uideras, idcirco commotus es ut eas imagines frangi praeciperes. Atque eis dicendum: Si hac instructionem ad quam imagines antiquitus factae sunt, habere uultis in Ecclesia, eas modis omnibus & fieri haberi permitto. Atque indica quod non tibi ipsa uisio historiae, quae pictura teste pandebatur displicerit, sed illa adoratio quae picturis fuerat incompetenter exhibita. Atque in his uerbis eorum mentes demulcens, eos ad concordiam tuam reuoca. Et si quis imagines facere uoluerit, minime prohibe: adora re uero imagines, omnibus modis deuota. Sed hoc sollicitate fraternitatis tua admo neat, ut ex uisione rei gestae ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione solius omnipotentis sanctae trinitatis humiliter prosternantur. Cuncta uero haec amore sanctae Ecclesiae & tuae fraternitatis loquimur. Non ergo ex mea correptione frangatur a zelo rectitudinis, sed magis adiuuetur in studio pie dispensationis. Praeterea peruenit ad nos quod dilectio tua libenter malos homines in societate sua recipiat, adeo ut presbyterum quendam qui postquam lapsus est, & in sua adhuc dicitur iniquitatis pollutione uersari, familiarem habeat. Quod quidem nos ex toto non credimus: quia qui tale recipit, scelera non corrigit, sed magis alijs talia perpetranda uidetur dare licentiam. Sed ne forte aliqua tibi surreptione uel dissimulatione ut a te reciperetur, atque adhuc haberetur gratuasuaferit, non solum hunc longius a te expellere, uerum etiam excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnibus conuenit rescare. Alios uero qui prauitate compescere, & ad usum stude rectitudinis reuocare. Quod si, quod absit, salubri monitione eos uideris in nullo proficere, & hos quoque curabis a te procul abijcere, ne prauitates eorum ex eo quod recipiuntur, displicere minime uideantur. Et non solum ipsi in emendati remaneant, sed etiam eorum receptione alij corrumpantur. Et considera quae & hominibus execrabile & periculosum ante Dei sit oculos, si per eum a quo plectenda sunt crimina, nutriti uitia uideantur. Haec igitur dilectissimi-

Luc. 4

me frater diligenter attende, & ita agere stude ut prauos salubriter corrigas, & scandalum de malorum societate filiorum tuorum animis non inducas.

Gregorius populo, presbyteris, diaconibus, & clero Ecclesiae Mediolanen. De Arethusa. Cap. X.

Latrix praesentium Arethusa clarissima foemina, propter causam legati quod ei coniugis uel filij ipsius Laurentius reuerendae memoriae episcopus uester reliquerat, diu apud nos est, ut recolis, demorata. Vnde recordanda memoriae fratris & coepiscopo nostro Constantio miseramus, ut cum ea sacerdotali studio causam ipsam definire iurgiorum cessante strepitu debuisset. Quod sicut scire uos credimus, se & olim facere uoluisset, & adhuc facere tunc uelle responderat. Sed quia latrix harum diu est in hac urbe demorata, atque illuc distulit remeare, nunc usque decidi non potuit. Idcirco dilectionem uestram scriptis praesentibus adhortamur, ut memoratae mulieri illuc uenienti charitatem quam decet Ecclesiae filijs impendatis. Et cum authore Deo Ecclesia fuerit ordinata, id agatis, quatenus causa ipsa quae tempore diuturno dilata est, ita sine mora, aequitate seruata, debeat terminari, ut nec antedicta foemina amplius fatigari, nec uos uideamini contra Ecclesiasticum propositum, petentibus negasse quod iustum est.

Epist. 10

Gregorius Anthemio subdiacono Campan. Theodoram relictam Sabini commendat. Cap. XI.

Theodora relictam Sabini defensoris, missa huic homine suo quae est nobis, a filio suo & Algerino quodam cuius filium idem filius eius in coniugio suo sortitus est, deceptam esse, ut omnes res suas tempore nuptiarum eidem filio donationis titulo legaret: & nunc se ab eis ualde despici atque contemni, adeo ut ablatis rebus ipsius, nihil ei unde possit nutrirī remanserit. A quibus insuper etiam tantam se aduersitatem asserit sustinere ut nec seruum iuris sui ei deseruire, nec in aliquo solatiari permittant. Et quia, si ita se res habet, graue nimis & contra Deum est, huius tibi auctoritatis tenore praecipimus, ut ueritatem cures addiscere. Et si ita repereris, Ecclesiasticam tuitionem impendere, atque eam salua in omnibus ratione adiuuare festines: quatenus te illic posito nullum denuo grauamen uel oppressionem a praedictis uiris quolibet modo sustineat, sed prouidere studij tui sit ut in id quo se deceptam queritur, legaliter ualeat subueniri: quia omnino crudele est ut mulier quae ex filij persona debet sperare solatiū, per eum magis necessitati cogat uel inopia subiacere. Quod si forte quies uel solatiū ipsius te procurante non potuerit ordinari, nobis renūciare festina: ut quid post haec facere debeas, nostra iterum praecptione cognoscas.

Epist. 11

Gregorius Anthemio subdiacono. De Helene hominibus ab Ecclesia iniuste detentis. Caput XII.

Gloriosa filia Helena per suos nobis homines indicauit, quosdam de suis ab Ecclesiae nostrae actoribus irrationabiliter detineri. Et quia eos petit sibi restitui, idcirco hac tibi auctoritate praecipimus,

Epist. 12

cipimus, ut cum omni diligentia ueritatem studeas perquirere. Et si ita est, nec est quod in eis ad nostrum nomen Ecclesiae possit uendicari, omni mora postposita aut ipsos restitue, aut si forte mancipijs Ecclesiae nostrae conuenti sunt, dando pro eis uicarios recopensa. Si uero aliquid nostrae dicitur compendium, & quae iudicata fuerint, ita experientia tua ad effectum sine aliqua difficultate perducatur, ut praedictae filiae nostrae denuo non sit necessitas transmittendi.

Gregorius Anthemio subdiacono. Donatum commendat. Cap. XIII.

Donatus lator praesentium diuersis se illic oppressionibus grauari commemorans, Ecclesiastica se petit tuitione fulciri. Quapropter hac tuae experientiae auctoritate mandamus, ut eundem Donatum seruata aequitate defendas, & nullis eum grauaminibus uel damnis contra iustitiam subdit permittas, quatenus te sibi opitulante nulla ei sit huc remeandi necessitas.

Gregorius Scholastico defensori. De condumia Calumniofo danda. Cap. XIII.

An te aliquantum temporis experientiae tuae nos praecipisse recolimus, ut quia reuerentissimus frater & coepiscopus noster Calumniosus necessitate se de solatijs asserit sustinere, unam illi de iure Ecclesiae deputare condumiam debuisset. Sed quia condumiam ipsam uineolam paruulam iuris eiusdem Ecclesiae nostrae tenere dicitur, & ipse sibi pariter uineolam petit debere locari: hac tibi auctoritate praecipimus, ut ad tres siliquas aureas factis libellis ei uineolam ipsam locare debeas, quatenus & ipse exinde aliquod remedium consequatur, & ius Ecclesiae sine diminutione aliqua conferuetur. Praeterea questus nobis est superscriptus reuerentissimus frater noster, quod & episcopium Ecclesiae ipsius hactenus detineas, & occasione blandiaris, ut episcopi patris tui uestes tibi, uel alia quae in episcopio inuenta sunt, applices. Et ideo si ita est, & ab episcopio te praecipimus sine mora recedere, & quicquid praedictus pater tuus episcopatus sui tempore Ecclesiae de proprio constitit conquisisse, ne tollas: quia & sacris canonum legibus esse noscitur definitum, ut in his quae antistes episcopatus tempore acquisiuerit, non alius, nisi sola succedat Ecclesia. Asserit etiam Ferozinatum quemdam condito testamento haerem nostram instituisse Ecclesiam: atque Ecclesiae sancti Ioannis quae ante portam Hortonenis ciuitatis sita est, duos casalis fundi campos per Ausinianum legati titulo reliquisse, & a nostra eos nunc Ecclesia detineri. Quos quia secundum uoluntatem defuncti sibi petit debere contradi, experientia tua lecta serie testamenti, si ita esse repererit, nec est quod rationabiliter aperte nostrae possit opponi Ecclesiae, praedictos casales tradere superscripto fratri nostro non differat: quia dum talibus nos etiam de proprio conueniat impartiri, ea quae illis competunt, nullo modo a nostris irrationabiliter patimur detineri.

Epist. 13

Epist. 14

Gregorius Scholastico defensori.

De Alexandro Frisisto. Cap. XV.

Alexander Frisistus praesentium portitor coionus Ecclesiae nostrae questus est nobis in domo, id est Ecclesia, quae Cathinae a dilecto filio nostro Cypriano diacono fabricata est, triennij se tempore laborasse, & mercedem non ut dignum est accepisse. Et quoniam per tempora ipsa dicitur apud plurimos laborasse, unde etiam diu hic esses notitiam accepisti, hac tibi tamen auctoritate praecipimus, ut diligenter inspicias: & si plus in eadem domo quam mercedes accepit operatus est, uolumus ut secundum laboris modum si quid super quatuor solidos & tremisses duos quos a memorato diacono accepisse dictus est meritus sit, addere ei quod iustum uideris debeas, scies tuis rationibus imputandum.

Epist. 15

Gregorius Romano defensori. Ut Argentio colono terrae Ecclesiae concedat. Cap. XVI.

Quia praesentium portitor Argentio colonus Ecclesiae nostrae curam hospitalitatis habere cognouimus, necesse est ut in parte aliqua eius studij adiuuemus. Idcirco huius tibi praecptionis auctoritate mandamus, ut terrulam modiciorum plus minus, sicut asserit, decem possessionis distertiae quam tenuit, reddere ei sine mora aliqua uel excusatione festines, ut eam diebus uitae suae habeat, atque ex ipsa rationibus Ecclesiasticis nihil impendat, sed in ea ille quam exhibet hospitalitate proficiat: quia dignum est, ut bono laudandoque operi concurre ac ferre consultum modis omnibus debeamus.

Epist. 16

Gregorius Spes de Ropes praefidi Sardiniae. De Barbaricinis conuertendis. Cap. XVII.

Ponorum se operum exhibet adiutor. Quia ergo multi de Barbaris prouincialibus Sardiniae ad Christianam fidem dicuntur Deo propitio deuotissime festinare: magnitudo uestra studium suum hac in causa decenter accomodet, & fratri & coepiscopo nostro Victori in conuertendis baptizandisque eis studiose concurret: quatenus dum de interitu multorum animae per baptismatis gratiam uobis fuerint sollicitatibus liberatae, & apud homines laudem habere, & apud omnipotentem Dominum, quod summopere studendum est, magnam mercedem possitis acquirere, atque nos uobis gratias referentes, magnitudini uestrae possimus modis omnibus existere debitores.

Epist. 17

Gregorius Vitali defensori. De Barbaricinis mancipijs comparandis. Caput XVIII.

Bonifacium praesentium portitor, notarium scilicet nostrum, ad hoc nos experientia tua illuc transmississe cognoscat, ut in utilitate parochiae Barbaricina debeat mancipia comparare. Et ideo experientia tua omnino ei studiose sollicitateque concurrat, ut & bono precio, & talia debeat comparare, quae in ministerio parochiae utilia ualeant inueniri, atque emptis eis huc Deo protegente is ipse celerius possit remeare. Ita ergo te in hac re exhibere festina, ut te quasi feruentium amator, quorum uisibus emuntur ostendas, & nobis te ipsi de tua ualeant sollicitudine commendare.

Epist. 18

Gregorius

Gregorius Iohanni tribuno Sypontino.
De uolentia Bonifacii notarij. Cap. XIX.

Epist. 19 **L**ator presentium de status sui conditione no-
tario sibi uolentiam irrogari. Cuius rei cogni-
tionem in fratris & coepiscopi nostri Vitaliani no-
titiā praeuidimus perducendā. Cuius causae meri-
tum se examinasse professus est. Sed quia ad pro-
ferendum iudicium se assurgere nullatenus dicit,
hortamur magnitudinem uestram, ut pro causa
mercedis aeternae, cum praedicto resideatis episco-
po, & rei meritum euidentius perscrutantes quic-
quid uobis suadente iustitia uisum fuerit, scripto
decernite, & si de eius uobis certius libertate con-
stituerit, nullis deinceps quorumlibet inquietudi-
nibus ad rei decernere meritum prouocetur, sed in ea
qua uobis uisum fuerit libertate declaratus secure
permaneat.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano.
De monasterio construendo. Cap. XX.

Epist. 20 **G**ratam uobis fraternitatis uestrae sollicitudi-
nem fuisse cognoscite, quod pastoralis se ui-
gilantia pro tutamine animarum ut oportebat ex-
hibuit. Nunciatum siquidem nobis est, quod in do-
mo quondam Epiphanius lectoris Ecclesiae uestrae,
idcirco secundum uoluntatem ipsius monasterium
construi uentis, ne pro eo quod domus ipsa an-
cillarum Dei monasterio cohaerebat, deceptio ex-
inde contingeret animarum. Et ualde laudauimus,
quia antiqui hostis insidias prouisione congrua,
ut decuit, praecauistis. Sed quia perlatum ad nos est
Pompeianam religiosam foeminam uelle de eodem
monasterio ancillas Dei tollere, & per sua un-
de acceptae fuerant monasteria reuocare, atque illic
congregationem construere monachorum: necesse
est ut si impletum hoc fuerit, defuncti depositio mo-
dis omnibus conferuetur. Si uero factum hoc non
fuerit, ne testatoris uoluntas in totum uideatur esse
frustrata, uolumus ut quia monasterium Urbani
quondam abbatis positum foris extra ciuitatem
Caralitanae ita dicitur destitutum, ut nec unus illic
monachus remaneret, Iohannes, quem memoratus
Epiphanius in monasterio quod sicut dicitur est, in
domo sua sciendum decreuerat, abbatem esse con-
stituit, si tamen nihil est quod eum impediat, ab-
bas debeat ordinari. Atque reliqua quae in domo
antedicti Epiphanius condenda fuerant, ibi recon-
dantur, & ei modis omnibus applicentur quicquid
idem Epiphanius in monasterio quod deputauerat
aedificari contulerat: quatenus & si de loco pro-
pter supradictam cautelam uoluntas eius non dis-
ponitur, merces nihilominus illibata seruetur. Et
haec quidem omnia fraternitas uestra una cum Vi-
tali defensore disponat, & ita ea utiliter studeat or-
dinare, ut sicut de laudabili prohibitione, ita quoque
de bono habere possit constructione mercedem.
Ipsam uero monasterium licet fraternitati uestrae
sit superuacuum commendari, hortamur tamen
ex abundantia ut id salua iustitia, sicut uos decet,
habeatis commendatum.

Gregorius Panthaleoni notario.
De Deusedit diacono ad episcopatum Mediolani ordina-
do. Cap. XXI.

Epist. 21 **E**xperientia tua praesenti auctoritate suffulta
ad lanuensem urbem, auxiliante Domino, pro-
ficiscens, Deus dedit diaconem Ecclesiae Mediola-
nensis, si tamē a cunctis electus est, & nihil est quod
ei ex antea facta uita possint canones obuiare, epi-
scopum solenniter faciat ordinari. Praeterea quia
multae illic Ecclesiae nostrae utilitates sunt, quae Deo
propitio peragantur, sollicitum esse te necesse est, &
ita omnia secundum capitularem subter annexum
requirere, utiliterque disponere, ut in nullo te negle-
ctus culpa respicere, sed magis uigilantia Deo &
hominibus ualeat commendare.

Gregorius de Probo abbate monasterij sancti Andreae.
De Probo ac testamento eius. Cap. XXII.

Epist. 22 **I**n nomine Domini Saluatoris nostri Iesu Christi
Augustis, anno incarnationis dominicae sexcente-
simo primo, eodemque domino undecies consulere,
sub die tertio nonarum Octobrium, presidente bea-
tissimo & Apostolico papa Gregorio: atque confi-
dentibus reuerendissimis Menna episcopo Tele-
sino, Basilio Capuano, Constantio Numentano,
Montano Saouonense, Victore Fausanese, Iohanne
presbytero tituli sanctorum Geruasii & Prothasii,
Deusedit rustico presbytero tituli sancti Sufan-
nae, Iubilo presbytero tituli S. Marcelli, Probino
presbytero tituli sancti Cyriaci, Iohanne presbyte-
ro tituli sanctorum Iohannis & Pauli, Agapito presby-
tero tituli Eudoxiae, Felice presbytero tituli sanctae
Sabinae, Gratioso presbytero tituli sanctorum
Nerei & Achillei, Bonifacio presbytero ti-
tuli sancti Sixti: astantibus etiam diaconibus &
clero, Paterius Secundicerus dixit: Probus ab-
bas monasterij sanctorum Andreae & Luciae ue-
stris, si recipitis, desiderat aspectibus praesentari.
Gregorius episcopus sanctae Ecclesiae catholicae
urbis Romae dixit: Veniat. Cumque ingressus fuisset
dixit: Cur adesse uolueris, fateri te conuenit. Pro-
bus abbas dixit: Petitionem praemanibus habeo,
Postulo a beatitudine domini mei, ut ea suscipi, &
uobis relegi subeatis. Gregorius dixit, Fiat. Quae
cum suscepta fuisset, Paterius in his recitauit: In
nomine Dei nostri Iesu Christi die tertio kalend.
Octobris, Indictione quarta. Ea quae nunc beatitu-
dini uestrae intimare desidero, olim domino meo be-
ne comperta sunt, uestramque mihi conscientiam tes-
tem esse scio quae suggero: quonia dum ante hos
annos ex laico ad religiosum migraassem officium,
disposueram in cella super me solitarius habitare,
ibi que ipsis paucis diebus qui supersunt, uitam transi-
gere, propter quod nec aliquid de substantiola
mea ante ordinari siue disposui, sciens tam ab in-
testato quam ex testato filium mihi posse succedere.
Quadaem autem die dum inter alios ad obsequia
domini mei fuisset ingressus, subito atque inopinanti,
introire in monasterium, atque onera abbatis de-
buisse suscipere, precepit. Statimque surgentes,
non indulto ad deliberandum uel tractandum mihi
spatio

spatio, ad monasterium iam cum monachis ambula-
re coactus sum. Unde quia nihil antea de substan-
tiola mea occurrit, uel potui ordinare, idcirco la-
chrymabiliter supplico, ut concessa per constitu-
tionem uestri decreti licentia, fas mihi sit de omni-
bus rebus meis uoluntatem meam disponere, qua-
tenus nec mihi obedientia mea officiat, nec filio
pauperi possit esse damnosa. Nam cunctis notum
est, quia illos legalis sanctio quicquam de substan-
tia sua prohibet postquam monasterium ingressi
fuerint ordinare, quibus disponendarum rerum sua-
rum suppetit ante licentia, non autem eos quos ad-
huc quod nunquam tractauerant praepositorum
suorum parere cogit instantia. Quia sicut legis uo-
luntas hoc ex deliberatione facientibus contra di-
cit, ita eis qui compelluntur, maiore prouidentia
succurrit. Hanc autem suggestionem supplicatio-
nemque meam Aemiliano notario sanctae Ecclesiae
Romanae nostro meo scribendam dictaui, eique pro-
pria manu ego Probus seruus uester subscripsi, & uo-
bis beatissimo domino meo Gregorio papae por-
rexi. Ego Probus seruus uester huic petitioni a me
oblatae subscripsi. Gregorius dixit: Postquam
textus oblatae petitionis nobis innotuit, Probus
abbas paulisper abscedat, ut de his quae petit, cum
fratribus filiisque nostris quid statuendum sit deli-
berare possimus. Quo recedente, postquam diu-
de eius petitione tractatum est, dixit Papa Gre-
gorius: Probus abbas quem abesse paululum feceram-
us rursum adueniat, ut ea quae nobis cum fratri-
bus filiisque nostris in communi uisa sunt, censeamus.
Cumque praesentatus fuisset, dixit: Vbi ueritas cum
ratione concordat, desideria petentis implere non
minus iustum est quam benignum. Perpensam igitur
serie a te petitionis oblatae, omnia quae in ea lo-
cutus es, ita esse recolimus. Neque enim uel in no-
stram unquam antea cogitationem ascenderat, ut
in quocunque monasterio abbatis tibi curam de-
buissem iniungere. Sed quodam die dum de or-
dinando monasterio cui praesente dignosceris, cum
nostris filiis tractarem, atque diu aptam personam
huic officio quaererem, ex improviso te ingre-
diente, cordi nostro & eorum qui nobiscum ad tra-
ctandum aderant, subito natum est, ut te illic abba-
tem Deo propitio constituere deberemus. Quod
quia renitenti tibi constat impositum, & uolunta-
tis tuae rigorem uix nostrae potuerunt adhortatio-
nes inflectere, necesse fuit ne forte habere debuis-
ses post te spatium redeundi, ut iam ordinatum ab-
batem ad ipsum te monasterium cuius nec mona-
chus fuisti, antea mitteremus. Ne ergo haec obe-
dientia uel dilectioni tuae tristitiam, uel alijs pos-
sit inferre iacturam, uniuersas res tuas alienandi,
uel ut uolueris disponendi liberam tibi per huius
constitutum nostri tribuimus statuta licentiam. Per
quam eam te in disponendis eis ut tibi placuerit,
habere noueris facultatem, quam habere poteras
antequam monasterium introires. Nec quicquam
tibi abbatis officium, quod sicut dicitur est, repen-
te ac inuitus nosceris suscipere, formides obliste-
re: quia ut in ordinandis disponendisque rebus tuis

A non haberes licentiam; dilectionem tuam ne post
se rediret, nostra, ut diximus, coegit instantia. Pro-
inde ne qua te dubium faciat de his quae uolueris
ordinare suspicio, nullum unquam Ecclesiae nostrae
uel monasterij tui, siue quolibet nomine alio ex
monachicae conuersationis statu uel abbatis offi-
cio, quocumque ingenio uel cuiuslibet excusatio-
nis specie contra praesentis seriem constituti ueni-
re decreuimus: sed tanquam si ingressus monaste-
rium non fuisset, ita omnia quae de uniuersa facul-
tate tua ordine disposueris, illibata & sine aliqua
Deo auctore statuimus refragatione seruanda.

Gregorius Iohanni subdiacono Rauennae.

De Iohanne argentario, & fide eius. Cap. XXIII.

Epist. 23 **Q**ualiter Iohannes argentarius indigentibus fi-
dei uisione fuit saepe remedium, experientia
tua bene nouit. Unde contingit ut nunc im-
portuno cuidam palatino fideiussores accedes, neces-
sitate non modicam patiat, ad eum in Ecclesia
diu iam residens uehementius affligatur. Sed quia
quibusdam erat suspicio quod praedicto Importu-
no non simpliciter sed compendij causa fideiussores
acceserit, ad sacratissimum corpus beati Petri A-
postolorum principis districta omnino sacramen-
ta, quantum nobis renunciatum est, praebuit, non
solum nullum se ab eo commodum ex toto rece-
pisse, uerumetiam nec aliquid promissum habuisse,
sed ei ut caeteris simpliciter accessisset. Et quia tam
longo tempore innocentis hominis simplicitas
non debet affligi, apud eminentissimum filium no-
strum praefectum modis quibus ualueris age, ut
una ipsa statio quae in Romana ciuitate remansit,
eius temporibus claudi non debeat, sed ei pro mer-
cede sua in hac afflictione subueniat, atque eum di-
recta iussione dignetur absolueret, & amplius illi
in hac esse necessitate minime patiat: quia quem-
admodum simplex benignusque sit, uel diuersis fue-
rit saepe in tribulatione remedium, nec ipsi habe-
re in cognatum. Et ideo, sicut diximus, cum omni
dulcedine apud eum stude agere, ut in huius ab-
solute multis possit ferre consilium, & haec uita
remedij eius temporibus non claudatur.

Gregorius Iohanni religioso. Quae mensis pauperum praep-
ponit.

Cap. XXIII.

Epist. 24 **L**icet eos qui pia intentione sollicitudinis cu-
ram egenis ac debilibus impendunt, sua apud
omnes ualeat tueri deuotio: melius tamen est si
per quietem suam de his muneri fuerint quae ges-
serint, ne inde eis inquietudinis occasio unde mag-
gis laudandi sunt oriatur. Quia igitur te Iohannem
religioso intentionis tuae studio prouocati, men-
sis pauperum & exhibendae diaconiae eligimus praep-
onendum, ne qua tibi ex hac administratione na-
scatur dubietas, hac te munitione prospeximus
fulciendum: constituentes ut de hoc quod ad men-
sas pauperum uel diaconiae exhibitione percepisti,
siue subinde ceperis erogandum, nulli un-
quam hominum quolibet modo seu ingenio cogaris
ponere rationem, uel aliquam debeas molestiam
sustinere. Sed quia ita ab humanis te omnino. uolu-
mus rationibus esse absolutum, ut Deo nostro de his
quae

quæ tibi commissimus, rationem te noueris possitutum: hortamur ut fidei in te integritas uigeat, sit mens in rebus intensior, cura propensior, uoluntas pronior, studium uigilantius, deuotio clarior, exhibitio efficacior: quatenus dum diuino intus auxilio hoc opus solerter impleueris, & illi pro quibus sollicitudinem geris, studij tui solatio utiliter consoleris, & tu mercedis tuæ bonū in æterna uita redemptoris nostri gratia cōpensante recipias.

Gregorius Venantio episc. Syracusano. De infirmitate sua, & de Dei misericordia. Cap. XXV.

Epist. 25

Debitu salutationis alloquitur soluens, ea uolui loqui, quæ patior. Sed incongruū puto narra re quæ nostis. Podagræ enim doloribus torqueor: qui & mihi & uobis non dispariter nociui, dum apud nos uehementer excrecunt, nos decrescere à uita fecerunt. Inter quos quid aliud debemus nisi semper delicta nostra ad memoriam reuocare, atque omnipotenti Deo gratias agere? Quonia qui ex carnis blandimento multa peccauimus, ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoque est nobis, quia pœna præsens si animum afflictū conuertit, finis est culpæ præcedentis. Si autem ad timorem Domini minimè conuertit, initium est pœnæ sequentis. Curandum igitur nobis est, & summo perire in fletibus tota mentis conuersione uigilandum, ne de tormēto ad tormenta transeamus. Cōsiderandum quoque est quanta erga nos dispensatione pietatis agit conditor noster, quod morte dignos assidue percutit, & tamen ad huc minimè occidit. Minus enim quod facturus est, & tamen non facit, ut dolores nos præcurrentes terreat, & conuersos ad timorem districti iudicis ab eius nos animaduersione in æternū abscondant. Quis enim dicat, quis enumerare sufficiat quanti in sua luxuria dimissi, in blasphemijs quoque & superbia prouentes, in rapinis & iniquitatibus permanentes usque ad diem obitus sui ita in hoc seculo uiuerunt, ut nunquam dolorem uel capitis paterent, & subito percussi ignib. inferni sunt traditi? Nos ergo habemus indicium quia derelicti non sumus, qui assidue flagellamur, teste scriptura, quæ dicit:

Heb. 12

Quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In ipsis itaque uerberibus Dei reuocemus ad memoriam & eius munera, & nostri reatus damna. Pensemus quanta bona super nostram malitiam fecerit, & quanta mala sub eius bonitate commissimus. Impleamus quod per prophetam Dominus dicit: Reduc me in memoriam, ut iudicemur simul. Iudicemur modò in nostra cogitatione cum Deo, ne districtè postmodum iudicemur à Deo. Quid etenim Paulus dicit?

Esai. 43

Si nosmetipsos iudicaremur, non utique iudicemur. Quisquis ergo festinat euadere districtiōnem iudicij sequentis, per amaritudinem penitentiae omnem sibi dulcedinem interimat uitæ præsentis. Quæcumque autem huius mundi bona sunt, cuius dona sunt nisi conditoris? Sed libere nobis non debet donum Dei, quod per delectationē sui separat ab amore Dei: ne data danti præferamus, & dum bona percipimus etiam mali,

1. Cor. 11

unde crescere in eius timore debuimus, inde à timore illius disingamur. Creator autem omnium, id est omnipotens Deus, hæc quæ uobis in epistolis loquimur, menti uestræ aspiratione sui spiritus infundat, uosque ab omnibus culpe iniquationibus tergat, & hic uobis consolationis suæ gaudiū, & apud se quandoque præmia æterna concedat. Dulcissimas filias meas domnā Barbarā & domnam Antoniam mea peto uice salutari.

Gregorius Pascasio episcopo Neapolitano. De pecunia sanctorumuarij sancti Seuerini concedenda. Cap. XXVI.

Epist. 27

Ioannes seruus & actor domini Venantij sanctuarii beati Seuerini confessoris, oblata petitione, supra scripto domino suo postulat debere concedi, quatenus in eius nomine oratoris, proprijs constructū sumptibus, possit solenniter consecrari: & ideo frater charissimè præfatis desiderijs ex nostra te præceptione conuenit obedire, ut de uotionis suæ in consecratione quam postulat potitur effectu.

Gregorius Maximiano episcopo Arabia. De laude Candidi abbatis. Cap. XXVII.

Epist. 29

Latore huc præsentium Candido abbate pro petendis reliquijs ueniente, quæ & concessæ sunt, quanto de fraternitatis tuæ nutrimento latus sum, quod in eo studium tuæ fraternitatis apparuit, tanto contristatus sum quod eius, ut uolui, præsentia uti non potui. Propter quod me ægrotum reperit, & discedens in infirmitate adhuc positum dereliquit. Multum enim iam tempus est quod surgere de lectulo non ualeo. Nam modò podagræ dolor cruciat, modò nefcio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit, & fit plerumque, ut uno me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in me animusque deficiat. Quæntis autem alijs necessitatibus extra hæc quæ retuli infirmitatis afficiat, enumerare non ualeo. Sed breuiter dico, quia sic me infectio noxij humoris imbibit, ut uiuere mihi pœna sit, & mortem desideranter expectem, quam gemitibus meis solam esse credo posse remedium. Proinde frater sanctissime diuina pro me pietatis misericordiam deprecare, ut percussionis suæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat: ne nimio, quod absit, tedio in impatientiam cor erumpat, & ea quæ curari per plagam poterat culpa, crescat ex murmure.

Gregorius Mariniano episc. Rauennæ. De infirmitate eius, & uomitu sanguinis. Cap. XXVIII.

Epist. 29

Venientes quidam Rauennates homines, grauissimo mœrore me percusserunt, qui fraternitatem tuam de uomitu sanguinis retulerunt egrotare. Ex qua re sollicitè & sigillatim eos quos hic doctos lectione nouimus medicos fecimus inquiri, & quid singuli senserint, quid uerè dictauerint, sanctitati uestræ scriptum transmisiimus. Qui tamen quietem & silentium præ omnibus dicant. Quam si tua fraternitas in sua ecclesia, unde ualde sum dubius, non habet, ideo uidetur mihi ut ordinata illi ecclesia, uel qui missarum solennia celebrant, uel qui episcopij curæ gerere ualeant, hospitalitatemque & susceptiones possint exhibere, quæ in monasterijs custodiendis præesse norint, tua fraternitas ad me ante æstiuū tempus debeat uenire. Ægritudinis enim tuæ ego specialiter in quantum ualeo curam geram, quietē tuam custodiam, quia huic ægritudini æstiuū tempus medici uehementer dicunt periculosum: & ualde pertimesco, ne si curas aliquas cum aduersitate temporis habueris, amplius ex eadem molestia pericliteris. Ego enim ipse ualde sum debilis, & omnino ualde est utile ut cum Dei gratia sanus ad tuam redeas Ecclesiam: aut certè si uocandus es, inter tuorum manus uoceris. Et ego qui me proximum morti uideo, si me ante te uocare omnipotēs uoluerit, inter tuas manus transire debeam. Si autem qualitas temporis ad ueniendū præpedit, aliquo paruo remedio dato, apud Agonem agi potest, ut ipse uobiscum hominē suum usque Romam trāsmittat. Si igitur eadem ægritudine grauari te sentis, & uenire disponis, cum paucis tibi ueniendū est: quia mecum manens in episcopio, quotidiana obsequia de hac Ecclesia habebis. Propterea nec hortor nec admoneo, sed districtè præcipio, ut ieiunare minimè præsumas: quia dicitur medici huic molestia ualde esse contrarium, nisi forte si grandis solennitas exigit, quinque in anno uicibus concedo. Sed & à uigilijs quoque temperandum est, & preces quæ super careum in Rauennati ciuitate dici solent, uel expositiones euangelij quæ circa Paschalem solennitatē à sacerdotibus fiunt, per alium dicantur. Et tua dilectio contra uirtutē tibi laborē minimè imponat. Hæc autē dixi ut sit te melius senseris, & uenire distuleris, scias quid debeas ex meo mandato custodire.

Tempore quo fraternitas tua ad episcopatus officium Deo autore prouecta est, constituisse nos recolit, ut ex pecunijs Ecclesiæ uestræ portio cleri uel pauperum quam minimè decessor uester præbuerat, id est quadringenti solidi seorsum fieri debuissent, qui eiusdem cleri atque pauperum erogationi proficerent: quod quia diutius nō est differendum, uolumus ut secundum distributionem præsentibus scriptis insertā coram Anthemio subdiacono nostro sine difficultate aliqua debeat erogare. Præbendi itaque sunt clericis uestris per singulos, sicut conspexeritis, simul omnis summa solidi centum: præiacentibus, quos centum uiginti sex esse cognouimus, dandi sunt solidi sexaginta duo, id est medius solidus per singulos: presbyteris ac diaconibus & clericis peregrinis solidi quinquaginta: hominibus honestis ac egenis, quos publice petere uerecundia non permittit, solidi clita ut quilibet eorum ad singulos tremisset, quidam ad binos, quidam ad singulos solidos, uel si uisum fuerit amplius dimittantur. Reliquis uerò pauperum qui elemosynam publice petere consueuerunt, solidos triginta sex. Ecce nos quantum uel quibus dare debeam, distribuimus. Sed quia sicut præuidimus, non omnibus æqualiter est præbendū, necesse est ut una cum prædicto subdiacono

Epist. 29

Gregorius Pascasio episc. Neapolitano. De pecunia Ecclesiæ fastica concedenda. Cap. XXXIX.

No prout præuideritis, dare singulis debeatis, atque id modis omnibus studeatis, quatenus quod alter iniuste detinuit, uos deuotè ac celerius impendendo, ad uestram possitis applicare mercedem.

Gregorius Barbara & Antonia. De infirmitate patris eorum. Cap. XXX.

Epist. 30

Sibus lachrymas loquebantur, nō minor nos de dilectissimi filij nostri quæ uos de patris ægritudine mœror afficit. Nec enim extraneam possimus reputare tristitiam, quippe quæ nobis charitatis lege sit propria. Sed quia in nulla desperatione de redemptoris nostri est misericordia diffidendum, animos uestris ad consolationem patris erigite, spem uestram in omnipotentis Dei manu ponite: & in ipsius protectione confidimus, quia & ab omni uos aduersitate custodiat, atque tribulationem uestram exhilaret, & secundum paterna desideria propitius uos ordinari concedat. Si uerò debitum humanæ fortis impleuerit, nec tunc desperatio aliqua uos cōprimat, uel quorundam uobis uerba terrorem incutiant. Nam post Deum, qui orphanorum gubernator ac protector est, sic de dulcissima gloria erimus uestra solliciti, atque utilitati uestræ providere ut possimus adiuuante Domino festinabimus, ut nec uos iniustorum hominum concussio ulla perturbet, & nos debitum quod de parentum uestrorum benignitate contraximus, uobis per omnia repensemus. Gratia itaque cœlestis uos suo fauore nutriat, sua protectione à malis omnibus defendat, ut uitæ uestræ incolumitas gaudium nostrum fiat.

Gregorius Ioanni episc. Syracusano. De infirmitate Venantij, & filiabus eius. Cap. XXXI.

Epist. 31

Raternitatis uestræ scripta suscepi, quæ mihi de dulcissimi filij mei domini Venantij ægritudine loquebantur, & cuncta circa eum qualiter acta sunt enarrabant. Sed uno tempore auditis & illum desperatè ac grauiter ægrotare, & in rebus orphanorum homines iniquos insistere, uix se dolor in corde meo capere poterat. Sed in hoc fuit solatium quod lachrymæ mihi per gemitus erumpabant. Uestra igitur sanctitas, primam quam decet curam negligere non debet, ut de anima eius cogitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineffabilem eius misericordiam promittendo, ut ad habitum suum redire uel in extremis debeat, ne ei tanti culpa reatus in æterno iudicio obstat: ac deinde uestrum est cogitare, quomodo filij eius Barbara & Antonia debeant ordinari, ut nulla occasio malis hominibus præbeatur. Nam postquam me de eis sollicitudinis curam gerere cōiurauit, addens ut earum debeam ordinationi prospicere, aliud in epistola sua secutum est quod hoc mihi studentium dubium non est, quia possit obistere. At enim ut feruissimò domino Imperatori sepius supplicè, quatenus ipse faciat ut præuiderit eas ordinari. Quod quæ sit contrarium priori uoluntati, perpenditis. Ex qua re dubito ne hominibus in Sicilia positis & querentibus occasionē in rebus ipsius apta deest occasio. Nam

Y ex hoc

ex hoc cognoscite, quid facturi sunt qui nulla existente causa, tam sigillū in substantia ipsius, quantum dicitur nitebantur imponere. Nunquid non illos uideatur ratio ad faciem adiuuare, & ad hoc illis iustam quasi præbere materiam? Si dixerint: Domno imperatori commendatæ sunt, negligere non possumus, periculi nostri interest, res in tutum facimus, quousq; dominus imperator Cōstan tinopolim duci præceperit. Dic rogo quid ad hæc facturus sum, quando homini habenti potestatem paterna uideatur commendatio concordare? Me enim coniurat, ut ita eas ordinari prouideam, qua tenus aut in Romana ciuitate sint, aut de Sicilia non tollantur, & ille id agit ut eas nulla nec deducendi nec illic sit ratio retinendi. Vos autem in quantum potestis, malis hominibus obuiate. Earum substantiam propter Deum omnipotentem uelut propriam defendite: & si adhuc licet, quomodo occasio remoueat uolentia, in prædicti uiri domini Venantij testamento prouidere. Si autem ita placet ut palatio commendentur, mihi nõ debet imponere pondus, ut in anima mea curam ordinationis earum uelut impingere, de quarum ordinatione qualiter cogitem, omnipotentem Deum sufficiat scire. Vnde statim filio meo Anatholio dilectissimo diacono ut cum gloriosa patricia Rusticana loqui studeat, & qualiter de personis quarum mihi nomina transmilla sunt, debeat exquirere & iudicare, scribere curavi, ut nobis omnia sub celeritate indicet: & que stenda sunt, Deo ordinante disponatur. Præterea in scriptis quæ ad nos missis, fraternitatem uestram contristatam inuenimus, eo quod huic eam quasi pro ingratitude aliqua uenire uoluissimus, dum non illud ob aliud nisi sola utilitatis causa fecimus, scientes propter personas ibidem consistentes ualde necessariam illis uestram fuisse presentiam. Sed ne forte ex hoc ingratus erga uos animū nostrum credatis, quod absit, existere, si ueniendi uobis uoluntas est, apto uos tempore Apostolorum liminibus presentate. Nam quantum ad nos pertinet, ita charitatem uestram diligimus, ut uidere uos sæpius cupiamus.

Gregorius Romano, defensori Siciliae.
De non defendendis clericis contra episcopos suos.
Caput XXXII.

Epist. 32
Can. 11. q. 1
Peruenit

Peruenit ad nos, quod si quis contra clericos quoslibet causam habeat, despectis eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. quod si ita est, quia ualde constat esse incongruum, hac tibi autoritate præcipimus ut hoc denud facere non præsumas. Sed si quis contra quolibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo iudices deputentur: aut si forte ad arbitros eundem est, partes ad eligendum iudicem ab ipso executio deputata compellat. Si quis uero clericus uel laicus contra episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi iudices eligat. Nam si sua unicuique episcopo iurisdicatio non seruetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos per quos Ecclesiasti-

cus custodiri debuit ordo confundatur? Item nunciatum est nobis, quia quosdam clericos qui a reuerendissimo fratre nostro Ioanne episcopo exigente culpa in penitentiam missi sunt, nesciente illo tua illos exinde autoritate eieceris: quod si uerum est, rem te omnino inhonestam, & non leuiter culpandam fecisse cognoscas. Eisdem ergo clericos episcopo suo sine mora restitue. Et hoc decetero caue committere: quia si neglexeris, nostros te noueris nõ mediocriter motus incurrere.

Gregorius Vito defensori.

Iniungit officium Ecclesie defensoris. Cap. XXXIII.

Ecclēsiasticæ utilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio, ut officium Ecclesie defensoris accipias: & quicquid pro pauperum comodis tibi a nobis iniunctum fuerit, incorrupte & grauiter exequaris. Vsurus hoc priuilegio, quod in te, habita deliberatione, contulimus: ut omnibus quæ tibi a nobis iniuncta fuerint complendis operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei nostri iudicio rationem. Hanc autem epistolam Patetio Secundicerio nostro scribendam distauiimus, cuiusq; suscripsimus.

Gregorius Romano defensori.

De Vito defensore constituto. Cap. XXXIII.

Vltimum presentium portitorem experientia tua olim nostrum fuisse cognoscat. Cuius quoniam bene fidem & solertiam nouimus, in defensorum illi schola data ei solenniter epistola militandum esse præuidimus. Et ideo si quid ei pro Ecclesiasticis utilitatibus iniungere forte uolueris, nullam de eo dubietatem habeas, sed omnino de puritate ipsius certus esto, nec eum fraudulenter uel dupliciter aliquid acturum existimes. Vnum est, tu ei charitatem, quæ fidelibus debetur, impendas.

Gregorius Romano defensori. De possessionibus Faustini iniuste perualis. Cap. XXXV.

Gloriosissimus filius noster Faustus epistola directa nos petijt, asserens ab actionarijs Syracusanæ Ecclesie fines possessionis sue illic intra Siciliam positos nuper uolenter ablatos. Vnde quia a cognitione fratris & coepiscopi nostri Ioannis hoc omnino credimus alienum, eum uidere te uolumus. Et si quidem res nuper, ut asserit, a possidente sublata est, & hoc apud te manifesta satisfactio claruerit, eius cui subtrahita est dominio reformet. Et tunc si quid actores prædictæ Ecclesie rationabiliter sibi in finibus suis credunt posse competere, electorum subeant sine dilatione iudicium: ut cuius sit proprietas, iudicantium sententia decernatur: quatenus per hoc episcopalis de illicita, quæ præterditur, inuasiōe, auferatur inuidia, & causa legali ualeat ordine finiri.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De finibus possessionis cuiusdam iniuste perualis. Cap. XXXVI.

Gloriosissimus filius noster Faustus directa petitione nos adijt, asserens fines possessionis suæ illic intra Siciliam positos, a uestris nuper hominibus occupatos, atq; ob hoc rem uolenter ablatam sibi per præceptionis nostræ seriem debere petijt reformari. Quod quia si ita, ut asserit, factum

Epist. 33

Epist. 34

Epist. 35

Epist. 36

est, a fraternitatis uestræ cognitione omnino credimus alienum, diligenter inquire. Et si, ut asserit, contra iuris ordinem fines ipsius a possidente sublatis sunt, in possessoris redeat res perualsa dominium. Et tunc si quid est, quod a uestra Ecclesia proprietatis iure utiliter opponatur, electorum debet iudicium prouenire, eorumq; iudicio terminari, dummodo indecenter possessoris ius minime perturbetur. Sed causa iudiciali termino diffinita, sine sacerdotali inuidia Dominum atq; iustitiam res manifesta cognoscat.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

Super eisdem possessionibus. Cap. XXXVII.

Petrus uir clarissimus uicedominus gloriosus filius nostræ Rusticiane patricie suis nobis epistolis questus est, asserens postquam fraternitas uestra de Romana ciuitate reuerfa est, fines cuiusdam possessionis prædictæ patricie ab hominibus Ecclesie uestræ uel esse perualsos. De qua te sæpius de uobis querelam deposuisse significauit: & aliquando ad dicendam uobis causam Martianum tabularium deputasse, quem asserit diuersis dilationibus distulisse, ut nunc usq; ad causæ dictionem partes accedere minime potuissent. Et quia quanto fraterna uos charitate diligimus, tanto audire aliquid quod ad uestram pertineat inuidiam contristamur: idcirco scriptis uos presentibus adhortamur, ut omni mora uel excusatione cessante, de finibus qui dicuntur inuasi, subire homines uestris iudicium cum parte altera faciatis: quatenus & perualsionis questio, & si qua est proprietatis contentio finiatur. Hæc igitur fraternitas uestra fieri sine dilatione prouideat, ut nec uos inuidia tangere, nec nos denuo exinde ualeat querela pulsare.

Gregorius Rusticiane patricie. De infirmitate eius. Et de miraculis monasterij sancti Andree. Et de donarijs eidem monasterio ab ipsa concessis. Cap. XXXVIII.

Excellentia uestræ scripta suscepi, quæ me in grauissima ægitudine positum, de salute, de deuotione, ac de dulcedine tua omnino releuarunt. Vnum uero ægre suscepti, quia in eisdem epistolis ad me, quod semel esse poterat, sæpius dicebatur: Ancilla uestra, ancilla uestra. Ego enim qui per episcopatus onera seruus sum omnium factus, quæ ratione mihi se ancillam dicit, curius ante susceptum episcopatum proprius fui? Et ideo rogo per omnipotentem Deum ne hoc uerbum in scriptis uestris aliquando ad me inueniam. Ea autem quæ ex purissimo, sincerissimoq; corde beato Petro Apostolorum principi munera transmisisis, præsentem omni clero suscepta, atq; illic suspensa sunt. Filius enim meus uir memorandus dominus Symmachus, quia ægrotum me ex dolore podagræ, & penè desperatum reperit, scripta uestra mihi dare distulit, & post multum temporis quam uela suscepta sunt dedit. Postmodum uero in scriptis excellentia uestræ inuenimus, ut cum letania ad beati Petri Ecclesiam portari debuissent. Quod ideo minime factum est: quia, sicut prædixi, ante uela quam scripta suscepimus. Tamen prædictus uir cum omni familia domus uestræ hoc fecit, quod nos cum

clero facere uoluissis. Sed & si uoces defuerit hominum, habet ipsa uestra oblatio apud omnipotentem Deum uocem suam. In eius pietate confido: quia cuius corpus uos cooperuissis in terra, eius uos intercessio ab omnibus peccatis proteget in celo: omnemq; domum uestram sua prouisione reget, sua uigilantia custodiet. De podagræ autem molestia quam uobis euenisse dixistis, & contristatus uehementer sum, & lætatus. Lætatus, quia humor noxius inferiora petens, superiora perfecte deseruit: contristatus uero, quia in tam tenuissimo corpore dolores uos nimios perpeti pertimesco. Vbi enim caro deest, quæ uirtus esse poterit doloribus resistens? Me etenim quæ assidua fuerim noxius, ita amaritudo animi & assidua exacerbatio atq; præter hoc podagræ molestia afficit, ut corpus meum tanquam in sepultura ita siccatum sit. Vnde fit, ut tam de lectulo raro surgere ualeam. Si ergo mei molem corporis in tantâ ariditate podagræ dolor redegit, quid de uestro corpore sentiam, quod nimis siccum ante dolores fuerit? De elemosyna uero quam beati apostoli Andree monasterio fecistis, quid necesse est me aliquid dicere, cum scriptum sit: Absconde elemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te orabit? Si ergo apud secretas aures Dei habet ipsa bona operatio uocem suam: siue nos clamemus, siue nos taceamus, hoc ipsum quod bene egistis, clamat. Indico autem, quia tanta miracula, tanta cura, tanta custodia monachorum in eodem monasterio eiusdem Apostoli est, ac si specialiter abbas monasterij ipse sit. Nam ut pauca de multis loquar, quæ abate ac preposito monasterij narrantibus agnouit, edicam. Quadam die duo exinde fratres transmissi sunt, qui aliquid uerum pro monasterij utilitate debuissent: unus iunior qui prudenter uidebatur, alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt utriq; & de precio quod acceperunt, ipse qui custos missus fuerat, nesciente altero de eodem precio furtum fecit. Qui mox, ut ad monasterium reuersi, atq; ad oratorij limen uenerunt, arreptus a demone is qui furtum fecerat cecidit, & uexari cepit. Dimissus autem a demone, concurrentibus monachis requisitus est num forsitan de eo quod acceperat furtum fecisset: negauit, iterum uexatus est. Dimissus atque iterum requisitus negauit, atque iterum uexatus est. Octo itaque uicibus negauit, octo uicibus est uexatus. Post octauam uero negationem, nec non uexationem confessus est, quantos nummos furto abstulerat. Et agens penitentiam, prostratus se peccasse testatus est. Vterius uero ad eum demonium non accessit. Alio quoque tempore dum in die natalitio eiusdem Apostoli iam meridianis horis fratres quiescerent: subito quidam frater apertis oculis cæcatus cepit tremere, uoces ingentes emittere: quibus uocibus testabatur ferre se non posse quod patiebatur. Concurrentes fratres uiderunt cæcum apertis oculis trementem & clamantem, & a presentibus alienum nihil quod foris agi poterat sentientem. Eumq; in manibus leuauerunt, atq; ante altare sancti Andree apostoli pro-

Greg. tom. 2

Y 2

stoli proiecerunt, ipsiq; pro eo in oratione prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus, quid passus fuerat, confessus est: quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimisit dicens: Quare fugere uoluisti de monasterio? Cumq; eua dere de canis moribus nullo modo potuissem, uenerunt quidam monachi, & eundem senem pro me rogauerunt. Qui statim iussit canem abscedere, & ipse ad me reuersus sum. Qui etiam confessus est: quia eo die quo ista pertulit, consilium habuerat de eodem monasterio fugere. Alius quoq; monachus discedere de eodem monasterio latenter uoluit. Cumq; hoc mente tractasset, uoluit oratorium ingredi, sed statim daemone traditus uehementissime uexatus est. Relinquebatur uero a daemone, si extra oratorium stetit, & nihil patiebatur aduersi. Si uero conatus fuisset ingredi, statim maligno spiritui traditus uexabatur. Cumq; hoc sapienter fieret, culpam suam confessus est, quia egressi de monasterio cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres, sese per triduum in precibus astrinxerunt: atq; ita curatus est, ut ad eum postmodum nunquam spiritus malignus accederet. Dicebat autem se eundem beatum Apostolum dum uexaretur uidisse, seq; ab eo increpatum esse cur uoluisset abscedere. Alij quoque duo fratres de eodem monasterio fugerunt, atq; aliqua prius colloquendo fratribus signa dederunt, quod per uiam Appiam descendentes Hierosolymam tenderet. Qui exeuntes diuerterunt ab itinere. Et ut a sequentibus inueniri minime potuissent, retrusas cryptas iuxta Flamineam portam inuenientes, in eis sese occultauerunt. Cum uero uespertinis horis requisiti minime in congregacione inuenti essent, ascensis caballis eos quidam fratres secuti sunt per Metroni portam exeuntes, ut eos in Latinam uel Appiam uiam sequerentur. Subito autem eis consilium ortum est, ut eos in Salariam uiam sequerentur. Extra ciuitatem igitur pergentes deflexerunt in Salariam. Eos uero minime inuenientes per portam Flamineam decreuerunt reuertii. Cumq; reuenterentur, mox ut equi eorum ante cryptas illas uenerunt, in quibus se absconderant, fixerunt gradum, pulsi & compulsi passum mouere non poterunt. Considerauerunt monachi rem talem sine mysterio esse non posse. Attenderunt ad cryptas, uiderunt earum aditus missa maceria damnatos, sed caballis eorum nusquam euntibus descenderunt. Deposuerunt lapides qui in ore cryptarum positi fuerant, ingressi sunt, eosq; in eisdem tenebrosis latibulis consternatos terrae inuenerunt. Qui ad monasterium reducti, ex eodem miraculo ita sunt meliorati, ut eis multum profuerit, ad parum temporis de monasterio fugisse. Hac dixi, ut excellentiae uestrae innotesceret cuius oratorio eleemosynam fecistis. Omnipotens autem Deus, & in anima, & in corpore, & in omni dono caelesti uos protectione custodiat, & ad consolacionem uestram diu uos uiuere concedat. Dilectissimum filium meum Strategium cum gloriosis parentibus suis filijs uestris, mea peto uice salutari.

Gregorius Theophilae patritiae. De detractioibus multorum non curandis, quibus etiam satisfaciendum: unde plurima exempla proponit: ex quodam religionis gratia coniugia non soluantur. De his qui dicunt in baptismo omnia peccata non dimitti. Et his qui afferunt post poenitentiam trienio factam licentiam esse peccandi: quos omnes anathematizat. Cap. XXXIX.

Magnas omnipotenti Deo gratias agere debemus, quod pijsissimi & benignissimi imperatores nostri tales de suo genere iuxta se propinquos habent, de quorum conuersatione nobis omnibus grande sit gaudium. Vnde & pro eisdem dominis quotidie nobis orandum est, ut eorum uita cum suis omnibus, protegente caelesti gratia, per longa tempora & tranquilla seruet. Indico autem, quod leuitate populi tumultum contra uos detractiois exortum nunciantibus quibusdam agnouit. Qua ex re excellentiam uestram audio fuisse non modice contristatam. Quod si ita est, ualde miror cur uos quae cor fixistis in caelo, uerba hominum agitant in terra? Beatus enim Iob cum amici eius qui ad consolandum eum uenerant, in increpacionem prosiliissent, ait: Ecce enim in caelo testis meus, & conscius meus in excelsis. Qui enim uita suae in caelo testem habet, iudicia hominum in terra pertimescere non debet. Dux quoque bonorum Paulus dicit: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Qui iterum dicit: Opus suum probet unusquisq; & sic in semetipso gloriam habebit, & non in altero. Si enim laudibus laetamur, & uituperationibus frangimur, gloriam nostram non in nobis, sed in aliorum ore posuimus. Et fatuae uirgines in uasis suis oleum non sumperunt, sapientes autem sumperunt oleum in uasis suis cum lampadibus. Lampades quippe nostrae, bona sunt opera. De quibus scriptum est: Luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui est in caelis. Tunc autem oleum in uasis cum lampadibus sumimus, quando de bonis actibus nitore gloriae non laudantibus proximis quaerimus, sed hunc in testimonio conscientiae seruamus. In omne autem quod agimus, uel quod extra de nobis dicitur, recurrere ad arcana mentis debemus. Et si omnes uituperet, liber est tamen quem conscientia non accusat. Quia si oes laudent, liber esse non potest si hunc conscientia accusat. Vnde de Ioanne ueritas dicit: Quid existis in desertum uidere? arundinem uento agitata? Quod uidelicet per negacionem dicitur, non per confirmationem, cum subditur: Sed quid existis uidere? hominem mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uestiuntur, in domibus regum sunt. Quamuis enim iuxta ueritatem Euangelij, Ioannes uestimento aspero fuerit indutus: per significationem tamen mollibus uestiti sunt, qui adulationibus ac laudibus delectantur. Negatur autem, quia Ioannes arundo uento agitata fuerit, quonia in mentis eius fortitudinem nulla humani oris aura flecebat. Nos enim si laudibus erigimur, uituperationibus humiliamur, arundo uento agitata sumus. Sed absit hoc, absit a corde excellentiae uestrae. Scio, quia magistrum gentium studiosum

Epist. 39
Iob 16
2. Cor. 1
Gal. 5
Matt. 25
Matt. 9
Matt. 11

Gal. 1 studiose legitis, qui ait: Ego si hominibus adhuc placerem, Christi seruus non essem. Si qua tamen uel parua tristitia hac ex re menti uestra exorta est, credo quod hoc fieri omnipotens Deus benigne permittit. Neque enim electis suis in hac uita promittit gaudia delectationis, sed amaritudinem tribulationis: ut medicinae more, per amarum poculum ad dulcedinem aeternae salutis redeant. Quid nanteque dicit: Mundus gaudebit, & uos lugebitis. Super quam promissionem paulo post additur: Iterum uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet a uobis. Hinc iterum discipulis dicit: In patientia uestra possidebitis animas uestras. Pensate quae ubi erit patientia, si deest quod toleretur? Ego Abel esse non suspicor, qui Cain non habuerit. Boni enim si sine malis fuerint, perfecti esse boni non possunt, quia minime purgantur. Ipsa autem malorum societas purgatio bonorum est. Tres in arca filij Noe fuerunt: unus irrisor patris extitit, qui est in se benedictus fuit, maledictionis tamen sententiam in filio suscepit. Duos Abraham priusquam uxorem Cethuram acciperet, filios habuit: sed tamen carnalis eius filius est re promissionis filium persecutus. Quod magnus doctor exponit, dicens: Sicut is qui secundum carnem est, persequatur eum qui secundum spiritum est, ita & nunc. Duos Isaac filios habuit: sed unus qui spiritalis extitit, ante minas carnalis fratris fugit. Duodecim Iacob filios habuit: sed unum qui rectus uiuebat undecim in Aegypto uendiderunt. In Dauid propheta, quia fuit quod purgari debuisset, actum est ut persecutionem per filium pateret. Beatus Iob de societate reproborum dicit: Frater fui draconum, & socius struthionum. Ad Ezechielem Dominus ait: Fili hominis, increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. In duodecim Apostolis unus reprobus mixtus est, ut esset cuius persecutio undecim tentarentur. Apostolorum princeps discipulis loquitur, dicens: Iustum Loth oppressum a nephandorum iniuria & conuersatione eripuit. Aspectu enim & auditu iustus erat, habitans inter eos, qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabant. Paulus quoque apostolus discipulis scribit dicens: In medio nationis prauae & peruersae, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, uerbum uita continentis. Quia ergo scriptura teste cognoscimus in hac uita bonos sine malis esse non posse, de stultorum uocibus excellentia uestra turbari nullatenus debet: maxime quia in omnipotentis Dei misericordia tunc certa fiducia est, quando pro bono opere aduersitatis aliquid in hoc mundo recipitur, ut plena merces in aeterna retributio ne seruetur. Vnde in sancto Euangelio ueritas dicit: Beati eritis cum aduersum uos omnia mala dixerint homines, mentientes propter nomen meum. Qui in consolacione nostra sua in exemplum adducere opprobria dignatus est, dicens: Si patrem familias Beelzebub uocauerunt, quanto magis domesticos eius? Sunt autem plurimi qui uitam bonorum amplius quam debent laudant: & ne qua

elatio de laude surripat, permittit omnipotens Deus malos in obreclacionem & obiurgacionem prorumpere: ut si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore uituperantium suffocetur. Hinc est ergo quod doctor gentium se in praedicatione currere testatur per infamiam & bonam famam. Qui etiam dicit: Ut seductores & ueraces. Si ergo fuerunt qui malam famam Paulo imponerent, qui hunc seductorem uocarent: quis nunc Christianus debet indignum ducere, pro Christo iniurias audire? Quanta autem uirtutis praecursor nostri redemptoris fuit, nouimus, qui per sacrum eloquium non solum plus quam propheta, sed etiam angelus uocatur: & tamen sicut mortis huius historia testatur, post mortem a persecutoribus eius corpus incensum est. Sed quid ista de sanctis hominibus dicimus? De ipso sancto sanctorum, id est, de Deo qui pro nobis homo factus est, loquamur: qui ante mortem iniuriam, quia daemone haberet, audiuit. Post mortem uero a persecutoribus suis seductor appellatus est, cum diceret: Scimus quia seductor ille dixit, Post tres dies resurgam. Quanta ergo nos peccatores a lingua uel manibus iniquorum hominum portare necesse est, qui in aduentu aeterni iudicis iudicandi sumus, si & ipse tanta post mortem pertulit, qui & iudex uenit. Haec dulcissima & excellentissima filia breuiter dixi, ne quotiens stultos homines tibi derogare cognoscis, qualibet uel parua mentis tristitia tangaris. Sed quia sedari hoc ipsum stultorum hominum murmur tranquilla ratione potest: peccatum credo, si bonum quod ualeat fieri, negligitur ut fiat. Nam cum placare infanas mentes, atque ad salutem reducere possumus, scandalizare eos minime debemus. Sunt enim quaedam scandala quae omnino despicienda sunt: quaedam uero cum uitari sine culpa possunt, despicienda non sunt ne cum culpa seruentur. Quod sacro Euangelio testante cognouimus, quia cum ueritas diceret: Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem: & discipuli responderent, dicens: Scis quia Pharisei audito hoc uerbo, scandalizati sunt? protinus respondit: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus caelestis, eradicabitur. Sinite illos, caeci sunt, & duces caecorum. Et tamen cum tributum peteretur, prius rationem reddidit per quam tributum soluere non deberet, atque illico subiunxit: Ut autem non scandalizemus eos, uade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem. Illum sumes da eis pro me & te. Quid est quod de scandalizatis dicitur? Sinite illos, caeci sunt, & duces caecorum: & alij ne scandalizentur a Domino tributum soluitur, quod etiam non debetur? Quid est quod alij scandalum esse permittit, alij uero uenire prohibuit? nisi ut nos doceret & illa scandala quae nos ad peccata implicat, contemneret: & ea quae placare sine peccato possumus, modis omnibus mitigare. Uestra itaque excellentia potest, protegere Domino, prauorum hominum scandala cum magna tranquillitate declinare.

2. Cor. 6
Iob 16
Matt. 27
Iob 30
Ezech. 2
2. Pet. 2
Philip. 2
Matt. 5
Matt. 10

Priores enim eorum uobis secreto uocandi sunt, atq; ipsi ratio reddenda: & peruersa quaedam capitula quae teneri existimant, coram ipsis sunt anathematizanda. Quod si etiam, sicut dicitur, dari a uobis anathema fidei suspicantur: etiam iureiurando firmandum est uos nunquam eadem capitula tenere, nunquam tenuisse. Nec uobis indignum uideatur tali eis modo satisfacere, ne de imperiali genere sit contra eos aliquod in uestra mente fastidium. Omnes etenim fratres sumus, unius imperatoris potestate conditi, & sanguine redempti. Et ideo fratres nostros quantumlibet pauperes & abiectos in nullo despiciere debemus. Certè etenim Perus potestatem regni caelestis acceperat, ut quaeq; in terra ligaret uel solueret, essent in caelo ligata uel soluta, supra mare ambulauit, egrotantes umbra curabat, peccantes uerbo occidebat, mortuos oratione suscitabat. Et quia ex admonitione spiritus ad Cornelium gentilem fuerat ingressus, contra eum questio a fidelibus facta est cur ad gentiles intrasset, & comedisset cum eis, cur eos in baptisinate suscepisset. Et tamè idem Apostolorum prius tanta donorum gratia repletus, tanta miraculorum potestate suffultus, querelae fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit, causam per ordinem exposuit: quomodo uas quoddam uelut linteam in quo quadrupedia terrae & bestiae reptilia atq; uolatilia inerant, de caelo submitti uiderit, uocèq; audierit: Surge Petre, occide & madauca: qualiter tres uiri uenerint eum ad Cornelium uocantes, qualiter Spiritus sanctus hunc cum eis ire preceperit: qualiter idem Spiritus sanctus qui uenire in baptizatos in Iudaea post baptismum consueuerat, in gentibus ante baptismum uenit. Si enim cum a fidelibus culparetur, auctoritatem quam in sancta Ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat ut pastorem suum oues quae ei commissae fuerant reprehendere non auderent. Sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profectò doctor mansuetudinis non fuisset. Humili ergo eos ratione placauit, atq; in causa reprehensionis suae, etiam testes exhibuit, dicens: Venerunt autem mecum sex fratres isti. Si ergo pastor Ecclesiae, Apostolorum princeps signa & miracula singulariter faciens, non dedignatus est in causa reprehensionis suae rationem humiliter reddere: quanto magis nos peccatores cum de re aliqua reprehendimur, reprehenses nostros ratione humiliter placare debemus? Ad me etenim, sicut nostis, cum apud uestigia domitorum in regia urbe demorarer, multi ex eis uenire consueuerant, qui de praedictis capitulis accusabantur. Sed teste conscientia fateor nunquam in eis aliquid erroris, aliquid prauitatis, aliquid de his quae contra eos dicebantur, inueni. Unde & eos opinione contempta familiariter suscipere, & magis ab insequentibus defendere curabam. Dicebatur namq; contra eos, quia sub obtentu religionis coniugia soluerent: & quia dicerent, quod baptismata peccata penitus non auferret: & si de iniquitatibus suis quis in triennium poenitentiam ageret, postmodum ei peruersè uiuere li-

ceret. Et quia si compulsi aliquid de quibus reprehendebantur anathematizare se dicerent, anathematis uinculo nullo modo teneri. Et si sunt qui certissime talia sentiunt uel tenent, quia Christiani non sunt, dubium non est. Eosq; & ego & omnes catholici episcopi, atq; uniuersa Ecclesia anathematizamus: quia ueritati contraria sentiunt, contraria loquuntur. Si enim dicunt religionis causa coniugia debere dissolui: sciendū est, quia etsi hoc lex humana concessit, lex diuina tamè prohibuit. Per se enim ueritas dicit: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Quae etiam ait: Non licet dimittere uxorem, excepta causa fornicationis. Quis ergo huic caelesti legislatori contradicat? Scimus quia scriptum est: Erunt duo in carne una. Si ergo uir & uxor una caro sunt, & religionis causa uir uxorem dimittit, uel mulier uirum in hoc mundo remanentem, uel etiā fortasse ad illicita uota migrantem: quae est ista migratio uel conuersio, in qua una eademq; caro, & ex parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Si uerò utriusq; conueniat continentem uitam ducere, hoc quis audeat accusare quando certum est qd omnipotens Deus qui minora concessit, maiora non prohibuit? Et quidē multos sanctorum nouimus cum suis coniugibus & prius continentem uitam duxisse, & postmodum ad sanctae Ecclesiae regimina migrasse. Duobus enim modis sancti uiri, etiam a licitis solent abstinere. Aliquando ut merita sibi apud omnipotentem Deum augeant: aliquando uerò ut antea carae uitae culpas detergant. Tres enim pueri in regis Babylonicis obsequiis deducti, legumina ad uescendum petentes, cibis regis uti noluerunt: non quia culpa esset, si ea quae Deus creauerat ederent. Noluerunt ergo ea sumere quae licebat, ut per continentiam uirtus excresceret. Dauid uerò qui alienam uxorem tulerat, & pro sua culpa ualde fuerat flagellatus, aqua bibere longè post de Bethleemistica cisterna uoluit. Quam cum ei fortissimi milites detulissent bibere noluit, eamq; fundendo Domino libauit. Licebat enim bibere si uoluisset: sed quia illicita se fecisse meminerat, laudabiliter a licitis abstinere. Et qui prius pro culpa sua morientium militum sanguinem fundi non timuit, postmodum si aqua biberet, etiā uiuentium militum sanguinem se fudisse indicauit, dicens: Num sanguinem istorum hominum qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Proinde cum boni coniuges aut meritum augere desiderant, aut antea carae uitae culpas delere: ut se ad continentiam adstringant, & meliorem uitam appetant, licet. Si uerò continentiam quae uir appetit, uxor non sequitur: aut quam uxor appetit, uir recusat: diuidi coniugium non licet, quia scriptum est: Mulier sui corporis potestatem non habet, sed uir: & uir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Si qui uerò sunt qui dicunt peccata in baptisinate superficialiter dimitti: quid est hac praedicatione infidelius, in qua ipsius fidei sacramentum festinant soluere: in quo principaliter ad caelestis munditiae mysterium anima ligatur, ut absoluta radicibus a peccatis omnibus,

Can. 27. q. 2
Sunt qui

Mat. 19.
Mar. 10

Luc. 16
1. Cor. 6

1. Para. 11

Can. 27. q. 2
Sunt qui

1. Cor. 7

nibus, soli illi inhæreat, de quo Psalmista ait: Mihi autem adherere Deo bonum est. Certè enim maris rubri transitus figura sancti baptismatis fuit, in quo hostes a tergo sunt mortui, sed alij contra faciem in eremo sunt inuenti. Sic quippe omnes qui in sancto baptismate tinguntur, eorum peccata praeterita omnia laxantur: quia eis ueluti Aegyptij hostes a tergo moriuntur. Sed in eremo alios hostes inuenimus: quia dum in hac uita uiuimus, priusq; ad promissionis patriam pertingamus, multas tentationes nos fatigant, & ad terram uiuentium tendentibus iter intercludere festinant. Qui ergo dicit peccata in baptismate funditis non dimitti, dicat in mari rubro Aegyptios non ueraciter mortuos. Si autem fateatur Aegyptios ueraciter mortuos, fateat necesse est peccata in baptismate funditis mortua: quia nimirum plus ualeat in absolutioe nostra ueritas, quam umbra ueritatis. In Euangelio Dominus dicit: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. Si igitur peccata in baptismate funditis minime dimittantur, quomodo is qui lotus est, mundus est totus? Totus enim mundus dici non potest, cui de peccato aliquid remanet. Sed nemo resistit uoci ueritatis, quae ait: Qui lotus est, mundus est totus. Nihil ergo ei de peccati sui contagione remanet, quem totum fateatur mundum ipse qui redemit. Si qui autem sunt qui dicunt, quia de peccato quolibet triennio poenitentia agenda est, & post triennium in uoluptatibus uiuendum: isti adhuc nec praedicatione uerae fidei, nec sacrae scripturae testimonia nouerunt. Contra hos praedicator egregius dicit: Qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. Contra hos item dicit: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Vbi discipulis subiugit: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Hi quippe in carne sunt, qui in carnalibus uoluptatibus uiuunt. Contra hos dicitur: Neq; corruptio incorruptionem possidebit. Si autem dicitur pauci temporis contra poenitentiam peccatum debere sufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire, rectè eos pastoris primi percutit sententia, qui ait: Contingit illis illud ueri prouerbij: Canis reuersus ad suum uomitum, & sus lota in uolutabro lutu. Magna est enim contra peccatum uirtus poenitentiae, sed si quis in eadem poenitentia perseueret. Nam scriptum est: Qui perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. Hinc rursum scriptum est: Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauratio eius? Mortuum quippe est omne opus peruersum, quod pertrahit ad mortem, quod uita iusticiae non uiuit. Baptizatur ergo a mortuo, & iterum tangit mortuum, qui praua opera quae se meminit egisse deplorat, sed in eisdem se iterum post lachrymas implicat. Anima itaq; quaelibet eiusdem mortui lauatione non proficit, quae hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta poenitentiae ad rectitudinem iusticiae exurgit. Poenitentiam enim uerè agere, est commissa flere, sed iterum plangenda declinare. Si uerò sunt qui dicunt, quia compulsi quispian necessitate, si anathematizatus fuerit,

Psal. 72

1041. 13

Gal. 6
Rom. 8

1. Cor. 15

2. Pet. 2

Mat. 10
24
Eccles. 34

anathematis uinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt: quia ligamenta sanctae Ecclesiae uarijs se existimant conatibus soluerent, ac per hoc nec absolutionem sanctae Ecclesiae, quam praestat fidelibus, ueram putant, si ligaturas eius ueras esse atq; ualere non estimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia despicienti per omnia & anathematizandi sunt, ut uide ueritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis ueraciter ligentur. Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano haec quae diximus errorum capitula aut praedicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere, hos proculdubio & anathematizauimus. Ex omnibus tamen capitulis in eis, sicut dixi, qui ad me in urbe regia uenire consueuerunt, nullum omnino errorem cuiuslibet praedicti capituli agnouit: sed neq; fuisse existimo. Nam si fuisset, agnouissem. Quia uerò sunt multi fidelium, qui imperito zelo succenduntur, & saepe dum quosdam quasi haereticos insequuntur, hereses faciunt, eorum infirmitati consulendum est: &, sicut praedixi, ratione & mansuetudine placandi sunt. Illis quippe sunt similes de quibus scriptum est: Testimonium illis perhibeo, quod aemulatione Dei habent, sed non secundum scientiam. Uestra itaq; excellentia quae in lectione, in lachrymis, atq; in elemosynis incessabiliter uiuit, eorum, sicut petij, imperitiam placare mansuetis exhortationibus ac responsionibus debet, ut non solum de semetipsa, sed etiā de illis gloriam aeternae retributionis inueniat. Haec me uobis dicere nimius ardor suauit, quia & in uestra laetitia me crescere, & in uestra tristitia me existimo minorari. Omnipotens Deus gratia uos caelesti custodiat, & salua Domini nostri pietate, & piissimi domini tranquillitate, pro dominorum paruulorum nutrimento uitam uestram longius extendat.

Gregorius isicio episcopo Hierosolymorum.
De cura pastoralis, & de Simoniaca heresi. Cap. XL.

Seruata ueritate historiae, quid aliud est qd diluuij tempore humanum genus extra arcam moritur, ad uitam uerò in arca seruat, nisi hoc qd aperte nunc cernimus: quia infideles quosq; extra Ecclesiam peccati sui unda perimit, & fideles suos in fide atque in charitate sanctae Ecclesiae unitas, quasi arcae compago custodit. Quae arca uidelicet de impurissimis lignis compingitur: quia de omnibus fortibus atq; in bono suo perseuerantibus aedificatur. Et cum a seculari uita unuquicq; conuertitur, quasi adhuc ligna de mortibus succiduntur. Cum uerò ad sanctae Ecclesiae ordinem, ad aliorum custodiam deducitur, quasi de excisis atq; coppositis lignis ad seruandam uitam hominum arca aedificatur. Quae profectò arca cessante diluuiò in monte requieuit: quia huius uitae corruptione cessante, cum malorum operum fluctus transierint, in caelesti patria sancta Ecclesia in monte requiescet excelsa. In huius itaq; arcae aedificatione uos currere relecta fraternitatis uestrae epistola relectae fidei compage gaudemus: magnasq; omnipotenti Deo gratias exoluimus, qui & immutatis gregis sui pastoribus, fidem quam se-

Rom. 10

Epist. 40

mel sanctis patribus tradidit, etiā post eos immu-
 tabilem custodit. Prædicator egregius dicit: Fun-
 damentum autem aliud nemo potest ponere, præ-
 ter id quod positum est, quod est Christus Iesus.
 Quisquis igitur cum dilectione Dei & proximi si
 dei quæ est in Christo firmitatem tenet, eundem
 Iesum Christum Dei & hominis filiū apud se po-
 suit fundamentum. Sperandum ergo est, quia ubi
 Christus fundamentum est, honorum quoque ope-
 rum sequatur ædificium. Ipsa quoque ueritas per se
 dicit: Qui non intrat per ostium in ouile ouis, sed
 ascēdit aliunde, ille fur est & latro. Qui autē intrat
 per ostium, pastor est ouium. Et paulo post subi-
 cit dicens: Ego sum ostiū. Ille uero ad ouile ouium
 intrat per ostium, qui intrat per Christum. Intrat
 ipse per Christum qui de eodē creatore & redem-
 ptore humani generis uera sentit & prædicat, præ-
 dicata custodit, culmen regiminis ad officiū por-
 tandi oneris suscipit, nō ad appetitum gloriæ tran-
 sitorij honoris. Curæ quoque suscepti ouilis solerter
 inuigilat, ne oues Dei aut peruersi homines pra-
 ua loquentes dilaniēt, aut maligni spiritus oble-
 tamenta uitiorū suadentes deuasent. Sed in his
 omnibus ipse nos instruat, qui propter nos homo
 factus est. Qui dignatus est fieri quod fecit ipse, &
 infirmitati meæ, & tuæ charitati spiritum sui amo-
 ris infundat, atque sollicitudine & custodia circum-
 spectionis oculum nostrī cordis aperiat. Quod ue-
 rō ad sacros ordines rectæ fidei uiri perducuntur,
 eidem omnipotēti Deo sine cessatione gratiæ sol-
 uendæ sunt, & pro uita pijsissimi & Christianissimi
 Imperatoris domini nostri, & tranquillissima eius
 cōiuge, & mansuetissima sobole semper orandū,
 quorum temporibus ora hæreticorū cōticecunt:
 quia etsi eorum corda in insaniam peruersi sensus e-
 bulliunt, orthodoxi tamen imperatoris tempore
 praua quæ sentiunt, eloqui non præsumunt, ita ut
 aperte uideamus impleri quod scriptum est: Con-
 gregans sicut in utre aquas maris. Aqua enim ma-
 ris sicut in utre congregata est: quia amara hæreti-
 corum sciētia quicquid odit, prauum sentit, in pe-
 ctore comprimit, & aperte dicere non præsumit.
 Tua ergo fraternitas rectam per omnia fidem per-
 colit spiritaliter edocta, quæ quærenda erant, sub-
 tilitate enarrauit. Fides itaque uestra, fides est nostra.
 Ea tenemus quæ dicitis, ea dicimus quæ tenetis.
 Quia uero peruenit ad nos in Orientis Ecclesiis
 nullum ad sacrum ordinem nisi præmiorū datio-
 ne peruenire, si ita esse uestra fraternitas agnoscat,
 hanc primam oblationem omnipotentī Deo offe-
 rat, ut à subiectis sibi Ecclesiis errorē Simoniacæ
 hæreseos compefcet. Nam, ut alia taceam, quales
 esse in sacris ordinibus poterunt, qui ad hos non
 merito, sed præmio prouehuntur? Scimus autem
 quanta animaduersione hanc Apostolorum prin-
 ceptis insecutus est, qui primam damnationis sen-
 tentiam contra Simonem protulit, dicens: Pecunia
 tua tecum sit in perditionem, quia donū Dei
 pecunia existimasti possideri. Ipse quoque creator
 ac redēptor humani generis Dominus Deus nos-
 ter cum flagellū de resticulis fecisset, de templo

A cathedras uendentū columbas evertit. Quid est
 enim aliud in templo columbas uendere, nisi in
 sancta Ecclesia eam per quam Spiritus sanctus da-
 tur, ad precium manus impositionem dare? Sed
 cathedra uendentū columbas euerfa sunt: quia
 talium sacerdotium in sacerdotio non deputatur.
 Præterea peruenit ad me, quia in eā Ecclesia quæ
 Aenea dicitur, sæpe in Hierosolymorum urbe ue-
 stra Ecclesiæ iurgia nascuntur. Unde sanctitas ue-
 stra debet sollicitē cuncta pensare, & quædam man-
 fuetē corrigere, quædam uero quæ corrigi neque-
 unt, æquanimiter tolerare. Aperte enim uidemus
 quod per Psalmistæ uocem à sancta Ecclesia dici-
 tur: Supra dorsum meum fabricauerunt peccato-
 res. In dorso quippe onera portantur. Supra dor-
 sum ergo nostrum fabricant peccatores, quando
 eos quos corrigere non possumus, patiēdo por-
 tamus. Nauis etenim gubernator cum aduersari
 sibi uentum considerat, quosdam fluctus directo
 clauo exuperat, quosdam uero quos superari non
 posse præuidet, inflexo cursu prudenter declinat.
 Sic itaque sanctitas uestra quædam compefcendo,
 quædam tolerando mitiget, ut in sancta Hieroso-
 lymorum Ecclesia pacem cohabitantium conser-
 uet. Scriptum quippe est: Pacem sequimini cum
 omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo uide-
 bit Deum. In rixa etenim mentis ipsum lumē clau-
 ditur bonæ intentionis. Unde Psalmista dicit: Tur-
 batus est præ ira oculus meus. Et quid iam in no-
 bis boni operis remanet, si pacem ex corde perdi-
 mus, sine qua Dominū uidere non ualemus? Vos
 itaque agite, ut de his quoque qui per iurgium perire
 poterant, mercedis uestræ lucra colligatis. Omni-
 potens Deus dilectionem tuam gratia cœlesti cu-
 stodiat, & de his qui tibi commissi sunt, fructū mul-
 tiplicet, ac mensuram supereffluentem ad æterna
 gaudia reportare concedat.

Gregorius Anatholio diacono Constantinopolitano.
 De Ioanne episcopo primæ Iustinianæ, quod nec ipsenece-
 lius quis propter infirmitatem sit deponendus. Cap. XLII.

Scripsit mihi tua dilectio, pijsimum domnū no-
 strū reuerendissimo fratri meo Ioanni primæ
 Iustinianæ episcopo pro ægritudine capitis quam
 patitur, præcipere succedi, ne forte dum episcopi
 iura eadem ciuitas non habet, quod absit, ab hosti-
 bus pereat. Et quidē nusquā canones præcipiunt,
 ut pro ægritudine episcopo succedat. Et ideo in-
 iustū est, ut si molestia corporis irruat, honore suo
 priuetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nul-
 latenus potest, ne peccatum in mea anima ex eius
 depositione ueniat. Sed suggerēdū est, ut si is qui
 est in regimine, ægrotat, dispēfator illi requiratur
 talis qui possit eius curam omnē agere, & locum
 illius in regimine Ecclesiæ, ipso non deposito cō-
 seruare, ac in custodia ciuitatis implere: ut nec om-
 nipotēs Deus offendatur, neque ciuitas inueniatur
 neglecta esse. Si uero idem reuerendissimus Ioan-
 nes fortasse pro molestia sua petierit, ut ab episco-
 pi honore debeat uacare, eo petitionem scripto
 dante concedendū est. Aliter autem nos id facere
 pro

1. Cor. 3

10m. 10

Psal. 32

Act. 8

Matt. 21

Psal. 138

Heb. 12

Psal. 6

Epist. 41

Can. 7. q. 1

Scriptis

pro omnipotētis Dei timore omnimodo nō aude
 mus. Quod si hoc petere ille noluerit, quod pijsi-
 simo imperatori placet, quicquid iubet facere, in
 eius potestate est. Sicut nouit, ipse prouideat. Nos
 tantummodo in depositione talis uiri, non faciat
 permisceri. Quod uero ipse fecerit, si canonicum
 est, sequimur. Si uero canonicum non est, in quan-
 tum sine peccato nostro ualemus, portamus.

Gregorius Urbico abbati. De diffensione congrega-
 tionis eius, & abbate ordinando. Cap. XLIII.

Epist. 42

Valde me contristatum dilectio tua cogno-
 scat, quōd tantam in congregatione mona-
 sterij uestrī confusionem euenisse cognouit, quōd
 dum de ordinando abbate aliquid in Luculiano
 monasterio disposueris, non unum, sed duos penē
 abbates fecisti: mane, sicut audio, Domitium pre-
 sbyterū, uespere uero latorem presentū Bonum
 seruū Dei. Ex qua re aspicio quā dissoluta sit re-
 gula monasterij, dum nec monachi eiusdem mo-
 nasterij tibi ad obediendum parati extiterint, nec
 tu constanter aliquid disponere potuisti. Unde ue-
 hemētē ingemisco: quia aliter esse monasterium
 uestrum quā putabam inuenio. Quod ex nulla
 alia re euenire ualuit, nisi quia tua dilectio in regi-
 mine suo inordinata est, nec cū grauitate aliquid
 ualet disponere, sed modō studet peccantibus le-
 niter blandiri, modō inordinatē, & extra modum
 nimis irasci. Nam si semetipsam in mentis suæ ra-
 tione tenere potuisset, ipsa eius maturitas haberi
 in reuerentia potuit, & disciplina in monasterio
 ordo seruari. Hoc autem factum deterius puto, quod
 prædictū Bonum monachū de monasterio quod
 construxit, sine iussione mea tollere præsumpsisti,
 maxime, quia nec ætati eius expedire suspicor, ut
 possit in regimine præesse. Ideoque uolumus ut Do-
 mitium presbyter abbas esse Luculiani monasterij
 debeat, ei que præpositus Lucifer monachus fiat, in
 cuius requiescere solatio ualeat. Ex nostra itaque au-
 thoritate hæc te disponere Deo adiuuante præci-
 pinus. Cui dispositioni si quis præsumpserit ingra-
 tus existere, ad nos sine dubio transmittatur. Ac-
 ceptis ergo scriptis nostris, fratrem & coepiscopum
 nostrum Victorem ad Luculianum mona-
 sterij dilectio tua inuiter: quatenus ipse illic missa
 rum solennia celebrare, & prædictū Domitij au-
 thore Deo abbate ordinare debeat: ne dum tuum
 consiliū sequimur, in errorem sicut cæci ducamur.
 Nam Catellum monachū in Luculiano mona-
 sterio præpositum dilectio tua fieri uoluerat.
 Quod postquam fieri mandauimus, quia monachus
 non sit, agnouimus. Ex parua enim eulogia quam
 Bonus monachus accepit, partem petendo con-
 tentionem facere in itinere minime timuit. Quod
 ex quanta amaritudine cordis descenderit, pote-
 rit tua dilectio scire, si regulam monachorū nosse
 uoluisset. Ex discipulo autē tuo cognouimus, quia
 tu qui abbas diceris esse, adhuc monachus nō sis.
 Et credo, quōd non disparis mentis sit in hac diu-
 sione cellarius etiam Lucifer, quem præpositū fie-
 ri diximus. Sed tolerabilius est antiquiorem fra-
 trem, quā nouum & puerum tolerare.

Gregorius Urbico abbati. De xl. solidis Petro Tro-
 calitano dandis. Cap. XLIII.

Dilectio tua presentia scripta suscipiens, de so-
 lidis Luculiani monasterij quos apud eū Sa-
 lerius notarius noster esse renunciauit, sine mora
 uel excusatione aliqua xl. solidos fratri nostro Pe-
 tro Trocalitano episcopo dare studeat. Sed & mo-
 nachis quos apud se pro eorum salute de eodem
 monasterio præfat⁹ frater noster abstulit, studij tui
 sit abbati antefati Luculiani monasterij districtius
 imminere, ut alimoniam & uestimenta annis sin-
 gulis exinde præbere modis omnibus debeat.

Gregorius Adriano notario Panormitano.
 De Agathosa, cui præcipit maritum suum iam tonsuratum
 & monachum factum reddere. Cap. XLIII.

Agathosa latris presentium quæsta est mari-
 tum suum contra uoluntatem suam in mo-
 nasterio Urbici abbatis esse conuersum. Quod
 quia ad eiusdem abbatis culpam & inuidiam non
 est dubiū pertinere, experientia tua præcipimus,
 ut diligentī inquisitione discutiat, ne forte cum e-
 ius uoluntate conuersus sit, uel ipsa se mutare pro-
 miserit. Et si hoc repererit, & illum in monasterio
 remanere prouideat, hanc sicut promisit, muta-
 re compellat. Si uero horū nihil est, nec quondam
 fornicationis crimē, propter quod uiro licet uxorem
 relinquere, prædictam mulierem commisisse
 cognoueris, ne illius cōuersio uxori relicta in se-
 culo fieri possit perditionis occasio, uolumus ut
 maritum suum illi, etiam si iam tonsuratus est, red-
 dere omni debeas excusatione cessante: quia etiam
 mundana lex præcipit, conuersionis gratia, utro-
 libet inuito posse solui coniugium, diuina hoc ta-
 men lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis
 causa, ut uxore dimittere nulla ratio cō-
 ceditur: quia postquam copulatione coniugij uiri atque
 mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte
 conuerti, & ex parte in seculo remanere.

Gregorius uniuersis episcopis Siciliæ.
 De inuisione hostium, & letanijs faciendis. Cap. XLV

Super afflictiones & gemitus quos annofa hic
 continuatione de hostibus sustinemus, maior
 nos metus excruciat, quōd inimicos nostros omni
 adnitu ad Siciliæ inuasionem cognoscimus festinare.
 Sed ne hæc illis molientibus, prosperitatē
 multitudo nostrorum præbeat peccatorum, toto
 nos corde ad redemptoris nostri remedia confes-
 ramus, & quibus resistere uirtute non possumus,
 lachrymis obuiemus. Nam quid uobis cauēdum,
 quidue sit uehementius formidandum, ex istius
 prouinciæ debetis desolatione colligere. Itaque hor-
 tor fratres charissimi, ut omni hebdomada quarta
 & sexta feria letaniam inexcusabiliter indicatis,
 & contra Barbaricę crudelitatis incursus superne
 protectionis auxilium imploretis. Sed ut ad aures
 Dei uiam precibus faciatis, uigilantius studendum
 est ut uoces actibus adiuuentur. Nam inanis sit ora-
 tio ubi praua est actio. Quia igitur quanto imma-
 ne cernitis imminere periculum, tanto simul ue-
 stros

Epist. 43

Epist. 44

Can. 27. q. 2

Agathosa

Epist. 45

stros à seculari peruersitate sacerdotali quamprimum adhortatione cōpescite. Discant iniusta contemnere, & quæ Deo placita sunt amare, ut illos possitis habere ad impetrandam diuinam misericordie gratiam adiutores: ne si neglexeritis, actio eorum preces orationum superet, & saeuientis inimici gladius, quod absit, resecat, quod monentis uerba non corrigunt. Deus autē noster iustus & pius est, & sicut perseuerantibus in prauitate districtus est, ita est conuersis misericors. Ad ipsum ergo totamente cōtriti cordis euigilatione curramus, ab ipso ereptionis nostræ solatia postulemus. Et quoniam benignus & mitis est, si nos à malis nostris emendatos sua uiderit mandata diligere, & hic nos potens est ab hoste defendere, & in futuro æternam a nobis gaudia præparare.

Gregorius Dono episcopo Massanensi.
De contentione inter Placidum & Ecclesiam eius.
Caput XLVI.

Epist. 46

Nillus unquam contentionibus finis imponitur, si impleri ea quæ iudicata fuerint, differantur. Filius itaque noster Placidus, uir memorandus, questus est nobis ea quæ inter eum & actores Ecclesiæ uestræ definita sunt, fraternitatem uestram nolle complere. Quod si ita est, miramur ut dum quieti uestræ uos deceat studere, contentionis uobis scrupulum reseruetis. Proinde scriptis uos presentibus adhortamur, ut subtiliter requirere debeatis. Et si quid minus impletum est, si tamen nihil est quod iuste possit obistere, sine discordiâ cōpleatur: quatenus nec supradictus magnificus uir se queratur irrationabiliter fatigari, nec uos contra ordinis uestrum propositum uideamini despexisse quod iustum est.

Gregorius Adriano notario. De incarnationibus & sortilegijs insequendis
Cap. XLVII.

Epist. 47

Peruenit ad nos, quod quosdam incitatores ac sortilegos fueris insecutus. Et omnino nobis sollicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas: sed molestè tulumus, quod te dubitare ne ab eis nobis contra experientiam tuam surrepi potuisset didicimus, quum certus esse ac scire deberis, hoc tibi apud nos ad cōmendationem magis proficere, non ad culpam adscribi. Et ideo studiū tui sit, sollicitè quærere, & quoscunq; huiusmodi inimicos Christi inueneris, ita districta uisione corrigere, ut & nos de experientia tua melius debeamus habere iudicium, & Deo nostro te, quod maxime studendum est, ualeas commendare.

Gregorius Desiderio episcopo Gallie.
De eo quod ipse grammaticam artem docere non debeat.
Caput XLVIII.

Epist. 48
Par. 1. dist. 86
ca. Cū multa

Cum multa nobis bona de uestris fuissent studijs nunciata, ita cordi nostro nata est læticia, ut negare ea quæ sibi fraternitas uestra concedenda poposcit, minime ualeremus. Sed post hoc peruenit ad nos, quod sine uerecundia memorare non possumus, fraternitatem tuam grammaticam quibusdam exponere. Quam rem ita molestè suscepimus, ac sumus uehementius aspernati, ut ea quæ prius dicta fuerunt, in gemitum & tristitiam

A uerteremus: quia in uno se ore cū Iouis laudibus Christi laudes non capuit. Et quam graue nephandumque sit episcopis canere, quod nec laico religioso conueniat, ipse considerat. Et quamuis dilectissimus filius noster Candidus presbyter postmodum ueniens, hac de re subtiliter requisitus negauerit, atque conatus uos fuerit excusare, de nostris tamē adhuc animis non recessit: quia quanto execrabile sit hoc de sacerdote enarrari, tanto utrum ita necne sit, districta & ueraci oportet satisfactio ne cognosci. Vnde si post hoc euidenter ea quæ ad nos perlata sunt, falsa esse claruerint, nec uos nugis & secularibus literis studere cōtigerit, Deo nostro gratias agimus, qui cor uestrum maculari blasphemis nephandorum laudibus non permisit, & de cōcedendis quæ poscitis, securè iam & sine aliqua dubitatiōe tractamus. Monachos uerò quos unā cum dilectissimo filio nostro Laurentio presbytero, & Melito abbate ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum transmisiimus, uobis in omnibus cōmendamus, ut fraternitate uestra sollicitante, nulla illos ad proficiendum mora ualeat impedire.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi.
Quod auaritia sit idolorum seruitus.
Cap. XLIX.

Epist. 49

Cum diuinæ lectionis testimonio, idolorum seruitus auaritia nuncupetur, quo studio de domo Dei sit pellenda cognoscitur, & à quibusdam sacerdotibus, quod gementes dicimus, non cauetur. Tenet enim captiuum cor sæua cupiditas, & licitum esse suadet malum quod imperat, atque id agit, ut uno eodemque gladio, & dantem & accipientem interimat. Quis igitur post hoc locus contra auaritiam tutus esse præualeat, si Dei illi à prauis sacerdotibus aperiatur Ecclesia? Quādo ouis septa inuiolata custodiet, qui intrare lupū inuitat? Proh nephas. Illicito manus munere polluit, & alios se benedictione credit erigere, cum ipse iam sit propria iniquitate substratus, & sua nihilominus ambitione captiuus. Huius ergo malitiam, quia arcem uestræ mētis nunquam intrauerit, & innoxias habere uos manus de ordinationibus perhibetis, omnipotenti Deo gratias agite: & tanto uos Dei debitorum esse cognoscite, quāto illæsi ab huius morbi cōtagione eo custodiēte mālissis. Sed hæc uobis minus quam poterant bona proficiunt, si hæc & in alijs sollicitè non uetatis. Sicut autē in te illud tibi malum displicuit, ita hoc & in fratre zelare debueras. Nam cum diuina præcepta moneant proximos nostros sicut nos ipsos diligere debere, non parua culpa est despiciere, & quod sibi quisque metuit, alijs non timere. Vel nunc ergo dilectissime frater da operam, ut quod à correptione quiescēdo in alijs perdidisti, resarcias: & ab hac quos potueris prauitate cōpescas, atque ut synodus ad eradendam ipsam heresim cōgregari possit inuoluit: quatenus cū dilectionis uestræ mercede melius ab omnibus caueat, quod autore Deo omnium fuerit cōstitutioe dānatū. Peruenit præterea ad nos, fratrem & coepiscopum nostrum Serenū prauos homines omnino in societate sua recipere, ita denique ut presbyterum quemdam qui post

post lapsum in suis adhuc dicitur iniquitatibus uoluntari, familiarem habeat. Quod à uobis subtiliter requirendum est. Et si ita constiterit, cure uobis sit nostra hoc sic uice corrigere, ut & qui talem recipit, non familiaritate fouere, sed discat potius uisione comprimere, & qui receptus est, idē discat cum lachrymis peccata diluere, non iniquitatem in immunditijs cumulare. Monachos uerò quos ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum transmisiimus, fraternitas uestra habeat in omnibus cōmendatos, & ita eis ad proficiendum solatiari studeat atque concurrere, ut uobis sibi opitulantiibus celeriter Deo protegente quod directi sunt, ualeant peruenire.

Epist. 50

Gregorius Aetherio episcopo Gallie.
De cura pastoralis, & synodo congreganda.
Cap. L.

Euitate locutio, ita sibi cordis nostri iunxit affectum, ut mutui semper libeat miscere sermonem, quatenus & si corporali uestri non ualemus frui præsentia, nil sibi cōtra nos absentia hoc intercurrente ualeat cōmercio uendicare. Quantus autē in uobis Ecclesiastici ordinis amor eniteat, quanta sit dilectio discipline, quantum obseruantia studium salubriū decretorū, ex illo quod nostra submissè & omnino liberent adhortationem accipitis, & seruandam inuolabiliter prædicatis, ostenditis. Quia igitur ad aliorum emendationem promptum cor geritis, & uerustatis malum libera, sicut decet, uoce damnatis, postquam & alijs fratribus & coepiscopis nostris ipsa uolūtas est, oportet unanimes cōtra dominicos hostes insurgere. Et ut auariciam de domo Dei synodali debeatis definitione proijcere, nihil in dandis Ecclesiasticis ordinibus auri seu a fames inueniat, nil blandimēta surripiant, nil gratia conferat, honoris premium uite sit prouectus, sapientie incrementū, modestia morum: ut obtinente huiusmodi obseruantia, & indignus qui præmijs quærere ascendere iudicetur, & dignè cui bonum testimonium actio perhibet, honore. Hæc uobis dilectissime frater cura sit, hæc animis uestris sollicitudo semper inuigilet, ut & zelum quem literis ostēditis, cordis uestri testem esse opere demonstratis. Itaque affidue instanterque ad congregandam synodum imminete, & ita entius exhibere, ut nominis dignitatē officij administratione compleatis. De eo uerò quod Ecclesiæ uestræ concedendū ex antiqua consuetudine deposcitis, requiri in serinio fecimus, & nihil inuenimus. Vnde nobis epistolas ipsas quas uos dicitis habere transmittite, ut ex eis quid concedendum est colligamus. Gesta uerò uel scripta beati Irenæi iam diu est quod sollicitè quaesiuimus: sed hæc teneus ex eis inueniri aliquēdō non ualuit. Præterea fraternitas uestra monachos quos ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum direximus, habere studeat cōmendatos in omnibus, suamque illis charitatem propter Deum exhibeat, atque illis ita studio sacerdotali enixe concurrat, & suo eos solatio ad agēdū iter adiuuare festinet, ut dum nulla eis illic res morandi causas intulerit, &

A hi celeriter pergere, & uos mercedem de præstitis inuenire possitis.

Gregorius Aregio episcopo Gallie.
De Simoniacā heresi, & monachis Augustino transmisijs.
Caput LI.

Epist. 51

Cum in fraterna dilectione unū cor, unus sit animus, sicut in alterius prosperis mens lætatur, ita in aduersis affligitur: quia in utroque participes esse lege charitatis adstringit. Atque ideo maior nos de tristitia uestra mœror inuaserat, ne fortasse prolixi luctus afflictio alliduo cor uestrum dolore pulsaret, & uitam gemitibus oneraret. Sed susceptis charitatis uestræ epistolis, optato sumus gaudio consolati, atque omnipotentem Deo gratias egimus: quia & humanitatē uestram incolumē, & animum ad consolationem rediisse cognouimus. Nec enim aliter de uobis fuerat existimandū, nisi quia quicquid aduersitatis esset, sacerdotali sine dubio patientia uinceretis. Qualiter præterea in abscondenda Simoniacā heresi olim fraternitatis uestræ zelus exarserit, bene recolimus. Vnde hortamur ut operam studiosius impendentes, districta inter alia quæ scripsimus, concilij definitione damnetur: quatenus dum uoluntatis nostræ intentio sollicitudinis uestræ fuerit ope cōpleta, & omnipotentem Deo oblationē plenissimā de uitiorum corruptionibus offeratis, & ad aliorum ædificationem, qualiter in uobis pastoralis officij cura fulgeat, ostendatis. Experientia autē uitæ uestræ nos prouocat, quā ualde multis præminere cognouimus, ut de uobis hac in re grande solatium præsumamus. Et ideo feruorē uestrum sicut Deo autore coepistis, explete, ut bona quæ in uobis recta intentione cœpta sunt, iuuante Deo, creatore omnium rectius impleant. Præterea monachis quos ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum transmisiimus, charitatē suā fraternitas uestra ut cōseruet, impēdat, & ita eis tam per se quam per alios quos potuerit ad proficiendū solatiari studeat, ut dum uobis prouidentibus nullas illic difficultates uel moras habuerint, & nos quod de uobis confidimus sentiamus, & Deus uobis omnipotēs pro cōuersione animarum pro quibus transmisi sunt, suā gratiā recōpenset.

Gregorius Menne Tolosano, & alijs compluribus episcopis per Galliam. De Augustino episcopo Anglorum, & conuersione gentis ipsius.
Cap. LII.

Epist. 52

Licet fraternitatē uestrā suscepti officij cura cōmoneat ut religiosi uiris, & præcipue in causa animarum laborantibus, omni debeat aduersu concurrere, non tamē ab re est si sollicitudinē uestram epistolarum nostrarum sermo pulsauerit: quia sicut ignis aura flante sit grandior, ita bonæ mentis studia cōmendatione proficiunt. Quia igitur redemptionis nostri gratia cooperante tanta de Anglorum gente ad Christianæ fidei gratiā multitudo cōuertitur, ut reuerendissimus communis frater & coepiscopus noster Augustinus eos qui secū sunt, ad hoc opus exequendū per diuersa loca asserat non posse sufficere, aliquātos ad eos monachos cū dilectissimis & cōmunibus filijs Laurētio presbytero, & Melito abbate præuidimus transmittendos. Et ideo

Et ideo fraternitas uestra eis charitatem quam de-
cet exhibeat, atque ita illis ubicumque necesse fuerit
auxiliari festinet: quatenus dum uobis opitulanti-
bus nullas illic remorandi causas habuerint, &
ipsi uestra se releuatos consolatione cograudeant,
& uos solatiorum exhibitione in causa pro qua di-
recti sunt, possitis participes inueniri.

Gregorius Theodorico regi Francorum.

De Simoniaca heresi eradicauda. Cap. LIII.

Epist. 53

Excellentie uestrae index cordis epistola, quan-
ta in uobis fulgeat cum regia potestate pruden-
tia ita luculenti copia sermonis edocuit, ut du-
bium esse non ualeat, quicquid laudabile de uo-
bis fama narrauerit. Et quoniam adhortationem no-
stram adeo regis animis uestris per laudis praedi-
camentum placuisse signastis, ut quicquid ad Dei no-
stri cultum, quicquid ad Ecclesiarum reuerentiam,
quicquid ad honorem pertinere cognoscitis sacer-
dotum, & studiose statui, & uelitis in omnibus cu-
stodiri: iterata uos pro uestra magna mercede ad-
hortationem pulsamus, ut congregari synodum iu-
beatis, & sicut dudum scripsimus, corporalia in sa-
cerdotibus uitia, & Simoniaca haereseos prauita-
tem omnium episcoporum definitione damnari,
atque de regno uestro amputari faciatis, nec plus il-
lic pecuniam obtinere quam precepta Dominica
permittatis. Nam cum omnis auaritia idolorum
sit seruitus, quisquis hanc, & maxime in dandis
Ecclesiasticis honoribus, uigilanter non praecauet,
infidelitatis perditioni subiicitur, etiam si tenere
fidem quam negligit uideatur. Sicut ergo contra
exteriore hostes, ita quoque contra interiores ani-
marum aduersarios studete esse solliciti, ut per hoc
quod Dei nostri inimicis fideliter repugnatis, &
hic feliciter ipsius protectione regnetis, & ad eter-
na postmodum gaudia eius duce gratia ueniat.
Quanta praeterea bona reuerendissimo fratri &
coepiscopo nostro Augustino ad Anglorum gen-
tem proficiscenti excellentia uestra praebuerit, re-
uertentes ab eo quidam monachi retulerunt. Vnde
de uobis referentes gratias petimus ut his quoque
monachis qui ad eum directi sunt, suffragia uestra
copiosius praebere, atque eos ad proficiscendum iu-
uare dignemini: ut quanto beneficia uestra eis am-
plius exhibetis, tanto maiorem uicissitudinem ab
omnipotenti Deo, cui seruiunt, expectetis.

Gregorius Theodorico regi Francorum.

De Simoniaca heresi confutanda. Cap. LIIII.

Epist. 54

Qui paternae adhortationis uerba libenti ani-
mo suscipit, & sinu cordis amplectitur, emen-
dator se uitiorum fore proculdubio profite-
tur. Ex qua re satis nos excellentiae uestrae certos
reddidit absoluta promissio. Nam eius quae idoneum
ad soluendum esse cognoscimus, uerba pro pigno-
re tenemus. Itaque excellentia uestra Dei nostri man-
datis inharens, studium ad congregandam syno-
dum pro sua mercede adhibere dignetur, ut om-
ne a sacerdotibus corporale uitium, & Simoniaca
haereticis, quae prima in Ecclesia iniqua ambitione
surrexit, potestatis uestrae imminente censura, con-
cilij definitione tollatur, & abscissa a radicibus am-

putetur: ne si plus illic aurum quam Deus diligitur,
qui modum tranquillum in suis praecipis despicitur,
iratus in uindicta postmodum sentiat. Et hoc qui-
dem quia pro uobis loquimur, idcirco innuere sa-
pius non cessamus, ut prodesse excellentissimis ac
dulcissimis filiis nostris uel ex importunitate pos-
simus. Nam regno uestro per omnia proficit, si
quod contra Deum in illis partibus geritur, emen-
datione uestrae excellentiae corrigatur. Quanta pra-
eterea bona proficiscenti ad Anglorum gentem re-
uerendissimo fratri & coepiscopo nostro Augu-
stino excellentia uestra impenderit, referentibus
quibusdam monachis, qui ab eo reuersi sunt co-
gnouimus. De qua re maximas gratias exolutes
petimus ut & monachis praesentium portitoribus
quos ad eundem fratrem direximus, uestra uberius
beneficia ministretis: quatenus dum uobis patro-
cinantibus nullas illic difficultates inuenierint, sed
coeptum iter, Christo adiuuante, peregerint, ube-
riorem mercedis uestrae fructum ante Dei nostri
oculos faciatis.

*Gregorius Clothario regi Francorum. De socijs Au-
gustini suscipiendis, & Simoniaca heresi. Cap. LV.*

Inter tot curas & sollicitudines quas pro subie-
ctarum uobis gentium regimine sustinetis, exi-
stere uos in causa Dei laborantibus adiutores, exi-
miae laudis, & magnae mercedis est. Et quia tales
uos praecedentibus bonis ostenditis, ut praesume-
re de uobis meliora possimus, ad ea quae pro mer-
cede uestra sunt, libentissimè prouocamus. Qui-
dam igitur qui cum reuerendissimo fratre & co-
episcopo nostro Augustino ad Anglorum gentem
perrexerant, remeantes, quanta eundem fratrem
nostrum excellentia uestra in praesentia posuit,
charitate receperit, quatenus suffragiis proficiscen-
tem adiuuerit, narrauerunt. Sed quia illa Deo no-
stro opera grata sunt semper, quae a uobis cum coe-
perint, non recedunt: paterno affectu salutates pe-
timus, ut monachos praesentium portitores quos
ad praedictum fratrem nostrum unam cum dilectis-
simis filiis nostris Laurentio presbytero, & Mellito
abbate transmisisimus, habeatis peculiariter com-
mendatos. Et quicquid illi ante exhibuistis, his
quoque ad laudis uestrae cumulum uberius impen-
datis: quatenus dum uobis prouidentibus coeptum
fine mora iter expleuerint, bonorum uestrorum
omnipotens Deus recompensator existat, atque uo-
bis & in prosperis custos, & in aduersitatibus sit
adiutor. Praeterea peruenit ad nos quod sacri illic
ordines cum datione pecuniae conferantur. Et ue-
hementer affligimur, si ad Dei dona non meritum ac-
ceditur, sed praemij proficitur. Et quia haec Simo-
niaca haereticis prima in Ecclesia surgens Apostolo-
rum est autoritate damnata: petimus ut pro mer-
cede uestra congregari synodum faciatis: quatenus
omnium sacerdotum definitionibus compressa,
& radicibus amputata, nullas illic uires decetero
in periculo animarum inueniat, nec ulterius sub
qualibet excusatione permittatur exurgere: ut tan-
to uos omnipotens Deus contra aduersarios ue-
stros

stros exaltet, quanto uos in suis mandatis zelum
habere, & pro animarum salute quae huius fuerant
sceleris gladio periturae, uiderit cogitare.

Gregorius Brunichilde reginae Francorum.

De Augustino, & monachis ad eam directis suscipiendis. Cap. LVI.

Epist. 56

Gratias omnipotenti Deo referimus, qui inter
caetera pietatis suae dona quae excellentiae ue-
strae largitus est, ita uos amore Christianae religio-
nis impleuit, ut quicquid ad animarum lucrum, quic-
quid ad propagationem fidei pertinere cognosci-
tis, deuota mente, & pio operari studio non cesse-
tis. Quanto autem fauore, quantaque opultatione
excellencia uestra reuerendissimum fratrem & co-
episcopum nostrum Augustinum proficiscentem ad
Anglorum gentem adiuuerit, nec ante silentio fa-
ma conticuit, & postea quidam ab eo ad nos mo-
nachi redeuntes subtiliter retulerunt. Et quidem
haec de Christianitate uestra mirentur alij, quibus
adhuc beneficia uestra minus sunt cognita: nam
nobis, quibus experimētis iam nota sunt, non mi-
randum est sed gaudendum: quia per hoc quod a-
lij impenditis, uos iuuatis. Quae autem, quantaque
in conuersione supra scriptae gentis redemptor no-
ster fuerit miracula operatus, excellentiae uestrae
iam notum est. Ex qua re magnam uos oportet ha-
bere laeticiam: quia maiorem sibi partem hac in re
praestitorum uestrorum solatia uendicant, cuius post
Deum auxilijs uerbum illic praedicationis innotuit.
Nam qui alterius bonum adiuuat, suum facit. Sed
ut mercedis uestrae magis magisque sit fructus ube-
rior, petimus ut monachis praesentium portitori-
bus, quos cum dilectissimis filiis nostris Laurentio
presbytero, & Mellito abbate ad praedictum re-
uerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum pro
eo quod illos qui secum sunt, sufficere sibi dicit non
posse, transmisisimus, patrocinij uestri suffragia be-
nignius ministretis, atque ita eis in omnibus adesse
dignemini: quatenus dum bonis excellentiae ue-
strae inijtis meliora successerint, & nullas illic mo-
ras uel difficultates inuenierint, tanto erga uos ac
dulcissimos nobis nepotes uestros Dei nostri mi-
sericordiam prouocetis, quanto pro eius amore
uos in huiusmodi causis misericorditer exhibetis.

Gregorius Brunichilde reginae Francorum.

De praecipis Domini custodiendis. Cap. LVII.

Epist. 57

Quanta in uobis bona diuino munere sint col-
lata, quantaque uos superne gratiae pietas im-
pleuerit, inter caetera uestrorum testimonia
meritorum illud etiam patenter insinuat: quia & effe-
ta corda gentilium prouidi gubernatis astu consi-
lij, & regiam, quod maioris adhuc laudis est, orna-
tis sapientia potestatem. Et quoniam sicut multis
in utroque gentibus eminetis, ita quoque eis fidei sin-
ceritate praecellit, magna de uobis in emendan-
dis illicitis fiduciam capimus. Nam qualiter adhor-
tationem nostram excellentia uestra complexa sit,
quantaque eam deuotione gestiat adimplere, scri-
ptorum uestrorum emissam dudum pagina testis est.
Sed quia ipse bonarum mentium conuenerit esse ad-
iutor, qui etiam largitor est, confidimus quod tanto

Greg. tom. 2

proptius causas uestras sua pietate disponat, quan-
to ipse de sua uos uidet esse causa sollicitos. Facite
quod Dei est, & Deus faciet quod uestrum est. Itaque
synodum congregari praecipite, & peccatum Simo-
niacae heresis de regno uestro inter alia, sicut dixi-
mus, definitione concilij studiosius prohibete. Sa-
crificium Deo deuicto interiori hoste offertur, ut ex-
teriores aduersarios, ipso adiuuante uincatis, ut
quale uos contra inimicos ipsius studium gesserit-
is, talem illum in uestro iuuamine sentiat. Mihi
autem credite: quia sicut experimento multorum
didicimus, in damno expenditur, quicquid cum
peccato congregatur. Si uultis igitur nihil iniuste
perdere, summopere studete de iniusticia nihil ha-
bere. In terrenis etenim rebus semper causa dam-
ni est origo peccati. Vos itaque si eminere aduersan-
tibus gentibus uultis, si earum, autore Deo, uicti-
ces existere desideratis, eiusdem omnipotentis Do-
mini cum timore praeccepta suscipite, ut ipse pro
uobis contra aduersarios uestros pugnare digne-
tur, qui per sacrum eloquium pollicitus est dicens:
Dominus pugnabit pro uobis, & uos tacebitis.

Exod. 14

*Gregorius Augustino episcopo Anglorum. De con-
uersione gentis ipsius: & ut non gloriatur in operationum
uirtute, quas plerumque faciunt & mali. Cap. LVIII.*

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax homi-
nibus bonae uoluntatis: quia granum frumen-
ti mortuum cadens in terram, multum fructum attu-
lit, ne solum regnaret in caelo, cuius morte uiuimus,
cuius infirmitate roboramur, cuius passione a pas-
sione eripimur, cuius amore in Britannia fratres
querimus quos ignorabamus, cuius munere quos
nescientes quaerebamus inuenimus. Quis autem
narrare hic sufficiat quanta leticia in omnium cor-
de fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum o-
perante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternita-
te laborante, expulsis errorum tenebris, sanctae fi-
dei luce perfusa est, quod deuotione integerrima
iam calcata idola, quibus prius uesano timore sub-
iacebat, quod omnipotenti Deo puro corde sub-
sternitur, quod a prauis operibus lapsibus sanctae pre-
dicationis regulis ligatur, quod praecipis diuinis
subiacet, & intellectu subleuatur, quod usque ad ter-
ram se in oratione humiliat, ne mente faceat in ter-
ra: Cuius hoc opus est, nisi eius qui ait: Pater me-
us usque nunc operatur, & ego operor? Qui ut mun-
dum ostenderet non sapientia hominum, sed sua
se uirtute conuertere, praedicatorum suos quos in
mundo misit, sineliteris elegit: hoc etiam modum
faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus
est per infirmos operari. Sed est in isto dono coele-
sti frater charissime, quod cum magno gaudio ue-
hementissimè debeat formidari. Scio enim quia
omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente
quam eligi uoluit, magna miracula ostendit. Vnde
necesse est ut de eodem dono coelesti, & timen-
do gaudeas, & gaudento pertimescas. Gaudeas
uidelicet, quia Anglorum animae per exteriora mi-
racula ad interioram gratiam pertrahuntur: perti-
mescas uero ne inter ligna quae sunt, infirmus ani-

Epist. 58

Z mus

Luc. 10

mus in sui præsumptione se eleuet, & unde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat. Meminisse etenim debemus quod discipuli cum gaudio à prædicatione redeuntes, dum coelestis magistro diceret: Domine in nomine tuo demonia nobis subiecta fuerunt, protinus audierunt: Nolite gaudere super hoc, sed potius gaude- te quia nomina uestra scripta sunt in caelis. In pri- uata enim & temporalis læticia mentem posuerat, qui de miraculis gaudebant. Sed de priuata ad cō- munem, de temporali ad æternam læticiam reuo- cantur, quibus dicitur: In hoc gaude, quia nomi- na uestra scripta sunt in caelo. Nō enim omnes e- lecti miracula faciunt, sed tamē nomina omnī in caelo tenentur adscripta. Veritatis enim discipu- lis esse gaudium non debet, nisi de eo bono quod cōmune cum omnibus habent, & in quo finē læti- ciæ non habent. Restat itaq; frater charissime, ut inter ea quæ operante Deo exterius facis, semper te interius subtiliter iudices, ac subtiliter intelli- gas & temetipsum qui sis, & quanta sit in eadem gente gratia, pro cuius conuersione etiam facien- dorum signorū dona percepisti. Et si quando crea- tori nostro seu per linguam, siue per opera remini- sceris deliquisse, semper hæc ad memoriam reuo- ces, ut surgentem cordis gloriam memoria reatus premat. Et quicquid de faciendis signis acceperis uel accepisti, hæc non tibi, sed illis reputes dona- ta, pro quorū tibi salute collata sunt. Occurrit au- tem menti ista cogitanti, quid de uno Dei famulo actum sit, etiā egregiē electo. Certē Moyses cum Dei populum ex Aegypto educeret, mira, sicut tua fraternitas nouit, signa in Aegypto operatus est. In Sina monte quadraginta diebus & noctibus ie- iunans legis tabulas accepit, inter coruscos toni- truos pertimescente omni populo omnipotentis Dei seruitio solus familiari etiam colloquutione cō- iunctus est, rubrū mare aperuit, in itinere ducem habuit nubis columnam, esurienti populo manna de caelo pluit, carnem desiderantibus usq; ad satietatem nimiam in eremo per miraculum ministra- uit. Sed cum iam sitis tempore ad petram uentum fuisset, diffusus est, seq; de eadem aquam educere posse dubitauit: quam, iubēte Domino, percussit, atq; aquas effluentes aperuit. Quanta autem post hæc per triginta & octo annos in deserto miracu- la fecerit, quis enumerare, quis inuestigare ualeat? Quotiens res dubia animum pulsasset, recurrens ad tabernaculum, secretō Dominum requirebat, atq; de ea protinus, Deo loquente, docebatur. Ira- tum populo Dominum placabat sue precis inter- uentione, surgentes in superbia atq; in discordia dissidentes dehiscētis terræ hiatus absorbebat, uictorijs premebat hostes, signa monstrabat ciui- bus. Sed cum iam ad repromissionis terram uen- tum fuisset, uocatus in montem est, & quam cul- pam ante annos triginta, ut dixi, & octo fecerat, audiuit: quia de educenda aqua dubitauit. Et pro- pter hoc quia terram repromissionis intrare non posset, agnouit. Quam in re considerandū nobis est quam timendum sit omnipotentis Dei iudicium,

qui per illum famulum suum tot signa faciebat, cuius culpam longo tempore adhuc seruabat in cogitatione. Igitur frater charissime si & illum agno- scimus post signa pro culpa mortuum, quem om- nipotentis Deo nouimus præcipuē electum: quan- to nos debemus motu cōtemiscere, qui necdum adhuc nouimus si electi sumus? De reproborum uerō miraculis quid dicere debeo? cum tua frater- nitas nouerit quid in Euāgelio ueritas dicit: Multi uenient in illa die dicentes mihi, Domine in no- mine tuo prophetauimus, & in nomine tuo da- monia eiecimus, & in tuo nomine uirtutes multas fecimus. Sed dicam illis, quia nescio qui estis. Re- cedite à me operari iniquitatis. Valde ergo pre- mendus est animus inter signa & miracula, ne for- tassis in his propriam gloriam quærat, & priuato suæ exultationis gaudio exultet. Per signa enim, animarum lucra quærenda sunt, & illius gloria, cuius uirtute illa eadem signa geruntur. Vnum uerō Dominus nobis signū dedit, de quo & uehemen- ter gaudere, & electionis gloriam in nobis possi- mus agnoscere, dicens: In hoc sciatur quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis adinuicem. Quod signum propheta requirebat, cum diceret: Fac mecum Domine signū in bonū, ut uideat qui oderunt me, & non cōfundantur. Hæc autē dico, quia auditoris mei animum in humilitate sterne- re cupio. Sed ipsa tua humilitas habeat fiduciam suam. Nam peccator ego spem certissimā teneo, quia per omnipotentis creatoris ac redemptoris nostri Dei & Domini Iesu Christi gratiā iam pec- cata tua dimissa sunt, & idcirco electus es ut per te dimittantur aliena. Nec habebis luctum de quo- libet reatu in posterum, qui de multorum conuer- sione gaudium conaris facere in caelo. Idem uerō conditor & redemptor noster cum de poeniten- tia hominis loqueretur, ait: Ita dico uobis, maius gaudium erit in caelo super uno peccatore poeni- tentiam agente, quam super nonagintanouem iu- stis, quibus non opus est poenitentia. Et si de uno poenitente grande sit gaudium in caelo, quale gau- dium factum credimus de tanto populo à suo er- rore conuerso, qui ad fidem ueniens, mala quæ e- git poenitendo damnauit? In hoc itaq; cœli & an- gelorum gaudio repetamus ipsas quas prædixi- mus uoces angelorum. Dicamus igitur, dicamus omnes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax ho- minibus bonæ uoluntatis.

Gregorius Aldiberge reginæ Anglorum.

De coniuge eius ad meliora exhortando. Cap. LIX.

Qui post terrenā potestatem regni coelestis creatori suo debet enixius laborare, ut ad ea quæ desiderat, operationis suæ gradib. possit a- scēdere, sicut uos fecisse gaudeamus. Remeātes igitur dilectissimus filius noster Laurentius presby- ter, & Petrus monachus, qualis erga reuerendissi- mum fratrem & coepiscopum nostrum Augusti- num gloria uestra exiuerit, quantaq; illis solatia uestra charitas impenderit, retulerūt. Et omnipo- tentē Deū benediximus, qui cōuersionem gentis Anglorum

Anglorum mercedi uestrę dignatus est propitius referuare. Nā sicut per recordandā memorię He- lenam matrem pijsissimi Constantini imperatoris ad Christianam fidem corda Romanorum accen- dit, ita & per gloriam uestrā studium in Anglorum gente ei misericordiā confidimus operari. Et qui- dem iam dudum gloriosi filij nostri cōiugis uestri animos prudentiæ uestrę bono, sicut reuera Chri- stianę, debuistis inflectere, ut p. regni & animę sue salute fidem quam colitis, sequeretur: quatenus & de eo & per eum de totius gentis conuersione di- gna uobis in caelestibus gaudijs retributio nasce- retur. Nam postq; sicut diximus, & recta fide glo- ria uestra munita, et literis docta est, hoc uobis nec tardum, nec debuit esse difficile. Et quoniā, Deo uolente, aptum nunc tempus est, agite ut diuina gratia cooperante cum augmēto possitis quod ne- glectum est reparare. Itaq; mentem gloriosi coniu- gis uestri in dilectione Christianæ fidei adhorta- tione assidua roborate, uestra illi sollicitudo aug- mētum in Dei amore infundat, atq; ita animos e- ius, etiam pro subiecta sibi gentis plenissima con- uersione succendat: ut & magnū omnipotentis Do- mino de deuotionis suæ studio sacrificium offera- tis, & ea quæ de uobis narrata sunt, crescant, & ue- ra esse modis omnibus approbentur: quia bona ue- stra non solum iam apud Romanos, qui pro uita uestra fortius orauerint, sed etiam per diuersa lo- ca, & usq; Constantinopolim ad serenissimū prin- cipem peruenerunt. Unde sicut nobis de Christia- nitatis iuste solatijs læticia facta est, ita quo que de perfecta operatione uestra angelis fiat gaudium in caelis. Sic uos in adiutorio supradicti reuerendis- simi fratris & coepiscopi nostri, & seruorum Dei quos illuc missimus in conuersione gentis uestræ deuotē ac totis uiribus exhibete, ut & hic feliciter cum glorioso filio nostro coniuge uestro regne- tis, & post longa annorum tempora futura quoq; uitæ gaudia quæ finem habere nesciunt capiat. Oramus autē omnipotentem Deum ut gloriæ ue- stræ cor ad operanda quæ diximus, gratiæ suæ i- gne succendat, & æternę mercedis fructum uobis de placita sibi operatione concedat.

Gregorius Aldiberto regi Anglorum. Congratula-
tur de conuersione gentis ipsius. Cap. LX.

Epist. 60

Propter hoc omnipotēs Deus bonos quosq; ad populorum regimina perducit, ut per eos omnibus quibus prælati fuerint, dona suæ pieta- tis impendat. Quod in Anglorum gente factum cognouimus, cui uestra gloria idcirco praposita est, ut per bona quæ uobis concessa sunt etiā sub- iectæ uobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo gloriose filii eam quam accepisti diuinitus gratiam sollicita mente custodi. Christianā fidem in populis tibi subiectis extendere festina. Zelum rectitudinis tuæ in eorum conuersione multipli- ca, idolorum cultus insequere, sanorum ædificia euerte, subditorum mentes in magna uitæ mundi- tia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, & boni operis exempla monstrando ædifica:

Greg. tom. 2.

ut illum retributorem habeas in caelo, cuius no- men atq; cognitionem dilataueris in terra. Ipse e- nim uestræ quoq; gloriæ nomen etiā posteris glo- riosius reddet, cuius uos honorem quæritis & ser- uatis in gentibus. Sic enim Constantinus quon- dam pijsimus imperator Romanam rempublicā à peruersis idolorum cultibus reuocans, omnipo- tenti Domino Deo nostro Iesu Christo secū sub- didit, seq; cum subiectis populis tota ad Deū men- te conuertit. Unde factum est ut antiquorum no- men principum suis uir ille laudibus uitaceret, & tanto in opinione prædecesores suos, quanto & in bono opere superaret. Et nunc itaq; uestra glo- ria cognitionē unī Dei Patris & Filij & Spiritus sancti regibus ac populis sibi meritis subiectis festi- net infundere, ut & antiquos gentis suæ reges lau- dibus ac meritis transeat, & quanto in subiectis suis aliena peccata deterferit, tanto etiam de pec- catis proprijs ante omnipotentis Dei terribile exa- men securior fiat. Reuerendissimus autem frater noster Augustinus episcopus in monasterij regu- la doctus, sacre scripturæ scientia repletus, bonis, autore Deo, operibus præditus, quæq; uos admo- net, libenter audite, deuotē peragite, studiose in memoria referuate: quia si uos eum qui pro omni- potente Deo loquitur auditis, idem omnipotens Deus hunc pro uobis orantem celerius exaudiet. Si enim, quod absit, uerba eius postpōntis, quan- do eum omnipotens Deus poterit audire pro uo- bis, quem uos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo uos in seruire fidei stringite, at- que adnifum illius uirtute qua uobis diuinitas tri- buit adiuuate, ut regni sui uos ipse faciat esse par- ticipes, cuius uos fidem in regno uestro recipitis, & facitis custodiri. Præterea scire uestram gloriā uolumus: quia sicut in scriptura sacra ex uerbis Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mū- di iam terminus iuxta est, & sanctorum regnum uenturum est, quod nullo unquam poterit sine ter- minari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminēt quæ antē non fuerunt, uidelicet immutationes aeris, terroresq; de caelo, & contra ordinem temporum tempestates, bella, fames, pestilentia, terremotus per loca. Quæ ta- men non omnia nostris diebus uentura sunt, sed post nostros dies omnia subsequenter. Vos itaq; si qua ex his euenire in terra uestra cognoscitis, nullo modo uestrum animū perturbetis: quia id- circo hæc signa de fine seculi præmittuntur, ut de animabus nostris debeamus esse solliciti, de mor- tis hora suspecti, ut ueturo iudici in bonis actibus inueniamur præparati. Hęc nunc gloriose filii pau- cis locutus sum, ut cum Christiana fides in regno uestro excreuerit, nostra quoq; apud uos locutio latior excreseat, & tanto plus loqui libeat, quanto se in mente uestra gaudia de gētis uestrę perfecta conuersione multiplicat. Parua autē xenia tran- smissi, quæ uobis parua non erūt, cum à uobis beati Petri apostoli fuerint benedictiōe suscepta. Om- nipotens itaq; Deus in uobis gratiā suā quam cœ- pit perficiat, atq; & hic uitam uestram per multo-

Z 2 rum

runt annorum curricula extendat, & post longa tem-
pora in celestis patriae congregatione recipiat.

Gregorius Quirino episcopo, & ceteris episcopis in
Hybernia catholicis. De his qui ab hereticis in Trinita-
tis nomine baptizantur non rebaptizandis, qui in Occiden-
te per manus impositionem, chrismate uero in Oriente, san-
ctae Ecclesiae reconciliantur. De his uero qui in Trinitatis
nomine non baptizantur rebaptizandis. Scribit etiam de
sancta Maria, quare dicatur mater & ancilla. Et de hereti-
cis reuersis quid promittere debeant. Cap. LXI.

Epist. 61

Quia charitati nil longè est, quos diuidit lo-
ca, iungat epistola. Lator itaq; presentium
ad beati Petri Apostolorum principis Eccle-
siam ueniens, fraternitatis uestrae se asseruit ad nos
epistolas accepisse, easq; in Hierosolymorum urbe
cū reb. quoq; alijs perdidisse. In quibus, sicut ipse
ait, studuistis inquirere, sacerdotes ac plebes quae
Nestorianae haereseos errore confusae sunt, cum ad
matrem electorum omnium catholicam Ecclesiam
reuertuntur, utrum baptizari debeant, an certè so-
lius uerae fidei confessione eiusdem matris Eccle-
siae uisceribus adiungi. Et quidem ab antiqua pa-
trum institutione didicimus, ut qui apud haeresim
in Trinitatis nomine baptizatur, cum ad sanctam
Ecclesiam redeat, aut unctione chrismatis, aut im-
positione manus, aut sola professione fidei ad si-
num matris Ecclesiae reuocentur. Vnde Arianos
per impositionem manus Occidens, per unctionem
uero sancti chrismatis ad ingressum sanctae Ec-
clesiae catholicae Oriens reformat. Monophilitas
uero & alios ex sola uera confessione recipit: quia
sanctum baptismum quod sunt apud haereticos con-
secuti, tunc in eis uires emundationis recipit, cum
uel illi per impositionem manus Spiritum sanctum
acceperint, uel isti propter professionem uerae fi-
dei sanctae & uniuersalis Ecclesiae uisceribus fue-
rint uniti. Hi uero heretici qui in Trinitatis nomi-
ne minime baptizantur, sicut sunt Bonosiani & Ca-
taphrygae: quia & illi Christum Dominum non cre-
dunt, & isti sanctum Spiritum peruerso sensu esse
quendam prauum hominem Montanum credunt,
quorum similes multi sunt, & alij tales cum ad san-
ctam Ecclesiam ueniunt, baptizantur: quia bap-
tismum non fuit quod in errore positi in sanctae Tri-
nitatis nomine minime perceperunt. Nec potest
hoc ipsum baptismum dici iteratum: quod, sicut di-
ctum est, in Trinitatis nomine non erat datum. Nesto-
riani uero quia in sanctae Trinitatis nomine bap-
tizantur, sed eos Iudaicae perfidiae similes, incarna-
tionem unigeniti non credentes, suae haereseos er-
ror obscurat, ad sanctam Ecclesiam catholicam uen-
ientes de uerae fidei firmitate & confessione doc-
cendi sunt, ut unum eundemq; Dei & hominis fi-
lium, Deum Dominum nostrum Iesum Christum cre-
dant, ipsum existentem in diuinitate ante secula,
& ipsum factum hominem in fine seculorum, quia
uerbum caro factum est, & habitauit in nobis. Ver-
bum uero carnem dicimus factum, non immutan-
do quod erat, sed suscipiendo quod non erat. Incar-
nationis enim suae mysterio unigenitus patris non

De conse. dist.
4. ca. Ab anti-
tiqua

De conse. dist.
4. ca. Hi uero

1088.1

Astra auxit, sua non minuit. Vna itaq; persona est uer-
bum & caro, sicut ipse ait: Nemo ascendit in coe-
lum, nisi qui de caelo descendit, filius hominis qui
est in caelo. Qui filius Dei in caelo, erat filius homi-
nis qui loquebatur in terra. Hinc Ioannes ait: Sci-
mus quia filius Dei uenit, & dedit nobis sensum.
Qui nobis quem sensum dederit, illico subiungit:
Ut cognoscamus uerum Deum. Quem hoc loco
uerum Deum insinuat, nisi patrem omnipotentem?
Sed quid etiam de omnipotente filio sentiat adiu-
git: Et simus in uero eius filio Iesu Christo. Ecce
ait uerum Deum patrem, uerum eius filium Iesum
Christum. Quem uerum filium quid esse sentiat,
apertius ostendit: Hic est, inquit, uerus Deus & ui-
ta aeterna. Si igitur iuxta errorem Nestorij alius uer-
bum, atq; alius esset homo Iesus Christus, qui uer-
us est homo, utiq; uerus Deus non esset & uita ae-
terna. Sed unigenitus filius uerbum ante secula fa-
ctus est homo. Hic est ergo uerus Deus & uita ae-
terna. Certè cum hunc sancta uirgo conceptura es-
set, & loquentem ad se angelus audiret, ait: Ecce an-
cilla Domini, fiat mihi sicut dicis. Quae cum eum co-
cepisset, & ad Helizabeth cognatam suam perge-
ret, ab eadem Helizabeth protinus audiuit: Vnde
ego digna, ut mater Domini mei ueniat ad me?
Ecce eadem uirgo, & ancilla Domini dicitur, & ma-
ter. Ancilla enim Domini, quia uerbum ante secu-
la unigenitus aequalis est patri: mater uero, quia
in eius uisceribus ex sancto Spiritu eiusq; carne fa-
ctus est homo. Nec alterius ancilla, alterius ma-
ter: quia dum unigenitus Dei existens ante secula
ex eius utero natus est homo, inuestigabili mira-
culo facta est ancilla hominis per diuinitatem, &
mater Dei per carnem. Non autem prius in utero
uirginis caro concepta est, & postmodum diuini-
tas uenit in carnem, sed mox ut uerbum uenit in ute-
ro, mox uerbum seruata propriae uirtute naturae fa-
ctum est caro. Et perfectus homo, id est in uerita-
te carnis & animae rationalis, natus est per uterum
uirginis unigenitus filius Dei. Vnde & unctus pre-
participibus dicitur, sicut Psalmista ait: Vnxit te
Deus Deus tuus, oleo letitiae prae confortibus tuis.
Unctus quippe est oleo, dono uidelicet Spiritus
sancti. Sed prae confortibus unctus est: quia omnes
nos prius peccatores homines existimus, & post-
modum per unctionem sancti Spiritus sanctifica-
mur. Ipse autem qui existens Deus ante secula, per
sanctum Spiritum in utero uirginis homo conce-
ptus est in fine seculorum, ibi ab eodem spiritu un-
ctus est, ubi conceptus. Nec ante conceptus, & post-
modum unctus est, sed hoc ipsum de Spiritu san-
cto ex carne uirginis concipi, a sancto Spiritu un-
gi fuit. Hanc ergo naturam eius ueritatem qui-
cunq; a peruerso errore Nestorij reuertuntur, co-
ram sancta fraternitatis uestrae congregatione fa-
teantur, eundem Nestorij cum omnibus sequacibus
suis, & reliquas haereseos anathematizantes. Ve-
nerandas quoq; synodos quas uniuersalis Eccle-
sia recipit, se recipere & uenerari promittant, &
absq; ulla dubitatione sanctitas uestra seruatis eis
proprijs ordinibus in suo cetero recipiat, ut dum
& per

1088.3

1. 1088.5

Lucas 1

Psalm. 44

& per sollicitudine occulta metis eorum discutitis, A
atq; eos per uera scientiam recta quae tenere debeant,
docetis, & per mansuetudine eis nullam contrarietatem
uel difficultatem de proprijs suis ordinibus facitis, eos
ab antiqui hostis ore rapiatis. Et tanto uobis apud
omnipotentem Deum aeternae gloriae crescat retribu-
tio, quanto multos colligitis qui uobiscum in Domino si-
ne fine glorietur. Sancta itaq; Trinitas orantes pro
nobis sua uos protectione custodiat, uobiscum in a-
more suo dona adhuc multipliciora concedat.

Gregorius Aregio episcopo Galliae.

Candidum presbyterum commendat. Cap. LXII.

Epist. 62

In quanta apud nos memoria fraternitatis ue-
strae sit charitas, cordis uestri secretum requiri-
te, & ex eo quem circa nos habet amorem collige-
tis. Et quoniam sincera in dilectione, nec uires ab-
sentia, nec locum habet obliuio: ita sibi saepius ima-
ginata fraternitatis uestrae praesentia mens nostra
reficitur, ac si corporeis uos oculis coram sibi cer-
namus: quia nec abesse credendus est, qui per di-
lectionis uinculum animis inhaeret. Quia ergo tanta
in uobis sacerdotalis grauitatis ornamenta con-
speximus, ut de uestro omnino instituto uel mori-
bus laetaremur, multa animis nostris de sollicitudi-
ne uestra promittimus. Vnde quia sic ea quae Dei
sunt, agitis, sic in commisso uobis gregis custodia ui-
gilatis, ut tamè ea quae ex latere sunt, prudenti mo-
deramine dispensetis, latorem uobis praesentium
Candidum presbyterum comunem filium com-
mendamus, ut opem illi in quibus necesse fuerit,
pro utilitate pauperum impendatis: quatenus dum fra-
ternitatis uestrae fuerit, sicut confidimus, fultus au-
xilium, in eius uos consolatio nos inuenisse sentiat.

Gregorius Virgilio episcopo Arelateni.

Augustinum episcopum commendat. Cap. LXIII.

Epist. 63

Quantus sit affectus uenientibus spore fra-
tris impendendus, ex eo quod plerumq; solent
charitatis causa inuitari, agnoscit. Et ideo si
comunem fratrem Augustinum episcopum ad uos
uenire contigerit, ita illum dilectio uestra sicut de-
cet affectuose dulciterq; suscipiat, ut & ipsum con-
solationis suae bono refoueat, & alios qualiter fra-
terna charitas colenda sit doceat. Et quoniam sae-
pius euenit, ut hi qui longè sunt positi, prius ab a-
lijs quae sunt emendanda cognoscant, si quas for-
tasse fraternitatis uestrae sacerdotum uel aliorum cul-
pas intulerit, una cum eo residentibus subtili cuncta
inuestigatio perquirite. Et ita uos in ea quae Deum
offendunt, & ad iracundiam prouocant, districtos
ac sollicitos exhibete, ut aliorum emendationem
& uindictam culpabilem feriat, & innocentem
falsa opinio non affligat.

Gregorius Brunichilde reginae Francorum.

De Simoniaca haeresi eradicanda. Cap. LXIII.

Epist. 64

Cum scriptum sit, iusticia eleuat gentem, mi-
seros autem facit populos peccati: tunc re-
gnum stabiliri creditur, cum culpa quae cognosci-
tur, citius emendatur. Multorum igitur ad nos re-
latione peruenit, quod dicere sine afflictione cor-
dis nimia non ualeamus, ita quosdam sacerdotes in
illis partibus impudice ac nequiter conuersari, ut

Greg. tom. 2

& audire nobis opprobrium, & lamentabile sit re-
ferre. Ne ergo postquam huius nequitiae hucusq; se-
tetendit opinio, aliena prauitas aut nostram ani-
mam, aut regnum uestrum peccati sui iaculo feriat,
ardenter ad haec debemus ulciscenda concurrere,
ne paucorum facinus multorum possit esse perdi-
tio. Nam causa sunt ruinae populi sacerdotes ma-
li. Quis enim pro populi se peccatis intercessor
obijciat, si sacerdos qui exorare debuerat, grauiora
committat? Sed quoniam eos quorum est locus
haec in se qui, nec sollicitudo ad requisitionem, nec
zelus excitat ad uindictam, scripta ad nos uestra
discurrant, ut personam si praecipitis, cum uestrae
authoritatis assensu transmittamus, quae una cum
alijs sacerdotibus haec & subtiliter querere, & se-
cundum Deum debeat emendare. Nec enim sunt
dissimulanda quae dicimus: quia qui emendare po-
test & negligit, participem se proculdubio delicti
constituit. Prouidete ergo anime uestrae, prouidete
nepotibus quos cupitis regnare feliciter, prouide-
te prouincijs, & priusq; creator noster manum suam
ad ferendum excutiat, de correctione huius fee-
leris studio sissime cogitate: ne tanto postmodum
acrius feriat, quanto modo diutius & clementer
expectat. Scitote autem, quia Deo nostro magnum
sacrificium placationis offertis, si tanti labem faci-
noris de uestris citius finibus amputatis.

Gregorius Candido presbytero Galliae.

Aurelium presbyterum commendat. Cap. LXV.

Epist. 65

Lator praesentium filius noster Aurelius pre-
sbyter a Galliarum partibus ueniens petijt, ut
sibi in possessionibus beati Petri Apostolorum
principis oratorium aut locus qui presbytero uel
abbate indiget, inueniri potuerit, ei debeat comit-
ti, quatenus & ipse subsidium uitae praesentis inue-
niat, & nos inueniamur petitioni illius paruissae.
Proinde dilectioni tuae eum omnibus modis com-
mendamus, ut in quo usus exegerit, tua dilectio co-
currat, & scriptorum nostrorum illic solatiu inueniat.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Hilario crimi-
natore Ioannis non punito. Cap. LXVI.

Epist. 66

Cum fortius punienda sint crimina quae in son-
tibus, & maxime sacris ordinibus ingerun-
tur, quae sitis culpabiles omnes qui in causa Ioannis
diaconi resedistis, attendite, ut Hilarium crimina-
torem ipsius nulla ex definitione uestra poena ue-
niens castigaret. Nec illud ad excusationem ue-
stram credatis esse idoneum, quod uobis quasi iudica-
re uolentibus, solus frater & coepiscopus noster
Paschasius dicitur distulisse. Nam si zelus in uobis
rectitudinis uigilasset, facilius unquam a multis rationa-
biliter suaderi, quam multi ab uno poterant sine causa
differri. Quia ergo tanta nequitiae malum sine di-
gna non debet ultione transire, superscriptum fra-
trem Paschasium uolumus admoneri, ut eundem
Hilarium prius subdiaconatus quo indignus fun-
gitur, prius officio: atq; uerberibus publice casti-
gatum, faciat in exilium deportari, ut unius poena
multorum possit esse correctio. Cuius si forte leni-
tatem diaconi sui adhuc opinio lacerata non com-
mouet, & in hoc, quod non credimus, torpentes ex-
titerit,

Z 3

titerit, experientia tua hæc quæ diximus faciat, & de illius nobis neglectu renūciat. Hortandus preterea idē frater ex nostro mādato est, ut se in omnibus uigilantē exhibeat, & Ecclesiæ suæ amplius disciplinam non negligat: ne & peccatum de his qui ei cōmissi sunt sustineat, & nos contra se uehementer stimulet, si in officij sui cura, quod non optamus, incautus uel lētus extiterit. Volumus autem ut memoratus frater noster Paschasius, & uicedominus sibi ordinet, & maiorem domus: quatenus possit uel hospitibus superuenientibus, uel causis quæ eueniunt, idoneus & paratus existere. Si uerō & negligentem eum prospicis, & ea quæ diximus implere differentē, omnis clerus eius adhiberi debet, ut cōmuni cōsilio ipsi eligant, quorū personæ ad ea quæ prædiximus ualeant ordinari.

Gregorius Agapito abbati. De monasterio Marciano, illius monasterio coniungendo. Cap. LXXVII.

Epist. 67

N Erbus uenerabilibus uel quandolibet cultura desit officium, nostra debet sollicitē cura prospicere. Quia igitur monasteriū quod in fundo Marciano prouinciæ Campaniæ situm est, ita hostilitate faciente à congregatione funditus dicitur desolatum, ut ne unus exinde monachus, qui aliquā illuc sollicitudinē uel curā debeat adhibere, remanserit, tuo illud monasterio cum omnibus rebus suis, uel quæ ei cōpetunt actiones, utile prospeximus unidēdū, ut res eius tenēdī uel à detinētibus uendicandi libera tibi sit, & sine aliqua dubitate licentia. In quo etiam studiū tui sit monachos deputare, qui illic tēpore quo interuallū de hoste fuerit, & opus Dei celebrare, & decenter debeant deseruire. Nec aliqua illud præsumas excusatione negligere, quod ideo curæ tuæ, ut sollicitudinem illuc debeat adhibere cōmittit. Ipsum autē monasteriū sic tuæ nos ordinatiōi cōmississe cognoscas, ut tamen iurisdictionē illuc non episcopus Surrentinarū in cuius ciuitate monasteriū tuū est, sed Nucerinus cuius est diocesis habeat. Nam si huius loci ordinatiōnem disponimus, ut tamen iura sua singulis episcopis inuoluta seruemus.

Gregorius Mariniano abbati. De Ecclesia sancti Georgij restauranda. Cap. LXXVIII.

Epist. 68

Q uia Ecclesiam sancti Georgij positā in loco qui ad sedē dicitur, minorē q̄ oportet diligentia habere cognouimus, utile esse prospeximus, quoniam monasteriū tuum eidem Ecclesiæ noscitur esse coniunctum, eius tibi curam cōmittere, hortantes uel & sollicitudinē illuc congruam studeas adhibere, & psalmodiæ officium solēnter exhiberi facias. Et quia Ecclesiam ipsam reparatione certū est indigere, uolumus, ut quicquid illuc accedere potuerit, ipse accipere, atq; in eius reparationem, ut præuideris debeas erogare. Hanc uerō sollicitudinē curā, quam tibi huius pagina præcepti mādauimus, tam te quā etiam successores tuos qui monasterij regimen Deo auctore susceperint, exhibere, & quæ constituimus per omnia, uolumus obseruare.

Gregorius Eusebio episcopo Thesaliæ. De peruersitate Andree monachi. Cap. LXXIX.

L ator presentis Theodorus Ecclesiæ uestræ lector ad sanctorum Apostolorū limina ueniens, dum omnes, ut homo quippe nouus, haberet incognitos, Andree monacho qui ad sanctum Paulum inclusus fuerat, res & chartas quas detulit, ut reuera olim noto, innocenter deposuit, credens quidem, quia mens ipsius, sicut & nos antehabueramus, cum habitu concordaret. Sed tantæ ille prauitatis est inuētus, ut si eius stultitiæ subincluōis specie paulo adhuc amplius licuisset, multorum animas malitiæ suæ fallitate deciperet, & quocūq; potuisset, non leuia scandala generaret. Nam inter alia quæ idem Andreas cogitauit pessimē, & fecit, eam quocūq; quā ad nos misistis, dum apud ipsum à præfato lectore esset deposita, ita falsauit epistolam, ut quicūq; eam legeret, uos nec catholica, nec cetera sapere euidenter argueret. Ex qua re contigit, ut dum ueritatem studiose quæreremus, eius quæ latebat iniquitas uulgaretur. Et tanta in eo reperta sunt, quanta nec de scelerato quocūq; laico crederentur. Et quia inter diuersa mala aliquos etiam sermones scripsit, atq; eos ex nostro nomine titulauit, & suspecti sumus ne eos alicubi transmiserit: fraternitas uestra sollicitudinem gerat, & si quid tale repererit, eos & rescindat, & omnino faciat aboleri: ut quod imperitus literarum, & scripturæ diuinæ nescius, nostro, sicut diximus, nomine prænotauit, quorundā animos nō possit inficere. Nam nos nec Græcum nouimus, nec aliquod opus aliquando Græcē conscripsimus. Alia uerō mala ipsius, uel quid de eo à nobis in cōsilio statutum sit, antedicti portitoris, quem fraternitati uestræ cōmēdamus in omnibus, quia præfens inuentus est, relatione cognoscite. Hortamur præterea atq; admonemus, ut communem filium Lucam presbyterum de quo populus, quantum dicitur, non modica suspitione mordetur, publice de se satisfacere, & fidem suam moneas confiteri, atq; sanctas synodos quas Apostolica ueneratur Ecclesia, se suscipere, & sequi modis omnibus fateatur, atq; inter alia Nestorium & Seuerum, ac sequaces eorum specialiter anathematizando cōdemnet, ut hac satisfactione in filiorū uestrorum cordibus nullum per illius occasionem cōtra uos possit scandalum remanere. Quod si forte, quod nō credimus, facere hoc aliquid excusatione distulerit, nihil uobis cum illo cōmune sit, sed à familiaritate atq; cōmunionē segregandus est. Nam sicut antehabueramus, melius est de ouili Dominico morbosam ouem eijcere, quā unus uitio sanas amittere. Hæc igitur frater charissime diligenter attende, & ita stude, ut & filios uestros unitos ac deuotos, sicut decet, habere possis, & hac de causa denuō ad nos querela non redeat. Latorem uerō præsentium, ut præfati sumus, in omnibus commendamus: qui quoniam à malo monacho prius innocenter deceptus est, & postmodum in cōiunctione eius fortiter persistit, laboris sui retributionem hinc apud uestrā fraternitatē inueniat, quam uis quia in æterna ei patria cōpensetur, certus existo. Si autem rursus ad orationem huc ad sanctos

Epist. 69

Apostolos

Apostolos uenire uoluerit, eum fraternitas uestra sine aliqua mora transmittat.

Gregorius Aurelio ex Francis. De morte fratris eius. Caput LXX.

Epist. 70

A uditio dulcissimi filij mei fratris uestri transitu, quo sim mœrore percussus, epistolariis non ualet explere locutio. Sed omnipotentē Deum rogo, ut suæ uos gratiæ aspiratione cōsoletur: uosq; & à malignis spiritibus, & à peruersis hominibus cœlesti protectione custodiat. Nam si quos post illius obitum tumultus quorundam aduersantium sustinetis, nolite mirari. Si uos frui bonis in terra uestra, id est in terra uiuentium quæritis, mala hominum in terra aliena portare debetis. Peregrinatio quippe est uita præfens: & qui suspirat ad patriam, ei tormentum est peregrinationis locus, etiam si blandus esse uideatur. Vobis autem qui patriam quæritis, inter suspiria quæ habetis, etiam gemitus audio humanæ oppressionis exurgere. Quod mira omnipotentis Dei dispensatione agitur: ut dum ueritas per amorē uocat, mundus præfens à seipso animum uestrum per tribulationes quas ingerit, repellat: tantoq; facilius ab amore huius seculi mens exeat, quanto & impellitur dum uocatur. Itaq; quod cœpistis, hospitalitatis curam impendite. In oratione & lachrymis instantissime laborate. Eleemosynas, quas semper amastis, iam nunc largi uos atq; uberius operam date: ut tanto post in retributione crescat uobis fructus operis, quanto hic excreuerit studium laboris.

Gregorius Mellito abbati. Dat mandata Augustino episcopo porrigenda. Cap. LXXI.

Epist. 71

P ost discessum congregationis nostræ quæ tecum est ualde sumus suspensi redditi, quia nil de prosperitate uestri itineris audisse nos contigit. Cum uerō uos Deus omnipotens ad reuerendissimum uirum fratrem nostrum Augustinū episcopū perduxerit: dicite ei q̄ diu mecū de causa Anglorum cogitans tractauit, uidelicet quia fana idolorum destrui in eadem gente minime debeant: sed ipsa quæ in eis sunt, idola destruantur. Aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construuntur, reliquæ ponantur: quasi si fana eadem bene constructa sunt, necesse est ut à cultu dæmonum in obsequium ueri Dei debeant commodari: ut dum gens ipsa eadē fana sua non uidet destrui, de corde errorem deponat, & Deum uerum cognoscens ac adorans, ad loca quæ consueuit, familiarius concurrat. Et qui boues solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua solennitas immutari: ut die dedicatio nis uel natalitio sanctorum martyrum quorum illic reliquæ ponuntur, tabernacula sibi circa eandem Ecclesiam quæ ex fanis commutata sunt, de ramis arborum faciant, & religiosiis solennitatibus celebrent. Nec diabolo iam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de fatietate sua gratias referant: ut dum eis aliqua exterius gaudia reseruantur, ad interiora gaudia consentire facilius ualeant. Nam duris mentibus simul omnia abscin

dere, impossibile esse non dubium est: quia is qui locum summum ascendere nititur, gradibus uel passibus, non autem saltibus eleuatur. Sic Israeliti co populo in Ægypto Dominus se quidem innotuit: sed tamen eis sacrificiorum usus, quos diabolus solebant exhibere, in cultu proprio reseruauit, ut eis in sacrificio suo animalia immolare præciperet: quatenus commutantes aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent, ut et si ipsa essent animalia quæ offerre cōsueuerant, ueruntamen Deo hæc & non idolis immolarent, iam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere, ut ipse in presenti illic positus perpendat qualiter omnia debeat dispensare.

Gregorius Claudio abbati. Præcipit ut Roman quanto cyus ueniat. Cap. LXXII.

Epist. 72

V eniente uero reuerentissimo Seuero episcopo Petri Apostolorum principis limina pariter uenire: quia & ita mihi fuerat nunciatum, & ualde ex eodem nuncio lætabar. Sed credo te occupationibus monasterij præpeditum, & idcirco ad me minime uenisse. Epistolas uerō quas dilectio tua ante hoc tempus transmiserat accipiens, sicut uolueris, secreto relegi. Sed de tribus personis de quibus scripseras, nihil uidi esse possibile: de ea maxime persona quæ hic apud me fuit non suspicor posse aliquid tale utiliter fieri, quæ aut natura simplicitate, aut negligentia torpere mihi uisa est. Et ideo dilectio tua si quid ualet illic requirat & sollicitē disponat, atq; ad me ueniat. Si uerō uenire non ualet, uel post aliquantum temporis uenire debet: ut usq; ad quinque uel sex menses, si uita comes fuerit, mecū faciat, & postea ad propria reuertat. Omnipotentis Dei gratia ab omni te aduersitate custodiat.

Gregorius Petro episcopo Hidaruntino. De reliquijs sancti Leucij. Cap. LXXIII.

Epist. 73

O pportunus abbas monasterij sancti Leucij quod in quinto Romanæ urbis miliario situm est, sanctuarium eiusdem martyris quæ de Ecclesia nomini ipsius dicata, ut astruit, furto ablata sunt, sibi denuō postulat debere concedi, ut in loco eodem recondantur. Et ideo frater charissime, quia eiusdem beatissimi martyris corpus in Brundisij Ecclesia, cui uisitationis impendis officium, esse dignoscitur: præfati uiri desiderijs ex nostra te præceptione conuenit obedire, ut in deuotione quam postulat, sortiatur effectum.

Gregorius Bonifacio defensori Corsicæ. De Aleria atq; Adiacio ciuitatibus sine episcopis. Cap. LXXIIII.

Epist. 74

E xperientia tua non sine culpa est, quod Aleriam atq; Adiacium ciuitates Corsicæ diu sine episcopis esse cognoscens, clerum & populum earū ad eligendum sibi sacerdotē distulerit commone. Quæ quoniam sine proprio amplius nō debent esse rectore, præfenti auctoritate suscepta clerum & populum singularum ciuitatum hortari festina, ut inrer se dissentire nō debeant: sed unum sibi consensu, unaquæque ciuitas consecrandum eligat sacerdotem. Et facta decreto ad nos is qui

Z 4 fuerit

fuerit electus, adueniat. Si autem in uno consenti-
re noluerint, sed in duorum se electione diuiserint:
similiter decretis ex more ad nos factis adueniat,
ut requirentes de uita, actu & moribus eorum, is
qui utilior uisus fuerit, ordinetur. Quia uero mul-
ti illic pauperes opprimi ac pati praedictum per-
hibentur: experientia tua sollicitudinem gerat, &
grauari eos contra iustitiam non permittat: sed ita
studeat, ut nec agentes contra rationem impediri,
nec hi contra quos agitur, iniuste ualeant dispen-
ditu sustinere. Praeterea peruenit ad nos, quod qui-
dam clericorum te illic posito a laicis teneantur.
Quod si ita est, tuae hoc culpa noueris reputari:
quia hoc fieri si homo esses, non habuit. Et ideo de
caetero sollicitudine te habere necesse est, ut hoc
fieri non permittas: sed si quis contra clericum cau-
sam habuerit, episcopum ipsius adeat. Qui si forte
suspectus fuerit, executor uel ab ipso: aut si hoc
actor refugerit, a tua est experientia depurandus,
qui partes sibi mutuo consensu iudices compellat
eligere. A quibus quicquid fuerit definitum, ita uel
tua uel episcopi sollicitudine, seruata lege, modis
omnibus compleatur, ut non sit unde se possint li-
tigij fatigare.

Gregorius Barbara & Antonie.

*De eo quod eas commendauerit Iohanni episcopo, &
Romano defensori. Et de xenio ab eis sibi transmissis.*
Caput LXXV.

Epist. 75 **S**ta uestra sospitate laetatus sum, atque omnipo-
tentem Deum deprecor, quod uos & a malignis spiri-
tibus in cogitatione & a peruersis hominibus at-
que ab omni contrarietate sua protectione custo-
diat: sicque uos cum timoris sui gratia dignis con-
iunctionibus ordinet, ut omnes nos in uestra ordi-
natione laetificet. Vos autem dulcissimae filiae in
eius adiutorio spem uestram ponite, & sub umbra
defensionis illius semper & orando, & bene agen-
do malorum hominum insidias declinate. Quae-
cumque enim humana solatia uel aduersitates fue-
rint, nulla sunt, nisi aut eius gratia protegat, aut
eius offensam perturbet. In nullo igitur hominum
spem ponatis, sed totam mentem in fiducia Dei pa-
tris omnipotentis astringite. Nobis ergo dormien-
tibus, ille uos protegat, de quo scriptum est: Ecce
non dormitabit neque dormiet, qui custodit Isra-
el. Quia autem ad beati Petri Apostolorum prin-
cipis limina festinare uos dicitis, opto uos nimis,
& aestuantis animi desiderio expecto, ut dignis
meritis iunctas uos in eius Ecclesia uideam: qua-
tenus & uos de me solamen aliquantulum, & ego
de uestri praesentia non paruam laetitiam acquiram.
Viro autem reuerentissimo fratri meo episcopo
Iohanni, & Romano defensori causas uestras stu-
dium commendare: ut quae coeperunt, Deo auctore
debeant perficere. Xenium autem uestrum duas raca-
nas, quas de labore uestro esse mandastis, liben-
ter accepi. Sed tamen cognoscite, quia non mihi
mandatum credidi. Nam uos de labore alieno lau-
dem quaeritis, quia fortasse adhuc ad usum manu
nunquam misistis. Nec tamen me res ista contristat,

quia opto ut sanctam scripturam legere ametis: ut
quamdiu uos omnipotens Deus uiris coniunxerit,
sciatis qualiter uiuere, & domum uestram quo
modo disponere debeatis.

Finiunt epistolae Indictionis quartae.

LIBER DECIMVS
Incipiunt Epistolae Indictionis quintae,
ex Registro beati Gregorij papae.

*Gregorius episcopus seruus seruorum Dei Dominico Car-
thagin. De exhortatione pastoralis. Cap. I.*

Epist. 1 **V**a copiosa cordis uestri sit
charitas, lingua interprete de-
monstratis, dum sic eius suauitate
epistolarum uestrarum uerba codicis, ut dulce & iocun-
dum sit omne quod scribitis. Unde fir, ut fraternitatem
uestram quam corpore non possumus, dilectionis
brachijs amplectamur. Nam quod animis concordibus
longitudo negat itineris, praestat officium charitatis.
Et quoniam sicut amantissimorum fratrum sanitate
reficimur, ita aegritudine contristamur: omnipotenti
Deo gratias agimus, qui mortem nostram nuncio
consolatus est prosperorum. Qui audientes uos
infirmam grauiissimam incurrisse, priusquam
scripta uestra suscepissemus, maiori tristitia
tenebamur. Sed quando de periculo mortis eripimur
ad quid frater charissime referuimus, incertum est.
Induciarum ergo tempus ad utilitatem animae
conuertamus: & posaturi uenturo iudicio rationes,
causam uestram apud eum lacrymis & operibus muniamus,
ut securitatem de his quae gestimus, accipere
mereamur. Nam & in causis secularibus: ad hoc
frequenter benignus concedit iudex inducias, ut
qui ante paratus non fuerat, postmodum paratus
ad iudicium ueniat. Et quale est, si quod in terrenis
iudicijs custodimus, pro salute animae negligamus?
Et ideo quia iuxta Iohannis apostoli uocem;
nullus sine peccato est, cogitationum illecebras,
linguae incontinentiam, delictorum opera ad me-
moriā reuocemus, & dum licet, magno pulsatu
iniquitatum uestrarum maculas deleamus: ut iustus
& pius redemptor noster, non iuxta merita uestra
iudicium exerceat, sed secundum misericordiam suam
flectatur ad uentum. Et quia officium uestrum
sua solitudine non sufficit, nisi & de alienis sollicitudine
gesserit, curam in commissis gregis custodia studiosius
impendamus: & suadendo, hortando, terrendo,
predicando, in quantum superna clementia uires
donat, officium implere festinemus: ut desideratum,
creatore nostro largiente, praemium expectemus.
Sed quia boni aliquid operari sine diuino auxilio
non ualemus, iunctis omnipotentem Deum dilectissime
frater precibus exoremus, ut in mandato
suorum uiam cum commisso grege gratia sua
duce nos dirigat, atque ipse nobis & intelligere
& agere

& agere quae sibi placita sunt, concedat, qui misericordiae
suae dono nomen nos uoluit habere pastorum. Praeterea
ex transmissione uestrae sanctitatis, beati Agilegi martyris
benedictione ea charitate qua nobis est a uobis transmissa
percepimus.

Gregorius Anthemo subdiacono.

De Mattheo uiro clarissimo. Cap. II.

Epist. 2 **Q**uotiens digna consideratione, sustentationis
causa aliqua merentibus conceduntur, & Deum
laetificant, & ipsum dicunt sine dubio largientem.
Ideo experientia tua hac autoritate praecipimus,
quatenus Mattheo uiro clarissimo scholastico
duodecim solidos dare non differas, quos tuis
scito rationibus proculdubio impudicos. Ita ergo
cum gratiarum actione iustionem uestram festina
implere, ut nulla accipientem possit fatigare dilatio.

*Gregorius Anthemo subdiacono. De puero quodam de
transmarinis ueluto. Cap. III.*

Epist. 3 **L**ator praesentium Gallus nauclerus oblata
nobis petitione noscitur intulisse, asserens
puerum se quendam de Sicilia partibus uenientem
orationis gratia ad Campaniae partes perduxisse,
qui in Messenati portu coniungens illic in monasterio
conuersationis causa sese tenuit. Quem cum hic de
conditione sua pro sui periculo diligenter inquireret,
quantum astruit, iurisiurandi interueniente uinculo,
liberum se, nullique conditioni obnoxium publica
uoce professus est. Pro quo ab actionarijs publicis
se remeantem queritur esse constitutum, impetentibus
cur seruum iuris publici furtim de illis partibus
auferre praesumpserit. Qui post illata sibi damna
captiōnis, se quoque ostendit obstrictum ut eundem
puerum ad partes illas, quibus ualeret uiribus,
reuocaret. Unde pietatis causa permotos, hoc
experientia tua nos de re uisus cognoscat, ut ad
Panormitanas partes ubi res agitur, ipsum
mancipium, licet iam monachi habitum sumpserit,
debeat reuocare, eumque Fantino defensori
nostro cōtradere: ut ipse quid de eo fieri
debeat, secundum praesentium uestrae seriem,
cuius & te quoque textus poterit informare,
subtiliter exequatur. A latore ergo praesentium
experientiam uestram uolumus fidei iustionem
accipere, qui mancipium ipsum in sua a te
manu suscipiens, illic tibi in Neapolitana
ciuitate pro eo scriptis euidenter spondeat,
quod illum Fantino defensori nostro sine
aliqua excusatione contradat, ut hac
praesentente cautela & precator liber a
cautionis suae reddat uinculo, & causa
mancipij, sicut constitutum, auxiliante
Dño disponatur.

*Gregorius Fantino defensori. De causa
Maurentij magistri militum. Cap. IIII.*

Epist. 4 **G**loriosissimus filius noster Maurentius
magister militum, causam se de Massa
Gentina contra Panormitanam Ecclesiam
habere queritur: & ad hoc latorem
praesentium factio mandato transmissit,
quod debeat sine excusatione aliqua
terminari. Ideoque experientia tua
reuerentissimum fratrem & coepiscopum
Victorem nostrum, seruato honore
commoneat, ut aut pacifice causam
ipsam sine dilatione studeat terminare;
aut certe si

utilius sibi esse crediderit, eam iudicio
diffiniri omni mora cessante uice
sua personam legaliter instituat,
quae de eadem massa apud
gloriosissimum filium nostrum
dominum Patricium, & experientiam
uestram debeat subire iudicium,
ut causa possit cognita ueritate
distingui: aut certe alios sibi,
si partes uoluerint, te imminente
eligat cognitores. Et quicquid
medijs sacrosanctis Euangelij
ab eis fuerit statutum, ita lege
seruata tua uolumus ad effectum
executionis perducere, ut nihil
inter partes remaneat, unde post
hanc rediit uo possint litigio
fatigari.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennae.

Homines Maurentij commendat. Cap. V.

Epist. 5 **P**ostquam gloriosissimo filio nostro
Maurentio hoc apud uos solum
potest sufficere, quod eum
nostrum esse proprium non
nescitis, qualiter ei a uobis sit
concurrendum, scribere non
debemus. Sed ne data occasione,
fraternitatem uestram in causa
ipsius praetermittere uideamur:
latores praesentium commendantes
hortamur, ut quia eos pro
percipiendo precario suo illuc
noscitur transmississe, uestra
ope in omnibus fulciant. Cui,
ut melius praestare possitis,
quia uos in multis esse non
est dubium occupatos, Menam
notarium qui bene nouit esse
sollicitus deputate, ut ipse eos
uestro nomine, in cunctis ubi
necesse fuerit, studeat adiuuare:
quia quid agere debeant, dato
sibi capitulari, ut perhibent,
sunt instructi. Cumque ego
sanctitatem uestram sua in
praesenti relatione informauerim:
ita uos in eius causis impendite,
ut sicut & nos de fraternitate
uestra certi sumus, & ille
omnino confidit, uobis suffragantibus
utilitas ipsius, Deo adiutore,
salubriter peragatur.

*Gregorius Theodorico curatori. Maurentium
magistri militum commendat. Cap. VI.*

Epist. 6 **Q**uia sic de gloria uestra, sicut de
charissimo reuera filio omnino
praesumimus, certi de uobis
eos qui nostri sunt, commendamus.
Ob quam rem paterno salutates
affectu, quaesumus ut praesentium
portitoribus, quos gloriosissimus
Maurentius magister militum ad
precarium suum accipiendum
transmisit, uestram tuitionem
impartire dignemini: quatenus
uobis patrocinantibus, nec
moram illis contra rationem,
nec laborē debeant sustinere:
sed quicquid praedicto uiro
gloriosissimo competit, gloriae
uestrae opitulatione sine
difficultate percipiat: ut & ipse
nostris amplius sit deuotus
obsequijs, & nos pro eo
referre gratias, sicut dignum
est, ualeamus.

Gregorius Sauielle.

De elemosina sepius facienda. Cap. VII.

Epist. 7 **S**tatis me gloriosa filia operationis
tuae audire, quod illa agere
perhiberis, per quam dum
agentibus misericorditer
subuenis, ipsa misericordiam
consequaris, & alios tempora
liter nutriendos, bonis in
aeternum celestibus facturis.
Et ideo quia fidelis est cui
credis, secunda comoda ea
quae tribuis, ut in die
retributionis recipias quod
impendis. At non quae egregius
praedicator: scio cui credidi,
& certus sum, quia potes
est seruire depositum meum
in illum diem. Ecce gloriosa
filia

Eccle. 29 filia quanta sit bonorum operum certitudo considera, & larga sit manus in opere, ut fiat uobis quod scriptum est: Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & haec pro te exorabit. Quisquis igitur copiosum in caelis fructum habere desiderat: seminare dum tempus est, non omitat, ut manipulos in die messis cum laetitia colligat. Nam qui seminant in lachrymis, in exultatione ac gaudio merent. Sed qualis messis ex huiusmodi semine futura sit, dicat Apostolus: Qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu & metet uitam aeternam. Ne uero nos inopia egestatis inueniat, haec nobis messem satione multiplici praeparemus, & quanto uberius satiari cupimus, tanto ei a quo totum accepimus, largius conferamus. Nam ipse de se Dominus ait: Esuriui, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi bibere: hospes fui, & non collegistis me: nudus fui, & non operuistis me, & c. atque in conclusione subiungitur: Amen dico uobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Hoc igitur studiosius agite, & hoc agentes in terra uobis retribuui nil quaeratis, quia luperna desiderantibus temporalia nulla sunt. Sed ibi desideria figite, ubi quicquid retribuui tur, finem non suscipit. Bonum ergo facientes non deficiatis, ut illis uobis thesauros thesaurizare possitis, ubi nec erugo, nec tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Praeterea gloria uestra paterno salutantes affectu, indicamus per latorem praesentium Hilarium chartularium nostrum, clauem nos a sacratissimo corpore beati Petri Apostolorum principis transmississe, in qua de catenis quoque ipsius benedictio continetur. Quae collo uestro suspensa, hoc uobis eo intercedente gratia absolutionis fiat, quod illi fuit causa martyrii. Omnipotens Deus in suo uos timore custodiat, atque sic cor uestrum ad bonam semper operationem accendat, ut & hic uobis suam gratiam tribuat, & ad gaudia uos postmodum aeterna perducatur.

Gregorius Columbo episcopo Numidia.

De Donadeo diacono iniuste damnato. Cap. VIII.

Epist. 8 **Q**uam grauis & auditu ipso intolerabilis Donadei latoris praesentium qui se asserit fuisse diaconem sit querela, ab eo data petitio quae tenetur in subditis, fraternitati uestrae faciet manifestum. Sed quia peruenit ad nos, quod pro corporali peccato fuisset depositus: dilectio uestra subtili hoc inquisitione perquirat: & si ita est, in poenitentiam retrudendus est, ut commissi flagitij uinculum lachrymis possit absolvere. Si uero insons ab huius perpetracione claruerit: una cum primare concilij uel alij fratribus, coepiscopis quoque nostris omnia quae petitio eius continet, diligenti uobis examinatione quaerenda sunt. Et si querela eius ueritate fulciat, & in episcopo eius Victore, qui contra Deum & sacerdotale propositum tantum committere nephas non metuit, canonici rigoris ita districtio teneatur, ut ex diffinitione uestra quam sit iniquum quod fecit intelligat, & hic suo ordinem

A reformetur: quia satis peruersum & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, ut frustra pro quorundam uoluntatibus quis priuaret, quae sua culpa uel facinus ab officij quo fungit gradu non deicit.

Gregorius Castorio notario. De monasterio Marci, Marcellini, & Feliculae. Cap. IX.

Epist. 9 **E**xperientiae tuae in praesenti nos recolis praecipisse, ut de possessione quae monasterio sanctorum Marci, Marcelli, & Feliculae, quod Rauennae situm est, largitatis titulo dici esse concessa, quia causam bene nosti, debuisses quod iustum est facere. Pro qua re hac te iterum praecipione duximus comonendum, ut in re ipsa uigilans debeas esse atque sollicitus. Et si manifeste donatam esse cognoueris, & nihil est quod a partibus nostrae obijci possit Ecclesiae, impedimentum aliquod monasterio ad tenendum ipsam possessionem non facias. Si uero, quia prout diximus, causa est tibi cognita, bene habes quod iuste possit pro Ecclesiae partibus allegari: electorum te cum parte altera necesse est subire iudicium, ut & ueritas cognosci, & quod aequitatis ordo suaserit, ualeat diffiniri.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Adeodato, & constructione basilicae. Cap. X.

Epist. 10 **I**ndicauit nobis Adeodatus praesentium lator ante multos annos in solo se iuris Ecclesiae nostrae hac conditione aedificium posuisse, ut duos solidos annis singulis Ecclesiasticae rationi persolueret, & post eius obitum solum ipsum cum imposito aedificio ad ius Ecclesiae sine dubitatione aliqua remaneret. Sed quia asserit se in tantam pauperiem peruenisse, ut eosdem duos solidos, sicut promiserat, singulis non possit annis impendere, & ob hoc unum sibi petijt relaxari, experientia tua curet addiscere. Et si pauper ita, ut asserit, manifeste est: nostra praestatione partem mediam relaxatam uolumus, ut annis singulis non amplius quam unum solidum exoluat: quia & aetatis senium, & pauperies eius indicat, ut onus quod petit, debeat relaxari. Ita ergo hoc seruari studij tui sit, ut tamen proprietatem soli atque imposita aedificia post obitum ipsius, Ecclesiae sollicitudine & uigilanti cura conferues.

Gregorius Fantino defensori.

De xenodochio construendo. Cap. XI.

Epist. 11 **E**t quae fienda mandat pia uoluntatis intentio, ut ad effectum ualeant peruenire, cura debeat sacerdotalis existere. Proinde experientiae tuae praecipimus, ut haeredibus Isidori illustri memoriae uiri, assidue & fortius debeat imminere, ut xenodochium quod auctor eorum per ultimam uoluntatis arbitrium in Panormitana fieri ciuitate constituit, sine aliqua difficultate secundum ea quae sunt disposita implere festinent: ne si amplius hoc adhuc negligendum putauerint, tam nostri quam Dei iram de legibus uenientem, quam huiusmodi dispositionem implere differetes merentur, incurrant. Si uero deputata in eorum xenodochio quod fiendum est, quantitas uideat forte non posse sufficere: locum in quo xenodochium ipsum fuerat constitutum, uel quicquid ibi relictum est, xenodochio sancti Theo-

Theodori, quod in praedicta ciuitate a Petro quondam constitutum est, applicetur: quatenus & haeredes a sollicitudine uel labore constituendi xenodochij ualeant exui, & uoluntas defuncti salubriter sumat effectum: dum etiam in loco alio, ipsi tamen rei quicquid a testatore deputatum est, erogetur. Ita ergo experientia tua sollicitudinem gerat, ut unum e duobus sine aliqua debeat fieri tarditate.

Gregorius Passiuo episcopo Firmiano.

Mandat oratorum consecrare. Cap. XII.

Epist. 12 **A**nio comes castri Apertienensis, Firmensis territorij petitoria nobis insinuatione suggestit, quae habetur in subditis, in supra scripto castro oratorum se sumptu proprio pro sua deuotione fundasse: quod in honorem beati Petri Apostolorum principis desiderat consecrari. Et ideo frater charissime, si in tuae dioeceseos, in qua uisitatio nis impendis officium, memorata constructio iure consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum, percepta primitus donatione legitima: id est fundos campulos cum coduma una, boues domitos paruum unum, uaccas duas, argenti libras quatuor, lectum stratum unum, in peculio capita quindecim, armata capita duo, ferramenta numero quinque, praesentes liberos a tributis fiscalibus solidos sex, gestisque municipalibus alligata praedictum oratorium solemniter consecrabis. Presbyterum quoque te illic constituere uolumus cardinalem: ut quotiens praefatus conditor fieri sibi missas fortasse uoluerit, uel fidelium concursus exegerit, nihil sit quod ad missarum sacra exhibenda solennia ualeat impedire: sanctuarium uero suscepta cum reuerentia collocahis.

Gregorius Passiuo episcopo Firmensi. De Aprutina ciuitate diu pastore uiduata. Cap. XIII.

Epist. 13 **B**ene nouit fraternitas uestra, quae longo sit tempore Aprutium ciuitas pastorali sollicitudine delimita. Vbi quaesiuimus diu quis ordinari de uisisset, & nequaquam potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiae studio, in amore orationis ualde laudatur, & religiosam uitam omnimodo agere dicitur: hunc uolumus, ut fraternitas uestra ad se faciat uenire, & de anima sua admoeat, quatenus in honore studij crescat. Et si nulla ei crimina quae per legis sacrae regulam morte multanda sunt, obuiant: tunc hortandus est, ut uel monachus, uel a uobis subdiaconus fiat. Et post aliquantulum temporis si Deo placuerit, ipse ad pastorem curam debeat promoueri. Si qua uero grauia obuiant, multo magis admonendus est, ut seculum relinquat, & haec perfectius desinat. Peto autem ut pro me orare debeas, quia cum tribulationibus cordis fatigor nimis doloribus corporis.

Gregorius Opportuno de Aprutio. Contristari non debere de admonitione sua. Cap. XIII.

Epist. 14 **P**eruenit ad me, quia ex eo tempore quo dilectionem tuam uerbis asperis propter quaedam quae mihi iure displicuerant, contristauim, magna sibi sit oborta tristitia, atque continuus animi moror. Unde te dilectissime filii uolo cognoscere: quia ego il-

A la uerba non asperitate cordis, sed amore tuae animae sum locutus. Tu itaque ad omnipotentem Deum tota mente conuertere, quantum sit fugitiua uita praesens considera, aeterna praemia lucrari festina, in quantum uirtus sufficit, castiga carnem quae quando in uoluptatibus uixit, animam mortificauit. Benignitatem tuam proximis exhibe, psalmodiae & lachrymis horas uitae frequentius impende, illata mala a proximis aequanimiter tolera. Si contra ueritatem iniuriam pertuleris, lucrum puta, ut haec agens, per temporalia quae despiciendo pateris, ad caelestia regna pertingas. Omnipotens autem Deus & cor, & corpus tuum caelestis gratiae salute perfundat, ut de eius spiritu & recta interiorum sentire, & recta exteriorum sufficias agere.

Gregorius Fantino defensori.

De morte Primogeniti notarij. Cap. XV.

Epist. 15 **C**ognoscat experientia tua Primogenitum notarium nostrum de hac pro peccatis luce tranfisse. Et quoniam sanctam Romanam, cui auctore Deo deseruimus, Ecclesiam, & coniugem suam, quae se tuitioni Ecclesiasticae postea commendauit, haeredes, necnon & filium fratris sui, in una uentiam haeredem idem noscitur reliquisse: eapropter statim ut hoc praecipuum susceperis antequam eum quicquam obijisset cognoscat, & in substantia illius aliquid fraudis committat, ad locum in quo res eius sunt reconditae, sine mora curabis accedere: & cum omni sollicitudine ac diligentia studij tui sit praesente Consensio puero, qui rerum ipsarum custos esse asseritur, adhibitis testibus solemniter ac subtiliter facere, ut res in loco tutissimo, ut utile prauidetur collocentur: quatenus apto tempore huc cum eodem puero, Deo auxiliante, ualeat transmitti. Sed & cetera in quibuslibet rebus siue corporalibus quae de substantia ipsius esse didiceris, cum omni strenuitate in unum congregare & constitutur festina, ut nihil de eius possit qualibet occasione deperire substantia. Haec igitur omnia ita sollicita & subtili stude cura peragere, ut te illic positone dispendium in rebus ipsis eueniat & cuiuslibet fraudis sub qualibet occasione sine exquisitio ne locus aliquis parere non ualeat. Summa uero reddituum eius quae sit, nobis pariter tuis scriptis indicare festina.

Gregorius Romano defensori.

De rationibus Bonifacij Numerarij. Cap. XVI.

Epist. 16 **E**xperientiam tuam non later in rationibus, quod Bonifacij Numerarij nostri suorum aliquid apud te interesse audiimus: propter quod parte aliquam substantiae suae xenodochio quod ad beatum Petrum Apostolorum principem constitutum est, dereliquit, & suam nobis coniugem commendauit. Et ideo quia Laurentius uir clarissimus praesentium portitor pro rationibus ipsis, id est, nonae ac decimae indictionis faciendis transmissus est: huius tibi praecipionis serie iniungimus, ut ei hac in causa quocumque necesse fuerit praebere solatia, atque eum aequitate seruata iurare festines: quatenus dum te sollicito rationes ipse la-

ipsa salubriter fuerint terminatae, & pauperum fiat utilitas, & mulieris quae commendata est quies procuretur atque securitas. Quia uero nostri quemadmodum causa, & maxime tales agantur, si forsitan uideris, quia rationes ipsae finiri sine dispendio non possunt, ad gloriosissimum Leontium una cum re uerendissimo fratre & coepiscopo nostro Ioanne te ire necesse est & communi cum eo consilio agere, & ad quantum potueris loqui ei promittere quicquid uel ipsi, uel diuersis dandum suffragatoribus fuerit, dummodo per partes non eat, sed celerius finem accipiat. Illud autem praeter omnibus tractare uos conuenit, utrum cum praedicto gloriosissimo uiro antequam rationes incipiantur, aut certe loqui propterea debeatis: ne forte causa in examinatione missa, nobis postea ad decidendum difficultatem adducat. Sed quia melius in praesenti quid oporteat, poteris aduertere: quod utilius uisum fuerit, agite. In hac tamen promissione sollicitos uos esse necesse est, ut omnia inibi comprehensa pro totius causae decisione plura solidis nullo modo promittantur, indicantes ei, si causa exegerit, quia pauper omnino defunctus est. Quod ut ita esse cognoscat, exemplar rerum inuentarum de substantia ipsius prauidimus dirigendum. Quod si forte apud praedictam solidorum quantitatem consentire noluerit: eligimus potius hoc quod peruenit ad xenodochium reddere, quam inanem inuidiam sustinere. Si uero consentiret, studiose agendum est, ut exinde securitas remittatur: quatenus post datam securitatem, & decisionem causa recidua exinde alterius nullo modo ualeat quaestio nis suscitari. Quod autem dederis, tuis rationibus imputamus.

Gregorius Azimarcho Scriboni.

De rationibus Bonifacii. Cap. XVII.

Epist. 17

Magnitudinem uestram quo tempore hic in Romana urbe fuit, cognouisse recolimus, Bonifacium quondam numerarum condito testamento partem aliquam hereditatis suae xenodochio quod ad sanctum Petrum apostolorum principem situm est, reliquisse. Et quoniam gerere nos sollicitudinem diximus, ut ad gloriosum filium nostrum Leontium persona pro exponendis rationibus ipsius mitteretur, curam, ut compleri debuisset, habuimus. Idcirco quia Laurentius uir clarissimus praesentium portitor ad hoc illuc noscitur esse transmissus, magnitudinem uestram paterna dilectione salutantes, petimus ut ei hac in causa concurrere, atque uestra, sicut de uobis confidimus, salua iustitia impendere patrocinia debeatis: quatenus dum sincerissimae bonitatis uestrae fuerit ope suffultus, & de ueritate mulieris quondam Bonifacii, & de pauperibus, quibus, sicut diximus, idem Bonifacius hereditatis suae partem aliquam dereliquit, mercedem apud omnipotentem Deum acquiratis.

Gregorius Azimarcho Scriboni.

De naufragio eius. Cap. XVIII.

Epist. 18

Qvanto nos cognitius casus uestri naufragii contristauit, tanto subsequens epistola rele-

uauit, quod magnitudinem uestram incolumem ad Siciliam peruenisse cognouimus. Et creatori nostro gratias agimus, qui solita uos pietate protegit, & de maris periculo liberauit. Unde necesse est, ut Dei misericordiam quam in uobis saepe collatam inspicitis, ita semper in omni actu praeculis habeatis, ut eius in uobis gratia cumuletur, & sicut ab exterioribus periculis, ita quoque ab interioribus eripiat. Paterna igitur dulcedine salutantes petimus, ut de uestra nos incolumitate quotiens se occasio dederit releuetis.

Gregorius Maurilioni ex praefecto.

Ut sapius scripta sua ei dirigat. Cap. XIX.

Epist. 19

Valde miramur, quod nos de Sicilia uenientibus diuersis gloria uestra incolumitatis suae nuncio releuare postponit. Et utrum obliuioni charitatis, an occupationi debeat reputari, nescimus. Et ideo salutantes paternae charitatis affectu petimus, ut quotiens scribendi se occasio dederit, de uestra nos salute, & qualiter circa uos agatur, referrete: quatenus dum secundum desiderium nostrum de prosperitate uestra laeti fuerimus effecti, redemptori nostro pro uobis agere gratias ualeamus. Omnipotens Deus misericordiae suae uos gratia tueatur, & ab omni aduersitate seruet illa: los atque custodiat.

Gregorius Maurentio magistro militum.

Comitiolum commendat. Cap. XX.

Epist. 20

Veniens dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus laudabile Comitioli studium, & quam utilitatem Viminati castro fecerit indicauit. Sed & multa de eo bona diuersis testimoniis olim cognouimus. Et quia eum apud uos, sicut antea fuit, modo non esse audiuimus, gloriam uestram petimus, ut si quid est unde iuste uestris animos fortassis offendit, nobis quicquid illud est, remittatis, eique plenam gratiam reddere, atque illum in ea qua apud uos dudum fuit familiaritate recipere debeatis, & uestrum illi fauorem, sicut reuera proprio, salua ratione quocumque usus exegerit, impendatis. Ita ergo facite, ut de integro ei gratia restituta, aut ipso renunciante, aut alijs referentibus possimus agnoscere.

Gregorius Eupatori duci Sardiniae.

Valdarichum commendat. Cap. XXI.

Epist. 21

Cum lator praesentium Valdarich illa nos pro sua commendatione scribere postulet, quae magnitudinem uestram aequitatis intuitu sine cuiusquam etiam intercessione non dubitamus efficere, petitionem ipsius minime despiciendam prospeximus. Quia ergo cum uxore sua quam hic de Romana ciuitate esse perhibet, ut reuertitur sicut desiderat ualeat, uestris se possit patrocinij adiuuandum: paternae dilectionis salutantes affectu petimus, ut hac in re magnitudinis uestrae tuitionem habeat, & a nullo eos illic contra rationis ordinem impediri permittatis, sed desiderijs eorum pro uestra mercede adesse & concurrere debeatis: quatenus & illi se adiuuatos uestra ope cograudeant, & magnitudo uestra poscentibus impendisse quod iustum piusque est, uideatur.

Gregorius

Gregorius Ioanni subdiacono Rauennae.

De monachis monasterij Claudij abbatis. De peculiaritate a monasterijs funditis extirpanda. Et de quibusdam scriptis non recte a Claudio abbate transcriptis. Cap. XXII.

Epist. 22

Venientes monachi monasterij quondam abbatis Claudij, petierunt sibi Constantium monachum abbatem debere constitui. Quos ualde ego in sua petitione derestatus sum: quia mihi terra mentis esse omnino apparuerunt, qui terrenum nimis hominem abbatem quae suerunt habere. Cognoui enim quod idem Constantius peculiaritati studeat. Quae res maxime testatur, eum cor monachi non habere. Ac deinde cognoui: quia ad monasterium quod in Piceni prouincia situm est, solus pergere sine aliquo fratrum suorum presumpsit. Ex qua eius actione cognoscimus, quia si sine teste ambulat, recte non uiuat. At quomodo alijs regulam teneat, quam sibi ipsi nescit tenere? Ab hoc igitur recedentes, cellerarij quendam nomine Maurum petierunt, cuius uitae atque industriae multa testificantur, quia & quondam abbas Claudius eum quibusdam laudabat. Tua itaque experientia sollicitudine requirat, & si eius uita ad locum regiminis digna est, a reuerendissimo fratre & coepiscopo nostro Mariniano hunc abbatem ordinari faciat. Si uero est quod ei omnino obuiet, & ex sua congregatione inuenire aptum minime possunt, ipsi sibi aliunde eligant, & is quem elegerint, fiat. Hoc autem praedicto fratri & coepiscopo nostro omnino dicere stude, ut peculiaritatem a quatuor aut quinque monasterij monachis in quibus corrigi haec tenus minime potuit, studiosissime compescat. & hoc ipsum monasterium a tali peste mundare festinet: quia si illic peculiaritas a monachis habetur, nec concordia nec charitas in congregatione eadem poterit permanere. Quid est autem habitus monachi, nisi contemptus mundi? Quomodo igitur mundum despiciunt, qui in monasterio positi aurum quaerunt? Ita igitur tua experientia faciat, ut neque loci ordinatione differat, neque ad nos ulterius hac de re quere la perueniat. Praeterea quia idem charissimus quondam filius meus Claudius aliqua me loquentem de proverbij, de Canticis canticorum, de prophetis, de libris quoque Regum, & de heptateico audierat, quae ego scripto tradere praefirmitate non potui, ipse ea suo stilo dictauit, ne obliuione deperiret, ut apto tempore haec eadem mihi inferret & emendatius dicerent. Quae cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum ualde in multis fuisse permutatum. Unde necesse est ut tua experientia omni excusatione atque moracessante, ad eius monasterium accedat, conuenire fratres faciat, & sub omni ueritate quantascumque diuersis scripturis chartas detulit, ad medium deducant. Quas tu suscipe, & mihi celesterrime transmittite. De tuo autem reditu quia molestiam te ualidam incurrisse cognouimus, Deo propitio in subsequenti cogitamus. Illud autem quod ad me quorundam relatione perlatum est: quia reuerendissimus frater & coepiscopus meus Marinianus legi commenta beati Iob publice ad uigilias faciat, non

grate suscepi: quia non est illud opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quam prouectum generat. Sed dic ei ut commenta Psal morum legi ad uigilias faciat, quae mentes secularium ad bonos mores praecipue informant. Neque enim uolo dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotesci. Nam quia dilectissimae memoriae Anatholius diaconus quereanti ac iubenti Romano imperatori librum regulae pastoralis dedit, aegre suscepi: quae sanctissimus frater & coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Graecam linguam traestulit. Et sicut mihi scriptum est, ei ualde placuit, sed mihi ualde displicuit, ut qui meliora habent, in minimis occupentur. In parte autem tertia beati Iob in eo uersu in quo scriptum est: Scio quia redemptor meus uiuit, suspicor quia praedictus frater & coepiscopus meus Marinianus mendosum codicem habeat. Nam in scripto nostro idem locus aliter habetur quam haec in aliorum codicibus esse cognoui, atque ideo eundem locum releuari feci, ut sicut in scripto nostro est, ita quoque huc & saepius frater meus habeat. Quatuor enim uerba sunt, quae si eidem loco defuerint, non modicum possunt lectori scrupulum generare. Haec omnia subtiliter & celeriter exquire. Et si apud excellentissimum exarchum nihil potes, uel haec non uidearis neglexisse quae potes. De loco autem Albini quid dicam, de quo uobis aperte contra iustitiam responderetur? De quo tamen debes districte cogitare. Praeterea aliquantulum temporis experientiae tuae praeeperamus, ut apud eminentissimum filium nostrum praefectum ageret, quatenus cura formarum committi Augusto debuisset, pro eo quod omnino sollicitus atque strenuus uir est. Et ita haec tenus distulisti, ut nobis nec quid egeris indicares. Et ideo apud eundem eminentissimum filium nostrum uel modo omni agere intentione festina, ut forme praedictae clarissimo uiro per omnia committantur: quatenus sollicitudine sua aliquid in eas ualeat reformare. Nam sic despiciuntur atque negliguntur formae ipsae, ut nisi maior sollicitudo fuerit, intra paucum tempus omnino depereant. Sicut ergo nostri quoque necessaria causa sit, & generalitati utilis sit, studendum tibi est, ut praedicto, sicut diximus, uiro pro sollicitudine sua modis omnibus committantur.

Gregorius Maurentio magistro militum.

De sellis plebilibus dirigendis. Cap. XXIII.

Epist. 23

Cognoscat gloria uestra mandasse nos Anthemio subdiacono, ut aliquantas sellas plebiles nobis dirigere studeat. Aut si factas non inuenierit, ipsum ad se artificem tollat, ut in domo ipsius debeat laborare, & uel xxiiij. sellas omnino bonas faciat. Et ideo quia omnino nobis sunt necessariae, gloria uestra ut hoc fieri possit prouideat. Et si forte uos iam aliquas coquisistis, nobis eas transmittite. Sed & Iuliano uiro clarissimo maiori excellentiae uestrae, aut si quis alter habuerit, eas nobis mittere procuretis. Ita ergo gloria uestra faciat ut haec quae scripsimus, sollicitudinis uestrae debeant modis omnibus instantia procurari.

Aa

Gregorius

Greg. tom. 2

Gregorius Maurentio magistro militum. De trabibus in Ecclesia sancti Petri necessarijs. Ca. XXIII.

Epist. 24 Propterea q in Ecclesijs beatoru Petri & Pauli trabes sint necessariae, omnino Sabino subdiacono iniunximus, ut aliquantas de partibus Britannoru incidere, & ad locum unde huc per mare duci possint, trahere debeat. Sed quonia solus hoc facere non assurgit, Arogi scripsimus, ut homines qui sub eo sunt, cum bobus suis, in eius deputet ire solatijs, promittetes quia dum res perfecta fuerit, dignu ei xeniu transmittemus. Gloria ergo uestra uenam epistolae nostrae ad eu sub urbana persona studeat sub celeritate transmittere, quae ei hoc quod scripsimus deferat, ut antedictus subdiaconus uoluntate ipsius possit agnoscere. Si uero nauigij prosperitate inuenta discesserit, cuncta ei gloria uestra per suas epistolas innotescat, ut sciat qd agere debeat, sed & nobis similiter quae acta fuerint, indicate.

Gregorius Arogi duci. De trabibus in Ecclesijs sanctorum apostolorum Petri & Pauli. Cap. XXV.

Epist. 25 Via sic de gloria uestra sicut reuera de filio nostro confidimus, petere aliqua a uobis fiducialiter prouocamur, arbitrates quod minime nos patiamini contritari, maxime in tali re, unde anima uestra multu poterit adiuuari. Indicamus autem propter Ecclesias beatoru Petri & Pauli aliquantas nobis trabes necessariae esse, ideo Sabino subdiacono nostro iniunximus ut de partibus Britannoru aliquantas incidere, & usq ad mare in locum aptum trahere debeat. Et quia in hac re solatijs indiget, salutates gloria uestra, paterna charitate petimus, ut actionarijs uestris, qui in illo loco sunt, deputetis, ut homines qui sub eis sunt, cum bobus suis in eius transmittere debeant solatiu, quatenus uobis concurrentibus melius quod ei iniunximus, possit perficere. Nos enim promittimus quia dum res perfecta fuerit, dignu uobis xenium quod non sit iniuriosum transmittemus. Na scimus nos considerare, & filijs nostris qui bona uoluntatem exhibent, respondere. Vnde iteru petimus gloriosissime fili, ut ita facere debeat, ut & nos uobis possimus esse praestito beneficio debitores, & uos mercedem pro sanctorum Ecclesijs habeatis.

Gregorius Gregorio expraesecto. De trabibus in Ecclesijs sanctorum apostoloru Petri & Pauli. Cap. XXVI.

Epist. 26 Scientes quanta erga beatorum Petri & Pauli Ecclesias in gloria uestra mente maneat dilectio, uestru nobis post Deu adiutoriu scriptis discutentibus adhibere necessario procuramus, confidentes facile uos & deuote quicquid pro earum utilitate cognoscitis impartire, quibus gloria uestram etia sponte no dubitamus uelle praestare. Et ideo quia in praedictis Ecclesijs trabes omnino sunt necessariae, atque Sabino subdiacono ut interm usq ad xx. incidere festinet, & ad mare trahere debeat iniunximus: paterno salutantes affectu petimus ut gloria uestra de possessionibus quas illic in emphiteosim habet, hac in re homines cum bo-

bus suis faciat praebere solatia: quatenus & ipse uestra opitulatione suffultus, ad ea explenda quae sibi iniuncta sunt, possit esse idoneus, & uos mercedem ualeatis acquirere. Ita ergo, sicut diximus, ut & uobis confidimus, agite gloriose fili, ut & nos uobis gratias referamus, & beatos Apostolorum principes pro amore & dilectione uestra qua eoru Ecclesijs exhibetis, habeatis in omnib. adiutores.

Gregorius Stephano. De trabibus conducendis. Cap. XXVII.

Epist. 27 Vanuis fraternitate uestra officij sui qualitas pro Ecclesiaru utilitatibus ultrò solatiari comoneat, non tamen abre est, si illud ex abundantia uestra horremur epistola, quod facere uos conuenit prona uoluntate. Proinde in Ecclesijs beatoru Petri & Pauli trabes ualde necessariae fraternitati uestra duximus indicandum. Et quonia Sabino subdiacono ut aliquantas incidere, & usq ad mare trahere debeat, unde huc adduci ualeant iniunximus, atq in ea re manifestu est eu opus habere solatijs: sanctitas uestra ut oportuerit, ei toto studio totaq intentione opè ferre studeat, ac in eius solatio boues hominesq transmittat, ut nullam excusationem inueniat, sed quae ei praecipimus, uobis opitulatibus implere sufficiat. Ita ergo fraternitas uestra faciat, ut ei se quantu ualet impendat. Na quantu praedicti subdiaconi culpa est, si uobis concurrentibus piger extiterit, tanto culpabilius erit & grauius, si qua se occasione fraternitas uestra aut excusare, aut in deuota, qd non credimus, monstrare uoluerit. Debes aut scire hanc fraternitatu uestra cura uehementer incubere, cuius Ecclesie trabes olim cultu proprio construerat procurare.

Gregorius Romano defensori. De filijs Petri defensoris. Cap. XXVIII.

Epist. 28 Petrus que defensorem fecimus, quia de massa uis Ecclesiae nostrae qua Vitelas dicitur, oriundus sit, experientiae tuae bene est cognitum. Et ideo quia ita circa eu benigni debemus existere, ut tamen Ecclesiae utilitas no laedatur, hac tibi preceptione mandamus, ut eu districte debeas comonere, ne filios suos quolibet ingenio uel excusatione foris alicubi in coniugio sociare praesumat, sed in ea massa cui lege & conditione ligati sunt, locietur. In qua re etia & tua omnino necesse est experientiam esse sollicita, atq eos terrere, ut qualibet occasione de possessione cui oriundo subiecti sunt, exire non debeant. Na si quis eorum exinde, quod non credimus, exire praesumpserit, certu illi sit quia noster consensus nunquam illi aderit, ut foris de massa in qua nati sunt, aut habitare, aut debeant sociari. Sed & supra scriptam terram eorum sciatis uos non leuè periculū sustinere, si uobis negligentibus quisquam ipsorum quicquam de ijs que prohibemus, facere qualibet sorte tentauerit.

Gregorius Maurentio magistro militum. De filio Domitij relaxando. Cap. XXIX.

Epist. 29 Petrus Domitius uir magnificus, ut uestra gloria scribere deberemus, quatenus nauigantibus

bus alijs, & filio suo similiter esset licentia nauigandi. Et quamuis de gloria uestra certi sumus quia nihil quod indiscretum est faciat, sed omnia sapienter intendat, hortamur tamen ut si alij relaxantur, ille non debeat retineri: ne forsitan non ex ratione, sed sola fratrum inimicitia retineri uideatur. Vos tamen qui praesentes estis, & quietis confiderratione generalem etiam utilitatem attendentes, melius quid expediat potestis aduertere.

Gregorius Querentino expraesecto. De Bonito uero glorioso. Cap. XXX.

Epist. 30 Epistolam gratiae uestrae suscepimus, in qua scripsistis ut pro glorioso Bonito filio nostro agere debeamus, quatenus praesentia illi administratio committatur. Equidem nos eundem filium nostrum non modò, sed multi sunt anni quod nouimus, & idcirco concurrere illi per omnia festinamus, sed non in illa re de qua amaritudines possit & tribulationes assumere. Nam administratio ipsa uni priori ipsius & alteri minori oblata est, & miscere se nullo modo uoluerunt, scientes omnino graue esse, & praesertim in hoc tempore administrationem suscipere. Si ergo illis graue fuerit, quanto magis isti debet esse difficile qui nobis in actione est: Additur quia inutile & ualde laboriosum est, hominè literatum ratio cinioru causas assumere, et in eis se, quod non expedit, obligare. Super hac aut res illa nos reuocat: quia nullu de hac actione bene exisse recolimus nisi gloriam uestra, de qua omnipotentè Dominu petimus, ut eam usq ad finem continua protectione custodiat. Et ideo hoc considerantes, in eius laesione miscere nos nolimus: Na quod modò putatur utile, certu est quia postmodu plenu laboris erit atq dispendij. Si aut sic utilitatibus suis aestimat oportere, & uult agere ut hac administratio sibi committatur, nos contrarij non sumus, sed etiam modò futuris tribulationibus ipsius condolemus: quia quid passurus sit, exemplò praecedentium non nescimus.

Promissio cuiusdam episcopi haeresim suam anathematizantis. Cap. XXXI.

Epist. 31 Quotiens cordis oculus nube erroris obdurtus, supernae illustrationis lumine fit serenus, magna cautela nitendu est, ne latenter author schismatis irruat, & ab unitatis radice eos qui ad eam reuersi fuerant, telo iteru erroris abscondat. Et ideo ego ciuitatis illius episcopus, còperto diuisionis laqueo quo tenebar, diutina mecu cogitatione pertractans, prona & spontanea uoluntate ad unitatē sedis Apostolicae diuina gratia duce reuersus sum. Et ne praua mēte, seu simulatè reuersus existimer, sub mei ordinis casu spondeo, & anathematis obligatione, atq promitto tibi, & per te sancto Petro apostoloru principi, atq eius uicario beatissimo Gregorio, uel successoribus ipsius, me nunquam quorumlibet suasionibus uel quocunq alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum: sed semper me in unitate sanctae Ecclesiae ca-

Greg. tom. 2

tholicae, & comunione Romani pontificis per omnia permansuru. Vnde iurans dico per Deu omni potentè, & hac sancta quatuor Euangelia, quae in manibus meis teneo, & salutè gentiu atq illustratū dominoru nostroru rempublica gubernantiu, me in unitate, sicut dixi, Ecclesiae catholicae, & comunione Romani pontificis semper & sine dubio permanere. Quod si, quod absit, aliqua excusatione uel argumento ab hac me unitate diuisero, periurij reatu incurrens, aeternae poenae obligatus inueniar, & cu authore schismatis habeā in futuro seculo portionē. Hanc autē cōfessionē promissionisq meae chartulā notario meo cu consensu presbyteroru, & diaconoru atq clericoru qui me in hac unitate obligantes, in supra scriptis omnibus prona simul uoluntate secuti atq proprijs manibus subscripturi sunt scribendā dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die & cōsule supra scriptis. Subscriptio episcoporu illoru. Ego ille episcopus ciuitatis illius huic cōfessionī promissioniq meae praestito de conseruandis supra scriptis omnibus sacramento subscripsi.

Gregorius Columbo episcopo Numidiae. De peruersitate Paulini Regensis episcopi. Cap. XXXII.

Epist. 32 Via bene olim est cognitū fraternitatē tuā sacerdotali grauitate & zelo esse Ecclesiastico decoratā, satis oportere prospeximus ut interesse ad cognoscenda ea quae correptionis indiget debeas, ne si fuerint dissimulatione postposita, licitum esse sibi credat quisq quod potest. Qualiter autē fratrem nostrum Paulinum Regensis ciuitatis episcopum clerus suus, uel hi qui in sacro sunt ordine cōstituti, in se perhibeāt corporaliter excessisse, audire non indiges: quippe quia priusquam haec ad nos querela pertingeret, tibi iā factum est sicut eis asserentibus didicimus manifestum. Et quonia praepositis in subiectorum poena fas esse nō debet sauiēdi, Victori fratri & coepiscopo nostro qui primatus inter uos locū tenet, curauimus scribendum, ut unā cum tua fraternitate uel cum alijs fratribus & coepiscopis nostris quos adhibere prospexeritis, inter memoratum fratrem & cōfacerdotē nostrum & clerum ipsius causa subtili debeat inuestigatioe cognosci. Et ideo dilectio tua immineat atq sollicitudinē gerat, ut ea quae ad nos perlata sunt, inaudita nō trāseāt, ne discordia in Ecclesia unde magnopere pellēda est nutriatur. Et si quidē cōtra eum clericorum suorum uera querela est, culpā suā quā sponte emēdare despexit, in Ecclesiastici uigoris diffinitione cognoscat, ut & de praesenti sentiat quā sit graue quod fecit, & dicat de futuro nil se plus agere posse q licet. Prae omnibus igit hortamur, ut zelū quē propter Deum habere te nouimus, ardentius studeas exercere. Et quia memoratus frater noster Paulinus Ecclesiasticos ordines per Simoniacā dare haeresim, quod audire nephas est, dicitur, unā cum antedicto primate uel alijs, subtilius hoc & cum omni diligentiā tibi sit curae perquirere. Et si ita, quod absit, inuentum fuerit, studendum atque agendum est, ut

Aa 2 est, ut

est, ut eum qui primum accipere, & eum qui dare non metuit, canonice ultionis sententia feriat, quatenus horum emendatio multorum possit esse correptio. Et priusquam hæc radix mortifera conualecat, & plures interimat, totius concilij diffinitione damnetur, ut nullus unquam pro quouis ordine accipere, nullus dare aliquid audeat, nec quisquam ex gratia sed ex merito promoueat: ne & ordo Ecclesiasticus confundatur, & sit probitas uitæ despectui, si primum meriti indignus acceperit. Hilario aut chartulario nostro iniunximus, ut si causa poposcerit, cognitioni uestræ interesse non renuat. Si ergo necessarium fuerit, uestris illi apicibus ut illuc uenire debeat, facite certiores, quatenus simul cum ipso tractantes, melius decernere quæ statuenda sunt debeatis.

Gregorius Victori episcopo. De Paulino Regensis ciuitatis episcopo. Cap. XXXIII.

Epist. 33

Quanto nobis lætitiæ est fratres nostros cognoscere erga filios suos paterna charitate esse sollicitos, tanto tristitiæ deputamus, quando eos ab illicitis nec aliorum fratrum reuerentia, nec sacerdotum præualeat consideratio temperare. Quam igitur grauis & aspera aduersus fratrem nostrum Paulinum Regensis ciuitatis episcopum, clericorum eius uel eorum qui in sacro sunt ordine positi, sit querela, fraternitati tuæ liquere non dubium est: quia latere te in uicino non potuit quod ad nos in longinquo peruenit. Et quoniam ualde cauendum est ne hoc quod est frustra in se corporali iniuria ueruntur excedere, aut licite præsumatur, aut fiat dissimulatione deterius, sic manifesti excessus canonice semper moderatione premendi sunt, ut una res & prætorum correptio, & esse possit regula futurorum. Proinde simul cum dilectissimo communi fratre Columbo episcopo uel alijs sacerdotibus quos preuideris, inter suprascriptum fratrem nostrum & clericos ipsius causam subtili inuestigatione rimari te cõuenit. Et si supplicatium querela ueritate subsistit, ita hoc regulari emendatione corrigite, ut & quod sit malum quod fecit agnoscat, & officij sui terminos discat decetero non exire. Nec loci tui, sicut dicitur, ab eo postponi ordinem patiaris, ne illi despectus suus ad periculum, & tibi fiat ad culpam. Nam ad personam in priori loco positam respicit quietudine committitur, nisi sollicitè cognoscatur. Illud aut quod idem frater noster Paulinus Ecclesiasticos ordines dare sub premio perhibetur: subtilius a uobis & omnino districtè querendum est. Et si ita, quod non optamus, esse claruerit, sic ad ulciscendum hoc uelut se propter Deum zelus accendat, ut & ordinanti auaritia sua conuertatur ad poenam, & illicita ordinatio effectus carum, ambitionis sue desiderio non fruatur. In qua re hortamur atque precibus admonemus, ut ita fraternitas uestra studeat esse sollicita, quatenus priusquam unius uitio, Simoniacæ illic hæreseos nequitia conualecat, sententiæ uestræ factio ex opere consilio radicibus amputetur. Nam quisquis ad hoc facinus emendandum officij sui consideratione uehementer non arserit,

A cum ipso non dubitet habere portionem, a quo prius hoc peculiare flagitium sumpsit exordium. Et ideo, sicut diximus, hinc uigilanter atque studiosè agendum est, ut conciliū uestrum quod nunc usque sine huiusmodi praua opinione Deo custoditè seruatum est, huius sceleris uenena nec polluere possint, nec perdere. Præterea Hilario chartulario nostro precipimus, ut si res exegerit, interesse uobiscum non differat. Unde si necesse fuerit, uestris illi ut ad uos uenire debeat, epistolis indicat, quatenus omnia una cum eo salubriter Deo possitis adiuuante dirimere.

Gregorius Ioanni episcopo primæ Iustinianæ. De Paulo Dyacina ciuitatis episcopo. Cap. XXXIII.

Quando mala quæ poenitentia fletu purganda sunt, augentur excessibus, ita maior delinquentibus est adhibenda correptio, ut et ipsi facinus suum saltim poena uindicante cognoscant, & alios ab illicitis Ecclesiasticæ tuitionis timor inhibeat. Dilectissimus itaque lator presentium Neemefion ad nos ueniens indicauit, sicut & gestorum exemplaria quæ huc detulit continerent, Paulum Dyacina ciuitatis episcopum inter alia mala in corporale crimen lapsum, a suis fuisse clericis accusatum, atque habita cognitione ita, quod sine dolore dicere non possumus, claruisse: atque insuper postquam conuictus est, etiam libellum in quo ea de quibus accusatus fuerat uera esse confessus, obtulisse. Quare de re, sententia illum episcopali depositum, & se eius loco cum fraternitatis uestræ consensu esse episcopum ordinatum. Sed nunc eundem Paulum cum auxilio quorundam secularium iudicum ueniens episcopum more prædonis ingressum, ablatisque uiolenter rebus Ecclesiæ ab eo se proiecit, ac summa iniuria ad necem penè perductum. Et quoniam tantæ nequitia prauitas nec dissimulanda, nec leuiter attendenda est, fraternitas uestra hæc omnia diligenter curet addiscere: & si ita se, ut edocti sumus, ueritas habet, prædictum Paulum districta faciat executione compelli, ut quæcumque abstulit, omni mora uel excusatione cessante restituat. Si uero nihil Ecclesiæ, sed suum proprium dixerit abstulisse, quauis graue & iniquum fuerit ut non a uobis uel a metropolitano eius hoc petierit, sed temerario ausu agere præsumperit, ueruntamen si quid proprium tulit, sub fraternitatis uestræ debet examinatione constare, si uerum est. Sed & illud diligenter querendum est, si quid male de rebus dilapidauit Ecclesiæ, ut ex eo quod nunc abstulit, hoc reformare ac satisfacere modis omnibus compellatur. Si autem differre tentauerit, quousque omne quod dilapidauit uel de substantia tulit Ecclesiæ restituat, in monasterium mittendus est, ut saltem coactus reddat, quod male auferre non metuit. Quod si forte, quod non credimus, post depositionem suam inuerecundè ac mente peruersa aliquid de episcopatu loqui, atque rursus ad hoc qualibet aspirare præsumptione tentauerit, fraternitatis uestræ se contra improbitatem ipsius omnino uigor accendat, atque dominici corporis ac sanguinis communionem priuatum in monasterium eum usque ad diem obitus sui ad agen-

Epist. 34

Can. 2. q. 7. Lator

ad agenda curet poenitentia retrudendum: quatenus perpetrati sceleris maculas dignis discat fletibus emundare, quas magis in interitu animæ suæ nequiter augere desiderat. Suprascriptus autem dilectissimus filius noster Neemefion in loco suo & episcopatus officio proculdubio reformet, & ne denuo hac de re inquietudinè ac molestia patiat, sollicitos uos esse necesse est: quia hoc non solum ad huius munitiõem, uerum etiam ad aliorum constat emendationem proficere, ut prauorum hominum præsumptio nihil decetero contra sacerdotum canonum statuta uel Ecclesiasticam disciplinam ullo modo audeat attentare.

Gregorius Constantio episcopo Scodritano. De Pauli facinore Dyacini. Cap. XXXVI.

Epist. 35

Quæ dilectissimus lator presentium Neemefion, qui se dicit Dyacina ciuitatis esse antistitem, de facinore Pauli Dyacini, ut ipse asserit, quondam episcopi questus sit, fraternitati tuæ fuerant subtilius indicanda, nisi scire te omnia testaretur, quippe quæ & compassum sibi, & uoluisse subuenire perhibet, sed minime potuisse. Et quia tantum causa flagitij negligi uel transiri non debet impunita: ne eius imitatione, scelesti ab alijs, quod absit, sumat audacia, fraternitas tua exemplaria scriptorum his subdita quæ ad reuerendissimum fratrem nostrum Ioannem primæ Iustinianæ ciuitatis episcopum seruante uices nostras direximus, diligentiore relegat. Et si secundum eorum seriè explore se cuncta posse cognoscit, ea quæ illi mandauimus, ipse omnia ex nostra autoritate exequaris & facias. Si uero hoc tibi quibusdam forte aduersantibus obstaculis uides esse difficile, studendum est, ut eadè scripta nostra ad antedictum fratrem nostrum sine excusatione perueniant, Cui etiam & te cõuenit imminere, ut ea quæ ei a nobis mandata sunt, districtius exequi, & nulla debeant occasione lentari, sed ita quæ nequiter acta sunt, emendatione congrua corrigantur, quatenus una res & ultio competens delinquentis, & formido sit alijs in eodem ordine constitutis.

Gregorius uniuersis episcopis concilij Vizachij. De Clementio primæ uorum. Cap. XXXVII.

Epist. 37 Can. 2. q. 7. Sicut inquit

Sicut laudabile discretumque est, reuerentiam & honorè debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis & Dei timoris est, si qua inter eos correptione indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum, quod absit, corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite. Ante multum siquidem temporis quadam ad nos de fratre nostro Clementio primatè uestro perlata sunt, quæ cor nostrum non modico mœnore transigeret. Sed prementibus diuersis tribulationibus, & maxime circumsistentibus hostibus, ea nobis non fuit spaciū requirèdi. Et quoniam ita sunt graua, ut transire indiscussa ullo modo non debeant, fraternitatem uestram his hortamur affatibus, ut cum omni sollicitudine ac ueritate ueritatis indagare substantiam multis modis debeatis: ut aut, si ita sunt ut audita sunt, uelione canonice referantur: aut si falsa, fratris nostri innocentia diu sub nephanda op-

Greg. tom. 2

A nionis dilaceratione non faceat. Unde ne quis desidia torpor in requisitione sit, admonemus ut non cuiusquam personæ gratia, non fauor, non blandimenta, uel quodlibet aliud quæntiã uestrum uel ad discutendum quæ nobis nunciata sunt, molliat, uel a tramite ueritatis excutiat, sed sacerdotali ter ad inuestigandam uos propter Deum ueritatè accingite. Nam si quis in hoc aut pigrum se, aut negligentem præsumperit exhibere: id est criminibus apud omnipotentem Dominum se nouerit esse participem, cuius zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi causas facinoris non mouetur.

Gregorius Firmino episcopo Hystris. De conuersione eius ad sanctam Ecclesiam catholicam. Cap. XXXVIII.

Quem redemptor noster de seruatorum suorū numero perire non patitur, ita misericordia suæ inspiratione cor eius illustrat, ut deserto erroris obscuro, ad cognitionem lucis & uiam redire arueritatis. Unde suscepta charissimæ fraternitatis tuæ epistola, magna in Domino exultatione gaudemus, quod diuina te gratia ad unitatem Ecclesiæ, a qua pertinaciū & imperitorum hominum instinctu disiunctus fueras, reuocauit. Sed quia quantum antiquus hostis superatus se conspicit, tanto insidiari acrius non quiescit, omnino sollicitè uigilantemque te esse conuenit, atque scutum constantiæ contra insidias ipsius præparare, ut illa frangantur, & uim interius penetrandi non habeant. Nulla ergo te charissime frater rerum desideria, nulli terrores, nulla blandimenta, nullæ seductiones, quæ uenentis uerborum sagittis animas inficiunt, a reuersionis tuæ seruore te molliant, aut retrò redire compellant: ne qui fortem superaueras, grauius a forti supereris, & captiuus, quod absit, post uictoriam te nearis: sed magis ut mater ecclesia per totum Deo propitio orbem diffusa, ad sumum te rediisse gremium non inertem agnoscat, studiosissimè tibi uigilandum ac laborandum est ut tecum possis & alios reuocare: quatenus damna quæ a uersionis tuæ exemplo commiseras, non solum reuersionis bono refarcias, sed etiã lucrum exhibeas, ut ad promerendam prætorium ueniã, & futurorum præmia capeffenda plus domino tuo uidearis reuocasse quam tuleras. Nobis ergo omnino curæ erit, de fraternitatis tuæ quiete, ut dignum est, cogitare: quia postquam nobiscum iam Deo protegente unus es, non aliter utilitates tuas quam nostras attendimus. Aliqua uero nobis de necessitatibus uestris Ioannes subdiaconus scripsit, sed credimus de Dei nostri potentia, quia sanctus Petrus ad quem reuersi estis, uos deserere non debet. Modò autem de benedictione eiusdem sancti Petri transmissimus fraternitati uestræ paraturam unã, quam uos necesse est cum ea charitate qua uobis est transmissa suscipere.

Gregorius Ciritano. De cura Sitonici. Cap. XXXIX.

Gloria uestræ dudum scripta suscepimus, in quibus indicastis sollicitudini uestræ serenissimorum principum iussione curam Sitonici fuisse mandaram, atque præceptum esse ut omnibus tristici

Epist. 38

Epist. 39

quantitas quæ in horreis nostræ Ecclesiæ suscepta fuerat, uobis tradita ante omnia debuisset, & scriptis ut hoc ipsum parari in species faceremus. Quod quidem quia uestrum, cuius ad nos quidē bona tanta perlata sunt, non fuerit, nouimus: & scitis quod durum quamquā omnino difficile sit, ut res quæ nec feruari, nec eo tempore ad emendū poterat inueniri, in species restitui peteretur. Veruntamen ut exui ab huius rei sollicitudine ualeremus, studij nostri fuit, ut etsi cū maiori dispendio, omnino frumenta ipsa, sicut uoluitis, in species faceremus præparari. Post uerò per latorē presentij Euticii uirū magnificū qui se illustrē præfectū esse commemorat, aliam nobis epistolā transmisisit, ut quæ summa eiusdē Sitonici ab horrearijs Ecclesiæ sit suscepta, prodit acta publica debuisset. Et ideo ne per occasionem Ecclesiæ, quædam cuiquā nasci uideatur occasio seu excusatio, & quantitatē, sicut scripsistis, defensores Ecclesiæ prodiderūt, & quæ putauerunt utilia, petierunt. Quod gloria uestra diligenter sollicitēq; pertractet, & uerba eorum non negligat. Nam quicquid post hæc in prædicti Sitonici specie damni contigerit, amplius iam ad Ecclesiæ dispendiū sciatis nullo modo pertinere: quia nec habitatores ciuitatis istius, afflicti reuera homines, prædictum Sitonium in suo se afferunt detrimento posse suscipere. Hęc igitur omnia gloria uestra cognoscens, ita de his quæ sibi sunt commissa studeat cogitare, ut & utilitatem publicam faciat, & huius operis pondus Ecclesiæ nostræ denuo ad grauamen pauperum non incumbat.

Gregorius Desiderio episcopo. De Pancratio monasterio monachorum sociando. Cap. XL.

Pancratius lator presentium, ut asserit, diaconus Apostolorū se luminibus representans, a nobis noscitur petiisse, ut eum fraternitati uestræ deberemus specialiter commendare. Intimauit etiam nobis quod in clericatus officio uestræ sit Ecclesiæ mancipatus. Vnde diuini motus inspiratio ne compunctus, gratiam monasticæ conuersationis appetit, illicq; in eodem quem sumpsit habitu, desideras permanere, etiam diaconem se eiusdem monasterij factum esse commemorat. De cuius loci seruitio auelli nulla patitur ratione. Nunc quantum asserit, fraternitas uestra non quidem impedimentis intentum, sed affectu beneuolentiæ, in officium eum suæ uult reuocare Ecclesie. Hortamur igitur ut tam promptæ deuotioni eius, quā in sancto studet habere proposito, minime uestra sit impedimento fraternitas, magis autem quibus ualeatis adhortationibus pastoralī admonitione succedite, ut seruior huius desiderij in eo non tepefeat: ut qui a turbulento curarum secularium tumultu se segregans, quietis desiderio portum monasterij appetit, rursum in Ecclesiasticarum curarum non debeat perturbationibus implicari, sed in Dei laudibus permittatur secure ab his omnibus remanere ut possulat.

Gregorius Bonito defensori. De mancipio Fortunati abbas. Cap. XLII.

Filius noster Fortunatus abbas monasterij sancti Seuerini, quod in hac urbe Romana situm est, latorēs presentium monachos suos illic pro recolligendis mancipijs iuris sui monasterij, quæ illic latitare dicuntur, dirigens, petijt ut experientie tue ei debeant adesse solatia. Eapropter presentij tibi autoritate præcipimus, ut eis in omnibus salua ratione concurrere ac opitulari festines: quatenus te illic coram posito, atq; in hac causa ferente solatia, salubriter hæc citius ualeant quæ sibi iniuncta sunt ad effectum Deo auctore perducere.

Gregorius Romano defensori, Anthemio subdiacono, & Suiuino subdiacono. Romanum cum hominibus suis commendat. Cap. XLIII.

Eā quæ sponte præbere nos conuenit, petiti negare nō possumus. Et ideo quia gloriosus filius noster Romanus ex præiore possessiones suas & homines qui in illis sunt partibus, uestræ uoluit experientie commendari: hac uobis præceptione mādamus, ut possessiones hominesq; ipsius seruata æquitate ueri non delinatis, atq; ita in omnibus causis utilitatibusq; ipsius concurrere ac solatari studeatis: quatenus & ille se hac adiutum commendatione cognoscat, & salubriter iniuncta exhibuisse comprobemini.

Gregorius Deodato episc. Mediolanensi. De Luminosa ancilla Dei, & testamento eius. Cap. XLIII.

Nilli dubiū est, quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas, nulla est alienandi licentia: ita de eis quas antē habuerint, quicquid iudicare uoluerint, non uentant. Itaq; fraternitatē uestram tēpore quo ad nos fuit, questam esse recolimus, quod quædam immobilia quæ Constantius decessor uester Luminosæ ancillæ Dei filia fratris sui testamenti serie legati titulo dereliquit, iam episcopus acquisisset, decreuissetq; nos ut si hoc cōstaret, nullū ex his Ecclesia uestra præiudiciū pateretur. Quod & uos oportet recollere, & molestiā aliquid prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei sine cognitione de his quæ possidet, quicquā auferre. Sed si hoc Ecclesiæ uestræ actores probari posse cōfidunt, uestris nobis epistolis indicate, ut qualiter hoc ipsum cōstare debeat disponamus: dummodo, cognita ueritate, nec Ecclesia uestra pati præiudiciū, nec illa iniuste uideat affligi: quia, quantum aliqui perhibent, hoc supradictus decessor uester nō in episcopatu, sed dū adhuc esset diaconus acquisiuit. Vnde necesse est ut, sicut diximus, facta probatione debeat cōstare quod uerū est. Eandē uerò ancillā Dei fraternitati uestræ cōmēdamus, ut a nullo eā patiatur grauari uel opprimine si inquietata fuerit, ex huius causæ occasione hoc pati quod nō decet existimet. Et ideo si quid forte fuerit quod debeat emēdari, aut plano adhortatiōis uestræ moderamine corrigat, aut certe nobis subtiliter nūcie, quatenus & uos ab inuidia litis extraneæ, & nos quod cōuenit facere nullatenus omittamus.

Gregorius Fankino defensori. De capitibus equarum Florentino dandis. Cap. XLIII.

Experien-

Experientiā tuā iā credimus cognouisse, dilectissimū filiū nostrum seruū Dei diaconū hæc redē sanctā Romanā Ecclesiā, cui, Deo auctore, deseruimus, reliquisse. Et quæ legati titulo quatuor equarum capita Luminosæ ancillæ Dei proxime sue dari cōstituit, atq; nos petente dilectissimo filio nostro Florentino diacono xenodochio Anichiorū, cui præesse dinoscit, decē equarum capita cum emissario suo præuidimus largienda: hac tibi idcirco præceptione mandamus, ut latori presentium qui ad hoc illic ex opere missus, tū quatuor quæ legata sunt, quæ decē equarum capita, quas xenodochio cōcessimus, de equabus præfati quidē diaconi, simul & emissariū sine aliqua debeas excusatione uel mora contradere.

Gregorius Gennadio patricio. Draculsum de hostibus reuersum commendat. Cap. XLV.

Draculsum presentij portitor de hostibus ad rem publicā ueniens, opinionis uestræ, quæ longē lateq; diffusa est, bono successus, ad excellentie uestræ obsequia summo desiderio festinauit occurrere. Et quoniā nostra se apud uos poscit epistola cōmēdari, paterna dulcedine salutates, petimus ut eū sicut Deus uobis in cor miserit ac utile fuerit, excellentia uestra ordinare dignetur: quatenus bona quæ de uobis etiam positus adhuc inter hostes audiuit, in se ualeat experiri, & excellentiæ uestræ eius quoq; ante omnipotentis Dei oculos inter cæteras merces accrescat.

Gregorius Venantio patricio. De factis Samsonis exponendis. Cap. XLVI.

Desideratissime excellentie uestræ scripta suscepi, in quibus tantū de absentis collocautione gauisus sum, quantum ipsum qui locutus est, semper mihi cupio esse presentē. Vultis ergo quædam de Samsonis factis allegoricē differant: sed tāta mihi debilitas corporis accidit, ut si qua subire ualuerint, exercere animus nō assurgat. Bono autē desiderio uestro cōgaudeo: quia dū expositionē sacrorū uerborū cupitis, quæ strictē ipsum auctore eorum dē uerborū queritis, demonstratis. Si igitur uires salutis accepero, auctore omnipotēte Dño uestris desiderijs parebo. Oro autē ut in cunctis actibus uestris gratia uos superna custodiat, quatenus in bono opere et aspirando uos repleat, et adiuuando cōfortet.

Gregorius Panthaleoni notario. De argento Ecclesiarum secum deferendo. Cap. XLVII.

Expectabamus ut nos experientia tua de argento Ecclesiarum, uel alijs quas inuenit rebus omnino subtiliter redderet certiores, ut eius renunciatione quod fieri debuisset, deliberare minutus potuissemus. Sed non nos ita renuntiatio tua ut oportebat instruxit. Curæ ergo tuæ sit, ut argentum Ecclesiarum quod clerus & populus habet, apud quos præuideris, in cimiliarcho Ecclesiæ sub omni sollicitudine atq; cautela deponas, atq; de eodem deposito inde susceptum accipias. Argentum uerò Ecclesiarum quod pro peccatis a clero & populo desitutum est, tecū huc defer. Si

forte tres aut quatuor clericos de ipsis Ecclesijs cognoueris remanuisse, facta notitia, quis, quomodo est, uel ubi habitat, nobis defer: ut eis si necessarium uiderimus, quid singulis annis accipere ualeant, statuere ualeamus. Res uerò quæ uetustate perire possunt, tecū similiter defer, ut ex eis quod utile uisum fuerit, disponas. Tu autem protegere Domino inuenta nauigij prosperitate reuere.

Gregorius Romano defensori. De præsumptione tonsuratorum in Sicilia. Cap. XLVIII.

Peruenit ad nos quod tonsuratores in Sicilia præsumptione nomē defensorū sumerēt, atq; eos, nō solū utilitatibus Ecclesiasticis nō esse utiles, sed etiā hac occasione multa indisciplina committere. Proinde experientie tue presentij autoritate præcipimus, ut hoc diligētē inquirat. Et si quos sibi, præter eos qui huius rei epistolas habent, hoc denuo nomē usurpare repererit, districta illud emendatione cōpescat. Si uerò quosdā strenuos ac fideles in Ecclesiasticis negocijs esse pbaueris, subtiliter nobis de eis te renūciare necesse est, ut utriū digni sint epistola iudicemus. Præterea a Fortunato de ijs quæ gessit, rationes subtiliter perscrutari te uolumus, & satisfactis omnibus quæ debere cōstituerit, eū per patrimonium uel actionem aliquā Ecclesiæ nostræ transire ulterius non permittas: quia ita se, quantum ad nos peruenit, exhibuit, ut cōmune aliquid deinceps cū nostris habere non debeat. Præterea nunciatus est nobis Martinianū quendam qui nomē sibi defensoris assumpsit, fratri & coepiscopo nostro Ioāni, cui curā patrimonij nostri cōmiseramus, exhibere obedientiā distulisse. Requirit ergo, et si uerū est, exitio tramittat: ut ex cuius Ecclesia honoris sibi saluum nomē arripuit, administrati utilitates ipsius, minime obedisse, impunitū non sit. Sed et si qui sunt alij ordinationi memorati fratris nostri inobedientes, districta in eos ultione modis omnibus uindicate.

Gregorius Romano defensori. De uiolentiā Luminosæ. Ca. XLIX.

Luminosus presentij portitor uiolentiā se, uxore uerq; suā a Salustio uiro clarissimo asserēs sustinere, huc necessitate eadē faciēte uenire cōpulsus est. Vnde quia seruū sanctæ Mariæ quod est parochiæ Grumētinae se esse asserit, necesse est ut Ecclesiastica tuitione ualletur. Experientia itaq; tua præfato supplici Ecclesiastica nō desinat impari re solatia, eūq; de quo querit admonere, quatenus se ab eorū inquietudine cōpescat. Sin uerò est quod sibi in eis rationabiliter dicat posse cōpetere, electorū iudicio terminet, tuaq; quicquid definitum fuerit, executione modis omnibus impleatur.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De redditibus Ecclesiæ suscipiendis. Cap. L.

Filijs nostri Paschasius uir magnificus, & Blaricho uir clarissimus cōquesti sunt nobis, sancti tate uestrā redditus qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ debent, non alibi nisi aut in suburbano ciuitatis, aut in massa, quæ dicitur Gelas, uelle percipere. Quod ego non ita actū intelligo, sicut hi qui murmurant

putant. Scio enim sapientia fraternitatis vestre, & idcirco uos arbitror talia proposuisse, ut per eadem appositione quocumque in loco redditus utiles potuissetis accipere. Laudo frater charissime intentionem charitatis tate, & uehementer amplector, quia sic cura Ecclesie nostre agit, quae profecto uestra est, sicut & uestra, quae uestra est. Tamē nec in suburbano, nec de massa Gelas filij mei excellētissimi Italica & domus Venantij redditus quos pmiserunt sunt petendi. Sed siue in Syraculana, siue in Panormitana parte dare uoluerint, hoc solū uestra sanctitas sit intenta, ut utiles per omnia redditus accipiat, secundū pmissionē pacti uel cautionis quā misimus. Ita ergo sanctitas uestra prouideat, ut nec dilecti filij mei praedicti derelictis suburbanis sibi necessarijs cōtristent, nec nostra Romana Ecclesia damnū aliquid uel minorē utilitatem in eorum reddituum perceptione sustineat.

Gregorius Anthemio subdiacono Campanie.

De uxore Stephani redimenda. Cap. LII.

Stephanus presentium portitor, qui uxorem se Ecclesie nostrae ancillam habere perhibet, o se solido ab Accello seniore de hostibus comparatum innouit. Et quia ad eorum restitutionem se inopem esse commemorat, experientia tua diligenter inquirat, & si ita esse cognouerit, nec habere unde suū possit precium reddere, cum praedicto seniore ad quantum potueris ordina, & precium ei quod tibi statuerit, restituere securus quia tempore quo rationes tuas posturus aduenis, de captiuo iū redēptione quod dederis, tibi restitui faciemus.

Gregorius Eugenio diacono.

De seruis Dei Blerana ciuitatis. Cap. LII.

Serui Dei monasterij quod in Blerana ciuitate se constitutum, de terris suggererunt necessitate se grauissimā sustinere. Et quia talibus nos personis oportet ferre cōsultū, experientiae tuae hac auctoritate praecipimus, quatenus appedem quae Agellus dicit, ex corpore massae Gratilianae cum suis finibus eis debeas cōtradere, quod eis saluo iure Ecclesie nostrae in xxxvi. annorū spatium concessimus habere. Sed & terrulā modiorū xxx. ex praedicta massa quā pridē a nobis sibi datā possidere noscūt, pariter in praedicto annorū spatio, eos habere cōcedimus, quatenus tali pmissione cōgregatio illic cōsistēs huius rei ualeat habere solatium. Experientia itaque tua huius praecipi auctoritate suffulta, praedictas terras eis tradere nō moref, ut liberiori animo in Dei laudibus ualeat permanere.

Gregorius Felici episcopo Portuensi.

Ioannem famulum dat. Cap. LIII.

Charitatis uestrae gratia prouocati, ne infructuosi uobis uideamur existere, praecipue cū & minus uos habere seruitia nouerimus, ideo Ioannē iuris Ecclesiastici famulū, natione Sabinū, ex massa Flauiana, annorū plus minus decē & octo, quē uestra uolūate diu iā possidetis, fraternitati uestrae iure directo donamus atque cōcedimus, ita ut eū habeatis, possideatis, atque iuri proprietatis ue

strae uēdicetis atque defendatis, & quicquid de eo facere uolueritis, quippe ut dñs, ex huius donationis iure libero potiamini arbitrio. Contra quā munificētiae nostrae chartulā nunquā nos successoresque nostros noueris esse uētuos. Hāc autē donationē a notario nostro perscriptā legimus, atque subscriptimus, tribuētes etiā nō expectata pessione uestra, quo uolueritis tēpore alligādī licētā legitimā stipulatiōe & spōsiōe interpolata. Actū Romae.

Gregorius Venantio episcopo Perusino.

De Ecclesio episcopo frigore laborante. Cap. LIII.

Fratrem & coepiscopum nostrum Ecclesium frigore omnino laborare cognouimus, pro eo quod hyemalem uestē non habeat. Er quia aliquid sibi a nobis petijt debere transmitti, fraternitati tuae ad hoc per latorem presentium transmissimus emphibalum, tunicā uel pectoralem, ut a te ei debeat sine mora transmitti. Et ideo ad praedictum fratrem nostrū sub omni illud celeritate stude transmittere, atque hoc ipsum nobis, quia transmissis, tuis renunciare epistolis non omittas, sed ita fac ut ad transmittendū, quia uehementis frigus est, moram aliquam minimē facias.

Gregorius Eulogio patriarcha Alexandrino.

De conuersione Monophysitarum. Cap. LV.

Latrones presentium Siciliam ueniētes, a Monophysitarum errore cōuersi sunt, atque sancte uniuersali Ecclesiae semetipsos adunauerūt. Qui ad beati Petri apostolorū principis Ecclesiam per tendētes, poposcerunt a me, ut eos meis epistolis uestrae beatitudini cōmendare debuissēm, quatenus ab haereticis qui iuxta ipsos sunt, nullā iam uolentiā perpetrī permittant. Et quia unus eorū dicit monasteriū in quo fuit, a parētibz suis fuisse cōstructum, auctoritatē desiderat a sanctitate uestra percipere, ut hi qui in eo sunt haeretici, aut ad finē sanctae Ecclesiae redeant, aut de eodē monasterio repellant. Hāc a nobis indicata esse sufficiat. nā de uestra beatitudine nouimus, quia quicquid ad zelū Dei omnipotentis pertinet, cū omni facere seruire festinet. Pro me uerō ut oretis peto, quia inter gladios Longobardorum quos sustineo, podagra doloribus uehementer affligor.

Ioannis episcopi ad Gregorium papam.

De usu pallij, & diuersis ornatibus. Cap. LVI.

Ruerendissimus conseruus meus Castorius apostolicae sedis uestrae notarius reddidit mihi domini mei epistolam, consortem mellis & uulneris. Quae sic tamen infixit aculeos, ut locum non subtraheret medicinae. Nam qui superbiam, diuinum sequens iudicium, reprehendit, merito se mitem ac placidum quodammodo profiteretur. Cōmemoratis igitur quod ego nouitatis ambitione, pallij usum supra quā antecessoribz, meis indulgētū fuerat usurpassēm. Quod proprii domini mei conscientia, quae diuina regitur dextera, nullo modo credere patiat, nec opinionis incerto aures sacratissimas aperire. Primum, licet peccator, noui tamen quā graue sit terminos nobis a partibus affixos

affixos transcendere, & quod omnis elatio nihil aliud habeat quam ruinā. Nam si maiores nostri in regibus superbiam nō tulerunt, quāto magis nō est in sacerdotibus sustinēda? Deinde recolo me in sinu atque in gremio sacrosanctae Ecclesiae uestrae Romanae & nutritū, & Deo auxiliante prouectū. Et quibus ausibus ego sanctissimae illi sedi, quae uniuersali Ecclesiae iura sua transmittit, praesumpserim obuiare, propter cuius cōseruandā auctoritatem, sicut Deo manifestū est, multorum cōtra me inimicorū inuidiā grauiter excitauī. Sed beatissimus dominus meus nihil me cōtra priscā cōsuetudinem existimer atterasse, quod a multis & propē ab omnibus ciuibus huius urbis attestat, inter gesta etiā si acq̄uissēt, et superscriptus reuerēdissimus notarius potuerat attestari: quoniam iam de secretario descendētibz filijs Ecclesiae, & ingrediētibz diaconibus ut mox procedat, tunc primus diaconus episcopo Rauēnatis Ecclesiae palliū cōseruit induere, quo & in letanijs solēnibus uti pariter consueuit. Nullus ergo cōtra me domino meo conēsurripere: quia si uult, Deo custode, nō esse pōt quod a me aliqua nouitas fuisse introducta. Qualiter em̄ iussionibus uel utilitatibus uestris ubi causa exegerit paruerim, omnipotēs Deus cordi uestro purissimo faciat manifestū: & hoc peccatis meis imputo, quod post tot labores atque angustias quas inuis forisq̄ sustineo, talē uicissitudinē merear inuenire. Sed iterum me illa res inter alia cōsolat, quod interdum sanctissimi patres ob hoc tantummodo castigāt filios suos, ut eos faciant potiores, & post hāc deuotionē satisfactiōe sanctae Rauēnatis Ecclesiae quae peculiariter uestra est, non solū uetera priuilegia cōseruetis, sed & maiora uestris tēporibz cōferatis. Nā quod de mappulis a presbyteris & diaconibus meis praesumptū apostolatus uester scripsit, uerē fateor tēdet me aliquid exinde cōmemorare, cum per se ueritas, quae apud dominum meū sola praevalet, ipsa sufficiat. Nā cum hoc minoribus circa urbē cōstitutis Ecclesijs licitū sit, poterit etiā apostolatus mei domini si uenerabilem clerū primae Apostolicae sedis suae requirere dignatur, modis omnibus inuenire: quia quoties ad episcopatus ordinationē seu respōsiōe sacerdotis uel leuitae Rauēnatis Ecclesiae Romae uenerūt, quod oēs in oculis sanctissimorū decessorū uestrorum cum mappulis sine reprehensione aliqua procedebant. Quare etiā eo tēpore quo istic a praedecessore uestro peccator ordinatus sum, cuncti presbyteri & diaconi mei in obsequiū domini papae meū procedētes usi sunt. Et quia prauidēs Deus noster omnia in manu uestra, & in conscientia purissima collocauit, adiuro uos per ipsam sedē Apostolicā, quā a natura moribus nūc etiā honore debito gubernatis, ut in nullo Rauēnati Ecclesiae quae familiariter uestra est, p me merito priuilegia quibus hucusq̄ usa est minuat. Id secundū uocē propheticā, in me & in domo patris mei secundum suum meritū trāstulerat. Quia ergo uniuersa priuilegia quae sanctae Rauēnatis Ecclesiae a praedecessoribus uestris indulta sunt, pro maiori satisfactiōe

subiecti in scripijs uenerabilibus secundum cōsecrationē decessorum meorum tempora fidē nihilominus repereris, nūc uerō in Dei et uestra est potestate, quicquid ueritate cognita fieri iusseritis: quoniam ego iussionibus apostolatus domini mei parēre desiderās, quāuis antiqua cōsuetudo obtinuit, usq̄ ad sanctam iussionem abstinere curauī.

Exemplum praecipi generalis.

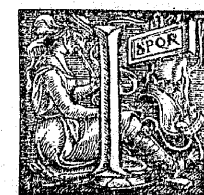
Cap. LVI.

Dilectissimo fratri Petro Gregorius. Omniconuenire nouimus rationi, ut eos amictū pallij decoremus, quos in illis ciuitatibus, diuina inspirante misericordia, sacerdotij honor illuminat, in quibus hoc etiā ab illis qui praeteritis temporibus pontifices fieri meruerunt, & ab Apostolica sede constat esse indultū. Ideo quod charitati tuae usum pallij sicut decessores tui habuissēt nōscunt, presentī auctoritate cōcedimus, atque ea omnia circa honoris tui priuilegium uolumus permanere, quae anterioribus temporibus Ecclesiae tuae cōstat esse seruata, ut nihil prorsus de priuilegijs eius deieas diminutum. Deus te incolumem custodiat.

Finium epistolae Indictionis quintae.

LIBER VNDECIMVS
Incipiunt epistolae Indictionis sextae,
ex Registro beati Gregorij papae.

Gregorius. De Foca coronato, & Mauritio interfecto cum filijs suis. Cap. I.

Nomine Dñi Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, per indictionem sextā die xxij. mensis Nouēbris, tēporibus dñi & beatissimi papae Gregorij, coronatus est Focas, et Leontia Augusta septimo palatio quod dicitur Secūda nas, & occisus est Mauritius imperator, cū omnibus filijs suis masculis: id est, Theodosio iā coronato, Tiberio, Petro, Paulo, & Iustiano, simul & Petro fratre superscripti Mauritij Augusti. Sed & aliqui procerum qui ei coharebant, id est Cōstantius patricius, & curator de Placidias, sed & Gregorius notarius principis. Venit autem icona superscriptorū Focae & Leontiae Augustorū Romae vij. cal. Maij, & acclamātū est eis in Lateranis, in basilica Iulij ab omni clero uel senatu: Exaudi Christe, Focae Augusto, & Leontiae Augustae uita. Tūc iussit ipsam iconam dominus beatissimus & Apostolicus Gregorius papa repositi in oratorio sancti Caesarij martyris intra palatium.

Sermo beati Gregorij papae tēpore mortalitatis. Vi plebs faciat septem. Letanias diuisim secundū statum in uno die. Cap. II.

Oportet fratres charissimī, ut flagella Dei quae uentura debemus, saltem presentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiā ipsa iā quam patimur poena dissoluat. Ut enim propheta teste

Hier. 4 ta teste prædictum est: Peruenit gladius usq; ad animam. Ecce enim cuncta plebs cœlestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli cede vastantur. Nec languor mortem præuenit, sed languoris moras, ut cernitis, mors præcurrit. Percussus quisque antèrapitur, q̄ ad lamenta pœnitentiæ cõueratur. Pensate ergo qualis ad cõspectũ districti iudicis peruenit, cui non uacat flere quod fecit. Habitatores quippe non ex parte subtrahuntur, sed pariter corruunt. Domus uacuae relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnusquisq; ergo nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussione uacat. Reuocemus ante oculos mentis quicquid errando commissimus, & quod nequiter egimus, flecto puniamus. Præueniamus faciem eius in cõfessione, & sicut propheta admonet, Leuemus corda nostra cū manibus ad Deũ. Ad Deum quippe corda cum manibus leuare, est orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profectò, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat: Nolo mortem peccatoris, sed ut cõuertatur & uiuat. Nullus autem de iniquitatibus suarum immanitate desperet. Veterinos namq; Niniuitarũ culpas tridua pœnitentiã absterisit, & cõuersus latro uitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Leuemus igitur corda, & præsumamus nos iam percussisse quod petimus. Citius ad precẽ iudicis scitatur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animaduersionis gladio, nos importunis fletibus insistamus. Ea namq; quæ ingrata esse hominibus importunitas solet, iudici ueritatis placet: quia pius ac misericors Deus à se uult ueniam precibus exigere, qui quantum meremur, non uult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicitur: Inuocame in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia inuocantibus misereri desiderat, qui monet ut inuocetur. Proinde fratres charissimi contrito corde, & correctis operibus craftina die primo diluculo ad septiformem letaniam iuxta distributionem inferioris designatam deuota mente cū lachrymis ueniamus. Nullus uestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negociũ agere præsumat, quatenus ad sanctæ genitricis Domini Ecclesiã cõuenientes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala quæ fecimus depleamus: ut districtus iudex dum culpas nostras nos punire considerat, ipse à sententiã propolita damnationis parcat. Letania clericorũ exeat ab Ecclesia beati Iohannis baptistæ. Letania uirorũ, ab Ecclesia beati martyris Marcelli. Letania monachorũ, ab Ecclesia martyriũ Iohannis & Pauli. Letania ancillarum Dei, ab Ecclesia beatorũ martyriũ Cosmæ & Damiani. Letania foeminarũ conjugatarũ, ab Ecclesia beati primi martyris Stephani. Letania uiduarũ, ab Ecclesia martyris Vitalis. Letania pauperũ & infantium, ab Ecclesia beate martyris Cæcilie. Facta sunt hæc in basilica sanctæ Sabinae sub die iij. cal. Septembris, Indictione vi.

Gregorius dilectissimis filiis Romanis ciuibus. De hoc quod si necesse fuerit, corpus dominico die lauare possint, sicut & faciem. Et de sabbato non custodiendo. Cap. III.

Peruenit ad me, quosdam peruersi spiritus homines, praua inter uos aliqua & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita ut die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi antichristi prædicatores dixerim? Qui ueniens, diem sabbatum atq; dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se & resurgere simulat, haberi in ueneratione uult dominicum diem: & quia iudicare populum compellit, ut exteriorem ritum legis reuocet, & sibi iudæorum perfidiã subdat, colit uult sabbatum. Hoc enim quod per prophetã dicitur: Ne inferatis onera per portas uestras die sabbati: tam diu teneri potuit, quam diu legem licuit iuxta literam custodiri. At postq; gratia omnipotentis Dei Domini nostri Iesu Christi apparuit, præcepta legis quæ per figuram dicta sunt, iuxta literam seruari non possunt. Nam si quis dicit hoc de sabbato seruandum, dicat necesse est etiam carnalia sacrificia persoluenda, dicat præceptum quoq; de circumcissione corporis hucusq; retinendum. Sed contra se Paulum apostolum audiat dicentẽ: Si circumcidamini, Christus uobis nihil prodest. Nos itaq; quod de sabbato scriptum est, spiritaliter accipimus, spiritaliter tenemus. Sabbatũ enim requies dicitur. Verũ autẽ sabbatũ ipsum redemptorẽ nostrũ Iesum Christum Dominũ habemus. Et qui lucem fidei eius agnoscit, si peccata concupiscentiæ ad mentem per oculos trahit, in die sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die sabbati per portas introducimus onera, si in redemptoris nostri gratia constituti, pondera peccati ad animam per sensus corporeos nõ trahamus. Nam idem Dominus ac redemptor noster multa in die sabbati legitur operatus, ita ut iudæos reprehenderet dicens: Quis uestrum bouem aut asinum suum non soluit in die sabbati, & ducit ad aquarẽ? Si ergo ipsa per se ueritas non custodiri iuxta literam sabbatum præcepit, quisquis otium sabbati secundum legis literam custodit, cui alteri nisi ipsi ueritati contradicit? Aliud quoq; ad me perlatum est uobis à peruersis hominibus esse prædicatum, ut dominico die nullus debeat lauare. Et quidẽ si pro luxuria ac uoluptate quis lauare appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec dominico die prohibemus. Scriptum nanque est: Nemo carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam. Et rursum scriptum est: Carnis curam ne feceritis in concupiscentijs. Qui igitur carnis curam in concupiscentijs fieri prohibet, profectò in necessitatibus concedit. Nam si dominico die corpus lauare peccatum est, lauare ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte cõceditur, cur hoc exigente necessitate toti corpori negetur? Dominico uerò die à labore terreno cessandum est, atque omnimodo orationibus insistendum, ut si quid negligentia per sex dies agitatur, per

per diem resurrectionis dominicę precibus expietur. Hæc filij charissimi certa cõstantia & recta præditi fide custodite, stultorum hominum uerba despiciate, & omnia quæ ab eis dici cognoscitis, nolite facile credere, sed in rationis trutina pensate: ut dum erroris uento forti stabilitate resistitis, ad solida cœlestis regni gaudia peruenire ualeatis.

Gregorius Adoato abbati Neapolitano. De Craterensi monasterio suo iungendo. Cap. IIII.

Qantum bene disposita fratrum congregationi animus noster ex interni desiderij intentione cõgaudet, tantũ ex destitutis & penè in desolatione positus, ut pastoralis sollicitudinis eis citius cura subueniat, uehementi more cõcutit. Monachi siquidẽ monasterij quod Crateras dicitur, Neapolitanæ urbi è uicino fundati, porrecta nos petitione informasse noscunt, locũ ipsum ita penè funditus seruorum Dei obsequijs destitutum, ut uix illic remaserint qui loci ipsius solũmodo ualeant esse custodes. Ob quã rã lachryma biliter supplicantes à nobis poposcisse noscunt, ut monasterio uestro ipsum munire monasterij deberemus: quatenus per sollicitudinẽ tuã, & deinceps succedentibus alijs, locus ipse auctore Deo regulari ualeat ordinatione disponi. Sed dũ huic rei frater & coepiscopus noster Basilius Capuanus Ecclesiæ præsens fuisset inueneris, extitit ualde contrarius, asserens locũ ipsum olim monasterio alij dice celis siue fuisse cõiunctũ, & idcirco minime in alterius Ecclesiæ ius debere cõtradi. Cõtra quam obiectionẽ Neapolitanæ rursus clerus Ecclesiæ multo esse aliter q̄ dicebat oppolitũ allegationibus replicabat: quibus diuersa sentiētibus ne constituere quicq; dubie uideremur, deputatis cognitoribus institutum inter eos esse iudiciũ. Quibus renūciatibus, manifesta ratione cõperimus fratrem & coepiscopũ nostrũ Basiliũ nullum in prædicto Craterensi monasterio ius habere. Quo cognito, monachis pia poscētibus, necessariò duximus præbere cõsensum. Præsentis itaq; præcepti nostri auctoritate idẽ Craterense monasterium cellæ uestræ cõstitutum uniendũ. Hoc præcipue cõmonetes, ut locus ipse ita cum diuino solatio per uos deinceps debeat ordinari, quatenus dũ ab hoste licuerit, deputati à uobis illic monachi debeant iugiter in Dei laudibus permanere, perturbatiõis uerò tempore intra urbẽ, in cellã quippe propriã, reuocari. Res uerò oēs eidẽ monasterio cõpetetes, diligenti uolumus cura perquiri atq; recolligi, easq; ut tibi uisum fuerit, apte disponi. Nihilq; quod eidẽ monasterio cõpetit, à quo quã detineri permittas, sed omnia in ius Ecclesiæ, quippe iam tuæ, refertare nõ negligas, ut cūctis salubri ordinatione dispositis, quæ Deo placita & nostra sunt auctoritate suffulta, perpetuis maneant inconuulsa temporibus.

Gregorius Adeoato seruo Dei. Permittit testamentum de rebus suis legitime facere. Cap. V.

Effectum iusta postulantibus indulgere, & uigor equitatis, & ordo exigit rationis, præfer-

tim quando potentium uoluntatem & pietas adiuuat, & ueritas non relinquit. Quia igitur priusq; in monasterio sancti Adriani, ubi es cõuersus, intrares, & hortos intra ciuitatem, seu terras rationales, uel uineas in fundo, sicut nos docuisti, Carliniano, pariter & portiones tuas in fundo Fuloniaco, uel ex aliquibus mancipijs tuis, quibus antè concessa libertas est, uerbo largitus es: ipsa quoq; donatio licet possit iure subsistere, præcipue in hoc quod ab illis tribuitur, qui cū pompis suis seculum relinquentes, ad Dei se eligunt cõferre seruitum: tamen ne quid futurum tempus obliuionis nubilo huic derogare quicq; ualeat largitati, scripturæ hoc desideras tradere monumētis. Quod ut queat robustum existere, à nobis tibi potest dari licentiam. Idcirco huius tibi præcepti nostri pagina liberã hoc faciendũ concedimus facultatem: quatenus dum omnia à te fuerint expressa, & designatione tua nouerint esse sua, quod cunctis modò cõmune est, & ipsi sine cõtentione donata possideant, & uoluntas tua quid ad quẽ pertinere uoluerit, esse nõ possit ambigua. Quicquid enim huiusmodi scriptura interueniente feceris, firmũ stabileq;: & ex rei ipsius ueritate, & ex hac nostra auctoritate nõ dubites: quippe quia nõ noui aliquid facere quod lege est ueritũ, sed dudũ factũ uideris exprimere, & salubriter amputandi causa litigij literarũ memoriã seruanda reponere.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De abbatisa Desideria. Cap. VI.

Quando inter religiosas personas de terrenis rebus cõtroversia nascit, ita sacerdotali est sollicitudine finiendã, ut crescere nõ possit ex mora cõtentio. Desideria siquidẽ abbatisa, latrrix præsentium, huc ueniens quæta est, substantiam parentum suorum pariter & germani sui sibi rationabiliter cõpetentẽ, à Iohanne abbate indebitè detineri. Et quia eandem causam interueniente petit iudicio terminari, fraternitas uestra adhibitis sibi Innocentio atq; Libertino fratribus coepiscopisq; nostris, cum eis negociũ huius qualitatẽ diligenter examinet, & pari consilio cõmuniquẽ tractatu ita se in definiendo ex omni latere festinet exhibere sollicitã, quatenus & ipsa omni inuidia fauoris ac negligentia careat, & inter illos post definitionem uestram aliquid nõ possit litigij remanere. Si uerò aliqua ex lege uobis ad proferendam sententiã fuerit nata dubietas, sapientem utrum, & quem uobis Dei timorẽ habere præ oculis, requirite, ut ab eo quid sit legitimum informati, nullam reprehensionem uestræ definitionis ualeat calculus sustinere.

Gregorius Aleuiberio episcopo. Ut propter infirmitatẽ episcopus non deponatur, nisi petierit. Cap. VII.

Quauis triste nobis sit ualde qd̄ loqmur, atq; fraterna nos cõpassio flere potius urgeat q̄ aliquid de auditis diffinire permittat: suscepti tũ sollicitudo regiminis cor nostrũ instatũ pulsata aculeo, magna nos ecclesijs cura aspiciere, & ne quæ earum

Exech. 18

Matth. 27

Psal. 49

Epist. 3
De consue.
dist. 3. ca.
Peruenit

Hier. 17

Gal. 6

Luc. 16

Eph. 5

Rom. 13

Epist. 6

Epist. 7

Ca. 7. q. 1.

Quamuis

earum possit utilitas deperire, quod fieri debeat, Deo autore disponere. Peruenit igitur ad nos, quibusdam referentibus, quendam episcopum ita passionem capitis incurrisse, ut quod mente alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore grex, quod absit, insidiatoris laetandus dentibus exponatur, uel Ecclesiae ipsius utilitates deperiant, cauta nos necesse est prouisione tractare. Et ideo quia uiuentem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis non crimen abducit, alium loco eius, nisi reculante eo, nulla finitatio ordinari. Sed si interualla aegritudinis habere est solitus, ipse data petitione non se ulterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia subuertente infirmitate posse fateatur assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum: quo facto omnium solenniter electione alter qui dignus fuerit episcopus solenniter ordinetur, sic tamen ut quousque eundem episcopum in hoc seculo uita tenuerit, sumptus ei debiti de eadem Ecclesia ministrarentur. Enim uero si nullo tempore ad sane redit mentis officium, persona fidelis ac uite probabilis est eligenda, quae ad regimen Ecclesiae idonea possit existere, atque de animarum utilitate cogitare, in quietos sub disciplinae uinculo constringere, Ecclesiasticarum rerum curam gerere, & matutum atque efficacem se in omnibus exhibere. Qui etiam si episcopo qui nunc aegrotat superstes extiterit, loco eius debeat consecrari. Ordinationes uero presbyterorum uel diaconorum, seu alterius ordinis si fieri in eadem Ecclesia causa poposcerit, fraternitati tuae noueris reseruandum: quatenus si tuae est diceceoseos, de eius qui ad hoc eligi, uita, moribus, actuque perquiras. Et si placuerit, nec est quod in eo iudicium canonicae distinctionis reprehendat, ad destinatum ordinem non aliter nisi te ordinante perueniat. Ita ergo fraternitas tua faciat, atque haec uigilantia prouideri disponat, ut nec Dei Ecclesia neglectum ulterius habeat, & consecratores suos non solum uerbis, sed etiam exemplo locorum uenerabilium curam laudabiliter habere commoneat.

Gregorius Brunichilde reginae Francorum.

De pace ordinanda. De Menna episcopo. De quodam episcopo capitis infirmitate detento. De priuilegijs monasteriorum eius. Cap. VIII.

Epist. 8 Inter alia bona hoc apud uos praeter ceteris tenet principatum, quod in medijs huius mundi fluctibus qui regentis animos turbulenta solent uexatione confundere, ita cor ad diuini cultus amorem & uenerabilium locorum disponendam quietem reducit, ac si uos nulla alia cura sollicitet. Vnde quia huiusmodi praepositorum actio, subiectorum magna solet esse munusculo, plus alijs gentibus gentem Francorum asserimus felicem, quae sic bonis omnibus praedita meruit habere reginam. Epistolis autem uestris indicantibus agnoscentes Ecclesiam uos sancti Martini in suburbano Augustodunensi, atque monasterium ancillarum Dei, nec non & xenodochium in urbe eadem construxisse,

ualde laetati sumus, & gratias omnipotenti Deo retulimus, qui cordis uestri sinceritatem ad haec operanda compunxit. Qua de re ut & nos bonis uestris in aliquo participes haberemur, priuilegia locis ipsis pro quiete & munitione illis degentium, sicut uolueritis, indulgimus, nec excellentiae uestrae amplectenda nobis desideria, uel ad modicum differre pertulimus. Paterna praeterea charitate saluationis praemittentes alloquium, indicamus illustribus filijs nostris, uestra uero excellentiae famulis ac legatis Burgoaldo & Varmaricario, nostrum nos secundum uestra scripta praebuisse secretum. Qui omnia quae sibi iniuncta dixerant, subtili nobis insinuatione reserasse noscuntur. De quibus curg nobis erit, sequenti tempore excellentiae uestrae quid actum fuerit indicare. Nam nos quicquid possibile & utile ad ordinandum pacem inter uos & rempublicam pertinet, summa, Deo autore, curimus deuotione compleri. Menna uero reuerentissimum fratrem & coepiscopum nostrum, postquam ea quae de eo dicta fuerant requireret, in nullo inuenimus culpabilem esse, qui insuper ad sacratissimum corpus beati Petri apostoli sub iure iurando satisfaciens, ab his quae obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienum, reuertit illic purgatum absolutumque permittimus: quia sicut dignum erat ut si in aliquo reus existeret, culpam in eo canonice puniremus, ita dignum non fuit ut eum adiuuante innocentia diutius retinere uel affligere in aliquo deberemus. De quodam autem episcopo quem capitis infirmitas, sicut nobis praedicti magnifici uiri dixerunt, administrare suum non sinit officium, fratri coepiscopoque nostro Etherio scripsimus, ut si interualla eiusdem infirmitatis habuerit, data petitione ad implendum se locum suum profiteatur non posse sufficere, sed alium Ecclesiae suae postulet ordinandum: quia uiuente eo quem ab administratione officij sui non culpa sed aegritudo subducit, alium loco ipsius sacri nullo modo permittunt canones ordinari. Si uero nullo tempore ad mentis sane redit officium, queri persona debet uita & moribus decorata, quae & animarum curam gerere, & eiusdem Ecclesiae causas utilitatesque salubri ualeat ordinatione disponere, talisque sit, ut si superstes extiterit, eius possit loco succedere. Sed & si qui sunt in sacro ordine, uel ad clericatus ministerium promouendi, antefato reuerentissimo fratri nostro Etherio, si tamen ipsius est diceceoseos, reseruandumque decreuimus, ut inde habita inquisitione si nulle culpe quas sacri canones insequuntur, subiecti sunt, ipse eos debeat ordinare. Excellentiae ergo uestrae cura nostrae se dispositioni coniungat, quatenus nec Ecclesiae utilitates, quarum nobis maximus amor est, pereant: & bonis excellentiae uestrae mercedis augmenta succrescant. Similiter uero de quodam bigamo requisiti, an ad sacrum ordinem potuisset accedere, iuxta canonicam regulam omnino uetulumus. Absit enim ne uestris temporibus, in quibus tam multa pia ac religiosa agitis, aliquid contra Ecclesiasticum institutum fieri permittatis. Praefati autem

autem uiri magnifici filij nostri dato capitulari inter cetera petierunt, quod sibi ex uestra perhibere iussione mandatum, ut talis debeat a nobis in Galij persona transmitti, quae facta synodo cuncta que contra sacratissimos canones perpetrant, omnipotenti Deo auctore possit corrigere. In qua gloria uestrae cura cognouimus quod de uita anime & de regni uestri soliditate cogitatis: quia redemptorem nostrum formidantes, eiusque in omnibus praecipua seruantes, & hic agitis uti regni uestri gubernacula subleuat, & post longa annorum curricula uos quoque de terreno regno ad regnum coeleste transeat. Apto autem tempore si Deo placuerit, ueneranda excellentiae uestrae desideria implere curabimus. Nos itaque pro munitione locorum de quibus excellentiae uestra scripsit, omnia sicut uoluit sancire studimus. Sed ne fortasse ab eorum locorum praepositis eadem decreta nostra tempore quoquo supprimant, pro eo quod eis quaedam interdicta esse noscuntur, haec eadem constitutio gestis est publicis inserenda, quatenus sicut in nostris, ita quoque in regalibus scriptis teneant. Omnipotens Deus excellentiam uestram in suo semper timore custodiat, atque ita uestra uota in filiorum excellentissimorum regum nepotum uestrorum intercedente beato Petro apostolorum principe, cui eos commendatis, sospitate adimpleat, ut stabile uobis gaudium de eorum semper incolumitate, sicut cupitis, habere concedat.

Gregorius Theodorico regi Francorum.

De pace in republica facienda.

Cap. IX.

Epist. 9 Scriptorum uestrorum eloquia incolumitatem uestram signantia laeti suscepimus, ex quibus ita transcendere uos prudentia aetate agnouimus, ut euidenter appareat per gratias Francorum felicitate, excellentiae uestrae, potestatis regiae gubernacula, superne gratiae fauore fuisse commissa: inter quae hoc quoque in uobis satis laudabile mirandumque est, quod in his quae filia uestra praecellentissima aui uestra pro omnipotentis Dei amore desiderare cognoscitis, iuuare sic studiosissime festinatis, ut per hoc & hic feliciter uiuatis, & in futura uita regnum cum angelis teneatis. Quia ergo hoc Deo donante ex magna uenit discretionis iudicij, ita omnia quae excellentiae uestra uoluit, citius ac libenter impleuimus, ut quantum nobis bona uestra placuerint, effectus nostri celeritate monstrarem. Salutantes praeterea uos paterna dulcedine, indicamus omnia quae uestris illustribus famulis uestris Burgoaldo & Varmaricario filijs nostris agenda mandastis, facta nobis fuisse habito secreto colloquio manifesta. Et ualde laudauimus, quia & praesentia sapienter, sicut decet, attenditis, & sic munire futura sempiternae pacis interuentu inter uos & rempublicam festinatis, ut unum facti, regni uestri firmitate in perpetuum extedere salubriter possitis. De quibus succedenti uobis tempore quae Deo fuerint placita nunciamus. Nam nos quicquid utile, quicquid probat esse pacificum desideramus, & ut fieri ualeat studemus. Tanti est, ut sicut nostra, ita quoque Dei, quo sine nihil possumus, in ea quae expe-

Greg. tom. 2

diunt sit uoluntas. Sancta trinitas in suo semper faciat uos timore perficere, & ita cor uestrum placita sibi moderatione disponat, ut & nunc subiectis uestris de uobis, & postmodum uobis de se gaudium sine fine concedat.

Gregorius Senatori presbytero & abbati.

De xenodochio quod in Augustodunensi ciuitate a Syagrio & Brunichilde constructum est, & priuilegio eius. Cap. X.

Epist. 10 Vando catholicorum regum corda, ad ea quae pontificalibus sunt monitis prouocanda, ita ardenti desiderio diuina praeueniente gratia succendunt, ut ab eis ultrò poscantur, tanto alacri & laeto sunt animo concedenda, quanto & ea ipsa quae cupiunt, si nolent facere, peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorum uestrorum praecellentissimorum regum Brunichildae ac nepotis ipsius Theodorici, xenodochio quod in ciuitate Augustodunensi a Syagrio reuerenda memoriae episcopo & praedicta filia nostra regina excellentissima constructum est, cui tu praesente dinosceris, huiusmodi priuilegia praesentis autoritatis nostrae decreto indulgemus, concedimus atque firmamus: statuentes nullum regum, nullum antistitem, nullum quacunque praeditum dignitate, uel quenquam alium, de his quae xenodochio a supra scriptis praecellentissimis filijs nostris regibus iam donata sunt, uel in futuro a quibusuis alijs de proprio fuerint iure collata, sub cuiuslibet causae, occasionis uel specie minuere uel auferre, siue suis uisibus applicare, uel alijs pijs causis pro sua avaritiae excusatione posse concedere: sed cuncta quae ibi oblata sunt uel offerri contigerit, tam a te quam ab eis qui in tuo officio locoque successerint, perenni tempore illibata & sine inquietudine aliqua uolumus possideri. Eorum tamen uisibus pro quorum sustentatione gubernationeque concessa sunt, modis omnibus profutura. Item constituimus, ut obeunte abbate presbyteroque supra scripti xenodochij atque monasterij, non alius ibi quacunque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem rex eiusdem prouinciae cum consensu monachorum, secundum amorem Dei elegerit ac prouiderit ordinandum. Hoc quoque capitulo praesenti subiungimus, ut locum avaritiae excludamus, nullum de regibus, nullum de sacerdotibus, uel quemcunque alium per se suppositam uel personam, de ordinatione eiusdem abbatis, uel quibuscunque causis xenodochio ipsi pertinentibus, aude re in auro siue alia qualibet specie commodi quicquam accipere, neque eundem abbatem ordinationis suae causa dare aliquid praesumere: ne hac occasione, ea quae a fidelibus pijs locis offeruntur, aut iam oblata sunt, consumantur. Et quoniam multae occasionis in deceptione religiosarum personarum a prauis illis, ut dicitur, hominibus exquiruntur, abbatem atque presbyterum praedicti xenodochij nullo modo priuandum deponendumque censemus, nisi causa specialiter criminis exigente. Vnde necesse est, ut si qua contra eum huiusmodi querela surrexerit, non solum episcopus ciuitatis Augustodunensis causam examinet, sed adhibitis sex alijs

B b episcopis

episcopis suis, subtili hoc inuestigatione perquirat: quatenus cunctis concorditer iudicantibus, canonicæ distributionis censura aut reu punire, aut innocentem possit absolvere. Simili quoque definitione iuxta desiderium conditorum decernimus, ut nullus eorum qui eidem xenodochio atque monasterio abbas in posterum fuit ordinatus, ad episcopatus officium quacumque obreptione sit ausus accedere: ne res xenodochij uel monasterij iniqua erogatione consumens, grauissimam egestatis necessitatem pauperibus ac peregrinis uel cæteris exinde uiuentibus generet. Episcopum uero tollendi de eodem loco monachum, ad Ecclesiasticum ordinem promouendum, uel pro aliqua quacumque causa, sine consensu abbatis atque presbyteri habere licentiam prohibemus: ne huius rei usque ad hoc usurpatio perducatur, ut loca quæ acquisitione hominum construenda sunt, oblatione destruantur. Hæc igitur omnia quæ huius præcepti decreti nostri pagina continet, tam tibi quam cunctis qui in eo quo es ordine locoque successerint, uel eis quorum interesse potuerit, in perpetuum seruanda decernimus. Si quis uero regum, sacerdotum, iudicum, ac personarum secularium hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam uenire tentauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi uel ea que ab illo male ablata sunt restituerit, uel digna poenitentia illicitè acta desleuerit, à sacratissimo corpore ac sanguine Dei nostri redemptoris Iesu Christi alienus fiat, atque in æterno examine distributioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusti seruanti bus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud distributionem iudicem præmia æternæ pacis inueniant.

Gregorius Theophilie abbatisse. De monasterio sancte Marie quod in Augustodunensi ciuitate erectum est, & priuilegio eius. Cap. XI.

Quando ad ea ad quæ catholicorum regum corda, potestabilibus sunt monitis puocanda, ita ardenti desiderio diuina præueniente gratia succedunt, ut ab eis ultrò poscant, tanto sunt alacri & læto animo concedenda, quanto & ea ipsa que cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorum nostrorum præcellensimorum Brunichildæ ac nepotis ipsius Theodorici monasterio sanctæ Mariæ, ubi ancillarum Dei congregatio est constituta, in urbe Augustodunensi, &c. ut supra.

Gregorius Lupponi episcopo & abbati. De Ecclesia sancti Martini que est in suburbano Augustodunensi, & priuilegio eius. Cap. XII.

Quando ad ea ad quæ catholicorum regum corda potestabilibus sunt monitis puocanda, ita ardenti desiderio diuina præueniente gratia succedunt, ut ab eis ultrò poscant, tanto sunt alacri & læto animo concedenda, quanto ea ipsa que cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorum nostrorum præcel-

lentsimorum regum Brunichildæ ac nepotis ipsius Theodorici Ecclesiæ sancti Martini, quæ in suburbano ciuitatis Augustodunensis, &c. ut supra.

Gregorius Maximo episcopo Saloniitano. De scriptis eius sine subscriptione non suscipiendis. Cap. XIII.

Alia quidē scripta ad fraternitatē tuam ante feceramus, sed tempore quo homines tuos quos ad nos misisti relaxare uoluimus, scripsisse te quibusdā nostrū cōperimus, quod Veteranū presbyterum atque Optatū defensorē tunc minime in causa transmiseris, & ideo ea quæ cum eis acta sunt, nō debere subsistere. Sed et Thomas Ecclesię tuę defensor sibi uerbo à te dictū perhibuit. Ex qua re ista presentium portitoribus iudicauimus esse credendum, ne de ipsis quoque post hæc similiter diceret. Quia ergo hæc nos res ualde fecit ambigere, & cautos esse debere præmonuit, si causam uultis dicere, instructā de cæterō personā cum mādato legaliter facto, tuis ac presbyterorū seu diaconorū in testimonium subscriptionibus roborato, gestisque ex more indito transmittat, ut quicquid eū ea actum fuerit, possit iure subsistere. Nā nos nō solum tibi, sed etiā omnibus quod iustum legitimumque fuerit, parati sumus Deo iuuante per omnia custodire, tantū ut tu quod lege præcipitur, facere non omittas.

Gregorius Venantio episcopo Patricio. De persona Urbici abbatis. Cap. XIII.

Excellentię uestre electionē in persona Urbici abbatis quia ualde nobis placuit indicamus: quoniam sicut iudicij uestri discretionē oportuit, ad Ecclesię gubernationē uirū questitis uigilantē atque sollicitū, & diuinæ scripturę scientiā, quæ maxime in sacerdotibus eligendum est, institutū. Sed quia cæteris sic est aliquis præponendus, ut dū ipse exterius proficit, interius nō decrescat, quietē ipsius turbare nō possumus: ne cum eū ad altiora producamus, minorē illum seipso fieri missum in fluctibus cōpellamus. Persona uero Crescētis diaconi propterea quod omnino nobis ignota est, prima nobis cura fuit requirere quæadmodum xenodochium cui præfuerat, gubernasset, ut ex minimis, qualis esse possit in maximo, nosceremus. Sed quid nobis portitores scriptorū uestrorū responderint, ab ipsis addisceris. Hinc ergo presbyterū dare omnino uobis excellentia uestra scit esse difficile, quia personarū nos necessitas ad ordinanda alia loca pastoribus destituta nō leuis angustat. Et ideo quia Deū timere, & animæ uestre uos habere respectum nouimus, paterna charitate salutationis alloquiū præmittētes hortamur, ut sicut decet, cauta diligentique inuestigatione scrutari interius de uita, moribus, actuque præfati diaconi debeatis. Et si eum ad Ecclesiæ assurgere regimen agnoscat, uestra adhortatione omnes in eo concordent. Si autē aliud uestri sentit sollicitudo iudicij, & eum pastoralē curā efficaciter administrare non posse considerat, agendum cum omnibus concorditer, ut alterum qui aptus uisus fuerit, de Ecclesia ipsa possint eligere: ut ueniētes tam diaconus qui iam electus

electus est, quæ etiam qui eligendus est, is qui Deo placuerit, ordinet. Enim uero si in Ecclesia illa neque de presbyteris uel diaconibus, siue reliquo clero huiusmodi inueniri potuerit, de alia sibi Ecclesia talē ordinandum eligere festinet antistitē, qui uigilanti sollicitudine exterioribus eorū utilitatibus, & sacerdotali adhortatione animabus ualeat Deo miserate utilis reperiri. Præterea ne quæ hac in causa possit esse dilatio, & peccatis facientibus, nullus de electis aptus existat, hortandus est clerus & populus ut eis qui ad nos uenerint, sua debeant uice mandare, quatenus hic habeant eligendi licentiā, nobisque hoc ipsum apicibus suis roboratis propriis subscriptionibus innotescant: ut si uel hic inueniri potuerit, sine difficultate aliqua Christi operante gratia cōsecratur. Quod tamen nos nō uoluntate impulsio loquimur, sed necessitate cōpulsio: quia quantum ad nostrum est iudicium, de suis uolumus ut debeant habere pastorem.

Gregorius Paschasio episcopo Neapolitano. De Iudeis non opprimendis. Cap. XV.

Qui sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidē cupiunt rectè perducere, blandimentis nō asperitatibus debent studere: ne quorum mentē reddita à plano ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc uelamine à conuersa ritus sui uolunt cultura suspendere, suas illi magis quam Dei causas probantur attendere. Iudei itaque Neapoli consistentes, questi nobis sunt, afferentes quod quidam eos à quibusdam feriarum suarum solennitatibus irrationabiliter nitantur arcere, ne illis sit licitum festiuitatū suarum solennia colere, sicut eis nunc usque & parentibus eorum longis retrò temporibus licuit obseruare. Quod si ita se ueritas habet, superuacua rei uidetur operam adhibere. Nam quid utilitatis est, quando, & si contra longum usum fuerint uetiti, ad fidem illis & cōuersionē nihil proficit? At cur Iudeis qualiter caerimonias suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari nō possumus? Agendum ergo est ut ratione potius & mansuetudine prouocati, sequi nos uelint, non fugere, ut eos, ex eorum codicibus ostendentes quæ dicimus, ad sinū matris Ecclesiæ Deo possimus adiuuante conuertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem prout potuerit Deo adiuuante ad conuertendum accendat, et de suis illos solennitatibus inquietari denuo non permittat, sed oēs festiuitates feriasque suas, sicut hæc tenus tam ipsi, quam parentes eorū per longa colentes retrò tempora tenuerunt, liberam habeant obseruandi celebrandi que licentiam.

Gregorius Barbaro episcopo Carinis. De obitu Victoris episcopi, & de alio eligendo. Cap. XVI.

Obitū Victoris Panormitanæ ciuitatis antistitis directè relatio patefecit. Quapropter uisitationis destituta Ecclesię fraternitati tuę operam solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, ut nihil de prouectionibus clericorum,

redditu, ornatu, ministerijsque, uel quicquid est in patrimonio eiusdem, à quoque presumat. Ecclesię. Et ideo dilectio tua ad prædictā Ecclesiā pererabit, & assiduis adhortationibus clerū plebēque eiusdem Ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uero eodēque cōsensu talē sibi præficiendū expetant sacerdotē, qui & tanto ministerio dignus ualeat reperiri, & à uenerandis canonibus, nullatenus respiciatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuę testimonio literarū ad nos sacratū cōcurrat. Cōmonemus etiā fraternitatē tuā, ut nullū de altera eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua uisitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire nō credimus, potuerit inueniri, prouisus ante omnia, ne ad id cuiuslibet cōuersationis uel meriti laicæ personam aspirare permittas, ne & conatus eorum habeatur inefficax, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parochia, sub tua cura dispositioneque quousque illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.

Gregorius clero, ordini & plebi Panormitanæ ciuitatis. De eligendo episcopo. Cap. XVII.

Vestri antistitis obitū cognoscētes, curæ nobis fuit destituta Ecclesiæ uisitationem fratri & coepiscopo nostro Barbaro solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de prouectionibus clericorū, redditu, ornatu, ministerijsque à quoque usurpari patiatur. Cuius uos assiduis adhortationibus euenit obedire, & remoto strepitu, uno eodemque consensu talem uobis præficiendum expetere sacerdotem, qui à uenerandis canonibus nulla discrepatione, & tanto ministerio dignus ualeat reperiri. Qui dū fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & uisitationis pagina prosequente ad nos ueniat ordinandus: prouisus ante omnia, ne cuiuslibet uitæ uel meriti laicam personam præsumatis eligere: & non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehatur, uerum etiam uos nullis intercessionibus ueniam promereri posse cognoscite, sed omnes quos ex uobis de laica persona aspirasse constiterit, ab officio & à cōmunionē alie nos faciendos proculdubio notueritis.

Gregorius Passiuo episcopo Firmano. De reliquijs sancti Sauini, et oratorio costruendo. Ca. XVIII.

Proculus diaconus Ecclesiæ Asculanæ peti- toria nobis insinuatione suggessit, in fundo Grefiano iuris sui monasterium se pro sua deuotione fundasse, quod in honore sancti Sauini martyris desiderat cōsecrari. Et ideo frater charissime si in tuæ parochiæ memorata cōstructione iure consistit, & nullum corpus ibidem cōstratum, percepta primitiis donatione legitima, id est, conduma una, boues par unū, armenta capita quinque, oues & capras, pmissuas capita uiginti, in fundo Grefiano ubi ipsum monasteriū fundatur uncias

octo, fundum Stactani uncias octo, fundu Pater- ni in integro, porcos decem, lectisternia, gestisq; municipilibus alligata, &c. secundum morem.

Gregorius Ioanni subdiacono Rauennae.

De Exuperantio episcopo.

Cap. XXI.

Epist. 19 Lator presentium Ioannes frater & coepiscopus noster aliqua uobis de causis Ecclesie sue dato capitulari noluit intumescere. Quibus cognitis, culpanda a nobis experientia tua fuerat, si ad te perlata haec tenus indefinita remanserint. Sed inquireres agnouimus qd ad notitia tua minime sunt perducta. Ipsum ergo quod nobis capitulare porrectum est, his fecimus subter annecti. Agnitis itaq; omnibus, ac discussis, si ita apud te esse ut suggestum est, manifesta ueritate patuerit, fratrem & coepiscopum nostrum Maritianum adire te uolumus, eumq; modis omnibus adhortari, ut his quorum in peragens negotijs Ecclesie ipsius interesse dinoscit, debeat deputare: quatenus perpensis omnibus cum praedicto uiro de his quae nota fuerint, Ecclesiasticam inter se debeant tranquillitate decidere. Si uero elegerint retinendum, experientia tua imminet esse iudicium, & quicquid cognitorum inter eos fuerit sententia definitum, te debeat exequere compleri: ne diutinis protractionibus dilata paupertas Ecclesiae ipsius, sicut iam factum asserit, dispensari in grauem. Indicauit etiam nobis, qd quidam Exuperantius episcopus ausu temerario in dioecesi ipsius oratorum confluxerit, idq; sine praecipiti auctoritate contra more praesumptum dedicare, missasq; illic publicas celebrare non metuit. Quam rem cum summa te celebrata ac districtioe conuenit emendare, ne ulterius tale aliquid attentare permittas. Oratorum uero qd ab incoperenti persona repereris esse constitutum, huic proptio te uolumus episcopo, si res, ut dictum est, ita se habere constiterit, sine mora aliqua reformare.

Gregorius Leoni episcopo & alijs quaplurimis. Ne ad con signandos infantes egressi, nimium aggrauent Ecclesiam. Ca. XXX.

Epist. 29 Sicut nos nobis inuicem specialia per Apostolorum orationem admonemur impartiri suffragia, ita in his quae necessitate iniuncti regiminis per dispensationem rerum pauperum, Deo per nos fuerint auctore disposita, sacerdotalia dignum est solatia non deesse. Lator siquidem presentium Adrianum chartularium nostrum ad regendum Ecclesiae nostrae patrimonium Syracusanarum partium dirigentes, fraternitati uestrae necessario duximus commendandum, ut in quo usus exegerit, uestra eis solatia conferatis: quatenus dum ad agendum per uos corporalibus, & ad facilitatem explendi quae coeperit spiritualibus orationum fuerit fultus auxilijs, prospere ea quae a nobis ei iniuncta sunt, Deo quoque ualeat cooperare perficere. Vosmet ipsos autem ita in conspectu omnipotentis Dei in bonis operibus debetis exhibere, ut inueniri in uestra actione nequeat quod uel Deo iudice percuti, uel quolibet homine insidiante ualeat accusari. Nam exinde praefato chartulario nostro iniunximus, ut si qua de reuerendissimis fratribus no-

A stris episcopis inordinate acta cognouerit, prius quidem secreta ac modesta adhortatione ipse corripiat. Praeterea relatum est nobis, sanctae memoriae decessoris mei temporibus per seruum Dei diaconem qui tunc Ecclesiastici patrimonij cura gessit, fuisse dispositum, ut sacerdotes per uniuersas dioeceses uestras constituti, quotiens ad consignandos infantes egredimini, ultra modum grauari minime debuissent. Summa enim praefixa fuerat, uobis, ut audito, consentientibus, quae ab eisdem sacerdotibus pro labore clericorum dari debuisset. Atque hoc quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minime custodit. Unde fraternitatem uestram admoneo, ut subiectis uestris, graues non studeatis existere, sed si qua sunt grauamina temperetis: quia nec ab eo quod semel definitum est, deflectere debuistis. Etenim in futura, & in presenti uobis uita prospicitis, si eos qui uobis commisi sunt, sine grauamine conseruatis.

Gregorius Iuliano. De beneficio eius monasterio collato.

Capitulum

XXI.

Glories uestrae scripta suscipiens, legenda letus aperui, sed tristis perlecta replicauit. In eis quippe dicebat, quod pudoris causa fuerat, mihi uos ea quae dicenda erant, tempore multo tacuisse. Et certum est quia minus amat, qui adhuc erubescitur. Atque modo contristatus sum, quia me a uobis cooperari minus quam existimaueram amari. In hoc autem ualde me contentis, si mercedis causas mihi assidue petendas studiose non requiritis. Nec debet esse uerecundiae ei aliquid de elemosynis importune dicere, quae constat non suas, sed ad dispensandum res pauperum habere. De causis itaque mercedis apud episcopum liberere agere debuistis, etiam si meum animum qualis in amore uestro existeret nesciretis. Postquam enim & nos omnino gloriam uestram diligimus, & dispensationis locum in rebus, sicut scitis, pauperum tenemus, uestra fateor uerecundia ualde accusabilis fuit. Quam ideo tot uerbis increpando insequor, ut haec a corde uestro funditus repellat, et in mercedis causa magnam solatiu uestrae prouisionis habeat. Monasterio itaque nostro quod a uobis in Cathedra urbe constructum est, per Adrianum notarium & rectorem patrimonij emissa praecipiti pagina decem annuos solidos dari deputauimus, quos petimus sine iniuria suscipi: quia non haec uobis nostra oblatio, sed S. Petri apostolorum principis benedictio offertur.

Gregorius Honorio episcopo Tarentino.

De baptisterio construendo.

Cap. XXII.

Fraternitate tua indicante didicimus in ciuitate Tarentina in qua praesse dinoscis, in Ecclesia sanctae Mariae baptisterium te nouiter construxisse. Et ideo frater charissime praesenti auctoritate suscepta, tui desiderij complebis effectum, quatenus per sacrum lauacrum peccatorum illic maculae deleantur.

Gregorius Paschali & Consolantiae.

De spe ad aeternam patriam tendendam.

Cap. XXIII.

Epist. 28 Epistolam magnitudinis uestrae latore presentium deferente suscepimus. Et licet tempora restituen-

Ca. 10. q. 1. Relatum

Epist. 21

Epist. 22

Epist. 28

restituenda pecuniae in inducijs data defluerunt, petitionem in uestra nullo modo duximus contristanda. Adriano itaque chartulario nostro, quem illuc ad regendum Ecclesiae nostrae patrimonium direximus, de praesenti iniunximus, quae uobiscum exinde loqui debeat, ut nec Ecclesiastica in aliquo negligatur utilitas, & postulatio uestra sortiat effectum. Quia ergo plus de animae uestrae salute quam de terrenarum rerum utilitate debetis esse solliciti, salutates paterno affectu hortamur, ut in meis onere tribulationis oppressa, contra Deum non murmuret, ne post amissionem rerum, etiam animae sequantur dispensa. Nihil de grauius actibus, nil cum peccato, ne cessitate quasi faciente, festinetis acquirere: sed spem in redemptoris uestri misericordia habentes, qui confidentes in se non deserit, tolerabiliter quae pertulistis incommoda sustinete. Erigite animos. Tribulatio uires non opprimat. Aduersa seculi patientia superet. Pompam mundi secura mens despiciat. Actio uestra se ad ea quae Dei sunt occupet. Considerates quod nullum sit quicquid casibus subiacet, quicquid sine concludit. Et cor se uestrum ultra quam conuenit, non affligat, sed studeat quatenus in omnipotentis Dei protectione iure confidat, qui & non habita donat, amissam reparat, & reparata custodit. Potest enim si uos in mandatorum suorum uia ambulare cognouerit, & hic illata damna multiplici compensatione sarcire, & uitam uobis quae toto magis admissa petenda est, aeternam concedere.

Gregorius Rusticanae patriciae. De quodam Beatoro plurimum iniusta faciente. Cap. XXIII.

Epist. 24

Quoties de urbe regia ad nos aliquis uenit, curam nobis est de corporis uestri sospitate requirere: sed peccatis meis facientibus ea semper audio quae me poenitet audire, quia in tanta tenuitate atque debilitate adhuc in uobis referuntur poeagrae dolores excrescere: sed oro omnipotentem Dominum ut omnia quae in uestro corpore agunt, ad salutem animae diriganter. Flagella temporalia aeterna quiete uobis praeparat, & per eos dolores qui cum sine sunt, gaudia uobis sine fine concedat. Ego autem in tanto gemitu & occupationibus uiro, ut ad dies quos ago, me peruenisse poeniteat, solaque mihi consolatio sit mortis expectatio. Unde peto ut pro me debeat orare: quatenus de hoc carnis carcere citius educar, ne tantis laboribus, diutius torquear. Praeterea indico quaedam hic nomine Beatorum, qui quasi Comes priuatorum dici uult, uenisse: & multa contra oes agere, maxime autem contra excellentiae uestrae homines, uel nobilissimarum neptium uestrarum qualres publicas querens. Et nos quidem peruerse eum agere non permittimus, sed neque utilitatibus publicis possumus obuiare. Vos ergo apud piissimum principem, sicut potestis, agite, ut ei agere praua contradicat. Nam cum omni strepitu neque utilitas publica agat, neque magni est dispendij quod repetere uideat. Dulcissimum filium meum Strategium mea peto uice salutari, quem omnipotens Deus sibi, uobisque nutrit, uosque semper de sua gratia & de uita illius comsoleat. De reuerentia autem uestra quid scribere de-

Greg. tom. 2

beo, qui quantum eam desiderare scitis: Sed dum causarum obligationes aspicio, mihi in desperatione est: atque ideo creator omnium exoro, ut ubicumque estis, ubicumque fueritis, sine uos dexterarum extensione protegat, atque a malis omnibus conseruet.

Gregorius Bonifacio notario Constantinopolitano. De Ioanne Rauennate clerico. Cap. XXV.

Epist. 25

Ea quae nobis experientia tua de Ioanne Rauennate clerico indicauit, facere idcirco distulimus, quia in absentia de qualitate personae iudicare non possumus. Sed hortare eum ut ad nos uenire festinet, quatenus in praesenti mores & personam ipsius subtiliter addiscerent, quid de his quae petit fieri debeat, sine dubietate aliqua disponamus.

Gregorius Philippo presbytero. De obitu Andreae presbyteri. Cap. XXVI.

Epist. 26

Uicpepi epistolas dilectionis tuae, in quibus mihi innotescere curauit, quod uir uenerabilis Andreas presbyter de hac luce migravit. De cuius ereptione gauisus sum, quia ad ea quae semper expectasti, gaudia aeterna peruenit. De solidis uero quae praefaciedo xenodochio a filio nostro Probo abbate Hierosolymis relictis sunt, hoc quod deliberatum fuerat, ut fieri debuisset, immutare non potui. Sed benedictionem paruulam quin quaginta solidos sanctitati uestrae transmisit. Vos igitur pro me, sicut credo quia facitis, enixius orate, ut de praesentis uitae perago me omnipotens Deus sua manu eripiat, atque me quiete in aeternae uitae littore concedat. Graues enim gladiorum oppressiones & causarum tumultus patior. Sed si me diligitis, orando monstret, quatenus orationis uestrae intercessionem sentiam, & amplius in tot malis atque perturbationibus non affligar. Omnipotens Deus sua uos manu protegat, & peruenire cum uestris ad caelestia bona concedat.

Gregorius Sauiino subdiacono Regionario. De negligentia Palumbi episcopi. Cap. XXVII.

Epist. 27

Quare uenerabilis frater noster Palumbus episcopus ab Ecclesia sua diu abfuerit, experientia tua non ignorat. Ad quam quoniam Deo propitio habita nunc, ut oportuit, satisfactionis purgatione reuersus est, ne forte per eius absentiam in aliquo Ecclesie ipsius sit neglecta utilitas, aut aliqua sint de eius iure subtrahenda, reparare ea uel corrigere cupienti, illi in omnibus aequitate seruata, solatiari te uolumus atque concurrere: ut tua opitulatio suffultus, in his quae ab eo agenda sunt, nec difficultatem aliquam quorundam impedimento sustineat, nec diutius debeat laborare.

Gregorius Sauiino subdiacono. De absentia Palumbi episcopi. Cap. XXVIII.

Epist. 28

Peruenit ad nos reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Palumbum ita, quod dici graue est, Ecclesiae suae uel parochiarum causas & utilitates negligere, ut non solum res aliquas, uel mancipia earum, sed etiam et ministeria apud diuersos esse incaute patiat. Quod ita esse hoc etiam nobis ex parte aliqua inuit ac confirmat, quod Gregorius lator presentium, qui iuris se Emolitanae Ecclesiae,

clesiæ, quæ in eius diœcesi cõstituta est, esse perhibet, ab alio se indebitè eo præsentè querit seruitio subiugari. Ideoq; experientia tua prædictū fratrem nostrum studeat cõmonere, ut res Ecclesiærū uel parochiarū suarum siue ministeria rationabiliter uēdicet atq; defendat, & ab alijs detineri nullo modo patiat. In qua re ne quā forte excusationē ualeat inuenire, tua ei uolumus salua equitate adesse solatia. Quē si forte, ut hæc tēnus extitit, uideris esse negligentē, ea quæ eum facere oportuerat, te agere uolumus & implere in omnibus, quatenus Ecclesiærū utilitas nulla occasione depereat: sed & nobis quæq; acta fuerint, renūciare festina, ut à nobis quid post hoc facere debeas instruaris.

Gregorius Anthemio subdiacono Campanie.
De desidia Paschalisj episcopi increpanda. Cap. XXXIX.

Epist. 29
Parte 1
Dist. 84. ca.
Peruenit

Peruenit ad nos, fratrem & coepiscopum nostrum Paschallium ita desidem negligentēq; in cunctis existere, ut in nullo quia est episcopus agnoscat, adeo ut neq; Ecclesia ipsius, neq; monasteria, siue filij Ecclesiæ, uel oppressi uel pauperes eius erga se dilectionis studium sentiant, nec aliquam supplicantibus sibi his in quibus iustum est, opem defensionis accõmodet: & quod adhuc dici est grauius, consilia sapientū, & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, ut quod perse nequit attendere, ab alio saltem possit addiscere, sed rebus quæ ad pastoris curam pertinet prætermittis, ad fabricandam nauim toto se studio inutiliter occupare. Vnde, sicut fertur, contigit quadringentos illum, aut amplius iam solidos perdidisse. Hoc quoq; eius culpis adiungitur, quod ita quotidie despectus cum uno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, ut & apud suos in fabula sit, & extraneis sic uilis ac despiciabilis uideatur, ut nihil habere episcopalis uel ingenij, uel reuerentiæ iudicetur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare atq; coercere, ut dignū est, distulisti. Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobatur, sed etiam ad sacerdotalis officij pertinere probatur opprobrium, uolumus ut eum coram alijs sacerdotibus, uel quibusdam de filijs suis nobilibus contestari pro hac re debeas, ac hortari, ut uitio corporis excusso, defesse esse nō debeat, sed in Ecclesiæ suæ ac monasteriorum cura sit uigilans, paternam filijs suis charitatem exhibeat, in defensionem pauperum cum discretiōe, in quibus iustitia suaserit, sit erectus, consilia sapientium libenter suscipiat: quatenus & ciuitas illa eius queat sollicitudine consolari, & ipse desidiæ suæ culpam ualeat operire. Si uerò, quod non credimus, post hanc adhortationē nostrā solito adhuc more negligens esse tentauerit, ad nos est modis omnibus transmittendus, ut hic positus discere possit, quid uel qualiter secundum timorem Dei agere conueniat sacerdotem.

Gregorius Anthemio subdiacono.
De facinoribus Benenati Messenatis episcopi. Cap. XXX.

Epist. 30

Comperimus Benenatum Messenatem, facinus quod de se per scripturā manus prius

professus est, abnegare. Et ideo quia huius sceleris negatio sicut maiori discussione, ita & maiori indiget ultione, experientia tuę præsentè auctoritate præcipimus, ut eundem Benenatum accusatoremq; ipsius, simul & personas de quibus accusatus est, atq; omnes qui in accusationis chartula leguntur, sub omni huc cautela & celeritate trāsmittat: quatenus causæ huius ueritas districta, ut dignū est, inquisitione examinari ualeat et agnosci.

Gregorius Anthemio subdiacono.
De Benenato Messenati episcopo. Cap. XXXI.

Peruenit ad nos, quondam Benenatum Messenatem episcopum pro construendo illic castro solidos accepisse. Et quia pars eorum solidorum apud eum dicitur remansisse, experientia tua subtili indagacione perquirat, & si quid manifeste de ipsis solidis cognoueris remansisse, Comitatio comiti prædictæ ciuitatis sub desulcepti illud pagina contradat, atq; immineat, ut in constructione eiusdem loci, sicut sunt dati, Deo adiuuante perficiant: quia ratio nulla permittit, ut proprijs cuiusq; uisibus applicetur, quod pro cõmuni utilitate datum esse cognoscitur.

Gregorius Mariniato episcopo Rauennæ.
De infirmitate & medicamine eius. Cap. XXXII.

Multa nos frater charissime cogit infirmitas, ex quibus si sani essemus, iure reprehensibiles uideremur. Sed quia aliter subsistere in hoc fragili corpore positi non ualemus, nisi eius languoribus seruiamus, erubescere qd imponit necessitas, non debemus. Et ideo quoniam eruptionem sanguinis patientibus ieiunia medici omnino dicunt esse contraria, his fraternitatē tuam hortamur affatibus, ut reducēs ad animum ea quæ est solita de ægritudine sustinere, ieiunandi sibi laborem minimè imponat. Si autem, Deo miseratē adeo melioratam se esse, ac uirtutem suam sufficere posse cognoscit, semel aut bis in hebdomada ieiunare permittimus. Sed illud te præ omnibus studere conuenit, ut exasperationē sentire nullo modo debeas, ne ægritudo quæ modò leuior est, & quasi suspēsa creditur, per exacerbationem postmodum sentiatu grauis.

Gregorius Anthemio subdiacono Campanie.
De negligentia & desidia episcoporum Campanie. Cap. XXXIII.

Quotiens illa de fratribus coepiscopisq; nostris audimus, quæ & illos reprehensibiles ostēdere, & nobis tristitiā ualeant generare, de eorum nos emendatione nō mediocriter cogit necessitas cogitare. Quia ergo nūciatū nobis est Campaniæ episcopos ita negligentes existere, ut immemores honoris sui, neq; erga Ecclesias, neque erga filios suos paternæ uigilantię curam exhibeāt, uel monasteriorū sollicitudinē gerant, seu in oppressorū & pauperū se tuitionē impendant: ideo hac tibi auctoritate præcipimus, ut eis à te cõuocatis, ex nostro illos mandato districtè cõmonēas, quatenus desides ulterius esse non debeant, sed

sed sacerdotalem se habere zelum & sollicitudinē opere doceant, atq; ita in his quæ eos iuste secundum Deum agere conuenit, uigilantes existāt, ut nullū nos de eis denuo murmur exasperet. Si quē uerò eorum post hæc negligentem esse cognoueris, ad nos eum sine aliqua excusatione transmittet: ut quā sit graue nolle ab his quæ reprehensibilia & ualde uituperanda sunt corrigi, regulari in se ualeant districtione sentire.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusanõ.
De Cosma, & de benignitate erga subiectos. Cap. XXXIII.

Epist. 34

Quorundam ad nos relatione peruenit, Cosmam qui ex monacho monasterij sanctæ Lucie a decessore uestro memorandæ memoriæ Maximiano in Ecclesia Syracusana factus subdiaconus, atque à uobis postea in possessione quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus, ita nimia tristitia & loci qualitate uehementer afflictū, ut uitā sibi penā existimer, & contritionis suæ fugam quærat auxiliū. Et ideo quia tales erga subiectos nostros debemus existere, quales nobis si subiecti fuissetis, nostros uolueramus esse præpositos: magne benignitatis est, si eum in Ecclesia ubi subdiaconi est functus officio, sanctitas uestra reducere, atq; illic presbyterum uoluerit cõstituire cardinalem. Quod & facere quantum arbitramur debebitis, si tamen nihil est quod iuste contra ipsum animos uestros exasperet. Si uerò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis fraternitas uestra ut scire possimus insinuet.

Gregorius Deodato episcopo Mediolanensi.
De querimonia Theodori episcopi. Cap. XXXV.

Epist. 35

Frater & coepiscopus noster Theodorus multa queritur se contra iustitiam atq; promissionem tuæ sanctitatis perpeti: quæ nos facile nō durimus credenda. Sed quia hæc relinquere sine inquisitione nō possumus, fratri & coepiscopo nostro Venantio eius causam deputauimus uentilandam: ut subtiliter ipse cognoscat, nobisq; renunciet. Tua itaq; fraternitas eundem episcopum cū defensore Ecclesiæ suæ sub festinatione ad prædictum fratrem dirigat, ut nos eiusdem negotij tui cognita ueritate suis ipse epistolis certiores reddat.

Gregorius Phoca Augusto.
De releuatione afflictionis reipublicæ. Cap. XXXVI.

Epist. 36

Dan. 2

Dan. 4

Gloria in excelsis Deo: qui iuxta quod scriptum est, mutat tēpora, & transfert regna: & quia hoc cunctis innotuit, quod per prophetam suum loqui dignatus est dicens, Quia dominatur excelsus in regno hominum, & cui uoluerit, ipse dat illud. In omnipotentis quippe Dei incomprehensibili dispensatione uitæ mortalis sunt moderamina, & aliquando cū iustorum multorū peccata ferienda sunt, unus erigitur, per cuius duritiā tribulationis iugo subiectorum colla deprimitur. Quod in nostra diutius afflictione probauimus. Aliquando uerò cū misericors Deus cœtentium multorum corda sua decreuit collatione refouere, unum ad regiminis culmen prouehit,

per cuius misericordiæ uiscera in cunctorū meritis exultationis suæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem pietatis uestræ ad imperiale fastigium peruenisse gaudemus. Letentur cœli, & exultet terra, & de uestris benignis actibus uniuersæ reipublicæ populus nunciusq; uehementer afflictus hilarescat. Comprimentur iugo dominationis uestræ superbæ mentes hostium. Releuentur uestra misericordiā conerit ac depressi animi subiectorum. Virtus cœlestis gratiæ inimicis terribiles uos faciat, pietas subditis benignos. Quiescat foelicissimis temporibus uestris uniuersa reipublica, prolata sub caularum imaginē prædapa. Cessent testamentorum insidiæ, donationum gratiæ uolenter exactæ, ut sine timore habere se gaudeant, quæ nō sunt eis fraudibus acquisita. Reformetur iam singulis sub iugo imperij pñ libertas sua. Hoc namq; inter reges gentium & reipublice imperatores distat, quod reges gentium domini seruorum sunt, imperatores uerò reipublice domini liberorum. Sed melius hoc oratio quàm suggerendo dicimus. Omnipotens Deus in cuncta cogitatione & opere cor uestræ pietatis suæ gratia manu teneat, & quæq; iuste, quæq; clementer agenda sunt, inhabitator uestri peccatoris Spiritus sanctus benignè disponat, ut ex temporalī regno uestra clementia post multorum annorū curricula ad cœlestia regna pertingat.

Gregorius Eusebio patricio.
De salute animæ suæ. Cap. XXXVII.

Epist. 35

Epist. 37

Et si occupata mēs uestra diuinis actionibus, aut fortasse regiæ ciuitatis tumultuosis simplicationibus, nos per epistolas suas uisitare postponit: nostrum est tamen etiam aduersa filiorum corda dulci charitate prosequi, eaq; ad benignum animum & admonendo & orando reuocare. Vnde nunc debitum salutationis alloquium solū horretur ut excellentia uestra à ciuitatis illius superfluis tumultibus animum auertat, plusq; ea quæ animæ quàm quæ sunt corporis cogitet. Transitoria esse omnia perpendat. Venturi iudicis examē tremendum cū metu & lachrymis quotidie sine cessatione consideret, illumq; diem in quo perturbanda sunt omnia cum timore ad animum reducat, ut irā iudicis in ipso iam die non timeat. Omnipotēs autem Deus hæc uestris cogitationibus aspiratione sui spiritus infundat, uosq; & hic cum nobilissimo coniuge & tranquille uiuere, & de domini Statigij salutē gaudere faciat, atq; post longa tempora ad æterna præmia peruenire concedat.

Gregorius Smaragdo patricio exarcho. De uolentia Seruiri contra Firminum episcopum. Cap. XXXVIII.

Epist. 38

Olim nouimus excellentissime fili quō desiderio, quate conuersione animi pro adiuuanda Dei Ecclesia, in Hystria uidelicet partibus, zelo redemptoris nostri amorē æternæ mercedis studij uestri feruor extiterit. Quod cum ita sit, ea quæ

nobis de illis nuper sunt partibus nunciata, ad uestram non destitimus perferre notitiam. Firminus siquidem frater & coepiscopus noster Tergestine antistes Ecclesie, ante aduentum uestre excellentie salubri consilio ab schismate cui inhaerarat resipiscens, atque ad unitatem matris Ecclesie reuertens, nostris est epistolis confirmatus: quatenus in uero quem cognouerit sinu matris Ecclesie fortitudine animi fixus ac stabilis permaneret. Quo audito Seuerus Gradiensis episcopus, eiusdem caput schismatis, eum diuersis pramiorum coepit si posset, suasionibus a bono reuocare proposito. Quod dum perficere posse Deo auctore minime ualuisse, seditionem illi suorum ciuium excitare non timuit. Quanta uero praedictus frater & coepiscopus noster Firminus ex eadem immisione pertulerit, plenius illic ac uerius a uicino poteritis agnoscere. Dicitur itaque excellentiae uestrae iussionebus his qui in Hystriae partibus locum uestrum agere, Deo auctore, noscuntur, districtius iuberote: quatenus & saepedictum fratrem nostrum ab illatis debeant defendere molestiis, & quietem illius multis ad imitandum profuturam modis omnibus procurare: ut haec uestra prouisio & conuersorum sit optata securitas, & occasio apta sequentium. Excellentiam quapropter uestram paterno salutatis affectu petimus, ut zeli uestri in hac causa olim exhibitum, nunc uehementius feruor incandeat: tantoque uos contra hostes Dei uindictas defensoresque reperiant, quanto apud Deum preciosior est animae quam de fenio corporis. Armet uos contra deuos, ipsa quae in uobis fidei uiget rectitudo: redintegret uestris temporibus quod in illis est partibus scissum corpus Ecclesiae. Habetis in hac causa retributorem uestri operis rectitudinis ac integritatis auctorem. De diuina namque miseratione confidimus, quod tanto exteriores hostes nostri ualentiores uos contra se reperire, quanto uos inimici rectae fidei diuino in se senserint amore terribiles. Praeterea duas ad Tilquinum epistolas misimus, si pacem quae ab excellentia uestra in triginta diebus facta est, custodiret, & rescripsit eam se seruaturum: si tamen ipsi a republicae partibus fuerit custodita. Homines autem illos quos tenuerat, omnes cum rebus suis relaxauit, sed de occisis hominibus suis ualde doluit, atque de uobis uehementer suspectus est: quia si, quod Deus avertat, locum inuenit, etiam in pace eum non est dubium excessurum. Ad Pisanos autem hominem nostrum dudum qualem debuimus, & quomodo debuimus, transmisiimus, sed obtinere nil potuit. Unde & dromones eorum iam parati ad egrediendum nunciati sunt.

Gregorius Panthaleoni notario.
De mensura rusticorum iniustitia. Cap. XXXIX.

Epist. 39 **E**Xperientia tua quod uel quale apud sacratissimum corpus beati Petri apostoli iussurandum praebuerit memor est. Unde nos quoque securi discussionis tibi causam in patrimonio pariter Syracusane commisiimus. Oportet ergo te fidei uestrae & eiusdem beati Petri apostoli timorem sem-

per ante oculos habere, atque ita agere, ut neque ab hominibus in praesenti uita, neque ab omnipotente Deo in extremo iudicio ualeas reprehendi. Valerio siquidem chartulario nostro narrante cognouimus, quia modicum cum quo coloni Ecclesie frumenta dare compellebantur xxv. sextariorum inuenieris. Quod omnino execrati sumus, atque eandem excusationis causam tarde fecisse doluimus. Quia ergo eundem modicum te fregisse, & iustum fecisse commemoras, gauisi sumus. Sed quia praedictus chartularius summam nobis quoque indicare studuit, quae de fraudibus conductorum apud experientiam tuam iam de duobus territoriis est collecta, sicut te studiose fecisse fracto iniusto modico gaudemus, quia in futuro nobis prospicimus, ita etiam de peccatis praeteritis cogitamus: ne si ea quae fraudulentem conductores a rusticis abstulerunt, ad nos perueniunt, peccata quae ab ipsis perpetrata sunt, ad nos trahantur. Et ideo uolumus cum omni fide, omni puritate, consideratione timore omnipotentis Dei, reducta ad memoriam districtione beati Petri apostoli per unam quamque mansam colonos pauperes & indigentes experientiam tuam describere, atque ex eis pecunijs quae in fraudibus sunt inuentae, uaccas, oues, porcosque compurare, & singulis colonis pauperibus ea distribuere. Quod facere te cum consilio uestrum reuerentissimi domini Ioannis episcopi atque Adriani chartularij nostri & rectoris uolumus. Si autem necesse propter consilium fuerit, etiam filius noster dominus Iulianus debet adhiberi, ita ut nullus alius agnoscat, sed secretum sit. Vos ergo inter uos pertractate, utrum in auro aut certe in pecunijs eisdem colonis pauperibus dari eadem continentia debeat. Quicquid uero communiter steterit, prius descriptionem, sicut dixi, facito: & postmodum singulis iuxta qualitatem suam paupertatis distribuere stude. Ego enim sicut magister gentium testatur, habeo omnia, & abundo: nec pecunias, sed mercedem quaero. Ita ergo age, ut in die iudicij de causa mercedis quae experientiae tuae commissa est, mihi fructum quem feceris, ostendas. Quod si pure ac fideliter & strenue egeris, & hic illud in filiis tuis recipies, & postmodum retributionem plenariam in aeterni iudicij examine habebis.

Gregorius Catulo Romano ex Viastariis. Quod episcopi cum mulieribus habitare non debeant. Cap. XL.

Epist. 40 **P**eruenit ad nos quod qui sunt in sacro ordine constituti, in territorio Nursino cum mulieribus extraneis habitent. Quod quia ignauum & ualde est indecens, Optato defensori praecipimus ut eos debeat adhortari, quatenus si ita est, nullus eorum cum extraneis mulieribus decetero debeat habitare. Quod si forte adhortationem eius neglexerint, hoc quoque ei iniunximus, ut ad notitiam fratris & coepiscopi nostri Chrsiantii illud perducere debeat: dummodo aut per illum corrigantur, aut cum eius auctoritate praedictus defensor studeat emendare. Et ideo magnitudo uestra in hoc capitulo, sicut est decet, concurrat: atque eundem desuper fratrem

fratrem habeat in omnibus commendatum, ut uobis solatiantibus, & quae in istis sunt salubriter expleat, & in alijs contra rationem laborare non ualeat.

Gregorius Chrysantho episcopo Spoletano.
De sacerdotibus Nursiae cum mulieribus cohabitantibus.
Capitulum XL.

Epist. 41 **E**X quorundam relatione cognouimus, sacerdotes territorij Nursini cum mulieribus extraneis commanere. Pro qua re ualde nos fraternitas tua contristatos agnoscat: quae dudum talia, si tamen cognouit, minime passa est coerceri. Sed quonia praecipimus defensori, ut haec debeat modis omnibus emendare, si quisquam ex eis in tali capitulo cotumax uoluerit apparere, ad fraternitatis tuae eum debeat euocare iudicium. Ideoque sanctitati tuae necesse duximus scribendum, ut si quos de sacerdotibus ad tuae diocesis pertinentibus, uel certe de quibus antedictus Optatus tuae renunciauerit sanctitati pro caces inuenierit, admonitione sacerdotali praemissa, & si res ita exegerit, etiam & canonicam adhibens disciplinam, decetero emendare festinet: quia nos audire talia nulla patimur ratione. Sed & presbyterum quem dicunt sine Dei respectu plurimas uoluntates irrogare, admonere eum uel in crepare pro talibus fraternitas tua studeat. Qui si te audire noluerit, a comunione eum suspende, ut uel sic incipiat a prauis se actibus remouere.

Gregorius Ioanni episcopo Panormitano.
De usu pallij notanda. Cap. XLII.

Epist. 42 **A**postolicae sedis grata beneuolentia prouocati, fraternitati tuae quam Panormitanae Ecclesiae speculatoris constat suscepisse officium, pallij usum prauidemus concedendum: illis uidelicet temporibus, atque eo ordine, ut alios quoque in insula Siciliae sacerdotes uel decessores tuos esse uos non ambigis. Illud autem admonemus, ut Apostolicae sedis reuerentia nullius praesumptione turbetur. Tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulsset iniuria, & canonum manet incolomis atque intemerata semper auctoritas: ut sicut a nobis huiusmodi decoris usum ad sacerdotalis officij honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum atque actuum probitate susceptum ad ornandam contendas officium. Sic etenim alterno eris inuicem decore conspicuus, si ad huiusmodi corporis habitum mentis quoque tuae bona concordent.

Gregorius Phocae Augusto.
De responsalibus Apostolicis. Cap. XLIII.

Epist. 43 **C**onsiderare cum gaudijs & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Domino laudes debemus, quod remoto iugo tristitiae ad libertatis tempora sub imperiali benignitatis uestrae pietate peruenimus. Nam quod permanere in palatio iuxta antiquam consuetudinem Apostolicae sedis diaconem uestra serenitas non inuenit, non hoc meae negligentiae, sed grauissimae necessitatis fuit: quia dum ministri omnes huius nostrae Ecclesiae contrita aspera quoque tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum

A poterat imponi, ut ad urbem regiam in palatio permanens accederet. Sed postquam uestra clementiam omnipotentis Dei gratia disponente ad culmen imperij peruenisse cognouerunt, ipsi quoque stradente laetitia ad uestra uestigia iterum festinant, qui illuc accedere ualde timuerant. Sed quia eorum quidam ita senectute sunt debiles, ut laborem ferre uix possint, quidam Ecclesiasticis curis uehementer implicantur, & lator praesentium qui primus omnium defensor fuit, bene mihi ex longa assiduitate compertus est uita, fide ac moribus approbatus, hunc aptum pietatis uestrae uestigijs iudicauit. Unde eum auctore Deo diaconem feci, & sub celeritate transmittere studui, qui cum cetera quae in his partibus aguntur, inuicem opportuno tempore ualeat clementiae uestrae suggerere. Propter quod rogo ut serenitas uestra pias aures inclinare dignetur: ut tanto nobis ualeat celerius misereri, quanto afflictionem nostram uerius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladijs, & quantis Longobardorum incursionibus ecclesiam per triginta quinque annorum longitudinem premimus, nullis ex plere uocibus suggestionis ualemus. Sed in omni potestate Domino confidimus, qui ea quae coepit, consolationis suae nobis bona perficiet. Et qui suscitauit in republica pios dominos, etiam extinguet crudeles inimicos. Sancta itaque trinitas uestra tempora longa custodiat, ut de bono uestrae pietatis quod tarde suscepimus, diutius gaudeamus.

Gregorius Leontiae Augustae. De Ecclesia S. Petri specialiter honoranda. Cap. XLIII.

Epist. 44 **Q**uae lingua loqui, quis animus cogitare sufficiat, quantas de serenitate uestri imperij omnipotenti Deo gratias debemus, quod tam dura longi temporis pondera cervicibus nostris amota sunt, & imperialis culminis leue iugum subijt quod libeat portare subiectis: reddatur ergo creatori omnium ab hymnidicis angelorum choris gloria in caelo, persoluiatur ab omnibus gratiarum actio in terra: quia uniuersa res publica quae multa moeroris pertulit uulnera, iam nunc consolationis uestrae inuenit fomentum. Unde nobis necesse est omnipotentis Dei misericordiam enixius exorare, ut cor uestrae pietatis sua semper dextra teneat, eiusque cogitationes coelestis gratiae ope dissipet: quatenus tranquillitas uestra tanto rectius ualeat sibi feruientes regere, quanto dominator omnium nouerit uerius deseruire. In amore catholicae fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere imperatores nostros. Infundat in uestris mentibus zelum simul & mansuetudinem, ut pio semper seruore ualeatis & quicquid in Deo exceditur, non inultum relinquere, & si quid in uobis delinquitur, parcendo tolerare. Sed de uobis in uestra pietate pulchrae Augustae clementiam, quae pro zelo catholicae fidei in sancta synodo Helena noua uocata est. Omnipotens Dei misericordia largiora uobis cum piissimo domino spatia uiuendi concedat, ut quo uestra longius uita extenditur, subiectorum omnium consolatio ualidius consistat.

confirmetur. Rogare forsitan debui, ut Ecclesiam beati Petri apostoli quae nunc usque gravibus insidijs laboravit, haberet vestra tranquillitas specialiter commendatam. Sed qui scio quia omnipotentem Deum diligitis, non debeo petere quod sponte ex benignitate vestrae pietatis exhiberis. Quanto enim plus timetis conditorem omnium, tanto amplius eius potestis Ecclesiam amare, cui dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam: & portae inferi non praevalebunt adversus eam: & tibi dabo claves regni caelorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit solutum & in caelo. Vnde nobis dubium non est quam forti amore ad eum uos stringitis, per quem solui ab omnibus peccatorum nexibus desideratis. Ipse ergo sit vestri custos imperij, sit vobis protector in terra, sit pro vobis intercessor in caelo: ut per hoc quod relevatis duris ponderibus in uestro imperio subiectos gaudere facitis, post multa annorum tempora in caelesti regno gaudeatis.

Gregorius Cyriaco patriarchae Constantinopolitano.
De pace & unitate sanctae Ecclesiae. Cap. XLV.

Epist. 45

1047. 14

Quanta sit pacis uirtus, charissime frater ex uoce dominica diligentius intuentes, quae ait: Pacem meam relinquo uobis, pacem meam do uobis: ita in eius nos decet dilectione persistere, ut locum praebere discordiae nullo modo debeamus. Sed quia in radice ipsius uiuere aliter non ualemus, nisi mente & actu humilitatem, quam ipse auctor pacis docuit, teneamus, cum ea charitate qua dignum est suademus, ut profanam elationem, quae animabus semper aduersa est, cordis pedes calcantes, peruersi superbiq; uocabuli scandalum Ecclesiae auferre de medio festinetis: ne a pacis nostrae societate diuisi inueniri possitis. Sed unus in nobis spiritus, una mens, una charitas, una in Christo, qui sua membra esse nos uoluit, sit compago concordiae. Nam quam durum, quam indecens, quam crudele, quamq; a sacerdotali proposito sit extraneum, pacem illum quam alijs praedicat non habere, sanctitas uestra consideret: & suos de superbia fratres scandalizare non praesumat. Sed hoc magis studeat, ut uanæ aut superfluae elationis auctorem, humilitatis queat ense prosterne re: quatenus ex eiusmodi uictoria, sicut uos habitaculum sancti spiritus gratia sibi uendicet, & aperte impleretur in uobis quod scriptum est: Templum Dei sanctum est, quod estis uos. Praesentium uero portitorem dilectissimum communem filium Bonifacium diaconem uobis in omnibus commendamus: ut quocumq; necesse fuerit, solatia uestrae, sicut decet, inueniat sanctitatis.

Gregorius Eulogio patriarchae Alexandrino.
De puero ordinato in diaconem, & de Simoniacâ heresi.
Capitulum XLVI.

Epist. 46

Quadam die inter me & familiares meos de consuetudinibus Ecclesiarum cum sermo fuisset

exortus, quidam qui in magna ciuitate Alexandrina medicinali arte erat imbutus, collectorem se apud sophistam suum habuisse perhibuit, summae prauitatis puerum, quem repente dixit esse diaconem ordinatum. Atq; addidit quod per praemia & donationes ordinatus fuisset: quia eandem consuetudinem in sancta Alexandrina Ecclesia conualuisse fatebatur. Quod ego audiens obstupui, & ualde miratus sum: quia sanctissimi ac beatissimi uiri domini Eulogij lingua quae tam multos haereticos ad fidem catholicam reuocat, Simoniacam haeresim de sancta Alexandrina Ecclesia non erasit. Et quis erit cuius exhortatio uel correctio hoc poterit emendare, si magna & admirabilis doctrina eius hoc sine emendatione reliquerit: Vnde pro absolutioe animae uestrae, proq; augmento mercedis uestrae, ut ante tremendi oculos iudicis uestra in omnibus perfecta sint opera, festinare debetis, Simoniacam haeresim, quae prima in Ecclesia exorta est, a sanctissima sede uestra, quae nostra est, funditus euellere atque eradicare. Propter hoc etenim contigit ut Ecclesiastici ordinis a plurimis sanctitas caderet, quia personae non pro uita & actibus, sed pro praemijs ad eos ordines adducuntur. Si autem morum merita & non praemia quaeruntur, ad ordinationem personae indignae non ueniunt. Et tanto plus incipiet uobis merces accrescere, quanto boni quicq; qui adducti ad sacros ordines fuerint, de animarum lucris studuerint cogitare.

Gregorius Eulogio patriarchae Alexandrino.
De uerbo Dei instantius praedicando. Cap. XLVII.

Magnas omnipotenti Deo gratias reddimus, quia in ore cordis dulcis fit sapor charitatis cum impletur quod scriptum est: Sicut aqua frigida sitienti, sic nuncius bonus de terra longinqua. Ante hoc enim temporis Bonifacij charitularij responsalis mei, qui in urbe regia demoratur, uehementer me scripta turbauerunt: quae dicebant, dulcissimam mihi atq; suauissimam sanctitatem uestram defectum corporei luminis pertulisse. Ex quibus scriptis graui moerore perculsus sum. Sed subito creatoris ac redemptoris nostri gratia prosperante beatitudinis uestrae suscepi epistolam: & sanam de ea quam auditui corporis molestia agnoscebat, exultauit uehementer: quia tanta laetitia cordis secuta est, quanta prius tristitia amaritudo praecesserat. Scimus enim quia in omnipotentis Dei adiutorio multorum salus est uita uestra. Nam tunc inter fluctus nauae securi nauigat, quando gubernator doctus atque artifex ad clauis regimen sedet. In salutis autem uestrae gaudio, haec quoque mihi est exultatio addita: quia & imminutos ore uestro Ecclesiae hostes, & multiplicatos dominicos greges agnoui. Crescunt enim quotidie per linguam uestram uomerem grana caelestia, atque in supernis horreis multiplicantur: ita ut in uobis impletum esse gaudeamus quod scriptum est: Vbi plurimae segetes, ibi manifesta fortitudo bonum. Vnde aperte colligimus, quia quantum

quantum plus ad seruitium Dei omnipotentis fugitiuos eius reducit, tantum apud eum maius meritum habetis. Et quanto meritum maius accipitis, tanto potestis amplius impetrare quae petitis. Rogo ergo ut pro peccatore enixius oretis: quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa uastitas mortalitatis inter tot barbarorum gladios me uehementer affligit. Inter quae omnia non temporalem, sed aeternam consolationem requiro, quam per me impetrare non ualeo: sed intercessione uestrae beatitudinis hanc me obtinere confido. Secundo uero anno nulla sanctitatis uestrae scripta suscepi, atq; omnino contristatus sum. Et quidem uestra benedictio, qua sine epistola transmisiistis, data atque suscepta est. Sed quia plus me lingua uestra quam data laetificant, minoris gratiae esse credidi quae dabantur. Communem autem filium Epiphanium diaconem Alexandro atq; Ilidoro sanctissimae Ecclesiae uestrae diaconibus feci scribere: ut constaret quae ea quae transmissa sunt, suscepissem. Scripsi uero quia grandia ad arbores ac temones faciendos ligna parauerat: sed nauis parua quae uenerat, haec portare non potuit, & nihil mihi exinde rescripsit. Vnde si sunt necessaria, communi filio Bonifacio diacono quem nunc ad urbem regiam pro faciendis responsis transmisiimus, scribite ut mihi ipse rescribat quatenus praeparentur, ut cum beatitudo uestra transmiserit, parata ualeat inueniri. Praeterea transmisiimus crucem paruulam, in qua de catenis amatorum uestrorum sanctorum Petri & Pauli apostolorum inserta est benedictio, quae oculis uestris assidue supponatur: quia multa per eandem benedictionem miracula fieri consueuerunt. Omnipotens Deus cordi beatitudinis uestrae aspiat, ut pro me orare assidue curetis. Et uos uestrisq; omnes sua dextera protegat, atq; post longa annorum curricula ad caelestia regna perducatur. Eulogias uero sancti Marci a beatissima fraternitate uestra transmissas, cum ea charitate qua sunt directae, secundum notitiam earum suscepimus: & gratias affectui uestro referimus: quia ex his exterioribus, quales erga nos sitis, agnoscimus.

Gregorius Iohanni episcopo Panormitano.
De uidendo eo. Cap. XLVIII.

Epist. 48

Amorem circa nos uestrum quem corporali nobis uisione uoluimus exhiberi, scriptis & operibus assidue demonstratis. Sed quid aliud haec exhibendo agitis, nisi ut plus quaramus uidere quem docemur amplius amare? Et paulo minus iam etiam murmurare cepimus: quia non possumus uidere quem amamus. Sed affuit qui mihi impossibilitatem nauigij de uestra gloria narraret, atq; ideo quod amari retinui, & quod irarus fueram peperci. Omnipotens Deus sua uos protectione custodiat, & a malis omnibus gratia assidua defendat.

Gregorius Iohanni episcopo Panormitano.
De charitate clericis suis exhibenda. Cap. XLIX.

Epist. 49

Implenda sunt semper postulantium desideria, quotiens illa poscuntur quae a ratione non de-

uolunt. Et ideo quia quaedam capitula, quae seruatum te clericis tuis petentibus promissisti, nostra ab eis postulatur auctoritate firmari, fraternitatem tuam his hortamur assatibus, ut ea quae praesentia scripta continent, sine aliqua debeas refragatione seruare. Primum ut de redditibus Ecclesiae quartam in integro portionem Ecclesiae tuae clericis secundum meritum uel officium siue laborem suum, ut ipse unicuique dandum prospexeris, sine aliqua praebere debeas tarditate. De hoc uero quod ex fidelium oblatione accesserit, quartam partem in solidis uel cellario eius iuxta pristinam consuetudinem dare non differas. Reliqua autem omnia mobilia in tua retineas potestate. Immobilia enim Ecclesiasticis redditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate clericorum tuorum uisibus, Deo largiente, proficiant. Tabellarium uero cum consensu seniorum & cleri memineris ordinandum, qui annis singulis ad amputandam fraudis suspicionem solenniter suas debeat rationes exponere. Vindemiarum autem tempore idem clerus emendi uinum de possessionibus Ecclesiae tuae ad iusta precia, in quantum uendendum est, remedium consequatur. Nam satis contra rationem est, ut quod potest extraneis uenundari, clericis dato pretio denegetur. Possessiones igitur, uel si qua sunt Ecclesiastico iuri competentia, & ab extraneis indubitè detinentur, cum omni studio seruata ciuilitate in ius Ecclesiae tuae praeparare festina, ut negligens in aliquo uideri non ualeas. Si quid igitur de quocumq; clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas; nec ad uindictam te res accendat incognita, sed praesentibus senioribus Ecclesiae tuae diligenter est ueritas perscrutanda: & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. Haec itaq; omnia sic sollicitè ac mansuetè studij tui sit custodire: quatenus nec tu promissionis tuae uidearis immemor extitisse, nec illi contra te iustam occasionem inuenire ualeant murmurandi.

Gregorius Iohanni defensori, eunti in Hispaniam.
De legemulimoda episcoporum & aliorum. Cap. L.

In primis requirendum est de persona presbyterij, & si ita se ueritas habet, sicut eiusdem episcopi petitio continet, in Ecclesia atq; in loco suo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit, quia contra ipsum causa aliqua mota siue probata est, subtiliter ipso praesente, & praesentem reddente, quaerendum est & genus causas, & modus probationis: ut ex hoc colligere ualeas, utrum adhuc in exilio demorari, an certe in Ecclesia sua & officio suo debeat reuocari. De supra dicti episcopi persona hoc statuendum est, ut si nulla contra eum criminalis causa, quae exilio uel depositione digna est, mota siue probata est, is qui eo persistite episcopus peruersè ac contra canones in Ecclesia eius ordinari praesumpsit, sacerdotio priuatus, ab omni Ecclesiastico ministerio repellatur. Qui etiam eidem dilectissimo Ianuario fratri & coepiscopo nostro tradendus est: ut ab ipso aut in custodia

Ca. 13. q. 7. Si quid

Epist. 50 Can. 2. q. 1. In primis

stodia habeat, aut certe ab eo ad nos certo transmittatur. Episcopi uero qui eum ordinauerunt, uel ordinationi eius consentientes interfuerunt, sex mensibus dominici corporis & sanguinis comunione priuati, agere poenitentiam decernantur in monasterio: & superscriptus Ianuarius loco & ordini suo modis omnibus reformetur. Si uero comunione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis uaticani non negetur. Si autem episcopi in praedictum condemnationis uel depositionis memorati episcopi, se metu iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte fassii fuerint, & tempus eis abbreviandum est, & modus poenitentiae temperandus. Si uero ille qui locum eius inuasit, de hac fortasse luce migrauerit, & alter est ordinatus: quia leuioris culpae uideatur, cum non quasi isti superstiti, sed successisse defuncto uideatur, episcopatus illi officium ab illa Ecclesia tantummodo interdicitur, ut in alia Ecclesia quae sacerdote uacauerit, si electus fuerit, possit esse episcopus: ad Malachitanam tamen Ecclesiam nunquam aliquo modo reuersurus. Gloriosus autem Comitolius quicquid praedictus episcopus per uolentiam atque insecutionem ipsius expendisse, uel damnum pertulisse dato sacramento firmauerit, eidem episcopo restituere condempnet. Si autem aliter quam antefati episcopi petitio continet actum esse forsitan perhibet, subtiliter querendum est, & ueritate cognita cum Dei timore quod iustitiae ordo suaserit iudicandum. Quia ergo Stephanus episcopus in odio suo quaedam ficta, & de falsis se capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniuste se asserit condemnatum: diligenter querendum est, primum si iudicium ordinabiliter est habitum, id est si alij accusatores, alij testes fuerunt. Deinde causarum qualitas est examinanda, si digna exilio uel depositione fuit. Aut si eo praesente qui accusatus est sub iureiurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, uel ipse licentiam respondendi & defendendi se habuit. Sed & de personis accusantium ac testificantium subtiliter querendum est: cuius uitae, cuius conditionis, cuiusque opinionis, aut ne inopes patrimonij sint, aut ne forte aliquas contra praedictum episcopum inimicitias habuissent: & utrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certe se scire specialiter testati sunt: si scriptis iudicatum est, & partibus praesentibus sententia recitata est. Quod si forte haec solenniter acta non sunt, nec causa probata est quae exilio uel depositione digna sit, in Ecclesia sua modis omnibus reuocet. Hi uero qui eum contra Dei timorem & canonum statuta condemnauerunt, excommunicati in monasterium ad agendam poenitentiam sex mensibus sunt mittendi: ita sane ut si cuiquam eorum mortis contigerit imminere periculum, uaticani benedictio non negetur. Ipse autem qui eo uiuente locum eius temerarie ambiuit, priuatus sacerdotio ab omni ministerio Ecclesiastico repellatur, atque eidem dilectissimo fratri & coepiscopo nostro tradatur, ut eum aut ipse ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat. Episcopi uero qui eum ordinare praesumpserunt, uel peruersa ipsius ordinationi praebere com-

sum, comunione priuati, sex mensibus ad agendam poenitentiam in monasterio deputentur. Si autem episcopi in praedictum condemnationis uel depositionis memorati Stephani se metu iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte professi fuerint, tempus eis abbreviandum est, & modus poenitentiae temperandus. Si igitur is qui praedicti Stephani locum inuasit, fortasse defunctus est, atque alius in Ecclesia eius episcopus ordinatus est, illud de eo statuendum est, quod superius de causa fratris & coepiscopi nostri Ianuarii diximus. Quod si forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum episcopum probata sunt, aliqua uero doceri minime potuerunt: cauta omnino consideratione pensandum est, utrum leuiora capitula, an certa grauiora probata sint, ut ex eis qualiter diffinitionem tuam formare debeas, possis scire. Gloriosus uero Comitolius, si superscriptus episcopus innocens esse claruerit, quicquid de rebus eius uel Ecclesiae ipsius tulit, ei sine aliqua restitutione dilatione. Sed & quaeque se in persecutionem ac uolentiam eius expendisse, uel damnum idem episcopus pertulisse iurauerit, idem memoratus gloriosus Comitolius reddat ac satisfaciat. Si autem talem culpam antedictum episcopum commisisse constiterit, quod absit, ut constet eum non irrationabiliter fuisse depositum, eadem eius depositio confirmetur, & Ecclesiae res suae omnes restituantur, quae ablatae claruerint: quia delictum personae in damnum Ecclesiae non est conuertendum. Si enim, ut dicunt, Comitolius defunctus est, ab haerede eius quae ab illo iniuste ablatae sunt, sine excusatione reddantur.

Gregorius Vitali defensori. De consiliarijs excommunicatis Ianuarij episcopi. Cap. L I.

Quid de fratre nostro Ianuario episcopo agnouimus, & lator praesentium & exemplaria scriptorum nostrorum te potuerunt informare: atque ideo excommunicationem quam super uniuersos eius consiliarios dari decreuimus, tua experientia solenter exequatur: ut cadentes discant, quatenus incaute ambulare non debeant. Praeterea precium tritici quod nobis xenij nomine fuerat transfusum, per latorem praesentium redemptorem defensorem transmissimus. Videat experientia tua, ne uel tu, uel ipse qui detulit, aliquid ex eo in precio commodi participare praesumat, sed totum singulis uel simul omnibus, illibatum restituat, eorumque mihi scripta de eodem praemio transmittat: quia si aliter quam admono factum cognouero, uindictam ex eadem causa non mediocriter exercebo.

Gregorius Ioanni defensori. De monachis Capreae insulae. Cap. L II.

Vbi canonicam distinctionem culparum contra se qualitas excitat, postponere quae corrigenda sunt non debemus: ne dissimulatione uires dare prauis actibus, quos falce nos disciplinae refecare conuenit, uideamur. Quia ergo peruenit ad nos, monachos monasterij in Capricana insula, quae iuxta Maioricam insulam est posita, ita peruerses

Epist. 53

uerse se agere, ac uitam suam diuersis facinoribus submississe, ut non omnipotenti Deo, sed antiquo hosti, quod cum gemitu dicimus, ostendantur militare: experientia tua praesenti autoritate commonita, ad praedictum monasterium accedere, & uitam moresque illic conuersantium sub tali studeat inuestigatione perquirere, & ita quae resecatione digna repererit, sicut canonicus ordo desiderat, congrua ultione corrigere, atque eos quae obseruare debeant studeat informare: quatenus emendationis tuae modus & istos ad uiam recte conuersationis reducere, & te apud nos nullo modo ualeat excusare culpabilem.

Epistola Ioannis defensoris, de cognitione de qua inter episcopos resedit. Cap. L III.

In nomine Domini ipse illa die, illa indictione, illis, cui officium cognitoris iniungitur, ita se pura ac intemerata conscientia debet in omnibus exhibere, ut ex his quae in alijs iudicat, ipse ultionem aeterni examinis non incurrat. Cum igitur ex deputatione & iussione beatissimi atque Apostolici domini mei Gregorij, Ego Ioannes defensor inter Ioannem episcopum Malachitanam ciuitatis, inter illos & illos episcopos cognitor resedissem, necesse fuit huiusmodi causam praedicti Ianuarij interna inquisitione discutere, & a partibus subtiliter querere ueritatem, si ut petitio eius continet, transmissis clericis a memoratis episcopis una cum hominibus gloriosi Comitoli de Ecclesia fuerit uiolenter abstractus. Qui dum multa contra se inuicem, sicut gesta testantur, obijcerent, ad conclusionis hunc utraque partes aliquando terminum peruenierunt, petentes me de agnitis debere iudicare. Vnde sollicitus relegens quae acta sunt, & ueritatem diligentem inuestigationem perquirens, nullam in antedicto Ianuario culpam quae exilio uel depositione digna esset puniri, sed magis illum eiecum de Ecclesia uiolenter inueni. Et quamquam huiusmodi temeritatem legum censura districtissime mereretur: ego tamen legum uigorē sacerdotali moderamine temperans medijs sacrosanctis Euangelij, quibus praesentibus ab initio in hoc cognitor resedi iudicio, ea quae contra eum statuta sunt, licet iure non teneant, nec alicuius sint momenti, iniusta tamen & infirma esse pronuncio, atque illos memoratos episcopos, qui postposita consideratione sacerdotali, in fratris praedicti atque condemnationem iniuste & contra Dei timorem uersati sunt, condempnas, in monasterium recipiendos ad agenda in tempus poenitentiam statuo atque decerno. Illi uero qui locum antedicti sanctissimi Ianuarij contra sacrorum canonum statuta nequiter praesumpserunt inuadere condempnas, priuari sacerdotio, & ab omni Ecclesiastico ordine remoueri statuo: ut & hoc quod male est adeptus amittat, nec ad officium quod ante indignè gesserat, reuertatur. Sapedictum autem sanctissimum Ianuarium episcopum absolutum loco suo in episcopatus gradu Deo auctore reuertit, ac modis omnibus reformari constituo.

Gregorius Ioanni defensori inuenti Hispaniam. De pluribus causis examinandis. Cap. L IIII. Greg. tom. 2

De persona presbyteri hoc attendendum est, quia si quam causam habuit, non ab alio teneri, sed episcopus ipsius adiri debuit, sicut nouella constitutio manifestat, quae loquitur de sanctissimis & Deo amabilibus ac reuerentissimis episcopis, clericis, & monachis, Imperator Iustinianus Augustus Petro gloriosissimo praefecto praetorio: Si quis contra aliquem clericum aut monachum, aut diaconissam aut monasterium aut aliam beatam aliquam actionem, adeat prius sanctissimum episcopum, cui horum unusquisque subiaceat. Ille uero causam inter eos diiudicet. Et si quidem utraque pars his quae iudicatae sunt, non acquieuerit, iubemus per loci iudicem haec executioni perfecte mandari, &c. Ne uero obijciatur, quia de clerico hoc loquitur: non de presbytero: sciendum est quia in eadem constitutione lib. C. j. legitur appellatione clericorum, etiam presbyteros & diacones contineri. Verba autem legis ista sunt: Presbyteros autem & diacones & subdiacones, cantores & lectores, quos omnes clericos appellamus, & reliqua. De persona Ianuarij episcopi sciendum est grauius omnino & contra leges esse actum, ut uiolenter de Ecclesia traheretur: dum si quamlibet aliam iniuriam a quocumque episcopo in Ecclesia passus fuerit, iniuriantem lex capitali poena percutiat, & sicut maiestatis reum omnibus det accusandi illi licentiam, ut huius legis series loquitur Codicis libro primo, titulo sexto, constitutione decima. Imperatores Arcadius & Honorius augusti Theodoro praefecto praetorio. Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit, ut in Ecclesias catholicas irruens sacerdotibus, & ministris, uel cultoribus ipsis uel cultui ipsi locoque aliquid importet iniuriae quod geritur, a prouinciae rectoribus animaduertatur: atque ita prouinciae moderator, sacerdotum & clericorum, & catholicae Ecclesiae ministrorum, loci quoque ipsius & diuini cultus iniuriam capitali conuictos seu confessos reos sententia nouerit uindictandam. Et post pauca: Sitque cum ceteris laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris iniurias ueluti publicum crimen insequi, atque de talibus reis ultionem mereri, &c. Data vi. calendis Maij, Mediolani Honorio augusto quater, & Euthiciano ter consulibus. Libri superscripti tituli. xv. c. lxxij. Imperator Honorius & Theodosius augusti Ionio praefecto praetorio. Fidelis ac deuota praerceptione sanctimus, nemini licere ad sacrosanctas Ecclesias conuigentes adducere, sub hac uidelicet definitione ut si quisquam contra hanc legem uenire tentauerit, sciat se maiestatis crimine esse retinendum. Data calendis Aprilis. Honorio septies, & Theodosio, tertio consulibus. Item eiusdem tituli. v. Imperator Leo augustus Eutrochio praefecto praetorio. Praesenti lege decernimus per omnia loca ualitura, excepta hac urbe regia in qua nos diuinitate propria degentes, quotiens usus exegerit inuocari, singulis causis atque personis praesentanea constituta praestamus, nullos penitus cuiuscumque conditionis de sacrosanctis Ecclesijs orthodoxae fidei expelli, aut trahi, uel protrahi confugas. Et post pauca:

Epist. 54. Cau. 11. q. 1. De persona

Cau. 2. q. 1. In primis. De persona

Ca pauca:

paucis: Qui hoc moliri, aut facere, aut nuda cogitatione saltem, atque tractatu ausi fuerint tentare: capitali & ultima supplicij animaduersione plectendi sunt. Ex his ergo locis, eorumque finibus quos anteriorum legum praescripta sanxerunt, nullos eijci aut expelli aliquando patimur, nec in ipsis Ecclesijs reuerendis ita quenquam detineri atque restringi, ut ei aliquid aut uictualium rerum, aut uestis negetur, aut requies, &c. Data pridie kalen. Martij Constantinopoli: Leone Augusto tertium consule. De persona Stephanij episcopi ad hoc attendendum est, quia nec inuitus ad iudicium trahi, nec ab episcopis alieni concilij debuit iudicari, sicut nouella quaedam traditio quae de episcopis loquitur, continet. Ait enim: Sed neque pro qualicumque pecuniaria uel criminali causa ad iudicem ciuilem siue militarem, inuitum episcopum producere, uel exhibere citra imperialem iussionem permittimus, sed iudicem qui tale aliquid, siue ex scripto, siue ex non scripto praesumpserit imperare, post cinguli priuationem xx. librarum auri poenam exoluere iubemus Ecclesiae cuius episcopus produci aut exhiberi iussus est, executorem similiter post cinguli priuationem & uerberibus subdendum, & in exilium deportandum. Item post multa: Si autem & a clerico aut laico quocumque aditio contra episcopum fiat, propter quamlibet causam, apud sanctissimum eius metropolitanum secundum sanctas regulas & nostras leges causa iudicetur. Et si quis iudicatis contradixerit, ad beatissimum archiepiscopum & patriarcham dioeceseos illius referatur causa, & ille secundum canones & leges huius praebeat finem. Contra haec si dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuit nec patriarcham, dicendum est quia a sede Apostolica quae omnium Ecclesiarum caput est, causa haec audienda ac dirimenda fuerat, sicut & praedictus episcopus petiisse dinoscitur, qui episcopos alieni concilij iudices habuit omnino suspectos. Quia ergo sententia non a suo iudice dicta, nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor ostendit lib. C. vij. tit. xlvij. constit. iij. Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodosius Augusti ad Pontium Mutium. Et in priuatorum causis huiusmodi forma seruetur, ne quenquam litigatorum sententia, non a suo iudice dicta, costringat. Data xij. kalen. Octobris Romae, Ausonio & Olibrio consulibus. Quod autem dicitur a seruis suis accusatus, sciendum est quia audiri minime debuerunt, ut haec constitutio patefacit sic dicens, C. lib. ix. tit. j. constit. xx. Imperatores Arcadius & Honorius Augusti Euthiciano praefecto praeto. Si quis ex familiaribus uel ex seruis cuiuslibet domus cuiuscumque criminis delator atque accusator extiterit, eius aestimationem, caput atque fortunas petiturus, cuius familiaritati uel dominio inhaeserit, ante exhibitionem testium, aut examinationem iudicij, in ipsa expositione criminum atque accusationis exordio, ultore gladio feriat. Vocem enim funestam intercidi oportet potius quam audiri, maiestatis autem crimen tantum excipimus. Data v. idus Nouembris, Caesariibus consulis.

libus. Si uero dictum fuerit, quia de hoc accusatus est, quod ad maiestatis crimen attinet, nec ipsum de eo credendum fuit, si uita uel opinio eius talis ante non extitit, sicut lib. Pandectarum xlvij. ad legem Iuliam maiestatis scribit Modestinus, lege famosi, paulo post principium. Hoc tamen crimen a iudicibus non in occasione, ob principalis maiestatis uenerationem, habendum est, sed in ueritate rei iudicatae. Nam & persona spectanda est, an poterit facere, & ante quid fecerit, & an cogitauerit. Quod autem dicit idem Episcopus quia se absente, aliqui uilissimi sint testes exhibiti: hoc si uerum est, nullius esse momenti lege noscendum est: Constitutione nouella quae de testibus loquitur. Hoc quoque sapienter agnouimus, quoniam quidam aut apud locorum defensores, aut apud clarissimos prouinciarum iudices, aut etiam, ut assolent, hic apud uirum clarissimum magistrum census ingrediuntur, & queruntur tanquam ab alio passi aliquid contra leges, aut aliter laesi aut damnificati, testes uolentes producere. At ne postea obijciatur eis, quia per unam partem gesta confecta sunt: oportet illum in ipsa ciuitate constitutum ubi testimonia dantur, admonitum a iudice siue a defensore aduenire, & audire attestaciones. Si uero noluerit aduenire, sed contempserit, ut ex hoc ab una parte testimonia aduersus eum inutilia sint, sancimus huiusmodi testimonia ita ualere, ac si non ex una parte consisterent, sed etiam ipso praesente fuissent facta. Si enim recusauerit & uenire noluerit, & audire que deponitur, cum utique in publico sit, & non ex inuitabili quadam necessitate uenire non possit, similis aduenienti erit, & nulla utilitas ex contemptu suo ei adhibebitur, sed uidebuntur quidem in utriusque praesentia probationes factae. Ecce admonendus est semper aduersarius ut ad audiendos testes adueniat. Quod quia hic omissum est, necesse est ut quod contra leges actum est, firmitatem non habeat. Quales autem testes uel cuius opinionis ad testimonium admittendi sunt, plurimae leges ostendunt, quae penè nulli habentur incognitae, quae etiam sancunt ut uilissimis testibus sine corporali discussione credi non debeat. Quod autem dicitur quia nihil sine scriptis iudicandum est, legendus est tit. xliij. lib. vij. Codicis, quia scriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur atque praecipitur, ut sententia quae sine scripto dicta fuerit, ne nomen quidem sententiae habere mereatur.

Gregorius Theodoro curatori.
De Petro uiro magifico. Cap. LV.
Postquam sic de gloria uestrae sinceritate praesumimus, ut uestros uos credamus reputare qui nostri sunt, latori praesentium Petro uiro magifico ad promerendam bonitatis uestrae gratiam hoc solum sufficere poterat, indicare quia noster est. Sed quoniam paterna commendatio boni filij mentem solet semper accendere, paterna dulcedine salutantes petimus, ut memorato filio nostro, atque memoratae filiae nostrae gloriosae matri ipsius patrocinijs uestri gratiam ostendatis, eosque & illis positos

Epist. 55

positos tuitionis uestrae remedio foueatis, & uenientes ad nos uestris subsidijs adiuuetis: quatenus dum ea quae gloria uestra ex se solet impendere, nostra benignius epistola interueniente praestiterit, & ipsam rem consuetam uideatur laudabiliter exhibere, & nos sibi pro sua bonitate gratiarum esse per omnia faciat debitores.

Gregorius Paulo scholastico.
De ultione eius in maleficis. Cap. LVI.
Quanto nos gloria uestra tristes dudum effecerat, propterea quod se aduersus fratrem & coepiscopum nostrum Leonem reuerendissimum uirum querelas habere aliquas perhibebat: tanto eodem fratre ad nos modo ueniente, cor nostrum gauisum est, quia in pristina uos concordiam, Deo propitio, ad inuicem rediisse testatus est. Qui etiam inter alia bona quae uestris laudibus inferebat, adiecit omnino uos in ultione maleficorum sollicitos ac districtos, sicut reuera uos ut Christianos oportuit, extitisse. Unde ualde in nobis laetitia quam de uobis sumpseramus excreuit, quia illum uobis placibilem redditis, contra cuius inimicos zelus uestri rectitudinem exercetis. Propterea gloriam uestram paternam dulcedine salutantes hortamur, ut quia satis est moribus uestris accommodatam pacem diligere, reparatam inter uos gratiam nullius lingua perturbet: sed sic in uobis erga paternum amorem charitas ardeat, ut eam aduersi flatus more flammam non extinguant, sed augeant. Nam & eundem antedictum fratrem nostrum hortati sumus, ut ita paternam uobis dilectionem impendat, quatenus reciprocum gloriae uestrae affectum non odiosum, sed uelut mutuuum tanquam foenerator semper possit exigere.

Gregorius Vitali defensori. De xenodochio neglecto. De Ecclesijs uacantibus. De Pompeiana. De infirmitate Ianuarij episcopi tempore sacrificij. Cap. LVII.
Experientia tua indicante comperimus xenodochia in Sardinia constituta, grauem habere neglectum. Unde reuerendissimus frater & coepiscopus noster Ianuarius uehementissimè fuerat obiurgandus, nisi nos eius senectus ac simplicitas & superueniens aegritudo, quam ipse retulisset, suspenderet. Quia ergo ita est positus ut ad aliam quam ordinationem esse non possit idoneus, eorumque ex nostra districtae autoritate comonemus, ut eadem xenodochia sine periculo suo sollicitè ac utiliter studeant ordinare. Nam si quis illic post haec neglectus extiterit, nulla se nouerit posse apud nos ratione aliquatenus excusare. Quoniam uero possessores nos Sardiniae petiuerunt, ut quia diuersis oneribus affliguntur, Constantinopolim pro eorum debeas remedio proficisci, licentiam tibi eundi concedimus. Sed & dilectissimo filio nostro Bonifacio scripsimus, ut suum tibi pro remedio illius provinciae studeat adhibere solatium. De Ecclesijs autem quas uacare sacerdotibus indicasti, praedicto reuerendissimo fratri & coepiscopo nostro Ianuario scripsimus, ut eas debeat ordinare: sic tamen ut non oēs ad episcopatum de Ecclesijs ipsius

Epist. 56

Epist. 57

eligantur. Nam sic eum conuenit alias ordinare, ut Ecclesiae suae personis quae in ea possint proficere necessitate non faciat. Illud igitur quod ad gubernationem quorundam monasteriorum personarum esse praepositas, quae ante dum adhuc in minori essent ordine, monastico scilicet habitu lapsae sunt indicasti, officium quidem abbatis suscipere, nisi omnino correctae uita & digna praecedente poenitentia minime debuerunt. Sed quoniam iam oblatum, sicut dicis, officium susceperunt, de uita, moribus, ac sollicitudine eorum cura gerenda est. Et si actus non sunt contra officium, in eo quo sunt ordine perseuerent, alioquin remotis eis, alij qui commissis sibi animabus prodesse ualeant ordinentur. Causa praeterea de monasterio sancti Hermegis, quod in domo Pompeianae religiosae a fratre nostro constructum est, quia plus blandimentis quam districtione agenda est, experientia tua apud eandem mulierem cum dulcedine agere studeat: quatenus nec illa in peccato proprio authoris sui debeat postponere uoluntatem, & tu utilitates monasterij ualeas salubriter procurare. Puellas autem suas quas antedicta Pompeiana in monasterio mutata olim religiosa ueste couertit, abstrahi ab ea uel inquietari nullo modo patiaris, sed in ea qua sunt couersione, Deo protegente, permaneant. Pro requirendis uero rebus Ecclesiarum, uel monasteriorum, siue piarum causarum quod scripsisti, prius quidem hi quorum interest, admonendi sunt ut eis te insistente, te solatiante modis omnibus requirant. Quod si forte uel ipsi negligentes extiterint, uel certe qui eas requirere debeant, inuenti non fuerint, tunc omnia ipse perquire, atque ita reperta collige, ut manu aliquod iudicium inferre cuiquam minime uidearis. De xenodochijs itaque hortulani atque Thomae nihil haecenus horum quae indicasti cognouimus. Eapropter experientia tua iussionem principis ex hoc datam diligenter inspiciat, & omnia secundum eius tenorem disponat: & nobis quicquid egerit, innotescat. De hoc igitur quod scripsisti, fratrem & coepiscopum nostrum Ianuarium tempore quo sacrificium celebrat, tantam pati frequenter angustiam, ut uix post longa interualla ad locum canonis redire ualeat quem reliquit, atque ex hoc multis dubitare si comunione debeant de eius consecratione percipere: admonendi sunt ut nullatenus pertimescant, sed cum omni fide & securitate comuni cent: quia aegritudo personae, sacri mysterij benedictionem nec mutat, nec polluit. Secretius tamen omnino idem frater noster hortandus est, ut quotiens aliquam molestiam senserit, non procedat, ne ex hoc se & despiciendum praebat, & infirmorum animis scandalum faciat. Praeterea Pompeiana religiosa foemina quae nobis est, haereditate quondam generi sui Epiphanijs, in qua Epiphanijs idem Matronam coniugem suam filiam antefatae Pompeianae usufructuariam constituerat, monasterio quod in domo sua fundari statuerat, & postea extincto usufructu modis omnibus profutura, atque alia quae eidem Matronae proprietatis iure probantur competere, ab experientia tua, & a reuerendissimo fra-

tre & coepiscopo nostro Ianuario iniuste sublata, & exinde nihil haecenus uel filiae suae redditum, uel profecisse monasterio. Quod si ita ueritas se habet, & aliquid te indeceter fecisse cognoscis, absque ulla mora ablata restitue, aut certe si aliter esse putas, ne grauari pars aduersa praesudicialiter uideatur, electorum cum ea iudicium hac de causa nullo modo subire postonas, ut utrum uera iustaque eius sit quarimonia, definitioe iudicij declaretur.

Gregorius Ioanni episcopo Panormitano. De transmittatione rerum Ecclesiasticarum. Cap. LVIII.

Sicut rationi contraria procul est abijcienda petitio, ita in his quae bene desiderantur, effectum negari non conuenit. Quia igitur ut fraternitatis tuae petitio, quae tenetur in subditis, continet, in qua tecum una presbyteri & diaconi, caeteraque Ecclesiastica officia praescribentes praebere consensum, domum cum horto & balneo suo, atque omnibus ad eam pertinentibus in hac urbe Romana positam, quae ad ius Panormitanae Ecclesiae ex hereditate quondam Flori uiri magnifici peruenisse dinoscitur, cum dilectissimo filio nostro Epiphanio diacono permutare desideras, propter hoc quod domus ipsa, ita parte detecta, parte diruta, parte igne probatur esse consumpta, ut nihil exinde commodi, sicut testaris, ante multos iam annos nunc usque Ecclesiasticis utilitatibus potuisset accedere, atque hac in re nostra tibi dari postulas auctoritate licentiam: prouisionem tuam diligentius intuentes, postquam & nobis cognitum est, domum ipsam in eo esse statum quo asseris, atque ita minante ruina quotidie deteriorem fieri, ut non solum Ecclesiae tuae non utilis, sed potius subinde damnosa posse uideatur existere: idcirco permutandi tibi eam cum balneo & horto suo, omnibusque generaliter ad eam pertinentibus iuxta petitionem tuam, quam & ueritatis & rationis apud nos ordo suffulcit, huius auctoritatis nostrae serie libera per omnia concedimus facultatem: quatenus huiusmodi accepta licentia, nec te culpa de temeritate, uel incautela respiciat, nec ille aliquid dubietatis incurrat. Nam prouidum salubreque est aliquid compendij procurare, unde nulla spes lucri, sed damni magis formido est.

Gregorius Fantino defensori Panormitano.

De Exhilarato episcopo. Cap. LIX.

Talia ad nos de fratre & coepiscopo nostro Exhilarato, sicut & ipse nosti, peruenierunt, quae districta essent omnino ultione plectenda: sed quoniam bis eam reuerentissimus frater & coepiscopus noster Leo, qui etiam in causa eius iudicem se fuisse testatus est, leuigauit, ad Ecclesiam suam illum transmittendum esse prauidimus, iudicantes sufficere illi hoc quod eum hic diutius retinentes affliximus. Itaque experientiae tuae praecipimus, ut erga mores, actusque illius curam habeat, atque eum frequenter admoneat, quatenus se ad impendendam clericis suis charitatem benignum, & si res exegerit, ad corrigendas culpas debeat exercere sollicitum. Sed & clerum eius admonere uolumus, ut humilitatem illi, ac obedientiam quam Dominus mandat exhibeat, nec in aliquo illi superbus pra-

sumat existere. Quod si quis eorum, id est, episcopus siue clerus admonitionem tuam neglexerit, ex hac nostra auctoritate canonica coercionem inobedientiae culpam aut tu, sicut prauidideris, corrige, aut nobis renunciare festina: ut disponere ualeamus qualiter disciplinae frenum extra iter suum eos pergere non permittat, quos ad excessum aculeus praue mentis irriteret.

Gregorius Ioanni episcopo Panormitano.

De Fantino defensore, & Petro. Cap. LX.

Quia sunt culpe in quibus culpa est relaxare uindictam, quaerenda semper est ueritas, ut inquiri debeat utrum accusatum noxa condemnet, an a poena innocentia patefacta subducatur. Ita que peruenit ad nos, Fantinum defensorem ultionem exercere in Petrum latorem praesentium uoluisse, pro eo quod, quantum dicitur, relictam cuiusdam diaconi tempore quo conductor fuerat, marito tradiderit. Sed quoniam iste coniugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec uirginem illam ad eum uenisse, denique ut nec religiofam uestem mutare praesumeret, postquam ille in sacro ordine promotus est, adiciens & priusquam ad diaconem perueniret, & postea praua illa opinione uti uixisset: ideoque fraternitatem tuam his hortamur affectibus, ut cum Dei, sicut decet, timore causam hanc subtili omnino inuestigatione perquirat, ut si in coniugio diaconi mulierem de qua agitur, fuisse constituerit, & superscriptus lator memorato defensori & rectori patrimonij ad uindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione hi qui male sociati sunt, disiangantur. Si uero in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commoneare te uolumus, ut ei facere nil praesumat, nec illum accusatio apud eum in aliquo praegratuet. Quia uero relictam sibi antedictus Petrus apud Ecclesiae colonos perhibet redocere, uolumus ut sine cuiuscunque impedimento eam habeat, si tamen ita est exigendi licentia. Nam si inuentus fuerit esse culpabilis, non res suas amittere, sed in se debet dignam ultionem suscipere.

Finium epistolae Indictionis sextae.

LIBER DVODECIMVS

Incipiunt Epistolae Indictionis septimae, ex Registro beati Gregorij papae.

Gregorius seruis seruorum Dei Marignano episcopo Rauennae. De Fortunato abbate iniuste deposito. Cap. I.

Via incongruum ualde est a suscepto officio sola quinquaginta uoluntate suspendi, quae culpa non remouet: sollicitudinem ponendum est ut nec prior ordinatio irrationabiliter destruat, nec sine emendatione quae male secuta fuerint, relinquantur. Fortunatus itaque lator praesentium in monasterio sanctorum Laurentij & Zenonis, quod in Cese-

in Cesenati castro est constitutum, a Natali quondam episcopo officium sibi abbatis asserens esse commissum, nunc se a successore eius Concordio nulla existente causa uel culpa exinde remotum, atque alium in loco suo queritur ordinatum. Quod etiam coram testibus quibusdam diaconibus nostris praesente diacone praedicti Concordij episcopi sui causas allegante ex parte ita esse perclaruit. Sed quoniam certior in partibus illis ubi res acta est potest esse probatio, fraternitas tua diligenter atque sollicitudine hoc studeat perscrutari. Et si nulla manifesta causa depositionis extitit, quae praedictum Fortunatum abbatis officio remouerit, eum in suo loco reformare festinet, atque eius episcopum digna reprehensione increpare non desinat, cur decessoris sui nullis prouocatus excessibus destruere ordinationem molitus sit. Si uero aliter quam edocti sumus, causam esse pars altera dixerit, subtili ueritas inuestigatione quaerenda est, & ita quicquid canonicus ordo poposcerit terminandum, ut nulla ea de re denuo querela remaneat.

Gregorius Alcyono episcopo Corcyrae.

De Cassiopi castro iniuste peruerso. Cap. II.

Non immerito elati cordis retundi postulat ambitio, quando sacrorum canonum uigore postposito, temerariae praesumptionis excessus aliena illicito concupiscendo, non solum ad genera dispensanda noxius, uerum etiam paci Ecclesiasticae probatur esse contrarius. Relectis igitur fraternitatis tuae epistolis, quae de Cassiopi castro quod in tua sita est dioecesi ab episcopo Isauriae ciuitatis uel prius uel modo sint acta cognouimus. & contristati sumus quod hi qui Ecclesiae tuae pro impensa sibi charitate debitores esse debuerant, in tunc magis fieri nullo sunt pudore prohibiti. Denique ut contra Ecclesiasticam ordinationem, contra sacerdotalem modestiam, contra sacrorum canonum statuta, praedictum castrum de iurisdictione tua abducere, ac suam molirentur potestati subijcere, ut fierent quodammodo domini, ubi prius suscepti fuerant peregrini. Quae de re quoniam Andreas uenerabilis memoriae frater noster Nicopolitanus metropolitana innitente sibi quoque principali iussione in qua ei causae huius fuerat iniuncta cognitio, prolata sicut nobis patuit noscitur statuisse sententia, antefatum Cassiopi castrum sub iurisdictione Ecclesiae tuae quemadmodum semper fuit debere persistere, formam eiusdem sententiae comprobantes, Apostolicae sedis auctoritate eam fauente iustitia comprobamus, confirmamus, atque per omnia robustam manere decernimus. Nam nulla aequitatis ratio, nullus canonum ordo consentit, ut parochiam alterius alter aliquo modo debeat occupare. Unde licet districtiorem contra se non modicam huius litigij culpa uideat exigere, propter quod ab eis mala pro bonis sint reddita: studendum tamen est ut excessum benignitas non uideat perpetrare, nec illum quod extraneis debetur, fratribus etiam necessitate patientibus denegetur, ne nihil charitas agere in episcoporum mentibus iudicetur, si sine consolationis remedio hi quibus ma-

Greg. tom. 2

gna est habenda compassio relinquantur. Oportet ergo ut sacerdotes uel clerus Isauriae ciuitatis ab antefati Cassiopi castri habitatione nullatenus repellantur, sed & beati Donati sanctum ac uenerabile corpus quod secum detulerunt, in unam Ecclesiarum antedicti loci quae elegerint, siue intus siue foris habeant recondendi debita cum ueneratione licentiam. Sic tamen ut dilectioni tuae in cuius parochia castrum ipsum est positum, emissa procuratur cautione munitio, per quam promittat episcopus Isauriae nullam sibi potestatem, nullam priuilegium fore, nullam iurisdictionem, nullam tanquam cardinalis episcopus ulterius auctoritatem defendere, sed post pacem Deo propitio reddita ablato uenerabili sancti Donati corpore, ad propria modis omnibus reuertens. Vt huius promissionis persistente memoria, nec de caetero quicquam sibi illic principaliter quacumque occasione audeat uendicare, sed omni se tempore esse ibidem hospites recognoscant: & fraternitatis tuae Ecclesiae iuris uel priuilegij sui in qualibet parte praesudicium non incurrat.

Gregorius Bonifacio diacono Constantinopolitano.

De peruatione castri Cassiopi. Cap. III.

Quotiens nos eorum discordia tristis facit qui pacis praedicatores esse debuerant, magna sollicitudine studendum est, ut litigij ablata materia ad concordiam redeant hi qui diuersa ab inuicem uoluntate discordant. Quae igitur de Cassiopi castro quod in insula Corcyra est positum, acta sint, qualiter de iurisdictione Corcyritani episcopi episcopus Isauriae molitur subtrahere, & suae nequiter iurisdictioni subijcere, ualde prolixum est dicere. Sed dilectioni tuae ut cuncta subtiliter comprehendas, fratris nostri Alcyoni episcopi Corcyrae scripta transmisiimus, atque eius illic uenire hominem fecimus, qui etiam uerbo tutius te ad singula possit instruere. Hoc tamen breuiter indicamus, quia dum imperatori Mauricio esset in praesudicio Ecclesiae Corcyritanae quondam subreptum, nec iussio eius, quippe quia contra leges & sacros canones data fuerat, habuisset effectum, & indecisa inter partes contentio remansisset: aliam illum ad Andream quondam fratrem nostrum & coepiscopum & metropolitanum Nicopolitanum iussione dedit: ut quoniam utraque pars eius erat iurisdictioni subiecta, ipse hanc causam cognoscere, & finire canonicè debuisset. Qui metropolitana cognita causa probataque sententia cuius tibi exemplaria misimus, praedictum Cassiopi castrum sub potestate ac iurisdictione Corcyritani episcopi, cuius & semper fuit dioecesis, esse distinxit. Quam nos sententiam comprobantes, Apostolicae sedis auctoritate prauidimus confirmandam. Et ne ea quae de creuimus, ita potuissent esse districta, ut nihil benignitatis habere uiderentur admixtum: curam nobis fuit ita causam temperate disponere, sicut sententiae nostrae quam ad te misimus textus ostendit, ut neque episcopos neque clericos Isauriae ciuitatis necessitatem habitationis incurrent, nec Cor-

Cc 3 cyritanae

cyritanæ Ecclesiæ privilegia in aliquo turbarent. Sed quia inter ipsa primordia serenissimo domino surreptum est, atq; contra iudicium Nicopolitani metropolitæ, quod Ecclesiastica rectitudine & canonica ratione suffultum est, episcopus Isaurig, quod nec sine dolore audire, nec loqui sine gemitu possumus, cum maiori iniuria episcopi Corycitanæ & clericorum eius antefatum Cassiopi castrum traditum memoratur, ut amota, quod græue est dici, iurisdictione Corycitanæ Ecclesiæ, ipse illic omnem tanquam principalem habeat potestatem: sententiã nostram nulli dare præuidimus, ne contra iussionem clementissimi domini imperatoris, uel quod absit, in despectum eius aliquid facere uideremur. Itaq; dilectio tua pietati eius cuncta diligenter insinuet, atq; constanter astruat hoc omnino illicitum, omnino prauum, omnino iniustum, & sacris esse ualde canonibus inimicum. Et ideo huiusmodi peccatum temporibus suis introduci in Ecclesiæ præiudicium non permittat. Sed quid de hoc negotio iudicatur antefati quondam metropolitæ iudicium contineat, uel à nobis qualiter ea quæ ab illo decreta sunt, cõfirmata fuerint suggerat, atq; id agere studeat, ut cum eius iussione nostra illic sententiã transmittatur: quatenus & serenitati ipsius, sicut dignum est, reseruasit & rationabiliter correxisse quæ malè præsumpta sunt, uideamur. Quia in re omnino danda opera est, ut si fieri potest, etiam iussionem suam ipse tribuat, in qua ea quæ à nobis definita sunt, seruari præcipiat. Nam hoc facto, omnis deceterò surreptionis locus obstruitur. Ita ergo ad compescenda hæc præiudicia uigilantiam tuam cum omnipotentis Dei adiutorio exercere festina, ut nec modò uoluntas eorū qui peruersa moluntur, aliquid cõtra antiquum Ecclesiasticæ consuetudinis statum obtineat, nec post ad exemplum res nefanda proficiat. Quanta præterea mala quantasq; oppressiones suprascriptus Alcysonus frater & coepiscopus noster ab actionarijs Ecclesiæ Thessalonicensis asserat sustinere ut possis cognoscere, ipsam quam ad nos misit epistolam dilectioni tuæ transmisiimus. Ideoq; prædictæ Ecclesiæ responsalẽ uenire ad te facito, atq; causam ipso præfente cognosce, & de capitulis quibus te ratio mouerit, fratri & coepiscopo nostro Eusebio scribe, ut homines suos agere iniusta prohibeat, & minores non premere, sed magis in quibus iustum fuerit, moneat adiuuare. Hoc quoq; uolumus, ut ei qui in ciuitate Nicopolitana metropolita fuerit ordinatus, dilectio tua scribere debeat, quatenus causam de dānis quæ Ecclesiæ suę illata prædictus frater noster Alcysonus queritur, cognoscere, & quod iustum est debeat definire: quia à decessore ipsius negotium ipsum non decisum, sed legitur reseruatum.

Gregorius Iohanni episcopo. De Ecclesia sanctæ Mariæ consecranda. Cap. IIII.

Epist. 4. **D**ilicam quam à dilectione tua in honorem beatæ semperq; uirginis Marię per Saurinum subdiaconem nostrum, & rectorẽ patrimonij suggeris esse perfectam, consecrandi tibi præceptio-

nis nostræ serie noueris facultatẽ attributam, quatenus frater charissime deuotionis tuæ desiderium complens celebritatis perfectione gratuleris.

Gregorius Desiderio episcopo Gallie. De milite qui ancillam Dei de monasterio rapuit. Cap. V.

Epist. 5. **C**um inter multa bona quæ nobis de magnitudine uestra sæpius nunciantur illud in uobis plus laudabile dicitur existere, quod charitatẽ diligitis, & disciplinam, sicut dignum est, custoditis: fati mirati sumus quod in milite illo qui ancillam Dei diabolica instigatione perdidit, districissima uindicta hæc tenus facta non fuerit. Nam moribus & bonitati uestre ualde cõueniens fuit, ut antè ad nos ultio quàm perpetratæ culpæ iniquitas perueniret. Sed quia uindictam huius sceleris non uoluntate uestra, sed aliorum credimus surreptionibus esse suspensam, neq; hoc peccatũ uel numerum indisciplinati militis, uel loca illa in quibus cõmissum est, ualeat premere: hortamur, ut sine excusatione aliqua uel modo qualis uobis feruor sit erga charitatis custodiam demonstrantes, ita pro exemplo aliorum districte emendare tantum facinus festinetis, ut & Deum uobis, in cuius ille hoc iniuriam perpetravit, & timorem eius despexit, placabilem faciatis, & nos uobis de zeli uestri rectitudine gratias referamus. Nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo modo patimur.

Gregorius Iohanni episcopo. De eligendo episc. Anthonitane Ecclesiæ. Cap. VI.

Epist. 6. **N**e incauta eorum ordinatio qui ad episcopatum eliguntur, ualeat provenire, uigilanti de eorum personis sollicitudine est requirendum. Indicatum siquidem nobis est Florentinum archidiaconem Ecclesiæ Anthonitanæ qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiam habere, sed ita ætatis senio iam consecutum accepimus, ut ad regiminis officium non possit assurgere. Adijcientes etiã ita illum tenacem existere, ut in domo eius amicus ad charitatem nunquam introeat. Rusticus autem diaconus eiusdẽ Ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, uigilans quidem homo dicitur, sed quantum asseritur, Psalmos ignorat. Florentinum uerò diaconem Ecclesiæ Rauennatis, qui electus ab omnibus dicitur, sollicitum esse nouimus, sed qualis sit interior, omnino non scimus. Ideoq; fraternitas tua unã cum fratre & coepiscopo nostro Armenio suprascriptæ Anthonitanæ Ecclesiæ uisitato illuc festinet accedere, & diligenter de uita ac moribus singulorum requirere, si de nullo sibi sunt crimine consci, quod eos ad hoc officium ueret accedere. Pariter etiã requirendum est si hoc quod de præfato archidiacone dictum est, quia nunquã amicus domum eius ingressus est, si ita se ueritas habeat, & utrum ex necessitate, an ex tenacia talis sit, aut si ita senex est, ut ad regendum non possit assurgere, uel si tactis sacrosanctis euangelijs, sicut nobis nunciatũ est, iururandum præbuerit, nunquam se ad episcopatum accedere. Sed etiam de Rustico diacono, quantos Psalmos minus teneat, perscrutandũ est.

Florentio

Florëtio aut diacono Rauennati, si nullũ, sicut diximus, crimen est quod obstat, apud episcopũ eius agi necesse est, ut ei debeat cessionẽ cõcedere: non tamẽ ex nostro mandato uel edicto, ne cõtra suam uoluntatẽ eum concedere uideatur. Sed hoc ut norunt, qui eum eligunt, ex se agant: tu uerò de singulis cum omni studio ac sollicitudine omnia quæ scripsim us require, atq; nobis stude subtiliter indicare, ut renũciatione tua redditi certiores, qd post hæc fieri debeat, Deo autore disponamus.

Gregorius Theodelinda reginæ Longobardorum.

De scriptis Secundini. Cap. VII.

Epist. 7. **S**cripta quæ ad nos dudum à Ianuensibus partibus trãmissis, gaudij uestri nos fecere participes, propterea qd omnipotentis Dei gratia & filium uobis donatũ, & quod ualde excellentiæ uestre est laudabile, catholicæ eum fidei nouimus sociatũ. Nec enim de Christianitate uestra aliud credendum, nisi id studere uos, ut quem diuino munere suscepistis, catholicæ rectitudinis auxilio muniretis, ut & redemptor noster familiarem te suam famulam cognosceret, & Longobardorum genti nouum regem in timore suo feliciter nutriet. Unde oramus omnipotentem Deum, ut & uos in mandatorum suorũ uia custodiat, & eundem excellentissimũ filium Adulouualdum in suo amore faciat proficere: quatenus sicut hãc inter homines iam magnus est, sic quoq; & bonis actib. ante Dei nostri oculos sit gloriosus. Illud autẽ quod excellentia uestra scripsit, ut dilectissimo filio nostro Secundino abbati ad ea quæ scripsit, subtiliter responde deberemus, quis uel petitionem, uel uestra desideria quę multis esse profutura cognoscit, si egritudo non obliteret, duceret postponenda. Sed tantæ nos podagræ infirmitas tenuit, ut non solum non dictare, sed nec ad loquendum possumus assurgere, sicut & presentium portitores legati uestri cognouerunt, qui nos & uenientes infirmos inuenerunt, & discedentes in summo uitæ periculo atque discrimine reliquerunt. Sed si omnipotente Deo disponente conualuero, ad cuncta quæ mihi scripsit, subtiliter respondebo. Eam tamen synodum quæ piæ memoriæ Iustiniãni tempore facta est, per latores presentium transmisi, ut prædictus filius meus dilectissimus ipsam relegens, agnoscat quia falsa sunt omnia quæ contra sedem Apostolicam uel catholicam Ecclesiam auerterat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, uel à tomo sanctæ memoriæ Leonis prædecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quæcunq; à sanctis quatuor synodis sunt definita, recipimus, & quæcunq; reprobata sunt, condemnamus. Excellentissimo autem filio nostro Adulouualdo regi transmittere filateria curauimus, id est crucem cum ligno sanctæ crucis Domini, & lectionẽ sancti Euangelij theca Persica inclusam. Filia quoq; mæx sorori eius tres annulos transmisi, duos cum hyacinthis, & unum cum albulis: quæ eis per uos peto dari, & apud eos nostra charitas ex uestra excellentia condiciatur. Paterna præterea charitate persoluentes salutationis officium, petimus ut ex-

cellentissimo filio nostro cõiugi uestro, pro nobis de facta pace gratias referatis, atq; eius animum, si cut cõsueuistis, ad pacẽ de futuro per omnia prouocetis: quatenus mercedẽ populi innocentis, qui in scandalo perire poterat, ante conspectum Dei inter multa bona quæ agitis, inuenire possitis.

Gregorius Alcysono episcopo Corycitanæ. De corpore beati Donati in Cassiopi castro. Cap. VIII.

Epist. 8. **R**esipiscens fratribus, & ad salubre consilium conuertentibus non est neganda benignitas, ut ne plus in episcoporum mentibus culpa uideatur posse quàm charitas. Venientẽ igitur ad nos Petrum Ecclesiæ Isauriæ lectorẽ cum scriptis fratris & coepiscopi nostri Iohannis, coram responsalibus dilectionis tuæ suscepimus, atq; eum post relecta scripta quæ detulerat, curã nobis fuit requirere, si quid contra allegationem eorundem responsalium tuorum haberet, quod diceret. Quicum nihil sibi aliud iniunctum uel responsum se penitus perhiberet, extra hoc quod episcopi ipsius epistola continebat, ea quæ canonibus congruebant, Deo autore sine tarditate decreuimus. Post longum uerò tempus suprascriptus Petrus chartularem prouulit, quem sibi datum à suo asserbat episcopo, & idcirco moras causa sustinuit. Sed quia in eodem capitulari memoratus sperasse legebatur antistes, ut in Ecclesia beati Iohannis quæ in Cassiopi castro est posita, sancti ac uenerabile corpus beati Donati haberet reconducentiam, paratum se esse inquiens dilectioni tuæ, propterea quod tua probatur esse dilectio, munitionem emittere, nullum tibi ex hoc præiudicium generari: petitionem eius sine effectu non præuidimus relinquendam, postquam ita sibi necessitatis tempore desiderat fieri consultum, ut Ecclesiæ tuæ iurisdictionẽ seruari se in omnibus fateatur. Hac itaq; ratione permoti, fraternitatẽ tuam scriptis presentibus adhortamur, ut sine mora, uel aliqua excusatione, in prænomnati beati Iohannis Ecclesia reconducentiam suprascripti sancti uenerabile corpus præbeat potestati, ita sanẽ ut prius scriptura interueniente te muniat, nunq; se in antefata Ecclesia uel castro sub quolibet argumento, aliqua iurisdictionẽ uel priuilegiũ tanq; proprius episcopus uendicare, sed omne illic ius ac potestati Ecclesiæ tuæ, quippe cuius est parochia, inuolabiliter custodire. Pariter quoq; te sicut idem frater noster petijt, conuenit respondere: ut tempore quo miserante Deo pace reddita illi ad propria fuerit reuertendi licentia, antedictum uenerabile corpus auferedi secum sine aliqua obiectioe fas habeat. Quia de re ne personale esse uideat quod geritur, & inueniri possit unde recidiua rursus excitetur contentio, & successores uestri in hac promissione pro conseruandis omnibus sunt per omnia cõplectendi: quatenus huiusmodi perueniente cautela, nec ille ibidem deceterò sibi quicquam in diocesi tua contra æquitatem, & sacrorum canonum decreta præsumat defendere, & ius Ecclesiæ tuæ ex huiusmodi concessione præiudicium aliquod nulla unquam ratione sustineat.

Cc 4 Grego-

Gregorius Felici subdiacono rectori patrimonij. De redditibus Ecclesie S. Pauli concessis. Cap. IX.

Epist. 9. Licet omnia quae hic Apostolica habet Ecclesia beatorum Petri & Pauli, quorum honore & beneficijs acquisita sunt, Deo sint autore communia: est tamen in administratione actionum diuersitas personarum, ut in assignatis cuique rebus cura adhiberi possit impetior. Cum ergo pro Ecclesia beati Pauli apostoli, sollicitudo debita nos comoneret, ne minus illic habere luminaria idem praeco fidei cerneretur, qui totum mundum lumine suae praedicationis impleuit, & ualde incongruum ac esse durissimum uideretur, ut illa ei specialiter possessio non seruiret, in qua palma fumens martyrij capite est truncatus ut uiueret: utile iudicauimus eandem massam, quae aquas Saluas nuncupatur, cum omnibus fundis suis, id est cella uinaria, Antoniano, uilla Pertusa in foro Primiano, Cassiano, Silonis, Cornelij, Thesellata atque Corneliano, cum omni iure, instructa, instrumetorum suo & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, cum eius Christi gratia luminaribus deputare, adijcietes etiam eidem cessionis hortos duos inter Tyberim & porticum ipsius Ecclesiae, euntibus a porta ciuitatis parte dextera, quos diuidit fluuius Almon, inter affines horti monasterij sancti Stephani, quod est ancillarum Dei, positum ad sanctum Paulum, & ad fines possessionis Pissiniani, simul & terrulas, quae uocantur Fossa latronis positas, id est iuxta eandem porticum euntibus, similiter parte sinistra ad portam ubi nunc uinae factae sunt, quae terrulae coherent ab uno latere possessioni Eugentis quodam scholastici, & ab alia parte possessioni monasterij sancti Hedibiti: quae omnia Deo adiuuante per antedictae Ecclesiae praepositos qui per tempora fuerint subsequenter a presenti septima indicatione uolumus ordinari. Et quicquid exinde accesserit, luminaribus eius impendi, atque ipsos exinde ponere rationes. Idcirco experientiae tuae praescripsimus, ut suprascriptam massam aquas Saluas cum praenominatis omnibus fundis suis, necnon hortos atque terrulas quae superius continentur, de breuibus suis deleri facias, ac auferri, & ad nomen praedictae Ecclesiae beati Pauli apostoli tradere: quatenus seruientes ibi praepositi omni per hoc carentes excusatione, de luminaribus eius ita nostra studeant sollicitudine cogitare, ut nullus unquam illic neglectus possit existere. Facta uero suprascriptarum omnium rerum traditione, uolumus ut hoc praecipuum in scriinio Ecclesiae nostrae experientia tua restituat.

Gregorius Felici episcopo Messanenensi. De construenda Ecclesia. Cap. X.

Epist. 10. Anuaris subdiaconus Ecclesiae Messanenensis, petitoria nobis insinuatione suggestit, quae haberetur in subditis, in ciuitate Messanenensi basilicam se pro sua deuotione fundasse, quam in honorem sancti Stephani & Pancratij, atque Eupli desiderat consecrari. Et ideo frater charissime si in tuae diocesis ciuitatis iure consistit, & nullum corpus ibi-

dem constat humatum, percepta primitiua donatione legitima, id est a praesentis anni tributis liberos fiscalibus solidos decem, & reliqua, de substantia sua sibi tantummodo usum fructum retineat. Quae omnia diligenter inquire, ut si eorum quae offeruntur reddituum quantitas, uel quae tempore mortis reliquerint, fartis rebus, & luminaribus, nec non alimonij seruientium annua possunt praestantione sufficere, ipsa munificentia sit gestis municipalibus alligata. Quod si haec quae diximus, per sollicitudinem tuam impleta non fuerint, de propria substantia quam interfuerit, utilitati Ecclesiae te uel haeredes tuos satisfacturum esse non dubites. His igitur procuratis, benedictio optata proueniat. Nec ante dedicationis munus impartias, quam superius comprehensus fuerit ordo donationis impletus, enunciaturus ex more nihil illic conditoris iuri alterius iam deberi, nisi processio gratia, quae Christianis omnibus in comune debet. Sanctuarium uero susceptum sui cum reuerentia collocabis.

Gregorius Iuliano Scriboni. De Maximi inquisitione. Cap. XI.

Epist. 11. Si secularibus officij ordo suus & tradita a maioribus disciplina seruetur, quis ferat Ecclesiasticos ordines temeraria praesumptione confundi, audita negligere, & emendanda non bene remittendo postponere? Et quidem uos bene facitis charitatem diligere, & ad concordiam suadere. Sed quoniam loci nostri consideratione compellimur, ea quae ad nostram noticiam peruenerunt, minime propter Deum irrequisita relinquere, idcirco ueniente Maximo, subtiliter ab eo quae de ipso dicta sunt, perferuari curauimus. Et confidimus de creatoris nostri custodia: quia cognita ueritate, a statu canonum & aequitatis rectitudine, nec gratia cuiusquam, nec culpa deflectimur, sed libenter quae congruunt rationi, seruamus. Nam si, quod ablit, Ecclesiasticam sollicitudinem uigoremque negligimus, perdit desideria disciplinam, & animabus profecto fidelium nocetur, dum talia a suis pastoribus exempla suscipiunt. Illud autem quod scribitis, quia uoluntas palatii & amor ab eo populi non discordet: haec res a iusticiae uos zelo non reuocat, nec intentionem uestram in requirenda facit ueritate peccare. Studendum ergo est filii magnifice, ut amorem sibi Dei quisque conciliet. Nam sine diuina gratia humana dilectio quid dicam in posterum, dummodo quoque apud nos amplius nocet?

Gregorius conductoribus massarum per Galliam. Quod eos Arigio patricio commendauit. Cap. XII.

Epist. 12. Quamuis inter medias sitis turbas gentium constituti, tamen ratio nos ipsa suspicari compellit, multum uos ab alijs bona actione distare. Sicut enim appellatio sancti Petri Apostolorum principis familiam Ecclesiae tantae multitudinis clariorum demonstrat, ita debetis ceteros morum claritate praecedere, atque eos quibus praestis, ut bene agant, ut agnoscant cui seruiunt, assidue commonere: ut a rapinis gentium atque prauitatibus abstinere, & familia Ecclesiae non solum nomine, sed merita

Gregorius Datiano episcopo Metropolitano. De Barbarorum gladijs. Cap. XIII.

Epist. 13. Scripta dulcissima & cordis uulnibus omnibus amplectende uestrae beatitudinis tristis acceptus, letus relegi. Quis enim in hac terra non lugeat, quae Barbarorum gladijs tradita, penam non habet qui in ea uiuat, & tamen habet quotidie qui moriantur? Sed in quantalibet tristitia, quem non uestra epistola in gaudium exultationis excuteret: in quibus non oris efficacia cum praepollentis sapientie ingenio mihi medullitus loquebar, non carnis lingua, sed charitatis. Quia uero ego de fonte uestrae securitatis hauriens, ex aliquanto lactificatus sum, uos quoque rogo uestrae tristitiae luctum tangite, & afflictionem uestram in uobismetipsis magistra charitate protrahite. Neque enim nostris mceroris sordes mundabit, nisi ipsi quoque per compassionem manum uestri cordis inquinatis. Nam sordida uascula, ut iniquatione terrae careant, cum terra mundari solent: & uos si parumper ad curam uestrum antimum ducitis, ut nobis opitulari ualeatis, quasi cum luto lutum mundatis. Sed quia hoc operando simul & orando agitatis, si quid pro nobis in uobis terrena actio inquinat, statim aqua ordinationis lauat. Quia enim si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, componendo laboribus uestris ostendite quia unum sumus. Narrare enim mala quae extrinseca & intrinseca secus patior, epistolari breuitate prohibeor. Sed communis filius Sabianus diaconus uestrae dulcissime sanctitati curanda uulnera uestra aperiet, sed ex opere supernae gratiae subsequente salute cognoscat: quia medicus est, qui uulnus uidet. Pueros uero episcopo similes non transmitto, nisi prius cum omnipotentis Dei & beatitudinis uestra solatio a terrenis implicationibus exutus ipse episcopus fuero. Quando enim me apud me ipsum inuenero, tunc foris mei similes, uidelicet de formes quaero.

Gregorius Cypriano diacono. De persequendis maleficijs canteruis. Cap. XIII.

Epist. 13. Vlt sanctissimus Maximianus episcopus noster Ecclesiae Dei prauis hominibus purgare desiderans, laudabiliter erga Ecclesiasticorum uitam, sicut nosti, sollicitus fuit. Qui dum eorum actus uigilanter cura pastoralis intruderet, maleficio quod uulgo canterma dicitur, quosdam didicit maculatos. Quos etiam, sicut & dilectionis tuae nunciavit epistola, dedit in custodia retinendos. Sed quia peccatis uestris facientibus morte praeventus, crimen ipsum ulcisci non potuit, necesse est ut dilectio tua cum omni hoc subtilitate indagare festinet, atque eos secundum immanitatem studeat facinoris uindicare, qualiter secundum leges suprascriptum episcopum zelo correptionis ac iusticiae in hac ultione propter Deum nouit si uiueret commoueri. Omni ergo uirtute, omnique instantia tua dilectio in hac causa zelum suum erga omnipotentem Deum curet ostendere, & inimicis illius aduersitate dignam inflictis ultionibus exhibere, ut impleas quod scriptum est: Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Si ergo hoc zelo dilectio tua acceditur, in eos qui Deum dereliquerunt, & contra eum maleficijs aliquid egerunt, poena monstretur. Quod si recte illic exequi non ualet, nobis qui tales sunt transmitti debent, si tamen hic monstrari poterint, unde illic possunt absque difficultate conuinci. Sed quia impossibile esse existimo, illic per te debet districta atque fortis correctio prouenire. Virum autem gloriosum dominum Libertinum praetorem in tali loco per contemplationem omnipotentis Dei adiutorem te habere confido. In hac tamen causa mitemere minime debuisti, etiam si tibi quislibet secularis iudex aduersarius potuisset existere. Possessiones praeterea Archilai medici dilectio tua rationaliter tueatur, ut ab aliquibus iniuste eum minime grauari permittatis.

Gregorius Augustino episcopo Anglorum. De usu pallij, & de Eboracensi Ecclesia. Cap. XV.

Epist. 15. Cum certum sit pro omnipotente Deo laborantibus ineffabilia aeterni regni praemia reseruari, nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere, ut in spiritualis operis studio ex remuneratione ualeant multiplicius insudare. Et quia noua Anglorum Ecclesia ad omnipotentis Dei gratiam eodem Domino largiente, & te laborante perducta est, usum tibi pallij ad sola missarum solennia agenda concedimus, ita ut per loca singula duodecim episcopos ordines, qui tuae ditioni subiacent: quatenus Ledonensis episcopus ciuitatis semper in posterum a synodo propria debeat consecrari, atque honoris pallium ab hac sancta & Apostolica cuius autore Deo deseruio, sede percipiat. Ad Eboracam uero ciuitatem te uolumus episcopum mittere, quem ipse iudicaueris ordinandum: ita ut si eadem ciuitas cum finitimis locis uerbis Dei receperit, ipse quoque duodecim episcopos ordinet, et metropolitani honore perfruat: quia ei quoque si uita comes fuerit, pallium tribuere Domino fauente proponimus.

mus, quem tamē tuæ fraternitatis uolumus dispositioni subiacere. Post obitum uerò tuum ita episcopis quos ordinauerit præsit, ut Londoniensis episcopi nullo modo ditioni subiacere. Sit uerò inter Londoniæ & Eboracæ ciuitatis episcopos in posterū honoris ista distinctio, ut ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Cōmuni autem cōsilio, & cōcordi actione quæcūq; erūt pro Christi zelo agenda disponant, unanimiter recta sentiant, & ea quæ senserint, non sibi met discrepando perficiant. Tua ergo fraternitas non solum eos episcopos quos ordinauerit, neq; eos tantummodo qui per Eboracensem episcopum fuerint ordinati, sed etiā omnes Britannicæ sacerdotes habeat Domino Deo nostro autore subiectos: quatenus ex uita & lingua tuæ sanctitatis, & recte credēdi & bene uiuendi formam percipiant, atq; officium suum fide ac moribus prosequentes, ad cœlestia, cum Dominus uoluerit, regna pertingant.

Gregorius Ioanni abbati de monte Sina.

Petit pro se orare.

Cap. xvi.

Epist. 16

Sanctitatem uitæ tuæ humilitatis tuæ testatur Epistola, unde omnipotenti Deo gratias agimus, quia adhuc esse cognoscimus, qui pro peccatis nostris ualeant exorare. Nos enim sub colore Ecclesiastici regiminis mūdi huius fluctibus uoluimus, qui frequenter nos obruant. Sed cœlestis gratiæ manu protegente de profundo releuamur. Vos ergo qui in tāta quietis uestre serenitate tranquillam uitam ducitis, & securi quasi in littore statitis, nobis naufragatibus, aut portus naufragatibus, orationis uestre manum tendite, & conantes ad terram uiuentium pergere, quantis potestis precibus adiuuate, ut non solum de uestra uita, sed etiā de ereptione nostra mercedem habere in perpetuum ualeatis. Sancta Trinitas dilectionem tuam suæ protectionis dextera protegat, detq; tibi commissum gregem orando, admonendo, boni operis studium ostendendo, in conspectu sui redemptoris recte pascere, ut ad æternā uitæ pascua ualeas cum ipso quem pascis grege peruenire. Scriptum quippe est: Oues meę uenient, & pascua inuenient. Quæ uidelicet pascua tunc inuenimus, quando huius uitæ hyeme carentes, de æternā uitæ quasi de noui ueris uiriditate satiamur. Filio nostro Simplicio renunciante cognouimus, lectos uel lectissimā in Gerontocomio, quod illic ab Isauro cōstructum est, deesse. Propterea misimus lenas xv. rachanas xxx. lectos xv. precium quoq; de emendis culcitrīs uel naua dedimus: quæ dilectionē tuam petimus non indignē suscipere, sed in loco quo transmissa sunt, præbere.

Gregorius Asclepiodoto patricio Gallorum. Patrimonium Ecclesie ipsi & regibus cōmendat. Cap. xvii.

Epist. 17

Rudentes uiros, sicut estis, regibus adherere, multorum solamen est. Nam dum præstanti sibi locum ad animæ utilitatem datum intelligūt, certum est, quia mercedis causas, ubi inueniunt, non postponunt. Quanto igitur affectu, quantaq; deuotione gloria se uestra in causis pauperum stu-

dio pietatis impenderit, dilectissimo filio nostro Candido presbytero renunciante comperimus. Sed cum hāc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, ut debere se quod spōte tribuit æstimet, & nisi in beneficijs suis creuerit, nihil prestitisse se reputet: paterna dilectione salutantes gloria uestre superscriptum presbyterum & patrimonium Ecclesiæ nostræ fiducialiter cōmendamus, ut operatiæ uestre præmunitū, molestias & onera nulla sustineat. Sic igit studiū boni in uobis cura proficiat, ut utilitates pauperum uobis annitentibus nutriantur, & sentiamus quod de charitate uestre præsumimus. Augete fauoris uestri præsidia: quia nobilitas mentium semiplenum bonum uideretur, quod sine adiectione relinquatur. Et quoniam ab excellentissimis regibus Francorum filijs nostris poscimus, ut ipsum patrimonium sub sua cura habere dignent, uobis adminiculantibus impleatur, ut uestrum possit esse quod poscimus: quatenus & nos gratias referentes pro gloria uestre in columitate orare enixius ualeamus, & uestrorum honorū uicissitudinē Deus uobis omnipotens & hūc & in futuro recōpset. Clauim uerò a sacratissimo beati Petri corpore in qua de carnis eius benedictio continetur, transmissimus: quæ collo uestro suspensa contra omnia aduersa uos muniat.

Gregorius Bacandæ & Agnello episcopis.

De synagoga Iudeorum. Cap. xviii.

Epist. 18

Vpplicauerunt nobis Hebræi Terracinae degētes, ut locum quem synagoga hactenus habuerunt, eum illis nostra quoq; autoritate esset habendi licentia. Sed quia peruenit ad nos quod locus ipse sic uicinus esset Ecclesiæ, ut etiam uoces psallentium illic ad eam peruenirent: ideo scripsimus fratri & coepiscopo nostro Petro, si ita esset ut uox de eodem loco in Ecclesia resonaret, Iudei celebrationibus priuarentur. Itaq; fraternitas uestra cum superscripto fratre & coepiscopo nostro locum ipsum diligenter inspicat, & si ita esset ut aliquid uobis in Ecclesia uisum fuerit obfuisse, aliū locum intra ipsum castellum prauideat, ubi præfati Iudæi cōueniant, quo possint suas sine impedimento carimonias celebrare. Talē uerò fraternitas uestra prauideat, si hoc fuerint loco priuati, ut nulla exinde in futuro querela nascatur. Prædictos uerò Iudeos grauari uel affligi contra ordinē rationis prohibemus: sed sic Romanis uiuere legibus permittantur, annuente iusticia, actusq; suos, ut norūt, nullo impedire disponant, ut eis tamen Christiana mancipia habere non liceat.

Gregorius Sabino subdiacono.

De horto Feliciani monasterio ancillarum Dei tradendo. Caput

xix.

Epist. 19

Officio pietatis impellimur monasterijs prouida consideratione ferre consultum, ne hi qui in seruitio Dei deputati esse noscuntur, necessitatem aliquam, quod auertat Dominus, possint sustinere. Ideoq; experientia tuæ hac autoritate præcipimus, ut hortū quondam Feliciani presbyteri positi in regione prima, ante gradus sancte Sabinae, excusatione postposita monasterio Euprepie, in quo

in quo ancillarum Dei cōgregatio esse dinoscitur, iure proprietario possidendum tradere sine ambiguitate festinet: quatenus nostræ beneficio largitatis in Dei seruitio ipso quoq; suffragante securis mentibus perseverent.

Gregorius Stephano chartulario.

De monachis fugitiuis restituendis. Cap. xx.

Epist. 20

Scientes magnitudinem charitatis uestre toto Domini corde diligere, ob hoc ea quæ in maris de iure quondam Patricij uiri piæ recordationis contra præcepta Dominica, contraq; canonum regulam cōmissa esse didicimus, ad eius necesse duximus referre noticiā: quatenus hæc quæ peipetrata sunt, corrigi debeant, & alij deinceps tentare non præsumant. Insinuatam igitur nobis est, in massa quæ nuncupatur Maratoclis, abbati monasterij sancti Georgij, quod in eadem situm est, duos monachos refugisse, & unū quidem ex eis iam coniugem accepisse, alium autem laicum effectum seculariter uiuere: cum nec ex familia massæ homines ipsi esse liberi asserantur, & uel si secundum conditionem debuissent agere, contra Deum erat, ut post adeptū officij diuini cultum, ad secularem uitam atq; habitum remearent. Unde hortor, ut habita iudicis æterni cōsideratione, monachos ipsos retrudi sine dilatione faciatis, ne eorum exemplo, cum uestro, quod absit, peccato, cæterorum monasteriorum distractio dissipetur: sed magis ut magnitudinis uestre solatio, alijs monachis spes gerendi talia submoueat. Afferuit autē prædictus abbas presbyterū prædictæ massæ nouas monasterio ipsi uelle ponere consuetudines, quæ ex tēpore cōditionis monasterij per triennale tempus hactenus non fuerit, siquidem si quid illic munificentiæ gratia a fidelibus uiris oblatum fuerit, portionem se debere percipere. Quod magnitudo uestra studeat diligenter agnoscere, & si hoc ab initio non fuit, etiam labentibus temporibus aliquid nouiter imponi non concedat: quia maximè exiguæ substantiæ, & monasterium pauperū esse didicimus, & abbatē ipsum hospitalem omnino esse multorū attestacione didicimus.

Gregorius Veloci magistro militum.

De persecutione Arnulphi. Cap. xxi.

Epist. 21

Et pridē expressimus gloria uestre, quia milites illi erant parati uenire: sed quoniā inimicos congregatos & hūc discurrere epistola uestra significauerat, hæc eos hūc causa retinuit. Ut ille nunc uerò est uisum, ut aliquantū illuc milites transmittantur, quos gloria tua admonere & hortari, ut parati sint ad laborem, studeat. Et occasione inuenta cum gloriosis filijs nostris Mauricio & Vitaliano loquere, & quæ cūq; uobis Deo adiutore pro utilitate reipublice statuerint, facite. Et si huc uel ad Rauennates partes, nec dicendum Arnulphū cognoueritis excurrere, uos a dorso eius ita sicut decet uiros fortes, laborate: quatenus opinio uestra ex laboris uestri qualitate amplius in re publica, Deo auxiliante, proficiat: illud tamē præ omnibus admonemus, ut familiā Maloin, & Adobin, Vigildī, atq; Gruffingi, qui cū glorioso Mau-

ricio magistro militum esse noscuntur, sine aliqua mora uel excusatione relaxes: quatenus ueniētes illuc homines prædicti uiri cum eis sine aliquo impedimento debeant ambulare.

Gregorius Mauricio & Vitaliano magistris militum.

De Arnulpho. Cap. xxii.

Epist. 22

Gratias egimus, quia de salute uestra cognouimus, & de sollicitudine uestra multum gauisi sumus, & mox ea quæ scripsistis, parata fuerunt. Sed Allidio memorandus uir post aduentum hominum uestrorū nobis scripsit, quia in proximo iam Arnulphus esset: & timuimus ne milites qui ad nos dirigunt, in manus eius inciderent. Et tamen hic, quantū Deus adiuuerit, contra eum filius noster gloriosus magister militum se parauit. Sed & gloria uestra, si huc perrexerit ipse hostis, quomodo cōsueuistis, cum auxilio Dei a dorso eius quod potestis perficite. Speramus enim in omnipotentis Dei uirtute, & in ipsius beati Petri Apostolorum principis, in cuius natali sanguinem effundere desiderat: quia ipsum sibi contrarium sine mora inueniet.

Gregorius Mauricio & Vitaliano magistris militum.

De fide Suanensium. Cap. xxiii.

Epist. 23

Vppliciter gloria uestre per filium nostrum Vitalianum cum quo & tractaretis & uerbo & scripto mandauimus. Undecimo autē die mensis Iunij Arnulphus hanc epistolam quā uobis direximus transmisit. Et ideo relegentes eam, uideate si in fide sua Suanenses quam reipublice promissere, perstiterunt. Obsides dignos de quibus possitis confidere, ab eis percipite, & insuper eos sacramentis obstringite, reddentes illis quod loco pignoris sustulistis, sermonibus uestris eos sanantes. Si autē manifestissime cognoueritis eos cum Arnulpho de sua subditiōne locutos fuisse, uel certē obsides ei dedisse, sicut nos Arnulphi epistola quā uobis direximus, dubios reddidit: salubri consilio pertractantes, ne in aliquo anima nostra de sacramentis grauetur, quicquid utile reipublice iudicaueritis, peragite. Sed ita gloria uestra faciat ut neq; sit aliquid unde possimus ab aduersarijs comprehendere, neq; in quo quod utilitas reipublice exigit, quod auertat Dominus, negligat. Præterea gloriosi filij estote solliciti: quia quantum comperit, hostis collectam habet, & Narinas dicitur reddere, & si hūc cursum Deo sibi irato mittere uoluerit, uos loca ipsius, quantū Dominus uos iuuerit, deprædate, aut certē scultas quos mittitis, sollicitè requirant, ne dolens factum ad nos discurrat.

Gregorius uniuersis episcopis Neapolitanis.

De obedientia Constantio exhibenda. Cap. xxiiii.

Epist. 24

Summa militie laus inter alia bona merita hæc est, obedientiam sanctæ reipublice exhibere, quodq; sibi utiliter imperatum fuerit, obtemperare: sicut & nunc deuotionem uestram fecisse didicimus, quæ epistolis nostris quibus magnificum uirum Constantiū tribunum custodiae ciuitatis deputauimus præesse, parauit, & congruam militaris deuotionis obedientiam demonstrauit.

Vnde

Vnde scriptis uos presentibus curauimus admo- nēdos, uti prædicto magnifico uiro tribuno, sicut & fecistis, omnem debeatis pro serenissimorū do- minorū utilitate, uel cōseruanda ciuitate obediē- tiā exhibere: quatenus quicquid à uobis bene gestum hæcenus agnoscat, per præsentis temporis uigilantiam ac sollicitudinem augmentetis.

Gregorius iuuino Cathenensi episcopo.

De societate legendi. Cap. XXV.

Epist. 25

Dilectissimus filius meus Cyprianus diacono reuertēs mihi ualde placuerat, si ad me rotus rediisset. Sed postq̄ gloria uestra in Sicilia se se retinuit, certissimē scio, q̄a prædictus filius meus ad me quidē corpore redijt, sed mēte in Sicilia remanserit. Hæc tamē dicens, tantū quieti uestræ cō gaudeo, quantū de meis occupatiōib. ingemisco. Atq̄ hoc summopere exhortor, ut si palatū corpo- ris dulcedo tetigit intīmā suauitatis, ita introrsus rapiatur animus, ut triste sit omne quod foris sonat, omne quod foris delectat. Laudo autē quod hu- mana cōuenticula cauetis: quia sæpe animus qui renouari in Deo per cōpunctiōis gratiā deside- rat, per praua colloquia iterum ueterascit. Quasi- ui autē qui uobis adhæreant in lectiōis sacræ col- legio: & neminem reperi, & uehementer ingemui paupertatē boni. Et quamuis peccator ego ualde occultus, tamē si ad beati Petri apostoli limina ue- nire uolueritis, in sacro eloquio strictum poteritis me habere collegam. Omnipotens Deus cœlesti uos protectiōe custodiat, atq̄ ab antiqui hostis insidijs munitos permanere concedat.

Gregorius Maximiano episcopo.

De Eusebio abbate refoiando. Cap. XXVI.

Epist. 26

Requenter me admonuisse uos recolo, ut in- proferenda sententiā esse præcipites nullatenus deberetis. Et nunc esse cognoui, quia reueren- tissimum uirum abbatem Eusebium cōmota fu- rore uestra fraternitas excōmunicauit. Quod ego ualde miratus sum, ut non antiqua eius conuer- satio, non atas longa, non egritudo diuturna, ab ira uestrum animum flexerit. Quilibet enim in eo fue- rit excessus, ipsa egritudinis afflictio ei debuit pro flagello sufficere. Quē enim diuina disciplina cō- terit, ei humana flagella addi superfluum fuit. Sed fortasse ideo excedere in tali persona permissus es ut cautior in uisioribus fias, & diu trutinēs cūm a- liquem per presentem ferire sententiā disponis. Eundem tamen præfatum uirum quanto furore exasperasti, tanta nunc dulcedine consolare: quia ualde iniustum est, ut qui te plus amauerunt, ipsi te sine causa atrocem contra se sentiant.

Gregorius Honorato diacono.

De Venantio honorando. Cap. XXVII.

Epist. 27

Filius meus dominus Venantius nepos quon- dam Opilōnis patricij ad beatum Petrum apo- stolum ueniens, hoc à me summopere petijt, ut causam eius tuæ dilectiōi cōmēdare debuissē. Honores enim non habet, & chartas excōsulatus petijt, pro quibus triginta auri libras transmisi, ut ei debeant cōparari. In qua re uolo ut dilectiō tua se summopere impendat: quia talis uir est, cui etiā

A honor sine precio debeat. Et quia eadem char- tas emere paratus est ut dixi, nō ualde necesse est, ut ex me aliquid serenissimis principibus dicatur, sed magis ex se agat dilectiō tua, quatenus obla- tis in facella consuetudinibus honores mereatur accipere. Si quid tamen potueris mitius agere, ma- ximam de eo mercedem habebis. Sed ita fac ut la- bor eius q̄ hic ad nos fatigatus est, uacuuus non sit. Si uerō in eadem causa difficile aliquid esse per- spexeris, etiam quia per me hoc postulet indicare debes, & cuius natiuitatis, cuius modestiæ sit atq̄ sapientiæ, serenissimis dominis intimare.

Gregorius Anthemio subdiacono. De malis que pa- tiebatur Romana ciuitas. Cap. XXVIII.

B Via gloriā uestrā fixam ualde atq̄ stabilem in suis esse moribus audio, multū lætificor, & sic uobis quæ mihi displicent, sicut spe- ciali filio fiducialiter loquor. Excellentissimus enim exarchus aliqua loquitur, quæ omnes qui il- lum amant, ad inimicitias illius ualeant excitare. De quare ei per latorem præsentium in excepto, quæ mihi uisa sunt relegenda dictaui: quæ si pla- cet, & uobis relegantur, ut sciatis quid ei de re eadem scribere debeatis. Hic autem quanta necessi- tas, & quæ nos mala constringant, & præsentis re- sponsalis nostri relatione, & ex epistolis fratris & coepiscopi mei Mariniani potestis agnoscere. Vn- de gloriā uestram decet studiose cogitare: quia nos de sapientia uestra magnam in omnipotente Domino fiduciam habemus, & ubi uos estis, illic causam negligi nullo modo credimus. Ita ergo fa- cite ut confidentia nostra à sua certitudine non in- ueniatur aliena. Gratia uos superna custodiat, & prosperè agere omnia concedat.

Gregorius Romano defensori. De necessitatibus an- nonæ in urbe Roma. Cap. XXIX.

C Valē necessitatē diuersa officia palatij ur- bis Romæ de annonis suis sustineant, expe- rientia tuā credimus nō latere. Et ideo quia latores præsentium uice sua illuc omnes elegerūt transmittere, ut apud filium nostrum gloriosum Leontium agere debeant, qualiter eis annonæ, si- cut à serenissimis principib. largitæ sunt, deputen- tur impendi, & in hac re etiam sibi petiuerunt ex- perientiam tuam debere concurrere: eapropter quia hoc te etiam illis non petentibus eorum exi- git paupertas ac necessitas impartiri, dum aptum opportunumq̄ esse conspexeris, eis in quibus ua- lueris studij tui sit ita præbere solatia: quatenus hoc quod illis clemētissimi principes pietate sibi ingenita concesserunt, & illi consequi ualeant, & tu indiseruus non uidearis existere.

Gregorius Petro subdiacono Sicilia.

De diuersis causis. Cap. XXX.

Iudicante mihi Romano defensore cognoui, quia monasterium ancillarum Dei quod est in fundo Monasteo, ab Ecclesia nostra de uilla noua de fundo iuris sui uolentiam pertulit, qui eidem monasterio dicitur dimissus. Quod si ita est, expe- rientia tua eis & fundū restituat, & eiusdem fundi de duabus

de duabus indictionibus quas exegisti pensiones reddat. Quia autem multi Iudæorū in massis Ec- clesiæ commanent, uolo ut si qui ex eis Christiani uoluerint fieri, aliquantulum eis pensi relaxetur: quatenus isto beneficio prouocati, tali desiderio & alij assurgant. Vacca autem quæ iam sunt atate steriles, uel boues masculi qui omnino inutiles esse uidentur, uendi debent, ut saltem eorum pre- cium ad aliquam utilitatem crescat. Greges uerō equarum quas ualde inutiliter habemus, omnes uolo distrahi, & tantummodo quadringentas iu- niores seruari ad foetum, ex quibus quadringen- tis singulis conductoribus singule condonari de- bent, quatenus ex ipsis singulis annis aliquid red- dant: quia durū est ualde ut sexaginta solidos pas- toribus expendamus, & sexaginta denarios ex eis dē gregibus non habeamus. Ita ergo experien- tia tua faciat, ut alia per conductores omnes, si- cut diximus, patiantur, alia sint distracta, & in- nummum reducat. Pastores uerō ipsos per posses- siones ordina, ut ex cultura terræ ferre aliquid uti- litatis possint. Aramenta uerō omnia quæ uel in Syraculis, uel in Panormo, iuris Ecclesiastici esse possunt, distrahēda sunt priusq̄ ipsa uetustate fun- ditus pereant. Veniente autē fratre Cyriaco Ro- mam, de illo subtiliter requisui, si cū tua cōscien- tia fuerit de accipiēdo præmio in causa mulieris cuiusdam locutus. Quod idem ita se dicit te refe- rente cognouisse, quia ex te immisus est ut quis esset ad conferendum præmium immissor proba- ret. Quod ego credidi, moxq̄ eum in gratiā fami- liariter recepi, coram populo & clero eum perdu- xi, presbyteriū ei auxi, in loco superiori inter de- fensores posui, collaudans coram omnibus fidem eius, quia ita se in obsequio tuo fideliter gesserit, quem idcirco ad te celeriter retransmisi. Quia uerō multū festinas, & ego quamuis agrotus uidere te desidero, quem ipse in omnibus probatum ha- bes, loco tuo in Syracusana parte derelinque, & ipse ad me uenire festina: ut si omnipotēti Deo pla- cuerit, cōmuni consilio pertractemus, utrum ipse illuc reuertat, an alter in loco tuo illic debeat ordi- nari. Benenatū uerō notarium pariter transmisi, ut in Panormitana parte locum tuum in patrimo- nio quoadusq̄ omnipotēs Deus ordinet, quod ei placuerit, ipse conferuet. Romanū de leuitate sua uehementer increpauit: quia sicut nunc reperi, in xenodochio quod tenuit, magis utilitatib. quam mercedibus occupatus fuit. Et ideo si fortasse tibi uisum fuerit, loco tuo ipsum relinquere, uide quē admodum eum terrendo & admonendo præmu- nias, ut sciat circa rusticos piē & sollicitē agere, & circa extraneos & urbanos se in omnibus strenuū exhibere. Ego tamen hæc loquens, nullam perso- nam eligo, sed tuo hoc iudicio derelinquo. In Pa- normitana autem parte loci seruatorē tui me suffi- cit elegisse. Et uidere uolo quod ipse in Syracusa- na parte prouideris. Veniens autem, pecunias & ornamenta de Antonini parte uel substātia tecū defer. Pensiones quoq̄ nonē & decimæ Indictiō- nis quas egisti, & rationes omnes pariter depor-

Greg. tom. 2.

A ta. Stude si Deo placuerit, ut in hanc urbē ante na- talem beati Cypriani transeas, ne ex signo quod diebus istis semper imminet, quod ablit, aliquid periculū possit euenire. Præterea cognoscas, quia propterea quod Preciosum Dei seruū nō pro gra- ui culpa grauiter auersatus sum, eumq̄ à me tristē amaricatumq̄ repulsi, nō leuiter in mea cogitatio- ne mordear. Et scripsi domino episcopo, ut eum trāsmittere debuisset si uellet, sed omnino noluit. Quē cōtristare ego nec debeo, nec possum: quia in causis Dei occupatus, cōsolatiōe fulciri debet, non amaritudine deprimi. Idem uerō Preciosus, sicut audio, omnino contristatur, q̄ ad me non re- uertitur. Ego uerō dominū episcopū, ut dixi, con- tristare non possum, qui eum non uult dimittere, & inter utrosq̄ anceps maneo. Tu ergo, siquidem in paruo corpusculo maiorem sapientiam habes, eandem causam dispone, ut & mea uoluntas fiat, & dominus episcopus non contristetur. Quem ta- men si leuiter contristari uideris, omnino exinde nihil loquaris. Egre tamē tuli domnū Eusebium excōmunicatū, uirū tantæ ætatis, & tantæ agritu- dinis. Vnde necesse est, ut eidem domino episco- po secretē dicas, quatenus in proferendis senten- tijs præceptus non sit: quia causæ quæ per sententiā decidendæ sunt, necesse est ut prius studiose & fre- quentissima cōsideratione mensurentur. Venien- tibus scribonibus, nam sicut audio iam illi tyrones colligunt, loci tui seruatoribus deputa, ut parum aliquid xenij offerant, quatenus sibi eos placabi- les reddat. Sed & officio prætoris, prius quam ue- nias, aliquid secundum antiquam cōsuetudinem tribue, per manus tamē illius quem dimittis, ut ei gratiam eorū concilies. Ne & nos omnino eis in- humani esse uideamur, ea quæ danda per præcep- tum singulis quibusq̄ personis uel monasterijs tuæ experiētia inuinxit, loci seruatoribus tuis præ- cipe, ut per omnia impleant. Hæc uerō auxiliante Domino cūm ueneris, qualiter disponenda sunt, pertractemus. Trecētos uerō solidos quos per te pauperibus direxi, eorū arbitrio non arbitror cō- mittendos. Illa ergo de singulis locis & personis impleat. Ante uerō hoc tempus iam scripsisse me- mini, ut legata quæ ex tenore Antonini defensoris à nobis debētur, monasterijs uel alijs solueren- tur. Et quare nescio tua experientia hoc implere tardauerit. Proinde uolumus ut pro portione no- stra ex pecunijs Ecclesiæ eadem legata impleas, ut cūm ad me ueneris, illic cōtra te gemitum pau- perum non relinquant. Cautiones uerō quæ in e- iusdem Antonini substantia sunt inuenta, pariter defer. Cognoui autē Romano referente: quia mo- riens uxor Redempti unam cōcham argenteam nudis uerbis dixerit uenundari, & libertis suis tradi. Scutellam quoq̄ argenteam monasterio cuidā reliquerit: in quibus utriusq̄ uoluntatem eius per omnia uolumus impleri, ne ex rebus minimis pec- cata maiora capiamus. Fratre autem Mariniano abbate iudicante cognoui, quia fabrica in præto- riano monasterio ne ad medietatē quidem adhuc perducta est. Ex qua re quid aliud quam fauorem

D d

tua

tuae experientiae collaudemus: Sed uel nunc admo-
 nitus excitare, & quantum potes, in eiusdem mo-
 nasterij constructione te exhibe. Ego nihil dari eis
 in expensis dixi, non autem monasterium de eis
 fabricare prohibui. Sed ita fac, ut ei quae loco tuo
 Panormi dimiseris, inuigas: quatenus expensis &
 annona Ecclesiastica hoc idem monasterium con-
 struat, & ad me priuati abbatis querela non redeat.
 Praeterea cognoui quod quaedam res uel plures fun-
 dorum alieni iuris esse cognoscis, sed pro quorum
 dam obestatione uel metu, dominis suis restitue-
 re reformides. Qui si ueraciter Christianus esses,
 plus Dei iudicium, quam uoces hominum timeres. Atten-
 de quia ego te quoque hac de re indefinenter admo-
 neo. Quod si implere neglexeris, etiam meas uo-
 ces contra te in testimonium habebis. Si uero de laicis
 Deum timentibus inueneris, ut tutorari debe-
 ant, & actionarii sub rectore fieri, omnino libenter
 fero. Quibus necesse est ut etiam epistolae transmi-
 tantur. De causa uero filij Commisii scholastici con-
 sulisti, & non sunt legibus iusta quae repetit. Vir-
 litatem pauperum grauare nolumus, sed pro eo quod
 se hic fatigauit, quinquaginta solidos ei dare te uo-
 lumus, quos tuis certum est rationibus imputari.
 In causa uero prochiis quas expensas de rebus Ec-
 clesiae fecisti, aut illic de pensione reddituum eius
 tibi satisfacito, aut si certe ipsi redditus minime ad
 recompenandum sufficiant, hic necesse est ut a dia-
 cono hoc recipiantur. De Gelasio autem subdia-
 cono loqui aliquid non praesumas, quia scelus il-
 lius usque ad finem uitae grauissima poenitentia in-
 diget. Praeterea unum nobis caballum miserum, &
 quinque bonos asinos transmisi. Caballum illum
 sedere non possum, quia miser est: illos autem bo-
 nos non possum, quia asini sunt. Sed petimus, ut si
 nos continere disponitis, aliquid nobis condignum
 deferatis. Eusebio autem abbati dare te uolumus
 auri solidos centum, quos tuis certum est rationi-
 bus imputari. Cognito uimus autem Sisinnium qui
 iudex Sisinnij fuit, graui inopia in Sicilia laborare,
 cui uolumus ccxx. decimatos uini, & quatuor
 solidos annuos debeas ministrare. Anastasius au-
 tem religiosus iuxta Panormitanam ciuitatem di-
 citur habitare in oratorio sanctae Agnetis, cui da-
 ri uolumus auri solidos sex. Matri autem Urbici
 praepositi dari uolumus solidos sex, qui tuis ratio-
 nibus imputabuntur. De Honorata uero ancillae
 Dei causa hoc mihi uidetur, ut omnem substantiam
 quae constat, quia ante tempus episcopatus Ioan-
 nis episcopi Larinensis fuit, ueniens tecum defe-
 ras. Eadem uero ancilla Dei cum filio suo ueniat, ut
 nos cum ea loqui, & quod Deo placitum fuerit fa-
 cere debeamus. Codicem autem Heptatici de sub-
 stantia Antonini dari uolumus in monasterio Prae-
 toriano, reliquos tecum deferri.

*Gregorius Felici episcopo Sicilia. De trib. capitulis.
 De affinitatis coniunctione. De episcopis non detrahen-
 dis. De synodo congreganda. Cap. XXXI.*

Ruerendissimo fratri Felici episcopo Grego-
 rius seruus seruorum Dei. Caput nostrum
 quod est Christus, ad hoc sua membra nos esse

uoluit, ut per eius largam charitatem & fidem, u-
 num nos in se corpus efficeret: cui ita nos adhae-
 rere conuenit, ut quia sine ipso nihil esse possu-
 mus, per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab
 arce capitis res nulla nos diuidat, ne ab eo, si mem-
 brum eius esse refugimus, relinquamur: & uelut
 defecti de uite palmites arescamus. Ut ergo re-
 demptoris nostri habitaculum esse mereamur, in
 dilectione ipsius toto mentis studio maneamus.
 Ipse namque ait: Qui diligit me, sermonem meum ser-
 uabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniet
 mus, & apud eum mansionem faciemus. Exegit
 ergo dilectio tua frater charissime, ut ex autorita-
 te sedis Apostolicae tuis deberemus consulis res-
 pondere. Quod licet non prolixè, sed succinctè ag-
 gere festinarem, propter quasdam importuni-
 tates quae nostris praepedientibus peccatis in nos
 superuenerunt: tuis tamen hoc per reliqua sanctorum
 patrum instituta studijs perquirere latius & inue-
 stigare committimus. Non enim potest mens at-
 trita, & honoribus & importunitatibus grauata,
 & oppressionibus soluta, liberè de his loqui. Non
 ergo ista ob id praetulimus, ut haec & alia quae ne-
 cessaria fore cognouerimus, tuae sanctitatis ueli-
 mus denegare, sed ut quod hic minus inuenitur,
 latius perquiratur. De tribus enim Apostolicam
 sedem, in qua alius es & doctus, capitulis consul-
 lendam praedecessorum tuorum sequens exempla
 credidisti: id est de consanguinitatis coniunctio-
 ne, & de uexatione episcoporum a subditis, & de
 Ecclesiarum dubitatione consecrationum. Quod
 autem scripsi Augustino Anglorum gentis episco-
 po, alumno uidelicet ut recordatus es tuo, de con-
 sanguinitatis coniunctione, ipsi & Anglorum gen-
 ti, quae nuper ad fidem uenerat, ne a bono quod
 coeperat, metuendo austeriora recederet, speciali-
 ter & non generaliter ceteris me scripsisse cognos-
 cas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas extitit
 testis, nec ea intentione haec illis scriptis manda-
 ui, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati,
 si infra propria fuerint consanguinitate inueni-
 ti, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est
 usque ad septimam generationem coniungantur: sed
 adhuc illos neophitos existentes sapienter eos
 prius illicita docere uitare, & uerbis ac exemplis
 instruere, & quae post de talibus egerint, rationa-
 biliter & fideliter excludere oportet. Nam iuxta
 Apostolum qui ait: Lac uobis potum dedi, non
 escam: ista illis modo non posteris, ut praefixum
 est, temporibus tenenda indulsimus, ne bonum
 quod infirma adhuc radice plantatum est eruere-
 tur, sed coeptum firmaretur, & usque ad perfectionem
 custodiretur. Sane si in his seculis quae debuimus ali-
 quid egimus, non propter ipsam, sed commiserando
 actum esse cognoscas. Vnde restè inuoco Deum, qui
 cogitationes omnium hominum nouit, cuius etiam
 oculis omnia nuda sunt & aperta. Nam si ea de-
 struerem quae antecessores nostri stauerunt, non
 constructor, sed euerfor esse iuste comprobaretur,
 testante ueritatis uoce, quae ait: Omne regnum in
 seipsum diuisum non stabit, & omnis scientia &
 lex

*1. Cor. 3
 1. Cor. 3
 Luc. 11
 Luc. 11
 Luc. 11*

Ilex aduersus se diuisa destruet. Ideoque necesse est,
 ut omnes concorditer statuta sanctorum patrum
 nostrorum teneamus, nihil uidelicet per conten-
 tionem agentes, sed ad omne studium bonae deu-
 otionis unanimes diuinis & Apostolicis constitu-
 tionibus auxiliante Domino pareamus. O quam
 bona est charitas, quae absentia per imaginem, praesentia
 sibi metipsis exhibet per amorem. Diuisa
 unit, confusa ordinat, inaequalia sociat, imperfecta
 consummat. Quam recte praedicator egregius uin-
 culum perfectionis uocat: quia uirtutes quidem cae-
 terae perfectionem generant, sed tamen eas ita cha-
 ritas ligat, ut ab amantis mente dissolui iam neque-
 ant. His ritè perpensis, charitati tuae iam dictis in-
 dulsisti, nec praecipuum dedi, sed consilium: nec re-
 gulam in his posteris ullis tenendam tradidi, sed
 de duobus periculis quod facilius uitandum sit,
 ostendi. Si igitur in rebus secularibus suum cuique
 ius & proprius ordo seruandus est, quanto magis
 in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet indu-
 ci confusio, ne ibi discordia locum inueniat, unde
 pacis debent bona procedere. Quod hac ratione
 seruabitur, si nihil potestati, sed totum aequitati tri-
 buitur. Quapropter multum cor nostrum magni-
 tudini uestrae congaudet, quod sic uos in uestris acti-
 bus studiosos inuenimus, ut & nostri curam habeatis
 quatenus talia uobis non solum apud homines
 gloria, sed & apud omnipotentem Dominum premia
 mercedis acquirant. Ceterum super uexatione e-
 piscoporum, quia nos consulere uoluistis: scimus
 quia a nullis uita praesulum perturbari debet: quo-
 niam si David regum iustissimus in Saul quem con-
 stabat iam a Domino reprobatum & abiectum esse,
 manum mittere non praesumpsit: quanto magis ca-
 uendum est, ne manum detractionis, aut uitupera-
 tionis, siue indiscretionis, aut dehonorationis, qui-
 dam mittant in unctum Domini, uel in predicato-
 res sanctae Ecclesiae: quia eorum uexatio siue de-
 tractio ad Christum pertinet, cuius uice in Ec-
 clesia legatione funguntur. Vnde summopere cau-
 edum omnibus fidelibus, ne clanculo aut publice
 episcopum suum, id est unctum Domini detractioni-
 bus aut uituperationibus dilanent, perpenden-
 tes illud exemplum Mariae, quia pro eo quod Moyse
 famulo Dei propter Aethiopiis detraxit, immu-
 ditia leprae mulctata sit. & illud Psalmistae: Nolite
 tangere Christos meos, & in prophetis meis no-
 lite malignari. Et in lege diuina legitur: Dignus non
 detrahes, & populi tui principum non maledices.
 Vnde ualde prouidendum est subditis tam cleri-
 cis quam laicis, ne episcoporum, ne praepositorum uitam
 temere reprehendant, si quid eos fortasse agere re-
 prehensibiliter uident, ne unde mala redarguant,
 inde per elationis impulsu in profundiora mer-
 gantur. Admonendi sunt etiam ne cum culpas praepo-
 sitorum suorum considerant, contra eos audacio-
 res fiant. Sed sic eorum praua apud semetipsos con-
 siderent, ut diuino timore constructi, ferre sub eis
 iugum reuerentiae non recusent: quoniam facta
 suorum episcoporum uel praepositorum oris gla-
 dio non sunt ferienda, etiam cum recte rephen-

*Num. 12
 Psal. 104
 Exod. 22
 Num. 12
 Psal. 104
 Exod. 22*

denda uidentur: quoniam a praedecessoribus no-
 stris & reliquis multis sanctis episcopis statutum
 fore cognouimus, ut oues pastores suos non facile
 reprehendant, nec eos criminari uel accusare pre-
 sumant: quia cum in praepositos delinquimus, eius
 ordinationi qui nobis eos praetulit, obuiamus. Vnde
 de Moyse dum contra se & Aaron conuenerit po-
 pulum cognouisset, ait: Nos enim quid sumus? Nec
 contra nos est murmur uestrum, sed contra Deum.
 Quapropter admonendi sunt subditi utriusque or-
 dinis uiri, ut cum magistrorum facta conspiciunt, ad
 suum cor redeant, & de eorum increpationibus non
 praesumant: quia non est discipulus super magi-
 strum, nec seruus super dominum suum. De dedica-
 tionum uero Ecclesiarum dubitatione, super qua
 inter cetera nos consulistis, hoc uos ritè tenere
 debetis, quod nos ab antecessoribus nostris tradi-
 tum accepimus: id est ut quotiens tam de baptis-
 mo aliquorum uel confirmatione, quam de Eccle-
 siae consecratione dubitatio habetur, & nec scri-
 ptis, nec testibus ratio certa habetur utrum bap-
 tizati uel confirmati, siue Ecclesiae consecrate sunt,
 ut baptizentur tales ac confirmentur, atque Eccle-
 siae canonicè dedicentur: ne talis dubitatio ruina
 fidelibus fiat, quoniam non monstratur iteratum
 quod non certis indicijs offenditur ritè peractum.
 haec nos administrante diuina gratia ita tenere cu-
 pimur, uobis quoque ut postulatis, tenere & docere ma-
 damus, ut ea quae a sanctis patribus ante nos sunt
 statuta, non proteruè irumpere, sed fideliter ser-
 uare optemus. Vnde redemptoris misericordiam
 exoramus, ut sua uobis omnibus gratia suffrage-
 tur, & effectu implere uos tribuat quod uelle con-
 cessit: quia in hac re tanto comoda retributionis
 accrescunt, quanto & studium laboris augetur. Pro-
 geniem uero suam unumquemque de his qui fide-
 liter edocti sunt, & iam firma radice plantati, stant
 inconuulsi, usque ad septimam obseruare decerni-
 mus generationem. Et quandiu se affinitate agno-
 scunt propinquos, ad huius copulae non accedere
 societatem praesumant: nec eam quam aliquis ex
 propria consanguinitate coniugem habuit, uel ali-
 qua illicita pollutione maculauit, in coniugium
 ducere ulli profecto licet Christianorum uel lice-
 bit: quia incestuosus est talis coitus, & abominabi-
 lis est Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuo-
 sos uero nullo coniugij nomine reputandos a san-
 ctis patribus dudum statutum esse legimus. Ideo
 nolumus nos in hac re a uobis siue a ceteris fide-
 libus reprehendi. Quod in his Anglorum genti in-
 dulsimus, non formam dando, sed considerando
 ne Christianitatis bonum quod ceperant, imper-
 fectum dimitterent, egimus. Paterna ergo uos di-
 lectione salutares hortamur, ut propositas oppor-
 tunitate occasiones in uestra efficacia enixius ela-
 borare debeatis, atque id modis quibus possibile fue-
 rit, omni studio agere contendatis: quatenus praedica-
 bile desiderium uestrum in auxilium omnium
 adiuuante Domino compleatis. Nec hoc quoque in
 hac sollicitudinis parte relinquimus, quod om-
 nes incestuosi a liminibus sanctae Ecclesiae sint se-

*Exod. 16
 Matt. 10
 Exod. 16
 Matt. 10
 Exod. 16
 Matt. 10*

parandi, quousque per satisfactionem precibus sacerdotum eidem sanctae Ecclesiae catholicae reconciliantur. Sunt enim mali segregandi a bonis, iniqui a iustis, ut saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, & conuertantur a prauitatibus suis. Et si incorrigibiles apparuerint, segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem, iuxta saluatoris Domini sententiam, qua inter caetera de peccante in se fratre precipiendo, ait: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si autem non audierit te, adhibe tecum unum uel duos, ut in ore duorum uel trium testium, stet omne uerbum. Quod si non audierit, dic Ecclesiae. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi ethnicus & publicanus. His ergo & alijs multis sanctorum patrum autoritatibus segregandi sunt mali a bonis, ne pereant iusti pro iniustis, sicut scriptum est: Perit iustus pro impio. Debet enim discretio fieri inter bonos & malos, sicut est inter haedos & oves. Manifesta quoque peccata non sunt occulta correctione purganda: sed palam sunt arguendi, qui palam nocent, ut dum aperta oburgatione sanantur, ij qui eos imitando deliquerunt, corrigantur. Dum enim unus corripitur, plurimi emendantur. Et melius est ut pro multorum salute unus condemnatur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines haec ratio custoditur, cum & inter iumenta hoc fieri per sepe cognouimus, ut ea quae scabiem aut impetiginem habere uidentur, separantur a sanis, ne illorum morbo sana damnentur & pereant. Unde uolumus nos in unum conuenire episcopos, ut de incidentibus causis fiat disceptatio, & salubris de Ecclesiastica obseruatione collatio: quatenus dum per hoc & praeuicte corriguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens ubique Dominus fratrum ore collaudetur. Cuius uobis adesse praesentiam si haec obseruaueritis, scitote quia scriptum est: Vbi fuerint duo uel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum. Si ergo dignatur adesse duobus uel tribus congregatis, quanto magis non deerit ubi plures conueniunt sacerdotes? Et quidem quia adhibendum bis in anno concilium, patrum sit regulis institutum, non latet. Sed ne forte aliqua excusatio sit, semel decreuimus congregari, ut expectatione concilij nihil praesumas illicitum. Nam plerique & sine amore iusticie, metu examinationis abstinent ab hoc quod omnium notum est posse displicere iudicio. Hanc frater charissime obseruationem nostris relinquentiam posteris teneamus, & omnia quae ad eruditionem nostram sacris apicibus scripta sunt, custodiamus, atque ad ea quoscunque possumus excitemus. Certum quippe est, quia si toto corde praecipitis salutaribus nos occupamus, omnem uitiorum labem effugimus: quia dum his quibus adificamur innitimus, locum sine dubio deceptionis excludimus. Quapropter oportet ut enixius in cunctis studiosum uos circa fratres atque subiectos ostendatis, ut omnes cum quibus aliti estis, atque didicistis sanctae Romanae Ecclesiae praecipitibus parere, Apostolicae sedis praecipitibus multiplici

care apertissimeque nota facere cognoscant: quia quae specialiter tibi tuisque, ut tuae litterae innotuerunt, consulti scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Circa subiectorum autem actus fraternitas tua sit uigilans, ut cum illis exemplum in studio & uita magistra sit, linguae uestrae exhortatione discant quod metuant, & doceantur quod diligant: ut dum talenta credita cum lucro multiplicant, in diem retributionis annuente diuina gratia audire mereantur. Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Curam praeterea de omnibus quae uobis alijsque fratribus uestris, & generaliter cunctis pro illarum rerum prohibitione scripsimus, habere uos per omnia cognoscamus: quia omni studio omni que aduersu necesse est fraternitatis uestrae uigilantia compleatur, atque illic omnia quae pro animarum scripsimus salute, fideliter recenseantur, quatenus & uos per hoc uestrum zelum qualiter uobis illicita displiceant ostendatis, & nos utiliter prouiderit qui uos ac uestram ad hoc praeter ceteris personam elegimus, uideamus. Omnipotens Deus sua uos protectione custodiat, honoreque perceptum moribus seruare concedat, Amen.

Gregorius omnibus episcopis. De Gairaldo abbate sancti Medardi monasterij Sueuionensis. Priuilegium eiusdem Ecclesiae amplissimum.

Preciofissimis lapidibus in diademate Christi merito renitentibus, omnibus sanctae Dei Ecclesiae membris, quorum uniuersale caput est Christus, Gregorius licet sanctae Romanae sedis pontificio sublimetur, humillimus tamen seruorum Dei seruus. Quando catholicorum regum corda, ad ea ad quae pontificalibus sunt monitis prouocanda, ita ardenti desiderio diuina proueniente gratia succenduntur, ut ab eis ultra poscantur, tanto sunt letius concedenda, quanto ea ipsa quae cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde iuxta filiorum nostrorum precellentissimorum scripta regum Brunichildis ac nepotis eius Theodorici, monasterio sanctae Dei genitricis Mariae, ac beatorum Petri Apostolorum principis, necnon protomartyris Christi Stephani, quod est in Sueuorum ciuitate situm, ubi sanctus Medardus requiescere, & uir uenerabilis Gairaldus abbas praesesse uidetur, huiusmodi priuilegia autoritatis nostrae decreto indulgemus, & ea plenius confirmamus priuilegia, quae a bonae memoriae domino papa Ioanne comitante illustrium regum elementia, Clotarij scilicet & Sigeberti huius nostrae filiae iugalis ipsi loco sub anathematis uinculo sunt concessa uel indulta, concedimus atque terminamus. Statuentes nullum regum, antistitum, uel iudicum, nullum quacunque praeditum dignitate, ea quae a praecellentissimis regibus uel quibuslibet alijs Deum timentibus loco concessa sunt uel conferentur, sub cuiuslibet occasionis specie minuere uel auferre, uel suis uilibus applicare, sed cuncta quae Deo seruientibus monachis oblata sunt uel offerri contigerit, perenni tempore illibata, & sine aliqua inquietudine uolumus possideri, eorum uilibus pro quorum sustentatione concessa sunt, modis omnibus profutura. Concedimus

dimus etiam ut obeunte abbate, non alius ibi quicumque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem communis consensus monachorum elegerit, aut prauidetur ordinandum. Caveant autem praefati monachi Simoniacam haeresim, ne potentia regum uel antistitum conuicti, loco pastoris suscipiant tyrannum. Quod omnino fieri prohibebimus, & eundem abbatem causa ordinationis suae aliquid dare praesumere uetamus, ne hac occasione, quae a fidelibus pijs locis offeruntur uel oblata sunt, consumantur. Et quia fama religionis Deo seruientium monachorum nostras peruenit ad aures, quibus uir uitae uenerabilis Gairaldus praesesse dinoscitur, iustis petitionibus praecellentissimorum regum Brunichildis atque Theodorici fauentes, ob amorem domini Medardi tantam diuini honoris dignitatem & securitatem concedimus perenni tempore mansuram. Autoritate igitur diuina uice beati Petri Apostolorum principis consensu omnium Romanorum pontificum, & uoluntate totius senatus Romanorum suadente nobis uiro Apostolico Anserico Sueuorum urbis pontifice, & omnium Galliae episcoporum fauente iudicio decernimus, ut nullus archiepiscoporum uel archidiaconorum fratres praefate basilicae de ordinatione sui abbatis, uel Ecclesiasticorum graduum assumptione inquietet, sed secundum praerogatiuam ipsius loci uobis modo recitatae beatissimi praedecessoris nostri domini Ioannis papae tempore decretam, & Apostolica autoritate firmatam ordinationem sui abbatis ipsi fratres peragant, & Ecclesiasticorum quodum dignitatem suscipiant, consecrationes quoque fontium, & scrutinium mysteria in ipso monasterio celebrent. Christum quoque ac olei, altaris, calicis, corporalis, a quocunque uoluerint pontifice benedictionem expectant, ne tantus honor a quoque rectore uilius occasionis causa uel necessitate intermitteretur, ne uilescat tantae sublimitatis locus sanctae Mariae & beati Petri, necnon & protomartyris, & domini Medardi meritis sacratus, quem caput monasteriorum totius Galliae constituimus, nulliusque ditiori patimur subesse: sed uelut haec sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit, & nouas consuetudines omnibus mittit, & omnium personarum seruitio caret, ita praefatus locus remora omni consuetudine pessima regum, antistitum, iudicum, exemplum diuinae religionis & honestatis ceteris exhibeat monasterijs, & super ea plena gaudeat libertate. Cuius rectores & filij praesentes & successuri tantum sub regum custodia positi admonitionem sancti Petri & successorum suorum huius sanctae Romanae sedis pontificum autoritate proclamant: & si incumbit necessitas, ad eam. Huius rei gratia fratribus dirigendis in uia tanti itineris haec filia nostra Brunichildis regina xx. m. annos ingenuos, & totidem seruales, cuncta integritate aeternaliter facta praecipione iuxta finem Alpium contulit, & multos alios redditus terrarum ob hanc causam delegauit, sitos in eiusdem itineris spacio. Tulliacum uero & Mortinetum fiscos regio communiter ad stipendia fratrum dedit, & ita omnes uillas

Greg. tom. 2.

A Deo & sancto Medardo traditas uel tradendas sua praecipione conclusit, ut quicumque super terras domini Medardi habitare uoluerit uel steterit, siue seruus, siue liber cuiuscunque sit, alterius dominio priuetur, & sanctae genitricis seruitio aptetur, uel ultra redeundi licentiam habeat. Quod si fugerit, reputatur ut seruus nunciisque sanctae Dei Ecclesiae. De altaribus quoque iuxta institutionem domini papae Ioannis Apostolica autoritate confirmamus, ut qui fuerit rector praefati monasterij, fiat praeterea altarium praesul & omnium Ecclesiarum sibi pertinentium, & inde praefatorum sanctorum praecipuo altari luminaria exhibeantur, & hospitalitas peregrinorum cum reuerentia agant. Subiungimus & aliud edictum, si causa capitalis criminis abbas est deponendus, non prius deponatur, donec depositores Apostolicam autoritatem requirant: & ita sint tres metropolitani cum suffraganeis suis, & abbates quos plurimi. In ipso autem concilio accusatores unusquisque cum xij. testibus praesentes affertant, & ita ueri iudicij examine probent se uisidisse, ut audiente concilio obtestantur. Ad ultimum uero ipse abbas rationes suae excusationis reddat, & iure iurandi pacto supra sacrorum mysteria quatuor Euangeliorum satisfaciatur. Tunc uero si conuictus fuerit, correctione deponatur: si autem, suo honori redatur, & Ecclesiasticae dignitatis mysteria recipiat, & inter sacra missarum solennia, benedictionem & praedicationem iuxta instituta domini papae Ioannis peragat, & suae conuersationis uitam melioribus exemplis deducat. Monachis quoque hanc proponimus sententiam, ut nullus eorum in uidia aut odio abbatis, quod absit, comprimatur, uel extraneorum personarum censura plectatur. Quod si culpa principalis uitij deliquerit, priuatim intra claustrum eiusdem monasterij ab ipso abbate & spiritalibus fratribus arguatur, & a corpore sanctae congregationis segregetur. Quod si perseverante contumacia abscissus fuerit, praecipimus illi ut precatorias accipiens litteras quodcunque uoluerit ingrediatur monasterium, aut causa poenitentiae huius sedis Apostolicae licentiam petat, & susceptis a domino papa litteris liber suum monasterium repetat. Haec igitur omnia quae huius Apostolicae autoritatis & nostrae praecipionis priuilegio continentur, praefati monasterij rectoribus, & filijs praesentibus & futuris, & omnibus monasterijs ipsi loco subiectis uel sociatis, sub anathemate seruanda constituimus. Si quis autem regum, antistitum, iudicum, uel quorumcunque secularium personarum, huius Apostolicae autoritatis, & nostrae praecipionis decreta uiolauerit, aut contradixerit, aut negligenter dixerit, uel fratres inquietauerit, uel conturbauerit, uel aliter ordinauerit, cuiuscunque dignitatis uel sublimitatis sit, honore suo priuetur, & ut catholice fidei deprauator, uel sanctae Dei Ecclesiae destructor, a consortio Christianitatis, & corpore ac sanguine Domini nostri Iesu Christi sequestratur: & omnium maledictionum anathemate, quibus infideles & heretici ab initio seculi usque in praesens damnati sunt, cum Iuda traditore Domini in inferno

D d 3 infe-

inferiori damnetur, nisi digna poenitentia praefatorum sanctorum sibi propitiaverit clementiam, & fratrum communem reconciliauerit concordiam.

Ego Gregorius sanctae Romanae sedis antistes huic privilegio subscripsi. Euterius Arelatensis archiepiscopus subscripsit. Gregorius Portuensis episcopus subscripsit. Andreas Albanensis episcopus subscripsit. Augustinus Canthuariorū episcopus subscripsit. Anastasius Tyburtinae episcopus subscripsit. Sergius Praenestinus episcopus subscripsit. Petrus Ananiae episcopus subscripsit. Agnellus Sutrinae episcopus subscripsit. Mellitus Londoniae episcopus subscripsit. Ioannes Veliternensis episcopus subscripsit. Tiberius Syluacensis episcopus subscripsit. Marinianus Rauennatis Ecclesiae episcopus subscripsit. Vitulinus Sydoniensis episcopus subscripsit. Ioannes Syracusanorum episcopus subscripsit. Sabinianus Tudertinorum episcopus subscripsit. Eulogius Alexandriae episcopus subscripsit. Dominicus Chartaginensis episcopus subscripsit. Fortunatus Neapolitanorum episcopus subscripsit. Ioannes Surrentinus episcopus subscripsit. Primeuius Nunciensis episcopus subscripsit. Felix Portuensium episcopus subscripsit. Gloriosus Ostiensis episcopus subscripsit. Constantius Narniensis episcopus subscripsit. Constantius Mediolanensis episcopus subscripsit. Sutellius Burdegalesium episcopus subscripsit. Vitalis Vefoncensis episcopus subscripsit. Bonifacius Placentiae episcopus subscripsit. Sigradius Augustodunensis episcopus subscripsit. Flauius Remorum archiepiscopus subscripsit. Ansericus Suesforū episcopus subscripsit. Theodoricus rex subscripsit. Brunichildis regina subscripsit. Ego Petrus sanctae Romanae sedis subscripsi & sigillauī. Datū vij. Cal. Iunij. Anno ab incarnatione Domini, DCCIII. Indictione undecima.

Incipiunt Decreta B. Greg. papae, tempore Mauricij, Tiberij, Theodosij, Augustorū.

Regnante in perpetuū Domino nostro Iesu Christo, temporibus pijsissimi ac sanctissimi domini Mauricij, Tiberij, & Theodosij Augustorū, eiusdem domini Mauricij imperij anno xiiij. Indictione xiiij. quinta die mensis Iulij, Gregorius papa coram sacratissimo beati Petri apostoli corpore, cum episcopis omnibus Romanae Ecclesiae, & presbyteris residens, assistentibus diaconibus & cuncto clero dixit: In sancta hac Romana Ecclesia cui diuina dispensatio praesse me uoluit, dudum consuetudo ualde reprehensibilis exorta est, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti modulationi uocis inseruant, quos ad praedicationis officium & eleemosynarum studium uacare congruebat. Vnde fit plerunq; ut ad sacrum ministerium dum blanda uox quaeritur, quaeri cogrua uita negligatur. Et cātor minister Deum moribus stimulet, cum populū uocibus delectat. Quare de praesenti decreto constituo, ut in sede

hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solumq; Euangelicā lectionis officium inter missarum solennia exoluāt: psalmos uerò ante reliquas lectiones censeo per subdiaconos, uel, si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autē cōtra hoc decretum meū uenire tentauerit, anathema sit. Et respōderūt omnes, Anathema sit.

Verecūdus mos torpore indiscretionis inoleuit, ut huius sedis pontificibus ad secreta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequantur: & cum pastoris uita esse discipulis semper debeat in exemplo, plerunq; clerici qualis in secreto sit uita sui pontificis, nesciunt, quam, ut dictum est, seculares pueri sciunt. De qua re praesenti decreto constituo, ut quidam ex clericis, uel etiam ex monachis electi, ministerio cubiculi pontificalis obsequantur: ut is qui in loco regiminis est, habeat tales, qui uitā eius in secreta conuersatione uideant, qui ex uisione sedula exemplū profectus sumant.

Consuetudo noua in hac Ecclesia & ualdere reprehensibilis erupit, ut cum rectores eius patrimonij urbana uel rustica praedia iuri illius comperere posse suspicantur, fiscali more titulos impriant, atq; hoc quod cōpetere pauperibus existimant, non iudicio, sed manibus defendāt. Et cum per praedicatorum suos ueritas dicat, nihil per contentionem, etiam ipsum litigiosā cōtentionis malum transcenditur, & res qualibet cum existimatur Ecclesiae posse cōpetere, per uim tenetur. Proinde praesenti decreto constituo, ut si quis Ecclesiasticorum unquam titulos ponere siue in rustico, siue in urbano praedio sua spē praesumpserit, anathema sit. Et respōderunt omnes, Anathema sit. Is autem qui praesens Ecclesiae, si hoc uel ipse fieri praecipit, uel sine sua praeeptione factum digna punire animaduersione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit.

Sicut indignos nos pro beati apostoli Petri reuerentia mens fidelium ueneratur, ita nostram infirmitatem decet semetipsam semper agnoscere, & impensae sibi uenerationis honorem declinare. Ex amore quippe fidelium huius sedis rectoribus mos ultra meritum erupit, ut cum eorū corpora deferuntur, haec dalmaticis contegant, & eas deniq; dalmaticas pro sanctitatis reuerentia, sibi met partēdas populū scindat. Et cum assint multa a sacris corporib; Apostolorū martyrumq; uelamina, a peccatorū corpore sumitur, quod pro magna reuerentia seruet. De qua re praesenti decreto constituo, ut feretrum quo Romani pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegmine ueletur. Quam decreti mei curam gerere sedis huius presbyteros ac diaconos censemus. Si quis uerò ex eorum ordine hoc curare neglexerit, anathema sit. Responderunt omnes, Anathema sit.

Anquam patrum regulam sequēs, nihil unquam de ordinationib; accipiendū esse constituo, neq; ex datione pallij, neq; ex traditione chartarum, neq; ex ea quam noua per ambitionem simulatio inuenit appellatione pastelli. Quia enim ordinando episcopo pontifex manū imponit. Euangelij

Euangelij uerò lectionē minister legit, cōfirmationis uerò huius epistolā notarius excipit: sicut pontificē manū nō decet quā imponit uendere, ita minister uel notarius nō debet in ordinatione eius uocē suā uel calamū uenūdare. Pro ordinatione ergo, uel usu pallij, seu chartis atq; pastello, eundem qui ordināndus est uel ordinatur, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus praedictis rebus si quis aliquid commodi appellatione exigere uel petere forte praesumpserit, in districto omnipotentis Dei examine reatui subiacet. Is autē qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neq; exactus, uel petitus post acceptas chartas & pallij offerre aliquid cui libet ex clero gratia tantummodo causa uoluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpae maculam ingerit, quae ex accipientis ambitu non processit.

Multos ex Ecclesiastica familia, seu seculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, ut ab humana seruitute liberi in diuino seruitio ualeant familiaris in monasterijs conuersari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici iuris dominium, occasione praebemus. Si uerò festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incaute retinemus, illi inuenimur negare quaedam qui dedit omnia. Vnde necesse est ut quisquis ex iuris Ecclesiastici seruitute, uel secularis militiae, ad Dei seruitium conuertit desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus. Et si mores illius atq; conuersatio bono desiderio illius testimonio ferunt, absq; ulla retractatione feruire in monasterio omnipotenti Deo permittatur, ut a seruitio humano liber recedat, qui diuino amore districtiorem subire appetit seruitutem. Si autem in monastico habitu secundum patrum regulas irreprehensibiliter fuerit conuersatus, post praefixa sacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet Ecclesiasticum officium prouehatur, si tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quae in testamento ueteri morte mulctantur.

Gregorius gratia Dei episcopus his decretis subscripsit, & confirmauerunt episcopi & presbyteri numero lviij.

Gregorius sanctissimus Apostolicus papa, gante corpus beatissimi Petri in synodo residens dixit: Hinc maxime nimitū dolens & ingemiscēs dico, quia aliquot ex Christianis in Occidentis partibus constitutos audio remere cōtra catholicā fidem & patrum statuta agere, ita ut consecratas foeminas ducere praesumant mulieres, & propinquas coniugio fortiantur. Quod opportunum est spiritali amputare mucrone, atq; si uestra placet sanctitati, radicibus euellere, ne leges boni agricolae iniquorum mixta horrentibus fructibus sordescat, Sanctissimi episcopi, seu uenerabiles presbyteri, responderunt: Verē cognoscimus gratia sancti Spiritus cor Apostolarum uestri succensum, ut tantae miseriae squalorem a fidelium mentibus detergatis. Post hanc omnium consonam responsionem Gregorius Apostolicus papa ante corpus memoratū uenerabile Christi Apostolorum principis, inferendo sententiam dixit, i.

Si quis presbyteram in cōiugium duxerit, a nathema sit. ij. Si quis presbyter uel diaconus duxerit uxorem, anathema sit. iij. Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in coniugium duxerit, anathema sit. iij. Si quis commatrem spiritalem duxerit in coniugium, anathema sit. v. Si quis fratris uxorem duxerit in coniugium, anathema sit. vi. Si quis neptem duxerit in coniugium, anathema sit. vii. Si quis nouercam aut nurum suam duxerit in coniugium, anathema sit. viij. Si quis sobrinam duxerit in coniugium, anathema sit. ix. Si quis de propria cognatione, in qua cognatas habuit, duxerit in uxore, anathema sit. x. Si quis uirginem rapuerit, uel furatus fuerit eam, cū sibi contentiōtib; anathema sit. xi. Si quis uirginē quā sibi nō despōsauerit rapuerit, uel furatus fuerit in uxore, unā cū sibi fauentibus, anathema sit. xij. Si quis hartolos, aruspices, uel incātatores obseruauerit, aut filaterijs usus fuerit, anathema sit. xiiij. Si quis in quamlibet partem praeepta ante emissā Apostolicae Ecclesiae de cameris & locis diuersis temerauerit, & nō in omnibus obseruauerit, anathema sit. xiiij. Si quis homicidiū fecerit, agat poenitentiam decem annis. xv. Si quis in scelere permanferit, anathema sit. xvi. Si quis ex clericis laxauerit coronam, anathema sit. xvij. Et responderunt omnes per singula capitula tertio, Anathema sit.

Subscriptio beati Gregorij papae.

Gregorius sanctae catholicae atq; Apostolicae Romanae Ecclesiae antistes, huic cōstituto a nobis promulgato subscripsi. Agellus episcopus ciuitatis Feretētis, huic cōstituto a nobis promulgato subscripsi. Et ceteri subscriperunt. Valet.

INCIPIVNT VNDECIM INTERROGATIONES Augustini Canthuariensis Angliae archiepiscopi, ad beatissimum Gregorium papam.

Prima interrogatio Augustini.

Quero pater beatissime de episcopis qualiter cū suis clericis conferuentur. Vel de his quae fidelium oblationibus accedunt altari, quantae debeant fieri portiones.

De obventionibus Ecclesiasticis diuidendis. Cap. I.

Responsio beatissimi Gregorij papae urbis Rome.

Qualiter episcopus agere debet in Ecclesia, sacra scriptura testatur, quam te bene nosse nō dubium est, & specialiter beati Pauli ad Timotheum epistolae, in quibus eum erudire studet qualiter in domo Dei conuersari debuisset. Mos autē Apostolicae sedis est ordinatis episcopis praeeptū tradere, ut ex omni stipendio quod accedit, quatuor fieri debeāt portiones. Vna uidelicet episcopo & familie eius, propter hospitalitatem & susceptionem. Alia clero. Tertia pauperibus. Quarta Ecclesijs reparandis. Sed quia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum uiuere non debet a clericis suis, in Ecclesia Anglorum, quae auctore Deo nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituire conuersationem, quae in initio nascentis Ecclesiae fuit patribus nostris: in quibus nullus

Dd 4 eorum

Phil. 2

Can. 1. 2. q. 2 Mos

Can. 2. q. 1 Quia tua

eorum ex his quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

Secunda interrogatio Augustini.

O Pro enim doceri, an clerici continere non uolentes, possint contrahere. Et si contraxerint, an debeant ad seculum redire.

De clericis contrahentibus post clericatum. Cap. II.

Responsio beati Gregorij papæ.

Parte 1. dist. 32. c. Si qui uerò

S I qui uerò sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, fortiri uxores debent, & stipendia sua exterius accipere: quia & de eisdem patribus de quibus prefati sumus, nouimus scriptum quod diuidebat singulis prout cuius opus erat. De eorum ergo stipendio cogitandum atque prouidendum est, & sub Ecclesiastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus uiuant, & canendis psalmis inuigilet, & ab omnibus illicitis cor & lingua & corpus Deo autore conseruet. Communiter autem uiuentibus, iam de faciendis portioibus, uel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quod erit loquendum, cum omne quod superest necessitatibus, in causis pijs ac religiosis erogandum est: Domino & magistro omnium dicente: Quod superest, date elemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis.

Tertia interrogatio Augustini.

C Vm cum una sit fides, sunt Ecclesiarum consuetudines tam diuersæ: Et altera consuetudo missarum est in Romana Ecclesia, atque altera in Galliarum Ecclesijs tenetur.

De diuersis consuetudinibus diuersarum Ecclesiarum non improbandis. Cap. III.

Parte 1. dist. 32. c. Nouit

N Ouit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit nutrita. Sed mihi placet, ut siue in Romana, siue in Gallianarum, seu in qualibet Ecclesia aliquid inuenisti quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc in fide noua est, institutione præcipua quæ de multis Ecclesijs colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque Ecclesijs quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.

Quarta interrogatio Augustini.

O Bsecro quid pati debeat si quis aliquid de Ecclesia furto extulerit.

De poenitentia furti, et restitutione Ecclesiasticarum rerum. Cap. IIII.

Responsio beati Gregorij papæ.

Cap. 12. q. 2. Fraternitas

H Oc tua fraternitas ex persona furis pensare potest, qualiter ualeat corrigi. Sunt enim quidam qui habentes subsidia furtum perpetrant, & sunt alij qui in hac re ex inopia delinquant. Vnde necesse est ut quidam damnis, quidam uerò uerberibus, & quidam districtius, quidam uerò leuius corrigantur. Et cum paulo districtius agitur, ex charitate agendum est, & non ex furore: quia ipsi hoc præstatur qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. Sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus, sicut boni patres carnalibus, filijs solent: quos & pro culpâ uerberibus feriunt, & tamen ipsos quos doloribus affligunt, habere heredes querunt:

& quæ possident, ipsis seruant, quos irati insequi uidentur. Hæc ergo charitas in mente seruanda est. Et ipse modus correctionis dicitur, ut mens extrarationis regulam omnino nihil faciat. Adde etiam quomodo augmento ea quæ furto de Ecclesijs abstrulerunt, reddere debeat. Sed absit quod Ecclesia cum augmento recipiat quod de rebus terrenis uidetur amittere, & lucra damnis quarat.

Quinta interrogatio Augustini.

P Eto an debeant duo germani fratres singulas sorores accipere, quæ sunt ab illis longa progenie generatæ.

Quod duo fratres possint contrahere cum duabus sororibus. Caput V.

Responsio beati Gregorij papæ.

H Oc fieri omnibus modis licet. Nequaquam enim in sacris eloquijs inuenitur quod huic capitulo contradicere uideatur.

Sexta interrogatio Augustini.

V Sque ad quotam generationem fideles debeant cum propinquis sibi coniugio copulari: & noueris & cognatis si liceat coniugio copulari.

Qui sint in contrahendo prohibiti gradus consanguinitatis & affinitatis. Cap. VI.

Responsio beati Gregorij papæ.

Q Vædã terrena lex in Romana republica permittit, ut siue frater, siue soror, seu duorum fratrum germanorum, uel duarum sororum filius & filia miscantur. Sed experimento didicimus, ex tali coniugio sobole non posse succrescere. Et sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, ut iam tertia uel quarta generatio fidelium libenter sibi iungi debeat. Nam secunda quæ diximus, a se omnimodo debet abstinere. Cum nouerca autem misceri, graue est facinus, quia in lege scriptum est: Turpitudinem patris tui non reuelabis. Neque enim turpitudinem patris filius reuelare potest: sed quia in lege scriptum est, Erunt duo in carne una, qui turpitudinem nouerca, quæ una caro cum patre fuit, reuelare præsumperit, profectio patris turpitudinem reuelauit. Cum cognata quoque misceri prohibiti est, quæ per coniunctionem prioris caro fratris facta est. Pro qua re etiam Ioannes Baptista capite truncatus est, & sancto martyrio coronatus. Cui non est dictum, ut Christum negaret, nec pro Christi confessione occisus est, sed quia idem Dominus noster Iesus Christus dixerat: Ego sum ueritas: quia pro ueritate occisus est Ioannes, pro Christo sanguinem fudit.

Septima interrogatio Augustini.

D Eclarari posco an sic turpiter coniunctis sit indicenda separatio, & sacræ communionis deneganda oblatio.

Quod neophiti in gradu prohibito iuncti, nec separandi sunt, nec sacra communione priuandi. Cap. VII.

Responsio beati Gregorij papæ.

V ia uerò multi sunt in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate essent huic nephando coniugio dicunt admixti, ad fidem uenientes admonendi sunt, ut se abstineant, & graue hoc peccatum esse cognoscant. Tremendum Dei iudicium timeant, ne per carnalium delectationem tormeta æterni cruciatu

ciatus incurrant. Non tamen pro hac re sacri corporis ac sanguinis Domini comunione priuandi sunt, ne in eis illa ulcisci uideamur in quibus se per ignorantiam ante lauacrum baptismatis astrinxerunt. In hoc enim tempore sancta Ecclesia quædã per feruorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat atque portat, ut sæpe malum quod auerfatur portando & dissimulando compefcat. Omnes autem qui ad fidem ueniunt, admonendi sunt ne aliquid tale ualeant perpetrare. Si qui autem perpetraverint, corporis & sanguinis Domini comunione priuandi sunt: quia sicut in his quæ per ignorantiam fecerunt, culpa aliquatenus toleranda est, ita est in his fortiter insequenda, qui non metuumt sciendo peccare.

Octaua interrogatio Augustini.

P Eto si longinquitas itineris magna interiacet ut episcopi facile non possint conuenire, an debeat sine aliorum episcoporum presentia episcopus ordinari?

Quod sunt necessarii episcopi in episcopi consecratione. Cap. VIII.

Responsio beati Gregorij papæ.

E T quidem etiam in Anglorum Ecclesia in qua adhuc solus tu episcopus inueniris, ordinare episcopum non aliter nisi cum episcopis potes. Nam quando de Gallijs episcopi ueniunt, illi in ordinatione episcopi testes tibi assistant. Sed fraternitatem tuam ita uolumus in Anglia episcopos ordinare, ut ipsi sibi episcopi longo intervallo minime disiungantur, quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione alicuius episcopi conuenire non possint. Pastorum quoque aliquorum presentia, quia ualde est utilis, facillime debeant conuenire. Cum igitur Deo authore, ita fuerint episcopi etiam in propinquis sibi locis ordinati, per omnia episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus uel quatuor episcopis fieri non debet. Nam in ipsis rebus spiritualibus, ut sapienter & mature disponant, exemplum trahere a rebus etiam carnalibus possumus. Certè enim dum coniugia in mundo celebrantur, coniugati quique uocantur, ut qui in uia iam coniugij præcesserunt, in subsequenti quoque gaudio miscantur. Cur non ergo in hac spirituali ordinatione qua per sacrum mysterium homo Deo coniungitur, tales conueniant qui uel in profectu ordinati episcopi gaudeant, uel per eius studia omnipotenti Domino preces pariter fundant?

Nona interrogatio beati Augustini.

P Ostudio etiam qualiter debeamus cum Galliarum atque Britannorum episcopis agere.

Qualiter Metropolitani in aliena prouincia se habere debeat. Cap. IX.

Responsio beati Gregorij papæ.

Cap. 25. q. 2. in Galliarum

I N Galliarum episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus: quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus pallium Arelatensis episcopus accepit, quem nos priuare auctoritate perceptam minime debemus. Si igitur contingat ut fraternitas tua ad Galliarum prouincias transeat, cum eodem Arelatensi episcopo debet agere, qualiter

si qua sunt in episcopis uitia corrigant. Qui si forte in disciplina uigore tepidus exiit, tuæ fraternitatis zelo accendendus est. Cui etiam epistolas fecimus, ut cum tuæ sanctitatis presentia in Gallijs fuerit, ei ipse tota mente subueniat, & quæ sunt creatoris nostri iussioni contraria ab episcoporum moribus compefcat. Ipse autem autoritate propria episcopos Galliarum iudicare non poteris, sed suadendo, blandiendo, bona quoque tua opera eorum imitationi monstrando, prauorum mentes ad sanctitatis studia reforma, quia scriptum est in lege: Per alienam messem transiens falcem mittere non debet, sed manu spicas conterere & manducare. Falcem ergo iudicij mittere non potes in eam segetem quæ alteri uidetur esse commissa, sed per affectum boni operis frumenta dominica uitiorum suorum paleis expolia, & in Ecclesia corpus monendo & persuadendo quasi mandendo conuerte. Quicquid uerò ex auctoritate agendum est, cum prædicto Arelatensi episcopo agatur, ne prætermitti possit hoc quod antiqua patrum institutio inuenit. Britannorum uerò omnes episcopos tuæ fraternitati committimus, ut in docti doceantur, infirmi persuasione roborentur, peruersi auctoritate corrigantur.

Decima interrogatio Augustini.

O Bsecro ut reliquæ sancti Sixti martyris nobis transmittantur.

Obsecratio Augustini.

Concessio Gregorij.

F ECimus quod petisti, quatenus populus qui in loco quondam sancti Sixti martyris, corpus dixerunt uenerari: quod tuæ fraternitati nec uerum nec ueraciter sanctum uidetur, certa sanctissimi & probatissimi martyris beneficia suscipiens, colere incertè non debeat. Mihi tamen uidetur, quia si corpus, quod a populo cuiusdam martyris esse creditur, nullis illis miraculis coruscet, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se a parentibus passionem eius audisse fateantur: ita reliquæ quas petisti, seorsum condendæ sunt ut locus in quo præfatum corpus iacet, modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deferere, & incertum uenerari.

Decima interrogatio Augustini.

S I prægnans mulier debeat baptizari, aut postquam genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare. Aut etiam ne morte præoccupetur quod genuerit, post quot dies hoc liceat sacri baptismatis sacramenta percipere. Aut post quantum temporis huic uir possit in carnis copulatione coniungi. Aut si menstrua consuetudine tenetur, an Ecclesia introire ei liceat, aut sacræ communionis sacramentum percipere. Aut uir suæ coniugi permixtus antequam lauetur aqua, si Ecclesia intrare possit, uel etiam ad mysterium sacræ communionis accedere. Quæ omnia rudi Anglorum genti oportet habere comperta.

Quod mulier prægnans & puer natus possit baptizari, Et de concubitu, & mensuris uitandis. Cap. X.

Responsio beati Gregorij.

H Oc non ambigo fraternitatem tuam esse requisitam, cui etiam responsum addidisse me arbitror.

arbitror. Sed hoc quod ipse dicere & sentire potuisti, credo quod mea apud te uolueris responsione firmari. Mulier etenim pragnans cur non debeat baptizari, cum non sit ante omnipotentis Dei oculos culpa aliqua foecunditas carnis? Nam cum primi parentes nostri in paradiso deliquissent, immortalitatem quam acceperat, recto Dei iudicio perdidit. Quia itaque omnipotens Deus humanum genus pro culpa sua funditus extinguere noluit, & immortalitatem homini pro peccato suo abstulit, & tamen pro benignitate suae pietatis, foecunditatem ei sobolis referuauit. Quod ergo naturae humanae ex omnipotentis Dei dono seruatum est, qua ratione poterit a sacri baptismatis gratia prohiberi? Illi quippe mysterio in quo omnis culpa funditus extirguitur, ualde stultum est si donum gratiae contradicere posse uideatur. Cum uero enixa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare, testamenti ueteris praecipione didicisti: ut pro masculo diebus xxxiij. pro foemina uero lxxv. debeat abstinere. Quod tamen sciendum est, quia in mysterio accipitur. Nam si eadem hora qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo peccati pondere grauat. Voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione uoluptas est: nam in prolis prolatioe gemitus. Vnde & ipsi primae matri omnium dicitur: In doloribus paries. Si itaque enixam mulierem prohibemus Ecclesiam intrare, ipsam ei poenam suam in culpam deputamus. Baptizari autem uel enixam mulierem, uel hoc quod genuerit, si mortis periculo urgetur, uel ipsa hora eadem qua gignit, uel hoc quod gignitur, eadem qua natum est, nullo modo prohibet: quia sicut sancti mysterij gratia uiuentibus atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est, ita quibus mors imminet, sine ulla dilacione offerenda est, ne dum adhuc tempus ad praebendum redemptionis mysterium quaeritur, interueniente paulum mora, inueniri non ualeat qui redimatur. Ad eius uero concubitum uir eius accedere non debet, quousque qui gignitur, ablaetetur. Prava autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnunt, eosque alijs mulieribus ad nutriendum tradant. Quod uidelicet ex sola causa incontinentiae uidetur inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Haec itaque quae filios suos ex prava consuetudine alijs ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus transierint, uiris suis non debent admisceri: quippe cum & sine partus causa, cum uel consuetis mensuris detinentur, uiris suis misceri prohibeatur, ita ut morte lex sacra feriat si quis uir ad mensuram mulierem accedat. Quae tamen mulier dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet: quia ei naturae superfluitas in culpam non ualet imputari. Et per hoc quod inuita patitur, iustum non est ut ingressu Ecclesiae priuetur. Nouimus namque quod mulier quae sanguinis fluxum patiebatur, post terdum Domini ueniens uestimenti eius simbriam tetigit,

Parte 1. dist. 5. cap. Cum enixa Leuit. 12

Gen. 3

atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Domini uestimentum tangere, cur quae menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini Ecclesiam intrare? Sed dicet: Illa infirmitas copulit, has uero de quibus loquimur, consuetudo costringit. Pende autem frater charissime, quia omne quod in hac mortali carne patimur, ex infirmitate naturae est, digno Dei iudicio post culpam ordinatum. Esurire namque & sitire, estuare, algere, lassescere, ex infirmitate naturae est. Et quid est aliud contra famem alimeta, contra sitim potum, contra aestum auras, contra frigus uestem, contra lassitudinem requiem quaerere, nisi medicamenta quaedam contra aegritudines explorare? Foeminae namque & mensuris sui sanguinis fluxus aegritudo est. Si igitur bene praesumpserit quae uestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni personae infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus quae naturae suae uitio infirmantur? Sanctae autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex ueneratione magna percipere non praesumit, laudanda est: sed si percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est, etiam ibi aliquo modo culpas suas agnoscere ubi culpa non est: quia saepe sine culpa agitur, quod uenit ex culpa. Vnde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est ut esuriremus. Menstrua enim consuetudo mulieribus non aliqua culpa est, uidelicet quia naturaliter accidit: sed tamen quod natura ipsa ita uitata est, ut etiam sine uoluntatis studio uideatur esse polluta, ex culpa uenit uitio, in quo seipsam qualis per iudicium facta sit humana natura cognoscat, ut homo qui sponte culpam perpetravit, reatum culpae portet inuitus. Atque ideo foeminae quae cum semet ipsas considerant in menstrua consuetudine, ad sacramentum dominici corporis & sanguinis accedere non praesumunt, de sua recta consideratione laudandae sunt. Dum uero percipiendi ex religiosa uita consuetudine eiusdem mysterij amore rapiuntur: reprimenda, sicut diximus, non sunt. Sicut enim in ueteri testamento exteriora opera seruebantur, ita in testamento nouo non tam quod exterius agitur, quam id quod interiorius cogitatur, sollicita intentione attenditur, ut subtili sententia puniat. Nam cum multa lex uelut immunda manducari praecipiat, in Euangelio tamen Dominus ait: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quae exeunt de corde, illa sunt quae coinquinat hominem. Atque paulo post subiicit exponens: Ex corde exeunt cogitationes malae. Vnde uertim indicatum est, quia illud ab omnipotenti Deo pollutum esse in opere offenditur, quod ex pollutae cogitationis radice generatur. Vnde Paulus quoque apostolus dicit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum. Atque mox eiusdem coinquinationis causam annuncians subiungit: Coinquinata sunt enim eorum & mens & conscientia. Si ergo ei cibus immundus non est, cuius mens immunda non fuerit: cur quod munda

Mat. 15

1. Th. 1

munda mente mulier ex natura patitur, ei in immunditiam reputetur? Vir autem cum propria coniuge dormiens, nisi lotus aqua intrare Ecclesiam non debet, sed neque lotus intrare statim debet. Lex autem ueteri populo praecipit, ut mixtus uir mulieri, & lauari aqua debeat, & ante Solis occasum Ecclesiam non intrare. Quod intelligi spiritaliter potest: quia mulieri uir miscetur, quando illicitae concupiscentiae animus in cogitatione per delectationem coniungitur. Qui nisi prius ignis concupiscentiae a mente deferueat, dignum se congregatione fratrum existimare non debet: quia se grauari per nequitiam prae uoluntatis uidet. Quamuis enim de hac re diuersae hominum nationes diuersa sentiant, atque alij alia custodire uideantur, Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionem propriae coniugis, & lauari purificationem quaerere, & ab ingressu Ecclesiae paululum reuenter abstinere. Nec haec dicentes deputamus culpam esse coniugium. Sed quia ipsa licita admixtio coniugum sine uoluptate carnis fieri non potest, a sacri loci ingressu abstinendum est: quia uoluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non enim de adultério uel fornicatione, sed de legitimo coniugio natum fuerat qui dicebat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Qui enim in iniquitatibus conceptum se noverat, in delicto se natum gemebat: quia portat arbor in ramo humorem uitij quem traxit ex radice. In quibus uerbis non ipsam admixtionem coniugum iniquitatem nominat, sed ipsam uidelicet uoluptatem admixtionis. Sunt enim multa licita ac legitima, & tamen in eorum actu aliquatenus foedamur: sicut saepe irascendo culpas insequimur, & tranquillitatem in nobis animi perturbamus. Et cum reatum sit quod agitur, non est tamen approbabile quod in eo animus perturbatur. Contra quippe uitia delinquentium iratus fuerat qui dicebat: Turbatus est praeter ira oculus meus. Quia enim non ualet nisi tranquilla mens in contemplationis lucem se suspendere, in ira suum oculum turbatum dolebat: quia dum male acta deorsum insequitur, confundi tamen atque turbari a summorum contemplatione cogebatur. Et laudabilis ergo est ira contra uitium, & tamen molesta: quia turbatum se reatum aliquem incurrisse aestimabat. Oportet itaque legitima carnis copula ut causa prolis sit, non uoluptatis: & carnis commixtio, creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio uitiorum. Si quis ergo suam coniugem non cupidine uoluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia uitur, iste profecto de ingressu Ecclesiae, seu de sumendo corporis dominici sanguinisque mysterio, suo est relinquendus iudicio, quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cum uero non amor procreandae sobolis, sed uoluptas dominatur in opere commixtionis, habent coniuges etiam de sua commixtione quod desleant. Hoc enim eis concedit sancta praedicationis, & tamen de ipsa

Psal. 50

A concessione metu animum concutit. Nam cum Paulus apostolus diceret: Qui se continere non potest, habeat uxorem suam: statim subiungere curauit: Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Non enim indulgetur quod licet & iustum est. Quod enim indulgeri dixit, culpam esse demonstrauit. Vigilanti ergo mente pensandum est quod in Syna monte Dominus populum abstinere a mulieribus praecipit. Et si illic ubi Dominus per creaturam subditam hominibus loquebatur, tanta prouisione est munditia corporis requisita, ut qui uerba Dei perciperent, mulieribus mixti non essent: quanto magis qui corpus Domini omnipotentis accipiunt, custodire in se munditiam carnis debent, ne ipsi inastimabilis mysterij magnitudine praegraventur? Hinc etiam ad Dauid de pueris suis per sacerdotem dicitur, ut si a mulieribus mundi essent, panes propositionis acciperent: quos omnino non acciperent, nisi prius mundos eos Dauid a mulieribus fateretur. Tunc autem uir qui post commixtionem coniugis lotus fuerit aqua, etiam sacrae communionis mysterium ualet accipere, cum ei iuxta praefinitam sententiam etiam licuerit intrare.

1. Cor. 7

Vndecima interrogatio Augustini.

Q Vero etiam si post illusionem quae per somnum solet accidere, uel corpus Domini quilibet accipere ualeat, uel si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare.

Quando nocturna pollutio celebrationem & communionem impedit. Cap. XXI.

Responsio beati Gregorij papae.

H Vnc quidem testamentum ueteris legis, sicut in superiori capitulo iam diximus, pollutum Domino & nisi lotum aqua etiam usque ad uesperam intrare Ecclesiam non concedit. Quod tamen specialiter ad illum populum, spiritaliter autem intelligens sub eodem intellectu accipiet quem praefatus sumus: quia quasi per somnum illud dicitur, qui tentatus immunditia, uanis imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lauandus est aqua, ut culpas cogitationis lachrymis abluat. Et nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi usque ad uesperum cognoscat. Sed est in eadem illusionem ualde necessaria discretio, quia ualde subtiliter pensare debeat, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex natura superfluitate uel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturae superfluitate uel infirmitate euenit, omnimodo haec illusio non est timenda: quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendus est quam fecisse. Cum uero ultra modum appetitus gulae in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterij, uel missarum solennia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi mysterium pro eo quod sacerdos alius in loco deest,

deest, ipsa necessitas compellit. Nam si ad sunt alij qui implere mysteriū ualent, illusio per crapulam facta, a perceptione sacri mysterij prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterij abstinere, ut arbitror, humiliter debet: si tamen dormientis mentē turpis imaginatio nō cōcussit. Nam sunt quibus ita plerunq; illusio nascit, ut eorū animus etiā in somno corporis positus turpibus imaginationibus nō foedetur. Qua in re ostendit mens rea, non tuo uel suo iudicio libera, cum se etli dormienti corpore nihil meminit uidisse, tamen in uigilijs corporis meminit in ingluuiem cecidisse. Si uerō ex turpi cogitatione uigilantis, oritur illusio dormientis, patet animo suus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit, qui quod cogitauit sciens, hoc pertulit nesciens. Sed pensandum est, ipsa cogitatio utrum in suggestione, an delectatione, uel quod maius est, peccati consensu acciderit. Tribus em̄ modis impletur omne peccatū, uidelicet suggestione, delectatione, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum: quia cum primam culpam serpens suggestit, Eua uelut caro delectata est, Adam uelut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionē, delectationē, & consensum iudex sui animus p̄spondeat. Cum enim malignus spiritus peccatū suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequat,

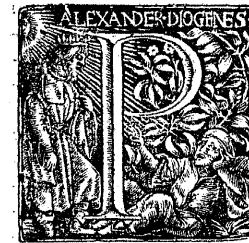
B. GREGORII EPISTOLARVM LIBRI DVODECIMI ET VLTIMI FINIS.

A peccatum omnimodo perpetratum non est. Cum uerō caro delectari cōperit, tunc peccatum incipit nasci. Si autem etiam ad consensionem ex delectatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est. In delectatione fit nutrimentum. In consensu perfectio. Et saepe contingit, ut hoc quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectatione trahat, nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cum caro sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis uoluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, ut ei ex ratione contradicat nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se uehementer ingemiscat. Vnde & ille cōlestis exercitus p̄cipuus miles gemebat dicens: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captiuū me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. Si autem captiuus erat, minime pugnabat. Quapropter & captiuus erat, & captiuus non erat, & pugnabat. Igitur legi mentis, lex quae in membris est, repugnabat: pugnabat autē, quapropter captiuus non erat. Ecce itaq; homo est, ut ita dixerim, & captiuus & liber.

Liber, ex iustitia quam diligit: captiuus, ex delectatione quam portat inuitus.

BEATI GREGORII IN PRIMVM SAMVELIS QVI ET REGVM DICITVR, VARIARVM ENARRATIONVM LIBRI SEX.

PROLOGVS.

I OST Moyſi, & Ieſu Naue libros, & Iudicū, octauus, ſiue nonus in canone ſanctarum ſcripturarum, primus liber Regū oſtendit. Qui profectō liber, ſicut & pleraq; uolumina ſacri eloquij a ſanctae Eccleſiae doctoribus nondū ſit expoſitus, nonnulli ſimpliciores hunc non eſſe myſticū arbitrant, & eo ſublimiora per ſpiritum nulla dicere, quo planiora per literā uidetur enarrare. Sed ſi ea quae in alijs explanationū libris doctores ſancti locuti ſunt legerēt, huius quoq; hitoriae q̄ ſit immanſa profunditas inuenirent. Nā plerunq; in illorum expoſitionibus, quod hic planū per literā dicitur, ualde eſſe arduū per ſpiritualē intelligentiam declarāt: & aperte inſinuāt, quia longē ſublimius de ſacra hitoria intelligūt, q̄ in eius ſuperficie foris legunt. Planū nanq; eſt, quod Helcana uir Elfrathaeus uxores duas habuiſſe deſcribitur. Quod Heli ſacerdos dum a cenſura correptionis filiorū affectione diſſoluitur, de ſella cadit, & fracta ceruice interit. Quod rex Saul obedire Deo in Amalechitarū demolitione noluit, ſed non multo poſt & uitā & regnum amiſit. Sed haec nimirū plana ſicut placet ſimpliciorib; doctores ſancti, ut digna ſublimitate perciperent: eorū intellectu nō in ſimplicitate quaſierunt literae, ſed in uolatu allegoriae. Hinc eſt em̄ quod cum ſanctus Auguſt. duas Helcanae uxores per hitoria legeret, in planitie lectionis ſpiritualē altitudinē intuens, ſynagoga typū uina, altera uerō quia figuram ſanctae Eccleſiae haberet, expoſuit. Sanctus quoq; Hieron. Heli ſacerdotis & Saul mortē, non ad hoc ſolū in ſacra hitoria poſita, ut inobedientes praepoſitos eorū terreret poena, ſed etiā ut dum ueterū & traſgreſſorū rectorum repulſio legitur, antiquae legis & ſacerdotij interitus deſignēt. Sacra igitur Regū hitoria non idcirco ſpiritualibus ſacramentis uacua credenda eſt, quia a uenerabilibus patribus ſeriatim non eſt expoſita, ſed eo altior & profundior, quo uelut immanē uacitas fluminis, ex parte quauis exigua hauriri exponēdo potuit, & repletis eorū uaculis, ſurgentis impetu quotidie implendis alijs decurrit. Dum ergo quaedā huius ſacrae hitoriae ad robur ſuorū operū tollerent, plenitudinē uerō illius in ſuae ſublimitatis ſecreto indiſcuſſam praeterirent, quid aliud agere uili ſunt q̄ de immenſo amne aliquid capere, quod ſitientibus fidelium mentibus propinarēt? Quorū profectō morē nos quoque in praſenti opere ſequimur, qui ad ingentem

Greg. tom. 2

hanc hitoria gratia aperiendae intelligentiae eius accedimus, cuius tamen uniuersitatē exponendā ſuſcipere nō audemus: hoc uidelicet, a praefatis uenerabilibus patribus diſtantes, quia nō ſparſim & de diuerſis locis eligimus quod expoſituri ſumus, cū illi nō ex ordine aliqua ſacrae huius hitoriae partem, ſed ſparſim teſtimonia quaedā ſuſciperēt, quae ad eruditionē fidelium exponere debuiffent. De ergo omnipotentis adiutorio cōſili, a principio uoluminis uſq; ad David regis unctiōne explanare, proponimus: ut breui iſto quod cernit, experiri poſſimus, ſi ultra progredi exponendo debeamus. Pleriq; etenim dū immoderata proponūt, executores propoſiti ſui fieri nunquā poſſunt: maximē cū tractator ſacri eloquij morē gerat uiri in alta ſpecula conſiſtentis: ſcriptura uerō ſacra ſyluae uacitoris ſimilitudinē. Qui profectō uir in alto ſitus, & ſi acuta uiſione nemoris uacitatem cōſiderat, tamē dum ſumma montium, dū extrema collium, dū arborū celſa, in quadā aequalitate ſibi conuenientia reſpicit, q̄ magna ualles, q̄ diſtante planicies in medio lateant, non attēdit. Sed ſi perambulare quod ei breue uidet, cōperit, repētē cognoscit: quia qui ſe totū uidiffē putauerat, ualde plura remanferant, quae nō uiderat. Vnde & ſaepē immoderatus uiator decipitur, ut tanto periculoſius iter expleat, quāto et eum in uia expleto die, noctis error intercipit, qui uelut in parui itineris ſpatio, nec diei partē ſe explere cogitauit. Sic ſic nimirū dum ſacrae hitoriae intellectu in quadā ſenſu eius ſummitate cōſideramus, omnipotentis Dei gratia, uelut altos opacioris ſyluae uertices de quadā ſublimitate attendimus. Sed quia dum iſdē ſenſus ſubtilius conſiderari & proferrī cōperint, alios ſe multipliciores gignūt, uelut in ſuperficie uident totius inſpecti nemoris & uallium concaua, & diſtenti Martini latent ſpacia, quae non uident. Tutius ergo gradimur, ſi ſic metimur ea quae cernimus, ut etiā ea quae procedēdo uiſuri ſumus, percurrēda eſſe cogitemus. Itaq; dū ingentis hitoriae parua partem explanare proponimus, pro modulo imbecillitatis noſtrae curſum itineris in uicinio terminamus: tam uidelicet ingenij tenuitate diſſili, q̄ ſacri uoluminis profunditate perterriti. Sed & primum nō tā inſtituere, q̄ obſecrare lectorē cenſui, ut inanitate expoſitionis meae pondus ſacrae hitoriae nequaquā penſet: quia diuina eloquia ex meſura tractatorū nunquā aſtimanda ſunt. Nā nec idcirco ſunt uilipendenda, quia nō ſubtiliter conſiderant, nec falſa & uenerabilia ideo, quia facūdē & ſubtiliter exponunt. Alia quippe uirtus eſt, quae apud ſeculi ſapientes tanta habet, quantū eam extollere poſſunt praecleara ingenia. Sacra uerō ſcriptura quia diuinitas inſpi-

Ee rata

rata est, tanto sublimius etiā præclara hominū ingenia superat, quāto ipsi præclari homines Deo inferiores sunt, & nihil in illa spiritali sublimitate conspicunt, nisi quod eius ipsius diuinæ dignationis bonitate reuelat. Nemo igit in eius scientia ita perfectus est, ut proficere ultra nō possit: quia inferior est omnis profectus hominis, diuinitatis altitudine eā inspirantis. Vnde & per Psalmistā de Domino dicit: Qui tetigit aquis superiora eius. Si enim aquarū appellatione illæ superne designant profundæ intelligentiæ angelorū, dū sacri eloquiū altitudinē Deus in aquis tegere dicit, cōstat nimirum quia homo semper illa sit inferior, cui solum eius inferiora reuelant. Hinc etiā per Moysen precipitur, ut agni residuū igne cōburat: quia uidelicet scripturæ sacræ quæ ad cognoscendū redemptorem sunt æditæ, pro sublimitatis suæ dignitate uenerandæ tunc etiā sunt, cum non intelliguntur. Itaq; & si nihil pensat quod a me dicit, nihilominus pensandum est: quia hæc sacræ scriptura (quæ a me indignè exponit) ei cui omnipotēs Deus secreta aperire uoluerit, bona & sublimia multa dicit. Scriptura etenim sacrā tā mirabiliter ab omnipotēte Deo cōdita est, ut & si multipliciter uideatur exposita, non desint tamen ei secreta, quibus seruet occulta: quia ferē nunquā sic exponitur, ut ei non plura remaneant, quæ quotidie exponant. Quia profectō eius incōprehensibilitate omnipotens Deus humanæ mutabilitati magna dispensatione cōsuluit, nam ut uilescere nota nō possit, sic miræ disposita est, ut cognita nesciatur, & eo legatur gratius, quo quotidie discitur, ac dū semper recentia intimat, suauis oblectet. Historia ergo Regū quia eo spiritu cōdita, quo & cætera scripturæ sacræ uolumina cognoscuntur, non debet credi eis esse minor sacramentis, quibus non est inferior titulo auctoritatis. Nam oēs scriptores eius Prophetæ fuisse referunt: qui cum historica narrant, spiritalia signant, exteriora loquuntur, & intima innunt, terrena proponunt, ut cœlestia exequantur. Vnde & hic liber primus, & secundus eiusdem historię, ad hoc prophetæ Samueli ascribitur, ut ex auctoritate titulo, sentiat historia, quā scribit, non tam historia q̄ prophetia, simplex uerq; litera, sed alta nimis, & multiplicitate occultorū sensuū profunda. Nos autē de tanto eius pondere pro modo pusillitatis nostræ assumimus ferēda, quæ possumus. Nam cum suauis sit in superficie literæ, altior in typis allegoriæ, moribus instruendis utilis, lucida in exemplis exhibendis, in locis tamen singulis & historica asserere, & typica proferre, & cōferre moralia, & proponere exēpla refugio: quamquam alia sub uno intellectu, adiurante Domino sim expositurus, alia uerō sub pluribus. Maxime cum his temporibus scribendi operā dare cēsumerim, in quibus dū cordibus quorundā Ecclesiasticorum uirorum uetus sollicitudo mundanæ intentionis immergitur, noua scribendi studia eo esse superflua indicant, quo & doctorū uenerabilū abundare uetera non ignorant. Qui nimirū ratione conuincendi essent, nisi signū calumnix exposita

A fronte prætenderēt. Nā qui noua uelut noua contemnunt, illa quæ probant uetera, curarū secularium futuritate fastidiunt. Quos sanē plures sub unius denotatione scriptura exponit, dicens: Anima saturata calcabit fauū. Fauus quippe mel nouum cōtinet. Quasi ergo dicat: Dum terrenarum rerum cura immoderatus pascit, in ea quæ ualde placere solet, recenti scripturarū dulcedine nō lætatur. Sed quia huius sacræ historię cōmentauere nulla reperiunt, rectius agūt, si opus nostri laboris ea charitate, qua ad utilitatē paruulorū sanctæ Ecclesiæ impendit amplectunt, & pro reprehensionū molestia, nobis in tanta scripturæ profunditate, uelut altissimo pelago laboratibus præsidia orationū ferant. Hinc nimirū nostri sudoris fructū suum faciūt: quia dum ex benignitate diltingunt, ad æternæ remunerationis sibi cumulū uertunt, & quod tantis temporib. tam clausa & inexplorata scriptura ad cōmunem intelligentiā ducit, & quod paruuli sanctæ Ecclesiæ dū in ueteris scripturæ tegminibus nouæ religionis splendore inspicunt, in profectu suæ deuotionis adiuuantur. Sed quia in diuersis sanctorū patrū operibus, diuersa huius historię testimonia inueniuntur exposita, notare lector debet: quia aliquando eorū sensus tractando subsequor, aliquando autē enodare historiam aliter insudo: ut & opus quod spe diuinæ inspirationis aggredior, & antiquorū patrū auctoritate sit ualidū, & lectori nequaquā fastidiosum, dum inter ea quæ nouit uetera, ea etiā ei quæ non nouit, noua repræsentat. Ad quam profectō sententiarū pronuntiationē, aliquando ex necessitate ducor: quia & patres uenerabiles si seriatim cuncta exponerent, quæ ex parte tetigerunt, eam feriem locutionis quā tenere uisi sunt, obseruare ne quaquam potuissent. Dum igitur sanctorū patrū intellectus prætereō, necessitate aliquando, aliquando cōmoditate uitor: quia & fastidiū lectori amoueo, & dum totū seriatim discutio, multa ex medijs contra me ueniūt, quæ illorū sequi sententias non permittunt. In quo sanē opere lectori flagito, ut non uerba ex eloquentiū oratorū sanctæ Ecclesiæ cōparatione consideret, sed sententiarum intellectus ex Ecclesiasticæ disciplinæ rationibus p̄ferat: quia & si iuxta Dei prohibitionē in eius domo nemus plantare nescio, regulā tamen qua sancta scriptura fideliter exponitur, in nullo derelinquo. Sed & ubi minus placet, quod peritus lector inuenerit, consideret, quod dum spiritalē historiam & altis sensibus profundam, uelut magni pelagi procellas nauta peregrinus aggredior, reprehensibile ualde non est, si gubernaculum dicendi pulchre non ducitur, cum spumantes undarū uertices irruunt, qui peritissimū regimen sepe soluere clauū cogunt. Sic sic nimirū nec syluosa colere deuotus arator ingrediens, rectas sulcorū disponit lineas, si ea prius reducto uomere sepius non rescindat: quia artē facilitas nulla sequit, si eandē arandi peritiā consuetudo culturę præire nulla uideat. Verum nec planitię historię quis hac estimatione cōsideret, quia plerunq; tanto difficilior ad spiri-

Psal. 103

Exod. 12

Prou. 27

Deut. 16

ad spiritalium sensuum secreta pertingimus, quanto in litera planiori secretorū aditū situm longius uideamus: & eo eius tangere summa nō possumus, quō gradus est inferior, unde tangere summa cogitamus. Quid enim est intellectus diuinitatis, nisi ineffabilis quædam summa celsitudinis? Et quia omnipotēs Deus per scripturas agnoscitur, quid est eadem sacræ scriptura nisi gradus quidam qui conscenditur, ut illa sublimitas cōtingatur? Quoties ergo historia planior est, sed altior intellectus, quid est aliud, nisi quia talem gradum illa sublimitas habet, a quo facile contingi non potest? Si ergo aliquid indecens etiam planioris historię explanatione lector inspexerit, tanto benignius dare ueniam poterit, quanto rationabilius agnoscit, quia dum a plano quod cernitur, ad illa sublimia ultra nos tendimus, facile uacillamus. Priora igitur uoluminis quia tam sanctæ Ecclesiæ sacramenta cōtinent, q̄ mores electi hominis demonstrat, positi in studio bonæ cōuersationis, sub utroq; intellectu sigillatim edissero, ut cum in actibus ueterum, nouæ fidei rationes agnoscimus, in eis etiam cōuersationis nostræ ædificationem capiamus. Sed & quia in salute fidelium fides operibus prior est, typicam significationem uelut solidum fundamentum præmittimus, cui totius suscepti operis fabrica in morali, uel historica expositione imponatur, uel subsequatur.

B. GREGORII PAPAE

IN PRIMVM SAMVELIS, QVI ET Regum primus dicitur, uariarum enarrationum Liber primus.

CAPVT PRIMVM.

Fuit uir unus de Ramatha Sophim de monte Effraim, & nomen eius Helcana, filius Hieroboam, filij Heliu, filij Thau, filij Suph Effrathæus.

QVEM ergo uir iste nobis insinuat, nisi si Dominum ac redemptorem nostrum, qui & in infirmitate nostrę carnis apparuit, & tamen eandem susceptę naturę infirmitatem uitæ remissionis blanditijs non subegit? Vir quippe a uirtute nominatur. Homo autē in paradiso conditus, bellum cum apostata angelo habuit, cui tamen per conditionalem uirtutem resistere nō curauit. Fortis ergo conditus, sed hosti eneruiter subiugatus, uir non fuit ex congressione, qui fuit ex munere. Sic itaq; factus est fortis, ut damnata humana natura, uictori hosti præualere non posset, si hanc ille non assumeret, qui supra homines extitisset. Factus est itaq; præliator noster, cōditor noster. Sed utrum uir fuerit noscitur, si ex ostensa uirtute consideretur. Assumpsit nostram naturam: quæ dum in ipso uinceret, nobilitatem conditam repararet, & fieret in redemptore infirma ualida, quæ in A-

Gen. 3

Greg. tom. 2

dam facta fuerat fortis infirma. Cui nimirū dum ieiunaret in eremo tentator affuit, antiquæ uictorię suæ tela reparauit, gule elationis ac superbię iacula intorsit, sed eum sibi per omnia resistentē reperit. Vir ergo claruit per uictoriā, qui fortem iam uictorem apostatam angelum superans, nō ei potestiam suæ diuinitatis exhibuit, sed infirmitatem humanitatis. Hunc uirum Propheta Hieremias considerans ait: Fœmina circumdabit uirū. Hunc Zacharias monstrat, dicens: Ecce uir ortens nomen eius. Hunc beatus Petrus apostolus Iudæis prædicans dicit: Iesum Nazarenum, uirum approbatum a Deo in uobis, uirtutibus & prodigijs & signis, hunc præfinito consilio, & præscientia Dei, traditum per manus iniquorum affligentes, intermissis. Hinc eidē redemptori in uia colloquens Cleophas ait: De Iesu Nazareno, qui fuit propheta potens in opere & sermone. Vir etenim fuit, qui & in hoc mundo ab Ecclesia expulit antiquum hostē, & in inferno moriens alligauit. Et quia qui moriens inferni uires comminuit, resurgens nobis aditum referauit æternitatis, magnitudinem uirtutis suæ non solum uiuendo monstrauit nobis, sed etiam moriendo & resurgendo. Quia ergo redemptor noster per humilitatem quam assumpsit, magnæ uirtutis opera egisse cognoscitur, recte is qui eum typo significat, uir fuisse perhibetur. Sed quæ redum est, cur dicatur uir unus. Nam si unitas hæc referatur ad numerum, superfluum uideretur: unusquisq; enim unus, & non duo est. Et sanctus Samuel a quo ista scribuntur, contra morem scriptorū sanctæ Ecclesiæ frustra inchoasse nullatenus credendus est. Nam scriptor illius uoluminis, cum beati Iob uitam ad exemplum fidelium duceret, sic exorsus est: Vir erat in terra Hus, nomine Iob. Euangelista etiam Lucas, cum in principio sui Euangelij iusti sacerdotis præconia diceret, ait: Fuit in diebus Herodis regis sacerdos nomine Zacharias. Nam nec ille ait, Vir unus: nec Euangelista, fuit sacerdos unus. Quid est ergo quod electus Propheta contra usum scriptorū, scribendi tale cœpit exordium? Sed quia nō solum scriptor erat, sed etiā propheta, nouerat de quo historia diceret: & qui per historiam dicebatur, nouerat quem signaret. Quod ergo de historia, præter usum narrat historię, hoc ad usum catholicę fidei, in intellectu loquitur allegorię. Vnde & hac noua cōsuetudine, simul tota confitetur ecclesia, quia Deus & homo unus est Christus. Dicit ergo, Fuit uir unus: quia de Deo homine loquebatur, ut deitatem & humanitatem eius assereret, & non aliam suscipientis uerbi, & suscepti hominis personam, sed Dei & hominis unam, eandemq; esse apertius demonstraret: quæ tamen unitas, ad excellentiam dignitatis eius referri conuenienter potest. Nam & si redemptorem alium sancta Ecclesia non habuit, ex uirtutis ostensione uiros nonnullos habuit. Dum ergo unus dicitur, incomparabilis demonstratur. Nam equealem non habuit, qui dum humano generi excellenti uita & uerbo consulit, singulari munere dare potuit dona redemptionis. Vnde & Paulus

Matth. 4

Hier. 13

Zach. 6

Act. 2

Luc. ult.

Iob 1

Luc. 1

E e 2 ait:

Rom. 5 ait: Abundantiam gratiæ, & donationis & iustitiæ accipientes, in uita regnabunt per unum Iesum Christum. Hanc excellentiæ suæ dignitatem per semetipsum Iudæis improprians ait: Si opera nõ fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum nõ haberet. Excellentiam quoq; pulchritudinis eius Psal. 44 Psal. 137 Psal. 138 Psal. 139 Psal. 140 Psal. 141 Psal. 142 Psal. 143 Psal. 144 Psal. 145 Psal. 146 Psal. 147 Psal. 148 Psal. 149 Psal. 150 Psal. 151 Psal. 152 Psal. 153 Psal. 154 Psal. 155 Psal. 156 Psal. 157 Psal. 158 Psal. 159 Psal. 160 Psal. 161 Psal. 162 Psal. 163 Psal. 164 Psal. 165 Psal. 166 Psal. 167 Psal. 168 Psal. 169 Psal. 170 Psal. 171 Psal. 172 Psal. 173 Psal. 174 Psal. 175 Psal. 176 Psal. 177 Psal. 178 Psal. 179 Psal. 180 Psal. 181 Psal. 182 Psal. 183 Psal. 184 Psal. 185 Psal. 186 Psal. 187 Psal. 188 Psal. 189 Psal. 190 Psal. 191 Psal. 192 Psal. 193 Psal. 194 Psal. 195 Psal. 196 Psal. 197 Psal. 198 Psal. 199 Psal. 200

A & cui uoluerit filius reuelare. De specula, hoc est sublimi fuit, qui & Iudæos increpans dicit: Vos de deorsum estis, ego autē de supernis sum: Vos de hoc mundo estis, ego autē non sum de hoc mundo. De monte Effraim fuit, qui dicit: Ego sum panis uiuus qui de cœlo descēdi. De monte Effraim eū fuisse Ioānes Baptista affirmās ait: Qui de cœlo uenit, super omnes est. Hinc Psal. 137 ait: A fummo cœlo egressio eius. Hinc gentiū doctor ait: Secundus homo de cœlo cœlestis. Vir ergo quoniam uisus fuisse asserit, de Ramatha Sophim de monte Effraim extitisse perhibetur: quia inter omnes natus supra omnes enituit, inde tantus in terra apparuit, quia de cœlo uenit. De Ramatha quippe Sophim fuit quia & si incōparabilis hic refulit, magnitudo tamē excellentiæ eius nõ capis, nisi ubi eius perfecta cognitio æternis ciuibus exhibet. Nā hic eum in excellentia uirtutis aspexerat qui dicebat: Quod uidiuius & audiuius, & manus nostræ cōtrectauerunt de uerbo uitæ. Sed quia magnitudinē excellentiæ eius nõ uiderat, in Ramatha eā nobis re-promittit, dicens: Cū apparuerit similes ei erimus, quoniam uidebimus eū sicuti est. Potest autē huius montis nomine, beatissima semper uirgo Maria Dei genitrix designari. Mons quippe fuit, quæ omnem electæ creaturæ altitudinē electionis suæ dignitate transcendit. Annō mons sublimis Maria, quæ ut ad conceptionem æterni uerbi pertingeret meritorum uerticem supra omnes angelorum choros, usq; ad soliu deitatis erexit: Huius enim montis præcellentissimā dignitatē Esaias uaticinans, ait: Erit in nouissimis præparatus mons domus Domini in uertice montium. Mons quippe in uertice montium fuit, quia altitudo Mariæ supra omnes sanctos refulit. Nam sicut mons altitudinem, ita domus designat habitationem. Mons quippe, & domus apte dicitur, quæ dum incomparabilibus est illustrata meritis, Dei unigenito in quo recumberet sacrum præparauit uterum. Nam mons in uertice montium Maria non fieret, si supra angelorum altitudinem, hanc diuina fecunditas non leuaret. Et domus Domini non fieret, si in eius uentre per assumptam humanitatem, uerbi diuinitas non iaceret. Sed recte mons frugifer dicitur, de qua optimus fructus id est nouus homo generatur, quam certē in fecunditatis suæ gloria pulchram, ornatamq; Propheta respiciens ait: Egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. De huius namq; montis fructu Dauid Deo exultās, ait: Constitute tibi populi Deus, constitute tibi populi omnes, terra dedit fructu suum. Terra quippe fructum suum dedit: quia quem uirgo peperit, non concepit materiali opere, sed sancti Spiritus obumbratione. Hinc eide regi, & propheta à Domino dicit: De fructu uentris tui ponam super sedem tuam. Hinc Esaias ait: Erit fructus terræ sublimis. Nam quem uirgo genuit, non solum homo sanctus fuit, sed etiam potens Deus. De hoc fructu ad eandem beatam uirginē, Helizabet salutāte dicitur: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uentris tui. Recte

Recte igitur mons Effraim dicitur, quæ dum ineffabili dignitate diuinæ generationis attollitur, in eius fructu, arida humane conditionis germina re uirescunt. Vir igitur de Ramatha Sophim factus est de monte Effraim: quia qui per diuinitatis suæ potentiam angelos condidit, de carne præcellæ uirginis, formam suscepit humanitatis. Et quia per humanitatem, quam assumpsit, non ex infidelibus, sed ex fidelibus nasci uoluit, sequitur: Filius Hieroboam, filij Helij, filij Thau, filij Suph. Quatuor quippe patrū nomina assignantur: quia dum ex fidei populo Dominus carnem sumpsit, eos per humanitatem patres habuit, quos totidē principalium uirtutum gloria illustrauit. Vnde & non ad infidelem aliquem, sed ad fidelem Abraham diuina promissione dicitur: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Hinc Euangelista Matthæus generationis eius ordinem texens, ait: Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Hinc per semetipsum Samaritanæ mulieri loquitur, dicens: Salus ex Iudæis est. Hinc Paulus ait: Quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & obsequium, & legislatio, & promissa, quorum patres, ex quibus Christus secundū carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Quibus profectō quia & Prudentia affuit in cognitione rerum, iustitia, qua cognita, dispōnere recta cuperent, Fortitudo, qua exequi quæ uellent, bona potuissent, Temperantia, per quam discretē cuncta perficerent, apte quaternario numero designantur. Sequitur: Effraim, qui autem de Effraim monte asseritur, cur Effraim esse perhibetur: Sed hoc ad literam patet, quia uidelicet de Effraim monte esse aliquis potuit, qui de tribu Effraim natus nõ fuit. Dicitur ergo Effraim, ut qui ex loco ostenditur, de stirpe etiā propaginis agnoscat. Quia uerō Effraim fructificans dicitur, recte hoc personæ redemptoris ascribitur, qui propheta uaticinio prædicatur: Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Nam in præfinita apparens plenitudine temporum, cœlestis doctrinæ flores in poma uertit electorum, & quotquot sibi coniunxit ex humano genere, quasi tot fructus protulit ad æternitatem: quo in loco dum redemptoris uita describitur, latenter etiam diaboli perditio demonstratur. Nam de monte Effraim fuit, & tamen Effraim non fuit: quia de cœlo quidem cecidit, sed arbor pessima bonum fructu non dedit. Qui habebat duas uxores, nomen unū Anna, nomen secundū Fenenna: fueruntq; Fenenna filij, Annæ uerō non erant liberi. Quod per Fenennam nisi synagoga exprimitur: Et quid per Annam, nisi sancta Ecclesia figuratur? Fenenna quippe filij fuisse referuntur: quia cum redemptor noster in carne apparuit, per legem quā dederat, per prophetas quos miserat, æditos in fide synagoga filios inuenit. Annæ autem non erant liberi: quia nouitia tunc, & cœlesti sponso nuper coniuncta sancta Ecclesia, prædicando adhuc nequaquā pariebatur. Vnde & ei etus

dem sponsi uoce in cantico dicitur: Soror nostra paruula est, & ubera non habet. Vel certē non pro inæqualitate ætatis filios non habuisse dicitur, sed per infœcunditatem sterilitatis. Quæ est ergo sterilitas Annæ, nisi obduratio Iudææ? Quæ enim dura corda Iudæorum ad redemptoris fidem conuertenō potuit, nimirum sterilitas fuit. Sed notandū, quia Fenenna quæ prius parere dicitur, uxor secunda nominatur. Prius quippe synagoga in fine filios ædidit, sed tamen dignitate sanctæ Ecclesiæ minor fuit. Secunda igitur uxor extitit, non tempore conjugalis copulæ, sed inæqualitate prærogatiuæ. Sequitur: Et ascendebat uir ille statutis diebus de ciuitate sua ut adoraret & immolaret Domino Deo exercituum in Sylo. Quæ enim spiritalis ciuitas redemptoris, nisi scripturā sacra extitit? Hæc nimirum ciuitas suis ciuibus tot defensionum munimina contulit, quot præcepta: tot arma eis præbuit, quot consilia salutis. Quid autem fuit redemptori nostro ascendere, nisi in humanitatis forma, diuinitatis suæ alta reuelare? Et quia in sacra scriptura cognoscitur, de ciuitate sua recte ascendere perhibetur. Statuti uerō dies sunt promissionis, de se in sanctis scripturis posite. Dies quippe sunt: quia ad cognoscendum eum, electis lucent. Statuti quoq; dies sunt: quia ab antiquis patribus in eodē sacro eloquio eos esse positos non ignoramus. Diem namq; ascensus eius præfigebat Moyses, cū dicebat: Prophetam uobis suscitabit Dominus de filiis uestris, tanquā me ipsum audietis. Diē quoq; statuēbat, qui dicebat: Non deficiet sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec ueniat qui mitendus est, & ipse erit expectatio gentium. Diem huius ascensus statuēs, ait Michæas: Et tu Bethleē terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Hinc Esaias ait: Ecce uirgo in utero concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel. Quotquot enim de illo legis, & prophetarum promissiones sunt, tot statutos dies ad eius ascensum intuemur. Nam uelut in statutis diebus ascendebat, cum Iudæis dicebat: Scrutamini scripturas, in quibus uos putatis æternam habere uitam, quia ipse sunt, quæ testimonium perhibent de me. Hinc iterum dicit: Si crederetis Moysi, crederetis forsitā & mihi, de me enim ille scripsit. Statuti ergo diebus ascēdit, quia promissionum insignia quæ in sanctis scripturis posuit, apparente monstrauit. Possunt autem statuti dies intelligi, promissi in aduentu eius splendores miraculorum. Quos nimirum dies propheta Esaias statutos intuens, ait: Pusillanimes, confortamini & nolite timere, ecce Deus noster ultionem adducet retributionis, Deus ipse ueniet & saluabit nos. Tūc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum audient, tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Sed qui dies statutos ad ascensum redemptoris agnouimus, utrum in eis ascenderit, uideamus. Requitus namq; à Ioanne, si ipsum an alium expectarent, respondit missis discipulis, & ait: Ite & dicite Ioanni quæ uisistis & audistis. Greg. tom. 2

distis: cæci uident, claudī ambulānt, leprosi mundantur, pauperes Euangelizant, & beatus homo qui non fuerit scandalizatus in me. Statutis ergo diebus ascendit, qui ut ab electorū suorū cordib. uetusti erroris caliginē pelleret, tot promissorū miraculorū splendoribus radiauit. Sed ascendit ut adoraret, & immolaret, qui ad hoc cognosci uoluit, ut moriēdo redimeret, quos uiuendo docuisset. Adorauit quippe: quia in exemplum electorū se Deo patri totū humilem, & abiectū per obediētiā præbuit. Immolauit autem: quia qui nobis exempla humilitatis uiuendo dedit, se Deo patri in ara crucis oblationē & hostiam tradidit, & quos uiuendo docuit, moriēdo redemit. Vtrumq; em nobis ualde necessarium nouit, & ideo alterum sine altero non impendit. Nam cum natus esset in Bethleem Iudæ, eum fraude Herodes ad interficiendum quæsiuit, sed si tunc redemptor moreretur, immolaret utique, & non adoraret: quia uictima moriēdo fieret, sed quos morte debebat liberare, nequaquam uiuendo docuisset. Et si uiuendo nos docens, mori contemneret, profecto adoraret, & non immolaret. Vt ergo adoraret, persequentem se regem in Ægyptum fugit, & ut immolaret, dissuadenti Petro exprobauit, dicens: Vade retrō satana, nō enim sapiēs ea quæ Dei sunt, sed quæ hominū. Adorare nanque se insinuans, ait: Non ueni facere uoluntatem meam, sed eius qui misit me. Hinc item dicit: Quæ ei sunt placita, facta semper. Immolare etiam se insinuans, ait: Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, & iterum sumā eam, nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & iterū sumendi eam. & paulo post: Ego sum pastor bonus, qui pono animā meam pro ouibus meis. Immolare eum Paulus intuens, ait: Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Ascendit ergo ut adoraret, & immolaret: quia ad hoc se tot miraculis oculis ostendit, ut nos uerbis & exemplis instrueret, & mortem nostram moriēdo superaret. Sed notandum, quia cum ad immolandum Effrathæus ascendere dicitur: Deus omnipotens, cum immolat, Deus exercitū nominat. Cur hoc fieri cognoscit, nisi quia redemptoris morte non unus Iudæicus populus, sed omnes gentes redimebātur? Quid enim sunt fideles multitudines nationum, nisi Dei omnipotentis exercitus? Hos nimirum exercitus ad regis sui triumphum Psalmita exultare cohortans, ait: Omnes gentes plaudite manibus, tubilate Deo in uoce exultationis. Hos conuenire item intuens, dixit: Omnes gentes quascunq; fecisti, ueniēt, & adorabunt coram te domine, & honorificabunt nomen tuū. Dicitur ergo Dominus exercitū: quia profecto per mortem dominicā nō solū electa Iudæa colligitur, sed omnes gentes ad Dei omnipotentis seruitiū perducuntur: quæ dum contra occultos hostes, fideles acies uirtutum armis robustas ducunt, per gloriā triumphī ad superna regna perueniūt. Locus etiā immolationis declaratur, quia dicitur: In Sylo.]

Matth. 2

Matth. 11

Ioan. 6

Ioan. 10

Ephes. 5

Psal. 45

A Sylo enim missus, siue missio interpretatur. Quid nanq; per hanc missionē, nisi summi patris inunctu unigenito præceptū obediētiæ designatur? Quid est etiam quod in Sylo immolare dicit, nisi quia non aliter se morti dedit, q̄ a patre mandatū habuit? Non quippe immolaret in Sylo, si aliter moreret, q̄ præceptū a patre habuisset. Vnde & per semetipsum dicit: Sicut mandatū dedit mihi pater, sic facio. Hinc Paulus ait: Factus obediens patri usq; ad mortē crucis. In Sylo igitur & adorauit, & immolauit, quia tam uiuendo, q̄ moriēdo patris sui uoluntatem fecit. Sequitur: Erant ibi duo filij Heli, Ophni & Phineas sacerdotes Domini. De quibus rectē queritur, cur dicantur sacerdotes Domini, qui non ualde inferius Belial filij esse referuntur? Sed si ad literam simpliciter istud de Heli filijs querit, facile responderetur, quia eo tempore sacerdotes Domini dicti sunt, quādo simulachrorū sacerdotes ex Deorū falforū nominibus censebantur. Cū ergo dicuntur sacerdotes Domini, per insignia fidei, a simulachrorū cultoribus discernuntur. His enim uerbis eorum fides, & non uita prædicatur: quia & prauitatem exercebant operis, sed non errabant in fide cōditoris. Quod tamen & tempore diuinæ incarnationis Iudæa prælati conuenienter ascribitur. Qui nimirū sacerdotes Domini esse referunt, & hoc ipsum non referunt ad uirtutis laudem, sed ad calliditatis reprehensionem. Vnde & per semetipsum Dominus eis cōminat, dicens: Væ uobis scribæ & pharisæi hypocrite, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris uidentur pulchra, intus sunt plena ossibus mortuorum. Sed quid est, quod ibi esse referuntur? Si enim Sylo, id est missio, illam summi patris præceptionem significat: quomodo prælati Iudæa ibi fuerunt, qui eum cui inuncta fuit, nō recipiēdo uenerati sunt, sed expellendo peremerunt? Ibi tamen fuerunt, & quamuis si crudeliter sauerunt in mortem Domini, ex illa tamen crudelitate non sunt consecuti, quod sauiendo statuerunt, sed æterni patris consilium in eius unigeniti morte cōplebant. Consilium nanq; eorum fuit, ut eum ideo morti traderent, ne in ipsum populus credere potuissent: sed qui persecutores suos inunctæ sibi paternæ præceptionis adiutores habebat, mortuus resurrexit, & omnis mundus in eum credidit. Ibi em erant filij Heli, Ophni & Phineas, id est in missione: quia redemptor noster ad implendam patris sui uoluntatem Iudæorum prælatos fautores habuit, quanquam ipsi se ei nequaquam fauere crederent, quem occidere non pauissent. Vnde & sequitur: Venit ergo dies, & immolauit Helcana. Deditq; Fenennæ, & filijs & filiabus eius partes. Quem diem istum esse credimus, nisi quem scripturæ sacræ testimonio Esaias statuit, dicens: Tanquam ouis ad occisionem ducetur, & sicut agnus coram se tondente sine uoce, non aperiet os suum. Venit quippe dies, cum claritas promissi oraculi tempus ostendit dominicæ passionis. Tūc immolauit Helcana: quia se redemptor noster æterno patri in sacrificio nostræ absolutionis,

Ioan. 14

Phil. 2

Matth. 24

Ioan. 11

Esa. 53

lutionis, per mortem crucis obtulit. Tunc Fenennæ, & filijs, & filiabus eius dedit partes: quia nimirum electos Iudæa, quod apud inferos reperit, ad paradisi gaudia reportauit. Partes quippe eorum, sunt dona gaudiorum perennium. Vnde & Psalmita sortis suæ sium eligens, ait: Portio mea Domine sit in terra uiuentium. Bene autem seorsum Fenennæ, & filij, & filia seorsum in accipiendis partibus nominantur. Fenenna quippe doctores Iudæa significat, filij uerō ualidiores auditores eius, filia autem infirmiores ipsius subditos designat. Seorsum ergo mater, & filij, & filia memorantur: quia propter disparia electorum ueterum merita, æqualia eorum præmia non fuerunt. Sequitur: Annæ autem dedit partē unam tristis: quia Annam diligebat. Quid est quod cū partes Fenennæ, & filijs, & filiabus dedit, tristis nequaquam fuit: cum uerō partem unam Annæ tribuit, tristis fuisse perhibetur? Sed quid est una pars Annæ, nisi temporalis afflictio sanctæ Ecclesiæ? Hanc nanque ei partem dabat, cum dicebat: Amen amen dico uobis, quia plorabitis, & flebitis uos, mundus autem gaudebit, uos uerō contristabimini. Hanc partem ei dabat, cum Ananias Paulum commendaret, dicens: Vade, quia uas electionis est iste, ut portet nomē meum coram gentibus, & regibus, & filijs Israel. ego enim ostendam ei, quanta eum oporteat pro nomine meo pati. Vnde in eius acceptione idem doctor gentium gloriatur, dicens: Adimpleo ea, quæ desunt passionis Christi in corpore meo. Hinc iterum dicit: Ego stigmata Iesu in corpore meo porto. Hinc ait: Mihi autē absit gloriari nisi in cruce Domini mei Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Vnam quippe partem a spōso susceperat, qui gloriari in sola cruce disponebat. Cum ergo partes Fenennæ tribuit, Helcana tristis non fuit: quia redemptor noster electos synagogæ post mortis triumphū, paradisi gaudijs iam lætus reddidit. Annæ autem partem tristis tribuit: quia non compati ei nō poterat, quam mortis cōiugem relinquebat, & crucis heredem. Vnde & patiente Stephano, apertis cœlis Iesus stare perhibetur. Stare enim eius, compati est. Quod autem subditur, quia Annā diligebat, utriusq; rei causa intelligi cōuenienter potest. Nam siue hūc ideo tristem esse quis accipiat, quia Annam diligebat, siue idcirco ei partem unam tribuisse, à bono intellectu non uacat. Si enim non diligeret, compati eius passionibus nequaquam uellet. Nam cur illa de Ægypto educitur, nisi quia ad passionē inuitatur? Sed ei lacte et melle emanantia loca promittuntur. Bene igitur cum ei partem unam dare dicitur, diligere eam perhibetur: quia nimirum redemptor noster sanctæ Ecclesiæ, & si crucis suæ laborem credidit, excellentiora ei ualde in cœlo constituit dona retributionis. Cuius nimirum passionis incrementa edisserens subdit, atq; ait: Dominus autem concluderat uuluum eius. Affligebat quoq; eam amula eius, & uehementer angēbat, in tantū, ut exprobraret ei, quia cōcluderat Dominus uulua eius. Vuluā quippe sanctæ Ec-

Psal. 141

Ioan. 16

Act. 9

Col. 1

Gal. 6

Act. 7

clesiæ Dominus clausit: quia summō eius iudicio repulsum Iudæorū populū, in redemptoris nostri fide generare non potuit. Quam nimirum eius emula afflixit: quia cōtra eam synagoga minis atq; exprobrationibus sequit. Sed ei, quam nec minē, neq; contumeliæ fregerant, etiam tormentorū pœnas inferebat. Bene itaq; eam nō solū affligere, sed uehementer angere perhibetur: quia repulsa Iudæa cōtra electā Ecclesiā cum terrore minarū, mouit, & plagas cedit. Vnde & de persequente tūc Saulo, in Apostolorū actibus dicit: Saulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, & petijt ab eo epistolam in Damascū, ut si quos inueniret huius uia uiros, uinctos perduceret in Hierusalē. Qui enim minas & cædes spirabat, nimirum eam, quam non bene æmulabatur, Ecclesiā, non solum affligebat sed etiam angebat. Nam eius æmulum se fuisse fatetur, dicens: Audistis enim aliquando conuersationē meam in Iudaismo, quoniam supra modum persequabar Ecclesiā Dei, & expugnabā illam, & proficiebā in Iudaismo supra multos cœtaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existēs paternarum mearum traditionum. Et quia in tantā damnationis profundū Iudæa cecidit, ut inde lætetur, quod æterna Dei animaduersione proijcitur, subiunctum est: In tantū ut exprobraret ei, quod Dominus cōcludisset uuluum eius. Adhuc quippe pro magno habebat, quod conuerti ad fidem non preualebit. Quasi ergo magnitudinē cæcitatatis eius propheta admirans, ait: Tanta caligine erroris deprimitur, ut inde bonis insulter, quod ipsa bona fieri ultra non potest. Cui profecto pereunt, quia sancta Ecclesia cōdoluisset, sequitur: Porro Anna flebat. Nam & doloris sui lamenta protulit, dicens: Tristitia est mihi magna, & cōtinuus dolor cordi meo, optabam quidem & ipse anathema fieri pro fratribus meis à Christo, qui sunt cognati mei secundum carnem. Et quia de eorum conuersione gaudium non recepit, subditur: Et cibū non capiebat. Cibum deniq; caperet, si de Iudæa integra cōuersione legitime refectionē habuisset. Quæ ergo fleuit, cibum non accepit: quia quæ de pereuntī Iudæa doluit, de eius salute gaudium non recepit. Sed cibum lætitiæ, qui de Iudæorum conuersione non datur sanctæ Ecclesiæ, per sponsi cohortationē porrigitur. Nam uerba prædicationis eius, & si auditores non recipiunt reprobi, non tamen uacant à mercede retributionis. Omnipotens enim Deus & hoc remunerat, quod sine reprobōrū profectu reprobis impeditur: & quod electis prædicatoribus aduersitatis ingerunt, per liberam equi examinis in lūcro eis pensat retributionis. Vnde apte subinfertur: Dixit ergo ei Helcana uir suus: Anna cur fles? Et quare nō comedis? Et quam obrē affligit cor tuū? Nunquid non ego melior sum tibi q̄ decem filijs? Quasi ergo per internę inspirationis solatiū menti doctoris redemptor dicat: Frustra de amisso lucro predicationis quereris, quæ eo abundantiorē fructum recipis, quo affectum charitatis

Act. 9

Galat. 3

Rom. 9

titatis etiam inimicis impendit. Inde igitur doles, unde gaudere debuisses. Et quia ipse est electorum premium, interrogat dicens: Nunquid non ego melior sum tibi quam decem filij? Decem namq; filios Anna pareret, si primitiua Ecclesia Iudaeorum populum sub decalogo legis positum in fide genuisset. Et quia nonnulli predicando profunt alijs, qui per multa displicent conditorum ratione ostenditur, quia melior uir suus Annae, quam decem filij sunt. Potest autem & per hoc quod cur fleat inquiritur, ipsius Iudaeae perditio designari. Quasi dicat: O ciosse plangitur, cuius fororum prece nequaquam indulgetur. Cum ergo subsequenter interrogat, Quare non comedis? profecto ei gaudium de conuersione gentilitatis inrimatur. Quasi ergo dicat: Cum orbem uniuersum parere debeas, frustra non gaudes, quod ea quae profecta est, erroris tenebras non relinquat. Sequitur: Surrexit ergo Anna postquam comederat, & biberat in Sylo, Heli sacerdote sedente super sella ante postes templi Domini: & cum esset amaro animo, orauit ad Dominum flens largiter, & uotum uouit. Quid enim fuit tunc sanctae Ecclesiae manducare, nisi cibum solatijs diuina cohortatione suscipere? Et bibere ei quid extitit, nisi de infusa sibi interne consolationis suauitate gaudere? Nam si cibus confortat, potus exhilarat. Cibum ergo sumimus, quando uilis aeternis praemijs, inter aduersa roboramur. Et quasi post cibum bibimus: quia ubi se mens electi in cogitatione eternorum bonorum roborat, eo copiosius gaudet inter magna aduersa quae sustinet, quo magnis laboribus ampliores repositas in caelo retributiones uidet. Audax quippe superna refectione tunc reddita, uires renouat, ut tato fortius terrena despiciat, quanto ea supernorum amor exaltat. Bene itaq; postquam manducauit & bibit, surgere Anna memoratur. Surrexit namq;, quia ad praedicationis instantiam animum reformauit. Et quia Iudaicus populus adhuc sacrificiorum ritus, adhuc & honorem legalis magistratus & sublimitatem pontificalis dignitatis habebat, super sella Heli sacerdos sedere perhibetur. Quod tamen legis magistratus, quia non spiritualiter, sed carnaliter exhibere poterat, non intra templum, sed ante postes templi sedebat. Quid est enim templum Domini, nisi spiritualis intelligentia sanctarum scripturarum? Postes autem templi sunt Lex, & prophetia. Vnde & in monte Dominus in medio Moyse & Helie transfiguratus apparuit: quia tunc diuinitatis eius splendor aspicitur, cum non in occidente litera, sed in spiritali legis & prophetiae significatione, eius sacramenta requiruntur. Heli ergo sedebat ante postes templi, id est foris: quia doctores synagoga a spiritali scripturarum intelligentia expulsi erant, & tamen in subuersione subiecti populi, auctoritatem habebant magistratus, & dignitatem prelationis. Anna autem amaro animo fleuisse scribitur. Et quia potum Annae ad latitiam reuulsimus sanctae Ecclesiae, quae latari ostenditur, amaro animo fleuisse quomodo narratur? Sed rationabiliter in-

telligi potest, quia ad laetandum hanc contemplatio supernae retributionis extulerat, & compassio repulsae Iudaeae in amaritudinem animi afficiendo concitauerat. Inter turbines quippe magnae persecutionis deprehensa, reuelatis sibi supernis praemijs exultauit, sed in amaritudinem incidit, quia electum prius populum perire conspexit. Vnde & orans largiter, flere describitur, ut tantae affectionis munere, populi sui salutem a Domino impetrare potuisset. Potest & hoc totum aliter intelligi. Nam in Sylo, id est in ministerio, quo missa est, manducauit: quia est omnem Iudeorum populum lucrifacere non potuit, plures tamen ex eo ad redemptoris fidem praedicando conuertit. Vnde & praedicante Petro, una die quinque milia hominum, altera uero tria milia crediderunt. Et quia quod bibimus, facilius glutire possumus, quam quod manducamus, manducauit Anna & bibit: quia difficile alios, alios uero facile praedicando conuertit. Nam & ad praedictam Petri praedicationem plura milia uno momento crediderunt, sed Paulus non ante credidit, quam ipsis praedicatoribus per minas & caedes uehementer obstitit. Postquam autem manducauit, & bibit in Sylo Anna, surrexit: quia ut eos, qui erant praedestinati ad aeternam uitam, de Iudaea abstulit, sese ad praedicationem gentium preparauit. Sed qualem gignere appetebat, ostenditur per hoc, quod additum est: Et uotum uouit, dicens: Domine exercituum, si respiciens uideris afflictionem famule tuae, & recordatus mei fueris, nec oblitus, dederisq; seruum tuum uirilem, dabo eum Domino omnibus diebus uitae suae, & nouacula non ascendet super caput eius. Quid est quod Anna uirilem sexum a Domino postulat, nisi quia eos quos sancta Ecclesia parere praedicando appetit, Evangelica perfectione fortes esse concupiscit? In comparatione quippe Evangelicae perfectionis, opera illa legis, quae uidebantur fortia, non fuerunt fortia, sed infirma. Ibi enim mandatum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. In Evangelio autem Dominus praecipit, dicens: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Ibi immunditia fornicationis a corpore reciditur, hic & fortitudo conuersionis, quasi uirili sexu precellat, etiam a corde immunda cogitatio refecatur. Qui uiderit (inquit) mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Synagoga igitur quae infirmitate praepceptorum Iudaicum populum genuit, non peperit sexum uirilem, sed potius muliebrem. Anna itaque dum uirilem sexum sibi dari a Domino postulat, quid aliud exoptare cernitur, nisi tales per Euangelium gignere, qui fortes appareant, & exteriori munditia corporis, & interna charitate? Et quia de conuersione gentilitum humana gloria praedicatorum ordo non appetit, subiectum est: Dabo eum Domino omnibus diebus uitae suae. Domino namq; filium dat, qui de eo quae praedicando gignit, aliquid suis laudibus non usurpat. Omnibus quoque diebus uitae suae hunc Domino tribuit, qui de uirtutibus, in quibus

Act. 4

Act. 2

Leui. 19

Math. 5

bus subditus mellorando proficit, proprijs fauoribus nihil adscribit. Dies namq; uitae electi subditi sanctae uirtutes sunt, quae eius animam coruscando illuminant, ne in uia caelestis patriae uitorum nocte tenebescat. Sed perfectus ordo praedicatoris, dum fauores de lucro praedicationis habere despiciat, subditorum temporalia bona ambiendo, non tollit. Vnde bene quoque illic subditur: Et nouacula non ascendet super caput eius. Nouacula cum super caput ascendet, capillos radit. Quid enim per capillos, qui corpori superfluunt, nisi abundans terrena substantiae copia designatur? Et quid per nouaculam, nisi malorum pastorum cupiditatem exprimitur? Qua nouacula nati filij caput raditur, cum bona subditorum per praedicatorum cupiditatem rapiuntur. Hinc namq; & delinquenti Iudaeae per prophetam dicitur: Pastores tui lupi uespere, non relinquentes in mane. Vespere namq; pastores lupi sunt: quia intenebrescente, atq; decrepente in fine isto seculo, rapere subditorum bona non metruunt. Qui in mane non relinquent: quia dum temporalibus inhiant, inalbescente aduentu futuri iudicis, danda sibi praemia non referunt. Quos nimirum Michaeas denotat, dicens: Prophetae qui deducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, & praedicant pacem, & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum praedium. Prophetae quippe populum Domini seducunt, cum praedicatores reprobis auditorum suorum iudicia confundunt. Et mordentes dentibus pacem nunciant: quia in appetitu suae rapacitatis, dum terrena flagitiosorum dona suscipiunt, eis diuina indulgentiae securitatem pollicentur. Super ipsos autem praedium sanctificant, qui in ore eorum aliquid non dant: quia iustos etiam districtis sententijs terrent, qui eis pro uoto terrena non exhibent. Qui nimirum super caput filij nouacula ponunt, dum praetextu charitatis caelestia praedicant, ut eis terrena pro cupiditate tollant. Hanc certe nouaculam, quod sancta Ecclesia in praedam subditorum non habeat, doctor egregius in semetipso ostendit, dicens: Non quero datum, sed quero fructum. Hinc item dicit: Qui Euangelium annunciat, de Euangelio uiuat. Ego autem non sum usus hac potestate. Qui enim necessaria non curat a subditis alimenta percipere, ostendit plane, qua mundani contemptus sublimitate, lucra turpia, & illicita dona confutaret. Anna igitur dum nouaculam non ascensuram super caput filij uouet, aperte mores sanctae Ecclesiae insinuat, quae ad aeternam uitam electos loquendo parturit, sed temporalia bona eorum per auaritiam nunquam tollit. Sed quia hoc de Anna adhuc uouente, & non pariente dicitur, apte subinfertur: Factum est autem dum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli obseruaret os eius. Quid fuit sanctae Ecclesiae pro pariendi desiderio preces coram Domino multiplicare, nisi aliquid orationibus pro conuertenda synagoga insistere? Et quid fuit Iudaico sacerdotio os eius obseruare, nisi praedicationi sanctae Ecclesiae insidia-

Sopho. 3

Mich. 3

Phil. 4

1. Cor. 9

rit? Os namq; eius obseruauit: quia rectam praedicationem fidei reprehendere uehementer studuit. Bene autem tunc os eius obseruasse dicitur, cum illa preces multiplicaret: quia tanto callidius ei nocere studuit, quanto maiora eius desideria in praedicationis instantia recognouit. Deniq; os eius non obseruaret, sed attenderet, si praedicatione fidei nostrae ad salutis suae fructum audire uoluisset. Sequitur: Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumq; labia eius mouebantur, & uox penitus non audiebatur. Quid est aliud cor sanctae Ecclesiae, nisi ea quae intra se est deuota, & erudita beatitudo fidelium? In corde autem suo Anna locuta est: quia sanctae Ecclesiae praedicatione eis tantum profuit, qui uero lumine illustrandi erant ex diuina praedestinatione. Quid uero est motus laborum, nisi insignorum promotio in sanctis praedicatoribus? Qui profectio & si uelut foris loqueretur labia, & in imo stare uidebantur, dum caecis uisum, auditu surdis, uitam mortuis dabant, magnos utiq; meritorum motus exhibebant. Vnde & illud ingens labium sanctae Ecclesiae, dum loquens uelut in imo stare uideatur, quia non solum uerbo, & conuersione humilis erat, sed et signorum potestate sublimis; uis motus sui usq; ad caelum se extulit, dicens: Nostra conuersatio in caelis est. Heli itaq; tantum Annae labia mota conspexit, & uocem penitus non audiuit: quia Iudaicum sacerdotium opera Apostolorum miratus est, sed ex eorum praedicatione non est promotus in salutem. Vox itaq; Annae non audiebatur: quia & si signorum ostensione sancta Ecclesia intrabilis erat, dum praedicationis uerba protulit, ad amoris redemptoris extraneos accedit. Sed quid de ea sentiat Heli, quae non intelligit, sequitur: Estimauit eam igitur Heli temulentam. Hoc nimirum etiam iuxta historiam Actuum apostolorum agnouimus, quae diebus Persecutionis sancti Apostoli ebrii crediti sunt, cum accepta sancti Spiritus plenitudine Christi magnaliam omni lingua loquerentur. Spiritualiter autem sancta Ecclesia ebria creditur, quae Iudaeam non estimat uera asserere, sed haeretica & falsa praedicare. Ebria tamen erat, non potatione erroris, sed repletione Spiritus sancti. Etenim mutare cor, mentem alienare consueuit ebrietas. Mutato autem corde pergebat, qui nuper domos intras, fideles quosq; minis terrenis, & dibus lantans, iam eum, quem persecutus lesum fuerat, uerum esse omnipotentis Dei filium praedicabat. Vnde & superioris sensus in sancta se perdidisse gloriam dicit: Qui prius sui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci. Aliud cor se accepisse testificans, ait: Nos autem sensum Christi habemus. Vnde & tato attentius praedicabat, quanto in sensu Christi uim maioris dilectionis acceperat. Sed dum ardenter sancta Ecclesia diligeret, dum fiducia aliter ea quae diligebat praedicaret, Iudeorum sacerdotium eius uerba in onere impatiens, non in suauitate deuotionis habuit. quare & sequitur: Dixitq; ei, usquequod ebria eris. Et quia ei silentium indicere tetauit, adiuxit: digere paulisper uinum quo merdes. Vinum quo madebat Anna, digerecet, si a feruore praedicationis

Phil. 3

Act. 4

Act. 8

1. Tim. 2

1. Cor. 2

dicationis sancta Ecclesia Iudeorum minis uicta, tepuisset. Et quia ultrò prædicationis sensum ei subtrahere nitentur, uinum Anna paulisper diggerere iubetur. An non diggerere Annâ Heli tunc iussit, cum Iudeorū principes, cælis Apostolis denunciauert, dicentes, ne ultrà loqueretur in nomine Iesu? Sed qui illud quo mædebant, diggerere uinū noluerunt, respondentes dixerunt: Obedire oportet magis Deo, q̄ hominibus. Et iterū: Non possumus quæ uidimus & audiimus non loqui. Sed quia sancta Ecclesia inter uerba libertatis, uirtutē mansuetudinis custodit, sequit: Nequaquā Domine mi. ¶ Domini nāq; uocauit, cui ministerium prædicationis exhibuit: sed Dominū uocās, ebriam se esse abnegat, ut superiori ordini ex humilitate se subderet, & falsæ obiectiōni ex ueritate cōtrairet. Dominū nāq; eum uocans, honorauit: & ebriam se esse abnegans, quod non erat, farris humiliter ostendit. Potest autē ebrietatis obiectio erga sanctā Ecclesiā aliter accipi. Nam dum ministerio Euangelicæ prædicationis insisteret, dum ex lucro credentiū, in magnā populorū gloriā ueniret, eam sacerdotēs Iudæorum non putabant æternorū bonorū culmen appetere, sed terrenæ sublimitatis gloriā desiderare. Dum ergo ebria uocatur, euerio statu mentis cœlestia postponere, & appetere terrena reprehendit. Sed quæ la bentia bona seculi desperat, dicit: Nequaquā Domine mi. Nā uulter infelix nimis ego sum. ¶ Quasi dicat: Tu me labentis mundi felicitatē appetere cogitas, sed ego tanto infelicioꝝ me uideo, quanto felicitatis meæ gaudia hinc longius recognosco. Quia uerò illic me futurā felicē credo, hic eo ualde me infelicē arbitror, quo ad gloriā nulla concupisco. Mulier quippe sancta Ecclesia dicitur pro fœcūditate, infelix nimis pro fortitudine: quia & orbē uerbo paritura erat, & orbis gloriā non posset perfectē despiciere, si non eam supernus amor mira fortitudine roboraret: uel nimis infelix fuit, quia de perditione populi sui non parum doluit. Quam profectō sapiēs Salomon uehemēter admirans, ait: Mulierē fortē quis inueniet. Quo in loco etiam notandum est: quia non dicit mulier infelix, sed nimis ego sum. Nimis nāq; infelix fuit, cui nullū de seculo blandimentū placuit. Vel certe nimis infelicē se asserit, quæ se ab æternæ uitæ gaudijs expulsum, per primæ culpæ meritū meminit, ad quæ redire non præualet, nisi per multas uitæ huius tribulationes. Nō enim nimis infelix existeret, si ad perditā paradisi gaudia, sine præsentī tribulatione reuerti potuisset. Hinc nāq; Paulus nimis huius infelicitatis ærumnā inuētabilē ostēdens, dicit: Per multas tribulationes oportet nos introire in regnū Dei. Ac si ergo detrahētī sibi Iudaico sacerdotio, sancta Ecclesia respōdēs, dicat: Tu mihi regnū adscribis in felicitate tēporis, sed meū illud est, ad quod non pertingit, nisi ex afflictione multæ tribulationis. Sequit: Vinū, & omne quod inebriare potest, non bibi. ¶ Vinū nāq; non bibit: quia de prædicationis officio tēporalia lucra nō petiit. Aliud, quod inebriare potest, non

A. 4

A. 5

Pro. 31

A. 14

bibit, quam in lapsum uitiorū, carnis concupiscētia non euertit. Iuxta superiorē uerò sententiā uinum non bibit, quæ aliquid prauitatis hereticæ non habuit in refectione. Aliud, quod inebriare potest, biberet: si de uerbi facundia decepta tumuisset. Quia uerò recta intentione uera docuit, subdens ait: Sed effudi animā meā in cōspectu Domini. In cōspectu nāq; Domini animā effundere, est conceptā in mente uerbi Dei scientiā, pro solo conditoris amore prædicare. Anima quippe effunditur, cū innatus uerbi Dei intellectus, ad utilitatē audientū diuulgat. Quisquis enim pro humanis fauoribus, quisquis p̄ terreno cōmodo uerbu Dei prædicat, quia res alia de prædicatione attendit, in cōspectu Domini uerbu illud anime non profertur. Quare & doctor gentiū asserit, dicens: Non sumus sicut plurimi adulterantes uerbu Dei, sed sicut ex sinceritate, sed sicut ex Deo, corā Deo, & Christo loquimur. Anna ergo in cōspectu Dñi animam suā effudit: quia sancta Ecclesia in uirtutū omnium culmine perfecta, in eruditione fidelium magna facundia uerba protulit, sed ex uitæ uerbis soli Deo placere desiderauit. Cuius prædicationis etiā ministeriū cōmendat, dicens: Ne putes ancillā tuā quasi unā de filiabus Belsai, quia ex multitudine doloris, & mœroris mei locuta sum usque in præsens. ¶ Quasi dicat: Quæ tibi æternæ uitæ bona loquitur, uelut idololatra despici non mereat. Ancillam quoq; suā se esse asserit, ut cognoscat ex nomine ministeriū, quia ad æterna ei appetit lucra famulari. Sequit: Quia ex multitudine mœroris & doloris locuta sum usq; in præsens. ¶ Quasi aperitius loquatur, & dicat: Hinc agnosce, quod nihil à malo spiritu habet, quia ex multa poena persecutionis ad loquendū uenio, et prædicationis instantiā nullis poenis uicta derelinquo. Potest etiā dolor Anne ad affectionē sanctæ Ecclesie, mœror eius referri ad passionē. Ex multitudine quidē locuta est, quæ pereuntī Iudaico populo, uerbu prædicationis protulit ex affectu cōpassionis. Quod Paulus insinuat, dicens: Veritatē dico in Christo, non mentior, testimoniū perhibente mihi conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, & cōtinuus dolor cordi meo, optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis à Christo, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ. Sed qui se ex multitudine doloris loqui insinuat, an ex multitudine loquatur, dicat: A Iudæis quinquies quadragenas, una minus, acceper uirgis cæsus sum, semel lapidatus sum. Sancta uerò Ecclesia patienter aduersa tolerans, humiliter innocētiæ & ueritatis suæ uirtutē manifestās, quibusdam Iudææ sacerdotibus bonum prædicationis suę loquendo persuasit. Quare & subditur: Tunc ait Heli: Vade in pace, det tibi Deus Israel petitionem quam rogasti eū. ¶ Prius quippe Heli oranti Annæ prolatis contumelijs contradixit, postea uerò in eius sibi deuotione complacuit. Quid est hoc, nisi quod Iudaicum sacerdotium & per alios sui officij ministros prædicanti Ecclesie obstitit, & per alios cognitæ demum fidei nostræ

1. Cor. 2

Rom. 9

2. Cor. 11

nostræ ueritati consensit? Nam de obsistentibus dicitur, qui cæsis denunciauerūt Apostolis, dicentes, ne ultrà loquerentur in nomine Iesu. De consentientibus autem, idem Lucas meminit dicens: Plurima turba sacerdotum obediebat fidei. Tunc ergo Heli pro uoto fœcunditatis Annæ precatus est, cum sacerdotum plurima illa turba fidei obediens, per prædicationem sanctæ Ecclesie electorum numerū multiplicari desiderauit. Quam certe in pace ire optauit, quia fructum prædicationis eam desiderare consequi, sine dolore passionis. Et quia in eorum uoto sancta Ecclesia sibi cōplacuit, sequitur: Utinam inueniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. ¶ Quasi dicat: Iuxta intuitū desiderij tui, opus ministerij mei subsequatur gratia diuinæ dispensationis. Sequitur: Et abiit mulier in uiam suam, & comedit & bibit, uultusq; eius non sunt amplius in diuersa mutati. ¶ In uiam suam mulier abiit, quia sancta Ecclesia uerbu fidei gentibus prædicauit. Quod & Apostoli Iudæis cōmittentes, dicunt: Quia indignos uos fecistis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Qui bene mulier tunc dicitur, cum recedit: quia per prædicationem redemptoris, exhibitura erat in gentibus fructum magnæ fœcunditatis. Comedit autem, & bibit, & tamē uultus eius non sunt amplius in diuersa mutati: quia magna lucra de conuersione gentium habuit, sed persecutionem quam in Iudæa passa fuerat, etiam in gentibus inuenit. Sed ordine quo abierit edisserens, ait: Et surrexerunt mane, & adorauerūt coram Domino, reuersiq; sunt, & uenerunt in domum suam, in Ramatha. ¶ Quid est autem quod supra de sola Anna singulariter dicitur, Abiit mulier in uiam suam: nunc uerò plura re cognoscat? Et quia uir sanctæ Ecclesie redemptor humani generis est, qui iam ad cœlos ascenderat, cum ipsam Iudæam incredulitatis suæ caligine obrutam relinquebat, quomodo de Anna, et de uiro suo Helcana intelligi in Christi & Ecclesie typo nunc potest, quod simul mane surgerēt, & in ciuitatem suam pariter redirent. Sed quia ciuitatem Ramatha, cœlestem patriam designare iam diximus, quomodo hoc sanctæ Ecclesie conuenit, quæ statim ut à Iudæorū prædicatione cessauit, ad cœlestem patriam non ascēditur. Verū quia resurgens à mortuis Dominus, missis in prædicatione doctoribus loquitur, dicens: Ecce ego uobiscum sum, usq; ad consummationem seculi: absurdum nō est, ut cum eo sancta Ecclesia surgere & reuerti sentiat. Qui enim electos suos per spiritalem præsentiam nunquam deserit, & cum stantibus permanet, & cum abeuntibus recedit. Ramatha uerò cœlestem patriam designare diximus, sed quod nihil aliud significare possit, nō diximus. Quid ergo aliud hoc in loco significat, nisi adimplerionem prophetiæ in gentiū uocatione? Ramatha quippe uisio consummata dicitur (ut iam diximus). Quid uerò est gentium iam impleta uocatio, nisi prophetarum uisio consummata? Nam uisionem assererat, sed nō consummatam, qui de

A. 5

A. 6

A. 13

Mat. ult.

futuro adhuc quod uiderat, pronūciabat dicens: Omnes gentes, quascunq; fecisti, uenient, & adorabunt te coram te Domine. Hinc item repromittit, dicens: Adorabunt eū omnes reges terræ, omnes gentes seruent ei. Visio igitur cōsummata re cte prophetarū promissio dicitur: quia nimirū aithore Deo, iuxta eorum oracula, in redemptorem humani generis omnes gentes crediderūt. Manē autē cum uiro suo Anna surgere dicitur: quia sancta Ecclesia in exortu interni luminis ad gentes transiit, cum uerbo prædicationis. Vel manē surgit, quod Iudæam in nō cte infidelitatis deseruit. Mane etiā surgit, quia prosperū iter in conuersione gentium inuenit. Et coram Domino adorauit, quia in repulsionē synagogæ incomprehensibile iudicium uenerata est omnipotentis Dei. Adorauit quippe, & recessit: quia cum à gentis suæ prædicatione pro sola Dei omnipotentis ordinatiōe recederet, diuino iudicio per obedientiā obsecrata est, quod penetrare intelligēdo nō potuit. Adorans autem reuersa est: quia ministerium prædicationis in uocatione gentium adimplere proposuit, sed tātum eiusdem prædicationis modum in superna cōtēplatione quæsiuit. Reuertī enim prædicatoribus est, ad diuinæ cōtēplationis lumen recurrere. Inde quippe lucem hauriunt, quæ & ad uenerationem fidelium luceant, & quam loquendo, auditorum suorum mentibus infundant. Hinc nāq; est quod prædicator egregius antē ad tertij cœli secreta sustollitur, et sic terrena dispoena perhibetur, & paradisi secreta ingrediens, uerba percipit, quæ non licet hominī loqui, ut discernere & loqui utiliter foris possit. Anna ergo reuersa memoratur: quia sancta Ecclesia dum terrena disposuit, qualiter sint eadē terrena disponenda, in ea ad quam sæpe reuertitur, Dei cōtēplatione instruitur. Et tunc demum in domū suā uenit: quia in auditorum deuotione collocare se potuit, cum accedendi ad eos modum, sursum reuertendo, cognouit. Domus nāq; sanctæ primitiua Ecclesie, gentiū deuotio extitit, quam dum sibi in eis condidit, custodiā sollicitudine inhabitauit. Quæ uidelicet domus posita in uisione cōsummata describitur: quia non antē condī potuit, quā uocationis eius prædictum à prophetis tempus aduenit. Sequitur: Cognouit autē Helcana Annā cōiugē suā, & recordatus est eius Dominus. ¶ Helcana Annā cōiugē suā tunc cognouit, cū redemptor noster præfinitū tempus uocandæ gentilitatis aspexit: quo dum nouē sponsę sanctę uidelicet Ecclesie gremio gratiam superni amoris infunderet, nouam ex ea prolem fidelium generaret. Nam uelut nondū cognoscebat eam, eū uolētes transire in Asiam prædicatores, à Spiritu sancto prohibiti sunt. Hinc est quod cum ad prædicationē Iudææ discipulos suos mitteret, per semetipsam ueritas prohibet, dicens: In uiam gentiū non abieritis, & in ciuitates Samaritanorū non intraueritis. Quando autē cognouit Annam cōiugē suā Helcana, tunc recordatus est eius Dñs: quia gentilitas tunc uenisse in Dei memoriā uisa est, cū sancta Ecclesia uerbō

Psal. 58

Psal. 71

2. Cor. 12

Acto. 13

Matib. 10

uerbo Dei per amoris gratiam coniuncta, in salu te uisitat. Quid est hoc loco circulus dierum, nisi innumeris sancti Spiritus ostensa radijs manifestatio diuinae uoluntatis? Quae profecto dum praedicatorum suorum mentibus, in contemplatione suspensis, claritates superne dispositionis innumeras exhibet, nimirum ueluti plures dies, temporum circulus clausas tenet. Circulus quippe dierum Annae conceptum praegremit: quia sanctae Ecclesiae uerbum Dei ad docendum non ante infunditur, quam ab ea supernae dispositionis radij plenius agnoscantur. Quae concipiens filium peperit: quia non quos in fide redemptoris parit, noua conuersatione robusti sunt. Et uocauit nomen eius Samuel, eo quod a Domino postulasset eum. Samuel interpretatur nomen eius Deus. Quem ergo nobis Samuel conuenientius insinuat, quam praedicatorum ordinem, qui ad fidem uocatus est ex gentilitate? Quia enim fortis conuersatione est, potestate sublimis, & deus in eo speciale signum gratiae diuinae conspicitur, ad uenerationem praedicationis eius, deuotae auditorum turbae deducuntur, recte nomen eius nuncupatione declaratur. Hinc est quod ad Moysen a Domino dicitur: Posui te in Deum Pharaonis. Hinc item in lege prohibens, ait: Dijs non detrahes. Et notandum: quia cuius nomen Deus dicitur, filius, non filia fuit: quia certe pastoralis dignitas, cum infirma conuersatione deprimitur, splendore tam celsi nominis non ornatur. Quia igitur ordo doctorum ad euangelizandi ministerium, ex gentilitate promotus, excellentiae dignitatis suae, meritorum gratia impar non fuit, recte nunc dicitur: Vocauit nomen eius Samuel, eo quod a Domino postulasset eum. Et notandum, quia hoc loco postulare dicitur, quod postulando promeruit. Apertis ergo uerbis ostenditur, cur Annae primogenitus tanto nomine censeatur. Quod tale est, ac si dicat: Idcirco ei tantum nomen imposuit, quia is, qui superno munere nascitur, meritorum gratia magnus fuit. Sed ut ostendatur quo studio eum prouida mater foueat, sequitur: Ascendit autem uir eius Helcana, & omnis domus, ut immolaret hostiam solennem, & uotum suum, & Anna non ascendit. Dixit enim uiro suo: Non uadam donec ablaetetur. Quae est autem immolatio solennis hostiae, nisi illa sanctae Ecclesiae amoris oblatio, qua conditori coniungitur in aeterna contemplatione? Ad hanc autem Helcana tunc ascendit, cum redemptor nostra tenebras superans, carnem quam pro nostra salute suscepit, ad caelestia sublimauit. Cum quo & omnis domus eius ascendit, quia priores electos synagogae in altitudinem immortalitatis extulit. Tunc immolauit solennem hostiam, cum se aeterno patri per glorificatae carnis materiam in caelo exhibuit, & angelorum naturam sicut de redemptione nostra, ita etiam de eorum reparatione latificauit. Ad hanc solennem hostiam Anna inuitatur: quia sancta Ecclesia superni sponsi spirituali cohortatione ad aeternam contemplationem diuinae claritatis, per quotidiana desideria amoris

accenditur. Quae tamen ab ascensu suo abstinet, ut filium lactet: quia ut prosit hic Christi paruulis, dilationem suae gloriae patienter sustinet. An non ad immolationem huius solennis hostiae mater illa inuitata fuerat, quae dicebat: Cupio dissolui & esse cum Christo? Sed quae per amoris desideria ad sponsum speciem trahitur, an amet lactare filium, dicat: In carne mihi manere necessarium est propter uos. Quo etiam cibo se Corinthios aluisse insinuat, dicens: Lac uobis potum dedi, non escam. Lactare quippe paruulos sanctae Ecclesiae est pastoribus, infirmorum siue simplicium auditorum corda, planioris scripturae pabulo enutrire. Quibus profecto idem doctor egregius dicit: Nihil iudicauim scire inter uos, nisi Christum, & hunc crucifixum. Ablactantur autem infantes, cum paruuli sanctae Ecclesiae tam spiritualis eruditionis, quam bonae conuersationis incrementa suscipiunt, & iam non planiora sacri eloquii, sed alta eius sacramenta requirunt. Et ablactatus infans ante conspectum Domini ut appareat, ducitur, cum per adhortationem praedicatorum quisquis subiectus bene proficiens, bonis operibus adornatur. Qui enim ad hoc ducitur ut appareat, non tantum ut uideatur, deferatur, sed etiam ut uideatur. Quia enim in fine a Domino multum audituri sunt, Nescio uos, apparere in conspectu Domini Samuel dicitur: quia electus, & humilis subditus, dum perfecte praesentia despicit, adueniente extremo iudice nequaquam reprobatur. Quos autem seculum in sui amore delixos retinet, in conspectu Domini non apparent. Qui enim in honore rerum transeuntium uideri elatiore appetunt, hoc profecto superbiendo agunt, ut ab eo, quo solo uideri debent honorabiles, nunquam uideantur. Vnde & rex electus, & in rerum culmine positus, ne in flore seculi deciperetur, obsecrat dicens: Ne respicias me Domine a facie tua. Anna ergo & ablactare filium repromittit, & ante conspectum Domini ut appareat, ducere: quia sancta Ecclesia electos subditos quos erudit, praesentia perfecte despiciere docet, & bona agere, & ad aeterna bona per humilitatem festinare. Et notandum: quia ab ablationis loco ductus asseritur, qui apparere debere in conspectu Domini perhibetur: quia uidelicet non parum interest spiritualis itineris, cum ab eo, quod de caelesti magisterio discimus, in usum perfectae tendimus operationis. Quia uero a studio eiusdem boni operis nunquam cessandum est, sequitur: Et appareat tibi iugiter. Iugiter namque tibi apparemus, unde nunquam discedimus. Iugiter ergo in conspectu Domini apparere, est decorum bonae conuersationis nullis uite tenebris obscurare: quia qui ad illicita nulla defluit, a secreto diuini intuitus nunquam exiit: et quasi in luce positum, hunc diuina bonitas respicit: quia eas, quas damnauit peccatorum tenebras, electione sui examinis non atedit. Donec igitur ablaetetur infans, ad immolandum solennem hostiam se non ascensuram Anna denunciat: quia sancta Ecclesia tandem custodire filios proponit, quandiu de eorum perfectione securum fieri ualeat, quia ipsi ab accepta bonitate ulterius

Phil. 17

terius non recedant. Potest tamen ascensus solennis hostiae ad altitudinem sanctae praedicationis referri. Nam de ascensu uiri eius per prophetam scriptum est: Ascendit super Cherubim, & uolauit super pennas uentorum. Super Cherubim quippe Dominus ascendit: quia in sublimibus praedicatorum suorum mentibus ascendit, & scientiae suae altitudinem ponit. Et super pennas uentorum uolat: quia eorum spiritualibus eorum oculis in altitudinem mirae intelligentiae se sancti Spiritus flatibus eleuat. Et tenebras latibulum suum ponit: quia maiestatis suae sublimitatem reprobis abscondit. Sed in circuitu eius tabernaculum suum: quia quos per sublimia dona eleuat, eis suae maiestatis etiam gloriam manifestat. Bene autem cum Helcana ascensus asseritur, omnis domus eius ascendisse perhibetur: quia illos quorum mentibus eminet, in altitudine suae contemplationis uelut domesticos, & familiares tenet. Quae est autem Helcana, id est, redemptoris nostri hostia solennis, nisi sanctorum suorum cordibus ineffabilis illius internae amor eruditionis? Nam eorum quisque sibi ineffabiliter complacet, in eo, quod se ostensa redemptoris sublimitas, tam sublimiter docet. Anna ergo se cum uiro suo ascendere abnegat, donec filium lactat: quia sancta Ecclesia tandiu uitrauit alta praedicando contingere, quoad cognouit rudes auditores suos, uelut paruulos alta capere nequaquam posse. Hinc namque in ipsis sanctae Ecclesiae primordijs factum est, ut uelut paruulo adhuc Annae filio, per trium euangelistarum scripta, Matthaei scilicet, Lucae, & Marci lac propinaretur, qui humanitatis dominicae historiam scribentes, pauca de eius diuinitate tractauerunt: sed cum paruulus Ecclesiae populus crederet, & in mensuram aetatis plenitudinis Christi proficeret, cui lacis potus non sufficerat, pasci cibo solido perquirebat. Compulsa itaque mater Ecclesia ascendere est, ut ipsa quoque Cherubim fieret, uolantem super se redemptori appropinquaret, pennas assumeret, ambulantem super eas in sacramentorum altitudine teneret, atque ex eius maiestate caperet, quod poscenti unico alimentum daret. Vnde factum est, ut rogatus a fratribus euangelista Ioannes, non solum humana, sed etiam angelica superans, condita cuncta transcenderet, & quae uidere meruit, unigenitum in sinu patris praedicaret, dicens: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Tunc ergo Anna ascendit, cum sancta Ecclesia se in celsitudine diuinae praedicationis tam sublimiter extulit. Tunc etiam immolauit solennem hostiam, quia de cognitione diuinitatis, in auditorum suorum cordibus flammam mirae deuotionis accendit. Solennis quippe hostia fuit, de incomparabili eloquio, singularis oblatio deuotionis. Tunc in conspectu Domini filium adduxit, cum auditorum suorum cordibus perfecte cognitionem summam diuinitatis intinuit. Quae profecto Dei cognitio quia non solum fide tenenda est, sed confessione, & quod credimus & confitemur, nec ignorare ulterius, nec silere permittimus, puer ablactatus, qui ad domum Domini addu-

citur, iugiter in conspectu Domini manere declaratur. Sequitur: Et dixit ei Helcana uir suus: Fac quod tibi bonum uideatur, mane donec ablaetetur eum. Quid est quod Annae consilium uiri sui auctoritate roboratur, nisi quia propositum sanctae Ecclesiae non ex humano praesumitur iudicio, sed ex diuino? Nam quicquid sancta Ecclesia in subiectis sibi nationibus disponere uoluit, tunc demum id ratum habuit, cum ex internae ueritatis iudicio, quid disponendum esset, agnouit. Et quia ad uocatum habemus apud patrem, qui interpellat pro nobis, subiungit, atque ait: Precorque, ut impleat Dominus uerbum suum. Quod est uerbum quod implendum asseritur, nisi praedestinata conuersio gentilitatis? Et quia per eius sanguinem reconciliamur Deo, ipse pro implendo uerbo precatur, cuius obtentu salus nostra perficitur. Precari etiam ei est, se in humanitate assumpta, pro salute nostra aeterno patri continue exhibere: quod dum sic se offerre non desinit, receptioni nostrae aditum ad uitam facit. Quia uero dispositionis suae consilium exquirendo proficit, apte subinfertur: Mansit ergo mulier, & lactauit filium suum, donec amoueret eum a lacte. Deinde sequitur: Et adduxit eum, postquam ablaetauerat, in uitulis tribus, & tribus modijs farinae, & amphora uini, & adduxit eum in domum Domini in Sylo. Quid namque per uitulum hoc loco significatur, nisi propositum imitandae uitae perfectorum? Sed uitulus est, cum in corde exoritur perficientis: bos autem, cum per robur uirtutis, ad effectum perducitur magnae conuersationis. Quo in loco ualde quaerendum est, cur non unus uitulus, sed tres ad tabernaculum adducti perhibentur? Sed in tribus uitulis infans delatus ostenditur, ut eorum formam insinuet, qui ad praedicationis ministerium instruitur. Perfectus etenim doctor, & peccatoribus conuertendis, & custodiendis iustis inuigilat. Quasi enim colonus summi patris familiae utrumque boue aratri inserit, ut non solum uigilare stantibus, ne corruiant, sed etiam lapsos possit erigere, ut substentent. Sed qui duos boues habet in subiectorum sollicitudine, ut esse perfectus ualeat, boue tertium iungat, in diuina contemplatione ut & corda proximorum in regio iugo loquendo, uelut arando aperiat, & semetipsum per singulari amoris fortitudinem; ad conditoris sui speciem semper extendat. Samuel ergo in uitulis tribus, & domum Domini ducitur, cum bene quisque proficiens, proponit: ut ex labore praedicationis prodesse ualeat proximis, & ex secreto quietis, inherere intimae uisioni conditoris. Et quia id bene exhibere animus imperiti nunquam poterit, in tribus etiam farinae modijs offertur. Ex farina quippe cum panes fiunt, preparatio refectiois perficitur. Quod uero non in panibus, sed in farinae modijs offertur, bonam deuotionem, doctrinam proponere ostenditur, non ipsius doctrinae commodum exhibere. Modius ergo farinae sanctae praedicationis preparationem significat. Sed in tribus modijs farinae infans adducit: quia dum praedicare proponimus, uerbum scientiae preparamus peccatoribus ad conuersionem, iustis ad statum

1. Ioan. 2

perseuerantia, & nobis ad supernam contemplationem, uel certe unus modus est (ut diximus) pro conuersione peccatoris, alius pro disciplina coniugati, tertius uero pro excellenti puritate continentis. Et modij quidem dicuntur pro mensura discretiōis. Vnde & beatus Paulus perhibet, dicens: Non plus sapere, q̄ oportet sapere, sed sapere ad sobrietatē. Quod profectō, quia prādicatorū ordo electus exigentibus, non ex leuitate uanitatis habuit, sed ex uirtute bonae intentionis, sequitur:

Et amphora uini. Virtus uero bonae intentionis est charitas Dei, quae in electorū cordibus diffunditur, per donum Spiritus sancti. Quod nimirum charitatis donum, recte uini appellatione figuratur: quia mentem occupat, & a terrenis affectibus alienat, ut intentionē ad seculū non habeat, quam ad appetenda sola caelestia inflamat. Verum ut huius quoque uirtutis non perfectio, sed initium designetur, amphora uini, & non poculum fuisse ostenditur. In amphora quippe reponimus, quod quandoque per poculum propinemus. Hinc est enim quod is qui supernae charitatis perfectio nem gustauerat, Deo omnipotenti cōfitebatur, dicens: Impinguasti in oleo caput meū, & poculum meum in ebriam, quam praeclarū est. In amphora ergo uini Samuelem oblatum ostenditur: quia electus quisque cum ad Euangelicā prae dicationis ministerium praeparatur, ipsius praedicationis bonū proponit, non pro uana huius seculi ambitione, sed pro sola charitate impedere. In uitulū ergo adducitur pro proposito fortitudinis, in farinae modis pro doctrina uerbi, in amphora uini pro intentione charitatis. Quae profectō uirtutū initia, ubi sint perficienda edocet, cum subiungit: Et adduxit in domū Domini in Sylo. Domus Domini sancta Ecclesia recte intelligitur, quae nimirum in Sylo sita esse perhibetur. Sylo autē locus est, in quo arca Dei mansisse perhibetur. Quid ergo aliud Sylo isto in loco significat, q̄ ueteris legis traditione? Nam uelut arcam Dei continet, dū carnalē literā foris exhibet, quae in suis secretis spiritalē scientiā clausam tenet. Quid est ergo quod domus Domini in Sylo sita esse perhibet, nisi quia sancta Ecclesia in sacramento scripturarū, uelut in loco fundata cognoscitur? Illuc Samuel adductus asserit, illic oblatum: quia praeter sanctā Ecclesiā, locus nō est, ubi merita uirtū crescant, & ad culmen perfectionis ueniant. Sed cum ipse qui adductus est, asserit, eius quoque dilationis causa memoratur, cum subditur: Puer autē erat adhuc infans. Nam si infans tunc non esset, dum per se posset accedere, duci adhuc ab alio nō deberet. Sequitur: Et immolauerunt uitulū, & obtulerunt puerum Heli. Superius de sola Anna dicebatur: Et adduxit eum secum, postq̄ ablatauerat. Nunc autem de Helcana pariter, & de Anna subiungitur: Et immolauerunt uitulū, & obtulerunt puerum Heli. Tunc immolatus est uitulū, cum adductus est Samuel, & oblatum. Si ergo ibi erat tunc Helcana, & cum ducebatur, & cum offerebatur: quare non dicitur est, Adduxerunt eum se-

Rom. 12

psal. 22

cum, sicut dictum est, Et immolauerunt, & obtulerunt. Sed quia haec ad Ecclesiam, & ad Christū retulimus, illi laetare, illi adducere pertinet: offerre, & immolare, sibi & Christo. Ipsa quippe institit uerbo praedicationis, sed quibus doctrinam insinuat, uirtutē adimplēdaē operatiōis nequaquam ministrat. Literam quippe scripturae loquēdo exhibet, sed ipsum bonū se perētibus, non nisi cum sponso dare potest. Immolatur ergo uitulū, cum diuina gratia cordi bona petentis infundit, ut bona quae destinando deliberat, studio boni operis hilariter impendat. Vitulus enim tūc immolatur, quia uictima boni operis propositi, ab omnipotenti Deo deuota mētis oblatione suscipitur, si id quod ei uouendo mens exhibet, totū Deo ma-

tur per hilaritatē. De hac immolatione uitulū Dominus in Euangelio ait: Si uos, cum sitis mali, non sitis bona data dare filiis uestris, quanto magis pater meus caelestis dabit spiritū bonum petētibus uestris. Hinc Paulus ait: Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, unusquisque pro ut destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate. hilarē em datorē diligit Deus. Quid nāq̄ est destinare in corde, nisi proponere ex deliberatione? Dum ergo destinauit, dixit, quasi uitulū adductū asseruit. Sed dum addidit, non ex tristitia, aut ex necessitate: quia hilarē datorē diligit Deus: adductū uitulū qualiter immolef, exposuit. Adducuntur ergo uitulū, cum ad agenda fortia bene proponendo praeparatur: sed uitulū immolatur, cum deliberatio boni propositi Deo impenditur, in oblatione magne deuotionis. Vterque autem, id est uir & uxor uitulū immolasse perhibentur: quia eadē hilaritas fidelibus subditis praedicatoris uoce ostēditur, atq̄ in eorū cordibus diuina gratia propagatur. Pariter ergo uitulū immolant, cum in corde bene proficientis subditi, diuina conuenit cum humana praedicatione. Tres autem uitulū adducuntur: quia cum auxilium lapsis & stantibus ferre, & nobis ipsis opē custodiā proponimus, dum una bona intentione haec attendimus, tria quidem sunt respectu operis, sed unum in munere oblationis. Tria quidem sunt, quia erga nos, & proximos nostros diuerso respectu, & diuersis temporibus exhibent: sed unus sunt uitulū, quia simul proponunt, & pari deuotione oblationis Deo impenduntur, & una in eis hilaritas, & alia non habetur. Sequitur: Et obtulerunt puerum Heli. In Heli, non solū personae doctorū ueterum, sed etiam doctrinae figuratur. Quid est ergo quod puer Samuel Heli oblatum asserit, nisi hoc quod aperte cognoscit: quia quisquis praedico-

Math. 7

2. Cor. 9

cando, alijs prodesse nititur, non solum noua scribere debet, sed etiā uetera. Vnde & Dominus in Euangelio per parabolam dicit: Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & uetera. Samuel ergo Heli tunc offertur, cum mēs bene proficientis subditi legis & Prophetarū scientia eruditur: ut in libris antiquorū occidentē literam legat, sed etiam secundū spiritū uiuificantem intelli-

gatur: & sic quod foris sonat, accipiat, ut praeter elementorū sonum, quod intus insonet spiritus, recognoscat, & ad fidē noua habeat, sed quoties necesse fuerit, ad noui testamenti cōfirmationem scripturas ueteres adducat. Tunc quippe defendere noua poterit, cum eorum rationē ex ueteribus agnoscat. Apertē igitur Samuel Heli oblatum asserit: quia solum sufficienter noua praedico-

cat, qui eam rationē, qua intelligenda sunt uetera nō ignorat. Et quia eadem scripturas ueteres intelligere sine praepatore nō possumus, & doctor nihil in nobis docendo proficit, si quod ipse foris loquitur, in cordibus nostris per diuinā gratiam non infundatur, mater non sola puerū obtulit, sed cum uiro. Ei autē, cui filiū tradit, se cum uerbo praecōij Anna insinuauit, dicens: Obsecro mi Domine uiuit anima tua, ego sum illa mulier, quae steti coram te hic. Coram Heli Anna stetit: quia sancta Ecclesia doctorū synagogae nullis persecutionibus corrui. Quod tale est, ac si dicat Ecclesia glorians synagogae praeposita: Idcirco orbem parere per Euangelium Deo potuit: quia aduersa, quae mihi intulisti, in uicta toleraui. Nam si poenis uicta uetustati me subderē, nouam redemptori nationū sobolē nequaquam genuissem. Et quia humiliter loquitur, obsecrādo Dominū uocat. Quia uero ei uita aeternae pignus in fide redemptoris dare appetit, dicit: Viuit anima tua. Sed quae se stetit gloria est, magna de se protulit. Et quia eadem magna humiliter, nō superbe dixerat, ea protinus ad laudem omnipotentis Dei retulit, dicens:

Oraui, & dedit mihi Dominus petitionē quam rogauit eum. Idcirco & ego cōmendaui eum Domino. Diuina gratia ad hoc sanctae Ecclesiae filios tribuit, ut eos doctrina ueritatis instituat, bonis moribus exornet, pia super eos custodia uigilet, a malo declinare perfecte faciat, & ad aeternā patriā sufficientē bonorū operū copia praeparare. Haec profectō ministerij pastoralis sunt, sed electus praedicator ea suis uiribus implere posse diffidit. Quia ergo nec sua uirtute aliquos per Euangelium potest gignere, nec quos generat, custodiā recte per Annam in Ecclesiae typo nunc dicitur:

Oraui, & dedit mihi Dominus petitionē, quā rogauit eum. Idcirco & ego cōmendaui eum Domino, cunctis diebus quibus fuerit cōmendatus Domino. Nam ut gignere possit, obsecrat, & ut hi, quos orando obtinet, in sancta cōuersatione permanent, eos item omnipotenti Deo precibus cōmēdat. Et quia ab eisdem precibus nunq̄ desinit, cunctis diebus se cōmendare filiū Deo dicit. Cunctis nāq̄ diebus Domino filiū cōmendare, est ei pro eorum salute, quos generat, omni huius uirae tempore supplicare. Dies nāq̄ quibus Domino cōmendamur, tempora praesentis uirae significāt. In quibus profectō diebus tanto ualidioribus diuinā protectionis auxilijs indigemus, quāto grauioribus spiritū malignorū tentamentis impetimur. Quia uero in plerisq̄ codicibus non cōmendatus, sed cōmodatus legitur, a bono intellectu non uacat. A matre quippe Ecclesia in hac uita si-

lij cōmodantur. Quicquid uero cōmodamus, id reddi nobis in fide excipientis expectamus. Dies uero uirtutū spiritaliū, claritates sunt. Quibus profectō dieb. Anna filius Domino cōmodat: quia ei sancta Ecclesia electos offert in claritate uirtutum, ut eos postmodum ad augmentū sui aeterni gaudiij sibi omnipotens Deus exhibeat in splēdore ribus praemiorū. Et notandum quia omnibus diebus cōmendatus asseritur, ut ei de eo quod habendum est de spiritali cōuersatione, nihil desit, quē praedicator electus in aeterna uita recipere tenebrosū ex aliqua parte non poterit. Sequitur:

Et adorauerunt ibi Dominum. Et nos mēbra sanctae Ecclesiae, cum per scripturas testamenti ueteris, uenerationi & praecōio conditoris summitimur, ibi profectō Dominum adoramus: quia patrum ueterum fidem tenemus, & eandem fidem per dilectionem in bono opere exercemus.

Caput I.

Alc de principio typica expositione protulimus: nunc in eiusdem uerbis historia, eruditionem nostram per moralem significationem requiramus. Fuit uir unus (inquit) de Ramatha Sophim. In hoc uiro uno, quid rectius q̄ unusquisque nouus seculi contemptor designatur? Vir nāq̄ dicitur, quia proposito fortis est: unus uero, quia amore singularis. uir nāq̄ est: quia ex magna uirtute cōstita praesentia despicit: sed unus, quia sola omnipotentis Dei specie frui concupiscit. Quisquis enim perfecte terrena despicit, uir est ex fortitudine: sed si conditorem suum ardentem uidere non cupiat, non est unus ex intentione. Perfectio igitur uiri, in praecōio ponitur unitatis, ut qui seculum potenter despicit, meritum non diuidat, solis supernis inhiet, ad ea tantū quae de uisione conditoris sunt aeterna gaudia suspiret. Talis profectō erat qui Deo confitens, ait: Quid mihi restat in caelo, & a te quid uolui super terram? Hinc item dicit: Vultum tuum Domine requirā. Qui enim in terra nihil uoluit, profectō uir fuit: sed qui neq̄ in caelo, neq̄ in terra aliquid praeter ipsum uoluit, qui spretis omnibus solum eius uultum quaesuit, non solum uir, sed etiam unus extitit. De hac unitate Dominus in Euangelio Marthae loquitur, dicens: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima, porro unum est necessariū. Hinc Lucas de perfecto credentiū numero loquens, ait: Erat eis cor unū, & anima una. Vnū quippe eis cor erat: quia per intentionē rationis, solū conditorē aspexerant, unam animā habebant: quia per affectionē amoris, solū eius faciem uidere desiderabant. Hinc est quod diligens propheta secum reputat, dicens: Sitiuit anima mea ad Deū fontē uiuū, quādo ueniā, & apparebo ante faciem Dei. Pro hac unitate obtinenda ueritas docens, ait: Qui nō renunciauerit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. Quae etiam nostra sunt: quia hi qui abrenunciantes seculo remotioris uirae secretū petiuimus, monachi uocamur. Monos quidē Graecē, Latine autē unus dicitur.

Luc. 10

Act. 4

psal. 72

psal. 26

psal. 41

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

Luc. 14

ciſ. Hoc quippe titulo appellationis inſcribimur, ut uox nominis noſtri nobis inſinuet altitudinem dignitatis, & animus noſter ſāto ardētius ad conditoris uifione ſe erigat, quanto ſublīmitatē claritatis, in qua ſemper debet cōſiſtere, quaſi in fronte praelatam portat. Sed diuini amoris ſublīmitas, in ſola catholica Eccleſia ueris electis impēditur. Bene ergo uir, qui unus dicitur: De Ramatha Sophim, & de monte Effraim fuiſſe perhibetur. Ramatha quippe (ut iam dixi) Hebræum nomē eſt, ſed Latina locutiōe, dicit uifio cōſummata. Quæ profectō appellatio ſanctæ Eccleſiæ cōuenit, quæ antiquitūſ a prophetis præuiſa eſt, ſed in ſinem ſeculorū, in redemptoris fide diſpoſita. Conſummata ergo uifio ſanctæ Eccleſiæ dicitur: quia per redemptorē humani generis erecta eſt in religionis culmine, quæ olim tantū prouiſa erat ſpiritu prophetiæ. Hæc autem Sophim eſt deſcribitur in monte Effraim ædificata: quia cōtemplatione Dei ceſſiſſima eſt, & ſpiritalis uirtutibus ſecunda. Sophim quippe ſpecula dicitur, Effraim fructificans. Quæ profectō uocabula ſitū ſanctæ Eccleſiæ recte inſinuant, quæ non ſolum in tentione uifionis alta eſt, ſed excellentia conuerſationis. Quibus etiam uocabulis, & hæreticorū dementia, & cæterorū improborum ſterilitas reprobatur. Illi quidem dum à rectitudine fidei deuiant, ſpeculationē ſublīmitatis non habent: iſti uerō quia recta uident, quæ agant, & ea facere ſemper diſſimulant, ſpeculam quidem habent, ſed uirtutum montem excellenti uita nō obtinent. Sancta uerō Eccleſia quia in Sophim, id eſt, in ſpeculatione ſublīmis eſt, gloria dicitur: Noſtra cōuerſatio in coelis eſt. Quia etiam in uirtutum monte per boni operis fructum conſtituta eſt, elīſam reprobatorū fidem reprobans, ait: Fides ſine operibus mortua eſt. Hinc item prædicans, dicit: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei. Vir ergo, qui unus dicitur, de monte Effraim eſſe memoratur: quia & terrena deſpicere, & ſuperna deſiderare, ei ſolum prodeſt, qui per fidem catholicam intra ſanctam Eccleſiam ſeſe cōtinet. Sequitur: Et nomen eius Helcana, filius Hieroboam, filij Helij, filij Thaur, filij Suph.] Hoc etiā nomen ſuperius oſtēdimus: quia ab Hebræa lingua, in noſtram Dei ſeruor uerteretur. Quod profectō nomen uiri, bene congruit ordini ſpiritalis expoſitionis. Qui enim uir unus dicitur, neceſſe eſt ut ex Dei ſentore cenſeatur. Quis enim aut tēporalia deſpicere, aut amare cœleſtia ſine diuina gratia poſſit? Neceſſe quippe eſt, ut hunc gratia diuina præueniat: quatenus ſpiritus ſancti igne ſuccēſus, quanto ardentius ſumma diligit, tanto fortius ſua contemnat. Cui etiam in genealogiæ ordine quatuor patrum nomina perſcribuntur: quia in fide redemptoris eorum prædicatione genitus eſt, qui in eundem humani generis redemptorē, per quatuor Euangelistarum ſcripta, de omni mundi parte creditur. Qui etiam Effraheus dicitur. De monte Effraim, & Effraheus eſt, qui in fertili terra, ſterilis non eſt. Nam pleriq; intra ſanctā Eccle-

ſiam nomine cenſentur fidei, cuius nullos profecerunt fructus actionis. Qui nimirū dum de Eccleſia prodeſt, uelut de monte fructifero eſſe ſentuntur: ſed quia ipſi bonorū operum non habent fructum, non ſunt Effrahei. De monte ergo Effraim eſt, & Effraheus non eſt, qui fidem catholicam in Eccleſia didicit, ſed opera digna fidei non impendit. Talibus profectō ueritas in Euangelio cōminatur, dicens: Auferetur a uobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius. Hinc ſub ſiculneæ ſpecte, colono ſanctæ Eccleſiæ repulſionē in fructuoſæ animæ imperans, ait: Succide eam, ut quid terram occupat? Hinc Ioannes Baptiſta cōminans, ait: Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. De monte quoq; Effraim eos eſſe oſtēderat, ſed non Effraheos, de quibus ueritas in Euangelio per parabolam dicit: Malos male perdet, & uineam ſuam alijs locabit agricolis, qui reddant ei fructum in temporibus ſuis. Vir ergo de monte Effraim, dicit Effraheus: quia quicumq; intra ſanctam Eccleſiam fidem catholicam tenemus, dum per ardorem affectionis terrena abiicimus, cœleſtia amamus, oportet et ut à terrenis quæ deſpicimus, per boni operis laborem ſeparemur, & ad ea quæ diligimus cœleſtia præparemur. Eſſe ergo in Eccleſia, & opera bona non facere, quia ad acquirendæ æternæ ſalutis bonum non prodeſt: uir qui de monte Effraim aſſeritur, etiam Effraheus fuiſſe memoratur. Vnde & duas uxores habere deſcribitur: quia actiua uita per ſecunditatem boni operis, & contemplatiua uita coniungitur per amorem internæ delectationis. Quam ob rem Fenennæ filij fuiſſe dicuntur, Annæ autem filij non fuiſſe. Quid enim ſunt actiue uita filij, niſi bonorū operum fructus? Et quid eſt quod Anna filios nō habet, niſi quia rudis contemplatio, ea quæ iam amare cœpit, internæ contemplationis gaudia citō nō obtinet? Filij quidē ſunt contemplatiua uita gaudia internæ uifionis. Sed mens, quæ cōtemplari æterna inchoat, ad eorum gaudia excipiēda, tanto difficilius peruenit, quanto etiam illorum pulchritudinem non attendit. Quis ergo in gloria eius pulchritudinis gaudere præualeat, quam non uidet? Mens autem, quæ in eternorum bonorum contemplatione ſenouiter eleuat, ad ea tanto tardius aſſurgit, quanto humanitatis ſuę familiares tenebras uelociter non deponit: quia dum à ſe abiicere mundanas curas non præualeat, uelut in oculis geſtat puluerē, quod id quod cupit, uidere non poſſe. Prius ergo abiiciendus eſt puluis ex oculo, deinde oculus refovetur. Puluis quippe abiicitur, cum ab intentione mentis cuncta rerum corporearum phantaſmata remouentur, & oculus refouetur, cum uſu continuę meditationis eadem mentis intentio ad æterna ſuſtollitur. Quæ profectō cum diuturna cōſuetudine in ſuperis morari didicerit, eadem diuturnitate cōſuetudinis, puritate obtinet, qua dum clarius æterna reſpicit, in eorū gloria exultare plenius poſſit. Anna ergo nō habuiſſe filios dicitur, ut non

ut non ſolum inchoantis imperfectio deſignetur, ſed etiam uita contemplatiua ceſſitudo. Magno enim meritum ſita eſt culmine, quæ in fecunditatis ſuę gaudio facile haberi non poſſe. Hinc eſt enim quod Iacob Rachelem coniugem habere deſiderat, ſed tamen ei prius Lia ſubſternit, ut pro obtinenda illius ſpecie, ſeptenarius annorum numerus in foci ſeruitio geminetur: quia amator uita contemplatiua, hanc in ubertate æterni gaudij citō adipiſci deſiderat, ſed tamen ei omnium donorum largitor ſpiritus citō non tribuit, ne habitam quaſi uilem deſpiciat, ſi facilitas ei hanc pro uoto reſtatur, ſed tanto ea ſeruat dulcius, ſollicitiusq; cuſtodiat, quanto hac difficilius promeretur. Quare & ſequitur: Et aſcendebat uir ille ſtatutis diebus, ut adoraret & immolaret Domino exercituum in Sylo.] Statutis quidem diebus aſcendit: quia in ſplendoribus æternæ uifionis paulatim proficit. Quid enim ſunt illæ manifeſtationes interni luminis, niſi dies electæ mentis? & ſtatuti naq; dies ſunt: quia in profectu ſpiritalis uita poſitis, diuina ordinatione diſponuntur. Statuti etiam dies ſunt: quia in eorū claritate non poſſumus admitti, cum uolumus, ſed cum diuina dignatione ſubleuamur. Aliquādo naq; nos in cōtemplatione internæ lucis excipit, quandoq; labi uſq; ad perferendas humanitatis tenebras relinquit. Quasi enim ſtatutis diebus eleuat, quibus amœnitatem internæ lucis nō iugiter aperit, ſed per tempora ſuę diſpoſitionis oſtendit. Dies ergo noſtri ſunt: quia in magnis ſplendoribus excipimur, cum internæ gloriæ nobis pulchritudo reuelatur. Statuti uerō dies idcirco nominantur: quia ut intima luce ſeruamur non eſt noſtri conaminis, ſed diuine dignationis. Sæpe naq; diuturno ſilentio, inſtantibus ſupplicationibus, crebris gemitibus, illā nobis internæ lucis gloriā aperiri flagitamus, & in eius amœnitate recipi non meremur. Sæpe nil tale pro eius deſiderio agimus, ſed ſubito nos diuina gratia præuenit, ab imo noſtræ infirmitatis erigit, in ſuperna rapit, inſperantibusq; nobis gloriā ſuę lucis oſtendit. Diebus ergo ſtatutis aſcendimus: quia in contemplationē cœleſtium ſublīmarī non poſſumus noſtro conamine, ſed diuina diſpoſitione. Aſcenſus quoq; dies ſunt: quia quando illa ſublīmi luce nō fruimur, in imo ſumus, & cum in illius alta uifione aſſumimur, quā in imo iacuiſſemus ante aſſumptionis noſtræ horā cognouiſſimus. Diſplicemus nos tunc nobis, in quo fuiſſimus, placemus autem, in quo ſumus: quia abſorpta iam mens amore cœleſtium, dum lætatur luce qua fruatur, cūcta terrena horum nimio dedignatur. Vnde & beatus Petrus, dum in montem aſſumitur, dum nibe lucida obumbratur, dum ei trāſfiguratur gloria ſaluatoris oſtēditur, dicit: Bonum eſt nos hic eſſe Domine. Nam quia iā Dei omnipotentis munere mereatur intereſſe ſublīmibus, incomparabile illi bonum ineffabiliter diligit, ex cuius pulchritudine, cuncta quæ tranſeunt, uelut ſceda reprehendit. Sed quid eſt quod idem uir de ciuitate ſua aſcendere dicitur? Quid uerō aliud eſt

ciuitas, niſi cohabitantiū munimentū? Quæ autē eſt hæc ciuitas, niſi muniti cordis perfecta cuſtodia circumſpectionis? Hæc nimirū uelut cohabitantes ciues altis moenibus protegit: quia dum cuſtodientis uirtutibus ſolenter inuigilat, internam eorū pacē hoſtis callidus non cōturbat. In hac certe ciuitate nos conſiſtere, ſapiēs ille præcepit, qui ait: Omni cuſtodia ſerua cor tuū, quoniā ex ipſo uita procedit. Hinc etiā Dominus diſcipulis præcipit, dicens: Vos autē ſedete in ciuitate, donec induamini uirtute ex alto. In ciuitate quippe ſedemus, cum per quotidianā ſollicitudinē in internæ cuſtodie deſenſione requieſcimus. In qua ſedentes, uirtute induimur ex alto: quia præparati iam in habitaculū ſancti ſpiritus, per eius gratiā, in ſupernæ gloriæ cōtemplationē ſubleuamur. In hoc igitur quod uir Effraheus de ciuitate ſua aſcendere dicitur, quid aliud, q̄ negligentia noſtræ culpa indicatur? Nam per contemplationē ſimā cœleſtia uolumus, qui nō ſolum cordis, ſed etiā corporis cuſtodia non habemus. Et quidē ſæpe indecenter aſpicimus, ocioſa audimus, ſuperflua loquimur, ſomnū, cibū non ad refectionē corporis habemus, ſed ad uſum delectationis. Itaq; cum diſcutere ambigua uolumus, ſuperna conſpicere, tenebras noſtras deſerere, internæ dulcedinis ſaporē guſtare, ab illius ſecreto tāto dignius repellimur, quanto munitionis noſtrę fortitudines negligentius diſſipamus: ſamq; nobis tanto eſt aſcendere difficilius, quanto ad noſmetipſos relapſi, in altitudinē cuſtodie erigere nō curauimus cordis munitiones. Aſcendat ergo uir de ciuitate ſua, ut qui per internā cōtemplationē appetit proficere, exteriores ſenſus ordinet, mentē regat, & quaſi in altis receptus munitioibus, expectet ubi eum ſuperna illuſtratio uiſitet. Ad ſtatutorū quippe dierum aſcenſum iam qui paratus inuigilat, dignus cuſtodia puritatis efficitur, ut ſepius diuina dignatione uiſitetur. Sed dum aſcendere dicitur, aſcenſionis etiā cauſa memorat, cū ſubditur: Ut adoraret, & immolaret Domino exercituum in Sylo.] Quiſquis diuina cōtemplationis arce ſuſtollitur, in illa cuncta illuminante luce reſpicit, & quod ſe mirabiliter terreat, & quod ineffabiliter delectet. Nam illa ſumma uifio, ut electę menti ſe aperit, & imperſcrutabile abyſſum iudiciorū Dei, et bonitatis eius abūdantiā miſericorditer oſtēdit, ut uidentem magno pauore deſiciat, & ingenti gaudio ſuſtollat: & terrore quidē deſiciat, ut ſtatū mundanæ affectionis deſerat, & mulcetur gaudio, ut quod præguſtare de conditoris bonitate inchoat, ardentius cōcupiſcat. Tunc quippe adorat, cum cōſiderata illa immenſitate omnipotentis, ſic conditori ſubmittit, ut cōtra ſpiritalē cōſeruationē, carnalis cōcupiſcentię impulſibus nō leuetur. Adorās autē immolat: quia quo humilīus diuina ueneratione proſternitur, ſummæ claritatis illius blandimento ſuauius refouetur. Adorare igitur aſcendens, eſt diuina omnipotentię magna caſti amoris ueneratione ſubmitti: immolare uerō, diuine lucis ſuauiſſitate ineffabiliter delectari. Electa enim mēs

uelut spiritali immolationi Deo se consecrat, dū in illa ineffabili eleuationis suae lætitia, eam ignis diuinæ charitatis ardētius inflamat. Dum ergo electi cuiusq; studium, sub Effrathæo uiro ostēditur, & adorare dicitur, & immolare: quia sic mens electa appetit superna conspicerē, ut spiritali uisione proficiens, & omnem statum cōterat carnalis uitæ, & plenitudinē capiat æternę lætitię. Nam & si ad hanc summā cōtemplationis altitudinem carnalis aliquis non assumitur, quantum tamē ad illam spiritalē conuersationem, in quam illo ascensu cōtemplationis proficit, antequam proficiat quodammodo carnalis est. Hoc enim ipsum quasi carnale est, per altitudinem uisionis a corporearum rerum intentione separari non posse. Sed ut temeritas humanæ audacię cōprimatur, prius adorare dicit, postea immolare. Ordinatus quippe cōtemplantis ascensus est, si a timore incipiat. Timor autē ipse quid aliud quā electę mentis ad diuinam gloriā spectandam transeuntis præordinata purgatio. Eo enim purius diuinæ lucis radios intueri merebitur, quo ualidiori timore deiecta, uisioni maiestatis intimę purgatio exhibetur. Sic ergo Effrathæi huius conuersatio foris nobis ostenditur, ut ad perfectionē tendentibus, quid intus agendum sit, rationabiliter demonstretur. Igitur dum summā glorię respici claritate appetimus, præsumptionis nostrę ausum in hoc timoris transitu præfigamus: ut quo uenerabilius omnipotētē Dominū metuimus, eo perspicacius benignitatis eius gloriā uideamus. Cuius etiā timoris magnitudo, electę menti aliquando post ostētionē lætę uisionis incutitur. Quod profectō dum fit, non fit ut mentem ad glorię uisionē purificet, sed ut custodiat ab elatione. Vnde & Petrus & Iacobus, & Ioannes prius transformati Domini gloriā uiderunt, deinde incussio eis timore cecidere, ne elati perderent quod humiliter assumpti uidere meruissent. Aliquando ergo adoratio immolationē præcedit, aliquando immolatio adoratio: sed nimirū diuina dispositione, non nostro conamine. Vir quippe Effrathæus, ut prius adoraret, & postea immolaret, ascendisse describit: quia profectō ordo ita perfectus est, ut a ueneratione, quę ex pauore diuinæ districtiōnis nascit, ad speculationē lætę maiestatis efferamur. Diuina tamē clementia, electas mentes aliquando sic suę dulcedinis infusione exhilarat, ut eas in timoris magnitudinē non inducat. Vnde & subditur: Venit ergo dies, & immolauit Helca. **Quid est quod dicit, Venit dies, & immolauit: & nō dixit, Adorauit, & immolauit: nisi quia (ut superius dixit) sic sepe diuina dignatione ad uidendū gloriā diuinę claritatis extollimur, ut nulla tunc iudiciorū immista consideratione turbemur. Et quāq; sine magna ueneratione omnipotenti Deo electa anima nunq; assistat, tamen uelut immolat, & non adorat, dum sic illa summī gaudiū felicitate fruatur, ut deiectione timoris nullā quatatur. In hunc quippe affectū uenerat quę dicebat: Osculetur me osculo oris sui. Quę timoris affectū præterdit, quę**

osculari appetit. Hinc etiam de Moysē scriptū est: quia Deo loquebatur, sicut solet loqui uir cū amico suo. Nam uelut ueniente die, hunc scriptura sacra sic immolare ostendit, ut eum adoratio timoris nulla profrauisset. Quo in loco hoc notādum uideo, quod ut adoraret & immolaret, ascendere dicit, non tamen adorasse & immolasse ueniente die, sed immolasse solū. Alij ergo sunt dies quibus ascendimus, ut adoremus, & immolemus: alij ille dies, qui dū uenerit, immolamus. Dū enim nostro conamine in diuinarū rerū meditatione suspendimur, quasi statuti ascēsus nostri dies sunt: quā quosdam spiritalis luminis radios intuemur, quosdā nos ipsi nobis ordinamus, ab imo nostrę humanitatis quadam altitudine subleuamur. Sed quia his meditationibus, sine diuina gratia nihil agitur, & quia nec timorē nobis præualemus incutere, nec diuinę dulcedinis suauitatē exhibere, ascēsus quidē dies sunt, in quibus adorare & immolare statui mus, sed tñ in eis nec adoramus, nec immolamus. Dies autē alius uenit, & immolamus: quia subita luce gratię diuinę respingimur, & de gloria maiestatis eius, ineffabilē percipimus abundantia dilectionis. Hic ergo dies nō est illorū aliquis, sed illos sequitur: quia nimirū si nostra dispositiōe, hanc diuinę gratię largitatē accipere nō ualeamus, tñ eā nunquā pmeremur, nisi omnino curemus, ut & mediādo, & quotidie legēdo, & orādo, in ijs quę possumus, spiritalib. claritatibus immoremur. Venit se autē dies dicit, ut superna dignatio designetur: quia cū electas animas uisitat, nō est facultatis nostrę, sed bonitatis suę. Sequitur: Deditq; Fenēne, & filijs, & filiabus partes, Annæ autē dedit partem unā tristis: quia Annā diligebat. **Filij namq; Fenēne sunt mētis sacre cōsilia, quę per studiū pietatis actiue uitę succrescūt. Qui nimirū filij cū matre partes accipiūt, cū cōsilia pietatis, ad splendore superne gratię, in operū bonorū pinguescūt deuotione. Pia etenim mens quo sublimius tollit in diuina cōtemplatione, eo deuotius se extēdit in sancta operatione. Partes nāq; matris huius, & filiorū, preparationes sanctorū operū sunt. Vnā uerō partē Annę tristis exhibet: quia per cōtemplationem, qua superna desiderat, quādiū in hac ærumnā temporis impedita, superna quę amat nō obtinet, in solis fletibus paffum refectiōis habet. Ieiunā quippe se tenet, quoties se proiectā ab eternis gaudijs memorās, flere non potest. Partē igit unā a tristia accipit: quia nunq; pro uoto reficitur, nisi cū flendo satiatur. Quā ei uir Effrathæus tristis tribuit, qui cū partē Fenēne tribueret, tristis non fuit: quia uidelicet lætā in preparatione bonorū operū, quia supernis quę amat, quādiū differtur gaudijs non lætatur. Hanc certē partem Annę tribuerat, qui eternis se intuens exclusum bonis loquebatur, dicens: Fuerūt mihi lachrymę mee pannes die ac nocte, dum dicit mihi quotidie ubi est Deus tuus? Sed inchoātis adhuc imperfectio designat, dū Effrathęi cōsumma altera alterā affligere, & uehementer angere perhibetur. Perfectio enim cuiq; eo nequaquā pugna cōmittitur uxorum, quo**

Exod. 33

Psal. 41

firma iam experiētia nouit discretē disponere indigentiam operis, & intentionem cōtemplationis. Nam uelut in pace utraq; uxorem possidet, qui nec tempora operis cōtemplationi deputat: nec cōtemplationis oia per intentionē operis inquietat. Affligebat quoq; eam æmula eius, & uehementer angebat: in tantum, ut exprobraret ei qd conclusisset Dominus uulua eius. **Ab æmula Anna affligitur, cū immoderata intentio boni operis turbat quietē internę uisionis. Affligit, cum ei illa præponit, quę esse nobilior cōprobatur, & uehementer angitur: quia electę mentis cōtemplatio angustatur, dum is qui in cōtemplatione sublimiū esse desiderat, sese in actiua uitę operibus immoderatus dilatat. Angere quippe, stringere est. Mentis quippe uisio stringit, cum impedita occurrat operū, in illa internę lucis immensitate nequaquā dilatat. Et quia hanc uehementer angere dicit, notandū est: quia etiā boni operis immoderata sollicitudo cōtemplationi non parū nocet. Fenenna quippe Annam uehementer angit: quia mens, dū actiua uitā immoderate impendit, ualde difficile est, ut cū ad disponēda terrena se occupat, in uisione cœlestiū potēter surgat. Cui etiā uelut sterili Fenennā dilatat: quia dum eam actiua uitā bonorū operū fructus cito proferimus, & ad internę cōtemplationis gaudia facile pertingere non ualemus: sterili ista cernit, dū rudes de eius fecunditate desperamus. Dum ergo pro fecunditate Fenennā diligimus, Anna affligit, & sterilitatis opprobrio notat: quia dū bonarū actiōnum sollicitudinem non ea qua debemus discretionē restringimus, puritatē cōtemplationis tanto nobis difficiliorem reddimus, quanto nobiliorē uitā excellenti studio nequaquā retinemus. Sed quia ad altiora inchoauit ascendere, si fortis est in suo proposito, huiusmodi tentamenta tolerans, non desperat. Nam ad ea quę cepit alta cōtemplationis innitit: & de actionis cibo consolari despicit, qui in sola cōditoris specie delectari concupuit. Aprē itaq; subditur: Porro Anna flebat, & non capiebat cibū. **In fletu quippe ardens desiderium diuinę cōtemplationis ostenditur: in dedignatione uerō cibi, despectus lætitię transeuntis. Mens em̄ quę feruentib. desiderijs interna desiderat, dum terrenę lætitię blandimentū respuit, dum instantib. gemitibus infundi sibi supernę lucis amōnitatem expetit, flet utiq; & cibum nō capit. Hūc namq; cibū fastidiebat, qui dicebat: Re nuit consolari anima mea. Sed qui cibū solati capere de oblectamento rerum conditarū dedignatus est, epulas deliciarū suarum, quia in solo cōditore inuenit, dicit: Memor fui Dei, & delectatus sum. Ad has profectō epulas silentem coniugem hortabatur, cum diceret: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc consistebor illi: salutare uultus mei, & Deus meus. Quę nimirū exhortatio hic quoq; cognoscit: quia a uiro suo, cur fleat, & quare non comedat, & afflicti cor habeat, interrogat. Quasi dicit: Cur de nō habita cōtemplationis perfectionē****

Psal. 76

Psal. 42

contristatis, quā si rudis nō obtines pficiens obrinebis? Vnde & quę afflicta ab æmula comedere noluit, a uiro cohortata manducauit: quia quę saniori consilio ima despicit, perfectionem cōtemplationis habet in spe, quā nondum habet in uirtute experiētia. Ferē enim deficienti, & collapsę cōtemplationi spei renouatę gaudium cibus est. Ad uiri ergo sui uocem Anna reficitur, cū cōtemplationis intentio concussa per tentationem, ab eo qui se amare coeperat, ad spē sui profectus excitatur. Vnde sumpto cibo surrexit, omnipotenti Deo preces fudit, atque ei sexum uirilem, si hunc ab eo accipere mereretur, uouit. **Natum filium omnipotenti Deo uouet, qui gaudiū cōtemplationis ad fructum mentis expetit, non ad fauorem uanitatis. Sed bene petentib. in cōtemplationis desiderio carnales præpositi obistere uehementer solent: eo quippe ineptius agere secretiorē uitā appetentes cogitant, quo ipsi uim internę dulcedinis ignorant. Qui si aliquando in spiritalis subditos uoce asperę inuectionis fuerunt, ab eis humillima ratione sedandi sunt. Nam si se ita rationabiliter contra rectē agentes erigunt, reuerentia superioris ordinis exigit, ut tūc honorentur: cum modū rationis excedunt. Quos sanē utrosq; & carnales scilicet prælatos, & spiritalis subditos, bene Heli & Anna insinuant. nam cum illa antē postes templi Domini federet, & Anna oraret, os eius Heli obseruauit: & eā ebrā uocauit. Sed hæc, quę iniurias patiēter sustinuit, humilitatē respon si exhibuit, cum ueritate rationis. Ancillā se eius asseruit, ex multo dolore & mœrore loqui, & furentem in se animū non solū sedauit, sed etiā pro consequendo fructu sui desiderij, ad orationē cor uertit. Sed quia hæc ultima ad historiam diximus, non ab re agimus, si in his sacrę historię uerbis eruditionem nostrā paulo subtilius requiramus. Si ergo rerū ordo requiritur, prius ināducauit & bibit, dehinc amarum animum habuit, orauit Dominum flens largiter, postea uotum uouit, & preces multiplicauit. **Quid multiplicatio precum Annę, nisi illam electorū perfectionē significat, ad quam nos doctor egregius hortatur, dicens: Sine intermissione orate? Sine intermissione nanque orare, nisi perfectus uir potest: orare enim sine intermissione, est per affectū supplicationis, cōditori semper assistere. Qui autē imperfectionis adhuc infirmitate deprimatur, eo sine intermissione Dominū non obsecrat, quo in ipso etiam orationis tempore, a conspectu eius mentis elabit uagatione. Bene autem ante precum multiplicationem, uotum uouisse sancta mulier dicitur: quia nisi quis se totū cœlitem per propositi rigore exhibeat, eo sapit ab effectu supplicationis educitur, quo mobilitate mentis in gyru mundanę intentionis uertitur, & in conspectu Domini, per fortem custodiā non tenetur. Sed spiritali proposito sese uouere electi mens cœlestibus gaudijs poterit, si largiter flere iam nouit, si fletum largitate superne dulcedinis saporem gustare iam didicit: atque in illius internę refectiōis suę gaudio occupata, respicere ter****

x. Theff. 3

rena fastidit. Apertè igitur ante uotum suum fle-
uissè largiter Anna describitur: quia totū sese quis
exhibere sic cœlitè terrena oblitiscendo non
poterit, nisi magnis accensus fletibus, in mortuæ
sua mundo mentis solatio, delectationis intima
recipere suauitatem nouit. & quia in gaudio ani-
mæ hoc lachrymarum solatium non recipitur, si
se prius non afficit per amaritudinem cōpunctio-
nis: & quicquid in se de labenti uiuit lætitiā, salu-
bris tristitiæ pugione transfigit: Anna amaro ani-
mo antè fleuissè relata est, & sic largiter flere potu-
isse. Quod bene Salomon insinuat, dicens: Cor
quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio
eius non miscetur extraneus. Extraneus quippe
est, qui adhuc de bonis exterioribus intentionem
delectationis habet. Qui certè in gaudio amari-
tati cordis non recipitur: quia non potest experiri,
quæ sit interna lætitiā, nisi qui perfectè cōtemne-
re exteriorem curat. Sed notandum adhuc, quia
ante ista omnia surrexissè, relata est: & antequam
surgeret, comedissè & bibissè. Quis est cibus ele-
ctæ animæ, nisi iuxta ueritatis uocem, Omne uer-
bum, quod procedit de ore Dei: & quid est e-
surgere, nisi se ad statum supernæ intentionis erige-
re: Antè ergo surrexissè quàm amaro animo fuis-
se dicitur, & antequam surgeret manducasse & bi-
bissè: quia electa anima de ærumna uitæ præsen-
tis dolere non poterit, si sese ad illa, quæ in cœle-
stibus perdidit, non extendit, & se ad illa summa
non eleuat, si à scripturæ sacræ pabulo ieiunat. Vt
surgamus ergo, manducamus & bibimus: quia tū
ad altitudinem superni amoris erigimur, cū scri-
pturæ sacræ profundis, & planioribus sensibus ro-
boramur. Dehinc si surgamus, amaritudinē cor-
dis acquirimus, quia dum in superna per amorem
ferimur, quæ in imo sunt, nō nobis præbēt blandi-
menta gaudij, sed asperitatem afflictionis. Sed iā ab
amaro animo, ad fletuum fluentia conscendimus:
quia cū iugi ualidaq; cōpunctione transfigimur,
ea mala, quæ in hac ualle lachrymarū incurrimus
& futura quæ timemus, & æterna bona quæ ami-
simus, flere copiosius ualemus. Hinc uerò ad uo-
uendorum uotorum secreta procedimus: quia dū
ab omni quod foris libet, fletuū nos largitas sepe-
lit: uelut totos effectos cœlites, supernis obtutib.
ostendit, & uota uouemus, quibus sic æterna bo-
na placent, ut mens nostra per nulla terrena atq;
carnalia se inquinat. Dehinc profectus nostros
precum multiplicatio sequitur: quia eo iam liben-
tius, sepius & instantius æterna oratio quærimus,
quo in solo futurorū bonorū solatio respiramus.
Mane autè adorant, & in ciuitatē suā reuertuntur.
Post multiplicationē precū, cū Anna conuige ma-
ne adorare, est inter magna uirtutū dona, humili-
tatis uirtutē custodire: & quia in illa sublimi uisio-
ne diuinitatis stare non potest anima quæ adhuc ista
corruptionis sarcina prægrauatur, aptè in ciuita-
te sua reuersi referunt. Electa enim anima, cū infir-
mitate prægrauante, a Dei contemplatione repel-
litur, ut redire in eandē uisionis altitudinem ualeat,
debet habere constructa ædificia munitionis,

Prov. 1.4

Math. 4

quatenus ad semetipsam relapsa, in alto se teneat,
unde iterum ad eandem intima claritatis altitudi-
nem consurgat. Quod & sub typo Hierusalem,
electæ animæ per Prophetam dicitur: Sta in excel-
so, & uide iucunditatem quæ ueniet tibi à Deo
tuo. Quasi dicat: Et si manere iugiter in Dei con-
templatione non potes, ne usque ad ima depona-
ris: ut ab altis custodiæ tuæ turribus, ad eum con-
templandum sine difficultate cōscendere, quem
desideras, possis. In Ramatha quidem ciuitatem
suam reuertitur, si cum à diuinæ maiestatis uisio-
ne repellitur, in sanctorum angelorum contem-
platione retinetur. Sed cum de ista subtiliori natu-
ra, id est angelica cogitare non præualeat, si ad bea-
tos martyres, uel electos alios, qui iam æternitate
recepti sunt, meditando recurrit (quia de perfecta
eorum gloria cogitat) nimirum tunc in sua ciuitate
recipitur, qui morari in sublimibus prohibetur.
Bene autem eadem Ramatha ciuitas sua dicitur:
quia quam familiariter diligit, suam esse indubi-
tanter credit. Suam nanque hanc ciuitatem esse
cognouerat, qui dicebat: Scimus quia si terrestris
domus nostra huius habitationis dissoluatur, quia
ædificationē habemus ex Deo, domum nō manu-
factam æternam in cœlis. Hinc iterum dicit: Hie-
rusalem quæ sursum est, mater nostra est. Sed qui
in illa sublimi ciuitate reuerti non potest, redeat
nihilominus in ciuitatem suam Ramatha: & qui
ab altissima illa deponitur, in istius Ecclesiæ ad-
huc in imo peregrinantis, sed sublimis uitæ fulgo-
re radiantis uisione teneatur. Eo quippe hic ite-
rum redire ad reuiscendum iubar alti ueriq; lumi-
nis poterit, quo eum sensum, quem carnis sarcina
ab internæ lucis secreto retrahit, usq; ad terræ in-
fima non deponit. Quid est autè quod post dierum
circulum Anna concipit & parit, nisi quia gaudi-
um perfectæ deuotionis, contemplatio ad condi-
toris pulchritudinem semel eleuata non suscipit?
Post dierum ergo circulum concepisse, & pepe-
rissè dicitur: quia dū ex consuetudine contempla-
tio ad superna rapitur, in uisione superni luminis
munus accipit desideratæ fecunditatis. Circulus
nanq; dierum est infusio diuinæ lucis. Quæ profe-
ctō in suo ambitu diebus pluribus cingitur, dum
una sua claritate mentem irradiat, sed sui splendo-
ris radios, per uices dispensatiuæ manifestationis
ei insinuat, quousque perfectius gaudium de ampli-
ori manifestatione comprehendat. Vel certè
post dierum circulum Anna concipit: quia nimi-
rum quandiu mentis aciem contemplationis ru-
ditas in gyrum mutabilitatis concutit, ipsa mens
ad percipiendum plenum internæ maiestatis gau-
dium non assurgit. Velut enim in quodam circulo
dies transeunt, cum mēs inchoantis in contem-
plationis seculum eleuat, sed uix per respectū iu-
bar luminis, eam adhuc rotantem ac discurren-
tem fixam in sua luce seruat. Post dierum ergo cir-
culum concipit: quia prius à mutationis suæ uer-
tiginè in standi robur anima ducitur, & cum stare
fixa ex usu in contemplatione didicerit, gaudium
perfectæ deuotionis in fructu suæ fecunditatis
apprehen-

Abac. 4

2. Cor. 5

Gal. 4

apprehendit. Quod etiā conceptū parit, quando
proximis ad gloriam supernæ maiestatis innotescit.
Natus uerò puer in tribus uitulis ad tabernaculū
ducitur: quia de largitate spiritalis muneris gra-
tias referre debemus summæ Trinitati. De quibus
uitulis Dominū obsecrans Propheta dicit: Omnē
aufer iniquitatē, & accipe bonū, & reddemus ui-
tulos laborū nostrorū. Quasi dicat: Pro largitate
munerū reddemus sacrificia laudis, per obsequiū
laborū. In domū uerò Domini puer offerendus
adducitur, cum sacræ mentis profectus, sancte Ec-
clesiæ doctoribus reuelatur, ut dum collatione sa-
pientū discutitur, fraude hostis callidi nequaquā
maculetur. Potest & domus Domini æternā patri-
am designare. De hac quippe Psalmista exultans,
dicit: Beati qui habitant in domo tua Domine, in
secula seculorū laudabunt te. In domum Domini
puer adducit, cum electa mens in alta sustollit, &
de omni, quod spiritaliter proficit, omnipotenti
Deo gratias referre fatigat, à quo profectus sui si-
bi impensa munera recognoscit. Bene autè unus ui-
tulus immolatur, cum tres delati referantur: quia &
si personarū Trinitas, cōfessione fidelitū in diuinis
laudibus canitur, earundē personarum inseparabi-
lis unitas prædicat. Sed qualis aut quanta sit laus,
si deuota nō sit: Aptè itaq; tribus uitulis, totidem
farinæ modij coniunguntur, ut de eo quod in Dei
laudibus ore dicimus, per deuotionem fatiemur.
Nam sine farina uitulum offert, qui Dei laudibus
uerba quidem edit, sed mente uaga ad ea quæ lo-
quitur, non intendit. Sed si uerba Dei laudando uel
orando proferentes hilarescimus, dum intelligen-
tiæ miscemus gaudium, illius uini, quod lætificat
cor hominis, amphorā farine sociamus. Hoc profe-
ctō insinuat, qui exoptans ait: Benedicat nos
Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, & me-
tuant eū omnes fines terræ. Quasi tres uitulos ad
tabernaculū duxit, qui Deum laudans diuinitatis
eius nomen repetendo, personarum proprietates
exposuit. Sed cum metuant, non eos sed eū dixit,
profectō qui tres adduxit uitulos, unum immola-
uit. Et quia farinam uitulis, & farine uinum mi-
scuit, gloriatur dicens: Ad ipsum ore meo clama-
ui, & exultauit sub lingua mea. Dum enim clama-
uit, quasi ad immolandum sacrificij uitulū duxit,
sed sub lingua sua exultare nō posset, si alta precis
sua uerba nō intelligeret. Cum clamauit ergo, in-
tellexit quæ clamauit & exultauit in oblatione om-
nipotentis Dei, non solum uitulum habuit, sed et-
iam farinam modios, & amphoram uini. Igitur ui-
tulus, farina & uinum, laus est Dei, intellectus lau-
dis, & lætitiā deuotæ mentis. Cur autem modium,
& amphora, in Dei oblatione nominant, nisi quia
mensuræ sunt nomina? Hoc etiam quid spiritua-
liter indicet, Paulus exponit, dicens: Vnusquisq;
donum habet ex Deo, unus quidem sic, alius uerò
sic. Hinc ueritas dicit: Mensuram bonam, & con-
fertam, & coagitatam dabit in sinum uestrū. Hæc
nobis mensuram custodire sacra scriptura præci-
pit, dicens: Supra te onus ne leuaueris. Sed electæ
animæ ualde cauendum est, ut hæc tria omnipo-

tenti Deo ardore piæ deuotionis offerat, & studio
manifestæ ueritatis. Vnde & eiusdem Annæ fili-
us, sacerdoti oblatu asseritur. Quod profectō &
nos agimus, si cum in sancta conuersatione profici-
mus, cum fecundis iam mentibus spiritali gaudi-
orum fructum proferimus, ad prælatorum no-
strorū examen ducimus omne, quod in nobis ex
superna cōtemplatione generatur. Et quia electi
uiri inter dona sublimia, humilitatis suæ bonū nō
deserunt, sequitur: Et adorauerūt ibi Dominū.]
In domo Domini Dominum adorant, qui & alta
mente in supernæ patrie contemplationem se ele-
uant, sed per humilitatem omnipotenti Deo sub-
sternuntur, & omni corde in uirtutes spiritus tam
sublimiter eleuantur. Hæc nō ex ordine, sed sum-
matim ad historiam, siue moralem intelligentiam
exponendo perstrinximus, ut uerba spiritalis cari-
tati quod subsequitur, secundum moralem typi-
camq; explanationem paulo latius indagemus.

Caput 11.

Exultauit cor meum in Domino.] In Annæ perso-
na sanctæ Ecclesiæ typum latere iam
ostendimus. Quæ nimirum nato iam
puero, in Domino exultare se perhi-
bet: quia de eo quod ad fidem redemptoris genti-
lem populum traxit, uanè non tumuit, sed in eo læ-
titiæ suæ intentionem tenuit, à quo fecunditatis
sua dona suscepit. Quibus nimirum uerbis sic læ-
titiæ suæ situm indicat, ut causam pariter exulta-
tionis eiusdem ostendat. Sterilis quidem fleuit, pa-
riens exultauit, ut sanctæ Ecclesiæ mores porten-
deret, quæ se in hanc uallem lachrymarum à para-
disi gaudijs profectam dolet, sed pro lucrandis ani-
mabus exilij sui ærumnas patienter sustinet. In hoc
tantum exultare consueuit, si in ærumna tempo-
ris, qua premitur, per fecunditatis suæ gloriam, mul-
tiplicatis electis cœlestis patriæ damna reparent.
Dicit ergo: Exultauit cor meū in Domino.] quia
fructum sui propositi consecuta est. Quo in loco
notandum est, quia hoc quod glorians loquitur,
orasse perhibetur. Nam præmissum est: Et orauit
Anna, & ait: Exultauit cor meum in Domino.]
Quæ autem nihil à Deo petere flagitando cognō-
scitur, cur orasse perhibetur? Sed quia hoc futurū
esse per prophetiæ spiritum sancta mulier noue-
rat, & id fieri uehementer optabat, & exultando
loquitur, & orando. Exultabat quidem certitudi-
ne futurorum, uehementer exoptans fieri, quod
nouerat reuelatione sacramenti. Sancta quoque
Ecclesia inde diuina beneficia amando & uene-
rando recolit, prædicat & orat: quia nimirum id fo-
ris loquendo exequitur, quod intus miro deside-
rio fieri cupit, & factū magna deuotione uenera-
tur. Dicit ergo: Exultauit cor meum in Domi-
no:] quia mitera, quæ ad æternæ lætitiæ fructum
accipit, ad temporale gaudium non conuertit.
Sequitur: Et exaltatum est cornu meum, in Deo
meo.] Quid est cornu Annæ, nisi potestas san-
ctæ Ecclesiæ? Quod profectō cornu tunc in-
rabi-

1. Cor. 14

Psal. 54

Psal. 56

Psal. 59

1. Cor. 7

Luc. 6

rabiliſſe extulit, cum Dei filius per aſſumptam humanitatem, naturæ noſtræ participem ſe fecit. In eo igitur, cornu ſanctæ Eccleſiæ exaltatum eſt, in quo humana natura iam ſplendet, ſupra angelos eleuata. Sed in hoc quod hunc Deum ſuum & ſalutarem ſanctæ Eccleſiæ ſingulariter aſſerit, ſynagoga repulſionem latenter oſtendit. In Deo igitur ſalutari noſtro, exaltatum eſt cornu noſtrum: quia ſublimitas Eccleſiaſtica poteſtatis, in humanitate nobis erecta eſt redemptoris. Vnde & de eodem redemptore per Zachariam dicitur: *Exiit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pueri ſui, ſicut locutus eſt per os ſanctorum Prophetarum ſuorum: & quia exaltatum cornu ſuum refert, latenter indicat, quia ante cornu habuerat, quod exaltatum non erat. Sancta quippe Eccleſia ante redemptoris aduentum cornu habuit: quia in Patriarchis et Prophetis tam recte uiuendi ordinem, quam delinquentis corrigendi poteſtatem diuinitus accepit. Sed tamen cornu exaltatum non habuit: quia eſt uiuere iuſte poterat, tamen ad paradifi gaudia ſine redemptoris præſentia, redire non poterat. Nunc autem ſanctæ Eccleſiæ cornu exaltatum eſt: quia iam mundi redemptorem uenientem recepimus, per cuius gratiam non ſolum recte poſſumus uiuere, ſed & ad paradifi gaudia tranſire: quia ille iam pro nobis mortuus reſurrexit, in cuius morte mors obijt, & paradifi ſe eius fidelibus reſeruit. Exaltatum eſt ergo cornu noſtrum in Deo noſtro: quia effuſa iam gratia ſancti Spiritus, in electorum multitudinem impreſſam redemptoris imaginem uideamus, dum qui terrena omnia deſpiciunt, carnis uoluptates fugiunt, propria derelinquunt, tanto altiori poteſtate radiant, quanto hæc tanta uirtutis inſignia, in ueterum multitudine ſanctæ Eccleſiæ non habebat. Exaltatum eſt cornu noſtrum in Deo ſalutari noſtro: quia quotquot eum recepimus, dedit nobis poteſtatem filios Dei fieri. Hoc cornu exaltare uolebat ſalutaris noſter, cum dicebat: Ecce dedi uobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & omnem uirtutem inimici. Hinc item aſſerens, ait: Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. Hinc iterum reſpondit, dicens: Sedebitis ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſrael. Dicit ergo Anna: Exaltatum eſt cornu meum, in Deo meo: ut uidelicet ſanctæ Eccleſiæ gloria deſignetur, quæ ſingulare culmen poteſtatis obtinet de præſentia redemptoris. Et quia iam in toto mundo diſtendit, quæ quondam intra ludæam perſecutionibus angebatur, ſequitur: Dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos. Qui enim inimici Eccleſiæ filij quam Iudæi intelligendi ſunt? Supra quos nimirum dilatatum os habet: quia contra eorum perſidiam omnium gentium iam fidelium linguas mouet. Os ergo ſanctæ Eccleſiæ dilatatum eſt: quia per uniuerſum orbem diſfunditur, & dum nationes uniuerſas prædicatione ueritatis erudit, Iudæorum ſtultitiam ueluti dilatato ore reprehendit. Et quia hoc inde potuit: quia uenientem in carne mundi redemptorem gaudenter excepit, cauſam dilatati oris exponit,*

A dicens: Quia lætata ſum in ſalutari tuo. Jam quis ſit ſalutaris Dei cognouimus. De quo etiã Eſaias uaticinans, ait: Videbit omnis caro pariter ſalutare Dei. Ieſus autem noſtro eloquio ſalutaris dicitur. De quo etiã Abacuc ſibi gaudium repromittit, dicens: Gaudebo in Deo Ieſu meo. Ecce ueterum Iudæorum uocibus Dominus Ieſus Deus aſſeritur. Sed nunc Iudæi ſaluatorem expectant, quem Deum eſſe nequaquam credunt. Sed forte hoc Iudæi in ore ſuo reprobare contendunt, & dum Ieſum ſaluatorem interpretantur, Deum ſaluatorem non unigeniti perſonam, ſed patris intelligunt. ueruntamen in eodem loco ſubditur, unde unigeniti perſona apertius demonſtratur. Domine Deus (inquit) uirtus mea, conſtitue pedes meos in conſummatione, & ſuper excelsa ſtatue me, ut uincam in claritate ipſius. Ecce Deo loquitur, dicens: Statue me ſuper excelsa. Sed quia dicit, Vincam in claritate ipſius, alius utiq; eſt, de quo dicit. Quis ergo eſt, de quo dicit, niſi unigenitus Dei filius, quæ non ſolum uerum hominem, ſed etiã Deum creditur. Dicit ergo Deo loquitur, dicens: Gaudebo in Deo Ieſu meo, & uincam in claritate ipſius, non Deum alium, ſed Deus perſonam aliam demonſtrat. Hæc ſunt ſanctæ Eccleſiæ rationes, hæc contra Iudæorum perſidiam inuincibiles aſſertiones, per uniuerſum orbem diſfuſæ. Dilatatum ergo os habet ſanctæ Eccleſiæ ſuper inimicos ſuos: quia iam authore Deo ubiq; cognoscitur, unde & Iudæorum perſidia conuincit. Cauſam igitur dilatati oris audiât, qui ſalutare Dei negant, & de gaudio ſalutaris noſtri feriantur argumento conſuſionis ſuæ. Sed ſeriri poſſunt, à blaſphemis uero ſuis ceſſare nolunt. Iam Dei ſalutare mundus excepit, omnis caro uidit, Iudæus non credit: quia (ut dixi) ſaluator expectat, qui Deus non ſit. Audiant ergo maledictionem Prophetæ dicentis: Maledictus homo, qui conſidit in homine, & à Domino recedit cor eius. In hominem Iudæi conſidunt, qui credere in redemptorem reſugiunt, dum Antichriſtum in fine mundi preſtolantur. Quorum conſuſionem Pſalmiſta prædicat, dicens: Viderunt omnes fines terræ ſalutare Dei. Quasi perſidiam Iudæorum confundat, dicens: Quid in poſterum uiſionis diſfertis? Quem expectatis, iam uenit, quem promiſſum habuiſtis, iam omnibus finibus terræ apparuit, cum clauſiſtis oculos, tranſijt, imò ſic ceciſiſti eſtis, quod coram uobis tanta lux ſtetit, & non uidiſtis. Ergo iubilate Deo omnis terra, cantate, & exultate, & pſallite Deo noſtro in cithara, & uoce pſalmi, in tubis ductilibus, & uoce tubæ corneæ, iubilate in conſpectu regis Domino, moueatur mare, & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuerſi qui habitant in eo. Flumina plaudent manibus in idipſum, montes exultauerunt ante faciem Domini, quoniam uenit iudicare terram. Quasi dicat: Quia tam immenſa cæcitate premuntur, ut nequaquam uidere meruerint, uos gaudete abundantius qui uidiſtis. Sed quam mirabiliter atq; ineffabiliter gaudendum ſit, ſigna gaudiij coaceruans, ait: Iubilate, cæcitate, & pſallite. Celebritate quoq; lætitię inſinuare geſtiens,

Eſai. 52
Abac. 3
Hier. 17
Pſal. 96
Pſal. 97

inſtrumenta eius enumerans, dicit: Pſallite Domino in cithara, cithara, & uoce pſalmi, in tubis ductilibus, & uoce tubæ corneæ, iubilate in conſpectu regis Domino. Quid in conſpectu regis, niſi in cognitioe redemptoris? Sed à quantis hæc gaudiorum ſolennitas ſit agenda, exponit dicens: Moueatur mare, & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuerſi qui habitant in eo. O inſolix Iudæa. Fines terræ uiderunt ſalutare Dei, omnis terra commota iubilat, gaudet uniuerſus orbis, flumina plaudunt manibus, montes exultant: ſed impia Iudæorum corda non credunt, & in cæcitate ſuæ tenebris liuoris pœna feriuntur. Sed quem blaſphemare non metuunt, ſanctæ Eccleſiæ attentius comendat, dicens: Non eſt ſanctus, ut eſt Dominus. In deſcriptione redemptoris omnia incōparabilia deſignantur. Inde enim uerus redemptor oſtenditur, quod in omni, quod ad eius gloriam dicitur, ei nemo comparatur. Ille enim omnes redemit, qui omnibus excellit. Quod recte contra Iudæam dicitur, quæ eo audacius redemptorem deſpicit, quo multos ſe habuiſſe uiros recolit, qui magna claritate laude ſanctitatis. Hinc eſt enim quod illuminato cæco, exprobrantes dicunt: Tu ſis diſcipulus illius, nos autem Moyſi diſcipuli ſumus. Scimus quia Moyſi locutus eſt Deus, hunc neſcimus unde ſit. Hinc item gloriantur, & dicunt: Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruimus unquam. Sed homo fuit Moyſes, homo Abrahæ, homo Chriſtus. Veruntamen illi aſſumpti ad locutionem Dei, iſte aſſumptus in diuinitate. Illi aſſumpti ad miniſterium, iſte ut unigenitus aſſumptus ad regnum. Vnde & loquitur, dicens: Omnia quæ habet pater, mea ſunt. Non eſt ſanctus, ut eſt Dominus. Hoc etiam ſacra ſcriptura teſtatur, dicens: Cui ſe inſudit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hinc Iohannes ait: De plenitudine eius omnes accepimus. Non eſt ſanctus, ut eſt Dominus. Quia in eo quod Dominus aſſeritur, ſanctitatis eius excellentia comendatur. Sed Iudæi Chriſtum, quæ expectant, purum hominem aſſerunt, & tamen ſuum Dominum futurum, & ſingulariter ſanctum credunt. Sed Pſalmiſta illos reprobans, nos ad fidei gaudiū cohortatur, dicens: Iubilate Deo omnis terra, ſeruite Domino in lætitia. Intrate in conſpectu eius in exultatione, ſcitate quoniam Dominus ipſe eſt Deus. Illi Dominum uocant, qui Deus non ſit. Nobis ergo iubilandū, nobis in lætitia ſeruandū, qui talem habemus Dominum, qui etiam Deus ueraciter credatur, qui maieſtatē diuinitatis, quæ in ſe aſſeruit, incomparabilibus miraculis comprobauit. Qui ergo inuiſibilem eius diuinitatem abnegant, patientibus operibus credant. Sed quam miram ſanctitas illa eſt, quæ peccatores ſanctificat. Vnde & de peccatrice muliere dicit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hanc excellentiam ſanctitatis, illa in fluxu ſanguinis poſita, cognoscens ait: Si retigero uel ſimbriam ueſtimenti eius, ſalua ero. Sed quis fidem eius aſſereret, ſi effectus fidei non pateret. Nam ut ueſtimentum eius tetigit, ſanguis ſtetit. Non eſt ergo ſanctus, ut eſt Do-

minus: quia quiſquis potuit ſanctus exiſtere, eius accepit munere ut ſanctus eſſe potuiſſet. Hoc nãque ſanctæ Eccleſiæ ſubſequenti uerbo inſinuans, ad eundem redemptorem ex nimia charitate conuertitur, dicens: Neque enim eſt alius extra te. Subauditur ſanctus. Extra eum ſanctus aliquis eſſet, ſi abſque dono unigeniti, ſanctificationis ſpiritu habere potuiſſet. Sed quis hoc aſſerere audeat de hominibus, quod de angelis nequaquam conſtat. Scriptum quippe eſt: Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. Verbum Domini eſt unigenitus Dei. Quæ proſectio Euangelista Iohannes inſinuans ait: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Si ergo etiã angeli ſanctificati credunt in filio, multo magis de hominibus creditur, quia extra eum ſanctificationis gratiam inuenire non poſſunt. Poſſet etiam hoc ſine aliqua ſubauditione intelligi. Cum ergo dicit: Nec eſt alius extra te. quid aliud in redemptore, quam diuinæ eſſentię incōmutabilitas deſignatur. Vnde & Iudæis blaſphemantibus dicit: Antequam Abraham fieret, ego ſum. Idipſum in Genefi Moyſi inſinuans, ait: Ego ſum, qui ſum. Deo enim unigenito eſſe eſt, diſſimiliter nunquam eſſe. Qui certè ſtatus tanto longè eſt à cunctis mortalibus, quanto clariùs cognoscitur, quia momentis ſingulis per multa uariantur. Poſſet hoc & ad iuſtitiam ſtatim pertinere, quia electorum eſſe eſt, in Deo per iuſtitiam manere. Et quia unigenitus Dei Deus eſt, extra eum non eſt aliquis: quia nemo electorum niſi in ipſo eſt. Quod ſic refertur ad diuinitatem eius, ut nequaquam intellectum humanitatis eius euacuet: quia iuſtus eſſe non poſſet, qui ſidem non habet diuinæ incarnationis. Iudæi ergo per hæc ſingula uerba feriuntur, qui dum redemptorem contemnunt, Antichriſtum expectant, qui Deus non eſt, ſiquidem comprobatur. Vnde & per beatum Iob dicitur: Habitent in tabernaculo eius ſocij eius, qui non eſt. Tabernaculum Antichriſti eſt, amor perſidię: quo fidei contradicit redemptoris. In quo nimirum tabernaculo Iudæi nunc permanent: quia dum perſidię ſuæ ſitum amanter ſibi habitant, contra redemptorem pugnant. Qui etiã eius, qui non eſt, ſocij eſſe referuntur: quia in propoſito ſuo diabolum adiuant, qui dum à ſummâ illius eſſentię amore corrumpit, uerum eſſe protinus amiſit. Cui nimirum non eſt eſt, ad ſummam illam beatam eſſentiã per amoris participationem reuertit non poſſe. Et quia Iudæorum populus non ſolum arduam patrum ueterum conuerſationem, ſed etiam miraculorum oſtenſionem ad augmentum elationis habuit, ſubdit: Et non eſt fortis, ſicut Deus noſter. Quasi inaniter gloriantur Iudæam reprimat, dicens: Quos magna feciſſe aſtruis, puri homines fuerunt: quæ prædico, non ſolum homo ſanctus fuit, ſed etiã potens Deus. Dum ergo fortitudo reſpicitur, excellentiam indicatur: quia nimirum omnino inſirma eſt omnis fortitudo hominis in cōparatione Deitatis. Quo tamē in loco, aſſertio diuinitatis non probat excellentiam operis: ſed incōparabilitas fortitudinis, oſtendit ueritatem Deitatis. Quasi dicat: In hoc

Pſal. 82
Ioh. 1
Ioh. 8
Exod. 3
Iob 13

cognoscit, quia uera protulit: quia Deitatem, quā in se asseruit, incomparabilibus operibus cōprobauit. Vnde per semetipsum dicit: Si operā nō fecissem in eis, quā nemo aliū fecit, peccatum non haberēt. Iam uerō ipsa opera discutiēda sunt. Moyses mare, Helias flumen diuisit: Dominus noster Iesus super mare ambulauit. Quid ergo est elegātius, in sicco profundū alueo, uiam transeuntī populo exhibere, an ipsam maris faciem uisā facere? Illi quippe quia humanitatis deprimebantur pondere, in profundū solido uisā, qua pergerent, requirebant: sed qui infirma humanā naturā, in celsitudinem diuinitatis assumplisse cognoscitur, super aquas uirtute propria ferebat. Moyses de confortio sermonis Domini splendorem uultus obtinuit. Iosue orationibus solem fixit: sed quia Deus est Iesus, corā discipulis in solis uirtute resplenduit. In illius faciem filij Israel intendere non poterant: isti uis gloriam quī meruerunt cernere, ceciderunt: ut aperte cognosceres, quia diuinum existeret, quo humana transiret. Huic, in monte illis assistentibus, ab aeterno patre dicitur: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit, ipsum audite. Et idcirco etiam Helias, qui ne plueret, cœlum clausit: & ut plueret, referauit: in eius comparatione quid est, qui apertis cœlis patrem exhibuit testem suā diuinā generationis? Non est ergo fortis ut Dominus: quia quicquid uirtutis Moyses ostendere potuit, Dominus, non ipse fecit. Iesus autem omnia, quae mirē gessit, propria uirtute exhibuit, quia Dominus etiam Moyli fuit. Non enim Moyses populo per deserta gradienti, sed Dominus Manna pluuit. Nō Moyses, sed Dominus in columna ignis per noctē, & nubis in die populū praecessit. Non Moyses, sed uerbum, quod factum est ad eum, aquā de rupe produxit. Non Moyses, sed Dominus uolatilia cōcupiscētibus exhibuit. Vnde & Dominus Iudaeos in patrū fortitudine gloriantes reprimit, dicens: Non Moyses, sed pater meus dedit uobis panē de cœlo. Hinc Psalmista non Moysen inaniter efferēs, sed Dominū laudabiliter extollens, dicit: Fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Thaneos, interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas quasi in utre. Eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis. Eduxit aquā de petra, & deduxit tanquā flumina aquas. Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit, & pluuit illis manna ad manducandū, & pluuit super eos sicut puluerē carnes, & sic cut arenā maris, uolatilia pennata. Dominus autē Iesus fortis incomparabiliter non in aliena uirtute apparuit, sed in sua. Vnde & ex seipso potēs, paralytico imperans, ait: Tibi dico, surge. Hinc etiam scriptū est: Quotquot tangebant eū salui fiebāt, a quo cunq; languore tenebant. Et iterū: Virtus de illo exibat & sanabat omnes. Hoc nanq; insigne fortitudinis, nec Moyses, nec Helias habere potuit, ut dū incōparabilia signa innotescerent, aduentū unigeniti apertissime designarent. Recte ergo synagoga perpetuo silentio damnat, cū subdit: Nolite multiplicare loqui sublimia. Recedant uetera

de ore uestro. Quasi dicat: Dū incomparabiliter noua cernitis, gesta antiquorū reprehēbiliter efferitis. Quasi enim umbra illa praecesserāt. Sed nūc palam ueri fideles hęc redemptoris nostri opera uenerabiliter adorāt: quia quod umbrabat ibi occultatione sacramētū, in aduentu redemptoris patuit, expectasse corpus reuelandae ueritatis. Ergo si ad noua referantur, uetera non sunt: quia in Spiritu sancto intellecta, uetustatem aliquā non recipiunt. De illo quippe renouate omnia Spiritu, Psalmista precatur, dicens: Emitte spiritū tuū & creabuntur, & renouabis faciē terrae. Vetera ergo sunt si redemptoris operibus conferantur: sed cum ad confirmanda hęc, spiritualiter illa proferimus, eo Spiritu, quo hęc intelligimus illa renouantur. Sancta ergo Ecclesia dum Iudaeos de ueterum narratione reprehendit, quid aliud, quam eos acta patrum spiritualia carnaliter intelligere designatur? Synagoga etenim contra sanctam Ecclesiam se tanto temerius erigit, quanto legis & Prophetarum scientia superbius extollitur: quam suis patribus diuinitus inspiratam, sibi autem materialiter exhibitam didicit. Vnde sequitur: Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes. Et ut tumere desinant, subiungit, dicens: Recedant uetera de ore uestro. Iam quippe ei uetera sunt, quae (ut dixi) per renouantem spiritum non intelliguntur. Tale est igitur, ac si dicat: Dignum est, ut ab eorū narratione sileas, quorum nouos & splendidos sensus ignoras. Quae nimirum & si subtiliter intelligis, tu morem arrogantiae tibi praestare non debet: quia Deus scientiarū Dominus est. Redemptor quippe humani generis, quia summī patris est uerbū, Dominus est utique omnium scientiarum. Alta quippe, & magna locutus est Esaias, magna locutus est Hieremias: sed profectō nihil dicerent, si hoc uerbum scientiarum Dominus, non eis antequā loquerentur, scientias indicaret. Vnde & frequenter in libris eiusdem Esaiæ prophetæ legitur: Verbum quod factū est ad Esaiam prophetā. Frequenter & in libro Hieremiæ scribitur: Verbum quod factū est ad Hieremiā prophetā. Hoc uerbū scientiarū Dominum, Ioannes in altissimo summī patris sinu aspiciēs, ait: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbū. Hinc Paulus scientiarum Dominū redemptorem nostrum insinuans, dicit: Quia in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Dum ergo dicit: Recedant uetera de ore uestro, quia Deus scientiarum Dominus est: quid est aliud dicere, nisi synagogae aperta ratione monstrare, ut tanto sollicitē tacere debeat, quanto non solum quod sint, sed etiā a quo sint ea, quae dicit, ignorat? Quasi dicat: Illā scientiam, quam patrum tuorum fuisse astruis, tanto tibi dare arrogantiam non debuit, quanto non ipsorum, sed unigeniti filij Dei fuit: & ipsam eandem scientiam non intelligis. Dicit ergo: Recedant uetera de ore uestro. Vt Iudaei nequaquam deprauent, quod intelligere recte non proualent. Deus scientiarum (dicit) Dominus est, ut quod ueraciter Dei esse cōprobant, hominibus

hominibus fallaciter non adscribant. Sed dum de uerbi factantia Iudaei reprehenditur, quia nullo tū corde compungitur: ei etiā de occultis perfidorū cordiū motibus, tormēta nunciant. Nam sequitur: Et ipsi praeparantur cogitationes. Quasi dicat: Quē blasphemare non metuis, non solum lingue habebis iudicem, sed & cordis. Vnde & per Esaiā comminatur, dicens: Ego opera & cogitationes eorum uenio ut cōgregem. Hinc per Moysen Dominus cōminās, ait: Nōne hęc cōdita sunt apud me, & signata in thesauris meis? Et quia his uerbis silentium synagogae praecipitur, uideamus iam sancta Ecclesia quibus fecunditatis suae laudibus in Anna uoce gloriatur. Subdens nanq; ait: Arcus fortium superatus est. Quis nam est arcus fortium nisi fraudulenta sauitia Iudaeorum? Ex occulto quippe, quasi ex arcu redemptori uulnus infixerat, quē gentium manibus occidebant. Sed superatus est arcus fortium: quia qui eorū uulnere obiit, a mortuis resurrexit, in cœlum ascendit, promissum Spiritum sanctum discipulis misit. Vnde subditur: Et infirmi accincti sunt robore. Appellatione quidem roboris, uirtus ostenditur Spiritus sancti. Vnde & eundē spiritum Dominus discipulis repromittēs, ait: Vos autē sedete in ciuitate, donec induamini uirtute ex alto. Robur autē gratia sancti Spiritus recte dicit, quā ut electi recipiunt, contra omnia aduersa huius seculi fortes sūt. Qui uerō infirmi hoc loco, nisi Apostoli intelligendi sunt? Sed infirmi profectō, cum arcus fortium tenditur, non cum uirtute ex alto uestiunt. Nam in hora Dominicā comprehensionis, scriptū de eis est: quia relicto Dño, omnes fugerunt. An non ualde infirmus tūc Petrus erat, cum interrogantis ancillulae uocem timuit, & redemptorem negauit? Iam quippe superatus erat arcus fortium annihilata sauitia Iudaeorū, quia redemptor morte uicta surrexerat: & tamen adhuc infirmi Apostoli, superatos fortes clausis ianuis metuebāt. Sed ubi eos robur induit, libet intueri, quā fortes fecit. Repentino quippe sonitu super eos Spiritus sanctus uenit, & eorum infirmitatē in mirāe charitatis uirtutē permutauit. Coeperūt enim Christū iam robore induti praedicare, qui persecutorū minas non erubescerant delitescendo fugere, & qui mulierū uerba timuerant, autoritatē principum, libertate frangebant. Vicit robur formidinem, terrores, minas, & caedes superauit, & quos superueniendo induit, in cœlesti militia mirabilis audacia insignibus illustrauit, ut inter flagella, caedes, & opprobria nō metuerent, sed exultarent. Scriptū quippe de eis, hoc iam robore indutis est: Ibat Apostoli gaudentes a conspectu concilij, quoniā digni habitū sunt, pro nomine Iesu cōtumeliam pati. Hinc iam praedicantes, dicunt: Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes uarias incideritis. Bene ergo dicitur: Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. quia prius a mortuis resurrexit, & sic ad cœlum redemptor abiit, & Spiritum sanctum discipulis misit. Prius nanq; superandus erat arcus fortium, & post infirmi robore accin-

gendi. Vnde & scriptū est: Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondū fuerat glorificatus. Quo in loco notandum est, quia hoc contra Iudaeā dicitur, quae miracula redemptoris tanto superbius despiciat, quāto inter supplicia mortuū recognoscit. Dicit ergo: Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. Quasi mortem redemptoris calumniati synagoga respondeat, dicens: Nōli despiciere, q̄ mori potuit: sed mirare potius, quia mortuus resurrexit, & gentis tuae sauitiam, reuiuiscendo superauit. Et quia hoc de praeterito ostendit, non solum denunciando ei loquitur, sed insultando. Quasi em̄ inaniter insultanti improperet, dicens: Quid uobis profuit occidisse, quem mortis laqueus nō potuit tenere? Vos occidistis, ne post eum totus mundus iret: sed idcirco post eum totus mundus uadit, quia uerum se Dei filium probauit, moriendo humanum genus redimere: & dum resurgendo uiuentē se monstraret, & ad cœlum conscenderet, & Spiritum sanctum promissum discipulis destinaret. Et quia pro inceduitatis suae merito, synagoga a participatione promissae gratiae repulsa est, id ipsum sancta Ecclesia impropers ei, subdens ait: Repleti prius, pro panibus se locauerūt, & famelici saturati sunt. Qui fuerūt prius repleti, nisi qui cognitionē Dei ante ceteri populi habuerunt? Qui ergo repleti prius, intelligendi sunt alij, q̄ Iudaei, qui in fide conditoris ferē ab ipso fuerunt principio mundi eruditi: Ipsi quidē pro panibus se locauerūt. Quid em̄ panes hoc loco significāt, nisi mysteria diuinā incarnationis? Locus autē inueniendorū panū sacra est scriptura. Vnde & panis q̄ de cœlo descēdit, ad inueniendū se, ignoratib. dicit: Scrutamini scripturas quia ipsae sunt, quae testimoniū perhibent de me. Pro panibus ergo se locauerant, quia omnes scripturas acceperant, ut in eis sacramenta diuinā incarnationis inuenire debuissent: sed cum panis uenit, synagoga quae se pro pane locauerat, locum reliquit, in quo inuenire panem debuit, quem quaesuit. Scripturas quidē (ut dixi) ad cognoscendum redemptorē habuit, sed qui secundū scripturas uenerat, uenientem confutauit. Famelici ergo saturati sunt: quia qui crediderunt de gentibus, dum mysteria diuinā incarnationis ueneranter accipiunt, cœlestem cibum habent, ad internae delectationis usum. Famelici quidem dicitur: quia ante aduentum redemptoris infidelitatis fame proiecti, spiritualis refectiois cibum nullum habuerunt. Vel certē famelici dicuntur: quia spiritualis cibi dulcedinem, cum magna auaritate suscipiunt. Repleti uerō, qui se pro pane locauerant, audiant quem expectabant: Ego sum panis uiuus, qui de cœlo descendi. Sed quia non merebantur agnoscere, respondebant: Nōne hic est filius Ioseph? quomodo dicit: Quia de cœlo descendi? Ipse autem quia omnia nouerat, ad delectationis suae recubitū famelicos uētuos prophetauit, dicens: Amen dico uobis, quia ab oriente & occidente uenient, & recubent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum: filij autē regni proijcientur

Ioan. 15

Exod. 14

4. Reg. 2

Luc. 5

Exod. 33

Iosue 10

Matth. 17

Exod. 13

Exod. 16

Num. 20

Ioan. 6

Psal. 77

Luc. 5

Mar. 6

Luc. 6

Psal. 103

Ioan. 1

Col. 2

Esai. 56

Deut. 32

Luc. 11

Matth. 16

Matth. 14

Act. 2

Act. 5

Iaco. 1

tur in tenebras exteriores. Repleti ergo se locauerunt pro panibus, sed famelici saturantur, quia synagoga filij in scripturis sanctis pastu fidei, de futura incarnatione redemptoris habuerunt: sed nunc profectis illis, dum gentiles in eum ueraciter credunt, diuinitatis & humanitatis eius sacramenta in delectationis intimae refectione suscipiunt. Quia uero per egregium doctorem dicitur: Omnes eandem escam manducauerunt, & omnes eundem spiritalem potum biberunt, bibebant de spiritali cosequente eos petra, petra autem erat Christus: potest rationabiliter colligi, quia illi manducauerunt, & non sunt saturati, isti manducauerunt, & saturati sunt. Quod nimirum contra synagogam a sancta Ecclesia recte dicitur, ut ij qui sunt sub gratia, mira celsitudine praeminere sub lege positis designentur. Quid enim illis fuit se pro panibus locare, nisi sacramenta uenturi redemptoris in scriptura sacra perquirere? Quorum profectio unusquisque manducauit, & saturatus non est: quia futuram summi unigeniti incarnationem credidit, sed praesentem non uidit. Manducare quidem ei fuit, diuinam incarnationem in mentis desiderio dulciter retinere: & non saturari ei fuit, desiderata eius praesentiam non uidere. Sed infirmi, qui robore accingendi erant, saturitatis suae praecordia ab eo, quo saturabantur pane audiebant: Beati oculi, qui uident quae uos uidetis. Amen dico uobis, quia multi reges & prophetae uoluerunt uidere quae uos uideris & non uiderunt, & audire quae uos auditis, & non audierunt. Qui enim uidere uolebant, iam intimae delectationis panem per desiderium manducabant: sed quia uidere non poterant, habebant gaudium desiderij, sed non habebant perfruitionem saturitatis. Nam & si scriptura dicat: Quia panem omnem suauitatem habentem, & omnem dulcedinem Deus eis dedit: sic dicitur ab eis accipi, sicut nosci, sicut per fidem notus ab eis, per charitatis desiderium poterat concupisci. Synagoga igitur in primis patribus glorianti, ij accincti robore proferuntur, ut dum nouum culmen electorum conspicitur praecellsum, nequaquam inaniter ultra gloriarentur. Et quia a discubitu sanctae Ecclesiae cibis uitae nunquam tollitur, futura quam praeterita insinuans, ait: Donec sterilis peperit plurimos, & quae multos habebat filios infirmata est. Quae est sterilis, nisi sancta Ecclesia, ut supra latius in Annae typologia diximus? Quid est ergo famelicos saturari, donec sterilis pariat, nisi usque in mundi finem panem uitae possidere? Quod & ipse repromittit, dicens: Ecce ego uobiscum sum, usque in consummationem saeculi. Non enim sunt nisi famelici quos sancta Ecclesia parit. Ergo donec parit, famelici saturantur: quia usque in mundi fine, Deo filios generat: qui dum uenisse in carne redemptorem credunt, panem uitae quem desiderant, comedunt, & plenitudine replent. Sed donec sterilis plurimos parit, ea quae multos habebat filios, infirmatur. Infirmari synagoga est, institutione legis ueteris parere non posse. Quae enim fide uiri prioris perdidit, diabolo iam, & non Deo parit. Bene autem dicitur,

Sapient. 17

Matth. 11

Quae multos habebat filios: quia dum in ueritate scripturarum subiectum sibi populum antiquitatis erudiret uenturi redemptoris aduentum concupiscere, de complexu caelestis sponsi filios pariebat. Nunc autem quae habebat filios, infirmata est, & filios non habet. Scripturas quidem suis auditoribus exhibet, sed quia redemptorem negat, Deo filios nunquam generat. Infirmari ergo dicitur, cui spiritualis fecunditas negatur. Et quia tam synagoga repulsiō est electio gentilitatis incomprehensibili Dei iudicio facta est, sequitur: Dominus mortificat, & uiuificat, deducit ad inferos, & reducit. Dominus pauperem facit, & ditat: humiliat, & subleuat. Suscitatur de puluere egenum, & de stercore erigit pauperem: ut sedeat cum principibus, & solium gloriae teneat. Quali obstupescenti alicui de tam electae gentis repulsiōne respondeat, dicens: Quid in his rationem quaeris, quae summa ratio incomprehensibiliter facit? Quod etiam genus quaerendi, doctor egregius reprehendens, ait: Homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum factori suo, Quid me fecisti sic? aut non habet potestatem figulus, ex eodem luto aliud quidem uas facere in honore, aliud uero in contumeliam? Tale est ergo, ac si dicat: Quia omnium Dominus recte cognoscit, opus illius, & in iudaeis abiectione, & in gentium electione uenerandum, & non discutendum esse sentiamus. Mortificat quidem Dominus: quia incomprehensibili iudicio, quondam electum iudeorum populum a cognitione ueritatis separat, & in perpetuum damnat. Viuificat: quia gentilitatem ad agnitionem sui unigeniti temporaliter per fidem recipit, & ad eius contemplandam gloriam aeternaliter perducit. Ad inferos ducit: quia districto eius iudicio, ultrix gehenna eos puniendos in perpetuum recipit, qui per culpam perfidiae a ueneratione se diuidunt redemptoris. Reducit ab inferis: quia gentilem populum ad filij sui fidem deuote accedentem suscipit, cui uelut altus abyssi carcer extitit, immensa obscuritas erroris. Pauperem facit, & ditat: quia & repulsiōem iudaeam spiritualibus uirtutibus spoliat: & electam gentilitatem, tam precio fidei, quam honorum operum fulgoribus exornat. Qui etiam humiliare, & sublimare dicitur. Etenim synagoga a redemptore recedendo, sublimitatis suae alta deposuit: & sancta Ecclesia redemptorem uenerando, ab imo infidelitatis, ubi proiecta iacuerat, in altitudinem rectae fidei, & Christianae potestatis celsitudinem surrexit. Quia ergo Dei filium iudaea contempsit, gentilitas promeruit, recte & illa humiliata, & ista creditur exaltata. Sequitur: Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem: ut sedeat cum principibus, & solium gloriae teneat. Egenus & pauper gentilis populus intelligitur, qui de puluere suscitatus, & de stercore erectus dicitur: quia cum recipitur in fide redemptoris, ei & minima, & grauiora peccata remittuntur. Quia enim facile puluis excutitur, & quae stercore inquinat, horribiliter foedat: puluis leuiora, stercore grauiora peccata significat. Bene etiam de puluere suscitatus egenus dicitur,

Rom. 9

Ps. 44

dicitur, & de stercore pauper erectus. In illis siquidem dormiebat, a quibus leui tactu gratiae suscitari poterat. In illis uero iacebat, quia lapsus in grauioribus, manu magni auxilij indigebat. Sed iam egenus qui de puluere suscitatur, & is qui de stercore pauper erigitur, audiamus, quo culmine praeratur. Ut sedeat cum principibus, & solium gloriae teneat. Qui uero principes hoc in loco, nisi sancti Apostoli designantur? De quibus nimirum principibus Deo per Psalmistam dicitur: Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui Domine. Quid est quod pauper cum principibus sedet, nisi quia ordo praedicatorum, de gentibus electus, in sancta Ecclesia culmen Apostolicae auctoritatis obtinet? Cum principibus quippe sedet: quia de throno caelestis magisterij, doctrina salutis exhibet. Et solium gloriae tenet: quia bonae fama odor spargit, quibus dignitate praeminet. Vel certe solium gloriae tenet, & cum principibus sedet: quia & sublimitatis honore radiat, & miraculis coruscet. Sed qui tam sublimi dignitate suscollitur, qualiter uti ea debeat, indicat cum subiungit: Domini sunt cardines terrae, & posuit super eos orbem. Cardines terrae sunt extrema terrae. Nominine autem cardinum, ipsos praedicatores, electos de gentibus uoluit designari. Extrema quidem terrae dicitur: quia de uili quodammodo, & abiecta gentilitate producuntur. Qui profectio cardines Domini esse dicuntur, pro mortificatione propriae uoluntatis. Domini quidem sunt, qui non sua quaerunt, sed quae Iesu Christi. Sed dum Domini esse dicuntur, singularis quaedam in eis sanctitas designat. Qui uero Domini sunt, uideant: quia super eos orbis ponitur, non sub eis. Quid enim orbis nomine, nisi sanctae Ecclesiae subiecta designat plenitudo fidelium? Super cardines quidem terrae Deus orbem posuit: quia praedicatores ad hoc sanctae Ecclesiae praeposunt, ut eorum infirmitatem releuent: & debiles quoque ad caelestem patriam, uelut superimpositum onus, portent. Non igitur se semper praelatos debent aspice re, sed quandoque subiectos: ut disciplina cohibendis uitij praesint, sed aetimatione & obedientia ministerij saepe subiant eis, quibus praeminet cura praelationis. Et quia magna sunt onera quae praedicatores sustinent, subdit atque ait: Pedes sanctorum suorum seruabit. Quali dicat: Inter onera tam immanenta corruerent, si eorum pedes Dominus non seruaret. Pedes quidem sanctorum suorum sunt affectus mentium. Qui profectio a Domino seruantur: quia ab ipsis gratia mirae deuotionis infunditur, qua onus tantum gratanter ferunt. Seruare quidem pedes sanctorum Dominus dicitur: quia tantum ponderis molem fugerent, si hoc intolerabiliter graue, non eis infusa desuper charitas leuigaret. Possunt etiam & status fortitudinis, pedum appellatione signari. Pedes uero sanctorum suorum Dominus seruat, quando eos mira fortitudine roborat, ut inter tam immanenta onera, nequaquam cadant. Et quia non pedem, sed pedes seruare dicitur, quid in utroque pede sanctorum intelligimus, nisi fortitudinem & humilitatem? Ne enim ruamus, in utro-

Greg. tom. 2

que pede consistimus. Quicunque enim fidelibus gregibus praesunt, in uia qua ad supernam patriam tendunt, modo prospera, modo aduersa inueniunt. Ipsa enim prospera, quia elationem menti excitant, eam ad casum ualde impugnat: ueruntamen ne electa mens cadat, hinc subistere nititur pede fortitudinis, inde consistit pede humilitatis. Firmum quippe statum inter utraque tentationem retineret, si tam solida humilitate consisteret: ut nulla hanc prosperitas eleuaret, aduersitas nulla deiceret. Quid est ergo quod dicitur, Pedes sanctorum suorum seruabit: nisi quia debilis est omnis uirtus hominis sine auxilio conditoris? Infirma quippe humilitas nostra dum prosperitatis fauore mulcet, ab inepta laetitiae impulsu prosternitur. Infirma fortitudo nostra, dum aduersitate impingitur, leuiter superatur. Sed tristibus elidimur, laetis eneruamur: cum nos nobis omnipotens Deus deserit, non cum auxilium suae protectionis impendit. Dicit ergo: Pedes sanctorum suorum seruabit: quia omnipotens Deus infirmitatem nostram in ferendis subditorum nostrorum oneribus adiuuat: ut nos nec aduersa atterant, nec laeta seducant. Tunc quidem a Domino pedes nostri seruantur, cum diuino auxilio roborati, obuiantia mundi laeta contemnimus, aduersa nulla formidamus: cum stabili patientia gratanter mala ferimus, & inconcussa humilitate sublimem animum a uana delectatione refrenamus. Possunt autem pedes sanctorum, fides & amor redemptoris intelligi. Quibus profectio pedibus gradiuntur eum quem per fidem fideles credunt, amore consequuntur. Hos profectio pedes seruati sibi a Domino postulabat, qui precabatur dicens: Super excelsa statue me, ut uincam in claritate ipsius. Super excelsa statuitur, cui redemptoris diuinitas reuelatur. Et in claritate eius uincit: quia dum eius charitatis radijs illustrat, cuncta maligni spiritus tentamenta destruuntur. Statutos quidem in monte pedes tenet: qui ueritatis contemplatione arduus est, & eius quem credit summi patris unigenitum, amore succensus. Super excelsa quidem Petrus statutus erat: qui cum Domino confiteretur, dicens: Tu es Christus filius Dei uiui, primum audiuit: Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in caelis. Fundatus enim fide, accensus charitate, eum quem amabat, etiam praedicabat. Bene ergo de reprobis subiunctum est: Et impij in tenebris conticescent. Qui enim impij hoc in loco, nisi iudaei intelliguntur: qui a pietate uerae fidei sunt extranei, & redemptoris morte cruenti? De quibus recte dicitur: In tenebris conticescent. Quia sancti super excelsa statuti, redemptorem mundi, quem in diuina maiestatis claritate conspiciunt, aeternis laudibus confitentur. In tenebris ergo tacent impij: quia iudaei ideo redemptorem non praedicant, quod ineffabilis eos illa claritas diuinitatis non illustrat. Scriptum quippe est: Tollatur impius ne uideat gloriam Domini. His quippe tenebris damnatos eos intuens, Ioannes ait: Lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Hinc David non optans,

Abac. 3

Matth. 10

Esai. 60

Ioan. 1

Gg 2 sed

Psal. 9 sed prophetans dicit: Obscurentur oculi eorum A
ne uideant, & dorsum eorum semper incurua. In tene-
bris ergo tacent impij: quia etiam iudaei diuinae scri-
pturae uerba Dei laudibus proferunt, dum filium negant,
Deo patri nulla uocum obsequia consecratur. Deo
enim silet qui patrem laudans, unigeniti laudem
racet. Sed quem crucifixum despiciunt, quando
iudex uenerit, expauescent. Vnde etiam subditur:
Quia non in fortitudine sua roborabit uir, Domi-
nū formidabunt aduersarij eius. Nunc aut durus
in infidelitate, fortis in errore est: & quē credere
Deū cōtemnit, audacter blasphemare nō metuit.
Velut uir siquidē nunc uinci non potest: sed tunc
sicut uir nequaquam roborabitur, cum is qui eorū
insidijs crucifixus est, in sua maiestate conspicietur.
Tunc formidabunt eius aduersarij, quando
crucifixi uirtute omnia moueri cōspexerint, cum
eius iudicio uniuersa summitti, cum per excelsos
caelos tonantia iudicia audierint aeternae suae dam-
nationis. Vnde & subditur: Et super ipsos in coe-
lis tonabit. Qui enim caelorum nomine hoc lo-
co nisi sancti Apostoli designantur? Quibus profec-
tō caelis sublimitatis suę gloriā Dominus repro-
mittens, ait: Sedebitis super sedes iudicantes duo
decim tribus Israel. Horum profectō caelorum toni-
trua iudicis Dominus insinuans, ait: Ipsi iudices ue-
stri erūt. Super iudaeos igitur impios, tūc in caelis
tonabit: quia a sanctis Apostolis, tūc terribilia iu-
dicia suae damnationis audient: ut eorum exami-
ne sententiam aeternae mortis accipiant, quos praed-
icantes humiliter uitae aeternae bona persecutio-
nibus affligebant. Quia uero de extremo iudicio
ista intelligi debent, sequitur: Dominus iudicabit
fines terrę. Qui sunt fines terrae, nisi ultima huius
mūdi? Fines uero terrę Dominus iudicet, ut a qui-
tatis eius sententia impunita, aut irremunerata nul-
la derelinquat: quia dum in iudicio extrema con-
cludit, aliqua discutenda non deserit. Tunc subli-
mabit cornu Christi sui, quando oēs electos in
aeterna cōtemplatione sui unigeniti recipiet: ut eis
aeterna illa & ineffabili maiestate praesideat, qui
dum in praesentis uitae peregrinatione uiuerent, se
cum non erant. Tunc Sublimabit cornu Christi
sui: quando in celsitudine sua respicietur subli-
mitas redemptoris. De hac sublimitate per Ioan-
nem dicitur: Videbimus eum sicuti est. Nam po-
testas, siue regnum Domini nostri Iesu Christi sem-
per aequale est: sed tunc sublimari dicit, quādo ta-
les erimus, ut eius sublimitatem intueri ualeamus.
quicquid enim nunc de illa sublimitate humana
mens sibi potest fingere, omnino nihil est in illius
gloriae comparatione. Nam scriptum est de illa:
Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in-
cor hominis ascēdit, quę preparauit Deus diligen-
tibus. Prius ergo Christo datur imperium, dein
de cornu eius sublimabitur: quia tunc sublimita-
tis eius celsitudo respicitur, cum nostra quoque na-
tura a corruptionis suę imo subleuatur, cum renoua-
tionis suae integritatem resurgendo suscipit: quia
praecellens lumen cōtemplari ualeat redēptoris.
Si uero in cornu aliquis uult regnum intelligi, per

regnum Christi sancta Ecclesia designatur. Quod
profectō cornu sublimabitur: quia ima nostra ad
angelorū aequalitatē perducunt. Quare & de ele-
ctis in Euangelio Dominus dicit: Erūt sicut ange-
li Dei in caelo. De ista cornu sui sublimitate iterū
dicit: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eo-
rum. Sublimabitur ergo cornu Christi: quia san-
cta Ecclesia in aeterna cōtemplatione sui redem-
ptoris extolletur: & quae nunc in hac ualle misere-
riae depositionis suę poena deprimitur, absorpta tūc
morte renouata aeterni gaudij culmine subleuatur.
Sed haec ita typica explanatione protulimus, restat
ut in sequenti uolumine moraliter exprimamus.

SECUNDI LIBRI CAP. I.

Vperiore libro, dum sacrae hi-
storie textū moraliter discute-
remus, Annę fecunditatē in
summę cōtemplatiōis perfe-
ctiōe posuimus: quia cōcipere
remēti est, de summa Dei om-
nipotentis cōtemplatione
ineffabiliter gaudere: parere
autē, in mēte cōceptae charitatis insignia occultare
nō posse. Nunc autē parenti canticū dicitur quod est,
nisi conditorē, quē ineffabiliter diligit, ueris praed-
icantijs praedicare. Dicit ergo: Exultauit cor meū
in Dño, sed ea quae māducauit & bibit, quae ama-
rum animū habuit, quae fleuit largiter, & quae uocū
laudare potest, quae dignis agonibus ad charitatis
eius summa peruenit. Haec quidē diuturno usu cō-
tēnere omnia didicit, & dū cuncta creata ab inten-
tione abijcit, tanto amplius in uisione aeternae ma-
iestatis gaudet, quanto altius creaturae species,
in sui amore hanc retinere nō praeualet. Haec ergo
dicit: Exultauit cor meū in Dño, quae eum con-
tēptis omnibus, solū amat. In hunc profectō affectū
uenerat, quae dicebat: Quid mihi restat in caelo, & a-
te quid uolui super terrā? Hinc in Deo exultās di-
cit: Vultū tuum Dñe requirā. Hinc sponsa in canti-
cis petit dicit: Osculet me osculo oris sui. Dum er-
go dicit: Exultauit cor meū in Dño: quid aliud,
quē in eius se oculis inhāsisse, quē ardentē diligit,
gloriat? Et idcirco illa sola haec dicit, quae experta
nouit, quae uis amoris sit in thalamo spōsi. Cunctis
quippe passionum uictorijs illustrata, & praelata
uirtutum culmine, ad illā sublimitatē peruenit, ex
qua per gaudium mirę deuotionis, exultationis quē
cor suum in Deo poluit. Et quia cor suum dicit,
quid aliud quā mentis suę libertatē asseruit? Re-
probi quidem corda sua non habent, quia ea dia-
bolus possidet. Vnde & de proditore dicit: Cum
diabolus iam misisset in cor, ut traderet eum Iu-
das Simonis Schariothis. Si enim Iudas cor suum,
& non diabolus possideret, ipse potius in eo bo-
num, quā diabolus malum poneret. Quo con-
trā electus uir loquitur, dicens: Animam meam
porto in manibus meis. Quid enim aliud manus
electi est, quā potestas in aeterna libertatis? Quid
ergo ei est, animam in manibus portare, nisi in-
ternae

Matth. 22

Matth. 13

Psal. 62

Psal. 72

Cant. 5

10. dñi. 13

10. b. 13

ternae libertatis gloriā in potestate retinere: Quo-
tiescunq; ergo grauius delinquimus, cor nostrum
nos non habemus. Quare & Hieremias, Iudaico
populo grauius delinquenti, improprias ait: Au-
di popule stulte, & qui non habes cor. Hinc item
eō uersus alter Propheta Deo cōfitei dicens: Inue-
nit seruus tuus cor suū. Dicit ergo, Exultauit cor
meum in Domino, ut libertatē mentis assereret: si-
ne qua Deum dignē laudare nō possit. Sequitur:
Exaltatū est cornu meum in Deo meo. In cornu
electae mentis intentio designatur, quae mirabili-
te extollitur, cum ad eum gaudento peruenit, qui
super uniuersa consistit. Vnde & cornu suum, nō
in alio aliquo exaltatum asserit, sed in Deo. Qui e-
nim trāseuntia bona diligit, huius profectō inten-
tio depressa, non exaltata est: quia in imo figitur,
ubi per desiderū loquitur. Hinc est quod in Euan-
gelio Dñs dicit: Vbi est thesaurus tuus, ibi est &
cor tuum. Exaltare ergo cornu nostrum uolebat
Dominus, cum dicebat: Thesaurizate uobis the-
sauros in caelo. Exaltatū cornu habebant ij, qui-
bus se Paulus conformabat, dicens: Nostra cōuer-
satio in caelis est. Sed qui caelestia tantum diligit,
si illam intimā dulcedinis suauitatem gustare nō
nouit, quanquam ualde exaltatum sit, ad huius ra-
men exaltationis sublimitatem non peruenit. Ille
ergo hac exaltatione sublimis est, qui per incre-
menta uirtutum proficiens, sublimitatem summā
cōtemplationis obtinuit, non solum ut perfectē
caelestia diligit, sed etiam ut amoris perfectiōne,
in sola omnipotentis Dei cōtemplatione requie-
scat. In Deo exaltatum cornu habet, qui interni lu-
minis alta uisione fruatur, in qua familiari quadā
singularitate gloriat. Quare nō ait, In Deo nostro:
sed, In Deo meo. Meū namq; de eo dicit, quē fami-
liariter ac singulariter diligit. Ad quam certē diu-
inae familiaritatis dignitatem peruenit, qui dice-
bat: Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus me-
us es tu, & exaltabo te. Hinc Esaias ait in credulos
increpans: Nunquid parū est uobis molestos esse
hominibus, quia molesti estis & Deo meo? Quae
ergo exaltatione cornu in Deo sustollitur, Deum
suū singulariter fatetur, quia summa illa infusio di-
uinae dulcedinis, exaltatam mentem, & sui susce-
ptibilem, & ualde familiarē facit. Sequitur: Dila-
tatum est os meum, super inimicos meos. Qui
sunt inimici electae mentis, nisi spiritus maligni?
Quid ergo est dilatatum os super inimicos habere,
nisi omnes malignorū spirituum suasiones, am-
plissima sibi infuse gratiē largitate reprobare? An-
gustū quippe os habet, qui cunctis fraudibus ma-
lignorum spirituum, per cōsiderationem ratio-
nis, cōtraire nō praeualet. Os quippe mentis eius,
ratio est, & loqui, deliberare. Os namq; replet, cū
mentis ratio per infusam sibi gratiā in cōtempla-
tionē summā ueritatis attollitur. Repleri quidem
ei est, illustratiōe summā ueritatis imbui. Ibi quip-
pe discit & quod aeternaliter appetat, & quod tē-
poraliter contemnat. Et quia summa ueritas amor
est, subtilitate ueritatis attollit electa anima, amor
rei charitate, quam didicerit, inflammatur: & tanto

Matth. 6

Phil. 3

Psal. 116

Esai. 7

D

Greg. tom. 2

strictius seruat magisterium, quanto feruentius id
sibi inuiserat uis amoris. Cui nimirū etiam maligni
spiritus mala suggerunt, dilatati oris apertione cō-
funduntur: quia ueritate summā sapientiae instrua-
ta, & summa amoris facibus accensa, habet iam
contra suggestionem erroris, immensam lucem sa-
pientiae: habet & contra oblatā mundi huius pom-
pam, ineffabilem charitatem. In immensitate lucis
uidet quae reprobet, sed per uim summā charita-
tis amat inepta reprobare quae nouit. Per sapien-
tiam mala suggesta reprehendit, sed in uirtute cha-
ritatis deprehensa redarguit. Os ergo super inimi-
cos dilatatur, quia ex abundantia rationis cōtra dæ-
mones multa deliberat: & eo acutius eorum obie-
cta destruit, quo id, unde mala suggesta reprobet,
in sublimibus agnoscit. Vnde protinus causam in
sinuās, ait: Quia laetata sum in salutari tuo. Quod
profectō tale est, ac si dicat: Quia exaltatū est cor-
nu meum in Deo meo. Hoc certē est laetari in salu-
tate Dei, quod exaltatū cornu habere in Deo suo.
Quod non de qualibet laetitia salutaris accipitur,
sed de illo perfectissimo gaudio, quo electa perfe-
ctae animae more sponsae, gaudet in sponso. De
qua nimirum laetitia Dauid obsecrat, dicens: Red-
de mihi laetitiam salutaris tui, & spiritu principali
confirma me. Quae ergo dilatatur os habere super
inimicos suos se gloriatur, in salutare Dei prius le-
tata fuisse describitur: quia illa beata mens ualidē
reprobare malignorum spirituum suasiones pote-
rit, quae in redēptoris diuinitate per cōtemplatio-
nē sublimiter assumpta, ex eo & sapientiae accipit
magnitudinē, & plenitudinē charitatis. Quem
profectō dignis laudibus praedicat, dicens: Non
est sanctus, ut est Dominus. neque enim est alius
extra te: & non est fortis, sicut Deus noster. His
namq; Annę uocibus, quae electa anima hoc re-
demptori clamat in laude, quod ab ipso credit in
munere. Sed ex hoc praed-icā cōfessionis ordine, ordo
innuitur, quo eadem muneris bona, quae seriatim
protulit, cōsequamur. Sanctus itaq; Dominus &
fortis asseritur, a quo sanctificamur, ad requiē du-
cimur, & glorificamur. Sanctificationem a Domi-
no accipimus, in uirtute regenerationis: esse autē,
id est quietem ab huius mutabilitate corruptio-
nis, in terminatione exilij: fortitudinem in trium-
pho resurrectionis. Primū itaq; horum munerum,
in ista uita consequimur, cum electi cuiusque ani-
ma in carne est, sed utraq; adhuc in agone operis
posita: sequens autem in sola anima praeter carnē
post carnis uitam, & iam de huius uitae laboribus
assumpta: ultimū uero, in carne & anima, sed utra-
que iam per gloriā aeternitatis inuoluta. Prius
itaq; sanctus dicitur, quia regeneratis per salutis la-
uacri, charitas Dei cordibus nostris infunditur,
per cuius gratiam, ad aeternae patriae bona praepa-
ramur: ut dum hac uita per decursionis suae tem-
pus elabitur, ea nos uita suscipiat, cuius gaudio,
hinc electorum egredientes animae, sine mortis
pauore potiant. Deinde esse ei ascribit: quia secu-
ri consummationis nostrae diē, uidelicet claritatē
ultimae resurrectionis expectamus, dum in illo mu-
nere

Psal. 50

Gg 3

nere acceptæ requiei discimus, extremi examinis non discussione metuere, sed promissæ gloriæ lætitiâ expectare. Ultimo autem loco fortis assertur: quia in gaudio futuræ resurrectionis infirma nostra roborantur, cum caro surgit de puluere: sed idem carnis nostræ puluis translatus in perpetuæ incorruptionis gloriâ, ad fragilitatis suę miseriam ultra non redit. Sed & notandum, quia in his tribus ab altero ad alterum ducimur, sed cum haberi non habitum coeperit, qui hoc accipit quod non habuit, quod ante habuerat non amittit. Nam cum de sanctificatione ad requiem perducimur, & de quiete anime perducimur ad robur æternę incorruptionis, & sanctificatio charitatis augetur nobis in illa requie: & requies, & amor excrefcit ualde in resurrectione. Conditorum namque suum, unaquæque anima per amorem coniuncta, in tantis muneribus intuens, Annæ uocibus dicat, quam bene sapit sibi donum perfectæ regenerationis, & uis amoris, dicat: Non est sanctus ut est Dominus.] Dicit, quam melius munus sibi est, promissio quietis in hora sui transitus: Neque est alius extra te.] Dicit, quam optimū sibi placens præmium sit, ultima renouatio sua, in gaudio perfecti spiritus sui, & glorificatæ carnis. Dicit: Et non est fortis, sicut Deus noster.] Et notandum, quia hoc in precis cantico Anna loquitur. Electę etiam menti, hæc in cantico poscere, est dona tam grandia, cum gaudio desiderare. Petere quippe ei, desiderare est: & gaudere, cantare. Sed quę tam gaudenter dignitatis suę munera conspiciunt, quam fortiter occultis hostibus exprobrat, innotescit. Sequitur enim, & dicit: Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant uetera de ore uestro.] Sublimia quippe, & uetera spiritus maligni loquantur, cum alta quæ uidentur huius seculi appetenda, fidelibus suggerunt. Qui ergo cornu suum in Deo exaltare iam didicit, qui teneri in gaudio maiestatis nouit, quicquid offertur sibi de blandimento seculi labentis, exprobrando despiciat, dicens: Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant uetera de ore uestro.] Ac si aperte loquatur, & dicat: Eo mihi ea quæ offertis displicent, quo per desiderium alia uideo, quæ ualde placent. Quod profectò dicere, quia ei compe tit, qui iam idoneus ad ministerium prædicationis agnoscitur: apte quoque contra arrogantes sapientes, & contra negligentes sanctæ uitæ professores, ista prolata sentiuntur. Alta quippe glorians loquitur, qui per scientiam quam accepit, se intelligere sublimiter gloriatur. Vetera uerò loquitur, qui postpositis sanctæ scripturæ eloquijs, secularibus uerbis occupatur. Dicitur itaq; arrogantibus: Nolite loqui sublimia gloriantes. Quibus profectò uerbis ostenditur, quia non modum locutionis prohibet, sed affectū intentionis. Quasi aperte dicat: Sublimia loquimini, sed de eo quod altū dicitur, gloriari refugite. Vnde & Paulus pię discipulum admonet, dicens: Noli altum sapere, sed time. Non dixit, Noli altum loqui: sed Noli altum sapere: sicut & hic non dicitur, Nolite

loqui sublimia: sed, Nolite gloriates loqui: quia facta eloquia altius exquirenda sunt, sed quo altius exquirens proficit, semetipsum cohibere a uana gloriæ fastu debet, per custodiã humilitatis. Dicit etiam ociose loquentibus: Recedant uetera de ore uestro.] Vetera quippe sunt uerba seculi, quia dñi in eis loquentis animus per intentionem figitur, deuotionis suæ decore spoliatur. Quare illi sublimia gloriantes loqui non debent, & cur ab eorum ore uetera debeant recedere, hæc causa demonstrat, quæ subiungitur: Quia Deus scientiarum Dñs est.] Audiat itaq; sciens & arrogas, quia non ipse scientiarum Dominus est, sed Deus. Nam recte gloriās diceret, si eius qui tumeret scientiæ, non omnipotens Deus, sed ipse Dominus extitisset. Audiamus & nos, quando loquimur uerba seculi, quia Deus scientiarum Dominus est. Iam quippe electorum mentes non solum noui, sed etiã ueteris testamenti, scientia innouat. uenit namq; qui diceret: Ecce noua facio omnia. Cum ergo tot noua habeamus, quę loqui possumus, uetera loqui sine culpa nulla tenus ualeamus. Recedant igitur de ore nostro uetera, ut cum damnatæ uetustatis culpa etiã a sermone compescitur, in noui hominis pulchritudinem transeamus. Quod profectò si contemnimus, audiamus: Et ipsi preparantur cogitationes.] Quasi a minori culpa, subintellecta comparatione nos terreat, dicens: Hinc ociosa loquentes cogitent, quā metuere culpam locutionis debeant, si is cui loquendo delinquit, etiã cogitationū excessus, ad iudiciū sui examen seruat. Audiant item arrogantes, quod sequitur: Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.] Iam quippe in allegorica expositione diximus, quia immunus di spiritus horum fortium appellatione designant. Qui nimirum quia a cœlesti gloria superbiendo ceciderunt, apte elatis doctoribus ad terrorem proponunt, ut de se tanto iam humiliter sentiant, quanto etiam angelos a superna gloria lapsos, per appetitum uana gloriæ contemplantur. Quod etiam redemptorem nostrum in clatis discipulis egisse recolimus, qui cum se subiecta dæmonia habere iactarent, ab eo protinus audiere: Videbam satan quasi fulgur de cœlo cadentem. Arcus itaq; fortium superbia est spirituum malignorum. Dicuntur autem fortes: uel quia de se magna senserunt, uel quod humanum genus magnarum tentationum impetu uincant. Quem profectò arcum dum intentio impia tetendit, iacere malitiæ iacula supra se, in conditorē studuerunt. Ponā (inquit princeps eorum) sedem meam ad Aquilonem, similis ero altissimo. Sed superatus est arcus fortium, quia Deus apostatarū spirituum superbiæ restitit, de cœlo præcipitauit, conditionali gloria uirtutis exiit, ut in lapsis angelis homo diceret, sed timeret. Nam quid de aereo uase fiet, si Deus nec aureis superbię fœtore plenis ignoscit: Vnde & Petrus in epistola sua loquitur, dicens: Deus peccantibus angelis non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarū tradidit in iudiciū reseruari. Quasi ergo electus & humilis prædicator superbiētibus dicat: Ut cessetis

ROM. 11

Esa. 43

LUC. 10

Esa. 14

2. Pet. 2

cessetis ab elatione, in cōformibus uobis angelis, uidelicet lapsis, damnationis debitæ poenas aspiciate. Et quos imitari debeant proponens ait: Et infirmi accincti sunt robore.] Si ob præsumptionem æstimationis mali angeli fortes uocantur, infirmorum appellatio recte beatis spiritibus conuenit, qui de se nulla præsumentes, uirtuti sui officii perpetua humilitate subiecti sunt. Infirmi accincti sunt robore.] Quia uoluntarię subiectionis merito, sancti angeli interni amoris uinculo, conditori suo cōiuncti sunt. Quibus aperte accinctio nomen congruit: quia accinctus quislibet, eo quo cingitur cinctorio, ex omni parte retinetur: quia uidelicet beatissimi illi spiritus sic sunt in eternitate solidati, ne ab ea cadere unquā possint. Hinc est quod ad Danielem in Babylonia prædicantē angelus mittitur, qui accinctus obrizo perhibetur. Hinc est quod angelus, cum quo in Apocalypsi Ioannes colloquū habuit, aurea zona ad mammillas circumdatus cōspexit. Quia uerò idem beati spiritus ab humilitatis merito, in amoris gloriā surrexerunt, sed quia eandem gloriā in complexu æternitatis habent, & in timore amissionis non habent: gloriosi siquidem ineffabiles sunt, sed ineffabilem illam gloriā amittere nunquam possunt. Ut itaq; desinat gloriari, audiat arrogans: Arcus fortium superatus est. Et ut damnata culpa superbiæ, proficiant in humilitate, dicitur sibi: Infirmi accincti sunt robore.] Robur namque infirmis impenditur, cum subiectionis merito mitibus infunditur uirtus supernæ charitatis. Accingimur etiam cum ad uerbi ministerium preparamur. Bene itaq; accincti robore infirmi, in alta locutione gloriantibus præponuntur: quia ij qui in ministeriū mittuntur spiritus, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, prius quam accingerentur ad ministeriū, humiles fuerunt. Antē enim memoratur infirmitas, post uerò accinctio roboris. Hos profectò nobis accinctos Paulus insinuat dicens: Nonne omnes sunt administratores spiritus, in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? De quibus & propheta etiam loquitur dicens: Milia milium ministrabant ei. Quasi ergo dicat: Prius uos agnoscite, & sic uos ad aliorum salutem preparate: quia bonum prædicationis tunc bene implet, cum prædicator qui sublimis est uerbo, humilis esse satagit ministerio. Sed quia superbos & arrogantes prædicatores loquendo redarguit, subdit dicens: Repleti prius, pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt.] Repleti prius illi sunt, qui dum tumoris cibos in mentis refectione suscipiunt, delicias sanctarum uirtutum, uelut cibo iam pleni capere non possunt. Sed tamen pro panibus se locant: quia in scripturis quas intelligunt, iuxta magnitudinem sapientiæ, se percipere spiritalia munera uirtutum putant. Sed saturari nequeunt: quia repletioni arrogantæ dona sancti spiritus addere nequaquā possunt. Ipse namq; spiritus disciplinæ effugit fictum, & non habitat in corpore pleno peccatis. Hinc etiam scriptū est: Deus superbis resistit, humilibus

Dan. 10

Apo. 1

Heb. 1

Dan. 7

Sap. 1

1. Pet. 5

aut dat gratiā. Frustra ergo quæ Dei sunt, accipere gestiunt, qui in eo quod superbiunt, largitorem munerū sibi aduersantē reddunt. Saturari ergo nequeunt: quia munera spiritaliū gratiarū non adipiscuntur. Qui uerò sunt famelici, nisi a cibis uitiorum uacui, a tumore ieiunij? Famelici ergo saturati sunt: quia sancti uiri humilitatis arce præditi, dū de se alta non sentiūt, alta uirtutū dona promerentur. Nam per humilitatis bonū sancti Spiritus sedes fiunt, quem dum in se manentē recipiūt, eius donis plenius replentur. Vnde & per prophetam Dñs dicit: Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermone meos. Valde ergo saturantur famelici: quia in donorū plenitudine, super humiles sanctus Spiritus requiescit. Quod tamen contra negligentes sacri altaris ministros, atq; audaces Dominicici corporis susceptores, dici non inconuenienter potest. Repleti uerò prius sunt, uitiorumq; cibo saturati, qui pro pane se locant: quia corpus ad susceptionem eucharistiæ præparant. Qui nimirum comedunt, & saturari non possunt: quia etsi sacramentum ore percipiunt, uirtute sacramenti nequaquā replentur. A uirtute ergo illa sacramenti ideo ieiunant, quia prius repleti fuerant. Salutis quippe fructū non percipiunt in comestione salutaris hostiæ, qui ea quibus se repleuerant, flagitia portant in mente. Non saturantur ergo nisi famelici: quia a uitijs perfecte ieiunantes, diuina sacramenta percipiunt in plenitudine uirtutis. Et quia sine peccato electi etiã uiri esse non possunt, quid restat nisi ut a peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare delinit, euacuari quotidie conentur? Nā qui quotidie non exhaurit quod delinquit, etsi minima sunt peccata quę cogerit, paulatim anima repletur, atque ei merito auferunt fructum internæ saturatiōis. Hac repletionem nos euacuare Paulus insinuat, ait: Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quid enim est hoc loco se probare, nisi euacuata peccatorum nequitia se probatum ad Dominicam mensam, & purum exhibere? De repletis etiam subdit: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad poenitentiam lamenta curramus: quia ipsa sola uirtus est quæ euacuat, quod in uentre animæ culpa coadunat. Et tunc uerè famelici saturantur: quia quo studiosius mundamur lamento poenitentia, eo uberiorem diuine gratiæ fructum recipimus in spiritali refectione. Quæ nimirum electorum saturitas, quia usque in mundi finem extenditur, subdit atq; ait: Donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est.] Quæ ita que huius appellatione sterilis signatur, nisi ea de qua Paulus loquitur dicens: Quæ fursum est Hierusalē libera est, quæ mater nostra est: Vnde & paulo post Esaie uaticiniū ei coaptauit dicens: Scriptū est enim: Latere sterilis quę non parit, erumpe & clama quæ non parturit: quia multi filij desertæ, magis quam ei quæ habet uirū. Sed quomodo Hierusalē sterilis, beatorū scilicet angelorum

Esa. 56

1. Cor.

Galat. 4

Esa. 54

lorum sancta societas intelligitur, cum iuxta uocis suae significatum, de aeterna pacis uisione perenni gaudio sit foecunda: Sed si mater est electorum hominum, sterilis profecto erat, quando humanum genus in Adā perierat. Velut enim parturire non potuit, cum eum in quo foecunditatis suae extendere sinum debuit, lapsi spiritus uasationibus amissit. Tandiu accinguntur infirmi, donec sterilis pariat: quia angelorum humilium ualido ministerio eousq; indigemus, donec quotquot ad uitam praedestinati sunt de humano genere, usq; in mundi finem colligantur. Mittet namq; filius hominis angelos suos, & colliget electos suos a quatuor uentis. Ad eos namq; colligendos tunc mittendi sunt, in quorum salute quotidie mittuntur: quia ad regnum non colligent, nisi quibus per robur accinctio nis suae nunc adiutorium praebent. Usq; etiam in mundi finem famelici saturantur. Sed & bene plurimos haec sterilis parere dicitur: quia non omnes homines, sed electi solummodo ad aeterna gaudia perducuntur. Aperte igitur etiam parere dicitur: quia angelorum ministerio docemur superna petere, ut ad eorum ualeamus bona peruenire. Sed dum hac sterilis parit, ea quae multos habebat filios infirmatur: quia quo pleniora lucra electorum, per angelorum ministeria superna regna percipiunt, huius Babyloniae filij minuuntur. Velut enim infirma in partu suo est, quae inordinato amore rerum transeuntium, ut solet, filios gignere nequaquam potest. Vbiq; enim iam caelestia regna praedicant, quae profecto dum fidelium mentes audita diligunt, dum ea etiam bonis moribus inquirunt, uelut in partu suo Babylonia stringitur: quia mater nostra Hierusalem eos per orbem Deo paritur, quos illa lassio perditionis utero, parere gehennae confueuit. Quorum tamen accinctorum robur, non ipsis, sed ei a quo accinguntur, ascribitur. Aperte itaq; subditur: Dominus mortificat, & uiuificat. In quibus profecto uerbis, etiam ordo notandus est. Prius quippe mortificare dicitur, dein de uiuificare: quia nisi seculum amare desistimus, Deo per amorem uiuere non ualeamus, Ioanne attestante, qui ait: Qui diligit mundum, non est charitas patris in eo. Vnde & is qui se mortificatum & uiuificatum, qui se prostratum & erectum meminerat, loquebatur dicens: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Viuebat, sed non mundi uita, quia dicebat: Viuo iam non ego, uiuit uero in me Christus. Non ergo accinctorum aliquis, sed Dominus mortificat & uiuificat. Mortificatum quippe, & uiuificatum esse, est praesentia nulla concupiscere, & aeterna desiderare. Cui itaq; de his muneribus referendae sint gratiae exponit, dicens: Dominus mortificat & uiuificat. Vnde & saepe iam nominatus gentium praedicator dicit: Neque qui plantat est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Sed quo ordine omnipotens Deus ista in electis operetur, exponit dicens: Ducit ad inferos, & reducit. Ut mortificet quippe ducit ad inferos, & ut uiuificet, reducit ab inferis. Omnipotenti enim Deo ad inferos ducere,

Matt. 13

1. Ioan. 2

Gal. 6

1. Cor. 3

est peccatorum corda aeternorum cruciatu consideratione terrere. Et quoq; ab inferis reducere, est terribas poenitentium, atq; commissa lugentium mentes, spe uitae indeficientis attollere. Tunc quippe peccare desinimus, cum superna gratia mollitis cordibus, futura tormenta formidamus. Et ab inferis reducimur, cum interno uisitati solatio, ad spem ueniam, de poenitentiae lamento respiramus. Aperte itaq; Dominus ducere ad inferos & reducere dicitur, quia humana duritia in hominis solius praedicatione, nec terrore concutitur, nec amore subleuatur. Nam si doctorum esset mortificare, quotquot eorum praedicatione tangeret, peccare delinrent, & si eorum esset uiuificare, quicunq; ab eis caelestia audirent, ad ea nos protinus omni conatu perquirenda, intimi affectus sui amor accenderet. Nunc autem cum saepe peccatoribus aeterna supplicia minentur, cum ea quae possunt eis caelestia bona praedicant, & nec supplicia metuant, nec laeta concupiscant, clamemus Anne uocibus in laudibus Dei, & ei etiam illud quod per eos quidam proficiunt imputant, dicamus: Dominus mortificat & uiuificat. Dominus itaq; ducit ad inferos & reducit: quia illi possunt futura tormenta metuere, illi superna gaudia diligere, in quibus per eas uoces, quas foris homo loquitur, intus Dei pietas operatur. Est autem in quo sese quisq; cognoscat, si iam ad inferos ductus & reductus sit, si mundo obijt, caelis uiuit: nam si electus est, proficit. De eodem uero profectu subdit: Dominus pauperem facit & ditat. Seculi diuites idcirco de larga facultate gloriantur: quia alto & incomprehensibili iudicio Dei caelestia eis bona abscondita sunt. Dominus itaq; facit pauperes: quia dum aeterna electis bona inlinuat, eo se pauperiores tenent, quo a ueris sese diuitijs pulsos uident. Vnde & rex ille qui seculi possessione latissimus erat, quia ei ueras diuitias Dominus ostenderat, clamabat eum dicens: Respice in me, & miserere mei, quia unicus & pauper sum ego. Hinc propheta Hieremias, electi cuiusq; illuminatione in se exprimens ait: Ego uir uidens paupertatem meam. Pauperem itaq; Domino facere, est in contemplatione bonorum perennium, electorum mentes ad contemptum rerum omnium uisibilem excitare. Sed cui summa reuelat, quia eadem summa, diutius laboris precio sint quaerenda, insinuat, dicat quia qui pauperes facit, etiam ditat: quia nimirum dum ab omnipotenti Deo bonorum caelestium cognitionem percipimus, ab ipso etiam uirtutem consequimur, ut digno pro eis labore certemus. Bene autem subditur: Humiliat & subleuat. quia in contemplatione caelestium, quam abiecti sunt in terra, conspiciunt: sed in eadem abiectioe temporalis inopiae, per Dei gratiam meritorum se penitus subleuat ad gaudia perennis uitae. Humiliat ergo percipiunt in aestimatione exilij, sublimitatem uero in praeparatione sanctae operationis. Sequitur: Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum principibus. Puluis namq; est subtilis deliberatio cognitionis illicitae, quae eam mentem

Psal. 24

Hier. 3

mentem, cui insederit, foedam reddit. Quid namq; in stercore, nisi foeda perpetrataq; flagitij audacia designatur? Vnde & propheta uitam carnalium coeno foedi operis obrutam intuens ait: Computruerunt iumenta in stercore suo. Apra igitur serie, dona Dei in flagitiosorum conuersione numerantur. Prius namq; suscitatur de puluere egenus, quam pauper de stercore: quia a corde ante deliberatio immunde cogitationis abscondit, & postmodum ab actione culpa refecatur. Aperte quoque suscitari de puluere egenus dicitur, pauper de stercore erigi: quia intus praua deliberans, dormit a contemplatione iusticiae, foris illicita perpetrans, in iniquitate per actum iacet. Et quia iam cum fortibus, de malignis spiritibus trophaea consequitur, suscitatus egenus, & erectus pauper quid mereatur, exponit dicens: Ut sedeat cum principibus, & solium gloriae teneat. Sedere quippe triumphantis est. Vnde & in Apocalypsi Ioannis, uisitoriae nostrae dignitatem Dominus ostendit dicens: Qui uicerit, faciam eum sedere in throno meo, sicut & ego uici, & sedi cum patre meo in throno eius. Quod & Paulus intuens, suscitationis atque sessionis nostrae dona, in Dei laudibus numerans ait: Conuersus suscitauit, & confedere nos fecit in caelestibus in Christo Iesu. Cum eo itaque principes sedent: quia qui eius auxilio malignorum spirituum uires reprimunt, in eorum triumpho dignitatem sessionis habent, quibus ex praesidentis sibi uirtute dominantur. Cum eo item principes sedent: quia etsi stare per corpus in hac uitae labentis aeternum cernuntur, meritorum tamen sedem cum redemptore in sublimibus habent, a cuius claritate claritatis, nec in ista foeditatis ualle separantur. Egeni quoque rebus & pauperes sunt, qui propter Euangelium ea quae in seculo habere poterant, cuncta reliquerunt. Qui certe ut cum principibus possint sedere, de puluere suscitari debent, & de stercore erigi. Quid enim fauores lingua, quid sunt aliud labentium dignitatum infula, nisi puluis? Nam eam, quam blandiendo sordidant, a ueris splendoribus mentem caecant. Et quid diuitiae pereuntes, & transitoriae facultates, nisi stercora, aeterna diligentibus sunt? Stercora quippe sunt, quae sanctae animae in contemptu uisitatis habent, non in appetitu desiderij. Vnde & Salomon in amissione bonorum temporalium contristatum seculi diuitem intuens ait: De stercore bonum lapidandum est piger. Quasi dicat: De eo uerbera doloris sustinet, quod is qui pro aeterna uita laborare appetit, uelut stercora contemnit. Hinc Paulus ait: Omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrificiam. De puluere itaque egenus suscitatur, & de stercore pauper erigitur, cum mens seculo abrenuncians, quicquid sibi placere solebat de linguae humanae fauoribus, de honore dignitatum, & de abundantia rerum calcat, dum ad sola aeterna respicit, quae sola ardentem amat. Et namque suscitari & erigi est, ea quae corpore derelinquit mentis sublimitate despiciere. Et cum principibus ei sedere est, super-

1. Cor. 1

Apo. 3

1. Pet. 2

Eccles. 2. 4

nae patriae ciuibus per gaudium aeternae quietis interesse. Qui certe tunc gloriae solium tenet: quia qui tam sublimiter praesidet, a conditoris sui laudibus nunquam silet. Hanc namque gloriae sedem Psalmista admirans, Domino loquitur, dicens: Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Hanc sedem gloriae Esaias praedicit dicens: Gaudium & laetitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & uox laudis. Hanc item sanctus Tobias ostendens ait: Ex omni lapide precioso & mundo, plateae eius sternentur, & per omnes uicos eius halleluia cantabitur. Sed ea quae sequuntur ereptus pauper aspiciat: quia ad principum sessionem, ad gloriae solium non statim ut fuerit erectus, adducitur. Domini, inquit, sunt cardines terrae, & posui super eos orbem. Qui a terrae nomine peccatores in sacro eloquio designantur, cardines terrae ij accipi conuenienter possunt, in quibus per inepta desideria seculum circuit, & de alio ad alium ducit. Cum igitur conuersos peccatores aspiciamus, in laudem creatoris, his Annae uerbis erumpamus. Quasi enim alijs uerbis tunc dicimus: Iam Domini esse per eius gratiam coeperunt, qui diu in rota rerum transeuntium, per mundi concupiscentiam tenti sunt. Et cum iam derelictis uitae secularis blandimentis, fortia tentamenta fortiter tolerant, dicamus: Posuit super eos orbem. Orbem quippe super eos posuit, qui antequam eis imponeretur, sub eis fuit. Nam eum iam in onere tentationum habent, qui eis blandiendo uelut subiectus seruabat, cum in eo delicias & uoluptates sequendo recumberent. Et quia magnas ex eo tentationes habent, qui magna in illo oblectamenta habuerunt, adiungitur: Pedes sanctorum suorum seruabit. Quibus profecto uerbis sic auxilium diuinae protectionis, propitiationisq; ostenditur, ut pericula tentationum grauius designentur. Quasi etenim dicat: Tam grandia de eo cui adhaeserant seculo tentamenta sustinent, ut solus ad adiutuandum ille sufficiat, qui deesse fidelibus suis in tribulatione non potest. Pedes namque sanctorum suorum seruare, est concussos in tentatione affectus electorum, ne corruant, per gratiam roborare. Vnde & qui ad casum nutauerat, & tamen a Domino conseruatus erat, Propheta dixit: Mei autem penes moti sunt pedes, penes effusi sunt gressus mei. Hinc iterum pulsus sum, & euersus sum ut caderem, & Dominus suscepit me: fortitudo mea & laudatio mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Et de hostium infirmitate subiunxit, dicens: Et impij in tenebris conticescent. Quid est autem quod cum seruare sanctorum pedes Dominus dicitur, silentium memoratur impiorum, nisi quia ad peccati lapsum nequaquam impellimur, nisi cum peruersa nobis malignorum spirituum tentamenta suggeruntur? Cum ergo pedes nostros Dominus seruat, in tenebris tacent impij: quia dum gratia diuina protegimur, uocem qua nos precipitent, dare nobis mundi spiritus nequaquam possunt. In tenebris quippe tacent: quia caliginosa reprobatorum corda possident,

Psal. 83

Esai. 51

Tob. 13

Psal. 72

Psal. 117

dent, a quorum ad nos progredi obscuritate non audent. Quare autem sanctorum pedes seruet, exponit dicens: Quia non in fortitudine sua roborabitur uir. Quasi dicat: Idcirco tenet, quia sine ipso stare non possent. Nam et si uir uirtutis agnosceretur, in fortitudine sua timorem lapsus habet, ita ut robur non habet, & toties illic ita concupiscendo labitur, quoties interna eius uestigia a Domino tenente deferuntur. An uero non uir erat cui in iuencularum choro cantabatur: Saul percussit mille, & Dauid decem milia? Qui nimirum cum inter onera fortitudinis sue relinquitur, in carnis suae culpa impulsus corrumpitur: atque in se expertus est, quia uir in se non habeat statum roboris, sed lapsum infirmitatis. Vnde & relabi metuens, eum a quo teneri ad statum debeat, exposcit dicens: Non me derelinquas usquequaque. Nemo ergo se fallat, quia si in se robur standi inueniat: quia etiam magna sepe occulorū hostium bella superamus, si digni eos in suis uisionibus reprobando, uelut in fugā uersos insequimur, non nos tunc refugii spiritus, sed eum quem in nobis aspiciunt, expauescunt. Vel certe si nos etiam timent, idcirco profecto timet, quia in diuinae gratiae robur assumptos uident. Aprē ergo subiungitur: Dominum formidabunt aduersarii eius, & super ipsos in caelis tonabit. Caeli namque tunc sumus, cum in altitudinem diuinā gratiae, praesidentis nobis, subleuamur. Et tonitrua contra eius aduersarios habemus, cum ualidis sanctorum desideriorū uocibus, omne quod nobis de eorū suggestione spirat, elidimus. Quicquid enim tonitruum ferit, interficit. Tonitrua ergo caelorum, sunt perfecta desideria electorum. Nam uelut a caelorum altitudine terribiliter sonando prodeunt, cum ab eo mētis culmine malignos spiritus ferūt: cui omnipotens Deus sic praesidet, ut amore praesidentis facile superet omne quod ad pugnam moueri poterat hostis audacia mala suggerentis. Sed premonente redemptore nouimus, quia qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. eodem quoque Domino promittente, didicimus: quia quacumque hora peccator conuertitur, saluus erit. In extremo itaque sui cantici addat Anna, & dicat, unde peccantē terreat: dicat, quo iustum cautionem reddat: Dominus, inquit, iudicabit fines terrae. Non ait terram, sed fines terrae: fines quippe terrae sunt qui uitae suae ultima cum culpae perperatione clauserūt. Nam qui peccat, & corrigit quod deliquit, terra est per peccatū, & fines terrae non est: quia delinquendo, redemptionis suae alta deposuit, sed ab imo depositionis suae ante iudicium resurrexit. Fleuit namque quod fecit, & uenturum iudicem eo legitius sustinet, quo in damnatione terrenitatis, per poenitentiam ipse in se flagella ultionis tenet. Quia ergo fines terrae Dominus iudicat, conuersus peccator ad Dominum priora sua, siue media, non expauescat. Quia item fines terrae Dominus iudicat, iustus inchoata iusticia, non praesumat. Nam si hunc ab ea, qua cadere potest adhuc aequitate, labentem subito mors intercipit: quia in suis extremis culpa clauditur, finium terrae lege iudicatur.

I. Reg. 15

Psal. 118

Math. 10

Ezech. 18

dicatur. Sequitur: Et dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui. Hoc profecto superius quia ad redemptorem retulimus, in huius quoque explanationis ordine non mutamus. Ipse nanque est pax nostra, qui fecit utraq; unū. Ipse quoque est lapis angularis, in quo dum electorum paries uterque copulatur, aeterna ciuitatis structura disponitur. Teneat itaque morem suum locutio nostra, ut prolato iam sacri cantici & morali & allegorico intellectu, in eo uterque conueniat, quem fide credimus, moribus promereamur.

Eph. 2
1. Pet. 2

CAPVT II.

Equitur enim diuinus sermo, & dicit: Et abiit Helcana in Ramatha, in domū suam. Quem profecto uirum humani generis redemptorem, Annam uero coniugem eius Ecclesiam, puerū Samuelem credentium de gentibus populū, Ramatha quoque ciuitatē celestem patriam designare ostendimus. Quid ergo est, quod post coniugis cantici, abiisse in Ramatham ciuitatem suā Helcana dicit, cum post natū puerū, Deo cantici Anna dixerit, atque ante ad caelos redemptor ascēderit, quam gentilem populū sancta Ecclesia in fide genuisset? Quod profecto ab eis solum modo queritur, qui tantum Domini nostri corporalem praesentiam scire noscuntur. Nunquid enim tunc non eum secum Paulus habebat qui ad patrem ascēderat, cum dicebat: An experimentum queritis eius qui in me habitat Christus? Qui itē fatetur, dicens: Sicut ex Deo, coram Deo, & Christo loquimur. Quid est ergo quod sancta Ecclesia aliquando affuit per gratiam muneris, aliquando ei se subtrahit per dispensationem probationis? Affuit namque, ut in acquisitione gentium uitae uerba abundanter affunderet. Sed aliquando ei uelut absens se abscondit, ut uerbi munere sublato, cognosceret sine eius praesentia qualis esset. Post finem itaque cantici dicit: Abiit Helcana in domū suam: quia sancta Ecclesia ex eius praesentia alta praedicat, qui cum mortalibus per dispensationem se subtrahit, aeternis se ciuibus iugiter repraesentat. Domus namque sua illa supernorum ciuium (quam amando, replendo, & sociando Dominus inhabitat) aeterna societas est. In eam igitur uadit, cū Annam deserit: quia qui se nobis adhuc proficientibus salubriter subtrahit, perfectis atque consummatis, aeternae patriae ciuibus, eo se incessanter iungit atque exhibet, quo probari iam probatos eius absentia, ulterius non oportet. Aprē itaque post Annę cantici dicitur: Abiit Helcana in domū suam: quia sancta Ecclesia, quae tam sublimia electos edocet, sicut pia semper Domini dispensatione deserit, ita & eadē alta quae doceat, non semper habet. Sed plerique uerba uitae audiunt, praeteritā maliciā detestantur, & correctoris uitae opera proponunt, sed cum audire desierint, ac si nunquam eadem uitae uerba audissent ad iniquitatem redeunt: auditor sanctae Ecclesiae gentilis populus, deuotus ad audiendum fuit, & ad operandum promptus. Aprē itaque

2. Cor. 11

2. Cor. 2

itaque subditur: Puer autem Samuel erat minister in conspectu Domini, ante faciē Heli sacerdotis. Ac si aperte diceretur: Ex eo quod auduit, omnipotenti Deo placere studuit. Qui apte puer dicit: quia est gradus pro defensione fidei nostrae agenda susceperat, tamen in eadem fidei generatione adhuc nouus erat. Et quia placidum omnipotentis Deo ministerium praebuit, minister in conspectu conditoris fuit. In conspectu etenim Domini est, quem in oblatione obsequiorum, diuina dignatio libenter aspicit. A quo nimirum Domini conspectu expelli ualde metuens quis, orat dicens: Ne proicias me a facie tua. In quo item recipi uehementer cupiens, dilationis suae moras secum reputat, dicens: Quando ueniam & apparebo ante faciem Dei. Hinc Helias gloriatur & ait: Viuit Dominus in cuius conspectu sto. Minister itaque erat Samuel in conspectu Domini: quia in noue religionis obsequiis, omnipotentis Deo gentilis populus ualde acceptus fuit. Quo nimirum uerbo Iudae quoque repulsiō latenter innuitur, dum solus Samuel, in quo gentium fidelis populus exprimitur, ante Dominum ministrare perhibetur. Solus itaque in eius conspectu erat, quia profecto ei Iudaeus populus placere desierat. Quod utrumque per Malachiam Dominus loquitur. Nam Iudae repulsiōnem insinuans ait: Non est mihi uoluntas in uobis, & sacrificium non suscipiam de manu uestra. Sed qui a facie sua Iudaeam perfidiam expulsi, quem libenter intueatur, subiungens ait: Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco offertur nomini meo oblatio munda. Sed subtiliter est uidentem quod dicitur: Ante faciē Heli Samuel Domino ministravit: quia praedicatorum sanctae Ecclesiae ministerium, gentilis populi conuersionem, amorem, & reuerentiam circa redemptoris obsequium, ueterum ordo doctorum longe ante uidentem cognouit, & prophetando praedicauit. Hunc namque pronum in Domini ministerio nouerat qui dicebat: Adorabunt eum omnes reges terrae, omnes gentes seruient ei. Hinc Aggeus loquitur, dicens: Veniet desideratus cunctis gentibus, & replebitur gloria domus Domini. Hinc Blasius dicit: Erit radix Iesse, qui exurget regere gentes, in ipsum gentes sperabunt. Hinc Psalmista ait: Laudate omnes gentes Dominum, & collaudate eum omnes populi. Hinc patriarcha Iacob ait: Ipse erit expectatio gentium. Ante faciē ergo Heli minister Domini Samuel puer fuit: quia quod dignum Deo postmodum gentilis populus habuit, doctorum ordo ueterum per prophetiae spiritum prauidit. Et statim de profectis subditur: Porro filij Heli nescientes Dominū, & officium sacerdotis ad populum, Isubaudis, erant. Qui namque filij Heli sunt alij nisi Israelitae secundum carnē, qui scripturam sacram nouerāt a patribus aditam, & tamē quem scriptura promiserat, nesciebant: quos nimirum per semetipsam ueritas in Euangelio increpat dicens: Abraham exultauit ut uideret diem meum, uidit & gauisus est. Et item: Si crederetis Moysi,

Psal. 50

Psal. 61

3. Reg. 17

Mal. 1

Psal. 71

Aggei 2

Esa. 11

Psal. 116

Gen. 49

Ioan. 8

Ioan. 9

crederetis utique & mihi, de me enim ille scripsit. Nescierunt ergo Dominum, qui uenientem in carne nostra redemptorem spreuerunt. Vnde & per Esaiam queritur dicens: Cognouit bos possessionem suam, & asinus praesepe domini sui: Israel autem me non cognouit. Quasi dicat: Et incarnationis meae uias ei longē antē per prophetas aperui, & tamē id quod promiseram, exhibitum non accepit. Quare & officium sacerdotū ad populum nesciit. Officiū sacerdotale quippe cognosceret, si ad redemptionem humani generis eum, qui a lege & prophetis fuerat promissus, iam uenisse praedicaret. In quem profecto quia non solum non credidit, sed etiam persequendo infanuit, & Dominum nesciit, & ad populum officium sacerdotum. Cuius tamen malitia minor esset, si qui prodesse minoribus redemptoris aduentum praedicando noluit, nocere timuisset. Sequitur ergo, & dicit: Sed quicumque immolasset uictimam, ueniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, & mittebat in lebetem uel caldarium, aut in ollam, siue in eacabum: & omne quod leuabat fuscinula, tollebat sacerdotibus. Quid enim est immolare uictimam, nisi uere fidei omnipotentis Deo offerre confessionem? Et quid uasa, in quibus immolando caro coquitur, nisi fidelium mentes sunt? Quae dum mediatorem Dei & hominum Christum Iesum esse uerum summi patris unigenitum credunt, nimirum in his caro coquitur, quae Deo per deuotionis intimae obsequium immoletur. Quis puer sacerdotis est alius, quam perfidis synagogae pastoribus per obsequium subiectus populus? Qui apte puer dicitur: quia dum infirma legis ad literam tenere maluit, in uirum perfectum crescere per Euangelium recusauit. Quid uero est, quod ad inferendos ciborum raptus destinatur? Quid est iterum, quod in illata uolentia, tenere tridentem fuscinulam dicitur? Sed cibus electae animae persona est redemptoris. Qui profecto cibus in sacris uasis coquitur, dum per calorem sancti Spiritus ad suauitatem refectionis, in electis mentibus praeparatur. Caro etenim coquitur, dum per Spiritus sancti gratiam, humanitatem Dominicam in diuinitatis naturam assumptam, & firmiter credimus, & efficaciter confitemur. Vnde & per Moysen agni Paschalis carnes comedendas insinuat dicens: Non comedetis ex eo crudum quid, aut coctum aqua. Crudum quippe ex eo manducare, est praeter Spiritus sancti gratiam, redemptorem nostrum purum hominem credere. Aqua uero coquitur, cum redemptoris essentia, per humanam sapientiam uentilatur. Crudum ergo Iudaei comedunt, aqua coctum haereticis: quia illi eius diuinitatem negant, isti per humanam sapientiam & diuinitatem & humanitatem eius sacramenta euacuāt. Puer itaque sacerdotis, ad tollendum fidelium cibos mittitur: quia Iudaeorum populus a fide redemptoris expulsus, amorem fidei eius a corde fidelium auferre uehementer studuit. Qui apte fuscinulam tridentem in manu habuisse perhibetur,

Esa. 1

Exod. 12

hibetur, quibus carnis partē, quam posset infigere, educam coqui prohiberet. Fuscina quippe in manu pueri, illata sanctae Ecclesiae Iudaici populi persecutio est. Et quia blandimentis, poenis, atque terroribus nocere fidelibus tentauit, tres utique fuscina dentes habuit. Bene autem dicitur: Quia quod leuabat fuscina, tollebat puer sacerdotibus: quia magna epulatio iniquorum praetorum erat, si eum blandientium, siue furentium satellitum turba subuerteret, quem in fidei nostrae sublimitate stare per confessionem cognouissent. Sequitur: Sic faciebant uniuerso Israeli uenientium in Sylo, etiam antequam adoleret adipem. Adeps quidem interna pinguedo est, in qua nimirum illa deuotio mentis exprimitur, qua electorum mentes conditori suo in perfectiori charitate copulantur. Qui recte iam cocta carne immolant: quia asurgere quis ad sublimitatem charitatis non poterit, nisi prius quae credit amet mysteria incarnatae diuinitatis. Humanitatem quippe Domini Iesu in diuinitatem assumptam, per sanctum Spiritum credere, quae immoletur Deo, carnem coquere est. Antequam igitur quam adoleretur adeps, puer carnem prae ripere studuit uniuerso Israeli: quia apparitores synagogae novos Christi confessores putauerunt euertere, prius quam eos omnipotenti Deo charitas perfecta sociaret. Quod apertius ipsa sacrae historiae uerba indicant, quibus dicitur: Dum coquerentur carnes. Per quae nimirum uerba, non perfectio coctionis, sed apparatus innuitur. Sed ordo nefariae huius actionis ostenditur, per ea quae sequuntur: Veniebat puer sacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi carnem ut coquam sacerdoti, non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam. Carnem crudam puero daret, qui coram persecutoribus humanitatem Christi puram assereret, & eam puer sacerdoti coqueret: quia per ignem maliciae Iudaicus populus hoc putaret, quod eius praesertim in mentis suae refectione libenter exciperent. Venit ergo puer sacerdotis, & crudam carnem petiit, quando Iudaicus populus literae legis seruans, diuinitatem redemptoris negare fide libus suggessit. Veniens ergo dicit: Non accipiam a te carnem coctam, sed crudam. Quia quem purum hominem fidelis compulsi confiteri, esse Deum nec audire uoluit. Cuius profectio populi importunitas ostenditur, cum uerba sacrilega in nefaria exactioe geminant. Nam sequitur: Non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam. Quia Iesum Dominum, ac redemptorem nostrum, non Dominum & hominem, sed purum tantum hominem audire ualde desiderauit. Sed quos quasi imperfectos in carne tentauit, perfectos reperit. Nam qui diuinitatem redemptoris negare compulsi sunt, non solum redemptorem noluerunt negare, sed compulsores suos curabant ad uitam trahere. Vnde & sequitur: Dicebat itaque illi immolans: Incendatur primum iuxta morem hodie adeps, & tolle tibi, quantum desiderat anima tua. A bestiali siquidem appetitu, cruda postulantem, auertere nititur, qui ei ad libitum cocta pollicetur.

Quasi male esurientibus Iudaicis, sancta Ecclesia re sponsum prebeat, & pro humanitate simplici, quae uorare per desiderium cupiunt, diuinitatis cibum repromittat, dicens: Prius coqui sinite, quod ad refectionem uitae habeatis in Spiritu sancto intellectum. An non tunc puer sacerdotis crudam carnem petiit, cum illuminato a Domino eo, qui caecus fuerat natus, diceretur: Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est: Quid est dicere, Da gloriam Deo nisi, Non huic curationis tuae laudes tribuas, quia Deus non est. Et quia peccator asseritur, non solum Deus esse negatur, sed etiam homo iustus. Cui profectio crudam quam petebat, carnem praebere noluit, coctam obtulit: quia quae salutis suae auctoritate instanter asseruit, ex ostenso tantae admirationis signo, non solum hominem sanctum, sed uerum Deum esse monstrauit. Qui autem sequi bestias, amissa ratione populus coeperat, crudam sibi carnem exhiberi importune postulabat. Nam sequitur: Nunc dabis, alioquin tollam tibi uisum. Sequitur: Erat enim peccatum puerorum grande nimis coram Domino. Et causam, qua grata fore hoc peccatum demonstraretur, adiungit dicens: Quia detrahebant homines a sacrificio Domini. Grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod poenitentiae lachrymis non deletur. Hoc namque nimis grande peccatum synagogae propheta innuens, ait: Peccatum Iudaei scriptum est stylo ferreo, ungue adamantino. Vel certe grande nimis coram Domino peccatum erat: quia ad peccandum alios pertrahebat. Quare & subditur: Quia detrahebant homines a sacrificio Domini. Detrahebant quippe a sacrificio homines: quia ad confessionem rectae fidei progredi infirmorum corda prohibebant. Et notandum quia qui detrahuntur a sacrificio, homines dicuntur: quia nimirum si in fidei nostrae uera confessione peristerent, hos diuinus sermo filiorum Dei appellatioe signaret. Quibus profectio per Psalmistam Dominus dicit: Ego dixi diis estis, & filij excelsi omnes, uos autem sicut homines mortemini. Sequitur autem: Samuel autem erat minister in conspectu Domini, puer accinctus ephod lineo. Subtilior quam lanea uestis lineae esse cognoscitur. Aptae autem Samuel lineo ephod indutus asseritur, per quem sacerdotum ordo electus ex gentibus designatur. Nam in comparatione legalis uitae, noua Euangelij conuersationis subtilitas est. Ibi enim aliquid animale praecipuum est, ibi omnis maledicatur, a quo semina propaginis in Sion nulla relinquuntur. In nouo autem testamento, quia subtiliora sunt omnia, quisquis eius praecipis utitur, uelut delicatiori lini ueste decoratur. Ibi quippe connubij abstinentia damnatur, hic miris laudibus colitur. Illic sacerdotes carnaliter generant, hic fructum spiritualis propaginis tanto copiosius afferunt, quanto etiam per conjugale bonum, pudicitiae detrimenta sentire non possunt. Bene autem dum Samuelis uestis exponitur, linea fuisse perhibetur, ut noui sacerdotij gloriam aperte ostenderet, quod nouae pudicitiae uitoribus splenderet. Sed dum in conspectu Domini

mini esse minister Samuel dicitur, ephod lineo accinctus memoratur: quia diuina obsequia tunc bene exhibentur, cum exhibentis persona, carnalis uoluptatis sordibus non foedatur: & acceptum Deo tunc est munus ministerij, cum per sanctae conuersationis mundiciam Deo placita est persona ministerij. Et quia inter primordia nouitatis suae proficiebat, adhuc sequitur: Et tunicam paruum faciebat ei mater sua, quam afferebat ei, cum ascendeat cum uiro suo, ut immolaret Domino hostiam solennem. Sanctae Ecclesiae hostiam immolare, est per eloquia praedicationis, auditorum suorum corda in amore conditoris accendere. Tunc itaque Samueli parua uestis delata perhibetur: quia dum adhuc per nouitatis suae incrementa proficeret, ab Ecclesia apta suae paruitati accepit monumenta iustitiae, cuius splendore radiaret. Sequitur: Et benedixit Heli Helcana & uxori suae dicens: Reddat tibi Dominus seminem de muliere hac, pro foenore quod commendaui Domino. Quia in persona Heli sacerdotis etiam boni doctores populi ueteris designantur, Helcana & uxori eius benedixisse cognoscitur: quia nimirum eorum ueterum doctorum ordo, Christi & sanctae Ecclesiae spiritalium copulam prauidit, & eorum electorum prolem futuram, caelo dignam, cum deuotione praedicaui. Quod quamuis longe antea factum fuerit, tamen se eis sic benedixisse innouit, cum reuelata iam nostrae redemptionis gratia, credere uniusquisque fidelis poterat: quia tot bona patres nostri ueteres de hac renouatione praecinebant. Et ut ordo quod fiebat agnoscat, subiunctum est: Et abierunt in locum suum. In locum suum cum uiro suo sanctae Ecclesiae abire, est uitae actiuae molestias interdum fugere, & supernae uitae gaudijs per contemplationem uacare. Puerum quippe ad horam reliquerat mater illa, quae dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Si cum puero erat, quando eundem egregium doctorem usque ad tertium caelum uis amoris extulerat: Si tunc erat cum puero, quando in paradiso exceptus, uerba quae non licet homini loqui audiebat: & in locum suum rapiebatur, quia ostendit dicens: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Sed quae cum uiro abibat in locum suum, reuertit hanc materna uiscera cogebat ad filium. Nam loquebatur & dicebat: In carne manere est mihi necessarium propter uos. Sequitur: Visitauit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios & duas filias. In tribus filiis perfectiores quique sanctae Ecclesiae designati sunt, qui pro fide Trinitatis fortia semper egisse cognoscuntur. Sed si solos perfectos sancta Ecclesia gigneret, nostra infirmitas ad aeternae uitae praemia peruenire non posset. Robur ergo filiorum, duarum filiarum fragilitas sequitur: quia sancta Ecclesia etiam contra superbientem hostem humani generis fortes protulit, tamen ad aeternae patriae gaudia etiam infirma eius membra per duo charitatis praecipua perducuntur. Et quia in inchoationis suae initijs non semper manit, quisquis eo tempore erudiri ad sacerdotale ministerium co-

perat, sequitur: Et magnificatus est puer Samuel in conspectu Domini. Quo in loco ualde notandum est, quod puer Samuel dicitur, & magnificatus. Sed & cum magnificatus asseritur, hoc uirtutis suae praeconium non in conspectu hominum, sed in conspectu Domini habere perhibetur. Cur puer, nisi quia humilis? Et cur magnificatus asseritur, nisi quia ad perfectionis erat celsitudinem sublimatus? Puer itaque & magnificatus in conspectu Domini Samuel dicitur: quia nouus ordo praedicatorum, etiam ad magnae conuersationis celsitudinem peruenit, humilitatis suae uirtutem non perdidit. Magnificari quippe ante Deum non prodesset, si puer esse desisteret: quia amissa humilitate placere omnipotenti Deo de conuersationis altitudine non ualere. Denique magnificati iam fuerant, qui in nomine Iesu ab obsessis daemonia eiciebant, sed quia pueritiae suae bonum perdididerant, hos ueritas arguit dicens: Videbam Satanam quasi fulgur de caelo cadentem. Hinc iterum denunciatur, ait: Nisi conuersi eritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Quia ergo nouorum praedicatorum uita & sublimis est merito, & plana per humilitatem, Samuel apte magnificatus, & puer asseritur. Et quia ex utroque ualde accepti Deo sunt, magnificatus non simpliciter, sed in conspectu Domini fuisse perhibetur. Sequitur: Heli autem erat senex ualde, & audiebat omnia quae faciebant filij sui in uniuerso Israeli, & quomodo dormiebant cum mulieribus quae obseruabant ad ostium tabernaculi. In persona Heli non solum uetus sacerdotium, sed etiam antiquorum patrum doctrinae figurantur: quia ex hoc quod spiritali dignitate praefuit, hoc suscepit officij, ut saluari praedicatione instrueret, pro quibus placabiles hostias Domino offerret. Quid est ergo quod Heli senex asseritur, nisi quia in reproborum Iudaeorum cordibus uis infirmabatur caelestium mandatorum? Iuuenis quidem fuit Heli, quando sacra scriptura in electis synagogae uim magnae auctoritatis obtinuit: quia uidelicet promissiones uenturi redemptoris acceperat, & eum cum magno desiderio expectabat. Tunc ergo Heli senex, quando Iudaea deuotionem obseruandae promissionis amiserat, ut desideratum a patribus suis redemptorem, coram se miraculis se probantem cerneret, & omnino caeca in tanta eius luce, de ueritatis praesentia dubitaret. Valde etiam fuisse senex dicitur, ut profectio omnis uis fidei in synagoga emarcuisset doceatur. Verum autem dicimus: quia si ualde senex erat Heli, omnino debilis uiuebat. Quid enim tunc erat seni scripturae uiuere, nisi debilem ualde aspirationem fidei synagoga ministrare? Senex quidem ualde esse & uiuere poterat, cum Iudaeorum corda nutabant, ut Dominum Iesum nec redemptorem uerum esse crederent, nec quasi blasphemum aperte damnarent. Huius namque senectutis debilitatem euangelista Ioannes ostendit dicens: Alij dicebant quia bonus est, alij uero non, sed seducit turbas. Hinc Iudaei ipsi calliditatis suae uersutiam proferentes, dicunt: Vsq; quod animas nostras tollis,

Luc. 10

Mat. 18

1041.9

Hier. 17

Psal. 11

Phil. 1

2. Cor. 12

Heb. 13

Luc. 10

Mat. 18

1041.7

1041.10

si tu es Christus, dic nobis palam. Hinc itē dicit: **Magister**, uolumus a te signū uidere. Sed Heli ual de senex audiuit omnia quæ faciebant filij sui uniuerso Israeli. Audiuit certē hæc, quia nouit. Quod autē cognoscimus, intra aulas memoriæ clausum tenemus. Consulta uerō sacra eloquia, intra se omnem Iudæorum perfidiam scriptam foris proferrunt, & uelut diu seruatum memoriter, ostendunt. Huius profectō auditus noticiā Amos uelut Heli adscribens ait: Non faciet Dominus uerbum super terram, quod non reuelauerit seruis suis prophetis. Hinc Abacuc Deo unigenito cōfiteretur dicens: Domine audiui auditū tuum & timui, considerauit opera tua & expaui: in medio duorum animalium innotesceris. Veteribus quippe synagoga doctoribus filiorum scelera audire, præcognitione est. Sed quid præcognouerit exponit, quia dicit: Omnia quæ faciebant filij sui uniuerso Israeli, & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ obseruabant ad ostium tabernaculi. Cum mulieribus quippe Iudæis dormire, est uarijs hæresibus pollui. Bene autē ipsæ mulieres ad ostium tabernaculi obseruare referuntur. Quid enim est ostium tabernaculi, nisi litera legis spiritalis? Iudæi autem dum sacram scripturam iuxta literam solum intelligunt, ibi hæreses statuerunt, unde ad secretū ueræ fidei intrare potuerunt. Nam sicut per ostium ad interiora tabernaculi, ita per literam sacram scripturæ ad spiritalem intratur cognitionem redemptoris. Quia ergo per obseruantiam literæ Iudæa decipitur, mulieres ad ostium non intra tabernaculum obseruare referuntur. Et quia in omnibus scripturis Iudæi redemptori nostro contradicunt, non una mulier fuisse dicitur, sed plures. Hæc quidem sibi filij Heli faciunt, quia iuxta prophetæ uocem: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. sed uniuerso Israeli ea facere dicuntur: quia dum in erroris sui nocte prælati intereunt, caliginis sue minores cecitate inuoluuntur. Cum mulieribus ergo filij Heli dormiunt: quia reprobis Iudæi hæresium suarum admittione, usq; in mundi finem polluuntur. Dormiunt etiam: quia etsi grauissima sunt erroris sui nocte obruti, per Heliam tamen sunt in fine mundi ad fidem redemptoris excitandi. Sequitur: Et ait ad eos: Quare facitis, profectō ostendit eos impingere noctem hæresis, sine discretione rationis. Ipsos autem fecisse res pessimas quas audiebat, dicit: & ipsas res pessimas ab omni populo esse asserit. Quid est hoc, nisi quia uniuersitas Iudæici populi in hæresium profunda corruerat. Sed ipsius ruinæ causa reprobis sacerdotibus erant. Vnde & Osea prophetas, ait: Causa ruinæ populi, sacerdotes mali. Nam ideo subiectus

populus cecidit: quia ruentes prelatos studuit imitari. Cū ergo dicit, Quas ego audio, res pessimas ab omni populo: ipsæ res a populo agi, debent intelligi, non referri. Quod tale est, ac si dicat: Res pessimas, quas fieri ab omni populo audio, quare facitis? Vnde & statim quid dixerit, apertius insinuans, ait: Nolite filij, non est bona fama quam ego audio de uobis, ut transgredi faciatis populū Domini. In quo autē populus Domini mandata transgrediretur, si ipsi dormirent cum mulieribus? Sed quia hoc etiam in figura cōtingebat illis, hoc profectō quod Dominicæ incarnationis tempore debebat fieri, præsignabat. Nam quando sacerdotes cum mulieribus dormiunt, subditi mandata Domini transgrediuntur: quia dum prælati hæresium admittione maculantur, reprobæ subiectæ synagoge multitudo in eisdē factoribus mergitur. Ait ergo: Quare facitis res huiuscemodi quas ego audio, res pessimas ab omni populo? Quod tale est, ac si dicat: Tanto grauius delinquitis, quanto cædus uniuersum populum uestro crimine maculatis. Simile etiam aliquid per prophetam dicitur: A Dan, inquit, auditus est fremitus curruum, & equorum eius. In quo nimirum loco non est intelligendum, quod a Dan auditum sonitum referat: sed quod ipse curribus & equis fauens, eundem sonitum qui audiat agat. Quo in loco hoc etiam notandum est, quia qui res pessimas ab omni populo se audisse repulit, mansuetæ affectionis uerba subiunxit dicens: Nolite filij, non est bona fama quam audio de uobis, ut transgredi faciatis populū Domini. Et acutè quidem reprehendit Heli, & mansuetè admonuit: quia scriptura patrum ueterum, & errore Iudæici populi denunciatus, increpat, & ab eiusdem erroris sui nocte, benigno affectu ad ueræ fidei diē uocat. Filios quidē eos appellat, ut se debere esse hæredes paternæ promissionis agnoscant, & tanto deuotius mundi saluatorem recipiant, quanto promissionē eius suis fuisse factam patribus, non ignorant. Sed & de peccati audacia eos reuocare gestiens, rationem subiungit dicens: Si peccauerit uir in uirum, pacari ei potest Deus: si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Vir in uirum peccare est, homo in hominem peruersa agere. Quid est ergo quod dicit, Pacari ei potest Deus, nisi quia talia peccata leuia erant, in illorum comparatione, quæ Iudæi cōmittere in Dei filium cogitabant? In Deum quippe peccabāt: quia eum quem moliebantur occidere, Deum se esse apertissima miraculorum luce monstrauerat. Hoc quippe per semetipsum Dominus ostendit dicens: Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Et ut ostenderet implacabilitatem Dei patris, subiungit dicens: Nunc autem excusationem non habent de peccato suo: quia uiderunt & oderunt me, & patrē meum. Tale est ergo, ac si dicat: Cuius prece illud peccatum indulgetur, quod in ipsum indultorem committitur? Quis pro eo omnipotentem patrem obsecrat, qui cōæternum unigenitum in mortem damnat?

Nihil

Nihil enim apertius diceret, si fateretur dicens: Hic quem uelut purum hominem persequimini, etiā Deus est. Rationis ergo lex exigit, ut qui conditorum persequitur, uenia defraudetur. Sed dicit diuina pietas distinctionē rationis. Legis enim æquitatem ostendit, sed prolata assertionis uigore in promulgati iuris executione non tenuit. Æquitatis enim rigore decretum est, ut ad indulgentiæ obtentum, nulla prece pertingeret: sed quibus oratio hominis nulla sufficit, pietas redemptoris non defuit. Omnis homo, qui pro transgressionibus orat, tollitur: sed quibus homo sufficiens erat nullus, ipse Deus homo factus est intercessor pius. **Luc. 23** Nam in cruce suspensus, orauit dicens: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Pacatus est ergo Deus ijs, qui in Deum peccauerāt, non aliena prece, sed sua. Sed pacatus est Deus nō omnibus, sed quibusdam. Quidam namq; persecutores Domini prædicantibus Apostolis conuersi sunt, cæteri uerō perierunt. De istis enim Lucas meminit dicens: Factus est numerus eorum quinque milia. **Act. 4** De reprobis uerō subiungitur: Et non audierunt uocem patris sui: quia uoluit Dominus occidere eos. Per prophetam Dominus denunciatus ait: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Quomodo ergo ei competit uelle occidere peccatorem, & mortem peccatoris nolle? Sed in præfato testimonio sequitur, unde ueritas agnoscatur, ait enim: Sed ut conuertatur & uiuat. Qui enim peccatorem uult uiuere ut conuertatur, si hunc in conuertibilē diuina præscientia noscitur, occidit. Vult ergo Dominus occidere, sed eos quos prænotat conuerti nolle. Misericors enim & iustus asserit, dum a propheta flagitatur: Domine, inquit, libera animam meam, misericors & iustus Deus noster. Per misericordiam uerō conuersionem peccatorum expectat, per iusticiam non conuersos damnat. Per misericordiam conuerti uult peccatores & uiuere, sed per iusticiam eos qui conuerti noluerunt uult punire: misericorditer non saluat, nisi uolens: per iusticiam nolens damnat. Dum ergo occidere uelle dicitur, peccatorum impietas maxima & inemendabilis ostenditur, quæ uoluntariē diuinæ iusticiæ executione puniatur. Sic utiq; & piissimos secularium negotiorum iudices agere uidemus, qui uellent ut nemo delinqueret, ut ipsi punire neminem deberent: sed dum ab iniquis audacter scelera committuntur, uoluntariē eos puniunt, quos libentius non commississe puniendā uoluerunt. Quo contrā illud hoc in loco cernitur, quia non dicit: Quia corrigētis patris uocem audire noluerūt: sed, Non audiere: quia uoluit eos Dominus occidere. Sed qui diuini examinis æquitatem rectè considerat, interesse nihil putat, an occidat aliquis, an illo in scelere dimittatur, in quo æterna reprobatione perimatur. Tale est ac si dicat: Tanta fuit magnitudo culpæ, ut & conuersionis monumenta susciperent, & a mortis suæ fouea surgere nequaquam possent: & qui iræ Dei pelagus biberant, in damnationis suæ cumulum, haberent non solum poenam cōmissi sceleris.

Greg. tom. 2.

leris, sed etiam additam uindictā contemptæ prædicationis. Sed cur hoc de præterito miramur, quod nunc usq; fieri cernimus: Heli uidelicet momentem, filios contemntes: Dominum occidere uolentem? Quid enim sacra scriptura quotidie Iudæis aliud quàm caliginem sui erroris insinuat? Non equidem sic per latentes & spiritales intellectus redemptorem prædicat, ut eius incarnationem, natiuitatem, passionem, resurrectionem, & ad cœlos ascensionem nō patenter ostendat. Nec ipsi tam irrationabiles sunt, ut tam excellentia bona redemptori conuenire non uideant: sed tamen cæci sunt, ut promissa patribus suis signa in redemptorem effulsisse audiant & non credant. Cæci ergo sunt, non modo nō uidendo promissa, sed non credendo exhibita. Cur uocem scripturæ monentis non audiunt: nisi quia eos Dominus occidere uult? Nec mirum tamen si eius iudicio pereunt, cuius unigenitum occidere. Intimæ enim æquitatis distinctione cum Iudæorum populo agitur, ut monita uitæ quotidie scripturis loquentibus audiant, & ipsi scripturis monentibus nequaquam credant. Sed repulsa Iudæorum perfidia, quibus successibus sanctorum prædicatorum ordo potitur in gentibus, exponit dicens: Puer autem Samuel proficiebat atq; crescebat, & placebat tam Deo quàm hominibus. Proficiebat quidem lucro prædicationis, crescebat numero ministrorū. Nam de profectu eius apostolus Paulus gloriatur dicens: Ab Hierusalem usq; Illyricum repleuit Euangelium Christi. Crescēdi quoq; modum Lucas meminit dicens: Crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio uiduæ eorum. Et paulo post: Elegerunt, inquit, Stephanum plenum fide & Spiritu sancto, & Procorum, & reliquos. Hos statuere ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus. Item de profectu isto nouorum prædicatorū scriptum est: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum. Sed subtiliter est intuentū quod dicitur: Placebat tam Deo quàm hominibus. Hominibus placet doctor, cū se subditis uenerabilem, & bonis moribus ornatū præbet. Deo autem placet, cū de bona conuersatione inaniter gloriari refugit, & solius Dei laudem promereri cōcupiscit. Dicit ergo: Placebat tam Deo quàm hominibus: quia nonnulli prædicatores prætextum sanctitatis præferunt, quam non habent. Hi ergo, quia etsi hominibus placēt, Deo displicent: in typo noui & electi prædicatoris de Samuele nūc dicitur: Placebat tam Deo quàm hominibus. Venerabiles quidem se exhibent subditis, & Deo offerunt puritatē intentionis. Hominibus quidem placere studuerat, qui dicebat: Christi bonus odor sumus in omni loco. Et item: Omnia omnibus factus sum, ut omnes facerē saluos. Hominibus etiam placere auditores suos docebat dicens: Sine offensione estote Iudæis & Gentibus, sicut & ego omnibus per omnia placeo, non querens quod mihi utile est, sed quod multis.

Rom. 15

Act. 6

Psal. 18

2. Cor. 2

1. Cor. 9

1. Cor. 10

H h 2 tis.

2. Cor. 1

tis. Sed qui se hominibus placuisse insinuauerat, A puritatem cordis commendat dicens: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae.

Placebat tam Deo quam hominibus: quia non uis ordo praedicatorum uenerabilem se suis auditoribus ad imitationem foris praebuit, & intus acceptum Deo, per innocentiam uoluntatis. Sequitur: Venit uir Dei ad Heli. Quid per hunc uirum Dei, nisi sanctorum Apostolorum ille coetus uenerandus exprimitur? Qui certe uir Dei dicitur pro excellentia sanctitatis: quia culmine ordinis quod in uniuersis orbis praedicatione conscenderat, aequali sublimitate uirtutis disponebat. Qui profecto ad Heli tunc uenit, quando ad annunciandam repulsionem synagoga, eius pontificibus accessit. Sequitur: Et ait ad eum: Nunquid non aperte reuelatus sum domui patris tui, cum essem in Aegypto in domo Pharaonis, & elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, & adoleret mihi incensum, & portaret ephod coram me: & dedi domui patris tui cuncta de sacrificijs filiorum Israel? Quia diuino iudicio Iudaea repellitur, ipsius iudicij distinctio, quam mira aequitatis dispositione illata sit demonstratur. Prius enim collata Heli dona numeratur, ut dum tam benignus dator omnipotens Deus ostenditur, contemptorem suum quam iuste feriat agnoscat. Reuelatum se domui patris eius asseruit, ut ignorantiae excusationem habere non possit. Eandem uero suae reuelationis cognitionem, se ei in Aegypto exhibuisse edocet, ut se eam suis meritis Heli obtinuisse nequaquam putet. Quasi aperte dicat: Illic me ei cognoscendum praebui, ubi mei obliuisci poterat, reminisci nesciebat. Et ne ipsa cognitionis diuinae dona, reprobo parua fortasse uiderentur, de ceteris tribubus Israel ad culmen sacerdotij assumptus asseritur. Quasi dicat: Eis eum praetulit, quibus non superior, sed aequalis fuit. Notandum uero est, quod in officio ipsius sacerdotij tria denotantur: Ut ascenderet, inquit, ad altare meum, & adoleret mihi incensum, & portaret ephod coram me.

Gen. 28

Ephes. 2

Quid uero in hoc altari nisi ille lapis ostenditur, quem patriarcha Iacob in titulum erexit? Et quis lapis iste alius nisi ille exprimitur, quem Paulus in laude fidelium praedicat dicens: Aedificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu? Pater ergo Heli ideo in sacerdotium electus a Domino est, ut ad altare ascenderet: quia ordo doctorum ueterum, ad hoc subiecto sibi populo praefuit, ut humani generis reparationem in redemptoris aduentu futuram praedicaret. Et incensum adoleuit: quia ei quem futurum redemptorem praedicat, per desiderium, auditorum corda coniunxit. Ephod quoque portauit: quia desiderio tantae expectationis, dignae conuersationis ornatu praebuit. Adoleret utique incensum, & ephod non portaret, si auditorum corda in desiderium uenturi redemptoris accenderet, a quo ipse foedae conuersationis inaequalitate differret. Et quia omnipotens

Deus ueritatem religionis, & non pretextum quaerebat, coram se, & non coram populo, ephod se ei portare precepisse perhibuit. Cora Domino quidem ephod portare, est de uita innocentiae folijs diuinae bonitatis retributionem quaerere. Aperte autem ista contra Heli per improprium dicuntur. Ad altare quippe non ascendit: quia sacerdotium illud, quod manifestatae ueritatis tempore synagoga praefuit, eum qui tanta signorum magnitudine redemptor humani generis claruit, subiectis plebibus nequaquam praedicauit. Et incensum Deo non adoleuit: quia in persecutionem eius populum, & non in amore concitauit. Ephod etiam coram Domino portare contempsit: quia nulla religionis ueritate resplenduit. Nam & si nonnulla honestatis insignia praeferebat ornatus ille uita, ex pretextu fallaciae erat, non ex intentione charitatis. Vnde & hoc ipsum in eis Dominus reprehendit dicens: Vae uobis scribae & pharisaei, quia similes estis sepulchris dealbatis, quae foris uidentur hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum. Sed cui tam multa & spiritalia praebuit, minus contulisse uideretur, nisi etiam temporalia exhiberet. Vnde & subditur:

Mat. 22

Et dedi domui patris tui cuncta de sacrificijs filiorum Israel. Quasi ei aperta obiectione reputet, dicens: In nullo ei defui, cui spiritalis honoris potestatisque culmina praebui, & ad temporales usus, terrena abundantia copiam ministravi. Sed qui tam rationabiliter dona enumerat, audiamus iam transgressionis eius audaciam qua instantia discussionis exquirat. Nam sequitur: Quare calce abiecitis uictimam meam, & munera mea quae praecipit ut offerrentur in templo? Quare enim non dicit iudex, nisi qui instanter discutit. Et qui calce repulisse uictimam Dei, & munera reprehenditur, ei iniuriam sine consilio rationis fecisse indicatur. Norandum uero est, quia plurali numero dicit, Quare calce abiecitis uictimam meam: ut notantum ad Heli, sed ad filios quod dicitur, pertinere uideatur. Fera quippe animalia solent sibi adhaerentia calce repellere. Quae enim fidelibus uictimae aliae fuerunt, quam redemptoris sui laudibus insistere, Christum Iesum pro salute mundi in mortem occubuisse praedicare, et resurgendo humani generis uitam reparasse? Et quae alia eorum munera erant, nisi pro tantis sibi collatis beneficijs gratiarum actiones omnipotenti Deo incessanter offerre? Quae profecto Heli filij calce repulerunt: quia in repulsionem nouae praedicationis non consilium rationis, per sacra eloquia securi sunt, sed impetum feritatis. Ab irrationabili namque saeuitia, ad rationalis consilij intentionem eos ueritas reuocare cupiebat, dicens: Scrutamini scripturas: quia uos in ipsis putatis uitam aeternam habere, & illa testimonium perhibent de me. Vnde & hic quoque dicitur: Quae praecipit, ut offerrentur in templo. In lege namque, Psalmis & Prophetis scriptum de passione, resurrectione Domini, & uniuersalis Ecclesiae statu fuerat. Calce ergo synagoga praepositi uictimam & munera Domini, in templo

Ioan. 5

Ioan. 11

Ioan. 12

plo Domini offerri iussa repulerunt: quia profecto praedicationem sanctae Ecclesiae non scripturae sanctae auctoritate discutere, sed solo feritatis suae impetu reprobare atque abijcere conati sunt. Nam si praecpta Dei in sacro eloquio illuminata mente consulerent, sanctos praedicatores, quos ferociter abiecere, quasi ad se missos diuinitus recepissent. Sed qui Heli filios, id est ueteres doctores minoris ordinis de irrationabili feritate reprehendit, ipsum etiam patrem de negligentia arguit dicens: Honorasti filios tuos magis quam me. Quasi aperte reprehendens dicat: Illi repulerunt, & tu repulsores honorasti. Magis quam Deum filios honorauit: quia dum aperta eorum opera ostensa contemneret, lucra temporalia ipsi prouidebat. Vnde & subdit: Ut comederetis primitias omnis sacrificij mei. Quibus nimirum uerbis arguere maiorum ordinem doctorum uideatur, qui idcirco in redemptoris morte consensit, quod oblationum ueterum lucra amittere formidauit. Vnde & inito consilio cum pharisaeis dicebat: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & uenient Romani, & tollent nostrum locum & gentem. Et iterum: Videte quia nihil proficimus, ecce mundus totus post eum uadit. Ideo igitur filios honorauit, ut comederent: quia a praedicationis intentione contigit, ne dum ueritatem nouae oblationis assereret, habere ulterius ad uoluptatis suae luxuriam uetera non ualeret. Quia ergo magnitudinem qualitatemque reatus exposuit, uideamus iam quanta aequitate examinis modum insinuet ultionis. Nam subdēs ait: Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua & domus patris tui ministraret in conspectu meo, a modo & usque in sempiternum. Nunc autem absit hoc a me. Quasi aperte congruaque sententia feriens dicat: Tu filios tuos honorasti, ut omnis sacrificij primitias ederetis: sed ideo uobis primitiarum iura auferuntur, quia indigni honorati sunt. Quid enim est aliud dicere: Absit a me, ut domus tua ministraret in conspectu meo, nisi ab illo uos desicio culmine, cui primitiarum iura debebantur? Mira igitur aequitatis executione comprehensus est, qui unde primitiarum esum inhianter appetijt, inde a primitiarum perceptione ieiunauit. Nam redemptorem morti pertulit, ne sacerdotalia lucra perderet, sed ille de triumpho mortis accepit, unde sacrificij ueteris elemolumenta destruxit. Dicit autem: Loquens locutus sum, ut domus tua & patris tui ministraret in conspectu meo: nunc autem absit hoc a me. Quasi uerbis apertioribus dicat: Ut in tanto culmine dignitatis stares te frequenter admonui, sed modo talis non es, qualem esse desiderauit. Quod quia in Iudaici populi reprobatione dicitur, de ordine nouorum praedicatorum subiunctum est: Sed qui glorificauerit me, glorificabo eum. Iam quippe glorificantis gloriam cernimus: quia praedicatores sanctae Ecclesiae magno splendore uitae omnipotentis Dei laudes concinunt, atque in uniuersali orbis praedicatione gratulantur. Ecce iam sacer-

Greg. tom. 2

dotum uestigij gentilitas uniuersa substernitur, & eos quibus se gaudet obediendo subijcere, patronos gloriatur in caelestibus possidere. Glorificantem se ergo Dominus glorificat: quia a quibus deuotas quotidie laudes accipit, ad uniuersis orbis honorem sustollit. An non glorificati gloria est, in terra manere, & caelum claudere? Vitam communiter homines uiuere, atque supernas caelorum sedes subditis auctoritate potestatis exhibere? Glorificabat quippe Dominum qui dicebat: Tu es Christus filius Dei uiui. Sed glorificantem se Dominus glorificauit: quia ei respondit dicens: Tibi dabo clauis regni caelorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Sed de proiectis Iudaeorum reprobis subditur: Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Ipsi qui dem contemnunt, qui nequaquam hunc esse mundi redemptorem credunt. De quibus profecto ipsa ueritas in Euangelio queritur dicens: Cives autem eius oderant illum, & miserunt legationem post eum dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Sed eorum iam nobilitatem cernimus: quia & genere & conditione proscribuntur. Genere quidem ignobiles sunt, quia ab ipsa ueritate auerterunt: Vos ex patre diabolo estis. Conditione etiam ignobiles sunt: quia amissa libertate & regno, perpetua gentium seruitute deprimuntur. Sed poenarum ordinem clarus ostendit dicens: Ecce dies ueniunt, & praediam brachij tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua. Iam quidem sine brachio est: quia qui templum & tabernaculum perdidit, manum ad oblationem sacrificij ueteris non extendit. Et quia Heli, id est maioribus synagoga sacerdotibus loquebatur, non solum brachium eius, sed etiam domus eius se praedidit: ut profecto uniuersalem ritus ueteris destructionem insinuet, & hoc quod nouo tempore iam factum cernimus, antiquitus fuisse dispositum sentiamus. Et brachium itaque eius & domus eius Dominus praedidit: quia & summos Iudaeae pontifices & minores sacerdotes ab immolatione ueteri penitus amouit. Vnde & conuenienter adiungitur: Ut non sit senex in domo tua. Senes quippe intelligendi sunt sacerdotes, quorum officium quia grauitate magne honestatis impenditur, a religionis potestate nulla puerili leuitate uacuatur. Brachium igitur eius, & domus patris eius ita praecisum est, ut in domo sua senex non sit: quia sic ueteris sacerdotij ritus euauit, ut omnino nemo remanserit, qui ueteri more immolare iam possit. Nam postquam redemptor humani generis pro peccatis nostris nouo sacrificij more se obrulit, esse sacerdos consuetudine antiqua cessauit. Sed qui amissi sacerdotij damna sustinet, habet tormentum maioris poenae de dolore inuidiae. Quare & subditur: Et uidebis aemulum tuum in templo, in uniuersis prosperis Israel. Intra templum quippe aemulum suum uidet: quia ipse iam foras expulsus est. Nam qui aemulus sacerdotij ueteris alius est quam ordo nouorum praedicatorum? Qui profecto

Mat. 16

Luc. 19

Ioan. 8

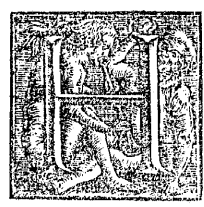
fecto dum veterum & electorum patrum studia uiuendo atq; docendo adquire nititur, bona Heli nimirum in bono amulatur. Hinc Paulus admonet dicens: Bonum amulamini in bono omnes. Quae autem Israel prospera nisi felicitates huius transeuntis temporis intelliguntur, in quibus Israel secundum carnem ualde laetabatur? In uniuersis ergo Israel prosperis amulum suum uidet, qui in sancta Ecclesia praedicatorum ueritatis felices aspexit, & rerum opulentia & celsitudine dignitatis. Hoc etiam quod in templo uidentis asseritur, perfectiori intelligentia declaratur. In omnibus quippe prosperis in templo est amulus: quia ordo praedicatorum, omne quod sibi famulatur de felicitate temporis, in contemplatione disponit aeternitatis. Sequitur: Veruntamen non auferam penitus ex te uirum ab altari meo. Penitus namque ab altari suo uirum auferret, si ad fidei nostrae unitatem nullum admitteret. Penitus ergo non abstulit: quia etsi reprobos synagogae sacerdotes repulit, plures tamen ex eis ad sui cognitionem misericorditer adduxit. Quorum profecto in Apostolorum actibus Lucas meminit dicens: Plurima turba sacerdotum obedeat fidei. Digni namque tanto & nouo ministerio inuenti sunt, qui remanere cum perditis in uetustate noluerunt. Sed quia non solum electos praedicores de gentibus, uerum etiam illos, qui de Iudaea crediderunt ad tormentum inuidiae Iudaicum sacerdotum habuit, sequitur: Sed ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua. Vel idcirco uirum penitus ex eo ab altari suo non abstulit, ut Heli oculi deficerent, & anima eius tabesceret: quia uidelicet electos de Iudaea noluit ad ministerium nouae praedicationis assumere, ut remotis eis culpa ad poenam reprobos teneret. Defecerunt namque oculi Heli, cum summum sacerdotium ueritate fidei per ora praedicatorum in auditu habuit, & non cognouit. Anima quoque eius tabescit: quia uidelicet per repulsionis suae poenam emarcuit, dum sancti Spiritus gratiam amisit. Sequitur: Et pars magna domus tuae morietur, cum ad uirilem aetatem peruenit. Aetas uirilis tempus est Dominice incarnationis. Quod profecto Apostolus insinuat dicens: Quando uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, & adoptionem filiorum perciperemus. Quid igitur praecpta Iudaeae fuerunt, nisi quaedam eruditiones infantiae? Huius item pueritiae tempus idem Apostolus insinuat dicens: Cum essemus paruuli, sub elementis mundi huius eramus seruientes. In uirili ergo aetate mortua est: quia in plenitudine temporis, in mundi redemptorem saeuit, & semetipsum infidelitatis mectrone transfixit. Bene autem non tota domus, sed pars magna domus eius moritura praedicitur: quia ex eis quidam in redemptorem crediderunt. Et causam maioris doloris adiciens ait: Hoc autem tibi signum, quod uenturum est duobus filiis tuis, Ophni & Phinees. In una die morientur ambo. In duobus filiis Heli, geminum sa-

cerdotij ueteris ordinem supra ostendimus designari. Qui certe in una die mortui sunt: quia simul in redemptoris morte conuenerunt. Bene autem sacerdotum mors in signum moriturae domus posita memoratur: quia cum pastores intereunt, necesse est ut ad eundem interitum grex sequatur. Et quia ex falsa ratione decepti sunt, in die mori perhibentur. De cuius falsitate lucis beatus Iob loquitur dicens: Sic in tenebris sicut in luce ambulant. Sed qui uetus expulsi, nouum sacerdotium praeparauit. Unde & subditur: Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem. Mortuis namque filijs Heli, fidelis sacerdotem sibi Dominus suscitauit: quia extinctis in perfidia praelatis ueteris populi, electos ad exhibendum redemptionis nostrae ministerium ascituit. Qui nimirum fidelis assumptus dicitur: quia uetus cui successit, per infidelitatem fuit reprobatus. Et quia ea fides eius sacerdotis laudibus ascribitur, quae per dilectionem operatur, ipsa dilectionis opera persequentia uerba designantur. Nam sequitur: Qui iuxta cor meum & animam meam faciat. Hoc namque ineffabilis diuina substantia signari per partes hominis uoluit, quod in se iuxta literam intelligi non oportet. Dixit itaque: Qui iuxta cor meum & animam meam faciat: non quod incorporea & incircumscrippta Dei substantia, cor & animam habeat, sed sic loquitur homini, ut homo homini loqui sollet, ut per hoc quod ex uerbo suo audiens homo cognoscit, aperte sciat, quid etiam uelit Deus. Quod profecto dici simplicius potuisset: Qui faciat uoluntatem meam. Et praemia operis exponit dicens: Et aedificabo ei domum fidelem. Quae namque ista domus alia, nisi aeterna patria intelligitur? Quae profecto domus Dominus commendans ait: In domo patris mei mansiones multae sunt. Sed haec domus aedificari nunc dicitur: quia ex piae uita actionibus praeparatur. Veruntamen ad eam promerendam indignum est opus hominis, si non hoc agat gratia misericordiae Dei. Bene itaque cum domus aedificium ponitur, Dominus ei eam aedificare pollicetur: quia nimirum uires humanae a tanta operatione deficiunt, si non diuinitus adiuuent. Hinc Paulus ait: Deus est qui operatur in me uelle & perficere. Hinc iterum dicit: Non est uolentis neque currentis, sed miserentis est Dei. Hanc domum se aedificare promittebat, cum diceret: Vado parare uobis locum, & iterum ueniam & accipiam uos ad me ipsum, ut ubi ego sum, & uos sitis. Quia uero uocantem se gratiam, ex arbitrii libertate deuote secuturus erat, adiungitur: Et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus. Vnicuique enim electorum coram Christo ambulare, est se semper in conspectu redemptoris aspicere, & ea quae ei accepta cognoscit, operari. Vel certe coram Christo ambulat qui in omne quod agit, semper ad ipsum respicit, & uita suae rectitudine in eo dirigit, quem per assumptam humanitatem ad componendum electorum speciem uenisse recognoscit. Sed in caecitatis suae tenebris Iudaea non semper deferenda est: quia per prophetam dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, tamen reliquiae saluae

saluae fient. Hinc Paulus ait: Caecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium introeat, & sic omnis Israel saluus fiet. Hanc ergo Iudaea uisitacionem subsequenter ostendit, quia dicit: Futurum est autem ut quicumque remanserit in domo tua, ueniat, ut oretur pro eo. Tunc certe Iudaea pro se orari Dominum postulat, quando collectis iam electis de gentibus, caecitatis suae tenebras non ignorat, cum per sacerdotes omnipotentis Dei, ei offerri per confessionem sanctae trinitatis appetit: quia in uetustate pristina superna promoueri gaudia non praesumit, sed & fidem redemptoris, quam conuersa recepit, praedicando etiam conuertendis alijs impendit. Bene etiam subditur: Ut offerret nummum argenteum. Argento quippe eloquia diuina signant, quia per prophetam dicitur: Eloquia Domini igne examinata, argenti igne probatum. Quod profecto argentum nunc Iudaea in Dei laudibus impendit, cum aperte fidem nostram praedicat, cui infidelitate posita ante contradixit. Et quia eundem redemptorem, quem amando praedicat, etiam compatiendo imitatur, adiungitur: Et tortam panis. Panis namque nomine ille exprimitur, qui de semetipso ait: Ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi. Torta itaque panis, redemptoris caro est affecta supplicij. Hunc namque tortum panem propheta intuens, ait: Vere laguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et quia per quemdam sapientem dicitur: Si sederis ad mensam potentis sapienter attende, quae apponuntur tibi, quia similia oportet te praeparare. Torta panis & nummum argenteum Iudaea tunc offert, cum redemptorem nostrum aperta confessione praedicat, & pro eius amore quem praedicat, sustinere tormenta a perfidis non recusat. In qua nimirum imitatione passionis, & refectioe dulcedinis quia ualde delectatur, sequitur: Dicitque, Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem. Dimitte me, ait: Noli me quasi infamem, & morte redemptoris cruentata repellere. Vna quoque partem sacerdotalem sibi concedi obsecrat: quia ueris sacerdotibus sociari desiderat, ut eorum ualeat admisceri gaudijs, quorum oblationes appetit seipsum offerens imitari. Vnde & refectiois suae exponens desiderium, dicit: Ut comedam buccellam panis. Quae in re notandum est: quia tortam panis in deuotione oblationis habitura praedicitur, & buccellam in appetitu comestiois. Cur ergo ad comedendum non tortam panis, sed buccella concupiscit? Et cur non buccella, sed torta offerenda perhibet? Sed quia in rotunditate buccella conficitur, rotunditas autem ipsa quodammodo nec principio, nec fine dignoscitur, recte per panis buccellam redemptoris aeternitas designatur. Torta igitur panis a nobis offerri, & non buccella potest: quia qui passionem dominicam imitari moriendo, siue carnem affligendo possumus, aeternitatem in nobis quam praesentemus eius conspectui non habemus. Et buccella nobis in perfectione desiderij esse, non torta panis debet: quia qui humani generis redemptorem compatiendo temporaliter sequimur, in superna patria non

mortalem iam nec patientem, sed aeternum atque regnantem desideramus. Eam igitur, quam offerre totam panis desiderat, dicit: Ut comedam buccellam panis: quia conuersi de Iudaea, redemptorem nostrum in aeternitate refectiois possidere desiderant, cuius passionem imitati hic sunt ad strenuitatem militiae, non ad praemium retributionis.

CAPVT III.

Ecce de sacra historia typica explanatione percurramus, ut in eisdem sacrae historiae uerbis, moralis intelligentiae aliquid perquiramus. Itaque puer Samuel in conspectu Domini minister asseritur: quod tamen ministerium non absolute sed ante faciem Heli Domino exhiberi memoratur. His igitur uerbis non ostenditur perfectio ministerij, sed humilitatis. Facies namque Heli uniuersumque institutoris ratio est arbitrii. Ille namque ante praepitoris sui faciem Domino ministrat, qui in exhibitione ministerij sui, proprii arbitrii rationem non sequitur, qui eo operis itinere graditur, quod ei magistri sui cogitatione prouidetur. Nam perfecti quicumque uiri, & docibiles Dei, ministri quidem in conspectu Domini sunt, sed ante faciem hominis, ministri eius non sunt: quia ipsa eos intus diuinitas erudit, qualiter foris etiam uita, & moribus, ac doctrina disponantur. Vnde & praecursori redemptoris paterni oraculo laude promittitur: Tu quidem puer propheta altissimi uocaberis, praebis ante faciem Domini, parare uias eius. Ante faciem quidem Domini praere describitur, qui in ministerio suo non erat secuturus arbitrium superioris hominis, sed inspirationem diuinitatis. Ante faciem ergo Heli Samuel Domino ministrare dicitur, ut subiecti quicumque, eius exemplo doceantur, quatenus de ministerio suo sic placere conditori studeant, ut praeter praelatorum suorum arbitrium agere aliquid non praesumant. Nam qui ante institutoris sui faciem Domini minister asseritur, si eius faciem praere per tumorem despicit, minister in conspectu Domini non existit: quia omnipotentem ignorare conuincitur, cui per eius arbitrium placere despicit, cuius se imperio ut ei placeret, subiugauit. Vnde & Heli, & Belial esse filij, & nescire Dominum dicuntur, & ad populum officium sacerdotum. Filij namque sunt, qui spiritibus libus patribus ad eruditionem subiguntur. Qui profecto cum eorundem patrum sequi consilia su perbiendo despiciunt, Belial filij recte nominantur: quia eius, qui per superbiam de caelo cecidit, apostatae spiritus imitatores fiunt. Qui certe tanto deteriorius Dominum nesciunt, quanto eius sibi cognitionem arrogantius adscribunt. Eo namque agitur, ut quod scire debent, periculosius nesciant, quod id quod se scire existimant, nescientes discere non curant. Et quia inuisibilem conditorem amare nequeunt, quem ignorant, in appetitu uisibilem, ipsa quae sibi usurpant Dei ministeria, dissipant.

Galat. 4

Act. 9

Psal. 111

1 Cor. 6

1 Cor. 53

1 Cor. 23

Iob. 24

Iob. 14

Phil. 2

Rom. 10

Iob. 14

1 Cor. 10

Luc. 1

Vnde & si qui ignorare Dominum sacerdotes relati sunt, sacerdotum quoque officium ad populum nefere perhibentur. Et ut reprehensionis eius causas aperiat ad omnem immolantem ignorantis sacerdotis puer, cum tridente fuscinula venire memoratur, & crudam carnem uiolenter exigere. Quibus profecto uerbis in auaritate suae rapacitatis tres gulae species notantur. nam is cuius puer antequam coquerentur carnes, ad inferendam pro eis uiolentiam ueniebat, legitimam refectionis horam sustinere non poterat: & cui carnes querebantur, simplicibus cibis uti nesciebat: & quia coctam renuens, crudam carnem exigebat, communi preparatione eandem carnem edere fastidiebat. Verum cum sacerdotum uoluptati seruerit peruersitas famulorum, quid est quod non ipsorum sacerdotum, sed puerorum peccatum grande nimis etiam coram Domino fuisse memoratur: Sed eiusdem uerbis sacerdotis culpa maior ostenditur: nam qui minorum peccatum grande nimis coram Domino fuisse asserit, maiorum iniquitatem, in qua damnationis cumulum excreuisse cognouit? Quae tamen magnitudo reatus asseritur, non solum pro appetitu illicitae comestitionis, sed etiam pro uiolentia rapacitatis. Sed ad electi pueri narrationem diuinus sermo regreditur, ut in eo non quod reprobandum, sed quod imitandum est, attentius consideremus. Itaque ephod lineo accinctus, & in conspectu Domini esse perhibetur. Quid ergo in ephod lineo, nisi continentiae candor ostenditur? quo nimirum ephod accingimur, cum ad nitorem pudicitiae ex omni parte retinemur, cum animae & carnis pars nulla a distractionis lege absoluitur, per quam ad luxuriae caliginem delinquamus. Talis itaque minister in conspectu Domini est: quia de omnipotentis Dei sperata uisione non fallitur, cui cum tanto accinctionis suae nitore famulatur. Cui profecto puero, ascendens mater cum uiro ad immolandum solennem hostiam, attulisse paruam tunicam dicitur. Mater quidem cum uiro ascendit, quando mens praedicatoris per praescientiam interni sponsi, sese ad contemplanda sublimia illa aeternitatis gaudia erigit. Tunc quippe immolat solennem hostiam: quia dum per illius amoris ineffabilem suauitatem conditori coniungitur, supernis altaribus deuotio festiua praesentatur. Et tunc quidem paruam tunicam defert: quia etsi per magnam internae uisitationis gratiam, pastoris anima ad superna sustollitur, paruulis tamen non ad modum subtilitatis suae, sed pro eorum uiribus, imponere praecipra conuersationis debet. Vnde & Moyses a monte in immenso uultus sui splendore regrediens, faciem uelauit, ut in eum populus intendere uisum potuisset. Paruam itaque tunicam ea quae spiritalis mater est, filio deserat. ut paruulis adhuc inuita quaedam & plana praecipiat, & non fortitudinis suae onus imponat. Nam saepe inter magna opera corrumpit, qui per minora uincere hostem possunt. Vnde Dauid contra Altophylorum fortissimum in pugnam progrediens, loriceam, clypeum, & militaria quaeque instrumenta deposuit, & qui se in eorum pondere contra

hostem exercere non potuit, in uno eum funde lapide prostrauit. Ad immolanda solennem hostiam mater illa ascenderit, quae dicebat: Scio huiusmodi hominem, qui raptus est in paradysum. Sed de tanta magnitudine, magnam uestem paruulis non adduxit: quia dicit: Audiuisti arcana uerba, quae non licet homini loqui. Item: Lac uobis potum dedi, non escam. Parua itaque paruo filio tunicam mater deferat, & pro modo corporis, mensura indumenti tendatur: quatenus dum temperata conuersationis uirtute dimicat, hunc hostis inaequali armorum sarcina non substernat. Et quia ex discreto curae pastoralis studio, praedicatori Deus conuersorum lucra multiplicat, uisitata a Domino Anna perhibetur, atque per gratiam diuini muneris in filiis & filiabus meruisse gratiam fecunditatis. Quae filios quidem parit, cum eos uerbo lucratur, per quos praedicationis semina alijs tribuit. Filias uero parit, cum eas mentes ad omnipotentis Dei seruitium reuocat, quae etsi ad praedicationem idoneae non sunt, uerbi Dei tamen semen diligenter a praedicatoribus acceptum nutriunt: quod uelut parturientes postmodum filiae per bona opera in exemplum proximorum agnunt. Sed quia prius Samuel lineo accinctus asseritur, dehinc fecunditas matris in pluralitate liberorum, potest rationabiliter intelligi hoc quod fieri quotidie cernimus: quia uidelicet ex bona opinione electi discipuli, magistro succrescunt lucra conuersorum. Vnde & post ortum fratrum & sororum magnificatus Samuel apud Dominum fuisse perhibetur: quia profecto coram Domino iam magni sunt, qui per exempla piae conuersationis proximorum corda, ad omnipotentis Dei seruitium conuertunt. Magnus uero nobis timor incutitur: quia Heli filiorum culpa damnatur, cuius peccata propria nulla referunt. Nam bonis subditis bene uiuere ad salutem sufficit, praesertim uero propria uita non sufficit. Valde etenim senex est, qui uiuere irreprehensibiliter semper studet. Vnde etiam scriptum est: Senectus enim uenerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. cani enim sunt sensus hominis, & aetas senectutis uita immaculata. Sed quidam bene uiuendo praeserminent, qui auctoritatem, quam praesertim exigit, nullam habent. Nam etsi ad agenda bona excitare subditos satagunt, tamen contraire delinquentibus per zelum rectitudinis erubescunt. Qui nimirum etsi ad redarguendos eos aliquando exeunt, nocet potius loquendo quam profunt: quia eorum obtinacione non digna seueritate confundunt. Nam idem Heli filiorum scelera, & quomodo ad tabernaculi ostium cum mulieribus dormirent audiuit: qui uelut ab aspera inuentione auctoritatis incipiens, res pessimas ab omni populo se audisse perhibuit. Sed quae insequas quas exposuit culpas debuit, per subsequenter uerba laeuigauit, dicens: Nolite filij. In qua nimirum propinquitatis appellatione, quantum a Domini uoluntate dissentiat, liquet: quia illos filios appellauit, quos diuinus sermo supra Belial, id est spiritus nequam filios esse perhibuit. Porro

2. Cor. 12

1. Cor. 3

Sapient. 4

Exod. 34

1. Reg. 17

Porro filij Heli filij Belial. Cum mulieribus quippe dormire, est secure & sine metu futurae uindictae peccare. Mulieres quippe meretrices, sunt concupiscentiae seculares. Quae bene ad tabernaculi ostium obseruare perhibentur: quia ad introitum regni caelestis tendentibus, insidiantur. Qui uero sic mundi concupiscentias sequitur, ut saepe diuini metus consideratione terreatur, polluitur quidem cum mulieribus, sed non dormit: quia etsi transgrediendo labitur, in perpetratis tamen facinoribus, per securitatem nequaquam requiescit. Dormiens itaque cum mulieribus, nomine propinquitatis honorandus non est: quia qui proiecto iam Dei timore, in suis sceleribus obstinati sunt, leuiori increpatione arguendi non sunt: ne leue pondus peccati esse putent id in quo corrumpunt, dum graue eis illud non sonat, quod ex auctoritate praedicatorum. Sed remissi pastores inter fomenta uerborum, quaedam proferre solent argumenta rationis. Vnde & Heli uoce dicitur: Si peccauerit uir in uirum, parari ei potest Deus: si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Vir in uirum peccare, est de rebus labentibus alterutrum sibi homines nocere. In Deum uero peccare, est ea ei quae ad aeternitatem condidit, auferre. Quicumque igitur aut suam, aut alterius fidelis hominis animam ad peccandum pertrahit, in Deum peccare conuincitur: quia sua ei auferre propria nititur. Quod nimirum tanto grauius peccatum esse ostenditur, quanto & qui pro eius absolutioe dignus intercessor existat, rarius inuenitur. Nam sub interrogatione, Quis orabit pro eo, non dicitur, ut talibus etiam poenitentiae remedia denegentur: sed quia altiora peccatorum uulnera difficilior curantur. Quod tamen idcirco dictum potest intelligi: quia sacerdotes arguuntur. Vir enim in uirum peccat, cum ille delinquit, cuius culpa corrigenda ad hominis superioris iudicium respicit. Quia igitur peccata subditi populi, quae ad sacerdotes respiciunt, ipsorum sacerdotum precibus delentur: cum sacerdos in culpam labitur, superior persona non est, cuius precibus expietur. Quod & ipsa ueritas per se insinuat, dicens: Si sal euanuerit, in quo salietur? Dicat ergo, Quis orabit pro eo? Quasi dicat, Quis ei intercessor remanet cum ille se transgrediendo praecipitat, qui ad intercedendum pro alijs ordinatus est? Quae profecto culpa magnitudo monstratur: quia plerique eorum a Domino in impoenitentis cordis caliginem projiciuntur, & nulla hominis adhortatione respiscunt. Quare apte subiunctum est: Non audierunt uocem patris sui, quia uoluit eos Dominus occidere. Puer autem Samuel & proficere & crescere memoratur, & tam Deo quam hominibus placere: ut electi auditoris studium designetur, qui rectae uitae itinere suos conatus ad supernam patriam dirigit, dum ad maiora conualefcit. Vnde & per Psalmistam dicitur: Ambulabunt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus deorum in Sion. Profectus itaque conuersationis est, crescere meritis, placere Deo & hominibus consummate perfectionis. Et quia ad opera conuersatio pertinet, meritumque

peruenit ex charitate, illi auditores proficiunt, & non crescunt, qui bona opera pro studio uanitatis exhibent, & charitatem non habent. Proficimus ergo, & crescimus, si cum sublimiori conuersatione per opera meliora sustollimur, ex eadem sublimitate operis, ad sola intendimus gaudia aeternitatis. Placere autem tam Deo quam hominibus, magnae uirtutis est: quia plerumque de bono opere nostro proximos nostros offendimus, si eadem bona opera non cum magna cautela faciamus. Tam Deo igitur, quam hominibus placet, qui in bono opere quod omnipotentis Dei obsequijs impendit, cautus est, qui sic Deo placere curat, ut de Dei ministerio aliquid non offendat. Et quia de Samuele adhuc puero, & sub aliena instructione posito dicitur, communiter uiuentium per hoc uita eruditur. Nam qui dam in sacris locis communiter uiuentes, feruore nouitio sub colore magnae operationis sibi uacare appetunt, qui contubernaliibus fratribus quominus sunt utiles, hoc minus placet. Eleus itaque puer Samuel communiter uiuentibus forma proponitur, cui imprimant. Deo itaque, & hominibus quisque eorum placet, cum fratribus utilis est, Deo de uotus. Sic ergo agant curam sui, ut ea quae sunt proximis, non omittant, quatenus ex benignitate his placeat, qui secum in imo sunt: supernis uero oculis ex deuotione, fortitudinis suae robur caute exhibeat, ut infirmorum corda non atterat, dum fortitudinis suae impetu ad superna festinat. Vir autem Dei ad Heli uenisse describitur, qui profecto diuinae sententiae seueritatem prolaturus, quanta ei dona contulerat diligenter enumerauit. Et quia tandem uindictae, quam mereretur, poenam denunciat: quid dat intelligi, nisi quia pastorum culpa subtilius iudicantur: & non solum peccata eis poenae ultionis aggrauant, sed etiam munera concessa. Item quia sigillatim eadem dona replicat, aliquid grauius designat: quia singula ad tormentum ueniunt, quae male fuisse seruata comprobantur. Male namque in se omnipotentis Dei munera custodit, qui nitorem pastoralis culminis, per maculas pollutae actionis. Vnde & apte Heli domus muneris, & uictimas Domini calce abiecisse reprehenditur. Calx quidem ea pars corporis est, qua terram tangimus. In hac igitur inferiori parte corporis animae affectus ostenditur, quo terrena concupiscuntur. Et quia, ut quibusdam uisum est, pro consecrata uel consequenda uictoria uictimae afferri consueuerant, & munera amicis dari: quid in uictimis & muneribus, nisi proficientium adhuc uota & praefectorum deuotiones in omnipotentis Dei laudibus designantur? Qui enim per occultorum hostium tentamenta proficimus, cum ad eorum conflictum uirtutem praeparamus, profecto uictimas in omnipotentis Dei laudibus tenemus. Sed de uictis iam ijs, quae ingeruntur nobis, praesertim cum de uictoria consecuta omnipotentis Deo gratias agimus, eidem Domino nimirum uictimas immolamus. Qui autem ei familiaris amoris affectum offerunt, quasi amico munera impendunt. Munera igitur sunt affectus charitatis, quibus, corda electorum in desiderio sui conditoris

inardent

inardescunt. Et quia cum rector terrena sequitur, plerisque in spirituali conflictu positus, plerisque etiam iam anhelare incipientibus nocet, calce nimirum Dei uictimas, & munera abijcit: quia exemplo suae prauitatis, eorundem utrorumque studia expellit. Abijciuntur itaque uictimae: quia saepe a rudibus Christi militibus pugnae spiritualis labor relinquitur, cum principes Christianae expeditionis, in terrenorum blandimentorum requie, sequi corporis oia uidentur. Calce abijciuntur munera: quia affectiones charitatis a plurimorum iam superna diligentium mente frigescent, dum praelatos suos aspiciunt supernam patriam, per nulla amoris desideria quaerere, sed corporis frigore constrictos, in infimis delectationibus iacere. Quorum profectio nonnulli sunt, qui ipsos spirituales honores carnaliter exhibent, & quod meritis debetur, propinquitati tribuunt. Qui profectio praesumptionis suae reatum expauescerent, si hoc quod de Heli sacerdotem Dominus queritur, attentè pensaret: Honorasti, inquit, filios tuos, magis quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificij populi mei Israel. Filios quippe, & propinquos magis quam Dominum honorat, qui ad sacros ordines personas eligit, non ex conuersationis honestate, sed amore propinquitatis. Idcirco filij honorati referunt, ut sacrificij primitias ederent: quia carnales praelati spiritualis honoris culmina, carnalibus propinquis ideo tribuunt, ut Ecclesiasticis facultatibus darentur, & in altitudine ordinis cumules abundantia ubertatis. Nec curat quales sunt, qui ad spirituale ministerium ueniunt, sed tantum ut temporali dignitate praerant, quos carnali affectione complectuntur. Querit ergo honorasse filios, sed sceleratos, qui & carnali propinquitate proximi habendi non sunt, si Ecclesiasticae doctrinae conuersatione nequaquam fulgescunt. Sed qui reprobos prouehant, ipsum promotionis ordinem confundere designant, cum idcirco honoratos filios refert, ut sacrificij primitias ederent. Non enim praedicat sacerdos, ut comedat, sed ideo ut praedicet, manducare debet. Quod & Paulus insinuat, dicens: Qui Euangelium annunciat, de Euangelio uiuat. Hinc iterum dicit: Bui trituranti non claudatur os: ut uideat praedicator sanctae Ecclesiae ideo comestione nem subministrat corpori, ut ferre ualeat laborem praedicationis. Rectum itaque promotionis ordinem peruertere comprobantur, qui propinquos prouehant, non ad intentionem ministerij, sed ad propositum dignitatis. Quod profectio non facerent, si se & eos in spirituali culmine carnaliter non amarent. Sed si Heli repulsionem intelligunt, sui quoque reatus iudicia pertimescent. Nam diuina uoce dicitur: Honorasti filios tuos magis quam me, ut comederetis omnes primitias populi mei Israel. Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum, nunc autem absit hoc a me. Ecce Heli celsitudine dignitatis sententia diuina deponitur, qui propinquitatum esca sceleratos filios honorasse con-

uincitur: ut profecto sanctae Ecclesiae praedicatores intelligant, quia si carnali amore reprobis spiritualia ministeria scienter committunt, ab illo, in quo foris stare uidentur culmine, interni arbitri aequitate ceciderunt. Et quia subsequenter adiunxit: Sed quicumque glorificauerit me, glorificabo eum: etiam inhonoratum fuisse eorum audacia, latenter innuit. Quibus profecto & Paulus id ipsum improprians, ait: Nomen Dei per uos blasphematur inter gentes. Quia enim decorem acceptae dignitatis, per miseram famam sordes maculant, profectio Dominum inhonorant. Digne enim ab honoris arce repellitur, qui ei facit iniuriam, a quo honoratus fuisse comprobatur. Quo contra generalis promissione affirmat, dicens: Sed qui me glorificauerit, glorificabo eum. Deum quippe pastor glorificat, qui exemplo honorum operum, ad imitationem fidelium coruscet, qui de sublimitate regiminis ingenti lumine radiat magna conuersationis, qui ad speculum factorum ordinum reproborum ministrorum personas non accipit, sed eos ad formam subiecti gregis eligit, quos omnis qui ad imitationem respicit, quia uerum in eis lumen sequitur, non offendit. Quibus nimirum per semetipsam ueritas loquitur, dicens: Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant uestra bona opera, & glorificent patrem uestrum, qui in caelis est. Glorificantes quidem se Dominus glorificat: quia quod electi pastores sanctae Ecclesiae exterius portant de gloria culminis, hoc intus accipiunt ex gratia diuinae bonitatis: & honorem quo sublimes sunt in oculis hominum, digno studio in interiori, ab interna maiestatis largitate promerentur. Quo contra inhonorantium se gloriam, a se non esse eis impensam queritur, dicens: Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego ignorauit. Ex se namque, & non ex electione summam ordinationis regnant, qui ad gloriam Ecclesiastici culminis non uocantur diuinitus, sed per cupiditatem perducuntur. Quos profecto Dominus ignorat: quia eos per interna aequitatis iudicium reprobant. Tale est ergo, ac si dicat: Et si meus esse uideat honor, quem habet, non illum meruerunt obsequio, sed per cupiditatem rapuerunt. Vnde & subsequenter adiungit: Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Quasi aperte loquatur, dicens: Et si nobilitatem dignitatis praerant praetextu religionis, ignobiles tamen sunt: quia excellentiae eius quam habent gloriae, non concordant per sublimitatem uitae. Sed quia hoc totum expressione futuri temporis promittitur, potest non inconuenienter ad uentura retributionis meritum referri. De qua nimirum Ioannes dicit: Cum apparuerit, similes ei erimus. Hinc euangelista Marcus asserens, ait: Tunc uidebunt filium hominis cum potestate multa, & gloria. Cum autem glorificantem se glorificaturum asserit, profecto ei suae similitudinis gloriam repromittit. Glorificantem quippe se Dominus glorificat: quia eos aeterna sublimitate remunerat, qui nunc intra sanctam Ecclesiam per exempla honorum operum in electorum oculis coruscant. Contemptores autem erunt igno-

2. Cor. 9
Deut. 25

Mat. 5

Osae 8

1. Ioan. 3
Mat. 13

ignobiles: quia in electorum gloria recipi non merentur. Nam quia modo per conuersationem reprobam, lapsi angeli imaginem ueluti, ignobiles cum eo tunc erunt, quando ei in interna poena sociantur. Horum namque glorificationem atque illorum ignobilitatem propheta intuens, ait: Exultabunt sancti in gloria, laetabuntur in cubilibus suis. Exultationes Dei in faucibus eorum, & gladij accipientes in manibus eorum. Ad faciendam uindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Glorificantem se quippe Dominus glorificat: quia humiles electi cum eo in aeterna gloria exultant. Qui nimirum, quia glorificationis claritatem ex modo propria conuersationis accipiunt, in cubilibus suis laetari de gloria consecuta perhibent. Contemptores autem eius perpetua ignobilitate feriuntur: quia nationum reges, & nobiles ferreis, aeternis uidelicet uinculis, ad poenam uincuntur. Reges autem nationum, & principes sunt superbi & gloriosi praelati carnalium. Ignobiles autem tunc erunt, quando ferreis uinculis ligantur: quia qui modo se aduersus paruulos temporaliter erigunt, a fulgore honoris & ausu suae tyrannidis aeterna poena cohibentur. Vnde & hic quoque subditur: Ecce dies ueniunt, & praecidam brachium tuum, & brachium domus patris tui. Brachium quippe contemptoris est fortitudo temporalis. Et quia de summi patris familia, transgrediendo exiit, lapsum angelum a caelesti gloria habere iam patrem coepit. Domus itaque patris eius est ea, quae sibi fauet in malo societas subditorum. De quibus profecto superius dicit: Honorasti filios tuos, magis quam me. Brachium ergo contemptoris, & domus patris eius praeciditur, cum interueniente morte carnis, praelatus, & subditi uolentia suae tyrannidis pariter amittunt. Tunc quippe sine brachio est, cum in oppressione paruulorum exercere uolentiam nequaquam potest. Vnde & aeterni iudicis aequitate decernitur: Ligatis, inquit, manibus & pedibus, projicite in tenebras exteriores. In cuius etiam domo senex non erit. Damna ti quippe hominis domus, infernus est. Senectus autem uera est maturitas sapientiae. In domo itaque eius senex non erit: quia in inferno nulla inueniri poterunt consilia salutis. Vnde & ad ueram sapientiae opera sacra scriptura excitat, dicens: Quo ducit potest manus tua, instanter operare: quia nec ratio, nec sapientia, nec scientia est apud inferos, quod tu properas. Hinc Paulus ait: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. In domo itaque contemptoris senex non erit: quia quisquis recte sapit, non in inferno, sed in caelo sibi mansionem parauit. Quia etiam contemptor ad augmentum poenae suae, aemulum suum uidet in templo in uniuersis prosperis Israel. Templum etenim Dei, superna patria est. De qua etiam per prophetam dicitur: Dominus in templo sancto suo, Dominus in caelo sedes eius. Israel autem, qui uidens Deum interpretatur, angelorum illa felix multitudo signatur, de qua Dominus in Euangelio dicit: Angeli eorum semper ui-

Psal. 149

Mat. 22

Eccle. 6

1. Cor. 6

Psal. 10

dent faciem patris mei, qui in caelis est. Israel autem prospera sunt, beatorum illorum spirituum gaudia sempiterna. In templo igitur aemulum suum contemptor aspiciet: quia praedicator reprobus iam damnatus, ordinem humilium iam gaudere in caelestibus recognoscit. Cui nimirum aemulo uniuersa Israel prospera tribuuntur. Scriptum quippe est: Erit Deus omnia in omnibus. Cuncta igitur Israel prospera, omnia quae Deus est illis beatissimis ciuibus designantur. Nam cum aeterna illa essentia summum uidelicet & simplex bonum in semetipso sit, tamen quia reuelatione maiestatis suae omnia illorum beatorum spirituum desideria satiat, hanc esse doctor egregius demonstrat. Vnde & cautè non in semetipso Deus omnia, sed in omnibus omnia esse praedicat: quia qui in natura sua unum & simplex bonum ineffabiliter existit, tot bona est bonis omnibus, quot ipsi omnes de contemplatione gloriae adimplentur gaudijs. Vniuersa igitur Israel prospera aemulo tribuuntur: quia ordo humilium electorum inter angelorum choros excipitur, ut diuinae contemplationis gaudijs aeterna perceptione satisfieret. Qui rectè aemulus contemptoris esse perhibetur: quia electi Dei etiam superbiorum, atque negligentium praedicatorum bonae admonitionis hortamenta suscipiunt. Vnde & Dominus praecipit dicens: Quaecumque dixerint uobis facite, secundum opera illorum facere nolite. Hinc Paulus ait: Bonum aemulamini in bono omnes. Sed cum scriptura dicit: Tollatur impius, ne uideat gloriam Domini: contrarium uidetur, ut si qui in inferno damnati sunt, eos qui in caelo gaudet, uidere intelligantur. Sed quia uidere etiam ad cognitionem pertinet, in templo aemulum uidet: quia etiam inferni poenis confictus tenetur impius, electos humiles, quos oculis non uidet, in caelo non dubitat angelorum gaudijs interesse. Et notandum, quia bis dicitur, Non erit senex in domo tua: quia nec de poenarum experientia, quam damnatus habet, nec de scientia alienae felicitatis, nec de poenarum experientia quam non habet, ad salutem eruditur. Aliquando autem pastoribus reprobis, electi per doctrinam filij nascuntur. Quos nimirum obligatos pastorum culpa non retinet: quia bonae praedicationis eius hortamenta sequuntur quae audiunt, & non peruersa opera quae uident. Vnde & subditur: Veruntamen non auferam penitus ex te uirum ab altari meo. Viri namque sunt, qui ardua rigida conuersationis arce fulgescunt. Quali ergo dicat: Idcirco eos ab altari meo non aufero: quia uiri sunt. Nam pro merito conuersationis, seruat eis fortitudo, & celsitudo potestatis. Vnde & per prophetam Dominus a quibus tatis edicta promulgat, dicens: Anima quae peccauerit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij. Ab altari itaque suo ex eo uirum Dominus iuste auferret, si filius patris iniquitatem portaret. Sed ex eo ipso quod electus auditor in gloria cernit, reprobis doctori poena cumulatur. Quare & subditur: Sed ut deficient oculi tui, & tabescat anima tua. Oculi namque eius deficiunt: quia ex eius uita, qui sua perfecit exhortatione,

Eph. 4

Mat. 23
Gal. 4

Esa. 26

Ezech. 18

tione, confunduntur. Anima quoque eius tabescit: quia abundantius dolere compellitur, dum bonum quod docuit, per gloriam retributionis florere nescit in subditis; & ipse hoc agere non curauit. In quibus etiam uerbis notandum est: quia qui penitus ex eo uirum ab altari suo se non ablaturum promittit, rarus inuitur esse quem recipit: quia profectio doctoris reprobi plures auditores sunt, qui sequantur praua quae agunt, quam recta quae docent. Unde & hic quoque, magna pars domus eius in uili aetate moritura perhibet. Aetas namque uirilium, tempus est administrandi sacerdotum. Imitator itaque doctoris reprobi ad uirilem aetatem ducitur, cum ad sacri ordinis celsitudinem promouetur. Ad quam profectio aetatem cum peruenit, moritur: quia ad tantum ministerium quisquis indignus accesserit, uel in eo indignum uixerit, condemnatur. Unde & Paulus dominici corporis & sanguinis mentionem faciens ait: Qui manducat & bibit indignum, iudicium sibi manducat & bibit. In uili ergo aetate moriuntur, quia de praesumptione & ausu ministerii sublimioris intereunt. Hinc ergo, hinc iam quicquid praecipites colligant, & tanti ministerii subire onera non ambiant, sed expauescant. Nam qui mori praedicatur, quando ad uirilem aetatem peruenit, donec ad eam perueniat, uiuit: quia nimirum infirmi quicquid & illi tanto ministerio impares, si pusillitatis suae modum considerant, habent in sancta Ecclesia locum, in quo se custodientes uiuant. Unde & per Moysen Dominus denunciat, dicens: Bestia si montem tetigerit, lapidetur. Hinc est etiam quod cum Loth exiret de Sodomis, ab ascensu montis abstinuit, & in Segor paruulam ciuitatem declinauit: ne dum paruulus adhuc ad altiora nititur, uirilem aetatem impingens moriatur. Sodomam quippe eximus, cum ardentis concupiscentiae incendia declinamus. Qui statim ad sublimia non ascendimus: quia superioris ministerii summa non tangimus, dum infirmitatem propriam metiendo consideramus: ne si infirmam aetatis nostrae tenere modum contempnimus, qui paruuli uiximus, in uirili aetate moriamur. In signum uero moriturae domus, ambo Heli filii una die mori praedicuntur. Quos nimirum filios, illos signare diximus: qui ad sacros ordines a propinquis carnalibus promouerentur, non ad intentionem administrandi ordinis, sed ad gloriam mundanae dignitatis. In una ergo die ambo moriuntur: quia in appetitu mundanae felicitatis intereunt. Gloria secularis, honoris reuerentia, potestas culminis, claritas dignitatis, frequentia obsequentium, affluentia rerum seculariter amata, dies est, sed quae interficit. Audiant ergo filii Heli: quia in una die ambo moriuntur. Qui enim de accepto pastoralis culmine, labentis uitae felicitatem diligunt: intentionem quidem habent gaudij, fructum uero lamenti: propositum in exultatione uitae, & per uentionem in mortis moerorem. Ad mortem itaque properant, quoties uanum de temporalis felicitate gratulantur. Quod & Apostolus probat, cum apostatantis uiduae meminit, dicens: Quae autem in delicijs est, uiuens mortua est. In die namque hac

I. Cor. II

Exo. 20
Gen. 19

1. Tim. 5

A mori perhibuit, qui causam mortis uiduae esse delicias ostendit. Sed mors filiorum minus pessima esset, si ipsa causa mortis alienae non fieret. Unde & non simpliciter mori, sed in signum moriturae domus mori praedicuntur: quia cum is qui de uicino doctorum reprobum imitantur, in eodem praecipitio corruunt, & secutores sequentium in ruina cumulantur. Hoc itaque de officio suscepti culminis, temporalem felicitatem amantes audiant, & reatus sui magnitudinem pertimescant. Tanto denique grauiori poena digni sunt, quanto aperte conspiciunt: quia de unitate, quam diligunt, non solim moriuntur: quia dum in praetextu mundanae laetitiae mortem ebibunt, potus sui pestem ad sequentium se multitudinem transmittunt. Quibus tamen uerbis potest doctoribus reprobis praesentis uitae breuitas intimari. In una quippe die moriuntur: quia cum ad terminum huius uitae perueniunt, breue eis omnino fuisse cernitur, quod uixerunt. Unde per quendam sapientem dicitur: Gaudium hypocritae ad instar puncti. Hinc iterum de huius mundi amatoribus beatus Iob loquitur, dicens: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Sed raptis ad poenam reprobis, ad gregis dominici curam sapientes & electi pastores excitantur. Quare & subsequenter adiungit: Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem. Fidelem namque sacerdotem sibi Dominus excitat: quia uidelicet eum summus locus ad sui curam exigit, qui non solum recte intelligat, sed qui fideliter ministret. Ministrare autem tunc recte poterit, cum ministerii sui modum de sacro eloquio recognoscit. Unde & cum fidelis sacerdos promittitur, iuxta cor & animam omnipotentis Dei facturus esse perhibetur. Quid enim cor & animam Dei, nisi sacram eius scripturam accipimus: Nam corde cogitamus ad deliberationem, anima uero afficimur ad amorem. Quia ergo in sacro eloquio consilia omnipotentis Dei agnoscimus, ibique amorem quo humanum genus dilexit inuenimus: ipsum eloquium cor & anima eius rationabiliter designant. Illud itaque omnipotens Deus ad suum ministerium sacerdotem elegit, qui iuxta cor eius, & animam facit: quia profectio non alius tanto ordine digna est, nisi qui uoluntatem eius de sacro eloquio didicit: & hoc quod didicit, proximorum utilitatibus per studium charitatis impendit. Sed uigilanter est adhuc intuendum, quod dicitur: Iuxta cor & animam meam. Nam quaedam in scriptura sacra inueniuntur praecipua, quae dispensatione quidem Dei praecipua sunt, & non amore Dei. Quae profectio si sacerdos, qui excitandus promittitur, adimpleret: iuxta cor quidem Dei, & non iuxta animam faceret, dum consilium diuinae dispensationis, & non amoris praecipuum operibus reddidisset. An non de dispensatione Dei illa mandata eius fuerant, de quibus loquitur, dicens: Dedi eis mandata non bona: Et cum pharisaei dando repudij libello, cum ipsa ueritate disputarent, audierunt: Ad duritiam uestram dedit uobis legem Moyses. Quia itaque de dispensatione consilij eius illa suere, quisquis eiusdem praecipis usus est,

Iob 20

Iob 21

Math. 19

iuxta

iuxta cor quidem Domini, & non iuxta animam fecit. Nam cordis & animae praecipuum illud est, de quo dicitur: Hoc est praecipuum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos. Quia hoc quod per consilium praecipit, per amplexum charitatis apprehendit. Hinc item dicit: Diligite inimicos uestros, benefacite illis qui oderunt uos. Hinc item praecipit, dicens: Quae uultis ut faciant uobis homines, haec facite eis. Haec itaque & huiusmodi, cordis & animae Dei praecipua sunt: quia hoc reuelatione ostendit secreti eius consilij, quod in eius conspectu suscipit probatione charitatis. Sacerdos ergo fidelis per hoc indicium noscitur, si uidelicet iuxta cor & animam eius operatur: quia profectio tunc uere fidelis est, si non dispensationis eius licentiam, sed praecipua sequatur amoris. Sed quia non frustra, sed ad lucrum subiecte plebis eligitur, subdit atque ait: Et aedificabo ei domum fidelem. Domus namque sacerdotis est amplitudo, in qua conuersatur, populi subiecti. Quae profectio domus ei fidelis a Domino aedificatur: quia ad obedientiae studium diuina inspiratione erigitur. Infidelis namque domus est ea subditorum societas, quae boni rectoris quotidie praedicationem suscipit: cui tamen obedire, per studium boni operis non intendit. Infidelis enim domus esse cognoscitur: quia uerbi Dei pecunia, quae ei praedicatoris sui ministerio creditur, per negligentiam prodiga uitae dissipatur, & quod sibi ad negocij lucrum committitur, nequaquam in tempore reddendae rationis inuenitur. Bono itaque praedicatori fidelis a Domino domus construitur, cum ad obediendum uocis eius subiectae plebis diuinitus corda praeparant, ut non solum id quod in ea reconditur, de uerbi talento custodiat, sed lucro multiplici cumulatum, ad mensam aeternae susceptionis ducat. Et notandum: quia fidelis domus a Domino aedificari dicitur, ut de bona conuersatione subiecti populi praedicator nequaquam inaniter gloriatur. Notandum quoque: quia sacerdotem fidelem sibi Dominus excitat, ut subiectorum corda hoc ipsum quod optimo rectore reguntur, tribuere suis meritis non praesumant. Notandum etiam, quod sacerdotem, quem excitat Dominus dicit fidelem sibi: domum autem, quam ei aedificat, fidelem ipsi sacerdoti dicit futuram: quia profectio praedicator Deo obedientiam debet, subiectus praelato. Sed ante subiectum tunc recte praelatus graditur, si ad omnia dirigenda uita suae itinera, ueritas ipsa uideatur. Sequitur ergo: Et ambulabit coram Christo meo omnibus diebus. Christus autem Domini redemptor est generis humani. Qui nimirum quia iam ad caelos ascendisse creditur, a fidelibus suis nunc non oculis corporeis, sed mente uidetur. Coram ipso itaque omnibus diebus ambulat, qui cogitatione subita nihil operatur. Nam ut rectos gressus foris ponat in opere, intus ad Christum respicit, quem per considerationem portat in corde. Sed quia adhuc reprobos pastores loquitur, subiungens ait: Futurum est autem, ut quicumque remanserit de domo tua ueniat, ut oretur pro eo. Remansurus namque de

Math. 15

Luc. 6

Math. 7

A eius domo aliquis dicitur: quia magna pars illius moritura perhibetur. De domo namque reprobi pastoris remanet, quem conscientia peccati a spe consequenda uenia non extinguit. Remanet ergo quia pondus conscientiae per poenitentiae propositum leuigatur spe consequenda uitae. Qui profectio, ut oretur pro eo, uenit, & ad Deum poenitendo properat, a quo peccando recessit. Ut oretur itaque pro eo uenit: quia qui indignum Deo se fecit, dignum intercessorem exigit, ut alienis precibus expietur, qui proprijs mundari non posse cognoscitur. Unde & pie Iacobus admonet, dicens: Confitemini alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicem ut saluemini. Hinc iterum: Multum ualeat oratio iusti assidua. Sed pro eo oratio ualeat, quidum se a peccati immunditia cohibet, ad Dei similitudinem redigit, qua se peccando spoliavit. Unde & hic quoque subditur: Ut offerat numum argenteum. In numo igitur imago domini sculptur, ut eius esse cognoscatur, a quo formari praecipitur. Numus itaque Dei, similitudo eius accipit. Unde in Genesi loquitur, dicens: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Et quia de sacro eloquio Dei imaginem, & similitudinem, ad quam redigamur, agnoscimus, argenteus numus esse perhibetur. Qui ergo a peccati uia, ut pro se oretur, uenit, numum argenteum offerre debet: quia nihil ei prodest, quod poenitendo compungitur, nec quod flendo confitetur, si inemendata & incorrupta interius pulchritudine bonae uoluntatis, luce Dei imaginis nequaquam radiare cognoscit. Imago etenim & similitudo Dei est, inclyto odio malum odire, & amore perfecto Deum diligere. Unde & propheta claritatem diuinae similitudinis ab humano genere perisse intus, ad eum, qui cum inclyta reparatiois nostrae luce de caelo uenit, respicit dicens: Dilixisti iustitiam, & odisti iniquitatem. Hinc se iam de eius contemplatione in perfectionis formam renouatum considerans, ait: Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi. Qui ergo de domo reprobi per confessionem uenit, qui per humilitatem pro se orari Dominum petit, curet omnino necesse est, ut numum argenteum offerat, quatenus sumpto splendore bonae uoluntatis, perfecte oderit malum quod fecit, & bonum integro amore diligat, quod neglexerit. Unde & iusti iudicis examine, propitiationis edicta promulgantur: In quacumque die, uel hora (ait) peccator conuertitur, uita uiuet, & non morietur. Conuersio autem peccatoris non est in humilitate confessionis, sed in renouatione interioris hominis, cum peccator iam diuina inspiratione correcto, & malum displicet quod amauit, & bonum placet quod odit. Nam sunt nonnulli, qui se & de nequitia accusant criminis, & prauitatem non corrigunt uoluntatis. Qui profectio conuertit ad Dominum non creduntur: quia uera conuersio in ore non accipitur, sed in corde. Conuersio etenim simul uertit est. Conuersio itaque peccatoris uera tunc est, cum ad creatoris nostri beneplacitum uterque noster homo reducitur, cum & caro nostra per iniquitatis odium cohibetur a per-

Luc. 5

Gen. 2

Psal. 44

Psal. 118

Ezech. 18

II

per-

Greg. tom. 2

petratione facinoris, & per amorem iustitiae mens se extendit ad intentionem bonae operationis. Sed quia nonnulli intra Ecclesiam sunt, qui tantum in uita suae terminant, ad poenitentiae satisfactionem ueniunt, & iudicio ueritatis dicitur, quacumque hora peccator conuertitur, uiuit: a nonnullis ualde quaeri solet, si statim uita post carnis mortem inueniant, qui magnae uitae tempore peccata perpetrant, & tantum in uita exitum, se nequiter egisse accusant. Ad quod dicendum est: quia ex ui conuersionis magnitudo deletur criminis. Vis autem conuersionis est affectio charitatis, cordi infusa uisitatione sancti Spiritus. Et scriptum est de eodem spiritu: quia ipse remissio peccatorum est. Nam cum electorum corda dignanter uisitat, ab omni peccatorum immunditia potenter purgat: quia ut se menti infuderit, eam protinus in peccatorum & uitiorum odia, & in uirtutum amorem ineffabiliter excitat. Facit eam statim odisse, & quod amabat, & quod odio habuerat, ardentem diligere, atque in utroque ualde ingemiscere: quia & mala quae odit, se damnabiliter amasse recolat, & bona quae diligit, odisse. Quis enim audeat dicere, licet omnimoda peccatorum sarcina praegrauetur, quod perire possit aliquis uisitatus gratia Spiritus sancti? Quia ergo peccator nulla hora conuertitur, nisi qua a sancto Spiritu illustrat: quid restat, nisi quia sicut peccati mortem execrando deserit, ita uita iustitiae, ad quam se desideranter conuertit, uiuat? Qui statim post mortem in uita recipitur, si tantum amoris ignem recipit in conuersione, qui consumere in anima possit omnem cogestam peccati rubiginem. Vnde & de peccatrice muliere dicit: Remittunt ei peccata multa, quonia dilexit multum. Hinc ab eadem ueritate in cruce pendenti dicitur: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. In uita igitur exitu non solummodo salubriter respiscunt, qui & per internam uisitationem perfectae bona diligunt, & mala oderunt, quae amauerant. Qui tamen si sufficienter pro admissis iniquitatibus dolere non possunt, nihilominus & isti in hora qua conuertuntur, uiuunt. Nam qui perfectionem bonae uoluntatis habuerunt in confessione peccati, post mortem purgatoria poena peccati ad uitam transeunt, si ad delenda peccata sufficientem uim amoris nequaquam habuerunt. Vnde & Paulus dicit: Sic salui sicut quasi per ignem. Sed peccator qui ibi saluari per ignem meruit, hic per afflictionem carnis adimpleat hoc, quod sibi de ui amoris deesse cognoscit. Et tortam panis. Panis namque nomine aliquando terrenae delectationis refectione designat. Quare & propheta Hieremias in appetitu seculari corruptae iudaeae populum memorans, ait: **Thren. 1** Omnis populus eius gemens, & quarens panem. Panem itaque peccator conuersus torquet, cum praeritam delectationem cruciat per afflictionem poenitentiae. Panem namque torquere, est carnem pro perpetrata delectatione affligere. Qui ergo sine tormeto ignis, ad salutem transire desiderat, cum numo argenteo tortam panis offerat: ut qui per bonam uoluntatem peccata deserit, ea nimirum

ualida carnis afflictione penitus extinguat. Num nunc argenteum offerebat, qui recepta iam Dei similitudine, consistendo execrabatur, quod fecerat, dicens: Computruerunt cicatrices meae a facie insipientiae meae. Et item: Incuruatus sum, & humiliatus usquequaque. Sed qui numum argenteum sibi non sufficere ad oblationem timuit, panis tortam addere curauit. Nam confitetur, & dicit: Rugiebam a gemitu cordis mei. Rugitus enim fletum magni doloris insinuat, in afflictione poenitentis. Hunc tortum panem argenteo numo socians idem ipse loquitur, dicens: Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. Pro peccato etenim cogitare, est delectationi praerita dignam carnis afflictionem proponere. Offerendum ergo panem torquebat, qui & flagitia perpetrata pronuncians, qualiter ea de lere posset, cogitabat. Et quia de austeritate conuersionis poenitentibus subrepere aliquando solet cupido laudis, intentio uerae conuersi peccatoris insinuatur per hoc, quod subditur: Dicitque, Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem. Pars namque sacerdotalis uniuscuiusque est, in aeterna uita retributio electi. Sacerdotes etenim Dei, omnes electi eius sunt: quia cui per oblationem ministerij sui incessanter seruiunt, sacra semper offerre munera non desistunt. Vnde etiam illi in regno tripudiantes, dicunt: Redemisti nos Deo in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes. Dicere ergo peccatori conuerso: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem: est de austeritate uitae, & poenitentiae solam partem aeternae beatitudinis expectare: ut uidelicet securitatem delectationis inueniat, quam & perenni praeritione possideat, & post se tortiones poenitentiae nunquam trahat. Quare & subdit: Ut comedam buccellam panis. Si enim panis in sacro eloquio pro delectatione accipitur, buccella panis est indeficiens delectamentum aeternae uitae. De quo nimirum oblectamento per prophetam dicitur: Gaudium & laetitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & uox laudis. Hinc item iam ad mensam non tortae panis, sed buccellae inuitatos conuiuas intuens, ait: Laetitia sempiterna super capita eorum, gaudium & exultationem obtinebunt. Hinc Psalmista uoce correpti poenitentis pronuncians, dicit: Notas mihi fecisti uias uitae, adimplebis me laetitia cum uultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem. Viae etenim uitae sunt afflictiones poenitentiae, quibus nimirum a damnationis suae baratro, peccator ad supernam patriam ducitur, dum pro commissis iniquitatibus sponte cruciatur. Vnde & cum correptum se esse peccatorem insinuat, praesumit dicens: Tu es Domine, qui restitisti haereditatem meam mihi. Et ite confidens, ait: Quoniam non derelinques animam meam in inferno. Viae namque uitae peccatori nota sunt, quando afflictiones poenitentiae ei diuinitus insinuantur, quando uidelicet illuminata mente considerat, quam uitae amaritudinem singulis praerita culpa delectationibus apponant. Qui nimirum cum uultu omnipotentis Dei, iucunda

iucunda laetitia adimpleri gloriantur: quia de manifesta diuina contemplationis satietate reficitur: & qui in laeta uita praesentis ad tempus poenitendo compungitur, in dextera aeternae uitae usque in finem delectationibus satiatur. Qui ergo tortam panis obtulit, ad buccellae comestionem perducitur: quia qui amore supernae uitae noxias delectationes cruciat, in discubitu aeterni gaudij sibi perpetuam refectionem parat. Sequitur:

CAPVT III.

1. Reg. 3 **P**er autem Samuel ministrabat Domino, coram Heli. Illud autem hoc in loco repetisse ostenditur, quod de electo puero superius memoratur, ubi dicit: Puer autem Samuel erat mini- ster in conspectu Domini, ante faciem Heli. Hoc qui dem est ministrare Domino coram Heli, quod esse ministrum Domini ante faciem Heli. Et quia ibi istud Domino adiuuante plenius exposuimus, in iteranda eius expositione penitus non moramur. Verum quia diuinus sermo est, qui hoc in isto loco, & in illo loquitur, sine utilitate rationis nequaquam hoc e- gisse monstratur. Pro fastidio itaque lectoris, explanationem tacemus, repetitionis uero causam dicimus ad eius utilitatem. Quidam namque praetorum sanctae Ecclesiae magisterio subditi rudes obediunt, sed cum paulo altius per conuersationem proficiunt, in eadem obedientiae humilitate nequaquam persistunt. Quos bene Agar Sara ancilla spiritali ter designat, quae cum de Abraham uiro eius concepisse se uidit, dominam despexit. Agar quippe concipit, quando reproba mens subditi aut per eruditionem scientiae se proficere, aut per uitae conuersionem credit. Quae profecto praegrans dominam suam despexisse dicitur: quia iam praesentis sibi praepositi sui uoluntati per obedientiam subditi dedignatur. Sed quae dominam despicit, ancilla esse perhibetur: quia superbi subiecti, & infirmi sunt per elationem, & ad filiorum Dei numerum non pertingunt. Samuelis autem profectus exponitur: quia superius dictum est: Puer autem Samuel proficiebat atque crescebat, & placebat tam Deo, quam hominibus. Quae profecto tria qua sublimitate conuersationis percurrerit, supra exposi- tum est. Quia ergo etiam nunc coram magistro ministrare memoratur, quid est nisi quia electis auditoribus formam praebet, ut quo altiori uita proficiunt, seruare bonum obedientiae nunquam obliuiscantur? Nam nunc uere proficiunt, si ad altitudinem meritorum & fortitudine conatur operis, & uirtute humilitatis. Quo in loco est & aliud quod notari debeat: quia tunc Samuel coram Heli Domino ministrare ostenditur, quando ipse de filiorum negligentia a Domino obiurgatur. Nonnulli namque subiecti, dum fortitudinis suae modum considerant, praetorum suorum malunt esse seueri iudices, quam auditores pij. Qui nimirum quia exaggerare & discutere eorum uitas consueuerunt, si in eorum conuersatione uel leuioris delicti maculas intuentur, subditi eorum praeepto obediendo

renuunt. Sed uere fortes existeret, si maiorum, quae infirma existimant, humiliter sustinerent. Nam ante Deum ille magnus per meritum noscitur, qui ei in bono praeepto subijcitur, qui ex parte aliqua uenerabilis non uidetur. Ecce enim Heli aperta Dei sententia de negligentia suae perpetrata culpa reprehenditur, sed puer Domini Samuel coram eo ministrare Domino memorat: ut profectio apud se colligat qualis sit, qui in leuiori culpa sibi praetatum despicit, si ei se Samuel obediendo subdidit, quem omnipotens Deus sui examinis tanta districtione reprobauit. Sed quia Heli non ualde supra peccates subditos honorasse reprehendit, ipsae sacrorum ordinum dignitates praesandae sunt. Nam rector peccantem subditum nisi correptum honorare debet: subiectus autem nec tunc praetatum despiciere, cum se iustum, & illum agnouerit peccatorem: quia aeternus iudex subditi- torum iudicium sanctae Ecclesiae rectoribus tribuit, sed eosdem rectores discutiendis suo examini reseruauit. Hoc tamen ipsum rectoribus ualde commendum est, quod Dei seruantur examini: quia tanto subtiliores rationes uitae & doctrine suae parare debet, quanto sapientior est iudex, quae sustinent. Nec tantum eius futurum iudicium in futura uita quasi in longinquo positum timeant: ne qui ubique praesens est, incautum feriat de uicino. Negligentes namque pastores ad euadendam futuram uindictae poenam, longa uitae praesentis spatia ad poenitentiam cogitant: sed iudex qui ubique est, de uicino poenam irrogat: quia prius eis lumen contemplationis subtrahit, deinde ad tormenta per mortem rapit. Vnde & de eodem Heli, qui paulo inferius fracta ceruice moritur, subiunctum est: In diebus illis non erat uisio manifesta. Nam dum rector agenda quae nouit, despicit, agitur cum eo distracto iudicio ut agenda non uideat: quia implere noluit, quod uidebat. Manifesta namque uisio negligentis pastoris non est, sed amantis. Vnde & per seipsam ueritas dicit: Qui diligit me, diligitur a patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo eum ipsi. Claritas namque manifestae uisionis, est reuelatio amatae ueritatis. Quae profecto ueritas si merito dilectionis ostenditur, his qui torpent a bono opere, dignissime occultatur: quia signum amoris non est in affectione animi, sed in studio bonae operationis. Vnde & in Euangelio Dominus praemisit, dicens: Qui habet mandata mea, & facit ea, hic est qui me diligit. Quia ergo de negligentia operis caligo incurritur interne uisionis, apte nimis dum de contemptu mandatorum sacerdos arguitur, uisio occulta memoratur. Sequitur: Et sermo Domini erat preciosus. Quantum ad sacrae historiae ueritatem pertinet, preciosum pro raro posuit. Preciosus itaque sermo erat: quia dum rarus esset qui summa contemplando cerneret, frequens esse non poterat, qui bona loquendo praedicaret. Quod nunc quoque in sancta Ecclesia fieri uidemus: quia dum plerique de reuerentia culminis, gloriam affectant honoris, dum sacri ordinis ministeria negligunt, summa quae uidere nequeunt, subiectis plebibus praedicare non possunt: atque in eorum familia precio-

Luce 7

Luce 23

1. Cor. 3

Thren. 1

Psal. 32

Apo. 5

Esai. 51

Esai. 35

Psal. 115

1041. 14

sus sermo esse cognoscitur: quia raro bonae praedicationis horramenta audiunt, quorum praelati ex desiderio non quarunt superna quae dicant, sed terrena quae agant. Quos profecto sacra scriptura notat quae dicit: Canes muti non ualentes latrare. Non dixit non uolentes, sed non ualentes: quia certe dum mundi gloriam ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente & uirtute diligunt, uellent populo sublimia dicere, ut etiam de sublimitate uerbi possent gloriam habere. Canes ergo muti uolentes latrare, non possunt: quia dum prauo corde terrena meditantur, occulta ueritatis, quae profertur, reuelatione nulla comprehendunt. Sed quia quod preciosum est, magna cum diligentia custodiri solet, potest hoc quod dicitur, Non erat uisio manifesta, ad carnalium praelatorum negligentiam referri. Quod uero additur, Et sermo Domini erat preciosus, ad bonorum ardens studium subditorum, cum fideles subiecti etiam non habent qui eis frequenter de thesauro sacri eloquii superna praedicet, hoc tantum, quod aliquando scire potuerunt, mira deuotione complectuntur, & uelut rem ineffabiliter preciosam custodiunt, dum per bona opera in caelo collocant, ubi fures, qui id auferre ualeant, nequaquam appropinquant. Vnde & in Euangelio de emptore bonae margaritae dicit: Inuenta una preciosa dedit omnia sua, & comparauit eam. Cum itaque in occultata uisionis tempore preciosus sermo esse describitur, electorum, subditorum laudes nunciantur: quia tanto sublimiori gloria praedicandi sunt, quanto id bonum, quod de eminentiori loco perijt, perfectione magnae charitatis, in inferioribus remansit. Quorum profecto bona conuersatione plerumque agitur, ut ea quae occultata fuerat uisio, manifestetur: ut qui deuote custodiunt minima, scire debeant, quae faciant, & maiora. Vnde & subditur: Factus est igitur in die quadam, Heli iacebat in loco suo & oculi eius caligauerant, nec poterat uidere lucernam Dei ante quam extingueretur: Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. Et uocauit Dominus Samuelem. Samuel quippe puer a Domino uocatur, quoties humilibus subiectis diuini consilij arcana reuelantur, & humilitatis suae merito lumen contemplationis acquirunt, quod superbiae suae retributione, elati praedicatores perdunt. Sed nota uidetur: quia id quadam die factum ostendit, in qua uidelicet Heli & in loco suo iacere, & uidere non posse perhibetur. In die namque uocatur, qui pro sua, & aliorum salute, ad supernae sapientiae scienda secreta sustollitur. Quo contra, & Salomon sapientiam in nocte percepit: ut caligo temporis indicaret, quia eandem sapientiam non perseueratur acciperet. Quod intelligi & aliter potest: quia uidelicet Heli caligo memoratur. Positione itaque diei, eius ostenditur magnitudo caecitatis: quia profecto magnas tenebras habuit, qui in die non uidit. Nunc quoque si ad Ecclesiam statim respicimus, generalis gratia luminis est. Venit namque qui uerae claritatis radios spargens diceret: Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tene-

bris. Et quia interni splendoris eius gloria ineffabilis est, non dicit de die isto, uel illo, sed die quadam: cuius profecto diei claritas non est, claritatis uero magnitudo incognita. Magnas ergo tenebras pastor sustinet, si is qui Ecclesiae oculus esse per officium noscitur, in gratia tantae lucis uisionem non habet. Quare & eiusdem oculi tenebras per semetipsam ueritas magnas ostendit, dicens: Ipsae tenebrae quantae erunt. Sed iam unde sibi tanta caligo oriatur insinuat, quia dicit: Iacebat in loco suo. Locus namque praedicatoris standi non iacendi officium habet. Vnde & de seipso Dominus formam eisdem praedicatoribus praebet, dicens: Ego autem in medio uestri sum, sicut qui ministrat. Stare etenim in medio fratrum, est per laboriosam conuersationem se in exemplum minoribus praebere. Stare itaque ad laborem operis pertinet, & ad pugnam cessitatem. Vnde & agnosthetas spiritualis certaminis praecipit, dicens: Stare ergo succincti lumbos in ueritate. Et quia iacere quiescentis est, in loco praesentis & laboris, quietis teporem sequi reprehenditur, qui in loco suo iacere memoratur. Stare etiam iustus est. Vnde & Paulus dicit: Fide enim stas. Iacere ergo etiam ad remissionem uitae negligentiam pertinet. Tunc itaque Heli iacet in loco suo, cum per lapsum prauitatis reprobis praedicator requiescit in sede iusti. Iacentis ergo in loco suo oculi caligant: quia summa uidere nequeunt, qui in arce pastoralis culminis non exequant uirtutis opera, sed remissionis uitae blanditijs immergunt. Qui profecto lucernam Dei iam non ueritate laudis, sed per improprium appellatur derisionis. Nam qui lucernam Dei appellatorem fungitur, & uidere non posse perhibetur; deridetur potius tanto nomine quo censetur. Nam in uera iusti laude dicitur: Ipse erat lucerna ardens, & lucens. Nam ueri luminis subar quod amando hauserat, loquendo fundebat. Praedicator etiam carnalis dicitur lucerna per officium, caeca per intentionem: quia dignitate fungitur praebendi luminis, sed mentem figit in tenebris uanitatis. Cuius profecto consummata peruersitas designatur: quia non dicitur non uidebat, sed uidere non poterat. Quare & male arboris mentionem faciens Dominus, ait: Non potest arbor mala fructus bonos facere. Lucernam itaque Dei uidere non potest, cum is qui pastoralis dignitate praeminet, tanta spissitate secularis amoris premitur, ut ad internam claritatis intuitum, nulla gratiae inspiratione subleuet: cum iam uidelicet iusta Dei indignatione profectus, in caliginis suae caecitate relinquitur, ut ulterius per infusionem superni luminis nunquam uisitetur. Bene autem dicitur: Antequam extingueretur. Non uidere enim poena peccatoris est, in hoc tamen adhuc seculo uiuentis: uidere autem non posse, est mortui impij, in alio iam seculo eterna poena damnati. Vnde & conditoris iudicio in exterioribus tenebris claudi praecipitur, ut uide licet ad lucis intuitum nunquam reducat. Cum ergo antequam extingueretur, uidere non posse dicit, in isto adhuc seculo uiues praedicator reprobis, damnato iam in perpetuum impio, in caecitate simila-

similatur. Extinguitur autem lucerna, cum pastor moritur. Vel certe lucerna extinguitur, quia cum reprobis praedicator per mortem carnis interit, quicquid in eo lucere uidebatur de gloria culminis amittit: & uelut sola lucernae testa sine lumine remanet, cum ad aeternum iudicium seruari persona cogitur, quae omni penitus seculi fulgore spoliatur. Antequam igitur extinguat lucerna Dei uidere non potest: quia & meritum futurae damnationis per aeternitatem suae caecitatis possidet, & tamen adhuc coram hominibus per splendorem acceptae dignitatis fulget. Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. Bene autem reprobis praelatis non dormire, sed iacere dicitur, puer autem subditus & electus non iacere, sed dormire: quia dormire aliquando in bonam partem accipitur, iacere autem fere semper in malam. Vnde & sponsa in Cantico canticorum dicit: Ego dormio, & cor meum uigilat. In somno itaque pueri, perfecti uniuersumque electi subditi a prauo opere requies designatur. In templo quippe, & ubi est arca dormit, qui in caelesti desiderio, atque in sacrae scripturae meditatione occupatus, ad ea quae ad peruersitatem pertinent, non intendit. Quidam namque in templo dormiunt, sed in loco ubi est arca Dei non dormiunt: quia nonnulli simplices in caelesti contemplatione per amorem requiescunt, sed facit eloquij occultata meditationem nesciunt. Samuel autem qui non solum in templo, sed coram arca Dei dormire dicitur, eruditos pariter, & electos subditos designat: quia dum amoris sui flammam de sacro eloquio frequentius meditando hauriunt, ad supernam patriam desiderium altius assumentur, & uelut intima templi ad somnum eligunt, dum eo longius separantur a publico terreni operis, quo secretis per meditationem reconduntur in sacrae internae uisionis. Et uocauit Dominus Samuelem. Vocare etenim Dei, per uim maioris gratiae excitare est. Dormientem namque Dominus uocauit: quia a terrena intentione quiescentes, ad augmentum supernae cognitionis excitat. Nam dum ad ea quae foris sunt, per sollicitudinem uigilamus, interna & spiritualia non sentimus. Repulsio itaque terrenae curae, praeparatio est nostra ad perceptionem supernae gratiae: quia in electis eo sit uberior infusio diuini muneris, quo mens fuerit purior per custodiam internae meditationis. Sequitur: Et uocauit (inquit) Dominus Samuelem. Qui respondens, ait: Ecce ego, & cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego, uocasti enim me. qui dixit: Non uocasti te filii mi, reuertere & dormi. Et abiit & dormiuit. Et adiecit Dominus uocare rursum Samuelem. Consurges abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego, quia uocasti me. Qui respondit: Non uocasti te filii, reuertere & dormi. Porro Samuel non sciebat Dominum, neque reuelatus ei fuerat sermo Domini. Et adiecit Dominus, & uocauit Samuelem tertio. Qui consurgens abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego, quia uocasti me. Intellexit igitur Heli, quia Dominus uocaret puerum, & ait ad Samuelem: Vade & dormi, & si deinceps uocauerit te, dices, Loquere Domine: quia au-

dit seruus tuus. Quid est ergo quod omnipotens Deus uocatione sua tanta arte insinuat, ut uocati mens tenetur, ne se uocantem cognoscat? Deum audiens, magistrum hunc esse hominem putet? Uocatio non emittit, & causam taceat? Ire ad magistrum sinat toties, ad somnum quietem redire, & tamen dormientem quiescere non permittat? Nunquid enim qui ad secreta sua cognoscenda uocauit quae uoluit, uoce tantum Heli simili, & non potuit uoce qua uoluit? Et qui quando uoluit uocauit, causam uocationis statim indicare non potuit: & qui excitare uoluit, ut audiret, nisi per magistrum eum docere non potuit, quem ad modum audire debuisset? Sed hac in re magna omnipotens Deus dispensatione utitur, ut profecto electorum corda duplici eruditione doceantur: quatenus & in superficie historiae quod sequantur obedientiae bonum quicquid subiecti uideant, & praelati intueantur occulta mysteria, quae ad lucem intelligentiae discutiendo perducant. Sed quod primo loco dicendum arbitror, puer qui loquentem Dominum esse magistrum putauit, uoce corpoream audiuit. Non itaque per semetipsum Deus, sed per Euangelicam spiritum puero locutus est: quia qui non stringitur forma corporea, instrumento corporeis non angustatur ad sonum uocis. Quod humiliter & puerili audientiae conuenit. Nam etiam magna sunt merita inchoantis subditi: quia tamen adhuc non in perfectione esse, sed in profectu conuersationis agnoscitur, ad eam locutionem, qua omnipotentis Deus per semetipsum loquitur, non pertingit. Per se quidem omnipotens Deus, summus uidelicet & in circumscriptione spiritus magnis uiris & spiritualibus spiritualiter loquitur, cum spirituali locutione eorum mentibus indicat, & agenda quae agant, & loquenda quae sciant. Exteriorem itaque uocem per Euangelicum spiritum mouit, sed gratiae suae praesentia creator spiritus, quae uoluit, indicauit. Vocans itaque uoce, dum Heli putatus est, cognitione lauit, ut ad magistrum puer cureret, & dominum se non fuisse uocatum audiret, deceptus ostenderet, in quanto culmine uirtutis staret. Puer ergo humiliter homini subiectus, atque obedientiae ardua arce sublimatus, dum uocatus accessit, iustus redijt: quid aliud nobis exemplo praebet, nisi altissimae formam obedientiae? Vera namque obedientia nec praepositorum intentionem discutit, nec praecipia discernit: quia qui omne uitae suae iudicium maiori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi praecipitur, operatur. Nescit enim iudicare, quisquis perfectus didicerit obedire: quia hoc tantum bonum putat, si praecipitis obediat. Sed in tanta perfectione conuersationis eius gloria uita nostra confunditur. Ecce etenim ad supernam patriam subducibus Christiani exercitus proficisci decreuimus, sed opera diuersa, etiam si diuersis temporibus iubemur, agere murmuramus. Quis enim sese a murmuracione compesceret, quis ab ira temperaret, si uocatum se his & ter audiret, & tamen ex uocantis responso perciperet quia uocatus minimem fuisset? Quam profecto delidie nostrae caliginem patimur: quia tantae uirtutis bonum, qua premij sui claritate re-

Esa. 56

Matth. 6

Luc. 22

Ephes. 6

2. Cor. 1

1044. 5

Matth. 7

Matth. 13

3. Reg. 3

1044. 8

splendeat, non uidemus. Vnicū etenim bonū est ad recuperationē uitæ, si inobediētiæ culpa malum sufficiens fuit ad perpetranda mortem. Si ergo in malo inobediētiæ mors præualuit, toties uitæ reddimur, quoties obediūmus. Puer itaque Samuel nec uocatus, nec repulsus offendit: quia uocantis aut repellentis animum uidere noluit, qui in hoc solo gaudere nouerat, quod obediuit. Et quia surgere ad laborem, redire autem ad dormiendum; pertinet ad quietem: quid insinuat, nisi quia utrunq; nobis uitam præparat, si obediētiæ animus in eo quod agit, nō nisi obediētiæ bonū pensat. Præceptū namq; in hoc solo pensari debet, quod maioris præceptū est, & qui obediētiæ bonum exequit, nō iniunctū opus debet cōsiderare, sed fructū: quia ad promerenda æternæ uitæ gaudia non exquiriū qualitas operis, sed mortificatio propriæ, & executio alienæ uoluntatis. Vnde & Paulus ait: Circuncisio nihil prodest, & præputiū nihil est, sed obseruatio mandatorū Dei. Iā ergo apud omnipotentē Deū nec ea quæ ad laborē, neque ea quæ ad quietē pertinent, parua sunt, si æternam uitam parare obediētib; possunt. Quisquis ergo alieno imperio subiectus est, hoc solum consideret: quia quod sibi secundum Deū iniungitur, ualde magnū, & excelsum in lucro est mēti, quod uitam præparet, in mercede retributionis. Quo contrā inobediētes aspiciāt: quia primus humani generis parēs, a paradisi gaudijs nec furto, nec rapina, nec adulterio, nec homicidio, sed pomū ueritū inobediētia corruit. Vnde & apte colligitur: quia si parua, quæ uidentur maiorū imperia contempta, ab internis gaudijs separant, etiam minima quæ perficiuntur, uitam parant. Operator itaque strenuus uitæ socialis, & communiter secum Deo seruientium prius æmulator, si æterni meriti ampliorem retributionem per obediētiæ bonū adipisci desiderat, in hoc solo se cognoscat excellere, si præ cæteris arbitrio maioris propriam subdiderit uoluntatem. Nam nec magna lucra ieiunij, nec aspera uitæ studia, deuotis Christi militibus in maiorum præcepto ualde pensanda sunt. Maioris etenim est meriti, charitatis iniuncta refectio ieiunio propria deliberatione suscepto. Qui enim iustus carnem reficit inuitus, ieiunij præmium deuotione promeruit, & ampliorem mercedem obediētiæ manducando conquisiuit. Vocauit ergo Deus puerum, sed uoce magistro simili: ut profectō modum suæ locutionis indicaret. Causam uocatiōis tacuit, ut electus puer, qua humilitate obediētiæ esset, sublimis ostenderet. Ire ad præceptorem pertulit, ut deuotionis suæ munus offerret. Redire ad somni quietem finitur, ut profectō nec ea quæ sunt minima, cōtemnamus. Iteratō excitat, ut eum quem in forma electorum ponere uolebat, ostenderet: quia nec inferiorum instantia fatigaret. Per eum, qui reprobāus erat, audire quemadmodum debuisset, didicit: ut profectō sciamus, quia maiorum imperia tunc etiam ueneranda sunt, cum ipsi laudabilem non habent uitam: quia eorū doctrina, quæ praua operatione

1. Cor. 7

Gen. 3

potest superbis uilescere, humiles aditores facit ad diuinæ familiaritatis celsitudinem peruenire. Sed quia sequit, Porro Samuel necdum sciebat Dominū,] & superius ministrare Domino perhibetur, ualde contrariū uidetur esse quod dicitur quia nescire nō poterat, cui ministrabat. Quis em̄ ei seruiat, quē ignorat? Sed profectō per id quod subiunctum est, liquet id quod sonat cōtrariū, qua intelligi conuenientia rationis debeat: Neq; reuelatus ei fuerat sermo Domini.] Per quod nimirum datū intelligi: quia quem amore & ministerio nouerat, sermonis eius reuelatione nesciebat. Nondum enim sic uocantem audierat, quē se cognouisse, & deuotione ministrari, & uirtute testabatur amoris. Sed in conuersatione fidelis conuenienter accipit: nam pleriq; sub aliena institutione bene proficiunt, qui nouitatis suæ tempore omnipotenti Deo ministeria persoluunt, & tamen puritate contemplationis ad internæ pulchritudinis eius speciem non pertingunt. Qui cum subiectionis suæ merito, etiā donū diuinæ contemplationis accipiūt: & experientia internæ uisionis intelligūt, quia sic nondū sciebāt, cui ministrabāt. Quod bene Iacob ad accipiendā coniugem proficiscēs, designat: qui post laborē itineris, per soporem quietis Dominum uidit, sed a somno euigilans, ait: ^{Gen. 28} Verē Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Neque enim illic esse Dominum antequā dormiret, dubitare poterat, qui esse hūc ubiq; sentiebat: sed quia tūc eum profectius didicit, ignorasse se illum perhibuit, cum familiaris nō agnouit. Via namque qua ad coniugem pergitur, intentio deuotæ obediētiæ est, qua fecunditas internæ charitatis consequi desiderat. Iacob itaq; dormit in uia, cum fidelis subiectus maligni spiritus supplātor, per laborem obediētiæ, ad quietem suscipitur internæ uisionis. Qui profectō tunc Dominū se agnouisse fatebitur: quia dum eam, ad quā nouiter est assumptus, internæ lucis miratur speciem, quantum antē nescierit, experientia reuelatæ pulchritudinis agnoscit. Fide etenim uelut fama Deum cognoscimus: amore autem contemplationis is qui fama innotuit, nobis uelut ex ostensione præsentia, reuelatur. Bene autem per obediētiā proficiscens subditus, dum ad contemplationis altitudinem ducitur, dudum ignorasse Dominū perhibetur: quia is quasi ex præsentia ueritate inuenitur, qui fama uelut incognitus, & non præsentia uelut cognitus, antē uidebat. Sed quia separatim dicit, Nondum sciebat Dominum, neq; reuelatus ei fuerat sermo Domini,] potest subtilius intelligi. Nā in una eademq; interna Dei cōtemplatione, et mira charitas cōtemplanti infunditur de fructu tæ ræ gloriæ, & stupor magnus in secreti uerbi reuelatione. Quidam ergo Dominum sciunt, & sermonis eius reuelationem percipiunt: quia & mira dulcedine replentur ex ea quam ex consuetudine hauriunt, infusione tantę charitatis, & magna erudiuntur sapientia reuelatione uerbi. Annonnullis uerō scitur Dominus, quibus sermo Domini nequaquam reuelatur: quia simplices quique, sed magna

magnā conuersatione perfecti uiri, de contemplationis diuinæ gloria ineffabilē quidē amoris dulcedinē contemplando percipiunt, sed tamē ad reuelati uerbi eius altitudinē non pertingunt: quia ad amanti ordinē assumpti sunt, nō ad celsitudinem prædicationis. Reuelatur quidem ei uerbum, ut ametur, & ne prædicetur, absconditur. Bene autem de eo, qui ad ministeriū prædicationis eleuatur, dicitur: Nondum sciebat Dominū, neq; reuelatus ei fuerat sermo Domini: ut dū ea quæ nō dūm habet rudis, insinuat, quibus bonis dicitari prædicator debeat, patenter ostendat. Nam qui illam intimi amoris uirtutem nondum percepit, profectō omnipotentē Dominum, quē fide uelut fama nouit, præsentia illius magnæ charitatis nescit. Et si ardentē diligit, & arcana mysteriorū discute re per spiritū nondū nouit, iam quidem Dominū cognoscit, sed ad sermonis eius reuelationem nō peruenit. De obediēte autem puero statim subdit: Abijt ergo Samuel, & dormiuit.] Iam quippe ad diuinæ locutionis notitiam puer instructus mittitur, cum electus subditus maioris cōsilio ad spiritalia cognoscenda præparat. Et dormire quidem ei est in desiderio æternę uite quiescere, cum uidelicet animā iam sola superna sitienti, cuncta præsentia in dedignatione sunt: ut quo studiosius ab intentione sua corporeum omne repellitur, amore inuisibiliū abundantius repleatur. Et notandum, quia iam quater ad somni quietē redire præcipitur: quia dum negligenter utimur isto seculo circa uisibilia, opere, locutione, & cogitatione uigilamus. Ter ergo dormire præcipimur, ut ad cognitionē supernorū per quietē operis, oris silentiū & cogitationū superfluarum abiectionē præparemur. Quarto autē loco ad somnū mittimur, cū maiorū nostrorū licētia, ab utili etiā ministerio cessare præcipimur: ut dū nulla præpedimur cura sollicitudinis, totā se mens colligat ad intuitū supernę uisionis. Et notandū, quia quiescentē puerum nesciente Heli Dominus excitat, sed tamē excitato, nisi eodem Heli præcipiente, uocationis suæ causam nequaquā manifestat: quia electos subditos oculta inspiratione ad supernæ patrię desiderij erigit, sed per quietē uocare eos ad eam quā diligūt, patriā sine maiorū licentia non permittit. Quia ergo quoties uocatur puer, toties ire ad magistrum finitur: quid est aliud, nisi quia ipsa diuinitus inspirata subiectorū desideria maiorū iudicio summittuntur? Opus namq; subiecti diuinitus inspiratū, tūc Deo gratū esse cognoscit, si maioris imperio, aut permissione peragatur. Quater ergo uocatur puer a Dño, quater somni quiete præcipitur a magistro: quia ad tēperamētum operis, silentiū oris, abiectionē internæ sollicitudinis, cessationem ministerij pro amore secretioris uitæ, per diuinā inspirationē succēdimur, & tamē amoris nostri desideria adimplere sine maiorum nostrorū permissione prohibemur. Vocat itaq; Dominus, et uocatiōis causam tacet, ut permittēte magistro semetipsum uocato subiecto insinuet. Nā qui non iussō audire, postq; uocauit siluit, ubi doctor homo præ

cepit, uocans Deus, uocatiōis causam indicauit. Sequitur enim: Abijt ergo Samuel, & dormiuit in loco suo: & uenit Dñs, & iterit, & uocauit, sicut uocauerat secūdō Samuel, Samuel. Et ait Samuēl: Loquere Domine: quia audit seruuus tuus. Et ait Dominus ad eum.] Quibus profectō uerbis, quia de incorporea, & inuisibili diuina substantia illud dicitur, quod ad corpus pertinere cognoscitur, necesse est, ut rationabiliter intelligatur. Nā quod ueniat, qui ubiq; est: Quo pacto stare & loqui dicitur, qui corporea substantia non formatur? Sed in illa omnia dicente substantia, ponuntur uerba inopiæ nostrę, per quę surgere ualeamus ad cognoscenda mysteria operationis suę. Nam uenire Dño est, presentia gratię suę corda electorum tangere: stare eius est, manenti eiusdem gratię suę dono, eas quas tangit mentes, in concessa gratia suæ dono retinere. Vocare autem eius est, electā mentem ad augmentum maioris gratiæ excitare. Venit namq; Dominus, & non stat, cūm corda negligentium tanguntur per gratiam, & tamen in affectu & amore tangentis gratiæ nequaquā perseuerant. Velut enim præsens, est ueniēs, & non stās, recedens, cūm ex presenti tactu diuinę gratię, repente bona facere proponunt, & statim derelicti, eiusdē boni propositi intentionē deserunt. Quod si ad uim cōtemplatiōis refertur, uenit, & stat Dominus, cūm electorū corda & repētē per gratiam tangit, & tacta repētē non deserit, ut ueniendo uisitet, stando confirmet, & qui ad gaudiū sibi dilecti mētis ostēditur, non recedat ipse prius q̄ illa uidēdo satietur. Sed quia stare dicitur, discessurus quandoq; designatur: quia etsi aliquando electas animas in sua reuelatione per aliquantulām moram satiat, presentia suę dulcedinem subtrahit, ut subtrahā ardentius cōcupiscant. Venit ergo Dominus uisitans, stat, suauiter se demonstrans, uocat ad amorem ostēsi suę glorię, per ardentissimum desiderij excitās. Vnde & toties excitatus puer, repetito nomine uocatur: quia uocatio ex nomine, designat affectum magnę claritatis & familiaritatis. Vnde & Moyse loquitur, dicens: Noui te ex nomine. Vocati igitur nomē iteratur, cūm in magnam iam familiaritatē internæ maiestatis mens uidentis excipitur, & feruentibus desiderijs ad amorem se uocantis eleuatur, ut præter id quod audit, nil libeat, atq; in lætitia auditus sui immorari perpetuō concupiscat. Vnde & hic aperte subtrahitur: Ait ergo Samuel: Loquere Domine, quia audit seruuus tuus.] Qui ergo Loquerē posuit, ex necessitate conclusit, Quasi enim uerbis apertioribus dicat: Ego respondi, Loquere, qui aliter respondere non potui. Nam quid aliud desiderare potest mens, in illo gaudiō loquentis maiestatis assumpta? Dicerē enim in tēti Deo, Loquere, illā ineffabiliter dulcem locutionē semper audire, desiderare est. Dicit ergo, Loquere; qui uellet ut nūquam taceret. Vnde & subditur: Quia audit seruuus tuus.] Quasi dicat: Quia hoc quod experientia interni affectus excipio, æterna sui perceptiōne cōcupisco. Petit ergo ut loquat, qui hūc nunq;

Exod. 31

in internis suis affectibus silere desiderat: ne qui tam sublimi exultatione Domino loquente sustolitur, ad perferendas damnate humanitatis angustias, eo tacente deponatur. Nam si à corruptionis nostrae tenebris ipso loquente assumitur, cum nobis per subtractionem gratiae tacet, eisdem tenebris subiugamur. Merito igitur tanto subiectus culmine, Domino dicitur. Loquere,] quia eo internis auditus gaudio sibi complacet, quo in exterioribus suis nihil placet: & manere cum colloquente secum tanto ardētius cuperet, quāto ad infirma sua libentius nunquam deponi uoluisset. Etiam auctore Deo cum Domino dicimus, Loquere, ipso donante dicimus, sed tamē quo affectu id ei perfectiores electi dicant, dicere non ualemus: quia quod desiderij est ineffabilis, nō exprimitur locutione rationis. Quē profecto affectū bene Petrus insinuat, qui cum transformato Domino in monte afflisteret, refulgentemque faciem eius, sicut sol cerneret, & ad instar niuis albenā uestimēta eius cōspexisset, ait: Bonū est nos hic esse, si uis, faciamus hic tria tabernacula: tibi unū, Moyse unū, & Helie unū. Qui enim dicit, Bonū est nos hic esse, si possit, ab illa uisione tantae gloriae nunquam deponi uoluisset. Dum enim dicit Petrus: Domine bonū est nos hic esse, & Samuel dicit: Loquere Domine, quia audit seruus tuus: uoces quidem diuersae sunt, affectiones aequales. Hoc enim significat Petrus in monte transfigurato Domino, quod Samuel à ueniente, à stante, & stante Domino secundo uocatus. Sed et si quasi nesciens Petrus quid diceret ab Euangelista reprehenditur, huic tamen sensui contrarium non uidetur. Euangelista quippe non affectum Petri, sed rationē reprehendit: quia cum Domino assumptus in gloria seorsum, sic esse semper cupiebat, & pro redemptione comuni eum ad ignominiam crucis descendere nolebat. Nesciebat ergo quid diceret, sed ardentem quod uidebat amabat: quia profecto tantū bonum uidebat, quod sic non amari nullatenus poterat. Vnde et si iuste Petrus reprehendit, ei tamē rationabiliter indulget: quia amore tantae maiestatis per fruitionē uincebatur. Verū tamē eum de dicendi ignorātia Petrus arguitur, eiusdem ignorantiae causa memorat. Nam subdens Euangelista ait: Erant enim timore exterriti. Illa enim interne maiestatis ineffabilis pulchritudo electā mentē, cui se delectabiliter ostendit, aliquando mirabili pauore cōcutit, ne de uisionis magnitudine ad elationē profiliat, si eā, quā blanda cōtemplatio ad tam summa euehit, projector suus spiritus timoris moderamine non refrenat. In una quidem & eadem reuelatae gloriae uisione, & bonitas redemptoris aspiciunt ineffabiliter blādiēs, & aequitas illius ineffabiliter terrēs: ut quo uidentis animus de respectu Dei bonitate dulcius pascit, cōsideratione aequitatis territus caueat, ne inaniter faties. Vnde & Samuel, cum ad diuinā locutionis familiaritatem sustollit, ei non læta de electorū profectu, sed de magnorum defectu terribilia nunciānt. Nā subdit: Et ait Dñs ad Samuelem: Ecce ego facio uerbum in Israel, quod quicumque au-

Matth. 17
Mar. 9
Luc. 9

dierit, tinnient ambae aures eius. Inter dona quippe sublimia electa mēs eo cautius ab elatione cōpescit, quo per omnipotentis Dei iustitiā etiā illos repulsos aspiciunt, qui donis sublimioribus fulti esse uidebant. Quare & de uerbo quod facturū se esse Dominus minatur, tinnite aures audientium praedicantur. Aures quippe corporis tinnunt, quando intolerabili sonitu impetunt. Nā cum ultra auditus capacitatem ei clamor infundit, hunc, quē officij angustia sonitū reijcit, in tinnitū cōuertit: quia dum per aurium antra uox sibilat, quae infusa simul ad interiora non intrat. Ad aures uerō mentium intolerabilis clamor est, alicuius magni repulsiōe praedicatoris. Clamor ergo effusi magnitudo nō capitur: quia dum sublimia dona praedicatori reprobo concessa recolluntur, quo diuina aequitatis examine proijcitur, ignoratur. In tinnitū ergo aurium effusa uocis magnitudo cōuertitur: quia est quod Dei iudicio fiat, mentis intentione nō capis, dum diu per considerationem pensat, corda cōsiderantia timore consternantur. Velut enim de clauso magna uocis sonitu aures tinnunt, quādo de diu cōsiderata magnorū uitorū reprobatione, iustorū corda pertimescunt. Sed ambae aures tinnite referunt, dextera uidelicet et sinistra. Et quia per dexteram aeterna uita, per sinistra uerō praesens designat, & per aurē ea quae dicuntur audimus: quid per sinistra aurē, nisi intentionē praeparationis: & quid per aurē dexterā, nisi intentionē supernae uisionis accipimus? Ambae itaque audietis aures tinnunt: quia cum summorum uitorū ruina ostenditur, electorum intentio utraq; turbatur: quia et pauentis corde ad contemplanda aeterna se erigunt, & sine ingenti formidine temporalia non disponunt. Hunc namque aurium tinnitū passus fuerat, qui Domino loquebatur, dicens: Iustitia tua sicut mōtes Dei, iudicia tua abyssus multa. Mōtes quippe Dei summi & electi uiri intelliguntur. Quibus profecto mōtibus Dei iustitia equatur, cum ardua eius mandata opere perficiunt, sed tamen diuina iudicia abyssus multa sunt: quia est in sanctorū uitorum oculis repta sunt ea quae agunt, ante omnipotentis Dei oculos qualia sunt, scire nō possunt. Vnde & bona quae preualent, incessanter agunt, & super se tonātem illā iudiciorum abyssum pertimescunt: quia de facto Domini uerbo quod audiunt, tinnitū magni terroris eorum corda quatuntur. Aptē autem non nisi audientium aures tinnite praedicantur. Nam & in Euangelio hoc admonet, dicens: Qui habet aures audiendi, audiat. Qui enim tota intentione ad ea quae foris sunt uigilant, hunc timoris tinnitū nesciunt: quia super se diuinorum iudiciorum altitudinē nequaquam pensant. Sed ecce qui subtilia Dei iudicia super se pensare noluit, de eo iudiciorum sententia quam acuta replicantur. Nam subdens dicit: Praedixi enim quod iudicaturus essem domum eius usque in aeternum propter iniquitatem, eo quod nouerat filios suos indignē agere, & non corripuit eos. Idcirco iurauit domui Helii, quod non expietur iniquitas domus eius uicis & muneribus in aeternum.]

Psal. 85

Matth. 11

Quia

Quia enim plerumque iustae seueritatis sententia, per elementiam temperatur, magnae districtiois hoc iudicium est, ubi anima uersionis sententia replicando asseritur. Praedixit enim superius Helii cum per uirum Dei suppresso nomine deiectionis eius sententiam nunciāuit. Quia uerō & nunc idem se aeternum iurat, profecto damnationis iudicium replicat. Quia in re etiam notandum est: quia qui tunc quae agentes filios non corripuit, iniquitatem fecisse reprehenditur, quae in aeternum uicis & muneribus nequaquam expietur. Quae ergo erit districtio iniquitatis propriae, si irreuerabilis culpa est negligentia curae alienae? Nam si subditorum peccata in correpta perenni reatu nos obligat, audacia iniquitatis propriae quibus, nos poenis ligat. Merito ergo audientis aures tinnunt: quia nimis electorum mentes, quae hoc attentē cōsiderāt, de tanta districtione cōtremiscunt. Merito audientis hoc aures tinnunt: quia profecto immensitatem clamoris habet, quam electa corda uix sustinent. Ex dextera quidem audientis aures tinnunt: quia est perfectiois suae merito se quisque ad superna cōtemplanda erigit, tamen de uita suae celsitudine nō confidit. Sinistra etiam aures tinnunt: quia est dona scientiae habet, ut temporalia quis perfectē ordinet, tamen de perfectione ministerij sui fiduciam nullam habet. Inter dona quippe sublimia uerbum audiunt, de cuius clamore aures utraq; tinnitū patitur, sub quo donec ista incertitudinis uita ducitur, pauere non desinit. Vnde & aptē subiungit: Dormiuit Samuel usque mane. Vsq; mane enim dormit, qui quousque uenturi redemptoris splendor appareat, in inceptae bonae operationis conuersatione requiescit. Vsq; mane dormit, qui tota praesentis uitae nocte per propositum inchoatē iustitiae expectat, ut ad gaudium emeritē retributionis, claritas sibi promissi redemptionis effulgeat. Verbum enim promissum in Israel audiuit, de quo aures eius tinnire non desinit: quia de conspecta districtione diuinae iustitiae timoris spiritum hausit, sub cuius pondere ad seculi amorem euigilare non poterit. Sed fortasse usque mane dormire dicitur, pro tinnitū aures dexterae. Nam dextera aures tinnit: quia dum profecto interioris uitae amator de perfectione cōtemplationis dubitat, magis ac magis proficere in ea quae coepit uitae sublimitate, appetit. Sed quando in hac mortali carne sumus, maligni spiritus ad summa tendentibus insidiantur, & ut eos ab interna gloriae uisione retrahant, ineptarū cogitationum figmenta congregant, quae internis eorum oculis proponant. Bene itaque dicitur: Dormiuit Samuel usque mane. Tentatio immundorū spirituum non est: qui uerō usque mane dormit, oculos tota nocte nō aperit. Dormit ergo in nocte, qui figmentā demonum dedignatur aspiciere in tentatione. Tota nocte etiam dormit: quia caligine in tentationis non uincitur, sed uiriliter sustinet, donec per aduentum gratiae, claritatis supernae luce uisitetur. Et tunc profecto uelut mane euigilat: quia oblectamento refusi sibi post tenebras luminis hilare

scit. Quasi euigilans quippe tunc oculos aperit: quia lucem qua respergitur, lætanter aspicit, qui aspiciere sibi illatas tenebras non curauit. De tinnitū quidem dexterae aures obtinet, ut qui superius innititur, uidere reproba dedignetur: & certitudinem sui profectus insinuat, dum quod pace proficit, per aperta & uiolenta bella non perdit. Sequitur: Et timuit indicare uisionem Helii. Illud namque ei indicare timuit, quod sibi Dominus ostendit, ut temeritatem humanae audaciae refrenaret uigore discipline. Quidam namque adeo sunt precipites, ut ad praelatorum suorum reprehensionem facile proruant, atque eorum erratibus minari futura supplicia non pauescant. Qui nimis, quia sanctae scripturae morem nesciunt, loquentem sibi Dominum nequaquam audierunt. Nam quibus omnipotens Deus loquens, praelatorum suorum poenas insinuat, ea quae audierunt, eis dicere formidant. Hinc ergo praepositorum suorum reprehensores colligant, quanta se inconsideratione praecipit, & lapsus sui profunda perimescant. Si enim hi, quibus omnipotens Deus loquitur, praelatis suis loqui metuunt, hi quibus nequaquam locutus est Deus, recondere se sub linguae suae silentio quanto terrore debuerunt? Timor ergo Samuelis non pauorem seruilem insinuat, sed reuerentiam debitam culmini pastorali. Nam est negligens praedicator reprehensionem, & minas ex reatu meretur proprio, timorem reuerentiae exigit eius ordinis celsitudo. Sequitur: Aperuitque ostia domus Domini. Quid nam est, quod is qui loqui timuit, domus Domini ostia referauit, nisi quia obedire non erubuit, qui indicare tristitia expauit? Nam superius dictum est, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. Puer enim qui in templo Domini dormisse, & nunc euidenter aperire ostia dicitur, in iunctum ministerij habuisse ostenditur, ut horis congruentibus aperiret ostia, & obseruaret. Qui ergo uisionem indicare expauit, & ostia domus Domini aperuit, reuerentia magistro dupliciter impendit, uidelicet cura ministerij, & custodia locutionis. Quam profecto loquendi custodiam quam districtē tenuisset ostenditur, si ea quae sequuntur, subtiliter attendantur. Nam repente subinfertur: Venit ergo Helii ad Samuelem, & dixit: Samuel fili mi. Qui respondit: Praesto sum. Et interrogauit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te: orō ne cauearis mihi. Haec faciat tibi Deus, & haec addat, si absconderis à me sermonem ex omnibus quae dicta sunt tibi. Indicauit ergo ei Samuel uniuersos sermones, & non abscondit ab eo. Qui enim tanta imprecationis instantia ad loquendum coactus asseritur, magna districtioe silentij obligatus fuisse declarat. Et quia nō tā pro custodia puritatis, quam obfirmatione proteruita quidā tacere subiecti solent, Samuel electi subditi formā ostendit, qui reuerenter tacuit, sed tacere, loqui iustus expauit. Itaque gemina luce cōuersationis enituit, dū qui filialis timoris uirtute siluit, loquendi utilitatem loquendo conquisiuit. Sequitur: Et ille respondit: Dominus

nus

nus est, quod bonū est in oculis suis faciat. Qui simplicius quam debet istam Heli responsionem considerat, tam recte hunc respondisse, quam humiliter putat. Nam sicut auditur exterius, quid humiliter respondisse potuit, qui reprobationem suam audiuit, & minati Deo, imō reprobationis sententia promulganti, quicquid de se facere uellet obtulit. Sed pfecto ista responsionis humilitas si subtiliter inspicia, uera humilitas non est. Vera namque esse cognoscitur, quae bonum obedientiae in maioris imperia consequenda comitatur. Verē itaque esset humilis, si sese ad emendationem culpae, pro qua arguebatur, obtulisset. Sed & fortasse uerius esset humilis, si reprehensus nequaquam responderet, sed neglectam correptionem scelestis filijs adhiberet, si uel tūc pastorali zelo instisteret, & flagitiosorum sacerdotum scelera digna ultione uindicaret. Dum ergo dicit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat: I electiois suae uerbum apertius protulisse cognoscitur, quam responsionem humilitatis: quia nimirum potius legit minari Dei causas incurrere, quam de perpetratis iniquitatibus filios condemnare. O quanti sunt adhuc imitatores Heli, qui cum minantē sibi omnipotentem Deum quotidie de sacro eloquio sentiant, & tamē hominibus displicere trepidant, & diuinā indignationis minas incurrere non formidant: & dum inimicitias hominū uel implacabiles metuumt, de Dei misericordia etiam peccando cōfidunt. Sed inordinata fiducia apud omnipotentē Deum uindictae locum habere potest, indulgentiā uerō obtinere non potest. Incorrepto enim peccatori, & in culpae suae proposito perduranti, quid est de minanti sibi Deo dicere, Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat: nisi de ordinatissima Dei misericordia, inordinate cōfideret. De omnipotentis etenim Dei misericordia ordinatē cōfidit, qui hoc quod peccando delinquit, poenitendo corrigit, flecto tergit. Peccare ergo, & de Dei creatoris clemētia praesumere, pelago iustitiae eius exponi est. Sic nimirum peccata perpetrata non tergere poenitendo, & de Dei misericordia praesumere, in iudicij distributionis eius offendere est. Dum ergo Heli uita in reprobū praeicatorū forma describitur, non solum culpa lapsus ostenditur, sed etiam culpae in precipitatione securitas. Nam qui timore poenitentiae, diuinā indignationis magnitudinē placare potuit, dum neglexit quod audiuit, incurrit quod meruit. Omnipotens enim Deus etsi equitate iustus est, abundantior tamen creditur miseratione pius. Vnde & per Prophetā dicitur: Miserationes eius super omnia opera eius. Hinc est quod per Ionā prophetā Niniuitis minas subuersionis protulit, & tamen poenā euertendae ciuitatis poenitentibus indulsit. Hinc est enim quod Ezechiae regi per Prophetā oraculū mortis poena promittitur: sed quia rex mori metuens, corā Domino se poenitentiae lachrymis afflixit, mortē qua moreretur, apud eum quē timuit, non inuenit. Et supra quidē se Dominū locutū fuisse asseruit, ut domus Heli & patris

eius in conspectu suo usq; in sempiternū ministraret: sed qui de bona agēte, bona locutus fuerat, de domo reproba iā effecta, sententiā permutauit, dicens: Nūc autē ablit hoc a me. Si ergo bona, pmissa reuocat omnipotēs Deus, quia i quibus p-miserat, malē permutant: quāto magis minarū effectus retrahit, cum bene cōuersos eos aspicit, qui bus p admitti iniquitatibus poenā animaduersionis intimaui: Quid ergo ad hec dicimus, qui quotidie delinquimus, atq; in reatus nostri obligatione securi sumus? Hoc igit ipsum quod distributionē diuinē iustitiē nō timemus, nobis ualde timendū est: quia ecce, qui diuinā indignatione proijcit, pro culpa perpetratae negligentiae, nullo timore sollicitus fuisse perhibetur. Sed quia ad timorem reprobū praeicatoris repulsionem nouimus, electi profectū audiamus. Nam sequitur: Creuit autem Samuel, & Dominus erat cū eo. Hoc profectū si ad historiam legi, creuisse puer Samuel aetate corporis designat: si uerō ut caetera spiritali inuestigatione ista perquirimus, cum eo Dominus esse describit, qui creuisse memorat. Crescit autē qui in uirū profectū mētis aetate proficit. Vnde & per Prophetā de electis proficientibus dicit: Ambulabūt de uirtute in uirtute, uidebit Deus deorsū in Syon. Hinc Paulus ait: Donec occurramus ei in uirū profectū, in mēsurā aetatis plenitudinis Christi. Verū nōnulli sunt, qui dum uirtutibus crescunt, elatione corruunt. Hi nimirum crescere uidentur, sed tamē cum eis Dominus non est: quia a se eum alta sentiendo de se eijciunt, quē in profectu uirtutum positi, per humilitatē secū habere potuerunt. Vel si per exteriorē dignitatē creuisse intelligit, Dominus cum eo esse memorat: quia profectū plerūq; in humiliori ordine religiosi sunt, sed cum subitō ad culmē dignitatis peruenerint, prima opera cū humilitate derelinquūt. Samuel igitur & proficit, & proficiens Dominum secum habuit, ut pfecto electorū praeicatorum morem praefereat: qui cum dona & dignitates, quibus prosint alijs, assequuntur, de semetipsis placere Deo non negligunt, & ex eo illa, quae pro alijs acceperunt dona multiplicānt, unde in semetipsis ostendunt bonū, quod in eis loquendo propagare cōcupiscūt. Quare & subditur: Et non cecidit ex omnibus uerbis eius in terra. In terra quippe uerbum praeicatoris cadit, cum ex reproba praeicatoris cōuersatione uilescit. Vnde et ueritatis uoce dicitur: Ad nihilum ualet ultra, nisi ut mittatur foras, & cōculcetur ab hominibus. Et notandum, quia ex omnibus uerbis eius non cecidisse in terra dicitur, ut profectū praeicatori nihil agere liceat, qd licet reprobare. Nā quicquid agi prohibet, is profectū si agit, uerbum in terrā cadit: quia dum a loquente contemnitur, hoc audientes nequaquam uenerantur. Verbum namque aliquod in terra cadere, perhibebat Dominus, cum negligentibus praeicatoribus, negligentiae suae uerbum exponebat, dicens: Quicumq; soluerit unū ex mādatīs istis minis, & docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno caelorum: qui autem fecerit & docuerit, magnus

Psal. 144

Ion. 3

Esa. 38

Psal. 83

Eph. 4

Gen. 39

Math. 5

Math. 5

magnus uocabitur in regno caelorum. Mandatum namque nec minimum praeicator soluit, cuius uerbum ex uerbis omnibus in terrā non cadit. Dum autem ex omnibus uerbis Samuelis, uerbum in terram non cecidisse dicitur, cuius mores inlinuat Samuel, nisi qui merito & praedicationis & operis magni sunt in regno caelorum? Itaque ex omnibus uerbis eius in terram non cadit: quia omne, quod altum sanctae Ecclesiae perfectus praedicator loquitur, ab eo etiam sublimi praedicator cōuersatione, eum uelut in ardua specula positus, & sapientes uerbo erudit, & simplicibus iter, per quod ad aeternā patriā ingredi debeant, operibus ostendit. Vnde & subditur: Et cognouit uniuersus Israel a Dan usq; Bersabee, qd fidelis Samuel propheta esset Domini. Quid em per Dan, nisi simplices, & quid per Bersabee, nisi sapientes designantur? A Dan usq; Bersabee fidelis Samuel ppheta Domini recognoscitur, quando electi praedicatoris uita simplicibus ad salutis exemplū proponitur, & sapientibus per doctrinā eius sanctae scripturae arcana reuelatur. Quia uerō Bersabee puteus septimus interpretatur, possunt per Bersabee non solum sapientes, sed etiam iusti designari. Puteus em septimus quid est, nisi gratia spiritus septiformis? Per Dan peccatorū uita ostenditur: quia per ueterē prophetā dicitur: Fiat Dan coluber in uia, cerastes in semina, mordens ungulam equi, ut cadat ascensor eius retrō. A Dan itaque usq; Bersabee Samuel Domini propheta cognoscit, dum electi praedicatoris uita atq; doctrina, peccatoribus est uenerabilis & iustus: ut in eo uidelicet & lapsi bonum uideant, in quo se poenitendo corrigant, & boni mirētur uitae celsitudinē, ad quam quotidie proficiendo cōualescant. Sequitur: Et addidit Dominus ut appareret in Sylo. Superius de tempore reprobū pastoris dicitur: In diebus illis non erat uisio manifesta. Cum itaque ex sacro eloquio optimus praedicator ostenditur, apparere iterū Dominus perhibetur: quia nimirum cognitio diuinī consilij, quae absconditur reprobis, puritatis merito reuelatur electis. Si enim & hominū consilia nisi familiaribus non creduntur, omnipotēs Deus secreta suae dispositionis aestimandus est suis patefacere inimicis? Prius ergo iusti doctoris uita praedicator, deinde addidit, ut appareret Dominus dicitur: quia profectū diuinā lucis ostensio reprobos & fictos fugit, quae se electis & mundis cordibus aperit. Vnde & per semetipsam uera lux loquendo nos illuminat, dicens: Beati mūdo corde, quoniam ipsi Deum uidebūt. Igitur ut appareret Dominus addidit: quia mundum praedicatoris sui oculum uidit. Sed cum addidit: Ut appareret in Sylo, in eodem loco illū apparuisse uice alia designatur. Quia autē dixit ubi apparuit, ne Heli apparuisse crederetur, subsequenter & personā eius cui apparuit, ostendit dicens: Quoniam reuelatus fuerat Dominus Samueli in Sylo iuxta uerbum Domini. Tūc namque se ei reuelauit, cum ei secretū sui consilij, de repulsionē reprobū praedicatoris aperuit. Quod profectū iuxta uerbum Domini factū

asseritur, & hoc quod non ualde superius per uerbum Dei ad Heli dictū fuerat, etiā secundū historiam impletū esse sentiat. Et suscitabo mihi sacerdotē fidelē, qui iuxta cor meū, & animā meā faciat, et ambulabit corā Christo meo omnibus diebus. Et itē, Videbis aemulū tuū in tēplo, in uniuersis, prosperis Israel. Quod si iuxta spiritalē intelligentiā perscrutamur, quomodo addit Dñs, ut electis appareat, nisi quia qui electos suos de contemplatione iustitiē suae mirabiliter terret, etiā de ostensione gloriā ineffabiliter demulcet. Qui enim apparendo iustus, corda sanctorū terrore concutit, ut appareat addit, quando cordi terrore dulcedo refunditur suae pietatis. Hinc est enim quod Moyse non semper in igne apparuit, sed in igne aliquando, aliquando in nube. In igne quippe terror iudicij est. Vnde & de secūdo redemptoris nostri aduentu per Psalmistam dicitur: Ignis ante eum praesibit, & in circuitu eius tempestas ualida. In nube autem protectio miserationis exprimitur: quia eiusdem protectionis suae blandimentū electis suis promittēs Dominus, ait: Tunc uidebunt filij hominis uenientē in nube. In igne itaque & nube per deserta gradiētibus Dominus apparere: quia mentes contemplantium se in hac exilij peregrinatione, etiam aliquando terret de iustitiā, pauore detestatas erigit blandimento protectionis. Dominus itaque Samueli apparuit, & ut appareret addidit: quia qui ab electorum mentibus in igne terroris aspicitur, in nube etiam dulcedinis exhibetur. Ignis namque uisionē intus uidet, qui nunciabat foris, dicens: Sanctū & terribile nōmen eius. In igne item eum uisum ostendere cupiens, ait: Venite, & uideate opera Domini: terribilis in cōsilijs super filios hominum. Sed qui ei in igne apparuit, ut appareret addidit: quia suauitatem gloriā & dulcedinis suae, ei etiam de nube propinauit. Quare & exhilaratus, qui territus fuerat, dixit: Quam magna multitudo dulcedinis tuae Domine, quā abscondisti timētibus te. Hinc item additam apparitionem admirans, ait: Quam bonus Israel Deus ijs, qui recto sunt corde. Sed attentē considerandum est, quod subiungitur: Iuxta uerbum Domini. Verbum ergo Domini cognoscendū est, anteq; ad apparitionem Domini pertingere mereamur: ne iniusta & indiscreta uisio ignis & nubis, nō solum nobis profectiōnē nō ostēdat caelestis itineris, sed ad submersionem erroris nos impellat. Origēnes quippe dum apparentē Dominū, sine uerbo Domini uidere uoluit, uisionē nubis inordinate conspexit: quia ignis apparitionem horruit. Nam dum abnegata uel minuta iustitia Dei, superflua eius clemētiā praedicaret, asseruit, quod non solum omnibus damnatis hominibus parceret, sed etiā de aeterna poena reprobos angelos quandoq; liberaret. Nouatus autē ignis aspiciere uisionē amplius amauit, qui dum seueram omnipotentis Dei iustitiam implacabilem diceret, spē uenitiae consequendae, & poenitentiae omne remediū peccatoribus abstulit. Nec Nouato igitur, hęc illi alij Dominus apparuit: quia uterq; eorū iuxta qd per ueritatem

Psal. 96

Mat. 13

Psal. 118

Psal. 63

Psal. 36

Psal. 72

tatem sacri eloquii cernitur, omnipotentem Dominum non conspexit. Tunc ergo iuxta uerbum Dominus apparet, cum ea ostensione se menti reuelat, quam sacrae scripturae fides non reprobatur. Vnde & apte subiungitur: Et uenit sermo Samuelis in uniuerso Israel. Hæreticorum quippe sermo non uenit. Nouati enim sermo fuit: quia iustus Deus semel lapsis fidelibus nequaquam parcat. Origenis sermo fuit: quia misericors Dominus nullam creaturam rationalem perire per aternam damnationem sinit. Sed quia conuersi ad Dominum peccatores, nequaquam pereunt, & semel lapsi angelis, & in peccato suo mortui peccatores nunquam saluantur, hæreticorum profectio sermo non uenit. Sermo igitur Samuelis uenit in uniuerso Israel: quia catholici uiri prædicatio completur, quæ in ueritate sacri eloquii recte cognoscitur. Et notandum, quia eius sermo uenisse dicitur, cui uisionem suam Dominus addidisse perhibetur: quia nimirum eius prædicatio uera est, cui sic diuinæ iustitiæ terror ostenditur, ut benignitas eius abundans gratia non caletur: uidelicet ut mentem uidentis sic conspecta ueritas terreat, ut etiam ostensa benignitas mentem terrat, in desperationem cadere non permittat, ut sic de benignitate præsumat, quatenus ad præuicationis ausum non proruat. Hæc autem in secundo libello præsentis operis disputata sufficiant, ut dum ea quæ sequuntur, nouo principio inchoare disponimus, defendi etiam studium per deuotionem renouetur.

LIBRI III. CAP. I

VM sacrae historiae sensus qualiter electorum moribus conueniret studiosè quæreremus, allegoriæ ordinè repetere exponendo distulimus. Vt ergo ea quæ omisisse cernimus suppleamus, quaeritur: Quid est quod dum Samuel ministrare Domino coram Heli memoratur, preciosus sermo Domini esse describitur: Sed (sicut superius est dictum) per Samuelem prædicatores sanctæ Ecclesiæ, per Heli etiam electi patres testamenti ueteris designantur. Puer ergo Samuel ministrabat Domino coram Heli, cum nouus doctorum ordo redemptoris fidem prædicabat. De quo nimirum ministerio Paulus loquitur, dicens: Quandiu sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo. Hinc iterum dicit: Hebrei sunt, & ego: Israelitæ sunt, & ego: ministri Christi sunt, & ego. Ministrare ergo Domino, in labore prædicationis pergere est. Quod profectio ministerium Samuel coram Heli Domino impendisse dicitur: quia quicquid de religione nouæ fidei, nouus prædicatorum ordo asseruit, hoc patrum ueterum autoritate roborauit. Domino quippe ministrabat Samuel quando nouus prædicator assererat, dicens: Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter ueritatem Dei, gætes autem super misericordiam honorare Deum. Qui profectio ut ministerium

Rom. 11

2. Cor. 11

Rom. 15

quod Domino exhibebat, coram Heli quoque impenderet, adiunxit dicens: Sicut scriptum est: Laudate omnes gentes Dominum, & collaudate eum omnes populi. Et ut se actius coram Heli in ministerio Domini cohiberet, adiunxit: Esaias enim dicit: Erit radix Iesse, qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. Puer Samuel Domino ministrabat, cum dominicæ resurrectionis gloriam Petrus assereret, dicens: Iesum Nazaranum uirum approbatum a Deo, in nobis signis & prodigijs, traditum per manus impiorum intermisit: hunc Deus suscitauit a mortuis præfinito consilio tertia die, sicut impossibile erat, teneri eum doloribus inferni. Sed hoc ministerium quod Domino exhibuit, etiam coram Heli exhibuit: quia subiunxit, dicens: Dauid enim dicit: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Coram Heli itaque Samuel ministrare Domino aptè dicitur: quia electi sanctæ Ecclesiæ prædicatores, dum statum nouæ fidei prædicando erigerent, quod ratione asserere conati sunt, patrum ueterum autoritate firmauerunt. Et tunc quidem sermo Domini preciosus fuisse perhibetur. Preciosa quippe res paruo precio emi non potest. Precium autem quo sermo Dei emitur, labor est sanctæ operationis. Velut enim rem, quam habere uolumus, precio emimus, cum per sermonem prædicationis quem accipimus, laborem operis exhibemus. Tunc autem erat sermo preciosus, cum pro qualicumque labore operis non dabatur, cum omnis, qui emptorem sermonis interficeret, obsequium Deo se præstare cogitabat. Eo igitur tempore sermonis emptor multo precio eguit: quia sine magno labore uerbum fidei seruare non potuit, qui pro eo quod credidit, ad tormenta peruenit. Tempus namque tunc erat, quo is qui emebatur sermo, non typo figuratè mortalitatis, sed apertè locutionis precepto hortabatur, dicens: Qui uult uenire post me, tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Hinc item dicit: Qui autem amat patrem aut matrem plus quam me, non est meus. Et qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Itaque cum ministerium Samuelis asseritur, preciosus sermo Domini esse perhibetur: quia profectio inter initia fidei illi qui prædicantibus aternæ uitæ doctoribus crediderunt, pro accepto uerbo fidei magni laboris opera expendisse credendi sunt. Et quia Iudaicus populus iam lumen diuinæ cognitionis amiserat, sequitur: In diebus illis non erat uisio manifesta. Manifesta namque uisio eius esset, si in redemptorem quem ad uisitationem suam uenisse audierat, credidisset. De qua nimirum eius cæcitate subiungitur: Factum est autem, Heli facebat in loco suo, nec poterat uidere lucernam Dei antequam extingueretur. Visio namque, Heli manifesta non est: quia Iudeorum sacerdotium in perfidie sue cæcitate sepultum est. Heli ergo iacet in loco suo: quia & literam legis habet, & in lege & prophetis non habet statutum luminis, sed lapsum cæcitate

Psal. 116

Esai. 11

Act. 2

Psal. 15

Act. 13

Math. 10

Luc. 14

Psal. 110

1. Cor. 3

cæcitate. Locus namque Heli uidelicet Iudaici prædicatoris sacra lex est. Quia ergo Iudaicum sacerdotium adhuc sacram scripturam habet, in loco suo est. Et quia uirtutem sanctæ scripturæ nesciens, ad statum fidei non erigitur, nimirum in loco suo non stare, sed iacere perhibetur. Quia ite usque ad mundi finem profectus est, lucernam Dei uidere non posse memorat. Vnde & cum quotidie tot à sancta Ecclesia prædicationis hortamenta suscipiant, cum tot sacrae fidei assertionibus Iudæi uicti non credant, quid aliud, nisi hoc quod in sancta scriptura de eis legitur, & etiam per experimentum teneamus: quia uidelicet profecti sunt, non solum ut non uideant, sed etiam ut uidere non possint. Vnde & Apostoli superfluum laborem reputantes eorum qui uidere non poterant, in actibus suis dicunt: Quia indignos uos fecistis aternæ uitæ, ecce conuertimur ad gætes. Sed qui uidere non posse relatus est, Dei lucerna uocatur. Synagoga namque ministerium Dei lucerna fuit, quando in electis patribus & per ueræ prædicationis lumen, & per uenturi redemptoris promissionem luxit. Quæ profectio lucerna ministrante Samuele uidere non potuit: quia tempore nouæ prædicationis, synagoga magisterium poenam perpetuæ repulsionis incurrit. Et notandum, quia non dicitur, Lucere non poterat: quia profectio adhuc lumen sanctæ scripturæ pro nobis portat: sed quod portat ignorat. Vnde & antequam extingueretur, uidere non posse dicitur. Nondum enim extinguitur, & uidere non potest, quia certè (ut iam dixi) lumen gerit, quod non attedit. Antè enim quam extinguat, donec nec lucet. Et quia ab eo usque ad mundi finem sacram scriptura non tollitur, si antequam extinguat non uidet, cum mundi sine extenditur in cæcitate. Quod si accensio eius refertur ad zelum perfidie, idcirco non potest uidere, quia non extinguitur. Nam si igne perfidie de mente extinguitur, ablato impietatis zelo, ad placitum ueræ fidei lumen mentis oculos aperiret. Sed dum uidere non posse dicit, indigna lucerna perhibetur, & ad uidendum ea quæ digna est, quaeritur. Nam subdit, dicens: Samuel autè dormiebat in templo Domini ubi erat arca Domini, et uocauit Dominus Samuel. Cõfirmata cæcitate Heli, Samuelem Dominus uocauit: quia damnato Iudeorum sacerdotio ad maiorem gratiam nouum prædicatorum ordinè assumpsit. Sed qui exposuit quæ uocauit, unde etiã uocaret, ostendit: quia in templo Domini, ubi erat arca, Samuelem dormire perhibuit. Templum enim Dei est locus ubi habitat Deus. Vnde & per Psalmistam dicitur: Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius. Quem profectio locum Paulus insinuat, dicens: Templum Dei sanctum est, quod estis uos. Templum itaque Dei uniuscuiusque est anima electi. Templum ubi arca Dei reconditur, mens est, in qua diuini eloquii sacramenta per intelligentiam reseruantur. Quid ergo ei aliud dormire in templo, nisi per intentionis custodiam in propria circumspicione persistere: Samuel itaque dormiebat in templo Dei: quia noue gratiæ un-

quisque prædicator, dum cuncta quæ mundi sunt perfecte contempsit, in electæ suæ mentis intima circumspicione requieuit. Et quia in sacramentis diuinæ scripturæ eruditus fuit, in templo dormiebat, ubi erat arca. Et notandum, quia non dicitur, dormiuit, sed dormiebat: quia nimirum eandem mentis suæ circumspicionem non in transitu seruare studuit, sed in diuturnitate perseverantia. Somnus itaque Samuelis, perfectum mundi contemptum designat in mente doctoris. Dormit ergo prædicator in templo, cum repulsa à se penitus mundana sollicitudine, sese per considerationem rerum spiritualium recondit in mente. Huius namque somni quietem Petrus elegerat, cum dicebat: Non est bonum relinquere uerbum Dei, & ministrare mensis. Hinc Ietro Madianita Moysen cogitatum suum iuste arguit, dicens: Stulto labore consumeris tu, sed audi uerba mea, & erit Dominus tecum. Esto tu populo in Ihs, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum. Hinc Paulus ad templi somnum Corinthios reuocat, dicens: Iam quidem delictum est in uobis, quod iudicia habetis inter uos. Quare non magis fraudem patimini? Dormire quippe in templo Dei non posse conpererat, quos iudiciorum occupatio à spiritali meditatione retraheret. Dormies ergo in templo, uocatus à Domino dicitur: quia ille tunc doctor ad cognoscenda diuina secreta assumptus est, qui per cordis intentionem non in exterioribus, sed in interioribus morabatur. Sequitur: Qui respondens, ait: Ecce ego, & cucurrit ad Heli, & dixit: Vocasti enim me, qui dixit: Non uocaui te fili mi, reuertere & dormi. Cur is, qui uocantem se Dominum audiuit, ad Heli cucurrit, nisi quia se ab Heli uocatum putauit? Et quia explanationis typicæ ordinè tenemus, quomodo Heli putatur, cum uocato patre Deus loquitur: Sed quæcumque in scripturis sanctis patres nostri ueteres locuti sunt, ad Heli referuntur locutionem. Qui nimirum quia à semetipsis non sunt locuti, dum Deus per eos quæ uoluit locutus est, ea quæ in scripturis sanctis audiuit, uox Dei esse cognoscitur, quæ per Heli perferretur. Puer autem quia loquente Deo, ad Heli cucurrit, uocè profectio Deus Heli simile pertulit. Quid ergo est, quod diuinæ locutionis uox ab Heli uocè non differt, nisi quia & per patres ueteres ipse locutionem profert: Vox namque Heli Dei esse cognoscitur, quoniam electi patres quicquid per sacra eloquia loquuntur, non à semetipsis, sed à Domino acceperunt. Vnde & in prophetis per omnem ferè locutionem repetitur, Hec dicit Dominus: ut ea quæ propheta oraculo uox resonat, sentiamus non esse loquentis hominis, sed precipientis Dei. Aliquando autem per scripturam loquitur Deus, aliquando per occultam inspirationem. Reuelatione autem occulta loquitur, cum electæ menti per spiritum, aut agenda, aut docenda panduntur. Samuel itaque cum uocantem se Dominum audiuit, ad Heli cucurrit: quia electus ordo prædicatorum sanctæ Ecclesiæ hoc, quod Deo reuelare cognouerit, quale esset, in sacro eloquio perquirebat. Regula quippe rectæ

Act. 6

Exod. 18

1. Cor. 6

2. Cor. 11

Matth. 8

intelligentiæ in scripturæ sacræ libris expressa est: quia diuina consilia ibi per uenerabiles patres nostris exposita sunt, qui spiritum sanctum habuerunt. Vocatus ergo tam sepius à Domino Samuel, ad Heli cucurrit: quia ordo prædicatorum in omni quod spiritali reuelatione didicit, patrum ueterum dicta consuluit, ut tunc demum à Domino sibi uis se reuelatum crederet, cum ab eo quod in sacra scriptura legebat, nequaquam differre cognouisset. Nam facile fallitur qui hoc quod occulta contemplatione colligit, in præclara sanctæ scripturæ ueritate nescit discutere quale sit. Vnde & Apostolus denunciat, dicens: Transfiguratur se satanas in angelum lucis. Quomodo autem falsa, in ueræ lucis claritate discernuntur? Ad Heli ergo currit Samuel, quoties à Domino uocatur: quia sancti prædicatorum ne falsæ lucis imagine in intima contemplatione fallantur, modum occultæ reuelationis, in aperta scripturæ, sanctæ ueritate discutunt. Quia in re querendum est, quomodo Heli dicere competat: Non te uocauit filii mei. Sed patres nostri, qui per sacrum eloquium nouis prædicatoribus loquuntur, non eos uocant, sed qualis sit interna eorum reuelatio indicant. Vocare etenim Dei, electorum suorum mentes aspiratione suæ gratiæ excitare est. Antiqui uero patres per scripturam quidem sacram loquuntur, sed tamen aspiratione diuinæ gratiæ corda audientium excitare non possunt. Consultata ergo sacra eloquia, dum se donum spiritalis gratiæ dare non posse indicant, autoritate Samuelis sese Heli uelut quibusdam locutionibus excusant. Sed hoc nimirum quod dare non possunt, insinuare qualiter acquiri debeat, possunt. Vnde & Heli uoce ad Samuelem dicitur: Reuertere, & dormi. Quid est quod uocatum puerum redire Heli ad somnum præcipit, nisi quia prædicatoribus ostendit, ut ad percipiendum donum internæ gratiæ se per mentis quietem parent? Et notandum, quia dicitur: Reuertere. Samuel namque reuertitur, cum electus prædicator à meditatione sacri eloquii ad secretum redit internæ contemplationis. Reuersus ergo dormiuit: quia in internæ contemplationis intentione requieuit. Quo in loco etiam hoc notandum est, quia Samuel à Dño ter uocatur, ter iterum ab Heli dormire præcipitur. Quid est hoc, nisi quia tres gradus dilectionis esse ipsa ueritate docete didicimus? Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota uirtute tua. Sed quid in corde accipimus, nisi consilium? Quid autem in mente, nisi uoluntatem? Quid uero in uirtute, nisi amoris affectionem designatur? Sed & per consilium, quid aliud quam ueritatis certitudinem inuestigamus? Et per uoluntatem quid diligentes, nisi bona ualde concupiscimus? Per affectionem, quid nisi uerit gaudij perfuasionem querimus? Per gradus namque dilectionis ad summa sustollimur, cum cordis nostri consilio ueritas reuelatur, & uoluntati mentis bonitas uera conceditur, atque affectioni uirtutis nostræ per infusionem diuinæ gratiæ, spiritale & uerum gaudium datur. Ter igitur est Samuel uocatus à Domi-

no: quia dñs ordo prædicatorum rudis adhuc Ecclesie ad superna studia extendit, & ueritatē de ratione consilij, & bonitatē de electione uoluntatis, & uerum gaudium appetijt de intentione affectionis. Ter etiā ad Heli uocatus accessit: quia de omni appetitu suo, sacram scripturam meditationis festinatione consuluit. Ter item, quia ab eo non uocaretur audiuit: quia meditando didicit, quod patres nostri ad eruditionem nostram sacra nobis eloquia scripta tradiderunt, & tamen dona nobis spiritalia dare non possunt. Quid est ergo dicere, Non te uocauit nisi, Desiderium donorum spiritalium ego non dedi? Nam si sacra scriptura, aut aliquis scriptorum dona spiritalia conferret, quotquot sacra eloquia legerent, quotquot sanctæ scripturæ tractatores audirent, donis spiritalibus ornarentur. Nunc uero cum multi sacram scripturam legant, & tractantes prædicatorum audiant, & post studium lectionis, & prædicationis adhortationem, alij in pristino frigore uitiorum suorum remaneant, alij per gratiam in amorem sanctarum uirtutum ferueant: aperte liquet, quia ordo patrum uenerabilium dona nobis uirtutum per editas scripturas ostendit, sed amore uirtutum quas insinuat, solus nobis conditor tribuit. Quare & Iacobus pie admonet, dicens: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desurfum est, descendens à patre luminum. Hinc Paulus ait: Neque qui plantat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Quid est ergo aliud dicere, Non te uocauit, nisi aperta eruditione ostendere: quia hoc quod fidelis animam ad superna desideria erigit, ex sola diuinæ gratiæ infusione generatur? Quia ergo ter uocatur à Domino, ter ad dormiendum à magistro reuerti præcipitur, tres ille gradus dilectionis insinuat, qualiter acquiratur. Nam quia cordi consilium aptauimus, consilium uero inuenire ueritatē desiderat, magnus utique sopor est necessarius, ne prius amans euigilet, quam quæsit ueritas inueniatur. Reuertatur ergo puer, & dormiat: ut qui ueritatis lucem inuenire desiderat, per quietem caueat, ut ad se errorum tenebras non admittat. Secundo etiam dormiat, ut amoris obsequium omnipotenti Deo ex tota mente impendat, ut bona quæ amat pura simplicitate, nulloque malorum uelamine pallientur. Quod profecto quia non nisi magna discretionis subtilitate cognoscitur: uocatus puer à Domino, ab Heli reuerti ut dormiat iubetur. Nam si dormire, pro ascendendo isto amoris gradu negligit, hoc quod de uirtute appetit, non acquirit: quia etsi iam bona, Deo aspirante amare possumus, nisi magna mentis quiete, qualia sint ipsa bona quæ uolumus, non diiudicamus. Ter ergo ad dormiendum Samuel mittitur: quia profecto nouus prædicatorum ordo, ut ex tota uirtute diligit, admonetur. Et quia uirtutē ad affectionem reuelimus, affectio autem mentis de gaudio spiritali perficitur, magnam somni quietem Samuel habuit, & dum spiritalia per quietem ordo prædicatorum certus didicit, sub specie ueritatis gaudij, gaudium extraneum non recepit. Nam sicut de uirtutibus ceteris, ita & de profectu contemplationis,

Iaco. 2

1. Cor. 3

Mar. 13

Matth. 10

Matth. 1

1. Cor. 9

1. Cor. 2

1. Cor. 2

1. Cor. 3

1. Cor. 2

Heb. 1

mens contemplantis plerumque inaniter hilarescit. Dormiuit ergo iterum Samuel: quia nimirum ordo doctorum nisi cautē se in contemplatione circumspiceret, aliquando uanē gaudentem, se uero gaudij gaudere existimaret. Primo itaque dormiuit: quia dum cognoscendæ ueritati animū intendit, magna consilij subtilitate, erronea cuncta reprobat. Secundo dormiuit: quia cum conditorē diligere ex tota mente didicit, magna apud se quiete disposuit, ut bonis quæ cuperet aliqua reproba non miceret. Tertio etiā dormiuit: ut dum supremum gaudium de diuina contemplatione perciperet, uanam lætitiā reprobare consulta mente potuisset. Et quia hoc de Samuele adhuc proficiēte dicitur, apte subiungitur: Porro Samuel necdum sciebat Dominum, nec reuelatus ei fuerat sermo Domini. Dominum namque tunc ordo prædicatorum nescit ea perfectione, qua postea profecit. Vel fortasse idcirco nescire Dominum dicitur, quia alta & profunda quæ nouerat, infirmis adhuc & rudibus auditoribus non pandebat. Vnde & uolentibus diem dominici aduentus agnoscere, ea quæ omnia nouerat, & indicare uolebat, ueritas dicit: De die autē illa & hora nemo scit, neque angeli in celo, neque filius, nisi solus pater. Quid est quod sciēs omnia filius, iudicij diē nescit, nisi quia inter cuncta quæ nouerat, diē sciēs, nesciebat eū ut diceret, sed eius tempus & qualitatē sciebat? Hinc Ioannes Baptista, qui Dominum perfectē nouerat, ad eū quali nescius discipulos mittebat, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Velut enim Dominum nescius Samuel prædicabat, cum euangelista Matthæus diuinitatē redemptoris præterit, à sola humanitate eius inchoauit, dicens: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Sed sciebat profecto Dominum, et reuelatus erat ei sermo Domini, cum Ioannes diuinitatē eius alta exponendo suspiciens, ait: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deū, & Deus erat uerbum. Nesciebat Dominum cum Paulus loqueretur, dicens: Factus sum omnia omnibus, ut omnes facerē saluos. Qui enim infirmis infirmus, & paruulus fiebat paruulus, & omnibus omnia, nimirum cum ignorantibus etiam ignorabat. Nam ut eiusdem ignorantie uerbo uteretur, Corinthijs loquēs, ait: Nihil iudicauit me scire inter uos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Nam cum sapientibus & Dominum nouerat, & sermonē eius reuelatum habebat. Vnde & dicit: Nos autem reuelata facie Domini gloriā speculantes, in eandem imaginem transformamur, tanquam à Domini spiritu. Hinc itē loquitur, dicens: Sapientiam loquimur inter perfectos, non sapientiam huius mundi, neque principum huius seculi, sed loquimur Dei sapientiā, quæ in mysterio abscondita est. Hinc item eum quē nouerat Dominum prædicat, dicens: Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia uerbo uirtutis suæ, purgationē peccatorum faciens, sedet ad dexterā maiestatis in excelsis; tanto melior angelis effectus, quanto differētius præ illis nomē hereditauit. Cui enim dixit angelorum,

Filius meus es tu, ego hodie genui te? Nescire ergo Dominum dicitur, non ignorantia cognitionis, sed prætextu simplicitatis. Sequitur: Intellexit ergo Heli quia Dominus uocaret puerum. Nam si non intelligeret, per sacra eloquia ei saluti consilia nequaquam ministrasset. Intellexit namque, quia præuidit. Quicquid enim omnipotēs Deus in cōstructione futura Ecclesiæ agere disposuit, hoc ueteribus patribus per sanctum prophetiæ spiritum reuelauit. Nam per Amos prophetam dicitur: Non faciet Dominus Deus uerbum, quod non reuelauerit seruis suis prophetis. Quid enim aliud quam nouum prædicatorum uocationem intellexerat, qui dicebat: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram. Sed eum quem uocandum intellexit, etiam consilium subministrat, dicens: Vade & dormi, & si deinceps uocauerit te, dices: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Nam quidem de somno Samuelis satis (ut arbitror) quia internæ meditationis quietem designet, ostensum est. Qui profecto somnus ab Heli Samueli præcipitur: quia ad contemplandam internam mysteria, uacare doctor per sacrum eloquium docetur. Sed quid est quod Samuel quoties uocatur, toties ad dormiendum mittitur, & tamen ei adhuc nequaquam iubetur, ut dicat Deo, Loquere Domine, quia audit seruus tuus? Ibi enim dormire iubetur, non tamen loqui: hic autem etiam cum obedientia somni etiam licentia iniungitur locutionis. Ibi etiam ad dormiendum missus, non dicitur Vade, sed Reuertere: hic quoque nequaquam dicitur Reuertere, sed Vade. Quid enim sibi uult tanta præcipiendi uarietas? Quam nimirum uarietatem clarius agnoscerimus, si illud quod hoc in loco Samuelis somnus significat, attendamus: Et quia superiores somni modos, ad probationem donorum sanctæ dilectionis reuelimus, quid est hoc loco Samueli, id est nouo prædicatori dormire, nisi probata iam & cognita eadem dona, cum securitatis quiete possidere? Merito igitur ei prius non dicebatur Vade, sed Reuertere: nunc autē non Reuertere, sed Vade. Qui enim adhuc examinabat reuerti iubebatur, ut mentis tranquillitate aliud donum discerneret, qui aliquid iam eadem mentis quiete cognouisset. Et autem qui tam cuncta examinando probauerat, Vade dicitur: quia ad possidendam cognitā, secura iam intentione mittebatur. Cur ergo prius somnus sine locutione præcipitur, nunc autem somnus cum locutione, nisi quia non licebat dicere, Loquere, nisi ei qui uera cognitioe certus existeret, quia is qui loqueretur mentis suæ affectibus Deus esset? Examinat ergo non dicitur: quia nisi loquentem intus perfectē diiudicet, locutionem spiritualem sibi adhuc incertam, non debet cupere & excipere quasi certam. Dicere enim menti Deo Loquere, est internam eius aspirationem securē excipere. Igitur perfectē cognoscenti hoc competit, non probanti: quia ante iudicium interni examinis, sicut diuina locutio non probatur, ita quod de Deo nobis est incognitum, pro certo et cognito non excipitur. Dicitum namque est Samueli:

Amos 3

Psal. 44

Vade, & dormi. Quia cum ordo sanctorum predicatorum dona spiritalia per sacri eloqui probationem didicit, eiusdem sanctae scripturae eruditio ne cognouit, ut in eisdem donis eo securus per amorem requiesceret, quo eorum uirtute apertior ratione cognouisset. Praeceptum quoque est ei, ut uocanti Deo diceret: Loquere Domine. Quia sacrae locutionis studio doctus est, non solum per internae uisitationis gratiam loquentem Dominum deuote audire, sed silentem etiam, ut loqui dignaretur magnis desiderijs implorare: Abijt ergo Samuel, & dormiuit in loco suo. Tot habet loca predicator sanctae Ecclesiae, quot profectus uite. Vnde & profectus sui loca diuinis laudibus cōsecrans, beatus Iob dicit: Per singulos gradus meos pronuntiabo eum. Non enim iam in loco examinis, sed certa cognitionis sistitur cum ad altiora subleuatur. Locus namque predicatoris, rerum cognoscendarum certa cognitio est. Nam de reprobis predicatoribus Dominus dicit: Tenentes legem meam, nescierunt me. In loco igitur suo Samuel dormiuit, cum ordo doctorum spiritalium, rerum cognitionem cum certitudine ueritatis retinuit. Sed in quem gradum proficiat, ostenditur, quia repente subinfertur: Venit ergo Dominus, & stetit. Quia non redire, sed uenire Dominus dicitur. Iudaea destituta, & sanctae Ecclesiae uisitatio designatur. Vnde non solum uenire, sed stare perhibetur. Ad Iudaeae uisitationem se uenisse insinuat, dicens: Non sum missus nisi ad oues quae perierunt domus Israel. Sed ueniens non stetit, quia salutis suae bonum contemnentem deseruit. Vnde & synagoga principibus minatur, dicens: Relinquetur uobis domus uestra deserta. Hinc ite denuncians, ait: Amen dico uobis, quia auferetur a uobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius. Ad Samuelē itaque uenit, & stetit: quia predicator sanctae Ecclesiae semel assumptus, a quibus per custodiam suae gratiae ulterius non recedit. Nam ad Samuelem uenerat, cum uos praeferebat orbi predicatoris, dicebat: Ite in orbem uniuersum, & praedicate Euangelium omni creaturae: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Sed si stare debeat, qui uenit Dominus, dicat: Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi. Venerat ergo Dominus, non ut recederet, sed ut stare: quia uos fidei ministros elegit, quos usque in mundi finem per sanctarum uirtutum sibi patrimonium succedentes protegit. Sed qui uenit, per gratiam uisitans, qui stat per electionis suae immutabilitatem perseverans, quid adiungat, audiamus: Et uocauit, sicut uocauerat secundum, Samuel Samuel. Secundo quippe uocauit, quia ei in ministerio predicationis officium duplex praebuit: ut uidelicet synagoga superbiam repellendo contereret, & humilitatem gentilitatis ad fidem uocando subleuaret. Vel certe secundo uocatur, quia in destructione ueteris hominis, atque in noui edificationem excitatur. Vocatus est ergo semel, cum per spiritum instruebatur, qualiter peccata & uicia in

peccatorum cordibus delere potuisset: secundo uocatus, cum interni magistrum eius Deus documento instruxit, ut destructa in mente conuersorum impietatis edificatione, nouam sanctarum uirtutum fabricam erigere deberet. Quod profecto magistrum, quia ordo sanctorum predicatorum & libenter didicit, atque ad obediendum deuote se obrulit, subditur: Ait ergo Samuel: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Audire loquentem Deum, praeccepta eius operibus adimplere est. Quod contra in Euangelio reprobis per semetipsam ueritas dicit: Qui ex Deo est, uerba Dei audit: propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis. Sed audienti quod insinuare appetit, subdit, nam sequitur: Et ait Dominus ad Samuelem: Ecce facio uerbum in Israel, quod quicumque audierit, tinniet ambae aures eius. Et id uerbum aperiens, ait: Praedixi enim ei, quod ut dicitur esset domum eius usque in aeternum propter iniquitatem, eo quod nouerat indignum agere filios suos, & non corripuit eos. Idcirco iurauit domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius uictimis & muneribus in aeternum. Quid enim his uerbis aliud quam toties iam explicata Iudeorum repulsiō designatur? Domus namque predicatoris, est multitudo populi subiecti. Quam uelut possidendo inhabitat, dum per suae sollicitudinis curam seruat. Domus ergo Heli, id est sacerdotij ueteris, Iudaea fuit, quam dum per conuersationem reprobam coluit, prauitatis suae maculis immundam fecit. Qui profecto filios suos indignum agere conspexit: quia summum sacerdotium minoris ordinis sacerdotes in re demptorem se uidentes uidit, & eos non corripuit, nec ab effusione tanti sanguinis ulla eos auctoritate reuocauit. Idcirco ei diuina cōminatione permittitur, quod domus eius in aeternum iudicetur. Iudicare etenim Dei, damnare est. In aeternum ergo ita dicat, quia perire aeterna poena decernit. Et quia hoc aeterna Dei animaduersione fit, iure iurando se affirmasse perhibuit, quod iniquitas domus Heli in aeternum precibus & muneribus non expietur. Quod profecto aperta ueritate impleri conspicimus: quia Iudaicus populus in suae perfidiae obstinatione perseverat. Quid enim est praesens duritia & cecitas quondam tam electi populi, nisi iusturandum diuinae animaduersionis? Nam digno supplicio se sub aeterna morte cohibuit, qui ad mortem temporis, aeternam uitam cogere non expauit. Sed hoc quod iure iurando asserit, praedixisse se dicit: quia nimirum sanctae Ecclesiae doctoribus subsequenter de Iudaeae repulsiōne illud innotuit, quod eorum praedecessoribus ante manifestauit: quia hoc per Samuelē ad Heli nunc dicitur, quod ei per uerbum Dei superius dicebatur. Sequitur: Dormiuit Samuel usque mane. Quid est quod per sacrum eloquiū Samuelis somnus tam attente describitur? Et quia iam quater repetisse somnum dicitur, multum desipit, qui a Dei spiritu hoc non spiritualiter dictum credit. Nam etsi dormisse toties recte intelligitur pro ueritate historiae, ad hoc scribitur, ut in ueritate literae intellectus proferantur allegoriae. Quid ergo designat, Samuelis haec quinta dormitio?

Iob 31

Hier. 3

Matth. 15

Matth. 23

Idem 21

Matth. 10

Matth. ult.

Idem 8

Sed quia primum somnum retulimus ad examinationem ueritatis, secundum ad probationem ueritatis, tertium ad explorationem ueritatis gaudij, quartum ad perfruitionem inuentae & probatae cognitionis perfectio: quinta somni species refertur ad studium disponendae locutionis. Samuel igitur quinta repetitione dormiuit: quia ordo predicatorum, etsi per cordis consilium ueritatem didicit, per uoluntatem mentis bona elegit, per affectionem uirtutis uerum gaudium recepit, per certitudinem inuentae & cognitionis beatitudinis in uirtutum sublimium securitate requieuit: hoc tamen quod in semetipso cognouit, sine magni dispensatione consilij subditis praedicare non potuit. Plerumque etenim doctor & quae praedicet apud semetipsum habet, sed tamen ea quae habet, prout debet, praedicare ea non potest: quia si ea quae dicat, iam Dominum reuelante didicit, modum quo ad populum sunt proferenda, non nouit. Dormiuit ergo Samuel iterum: quia ordo predicatorum apud se magna quietis intentione disposuit, ne praedicando uerbi Dei semel inutiliter spargeret, quod utili contemplatione collegisset. Nam dum predicator considerare compellitur quid, & quantum, siue quando loquit, quae dicat simul omnibus, qualiter moneat aliquos seorsum, quia magna sanctae meditationis quiete utitur, apte nimis in typo noui predicatoris, Samuel iterum dormire perhibetur. Dormire quippe ei tunc est, dicendi modum tranquilla mente disponere. Et euigilare ei est, a quiete meditationis ad loquendum exire. Et quia rationaliter non euigilat, antequam dicenda disponat, sequitur: Vespere mane. Mane etenim perfecta pronuntiandi uerbi cognitio in mente doctoris est. Vnde & precipites doctores propheta arguit, dicens: Vanum est uobis ante lucem surgere. Ante lucem quippe surgunt, qui usque mane non dormiunt: sed in uanum euigilant, quia inutiliter uerbum proferunt, quod qualiter proferri debeat, meditatione nulla didicerunt. Vnde & consilium eis ostendit, dicens: Surgite postquam sederitis: ut uidelicet per quietem meditando uerbum colligant, quod per laborem locutionis non in uanum, sed ad audientium lucrum spargant, sequitur: Et timuit indicare uisionem Heli. Quid nam est quod timebat, nisi quia hoc dormiendo didicerat? Nam qui meditando uerbum ordinat, ratione statuit, quando etiam uerbum dicat. Visionem quippe Samuel uidit, & Heli indicare timuit: quia doctorum ordo sanctae Ecclesiae & Iudaeae repulsiōne debitam conspexit, atque ei eam obijcere, ante repulsiōnis suae tempora formidauit. Vnde & ad poenitentiam remedium eam potius cohortatur, dicens: Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum. Quare & subditur: Aperuit ostia domus Domini. Quae nam est alia domus Domini, quam sancta Ecclesia? Et quae sunt huius domus ostia, nisi spirituales uirtutes? Ostia namque domus Domini Samuel aperuit, quando concurrentibus ad unitatem uerae fidei, predicatorum ordo uirtutum spiritalium dona patefecit. Velut enim claustra erant domus ostia, cum sanctae Ecclesiae uirtutes

ignorabantur. Bene autem cum uisionem Heli indicare Samuel timuit, domus Domini ostia aperuisse memoratur: quia prius quam apertam Iudaeae repulsiōne predicatorum ordo indicaret, dum ad poenitentiam monuit, electis ad fidem currentibus, uirtutum spiritalium occulta referauit. Nam qui misericordiae tempore dicere uisa timuit, tempore exquirendae iustitiae, uisionem iustitiae indicauit, dicens: Quia indignos uos fecistis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Ex qua profecto ratione quaestio oritur, quia uidelicet uisionem Samuelis praecipue magis & imprecatione Heli indicata fuisse perhibetur. Nam subditur: Venit ergo Heli ad Samuelē, & dixit: Samuel fili mi. Qui respondit, Praestitum sum. Et interrogauit eum, Quis est sermo quem locutus est Dominus ad te? Oro ne celaueris mihi. Haec faciat tibi Deus, & haec addat, si abscederis a me sermonem, ex omnibus quae dicta sunt tibi. Indicauit igitur ei Samuel uniuersos sermones, & non abscondit ab eo. Quomodo enim ab excoctore diuinae sententiae uisionem suae repulsiōnis didicit, qui hoc non tam a cōminante quam ab eo qui magis precibus cogebatur, audiuit? Sed qui istud querunt primo intelligant, quia non ad literam, sed ad spiritalem & typicam significationem ista discutimus. Hoc enim loco uenire Heli neque ad mortem corporis Iudaici sacerdotij refertur, neque ad effectum mentis: sed tamen uenire ei fuit, hoc ipsum quod rationalis Dei creatura est, predicatoribus apparere. Venit itaque cum in humana natura uisus est, doctorumque corda sibi ad miserendum monuit. Venire ergo Heli non est in ueteri populo accessus mentis aut corporis, sed ostensio humane conditionis: Vel fortasse uenire ei fuit, ex eo quod ex omnibus populis ad Dei cultum electus fuit. Eum quoque filium appellauit, quia ab illo respicitur, qui in electis patribus institutor sanctae Ecclesiae fuisse memorat. Vocat ergo filium non affectu appellationis, sed ostensione amissae dignitatis. Et quia in caligine caecitatis aspicitur, indicari sibi uisionem postulasse perhibetur. Obscurare etenim ei est, respectu communis naturae, predicatorum mentes ad misericordiam prouocare. Qui etiam imprecationem precibus addidit: quia ordo predicatorum, dum in tanta miseria positum Iudeorum sacerdotium attenderet, irasci sibi omnipotentem Dominum timuit, si non ei uerbo subueniret. Vnde & apte subiungitur: Indicauit ei Samuel uniuersos sermones, & non abscondit ab eo. Omnia quippe ei uisa indicauit, ut audito quod meruit, magnitudo formidinis ad sollicitudinem eum conuerteret impetrandae diuinae miserationis. Uniuersos ei Domini sermones indicauit, ut dum in uetustate sua se proiectum cognosceret, per poenitentiae lachrymas ad uerae fidei renouationem festinaret. Qui profecto respondit, dicens: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Quibus nimirum uerbis quid aliud quam Iudaici populi perfidia clarius agnoscitur? Nam qui omnipotentem Deum Dominum uocat, adhuc ei seruire se existimat. Cum igitur Iudaico populo repulsiō sua a san-

Acto. 13

Psal. 126

Act. 2

Greg. tom. 2

Kk 3

sta

Et Ecclesie de doctoribus insinuat, dicit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Quia dum Deo se placere per veterem institutionem credit, sancte Ecclesie nequaquam minas expauescit. Quasi enim apertiori uoce Iudaica perfidia asserat, & comminantibus sibi sancte Ecclesie predicantibus dicat: Eo nobis minis uestris terrorē nullum incutitis, quo circa fidei ei nos ministrare credimus, a cuius gratia nos decidisse predicatis. Cui ergo adiungit: Faciat quod bonum est in oculis suis: sancte Ecclesie doctores subsannat, potius quam se diuinae sententiae offerat. Quasi alia intentione loquatur, & dicat: Eo nobis tale aliquid non facit, quo noster est Dominus ille quem nobis ad uindictam proponitis. Sequitur: Creuit autem Samuel, & Dominus erat cum eo. Quid est quod postquam Heli uisionem exposuit, creuisse Samuel dicitur, nisi quia doctorum nostrorum ordo postquam uerbo synagogae filios repulit, maioris reuerentiae gloriam apud gentilitatem inuenit? Creuit ergo: quia qui per uerbi ministerium se prius in una gente cohibuit, postmodum sanctitatis atque doctrinae famam in uniuerso mundo dilatauit. Vnde & per Psalmistam dicitur: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terrae uerba eorum. Hinc iterum sancta Ecclesie loquens, ait: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram. Creuit itaque cum in uniuerso mundo radiauit. Cum quo etiam Dominus esse perhibetur quia omne quod de fama sanctitatis redoluit, omne quod clarum per uerbum luxit, de praesentia redemptoris accepit, quem secum habuit. Nam et si uerbo Paulus non solum infirma & terrena, sed etiam summa & caelestia penetrat, ex eo hanc dicendi uirtutem obtinet, quem secum esse affirmat, dicens: An experimentum eius quaeritis, qui in me habitat Christus? Qui enim in se loquebatur, secum erat. Redolet omni mundo per uita, sed ex eo uita odorē trahit quem ostendit, dicens: Christi bonus odor sumus in omni loco. Omnia esse de praesentia redemptoris Ioannes insinuat, quia dicit: De plenitudine eius omnes accepimus. Samuel ergo cum creuisse dicitur, cum eo Dominus esse memoratur: quia doctorum ordo cum magna sanctitatis atque doctrinae gratia omni mundo resplenduit, ex eo tam magnus apparere potuit, qui eum in mundo positum non reliquit. Sequitur: Et cognouit uniuersus Israel a Dan usque Bersabe, quod fidelis Samuel propheta esset Domini. Quibus profecto terrae nominibus, Iudaeae uniuersitas designatur. Quid ergo in uniuersa Iudaea, nisi omnis designatur Ecclesia? Uniuersitas itaque Israel, quia Samuel propheta est Domini, recognoscit: quia profecto omnis qui fidelis est, credit, quod sanctorum praedicatorum ordo uera de futuris dicit. Prophetarum namque officium est, & futura praedicere, & occulta reuelare. Praedicatores autem sanctae Ecclesiae dum latentia quaeque uita in mente deprehendunt, dum spiritualium uirtutum secreta aperiunt, dum sanctorum scripturarum lasentes intellectus ad communem notitiam proferunt, dum futura caelestis patriae gaudia

A electis fidelibus repromittunt, prophetae ministerio utuntur. Ab uniuerso igitur Israele propheta Domini fidelis Samuel esse cognoscitur: quia omnipotentem Dominum fide uidere non potest, qui sanctae Ecclesiae doctoribus fide non adhibet. Et quia eadem diuinae cognitionis gloria in sancta Ecclesia remansit, quae se doctoribus primis aperuit, subdit: Et addidit Dominus ut appareret in Sylo. Sylo quippe missus interpretatur. Et quia usque in mundi finem in praedicationis ministerium mittit, in Sylo Dominus apparet: quia fide eis clarior ostendit, per quos lucis suae gloriae alijs aperit. Bene autem dicitur: Addidit, ut appareret. Quia incessanter eliguntur, quibus claritas diuinae lucis infunditur. Vnde & causam cur additam uisionem asserat, subdit, dicens: Quoniam reuelatus fuerat Dominus Samuel. Idcirco enim ut appareat addit, quoniam qui reuelatus fuerat Dominus se iterum atque iterum reuelat, & suae ostensionis donum a sancta Ecclesia nequaquam subtrahit, quam ei exhibere eius exordium non cessauit. Sed qui Samueli reuelatus asseritur, quoties apparere addiderit, non refertur: quia nimirum usque in mundi finem sancta Ecclesia ducitur, cui praedicatores praesunt, qui ex eo in infinis alta aeternitatis gaudia praedicant, quos summa quae praedicant, in alta Dei manifestatione uidet. Quam profecto apparitionem iuxta uerbum Domini factam perhibetur. Quid est autem uerbum Domini, nisi promissio redemptoris? Addidit ergo ut appareret iuxta uerbum Domini, quia promissionis suae ueritatem exhibere non desinit. Verbum namque Domini in additione apparitionis est; Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Sequitur: Et uenit sermo Samuelis in uniuerso Israele. Sermo etenim uenire cognoscitur, cum praedicatorum nostrorum promissio adimpletur. Promissio enim uerbi, est gaudium sine fine mansurum. Uniuerso igitur Israel sermo Samuelis uenit: quia omnis multitudo sanctae Ecclesiae ad gaudium aeternae beatitudinis peruenit, & quod nunc in fide sermonis a sanctis eius praedicatoribus repromittitur, per rei ueritatem eidem in regnis caelestibus exhibetur. Verbum namque doctorum in repromissione fidelium est, Omnis qui credit in ipsum, non perit, sed habebit uitam aeternam. Vel certe sermo doctorum in repromissione munerum est, Quae oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae preparauit Deus diligetibus se. Sermo itaque Samuelis in uniuerso Israele uenit: quia quisquis sanctis praedicatoribus, & uitae praesentis religiosam conuersationem suadentibus, & aeterna gaudia iustis promittentibus credit, ad ea quae pie uiuendo expectauit gaudia aeterna, carne moriendo transiit. Vnde et is in cuius fide promiserat, affirmat dicens: Amen dico uobis, caelum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt. Vel certe sermo Samuelis in uniuerso Israele iam uenit: quia per effectum diuinae animaduersionis, generalis impleta cognoscitur re pulio Iudeorum. Vnde & ordinem quo idem sermo in uniuerso Israele uenerit, latius exponens, ait: Caput

Psal. 18

Psal. 44

2. Cor. 13

2. Cor. 2

Ioan. 1

Mat. 11.

Ioan. 3

Esai. 64

Mat. 13

CAPVT IIII.

Megressus namque est Israel obuiam Philistinum in praesidium, & castrametatus est iuxta lapidem Adiuutorij. Porro Philistinum uenerunt in Aphet, & instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine terga uertit Israel, & caesa sunt in illo certamine passim per agros quatuor milia uirorum, & reuersus est Israel in castra. Esse spiritualia praesidia beatus Apostolus ostendit, dum sanctae Ecclesiae castra ad uictoriam cohortatur, dicens: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, & contra spirituales nequitias in caelestibus. De quibus profecto praesidijs etiam consequenda uictoriae consilium praebens, ait: Et scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus quod est uerbum Dei. Hinc Petrus exhortans dicit: Solliciti estote, & uigilate in orationibus: quia aduersarius uester diabolus circuit, quarens quem deuoret: cui resistite fortes in fide. Dum ergo Israelis praesidia per litteram referuntur, interna & spiritualia designantur. Philistinum namque cadentes poculo interpretantur: quo nimirum nomine reprobi angeli exprimitur: quia per abundantio rem potum superbiae, statum perdidit aeternae uitae. Eis quippe uelut poculo cadere fuit, potum superbiae sine omni mora retractionis assumere. Nam quod potatur, facile sumitur. De quorum profecto cadentium principe, uelut de potate Dominus dicit: Quia in ueritate non stetit. Velut enim potu corruit, qui superbiae suae uelocitate ebrius, in ea qua fuerat conditus ueritate, nec ad momentum stetit. Sed ualde quaerendum est, quomodo Israel secundum carnem egredi in praesidium contra istos cadentes poculo intelligat. Nemo enim pugnat cum eo qui sibi subijcitur. Iudaeus ergo populus, qui malignis spiritibus per insidiam subiectus, contra eos in praesidium quomodo egredi dicitur? Pugnae tamen asseritur non ueritate fortitudinis, sed fallacia estimationis. Veritate quippe fortitudinis a malignis spiritibus uictus est, sed tamen dum patrum ueterum traditiones seruat, cum malignis spiritibus se certamen habere existimat. Vnde & sub captiuitatis suae uinculis tanto strictius ligat, quanto ipsa libertatis, quam non habet, fiducia ab eorum sibi calliditate suggeritur. Versuti namque aduersarii occultis suggestionibus ei falsa libertatis fortitudinem praedicant, ut eam qua premitur, caliginem non attendat, & eo securius iam eum deceptum possideant, quo ab eis quibus tenent, infidelitatis uinculis solui, in redemptionem nostrum credendo non curat. Et norandum, quia de repulso populo dicit: Egressus est Israel. Tunc recte exiit, cum sacrae fidei monumenta dereliquit. Vnde & de ijs, qui a scripturae sanctae mysterijs errando deuiauerunt, Ioannes dicit: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Exire igitur Israel secundum carnem est, rectae fidei terminos errando praeterire. Sed quia alium Christum expectare

1. Pet. 5

1. Pet. 5

Ioan. 8

Psal. 22

A. 2

A non desinunt, iuxta Adiuutorij lapidem castra ponunt. Merito igitur terga uertisse Israel dicitur, quia & egressus fuisse perhibetur. Nam si intus maneret, uinci nequaquam potuisset: quia si se intra mutationes seruaret fidei, armatos spiritus debellaret erroris. Et quia fraude superatur, Philistinum in Aphet aciem instruxisse perhibetur. Malignis namque spiritibus aciem instruere est, incautus Iudaeorum cordibus argumenta deceptionis ordinare. Sed inito certamine terga uertit Israel: quia dum mori metuit, malignis spiritibus non resistit. Ideo quippe pugnae profugi terga hostibus uertunt, ne resistentes moriantur. Quia uero si in redemptionem Iudaei credant mori trepidant, idcirco non resistunt, ut uiuant: quia in redemptorem non credunt, ut in ueteri circuncisione saluentur. Resisterent quippe malignis spiritibus, si arma suae fortitudinis, in redemptoris nostri fide tenuissent. Sed ideo ne moriantur fugiunt, & ideo quia fugiunt, moriuntur. Hostis namque insequens eo facilius fugientem interficit, quo is qui fugiendo percutitur, imminenti uictoris sui gladio non resistit. Vnde & in eodem certamine quatuor Iudaeorum milia caesa memorant. Quae enim sunt haec quatuor milia, nisi qui recipere quatuor Euangeliorum ueritatem non uerunt? Quare & in agris mori perhibentur, quia in errorum suorum latitudine immorantur. Et quia erroris sui latibula adhuc nequaquam derelinquunt, Israel in castra reuersus asserit. Nam (ut iam dixi) cum malignis spiritibus adhuc habere certamen se aestimat, cum eorum uoluntati potius obediatur, quam repugnet. Quia uero etiam in bona significatione poculum accipitur, cadentes poculo intelligi sanctae Ecclesiae praedicatores possunt. De quo nimirum poculo propheta gloriae, dicens: Impinguasti in oleo caput meum, & poculum meum inebrians quam praedarum est. Poculum namque inebrians, abundans est gratia spiritus sancti. Quae apte poculum dicitur, quia eius plenitudine electorum corda in momento inebriant. Vnde & de primis sanctae Ecclesiae pastoribus dicit: Factus est repente de caelo sonus, tanquam aduentus spiritus uehementis, & repleuit totam domum, ubi erant sedentes. Quo nimirum poculo praedicatores cadunt: quia dum sancti spiritus gratia abundanter excipiunt, statum uitae carnalis ex toto derelinquunt. Quotidie namque per hoc poculum uelut minimae potates cadunt: quia et si eos aliquando carnales motus ad perpetrandas culpas erigunt, uirtute tamen potati spiritus in statu peccati non inueniuntur. Cum quibus profecto quia Iudaicus populus certamen habet fidei contra Philistaeos istos, carnalis Israel quotidie egreditur ad campum belli. Possunt autem Philistinorum appellatione idcirco sanctae Ecclesiae praedicatores intelligi: quia de errore gentilitium, ad gratiam fidei per Dei misericordiam sunt perducti. Cum quibus nimirum Israel praesilians terga uertit, quia loquenti per ora praedicatorum spiritui non resistit. In praesidium namque Israel contra Philistinum exierat, cum praedicanti Stephano Iudaei obstitissent, & de fidei nostrae ratione disputarent. Sed praesilians

terga uertit, quia resistere disputando non potuit. Nam de terga uertentibus, in Apostolorum actibus dicitur: Non poterat resistere sapientia & spiritui, qui loquebatur. Cædi autem Israelitis, est ab infidelitatis uita separari. Bene quoque in agris mori perhibentur: agri enim certaminis sunt sacri eloquii uidentes intellectus. In agris igitur cæsa pugnantium Israelitarum milia assignantur: quia qui sanctorum prædicatorum ministerio de Iudæa conuersi sunt, in redemptorem humani generis per sanctarum scripturarum documenta crediderunt. Quatuor uero milia caesorum fuisse memorant: quia eandem sacri eloquii autoritatem, de Lege, Prophetis, Psalmis, atque de Euangelio uouerunt. Sed & cæsis alijs, alij in castra reuertuntur: quia de Iudæa nonnulli prædicatorum ministerio ad cognitionem redemptoris perducti sunt: sed eiusdem gentis plenitudo sanctæ Ecclesiæ assertionibus tanto audacius aduersatur, quanto in infidelitatis suæ tenebris profundius eiecta, ad ueritatis lumen non ducitur. In castra quippe ei reuertitur, aduersari non desistere. Et quia eos qui crediderunt, uelut stultos, & nulla sufficienti ratione superatos arguit, sequitur: Dixeruntque maiores natu Israel: Quare percussit nos hodie Dominus coram Philistinim. Quare enim hoc loco non est inquisitionis interrogatio, sed querela admirationis. Sub admiratione ergo de percussione interrogat: quia ad eam rationem, qua religionis suæ homines fidem redemptoris excepisse conspexerat, pertingere non ualebat. Et notandum, quia qui admiratur interrogant, maiores natu de Israel fuisse memorantur: quia profecto superbi quique in sua sapientia gloriantes, ad diuinorum mysteriorum cognitionem pertingere nequaquam poterunt. Vnde & in Euangelio Dominus ad patrem loquitur, dicens: Conspice tibi pater rex cæli & terræ, quia abscondisti hæc a prudentibus, & sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Qui profecto se percussos fuisse conqueruntur: quia dum per eos qui crediderunt, ueterem legis consuetudinem solui conspicerent, quædam percussione uulnera incomprehensibili iudicio Dei inflata sibi arbitrati sunt, quæ communi dolore declamarent. Sed qui cecidisse alios conqueruntur, quo se consilio ad resistendum præparent, subdunt: Afferamus ad nos de Sylo arcam foederis Domini, & ueniat in medio nostri, & saluet nos de manu inimicorum nostrorum. Et de effectu eiusdem consilij protinus subinfertur: Misit ergo populus in Sylo, & tulit inde arcam foederis Domini exercituum, sedentis super Cherubim. Hoc est certe consilium, hoc opus Israelis contra certamen cadentium poculo, sed profecto consilium, & opus inauditum: quia non est Israelis secundum spiritum, sed Israelis secundum carnem: uidelicet non Deum uidere uidentis, sed Deum quem despicit, se uidere arbitrantis. Quid est enim ad Sylo mittere, nisi ad legem Mosi recurrere, cui a Domino dicitur: Veni mitte te ad Pharaonem: Quid est afferre arcam Domini, nisi ueteris legis sacramenta, ad reprobandam nouam fidei ueritatem recolendo, adducere: Et quia eadem

Act. 6

Math. 11

Exod. 3

de legis scientiam suorum neminem ignorare patiuntur, in medium eorum arca adduci præcipitur. Quid est item quod dicunt, Et saluet nos de manu inimicorum nostrorum: nisi quia dum pertinaciter defendunt uetera, repellunt noua, & hoc habent in fiducia salutis, si ad ueræ fidei rationem bonorum prædicatorum studio trahi non possunt: Quia igitur ueritatem diuinæ cognitionis per ueterem legem habere se iactant, eandem arcam, quam ad saluationem suam deferri præcipiunt, Domini exercituum esse confirmant. Et quia in comparabili scientia eiusdem legis se pollere arbitrant, dum arca deferri dicitur, Domini exercituum sedentis super Cherubim esse perhibetur. Cumque arca uenisset, omnis Israel grandi clamore uociferatus est: quia profecto de eo quod carnaliter scientiam legis accipiunt, in sanctæ Ecclesiæ exprobratione garrunt, sine ostensione rationis. Qui enim clamasse, & nihil dicuntur dixisse, hoc profecto exprimit, quod agunt: quia dum loqui spiritualia carnaliter fatagunt, clamorem quidem in garrulitate habent, sed rationem ueritatis non habent. Voce quidem multa dicunt, sed sine ratione loquentes, sanctæ Ecclesiæ electis in nullo obstant: & in semetipsa synagoga loquens, inani deuotione concutitur, quia eius uerbis sancta Ecclesia non mouetur. Vnde apte nimis terra tantum sonuisse relata est. Terra quippe Iudæa nunc dicitur, non quia Deo fructificet, sed propter carnalitatē: quia nimirum dum redemptoris fidem recipere noluit, cœlestem conuersationem penitus amisit. Sed dum uociferatione sua concutit, ea existimatione, qua semetipsam considerat, esse se terribilem sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus exultat. Et audierunt Philistinim uocem clamoris, dixeruntque: Quare nā est hæc uociferatio in castris Hebræorum? Terræ quippe sonitum, & castrorum uociferationem Philistinim audiuit: quia ipsi qui in sancta Ecclesia poculo sancti Spiritus refecti sunt, Iudææ quidem & garrulitatem, & uanam perfidie deuotionem cognoscunt. Et quia eorum estimationem in contemptu derisionis habent, subditur: Et cognouerunt quod arca Domini uenisset in castra. Timueruntque Philistinim dicentes, Venit Deus in castra: & ingemuerunt. Arca in castra Hebræorum uenisse, & cadentes poculo timuisse atque ingemuisse per ironiam dicitur: quia ad conflictum sanctæ Ecclesiæ sacramenta legis ueteris a synagoga carnalibus defensoribus, carnaliter exponuntur. De eo namque disputant, quod si secundum Dei spiritum saperent, hostibus suis si quos haberent, in ueritate terribiles esse potuissent. Dum ergo pertimuisse, & ingemuisse cadentes poculo dicuntur, non passionem mentium in sanctis prædicatoribus scriptura ostendit, sed subsannationem Iudæicæ disputationis, que tanto contemptibilior, & risu dignior noscitur, quanto ad spiritalem conuersationem Iudæicus populus legem a Domino spiritalem accepit, & hoc quod spiritu donante acceperat, in spiritu non attendit. Quare & eiusdem Iudæicæ derisionis uerba addentes dicunt: Ve nobis, non fuit tanta exultatio heri, & nudius tertius. Et quia abundantius deridendi sunt, subden-

subdentes dicunt: Quis nos liberabit de manu Deorum istorum sublimium? Et notandum, quia Deorum appellatione deridentur, qui a fide ueterum patrum recedentes, se in ueritate fidei existere, atque in filiorum Dei numero confidunt. In se quidem illa diuinæ laudationis præconia prolata asserunt, quæ per prophetam Dominus pronūciat, dicens: Ego dixi dii estis, & filij excelsi omnes. Si itaque mendaci existimatione omnes Israelitæ secundum carnem nuncupati dii sunt, sublimes dii eiusdem Iudæicæ existimationis mendacio, sunt sapientes Iudæorum. Et quia periti synagogæ ad sanctæ Ecclesiæ conflictum ueniunt, ipsi sanctorum prædicatorum uoce deridentur, qui de ea quam non habent, doctrinam uirtute gloriantur. Et quia de antiqua patrum ueterum conuersatione superbiunt, uerba subsannationum supponuntur: Hi sunt dii, qui percusserunt Ægyptum omni plaga in deserto. Ipsi namque essent, si nobilitatem, quam trahunt ex carnis origine, rectæ fidei uirtutibus illustraret. Nunc autem quia per carnis propaginem eorum sunt filij, quorum uirtutes non habent, de amissa earundem uirtutum successione, per contraria uerba deridentur: Hi sunt, inquit, dii. Quali aperta derisione Iudæorum sapientes, doctorum nostrorum ordo reprober, dicens: Carne quidem magnorum uirorum se filios esse gloriantur, sed eorum, de quorum generatione superbiunt, nobilitatem fidei non consequuntur. Ipsi ergo sunt dii subsecutione generis: sed quia ipsi non sunt imitatione uirtutis, cum ipsi esse dicuntur, qui uirtute claruerunt, deridentur potius quam laudantur. Et quia eorum assertiones sanctæ Ecclesiæ doctores pro nihilo ducunt, sequitur: Confortamini, & estote uiri Philistinim, ne seruiatis Hebræis sicut ipsi seruiertur nobis. Contra Iudæorum quippe uanas assertiones, sanctæ Ecclesiæ doctores eo nihil fortius nouiter præparant, quo quicquid a Iudæis de redemptoris contemptu falso asseritur, pro nullo pensant. Contra eorum quippe congressionem confortantur, & quasi uirili fortitudine decertarent, si uelut a sapientioribus, & rationabiliter disputantibus, assertionis suæ munimenta infringi timuissent. Quasi enim dicat: Contra eorum obiectiones eo robusta, & acuta aliqua nobis exquiritenda non sunt, quo ipsi nequaquam subtilia & timenda, sed debilia & contemnenda obiciunt. Sed (ut dixi) prædicatores sanctæ Ecclesiæ etiam contra Iudæorum uaniloquia nouiter nulla præparant, plana tamen, & humiliter ueræ fidei nostræ ratione, quocumque modo defensorum synagogæ impetum debellant. Vnde & subdit: Pugnauit ergo Philistinim, & uersus est Israel, unusquisque in tabernaculum suum, & facta est plaga magna nimis, & arca Dei capta est. Duo quoque filij Heli mortui sunt, Ophni & Phinees. Philistinim, id est poculo cadentes pugnant, cum doctores sanctæ Ecclesiæ cum catholica fidei uexillo Iudæis impugnantibus obuiant. Israel autem auertitur: quia in omni disputatione, Iudæorum ueruita superat. Auertit enim ei est, ex pari uirtute aduersari non posse. Qui autem prestant

do auertitur, in prælio quidem est, sed fugiens, etiam uirtute deficiens, nocendi tamen desiderium non amittens. Sic namque est omnis repulsus Israel. Fugit quippe, quia doctoribus sanctæ Ecclesiæ respondere non sufficit: sed fugiens uellet resistere, quia uictus & confusus cuperet sibi suppetere, unde ueritati, qua uincitur, refragari potuisset. Bene itaque cum auersus Israel dicitur, cautè subiunctum est: Unusquisque in tabernaculum suum. Tabernaculum quippe uniuscuiusque Israelitæ, est confiditæ conclusionem circumseptum. Quia igitur uicti a sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus, erroris sui latibula repetunt, singuli fugientes de prælio, in suum tabernaculum reuertuntur. Et quia hoc totum de adimplentione uerbi Samuelis, uidelicet de Ecclesiæ primitiæ comminatione dicitur, plaga magna nimis facta fuisse perhibetur: quæ profecto plaga, pro lectoris arbitrio, & secundum spiritalem percussione, & secundum materiale accipi conuenienter potest. Nam de spiritali eorum plaga, ad discipulos in prædicatione destinatos Dominus dicit: Quicumque non receperint uos, exeuntes foras de domo, uel ciuitate, excutite puluerem de pedibus uestris. Amen dico uobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati. Hinc iterum dicit: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Secundum materiale quoque percussione plagam magnam insinuat, cum ad Hierusalem loquitur, dicens: Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & coangustabunt te undique, & filios tuos, & ad terram prosterne te, & non relinquetur in te lapis super lapidem. Hinc compatiens sibi atque lugentibus mulieribus, ad passionis suæ dignitatem proficiscens loquitur, dicens: Filia Hierusalem nolite flere super me, sed super uos ipsas flete, & super filios uestros: quonia ecce ueniunt in te dies, in quibus dicet, Beata steriles, & uentres quæ non genuerunt, & ubera quæ non lactauerunt. tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & colibus, Operite nos, quia si in uirtuti ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Quibus profecto uerbis ea que Iudæorum populo a Romanis principibus, uespasiano & Tito illata est, & mors, & captiuitas designat. Tunc quippe plaga magna facta fuit, quæ cum intereptione populi Iudæorum ciuitas & capta extitit & uersa, quæ pro uisione diuini sanguinis, & hostili gladio populus corruit, & qui euadere ferrum potuit, poenam sustulit eterne captiuitatis. Que profecto plage immensitas, auerso iam Israel perhibet: quia Iudæicus populus ante fuit a sanctæ Ecclesiæ doctoribus & uictus & reprobatus, & a Romano exercitu expugnatus, peremptus & in captiuitatem ductus. Nam inde expugnari, occidi, & in captiuitate diuici temporaliter potuit, quia eterne libertatis securitatem oblatam sibi a sanctæ Ecclesiæ doctoribus non recepit. Sed & eadem plaga in Israel ueterem alta diuine bonitatis dispensatione decernitur, ut arca Dei a gentilibus caperetur, & diuinorum sacramen-

Matth. 10

Mat. 10

Luc. 19

Luc. 23

torum

torum intellectus. sanctæ Ecclesiæ fideles tanto se curius sub spiritali explanatione perciperet, quanto in Iudæa nihil remaneret cernerent, quod carnaliter exhiberet. Volente namq; Deo ciuitatē, templum, arcam fœderis, uetus populus perdidit, ut noua plebs sanctæ Ecclesiæ eo plenius ueri & noui sacrificij mysterium recognoscat: quo apud Iudæos nouis apparentibus, uetera penitus defecisse considerat. Arca itaq; Dei à Philistæis capta asseritur: quia destructo more ueteri, ueteris scripturæ sacramenta, à gentilibus secundum ueritatem spiritus fideliter accipiuntur. Capit quippe arcam Dei, qui diuinæ cognitionis mysteria in sacro eloquio per ueritatem intelligentiæ mentis deuotione comprehendit. Sed capta arca, duo protinus Heli filij moriuntur: quia profectio & maioris ordinis sacerdotes, atq; minoris, in officio immolationis ueteris nusquam uiuunt. Mori namq; perhibentur, qui offerre sacra omnino desinere. Sequitur: Currrens autem uir unus de Benjamin ex acie uenit in Sylo in die illo, scissa ueste, & conspersus puluere caput. Cumq; ille uenisset, Heli sedebat super sella, spectans contra uiam. Vir autem ille postquam ingressus est, nunciauit urbi, & ululauit omnis ciuitas.] Quid per uirum istum exprimitur, qui de acie fugit: nisi ea pars Iudaici populi, quæ ad redemptoris cognitionem ueniendo, Iudaicam perfidiam dereliquit? Currere namque ei fuit, à prauitate erroris sui deuotionis uelocitate desistere. Quia uerò fortia agere in redemptoris professione disposuit, uir fuit. Qui nimirum eo die quo uictus est, de prælio cucurrit: quia ea fidei illuminatione, qua perfidiæ tenebras deseruit, ad prædicandum ueritatem quam nouerat, accessit. Vnde & in Sylo uenisse perhibetur, quia ad prædicationem mittitur. Qui uestem scidit: quia ueterem se hominem exiit: caput puluere conspersit: quia de splendore noui hominis, quo se induit, nequaquam superbiuit. Scissa nanque uestis ad decorem sanctæ conuersationis pertinet: conspersio pulueris, ad æstimationem humilitatis. Quia ergo sanctis prædicatoribus, nec uitæ munditia sine humilitate, nec humilitas sufficit sine sancta conuersatione, uir qui in doctorum typo ad annunciandum Israelis interitum uenit, & uestem scidit, & caput puluere conspersit. Hoc namq; puluere caput conspersum portabat, qui Domino loquens ait: Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis? Consperso item capite loquebatur propheta cum supplicaret, dicens: Memento Domine quia puluis sumus. Vestem quoq; sciderat, qui cõstans dixit: Conscidisti faccum meum, & præcinxisti me lætitiâ. Sed cum Ecclesiastici prædicatoris humilitas commendatur, pariter & superbia Iudaici doctoris exprimitur, quia uidelicet Heli super sella sedere perhibet. In isto quippe loco Heli nõ pontifex, sed legis peritos synagogæ insinuat. Quid est autem, quod sedet super sella, nisi quia superbe extollitur de doctrina? Et quid est, quod spectat contra uiam, nisi quia dum superbe scripturas accipit, ei per quem ire ad æternam patriam debuit, contra-

Gen. 18

Psal. 102

Psal. 29

dicat: Via quippe salutis illa est, quæ semetipsam asserit, dicens: Ego sum uia, ueritas & uita. Non itaque uia, sed contra uiam respicit: quia redemptorem non cognoscit, cui contradicit. Et bene mortuis filijs, pater super sella sedere dicitur: quia qui ueteri more sacrificent, synagoga non habet, & tamen qui ueteri more doceant, adhuc habet. Et quia per sapientes doctores ad ministerium erudiebantur, dum cessauit qui sacrificaret, & adhuc qui doceat remaneret, apte filij referuntur mortui, & pater super sella sedere: sed de ea quam audiuit annuntiatione redemptoris, multitudo synagogæ nõ gaudium, sed mœrorem habuit. Vnde & postquam uir de prælio uenit, & captionem arcæ nunciauit, ululasse omnis ciuitas dicitur. Quæ nimirum tristitia, quia usq; ad doctores peruenit, sequitur: Et audiuit Heli sonitum clamoris, dixitq;: Quis est hic sonitus tumultus huius? Tumultus est uociferatio populi, sed confusa, cum uidelicet sine disciplina audiendi, multis simul loquentibus, magnitudo fit murmuris, sine ostensione rationis. Heli ergo cum ululatu ciuitatis audiuit, dixit: Quis est sonitus tumultus huius?] Quia uidelicet magistrum synagogæ, subiectis sibi perfidis, de prædicatione Iesu Christi dolentibus, dum causam doloris audire uoluit, nõ percepit responsum rationabile, sed confusionem querelæ. Vt autem excusationem ignorantia habere non posset, is qui de circuncisione ad ministerium Ecclesiasticæ prædicationis accesserat, ei rei ueritatē aperuit. Vnde & subditur: At ille festinauit, & uenit, & nunciauit Heli.] Sed quia idem Heli statim mortuus, annuntiationem suscepit ueri uenientis, qualis sit ipse audiens, sub sequenter innotescit: Heli autem erat nonaginta & octo annorum, & oculi eius caligauerant, & uidere non poterat.] Perfectæ namq; senectutis esset si centenarium numerum annorum uiuendo peregisset. Cui profectio numero, quia duo anni desesse conspiciuntur: quid est aliud, nisi quia perfectæ maturitatis existeret si sacramentum geminum in redemptoris nostri incarnatione cognouisset: uidelicet ueram diuinitatem in humanitate eius, & ueram humanitatē in diuinitate. Nunc autē quia multa de lege ueteri, plurima de mandatis cœlestibus recte intelligit, nonaginta & octo annorum est. Et dum Deum credit & ex uirgine nasci potuisse per carnem, & humanitatis eius naturam suscipi abnegat in diuinitate, centum annorum nõ est. Vnde & audita uiri relatione, iuste moritur: quia sine fide redemptoris ei bona quæ cognoscit, & alia nequaquam profunt. Et quia alto & incomprehensibili iudicio Dei cecitas ignorantia eius menti incutit, caligasse, & uidere nõ potuisse memoratur. sequit: Et dixit ad Heli: Ego sum qui ueni de prælio, ego qui de acie fugi hodie.] Quasi in prælio se fuisse memorabat ille, qui dicebat: Audi stis cõuersationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Iudaismo supra multos cogtaneos meos in genere meo, abundantius emulatores existēs paternarum mearum traditionum.

104n. 14

Sed

Sed de prælio uenit, qui dicit: Qui prius fui blasphemus & persecutor, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci. Fugere ergo de acie Iudæo quid est aliud, quam à perfidorum errore separari? Et de prælio uenire quid est, nisi rectæ fidei bonum alijs nunciare? Fugere namq; metuentis est, uenire uolētis. Quo in loco, quia prius dicitur uenire de prælio, quam ex acie fugere: cum prius deseratur perfidia, quam ueritas prædicetur, mirum non est. Nam hoc quod de acie se fugisse posterius dicit, non ad ordinem quo factum est, dicitur: sed ad certitudinem uerbi, quod præmisit. Quod etiam secundum historiam ordinē demonstrat: quia nisi prius de acie fugisset, uenire de prælio nequaquam potuisset. Nos autem, qui secundum spiritum superius intro duximus, attendamus. Nam auditum est ab Ecclesia, quia is qui quondam persequebatur, Euangelizaret: sicut scriptum de eo iam Euangelizante est: Cum autem uenisset Hierusalem, tentabat se iungere discipulis, & omnes timebant eum, nõ credentes, quia esset discipulus. Hinc item ad Ananiam discipulum, Dominus Damasci apparet ait: Surgens uade in uicium, qui uocat Rectus, & quare in domum Iudæ Saulum nomine Tarsensem, & impone sibi manū, ut usum recipiat. Qui nimirum confestim Domino respondit, dicens: Domine audiui à multis, quanta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem, & potestatem habet à principibus sacerdotum, alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Cum ergo illi Iudæis prædicabat, quem impugnare minis solebat & cadibus, nimirum de prælio ueniebat. Sed dum ei prædicanti discipuli omnes se iungere timerent, de acie eum fugisse dubitabāt. De prælio quippe ueniebat, cum auocante Domino in terrā prostrato discipulus fuerat: Surge, & ingredere ciuitatem, & dice tibi, quid te oporteat facere. Sed fugisse eum de acie Ananias nõ credidit, qui ea mala quæ sanctis in Hierusalē fecerat, & potestatem quam acceperat, Domino præcipienti intimauit. Vt ergo eum uenisse de prælio, & fugisse de acie ueraciter demonstraret, eidē Anania Dominus præcipit, dicens: Uade, quia uas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel. Et notandum, quia eo die quo hæc nunciabat se uenisse de prælio, & fugisse de acie asserbat. In die quippe fugit: quia attestante ueritate, qui in tenebris est, nescit quod uadat. Hinc etiam scriptum est: Qui dormiunt, in nocte dormiunt: & qui ebrii sunt, in nocte ebrii sunt. Et quia in exemplo beati apostoli Pauli, uirum de acie fugientem uidere cœpimus, hoc quod in die fugiat attestamus. Nam nox erat, quando aciem contra sanctam Ecclesiam construebat, quando acceptis epistolis à principibus sacerdotum ad Damascum, minarum & cadis spirans in discipulos, festinabat. Sed qui in nocte bellum parauit, in die fugit: quia in itinere lux de celo eum subito circumfulsit, in terramq; prostrauit, ineffabili pauore terruit, ut tenebras immensi er-

Ath. 9

ibidem

104n. 12
1. Theff. 5

roris agnosceret, & pro ea quam expugnabat nocte Ecclesia, in die lumine dimicaret. In die igitur fugit, quæ ut perfidia noctem desereret, de celo ostensa redemptoris claritas circumfulsit. Quid est ergo quod eo die se fatetur uenire de prælio, quod de acie fugerit, nisi quia rectæ prædicationis intentio designatur? Quidam namq; eo die de acie fugiunt, sed alio ueniunt de prælio: quia errores pristinos amore æternæ uitæ derelinquunt, sed cum ad prædicationis ministerium assumuntur, de sua prædicationis facundia, temporales retributiones appetunt. Alio igitur die quam eo quo fugerant, ueniunt: quia nimirum recti sunt conuersatione, sed prædicationis intentione peruersi. Sancti ergo prædicatores, qui per redemptoris nostri gratiam de circuncisione crediderunt, nõ alio die, sed eo quo de acie fugerant, de prælio uenerunt: quia profectio utrunq; donum in superni amoris splendore consecuti sunt, ueritatem scilicet conuersationis, cum prædicatione uerbi. Et quia Iudaicum magistrum etiam non intentione cognoscendæ ueritatis, curiositatis tamen sollicitudine sanctorum prædicatorum assertioes audire uoluit, sequitur: Cui ille ait: Quid actum est fili mi?] Sub unius quippe descriptione, omnibus loquitur: quia gentis suæ homines uidit, quos aliquando doctrina legis instruxit. Vel fortasse filium uocauit, non affectu amoris, sed adulatione calliditatis: ut eo hunc facilius per deceptionem caperet, quo se eum paterno affectu diligere demonstraret. Eum itaque filium uocat, à quo quid actum fuerit, scire appetit: ut profectio ille pro impenso honore adulationis, feriem peruerteret ueritatis. Honor igitur appellations nõ ad amorem refertur, sed ad calliditatem. Sed qui prælatæ laudis fauorem respuit, constanter uera patefecit. Vnde & subditur: Respondēs autem qui nunciabat: Fugit (inquit) Israel coram Philistinij, & ruina magna facta est in populo: in super & duo filij tui mortui sunt, Ophni & Phinees.] Hoc namq; uir fugiens nunciauit, quod experientia didicit. Quid est igitur quod fugisse Israel em asserit, nisi quia constanter affirmat, quod dum Iudaicus populus legis sensum carnaliter retinet, spiritalibus sanctæ Ecclesiæ doctoribus resistere disputando non potest. Et quid est quod magnā ruina factā fuisse in populo prædicat, nisi quia omnes qui de Iudaico populo uerbum fidei repulerunt, æterna morte perisse cõfirmat? Et quid est quod duo Heli filij mortui referuntur, nisi quia uterque ordo ueteris sacerdotij defecisse asseritur? Et quid est quod arcā Dei captam fuisse dicit, nisi quia cognitionem diuinorum sacramentorum à Iudæis ablatam, atq; à gentibus fideliter apprehensam asserit: quia à gentibus iam Dei gratia uocante, fidelibus diuina mysteria cognoscuntur? Sequitur: Cumq; ille nominasset arcam Dei, cecidit Heli de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est.] Quid est quod Heli audita Israelis fuga, relata sibi ruina populi, intimata filiorum morte, de sella nequaquam cecidit: cognita autem arcæ captionem, & de sella cecidit, & uitam perdidit?

Sed

Sed quia in Heli sapientes Iudæorum, & legis peritos designari diximus, audita Israelis fuga, de sella non cecidit: quia quod simplices synagogæ filij à sanctæ Ecclesiæ doctoribus in prædicatione superentur, pro paruo ducit. Nō cadit relata sibi ruina populis: quia dū perire audit eos qui in Iudaismo moriuntur, nequaquam expauescit. Intimata filiorum morte non cadit: quia & obiecta sibi sacerdotij utriusq; cessatione, superbire non desinit. Illata autē sibi arcæ captione cadit: quia dum sacramenta scripturæ suæ profundē & spiritaliter sciri à sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus & fidelibus uidet, de ea quam carnaliter tantum intelligit, sacri eloquij eruditione superbire non audet. De sella igitur cadit: quia spiritali cognito, superbire de carnali magisterio nō præsumit. Sed quia uera prædicari sublimiter audit, & nequaquam credit, dum confunditur, & nō saluatur, cadit & moritur. Cadit quippe de sella: quia extollit desinit de doctrina. Sed cadens, moritur: quia si ratione uincitur, eiusdem tamen rationis iudicio, peruenire ad æterna gaudia non meretur. Quia in re notandum est: quia qui cadens moritur, iuxta ostium cadit. quid est enim quod cadit iuxta ostium, nisi quia dum cæcus erat impingit in redemptorem? Qui nimirum de semet ipso asserit, dicens: Qui ceciderit super lapidem istum confringetur, super quem uerō ceciderit, cōteret eum. Ipse quoq; de semetipso ait: Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & egredietur, & regrediet, & pascua inueniet. Iuxta ostium ergo mortuus est Heli: quia synagogæ magistrum idcirco perijt, quia in redemptorem offendit. Ibi enim cecidit, ubi deliquit. Qui etiam cadēs, ceruicæ fregit. In ceruice tumor temporalis potentia designatur. Fracta ergo ceruice moritur, qui perfidiæ magnitudine amissa, regni potentia condemnatur. Potest quoq; per ostium, sacra scripturæ litera designari. Nam uelut per ostium ad æterni templi atria ducimur, dum per sacri eloquij literam, ad allegoricam & spiritalem intelligentiam subleuamur. Intus quoq; rex cernitur: quia promissus redemptor humani generis, in spiritali sacra scripturæ intelligentia inuenitur. Heli ergo iuxta ostium mortuus cecidit: quia profectō synagogæ magistrum idcirco interijt, quia per spiritalem scripturam eum, qui in spiritu promissus fuerat, redemptorem humani generis non spiritaliter, sed carnaliter quaesuit. Iuxta ostium nanque mortuus est: quia de eo interijt, quod spiritalem redemptoris promissionem non secundum intelligentiam spiritalem, sed secundum simplicem locutionem historiarum intellexit. Et quia per doctrinæ suæ studiū, multo tempore Iudææ non amore bona operanti, sed timore à malo declinanti præfuit, sequitur: Senex enim erat, & grandæuus: & ipse iudicauit Israel quadraginta annis. Senex etenim fuit, & grandæuus diuturnitate temporū. Quadraginta uerō annis præfuit per timorem legalium mandatorū. Quadragenarius quippe numerus ad peccatores pertinet. Vnde & quadraginta tēpus in sancta Ecclesia eodē dierū numero

Matth. 21

Ioan. 10

consecratū est, ut uidelicet ea que cōmittimus peccata, tergere pœnitēdo studeamus. Quadragenarius quippe numerus ex denario & quaternario consummat. Et quia peccādo decalogū diuinæ legis transgredimur, ipsam uerō peccandi facultatē ex ea qua cōsistimus, quatuor elementorū cōpactione contrahimus, sub numero quadragenario quandiu in peccato existimus, continemur. Heli ergo quadraginta annis Israelē iudicauit: quia synagogæ magistrum, & austeram legis disciplinā, ad timorem subiectę plebis exhibuit, ut materiam humanæ conditionis per cōcupiscentiā fragilem, in statu iustitię per timorē retineret. Sed iam mortuus est Heli, iam fractis ceruicibus iuxta ostiū iacet, sed tamen prauę doctrinæ eius uirus in semine remanet. Iam quippe qui non credit de Iudæorum sapientibus iudicatus est: sed quia in eius instructione prauitatis semina mentes concipiunt, qui eius doctrina filij nascunt, perfidiæ eius uelantiam non relinquunt. Quare & subditur: Nurus autē eius uxor Phinees prægnās erat, uicinaq; parit: que audito nūcio quia capta esset arca, & mortuus fover suus & uir suus, incuruauit se, & peperit. Irruerunt enim in ea dolores subiti. In ipso autē momento mortis eius dixerunt ei, quæ stabāt iuxta eā: Ne timeas, quia filiū peperisti. Que nō respondit, neq; animaduertit. Quæ autē fuit nurus Heli nisi plebs Iudæorum reprobis sacerdotibus subiecta? Quæ quia per eorum prædicationem semina perfidiæ in mente susceperat, prægnans erat. Et quia conceptam malitiā, ipsa quoq; cogitabat effundere, non solum prægnans fuisse dicitur, sed etiam partui uicina. Quid est autem quod audita arcæ captione, & foveri atq; uiri sui morte, peperisse dicitur: nisi quia Iudaicę plebis residuū, dum spiritualia sacramenta scripturarū ad gentium eruditionem transiisse cognoscit, dum sapientes synagogę cum utroq; sacerdotio interijt iam conspiciat, ea que cōcepit hæresis suę semina, loquendo effundere non desistit? Pārere autē ei est, conceptā prauitatem loquendo alijs aperire. Et quia reproba prædicat, dum parere asseritur, incuruata memoratur. Velut enim non se curuantes pariūt, qui cœlestia loquuntur: quia in statu fidei auditorum suorum corda ad studium erigunt bonę operationis. Que igitur praua asserit, incuruata parit: quia profectō hoc sibi loquendo agit, ut quo at tentius loquitur, in damnationis suę baratro profundius deponatur. Recte igitur dum ad partum incuruatur, mori dicitur. Pariens nanque moritur, quia in blasphemiarum suę merito condemnatur. Et quia mortis suę tormenta non præuidet, subiti dolores in eam irruere dicuntur. Subiti nanque dolores sunt, repentinę afflictiones mortis, sine prouisione ueniēntis. Subiti enim dolores irruunt, cum Iudaicę plebi suppliciorum perenniū retributiones obulant: que nunc in contemptu ueritatis posita, non formidat. Quia enim pro pateranarum traditionum obseruatione, ad eternam uitam moriendo se transire estimat, in subitos dolores tunc corrui, cum sustinere tormenta inchoat, que

at, quæ nō sperauit. Et notandū quia de moriente dicit, Irruerūt in eam dolores subiti: quia uidelicet dum per carnis molestias ad exitum uitæ cogitur, tunc flagella dolorū irruere in eā tēporaliter incipiunt: quibus eius impietas eterna uindicta puniatur. Et quia uicino exitu reproba Iudæorum mentes se alterutrū ad perfidiā cohortantur, in ipso autem momento mortis eius dixerunt ei quæ stabant iuxta eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Filium quippe peperit: quia durum in nequitia, & insuperabilem populum erudit. Que autem mulieres iuxta stant, nisi mentes æquali ordine impietatis astrictæ? Stant quippe non ueritate & rectitudine fidei, sed præsumptione & iactantia religionis. Idcirco eam ne timeat, cohortantur: quia filium peperit: ut uidelicet tātō securius in ueteri traditione mori non timeat, quanto illos etiam in ea obduratos & inconuertibiles aspiciat, quos suo magisterio eruditos cognoscit. Sed dum in se abundantius dolore compellitur, pro nihilo ducit, quicquid alijs sua eruditione profecerunt. Vnde & subditur: Quæ non respondit, neq; animaduertit. Nam dum æterni doloris experiri amaritudinem inchoat, hoc quod tēporaliter alijs præfuit, nō delectat. Vel certē idcirco de nato puero non lætatur: quia is qui gignitur sua institutione, in captiuitate cōspicitur. Vnde & subditur: Et uocauit puerū Michaboth, dicens: Translata est gloria Domini: quia capta est arca Dei. Arca quidem capitur: quia iam autore Deo, à ueris fidelibus, sanctę scripturæ sacramenta, ueræ intelligentiæ capacitate retinentur. Et Israel translata est: quia postquā à uerā religione cecidit, redolere per bonæ famę opinionem cessauit. Bene autem nō perire Israel gloria dicitur, sed transferrī: quia religionis fama quā perdidit, ad gentilitatē transiuit. Translata quippe est gloria: quia in sancta Ecclesia ueræ religionis fragrantia redolet, quæ in fide redemptoris posita, pro æterni splendoris certitudine, quam expectat, donum sancti Spiritus pignus tenet. Idcirco de nato filio lætari refugit: quia profectō dum ad gentes transiisse præteritam gloriam conspiciat, ad captiuitatem se parere ingemisat. A translatione etiam glorię filium nominat: quia profectō impietate, in qua permanet, quasi prælato nomine perpetuo representat. Potest autē per hoc quod à matre ei nomen imponitur, aperte intelligi quod uidemus. Ex ea enim nomen suscepit, à qua ei meritum impietatis uenit. Sequitur:

CAP V V.

Hilistim autē tulerūt arcam, & asportauerūt à lapide Adiuutorij in Azotū. Tulerūt Philistim arcā Dei, & intulerunt eā in templū Dagon, & surrexerūt Azotij altera die, & inuenerunt Dagon iacentē ante arcā, pronū in terra. Quid est quod arca à lapide Adiuutorij asportat, nisi quia

Greg. tom. 2

præcones ueritatis ab eo quē Iudæi falsa opinione expectāt Christo, mysteria scripturarū auferunt. Dum enim ad ueri redemptoris cognitionē, sanctæ scripturæ testimonia cōuertunt, ab eo nimirū, in quē sui exilij spem Iudæi posuerant, arcā tollūt. Er quia gentibus fidei mysteria credunt, arca Dei in Azotū perducit. Quæ profectō arca in templū inferit. Quid ergo fuit tēplū Dagon nisi unaqueq; anima infidelis, quondā idololatriæ superstitione polluta? Quid simulacrū Dagon, nisi totius idololatrię superstitionē designat? Quid igitur erat aliud, mysteria fidei cordibus gentiliū intimare, quā arcā Dei in templū Dagon inferri? Velut enim iuxta Dagon statuebat arca, dum prædicatorum sanctæ Ecclesię gentiles admonerent, ut ad probandā fidei ueritatē & prædicationē quā audiebāt, & idololatrię quā tenebāt, errores discuterēt. Bene itaq; die alia Dagon pronum in terra ante arcā iacentē Azotij repererunt. Vnā quippe diem Azotus habuit in audita prædicatione ueritatis, altera in cognitione fidei. Primo nanque die arca Dei iuxta Dagon statuit: quia in audita prædicatione redemptoris, erroris uetusti tenebras deprehendunt. Altera uerō die surgentes, pronū in terra ante arcā iacentem Dagon inuenerunt: quia & in cognitione ueritatis statū idololatria perdidit. Vnde & bene cū lapsus Dagon asserit, iacere pronus in terra memorat. Ante arcā quidē cadit: quia ex superiorū diuinorū scientia innotescit. Sed pronus in terra iacet: quia auctore iā Deo, ad aspectū fidelium simulatae rationis imaginē nō habet. Qui enim pronus in terra iacet, faciē in terra deprimit. Per faciē uerō simulachri simulatio exprimit rationis. Pronum itaq; in terra iacere est, iam uera cognoscētib; simulatiōis suę fraudibus illudere nequaquam posse. Sed tamen ut certius gentiles uera cognoscerent, eandē fidei nostræ audiam rationē, & superstitionis suę uetustā consuetudinē, magis ac magis discutere conati sunt. Aptē itaq; sequitur: Tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. id est in templo, ubi arca Dei posita fuerat. Quid est ergo Dagon in locū suū restituere, nisi iuxta iam cognitā spiritaliū sacramentorū ueritatē, idololatrię statū subtili cōsideratione perquirere: & quia quo subtilius idololatriæ error aspiciat, uerius condemnatur, subiunctum est: Rursusq; diluculo surgentes, inuenerunt Dagon iacentē super faciē suam coram arca Domini. Diluculo iterum surgunt: quia ad amorem auditiæ bonitatis iam certitudine deliberationis se erigunt. Primus itaq; dies probationis est, sequens cognitionis, tertius uerō deliberatae iā certitudinis, & oblatae professionis. Qui profectō dies quia illuminatis cōuersorū mentibus, in splendore perfectæ & consummatæ fidei illuxit, sequitur: Caput autē Dagon, & duæ palmæ manū eius abscissa, erant super limen. Porro Dagon truncus remanserat in loco suo. Quid enim Dagon, id est idololatrię caput, est aliud, nisi ipsum initium omnis iniquitatis diabolus? Et quæ sunt palmæ manuum eius, nisi uniuersa opera idololatriæ? Caput itaq; Dagon amisit: quia per idolorū

LI culturam

culturam regnare maligni spiritus in corde gentili-
 um defunt. Palma etiam manuum eius abscissae
 sunt: quia idolis uanis sacrificia nusquam offerunt.
 Et quia a cunctis fidelibus eius deformitas ubique
 conspicitur, truncus Dagon in loco suo reman-
 se memorat. Caput uero & manus abscissae, & su-
 per limen positae memorant: quia profecto quis-
 quis ad ueram fidem ingreditur, principia diabo-
 licae suasionis repellere, atque uniuersis eiusdem sa-
 tanae operibus renuciare praecipitur. Posita ergo
 haec sunt in limine, ut ab introeuntibus concu-
 tur: quia uere fidelis esse non poterit, qui & prauis
 maligni spiritus consilijs aduersari, atque iniquis o-
 peribus non proponit. Nam qui Dagon caput at-
 terere, & manus uitat, & si fidelium numero con-
 tineri uideatur, idololatra quodammodo esse con-
 uincit. In oblectatione etenim demonum non solum
 exteriora sacrificia, sed etiam iniqua desideria ab eo-
 rum cultoribus offeruntur. Qui ergo in uere fidei co-
 gnitione receptus est, & ab immundis desiderijs,
 & prauis operibus non remotus, quia Dagon col-
 lidere caput & manus despicit, maligno spiritui,
 quem in oblatione caeremoniarum despicit, per in-
 ternam concupiscentiam, & exterioris uitae immun-
 ditiam oblationem facit. Quare & subditur: Propter
 hoc non calcant sacerdotes Dagon super limen
 usque in hodiernum diem. Sacerdotes quippe Da-
 gon se esse insinuant, qui super limen non calcant.
 Quibus in uerbis cautè inspiciendum est: quia non
 dixit limen, sed super limen: ut caput & manus Da-
 gon calcanda esse doceantur, quae super limen ab-
 scissa esse referuntur. Idcirco autem sacerdotes su-
 per limen non calcant: quia abscissas eius manus
 & caput pede conterere uitant. Sacerdotes namque
 Dagon usque in hodiernum diem remanent: quia
 qui per immunda desideria antiquo hosti sacrifici-
 cent, adhuc sunt. Qui profecto super templi limen
 calcare refugiant: quia nec immundis suggestio-
 nibus, nec malis operibus resistunt. Dagon itaque
 sacerdotes sunt: quia etsi manufactis se idolis non
 humiliant, concupiscentiarum tamen simulachris
 per nepharia opera se incuruant. Sequitur: Aggrauata
 est manus Domini super Azotios. Manus Do-
 mini est uirtus diuinae potestatis. Et quia in Azotios
 primordia gentilitatis designata sunt, quid
 est quod manus Domini super Azotios aggrauata
 perhibetur? Sed manus super Azotum aggraua-
 uauit, cum gentiliu corda uirtute suae potentiae
 ad conuersionem mouit. Nam dum per internam aspi-
 rationem eis uim aeternae mortis innotuit, de per-
 petratris iniquitatibus, gentium mentes mirabili
 terrore percussit. Quia ergo dum manus Domini
 aggrauata dicitur, interfici Azotij perhibent, gra-
 uedo haec manus accipitur in multiplicatione co-
 uersorum. Nam moris gentilibus fuit, ab infidelitate
 separari. Manu quoque Domini occidi est, eandem
 uerae fidei cognitionem non ministerio hominum,
 sed diuina uirtute promereri. Leuis itaque erat ma-
 nus Domini super Azotum, cum adhuc per pau-
 cos ministros fidei pauci errorem defererent gen-
 tilitatis. Vnde & quasi de aggrauatione manus

orare uerbi ministros Dominus admonet, dicens:
 Messis quidem multa est, operarij autem pauci: rogat
 Dominus messis, ut mittat operarios in messem suam.
 Quasi aliter dicat: Qui per paucos ministros, ue-
 lut leui manu paucos ab infidelitate separat, roga-
 te ut ministros multiplicet, ut quasi in conuersorum
 multitudine manum grauet. Sed & modus interfe-
 ctiois exponit: quia quisquis mori hac interfectio-
 ne dicit, dum ad purgandum uentrem exiret, in superio-
 ri parte natum morderi a muribus perhibet. Ad li-
 teram una percussio hic ostendit, sed in typica ex-
 positione geminatur. Nam per litteram significatio-
 nem, & grauationem manus Domini, & murium
 morsus ad eiusdem mortis effectum pertinet: quia
 ad hoc dicitur manus Domini super Azotios ag-
 grauari, quod per murium morsus interfici. Quia uero
 per spiritalem significationem duas mortes agno-
 uimus, unam uidelicet qua peccatores iustitiae pec-
 cando moriuntur: alteram, qua iusti a peccatis in
 quibus uiuerant, poenitendo se erigunt: unam quae
 ad humana corda diabolo suadente ingreditur, al-
 teram quam omnipotentis Dei uirtus operatur: ne-
 cesse est ergo ut utraque mortem in hoc loco spiri-
 tualiter attendamus. Mors quidem qua peccatores
 a peccatis poenitendo refurgunt, designatur quia
 dicit: Aggrauata est super Azotios manus Domi-
 ni. Illa autem mors, qua gentiles se immunditiae
 & iniquitati seruos exhibuerunt, designatur, cum
 morderi a muribus & interfici dicitur. Mus quip-
 pe immundum est animal, & per legem edicti prohi-
 bitum. Quid ergo per mures, nisi daemonia desi-
 gnantur? Et quid est morderi a muribus, nisi pec-
 cati poena lacerari? Sed morderantur a muribus,
 cum ad purgandum uentrem egrediebantur. Quid est
 ergo purgare uentrem, nisi expletionem peccati mise-
 rae famae foetorem proferre. Qui ergo ad purgan-
 dum uentrem egreditur, murium morsu perimitur:
 quia qui peccando ad aliorum notitiam per exemplum
 prauitatis extenditur, ad aeternam quoque mortem
 graui daemonum obligatione retinetur. In secre-
 tiori enim parte natum percussit perhibetur: quia
 peccator quisque ex ea parte uulnus accipit animae,
 quam incuruat ad peccati delectationem. Cum ergo
 manus Domini super Azotum aggrauatur, a
 muribus percussus asseritur: quia praedicantibus
 aeternae uitae doctoribus, dum ab infidelitate gen-
 tiles conuersi sunt, qua peccatorum morte suasio-
 ne demonum obligati essent, cognouerunt. Morde-
 ri igitur Azotios post aggrauatam manum Domi-
 ni, est post uerae fidei cognitionem demonibus non
 subijci, sed quibus se peccati foetoribus poena mor-
 tis obtulerant, per fidei illuminationem intueri.
 Quasi enim tunc mori sunt, quando peccatorum
 suorum morsus agnouerunt. sequitur: Videntes
 autem uiri Azotij huiusmodi plagam, dixerunt:
 Non maneat arca Dei apud nos, quoniam dura est
 manus eius super nos, & super Dagon Deum no-
 strum. Nam cum cernerent templa destrui, sacri-
 ficia cessare, uxores a uiris, & uiros ab uxoribus di-
 uidi, a genitoribus filios, & patres filijs separari,
 quid aliud quam & super se, & super superstitionem
 suam

Psal. 46

Rom. 5

suam manum Domini duram esse putauerunt: Sed quid
 deinde factum fuerit, sequitur: Et mittentes congrega-
 runt omnes satrapas Philistinorum, responderuntque
 Gethai: Circumducatur arca Dei. Quia satrapas
 Philistinorum congregauerunt dicitur, quare autem
 congregauerunt non dicitur. Sed quia respondiisse
 satrapae dicuntur, & circumducendae arcae consi-
 lium tribuisse: quia ad tribuendum pro eadem arca con-
 siliu uocati essent, aperte cognoscitur. Qui ergo sunt
 satrapae Philistinorum, nisi electi praedicatores gen-
 tilium? Satrapae quidem principes dicuntur. De qui-
 bus profecto principibus per Psalmistam dicitur: Prin-
 cipes populorum congregati sunt cum Deo Abraham.
 populorum namque appellatione gentes designantur.
 Qui ergo populorum nomen, & principum
 posuit, nimirum eos de quibus loquimur Philistino-
 rum satrapas designauit. Qui certe populorum prin-
 cipes cum Abraham Deo conuenerunt: quando ad sa-
 lutem conuertendarum gentium, hoc praedicator
 res sonuerunt uerbo, quod omnipotens Deus in-
 terno eis aspirabat desiderio. Quasi enim in audi-
 torum gentiliu cordibus mira erat conuenientia Dei
 & principum, cum simul & a sanctis praedicatori-
 bus ratione rectae praedicationis acciperent, atque
 a Domino fructum bonae uoluntatis. Et quia aduersa-
 rij esse cognoscunt, qui dixerant, Non maneat arca
 Dei apud nos: quomodo principes mittentes con-
 gregant? Sed mittere, & principes congregare, est
 sanctorum praedicatorum mentes ad praedicationis in-
 stantiam prouocare: quia illic erat attentius praedi-
 candum, ubi gentiliu corda in errore profundius
 mergebant. Hinc est quod egregius doctor nobis
 gloriat, dicens: Ab Hierusalem, usque Illyricum
 per circuitum repleui Euangelium Christi: sic autem
 hoc praedicaui Euangelium non ubi de eo an-
 nuntiatum fuerat, ne super alienum fundamentum
 aedificarem. Prouocati ergo sunt principes non de-
 siderio, sed errore infidelium, cum inde Deo lucrum
 maius facere arbitrati sunt, unde caligo errorum
 per flatum superbiae sublimius ferebatur. Quare
 & sanctae praedicationis instantia designatur, cum
 subditur: Responderuntque Gethai: Circumdu-
 catur arca Dei. Illi dicunt, Non maneat arca Dei
 apud nos: & isti dicunt, Circumducatur. Quid
 est enim arcam Dei circumducere, nisi uerae fidei
 mysteria publice praedicare? Manet enim arca apud
 eos qui uerae fidei sacramenta, quae audiunt, per
 amorem amplectuntur. Qui autem, Non maneat
 apud nos arca, dicunt, praedicationem fidei a se uer-
 ti concupiscunt. Satrapae ergo e contrario dicunt:
 Circumducatur arca Dei: quia illis attentius diuina
 praedicabant, quos ad odium ueritatis grauis
 error accendebat. Et quia per sanctorum praedica-
 torum ministeria, etiam talium magna lucra regnis
 coelestibus illata sunt, sequitur: Illis autem cir-
 cunductibus eam, stabat manus Domini per singulas
 ciuitates interfectionis magna nimis, & percutiebat
 uiros uniuersiusque urbis a paruo usque ad maiorem,
 & computrescebat prominentes extales eorum. Arca quippe circumduci-

tur, cum mysteria fidei palam & sine timore praedi-
 cantur. Et quia inter initia fidei innumerum conuer-
 rebant, interfectio magna nimis per ciuitates sin-
 gulas facta perhibetur. Item quia non solum sim-
 plices, sed sapientes conuersi sunt: eadem interfectio
 a paruo usque ad maiorem facta asseritur. Sed per eam
 dem percussione computrescere extales referunt.
 Extales quippe putrescere, est peccati meatus
 ab effusione consueti foetoris poenitentiae interi-
 re. Bene namque percussus est, cuius prominentes
 extales computrescunt: quia nimirum nonnulli sunt,
 qui post munditiam conuersionis, pristina inuolu-
 untur sorde flagitij. horum profecto prominentes
 extales minime computrescunt: quia ad consue-
 tum peccatorum fluxum per iniqua opera recur-
 uantur. Hos nimirum ab imperfecta percussione
 male sanos ille redarguit, qui ad foetores pristinos
 deuolutos insinuat dicens: Canis reuersus ad uomitum,
 & sus lota in uolutabro lutu. Quasi enim ad
 computrescendum extales percutiebat ille, qui uer-
 bi gladium ingerens, ait: Non regnet peccatum in
 uestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs
 eius. Potest autem per hoc quod Azotij dicitur, Non
 maneat arca apud nos, eorum qui de eisdem gentibus
 & uerbum fidei audierunt, & ad aeternam uitam mi-
 nime praedestinati credere noluerunt, peruersitas
 designari. Circumducere ergo arcam Dei satrapis
 fuit, sanctis praedicatoribus eius uerbum ueritatis
 subtrahere, atque illis qui digni erant, mysteria fidei
 reuelare. Circumducta ergo est arca: quia fidei no-
 strae sacramenta ab aliorum notitia sublata sunt, atque
 alijs reuelata. Vnde & cum circumduceretur, inter-
 sectio magna nimis per singulas ciuitates fieri per-
 hibetur: quia ubicunque uerbum ducebant fidei, gra-
 tia multiplicabatur conuersionis. Et quia ubicun-
 que praedicabant, inter eos qui credebant, erant
 qui praedestinati ad aeternam uitam non erant, se-
 quitur: Miserunt arcam Dei in Accaron. Cumque
 uenisset arca Dei in Accaron, exclamauerunt Accaroni-
 tae, dicentes: Miserunt ad nos arcam Dei ut interficiat
 nos, & populum nostrum. Miserunt ergo & congregauerunt
 omnes satrapas Philistinorum. Qui dixerunt: Dimittite
 arcam Dei in locum suum. Satrapae (ut diximus) sancti
 praedicatorum intelliguntur: Accaronitae, qui interpretantur
 steriles, gentiles designant inconvertibiles. Qui nimirum
 praedicatorum dimittende arcae consiliu tribue-
 runt, ut si salutem suam de diuina praedicatione re-
 cusarent, fidelibus ad aeternam patriam cum sacra-
 mentis fidei tendentibus, non obstitent. Locus
 namque arcae diuinorum uidelicet sacramentorum,
 ibi esse cognoscitur, ubi quicquid de omnipoten-
 te Deo nunc per scripturarum mysterium dicitur, aper-
 ta postmodum nobis cognitione reuelatur. Proprium
 quippe arcae locum cognouerat, qui dicebat: Videmus
 nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad
 faciem: nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam
 sicut & cognitus sum. Consiliu itaque satraparum
 fuit, ut in locum suum reuerti arcam Dei permitterent:
 ut uidelicet qui de uerbi praedicatione nullum fidei
 fructum ferebant, eam saltem il-

2. Pet. 2

Rom. 6

1. Cor. 13

lis dimitteret, qui ex ea fructum sibi in aeternitate prae pararet. Bene igitur qui remittenda arca consilium accipiunt, Accaronitae nominantur. Accaronitae quippe interpretantur steriles. Quia enim de audita fidei ueritate, nullum credulitatis aut boni operis fructum dederunt, steriles erant. Tollenda ergo arcae principes consilium praebuerunt, sed a sterilibus: ut uidelicet uerbi Dei semen, quod in pessima terra germinare non poterat, terrae optime seruarietur, quae de hoc labore hyemis, in perenni uita fructum centesimum proferret aetatis. Et causam protinus relaxanda arcae ostendit, cum praedicatoribus subdit, Ne interficiat nos cum populo nostro. Accaronitae clamauerunt: Miserunt arca Dei ad nos, ut interficiat nos & populum nostrum. Satrapae consilium tribuunt, dicentes: Dimittite arca Dei Israel, ut non interficiat nos cum populo nostro. Quis est populus de quo satrapae, id est principes dicunt, Vt non interficiat nos cum populo nostro? Quis est populus nisi populus Christianus? Dicunt ergo principes: Dimittite arca Dei Israel, ut reuertat in locum suum. Quasi dicat hoc: Unde uos mori pertimescitis, nobis ad aeternae uita meritum exercere non prohibeatis. Sed quod addunt, Vt non interficiat nos cum populo nostro: gentilium quidem reproborum corda, in errore suo per hanc responsionem confundunt, dum inde se isti affirmarent mortem euadere, unde illi trepidarent mori. Arcam quoque Dei sancti praedicatoris auferunt: quia dum contemptoribus spiritualia panduntur, ad damnationem indiscreti praedicatoris agitur, si eadem diuina mysteria, non imitanda perfidis, sed irridenda, & concludenda deserantur. Nam quasi transferenda arcae non tam satrapae quam satraparum Dominus praecceptum ponebat, dicens: Nolite sanctum dare canibus, neque ponatis margaritas ante porcos, ne conuersi conculcent eas pedibus suis. Hinc iterum dicit: Si percuti uos fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Arcam itaque ne moriantur auferunt: quia contemptoribus idcirco spiritualia abscondunt, ne de eorum contemptu, qui temere ea proferunt, ex indiscretionem puniantur. Sed quia Accaronitis arca praecipitur dimitti, hoc profecto insinuat, quod praemissi: quia tempore persecutionis, sanctorum praedicatorum exhortatio facta est, ut ipsi crederent, aliquando autem, ut si ipsi uerbum non recipere, illud recipientibus non obstarent, & si ipsi tormentorum metu, salutis uiam non arriperent, eis impedimento non essent, qui ad regna caelestia festinare nec minis, nec poenis destitissent, se quis: Fiebat enim timor mortis in singulis urbibus, & grauissima ualde manus Domini. Hoc quidem ad exteriorem persecutionem qualiter accipiat, supra expositum est. Sequitur: Viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebant in secretori parte natium: & ascendebat ululatus uniuersiusque ciuitatis in caelum. De natium quidem persecutione quia superius diximus, dicendum hic non esset: si hic aliud quam ibi nequaquam diceretur. Quid est ergo, quod dicit: Viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebant? Nunquid uero si qui mortui non fuerant, morderi iterum pro-

Matth. 7

Matth. 10

arcae poena debuerunt? Sed & cum percussorum clamor in caelum ascendisse dicitur, satis ostendi poterat quia de uiuis, & non de mortuis diceret. Neque enim in caelum ascendere clamor poterat uirorum mortuorum. Sed quia percussione natiui superius retulimus ad cognitionem peccatorum, sunt profecto uiri, qui non sunt mortui. Viri quippe sunt, qui pro aeterna uita quam appetunt, agere fortia decreuerunt. Sed uiri adhuc non sunt mortui, qui agere magna deliberant, & tamen ad doloris compunctionis, mala praeterita nequaquam pensant. Mordent ergo a muribus, ut moriantur: quia in quibus nequiter ceciderunt recolunt, & pro praeteritis actibus se promereri aeternae uitae amissionem credunt. Quia ergo uiri sunt, de Dei misericordia non desperant: & quia mordentur ut moriantur, de eo quod magni esse incipiunt, se non exaltant. Quorum profecto clamor in caelum ascendit: quia omnipotens Deus conuersorum gemitus clementer accipit. Et quia in tempore conuersionis gentium, magnus erat ad fidem concursus, non ab aliqua una, sed a pluribus ciuitatibus. clamor ascendisse perhibet. Unde & in persona uniuersalis Ecclesiae propheta deprecatur, dicens: Intende orationi meae, a sinibus terrae ad te clamauit. Et in caelum ascendisse clamorem a sinibus terrae clamantis ostendens, ait: Exaudiuit de templo sancto suo uocem meam, & clamor meus in conspectu eius introiit in aures eius. Cum ergo una quaeque ciuitas in caelum clamasse dicitur, uniuersalis poenitentia conuersionis commendatur. Quod si percussio ad conuersionem, clamor autem refertur ad diuinae laudis deuotionem: hoc profecto in mysterijs scripturarum legitur, quod uidemus. In Dei namque omnipotentis laudibus una quaeque ciuitas clamat: quia redemptoris praecordia orbis uniuersus nequaquam tacet: quem non absconset praedicat, sed ineffabilis laetitiae iubilatione collaudat. Quid enim aliud quam uniuersas ciuitates ad clamorem cohortabat, qui dicebat: Omnes gentes plaudite manibus, iubilare Deo in uoce exultationis, quoniam Deus summus & terribilis, & rex magnus super omnes Deos? Hinc iterum admonens ait: Iubilare Deo omnis terra, seruire Domino in laetitia. Hinc rursum, tam plagam mordentium murium, quam clamorem ciuitatum exprimit, dicens: Comoueat a facie eius uniuersa terra, dicite in gentibus: quia Dominus regnauit. Praemiserat enim: Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra. Comotio quippe terrae pertinet ad doloris poenitentiae: cantare Domino, siue annunciare in gentibus, quia Dominus regnauit: ad studium praedicationis, & ad deuotionem diuinae laudis. Uniuersiusque ciuitatis clamor in caelum ascendit: quia in uniuerso orbe tam praedicationis ueritas, quam deuotionum laudes a fidelibus sanctae Ecclesiae declamantur: quae ad superni auditus celsitudinem per susceptionem diuinae dignationis assumuntur.

Psal. 66

Psal. 17

Psal. 85

Psal. 46

98

CAP V T VI.

Lit ergo arca Domini in regione Philistinorum septem mensibus. Quid septem menses isti, nisi tota uita praesentis prolixitatem designant? Quamquam Azotij & Acca-

& Accaronitae clamaret, Circuducatur arca Dei Israel, & non maneat arca Dei apud nos: ueritate tamen sanctae historiae dicitur, quod in typo sanctae Ecclesiae cognoscamus, quia in regione Philistinorum arca Dei septem mensibus fuit. Non ergo malorum & impiorum hominum uoluntas, sed Dei dispensatio in salute gentilium adimpleta est. Iam quidem de gentilitate sublata sunt impij, iam mortui sunt qui Christi confessores persequebantur, & tamen arca Dei a Philistinorum regione non tollitur: quia diuina sacramenta apud gentes sancti Spiritus poculo debriatas, per studiosam sollicitudinem reseruantur. Bene autem dicitur septem mensibus: quia sanctarum scripturarum mysteria usque in mundi finem cum Christi fidelibus perdurabunt. Sed quisquis eiusdem sanctae scripturae mysteria per gratiam intimae charitatis apprehendit, non de loco in quo temporaliter arca dimittitur, sed de eo in quo aeternaliter sistitur, sollicitus fuit. Quare & subditur: Et uocauerunt Philistini sacerdotes & diuinos dicentes: Quid faciemus de arca Dei? Indicate nobis, & quomodo remittamus eam in locum suum. Qui sunt, qui sacerdotes & diuinos consulunt, nisi fideles sanctae Ecclesiae qui aeternae salutis uiam sine errore tenere concupiscunt. Et qui sacerdotes & diuini, nisi sanctae Ecclesiae praedicatores intelliguntur? Sacerdotes quippe sunt ob oblationem sacramenti, diuini uero, ministerio praedicationis. Nam duo ista in pastoris persona conueniunt, si ei adit & sanctitas uita, & eruditio sapientiae: qui ad purganda peccata subditorum constitutus est, & ad errorum caliginem praedicationis luce depellendam. Pastor ergo sanctae Ecclesiae, qui uita sanctitatem habet, & diuinae praedicationis uirtutem non habet, sacerdos quidem & non diuinus est. Item si uerbi facundiam retinet, sine uita sanctitate, & si diuinus esse cernitur, sacerdotij honore nequaquam decoratur: quia quod sublimiter praedicat, terrena actione conculcat. Qui autem de arcae loco, & de remittenda arca Dei interrogant, & sacerdotes, & diuinos uocant: quia nimirum ij qui de cognitione diuinae praedicationis uenturae uitae gaudia diligunt, ad salutis consilium nec carnales sapientes, nec multum simplices religiosos pastores quaerunt. Sacerdotes itaque, & diuinos uocant: quia eis se committunt, qui & superni rectitudinem itineris demonstrant sublimitate scientiae, & pro subditis omnipotenti Deo idonei intercessores sunt, per puritatem uita. De remittenda igitur in locum suum arca interrogant: quia de ista cognitione scripturarum, quam in mysterijs uerborum accipiunt, transire ad perfectam Dei cognitionem in aeternitate concupiscunt. Veluti enim arca remittitur, cum parua ista cognitio per uita praesentis transitum adimpletur. Et in loco suo ostendit arcae Dei gloriam cernimus, quando ab altis figurarum tegminibus speciem diuinae maiestatis reuelata facie contuemur. De ista quippe in loco suo arcae relatione per prophetam dicitur: Et non docebit uir ultra proximum suum dicens, Cognitione

Greg. tom. 2

Dominum, a minimo usque ad maximum cognoscent me. Hinc Ioannes repromittit, dicens: Cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam uidebimus eum, sicuti est. Sed iam remittenda quod consilium sacerdotibus, & diuini quaerentibus tribuunt, attendamus. Nam sequitur: Qui dixerunt: Si dimiseritis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam uacua, sed quod debetis reddite ei pro peccato: & tunc curabimini, & scietis quare non recedat manus eius a uobis. Quidnam est arca uacua, nisi diuina scientia, sine bona operatione? Vacuam namque arcam remittere, est de cognitione spiritualium sacramentorum, fructum boni operis nullum ferre. Vacua ergo arca remittitur, cum mens ad fidem uenientis ad aeternam Dei contemplationem iam transire desiderat, & tamen in hac uita bonis operibus insudare nequaquam curat. Praedicatorum ergo uoce praecipitur, ut arca cum dimittitur, uacua non relaxetur: ut si bona opera quisquis fidelis est non multiplicat, ad aeternam Dei omnipotentis cognitionem, quod transurus sit, confidere non praesumat. Vacua autem arca non dimittitur, si illud ei pro peccato redditur, quod debetur. Quid est quod pro peccato debetur arcae, nisi afflictio deuote poenitentiae? Quo in loco notandum est: quia eis loquitur, qui a muribus mori sunt. Qui enim sunt mori a muribus, nisi qui in fidei catholice illuminatione positi, ante eiusdem fidei cognitionem, siue post praua egisse se recolunt? Nam qui ante gratiam regenerationis nulla crimina admisit, & regenerationis donum digna conuersatione retinuit, arcae quidem debet: sed ei pro peccato non debet. Cognitione quidem diuini eloquij, boni operis reddere fructum cogitur: sed ad poenitentiae satisfactionem ex scelerum, quae respuat, debito non urgetur. Qui ergo mordentur adhuc, debitum arcae pro peccato reddant, ut pro criminum memoria, humilem poenitentiae oblationem omnipotenti Deo restituant. Et tunc quidem curantur: quia tum conscientiae uulnus obducitur, cum afflictio mens per poenitentiam ad sperandam ueniam securitatem releuatur. Tunc etiam sciunt, quare manus Domini non recedat ab eis: quia tunc utilitatem compunctionis, seu afflictioe carnis bonum intelligunt, cum de fiducia diuinae indulgentiae ineffabiliter laetantur. Quid est enim dolor poenitentiae, nisi plaga molestia ex daemonum percussione? Nam quasi in dolore plaga adhuc acriter pungentis suspirabat conuersus ille, cum diceret: Conuersus sum in grumna mea, dum configitur spina. Quid enim grumna nisi afflictionem insinuat poenitentiae? Sed in eadem grumna conuersum se asserit, dum spine confixuram sentit. Quasi dicit: Dum recordatione flagitij mordeor, arcae debitum reddere non desisto. Spina quippe configitur, dum per omnipotentis Dei dispensationem, ad lachrymas conuersorum anima criminum recordatione inflammatur. Et arcae debitum soluitur, quando iam pro qualitate criminis mensura extenditur lamentationis, cum post diuturnas lachrymas afflictioe diu menti, interni solatij lux infunditur.

1. Ioh. 3

Psal. 32

LI 3 tur,

tur, atq; a percussione intimae pondere diuino do-
no leuigatur: cum iam purgatae menti per gratiam
suae inspirationis omnipotes Deus appropriat, atq;
ex fiducia cōsecutae indulgentiae eam exhilarat, quā
ei ex praesentiae suae gratia summistrat. Quasi em̄
de percussione sanatur, cum per refuse indulgenti-
ae gratiā magnitudo doloris de poenitentis afflic-
tamente remouetur. unde & is qui in aerumna
conuertebatur, dum cōfigeretur spina, in eodem
Psalmo omnipotentem Deum curationis suae au-
thorem laetanter alloquitur, dicens: Tu es mihi re-
fugium a pressura quae circumdedit me, exultatio
mea. Pressuram quippe uocat grauissimam ualde
manum Domini. De qua percussione grauissime
manus etiā Paulus loquitur, dicens: Ipse enim spiri-
ritus pro nobis postulat gemitibus inenarrabilib.
Qui ergo a pressura inuenisse Dñi refugiu, & exul-
tationem insinuat ab interni doloris percussione,
gaudio diuinae indulgentiae curatum se esse mani-
festat. Hinc item dolens adhuc confitetur, dicens:
Tibi soli peccaui, & malum corā te feci. Sed quia
de curatione praesumit, insinuās ait: Auditui meo
dabis gaudium & laetitiam, & exultabunt ossa humili-
ata. Debitū ergo arce redditur pro peccato, cum
peccatores ex scripturae sacrae cognitione affligun-
tur, & cruciatu tergere culpas satagunt, quas car-
nis delectatione traxerunt. Curantur autē, quan-
do iam expleta mensura afflictionis, ad fiduciam
diuinae indulgentiae per auxilium releuantur in-
terni solatiij. Vnde & Psalmista loquitur, dicens:
Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis
nobis in lachrymis in mensura. Lachrymarū quip-
pe potus ad mensuram dat: quia profecto pecca-
tor est ex interna Dei aspiratione, pro culpa com-
pungitur, ex eadem cōpunctionis afflictione eod-
dem consolante releuatur. Vnde & per Moysen
Dominus dicit: Ego occidā, & ego uiuere faciam:
percutiam, & ego sanabo. Percutit namq; & sanat:
quia quos per cōpunctionem sauciat, per indul-
gentiae securitatem curat. Bene itaq; curatis iam
dicitur: Et scietis quare manus eius non recedat
a uobis. Nam antequam curet, quare manus Do-
mini ab eis non recedat, scire nō possunt: quia tūc
poenitentiae bonū intelligunt, cum in purificato
iam corde sancti Spiritus gratiam recognoscunt: &
diuinae indulgentiae dona cōcupiscunt, de quibus
ineffabili exultatione gratulantur. Nam curantis
iam manus Domini causam, qua ab afflictione nō
recesserat, eos scisse cōspexerat, qui percussorum
exultationes exprimit, Deo loquēs & dicens: Re-
pleti sumus mane misericordia tua, exultauimus
& delectati sumus pro diebus quibus nos humili-
asti, annis quibus uidimus mala. Velut enim
in nocte poenitentiae luctum exceperant, qui mane
uidelicet diuinae dignationis apparente clari-
tate, se repletos misericordia cōgaudebant: qui se
delectatos pro diebus, in quib. humiliati fuerant,
asserunt: per donum curationis, grauitatē manus
Domini, quare ab eis non recesserat, scire demon-
strant. Sed quia a principibus adhuc per consiliū
dicit, ut quod debetur pro peccato arce reddatur,

Psal. 31

Rom. 8

Psal. 50

Psal. 79

Deut. 32

Psal. 89

& quid sit illud quod debetur, nō exponitur, ad-
iunctum est: Qui respondentes dixerunt: Quid
est quod pro delicto reddere debeamus? Respon-
derunt illi: Iuxta numerum prouinciarū Philistinū
quinq; anos aureos facietis, & quinq; mures: quia
plaga una fuit uobis, & satrapis uestris. Facietisq;
similitudines anorū uestrorū & similitudines mur-
rium qui demoliti sunt terrā: & dabitis Deo Israel
gloriā, si forte releuet manū suā a uobis, & a dijs
uestris, & a terra uestra. Quid est quod quinq; a-
norum similitudines, & totidem similitudines mu-
rium, iuxta prouinciarū numerum fieri iubentur,
& sic arcæ debitū soluitur? Hæc profecto si more
Iudaico secundum literæ uilitatem pensantur, nō
solū despicienda sunt, sed nec auditu digna. Quæ
profecto dignè accipit, qui quo uiltiora per lite-
ræ sonum audit, eo ea per spiritalem significatio-
nem uiltiora esse intelligit. Nam sanctus Spiritus
quo inspirante tota hæc sacra historia scribitur,
nunquam tam uiltia promeret, si in huius uilitatis
arcana magna quaedam, & preciosa ualde myste-
ria non signaret. Vnde doctor egregius fatetur, di-
cens: Omnia in figura contingebant illis, scripta
sunt autem propter nos, in quos fines seculorum
deuenerūt. Eo igitur per spiritum altius requiren-
da sunt, quo in exposita uelut carne literæ uile cer-
nitur, quod loquuntur. Quæ ergo sunt anorum si-
militudines, quæ murium imagines? Et quia hæc
tam ad tentantia dæmonia, quam ad membra pec-
catorum foetoribus exposita, superius retulimus:
similitudines anorum & murium, qua significa-
tione deaurantur? Sed profecto tunc arce debitū
pro peccato bene soluitur, si anorū & murū simi-
litudines ex auro fabricentur. In anī quippe simi-
litudine emittendi foetoris membrum cernitur: &
tamen quia similitudo non ueritas est, foetore iam
nullo maculatur. Et quia de auro efficit, hoc pro-
fecto insinuat: quia ex splendore pulchritudinis,
species commutatur deformitatis. Peccator ergo
conuersus anī similitudinē facit, cum quibus pec-
cati foetoribus membra sua deposuerat, ad memo-
riam ducit. Anī ergo similitudinē fabricare, est
membrorū suorū nuper peccantiū turpitudinem,
poenitenti corde recolere. Non itaq; anum, sed a-
nī similitudinē fabricat, qui & a peccati foetori-
bus membra abluit, & eadē membra, quibus pec-
catis subdiderit, recolere non omittit. Et quidē ex
auro fieri anī similitudo cernit: quia ad precii eter-
næ salutis, peccatorū turpitudines atteruntur. Vel
fortasse memorando similitudines anorū sūt, flen-
do deaurant: quia & recolendo quæ fecimus, sin-
gimus, & dum cōmissa attentius lugemus, in iusti-
tiæ splendorē membra deauramus. Anorum ergo
similitudo, non ueritas cernit: quia tunc peccator
suae deformitatis ignominiam respicit, cum praua
opera nō solum cōmittendo non exercet, sed etiā
in praeterito se cōmississe uehemētē dolet. Quin-
que autē anī fieri iubent: quia uersalis omnīū
gentiū satisfactio imperatur. Vnde & cautē nota-
tum est: Iuxta numerū prouinciarū Philistinū. Quare
enim quinq; sunt Philistinorū prouinciae, nisi

Apo. 21

Rom. 6

Rom. 3

nisi quia carnalis uita gentiliū designatur: Quia
enim quinq; sensus corporis non ad laudem crea-
toris, sed ad carnalem uitam contulit, per quina-
rium numerum Philistinorum prouinciae expri-
muntur. Quinq; anos aureos praecipuntur ut fa-
ciant, ut de omnibus compungantur sensibus: &
quia omnes peccauerūt, ideo ad supernae uitae cla-
ritatē membra omnia redigant, quae per oblecta-
menta carnis, omnimoda polluerunt forde flagi-
tij. In auro quippe supernae conuersationis fulgor
ostenditur, quia per Ioannem de superna ciuitate
dicitur: Ipsa uerō ciuitas aurū mundū, similis uitro
mundo. Membra igitur deaurantur, cum corpus
terrena & cœnosa concupiscentiā cōditate de-
forme, in splendorē cōmutatur aeternae uitae: cum
uidelicet per sanctae conuersationis pulchritudi-
nem radiat, quod in appetitu mundanae delecta-
tionis peccatorū foetore sordebat. Ad istam nāq;
deaurationē, bēatus Paulus auditores suos admo-
nebat dicens: Sicut exhibuistis membra uestra ser-
uire immunditiae & iniquitati ad iniquitatē, ita ex-
hibeat membra uestra seruire iusticiae in sancti-
ficationem. Et quasi ad anorum similitudines eos
respicere compellens, intulit dicens: Quem ergo
fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubesci-
tis? Nam finis illorum mors. Anorum ergo simili-
tudines ad ruborem fiunt: quia profecto cōdita-
tis nostrae maculas ad memoriam ducimus, ut de
eisdem maculis confundamur. Sed deaurantur ad
securitatem: quia profecto dū deformitatē nostrā
supernae uitae claritate obducimus, diuini exami-
nis discussionem quadam securitate prestolamur.
Mures etiam qui terrā demoliti sunt, de auro fieri
iubentur: quia & immundi spiritus, qui carni nos-
trae corruptionis oblectamenta suggerunt, ad iu-
stificationē nostrā memorantur. Quid est enim si-
militudines murū facere, nisi eas quas de nobis
maligni spiritus habuerunt uictorias, memorari?
Sed murium quoq; similitudines deaurantur, cum
nos eorū elisos uirtibus suspiramus. Nam dum i-
psorum nos fraudibus uictos plangimus, similitu-
dines profecto murū aureas tenemus, dum praeterita
consilia dæmonum non habemus in blandi-
mento operis, sed in cōtemptu reprobationis. Ex
auro itaq; similitudines murū fiunt: quia praeteri-
tae fraudes dæmonū, ad fulgorē nobis bonae uitae
proficiunt. Tanto enim humiliores iam sumus,
quāto membra nostra per supernae cōuersationis
fulgorem radiant, & ipsi qui iā Dei omnipotentis
auxilio fortia agimus, immundorū spiritūū prostra-
tos fuisse fraudibus, nosmetipsos uidemus. Quod
profecto consiliū quia pluribus tribuit, eiusdem
quoq; rationē ostendit, quia dicunt: Quia plaga
una fuit & uobis & satrapis uestris. Quasi aper-
te dicant: Quia omnes peccato subditi fuistis, ne-
cessē est ut ad melioris uitae studium corda pariter
praeparetis. Vnde & Paulus dicit: Omnes pecca-
uerūt & egent gloria Dei, iustificati gratis per gra-
tiā ipsius. Et ut attentius meliorandē uitae propo-
situm cōmendant, inculcando repetunt dicentes:
Facietis similitudines anorum uestrorum, & mu-

rium, qui demoliti sunt terrā, & dabitis Deo Israel
gloriā, si forte releuet manū suā a uobis, a dijs ue-
stris, & a terra uestra.] Eis quæ praedictae sunt simi-
litudines factis, Deo gloriā dare, est de studio bo-
ni operis, & de aestimatione humilitatis in semet-
ipso inaniter non gloriarī, sed Dei omnipotentis
laudibus omne quod agitur impēdere. Et quia di-
cunt, si forte releuet manū suā a uobis: quid aliud
in hoc uerbo dubitationis accipitur, nisi quia dif-
ficilis ostenditur recōciliatio criminoforū? Vnde
& per Ionā dicitur: Quis scit si cōuertatur & igno-
scat Deus? Quia ergo si forte releuat manū dicitur,
cōmoueri ad poenitentiae lachrymas cum mag-
na fortitudine debemus: quia est iij qui poeniten-
tiam austerā faciunt, uix fiduciā salutis inueniunt,
negligentes salui fieri quando possunt? Quæ pro-
fecto reconciliationis difficultas si in poenitentia
aestimatione teneat, apud omnipotentem Deū ne
quaquā inuenitur: quia & dum Niniuitae uelut pro-
difficili reconciliatione graui poenitentia se deri-
ciunt, omnipotentis Dei misericordiam facile merue-
runt. Et cum prophete Ioelis uoce acri se Deo po-
pulus lamento prostraret, egit profecto, ut qui ui-
debatur ad placandum difficilis, eius iram leuiga-
ret. Nam statim in eo scriptum est: Zelatus est Do-
minus terram suam, & pepercit populo suo. Ma-
nus itaq; releuatur, cum mens in poenitentia ualidē
compuncta, ad consecutā misericordiae donum,
diuina aspiratione sustollitur. Et quia, ut dixi, in
initio nascentis Ecclesiae sicut generalis peccato-
rum conuersio, ita & generalis erat reconciliatio
conuersorū: manus Dei quæ releuanda asseritur, &
ab auditoribus, & a dijs eorum, & a terra leuanda
perhibetur. Per deos namq; sublimes & sapientes
uiri designantur. Nam & ad Moysen Dominus di-
cit: Posui te in Deum Pharaonis. Et in legis etiam
mandato praecipitur: Dijs non detrahes. Per terrā
uerō simplicium uita exprimitur: quia dum praedi-
cationem superiorum, uelut cœli pluuiam in se
cadentem recipiūt, de irrigatione uerbi, fructum
proferūt bonae operationis. A dijs ergo & a terra
manus Domini releuat, cum tam sapientes quam
simplices ad certitudinē diuinae indulgentiae aut
occulto & spiritali solatio, aut praedicatorum iudi-
cio reducuntur. Vnde & is qui paulo superius de-
aurari membra monerat dicens: Exhibete mem-
bra uestra seruire iusticiae in sanctificationē: quasi
releuatae manus Domini iudicium proferens ait:
Nunc autem liberati a peccato, serui autem facti
Deo, habetis fructum uestro in sanctificationem,
finem uerō uitam aeternam. Hinc iterum conuer-
sis a nequioris uitae deformitate, integrū auri ful-
gorem mirabatur dicens: Fuistis aliquando tene-
brae, nunc autem lux in Domino. Hinc idem suos
collaudans ait: In medio peccati nationis praue & peruer-
sae in quibus lucetis, quasi luminaria in mundo. Fa-
ctis igitur ex auro similitudinibus anorum & mu-
rium, & data Deo gloria, manus Domini releuat:
quia post poenitentiae luctū, post meliorandē ui-
tae, & aestimationis humilitatē, ad plenā omnipo-
tentis Dei misericordiam peccatores reducuntur. Et

1011.3

1012.2

Exod. 7
Exod. 22

Rom. 6

Ephes. 5

Philip. 2

quia ista omnia adhuc per consiliū præcipiuntur, prædicatorum uerò consiliū alij deuote perficiunt, alij uerò contemnunt: qui de bonæ uitæ splendore bonos laudibus efferunt, cōtra superbos per inuestionē increpationis accenduntur. Nam sequitur: Quare aggravatis corda uestra, sicut Ægyptus & Pharaon. Cor nāq; ut Ægyptus & Pharaon aggravat, qui iā cognitione sacri eloquiū, uulnera peccatorum suorum intelligit, & tamen per meliorem uitæ, per amaritudinem poenitentiae, ad uera futuræ uitæ gaudia animum non intēdit. Bene ergo Ægypti in grauitate cordis similitur. Ægyptus quippe tenebræ dicitur. Quid ergo Ægypti nomine accipitur, nisi à cœlorum sedibus angelorū lapsa multitudo? Et quid in Pharaone Ægypti rege, nisi ipse tenebrarum author diabolus designatur? Bene ergo dissimulatores poenitentiae Ægypto & Pharaoni in cordis aggravatione simulantur. Reprobi quippe angeli semel à cœlestibus lapsi, sicut amorem amissæ beatitudinis non recipiunt, ita & poenitentiam agere de perpetrata superbia nunq̄ possunt. Dum ergo sancti prædicatores contra impudentes peccatores per acutam increpationem se inueniunt, Ægypti & Pharaonis similitudinem ad medium ducunt: ut auditores eorum tanto facilius ad satisfactionem prouant, quanto per id quod poenitentiam nolunt agere, damnatis angelis se esse similes non ignorant. Vnde & instanter ad studium adimplendi consilij eos cogunt, dum subinferentes dicunt: Accipite ergo, & facite plaustrum nouum unum, & duas uaccas foetas quibus non est impositum iugum, iungite ad plaustrum, & claudite uitulos eorum domi. Tolletisq; arcā Domini, & ponetis eā in plaustrum, & uasa aurea quæ exoluitis ei pro delicto, ponetis in capsella ad latus eius, & dimittite eam ut uadat. Et aspicietis: & siquidē per uiam consinium suorum ascenderit, contra Bethsamis, ipse fecit uobis grande malum hoc. Si autem minime, scietis quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit. Quid enim plaustrum nomine, nisi aut uniuersa simul sancta Ecclesia, aut una quæq; cuiusq; fidelis anima designatur? Cuius profectō plaustrum rotæ sunt utrūq; testamentum. Nam dum sancta Ecclesia, uel electa quælibet mēs per uetus & nouum testamentum instructa, ad eternam uitam nititur, quasi sublimibus prælata rotis, ad propositum locum per altum fertur. Sed plaustrū fieri nouū præcipitur: ut uidelicet qui ad æterna gaudia peruenire desiderat, per præceptum dilectionis noui hominis splendore uestiatur. Hoc quippe plaustrum innouari præcipiebat Dominus dicens: Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos. Hinc Paulus præcipit dicens: Renouamini spiritu mentis uestræ, & induimini nouū hominē, qui secundum Deum creatus est. Hinc Romanos alloquens ait: Non in comestationibus & ebrietatibus, non in cōtentione & æmulatione, nō in cubilibus & impudicijs, sed induimini Dominū Iesum Christum. Plaustrum igitur nouum facit, qui & utrūq; testamentū recte

Iod. 5

Ephes. 4

Rom. 13

intelligit, & splendore sanctæ cōuersationis indutus, ad superna sese desideria extēdit. Possunt quoque rotæ quibus hoc plaustrū graditur, electi cuiusq; geminū desiderium designare: quia quisquis iam opitulante Deo præsentem uitā in erumnam peregrinationis tener, ad futuram beatitudinem idcirco peruenire desiderat, ut impassibilis & immortalis fiat: ut uidelicet per unū eam quam horret miseriam deferat, per aliud eam quam promeretur beatitudinē, nunq̄ perdat. Vaccæ autē sunt sancti prædicatores. Qui quia & gemino præcepto charitatis insignes sunt, & in noua conuersatione conuersorum animas gignunt, rectē tam binario numero quā feminino genere designantur. Vituli autem sunt desideria terrena. Cum ergo uaccæ plaustrum trahunt, domi uitulos claudunt: quia dum electis fidelibus ad supernam patriam ducatū præbent, ea desideria quæ eis reproham uitam suggerunt, prodire ad effectum prohibent. Claudunt quippe uitulos, cum iam superba desideria in ipso suggestionis initio intra cōscientiam cōterunt, & proficere ea ad effectum operis non permittunt. Vnde & uaccæ quibus nō est iugum impositum, ad trahendum plaustrū exquiri perhibentur: quia prædicatores electis fidelibus prouidendi sunt, qui per nulla onera criminis subiecti sint imperio diabolicæ potestatis. De quo profectō iugo per prophetā dicitur: Cōputresceret iugum à facie olei. Bene autem processus sensuum, ordini cōcordat uerborum: quia etsi aduersa dominatione sunt liberi, necesse est ut semper sint de futura conuersatione suspecti. Vaccæ ergo & sine iugo sunt, & tamē earum uituli domi clauduntur: quia sancti prædicatores aduersarijs spiritibus ex uirtute dominant, sed ab edomandis prauis desiderijs eo intentionē non auferunt, quo de sanctitate qua se ornatos aspiciunt, securitatem in hac uita perpetuam habere non possunt. Et quia talibus diuinæ cognitionis gratia latius aperitur, apte arca Domini tolli, & super plaustrū poni præcipitur. Quod autem imponi arca auditoribus super plaustrū iubetur, hoc profectō insinuat, uidelicet quod in sancta Ecclesia plures ordines præsum inuenimus: quia dum prærogatiua alij alijs digniores sunt, etiā auctoritatem præcipiendi sortiuntur ex culmine ordinis altioris. Cum ergo arca Domini reduci præcipit, super plaustrū nouū poni perhibetur: quia profectō ad eternā patriam cum cognitione sacramentorū spiritualium rectē graditur, qui hoc quod de sancta scriptura didicit, per nouæ conuersationis pulchritudinem non relinquit. Ad latus autem eiusdem arcæ uasa aurea, quæ ei pro delicto sunt reddita, poni præcipiuntur. Vasa quippe aurea uocat, quæ superius memorat dicens: Facietis similitudines anorum uestrorum & murū. In quibus profectō uasis, peccatorū atq; tentationum memoriā designari dixeramus. Quid est ergo quod superius anorū & murū similitudines esse perhibuit, nūc uasa aurea appellauit? Sed ibi de eo quod arcæ pro peccato exoluti debebat, tractabat: hic autē de arcæ remissione.

Esa. 10

sione. Quid ergo est, quod res istæ eadem honestiori nomine exprimentur, nisi quia peccata quæ poenitentiae fletibus tersa non sunt, in deformitate sua attentius uidentur atque lugenda sunt: ea uerò quæ iam sunt diluta magnis fletibus, non attentius, neq; in deformitate sua respicienda, sed æstimatione humilitatis aliquando cogitanda? Quasi em̄ in mente poenitentis & acriter dolentis animi similitudo, & murium est: quando ut attentius luceat eam quam ante mentis suæ oculos congerit, peccati massam coadunatam uidet. Sed cum iam magnis & diuturnis fletibus quodammodo de peccatorū suorū remissione securus, ad supernam patriam festinare cursu magnæ conuersationis cœperit, quasi aurea iam uasa conspicit: quia peccata uidet, non quibus obligatū uiderat, sed quæ omnipotentis Dei laudibus impendat. Bene autē in capsella ad latus arcæ eadem uasa reponuntur. Nam si arca diuinæ cognitionis secretū insinuat, ad latus uasa dependantur: quia dum altitudo diuinæ cognitionis mentem eleuat, ad uirtutē humilitatis infirma nostra præterita ad memoriā reducenda sunt. Non igitur ponenda sunt ante arcā, ne dum immoderatus infirma respicimus, attolli ad superna nequeamus. Cōstat itaq; quia ex latere dependantur, ut & superna uideamus liberē, & cum expedit ad nostra infirma mētis oculos reuocemus. Quid est autē quod præcipiuntur: Et dimittite eam ut uadat? Sed arca dimittitur, quando eruditæ mentes subditorum à suis rectoribus liberē uiuere permittuntur, ut uidelicet ad æternā patriam properent, non iam maioris imperio, sed propriæ arbitrio rationis. Tenēda est igitur ut plaustro imponatur, imposita quoq; dimittitur: quia nimirum electis subditis disponendæ uitæ suæ licētia à prælatis ante danda non est, quā doctrinæ spiritualis eruditionē percipiant, & firmam consuetudinē bonæ operationis. Nam nec simplicibus subiectis & bene uiuentibus, nec eruditis & infirmis, uiuendi libertas rectē conceditur. Illi quippe à calido aduersario decipi tanto facilius poterunt, quanto & deprehendere eius insidias per spiritalem eruditionē nequaquā didicerūt: isti uerò eo difficilius seruant bonū eruditionis, quo tentatoris laqueos eruditi conspiciunt, & eorū uincula deuitare eruditi non possunt. Tunc ergo cōpetenter arca dimittitur, cum id cui imponi debeat plaustrū ante fabricatur, cum ei uasa aurea quæ debentur pro peccato, ex latere dependantur: quia profectō tunc secura esse poterit uita liberē uiuentis subditi, cum renouatione interioris hominis custodire longo usu didicerit, cum ex uita puritate, celsitudinē diuinæ eruditionis apprehendit, atq; inter dona sublimia ea quæ aliquando prauē egisse memorat, reuolere ad humilitatē non negligit. Quæ profectō uiuendi libertas, quia ad solū studiū superni amoris bonis subiectis impeditur, apte & causam qua eadem arca dimittatur, adiungit: Ut uadat, inquit. Quasi enim alijs uerbis dicat: Ad hoc solū liberius uiuere permittendi sunt, ut ad cœlestē patriam celerius proficiantur. Sed quia nonnulli

subditi tam cōuersatione q̄ scientia humano iudicio perfecti sunt, non diuino: prouidendum bonorum rectorum studio est, ut eorū curā tunc nec omnino prætereant, cum iidem subditi se de eorū cura dimissos putant: sed pia calliditate explorent, iam liberē qualiter uiuant, quorū subditiōnis bona plenius nouerant. Quare & subiungit: Et aspicietis, & siquidem per uiam finitū suorū ascenderit contra Bethsamis, ipse fecit uobis hoc malum grande. Sin autem minime, sciemus quia nequaquā manus eius tetigit nos, sed casu accidit. Bethsamis (ut iam diximus) interpretatur domus solis. Dimissam autem arcam prædicatores aspiciunt, utrū recto itinere contra Bethsamis gradiat: quia & cum proprio arbitrio dimittunt subditi, explorare prælati debent, an bonū libertatis ad profectū conuertant cœlestis itineris. Sed & cautē notandum est: quia tunc rectē contra Bethsamis arca ascendit, cum consinium uitam gradiendo nō deserit. Cōsines etenim nostri sunt electi priores. Cōsines quippe sunt, qui iuxta se possessiones dispositas habent. Cōsines igitur electorū sunt æterni regni perpetui coheredes. Nam uelut iuxta se dispositis possessionibus habitant, qui in eandē æternæ patriæ societate uocati, de una & eadē conditoris maiestate sortiti sunt iura æternæ hereditatis. Vel idcirco dicuntur cōsines: quia cum de bona cōuersatione ad perennis uitæ gaudia electi perueniāt, qui rectē uiuunt in hoc mūdo, cœlestibus ciuibus uicini sunt. Quæ est ergo uia cōsiniū nisi afflictio temporalis? Hanc uiam Bethsamis per semetipsum Dominus demonstrat dicens: Arca est uia quæ ducit ad uitā. Hanc itē cōmendat, cum discipulos increpans ait: O stulti & tardi corde ad credendum, nōne oportuit pati Christū, & ita intrare in gloriam suā? Hinc Paulus ait: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Cōtra Bethsamis ergo tūc arca dirigit, cum per uiam cōsiniū ascendere uidetur: quia in superna cōuersatione ille uerius proficit, qui ad æterna gaudia peruenire non per mundanas delectationes, sed per carnis afflictiones, & mūdi aduersitates quærit. Sed quia nō ire, sed ascendere dimissa arca dicitur, altior uia dimissis in libertate subditis indicatur: quia per uiam Bethsamis non rectē gradiuntur, si non quotidie de bonis ad meliora proficiunt. Ascendere enim meritis uirtutū, quotidie ad meliora proficere est. Sed cum rectē contra Bethsamis arca ducitur, malum grande quod perpeffi fuerant, omnipotentis Dei operibus adscribunt. Malū nanq; grāde eam percussione uocat, de qua superius legitur: Fiebat manus Domini super singulas ciuitates, interfectionis magnæ nimis. Et quia eandē interfectionem tam ad cōuersionem gentilium, q̄ ad fidelitū delinquentiū salubrem compunctionē retulimus, cum arca rectē contra Bethsamis graditur, malū illud grande quod acciderat, à Deo esse indicatur: quia profectō electorum singulorū finis indicat, qualiter prædicatoris animus eorum prima opera recognoscat. Nam si in fine deficiunt, aperte cognoscitur: quia bona eorum principia à Domino non

Mat. 7

Luc. 24

Act. 14

non fuerunt. Vnde & subditur: Sin autem minime, scietis quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit. Manus Domini quid est, nisi unigenitus patris aeterni? Manu namque Domini non tanguntur, qui non inspiratione diuini uerbi, sed subita deliberatione cordis sui a pristina conuersatione separantur. Qui certe tanto celerius ab incepta bonitate deficiunt, quanto quod per arctam uiam ingredi ad aeternam patriam proposuerant, qua fortitudine exequendum esset, praecogitare nescierunt. Quare & apte dictum est: Casu accidit. Quod enim casu accidit, subito & sine consilio & prouisione contingit. Cum ergo ij qui a mundi amore, siue qui ab infidelitate discessisse uidebantur conuersi, ad prioris uitae nequitiam reuiuiscunt, aperte cognoscitur: quia non manu Domini ut uidebantur intersecti, sed accidente casu, a pristina sint conuersatione separati. Sequitur: Fecerunt illi hoc modo, & tollentes duas uaccas iunxerunt ad plaustrum, uitulosque earum clauerunt domi, & posuerunt arcam Dei super plaustrum, & capsellam quam habebat mures aureos & similitudines anno rum. Quia haec supra latius exposita sunt, quid iam in se de spiritali eruditione contineat ipsa profectio arcae, uideamus. Nam sequitur: Ibant autem in directum uaccas per uiam quam ducit Bethsames, & itinere uno gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Indirectum per uiam quam ducit Bethsames ire, est in studio caelestis profectiois, afflictionem carnis tenere per uirtutem discretionis. Nam indirectum uaccas nequaquam gradiuntur, si in afflictione carnis discretio non seruetur. Denique dum ultra modum caro affligitur, conferre opem spiritui eadem caro omnino defecta non sufficit. Et si digna non affligitur, dum superbit, uelut libera seruire meti indomita designatur. Bene igitur dum per uiam Bethsames indirectum uaccas irae referuntur, subiunctum est: Quia non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Ad dexteram quippe declinare, est uirtuti abstinentiae immoderate insistere: quia per bonum quod uidetur uiam deserimus, dum sic necessariam abstinentiae uirtutem sequimur, ut alia nobis auxilia de carne subtrahamus. Ad sinistram quoque declinare, est carni abundantius indulgere. Nam per apertam remissionis uitam a Bethsames uia defletemur, dum carnem per delicias deducimus, qui paradisi uiam in afflictione dispositam noueramus. Et quia nulla est uitae parioris sinceritas, si mundiciae boni operis simplicitas non concordat intentionis, caute expressum est: Et itinere uno gradiebantur. Vno quippe itinere graditur, qui uirtutem quam praetendit in bono opere, in recta seruat intentione. Quo contra de uno quoque reprobo dicitur: Vae peccatori ingredientem terram duabus uis. Duabus quippe uis peccator terram ingreditur, cum Dei uidetur esse quod agit, sed ex omni quod religiosum foris exhibet, intus seculi intentionem tenet. Vno autem itinere gradi electos suos Dominus insinuat dicens: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Hinc

Eccles. 2

Matth. 6

Paulus ait: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Hinc David: Omnis gloria eius filiae regis ab intus. Vno igitur itinere contra Bethsames uaccas gradiuntur: quia electi ad aeternam patriam festinantes bona foris agunt, sed ex eisdem bonis operibus seculi premia non requirunt. Quid est autem quod de eisdem uaccis dicitur, quia ingrediebantur pergentes & mugientes. Sed pergere dicuntur: quia sancti uiri bona incessanter faciunt: mugiunt uero, quia carnalia desideria in semetipsis extinguere, sine magna quotidie tribulatione non possunt. Mugire namque ad laborem edomandae carnis pertinere, pergere autem ad perseverantiam bonae uoluntatis. Nam dum contra naturam caro carnales motus comprimere cogitur, uelut mugit dum graditur: quia propria desideria adimplere prohibetur. Bene quippe duo haec in sanctorum profectioe describuntur, uidelicet pergere & mugire. Quia etsi eis ad supernam patriam festinantibus, magna est infantia desiderij, est nihilominus inuincibilis patientia laboris. Nam de his uaccis perguntibus per Ezechielem dicitur: Non reuertebantur cum incederent. Vaccarum quoque mugitum & causam exprimit Paulus dicens: Video aliam legem contradicentem legi mentis meae, & captiuum me ducentem in lege peccati. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Mugiunt ergo uaccas, sed pergunt: quia sancti uiri etsi magna sunt tentamenta quae perferunt, uiam tamen supernae patriae non relinquunt. Pergunt item, sed mugiunt: quia etsi magnis desiderijs ad supernam properant, profectum tamen superni itineris non de quiete pacis obtinent, sed ex triumpho tentationis. Sequitur: Sed & sa trapae Philistinorum sequebantur usque ad terminos Bethsames. Quinam sunt termini ad quos sequi proficiscens arcam Dei praeteris necessarium est, & quos in arce Dei comitatu progredi congruum non est? Quos nimirum terminos si accipiamus in eruditione sacri eloquij & bona operatione, contrarium non uidetur. Sed hi profectio termini Bethsames, sequentium principum termini sunt, cum pro modo suo quisque super subditis profectus est doctrina sacri eloquij, & usi bonae operationis. Eo enim iam de isto securus pastor efficitur, quo & caute iam spiritalia conspiciunt, & ea quae ratione comperit, fortitudine boni operis apprehendit. Qui profectio termini, Bethsames esse termini dicuntur: quia nimirum dum eruditos Dei operarios dignanter excipiunt, ad contemplationem supernae patriae introducunt. Termini namque sunt: quia & dignos ad contemplationem suscipiunt, indignos expellunt. Indocti quippe si ad contemplanda subtilius superna se sustollere praesumunt, potius errando deuiant, quam lumen ueritatis apprehendant. Et nisi quis bona opera praemittat, hoc profectio agit, ut illam quam appetit claritatem internae uisionis nunquam inueniat. Vnde & Dominus in Euangelio quasi ad terminos Bethsames contemplatiuae uitae amatores transmittens ait: Qui habet uerba mea & facit ea, hic est qui me diligit:

2. Cor. 1
Psal. 44

Ezech. 1

Rom. 7

Psal. 104

Rom. 1

Psal. 91

Ioan. 14

diligit: qui autem diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Qui enim se manifestaturum non nisi diligetibus dicit, se autem diligere eos qui seruant mandata eius: aperte docet, quia lucis suae occultae uisionis non tribuit, nisi pro retributione bonae operationis. Sequitur: Porro Bethsames metebat triticum in ualle. Qui enim Bethsames rectius possunt intelligi, quam ij qui perfecti iam uiri sunt in sublimitate contemplationis? Nam uelut de domo solis sunt, qui iam omni mundo sepulti, ad uidentem conditoris sui claritatem, flamma mirae dilectionis inardescunt. Qui ad ciuitatem suam duobus modis ascendunt: quia ad supernae patriae claritatem, & nunc per contemplationem, & in fine per ueritatem gloriae perducuntur: nunc ad domum solis contemplando euolant, sed quod nunc mentis puritate aspiciunt, tunc per praesentem laeticiam aeternae retributionis ueritatem apprehendunt. Bethsames ergo arca Dei perducit, cum mens electa aut per contemplationis altitudinem, aut per assumptionem retributionis ad aeterna gaudia sublimatur. Qui ergo aeternum illum & ineffabilem arcae situm scire non possumus, ea quae de isto quem nouimus dicitur, audiamus. Quid est ergo quod Bethsames metunt triticum in ualle, nisi quia contemplatiuae uitae dediti, delicias internae refectionis colligunt in uirtute humilitatis? Vallis quippe in sacro eloquio estimationem designat humilium, Psalmista testante qui de Domino loquens ait: Qui emittis fontes in conuallibus. Nam infusione supernae gratiae mentibus infundit dispositis per humilitatem. Bethsames ergo in ualle triticum metunt: quia contemplationi uacantes, dum pro humilitatis merito clarius superna conspiciunt, ad suauiore refectionem mentium, ligant manipulos gaudiorum. Nam triticeus panis, sicut aspectu candidior, ita & sapore delectabilior est. Sed fortasse in ista uita adhuc positi non sumimus panem, sed spicas metimus: in illa autem superna uita beatitudinis, non spicas, sed panem manducamus. In ista etenim uita, cum ad contemplanda aeterna sustollimur, supernarum rerum similitudines capere de rebus istis infimis & uisibilibus nitimur, ut iuxta egregij doctoris uocem, inuisibilia a creatura mundi, per ea quae uisibilia facta sunt, cognoscamus. Quare & ille uerus Bethsames, & domesticus solis iusticie exultans ait: Delectasti me Domine in factura tua, & operibus manuum tuarum exultabo: quam magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundae factae sunt cogitationes tuae. Sed dum in rebus uisibilibus inuisibilium rerum gaudia excipimus, uelut intra paleas adhuc triticum tenemus. Tunc autem nobis purum triticum, siue de tritico panis erit. Nam cum absorpta iam morte, in aeterna uita reuelata facie clarius redemptorem cernemus, ad eius cognitionem thecis similitudinem non egemus. Bene ergo de Bethsames dicitur, quod d metebat triticum in ualle: quia perfe-

cti uiri, etsi pro humilitatis merito sublimitate supernae contemplationis accipiunt, ad illam omnipotentis Dei puram substantiam contemplandam eo pertingere nequeunt, quo refectione suae mentis adhuc uelut inter paleas metunt. Cuius profectio humilitatis bonum designatur, cum subditur: Et eleuantes oculos uiderunt arcam Dei. Oculos quippe eleuant: quia dum de se alta non sentiunt, estimatione sua uelut in plano sunt. Oculos eleuant: quia eos quos diuina gratia dignos aspiciunt, in alto positos meritorum culmine contemplantur. Sed eleuantes oculos arcam uident: quia quo se humilius per estimationem deiciunt, proximorum bona cognoscere melius possunt. Ea etenim ueritas quae superborum corda per semetipsam deserit, illa eis etiam dona quae confert humilibus absconditur uelut obcaecati penitus, nec in terra diffusum iam solem uideant, quia eius claritatis radios uidere in caelo desierunt. Sed quia regressio nem arce Dei ad propositum contemplatiuae uitae retulimus, eleuatio etiam oculorum ad studium discernendorum spirituum non inconuenienter referri potest. Bethsames quippe oculos leuant, cum uitae secretioris proposito confluentium ad se dona, subtili inspectione considerant, cum intente mente discutiunt, an uita altioris propositum, quod accedendo expetunt, recta ualidaque intentione prosequantur. Leuare igitur oculos eis est, nouitiorum spiritum altius considerare. Sed leuantes oculos arcam Dei respiciunt: quia dum subtilius eius conuersiones discutiunt, qua uirtutum spiritualium gratia fulgeant, deprehendunt. Et quia per affectum dilectionis, de cognitis eorum bonis hilarescunt, apte subiungitur: Et gauisi sunt cum uidissent. Sequitur: Et uenit plaustrum in agrum Iosue Bethsames, & stetit ibi. Si Bethsames interpretatur domus solis, domus solis ciuitas est caelestis. Hic Iosue Bethsames non tam typo, quam ipso nomine & dignitate humani generis redemptorem significat. Iosue quippe saluator nostro eloquio dicitur. Et de semetipso Dominus dicit: Venit filius hominis querere, & saluum facere quod perierat. Hinc est etiam quod Ioseph in somnijs per angelum repromittitur: Ipse saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Bethsames quoque se esse per semetipsum manifestat dicens: Ego sum panis uiuus qui de caelo descendit. Hinc Ioannes Baptista ait: Qui de caelo uenit super omnes est. Quis est ergo ager Iosue Bethsames, nisi amoenitas uitae contemplatiuae? Ibi enim & herbarum uirores, & odores aromatum, & florum diuersa pulchritudo cernitur: quia nimirum quo superna illa societas clarius aspiciunt, quod incorruptibile floret angelis, quod immarcescibile uiuet sanctis, quod inuisibile in uirginibus redolet, contemplatiuum oculis gratius exhibetur. Bene autem idem ager saluatoris esse perhibetur: quia contemplatiuae uitae amatores quo secretius conuersantur, redemptori nostro gratiores & familiariores sunt. In agrum quoque Iosue Bethsames plaustrum uenit, cum mens electa a seculi intentione diuisa, solis caelestibus intedit, cum caelestis

Luc. 19

Matth. 1

Ioan. 6

Ioan. 3

coelestis iam amoenitate uisionis fruitur: quia terrena respicere per amorem dedignatur. Et notandum, quia hoc plaustrum nouum fuisse, non ualde supra relatu est: quia profectio mens criminum uetustate resoluta, ad tantam gloriam recipi non meretur. Sed habet uita secretior delicias in amoenitate uisionis, habet ingentem laborem in strenuitate certaminis: quia nimirum diuina praemia sicut ex triumpho consequimur, ita & strenue dimicando custodimus. Bene ergo de ueniente in agrum Iesu plastro subiungitur: Et stetit ibi. Stare quippe ad praelij custodiam pertinet, non ad pacis quietem. Stetit quippe plaustrum in agro: quia etsi mens amoenam iam illius supernae & semper uiuentis patriae uidendo atque amando inhabitat, tamen quod amorem uisionis delectabiliter possidet, sine incessantis curae sollicitudine nequaquam seruat. Sed nimirum in tanto agone posita mens humana deficeret, si ille qui humanam infirmitatem in sua diuinitate roborauit, ei praesentiae suae auxilium non praerberet. Quare & causam exponens, qua stare in agro plaustrum potuerit, addidit dicens: Erat enim ibi lapis magnus. Lapis quippe magnus redemptor intelligitur generis humani. De quo lapide per Psalmistam dicitur: Lapidem quem reprobauerunt aedificantes, factus est in caput anguli. Hinc doctor egregius collaudans ait: Superaedificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo & uos tanquam lapides uui superaedificamini. Et magnus quidem lapis dicitur: quia incomparabili fortitudine praedicatur. Cum ergo uenisset & stetit in agro plaustrum dicitur, additum est: Erat ibi lapis magnus. In latentibus mysterijs designaret: quia contemplatiuae uitae dediti, seruire dona tam ingentia ideo possunt: quia iuxta eum per gratiam sunt, a quo eadem dona perceperunt. Sequitur: Et conciderunt ligna plaustrum, uaccasque imposuerunt super ea in holocaustum Domino. Quae sunt ligna plaustrum arcae Dei, nisi sanctae scripturae sententiae, & exempla iustorum? Bethsamitae quippe ligna concidunt, cum secretioris uitae praepositi subiectorum mentibus scripturarum sensus subtilius aperiant, cum excellentiora exempla patrum, ad eorum imitationem proferunt, ut in eorum cordibus superni amoris flamma tanto feruentius ardeat, quanto fomentum incendij uelut cocisa ligna citius subministrat. Plaustra quippe ligna sunt: quia mens per Dei gratiam renouata, ea per memoriam retinet. De quibus profectio lignis sanctus legislator decernit dicens: Ignis in altari meo semper debet esse, quem nutriat sacerdos, suggerens mane ligna per singulos dies. Quia uero concidi ligna memorantur, apertius indicant: quia contemplatiuae uitae puritatem quaerentibus, non communia de sacro eloquio, sed altiora & excellentia quaeque pandenda sunt, ut eo fortius se in alta uidendo subleuent, quo eis nobiliora bona quae audiunt, magis placent. Vnde & bene subiungitur: quia uaccas imposuerunt super ea in holocaustum Domino.

Psal. 17

Ephes. 2

Leuit. 6

A Holocaustum namque combustum dicitur. Cum ergo ligna conciduntur, holocausta desuper impositis uaccis fiunt: quia qui eximia de scripturis deuota mente suscipiunt, quo in superna se desideria altius extendunt, eo nil in eis deseritur, quod non diuini amoris flamma comburatur. Et tunc quidem curare doctorem necesse est, ut religiosi subiecti alta considerent, & tamen per aestimationem de se alta non teneant: ne quo celsius summa uidendo proficiunt, per elationem corruentes, periculosius elidantur. Vnde & hic quoque subditur: Leuitae autem deposuerunt arcam Dei, & capsellam, quae erat iuxta eam, in qua erant uasa aurea, & posuerunt super lapidem grandem. Leuitae interpretantur assumpti. Qui ergo sunt Leuitae, nisi qui sic sunt diuina gratia confirmati, ut a sancto Spiritu deserui non possint? Arcam quippe Leuitae deponunt, cum perfecti praedicatores suos subiectos admonent, ut eos spiritualis scientia nequaquam inflet. Capsellam quoque cum uasis aureis deponunt, cum eos etiam de uitae splendore conueniunt, ut eo de se humilitas sentiant, quo etiam redemptorem nostrum ad exaltationis suae premium, eorum quisque iam peruenisse didicit: quia de se inaniter alta non sensit. Bene itaque deposita arca, & uasa aurea super grandem lapidem posita memorantur: quia inter dona sublimia de se humiliter sapere illi uerius possunt, qui redemptoris magnitudinem & humilitatem recollere sapienter didicerunt. Nam deponere arcam Dei, & super lapidem grandem uolebat ponere qui dicebat: Hoc sentite in uobis quod in Christo Iesu. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, se esse equalē Deo: sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, humiliavit se factus obediens usque ad mortem crucis. Sed qui de subditorum cordibus amoris hostiam ministerio praedicationis Deo immolant, de suis etiam mentibus excellentiora ualde oblationum dona repraesentant. Vnde & subditur: Viri autem Bethsamitae obtulerunt holocausta, & immolauerunt uictimas in die illa Domino. In qua die, nisi in illa, in qua holocaustum Domino uaccas super plaustrum ligna posuerunt? Quae est igitur dies illa, nisi illuminationis diuinae praedicationis? Ea namque die Bethsamitae holocausta Domino offerunt, ea die uictimas immolant, qua ligna concidunt, qua super ea holocaustum Domino uaccas imponunt: quia sancti praedicatores ea luce uerbi qua subiectis emicant, sibi quoque ad rectitudinem superni itineris officium uisionis administrant, & contemptis rebus infimis, per uim dilectionis omnipotenti Deo tanto se liberius exhibent, quanto etiam auditores suos ei tam magna familiaritate coniunctos uident. Quia uero non solum holocausta obtulisse, sed immolasse uictimas uiri Bethsamitae relati sunt, perfectorum uirorum spiritualis oblatio designatur. Nam holocausta offerunt, cum per contemplationis ascensum se Deo omnipotentem ineffabili affectione coniungunt. Sed holocaustis uictimas sociant: quia nimirum tantae iucunditatis

Philipp. 2

ditatis bonum non suis meritis, sed diuinae referunt bonitati. Sine uictimis quidem holocaustum offert, qui iam supernis in magna delectatione coniungitur, & insurgentibus elationis occultae motibus per humilitatis uirtutem nequaquam dominatur. In oblationibus ergo perfectorum simul holocausta & uictimas conuenisse describitur: quia & diuina frui dulcedine digni sunt, & in omni quod totos se iam coelites faciunt, elationis ignari. Et quinque satrapae Philistinorum uiderunt, & reuersi sunt in Accaron in die illa. Satrapae Philistinorum (ut iam superius dixi) electi sunt praedicatores gentium. Qui nimirum eleuati numero continentur: quia ad refrenandos quinque sensus corporis, aut rudibus adhuc fidelibus aut carnalibus praesunt. Hi profectio plaustrum cum Dei arca comitantur: quae ad studium spiritualis uitae traesunt iam eruditos discipulos, sollicitudinis suae cura prosequuntur. Sed applicante in agrum Iosue plastro, & uaccis immolatis in Accaron redeunt: quia cum eorum perfectionem iam considerauerint, conuersationis eorum itinera ulterius non explorant. In Accaron autem redeunt: quia ad conuertendos alios se conuertunt. Accaron quippe nostro eloquio sterilis dicitur. Steriles quoque sunt, qui aut fide carent, aut bona conuersatione. Bene autem cum reuersi principes dicuntur, additum est. In die illa: quia nisi in eis claritatem tantae perfectionis agnoscerent, ab eorum sollicitudine securitatis certitudine non redirent. Sequitur: Hi sunt ani aurei, quos reddiderunt Philistini pro delicto, Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, & Accaron unum. Et mures aureos secundum numerum urbium Philistinum, quinque prouinciarum, ab urbe murata usque ad uillam quae erat absque muro, & usque ad Abel magnum, super quem posuerunt arcam Domini, qui erat usque in die illa in agro Iosue Bethsamitae. Quid haec omnia designent, late supra expositum est. Quid est autem, quod cum reddi pro peccato debitum arcae praecipitur, quinque ani aurei, & quinque mures simul nominantur: cum uero iam redditum quod debebatur asseritur, urbes singulae separatim unum reddidisse referuntur. Sed simul supra nominantur: quia simul omnium membrorum demonstrabatur ornatus, in commutatione honorum operum: hic autem cum redditum debitum arcae describitur, caute ostenditur, quia urbes singulae anos aureos singulos & mures obtulerunt: ut profectio peccatori conuerso insinuetur, ut semel peccata deserat, quae per solitam prauitatem ulterius non requirat. Urbes quippe singulae anos & mures singulos reddunt, cum conuersi peccatores semel tera lachrymis poenitentiae peccata non repetunt. Vnde & sacra scriptura admonet dicens: Non iteres uerbum in oratione. Verbum quippe in oratione iterat, qui precibus purgare peccata conatus est, sed tamen committere non omitterit alia, pro quibus oret. Qui profectio anum unum, & murem Deo pro delicto non offert: quia etsi poenitendo compungitur, foeditates multiplicat, quas Deo confitens ei repraesentat. Cum ergo

Eccles. 7

Greg. tom. 2

A anum unum & murem unum urbes Philistinum, siue prouinciae singulae reddidisse describunt, quid aliud designat, nisi perfectionem uere conuersionis? Perfecite enim conuertitur, qui cum semel quod praueregerat, plangit, quod rursum plangat ultra non repetit. Igitur anum unum & murem unum pro peccato offert, qui sic commissa luget praerita, ut perfecte caueat futura. Et quia ista forma conuersionis tam sapientibus quam indoctis, tam fortibus quam debilibus in sancta Ecclesia obseruanda est, bene ab urbe murata usque ad uillam sine muro haec solutio debiti extensa perhibetur. Nulli enim intra sanctam Ecclesiam constituto liberum est peccare, nulli innoxium praua committere. Quare per prophetam Dominus comminatur dicens: Anima quae peccauerit, ipsa morietur. Murata quippe urbes sunt mentes, sanctarum scripturarum eruditione circumdatae. Villae autem absque muro, sunt mentes simplices. Vnum ergo anum aureum non solum singulae urbes reddunt, sed etiam uillae: ut quicumque ad religiosam uitam Deo auctore conuertitur, ablatis iam foetoribus, ulterius non foedetur. Et quia nemo tam sanctus est, qui in se non habeat aliquid foeditatis quod plangat, solutio huius debiti usque ad Abel magnum, super quem posuerunt arcam Dei pertendit. Abel quippe interpretatur luctus. Quo nimirum nomine, lapis ille in quo arcam Dei posuerunt uocabatur. Sed hoc profectio redemptori nostro nomen congruit: quia & si propria quae flet non habuit, nostra tamen quotidianis precibus & fletibus peccata purgauit. Sunt quoque in sancta Ecclesia uiri perfecti, & illi summo lapidi, charitatis consummatione coniuncti. Huic namque unitus erat lapidi qui dicebat: Nemo me separat a charitate Christi, qui an arcae debitum soluat, audiamus. Primum, inquit, fui blasphemus & persecutor. Hinc iterum confitens ait: Non sum dignus uocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam Dei. Notandum etiam quod usque ad lapidem excurrisse arcae debitum legitur, qui usque in die illo in agro Iosue manere, & in quo posita arca Dei memorat. Quia in re quid aliud tenemus, nisi quod in sancta Ecclesia cernimus: quia illi etiam Deo pro culpa satis faciunt, qui non solum a peccatis per Dei gratiam erepti, sed etiam per magna sanctarum uirtutum culmina, in eius tabernaculum sunt assumpti: sequitur: Percussit autem Dominus de uiris Bethsamitibus eo quod uidissent arcam Domini, & percussit de populo septuaginta uiros, & quinquaginta milia plebis. Qui sunt Bethsamitae percussi, nisi falsa contemplatione decepti haeretici? Bethsamitae enim non ueritate fuerunt, sed praesumptione. Dum igitur arcam uidere in lapide praesumerent, percussi sunt: quia cum Domini ac redemptoris nostri sacramenta indigni discernerent, eterna damnationis laqueis, per fallaciam propriam depressi erroris. Quid est autem quod de populo septuaginta uiri, de plebe autem quinquaginta milia percussa sunt: sed quia appellatione populi etiam urbium nobiles continentur, plebs autem uulgus est reliquum sine nobilibus, potest hoc colligi: Mm quia

Hiere. 31

Rom. 9

1. Cor. 15
1. Tim. 1

quia hæreticorum alij inter alios quasi nobiles ex-
tererunt, qui in mundicia operum solo errore pe-
terunt: ceteri uero quasi plebis rusticitatem secu-
ti, cum errore fidei obscurati sunt forde praue ope-
rationis. Vnde & alij quinquagenario, alij septua-
genario numero exprimuntur: quia & illi per quin-
que sensus corporis concepta flagitia perfererunt,
illi dum falso sibi dona ascriberent spiritus septi-
formis, æterna obruti sunt caligine cæcitatatis. Et
quia de eorum percussione ueri fideles contrista-
ti sunt, sequitur: Dixeruntque Bethsamitæ: Quis
poterit stare in cōspectu Dñi Dei sancti huius?]
Quali em̄ ueri fideles, sed simplices dicant: Si tam
sapientes & philosophi in summâ ueritatis cogni-
tione falluntur, indocti & simplices quādo uenire
ad eius noticiam possunt? Sed etsi de fra men-
sura diffidunt, donum tamen diuinæ cognitionis
ad esse Ecclesiæ non diffidunt. Quare & subditur:

Et ad quem ascendet a nobis.] A nobis quippe
Dominus ascendit, quādo id quod de eius cogni-
tione nobis absconditur, per electorum fidelium
uocem prædicatur. Velut ascendere nanq; eius a
nobis est, quod simplicioribus siue infirmioribus
de æterna contemplatione cælauerit, sublimibus
per humilitatem cordibus reuelare. Quid est ergo
dicere, Ad quem ascendet a nobis, nisi dignum do-
ctorem querere, qui sic diuina prædicet, ut a uia
ueritatis non erret? In quibus etiā uerbis si histori-
cum sensum requirimus, aperte cognoscimus: quia
qui ideo mortui sunt, quia arcam Domini uide-
runt, intelligimus nempe quod eadem uisione dig-
ni nō fuerunt. Merito igitur qui percussos aspi-
ciunt dicunt: Quis poterit stare in cōspectu Do-
mini Dei sancti huius?] Nam si ij qui indigni sunt
uidendo moriuntur, contrectantes quō uiuunt?
Bethsamitæ quidē in sancta Ecclesia sunt mortui,
sacerdotes & ministri sacri altaris reprobis: quia de
domo quidē solis iusticiæ sunt dignitate ministe-
rii, nō uirtute & gratia sanctitatis. Bethsamitæ qui
dem sunt: quia per sacræ oblationis officium con-
uersantur in domo Dei, sed tanto sunt acriori dā-
natione percutiendi, quanto non solum uidere au-
dent sacra mysteria, sed contrectare: quanto non
iam ueteris testamēti arcam respiciant, sed quod
omnia superat, indignè se corpori & sanguini in-
gerunt redemptoris. Quos percussos insinuat Pau-
lus dicens: Qui manducat & bibit, indignè, iudi-
cium sibi manducat & bibit. Veri etenim fideles
dicunt: Quis poterit stare in cōspectu Domini
Dei sancti huius?] Altitudinem quippe tantæ ad-
ministrationis considerant, & tanti sacramenti di-
gnitatem formidat. Sed dum tantæ rei subitæ offi-
cium metuant, qui id exhibere ualeant, digniores
querunt. Vnde & sequitur: Et ad quem ascen-
det a nobis.] Quasi ergo sacra mysteria humiliter
fugientes dicant: Quia nos infirma conuersatio-
ne percutimur, ministri ex altiori uita quærendi
sunt: quos dum in altissimâ uirtutū sanctificatio-
nem cōuersatio sublimis erigit, ad sistere Deo per
officiū tantæ oblationis possint. Sequitur: Mife-
runt ergo nūcios ad habitatores Cariathiarim, di-

cētes: Remiserunt Philistim arcam Domini, descē-
dite & reducite eam ad uos.] Cariathiarim dicitur
ciuitas eorū. Quæ est sanctorū ciuitas, nisi illa Hie-
rusalem quæ sursum est? Qui sunt ergo habitato-
res eius, nisi perfecti uiri, ab amore mundi alta cō-
uersatione separati? Quorū profectō unus ceteris
efficacior ait: Nostra conuersatio in cœlis est. Ad
hos quippe nūcij mittēdi sunt, ut Dei arcā susci-
pant: quia ad electionē sacerdotū uiri sancti non
solū recipiēdi sunt, sed etiā inuitandi. Et notandū,
quia uiris sublimiorib. per nūcios dicit: Descen-
dite & reducite eā.] Descendit quippe, quia obe-
diunt, nequaquā em̄ descenderent, si id quod ab eis
fraternus amor expetit, impendere superba mēte
refutarent. Tūc quidē uerè sublimes sunt, cum se
Christo nō auferunt, cum id quod ex fraterno iudicio
eis imponit, nō repellunt. Vnde aptè subinfertur:

CAPVT V.

Enerunt ergo uiri Cariathiarim, &
reducerunt arcam Domini, & intu-
lerunt eam in domum Aminadab
in Gabaa.] Aminadab interpreta-
tur populus meus spontaneus, Ga-
baa sublimis. Et nimirum talibus arca Dei com-
mittenda est. Populus nanq; spontaneus est, quem
ad exercenda uirtutum opera, sola bona uoluntas
trahit, quem ad implenda mādāta Dei necessitas
non compellit. Quos nimirum sub uini descriptione
beatus Paulus prædicat dicens: Hilarem
datorem diligit Deus. Quæ est domus spontanei
populi, nisi munimentum sanctæ dilectionis?
Nam in uirtutum ministerio spontaneus esse non
posset, si mansionem sibi dilectionis non conde-
ret. Quæ profectō domus in Gabaa, id est in sub-
limi sita cognoscitur: quia charitatis altitudine
ad cœlestia subleuamur. Vel certè in sublimi est
domus: quia charitas omnibus uirtutibus antefer-
tur. Nam sublimitatis huius altitudinem insinuās
Paulus ait: Adhuc excellentiorem uiam uobis de-
monstro. Si linguis hominum loquar & angelo-
rum, charitatem autem non habeam, factus sum
uelut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Quid est
autem quod Eleazarum sanctificant ad custodi-
endam arcam Dei? Sed hoc nimirum ex usu san-
ctæ Ecclesiæ nouimus: quia electus minister prius
benedictionē consecrationis a summis uiris acci-
pit, quā ministerium impēdat oblationis. Quia
uero Eleazarus Dei adiutor dicitur, profectō osten-
ditur: quia non solum sanctificari Dei ministri de-
beant, sed etiam inspicere quales sint ad eiusdē con-
secrationis ordinem promouendi. Qui enim sunt
Dei adiutorium, nisi qui cum diuina gratia mini-
strando conueniunt, & quos omnipotētis Dei di-
gnatio intus uisitat, quam ipsi per exterius mini-
sterium bene uiuendo & docēdo cōfirmant. Vn-
de & cum Paulo non inaniter gloriantes dicunt:
Dei etenim sumus adiutores. Qui nimirum con-
uersatione fortissimi, scientia eruditi, amore fer-
uidi, constantia robusti, non solum alieno non e-
gent auxilio, sed quocunq; se cōferunt, subuenire
alijs

alijs possunt. Bene itaq; dicitur: Eleazarū sanctifi-
cauerūt ut custodiret arcam: quia ij quibus adhuc
aliena auxilia necessaria sunt, ad subueniēdū alijs
promouendi nō sunt. Bene item idem Eleazarus
filius Aminadab esse dicitur: quia certè qui ad mi-
nisterium prædicationis eligitur, in imitatione san-
ctorū positus, auxilium omne quod exhibet, esse
debet ex dilectione. Quia uero nos superius plau-
strum scripturam sacram, arcam uero scientiam e-
ius spiritalem esse diximus, uaccas quoq; electas
animas, timor Bethsamitarū, quem in esse electis
ostendimus in oblatione sacramenti, potest refer-
ri etiam ad onus prælationis. Non enim minor san-
ctitas idonea est animabus instruendis, quā of-
ferendis sacris mysterijs. Et idcirco Bethsamitæ
perhibentur percussi: quia pleriq; uiuunt subditi,
qui moriuntur prælati. Habet enim arca Dei etiā
extrinsecus pulchritudinem, quam si minister ina-
firmus non ad spiritalem uenerationē, sed ad con-
cupiscentiam secularem inspexit, nequaquā uiuit.
Bene itaq; causa percussione eorum declaratur,
cum dicitur: Quia uiderunt arcam Dei.] Quid
est enim uiderunt, nisi quia eius gloriam uidendo
concupierunt: Nunc autem auctore Deo per or-
bem uniuersum sanctæ Ecclesiæ gloria est copio-
sa. Quæ profectō gloria, quia a reprobis sacerdoti-
bus seculariter appetitur, Bethsamitæ uiri arcam
Dei exterius uidendo moriuntur. Nos enim spiri-
talem eius honorem pro interna uirtutum glo-
ria appetunt, sed ut arcę Dei splendorem rapiant,
& Ecclesiasticæ prælationis fulgorem, in flore se-
culi suis cultibus ferāt. Arca quoq; Dei malè foris
ad percussione respicitur, quando flagitiosi præ-
positi subditarū personarum exteriori specie de-
uicti, ad carnalem cōcupiscentiam pertrahuntur.
Viri timorati ingentem multitudinem concupi-
scentiæ telo prostratam intuentes, dicunt: Quis
poterit stare in cōspectu Domini Dei sancti hu-
ius?] Stat quippe in cōspectu Dei, qui fortis est
in ordine diuini ministerij. Stare etenim fortitudi-
nis est, ministrare obsequij. Stare ergo in conspe-
ctu Dei dicitur, qui ordinē superni officij in altitudi-
ne disponit dignæ conuersationis: qui in ministe-
rio quo fungitur nullo appetitu Ecclesiastici ho-
noris decipitur, nulla carnali concupiscentiā supe-
ratur. Quia uero tam idonei ministri rarō inueni-
untur, merito dicunt: Quis poterit stare in cōspe-
ctu Domini Dei sancti huius?] Et quia tantū o-
nus parutuli Christi uiris fortiorib. deseruit, subditur:

Et ad quem ascendet a nobis.] Quomodo au-
tem ad habitatores Cariathiarim miserit, quomo-
do arcam Dei in domū Aminadab intulerūt, quo-
modo Eleazarum sanctificauerint, sicut supra ex-
positum est, non mutamus. Et factum est ex quo
arca Dei mansit in Cariathiarim, multiplicati sunt
dies. Si ad historiam respicimus, dies mansionis
arcę multiplicati sunt: quia illic multo tēpore fuit.
Vnde & subditur: Erat enim annus uicesimus.]
Et ad quid istam dierum multiplicationem intro-
duxerit, subdens ait: Et requieuit omnis Israel
post Dominum.] Quæ nimirum requies in illo ue-

teri populo non bonorum operum, sed bonæ de-
uotionis intelligenda est. Nam sequitur: Ait au-
tem Samue, ad uniuersam domum Israel, dicens:
Si in toto corde uestro reuertimini ad Deum, au-
ferete deos alienos de medio uestrum, Baalim &
Astaroth: & præparate corda uestra Domino, &
seruite ei soli, & liberabit uos de manu Philistim.]
Qui deos alienos de medio sui non abstulerant,
nisi bona uoluntate post Dominum quomodo re-
quiescebant? Quæ nimirum omnia si spiritualiter
inquirantur, dies mansionis arcę multiplicantur,
sed cum manet in Gabaa, cum manet in custo-
dia Eleazar: quia cum animarum fidelium cura
apud religiosos prædicatores recōditur, profectio
religionis, quæ sublimi doctrina impenditur, bo-
norum operū studio adimpletur. Vnde & annus
uicesimus tūc instare relatus est. Si enim denarius
numerus perfectionem antiquæ legis designat:
quid uicesimarius, nisi splendidiorē nouæ uitæ re-
ligionē significat? Vicenarius quippe numerus,
denarius est duplicatus. Qui certè numerus in ele-
ctorum conuersatione perficitur, cum per amorē
uitant legis prohibita, & sublimia Euangelij mā-
data cōplent. Quia uero nos arcæ profectio ad
contemplatiuā uitæ perfectionem retulimus, in
Cariathiarim manet arca Dei, cum erudita mētes
contemplantium eiusdem eruditionis suæ domū,
in oblectamento perficiunt reuelata sibi supernæ
claritatis. Viginti quippe annis manet ibi tunc ar-
ca Dei: quia electæ animæ ad exultationis inting-
culmen euectæ, habent denariū numerum in per-
fectione scientiæ, uicenarium uero in superna de-
lectatione. Potest etiam dierum multiplicatio ad
uirtutum spiritualium incrementa referri. Cum igitur
causa qua dies multiplicentur, expressius dicitur,
annus uicesimus esse perhibetur: quia uideli-
cet electæ mentes contemplantium, quo uberius
superna cōtemplatione pascuntur, eo plenius uir-
tutum spiritualium fulgorib. illustrantur. Quid ue-
rō est, quod anno uicesimo requiescere omnis Is-
rael post Dominū dicitur: nisi quia sublimitas per-
fectionis electorū non consistit in fortitudine bo-
ni operis, sed in uirtute contemplationis? Quie-
scere nanq; post Dominū, redemptoris nostri imi-
tationē inuincibili charitate retinere est. Et quis-
quis illa supernæ ciuitatis ineffabilia gaudia con-
templando fortiter amare nō didicit: quia sapius
ad mundi amorem potest deijci, post Dominū ne-
quaquā requiescit. Cum ergo manet arca in Caria-
thiarim, & dies multiplicantur, uniuersus Israel
post Dominum requiescit: quia profectō dum ele-
ctæ mentis scientia in experientiam supernæ de-
lectationis erigitur, dum luce resuscitæ gloriæ, uirtu-
tum spiritualium sibi claritates glomerantur, imita-
tionem Dominicam tenere eo perseverantius po-
test, quo immensis illustrata claritatibus, eas tene-
bras, quibus a uero diuidatur lumine, sentire non
potest. Vnde & bene qui post Dominum requie-
scere dicitur, Israel esse perhibet, uidelicet uident
Deum: quia quo altius contemplator in diuina ra-
pitur, eo ab humanis quæ potenter cohibet, ne-

quaq̄ superatur. Verum quia autore Deo, arcam eius proficiscētem usq̄ ad sublimitatis eius situm deduximus, quo studio prädicator erga subditorum correctionem inuigilet, uideamus. Nam sequitur: Et ait Samuel ad uniuersam domum Israel: Si in toto corde uestro reuertimini ad Dominum, auferre deos alienos de medio uestrum. Quos autem alienos deos scriptura sacra appellare consueuit, nisi daemona quae in manufactis simulachris habitant. In Samuele novos sancte Ecclesiae prädicatores designari diximus. Recte itaque de medio sui deos alienos in uniuersam Israel domum auferre praecipit: quia in accedētibz ad fidem gentilibz, non solum rectae profectiois ueritatem prädicatorum ordo perijt, sed etiā damnationem antiquae superstitionis. Nil enim eis prodesset ueritatem proficendo colere, uel obsequendo, nisi falsa prius detestanda reliquissent. Quisquis etiam nunc intra sanctam Ecclesiam positus est per fidem, sed Deo rebellis per iniquam operationem, admonendus est, ut alienos deos de medio sui auferat. Nā etsi manufacta simulachra destratur, daemum tamē imperijs praua actione submittitur. De medio autē sui alienos deos abijcit, qui sic ad Deum conuertitur, ut per mala opera immundos spiritus nunq̄ ueneretur. Potest etiam cautiōis uitae studium per hanc exhortationem uerba designari. Nam in medio nostri quid est, nisi cor nostrum? Sunt tamen nonnulli operatione, mundi, sed infirmitate cordis, usu foedantur prauae cogitationis. Bona quidem incessanter faciunt, sed cogitare reprobam nunquam praetermittunt. Quia uerō tot in eorum cordibus daemona requiescunt, quot desideria immunda auferre de medio sui alienos deos instanter admonent, quatenus omnipotenti Deo nō solum rectitudinem impendant operis, sed & gloriam internae puritatis. Vnde & ap̄e subditur: Et preparate corda uestra Domino. Cor quippe Domino preparat, qui mentem non solum ab immunda cogitatione separat, sed etiam cogitationum sanctarum, ac uirtutum fulgoribus illustrat: ut uelut abiectis & cōminutis idolis se Dei templum efficiat, dum illic diuinā gratiae sedem erigit, ubi reprobos spiritus manere per subiecta eis praua desideria non permisit. Bene itaq̄ prius auferre alienos deos de medio sui Israelitas admonet, deinde corda Deo preparare: quia rectus ordo inchoatae religionis est, ut prius unusquisq̄ praua reprobet, deinde ad omnipotentem Deum studio bonae intentionis appropinquet. Ad extremū uerō necesse est, ut qui iam Deo bonae uoluntatis propositum, & puri cordis mundiciam obtulit, id quod intus bene uiuendo deliberat, in rectitudine boni operis exponat. Quare & subdit: Et seruite soli Deo. Soli quippe Domino seruit, qui bonis operibus praua non inserit. Nam qui sic bona agit, ut mala nō deserat, Deo soli nequaquam seruit: quia malo spiritui obsequium exhibet, cuius perficere nō metu uoluntatem. Vnde agitur, ut etiam bona agens Deo nō seruiat: quia qui totum hominem condidisse cre-

ditur, habere eum cōmunem cum aduersario non dignatur. Hinc naq̄ est quod ipsa ueritas per semetipsam denunciat dicens: Nemo potest duobus dominis seruire. Hinc Paulus exquirens ait: Quae participatio iusticie cum iniquitate, aut quae societas luci ad tenebras? Quae autem conuentio Christi ad Belial? aut quae pars fidelis cum infideli, aut quis consensus templo Dei cum idolis? Soli ergo Domino seruire praecipimur, ut qui iam aspirante Deo pro obtinenda peccatorum nostrorum remissione agere bona coepimus, eisdem bonis praua nulla misceamus. A peccatorum naq̄ nostrorum obligatione tūc solui mur, cum bona quae pro eorum impendimus absolutione, malis admista non sunt. De uotis naq̄ poenitentibus loquens prädicator dicit: Si in toto corde uestro reuertimini ad Dominum, auferre deos alienos de medio uestri, & seruite Deo soli. Quasi dicat: Tunc a peccatis solui poteritis, cū cordis & operis bona quae pro uestra absolutione impenditis Deo, superuenientibus criminibus alijs non foedatis. Quare & re promittens dicit: Et liberabit uos de manu Philistinum. Qui hoc loco alij Philistinum, quam maligni spiritus designantur: Qui nimirum dum superbiae suae calice in momento debrati sunt, a ista tu gloria tumescendo ceciderunt. Quae est igitur manus Philistinum, nisi potestas illa demonum, qua mortuas in peccato animas ad aeterna tormenta perducit? Ab ista Philistinum manu solus liber fuerat, qui dicebat: Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicq̄. Hinc Paulus ait: Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Hinc iterum dicit: Eramus & nos filij irae, sicut & ceteri. O quam magni muneris est ista promissio, qua dicitur: Liberabit uos de manu Philistinum. Nam ille solus liber huius manus exitit, qui peccatum non fecit. Ab ea utiq̄ omnes cōtra meritum liberamur. Vnde & Paulus dicit: Iustificati gratis per gratia ipsius, per redemptionem iusticie suae, propter redemptionem praecedentium delictorum, in sustentatione Dei ad ostensionem iusticie eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Domini nostri Iesu Christi. Hinc itē dicit: Gratia liberati estis. Tale est ac si dicat: Liberabit uos de potestate spirituum malignorum, ut uelut fugatis de itinere crudelibus hostibus, dum mors carnis interuenit, ea quae cupitis aeterna gaudia, securius adeatis. Magna itaq̄ promissio, qui magna praecipiendo docuit, ut magnitudo muneris ad fortitudinem incitaret laboris. Magnū quippe est soli Domino seruire, uidelicet instanter bona agere, bonis actibus reprobam nō miscere: sed o quam maximum in uitae huius transitu potestatem cruentorum spirituum non incurrere, nullas in uia horribilitates cernere, contrarietates obiectionū nullas inuenire, aeternas poenas euadere, liberatoris nostri praesidia sentire momentaneā seculi lucem perdere, sed repente ineffabilem claritatem aeternitatis inuenire. Audiant ergo, audiant, qui de manu Philistinum liberari desiderant: Preparate corda uestra Domino, & seruite illi soli: ut hic sibi quicq̄

Matt. 6
2. Cor. 6

Ioh. 14
Rom. 3

Ephes. 2

Ephes. 2

1. Cor. 13

Exech. 33

quicq̄ colligere studeant, unde illic manus tantorum hostium non incurrant: & securi ad uitam transeant, qui inter salutis suae thesauros, quos hic bene uiuendo congregant, mortis opera nulla portant. Electorum uerō mores insinuantur per hoc quod subditur: Abstulerunt ergo filij Israel de medio sui Baalim & Astaroth, & seruerunt Domino soli. Electorum quippe mos est, ut cum diuinae praedicationis hortamenta suscipiunt, ad studium audita bonae operationis accedant. Nam reprobis & frequenter uerba Dei audiunt, & eisdem tamen uerbis nulla bona opera proponunt, pigri in suis actionibus remanent: quia a diuina luce proiecti, omnipotentis Dei gloriam, cuius uerba audiunt, interna contemplatione non uident. Recte ergo qui obediunt, Israel filij dicuntur: quia quo Dei maiestatem aperiore manifestatione conspiciunt, eius praecipis obedire deuotius agnoscuntur. Sed quia conuersis loquitur, quid eis adhuc deesse cōspiciat audiamus. nam sequitur: Dixit autem Samuel: Congregate uniuersum Israel in Masphath, ut orem pro uobis Domino. Et cōgre gauerūt in Masphath. Masphath dicitur speculatio seu cōtemplatio. Quam profectio speculationem beatus Paulus exponit dicens: Videmus nūc per speculū in enigmate. Speculari etenim nobis est, de altitudine scripturarum aeterna bona contemplari. Quasi enim speculamur, quod iam fidei ueritate cognoscimus, & adhuc reuelata facie non uidemus. Conuersis uerō peccatoribus in Masphath cōuenire, est per mētis intentionem de Dei omnipotentis miseratione cōsiderare. Sed sic de Dei misericordia praesumant, ut tamen id quod se nequiter egisse recolunt, per poenitentia delere non negligant. Vnde & illic repente subiungitur: Hauseruntq̄ aquam, & effuderunt in cōspectu Domini. Quid enim est aqua haurire, nisi de profunda animi poenitentis cōfusione lacrymarum fluēta producere? Velut enim aquam haurimus, dum q̄ profunda iniquitate cecidimus cōsiderantes plangimus. Quā profectio aqua in cōspectu Domini effundimus, si cum poenitendo cōpungimur, de eiusdem compunctionis fletu non querimus fauorē seculi, sed solū fructū diuinae placationis. Sed & dum mens flendo cōpungitur, necesse est ut etiā caro quae delectationibus subiacuit, affligatur. Vnde & subditur: Et ieiunauerunt in die illa. Dies peccatricis animae, est spes conueniendae indulgentiae, in diuini uerbi re promissione. Vnde & per prophetā Dominus re promittit, dicens: Nolo mortē peccatoris, magis autē ut conuertatur & uiuat. In die igitur illa ieiunant, qui idcirco carnē poenitendo atterunt: quia in luce spei peruenire ad indulgentia se indubitanter credūt. Quae tamen afflictio poenitentiae ad delenda peccata tunc demū idonea est, cū sacerdotis fuerit iudicio imperata, cum ab eo cōsentitū actibus discussis, pro modo criminis, onus eis decernitur afflictionis. Bene itaq̄ sequitur: Dixeruntq̄, Tibi peccauimus Domine. Iudicauitq̄ Samuel filios Israel in Masphath. In Masphath quippe sacerdos iu-

Greg. tom. 2

dicat, cum non humanū arbitriū sequitur, sed diuinum, cum in omni quod disponendū est, se in alta cōtemplatione subleuat, & hoc in subditorū iudicio disponit, quod aequum esse in superna uisione cognoscit. Hinc naq̄ est q̄ in omni ferē negocio Moyses in tabernaculo foederis Dominū cōsultat: quia nimirū prädicator sancte Ecclesiae in intima debet ueritatis cōtemplatione cōspicere, ut subditorū uitā foris irreprehensibiliter ualeat ordinare. Tunc enim & tenere peccata & dimittere uerius potest, cū in arcano speculationis Dño loquente audit quod loquitur. Vnde & resurgēs a mortuis Dominus prius in discipulorū facie insufflauit, & postea dimitte di retinēdiq̄ peccata autoritatem tribuit: ut profectio monstraret quia qui illā mētis speculationē non habet, iudex animarū esse non debet. In electorū quippe prädicatorū facie Dominū insufflare, est intimas secretasq̄ uias spiritualis examinis eis per Spiritū sanctū reuelare. Hinc Paulus ait: Spiritus iudicat omnia. Hinc item diuinae gratiae largitate cōmendans ait: Nos spiritū huius mundi nō habemus, sed spiritū qui ex Deo est: ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis. Qui autē huius mundi spiritū habet, in Masphath, id est in speculatione subditos iudicare nō potest: quia dum per spiritū interiora non penetrat, in causis examinis, quas exquirat, mundano spiritū foris errat. Bene igit Samuel filios Israel in Masphath iudicasse dicitur: quia nimirū prädicatores sancti in subditorū iudicijs, aliud extrā nequaquā diffiniunt, nisi quod intus eis diuina inspiratione reuelatur. Sed dum boni subditi maiorū iudicio semetipsos subiiciunt, spiritualium hostium iras contra se ualidius accendunt. Vnde & subditur: Et ascenderunt satrapae Philistinorū ad Israel. Ablatis naq̄ dijs alienis, peracto ieiunio, exhibita a prädicatorum censura examinis, ad Israel Philistinorū principes ascendent: quia cum altiori uita proficimus, maligni spiritus, qui semper bene agentibus inuident, nobis infestiores sunt. Et quia de innocentis uitae sublimitate nos deponere appetunt, ascendere dicuntur. Ascendere quippe malignis spiritibus, est se ad expugnanda alta per coeleste desiderium corda subleuare. Quia etiam contra perfectiores Christi milites non quorumlibet malorū spirituum, sed fortiorum daemorum praelia excitantur, non Philistinum contra Israel ascendere, sed Philistinorū satrapae perhibentur. Principes quoque pluribus praesunt. Per hoc ergo quod contra Israel satrapae ascendere dicuntur, potest rationabiliter colligi: quia ad probandam electorū patientia, nec unus spiritus malus electorum singulis, sed innumeri deputantur: ut de consecuta eorū uictoria tanto sit copiosior fidelium gloria, quanto eis irrogata fuerint praelia grauiora. Tamen inter eadem praelia nuper conuersi uehementer pauere solent: repente etenim inueniunt se in campo laboris, praeter expectatum consuetudinis. Armata hinc contra se aspiciunt desideria, quae sibi dudum pacata seruebant: illinc supernus amor inuitat, ut coepta bona non deserant. Hinc spiritus mentem eleuat, illinc

1. Cor. 2

M. m. 3 carō

caro grauat, ac dum finis sui modū scire non possunt, de electionis suae incertitudine uehementer expauescunt. Vnde & hic apte subditur: Quod audientes filij Israel, timuerunt a facie Philistinorum. J a facie enim Philistinorum timent, ut eorum posteriora non timeant. Quae est enim malorum spirituum facies, nisi concupiscentia secularis? In hac enim specie quicumque componitur, eorum imaginem conformatur. Quia uero non Philistinorum faciem, sed ab eorum facie timuisse Israel dicitur, sic electorum mentes insinuat, ut etiam reproborum stultitiam latentem ratione reprehendant. Non enim faciem, sed a facie timuerunt: quia uidelicet sancti uiri aliud est quod foris aspiciunt, aliud quod intus expauescunt. Nam etsi aliquando florentem mundum humana ratione considerant, repente mentis oculos ad ea mala quae mundi gaudia sequuntur retractantes leuant, & uelut a facie trepidant, qui poenis sequentibus contingere praesentes delectationes uitant. At contra reprobi qui hanc Philistinorum faciem nequaquam metuunt, sequentes ferocitatis eorum impetus non euadunt. Dum enim uana mundi gaudia tota uirtute suscipiunt, afflictiones perpetuas, demonum uirtute capiuntur. Quibus nimirum ueritas comminatur dicens: Vae uobis diuites, quia recepistis consolationem in uita uestra. Hinc item denunciatis ait: Vae uobis qui ridetis, quia flebitis. Quasi aliter dicat: Quia a Philistinorum facie nequaquam pertimescitis, cum sequentes eorum uires irruunt, salutis inuenire refugium non potestis. Tunc quidem timor adest, sed qui adiuuet, non adest. Vindicta datur flagitij, sine spe liberationis, & quae sint Philistinorum horribilia posteriora sentiunt, qui faciem eorum blandimenta, in mundi amore uoluerunt. Bene igitur de Israelitis in electorum typo dicitur: Timuerunt a facie Philistinorum: J quia nimirum dum conuersandi modum sibi soleter ordinant, non disponunt metuere aeterna mala cum ueniunt, sed a temporalis concupiscentia trepidant, cuius merito irrogantur. Et quia non tam suis meritis, quam maiorum hoc intercessione posse obtinere credunt, sequitur: Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses clamare pro nobis ad Dominum Deum Israel, ut saluet nos de manu Philistinorum. J Sed & tentatis subditis, pastores boni non solum orationum praesidia conferunt, sed etiam sacrificiorum. Vnde subditur: Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino, & clamauit Samuel. J Quid est clamor Samuelis, nisi in supplicatione pontificis magna uirtus desiderij? Vnde ad tacentem labijs Moysen, licet populi subditi salutem feruenti deuotione cupientem a Domino dicitur: Quid clamas ad me? Quis uero est agnus lactens, nisi ille quem praecursor eius ostendit dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et lactens dicitur: quia in eius innocentia uera humanitas praedicatur. Sed unus agnus offertur: quia praeter ipsum qui mundi tollat peccata nequaquam reperitur. Quae profecto agnum integrum obtulit. Inegritas quippe agni ad soliditatem pertinet

Exod. 14

Ioan. 1

catholicae professionis. Velut enim agnus diuidit, qui a canone fidei per gladium separatur erroris. Agnus itaque dicitur pro innocentia, lactes pro assumptione naturae: unus pro singularitate potentiae, integer pro fidei nostrae firmissima soliditate. Quod si quis haec non ad ipsum, sed ad eius imitorem referre uoluerit, potest. Agnum quippe offerimus, cum per bonum castitatis & innocentiae redemptori nostro conformamur. Et cum doctrina innocentium patrum nostrorum pascimur, uelut ubera fugimus, quibus ad aeternam uitam nutriamur. Vnum quoque agnum offerimus, si post initia religiosa conuersationis, nulla polluiamur iniquatione prauitatis. Vnum quippe agnum offert, qui a proposito innocentiae, ad pollutam uitae maculas nequaquam defluit, a quibus redeat per iterationem bonae operationis. Integrum quoque agnum offerre, est ad aeternam uitam non solum carnis continentiam, sed mentis integritatem praeparare. Integrum quoque agnum Domino nequaquam offert, qui carne Deo per continentiam consecrat, sed mentis suae secreta ab immundarum cogitationum lasciuia non refrenat. Velut enim agni partem sacrificio subripit, qui puritatem cordis corporis continentiam non coniungit. Vnde & ipse agnus agnum integrum offerre discipulis praecipiens ait: Audistis quia dictum est antiquis, Non moechaberis: ego autem dico uobis, qui uiderit mulierem ad concupiscendum, moechatus est in corde suo. Hinc etiam fatuae uirgines in Euangelio notantur, quae lampades parauerunt, & oleum non parauerunt. Lampades namque paratas habent, qui bonum pudicitiae seruant in corpore: oleum quoque habent, qui nitorum puritatis tenent in mentis suae circumspeditione. Dicitur ergo de Samuele, Obtulit agnum integrum Domino: quia ut bonum pudicitiae diuinae placationi sufficiat, non solum in candore corporis seruari debet, sed in splendore internae puritatis. Merito itaque subditur: Et exaudiuit eum Dominus. J Ille namque exaudiatur a Domino pro alijs orans potest, qui ex parte aliqua ei, cui supplicat, Domino odibilis non est. Nam si adhuc propria infirmitate deprimitur, pro obtinenda proximorum fortitudine nequaquam exauditur: & eo desiderium suum ad diuinam celsitudinis arcem non subleuat, quo ipse de imo quo per lapsum iacet, conatu feruentioris studij ascendere nequaquam curat. Sed & modus exauditionis exponitur, cum subinfertur: Factum est dum Samuel offerret holocaustum, Philistaeos inire praerium contra Israel. Intonuit autem Dominus fragore magno in die illo super Philistinim, & exterruit eos, & caesi sunt a filiis Israel. Egressi quoque filij Israel de Masphath, persecuti sunt Philistaeos, & percusserunt eos usque ad locum qui erat subter Bethchar. J Offendente holocaustum Samuele, Philistinim contra Israel praerium ineunt: quia maligni spiritus tunc aduersus fideles subditos grauiore tentationes commouent, cum contra se stare instantium pastores uident. Sed super Philistaeos Dominus intonat: quia orantibus doctoribus, fidelibus subditis diuina gratia robur administrat. Tonitrua enim fieri per nubila

Mal. 4

nubila solent. Nubes autem sublimes per caeleste desiderium anime intelliguntur. Vnde & propheta mentes electorum in amore caelestium eleuatas admirans, dixit: Qui sunt isti, qui ut nubes uolant? Quae sunt autem tonitrua nubium, nisi illa feruentia & superna electorum desideria: quibus dum per diuinam gratiam eorum mens succenditur, omne quod maligni spiritus decipiendo suggerunt, ab ea penitus expellunt. Bene ergo dicitur: Intonuit Dominus super Philistaeos, & exterruit eos. Nam dum per gratiam suam electis mentibus superna desideria infundit, quia etiam terrena omnia facit contemnere, eos etiam qui ea eis appetere suggerunt, nequam spiritus in fugam uertit. Velut enim tonitruo territi fugiunt, dum in electis mentibus, quas tentando pullauerant, ingentem sonitum diuinae uirtutis expauescunt. Quia uero fragore magno intonuisse Dominus dicit, quid est aliud, nisi quia imperfecta Christianorum desideria demonibus terribilia non sunt? Frigor enim magnus tonitruum, perfectum est uniuersumque desiderium electi. Cum igitur fragore magno super Philistaeos Dominus intonat, tunc a filiis Israel caeduntur: quia dum electorum mentem perfecta deuotio ad superna gaudia erigit, omne quod aduersae parti militat, a se penitus abscindit. Bene quoque prius territi Philistaei, deinde a filiis Israel caedi memorantur, nam terrentur electorum deuotione, caeduntur opere. Et quia opere deuotio prior est, territi prius, postea uero caedi recte perhibentur. Nam prius donum bonae uoluntatis a Domino accipimus, ut consilia malorum spirituum postmodum confutare ualeamus. Bene etiam Dominus super Philistaeos intonare, & exterrere eos dicitur, filij autem Israel illos caedere perhibentur: quia bona desideria nobis per diuinam gratiam ministrantur, sed nos dona gratiae per conatum liberi arbitrij ad uirtutum uirtutes promouemus. Ordo igitur caelestis militiae est, ut ante tonans fragore magno audiat Deus, & post miles ad caedenda hostium agmina progrediat: ut uidelicet in se prius dona gratiae uideat, deinde ad certaminis campum ualidius erumpat, & securus uictoriae prouentum speret, qui eis quibus coronetur uiribus, ante congressionis tempora fultus est. Bene autem qui Philistaeos caedunt, de Masphath egressi perhibentur. In Masphath etenim quae speculatio dicitur, morantur, qui in diuinarum rerum contemplatione persistunt. Sed ad caedendos Philistaeos exeunt, cum ex arcano interae meditationis consulti uenientes, comprimunt uires aduersae dominationis. Intus enim latenter ordinant, qualiter foris in apparato opere, hostium cuneos irrumpant. Tanto quidem grauiore pugna eis procedentes exhibent, quanto dum interna cogitant, apud se quiescentes latent. Et quia maligni spiritus ab electis Dei semper comprimendi sunt, usque ad locum subter Bethchar Philistinim percussis fuisse memorantur. Bethchar quippe domus agni interpretatur. Hunc agnum nobis Esaias insinuat, ait: Tanquam agnus ad occisionem ducetur, & tanquam ouis coram tondente sine uoce. Quae igitur fuit do-

Mal. 3

mus agni, nisi illa sublimis, & singulariter munita conuersatio redemptoris, quae dum culpa caruit, cunctis nequa spiritibus inaccessibilis extitit? Ad Bethchar, id est domum agni peruenire nemo potest: quia quisquis multum proficit, sanctitate redemptoris inferior est. Vnde & praedicator egregius eiusdem redemptoris laudibus insistens, dicit: Talis decebat ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior caelis factus: qui non habet necessitatem sicut sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre. Quis est ergo locus subter Bethchar, ad quem usque Philistinim caedere & persequi debemus? Sed si Bethchar perfectionem signat dominicae conuersationis, locus subter Bethchar, communem sanctorum summam exprimit sanctitatis. Qui & eidem redemptori se obediendo humiliat, & eius gloriae per studium uitae innocentis appropinquat. Locus enim qui subter Bethchar situs ostenditur, eidem loco, cui subest, & inferior esse cognoscitur, & uicinus: quia sancti uiri quo Deo per uitae altitudinem uicini sunt, eo & humiliori cogitatione subiecti. Dum ergo nouitiorum fidelium triumphus sub Israelitarum gestis ostenditur, usque ad locum sub domo agni caesi alienigenae dicuntur: quia profecto per indefinitem conatum certaminis, contendere debemus ad arcem perfectionis, ubi iam tanto sumus hostibus nostris terribiliores, quanto redemptori nostro uicinores. Ibi enim iam quaedam securitas est, quae perturbari hostium pauore non potest. Talibus namque concessae uirtutis dona insinuans Dominus, ait: Ecce dedi uobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & omnem uirtutem inimici. Vnde & is qui ad locum domus agni uicinum peruenerat, dicit: Quis nos separabit a charitate Christi, tribulatio, an angustia, an fames, an caetera talia? Potest etiam domus agni caelestem patriam designare. Vnde & Ioannes dicit: Vidi supra montem Sion agnum stantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentia nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Quis est igitur locus qui est sub domo agni, nisi terminus temporalis uitae: ex quo ad superae patriae gaudia assumuntur electi. Qui enim usque ad statum nobis terminum ducimur, quem praeterire uiuendo non possumus, uelut ad locum uenimus, unde alio transferamur. Sed terminus uitae electi uiri sub domo agni situs ostendit: quia unde per angustias moralitatis demergit, inde ad uitae indeficientis gaudia subleuat. Nam & agnus ipse, qui in citharodorum citharizantium & cantantium domum suam laetus inhabitat, antequam ad huius domus laetitiam ducere, sub domo fuit. Hinc namque est quod immolationis suae tempore dicit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Electi ergo uniuersumque finis dum loco ostenditur, subter Bethchar, id est domo agni esse memorat: quia sancti uiri cum per mortis poenam temporalia deferunt, de uicino praerminentem sibi supernam patriam conscendunt. Nam Paulus confidenter asserens, dicit: Scimus quia si terrestris domus nostra dissoluatur, habemus

Hob. 7

Luc. 10

Rom. 8

Apo. 14

Mar. 14

bemus habitaculum ex Deo, non manufactum in celo. Igitur usque ad locum, qui est subter domo agni Philistaeos cedimus: si quando in hac uita sumus, de malignis spiritibus triphamus. sequitur: Tulit autem Samuel lapidem unum, & posuit eum inter Masphath & Sen, & uocauit nomen eius lapis Adiutorij, dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus. Lapis in sacro eloquio Dominum & redemptorem nostrum significat. Lapis uero unus a Samuele tollitur, cum a sanctae Ecclesiae praedicatorum redemptoris fortitudo singulariter praedicatur. Qui profecto inter Masphath & Sen praefigitur: quia in uita exitu electos protegit, reprobos confringit. Sen quippe excussio dicitur. Excussi autem sunt reprobi, id est a fidelium societate separati. Dum ergo usque ad locum subter Bethchar Philistaei caesi perhibetur, lapis inter Sen & Masphath praefixus asserit: quia dum electi Dei uictoriae suae titulum in fine percipiunt, redemptoris iudicio a malorum societate separantur. Modò uero uelut in area frumentum, & palea simul sumus: sed dum ad uitae terminum ducimur, electi a reprobis dominica uirtute diuiduntur, & uelut inter se lapidem habent medium, dum illi pondus redemptoris in damnationis suae iudicium sustinent, & isti in eius fortitudine aeternae gloriae palmas tenent. Possunt per Sen etiam maligni spiritus designari. Excussi quippe sunt: quia a coelesti secreto per superbiam proiecti. Et quia nunc in hac uita nobiscum praesentantur, bene cum uictoriae nostrae tempus asseritur, lapis inter nos & eos positus perhibetur: quia cum militiam nostrae donatiua percipimus, ultra nobis eorum praemia nequaquam renouantur. Samuel autem hunc lapidem in medium ponit: quia nobis redemptoris nostri bonitatem sanctae Ecclesiae doctor ostendit. Et quia omne quod a nobis in omni uita nostra prosperum geritur, diuinae gratiae adscribitur: apte ab eo lapis ille, qui in medio sistitur, lapis Adiutorij uocat. Ipse est namque lapis adiutorij: qui si nobis subuenire noluerit, uinci possumus, uincere nequimus. De quo iam in medium posito dicitur: Usque huc auxiliatus est nobis Dominus: quia eius praesidia electos suos usque ad aeternae retributionis tempora persequuntur. Et quia (ut diximus) iam tunc nobis in aeterna requie susceptis a depressis hostibus praemia nulla commouentur, sequitur: Et humiliati sunt Philistim, nec apposuerunt, ut uenirent ultra in terminos Israel. Haec profecto sic electorum singulorum facta expriment, ut sanctae catholice Ecclesiae & prociunctum innuant belli, & gaudia remunerationis. Hanc namque uniuersalis Ecclesiae uictoriam iam post resurrectionis nostrae gloriae futuram, beatus Paulus ostendit: qui quasi futuram in corruptioni praesens, morti insultabat, dicens: Absorpta est mors in uictoria, ubi est mors uictoria tua, ubi est mors stimulus tuus? Humiliatos etiam Philistaeos uidit: quia apostatarum angelorum memorans, ad amorem future dignitatis electos accendit, dicens: An nescitis, quia angelos iudicabimus? Tunc quippe Philistaei humiliantur,

cum in praeparata sibi ab origine mundi aeterni ignis incendia demones mittuntur. Et in terminos Israel uenire ulterius non apponunt: quia ad tentanda electorum corda non exeunt. Qui autem sunt Israelis termini, nisi caeli? Quomodo autem mali spiritus in Israelis terminos uenient, qui sic in inferni profunda damnati sunt, ut a summersione poenarum nunquam resurgant? Quia ergo aeterna oppressionem deiciuntur, apte subinfert: Facta est (inquit) manus Domini super Philistaeos cunctis diebus Samuelis. Qui enim sunt dies boni doctoris, nisi uernantes illi radij fulgentis aternitatis? Qui apte Samuelis esse referuntur: quia et si communes sunt electorum omnium, specialis quadam gratia ad gaudia lucent praedicatorum. Vel certe praedicatorum sunt: quia specialius eorum mentibus fulgent, quorum praedicatione nunc sanctae Ecclesiae demonstrant. Manus autem Domini super Philistaeos cunctis diebus Samuelis facta perhibetur: quia diuina potestas malos spiritus semper opprimit, quae in aeternae claritatis gloria etiam electos exhilarare nunquam desistit. Tunc uero angelorum damna reparantur, tunc quicquid de ordine conditorum spirituum, eorum superbia sublatum beatitudinis fuerat, de electis hominibus adimplet. Quare & sequitur: Et reddita sunt urbes, quas tulerant Philistim Israel. Urbes sublatae sunt illae perditae multitudines angelorum. Sed tunc redduntur, quando de electa natura humana assumuntur, unde quod de angelis perijt, suppleat. Quod etiam in conuersione flagitiosorum hominum accipi conuenienter potest. Urbes namque Philistim tollunt: cum unitas fidelium mentes tentando decipiunt, & sibi eas peccatis immergendo supponunt. Sed ablatae urbes Israel redduntur: quia sic in hac uita poenitentes satisfaciunt, ut in perenni gloria splendidi ad electorum gaudium exhibeantur. Quia uero non solum qui agere bona negligunt, sed etiam qui abundanter iniquitatem faciunt poenitendo soluantur, subditur: Ab Accaron usque Geth, Accaron dicitur sterilis, Geth torcular. Steriles quidem sunt, qui bona opera non agunt. In torculari autem uua premitur, & uinum promulgatur. Quid est autem concupiscentia secularis, nisi uua reprobae mentis? Quid uero est seruator peccandi, nisi liquor uini, qui peccatoris mentem aeternorum bonorum immemorem facit? Dum enim ex concupiscentia cordis peccatum generatur, quasi in torculari de uua uinum producit. Ab Accaron ergo usque Geth sublatae urbes Israel redduntur: quia bona agere negligentium & mala audacter perpetrantium mentes, quae poenitendo ad Dominum modo redeunt, tunc in communi electorum gloria splendide demonstrantur. Earum quippe mala in Dei memoria nequaquam ueniunt: quae ipsi poenitentiae afflictione delere obliti non sunt. sequitur: Eratque pax inter Israel, & Amorreum. Quae est ista pax, nisi quam propheta Micheas asserit, dicens: Et erit ista pax in terra, cum uenerit. Hinc Paulus ait: Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum. Quid est autem quod inter Israel, & Amorreum pax ostenditur?

1. Cor. 15
1. Cor. 6

Mich. 5
Ephes. 2

ditur? Sed quid per Amorreum nisi pars hominum reprobata designatur? Qui uero per Israel figurantur, nisi electi? Et quia electi in dextera Dei, reprobi uero in sinistra futuri sunt, dum pax esse inter utrosque asseritur, sanctorum beatitudo in clyta demonstratur: qui iustitiae conditoris tanta aequitate conueniunt, ut de conspecta reproborum poena, nulla compassione moueantur. Dum ergo inter Israel & Amorreum pax esse ostenditur, non demonstratur bonum, quod commune cum sanctis habeant reprobi, sed quo muniant electi. Unde & sub Israel specie per prophetam sanctae Ecclesiae reprimitur: Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. Pacem quippe Ecclesiae fines posuit: quia dum redemptoris potentia, eam in intimae aequitatis cellitudinem erigit, per dolorum compassionis, perditorum miseria non affligit. Sed ad tantam beatitudinem quo pastorum studio boni subditi promoueantur, exponit dicens: Iudicauit quoque Samuel Israel omnibus diebus uitae suae. Qui sunt dies uitae uniuscuiusque doctoris, nisi uirtutum spiritualium claritates? Omnibus namque suis uitae suae Israel iudicat, qui lucem iustitiae quam loquendo asserit, ad subditorum fidelium exemplum, perfectione representat bonae conuersationis. Qui autem uirtutum spiritualium lucem non habet, quia ad docendum assumit bona conuersationis extraneae, diebus profecto iudicat uitae alienae. De quibus profecto per prophetam Dominus dicit: Ecce ego ad prophetas, qui furantur uerba mea uniuscuiusque a proximo suo. Verba quippe furantur, qui bonum quod docendo praedicant operando non sequuntur: quia ueluti clam de alie no tollunt, quod dato proprio laboris precio suum nequaquam faciunt. Post denunciatam itaque futuram beatitudinem, qualis interim debeat esse fidelium pastor ostenditur: quia omnibus uitae suae diebus Samuel Israel iudicasse perhibetur. Perfectionis etenim uiam male insinuat si lucis iter quis uoce uolens pandere, actione tenebrescat. Nam qui cunctos uitae suae dies ad iudicandum Israel conuulerat, dicit: Non audeo loqui horum aliquid, quae per me non efficit Deus, inobedientia gentium uerbo & factis. Iudicet igitur doctor, sed qui dies uitae suae in clytos habet: ut uidelicet in se prius uirtutum spiritualium radios bene uiuendo foueat, quos prouidendis subditorum itineribus loquens administret: quia & lucerna tunc ijs, qui in domo sunt utiliter ostenditur, si ipsa antea eo quod sparsura est, bene repleatur lumine. Sequitur: Et circuibat Bethel, & Galgal, & Masphath, & iudicabat Israel in supradictis locis. Bethel dicitur domus Dei: Galgal rota: Masphath (ut iam superius replicatum est) speculatio interpretatur. Quid ergo Bethel, nisi uiros officio sacri altaris deputatos significat: qui dum spiritualibus studiis inhaerent, uelut domestici, Dei omnipotentis familiares sunt? Et quid Galgal, quae rota dicitur, nisi conuictorum ordinem designat? Velut enim in rota circumuehant, dum uolubilis mundi curis, penitus carere non possunt. Et quid per Masphath, quae speculatio in

interpretatur, nisi illi exprimentur, qui diuinae contemplationi uacantes, solis supernis gaudijs inardescunt? Quid ergo est quod Samuel & Bethel, & Galgal, & Masphath circuire dicit, & in eis locis Israel iudicare: nisi quia electus praedicator omnium electorum ordinem exempla sequitur, ut subditorum fidelium esse ualeat censor doctus? Non enim esse poterit aequi examinis, si de exemplis praecedentium electorum designat assumere quod decernit. Sed & per singulos annos ista circueat, ut doctor prouidus ordinum singulorum perfectionem sigillatim respiciat: ut quo subtilius praecedentium bona uiderit, praesentia disponere decentius possit. Ibi ergo, ubi iudicat Israel, ut subiectos fideles, quos ad Dei uisionem erudit, illorum reuerentia corrigit, quos Deo placuisse indubitanter credit. Potest etiam per Bethel, quae domus Dei dicitur, uniuersa electorum Ecclesia designari: per Galgal, quae interpretatur rota, scriptura sacra. Quicquid uero in subditorum profectu doctor exhibet, aut de exemplo electorum accipit, aut magisterio sacri eloquij, aut reuelatione internae ac secretae contemplationis. Samuel itaque Bethel circuit: cum praedicator Ecclesiae auctoritate disponendorum operum, de exemplis maiorum quarit. Galgal, id est rotam circuit: quando doctrinae suae auctoritate, de magisterio sanctae scripturae comprehendit. Masphath quoque circuit: cum per secretae contemplationis meditationem, reuelationem merei suscipere ueritatis. Ibi enim iudicat Israel: quia quicquid subditis proponit ad normam reuerentiae, aut de exemplis electorum accipit, aut doctrina sacri eloquij, aut ex reuelatione internae contemplationis. Quibus profecto uerbis ostenditur, non tantum quae doctor perfectus agat, sed etiam quia perfectus non sit, si agere haec non possit. Nam si solum bonorum exempla nouerit, aut si sacrae scripturae etiam quis eruditus sit, & contemplationis reuelatione caruerit: in ordine praedicationis uir perfectus non erit. Contemplatio enim uirtus est, per quam non solum ipsa scriptura condita recognoscitur, sed per quam nondum condita conderetur: & per quam condita, ad Dei uoluntatem quotidie disponatur. Bene ergo dicitur: Et iudicauit Israel in supradictis locis. Nam non solum in Bethel, & Galgal, sed etiam in Masphath: ut qui ad perfectionem praedicationis innititur, dum per humilitatem exempla maiorum sequitur, dum per studium sacri eloquij eruditione fulcitur: curet omnino necesse est, ut puritatis mentis ea quae disponenda sunt, contemplando cognoscat. Dei namque debet esse docibilis, qui suscepto praedicationis officio, docere homines cupit. Tamē sic praesumat de eo quod secretae contemplationis eruditione instruit: ut nec editas per Spiritum sanctum scripturas fastidiat, nec sequi electorum exempla dedignetur. Samuel enim Bethel, & Galgal, & Masphath circuire describitur, ut alterum ab altero per discordiam nequaquam diuidatur: ut uidelicet & exempla recipiat, quae sacra scriptura approbat, & illas sacras scripturas, quae electi homines scripserant, recognoscat: atque eas reuelationes contem-

1. Cor. 14
Hier. 23
Rom. 15

contemplationis à Deo sibi ostensas sentiat, quæ nec ab electorum operibus, nec à sanctæ scripturæ autoritate discordant. Sed & omne quod agit, ad rectitudinem redigat supernæ intentionis. Vnde & subditur: Reuertebat in Ramatha. ibi enim iudicabat Israel, & ibi erat domus eius. Vt longè supra iam diximus, Ramatha interpretat uisio consummata: & supernorum ciuium illam beatâ & perfectam societatem significat, ad quâ Samuel reuertitur, ne laboris sui onere deprimat. In Ramatha quippe Samuel reuertitur, cum mens prædicatoris per amorem cœlestium releuatur: nam inter officij sui onera tam immensa corrueret, si ad amorem cœlestium, per spei suæ desiderium non rediret. Reverti etenim prædicatoribus, est intentionem mentis suæ ad gaudia patriæ cœlestis reducere. Et ibi Israel iudicatur: quia supernæ patriæ pulchritudini, quam in mente retinet, fideles subditos facere conformes, prædicando student. Ibi iudicantur Israel: quia ex illa iam perfecta ciuitate formam uidentes trahunt, quam filiorum mentibus loquentes imprimunt: & quicquid illa pulchritudine indignum conspiciunt, ab eorum mentibus abscondere conantur. Et quia in illius beatæ patriæ gloria tota dilectione requiescunt, ibi eius domus esse perhibetur. Eius namque domus esse cognoscitur, in qua amando conuersatur. Vnde & ille egregius prædicator gloriatur, dicens: Nostra conuersatio in cœlis est. Bethel namque circuit, Galgal, & Masphath, & in earum aliqua non habet domum. In Ramatha autem domum habet: quia doctores sanctæ Ecclesiæ quicquid nunc accipiunt de exemplis electorum, quicquid de eruditione sacrorum uoluminum, quicquid de altitudine supernæ reuelationis transitoriè rimantur, ad adiutorium habent itineris, non ad amorem remunerationis. Illud uerò quod in superna ciuitate diligunt, non ad profectum itineris, sed ad sufficientem, imò ad abundantem largitatem mercedis. Et quia illuc cuncta bona congregant, sequitur: *Ædificauit ibi etiam altare Domino.* Quid est enim altare Domini, nisi cor iusti? Veritatis autem iudicio dicitur: Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Qui autem pro amore supernæ patriæ bona agit, dum ardentem ad ea quæ sursum congregat, peruenire desiderat: profectò altare ædificat, super quo quotidiani desiderij hostias incendat. Bene autem dicitur, *Ædificauit ibi altare Domino:* quia ex incremento studij cœlestis, sicut flamma crescit in corde boni desiderij, ita & uelut additis lapidibus altare sursum cõstruitur, ubi Deo holocausta offerantur amoris. Quod etiam ad lucrum animarum referri convenienter potest. Doctor namque in Ramatha altare Domino ædificat, cum subditorum merita in celo locat: & dum quotidianò eius studio electæ animæ ad cœlestia regna conscendunt, uelut ad structuram superni altaris lapides mittuntur. Dicatur ergo de Samuele, dicatur: *Ædificauit ibi altare Domino:* quia nimirum ualde ociosum est doctoris studium, si per hoc quod ab illo in terris agitur, cœlestis ædificium non augetur.

Phil. 3

Matth. 6

LIBER QUARTVS. CAPVT I.

Anctorum uirorum facta precedenti, sepe electorū sequenti solatia sunt. Mira etenim dispensatione diuini cõsilij, & altissime cõuersationis arce sic sublimati sunt, ut fortia agerent, sibi recta subditis prouiderent, sic sibi quandoque derelicti, ut ea quæ recta intentione disponderent, secundum Dei prouidentiam recta non essent: quatenus illorū infirmitas, electorum sequentiū firmitas fieret: quia etsi ut homines in disponendis sanctæ Ecclesiæ negotijs falli possunt, ipsæ tamen Ecclesiasticæ dispositiones deserendæ non sunt. Ecce etenim dicitur: Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos iudices Israel, fuitque nomen filij sui primogeniti Iohel, & nomen secundi Abia, iudicū in Bersabea. Et non ambulauerunt filij sui in uisus eius. Ecce qui prophetiæ spiritu plenus fuerat, ij quos iudices Israel ponebat: quia post auaritiam postmodum declinare debebat, & munera accipere, & peruertere iudiciū non cognouit. Quid ergo mirū si falli in disponendis ordinibus possunt, qui prophetiæ gratiam non accipiunt: si ij, qui prophetiæ spiritum habent, eundem spiritum ad disponenda cuncta non habent? Quis autem de tanto uiro dubitet: quia si futuram peruersitatem filiorum prænosceret, eos utique forensibus honoribus non præferret. Qui ergo reprobos scienter prouehit, hoc prophetæ exemplo sibi blandiri nequaquam possunt: quia tunc solum innoxie agitur, cum in eis, tempore quo promoti sunt, subsecuta iniquitatis signa nulla patuerunt. Quare & apte ij, qui iudices Israel à Samuele positi sunt, cum ponerentur eius filij dicebantur: ut ex eo non solum per carnem credantur geniti, sed etiam conuersationis eius splendoribus adornati. Quare & eorū nomina caute assignantur: ut ex titulo nominis, illa quæ tunc eis inerant, cognoscat forma uirtutis. Nomen (inquit) uni Iohel, alterius Abia, iudicum in Bersabea. Sed & de illis qui post acceptam dignitatem declinasse ad auaritiam dicuntur, aperte ostenditur: quia antequam eiusdem dignitatis culmen attingerent, in eius futura prauitatis signa nulla uidebant. Sed ecce dum pastorum solatia attendimus, gregis dominici non parua pericula intuemur. Nam steterunt subditi, sed in culmine prælationis positi prophetæ filij ceciderunt: ut si nobis sub cura maiorum positus indesinens sanctæ uitæ studiū, aut securitas magnæ conuersationis arideat, præesse tamen alijs non habeamus in appetitu desiderij, sed in magnitudine timoris. Sed carnales quicquid dum sola uisibilia attendunt, spirituale sanctorum conuersationem cognoscere non merentur. Pastorū quidem sanctæ Ecclesiæ culmen aspiciunt, sed cogitare nesciunt, quam inuiti illi intus decorem tolerent, quem in splendore culminis foris tenent, quod sublimitate honoris in oppressione magni sustinent oneris, quod magno desiderio fugiunt

1. Cor. 2

Exch. 4.0

Luc. 1.0

fugiunt, quod exteriori ministerio prosequuntur. Testante etenim egregio doctore didicimus, quod animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Vnde & tanto dementiùs carnalia sequens erat, quanto per discretionis uirtutem spiritualia nulla iam penetrat. Et nonnulli tales in tantum dementiæ malum proficiunt, ut commouere ipsum etiam statum Ecclesiastici culminis non uereantur. Vnde & sequitur: Congregati ergo uniuersi maiores natu ex Israel uenerunt in Ramatha, dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in uisus tuis. Constitue super nos regem ut iudicet nos, sicut uniuersæ habent nationes. His autem qui uidebant sub spirituali regimine, regem petere, quid aliud est, quam eandem spiritalem prælationem in secularem dominationem transferre gestire? Sed sancti uiri cum se à subditis contemni conspiciunt, non tam eis displicet quod contemnantur, quam quod contemptores sui Deo placent. Eorū quippe contemptu, suæ internæ gloriæ dari incrementa conspiciunt, sed augeri merita sua subditorum defectibus ingemiscunt, quos sic meritis uellent proficere, ut in æterna meritorum retributione, secum eos quibus præsent, habere potuissent. Quare & subditur: Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem, ut iudicet nos. Hoc namque ei displicuit, per quod displicere Deo, qui loquebantur, existimauit. Quia uerò non simpliciter dicitur, Displicuit sermo Samueli: sed, In oculis Samuelis. & statim subditur: Et orauit Samuel pro populo Dominum. paulo subtilius ea nos considerare oportet. Sancti uiri qui omnipotenti Deo ualde displicere metuunt, in suis iudicijs faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter intus ordinant, ut ea foris in opere irreprehensibiliter disponant. Nam electionem accipiunt nullam iudici, si non probatur contemplatione ratiois. Hos profectò oculos prophetæ Dominus aperire uolebat, cum dicebat: Vide oculis tuis & auribus tuis audi. Hinc in Euangelio discipulis dixit: Beati oculi qui uident, quæ uos uideritis. Oculi quippe sanctorum sunt intellectus rationis, referati per gratiã Spiritus sancti. Et idcirco Samuelis esse dicuntur: quia carnales quicquid, etsi per humanam sapientiã rationales esse uidentur, ab huius lumine rationis eo cæciores sunt, quo illis solis oculis uident, quos serpens aperuit. Nam si spirituum uirtutum fulgor aspicerent, eum profectò in ornatu suæ mentis habere desideraret. Tantus siquidem decor earum est, ut uisus nunquam non possit uidentis desiderio concupisci. Sapientes ergo secum se oculos rationis habere arbitrantur, ex hoc cognoscere possunt, quam demeter insaniam: quia uirtutum sanctorum pulchritudine non illici, earum profectò gloriam non solum cernere sed nec somnari est. Sancti ergo uiri, qui iam illuminatione sancti Spiritus in interiorum amore obligati sunt, mentis suæ oculos ad uidendam intimam claritatis gloriã tanto clariores habent, quanto de mundi caligine in desiderio nihil habent: & discernere carnalia tanto rectius possunt, quanto longè à carna-

libus assumpti in Spiritus sancti gratia altius profecerunt. Vnde & apostolus Paulus de experientia tantæ uisionis sententiam protulit, dicens: Spiritus iudicat omnia. Bene ergo dicit: Displicuit sermo in oculis Samuelis: quia à uiris spiritualibus nil ante despiciunt, quam despiciendum esse per spiritalem mentis intuitum iudicetur. Et quia quò abundantiori gratia Spiritus sancti pleni sunt, de uirtutis suæ celsitudine non præsumunt, sequitur: Et orauit Samuel Dominum. Quid enim Dominum orauit, nisi ut sibi dignaretur ostendere si tumultuatis populi petitioni assensum dare debuisset? Dixit autem Dominus ad Samuel: Audi uocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. Non enim abiecerunt te, sed me, ne regnem super eos. Iuxta omnia opera sua quæ fecerunt à die qua eduxi eos de Ægypto usque ad diem hanc. Quia oranti propheta dicitur, Constitue super eos regem: plane ostenditur, quia an hoc faciendum esset, sibi reuelari postulauit. Et quia subdens ait: Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. aptè ostenditur, quantum sibi sermo displiceat, quem in oculis Samuelis displicuisse perhibet. Quæ cõuenientia iudicij in sanctis oritur ex uirtute charitatis: quia dum ex tota mente conditorè diligunt, & eius uoluntati obedire deuotè conantur, ex præmio supernæ retributionis accipiunt, ut ab eadē Dei omnipotentis uoluntate aliter sentiendo non discrepent, quā in bonis operibus semper tenent. Scriptum quippe est: Qui adhæret Deo, unus spiritus est. Dño quippe adhæret, & præcepta uoluntatis eius facere semper studet. Sed unus spiritus cum eo fit: quia ex diuturna deuotione prius operis, in tantâ gratiã diuinæ cognitionis assumit, ut ab interni eius æquitate iudicij per errorem mundani spiritus dissentire ultra non possit. Sed ualde difficile respondetur, si queratur cur omnipotens Deus & abiectum se in regis petitione cõquerat: & tamen id quod petebat fieri decernat. Rursumque si dignitas regia ordinata fuerat, cur uelut indignata Dei maiestate fuerit permissa. Et cum prius rex eligi decernerat, cur reprobam eligitur? Quid ad hæc aliud respondere possumus, nisi id quod apostolus Paulus ineffabile abyssum iudiciorum Dei perscrutari audentibus respondebat: Homo (inquit) tu quis es, qui respondeas Deo? Sed si hoc efficaciter diffinire non possumus, tangere inquirendo possumus. An fortasse abiectum se in regis petitione conquerit, pro reprobâ uoluntate male petentis populi: petitus rex concedit, pro uindicta? Quod si rationabiliter dicitur, dum utriusque posuit, & culpam, & ultionem pariter ostendit. Ex reprobâ quippe uoluntate iniusta postulasse conuincitur, qui abiectum conditorem petendo monstratur. Culpam ergo male petitionis, infecuta est poena districtæ æquitatis. Magna etenim uindicta est quæ ex distinctione procedit interni examinis: quando reprobâ mens sic proijcitur, ut quod male deliberat, agere permittatur. Qui ergo in petendo rege Dñm abiectum cõuicti sunt, dum id eis permittitur agere, per quod à se Dominum abiicerent: grauior poena non erat, quia hic plecti debuissent.

1. Cor. 2

1. Cor. 6

Rom. 9

Quo in

Quo in loco notandum est, quia abiectionem pro-
phete Dominus suam facit. Non enim simpliciter
dicit, Abiecerunt me, ne regnē super eos: sed, Non
te abiecerunt sed me, ne regnē super eos. ut profe-
cto ostendat: quia in persona electi præsulis ipse
suis subiectis præeminet, & cum ad spiritale cul-
men electorum carnalis rector assumitur, ipse abij-
ci uidetur, cuius præcepta dissipantur. Ergo quam
reuerendi sint optimi pastores sanctæ Ecclesiæ li-
quet. Ecce enim dum fideliter Deo seruiunt, tanto eis
amoris uinculo cōiungit, ut quicquid eis ingerit,
diuinæ iniuriæ adscribat. Vnde & in Euangelio
primis Ecclesiæ pastoribus dicit: Qui uos spernit,
me spernit. Vbi etiā aliquid grauius cernit: quia
cum abiectionem pastorem conqueritur, abijcientiū
peccata omnia, & parentum etiā mala memoran-
tur: Iuxta omnia (inquit) opera sua, quæ fecerūt
a die qua eduxi eos de terra Ægypti. Summum
namque crimen agnoscitur, ad cuius discussionem
in Dei memoria præterita cuncta peccata redu-
cuntur. Et abiectionem ergo se Dominus conquerit,
& tamen ordinare in quo abijcitur cōcedit: quia
cum districtæ æquitatis suæ uirtutem exequitur,
ab eo carnalium desideria impleri per eius miseri-
cordiam nequaquam prohibentur. Sed & quæ con-
cedi dignitas pro uindicta potuit, non tranquilla
maiestate diuinitatis concedi debuit, sed uelut in-
dignata. Indignatam uero maiestatem Dei non in
seipsum asserimus, quæ passioni non subiacet: sed
quia dum culpas discutit, indignationis uerba per
scripturas dicit. Itē quia in typum carnaliū præla-
torum assumitur, reprobandus rex eligitur, nō ele-
ctus. Vel fortasse idcirco reprobus rex eligitur,
ut electus successor eius rex Dauid in eo cogno-
sceret, quid cauere debuisset. Sic nimirum & de il-
la angelorum curia legimus: quia de apostata pri-
mo angelo scribitur, Ipse est principium uitium
Dei: sed quia ante omnia conditus est, per superbi-
am cecidit, & in eius ruina sancti angeli didicerūt
qua uirtute stare potuissent. Quod nimirum, qui
apertis rectæ fidei oculis intueri poterit, pariter
attendit: quia omnipotens Deus etiā tunc magne
misericordiæ dona tribuit, cum uindictā irrogat:
quia dum reprobos punit, sanctos erudit: ut unde
illi deficiunt, isti in suis profectibus adiuuentur.
Districto siquidē iudicio permittit mala fieri: sed
misericorditer prouidet de his malis, quæ per iudi-
cium irrogat, quæ bona facere disponat. Nam quæ
maior culpa quam illa qua oēs morimur? Et quæ
maior bonitas quam illa per quam a morte liber-
ramur? Et quidem nisi Adam peccaret, redem-
ptorem nostrum carnem suscipere nostrā non o-
porteret: non enim uenit uocare iustos, sed pec-
catores ad pœnitentiā. Si ergo pro peccatoribus
uenit, si peccata deessent, eum uenisse non oportet
ret. Si peccata, ad quæ delenda uenisse credit, per
iustitiā Dei permissa esse sentiuntur: dum pro pec-
catoribus. Deus homo nasciturus erat, ex illo malo
quo morituri erant, bonū quod malum illum uin-
ceret, omnipotens Deus sese facturū prouiderat.
Cuius profectio boni magnitudo, quis fidelis non

uideat, quam mirabiliter excellat? Magna quippe
sunt mala, quæ per primæ culpæ meritū patimur:
sed quis electus nollet peiora perpeti, quæ tantum
redemptorē nō habere? Eligatur ergo rex, sed re-
probandus: eligatur uelut in indignatione, nō uo-
luntate Dei: subsequatur ergo rex iuxta cor Dei, ut
ex iudicij eius districtione uindictæ malum pro-
cedat in reprobos, & bonum quod ex malo factu-
rus erat, per largitatem diuinæ gratiæ redundet in
pios, dum illi in malo quod cupiunt, cadere per-
mittuntur, sed unde se illi præcipit agitur, ut alij
nequaquam cadant. Sed quia his uerbis iudicium
diuinæ districtonis asseritur, uideamus iam quan-
ta dispensatione utitur, ne id malè delibantes a-
gant, unde puniantur. Nam sequitur: Nunc ergo
audi uocē eorum: ueruntamen contestare eos, &
predic eis ius regis, qui regnatus est super eos. Quali
aperta ostensione clementiæ dicat: Sic audi
uoces eorum, ut tamen ipsi prius de iure regis, quæ
petunt audiant quod expauescant, & uelut tunc
malè coepta desierant, cū quam sit resonerosa, co-
gnoscat, quam petebant. Sequitur: Dixit itaque
omnia uerba Domini ad populum, qui perierat a
se regem, & ait: Hoc erit ius regis, qui imperatu-
rus est uobis, filios uestros tollet & ponet in curri-
bus suis, facietque sibi equites, & persecutores qua-
drigarum suarum: & constituet sibi tribunos, &
centuriones, & aratores agrorum suorum, & mes-
sores segetum, & fabros armorū, & curruū suorum.
filias quoque uestras faciet sibi unguentarias, & fo-
carias, & panificas: agros quoque uestros, & uineas,
& oliueta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed
& segetes uestras, & uinearum redditus addecim-
abit, ut det eunuchis & famulis suis. Seruos etiā
uestros, & ancillas, iuuenes optimos & alinos auferet,
& ponet in opere suo, greges quoque uestros addecim-
abit, uosque eritis ei serui. Cū a carnalibus
subiectio queritur, profectio quicquid
præcipitur eis graue est, & si non sit difficile: quia
cū ex superbiæ tumore habeant, ut propriæ uo-
luntatis arbitrium sequantur, quicquid eorū deli-
berationi obuiat, grauissimum pensant. Iam uero
cum dura & contraria iubentur, quæ eis est mo-
les oneris: qui tumor cordis? cum ferre etiā blanda
& leuia uix nolentes possent, quæ si uellent, fa-
cillimè pertulissent. Videamus ergo stultæ auda-
ciæ hominis, quam dignè respondeat pia dispen-
satio conditoris. Iura hominū proponuntur con-
temnentibus iura Dei: & his qui mitia & salubria
diuinitatis cōsilia spreuerant, dura & importabi-
lia humanæ seruitutis onera prædicuntur: ut ex his
secum rationē facerent quam intolerabilia essent
imperia hominis eis, qui nō tam imperātis quam
monentis Dei, ne id peterent, consilijs obedire no-
luissent. Sed habent corda carnaliū temeritatem
ex incremento audaciæ, habent duritiā ex simu-
lationis ratione. Ex temeritate quidē facile agen-
da deliberant, sed quia quod malè proponunt, nō
intelligunt, meliorum consilijs adiuuari non pos-
sunt. Quare & hic quoque subditur: Noluit popu-
lus audire uocem Samuelis. Et dixerunt: Nequa-
quam.

Biecto etenim Samuele, rex petitur:
quando reproba multitudo populū
spiritualē pastore despiciat, & præ-
esse sibi carnalē querit. Cum quibus
sæpe diuinæ æquitatis districtione a-
gitur, ut eo ipso quod electū prædicatorem despi-
ciunt, subesse reprobo permittantur: ex cuius imi-
tatione tanto deterius pereant, quanto maiori su-
perbia id, ex quo uiuere in aternū poterant, auda-
cius contemnebant. Cum ergo ius regis prædicat,
nimirum in unius carnalis præpositi conuersione
ostendit, quod carnales ceteri ex tyrannide acturi
sunt, non quod electi debeant imitari. Nā in e-
dem Regū historia legitur, quia cum rex Achab
Naboth uineam abstulit, iram Dei omnipotentis
incurrit. Hic uero cum ius regis prædicatur, agri,
uineæ, & optima oliueta tollenda esse memoran-
tur. Cum ergo hic prædicatur, quod commissum illic
punitū est: ostendit, quod diuino iudicio non iu-
betur. Quare & electus rex Dauid cum ad ædifi-
candum altare Domino, Ornā Iebusæi aream pe-
teret, regio illo tyrannorum iure non uti uoluit: cū
eam accipere nullatenus acquiesceret, nisi ante p-
ea dignū precium dedisset. Quia igitur ea quæ in
iure regio continentur, uitanda potius quam imi-
tanda prædicuntur, eo subtilius cōsideranda sunt,
quo uitari nequeunt si nesciantur. Ait ergo: Filios
tollet, & ponet in curribus suis. Filij electorum ij
sunt, qui eorum uirtutes imitantur. Currus etiam
carnalium prælatorum sunt, fastus mundanæ elati-
onis. Nam dum ceteris se sublimiores esse glori-
antur, quasi curribus uecti, per alta gradiuntur.
In curribus ergo fidelium filij ponuntur, quando
pastores reprobos, per appetitum mundanæ glo-
riæ sequuntur: cum relictis spiritualibus studijs,
carnalis uitæ commoda expetunt: & deposita illa
sublimi intentione cœlestium, alta seculi assequi
conantur. Bene itaque non in curru, sed in curribus
ponendi Israelitarum filij dicuntur: quia ex omni,
quod præcellit in carnalium prælatorum culmine,
proficiunt in elatione, & quasi tot sublimibus
curribus in alta se eleuant, quot alta conspiciunt,
quibus alijs se superiores putant. Bonorum er-
go filios rex in curribus ponit, quando carnalis
rector electorum imitatores exemplo suæ prauitatis
ad elationis uitia pertrahit, ut cœlestia post-
ponant, terrena appetant, & in hoc solo gaudeāt,
si ex eo quod temporaliter altum uoluitur, ceteris
preferantur. Et quia contra minores nō solum
erecti, sed etiam fortes sunt, sequitur: Et faciet
sibi equites. Velut enim in equis seuiunt,
qui & sublimes sunt dignitate, & potentia truces.
Equites quoque sunt, quia dum feroces cordis sui
motus cōtra impotentes dirigunt, ad omne quod
per tyrannidem exercere appetunt, ueloces sunt.
Anhelant quippe impetu, spumant rabie: & quos
cursu tyrannidis impetunt, elidunt. Sed dum in
pastoribus reprobis alij mundanæ elationis fastus
emulantur, alij eorū exemplo quos ualent oppri-
munt.

quæ. Rex enim erit super nos, & erimus nos quod-
que sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex no-
ster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella no-
stra pro nobis. Magna quidem temeritatis exti-
t, cōtra Dei uoluntatē regem petere: magnæ du-
ritiæ, cōsilijs prophete uinci non posse. Magnæ te-
meritatis fuit ei rationes proponere, quæ sciebant
cuncta quæ acturus erat, reuelate Domino prius
scire: magnæ duritiæ illi non acquiescere, quæ no-
uerant ea tantum, quæ Domino reuelante didice-
rat, imperare. Nam quid est quod respondentes
dicunt, Nequaquam, sed rex erit super nos? Sed
qui nequaquam dicunt, profectio id negant quod
audiunt. Apertè ergo in hoc uerbo ostēditur, quia
ad hoc propheta graue ius regis exposuit, ut ne-
quaquam peteretur. Ius uero regis audiunt, & id
propter quod exponitur detestatur: ut reprobortū
cordium profectus exprimat, in quibus mali pro-
positi consummatio est, & in contumacibus uolū-
tatis. sed nos antiqua tempora reprehendimus,
qui nostra uidere non curamus. Quæ nimirum tem-
pora, quo senescente mundo uerustiora sunt, eo
& in pluribus per tēporis ac negligentia uitij rem-
missiora. Tanto etenim audacius nunc mala pro-
ponimus, quanto iam cum robusta iuuentute se-
culi, robur exaruit humanæ conditionis: tanto dif-
ficilius quod malè est propositū reuocamus, quan-
to ex laxato uigore spiritus, mens nostra carnalis
efficitur. Ita enim suat humani lapsus, ut quod in
spirituali uirtute deficit, in carnali uita roboretur.
Omnia quidem hæc iuxta egregij doctoris uocē,
in figura contingebant illis, scripta sunt autē pro-
pter nos. Iam quidem apertè cognoscimus horum
Israelitarum audaciam, quæ diuinæ indignationis
iudicia secuta sunt: & tamen contra uoluntatem
Dei, contra prælatorum sanctæ Ecclesiæ consiliū
agenda proponere non timemus. In malo quoque
proposito reprehensibili resistimus, & salubria maio-
rum consilia in superabili malo per uicaciam uince-
re conamur. Videmus quanti mali incrementum
sit, pereuntes aspicere, & sequi ad perditionem eo-
rum uestigia non timere: pœnales laqueos mor-
tis incurrentes cernere, & eisdem laqueis irretiri,
nequaquam metuere. Et illi quidem contra Do-
mini uoluntatem regem petierunt: sed a regia di-
gnitate postea actum est, ut populus qui Deum
abiecerat, idola coleret, simulachra adoraret. Quæ
reuerenda ergo sint maiorum consilia cernimus,
si hoc sollicitè consideramus: quia qui ea despice-
re ausi sunt, hoc se non prouiderunt agere, unde
tam profundo erroris pelago demergi potuissent.
Merito igitur se abiectionem Dominus in regis pe-
titione conqueritur, merito regiam dignitatem
concedit indignatus. Tanta quidem erat iniqui-
tas postulatium, ut cum illud peterent, per quod
a Deo recederent, ex Dei iudicio permitti posset,
prohiberi non posset. Quia uero hæc iuxta li-
teram diximus, quid etiam spiritualiter
designent ea quæ continen-
tur in iure regio, ui-
deamus.
Greg. tom. 2

L. 10.

lob 40

3. Reg. 21

1. Par. 4. 21

Nn munt,

munt, nonnulli etiam sunt qui ad exercenda mala, quæ per se ipsos bonis inferre nequeunt, nequiores se alios introducunt. Vnde & sequitur: Et præcursores quadrigarum suarum. Quæ sunt enim quadrigæ regis, nisi peruersæ mentes malorum subditorum, in quorum consilijs prælatus reprobus requiescit. Quadrigæ etenim sunt, quæ reges portant: dum per iniqua consilia prauorum, acta rectorum adiuvantur. In eis quippe quasi per sublime rex ducitur: dum per eos, qui ad temporales honores eis fauent, quicquid carnales præpositi de altitudine seculi in desiderio uolunt, exequuntur. Qui recte quadrigarum nomine designantur. Quadriga enim inde stat unde uoluitur: quia reprobamens finem suæ intentionis habet seculi uolubilitatem. Inde quidem requiescit, quo per innumeras curas mentis rotantis mundi negocia uentilare non desinit. Regum ergo quadrigæ sunt, dum per omne, quod altum uolendo cogitant, in se carnalium præpositorum iussa portant. Sed qui locum familiaritatis iuxta carnales prælatos habent, habent minores quibus imperent. Ipsi ergo uelut quadrigæ regis sunt, illi præcursores quadrigarum: quia eodem modo, quo carnalem præpositum ad opprimendos humiles inuehunt, ipsi quoque ad nocendum quibus possunt, per aliorum ministerium deducunt. Quasi enim quadrigarum præcursor est, qui iniqua mentis suæ uersutia artem cogitat, per quam illum ad inferenda mala mitibus introducat. Si uero ut plerique codices habent, non præcursores, sed persecutores quadrigarum legimus, profectio illi sunt qui reprobos ad malum currentes imitantur. Quadriga etiam honoris causa portari regibus solet. Quasi ergo in quadriga rex sistitur, quando carnalis rector de magnorum, qui uidentur iuxta se, adulationibus gloriatur. Qui uero istos in eorum laudibus præcedit, aut sequitur, præcursor seu persecutor est quadrigarum: quia adulationes isti uel post, uel antea proferunt, quas illi in auribus populi præeundo, aut subsequendo sparsere. Sequitur: Et constituet sibi tribunos, & centuriones. Tribuni, & centuriones sunt, cum in tantum mali profectum ueniunt, ut ad exequenda tyranni imperia, impijs satellitibus principantur, cum mundanarum uirium acies ordinant, quas ad innocentium bella producant. Tribuni quidem sunt, qui per plures sibi fautores recte uiuentibus insidiantur. Centuriones uero sunt, qui nulla nocendi genera prætermittunt. Ex eo enim perfectionem iniquitatis obtinent, quo multa & inagentia mala quæ possunt, inferre semper student. A centenariis quippe numero centurio dicitur. Et quia centenarius numerus perfectionem significat, in mala parte perficitur, quando ad summam nequitiam ab impijs peruenitur. Qui nimirum calliditate sua ues sunt, terrore uolentis. Suauiter quidem blandiuntur alijs, ut eorum auxilio terrore alios ferociter possint. Bene itaque subdit: Et aratores agrorum suorum, & messores segetum. Carnalis præpositi agrum mentes sunt subditorum: aratores uero horum agrorum sunt, qui arte secularis ingenij, eis suadent

acta prauitatis. Velut enim agrorum soliditatem loquendo aperiant, qui per reprobam consilia simpliciter corda corrumpunt. Et segetes metunt, quando semine prauum consilij decepta corda minorum fructum reddunt male operationis. Quæ profectio opera segetum appellatione designantur: quia peruersitas reprobi subditi, dum a carnalibus rectoribus gaudent excipitur, eorum quasi electus est cibus mentis. In qua certe peruersitate, quia paulatim proficiunt, sequitur: Et fabros armorum, & currum suorum. Quæ sunt arma & currus tyrannorum, nisi illa omnia nocendi instrumenta, quæ ad euerdenda corda minorum præparantur. Sed quia currum peruenit, quo armis feriat: armorum & currum regis fabri fiunt, quando nequissima cordium suorum machinatione inueniunt, & mala quæ agant, & eadem mala inuenta qualiter inferant. Arma quippe fabricare, est nocendi genera reprobamente colligere. Et currus fabricare, est ad eadem mala inferenda artem, qua accedere possint, inuenire. Sequitur: Filias quoque uestras faciet unguentarias, & focarias, & panificas. Filiarum nomine infirmorum mentes intra sanctam Ecclesiam positæ designantur. Quæ regis unguentariae sunt: quia dum carnales præpositos in cellitudine gloriæ transeuntis aspiciunt, eos delinere adulationibus conantur. Horum profectio unguentorum usum Psalmista reprobans, ait: Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Filia ergo unguentariae sunt: quia dum carnalibus præpositis infirmi displicere metuunt, eorum feritatem, cui timendo subiacent, blandimento demulcent. Et notandum quia filij prius dicuntur a rege tolli, & sic equites, & centuriones siue armorum fabri fieri: filie uero non tolli, sed simpliciter unguentarie, & panificæ fieri. Tolli etenim uolentis est. Filij ergo tolluntur, quia robusti difficile euertuntur. Dum igitur filie non tolli, sed unguentariae fieri perhibentur, quid est aliud, nisi quia infirmi in bono sunt, per exempla prauorum facile dissipantur. Quæ etiam focarie, & panificæ regis sunt: quia qui tyrannis adulando seruiunt, dum fauendo placent, uelut cibos exhibent. Focarie etenim sunt, quæ focis coquunt, quæ reges comedunt. Focarie ergo sunt, quæ per obsequia fauoris carnali præposito accendunt tumorem cordis, ut eo audacius fauores excipiant, quo uelut deliciae sibi cibos ignis excitatæ deuotionis parant. Quæ etiam panificæ sunt: quia dum reprobam uitam laudant, carnalem mentem tyranni ad exercendam prauitatem roborant. Sequitur: Agros quoque uestros tollet, & uineas, & oliueta, & dabit seruis suis. Qui sunt agri bonorum, nisi deuote mentes subditorum: quæ dum eorum uerba libenter audiunt, bonorum operum uberem fructum reddunt. Quæ autem uineæ eorum, nisi mentes eorum ita imitatione proficientium, ut etiam alijs uerbum uitæ præbeant, & quos loquendo in amorem conditoris accendunt, uelut potando ebrios faciant. Quæ uero oliueta sunt, nisi corda auditorum, qui bonorum exemplo, & exhortatione proficiunt in opus misericordie. Sed dum rex constituit, agri tolluntur

tur: quia dum carnales perueniunt ad culmen regiminis, nonnulli bonorum auditores exempla suscipiunt prauitatis. Tolluntur ergo agri, cum nuper deuota corda seducuntur, quando ex nequitia semine fructum reddunt in maligna conuersatione. Oliueta & uineæ tolluntur, cum exemplo mali præpositi misericordie opera, & sanctæ prædicationis uerba exhibenda & loquenda deferuntur. Bene autem seruis regis dari ablati agri, & uineæ, & oliueta memoratur. Serui quippe sunt, qui domino iuri semper subditi, euaudere nequeunt iuga dominationis. Serui itaque sunt regis qui per abundantem iniquitatem, sic se tyrannorum uoluntatibus obligant, ut ab eis ulterius non recedant. Ablatos ergo agros, & uineas, & oliueta serui suscipiunt: quia reprobi fautores prælatorum carnalium, dum decepta corda in propositum transferunt prauum operis, uelut electorum agris, uineis, & oliuetis titulum imponunt tyrannicæ potestatis. Sequitur: Sed & segetes uestras, & uinearum redditus addecimabit ut det eunuchis & famulis suis. Cum mali præsumunt, difficile uale est, ut qui eis subijciunt, nulla religionis damna patiantur. Aliorum namque mentes omnino pereunt: sed illi quos pervertere penitus nequeunt, dum incessanter & uerba & opera eorum praua conspiciunt, qualicumque sordem maculant. Bene ergo dicit: Segetes uestras, & uinearum redditus addecimabit. Quasi dicat: Sub pastore reprobo electorum etiam bona integra non sunt. Sed quod bonis demitur, eunuchis, & famulis regis datur. Eunuchi, & famuli carnalium prælatorum, sunt eius auditores hypocritæ. Eunuchi quidem sunt, quia seculares uoluptatibus se abieciunt ostendunt: sed regis sunt famuli, quia per omne quod de uirtutibus se habere simulant, in se reproborum præpositorum impositum iugum portant. Bene autem segetum, & uinearum decimæ eunuchorum esse referuntur: quia hypocritarum uirus leuiter non agnoscitur. In quo dum sancti etiam uiri possunt decipi, quod per dunt, illis adscribitur, quorum fraude capiuntur. Sequitur: Seruos etiam uestros & ancillas, & iuuenes optimos, & alinos auferet, & ponet in opere suo. Serui, & ancillæ sanctorum sunt, qui eis temporalia necessaria subministrant. Serui, & ancillæ sunt: quia dum eis corporum necessaria tribuunt in eodem opere misericordie, alij alijs robustiores sunt. Et optimi iuuenes: quia & qui multum, & qui parum possunt, dum omne quod prætalent, in opere misericordie expendunt, uelut electi iuuenes diuina seruitia ualenter operant. Alini quoque electorum sunt, quibus ferenda onera obedientie imponunt, ut eorum fragilitate adiuuent, dum ea cum eis portant, quæ sine eis portare nequaquam possent. Quid est autem, quod in opere regis ponendi prædicatur: Sed qui in opere regis ponuntur, diebus constitutis debitum persolunt angaria, iuri publicæ potestatis. Quid est ergo quod in opere regis serui & ancillæ, & iuuenes optimi ponendi prædicantur, nisi quia præ eminentibus carnalibus, & electorum ministri, & deuote obedientium corda plerumque maculant. Nā dum reprobam eorum

uitam indefinenter aspiciunt, paulatim sic decidunt, ut aliquid de eorum factis imitent. Ex longo quidem usu electis seruiunt, sed dum sæpe uident eorum excellentiam culminis, seruari sibi ab alijs quandoque appetunt per impulsum elationis. Sua quoque misericorditer tribuunt, sed tyrannorum sæpe exemplis aliena tollunt. Sed quia serui sanctorum sunt, de iure eorum exire non possunt. Ad horam quidem possunt deserere, sed ab errore in quem decidunt, per diuinam misericordiam facile subleuantur. Quia ergo per exempla prauorum corrumpunt, qui cito resipiscunt, uelut per angariam ponuntur in regis opere, in quo diu non permanent per continuam seruitutem. Sequitur: Greges quoque uestros addecimabit, uosque eritis ei serui. Quasi dicat: Dum pastor uobis carnalis præponitur, non solum uestris, sed etiam uobismetipsis uirtutum prædæ inferuntur. Greges etenim electorum, sunt turba uirtutum spiritualium. Quia uero & ipsæ spirituales uirtutes exemplo prauorum dissipant, rex decimas tollit gregis, quādo is qui carnaliter præeminet, in sanctorum cordibus aliquas uirtutes perimit. Decimas tollit: quia dum mentis integritatem dissipat, uirtutum numerum imperfectum derelinquit. Denario quippe numero perfectio designatur. Vnde & cum lapsæ humanitatis nostræ damna Dominus aperta comparatione ostēderet, mulierem, quæ de decem drachmis unā perdidit, in medium ducit: ut per hoc quod denarius numerus perisse ostenditur, superna illa societas, quæ nouenario numero remansit in angelis sine reparatione conditionis nostræ, imperfecta esse doceatur. Et quia decimæ per annos singulos exiguntur, apte qui decimas offerre non desinunt, serui esse regis perhibentur. Eis quippe per annos singulos seruiunt, quorum exemplo sæpe peiores fiunt. Possunt & per hoc quod post datas decimas seruitus ista asseritur, mali profectus ostendi. Nā qui paulatim deficiunt, quotidie agunt, unde ad iniquitatis profunda deducant. Dicit ergo: Greges uestros addecimabit, uosque eritis ei serui. Quasi dicat: Malorum exemplo paulatim decidetis, sed cadendo agitis, ut ab eorum imitatione nunquam recedatis. Scriptum quippe est: A quo quis uincitur, eius seruus efficitur. Quia enim per imitationem pastorem reprobi, in peccati seruitutem incidunt, etiam ab eius iugo quando uolunt solui non possunt. Vnde & subditur: Et clamabitis in die illa a facie regis uestri, quem elegistis uobis, & non exaudiet uos Dominus in die illa, quia petistis uobis regem. Quasi dicat: In notitiam prauæ imitationis eius paulatim defluitis: sed prauitatis eius exemplis, quibus uos sponte submittitis, relinquere sponte minime potestis. Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati. Quibus ergo peccata dominantur, per se ab eorum iugo liberari nequeunt. Nam sæpe ad Dominum cum precibus ueniunt, liberari petunt, sed exaudiri non possunt. Diuino siquidem iudicio cum eis agitur, ut qui noluerunt mala uitare, cum possent: non possint uitare, cum uolunt: & qui sponte incurunt mala præcognita, fugere non

possint experta. Quare & causam insinuans, qua exaudiri prohibeantur, ait: Quia petistis uobis regem.] Quasi aperte dicat: Quia illud uobis dari postulastis, in quo hæc omnia futura, me prædicere, cognouistis. Hæc (ut superius dixi) in typo prælatorum carnalium, de futura regis conuersione prædicantur: ut ab eius petitione quiescerent, in quo tanta mala cognouissent. Sed habent corda reproborum, ut malum cito proponant, & a malo proposito non celerius respiciant. Quare & subditur: Noluit autem populus audire uocem Samuelis, sed dixerunt, Nequaquam. Rex enim erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.] Quibus profecto uerbis mores subditorum carnalium aperte describuntur: quia dum exteriora appetunt, interiora damna etiam exposita non attendunt. Sed qui carnaliter præiungunt, ipsa ostensione temporalis potentiae subditis sibi minoribus magnam spem dant tutelæ. Dum ergo dicunt, Rex erit super nos, & pugnabit bella nostra pro nobis: quid aliud quam reproborum subditorum mores insinuât, qui humiles & spirituales prædicatores despiciunt, ut temporaliter a carnalibus adiuuentur? Quod certe nullatenus agerent, nisi prius lumen cordis amisissent. Nam si spiritualium uirorum humilitatem foris despiciunt, sed qua potestatis sublimitate intus emineant, cernere non merentur. In illis quoque externam potestatis tyrannidem uident, sed qua infirmitate intus deprimantur non uident. Isti quia Deo adhærent, cum uolunt, etiam in exterioribus potentes sunt: illi quia a Domino recedunt, spem quam promittunt de potentia seculari, exhibere non possunt fortitudinem operationis. Nam ut de uicino exemplum capiamus, Saul ad pugnanda bella regem postulanti, fortis & potens eligitur: ita ut sacra hac historia teste, ab humero, & sursum populo uniuerso emineret: a Deo igitur ad regni gubernacula electus, cum bonus existeret, & de filiis Israel aliquis melior illo non esset, tamen cum tantus ac talis uir carnali fortitudini relinquitur, bella perdidit, quæ pugnaturus acceperat, & uitam pariter amisit. Samuel autem, qui seculi potentia sublimis non exiitit, qui humiliter non solum Deo, sed etiam hominibus ministravit: de exterioribus quoque bellis tropheæ potenter exhibuit. Nam non ualde supra de eo dictum est: Tulit Samuel agnum lactantem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino, & clamauit Samuel ad Dominum pro Israel, & exaudiuit eum Dominus. Factum est autem cum Samuel offerret holocaustum Domino, Philistinum inire prælium contra Israel. Intonuuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philistinum, & exterruit eos, & cæsi sunt Philistinum a filiis Israel. Dicat ergo, Noluit populus audire uocem Samuelis: ut in eorum inobedientia superborum corda designentur, sic diuinæ æquitatis iudicio proiecta, ut magna mala immineant, quæ incursum sunt: sed tamen ea uidere non possint. Sequitur: Et audiuit Samuel omnia uerba populi.] Hoc pro-

infra 10

infra ult.

supra 7

fecto Samuel audiuit, quod populus locutus est, sed ipsum populus non audiuit. Populo enim reprobo loqui, & non audire fuit, uerba contra Dei uoluntatem promere, sed poenam prauæ locutionis minime præuidere. Samuel autem populi uerba audiuit: quia spirituales uiri dum superbe locutionis uoces audiunt, futurum in eis diuinæ ultionis meritum recognoscunt. Dicat ergo, Audiuit Samuel omnia uerba populi: quia sancti ac spirituales uiri quicquid carnales superbe foris insonant, quale sit in diuino iudicio intus pensant. Sed quia dum carnalium subditorum damnabilem uitam reperit, pro delendis eorum criminibus intercedit, sequitur: Et locutus est ea in auribus Domini.] In eorum aures loquimur, apud quos magnæ familiaritatis gratiam habemus. Sancti autem uiri, quia omnipotenti Deo in magni amoris uinculo coniuncti sunt, ei in auribus loquuntur: quia diuinæ propiciationis eius auditum tanto fiducialius exposcunt, quanto apud eius misericordiam impetrandi locum sublimius acceperunt. Peccata uero populi loquuntur pro humilitate confessionis, sed in auribus loquuntur Domini: quia cum magno affectu precis, iam am pulsant dominicæ propiciationis. Sed fortasse in auribus Domini loqui dicitur: quia dum sancti uiri pro peccatoribus obsecrant, preces quas pro eis Deo offerunt, hominibus non reuelant. Vnde & in Euangelio Dominus prohibet discipulos dicere: Cum oratis nolite fieri sicut hypocritæ tristes, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut uideantur ab hominibus. Verba ergo siue opera populi loquuntur, cum delicta locutionis & operis orationibus delenda Domino exponunt. Ea uero in auribus Domini loquuntur, ut dum hominum testimonia orantes fugiunt, ab eo qui occulta respicit, celerius audiantur. Dum ergo in auribus Domini Samuel loqui perhibetur, modum profecto insinuat, quo quis aditum mereatur diuinæ dignationis. Nam peruenire ad Deum oratio nequaquam potest, quæ ex intentione promitur, ut ab hominibus agnoscat. Vnde & qui in auribus Domini locutus asseritur, responsa eius etiam percepisse perhibetur. Nam sequitur: Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi uocem populi, & constitue super eum regem.] Quia in re notandum, quia Samuel uerba populi, quibus regem petierat in auribus Domini locutus est, & Dominus se abiectionem asserit in eo quod populus regem petiit. Dum igitur oranti respondet, & regem facere orantem iubet, quid aliud insinuat, nisi quia deuota electi uiri oratio nunquam est infructuosa: Nam si populi correptionem non obtinuit, eruditionis suæ bonum obtinuit, cum abiectionem populum pro mala petitione cognosceret, sed & nihilominus sciret, quid facere pro electis ipse debuisset. Audiri ergo propheta potuit, & non audiri: quia orando qualis esse deberet nouit, sed a populo reprobante duritia cordis non abstulit. Sed hoc obtinere ille potuit, qui in auribus Domini locutus est: quia sancti uiri eo ipso, quo deuote pro peccatoribus Dominum obsecrant, diuinæ propiciationis auxilio

Math. 6

auxilio muniuntur, ut eorum criminibus nequaquam polluantur, quorum sordes delere precibus nequeunt. Quid uero est, quod Dominus ait: Audi uoces eorum:] cum superius dictum sit, Audiuit Samuel omnia uerba populi. Sed uerba populi audierat, ut sciret quæ dicebantur, non ut quæ petebantur, concederet. Dum ergo ei a Domino dicitur: Audi uocem populi, & constitue super eum regem: fauere uoluntati populi prophetam iussit. Et ecce ut palam cernitur, propheta orans non auditur, populus Deum abiciens, regemque petens auditus est.] Quid hoc esse dixerimus, nisi quia miro & tremendo diuinæ incomprehensibilitatis iudicio sancti uiri pro reprobis orantes exaudiri nequeunt, in adimplendis uero suis prauitatibus, audiri ipsi reprobi delinquentes possunt: ut illis libera iniquitas æternæ uindictæ meritum augeat, & istis ex affectu compassionis merces perpetuæ retributionis accrescat. Et statim eum ordinem quo ad eiusdem regis constitutionem uentum sit ostendere incipiens, ait: Et ait Samuel ad uniuersos filios Israel: Vadat unusquisque in ciuitatem suam.] Cum spiritualia discutere uolumus, necesse est, ut ab intentione nostra carnalia remoueamus: quia mens interna non penetrat, quam exteriorum actuum puluis cæcat. Dum igitur propheta Domini omnem populum abire ad propria loca præcipit, a se utique tumultum carnalium repellit: ut eo spiritualia quæ disponenda sunt, clarius uideat, quo mentis eius aciem terrenorum actuum intentio non obscurat. Sed qualis sit, qui diuino iudicio præuidetur, insinuans ait:

C A P V T III.

Rat uir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filij Seor, filij Bechorath, filij Aphia, filij uiri Gemini, fortis robore. Et erat ei filius nomine Saul, electus & bonus, & non erat uir de filiis Israel melior illo: ab humero, & sursum eminebat super omnem populum.] Cum ordinandi regis persona exponitur, cur patrum eius nomina describuntur, nisi ut regnum eius durabile non sentiat? Nam de regno, quod futurum præuiderat Moyses, ait: Non deficiet sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec ueniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Quia ergo tribus Iuda ad regni diuturnitatem præuisa extiterat, Cis generatio memoratur, ut regia dignitas, quæ condebat in filio, aperte sciretur esse dispensatoria, non mansura. Sed qui carnalem regem generat, Cis, id est durus nostro eloquio dicitur, & is fortis robore prædicatur. Nunc quoque plerique carnales intra sanctam Ecclesiam sunt qui magna agere uident: carnales uero sunt, quia sancti Spiritus gratiam non habent. Fortes ergo sunt robore: quia omne, quod magnum uidentur agere, corporale est. Nam & Cis pater Saul ideo fortis robore dicitur, ut uires corporis magnas habuisse sentiat. Fortis ergo robore, durus est: quia quæ magna carnaliter exhibet, cor

Gen. 41

Greg. tom. 2

molle per compassionem in fraterna charitate non habet. Valenter agit, quæ non imitari homines foris possint: sed intus coniungi fraternis mentibus nescit per affectum dilectionis. Fortis agit quæ Deus reprobatur: & affectum charitatis, quæ approbat, exhibere non curat. Durus ergo est: quia dum superbo corde corporalia agit, eius mentem gratia sancti Spiritus non emollit. Quo contra sanctus uir gloriatur, dicens: Deus molliuit cor meum, & omnipotens turbauit me. Et saepe qui talium mores imitantur, Dei iudicio reprobos fiunt. Vnde & apte Saul filius Cis fuisse memoratur. Sed quærendum est, cur idem Saul electus dicitur, qui dum filius esse perhibetur: Sed electus dicitur non secundum gratiam, sed secundum iudicium. Bonus etiam dicitur, ut diuinæ æquitatis dispositio commendetur. Nam & mala, quæ pro peccatis nostris sepe patimur, quia per diuinam iustitiam nobis irrogantur, bona sunt. Bonum profecto est, quicquid est iustum. Per iustitiam quippe Dei pastores reprobi ad regimen sanctæ Ecclesiæ ascendere permittuntur, sed qui mali sunt per iniquitatem, boni sunt diuina dispositione: & occulta nunc ordinatione Dei electi sunt, qui ultimo erunt uniuersali iudicio reprobandi. Pastor ergo reprobus, quia ut sit, Dei indignatione decernitur, dicitur electus: & quia iuste permittitur, dicitur bonus. Item quia ad exequenda diuina iudicia cæteris utilior prouidetur, melior illo esse de filiis Israel nemo dicitur. Qui etiam ab humero, & sursum eminere super omnem populum memoratur: quia qui carnalium mores uiuendo sequitur, ualde nititur ut ea agat, quæ agere alter non ualeat. Carnalis etenim rector ab humero, & sursum uniuerso populo eminet: cum in exterioribus fortis est sine comparatione. Possunt & hæc omnia uerba laudis intelligi, quibus dum ordinandi regis persona prædicatur, regem petentium intentio confundatur. Nam dicunt: Rex erit super nos, & iudicabit nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.] Dicitur electus & bonus, & quia non sit de filiis Israel melior illo, ut bona omnia in petiti regis persona excellent: sed dum ad ea non sufficit, quæ populus præposuerat, præsumptio humana confundatur, & uicta tabescat. Et quidem (ut supra dixi) rex qui populum præuirus eligitur, eorum bella pugnaturus: cum a diuino auxilio deseritur, bello depressus obijt: & populo, quem ad eadem bella præiuit, tunc non salutis causa, sed mortis fuit. Quod denique Deo populus adscriberet, si is qui Dei iudicio electus rex fuerat, ad agenda quæ uolebat populus, non tam idoneus exiisset. Potest etiam electus & bonus intelligi, dum asseritur, non quia in futuro præuidebatur. Dicitur ergo electus & bonus, ut talis a Domino sentiat electus, qui per inobedientiam postea fuit reprobatus. Quare & ipsa ratio exigat, ut quæ de electo & bono usque ad reprobationis tempora dicuntur, & in bona parte sentiamus.

Job 23

CAPVT IIII.

Vimmatim ergo cuncta repentes, quid aedificationis in se contineant, secundum aliam significationem uideamus. Quia in Samuele nouum sacerdotium diximus designari, quid est quod senuit, nisi quia dum per decurrentium spacia temporum sancta Ecclesia ducitur, in nonnullis sacerdotibus conuersationis pulchritudo ueteratur? Senuit autem Samuel, quia uigor authoritatis emarcuit. Quasi enim iuuenis erat Samuel, quando sacerdotum ordo solis caelestibus desiderijs inhians, dum nulla terrena quaereret, eo ad ea nihilominus uerbis & exemplis subditorum animos accedebat. Valebat enim robore, & iuuenili pulchritudine radiabat, dum uim caelestis uerbi in splendore ostenderet sanctae conuersationis: quia quicquid ualidum loquendo poterat praedicare, nitebatur etiam sublimiter uiuendo ostendere. Nam & mortuas animas uiuificabat uerbo, sed miro flore iuuentutis emicans, mortua corpora resuscitabat imperio. Cum & caecis uisum, claudis gressum, & omnibus aegritudinibus medelam tribueret, & adeo sanctissimae conuersationis pulchritudine radiabat: ut maioris uirtutis esset, hoc modo posse uiuere, quam illo alijs subuenire. Velut ergo in iuuentute uigebat Samuel, quando in ordine sacerdotum pariter fulgebat & mira uirtus operis, & tam immensa pulchritudo sanctae conuersationis. Sed iam diu est, quod Samuel senuit. Multa enim tempora elapsa sunt, ex quibus multi eorum amorem seculi sequuntur, quorum uirtute depelli gaudia mundi ab aliorum cordibus debuerunt. Quod tamen non idcirco dicimus, ut sancta Ecclesia nullos uiros religiosos habeat: sed quod pauci sunt, qui in praedicationis culmine perfecte nouerint mundum contemnere, & summis desiderijs inhærere. Quare apte Samuel & senex dicitur, & propheta. Senex quidem est, quia rigorem asperae conuersationis in pluribus perdidit: prophetare tamen non desinit, quia dum aliquantos uiros spirituales habet, uirtutem prouidi spiritus ualenter exhibet. Quod in uno eodemque praedicatori intellegi conuenienter potest. Senes quidem sunt, & prophetant, qui sic per negligentiam resoluuntur, ut bene doceant, sed male uiuant. Qui filios suos iudices ponunt, quando illos in sacerdotij dignitate constituunt, qui remissioris uitae eorum tempora contemplantur. A senibus tamen iuuenes ordinantur: quia qui promouendi ueniunt, fortia promittunt. Sacerdotalis quippe uitae fortissimam professionem spondent, cuius uirtutem in futura conuersatione non habent. Iuuenes igitur promouentur: quia qui eos ordinant, prius quam ab eis professionem uirtutis accipiant, eos ad tanti ordinis celsitudinem non assumunt. Prius nanque eis insinuant, & quam sublimiter uiuant, & quam subtiliter doceant, quod idcirco debent sublimiter uiuere, ut utiliter ualeant praedi-

A care: ut uitae propositum semper ad superna dirigant, ut de labore praedicationis temporalia praemia non requirant: ut personas in iudicio non accipiant, sed iusta aequitatis lance cuncta disponant: quatenus uiarum Dei difficultates audiant, & an uelint subire earum labores dicant. Has profecto difficiles uias plerique dum sacros ordines ambiunt, se ambulare profitentur: sed dum ad id quod ambiunt perueniunt, sponsonis suae tenere fortitudinem praetermittunt. Vnde & Samuelis filij non ambulasse in uijs eius, sed accepisse munera, & peruertisse iudicium apte relati sunt. Samuelis enim uia sunt, quia praedicatoris officio exponuntur. Filij ergo in uijs patris sui non ambulant, quando ij qui ad sacros ordines ambitione perueniunt, ardua religionis itinera a maioribus sibi ostensa deserunt, & peruersa intentione in appetitu terrenarum rerum altius immerguntur. Vnde & post auaritiam declinare, munera accipere, & iudicium pervertere, aperte prohibentur. Qui enim laborare pro caelestibus negligunt, necesse est ut in appetitu terrenorum arctius inferantur. Declinare quidem post auaritiam, est ambitione rerum terrenarum tota intentione defluere. Nam nonnulli sunt, qui terrena lucra per auaritiam expetunt, sed tamen post auaritiam non declinant: quia & temporalia appetunt, sed in appetitu eorum incurrere crimen uiuant. Declinant ergo post auaritiam, qui pro terrenis quae ardentiter ambiunt, incurrere crimen nequaquam permittunt. Animam quippe suam aestimant inferiorem omnire, quam possunt concupiscere. Hinc namque est rapina uiolenta, hinc sunt furta latentia: quia eos quibus auari praeualent, uolenter opprimunt: & quorum rebus inferre uiolentiam nequeunt, furta inferre moliantur. Saepe & quibus non praeualent furto manuum, insidiantur falsitate uerborum. Vnde & filij Samuelis ordinato processu, in inordinata auaritia confusionem denotantur, cum dicitur: Declinauerunt post auaritia, accipere munera, peruerterunt iudicium. Qui enim ut munera acciperent, iudicium peruerterunt, ad inferendum furtum concupiscunt rei, non quaesierunt obscuritatem noctis, sed tenebras rationis. Et notandum quia ardor auaritia causa est accipiendorum munerum, & acceptio munerum causa est peruertendi iudicij: ut prophetae narratione huius uitij prauitas ostendatur, non solum qualiter in reproborum cordibus proficit, sed a sanctorum mentibus qualiter extirpari funditus possit. Nam si peruersitas ista iudicij ex acceptione munerum nascitur, qui munera non accipit, iudicium non peruertit, & oblata munera leuiter respuit, qui auaritia radicem a corde suo penitus extirpauit. Sed istam culpam filiorum Samuelis plenius uidendo, quae loquendo colligimus. Nam si ad destituta Ecclesiarum loca respicimus, ubi pater senescit, notam auaritia suscepti muneris, & peruersi iudicij filij incurrunt: quia ubi per lucra turpia rectoris persona dissoluit, subiecti gregis corda facile dissipantur, ut in se nequiter uiuant, & alijs exempla prauitatis

uitatis praebent. Sed libet in ijs ualde admirari iudicia omnipotentis Dei. Nam filij Samuelis dum post auaritiam declinant, dum causa peruertendi iudicij munera suscipiunt, populo cui praesunt exempla prauitatis impediunt. Ipse autem populus dum regem petit, de culmine potestatis prophetae filios abijcit. Deus uero omnipotens & regem petentium preces suscipit, & irascitur quod petatur. Quibus profecto rebus turbari possumus, si eorum rationem non subtiliter uideamus. Quid enim iustius est, quam ut populi iudicio corruat, qui reprobo mentis suae iudicio sic studuit, ut se sequens populus periret? Sed tamen cum sacerdotes male uiuant, a laicis iudicandi non sunt. Digne ergo indigniorem recipiunt, qui indignum indigni esse praesumpserunt. Nam de filijs Samuelis dicitur: Acceperunt munera, & peruerterunt iudicia. De eo autem rege quem filij Israel petunt, terribiles ualde minae proferuntur, quia dicitur: Agros uestros tollet & oliueta, & dabit seruis suis. Et quis sapiens non attendat: quia nequius sit publica uolentia agros & uineas tollere, quam ut acciperent munera, praetextu ueritatis iudicium permutaret? Hec culpa quadam uerecundia tegitur, pudore obumbratur. Culpa uero illa tanto nequior cernitur, quanto manifestius atque atrocius perpetratur. Sed nos non dum ad illa regni tempora discutenda peruenimus, in quibus ista fieri mala etiam ad litteram describuntur: dum ergo iuxta propositum nostrum de electo & bono loquimur, utile uideatur, ut etiam ius regis quod praedicitur, qualiter in bona parte possit accipi, subtiliter uideamus. Nam si aliquid boni spiritualiter non ostenderet, nequaquam in hac sacra historia diceretur: Locutus est Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit coram Domino. Quid est quod Israelitarum filij ponendi in regis curribus dicuntur? Sed praeterea sanctae Ecclesiae curus eorum deuota sunt desideria. Nam dum superna gaudia feruenter appetunt, uelut in curribus per alta feruntur. Hinc est quod Helias in curru igneo in caelum subleuatus asseritur: quia profecto ad superna gaudia sustolli non poterit, qui ea per alta & feruentia desideria non inquirat. Cum ergo boni auditores per exempla praedicatorum terrena contemnere, & amare aeterna incipiunt, Israelitarum profecto filij in regum curribus ponuntur. Et notandum quia & tolli dicuntur, & in curribus poni: quia prius debent a carnalibus desiderijs abstrahi, ut bene ualeant superni amoris ignibus inflammar. Quae nimirum terrena desideria, quia non facile deseruntur, tolli filij prohibentur. Nam per magnam uolentiam fieri oportet, ut terrena desideria electus auditor penitus deserat, & in caelestibus sublimiter se sustollat. De hac quippe uolentia Dominus ait: Regnum caelorum uim patitur, & uolenti diripiunt illud. De hac Paulus ait: Nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Quod etiam his uerbis latenter ostenditur: quia filij qui tolluntur, non in sedibus, sed in curribus

A poni perhibentur. Curru quidem antiqui pugnae confueuerunt. Sed & qui curru ducitur, sublimis ac terribilis contra hostem fertur. Electi etenim uiri tanto sublimiores atque terribiliores sunt occultis hostibus, quanto interni amoris celsitudine altius profecerunt. Sublimes quippe sunt: quia usque ad eorum intentionem malignorum spirituum suggestio non pertingit. Terribiles etiam sunt: quia reprobare eorum consilia tanto facilius possunt, quanto per intimi affectus uigorem in superni gaudij contemplatione consistunt. Hoc quidem quoties his dicitur, qui adhuc carnales sunt, piarum minarum illis bonitas exhibetur. Quod tale est, ac si dicat: Quia uirtutis personam petitis, sub eius disciplina uacare uitae ocio non potestis. Quare & equites regis, & persecutores regalium quadrigarum tribuni & centuriones fieri perhibentur. Omnia quidem haec militiae terrena sunt. Dum ergo equites et persecutores quadrigarum, tribuni & centuriones fieri praediciuntur, ad omne belli exercitium summouentur. Equites quippe sunt, quando in uirtute spiritus carnis suae uoluptatis fluxa restringuntur, & cunctis illecebrosis motibus magna potestate dominantur. Velut enim equo sublimis inuehitur, qui per bonum castitatis carni suae praepositus, liber, & uelox, & effugere hostem cum dedignatur poterit, & inuadere cum dignatur. Per hoc quidem quod bene praedidit, tanta uirtutis incrementa accepit, ut uelut irruentis equitis impetu sustinere hostis non possit. Et quia in uirtutis suae robore exempla electorum patrum sequuntur, persecutores sunt regalium quadrigarum. Quadrigae etenim regis sunt, bona exempla electi praedicatoris. In eis quippe & pugnant, & triumphans ostenditur: quia dum sancta opera praedicatoris aspiciunt, hinc profecto sublimem uideamus & in agone certaminis, & in uirtute triumphi. Sed carnalibus desiderijs oppressi uidere hunc in quadrigis suis possunt, persequi eius quadrigas non possunt. Velut pedites quippe in plano sunt, pigri ad cursum, debiles ad conflictum. Ut ego regales quadrigas persequi ualeam, prius equites fiant, terrena desideria contemnant, carni suae praesideant, pudicitiae armatura cendant. Tunc quidem post electos patres in spirituali conflictu currere tanto decentius possumus, quanto per id quod nobis laudabiliter presumus, occultorum hostium agmina potenter ferimus. Quod si uelut plures habent codices, non persecutores, sed praecursores legimus, a bono intellectu non uacat. Regalium quidem quadrigarum praecursor est, qui laudat uerbo exempla iustorum. Qui nimirum eques esse debet: quia reprobos laudator est, qui altam uitam atque doctrinam sanctorum praedicat, quam sublimi proposito imitari nequaquam curat. Sed qui aliorum uitam atque doctrinam proponere alijs ad imitationem nouit, iam quidem spiritualis militiae esse magister incipit. Bene ergo subiectum est: Et constituet sibi tribunos & centuriones. Tribuni sunt, cum incipiunt: centuriones, cum in spirituali magisterio perficiuntur.

4. Reg. 3

Matth. 11

2. Tim. 2

tur. Etenim (ut superius diximus) a centenario numero dicitur centurio. Tribuni etiam intelligi possunt spirituales uiri, scientia simplices, sed amore Dei & proximi inflammati. Qui licet alta & spiritualia loqui nesciant, tamen per exempla electorum que norunt, ad amorem conditoris quos preualent accendere conantur. Tribus quidem cognatio siue curia dicitur. Si ergo tribuni dicuntur a tribu: quia ad profectum proximorum sanctorum exempla proferunt, tribuni nominantur. Ad rusticitatem quidem nostram destruendam, uelut curia ueniunt, quando nobis illa proponunt, per que sancti uiri omnipotenti Deo placuere. Et cum plurimorum sanctorum proprias uirtutes exponunt, quasi spiritualium cognationum nobilitatem nobis aperiant. Centuriones ergo intelligi uiri perfectiores possunt, qui predicatorum magisterio dum bene proficiunt, eorum adiutores atque cooperatores fiunt. De quibus profecto in Euangelio Dominus ait: Omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & uetera. Tales quippe non solum operatione precipui sunt, sed etiam uerbi Dei scientia eruditi. Vnde & ad spiritualis militie conflictum cohortari proximos tanto utilius possunt, quanto & alta que predicare sciunt, in opere uirtutis ostendunt. Habent in eruditione uerba, habent ad exempla simplicium opera, ut alta que loquuntur sapientes intelligant, & qui uerborum secreta non uident in intimis, imitentur opera que uident foris. Centuriones ergo constituntur, quando perfectione uirtutis culmen obtinent dignitatis, ut sublimiter uiuant, & quo altius uiuunt, utilius doceant. Sed qui centuriones sunt, cum belli tempora ordinant, proficere debent, ut pacis etiam fructus ferre cognoscantur. Post tribunos ergo & centuriones, agrorum fiunt aratores, & messorum segetum, ut uictorum iam corda uomere adhortationis aperiant, ex quibus uberius bonorum operum triticum metant. Velut in pace iam quidem arant, qui ea corda que spiritualia impugnamta deuicerant, ad exercenda opera pietatis excitant. Et segetes metunt, quando de diuini uerbi semine quod in auditorum cordibus sparserant, electa opera prorupisse gratulantur. Velut enim de agro triticum falcibus metunt, quando amplexu charitatis id de superna conuersatione accipiunt, quo interna deuotione satiatur. Sed quamdiu in hac uita uiuimus, in pace nulla possidemus. Antiquus etenim hostis quia semper bene agentibus aduersatur, necesse est semper nos ea que bene agimus, defendamus. Quare & bene post aratores agrorum & segetum messorum, aratorum fabri, & curruum regis fieri perhibentur. Arma & curruum fabricant, ut ipsos agros quos excolunt, easque segetes quas metunt, defendant. Curruum quippe fabricant, ut ad occursum aduersariorum ueloces sint: arma uero, ut sint potentes. Curruum quidem conscendunt, ut magno impetu castra demonum atterant: & ut extinguant quos impetunt, arma portant. In hac quippe curru sub-

limitate stabat, qui dicebat: Nostra conuersatio in celis est. Vnde & securus iam qui superiorum cunctis suis hostibus apparebat, affirmans ait: Nulla creatura poterit nos separare a charitate Christi. Sed qui curruum conscenderat, arma tenebat: unde exponit, dicens: Ego autem sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem uerbicans: sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Quid ergo in hoc curru rectius exprimitur, quam recte intentionis sublimitas? Curruum ergo fabricare, est in mentibus auditorum altitudinem recte intentionis erigere. Qui enim per exempla meliorum predicationis ministerium sortiuntur, curruum post aratri & messionis studium fabricant, quando bene agentes subditos docent, ut ex omnibus operibus bonis que agunt, sola aeterna retributionis premia prestolentur. Terrena quidem despiciere, nulla transitoria desiderare, aeterna diligere, atque ad illa magnis desideriis festinare, iam quidem sublimi curru praesidere est. De quibus nimirum curribus per Psalmistam dicitur: Curruum Dei decem milibus multiplex, milia laetantium, Dominus in illis ascendit. Arma uero eorum sunt acuta consilia, quibus tanto ualidius hostes feriunt, quanto celerius eorum astutias deprehendunt. Vnde & quasi armatus ille potens loquebatur: Non ignoramus eius astutias. Arma etiam fabricabat, cum dicebat: Et scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est uerbum Dei. In illis quidem curribus & armis positi electi, ueloces atque potentes sunt. Veloces quidem: quia dum spiritualia cupiunt, nequitias spirituales in momento deprehendunt. Potentes uero sunt: quia dum ardentius summa desiderant, quicquid eis de imo seculi amore suggeritur, pro nullo pensant: & quasi curru uecti pondere, in hostes magnum impetum habent, qui sanctis uirtutibus & acutis consilijs pleni, tentamenta omnia que ingeruntur in momento destruant. Nec uacat ab isto sensu, quod curru dum per terram uoluitur, & inferiorem partem leuat sursum, & superiorem deprimat deorsum. Sic nimirum & sanctorum uirorum recta intentio, dum de terrenis que agit coelestia expectat, uelut partem quam per terram trahit, ad summa dirigit. Et quia se tam de bono opere quam de expectatione eterne retributionis in conspectu conditoris humiliat, uelut ad terram mergit partem quam sursum leuat. In rotis quippe suis curru noster incessanter uoluitur, si de bono opere semper aeterna intendimus, & de omni profectus nostri altitudine humiles esse curamus. Quare profectio arma & curruum tunc sunt regis, cum a predicatorum sancte Ecclesiae forma & doctrina discrepare minime uideatur. Curruum ergo & arma electi predicatorum fabricant, quando auditores suos ad supernam patriam festinare docent, & intentionis rectitudine & munitione uirtutis. Sed haec omnia que in profectu uirtutis ostendimus, nihil obstat, si per se in pluribus distributa sentiamus. Electos quidem per uirtutum gra-

Phil. 3

Rom. 8

1. Cor. 9

Psal. 67

2. Cor. 2

Eph. 6

Galat. 6

Deut. 32

us proficiscentes, ostendimus prius in curribus poni, deinde equites, & regalium quadrigarum praecursos ordinari, tribunos, centuriones, aratores, & messorum constitui, ad extremum uero fabros aratorum fieri. Sed quia sancta Ecclesia diuersis electorum ministerijs utitur, qui uult, potest gratiarum dona singula ordinibus attribuere singulis, ut eorum quaeque sint propria illis, qui eorum affectibus strictius inserunt. Quid ergo est quod subdit, Filias Israelitarum unguentarias, & focarias, & panificas esse futuras? Sed filiarum appellatione aliquando infirmitas, aliquando fecunditas designatur. Quae ergo Israelitarum filiae nisi mentes electae sunt, ad diuini uerbi conceptum praeparatae? Quae regis unguentariae fiunt: quia dum predicatoris sui institutione proficiunt, in se abundantem gratiam Spiritus sancti percipiunt, per quam mederi contritis cordibus salubriter possunt. Focariae etiam fiunt: quia dum seruire sancti Spiritus plenae sunt, exemplo suo proximorum corda in amorem conditoris accendunt. Panificae fiunt, quando electas mentes uerbi Dei alimento reficiunt. Unguentariae ergo fiunt filiae, quando uulnera peccatorum curant. Focariae, quando purgata a sordibus peccatorum corda, ad studium boni operis exemplo suae uirtutis inflammant. Panificae uero sunt, quae proficientibus per exempla, non iam exempla proponunt, sed altae scientiae uerba proferunt: ut uelut solido cibo pasti, tanto fortius agant, quanto iam spiritaliter instructi, feruentius aeterna desiderant. Sequitur: Agros quoque uestros, uineas & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis. Quinam sunt agri, quae uineae, quae oliueta, quae iure prelatorum nobis auferuntur? Sed predicatorum sancti quae ad correptionem peccatorum loquuntur, delectationes carnis, concupiscentias mentis, simulationes bonorum operum reprehendunt. Nam si carnis delectationes iniquae possessionis agri non essent, Apostolus nequaquam diceret: Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. In carne quippe seminare, est propositum mentis obruere in delectationes corporis. Qui profecto corruptione de carne metunt: quia in electorum resurrectione renouationem aeternae incorruptionis nequaquam recipiunt. Uinearum quoque appellatione mentis concupiscentiae recte figurantur: quia reproborum corda inebriant, & a cognitione ueritatis alienant. Huius uineae fructus uituperans Moyses ait: Ex uinea Sodomorum uinea eorum, & de suburbanis Gomorthe, uua eorum uua fellis, & botrus amarissimus. Ex Sodomorum quippe uinea uitem, ex Gomorthe ducit propaginem, qui nefandissimis concupiscentijs mentem replet. Quasi enim uineam facit, qui inde aeterna oblitiscitur, unde per concupiscentias debriatur: & qui se quasi sub umbra uineae, & amoenitate praeuilectationis refrigerat, aeterni sibi incendij retributionem parat. Vnde apte nimis etiam uineae fructus exponens, uiam fellis, & botrum amaritudinis dixit. Uua quippe in uisu est, fel in sapore:

uisum oblectans, gustum amaricans: quia nimirum reprobam menti ualde placet quod concupiscit, sed in aeterna poena, quod sibi modo est dulce, amarefcit. Rex ergo nobis agros tollit, cum electus predicator legros in delectatione motus carnis nostrae loquendo subtrahit. Uineas tollit, cum debriates concupiscentias a corde nostro penitus abscindit. Oliueta etiam tollit, cum falsae misericordiae opera reprehendit, cum recte exhortando suggerit, nullum esse meritum operis, nisi prodeat de proposito bona intentionis. Sed ualde querendum est, cur dari seruis regis asseruntur. Nam si haec nobis iure auferuntur, quinam erunt, quibus non indignè tribuantur? Quod tamen si subtiliter querimus, magnos in imperijs suis sanctos predicatorum nostros inuenimus. Qui sunt ergo ij serui, nisi illi de quorum capite ad beatum Iob Dominus dicit: Nunquid accipies eum seruum sempiternum? Maligni namque spiritus serui sunt sanctorum hominum: sed in hac uita serui perpetui, in illa uero serui sempiterni. Quotidie nanque hoc ingerunt, unde sancti uiri coronantur. Nam cum ex praelio huius uita, aeternae gloriae uictoriae nobis praebatur, qui contra nos ea bella inuoluunt, quibus ad aeternam requiem ducimur, profectio nobis magna seruitia impendunt. Serui quoque uictorum sunt, testante ueritate: A quo quis uincitur, eius seruis efficitur. Nam dum praelia contra eos, qui uicturi sunt excitant, seruiunt eis qui inde coronantur, unde ad tempus eorum praelia potenter excipiunt. Sed quia quod ad sanctorum gloriae proficit, malignis spiritibus crescit in damnationis augmentum: ablatis agris, & uineae, & oliueta seruis tribuuntur. De omni quidem malitia sua daemones in aeterna poena punientur. In congressione quidem occultis certaminibus, quando electi uincunt mala que repellunt, suis hostibus tribuunt: quia isti tanquam aurum in fornace probantur, illi pro reprobis suggestionibus puniuntur. Agros ergo, uineas, & oliueta serui suscipiunt: quia cum peccatores ad uitam praedicatoribus doctoribus redeunt, hoc etiam ad damnationis cumulum demonibus proficit, quod penitentes in culpa praeterita tam diu eorum fraude retenti sunt. Dantur etiam haec seruis, quando officio predicatoris conuersi peccatores ad Dominum agnoscunt, quod in amore praetitorum criminum fraude demonum tenebantur. Quid uero est quod segetes & uinearum redditus addecimari, & eunuchis famulis regis dari ea perhibentur? Sed segetes electorum addecimantur, quando excellentiora eorum opera colligimus, ut ea ad exemplum fidelium producamus. Vnus denique solus fuit, qui in se omnium uirtutum plenitudinem habuit, cui se omnis plenitudo diuinitatis corporaliter infudit. Nos autem quia de plenitudine eius omnes accepimus, dona gratiarum per partes diuisas possidemus. Hinc Paulus ait: Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiae, alij sermo scientiae, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, alteri fides in eo-

106 48

2. Pet. 2

Coloss.

1. Cor. 12

dem

dem spiritu, alij operatio uirtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum. Denario uero numero quia perfectus est, uirtutes addecimamus, cum singulorum dona electorum colligimus, quæ minores imitentur. Nam de Moyse scriptum est: Quia erat mitissimus super omnes homines terræ. De Abraham quoque dicitur: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Cum ergo mansuetudinem cum fide imitari uolumus, necesse est, ut de exemplo Moyse & Abrahæ ad refectionem mentis nostræ, uelut electarum segetum cibi decimetur. Sic sic nimirum castitatem Ioseph, sic Iob patientiam, sic zelum Phinees ad exemplum nostrum prædicatores proferunt: quia dum perfectorum uirtutes ostendunt, uelut electarum messium decimas congregant, quas bene proficientibus apponant. Unde & bene eunuchis & famulis eadem frugum decimæ dari prædicuntur. Eunuchi quippe sunt, qui animi uirtute omnia in se libidinis fomenta contriuerunt. De quibus nimirum in Euangelio Dominus dicit: Sunt eunuchi, qui castrauerunt se propter regnum cælorum. Famuli sunt, qui adhuc studijs uitæ actiuæ sub aliena cura inseruiunt, & ad altitudinem charitatis liberi adhuc exire non possunt. Qui et apud Moysen sex annis seruire dominis suis debere inueniuntur, ut septimo liberi egrediantur: quia nimirum prius debent perfecti esse in opere, ut ordinatè in summa contemplatione exire ualeant. Eunuchis ergo famulis doctor messium decimas tribuit, quando ij qui in candore castitatis obediunt sibi, opera maiorum electa sequuntur. Vinearum etiam decimas tribuit, cum eis quam mira charitate patres nostri Deum & proximum dilexerunt ostendit: ut & ipsi etiam eiusdem charitatis abundantia repleri studeant, ac uelut ebrij præteritorumque obliui, sola futura diligant, atque illa feruenter currere non omittant. Post ista uero omnia serui Israelitarum, & ancillæ, iuuenes optimi, tollendi prædicuntur, atque in regis opere ponendi. Qui sunt serui carnalium, nisi qui malorum exemplo diuturna consuetudine sic deprauati sunt, ut colla mentis sub iugo nequissimæ imitationis perpetuo subdidisse uideantur? Serui ergo illorum tolluntur, quando electorum prædicatorum studio illi etiam peccata deserunt, qui reprobæ imitationi carnalium uehementer subdi uidebantur. Qui etiam iuuenes optimi dicuntur. Iuuenes quidem sunt, quia in malo fortes: optimi etiam dicuntur, quia cæteris peccatoribus nequiores sunt. Quibus nimirum per prophetam dicitur: Ve qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem. Vinum denique bibunt, qui deliberatione mentis seruo cōcupiscentiæ præcipitanter excipiunt, & ebrietatem miscunt: quia dum concupiscentiarum ardoribus inflammanur, ad uias rectitudinis perditione redire nesciunt. Potentes uero & fortes tam ad bibendum, quam ad miscendam ebrietatem sunt, ut pro feruente proposito mali, uelut optimi serui esse doceantur. Hos optimos iuuenes stem diuinus sermo demonstrat, cum diaboli au-

ditatem exponit, dicens: Esca eius electa. Nam antiquus hostis in eorum nequitia ualde reficitur, qui nequissimis nequiores sunt. Ancillarum uero nomine illa nequissima peccatorum conditio designatur, qui per iniquitatem ualde sunt pessimi, & alijs præbent exempla prauitatis. Velut enim ancillæ seruos pariant, dum magnæ iniquitatis non sunt solum operariæ, sed etiam matres. Quia uero sanctorum prædicatione tales etiam conuertuntur, qui magna postmodum omnipotenti Deo seruitia impendunt, apte serui & ancillæ dicuntur aut ferri, & in opere regis poni. An non tunc ancillam rex regum tulit, quando de illa magna peccatrice dixit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum? Et hanc in opere suo posuit, quando in castellum intrauit, & cum illa in domo sua recepit. Hanc etiam in opere suo posuit: quia resurgens a mortuis, ei prædicationem suæ resurrectionis iniunxit. Seruū quoque tulit, quando a telonei lucro Mattheum ad se sequendum uocauit. In opere suo hunc etiam posuit: quia ei in domo sua cōuiuuium præbuit, & Æthiopiæ prædicatore & conuersi orbis Euangelistam fecit. Quia ergo prædicatorum ministerio hi etiam ad Dominum redeunt, de quorum salute humana cogitatio desperare poterat, bene serui & ancillæ & optimi iuuenes in regis opere ponendi describuntur. Possunt seruorum & ancillarum nomine motus cordis & affectiones intelligi. Nam quando nobis re proba suggerunt, serui sunt: quando affectiones mentis prauorum motuum suggestionibus subterni appetunt, ancillæ. Tunc quidem necesse est per rigorem propositi utriusque dominemur. Seruos nostros & ancillas prædicatores tollunt, cum motus cordium nostrorum & affectiones instruunt, qualiter ad Dei seruitium dirigantur. In opere regis ponunt, quando iam idem Dei omnipotentis seruitium, quod eorum magisterio didicimus, exercemus. Quare & in asinis quid aptius quam lasciuu motus animæ figurantur? In opere autem regis ponuntur, quando illa mens quæ prauis cogitationibus moueri ad lasciuuam solebat, prædicatione doctoris proficit, & affectus suos in appetitu imitandæ castitatis ponit. Possunt seruorum & ancillarum & asinorum nomine designari, qui secularibus hominibus corporalia obsequia fortiter impendunt. Sed in opere regis ponuntur: quia conuersi ad Dei omnipotentis seruitium, spiritualia tanto deuotius pro æterna retributione tolerant, quanto clarius agnoscunt, quia magna sine fructu tolerabant. Greges etiam rex addecimare dicitur: quia quisquis omnipotenti Deo placere appetit, oportet ut mundus sit per innocentiam, & studio boni operis intentus. Per illud quidem arbor est bona, per istud etiam fructus facit. Quia uero multis utimur, ut seruare innocentiam, & bona opera exhibere ualeamus, ipse cogitationum innocentium turbæ greges nostri sunt. Quid ergo est quod addecimamur, nisi quia cogitationum subtilitas facile non uidetur? Nam sæpe bona nos cogitare putamus, quæ subtiliter discussa, bona non sunt. Addecimari

mari ergo greges debent, ut illud solum regij iuris sit, quod denario numero continetur. Quod in nobis tunc bene agitur, cum prædicatorum nostrorum magisterio discimus, perfecti esse non solum exhibitione operis, sed etiam in exquisitione cogitationis. Ad extremum uero dicitur: Vosque eritis ei serui: ut uidelicet sic eius iuri se subditos sciant, ut eius mandata præterire non audeant. Hanc profecto regiam dominationem uolebat Dominus statuere, cum dicebat: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum in cælis. Hanc etiam potestatem exigebat à subditis, qui dicebat: Si quis euangelizauerit uobis aliud quam ego euangelizauit uobis, anathema sit. Hinc item Dominus discipulos mittens in prædicatione, dicit: Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Hinc de Iudeæ prædicatoribus, eisdem discipulis Dominus dicit: Quaecumque dixerint uobis, facite. Serui ergo regum nostrorum sumus, quando sic prælatorum nostrorum imperio subdimur, ut præter eorum autoritatem agere nulla præsumamus. Quia ergo eis præsumunt, qui in uirtute obedientiæ uirtutes roborant, in fine regij iuris dicit: Vosque eritis ei serui: ut fideles subditi, tunc etiam si subditos se prædicatorum præcepto debere esse cognoscant, quando per uirtutum profectum, ad perfectionis culmina perducuntur. Quod etiam eisdem uerbis ipsa ueritas discipulos edocens, ait: Cum feceritis hæc omnia, dicite: Serui inutiles sumus. Veruntamen quia carnalibus ista loquebatur, adiunxit dicens: Et clamabit in die illa à facie regis uestri, et non exaudiet uos Dominus die illa, quia petistis uobis regem. Qui regem petierant, à facie regis clamant, quando ij qui agere spirituales uitam sub bono rectore nouerant, eiusdem uitæ relinquere labores tentant. Facie quidem omnes agnoscuntur. Facies ergo regis quæ cognita conuersatio, & eruditio boni prædicatoris. Qui nimirum, quia dura & aspera pro æterna uita agunt, & dura præcipiunt, eorum uitam atque doctrinam carnales subditi non imitari, sed fugere conantur. Faciem quippe regis tunc uident, qui regem petierant, cuius aspectum ignorabant: quia in prælato suo cœlestis itineris districtio, quam sit laboriosa considerant, quam uelut rem facilem antequam cognoscerent appetebant. Tunc à facie regis clamant qui regem petierunt: quia dum carnalis uitæ deserere morem uolunt, eius quem sibi præesse uoluerunt, optimi pastoris sui laudabilem imitationem effugere nituntur. Et quia cæco corde lucem uidere non possunt, ad Dominum clamant: id est, ut euadere spirituale iugum Dei possint, Dominum obsecrant. Sed non exaudiet eos Dominus in die illa. Quæ est dies illa qua reprobis subiecti Dominum obsecrant, nisi intentio uana prosperitatis? Non exaudiuntur: quia profectio per diuinam gratiam nunquam fit, ut bonis rectoribus semel promissa subiectio, libera egredi ad mundi delectationes possit. Quare & causam subiunxit, dicens: Quia petistis uobis regem. Quali dicat: Pastoribus spi-

ritalibus promissa subiectio indissolubilis est. Facile quidem uobis regem petistis: sed quia dignitas regia grauis est, eorum potestatem effugere facile non potestis. Hoc quia ad historiam dicimus, notandum esse censemus: quia omnipotens Deus dum ius regis prædicat, religiosi præpositi formam institutionis impendit. Quare: ut qui arctissimam conuersationis uiam imperant, nouiter accedentibus facile aditum non impendant. Quare et eiusdem arctissimæ uitæ magister optimus, summæ ueritatis discipulus eruditus præcipit, dicens: Probate spiritus si ex Deo sint. Et item nunciatur ei dura & aspera, per quæ itur ad Deum, ut sciat ad quod intrat. Prædicat ergo Dominus ius regis, dicit, sciat omnia, quales carnales futuri sunt in eius obseruatione, & ut ad uitam uirtutis debiles facile non accedant, fortes præpositi facile debiles nequaquam accipiant. Celeritas quidem conuersionis plerumque oritur ex præcipitatione consilij, non ex incremento deuotionis. Nam cum infirmi fortia promittunt, non expertum robur animi, sed confusio discretionis. Quos omnes sub unius denotatione sapiens admonet, qui dicit: Super te onus ne leuaueris. Qui ergo in regularis uitæ forti proposito alijs præsumunt, tanto discretius debent ad eandem uitam conuersos recipere, quanto & utilius prænosendum est, accedentium petitio ex uirtute sit animi, an ex præcipitatione uoluntatis. Nam qui in suis actibus faciles sunt, solent tam infatigabilem spirituales asperitatem appetere, ut uideantur magna animi uirtute quod expetunt desiderare.

Noluit autem populus audire uocem Samuelis, & dixerunt: Nequaquam, sed rex erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & purgabit bella nostra pro nobis. Hoc quia superius late expositum est: in eorum exquisitione otiose retinemur. Sequitur: Et audiuit Samuel omnia uerba populi, & locutus est ea in auribus Domini. Audire uocem populi, est quæ sanctæ conuersationis habitum petentes exterius dicant agnoscere. Nam uelut solam accedentium uocem audimus, cum scimus quæ exterius asserunt, sed quales interiorum assertionis futuri sint, non uidemus. Loqui ergo ea in auribus Domini debemus, ut ipse sponsonis uerba suscipiat, qui dum uerba audit, corda discutit, & ex textu profectiois usus exquirat robusti operis. Hoc namque nouitiorum nostrorum mentes audiant & expauescant: quia uidelicet quod nobis dicunt, in auribus Domini loquimur. Nam quod coram nobis promittunt, Deo offerimus, ut ipse iam de manibus nostris teneat quod exquirat. Quæ profectio libertas rectoris, est obligatio subditi: quia tanto districtiori sententiæ subditur, quanto apertius scire potest: quia de eo quod respondet, omnipotenti Deo reddere rationem debet. Cum ergo ea quæ nouitij promittunt, Deo offerimus, quasi chirographum quod nobis faciunt, illi damus. Et quia latenter hoc agitur, in auribus Domini Samuel ea quæ populus dixerat, locutus fuisse perhibetur. In auribus quippe amicorum loquimur.

mur, quando ea quæ dicimus, extraneis celamus. Sequitur: Dixit autem Dominus ad Samuelē. Audi voces eorum, & cōstitue super eos regem. Superius propheta futura prospiciens, ait: Clamabit ad Dominum, & non exaudiet: quia petistis uobis regem. Nunc uerò Dominus dicit: Audi voces eorum, & cōstitue super eos regem. Quid per hoc nobis ostenditur, nisi quòd sape bonis rectoribus sancte Ecclesie diuinitus inspirat, ut celestis uitæ studijs eos subdant, qui sub disciplina eiusdem professionis postea deuoti nō sunt? Qui profectō postea a facie regis clamaturi sunt, & tamen diuino precepto regem recipiunt: quia diuinitus inspirantur ad seruitutē Dei deuote accedere, quos in augmento mercedis æternæ, pastorum sollicitudo magni laboris sub eiusdem seruitutis uinculo debeat cohibere. Ad Dominū nēpe clamare dicitur a facie regis sui: sed quid a Domino missus propheta respondeat, ipsi reges audiant, ut quid agere debeant, inter ipsos clamores sciant.

Non (inquit) exaudiet uos. Ergo nec ipsi exaudire debent. Qui enim in sanctis monasterijs sunt tepidi, medendi sunt quasi agrī, non sunt eijcendi ut mortui. Nā si a Domino missi sunt, inter spiritualium unguentorum fomenta respiciant. Dicit ergo Dominus: Constitue super eos regem: quia profectō nonnulli ad seruitutem Dei ueniunt deuoti, qui & refrigescere permittuntur, sed pastorū studio, quorum se precepto subdiderant diuina inspiratione ad amorem celestis patriæ recalcant. Sed iam qualis pastor ad hanc sit idoneus exponit, dicens: Erat uir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filij Seor, filij Bechorath, filij Aphia, filij uiri Gemini, fortis robore. Et erat illi filius uocabulo Saul, electus & bonus, & non erat uir de Israel melior illo, ab humero & sursum eminebat super omnē populum. Quid est quòd cum rex constituendus ostenditur, patrū nomina prædicantur, nisi quia indignè assumitur ad principatum sanctæ Ecclesie, qui sanctorum patrum in moribus nobilitatem nō tenet. Sex autem patrū nomina assignantur, ut sancte conuersationis eorum in bona actione perfectio designetur. Sex enim diebus mundus conditus est, sex ætatibus consummatur. Sex ergo sunt patres, qui in genealogiæ ordine electorum pastorum sancte Ecclesie nominantur: quia nimirum illorum sunt per imitationem filij, qui in forma sequenti culmen obtinent perfectionis. Pater uerò regis Cis, id est, durus dicitur: quia profectō ij quorum sancti prædicatores imitatores sunt, uita et zelo remissi non sunt. Duri namq; sunt, quia peccatoribus mollia nō loquuntur: duri etiam sunt, quia ut alios bene corrigant, dura quæ illis præcipiunt, in sua cōuersatione demonstrant. Durus namq; uidebatur qui Iudæos arguebat, dicens: Genimina uiperarū quis ostēdit uobis effugere a uentura ira: facite dignos fructus pœnitentiæ. Sed qui alijs durus erat, sibi remissus non erat. Nam ut pœnitentiæ duritiam, quam prædicabat, Euangelista eum tenere ostenderet, ait: Habebat uestimentum de pilis camelo-

Math. 3

rum, & zona pellicea cinctus lumbis: esca autem eius locuste & mel syluestre. Ad Ezechiel quoq; dicitur: Ecce dedi frontem tuam duriorē frontibus eorum, ut adamantem & silicē dedi faciem tuam. Sed qui tam durus contra duos in malo ueniebat, ut dura quæ uentura erāt, locuturus ostenderet, diebus septem in medio eorū antequam loqueretur flebat. Sic enim dicit: Et sedi ubi illi sedebant, & mansi septem dies moerens in medio eorū. Quia ergo sancti prædicatores, obstinatis peccatoribus, lenes & mansueti non sunt, & quod asperum prædicant, operantur: duri filius Saul recte perhibetur. Illos enim imitari electus prædicator debet, qui & acuta prædicant, & quæ loquuntur, obseruant. unde & de eodem regis patre subiungitur: Fortis robore. Sunt nonnulli intra sanctam Ecclesiam, qui elatione sunt, & arroganti fortes. Nam magna agunt, sed cum laudare homines ea quæ agunt, desinunt, eadem magna ipsi agere præmittunt. Fortis ergo robore est, qui uirtutem quam monstrat in opere bono, habet a Spiritu sancto. De quo nimirum robore superius Anna in cantico uaticinata est, dicens: Infirmi accincti sunt robore. De hoc Dominus discipulis repromittit, dicens: Sedete in ciuitate, donec induamini uirtute ex alto. In hoc robore fortiter grauebat ille de quo scriptū est: Regressus est Iesus in uirtute spiritus in Galilæam. Qui ergo durus dicitur, fortis robore perhibet: quia electi uiri dum summa prædicant, ingentia demonstrant, & omne quod altū præcipiunt, omne quod magnum agunt, in uirtute sancti Spiritus operantur. De quo dignè subiungitur: Et erat ei filius Saul nomine, electus & bonus. Nam qui talium imitator est, utilis non solum est ad laborem ministerij, sed aptus ad fructū hereditatis. Electus quippe etiam Iudas ad ministeriū fuit, sed quia bonus non fuit, ius amisit successione. Qui ergo in Saul adhuc electo & bono significatur, nisi sanctorum patrū electi imitatores: qui per doctrinam alijs utiles sunt, & per conuersationem sibi, qui sic alios possunt regere, ut sibimetipsis nequaquam desinant prouidere. Electi namq; & boni sunt, quia sic lucra aliorū expetunt, ut sui nulla damna patiantur. Pleni quippe in seipsis sunt, effluentes alijs, & de abundantia sui sic alijs tribuunt, ut suæ plenitudinis aliquid non amittant. Habent quæ alijs præbeant, sed habentes quæ sibi possint sufficere, nulli præbent. Sic alijs præbere oleum nituntur, ut a se fomenta luminis non tollantur, ut dum illuminant alios, se non extinguant. Bene ergo electus & bonus dicitur: quia certè qui sancte Ecclesie regimē suscipit, diues esse debet, & ornatus donorum spiritualium, & plenitudine meritōrū. Et quia de communi ordine qui præcellant, eligendi sunt, sequitur: Et non erat de filijs Israel melior illo. Cuius profectō excellentia cōmendatur, cum subditur: Ab humero, & sursum eminebat super omnem populum. Hac quippe specie corporis in persona ordinandi antistitis præsignant acta uirtutis. Quid enim in humero nisi fortitudo designatur

Ezech. 3

Supra 3

Luc. 2.4

Luc. 4

gnatur? Sed qui ab humero et sursum super omnē populum eminebat, tam sublimis statura erat, ut qui altior esset in populo, capite usq; ad humerum regis pertingeret. Futurus uerò rex collo & capite altitudine omnium superaret. Capita uerò quæ sunt, nisi subiectæ plebis mentes? Quæ cum ualde tenduntur, usq; ad humerum ordinandi regis pertingunt: quia is qui ad regendum culmen sanctæ Ecclesie quaeritur, tanta debet esse perfectionis, ut quicquid populus de bono opere sibi uult proponere, in sua conuersatione debeat demonstrare. Quasi enim regis humerum capita plebis tangunt, quando eorum corda, quicquid uirtutis in suo pastore quaerunt, inueniunt. Sed rex præcellit collo, præcellit & capite. Quid enim in collo, nisi locutio: quid in capite, nisi mentis contemplatio designatur? Capite ergo & collo subditorum omnium capita excellit, si contemplationis altitudine mirabilis est, & sublimitate doctrinæ. Quasi enim capite sublimis est, cum illa de secretis celestibus contemplatur, quæ alij contemplari non possunt. Collum quoq; super alios habet, qui altitudine locutionis suæ mirabilis est, æquandus ab alijs non est. Quasi enim caput in sublime extulerat, qui dicebat: Veniam ad diuisiones gratiarum, et reuelationes Dñi. Scio huiusmodi hominē, siue in corpore siue extra corpus nescio, Deus scit. Sed uelut electus & bonus rex, ut collum etiam super capita omnia se tenere ostenderet, ait: Audi uir arcana uerba, quæ nō licet homini loqui. Quid uerò quasi eminens collū eius miramur in ijs quæ tacuit: ad quem eum, si possumus, in ijs quæ dixit. De collo apostoli Pauli processerunt epistolæ eius, & cum ab illo tempore cœperint eas uiri sapientes exponere, adhuc conantur ea quæ dixit, melius scire. Cumq; quotidie in eius eruditione proficiunt, quasi ad summitatem collū innitentes, pertingere nequaquam possunt. Emineat ergo rex collo, emineat capite: sit humero sublimis, ut conuersatione perfectus sit, eloquio mirabilis, præceteris arduus in arce contemplationis. Sed qui conuersatione magnus est, eloquio præcipuus, præ omnibus contemplatione suspensus, prius quam perueniat ad culmen regiminis, signa exterius habere debet fraternæ charitatis: ut uidelicet sic proximorum sollicitudinem habeat, ut ad æternam uitam lucra animarum quaerat. Bene ergo in eorum typo subiungitur: Perierant autem asinæ Cis patris Saul, & dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, & surgens uade & quære asinas. Qui cum transissent per montē Effraim, & per terrā Salis, & nō inuenissent, trāsierunt etiam per terram Salim, & non erant, & per terram Gemini, & minime repererunt. Cis qui durus dicitur, non solū electos eius, sed ipsum etiam redemptorē significat. Nemo enim sibi eo durior extitit. Huius namq; duritiæ asperitatem propheta insinuans, ait: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Mori enim mortalibus non est pati, passibiles damnatæ naturæ. Ille ergo sibi durus uehementer extitit, qui in se

2. Cor. 12

Ez. 33

Greg. tom. 2

unde pateretur, non habuit: sed ut nos patiēdo liberaret, in quo sibi durus esset, & pati posset, dignāter assumpsit. Asinæ Cis sunt animæ peccatrices. Quia etiam in fide redemptoris regeneratæ sunt, duræ esse dicuntur: perditæ autem asinæ, quia per immunditiam ab eius sunt seruitio separata. Hinc est enim quòd ad passionem tendens, absolutè asine, & pullo infedit: ut patenter ostenderet, quia ad hoc pati uenerat, ut peccatoribus subueniret. Pereuntes namq; asinas se quaerere fatebatur, cum dicebat: Venit filius hominis quaerere, & saluum facere quod perierat. Has asinas & per semetipsum quesuit, & adhuc prædicatores ad quaerendum mittit. Dicit ergo Cis filio suo, ut asinas quaerat, quando electorum cordibus spiritali inspiratione redemptor imperat, ut in predicationis ministerium pergant. In predicationis autem officio pergentes, quia solū spiritalem sensum secum debent ducere, unum de pueris tollere iubetur. Vnum namq; puerum tollit, qui dum ad præbendam alijs formam uiuendi pergit, in omne quod agit spiritualis est. Vnum namq; de pueris tulit, de quo predictū est: Ipse præcedet ante illum in spiritu & uirtute Helie. Vnum puerum secum uulerat, qui ait: Non habemus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est. Hinc iterū dicit: Nos sensum Christi habemus. Hinc per Ezechielem de sanctis animalibus dicitur: Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Querens ergo asinas, unum de pueris tollit: quando is qui nouiter animarum lucra quaerere incipit, quæ agere putat omnia spiritaliter agere disponit. Inuenire autem asinas, est peccatores in luce sanctitatis conuersos aspicere. Nam uelut perditæ asine non inueniuntur, quando in peccatorum tenebris reproba corda se obruunt. Et quia per quinque sensus corporis ad easdem peccatorum tenebras decidunt, quinque regionibus non inueniendæ perquiruntur: uidelicet monte Effraim, terra Salis, & Salim, & uiri Gemini, et Zuphi. Vnusquisq; etenim ubi per peccatum proficitur, ibi occultatur, & quasi perditus ubi sit nescitur: quādo iustitiæ lucem, in qua eū Deus posuit, derelinquit. Hinc est quòd in paradiso post peccatum primum hominem querit, dicens: Adam ubi es? Quasi dicat: Quia te in luce qua posui non inuenio, demonstra te ubi posuisti. Hinc de mortuo Lazaro exquirat, dicens: Vbi posuisti eum. Sed quem quasi perditum quaerebat, ut inueniret progredi imperabat, dicens: Lazare ueni forās. Perdatur ergo homo, cum peccat: inuenitur, cum peccatum aduersum se iam pœnitēdo pronunciat. Quia enim per sacra eloquia peccatori præcipitur, Dic tu prior iniquitates tuas ut iustificeris: dum ille qui peccauit confitendo iustificari incipit, in luce iam cernitur, ubi iam positus inuenitur. Saul autem, qui asinas quaerens, non inuenit: eruditū quidem prædicatoris personam designat, sed nouiter incipientis. Quæ profectō omnipotens Deus predicationis fructū afferre non patitur, ne uis peccatorū conuersionē æstimet, dum leuiter conuertere eos ad Dominū potest. Differ-

Math. 21

Luc. 19

Luc. 1

1. Cor. 2

Ezech. 4

Gen. 3

Ioan. 1. 8

tur ergo conuerso, ut conuersi diligantur, & eos predicator tanto amplius amet, quanto clarius uideat quia eos lucrari cito non praualeat. Sed dñi sancti uiri de predicatione sua alios conuerrere non possunt, de se uehementer timere incipiunt, ne inde omnipotenti Deo displiceant, unde se ei uehementer placere cogitant: & plerumq; agitur, ut sic nouorū predicatorū corda terreantur, ut iam proponant eiusdem predicationis officium deserrere, & Deo per silentium uacare. Quare & subditur: Cum autem uenisset in terra Zuph, & non inuenisset, dixit Saul ad puerū suum: Veni reuertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, & sollicitus sit pro nobis. Ad patrē reuerti deliberat, qui postposita intentione predicationis, Deo uacare appetit in secreto silentij. Reuerti quidem dicitur qui missus ante perhibetur. Quasi enim corā patre sunt filij, quando electi uiri immorantur in secreta contemplatione redemptoris. Reuertuntur itaq; quando a publico sanctæ predicationis ueniunt ad rimanda gaudia æternæ claritatis. Sed quia sancti uiri nihil agunt inconsulti, Saul de reuersione ad patrē puerū consuluit. Tunc nāq; puerum consulimus, quando intenta mente prouidemus, ut quod tentamus disponere, a spiritali sensu non debeat differre. Ad patrem quippe reuerti disposuerat, qui dicebat: Dixi custodiā uias meas, ut non delinquam in lingua mea: Posui ori meo custodiā cum consisteret peccator cōtra me. Aduersus predicatorum peccator cōsistit, quando ad predicationē eorū, statū suæ iniquitatis non deserit. Et quia tunc predicator ei silere & Deo uacare proponit, ut ad patrem redeat, obmutescit. Sed quia per silentiū uoluntatē Dei melius didicit, cor eius concauit, & exardescere igne internæ meditationis locutus est. Quod in hoc etiam loco ostenditur: quia consultus puer consulenti se consiliū impendit, dicens: Ecce est uir Dei in ciuitate hac uir nobilis, omne quod loquitur absque ambiguitate uenit. nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de uia nostra propter quam uenimus. Virum Dei Samuelem dicit, in quo predicatorum sanctæ Ecclesiæ designari iam diximus. Qui uir quidem dicitur, pro reuerentia sanctæ conuersationis, & omne quod loquitur absq; ambiguitate uenire perhibetur: quia quicquid minatur de æternis supplicijs, quicquid de æterna lætitia promittit iustis, ita ut denunciat, & impij abibunt ad pœnam, & electi ad gloriam. Qui etiam in ciuitate esse perhibetur: quia electus pastor in cōmuni subiectæ plebis custodia semper uigilare cognoscitur. In ciuitate est pastor: quia cū custodit alios, in se munitus est. Vnde & per prophetam in omnium uirorum Dei laudibus, sub unius descriptione dicitur: In excelis habitat, munimenta saxorū sublimitas eius. Nam quo altius in æternorum ciuium uisione suspēditur, eo & sibi fortior & proximis utilior inuenitur. Nobilis etiā dicitur: quia superna conuersatione conspicuus est, & de mundanę uitę rusticitate nihil habet. Inde enim nobilis cernitur, unde ciuis. Secularium quippe homi-

num quia nulla est morum cōpositio, quasi in exterioribus locis nutriti, rustici sunt. Ex consueta nāq; animi inhonestate, turpes proferūt motus corporis, & uelut ualde degeneres, urbanæ consuetudinis gestum nesciunt, dum per omne quod agunt, uitæ suæ speciem utilitate terrenæ obscuritatis operiunt. Quo contra uiri Dei nobiles sunt, qui dum fortiter ea quæ diuina sunt agunt, in omni suo opere superna luce resplendent, & nihil de generositatis habēt, qui in magna luce omnis suę conuersationis radios proferūt celestis originis. Ad hoc ergo a puero Saul ducitur, ut instruatū quia qui in arce prelationis ponēdi sunt, spiritali sensu perfectorū predicatorū magisterio subijci monentur. Ab hoc puero nos duci admonet, qui dicit: Si spiritu ducimini, non estis sub lege. Quarendum uerō est, cur dubitatiue dicatur: Si forte indicet nobis de uia nostra per quam uenimus. Sed quia spiritalia discere appetit: quia ingentia dona gestit accipere, utrū eisdē donis sit dignus, scire non potest. Dubitare ergo incipit, qui tam magna promereri se suis meritis non præsumit. Quę nimirū dubitatio electis oritur ex uirtute laudis militatis. Quare & comitantis pueri uoce Sauli dicitur: Si forte indicet nobis de uia nostra. Quia nimirū spiritalis sensus nō alta nobis sapere suggerit, non audacter de omnipotēti Deo præsumere, sed eius dona cum summa sancti timoris reuerentia postulare. Merito ergo puer dicitur, qui humilia semper docere predicator. Dum ergo dicit: Eamus illuc, & repente subiungit: Si forte indicet de uia nostra: aperte indicat, quia in sensu electorū Dei spiritus operetur, dum ad spiritalia dona expetenda & deuote eos facit accedere, & de largitoris omnipotētia magna cum reuerentia formidare. Vnde & qui a spiritu ducitur, inopiam meritorū suorū respicere perhibetur, cū subditur: Dixitq; Saul ad puerū suū: Ecce ibimus, quid feremus ad uirū: panis defecit in sistracis nostris, & sportulā non habemus, ut demus homini Dei, nec quicq; aliud. Habent propriū mētes humilitatē, ut spiritalia dona habeant, sed in ijs que habent, se non attendūt. Quia enim a spiritu sancto uirtutū dona percipiūt, ideo sanctus Spiritus qui dona tribuit, ea eis ab æstimatione tollit, ut in uirtute conuersationis hæc habeant, in tumorē elationis nō habeant. Bene ergo de Saule dicitur, Ab humero, & sursum eminebat super omnē populum. Et dixit ad puerū suum: Panis defecit in sistracis nostris, & sportulā non habemus: quia electi uiri, & ad disponendū sanctæ Ecclesię culmen idonei, in ijs etiā se per humilitatē paruos aspiciūt, in quo per uirtutē magni sunt. Et panē quidē ad refectionē fidelitū animarū habent in sapientia uerbi, sportulam uerō in memoria interne meditationis. Cū enim ea que in secreta meditatione colligunt, seruant in memoria ad eruditionē fidelitū, uelut panē in sportula reponūt. De his enim sportis in Euangelio dicitur: Impleuerūt septē sportas de fragmentis. Cū in mēsa Domini panes abundant, sportæ impleri præcipiuntur: quia cū electi

Gal. 5

Math. 15

anima

anima in superna redemptoris contemplatione reficitur, in eadem contemplatione ueritatis eruditur, ut uerbi alimonia quæ in se excrecere cernitur, in memoria ad eruditionē fidelitū reponatur. Aliud etiam præter panē & sportulā abundanter habent, qui cum uirtute contemplationis & doctrina uerbi, abundant copia sanctæ operationis. Ut ergo humilitas sanctorū in ordinandi regis locutione resonet, dicit: Panis defecit in sistracis nostris, & sportulā non habemus ut demus homini Dei, nec quicq; aliud: quia sanctus Spiritus eos qui ad Ecclesiastici culminis regimini præparant, magnos facit in uirtute interni muneris, sed omnino paruos in respectu proprię æstimationis. Dicit ergo puer: Eamus illuc, si forte indicet nobis de uia nostra. Saul autem uacū se inspicat: quia Spiritus sanctus dum sensus honeste uiuentiū instruit, audaces modō, modō timidos reddit. Audaces quidem, ut præsumant: timidos, ne superbiāt. Impellit, ut necessaria postulēt: retrahit, ne nimis præsumendo uitū incurant temeritatis. Et quia quos pauidos facit, per robur fiducia ad præsumendū erigit, repente subinfertur: Rursus itaq; puer Sauli respondit, & ait: Ecce inuenta est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, & indicet nobis de uia nostra. Quasi puer bona loquitur sensus electi hominis, quando ad loquēdum impellitur, nutu Spiritus sancti. Quid est ergo quod dicit, Inuenta est in manu mea quarta pars stateris argenti? Quæ est ista pars stateris argenti? Sed quia argenti nomine diuina eloquia designantur, argentū in manu pueri est, sermo diuinus in uirtute sciendi. Sermonē quidē aliud esse posse dicere, aliud esse posse sentire. Nam diuina eloquia etiā reprobi eloquuntur, sentire autem nisi electi possunt. Sentitur etenim ea res cuius uirtus agnoscitur. Nam & agri pisces comedunt: sed uis agritudinis tollit eis experimētū saporis, ut quod uidentur comedere, prohibeantur & sentire. Sic sic nimirū carnales quicq; dum cœlestia loquuntur, quæ non diligunt, uelut agri rebus utuntur, quas sentire prohibentur. In manu ergo pueri argentū inuenit, quādo per humilitatis meritū sancti uiri cœlestia quæ loquuntur in magno affectu charitatis excipiunt, ut ualde dulce sit eis superna dicere, eo q; dulciter, ac ualde dulcius per amorē saturantur. Vnde etiā scriptū est: Edent pauperes, & saturabuntur. Quia enim cibus animæ est sermo Dei: pauperes edunt, & saturantur, diuites saturari non possunt: quia nimirum electi uiri qui superna diligunt, quoties hæc audiunt, ad hæc feruentius incalescunt: reprobi superna loquuntur & audiunt, quæ in nulla dulcedine ad mētis suæ refectionem suscipiunt. Quarta uerō pars stateris argenti dicitur pro qualitate tēporis. Nā ut alias partes huius stateris uideamus, Prophetæ, Apostoli, Martyres intuenti sunt. Quia enim pro qualitate temporis, singulis ordinibus distributa est sonoras predicationis, uelut singuli quartam partem stateris habere. Quartam ergo partem stateris illi exhibuerunt, cū in synagoga aduentum redemptoris pro-

mitterent. Apostoli partē suam dederunt, cū iudæis eum qui promissus fuerat, iam uenisse prædicarent. Martyres etiam partem suam tribuerunt, cū infideles ad fidem redemptoris adducerent. Quarta ergo pars stateris remansisse cognoscitur: quia per episcopos & doctores sanctæ Ecclesiæ uerbū fidei usq; ad mundi finem electis fidelibus exhibetur. Sed ab his uerbū fidei bene prædicat, quibus per manus pueri sumministratur: quia nimirum illi debent superna prædicare, qui in mētis suæ dulcedine meruerunt eorum suauitatē cognoscere. Hæc nāq; pars stateris datur, ut uis quæ rectæ predicationis plenius mereatur agnoscat: quia summi doctores sanctę Ecclesię autoritatē predicationis alijs non committunt, nisi eis quos sciunt cœlestia diligere quæ loquuntur. Quibus uerbis simpliciores ad literam admonendi sunt, ut in uiro Dei prauitatē auaritię suspicari non audeant, per hoc quod dicitur: Ut demus homini Dei, & indicet nobis de uia nostra. Nā si propheta uenalem sermonē haberet, homo Dei nō esset, & ipsius prophetię spiritum habere nequaquā posset. Hoc ergo cū dicitur, non exponēt mores hominis Dei, sed deuotio accedentis: quia in magna eum Saul habebat ueneratione, in cuius conspectu apparere uacuum erubescerat. Et quia ad eiusdē uiri Dei uenerationem eos fama celebris inuitabat, adiungitur: Vocabatur enim uidens. Vocari etenim, est publica relatione dici. Videns autem est, qui interna etiā respicit, quæ mens carnalium non attendit. Vnde & de sanctis animalibus dicitur: In circuitu, & intrus plena erant oculis. Quia in exterioribus circumspecti, & intrinsecus prouidi sunt. Quo contra carnalitū doctorum præsumptionē in Euangelio Dominus arguēs, ait: Si cæcus cæco ducatur præstat, ambo in foueam cadunt. Videns etiam dicitur, cui remota & absentia præsentia sunt. Quod sanctis predicatoribus bene conuenit, qui per cognitionē tanto sunt præsentēs spiritalibus, quanto in exterioribus intentionem figere dedignantur. Velut enim occulta patentia, & remota præsentia habent, qui ea quæ carnales scire nequeunt, semper intelligunt. Talis nāq; esse pastor sanctæ Ecclesię debet: quia in uia cœlestis patriæ ad præbendū lumen subditis constitutus est. Semper ergo spargat radios lucis, ut fideles subiecti ex illuminationis suæ experientia, alios ad illuminationē trahant. Sequitur, & dicit: Olim sic loquebatur unusquisq; uadens confiteri Deū: Venite eamus ad uidētem. Dominū imus consulere, quando ad eruditos predicatorum pergimus, ut salutis nostræ consiliū inueniamus. Sed quia modō tam perfectorū uirorū raritas est, dum antiquorū temporū florem religionis attendimus, defectum eius in presentī tempore defleamus. De miseria presentis temporis & calamitate compuncti, florem elapsi temporis, cum pulchritudine sanctitatis emarcuisse suspiremus. Dum ergo pastores Ecclesiarum cernimus terrenis inhærerere, labētia querere, nulla spiritalis uitę insignia proferre, dum nulla nobis prælatorū nostrorū lux

Exech. 1

Math. 15

Greg. tom. 2

Oo 2 infun-

infunditur, ad laborem compunctionis illa quæ præferunt memorantes, dicamus: Olim sic loquebatur in Israel unusquisque uadens consilere Dominum: Venite eamus ad uidentem.] Israel dicitur uidens Deum, siue in quo est Deus. Quod certe nomen sancte Ecclesie conuenienter aptatur, cuius populus dicitur. Nam & in Euangelio dicitur: Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi. Quæ nimirum quia in priori tempore pastores habuit spiritali conuersatione floridos, magna scientia eruditos, qui magno despectu terrena uilipenderent, cœlestia cogitarent: ad lumen quod in eis uidebat populus, se inuicem exhortari poterant, dicentes: Eamus ad uidentem.] Si ergo eundem est ad uidentes, pariter est diuertendum a cæcis: quia reproborum prælatorum exempla non debemus imitari, sed fugere: ab eis autem qui conuersationis merito spiritalia cognoscunt, semper edificationis nostræ eruditionem postulare. Et quia hoc non nisi uiri spirituales faciunt, sequitur: Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus, ueni eamus.] Optimus sermo est quo melior audiri nequaquam potest. Quoties nobis ergo salutis nostræ consilia spiritaliter suggerunt, intus nobis sermo fit, quo melior inueniri non possit. Pueri ergo sermonem laudamus, quoties nobis in spiritalis sensus nostri proposito complacemus. Et cum eo ire promittimus, quando spiritalibus cogitationibus consentimus. Sed quia tunc fructuosa est bona cogitatio, quando in operatione perficitur, sequitur: Er uenerunt in ciuitate in qua erat uir Dei. Cuius ascendentes cliuum ciuitatis, inueniunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt ad eas: Nunquid hic est uidens?] Qui uirum Dei quaerunt, in ciuitatem ueniunt: quia plerumque fit ut uita atque doctrina prælati in subditorum conuersatione requiratur. Sic nimirum & arbores saepe requiruntur, quarum species non in folijs, sed in fructu inueniuntur. Plerumque autem suborta fruteta magnis arboribus admiscetur, & fructus suos earum arborum quibus sunt mistæ esse mentiuntur. Qui ergo fructum discernere uult, prius discernat & ramos, ut ex qua arbore fructus procedat agnoscat. Sic sic nimirum est in conuersatione fidelium: quia in electa plebe boni prædicatoris, dum plures mali admisti sunt, uelut inter bonas arbores spinæ oriuntur. Conuersatio itaque electi prædicatoris non est exploranda in omnibus subditis, sed in solis electis. Tunc quidem uelut ramos bonæ arboris cum discretionem fecerimus, quando in plebe rectoris illos uelut electa poma imitamus, qui magistrum sui exemplo proficiunt: & illos uelut uerpres fugimus, qui antiqui hostis fraude reprobantur. Bene ergo de Saul & eius puero dicitur: quia uenerunt in ciuitate, & cliuum eiusdem ciuitatis ascenderunt: quia nimirum perfectio sanctorum uirorum cum in subditis queritur, non imperfecta membra, sed electa atque perfecta requirenda sunt. Nam & artifices opera sua prius inchoant, deinde comunt. Pictor etiam cum pulchros colores aut aurum superducere appetit, prius uiliorum colorem sternit,

Qui ergo iudicare de peritia artificum uult, non inchoata eorum opera, sed perfecta respiciat. Cliuum ergo ciuitatis ascendat, ut qui inuenire appetit uidentem, reperiat. Cliuum enim infimus & defossus locus est. In qua nimirum parte ciuitatis illi signatur, qui adhuc in altiore conuersatione minime proficere. Cliuum ergo ascendimus, cum plantam infirmorum auditorum ad exemplum nobis proponere uitamus. Et tunc quidem puellas egredientes ad hauriendam aquam inuenimus: quia pulchritudinem sanctarum mentium in perfectiori conuersatione respicimus. Puellæ quidem sunt mentes electorum, integræ per innocentiam, decoræ per uirtutum claritatem. Et quia in secretiori uita pulchritudinem suam conseruant, uideri nequeunt, nisi cum ad hauriendam aquam egrediuntur. Puellæ aquam hauriunt, quando electæ animæ ex profundo dolore præsentis exilij fluentia lachrymarum fundunt. Haurire quidem aquam dicuntur: quia dum se proiectas in hac ualle lachrymarum lugentes memorant, quasi ad profundum funem cogitationis mittunt, à quo cum labore aquas lachrymarum trahunt. Tunc etiam egressæ uidentur: quia quæ quales sunt intus latent, apparent tamē in oculis, & quantum diligant conditorum indicant, quæ in tanto dolore præsentis seculi uitam sustinent. Ab istis ergo querendum est, Vbi est uidens? quia locus perfectorum tunc bene cognoscitur, cum ab eis nobis ostenditur, qui per profectum uite eorum conuersationi uicini sunt. Sed habent prædicatorum loca diuersa. Alium quippe locum habent pro se, alium pro subditis: quia nimirum in seipsis in altissima contemplatione morantur, pro subditis ad doctrinam montem descendunt. Per contemplationem uelut in cœlo sunt, & quia alta sunt quæ docent, & descendunt cum docent, & sublimia loquētes in alto se retinent. Perfectiores igitur auditores uicini suo rectori sunt, non cum in summa contemplatione est, sed in inferiori monte doctrinæ. Quare & puellæ respondentes dicunt: Hic est, ecce ante te: hodie enim uenit in ciuitate.] Quasi dicant: Ideo locum eius indicare possumus: quia illuc uenit, ubi eum uidere solebamus. Nam si in summa sublimitatis arce resideret, eum tibi nemo ostenderet. In ciuitate etenim doctor est, quando per ministrum prædicationis moratur in eruditione populi subiecti. In ciuitate est doctor, quando relinquit propria, ut communia disponat. Quia enim boni prædicatoris plebes per eorum exhortationem munitæ ac fortes sunt, quando in eorum ministerio moratur, in ciuitate esse cognoscitur. Item quia in subiectæ plebis multitudine alij simplices, alij sapientes, puellæ subiungunt: Festina nunc, hodie uenit in ciuitate: quia sacrificium est populi in excelsis. Ingrediētes autem statim inuenietis eum, antequam ascendat in excelsum ad uescendum. Neque enim comesturus est populus donec ille ueniat: quia ipse benedicet hostiæ, & deinde comedent qui uocati sunt.] Cum in ciuitate uenit Samuel, in excelsum ascendit: quia electus prædicator in eruditione subditorum, modo plana uerba, modo alta pronunciat.

nunciat. Quædo igitur plana & intelligibilia præcipit, in ciuitate est: quando sublimia, & quæ uix intelliguntur, in excelsis. In ciuitate est, quando simplicibus proponit exempla: in excelsis autem, quando perfectis uerborum spiritualium alta pronunciat. Quasi enim in ciuitate erat, qui dicebat: Nihil iudicauit me scire inter uos, nisi Christum, & hunc crucifixum. Item in ciuitate erat, quando infirmis remedia demonstrabat, dicens: Propter fornicationem uir suam uxorem habeat, & uxor suam uirum habeat. Sed in excelsum ascendit: quia non multo post subdit: De uirginibus autem præceptum non habeo, consilium autem do. Vellem omnes homines esse sicut me ipsum. In excelsum etiam uerborum se saepe ascendere fatetur, quia dicit: Sapientia loquimur inter perfectos. Quid est ergo quod dicit puellæ: Festina nunc, hodie uenit in ciuitate:] nisi quia raro uidebatur in ciuitate, tunc licet tardè ueniens, citò recedens? Quo nimirum magisterio sanctæ Ecclesie doctor instruit, ut uelut rarè sit in publico, frequens in secreto, ut quo tardius aspicitur, deuotius ueneretur. Tunc quidem quasi cœlestis excipit: quia quo amplius in secreto contemplationis latuit, uerbi Dei thesauros ad eos qui se expectant ditiores trahit. Ille etenim potest multa bona in infirmis dicere, cui per secreti mentis intuitu conceditur summa uideri. Et quia dulciter uidentur illa quæ dicuntur, puellæ dicunt: Festina.] Quasi dicant: Si id pro quo in ciuitate uenit expleuerit, uidere in secreto suo repositum non poterit. Quod profectio uerbum salutarè non ad uerbum, sed exemplum religiosorum est. Nam sanctus uir tantæ erat distractionis, ut statutas dies & horas haberet, in quibus eum qui cuperet, uidere potuisset. Dicunt ergo: Festina.] Ac si dicant: Si statutum tempus transierit, in horis suæ quietis, uerbis aut actionibus non intendit. Qui ergo remotæ uitæ ordinem sumpsimus, hoc obseruare attentius debemus. Statuendæ sunt nobis horæ ministerij, ut breuiter persistamus in opere, festinanter redire ualeamus ad contemplationis arcem. Ipse autem secreti silentij nostri moræ tanta lege distractiois custodiendæ sunt, ut ipsi etiam qui accedere solent sciant: quia contra propositum nostrum ad nos accessum non habeant. Quia uero hæc spiritaliter explanare coepimus, contra simplices hoc dicit conuenienter intelligi potest. In ciuitate quippe is qui uidetur extraneus Samuel è alloqui posse putatur, in excelsis autem non putatur: quia quos simplices esse credimus, plana non alta eruditione eos indigere existimamus. Tunc ergo prædicatorum sanctos audire debent, quando plana simplicibus loquuntur quæ intelligunt, non quando dicunt alta quæ intelligere nequaquam possunt. Dicunt ergo: Festina nunc, hodie uenit in ciuitate: quia sacrificium est populi in excelsis.] Quod tale est, ac si dicat: Quia multi sunt qui summa audire desiderant, nunc tu debes festinare, quando ille similes tui simplices uidetur instruere. Sacrificium quidem populi est deuotio electæ plebis. Quæ nimirum deuotio quia uerbo prædicationis in electorum cordi-

bus excitatur, quasi à Samuele perficitur. In excelsis est autem sacrificium populi, quando corda fidelium subditorum alta uerba sanctæ prædicationis deuotè audire concupiscunt. Unde & aptè dicitur: Quia populus non comedit, nisi prius Samuel hostiæ benedixerit:] quia perfectiores auditores, dum ad summam uirtutum perfectionem peruenire desiderant, uerbum scientiæ, per quod ad desiderata perueniunt, in magno desiderio expectant. Quo in loco notandum est: quia oblatum sacrificium nondum erat, & tamen dicit, Sacrificium est populi in excelsis. Si enim sacrificium antequam offerri incipiat non est, quomodo erat sacrificium, quod non erat? Sed quia nos spiritalia sequimur, nondum erat sacrificium, & erat: quia cum electi fideles altius erudiri appetunt, iam quidem magnam deuotionem audiendi habent, quam post auditam prædicationem ualde maiorem habent. Non est ergo adhuc oblatum sacrificium: quia illa magnitudo deuotionis quæ nascitur in corde electi, de uerbo prædicationis ante prædicatoris uerbum in corde non est. Er est quidem in excelsis sacrificium: quia de expectatione uerbi, magna iam est in corde audire uolētis uis deuotionis. Quare & bene dicitur: Quia populus non comedit, donec ille hostiæ benedicat.] Qui enim summa intenter diligunt, donec eadem summa percipiunt, non quiescunt. Si enim hostiæ mentis eius deuotio est: hostiæ benedicatur, quando ad uocem prædicationis sanctificatur, ut quo purior efficitur, diuinam susceptioe acceptior habeatur. Quod enim in Dei sacrificio benedicatur, mundum quidem est cum offertur, & materiale: oblatum uero tunc est mundum, quanto non solum materiale, sed spirituale; quanto non solum mundum, sed etiam mundans est. Hostiarum quippe oblationibus mundari peccata quis dubitet? Sic namque, sic est mentis deuotio, nam cum bona audire gestit, munda est: sed cum sanctæ prædicationis accepta & benedicta manibus fuerit, tanto ardentior & sacratior redditur, quanto clarius didicit, quem amare dulcius notum possit. Munda quidem ante, uelut præparatio sacrificij fuerat, quæ bonum nosse cupiebat, et tamē materialis erat apparatus: quia nondum nouit quæ discere appetit, sed munda ualde & spiritalis, cum iam doctrinæ sanctificata uocibus, non iam appetit audire quod sciat, sed audita delectatur experiri quæ amat. Tunc etiam non solum munda est hostia, sed mundans: quia quo feruentiori cœlestium amore succenditur, ab ea negligentia carnalis tenebræ potētius effugantur. Scriptum quippe est, *Iacobi uili.* quia charitas operit multitudinem peccatorum: quia nimirum carnalia nostra destruit, cum ardenti deuotione ad cœlestia subleuamur. Et quia subditur: Et tunc comedet qui uocati sunt:] quid aliud designat, nisi quia deuotio affectus mentis est cibus? Tunc namque comedimus cum hostiæ benedicatur: quia cum ad prædicatorum uocem deuotio nostra in amorem conditoris extollitur, anima quæ ad dulcedinem conditoris peruenit, habet iam cibum suum. Tunc ergo comedunt, qui ante benedictionem hostiæ comedere noluerunt. Nam qui summa

intentionis expectatione ad diuina dulcedinis per
 ceptionem se preparant, dum mala desideria per
 appetitum nulla recipiunt, uelut ieiuni, refectione
 deuotionis auidius replentur. Velut enim benedi-
 ctionem hostiae ad refectionem expectant, qui cum
 ea illicita desideria fugiunt, ut de uisione interna
 gloria per deuotionem fatientur. Scriptum quippe
 est: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uide-
 bunt. Qui enim in corde inepta non recipit, dum
 superna desiderat, mundus corde est: & dum per
 bonum praedicationis ad diuinam contemplationis
 dulcedinem ducitur, quasi benedictionem hostiae ha-
 bet in anima saturitate. Dicit ergo: Deinde co-
 medent, qui uocati sunt. Ieiuni quippe uocantur
 ad comestione, dum praedicator foris loquitur, qui
 a prauis desiderijs mentem custodiunt, & per gratiam
 Spiritus sancti ad interne dulcedinis experientiam
 trahuntur. Vocati enim tunc erant inuitati, qui ue-
 nerant. Vocati ergo ieiuni tunc comedunt, quan-
 do hi spiritualis gratiae deuotione pascuntur, qui
 ad eam percipiendam se magna mentis suae custo-
 dia parauerunt. Quid uero est quod dicunt: Ascen-
 dite, quia hodie reperietis eum? Sed dum electi
 bona praedicatorum laudant, auditorum corda magna
 luce irradiant. Coelestis namque illa conuersatio bo-
 ni doctoris quam praedicat, dies est. Dicant ergo:
 Hodie reperietis eum. Eo namque die praedica-
 tor inuenitur, quando non est minor uita quam fama,
 quando electorum uoce laudatur, sed qui laudes au-
 diunt, omne quod audiunt, in eius laudabili con-
 uersatione inueniunt atque cognoscunt. Quo contra
 Pharisaos increpans Dominus, ait: Ue uobis scri-
 ba & pharisei, qui similes estis sepulchris dealba-
 tis, quae foris uidentur hominibus pulchra, intus
 autem plena sunt ossibus mortuorum. Hinc iterum
 uanum gloriosos infidelibus comparat, dicens: Quo-
 modo potestis credere, gloriam ab hominibus acci-
 pietes. In die quidem laudantur, qui eiusmodi sunt,
 sed eo die non reperiuntur: quia qui eorum laudes au-
 diunt, quasi candorem sepulchri a foris aspiciunt,
 sed cum laudatas uirtutes quaerunt, intus peccato-
 rum nocentem, quasi tristitia atque putredine mortuorum
 ossa inueniunt. Dicant ergo pro significanda uera
 gloria iusti, Hodie reperietis eum: quia cum
 iusti laudantur, in ueritate conuersationis habent,
 quicquid lucidum emicat de eis uoce laudis. Et
 quia tantum uiri festina deuotione quaerendi sunt,
 sequitur: Et ascenderunt in ciuitatem. Cumque illi
 ambularent in medio urbis, apparuit Samuel, egre-
 diens obuiam eis, ut ascenderet in excelsum. Cum
 sanctorum uirorum praesentia audimus, in ciuitate
 ascendimus: quia illic eos quaerimus, ubi descen-
 dunt, non ubi sunt. Sed (ut superius dixi) praedica-
 torum locus, quem pro se habent, secreta diuinitatis
 contemplatio est: locus autem pro subditis, praedica-
 tio. Aliquando uero plana, aliquando alta lo-
 quuntur. Habent ergo communem locum pro om-
 nibus, habent sublimem specialemque pro quibus-
 dam, habent secretum pro se. Haec nimirum tria spi-
 ritualia loca signantur: quia Samuel egredi dicitur,
 & apparere in medio urbis, & ascendere in excel-

Matth. 5

Matth. 23

Ioan. 5

sum. Nam qui ut appareret, egressus est, erat ubi
 antequam appareret, latuisset. Egrediunt ergo sacer-
 dotes, quando a secreto meditationis ad praedican-
 dum ueniunt. In ciuitate apparent, quando planio-
 ra, id est, ad agendum uel ad intelligendum dicunt.
 In excelsum ascendunt, quando sapientibus aut
 fortia precipiunt operis, aut reuelant alta myste-
 rij. Ordinatus ergo ascensus noster ostenditur, per
 hoc quod Saul in ciuitate ascendere perhibetur.
 Nam nobis pastorum nostrorum loca, in quibus ora-
 re aut secreti esse consueuerunt, ueneranda, non
 adeunda sunt. Quod non solum exemplo, sed etiam
 diuina cohortatione cognoscere possumus. In Can-
 tico quidem canticorum sponsus denunciatur, dicens:
 Obsecro uos filiae Hierusalem, ne euigilare facia-
 tis dilectam quousque ipsa uelit. Metes enim perfe-
 ctorum spiritus sunt: quia dum secreto diuini amoris
 se uelut in thalamo collocant, ibi per uisionem
 inueniunt, cui ineffabili amore iunguntur. Cum
 ergo sponsa dormit in thalamo, coniungitur spon-
 so: quia dum electa praedicatoris anima in secreta
 contemplatione reconditur, quasi in sponsi thalamo
 collocatur. Qui ergo haec suscitatur, sponso tollit:
 quia nimirum requies electae anime non solum sua,
 sed etiam delectatio spiritus est. Unde & per prophe-
 tiam dicitur: Gaudebit sponsus super sponsam. Merito
 ergo Hierusalem filias sponsus adiurat, ut ab eis
 sponsa quando dormire uoluerit, non excitetur,
 ne dum illa surgit a quiete thalami, ipse perfruitio-
 nem perdat amoris. Egressus ergo Samuelis expe-
 ctetur: quia uiri sancti in secreto sui silentij uene-
 randi sunt, inquitandi non sunt. In ciuitate igitur
 ascendendum est: quia electus doctor in communis
 loco doctrinae tanto lucro suis uidetur, quanto ut
 prosit exire cognoscitur. Quo in loco notandum:
 quia de Samuele non dicitur, Hodie ascendit in ci-
 uitate: sed, Hodie uenit in ciuitate: de Saule autem
 & puero non uenerunt, sed ascenderunt dicitur.
 Ille enim uelut per planum uenit, iste uelut in alta
 conscendit. Quid aliud per hoc nobis ostenditur,
 nisi quia plana quae loquuntur praedicatores, no-
 bis plana non sunt: in ciuitate ergo non ueniunt,
 sed ascendimus, quando aut plana praedicationis
 difficulter aspiciuntur, aut parua quae precipimur,
 cum labore portamus. Sed quia stare in ciuitate,
 munitum esse est, idcirco ascendimus: quia cum nos
 summi uiri parua bona agere docent, malignorum
 spirituum consilij acquiescere uehementer prohibent.
 Et quia ualde laboriosum est, omnia tentamenta
 uincere, ad uerba doctorum, quae hoc nobis praeci-
 piunt, quasi per ascensus laborum conamur perue-
 nire. Sed quia scriptum est, quod unusquisque mercedem
 accipiet secundum suum laborem (quod nimirum
 non solum de aeterna retributione accipitur, sed etiam
 de praesenti) omnipotens Deus pro merito operis,
 electis suis tribuit augmenta uirtutis. Nam
 & Abraham filio non parcenti, dicitur: Per memet
 ipsum iuravi: quia fecisti rem hanc, & non peper-
 cisti filio propter me: benedicam tibi, & multiplicabo
 semen tuum. Plerumque enim qui fideliter laborant
 in faciendis ijs quae sciunt, per diuinam gratiam
 maiora

Can. 2

Esa. 62

Isa. 60

1. Cor. 3

Gen. 22

maiora quae agant, cognoscere merentur. In quo-
 rum typo bene Saul in ciuitate prius ascendere di-
 citur, in excelsum postea a Samuele ductus perhibe-
 tur. Verum obuiam uenire, est per eandem uiam ue-
 nienti occurrere. Cum ergo a sanctis praedicatori-
 bus salutis uiam discere uolumus, nobis quidem ob-
 uiam ueniunt, quando cum uerbo salutis, quod
 quaerimus occurrit. Quasi enim eadem uiam ueni-
 unt, cum id nos docere festinant, quod nos propo-
 sumus discere. Hoc profecto morale est omnium,
 si enim ea quae spiritualiter quibusdam competunt
 indagamus, obuiam uenit: quia ordinandum regem
 ad se uenire praecognoscit. Unde autem cog-
 noscat adiungitur: Dominus autem reuelauerat
 auriculam Samuelis ante unam diem quam ueniret Saul,
 dicens: Haec ipsa, quae nunc est hora, cras mittam
 ad te uirum de terra Beniamin, & unges eum ducem
 super populum meum Israel, & saluabit populum
 meum de manu Philistinum. Exijt ergo ei obuiam, ut
 in excelsum ducatur: quia is, qui ad sanctae Ecclesiae
 regimen quaeritur, & diuino munere demonstran-
 dus est, & ad sublimem conuersationem uocandus.
 Auricula Samuelis quia diminutiue dicitur, quid
 designat, nisi humilem intelligentiam doctoris spi-
 ritualis: Auricula ergo reuelatur a Domino, quan-
 do humilis intelligentia praedicatoris a Spiritu san-
 cto instruitur: ut quae facturus est, audiat: & audi-
 ta disponat. Sed subtiliter est intuentum quod di-
 citur, Ante unam diem. Dies enim est uita iusti, Pau-
 lo attestante, qui ait: Fuitis aliquando tenebrae,
 nunc autem lux in Domino. Quando autem uita
 electi ostenditur, dies latens reuelatur. Nam ho-
 mo uidet praetextum boni operis, Deus etiam lucem
 cordis. Quia ergo electi & reprobi intentione
 cordis absconditi sunt, ante unam diem Domi-
 nus uenientem regem insinuat: quando per eius
 gratiam sancti praedicator agnoscunt in eis, qui
 promouendi sunt, testimonium boni operis praeci-
 dere puritatem intentionis. Nulla enim est lux ope-
 ris, quam non praecedat rectitudo intentionis. Recte
 ergo ante unam diem rex ordinandus agnoscitur.
 Sed subsequenter quidem diem non aspiciunt,
 nisi ex praecedente nascatur: ut die ante die, inten-
 tionem ante operationem considerent, & a Deo mis-
 sum in luce sanctae operationis aspiciant, quae luce
 re per propositum cordis diuina gratia demonstrat.
 Et quia eadem hora, qua promittitur, exhibetur: quid
 dat intelligi, nisi quia perfectus debet esse qui eli-
 gitur, non solum corpore, sed mente: Nam quando De-
 us loquitur sanctis uiris, plena lux diei est. Habet
 namque originem dies, habet & finem. Iuxta finem
 peccatorem arguit, dicens: Adam ubi es? Et quia
 nec qui bona incipiunt, nec qui a bono opere tor-
 pescunt promouendi sunt: hora perfectae locutionis
 praedicator mittitur, quando talis exhibetur, qui
 plena fulgeat luce boni operis, & pleno resplendeat
 fulgore ueritatis. Qui etiam uir de terra Beniamin
 uenire describitur. Vir quidem dicitur, pro opere
 fortitudine: de terra Beniamin, pro recta fidei
 confessione. Beniamin quidem dicitur filius dexterae.
 Quis ergo hic filius dexterae dicitur, quam ille

de quo scriptum est: Ascendit in caelum, sedet ad
 dexteram patris: Terra ergo Beniamin sancta Ec-
 clesia est. Quia ergo haeretici ab hac terra expulsi
 sunt, de terra Beniamin uenit rex, quando non alii
 qua haerese pollutus, sed fide catholicus sanctae Ec-
 clesiae primatum suscipit. Qui uiri praeconio frui-
 tur: si fide firmus est, operatione fortis. Hic nimirum
 super populum Domini dux ungi praecipitur: quia
 exteriora sacramenta sacerdotibus illis pro-
 sunt, qui eorundem sacramentorum donis indig-
 ni non sunt. Vel sacerdotes unguuntur, quando
 per ordinantium se ministerium gratiarum spiri-
 tualium incrementa percipiunt. Unde & sequitur:
 Saluabit populum meum de manu Philistinum. Velut
 uncti saluare alios possunt: quia spirituales gratias
 abundantius perceperunt. Nam qui populum
 saluant, super populum uncti sunt: quia qui a
 Domino ad regendos alios ordinantur, spiritua-
 lia charismatum dona quibus eis prodesse possunt,
 accipiunt: & eis quos ordine praecedunt, meritis
 etiam superiores sunt. Et quia plerumque bonus pas-
 tor merito bonae plebis eligitur, bene subditum est:
 Quia respexi populum meum. Item quia mag-
 nis precibus a Domino bonus pastor quaerendus
 est, subditur: Venit clamor eorum ad me. Sed for-
 tasse nonnulli mouentur: quia contrarium uide-
 tur quod hic dicitur, & quod superius dicebat. Ibi
 enim ait: Non te abiecerunt, sed me, ne regnem su-
 per eos iuxta omnia opera sua, quae fecerunt a die
 qua eduxi eos de terra Aegypti, usque ad diem hanc.
 Nunc dicit: Unget eum ducem super populum
 meum Israel, & saluabit populum meum de manu
 Philistinum: quia respexi populum meum, uenit enim
 clamor eorum ad me. Superius quasi ab ira-
 to rex ordinari permittitur, nunc quasi a pio & be-
 nigno ordinatur. Huius etiam benignitatis uer-
 ba quis non uideat, quantum a sententia illa differunt,
 quae eidem a Samuele illata fuit: Quia (inquit)
 proiecisti sermonem Domini, proiecit te Domi-
 nus, ne sis rex. Quod profecto celeriter soluumus,
 si ipsam uerborum uim subtiliter intueamur. Nam
 omnia haec diuinae benignitatis uerba populi me-
 ritis ascribuntur: Saluabit populum meum, &
 respexi populum meum, & clamor eorum uenit
 ad me. Pro illis ergo rex ordinari decernit, quo-
 rum clamor exauditur. Nam etsi pro futura nequi-
 tia repellendus a regno erat Saul, tamen habebat
 in se donec regnaret, unde populo sibi subdito, pro-
 desse potuisset. Futurus certe erat bello strenuus,
 mente elatus. Habiturus erat unde sibi caderet, &
 unde alijs staret. Illud ergo, unde prodesse subdi-
 tis poterat, Dominus providens dicit: Saluabit po-
 pulum meum de manu Philistinum. Et uenit clamor
 eorum ad me. Adhuc tamen ualde contrarium
 uidetur, ut eius populi clamorem exaudire credatur,
 qui eum abiecisse reprehenditur. Ad quod res-
 pondendum est: quia erant in illo populo & re-
 probi, & electi. Ibi ergo abiecisse Dominum repro-
 bi arguunt, hic electorum desideria ad omnipotentis
 Dei aures perueniunt. Quae ex re quid colligendum
 est nisi quae saepe electis bonum est quod mali rectores
 ordinant

Supra 8

Infra 9

ordinatur. Non ergo mirū est, si Deus quasi de abiectione sua irascitur, & regem ordinat: quia ipsa dignitas futuri regis & mala erat, & bona. Mala quidē, quia superba: bona uerō, quia in defensionē subiectorū strentua. Quod totū & in sancta Ecclesia nunc fieri cernimus: quia plerūq; ille eius primatū suscipit, qui uerbo utilis est alijs, mēte tū midus sibi. Prædicādo uirtutes, uelut stando uitia destruit, sed alta de se sentiēdo cadit. Hic itaq; prædicando populum Dei saluat, sed semetipsum tumendo præcipitat. Quasi rex potens uerbo populi Dei occultos aduersarios atterit, sed elationē à regni sublimitate cadit. Non ergo pro se, sed solū pro populo rex cōstituitur: quando ille in sancta Ecclesia præesse permittitur, qui bona quæ prædicat, superbiēdo, aut nequiter uiuendo cōculcat. Quo in loco notandum est: quia cū in sancta Ecclesia pastor eligitur, aliquando ordinatur pro se, & populo: aliquando nec pro populo, nec pro se: aliquando pro se, non pro populo: aliquando uerō pro populo, non pro se. Pro se, & populo, quando electus prædicator electis subditis datur: quia unde uerbo multitudine ad æternam patriam ducitur, bono pastori meritorum dona cumulantur. Nec pro se, nec pro populo pastor dat, quādo reproba plebs reprobū pastorem habere permittitur: cū sicut ille præest, sic illi obediūt, ut ad æterna bona nec ille qui docet, nec illi qui docentur, peruenire mereantur. De quibus per Oseam Dominus dicit: Dabo eis reges in furore meo. In furore etenim Dei rex datur, quando malis peior præesse decernitur. Talis quippe pastor tunc datur, talis populus regendus suscipitur, qui pariter æterna pœna damnetur. Pro se, nō pro populo pastor datur, quando bonus malis præponitur: sicut ad Ezechielem Dominus dicit: Mitto ego te ad filios Israel, ad gentem apostaticam, quæ recessit à me. Pro se quidem, non pro populo tunc pastor datur, quando etiam auditores suos electus prædicator cōuertere ad Deum non poterit, ipse tamen lahoris sui æterna lucra nō perdit. Pro populo autē, non pro se, quando bonis subditis pastor tribuitur, qui dona habeat, per quæ illis proficit, & sibi non proficit. Tales quidem erant de quibus Dominus discipulis præcipit, dicens: Quæ dicit facite, quæ aut faciunt, facere nolite. quasi dicat: Quod utile pro uobis acceperunt, ab eis quasi uestrū tollite: & in eis quasi suū dimittite, quod nō habet ad lucrum uestrum, sed ad interitum suum. Saul ergo abiectione Domino eligitur, & tamen populum Domini de manu Philistinorum liberaturum perhibetur: quia omnipotēs Deus saepe suis bonis fide libus per illos prelatos prodest, qui de officio eiusdem prelationis sibi non placent. sequit: Cūq; aspexisset Samuel Saul, Dominus ait ei: Ecce uir, quem dixerā tibi, iste dominabitur populo meo. Hoc namque in sequenti die actum est, quod præcedenti Dominus reprobis, dicens: Cras hac eadem hora mittam ad te uirum de terra Beniamin, & unges eum super populum meum Israel. Aspicitur ergo in secundo die, qui primo promittitur:

Osee 13

Ezech. 2

Math. 23

quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ uirtutes electorum in secreta eorum uita perquirunt. Hi enim qui promouendi sunt, dum bona proferunt, aliquid magnū ex se reprobant. Primo igit die rex promittit: quia magna electorum opera prædicatores aspiciunt, & quasi Domino loquente intus agnoscunt, quos ordinare sanctæ Ecclesiæ rectores uolunt. Aspicit ergo Samuel in sequenti die, quando prædicator eū qui promouēdus est, in magna luce cōuersationis uidet. Et tunc quidē quasi indicantē Domino, ordinādū regē cognoscit: quia eū, qui in alta arce sanctitatis præminet, præferre alijs dignum uidet. Et quia qui magni sunt meritis, parui sunt per humilitatē, sequit: Accessit Saul ad Samuelem in medio portæ: Indica oro mihi (inquiens) ubi est domus uidētis. Si in ciuitate tunc est prædicator, cum plana & communia loquitur, quæ intelligunt: porta ciuitatis huius quæ est, nisi humilitas: Nā diuini uerbi cognitio superbis absconditur, humilibus reuelatur. Unde & in Evangelio patri loquitur, dicens: Confiteor tibi pater rex cœli & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Sapientes quidē superbos, & alta de se sentientes, paruulos uerō dixit humiles. Quorum certe alia scriptura meminit, dicens: Deus superbis resistit, humilibus dat gratiam. Resistit namq; superbis, nē æterna bona intelligant: sed paruulis gratiam dat, ut eadem bona æterna, ipso reuelante, cognoscant. Electi ergo quia ad spiritualem scientiam per humilitatem ueniunt, ad audiendos prædicatores, quasi per portam uadunt. Electus etiam prædicator quia spiritualia humiliter dicit: Samuel Saul in eadem porta occurrit. Quasi em ambo in porta sunt, quando ea que electus prædicator loquitur, ab electo alio humiliter audiunt. Sed qui nouiter uenerat, quem querebat, inuenerat, & ignorabat. Quare & idem Saul ad Samuelem dicit: Indica mihi oro ubi est domus uidētis. Hoc namq; proprium magnorum uirorum est, ut à minimis difficile cognoscantur. Carne quidem despecti sunt, sed mente sublimes. Foris contēptibiles apparere appetunt, sed agere uenerabilia nō desistunt. Quia ergo ualde proficere per eorū exempla appetunt, eos non solū in exterioribus, sed in intimis admirantur. Vident ergo in eis exterius, quod possit à carnalibus despici: sed & pariter attendunt, quod intus spirituales uiri magna admiratione debeant uenerari. Quos dum fama sublimes audiunt, in altitudine suę cōuersationis agnoscere concupiscunt. Secundum historiam ergo Saul Samuelem uidebat, & nō cognoscebat: ut quod in figura contingebat illis, nobis spiritualia designaret. Nam cū paruuli sumus, quasi uidemus perfectos uiros, dū eorum uirtutes à referentibus audimus, sed quos uidemus, non cognoscimus: quia per experientiam scire nō possumus, quia hoc quod auditu percipimus, in cordis oculis tenemus. Quādo igit ab eis cōuersationis eius secreta ad imitandū requirimus, eos nimirū quasi de propria domo interrogamus. Domus namq; eorū cōuersatio est. Hanc domum

Math. 11

1. Pet. 5

scire uolebat discipulus Ioannis, quādo Dominum interrogauit, dicens: Magister ubi habitas? Qui nimirū quia ad familiaritatem illius quasi domesticus perducēdus erat, audiuit: Veni, & uide. Hanc domum uisam Philippus non cognoscebat, cui dicit: Tanto tempore uobiscū sum, & non cognouistis me? Philippe qui uidet me, uidet & patrem meū. De Domino etiam scriptum est, quia loquebatur Moyse sicut cum amico suo, sed idem Moyse uidens, & nō cognoscens, interrogabat dicens: Si inueni gratiā in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuā. Spiritualis autē cōuersatio sanctorum, quia non nisi deuotis ac supplicibus panditur, domum Samuelis Saul indicari sibi humiliter deprecatur. Sancti etiā prædicatores cum de se magna audiunt, per humilitatem se desciunt, nō inflant. Sciunt se petentibus magna quæ imitentur, ostendere: sciūt inter magna que ostendūt, magni per instantiam non apparere. Quare & subditur: Et respondit Samuel Saul dicens: Ego sum uidēs. Sed ascende ante me in excelsum hodie, ut comedas mecum, & dimittam te mane. Quid est dicere, Ego sum uidēs: nisi se sicut in oculis uidebat, humilem demonstrare? Quasi dicat: Tu in æstimatione tua magnū habes, quæ quæris, sed paruos esse ille, quem uides. Hoc namq; in uerbo uidens non prædicat, sed ego. Quasi dicat: Vidēs ille, est ego: non quod æstimas, sed quod cernis. Sed qui humiliter se nouit, nouit dare dona nō humilis, sed sublimis. Quare & in excelsum ante se ascendere eū, ut secum comedat, præcipit. In excelsum ascendit, qui ad scienda altiora mentem erigit. In excelsum quidem ascendere, est cor ad altiora intelligenda preparare. Unde & Petrus in monte assumitur, ut gloriā transformati redemptoris uidere mereatur. In illo enim ascensu montis, sublimis preparatio montis exprimitur: quia alta uidere non poterit, qui per intentionem animum in sublimibus non ponit. Quia ergo sublimia preparati melius intelligimus, ante Samuelē Saul in excelsum ascendere iubetur. Quasi enim ante prædicatōrē in excelsum ascendimus, quādo nos prius ad alta scienda animū intendimus, & ipsi nobis ea, ad que intendimus, postmodum loquunt. Quid uerō est, quod ait, Ut comedas mecum hodie? Sed quādo prædicatores sancti cœlestia loquuntur, electorum suorum auditorū corda reficiūt. testate enim ueritate (quia cibus animæ est uerbum Dei) Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Panis namq; alimentū corporis est, uerbum mentis. Qui uerō corpus sine mente reficiunt, mente mortui sunt, carne uiui. Quare & de delicata uidua Paulus ait: Viuens mortua est. Nam per ciborum delicias non moreretur uidua, si animā uerbi Dei cibo satiare, cū ipse Paulus dicat, nihil esse impudum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sed uiuens uidua morit, quando cibo corpus nutrit, animam fame interficit. In solo ergo pane homo non uiuit: quia cū ex anima & corpore cōstet homo, sicut aliter per animā, aliter per corpus uiuit, ita & necesse est, ut alimen-

Math. 2

Mod. 33

Math. 17

Math. 4

1. Tim. 5

1. Tim. 4

tis diuersis singula nutria nē, Ut comedamus itaq; cum Propheta ascendimus, quando ad alta diuinitatis uerbi mentē erigimus, ut eius cœlesti sapore per deuotionē satiemur. Et quia ipsi prædicatores ualde amat cœlestia que loquunt, quasi simul comedimus, cum deuotē illi loquendo proferunt, quod nos deuotē audiendo, in uentre animæ locamus. Simul em comedimus: quia uerbum Dei pariter audimus. Prædicatores namq; ueritas dicit: Nō uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestrī, qui loquit in uobis. Quod & Paulus probat, cū suos auditores interrogat dicens: An experimentū quæratis eius, qui in me habitat Christus? Quia ergo in sanctis prædicatoribus Christus, & eius spiritus loquitur, ipsi prædicatores tanto clarus loquentē audiūt, quāto eis uiciniores sunt, cuius sedes esse merentur. Tanto ergo plenius de uerbi alimento poterūt refici, quanto iam intra se habent cellam refectōnis. Amici etenim sponsi sunt, & stant, & gaudio gaudent propter uocem sponsi. Cū ergo diuina loquuntur sancti prædicatores, audiūt: sed quia certa experientia norūt, quando in eis loquitur spiritus, audiunt se, sed non in se: quia & ipsi loquuntur, sed in se locuti, loquentē alium uenerantur. In eo igitur, quod audiunt & loquuntur, & reficiunt & reficiuntur. Reficiunt quidem auditores, dum uerbum proferunt uoce sua: reficiuntur ipsi, dum uerbum quod proferūt, profertur eis reuelatione diuina. Ipsi tamen deuotius saturantur, qui in locutione spiritus, mentis delicias experti sunt. An non experientia loquentis spiritus est, inconsultos & impræmeditados se cernere, subitoq; consultos & paratos esse? Scire, quæ nescierant habere, quæ nō habuerant. Torporē mentis amittere, repente mira deuotione feruere: plenitudinē scientiæ statim & in momento mirabiliter repleri, mira uerbi facundia intellecta proferre? Habent ergo electi prædicatores experientiam spiritus in se loquentis, in repentina reuelatione ueritatis: habent subito ardorē charitatis, habent in plenitudine scientiæ, habent in facundissima uerbi prædicatione. Nam & subito instruuntur, & repente feruescunt, & in momento replentur, & mirabili eloquiū potestate ditantur. De illa namq; repentina experientia Dominus dicit: Dabit uobis in illa hora quid loquamini. De illo autē subitaneo feruore charitatis Cleophas dicit: Nonne cor nostrū ardens erat in uia dum loqueretur, & aperiret nobis scripturas? De repletionis quoq; & facundia experientia Lucas meminit, dicens: Factus est repente de cœlo sonus ranquam aduentantis spiritus uehementis, & repleuit totam domū ubi erant sedētes. In eodem quippe spiritu repleti, & locuti sunt, ut hoc quod asserimus, designarent: quia ualde dicit loquēdo alios pascunt, qui de eo quod dicunt, audiendo pascuntur. Et quia sonū uehementis spiritus ardorē, siue locutionē, aut repletionem cognoscūt: tanto dulcius in donis spiritualibus epulantur, quanto ad eius recubitu dignius assumpti sunt. Dicit ergo: Ascende ut comedas mecum hodie: quia bonus doctor, dū dulciter quæ dicit, in de-

Math. 10

2. Cor. 13

Luc. 24

Act. 2

in de-

in deuotionem mentis accipit: se, & eos qui audiunt, simul pascit. Quo cōtra doctores reprobis quæ dicitur, non amant, cum altos uerbo pascunt ieiunant. Nam cum animæ refectionē uerbū Dei esse Dominus dixerit, uerbum uerō Dei in mente plena sit eruditio, plena deuotio: uerbo Dei nō pascuntur, qui deuotē quod loquuntur, non audiūt. Apostolus quidem, quasi iam illa uerbi dulcedine repletus, ait: De plenitudine eius omnes accepimus. Alia quidem est plenitudo uerbi, alia libri. De plenitudine quidem uerbi accipere non electi possunt, de plenitudine uerō scripturæ possunt & reprobi. Liber namq; beati Ioannis apostoli, & liber beati Pauli apostoli plenitudines quidē sunt, quæ de eis habentur. Eorum nimirum uerba Paulus siue Ioannes scripsit, sed quod quisq; scripsit, loquens in eis uerbum inspirauit. Qui ergo uerbum scripturæ accipit, non in amore, sed in scientia, de plenitudine accipit, non uerbi, sed libri. Et quia rem mortuā accipit, in eius ipse acceptio non uisit. Sed quid dico scripturam mortuam? Non est mortua tantum, sed interfecta. Nam scripturā est: Litera occidit, spiritus autē uiuificat. Hoc quidem facit omnis diuina litera. Nam litera corpus est, huius uerō corporis uita spiritus. Viuificatum quippe, & uiuificans corpus accipit, qui literam legit, & in amorem intelligentiæ mentem reficit. Reprobi ergo, qui scripturas rimant, quas nō amant, qui audacter foris loquuntur, cuius saporem intus non intelligunt: dum refectionem scripturarum quas exponunt, alij deuota mente percipiunt, quasi de eo quod ipsi dant, alij saturantur non ipsi. Dicit ergo Samuel: Ascēde, ut comedas mecum hodie: quia ex eo quod subditis de uerbo electi doctores tribuunt, & pariter audiunt, & pariter saturantur. Ecce enim in eodem ipso uerbo, quod dicimus, demonstratur. Nam quis dubitat, quōd hanc scripturam, quam exponimus, Samuel scripserit: & tamen ipse qui scripsit, hæc dicit: Respondit Samuel.] ut profectō ostenderet: quia quod ipse scribebat, alius impartiebat. Quia ergo spiritus sanctus qui per eū loquitur, per eū de eo dicit, Respondit Samuel Sauli: Ascende ante me in excelsum, ut comedas mecum hodie.] Hoc dicit, quod audit: & simul audit, & dicit. Dū ergo magna ueneratione amoris audit, & loquitur prædicator electus, magna deuotione auditores boni, quæ dicitur, excipiunt: Saul & Samuel pariter in excelsum comedere dicuntur. Item quia prædicatores auditoribus in eiusdem uerbi refectione digniores atq; feruentiores sunt: non Samuel cum Saule, sed Saul cum Samuele comesturus asserit. Sed & quia tam splendida mētis eruditio, in magna luce spiritualis uitæ est, nō dicit, Ut comedas mecum hodie: sed, hodie. Quem etiā mane dimittit. Mane dicit initium diei sequentis. Sequens uerō dies, est serena lux sanctæ conuersationis. Dicit ergo: Dimittā te mane. Mane quidē ab excelso dimittitur, qui cū ad altioris scientiæ lumē proficit, in magna luce boni operis se proponit immorari. Vel mane dimittit, qui uerbum ma-

1. Cor. 3

gnæ scientiæ, quod prædicatoris ore didicit, prædicare alijs intēdit. Quando em̄ bona proponimus, quasi mane in initio diei sumus: quia boni claritate iam aspiciere cœpimus, quā sequamur. Sed hoc mane in plenū diē creuit, quādo is qui magna bona agere, aut alta eternitatis gaudia prædicare proposuit, id quod proposuit, in magna exhibet luce uirtutis. Mane ergo Saul ab excelso dimittit: quia auditores prædicatorum bonorum, quod ab eis sublime audiunt, exercere sublimiter non morantur. Sed electi uiri bona quæ habent, & abscondere, & manifestare sciunt. Abscondunt quippe, ne per elationem pereant: sed ne infructuosa remaneant, manifestant. Dum abscondūt, tūc custodiunt: sed dū manifestant, proferunt fructum. Nam sequitur: Et omnia, quæ sunt in animo tuo indica bo tibi, & de alinis, quas perdidisti nudius tertius, ne sollicitus sis: quia inuenta sunt.] Calare se quidem prædicatores qualiter studeant, superius in uerbo Samuelis ostenditur: ubi dicitur, Ego sum uidens. Nunc autem quia dicit: Omnia, quæ sunt in animo tuo, indicabo tibi:] quid aliud tenemus nisi quia sæpe uiri sancti uirtutes, quas habent, & abscondunt, & proferunt, sed (ut dixi) abscondūt ne in magnis uirtutibus magni uideant: proferunt eas, ut electi imitentur. Verbo itaq; sapientiæ, aut prophetiæ spiritu se pollere asserunt: non ut uenerentur, sed ut audiātur. Quare & Psalmista uerbi gratiam se habere insinuans, ait: Super omnes docētes me intellexi. Certus ergo de peritiā spiritus, confidenter nos inuitat, dicens: Venite filij, audite me, timorem Domini docebo uos. Prophetā namq; se affirmabat Michæas, cum diceret: Vtinā non essem uir habens spiritum: & mendacium potius loquerer. Hinc Helisæus de Naamam Syro dicit: Veniat ad me, & sciat Prophetam esse in Israel. Hinc Paulus ait: Hebræi sunt, & ego: semen Abraham sunt, & ego: ministri Christi sunt, & ego: ut minus sapiēs dico, plus ego. Ecōtra autē Amos dicit: Non sum propheta sed armentarius uellicās sycomoros. Hinc etiam Paulus cum se uult abscondere ad eustodiā dicit: Non sum dignus uocari Apostolus: quia persecutus Ecclesiam Dei. Hinc in interrogatus Ioannes baptista ait: Non sum Prophetā. Non erat quippe ad elationē, sed erat propheta & plus quā propheta ad ministeriū. Samuel ergo, ut se custodiat, ait: Ego sum uidens:] & ut se ad lucrum exhibeat, dicit: Omnia indicabo tibi.] Quod si aliquis uult, eodem modo intelligere potest: quia cum dicit, Ego sum uidens,] si uidentē se asserit, ad hoc dicit: ut bonum quod habet, cum electis cōmunicet. Ut ergo quod asserit, probet, subsequenter adiungit: Omnia indicabo tibi.] Quod sanctæ Ecclesiæ doctores agunt: quia dum uirtutes mentium intuentur, & uitia: & mederi uitijs, & promouere uirtutes euidenter sciunt. Omnia ergo quæ sunt in corde indicat, quando uirtutis uia quæ bonus auditor cupit tenere, ipse documento manifeste eruditionis dignatur exponere. Quod si magnus est, et bona nō solū agere, sed etiā prædicare disposuit. Omnia quæ sunt in eius corde, prædica-

Psal. 118

Psal. 33

Mich. 2

4. Reg. 5

2. Cor. 11

Amos 5

1. Tim. 1

Ioan. 1

prædicatores indicant: quando eorum mentibus aperiant, quicquid cupiunt de doctrina. Quia uerō ei cui loquitur, eum significat, qui ad lucra prædicationis innititur, subdit atq; ait: Et de alinis quas perdidisti nudius tertius ne sollicitus sis: quia inuenta sunt.] Hoc superius in persona Saul qualiter rudibus prædicatoribus conueniat, expositum est. Alinas quippe perdidit, qui peccatores, quibus uerbum uitæ præbuit, ad poenitentiam nequaquam traxit. Inueniret quidem si ij qui in nocte prauitatis absconderant, ad lucem iustitiæ redirent, in qua uiri inueniri potuissent. Cur ergo dicit, Inuenta sunt: nisi quia sæpe in eis summū uiri salutis bonum facile inueniri posse considerant, de quorū uita ineruditū desperant. Nam & periti medici corporum illos sæpe curare præsumunt, de quorū salute imperiti præsumere non possunt. Sic nimirū & ab eruditis doctoribus sæpe ad poenitentiam satisfactioem peccatores trahūtur, qui trahi ab ineruditis rudibus nequierunt. Quia igitur tam prædicatione, quā exemplo perfectiorū illi ad Dominū poenitendo redeunt, qui conuerti per aliorum ministeriū nequierunt: bene Samuel inuentas alinas dicit, quas Saul inuenire non potuit. Potest etiā hoc dictū pro profectu ordinandi rectoris intelligi. Quasi dicat: Dum eruditione & uita proficis, illos etiam lucrari Dominō poteris, quos nondum potuisti. Tam certa quidem uirtus perfectionis est, ut fructus eius, qui nondum constant in re, consent in spei certitudine. Et quia his uerbis ad perferendos labores sanctæ prædicationis inuitatur, quæ mercedis lucra expectare debeat, exponit dicens: Et cui erunt quæque optima Israel, nōne tibi, & omni domui patris tui?] Israel, qui dicitur uidens Deū, quem rectus hoc loco significat, quā æternorum ciuū illam beatam societatem, qui ex labore uitæ huius ad æternam omnipotentis Dei uisionem perueniūt: Quæ ergo sunt Israel optima, nisi æternæ retributionis dona: Paulus quidē dicit: Vnusquisq; mercedem accipiet secundum laborem suum. Hinc item dicit: Alia est gloria solis, alia lunæ, & stellarum. Stella enim differt à stella in claritate. Omnium ergo fidelium retributiones & præmia, bona sunt Israel. Quia uerō electorum prædicatorū merces summa est, eorum sunt optima Israel. De his quippe Israelis optimis Dominus fidei seruo suo re-promittit, dicens: Amen dico uobis, super omnia, bona sua constituet eum. Qui enim non in omnibus, sed super omnia constituitur: non tantū bona Israel, sed etiam optima habere declaratur. Dicit ergo Samuel: Cui erunt quæque optima Israel, nōne tibi & omni domui patris tui?] Quasi dicat: Et si magnus est labor prædicationis, tanto de uotius ferri debet, quanto maiora lucra mercedis habet. Sollicita ergo mente doctor sanctæ Ecclesiæ pensare debet: quia Israel non bona tantū, sed etiā optima eius sunt: ut maiora & excellentiora agat semper, qui tam summa & optima expectat. Eadē quippe summa, non summo ordini debent, sed summo labori. Nam & doctor egregius nō d-

Matth. 24

1. Cor. 9

1. Cor. 15

xit, Vnusquisq; mercedem accipiet, iuxta suam dignitatem: sed, iuxta laborem. Cum ergo prædicatorum æternæ uitæ optima referuntur, magnus eis in hac uita labor iniungitur: quia nimirū meliora cæteris habere non præualet, qui melior esse non studet. Et quia hoc omnium prædicatorum sanctæ Ecclesiæ cōmune est: non solū Saul, sed omni domui patris sui Israel optima esse referuntur. Quasi enim ex patre filij nascuntur, quando in ordinem prædicatorum nouiter alij alijs, eadem nobilitate sanctitatis splendidi subrogantur. Domus quoq; prædicatoris est spiritualis eius conuersatio. Omni ergo domui patris eius, Israel optima sunt: quia ubicunq; sacerdotalis conuersatio est, illa nimirū est, & tam summa est, ut ex celsitudine meriti, in æterna uita sua sint optima retributionis. In hoc ergo se subtiliter prædicatores aspiciant: quia non solum sibi, sed omni domui eius optima erunt Israel: quia si de domo exeunt, optima non habebunt. Nam si solam prædicationis sublimitatem tenent, optima non habebunt: quia altitudinem uitæ non tenent. Sed electus quisq; dum de se magna audit, infirma sua ad memoriā ducit, ut se ab elatiōe custodiat: ne bona quæ habet, amittat. Unde & subditur: Respondens Saul ait: Nunquid nō filius Gemini ego sum de minima tribu Israel, & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Benjamin? Quare ergo locutus es mihi sermonē istum?] Quasi dicat: Quare mihi tam magna adscribis, cum sim nihil? Gemini quippe filius est, qui negligēs imitat in cura sui, & in exemplo proximi. Geminus quippe est: quia dum curā sui negligit, exēpla boni operis alijs nō impendit. Qui ergo tales imitat, filius Gemini dicitur. Qui de minima tribu Israel esse dicit: quia ultimus ordo sanctæ Ecclesiæ conuerforum peccatorum est. Meritō igitur qui peccatorē se esse fatetur, de minima tribu Israel esse dicitur. Cuius etiā cognatio nouissima inter alias esse perhibet: quia iuxta ueritatis uocem: Qui minimū mandatum soluit, minimus est in regno cœlorum. Benjamin quippe dicitur filius dextræ. Qua profectō appellatione sanctæ Ecclesiæ populus designatur: qui dum fide redemptoris nascitur, per bona opera ad cœlestis patriæ bona præparatur. Dextra quidem Dei illa æternæ uitæ fortitudo est. Cognatioes tribus Benjamin sunt diuersæ conuersationes electorū. Nam uelut ab uno generationis principio diuersæ cognationes ueniunt: quando ab una origine orthodoxæ fidei, conuersationes fidelium plures oriuntur. Sancti ergo uiri cum se per humilitatem dei ciūt, quia peccatores se esse fatentur, & tamen rectē in Deū credere: quasi se & Gemini filios asserunt, & de nouissima Israel cognatione. Sed quia quanto plus se humiliant, iuxta ueritatis uocem amplius exaltantur, sequitur: Assumens itaque Samuel Saul & puerum eius, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum, qui fuerat inuitati.] Samuel Saul assumit, quādo prædicator sanctæ Ecclesiæ electo auditori suæ alta prædicationis aperit. Assumitur quippe subditus, quando

Matth. 9

Luce. 14

quando per uerbū doctōris in cognitionem cō-
 lestium eleuā. Et quia non carnali intentione spi-
 ritualia scire appetit, nō solū ipsum Saul, sed etiā
 eius assumpsit puerum. Quasi enim sine puero in
 imis remanserat, qui dicebat: Cor meū dereliquit
 me. Cor quippe nostrum nos derelinquit: quando
 sic a cōcupiscentijs carnalibus uincimur, ut inten-
 tionem cordis in terrenis & carnalibus, atq; cor-
 poreis, & non in cōlestibus & spiritualibus poni-
 mus. Hunc puerū perditū inuenerat, qui dicebat:
 Inuenit seruus tuus cor suū. Cor quippe nostrum
 inuenimus, quando per intentionem cordis spiri-
 tualia querimus, quādo hanc a terrenis auellimus,
 ut ad cōlestia dirigamus. Electus ergo prædica-
 tor ijs qui adhuc carnales sunt, nec fortia imperat,
 nec spiritualia manifestat. Nā & Paulus Corinthijs
 dicit: Non potui uobis loqui tanq̄ spiritualibus,
 sed quasi carnalibus, tanq̄ paruulis in Christo lac
 uobis potum dedi, nō escam. Quasi his uerbis di-
 cat: Idcirco uos ad excelsum non duxi: quia spiri-
 tualem sensum uobiscū uelut Saul puerū non ha-
 bebatis. Quare & causam insinuās, ait: Adhuc em̄
 estis carnales. Bene ergo Samuel Saul & puerum
 assumpsisse dicitur: quia doctores sanctæ Ecclesie
 illis fortia imperant, illis alta manifestāt, quos spi-
 rituales esse considerant. Qui etiam in triclinium
 introducunt: quia eis charitatis latitudo monstra-
 tur. Velut enim in triclinio pontif, qui per id quod
 altū didicit, moratur in latitudine charitatis. Vel
 certē introitus noster ad triclinium, amor est: tri-
 clinium pulchritudo est spiritualis uitæ. Vnde Io-
 annes dicit: Qui non diligit, manet in morte. Si
 enim qui non diligit manet in morte, ille qui di-
 ligit in uita manet. In triclinium ergo introduci-
 mur, quando in affectum supernæ conuersationis
 surgimus per affectum charitatis. In hac nimirum
 mansionis latitudine superiorem locū sancti præ-
 dicatores obtinent: quia beatus Ioannes euange-
 lista dicit: Et in circuitu sedis sedilia uigintiqua-
 tuor, & super sedes uigintiquatuor seniores. Se-
 niores quippe sancti sunt prædicatores maturi
 sensu, moribus graues. Qui thronū Dei iuxta posi-
 tis sedibus ambiunt: quia qui præ cæteris condito-
 rem diligunt, per altissimam cōuersationem ei ui-
 ciniū requiescunt. Bene itaque Saul cum puero
 suo locum in capite eorum, qui inuitati fuerant,
 ostenditur: quia in eis eligendorum pastorū typus
 ostenditur. In capite quidē rector statuitur, quan-
 do per uim magni amoris supernæ uitæ singulare
 propositum accipit: cum fidem catholicā cum cæ-
 teris communem tenet, sed præ cæteris uirtutem
 sublimem. Vnde & sequitur: Erant em̄ quasi tri-
 ginta uiri. Terdecem triginta sunt. Ternarius
 uerò numerus fidem sanctæ & indiuiduæ trinita-
 tis insinuat. Denarius uerò per decem præcepta
 legis boni operis perfectionem designat. Trice-
 narius ergo numerus eos designat, qui eam fidem
 tenent, quæ per dilectionem operatur. In horum
 capite Saul ponitur, quando per diuinā gratiā is
 qui futurus est pastor Ecclesie, sublimior fit meri-
 to, quibus debet esse superior dignitate. Hūc sub-

linem locū Samuel tribuit: quia qui tantam uitæ
 meretur celsitudinem, ad eam maiorū proficit in-
 stitutione. Cui nimirū quia iam magna quæ agat,
 & non minima demonstrantur, subditur: Dixit
 Samuel coco: Da partem quam dedi tibi, & præce-
 pi ut reponeres seorsum apud te. Tulit ergo cocus
 armum, & posuit ante Saul. Dixitq; Samuel: Ecce
 quod remāsit pone ante te, & comede: quia de in-
 dustria seruatum est tibi, quando populum uoca-
 ui: & comedit Saul cū Samuele in die illa. J Quid
 in armo pectoris, nisi fortitudo signatur actionis?
 Quæ a Samuele coco tribuitur, quando a summis
 prædicatoribus minoribus demonstra. Cocī ete-
 nim sacerdotes sunt: quia dum electis fidelibus in
 seruore spiritus loquuntur, cibos mentis uelut per
 ignem coquunt. Sed pars quæ datur, posita seorsum
 dicitur: quia fortitudo boni operis in prædicato-
 re debet esse singularis. Quam ante Saul ponit,
 quando ordinandum pastorem sanctæ Ecclesie,
 quantæ fortitudinis esse debet, considerare præci-
 pit. Sed & de eo qd cocus apposuit, Samuel Saul
 dicit: Ecce quod remāsit, pone ante te. Remansit
 quidem, quia nō omnia nostra Christus expleuit.
 Per crucē quidem suā omnes redemit, sed reman-
 sit, ut qui redimi & regnare cum eo nititur, cruci-
 figatur. Hoc profecto residuum uiderat, qui dice-
 bat: Si cōpatimur, & cōregnabimus. Quasi dicat:
 Quod expleuit Christus nō ualet, nisi ei, qui id qd
 remāsit, adimplet. Hinc beatus Petrus apostolus
 dicit: Christus passus est pro nobis, uobis relinquēs
 exemplū ut sequamini uestigia eius. Hinc Paulus
 ait: Adimpleo ea quæ desunt passioni Christi in
 corpore meo. Sed notādum: quia armū ante Saul
 cocus posuit, & tamen Samuel Saul præcipit, ut
 ante se eum ponere debeat. Quid est hoc? Sed po-
 nere ante discumbentes dapifer in mensa ferculū
 solet: quod dum is qui discūbit, trahit ad se, illud
 ponit ante se uiciniū, quod paulo longius erat an-
 te se. Cocus ergo ponit armum ante Saul, Samuel
 Saul præcipit, ut ponat ante se: quia hoc quod no-
 uo prædicatori iniungitur de fortitudine boni o-
 peris, uelut ad se propius debet trahere per studiū
 considerationis. Quod etiam postquā ad se traxe-
 rit, comedit: quia diu consideratū agere disponit.
 Armum quippe manducare, est quod exterius de
 forti actione præcipit, per propositū in mente re-
 condere. Quasi enim armū ante se ponere, & man-
 ducare electo cuiq; suadebat, qui dicebat: Si sede-
 ris ad mensam potentis, sapienter attende quæ ap-
 ponuntur tibi: quia similia oportet præparare.
 In mensa quippe potentis uirtutem armī designa-
 uit. Et dum dixit, Sapienter attende, quæ apponun-
 tur tibi: armum ante se eum, cui dixit, ponere do-
 cuit. Sed manducare eum debere insinuauit: quia
 dixit, Similia oportet præparare. Similia em̄ præ-
 parando manducamus: quia dum fortia quæ audi-
 mus, proponimus agere, uelut comedētes, in cor-
 dis uentre reponimus cibos uitæ. Sed ipsius sum-
 mis doctōribus uas electionis sub unius discipuli
 eruditione imperat, dicens: Manum citō nemini
 imponas. Quia enim magna retractatione cōsiliij
 citō

Phil. 3

1. Cor. 3

1. Ioan. 3

apoc. 4

2. Tim. 2

1. Pet. 2

2. Cor. 2

Proph. 23

citō nemini imponas. Quia enim magna retracta-
 tione cōsiliij eligendi sunt, qui in culmine subl-
 mentur, apte subiunctū est: Quia de industria ser-
 uatum est tibi, quando populum uocauit. Quali di-
 cat: Pone ante te, quod antequam apponeretur,
 ego posui ante me: considera quod ego considera-
 ui. De industria quippe pars armī seruatur: quia
 fortissima prædicatores actio illi bene cōmittitur,
 qui a summis uiris magna consideratione dignus
 tanto ministerio iudicatur. Ista uerò pars tūc serua-
 ta est de industria, quando populus uocatur: quia
 cum ad suscipiendū prædicationis ministeriū sub-
 diti fideles ueniunt, bonis prædicatoribus nō in-
 firmis infirma, sed fortibus fortia iniungunt. Sed
 qui bene proficiunt, in sublimi sua conuersatione
 ante omnia tenere studēt bonum obedientiæ. Be-
 ne itaq; subiunctū est: Et comedit Saul cū Samue-
 le in die illa. J Ut iam dixi, promouendo doctōri
 comedere est, hoc quod sibi de uirtute præcipit,
 se ad faciendū præparare. Bene autē cum Samue-
 le comedisse dicitur: quia cum ij qui nouiter ueni-
 unt, magna agere proponunt, in uirtute boni ope-
 ris summi uiri seruientes fiunt. Potest etiā in ista
 comestione illa signari, de qua superius repromi-
 sit, dicens: Ascende ante me, ut comedas mecum
 hodie. Saul ergo cum Samuele comedit: quia cū
 intus prædicator cōlestē uerbi Dei suauitatē au-
 dit, quod loquente ipso subditi foris audiunt, de
 diuina refectione utriq; satiantur. Sequitur: Et de-
 scenderunt de excelso in oppidū, & locutus est Sa-
 muel cum Saul in solario. J Quicunq; ad celsitudi-
 nem curæ pastoralis assumitur, in eadem ordinis
 sui sublimitate habere debet & uitæ propriæ alti-
 tudinem, & alienæ infirmitatis cōpassionē. Ascen-
 dat ergo Saul cum Samuele, descēdat in oppidū.
 Sciat rector, quæ agat alta: sciat, quæ disponat, cō-
 munita. Dicit cum Paulo, Nostra cōuersatio in cœ-
 lis est: dicat nobiscum, Infelix ego homo, quis me
 liberabit de corpore mortis huius? Video aliā le-
 gem contradicentē legi mentis meę, & captiuum
 me ducentē in lege peccati. In excelso est rector,
 cum sapientiam loquitur inter profectos. Carna-
 lia quando disponit, descendit in oppidum, dicens:
 Propter fornicationem uniusquisq; uxorem habe-
 at, & unaquæq; uirum: uxori uir debitum reddat,
 uxor uiro similiter. In excelso est quando dicit:
 Nulla creatura poterit nos separare a charitate
 Christi. In oppidum uerò descendit, quia loquens
 ait: Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lu-
 crificiam: omnia omnibus factus sum, ut omnes
 facerem saluos. Samuel ergo Saul ad excelsum tu-
 lit, & in oppidum deposuit: quia summi uiri cum
 sanctæ Ecclesie culmen ordināt, illos quos in eo-
 dem culmine ponunt, docent sublimiter uiuere,
 plana prædicare, sibi esse rigidos, sed subditis tem-
 peratos: sic attendere propriæ salutis, ut cum infir-
 mis possint infirmari. Infirmari dixerim per affe-
 ctum mentis, non per languorem internæ agritudi-
 nis. Nam si per mentis languorem doctōr faciet,
 curare agros, & iacentes erigere non potest. Be-
 ne ergo cum Samuel Saul in oppidum descendit.

Greg. tom. 2

Pp

se, & in solario locuti esse referuntur. Oppidum
 quippe in plano est, solarium uerò in alto. Ad ex-
 cellum quoq; solarium planum est, ad oppidum
 non planum, sed altum. Sic nimirum electi prædi-
 catores quando minoribus membris compatiuntur,
 quasi excelsum deserunt: sed in oppidum de-
 scendentes, in solario sunt: quia ab alto quidem ue-
 niunt, sed infirmitatem subditorum miserando &
 consulendo, nō augendo & infirmo assumunt.
 Infirmis nanq; compatibles, uxore ducere præci-
 piunt: nec tamen ipsi infirmo, uxore ducunt.
 In oppidum ergo descendentes, in solario sunt:
 quia etsi plana iubent, in se ipsi infirma non reti-
 nent. Quia uerò non esse in solario, sed loqui cum
 Saul Samuel dicitur, hoc profecto significat: quia
 futurus doctōr doceri debet sic infirmis subditis
 compati, ut ipse tamen teneat alta cōuersationis.
 Et quia ad hæc agenda multa consideratione no-
 uus prædicator indiget, strauisse sibi Saul, & dor-
 misse perhibetur. Dormire in solario nouo prædi-
 catori est, in sublimi sua consideratione dispo-
 nere, qualiter subditorū onera debeat portare. Nam
 si ad seculi intentionem uigilat, hoc profecto agit
 ut tantæ discretionis bonum in intimis non requi-
 rat. Dormire igitur debet, ut secularia nulla cogi-
 tet: quia spiritualia disponere oppressus seculari-
 bus nunquam potest. Sed & dormire non poterit
 qui sibi non sternit: quia nimirū si bonorū exem-
 pla siue dicta non cogitat, impossibile est, ut ab
 exterioribus requiescat. Velut mollia quidem
 nobis subiungimus, quando electorum doctrinam
 aut uitam cogitamus. In eisdem quoq; stramentis
 dormimus: quia quiescere tunc bene consideratio-
 ne possumus, quando in rebus spiritualibus occu-
 pamur. Dicit ergo: Quia strauit sibi Saul, & dor-
 miuit. J ut electæ menti insinuet: quia si negligenter
 ad exteriora se occupat, intimæ quietis gratiā
 non acquirit. Sed qui spiritualia bene uult consi-
 derando disponere, donec ea intus perfecte ordi-
 net, ad ea quæ foris sunt, euigilare nō debet. Aptē
 ergo subiungitur: Cumq; mane surrexissent, & itā
 dilucesceret, uocauit Samuel Saul in solario, di-
 cens: Surge, & dimittam te. J Mane quidem luce-
 scit, quando quietæ menti ueritatis splendor se a-
 perit. Humana etenim mens per ignorantiam te-
 nebrosa, & per illustrationem ueritatis lucida fit.
 Ignorans ergo in nocte est, cum illustratur in die.
 Mane autē surgit, qui dormit nocte: quando ad a-
 genda se erigit ea, quæ per considerationē ordina-
 uit. Et quia ordinandi regis negotiū tractabat, am-
 bo surrexisse perhibet. Surgit quidē summus præ-
 dicator, ut auditorē suum ad ministerium eiusdē
 prædicationis ordinet. Surgit, qui ordinandus est
 ut tam sublimem ordinem imo cordis affecture-
 ciendum esse non speret. Pariter quidem sur-
 gunt: quia sublimē officium datur, sublimē recipi-
 tur. Quo in loco est aliud notandum: quia ambo
 prius surrexerunt, deinde Samuel Saul uocauit,
 dicens: Surge, & dimittā te. J Sed ad historiam si
 ambo surrexerunt, a summo Saul quia consurge-
 re præcipitur, ad opus præparari admoneat. Quia
 uerò

Pp

uerò

uerò tam summi sacerdotes, quam ille qui ad ordinem prædicationis assumitur, tanti ministerij onus attentè considerant, quasi pariter dormiunt, pariter surgunt. Sed qui nouiter ordinandus est, surgens à somno, ad opus itè surgere iubet: quia ad altitudinem ordinis quanquã pensare meditando studuit, pertingere debet tamen per meritum conuersationis. Surgens ergo surgere iubetur, ut sublimem ordinem, quem subire deliberat, æquare meritis proponat. Vnde & in solario uocat: quia ad alta conari præcipitur. Qui etiã dicit: Et dimittam te. Surgit quippe, ut dimittatur: quia ille liber esse ministerio prædicationis poterit, qui in altitudine magnæ cõuersationis excreuit. Surrexit quidem, qui surrexerat: quia qui considerando didicit altitudinem dignitatis, in eadem dignitatis altitudine erigere se curauit per sublimitatem uitæ. Vnde & subditur: Et surrexit Saul. deinde subditur: Egressi quæ sunt ambo: ipse uidelicet & Samuel. Pastor egreditur, quando à secreto meditationis uenit ad publicum operis. Quando enim disponit, quæ uult agere, intus est. Quando autem ea agit foris, quæ cogitauit, quasi exit. Exiit etiam Saul: quia in exteriori dignitate is qui promouetur, illud suscipit, quod an esset suscipiendum diutius cogitauit. Ambo igitur dicuntur egressi: quia ambo fuerunt intus: dum ille sollicita mente præuiderit, quid aut cui daret: ille item attentius cogitaret, qualis esset, qui tam summa perciperet. Quia ergo ministeriũ sanctæ prædicationis cum summa discretionè tribuendum atq; recipiendum est, dum rex Israelis ungitur, & rex, & Propheta uncturus eum, egressi perhibentur. Pleriq; aut codices habent: Cum quæ mane surrexissent, antequam dilucesceret: quod nimirum intelligi conuenienter potest. Mane est quidem, antequam dilucescat, quando quodãmodo aspirare dies incipit, & tamen plena lux diei non est. Prædicatores aut sanctæ Ecclesiæ dum eorum bonã cõuersationem considerant, quos ordinare disponunt, quasi mane est. Sed quia eorum futura scire nõ possunt, mane est, sed antequam dilucescat. Quod bene in eius ordinatione dicitur qui omnipotenti Deo postea displicuisse memoratur. Quasi enim mane, antequam dilucesceret propheta uidit hunc, qui ei in luce bonæ conuersationis apparuit. Sed plena diei claritas nondum erat: quia in eo futuras tenebras per præsentem cognitionis lucem uidere nõ poterat. Quod nimirum toties sanctæ Ecclesiæ agitur, quoties boni sunt qui eliguntur in præsentem, sed in eodem bono perseveraturi non sunt. Quasi enim mane, & ante lucem egreditur, qui lucẽ boni operis præsentem monstrat, caliginem uitæ futuræ cælat. Sed quid inde actum sit, sequitur: Cum quæ descenderent in extrema parte ciuitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedit nos & transeat: tu autem subsiste paulisper ut indicẽ tibi uerbum Domini. Tulit autem Samuel lenticulã olei, & effudit super caput eius, & osculatus est eum. Quid est enĩ quod in extrema parte ciuitatis rexducitur, & ungitur? Sed extrema pars ciuitatis,

est ultima pars populi subiecti. Qui ergo ultimũ locũ tenet in sancta Ecclesia, uelut in extrema parte ciuitatis sunt. Ipsi aut Ecclesiæ in ultima parte, cõuersi peccatores esse uident. Nã iusti quicq; in superiori uel prima sunt parte. Aut fortasse primũ locũ uirginitas tenet, secundũ cõtinentia, tertium coniugalís uita, ultimũ cõuersio peccatorũ. In extrema igitur ciuitatis parte rex ungitur: quia sanctæ Ecclesiæ rector ordinatur pro peccatoribus, non pro iustis. Hinc enim per semetipsam ueritas dicit: Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiã. Hinc iterũ dicit: Non opus habent sanĩ medico, sed malè habentes. Sed puerum Saulis spiritualem sensum designare diximus. Quid est ergo, quod procedere & transire à Samuele imperatur? Sed præcedit puer, quando hoc agitur, quod à spirituali sensu nobis suggerit, nõ quod à motu carnali imperatur. Sed quosdã præcedit & transit, quosdã præcedit & non transit. Non transit quidem præcedens puer arrogantes, transit humiles: nam dum arrogantes magna & spiritualia agunt, in oculis suis magni sunt. Quasi enim secũ habent puerum, quem sequuntur: qui in spiritualibus, quæ agunt, spirituales se esse gloriant. Quibus profectò propheta exprobrat dicens: Vt qui sapientes estis in oculis uestris, & corã uobismet ipsis prudentes. Electi ergo in omnibus quæ agunt, esse quidẽ spirituales curant, & tenere se spirituales uitant. Magni quidẽ sunt merito, humiles æstimatione: quia semper magna agunt, sed in eisdem magnis se magnos nunquã aspiciunt. Quasi ergo puerum, quẽ præmittit, transire faciunt: cum spiritualem sensum præsentem habent in opere, sed longè ab æstimatione. Quid uerò est, quod paulisper subsistere præcipitur, ut ei uerbum Domini indicetur? Sed paulisper subsistit, premisso puero, qui ad horam se proprio arbitrio subtrahit, & alie nam uoluntatẽ facit. Transire ergo facit puerum, & paulisper subsistit: qui ad præceptum maioris illa etiam, quæ putat spiritualia, deserit: ut ea quæ sibi iniunguntur efficere conuenienter possit. Quod certè ordinando prædicatori conuenit: nam dum pondus pastoralis curæ considerat, & infirmitatẽ suam, hoc sibi se præcedens spiritus dicit: quia tantum onus tam infirmus indignè suscipit. Prætermittat ergo nõ solum, sed transire faciat puerum: ut nõ arbitrium suum sequatur, sed illud suscipiat, quod ei melioris prouisione decernitur. Et de subsistente protinus additur:

CAPVT IIII.

Ulit autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius. Hoc profectò hac unctiõe exprimitur, quod in sancta Ecclesia nunc etiã materia liter exhibet: quia q in culmine ponitur, sacramenta suscipit unctiõis. Quia uerò ipsa unctio sacramentũ est, is qui promouetur, bene foris ungitur, si intus uirtute sacramenti roboretur. ipsas ergo olei uirtutes prius uideamus attentius. Oleum quippe liquoribus alijs superfertur, oleũ ignem

ignem fouet, oleum uulnera curare cõsueuit. Per illud ergo misericordiæ bonũ significat: quia scriptum de Domino est: Miserationes eius super omnia opera eius. Quia ignem fouet, prædicationis gratiam designat, quæ electorum mentes illuminat. Quia uerò uulnera per oleum curantur, hoc profectò insinuat, quod detergenda sunt uulnera peccatorum. Vngatur ergo caput regis: quia spirituali gratia mens est replenda doctoris. Habeat in unctiõne sua oleum, habeat misericordiã abundantem, quæ sibi uirtutibus alijs præferatur. Habeat oleum, ut dum ardorem sancti spiritus in se nutrit, lucere uehementer alijs per uerbum possit. Habeat nihilominus oleũ medicina, ut sapienter disponat qualiter peccatorum foetores tergat, & agras mētes salutis restituat. Sed lenticula Saul ungitur, non pro præsignanda doctrina, sed ad exprimenda futura. Lenticula quidem paruum est uas. Quid ergo est quod lenticula olei Saul ungitur, nisi quia in fine reprobatur: Nam quia obedire Deo postea noluit, à Samuele audiuit: Quia proiecisti sermonẽ Domini, proiecit te Dominus ne sis rex. Velut enim lenticula olei parũ habuit, qui spiritualem gratiam projiciendus accepit. Quod in rectoribus quoq; sanctæ Ecclesiæ conuenienter accipitur. Plerunq; enim culmen prædicationis accipiunt, qui in charitate Dei & proximi perfecti non sunt. Quendam nanq; affectum charitatis habent, sed plenitudinem eius non habent. Illa ergo rudis & imperfecta mentis affectio, quid est nisi lenticula olei? Nam dum ungitur caput, & non replet: tota quidem effunditur, sed parum exhibet. Econtra autem cum electus rex ungi præcipitur, eidem Propheta Dominus ait: Imple cornu tuum oleo, & ueni mittam te ad Isai Bethleemitem: prouidi enim in filiis eius mihi regem. Hinc est, quod idem electus rex plenitudinem unctiõnis suę Dei laudibus imputans, ait: Impinguaisti in oleo caput meum, & poculum meum inebrians quã præclarum est. Qui ergo gratiam unctiõnis nõ perseveraturus accepit, dispensante Deo per illius uasis liquorẽ ungit, quo uncti defectio signatur. sequitur: Et osculatus est eum, & ait: Ecce unxit te Deus super hæreditatem suam in principem, & liberabis populum eius de manu inimicorum eius, qui in circuitu eius sunt. Ad culmen sanctæ Ecclesiæ rector ducitur, ut hoc officium habeat, quo inter Deum & homines pacem ponat. Peccando etẽm inimicitias creatoris incurrimus. Dum ergo ad peccatorum correptionem rector ponitur, illud de medio tollit, quod Dei nos inimicos fecit. Bene ergo Samuel Saul caput osculatus fuisse perhibet. Propheta nanq; osculum defixũ ille portat in capite, qui reconciliationis nostræ suffragiũ portat in mente: cum uidelicet in se nulla gerit fomenta diuinæ discordiæ, qui in mente paci reddere discordes studet. Osculato ergo principe dicitur: Vnxit te Deus in principem super hæreditatem suam. Quasi rebus eum admoneat, dicens: Qui te ad hoc positi nõsti, ut peccati inimicitias debeas soluere, quod in alijs destruis, in

te non debes retinere. Nonnulli etenim & ungentur, & osculum non accipiunt: liberare populum Domini fatagunt, sed se inimicorum iugo subijcere non pauescunt. Nam qui alijs bona prædicat quæ non agit, quasi osculum dat, quod non accipit. Amicos etenim Dei alios facere quærit, ipse inimicus esse non desinit. Inimicitias peccati in se edificat, quas in alijs destruere per uerbũ tentat. Quia ergo ille solum præminet utiliter, qui per affectum magnæ charitatis Dei amicus est: Samuel caput regis osculatus fuisse dicitur. Hinc ipsa ueritas prius osculatur, quos ordinat: deinde ad liberandos alios mittit: Vos (ait) amici mei estis, deinde addidit, dicẽs: Posui uos ut eatis, & fructũ afferatis, & fructus uester maneat. Hinc item resurgens à mortuis dicit: Pax uobis. deinde subdit. Quorum remisistis peccata, remittentur eis: & quorũ retinueritis, retenta sunt. Ut uelut osculũ pacis in eorũ mente figeret, quos peccati odia soluere præcepisset. Osculatus ergo rex super hæreditate Domini constituitur: quia electus doctor eligitur, ut fidelibus subditis dignitate prægemineat, sed prælatione sua non suũ, sed Dñi lucrum quærat. Quare ad hoc constitutus asseritur, ut qui sub eo sunt, de inimicorũ manibus liberent. Hæreditas Domini multitudo fidelũ est. Omnis ergo secularis intentio remouetur, cum rex super hæreditate Domini unctus asserit. Unctiõnis ergo fructus, est cuius diuinæ hereditatis. Ille ergo officium unctiõnis exequitur, qui sola quærit lucra animarũ. Super hæreditate quippe Domini in principem se unctũ meminit, qui hoc solum de terrena dignitate quærit, quod per suum ministeriũ Christus quæsiuit. Hoc igitur uerbo negligentũ rectorũ intentio reprobat. Audiunt nanq; quia super hæreditate Domini uncti sunt: quia de terra Dominus nõ nisi electos quærit. norunt quod non terræ latitudinem, non aurĩ copiam, non diuitiarum affluentiam, sed fideles suos hæreditatẽ suam dicit: & tamen terrenũ quærere, & quod perit congregare non desinunt. Ad id quod Dominus non quærit, tota sollicitudine intendunt, & quod solum quærit, quærere negligunt. Dicitur ergo in quo se negligentes aspiciant, dicitur in quo boni meliores fiant. Vnxit te (inquit) Deus in hæreditate sua in principem. Quasi dicat: Hæreditatẽ suam tuã fecit, uide ut tu in ea aliter non regnes. Liberabis ergo populum de manu inimicorũ, qui in circuitu eius sunt. Grandis labor prædicatori præcipit, per hoc quod inimici in circuitu esse referuntur. Satis enim graue præliũ esset, si in una parte malignorũ spiritũ fauoritã tolerarent. Hinc per prophetã denunciãs dicit: In circuitu impij ambulat. Hinc beatus Petrus exhortans, ait: Aduersarius uester diabolus tanq; leo rugiens circuit, quærens quẽ deuoret: cui resistite fortes in fide. Inimici igitur nostri in circuitu nostro sunt: quia immundi spiritus cogitationi nostræ, uerbo, & operationi semper insidiant. Nam dum praua nobis suggerere appetunt, ab una parte sunt: cum ad mala pertrahunt, eorũ prælio ab alia parte pulsamur: cũ ad mala opera inuitãt, ex parte

reliqua bellum excitat. In circuitu ergo hostes habemus qui in omni quod cogitamus, loquimur & operamur, malignorum spirituum bella patimur. Sed quia non a bello sed de manibus inimicorum liberare populum dicitur, magna uirtutis insignia praeicatoribus adscribuntur: quia non solum liberos, ne capiantur debet protegere, sed etiam captos de eorum seruitute liberare. Hoc autem tunc a regibus nostris agitur, quando illi per eorum praedicationem respiciunt, qui per audaciam transgressionis subiecti sunt iugo diabolicae potestatis. Quod profecto agere illi solummodo praedicatores possunt, qui ad culmen regiminis diuina ordinatione perueniunt. Nam quos omnipotens Deus ordinat, ad toleranda praelia antiqui hostis mittit: sed eos inter ipsa bella non deserit, quia milites suos protegit, & uictores facit. Sed cum sancti uiri ad primatum sanctae Ecclesiae sustolluntur, uehementer expauescunt, ne onus tanti ordinis sibi iudicio hominum sit impositum, non ordinatione conditoris. Ad robur ergo humilium dantur signa, quibus se a Deo non ab hominibus electos sciant. Quare & Samuel subiungens, ait: Et hoc tibi signum quia unxit te Deus in principem. Cum abieris a me hodie, inuenies duos uiros iuxta sepulchrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie salientes magnas foueas, dicentque tibi: Inuentae sunt asinae, ad quas ieras perquirendas, & intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro uobis, & dicit: Quid faciam de filio meo? Quasi enim humiliter pastor, & de tanto ministerio trepidanti dicat: Tu idcirco trepidas: quia an sit ex Deo hoc, quod de te actum est, nescis: sed quia hoc scire potes, trepidare non debes. Hoc igitur tibi signum, quia te non homo, sed Deus in principem unxit: duo uidelicet uiri illi tibi dicent, in uentura sunt asinae, ad quas ieras perquirendas. Quasi dicat: Si illos duos uiros inuenieris, & hoc tibi dixerint, scito quia te Deus principem, non ego constitui. Quid ergo duo uiri illi nobis, nisi perfectos quosque sanctae Ecclesiae praedicatores designat? Duo quidem sunt, quia perfecti in utroque praeecepto charitatis: uiri, quia in sancta conuersatione robusti. Qui iuxta sepulchrum Rachel inueniri perhibentur: quia per contemplatiuae uitae studium diuisi sunt ab intentione seculi: & dum animarum lucra quaerunt, non sunt sepulti. Per Rachel quippe contemplatiuae uitae speciositate signari, uenerabilium patrum indubitata sententia est. Iuxta sepulchrum ergo Rachel stant uiri: quia sic supernae contemplationi perfecti doctores uacant, ut sanctae Ecclesiae sollicitudinem gerant. Iuxta sepulchrum Rachel stant: quia statum boni operis dirigunt per uirtutem contemplationis: & quia nihil gerunt in opere nisi quod contemplando disponunt. Et quia in ipsa altitudine supernae contemplationis non praesumptionem suam, sed rationem sanctae Ecclesiae tenere student, sepulchrum Rachel in finibus Benjamin esse describitur. Ut iam dixi, in Benjamin, qui filius dexterae dicitur, redemptor humani generis designatur. Fines ergo Benjamin regule sanctarum scripturarum sunt. De quibus profecto finibus scriptum est: Ne transgrediaris

terminos, quos posuerunt patres tui. Quia ergo sancti praedicatores cum summa contemplando uident, a fidei regula non discordant, sepulchrum iuxta quod stant esse in finibus Benjamin recte dicitur. Qui profecto uiri in meridie magnas foueas saluunt: quia per feruorem perfectae charitatis, in qua assumpti sunt, cuncta, quae uidentur seculi alta despiciunt. Quicquid enim in hoc seculo altum cernitur, non est uera altitudo, sed fouea: quae omnes quos in sua ambitione recipit, ad inferna deponit. Alta ergo seculi uiris spiritualibus uitanda, non appetenda sunt: quia ex occulto se aperiunt, & quos absorbendo recipiunt, ad inferna perducunt. Uiri ergo spirituales foueas saluunt: quia dum se per caeleste desiderium erigunt, terrena contemnunt. Velut enim uisus foueis salum dant, quando ut terrena contemnunt, ad aeterna bona concupiscenda se eleuant. In meridie ergo foueas saluunt: quia seculum non possunt continere, nisi qui plenam lucem & ardorem supernae charitatis habent. Tunc ergo Saul dicitur a Domino in principem se intelligat, quando isti sibi dicent, Inuentae sunt asinae, quas quaerebas. Inuentas quippe asinas Saul dicunt, quando ad colligenda animarum lucra idoneum cernunt. Quasi aliter dicat: Electi te a Deo in ministerium praedicationis non ab hominibus credas, si illi hoc de te indicant, qui dum Dei spiritum pleni sunt, quae dicunt non humana, sed diuina esse sentiuntur. Quia ergo de nobis non nobis, sed nobis melioribus credendum est, apte Saul a uiris in meridie magnas foueas salientibus, se a Domino unctum in principem recognoscit. Sed alius est a quo ungitur, alii qui ipsam unctionem a Domino esse attestantur: quia omne negotium sanctae Ecclesiae sicut collatione sanctorum patrum magis probatur, ita & magis robustum est. Quasi enim signum suae unctionis beatus Paulus tunc quaesuit, quando uidere Petrum Hierosolymam uenit, & cum eo & ceteris Apostolis Euangelium contulit. Non enim ab homine neque per hominem, sed a caelo uocante Domino Iesu apostolatum suscepit: & tamen ministerium unctio nis suae per coapostolorum suorum collationem probabat. Nam de seipso ait: Contuli cum illis Euangelium, ne in uacuum currerem, aut cucurrissem. Praecursor etiam redemptoris discipulos unxerat, sed ut signa suae unctionis agnoscerent, quasi ad salientem magnas foueas mittebat dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Sciebat enim Ioannes quem praedicaerat, quem baptizauerat: sed discipulos mittebat, ut uisus signis, quo firmiter crederent, electionis suae indicia securius tenuissent. Qui ergo ad praedicationis ordinem idonei prouident, in signum suae electionis inuentas esse peccatorum, quas quaerunt animas recognoscunt. Et quia omnipotens Deus non solum praedicatione, sed etiam conuersatione electi doctoris gaudet: subdit, atque ait: Et intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro uobis, & dicit: Quid faciam de filio meo? Patrem Saul Cis, qui durus nostro eloquio dicitur, eos designare diximus, qui uerbo & exemplo docent terrena despiciere, & ad caelestem patriam per du-

per duram & asperam conuersationem festinare. Hanc quoque caelestis uitae duritiam tam in uerbo, quam in uita nostri redemptoris agnouimus. Si ergo ad summam nostrae eruditionis aspiciamus, filii redemptoris sumus. Pater ergo noster dimissis asinis, sollicitus est pro nobis: quia redemptor noster sic uult nos quaerere salutem alienam, ut non negligamus nostram. Vult ut uocentur peccatores ad poenitentiam, sed non uult, ut pereant, qui ipsos peccatores uocant. Vult ut conuersus peccator iustitiam quam non habuit, habeat: sed non uult, ut iustus eam quam habet iustitiam palmam perdat. Intermissis ergo asinis pro filio sollicitus est: quia praedicatores suos uult ad horam ab aliorum sollicita intentione quiescere, ut sibimetipsis per quietem ualeant melius prouidere. Et quia ipsa sollicitudo sanctae Ecclesiae a bono rectore resumenda est, intermittitur quies nostra: quia praue nit hanc sollicitudo prior, comitatur posterior. Electus ergo praedicator uacat utilitati subditorum, uacat suae, sed sic suae cura habeat, ut statim ad eam quam deserit, alienam recurrat: quia tunc conditor noster nos quasi filios diligit, cum & subditos nostros tanquam fratres diligimus, & ipsum quasi patrem amamus: dum per affectum sollicitudinis istis iungimur, & ad illum per quietem nostram quam diligimus, quasi ad patrem festinamus. Haec namque dilectio quietis nostrae exprimitur in hoc, quod dicitur: Quid faciam de filio meo? Hoc profecto pater dicit, qui teneret filium diligere. Hoc igitur non dicitur de praesente filio sed absente. Sed quia perditas asinas patris quaerit, ei ualde dilectus est: quia qui peccatorum animas conuertere praedicando nititur, redemptori nostro iam in magna charitate copulatur. Qui certe per aliorum sollicitudinem ab eo quasi longè est per quietem contemplationis, & affectum orationis propè. Quia ergo nos sibi uicinos esse & per contemplationem, & per orationem appetit, quasi diligens pater dicit: Quid faciam de filio meo? Quasi si dicat: Quomodo absentem illum, mihi praesentem exhibebo? Quia uero praedicationis nostrae sollicitudinem magni sanctae Ecclesiae uiri laudant, sed sollicitudinis nimietate uituperant, illi qui inuentas patris asinas dicunt, sollicitum patrem pro filio asserunt. Signum ergo suae unctionis cognoscere electi possunt: quia nimirum tunc a Deo ad sanctae Ecclesiae culmen perducuntur, cum per uerba & exempla idonei sunt ad salutem alienam, & per quietem studiosi ad suam: & cum peccatores ad caelum quaerunt, semetipsos ad seculum non relinquant. sequitur: Cum inde abieris & ultra transieris & ueneris ad quercum Thabor, inuenient tres ibi uiri, ascendentes ad Domini in Bethel, unus portans tres hodos, & alius tres tortas panis, & alius lagenam uini. Cumque te salutauerint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum. Cum bene proficere in sancta conuersatione uolumus, necessarium nobis est, ut electorum plurimorum nobis exempla colligamus. nam & apes componere mella nequeunt, si ea in floribus uariis nequaquam legunt. Bene ergo Saul a uiris alijs ad alios peruenit: quia exempla sanctorum quo copiosius cernimus me-

lius edocemur. Flores quippe aeternorum fructuum sunt opera sanctorum, quae dum superni amoris rore perfundunt, ex eis carpimus, unde ad nostram doctrinam, & ad aliorum utilitatem repleamur. Inde etenim abibit, & ultra transit Saul: quando rudis praedicator per electorum exempla proficit, & a coniecta uirtute unius, ad explorandam alterius conuersationem uadit. Quem saepe delectat in alijs mirari laborem praedicationis, saepe in alijs fortitudinem boni operis: illos loquentes uenerat, istos operantes imitari nititur. Illos aspicit, qua pulchritudine foris fulgeant: istorum splendorem non in exteriori conuersatione, sed in intima perscrutat. Unde & bene cum transit ad quercum Thabor uenire perhibet. Quercus enim umbrosa est arbor, & fortis. In qua profecto arbore secretior conuersatio sanctorum exprimitur. Huius namque conuersationis uiri, dum ad exteriora opera actiuae uitae non exeunt, quasi in umbra sunt: quia incendia tentationum sentire non possunt. Quia enim in caelesti desiderio requiescunt, quo longius amoti sunt ab amore mundi, eo & quietiores manent in umbra refrigerij. Sed umbra haec fortis est arboris: quia conuersatio sanctorum tanto ualidius terrena non despicit, quanto purius in amore caelestium surgit. Fortis est etiam: quia seculi aduersa potenter tolerant, qui sola caelestia quae uident, amant. Et quia in magno lumine interni splendoris sunt, qui terrena respicere per amorem dedignantur, quercus ipsa Thabor esse dicitur. Thabor quippe ueniens lumine interpretatur. Lumen etenim uenit, quando electae menti se interna conditoris claritas aperit. Quercus ergo Thabor dicitur: quia secreta conuersatio, terrena despiciendo agit, quod intimam conditoris lucem clarius aspiciat. Secreti namque sumus, quando sensus nostros in Dei timore custodimus. Et tunc quidem ueniens lumine cernimus: quia cum bene regunt membra corporis, menti nostrae refundit gratia conditoris. Et notandum: quia ad quercum Thabor uenire dicitur, qui a salientibus foueas sollicitum pro se patrem esse sciebat. Nam praedicatores sanctae Ecclesiae plerumque uirtutes laudant, quibus ipsi uacare non possunt. Contemplatiuae quidem uitae secretum praedicant, sed dum solliciti sunt pro subditorum custodia, illius uitae adharere secretis uitant. Quasi ergo Samuel dicat: Uiri illi tibi contemplationis studium laudant, sed quia quod laudant, tenere non possunt, in alijs quaerendum est. Inde ergo ad quercum Thabor transimus, quando a sanctis praedicatoribus contemplatiuae uitae studium laudabile noscimus: sed perfectionem eius in illis quaerimus, qui ad eam spirititaliter intendunt. Tres ergo uiri, qui unctum regem ad quercum Thabor inueniunt, illos designat qui in contemplatiuae uitae studio perfecti sunt. Qui bene non inueniri a rege, sed regem illic inuenire perhibent. Non enim inueniuntur: quia absconditi sunt. Ipsi uero nos inueniunt: quia lucem suae secretae conuersationis nobis aperiunt, cum dignantur. Non inueniuntur: quia uitam suam ab omni hominum testimonio auferunt. Sed nos inueniunt: quia per affectum charitatis nobis ad imitandum, aliquid

suæ lucis ostendunt. Qui item imitandas uirtutes suas nō proferūt, nisi ijs qui magno desiderio eas obrinere, & exercere cōcupiscunt. Prius ergo nos oportet ad quercum Thabor uenire, ut à uiris illis tribus ualeamus inueniri. Nam uelut iam in umbra uenietis luminis sumus, quando magnis summa cōtemplationis desiderijs inflāmur. Tunc ergo nobis tres uiri apparēt: quia qui se nobis desiderantibus dignantur ostendere, in custodia locutionis, cogitationis, & operis fortes sunt. Nam secretioris uitæ esse nō possunt, si oculorū, cordis, & oris ostia aperta tenuissent. Quia ergo cor ab inpta cogitatione, os ab ocioso sermone, totum corpus à praua operatione custodiunt, tres sunt: uiri autem, quia eandem custodiam fortissimè obseruant. Tres ergo uiri nobis apparent: quia cum tales cernimus, in eis robur uirtutis intuemur. Qui certè in umbra uenientis sunt luminis: quia uidere internā lucē cōditoris tanto clariùs possunt, quanto studiosius mundum cor à mundi iniquatione custodiunt. Talibus quidem à mortuis resurgens apparuit Dñs, tales repleuit Spiritus sanctus. De illo etenim secreto dicitur: Cum sero esset una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli propter metum Iudæorū. Et rursum, post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cū eis: uenit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis: Pax uobis. De alio itē secreto scriptū est: Dum completerentur dies Pentecostes erant omnes discipuli pariter in eodem loco, & factus est repente de cælo sonus aduenientis spiritus uehementis, & repleuit totam domum ubi erant sedentes. Et apparere illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, seditq; super singulos eorum, & repleti sunt omnes Spiritu sancto. Clausas quidem ianuas habent, qui contra humani lapsus negligentiam, officia corporis sub forti custodia stricta retinent. Intus etiam sunt: quia in interna dilectione supernæ uitæ requiescunt. Quibus profectō resurgens Dominus apparet: quia eius gloriā tanto clariùs aspiciunt, quanto per mundi contemptum passionis eius mysterium strictius sequuntur. Hi etiam repleti Spiritu sancto quasi in domo possunt: quia illic percipiunt abundanter gratiarum eius dona, qui ad ea percipienda, sese uisibilia contemnendo parauerunt. Qui bene ad Dominum in Bethel ascendere dicuntur. Bethel quippe dicitur domus Dei. Domus uerò Dei quæ est, nisi domus illa, quæ inhabitat, inaccessibleis? Lux etiam inaccessibleis est, reuelatio diuinitatis eius. Lux quippe est: quia à mundis cordibus qualitercūq; uideri potest. Ple-nissima quidem in semetipsa replet omnia, sed abundantanter replens uniuersa, non capitur. Capitur quidem ut repleat, sed replens nō capitur, quæ repletis omnibus nō expletur. Reuelatio itaq; conditoris quia tanta immensitas lucis est, ut illuminet omnia, & angustetur in nullo: dum uidetur, & non comprehenditur, lux est inaccessibleis. Viri ergo hi tres ad Dominum ascendunt: quia qui se in secretiori uita custodiunt, in diuinæ lucis contemplatione sublimantur. Sed quia ad ipsam Dei

omnipotentis speciem adhuc pertingere nō possunt, in Bethel ascendere dicuntur. Quicquid em̄ de omnipotente Deo humana mens potest cogitare, Deus nō est. Sed dum cogitādo cuncta transcendit, dū quicquid potest intinē lucis, quicquid internæ suauitatis & dulcedinis, quicquid spiritalis delectationis sibi fingere, minus illa esse creditur: ad quandam lucem tamen peruenit, quæ non est Deus, sed quæ inhabitat Deus. Et quia tunc electi anima mirabiliter inflāmur, mirabiliter reficitur, ineffabiliter delectatione fruitur: cogitare compellitur, quàm ineffabilis lux, dulcedo, & delectatio sit, quæ ipse est: si tam immensa lux est illa quam inhabitat, & non est ipse. Ad Dominum quippe in Bethel Moyses ascenderat, quando cū eo in monte loquebatur. Sed qui ad lucem peruenerat, quam inhabitat Deus: lucem, quæ ipse Deus erat, quærebat dicens: Ostende mihi faciem tuam. De quo etiam scriptum est: quia loquebatur Moysi Dominus facie ad faciem. Quid est, quod facie ad faciem Moyses cum Domino loquitur, & tamen Dominū obscurat, ut faciem suam Dominus ostēdat? Sed facies Dei, cognitio eius est. Cognoscitur autem Deus per speculum, cognoscitur per seipsum. Per speculū hic, per semetipsum in celo. Speculum uerò est illa lux, quæ habitat Deus: ipse aut lux illa, quæ ipse est. Moyses autē qui facie ad faciem Deum uidere dicitur, & eius faciem ad uidendum postulare, quid rectius designat, q̄ perfectionem electorum, qui iam speculum illius summa lucis intuentur, sed tamen ad ipsam lucis ueritatem pertingere uehementer cupiunt? Ista quidē cognitio lucis, electorū desideria satiare nō nouit, sed excitare: illa uerò & satiare, & excitare. Nam tam iocunda res est, ut ineffabiliter cōcupiscatur, & tam plena, ut qui iam semper hanc in magno desiderio uiderunt, semper ineffabili plenitudine fatientur. Viri ergo qui ad Dominum ascendunt, in Bethel ascendere dicuntur: quia cum multum in ista uita proficimus, uidere ipsam lucem conditoris per speculum possumus: in seipsam autē minime ualeamus. Et quia ad hanc sublimem uisionē non nisi humiles exaltantur, bene de eisdem uiris dicitur: quia unus tres hœdos, alius tres tortas panis ferebat. Tres deniq; hœdos portat, qui ore, corde, & opere se deliquisse pœnitendo considerat. Quia enim per hœdos peccatores significantur, ij qui in extremo examine ad sinistra aeterni iudicis statuendi sunt, hœdorum nomine exprimentur. Tres ergo hœdos ad Dominū portat: qui peccata operis, uerbi, & cogitationis pœnitendo considerare non desinit. Et uir quidē est, & tamen hœdos portat: quia peccare fortiter cauet, sed quasi peccator non desinit satisfacere. Nam uir erat & hœdos portabat, qui dicebat: In multis offendimus oēs. Et quia peccata, quæ cōsistunt, delere pœnitēdo fatagūt: unus tres hœdos, alius uerò tres tortas panis portat. Tortas quippe panis superius ad afflictionē pœnitentiæ retulimus: quia si panis aliquādo delectationē presentis uite significat, panis torquet, cū p̄ preterita carnis delectationē cruciamur.

Exo. 33

luc. 3

Vnde

Vnde & rex Ezechias cū pœnitendo compungitur, delectationes regias se torturū promittit, dicens: Recogitabo omnes dies meos in amaritudine animæ meæ. Quando etenim carnalis mens in culpæ delectationes resoluitur, quasi diem habet: quia hoc quod agit, letanter uidet. Dies ergo mentis reprobæ sunt delectationes malæ. Omnes ergo dies suos peccator recogitat: quia cū per diuinā gratiam respicit, satisfacere pro uniuersis malis non desinit. Prius enim dicitur unus portare tres hœdos, deinde alius tres tortas panis: ut electi cuiusq; uirtus appareat, qui fortis est in bono opere, humilis per æstimationē, afflictus per contritionē pœnitentiæ. Et quia tātā perfectionis esse nequeunt, nisi qui amore æternorum bonorum temporalium oblitī sunt: tertius lagenā uini portare dicitur. Lagenam quippe uini portat, qui mentem repleuit calore Spiritus sancti, quo & anteriora fortiter currendo appetat, & ea quæ retrō sunt, uelut in magna ebrietatis obliuione derelinquat. Nam hœdos portabat qui dicebat: Venit Christus uocare peccatores, quorum primus ego sum. Et quia etiā tortam panis portabat dicit: Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo. Sed quasi amphoræ uino ebrius dicit: Quæ retrō sunt obliuiscens, ad ea uerò quæ sunt priora extendens meipsum, ad desinatum persequor brauium supernæ uocationis Dei in Christo Iesu. Viri ergo tres ad Dominū ascēdunt, & tres hœdos, & tres panis tortas, & uini lagenam deferunt: quia remotioris uitæ studijs dediti, ad cōtemplationem ueriluminis surgūt ex merito humilitatis. Sed quales sunt in se, quales uerò sint alijs, exponit dicens: Cum q̄ te salutauerint dabunt tibi tres tortas panis, & accipies de manu eorū. Salutant nos uiri sancti, quando nobis bona æternæ salutis annūciant. Qui uerò nos per corpus salutant caput inclināt, ut reuerentiā salutatis exhibeant. Viris autē spiritualibus caput inclinare, est mentē à summa contemplatione deponere. Nam si caput non inclināt, salutare non possunt: quia nos salutari eruditione non instrunt, si mentē à summa cōtemplatione celestium non deponunt. Tunc enim nobis magnā reuerentiā exhibēt: quia eos pro quibus ab alto suo culmine descendere dignant, paruos esse non tenēt. Sed dum futurus rex salutatur, duo ei panes tribuntur. Duo em̄ panes ordinando prædicatori dantur, quando flere docetur peccata non solum sua, sed aliena. Habet ergo panem unum tortū, quando pro peccatis suis affligitur: habet aliū, quando subditorū peccata plangere conatur. Sed & hunc panē Psalmista clariùs insinuas ait: Surgite postq̄ sederitis, qui manducatis panē doloris. Hinc Dominus confitetur dicens: Cibabis nos pane lachrymarū, & potū dabis nobis in lachrymis cum mensura. Panis ergo torta, panis est doloris, & panis lachrymarū. Et fortasse idcirco ille uir unus tres panis tortas portabat: quia tres erant qui simul pergebant, ut cū inter se eos diuiderent, singuli singulos panes haberent. Quod etiā de hœdis intelligi conuenienter potest. Quia in re quid notandū

1. Tim. 1

1. Cor. 9

Phil. 3

1. Tim. 2

1. Tim. 2

1. Tim. 2

est, nisi quia remotioris uitæ uiri dum singularem conuersationē tenent, sollicitudinē aliorū non habent: Vnū ergo hœdū & unū panem habent, qui pro solis suis peccatis cōpunguntur, & alienis per pastorale officium non grauant. Et quia qui eisdem perfectæ conuersationis sunt, in seipsis afflictionem carnis emulantur: bene tres panes unus, & alius tres hœdos, & tertius uini lagenā portat. Velut enim unus portat quod oblaturi aut comesturi sunt omnes, & omnes manducant uel offerunt quod portat unus, quando pia æmulatione eorū quisq; succensus, in se habet bona exempla pro alijs, & bona quæ habet alijs, non negligit imitari. Et quia sceminio genere dicuntur tortæ panis, hoc profectō insinuat: quia qui ex consuetudine compungitur, ei nimirū ex lachrymis alijs, aliæ plures oriuntur. Quasi enim in sceminio sexu foecunda est pœnitentiæ afflictio: quia quo sæpius quisque compungitur, eo & largiora ei lachrymarum fluenta ministrantur. Saul ergo non unus panis sed duo dantur: quia flere prædicatori pro se solo non sufficit. Accipiat ergo de uirorum manibus duos panes, ut uidelicet flere exemplo perfectorum discat, sed fletum necessarium sibi, & pro se & subditis recognoscat. Et quia in manu aliquando potestas accipitur, uiri tres panes habent in manu: quia qui prouecti sunt in arce cōtemplationis, fletum habent in uirtute potestatis. Quia enim nolunt uana latiticia dissolui cū possunt, possunt merito flere cū uolunt. Nos quippe infirmi & custodiam mentis nostræ negligentes, etiam cū compungi & flere pro peccatis nostris uolumus, non ualeamus. Quia enim ex magno seruore spiritus, spirituales lachrymæ producuntur, qui negligentia nostræ frigore constringimur, incallescere citō ad lachrymas prohibemur. Bene ergo panes in manibus habere dicuntur, qui ad quercū Thabor futuro regi apparere perhibent: quia qui in cōtemplatione uitæ priuatæ perfecti sunt, lucrū habent subditorū pro obseruatione uirtutū. Et notādum quia unctō regi Samuel præcipit dicens: Et accipies de manu eorū. Cuius uerbi quæ melior ratio colligi potest, quàm ea quæ palam cernit: quia uidelicet in sanctis uiris afflictionē non libet æmulamur. Nam qui honorē prælationis, & dignitatem ambiant, innumerī sunt: qui uerò laborem ministerij & afflictionē carnis de eadem prælatione appetant, pauci. Libenter quidem uolumus super alios sublimari, sed eorū plangere peccata uiramus. Tunc enim panes nobis oblatos uidemus, sed de manibus offerentiū recipere nolumus: quia in electis uiris afflictionē cernimus, quā non imitamur. Præcipiat ergo propheta dicens: Accipies de manu eorū: ut qui idoneus esse appetit rector Ecclesiæ, quod dictū est assumere nequaquā uitet. Bene quoq; Saul prius ad uiros salientes magnas foueas ducitur, deinde ad eos qui panes, hœdos & uinū portant: ut rudis prædicator in alijs discat seculi alta despiciere, & in alijs carnis afflictionē, & lachrymarū hostias pro se & subditis omnipotentī Deo offerre. sed & adhuc pfectus eius summā infl-

Ecclesie cœleste regnū annūciāt, & pro eodem regno adipiscēdo, mortificare carnē, flere captiuitatē, in spe futura beatitudinis nos exultare præcipiunt: prophetæ ab excelso descendentes, ante se psalteriū, tympanū, tibiā & citharā habere perhibent. Et grex quidē prophetarū dicit, quia multi sunt pastores sanctæ Ecclesie, & pastorē unum habēt Dominū Iesum Christū. Et notandū, quia psalteriū, tympanū, tibiā & citharā ante se habere prophetæ perhibent, ut electorū prædicatorū forma uideat. Reprobī namq; post se, quæ prædicant, habēt: quia dicunt & nō faciūt, negligūt bona agere, quæ cognoscūt. Vnde & adhuc regi Saul iam Domini mādata cōtemnēti dicit: Quia proiecisti sermonē Dñi, proiecit te Dominus, ne sis rex. Hinc per prophetā de Iudæis Dominus querit, dicens: Proiecerūt me post corpus suū. Sācti ergo doctores quia iter supernæ cōuersationis, quod prædicant, cōtinuo incessu boni operis seruāt: in eorum typo dicit, quia prophetæ psalteriū, tympanū, tibiā & citharā ante se descendentes habuerunt. Possunt enim hæc instrumenta ad prædicationē redemptoris referri. Et quia non ualde superius collē Domini ipsū esse redemptorē diximus, organorū cōuenientia intueamur. Qui regni æterni eū regē nominat, nobis pfectō psalterium sonat. Et qui disciplinā mortificationis nostræ in eo asserit, uelut tympanū ferit. Tibiā sonat, qui mortuum redemptorē pro salute mundi denūciat. Citharam percutit, qui eum a mortuis surrexisse & ad cœlos ascendisse dicit. Sed ad tantorū organorū iucunditatē hilare dicitur, si ipsum prophetarū gregē insonantē audiamus. Dauid namq; dicit: A summo cœlo egressio eius, & occurus usq; ad summū. Hinc itē dicit: Adorabunt eum oēs reges terræ, oēs gentes seruient ei. Velut em̄ psalterium in laudem redemptoris tenuit, qui superiorē partem laudis obrinuit, & redemptoris aduentum a summo cœlo prædicauit. Tympanum mortificationis eius Elaias tetigit, dicens: Et uidimus eum, & non erat aspectus: & desiderauimus eum despectum, & non uisimū uirorum, uirū dolorum, & scientē infirmitatē: & quasi absconditus uultus eius & despectus, unde nec reputauimus eum. Tibiā mortis eius itē sonans, ait: Tanq; ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus obmutuit. Citharā resurrectionis Dauid increpitans, ait: Commoueat a facie eius uniuersa terra, dicite in gentibus, quia Dominus regnauit a ligno: etenim firmauit orbē terræ, qui non cōmouebitur. Citharā ascensionis etiam tangens, dixit: Regna terrę cantate Deo, qui ascendit super cœlos cœlorum ad orientem. Prophetæ ergo de excelso descendunt, quando sancti prædicatores illa sacramenta nobis annūciant, quæ alta contemplatione didicere. Et psalterium, tympanum, tibiā & citharā dicit: quia redemptorem nostrum æterni regni Dominū asserunt, & per humanam conditionē humiliatū, & morte sua mundum redimere, & resurgendo cœlestia reparare. Quæ nimirum laudis instrumenta ante se habent: quia ea quæ dicunt intelligunt. Econtrā uerō Cal

1. Reg. 15
3. Reg. 13
Psal. 18
Psal. 71
Esa. 55
Psal. 95
Psal. 67

phas prophetare dicit, & ea quæ dixit, ignorare, cum tibiā Dominicæ mortis quam tetigit, & non ut electus propheta haberet ante se, sed post se. Bene ergo de electis prophetis subiungitur: Ipsosq; prophetates. Quia dum uident quæ dicāt, uelut ante se habēt instrumenta quæ tangāt: & dum prædicāt, illud proferunt, quod præuidendo cognouerunt. Saul ergo ad collē Dñi uenit, quādo electus & rudis prædicator spirituali scientia proficit, & redemptorē humani generis nō in plano humanitatis, sed in alta diuinitatis eius maiestate cognoscit. Tunc quidē prophetarū choros concinētes audit: quia omnes scripturas quæ de ipso sunt, per se cōtē intelligit. Qui igitur uiros magnas foueas salientes uidit, qui hœdos & tortas panis, & amphoram uini portātes aspexit, ad collē Dñi peruenit: quādo is qui per electorum exēpla profecisse cognoscit, ad culmē sciētię sublimat, & redemptorē sublimiter sciēs, ineffabiliter diligit, a quo quod itē scire de eo appetit, quasi familiaris amicus possit. Bene itaq; subdit: Et insiliet in te spiritus Dñi, & prophetabis cum eis. Insilire spiritus Dñi dicitur: quia electorū corda donis eius subito replentur. Qui statim prophetare incipiunt: quia qui diuino spiritu pleni sunt, Dei magnalia tacere non possunt. Vel prophetaturus asserit, cui Samuel diuini uerbi gratiam pollicet. Quod tale est, ac si dicat: Qui modō in illa abundantia in te superuenientis spiritus loqui nō potes, quādo illa se tibi plenitudo infuderit, loquēdi copia abundabis. Hunc quippe insilientē spiritum discipulis promittens Dñs ait: Cū uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnē ueritatē, & quæ uentura sunt annūciabit uobis. In eos quidem superueniens spiritus insiluit, quorū corda repētē ueniens illustrauit. Et illustrati prophetauere: quia redemptorē humani generis omni lingua prædicauerunt. Quod certē in sancta Ecclesia etiā nunc fieri cernimus: quia sepe qui diuina loqui appetūt, ab eodē spiritu subito docent, & loqui optimē ea etiā possunt, quæ præmeditatione nulla didicere. Pro custodia quippe mādatorum Dei, percipiunt gratiā uerbi in sublimi reuelatione redēptoris. Quid enim mirū si lucē scientiæ percipere subito possunt, qui per uirtē puritatē sedes sancti Spiritus semper sunt? Sed quale esset sancti Spiritus donū si scientiā daret, & affectū magnę charitatis nō daret? Qui em̄ illo spiritu replent cœlestia prædicāt, sed quæ loquunt, amat. Aptē ergo subiūgit: Et mutaberis in uirū aliu. Amor electæ mētis quid aliud est q̄ immutatio uetustatis? Natura em̄ nostra per lapsum primī hominis sic dānata est, ut quotidie labēdo deficiat, & deficiendo ueterecat. Sed qui in nobismet ipsis deficiamus, cū in nos ille spiritus insiliet renouamur: quā statim qd̄ nō eramus efficiamur. Tepidus erat quis, sed repētē uisitatus a spiritu seruēs efficitur. Incipit ardere per deuotionē, fortiter exerceri in bono opere. In uirū ergo alium mutatus est: quia esse cœpit qd̄ ante insilientē spiritū in se esse nō potuit. In bonę cōuersationis est aliquis, cœlestia amat, terrena despiciit: sed pro ijs quæ sursum diligit

1. Cor. 11
1. Cor. 5
1. Cor. 16
Act. 2
Act. 1
Rom. 15

git, & pro ijs quæ odit in infimis, flere non præualet. Sape uerō flere appetit & non potest, qui plura quæ flere debeat cōmississe recolat, sed cū subito ille spiritus insiliet, in lachrymarū fontes erumpit. In uirum ergo alium mutatur, qui compunctionis gratiā per aduenientem spiritū suscipit, quam ante aduentum eiusdem spiritus non habebat. Puritatem cordis quis obtinere appetit, cœlestia cogitare, nullis curarum secularium occursionibus impediti, sed ad id quod per deuotionē appetit, assurgere nequit per affectū puritatis. Repentē autem raptus in uirtute superuenientis spiritus, esse carnalis delinuit, potenter seculi curas abijcit, & in æternorum contemplationē mira puritate confurgit. Miratur se tunc esse quod non erat: miratur se tūc non fuisse quod est. Nam cū in spiritualibus talem se uidit, miratur qui talis est, quod talis fuisse nō potuit. In uirū ergo alium mutatur, qui illud quod non fuit se uidet esse, & illud quod fuerat, non esse. Bene ergo de Saul, Mutaberis in uirū alium: quia prædicatores sanctæ Ecclesie cū gratiā diuinæ prædicationis accipiunt, non accipiunt solam scientiā uerbi, sed uirtutē amoris, ut per uerbū alijs prodesse ualeant, & per uerbi amorem ipsi meliores fiant. Quando etenim loquuntur, mutantur in uirū alium: quia cū per eos spiritus loquitur, ipsi mira charitate eidem spiritui cōiunguntur, & ab eius uolūtate iam nec uerbo nec operatione dissentiunt. Talem namq; uirum sacra scriptura collaudās dicit: Qui adharet Deo, unus spiritus est. Deo namq; adhæremus, quando spiritus sancti gratiā abundatē accipimus, & unus spiritus cum eo efficiamur, quando diuinæ uoluntati mente, ore & opere concordamus. Bene ergo propheta Samuel subiunxit dicens: Quando enim uenerit tibi omnia signa hæc, fac quod cūq; inuenit manus tua: quia Dominus tecū est. Hæc quidem signa sunt, in quibus se prædicator agnoscit, & tunc omne quod disponit agere audeat, cū certa experientia nouerit: quia in magna charitatis abundantia uirtutē suscipit spiritus sancti. Sed docere ea debet prædicator quæ agit, sicut de Domino Lucas dicit: Quia cœpit Iesus facere & docere usq; in diem qua præcipiens Apostolis, per spiritū sanctum quos elegit, assumptus est. Hinc Paulus ait: Non audeo loqui ea quæ per me non effecit Deus, in obedientia gentiū uerbo & factis. Samuel itaque uncto regi præcipit dicens: Fac quod cūq; inuenit manus tua. Quasi dicat: Cū te diuina gratia plenum uideris, doce alios quicquid facis: quia ex præidente tibi eadem diuina gratia habes & optimē uiuere, & utiliter prædicare. Sed tamen quid ante hæc omnia obseruare debeat, subiungit dicens: Et descendes ante me in Galgala. Ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem, & imoles uictimas pacificas. Septem diebus expectabis me donec ueniam, & ostendam tibi quæ facias. Quid est quod prius dicit, Fac quod cūq; inuenit manus tua: deinde subdit: Septē diebus expectabis me donec ueniam, & ostendā tibi quæ facias. Sed qui signa perce-

perat, quibus se unctum regem a Domino sciret, probandus erat an ipsa signa cognosceret. Quod quidem magis spirituali quā historica explanationi conuenit. Nam uenire in collem Domini, ad perfectā cognitionē & amorē redēptoris pertinere diximus, prophetiæ dono repleti ad uirtutē spiritus sancti. Dicit ergo: Quando tibi omnia hæc signa uenerint, fac quod cūq; manus tua inuenit: quia quisquis certus est de intima inspiratione sancti Spiritus, præsumere potest tū de proposito boni operis, q̄ de dispositione prædicationis. Dicit item: Septem diebus expectabis me donec ueniam, & ostendā tibi quæ facias: quia summi pastores sanctę Ecclesie dum de minorū perfectione dubitant, solliciti ualde sunt, ut hanc in eis certis indicijs recognoscant. Quæ autem sunt indicia spiritus, nisi excellentia dona humilitatis? Sanctus enim spiritus quo maiori luce uirtutū electorum corda irradiat, eo & abundantiori dono humilitatis ditat. Quo enim celsiores sunt meritis, planiores sunt per uirtutē humilitatis. Qui ergo ante prophetā in Galgala descendere & expectare iubet, ei nimirū pro cognoscenda humilitate, obedientiæ onus iniungit. Rectus quoq; ordo electæ conuersationis est, ut obedientiā nō inungat alijs, quam ipse alijs impendere non curauit. Expectare ergo præcipitur, ut an sit uerē humilis agnoscat. Si ergo signū perfecti prædicatoris est repletio sancti Spiritus, & uirtus humilitatis signū illius plenitudinis: quid in laude humilitatis dicit, nisi quia eius dona sunt signa signorū? Sed quia immobilatur, rex per prophetā præire iubet, ea quæ dicuntur melius cernimus, si ex ordine uideantur. Galgala quidem interpretatur rota. Quid uerō rota in isto loco significat, nisi uiram obedientiā? Rota quidem uoluēdo graditur, & modō alta petit, modō inferiora. Sic nimirum uita obedientium, quia inferiora agit quod sursum pertrahit, & sursum uidet quod inferius exhibet, quasi ad alta subleuatur, & ad ima deponitur. Nam quod obediētes inferius agunt, sursum tollunt: quia quando prælatorum iullis obediunt, terrena sunt quæ operantur, sed de terrenis quæ faciunt, superna præmia præstolant. Item quod sursum habet, ad terrā flectunt: quia ut bene terrena agant, cœlestia cōtemplant, & illud solummodo operantur, quod summæ illi felicitati conuenire conspiciunt. Hanc profectō rotā flectere Moyse Dominus præcipiēs ait: Omnia fac, sicut ostēsum est tibi in monte. Qui enim in summis uidit quod fecit in infimis, nimirū superiorem rotā partem ad terrā flexit. Inferiorem quoq; partem ad superiora extulerat qui dicebat: Uisit Dominus, in cuius conspectu sto. In imo quidē stabat per humilitatē obedientiæ, dum regi perfido exploraret: sed planitię operis in sublimitate extulit diuinæ cōtemplationis, ut uelut currentē rotā optimē uolueret, dum in terreno opere quid cœleste mereret aspiceret. Hæc profectō forma est electę obediētię, ut in omni quod foris agimus, ad potētiā conditoris ubiq; presentē respiciamus. Sic nimirum in subditiōne obediētię nostrę habere possumus

Exod. 25
3. Reg. 17

possimus & rectitudinem operis, & incrementa deuotionis. Recti quidem tunc sumus opere: quia pro eo quem cernimus, nos in labore obedientiae exercemus. Deuotus etiam sumus: quia ei nos placere credimus, quem inspectorem nostrorum laborum attendimus, & largitorem aeternae retributionis. Et quia maiorum imperia perfecta humilitate obseruata sunt, bene Saul dicitur: Septem diebus expectabis.] Septenarius quippe numerus propter dona septiformis spiritus perfectus est. Septē diebus doctores Ecclesiae expectamus, quando per uirtutem septiformis spiritus, tantam intimae deuotionis claritatem suscipimus, ut eorum praecipua nullatenus negligamus. Quo in loco notandum est, quia non dixit, Septem diebus eris in Galgala: sed, Septē diebus expectabis me, postquam descenderis ante me.] Ante praedcatorem descendimus, quando hoc agimus quod eius nobis iudicio imperatur. Tunc quidem descendere dicimur: quia mentes nostras eorum imperio subiugamus. Septem uero diebus expectare, est bonum obedientiae omni luce cordis implere. Quod tunc certe agimus, quando maiorū mandata nec dura nec leuia praeterimus. Nullā quippe dierum ab hac luce uacantē Dominus esse uolebat, quando dicebat: Qui soluerit unū de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno caelorum. Et quia perfecta obedientia quam hominibus exhibemus, munus est creatoris: qui septem diebus expectat, oblationem offerre dicitur, & pacificas uictimas immolare. Oblatio quidem Domini est, quia hominibus pro Deo offertur, sed oblata hominibus à Deo suscipitur. Victimae sunt obsequia obedientium: quia cum hominibus pro Deo subijcimus, superbos spiritus superamus. Caeteris quidem uirtutibus daemones impugnamus, per obedientiam uincimus. Victores ergo sunt qui obediunt: quia dum uoluntatem suam alijs perfecte subiiciunt, ipsi lapsi per obedientiam angelis dominantur. Sed notandum est, quia Samuel ante se Saul in Galgala descendere praecipit, sine se autem eum offerre oblationem & uictimas noluit. Nam dixit: Ego quidem descendam ad te, ut offeras oblationem, & immoles uictimas pacificas: septē diebus expectabis me donec ueniam ad te, & ostendam tibi quae facias.] Quid est hoc nisi quia ipsa bona nostra & ignorare sapienter, & scire aliquando utiliter debemus? Ignoranda quidem sunt, ne infirmis nobis elationem praebeant: sed à perfectioribus scienda sunt, ut per deuotionem crescant. Vnde & bene in Euangelio de Elizabetha praegnante dicitur: Et occultabat se mensibus quinque. Qui enim spirituales ac fortes esse nequeunt adhuc, per quinarium numerum designantur. Quae autem nouiter concipit, quinque mensibus celat: quia per sensus corporis bona agit, sed quia spiritualis ac fortis in hoc bono opere nondum est, ea quae agit, sapienter abscondit. Ille ergo uictimas Deo, ille oblationem offert, qui septem diebus expectans, uentilem prophetam recipit: quia tunc Deo dignum est quod impendit, cum im-

pendens iustus est uirtute obedientiae, & diuinæ immensitatis consideratione timoratus, cum se aliud esse non credit, nisi quod maiorum probatione cognoscit. Quasi enim praesente propheta offerimus, quando illa solummodo opera nostra digna esse diuina susceptione credimus, quae sanctorum praedicatorum iudicio comprobantur. Et quia corā propheta immolare dicit, hoc profectio signat: quia de operibus nostris sapientibus atque spiritualibus uiris credere debemus. Quia item septē diebus expectat Saul, praedicator sanctae Ecclesiae uirtutem subiecti disponere sapienter debet, ut corā eo bona eius non laudet, nisi quando laudis suae contemnere fauorem potest. Vnde & eadem oblatio, & uictimae Deo offerri à Saul praedictae, & non sibi. Deo quippe uictimas offert, qui de uirtute quam habet inaniter non extollit, sed omne quod perficit, gratiae tribuit conditoris. Hoc etiam quia doctorum magisterio discimus, bene Samuel sermonem concludens ait: Et ostendam tibi quae facias.] Expectati quidem quae faciat indicat: quando is qui perfecte obedire cognoscitur, qualiter imperare alijs debeat edocetur. Sed istud Saul adhuc non exhibetur, sed promittitur. Non enim mittitur ad immolandum, sed ad expectandum. Et quia sanctorum colloquutione proficimus, apte illatum est: itaque cum auertisset humerum suum, ut abiret à Samuele, immutauit ei Deus cor aliud.] Cor enim aliud immutatur, quando ad appetenda meliora dirigitur: cor etiam immutatur, quando ad malum deferitur. In Saul autem qui prius bonus, postea malus fuit, quomodo potius intelligi ad literam debeat, non ualde clarum est. Sed si pro profectu eius dicitur, cor immutatum habebat: quia qui asinas quaeserat, iam de regni dispositione cogitabat. Si uero malum cor tunc recepisse cognoscitur, coram propheta humilis fuit: sed ut coepit discedere, pariter coepit & superbiere. In mente sua iam non esse paruulum se, sed regem cogitabat. Adhuc non erat sublimis ordine, sed erat sublimis aestimatio. Sed quia per hanc sacram historiam adhuc de eius superbia aperte nihil dicitur, rectius nos quoque agimus, si interim quod de eo in scriptura uideri potest reticemus. Quod uero adhuc manenti eius innocentiae suffragari potest, in sequentibus dicit: quia filius unius anni erat Saul cum regnare coepisset, & duobus annis regnauit super Israel. Si enim duobus annis humilis rex fuit, immutatum ei cor asseritur, pro uigore propositi, non pro nouitate tumoris. In eo ergo quod immutatum cor Saul habere dicitur, nouis praedicatoribus sanctae Ecclesiae similatur, qui cum ordinem praedicationis accipiunt, per diuinam gratiam meliores fiunt. Samuel quippe Saul in principem unxit, Deus autem ei cor aliud immutauit: quia sacrorum ordinum sacramenta ab Ecclesiae doctoribus foris accipimus, sed sacramentorum uirtute ab omnipotente Deo interiorum roboramur. Virtus uero sacramenti gratia est spiritus septiformis. Quam certe gratiam qui accipiunt, quasi alio accepto corde immutantur: quia quos gratia sua sanctus Spiritus roborat, esse eos facit protinus

protinus quod non erant. Sic nimirum & redemptoris discipuli ante metuebant, sed ubi per aduentum sancti Spiritus cor aliud eis immutatum est, uerbum Dei cum fiducia praedicebant. Aliud quippe Deus cor eis immutauit, quibus linguarum omnium peritiam tribuit. Aliud quippe cor eis immutauit, quos mira charitate induit, & uirtutum omnium splendoribus illustrauit. Et notandum: quia tunc ei Deus cor aliud immutauit, quando ut abiret à propheta humerum auertit. Quasi enim ut abeat, humerum auertit: quando is qui praedicationis ordinem suscipit, id quod sibi de pastoralis officio praecipitur, agere disponit. Disponit quidem, sed non prauallet, si Deus ei cor aliud non immutet: quia summus locus bene non regitur, nisi rectoris mens diuini muneris summa gratia repleatur. Hec autem quia ei in futuro promittitur, subiunctum est: Et uenerunt ei omnia signa haec in die illa.] Doctrina etenim electi praedicatoris quid est aliud quam dies eruditi discipuli? Nam qui in die ambulat, uidet & plana quae ambulet, & praecipua quae declinet. Sic nimirum dum sanctorum praedicatorum doctrinis illuminamur, quod agendum & quod uitandum est patenter aspiciamus. In illa ergo die in qua propheta praedicauit, bonus auditor suae electionis signa percipit, qui in se ea uirtutum dona conspicit, quae ante ei affutura suus praedicator ostendit. Signa quidem sunt: quia per haec se à Deo electos intelligunt, qui ad praedicationis ordinem promouentur. Vinctum ergo se aliquis ad Ecclesiae principatum non teneat, qui diei illius signa adesse non uiderit in uirtute perfectionis. Primum ergo signum prius attentè conspiciat, uidelicet si exemplo uiro rum salire iam magnas foueas sciat. Sequens etiam signum cognoscat, si ad quercum Thabor tres uiros obuio habuit, quos haedos & panis tortas portare in Bethel ad domum Domini uidit, si panes duos de eorum manibus accepit. Tertium nihilominus uideat si ad collem Domini uenit, si prophetas cuneos aspexit, si in eum spiritus Domini insiliuit, & in eorum medio prophetae iam possit. Et uiros quidem salientes foueas uidit, si perfectorum exemplo omnia seculi confutare iam didicit. Ad quercum Thabor uenit, si contemplatiua uirtute fortitudinem atque amoenitatem experiri iam nouit. In qua & haedos, & panis tortas, & uinum ad Dominum portantes aspexit: quia ab amatoribus uitae contemplatiuae iam didicit, & peccator se indefinenter agnoscere, & pro eisdem peccatis carnem affligere, & afflictionis suae dolorem omnipotentis Deo gratanter offerre. Ad collem Domini uenit, si ad reuelatam intimam redemptoris gloriam, aut scripturarum sublimem intellectum proficiendo conscendit. Obuium gregem prophetarum habuit, si praedicatorum sanctae Ecclesiae concordem scientiam intellexit. In quorum medio insipientem in se spiritum Domini sensit, si illa ineffabili suauitate internae experientiae in se donum superuenientis diuinitatis agnouit, & notae gratiae abundantiam loquendo effudit. Haec quoties sancti praedicatorum imperfectis nobis ostendunt per doctrinam, qua-

A nos illuminant, quasi clarissimum diem produunt. Et ista quidem omnia iam promoti praedicatorum, exponētibz ordinatoribus sciunt. Quia ergo diem signorum habent, salubriter attendant, si promissa signa iam uideant. Nam qui mundi gloriam contemnere nondum didicit, primum signum audire promissum potuit, sed non uidit ostensum. Si contemplatiuae uitae robur & dulcedinem nescit, sequentis signi bonum uidere non meruit. Si altitudinem scripturarum per intimam eruditionis noticiam non conscendit, ad collem Domini nondum uenit. Si superuenientis in se Spiritus sancti uirtutem nondum habet, prophetae non potest. Sine illo etenim spiritu pastor carnalis est, & quod loquitur, non ad dignitatem praedicationis referri potest, sed ad aurum temeritatis. Quia ergo formidare nos miseriter terri possumus? Ecce enim aliorum ducatum suscipimus, qui uirtutem suscepti regiminis non habemus. Signa spiritualis praedicationis audiuius, quae in nobis per lucem experientiae non uideamus. Terrena concupiscimus, curis exterioribus occupamur, & tanto longius à coelesti contemplatione repellimur, quanto terrenorum actuum sollicitudine praegravamur. Hac quoque terrenae uitae mole depressi, quando illum splendorem intimae glorie redemptoris attingere, quando ad altissimos sanctorum scripturarum sensus possumus peruenire? Sed & coelestia quae nescimus, loqui quasi nota non possumus. Et qui per quietem amoris internae uitae uacare nolumus, insipientem in nos spiritum Domini non sentimus. Nota ergo & non habita signa nos terreat, ut cum pro negligētia nostra immensitate compungimur, uirtutem suscepti ordinis per fletus & lamenta requiramus. Hinc Psalmista uoce infirmorum deplorat dicens: Signa nostra non uidimus, iam non est propheta. Nam propheta est, cum iam dicta haec prophetiae signa ei adesse prauidetur. Si ergo ad culmen praedicationis assumitur, non se teneat quod est altitudinem ordinis, sed quod est uirtute perfectionis. Dicat ergo: Signa nostra non uidimus, iam non est propheta. Quasi dicat: Esse nunc prophetam dicerem si dona spiritus cernerem, quibus prophetae persona fulgere debet. Qui ergo suscepti ordinis pastoralis perfectionem audiuit, quam in se obtinere uiuendo non meruit, idoneus sanctae Ecclesiae doctor non est. In primo igitur rectorum praedicatorum omnium sanctae Ecclesiae profectus ostenditur, dum dicitur: Venerunt ei omnia signa haec in die illa.] Et quia idem profectus electorum praedicatorum mirabilis est, sequitur: Videntes autem eum qui nouerant eum heri & nudius tertius, quod esset cum prophetis & prophetaret, dixerunt ad inuicem: Quae nam res est quae accidit filio Cis? Num Saul inter prophetas?] Quid est quod dicunt: Quae res est quae accidit, nisi ualde admirari, quod ab eis non poterat comprehendere? Hominem hominis filium nouerant, prophetis sociatum uidebant: carnalem nouerant, spirituales uidebant: simplicem nouerant, prophetam uidebant. Dicunt ergo: Quae nam res accidit filio Cis?] qui nosse quod fuerat

Mat. 5

Luc. 1

Infra 13

Psal. 77

fuerat poterat: quod erat, qualiter esse posset, ignorabat. Hic denique profectus spiritualis predicatoris est, ut qui in communi uita aliquando notus est, in superiori ordine habeat quod ignoret. Tres quidem gradus perfectionis ostensi sunt, quia dicit: *Heri & nudius tertius.* In duobus quidem diebus predicator agnoscat, in tertio habet quod etiam *ij* qui nouerit, non cognoscant. Primus namque dies auditoribus pertinet, secundus sodalibus, tertius est predicationis. Primum namque die pastor habuit, quando prelati suis discipulis obediuit. Quasi enim in magna luce cernitur, qui in uirtute obedientiae deuotus est. Secundum die habuit, quando melliorum coadiutor esse iam cepit. Ista quippe claritas magnae conuersationis, in electorum exemplo maximum die facit. Hanc diem Dominus insinuans ait: *Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant uestra bona opera, & glorificent patrem uestrum qui in caelis est.* Tertius uero dies insipientis spiritus est & prophetiae. In tertio quippe die pastor aspicitur, quando sublimitate dignitatis suae adaequat splendore conuersationis, quando coelesti uirtute indutus, ea uita eaque doctrina subditis lucet, ut uideri ab eis possit, discuti & iudicari non possit. Talis quidem erat Moyses, quando lucidissimo uultu a monte descendit: cuius subditi fulgoris uidebant, sed in fulgenti claritate intedere uisum non poterant. Talis erat qui gloriabatur dicens: *Nos autem reuelata facie gloriam Dei speculantes in eandem imaginem transformamur, tanquam a Domini spiritu.* Tales utique erant, quos Spiritus sanctus repleuerat. Unde & qui in Hierusalem conuenerant, admirantes dicunt: *Nonne isti qui loquuntur Galilaei sunt? Interrogabant quippe ut scirent quod audiebant, & scire non poterant. Qui autem nouerant Saul, de re quae ei accidit, admirantes interrogant: quia eos aliquando in humiliori ordine sanctae Ecclesiae humiles & despectos cernimus, quos dum sanctus Spiritus ad ordinem predicationis assumit, gratiarum suarum splendor induit, & in eisdem splendoribus mirabiles ostendit. Sed bene sanctorum uirtutes admiramus, cum eas bonitati conditoris adscribimus. Quare & Moyses Domino confitens ait: *Quis similis tibi in dijs Domine, quis similis tibi gloriosus in sanctis, mirabilis in maiestate faciens prodigia?* Hinc Psalmista dicit: *Mirabilis Deus in sanctis suis, ipse dabit uirtutem & fortitudinem plebi suae. Bene subiungit: Respondit alter ad alterum dicens: Et quis pater eorum? Quid est quod hucusque de solo Saul dicebat, quae nam res accidit filio Cui? & nunc quasi de multis respondet, Et quis pater eorum? Sed si ad historiam intelligat, stare nullo modo potest. Restat ergo ut sensus qui literae demitur, in spirituali significatione requiratur. Cum ergo dicit, Quis pater eorum, non solum Saul prophetans attendit, sed omnis ille cuneus prophetarum. Qui nimirum prophetae omnes quia ualde spirituales erant, non ex carnali progentie, sed ex coelesti origine censebantur. Pater quidem prophetarum ille est, qui per Malachiam exquiri dicens: *Si Dominus sum, ubi est timor meus: & si pater sum, ubi est amor meus? Quia enim omni-***

potenti Deo in magna charitate coniuncti sunt, eius quem quasi patrem diligunt, filij nominantur. Quod nouae Ecclesiae predicatoribus, tanto decentius conuenit, quanto ille eos in coelesti nobilitate altius extulit, qui eis claritatem tanti generis in forma detexit orationis. Sic, inquit, orabit: *Pater noster qui es in caelis. Quod tale est ac si dicat: Mirandi essent sancti predicatoribus, si mira quae agunt sua uirtute perficerent: nunc mirum non est quod cernitur: quia per eos ille hoc agit, cui aliquid difficile non uidetur. Dicat ergo alter ad alterum: Et quis pater eorum? Quasi dicat: Quid mirum est si mirabiliter doceant, cum non ipsi sint qui loquuntur, sed spiritus patris eorum qui loquitur in eis? Non ergo dicitur: Quis pater eius? Ne quod pluribus conuenit filiis, unico conferatur. Solus etenim ille qui natura filius est, dicere audeat: *Pater meus usque modo operatur.* Et ite: *Domini dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Nam ut utriusque dignitatis differentiam promeretur, Mariam Magdalene loquitur dicens: *Ascendo ad patrem meum, & patrem uestrum: Deum meum, & Deum uestrum.* Quoties ergo unus predicator mirabili uita aut predicatione clariis aspiciat, in superna generatione non solum, sed carnalium innumeris uidetur: quia omnipotens Deus qui mirabilis in uno ostenditur, mirabilior ualde hominum admirationem facit, cum innumerabiles attenduntur, qui id quod in uno mirantur, habuerunt. Quod tamen ad detractionem carnalium referri conuenienter potest. Nam cum spiritualium uiuorum famam minuere tentant, eorum carnalia explorant, quae ad derogationem proferant. Et plerumque in sancta Ecclesia miram sanctitatis famam habent, qui secularem altitudinem nullam habent. Cum ergo carnales quique aut carnis originem, aut paupertatem in eis reprehendunt, qui diuina generatione iam magni & diuites sunt, quasi subsannando de prophetarum patre sciscitantur. Et quia pro re ualde noua habent, quod parui homines seculi tam magni uideri possunt, subiungitur: *Propterea uersum est in proverbium: Num Saul inter prophetas?* Quod nimirum si oculis cordis recte inspicerent, pro noua re non haberent. More etenim suo agit Spiritus sanctus, cum ad uirtutum culmen pauperes, humiles atque simplices erigit. Nam de eo scriptum est: *Qui ponit humiles in sublime, & moerentes erigit sospitate.* Hinc omnipotens pater, de eodem omnipotente suo spiritu per prophetam dicit: *Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & timentem sermones meos?* Hinc Paulus ait: *Non multi sapientes secundum carnem, non multi nobiles: sed quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi elegit Deus, ut ea quae sunt destrueret, ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Quod certe prouerbiu etiam electis adscribi potest. Non enim minor admiratio habita est de beato Paulo apostolo, quando auditum est ab Ecclesia, quia ille euangelizaret, qui Ecclesiam minando & cedendo expugnare solebat, nunc predicando defenderet. Tunc quidem *ij* qui audiebant, dicere poterant: Num**

Num Saul inter Apostolos? Nunc quid ille Iesum predicat, qui Iesum persequi solebat? Sed hoc iam in electorum prouerbiu uersum est. *Prouerbiu quidem est, quando in eo quod dicitur aliud occultatur. Conuersio autem beati Pauli apostoli, facta est prouerbiu peccatoris. Audiat ergo uniuersus peccator beati Pauli conuersionem, & non desperet de criminu multitudinem. Saul enim spirans minarum & caedis in discipulos Domini, ubique electos affligebat, lapidantium protomartyrem Stephanum uestimenta seruabat, & uelut omnium manibus lapidabat, qui expeditos ad lapidandum omnes reddebat. Sed qui talis extitit Christum persequens, ad Christum conuersus, caput effectus est nationum: quia obtinuit totius Ecclesiae principatum. Dum ergo tam magnus peccator conuersus, tam sublimi dignitate a Domino honoratum conspicimus, peccatorum nostrorum inuenire nos posse remissionem presumamus. Prouerbiu nostrum, id est quod ad euangelizandum persecutor assumit, quod hoc mysteriu continet: quia conuersus peccator non solum sperare a Domino ueniam, sed quod uirtute certando pertingere ualeat ad coronam. Sed hoc distare inter carnales & spirituales predicatoribus solet: quia carnales post alta uerba predicationis ad ima descendunt prauis operibus: spirituales uero post sublimia quae loquuntur, in altiora ualde coelestis patriae desideria se sustolunt. Unde & subditur: *Cessauit autem propheta, & uenit ad excelsum.* Ad excelsum post prophetiae ministerium uenit, qui ad coelestia gaudia quae predicat mentem erigit, & ad ea amando se subleuat, quae loquendo monstrat. Doctores quidem cum minoribus plana praedicant, cum eis quos docent quasi in plano sunt. Et quia post uerba predicationis ad promerenda ea quae praedicant, se bonis operibus preparant, ad excelsum uenire perhibentur: qui certe sublimes uerbo & opere sunt, cogitatione elationis non sunt. Magna qui dem semper agunt, sed magni uideri nunquam appetunt. Bene ergo subiungitur: *Dixit autem patruus Saul ad eum & ad puerum eius: Quod abistis? Qui respondere: Querere asinas, quas cum non reperissemus, uenimus ad Samuelem. Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit Samuel. Et ait Saul ad patruum suum: Indicaui nobis quia inuenta sunt asinae. Sermonem autem regni non indicauit ei, quem locutus ei Samuel fuerat. Sermo regni est honorabilis dignitas pastoralis. Ipsa enim representatione sua loquitur: quia patruus non est, qui tanto ordine sublimatur. Verbum ergo regni rex non indicat: quia pastor Ecclesiae magno diuinitatis splendore loquitur, sed elatione non loquitur. Qui uero uerbum non indicat, illud caelat quod loquitur. Verbum enim semper loquitur, cui uerbum est, alioquin uerbum non est. Verbum ergo regni habet, qui ea conuersione fulget, quae exempla coelestis itineris alijs quasi loquendo praebet. Verbum ergo non indicat, qui magnitudinem sanctitatis per uanam gloriam non reuelat. Habet quidem quod indicet: sed quod per seipsum ostenditur, indicare**

non uult. Nam qui magna dignitate magnaque sanctitate radiat, multa uiuendo ostendit, quae loquendo non dicit. Hoc profecto regni uerbum habere Dominus predicator uoluit, quando in ueste pontificis tintinabula poni mandauit. Vestis quidem pontificis est ostensio bonae conuersationis: quae quasi tintinabulis multis inseritur, quando opera bona multiplicat, quae ad minorum exemplum clamant. Sed indicare rex regni uerbum non audeat: quia praecipuum est sacerdotibus, ut coram Domino uestis decorem portat, Coram Domino quidem uestis decorem portat, & qui bona ostendit, & de ostensione bonorum operum non hominibus per uanitate foris, sed Deo intus per amorem placere appetit. Tunc certe sacerdos tacet, sed dum incedit quod portat, clamat: quia electus predicator se iactando non indicat, sed bene uiuendo loqui nequaquam cessat. Dicatur ergo de Saul: quia patruo suo sermonem regni non indicauit: quia electi uiri cum splendorem dignitatis, aut bonae uitae incrementa percipiunt, per exempla se proferunt, sed silentio occultant. Et quia alijs electis se esse meritis minores credunt, ille cui sermonem non indicat, eius patruus esse dicitur. Patruus quippe dicitur frater patris. Redemptor autem generis humani quotquot fidei suae & doctrinae sacramentis instituit, ad immarcescibilem aeternae hereditatis gloriam tot filios facit. Qui enim instituntur in Ecclesia, quasi paruuli adhuc filij sunt. Sed qui magnis meritis ei iam in uirum perfectum occurrit, frater est redemptoris. Tales nimirum beatus Paulus apostolus collaudas ait: *Haeredes Dei, coheredes Christi.* Quia ergo perfecti predicatoribus electos alios perfectos tenent, & se imperfectos: patruus Saul dicitur, qui de regni sermone eum interrogasse perhibetur. Eundem uero regni sermonem Saul Samuel dixerat: quia electi uiri spiritualem conuersionem quam habent, maiorum locutione didicerunt. Sed rex qui initiatus per unctionem fuerat, a populo adhuc electus non erat. Unde & sequitur: *Vocauit Samuel populum ad Dominum in Masphath.* Masphath, ut dixi, speculatio interpretatur. In ordinatione autem regis, populus in Masphath uocatur: quia qui ad ordinandum sanctae Ecclesiae pastorem conueniunt, eius spiritualia, non carnalia attendere docentur. Speculari quidem est, per formam sacrae scripturae ordinandum praedictorem cognoscere. Nam electorum speculum sacra scriptura est. Quasi enim per speculum noscitur pastor, quando moribus talis ostenditur, qualis in sacro eloquio praedicat. Bene igitur Samuel populum in Masphath conuocat, ut electio boni antistitis non sit humano iudicio, sed diuino: cum non talis eligitur, qualis hominum arbitrio decerni potest, sed qualis in sacro eloquio declarat. Quod quia diuini muneris est, oportet ut populus qui a Deo tam magna expectare cognoscit, a reatu suo per poenitentiae satisfactionem purgetur. Ipsa autem cognitio peccati, est preparatio diuini muneris: qui saepe cum nos diuino munere indignos credimus, id per humilitatem promeremur. Unde &

Samuel eos qui ad excipiendū regē cōuenerant, prius ad peccatorū suorū considerationē conuertere fatagit, quia subiunctū est: Et ait Samuel ad filios Israel: Hec dicit Dñs Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægypto, & erui uos de manu omnium regum qui affligebant uos. Vos autem hodie proiecistis Dñm Deum uestrū, qui solus saluauit uos de uniuersis malis & tribulationibus uestris, & dixistis: Nequaquā, sed rex erit super nos.] Autentē quidem ostendit eis & bona quæ eis impendit Dominus, & mala quæ Domino fecerūt ipsi: ut tanto grauius se deliquisse cognoscerēt, quanto illū peccando offendere ausi sunt, à quo tanta bona perceperant. Quid uerò sit abijcere Dominum, & qualiter secundum literā, & secundū spiritalē sensum intelligi debeat, superius latē expositū est, ubi ad Samuellem Dominus ait: Non te abiecerunt, sed me: iuxta omnia opera sua quæ fecerunt à die quā eduxi eos de terra Ægypti. Sed quia sancti prædicatores eos quos arguendo compungunt, docendo instruunt, subintulit dicens: Nunc ergo state coram Domino per tribus & familias uestras.] Corā Domino quidē stare præcipimur, quando maiorum præcepto corda nostra ad scienda eius mandata præparamus. Vel corā Domino stant electi, quando à summis uiris in spiritalibus uirtutibus cōsiderantur, ut qui melior in eis aspicitur, per pastoralē curā ceteris preferatur. Et quia plures sunt fidelium ordines, per tribus & familias stare coram Domino iubetur. Quod profectō latius exequēs, subdit dicens: Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, & cecidit fors super tribu Benjamin. & applicuit tribū Benjamin & cognationes eius: & cecidit cognatio Metri, & peruenit usque ad filium Cis.] Stare omnes per tribus & familias fecit, ut omnes consideraret, & consideratis omnibus, utiliorē eligeret. Sed quia ipse iam Domino reuelante regem cognouerat, eumq; ipso præcipiente in principē unxerat, quid est quod adhuc eligēdus per tribus & familias quæritur? Sed inuentus rex à solo propheta erat. Inuentus ergo quæritur, ut non inuentus à populo inueniatur. Sorte etiam quæritur, ut eum quem propheta eligeret, dispensatione diuina prouisum populus nō posset dubitare. Quid ergo in hoc facto signatur, nisi quia sanctæ Ecclesiæ principes multa consideratione eligendi sunt? Summi etenim prædicatores, ex interna gratia sancti Spiritus quam habēt, magno prouidentia lumine pleni sunt. Et quia ualde sunt humiles, de interna illuminationis suę magnitudine non præsumunt. Quare & ea quæ apud se bene ordinant, corā alijs probāt. Solus enim propheta regem futurū noscīt, quando summus sanctæ Ecclesiæ rector personam ordinandi rectoris, & merita conspiciat. Quē etiā in principē ungit, quādo eum donis spiritalibus plenū asserit. Tamen adhuc populum conuocat, per tribus & cognationes diuidit, fortes ponit, & eum quē nouit, quali per artē inuenit. Tribus quidem & familiæ quasi diuisæ stant, quando in statu uirtutū diuersi sanctæ Ecclesiæ ordines attenduntur. Nam cum perfectiones

supra 8

electorū plures intuemur, cum candorē uirginū, cum robur cōtinentiū, cum honesta ministeria clericorū, cum monachorū sollicitudinē uidemus, ueluti stantes tribus attendimus. Et quia in Dei seruitio horū multa uarietas est, dū eas quæ sunt in singulis ordinibus item uarietates aspiciamus, quasi stantes nō solum tribus, sed etiam cognationes uidemus. Et fors super tribum cadit: quia meliores uiri saepe in uno ordine quā in alio inueniuntur. Nam uelut fortē tribus accipit, quando ij qui perfectiores sunt alijs, cōuenire uidentur ministerio prædicationis. Sed non super personā adhuc, sed super tribū fors cadit, quando plures sunt, in quibus persona digna reconditur. Adhuc itaq; summis uiris remanet quod inquirent. Bene ergo fors super tribum Benjamin cecidisse dicitur, Samuel autē ipsam tribū, & eius cognationes applicuisse, & ad Cis filiū peruenisse: quia electi & summi uiri sanctæ Ecclesiæ cōsiderare uirtutes singulorum non desinunt, donec ad eum ueniunt, qui ministerij pastoralis sorte dignus inueniatur. Sed qui digni sunt, onus tanti ordinis suscipere uehementer expauescunt. Vnde & sequitur: Quæsierunt ergo eum & non inuenerunt, & consuluerunt pro eo Dominū, ut iūmnā uerturus esset illuc. Respōditq; Dominus: Ecce absconditus est domi.] Abscondunt quippe se ne inueniantur: quia subire dignitatē refugiunt, cuius oneri se impares arbitrantur. Habet quippe spiritalis prælatio exteriorē gloriā dignitatis, habet & interioris magnitudinē oneris. Nam rector & honoratur à subditis, & portat eos à quibus honoratur. Cū honoris ergo principio causa nascitur oneris: quia unde honor à rectore excipitur, inde illud suscipit quo grauetur. Quāq; ipse honor dignitatis per seipsum magnum sit onus mentis: quia cōtemni debet, & placet. Cōtemni quidē debet, ne mentē per superbiam eleuet: & suscipi debet, ut celestia quæ doctor loquitur, subiecti uenerent. Grauius ergo onus de honore nascitur: quia electus pastor magna animi uirtute ferre potest, ut despiciat illud in se, quod pro Deo recipit in se: ut uidelicet talis pro Deo sit, sed sibi talis nō sit, & semetipsum abneget, & non abneget: ut sit quod est pro Deo, & quod est pro semetipso, nō sit. Honor itaq; oblati à subiecto suscipit ut prædicatione cōmendetur. Honorē quoq; oblatum prædicator despiciat: quia non extollitur quod honoratur, sed gaudet quod uerbi Dei ministerium cōmendetur. Hoc autē quā difficile agatur, cogitando melius quā loquendo cōprehenditur. Nam infirmis mētibus impossibile est onus altiorū fortiter ferre, & oblati honoris reuerentiā mentis uirtute disponere, ut inter eiusdem honoris obsequia, de profectu subditorū gaudere sciat, & pro reuerentiā sua tumere nesciat. Quia ergo electi uiri displicere Deo nolunt, prælationis officium suscipere uocati refugiunt. Sed & eandem fugam ministerij ad uirtutem humilitatis habent, non ad fastantia dignitatis. Nam quantū possunt fugiūt, sed si à Domino prouisi sunt, delitescere nequaquā possunt. Quare & idem Saul domi absconditur, sed

Domino

Domino pandente monstratur: quia electi uiri exterioribus sanctæ Ecclesiæ ministerijs subtrahūt, sed tamen ad exteriora ministeria disponēda, Domino dispensante producuntur. Quia uerò nunc in sancta Ecclesia qui se subtrahant tantis honoribus pauci sunt, qui se ingerant multi: no tate qui se ingerunt debent: quia is qui à propheta domi absconditus dicitur, non ad spiritalē Ecclesiæ dignitatē, sed ad secularē regni gloriā querebat. Non enim in pontificē hunc quærebāt, sed regem facere uolebant. Videat ergo sacerdos qua mente fugiendū sit culmen sanctæ Ecclesiæ, si culmen seculi cōscendere tam cautē reges fugere. Sed quia sancti uiri quo instantius suscipere ordinē prælationis refugiunt, à deuotis plebibus deuotius requiruntur, sequitur: Cucurrerūt, & tulerunt eum inde.] Post hæc etiā subditur: Stetitq; in medio populi.] In medio populi stat prælatus, quando ab uniuersis subditis eius fortitudo cōspicitur. Stare nam que uirtutis est. Qui ergo bona operatur, instatē fiat. Et quia eadem bona opera exemplum minoribus præstant, in medio populi stare, non in solitudine cernitur. Quod etiam pro reuerentiā intentionis dictum esse cōuenienter accipitur. Qui enim stat reuerentiā corporis, caput in sublime tollit. Qui uerò bona publicē agit, non stat fortitudine operis, si reuerentiā non habet intentionis. In medio ergo populi stare rex dicitur, ut prælatorem sanctæ Ecclesiæ forma monstraret: quia ad exemplū subditorū bona opera debēt ostēdere, sed de eodem bono opere suscipere mundi gloriā deuitare. Sed & quantus apparere debeat subdit, atq; ait: Et altior erat omni populo ab humero & sursum.] Latē supra ostendimus, q̄ excellens magnitudo corporis in sanctis prædicatoribus designet augmentū perfectionis. In medio ergo populi sublimis aspicitur, qui in uirtutū culmine positus, à subditis non nescitur. Rectus quidē ordo electi prædicatoris est, ut ante sublimitatē Ecclesiæ culminis, culmen cōscendat uirtutis, pro honore Dei culmen obtineat gloriæ, sed maiori sublimitate fulgeat in reuelata uirtutū perfectione. Talis quidem pastor à perfectis uiris ualde prædicandus est, à minoribus cupiendus atq; diligēdus. Bene ergo subiunctū est: Et ait ad omnē populum: Certē uidetis quē elegit Dñs, q̄ nō sit ei similis in omni populo. Et clamauit cūctus populus, uiuat rex. Sequitur: Locutus est Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro. & posuit coram Domino.] De iure regio quia latē superius diximus, hoc tantum de illo memoramus: quia ad historiam non præcipitur, sed ostenditur quid acturi sint reges reprobi, quid uitaturi sint boni. A regibus quidem defendendi sunt subditi, non bonis proprijs spoliandi. Auxiliū præstare subiectis debent: agros, uineas & oliueta auferre non debent. Quod si non uitanda, sed agenda scripta hæc contendere quis uoluerit, tyrannorū ius pro eo rege scribitur, qui abiecto Domino postulat. Crudelis ergo lex regni, ultio est Dominū abijcientis populi. Non enim iniustū erat, ut agros & uineas per

Greg. tom. 2

deret, qui regnantē super se Dominū sponte perdebant. Cuncta ergo quæ contra æquitatem in hoc iure regio continentur, æqua esse cernimus: si in petendo rege quicquid populus deliquerat, cōsideramus. Nam quod magnū in diuina æquitatis examine onus legis est, si filios & filias in regis opere inuiti ponerent, quos à Dei libertate sponte tulissent? Et quid inconueniens esse cernitur, si quod ad ultimum ponitur, ipsi fierent serui hominū qui abijciebant super se regnantem Deū? Dum ergo regni lex scribitur, perpetuæ memoriæ poena traditur, qua audaces puniantur: quæ quia per Domini iusticiā lata fuerat, corā Domino reponi perhibetur. Sed fortasse ius illud aliud fuit, q̄ lex ista que scribitur. Quod si uerū est, hanc Samuel corā rege ad populū loquitur, ut rex sciat à populo quid exquirat: sciat populus quid exhibere suis regibus debeat. Quæ lex in libro scribitur, ut pro futurorū memoria reseruetur. Corā Domino ponitur, ut uenerabilis habeatur. Nos autē reges Ecclesiarū esse sanctos prædicatores diximus, quibus apertē omnia conuenire ostendimus, quæ in iure regio continentur. Hanc ergo legem Samuel ad populū loquitur, quando electus doctor fideles sanctæ Ecclesiæ instruit, qua humilitate suis præpositis debeant subiugari. In libro etiam scribitur, quando in eorū mente hæc firmiter inserit. Nam qui sic loquitur, ut audita auditores eius obliuiscant, ad populum legem dicit, sed hanc in libro non scribit. Verba ergo que doctor loquitur, in libro scribere, est auditorū suorū mentibus attentē cōmendare. Quasi scribere uolebat Dñs quæ dixerat, quando dicebat: Mementote sermonis mei quem ego dixi uobis: Nō est seruus maior domino suo. Hinc Paulus locutam regni legem in libro describens ait: Mementote præpositorū uestrorū qui uobis locuti sunt uerbu Dei, quorū intuentes exitum conuersionis, imitamini fidem. Si uerò & hic aliā legem quis esse præsignatam accipere uoluerit, illam aspiciat, quam beatus Paulus ostendit dicens: Qui Euangelium annunciat, de Euangelio uiuat: & qui altario seruit, de altario uiuat. Hæc quippe legem regni Dominus loquebatur ad populū quando dicebat: Qui recipit prophetā in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustū in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et ut arctius hanc in libro describeret, à minori uerbu roborās ait: Qui dederit uni ex minimis meis calicē aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, nō perdet mercedem suam. sequitur: Dimisit Samuel omnē populum singulos in domum suā, sed Saul abijt in domum suā in Gabaa, & abijt cum eo pars exercitus, quorū tetigit Deus corda. Filij uerò Bebial dixerunt: Nunquid saluare nos poterit iste? Et despexerunt eum.] Si simplex historia quæritur, quid unq; planius dici potuit? Sed si uim uerborū singulorū attendimus, magna sunt quæ in hac simplicitate uerborum clauduntur. Nam populus in domum suam dimissus asseritur, rex autem in domum non esse dimissus, sed abijisse perhibetur. Separatim quoque de domibus populi, & de domo

Qq 3 regis

10. 15

Heb. 13

1. Cor. 9

Matt. 10

regis dicitur: quia populus refertur dimissus in domum suam, & rex abiisse in suam. Prius tamen populus dimissus est, q̄ abiret rex. De abeunte etiam populo caute signatur, & non simul, sed singuli abiisse in domum suam referunt. De ijs uero qui regē secuti sunt, non dicitur: Abiit pars exercitus, singuli post regē: sed, Abiit cum eo pars exercitus. Ad extremū uerō qui regē sequunt, eorū corda à Deo tacta referuntur: qui regē spernunt, Belial filij nominantur. Hic profectō modus dicendi non simplex, sed ualde ei subtilis est qui cōsiderare nouit, non quod simpliciter foris sonat, sed quod sapienter intus insinuat. Quid est ergo q̄ rex in domum suam abire, populus uerō dimitti dicitur? Sed regem Ecclesię pastorē, populos subiectos designare ostendimus. Ire autē liberi est, dimitti eius qui retineri potest. Rex ergo abire dicitur, ut in persona prædicatoris libertas animi prædicet. Abire quippe doctores possunt cum uolunt, & redire: quia fortes sunt in bono opere, sapientes in interna dispositione. Veniunt quippe, quando ad subditos exeunt, aut exemplo boni operis, aut uerbo prædicationis. Abeunt autem, quando ad mentis secretum redeunt, & quod foris acturi sunt, intus disponunt. In qua nimirū consideratione quia quotidie permant, quasi intra domū latent. Abire ergo in domū suam rex dicit: quia prædicator æternæ uitæ operatione probatus, sapientiæ doctrina securus, liber ad operā potest egredi, & ad cōsilia mentis intrare. Populus autē in domū sua dimittit: quia fideles subiecti nō sunt liberi ad disponenda quæ uolunt, sed ad ea quæ iubentur. Quasi tenti quidē dimittuntur, dum iussa præcipiuntur agere: præsumere non iussa, deuitare. Et quia ad opera diuersa mittuntur, in suam domū eorū unusquisq̄ dimittitur. Vt enim ea quæ nobis præcipiunt, bene perficiamus, priusq̄ appareamus in opere, intus recondimur in interna consideratione. Reges ergo nostri nos singulos in domū nostrā dimittunt: quia ad ea quæ nobis iniungunt, nos per secretam mentis dispositionē ire præcipiunt. Bene quidē ipsi præcipiunt, sed si operationis nostræ modum negligimus prauiderē, quæ bene præcepta sunt, incōsultamente dissipamus. Singuli ergo in domū suam redeunt, quando unusquisq̄ fidelis subditus opus obedientiæ quod proponit, consilio mentis disponendo prauent. Quia uerō electo rege in domū suā ante populus dimissus q̄ rex abiisse asseritur, potest in hoc aliud designari. Qui enim regem excipiunt, in domū suā uadunt, quādo se unusquisq̄ subiectus cōsiderando præparat, ut ei quē præesse sibi petijt, fidelē obedientiā impēdat. In hoc ergo loco non est imperata cōsiderare, sed imperandis intima se dispositione subternere. Regi quoq̄ in domū suā abire, est ut discretē paratis imperet cōsiderare. Alia ergo est domus regis, alia populi subiecti: quia alta illi mente subditorum itinera disponenda considerant, isti prælatorū imperia exequi per intimi propositi robur parāt. Vnde & domus regis in Gabaa sita perhibetur. Gabaa quippe sublimis dicit. Domus ergo regis in Gabaa est

se ostenditur: quia electus doctor non ima & terrena cogitando incolere, sed alta & cœlestia meditari studet. Vnde & bene pars exercitus cum eo ire in Gabaa dicitur: quia ij qui contra diabolu fortes sunt, electū pastorē suum ad uirtutū alta proficiunt. Pars ergo exercitus ire cum rege dicitur: quia in sancta Ecclesia pleriq̄ fideles sunt, qui prælati suis humiliter obedire sciūt, alta cogitare nesciunt. Sciunt quidē imperata perficere, nesciunt alijs imperanda prauiderē. Quasi enim huius partim milites memorabat Paulus, cum Colossensibus scriberet, dicens: Salutem uos Aristarchus cōcaptiuus meus, & Marcus cōsobrinus Barnabæ, & Ioannes qui dicitur Iustus, qui sunt ex circūcisione, ij soli sunt adiutores mei in regno Dei. Item Romanos alloquens ait: Salutate Priscā & Aquilā adiutores meos. Et post pauca: Salutem uos Timotheus adiutor meus, & Lucas & Iason. Adiutores quippe suos discipulos uocauit: quia ordine minores erāt, sed laboris participes: obediētē humilitate Apostolo subiecti erāt, sed dum cū eo æterni regni gloriā prædicarēt, cū eo pariter ueritatē defenderent, infidelibus obliterēt, illas persecutiōes fortiter sustinerēt, quasi in bello Dei milites regis erāt. Cū rege in Gabaa pars exercitus ire dicit: quia perfecti discipuli in alta dispositione sanctę Ecclesię magistrorū suorū coadiutores sunt: auxilia quæ possunt, per altitudinē uirtutis ferūt, sed eis quos adiuuant, per humilitatē seruiunt. Et quia hoc non nisi illi possunt, qui Spiritus sancti gratia pręuēti sunt, cū pars exercitus ire cū rege dicit, bene subiungit: Quorū Deus tetigit corda. Quia enim digito tagere solemus, Deus corda sanctorum tagit, quādo eis Spiritus sancti gratiā tribuit. Et eius tactum sentiunt: quia recepto internæ uirtutis munere à carnalitatis suæ debilitate cōmouent. Qui protinus cœlestis exercitus milites fiunt: quia per uirtutem sancti Spiritus infirma deserunt, & ad agenda fortia in Christi bello præparant. Quia uerō intra sanctā Ecclesiā quidā prælatos suos despiciere non uerent, audiunt: quia qui regē despiciūt, Belial filij dicunt. Per superbię quidē uitū in illius imitatione generant, de quo scriptū est: Omne sublime uidet, & ipse est caput super omnes filios superbiæ. Qui apte superborū mores insinuat, quia dicunt: Nunquid iste saluare nos poterit? Sancti etenim uiri quia præsentia despiciūt, æterna inquirūt, contemptū mundi quem in mente retinēt, proferunt etiam in exteriori cōuersatione: intus uenerabiles sunt, foris despiciabiles uident. Superbi ergo quia illud solū quod in sanctis foris despici potest aspiciunt, illud uerō quod ualde uenerandū est, cerne re nō merent, dicūt: Nūquid iste saluare nos poterit? Quasi despiciēdo interrogēt: A tam paruo tam grādia sperāda sunt? Ille tam paruus, nos tam magnos, tam debiles tam fortes saluare posse credēdus est? Nā quid est aliud q̄ dicit Ille & nos, nisi q̄ superbi & arrogātes inspicientes alios semper paruos & debiles esse credunt, se autē magnos, fortes atq̄ sapientes. Merito igitur Belial filij dicunt: quia dū superbiēdo se extollūt, illi se conformant, qui

Col. 4

Rom. 16

Job 41

Rom. 13

1. Pet. 2

qui eodem modo cecidisse de cœlo dicitur. De quibus etiam regem despicientibus dicitur: Et non attulere ei munera. Si ad literam ista discutimus, hoc profectō insinuant: quia & terrarum domini, & spirituales sanctę Ecclesię prælati exterioribus officijs honorandi sunt. Vnde & beatus Paulus apostolus elatos Romanos alloquitur, dicens: Reddite omnibus debita, cui tributum tributum, cui uectigal uectigal. Hinc Apostolorum princeps exhortans ait: Subiecti estote omni humane creature, siue regi tanquam præcellentī, siue ducibus tanquam ab eo missis. Spiritualia uerō munera rectoribus nostris tribuimus, quando debitam eis honoris reuerentiam offerimus, & ea quæ præcipiunt cum magna deuotiōe seruamus. Magna enim munera sunt reuerentia honoris, & humilitas subiectionis: quia dum rectoribus nostris & intus per humilitatem subdimur, & per exteriora obsequia foris honoris reuerentiam exhibemus, munus eis unum præbemus à corpore, aliud à corde. Vt ergo superborū typum insinuet propheta, non dicit: Non attulere ei munus: sed, Non attulere ei munera: quia dum electos prædicatores despiciunt, eis utiq̄ honorē à corpore offerre dedignantur, & humilitatē à corde: sed cum electi prædicatores subditorū culpam agnoscut, aliquando eam statim corrigere increpando gestiunt, aliquando hanc se nosse dissimulat, ut ad eam delendam congruum tempus quærant. Vnde & de eodem profecto rege protinus subdit: Ille uerō dissimulabat se audire. Subditorum quidem prauitatem audit, qui noscitur, sed audit, & non respondit, imò se audire dissimulat: quia pleriq̄ causa exigente, nota subditorum superbiam incorrupta deseruit, ut opportuniore tempore quasi cognita feriat. Quā profectō Ecclesiasticę censurę discretionem, bene in hoc ipso Israelis rege agnoscimus, si regni tempora & acta diuersè uideamus. Nam rudis adhuc & nouiter ordinatus, dissimulare se audire despicientium uerba dicitur, sed confirmato regno super Israel ad dexterā & sinistram pugnare, & quocunq̄ se uertebat superare perhibetur. Culpa ergo, quæ feriri digna seueritate non potest, dissimulanda, nō exponēda est: quia audacius à subiectis delinquitur, si prælatorū infirmitas agnoscat. Hęc in quarto huius operis libro disputata sufficiant, ut per loquendi principiu ad exponenda quæ restant, studium renouemus.

INCIPIT LIBER QUINTVS.

CAP. I.

Vm sacrę huius historię profunditatem asserere in istius operis præfatione uoluissē, in eo potissimū uideri posse asserui, quod scripta fuerit à prophetis. Ipsi quidem mystica dicere non solum uerbis, sed etiam rebus consueuerant: plana proferre, sed alta signare. Quia enim per eos Spiritus sanctus loquebatur, & planum erat, quod ipsi uelut homines dicebant: sed profundum, & mysticum: quia locutionem hominibus summus & incircumscriptus Spiritus suggere-

bat. Qui ergo prophetam Samuelem loquentem exponimus, tanto maiori studio indigemus, quanto ipse in Spiritus sancti gratia sublimiter assumptus, exteriora dixit, sed interiora uidit. Carnalia pleriq̄ asseruit: sed intima & spiritualia signauit. Sed quia humano studio ad diuina peruenire impossibile est, nō est nobis confidendū de uiribus proprijs, sed de dignatiōe Spiritus sancti, qui à redemptore missus repleuit orbē terrarū, & hoc quod cōtinet omnia, in omnib. iam scientiā habet uocis. Quid ergo iā idē propheta de inceptis Israelitarū gestis exequat audiamus. Et factū est (inquit) quāsi post mensem, ascendit Naas Ammonites, & pugnare cepit aduersus Iabes Galaad. Dixerunt omnes uiri Iabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & seruiemus tibi. Et respōdit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriā uobiscum fœdus ut erua omniū uestrū oculos dextros, ponamq̄ uos opprobriū in uniuerso Israel. Si historia queritur, nisi planius dici, nihil facilius potest intelligi. Si uerō spiritum sequi uolumus, Paulum prius loquentē audiamus, qui uetera intuens, ait: Omnia in figura cōtingebant illis, scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorū deueniunt. Esse etiā spiritu alia bella insinuat, dicēs: Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinē, sed aduersus principes & potestates, aduersus spiritualia nequitie in cœlestibus. Cum ergo Naas ascendere, & pugnare cōtra Iabes Galaad dicit, interiora uitiorū prælia designantur. Quibus nimirū uerbis sacrę historię processus ostenditur, ut nouo regi noua bella mouerentur: quæ dum bene conficeret, strenuitatis suæ gloriā demonstraret. Quis est ergo iste Naas Ammonites, quæ est Iabes Galaad? Sed Naas interpretatur serpens, Iabes exsiccata. De serpente autem in Genesi dicitur: quia callidior erat cunctis animantibus. Cuius profectō serpentis similitudinē si in uitjs querit, quid similius q̄ uolentū gastrimargiæ, id est gulæ motū inuenimus? Luxuriæ quidem motus, furti crimen, turpis lucri appetitus, iræ impetus, amaritudo secularis tristitiæ, desidia acedix, appetitus uanæ gloriæ, tumor superbiæ aperte detestabilis est. gulæ uerō uitium tanto est fraudulentius, quanto & occultius: quia & quasi necessarium suggerit cibum corpori, sed dum abundanter carnem reficit, luxurię gladium in mentem mergit. Suadet quod peccatum non est, sed unde comestio quasi nō peccatū recipitur, inde peccato luxurię anima subiugatur. Vnde & in paradiso ad mulierē gulæ uitio decipiendam, serpens uenisse ostenditur, qui aliud suggereret, aliud obtineret: ut dum comedēda ostenderet, improuisam mortem propinaret. Serpens ergo iste gulæ designat auaritatem: quia & respectu iustæ necessitatis reperit, & uirus impiæ delectationis spargit. Bene etiā Ammonites dicit, qui populus mœroris interpretatur: quia latū uides quod suadet, sed ualde luctuosum erit in æterna damnatione. Populus autē dicitur: quia gulosi quicq̄ sollicitudine uētris innumerabiliū curarū frequentia deprimuntur. Qui ad Iabes Galaad ascendit:

Supra 1

Cap. 11

1. Cor. 10

Eph. 6

Gen. 3

Gen. 3

quia in alta abstinentia uirtute posita iustorum cor
 pora ad ciborum concupiscentiam precipitare ap-
 petit. Exsiccata quidem recte caro dicitur, quae hu-
 more pinguedinis non grauat. Ad eos quidem
 Naas ascendit, quos exsiccatos uidet: quia illis gra-
 uiora bella gulae spiritus ingerit, quos attenuatos
 ieiunij agnoscit. Bene autem pugnare coepisse Naas
 dicitur: quia sancti uiri gulae suggestionem non ha-
 bent in foedere amicitiae, sed in pugnae contrarie-
 tate. Abstinentes enim quasi cum serpente pugnant,
 quando gulae appetitum magna uirtute deprimunt,
 ut ueneno luxuriae non inficiantur. Pugnare quidem
 gulae, est esurientia abstinentium corpora ad inor-
 dinatam uentris repletionem prouocare. Sed per-
 fectos uiros gulae appetitus tentare potest, supe-
 rare non potest. Bene ergo pugnare coepisse con-
 tra exsiccata dicitur, non uicisse: quia electi uiri de-
 sideriorum carnalium impetum sentiunt, sed eis-
 dem desiderijs sciunt uirtute mentis obistere, sci-
 unt necessaria per discretionem prouidere. Sciunt
 quidem gulae impetum ferociter insurgentem de-
 primere, sciunt necessitati corporis alimenta iusta
 praestare. Hinc namque doctor egregius dicit: Scio
 manducare & esurire. Manducare quidem & esurire
 nouit, qui & corpus moderate reficit, & ad im-
 moderata ciborum perceptionem suggerenti gulae ui-
 tio non consentit. Quare & ad Naas respondentes
 dicunt: Habeto nos foederatos, & seruiemus tibi.
 Foedus quippe a gula petunt, qui uellent carnem
 pro uoto reficere, si in carne nulla possent incita-
 menta sentire luxuriae. Quasi dicitur: Nos dabimus
 quod tibi iustum est, ut tu nobis non inferas quod ius-
 tum non est. Iustum quidem est, ut reficiatur corpus: sed
 iniquum ualde est, ut refecta caro per ardorem libi-
 dinis ad contumeliam spiritus exciteetur. Foedus ergo
 expetimus, cum sic fauere carni ad ciborum perce-
 ptionem uolumus, ut a carne nulla luxuriae mala sen-
 tiamus. Sed hoc profecto uelle possumus, obtine-
 re non possumus: quia nimirum nos iustam refectio-
 nem quasi tributum carni offerimus, sed a carne no-
 bis nulla pacis bona promittuntur. Nam cum au-
 ditum mentis ad uitiorum responsa bene dirigimus,
 hoc profecto in gulae uoce cognoscimus: quia si
 carnem impinguemus, per excrecentem concupi-
 scentiam cordis caecitate percussimur. Quare & idem
 Naas dicit: In hoc feriatis uobiscum foedus, ut eruam
 omnium uestrum oculos dextros. Dexter oculus
 noster est intuitus aeternae claritatis, sinister uero
 oculus est concupiscentia carnalis. Dexter ergo
 oculus eruitur, quando mens ea caecitate percuti-
 tur, ut ultra ad uidentia caelestia non aperiat. Erui-
 tur quidem oculus, quando a mente reprobata sic
 lumen euellit, ut radix ei nulla remaneat, de qua
 rediit lumen erumpat. Naas ergo dextros ocu-
 los foederatorum suorum eruit, quando gula sic deu-
 ctis abstinentibus prauelet, ut carnalia sola cupi-
 ant, & ultra quae solebant amare non attendant. Et
 quia quisquis in hac uita proijcitur, in futura coram
 angelis, & electis hominibus condemnatur, subiun-
 git: Ponamque uos opprobrium in uniuerso Israel. Tunc
 quippe reprobi in uniuerso Israel opprobrium

Philip. 4

ponuntur, quando in extremo examine, coram ele-
 ctis omnibus de perpetratis iniquitatibus erube-
 scunt. Vel in opprobrium in hac uita ponuntur:
 quia dum ipsi obcaecato corde mala audacter per-
 petrant, sancti uiri pro eorum culpis erubescunt.
 Sed qui turpes uideri auulsiis dextris oculis dedi-
 gnantur, attendat quod sequitur: Et dixerunt ad
 eum habitatores labes: Cede nobis septem dies,
 ut mittamus nuncios ad terminos Israel: & si non
 fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te. Qui
 sunt habitatores labes, id est exsiccata, nisi qui ca-
 stigationem extenuatae carnis in longo habent usu
 uirtutis: Nam plerique resistere gulae incipiunt, sed
 dum fatigari abstinentiae labore inchoat, ad usum
 se consuetae gulositatis inclinant. Velut enim ur-
 bem labes ingredi, & effici eius ciues appetunt:
 sed dum exsiccata & esurientis carnis cruciatum
 non perferunt, fieri eius habitatores nequaquam pos-
 sunt. Labes ergo inhabitant, qui attenuationem cor-
 poris per uigorem mentis in ius habent possessio-
 nis: & uelut exsiccatae mures ambunt, dum per id
 quod corpus extenuant, ab ignitis luxuriae iaculis
 protegunt. Qui cum ualidissimis insurgentibus gu-
 lae stimulis fatigant, septem diebus inducias expe-
 tunt: in quibus si auxilia desunt, ad Naas egredian-
 tur. Sed hoc Ammonitarum bellum melius exponi-
 mus si in eo deprehensa carnis infirmitate intrea-
 mur, & sagacitatem eruditae mentis. Hanc quoque
 clarius uidemus, si quod contrarium est, in stultis in-
 firmis subtilius attendamus. Nam quidam intra san-
 ctam Ecclesiam deuoti per desiderium sunt, sed con-
 sueta uitiorum debilitate remissi. Possunt quidem bo-
 na proponere, sed quia exequi quod proponunt,
 nequeunt, & a praesenti concupiscentia superan-
 tur, & bonum quod in praesenti deserunt, in uicino
 tempore se recuperare posse confidunt. Saepem
 uero ieiunare disponunt: sed cum consueta gula ui-
 cantur, eo die manducandum iudicant, in futuro
 ieiunandum. Cumque gulae feritas semper eis praesens
 sit, praesens & desiderium futurae bonitatis, hoc
 serpentis fraude agit, ut bonum quod proponit,
 non inueniatur. Cras enim quod semper promit-
 titur, nunquam reperitur. Sed quia hoc ab illis agi-
 tur, quorum mens debilis est, caro fortis: uideamus
 qualiter serpenti illudant illi, quorum mens for-
 tis est, caro autem infirma. Nam de eodem serpen-
 te Psalmista ad Dominum dicit: Draco iste, quem
 formasti, ad illudendum ei: nunquam conuenien-
 tius uincitur, quam cum eius uersutia pia fraude
 superatur. Unde & sapientiae suae astutiam beato
 lob redemptor impropere, ait: In oculis quasi
 hamo capies eum. In oculis quippe quasi hamo
 serpentem cepit, qui ei carnem exhibuit, diuini-
 tatem caelauit: & dum cepit ille quod appetiit, eo
 tentus & peremptus est, quod non uidit. Sancti
 ergo uiri, ut hosti illudant, rigorem conuersatio-
 nis in praesenti uirtute habent: pro illusione infir-
 mitatis, carni commodum quoddam in futuro
 promittunt. Nam saepe ingentia sunt, quae agunt,
 sed pro infirmitate carnis semper agere dura & as-
 pera promittere non praesumunt. Tanto quidem
 facilius

Psal. 103

Job 40

facilius eadem dura sustinent, quanto eorum onera
 sibi inesse in perpetua promissione non uident.
 Sed dum optime uiuunt, & quotidie proficere, &
 non deficere conantur: illud carnis licitum blan-
 dimentum, de quo desperare non possunt, sem-
 per carni in futura aestimatione promittunt: sed ei
 coepte afflictionis dolorem infligere nequaquam
 desinunt. Per id ergo quod in appetitu suo spes
 carni relinquatur, quasi ad futurum bonum eius-
 dem carnis sui aduentus praesentiam spiritus pol-
 licetur. Sed quia solitum continentiae rigorem de-
 sciendo non deserit, promissum uoluptatis caro
 habet in futuro, & electa mens uirtutis robur in
 praesenti. Quo in loco notandum est: quia ad Naas
 egredi sub conditione promittunt, sed uerbis mo-
 nibus sine conditione muniuntur: quia abstinen-
 tes in eo etiam quod secundum carnem infirmi sunt,
 roborari per diuinam misericordiam confidunt.
 Et quia gulae uitium decipiende supplantare gesti-
 unt, dicunt: Concede nobis septem dies. Quasi
 enim a gula tempus conceditur: quando eo respe-
 ctu comprimitur, ut eius desiderijs quandoque serui-
 tur. Quo nimirum dierum spatio Naas egressum
 ad se obsessorum ciuium, ciues uero labes auxilia
 praestolantur: quia nimirum gulae appetitus de infirma
 carne reficit appetit, sed electa mens in abstinentiae
 uirtute roborari. In septem uero diebus auxilia que-
 runtur, quando contra tentamentorum tenebras
 omni luce cordis erigimur, quando aduersus pra-
 uo consilia quicquid possumus inuenimus ratione
 nostra, & lucis radios, quos in nobis non cernimus,
 de eruditione munimur aliena. Dum enim ad ro-
 bur nostrae uirtutis, perfectorum conuersationes aspi-
 cimus, quasi per septem dies auxilia defensionis in-
 uenimus. Inducias quidem petimus: quia cum Naas,
 id est serpente pugnamus: cuius quoque latentia sunt
 uenena, eo nobis subtiliora sunt quaerenda consi-
 lia. Unde & in uniuersos terminos Israel mittere
 nuncios se promittunt: quia electi uiri ad aedifica-
 tionis suae commodum, omnium uidentium Deum ex-
 ceplis adiuuantur. Sed quod dicitur, Si non est qui de-
 fendat, egrediemur ad uos: in electorum uoce non auxi-
 liorum dubitatio, sed certitudo monstrat. Quasi astu-
 tis uerbis suadenti aduersario illudentes, uerba pro-
 ferunt, quibus illi spem tribuant, & sibi fiduciam ne-
 quaquam tollant. Qui enim dicunt, Si non fuerit
 qui defendat, egrediemur ad uos: quandam exeun-
 di spem tribuunt. Sed quia illi hoc dicunt, qui de
 auxilio certi sunt, hostes suos promittendo decipi-
 unt. Sed ubi iam eadem auxilia inueniantur, expo-
 nit dicens: Venerunt ergo nuncios in Gabaa Saul,
 & locuti sunt uerba haec audiente populo, & leua-
 uit omnis populus uocem suam, & fleuit. Et ecce
 Saul ueniebat mane sequens boues de agro, & ui-
 dit plorantem populum, & ait: Quid habet populus,
 quod plorat? Gabaa (ut supra iam diximus) sub-
 blimis interpretatur. Et quia omnium electorum non
 est aequalis altitudo meritorum, in Gabaa Saul nun-
 cii uenisse perhibentur: ut spirituali significatione
 doceamur, ut cum ualidis tentamentis impellimur,
 ad praedicatorum nostrorum consilia recurramus. Sed

& flentis populi afflictione instruimur, ut frater-
 nis necessitatibus intima mentis compassione iungamur.
 Saul autem flentem populum uidit, ob quam cau-
 sam fleret interrogauit: quia electus doctor sub-
 ditorum necessitatem compatiendo suam facit, &
 hanc releuare appetit. De agro quidem uenit: quia
 a secreto sui fertilis cordis exit. Mane uero de agro
 uenit: quia in oriente sibi splendore ueri lu-
 minis subditorum causas inquirat. Et boues sequi-
 tur: quia enim ualidi affectus charitatis antecedunt.
 Quasi enim duos boues ante se habet, qui & proxi-
 mis per amoris iungit, & diuina charitate inflama-
 tur, & inde proximum ordinate diligit, quia hunc amo-
 rem Dei fortiter accendit. Quare & per Moysen
 Dominus ait: Non arabis in boue & asino. Alinus quis-
 pe est amor carnalis: quia qui portat quos amat,
 quasi forte est animal: & quia inordinate idem non
 pro Deo diligit, lasciuum. In boue ergo & asino ara-
 ri non potest: quia fructus aeternae mercedis anima
 non excollit, si puritas amoris, quo Deo coniungit,
 inordinato proximi amore polluit. Saul ergo de agro
 ueniens, boues sequitur: quia electus doctor utrumque
 affectum charitatis in frugifero corde integrum reti-
 net, ex quibus praeparare sibi aeternae retributio-
 nis fructus potest. Et mane uenit: quia cum ad sub-
 ditos exit, diem suae uirtutis aperit. Sed iam cog-
 nis necessitatibus populi, quid egerit, audiamus.
 Nam sequitur: Et narrauerunt ei uerba uirorum la-
 bes. Et insiliuit spiritus Domini in Saul, cum au-
 disse uerba haec, & iratus est furor eius nimis. Et
 assumens utrumque bouem caecidit in frustra, misitque
 in omnes terminos Israel per manus nuncios dicens:
 Quicumque non exierit, secutusque fuerit Saul
 & Samuel, sic fiet bobus eius. Quid in his uer-
 bis discimus, nisi quia sanctorum infirma, & quae ui-
 dentur carnalia, non sunt infirma & carnalia, sed
 spiritualia & robusta: Irae quippe nimietate in reli-
 giosis uiris reprehendere solemus, sed ecce Saul
 ut irasci nimis potuerit, prius in eius spiritus Domini in-
 siluit. Quam metuenda sit ergo sanctorum infirma, si
 insilientem in eos Domini spiritum cogitamus, si dum
 illos foris irascentes aspiciamus, commouentem spi-
 ritum intus pariter attendamus. Quoties ergo ma-
 iorum zelo corrigimur, sub eorum indignatione
 uehementer possumus pauere: si eorum impetum
 motum sancti Spiritus credimus. Et quia Saul ut-
 rumque bouem in frustra caecidit, in omnes terminos Isra-
 el misit, minas protulit, sic omnium bobus fieret,
 qui se & Samuel sequi nolissent: quid aliud insi-
 nuat, nisi quia pigriores quique ad auxilia praeben-
 da proximis, non solum inuitati, sed cogendi sunt?
 Unde & statim subiunctum est: Inuasit ergo timor
 Domini populum, & egressi sunt, quasi uir unus. Quia
 enim proximos sicut nos ipsos diligere iube-
 mur, recto ordine eis auxilia praebemus, quando
 ad haec exhibenda non timore cogimur, sed amore
 prouocamur. Cum uero nos effectum huius debi-
 ti amoris perdimus, ad praedicatorum nostrorum
 zelum pertinet, ut in fratrum auxilia ex timore con-
 surgamus. Bene ergo dicitur, Inuasit timor Domini po-
 pulum, & egressi sunt quasi uir unus: quia plerumque
 sumus

Deut. 22

sumus in amore proximorum tepidi, sed praelatorum nostrorum minus erigimur ad statum deuotionis, & ex timore boni opus aggredimur, sed ex initio timoris ad uinculum perducimur magnae charitatis. Vnde & bene timor inualisse populum dicitur, sed quasi uir unus omnes egressi perhibentur. Quali uir quippe unus plures non possunt egredi, nisi qui ad parem conscendunt unitate dilectionis. Hinc namque & de perfectis discipulis redemptoris dicitur: Erat illis cor unum, & anima una. sequitur: Et recensuit eos in Bezehe, fueruntque filiorum Israel trecenta milia, uirorum autem Iuda triginta milia. Prius dicuntur filij Israel egressi, deinde a Saul recensiti: quia electus praedicator cum contra occultos hostes mouere subiectorum suorum militiam setat, prius eorum forte propositum aspiciat, deinde eos in numero bellatorum ponit. Quali enim intus sumus, & recenseri non possumus, quandiu uirtus nostrae mentis nostris pastoribus occultat. Et cum egredimur recensemur: quia cum mentium nostrarum eis fortitudinem pandimus, nos iam habere socios in spiritali pugna confidunt. Sed cum infirmas mentes ad propositum boni operis erigere appetunt, non solum maiorum doctrinis nos erudire conantur, sed etiam minorum electorum exemplis accendere. Bene ergo filiorum Israel trecenta milia, uirorum autem Iuda triginta milia recensita fuisse perhibentur. Tricentarius quippe numerus ad rectitudinem fidei, & studium pertinet bonae operationis: quia nulla sunt praeccepta legis, si ad contemplationem non tendunt summam trinitatis. Aptae ergo uiri Iuda dicuntur, qui triginta milibus continentur: quia confessionem habent rectae fidei, & robur bonae operationis. Patres autem nostri eiusdem fidei atque operationis fuere, sed in contemplatione diuinitatis, quo longe altius quam nos profecerant, eo & opera fidei fortiora exhibebant. Quare etiam filiorum Israel trecenta milia recensentur. Triginta quidem a tribus & decem in triginta ueniunt: sed in tricenario numero tam denarius quam ternarius simplex est. sed ut usque ad trecentos numeremus, & denarium trices, tricentarium decies multiplicamus: quia & si magna est contemplatio, magna sunt opera subiectae plebis, illa tamen quae praecesserunt in patribus nostris incomparabilia fuerunt. Velut enim denarius noster numerus decies in illorum perfectione glomeratur, dum eorum perfectioni ualde nostra submittuntur. Triginta ergo milia uirorum Iuda, & trecenta filiorum Israel nobiscum recensita, ad pugnam contra Naas praedicatores ducunt: si cum adiutare tentatos abstinentes subditos uolunt, & fortissimorum patrum eis eximia facta proponunt, & minorum. Israel quidem dicitur uidens Deum, siue in quo est Deus. Quod profecto nomen infirmo adhuc, aut imperito non conuenit. Quotquot perfectos uiros in afflictione carnis, & contemplatione mentis proferimus, serpentem Naas tot armatis elidimus. Sed iam obsecros, quibus uerbis regis exercitus confortet, audiamus: Et dixerunt illi qui uenerunt: Sic dicetis uiris, qui sunt labe Galaad. Cras erit uobis salus cum incaluerit sol. Tale fortasse

est illud, quod nobis sapientis illius consilio dicitur: Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum cito non deferas. Locus uniuscuiusque electi est situs bonae conuersationis. Quando autem per mittitur, impugnans spiritus potestatem habere potest: quia impugnare electorum corda nullatenus possit, nisi hoc dispensatio diuina permitteret. Praecipit ergo, ut locum nostrum non deferamus: quia si inter tentationum breues tenebras fortes sumus, cito diuina lux aderit, in cuius aduentu tenebrarum uirtus euanescit. Bene ergo dicitur: Cras enim cum incaluerit sol, erit uobis salus. Sanctorum praedicatorum exhortatio dies est: quia dum tentata minorum corda tangit, ad spem uictoriae erigit. Sed haec nox sequitur: quia etsi diuina auxilia sperantur, adhuc tamen irruentes desideriorum carnalium tenebrae non discedunt. Quis est ergo dies crastinus, nisi diuina uisitatio aduentus? Crastinus enim dies dicitur: quia tentatis electis, diuini auxilij splendor ualde uicinus est. Vnde & per prophetam Dominus dicit: Ego Deus de uicino, & non Deus de longe. Hinc Psalmista dicit: Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum in ueritate. Hinc item ipse Dominus re promittit, dicens: Antequam me inuocetis, dicam: Ecce adsum. Dies ergo primus lux praedicationis, crastinus diuinae gratiae est. Sed notandum quia dixit, Cum incaluerit sol: ut diei claritas obscuritatem sensus illuminet, & calor solis accendat amorem cordis, ut mens bonum quod cupiat, per lucem uideat, & quod uidet, per calorem mentis concupiscat. Geminum quippe hoc mentis remedium, contra duplicem diaboli bellum exhibet. Nam malignus spiritus ut mentes electorum tentando superet, prius tenebras cogitationum malarum obijcit, deinde concupiscentiarum flammam accendit: quia nisi prius mentem caecauerit, ad prauiatatem concupiscentiae non impellit. Electa uero mens dum tentari permittitur, eius status in utroque turbatur: quia in tantum concupiscentiarum molestias sentire potest, in quantum permittente Deo cogitationum tenebras abijcere a se non potest. Sed quia a Deo tentari permittitur, in aduentu eius gratiae, ab utroque malo releuatur: dum contra tenebras lucem accipit, & per calorem aduentantis spiritus, abijcit frigus mentis. Incipit enim uidere coelestia, qui leuare mentem a carnalibus non ualebat, & quae amanter aspiciat, ardentem cupit. Bene ergo dicitur: Cras erit uobis salus cum incaluerit sol: quia si ualidas antiqui hostis impugnationes uiriliter ferimus, diuinae gratiae celeritate subleuamur ad lucem cordis, & uirtutem magnae charitatis. Et quia hoc sanctorum praedicatorum consilium electa subditorum corda gratatim excipiunt, sequitur: Venerunt ergo nuncij, & annunciarunt uiris labe. Qui laetati sunt. Sed etiam promissio sibi auxilio, quid Ammonitis respondeant audiamus. Nam sequitur: Et dixerunt: Mane exibimus ad uos, & facietis nobis omne, quod placuerit uobis. Hoc profecto quia illi dicunt, qui iam de uicino auxilio securi sunt, quandam spem hostibus tribuunt, quos promittendo illudunt. Voce quidem debilitate simulatur, sed fortitudinem promissum

Eccle. 10

Psal. 144

promissum auxilium intus seruant. Aliud ergo promittunt, aliud credunt. Qui enim dicebant: Cras exibimus ad uos, & facietis nobis omne quod placuerit uobis: hoc dabant hostibus credere, quod sic se in eorum manibus traderent, ut facere de eis possent quaecumque uoluissent. Sed qui in die sequente uenturum regem in suum auxilium nouerant, exire cum eo non ad hostium manus, sed ad interfectionem cogitabant. Secundum spirituale uero sensum serpenti Naas, id est gulae concupiscentiae, in die suo nostrum exitum promittimus, sed nos in die nostro eius acies debellamus. Dies quidem eius est delectatio corporis saturitatis. Qui enim proponit uentrem pro uoto replere, quasi diem primum concupiscentiae dedicat, & tamen adhuc intus est: quia quandam lucem delectationis proposuit, quam operando non uidit. Cras ergo exiit, qui hoc latet quod carni promissum, & operando, & delectando exhibuit. Sed sancti uiri (ut superius dixi) gulae illudunt: quia cum ab eius appetitu desperare in perpetuum nequeunt, illud quod promittunt & non sumunt, quasi in futura luce delectationis re promittunt. Coacti quidem sunt foris nimia fragilitate carnis, & intus induti robore magnae charitatis. Per illud quidem quia appetitibus renunciare nequeunt, quasi exteriori uoce promittunt, quod in intentione non habent. Per illud uero quia de diuino securi sunt, aliud agere proponunt, quam loquuntur infirmitatis uoce. In die igitur suo ad Naas exiit: quia ad oppugnandum gulae concupiscentiam, per lucem superni auxilij progrediuntur, & uisitati superna gratia, iam contra omnem carnis impetum fortes sunt, qui derelicti ad modicum, eius impugnamta timuere. Qui profecto diuinae gratiae splendor quia profecto per ora praedicatorum aliquando minoribus sanctae Ecclesiae membris infunditur, sequitur: Et factum est cum uenisset dies crastinus, constituit Saul populum in tres partes, & ingressus est media castra in uigilia matutina, & percussit Ammon usque dum calefceret sol. In partes quidem diuidit populum, ut serpentem Naas non una acie feriamus. Et quidem in tres partes diuiditur, ut sacrae abstinentiae fructus & dignitas ostendatur: quia ad eam, quam manducando perdidimus, sanctae trinitatis contemplationem ieiunando reuocamur. Hinc est enim quod legis, & prophetiae, & Euangelij ieiunia commendantur. Nam Moyses ut legem percipere mereretur, bis quadraginta dierum numero ieiunauit. Helias ut Iezabel manus euaderet, quadraginta diebus in unius cibi fortitudine ad Oreb Dei montem peruenit. Dominus ac redemptor noster Iesus Christus per quadraginta dies in eremo ieiunans, nullum omnimodo cibum sumpsit. In tres ergo partes Saul populum diuidit: quia in exemplum abstinentiae legis, & prophetarum, atque Euangelij ieiunia producunt. Et ueniente die crastino, media castra doctor ingreditur: quia cum diuina gratia, quae ad docendum corda praedicatorum illuminat, auditorum etiam mentes irradiat, & ad spem uictoriae potenter leuat. In die igitur crastino doctor triumphaturus castra inimicorum ingreditur, & aperit, in eis concupiscentiarum acies potenter ferit. Et quia ipsum subditorum mentes audiendo proficiunt, in uigilia matutina rex dicit castra Ammonitarum ingredi, & usque dum dies incalcesceret, in eorum caedibus immorari. Vigilia quidem matutina in Dei aspiratione, est feruor solis in eius plenitudine. Velut enim matutina nobis lux oritur, quando tenebris tentationum depressi, lucem uirtutis ab ore praedicatorum uideri incipimus, quam sequamur. Et sol nobis incalcescit, cum per eorum uerba mens nostra succenditur, & quasi feruentis solis calore decocta, desiderijs inflammatur. Tunc quippe Ammon uehementer caeditur: quia uictorum populus de nostris sensibus effugatur. Receptor igitur qui in uigilia matutina Ammonitarum castra ingreditur, usque dum incalcescat dies ab interfectione gladium non recondat: quia tam diu debet subditorum suorum eruditioni insistere, quandiu illos aspiciat magnis interni luminis caloribus inflammari. Quo in loco notandum est: quia Naas, id est serpens Ammonitarum rex esse dicitur: ipse autem Ammon populus moeroris interpretatur. Et quia in hoc serpente gulae uitium designari diximus, cum Naas percussitur, moeroris populus debellatur: quia ex uno gulae uitio, innumera uictorum agmina ad conflictum animae producuntur. Et cum idem gulae uitium reciditur, alia multa nobis uitia subiugamus. Vnum quidem gulae uitium est, sed aculei libidinis innumerati sunt: qui praecedentem illum, quasi regem sequuntur. Qui laeta quidem suggerunt, sed ad aeterni fletus lamenta perducunt. Cum Naas ergo pugnatur, sed moeroris populus caeditur: quia cum gulam domamus, libidinum incitamenta perimuntur. Vnde bene non ipse Naas, sed Ammon subiectus sibi, id est populus interfectus asseritur: quia appetitus comestionis restringendus, non extinguendus est. Sed bene nunquam restringitur, si subsequens moeroris populus, id est turpes motus libidinum non necantur. Contra Naas ergo nobis principale certamen est: quia cum iste superatur, Ammon interficitur: quia libido tunc bene caeditur, si eius principale initium subiugatur. Sed profectus praedictae quousque procedat, latenter ostenditur per ea quae subsequuntur. Nam dicitur: Reliqui uero dispersi sunt, ita ut nec relinquerent duo pariter. Probatio uerae abstinentiae non est in attenuatione corporis, sed in perfectione castitatis. Nam bene serpens atteritur, si sic gula restringitur, ut libidinosi motus corporis omnis uiolentia minuat. Nam motus illicitus carni, quandiu ipsa caro est, tolli non potest, uiolentia mouendi tolli potest. Non quidem tolli potest carni, quod lex carnis membra non moueat: sed tamen tolli potest carni uiolentia motiois, ut relinquat ei motus, sed eidem motui omnis delectationis obscenitas auferat, & simplex motus ille sit, in quo aliqua libidinis turpitudine non fit. Bene ergo alij in fuga uersi perhibentur: quia cum abstinentes quosque diuina gratia profectum remunerat, a corporalibus eorum motibus omnium obscenitatum aculeos tollit: sed eis ipsos motus naturales deserit, ut teterat semper possint, uincuntque possint:

tiarum acies potenter ferit. Et quia ipsum subditorum mentes audiendo proficiunt, in uigilia matutina rex dicit castra Ammonitarum ingredi, & usque dum dies incalcesceret, in eorum caedibus immorari. Vigilia quidem matutina in Dei aspiratione, est feruor solis in eius plenitudine. Velut enim matutina nobis lux oritur, quando tenebris tentationum depressi, lucem uirtutis ab ore praedicatorum uideri incipimus, quam sequamur. Et sol nobis incalcescit, cum per eorum uerba mens nostra succenditur, & quasi feruentis solis calore decocta, desiderijs inflammatur. Tunc quippe Ammon uehementer caeditur: quia uictorum populus de nostris sensibus effugatur. Receptor igitur qui in uigilia matutina Ammonitarum castra ingreditur, usque dum incalcescat dies ab interfectione gladium non recondat: quia tam diu debet subditorum suorum eruditioni insistere, quandiu illos aspiciat magnis interni luminis caloribus inflammari. Quo in loco notandum est: quia Naas, id est serpens Ammonitarum rex esse dicitur: ipse autem Ammon populus moeroris interpretatur. Et quia in hoc serpente gulae uitium designari diximus, cum Naas percussitur, moeroris populus debellatur: quia ex uno gulae uitio, innumera uictorum agmina ad conflictum animae producuntur. Et cum idem gulae uitium reciditur, alia multa nobis uitia subiugamus. Vnum quidem gulae uitium est, sed aculei libidinis innumerati sunt: qui praecedentem illum, quasi regem sequuntur. Qui laeta quidem suggerunt, sed ad aeterni fletus lamenta perducunt. Cum Naas ergo pugnatur, sed moeroris populus caeditur: quia cum gulam domamus, libidinum incitamenta perimuntur. Vnde bene non ipse Naas, sed Ammon subiectus sibi, id est populus interfectus asseritur: quia appetitus comestionis restringendus, non extinguendus est. Sed bene nunquam restringitur, si subsequens moeroris populus, id est turpes motus libidinum non necantur. Contra Naas ergo nobis principale certamen est: quia cum iste superatur, Ammon interficitur: quia libido tunc bene caeditur, si eius principale initium subiugatur. Sed profectus praedictae quousque procedat, latenter ostenditur per ea quae subsequuntur. Nam dicitur: Reliqui uero dispersi sunt, ita ut nec relinquerent duo pariter. Probatio uerae abstinentiae non est in attenuatione corporis, sed in perfectione castitatis. Nam bene serpens atteritur, si sic gula restringitur, ut libidinosi motus corporis omnis uiolentia minuat. Nam motus illicitus carni, quandiu ipsa caro est, tolli non potest, uiolentia mouendi tolli potest. Non quidem tolli potest carni, quod lex carnis membra non moueat: sed tamen tolli potest carni uiolentia motiois, ut relinquat ei motus, sed eidem motui omnis delectationis obscenitas auferat, & simplex motus ille sit, in quo aliqua libidinis turpitudine non fit. Bene ergo alij in fuga uersi perhibentur: quia cum abstinentes quosque diuina gratia profectum remunerat, a corporalibus eorum motibus omnium obscenitatum aculeos tollit: sed eis ipsos motus naturales deserit, ut teterat semper possint, uincuntque possint:

Exo. 34

1 Reg. 19

Mat. 4

1. Cor. 9

Rom. 7

Rom. 8

possint: dum id deserit quod eis ualde displicet, sed sic debilitat quod deserit, ut praualeat uictoribus non permittat. Ammonitas quippe percussit, qui dicebat: Castigo corpus meum & seruituri subijcio, ne alijs predicans reprobis efficiat. Interfectis etiam alijs, fugitiuos interficere non poterat: quia deplorat, dicens: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae. Item quia debilitatos uidebat, qui remanserant, dicit: Nulla creatura poterit nos separare a charitate Christi. Quid est ergo, quod deplorat legem inesse membris, legi mentis repugnantem, si extinctis alijs, alij in fugam ueris sunt: nisi quia perfecti uiri hoc ipsum, quod simplices motus carnis contra uoluntatem sustinent, uehementer dolent? Vellent quippe sic manere in carne, ut contra mentis uoluntatem de carne nulla sustinerent. Quod quidem quia impossibile est, praemisit dicens: Velle adiacet mihi, posse autem non inuenio. Non enim quod uolo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. Quasi dicat: Vellem esse in carne, non ea perfectione, qua perfectus in carne perfectus est, sed sicut angelus Dei in caelo. Sed hoc posse non inuenio: quia quandiu mors peccati absorpta in futura resurrectione non fuerit, illud quod in me peccatum inhabitat, mouet me contra me. Sed quod extingui peccatum non potest, effugari potest. Motus quippe carnis quasi in fugam uertit, dum ipsa bene ieiunando castigatur. Tanto enim rarius ac difficilius se contra spiritum erigit, quanto sibi eam praesides spiritus per extenuationem subdit: cum sic eam domat, ut tarde superbiat, cito conquiescat. Sed subtiliter est intuendum, quod dicitur: Vt non relinquerentur duo pariter. Duo quidem remanent, sed pariter non remanent: Duo quidem sunt, cogitatio immunda, & naturalis motus carnis. Ad sanctorum quidem conflictum aliquando immunda cogitatio praue nit, aliquando insurgentem sibi sentiunt legem carnis contra legem mentis: sed qui uictores iam sunt, hostes in fugam uersos non timent, si iterum ad pugnam redeunt: quia cum eis pariter pugnare non possunt. Nam cum praua cogitatio obuiat, prius ea abijciunt, quam de eius suggestione caro moueat. Et cum carnis lex membra commouet, lex mentis turpem motum turpia cogitando nequaquam fouet, & dum alterum abijcit, alterius pugnam nequaquam sentit. Bene ergo de electorum perfecta uictoria dicitur, quia: Dispersi sunt alij, ut duo pariter ex eis non sint relictij: quia per macerationem corporis in tantum proficiunt culmen perfectionis, ut ab eis quicquid a carne, quicquid a mente ingerit, leuiter superetur, dum conuenire in pugnam non sinitur. Et hanc quidem uictoria de omnibus sensibus corporis electi percipiunt, qui obsidentem Naas sibi subijcere per abstinentiam uirtutem possunt. Nam resecta caro, & impinguata ad lapsum linguae, oculorum, auditus, olfactus, & tactus facilis est. Dum ergo illiciti corporalium sensuum motus a gula uitio, ad mentis pugnam deducunt, quasi Ammon populus, Naas regem ad Israelitarum obsidionem comitatur. Sed

dum Naas perfecte uincitur, Ammon & extinguitur ex parte, & ex parte sic in fugam uertitur, ut ex eo duo pariter non inueniantur: quia dum per abstinentiam corpus atterimus, innumeros nostrorum sensuum illicitos motus eneruamus, & quos omnino eradicare non possumus, quasi debiles effugamus. Ex quibus duo pariter nobis in pugnam non remanent: quia in oblectatione alicuius sensus corporei, non coniungimus sensum mentis. Nam saepe oculis aspiciamus, saepe audimus auribus, saepe tactu, saepe olfactu percipimus, quae carnalem animam trahere ad illicitum amorem possunt, sed non stram perfecte carne macerando uictores sumus: quia duos pariter de uictis aduersarijs non uidemus. Concupiscenda quidem tunc cernimus, sed oculorum motibus appetitum animae coniungere deuitamus. Saepe etiam cordi cogitatio illicita obuiat, sed uictor serpentis, fugitiuum motum suum, quem attendit, solum inuenit. Ad ea enim quae corde acciderent cogitat, aliquem de sensibus corporis per motum illicitum nequaquam leuat. Tales quippe sunt, quos propheta miratur, dicens: Qui sunt isti, qui ut nubes uolant, & quasi columbae ad fenestras suas? Quasi enim columbae ad fenestras suas sunt, qui concupiscenda respiciunt, sed simplicitatem mundi cordis concupiscendo non perdunt: quia uident quae appetant, sed illicite appetere quod cernunt, uirant. Ad hanc profectio uictoriam quia praedicatorum nostrorum exhortatione proficimus, bene per Saul Ammonitarum populus deuictus & caesus esse memoratur. Quorum profectio bella non uniformia, sed diuersa sunt. Nam aliquando occultos aduersarios potenter opprimunt, aliquando falsos fratres sapienter ferunt. Illos intus magna uirtute domant, istos foris mira patientia tolerant. Intus per immensa certamina magnorum triumphorum gloria insignes sunt, sed foris incomparabilibus tantae mansuetudinis suae titulis adornantur. Qui ergo internae uictoriae narrationem cognouimus, qualiter etiam foris uincant, audiamus. Nam sequitur: Et ait populus ad Samuelem: Quis est, qui dixit: Saul non regnabit super nos, date uiros, & interficiemus eos. Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac: quia fecit Dominus salutem in Israel. Ad Samuelem quippe Dominus superius dixerat: Non te abiecerunt, sed me, ne regnum super eos. De Saul autem paulo ante dictum est: quia despexerunt eum, & non attulerunt ei munera. Sed ille abiectus, iste despectus, caesis iam hostibus consecuta uictoria, uociferantem populum audiuit: Date nobis uiros, & interficiemus eos. Possent quidem uterque non interficiendo, sed consentiendo de inimicis iudicari, sed etiam qui abiectus fuerat propheta loquitur, rex despectus fauet dicenti: Non occidetur quisquam: quia sancti praedicatores nostri maiori uictoria coronantur, cum aduersa proximorum tolerant, quam cum foris hostes expugnant. Unde & uera sapientia in Salomone loquitur, dicens: Melior est sapiens uiro forti. Sed notandum, quod dicitur, In die hac. In die quidem uictoriae suae occidere appetit, qui

Esa. 60

Proh. 10

cos

1. Ioan. 3

eos, quos claritate uirtutum ad amorem Dei pertrahit, ad nocendum alijs accendit. Vel in die uictoriae occidit: quia ea luce charitatis, qua in ueneratione praedicatoris adducitur, ad odia eidem doctore detrahentium excitatur. Qui enim odit fratrem suum homicida est. Qui enim de doctrina boni pastoris sic adiuuandi sunt boni, ut tolerantur mali: causa, qua nemo occidendus sit, bene subiungitur: Quia, inquit, hodie fecit Dominus salutem in Israel. Sequitur: Dixit autem Samuel ad populum: Venite eamus in Galgala, & innoquemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino. Si ergo omnia eo modo, quo superius in ordinando regerunt ad sanctae Ecclesiae morem deducimus: magna subtilitate eius rectores ordinantur. Prius quippe Propheta rex eligendus ostensus est, deinde quaesitus quasi incognitus: postea etiam sorte inuentus, domi absconditus, reuelatus a Domino, a populo sublatus, & in regiam dignitatem ab omnibus receptus est. Quid est ergo quod adhuc in Galgala tenditur, ut illic regnum innoquet? Sed magna discretione rex quaerit, & inuenitur: quia altissima sunt ecclesiarum negotia, quae si infirmi & imperiti suscipiunt, ipsa rerum magnitudine deprimuntur. Attente ergo, & subtilissima inuestigatione perquiritur, qui tanto culmini praeferat. Qui profectio ualde praedicanus est, non cum quaerentium iudicio constituit, sed quando in ipsa dispositione summi ministerij strenuus inuenitur. Bene ergo iam triumphante confuturo rege dicitur: Perrexerunt in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino: quia cum praedicatoris fortitudo cognoscitur, in auditorum suorum mentibus honoratur. In Galgala quidem, id est rotamimus, quando per sacrum eloquium doctoris nostri operationem discutimus, & eum illic coram Domino regem facimus: quia quem probabilem cernimus, dignum esse tanto culmine iudicamus. Prius ergo dicitur Saul a populo electus, ad extremum rex in Galgala constitutus coram Domino: quia licet multa consilij grauitate in sancta Ecclesia pastor eligatur, utrum sit merito, quod est ordine, non cognoscitur, nisi cum operum fortitudine declaratur. Dicatur ergo non de alio, sed de eo alio, qui magna uictoria claruit: Perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino. ut dignitas summi pontificis non constet in ambitione culminis, sed in summa uirtutis. Et in Galgala quidem itur, ut iudicare de summo loco non audeat, cui Scripturae sacrae abscondita sunt praeccepta. Et coram Domino rex constituitur: quia tunc doctor subiectorum suorum deuotione colitur, cum ipsi acceptam eius uitam omnipotentem Domino recognoscunt. De ipsa autem cognitione uitae, & doctrinae pastoris sui, quia saepe non sibi, sed melioribus creditur, bene dicitur populus in Galgala regem coram Domino constituisse, sed idem populus in Galgala monente Samuele perrexisse. Eamus (inquit) in Galgala, & innoquemus ibi regnum. Regnum quippe innoquet: quia dum electus praedicator in magna uirtute conspicitur, ei noua & recentia

Greg. tom. 2

deuotione auditorum corda submituntur. Unde quasi ostensa regis uictoria regnum innoquetur, quando cognita magna conuersatione doctoris, subditorum corda splendorem nouae deuotionis accipiunt, & per eius exemplum ad propositum magnae uirtutis excitantur. Sed iam qui in uno interiorum praelio triumphos aspeximus, in altero iam pacis tempore mirabili aequitate decursa uideamus.

C A P V T I I.

Dixit autem Samuel ad uniuersum Israel: Ecce audiui uocem uestram iuxta omnia quae locuti estis ad me, & constitui super uos regem: & nunc rex gradiatur ante uos, ego autem senui, & incanui. Porro filij mei uobiscum sunt: itaque conuersatus coram uobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce praefectus sum. Loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius utrum bouem cuiusquam tulerim, aut alium. Si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, contemnam illud hodie, restituamque uobis. Cum reprobi pastores praesunt, principale eis propositum est in rapina subditorum. Quia enim aeternorum honorum abundantiam aspiciere nesciunt, quo praesentia ardentius concupiscunt, eo auidius oblata recipiunt, non oblata uiolenter tollunt. Innocentibus insidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, iuraque peruertunt. De his pastoribus per prophetam Dominus Iudaeae improperat, dicens: Pastores tui lupi uespere, non relinquentes in mane. Calumniatores innocentium pariter & oppressores debiliu item percutit, dicens: Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificat super illum bellum. Quapropter nox eis pro uisione erit, & tenebrae pro diuinatione. Nam dum iniquitatem cognoscunt, quam faciunt, per audaciam nequissimi operis, cadunt in caecitatem cordis, ut per amorem lucis ueritatis ultra non uideant, per quam a prauitate respiciant. Item in numerum acceptionem reprehendit Esaias, dicens: Omnes diligunt munera, sequeuntur retributiones. Sanctus ergo uir dum innocentiae suae simplicitate ostendit, qua meritorum altitudine fuerit sublimis apparuit. Quod quidem uirtutis praecursor in eo uno ostendit, ut omnibus electis doctoribus eadem bonitatis conformitas ostendat. Vitae quidem innocentiam pro nobis habemus, sed praelationis culmen pro alijs, non pro nobis ascendimus. Per innocentiae bonum ad aeternam patriam tendimus, per altitudinem praelationis in aliorum custodia uigilamus. In illa uirtute securi sumus, ista uero celsitudine cum magno metu possidemus: quia qui nostrorum operum rationem reddere uehementer expauescimus, de eo quod alijs praestamus, Deo reddere rationem debemus. Si ergo electi uiri uolente Deo etiam praelationis culmen inuati conscendunt, uolente Deo idem culmen deuotionis deserunt. Sanctus ergo uir dicit: Ecce audiui uocem uestram, & constitui super uos regem: & nunc rex gradiatur ante uos, ego autem senui, & incanui. Porro filij mei uobiscum sunt. Quasi alijs uocibus dicat: Rr Quia

Soph. 3

Mich. 3

Esa. 1

Quia non pro me, sed pro uobis praefui, dignitate qua tenui, libenter alij dedi. In eadem dignitate iam tenui, & tamen longus usus praeminendi, quem tenui, obligarum me in sui ambitione non tenuit. Quid ergo est, quod ait: Filij mei uobiscum sunt: nisi quia in sanctis uiris magna uis spiritualis amoris est, qua filijs ad culmen nascentibus, ius auferunt successiois: Sed qui summam ordinis tam quietus deserit, qualis in eodem culmine manserit ostendit. Quia enim rapine uiolentiam non exercuit, dicit:

Loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius, utrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum. Item quia nulli nocendi occasionem quaesuit, subiunxit dicens: Si quempiam calumniatus sum. Item quia debilibus grauis non fuit, dicit: Si oppressi aliquem. Item quia de praelatione sua non terrena, sed caelestia quaesuit, dicit: Si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituaque uobis. Quia uero in tanto contemptu rerum ab omnibus notus extiterat, sequitur:

Et dixerunt: Non es calumniatus, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos: Testis mihi Dominus aduersus uos, & testis Christus eius in die hac, quia non inuenietis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis. Ipse uero adhuc subdit dicens: Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit patres nostros de terra Aegypti, ipse testis est. Quo in loco notandum est, quia bona, quae fecit uir sanctus, non dixit: mala uero, quae non fecit, exposuit, ut silendo ad aeterna lucra bona seruariet, & loquendo odorem bonae opinionis non perderet. Paulus uero loquitur, dicens: Christi bonus odor sumus in omni loco. Ipse etiam quodam redarguens, ait: Nomen Dei per uos blasphematur inter gentes. Hinc item discipulum admonet, dicens: Operet etiam episcopum bonum testimonium habere ab ijs qui foris sunt. Dum ergo mala se tam caute uitasse asseruit, & ingentia bona quae fecit, siluit: aperte uir beatus ostendit, in quanto culmine uirtutum stetit, dum mala reprobando, ad electorum exemplum odorem seruauit bonae opinionis: & occultando uirtutum opera, praemia custodiuit aeternae retributionis. Sed notandum quia cum Dominum testem suae innocentiae assereret, ipsum Dominum fecisse Moysen & Aaron dixit. Quid est hoc aliud, nisi quia & uirtutis suae culmine ostendit, sed in tanto culmine solis apparere noluit. Quasi latentibus sensibus dicat: In tanta animi uirtute mirandus non sum: quia in ea solus non sum. Contemptum rerum in munere uirtutis habeo, sed hunc in intentione uanae laudis non habeo: in quo ualde meliores atque sublimiores cerno. Et quia ipsum Moysen & Aaron Dominum fecisse asseruit, tale est iter, ac si dicat: Quod mala tam fortiter cauere potui, illius debet gratia adscribi, qui Moysen & Aaron tales fecit. Sed ad quid sanctus uir ista praemisit, ostendit: quia subintulit, dicens: Nunc ergo stete, & iudicio contendam aduersus uos coram Domino de omnibus misericordijs, quas fecit uobiscum, & cum patribus uestris. Ordo summam rationis est, ut qui bona agere non curat, mala in alijs ne-

2. Cor. 3
Rom. 2
1. Tim. 3

quaquam reprehendat. Sanctus ergo uir prius mala se uitasse caute asseruit, deinde ad reprehensionem aliorum proficiit: ut electi praedicatoris mores insinuet, qui praedicationis fructum bene ferre non prauelet, nisi cum id quod de aeternitate lucidum praedicat, splendida etiam conuersatione demonstrat. Dicit ergo: Nunc stete, & iudicio contendam aduersus uos de omnibus misericordijs Domini. Stare quidem auditoribus, est intentionem mentis ad uerbum praedicatoris erigere. Merito ergo stare praecipuntur: quia doctor nihil exhortando proficit, si auditor mentem ad ea quae loquitur non intendit. Eadem misericordias enumerans, ait: Quomodo ingressus est Iacob in Aegyptum, & exclamauerunt patres nostri ad Dominum, & misit Dominus Moysen & Aaron: & eduxit patres nostros ex Aegypto, & collocauit eos in loco hoc. Et quia obliti sunt Domini Dei sui, tradidit eos in manu Sifarae magistri militiae Assur, & in manus Philistinorum, & regis Moab, & pugnauerunt aduersus uos. Postea clamauerunt ad Dominum & dixerunt: Peccauimus: quia dereliquimus Dominum, & seruimus Baalim, & Astaroth: nunc ergo erue nos de manu Philistinorum, & seruiemus tibi. & misit Dominus Ierobaal, & Barach, & Iepte, et Samuel, & eruit uos de manu inimicorum uestrorum per circuitum, & habitastis confidenter. Has quidem misericordias factas secundum historiam idcirco commemorat, ut in eo quod dicitur regem petijt, reum se coram Domino populus agnoscat. Nam qui ad omnia pericula submouenda Dominum praesentem habuit, hominem super se regem necessarium non habuit. Ipsam autem praesentiam Domini per impensas misericordias ostendit, dum de manu Aegyptiorum per Moysen & Aaron, de manu Sifarae & Philistinorum, & de manu regis Moab per Ierobaal, Barach, & Iepte, & a Samuele eos liberatos asseruit. Quo in loco ualde quaerendum est, cur petitio, qua rex petitur, tam distincte reprehenditur, ut ipsa diuinae misericordiae auxilia populo Dei per prelatos homines impensa esse doceatur. Qua in re quid respondendum est, nisi quia ualde diuersa est praelatio regum a praelatione iudicum: isti quidem ut pares praesunt, illi uero in potestate praeminendi arrogantiam exhibent dominationis. Isti innocentiae suae testimonium coram Domino & omni populo commendat: quia nec aliquem opprimunt, nec alienum aliquid in suis uisibus tollunt: illi uero non solum propria subditis auferunt, sed etiam ipsas subditorum personas onere seruitutis premunt. Subdens ergo ait: Videntes autem quod Naas ascenderet, & pugnaeret aduersus uos, Nequaquam dixistis. Sed rex erit super nos: cum Dominus regnaret in uobis. Quasi dicat: Ad hoc uobis hominem elegistis, ad quod Deum habere solebatis. Quem nimirum loquens si spiritualiter discutere uolumus, hoc ex eo colligitur: quia qui carnalem sibi praesentem experit, diuinam gratiam a se repellunt. Nam dum humilium doctorum exemplo uiuunt, uelut ab Aegypto liberantur: quia caliginem mundani amoris toto desiderio fugiunt. Quia etiam omnium uirtutum

rum tyrannidem eorum doctrina euadunt, uelut de manu Sifarae Philistinorum, & regis Moab missis ducibus liberantur. In quibus Deus iam solus omnipotens regnat: quia dum humiles pastores foris imitantur, regnantis inter se diuinitatis amorem grater excipiunt. Dicit ergo propheta: Dixistis mihi: Nequaquam, sed rex erit super nos, cum Dominus regnaret in uobis: ut ostendat quia qui carnalibus se imitando subiiciunt, diuinam gratiam dignitate peridunt. Notandum etiam: quia propheta Samuel per uirtutem humilitatis ubique electis ostendit in norma rectitudinis. Nam cum Israeliticam plebis liberationem assereret, non ait: Misit Dominus Iepte & me, sed Iepte & Samuel, & eruit uos de manu inimicorum uestrorum. Se quidem quasi alium nominauit, ut uirtus liberationis non adscriberetur personae missi, sed gratiae mittentis Dei. Misit (inquit) Dominus Samuel, & eruit uos. Quasi dicat: Quem uoluit misit, & per quem uoluit fecit. Et fortasse de se quasi de alio loquitur: quia non ipse est, qui per seipsum loquitur, sed Spiritus sanctus. Et quia permissioe Dei iam rege constituto, uir Domini ista loquebatur, ad hoc profectio loquebatur: ut regem & populum ad Dei cultum dirigeret, non ut ipsam dignitatem regum euacuaret. Unde & subiungens, ait: Nunc praestitum est rex uester, quem elegistis, & petistis. Ecce dedit Deus uester uobis regem, si timueritis Deum, & serueritis ei, & audieritis uocem eius, & non exasperaueritis os Domini, eritis & uos, & rex uester qui imperat uobis, sequentes Dominum Deum uestrum. Si autem non exaudieritis uocem Domini, sed exasperaueritis sermones eius, erit manus Domini super uos, & super patres uestrorum. Haec profectio non mystica, sed historica sunt in omnibus. Nam ubi praelati & subditi reprobam uitam ducunt, diuinam ultionis poenam patiter subeunt. Sed quia separatim ducunt bona, se paratim mala, illa pro quibus manus Domini super eos futura praedicatur, subtilius consideranda sunt. Quid est ergo, quod ait: Si timueritis Dominum, & serueritis ei: nisi quia plerique diuinae restrictionis iudicia metuunt, & tamen praua agere non desistunt. Pauenti quidem corde futura iudicia cogitant, sed praesenti uoluptate deiectioni, mala committere nequaquam uitant. Bene ergo post timorem Domini, eius seruitia memorantur: quia ille solus timor probabilis est, qui dum mentem concutit, ad boni operis studium trahit. Item quia nonnulli sunt qui per timorem Domini quaedam mala respuunt, aliqua bona agunt: & tamen nec mala plene deserunt, nec bona sufficenter operantur: adiungitur, Et audieritis uocem eius. Qui uocem Domini audit, & bona plene agit, & mala penitus deserit. Eadem uero bona opera in delectatione suauitatis habenda sunt, non in aestimatione asperitatis. Nam quibus semper dura & aspera uidentur, quae a Domino praecipuntur, paulatim decidunt, & deficiunt. Hinc enim per semetipsam ueritas dicit: Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue. Hinc Ioannes ait: Mandata eius graua non sunt. Graua quippe non sunt electis: quia dum aeternam

Matth. 23
1. Ioan. 5

nae uitae gloriam magno desiderio appetunt, praecpta Evangelica grater ferunt. Potest & os Domini praedicatione perfectae charitatis intelligi. Quia si enim oris sui blandimenta uolebat ostendere, cum dicebat: Hoc est praecptum meum ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos. Hoc quippe praecptum Domini, hoc iugum est diuinae suauitatis. Quid enim leuius, aut unquam gratis, quam amor fertur? Quid praeterea graue non leuiter tolerat, qui amat? Quicquid enim diligit, cum magna deuotione potatur. Quia ergo uinculum perfectionis est charitas Dei & proximi, bene in ultimo loco Propheta denunciat, dicens: Si non exasperaueritis os Domini, eritis & uos, & rex qui imperat uobis, sequentes Dominum Deum uestrum. Quasi dicat: Tunc bene diuinam uoluntatem perficitis si & contemptum prauitatis, & boni operis studium in diuina charitate solidatis. Tunc ad summam aeternae uitae beatitudinem bene possit redire proterem curritis, si ea quae carnalibus aspera sunt praecpta charitatis, usque ad uitae finem cum iucunditate deducitis. Sed quia infirmis & carnalibus loquebatur, subsequenter denuncians, ait: Si non audieritis uocem Domini, sed exasperaueritis sermonem eius: erit manus Domini super uos, & super patres uestrorum. Manus Domini diuinae est se ueritas ultionis. Quae profectio manus super filios & patres extenditur: cum diuini contemptus merito, & reprobi praelati, & subditi puniuntur. Eadem quoque manus ad ultionem extendit cum uox Domini non auditur, cum eius sermones exasperantur: quia si qui diuina mandata quasi dura & importabilia respuunt, intolerabili poenae onere in futuro deprimuntur. Stulta quippe audacia hominis unde ad modicum subire ea quae sibi uidentur aspera, refugit: inde se asperioribus in aeternum subdit. Nam si sapienter saperet, hoc sibi quod displicet suaderet, ut per dura & aspera huius breuissimi temporis, dura & aspera euaderet futurae damnationis. Haec profectio dura corda carnalium trelociter audiunt, sed per salubre consilium facile molliri non possunt. Bene ergo subiungitur: Sed & nunc stete, & uidete rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu uestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo Dominum, & dabit uoces & pluias, & scietis & uidebitis quia grande malum feceritis uobis in conspectu Domini, petentes super uos regem. Quia tam attentum & toties ista petitio regis reprehenditur, hoc electis insinuat: quia qui ad culmen sanctae Ecclesiae carnales prouehunt, grauissima peccati obligatione retinentur. Nam peccata reliqua singularis poenae meritum obtinent, qui uero carnalem praepositum constituit, tot incurrit poenarum merita, quot ille fidelibus subditis praebet prauitatis exempla. Sed graue pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnae compunctionis. Compunctionis autem gratia menti non infunditur, nisi prius ipsa ei peccati magnitudo monstretur. Propheta ergo Domini ut ad congrue poenitentiae fructum peccantem populum prouocaret,

nae uitae gloriam magno desiderio appetunt, praecpta Evangelica grater ferunt. Potest & os Domini praedicatione perfectae charitatis intelligi. Quia si enim oris sui blandimenta uolebat ostendere, cum dicebat: Hoc est praecptum meum ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos. Hoc quippe praecptum Domini, hoc iugum est diuinae suauitatis. Quid enim leuius, aut unquam gratis, quam amor fertur? Quid praeterea graue non leuiter tolerat, qui amat? Quicquid enim diligit, cum magna deuotione potatur. Quia ergo uinculum perfectionis est charitas Dei & proximi, bene in ultimo loco Propheta denunciat, dicens: Si non exasperaueritis os Domini, eritis & uos, & rex qui imperat uobis, sequentes Dominum Deum uestrum. Quasi dicat: Tunc bene diuinam uoluntatem perficitis si & contemptum prauitatis, & boni operis studium in diuina charitate solidatis. Tunc ad summam aeternae uitae beatitudinem bene possit redire proterem curritis, si ea quae carnalibus aspera sunt praecpta charitatis, usque ad uitae finem cum iucunditate deducitis. Sed quia infirmis & carnalibus loquebatur, subsequenter denuncians, ait: Si non audieritis uocem Domini, sed exasperaueritis sermonem eius: erit manus Domini super uos, & super patres uestrorum. Manus Domini diuinae est se ueritas ultionis. Quae profectio manus super filios & patres extenditur: cum diuini contemptus merito, & reprobi praelati, & subditi puniuntur. Eadem quoque manus ad ultionem extendit cum uox Domini non auditur, cum eius sermones exasperantur: quia si qui diuina mandata quasi dura & importabilia respuunt, intolerabili poenae onere in futuro deprimuntur. Stulta quippe audacia hominis unde ad modicum subire ea quae sibi uidentur aspera, refugit: inde se asperioribus in aeternum subdit. Nam si sapienter saperet, hoc sibi quod displicet suaderet, ut per dura & aspera huius breuissimi temporis, dura & aspera euaderet futurae damnationis. Haec profectio dura corda carnalium trelociter audiunt, sed per salubre consilium facile molliri non possunt. Bene ergo subiungitur: Sed & nunc stete, & uidete rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu uestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo Dominum, & dabit uoces & pluias, & scietis & uidebitis quia grande malum feceritis uobis in conspectu Domini, petentes super uos regem. Quia tam attentum & toties ista petitio regis reprehenditur, hoc electis insinuat: quia qui ad culmen sanctae Ecclesiae carnales prouehunt, grauissima peccati obligatione retinentur. Nam peccata reliqua singularis poenae meritum obtinent, qui uero carnalem praepositum constituit, tot incurrit poenarum merita, quot ille fidelibus subditis praebet prauitatis exempla. Sed graue pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnae compunctionis. Compunctionis autem gratia menti non infunditur, nisi prius ipsa ei peccati magnitudo monstretur. Propheta ergo Domini ut ad congrue poenitentiae fructum peccantem populum prouocaret,

Greg. tom. 2

Rr 2 ret,

ret, per mirabilem motum aeris ei insinuat magnum peccatum transgressionis. In messe autem tritici, pluuie & tonitrua in illa regione non sunt. Bene autem subsequenter adiunctum est: Clamauit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus uoces, & pluuias in die illa: & timuit omnis populus nimis Dominum & Samuelem. Dixitq; uniuersus populus ad Samuelem: Ora pro seruis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. Ad didimus enim uniuersis malis nostris ut peteremus nobis regem. Quod sane si ad nostra tempora deducimus, ut populus ad cognitionem peccatorum ueniat, predicatorum pro eis ad Deum clamant: quia fidelium salutem magnis desiderijs flagitant. Clamare quidem predicatoribus est, electorum salutem magna deuotione postulare. Ad quorum clamorem Dominus uocem dat: quia peccatorum corda excitat, ut prauitatis sue nequitiam recognoscant. Dat pluuias: quia excitata corda per infusionem supernae gratiae adiuuat, ut non solum de ferat mala quaeque, quae fecit: sed etiam bona fortiter agat, quae appetit. Sed hoc in diem messis tritici fieri dicitur, ut uirtus miraculi designetur. Non est quidem minus miraculum immutatio cordis, quam perturbatio aeris. Non minus miraculum est arena corda reuiuiscere, quam aestiuis ardoribus insitito more pluuias inundare. Maius quippe miraculum est, intimo sonitu insensibilem mentem concutere, quam collisis per uentum nubibus, tonitruum insonare. Sed rectus ordo conuersionis ostenditur, in ordinata positione uerborum. Nam dicit: Dedit Dominus uoces & pluuias, & timuit omnis populus nimis Dominum & Samuelem. Ordinatissima quippe conuersione cum malum deseritur, bonum in mente propagatur, cum conuersi mens quasi per pluuiam bonum semen nutrit, & se Deo & hominibus per obedientiae uirtutem subdit. Bene ergo dicit: Timuit omnis populus Dominum & Samuelem. Quia qui summi Spiritus aduentum suscipit, & mala deserit, & bona apprehendit, & sic Deo subditur, ut pro Deo etiam hominibus substernatur. Et quia praesumptionem in ipsa obedientiae uirtute non habent, dicunt: Ora pro seruis tuis ad Dominum, ut non moriamur. Cum spiritus uitae se menti infundit, protinus ea ad mortis pauorem erigit: quia magisterium eiusdem spiritus est, ut timendo mens agat, ne quod timet inueniat: sed sancti uiri pro eis orantes exaudiri possunt, qui & occultata peccata cordis per humilitatem reuelant confessionis. Vnde & subditur: Ad didimus enim uniuersis malis nostris, ut peteremus nobis regem. Quia uero haec satis iam exponendo uentilata sunt, sequentia uideamus. Dixit autem Samuel: Nolite timere. Vos fecistis uniuersum malum hoc, ueruntamen nolite recedere a tergo Domini. Poenitentis mens tunc bene dirigitur, si diuina iudicia metuat, & de Dei omnipotentis miseratione confidat. Timor quidem sine spe in desperatione praecipitat, sed cum spe coniungitur, salutem mentis operatur. Quare & summo studio inuigilare optimus doctor debet, ut peccantem ter-

reat, & territum ad ueniam spem reducat, quatenus per meritum peccare desinat, & per spem impetrandae indulgentiae diuinae misericordiae portum quaerat. Territos ergo subditos ad spei uirtutem Samuel erigens, dicit: Vos fecistis uniuersum malum hoc, ueruntamen nolite recedere a tergo Domini. Quasi dicit: Si peccare desinitis, ad obtinendam commissorum ueniam peruenire citius potestis. Nolite ergo recedere a tergo Domini. De iusti laude promittitur: Praesbis enim ante faciem Domini, parare uias eius. Hinc Helias ait: Viuit Dominus in cuius conspectu sto. Hinc Psalmista dicit: Exultent iusti in conspectu Dei. In conspectu quidem Domini, uel ante Dominum stare, est testimonio bonae conscientiae de amore conditoris praesumere. Stant quidem in conspectu eius, qui ex merito magnae actionis, de superna conditoris sui gratia securi sunt. Peccatores autem cum mala committunt, a facie Domini fugiunt, sed cum redire poenitendo deliberant, quasi post tergum Domini sunt: quia & discedere longius nolunt, & tamen praesumere de Deo quasi amici non possunt. Hinc est quod peccatrix mulier retrorsum ite esse dicitur, ut pedes Domini deosculari mereret. Retrorsum etiam illa stetit, quae simbras eius tetigit, & a fluxu sanguinis sui curari meruit. Retrorsum quidem stat pro uerecundia peccati, sed tangit per uirtutem spei. Quia ergo pro commissis iniquitatibus semper erubescere debemus, & in quibus confundimur deuotari, Samuel peccatoribus imperat, ut a tergo Domini non recedant. Sed quia non sufficit conuerso peccatori, ut peccata non agat, subsequenter adiunxit: Et seruite Domino in omni corde uestro. Tunc namque promereri ueniam possumus, si peccare desinimus, & bonis operibus inhaeremus. In omni etenim corde Domino seruire, est peccandi nullam in corde intentionem retinere. Omne quidem cor ad seruitium conditoris inflectitur, quando sic bona agimus, ut mala per propositum nulla teneamus. Quod & propheta Domini Samuel aperte insinuat, cum subiungit: Et nolite declinare post uana, quae non proderunt uobis, neque eruent uos, quia uana sunt. Ad litera uana simulachra demonum appellat. Nobis autem uana illa hic accipienda sunt, quae concionator ostendit, dicens: Vanitas uanitatum, & omnia uanitas. In comparatione etenim aeternorum bonorum, uana sunt omnia, etiam bona temporalia. Quicquid enim in hoc seculo laetum, delectabile, sublime aut prosperum cernitur, uanum profecto est: quia difficile habetur, & cito amittitur. Repente quidem alta seculi corrumpunt, pulchra transeunt, laeta & prospera euanescent. Nam cum stare in his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentina fortuna turbatur: aut festina & omnia deturbante morte concludit. Vana ergo sunt gaudia seculi, quae quasi manentia blandiuntur: sed amatores suos, cito transeundo decipiunt. Dicit ergo propheta Samuel: Nolite declinare post uana quae non proderunt uobis. Quasi dicit: Stulte appetuntur bona seculi, quae ab appetitoribus suis non poterunt diutius teneri. Et notandum: quia de futuro dicitur, Non proderunt uobis: quia

Luc. 1
3. Reg. 17
Psal. 67

Luc. 7
Matth. 19

Leuit. 19

nimirum nunc prodesse cernuntur, sed cum in futuro pro eis puniri coeperint, nequaquam profunt. Vnde & apte subditur: Neque eruent uos: quia uana sunt. Quasi dicit: Idcirco uos tunc non adiuuant: quia cum mundo deficiunt, & post seculum non habentur. Multum quidem seculi bona durant, si cum amatore usque ad extremum uitae perueniunt. Post seculum ergo non profunt, quae finem uitae transire non possunt. In hac quidem uita suos amatores peccatis obligant: sed tunc non eruent, ubi quidem per meritum sunt, sed per auxilium non sunt. Qua in re caute notandum est, quia eis temporalia bona non proderunt, qui post haec declinare perhibentur. Post bona etenim temporis declinare, est in eorum appetitum desuere, amorem illorum diuino amori praeferre. Merito ergo his uana non proderunt: quia ea eo ordine quo condita sunt, habere noluerunt. Sed quo fructu uana despiciantur, insinuat, dum subditur: Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia iurauit Dominus, facere sibi populum. Magnum malum haec uana post se declinantibus, ingerunt: quia dum inordinate terrena appetunt, a summo & omnipotenti Deo ad sustinenda futura tormenta deserunt. His ergo, qui declinare post uana prohibentur, merito Propheta repromittit, dicens: Non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum. Quia qui pro eius amore uana despiciunt, a ueris malis eruantur, & ex fide promissionis, mercedem accipiunt aeternae hereditatis. Populum quippe suum Dominus facit, quem ad aeternae beatitudinis gaudia sustollit. Ibi quippe reuelata maiestatis suae gloria illi praesidet, quem in mundo ab amore uanitatis per occultam gratiam assumptum tenet. Iurare quidem Domino, repromittere est. Eumque populum facere, Dominus iurat, qui non declinat post uana: quia terrena despicienda sunt, ut aeternae hereditatis adipisci bona mereamur. Nec tamen ad ea posse his meritis se perducere aliquis credit: quia hic districte expressum est: Propter nomen suum magnum. Non enim bonitate nostra, sed Dei fit, ut homo terrenus bonis coelestibus perfruatur. Donum quippe Dei est, non ex nobis. sequitur: Absit autem a me hoc peccatum in Domino, ut cessem orare pro uobis. Ille ista loquitur, cui superius de iis quibus loquitur, Dominus ait: Non te abiecerunt, sed me: ne regnem super eos. Ecce abijcitur propheta, & abijcentibus se loquitur, dicens: Absit a me hoc peccatum in Domino, ut cessem orare pro uobis. Equidem si secundum legis praecipitum hoc discutitur, peccatum non esset, si pro abijcentibus se non oraret. Nam lex Moyli praecipit, dicens: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Sed & qui prophetam abijciebant, non amici, sed inimici extiterant. Quid est ergo, quod dicit: Absit a me hoc peccatum, nisi quia uir sanctus ad charitatis uerticem sublimatus, non solum diligebat amicos, sed ipsos etiam amplectebatur inimicos? Legis quidem ueteris mandato instructus,

Greg. tom. 2

sed nouae gratiae fulgoribus illustratus, licentiam uerustatis Euangelica perfectione reprehendit. Quo nimirum in facto, nos nobiscum facere rationes cogimur. Hinc enim per Euangelium iubetur: Diligite inimicos uestros, benefacite iis qui oderunt uos. Quantum ergo nunc inimici diligendi sunt, cum praecipimur: si tunc amari potuere, cum odio haberi iubebantur? Et quia non solum orare pro eis, sed eos erudire conabatur, subiungens ait: Et docebo uos uiam bonam & rectam. Cur enim uiam diuini obsequij bonam dicit & rectam: cum bona non sit si non sit recta, nec recta si non sit bona? Sed bona fuit uia, qua populus ab Aegypto ad terram promissionis ascendit, & tamen dum per eremum circuiuit, recta non fuit. Bona ergo uia est, qua ad supernam patriam tenditur: recta, qua facile peruenitur. Via ergo bona & recta est, cum ad religiosam uitam conuertimur, diuina obsequia cum instanti seruire magna deuotionis exercemus. Vnde & bene eadem uiam Samuel exponit, dicens: Igitur seruite Domino, & time eum in ueritate, & ex toto corde uestro. Hec quidem uia bona & recta est: quia ad aeternam uitam tendit, & uelociter peruenit. Per timorem quippe Domini deuitantur mala: seruire ei, eius mandata complentur. Cui nimirum in ueritate seruimus, quando eius praecpta pro sola superna retributione perficimus. Nam qui de bono opere temporalem mercedem expetit, Deo in ueritate non seruit, quem falso proposito in sua operatione non diligit. Qui autem in ueritate Deo seruire cupiit, totum cor in diuinis obsequijs ponere iubentur, ut sic quae Dei sunt agant, ut in mente aliquid, quod contra Deum sit, non retineant. Haec profecto uia non solum bona, sed recta est: quia ad salutem tendit, & uiatorem suum ad perfectionem uelociter ducit. Velut enim altera uia terrae repromissionis ostenditur bona, quae perducit: recta, quae diuerticulum caueat. Per hanc quippe uniusquisque tanto melius ad culmen uirtutum peruenit, quanto per negligentiarum circuitus non diuertit. Haec quidem uia recta in illa exprimitur, per quam Dominus filios Israel ducere ad terram promissionis uoluisse perhibetur. Voluit quippe illis labores deserti committere, ut nobis post unigeniti sui uestigia gradientibus, cursum tanti itineris leuigaret. Non enim adhuc audire poterant: Si uis perfectus esse, uende quae habes, & da pauperibus, & sequere me, & habebis thesaurum in caelo. Dum enim licentia rerum temporalium uetus populus per diuersa discurreret, quasi per circuitum laboris ad terram promissionis cito duci non potuit. Ut ergo nobis nouae uitae uiam Propheta insinuet, uiam bonam & rectam esse dicit, & Deum metueri, & ei in ueritate, & ex toto corde seruire: quia ad sublimitatem diuinae gratiae cito perueniunt, qui omnipotentem Deum & bono opere, & seruentibus desiderijs inquirere non desistunt. Et quia eundem populum ad audienda praedicationis uerba per miraculum attentum fecerat, subdit: Vidistis enim magnifica, quae in nobis gesserit Dominus. Rr 3 Quali

Luc. 6

Matth. 19

Quasi dicat: Ex his quae uidiſtis colligit, omnipotentem Deum quam terribiliter metuere, & quam deuote ei ſemper ſeruire debeat. Quae profecto uerba ſi ad nos trahere uolumus, tanto nobis eſt & uenerabilius metuendum, & deuotius Deo ſeruiendum, quanto in redemptore noſtro mirabilia perſpeximus. Sed quia quod boni audiunt, audacter mali contemnunt, ſubiunxit dicens: Quod ſi perſeueraueritis in malitia, & uos, & rex ueſter pariter peribitis.]

C A P V T III.

Cap. 13

Supra 9

Supra 10

1. Cor. 14

Math. 18

Infra 16

Offe 8

Ilius unius anni erat Saul cum regna re coepisset, duobus autem annis regnauit super Israel.] Superius cum ordinandi regis negotium tractaretur, de eo qui diuino iudicio praefendus erat caeteris, dictum est: quia erat electus & bonus. Item de eo iam electo in regnum, & in medio populi statuto, Samuel ait: Certè uidetis quem elegit Dominus, quoniam non est ei similis in omni populo. De eodè item rege nunc dicitur: Filius unius anni erat Saul:] ut dum attentè laudatur, à Domino bonus electus fuisse sentiat. Cur ergo unius anni esse dicitur, cum regnare coepisset, nisi ut eius innocentia praedicetur. Nam ad literam unius anni quomodo esse filius potuit, qui uniuerso populo ab humero & sursum eminebat. Quod ergo secundum literam intelligi non potest, intelligi per internam intelligentiam ratione debet. Unius itaque anni rex esse describitur, ut donum pueritiae in persona regis innocentiae bonum signet. Vnde & aeterni regni filius iubetur: Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. Quod certè & Ecclesiarum pastoribus ipsa ueritas comminatur, dicens: Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. De rege ergo, qui prius bonus, postea malus extitit, dicitur: quia unius anni fuit, cum coepit regnare, & duobus annis regnauit. Licet enim multis annis regnauerit, illis solis regnare dicitur, in quibus innocens & humilis fuisse perhibetur. Nam postea superbus & inobediens audiuit: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus ne sis rex. Se quidè a regno proiectum cognouit, & tamen proiectus regnare non timuit. Quanta postea fortiter egit. Sed ecce omnia illa tempora ad regnum ei deputata non sunt. Illo ergo solum tempore nos uixisse gaudeamus, quo innocenter & humiliter uiuimus. Nam illa tempora, quae in seculi uanitate, & fluxa carnis uita consumplimus, quasi perdita minime memorantur. Sunt adhuc quoque qui ad rapiendum culmen sanctae Ecclesiae ingeruntur: de quibus per Prophetam Dominus queritur, dicens: Regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego ignorauit. Qui nimirum dum quaedam fortiter agunt, rapinam in uasi culminis à Deo obliuioni traditam arbitrantur. Secum sua opera numerant, & quod praeter Deum agunt, à Deo remunerandum putant. Qui certè, ut rectius ea quae agunt, enumerent: Saul abiecit tot fortia facta numerent, quae diuinus numerus

nequaquam tenet. Dicit ergo: Saul duobus annis regnauit super Israel.] Ut de omnibus sentiat: quia quod nobis uiuimus mercede uaciat, & nequiter praesse, non est ueritas praeminendi, sed temeritas puniendae praesumptionis. Sed iam quid unius anni rex fecerit audiamus: Et elegit Saul tria millia de Israel, & erant cum Saul duo millia in Magmas, & in monte Bethel; mille autem cum Ionatha in Gabaa Benjamin.] Millenarius numerus quia centenariis decies collecto perficitur, summam perfectionis insinuat. Qui profecto cetera repetitur, in eo electorum perfectiones uariae designantur. Saul ergo tria millia uirorum de Israel elegit: quia praedicator ueritatis ad defensionem sanctae Ecclesiae non infirmos & debiles, sed robustos & ualidos bellatores ducit. Tria quippe millia esse perhibentur: quia in summa perfectionis facie, uirgines proferunt: iuxta quos & continent, & ueritatis defensores ponunt. Dum enim exemplo uirginum ad summam incorruptionis alios accedunt, dum continentium uita alios à seculi corruptionibus auferunt, dum humilium debilitatem per auxilia potentium defendunt, contra hostes sanctae Ecclesiae boni doctores quasi cum tribus electorum uirorum millibus ueniunt. Viri autem dicitur pro fortitudine, de Israel esse referuntur pro diuina contemplatione. In summo enim perfectionis numero contineri non potest, qui aut uirtute caret magni operis, aut notitia internae uisionis. Quid est quod alij cum Saul, alij cum Ionatha ex electis uiris esse perhibentur. Sed & ipsa locorum nomina in quibus esse dicuntur, mysterijs uacua credenda non sunt. Ionathas, qui filius regis esse describitur, & partem bellatorum habet, eos profecto insinuat, qui in praedicationis ministerio doctorum adiutores sunt. Filij quippe eorum sunt: quia uehementer eos diligunt, quorum ministerio Deo generantur. Sed parti bellatorum praesunt: quia sanctae Ecclesiae curam gerunt, & exemplo alios, alijs uero exhortationibus ad amorem uirtutum prouehunt. Quasi enim magnus rex filium in exercitum miserat, qui Corinthijs loquebatur, dicens: Ideo misi ad uos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino: qui uos comonefaciat uias meas, quae sunt in Christo Iesu, sicut in omnibus ecclesijs sanctorum doceo. Hinc item dicit: Cum uenerit Timotheus, uidete ut sine timore sit apud uos: opus enim Domini operatur, sicut ego. Ionathas uero cum mille uiris in Gabaa Benjamin esse dicitur, Saul autem cum duobus millibus in Magmas, & in monte Bethel. Gabaa (ut saepe iam diximus) sublimis interpretatur: Magmas humilitas, Bethel Domus Dei, Saul petitio, Ionathas columbae donum dicitur. Tria uero millia uirorum electorum de Israel, ad uirgines, & continent, & ueritatis defensores retulimus. Dum ergo columbae donum Ionathas dicitur, & in Gabaa, id est sublimi mille cum eo esse uiri perhibentur: quid aliud, quam illò insinuat, qui lucidissimo uirginitatis exemplo, alijs praebent eiusdem normam pudoris.

Apoc. 14

pudoris. Bene autem columbae donum institutor uirginum dicitur: quia incomparabili gratia Spiritus sancti efficitur, ut à manibus in carne carnis corruptio nesciatur. Bene & in sublimi esse uirgines dicitur: quia quod naturam humanam supergreditur, in altissimo uirtutum culmine situm est. Vnde & uirgo ille dilectus Iesulocum uirginum insinuans, ait: Vidi supra montem Syon agnum stantem, & cum eo ceterum quadraginta millia, habentia nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Quos etiam ex luce propriae conversationis insinuat, dicens: Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. uirgines enim sunt, & sequuntur agnum quocumque erit. In monte quidè esse cum agno dicitur: quia per meritum incorruptionis quo à terrenis & carnalibus delectationibus se diuidunt, in superna redemptoris gloria sublimantur. Cum Saul uero duo millia esse dicitur in Magmas, & in monte Bethel. Magmas, quae humilitas interpretatur, quid aliud quam continentium ruborem significat. Nam dum praeterita carnis oblectamenta recolunt, erubescunt. Sed quia uiri fortes sunt, cum Saul esse referuntur: & dum experta seculi blandimenta despiciunt, exemplo suae uirtutis innumeros alios ad eiusdem seculi contemptum trahunt. Sed tamen Magmas in habitate: quia dum recolunt quales fuerunt in seculo, superbire non possunt, de eo quod magno se uidet esse in Deo. Qui bene cum Saul esse referunt, qui petitio dicitur. Praedicator etenim ueritatis tantae charitatis esse debet, ut instanti desiderio non petitor, sed petitio esse sentiat. Salutè quippe fidelium tam instantius debet appetere, ut ex usu interni gustus, omnem motum cordis in affectum ducat supplicationis. Cum quo mille uiri sunt: quia perfectiores auditores cum electis doctoribus in charitate conueniunt, & pro salute fidelium omnipotentem Dominum communiter deprecantur. In Magmas ergo cum rege sunt: quia humilitatem pro se incolunt, ut exaudiri pro alijs mereantur. Sed dum electus doctor omnibus subditis utiliter praestit, omnium uirtutes ad uictorie coronas promouet. Nam cum humilibus supplicat, cum fortibus pugnat, cum remotis uiris orationibus insinuat, cum expositis Ecclesiae defensoribus, debiles & infirmos protegit. Bene ergo non solum in Magmas, sed in monte Bethel esse cum Saul in bellatorum millibus dicitur: quia praedicator Ecclesiae sicut diuersis ordinibus electorum praeminet, ita eorum esse cooperator debet. Bethel quippe, id est Dei domum custodiunt, qui uerbi autoritate sanctam defendunt Ecclesiam. Cum quibusque tyrannis uoce liberæ autoritatis obuiant, cum contra huius seculi potentes se erigunt, cum pro defensione humilium seculi huius potestatibus contradicunt. Bethel domum Dei quasi regis bellatores custodiunt. Qui certè cum Saul esse referuntur: quia in defensione Ecclesiae magnorum doctorum coadiutores sunt. Bene autem de reliquis dicitur: Porro caeterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua.] Caeterum populum dicit, què millenarius numerus

non concludit. In tabernacula quidem sua remittitur: quia ad summa & fortia opera infirmi & imperfecti producendi non sunt. Nam nec continent, nec uirgines, nec martyres fieri debiles possunt. Illis quidè, ut ad eos praeterita carnis oblectamenta non redeant, istis ut in experta carnis blandimenta contemnant, illis ut aduersa mundi non metuant, maxima fortitudo necessaria est. In tabernacula ergo sua caetera plebs remittitur, ne de altioris uitae temeritate damnetur, & uelut debilis & infirma in bello pereat, dum altae conversationis fidem sperdet, quae alte uirtutis robur non habet. Quasi enim unumquemque in tabernacula sua dimittebat beatus Paulus apostolus, cum dicebat: Propter fornicationem unumquodque uxorem suam habeat, & unaquaeque suum uirum. Velut enim peritius magister internae militie, & coronas uictoriae, & pugnae considerans gravitatem, militum uires in belli pondere librabat, optimam iudicans infirmis, ut in urbibus uiuerent, ne acerbo Marte perirent. Quare & item eos à castris fortium segregans, ait: Reuertimini in ipsum, ne tentet uos satanas propter incontinentiam uestram. Sed remotis debilibus, quid in fortissima uirginum acie agatur, exponitur cum subiungit: Et percussit Ionathas stationem Philistinorum, quae erat in Gabaa.] Sicut excellit ordine sponsi acies, ita & uictoriae titulos prima suscepit. Ionathas quippe stationem Philistinorum percussit: quia electa uirginitas de carne, continentiae arce sublimata, motus turpes extinguit. Bene autem statio Philistinorum dicitur: quia in corpore uirginali carnales motus non habent requiem delectationis, sed statum certaminis. Stat quippe, quia impugnat: sed requiescere non possunt, quia mentem sanctam minime oblectat. Statio ergo Philistinorum in Gabaa percussit, quando ab electis uirginibus carnis desideria penitus eneruantur, & pacem triumphii obtinent, dum solita bella non habent. Ad quam profecto uictoriam quia maiorum exhortatione saepe proficiunt, mille uiri in Gabaa cum Ionatha sunt: sed Ionathas percuterè Philistinorum castra perhibetur. Et quia exemplo aliorum, saepe alij ad aemulationem uirtutis excitantur, sequitur: Et percussit Ionathas stationem Philistinorum, quae erat in Gabaa. quod cum audissent Philistaei, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebraei, et uniuersus Israel huiusmodi famam. Percussit Saul stationem Philistinorum, & erexit se Israel aduersus Philistaeos. Clamauit ergo populus post Saul in Galgala.] Percussa quippe Philistinorum statione, Saul buccina canit, & post Saul populus clamat: quia auditas electorum uirtutes sancti praedicatores praedicant, & subditorum corda ad exemplum boni operis inflammant. Buccina quidem canere, est & uictoriam nunciare, & exemplo uictorum aliorum mentes ad spirituales belli propositum excitare. Populo etiam post Saul clamare, est de audita praedicatione magna deuotionis ausum suscipere. Quo in loco notandum est: quia Ionathas stationem Philistinorum

percussit, sed Saul tuba canens, se percussisse eandem stationem perhibuit. Quia nimirum electorum prædicatorum triumphis adscribitur, quod a subditis occulti aduersarij supererunt. Sed quoties alios hostes uincimus, necesse est ut ad aliorum deuincenda certamina præparemur. Omnipotens enim Deus quia electos suos copiosius remunerat, eos semper uult in pugna consistere, ut ipsi semper possint sibi æterni muneris bona præparare. Quare cum populus clamasse post Saul dicit, subiunctum est: Et Philistæi congregati sunt ad præliandum contra Israel, in triginta millia currum, & sex millia equitum, & reliquum uulgus sicut arena quæ est in littore maris plurima. Superius rex Saul tria millia uirorum sibi elegisse describitur. Si ergo partes utriusque exercitus conferre uolumus, contra unum quæque uirum Saul, decem currus Philistinorum, & duo equites deputatur. Decies enim tria millia triginta millia sunt. In senario quoque numero ternarius geminatur. Quo nimirum bello occultorum hostium tam multitudo, quam feritas designatur. In curribus quidem & equis contra nos ueniunt: quia modò malas cogitationes electorum cordibus, modò eorum corporeis sensibus rerum uisibilem blandimenta noxia offerre moluntur. Equi namque ad cursum celeres sunt, ad impetum fortes. Quibus nimirum cogitationes malæ aptè comparantur quæ ad cor uelociter ueniunt, & fortiter pungunt. Equites contra nos in prælium ueniunt, quædò maligni spiritus nobis malas cogitationes & celeriter excitant, & nos per eas fortiter impugnant. Sed contra unum quæque fidelium duo equites ueniunt: quia si occultas reproborum spirituum insidias in considerationis summâ colligimus, illud eorum speciale propositum est, ut uidelicet in nobis principalem uirtutem feriant, & charitatem Dei & proximi penitus extinguant. Equus uero unus ferire cernitur, quando reproba cogitatione nobis malignus spiritus suggerit, ut proximus odio habeatur. Sed equus qui solus cernitur, solus non est: quia Deum nemo diligit qui fratrem odit. Quia item diuina charitas cum nullo principali uitio in mente conuenit, quoties spirituale uitium nobis demonum fraude suggerit, equitum sequentium cauere debemus uelocitatem nimiam & ferocitatem uiolentam. In comparatione quidem equitis, sagittarij aut peditis ictus omnimodo debilis est. Impetus uero equitis equi uiribus uiolentus est: quia nimirum uirtus maligni spiritus nulla est in electorum certamine, si ipse resistere non permittitur in mala cogitatione. Quia ergo ualde fortes in bello hostes nostri sunt, quando insidere internis cogitationibus permittuntur, in Philistinorum exercitu equitum turba numeratur. Currus uero decem unicuique electo in prælium deputantur. Quinque enim nobis sunt sensus corporis, quibus experimenterum accipimus delectationis. Sed spiritus maligni quando per blandimenta carnis mentem decipere gestiunt, corporeis sensibus rerum species ostendunt, quas caro appetat, & per earundem rerum species suggerit, ut mens oblata concupiscat,

quasi enim in rotis suis currum aduersarius erigit, dum hinc rerum blandimenta offert, inde cogitationes retinet, ista porrigit, illas immittit: & quasi uolendo se sublimem ad animam inuehit, dum contra electos se malignus spiritus erigit, & per blandimenta rerum & per arte suggestionum. Decem ergo currus sunt: quia contra lingulos sensus corporis nostri habent species blandimentorum uisibilem, habent contra totidem sensus animæ, & deceptorias artes suasionum. Quid est autem quod reliquum uulgus sicut arena quæ est in littore maris plurima, esse memorat, nisi quia ad ducatum malorum spirituum innumerabilis sauit contra nos turba uitiorum? Velut enim subiectum uulgus, currus & equites sequitur, quando demonum insidiam mentem impugnamando præueniunt, ut à subsecquentibus uitijis quasi ab irrationabilis uulgi multitudinem deualteretur. Bene autem prius currus & equites, deinde uulgi numerositas in spirituali sanctorum pugna describitur: quia nimirum nulla est numerositas, nulla fortitudo uitiorum, si excitando & immitendo non præcedat hanc malignorum turba spirituum. Quibus etiã uerbis innuitur, quæ cauta et circumspècta semper esse debeat uita sanctorum. Nam si uulgus reliquum arenæ maris plurimæ comparatur, innumerabilis, & ferè inuisibilis est multitudo iaculorum. Quauis enim peritis fidelibus omnia nota sint uitia, quantis tamen cor motibus pulsant, quibus modis aut quibus causis semper ad cor ueniant, omnino scire non possunt. Aperitas quidem tentationum tenebras potèter abijciunt, sed sæpe caliginem ignorantie in rebus leuioribus quasi arenæ minutias non euadunt. Semper fortitudinem ostendunt boni operis, sed qui magnos exercitus equitum magna uirtute superant, linguam penitus ab omni superflua locutione non refrinant. Continuo usu corpus in Dei omnipotentis seruitio dirigunt, sed eorum mens, quæ foris membra perfecte ordinat, cogitationes superfluas aliquando nequaquam uitat. Quid enim aliud tunc quæ uulgi importunam multitudinem sentiunt, qui currus & equites magna uirtute prostrauerunt? Sed doctor egregius dicit: Diligentibus Deum omnia cooperant in bonum. Permittit quidem Deus electos suos magnis tentationibus impeti, ut magnificentissimè in cœlesti regno debeant coronari: sed magna prælia permittit quæ uincant, leuia excitat in quibus cadant: ut uictoria fortium magna sit, casus innoxius, ut cadentes se facile erigant, & eos fortia, in quibus uictores steterant, non extollant. Nam si currus & equites uincimus, extolli de uictoria non debemus: quia innumerabilia sunt, quæ cogitando, loquendo, uidendo, gustando, & audiendo, & operando committimus. Huius namque uulgi innumerabilis tela, etiã ille uitare non poterat, qui dicebat: In multis offendimus oēs. Hinc item dilectus Iesu loquitur, dicens: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et ueritas in nobis non est. Quis ergo iam quasi uictor extolli audeat, si tati uiri peccatorum tela se omnino euadere non posse manifestat? Sed quia hæc in spirituali bello describuntur,

s. ioh. 4.

Rom. 8.

2. Reg. 13.

Luc. 14.

Iaco. 3.

s. ioh. 8.

s. ioh. 6.

nō debemus nōc estimare quid patimur, sed qualiter hostium nostrorum impetum infirmare ualeamus. Vulgus Philistinorum arenæ comparatur, quæ est in littore maris plurima: quia omnis uirtus uitiorum, & numerus ex seculi perturbationibus augetur. Mare quippe hoc seculum designat: quia dum magna rerum & temporum uarietate impellitur, quasi uentis furentibus perturbatur. In littore autem quando impulsæ maris aqua refunditur, innumerabiles arenæ minutie glomerantur. Quid est ergo littus maris, nisi cor uniuersumque in spirituali conuersatione negligentis? Per ordinem quippe religionis, quasi in solido stare cernit, sed dum seculares cogitationes non reprimat, quasi frangentes in se maris fluctus excipit, & cumulos arenarum: & inde quidem impelli fluctibus, & obrui arena potest, unde mari appropinquare non timet: quia si seculi cogitationes spiritualium rerum contemplatione reprimeret, uitia mentis & corporis, quæ seculi occupatio uelut arenas & fluctus inuehit, non sentiret. Cur ergo uulgus hostium arenæ simile esse dicitur, nisi quia maligni spiritus eisdem uitijis electas Christi athletas impugnant, quibus negligentes superant? Cui turba quidem secularis strepitus contra eos ueniunt, qui seculum in suis delectationibus spernere tota mente didicerunt. Pomparum uisibilem formant, contemptum iam seculi amorē fingendo retrocant, ut corda superno amore flammantia, ad noxias delectationes trahant. Sed sancti uiri quia innumerabilem hanc nequam cogitationum turbam de seculi pelago prodire considerant, seculum tota mente fugiunt, fieri littora maris uitant, & tantum uulgus hostium iam non timet: quia dum in intima contemplatione se retinent, uitiorum turba ad eos accessum habere non potest. Sequitur: Et ascendentes castrametati sunt in Magmas ad orientem Bethauen. Malignis spiritibus ascendere, est ad decipienda sanctorum corda per cœlestis desiderium alta conari. Bene autem dicitur, Castrametati sunt in Magmas: quia in illis cordibus resident, quæ in alto amore cœlestium sublimata non uident. Magmas quippe humilitas interpretatur. Humiliari uero in sacro eloquio pro defectu sæpe uirtutis accipitur. Vnde & in hac eadem Regum historia Thamar Dauid regis filia, quam uiolasse Amnon frater eius legitur, humiliata perhibet. Corrupta quidem humiliata est: quia sublimis steterat uirgo, & dum altum honoris uirginis culmen perdidit, uelut de sublimi ad planum & humile locum uenit. De futura etiam superborum depresso dicitur: Omnis qui se exaltat humiliabitur: quia in examine superni iudicis corruunt, qui uanè de huius seculi sublimitate gloriantur. Bene ergo in Magmas castra ponere Philistæi perhibetur: quia per iniqua consilia in eis demonia habitant, qui alta uirtutum culmina tenere non curant. Nam dum terrena quarunt, uelut plana & humilia incolunt, ubi inuisibiles hostes castra ponere leuiter possunt. De quibus nimirum hostibus per prophetam dicitur: Qui dicunt animæ tuæ, Incuruare ut transeamus.

Erecta quidem sublimis est anima, incuruata humilis: quia per uirtutum celsitudinem, & per cœlestis desiderium in alta sustollitur, sed quando ad uitia uel ad seculi amorem desinit, illuc quidem cadit, ubi hanc hostis irruens leuiter atterit. Dicit ergo animæ tuæ, Incuruare, ut transeamus: quia si hanc ad agenda uel cogitanda terrena non humiliant, nec malignis persuasionibus penetrat, nec uitiorum bello perturbant. Hinc ergo colligere possumus, quantum à seculo actus, uerbo et cogitatione longe fieri debeamus. Verba quippe nostra, cogitationes & opera plana & humilia sunt, quando secularia. Per hæc quidem ibi sumus, ubi occultorum hostium castra liberè ponunt, ubi tãto facilius capi possumus, quanto nulla munitionis arce subleuamur. Quis enim iam fidelis nesciat: quia culpas uerborum, cogitationum & operum nostrorum colligant, & ad accusationem nostram in aduentu uenturi iudicis seruent? Vnde & hunc humiliatque despectu locum Magmas fugiendum nobis esse Dominus insinuas, dicit: Omne uerbum ociosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij. Locus ergo hostium humilis dicitur, ut profectio nobis insinuet: quia uerbo, cogitatione & opere semper sublimis esse debeamus. Et quia dum in humiliatissimo uita suæ loco reprobi capiuntur, exempli prauitatis ostendunt, quæ alijs imitanda proponantur: ab oriente Bethauen Magmas esse dicitur. Ab oriente quidem solis lucem oriri cernimus. Reproborum autem uita quam ueritate obscuritatis habeat: qui hanc tamè pro uana seculi delectatione semper appetunt, nimirum uelut falsæ lucis splendore falluntur. Vnde & per beatum Iob dicitur: Auferetur ab impijs lux sua. Modò quidem uelut lucidum eis placet blandimentum seculi, sed dum de seculo exeunt, perpetuas subibunt tenebras, quas lucem esse crediderunt. Tunc uidebunt, quia lux non fuit, quando in aduersitate prosperitas, lux in tenebras, risus in mœrorem, dulcedo in uermem, decor in deformitatem, honor in dedecus, blandimenta in poenas & æterna tormenta committantur. Hæc profectio quia nunc impiorum corda non sentiunt, bonorum mores imitari refugunt, & exemplo perditorum quicquid de seculo eis placet, sumere nequaquam timet: quia illos imitatur, qui per uitam reprobam habitacula demonum facti sunt. Vnde & merito domus inutilis dicitur: quia sæpe doctorum prædicatione suscipiunt, sed uerbum quod ab eorum ore audiunt, in se habitare per antorem nequaquam patiuntur. Inutilis ergo domus sunt: quia aptam in se Deo habitationem non faciunt. Hanc inutilem domum per semetipsam ueritas in Euangelio designat, dicens: Vulpes foeteas habent, & uolucres cœli nidus: filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Hinc iterum scriptum est: Spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum, & non habitat in corpore subdito peccatis. Bene ergo inutilis domus habere in orientis parte Magmas dicitur: quia qui sanctorum prædicationem spernunt, in reproborum exemplo ima & terrena querunt, uelut in magna lucis

Math. 12.

Iob 38.

Math. 8.

Sap. 1.

EXORTU

exortu gratulanē. Sed dum loquentibus sacre hi-
 storię mysterijs, malorū conuersatio demonstrat,
 quā sit cauta sanctorū uita subsequenter osten-
 ditur. Nam sequitur: Quod cum uidissent uiri
 Israel, se in arcto litos, afflictus est populus, & ab-
 sconderunt se in speluncis, & in abdītis, in petris
 quocq; & in antris, & cisternis.] In arcto quidem
 sumus, quando ab immundis spiritibus intus ten-
 tamur, & foris malorū hominū exempla cōspici-
 mus. Contra internā ergo malorū spiritū tentationē
 bene dicitur est, Afflictus est populus.] & cōtra
 exteriora exempla impiorū hominum, Abs-
 conderunt se: quia blanda & lata nobis appe-
 tēda callidus aduersarius suggerit, qui nunq; me-
 lius uincitur, quā si tentati ad deuotā orationis
 lamenta curramus. Et exempla prauorum uitare
 citius possumus, si ea etiam respicienda nō esse iu-
 dicemus. Abscondi ergo sanctorū, est reproba ui-
 dere dedignari. Et quia quinq; sensus corporis a
 reprobōrū imitatione custodiunt, quinq; etiam la-
 tibulorū genera describunt: speluncę scilicet, abdī-
 ta, petrę, antra, & cisternę. Speluncę uerō mon-
 tū oculata sunt. Quia uerō alta in cōlesti deside-
 rio sunt corda sanctorū, & malignis spiritib; clau-
 sa & inaccessibilia sunt. Speluncas ergo ingredi-
 mur, quando ad mentium secreta recurrimus, ne
 uagantibus oculis cōcupiscenda uideamus. In
 abdītis abscondimur, quādo clausi oris silentia
 occulta seruamus. Petras ascendimus, quando a-
 ctū corporis in robusta operatione locamus. Vnde
 & de his absconditis per Prophetā dicitur sub
 unius assignatione: Qui claudit oculos suos, ne ui-
 deat malum, & obturat aures suas, ne audiat san-
 guinē, & excutit manus ab omni munere: in ex-
 cellis habitabit, munimēta saxorū sublimitas ei-
 us. Antra & cisternas intramus, quando & olfa-
 ctū ab obscenitatibus mundi, & aures ab audien-
 dis uaniloquijs custodimus. Cisternę nāq; aquarū
 sanctorum scripturarum uerba sunt. In cisternis er-
 go abscondimur, quādo ad sacri eloquiū aquas in-
 gredimur, ut per aurium officium mentium prae-
 rigemus. Bene enim in electorū typo Israelis lati-
 bule memorantur: quia qui sensus corporis a dele-
 ctationum carnalium inquinamento non prote-
 git, occultorum hostium gladium non euadit. Di-
 cat ergo occultę illius cōgressionis uictoriā, di-
 cat: Afflictus est populus.] Dicit aperte obie-
 ctū extra certaminis triumphos: Absconderūt
 se.] Afflictio quippe electę mentis, omnis diabo-
 licę tentationis peremptorius mucro est. Nā dum
 profundē compungitur, in superni gaudij amorē
 subleuatur, & tanto iam fortius oblata mundi ob-
 lectamenta respuit, quanto iam cōlestia feruen-
 tius diligit, ad quę flendo cōscendit. Doctor nāq;
 egregius dicit: Per multas tribulationes oportet
 nos introire in regnū Dei. Qui certē regni cōle-
 stis introitus sic sperat in fine tēporum, ut in quo-
 tidiana sanctorū uita sentiat. Tribulatio igitur
 nostra superni gaudij introitus est. Merito ergo
 quoties electa mēs in afflictionis suę lamēto cō-
 pungit, se tribulando, hoc obtinet, ut intret in con-

templationē illius superni regni, in quo ineffabi-
 liter gratuletur. Et dum sancti uiri amatores mun-
 di in flore transeuntis lætitię uidere refugiūt, dum
 corporeos sensus suos ab eorū imitatione abscon-
 dunt, eorum quę cernitur non est fuga, sed glorio-
 sa uictoria. Actus quidē terrenos fugiunt, sed cōle-
 stes assequuntur: mundo delitescere uident, sed
 cōlesti glorię reuelantur. Fugiendo igitur noxia,
 hostes suos ualidius insequunt, & ualde nobilius
 triumphant, cum sic ad cōlestia properant, ut eos
 aduersariorum polluta seuitia nō cōtingant. Se-
 quitur: Hebręi autem transiere Iordanē ad ter-
 ram Gad & Galaad.] Hoc profectō si prius iux-
 ta literā scire uolumus, Hebręi isti & timore per-
 territi, & ad hostes suos confugisse sentiunt. Nam
 non multo post in aperta Iordanis uictoria scribi-
 tur: Hebręi qui fuerant cum Philistin heri & nu-
 diostertius, ascēderuntq; cum eis in castra, reuersi
 sunt, ut essent cum Israel, qui erant cum Saul & Io-
 natha. Quid uerō in hoc facto signatur, nisi quod
 quotidie in sancta Ecclesia fieri cernimus, bono-
 rū esse tutā & cautissimā uitam, negligentū pra-
 cipitē impatientiam? Infirmi quidem, & audaces
 sunt, curiosi ad actiones seculi, debiles ad toleran-
 dum bellum tentationis. Et si in his nostra discer-
 timus, in monasterijs pleriq; tales inueniuntur. In-
 tra portus quidem tranquilla inhabitant, sed aper-
 ti pelagi procellas, & tempestatum turbines ne-
 quaquam pensant. Cumq; foris quasi fortes agere
 se magna aestimant, ad grauissima tentationū pra-
 lia faciles exeunt, ad fortes aduersarios impoten-
 tes. Ratione quidem improuidi, in robore infirmi,
 sicut astutę tentationis fraudes non intelligunt,
 ita & apertas blandimentorum decipulas non eu-
 adunt. Iordanem ergo transeunt, quia ad perpe-
 tranda carnis flagitia incuruantur. Iordanis quidē
 descēsus eorum interpretatur. Qui ergo iustitiam
 deserunt, ab alto monte uirtutum cadunt. Quia er-
 go infirmi quicq; libenter appetunt mundi blandi-
 menta, quę cernunt, in eorum typo Hebręi non
 trans Iordanem perlati, sed Iordanem transire per-
 hibentur. Transire quidem uolētis est. Iordanem
 itaq; transeunt, qui ad carnales delectationes uo-
 luntaria & festina deliberatione fleētuntur. Pos-
 sunt autem intelligi Iordanem transire, qui noui-
 ter peccare incipiunt, sed aliorum peccatorum
 hominum nequitas peccando transcendunt. Ad
 descensum quippe eorū desinendo, non transien-
 do pertingerent, si alijs æqualia mala facerent, &
 non ea audendo superarent. Et quia in nequiori
 etiam uita pares suos inueniunt, bene ad terram
 Gad & Galaad, trans Iordanem peruenire me-
 morantur. Velut enim trans Iordanem habitant,
 qui per peccādū usum malis peiores fiunt. Ab hoc
 descēsu culpę erigere peccatores uenerat ille, de
 quo scriptum est: Venit in omnem regionem Ior-
 danis, prædicans baptismū pœnitentię in remis-
 sionem peccatorum. Qui de omnibus culpis præ-
 dicare pœnitentiā uenerat, in omnes utiq; de-
 scensus regiones uenisse prædicatur. Sequitur:
 Cumq; adhuc esset Saul in Galgala, uniuersus
 populus

14.33

14.14

14

14.3

populus peiterritus est qui sequebatur eum. Ex-
 pectauit autem septem diebus iuxta placitum Sa-
 muelis, & nō uenit Samuel in Galgala, dilapsusq;
 est populus ab eo. Ait ergo Saul: Adferre mihi ho-
 locaustū & pacifica. & obtulit holocaustū. Huc-
 usq; quia de Saul (ut superius dicitur) electo &
 bono diuinus sermo locutus est, rationabile ui-
 sum est, ut quę de eo dicebant, tā per historiam, q̄
 per moralitatem in bonam partem acciperemus.
 Nunc uerō quia ad locū transgressionis eius per-
 uenimus, nimirum necesse est, ut in eo etiam, quę
 sunt uitanda uideamus. Sed quid unq; studiosius
 uitandum electis omnibus quā superbię & in-
 obediētia malum uideri debuit? Hęc quippe pri-
 mi angeli sublimitatē deposuit, hęc perditorū spi-
 rituum gloriā strauit, hęc primo homini felici-
 tatē abstulit, hęc captiuitatis humanę perpetuas
 ærumnas inuexit. Et ecce primo angelo, primo
 homini, electi populi per inobediētia rex primus
 adiungitur, ut dum magna prouunt, minima eri-
 gantur. Bene quippe erigimur, si & illorū lapsus
 aspiciamus, & uitamus. Vbi ergo Saul ceciderit,
 attentē considerandum est. Superius nanq; ei di-
 xerat Samuel: Descēdas ante me in Galgala. Ego
 quidem descendam ad te, ut offeras holocaustum
 & oblationem, & immoles uictimas pacificas. Se-
 prem diebus expectabis me, donec ueniam ad te,
 & ostendam tibi quę facias. Idcirco igitur per in-
 obediētiam cecidit, quia integris septem diebus
 loci iussus fuerat non expectari. Nam in eodem
 loco repente subiugitur: Cumq; compleffet of-
 ferens holocaustū, ecce Samuel ueniebat. Quo
 in loco trementi corde considerandum est, quā
 breuissimi tēporis expectatione neglecta, repul-
 sus sit: Cum compleffet (inquit) holocaustum,
 ecce Samuel ueniebat. Si ergo eum solo tempo-
 ris breuissimo interuallo expectaret, quo obtulit
 holocaustum, securus iam regni sui robur obtine-
 re potuisset. Itaq; si tanta pœna est, quādo Prophe-
 ta despicitur: quid putamus de pelago illo diuinę
 animaduersionis incurrat, cum ipsa diuina præ-
 cepta dissipantur? Et quia in momento transit car-
 nis delectatio & omnis peccatorum cōmissio, &
 breuis quidē est hora transgressionis, non tamen
 breuis pœna flagitij: quia dum ad momētū in no-
 bis regnū peccati erigimus, illa regna perdimus
 omnium seculorum. Statim enim post peccatum
 sermo propheticus uenit, ut increpet: qui adestet,
 si non peccaremus, ut in bono roboraret. Polluta
 quidem conscientia habet iam diuinū eloquium
 contra se: quā si pollui uitaret, ab eo adiuta & rele-
 uata proprio uigore subsisteret. Quid enim nobis
 aliud spiritualiter designat, quod dicitur: Cumq;
 compleffet offerēs holocaustum, ecce Samuel ue-
 niebat. Et si non obtulisset holocaustū, nihilomi-
 nus & Samuel uenisset. Sic nimirum & cum tēta-
 mur, diuina gratia iuxta est, quę sustinentes adiu-
 uet: iuxta & diuina iustitia, quę deficientes dam-
 net. Vnde sacra scriptura nos expectare cohortās
 ait: Si spiritus potestatis habens ascēderit super te,
 locum tuum citō non deseras. Hinc Propheta te-

stificans, ait: Dominus auxiliator meus, & ideo
 non sum confusus. Hinc Psalmista uicina eadem
 auxilia respiciens, ait: Providebam Dominum in
 conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi
 ne cōmouear. Sed iam Propheta quid non expe-
 ctanti dicat, quid is qui expectare noluit respon-
 deat, audiamus: Locutusq; est ad eum Samuel:
 Quid fecisti? Sciebat quidem propheta quid fe-
 cerat, sed interrogando inobediētia factum re-
 probabat. Vnde & ad peccantē Adam in paradiso
 a Domino dicitur: Adā ubi es? Potest etiā per
 hanc interrogationē magnitudo reatus intimari.
 Ac si aperte dicat: Parū tibi uidetur, quod nō obē-
 diendo deliqueris, sed a sublimi glorię tue culmī-
 ne delinquendo cecidisti. Nunc ergo pleriq; intra
 sanctā Ecclesiam se flagitijs obruūt, & quasi quā-
 nulla aut minima perdant, securi sunt. Dicitur er-
 go lapsō, dicitur: Quid fecisti? Parum tibi ui-
 detur quod te peccati forde pollueris, quia quā
 æternitatis gloriā perdideris, quam gehennę pœ-
 nam merueris, non attēdis. Interrogatur quidem
 peccator quid fecerit, ut ad cor per lamēta perdu-
 catur, ut magna se incurrisse sciat, & parū non do-
 leat. Sed quia ex radice superbię ipsa culpa inobe-
 diētia nascitur, solet inobediētes reatus sui ma-
 gnitudinē, obiurgatibus doctoribus audire, sed
 non humiliter confitendo satisfacere. Nam cum
 sublimes uideri appetunt, lapsus suos ostendere
 dedignantur: & ideo excusationes proferūt, iusti-
 tiam prætendunt, quia apparere peccatores erubē-
 scunt. Bene ergo subiugitur: Respondit Saul:
 Quia uidi q; dilaberet a me populus, & tu non ue-
 neras iuxta placitos dies. Porro Philistin congre-
 gati fuerant in Magmas, dixitq;: Nūc descendet
 Philistin ad me in Galgala, & faciet Dominus non
 placui. Necessitate cōpulsus obtuli sacrificiū. Ecce
 qui de magne transgressionis temeritate ar-
 guitur, magnas causas iustitię asserere non tre-
 tur. Vidi (inquit) q; dilaberetur populus a me. Ecce
 hic asserit destitutus a populo. Porro non
 ueneras iuxta placitos dies. Hic se ostendit Prophe-
 tæ promissione fraudatum. Porro Philistin
 cōgregati fuerant in Magmas. Hic pariter obij-
 cit imminens periculum congressionis. Quare ex
 actione sua uerbum subinferens, ait: Necessitate
 te compulsus obtuli holocaustum. Quasi dicat:
 Tu me de magno reatu arguis, cum reatus tantō
 sit leuior, quanto non temeritate constat, sed ne-
 cessitate. Sed qualem eum cognoscat Propheta,
 qui se cognoscere noluit, subiungens ait: Scilicet
 egisti; nec custodisti mādāta Domini Dei tui. Super-
 bi quicq; quia per tumorem supra homines
 se esse arbitrantur, competenter arguuntur, cum
 eis diuina uoluntas obijcit, quam offendunt. Saul
 ergo superbiorum more arguit, qui Domini Dei
 sui mādāta contempsisse perhibetur. Quod talē
 est, ac si superbientem & contemnentē terreat, di-
 cens: Et si homines despicias, nunc nō consilia ho-
 minum, sed Domini Dei tui mādāta distipasti. Re-
 cte ergo tuum reatum pensas, si illum quem con-
 temnis trementi corde consideras. Et notandum;
 quia

Gen. 3

supra 10

quia non ait, Non custodisti mandata Dei tui, aut mandata Domini tui: sed, Non custodisti mandata Domini Dei tui. Ac si aperte dicat: Ausus magnae transgressionis esset, si ille cuius mandata despicias tantum Dominus tuus, non etiam Deus existeret. Quatum ergo est quod committitur, cum Dei & Domini mandata negliguntur: Quia item non dixit Domini Dei mei, aut Domini Dei nostri, divinae familiaritatis gratiam eum offendisse redarguit. Quasi dicat: Eius praeccepta contempsisti, qui dum te de imo extulit, dum super alios te constituit, dum regem fecit, per impositionem tantorum munerum, uelut specialiter tuus fuit. Adhuc quoque subiungitur, unde transgressionis eius audacia maior esse doceatur: Quae (inquit) praecipit tibi. Quaedam denique Dei praeccepta sunt communia omnium, non specialia aliquorum. Ut ergo audacem reum temeritatis suae patenti obiectione conueniat, non eum praeccepta communia, sed propria & singularia contempsisse demonstrat. Quae, ait, praecipit tibi. Ac si dicat: Illa Dei & Domini tui mandata contempsisti, quae non uelut communia omnibus, sed uelut propria, & soli tibi singulariter credita obseruare debuisti. Sed quid mereatur exponit, dicens:

Quod si non fecisses, iam praeparasset Dominus regnum tuum super Israel usque in sempiternum, sed nequaquam ultra confurget. Ecce quam magna perdidit, qui ut putabat nulla contempsit. Ecce septem diebus Prophetam sustinuit, sed dum praestolari eum in fine diei desijt, gloriam tantae dignitatis amisit. Vnde & per Prophetam dicitur: Vae ijs qui perdidit sustinentiam. Sustinentiam quidem perdunt, qui bona quae inchoant non consummant. Quibus nimirum uae esse dicitur: quia non solum incepti laboris mercedem perdunt, sed etiam apostatus sui poena feriuntur. Poena autem superbi & inobedientis regis declaratur, cum dicitur:

Quod si non fecisses, praeparasset iam Dominus regnum tuum super Israel a modo et usque in sempiternum, sed non confurget. A modo & usque in sempiternum electum regnum paratur: quia qui temporalia bene ordinant, aeternae gloriae sibi sublimitatem parant. Modo quidem electorum regnum paratur, cum per diuinam gratiam recte eorum ministeria dispensantur. Quod a modo & usque in sempiternum proficit: quia de sublimi actione huius temporis, sublimiorem illam aeternitatis gloriam promerentur in caelis. In finem itaque reprobo regi dicitur: Regnum tuum nequaquam ultra confurget. Quasi dicat: Dum a temporali rectitudine deficit, ad aeternitatis celsitudinem non pertingit. Vel idcirco ad literam non confurget dicitur: quia cum ipso corruit, & post ipsum in eius filijs non remansit. Sed ut liuoris poena feriat, non solum repulsionem suam, sed etiam electionem alienam audire compellitur. Nam subiungens Propheta, ait:

Quasi tibi sibi Dominus uirum iuxta cor suum, & praecipit ei, ut esset dux super populum suum Israel. Per omnia uerba haec superbus eliditur:

Quasi tibi sibi Dominus uirum iuxta cor suum. Quasi dicat: Ideo eum quesiuit, quia tu iuxta cor suum esse

noluisti. Quasi dicat: Talem uirum populi sui ducem constituit, qui praecceptum diuini consilij exequatur uirtute deuotionis. Quia enim corde ea quae agere uolumus deliberare solemus, dum usu nostrae locutionis cor Dei in sacro eloquio ponitur, per id uoluntas eius intima designatur, quae a nobis tunc foris agnoscitur, quando inobedientiae praeccepta reuelantur. Iuxta eam uero sumus, quando hanc & per intellectum agnosceimus, & per amorem custodimus. Bene ergo de Domino Propheta Samuel dicit: Quasi tibi sibi iuxta cor suum, & praecipit ut esset dux super populum suum. Quia ille alijs utiliter praecipit, quod obediendo Deo perfecte iam nouit, qui solum hoc praecipit, quod ex consilio procedit intima ueritatis. Sed quid est, quod quasi de praeterito dicit: Quasi tibi sibi Dominus uirum, & praecipit ei ut esset dux: cum non fuerit quae sit, nec ei ut populo suo praesesset, iniunctum. Nam postquam Saul percussit Amalech, eidem Propheta Dominus ait: Imple cornu tuum oleo, & ueni mittam te ad Isai Bethleemitem. Sed haec quaestio facile soluitur, si omnipotentis Dei praescientia & praedestinatio uideatur. Et quidem praedestinatio, facere est, & apud ipsum iam facta sunt, quae ab ipso fieri praedestinata sunt. Vnde & de eo scriptum est: Fecit quae futura sunt. Sed quae sit uirum dicitur, ut eligendorum antistitum forma hominibus prebeatur. Quererere enim solemus, quae aut praesentia non cognoscimus, aut absentia non uidemus. Deus autem cui nihil est absens, nihil latens, non dicitur quae sit uirum, ut absentem aut absconditum, sed quae sit uirum, ut omnis qui ad sanctae Ecclesiae culmen eligitur, discutiedus ab hominibus esse doceatur. Sed quaeri debet secundum cor Dei, ut uidelicet non solum diuinam uoluntatem intelligat, sed bonis operibus ostendat. Quia item electi uiri ad honorem primatus non ex ambitione ueniunt, sed coacti perducuntur, bene dictum est: Et praecipit ei ut esset dux. Quasi dicat: In honorem praelationis non per ambitionem subijt, sed coactus ascendit. Potest etiam intelligi uir pro fortitudine, secundum cor Dei, pro interna charitate. Quando igitur necessitas exigit, ad curam sanctae Ecclesiae queratur uir, ut sit conuersatione fortis: queratur secundum cor Dei, ut per affectum magni amoris, quasi unitus sit diuinae uoluntati: praecipiat ei, ut sit dux: quatenus sublimitatis ordinem conscendere ex cupiditate non ambiat, sed ex humilitate pertimescat, sicque sibi humilis metuat, ut subditi praeccepto Dei deuotus agnoscat. Sed quia his uerbis propheta lapsi regis uitam reprehenderat, sequitur: Surrexit autem Samuel, & ascendit de Galgala, in Gabaa Beniamin. Quasi ab alto ad planum sanctae Ecclesiae doctor uenit, quando peccatorum culpas redarguit, & status sui sublimitatem curuat, cum ad discutienda malorum crimina se per affectum charitatis humiliat. Bene ergo de eo qui peccatore arguerat dicitur: Surrexit & ascendit. Surgit quippe electus praedicator, quando ad altitudinem suae spiritalis conuersationis se per intentionem erigit: ascendit autem, quando

infra 15

Eccle. 3

Eccle. 2

quando ad ardua eiusdem uitae suae celsitudinem per consuetum opus uenit. Coelestia quidem desideria, spirituales uirtutes, bona opera in sublimi sunt: affectus terreni, concupiscentiae seculares, uitia & peccata in infimis. Doctor uero ut lapsos bene corrigan, prius culpas discutiedo inuenit, deinde inuentas ferit. Ut ergo quae feriat perspicue & aperte uideat, mentis oculos ad uidentia ima peccatorum uulnera curuat. Sed perspecta non ferit, si ad tangenda ea in infimis non descendit. Surgere ergo & ascendere propheta dicitur: quia electi doctores sic ad ima nostra uidentia & emendanda plerumque ueniunt, ut redire statim ad alta conuersationis suae nunquam obliuiscantur. Quibus etiam uerbis sacerdotalis animi libertas asseritur. Nam plerique alios increpant, qui semetipsos ualidissimo irae bello perturbant. Post increpatas uero culpas surgere & ascendere nequeunt: quia in semetipsis turbidi, ad alta intima quietis progredi nequaquam permittuntur. Quidam coercendas aliorum turpitudines audiunt, sed cum ad cogitanda ima descenderint, noxia eorum delectatione sordidantur. Infirmi quidem & tantum ministerij impares, dum soluere inferius aliorum nodos gestiunt, illos non liberant, sed semetipsos ligant. Quid ergo significat, quod de Samuele dicitur: Surrexit & ascendit: nisi quod in perfectioribus uiris aspicimus, qui sic nostra inquinamenta respiciunt, ut ab eis nequam fordidantur, sic nobis irascuntur, ut quieti intus, secreti sui alta conscendere uelociter possint. Fortes namque & potentes sunt, & qui magna & fortia sua leuiter ferunt, nostris infirmitatibus non grauantur. Et quia in correctione nostra sanctae scripturae testimonia proferunt, a Galgalis surgere & ascendere perhibentur. Galgala quidem (ut plerumque iam dixi) rota nominatur. Testimonia uero scripturarum quia per diuersos sensus in nostra eruditione uoluntur, uelut rotae sunt. Et quia cum sancti praedicatores subditorum sollicitudinem deserunt, in aeterna uita contemplatione sublimantur, in Gabaa Beniamin Samuel ascendere dicitur. Gabaa denique Beniamin collis filij dextrae interpretatur. Quis ergo est filius dextrae, nisi quem sancta Euangelia constituntur ad caelos ascendere, & ad dexteram Dei patris sedere. Collis igitur filij dextrae, aeterna est celsitudo redemptoris. Quando enim ima nostra sancti praedicatores deserunt, in alta illa diuina redemptoris per intentionem surgunt, & per uisionem conscendunt. Potest & secundum historicum sensum simplicius intelligi hoc quod dicitur: Surrexit & ascendit: quia uidelicet in rege quem arguerat, humilitatem poenitentiae, qua manere cogeretur, minime cognouit. Idem tamen rex in ministerio relinquitur, ut ipsa prophetae separatione corrigan: quia plerumque quos praedicatoris uerba non corrigunt, diuidi a praedicatorum familiaritate, uel a sanctae Ecclesiae unitate pertimescunt. Iuxta praedicatores duri sunt, sed separati respiciunt, & qui inobediendo peccauerunt, obediendo iam humiliter parant. Vnde & rex Saul non multo post demoliri Amalechitas praecipit

infra 15

Greg. tom. 2

ur, ut si mandatum Domini eiusdem caede genitis perficeret, prioris inobedientiae nexus enodaret. Separatus quidem a propheta ea agere uisus est, ut ad agenda alia iuberetur. Quare & subditur:

Et reliqui populi ascenderunt post Saul obuiam populo, qui expugnabat illos: uenientes ex Galgala in Gabaa Beniamin. Nonnulli sic in peccato corruunt, ut in nullo bono opere teneantur: nonnulli uero dum mala se perpetrasse recolunt, agere bona instantius conantur. Agendo quippe bona, mala quae relinquunt, operiunt: ne ab aeterno iudice detecta iudicentur. Hoc nimirum si factum Saul in bonam partem deducimus, hoc inuenimus: quia qui prius in sacrificio metuens Prophetam mandata contempsit, postea uero ad eos quos metuens coterendos populi Dei aduersarios festinauit.

Quo in loco etiam hoc notandum est, quia quem Propheta deseruit, ad experienda bella hostium de Galgalis ascendit. Plerosque etenim peccatores iusta praedicatorum seueritas proicit, quos tamen diuina memoria non relinquit. Solatia et adhortationes rectorum propter culpas amittunt, sed sacras scripturas consulunt, propositum resumunt, & qui inobedientiae malo uelut lapsi iacuerant, erecti per obedientiae feruorem ad occultorum hostium bella procedunt. Bene ergo de Galgalis, id est de rotis uenire memorantur: quia de sanctis scripturis accipiunt, unde aduersae partis militiam comprimere fortiter possint. Quia uero perditae conuersationis altitudinem recuperare uincendo fatigant, in Gabaa Beniamin ascendere dicitur. Quia item alij in latibulis se clauserant, alij ad hostes confugerant, reliqui populi uocantur, qui nullo sunt timore perterriti, sed cum rege suo ad locum festinant congressionis. Quod etiam nunc in Ecclesia uidemus: quia uidelicet plerique quasi paruuli proficere per privatae uiae studium proponunt, plerique fortes in expositis quoque maligni hostis certaminibus audaces sunt, ut aperte uideant seculi blandimenta quae appetant, sed appetere uisa contemnant. Hi quidem non in latibulis, sed in aperti certaminis campo consistunt, expositi ad praegium, fortes ad triumphum, qui pugnare possunt, & nequeunt superari. Vnde & per perfectum numerum designantur, cum subditur: Et recensuit Saul populum, qui inuentus fuerat cum eo, quasi sexcentos uiros. Septem quippe diebus hebdomada impletur, sed unus eorum ad operandum prohibitus est, sex uero in boni operis studio conceduntur. Centenarius autem numerus summam continet numerorum. In sexcentis ergo uiris qui alij designantur, nisi qui opere & cordis deliberatione robusti sunt: Nam quidam fortia proponunt, sed quia quod proponunt, non faciunt, ad sexcentorum uiro rum numerum non pertingunt. In sexcentis ergo uiris fortes operari sanctae Ecclesiae designantur, quia magna proponunt, & rigorem propositi fortitudine complent bonae operationis. Qui bene cum rege inuenti perhibentur: quia cum pastoribus sanctae Ecclesiae in bona uoluntate & pia actione conueniunt. Cum eis namque sunt, a quibus nec

Ss uoluntate

uoluntate discrepant, nec operatione discordant. Qui sic conuenire dicuntur, ut excellere predicatorum dignitas sentiat: quia etsi idē bonū subditi, quod prædicatores uolunt faciunt, illi tamen in eodem bono præcipui sunt, quorū ut ordo est celsior, ita & ardentior uirtus animi, & robustior nixus operationis. Quare & separatim de rege & eius filio dicitur: Et Saul, & Ionathā. Vt quid enim separatim rex & eius filius nominatur, nisi quia actio boni præfuls claret esse singularis? Et quia omnium fidelium subditorū non est uniformis æqualitas, sequitur: Et populus qui inuentus est in Gabaa Benjamin. Satis replicatum est, quod Gabaa collis interpretatur. Collis uerō non summitas, sed montiū est altitudo summitati uicina. Quid uerō in isto colle, nisi alta & perfecta uita intelligitur fidelium subditorū? Hæc nimirum quamuis prædicatorū celsitudinē aqua non sit, tamen ab aliorum meritis ualde cernitur esse sublimis. Vnde & de quibusdam præcipuis electis in Apocalypsi legitur: Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Quos & clarius demonstrans, ait: Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. utrgines enim sunt, & sequuntur agnū quo cūq; ierit. Dum ergo spiritualia prælia describuntur, populus inuentus in Gabaa Benjamin specialiter recēsetur: quia uirginum chorus contra immundorum spirituum ferocitatē tanto uiolentior est, quanto nullo eorum uulnere saucius, nulla eorum suggestionis forde pollutus. Liber quippe & integer, expeditus est ad occursum, fortis ad ictum. An non in colle filij dextræ sunt, quos integritatis suæ merito dilectus Iesu respicit, dicens: Vidi supra montem Syon agnum stantē, & cum eo centum quadraginta quatuor millia. Sed & nisi ualde fortes essent, ad tantam celsitudinem fatigati ascendere nequaquā possent. Item nisi omnium cogitationū liberi essent, post agnum ubiq; currere non ualerēt. Quia ergo in occultis certaminis triumpho uirgo quisq; mirabilis est, dum ordo congressionis describitur, sub typo populi Gabaa uirginitatis specialis dignitas memoratur. Sequitur: Porro Philistinim conscenderant in Magmas. Et egressi sunt ad præliandum de castris Philistinim tres cuneis: unus cuneus pergebat contra uiam Effraim ad terram Saul, porro alius ingrediebatur per uiam Bethoron, tertius autem uertit se ad uiam terminū terra Sabaa imminenti ualli Seboim, contra desertum. Quid est, quod Philistinim tres cuneos faciunt, nisi quia maligni spiritus cordi nostro, linguæ & operi inferre peruersa moluntur? Quia enim cogitando, uel loquendo, siue faciendo omne peccatum committitur, tres sunt Philistinorū cunei: quia maligni spiritus impellere ad peccandum animas satagunt, negligētia cordis, effrenatione oris, audacia peruersi operis. Vnde & primus cuneus contra uiam Effraim pergere dicitur, quia expugnare innocentiam a corde incipiunt. Via quippe Effraim, id est fructiferi cordis, bona est cogitatio. Contra uiam ergo Effraim primus Philistinorum cuneus

pergit: quia occultis aduersarij si prius usum bonæ cogitationis a mente non auferunt, ad eradicandos uirtutum eius fructus peruenire non possunt. Contra Effraim igitur uiam ueniunt, quando bonæ cogitationi insidiantur, que uia ad terram Saul tendere dicitur. Quid enim est aliud mens electi discipuli nisi fructifera ualde terra doctoris? Vnde & Dominus in Euāgelio parabolam seminum exponens, ait: Quod cecidit in terram bonam sunt, qui in corde bono & optimo uerbum excipiunt, & fructum afferunt in patientia. Dicitur ergo de primo cuneo Philistinorum, Pergebant contra uiam Effraim: ut dum literæ sensum spirituale percipimus, cogitationis aditum malignis spiritibus obstruamus. Sed dum cor munimus, linguam pariter a superfluis locutionibus refrenare compellimur. Vnde & secundus cuneus per uiam Bethoron ingredi dicitur. Bethoron quippe domus iræ interpretatur. Domus uerō iræ est mens uisui seruans linguæ litigio. Quam certē domū sapiens ille insinuat, qui ait: Ira requiescit in sinu stulti. Per hanc quidem ad cor stulti hostes ingrediunt: quia maligni spiritus dum ad effrenata uerba linguam solunt, iras accendunt, & mutuum fidelium charitatem ferunt. Qui ergo cauere cogitationes noxias didicit, si oris custodiam tenere non nouit, uini cunei impetum uicit, alterius non eualit. Tertius uerō cuneus uertit se ad iter terminū. Quis est terminus cogitationis et uerbi, nisi consummatio boni operis? Nam idcirco bona cogitamus & loquimur, ut ea ad finem boni operis perducamus. Sed cū antiquus hostis uerbis & cogitationibus nocere non proualeat, in finem laqueos tendit, & bonum opus fidelium euacuare uel impedire appetit. Quod uerō est iter terminū, nisi studiū bonæ operationis? Quia ergo multis insidijs maligni spiritus nituntur, ut studiū boni operis deseratur, ad iter terminū tertius cuneus uerti dicitur. Potest etiā in hoc termino uita nostra finis intelligi. Ad iter uerō terminū cuneus uertitur, quia interrumperet hostis opus bonum nititur, ne usq; ad uita finem perducatur. Vnde et Psalmista lapsorum fletus in se exprimens, ait: Funes extenderunt in laqueum pedibus meis, iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Iuxta iter quidem scandalum ponitur, ut bona electorum opera ante huius uitæ consummationem deserantur. Quid est autem quod ait:

In terra Sabaa, imminenti ualli Seboim contra desertum? Sed hæc nomina locorū ad designandum situm terminū, quem dixerat, posita sunt. Sabaa uerō in lingua nostra captiua dicitur: Seboim caprea nuncupantur. Que est autem ista captiua, nisi humana natura, quæ in paradiso fuit posita, & nunc ad perferendas huius mortalitatis ærumnas in hoc seculū est ligata? Quæ est autē terra captiua huius, nisi peregrinatio uitæ temporalis? Bene igitur dum uerti cuneus dicitur, terra captiua memorat: quia maligni spiritus in hac terra peregrinationis nostræ prælia cōtra nos mouere possunt, illa uerō uita nostra nō possunt. Sed electorū præfens conuersatio quamuis in hoc captiuitatis ex-

Luc. 8

Eccl. 7

Psal. 139

lio

lio posita sit, si iter terminū perfecte custodit, post termini huius angustias ad latitudinē immortalitatis peruenit. Vnde & termini huius terræ ualli Seboim, id est caprearum inimicere perhibetur. Vallis quippe caprearū, est mors preciosa sanctorum: quia unde moriendo deponunt, inde ad gaudia æterna subleuantur. Capreas quidem uelocia animalia esse, & magnos saltus dare quis nesciat? Recte ergo sanctorum animarū dignitatē caprea designat: quæ in morte corpora deserit, sed quasi magnos saltus dantes, per ingentia merita ad superna regna conscendunt. Dicit ergo, quia terminus terræ captiua imminet ualli Seboim: quia etsi damnata est humana conditio, sic tamē est in Dei filio exaltata, ut cum ad uitæ temporalis terminū ducitur, in morte datur, ut in æternæ uitæ celsitudinem subleuetur. Dicit ergo, quia Tertius cuneus ad iter se uertit terminū in terra captiua, quæ imminet ualli caprearū: ut malignos spiritus ad hoc electorū extrema bona peruere conari asserat, ut ad superna gaudia non conscendant. Quæ etiam uallis sita contra desertū dicitur. Quid deserti nomine hoc loco, nisi infernum accipitur? Desertum quidē recte intelligitur, ubi electorū nullus inuenitur. Desertū etiā dicitur, in quo ærumnarū solatia nulla sentiuntur. Vallis ergo caprearum cōtra desertum sita perhibetur: quia sanctorū mors diuersum omne ab inferni meritis habet, & cōueniens aliquid, & dignū inferni pœnis non habet. Sequitur: Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel. Cauent enim Philistinim, ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceā. Descendebat ergo omnis Israel ad Philistinim, ut exaceret unusquisq; uomere, aut ligonem, & securim, & sarculū. Hæc profectō omnia describunt, ut modus subsecuturæ uictoriæ insinuetur. Armati quippe ab inermibus uicti sunt, ut totum quod uincitur omnipotentis Dei laudibus tribuatur. Nos autē si more nostro spiritualiter ista prosequimur, mysterijs uacua non inueniemus. Quid est ergo quod dicitur: Faber ferrarius non inueniebatur in Israel: nisi quia ad spiritualia bella non per seculares literas, sed per diuinas instrumur? Faber quippe ferrarius in Israel non inuenitur: quia fideles Domini uidetes arte seculari scientiæ contra malignos spiritus nequaquā præstantur. Fabri nanq; arte adusti uincerent, si secularis eloquentiæ iaculis, occultis hostibus præualerēt. Quæ profectō secularium librorum eruditio, & si per semetipsam ad spirituale sanctorum conflictum non prodest, si diuinæ scripturæ coniungit, eiusdem scripturæ scientia subtilius eruditur. Ad hoc quidem tantum liberales artes descendunt, ut per instructionem illarum diuina eloquia subtilius intelligantur. A nonnullorū cordibus descendit desiderium maligni spiritus tollunt, ut & secularia nesciant, & ad sublimitatem spiritualium non pertingant. Bene ergo dicitur: Cauent Philistinim ne forte facerent Hebræi gladiū & lanceam. Aperet quidem dæmones sciunt, quia dum secularibus literis instrumur, in spiritualibus adiuua-

mur. Cum ergo nos ea discere dissuadent, quid aliud, quam ne lanceam aut gladium faciamus, precauent? Dicit ergo historica, & studiū electorū propheta insinuet, & exponat: Descendebat Israel ad Philistinim, ut exaceret unusquisq; uomere, aut ligonem. Ad Philistinios descendimus, quando ad discēdos seculares libros animum inclinamus. Et descēsus dicitur, quia Christiana simplicitas in alto est. Sed quid est quod seculares literæ dicuntur in plano esse, modus uerō dicendi sublimis? Quia cum celestia nulla narrant, & mirro dicendi ordine que proponuntur explicant, & narrando sublimantur, & carnalia dicēdo deponuntur. Quem profectō dicendi siue intelligendi modum qui scire appetit, descendat ad Philistinim, uomere & ligonem acuat, ut ad secularium etiā carnalia audienda deponatur, qui eorū eloquentia instrui penitus nititur. Hæc quippe secularem scientiam omnipotēs Deus in plano anre posuit, ut nobis ascendēdi gradum faceret, qui nos ad diuinæ scripturæ altitudinem leuare debuisset. Idcirco eam præmittere uoluit, ut in ipsa nos instrueret ad spiritualia transire. Vnde & Moyse qui nobis diuinorum eloquiorū principia edidit, non prius diuina didicit, sed ut capere uel exprimere diuina posset, in omni Ægyptiorum scientia rudem animum informauit. Esaias etiam prophetis alijs eloquentior extitit: quia nec ut Hieremias Anathotites, nec ut Amos armētarius, sed nobiliter instructus atq; urbanus fuit. Paulus quoq; uas electio-

Act. 3

Act. 7

D

Greg. tom. 2

Ss 2 Hanc

1. Cor. 4 Hanc securem nos tenere Paulus apostolus præcipit, dicens: Bonum æmulamini in bono omnes. Quæ nimirum securis acuitur: quia eruditi fideles sicut melius agnoscunt exempla fidelium, ita & feruentius imitari concupiscunt. Sarculum siue tridens subtilius terram fodit, ita ut non tam fodere quam scalpere, & glebas confringere cognoscat. Quid per hoc tridens sarculum, nisi uirtus discretionis exprimitur: Per quam certè dum acta uel agenda subtili cõsideratione discutimus, uelut ferèdæ terræ nostræ glebas in tenuem puluerem complanamus. Quod profectò sarculum tridens asseritur: quia uis discretionis non solum agenda, sed etiam cogitanda & loquenda cõponit. A manu quidem corde & lingua cõtacta noxia referat, ut semè quod terræ mentis nostræ cõmittimus, ubi erem fructum ferat. Aptè itaq; dicitur: Descēdebat omnis Israēl ad Philistim, ut exaceret unusquisq; uomerem suum, ligonem, securem, & sarculum:] quia affectum geminæ charitatis, priuata uirtutis studium, alienæ perfectionis exempla in sacro eloquio legimus, sed eiusdem sacri eloqui profunditatē penetrare ignari seculari scientiæ non ualemus. Vnde & rationabiliter subinferēs, ait: Retusæ itaq; erant acies uomerum, & ligonum, & securium, & tridentium, usq; ad stimulum corrigendū.] Non dicunt acies replicatæ, aut attritæ, sed retusæ. Nā si replicatæ essent uel attritæ, omnino nihil incidere rent. Retusæ uerò acies & si celeriter non incidit omnia, quædam obiecta in mora laboris fecat. Sic nimirum sunt corda simplicium, quæ si subtiliter spiritalia non intelligunt, dum tam tardè quædam intelligunt, acuitatē ingenij non acutam habent, sed retusam. Sæpe enim discutere obscura uolunt, sed dum uix diu cogitando ad ea etiam quæ sunt aperta perueniunt, uelut retusæ acie morando incidunt. Quod certè non solum in occultis sacramentis scripturarum ostenditur, sed etiam in latentibus suggestionibus demonum. Depellere quippe à se hostem nequeunt, què cognoscere citò non possunt. Dū ergo magna mora cogitationis, insidias malæ suggestionis expellunt, uelut retusæ acie fecant, quod per acuitatem ingenij abscindere uelocius poterat. Quid est autem quod dicitur: Vsq; ad stimulum corrigendū? Stimulus dicitur increpatio prælatorum. Vnde & scriptū est: Verba sapientium sunt quasi stimuli. Stimulus quidem in crepatio dicitur: quia dum culpas arguit, mentē pungit. Sed retusæ est stimulus, quando prælati languet intellectus, ut subditorum culpas nec cognoscendo reperiat, nec inueniendo reprehendat. Bene ergo increpatio rectoris stimulus asserit: quia tumores uitiorum pungeret non præualet, si eius mens erudita per scientiam, pungēda non uidet. Vnde & in typo eruditorum prælatorū bene subiungitur: Cumq; uenisset dies prælij, non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi, qui erat cū Saul & Ionatha, excepto Saul & Ionatha filio eius.] Quid per lanceam, nisi sanctorum prædicatorū acuta prouidentia accipitur: Et quid per ensē, nisi eorum intelligentiæ subtilitas demon-

1. Cor. 7 stratur? Per lanceam quippe sōgē nobis ante obiecta perfodimus. Per ensē uerò uicini, & ferè coniuncti nobis hostes trucidantur. Bene ergo in lancea prouidentia electorum ostēditur, per quam occultos hostes percipiunt, anteq; uicinum eorum impetū patiantur. Dum enim futuras demonum insidias cauendo præueniunt, uelut à sōgē lancea feriunt, quorū uicinos excipere ictus nolunt. Vnde & beatus Paulus apostolus dum à longè armatos fornicationis spiritus cerneret, coniugalem castimoniam quasi lanceam tenuit, & eos accedere propius non permisit, dicens: Propter fornicationem unusquisq; uxore suam habeat, & unaquæq; uirum. Vxorī uir debitum reddat, similiter autem uxor uirō. Et iterum: Reuertimini in idipsum, ne tentet uos sathanas propter incontinentiam uestram. Hinc etiā de semetipso ait: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne prædicās alijs, reprobis efficiar. Qui em̄ ne reprobis fieret corpus castigauerat, nimirum lancea hostes suos, longiusculè positos ante se perfodiebat. Prouidentia ergo abstinentiæ pro hebdomada carnis libidine quasi lancea accipitur, per quam uenturi hostes feriuntur. Bene etiā per ensē intellectus exprimitur: quia qui prauas maligni spiritus suggestiones in præsentī tempore cognoscit & abiicit, uelut uicinum, & iuxta se positū hostem ferit. Qui etiā uelut ense utraq; parte acuto incidit: quia tam falsa bona quam uera mala reprehendit. Quid uerò est quod in manu Saul & Ionathæ ensis esse perhibetur? Sed in manu non sunt eorum qui acutè uicina & præsentia intelligunt, & futura præuident, & ad extinguenda ea fortia non exercent. Apertè sciunt, quia antiquus hostis maximam partem humani generis per robur carnis in fornicationē precipitat, qui tamen carnem per abstinentiam castigare non curant. Sic etiam nonnulli præsentia mala apertè conspiciunt, sed hæc uitare minimè conantur. Hi nimirum ensē & lanceam habēt, sed in manu non habēt. Bene ergo in die prælij in manu Saul & Ionathæ ensis & lancea inuenitur: quia solum electi uiri sunt qui & præsentia et futura mala intelligant, & ea cordis intentione uincere ardentius concupiscant. Quod tamē hoc loco ideo dicitur, ut populus nihil in manu tenuisse doceatur, qui uomeres, ligones, secures, & sarculos tenere ostenditur. His enim uerbis non electi distinguuntur à reprobis, sed hebetes à peritis. Sed quia iam armatos uiros ostendimus, modum certaminis explicemus. Sequitur:

C A P V T IIII.

Cap. 14 Gressa est statio Philistinorum, ut ascenderet in Magmas. & accidit quadam die, ut diceret Ionathas filius Saul ad adolescentem armigerū suum: Veni, et trāseamus ad stationē Philistinorū quæ est trās locū illū.] Philistinorum statio egredit, qñ malorum spiritū turba electis mētibus per suggestiones noxias demōstrat. Quæ nimirū idcirco statio dicitur, quia electorū bella describun-

describitur. Stare quippe malignis spiritibus, est in electorum pugna magnas uires exercere. Nam stando ualidius unusquisq; quam sedendo conari ad aliquid faciendum potest. Philistinorum igitur statio egressa dicitur, ut demonū conatus in bello nostro apertè colligatur. Et quia uelut se inferiores atq; minores opprimere fideles cogitant, in Magmas ascendere egredientes parant. Vel in Magmas ascendere gestiunt, quando paruulorum corda decipere tentando moliantur. Sed electi prædicatores dum tentata corda subditorum intelligunt, ferre auxilia non morantur. Hos uelut in tuto reponunt, illos secum ad sustentanda pericula bellorum ducunt. Quid est quod ad bella armiger ducitur, nisi quia per scientiam eruditi subditi ad internorum certaminum uictoriā promouendi sunt: Quidam namq; artem physicam sciunt, qui medendi experientiam nesciunt: sic nimirum in sancta Ecclesia quidam sunt, qui artem interioris pugnæ didicerunt, sed ad distictas necessitates certaminum adhuc perducti non sunt. Magnos uiros pugnantē audiunt, sed prælia quæ magni magnificè tolerant, auditu sciunt, uirtute nesciunt. Tales quippe sunt, qui ad imitanda uestigia redemptoris inuitantur: Qui uult (inquit) uenire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Arma uerò Ionathæ sunt hortamenta doctoris. Armiger uerò arma portat, cum quibus non ipse, sed alius pugnat. Sic nimirum sunt qui in sancta Ecclesia nouiter instruantur. Dum enim uirtutes à doctoribus audiunt, quibus ipsi doctores contra malorum spirituum uersutiam pugnant, illud nimirum habent in onere, quod non dum habēt in uirtutis exhibitione. Dixit ergo Ionathas ad armigerum suum: Veni transeamus ad stationem Philistinorum:] quia electi doctores subditos suos docent, non solum artem qua dimicent, sed etiam ad bella pertrahunt quo triumphent. Et quia remissi pastores bella quæ insulant suscipere nequaquam curant: non dicit, Vade & trāsi ad stationem Philistinorū: sed, Veni transeamus. Alios quidem ad certamē prouocant, sed eadem certamina ipsi priores tentant. Quid uerò est quod dicit: Quæ est trans locū illum?] Sed quidā locus in sancta Ecclesia est, qui magnis prælijs clausus, non expositus est, possidere quidem bona seculi, uxorem ducere, filios procreare, blandimenta de omnibus rebus licitis corporibus exhibere, eo munitione ab hoste manere est, quo aliquid impositū in eo ordine positus onerosum non est. Sed hunc locum si quis melioris uitæ desiderio accensus transire nititur, necesse est ut ad grauissima bella præparetur. Diuitias namq; contemnentes, paupertatem Christi amplectentes, spernentes coniugia, amorem pudicitia semper amplecti debent. Habent continuo isti insurgentia grauissima prælia carnis, illi impugnationem cordis: quia nec paupertas leuiter ferit, nec sine magnis agonibus pudicitie corpora subiugant. Vnde bene per quandam sapientem dicitur: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara

animam tuam ad tentationem. Quasi dicat: Quia egredi uoluisti de loco munitionis, necesse est ut iam pateat bello cōtra fortissima hostium castra muniat. Dum ergo trans locū illum, non istum dicit, doctorum Ionathas uirtutem insinuat, qui per singulare propositum religionis semper sunt in aperto campo certaminis. Et quia de omni q; strenuè dimicant, de omni quod nobilitèr triumphant, iactantia & elationis uitium insinuat, sequitur: Patri autem suo hoc ipsum non indicauit.] Tacendæ quidem sunt electorum uirtutes, ne per iactantiam dicantur, sed aliquando ad Dei gloriam eas manifestare culpa non est. Quia uerò nos in Saul magnos prædicatores expressimus, hoc profectò quod patri Ionathas pugnæ initium cælat, illud insinuat: quia magna quæ agimus quandoq; propter humilitatem laudabiliter cælamus. Tales quidem iam facti per corruptionem sumus, ut boni uideri etiam ab illis qui præsumt nobis, sine elatione nunquam ualeamus. Cum ergo de mani festo latens malum nascitur, sapienter bonum absconditur, ne malo superueniente maculetur. Sed inter hæc sciendū est: quia illi uirtutes cælare prælati suis ista necessitate possunt, qui bene cognoscere bonū quod agunt sciunt. Si enim nimirum sunt simplices, sæpe non est bonum quod esse bonum arbitrat: & dum uitium quasi uirtutem non indicant, in se absconditum hostem portant. Vnde & Ionathas qui patri belli propositum texit, tantus asseritur, ut sub eius ducatu pars exercitus prouidetur referatur: Erāt (inquit) duo milia uirorum cum Saul in Magmas & in monte Bethel, mille autem eum Ionathas in Gabaa Beniamin. Dicitur ergo de Ionatha: Patri autem suo hoc ipsum non indicauit:] quia eruditi uiri dum elationis uitium incurere de magnis operibus suis metunt, ea nimirum ipsis abscondunt, à quibus adiuuari potuerunt. Quæ nimirum prædicatores auxilia melius discimus, si ipsos in loco suæ perfectionis uideamus. Nam sequitur: Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malo granato, quod erat in Magron.] Gabaa, ut diximus, interpretatur, Magron de fatice dicitur. Prædicatores autē sancti sublimes ualde sunt non solum opere, sed etiam contemplatione. Extrema ergo pars ista sublimitas est operis: intima uerò illa contemplationis. Per hanc quidem extremam partem suæ celsitudinis, ad exemplum à nobis cōspicitur: per illam uerò intimam, in magno amore conditori cōiuncti sunt. Hos quidem nobis extrema partē sublimitatis suæ Propheta mirandos ostendit, quando ait: Qui sunt isti, qui ut nubes uolant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Volāt quippe ut nubes: quia à grauedine culpe sunt leues, & gratia sancti Spiritus in bono opere ueloces. Quasi columbæ uerò sunt ad fenestras: quia ad exemplum per bona opera se nobis quasi per foramina porrigunt, sed de ostensa uitæ munditia laudis appetitu nequaquæ capiuntur. Sed & sub malo granato rex residet: quia in umbra redemptoris prædicator requiem habet. Magno quidē labore fatigatur, sed

Eccl. 12

Supra 13

Esā. 60

Eccl. 2

uerborū Domini consolatione reficitur. Vnde & eadē malus arbor in eo loco qui de fauce dicitur, morari perhibetur. Quid enim hoc loco istud de fauce dicitur aptius, quam sancti Euangelij dulce dō designatur? Sic enim nunc morari in umbra redemptoris possumus, si uidelicet uerba eius ad cōsolationem de Euangeliorum meditatione capiamus. Sed in hoc residere quietius prædicatores possunt, qui quo altius & propius illud diuine faucis uerbum suscipiunt, dulcius imaginantur. Hęc etiā causa est, qua rex Saul non stare neq; sedere, sed morari sub malo granato in Magrō dicit: quia perfectus doctor Dei docibilis est, & dū pascere cibo alios nititur, ipse multiformiū deliciarum spiritaliū dulcedine satiatur. Nam dum redemptoris amœna singulariter aspicit, in miram contemplationem uirtutum surgit: & quasi de uno cortice plurima grana colligit, dum per ea omnia que in redemptorem recollit, deliciosam mentem grantanter ducit. In hac quidem redemptoris amœnitate sponsa se requiesisse gloriatur, que dicit: Sub umbra eius quem desideraueram sedi. *Matth. 7* Si uos mali cum sitis nostris bona dare filijs uestris. Achias ergo filius Achitob dicitur: ut qui in Ecclesia potētes sunt, eorū potentia ex sola redemptoris imitatione eis inesse sentiant. Idem uerō Achitob frater Ichabot asseritur, quia a translatione glorię nuncupatur. Nam redemptor noster secundum carnem de Iudæorum gente est natus. A quo nimirum populo quia omnis ornatus tēplī, oēs sacrificiorum ritus, omnia scripturarū mysteria ad gentē populū transierunt, translatio glorię in Achitob fratre recte memoratur. Ipse quoq; Achitob Phinees fuisse dicitur: quia Iudaicus populus in erroris sui perfidia qua se misit, eiusdem gentis sue doctores se ualde nequiores habuit. Vnde & idē Phinees os mutum siue ori parcens interpretatur. Os quippe dicitur, quia per eundē populū Dominus locutus est. Sed mutū os nunc esse cognoscitur: quia dum redemptorē repulit, loquentē in se olim spiritum pariter amisit. Qui etiam ori parcens recte dicitur: quia sic semel in reatu tanti sanguinis cecidit, ut per poenitentiam & confessionē ad eum conueriti nequaquā possit. Ori igitur parcens dicitur, quia confitendo piē erubescere dedignatur. Quo cōtra beatus Iob ex persona conuerforū promittit, dicens: Non parca ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei. Sed quia item religionis dignitatē in patriarchis & prophetis habuit, idem Phinees ex Heli sacerdote Dñi natus asserit. Heli quippe Deus meus Sylo missus interpretatur. Di uerō aliquando in sancta scriptura electi prædicatores intelliguntur. Vnde & ad Moysen a Domino dicitur: Posui te Deum Pharaonis. Et in lege præcepit, dicens: Dijs nō detrahes. Pater ergo Phinees Deus meus dicitur: quia nimirum Iudaicus populus eorū secundum literā scripturas imitatur, qui uerbum Dei & reuelata mente meruerunt cernere, & theca literę ne uideretur occultare. Hos nimirum per semetipsam ueritas ostēdit, cum uerba Psalmistę exposuit, dicens: Illos dixit Deos, ad quos factus est sermo Dei. In Sylo autem natus asseritur: quia Iudaicus populus licet carnaliter, adhuc tamen in scripturis spiritalibus eruditur. Quia ergo electus quisq; et sapiēs in sancta Ecclesia natū Dominum ex Iudaico populo per doctrinam sequit, Achias qui umbraculum dicitur, filius Achitob fratris Ichabot,

cupiscentiarū blandimenta respicimus, quō alibi q̄ in umbraculo amœno subternimur, ubi tentationū incendia declinemus? Sed dimittit uē umbraculū Ecclesię minister dicitur, ut redemptori nemo cōparetur. De illius nāq; protectione sponsa in Canticis gloriā, dicens: Sub umbra illius quē desiderauerā sedi. Et Psalmista deprecans, ait: Sub umbra alarum tuarum protege me. Sed unde tantus Achias iste procedit, exponitur, quia filius Achitob esse memoratur. Achitob frater meus bonus dicitur. Quis igitur iste frater bonus intelligitur, nisi redemptor noster? Frater quippe, quia natura nostra particeps: sed bonus, quia naturam nostrā quam suscepit, ab æterna morte liberauit. Vel bonus, quia omnes nos mali sumus, dicente ipso: Si uos mali cum sitis nostris bona dare filijs uestris. Achias ergo filius Achitob dicitur: ut qui in Ecclesia potētes sunt, eorū potentia ex sola redemptoris imitatione eis inesse sentiant. Idem uerō Achitob frater Ichabot asseritur, quia a translatione glorię nuncupatur. Nam redemptor noster secundum carnem de Iudæorum gente est natus. A quo nimirum populo quia omnis ornatus tēplī, oēs sacrificiorum ritus, omnia scripturarū mysteria ad gentē populū transierunt, translatio glorię in Achitob fratre recte memoratur. Ipse quoq; Achitob Phinees fuisse dicitur: quia Iudaicus populus in erroris sui perfidia qua se misit, eiusdem gentis sue doctores se ualde nequiores habuit. Vnde & idē Phinees os mutum siue ori parcens interpretatur. Os quippe dicitur, quia per eundē populū Dominus locutus est. Sed mutū os nunc esse cognoscitur: quia dum redemptorē repulit, loquentē in se olim spiritum pariter amisit. Qui etiam ori parcens recte dicitur: quia sic semel in reatu tanti sanguinis cecidit, ut per poenitentiam & confessionē ad eum conueriti nequaquā possit. Ori igitur parcens dicitur, quia confitendo piē erubescere dedignatur. Quo cōtra beatus Iob ex persona conuerforū promittit, dicens: Non parca ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei. Sed quia item religionis dignitatē in patriarchis & prophetis habuit, idem Phinees ex Heli sacerdote Dñi natus asserit. Heli quippe Deus meus Sylo missus interpretatur. Di uerō aliquando in sancta scriptura electi prædicatores intelliguntur. Vnde & ad Moysen a Domino dicitur: Posui te Deum Pharaonis. Et in lege præcepit, dicens: Dijs nō detrahes. Pater ergo Phinees Deus meus dicitur: quia nimirum Iudaicus populus eorū secundum literā scripturas imitatur, qui uerbum Dei & reuelata mente meruerunt cernere, & theca literę ne uideretur occultare. Hos nimirum per semetipsam ueritas ostēdit, cum uerba Psalmistę exposuit, dicens: Illos dixit Deos, ad quos factus est sermo Dei. In Sylo autem natus asseritur: quia Iudaicus populus licet carnaliter, adhuc tamen in scripturis spiritalibus eruditur. Quia ergo electus quisq; et sapiēs in sancta Ecclesia natū Dominum ex Iudaico populo per doctrinam sequit, Achias qui umbraculum dicitur, filius Achitob fratris Ichabot,

Cant. 2

Matth. 13

Matth. 7

Iob 8

Exod. 7

Exod. 21

Ioth. 10

Ichabot, filij Phinees, filij Heli esse perhibet. Qui etiam ephod portare describitur, ut aperte monstretur: quia protegere alios nequaquam potest, qui pulchritudine bonę conuersationis, luceq; nō fulget, sequitur. Sed & populus ignorabat quō esset Ionathas.] Quid est quōd populus, quō eat Ionathas, nescit: nisi quia electus doctor ea quę intendit agere, studet per humilitatē celare? Vnde & in Euāgelio Dominus dicit: Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Si enim per dexteram æterna, per sinistram uerō præfens uita figuratur: homines in sinistra, angelos ad dexteram habemus. Quando autem per bona opera ad consortium supernorum ciuium tendimus, dextera manus nostra operari perhibetur. Sinistra uerō manus nostra operari nescit dextera, si cooperatores nostros, fideles uidelicet sanctę Ecclesię, adiutores habemus in opere, & laudatores habere nolumus ad elationem. Bene ergo dicitur: Populus ignorabat, quō esset Ionathas:] quia tūc solū bene agere magna nitimur, cū ea quę agimus, pandere ad ostensionē uitamus. Sed quia ad exemplū electorum ista proferimus, non solū quō eat, sed etiam quā eat, explorare atriētus debemus, sequit: Erant inter ascensus per quos nitebantur Ionathas transire ad stationem Philistinorum eminentes petrae ex utraq; parte, quasi in modum dentium scopuli, hincinde prærupti: nomen unī Bores, nomē alteri Sene.] Cum electorum uita alta sit meritis, ima uerō conditio malignorum spiritūū, quid est, quōd ascensus esse dicitur, unde ad Philistinorum stationem Ionathas tendere conatur? Nam de eisdem Philistæis in typo dæmonum non longē superius dictum est: Ascendentes castrametati sunt in Magmas. Sed super nos esse dicitur, quo minores fortitudine uideamur. Super nos etiā esse cognoscitur, quod penetrare per intelligentiā non ualemus. Quoties ergo cū spiritibus reprobis certare proponimus, robur parare debemus ad ascensum, quia homines cum angelis pugnant cōtendimus. Vnde & ille athleta strenuus cōfortans uehementer cōmilitones suos, ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus spiritalia nequitia in cœlestibus. Quia enim contra principatum & potestātū spiritalia nequitias se pugnanturum prænouerat, nimirum robur mentis ad altitudinis ascensum parabat. Peccatorū corda dum nequam spiritus sibi subijciunt, eis utiq; per multiformia uitia dominantur. Si ergo illuc quoque eos expugnare contendimus, ualde nos oportet ascendere, ut eorum possimus agmina potenter ferire. Aliter enim lubrici, aliter saluandi sunt aedioli: aliter uanę glorię, aliter superbi. Ut uerō ad hæc omnia electus doctor possit sufficere, quia per assidua meditationis acuta consilia mentem leuat: quasi ad ascensum Philistinorum se roborat. Bene autem non unus asseritur, sed plures dicitur ascensus: quia innumeris hostibus, multis itineribus occurrendum est. Quod tunc bene agitur, quando utriusq; singulis congruentes & pro-

Matth. 6

Supra 13

Exph. 6

prię curationes adhibentur. Nam ut aliqua ex eis breuiter perstringamus, fornicationis spiritus continentia uirtute depellitur: sed tamen leuius superatur, si caro impetum suū per abstinentiam minuatur, ne se mundana concupiscentia uicta substernat. Gula per abstinentiam frangitur: sed abstinentiam ciborum corporalium habere non potest, qui mentem spiritalibus cibis non replet. Potenter enim corpus extenuat, qui amore cœlestium cor inflamat: quia dum spiritalia fortiter diligit, desideria carnis ualenter premit. Auaritia quoq; uitio bonum paupertatis uoluntaria contrarium est: sed pauper spiritu esse nō poterit, qui amare adhuc æternos thesauros nescit. Sic nimirum ira uincitur, si amore cœlestium perfecte terrena omnia despiciantur: quia unde irascatur, iam non habet, qui damnū temporale non timet. Sic quoque acedia uitium, id est tædium cordis depellitur, si semper bona cœlestia cogitentur. Tædere quidem mens nullatenus potest, quia tam iocunda bona lætenter uidet. Tristitia etiam angustia sum malum spiritalis lætitię campo deuoratur; sed tamen ipsa spiritalis lætitię se menti non infundit, quia temporalis uitæ angustias transgreditur contemplando non nouit. Bene quidem tristitia uincitur, si temporalium laborum præmia uideatur: quia unde electa mens temporaliter se affligi considerat, inde gaudere in cœlesti patria æternaliter sperat. Quia ergo magna diuersitate consilia aduersus animarū morbos curandos prædicato utitur, quia consilium alta mentis consideratione comprehenditur, bene unde Ionathas transire ad stationem Philistinorum appetit, ascensus esse perhibetur. Et quia ad expugnandos malignos spiritus a peccatorum cordibus plures difficultates obuiant, petrae inter ascensus esse memorantur. Quid enim per istas duas petras, uidelicet Bores & Sene, nisi concupiscentia & peccatum designatur? Bores quippe in primatu dicitur: Sene sol siue auditio. Bene autem concupiscentię primatus nomen conuenit: quia ipsa prior mentē occupat, quam se mens peccato substernat. Solis etiam nomine recte peccati deletatio figurat: quia a ueritatis intuitu mentis oculos claudit, & ad uanitatē aperit. Vnde & in primis hominib. a seductore spiritu per serpentes dicit: In quacunq; die comederitis deliquo, quod est in medio paradisi, aperientur oculi uestri. In cōmestatione quidem illa, peccando aperti sunt oculi transgressorum, ut falsę lucis radios in experientia delicti perciperent, & a superna claritatis alta contemplatione caligarent. In hanc quippelucem aperire oculos Psalmista refugies, Dominum obsecrat, dicens: Auerte oculos meos, ne uideant uanitatē. Hanc beatus Iob alta mente despiciens, peccatorum meritis se inseri exoptans, ait: Nunc enim dormiēs silerem, & somno meo requiescerem, aut sicut abortiuum absconditum non subsisterem, uel qui concepti non uiderunt lucē. Qui sunt isti, nisi qui peccare fortiter cauerunt? Vnus ergo scopulus Bores, alter Sene dicitur.

Gen. 2

Psal. 116

Iob 3

citur: quia si concupiscentia in mente sibi locum uendicat, eiusdem mentis oculos ad placidum peccati blandimentum, quasi ad solis lucem uidendam leuat. Bene item petra nominantur: quia iniquorum mentibus ista duo conueniunt, ut iam redire praedicatoribus ad se facile non admittant. Sed & dicuntur scopuli: quia hinc inde, uidelicet tam mente, quam corpore praeruptum retinent usum prauitatis. Dum enim nulla mori, nulla operum integritate solidantur, in modum scopuli, hinc & inde praerupti sunt. Et quia dicitur in modum dentium, quid dat intelligi, nisi quod saepe uidemus, quia qui praedicatorum hortamenta despiciunt, eorum uitam mordere detractionibus conantur. Sed de eiusdem scopulis subditur: Vnus prominens ad aquilonem, ex aduerso Magmas, & alter ad meridiem, contra Gabaa. Ad aquilonem primus scopulus prominet, alter ad meridiem: quia per concupiscentiam feruor charitatis extinguitur, & per peccatum ardor concupiscentiae augmentatur. Mens enim reproba dum concupiscentiae subditur, charitatem spoliatur, & dum peccare non metuit, acriora in se ualde peccandi desideria accendit. Quasi enim in summa diei suae altitudine, & calore posita, in fluxu peccati & immoderate latatur, & ardentem resoluatur. Male ergo mederi concupiscentiae morbo fatagit, qui ad hoc exple re concupiscentias peccando cogitat, ut quiescat. Tanto quidem erit post peccatum concupiscentia maior, quanto ipsa sibi esse incipit peccati delictatio gratior. Sed primus scopulus ex aduerso Magmas situs, alter contra Gabaa prominere perhibetur. Magmas (ut iam satis diximus) humilitas, Gabaa collis interpretatur. Ex aduerso utique concupiscentia humilitatem habet, blandimentum uero peccati caelestem conuersationem. Omnis enim qui uetita concupiscit, dum praepitorem despicit, superbit. Ex aduerso itaque humilitatem habet, quam in obedientiae deuotionem non retinet. Sed & qui in peccati feruore, uel meridiana claritate resoluatur, contra Gabaa, id est collem prominet: quia dum aduersatur caelestibus, poenis tartareis praeparatur. Sed quia tales etiam ad aeternam uitam sanctorum praedicatione perducuntur, ipsorum praedicatorum studium in Ionathae facto uideamus. Nam sequitur: Veni transeamus ad stationem in circuncisionum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile saluare, uel in multitudine, uel in paucis. Quae est statio Philistinorum nisi robur malignorum spirituum? Sancti etenim uiri cum ad peccatorum correctionem se praeparant, aperte sciunt, quia cum de caelo lapsis angelis pugnant, pugna ergo haec quia angelorum est, & hominum, pugnatur a fortibus cum infirmis, cum simplicibus ab astutis. Nam ab his fortibus, neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine. Astutias lapsi angeli etiam Paulus intuens, ait: Non ignoramus eius astutias. Contra astutos igitur uia cauae rationis quaerenda est, contra for-

Psal. 58

2. Cor. 2

tes uero diuina sunt auxilia petenda. Ut ergo magna cautela praedicatione exhibenda esse sentiantur, Ionathas armigerum suum ad secum transeundum inuitasse dicitur. Et ut in expellendis hostibus de Dei miseratione praesumatur, loquitur dicens: Quia non est Deo difficile saluare, uel in multitudine, uel in paucis. & quia flagitiosorum conuersio facilis non est, dicit: Si forte faciat Deus pro nobis. Si forte dicit, quia de plana criminorum salute adhuc plenius non praesumit. Sed formam electi subditi in uirtute ostendit humilitatis, quia subdit: Dixitque ei armiger suus: Fac omnia quae placent animo tuo. Perge quod cupis, & ero tecum quocumque uolueris. Nonnulli subiecti dum mensuram ordinis sui negligunt, eandem mensuram sic confundunt, ut praelatorum suorum dispositioni comunicent, sed obedire imperijs reculant. Emendare quidem maiorum dicta facile audent, sed facile implere quae praecipunt, non conantur. Quid ergo in huius armigeri uoce nobis ostenditur, nisi quia relinquenda est praepositis dispositio libera, tenenda est subditis uirtus obedientiae non remissa. Ut enim libera disponendi autoritate praedicatoribus assignent, ait: Fac omnia, quae placent animo tuo. Et ut subditorum pronam uoluntatem ad omnia feruitia ostenderet, subdit: Perge quod cupis, & ero tecum quocumque uolueris. Nec ibi quidem dixit: Quaedam fac, quae sunt in animo tuo: quaedam non fac, uel aliter fac: nec hic, Perge illuc, & ero tecum, & illuc non ero tecum. Omnia (inquit) fac: quia dispositione praelatorum disponenda sunt omnia. Ero (item ait) tecum quocumque uolueris: quia alicui praepito obedientiae subiectus optimus deesse non debet. Sequitur: Et ait Ionathas, Ecce nos transibimus ad uiros istos, cumque apparuerimus eis, si taliter locuti fuerint ad nos, Manete donec ueniamus ad uos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. Si autem dixerint, Ascendite ad nos, ascendamus: quia tradidit eos Dominus in manibus nostris. Certa & indubitata sanctae Ecclesiae sententia est: quia electi praedicatoribus non solum quid, quantum, & quando loquantur considerare debent, sed quibus etiam loquantur. Vnde & Dominus a quorundam notitia uerbum recondens, discipulos prohibet, dicens: Nolite ponere margaritas ante porcos. Hinc item scriptura inutiliter effundi uerbum uetat, & dicit: Vbi non est auditus, non effundas sermonem. Quid est ergo, quod Ionathas dicit: Si dixerint, Manete, donec ueniamus ad uos, stemus in loco nostro: si uero, Ascendite ad nos, ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris: nisi quia electus praedicator attentus debet colligere, quibus uerbum uitae debeat proferre. Sed quia hoc ostendi nunc in sensu literae uidetur, nos subtilius exprimamus. Ad peccatores praedicatoribus transeunt, quando ipsi quibus uerba exhibent, non solum uerbo, sed etiam uita placent. Qui ergo sunt, qui dicunt, Ascendite ad nos: nisi ipsi, qui deuotionis signa proferunt, quia salutis uerbum & uenerabiliter audiunt, & retinere fortiter concupiscant. Ad istos itaque

Math. 7

Ecl. 32

itaque ascendendum est, in quibus etiam magnus labor est in opere ministerij, sunt & magna lucra factis. Ecce ratio uero ad doctores peccatores transire gestunt, quando tam profunda caecitate merguntur: ut ad imitanda suae prauitatis exemplum, ipsos etiam praedicatoribus conuertere nitantur. Proxi quippe ad malum sunt, corde impenitentes, & peccati lepra, quam induunt, maculare alios non expauescunt. De quibus sapiens ille loquitur, dicens: Latantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Et item propheta de his uaticinans, ait: Praedicauerunt peccatum suum sicut Sodoma. Quid est ergo, quod ait: Stemus in loco nostro? Sed tale est, ac si dicat: Si illos lucrari non possumus, nosmetipsos in bona conuersatione seruemus. Locus enim noster, bona conuersatio est. De quo nimirum loco aliam scripturam est: Si spiritus potestatem habens ascenderit super te, locum tuum non deferat. Locus quidem iste non solum a spiritu, sed etiam ab homine cauendus est: quia ipse spiritus non solum per se nobis obuiat, sed contra nos etiam per hominem pugnat. Si uero locus noster Dominus est, cum mali se nobis obijciunt, in loco nostro peristamus: quia cum incorrigibiles praedicatorum monita non recipiunt, solenter debent ipsi circumspicere, ut ad se nulla possint eorum exempla peruenire. Sequitur: Apparuit itaque stationi Philistinorum, dixeruntque Philistinim: En Hebraei egrediuntur de caernis, in quibus absconditi fuerant. Et locuti sunt uiri de statione Philistinorum ad Ionatham, & ad armigerum suum: Ascendite ad nos, & ostendemus uobis rem. Quidnam est quod apparere Ionathas Philistinis cum armigero dicitur: nisi quia doctor ipse prior debet bonum ostendere, quod alios conuertit edocere? Non enim potest in praedicatione uenerabiliter recipi, si prius in se honorem ministerij non praefert luce bonae conuersationis. Vnde & egregius praedicator confidenter asserit, dicens: Quandoquidem sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo. Apparet ergo doctor, non tam cum uerbo loquitur, quam cum uita, & moribus uenerabiliter demonstrat. Propheta igitur cum typis factae historiae praedicatorum mores ostenderet, rationabiliter subintulit, dicens: Apparuit itaque uirque stationi Philistinorum. Quasi dicat: Quia docere proposuit, prius ipsi quibus loqui disposuit, uitam monstrauit. Sed quid est quod Philistaei apparentes despiciunt, & tamen eis Ascendite ad nos dicunt: nisi quia plerumque illi etiam praedicatorum optimam uitam despiciunt, qui eorum praedicatione ad poenitentiam lameta cursuri sunt? Et dum eos deserere uitae remotioris studium reprehendunt, eos nimirum de caernis egressos asseuerant. Quasi dicant: Illi nunc sub colore praedicationis ad seculum exeunt, qui hoc fugisse tota intentione uidebantur. Sed plerique iustos praedicatoribus arguunt, qui mala quae eis obijciunt, in eis esse suspicantur. Qui nimirum eo ipso, quo malum damnant, spem praedicatoribus tribuunt: quia ad bonum, quod defendunt exequendum, pertrahi fa-

Proh. 2

Esa. 3

Ecl. 10

Rom. 11

cilium possunt. Dum ergo bona intentione falsi iustorum mala uituperant, insaniunt quidem uoce, sed praedicatoribus fructum suae salutis, etiam insaniendo spondent. Et quia de ascensu superius dictum est, restat inquirere quid sit, quod dicuntur. Ostendemus uobis rem. Sed hoc ad literam minas significat. Quod tale est, ac si dicant: Si huc ascenderit, quantum ualeamus patiendo sentietis. In malorum uero conuersione item facile est colligere, cum iustos expellunt, quantum soleant nocere. Sed quia auctore Deo carnaliter historiae ad spiritualem intelligentiam duximus: dum sancti doctores erumpentibus quibusdam signis, peccatorum conuersionem considerant, res etiam ab eis promittitur: quia ad uerum esse se redire pollicentur. Res quidem aliquid habet esse, peccatum uero esse nullum habet. Vnde & Paulus Corinthiis dicit: Scimus quia nihil est idolum in mundo. Peccator autem quia peccando ad nihil tendit, cum nihil illud cui inhaesit, deserit, quasi ad esse redit. Rem ergo in se ostendere, id est aliquid, quod esse habet, potest: qui tam per diuinam gratiam opera uirtutis tenet. Dicit ergo: Ascendite ad nos, & ostendemus uobis rem. Quasi signum quodam peccatores repromittat, & dicant: Si uerbo ita id nobis laborare proponitis, sine magno lucro non erit quod laboratis. Quare & de aliorum certitudine subiunctum est: Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me, tradidit eos Dominus in manus Israel. Quisquis nititur magna agere, haec bene pensare nouit, si semper studuit diuinis laudibus imputare. Bene ergo Ionathas de consequenda uictoria confidens, non in manus suas, sed in manus Israel tradendos inimicos asseruit: ut triumphum ostenderet, & qualis esse debeat triumphator, pariter designaret. Israel quippe uidens Deum interpretatur. Cui ergo in manus hostes tribuuntur, uidens Deum dicitur: ut non ea quae ei in manu data sunt, doceat attendere: sed tenens datum, ad largitorem munerum cor leuare. Aliud enim tenet manibus, aliud oculis uidet: ut triumphum palmam fortiter teneat, sed uidentem Deum retenta palma uictoriae non extollat. Haec autem quia confidendo, non possidendo loquitur: qualiter ad eadem possidenda ueniat, audiamus. Sequitur: Ascendit Ionathas reptas manibus, & armiger eius post eum. Quid est reptare manibus, nisi corpus omne curuare, nihil in se sublimare relinquere, superiora membra ad inferiora officia peragere inclinare. Quid autem in hoc facto nobis insinuat, nisi quia multa praedicatorum conuersione indiget conuersio peccatorum? Quid enim aliud quam reptare manibus uidebatur redemptor noster, cum publicanorum amicus fieret, & peccatores reciperet, & cum ipsis manducaret? Manibus quidem reptabat, cum dicebat: Non habent opus sani medico, sed male habentes. Hinc iterum dicit: Non ueni uocare iustos, sed peccatores. Hanc etiam incuruationem reptandi, in sacro eloquio camelus appellatio designat. Quia ad hoc saluator usque ad ima nostra se uoluit humiliare, ut nos ad

1. Cor. 8

Math. 9

alta

alta sue diuinitatis extolleret. Hunc namq; reptan-
 tem manibus, Paulus sequi se insinuans, ait: Om-
 nibus omnia factus sum, ut omnes facerē saluos.
 Sed & quia in manibus opera solent significari,
 reptat manibus pastor: quando peccatoribus ui-
 am, quam tenere conuersi debeant, non profert sa-
 pientia uerbi, sed exemplo conuersationis. Repta
 re quidem manibus prædicatores suos docebat
 Dominus, cum dicebat: Sic luceat lux uestra corā
 hominibus, ut uideant uestra bona opera, & glori-
 ficent patrem uestrum qui in cœlis est. Bene autē
 reptans ascendere ad stationem Philistinorum di-
 citur: quia ad destruenda peccatorum uitia per-
 uenire ille doctor potest, qui ipsos peccatores ma-
 gna humilitatis ostensione, & magna charitatis
 affectione demulcet. Nam dum conuenientiam
 gratiæ foris porrigit, manum intus ad incidendū
 mentis languorē mittit. Vnde & bene subiungit-
 tur: Et cum uidissent faciem Ionathæ, alij cadebant
 ante Ionatham, alios armiger eius interficiebat.]
 Facies Ionathæ cernit, quando qui uerbū prædi-
 catoris audiunt, charitatem etiā mentis eius agno-
 scunt: cum uidelicet hunc audiunt & cœlestia præ-
 dicare, & eos quibus ipsa pandit cœlestia, mira-
 charitate diligere. Bene autem ante faciem cade-
 re dicuntur: quia dum bona, quæ sunt in mente
 prædicatoris agnoscunt, statū prauitatis deserunt.
 Sed & dum ad remedium poenitentiae plures ue-
 niunt, alij in magnorum, alij in minorum exem-
 pla confugiunt. Aptē igitur dictum est: Alios ar-
 miger eius interficiebat.] A uita quidem repro-
 ba priuari, bene interfici est: & cuius exemplo uel
 monitis malū quis deserit, ante eius pedes quasi
 interfectus cadit. Generali quippe sententia, sin-
 gulorum uictorias exponens Iacobus ait: Qui cō-
 uerti fecerit peccatorem ab errore uitæ suæ, salua-
 bit animā eius à morte, & operiet multitudinem
 peccatorū. Sequitur: Et facta est plaga prima qua
 percussit Ionathas & armiger eius, quasi uiginti
 uirorum, in media parte iugeri, quam par bouū in
 die arare consueuit.] Plaga prima hæc dicit: quia
 sancti percutere noxios etiā post in ultimo iu-
 dicio describuntur. Vnde & Paulus Corinthios
 excitat, dicens: An nescitis quia angelos iudicabi-
 mus? Hinc Psalmista uaticinans, ait: Exultabunt
 sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis, exul-
 tationes Dei in faucibus eorum, ad faciendam uin-
 dictam in nationibus, increpationes in populis.
 Plaga prima ista conuersionis est, secunda damna-
 tionis: quia modō sancti cōuerti nos ad Dominū
 rogant, sed non conuersos tunc durius damnant.
 in qua uiginti uiri mortui referuntur, ut quinarij
 numeri mysteriū commenderent. Quinquies enim
 quatuor repetiti, aut quater quinque uiginti fiunt.
 Et quia uigore quinq; sensuū omne tempus pec-
 cati perficitur, & in quatuor Euangelistarum li-
 bris remedia nostræ salutis inuenimus, uiginti
 uirorum typo omnes saluandi peccatores exprimi-
 untur. Qui in media parte iugeri interfecti per-
 hibentur, quam par bouum in die arare consueuit.
 Boues sunt prædicatores Ecclesiæ, qui dum prædi-

cant, arant: qui dum uerbis cœlestibus corda au-
 ditorum aperiunt, quasi in bona terra semen spar-
 gunt. Sed in die arant boues, quia Dominus com-
 minatur, dicens: Veniet nox, quādo nemo potest
 operari. Item duo boues arant, Ionathas uidelicet
 & armiger eius. Quibus nimirum bobus, aut sa-
 pientes & simplices intelligendi sunt, aut mino-
 res, & altioris ordinis sacerdotes. Possunt autem
 generaliter in duobus bobus, omnes sancti Ecce-
 liciæ prædicatores intelligi: quia & geminæ charita-
 tis gratia pleni sunt, & se priuato amore non dili-
 gunt. Media ergo pars iugeri ista est uita præsens.
 Ista quidem temperata ad cultū imbribus molle-
 scit hyemis, illa ad sterilitatem pigrorum calori-
 bus terretur æstatis. Istam partem iugeri boues a-
 rare possunt, illam uero nō possunt: quia in hac ui-
 ta bona opera seminanda sunt, in illa uero nō semi-
 nanda opera, sed operū retributio metenda. Bene
 ergo in media parte iugeri, uiginti uiri interfecti
 perhibentur: quia conuerti peccatores hic solum
 salubriter possunt, ubi magnitudo criminis purga-
 ri creditur per lamenta conuersionis. Sed nonnul-
 li in subita peccatorū conuersione mirantur, quia
 eis propter usum curæ exterioris quotidiana tot,
 quæ agit Deus mira, uisuerunt. Vnde & subditur:
 Et factum est miraculū in castris per agros.] Per-
 fecti quiq; in omnibus quæ facta sunt, siue sunt,
 omnipotentis Dei uirtutē & sapientiā mirari non
 desinunt. Vnde & Psalmista diuinis laudibus insti-
 tens, ait: Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Isra-
 el ipse dabit uirtutem & fortitudinē plebi suæ, be-
 nedictus Deus. Hinc Moyses eidem Domino cō-
 fitei, dicens: Quis similis tui in dijs Domine, quis
 similis tui in sanctis gloriosus, mirabilis in maie-
 state, faciens prodigia? In sanctis quidem mirabi-
 lis dicitur, quia quo altius diuina conspiciūt, eo &
 mirabilius obstupescunt: quia nimirū altissima con-
 templatione uident quibus stupeant, non quæ ra-
 tione comprehendant. Quoties ergo præter quo-
 tidianum usum noua quædam accidunt, quæ car-
 nales ac simplices admirentur, miraculum per a-
 gros fieri dicitur. In comparatione namq; sancto-
 rum uelut agrestes homines sunt, qui tot condi-
 toris antiqua opera, tot dispositiones temporum,
 & tot ordines creaturarum mirari nesciunt. Bene
 igitur in eadem rusticitatis hebetudine omnes ge-
 neraliter concluduntur, cum subditur: Sed omnis
 populus stationis eorum, qui ferat ad prædandū,
 obstupuit.] Quam stationem nominant, nisi Phi-
 listinorum? Quid est ergo quod Philistin admira-
 rantur, nisi quia aliquando conuersionem pecca-
 torum alij peccatores obstupescentes aspiciunt,
 & dum bonitatem Dei in illorum uisitacione in-
 telligunt, ad simile conuersionis propositum ac-
 cenduntur? Ad prædandum quippe stationis po-
 pulus pergit, quando agere perueria non metuit.
 Quod enim prohibente Deo, scripturis minanti-
 bus, contradicentibus doctoribus, quis audet a-
 gere, quasi per uolentiam nititur suis uisibus usur-
 pare. Si quis per hunc populum demonia intelli-
 gere uoluerit, potest: quia ad prædandum pergit,
 cum

cum uolentia tentationes ingerunt, & captiuas
 animas peccatorū ducunt. Qui certē populus ob-
 stupefcere dicitur: quia cor poenitēs, quod damo-
 nes habere non possunt, qua gratia conuersi pec-
 catores recipiant, non intelligunt. Sed dum pec-
 catores relapsunt, tam sibi quā alij profunt,
 quia nonnulli eorum exemplo corriguntur. Vn-
 de subditur: Et conturbata est terra.] Dum popu-
 lare uiri noua mira conspiciunt, terra turbat: quia
 sæpe contingit ut dum per exteriora miracula alij
 conuertuntur, aliorum duritia incitamentis qui-
 busdam ad propositum boni operis moueatur.
 Male etenim tranquilla est terra, quando uita car-
 naliū in mundi iacet delectationibus secura:
 quando peritura, quæ ardētē desiderat, hanc dul-
 citer oblectant. Terra uero turbat, quando carna-
 lis mens à mala sua soliditate concutit, & cogitare
 fluctuando inchoat, inter mala quæ respuit, & bona
 quæ amat. Turbari etenim menti tunc est, serenitatē
 male delectationis pposito Christianæ religionis
 obducere. Sed carnalis affectus concutit, ut spiri-
 tualis uita reueletur. Vnde & subditur: Et accidit
 quasi miraculum à Deo.] Quando namq; mens ho-
 minis carnali delectatione deprimitur, eius utiq;
 uisus obtunditur, ut spiritalia bona ignorare me-
 reatur. Sed cum in suis carnalibus infirmari inci-
 pit, paulatim in spiritualibus conualescit: ut super-
 na proficiendo uideat, infirma obliuiscendo dere-
 linquat. Profectus quidem cōuersæ mentis osten-
 ditur: quia prius terra turbata dicitur, deinde mira-
 culum quasi à Deo accidisse memoratur. Miracu-
 lum uero à Deo est quod sine homine facit Deus.
 Quod enim manna in deserto filijs Israel pluerit
 Dominus, quod concupiscentibus uolatilibus præ-
 buerit, miraculum utique sine homine Deus fecit.
 sed dum mare diuidere uoluit, uirga hoc Moysen
 tangere præcepit: ut miraculum ostenderet quod
 per hominem populo demonstraret. Sic nimirum
 uirga petra percussit, ut aqua fluente producan-
 tur: quia nimirum miraculum, quod ostendere uo-
 luit, per hominem, non per semetipsum fecit: ut
 dum hominem uenerabilem redderet, huic scæ-
 liticus populus humiliter subijci, & deuotē obe-
 dire debuisset. Quid est ergo quod miraculum
 quasi à Deo accidisse asseritur, postquam terra tur-
 batur: nisi quia dum sanctus Spiritus mentem ad
 conuersionem commouet, commotæ menti ele-
 ctorum exempla insinuat: quæ & uenerabiliter
 uideat, & imitari deuotē concupiscat? Hoc qui-
 dem miraculum iuxta historiam sic accipit, quia
 plures interficiebantur. Nunc uero in sancta Ec-
 clesia ad religiosam uitam peccatores conuertun-
 tur, quos alij ad uirtutis exempla sequuntur. Spiri-
 tus quidē sanctus illos trahit, & quia trahunt alij
 ostēdit: ut tractus trahat, & uidētes tractis inserat:
 quatenus per largitatem suæ gratiæ utroq; cōpre-
 hendat. Quando enim hoc sine homine per semet-
 ipsum operatur in cordibus fidelium, utiq; mira-
 culū nō fit quasi à Deo, sed à Deo. Quādo autē præ-
 dicantibus hoc æternæ uitæ doctoribus agit, quasi
 à Deo est miraculum: quia mirabiles suos mini-

stros ostēdit, ut qui eos aspiciunt, deuotē ualeant
 imitari. Sed quia summos sacerdotes Saul signa-
 re superius diximus, Ionatham uero filium eius
 subditas prædicatorum personas: si sequentia at-
 tendimus, sollicitudinem Apostolicam in summis
 pontificibus, quam retinent, inuenimus. De quo
 nimirum beatus Paulus loquitur, dicens: Quis in-
 firmatur, & ego non infirmor? Quis scandaliza-
 tur, & ego non uror? Præter illa, quæ extrinsecus
 sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omni-
 um Ecclesiarum. Qui uero omnium Ecclesiarum
 sollicitudinem gerebat, non solum paruulorum,
 sed etiam ad discutieda maiorum facta uigilabat.
 Vnde & hic subiungitur: Et respexerunt specu-
 latores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin: & ec-
 ce multitudo prostrata huc illucq; diffugiens. Et
 ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirit, & ui-
 dete quis abierit ex nobis. Et repertum est nō ad-
 esse Ionatham, & armigerum eius. Pugnam Ionathæ
 Saul speculatores aspiciunt: quia summi pon-
 tifices non solum subditorum facta discutunt, sed
 doctrinam prælatorum. Istos quidem explorant,
 si bene agant illos autem an rectē doceant. Sæpe
 conuersionem aliorum audiunt, sed ne sint bene
 eruditi pertimescunt. Quid em̄ est aliud, quod quis
 abierit quærit: nisi quia qui ad prædicandū mitti-
 tur, talis esse debet, ut onus ministerij ei secure im-
 ponatur, ut mens mittentis nulla dubitatione flū-
 ctuet, quod rectē doceat, & doctrinæ uerba ope-
 ribus ostendat? Et quia innumeri sunt Ecclesiarū
 præfules, à speculatorib; Ionathas aspiciunt: quia
 summum culmen uniuersalis Ecclesiæ, sic per ora-
 bem prædicatores ordinar, ut circa se ministros ha-
 beat, per quos illorum doctrinam discunt, & o-
 pera diligenter inquirat. Sed qui summi culmi-
 nis ministerio & legatione funguntur, in alta uir-
 tate & scientiæ sede sublimantur. Vnde & bene
 & ijdem speculatores in Gabaa Benjamin esse
 memorantur. Gabaa quidem Benjamin collis filij
 dextræ nuncupatur. In colle quidē filij dextræ
 sunt, qui tam per sublimem uitam, & per altam sci-
 entiam ad conformationem uidentur pertingere
 redemptoris. Hi nimirum uictorum acta de subli-
 mi conspiciunt: quia bonorum uitam probare, &
 malos discutere, ex uitæ merentur cellitudine, &
 summa scientiæ perfecta eruditione. Qui Ionatham
 non adesse reperiunt: quia lucra prædicatio-
 nis tunc optima esse considerant, cum prædicato-
 ris laudabilem personam probant. sequitur: Et ait
 Saul ad Achiam: Applica arcam Dei.] Cur Achiam
 sacerdotem Saul applicare arcam præcipit,
 nisi quia modum certaminis à speculatoribus au-
 diunt? Quod quidem à summis sacerdotibus be-
 ne spiritualiter agitur, cum ea quæ à relatoribus
 audiunt, non ante djudicant, quā eorum ratio-
 nem in consilio internæ meditationis quærant.
 Et quia sæpe alienæ etiam mentis consilia sequuntur,
 Achias arcā applicare iubet. Arcā quippe sa-
 cerdos habet, qui scientia spiritali mentē uacua
 nō habet. Saul ergo arcam applicare Achiam iubet,
 quando summus doctor consilium à minoribus
 suis,

fuis, & eruditus querit. Ibi enim sunt postulanda consilia, ubi spiritalis scientia gratia coruscet. Vnde & subditur: Erat enim arca Dei in die illa cum filiis Israel. Quasi dicit: Hoc applicare precepit, quod esse cognouit. Ab irreligiosis quidem religionis consilium, aut sapientia a stultis petere, non est consilium accipere, sed precipitare. Bene ergo dicitur: Erat enim ibi arca Dei: quia in rebus dubiis illos debemus consulere, quibus aperte scimus spiritalia dona non deesse. Sed quaedam sunt quae per consilium, quaedam uero quae per auxilium meliorantur. Vbi enim aperta & indubitata necessitas est, illic non est idonea mora consilij, sed celeritas subventionis. Ambigua quidem & obscura melius consulendo peragimus, sed aperta & cognita subueniendo & festinando subleuamus. Vnde & subditur: Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philistinum, crescebatque paulatim, & clarie resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam. Conclamauit Saul, & omnis populus qui cum eo erat, & uenerunt usque ad locum certaminis. Quid enim aliud signat, quod prius Saul applicare arcam petijt, deinde sacerdotem contrahere manum iussit: nisi quia & obscura debemus consulendo disponere, & quae clarius innotescunt, cum festinatione complere. Sed praedicatori tumultum crescentem paulatim audire, est conuersorum peccatorum deuotionem cognoscere. Quod paulatim crescere dicitur: quia dum mentem nostram ad noua opera spiritus dirigit, haec ad meliora per quotidianos profectus leniter ducit. Quid uero est, quod Saul, & omnis qui cum eo est, populus clamat: nisi quia se praedicatoribus sociant. Sed & usque ad locum certaminis ueniunt. Locus certaminis cor est uerbum Dei audientis. Certaminis uero locus dicitur: quia uerbum quod recipitur, cum praeterita conuersatione praedatur. Placent enim ei iam coelestia quae audit, sed uetus consuetudo insurgit, & ut audita contemnat suggerit. Fit pugna item grauior: quia quod praedicator laudat, hoc maligni spiritus dissuadendo uituperant, & quasi praedicatorum se contra sanctos erigunt, dum illud bellando destruunt, quod istorum uoce praedicit. Quid est ergo uenire usque ad locum certaminis, nisi per exquiritiois aditum, peruenire ad secreta cordis auditoris, ubi hostes celeriter inueniat, & potenter cedat. Nam qui discutere interna nesciunt, ad locum certaminis peruenire non possunt. Vel locus certaminis est, ubi celebris fama magna religionis est. Illic quippe dum ab innumeris currit, qui & uitam deponere ueterem, & induere nouam concupiscunt, certaminis locus recte nuncupatur: quia quotidie illic spiritualium uirtutum exercitus pugnat, cum numerositate uictorum. Illic quidem quanto graues pugnae, tanto gloriosae uictoriae. Illic quo frequentius accessus hostium, eo & laudabilior numerus triumphorum: ubi non solum magnorum alta uirtus extollitur, sed communis omnium strenuitas mira fortitudinis ostensione monstratur. Vnde & sequitur: Et ecce uersus

fuerat gladius uniuscuiusque ad proximum suum, & caedes magna nimis. Quis est hic gladius, nisi gladius spiritus, quod est uerbum Dei. Qui enim innumerabilibus locis ad omnipotentis Dei seruitium conuersi sunt, quia uerbo Dei inseparabiliter inhaerent, quasi iuxta se quisque gladium tenet. Gladius ergo uniuscuiusque ad proximum uertitur, quando ij qui in monasterijs conuersi sunt, & uicissim se uerbo Dei perforant, & carnalitate in se penitus necant. Velut enim alterutro uulnere interficiuntur, dum alter alterum uerbo Dei percutit, & quicquid in se carnaliter uiuit, extinguit. Qui quia nuper conuersi, a seculari uita ceciderant: Philistinorum typo signati sunt. Vel gladius alterius ad proximum uertitur, quando per conuersorum exhortationem, nondum conuersi peccatores ad Dominum conuertuntur: quando non solum ij qui praesunt, uerbo praedicationis alios lucrifaciunt, sed multitudo subditorum quotquot possunt uerbis & exemplis instruere, & praesentis uitae desiderijs conantur uelut interfectos subducere, & aeternae uitae uiuos exhibere. Haec quidem lucra peremptoriam in tota Ecclesia per orbem uniuersum diffusa conspicimus: quia quicumque per diuinam gratiam iam Deo uiuunt, alternae charitatis mucrone huic mundo mortui uidentur. Gladius quippe uniuscuiusque ad proximum uertitur: quia omnes electi se in sancta Ecclesia uicissim roborant, & ad coelestem patriam studio alternae praedicationis inflammant. Et quia innumerabilis populus quotidie Deo acquiritur, bene illic subditum est: Et caedes magna nimis. Magna utique nimis est, quod in magnitudine potest quomodo cum dignosci, sed excellentia non ualet comprehendere. Ad hanc quidem magnam nimis cedem oculos extulerat, qui dicebat: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum: dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Potest etiam magna nimis caedes intelligi, non solum ut multi, sed etiam ut bene interfecti uideantur. Quod quidem in conuersione peccatorum fieri cernit: cum sic praeterita deserunt, ut ad eadem delectamenta nunquam reuiuiscant. Caedi utique peccatoribus, est ad tempus a turpi uita separari. Vehementer ergo siue nimis caedi, est temporalis uitae illecebras perfecte deserere, & futuram gaudijs inhiare. Ipsorum uero qui conuertuntur, quia multa diuersitas est, sequitur: Sed & Hebraei qui fuerant cum Philistinum heri & nudius tertius, ascenderantque cum eis in castris reuersi sunt, ut essent cum Israel, & his qui erant cum Saul, & Ionatha. Qui sunt Hebraei, qui fuerant cum Philistinum, nisi peccatores a religiosa conuersatione lapsi. De quibus non ualde supra dictum est: Hebraei transierunt Iordanem. Hebraei quidem sunt ordine religionis: sed cum Philistinum sunt, & cum eis ascendunt, quando per suggestiones noxias illuduntur, & in praua operatione proficiunt. Cum malignis quidem spiritibus sunt proposito & uoluntate peccati, sed cum eis ascendunt: quia ipsis impellentibus, in audaciam se extollunt iniquae

operatio-

operationis. Vel cum eis sunt, cum peccata sua operando perficiunt: cum eis uero ascendunt, cum prauitatis suae exempla alijs imitanda proferre non metunt. Quid est ergo quod reuertit & esse cum Israele dicuntur, nisi quia tales etiam plerumque respiciunt. Reuertit enim, amorem religiosae uitae relumere est. Et cum Israele esse, est intra sanctam Ecclesiam in charitatis unitate persistere. Ad hoc quippe reuertendum, ut cum Israele esse proponatur: quia nulla est conuersio peccatoris, si conuersus perseverantia careat boni operis, & unitate charitatis. sequitur: Omnes quoque Israelitae qui se absconderant in monte Effraim, audientes quod fugissent Philistinum, sociauerunt se cum suis in praedio. Hoc quidem toties fit, quoties remotiori uita dediti, ad quaerenda animarum lucra intorquere studium dignantur. Cum suis namque se in praedium sociant, cum uera aeterna uita gaudia cum sancte Ecclesiae doctoribus praedicant, pariterque a peccatorum cordibus malignos spiritus fugant. Sed quaerendum ualde est, quomodo dicatur: Audientes quod fugissent Philistinum. Praeclara quidem uictoria non est fugientes insequi, sed resistentes effugare. Quid est ergo quod dicit: Audientes quod fugissent Philistinum sociauerunt se cum suis in praedio: nisi quia uerbis eiusdem remotae uitae conuenientia lucra signantur. Mos namque illorum uirorum esse solet, ut uerbum potius consulentibus se, quam sibi obstantibus, proferant: quia nisi deuotum cor auditoris agnoscat, praedicationem suam quasi in uacuum perituram emittere dedignantur. Prius ergo quam se suis in praedium sociant, Philistaeos fugisse audiunt: quia non tam scelestis conuertendis inuigilant, quam conuersis ad perfectioris uitae fastigia subleuandis. Ipsa autem sublimitas uita perfectioris quia suaderi magnae exhortationis laboribus solet, qui fugisse Philistaeos audiunt, praedicti merito dicuntur. Hostes itaque fugiunt, sed nuper absconditi praedictantur: quia remotae uitae uiri non dignantur loqui nisi deuotis auditoribus, sed loquentes, uita quam ipsi tenent, altitudinem magna uerborum atque exemplorum pugna suadere uix possunt. Et quia magna lucra praedicationis infirmi & imperfecti colligere non possunt, sequitur: Erant cum Saul quasi decem milia uirorum. Non autem decem milia, sed quasi decem milia. Huius denique numeri perfecta perfectio in terra non inuenitur, sed in caelo. Quia enim nouem sunt ordines angelorum, & ad illorum societatem electorum illa hominum multitudo sustollitur, decem milia uirorum illa sunt, quae in sanctis angelis, & electis hominibus in illa aeterna gloria sede gratulantur. Quasi ergo decem milia uirorum illa sunt, quae in istius adhuc seculi exilio posita, illius beatae societatis formam in moribus susceperunt. Quia item illius supernae uitae amore peccatorum tenebrae relinquuntur, sequitur: Et saluauit Dominus in die illa Israel. Contemplatio quidem internae lucis splendida ualde atque clarissima dies est. In qua Dominus Israel saluat:

Greg. tom. 2

quia quorum corda luce intimi splendoris irradiat, in celsitudinem perpetuae salutis leuat. Saluare quippe in die illa Dominus dicitur: quia ad aeternae uitae amorem nemo succenditur, cui intimae lucis splendor occultatur. Ad hanc salutis gratiam non solum electa, sed etiam despecta quae uidentur, mundi perueniunt. Vnde & subditur: Pugna autem peruenit usque Bethauen. Bethauen dicitur domus inutilis. Hanc quippe inutilem domum Dominus in parabolis ostendens, regem seruo in nuptijs praecipientem introducit, dicens: Exi cito in plateas, & in uicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, carcos ac claudos introduce huc. Pauperes quidem sunt, qui uerbi Dei thesauros in corde suo minime recondunt. Debiles uero sunt, qui laborare satis pro aeterna uita non possunt. Caeci uero idiotae ac simplices designantur: quia dum coelestia nequaquam uident, lumine mentis carent. Claudii uero sunt, qui gressum boni operis perdidierunt. Sed Pugna peruenit usque Bethauen: quia saepe inuiles personae dum sermonis Dei bello capiuntur, in eius redactae seruitium, utiles fiunt. Pugnatur quidem cum caecis, ut uideant: cum claudis, ut subsistant: cum pauperibus, ut morum thesauros accipiant: cum debilibus, ut ad robur boni operis conualescant. Vtque ergo Bethauen pugna perducitur, quando illi sanctorum praedicatione capiuntur, qui utilitatem alicui necessariam, habere nullam uidebantur. Vnde & subditur:

Et omnis uir Israel sociatus est sibi in die illa. Omnis quidem uir praedicatori coniungitur, quando conditio hominum nulla relinquitur, ex qua conuersi ad bonam conuersationem minime perducantur. Sed qui Saul sociantur, uiri dicti sunt: quia qualescumque in seculo sumus, in Dei omnipotentis seruitio esse fortes admonemur. Nisi uiri etenim praedicatoribus nequaquam sociantur: quia cum eis non conueniunt, nisi fortia ipsi agant, quae illi docendo laudant. Sed iam de uictis hostibus, iam sibi fortibus coniunctis, quid rex agat, attentè considerandum est. Sequitur: Et adiuuauit Saul populum, dicens: Maledictus uir qui comederit usque ad uesperum, donec ulciscar de inimicis meis. Inimici praedicatorum illi sunt de quibus Psalmista obsecrat, dicens: Eripe me de inimicis meis Deus meus, & ab insurgentibus in me libera me. Inimici quidem sanctorum recte immundi spiritus dicuntur: quia mundi blandimenta, quae illi suggerunt, amplecti isti magno studio detestantur. Nam quibus adhuc aliquid de maligni spiritus consilij placet, eius utique inimicus non est: quia odisse nondum nouit, cuius blandimenta non respuit. Inimici etiam sanctorum dicuntur, ut ex facro eloquio detegantur. Nam per omne quod suggerunt, per omne quod blandiuntur, eas animas, quibus delectabiliter fauent, perdere conantur. Quid est ergo, quod populum adiurat, ne usque ad uesperum comedat, donec de inimicis suis uictorem sumat: Sed notandum: quia iam de uictis hostibus ista loquebatur. Quid uero est comedere uictoribus, nisi de peracto uirtutis opere, cibos

Tt uanae

uang laudis delectanter excipere? Maledictus (inquit) omnis qui ante uesperum comederit: quia qui modò uarias laudes gratanter excipit, tunc æternas creatoris laudes amittit. Adiuuat ergo populus ne comedat: quia doctorum præcepto constringitur, ut de bono opere inaniter nunquam gloriatur. Fortia bene uiuendo agat, sed quandiu uixerit, appetere de fortitudine laudes caueat: ut laudari post mortē æternaliter non amittat. Qui enim ante uesperum populum manducare prohibuit, ad uesperum utiq; esse comedendū cōcessit. Et quia in uespere finis diei est, in uesperum comedunt, qui abstinere ante uesperum possunt: quia qui laudari modò de magna actione despiciunt, cum ad uitę finem ducitur, æternis dignis laudibus inuenitur. Hoc est, quod Dominus se daturū electis in Euangelio repromittit, dicens: Euge serue bone & fidelis: quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituā, intra in gaudium Dñi tui. Hinc iterū ad iudiciū ueniens, dicit: Venite benedicti patris mei, percipite regnū quod uobis paratū est a constitutione mundi. Tunc quidem de inimicis nostris ulciscimur: quia omnes tunc diaboliæ tentationes euanescent. Quia enim ultra demonū insidiā tentando nihil obsunt, cum per carnem morimur, de inimicis nostris ulciscimur, quos iam uelut interfectos penitus non pauemus. Vel ergo usq; ad uesperum comestionem differimus, si laudis nostræ præconia in fine uenturo iudici referuimus. Tunc quidem manducandū est: quia qui iudex tunc uenit, modò dux nostri exercitus, commilitonibus repromittit, dicens: Faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Tunc qui ppe uictores discumbunt: quia internæ quietis alta sede recepti, perennis uitæ laudibus delectantur: quando ipsis tacentibus, omnium bonorum operū præconia concinunt: & simul proferuntur ad gloriam, quæ hic magna uirtute ferebantur ad pugnam. Sequitur: Omneq; terræ uulgus uenit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. Ingressus est itaq; populus saltum, & apparuit fluens mel: nullusq; applicuit manum suam ad os suum. Saltus siluofus atq; cliuofus locus est. Quo nimirū nomine apte corda secularium designantur: quia dum tota intentione curis exterioribus seruiunt, uelut siluosa loca culta ad fructum boni operis prædicationis uomere non sunt. Qui uerò uulgus nomine hoc loco signantur, nisi religiosi uiri & simplices? Terræ quidē uulgus dicitur: quia in bono opere magni sunt, sed tamen altissima contemplatione magni nō sunt. Nobiles quidem actione, sed uulgus summorū uirorum comparatione. Quid ergo est, quod Uulgus terræ uenit in saltum: nisi quia religiosi & simplices uiri per exempla bonorum operum, sæpe ad notitiam secularium deducuntur? Vbi mel in agro apparet: quia de exemplo boni operis apud seculares inueniunt & deuotionis latitudinem, & fructum uenerationis. Quid enim est ager in saltu, nisi deuotio in inculto & in expurgato corde secularium? Et quid mel super faciem agri, nisi dulcedo fauoris? Qui merito post ingressum

Mat. 5

Lug. 12

sum uulgi apparere dicit: quia uidelicet aspera secularium corda si prius religiosorum exempla nō uident, nec latitudine deuotionis se ualent distendere, nec alienę sanctitatis gloriam prædicare. Ante ingressum quidem tantum saltus est: nec agrum habet, nec fluens mel. Post ingressum uerò & latitudinem agri habet, & dulcedinem mellis: quia sæpe qui mundū diligunt, sanctorū exēpla feruenti amore recipiunt: ut bonū quod uident, sibi non solum placeat, sed etiam prædicare attentius concupiscant. Ipsa tamē sanctorum uita laudanda est, & laus ista ab eis quorum est, per uanam gloriam nullatenus capienda. Videri tantū debet, excipi nō debet: ut glorificari Deum quisq; in suo opere gaudeat, sed de Dei gratia extolli contemnat. Vnde & cautē expressum est: quia fluens mel super faciem agri apparuit, & tamen manum cum melle ad os nemo applicuit. Mel quidem fluit: quia dulcis fama sanctorum dulciter uelociterq; currit. Sed manus ad os nullus ducit: quia de opere bono dulcedinem laudis non accipit. Manum quidem cum melle ad os applicare, est laudē operis sui gratanter accipere. Decurrat ergo mel, & nemo ad os manū applicet: ut sanctorū fama dulciter fluat, & ipsos a quibus defluit, nō extollat. Fluat, ut alios satiet: sed non sumatur, ne mortem propinet. Vnde & subditur: Timebat enim populus iuramentum. Iuramentum regis est: Omnis qui se exaltat humiliabitur. Item iuramentum regis est, quod contra hypocritas profert, dicens: Amen dico uobis receperunt mercedem suam. Iuramentum ergo populus timet: quia ne æternas amittat, temporales recipere laudes cauet. Sequitur: Porro Ionathas non audierat cum adiuuaret pater eius populum, extenditq; summitatem uirgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauo mellis, & conuertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi eius. Quos in hoc loco Ionathas, nisi illos insinuat, qui uerbo & opere magni sunt, sed tamen studio circumspectionis magni non sunt? Alta quidem prædicant, fortia exercent, sed in humilitatis circumspectione se non uiriliter tenent. Quid est enim, quod uirgam tenet in manu, nisi quia disciplina, qua peccare alios prohibet, semetipsum non coercet? Virga quidem, qua paruuli solent corripri, sermo correctionis potest apte designari. Prædicatio ergo & opus bonū, uirga & manus est. Quid est igitur uirgam extendere, & manum ad os cum melle reuocare, nisi tam de prædicationis uerbo, quam de studio boni operis uani fauoris gustum recipere? Sed quia more electorum peccat, non uirga, sed extremitate uirgæ mel leuare dicitur. Virgam quippe, & manum melle plenam, ad os conuertunt, qui iuxta ueritatis uocem, omnia opera sua faciunt, ut ab hominibus uideantur. Dum enim suis laudibus saturantur, mel non ad tenuem gustum habent in summitate uirgæ, sed uel in tota uirga, uel in manu ad plenam refectionē. Tales utiq; erant quibus Dominus in Euangelio exprobrat, dicens: Quomodo potestis credere gloriam ab inuicem recipientes? Quid

Lug. 12

Mat. 6

Mat. 23

Quid

Quid ergo est hæc uirgæ extremitas, nisi quia ple runq; & Dominum glorificare in suo opere quidam uolunt, & apparere ipsi laudabiles non refugiant? Merito igitur uocem patris, qua populum adiuuauit, Ionathas non audisse dicitur: quia Dei, siue eius prædicatoris uerba non audit, qui ea implere negligit. Quid uerò est, quod ex gustu mellis illuminati sunt oculi Ionathæ: nisi quia qui uani fauoris auram recipiunt, ex eodem ad agenda fortia roborantur? Hoc quidem loco non dicuntur aperti oculi, ut clausi fuisse sentiantur, sed ut reparato uigore corporis, ad uidentis intelligantur & ad extinguendos hostes reparati. Quod nimirum elatis omnino conuenit, qui ex eo maiora & fortia agunt, quo laudabilia opera sua efferri conspiciunt. Sed sæpe minor zelo charitatis accenditur, qui delinquentes magnos uiros ad scripturarum memoriam reducere conatur. Vnde & subditur: Respondensq; unus de populo, ait: Iureiurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus uir qui comederit panem hodie. Patrem quippe adiuuasse populum, & maledictum protulisse retulit: quia cum minor errantem uult prælatum dirigere, non debet asperè oburgare, sed dulciter atq; humiliter ad maiorū statuta memoranda reducere. Vnde dicit: Iureiurando constrinxit pater tuus populum. Ut enim eum dulciter admoneat, eū qui iureiurando populū constrinxit, patrem eius esse asseruit. Quasi enim alijs uerbis dicat: Tanto dilectius debes maiorū instituta conseruare, quanto eorum locum altius uide ris per successionis dignitatem retinere. Constrictus etiā populus iureiurando patris asseritur: ut nō loquentis personæ humilitas, sed ostensa auctoritas attendat: ut si suggerentis ordo despiciatur, illius qui monstratur, celsitudo timeatur. Quē tamen patrem asserit: ut præcepta maiorum & timori esse debeant & amorī. Dicit ergo: Iureiurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus qui comederit panem hodie. Quod tale est, ac si dicat: Eorū te memorē esse uolo, quæ tua, non mea sunt: quia dum culmen maiorū obtines, eorum leges quasi hæreditario iure seruare debes. Panis uerò nomine fauor adulantium rectē exprimitur: quia mentē uanitati intentā & satiat, & conforat: dum hanc ad agenda quæ laudari debeant, ualentiorē reddit. Quod quidē arrogantibus ualde conuenire cernitur, qui ad loquendum, prolatis laudibus, animantur. Et quia arrogans prædicator habet similes sibi subditos, laudis cupidus, sequitur: Defecerat autem populus. Quid est ad literam deficere, nisi lassescere? Qui enim laudes transitorias de uerbi prædicatione requirunt, deficiunt cum non laudantur: quia nullo uigore uerba proferunt, quæ non laudari cernunt. Velut enim lassescentes deficiunt, dum despecti obmutescunt. Sed & dum non comedunt, uidentur deficere: quia si licitum haberent cibum fauoris, uelut refecti & fortes insequerent uitia prædicatione uerbi. Vnde & arrogantis prædicatoris forma ostenditur, per id quod subiunctū est: Dixitq; Ionathas: Turbauit pater meus terram. Vidistis enim ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustauerim paululum de melle isto: quanto magis si comedisset populus prædam inimicorum suorum quam reperit, nōne maior facta fuisset plaga in Philistim? Quid est enim, quod turbasse terram patrem reprehendit, nisi quia maiores statuta sua per imperitiam confudisse redarguit? Terræ quidem nomine subditorum humilitas designatur. Quæ nimirum turbari cernitur, quando errante pastorem iudicio, tranquillæ ueritatis ordinē deserere uidetur. Et quia dum fauores hominum arrogantes inhianter ambiunt, & hoc licitū esse asserere conantur, profectus suos in testimonium perducunt. Vidistis enim (ait) quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustauerim paululum de melle isto. Quasi dicat: Ex laude subiectorū creui, dū non esse minor laudibus studui. Nam & electorū prædicatorū mos esse solet, ut dum se laudari considerant, hoc quod de se foris audiunt esse uiribus contendat. Et idcirco paululum mellis se Ionathas comedisse retulit: quia arrogans linguæ fauores se excipere licenter putat ad uitæ profectum, non ad intentionem uanitatis. Sed omnino aliud est laudis præconia moribus adæquare contendere: aliud laudes appetere, ut in eis dē laudibus profectum uitæ possit inuenire. Laudes quippe suas moribus exæquare conantur, qui ipsas laudes despiciunt, qui laudari ab hominibus nunquam uolunt. Quantum certē in eis est, laudari uehementer refugiant: sed quia non possunt omnino effugere ne laudentur, conantur esse quod audiunt. Sed quidem, bonis ostensis operibus, idcirco laudari uolunt, ut laudati maius conscendant in opus uirtutis. Quæ profectō præsumptionis suę æstimatione fallunt: quia qui in minimis laudes appetit, cum maiora opera fecerit, ardentius & ualde audius laudes querit. Et fortasse ideo post patrē Ionathas non potuit regnare: quia illos signabat, qui dum uanē se extollunt, uerē deficiunt. Addidit quoq; ratiocinando, & dicit: Quanto magis si comedisset populus prædam inimicorū, nōne maior facta fuisset plaga in Philistim? Mellis paululum in uirgæ summitate gustare, est de doctrinæ facundia qualitercunq; gloriari: prædam uerò inimicorum comedere, est uirtutis opera per memoriam repetere, & recolendo gaudere. Quasi enim prædam inimicorū facit, dum ea in quibus occultis hostibus quis præualuit, ad memoriam ducit. Ea quoq; ad saturitatē comedit, qui quasi sua uirtute hæc fecerit, se inaniter & uehementer extollit. Dicit ergo: Quanto magis si comedisset populus prædam inimicorum suorum, nōne maior facta fuisset plaga in Philistim? Quasi dicat: Cum ex breui gustu fauoris tantus profectus sit, quid electi præliatores facerent, si plenas operū laudes licitas ac iustas haberēt? Sequitur: Percusserunt ergo Philisteos in die illa a Magmis usq; in Aion. Dies mētis est splendor eruditionis. Sed illi quos arrogantes erudiunt, quia ambitione temporalis glorię accenduntur, simulationē lucis accipiunt,

nathas: Turbauit pater meus terram. Vidistis enim ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustauerim paululum de melle isto: quanto magis si comedisset populus prædam inimicorum suorum quam reperit, nōne maior facta fuisset plaga in Philistim? Quid est enim, quod turbasse terram patrem reprehendit, nisi quia maiores statuta sua per imperitiam confudisse redarguit? Terræ quidem nomine subditorum humilitas designatur. Quæ nimirum turbari cernitur, quando errante pastorem iudicio, tranquillæ ueritatis ordinē deserere uidetur. Et quia dum fauores hominum arrogantes inhianter ambiunt, & hoc licitū esse asserere conantur, profectus suos in testimonium perducunt. Vidistis enim (ait) quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustauerim paululum de melle isto. Quasi dicat: Ex laude subiectorū creui, dū non esse minor laudibus studui. Nam & electorū prædicatorū mos esse solet, ut dum se laudari considerant, hoc quod de se foris audiunt esse uiribus contendat. Et idcirco paululum mellis se Ionathas comedisse retulit: quia arrogans linguæ fauores se excipere licenter putat ad uitæ profectum, non ad intentionem uanitatis. Sed omnino aliud est laudis præconia moribus adæquare contendere: aliud laudes appetere, ut in eis dē laudibus profectum uitæ possit inuenire. Laudes quippe suas moribus exæquare conantur, qui ipsas laudes despiciunt, qui laudari ab hominibus nunquam uolunt. Quantum certē in eis est, laudari uehementer refugiant: sed quia non possunt omnino effugere ne laudentur, conantur esse quod audiunt. Sed quidem, bonis ostensis operibus, idcirco laudari uolunt, ut laudati maius conscendant in opus uirtutis. Quæ profectō præsumptionis suę æstimatione fallunt: quia qui in minimis laudes appetit, cum maiora opera fecerit, ardentius & ualde audius laudes querit. Et fortasse ideo post patrē Ionathas non potuit regnare: quia illos signabat, qui dum uanē se extollunt, uerē deficiunt. Addidit quoq; ratiocinando, & dicit: Quanto magis si comedisset populus prædam inimicorū, nōne maior facta fuisset plaga in Philistim? Mellis paululum in uirgæ summitate gustare, est de doctrinæ facundia qualitercunq; gloriari: prædam uerò inimicorum comedere, est uirtutis opera per memoriam repetere, & recolendo gaudere. Quasi enim prædam inimicorū facit, dum ea in quibus occultis hostibus quis præualuit, ad memoriam ducit. Ea quoq; ad saturitatē comedit, qui quasi sua uirtute hæc fecerit, se inaniter & uehementer extollit. Dicit ergo: Quanto magis si comedisset populus prædam inimicorum suorum, nōne maior facta fuisset plaga in Philistim? Quasi dicat: Cum ex breui gustu fauoris tantus profectus sit, quid electi præliatores facerent, si plenas operū laudes licitas ac iustas haberēt? Sequitur: Percusserunt ergo Philisteos in die illa a Magmis usq; in Aion. Dies mētis est splendor eruditionis. Sed illi quos arrogantes erudiunt, quia ambitione temporalis glorię accenduntur, simulationē lucis accipiunt,

Greg. tom. 2

Tt 2 non

non ueritatem. Dum ergo dies illa dicitur, quid aliud signatur, nisi quia saepe proposito temporalis gloriae sortia fieri uiderentur? In die namque illa, id est doctriina uel exemplo superbiorum percutiunt, qui ad hoc ministerio praedicationis inseruiunt, ut splendorem gloriae temporalis adipiscant. Et quia omnibus innotescere cupiunt, dicit: A Magmis usque in Aion. Magmas (ut iam satis dictum est) humilitas, Aion uero frater meus moerens interpretatur. Humiles autem hoc loco, pusilli ac simplices in sancta Ecclesia designantur. Moerens uero frater quos alios insinuat, nisi eos quos Dominus in Euangelio collaudat, dicens: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Qui enim iam temporalia cuncta nouit despiciere, & ad aeterna magnis desiderijs anhelare, dum horret teneri in corpore, & gemit in illa aeternae uitae laetitia nondum esse, frater meus moerens recte nominatur. Frater quidem: quia Christi cohaerens iam esse coepit, ad cuius beatissimam illam atque laetissimam haereditatem totis desiderijs anhelare, dum horret teneri in corpore, & gemit in illa aeternae uitae laetitia nondum esse, frater meus moerens recte nominatur. Frater quidem: quia Christi cohaerens iam esse coepit, ad cuius beatissimam illam atque laetissimam haereditatem totis desiderijs anhelare, dum horret teneri in corpore, & gemit in illa aeternae uitae laetitia nondum esse, frater meus moerens recte nominatur. Frater quidem: quia Christi cohaerens iam esse coepit, ad cuius beatissimam illam atque laetissimam haereditatem totis desiderijs anhelare, dum horret teneri in corpore, & gemit in illa aeternae uitae laetitia nondum esse, frater meus moerens recte nominatur.

Matth. 5

Rom. 8

Exo. 33

Euang. 21

quidem tollit, qui innocentiae suae causas multiplikes ad elationem recollit. Boves in praedam tollit, quando labores praedicationis suae cogitat, & quicquid alijs loquendo, uelut terra excolendo proficit, memorando coaceruat. Vitulos tollit, cum de eo extollitur, quod compressi motus lasciuiae ad mentem reducuntur. Quia enim duo in magna ista stori laude praecipua sunt, uidelicet splendor charitatis cum luce boni operis, dum aestimatione sua quisque arrogans extollitur, & oues, & uirtulos tollere perhibetur. Oues quidem in innocentia bonorum operum, uirtulos uero in mortificatione corporalium passionum. Quibus nimirum boves inseruiunt: quia perfecte non extollitur, qui se infirmum & impotentem in parte aliqua contempletur. Magnus quidem apud se iam est aestimatione pudicitiae & boni operis, sed in fastu amplioris elationis se eleuat, dum perfectum se recollit in laude praedicationis. Sed haec omnia ad quae finem perducantur, subsequenter expositum est: Et maclauere in terra. In terra oues, & boues, & uirtulos maclare, est de uirtutum conscientia ima & carnali laetitia exultare. Vnde & per Oseam de elatis & arrogantibus dicitur: Victimae demergebant in profundum. In profundum quidem uictimae mergunt, qui coelestes uirtutum hostias non in caelum per gratiarum actionem subleuant, sed ad terram per appetitum uanae laudis inclinant. Vnde & bene subditur: Comeditque populus cum sanguine. Mentis cibus comedere cum sanguine, nisi ab interno appetitu mentis, intentionem uani favoris nequaquam remouere? Velut enim sanguis abijcitur, cum mens a gaudio boni operis intentionem remouet uanitatis. Huiusmodi enim mens laetari in bono opere nouit: quia appropinquare coelestibus per opera bona gaudet, quae in eisdem operibus uideri ad tempus refugit. Cum sanguine ergo comedere, est gaudium boni operis sumere permixtum uanitatis intentione. Quod nimirum cum ab alijs offertur, elatis simplex cibus est: cum uero nullis laudantibus, conscientia superbiorum intumescit, quasi per praedam uiolenter tollunt, quod aliquis sponte non tribuit. Sequitur: Nunciare autem Saul dicentes quod populus peccaret Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prauaricati estis. Voluite ad me iam saxum grande. Et dixit Saul: Dispergimini in uulgus, & dicite eis, ut adducat unusquisque bovem suum, & arietem, & occidite super istum lapidem, & uescimini: & non peccabitis Domino cum sanguine comedentes. Praedicatorum sanctae Ecclesiae proprium est, & perperatras culpas reprehendere, & qualiter reprehensa uitari debeant, monstrare. Reprehensae quidem innotescunt, sed si uitari nesciantur, ostensa reperiuntur. Quid in hac sanguinis comestione, nisi latens elationis uirus ostendit? Latetia autem uicia nisi exposita non curant. Ut ergo praedicatorum mores insinuet, Saul prius prauaricatum fuisse populum asserit, deinde in lapide occidi quae manducet animalia, praecipit. Sed saxum, siue lapidem nouimus: quia hunc

Osee 5

hunc Paulus ostendit, dicens: Petra autem erat Christus. Lapis uero ad praedicatorum uoluitur, cum coram eo redemptoris exempla memorant. De uolui etiam dicitur, ut ex omni parte uideat. Grandis uero dicitur est: quia per Danielē crescere perhibetur, & omnem orbis faciem implere. Non ergo quomodolibet, sed ab utroque latere reuolutus aspicitur, ut ab arrogantibus conspiciatur Deus, & eorum arrogantia deprimitur. Videat ergo arrogans quam potens in uirtute, quam sublimis in maiestate, quam humilis in uirtute redemptor noster apparuit. Nam cecos illuminans, aegros sanans praecipiebat, ut quod potenter egisset nemini diceretur. In monte resplenduit, patrem testimonium suae diuinitatis produxit, & tamen discipulis ait: Nemini dixeritis uisionem hanc, donec filius hominis a mortuis resurgat. Et fortasse idcirco resurgente iam Domino, ad monumentum angelus apparuit qui ab eius ostio lapidem reuoluit. Tunc quippe reuolendus erat lapis: quia Christus uerus homo, & potens Deus post resurrectionis gloriam erat agnoscendus. Si ergo unam partem lapidis aspexit elatus, uoluit lapidem, & aliam uideat. Non qualitercumque lapidem uideat: quia non est mortuus Christus, sed reuolutus ab angelo: quia a mortuis resurrexit. Aspiciat ergo faciendam praedicationis hinc, & uoluit, & miretur illinc splendorem humilitatis. Videat signorum potentiam hinc, & inde uideat: quia qui uirtutis potentia claruit, eandem uirtutem praecipio silentij occultauit. Sed dum uidet partem humilem, uideat & sublimem. Ecce humilis pars lapidis cernitur: quia dicit: Humiliauit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Sed si ista pars uoluitur, altera reuelatur: quia subiungitur: Propter quod Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen. Ad praedicatorum ergo lapidem uoluimus, cum coram ipso redemptoris nostri potentiam & humilitatem memoramus, cum & in operibus eum attendimus humilem, & ex humilitate in caelo sublimem. In hoc quidem lapide bos & aries occidatur, ut in omni hominum genere elationis uitium Christi contemplatione maclatur. Ibi quippe omnis sanguis effundit: quia qui exemplo Christi instruitur, magna agit, sed de illis magnis operibus se non extollit. Pascitur quidem laetitia boni operis, sed non cruentatur cibus eius sanguine uanae laudis. Nam lapis ille si in uerbis reuoluitur, dicit: Si opera non fecissem in eis, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent. Sed quia de uerbis non tumuit, uoluens se ait: Ego non quaero gloriam meam. Bos ergo & aries in lapide occiditur, quando exemplo redemptoris omnis cornuta elatio condemnatur, quando electus quilibet & bene agit, & optime docet, sed nec uita eius erigit propria, nec eruditio aliena. In ariete quippe robur propriae innocentiae exprimitur, in boue autem labor & fortitudo praedicationis. Qui in petra occidantur, ut sic electam mentem gaudente reficiat, ut ei mixtum in se cruorem carnibus non impendant. Hoc quidem electus praedicator non solum

1. Cor. 10

Dan. 2

Matth. 9

ibidem 17

Luc. 24

Phil. 2

Ioan. 15

Ioan. 7

Greg. tom. 2

loquitur, sed etiam persuadet. Vnde & subditur: Adduxit itaque populus, unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem, & occiderunt tibi. Bouem in manu adducere, est peccatum elationis poenitentiae afflictione delere. Dum enim operando delet, quod superbiendo deliquit, maclandum bouem in lapide per manum ducit. Quid est autem quod dicit, Usque ad noctem: nisi quia & peccare non licet, sed delere peccata usque ad mortem licet. Usque ad noctem ergo boues maclandi sunt, non in nocte: quia dum uiuimus peccata delere poenitendo possumus, post mortem fructuosam agere poenitentiam non ualemus. Bene autem in eodem loco subditur: Aedificauit autem Saul altare Domino: quia dum peccatores conuertuntur, quasi ex lapidibus coeleste aedificium fabricatur. Et quia plerique codices habent: Tuncque primum coepit Saul aedificare: potest altaris nomine compunctio cordis intelligi. Quando enim per uerbum doctoris compunctio cordis erigitur: nimirum altare Domino aedificatur. Et primum aedificatum dicitur: quia est compunctio amoris. Vnde & in tabernaculo foederis duo altaria fieri a Domino iussa sunt, adolendis scilicet thymiamatibus unum, alterum comburendae carni. Primum altare foris erat, secundum intra sancta sanctorum. Altare ergo primum compunctio timoris est, altare secundum compunctio amoris. Illud quippe peccata lucentium est, istud uero ad aeterna gaudia totis desiderijs inhiantium: illius lapides recogitationes peccatorum, huius lapides meditationes perennium gaudiorum. Altare ergo primum doctor aedificat, quando culpas exponit, quas dum in se peccator aspicit, ingemiscit. Merito etiam altare compunctio dicitur: quia incensat. Sed cum diu pro peccatis suis uniusquisque compungitur, poenitendo proficit ad usum securitatis. Nam post afflictionis tempora ardere incipit ad aeternam uitam, & qui prius lugebat pro pauore supplicij, flere iam copiosius incipit pro dilatione mercedis. Quia ergo prima electorum compunctio ex timore nascitur, dum per typum regis, & populi praedicatorum, & nuper conuersi subditi designantur, altare tunc primum Saul aedificasse dicitur. Sed ex aliorum profectu saepe doctor ad aliorum lucra consequenda succendit. Vnde & subditur: Et dixit Saul: Irruamus super Philistin nocte, & uastemus eum usquequo illucescat mane, & non relinquamus de eis uirum. Hoc supra satis expositum est, sed quia in nocte, & usquequo illucescat dies percutere Philistinos appetit, hoc profecto insinuat: quia ne in futurum nocere demones possint, a cordibus peccatorum modo expellendi & perimendi sunt. Nox quidem uita haec dicitur, cum aeternae comparatur. Nam qui illam uitam contemplari digne potuerit, illius comparatione quicquid hic lucidum cernit noctis obscuritas esse iudicatur. Illucescit autem dies illa, quando in fine huius uitae, electis animabus se aperit. In egressu quippe suo de corpore electa anima illucescentem sibi aeternitatem uidet: quia lucem praesentis saeculi quasi tenebras non aspexit. Quid uero est, quod dicitur:

Exod. 27

Tt 3

citur: Et non relinquamus ex eis uirum.] Sed omnis Philistæus uir uastari debet, paruulus omnis nequaquam uastari potest. Nemo enim sine peccato, nisi solus Deus. Viri ergo capitalia crimina, & uitia principalia sunt. Sed tunc uirorum, id est fortium nomine designantur, cum peccatorum sibi corda subiiciunt. Bene ergo dicitur: Non relinquamus ex eis uirum:] quia conuersi peccatores sanctorum prædicatorum consilio fortia quæque peccata, & uitia deserunt, sed nullum peccatum aut uitium habere non possunt. Possunt cauere crimina, sed omnia non possunt uitare peccata. Possunt uitia extinguere, sed ne aliquo eorum quomodo-cumque pulsantur, non præualent exercere. Dicit ergo: Non relinquamus ex eis uirum:] quia prædicatorum sanctæ Ecclesiæ & uitia nos eradicare præcipiunt: sed dum fortia & principalia in nobis necant, agere nequeunt, ut quædam eorum per tenuem morum nequaquam uiuant. Et de populi obedientia subiungens, ait: Dixit populus, Omne quod bonum est in oculis tuis, fac.] Oculi prædicatorum sunt intuitus rationis. Qui ergo arbitrio doctoris committit, dicere ei recte perhibetur: Omne quod bonum est in oculis tuis, fac.] Quasi dicat: Quia nos de rationis nostre illuminatione diffidimus, rationis tuæ luci committimus, quod nobis deesse iudicamus. Sed hoc quod dixit Saul: Irruamus super Philistin, potest intelligi: quia non delibera ra protulit, sed hoc dicendo, an esset super Philistin irruendū cōsuluūt. Quod autem populus citō assensum præbuit, hoc quod uidemus, insinuat: quia nō nulli intra sanctā Ecclesiam antequam uerba maiorū intelligant probant. Nam protinus subditur: Erat sacerdos: Accedamus huc ad Dominum. Et consuluit Saul Dominū dicens: Num persequor Philistin? Et non respondit ei Dñs in die illa.] Quid est, quod consulenti regis uerba, quæ populus laudat, sacerdos ad Dominum esse deferenda denunciat: nisi quia obscura & magna negotia quæ simplices latent nunquam bene disponuntur, si eorum exitum in sacrario mentis subtili meditatione non querimus. Ad Dominum quippe accedere est, eius uoluntatem secreta contemplatione cognoscere. Et bene accessus dicitur: quia ab exterioribus ad interna tendimus, quando operis nostri exitum in diuina uoluntate cognoscere tentamus. Nam qui occulta, & intima querit, & exteriora nō deserit, ea quæ nescit adire, non inuenit. Quando ergo a nobis de occultis rebus cōsiliū queritur, ad Dominū accedamus: ut tunc demum quod agendum est, proponatur, cum in diuina uoluntate cognoscitur. Multa enim uidentur bona esse, & nō sunt. Pluraque etiam facienda sunt, sed utilius sunt, si cōgruo tempore referuntur. Quædam quoque alij facere debent, alij uerō non debent. Quæ nimirum si electus quilibet in secreto meditationis uidere negligit, ea utique recto ordine non disponit. E contra autem qui discutere ea, uel agere meditando cōsueuit, non solū agenda, sed etiam uitanda cognoscit. Vnde & bene dicitur: Consuluit Saul Dominum, & nō respondit ei Dominus

in die illa.] Dies est cogitatio mentis, quæ bonatur, & non cognoscitur. Nam dum bonam esse simulat, quasi lucē portat. In die ergo illa Dominus cōsulentī se non respondit: quia uerbum Dei cum mala deliberatione cōuenire non potest. Per responsum quidem uerbi, patefacere solemus sensum intimæ uoluntatis. In illa igitur die Dñs non respondet: quia omnipotēs Deus in simulata cogitationis luce nō cernit, qui semper in claritate ueritatis inuenitur. Et notandum: quia qui accedēdū ad Dominū consiliū tribuit, sacerdos fuit. Quid em̄ sanctius quā consiliū accedendū ad Deum? Sacerdotes ergo toties sumus, quoties fratribus bona consilia ministramus. Sacrius enim nihil dari potest, quam id per quod quisque ire ad conditionem debet. Nos autem quia ordinem spiritalis pugnae describimus, continuare priora sequentibus debemus. Verbum quidem Saul fuit, ut sic Philistæos uastaret, ut ex ijs uirum non relinqueret. Quod sic etiam intelligi potest: quia ita uolebat Philistæos perimere, ut eorum nullus ultra mouere bella potuisset. Magna quidē hæc dies mentis est, qua sic aeterna quaruntur, ut temporalis hostis nullus a cæde relinquatur. Sed quia nulli conceditur, sic temporaliter uincere, ut non debeat omni tempore pugnare, merito dicitur: Non respondit ei Dominus in die illa.] Respondere Dei non solum intimi uerbi eius est, sed gratiæ & muneris. Quando enim benignē concedit, quod pie petitur, respondere perhibetur. Non ergo respondet Dominus in die illa: quia permittit quidē electis ut uincant: sed de hostibus quasi uiuentes deserit, ut cum quibus semper pugnent, inueniāt. Quod tamen si ideo dicitur, quia Ionathæ culpa cæatur: magnus timor prælati incutitur. Filius quidem peccat, & patri eius responsonē negat. Vnus etiam deliquisse cognoscitur, sed pro unius culpa insequi hostes suos cuncti pertimescunt. Quid in hoc facto signatur, nisi quia peccata subditorum, non solum sibi, sed etiam prælati, & secum communiter uiuentibus nocent? Quia uerō latens hæc culpa a rege discutitur, uideamus iam qua sublimitate latentia quæque perquirant. Nam sequitur: Applicate huc uniuersos angulos populi, & scitote, & uidete per quem acciderit peccatum hoc hodie.] Quibus nimirum uerbis ordinatum ualde iudicij ordinem demonstrauit: quia culpa prius inuenienda est, deinde pœna irroganda. Nam iudicij ordo confunditur, si ante inuenta culpæ discussionem proferatur. Ne enim ante discussionem feriat, dicit: Applicate huc uniuersos angulos populi, & uidete, & scitote per quem acciderit hoc peccatum hodie. Et quia cognita culpa austerius ferienda est, iurat dicens:] Viuit Dominus: quia si per Ionatham filium meum factum est, absque retractione morietur. Tractari quidem diutius debet, ut inueniatur culpa: sed postquam inuenta est, in ea uiuus aliquis relinqui non debet. Absque retractione perimitur, qui uiuere in peccato, statim

to, statim ut innotuerit, prohibetur. Sed istud absque retractione, scilicet perimere, absque retractione non est: quia multa consideratione pastor utitur, ut culpa quam retractando inuenit, feriri absque retractione, et extingui uelociter possit. Quod si iuxta historiam huius paterni iuramenti pondus attendimus, & illius temporis feruorem, & huius teporem pariter contuemur. Antiqui etenim patres, ut Deo placerent, ad mortem filijs etiam non parcebant. Nos autē eos quos secundum carnem diligimus, etiam tenui asperitate uerborum insequi non audemus. Ecce qui ad regnum filium nutriebat dicit: Quia si per eum peccatum factū est, absque retractione morietur. Nos peccantes cernimus, & obiurgare peccantes aut nolumus, aut timemus. Cur ergo hoc facimus, nisi quia Deum sicut illi nequaquam diligimus? Nam Moyses ut bene peccatum idololatrię uindicaret, Leuitas uiginti tria milia uirorum iussit occidere. In cuius nimirum exercitatione cædis dicit: Si quis est Domini, iungat mihi. Ponat uir gladium super femur suum. Ite & redite de porta usque ad portam, & occidat unusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum. Quasi dicat: In hoc ostendet quisque quia sit Domini, si pro eius amore fratri, proximo, uel amico non parcat. Dicit ergo Saul de filio: Quia absque retractione morietur:] quia nobis iam sub redemptoris gratia uiuentibus, & si mors non decernit corporis, peccati non debet uita dilari. Absque retractione quippe rector interficit, cum affectus carnis nō aspicit, sed cum crimen inuenit, uelociter ferit. Retraçtat quidem qui ne scelestum acriter pungat, obsequia ab eo sibi impensa, aut consanguinitatis affectum cogitat. Quia in re notandū est, quod nō omnes culpe acriter feriendæ sunt. Nam leues pulueris maculae melius excutiendo quam lauando, aut igne apponendo terguntur. Graues etiā culpæ in omnibus aqua asperitate insequendæ non sunt: quia uulnere corporis pro ipsorum corporum natura & robore uigore exigunt medicinæ. Plerumque tamen prælati Ecclesiæ cum culpas audiunt, plus iusto inferunt: & dum uindictam metiunt, nec uulnerum qualitatē, nec personarū delinquentium uigorem respiciunt. Qui nimirum tolerandi sunt cum minantur, sed ab ultione honorū cōsilio sedandi sunt. Vnde & hic subiungitur: Ad quod nullus contradixit ei ex omni populo. Quia enim maiorū minæ humiliter ferendæ sunt, dicitur: Nullus contradixit ei.] Et quia eorum nimietas salubri priorū consilio refrenanda est, non ualde inferius cum eandem mortem filio inferre rex tentat, omnis populus clamat: Ergo ne morietur Ionathas, qui fecit salutem hanc in Israel? Liberauit ergo populus Ionatham ne moreretur. Sed quia nondum inuentam culpam non ferire, sed inuenire satagit latentem, sequitur: Et ait ad uniuersum Israel: Separamini uos in parte una, & ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera.] Quid est quod regis precepto populus a rege & eius filio separatur, nisi quia dum culpa latens & suspecta queritur, & superiores & inferiores personæ discutendæ sunt:

A Saepè quidem populus, saepè eorum rector delinquit: & aliquando ipsa subditorum culpa prælato adscribitur, quo negligente impleri perhibetur. Cum ergo ostensis superioribus indicijs, quia lateat in populo culpa cognoscitur, & in quo sit abscondita nescitur: se rex admisceat, ut an sua sit culpa, uel populi pastor sciat. Equidē rex Saul conficius culpæ non erat, quam ipse nec consensu, nec opere perpetrauerat: & tamen discutendus miscetur, ut si in se etiam latet inueniatur. Quasi enim se peccati inscium perquirebat qui dicebat: Nihil enim mihi cōsciū sum, sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me, Dominus est. Quasi dicat: Querere me ipsum & inuenire non delino: quia si mihi lateo, cui nuda sunt omnia nō latebo. Dicit ergo rex peccati illius quod discutebat, non cōsciū: Ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera:] quia electi doctores cum in alijs per rectitudinis zelum sauiunt, sibi metipsis & suis familiaribus nequaquam parcunt. Quasi enim in una parte populum separant, & semetipsos non separant, qui subditorum culpas discutunt, & ut semetipsos inueniant, inuestigare non curant. Magnū quippe est humanæ ignorantie pelagus. Nā si nosmetipsos querere, & quales simus inuenire uix aut nunquam possumus, alios quando possumus? Quid est enim quod Propheta deplorat dicēs: Cor meum dereliquit me. Quid est quod scriptura sacra denunciat: Ignorat homo utrum odio uel amore dignus sit: Item quæstionis sue fructū propheta denunciatur dicens: Inuenit seruus tuus cor suū. Si uix inuenire cor sancti possunt, nosmetipsos inquirere qua temeritate cessamus? Sed fortasse nec propheta poruit: quia subiicit: Ut timeat te. Inueniret utique cor suū, si pleniter cognouisset, odio an amore dignus existeret. Qui ergo non inuenit, ut corā Deo securus esset, inuenit utique ut timeret. At nos nec istud facile possumus: quia dum inuenire peccata nostra, & inuenta pensare negligimus, quasi per dito corde securi sumus. In parte ergo altera, illi in altera statuuntur, ut singulorum occulta considerentur, & inuenta culpa digna pœna feriat. Quod quia laudandū ualde nō dissuadendū est, sequitur: Respondit populus Saul: Quod bonum est in oculis tuis fac.] Quid est autē quod populo Saul, ut se in partem unam separaret præcipit, & populus facere regem rogat quod præcipit: nisi quia inquirere semetipsos simplices nesciunt, etiā cum iubentur. Dicit ergo: Fac quod bonum est in oculis tuis.] Quasi dicat: Tu melius agere nostra poteris, qui lumē cordis non solum tibi, sed etiam nostris præuidendis itineribus suscepisti. Sed rector de interna illuminatione laudatur, quam per gratiam habet, per æstimationem non habet. Laudatur quidem quia cognoscere secreta aliorum possit, sed ipse semetipsum posse scire diffidit. Quia ergo lumen sibi tantæ gratiæ non adscribit, a Deo postulare hoc precibus non omittit. Vnde & sequitur: Et dixit ad Dominū Deum Israel: Da iudicium. Quid est quod non responderis seruo tuo hodie? Si in me aut in Ionatha

1. Cor. 4

Psal. 37

Eccles. 9

2. Reg. 7

T t 4 filio

filio meo hæc iniquitas est, da ostensionem: aut si est in populo tuo hæc iniquitas, da sanctitatem.] Indiciū ergo dari petimus, quando nobis abscondita reuelari flagitamus. Sed querendum est, quid sibi uult tanta uerborum diuersitas? Nam in se & filio ostensionem dari petit, si in populo est iniquitas, sanctitatem. Quod tamē dici breuiter potest, quia electi doctores sciunt propriam fortitudinē, sciūt populi subiecti infirmitatem. Pro se ergo solam ostensionē culpæ petunt: quia austeritate pœnitentię hanc soleant insequi sciunt. Pro populo autem sanctitatem querunt: quia culpas subditorum solum scire appetunt, sed quos inueniunt praua agere, rogant ad ueniam per lamenta peruenire. Quid est enim dicere, Da sanctitatem: nisi, Sanctifica, quos demōstras? Mihi eorum occulta detegis, sed detegendo nihil agitur, si quod ostēdis, gratiam refundendo, non operis. Quia uerō sæpe stant subditi, & prælati cadunt, sequitur: Et deprehensus est Ionathas & Saul.] Et quia ipsa etiā culpa non facile a quo sit perpetrata cognoscitur, sequitur: Erat Saul: Mittite sortem inter me & filium meum. Et captus est Ionathas.] Qui fortes mittunt, per uisibilibus rerum coniecturas latentia sæpe deprehendunt. Sic nimirum Ionas fugiens noscitur, sic Mathias apostolus Apostolica celsitudine dignus inuenitur. Sortes ergo spirituales ponimus, quando per exteriora signa operum, ad occultorum noticiam peruenimus. Sors enim uniuersiuersq; propria est conuersatio. Vnde in Sapientia reprobi dicunt: Coronemus nos rosas anteq̃ marcescāt, nullibus, & austeris sit quod non pertranseat luxuria nostra, ubiq; relinquamus signa laticię: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est fors nostra. Econtrā autem Psalmista precatur dicens: Portio mea Domine sit in terra uiuentiū. Quod etiam Paulus denuncians ait: Nostra conuersatio in cœlis est. Doct̃or ergo quasi singulorū fortes tenet, dum uniuersiuersq; conuersationē uidet. Et dū culpa noscitur, & rei persona nescitur, quasi fortes mittit, dum modum facinoris comparat personæ negligentis. Sed & sorte culpam deprehendit, dum quodam signo coniecturæ peruenit ad euidētem criminis ueritatem. Negligenter quidem præeminet, qui cōmissorum sibi fidelium nescit & fortitudinē & infirmitatē. Nolle enim debet fortes subditos, quib. sint uirtutibus apti, quibus infirmi sint uitijs per negligentiam proximi. Nolle debet, quæ uirtutum deuotio istos excitet, quæ illorū negligentiam qualitas uitiorum turbet. Quasi ergo in exterioribus fortes singulorum tenet, dum præuidet quibus illi possunt uitijs obrui, quibus isti uirtutibus exaltari. Causa igitur cognita, quasi sortibus signa imprimit, dum patenti culpæ notam illius conuersationi adscribimus, qui per negligentiam pronus & uicinus ad illud facinus perpetrandum antē fuisse uidebatur. Sed coniectura hæc habeatur ad indagandam ueritatem, non ad rei inuentæ certitudinem: quia illic statim subditum est: Dixit autem Saul ad Ionatham: Indica mihi quid feceris.] Quid est enim

1 Ion. 1
A. 1
Sap. 2
Psal. 141
Phil. 3

quod captus interrogatur, nisi quia culpæ quæ signis aut coniecturis deprehensæ uidentur, ferientæ adhuc non sunt? Quasi enim iam uulnus tenetur, sed adhuc tectum est. Discooperiatur ergo, ut mederi ualeat & curari. Cogendus quidem aut admonendus est, ut culpam quæ iam uelut palam cernitur, confiteatur. Dicit ergo: Indica mihi quid feceris:] quia crimen quod apertis quibusdam indicijs noscitur, antē iudicandum non est, quàm apertissimē demonstraretur. Et quia electorum est peccare & respicere: culpas perpetrare, & perpetratas confitendo detegere, sequitur: Et indicauit ei Ionathas, & ait: Gustans gustauit in summitate uirgæ quæ erat in manu mea paululum mellis, & ecce morior.] Quid est quod ait: Gustans gustauit? Quare non dixit superius, Gustans gustauit paululum de melle isto, cum dixit: Vidistis quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustauerim paululum de melle isto? Sed quidam dum peccata confitentur, ea nimirum quibusdam uocibus minuunt, dum se non ex toto animo cōmississe ostendunt. Econtrā autem electi uiri quando se de minimis accusant, ea utiq; non quasi parua, sed quasi magna pronunciant. Quid est dicere: Gustans gustauit: Inisi, Quod foris peccatum exercui, magno cōcupiscentiæ ardore compleui. Et quid est post peccati cōfessionem dicere, Morior: nisi mortem a se pœnitendo & confitendo expellere, & expulsam timere? Quod quidē propriè est electorum, qui peccata sua deserunt, & tamen hæc quasi non deserta pertimescunt. Et quidem puris confessionibus, & austeris pœnitentijs cruciatibus delent, sed quasi non deleta uehementer timent. Sed quid est quod ait: In summitate uirgæ:] nisi quia dum nos cōfitemur insequimur, proferre contra nos mendacium non debemus? Peccatum quidem in cōfessione prodendum est, sed augmentandum mendacio non est. Tale quidem debet esse in cōfessione, quale fuit in opere. Ut ergo ardor concupiscentiæ bene prodatur, dicit: Gustans gustauit.] Et ut qualitas eius appareat, subditur: In summitate uirgæ.] Quali dicat: Audacter inflammatus feci, sed hoc feci. Et quia filius regis cōfiteatur, dicit: Quæ erat in manu mea.] Virga Ionathæ prædicatoris doctrinam atq; disciplinā signat. Quæ in manu tenetur, quando non solum docet, sed quod docet operando exercet. Quid est ergo quod ait: Quæ erat: non, Quæ est in manu mea:] nisi quia æstimationē electorum insinuat, qui etiam cum praua committunt, prædicationis ministerio se indignos arbitrantur. Dicit ergo: In summitate uirgæ quæ erat in manu mea.] Quali dicat: De illo superbiens peccaui, quo peccando me indignum feci: Erat ergo in manu mea, & non est: quia leti aliquando feci quod docui, illud quod operando tenui, superbiendo amisi. Nunc igitur timore perterritus dicit: Ecce morior.] Et quia isdem metus aliquando diuina inspiratione menti incutitur, aliquando comminatione doctorum, subditur: Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat: quia morte

1 Reg. 11
Gen. 18
Supra 2

morte morieris Ionatha. Sequitur: Dixitq; populus ad Saul: Ergo ne Ionathas morietur, qui fecit salutem magnam in Israel? Hoc nephas est. Uuit Dominus, si ceciderit capillus de capite eius in terram: quia cum Deo operatus est hodie. Liberauit ergo populus Ionatham ne moreretur.] Quid est ergo quod dicit: Ergo ne Ionathas morietur?] nisi quia alius de eadem culpa moreretur? Quibus nimirum uerbis populi nobis ostenditur uirtus magnæ discretiōis: quia in electorum examine, non solum culparum causæ pensandæ sunt, sed etiam merita personarum. Quod aperte his uerbis ostenditur: quia non ideo Ionathas non moriturus asseritur, quia erat filius regis, sed quia in Israel magnam salutem fecit. Cum ergo magni uiri cadunt, cōmuni iudicio tradendi non sunt: quia priora opera promerentur, ut posteriorū grauitas leuigaretur. Ipsa autē culpæ leuigatio non acceptiōne personæ decernēda est, sed respectu prioris uitæ: quia ad absolutionem illius, sanctæ Ecclesiæ lucra pensanda sunt, non carnalis affectio admittenda. Sed quid mirum si ad absolutionē peccatoris propria merita suffragantur, quando in sacri eloquij autoritate discamus: quia alij pro alijs liberati sunt? Aliorum quidem bono opere alij adiuuantur, sicut ad peccatē regem Salomonē a Domino dicitur: Quia non custodisti præcepta mea, disumpens scindam regnū tuum, & dabo illud seruo tuo. Veruntamen in diebus tuis non faciam propter Dauid patrem tuum, sed de manu filij tui scindam illud. Hinc est quod non solū patrū opera filijs profunt, sed etiam ciues pro ciuib. liberandos agnouimus. Euertendæ quidem Sodomæ se promisit Dominus parcere, si in ea tantum decem iustus in ueniret. Hierusalem quoq; respici misericorditer dicitur: quia aliquanta bona opera in ea inuenta sunt. Hinc est, quod Heli uita propria iustus, sed auctoritate pastoralis remissus, a uiro Dei auditur: Pars magna domus tuæ morietur, cum ad uirilem ætatem peruenerit, ueruntamen non auferā penitentijs ex te uirū ab altari meo: ut sacra scriptura hinc aperte monstraret, & pro dissolutione percussum, & pro præterita cōuersatione respectum. Sed percuti fortasse ex parte potuit: quia qualemcunq; uitæ immundiciā habuit. De Ionatha ergo bene dicitur: Ergo ne Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? Hoc nephas est. Uuit Dominus, si ceciderit capillus de capite eius in terram: quia cum Deo operatus est hodie.] Quali dicat: Qui magna opera fecit, absolui ex toto dignè promeruit. Quia igitur in Ecclesiastica celsura et si non est acceptio personarum, est tamen discretio meritorum, aptè conclusit sententiam dicens: Liberauit ergo Ionatham populus ne moreretur.] Quo in loco norandum est, quia rex bis iusurandum interfectionis Ionathæ superius protulit, quem tamen uictus populi instantia non occidit. Quid est quod iurauit, & iuramenti assertionē nequaq; seruauit? Sed ex hac re duo nobis documenta proueniunt, ut cauti scilicet & discreti esse debeamus. Cauti quidem, ne iuremus: discreti, si

agere peruerfa iuramus. Qui em iurare cauet, per iurare omnino non potest. Sed cum malè iuratur, iustius iusurandū dimittitur, quàm compleantur crimina quæ iurantur. Sit ergo uniuersiq; cautus anteq̃ iuret, ut aut ne omnino iuret, aut facturum se mala non iuret. Cautos quidem nos esse Dominus insinuat dicens: Sit sermo uester, Est est, non non. Nolite iurare neq; per cœlum, neque per terram. Econtrā autē reprobi & incauti quidem sunt, & discreti non sunt. Nam sæpe se acturos mala repromittunt, & reuocare promissa, quasi per iurium incursum, non fatagūt. Hinc est quod Herodes incautè iurauit, & nephariū iusurandū quod protulit in præcursoris Domini morte compleuit. Cauti ergo in nostris dispositionibus esse debemus: sed si cauti esse negligimus, prætermittenda sunt proposita, non implenda. Sic quippe a proposito desistere, non est uitium leuitatis, sed uirtus discretiōis. Tamē iurare quæ reuocanda sunt & detestanda, omnino cauendum est & uehementer horrendum: quia cum tale iusurandū non impletur, non omnino culpa uitatur, sed minor eligitur. Sequitur: Reuocauitq; Saul, nec persequutus est Philistin.] Cum Ionathæ culpa reperitur, cum iusurandum rex non perfecisse cognoscitur, cessare Philistæos persequi perhibetur: quia dum propria infirmitate pastores deprimuntur, lucra aliorū exquirere fortiter nequeunt. Cessare etenim persequi Philistæos, est ad tempus uitia aliorū insequi, prædicando desistere. Prius enim esse intendendū iudicant ad purificationem suam, deinde purgati uigilandum ad salutem alienam: quia dum silent, semetipsos præparāt, ut quasi per pœnitentiā suam ad lucra aliorū fortiter surgant. Et quia sæpe dum doctor sibi conscius silet, quibusdam eius subditis maligni spiritus impia suggerendo non silet. Sequitur: Porro Philistin abiere in loca sua.] Tacentibus quidem doctoribus, in loca sua demones abeunt: quia per pastorum silentium non pereunt, nisi quia ad uitam æternā prædestinati non sunt. Loca etenim demonū sunt: quia diuina præsentia in habitaculum Dei præordinati non sunt. Hinc est, quod prædicantibus primis doctoribus dicitur: Credebant quotquot prædestinati erāt ad uitam æternam. Hinc Paulus ait: Quos præsciuit, & prædestinauit: & quos prædestinauit, uocauit. Hinc est quod uolentes Apostoli transire in Asiā, a Spiritu sancto prohibiti sunt. Qui ergo non prædestinati sunt, siue audiant doctorum uerba, siue non audiant, uocari in Dei habitaculū nequeunt: quia per nequitiam in qua sunt ante constitutionem mundi præcogniti, locum in se malignis spiritibus parauerunt. Bene igitur dum insequi Philistæos cessare dicitur, in loca sua demones abisse referuntur: quia aliquando Dei dispensatione doctores tacent, ut illis tacentibus ij qui Domini non sunt, a malis spiritibus recipiantur. Sed, ut dixi, cum post culpam pastores tacent, semetipsos humiliant, ut purgati in ministeriū prædicationis potenter surgant. Dum tacent, infirmitatē suam pensant: sed cōsiderando semetipsos, contra occultos hostes

Matt. 5
Mar. 6
A. 19
Rom. 8
A. 16

hostes se ualidius roborant. Vnde & bene subiungitur: At Saul confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum contra inimicos eius. Debitatur quidem regnum, quando pastores in aliquibus culpis cadunt. Sed debile confirmatur, cum per satisfactionem poenitentiae ad opus magna uirtutis erigunt. Et super Israel confirmari dicitur: quia dum ad uitae altitudinem proficit, eos quibus preeminet ordine, uincit conuersione. Videntibus Deum prelatum est, sed supra Deum uidentes extollitur, cum praeter ceteris in diuina assumitur contemplatione. Merito ergo dicitur: Pugnabat contra omnes inimicos eius, & quocumque se uertebat superabat: quia qui aeterna altius conspiciat, facile conerit, quicquid de infimis sibi ad pugnam uenit. Quia enim nulla terrena sibi iam placent, qui per magnam charitatem super Israel, id est in caelestibus regnat, quocumque se uertit superat. Quid enim huic malignus spiritus suggerat, qui terrena nulla considerat, qui laeta seculi nulla iam amat? Pugnabat doctor dum praedicat, sed superat: quia quod praedicando prohibet de mundi delectatione contingere, conuersionis uirtute persuadet. Et quia pugnare in circuitu contra inimicos dicitur, magna laudis eius uictoria esse demonstratur. Ex omni quidem parte perfectum esse doctorem docet, qui ex omni parte fortissimos habet inimicos. Dum ergo ubique uerti & superare dicitur, quanta eius gloria praedicatur? Quid est ergo quod in circuitu hostes habere dicitur, nisi quia maligni spiritus omnibus sensibus nostris insidiant? Nam loquendo alios, alios uidendo decipiunt. Alios per auditum, alios per gustum uel olfactum fallunt. Alios etiam per insidias illecebrosae delectationis uel cogitationis pertrahere ad immunditias fatagunt. Alijs foris obscena offerunt, quae mentis deliberatione sequantur. Sed ut rectius hunc circuitum demonstremus, hunc dum ad laeta pertrahunt, eis quasi ad dexteram insidias ponunt. Illud dum per aduersa deiciunt, quasi a laeva parte constringunt. Nos dum ad praeterita oblectamenta inuitant, quasi a retro praecipitant. Illis quasi ab anteriori parte obuiant: quia saepe infirmorum mentibus districtae conuersionis, & uitae longitudinem quasi consulendo monstrant. Ab ante enim ueniunt: quia proficisci ad caelum animas non permittunt. In circuitu ergo inimicos habemus: quia ante, retro, in dexteram & sinistram malignorum spirituum certamen patimur. Vnde & beatus Petrus apostolus nos cohortatur dicens: Aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quaerens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Sed iam belli circuitum nouimus: qualiter per circuitum reges uincant, uideamus. In circuitu quidem uincunt: quia lingua, & os, & oculos, & omnia corporis membra ab illicita actione custodiunt. Dum enim linguam perfecte per silentium mutant, quasi in una parte uictores sunt: & dum uident oculis quae concupiscere dedignantur, ex alia parte uictores sunt. Saepae etiam mala audiunt & repellunt, & quia noxia reprobant, reprobant

1. Pet. 5

do triumphant. Cunctis ergo sensibus uictores sunt, qui per eorum aliquem subditi malignis spiritibus nolunt. Sed & dum cordi inepta cogitatio offertur, hostis qui reprobatur eliditur. Qui enim noxia quaeque abijcit, hostem potenter premit. Et quia item laeta contemnit, & aduersa non meruit, quae reliquit aliquando peruersa non repetit: & ad caelestia feruenter currit, hostes quos in circuitu patitur, superare declarat. In quibus profecto aduersarijs quia insidiae oppositae quinque corporalibus sensibus designant, apte per quinarium numerum exprimitur: Contra Moab, inquit, & filios Ammon, & Aedom, & regem Suba, & Philistaeos. Qui enim quinque gentium nomina posuit, oppositas quinque sensibus corporis fraudes daemonum designauit. Sed quia doctor non solum uiuendo sed etiam docendo dimicat, cum contra omnia uitia disputat, cum ea uerbi gladio in auditorum suorum mentibus necat, nimirum in circuitu & pugnare cernitur, & quocumque se uertit superare. Sed quaedam specialiter nominantur, quae sibi principaliter obstant: Contra Moab, inquit, & filios Ammon, & Aedom, & regem Suba, & Philistaeos. Moab ex patre interpretatur, Ammon populus mœroris, Aedom rufus, Suba incelsa siue couertens, Philistaeus poculo cadens. Quid enim his nominibus nisi gradus pessimae uitae exprimitur: In Moab quippe, qui ex patre dicitur, concupiscentia designatur. In mente quidem reprobata quia a diabolo ponitur, quasi a patre generatur. Quid uero per Ammon, qui populus mœroris interpretatur ostendit, nisi frequentia malorum operum? quia enim multa sunt, populus dicitur: & quia ad aeterni luctus amaritudinem reprobum unumquemque perducunt, mœroris populus recte nominatur. Aedom uero qui rufus dicitur, quid nisi peccandi nimum feruorem insinuat: prius enim peccare quibusque consueuit, deinde per usum peccandi proficit in augmentum feruoris: ut peccare sapius audeat, & hoc quod audendo ingeminat, semper iterare ardentius concupiscat. Quo nimirum peccandi ardore agitur, ut in mente reprobata quicquid uirtutis aut boni operis uiuunt, comburatur. Incensa ergo post Aedom in spiritali bello describitur: quia ita est perditae mentis casus, ut cum feruenter mala congregare nititur, bonis omnibus quasi per combustionem perditis & reductis ad nihilum spoliatur. Suba etiam conuertens dicitur: quia & formam Dei de reprobamente feruens peccatum tollit, & hanc ad apostatae angeli formam redigit. De qua iam per diuinam sententiam dicitur: Cum uenerit impius in profundum malorum, contemnit. Superba quidem mens iam diuina mandata despiciat, & semetipsam carnalibus desiderijs subdit. Quis ergo est rex Suba, nisi ille de quo ad beatum Iob a Domino dicitur: Ipse est rex super uniuersos filios superbiae. Philistaei uero qui poculo cadunt, qui sunt, nisi qui omnibus supradictis malis ebrii sunt: qui sic caelestia obliuiscuntur, ut ad haec euigilare aut uix aut nunquam uideantur. Per Moab ergo concupiscentia carnis exprimitur, per Ammon frequens

Proh. 18

Iob 41

usus malae operationis, per Aedom peccandi ardens desiderium, per Suba uastatio & combustio uirtutum, per Philistaeos obliuio caelestium. Cum ergo electus doctor aliquem educere de tantorum laqueorum medio appetit, quantae uirtutis certamen sumit? Et quia de omni hoc perditionis gradu per doctorum labore ad poenitentiam redeunt, quocumque se uertit superare perhibetur. Praedicando etenim aliquando concupiscentiam in alicuius corde interficit, aliquando usum prauae operationis. Modò illos trahit qui in usum peccandi transferant, modò illos qui combustis & ad nihilum reductis uirtutibus, regi suo diabolo quasi incensi seruiebant. Et quia praedicando superna memorat, cadentes poculo, & caelestium obliuio ad spiritualis uitae studium excitat, & per amorem ardentem inflammat. Bene ergo dicitur: Quocumque se uertebat superabat: quia dum de omni genere peccatores ad uitam trahit, triumphare ubique cognoscitur. Hos nimirum triumphos agere suos milites, suos principes imperabat Dominus cum dicebat: Ite in orbem uniuersum, & praedicate Euangelium omni creature. Omnia creaturae Euangelium praedicare praecipit, qui omnia genera hominum duci ad fidem uoluit, ut dum nobiles regum suorum triumphos ostenderet, eos superare ubique monstraret. Vnde scriptum est: Qui uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Omnes quippe homines uult saluos fieri: quia de omni hominum genere eligit, quos ad gaudium aeternae salutis trahit. Sed quid specialiter fortitudine agat exponit, quia dicit: Congregatoque exercitu percussit Amalech, & eruit Israel de manu uastatorum eius. Amalech populus lambens interpretatur. Quid ergo per Amalech nisi fornicationis spiritus designatur? Lambere enim eorum est, ad peccandum mentem carnis blandimento delinire. Velut enim linguae tactu lambere ambiunt, cum leuibus suggestionibus mentem tangunt. Quid est quod contra Moab & Ammon, quod Aedom & regem Suba pugnasse & uicisse dicitur, non tamen exercitum congregasse, sed ut Amalech uinceret, exercitum congregauit? Quid est quod exercitum congregauit, nisi quia ad extinguendum fornicationis spiritum uirtus una non sufficit? Abstinencia quidem ciborum contra hoc uitium fortissima est, sed sola non praeualet. uelut enim miles est, & pugnare potest, superare non potest: quia Amalech non uincitur, nisi exercitus congregetur. Qui ergo fornicationem percutere appetit, addat abstinentiae corporis uirtutem humilitatis. Nam si mens Deo subditi humiliter despiciat, carnis suae desideria dominando ac praeminendo non premit. Sed adhuc necesse est, ut congreget: quia exercitum paruum habet. Virtuti ergo humilitatis & abstinentiae corporis addatur frequens numerus orationis. Affectus quidem cordis intenti caelestibus, contra carnis bellum fortes milites sunt. Iam ergo in frequenti assiduitate precum aciem habet, sed exercitus non unam tantum aciem, sed plures habet. Adhuc itaque exercitum perfectum non habet, & Amalech percutere nequaquam ualet. Nuncquid ei prodest,

Mar. 10

2. Pet. 3

quod ieiunando se atterit, quod ad tempus orando compungitur, si mens lubrica cogitet, & phantasmata lasciuiae in semetipsam portet? Sed uitare turpes cogitationes non praeualet, qui honestas in se non habet. Quia enim semper cogitamus, exquirenda sunt nobis bona, ne mala cogitemus. Quid uero sunt omnes turbae bonarum cogitationum, nisi innumerabiles mentis acies? Nam dum mentem ambiunt & minuunt, ad eam accedere turpissimos inimicos non permittunt. Et quia cogitando ad desiderium magnae puritatis accedimus, armis potentibus milites nostri induti sunt, quibus fornicationis impetus & depellendo in fugam uertunt, & ad nihilum deducendo perimunt. Nam unde ad animam intrare cogitationes possint non habent, quae quasi fortissimo milite honestate cogitationum bonarum undique ornata est. Nunc ergo exercitum anima congreget, quae Amalech uult perimere, & de manu uastatorum eius uidentem spiritum liberare. In horum medio resideat, ut cuncta exemplis electorum fortium, circumdata doctrinis scripturarum, nullam partem sui uacua habeat, unde hostis intrat. Quia ergo innumerabilia sunt exempla fidelium, quia multa documenta scripturarum, exercitus magnus & fortis est, sed ad congregandum difficile non est. Bene ergo de Israelis rege dicitur: Congregato exercitu percussit Amalech: quia fornicationis spiritus non ante uincitur, quam per abstinentiam corpus atteratur, & omnis turpitudinis obscenae cogitationis, bonis mentem replentibus effugatur. Tunc quippe eum lambere, id est delinire populus lambens delectando non potest: quia domita carne ieiunij, humilitatis arce praedita mente, orationis armis accincta, intenta doctrinis caelestibus, exemplis munita, impiae suggestioni aditum praebere consentiendo non praeualet. Quae nimirum exercitus congregatio bene regibus, id est Ecclesiae doctoribus conuenit: quia quisquis ad extinguendam fornicationis rabie electos subditos instruenit, haec plura auxiliorum agmina ei uerbo congregata sunt. Bene & Israel erutus de manu uastatorum eius asserit. Erui quidem euelli dicitur. Et quod euellit, altas radices in profundiora misisse sentitur. Manus uero uastatorum, potestas est malorum spirituum. Vnde etiam scriptum est: A quo quis uincitur, eius seruus efficitur. Quid ergo colligitur, nisi quia dum fornicatores desiderijs carnis assentiunt, potestati malorum spirituum subiguntur? Quia item altum est fornicationis blandimentum, dum in hoc anima per desiderium mergitur, quasi in profundum radicibus tenetur. Erui ergo de manu uastatorum, est a fornicationis abyssu qui in potestate daemonum est, liberari. Bene etiam uastatores fornicationis impetus dicuntur: quia de uitio luxuriae per beatum Iob dicitur: Ignis est usque ad perditionem germinans, & omnia eradicans genumina. Vastator quippe fornicationis spiritus dicitur: quia quem inuaserit, ei nimirum nulla uirtutum dona derelinquit. Ad labore quidem ministerij bona quidem aliqua habere potest, sed ad meritum salutis ea habere non potest. Vastari ergo dicitur, cui perdit castitate

2. Pet. 2

Iob. 31

castitate ad uitam bona alia nulla profunt. Vastari etiam horti tenera dicuntur. Qui enim sunt horti superni sponsi, nisi corda sanctorum per custodiam munita, & per castitatis odorem florida? Nam dum nullos motus turpes recipiunt, albo pudoris flore decorantur. Vnde & sponsa in Cantico sponsi laudibus dicitur: Quae habitas in hortis, audire me fac uocem tuam. Et rursum: Hortus conclusus soror mea sponsa. Hortus quidem, quia uirtute eximia castitatis floridus: conclusus autem, quia per continentiam munitus. Hinc sponsa quid sponsum oblectet, exponit, dicens: Sponsus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia donec aspiret dies, & inclinentur umbrae. Immundi ergo spiritus uastatores sunt: quia si pudica corda decipiunt, decepta teneros flores tantae uirtutis perdunt. Qui itaque cum ab imundicijs ad castitatem redeunt, quia diras demonum potestates effugiunt, & a profundo perditionis ascendunt, de manu uastatorum erui apte memorantur. Sed rex qui eruere populum dicitur, quales adiutores habeat uideamus. Na sequitur: Fuere autem filij Saul Ionathas, & Iesui, & Melchisua: nomina duarum filiarum eius, nomen primogenitae Merob, & nomen minoris Michol. Filij Saul qui non ad quamlibet hereditatem sed ad regnum nascuntur, illos insinuat de quibus sancta Ecclesia per Psalmistam dicitur: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram. Quos tres esse agnouimus: quia fide sanctae Trinitatis predicando defendunt. Sed quia percusso Amalech, regis filij nominantur, eorum numerum ad uirtutum merita referamus. Maceratio quidem corporis, circumscriptio mentis, simplicitas intentionis tria sunt. Quia ergo doctores sanctae Ecclesiae ad reprimendam carnis libidinem fortes sunt, ad cordis custodiam sapientes, intentionem cordis in caelum subleuando sublimes, tres esse Saul filij dicuntur. Tria etiam sunt, fortitudo operis, uirtus charitatis, & affluentissima gratia praedicationis. Doctores quippe sanctae Ecclesiae, quia magna conuersatione sublimes sunt, magna charitate feruentes, magna uerbi sapientia facti, ternario numero apte signati sunt. Quorum certe uirtutibus nomina conueniunt: quia Ionathas columbae donum dicitur, Iesui planicies siue desiderium meum, Melchisua rex meus salus. Quia enim praecellentia dona Spiritus sancti doctores habent, columbae donum recte nominantur. Quia item inter dona sublimia humiles sunt, planicies dicuntur. Quia pro subditis sibi fidelibus ardenter aeterna postulant, desiderium meum esse perhibentur. Quae quidem uox paruulorum subditorum esse cognoscitur, uirtus uero tanti nominis praetororum. Qui enim paruuli & frigidi adhuc in nostris negligentis tacemus, ad caelestem patriam ardentibus desiderijs non flagramus. Sed quod nos ardentem flagitare non possumus, pro nobis postulat, qui ad illam quam nobis adipisci desiderat, patriam magnis desiderijs anhelant. Pro excellentia ergo charitatis non desiderantes, sed desiderium regis filius dicitur, ut in doctoris mente flagrare ignis dilectio

nis specialiter demonstratur. Vnde & de Domino per Psalmistam dicitur: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem. Hinc est item quod Daniel uir desideriorum dicitur: quia prospera populi sui magnis precibus postulasse perhibetur. Melchisua uero dicitur rex meus salus. Rex quippe praedicator dicitur: quia celsitudinem tenet ordinis, & dignitatem magnae conuersationis. Rex item dicitur: quia summam tenet celsitudinis, & uigorem auctoritatis. Salus etiam dicitur, ut eius integritate aegritudo populi depelli possentiat. Merito enim uita & deuota oratione hoc agere quotidie debet doctor, ut subiectus sibi quisque peruenire ualeat ad salutem. Sed notare iterum doctor debet: quia cum a subditis nominatur, non rex noster, sed rex meus dicitur. Quid est ergo quod rex meus dicitur, nisi quia tam familiaris esse debet omnibus, ut singulorum esse per amorem sentiat? Sed qui meus dicitur, rex nominatur: quia humilis & affabilis praedicator hoc ipsum quod praeminet, non uidetur esse suum singulariter, sed speciale singulorum, cum tam communis per gratiam esse nititur, ut eius celsitudo propria uniuersis fore uideatur. Onus autem uerbi dicitur, quia uidelicet salus mea dicitur, per quod nimirum diligens praedicator studium & sollicitudo commendatur: quia sic debet intendere simul omnibus, ut quaeat & agat propria singulorum. Ab uno quoque etenim salus mea dicitur, si uniuscuiusque infirmi curam suscipit, & hunc ad aeternae salutis bona perducit. Quae uero sunt Saul filiae, nisi praedicatori subdita electorum qualitates? Alij quippe actiuae uita studio seruiunt, alij uero contemplatiuae remotionibus absconduntur. Filiae quidem dicuntur pro fecunditate. Illa quidem parit multitudinem bonorum operum, ista uero internum plenitudinem gaudiorum. Merito igitur regis filiae nominantur: quia dum concipiunt de uerbo Dei, caelestes fructus parturiunt. Vnde bene Merob de multitudine dicitur. Actiua etenim uita quia ex multis bonis operibus perficitur, de multitudine recte nominatur. Vel de multitudine dicitur: quia qui Deo per actiuam uitam placet, multi sunt. Quia enim pauciores numero sunt, qui per contemplatiuam caelestibus gaudijs inhiant, in eorum comparatione illos qui actiuae uita inseruiunt, multos uocat. Qui profecto multi sunt numero, ministerio diuini: quia etsi unam caelestem patriam bonis operibus quaerunt, tamen uarijs operibus pietatis inseruiunt. Quorum certe nonnulli in tantum amorem conditoris proficiunt, ut ipsa etiam opera bona deserant, atque ad contemplatiuae uita dulcedinem transire, & in ea Deo uacare concupiscant. Vnde & bene Michol in lingua nostra ex omnibus dicitur. Ex omnibus quidem fit: quia nullus est perfectus in contemplatione, qui ex labore boni operis non peruenit ad arcem eiusdem contemplationis. Vnde & in Euangelio Dominus dicit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Tunc qui laborat uocatur, quando bene agentis desiderium aeternitatis infunditur. Et ad

Psal. 103

Dan. 9

Matt. 11

Et ad uocantem se accedunt, quando ad contemplatiuae uita quietem ueniunt. In qua nimirum laborantes reficiuntur: quia amoris gaudia de diuina contemplatione abundanter sumunt. Ipse quidem accedentes reficit, qui puris mentibus semetipsum ostendit. In cuius reuelatione quia contemplationis gaudia multa inueniunt, quasi omnimoda delectationis dulcedine non ab alio, sed ab ipso saturantur. Michol ergo ex omnibus dicitur: quia contemplatiuae uita secretum nullus experit, qui in aliqua prius operatione bona non fuit. Minor ergo soror dicitur: non quia inferior dignitate, sed quia posterior tempore. Si quis autem uelit, per primogenitam filiam contemplatiuam uitam, per minorem actiuam potest accipere. Et tunc quidem Merob de multitudine dicitur: quia multitudinis turbas deserit, & ad rariorem numerum in contemplatione perfectorum uenit. Non ergo multitudo, sed de multitudine esse dicitur, ut non ij cum quibus est, sed unde uenerat agnoscatur. Michol uero ex omnibus dicitur, ut in actiua uita uniuersalis uita sanctae Ecclesiae designetur. In actiua etenim uita etiam illi sunt prius, qui postea ad contemplatiuae secretum transeunt, sed in contemplatiuae remotione, exterioris uita sollicitudine grauati non sunt. Illa ergo de multitudine, ista uero de omnibus dici potest: quia actiua uita omnes continet, contemplatiua omnium conspectum declinat, ut se conspectu mentis caelestibus iungat. Quomodo igitur Saul filiae dicuntur, nisi quia, utraque uita studio boni rectoris ostenditur? Qui enim nos docent bona agere, aeternae uita studio uacare, ab illo nobis generatur, cuius magisterio in corde nostro discunt. Quod quidem quia de actiuae uita operibus constat, mirum de contemplatiua uidetur, quae per Mariam Marthae sororem, quae ad pedes Domini sedere, & uerbum eius audire describitur. Sed facile respondetur: quia dum sedet Maria, perfectos in contemplatione signat. Filia tamen Saul Merob recte dicitur: quia etsi sedens ad pedes Domini quae uult, ab eo audit & discit, tamen prius discere debet, quomodo sedere possit. Hoc nimirum quia sapientis & eruditi doctoris eruditione cognoscitur, Saul esse filiam Merob recte memoratur. Quam profecto in coniugium Dauid dare promissit, sed ei minorem dedit: quia nonnulli contemplatiuae uita pulchritudinem diligunt, ad cuius amplexum accedere nequaquam permittuntur. Quia enim regendis fidelibus gregibus foris necessarii sunt, summus rex sic ordinat, ut Michol minorem accipiant, & Merob maiorem nunquam comprehendant. Plerique autem post minorem maiorem accipiunt: quia post deuota charitatis opera, ad intimi secreti amorem recipiunt. Quod bene Iacob insinuat qui Rachelem amauit, sed prius Liam accepit: & sic deinde Rachelem in coniugium sumpsit. Quid est hoc quod Iacob utraque sororem habere licuit, Dauid autem ad maioris thalamum non peruenit: nisi quia

Luc. 10

I. Reg. 17

Gen. 29

Greg. tom. 2

Dauid rex fuit, Iacob uero rex non fuit. Qui ergo regimur animarum suscipit, hunc censura Ecclesia stica susceptum gregem deserere, & remotae uita otijs uacare non sinit. Sed Merob Dauid promittitur, & nunquam datur: Michol sola datur: quia nonnulli cum curam animarum suscipiunt, putant se sic aliorum sollicitudinem gerere, ut sibi ipsi ualeant per sollicitudinem uacare: & tamen quietem quam in praetatione quaerunt nunquam inueniunt, fitque ut dum impetrare a Domino gratiam tantae puritatis nequeunt, quasi iram incurrisent Domino pertimescant. Quasi ergo irato rege promissam sibi primogenitam perdunt: quia eum quem se putabant in praetatione habituros amorem quietis intimae, amplecti non possunt. Haec autem breuiter per excessum diximus: nunc ergo ad dimissa redeamus. Ambae ergo Saul filiae dicuntur, sed nomina diuersa sortiuntur: quia & differunt & conueniunt. Conueniunt quidem: quia ad aeternam uitam quam diligunt, per amorem tendunt. Item conueniunt: quia bona opera quibus haec indelenter extenditur, illa quomodolibet operatur. Quia igitur ambae amant quae uident aeterna, ambae ad illa per bonam operationem peruenire desiderant, quomodo cunctae conueniunt. Differunt autem: quia plus agit una, plus uidet altera. Nam & Lia non dicitur fuisse caeca, sed Lippa. Et Rachel si non tantos peperit, omnino tamen sterilis non remansit. Nam si altera uita alteram contemplationem aut operando superat, nulli eorum autem uisionis claritas demitur, nulli fecunditatis gloria denegatur. Videndo tamen & agendo differunt: quia actiua uita uisionem habet in transitu, opus uero in intentione: contemplatiua uero opus in itinere, intentionem in quiete. Vnde bene euangelista Marcus, cum sub illarum trium mulierum specie contemplatiuae uitae amorem ostenderet, ait: Emerunt aromata, ut uenientes ungerent Iesum. Quasi dicat: Steterunt in opere, ut currere ualerent ad contemplationem. Aromata quidem emere, est per laborem boni operis, bonae opinionis odorem circumquaque dilatare. Et Iesum in sepulchro ungerere, est per mortificationem carnis ad deuotionis intimae pinguedinem peruenire. Nam uelut in sepulchro ungitur, quando a conspectu ad gaudium intimae claritatis suae deuotissima peruenitur. In transitu ergo operationem habent: quia etsi aliquando operantur, quasi currendo hoc deserunt, qui ad locum dilectae solitudinis, magno spiritus impetu impelluntur. Nam quia totis desiderijs in aeternorum amore requiescunt, uidere magis quam ministrare appetunt. Rari ergo sunt in publico operis, assidui in secreto contemplationis: foris parum, satis intus immorantur. Nam & fornicationem esse solent iudicare, uel ad momentum a Christi contemplatione discedere. Contra autem actiua uita, quae frequens circa ministerium satagit, rara est in secreto contemplationis. Nam quae aeterna sibi praeparare non sedendo & audiendo, sed satagendo & ministrando proponit, Vt

Matt. 16

Vt fuit,

suit, non damnum, sed dispendium putat, si sibi uacans, & sua petens, & non qua aliorum, a solita obsequiorum oblatione requiescat. Plus igitur operando laborat, minus obsecrat. Vnde & Martha quae circa frequens ministerium satagebat, stetit, & locuta est. Quae enim stetit, ei nimirum sedere non licuit: quia si ad audiendum sederet, imparatum fortasse ministerium, & insufficientem impendisset. Et notandum: quia transiendo Dominum Martha uidit, non tamen transiendo sed stando loquitur. Nam Euangelista caute expressit dicens: Quae stetit, & ait. Quo profecto exemplo instrumur, ut qui fratribus ministeria exhibemus, si per moram sedere ad redemptoris pedes non possumus, per aliquantulam morulam redemptori assistere debeamus. Sed bene ei assistimus, si transiendo & seruiendo uideamus. Quid est autem transiendo Dominum cernere, nisi in omni nostro bono opere ad ipsum cordis dirigere intentionem? Transimus enim, quando huc illuc discurrendo in membris suis Domino ministramus. Sed transiendo Dominum cernimus, si per omne quod agimus praesentem nobis ipsum cui placere cupimus, contemplamur. Quo in loco notandum est: quia confidenter Martha loquitur, dicens: Domine non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare? Quod certe perfectis quibusdam operariis sanctae Ecclesiae conuenit, qui omnipotenti Deo preces tanto fiducialius offerunt, quanto lahoriosius et in membris suis se ministrasse meminerunt. Sed quia in ipsis etiam quae actiuae uitae deseruunt, nimietas sollicitudinis cohibenda est, Martha reprehenditur: quae tam sollicita asseritur, ut erga plurima turbetur. Aetionis quidem seruator tunc recte disponitur, cum sic insistimus operi, ut tranquillo corde eum cui opera nostra consecrare nitimur uideamus. Quid est ergo nimietas sollicitudinis, nisi confusio superne intentionis: quia dum se erga plurima diuidit, diuisa iam ad supernorum intuitum non assurgit: illud enim aeternum & simplex bonum aeternae uisionis, anima quia uix unita comprehendit, se nimirum ad indiuisa non erigit. Dicit ergo operum nostrorum dispositio & receptor, Vnum est necessarium: ne se mens ad multa diuidat, ut per tranquillitatem unita, ad summi boni intuitum potenter surgat. Duae igitur filiae Saul, & si pariter regis sunt filiae, nominibus differunt: quia uita actiua & contemplatiua nobilitate religionis generosae sunt, sed non sunt pares pro diuersitate officij. Sed quia earum patrem ostendimus, matrem pariter demonstramus. Sequitur: Et nomen uxoris Saul Achinoe, filia Achimaas. Quae est enim praedicatoris uxor, nisi bona uoluntas? Qui enim per amorem bonae uoluntati coniungitur, ei utique quasi ex nobili coniuge filij oriuntur. Nam cum honorum operum fructus proferre uolumus, necesse est ut prius eos in bona uoluntate seminemus. Vnde bene Achinoe fratris requies interpretatur. Frater quippe noster ille est, qui a mortuis resurgens, Mariae Magdale-

nae locutus est dicens: Vade, & dic fratribus meis: Ascendo ad patrem meum, & patrem uestrum. Hinc Paulus nobilitatem electorum afferens ait: Heredes autem Dei, coheredes Christi. Quid est quod dicitur fratris requies, nisi quia redemptor humani generis in bona coheredum suorum uoluntate requiescit? Et quia ab ipso nobis bona uoluntas impenditur, a quo inhabitatur: filia Achimaas esse perhibetur. Achimaas enim fratris decor, uel frater decor interpretatur. Frater quippe & decor redemptor noster dicitur: quia humana natura per peccatum primi hominis dignitatis suae uigorem perdidit, sed in persona redemptoris aucto sibi splendore radiauit. Decor quippe noster est: quia quicumque in sancta Ecclesia uirtutum claritate fulgescunt, de plenitudine lucis illius omnes accipiunt. Hinc Paulus ait: Ei se infudit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Dum ergo bonam praedicatorum nostrorum uoluntatem propheta Samuel respicit, typis uisa exprimit dicens: Achinoe, filia Achimaas: quia nimirum magna est pulchritudo bonae uoluntatis, sed de infusione nascitur redemptoris. Debet namque amari ut coniunx, sed si pater aspicitur, ex nobilitate amplius amatur. Et nomen principis eius Abner, filius Ner, patruelis eius. Abner dicitur pater meus lucerna, Ner etiam lucerna dicitur. Quid ergo Ner, nisi sermo scripturarum accipitur: Litera quidem sanctae scripturae quasi huius lucernae testa est, intellectus uero spiritualis claritas luminis, oleum uero eius deuotio amoris. Filius ergo lucernae, est qui uerba scripturarum libenter audit, & sapienter intelligit, & quae per intellectum colligit, per affectum charitatis apprehendit. Cur itaque dicitur filius lucernae, nisi quia quod de lumine nascitur, lumen est? Quid enim peccatum nisi tenebrae? Quid item bonum opus nisi lumen? Sancti enim uiri dum ad ducatum scripturarum gressus operum dirigunt, quasi ex lumine lumen accipiunt spiritualis eruditionis. Hoc quippe lumen de lumine Ioannes exprimens ait: Omnis qui natus ex Deo est, non peccat: quia generatio coelestis seruat est. Quid est nasci de Deo, nisi cognitum in sanctis scripturis eius uoluntatem diligere? Et quid est non peccare, nisi in luce iusticie semper consistere? Quia si enim de luce nos lucem facere uolebat beatus Petrus apostolus, cum dicebat: Habetis prophetarum sermonem, cui bene facitis attendentes, tanquam lucernae lucenti in caliginoso loco, donec aspiret dies, & lucifer oriatur in cordibus uestris. Merito igitur Abner pater meus lucerna dicitur. ipse quoque pater eius lucerna nominatur: quia illi in sancta Ecclesia lucere per exempla alij possunt, qui eruditione scripturarum, & claritatem acceperunt luminis, & oleum perfectae charitatis. Sed per Ioannem non peccare dicitur, ut praedicatorum robur insinuet, qui sic peccatoribus manum porrigunt, ut tamen ipsi peccatorum tenebris non foedentur. Sed quid est, quod patruelis Saul dicitur? Patruelis autem dicitur, qui nascitur ex fratre patris. Vnde

Vnde & hic quoque subiungitur: Cis fuerat pater Saul, & Ner pater Abner filius Abia. Et cum eligendus rex peteretur, dictum est: Et erat uir nomine Cis, filius Abia. Quia uero ista stirpis regiae nomina quid significet plenius exposuimus: hoc tantummodo exprimamus, quomodo Abner patruelis Saul esse referatur. Sed Saul filius Cis, id est duri esse cognoscitur, Abner etiam lucernae filius perhibetur. Durum hunc austeram nimis conuersationis uiros ostendimus designare, Ner lucernam interpretari. Quid est igitur quod lucerna & durus eiusdem patris esse filij dicuntur: nisi quia a Deo est, & quod scriptura sancta austerum praecipit, & uirtus exterior durae conuersationis? Frater quippe lucernae durus est: quia gratiam implendae legis ab eo habet, a quo ipsa lex ortum habet. Vnde & Psalmista confidenter repromittit dicens: Etenim benedictionem dabit, qui legem dedit. Legem quippe dare, est praecipere uita electis proferre: benedictionem etiam dare, est gratiam implendae legis impedere. Quia ergo ab uno sunt tam lumen scripturae, quam asperitas uitae nostrae: Cis & Ner unius patris filij esse referuntur. Abner ergo filius Ner, Saul regis patruelis esse recte dicitur: quia qui ad curam animarum eligitur, durae & asperae uitae debere esse iudicatur. Sed qui praedicatorum adiutores esse cupiunt, nunquam agunt quod cupiunt, si lumen scripturae sanctae in quo per cognitionem concepti sunt, in bona operatione atque sancta praedicatione uelut nascendo non perficiunt. Cum uero scripturarum sanctarum cognitio, magis summis doctoribus quam eorum adiutoribus subdit adscribatur, & exempla conuersationis sequi magis minoribus quam maioribus conuenire uideantur: quid est quod duri filius rex dicitur, lucernae uero filius dicitur princeps regis? Sed his uerbis non significat, quod summi doctores & eorum adiutores habent, sed suppresso quod habent, exponit quod singulis agendum est. Rex quippe uidelicet summus & electus praedicator: ut qui altissime eruditionis scientiam, scripturae lumen habet: non sic confidat de scientia, ut aliorum exempla minime sequatur. Princeps quoque, id est magni doctoris adiutor, quia exemplis eiusdem sui praepositi subditur, ad lumen innitatur: ut qui exempla sequitur, in doctrinae altioris eruditionem, quasi in magna lucernae luce nascatur. Quia ergo eruditus ad maiorum exempla per humilitatem reducit, exemplis instructus ad scripturarum splendorem discendo subleuatur, bene rex filius duri, & princeps lucernae filius esse perhibetur. Tales uiri quia electis fidelibus utiliter praeminent: quia subiectos ad uirtutum uictorias fortiter prouehunt, sequitur: Erat autem bellum potens aduersus Philistaeos omnibus diebus Saul. Debile & omnino infirmum bellum illorum doctorum, est qui nec lumen habent diuinae cognitionis, nec fortitudinem boni operis. Potens ergo bellum dicitur, quando electis plebibus duri filij dominantur: quia ille po-

test alijs utiliter bona dicere, qui consueuit uerba magna operatione praerire. Sed & subtiliter est in tuendum, quod implexius dicitur: Cunctis diebus Saul. Qui sunt dies Saul, nisi lucis operae? Quod bellum doctoris est aliud, quam quod lingua coficitur? Omnibus itaque diebus pugnat, qui multa alios docet, sed nihil docendo proferit, nisi quod suo prius fulget opere. In die etenim sua pugnat, qui uerba praedicationis ex propria trahit luce uirtutis. In die ergo alieno pugnare uult, qui contraire reprobis spiritibus satagit, non loquendo quae agit, sed praedicatione quae nouit. Sed omnibus diebus pugnat: quia omnia praecipita Dei ostendit in luce operis, quae subsequendo uult pandere per curam praedicationis. Merito itaque bellum potens dicitur, in quo cum omnimoda uirtutum uel operum luce pugnatur. Potest etiam per hoc quod omnibus diebus pugnare dicitur, agonis spirituales instantia designari. Qui enim uitam ducit plenam uirtutibus, in diebus uiuit. Cunctis ergo diebus bellum potens electi doctoris agnoscitur: quia is semper malos spiritus superare cernitur, qui a luce uirtutum nunquam separatur. Sed habent electi uiri uirtutem praeliandi, habent & humilitatem timoris. Per uirtutem triumphant, sed per timorem auxilia congregare non cessant. Vnde tanto fortius praeliantur, quanto & uires confligendi congregare non desinunt. Bene ergo causa potentis belli subiungitur: Nam quemcumque uidebat Saul uirum fortem & aptum ad praelium, sociabat eum sibi. Quasi dicat: Idcirco bellare potenter poterat: quia congregare exercitum non cessabat. Sed quia non solum fortes, sed etiam aptos ad praelium sibi sociasse dicitur, cautus doctor in eligendis Christi militibus demonstratur. Fortes autem ad ferenda onera quidam sunt, non ad praelia exercenda: quia praeliari de fortitudine sua dum nesciunt, nequaquam possunt. Viri ergo fortes, & ad praelium apti sunt, qui sciunt pugnare & uolunt. Per uoluntatem quippe fortes sunt, & per scientiam apti ad praeliandum. Quorundam ergo temeritas a Christi bello repellitur, cum apti & fortes electi memorantur. Nam quidam sciunt cum diabolo pugnare, & nolunt. Sapientes quidem sunt, ut faciant mala: bona autem facere nesciunt. Hi antiquo hosti seruire uolunt, resistere nolunt. Quid enim faciat doctor, si aptos istos ad praelium sibi societ? Magis tales possunt alios per exempla destruere, quam ipse per uerbum aedificare. Nam & saepe tales docere audent, & docendi uirtute operando non tenent. Cum loquuntur nobiscum in hostes irruunt, sed per opera subito in uiscera nostra torquentur. Velut proditores quidem exercitus, arma Christianae doctrinae induunt, & per exempla subito paruulos Christi feriunt, quos uelle protegere loquendo putabamus. Non apti ergo uiri fortes repellendi, non sociandi nobis sunt: quia per sapientes reprobos robur nostrum destruitur, non augetur. Qui ergo sunt fortes & non apti, nisi quos uidemus onera seculi fortiter ferre, & fortitudinem

itudinem suam in seruitium cōditoris transferre nescire: Nam iugū hominum, & magnos seculi labores fortiter ferūt, sed ad seruitutē Dei accedere uelut infirmi pertimescūt. Quid ergo isti nisi fortes & nō apti sunt, qui seculi magna faciūt, & Christi agere leuia & blanda non possunt: Sæpe etiam in monasterijs conuertunt, & qui seculi onera fortiter tulerāt in paruis quæ agunt, quasi inter magnos labores sudāt. Quid ergo his uerbis ostēdit, nisi ut uiros ad Christi militiam cum magna nobis discretione sociemus, nec accedentibus antē prebeamus ingressus, q̄ eos & aptos per scientiā, & fortes per bonā uoluntatē esse sciamus: Possunt autē idcirco uiri fortes & apti ad præliū dici: quia Amalech, id est libidinū bella subsequunt. Nam uiri fortes nō sunt, qui carnales cōcupiscentias extinguere nequeūt. Et apti ad præliū nō uident, qui pro pudicitia apti ad præliandū non sunt. Eligat ergo doctor milites Christi, eligat fortes: ut dū carnē fortiter domant, immundos spiritus potenter uincant. Eligat ergo aptos ad præliū: ut dum inter dona fortitudinis non superbiunt, triumphū gloria in cœlestibus sublimentur.

INCIPIT LIBER SEXTVS.
CAPVT I.

Cap. 15

Tdixit Samuel ad Saul: Misit Dominus ungerē te in regē super populū eius Israel. Nunc ergo audi uocē Domini. Hæc dicit Dñs exercitū: Recēsi quæcunq; fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in uia, cum ascēderet de Ægypto. Nūc ergo uade & percute Amalech, & demolire uniuersa eius. Superius Amalech luxuria uitiū designare diximus, quæ uelut lambit, dū uoluptatem blandiendo suggerit. Profectus ergo cōuersationis ostenditur, eo quod superius a Saul percussus asserit, & nunc non simpliciter iubetur percuti, sed omnia eius demoliri. Primō quidem hunc doctor percūt, quando per eius uerbū agit, ut pudicitia in cōuersorū cordibus & corporibus teneatur. Quasi enim percussa est libido, quādo caro armis pudicitiaē qualitercūq; subacta est, & perfectē subacta nō est. Nam qui luxuria iam iniquamēta deserit, sed adhuc motus turpes ex se cōtra se insurgentes sentit, iam opus nephariū non exercet, sed ramē abigere hoc a cogitatione nō potest. Sæpe inuitus & incautus ad immūdas cogitationes trahit, sed ea quæ negligendo intus cogitat, carnem foris excitat, ut ad turpes motus uoluptatis surgat. Quid ergo est, q̄ percussus Amalech, iterū percuti & demoliri præcipitur: nisi quia prædicator eos quos ad pudicā uitam erudit, promouere debet ad perfectionē uirtutis: iterum ergo iubet Amalech percuti: quia adhuc non bene interfectus uiuit. Iterū Amalech percutit, cum uerbis doctoris illi etiam motus, qui carnem pulsant eliduntur: cum ob hoc coronari subditos do-

ctor docet, ut sic corpus domare debeant, ut ad illecebrosos motus nequaquā surgat. Sed quia nunquam sic caro restringitur, si mens ad immūda cogitando labitur, post percussionem Amalech demoliri præcipitur. Percutitur ergo in corpore, demolit in corde, dum caro dignē per abstinentiā teritur, & mens a cunctis immundis cogitationibus refrenatur. Quo in loco priora etiam consideranda sunt, quæ ex persona Domini Samuel loquitur dicens: Recensui quæcunq; fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in uia cum ascēderet de Ægypto. Quid est quod Amalechitarum opera recensentur, nisi quia luxuria iniquamenta Deo ualde odibilia sunt: Vnde beatus Paulus apostolus dicit: Omne peccatum extra corpus est, qui autē fornicatur, in corpus suū peccat. Itē dicit: Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Hinc etiam acrius increpans, & a regno Dei eos segregans ait: Neq; immundi regnū Dei possidebunt. Cur luxuria recēsetur, nisi quia iusticia Dei peccator proicitur, quando ad perpetranda eius iniquamenta curuatur: Qui ergo recēsetur, ut cadat: aliquando recensetur, ut pereat: aliquando recensetur, ut surgat. Et quia post tanta temporum spacia recensita Amalech facta memorantur, ut cūq; nobis insinuat: quia tales aliquando post longa tempora respiciant. Ipsa autem eius opera exprimuntur cum dicitur: Quomodo restitit ei in uia cum ascēderet de Ægypto. Israel uidēs Deum dicitur. Qui quia de Ægypto perhibetur ascēdere, nouiter cōuersos insinuat, qui peccatorum tenebras & ima deserunt, & ad lumen ueritatis accedunt, & montem boni operis ascendunt. In uia autem Amalech Israel restitit: quia libido ad perfectionis summam tendentibus arma uoluptatis obicit, & corda quæ potest gladio immundæ suggestionis ferit. Et quia ualde fortis & uiolenta est pugna fornicationis, non quomodolibet obuiasse Israeli, sed restitisse perhibetur. Resistere quidē, forti oppugnationi instare est. Hos nimirum resistentes Amalechitas uidebat Israelita ille ascendens cum dicebat: Video aliam legē in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Vnde & auxiliatorem respiciens ait: Infelix ego, quis me liberabit de corpore mortis huius: gratia Domini nostri Iesu Christi. Resistere ergo Amalech dicitur: quia dum in carne sumus, libidinis fortia bella sustinemus. Sed quid de Ægypto ascendentibus resistere dicitur: Ecce qui ad tertij cœli secreta sustulerat, resistentes motus carnis habebat. Merito igitur non solum nouitios, sed etiam magna uirtute præditos, Israel de Ægypto ascendēs insinuat. Ægypti quidem nomine, huius mundi tenebræ designantur. Israel autem de Ægypto ascendit: quia electi omnes dum sanctē uiuendo proficiūt, ad supernam patriam pertingere conantur. Et quia quando in carne sunt, carnis legem legi mentis cōtrariam habent, sibi utiq; per ualidos motus Amalech resistentem uident. Huius namq; uiolentia passionis ostenditur, cum eadem quæ

1. Cor. 7

Rom. 7

recensentur Amalech bella describuntur. Nam pugnante Israele, cum eleuabat manus Moyses uincebatur Amalech: & uincebat ille, cum iste manus deponeret. Quid est autem quod contra alios solis armis pugnabat Moyses, contra Amalech uerō nō solis armis, sed etiam uirtute orationis: Quæ autem uirtus & instantia supplicationis erat tūc necēssaria, ubi si manus deponeret, Amalech uictoria honorem daret. Sed profectō magnum certamē fornicationis ostendit, quod tanta uirtute, tanta difficultate superatur. Arma igitur exercitus, oratio intētissima necessaria est. Arma quidem necessaria sunt: quia qui contra fornicationem pugnare uolunt, uincere nequeunt, si non cæteris uirtutibus muniuntur. Exercitus (ut supra ostendimus) exempla patrum & scripturarum præcepta sunt: quæ quidem quilibet etiam considerare debet, ac illis sic mentem occupare, ut lasciuia iniquamenta non spectet. Sed exemplis atq; doctrinis instructus, de se considerare nequaquam potest. Leuet ergo manus suas, leuet mentē, ut opere bono & deuotione resplendeat, qui abscondere perfectē a se libidinis bellum tentat. Quid item est, quod depositis manibus uincitur, nisi quia sæpe per audaciam prauis operis, ipsa etiam tollitur pulchritudo castitatis: Sæpe ex toto non tollitur, sed cum infirmantibus operibus infirmatur. Inter opera quidem & labores spirituales contra stimulos carnis fortes sumus, sed si quasi fessū, a solita conuersationis rigore torpescimus uel mollescimus, dum paulatim negligimus, aculei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moyse manibus Israelē uincunt. Ne ergo manus lassescant, Aaron & Vr lapidem supponant, & graues Moyse manus deponi nequaquam sinant. Aaron quidē mons fortitudinis, Vr ignis uocatur. Quando enim lassescimus, consideratis cœlestibus roboramur. Mons ergo fortitudinis quid est, nisi altitudo supernæ contemplationis: Quæ profectō, quia in electo corde sine magna charitate nō est, mons fortitudinis, Vr ignis uocatur. Qui nimirum lapidem supponunt, & manus sustinent: quia qui summa cœlorum præmia ardentē aspiciunt, fortitudinem magnam sumunt, & bene operari, & conditorem exorare non desinit. Quia ergo ualida sunt & omnino uiolenta bella carnis, ascendenti Israeli Amalech restitisse apte perhibetur. Regi igitur propheta præcipit dicens: Audi uocem Domini. Recēsi quæcunq; fecit Amalech Israeli. Quid est quod dicit: Audi uocem Domini: nisi quia castē uiuere uolentibus, contra fraudes fornicationis spiritus subtiliter uigilandum est: Quasi dicat: Considerare non desinas, quantis insidijs sibi subdere electos parat. Et idcirco non dixit: Recensui quod restitit Israeli: sed, Audi uocem Domini. Recensui quomodo restitit Israeli. Quasi dicat: Si modum insidiarum cognoscis, hostem superare facilius ualebis. Merito igitur subintulit dicens: Nunc ergo uade, & percute Amalech, & demolire uniuersa

Greg. tom. 2

eius. Quasi dicat: Quasi nosti quemadmodum ire debeas: Vade, & demolire uniuersa eius: & sic eum deleas, ut aliquid de eo ultra non uiuat. Sed quis ita sibi subicere carnem, quis unquam sibi restringere mentem potuit, quis sic manere in carne, ut de carne turpes motus nullos sustineret? Quis ita refrenare cogitationē potuit, ut ad eam immundiciarum obscuritas per cogitationē nulla perueniret? Sed si de carne non tollitur turpitudine motionis, tamen turpitudinis robur eneruatur, cum motus quidē simplex in carne est, sed in motu pruritus libidinis nullus est. Hic quidem motus Amalechita non est: quia menti non lambit, quam oblectare non poterit. Nō potest tolli menti, quod aliquo modo immunda nō uideat: sed in mirabilem usum puritatis deducitur, ut immunda uidens, nulla delectationis labe maculetur. Quisquis ergo sic præst carnem, quisquis sic mētem regit, ideo præst, ideo regit: quia Amalech cuncta demoliri fortiter potuit. Sed iam quæ sunt eius uniuersa, subsequenter exponit dicens: Non parcas ei, & non cōcupisces ipsius aliquid, sed interfice a uiro usq; ad mulierem, & paruulū & lactentem, & bouem & asinum, & ouem & camelum. Quis est hic qui parcat Amalech, nisi qui aut in cogitatione, aut in ore, aut in carne lasciuia aliquid retinet? Nam pleriq; turpitudinis opera non exercent, sed linguam a turpi locutione non cohibent. Pleriq; per opus luxuriam uitant, per cogitationem non uitant. Quidam nihil turpe agunt, sed quod acture fugiunt, corde concupiscunt. Percit ergo Amalech, qui blandimenta lasciuia, aut in locutione, aut per intentionem, aut per cogitationem tenet. Dicit itaq;: Non parcas ei: quia de tam nequissimo uitio nihil accendi debet in mente, nihil permitti ardere in opere. Dicit ergo: Non parcas ei: ut omnes libidinosis motus, omnes obscenæ locutiones prorsus perimantur in corpore. Dicit ergo: Non concupisces ipsius aliquid: ut penitus eradiceat cogitatione. Quid em̄ est libido, nisi ignis? Et quid de carne & mente exortē uirtutes, nisi flores? Quid itē turpes cogitationes, nisi paleæ? Quis etiam nesciat: quia si in paleis ignis negligenter extinguitur, ex parua scintilla quæ remanet, omnes paleæ accenduntur? Qui ergo uirtutum flores in mente non uult exurere, ita debet libidinis ignem extinguere, ut per tenuem scintillam nunquam possit ardere. Carnalium etiam cogitationū stipulas auferat, ne dum is qui extingui non potest, calor naturalis accenditur, uirores uirtutum, qui per se accendi nequeūt, quasi per admistas paleas exurant. Quid est ergo: Non parcas ei, & non concupisces ipsius aliquid: nisi quia luxuria omnis in carne perfectē domanda est, & a mente radicibus extirpanda? Potest etiam intelligi, Non parcas ei, & non concupisces ex eo aliquid: quia & uiri & mulieres, paruuli & lactentes interfici præcipiuntur. Nam mulieres cōcupisces poterant, paruuli & lactentes ad misericordiam prouocare. Qui ergo sunt uiri in-

Vu 3 terfi

terficiendi, quæ mulieres, qui parvuli, qui boues, quæ oves, qui cameli, qui asini, subtiliter considerandum est. Qui enim sunt Amalechitæ viri, nisi fruentes motus turpitudinis? Viri etenim sunt: quia uiolenter suggerunt, & corruptis mentibus semina prauitatis infundunt. Mulieres sunt mentis concupiscentiæ, quæ prædictis motibus ad foris impios subternuntur. Sed & parvuli & lacteres qui sunt, nisi qui de Amalechitarum uirorum & mulierum cõmissione generantur? Nam si motus malæ suggestiõnis quasi adulter in mente recipitur, concupiscentia quasi meretrix imprægnatur. Ipsa ergo concupiscentia, si nepharium effundere partum sinitur, libidinum motus iam non solum in mète, sed etiã in carne generant. Qui dum nascuntur, parvuli sunt: quia adhuc carni uiolentiam mouendo non inferunt. Lactantes uerò sunt, cum tenui & negligentî cogitatione nutriuntur. Qui enim iam libera cogitatione motus turpes in carne reficit, non iam lac paruulis, sed cibum adultis impendit. Lac ergo paruulorum Amalechitarum tenuis est cogitatio immunditiæ: quia si motus turpis per cogitationem non pascitur, quasi negato sibi lacte paruuli necant. Quod profectò lac meretrix mater porrigit: quia dum ardor concupiscentiæ mentem preuenit, quasi ex pessima cordis ubertate agitur, ut peiores motuum soboles in carne nutriantur. Quid uerò in boue nisi consilium fraudulentum accipitur, quod exemplo ueterum carnis uoluptatem suggerit, qui inter carnis opera omnipotenti Deo placere? Nam quasi discretio uomere scindere terram curritur, sed si ex deliberatione suscipitur, iugo turpitudinis colla miseræ mentis illaqueat, quem per simulationem gestat. Ouis autem nomine innocentum uita signatur. Vnde electi omnes redemptoris nostri uoce oves nominantur cum dicit: Oves meæ uocem meam audiunt. Quæ est ergo ovis Amalech, nisi simulatio innocentie? Nam quidam dum & ipsam formam humani corporis, & proprietates sexus utriusq; dum inlitam libidinem membris considerant, quasi naturali bono se hoc posse uti licenter putant. Quasi ergo ovis Amalechita est, quando continentibus illud quasi bonum suggeritur, quod uerè bonum non esse siquidò comprobatur. Quid etiam in camelo signatur? Sed camelus ruminat, & ungulam nequaquam findit. Quid ergo in camelo signatur, nisi cogitatio quedam luxuriæ, quæ quasi à ratione incipit, sed per discretionem nõ finitur? Nam dum cogitat, quasi intus camelus ruminat: sed dum quod cogitat, per ueritatem non disponitur, eius ungula diuidi nõ uidetur. Nonnulli etenim continentiam professi, dum à carnis concupiscentia superantur, in coniugali uita saluari posse confidunt. Quidam & dum Apostoli licetiam audiunt: Vnusquisq; suam uxorem habeat, & una quæq; suum uirum: sine discretionem personarum omnes in hoc præcepto concludi, & sacrorum ordinum uiros coniugali copula uti posse fatentur. Huiusmodi enim sensus Ama-

lechita camelus est: quia quasi ex ratione incipit, sed ad irrationabilem uitam trahit. Quid ergo asinus, nisi aperta nequitia fornicationis accipitur? Quosdam enim diabolus in apertum chaos fornicationis inuehit, quibusdã per fraudes illudit. Asinus etiam aliena onera portare cõsuevit. Doctor uerò gentium, dum uirum sui corporis potestatem non habere, sed mulierem docuit: item nec mulierem sui corporis habere potestatem, sed uirum: quid aliud, quàm aliena onera eos portare iussit? Asini ergo nomine, robur coniugalis copulæ designatur: quia electi coniuges inuicem onera sua fortiter portant, ne per carnis infirmitatē in fornicationis baratrum remissius corruant. Asinus ergo interficiendus est, sed Amalechita: quia copula coniugis in honestate thalami roborata est, sed à turpitudine interficienda. Debent quidem coniuges debitū sibi inuicē reddere, sed turpiter conuenire non debent. Asinus ergo Amalech interficitur, cum in bonis coniugibus charitas teneretur honestæ copulæ, sed omnis obscenitas uitatur in turpi cõiunctione. Omnia igitur Amalech demoliri iubentur: quia qui castè proponunt uiuere, de blandimento carnis in se aliquid retinere non debent. In carne quidē esse debent, ut bona per carnē agant: sed sic debent à carnis uoluptate per mentis sublimitatem discedere, ut contumelias de carne non tollerent. Tales quidem eos esse uolebat, quibus Apostolus loquebat̃ dicens: Vos autē in carne non estis, sed in spiritu. Sed qui Amalech delere precipitur, quibus adiutoribus ad hæc sufficiat attendamus. Nam sequitur: Præcepit Saul populo, & recensuit eos quasi agnos. Agnorū nomine solent uiri magnæ prudentiæ designari. Vnde per Ioannem dicitur: Vidi supra montē Syon agnū stantē, & cum eo centū quadraginta quatuor millia, habentia nomen eius, & nomē patris eius scriptum in frontibus suis. Qui enim nomen agni assumpsērunt, agni dicebantur. Ipsos etiã exponens ait: Hi sunt qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati, uirgines enim sunt. Quid est ergo quod cum Amalech deleri precipit̃, quasi agni regis milites recensentur: nisi quia cū fornicationis spiritū delere prædicando uolumus, perfectorum exempla producere debemus? Quotquot enim pudicitie gloria insignes secularibus conuertendis ostendimus, uelut tot milites quasi agnos recēditos ad Amalech bella portamus. Possunt autē horū recensitorū nomine ipsi ministri diuinæ prædicationis intelligi. Quasi agni ergo sunt: quia per gloriam perfectæ pudicitie iam illis uirginibus, cum Christo in regno gaudētibus simulantur. Quibus profectò uerbis ostenditur: quia qui prædicationis ministeriū sumunt, præcipuo castitatis fulgore antè decorandi sunt: quia si per incontinentiã defluunt, continentibus alios facere nequaquã possunt, & ad tantæ lucis bonū prouocare non præualēt, qui eius radios in propriæ conuersationis fulgore nõ habent. Bene ergo dicit, Recensuit eos quasi agnos: quia pudicos ualde esse eos oportet, qui fornicationis effugare spiritum

10. d. 10

1. Cor. 7

Rom. 8

Apo. 14

spiritum per accepti ordinis potestatem debent. Vnde in Euangelio eis Dominus dicit: Sint lumina uestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris: ut uerbum prædicationis subditi audiant, sed eos ad bonum castitatis, quod audiunt, exempla lucidissimi conuersationis trahant. Vnde bene profectò numero designantur, cum subditur: Ducenta millia peditum, & decem millia uirorum Iuda. Peditū nomine electi figurantur, non cum alta prædicant, sed cum per bona exempla celestis itineris recēditudinē alijs demonstrant. Pedites quidem gressibus currunt, quo producere arma uolūt. Quid uerò sunt exempla castitatis, nisi celestium militum terris impressa uestigia? Nam ut uitia libidinum in lubricis feriant, ad cordium eorum tenebras, cum bonorū exemplorum luce festinant, & quasi gressu peruenientes, hostes perimunt: qui postquam per opera cognoscuntur, corda peccatorum ad pudicitie bonum trahunt. Cum ergo per exēpla castitatis in peccatorum cordibus tenebras immunditiarum destrunt, pedites recē nominantur. Et quia non solum prætextu corporalis munditiæ splendidi sunt, sed luce cordis, ducta millia esse perhibentur. In cenenario quippe, & millenario numero, omnis Decalogi summa cõcluditur. Perfecti ergo uiri in ducentis millibus cõtinentur: quia per diuinam gratiam tam corporis continentia, quàm integritate mentis ad summam pudicitie arcem peruenere. Tam enim in corpore, quàm in mente habent perfectionem intentionis. Vel quia non remissè aut negligenter Deo per pudicitiam seruisunt, centenarium habent operis: & quia ei seruire non desinunt, habent millenarium multiplicationis. Sed fortes & assidui sunt ad continentiam corporis, perfecti & instantes ad circumspectionē cordis perfectione uirtutis. Talem quidem etiam uiduam Apostolus esse præcipiens, ait: Ut sit sancta carne & spiritu. Sancta quippe carne & spiritu est: si perfectione castitatis, qua fulget in corpore, fulgeat etiã in mente. Quod si uidua tales sunt, quales esse iustæ sunt uirgines? De illis namq; pluribus, sub unius descriptione dictum est: Astitit regina à dextris tuis in uestitu deaurato. In eodem quoq; Psalmo laudatur eadem regina, cum dicit: Omnis gloria eius filie regis ab intus, in fimbrijs aureis circumamicta uarietatibus. Quid est em̃ uestitus aureus, nisi decor, & honor corporis uirginalis? uestitus quidem dicitur, quia foris fulget in corpore: aureus autem, quia præcellit dignitate. Omnis autē metalli species auro inferior est. Sic nimirum omnis pudicitia alia, decori uirgineo comparari non potest. Quid est ergo, quod omnis gloria intus esse perhibet, nisi quia & illa quæ foris est gloria, cum alijs innumeris intus esse cognoscitur? Aurea enim uirginitas non est, si foris est, & intus non est.

Luc. 12

1. Cor. 7

Ps. 44

Quia ergo intus, & foris est: quia eadem splendet in corpore, eadem fulget in mente: omnis gloria filie regum intus esse sentiri cõuenienter potest. Omnis gloria intus est: quia foris sola, intus sola non est. Quia enim multæ sunt uirtutum claritates in mente uirginis, sic uirginis splendor asseritur, ut intus omnis gloria prædicetur. Hoc nimirum est, quod subsequitur: In fimbrijs aureis circumamicta uarietatibus. Fimbriæ enim aureæ sunt charitates à mente nunquã deficientes. Fimbriæ quidem finales uestimenti partes sunt. Quæ idcirco in sponsæ Christi decore laudantur: quia nulla est uirtutum gloria, si lucere ante uitæ consummationem desinat. Regina ergo amore dicitur, in uestitu aureo uirginitas prædicatur. Sed omnis gloria intus, & in fimbrijs aureis, & uarietate circumamicta asseritur: ut innumeris uirtutibus adiuncta integritas, usq; in finem deduci sentiat. Bene itaq; contra Amalech ducenta peditum millia recensent: quia illi ad debellandos immundos spiritus idonei sunt per exēpla castitatis, qui eam tenere didicerunt & in luce operis, & in splendore circumspectionis. Quia item eruditi ac perfecti sunt uerbo Dei, decem millium uirorum Iuda numero demonstratur. Viri etenim sunt fortitudine, Iuda autem prædicatione. Iuda etenim confitens interpretatur. Sed denario numero designantur: quia perfectionem doctrinæ per gratiam Spiritus sancti cõsecuti sunt. Vnde & Moyse decem legis præcepta tribuuntur, quæ Dei digito scripta sunt. Quid est em̃ digitus Dei, nisi Spiritus sanctus? Qui cum legem scripsit, hanc utiq; in decem præceptis edidit: quia et si in ea carnale aliquid foris protulit, intus hæc spiritualis intelligentiæ perfectionem signauit. Decem millia igitur uirorum Iuda contra Amalech producenda sunt, ut fornicationis spiritus aptis uiribus superet. Lambit quippe suggestione: quia leuia & blanda consulit, sed res quas lambendo cõsulit, per cogitationum phantasias ostendit. Ergo ut mens obscena sibi à demonibus ostensa non uideat, electorum exempla reuelata sunt. Et ut eã suggestiõnibus immundus spiritus delinire non possit, lingua prædicatorum debet per pudicitie laudem tangi. Lingat hanc prædicator, ut malignus spiritus lingere nequaquam possit. Et hanc uerbis oblectet: ne cui cœlestia desunt, hanc diabolus per suggestiõnum oblectamenta dilaniet. Contra duplex ergo bellum cordis, quia duplex est necessarium bonum, auxilij bene contra Amalech & pedites, & uiri Iuda parari perhibentur. Si quis autē alios per pedites, alios per uiros Iuda uult intelligi, sensus apertæ ueritatis patet: quia summi doctores habent, qui docere nesciunt prædicatione, prodesse autē ualeant opere. Sed iam recensiti ad tanta prælia audiamus qua arte subsequenter dimicent. sequitur: Cumq; tenuisset Saul ad ciuitatē Amalech, tetendit insidias ad torrentē. Quis hic torrens est, nisi ille de quo per Psalmistã dicit: De torrente in uia bibit. Torrens quippe decursum

Exod. 31

nostrae mortalitatis designat. Saul ergo in torrente insidias tendit, quando praedicator Ecclesiae aeternis praemijs consideratione nostrae mortalitatis inserit. Ut enim lubricas animas quasi per fraudem capiat, modo caelestia loqui inchoat, sed repente ad exponendam aeternarum poenarum acerbitatem conuertitur, ut securae in carnis delectatione mentes terreantur. Quasi enim per fraudem educit, & per insidias percutit, dum laeta loquens, ad audiendum prouocat: & mortis tristitia inserit, ut audiant lubrici quod expauescant. Saul ergo ad Amalech ciuitatem uenit, cum doctor, munita per illucitum amorem corda peccatorum, dulcedine aeternae iucunditatis attrahit. Sed insidias ei in torrente abscondit: quia mortis consideratione inducit, ut quasi ex insidijs erumpentem contra se militem peccator uideat, & dum se uelociter moriturum considerat, moram peccati tendere ultra pertimescat. sequitur: Dixit Saul Cyneo: Discede ab Amalech, ne forte inuoluam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filijs Israel cum ascenderet de Aegypto. Quis est Cyneus, qui cum Amalech habitare cognoscitur, qui & discedere cogitur, ne cum eo pariter inuoluatur? Sed fortasse hic ille est de quo dicit Apostolus: Vxori uir debitum reddat, similiter & uxor uiro. Cui etiam nomen conuenit: quia Cyneus possidens dicitur. Qui profecto coniugati quia coniugio obligati sunt, relinquere omnia non coguntur. Quid est ergo, quod Cyneo dicitur: Discede ab Amalech, nisi quia his uerbis in coniugibus omnis obscenitatis turpitudine damnatur? Cum Amalech quidem coniuncti sunt, qui meretricio more iunguntur. Quos discedere ab Amalech doctor praecipit, cum ad honestatem conjugalem eos reuocare contendit. Quasi dicat: Si continere ab inuicem non potestis, honorabile conubium uobis sit, & thorus immaculatus. Ab Amalech itaque discedere est, coniuges seipsis uti non ad turpitudinem meretriciae obscenitatis, sed ad temperantiam honestatis, & ad fructum propaginis. Vnde & idem doctor egregius de uidua, quae iuxta eius consilium sic permanere non potest, dicit: Quod si se non continet, nubat, tantum in Domino. Non in Amalech, sed in Domino: ut quae a nuptijs abstinere non prouolet, obscenos gestus in foedere nuptiarum uitet. Cui etiam comminatur, dicens: Ne inuoluam te cum eo. Inuolui peccatoribus est, aeterna poena damnari. Vnde & de nequam seruo in Euangelio Dominus dicit: Ligatis pedibus & manibus projicite in tenebras exteriores. Modò ergo praedicator auditores reprobos non inuoluunt; quia etsi uerbum contemnunt, redire tamen ad poenitentiam donec uiuunt cum uolunt, possunt. Instanter ergo coniugibus conjugalis honestas imperanda est: quia ualida mulctatione dicitur, Abite, recedite absque laesione. Discede ab Amalech ne inuoluam te cum eo. Absque laesione quidem nunc, non tunc receditur: quia qui per omnia turpibus simulantur, eorum laesionis expertes non

erunt. Quia etiam fecisse cum filijs Israel de Aegypto ascendentibus misericordiam dicitur: quia infirmi sanctae Ecclesiae filij dum perpetuae continentiae bonum seruare nequeunt, coniugij miseratione suscipiuntur. Ab Aegypto quidem ascendunt: quia luxuriae & fornicationis tenebras deserunt. Et misericordiam a Cyneo suscipiunt: quia coniugij indulgentiam promerentur. Vnde & doctor gentium dicit: Hoc dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Et quia sancta Ecclesia electis subditis bona, quae loquendo exhibet, persuadet, sequitur: Et recessit Cyneus de medio Amalech. De medio quidem Amalech discedit coniunx, de parte non potest: quia & si gestus uitae turpitudinis, uitare non potest affectum uoluptatis. Ignem quippe temperare per honestatem coniuges possunt. De medio igitur Amalech exeunt: quia etsi carnalibus desiderijs omnino carere nequeunt, ipsum tamen carnis impetum, sub praecipio honestatis uinculo moderantur. sequitur: Percussitque Saul Amalech, ab Euilat donec ueniret Sur, quae est in regione Aegypti. Euilat parturiens interpretatur, Sur angustia, Aegyptus tenebra. Concupiscentia autem peccatum parit. Meritò igitur parturientis nomine concupiscentia designatur. Propheta etiam impoenitentis cordis angustias incurrere metuens, obsecrat dicens: Ne absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum. Doctor ergo ab Euilat usque Sur Amalech percutit, cum in auditorum suorum cordibus uitia conceptae delectationis comprimit, & finem deliberationis. Sur etiam percutit: cum eas mentes uidetur ad pudicitiae amorem trahere, quae in luxuria foetore proposuerant uitam finire. In angustia enim sunt, qui capti iam malae consuetudinis laqueo constringuntur. Et notandum, quia Sur est regione Aegypti esse ostenditur: quia qui in luxuria uitam finire deliberat, modò in interioribus tenebris clauditur a quibus ad exteriores perducatur. Sed etiam liber iste claudatur, ut ad consequentis consideratione, per silentium ueniamus.

C A P V T I I.

EX Saul qui principia bona habuit, sed in bonis quae coeperat, nequaquam perseuerauit, per sacrae historiae textum ostenditur, ut in eo imitanda & cauenda uideamus. Sic nimirum & male cultas segetes carpimus, quae ad messionem spinis admixtae consurgunt. Bene quidem eas legere nouit, qui sic curat spicas carpere, ut spinas studeat euitare. Sic dum horti cura negligitur, cum holere quod reficit, nascitur uitia quae pungit. Quasi enim male cultos agros ingredi caute discipulos praecipiebat Dominus, cum dicebat: Super cathedram Moysi sederunt principes & pharisaei. Quae cumque dixerint uobis facite, quae autem faciunt facere nolite. Quasi dicat: Quia mixta sunt acta & uerba reproborum, sic utendi sunt: ut in eis sumatur quod uiuificat, uitetur quod necat.

Hinc

1. Cor. 7

Iacob 1

psal. 68

Math. 23

idem 8

Hinc iterum praenuncians, dicit: Venite ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Hucusque ergo regem Saul, strenue regni curam gerentem, libenter attendimus: cõtemptorem iam dominicae iustionis, in quo uitari & abijci debeat, subtiliter uideamus. Nam sequitur: Apprehendit Agag regem Amalech uiuum, omne autem uulgus interfecit ore gladij. Et pepercit Saul & populus Agag & optimis gregibus ouium, & armentorum, & uestibus, & arietibus, & uniuersis quae pulchra erant, nec uoluerunt perdere ea. Quicquid uero uile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt. Verbum Domini fuit: Nunc uade & percutite Amalech, & demolite uniuersa eius. Non parcas eis, & non concupisces ex eis aliquid. Aperite ergo transgressor per inobedientiam extitit, qui implere praecipium Domini per superbiam recusat. Dominus quidem prophetae praecipit, dicens: Ne parcas ei, & non concupisces ex rebus ipsius aliquid. Hic uero & pepercisse, & omnia electa eius concupuisse ostenditur, ut dum transgressionis modus ostenditur, quam sit detestabilis inobedientiae culpa monstretur. Quod si carnis bella describimus, magnos esse lapsus regios inuenimus. Vnde & Dominus in Euangelio dicit: Si sal euauerit, in quo salietur? Reges uero Ecclesiae eius sunt praedicatorum, sicut supra iam ostensum est. Quis ergo est Agag rex Amalech, nisi sensus carnalis? Nam cum ex anima rationalitate ac sensualitate habeamus, rationalitas menti, sensualitas carni adscribitur: & per illam cum angelis, per istam cum brutis animalibus conuenimus. In illa quo altius extollimur, supernis ciuibus appropinquamus. Per istam uero ad carnis blandimenta dilabimur, carnaliores (ut ita dixerim) inuenimur. Vnde & uisus & concupiscentis iam filius hominum, iam impletis in luxuria uoluptatibus, de his qui puritatis merito filij Dei uocabantur, in Genesi Dominus msnatur, dicens: Non permanebit spiritus meus in homine in aeternum, eo quod caro sit. Caro quippe homo efficitur, quando sensui carnis ratio subiugatur. Rex ergo Amalech uigor est sensus carnalis, qui motibus turpibus imperat, ut captiuam rationem ad illecebras obscenitatis trahat. Bene autem carnali sensui nomen congruit Amalechitae regis. Agag quippe meditans siue loquens interpretatur. Meditari quippe ei est, phantasmata lasciuiae interna meditatione colligere. Et loqui ei est, carnem motibus turpibus ad libidinem excitare. Quasi enim magnum clamorem locutionis habet: quia carnem pulsando ardentius commouet. Nam & meditando colligit, quod loquendo exponat: quia unusquisque carnali sensui subditus, quo liberius lasciuiae simulachra intus conspiciunt, eo ualidiores motus turpitudinis foris sentit. Meditatur ergo per internam uisionem turpitudinis, loquitur autem per exteriorem motum delectationis. Rex ergo Amalech loquens & meditans dicitur: quia illis labentia blandimenta carnis excitare potest, quibus per turpes cogitationes

nes illudit, & quos per experientiam blandae motionis erudit. Sed notandum: quia quo liberius meditatur, eo & liberius loquitur: quia carnem eo fortius commouet, quo causas suae commotionis intus impressas per cogitationem tenet. More etenim ignis quo attentius insufflatur, magis accenditur: quia si flatus immundae cogitationis deest, ardor libidinosae commotionis adesse non potest. Rex ergo Israel contra Amalech regem pugnat, cum doctor Ecclesiae contra fornicationem disputat. Quem uictum capit: quando ad ueniam conuersos peccatores non solum poenitentes, sed etiam confitentes accipit. Quasi ergo Amalech regem iam uinctum tenet, qui carnalem sensum, in conuersis peccatoribus per amoris pudicitiae, iam rationi subiectum uidet. Sed quid est, quod uinctus uiuit: nisi quia nonnulli sunt, qui proprijs passionibus non mouentur, sed auditis alienis obscenitatibus mouentur: Pugnantes fortes sunt: sed uictores cadunt. Qui enim expugnatum regem uiuum seruauit: liquet quia in eiusdem belli triumpho capti sibi regis persona placuit. Quid uero aliud faciunt qui ab alijs peccatorum confessionem recipiunt? nam dum cogitant, quae confidentes fecerunt, ad scelera quae audiunt, inardescunt. Nam saepe dum audiant, quibus se alij blandimentis obruerant, amare ipsi incipiunt, quae iam eorum exhortatione morientes, illi confitentur. Iam ergo in urbe sua uictus & captus est Agag, sed a uictore seruatur, cum quod detestatur a subditis, diligitur a praelatis: quia carnalis sensus in eis uigere incipit, qui in illis uigorem iniquae dominationis amisit. Et quia dum pastores currunt ad praecipitium, subiecti comitantur, rex uiuum Agag coepisse dicitur: sed idem rex & populus eidem regi, & quibusque Amalech optimis pepercisse memorantur. Parcere enim affectae mentis est amore eius cui parcat. Quod certe libidinis uitio conuenit: quia ut placere incipit, mentem in sui amorem trahit. Quia etiam uehemens est uirtus illius, statim habere non nouit: quia nimirum cito perficit, si a se hanc cito euigilans animus non expellit. Nam dum mentem inuadit, se per innumeras turpitudinum cogitationes spargit. Vnde & bene optimis gregibus & armentis, Saul & populus pepercisse memorantur. Cogitationes quidem libidinum greges & armenta dicuntur: quia & innumerae sunt, & de contemplatione immunditiae in reprobo corde pascunt. Optimi etiam sunt, non probatione bonitatis, sed appetitu eligentis. In corde etenim reprobo quia nihil diligitur carius, optimi greges dicuntur: quibus alia nulla comparantur. Sed optimi dicuntur pro caecitate cordis, armenta uero pro reatu transgressionis. Reprobis quippe mentibus magnus non est, immunda cogitare: sed coram Deo peccatum parum non est, in templo Dei, hoc est in regenerato spiritu immunda reponere. Parcat ergo, non solum ouibus, sed armentis: quia qui per amorem libidinis quasi paruas immunditiae culpas aspiciunt, quasi paruis modò parcat, sed merita poenarum parua non

Math. 5

Gen. 6

non inuenit. Possunt autem ouium nomine leuiores luxuriæ cogitationes intelligi, armenta uero fortiores & molestiores. Quibus utiq; rex, & populus parcit: cum reprobis doctor, & subditi tam leuibus quam fortibus immundæ cogitationis uexationib; subternunt. Quid uero est parcere uexationibus, nisi damnatæ iam menti immunda deliberare? Si enim aureus uestitus sponzæ uirginalis gloria est: quæ sunt uestes Amalech, nisi foeda inquinamenta luxuriæ? Sed uestimenta dicuntur: quia eorum uelamine tam anima, quam corpus inficitur. Quia enim animam foedat, & corpus perpetratio luxuriæ: non uestis, sed uestes nominantur. Sed (ut dixi) parcere deliberare, per affectum mentis immunda diligere est. Infelix uero anima sic capta, sic illaqueata, quia miris impulsioibus ad liberatam prauitatem perpetranda cogitur, bene post oues, armenta, & uestes, arietibus pepercisse memoratur. Quasi enim arietum cornua sibi in lenes libidinum ictus placent: qui hoc in se uinum retinere nititur, unde ad immunditiam mortem perforatur. Arietibus ergo parcit, qui præcipitationis suæ ictus gratanter recipit. Pungitur quippe, ut carnis suæ desiderijs feruiat, sed quod se fortiter pungit, leuiter oblectat. Quia item per innumeros modos obscœnitatis mentem libido illicet, non solum his nominatis rebus, sed omnibus quæ pulchra erant, pepercisse memorantur. Omnia quæ sibi immunda anima de luxuriæ uoluptate gratanter fingere cernitur, Amalech pulchra nominantur. Appetere hæc quippe nullatenus possit, si uehementer sibi eorum species non placeret. Sed quia casus uictorū asseritur, dicitur:

Nec uoluerit disperdere ea. Quasi dicat: Possent disperdere, si uoluissent. Nā nil facilius quam libido uincitur, si omnis immunda cogitatio deuiterur. Tanto igitur facilius disperdi potest, quanto unusquisq; cogitare alia, quam carnis oblectamenta potest. Quia enim duas simul res imaginari non possumus, dum quicquid est aliud cogitamus, cogitare immunda non possumus. Celer ergo & facilis uictoria libidinis est, circumspectio cogitationis: si quoties carnalia obuiant, ad aliquid omnium recurramus, quod libidinis non sit blandimentum. Hoc quidem facile stantibus, non lapsis facile dixerim: quia qui perpetratioe peccati immundi spiritus seruus efficitur, nec carnis cogitationes liberè potest uitare, nec ad alias cito recurrere. De uictoribus ergo dicitur, Noluerunt ea disperdere, qui poruerunt: quia ante casum à liberis facile peccata uitantur, sed si nolunt uitare cum possunt, postea non possunt si uolunt: quia perfectè uelle non possunt. Quibus utiq; per se ueritas dicit: Si uos filius liberauerit, uerè liberi eritis. Quasi dicat: Quia sponte liberi esse desistis, potestatem adipiscendæ libertatis in uobis iam non habetis. Quid uerò est, quod dicitur: Quicquid uerò fuit uile & reprobum hoc demoliti sunt: nisi quia nonnulli maiorum delectationum usu, minores fastidiunt? Reprobū quidem & uile eis est,

quod electione eorum, quæ magis placet, uilipendunt. Quia enim delictiora peccata expetunt, quædam reprobant: & quia preciosa peccata approbant, uilia minora putant. Bene ergo dicit: Quicquid uile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt. Quia delictiora peccata eligunt, & quæ minus placent, quasi inepta reprobant, & uelut uilia contemnunt. Ista uerò omnia moraliter intellecta, libidinum pugnas atq; uictorias, sed ad historiam superbiorum & inobedientium tumorem designant. Nam præceptum à Dño Saul fuerat, ut Amalech sic deleteret, ut alicui eorum non parceret, nihilq; concupisceret. Qui ergo & regi Amalech pepercisse, & optimis quibusq; rebus asseritur, superbus & inobediens aperte monstratur. Sed fortasse præceptum contempsit: quia hoc à propheta, non à Domino audiuit. Qui certè sic prophetam audire debuit, ut auctoritatem attenderet, quam præmisit. Nam præcepturus propheta ut Amalech regem percuteret, præmisit dicens: Hæc dicit Dominus: ut præceptum quod per hominem audisset, quasi hominis despiciere non auderet. Ne item ministerium eius rex elatus uilipenderet ite præmisit, dicens: Me misit Dominus, ungere te in regem. Quasi dicat: Per illum tibi Dominus regale ministerium præcipit, per quem te in dignitatem regiam sublimauit. Tanto igitur humiliter obedire debuit, quanto hunc esse à Deo missum apertius agnouit. Sed dum missum prophetam spreuit, mittentem pariter Dominum contempsit. Vnde subdit: Factum est uerbum Domini ad Samuelem, dicens: Pœnitete me quod constituerim regem Saul: quia dereliquit me, & uerba mea opere non impleuit. Ille prophetæ uerba se non audire credidit, sed Dominus se derelictum conqueritur, dum uerba sua opere non impleta ostendit. Nunc Ecclesiæ Dñs loquitur, dicens: Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Qui ergo per inobedientiam à prædicatorum uerbo discedunt, Dominum derelinquunt: quia ab illis recedunt, per quorum ministerium diuinæ uoluntati præsentis sunt. Verba Domini tunc opere non implent: quia foris homines loquuntur, intus uerò in hominibus Deus loquitur. Non ergo ipsi sunt qui loquuntur, sed Spiritus sanctus. In prædicatoribus ergo contemnenda non est foris uilitas carnis, quorum mentes tam dignanter in colit sublimitas deitatis. Quid est ergo, quod pœnitere Dominus dicitur, cum mutari affectibus non credatur? Sed quia cum mutabilibus summa immutabilitas loquitur, more eorum quibus cum loquitur, dum pœnitere dicitur, displicere sibi superbiorum temeritas designatur. Pœnitere enim solemus, cum mala nobis illi retribuunt, quibus nos honores aut dona impendisse memoramus. Quia ergo more nostro omnipotens Deus de superbi regis ingratitude queritur, dignitatem regiam contulisse se illi pœnitere perhibetur. Quod profectò ad cumulum magnæ damnationis de superbis dicitur: quia quod sunt, iam non ad meritum, sed ad pœnam sunt, qui in uoluntate Dei non sunt. Pœnitere

Pœnitere ergo Dei est uoluntatē in reprobis non habere, cum à se honores impensos meminit, sed eos, quibus bona contulit, malè uti bonis, quæ contulit agnoscat. Hanc quippe pœnitentiam suam Deus uerbis alijs per Malachiam prophetam Iudeis insinuat, dicens: Non est mihi uoluntas in uobis, & sacrificium non suscipiam de manu uestra. Quantum ergo cauenda sit inobedientiæ culpa cernimus, si his uerbis Domini quam distinctè percultur, attendamus. Nos autem in bello Amalech fornicationis pugnam descripsimus, qui nobis omnino deleri per sacra eloquia iubet. Meritò igitur de lapsis in carnis bello doctoribus intelligi potest, hoc quod Dominus querit, dicens:

Pœnitete me, quod constituerim regem Saul: quia dereliquit me, & uerba mea opere non impleuit. Verbum quippe eius præceptum prædicatoribus est: Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris. Qui ergo uerbum in prædicatione habet, & in prædicatione castitatis non habet, loquendo Dei esse cernitur, sed operando Dei derelinquere probatur. Foris diuina exequitur, sed occultè dum in carnis uoluptate resoluitur, uerba Domini opere non implere declaratur. Dominum quippe derelinquit, mala proponendo: uerba eius non implet, prohibita præsumendo. Bene ergo dicitur: Pœnitete me, quod constituerim regem Saul. Quasi dicat: Quem præesse alijs tunc uolui, modo nolo: quia quæ humilem prætulit, nunc superbientem & elatum transgressorem cerno. Quod nimium de quibuslibet lapsis non dicitur: sed de his, quorum lapsus ostenditur, & pœnitentia nequaquam præuidetur. Nam de iustorum casu scriptum est: Septies in die cadit iustus, & resurgit. Eorum certè casus quodammodo status eorum est: quia aliquando permittuntur cadere, ut semper ualeant fortius stare. Permittuntur ut in malis corruant, ne summa uirtutum dona per elationem perdant. Hi profectò & si uerba Domini quandoq; non implent, à Domino non recedunt: quia ad tempus relinquantur, ut aternaliter teneantur, & in modico desipiunt, sed post modicum resipiscunt. Dum ergo Saul, non solum uerba Domini opere non impleuit, reprehenditur, sed ipsum Dominum reliquisse, quos melius, quam lapsos & impœnitentes significat.

De quibus profectò per prophetam dicitur: Percusserunt foedus cum morte & inferno. Cum morte quidē foedus percutere est, mala audacter perpetrare, & ea semper agenda promittere. Mala quippe indefinenter faciunt, sed diligendo quod faciunt, quasi à mortis amicitia se nunquam recedere pollicentur. Hi quippe in mortis foedere quanto insensibiliores sunt, uiscere matris Ecclesiæ tanto acrius miserando quatiuntur. Vnde bene subiungitur: Contristatus est Samuel, & clamauit ad Dominum tota nocte. Samuel quidem contristatur: quia de perditione subditi summus prædicator affligitur. Et tota nocte ad Dominum clamat: quia pro restitutione lapsi diuinam misericordiam deuotis precibus obsecrat. Clamare quippe

pe doctori est, pro peccatis subditorum magnis desiderijs omnipotentis Dei misericordiam postulare. Qui tota nocte clamat, cum per affectum totam illius peccati caliginē suscipit, & pro ea, quasi pro proprio crimine, Deo pœnitens satisfacit. Tota ergo nocte prædicatori clamare, est totam subditi causam suscipere, & omnem caliginem peccati illius, deuoræ compunctionis affectu destruere conari. Sed quid est, quod clamasse dicitur, & Dominum non respondisse, nisi quia ea quæ dixi cordis impotentis caligo in illa, pro qua clamat, Saul culpa signatur? Responderet quidem Dominus, si uocem clamantis exaudiret. Sequitur: Cumq; de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nunciatum est Samuelli, quod uenisset Saul in Carmelum, & erexisset sibi fornicem triumphalem. Quid nam est peccatoris uita, nisi nox? Et quid iusti lux aliud, quam dies? Vnde & per Paulum conuersis peccatoribus dicitur: Fuitis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. De nocte autem prædicatori surgere, est ab aliena culpa susceptione affectum mentis erigere. Quasi enim in nocte iacet doctor, quando alieni peccati tenebras luget: quia ab alta innocentie suæ securitate deponitur, ut in imo alienæ considerationis peccatorum caligo destruat. De nocte ergo surgit, cum ab afflictione se erigit: & mane ad reum uenire disponit: quia occulte per compassionem plangit, & aperta increpatione per zelum percutit. Noctem etiam luget doctor, sed mane ad arguendum uenit: quia intus peccantem subditum diligit, sed palam errantem arguere nequaquam erubescit. Quasi enim mane lucefcit, cum doctor aperire crimen, quod latet, incipit. Quid ergo est quod in Carmelum uenisse, & fornicem sibi triumphalem erexisse ad quem uenit, asseritur, nisi quia profectus mali liquidò prædicatur? Post inobedientiæ quidem culpam triumphalem arcum uel fabricam erigere, est mala agere, & de eorundem malorum perpetratioe superbire. Quasi enim triumphalia signa erigunt, quando cum quadam ostentatione ea proferunt, quibus alijs se excellere arbitrantur. Quod certè tam arrogantibus, quam lubricis doctoribus conuenit. Illi quidem dum magna dicunt, se in sublime aestimationis erigunt, & quales se intus aspiciunt, per iactantiam & ostentationem foris innotescunt. Cumq; & illud, quod per se alij proficiunt, ad fauorem propriæ laudis trahunt, quid aliud uidentur agere, nisi altum uictoriæ signum, insigni titulo demonstrare? Nonnulli uerò & cum turpiter uiuunt, & honestissime loquuntur, considerant uerborum honestatē, non tamen reputant propriæ uitæ turpitudinem. Cum ergo non rebus operum, sed splendore uerborum apparere gestiunt: nimirum triumphalem arcum fabricant, in quo se quasi uictores extoliant. Et quia turpium uerbo, turpes plerique alij resipiscunt: post expugnatū Amalech, eis in Carmelum uenire est, & fornicem triumphalem erigere, de extincta in subiectis libidine, inaniter coram

sumpli-

simplicibus glorari. Carmelus quidem mollis si-
ue tener interpretatur. Qui enim teneri huius no-
mine, nisi in sancta cōuersatione rudes intelligun-
tur? Qui etiam molles uocant, nisi qui adhuc per
usum uirtutis non sunt in inchoata bonitate soli-
dati? In Carmelo igitur signum uictoriæ erigunt:
quia rudibus & debilibus se ostendunt, ne a peri-
tis fortibus quales in ueritate sunt, inueniant. Hi
enim non in uerbis, sed in operibus fulgorem ui-
ctoriæ quærunt: quia arbores non in decore folio-
rum iudicant, sed in sapore pomorum probant.

Mat. 7

Vnde & Dominus docens, ait: A fructibus eorū
cognoscetis eos. Quia ergo laudari inaniter appe-
tunt, quia probatissimorum uirorum iudicia fugi-
unt, & rudibus ac debilibus aliud, quàm sunt se ef-
ferre mentiuntur: Saul in Carmelum uenisse, & forni-
cem sibi triumphalem erexisse dicitur. Quid uerò
est, quòd in Galgala trāsit, nisi quia eo modo, quo
se simplicibus & religiosis ostēdit, in religiosis &
doctis innotescere appetit? Galgala quippe (ut sã
multoties dixi) rota nominatur. Quidam uerò in-
tra sanctam Ecclesiam & eruditi in sacra scriptura
sunt, & religiosi non sunt: quia uirtutem scriptu-
ræ, uidelicet charitatem non habent. Qui dum lo-
quentes facundos uiros & carnales audiunt, uer-
ba quæ sciunt, admirantur. Sed discutere nō pos-
sunt eorum occulta, quæ nesciunt. Bene igitur
Saul in Galgala transire dicitur: quia qui fauorem
de facunda locutione quærunt, id quod cupiunt,
non apud eruditos religiosos, sed apud simplices
& rudes, aut apud religiosos sapientes inueniunt.
Sed summi uiri, cum reprobi bona docent, electis
subditis magis timent: ne quos lingua ædificant,
manu, id est operatione peruerūt. Quia ergo diu
in ministerio prædicationis lubrici doctores di-
mittendi non sunt, aptè illatum est: Venit ergo
Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocaustū Do-
mino, initia prædarum, quæ attulerat de Ama-
lech. Venit quippe ad Saul, ut superbum depo-
nat, quem humiliter ad regni culmen extulerat.
Quem qualis erat, inuenit: non qualem se super-
biæ signis ostenderat. Quid est ergo, quòd holo-
caustum Domino Amalech primitias offert, nisi
quia nonnulli & prauè uiuunt, & placere se Deo
per aliorum profectum arbitrantur? Et quia non
parum placere credunt Deo quod offerunt, nō sa-
crificium aut uictimam, sed holocaustum offerre
perhibetur. Initia uerò prædarum dīcuntur, ut in
Samuele summi & electi antistitis uigilans studium
designetur, a quo malorum principia ueloci-
ter comprimuntur. Quasi dicat: Valde festinus oc-
currit, quo absente nec initium holocaustorū ha-
bere liberum potuit. Possunt initia prædarum in-
telligi electa quæque de prædis. Quæ aperto ore
lubrici, sed occulta cæcitate percussit offerūt, quan-
do inde se placere Deo credunt, quod in auditori-
bus suis ea perimunt, quæ in se uiuere permittunt.
Quasi enim indiscretè offerentem apertius repre-
hendēs dicat: illud uiuum offerebat, quod melius
offerret extinctum. Nam si iuxta uerba Dñi præ-

dam omnem in Amalech extingueret, holocau-
stum omnino acceptabile omnipotēti Deo obtu-
lisset. Sic nimirū & doctor lubricus si cuncta blan-
dimenta carnis quæ loquendo reprobatur, uolen-
do reprobarer: holocaustum combureret, quod
reprobari non posset. Quid est ergo, quod dicit:
quia Offerebat prædarum initia, quæ attulerat
de Amalech: nisi quia cæci cordis caligo dama-
natur, quod sic de eo reputat, quod prodest alijs,
ut uidere negligat, quod obest sibi? Quasi dicat:
De illo quasi uictor gaudebat uictor in alijs, quod
in se uiuum, & inuictum portabat. Et quia plerum-
que tam dementer insanit, ut etiam ipsis electis
& summis prædicatoribus prætextum uirtutis of-
ferre conentur, sequitur: Et dum uenisset Sa-
muel & Saul, dixit Saul: Benedictus tu a Dño, im-
pleui uerbum Domini. Verbum Domini fuit, ut
Amalech delere debuisset. Quid est autē, quod dicit,
Impleui uerbum Domini? nisi quia culpa forni-
cationis, quo foedior cernitur, eo à reprobis stu-
diosius occultatur? Quia ergo ij qui eidē fornicati-
onis uitio subiecti sunt, semper latere appetunt,
in eorum typo & Amalech Saul demoliri despe-
xit, & ad Samuelem dixit: Impleui uerbum Domi-
ni. Quasi dicat: Et in alijs libidinem domui, & in
me ipso eius blandimenta peremi. Et quia blandā
adulatione summi uiri flectere mentem nititur,
præmisit dicēs: Benedictus tu a Domino. Quasi
si dicat: Hoc quidem ego egi, sed agere non meis
uiribus, sed tuis meritis, & intercessionibus potui.
Sed perfecti uiri audire laudes suas possunt, a rigo-
re autem iustitiæ flecti nequeunt. Quare & subdi-
tur: Dixitq; Samuel: Et quæ est hæc uox gregum,
quæ resonat in auribus meis, & armentorū, quàm
ego audio? Vox gregum & armentorum A-
malech, fama turpitudinum est. Quando de mino-
ribus luxuriæ culpis quilibet diffamatur, uox gre-
gum resonare dicitur: quando item de crimino-
sioribus & obscenioribus accusatur, uox armen-
torum. Quasi sub falsæ uirtutis suæ simulatione re-
conditum denudet, dicens: Tu te proprio ore iu-
stificas, sed immunditiarum tuarum turbæ per o-
mnium ora clamant. Sed iam qui excusationes
prætendere cœpit, quibus defensionibus obiectæ
infamiæ crimen euadat, uideamus. sequitur: De
Amalech adduxerūt ea. Pepercit populus melio-
ribus ouibus & armentis, ut immolaret Domino
Deo tuo: reliqua occidimus. Quid est, quod ait,
De Amalech adduxerūt ea: & non dixit, Adduxi-
mus? Sed quando reprobi arguuntur, culpas ali-
quando negando tegunt, aliquādo in alios tran-
ferunt. Tegunt quidem negando, cum latere pos-
sunt: sed dum quasi in aperto deprehensi tenent,
quod negare nequeunt, alijs adscribunt. Horum
siquidem mores Saul insinuans, ait: De Ama-
lech adduxerunt ea. Pepercit populus melioribus
ouibus & armentis. Quasi dicat: Malum quod
auditur, ex populi fragilitate pensandum est, non
ex uirtute pastoris. Peccata quidem subditorum
in prælatorum comparatione despicienda sunt.
Dicit

Dicit ergo de Amalech: Adduxerūt ea. Quasi di-
cat: Hoc quod de turpi uita resonat, uerum est:
sed tamen eadem turpitudine in paruulis uiguit,
non in magnis. Adhuc item eandem culpam leui-
gans ait: Pepercit populus melioribus ouibus
& armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo.

Quasi dicat: Verè peccauit populus, sed nō ad
mortem: quia peccata operis, iam me exhortante
delere nititur humilitate confessionis. Greges
quippe Amalech, & armenta Domino immolan-
tur, quando lubrici & incontinentes ad confessio-
nem ueniunt, & quod nequiter egerunt, poenitendo
delere fatagunt. Dicit ergo, Pepercit popu-
lus: id est peccato indulsit. Sed adduxerunt ea ut
immolarentur: quia in quibus se cecidisse popu-
lus recolit, iam se confitendo & poenitendo com-
pungit. Meliores uero greges & armenta (ut su-
pra) electiora peccata luxuriæ designantur. Qua-
si dicat: Et si grauer deliquit populus, arguendū
non sumus: quia pro magnitudine criminis habet
lamenta compunctionis. Quid est, quod ait: Ut
immolarentur Domino Deo tuo? Sed fallaciter per
hoc consuetudo ostenditur, qui dum summis ui-
ris latere appetunt, adulantur. Quid enim est, quod
Deum suum singulariter asserit, nisi quia eum fa-
miliarem Dei amicum ostendit? Domino (inquit)
Deo tuo. Nō meo, sed tuo: quia ego peccator, tu
singulariter sanctus es. Sed mirabili usu fraudis fal-
laces sic te tegunt, ut proferant: & iustificat, ut ac-
cuse. Accusationis quoque modum sic temperat
ut accusando iusti appareant, ne accusando inno-
tescant. Dum enim suum Deum dicit, illum quidē
extollit, se minuit. Sed dum abducta ab Amalech
asserit, quæ Domino immolent: tacite profert nō
unde reprehendi debeat, sed laudari. Et adhuc ad-
dens, dicit: Reliqua uerò occidimus. Occidun-
tur quidem peccata, quæ dimittuntur. Uia qui-
dem peccata sunt, quæ aut in mente adhuc per cō-
cupiscentiam regnant, aut quæ per conuersionem
compenta, sed per poenitentiam adhuc nō sunt de-
leta. Illa quidem uiuunt adhuc ad uoluptatem, ista
uiuunt ad poenam: quia & si iam peccare deserui-
mus, nisi commissa plangamus, commissorū obli-
gatione retinemur. Sed maiora minoribus, leuio-
ra maioribus tribuit. Nam quid est, quod dicit, Re-
liqua occidimus: nisi quia sunt paruissima pec-
cata maioribus, quæ sola confessione lauantur?
Quæ doctores occidunt, quando humiliter con-
fitentibus, Apostolica autoritate dimittunt. His
enim uerbis omnibus quia se fallaces tegere ni-
tuntur, non proderet, qua electorum prædicatorū
autoritate reprobentur adiungitur. Dixit enim
Samuel ad Saul: Sine me, indicabo tibi, quæ locu-
tus sit Dominus ad me nocte. Quid est quod ait,
Sine me, & indicabo tibi: nisi quia dum fallaces
uerbositati insistant, examinantibus prælatis, lo-
quendi locū nō tribuunt? Quasi dicat: Dū a uerbo
sitate non desinis, ea quæ audire debes loqui me
nō permittis. Potest etiā hoc uerbo adulatoris in-
tentio derideri: qui dum blandimento laudis pla-

cere se credit, eos quos laudat, se quasi tenere eis-
dem laudibus arbitratur. Tale est ergo ac si lauda-
torem suum electus præsul honesta grauitate deri-
deat, dicēs: Qui me laudas, loqui tibi dura nō pos-
sum. Sine ergo, id est permittite me loqui, & ea quæ
sum loquuturus, intellige. Et quia (ut dixi) place-
re se laudādo adultores credūt, audire ab eis du-
ra, quos laudant, nequaquam putant. Quasi ergo iā
lata & prospera auditurus subsequitur Saul, di-
cens: Loquere. Sed electi uiri cum laudes suas
audiunt, inter fomenta laudis a rigore iustitiæ non
mollescunt. Nam qui reproborum acta despiciūt,
excipere uerba nequaquam possunt. Quia ergo
flecti laudibus nequeūt, laudatores improbos &
subtili ratione discutiunt, & distinctis sententijs
insequuntur. Vnde sequitur: Et ait Samuel: Nōne
cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tri-
butus Israel factus es? Vnxitq; te Dominus in re-
gem super Israel, misitq; te Dominus in uia, & ait:
Vade, interfice peccatores Amalech, & pugnabis
cōtra eos usq; ad interuentionem eorum. Quare er-
go non audisti uocem Domini, sed uersus ad præ-
dam es, & fecisti malum in oculis Domini? His
quippe uerbis superbi regis inobedientia subtili-
ter examinatur: quia ei prius dona collata obijcit,
deinde audaciam transgressionis per eiusdem cul-
pæ exquisitionem ferit. Subtilis nanq; examina-
tio est, quando sic uersutus quisq; peccator discuti-
tur, ut ei culpæ excusatio nulla relinquaet, ut hūc
ad mortem flagitij quasi uinctum Dei sententiā te-
neat, cui peccati confugium nullum restat. Ut er-
go omnis uia fugiendi fallacibus superbis obstrua-
tur, memorantur ei & sublimitas dignitatis & mo-
dus ministerij, cum dicit: Nōne cum paruulus
esses in oculis tuis caput in tributus Israel factus
es: & ait tibi Dominus, Interfice peccatores Ama-
lech? Et ut circumdatum iam & obfessum ratio-
cinationibus capiat, manum culpæ iniicit, dicens:
Quare ergo non audisti uocem Domini, sed uersus
ad prædā es, & fecisti malū corā oculis Domi-
ni? Quasi dicat: Ecce quid eras, quid factus es,
quid debuisti facere, ecce quid fecisti: ecce quan-
tum ab eo, quod debuisti exercere, recesseris. Dū
ergo intulit, dicens: Quare fecisti malum in oculis
Domini? Quasi fallacem reum circumdando com-
prehendit. Sed in hoc loco notandū est: quia dum
rex superbus arguitur, electionis eius tēpora me-
morantur: ut tumor cordis sentiatur non affuisse
eligendo, sed ex culmine creuisse prælato. A Do-
mino quidem bonus electus est, sed dum creuit
ex culmine, decreuit elatione. Dicit ergo: Cum
esses paruulus in oculis tuis, caput in tributus Is-
rael factus es: modo uersus ad prædā, fecisti malū
in oculis Domini. Quasi dicat: Per ueritatē humi-
litas regnum promeruisti: sed nūc prætextu hu-
milis, ueritate tumidus regnū perdis. Quid enim
sunt oculi cordis, nisi aspectus rationis? Nam qui
integros uisus rationis habet, perfecte illumina-
tus est. In oculis ergo suis est humilis, qui se perfe-
ctè respicit, & humilem perfecta uisione cognos-
cit.

scit. His ergo uerbis lapsi regis non solum præterita humilitas, sed etiã rationis acuitas cõmendatur: quia uidelicet tantus erat ratio, ut se perfecte cognosceret: & tãtus uirtute, ut se subtiliter intuerens, uere humilem uideret. Quia igitur cõ arguit, eius præterita memorantur, quid aliud, q̄ his quæ habebat, carere describit? Nam superbire nequeunt, nisi qui prius oculos cordis perdunt. De libidinosis uerò ualde clarius cõstat: quia in fornicationis baratro se nunquam obrueret, si à luce intimæ gloriæ non antè caligarent. Qui quia alta pudicitia præcepta contemnunt, etiam tumoris arguuntur. Qui ergo deponere præpositi regē uenerat, dicit: Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es, nunc fecisti malū in oculis Domini. Quasi dicat: Superbus modò, & cæcus iuste deponeris, qui prius uidens & humilis regnum fortiter meruisti. Nam & superbi Pharisæi ab ipsa ueritate cæci nominantur, quæ ad discipulos ait: Sinite eos, cæci sunt, & duces cæcorū. Quæ utiq; cæcitas specialiter libidinosis adscribit: quia nulla sunt uitia, quæ spissiores tenebras menti ingerant, quam libido. At nunc plerosq; uideas stertisse clericos, sacerdotes corruisse. Quibus certè per Samuelis imperiū dicit: Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. Quasi dicat: Cū in minori ordine illuminato corde pudicitia præcepta seruaueris, nunc amissis oculis in fornicationis baratro corruisti. Ad prædam uersus es: quia diuina præcepta uolentia præsumptione rupisti. Qui enim prohibente, & quasi minis armato & obstante Deo ad uiolandū sacrarium castitatis irumpunt: quasi per rapinam prædæ, Amalech electa ad Domini terram ducit. Et quia quantum possunt, lubrici prædicatoribus absconduntur, in conspectu Domini malum Saul fecisse reprehenditur. Quasi enim minans & terrens prædicator in carnis uoluptate lapsus dicat: Crimen immunditiæ hominibus quidem absconditur, sed uidentur omnia non celatur. Hæc quidem & his similia cum impoenitentes audiunt, terri nequaquam possunt. Vnde & si iam ratiocinatione capti sunt, uelut angues per lubricum dilabi à tenentis se manibus satagunt. Caudam proferunt, caput abscondunt: quia uidentur iam extrema operum, sed earundem tegitur qualitas actionum. Vnde & sequitur: Et ait Saul ad Samuelem: Imò audiuisti uocē Domini, & ambulasti per uia qua misit me Dominus: & adduxi Agag regē Amalech, & Amalech interfeci. Quasi enim occulta tegēs, aliorū discooperta proferēs, se lubricus doctor de profectu prædicationis commendat, dicens: De subditorum culpa reprehendi non debeo, sed laudari, quam in delinquentibus prædicando deleui. Amalech percussus: quia fornicationis spiritus in auditorum meorum cordibus lingue meæ gladio corruit. Rex & si uiuit, adductus est: quia & si sensus carnis quādū sumus in carne, omnino per di non potest, captus est, ut capi potuit: quia præualere rationi nō potest. Ipsos subditos correptos

& peccata confitentes ostendere gestiens, subiuu xit dices: Tulit autē populus de præda, oues & bo ues, primitias eorum, quæ cæsa sunt ut immolaret Domino Deo suo in Galgalis. Quando armato rum uolentia alicuius propriū tollitur, præda nominatur. Vitia autē carnis & animæ, quia diabolo suggerente propagantur, eius uelut propriū sunt. Quisquis ergo in se nuper remissus, nunc autē uio lerus uitia destruit, prædā facit: quia quæ aliena sunt, potenter rapit. Et notandum, quia cedere & præda dicitur: ut alia mortua relicta, alia uiua dela ra esse doceantur. Cæduntur quidem oblectamen ta libidinosis, quando uirtute supernæ intentionis depelluntur à corde, & contritione spiritus reciduntur à corpore. Sed uita ad immolandum deducuntur: quia & si conversione peccatoris, carnis aut mentis delectamentū deseritur, pœna præteri tæ delectationis penitus non deletur. Cædantur ergo uitia, primitiæ uita ad immolandum nulla tenus seruentur: ut qui uim peccati in contemptū oblectationum potenter perimit, uiuere sibi ad immolandum timeat pœnam delectationis. Primitiæ ergo cæsorum quid sunt, nisi delectationes peccaminum? Has quidem offerre dicitur, qui coram Deo sacerdotibus cõfiteretur. Et oblata immo lantur, quando eorum pœna pœnitendo destruit. Quasi enim in primitiis cæsa offeruntur, & per po steriora uiuunt: quando aliquis peccata confitetur, & immolare, hoc est, coram Deo mactare pœni tendo non nititur. Dum ergo cæsorum primitiæ referuari ad immolandum dicuntur, quorundam error confundit, qui peccata deserunt, nec tamen plangunt. Quia ergo non solum confitenda sunt peccata, sed etiam pœnitentiæ austeritate delenda, dum boni doctoris Saul typum simulat, subie ctos suos cæsorum primitias immolandas tulisse asseuerat. Quia etiam ratione scripturarū modus pœnitentiæ decernendus est, in Galgalis primi tiæ immolandæ deducuntur. Boues autem nō so lum, sed & oues ad immolandum seruant: ut qui circa salutem suam solliciti sunt, sic delere pœni tendo magna studeant, ut minora plangere nō o mittant. De superbis autem manifestū est: quia cū semper magni uideri appetant, notari peccatores erubescunt. Deprehensi etiam resistent, & in his etiam iusti apparere cupiunt, quæ agunt. Quid est ergo, quod ait: Imò audiuisti uocē Domini? Samuel autem dicit: Sine me, & indicabo tibi quid locu tus sit mihi Dominus nocte. Et post pauca: Quæ re uersus ad prædam es, & fecisti malū corā oculis Domini? Patet ergo quàm mirabiliter tumeat, qui tunc se iustificare appetit, quando Dominū se reprehendere de peccato recognoscit. Si uerò id circo sic respondisse creditur, quia uerba propheta, non Domini esse credidit, sed propheta: uide mus adhuc imitatores Saul, qui dum in propria eruditione confidunt, maiorum iussa quæ audiunt, & per tumorem despiciunt, & meliorare per mutando credunt. Quid est ergo, quod dicit: Imò audiuisti uocē Domini, & adduxi Agag regē Ama lech?]

lech? Sed tale est, ac si dicat: Et quod præceptum fuit implere studui, & quod minus erat suppleui. Agendum fuit, ut Amalech percuteretur: sed quia Deo auxiliante uincitur, supplendum erat, ut quæ in eius immolarentur sacrificio seruari. Quod aperte in superbis apparet: quia cum apertā culpā celare nō possunt, permutare aut minuere conantur. Quasi dicat: Et si iudicas apertas culpas operis, attendenda est occulta simplicitas intentionis. Culpa quidem esset de Amalech aliquid afferre, nisi allata Deo deberent immolari. Hoc quidē sa pe in monasteriis accidit, cum quisq; nimis religio sus subditus spiritualium prælatorū imperiis adij cere præsumat: cum regularem cõmunem uitam despicit, & propriæ sequitur arbitrium uoluntatis. Dum enim meliorare uitam eligendo quàm obedi endo nititur, quid aliud quàm apertam inobedi entiam intentione uirtutis colorare monstratur? Quem profecto locum non solum subditi sed etiã prælati intueri subtiliter debent: quia ex eo Saul Deo displicuit, quod Deo immolare præter propheta præceptū tentauit. Subtiliter notent prælati: quia demoliendi Amalech propheta regi præ ceptum dedit. Sic enim debet doctor laudare cõmunia, ut singulorum propria non contemnat. Illa quidem communis uita laudatur, quæ charitate coniungitur, uitijs mediatis non fuscatur. Apostoli quidem sententia est: quia unusquisq; prop rium donum habet à Deo, unus quidem sic, ali us uerò sic. Quorum ergo cibi & mensa com munes sunt, debent attendere non solum commu ne bonū refectionis, sed proprietatem passionis: ut pariter comedant, sed contra fornicationis sti mulos certare per abstinentiã pariter nō contem nant. Eius uerò caro amplius domanda est, cui car nis stimulus magis infestus est. Iam ergo non exci tare, cõmunis est uita, ubi cõmunitas refectionis attendit, sed cõtra singulariã pugna pugnare sin gulariter perhibetur. Nec doctor bene præcipit si nō præcipit, unde Amalech percussit, sed unde ui uit. Præcipiat ergo doctor, sed ut fornicationis spi ritus superet. Non obedire subiecti refugiant, sed ubi superbiæ crimen incurrit, nō unde baratrum mortis deuitat. Inobedientes autē dū tumentī cor de maiorū iussa non faciunt, cum meliorare, quod eis iniungitur conantur, sua opera Deo offerre dū cupiunt, semetipsos tollunt. Nam per alias uirtu tes nostra ei impendimus, per obedientiã nosmet ipsos exhibemus. Samuel ergo subiungens, ait: Nunquid uult Deus holocausta & uictimas, non potius ut obediatur uoci Domini? Quid enim sunt bona electorū hominū opera, nisi uictimæ & holocausta? Cū ergo holocausta & uictimas per legē offerri Dominus præcepisset, quid est, quod Dominus holocausta & uictimas nolle dicit, uel le aut ut ei obediatur, pollicetur: nisi quia quæ præ ter obedientiã sunt, holocausta & uictimæ non sunt? Quasi dicat: Tūc bona sunt bona opera, quæ do à præpositorū cõscientia nō discordant. Si ue rō hoc ideo dicit, ut uirtus obedientiæ cõmende-

tur, liquet quàm sublimè bonū sit, quod uictimis & sacrificijs excellit. Quid est ergo, quod dicitur: Vult ut obediatur uoci Domini? nisi quia omnia bona opera postponenda sunt his bonis, quæ iubentur? Nam cum bene prælati iubent, bona quæ ex arbitrio subiecti eligunt, prælatorū imperijs postponuntur. Ipsa uerò opera illis post posita, holocausta & uictimæ nominantur: ut non solum sentiantur non esse conferenda maiorū imperijs, minorum parua, sed maxima. Holocausta quidem eorum sunt qui se omnino subtrahere uolunt à publico operis, ut Deo se totos per amorē combustos sperant in secreto contemplationis. Victimæ sunt eorum, qui se à cõmuni publico ne quaquam separant, sed singulari uirtute agunt ut uirtutes aliorū districtius uiuendo transcendant. Hæc quidem, & huiusmodi cū bonorū rectorum permissione aguntur, uictimæ & holocausta sunt quæ Deus probat: cum uerò sic sūt, ut per ea maio rum præcepta negligantur, audiant qui offerunt, quid à Domino missus ad inobediētē regē propheta loquitur: Nūquid uult Deus holocausta & uictimas, & non potius, ut obediatur uoci Domini? Quasi iussa patrum uelut minora despicien tes, & sua quasi maiora exhibentes terreat, dicens: Hoc quia magnum agere putatis, paruum & abie ctū despicitis: sed si apertè cernitis, per hoc Do mino non placetis. Bene autē dū superborum opus discutitur, propheta acutè exquirat, dicens: Nun quid uult Deus holocausta & uictimas, & nō po tius ut obediatur uoci Domini? Exquirat siquidē ut superbiæ tumor pastoralī autoritate feriat. Dicit: Nunquid uult Deus holocausta & uicti mas? Quia qui sequi propriam uoluntatē eligūt, Deo placere se putāt: sed Deus eorū opera cū magna & ingentia sunt, nequaquam probat. Sed iam quibus laudibus obedientia prædicanda sit, subi unxit atq; ait: Melior est enim obediētia quàm uictimæ, & auscultare magis q̄ offerre ad ipse arietū. Quia enim superius ait: Nūquid uult utrunq; Deus, holocausta & uictimas? Nunquid utrunq; obedientiæ laudibus subiiciens, dum uictimas & arietū adipem posuit, in adipe holocaustum intel lexit: Quicquid melius est, bono utiq; melius est. Illa autē holocausta & uictimæ, quæ non uult De us, bona minime sunt. Quid est ergo quod in obe dientiæ laudes dicitur: Melior est obedientia quàm uictimæ, & auscultare quàm offerre ad ipse arietum? nisi quia tunc obedientia melior est, cū holocaustum & uictima mala non est. Quasi ergo superbientes, inobedientesq; ad tantū boni cõ siderationem reducat, dicens: Et si nil à uobis per præsumptionem fieret, obedientiæ uirtus operibus quæ eligitis melior esset. Liqueat ergo, quo sita sit culmine, quam diuinis oblationibus propheta uidit altiore. Quod si (ut supra) spiritualē sen sum sequitur, uictimæ ad magnæ conuersationis austeritatē, holocausta ad cõpunctionem uitæ se cretoris referenda sunt. Melior est enim obedi en tia quàm uictimæ, & auscultare magis quàm offer

re arietū adipem.] Quia longē altioris meriti est, propriam uoluntatem alienæ semper uoluntati subijcere, quàm magnis ieiunijs corpus atterere, aut per compunctionem se in secretiori sacrificio maculare. Quid est enim adeps arietū, nisi pinguis & interna deuotio electoris? Adipem ergo arietum offert, qui in studio secretæ conuersationis deuoræ orationis affectum habet. Melior est tamen obedientia quàm uictima, & quàm offerre adipem arietū.] Quia qui perfectè uoluntatē præceptoris sui implere didicit, in cœlesti regno, & abstinentiis & flentibus excellit. Hoc certè quia contra superbientē, atq; apertè Domini mandata contemnentem dicit, non confert bonū quod fecit, bono quod contēpsit: sed boni simulationē destruit, melioris boni ostensa ueritate. Quasi dicat: Et si pro excellentiori uirtutū gloria excellens bonum quærebas, bonū obedientiæ quod excellentibus etiā excellit, eligere potius debuisti. Sic perfectō loquēs simulationem boni argumentando destruit, sed subiungēdo patens inobedienciæ malum apertè confundit, dicens: Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.] Quidnā est, quod ariolis & idololatriis repugnantes, & acquiescere nolentes à propheta simulant, nisi qui arioli diuina cognoscere atq; absconsa diuinare nitentur: idololatriæ autem figmentis se uenerando subdidere? Qui autem repugnant prælatorum imperijs, ideo utiq; repugnant, quia diuinam uoluntatē se scire melius æstimant. Quasi ergo peccatum ariolandi est repugnare: quia uelut cōtempo diuino altari ad aras dæmonū responsa percipiunt, dū cordis sui prestigiosis ac superbis adinventionibus credunt, & salubribus prælatorū consilijs contraria sentiēdo refragant. Nolle autē acquiescere idololatriæ sceleris simile dicitur: quia nimirū in inobedienciæ suæ obstinatione nemo persisteret, si propositi sui figmentum in corde quasi idolum nō gestaret. Dum enim agenda in corde concipit, quasi idolum facit. Et dum conceptum mentis propositum se a cœturum deliberat, quasi ad adorandum simulacrum se inclinat. Quasi ergo scelus idololatriæ est, nolle acquiescere: quia quisquis in propria deliberatione obstinatus est, idcirco foris in maiorū contemptū erigitur, quia intus eis quæ fingendo statuit propositi sui simulacris incuruatur. Sed querendum ualde est, cur repugnare ariolandi peccato, & nolle acquiescere sceleri idololatriæ comparatur? Scelus quippe non nisi magnū peccatū dicitur, peccatū uerò etiam quod leue est nominatur. sed si ab ara dicebantur arioli eo quod responsa percipere consulendo consueuerant, idololatriæ peccatū in eius cōparatione scelus erat: quia demētius erat lapides adorare, quàm sub specie diuinorum, falsa bene uiuendi responsa percipere. Cur ergo repugnare peccatum per similitudinē esse dicit, acquiescere autē nolle scelus? Sed repugnare est, ab imperantis uoluntate dissidere. Pleriq; autē ad horam repugnare uidentur, dū sta-

tim propositorum imperia non recipiunt, qui tamen eisdem imperijs postmodicum acquiescunt. Nolle autem acquiescere, quid est nisi & iniunctæ obedientiæ repugnare, & in eisdem repugnationis obstinatione persistere. Non enim acquiescunt qui in cordis sui proposito inuincibiles sunt, & quæ decernunt agere nullius autoritate prætermittunt. Meritō igitur in cōparatione repugnandi scelus nolle acquiescere dicitur, quod maius ualde, atque horribilius peccatori esse uideatur. Quia ergo qui huiusmodi sunt rationibus nō uincuntur, qua pœna cohibeantur propheta intulit dicens: Pro eo quod abiectisti sermonem Domini, abiecti te Dominus ne sis rex.] Quid est enim quod Saul abiicitur, nisi quia incorrigibilis iudicatur: Quasi ergo dicat: Quia cuncta salutis consilia respicis, pro culpa peruicaciæ non debes uerbis ulterius corrigi, sed abiectiois pœna damnari. Quantum itaque timeri debeat inobedienciæ culpa ostenditur, si hoc attentè consideretur: quia propter hanc etiam reges deponuntur. Quid est quod ait: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus?] Sed sermo proijcitur, quādo in sui sublimitate uenerabiliter non seruat. Projicere enim est de manu aliquando labi in terram, aut negligēter sinere aut uiolenter iactare. sermo autē Domini, quia salubria loquitur, cœlestis aut sublimis est. Qui in terram negligenter proijcitur, quando per desidiā non impletur. Per contemptum uerò proijcitur, quando hunc superbi & inobedientes tumentis corde repellunt, & manu operationis obseruare dedignantur. Quia uerò nō proijcere sed abiicere sermonem reprehenditur, hoc signat: quia dum superbi proprium arbitrium sequuntur, à Domino longē sunt. Abiicere enim est, aliquid longē repellere. Qui enim aliorum ducatum dignè suscipient, non solum per obedientiam Deo uicini sunt, sed etiam illos ei uicinos faciunt, qui per uicia & scelera ab eo longē sunt. tale est igitur, ac si dicat: Longē ab ordine dignitatis expelleris, quia dignitatis eiusdem merito præfens esse noluit. Meritum quippe dignitatis est, obseruatio diuini uerbi. Quod cum abiicitur, quia meritum dignitatis amittitur, ipsa quoq; dignitas amouetur. Libet ergo intueri, quanta per inobedienciam superbis pereant, humiles quanta lucent. Illi dum implere propriæ uoluntatis arbitriū gaudēt, Deo magnos operū labores exhibēt, & laborū præmia nulla habent: isti dū se deserunt, dum alienæ uoluntatis arbitrium sequuntur, æternæ sublimitatis gloriam promerētur. unde & per beatissimā Mariam Domini redemptoris nostri genitricem, dicit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Potētes quidem de sede Dominus deponit, cum inobedientes superbos abiicit, & humiles exaltat: quia æterna gloria obedientes glorificat. superbos autem uerba non corrigunt, sed tantum dum amittere honores trepidant, humilitatem quam non habent simulant, ne gloriæ culmen perdant. unde & subditur: Dixitq; Saul ad

ad Samuelem: Peccauit quia præuaticatus sum sermones Domini, & uerba tua.] Quid est quod Saul à propheta uocem Domini non audisse, & malum in oculis eius fecisse reprehenditur, & se peccasse minime fatetur: sed cum se abiici de regno conspiciat, se peccasse & præuaticasse Domini sermonem & eius uerba fatetur: nisi quia superbi ad contemnenda uerba humilium audaces sunt, sed electorum more honores, quos ambiunt, contemnere non possunt: Audaces quidem sunt, ut maiorum contemnant imperia, sed parati non sunt ut alta relinquunt. E contra autem humiles ad maiorum imperia prompti sunt, & ad alta perdenda securi. Quia enim non terrena, sed cœlestia appetunt, terrenæ sublimitatis alta despiciunt, laborare pro cœlestibus conantur: subdi libenter uolunt, præferri refugiunt. Saul ergo obedire Deo refugiēs, perdere regnum timens, quid aliud nobis, quàm superbiorum mores insinuat: qui cum præuolent, uideri parui aut peccatores uicant, cum coguntur humilitatis uirtutem simulant. Sed cum compulsi cōfitentur peccatum quod accusant loquendo minuunt. Quia & qui se peccasse sermonem Domini præuaticando perhibuit, eandem præuaticationem dispensatione potius quàm uoluntate se incurrisse memorauit, dicens: Timens populum, & obediens uoci eorum. Quasi dicat: Peccatū quod fecisse reprehendor, tanto leuiori pœna feriri debet, quanto commissum non constat per malitiam sed per infirmitatem. Studio autem & uoluntate peccare, magna præuaticatio est: infirmitate uerò peccare, tanto tolerabilius est, quanto is qui peccato subiacet, eiusdem peccati uiribus impar est. Et quia eadem cordis sui uerfuitia se præualere simplicium doctorum humilitati æstimat, quasi iam suam subiunxit, dicens: Sed nunc porta quæso peccatum meum, & reuertere mecum, ut adorem Dominum.] Corrigibilia equidem peccata portantur: quia postq; à delinquentis uoluntate discedunt, purgari satisfactione salubriter possunt. Non autem portantur peccata eorum, in quorum mētibus per impœnititudinem inuiserata sunt. Vnde & Ioannes ait: Est peccatum ad mortem, ne pro illo oret quis. Peccatum quippe ad mortem est, quod ab eo committitur qui respicere nunquam potest. Quod nimirum peccatum à præpositis non portatur, quia sacerdotum orationibus aut oblationibus nō deletur. Saul autem per omnia superbos obstinatosq; desigant, & timere non cessat, & peccatum suum portare obsecrat, importabile onus congerit, & quasi leue portare petit. Hoc quidem toties in Ecclesia agitur, quoties hi qui magna scelera libenter committunt, eorum magnitudinem non attendunt. Importabilia congregant, & hæc leuia, atq; nullius esse ponderis penant. Peccata sua suis præpositis abscondunt, & ut uix inueniri possint & argui, quantum possunt eadem peccata leuigant, ne qui eis præsumt, eorum granditudinem attendant. Ad peccatum etiā fortes sunt, ad flenda pec-

Greg. tom. 2

cata debiles: uolunt quidem peccati delectationibus resoluti, sed pœnitentiæ nolunt acerbitate purgari. Quid est ergo quod dicit: Porta peccatum meum:] nisi quia & peccatorum dulcedinem in seipsis excipiunt, sed onerare prælatos onere eorundem peccatorū uolunt: Quidam etiam sponte ad confitendum ueniunt, sed pro quibus se accusant, non ipsi lugent sed pœnitere alios obsecrant: fide sola saluari æstimant, per pœnitentiam reuertere abiecti non curant. Vnde & Saul subdit, dicens: Et reuertere mecum ut adorem Dominum. Quasi enim recedens est prædicator, cum impudentes abiicit, dicit ergo: Reuertere mecum ut adorem Dominum.] Cum eo tantum à communione electorū non diuidi putat, quod fidem communem seruat: uel certè Dominum adorare est, subdi religioni fidei, & custodiæ bonæ operationis. Quia uerò fictos hypocritas Saul insinuat, sequitur: Ait Samuel ad Saul: Non reuertar tecum, quia proiecisti sermonem Domini, & proiecit te Dominus, ne sis rex.] Quid est ergo quod propheta portare peccatum pœnitentis regis renuit, nisi quia hunc nō uerè pœnitentem uidit: Cui ea quæ prius abiectiois uerba respondit, quia eum immutandum minime cognouit. Quia nimirum propheta constantia quidam nimis clementes huius temporis sacerdotes arguitur, qui conuersatione infirmi sunt, temeritate fortes. Sese uix sustinent, & portanda suscipere aliorum onera audent: leuia sua non ferunt, & importabilibus se subiiciunt. Ecce fortis propheta refugit suscipere onus regalis peccati, ut sacerdos Ecclesiæ timeat, & peccatorum importabilium pondera subire pertimescat. Plerunq; autem sic aliena peccata suscipiat, ut tamen ea quæ expianda suscipit, flere eum a quo sint cōmissa permittat. Vnde & Samuel portare peccatū regis minime promisit, & tamen eum quem retulit, abiectum planxit. Nam de eo post pauca scriptum est: Lugebat Samuel Saul, quoniam Dominum pœnitebat, quod constituisser eum regem super Israel.] Non quidē promisit ei portare peccatum regis, ut rex illud flere studeret. Sed tamen quem repulerat flebat, ut Dominum ei propiciū faceret. Ad literam uerò dum sententiam propheta ingeminat, irreuocabilem diuinæ æquitatis sententiam monstrat, qua sic peccator proijcitur, ut redire ad diuinæ misericordiæ manū nunquam permittatur. Potest & aliter intelligi quod reuertit secum prophetam, ut adoret Dominum, rogat. Nam sancti uiri qui Dominum peccando nō deserunt, ad eum necesse non habent ut pœnitendo reuertantur. Reuertit enim abeuntis est. Quia nimirum peccatoribus per peccatū à Domino recedentibus conuenit, iustis permanentibus non conuenit. Quid est ergo quod reuertit cū peccante Saule iustus Samuel petit, nisi quia electi prædicatores pro lapsis subditis uelut pœnitentes affliguntur, & quasi recedentes ueniunt, dum lapsos subditos paterna afflictione comitantur: Cum eis ergo reuertuntur, cum peccata subditorum & ipsi

Xx 3 subditi

subditi qui peccauerunt, & praelati qui steterunt, pariter plangunt. Tale est igitur, ac si dicat: Iam te paternis uisceribus adhaerere per increpationem praedicationis mihi agnouit, quae nec longius peccare reliquisti. Quia ergo te obiurgate respici mecum redire te rogo: quia proprijs uiribus ad tantae prauitatis magnitudinem delendam nequaquam sufficio. Sed tanti affectus preces recipiendae essent, si ex cordis ueritate procederent, apte ergo hypocritae responsum est: Non reuertar tecum. Quasi dicat: Pro te sacrificare Deo nescio quae ueritate humilitatis Deo subditum non attendo. & quae priora ingeminans, ait: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus ne sis rex. & quia uersuti abijciendi & deserendi sunt, sequitur: Et conuersus est Samuel, ut abiret. In qua profecto maiorum decessione magis hypocritae amissionem temporalis honoris timent, quam aeternae hereditatis. Vnde & quiescere etiam derelicti non possunt, sed ea quae agere per se non audent, impetrante alijs interuenientibus student. bene ergo subiungitur: Ille autem apprehendit summitate pallij eius quae scissa est. Quae sunt uestimenta doctoris, nisi docere sibi adhaerentium subditorum qualitates? De quibus profecto uestib. magno pastori per prophetam reponitur: Viuit Dominus, quia his omnibus uelut uestimento uestieris. & per Psalmistam canit: Dominus regnauit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem. Induit quippe decorem qui ad seipsum splendidas fidelium mentes, quasi uestimenta coniunxit. Saul ergo Samuelis pallium apprehendit, cum superbus quisque & abiectus honorem culminis sibi deferri a summis uiris per coherentes sibi dilectos & familiares quaerit. & quia pro reprobo perfectorum auditorum nullus obsecrat, non pallium sed pallij summitatem, id est, extremitatem apprehendisse perhibet: sed ea extremitas scinditur, quia qui inutilia suggerit, reprobat. Cum enim minor indiscrera rogans repellit, uelut uestimenti summitas scindi perhibet. Velut enim pars pallij summi prophetae scissa est, quando male suggerenti Petro respondit, dicens: Vade retro me satana, non enim lapis quae Dei sunt, sed quae hominum. Hinc item praecipit dicens: Si manus tua uel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te: item si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Quibus nimirum uerbis non solum summitas pallij, sed etiam media abscindenda designatur: quia cum male suggerunt, perfecti etiam auditores contemnendi sunt. Hinc namque est, quod Zebedaei filij, simul cum matre unus ad dexteram, alter uero ad sinistram redemptoris sedere petunt: sed quasi bonae petitionis ignari, repelluntur. Velut enim partem chlamydis Dominus scidit, cum ea membra, quae mouebant scandalum, increpando confutauit. Et notandum: quia non totum pallium, sed pars pallij scindit: quia dum bonus mala suggerit, in eo quod male suggerit, repelli debet, & in eo quod aliter bonus est, ex dilectione retinetur. Per uestimentum etiam rectoris conuersatio designat,

Psalmista attestante qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitia. Summitas ergo pallij apprehenditur, quando doctor de magna sanctitate laudatur, cum illud in eius laude dicitur, quod decorum foris ostendit. Sed quia iustorum plura sunt bona quae latent, pallij tantum summitas apprehendi potest: quia parum est quod de electi doctoris iustitia cernitur, multum uero quod occultatur. Ipsum uero parum quod scitur cum apprehenditur, scinditur: quia iusti suis laudibus non tenentur. Quia enim eas in momento contemnunt, quasi scissura pallij teneri nequeunt. Tenetur quidem pars scissa uestimenti, propheta non tenetur: quia uerum est quod de iusti laude dicitur, & tamen iusti dum contemnunt quod audiunt, quasi scissuram in tenentis manibus relinquunt. Maiorum ergo quia quaedam sciri possunt, quasi pars apprehenditur. Cum uero totum scitur a paruulis quod agitur si laudatur, nihilominus abijciendum est: quia aliquid bonorum operum per uanitate tenendum non est. Hinc namque est quod dum Ioannes adhuc adolescens comprehendit sum iam Dominum sequitur, per pallium tenetur, & relicto pallio nudus fugisse describitur. Per uestimentum namque adolescens capitur, quando de bonae conuersationis initio collaudatur: sed relicta sindone nudus profugit, qui laudes quas audit uilipendit. Nudum namque fugere, est laudabilem uitam habere, sed electae uitae laudem despiciere. Quasi enim nudus fugit, qui de ornatu uirtutum sibi per uanam gloriam nihil adscribit. Potest etiam idcirco nudus fugisse intelligi, quia qui per partes sindonis captus asseritur, reliquisse sindonem perhibetur: quia plerumque in electorum conscientia agitur, ut per hoc quod ex parte laudantur, non pars meritorum, sed omne bonae uitae meritum perdidisse suspicentur. Samuelis ergo pallium scinditur, quia laudes suas electi doctores uilipendunt. Et quia laudibus non flectuntur, seueritatem prioris sententiae replicat dicens: Scindit Dominus regnum Israel de manu tua hodie. Perfecti etenim uiri quia a rigore iustitiae nulla laude mollescunt, tales ante quales post laudis suae testimonium sunt, & quae prius dixerant eadem post repetendo confirmant. Sed quaerendum est, quid significet hoc quod dicitur: Hodie. Si enim reproborum uita nox est, quid est quod in die Saul regnum scindit: sed si nox est uita pastoris reprobi cum eius regnum scinditur, diem facit. Dies quippe non fit, nisi cum nox recedit. dicit ergo: Hodie. Quia caligo inobedientis damnari perhibetur. unde & exeunte Iuda Dominus dicit: Nunc clarificatus est filius hominis: quia non stem uita illius uidit discedere, & puram lucem iustitiae in alijs discipulis permanere. dicitur etiam: Hodie. Quia amoto superbo regi humilli regnum tradebatur. Vnde & subditur: Et tradidit illud proximo tuo, meliori te. Cum ergo dies dicitur, non abiecti regis lucidum aliquid cernit, sed substituti gloria praedicae, qui de regni culmine magna uirtutis debebat splendore radiare: & diuine sententiae incomutabilem asserens subdit dicens:

Isa. 48

Psal. 92

Matth. 16

Matth. 5

Matth. 20

Mat. 14

Ioan. 13

gens: Porro triumphator in Israel non parceret, & poenitudine non flectetur. Quis enim huius triumphatoris nomine, nisi conditor humani generis intelligendus est? Nam occultos aduersarios quicumque superat eius uirtute uincit, qui ei gratiam superandae tentationis impendit. Quid est quod triumphator non parceret dicitur, cum Samuel rogatur: quia cum praedicatoribus subditis irascuntur, cum superbos aut lubricos diuina sententia feriunt, non impetu furoris sui, sed diuinae uoluntatis iudicium exequentur. Quasi certe dicat: Ego quidem non meam, sed illius sententiam protuli, qui quod decernendo profert, reuocari non potest. Non ergo parcat, & poenitudine non flectitur, sed eis qui nec a peccatis suis desinere, nec peccatorum possunt, quae diligunt, poenitere. Et causam subiiciens ait: Neque enim homo est ut agat poenitentiam. Quasi dicat: Et iterum esse ei est, cui mutabilitas nulla est. Potest etiam triumphatoris nomine substituti regis perfectio designari, qui & multorum triumphorum gloriam habiturus erat, & contra uoluntatem conditoris parere alicui non auderet. Vnde & in hoc ipso eodem libro de eo scriptum est: Et percutiebat Dauid omnem terram, nec relinquebat uiuentem uirum, & mulierem. De eo etiam dicitur: Neque enim homo est, ut agat poenitentiam. Quid enim hoc loco homo, nisi carnalibus passionibus subditus designatur? Quasi adhuc superbum mordeat, dicens: Te modo peccatorum poenitet, cum audacie tuae sententiam percipis: sed ille poenitentiam non aget, qui ut homo, & inobedientiae, & tumori non subiacet. Et ille adhuc in ore suo confitetur, dicens: Peccaui. Ipsius autem confessionis qualitatem ostendit, quia subiunxit, dicens: Sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel. Liqueat, quam poenitentiam gerat qui adhuc honorari desiderat. Nam si sui peccati hunc ueraciter poeniteret, in honorari potius quam honorari concupiuisset. Admirari igitur libet proiectionis duritiam. Ut uir Dei mandatum conditoris exequens, dicit: Proiecit te Dominus ne sis rex. Contra uero qui abiectiois sententiam suscipit, per appetitum elationis honores quaerit. Quid est ergo quod dicit: Peccaui. Confessionem quidem peccati non honor, aut gloria, sed utilitas & contemptus sequi debet. Quid enim prodest confiteri flagitia, si confessionis uocem non sequitur afflictio poenitentiae? Tria quippe in uno quoque consideranda sunt ueraciter poenitente: uidelicet conuersio mentis, confessio oris & uindicta peccati. Nam qui corde non conuertitur, quid prodest ei si peccata confiteatur? Peccatum quod diligitur confitendo minime deletur. Nonnulli quidem sunt qui peccata confitendo aperitunt, sed non conuertendo, nequaquam detestantur. Hi profecto confitendo nihil agunt: quia quod loquendo efficiunt, amando introducunt. Vnde & salubriter confiteri uolentibus, scriptura insinuat, dicens: Corde creditur ad iustitiam, ore autem

Rom. 10

confessio fit ad salutem. Quid est corde credere ad iustitiam, nisi uoluntatem dirigere ad fidem, per dilectionem operantem? Cum ergo quis cordis intentionem ad iustitiam per amorem dirigit, per initium bonae uoluntatis fructum habet bonae conuersionis. Hic certe iam ad salutem confitetur: quia plus loquendo de uulnere efficit, quam conuersione compunxit. Tertia ergo species, id est uindicta quasi medicina necessaria est, ut apostema reatus, quod conuersione compungitur, confitendo purgetur, afflictio quoque medicina sanetur. Ergo qui corde ad iustitiam non credit, confessionem ad salutem nequaquam facit: quia uelut malae arboris folia ostendit, cuius altae radices figit in corde. Signum ergo uerae confessionis non est in oris confessione, sed in afflictione poenitentiae. Tunc namque bene conuersum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis austeritate deleretur, quod loquendo confitetur. Vnde Ioannes Baptista male conuersos Iudaeos ad se confluentes increpas, ait: Genimina uiperarum quis ostendit uobis fugere a uentura ira? Facite ergo dignos fructus poenitentiae. In fructu ergo, non in folijs aut ramis poenitentiae cognoscenda est. Quasi arbor quippe bona uoluntas est. Confessionis ergo uerba quid sunt aliud, nisi folia? Non ergo nobis folia propter seipsa, sed propter fructum expetenda sunt: quia idcirco omnis confessio peccatorum recipitur, ut fructus poenitentiae subsequatur. Vnde & Dominus arborem folijs decoratam, fructu sterilem maledixit: quia confessionis ornatum non recipit, sine fructu afflictionis. Saul ergo qui confitetur, & honorari uult, non affligi & humiliari, quid designat, nisi eos qui confessionem sterilem habent, & fructum non habent, qui decorum confessionis uerbis humilibus praeferrunt, sed uerborum uirorem non humilitate poenitentiae sequuntur? Sed quid antiquos attendimus, cum nunc tantam lapsorum regum multitudinem uideamus? Cateruatim namque nunc in flagitia corrunt, non solum subiecti debiles, sed etiam praelati & sacerdotes negligentes. Lubrica peccando agunt, qui ordine ministerij sacramentis caelestibus deputati sunt. Sed plerique illorum dum quod ammodo ad cor redeunt, se errasse consentunt. Qui tamen sic uolunt contra se peccata proferre, ut uelint adhuc de officio sacri ordinis honorari. Turpes in secreto se proferunt, sed foris praeter ordinis celsitudinem uideri humiles erubescunt. Quid ergo isti nisi abiectos se uident, & tamen uelle honorari audent? Sepe autem non a seipsis ueniunt, sed inuidi capiuntur, abiectiois suae mandata percipiunt, & tamen rogant ut honorentur. Volunt quippe immunda agere, sed audent sacris altaribus inherere. Ecce quot Saulos attendimus, quot reges lapsos a sanctae Ecclesiae culmine contemplamur. Quorum profecto singulis die edat est: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus ne sis rex: ut ministerium caeleste non agant, quos terrena flagitia inquinare non cessent. Sed hoc profecto

Matth. 3

Mat. 23

dicere possumus, lubricis tamen ministris suade-
re non possumus. Nam Saul & abiectum se audi-
uit & regnavit: quia immundi sacerdotes se sacer-
dotali culmine delectos per luxuriam inquinamen-
ta cognoscunt, & tamen contra Dei voluntatem
sacra mysteria tractare non desunt. Sed rex con-
tra Domini voluntatem regnans, non est rex, sed
tyrannus fuit: quia sacerdos indignus, qui meri-
to suae iniquitatis abiectus, cum ministrare praes-
sumit, ad tantae gloriae culmen damnandus ascen-
dit. Vnde & tyrannos terrere volens, caeli ille ma-
gnus senator: Qui manducat panem (inquit) &
bibit sanguinem Domini indignè, iudicium sibi
manducat & bibit. Plerumque autem instanti con-
fessione agitur, ut confitentibus de cordis etiam
conversione credatur. Aliquando reproborum
falsam humilitatem electi praedicatorum accipi-
unt, ut exemplo eorum alij ad salutem perducantur.
Duo quippe in hypocritis agnoscunt, unum
intus, alterum foris. Intus quidem purum malum,
foris bonum simulatum. Vtrumque detestantur, sed
sepe praetextum boni in eis simulant, ut qui bo-
num foris cernunt, malum interius nesciunt, bo-
ni quod aspiciunt, exempla sequantur. Bene ergo
subiunctum est: Reversus ergo Samuel se-
cutus est Saul, & adoravit Saul Dominum. Per
malum quippe, quod interius latebat, audire me-
ruit: Projecit te Dominus, ne sis rex. Sed ut praet-
extu boni ad eiusdem boni veritatem alios tra-
heret Samuel, Saul sequi voluit, & eum adorare
Dominum vidit. Quandoque etiam mala regum, et
terrae magnum toleranda sunt, ne exasperati ad
peiora dislabantur. Deos quippe gentium filij Is-
rael saepe coluerunt. Vnde & de conversis a Sa-
muele superius dictum est: Abstulerunt filij Is-
rael de medio sui Baalim & Astaroth. Et fortasse
si abiectus rex secum ad adorandum Dominum
revertentem prophetam non cerneret, damo-
num simulachra adoraret. Et proficit ergo eum,
& cum eo revertitur: quia in potentibus huius se-
culi sic est damnanda iniquitas, ut bonum quod
habent, exasperati non perdant. Saepe enim mali
sunt in occulto, & bonum quod cernitur, alij de-
votius imitantur. Mala certe potentum seculi, ma-
gna eis mala sunt, sed bona quae proferunt ad ex-
emplum fidelium magis quam bona aliorum pro-
sunt. Bene ergo Samuel cum abiecto rege rever-
titur: quia electi praedicatorum seculi potentes, &
pro iniquitate percipiunt, & pro exemplo bona
agere quaedam sinunt. Vnde & sequitur: Dixitque
Samuel: Adducite Agag regem Amalech.
Et oblatus est ei Agag pinguis tremens. Reges
Dominum adorant, quando superbi & con-
temptores se ad Domini mandata facienda humili-
ant. Adorant lubrici, quando Deo subijciuntur
per obedientiam castitatis. Aliquando autem
adorare se stimulant: quia nonnulli praetextu hu-
militatis aut castitatis habent: sed dum habere in
veritate bonum creduntur, alij per bonum quod
credunt, mali operis usum perdunt. Agag ergo re-

gem Samueli tradunt: quia sensualitatis suae vi-
gorem confitendo proferunt. Quando enim con-
fitentur peccata luxuriae quae per vigorem carnis
commiserunt, quid aliud quam Amalech regem
interficiendum prophetis offerunt? Sed quid
est quod pinguis Agag dicitur, sed sensua-
litas vigor in alijs pinguis, in alijs macer est?
Quid est ergo quod pinguis offertur, nisi quia a
subditis regis reprobi ducebatur? Nam saepe ne-
gligentes sunt subditi, sed dum electi pastoris sui
exempla conspiciunt, inter mala quae faciunt in-
gemiscunt. Per fragilitatem carnis ad immundi-
cias cadunt, sed percussi exemplis maiorum om-
nino gaudere inter immundiciae oblectamenta
non possunt. In quibus ergo pinguis est Agag,
nisi in illis de quibus dicitur: Laetant cum ma-
lescerint, & exultant in rebus pessimis? Subiecti
nanque laetant doctoris tanto audacius peccant,
quanto maiorum suorum nulla coram posita ha-
bent exempla quae videant. Sed valde dementius
se praecipitant, cum in pastoribus suis bonum quod
sequantur non vident, & cuius exemplo pereant,
malum vident. In his quippe Agag pinguescit:
quia gaudent, securè & liberè vigor carnis in lu-
xuria voluptate distenditur, qui usu illecebrae nul-
la re obviante fraudatur. Pinguis ergo in-
terficiendus offertur, quando illi convertuntur
qui in voluptate luxuria valde latati sunt, quasi
enim traditur rex, quando is qui menti impera-
bat, carnalis sensus Christi sacerdotibus per con-
fessionem reuelatur. Nutrire etiam ignem pingue-
do solet. Bene ergo Amalechitae regi adscribitur:
quia dum mentem fornicationis spiritus obtinet,
quo dulcius ac sapientius illic per turpes cogitatio-
nes pascitur, ad augendum ignem concupiscen-
tiae uberiora sibi fomenta tribuuntur. Tremens ve-
ro dicitur: quia carnalis sensus quando spirituali-
bus uiris per confessionem traditur, infirmatur.
Signum ergo dat tremens: quia membrorum ro-
bur non habet. Dum ergo infirmari vigor sensua-
litas incipit, quid aliud quam rex Amalechita-
rum tremat? Vel tremere dicitur, quia rigorè poen-
itentiae plerique dum converti incipiunt, expave-
scunt. Et quia carnales quique relinquere oblecta-
menta carnis solita sine morore non possunt, se-
quitur: Dixitque: Siccine separat amara mors? Hoc
quippe dicere carnali sensui est, mentem pro
amissione voluptatis solita tristitia conversione
pulsare. Quia enim magna amaritudinis tela nu-
per conversi patiuntur, quasi rex cui seruerant
de morte queritur: quia in eis carnalitas sine ma-
gna tribulatione minime necatur. Interrogare ergo
de separatione mortis carnali sensui est, tristitiam
adhuc conversi mentem de praeterita delectationis
amissione pulsare. Sed & modus separationis
exquiritur, cum dicit: Siccine? Quasi enim uis
austeritatis quibus subdenda est, dicat menti
sensualitas sua: Laeta pro tam tristibus spernis?
Hanc certe uocem Samuel audit: quia tetatum cor
subditi, quibusdam indicij electus praedicator
agnoscit

agnoscit. Sed quid prodest agnoscere, si contra
id quod intus in corde subiecti infremit, aliquid
ipse non dicit? Sequitur ergo: Et ait Samuel:
Sicut fecit mulieres absque liberis gladius tuus,
sic absque liberis erit inter mulieres mater tua.
Quaerit mater carnalis sensus, nisi originalis cul-
pa: Quia enim ante peccatum primi hominis nul-
la membrum libido inerat, rex Amalechita non e-
rat. Erat quippe sensus carnis, sed turpis ac libidi-
nosus non erat, sed statim ut ad culpam cecidit,
pruritus membrorum sensit: quia obedientem
motum carnis habere non potuit, quando ipse
Deo inobediens fuit. Culpam ergo originalis mater
contumeliosus sensus carnis recte intelligitur: quia
ex illa nascendo prodijt, qui esse ab illa coepit. Vn-
de & Apostolus quasi seuerissimi tyranni legem
carnalis sensus exhorrens, non solum ipsum re-
gem sed matrem ostendit, dicens: Itaque iam non
ego operor illud, sed quod inhabitat in me pecca-
tum. Peccatum namque quod se non operari perhi-
bit, motum carnis intellexit: peccatum autem in
se inhabitans, originale culpam. Quia ergo ex
originali culpa fit peccatum motus carnis, dum
regem carnalem sensum attendimus, matrem e-
ius esse primam culpam recte nominamus. Libe-
ri autem huius matris sunt omnes concupiscen-
tiae, peccata & uitia. Absque liberis utique fit mater,
quando omnis a carne, omnis a mente iam culpa
remanere uidetur. sine liberis namque tunc est: quia
& si a carne nulla iam turpitudine est, si nulla iam
regnat concupiscentia in mente, manens tamen
in nos illa culpa, nunc doctoris uirtute perdit non
potest. Quid est enim quod ait Apostolus: iam non
ego operor illud, sed quod inhabitat in me pecca-
tum: ex illa quidem culpa, quam ex uitiosa natu-
rae nostrae radice contrahimus, habemus ut cor-
rumpi uitiorum passionibus ualeamus. Lex ergo
inordinata membrorum quando praeter uolun-
tatem nostram membra mouet, nos non hoc ope-
ramur, sed quod inhabitat in nos peccatum. Vel-
le quidem nobis tunc adiacet, sed adhuc posse non
inuenimus, si quidem uellemus, ut nobis inuitis,
aliquid in nobis moueri non posset. Et hi fortasse
pessimae matris conceptus, quibus culpa illa im-
pregnatur, si in turpes actus & obscenos sinuntur
effundi, quasi nasci perhibetur. Filij ergo sunt
motus, qui non solum naturaliter intus sunt, sed
qui in turpibus & obscenis operibus manife-
stantur. Mater ergo Agag sine liberis fit, quando
originalis culpa sic restringitur, ut nullos actus
aut motus edere permittatur. Vel fortasse sine li-
beris fit: quia liberos habuit. Quando ergo pecca-
tores conuersi esse turpes tam actu quam gesti-
bus luxuriae desinunt, quasi mater habitans in eis
culpa filijs orbat. Et notandum: quia sine filijs
fieri dicitur mater per comparationem. Sicut
(inquit) sine liberis fecit mulieres gladius tuus,
sic erit sine liberis mater tua. Virtutes mentis,
ex quibus bona opera procedunt matres sunt,
gladius uero Agag luxuriae telum dicitur, qui ni-

mirum mulieres absque liberis facit: quia cuncta bo-
na opera libido interficit. Vel certe mulieres fide-
lium mentes intelliguntur, filij uero sanctorum
mentium bonae cogitationes, uirtutes & bona o-
pera sunt. Agag uero gladius matres absque liberis
facit: quia delectatio luxuriae si euagitat quasi
gladius sinitur, ab eis nimirum omnes bonae cogi-
tationes, omnes uirtutes & bona opera necantur.
Acuta quippe pestis huius delectationis, si a men-
te recipitur, dum libet attentius immunda certie-
re mundum, & sanctum cogitare nihil potest: &
dum ardentem ad nefarii operis expletionem per-
trahit, uirtutis aliquid agere nihil permittit. Et
quia per eius combustionem omnia pereunt, non
solum Agag filij, sed omnes mulierum filij truci-
dantur. Absque liberis ergo matres facit: quia dele-
ctatio luxuriae ad instar gladij dum fructus men-
tium percutit, uirtutis cogitationes, aut operis bo-
num uiuere nequaquam sinit. Sicut ergo absque li-
beris fecit matres, ita & mater eius fit absque li-
beris, cum sic peccator conuertitur, ut praeter cul-
pam nobis insitam naturalem, nil conuersis de ob-
scenis operibus aut motibus remanere uideat.
Vnde & aptè subiungitur: Et in frustra con-
cidit Agag Samuel coram Domino in Galgalis. Quod
in frustra conciditur, per paruas particulas
mortuus secatur. Agag quippe interficitur, quan-
do carnis vigor abstinentijs, uigilijs ac spirituali-
bus meditationibus sic eliditur, ut nihil lasciuum,
nihil libidinosum mouere sentiat. Interfici quippe
eius est, carnem turpiter mouere non posse.
Sed interfecti cadaver integrum est, quando e-
ius motus remanet, libido non remanet, quan-
do solo pondere mentem grauat: cum uidelicet
membris simplex ac naturalis insidet mortis car-
nis, sed libidinosi nil habet ardoris. Hoc ipsum au-
tem quia electorum mentes grauiter tolerant,
quasi regis mortui integrum cadaver portant.
quid uero est quod in frustra conciditur, nisi quia
nec ipsi naturali motui relinquere uigorem uo-
lunt? In frustra ergo conciditur: quia quoties pul-
sat necatur. Dum ergo uices motuum conueni-
re non sinuntur, quasi cadaver Agag in frustra con-
ciditur. Vel fortasse talis est Agag iste, ut nisi con-
cissus in frustra mori non possit. Ut enim superius
dixi, more ignis libido succenditur, & si negli-
genter extinguitur, adiacens stipula uelociter in-
flammat. Magnus quoque ignis dispersus saepe
extingui melius potest. Nam cum in unum multi
carbones conueniunt, ingentem massam pruna-
tum faciunt. Ne ergo extinguens comburatur,
prunatum massa ante sapienter dispergitur, ut
per singulorum carbonum frustra uelociter ex-
tinguatur. Quid enim cogitationes luxuriae, quid
sunt libidinosi corporis motus, nisi carbones i-
gnis? Qui nimirum si in corde aut in carne conue-
niunt, comburere citò possunt, extingui facile nun-
quam possunt. Dispergat ergo ignis, in frustra con-
cidatur Agag, & custodiatur mens, ut immundas
cogitationes dispergat, ne unam alteri adhaerere per-
mittat.

mittat. Quia enim agere non potest, ut innoxia nunquam cogitet, agat quod potest, ut statim cogitationem ejiciat, quae negligenter ad mentem intrat. Sic nimirum quasi ignem maximum in carbonibus singulos & velociter diuidit, & celeriter extinguit, si omnes flammam cogitationum sic separat, ut coniungi in mente neque per negligentiam, neque per delictum sinat. Sic nimirum & motus corporis uigorem mentis reprimit, cum ad inuicem conuenire minime permittit. Motus quippe illecebrofus carnis si per cogitationem minime pascitur, conuenire cum altero non uidetur. Glutinum quippe illecebroforum motuum immunda cogitatio est, quia qui libenter immunda uidet, statim carnem ad amata concupiscendo uolenter mouet: quo libentius ac morosius cogitat, quasi carbonibus carbonibus, turpes turpioribus motus ligat. Teneat ergo fortem custodiam animi, qui potenter uult dispergere motus carnis. Intus quippe ante Agag diuiditur, ut foris pariter in frusta diuidatur: quia qui cogitationes malas conuenire non patitur, ei nimirum turpes motus carnis quasi in frusta diuiduntur. Sic nimirum Agag pinguis occiditur si in frusta diuidatur: quia sensum carnis cum immundis motibus, cum in corpore tum in anima tunc potenter extinguitur, si ad eius singulas insidias singulari intentione uigilemus. Vnde & sapientis ille diligenter admonet, dicens: Omni custodia serua cor tuum: quia ex ipso uita procedit, & de neglecto mors exit. uita namque procedit, cum cor seruetur, quia dum immunditia omnis repellitur, ad uirtutes conuersorum spiritus animae. In frusta ergo Agag a profana concidit, quando per doctorum consilium singulae immunditiarum particulae, & in corpore auditorum, & in mente permittuntur. Bene autem & coram Domino et in Galgalis concidit perhibetur: quia illi minutias illecebroforum cogitationum, & turpium motuum diuidere potenter possunt, qui & de omnipotente Deo & de sanctis scripturis cogitare sapienter sciunt. Sed (ut dixi) simulata bona malorum, sepe doctores non pro ipsis, sed pro alijs sustinent: quia quod simulat agunt non simulatoribus, sed uidentibus prodest. Saepem quidem electi simulata bona malorum uident, sed quia corda nesciunt, bonum quod fulgere uidetur exterius, imitantur. Saul Samuelem ut secum ad adorandum Dominum reuerteretur, rogauit: sed ille reuersus, Agag in frusta concidit: quia electi doctores per opera quae reprobis faciunt, electos ad bene uiuendi studia conuertunt. Sed quia id ipsum dispensatiue, id est propter aliud faciunt, cum dispensationis necessitas transit, ipsos reprobos, quos quasi ad bona opera sequuntur, ad reprobis cordis impoenitudinem lapsos deserunt. Bene itaque subditur: Abijt autem Samuel in Ramatha. Saul uero ascendit in domum suam in Galgal, & non uidit Samuelem ultra usque ad diem mortis suae. Quae est domus transgressoris, nisi consuetudo prauis operis? Quisquis enim in peruersa consuetudine clauditur, quasi in domo conuersa-

Prou. 4

tur. In domum ergo suam Saul ascendit, quando reprobis quisque post increpationem doctorum ad mali operis usum redit. Quasi enim ad plana descendit, quando humilitatem simulat, ut praesulata mandata cognoscat. Quid est uero quod prius Samuel abire quam Saul in domum suam ascendere dicitur? Sed (ut dixi) cum necessitas aliorum non est, manere cum uersuto electus praedicator non potest: & quia in absentia doctoris simulator perficit, Saul in domum non abiit sed ascendit. Ascendere quippe reprobis est, de malo ad peius proficere. Cum item descendere superbus dicit, ascendere perhibetur. Ascendere quippe in domum suam superbo, est superbiendo usque ad mensuram, qua damnandus est, se extollere. Domus namque superbi est nequitiae suae mensura. Dum enim per prospera seculi agere tyrannidem, turbare terram, premere bonos, innocentes affligere permittuntur, quid aliud quam ascendere superbi uidentur? Sed quia praesinitus est a Deo quantum nocent, quantum sauiant, quantum per tyrannidem se extollant, usque ad domum suam ascendere permittuntur. Domus namque eorum mensura nequitiae est in qua semper erunt: quia ubi ad plena flagitia uenerint, rapiuntur per mortem, & per aeterna tormenta puniuntur. Quasi enim in domo manet qui a conuersationis suae poenis egredi nunquam potest. Quod non solum de superbis, sed & de luxuriosis, & omnibus reprobis conuenienter intelligi potest. In ascensu quippe, & non in domo adhuc erant de quibus dicitur: Nondum impleta sunt peccata Amorrhaeorum. Hinc item beatus Paulus apostolus dicit: Ut impleat peccata sua. Ergo ad domum ascendit, quando profectu mali ad opera nequiora proficiunt, pro quibus aeterna tormenta sustinebunt. Samuel autem in Ramatha abire dicitur. A reprobis quippe diuisi doctores non eunt, sed abeunt. Vadunt quippe, quando corrigendos deserunt: quia quos uolunt irati dimittunt, ab eis postmodum bona emendatione inuitati redeunt. Abire ergo doctoris, est impoenitentes impios perpetua animaduersione deserere. Sic enim peccata ad mortem per impoenitudinem operantes deserunt, ut ad eos redire ulterius non cogant. Bene ergo dicitur: Non uidit Saul Samuelem ultra usque ad diem mortis suae. Et quia hoc esse agendum in summam ueritatis contemplatione percipiunt, in Ramatha abire memorat. Consummata namque uisio est intimae ueritatis ratio perfecta. Ne ergo praedicatorum distinctio nimia esse carnalibus iudicetur, cum Ecclesiae communione reprobos in perpetuum separant, audiatur: quia postquam Samuel in Ramatha uenit, Saul ultra non uidit: quia illud doctor aeternaliter diuidit, quae pertinere ad electorum numerum non cognoscit. Sed hoc fiducialiter creditur, si in forma Samuelis praedicatorum sanctae Ecclesiae charitatis affectus distinctius uideatur. Distinctionis quippe zelus ostenditur, quia non uidisse Saul usque ad diem mortis suae memorat. De affectu uero charitatis subiunctum est: Veruntamen lugebat Samuel Saul, quoniam

Gen. 15
Thes. 2

Dominum poenitebat, quod constituisset regem Saul super Israel. Quid enim est quod lugebat quae cernere dedignatur, nisi quia & cum zelo reuoluntatis sancti doctoris habent affectum magnae charitatis: ipsa autem charitatis magnitudo ostenditur, quia profectum regem plangere perhibetur. Quo ergo affectu electorum subditorum peccata plangunt, qui pro profectis reprobis plangere tam affectuose didicerunt? Instantia namque luctus ostenditur, quia subiunctum est:

CAPVT III.

Cap. 16

IXIT Dominus ad Samuelem: Usque quod tu luges Saul, cum ego proiecerim eum, ne regnet super Israel. Cui enim dicit, Usque quod tu luges? Instante lugere declaratur. Magnus ergo est affectus sanctorum etiam cum austeritatem uindictae exterius proferunt. Nam foris fauiunt, sed intus per amorem liquefunt. More matrum paruulos uerberant, sed affectum gemunt cum paruulis quos castigant. Sed quid est quod Dominus ait: Usque quod tu luges Saul, an potest mater filium morientem cernere, & per scissuram uiscerum nequaquam flere? Mortuum sine luctu tolerat, quae moritur, sed infirmatur. Quid est, quod dicit: Usque quod tu luges Saul? nisi quia perditio nimis lugendi non sunt. Nam saepe doctor de perditione subditi uehementer affligitur, sed respectu summam iustitiam consolatur. Hoc ergo dicere Dei ad prophetam quid est, nisi praedicatoris mentem per internum solatium ab afflictione releuare? Et quia lapsus praelatis electi per diuinam misericordiam subrogantur, subiungens Dominus ait: Imple cornu tuum oleo, & ueni mittam te ad Isai Bethlehemitem. Prouidi enim in filiis eius mihi regem. Quasi enim lugentem consolans ait: Cur profecti persona plangitur, cum melior subrogatur? Vnde & Saul non prouisus, Dauid autem prouisus ostenditur. Quantus ergo & qualis fuerit, citata consideratione pensetur: qui iudicio & electione Dei omnipotentis decernitur. Quid est autem, quod Deus prouidet, & propheta ad ungendum mittitur, nisi quia sanctae Ecclesiae spirituales mores describuntur, quae constituere nulla cernitur, nisi quae praelige re & praordinare Deum contemplatur? Veni (inquit) mittam te ad Isai Bethlehemitem. Prauidi enim in filiis eius regem. Quasi dicat: A te nihil praesumas, sed illum quem prauidi, ordinando subsequeris. Vnde & paulo post subdit, dicens: Et unges quem monstrauero tibi. Quid est hoc, nisi quia propheta esse debet, qui in culmine Ecclesiae alios uolunt ordinare? Prauisum namque a Deo cognoscere possunt, si ad inueniendam personam eligendi pontificis, sacras consulunt scripturas. Quasi enim loquente Deo ostenditur, cum talis pastor eligitur, qualis per sacrum eloquium commendatur. Ad litteram uero Samueli uenire a Domino dicitur, ut a reprobis & abiectis re-

gis compassione reuocetur. Si uero luctu assiduo lapsi restitutionem poscebat, ei uenire fuit, a tali intentione quiescere. Et cornu suum oleo impleuit, quia pastorem sublimitatem in ungenso rege laudis nitore temperauit. Cornu quippe asperitate Saul impetit, quia peccantem uelut magno impetu prostrauit, dicens: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus, ne sis rex. Quid est ergo quod cornu impleri oleo praecipit, nisi quia ungenso regis iustitia commendatur? Quasi dicat rex: Qui modo ungitur, non erit increpatione ferientus, sed mirae laudis fauore praedicandus: non eget impeti sed foueri ad Isai Bethlehemitem mittitur, ut rex qui eligitur permanens esse doceretur. Per patriarcham quippe Iacob longe ante regni mansuristatus ostensus est, quia dicitur: Non deficiet sceptrum de Iuda, & dux de femoribus eius, donec ueniat qui mittendus est. In filiis ergo Isai rex prauisus adferitur, ut rex qui ungi praecipitur, non ut Saul recessurus, sed durabilis doceatur. quasi propheta in abiecti angustia tabescentem excitet, dicens: Cur abiectus pro culpa plangitur, cum tam laudatus subrogetur? Haec autem ad litteram tetigimus: nunc sub littera narratione, praelatorum nostrorum electionem uideamus. Quid est quod cornu oleo implere praecipitur, nisi quia talis in sancta Ecclesia pastor eligendus est, qui non argui uelut transgressor debeat, sed ad exemplum aliorum miris laudibus commendari? Cornu namque telum animalium est. Auctoritas autem & increpatione summi antistitis quid sunt aliud nisi tela? Cornu quippe feriunt, quando peccatoribus per increpationem acumina coniunguntur.

Supra 14

Gen. 49

Ferire etenim cornu, est peccatores acure redarguere. Cornu ergo oleo impletur, quando praedicatoris sublimitas non habet asperitatem minarum, sed blandimenta fauorum. Vel cornu oleo impletur, quando electo pastori simul datur & sublimatus culminis, & uirtus unctiois: quando & sublimis gradus ascenditur, sed qui ad alta sustollitur, meritorum ubertate repletur. Cornu ergo pleno sacerdotes ungitur, qui ad summum gradum perueniunt cum plenitudine gratiarum. Quia uero oleo ignis accenditur, oleum doctoris amor est cordis. In quo ignis accenditur: quia in pinguedine oris uirtus et gratia ardet Spiritus sancti. Quia ergo pinguedinem magnae charitatis habere doctor debet, rex qui ungi praecipitur, pleno cornu ungi perhibetur. Dicitur etiam plenitudo cornu pro perseverantia gratiarum. nam qui ante finem deficiunt, ungi cornu plenitudine non merentur. Adhuc quoque dicendum de cornu humis plenitudine est: quia idcirco praecipitur, quia magna unctio indiget, qui de sua plenitudine replere alios debet. Vnde & Moyses tam plenus extitisse dicitur, ut de spiritu eius Dominus tulisset, & alijs dedisse doceat. Vel cornu propheta impletur, cum pontificalis sublimitas ad perfectiora docenda preparat. Quando enim Ecclesiae principes ordinantur, eis quae agere debeant semiplena praedicantur.

Numer. 11

prædicanda non sunt. Cornu ergo pontifices im-
 plent, quando plenas atq; perfectas uirtutes pro-
 ferunt, quas electi Ecclesiæ principes imitantur.
 Quia uero ipsi qui unguunt esse spirituales debent,
 cornu iubentur implere. Cornu quidem de carne
 est, sed clauis in carne non est. Cornu ergo spi-
 ritualis conuersatio doctoris est. Cornu uero olei
 effundit, cum ille alta prædicat, qui hæc alta con-
 uersatione demonstrat. Cornu ergo oleo implere,
 est prædicatione magnarum uirtutum in alta con-
 uersatione suscipere. Et in capite effundit, quan-
 do in mente illius imprimi, qui ad summum ordi-
 nem nouus uenit. Quando ergo electi promouen-
 tur pleno cornu unguuntur, quia ad altitudinẽ or-
 dinis proficiunt uirtute perfectionis. Sed propheta
 ad Isai Bethlehemitem mittitur, rex in eius fi-
 lijs præuidetur: quia ille pastor eligitur, quia Ecclē-
 siastica religione eruditus est. Bethlehem igitur
 quæ domus panis dicitur, quid aliud quam unam
 quanq; designat domum religionis? Panis namq;
 nomine doctrina perfectionis ostenditur, Paulo
 attestante, qui ad conuersationem debiles excitas,
 ait: Lac uobis potum dedi, nõ escam. Nondum e-
 nim poteratis, sed necdũ potestis. Si enim lac paru-
 uulorum est, panis non est nisi perfectorum. Vnde
 & de perfecti uiri robore dictum est: In excel-
 sis habitabit, munimenta faxorum sublimitas e-
 ius, panis ei datus est. In domo ergo panis rex ad
 unguendum quæritur: quia utiliter promouentur,
 qui in perfecte conuersationis ordine nutriuntur.
 Ille etenim facere fortes alios potest, qui remissa
 & negligentia conuersatione nutritus non est. In
 domo igitur quæritur panis: quia in promouendo
 antistite, querendum est robur conuersationis. De
 congregatione quidem debili ferẽ nunquam ac-
 cipitur persona uirtutis. Vnde bene in Isai filijs
 quæritur, qui salus Domini, aut certe salus absolu-
 te nominatur. Salus quidem recte prælati dicitur.
 Quid enim sunt peccata & uitia nisi languo-
 res animarum? Electus autem prædicator per in-
 tegratam sanæ doctrinæ, per soliditatem inno-
 centiæ, per splendorem electæ uitæ salus Domini
 recte nominatur. Alij quidem sunt doctores, quo-
 rum sermo serpit sicut cancer. De horum quippe
 familia rex non assumitur: quia agras mentes ad
 salutem non ducit, sed interficit. Et notandũ, quia
 Isai alio nomine Iesse dicitur. Duplex quidem no-
 men habet: quia bonus doctor non semper in pa-
 ce est. In pacis quidem tempore salus Domini di-
 citur, ut bellorum munera quasi intra domus secu-
 ra uestibula sanare doceatur. In bello autem Iesse
 nomen habet: quia & seipsum fortiter munit, &
 alios ualenter protegit. Iesse quippe insulæ leua-
 men dicitur. Quid autem insulæ nomine, nisi men-
 tes tentationum fluctibus uallatæ intelliguntur?
 Insulæ quidem sunt: quia & si magnos conflictus
 sustinent, non mouentur. Vnde & electorum ui-
 toriam Psalmista prædicat, ait: Dominus regna-
 uit, exultet terra, lætentur insulæ multæ. Domi-
 nus quidem regnat, quando eius sedem, electas ui-

1. Cor. 3

Esai. 33

Esai. 97

delicet mentes turbò hostium nullus inquietat:
 sed lætatur terra, quia solida corda doctorum gra-
 tulantur. Lætantur insulæ: quia cum eius gratiam
 tentamenta superant, maiorum auditores hilare-
 scunt. Terra quidem est mens fortis, & firma li-
 gua doctoris. Insula uero dicitur, cor forte subie-
 cti quod adhuc tentamenti impetitur, nec tamen
 mouetur. Quid est ergo quod Iesse leuamen insu-
 læ dicitur, nisi quia per robur doctorum minorum
 corda subleuantur? Nam inter tot fluctus tenta-
 mentorum corruerent, si nõ maiorum robore ad
 altæ uitæ desiderium eorum corda leuarentur. In
 Isai ergo & Iesse filijs rex latere describit: quia illi
 utiliter ad Ecclesiæ culmen ueniunt, qui electo-
 rum magisterio & pacem custodire & disponere,
 siue conficere spiritualia bella didicere. Bene er-
 go dicitur: Prouidi enim in filijs eius mihi re-
 gem. In his quippe, non in alijs rex præuidetur:
 quia ad culmen Ecclesiæ per diuinã gratiam nul-
 li perueniunt, qui electorum magisterium per om-
 nes temporum ordines non sequuntur. Sequitur:
 Et ait Samuel: Quomodo uadam? Audiet em
 Saul, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum
 de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immo-
 landũ Domino ueni. Et uocabis Isai ad uictimã,
 ego ostendam tibi quid facias. Quid his uerbis
 ostenditur, nisi quia tyrannorum uersutia atq; sæ-
 uicia quandoq; est pia fraude deludenda? Præce-
 pto namq; Domini de armẽto uitulus tollitur, im-
 molatio simulatur, & ad regiam unctionem per-
 uenitur: quia dum nocere tyranni cupiunt, obij-
 cienda sunt eis quædam quæ credant, ut nocendi
 aditum non inueniant. Sic tyranni deludẽdi sunt
 ut caueatur culpa mēdacijs. Quod tunc bene per-
 ficitur cum illud sit quod asseritur, sed quod sit sic
 dicitur ut caletur: quia ex parte dicitur, & ex
 parte reticetur. Prophetæ namq; Samueli præcipitur,
 ut ad unguendum regẽ uadat, & se immolaturum
 Domino non regẽ uncturum asserat: ut immolãtis
 uerum dicat, & unctionem cælans tyranni sæui-
 tiam, uera dicens deludat. Quia enim immolatu-
 rus abiit, paulo post manifeste exponit, ubi dicit:
 Sanctificauit ergo Isai & filios eius, & uocauit eos
 ad uictimam. Sed iam melius agitur, si quid spiri-
 tualiter designent ista, uideamus. Quid est ergo
 quod uitulum in manu propheta tollit, & sic ad
 unguendum regem peruenit? Sed uitulus quid est,
 nisi splendor imaginis redemptoris? Quia enim
 eum quem elegit conformem facere redemptori
 studet, quando formam ipsam redemptoris præ-
 dicat quasi uitulum in manu portat. Et quia splen-
 dorem dominicæ conuersationis quem prædi-
 cat, in uirtute operis monstrat, uitulum quem de
 armẽto suscipit, per manum ducit. Vitulum namq;
 in manu tollere, est prædicatione dominicæ con-
 uersationis seruare in uirtute operis. Sic nimirum
 uadens non occiditur, aliter occideretur: quia qui
 dicit, & non facit, oris proprii gladio condemna-
 tur. Quid est quod dicere iubetur: Ad immo-
 landum Domino ueni? Quid est item quia facit,
 quod

quod dicit, dum uenit & immolat: nisi quia tantæ
 debet esse efficacitæ qui alios promouet, ut bona
 non solum dicat, sed persuadeat. Immolationis
 quidem uictima, quæ in prophetæ manu uidetur,
 in altari cognoscitur. Quid est enim cor electi au-
 ditoris, nisi altare Dei? Quando enim bona doctor
 loquitur ore, & ostendit opere, uitulus in manu
 est. Quando autem & quod dicit, & agit, audito-
 ribus persuadet, uictima in altari est. Tunc ergo im-
 molat, quando electa corda per amorem suscipi-
 unt hoc quod in uerbo & exemplo doctoris ra-
 diat de imitatione redemptoris. Sequitur: Et
 uocabis Isai ad uictimam. Fortasse hoc locus iste
 insinuat, quod præter prælatorum conscientiam
 subditi promouendi non sunt. Isai prius ad uicti-
 mam uocatur, ut bonum quod subire subiectus
 cernitur, prius in magistri sui mente fundetur. Be-
 ne subiungitur: Et ostendam tibi quid facias.
 Id ipsum quoq; exprimens, ait: Et unges quem
 monstrauero tibi. Nisi enim Isai prius uocetur, ei
 quæ faciendæ sunt, non pandentur: quia sine ma-
 gistri uoluntate aliquid de subiecti persona faci-
 endum nõ est. Illo ergo uocato, quod est faciendum
 ostenditur: quia cum uoluntate religiosi doctoris,
 subiecti humilitas ad arcem sustollitur prælato-
 nis. Quid est autem quod dicitur: Unges quem
 monstrauero tibi, nisi quia electi pastores equals
 discipuli omnes non sunt? Sunt namq; ex illis alij
 utiles ad obediendum, alij & humiliter obediunt,
 & iubere discretè didicerunt. dicit ergo: Unges
 quem monstrauero tibi. Vt cum ad culmen sa-
 cerdotij persona quæritur, cū magna subtilitate
 requiratur. Quibus nimirum uerbis ordinatori-
 bus ecclesiarum in electione aliorum nihil suum
 relinquitur. Quem (ait) monstrauero tibi, illi
 unges. Qui sunt qui unguunt, quos non monstrat
 Deus, nisi qui carnali affectu ad ecclesiarum culmẽ
 ordinandos ducunt, qui non merita discernunt,
 sed personas accipiunt? Isti quidẽ reges unguunt,
 sed non qui a Deo monstrantur. Quod suum est fa-
 ciunt, quod Dei est tollunt. Dei quidem personam
 monstrare, est ordinatorijs præbere unctionem.
 Dum ergo ipsi sibi monstrant quos ungant, habe-
 re Deum cooperatorem nolunt. Vnde & per pro-
 phetam Oseam de talibus electis Dominus que-
 ritur, dicens: Ipsi regnauerunt, non ex me: princi-
 pes extiterunt, & ego ignorauit. Dicitur ergo ele-
 ctis quod audire non possunt reprobis: Unges
 quem monstrauero tibi: ut nullus promouea-
 tur, nisi qui dignus tanto ordine scripturarum san-
 ctarum laude decernitur. In eis quidẽ Dominus
 loquitur, ubi qualis & quantus esse debeat magi-
 ster Ecclesiæ memoratur. Ille ergo monstratus a
 Domino eligitur qui per sacrum eloquium com-
 mendatur. Hæc quidem mali rectores contem-
 nunt, boni faciunt. De bonorum ergo obedientia
 recte subiungitur: Fecit ergo Samuel quod lo-
 cutus est ei Dominus. Venit in Bethlehem & ad-
 mirati sunt seniores ciuitatis, occurrentes ei. Ad
 historiam seniores admirantur: quia illuc uenire

Ose 3

Greg. tom. 2

propheta non erat solitus. Quo in loco fortasse
 signatur quia electi doctores uix aliquando uide-
 ri in publico debent, esse frequẽtes in secreto ne-
 gocijs ciuilibus uacui, spiritualibus pleni. Miracu-
 lum ergo sit populi, in publico uisa persona pasto-
 ris. Mirantur quod exeat, quem secreti cultorem
 sciebant. Qui quia in magna populi ueneratione
 sustollitur, seniores ciuitatis & admirati, & ei oc-
 currisse referuntur. Quia uero non populus, sed
 seniores admirantur, perfecta doctorum uirtus
 ostenditur, qui non a paruulis & simplicibus, sed
 a magnis & eruditis prædicatur. Qui etiam de pa-
 cifico ingressu prophetæ sciscitantur. Quasi ergo
 ingressum non pacificum minabatur, qui dice-
 bat: Quid uultis, in uirga ueniam ad uos, an in spi-
 ritu mansuetudinis? Quid est ergo quod dicitur:
 Pacificus ne est ingressus tuus? Nisi quia electi
 fideles dum bene spiritualium doctorum acta con-
 siderant, in eis utique diuinam uoluntatem pen-
 sant? Qui enim esse Samuelem prophetam scie-
 bant? utiq; quia diuinæ dispensationis secreta co-
 gnouerat. Dum ergo de pacifico ingressu interro-
 gant, quid aliud interrogando faciunt quam diui-
 ni consilij nosse uelle secretum? Utinam & nos
 quoties sanctos uiros cernimus, inquirere de pa-
 cis nostræ securitate studeremus, & diligenter ab
 eis scire, quales a Deo cernamur, qui cognitionis
 nostræ oculos non habemus. Pacificus ergo in-
 gressus doctorum est, cum ad eos ueniunt qui nõ
 sunt pro culpa ferendi, sed pro iustitia prædican-
 di. Qui ergo promoturum iustum uenerat respon-
 dit, dicens: Pacificus ad immolandum Domino
 ueni. Sanctificamini, & uenite mecum ut immo-
 lemus. Cum doctoribus ut immolent uadiunt,
 qui intentionem ad superna dirigunt. Et coram
 euntibus propheta immolat, quando id doctor,
 quod uerbo pronunciat, in assistentium cordibus
 per amorem ligat. Sed ut historiam paululum at-
 tendamus, uigilanter est discutiendum quod di-
 citur: Sanctificamini, & uenite mecum. Ste-
 nim interesse sacrificijs non audent, nisi sanctifi-
 cati, quid de sacrificantibus censendum? Sancti-
 ficare enim purgare est. Quantũ ergo pueros de-
 cet esse pontifices, ubi inuitatẽ ad sacrificium non
 nisi sanctificatæ admittendæ sunt plebes? Sancti-
 ficatio quippe corporis pudicitia est, sanctificatio
 mentis charitas & humilitas. Sanctificetur ergo
 ad sacrificium inuitatus, sed magis ille cogitur a
 quo inuitatur. Notent sacerdotes quæ inuitatis di-
 cant: Venite mecum. Secum quippe sanctifi-
 cati ueniunt, si cum mundis plebibus ad Dei obse-
 qua mundi sacerdotes accedunt. Secum quippe
 ire est, mūdus cum mundis accedere. Nam si mun-
 dæ sunt plebes, non mūdi sacerdotes, secum non
 ueniunt: quia æquali puritatis ordine non incedunt.
 Audiant huiusmodi quid aliter Propheta
 admonet, dicens: Mundamini qui fertis uasa Do-
 mini. Audiant item, quod dicit: Lauamini, mundi
 estote. Quia ergo mundandæ sunt plebes dicit:
 Sanctificamini. Quia item summi uiri in com-
 Y y tinuo

1. Cor. 4

Esai. 52

Esai. 1

in uero mundicie sue statu semper debent permanere, & ad formam sue puritatis alios trahere, subdit: Et uenite mecum. Sed quia seniores ad uisum inuitantur, quid per typum demonstrat: nisi quia ad eligendum antistitem, siue ad unguendum & consecrandum plures sapientes atque religiosi uiri uocandi sunt? Qui nimirum sanctificantur, & ueniunt si proponunt, ut in electione illa carnale aliquid non sequantur. Sanctificari quidem eis est, ad præbenda dona sancti Spiritus spiritualia & sanctam intentionem adducere. Bene autem in typo electorum, & de Isai, & eius filijs dicitur: Sanctificauit ergo Isai, & filios eius, & uocauit eos ad sacrificium. Et quia per sacra eloquia Dominum erigendos antistites monstrare docuimus: iam quales monstrat, qualesque reprobet subsequenter loquentibus sacra huius historiae mysterijs, uideamus. Sequitur: Cumque ingressi essent uidit Eliab, & ait: Num coram Domino est Christus eius? Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias uultum eius, neque altitudinem stature eius, quoniam abiecti eum, nec iuxta intuitum hominum iudico. Non enim uidet ea, quæ apparent, Dominus autem intuebitur cor. Quid enim est sapientibus ingredi, nisi ad subtile discretionis sacrarium intrare? Sed ingressus Eliab uidit: quia illum esse dignum prælatione sanctæ Ecclesiæ pastor agnoscit: qui & fortitudinem habet boni operis, & scientiam ueritatis. Quid est autem quod ei Dominus nec staturam eius, nec uultum aspicere præcipit: nisi quia in sancta Ecclesia nec opus, nec scientia sine humilitate prædicatur? Quid est enim uultus alicuius, nisi exterior conuersatio, per quam noscitur? Et quid est statura eius, nisi altitudo scientiæ, per quam ad superiora sublimatur? Quos ergo Eliab rectius quam bona ageres, & eruditos significat, sed arrogantes? Vnde & Eliab Deus meus pater interpretatur. Hoc quippe eius nomen quod audet præsumere. Quid namque est, quod Deus meus pater dicitur: nisi quia dum fortiter bona agunt, spiritualia sapienter intelligunt, & se per singulare meritum in filiorum Dei numerum transisse gloriantur? Nam pater non meus, sed noster omnipotentis Domino dicerent, si per humilitatem se cum electis ceteris in supernæ generationis ordine communiter uiderent. Merito ergo repellitur: quia in spirituali culmine non nisi humiles præferuntur. Subtiliter ergo propheta de unguendi persona exquirat, dicens: Num coram Domino est Christus eius? Modò hoc sit, quando summus doctor, & uitam & intelligentiam eligendi cognoscit, sed adhuc de humilitatis uirtute perquirat. Sed uultum & staturam eius abiectum uidet, quando ei quicquid pulchrum habet in opere, quicquid altum in eruditione inest ei, absque humilitatis uirtute cognoscit. Merito igitur Dominus dicit:

Proieci eum, nec iuxta intuitum hominis iudico: quia homo uidet in facie, Deus autem intuebitur cor. Quasi dicat: Homines solent magna opera, & scientiæ uerba laudare: ego autem

nec uerba nec opera laudo, quæ in humilitate uera fundata non uideo. Indignitatis quippe sue re-pulsam, qui eiusmodi sunt, expauescerent, statentem audire uellent, quod ad Prophetam Dominus dicit: Ne respicias uultum eius neque altitudinem stature eius, quia proieci eum. Pro magno namque habent quod arrogantes faciunt, sed ecce tam uile esse à Domino dicitur, ut nec respiciendum esse iudicetur. Sed isto amoto quid sequatur ostenditur: Et uocauit Isai Aminadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Ne hunc elegit Dominus. Aminadab interpretatur urbanus. Merito igitur Domino consulto repellitur: quia sancta Ecclesia ad regimen animarum non eligit negocijs secularibus strenuum, sed spirituali conuersatione decorum. Urbani quidem sunt qui postposita intentione celestium, exterioribus studijs se ostendere strenuos conantur. Nec hunc ergo elegit Dominus: quia pij pastoris studio cœlestia, non terrena prouideri fidelium gregibus debent, non infirma & labentia, sed sublimia & æterna. Adduxit autem Sama, de quo & ait: Etiam hunc non elegit Dominus. Sama audiens interpretatur. Quid ergo Sama designat, nisi obediens, & simplices? Audire quidem eis est, ea quæ à maioribus iubentur, obediendo perficere. Vnde & de obedientia gētilis populi per Psalmistam dicitur: Populus quem non cognoui seruiuit mihi, obauditu auris obediuit mihi. Quid est autem quod non eligi à Domino dicuntur: nisi quia in Ecclesiæ culmine non ponuntur imperiti humiles, sed humiles sapientes, qui & facere iussa sciunt, & quæ facienda sunt sapienter iubeant? Facere quidem est oportet, & docere. Faciat ergo humiliter, doceat sapienter. Quia ergo qui facere per humilitatem sciunt, & iubere per eruditionem nesciunt, in dignitatem regiam assumendi non sunt. Sama ad regnum à Domino non eligi perhibetur. Hinc ergo hinc simplices & inobedientes colligant, quam poenaliter ad præeminendum se ingerunt, si omnipotens Deus nec illum ad regimen suscipit, qui per humilitatem obedientiam audiens uocatur. Et quia plures sancta Ecclesia huiusmodi tam simplices et bene uiuentes, quam humiles sapientes habet, sequitur: Adduxit itaque Isai omnes filios suos coram Samuele. Et ait Samuel: Non elegit Dominus ex istis. Quia in septenario numero solet perfectio designari, testatur Esaias propheta, qui dona sancti Spiritus in redemptore nostro manentia asserens, ait: Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus timoris Domini. Quid est ergo quod hi qui à prædicationis officio repelluntur, septenario numero designantur, cum idem numerus perfectionem designet, quam alius nisi de sancti Spiritus infusione non habet? Sed conuenienter hoc asseritur: quia pluribus gratia Spiritus sancti ad bene uiuendum datur, ad docendum non datur. Qui quia plures sunt et in bona operatione perfe-

perfecti, apte septenario numero continentur. Item quia robusta faciunt, & subtilia non intelligunt, à regni gubernatione repelluntur. & septem ergo sunt filij, & eorum aliquis ad animarum regimen non assumitur: quia & si bene uiuendo regere fortiter semetipsos sciunt, tueri alios fortiter per doctrinam nequaquam possunt. Nunquam se tam in ordinando præcipit ordinator Ecclesiæ: quia & si plures habet qui ad suscipiendam animarum curam non sunt idonei, qui tamen præesse possint, ei deesse non possunt. Quærat ergo doctor instanter, non deficiat querere, donec latentes possit inuenire. Magnæ quidem electorum uirtutes quasi thesauri omnipotentis Dei ferè semper in occulto sunt. More etenim timoratorum diuitum omnipotens Deus facit: quia ne uirtutum thesauros perdat, hos & in electis mentibus collocat, & ipsas mentes per secretum cœlat. Querat ergo, qui ordinare, imò ornare Ecclesiæ caput cupit, occultos thesauros. Christi sponsam ornare gestit, sed non potest, nisi occultos sponsi thesauros ad eius ornatum producat, & non desistat, donec latentes inueniat. Sed quid hortor pastores querere, cum nisi Deus oculos proferat nequeant inueniri? Quid est enim aliud, unges quem monstrauero tibi? Tamè querendi sunt: quia nisi querenti diu, minime monstrantur. Nam & Dominus se monstraturum promittit, & tamè propheta querere nititur, ut inuenire mereatur. Vnde & Dominus querendi instantiam imperat dicens: Querite & inuenietis, petite & accipietis, pulsate & aperietur uobis. Quærens ergo propheta, & tot iam repullis, querere perseverans, quid nobis insinuat, nisi ut nulla dispensatione indigni ad culmen religionis uenire permittantur? Nam cum in plerisque sanctæ Ecclesiæ negocijs salubris sit dispensatio, lætalis profectio & mortifera est, ubi aut cæci per ignorantiam, aut irreligiosi sapientes, aut ad secularia negocia proiecti, ad aliorum primatum uenire permittuntur. Hi enim ignorando, illi sciendo, & non faciendo, subditorum animas perimunt: illi item negligendo spiritualia, se quando carnalia & terrena. Illi quidem totis uiribus laborant, ut laudentur quæ dicunt: isti quæ dicant, nesciunt. Illi ad hoc omni intentione conantur, ut inter summos seculi abundantius honorentur: qui profectio tanto peiores prioribus sunt, quanto illi in spiritualibus, isti in carnalibus & secularibus apparere sublimes uolunt. Horum finis desiderium est, fulciri diuitijs, honoribus extolli, potentum huius seculi familiaritatibus sublimari. De quibus omnibus reprobæ mentis affectibus oriri potest negligentia animarum subditorum, contemptus Christi, & Ecclesiæ dilapidatio facultatum. Querat itaque doctor, nulla dispensatione indignos præferat: quia quod lætiferus est, nunquam permitti debet. Vnde & subditur: Dixitque Samuel ad Isai: Nunquid completi sunt filij? Quid est, quod alium querit, nisi quia non debet ante quæres quiescere, quam mereatur in-

uenire? Et quia sæpe abiecta foris & uilia, intus excelsa sunt, sequitur: Qui respondit: Adhuc reliquus est, & qui pascit oues. Quid est reliquus nisi abiectus? Abiectum dico à se, non à Deo: quia à Deo per superbiam quis abiicitur, à se abiectus est, qui uilis & humilis æstimatur. Vel reliquus dicitur qui in aliorum cōparatione esse aliquid non uidet. Abiectus ergo & humilis dicitur: quia contemni se uidet & tolerat, ostendi nequaquam curat, sed oues pascit: quia cogitationes simplices in contemplatione æternæ hereditatis nutrit. De his certè pascuis electorum à Domino dicitur: Ingre dientur & egredientur, & pascua inuenient. Intus quippe habent pascua contemplationis, foris pascua boni operis. Intus mentem deuotionibus impingunt, foris se pijs operibus satiant. Merito paruulus iste dicitur oues pascere: quia electus quisque humilis est, & sterilis non est, qui quotidie magna agit, sed de se magna non sentit. Merito ergo non solum paruulus, sed pastor asseritur: quia qui uerè humiles sunt, foris se desiciunt, sed per internam societatem in summis & æternis pascuis immorantur. Nam scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Quæ autem gratia: nisi ut summa uideant & cognoscant, cognoscant & diligant, atque ad ipsa delicta quasi pingues & fortes morantur? Hic itaque quia ualde idoneus est, instanter exhiberi iubetur. Nam sequitur: Et ait Samuel ad Isai: Mittite, & adducite eum. Neque enim discumbemus priusquam ille ueniat. Quid est autem, Non discumbemus priusquam ueniat? Quæ requirit: nisi quia in obseruatione ieiunij, celebranda sunt sacramenta uentio-nis: Nobis autem non solum ipsa sacramenta, sed uis sacramentorum attendenda est. Nam quidam cibi sunt, qui si non cauentur, ungere bene reges nequaquam sinunt. Exteriora quidem Ecclesiæ negocia quidam cibi animæ sunt, qui ab electis deuotè administrantur. Sed si negociorum multitudi-ne anima saturatur, ad suscipienda spiritualia intrare perfecte non sinitur. Cui ergo spiritualia insunt, exteriora differantur: quia cum magna mentis quiete disponenda sunt. Sequitur: Misit ergo & adduxit eum. Rex futurus adducitur, quando ab occultationis suæ latibulis humiles producuntur. Latent quidem, sed in pascuis: quia & si hominibus intra carnis uilia & infirma se tegunt, magna est supernæ contemplationis latitudo, in qua morantur. Sed qualis iam prælatus appareat, uideamus. Sequitur enim & dicit: Erat autem rufus & pulcher aspectu, decoraque facie. Quid est quod tanta pulchritudo regis asseritur: nisi quia magnis uirtutum fulgoribus ornari debet persona doctoris? Nam de redemptore dictum est: Spiritu eius ornauit cœlos. Cœli namque sunt sublimes prædicatores. Qui profectio cœli à spiritu ornati sunt: quia uirtutes quibus emicant, à spiritu sancto percipiunt. Quid est ergo quod rufus asseritur: nisi quia in rubra sæpe materia charitatis feruor designatur? Vnde & in ueste pontificis coc-

cus ponitur bis tinctus, ut duplici uestiatur charitate. Rufus ergo dicitur per ardorem charitatis: quia dum ardentia præcepta charitatis exhibet, quasi per calorem rubet. Quid item est pulcher aspectu, nisi interna contemplatione conspicuus? Quasi enim pulchrum aspectum habet, qui decor uisionis radiat in interna cōtemplatione. Quid ergo facies designat, nisi exteriorem gloriam honestatis? Nam quia per faciem quisque cognoscitur, decor faciei est præclara honestas conuersationis. Quasi enim per faciem decorem cernitur, qui in omni gestu corporis splendidus inuenitur. Rufus ergo amore est, pulcher aspectu propter scientiam, decora facie splendens honestate. Quia uero charitatis feruor per sancta opera demonstratur, potest per ruborem ipse labor operis designari. Qui enim nimis laborat, faciei ruborem representat: quia dum intus incalescit, foris in uultu ruborem trahit. Sic namque est omnis spiritualis labor. Quia enim unumquodque quanto amplius pro æterna uita laborare conatur, tanto feruentius ad laborandum sancti Spiritus ardore succenditur, uelut inferuescendo ruborem excitat, quem foris portat. Rufus ergo est doctor labore proprii operis, pulcher aspectu in fulgore contemplationis. Decor uero faciei ipsa est pulchritudo charitatis. Per alias quippe uirtutes, formam sanctitatis accipimus, per ipsam charitatem, ipsam formam nobis quasi mirabili decore uestimus. Illæ altæ uirtutes corpus iustitiæ sunt, charitas uero huius corporis facies recte intelligitur. Per faciem quippe non per corpus unumquodque cognoscitur. Nam si corpus uideas, & faciem non uideas, eum, cuius solum corpus aspicias, non agnoscis. Quid uero est aliud, quod fatuus uirginibus respondetur à spōso, Nescio uos? Ecce per magnos labores uirginitas conseruatur, ipsa quoque uirginitas magna & incōparabilis uirtus agnoscitur. Quid est ergo, quod fatuæ uirgines à spōso non cognoscuntur: nisi quia corpus habent quo subsistant, decorem uero non habent faciei, quem sponsus agnoscat. Habent quidem laborem in conseruando corpore, non habent decorem uultus in perfecta charitate. Hæc namque tria eo quo ponuntur ordine in electi conuersatione proficiunt. Nam pulchros contemplationis aspectus habere non præualet, nisi qui prius se in labore proprii operis uehementer exercet. Æternæ quidem lucis gaudia, illius summi luminis immensitas, æternus uigor ille splendoris ineffabilis, quo laboriosius queritur, se querentibus laxius aperitur. Qui ergo iam talis est, idoneus quidem ad docendum cernitur: sed nisi decora facie fulgeat, nisi mentem charitatis perfecta radijs illustratam gerat, dignus tanta cellitudine non probatur. Sit ergo rufus pastor, ut non sit remissus in opere: sit pulcher aspectu, uelut delicet sublimis in eo contemplatio: sit decora facie, ut totum robur operis, & altitudo contemplationis supernæ maiestatis oculis notum sit per ineffabilem pulchritudinem charitatis. Hæc quippe

tria immensi decoris insignia: quia sanctæ Ecclesiæ doctor habere debet, pro omnibus Petrus assumitur, & an amet redemptorem tertio interrogatur. Primo namque ei dicitur: Petre secum me: ut per amorem agere fortia studeat. secundo, ut in contemplando alta cognoscat: tertio, ut perfectæ charitatis affectu & erga proximum ferueat, & ad speciem conditoris feruentius inardescat. Talis ergo ac tantus tam pulcher, tam decorus puer, quo testimonio proferatur, audiamus. Nam sequitur: Surge, & unge eum, ipse enim est. Quid est, Surge, & unge eum? An tantus erat paruulus, ut sedendo ungi non posset? Sedendo quippe tangere alta non possumus. Magna ergo est uirtus, magna cellitudo humilium, si ad eorum summa nec prophetae pertingunt. Surgit ergo propheta, cum se pontifex in miram electi prædicatoris uenerationem erigit. Nam foris humilem quasi uidentem conspicit, sed interius eius meritum nisi se in interna contemplatione erigat, non agnoscit. Surgere ergo doctor præcipitur: quia cui tanta uult sacramenta impendere, eius ante cognoscere meritorum sublimitatem debet. Quid est ergo quod dicitur: Surge, & unge eum, quia ipse est? Nisi, Sublimi sublimia sacramenta sublimiter præberet. Nam sæpe indiscreti pastores negligentem & reprobam accedentium uitam sciunt, & eos promouere non metunt. Hi profecto ungitur, & non surgunt: quia quibus sacramenta unctionis tribuunt, in alto sitos meritorum loco non cernunt. Quando igitur doctor sublimis ostenditur, eius ordinator surgere monetur: quia per ministerium tunc digne tribuuntur sacramenta unctionis, cum ungendus in alta conspicitur sublimitate uirtutis. De quo nimirum, Quia ipse est, dicitur. Si ergo ipse est, alius non est: quia nisi his uirtutibus fulgeat, necesse est ut ordinem tantæ cellitudinis non attingat. Quem ergo monstraturum se Dominus promissit, rufum & pulchrum aspectu, & decora facie ostendit, dicens: Ipse est enim. Quia nullus debet subire culmen regiminis qui robur non habet magni operis, scilicet contemplationis scientiam, & feruorem charitatis. Bene ergo subiungitur: Tulit igitur Samuel cornu olei, & unxit eum in medio fratrum suorum. Cornu olei tollitur, ut tota uita pontificis spiritualis esse doceatur. Cornu olei tollitur, ut in excellenti liquore magister Ecclesiæ uir esse studeat magnæ misericordiae. Oleo ungitur caput regis: quia lucere super candelabrum debet per flammam uerbi. Cornu oleum recipit, ut increpando purget, & miserando per blandimentum trahat. Cornu etiam recipit in sublimitate ordinis, oleum ad fomenta uirtutis. Sed pleno cornu ungitur, ut uirtus pontificis plena doceatur. Cornu namque plenum in unctione sua habet, si tam in uirtute misericordiae quam charitatis & uerbi perfectus est. Plenum etiam cornu in unctione sua habere cognoscitur, cuius omnis potestas per misericordiam dispensatur. Ipsa quippe autoritas sanctæ Ecclesiæ cum

1047. 2. 2

fine

sine misericordia est, nulla est: quia tunc spiritus ualis est rigor disciplinæ, cum à linimento non uacat misericordiae. Cornu ergo & oleum simul ostenditur, ut disciplina semper cum misericordia teneatur. Cornu namque oleo plenum dicitur, ut ubique cornu acumen exhibet, exhibeat refusa gratiæ unctionem. Sed dum ad unguendum regem unctio ducitur, cornu foris cernitur, intus plenitudo olei occultatur. Portet igitur propheta cornu foris, intus oleo repleat: foris textum insinuet, intus sacramenta declaret. Sciat ergo propheta quod tribuat, sciat rex unctus exhibita recipiendo quid agat. Quid est ergo quod foris est cornu, intus oleum: nisi quia plerumque subditorum duritia meretur ut pastoris increpationem sentiat, sed misericordiae eius aliquid non attendat? Rector ergo cornu exhibet, in quo oleum latet: quia cum quis acriter ex charitate corrigitur, poena sentitur, charitas non uidetur. Sæuus enim rector aspicitur, quasi sic increpat, quasi qui non amat: quasi qui uehementer odit, sic obiurgat. Quid tunc à compunctis cernitur, nisi cornu acumen, quo acrius feriantur? Sed quia ualde intus pius pastor diligit, quem foris arguendo ferit: quid aliud, quam cornu increpando monstrat, oleum diligendo cælat? Plenum ergo cornu in unctione regis asseritur, ut in electo predicatore perfectum utrunque esse doceatur. Nam acutus ad arguendum esse debet, mollis ad miserendum. Perfecte feriat, ut omnem uim morbi perfecte confodiat: perfecte per misericordiam ungat, ut plagas quas pungit, ad sanitatem reducat. Si enim minus uolenter quam debet ferit, pus quod latet non efficit. Et si uolenter ferit, & abunde non ungit, percussum per austeritatem interficit, & salutem non reddit. Sit ergo integrum cornu, integra olei plenitudo, ut austerè per cornu feriantur uulnera, & per oleum foueantur. Sed quid est quod in medio fratrum ungitur: nisi quia uirtutis exempla circumquaque spargere iubetur. In medio fratrum ungitur, ut tantæ unctionis fieri participes omnes possint. Qui enim in medio ponitur, ab omni parte uidetur. Oleo quippe in medio aliorum ungitur: quia qui in aliorum exemplum positus est, nullam sui partem habere obscuram debet, ut hunc omnes aspiciant, & ab eo lucis exemplum sumant. Vnde & sancta animalia in circuitu oculos habere describuntur: quia electus doctor dum ardorem charitatis, dum uirtutem misericordiae, dum zelum rectitudinis ex dono sancti Spiritus recipit, quasi globum habitat luminis, qui eum ex omni parte circumstantibus fulgentem reddit. Vel in medio fratrum ungitur, ut unctum & medium se esse semper arbitretur. Agnoscat ergo dignitatem suam, & uim dignitatis exerceat: quia unctus est. Videat se medium, & communis conditionis hominem, ut pares sibi esse eos, quibus eminet, recognoscat. In medio ergo fratrum ungitur, ut sit humilis & sublimis. Sublimis ordine, humilis aestimatione. In medio item ungitur, ut se

Ezech. 1

Greg. tom. 2

priuato amore non diligit, sed ex omni quod præeminet lucra aliorum quærat. Vnde & Saul solus in extrema parte ciuitatis unctus fuisse perhibetur. Quid est enim quod solus à solo ungitur: nisi quia de culminis potestate per amorem priuatum debebat intumescere? Dum enim de accepta dignitate se singulariter amare uoluit, uelut fomentum luminis solus tulit. Vnde & puer qui commitabatur præmittitur: quia electorum nullus eius exempla sequitur, qui diuina auctoritate reprobat. Dauid ergo in medio fratrum ungitur: quia electus doctor de eo quod singulari sublimitate sustollitur, singulari amore nequaquam gloriatur. Et quia per ministerium hominum spiritualia in electis rectoribus dona cumulantur, adiunctum est: Et directus est spiritus Domini in Dauid die illa, & in reliquum. Spiritus quippe Domini post unctionem dirigitur: quia foris sacramenta percipimus, ut intus sancti Spiritus gratia repleamur. Foris namque homo, intus Deus operatur & non homo. Foris namque homo surgit, intus se spiritus dirigit: quia ordinem religionis homo homini præbet, sed in eum cui ordo datur, spiritus dirigitur: ut foris sublimitatem suscipiat ordinis, & intus robur sancti Spiritus. Foris ordo committitur, ut quæ Dei sunt, agere debeat: intus dirigitur spiritus, ut quod intungitur, potenter agat. Magnum quippe est onus ordinis, magna fragilitas carnis. Onus ergo tantum quia debili committitur, dirigitur spiritus: ut debilis roboretur, & magnum onus tanto gratius ferat, quanto ipsum omnipotens spiritus fortius ad ferendum iuuat. Sed dirigi spiritus dicitur, ut conuersus à rege superbo sentiat. Se ergo spiritus in alterum dirigit, quando eiusdem spiritus gratia superbos auctos fugit. Vnde & scriptum est: Spiritus Domini disciplina effugiet fictum. Hinc & per semetipsum in Euangelio ait: Spiritus ubi uult spirat, et uocem eius audis, & nescis unde ueniat aut quò uadat. Spiritus quidem uenit & uadit: quia reprobos deserit, electos assumit. Et quia iudicium omnipotentis Dei imperscrutabile est, unde ueniat, & quò uadat homo nescit: quia sciri non potest, an qui in gratia quam recipit perseverare in perpetuum debeat. Ab eo igitur qui defecit, uenire spiritus dicitur, ire ad eum qui perseveraturus est: quia alios in tempore deserit, alios assumit, nec tamen deserit. Vnde & in typo electorum de Dauid dicitur: Directus est spiritus Domini in Dauid a die illa in reliquum. In die quidem unctio nis dirigitur, quando sic foris Christi sacramenta percipimus, ut intus sancti Spiritus gratia repleamur. Et in reliquum dirigitur spiritus, qui à gratia quam percipit nunquam recedit. Hanc quippe gratiam directi spiritus sic prædicatoribus ascribimus, ut omnibus ordinibus sanctæ Ecclesiæ tribuamus. Quisquis enim redemptoris fidem suscipit, per redemptionis nostræ baptismum renascitur, & spiritus sancti gratia ab omni peccato redimitur. Vnde & electis redemptis eisdem

Supra 9

Sapient. 1

1047. 3

Yy 3 Spiritus

Eph. 4 Spiritus sancti donum insinuans Paulus apostolus ait: In quo signati estis in die redemptionis. Si ergo consideremus populum dudum in circumcissione superbum Spiritum sanctum amittere, uideamus pariter in baptizatos eiusdem spiritus directionem. In quo nos quidem dirigimur: quia per superbiam illi sancti Spiritus gratiam perdidit. Quid est ergo quod dicitur: In die illa & in reliquum:] nisi quia sancti Spiritus gratia sic recipitur, ut in ea electi usque in finem perseuerare doceantur? Multi quidem post remissionem peccatorum peccata ad mortem faciunt, in quibus nimirum spiritus in reliquum dirigi non uidetur. Dirigitur ergo spiritus in electis tantum in die illa in reliquum: quia reprobis in exortu fidei per Spiritum sanctum peccata dimittuntur, sed Spiritus sancti gratiam postmodum per iniquitatem perdunt. Dirigitur namque in reliquum, sed in Dauid: quia manu fortis interpretatur. Manu quidem fortis est qui diabolo praeuallet, & bonum quod accipit per perseuerantiam usque in finem tenet. De quibus certe Dominus ait: Qui perseuerauerit usque in finem, saluus erit. Quod si uniuersalis Ecclesie status conspiciatur, spiritum Domini in Dauid in reliquum directum uideamus: quia electos sancte Ecclesie ab eiusdem Ecclesie primordijs Spiritus sancti gratia replere coepit, quos usque ad mundi finem custodire non desinit. Iam quippe iuxta propositum nostrum claudi liber ad finem debet, sed ad memoriam redit: quia principia uoluminis ad conuersationem retulimus redemptoris. Et quia per Ioannem initium & finis idem redemptor noster asseritur, optimo liber sine clauditur, si in redemptoris nostri narratione consummetur. Dauid ergo manu fortis ipsum redemptorem humani generis insinuat, qui antiquo hosti praeualuit, & de eius potestate electos tulit. Qui Bethlehemita Isai filius dicitur: quia de eo populo nasci uoluit, quem scripturarum sanctarum scientia quasi ex pane saturauit. Dominus quippe panis iudaea fuit, quae solidum scripturarum cibum in spiritali intelligentia, quasi ex pane habuit. Quid uero Samuel, nisi (ut iam saepe diximus) nouorum predicatorum ordinem signat: Quid uero Dauid, nisi redemptorem insinuat? Ad eum ergo ungendum Samuel mittitur. Ungere quippe eum est, eius incomparabilem sanctificationem ignorantibus predicare. Nam quasi ungitur, quando nescientibus opinionis eius odor aperitur. Hunc namque ungebat, qui dicebat: quia eise infudit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Sed quid tantum nouos predicatorum ad eius unctiorem recepimus, cum eum etiam ueteres tam uenerabiliter unxisse uideamus? Quid enim melius ac suauis redolet, quam illud quod in eo propheta Esaias effudit, dicens: **Esa. 11** Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Hic item, qui tenetur in

A manibus Dauid, ei loquens ait: Speciosus forma pre filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis. & post pauca: Vnxit te Deus tuus oleo legitime pre consortibus tuis. Hunc autem Daniel unxit, & omnis unctiōis sacramentū iudaeis praeuit, dicens: Cum uenerit sanctus sanctorum, cessabit unctio uestra. Ad ungendum ergo propheta mittitur: quia eius odor a paruulis nunquam capitur, nisi per predicatorum ora pandatur. Vnde & tres illae mulieres aromata preparant, ut in sepulchro redemptorem ungant. In sepulchro quidem Iesus ungitur, cum resurrectionis eius gloria predicatur. Vnde & cum ueniunt, Iesus non inuenitur: quia cum bene de dominica morte disputant, mortuum iam resurgentem monstrant, & quasi ueniendo non inueniunt: quia ubi bene mortis causam cognoscunt, uitam esse redditam per illius mortem inueniunt. Sed quid est, quod implere cornu oleo iubetur? Quid namque fuit austeritas legis, nisi cornu acuitas? Quasi enim cornu percussit, dum peccata non per misericordiam indulsit, sed poenam infligendo uindicauit. Cornu ergo oleo impletur: quia talis rex ungitur, qui peccata hominum misericorditer dimittit, non per legis austeritatem puniat. Nam Moysi cornu praeferebant, qui de ea quae in adulterio deprehensa fuerat, Domino dicebant: Moyses iubet huiusmodi lapidare, tu quid dicis de ea? Sed qui pleno cornu unctus fuerat, dicit: Qui sine peccato est uestrum, primus in eam lapidem mittat. Quasi cornu feriendi ille sumpserat, qui dicebat: Hic si esset propheta, sciret quae & qualis est haec mulier quae tangit eum: quia peccatrix est. Sed qui ex plenitudine cornu unctus Iesus fuerat, torum remittebat, dicens: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hinc de peccatorum assumptione murmurantibus dicit: Non ueni uocare iustos, sed peccatores. Cornu ergo pleno ad ungendum Dauid propheta mittitur: quia illum modo doctores predicant, qui duritiam legis soluit, & omne quod rigidum praeulit, per gratiae suae fomenta reparauit. An non ungebat eum ille, ad eum ungendum missus, de quo dicitur: Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes: hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine? Sed audiuimus quomodo missus fuerat, audiamus quomodo ungat: Ecce (inquit) agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Potest per cornu regni eius uidelicet sancte Ecclesie sublimitas designari, quae magna est, sed austeritas superba non est. De quo nimirum cornu superius per Annam Samuelis matrem dicitur: Sublimabit cornu Christi sui. Hinc namque per Zachariam dicitur: Exiit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui. Cornu quidem salutis quid est, nisi sublimitas Ecclesiae potestatis? Na quod antiquis nullo dicitur, modo uniuersali Ecclesiae dicitur: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum: & in caelis. Quod profecto cornu erectum, & oleo plenum

Psal. 44
Dan. 8
Mar. 16
Ioan. 8
Luc. 7
Matth. 9
Ioan. 1
Idem 2
Supra 2
Luc. 1
Matth. 16

plenum dicitur: quia sancta Ecclesia cum sublimitate potestatis, extendit uiscera miserationis. Et quia per damnatae humanitatis uitium facilius in auctoritatem potestatis extolli possumus, quam flesti ad mollitiem pietatis: bene non cornu, sed preparare oleum iubetur. Qui enim, imple cornu tuum oleo dicit, cornu sine oleo esse signauit. Quid est hoc, nisi quia irasci, & arguere etiam inconsulti possumus: sed flesti ad misericordiam, nisi ex magna meditatione non possumus? Quasi dicat: Zelum, quem naturaliter habes, imple oleo. quod si non habes ex te, habere potes ex uirtute. Quod certe ei dicitur, qui ungere redemptorem mittit: ut qui in officio predicationis ponitur, diues esse misericordia semper conetur. Potest hoc cornu mentis affectus ostendi. Quod certe cornu impleri praecipitur: quia perfecte debet redemptoris nostri unctio, id est sanctificatio ante sciri, quam sufficienter ualeat predicari. Cornu ergo impletur, quando bene sanctitas redemptoris agnoscitur. Et pleno cornu ungitur, quando optime predicatur. Nam Ioannes quia predicando ungere uenerat, quasi cornu impleuit sciendo: ut eum ungere bene loquendo potuisset. Si autem bene scire impletionem uolumus, audiamus quod in Euangelio dicitur: Factum est uerbum super Ioannem Zachariae filium in deserto. Cornu ergo pleno eum unxit, qui perfecte prius a uerbo doctus est, quam uerbi diuinitatem, & assumptam hominis naturam loqui potuisset. Sed ueniens, in manu uitulum habuit: quia ut dignus praeco redemptoris fieret, carnem suam Deo per abstinentiam maceravit. Potest etiam uituli appellatione ipse Dominus designari. Quid ergo est, quod propheta in manu uitulum tulit: nisi quia qui Iesum uult predicando ostendere, per mortificationem carnis debet eius quem praedicat, passiones imitari? Vitulum quippe in manu tenere, est similitudinem passionis Christi in uirtute operationis ostendere. Aliter enim qui ad ungendum regem uenit, occiditur: quia nimirum in salutis suae periculum praedicator ueritatis efficitur, qui uerbum, quod ore praedicat, praua operatione conculeat. Samuel itaque ad ungendum regem ueniens, in manu uitulum tulit: quia praecursor Domini se prius mirabilem per supernae conuersationis fulgorem praebuit, & sic bonum tantae gratiae nescientibus indicauit. Sed quid est, quod quari inter filios Isai iubetur: nisi quia & de ueteri populo nasci turus erat, & aequalem nullum habiturus? Quare itaque praecipitur, ut ei rationabiliter credamus. Et quia per semetipsum dicit: Nemo uenit ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum: bene Samueli a patre dicitur, Unges quem monstrauero tibi. Quasi enim monstratum unxerat prius, qui ab eo quem unxerat, audiebat: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in caelis. In Bethlehem ergo mittitur: quia cum secundum carnem quaeritur Christus, natus ex iudaeorum populo inuenitur. Venit

etiam in Bethlehem: quia ordo predicatorum ante iudaeam conuertere studuit, & postea gentibus redemptoris fidem praedicauit. Quid est autem quod seniores ciuitatis mirantur: nisi quia qui ad maturitatis sensum peruenierant, in tanta nouitatis praedicatione stupebant: Sed admirantes ei occurrunt, quia praedicationem ueritatis libenter audierunt. Occurrere quidem praedicatoribus est, uerbum fidei quod praedicant, desideranter audire. Qui de pacifico ingressu eius interrogant. Quid est ingressus pacificus, nisi cum praesentia pacis uenerit? Hanc item pacem ostendit, qui ait: Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unum. Quid est ergo quod de pacifico ingressu interrogant: nisi quia patrum promissionem electorum iudaeorum corda desideranter expectabant? Quasi nutantes, qui expectabant, dicant: Nunquid nam uenit pax, quae se uenturam tanto temporum spacio praecurrente praedixit? Et quia noui doctores quod antiqui patres promiserant, exhibitum interrogant. Pacificus.] Quasi dicat: Nos non futura promittimus, sed praesentia pacis dona monstramus. In ingressu nostro praesens est, in uerbo nostro futura non est. Iam iustus Simeon uidit, iam tenuit & adorauit, dicens: Nunc dimittis seruum tuum Dominum secundum uerbum tuum in pace. Iam pastorebus apparuit, iam missa de caelis diu expectata pax, angelorum multitudo cantauit: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae uoluntatis. Et quia non solum praedicare pacem uenerat, sed etiam persuadere, subdit dicens: Ad immolandum ueni.] Quid est sacerdoti immolare, nisi redemptori nostro: corda electorum per amorem coniungere? Quasi dicat: Vos non uenerit, scire uultis: sed non prodest sciri, nisi prosit amari. Ad immolandum ergo Domino ueni.] Hinc est, quod Paulus eos, in quibus immolare non poterat, expellit dicens: Qui non amat Dominum Iesum, anathema sit. Sed inuitatis ad uitam dicitur: Sanctificamini & uenite.] Iudaei idcirco non hunc ad fidei sacrificium uenire nequeunt, quia Dominum Iesum ex scripturis iudicare nolunt, sed solo odio audire eius praedicationem refugiunt. Vnde per semetipsum Dominus queritur, dicens: Si opera non fecissem in eis, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent, quia uiderunt & oderunt me, & patrem meum. Quid est ergo, quod dicitur: Sanctificamini & uenite?] Sed sanctificari auditoribus est, ad audiendum purae mentis secretum praeparare. Sanctificari quippe eis est, odium de corde proficere, & ad audiendum uerbum praedicationis intentionis puritate parare. Sanctificatis ergo uenire praecipitur: quia uenire nihil prodest, qui intentione puritatis audiendo non habet. Et quia per doctores sanctos sanctus loquens Spiritus, dicit: Venite mecum.] Quasi dicat: Sic loquentem attendite, ut uobiscum credatis audire: quia sic loquor, ut audia, dum ipse sum qui loquor, & locutionem administro. Et quia initio nascentis Ecclesiae

Eph. 4
Luc. 9
1. Cor. 10
Ioan. 19

multi ex Iudæis & deuote audierunt, & fideliter crediderunt, bene dicitur, quia Isai & eius filij sanctificati à Samuele sunt, & ad uictimam inuitati. Sed in septem Isai filijs rex non inuenitur. Quid enim septem Isai filij nisi omnes sunt synagogæ perfecti? Qui ad prophetam ueniunt, sed eorum nullus eligitur: quia electus prædicator, & perfectos synagogæ filios aspicit, & ex eis redemptorem humani generis nullum credit. Adducit ergo omnes priores filios, ut cum perfectos omnes aspiciamus, redemptoris excellentiam cogitemus. In quibus profecto nisi paruulus adducitur, rex esse à Domino non monstratur: quia nimirum cum redemptori nostro magnos uiros conferimus, quantum excellat eius dignitas uidetur. Non inuenitur ergo in alijs, quia puri homines sunt. Queritur ergo in pascuis puer, qui pascit oues: quia usque ad mortem patri obediendo se subdit, generationem tamen eius quis enarrabit? Paruulus quippe dicitur, quia humilitatis eius gratia commendatur. Paruulus ergo dicitur qui minoratus ab angelis per Psalmistam perhibetur. Sed paruulus oues pascit, quia per humilitatem est humilis, & per maiestatem sublimis. Hic laborat & esurit, sed ibi de gloria maiestatis suæ angelos pascit. Dum enim de plenitudine gloriæ eius omnes accipiunt, quasi in illis beatissimis pascuis per puerum saturantur. Paruulus etiam pastor asseritur: quia de carnis eius assumptione, superni ciues ineffabiliter gaudent. Gaudium quippe illud ineffabile beatorum ciuium quasi ouium cibis est. Hic ergo adduci instanter præcipitur, hic donec ueniat discubitus necesse est differatur. Discumberet quippe antequam ueniret, si plebs in alium credidisset. Expectari ergo debuit qui beatorum animarum singularis & unicuique cibis fuit. Vnde & per semetipsum dicit: Ego sum panis uiuus, qui de coelo descendi. Sed quia qui ascendit, ipse est qui descendit, illuc mittitur, ut adducatur. Mittere namque ad pascua, est mentem supra angelos usque ad æqualitatem æterni patris extendere. Et inuenire eum, est summo patri eum per omnia æqualem credere. Adducit autem eum, qui etiam ad redemptionem humani generis per assumptam humanitatem uenisse iam asserit. Miserat namque, & adduxerat eum hic, ad quem in eius typo mittitur, cum dicebat: Qui de coelo uenit, super omnes est. Paruulum pascientem oues adducebat Esaias, cum dicebat: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & uocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Sed quia doctoris fides ad salutem sibi tantum, non etiam auditoribus, proficit, mitti & adduci præcipitur, ut unusquisque fidem eius habeat per quam saluari mereat. Ire etenim singuli, & adducere eum debent: quia firmiter debent eum credere per diuinitatem æterno patri æquale, & per humanitatem naturæ nostræ participem. De cuius etiam descriptione dicitur, quia erat rufus, & pulcher aspectu, & decora facie. Rufus quippe, quia lancea uulneratus: rufus, quia ex passione

rubicundus. Vnde & per prophetam ei dicitur: Quare rubrum est indumentum tuum? Rufus quippe extitit, qui candorem tantæ innocentie precioso sanguinis rubore colorauit. Pulcher etiam aspectu fuit: quia & resurgendo immortalitatis pulchritudinem induit, & mortales nos ex magna charitate respexit. Quasi enim aspectus sui pulchritudinem repromittens discipulis, ait: Iterum uidebo uos, & gaudebit cor uestrum. Hinc item repromittens ait: Vado parare uobis locum, & ueniam & accipiam uos ad meipsum, ut ubi ego sum, & uos sitis. Quis est decor faciei, nisi eius gloria maiestatis? Facies namque eius perfecta cognitio est. Hanc etiam Paulus commemorans ait: Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam sicut & cognitus sum. Decor ergo faciei quid est, nisi splendor æternæ diuinitatis? Qui nimirum decor modo creditur, non uidetur: tunc non creditur, sed uidetur, quia Apostolus ait: Cum apparuerit similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est. Vnde & Moyse querenti eundem faciei decorem, respondit: Posteriora mea uidebis. Quicquid de illius diuinitate contemplari nunc possumus non est ipse decor, sed uelamētum decoris. Posteriora quidem cernimus, ut sequamur: sed dum sequendo peruenimus ad eum, anteriora, id est faciei decorem cernimus. Rufus ergo in seculo fuit, pulcher in paradiso, decora facie perennis in coelo. Potest & omnis hæc trina pulchritudo in hac præsentis uitæ eius conuersatione cognosci. Rufus quippe extitit, quia feruenter amauit eos, pro quibus animam posuit. Pulcher aspectu fuit, quia omnia nouit. Decora facie, quia bona omnia fecit. Sed quæ illa aspectus pulchritudo? Nemo nouit patrem, nisi filius. Hinc item Petrus admirans, ait: Nunc scimus, quia scis omnia, & non est opus, ut quis te interroget. Decorem faciei turbæ intuituum protestantur, quæ dicunt: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui. Hinc item alij admirantes, dicunt: Qualis est hic, quia uenti & mare obediunt ei? Decor ergo faciei quid est, nisi pulchritudo sanctitatis? Quid item est decor faciei, nisi splendor conuersationis eius incomparabilis: quia per omne quod egit, incomparabili luce gratiæ resplenduit. Hunc namque faciei decorem Psalmista admirans, ait: Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis. Hunc Paulus prædicans, ait: Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portans omnia uerbo uirtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit. cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? De hoc igitur recte propheta præcipitur: Surge & unge eum, ipse est enim. Petrus quoque apostolus non solum propheta, sed summus patriarcha, uidit inenarrabilem lucem fusam desuper, nubem obumbrantem, clamantem

clamantem patrem: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Ibi dicitur: Ipse est enim. hic dicitur: Hic est filius meus dilectus. Ibi quia in typis ostendebatur, quasi absentior cernitur, dum dicitur: Ipse est. Hic autem quia iam reuelata claritas eius erat, præsentior cernitur, quia dicit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Hic ergo ungenus est, hic laudandus & perpetuis fauoribus demulcendus. Sed quis dignè laudare sufficiat, cum non sufficiat gloriam uidere, quam laudat. Quid est, quod Petrus cadit, cum uocem audit insonantem tanti uerba præconij? Sed paruulus erat, adhuc uidebat, quod uidere non sufficiebat. Videbat: & quia uidendo cadebat, significat, quod ad id non poterat attingere, quod merebatur uidere: Nemo potest dicere Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto. Quia ergo Petrus nondum illam plenitudinem spiritus acceperat, prædicare Iesum quasi paruulus non ualebat. Ergo surgere iubetur prius, & uisionem nemini dicere, donec à mortuis resurrexisset. Post resurrectionem quippe accepturus erat Spiritum sanctum. Vnde scriptum est: Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus. Non debebat ergo Petrus ante resurrectionem uisionem dicere, quoniam quidem bene uidit, sed antequam spiritum haberet non intellexit. Quid est ergo, quod ad Samuelem Dominus ait: Surge & unge eum. Quid est, quod surgere iubetur, ut ungat, nisi quia multum oportet eum erigi ad superna, qui sublimitatem Domini gestit prædicare? Sed quantum erectus erat Petrus, qui ad tanta uidenda sustollebatur? Sed si ille adhuc altiore statum perfectionis expectat, quis tantæ prædicationis officium subire non metuat? Si prophetam Dominus surgere admonet, prædicare Dominum audeat, qui per lapsum prauitatis iacet: Hinc est enim quod unicuique prædicatori per Esaiam præcipitur: Super montem excelsum

ascende tu, qui Euangelizas Syon. Mons excelsus perfectio doctrinæ & operis est. Surgat ergo, qui ungere regem præcipitur, in sublimia se extendat. Surgat in alto opere, surgat in alta contemplatione, surgat in sapientia uerbi, surgat in uirtute charitatis. Ille quidem qui prædicando ungit tantus est, ut uix ad eum à sublimibus perueniatur. Et fortasse Paulus hinc ideo ungere poterat, quia dicit: Nostra conuersatio in caelis est. Ideo hinc ungere poterat, quia ad tertij coeli secreta se erexerat, & in paradiso arcana uerba audiebat. Quia ergo Dominus Iesus sublimiter à sublimibus prædicari debet, surgere propheta præcipitur: quia eum, per quem ipse signatur, ungere iubetur. Alta quidem, imò altissima hæc perfectæ conuersationis uirtus est, sed multis perfectè perficitur. Magna quidem sublimitas hæc est, sed tam sublimes Ecclesia sancta multos habet. Nam ex quo synagogam repulit, in innumerabilem celsitudinem uirtutis sanctam Ecclesiam sublimauit. Bene ergo dicitur: Et directus est spiritus Domini David à die illa in reliquum. Dies quidem est fides redemptoris. In qua nimirum & sancta Ecclesia illuminatur, & repulsa synagoga mira cæcitate deprimitur. In die ergo illa Spiritus sanctus in David dirigitur: quia eius gratia synagogæ tollitur, & sanctæ Ecclesiæ electis datur. Dirigitur enim, quia illos deserit, istos assumit. Sed in die dirigitur, quia qui in fide redemptoris illuminatus non est, in se se dirigentem spiritum habere non potest. Spiritus ergo in die dirigitur, quia fidei lumen habentibus datur. Dirigitur autem in David, quia hunc sola sancta Ecclesia suscipit, quæ corpus est redemptoris. Sed quia auctore Deo ea quæ proposuimus, de libro Regum tractando compleuimus, orandus est summus atque omnipotens spiritus, ut qui uerba per quem uoluit protulit, tam scribenti quam legenti tribuat affectum uirtutis: Amen.

Beati Gregorij Papæ Operum, tomii secundi & ultimi

F I N I S.

BASILEAE APVD HIERONYMV M FRO
BENIVM, ET NICOLAVM EPL
SCOPIVM, ANNO M. D. LXIIII.

